

Bibiri Kuyie Nnààntì Pátírì

Ditammari Bible

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

TENKETÉ.....	4	NAHUMMU	606
MUDENNIMÙ	34	ABAKUKU	609
IKUÓ NÌÙBÈ	60	SOFONII	612
MUKÉTÍMÙ	80	ASEE	615
IKUÓ KÓNTÍMÙ	108	SAKARII.....	617
SOSUWEE	134	MADASII	625
BEBAAÍTÌBÈ	149	Matie	628
ODUTI.....	165	Mariki	653
1 SAMMUYẸERI	168	Duku	670
2 SAMMUYẸERI	189	Isǎǎ.....	696
1 BẸKPÀÀTÌBÈ.....	208	Yesu Tǒrè	714
2 BẸKPÀÀTÌBÈ.....	230	Odommu.....	736
1 BẸKPÀÀTÌBÈ TǓMMÚ	252	1 Kǒdenti.....	746
2 BẸKPÀÀTÌBÈ TǓMMÚ	274	2 Kǒdenti.....	756
ẸSITADASI	300	Kadasii.....	762
NẸEMII	308	Efɛesi	766
ẸSITEẸ	320	Fidipu.....	770
ISǪBU.....	325	Kǒdɔɔsi.....	773
YẸSǎǎ	348	1 Tɛsardoniki.....	776
YẸKOTINǪ.....	405	2 Tɛsardoniki.....	779
MẸBORIME WÉITÌ	421	1 Timǒntee	781
FẸCANYÈNFÈ	428	2 Timǒntee	784
ESAI	433	Titi	787
SEDEMII.....	481	Fidemɔɔ	789
ISÁÚTÌ	528	Ebedeebe.....	790
ESEKIERI.....	534	Isaku	798
DANNIYẸERI	567	1 Pieri	801
OSEE	578	2 Pieri	804
SOWẸERI	586	1 Isǎǎ.....	806
AMǪSI.....	590	2 Isǎǎ.....	809
ABUDIASI	597	3 Isǎǎ.....	810
SONAASI.....	599	Sudi	811
MISEE.....	601	Mudáammu.....	813

TENKETÉ

Di mpátíri to tìi náahti

Bè yu di mpátíri Tenketé ke yé dii nàámmè Kuyie ndòò mèè botí kutenkù. Kàa dó kébanté kutenkù ti fòu kùu mieke kù dòmme nè oniti kó mefiè ntúmè dii pátíri mieke nke de kó tináahti bomè.

Dii pátíri múnke ti náá nKuyie ndómè kédeé oniti ke tãátè benitibè mabè ke bè dònne metaummè, beè mabè kó yeyèè tu: Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu, kè dè mboni ke kùu dònne metaummè Isidayeeriibe.

Dii ti náá nKuyie mbenkemè kumàà benitibè nè ku yóó bè bekénèmè nè kù nimè bèè kù tũ nke bè teénnè.

De kó difɔnkúò ke né ti náá nti bo yiemme kù yé mmù ke nyé ke dò nkù nàké ti yóó dɔò, ke nyíé nku tannò nè ku kuó. Dii múnke ti náá ndimònni kɔbe bèè do tũ nKuyie mbè do kù tũ mmèè botí.

Di mpátíri náahti duó ke dòmme

1. Kuyie ndòòmmè kutenkù nè oniti 1:1-2:25
2. Oniti yetemè Kuyie nkè kù wète koò dúnne dinùu kù yóó ò deetémè 3
3. Kayéè nè Abæedi be kó tináahti 4
4. Adammu kó kufuku kétuɔkenè Nɔwee 5
5. Menie nkùɔmmè benitibè kè Nɔwee yenté nè o kɔbe 6-9
6. Nɔwee kó kufuku 10
7. Benitibè maámè didènni Babæedi kè Kuyie ncánné cánné be náahti 11
8. Abarahammu kó tináahti 12:1-25:18
9. Sakɔbu kó tináahti 25:19-37:1
10. Sosefu kó tináahti 37:2-50:26

KUTENKÙ KETÉ MÈÈ BOTÍ

Kutenkù kó mudòòrimù

1 Kuyie nyóó dɔò kutenkù kédɔò tiwetì nti nè ketenkè.

² Kè ketenkè í mmɔke kè dòmme, dèmarè í mbo, kè do dò nkubinku nku ke dò mbi. Kè Kuyie nYaá nnónké ku ínkè ke nampú. ³ Kè Kuyie mbéi nke dɔ: Kuwennikuu yènni! Kè kùu yènni. ⁴ Kè kùu pénsiri kuwenniku kè kù cáhné nè dibiinni, ⁵ kéyú kuwenniku ke dɔ kuyie, nkéyú dibiinni ke dɔ keyènkè. Kè kuyookuu buoté kè dikúnwehni buoté. Diiyè ketiri ndi.

⁶ Kè Kuyie ndɔ: Tiwetii buoté kétoté menie kè mie nni mbo kéinkè kè metémè bo ketenkè. ⁷ Kù béi mmemme kè tiwetii buoté kétoté menie, mie kéinkè metémè ketenkè. ⁸ Kè kùu yú kéinkè ke dɔ tiwetì. Kè kuyookuu buoté kè dikúnwehni buoté. Diiyè déri ndi.

⁹ Kè Kuyie mbéi nke dɔ: Menie mmèè kpaá mèè tí ndèmarè màà, kè ketenkèe feité. Kè dèe dɔò kù yèmmè.

¹⁰ Kè kùu yú dèè waanni ke dɔ ketenkè, kéyú menie nke dɔ dàméèri. ¹¹ Kè Kuyie ndɔ: Titieti nè timúti dèe yènni debotí debotí kémpéi yebe. Kè dèe dɔò kù yèmmè.

¹² Timúti nè titieti kè dèe yènni kémpéi de be, de be. Kè kùu dè pénsiri. ¹³ Kè kuyookuu buoté kè dikúnwehni buoté. Diiyè tãánni ndi.

¹⁴ Kè Kuyie nyíé kébéi nke dɔ: Kuwenniku mbo kéinkè kémbaati keyènkè nè kuyie nnè yemòrè nè yewe nè yebie, ¹⁵ kémmi kéinkè nè ketenkè. Kè dèe dɔò kù yèmmè. ¹⁶ Kè Kuyie ndɔò dèmarè dèdèrè dèè bo mmí, kè dèdèrè ntú diyiè dii bo mmí kuyie, kè desámpòrè ntú otánkù wèè bo mmí keyènkè, ke yíénè siwãã. ¹⁷ Kè Kuyie ndè ánné kéinkè kè dè mmí ketenkè. ¹⁸ Kè dè mmí kuyie nnè keyènkè, ke baati kuwenniku nè dibiinni. Kè kùu dè pénsiri. ¹⁹ Kè kuyookuu buoté kè dikúnwehni buoté. Diiyè naanni ndi.

²⁰ Kè Kuyie ndɔ: Desíntékpere demɔuu buoté menie mmieke, kè sinɔ buoté kénheinte kéinkè, kè dèe dɔò kù béimmè. ²¹ Kè kùu dɔò siyí diesi nè dèè kó dimàà fòu menie mmieke, debotí debotí nè sinɔ sibotí sibotí. Kè kùu dè pénsiri, ²² ké dè pã mesàà nke dɔ dèe pié késúú, nkè siyí sùú mmenie mmieke, kè sinɔ sùú nketenkè ínkè. ²³ Kè kuyookuu buoté kè dikúnwehni buoté. Diiyè nummuri ndi.

²⁴ Kè Kuyie ndɔ: Ketenkèe peité iwũɔ imɔu botí. Icèwũɔ dieyi nè isámpòi nè ikpawũɔ ibotí ibotí nè debambaànnè debotí debotí. Kè dèe dɔò kù yèmmè. ²⁵ Kè Kuyie ndɔò iwũɔ ibotí ibotí nè icèwũɔ nè debambaànnè demɔu. Kè kùu dè pénsiri. ²⁶ Kè Kuyie ndɔ: Tí dɔò oniti kòo nti dònne, kémbaké siyí nè sinɔ sii pùti kéinkè, nè iwũɔ ìi bo ketenkè nè debambaànnè demɔu.

²⁷ Kè Kuyie ndɔò oniti kòo nkù dònne. Kù do dɔò onitidòu nè onitipòkù nwe. Kù bè dɔò kè bè nkù dònne mu.

ke yàa wētenè mutáá mmiēke n da dǝ̀nè mù.
N da dǝ̀nè mutáá mmu
kàa yóo wēte kēnaá mmutáá.

²⁰ Kè Adammu yú o pokù ke dǝ̀ Efu, dǝ̀ tu mufòm-
mu, ke yé weè tumè benitibè bəmɔu yǝ. ²¹ Kè ti Yiè
nKuyie řnukú tikǝ̀nti ké bè dātinné, ²² kébéi nke dǝ̀:
Onitì naánnè tí mbe ke yé mesàà nnè meyei, ti báá yie
nkòo tǝ̀te ditebii dii duǝ̀ mmufòmmu kédi kénfòu sǝ̀á.
²³ Kè kùu beti onitì kupúú Edenni mieke, kòo kǝ̀te
kénkúúti ketenkè, kù ò dǝ̀nè kè. ²⁴ Mēmme ti Yiè
nKuyie mbetimè onitì kupúú Edenni mieke, kécónné
béřnkèmbàribè diyie yìèni kèè bíékè kè bè mbaa mutie
mùu duǝ̀ mmufòmmu, ke einko yese kè yè cǝ̀u nke dǝ̀
mmuhǝ̀á.

Kayǝ̀ nè Abeedi

4 Kè Adammu duǝ̀nè o pokù Efu, kòo púo nképeité
denitidabire ké dè yu ke dǝ̀ Kayǝ̀, ke dǝ̀: Tí Yiè
nKuyie nkuu te kè m peité onitì. ² Kòo yíé képeité o nan-
tè Abeedi.

Kè Abeedi ntú owǝ̀scēnti kè Kayǝ̀ tu otenkúti. ³ Kè
tidiitii bi, kè Kayǝ̀ waá nképǝ̀ ti Yiè nKuyie. ⁴ Kè Abeedi
yie tǝ̀ni o pedakè yeketiye kó dìmari, dii ā mekùǝ̀ nképǝ̀
ti Yiè nKuyie. Kè kùu ò pénsiri kécǝ̀uté o pǝ̀nni, ⁵ kéyete
Kayǝ̀ nè o pǝ̀nni, kòo miekee peike mediè n kòo ìikèe
sǝ̀ute. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nhò beke ke dǝ̀: Kayǝ̀ dè dǝ̀m-
me kàa mieke peike kàa ìikè sǝ̀ute? ⁷ Kàa dǝ̀ mesàà
nha yèmmè yóo narikemu, kàa me ndǝ̀ dèè í wenni,
meyei mbo a bǝ̀ri ke da díi, yetoo ké mè na.

⁸ Mēmme kè Kayǝ̀ náké o nantè Abeedi ke dǝ̀: Tí kǝ̀té.
Bè kǝ̀té dii mǝ̀nni kè Kayǝ̀ pí nho nantè Abeedi kékuu.

⁹ Kè ti Yiè nKuyie mbeke Kayǝ̀ ke dǝ̀: Yé a nantè Abe-
edi borè? Kè Kayǝ̀ dǝ̀: N yí yé tǝ̀ borè, n túmu n nantè
kóo bàràà? ¹⁰ Kè Kuyie ndǝ̀: A dǝ̀ ba? A nantè yìi nkuǝ̀
nketenkè ke tú ř peite. ¹¹ Di mmǝ̀nni n da cǝ̀řmu kàa
bo íté kédéténè ketenkè kèè yǝ̀ a nantè kó meyiř nha
kùu tǝ̀. ¹² A níi bo kúúti, a báá deite, a bo nfiri tipiti
timɔu ke tú ociènti. ¹³ Kè Kayǝ̀ náké ti Yiè nKuyie nke
dǝ̀: A n toú ndii tɔu cǝ̀řmu, m báá na ké di tǝ̀. ¹⁴ A me
nni mbetimè yie nketensàakè, kè n yóo da dǝ̀ténè kén-
firi tipiti timɔu ke tú ociènti, kòo mǝ̀ ò yǝ̀ ò yó n ku-
mu. ¹⁵ De mǝ̀nni kè ti Yiè nKuyie ndǝ̀: Kòo mǝ̀ kùu
Kayǝ̀ m bo peite kuce mèyiekè.

Kè ti Yiè nKuyie ncanne Kayǝ̀ mecannimè mamè mèè
yó nte kè wèè ò yǝ̀ ò báá ò kùu. ¹⁶ Kè Kayǝ̀ íté ti Yiè
nKuyie mborè, kékǝ̀te kémbò bè tu dè Nǝ̀di, kupúú
Edenni, diyie yìèni kèè bíékè.

Kayǝ̀ kó kufuku

¹⁷ Kè Kayǝ̀ duǝ̀nè o pokù, kòo púo nképeité Enǝ̀ki.
Kòo maá dihei ké di yu o bire yètiri ke dǝ̀ Enǝ̀ki. ¹⁸ Kè
Enǝ̀kii peité Idadi, kè Idadi peité Meuyeedi. Kè
Meuyeedii peité Metusayeedi, kè Metusayeedii peité
Demeki.

¹⁹ Kè Demekii puoke benitipòbè bèdébè, kòo ketiwè
yètiri ntú Ada, kòo dèri kperi ntú Sida. ²⁰ Ada weè do
peité Yabaadi bèè ā titouti, ke cēm̀mu inàake be yàari.

²¹ Yabaadi nantè do tú Yabaadi bèè bie ntikùtidùùti, ke
eu itāri be yàari. ²² Kè Sida yie múnkee peité deni-
tidabire, Tubaadi-Kayǝ̀, kòo mmáati tinenti tiboti ti-
boti, menatimè kpeti nè meberime nè timati. Kòo tǝ̀u
yètiri ntú Naama.

²³ Kè Demekii náké o pobè ke dǝ̀:

Ada nè Sida,
kénténè n kpeti!
Díndi Demeki pobè keènè n tú mù!
Onitì n kǝ̀ute kè nh ò kùu,
odapàa nni mpoté kè dè mǝ̀tinne kè nh ò kùu.
²⁴ Kè bè bo kuǝ̀ benitibè bèyiekè
képeite Kayǝ̀ bǝ̀nni,
bè bo kuǝ̀ sipisiyiekè nè bèyiekè,
képeite m bǝ̀nni.

²⁵ Kè Adammu duǝ̀nè o pokù kòo púo nképeité deni-
tidabire, kòo dè yu ke dǝ̀ Seti, dǝ̀ tu Kuyie nhò duǝ̀
ndebire kè dè cǝ̀mmú Abeedi řtiri Kayǝ̀ do kùu wè.

²⁶ Kè Seti múnkee peité denitidabire, ké dè yu ke dǝ̀
Enǝ̀si. De mǝ̀nni ndi benitibè ketémè bè bo mbáammè
Kuyie nke kùu yu ke tú ti Yiè.

Adammu kó kufuku kètuǝ̀kenè Nǝ̀wee

5 Nte Adammu kó kufuku. Kuyie ndǝ̀ dii mǝ̀nni
onitì kóo dǝ̀nnenè kumàa ndi. ² Kù dǝ̀ onitidùu nè
onitipòkù nwe ké bè pǝ̀ mesàà, ke pǝ̀nkee bè yu ke dǝ̀
onitì.

³ Adammu mǝ̀ke dii mǝ̀nni yebie ntekǝ̀tè nè
sipisitǝ̀ati (130) képeité denitidabire kè dè nhò dǝ̀nnè
sósó. Kòo dè yu ke dǝ̀: Seti. ⁴ Adammu peité dii mǝ̀nni
Seti kédeè, kénfòu kètuǝ̀ke yebie nsikusini (800), képié
initidabí nè initipobí. ⁵ Ò do mǝ̀ke yebie nsikusiwèi nè
sipisitǝ̀ati (930) ndi kékú.

⁶ Seti mǝ̀ke dii mǝ̀nni yebie ntekǝ̀tè nè yènum̀mu
(105) képeité denitidabire Enǝ̀si. ⁷ Ò peité dii mǝ̀nni
Enǝ̀si kédeè kèmmǝ̀ke yebie nsikusini nè yèyiekè (807),
képié initidabí nè initipobí péu. ⁸ Seti do mǝ̀ke yebie
nsikusiwèi nè tepítè nè yèdèé (912) ndi kékú.

⁹ Enǝ̀si mǝ̀ke dii mǝ̀nni yebie nsipisiwèi, képeité deni-
tidabire Kenanni. ¹⁰ De kó difřnkúò kèmmǝ̀te yebie
nsikusini nè tepítè nè yènum̀mu (815) képié initidabí
nè initipobí. ¹¹ Ò do mǝ̀ke yebie nsikusiwèi nè yènum̀-
mu (905) ndi kékú.

¹² Kè Kenanni mmǝ̀ke yebie nsipisiyiekè, képeité deni-
tidabire Madadeyedi. ¹³ De kó difřnkúò kèmmǝ̀ke ye-
bie nsikusini nè sipisinàà (840), képié initidabí nè ini-
tipobí. ¹⁴ Ò do mǝ̀ke yebie nsikusiwèi nè tepítè (910)
nte kékú.

¹⁵ Madadeyedi do mǝ̀ke yebie nsipisikuǝ̀ nè yènum̀-
mu ndi, képeité denitidabire Yederi. ¹⁶ Ò peité Yederi
kédeè, kèmmǝ̀ke yebie nsikusini nè sipisitǝ̀ati (830),
kéwète képié initidabí nè initipobí péu. ¹⁷ Ò do mǝ̀ke ye-
bie nsikusini nè sipisiwèi nè yènum̀mu (895) ndi kékú.

¹⁸ Kè Yederi mmǝ̀ke yebie ntekǝ̀tè nè sipisikuǝ̀ nè
yèdèé (162), képeité denitidabire Enǝ̀ki. ¹⁹ Ò peité Enǝ̀ki
kédeè kéyíé kèmmǝ̀te yebie nsikusini (800), ye mieke
nke ò piémè initidabí nè initipobí péu. ²⁰ Ò do mǝ̀ke ye-
bie nsikusiwèi nè sipisikuǝ̀ nè yèdèé (962) ndi kékú.

²¹ Kè Enɔki mmɔke yebie nsipísikuò nè yènùmmù képeité denitidabire Matusademmu. ²² Ò peité Matusademmu kédeè, kémɔke yebie nsikousitãäti (300), kentaunè Kuyie, képié initidabí nè initipobí péu. ²³ Ò do mɔke yebie nsikousitãäti nè sipísikuò nè yènùmmù (365) ndi. ²⁴ Ò do taunè Kuyie nku, kè kùu ò tùóté kékònnè ku cie kè bèe ò mǎntóo.

²⁵ Matusademmu do mɔke yebie ntekòutè nè sipísini nè yèyiekè (187) ndi képeité denitidabire Demeki. ²⁶ Ò peité Demeki kédeè kémɔke yebie nsikousiyiekè nè sipísini nè yèdèè (782), képié initidabí nè initipobí péu. ²⁷ Ò do mɔke yebie nsikousiwei nè sipísikuò nè yèwei (969) ndi kékú.

²⁸ Kè Demeki mmɔke yebie ntekòutè nè sipísini nè yèdèè (182), képeité denitidabire, ²⁹ ké dè yu ke dɔ Nɔwee, kénnáá nke tú: Yie nwee yóó ti bántè nè mutǎmmú ti pí mmù yewe yemɔu, ke yé ti Yiè nKuyie ncǎǎmè ketenkè. ³⁰ Ò peité Nɔwee kédeè, kéwéte kémɔte yebie nsikousinùmmù nè sipísiwei nè yènùmmù (595), képié initidabí nè initipobí péu. ³¹ Ò do mɔke yebie nsikousiyiekè nè sipísiyiekè nè yèyiekè (777) ndi kékú.

³² Nɔwee do yóó mɔte initidabí itãäti ìi yètè tu Semmu nè Kammu nè Safeti ke mɔke yebie nsikousinùmmù (500) ndi.

Kuyie ndèmmumè kù dǎmmè oniti

6 Benitibè sǎú ndii mǎnni ketenkè ìnkè képié besapàmbè. ² Kè kéinkè kó bekperíbèe yà de kó besapàmbè wennimè mesàà, kétãnké bè dǎ bè, képuoke. ³ Kè ti Yiè nKuyie ndò: M báá yóó kè benitibè bie nni nfòu kémɔnte, bè tu benitibè mbe, bè bo mmɔke yebie ntekòutè nè sipísidé (120) kékú. ⁴ Tidadieti tii do bo de mǎnni kénsɔké ke bo. Kéinkè kó bekperíbè do kǎteni kéduónè besapàmbè kè bèe pié tinti, tii do nɔ ndemɔu kè ti yètè feí.

⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyà benitibè borime í wennimè kè bè baa dǎ kéndɔɔri meyei nsǎã. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyèmmèe caàrè kè kùu demmu kù dǎmmè oniti. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie ndò: M bo kuɔ benitibè n dǎ bè, kékua iwǎǎ dieyi nè isámpǎi nè sinɔɔ, n demmumu n dè dǎmmè. ⁸ Kè Nɔwee yie me mpété mesàà nti Yiè nKuyie mborè.

Nɔwee dǎmmè tedabecíètè

⁹ Nɔwee do tú onitisàu nwe ke dɔɔri Kuyie ndómè ke kù tǎ, ¹⁰ képeité initidabí itãäti: Semmu nè Kammu, nè Safeti.

¹¹ De kó dimǎnni benitibè do dɔrimu, ke mènke dɔri mediè mbá dè í nnaati Kuyie. ¹² Kè kùu wénté kutenkù kénsǎ nkù caàrè, kè benitibè bemɔu dǎri bá be borime í wenni. ¹³ Kè Kuyie nnáké Nɔwee ke dò: M bo kuɔ di mǎnni benitibè bemɔu bè dǎnnemu, kè be yonku deuke, m bo bè kùu. ¹⁴ Á dǎ tedabecíètè nè ideí ìi kpeñni, kéciéké tidieti kè ti nsǎ, kéwaá mmumǎmmu kéfiéti mefiè nte mieke nè te ìnkè. ¹⁵ Nte a yóó tè dǎ mmè botí: Te okùmè mbo métiri tekòutè nè sipísinùmmù (150), mepékùmè métiri sipísidé nè bènùmmù, mecóm-

mè métiri tepítè nè bènùmmù. ¹⁶ Á tè dǎ kèpíi ntipím-pínti nè kumarí de cuokè, kè mefiè nni nfei ke mǎnnè métiri kó dikèe. Kàa keuté dibòri te pikù, kéãnné timùmmùnti titãäti. ¹⁷ De mǎnni m bo duɔ nkè fetaafeè ni kè menie mpíe nkékuɔ dèè kó dimàà fòu ketenkè ìnkè. ¹⁸ De mǎnni m bo da dǎnnè metaummè kàa ta tedabecíètè mieke nè a pokù nè a bí nè i pobè. ¹⁹ Á tané dèè kó dimàà fòu ketenkè ìnkè tedabecíètè mieke, dedaarè nè deniire kè dèe yenté. ²⁰ Tiwanwanti timɔu botí nè iwǎǎ dedaarè nè deniire, sinɔɔ diesi nè sisámpǎsi, nè debambaànnè debotí debotí, dè yóó kǎtenímu a borè ke bo yenté. ²¹ Á waá mmudii mubotí mubotí, a kǎmu nè tiwanwanti kǎmu kè dí nyo. ²² Kè Nɔwee yie nkédɔɔ Kuyie nhò nàké ti timɔu.

Nɔwee tamè tedabecíètè

7 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Nɔwee ke dò: Ta tedabecíètè fǎ nne a cíètè kɔbe. N sǎ nfǎǎ màa yie n kpeti a kɔbe cuokè. ² Á túóté iwǎǎ ibotí ibotí bè n feu ì ideí ideí, fedaafeè nè fenife kuce mèyiekè kétúóté bè í n feu ì ideí màa fedaafeè nè fenife, ³ kétúóté sinɔɔ sibotí sibotí sidési dési, tēdaatè nè teniite kuce mèyiekè, kè sii sɔɔtè kubotí ketenkè ìnkè. ⁴ Yewe yèyiekè kó difñkúò n yóó cúũnko fetaafeè nfe kè fè nniu ke dǎ yewe sipísinàà nè deyènnè sipísinàà, kékua n dǎ dèè kó dimàà ketenkè ìnkè. ⁵ Kè Nɔwee yie nkédɔɔ ti Yiè nKuyie nhò nàké ti timɔu.

Menie mpíemmè ketenkè ke kùu denennè demɔu

⁶ Menie ndo yóó pié nketenkè ke sǎ nNɔwee mɔke yebie nsikousikuò (600) ndi. ⁷ Wenwe nè o pokù kè bèe ta tedabecíètè nè o bí nè i pobè ke bo yenténè menédiemè, ⁸ nè iwǎǎ bè feu ì Kuyie nnè bè í kù feu ì, nè sinɔɔ nè dèè kó dimàà fòu ketenkè ìnkè. ⁹ Kè dè nkɔrini dedaarè nè deniire, ke taà tedabecíètè Nɔwee borè Kuyie mbéi mmèè botí. ¹⁰ Yewe yèyiekè kó difñkúò kè fetaafeè tukení, kénniu képié nketenkè.

¹¹ Nɔwee do mɔke yebie nsikousikuò (600) ndi, dibenni kóo tǎnkù dériwè diyie tepítè nè diyénni, kè yebire ntǎnni menie nkè iwetiborii kpeté. ¹² Kè fetaafeè nniu ke dǎ iyie nsipísinàà deyènnè sipísinàà. ¹³ De mǎnni Nɔwee nè o pokù nè o bí Semmu nè Kammu nè Safeti nè be pobè, kè bè ta tedabecíètè ¹⁴ nè tiwanwanti tibotí tibotí, nè iwǎǎ ibotí ibotí nè tinǎti nè debambaànnè nè tipumpùti. ¹⁵ Dèè kó dimàà weí kè dè nkɔri Nɔwee borè debotí debotí, dedaarè nè deniire. ¹⁶ Kè dèe kɔtoo bá dè kè dè nneínè de pokù kéta tedabecíètè ti Yiè nKuyie ndo nàké Nɔwee ke dǎ dè yóó ndǎmmè. Kè Kuyie nkpetínné dibòri.

¹⁷ Kè fetaafeè nniu ke dǎ yewe sipísinàà, kè menie nsǎũnko kè tedabecíètè nǎhké me ìnkè. ¹⁸ Kè menie mpíe mmediè nkè tedabecíètè nnónké me ìnkè. ¹⁹ Kè menie ndɔke pié nkédátinné yetãrè dieyè, ²⁰ kédátinné yetãrè yèè dǎke deu mediè, késénté kè dèe pèëté métiri bèyiekè. ²¹ Kè dèè kó dimàà fòu ketenkè ìnkè, iwǎǎ, nè tiwanwanti nè desíntékperè demɔu, dèè bo ketenkè ìnkè kè dèe kú demɔu. ²² Demɔu dèè bo ketenkè ìnkè ke

weí kè dèe kú. ²³ Mèmmè dèe kó dimàà weí: Benitibè nè iwũ nè tiwanwanti, dè kumè. Kè Nɔwee weè máà nkpaá nè o cīētè kɔbe bèè do ò bonè tedabecīētè mieke.

²⁴ Kè menie nní mpíéké ketenkè ke dò yewe tekòtè nè sipísìnùmmù (150).

Nɔwee yèmè tedabecīētè

8 Kuyie nyí nyè nNɔwee kpéí nnè iwũ nè tiwanwanti dèè do ò bonè tedabecīētè mieke, kéduò nkè kuyaakù nfuu ketenkè kè menie nní nkékú. ² Kè yebiree yóu yè bo ntɔmmè menie, kè iwetiborii ítinne kè fetafèe cómmú. ³ Yewe tekòtè nè sipísìnùmmù (150) kó difñkúò kè menie nní nkékú sámǒp sámǒp. ⁴ Otánkù yíenwè diyìe tepítè nè diyíennì kè tedabecīētèe cómmú ditāri bè yu dì ke tú Adadati di ínkè. ⁵ Kè menie nní nkpaá yaari kétuake otánkù píinwè diyìe ketiri yìe, kè yetārè yómmèe feité.

⁶ Diyìe sipísìnàà yìe kè Nɔwee kpeté tebòtè ò do ānnè tē, ⁷ kédenne dikākāā kè dii kɔte kéwētení. Kòo nkpaá kémmú menie mbo deèmè. ⁸ De kó difñkúò kòo denne tenónkpete ke bo yà kè menie ncòòtè. ⁹ Tè me nyí mpètè tē bo cómmú dè, ke yé menie ndo kpaá píékémè ketenkè kemɔu, kè tēe wētení o borè, kòo youte o nòtè ké tē pí nkétanné kudieku, ¹⁰ kényóu kè dè mmɔke yewe yèyiekè kòo wēte ké tē dènne. ¹¹ Kè tē nwētíní kuyuoku ke tóní kufāāsùùkù makù, kè Nɔwee banté menie ncòòtemè, ¹² kényóu kè dè mmɔke yewe yèyiekè kòo wēte ké tē dènne, bá tē í nwēténí.

¹³ Dibenni pànnì kó diyìe ketiri yìe, ke sǐ nNɔwee mɔke yebie nsikɔsikuò nè dimàà (601) kè menie nkúú, kòo dáté tipímpínti kényà mè kúúmè. ¹⁴ Dibenni pànnì kóo tánkù dériwè, diyìe sipísidé nè diyíennì kè ketenkèe kpeí paíí.

¹⁵ Kè Kuyie nnáké Nɔwee ke dò: ¹⁶ Yè nè a pokù nè a bí nè i pobè. ¹⁷ Denne iwũ ibotí ibotí tiwanwanti nè tinòti nè debambaànnè, kè dèe pēté késúú nketenkè ínkè.

¹⁸ Kè Nɔwee yè nè o pokù nè o bí nè i pobè, ¹⁹ kédenne tiwanwanti nè iwũ debotí debotí nè sinɔɔ nè debambaànnè.

²⁰ Kè Nɔwee maá diwũtònnì ti Yiè nKuyie nkpeí, kétúóté iwũ nè sinɔɔ bè feu dè ti Yiè nKuyie ndèmarè marè, ké dè fié ti Yiè nKuyie ndiwũtònnì ínkè kétu.

²¹ Kè ti Yiè nKuyie nkeè de kó kufɔɔku kè dèe kù narike kè kù dò: N ténke í yóo cɔɔ ketenkè, ke yé onitì yèmmè í wennimè nè ò bomè. N ténke báa kuɔ dèe kó dimàà weí m me ndòò mèè botí.

²² Nè ketenkè bo mbomè,
mubɔtimù nè mudidèi,
muséé nnè kuyiinkù,
dipaà nè diyɔɔ,
kuyie nnè keyènkè,
dè yó mbomu sǎǎ.

Kutāmmeyāri kó mēbenkùmmè

9 Kè Kuyie mpā Nɔwee mesàà wenwe nè o bí ke dò: Piénè késúú nképié nketenkè. ² Tiwanwanti timɔu:

Iwũ nè sinɔɔ nè siyíi, debambaànnè demɔu dè bo ndi dé, kè dí ndè baké. ³ Dèe kó dimàà nampú ke weí n dè ndi duómmu kè dè bo ntú di kó mudii, n di duó mmèè botí titebiiti. ⁴ Di né báa cááké feɔfè yíi, mmufòmmu bo mèè mieke. ⁵ Nyénè ke tú n yóo peitemu bèè kòu benitibè képeite iwũ nè tiwanwanti tii kòu benitibè.

⁶ Wèè kùò onitì,
onitì weè múнке yóo ò kùò.

Ke yé n dòòmmè onitì
ke dōnnenè m máà ndi.

⁷ Di pié mesàà nkésúú ketenkè ínkè, ké nkè baké.

⁸ Kè Kuyie nyí kénáké Nɔwee nè o bí ke dò: ⁹ N di dɔúnnè dinùò ndi fǐ nnè a yaábíó, ¹⁰ nè iwũ ì do di bonè tedabecīētè mieke sinɔɔ nè iwũ nè tiwanwanti dèè yóò buoté. ¹¹ N di dɔúnnè dinùò ndi ke tú, n ténke báa duú nkè menie mpíe nketenkè kékuɔ dèe kó dimàà bo. ¹² Nte n yóo dɔɔ mèè benkumè kè mè mbo sǎǎ, ke benkú mí nnè dínđi nè dèe kó dimàà weí ti kó metaummè. ¹³ Nh ānnè kutāmmeyāri nku tiwetì kè kù bo mbenkú mí nnè dínđi ti kó metaummè, ¹⁴ kè fetafèe níi kpèri kuu yènní, ¹⁵ kè n dentení metaummè mèè bo mí nnè dínđi nè dèe kó dimàà weí ketenkè ínkè ti cuokè, menie nténke báa pié nketenkè ké di kuɔ. ¹⁶ Kutāmmeyāri níi bo yènní yewetè ínkè, kè n kù yà, kédentení metaummè mèè bo mí nnè dínđi nè dèe kó dimàà weí ketenkè ínkè ti cuokè. ¹⁷ Kè Kuyie nnáké Nɔwee ke dò: Kutāmmeyāri kuú yó mbenkú n taunèmmè ketenkè kɔbe.

Nɔwee muómmè menaà

¹⁸ Nɔwee bí ì do yènnímè tedabecīētè inyi: Semmu nè Kammu nè Safeti. Kammu weè naá nKannahāā kɔbe kóo cice. ¹⁹ Nè Nɔwee bí itāāti mieke nke ibotí súúmmè ketenkè ínkè.

²⁰ Nɔwee weè tu otenkúti ketiwè weè fiíku dètie mbè tu dè fínyí, ²¹ kényà de kó menaà nkémuú nkédáté o yààti kénduú o dieku difñkperi. ²² Kè Kammu Kannahāā kɔbe kóo cicee yà o cice Nɔwee fũú feímè, kényè kénáké o tebií sidé ditowaà. ²³ Kè Semmu nè Safeti kè bèe buuté kuyààkù kénkéri be fñnkúò kétuake kóo dátinné, bá bè í nyà be cice fũú. ²⁴ Nɔwee naà nyè dii mōnni kòo keè o bíyāātè dòò dè, ²⁵ kébéi nke dò:

A bo yà fǐ nKannahāā!
A bo ntú a tebií mieke kudaakù sɔnsɔnku,
²⁶ Kòo yíé kébéi nke dò:

Ti Yiè nKuyie ndɔɔ mesàà nSemmu
kè Kannahāā ntú o kó kudaakù.

²⁷ Kuyie ndɔɔ mesàà nSafeti nè Semmu kè bè
ñwè nke bo,
kè Kannahāā ntú be kó kudaakù.

²⁸ Menie nkùò dii mōnni benitibè kédeè, kè Nɔwee mmɔke yebie nsikɔsitāāti nè sipísìnùmmù (350) ndi,
²⁹ ké nyóo kú ke mɔke yebie nsikɔsiwei nè sipísìnùmmù (950).

Nɔwee kó kufuku

10 Nte Nɔwee bí, Semmu nè Kammu nè Safeti kó kufuku menie ndo kùò benitibè kédeè, kè bèe pié-mu ibí.

² Safeti kó ibí tú: Kɔmɛɛ nè Makɔku nè Madaii nè Yafāā nè Tubaadi nè Meseki nè Tidaasi. ³ Kɔmɛɛ kó ibí tú: Aseknaasi nè Difati nè Tokadima. ⁴ Yafāā kó ibí tú: Edisaa nè Tadisisi nè Kitimmu nè Dodanimmu. ⁵ Bèè do sùú nkécíéé kémaá dàméèrì také kécánné cánné ibotí be náànti dò ndòmmè.

⁶ Kammu kó ibí tú: Kuusi nè Misidaimmu nè Puti nè Kannahāā. ⁷ Kuusi kó ibí tú: Sebaa nè Afidaa nè Sabitaa nè Dayemaa nè Sabitekaa. Dayemaa kó ibí tú: Sebaa nè Dedanni. ⁸ Kuusi weè do wèé képeité Nem-mudoti weè do naá nhokpàrì ketiwè ketenkè ònkè.

⁹ Nemmudoti do tú opaawaà ndiewè nwe kè ti Yiè nKuyie nwùó. Deè te kè bè ɔ̄ yí ti Yiè nKuyie nda teen-nè kàa ntú opaawaà ndiewè Nemmudoti do dòmmè. ¹⁰ Nte yehékè ketiyè ò do baké yè: Babæedi nè Edesi nè Akadi nè Kadineɛ. De kó yehékè do bo Sindeaa mieke nke. ¹¹ Kè Nemmudotii íté de kó dihei kékɔte Asidii kémaá Ninifu nè Debotidii nè Kadaa. ¹² Kè Desāā èi dii r̄bo Ninifu nè Kadaa diheidiè de cuokè.

¹³ Misidaimmu yaábí tú Dudimmu nè Anamimmu nè Deabimmu nè Nafutuyimmu ¹⁴ nè Patidoosi nè Kasiduimmu nè Kafutɔɔ, bèè pié Fidisitēēbe.

¹⁵ Kè Kannahāā peité Sidonni o kóò Po nè Eti. ¹⁶ Kè Kannahāā yaábí ntú: Yebusiibe nè Am̄riibe nè Kidikasiibe ¹⁷ nè Efiibe nè Adikiibe nè Siniibe ¹⁸ nè Ad-ifadiibe nè Semadiibe nè Amatiibe. De kó dif̄nkúò kè Kannahāā kɔbe cíéé, ¹⁹ kékari Sidonni be tenké de nketé kécuó nKedaadi nè Kasaa, Sodɔmmu nè Komɔɔ bíékè, Adimaa nè Seboimmu kénɔ kétuɔke Desa. ²⁰ Kammu kó ibí nyi ò do yàte tinaàmùnti, kékari yehékè be náànti cáā ncáāmmè nè be botí.

²¹ Kè Safeti kóo kóti Semmu múnkeɛ mɔɔte ibí, weè tu Ebeɛ kóo yaàrì. ²² Kè Semmu kó ibí ntú Edammu nè Asuu nè Adipakisadi nè Dudi nè Aramu. ²³ Kè Aramu kó ibí ntú: Uusi nè Udi nè Ketɛɛ nè Maasi. ²⁴ Kè Adipakisa-di ntú Sedaa cice, kè Sedaa ntú Ebeɛ cice. ²⁵ Kè Ebeɛ mmɔke ibí òdèi, kè deketirè yètirì ntú Pedeki (dèè tu meyatimè). De kó dimònni ndi ibotí do yàtemè, kòo nantè yètirì ntú Yokitāā. ²⁶ Kè Yokitāā peité Adimɔdadi nè Sedefu nè Asadimafeti nè Yedaki, ²⁷ nè Adodammu nè Usadi nè Dikida, ²⁸ nè Obaadi nè Abimmayæedi nè Sebaa, ²⁹ nè Ofiidi nè Afidaa nè Yobabu. Bɛmɔu mem-me bè tu Yokitāā bí nyi. ³⁰ Bè do bo Mesa èi ndi kénɔ kétuɔkenè Sefaadi tãri, diyie yiení kèè bíékè. ³¹ Kè Semmu kɔbe múnkeɛ yè kécánné yehékè, yehékè be náànti dò mmèè botí.

³² Nɔwee bí kó iwuɔ nyi memme, bè ò cáñnémè ibotí ibotí. Menie ndo kùò benitibè kédeè kè beè pié ibotí imɔu ò bo kútenkù mieke.

Didènni bè tu di Babæedi di kó mumarimù

11 Benitibè bɛmɔu do náá ntináantì timàà ndi, onitì náantì do í cáā. ² Kè bèe kɔte diyie yiení kèè bíékè kényà kubiriku makù, dihei bè tu di Sindeaa ke bo maá, ³ kénáké betɔbè ke dɔ: Íténè kè ti pífkú yedombie, kè yè p̄hné kè yèe kpenke kéndò nyetārè, kè tí waá nkùtin̄ɔ kénsīkù. ⁴ Kè tí maá dihei, kémaá didènni kè dii kááké tiweti, kè ti yètirìi feité, kè ti báá cíéé ketenkè kemɔu.

⁵ Kè ti Yiè nKuyie ncúténí ke bo yà benitibè maá dii èi nè didènni. ⁶ Ke dɔ: Bè mè ntúmè kubotí kumáà kɔbe ke náá ntináantì timàà, dèmarè í yóó bè ditinné bè yóó namu kédɔ bè dómè. ⁷ Ti cúténè kékɔké be náantì, kè bè nnáá nke í yo betɔbè tu mù. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbè cíe nketenkè kemɔu, bá bè í mmaá de kó dihei. ⁹ Deè te kè bè yu de kó didènni ke tú Babæedi. Ti Yiè nKuyie nde nkɔké benitibè náantì, kè bè cíe nketenkè kemɔu mieke.

Semmu kó kufuku kénɔ kétuɔkenè Abarammu kɔku

¹⁰ Semmu kó kufuku tú kuu: Ò do mɔke yebie ntekòutè (100) nte képeité Adipakisadi ke s̄ ndè m̄ke yebie nyèdèé nè menie nkùɔmè benitibè. ¹¹ De kó dif̄nkúò, kèmmɔke yebie nsikousin̄mmù (500) kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

¹² Kè Adipakisadi mmɔke yebie nsipísitāāti nè yènùmmù képeité Sedaasi. ¹³ De kó dif̄nkúò kèmmɔke yebie nsikousināà nè yètāāti (403), kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

¹⁴ Kè Sedaa mmɔke yebie nsipísitāāti képeité Ebeɛ. ¹⁵ De kó dif̄nkúò kè Ebeɛ mmɔke yebie nsikousināà nè yètāāti (403) kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

¹⁶ Kè Ebeɛ peité Pedeki kédeè kèmmɔke yebie nsipísitāāti nè yènāà képeité Pedeki. ¹⁷ De kó dif̄nkúò kè Ebeɛ mmɔke yebie nsikousināà, nè sipísitāāti (430) kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

¹⁸ Kè Pedeki mmɔke yebie nsipísitāāti képeité Deyuu. ¹⁹ De kó dif̄nkúò kèmmɔke yebie nsikousidè nè yèwei (209), kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

²⁰ Kè Deyuu mmɔke yebie nsipísitāāti nè yèdèé képeité Seduki. ²¹ De kó dif̄nkúò kèmmɔke yebie nsikousidè nè yèyiekè (207) kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

²² Kè Seduki mmɔke yebie nsipísitāāti képeité Naɔɔ. ²³ De kó dif̄nkúò kèmmɔke yebie nsikousidè (200) kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

²⁴ Kè Naɔɔ mmɔke yebie nsipísidè nè yèwei képeité Tedaa. ²⁵ De kó dif̄nkúò kèmmɔke yebie ntekòutè nè tepítè nè yèwei (119), kèpié bedapàmbè nè besapàmbè.

²⁶ Kè Tedaa mmɔke yebie nsipísiyiekè, képeité Abarammu nè Naɔɔ nè Atāā.

²⁷ Tedaa kó kufuku nku, weè peité Abarammu nè Naɔɔ nè Atāā. Kè Atāā peité denitidabire Dɔti, ²⁸ kékú, bè ò peité dii èi Udi Babidɔnni kó ketenkè mieke, kòo cice Tedaa kpaá fòu. ²⁹ Kè Abarammu puoke Saraii kè Naɔɔ puoke Midikaa Atāā kóo sapàà. Atāā weè múnke do peité Isikaa. ³⁰ Saraii do tú tehāunte nte kénkra debire.

³¹ Kè Tedaa túóté o kóo dapàà nhAbarammu nè o yaàbire Dɔti Atāā bire nè o còkù Saraii o kóo dapàà nhAbarammu pokù. Kè bèe íté Uudi eì Babidɔnni tenkè kékɔte Kannahāā tenkè, kétuɔke Anaa eì ké nke mbo. ³² Kè Tedaa nyóó kú ke mɔke yebie nsikɔusidé nè yènùmmù (205).

ABARHAMMU KÓ TINÁÁNTÍ

Kuyie nyěmmè Abarammu íté o tenkè

12 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Abarammu ke dɔ: Íté a tenkè, a kɔbe borè, a cice cíětè, kékɔte n yóó da benke kèè tenkè. ² M bo da dɔ̀ mesàà nkàa botii sùú, kàa yètirii feitè mediè. F́́́ yó nte kè ibotí imɔu pété mesàà. ³ M bo dɔ̀ mesàà mbèè yóó da dɔ̀ mesàà, kédɔ̀ meyei mbèè bo nda dónè meyei. F́́́ yó nte kè n dɔ̀ ibotí imɔu mesàà.

⁴ De m̀nni ke ś́ nhAbarammu m̀ke yebie nsipísiyiekè nè yènùmmù. Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dɔ: Íté Anaa eì. ⁵ Kòo yie nkéíté kénneínè o pokù Saraii nè o nantè bire Dɔti kénɔ o kperè demɔu nè o daati ò do donté ti Anaa eì, kékéte kécúo nKannahāā bíékè, kétuɔke Kannahāā.

Abarammu bomè Kannahāā kékɔte Esibiti

⁶ Meĩme kè Abarammu pēēté Sisemmu eì kétuɔke dibòri mari bè tu di Mɔdee mutie mamù borè. De kó dim̀nni Kannahāā kɔbe beè do dè bo.

⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbenke kumáà Abarammu kóò nàké ke dɔ: N yóó duó nke ntenkè nke a yaàbí. Kè Abarammu maá ti Yiè nKuyiendiwũ̀t̀nni de kó dibòri. ⁸ Ò de nyité kékɔte yetārè kó diheì Betēedi diyie yìèní kèè bíékè, kékari Betēedi nè Aii de cuokè ke tó maá ti Yiè nKuyie ndiwũ̀t̀nni teri kébántè ti Yiè nKuyie nké kù yu ke dɔ o Yiè. ⁹ Kè Abarammu nkàti ke sɔti ke wetí Nēkebu tempē mbíékè.

¹⁰ Kè dikònni dierii tanní diheì kè Abarammu íté, kékɔte Esibiti tenkè kэмbo ke dɔ yem̀rè mayè. ¹¹ Bè tũ̀ke dii m̀nni Esibiti kénɔti diheì, kè Abarammu náké o pokù Saraii ke dɔ: N yému a túmè oposáati, ¹² Esibiti kɔbe yóó yà a wennimè ke dɔ a tú m pokù nwe, ké n kuo ké da yóu. ¹³ Á bè nàké ke dɔ n tú a tãũ nwe kè bè nni ndɔri mesàà nha kpéí, kè nni nfòu.

¹⁴ Bè tũ̀koo dii m̀nni Esibiti mieke kè Esibiti kɔbe yà o pokù wennimè mediè. ¹⁵ Kè Esibiti kóo kpàati kó betũ̀mbèe kɔte ké nhò sántí okpàati ìkè, kóò túóté kékɔtenè okpàati cíětè. ¹⁶ Nè o kpéí nkòo kpàatii d̀̀̀̀ mesàà nhAbarammu kóò pãmmú ipe nè sibɔ̀ nè in-ààke nè tidaati benitipòbè nè benitidaabè nè sãmmarímúbè nè yòyóbè. ¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie mpoté okpàati nè o cíětè kɔbe mediè nhAbarammu pokù Saraii kpéí. ¹⁸ Kè Esibiti kóo kpàatii yú Abarammu kóò beke ke dɔ: Dè yíme kàa n d̀̀̀̀ mie? Dè dòmmè kàa í n nàké ke tú a pokù nwe? ¹⁹ Dè dòmmè kàa n nàké ke yé nha tãũ nwe kè nh ò túóté ke bo puoke? Nto a pokù kápēēté.

²⁰ Kòo kpàatii duó nkòo tũ̀mbèe beti Abarammu nè o kperè demɔu diheì.

13 Meĩme kè Abarammu túóté o pokù nè o kperè ò m̀ke dè, kè Dɔti nwe neínè kè bèe wēte Nēkebu tempē mbíékè.

Abarammu nè Dɔti bè yàtemè

² Abarammu do m̀ke tikpàti nti mesàà, nnè timáti péiti nè mesɔɔ. ³ Kè Abarammu íté Nēkebu tempē kétuɔke Betēedi nè Aii de cuokè ò do keté kébáté dè. ⁴ Ò do maá dè diwũ̀t̀nni kébántè ti Yiè nKuyie nké kù yu ke dɔ o Yiè.

⁵ Dɔti wèè do neínè Abarammu ò múnke do m̀kemu ipe nè sibɔ̀ nè inààke. Ke m̀ke tiyàati bè d̀̀̀̀rinè ti titouti. ⁶ Bá ketenkè í mbè sànnè ke yé bè do m̀kemè iwũ̀ mediè. ⁷ Kè Abarammu kó benaacēmbè nè Dɔti kɔbe kè bèe kpa. Kannahāā kɔbe nè Pedisiibe do de mbo. ⁸ Kè Abarammu náké Dɔti ke dɔ: Mí nnè f́́́ ti í dò nkékpa, ti naacēmbè me nyí dò nkékpa, ke yé ti wémmè tečíētè. ⁹ Á wénté kédeite a d́́ kùu píkù kè tí yate. Kàa k̀te kubakù yóu n k̀te kucãnkù. Kàa me nk̀te kucãnkù n k̀te kuyóu.

¹⁰ Kè Dɔtii wénté káyà Suditēē kó ketenkè kè kè boo bammùu kétuɔkenè Soaa eì. Ti Yiè nKuyie mu ndo í c̀u ndii m̀nni Sodɔmmu eì nè Komɔɔ eì kè de kó ketenkè nè Soaa eì kè dè boomu, ke wenni ke dɔ nti Yiè nKuyie ndo d̀̀̀̀ kùu púú, ke naati ke d̀̀̀̀nè Esibiti kó ketenkè. ¹¹ Kè Dɔtii tãāté Suditēē kó kubiriku bíékè, ké ke nkɔte. Meĩme bè yàtemè. ¹² Kè Abarammu m̀bo Kannahāā kó diheì, kè Dɔti m̀bo kubiriku kó yehekè, ke cónné tiyàati kó titouti kétuɔkenè Sodɔmmu. ¹³ Sodɔmmu kɔbe do tú benitiyonkubè mbe, ke dɔri meyei ndiemè kè dè yóu Kuyie.

¹⁴ Dɔti nè Abarammu bè yàte dii m̀nni, kè ti Yiè nKuyie nnáké Abarammu ke dɔ: Wénté a cómmú dè, kèwénté diyie yìèní kèè bíékè, kèwénté a bakù yóu nè kucãnkù. ¹⁵ A mè nwúò nkèè tenkè n yóó kè nda duóm- mu f́́́ nnè a yaàbíó sãã. ¹⁶ M bo duó nkàa yaàbíi sùú mmesàà mmubirímú k̄me. Wèè bo na kékaa mmubirímú, wèè bo na kékaa nha yaàbí. ¹⁷ Íté kéce, nde kó ketenkè kemɔu kè duómè n kè nda duómму.

¹⁸ Kè Abarammu íté deborè késɔ̀ nkékari dibòri mari bè tu di Mammudee kó mutie borè Ebunɔɔ také, kémaá diwũ̀t̀nni kébántè ti Yiè nKuyie.

Abarammu kpammè ke fietè Dɔti

14 De kó dim̀nni kè Amudafēedi Sineaa eì kóo kpàati nè Kediɔdaomē Edammu eì kóo kpàati nè Tideadi Koyimmu eì kóo kpàati. ² Kè bèe íté kéndokùnè Bedaa Sodɔmmu kóo kpàati nè Bidisaa Komɔɔ kóo kpàati, nè Sineabu Adima kóo kpàati, nè Simmebe Seboimmu kóo kpàati nè Bedaa bè tu dii eì Soaa kóo kpàati. ³ Kè bèe tí Sidimmu kóo kubiriku, dèè naá nyie ndámè̀̀̀rì wèè kó menie ndò mmukókú. ⁴ Yebie ntepítè nè yèdèè mieke kè Kedɔɔdaomē mbè baké. Yebie ntepítè nè ditã̀nni mieke kè bèe ò yete. ⁵ Yebie ntepítè nè dinaan- ni mieke kè Kedɔɔdaomē nè bekpàatibè bèè ò wéřnè kè bèe íté kerponte Defaiibe bèè bo Asitadoti-Kannaim-

mu ei, nè Susiibe bèè bo Ammu ei nè Emiibe bèè bo Kidiyataimmu ei ⁶ nè Oriibe bèè bo Seii kó yetārè mieke, ké bè bèti kétuakenè Edi-Padanni kó dihei dii tókénè tedontè, ⁷ kénküntini kèponte Ammisipati bè tu dii ei Kadeesi, kèponte Amadesiibe kó ketenkè kemɔu, nè Amɔriibe bèè bo Asasɔnni-Tamaa. ⁸ Mèmmè kè Sodɔmmu kóo kpààti nè Komɔɔ kou nè Adima kou nè Se-boimmu kóo kpààti nè Bedaa, nè Soaa kóo bekpààtibè, kè bèe wènnè kékɔte Sidimmu kóo kubiriku, ⁹ kédokénè Kedɔɔdaomɛ Edammu kóo kpààti, nè Tedeadi Koyimmu ei kóo kpààti Amudafæedi Sinneaa ei kóo kpààti nè Adiyɔki Edasaa ei kóo kpààti. Kè bekpààtibè bènùmmù ndokùnè bekpààtibè bènàà. ¹⁰ Sidimmu kóo kubiriku do mɔke yefɔtè nye kè kùtinɔɔ piéké ye mieke. Kè Sodɔmmu kóo kpààti nè Komɔɔ kou kè bèe coké kéduo ye mieke, kè besɔmbeè coké kédeke ditāri ĩnkè. ¹¹ Kè bèe na Sodɔmmu nè Komɔɔ kɔbe kétúóté be kpàti, nè be diiti kékònnè. ¹² Ke múnke tútótenè Dɔti Abarammu nantè bire nè o kpàti timɔu kékònnè.

¹³ Kòò mɔu coké kékɔte kénáké Abarammu, Ebedee-be boti kou, ò borè Amɔriibe boti kou Mammudee kóo detie mborè. Mammudee tebií do tú Esikɔɔdi nè Anɛ. Betāāti memme bè do wèñnè Abarammu nwe di-dootiñni. ¹⁴ Abarammu kèè dii m̀nni bè kònnèmè Dɔti kòò kpetí, kéduo nkòò tɔmbè bè pié bè o cíètè kè bèe báátí, sikusitāāti nè tepítè nè bēni (318), kè bèe tūnne kétuake Danni tenkè. ¹⁵ Kè Abarammu bè totí yetirè yetirè péu, kè bèe cētinnè be dootitɔbè kè bè na, kè bè bèti kétuakenè Obaa, dihei dii bo Damaasi bakù you bíékè, ¹⁶ kéfiète bè do tútóte dèè kó dimàà nè Dɔti nè o kperɛ demɔu nè benitipòbè nè benitidaabè.

¹⁷ Abarammu na dii m̀nni okpààti Kedɔɔdaomɛ nè bekpààtibè bèè ò wèñné kénkünti, kè Sodɔmmu kóo kpààti yènni kòò co Safee kóo kubiriku mieke, bè tu kù okpààti biriku.

¹⁸ Kè Mésisedeki Sadɛmmu kóo kpààti wèè tu Kuyie nkùu baké kéĩnkè nè ketenkè ku kúu niùti, kòò kɔtènni pèè nè menàà nkòò co, ¹⁹ kémmɔ Kuyie nkóo mesàà nhAbarammu kpéi nke d̀: Kuyie nkùu baké kéĩnkè nè ketenkè kù da d̀ò mesàà. ²⁰ Kuyie nkùu baké kéĩnkè nè ketenkè ke te kàa na a dootitɔbè ku yètiri ndeu!

Kè Abarammu deite ò tɔnì dè bá tèè píítè mieke, demàà demàà kóò duó.

²¹ Kè Sodɔmmu kóo kpààti náké Abarammu ke d̀: N duó mbenitibè kénte tinenti a eí tì. ²² Kè Abarammu ò tēñné ke d̀: N youte n nùtè nte, ti Yiè nKuyie nkùu baké kéĩnkè nè ketenkè ku ìikè, ²³ ke pàrikè ke tú n yí yóo tútóte a kperɛ marè bá fepààkonyĩfè yoo kuneùkù kó kuhũ, a yàà bo yí fɔɔ te mí nhAbarammu kè n naà nhokpààti. ²⁴ N yí yóo tútóte demarè, kè dè í tú n kó benitibè di dè. Bèè n cíe mbeè tu: Anɛ nè Esikɔɔdi nè Mammudee, beè bo tútóte be kperɛ.

Kuyie ntaunnèmè kumàà Abarammu

15 Kè ti Yiè nKuyie mbenke kumàà Abarammu kóò náké ke d̀: Bá nyiékù! Mí tu a kó kudɔpikù, m bo da cú dè bo ndeu mediè. ² Kè Abarammu d̀: Ti Yiè nKuyie nha bo n duó mba? N yí mɔke debire, kè n kóo

t̀nti Ediesɛ Damaasi ei kou, wèè bo n cíètè, weè yóo tútóte n kperɛ. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie nhò tēñné ke d̀: Weè í yóo tútóte a kperɛ. A yóo peité dèè bire deè yóo dè tútóte.

⁵ Kè Kuyie ndenne Abarammu ditowaà kóò náké ke d̀: Búté tiweti kéyà siwãã, a bo na ké s̀ kàanaà? Kè kù yí ke d̀: Siwãã dòmmè, a yaàbí yóo s̀ú mmeè botí.

⁶ Kè Abarammu yie nti Yiè nKuyie mbéi nti, kè deè nte kè kù d̀, ò dòòri kù d̀mè. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀: Mí da ñinní Uudi ei, Babidɔnni kóo ketenkè, ke bo da duó ke ntenkè a mè mbo kèè mieke. ⁸ Kè Abarammu d̀: Ti Yiè nKuyie, m bo yíme kébanté n yóo tiekemè de kó ketenkè? ⁹ Kè ti Yiè nKuyie nhò náké ke d̀: Waanní dinaaseri nè dibɔseri nè dipedaà, dèè m̀ke yebie nyètāāti nè tenɔnkpete nè dikpetinɔnkperi.

¹⁰ Kè Abarammu waanni iwũ inyi, kékéké í cuokè, kè ì d̀ú nkécuo nyitɔbè, ò me nyí nkèkè sínɔnkpeé. ¹¹ Kè timancòntii kɔtení, ke bo cɔ de kó imaa, nkòò tì bèti.

¹² Diyiè tati dii m̀nni kè inu mpí nhAbarammu kòò duó mediè, kè dibìnni dieri marii ò s̀ñtè, kè kufɔwaa nhò pí mmediè. ¹³ Kè ti Yiè nKuyie nhò náké ke d̀: A nyé ke tú a yaàbí bo kɔte dihei mari dii í tú i kperi, kè nkè bo ke d̀ yebie nsikɔusinàà (400), ke tú tidaati kè bè ì fèũko. ¹⁴ Kè n fèũ nde kó kubotí kùu ì fèũko, kàa yaàbí nyeti ke tɔ tikpàti mediè. ¹⁵ F̀ nha yóo mbonè di-wèi ndi ke yàa kóté kékú, kè bè da kũnnè a yembè borè. ¹⁶ A yaàbí kó iyaàbí, ì wētini ke ntenkè. Ke yé Amɔriibe yei mu nyí s̀úmmè ke t̀̀ke m bo bè bèti dè.

¹⁷ Diyiè ta dii m̀nni kè dèe biite s̀ú, kè Kuyie nkɔtení kèndò mmuhãã nnè kuyukú nè fehããdènfè, ke pēnkù iwũ bè kéké ì sàku. ¹⁸ De yei ndi ti Yiè nKuyie ntaunnèmè kumàà Abarammu ke d̀: N yóo duó nde kó ketenkè a yaàbí nyi kè ì nkè te, kétúóté kukó kùu bo Esibiti m̀nku, kékãã kukó ndiekù Efadati. ¹⁹ Keniibe nè Kenisiibe nè Kadimɔniibe, ²⁰ nè Itiibe nè Pedisiibe nè Defaiibe, ²¹ nè Amɔriibe nè Kannahãã kɔbe nè Kidikasiibe nè Yebusiibe, beè te de kó ketenkè.

Bè peitémè Isimayeri

16 Abarammu pokù Saraii do í peité debire. Ke né mmɔke kunitipodaakù makù, Esibiti kɔku, kè ku yètiri tu Akaa. ² Kè Saraii náké o d̀ú ke d̀: A wúommu ti Yiè nKuyie nyí m pāmè ibí. Duónè n kó kudaakù, kè de yèmmè ò bo m peité debire.

Kè Abarammu yie nde kó tináañti. ³ Kè Saraii tútóte o kó kudaakù Esibiti tenkè kɔku Akaa képuò nho d̀ú Abarammu. Dè do s̀ nhò m̀ke yebie ntepiítè nte Kannahãã mieke. ⁴ Kè Abarammu duónè Akaa kòo púo. Ò banté dii m̀nni ò pùommè késenkèri Saraii ò tu wèè kó kudaakù. ⁵ Kè Saraii náké Abarammu ke d̀: F̀ te kè bè n sãã. Mí tútóte n kó kudaakù ke da puó, nè kù bantémè ke dò nkù pùò nkù tēnke í n wúo. Ti Yiè nKuyie kuù bo ti púté f̀ nnè mí. ⁶ Kè Abarammu náké Saraii ke d̀: A kó kudaakù nku, kè f̀ kù te, d̀ò ku a d̀mè.

Mèmmè kè Saraii fèũ nhAkaa mmediè, kòò coké keta dikpàà cuokè. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie ntōnni ò yà dikpàà cuokè tebinte matè také, Suudi kó kuce borè. ⁸ Kóò

beke ke dò: Akaa a bonní de, a kɔri ke? Kòò dò: N cokù Saraii nwe n tú wèè kó kudaakù. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie ntɔnnii ò nàké ke dò: Wète o borè kényiè nhò yé mmù. ¹⁰ Kè dii yíé ke dò: Ti Yiè nKuyie mbo duó nkàa yaábii súú mmediè, bá òmɔ̀u báá na ké ì kàa. ¹¹ A púó nke yóó peité denitidabire nde, á dè yu ke dò Isimayɛeri, ke yé ti Yiè nKuyie nkèèmè a sáútii. ¹² De kó debire yó ndò ndikpàà kóo sãmmarímú nwe, kénkpannè benitibè bɛmɔ̀u, kè bè nde kpànnè, kè dè ncáá nke ã demáá, kè dɛtirinè de kɔbe.

¹³ Kè Akaa yú Kuyie nkùu o béinnè ke dò Ata-Edii-Doyii (dèè tu: Ti Yiè nKuyie nkùu n wùó). Ke dò: M mènke yàmú Kuyie nke kpaá fòùà? ¹⁴ Dèè te kè bè yu tɛbintè tèè bo Kadɛesi, nè Bededi de cuokè ke tú: Daayii-Doyii (dèè tu: Kuyie kùu ñ wùó nku kó tɛbintè). ¹⁵ Kè Akaa peité denitidabire, kè de cice Abarammuu dè yu ke dò Isimayɛeri. ¹⁶ Akaa do yóó peité Abarammuu debire ke s̄́ nhò m̀ke yebie nsipísini nè yekuò ndi.

Kuyie ntàunnèmè Abarammu koò cèète diyètirì

17 Abarammu m̀ke dii m̀nni yebie nsipísiwei nè yèwei, kè ti Yiè nKuyie nhò benke kumáá, kòò nàké ke dò: Míi tu Kuyie mmuwèrímú mumɔ̀u yiè. A ndɔ̀ri n dómè s̄́á. ² M bo da taunnè m máá, kéduó nkàa yaábii súú mmediè.

³ Kè Abarammuu níkú késínnè ketenkè, kè Kuyie nhò nàké ke dò: ⁴ Nte n yóó da taunnè mèè botí m máá, f̄́ȳ́ yóó naá nyibotí péu cice. ⁵ A yètirì ténke í yó ntú Abarammu, bè yó nda yu ke tú Abarammu nwe, ke yé f̄́ȳ́ yóó naámmè ibotí péu cice. ⁶ M bo duó nkàa yaábii súú mmediè mmóm̄mm̄, kè bekpààtibèè ãn- nè i mieke. ⁷ N yó nda taummu, a kó dif̄́nkúò kén- taunè a yaábí, it̄́nti it̄́nti, ké nda te f̄́ȳ́ nnè a yaábí s̄́á. ⁸ F̄́ȳ́ nnè a yaábí m bo di duó nketenkè a mè mbo kè kup̄̀k̄k̄, di bo tieke Kannahã omɔ̀u s̄́á, mí nKuyie nkè nní ndi te.

Kuyie ndúmmè mucãmmù kó iku

⁹ Kè Kuyie nyíé kénáké Abarammu ke dò: F̄́ȳ́ nnè a yaábí nè di bo mbomè, di mpí n kó metaummè. ¹⁰ Nte di dò nkéndɔ̀rimè ti kó metaummè mieke: Di fuku mieke bèè kó dimàà tu benitidaabè bè ncãmmù. ¹¹ Di kó mucãmmù muò yó mbenkú mí nnè díndi ti taumè, ¹² kécãmmù nè tidaati bè pié ti di c̄́tè nè di do ntì, nè bep̄̀b̄̀b̄̀ bèè dí bonè. Kè di níi peité denitidabire, dè mm̄ke yewe yèni ke dí dè cãnté. Di yó mme nh̄́ nkè dè ntú ti kó metaummè kó mecannimè mí nnè díndi s̄́á. ¹⁴ Kè wèè í cãnté dí ò dènnè di cuokè, ò í t̄́nnè mèè kpéi n taummè kó iku.

¹⁵ Kè Kuyie nnáké Abarammu ke dò: A ténke bá nyu a pokù ke tú Saraii, o yètirì yó ntú Saraa nwe. ¹⁶ M bo ò d̀̀ mesàà nkòò da peité denitidabire, ò bo naá nyibotí péu ȳ́. O yaábí mieke bekpààtibè bo buoté péu.

¹⁷ Kè Abarammuu níkú késínnè ketenkè, kédaá, kébéi nnè o yèmmè mieke ke dò: M bo yíme képeité debire mí nwèè m̀ke yebie ntekòtè (100), kè Saraa

m̀ke yebie n sipísiwei, ò bo yíme képeité? ¹⁸ Kè Abarammuu náké Kuyie nke dò: Kè Isimayɛeri cénke fòù, kàa ò d̀̀ mesàà, m báá beke òmɔ̀u ténke! ¹⁹ Kè Kuyie nnáké Abarammu ke dò: A pokù Saraa bo da peité denitidabire, kàa dè yu ke dò Isaki. M bo nhò taunè nè o yaábí s̄́á. ²⁰ A m beke ti Isimayɛeri kpéi, n yiemmu ke yóó ò d̀̀ mesàà. Ò bo peité mesàà, nkòò botíi súú, bekpààtibè tepítè nè bédébè bo yènni o botí mieke, kòò ntú kubotí diekù yààri. ²¹ N né yó n taunè Isaki nwe, dè yàa yó nkááké mie nkè Saraa peité wè.

²² Kuyie nnáké dii m̀nni Abarammu kédeè, kéité kédeke kéínnè. ²³ Kè Abarammuu túóté o bire Isimayɛeri nè tidaati t̄́i pié o c̄́tè nè ò do ntìi kó dimàà kè ti cãmmù de kó diyè Kuyie nhò nàké ke yé ndè ndóm̄. ²⁴ Abarammu do m̀ke yebie nsipísiwei nè yèwei ndi, kòò bire Isimayɛeri m̀ke tepítè nè yètàati, kè bèè ò cãnté. ²⁶ Abarammu nè o bire Isimayɛeri bè ènne kécãnté diyè dimàà ndi, ²⁷ nè tidaati bè pié ti o c̄́tè nè ò do ntì.

Abarammu cɔutémè Kuyie nt̄́rè

18 De m̀nni kè ti Yiè nKuyie mbenke kumáá Abarammu dibòri bè tu di Mammudee kó detie mborè, ke s̄́ ndiyè còrmú yeyɔ̀ kè kuyiinkù bo, kòò kàri kutouku bòrinùu, ² kéyà benitibè bètàati kè bè còrmú o také. Kòò ítóo ké bè co kénínkú késínnò be iikè, ³ kénáké be kòò m̀u ke dò: Di báá p̄́tè mí nha kóo t̄́nti n c̄́tè. ⁴ Yóunè kè bèè waanní menie nkè dí bú di naàcèi, kéom̄pè mutie muu ntaké. ⁵ M bo waá mmudií kè di duó nkè dí di, képéte muwèrímú, kèna késɔ̀tè di ce, di báá p̄́tè n c̄́tè memme. Kè bè d̀̀: D̀̀ a béi ntì.

⁶ Kè Abarammuu coké mecãã nkétaroo kutouku Saraa borè, kòò nàké ke dò: Waá mmuyuo mmù yó nsànnèmè kéãnte kéd̀̀ tipémp̄́nti titãti mecãã.

⁷ De kó dif̄́nkúò kè Abarammuu coké kèpínni dinaadabii dii wenni, ke ã mekùò nkéduó nho kóo n t̄́nti m̀u kòò di kùò kébénnè mecãã. ⁸ Imaa mbi dii m̀nni kòò ò t̄́oté kéwaá mmenaamiè mmèè kãnté nè mèè ùmmú bàmbà nkè bè ìnnè, kè bè nyo nkòò còrmú be také, ke díri mutie. ⁹ Kè bèè beke Abarammu ke dò: A pokù Saraa borè? Kòò d̀̀: Ò bo kutouku mieke. ¹⁰ Kè Kuyie nt̄́rè kó dimari d̀̀: Dè yàa bo nkááké mie, kè nní nwètiní a c̄́tè ke s̄́ nha pokù Saraa peité denitidabire nde.

Kè Saraa còrmú kutouku bòrinùu Abarammu f̄́nkúò ke yo. ¹¹ Abarammu nè Saraa bè do kòtè mediè mme, bá Saraa ténke í nyu. ¹² Kè Saraa daá omáà borè ke d̀̀: N kòtému n ténke í yu, kè n d̀̀ múnke kòtè. ¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbeke Abarammu ke d̀̀: Dè yíme kè Saraa daá, ke tú ò kòtè ke p̄́tè ò bo peitémè debire? ¹⁴ Dèmarè bo ti Yiè nKuyie nyíékú dèà? Dè yàa bo nkááké mie nkè nní nwètiní a c̄́tè ke s̄́ nSaraa peitému denitidabire.

¹⁵ Kè Saraa k̄́m̀b̀t̄́ti do, kòò nenni ke d̀̀: N yí daá. Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: A daámu.

¹⁶ Kè de kó benitibèè íté kécuó nSod̄mmu bíékè, kè Abarammuu bè cíe. ¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀:

M báá sɔnne Abarahammu n yóó dɔ̀ tì. ¹⁸ O kó kubotí yóó deuke mediè mme kénkpeñni. Weè yó nte kè ibotí imɔuu pété mesàà. ¹⁹ N we ntááté ke bo duú nkòò bí nè o yaábí kè bè nyíe n kuó, kè i borime ñwenni kè ì d̀̀̀ri n dómè, kè dèe yie nkè nh ò d̀̀̀ mesàà n yé n yóó ò d̀̀̀ mè.

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Abarahammu ke d̀̀: Benitibè kuònnè Sodɔmmu nè Komɔɔ de kɔbe mediè mme, be caàrimè deumu. ²¹ M bo kɔte késíéké, kè bè mènke caarimu n yà.

²² Kè bèdébèe kété kénkɔri Sodɔmmu bíékè kè ti Yiè nKuyie nní nkpaanè Abarahammu.

Abarahammu bàámmè Kuyie nSodɔmmu kpéí

²³ Mèmmè kè Abarahammu tóónko ti Yiè nKuyie mborè ké kù beke ke d̀̀: A bo yie nkéwènné onitisàù nè oyeiwe kékuà? ²⁴ Kè benitisààbè bo Sodɔmmu sipísìnùmmù, a bo bè wènnénè kékuà? A báá bè c̀́é nkéyóu dihei be kpéínáà? ²⁵ Biti! A báá yie nké mè d̀̀̀. A báá yie nkétúóté onitisàù kéwènnénè oyeiwe kékuà, kòò sàùu cɔuté oyeiwe kó tiyèti. F́ nwèè bekùnè kutenkù kumɔu, a báá yóu a bo d̀̀̀mè dèè wenni. ²⁶ Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: Kè ñ yà benitisààbè sipísìnùmmù Sodɔmmu mieke m bo c̀́é ndihei dimɔu be kpéí. ²⁷ Kè Abarahammu d̀̀: Yóu kè n yíe da béinnè n Yiè nKuyie mí nwèè tu mutáá nke tú mutápeí. ²⁸ Kè bè í t̀̀̀ke sipísìnùmmù, ke bo sipísìnàà nè bènnùmmù á pɔnte de kó diheiàà? Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: Kè n yà bèè wenni kè bè bo sipísìnàà nè bènnùmmù, m báá pɔnte dihei. ²⁹ Kè Abarahammuu yíe kébéí nke d̀̀: Kè bèè wenni kè nè bo sipísìnàà tá? Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: Kè bè bo sipísìnàà m báá pɔnte dihei. ³⁰ Kè Abarahammu d̀̀: A mieke báá peike n da báámmu, kè bè bo sipísitáati tá? Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: Kè bè bo sipísitáati m báá di p̀̀nte. ³¹ Kè Abarahammu d̀̀: N da báámmu yóu kè n yíe kébéí, kè bè bo sipísidé tá? Kè ti Yiè nKuyie n d̀̀: Kè bè bo sipísidé m báá pɔnte dihei. ³² Kè Abarahammu yíe kébéí nke d̀̀: N Yiè nKuyie nha báá nh cunè, n yóó béi mmesɔmme mme. Bèè wenni kè bè bo tepíté tá? Kè ti Yiè nKuyie nd̀̀: Kè bè bo tepíté m báá pɔnte dihei.

³³ Bè nàké memme kédeè, kè ti Yiè nKuyie nyíté, kè Abarahammuu kò nho c̀́étè.

Ti Yiè nKuyie nk̀̀̀mè Sodɔmmu nè Komɔɔ de ekè kɔbe

19 Kè Kuyie ntɔ̀̀rè yedèè tuɔkoo Sodɔmmu kuyuoku ke s̀́ nDɔti kàri dihei kó dibòri, ké yè yàní kéíté ké yè co, kénínkóo ketenkè. ² Ke d̀̀: N di báámmu ke tú dí kɔte n c̀́étè ḱ́ú di naàcèi, ḱ́yíe nkè dèe wenté kè dí pèété. Kè yè d̀̀: Áà, ti bo yíenko tikātitouti.

³ Kè Dɔtii yetoo kè bèè kò nho c̀́étè, kòò d̀̀̀ mudii nè pèè wèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti kè bèè di.

⁴ Bè keté ke mu nyí nduú, kè Sodɔmmu kó benitidaabè bemɔu, ibí nè bekótibè, kè bèè kɔtení kécèète təc̀́étè, ⁵ kébeke Dɔti ke d̀̀: Yé benitibè bèè bátè a c̀́étè kuyuoku? Dennení be kè tí bè duónè.

⁶ Kè Dɔtii yènní kécómmú ditowàà kékpetinné dicàù, ⁷ kè bè nàké ke d̀̀: N népobè, báá d̀̀̀nè meyei. ⁸ M

mɔke besapàmbè bèdébè bèè mu nyí yé onitid̀̀̀, m bo bè dènnení kè dí bè d̀̀̀nè di dómè, kè bie, n kó bep̀̀̀bè mbe, di báá bè d̀̀̀ meyei mbè ta n c̀́étè nte. ⁹ Kè bèè nàké Dɔti ke d̀̀: Íté dende! A tú op̀̀̀ nwe die. F́̀̀̀ báá ti nàké ti d̀̀̀ nkéd̀̀̀mè. Kàa í yé tí da d̀̀̀ meyei nkè mèe pèété ti na mbè d̀̀̀ mè.

Bè yí memme kóò t̀̀̀ntoo kéndú kékɔnte dicàù. ¹⁰ Kè de kó benitibè bedébèe dete Dɔti kétannɔ̀̀ be borè, kékpetinné dicàù, ¹¹ kè bè bɔnté tiỳ̀̀nti bemɔu, ibí nè bekótibè, kè bè nhàri ditowàà bá bè í nyà dibòri bo kèè bíékè.

¹² Kè Kuyie ntɔ̀̀rè yedèè nàké Dɔti ke d̀̀: Kàa m̀̀ke a kɔbe dihei dii mmieke, a c̀̀̀bè nè initidabí nè initipobí, a bè dèenne. ¹³ Ti Yiè nKuyie nkèè benitibè kuònnèmmè mme dihei dii nkɔbe, ke ti t̀̀̀nní kè ti yóó di p̀̀nte.

¹⁴ Kè Dɔtii yé kénáké o c̀̀̀bè bèè do p̀́ o sapàmbè, ke d̀̀: Yènnè dihei dii mmecā, ti Yiè nKuyie nyóó di p̀̀ntemu.

Kè be yèmmè ndò nhò nu nwántí.

¹⁵ Kukúnwentóo m̀̀nni kè Kuyie ntɔ̀̀rè nàké Dɔti ke d̀̀: M̀̀nné mecā nkétúóté a pokù, nè a sapùmbí idé kè di yè dihei, kè dè í d̀̀̀ mmemme di bo kú meyei mbo tuɔkení dii m̀̀nni dihei.

¹⁶ Kè Dɔti nhɔ̀̀tí kè ti Yiè nKuyie ntɔ̀̀rè bè dète, wenwe nè o pokù nè o sapùmbí idé, ḱ́yènnè dihei mànkù, ke yé ti Yiè nKuyie ndómè kóò deeté.

¹⁷ Kuyie ntɔ̀̀rè bè dèenne dii m̀̀nni dihei mànkù, kè dimari máà ò nàké ke d̀̀: Coké kédèetè a fòmmu, a báá wèète a f̀̀nkúò, a báá cómmú dèmarè kutempè nkuu mmieke. Á coké késɔri ditāri dii mborè kédonté a ñnni. ¹⁸ Kè Dɔti d̀̀: Áà, m báá na! ¹⁹ A n d̀̀̀mmu mesàà, ke n kuó mmesémmè ke n deeté. N yí yóó na kécoké kè-tuɔke di ntāri kè meyei nkpaaní, n yó nkpaá cokù kè mè n nintemu ké n kuá. ²⁰ Nte teheitè sámp̀̀tè tèè t̀̀kéní, n yóó na kécoké kètuɔke tè. Tè mà sámp̀̀rè nde, yóu kè n coké ké de nsɔri kédonté nh ñnni. ²¹ Kè Kuyie nt̀̀nni d̀̀: Èè, n yiemmu ke bo wète ké da d̀̀̀ mesàà nkéyóu de kó teheitè a yé nte. ²² Kɔte mecā nkésɔri, kàa í t̀̀̀ke n yí yóó d̀̀̀ timatì. Kè bèè yú de kó dihei ke d̀̀ Soaa (dèè tu teheitè).

²³ Kè Dɔti nyóó tuɔke Soaa ke s̀́ ndiyiè yènní.

²⁴ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nc̀́̀nní muhāp̀̀p̀̀òu nSodɔmmu eì nè Komɔɔ eì ñnkè, kè mù ncú. ²⁵ Kè de kó yehèkè yedé c̀́úté, nè ketenkè nè benitibè nè detie. ²⁶ Kè Dɔti pokùu wèète o f̀̀nkúò kènaá ndikókétāri.

²⁷ Kè dèe wenté kè Abarahammuu yè dikúnweñni sèi, kékɔte ti Yiè nKuyie nwee ò nàánnè dè, ²⁸ ḱ́wènté Sodɔmmu nè Komɔɔ nè yehèkè yèè dè t̀̀kè ḱ́yà kuyukù kè kù yè ke d̀̀ nfehā̀tofe koku.

²⁹ Kuyie ndó kécú ndii m̀̀nni yehèkè Dɔti do bo kèè tenké kpèye, kécóo mmu Dɔti kù yé mèè kpéí nhAbarahammu kpéí.

Dɔti nè o sapàmbè

³⁰ De m̀̀nni kè Dɔtii yɔte ò bo mbomè Soaa eì, ḱ́ité nè o sapàmbè bedé kékɔte kénhā kutādènkù makù mieke.

³¹ Kè Nkɔɔ nàké o nantè ke d̀̀: Ti cice kòtému, òmɔu me nyí bo wèè bo ti puoke kéndònnè ibotí imɔu d̀̀̀rimè.

³² Yóu kè tí ò duş mmenaà nkòo yà kémuş, kè tí kotoo keyènkè, kòo ti duşnè kè tí peité ibí kè ii sɔɔtè o cíètè.

³³ De kó kuyuoku kè bèe duş mbe cice menaà nkòo muş, kè Nkɔɔ kɔte bá o cice í yé ò taroo dii m̀nni yoo ò yè dii m̀nni. ³⁴ Kè dèe wenté kòo náké o nantè ke d̀: Nè n cice ti duşmu keyènkè. Tí wète kòò duş mmenaà nkòo muş, nkàa me ntó kɔte ke nyènkè kòò duşnè, ti yóo me nyí képeité ibí kè ii sɔɔtè o cíètè.

³⁵ Kè bè tó ò duş mmenaà nkòo muş, kòo sám̀p̀òu me ntó kɔte kòò duşnè, be cice í nyé ò kotoo dii m̀nni nè ò ité dii m̀nni.

³⁶ Mèmmè Dɔti pònnémè o sapàmbè bedé. ³⁷ Kè Nkɔɔ peité denitidabire ké dè yu ke d̀: Mɔabu. Weè yaàbí tú Mɔabiibe yíe nkó diyè. ³⁸ Kòo sám̀p̀òu peité denitidabire ké dè yu ke d̀: Beni-Ami. Bè yu weè kó iyaàbí ke tú Amɔniibe.

Abarahammu nè Abimedeki

20 Kè Abarahammu ité Nèkebu tempè kékari Kadæesi nè Suudi èi de cuokè, ké dè ité kékari Kedaari èi, ² kénnaá nke tú o pokù Saraa tu o tãù. Kè Abimedeki Kedaari kóo kpààtìi túóté Saraa kékònnè. ³ Kè Kuyie nnáké Abimedeki nè tiduùnti keyènkè ke d̀: A me ntúóté wèe nitipòkù a yóo kúmu, ò yemmu. ⁴ Ke s̀ nhAbimedeki mu nyí ò duşnè, kénáké Kuyie nke d̀: N Yiè, n yí cààrè, a bo s̀nté ké n kuà? ⁵ Abarahammu n náké ke tú o tãù nwe, kòo nitipòkù múnke yé nho tãù nwe. N yí ò tóu ke yíèkù, n yí cààrè. ⁶ Kè Kuyie nyíe kòò béinnè tiduùnti ke d̀: N yému ke tú a ò tóu kè í yíèkù. N yí d̀ a n yeténèmu, deè te kè n yí yóu kàa ò duşnè.

⁷ Ténnè de kóo nitipòkù o d̀. Ò d̀ tu m pãñáànti náàntò nwe. Ò bo m bántè a kpéi kàa nfòu. Kàa me nyí ò t́́nné, á nyé ke tú a yóo kúmu nè a kɔbe bemɔu.

⁸ Kè Abimedekii ente dikúnweñni sèi, kényú o kó betũmbè, ké bè náké dèe d̀, kè kufɔwaá mbè pí. ⁹ Kè Abimedekii yú Abarahammu kòò beke ke d̀: Dè yíme kàa ti d̀ miè? N da cààrè ba, kàa d̀ m̀yeyi ndiemèe do mí nnè n kɔbe ti ínke? A n d̀ onitì í d̀ɔɔrimè mme otò, ¹⁰ ba nte kàa d̀ m̀mme? ¹¹ Kè Abarahammu d̀: N yèmmè do d̀ ndi nheì kɔbe í dému Kuyie nke yó n kuɔ m pokù kpéi. ¹² Ò tu n tãù nwe bake yie, kè ti wè nti cice omáá kè ti ỳ̀bè né cáá. Kè nh ò puoke. ¹³ Kuyie nduş ndii m̀nni kè n yitè n cice cíètè, n náké dii m̀nni m pokù ke d̀: Kè ti k̀te kèe bíékè a d̀ a tú n tãù.

¹⁴ Kè Abimedekii túóté ipe nè sibɔɔ nè inàake nè tidaati, benitidaabè nè benitipòbè, kéduş nhAbarahammu, kòò t́́nné o pokù Saraa. ¹⁵ Kòò náké ke d̀: Nte diheì dimɔu, wénté a d̀ kèe bíékè kémaá.

¹⁶ Kòo náké Saraa ke d̀: N duşmu a tãù medítibii ntekupíítè (1000), kè dè bo benke a kɔbe bemɔu a í d̀m̀mè mme timatì tináànti tii mmieke.

¹⁷ Kè Abarahammu bántè Kuyie, kè Abimedeki nè o pokù nè o bí kè bèe mieté, képié ibí. ¹⁸ Ke yé ti Yiè nKuyie ndo duşmmè kè Abimedeki cíètè kɔbe bemɔu t́́nke í mpeí, Abarahammu pokù Saraa kpéi.

Isaki kó mupeitímù

21 Ti Yiè nKuyie nyí nyé nkù do yé nkù yóo d̀ tì Saraa, ké tì d̀. ² Kè Saraa púo nképeité denitidabire Kuyie ndo yé nhò yóo dè peité dii m̀nni. Ke s̀ nhAbarahammu kòtè. ³ Kè Abarahammuu yú o pokù Saraa ò peité dèe bire ke d̀ Isaki. ⁴ Kè Abarahammu dè cãnté diyè niínni yiè Kuyie nti nhò nákémmè. ⁵ Bè do yóo peité Isaki ke s̀ nhAbarahammu m̀ke yebie ntekòtè (100) nte. ⁶ Kè Saraa béi nke d̀: Kuyie nni n d̀ diwèi ndi. Bèe kó dimàà bo keè Isaki kpéi diwèi bo bè pí n kpéi.

⁷ Kòo yíe kébéi nke d̀: We ndo yé ke d̀ nSaraa bo pié Abarahammu ibí diyè mari! Nte mí nkòo peité denitidabire o kòti cuokè.

Abarahammu bètimè Akaa nè o bire Isimayèeri

⁸ Kè debiree kóté, dè càtè dii yiè kè Abarahammuu ànnè dibanni.

⁹ Kè Esibiti kóo nitipòkù peité dèe bire Abarahammu, Isimayèeri ndaú Isaki kè Saraa dè yà, ¹⁰ kénáké Abarahammu ke d̀: Bèti kudaakù kuù nnè ku bire. Dèdaabire báa wènnénè n kperè Isaki kètieke a kperè a kúú nkó dif̀nkúò.

¹¹ Kè de kó tináànti yonke Abarahammu mediè, ke yé Isimayèeri múnke do tumè o bire nde. ¹² Kè Kuyie nnáké Abarahammu ke d̀: Kudaakù nè ku bire kó tináànti báa da yonke, yie nSaraa da náá nti. Isaki kó kufuku mieke nke a yóo pétémè iyaàbí, kè dèe d̀ n da náké tì. ¹³ N yóo duş nkè dedaabire kó kuwuo mmúnke pèkèmu, ke yé dè tumè a bire nde.

¹⁴ Dikúnweñni sèi kè Abarahammuu túóté pèè kécuş menie nkudukù mieke, kéduş nhAkaa, kòò duş nho bire, kòò bèti, kòo kɔte kénhari dikpàà cuokè bè tu di Beerisebaa. ¹⁵ Menie ndèe dii m̀nni kudukù mieke kòo d̀ ndebire tetietè matè také, ¹⁶ kékɔte kénkari medétimè kè dè m̀nnè a bo tãùmè kupie, ke kuù nke tú: N yí d̀ í yà m bire kɔ ndè! ¹⁷ Kè Kuyie nkeè debire kuşmmè, kè ku t́́nni m̀boní kéínkè kényú Akaa ke d̀: Dè d̀mme? Bá nyíèkù Kuyie nkèmu debire kuşmmè.

¹⁸ Ité kéii nha bire ké dè dète, deè yóo naá nkuwuo ndiekù cice.

¹⁹ Kè Kuyie nkpeté Akaa nuɔ nkòo yà tɔbinte matè, kékɔte képié mmenie nho d̀ukù mieke kéduş nho bire kè dèe yà.

²⁰ Kè Kuyie nní nto debire, kè dèe kóté dikpàà cuokè ké naá nhohoditãùti diewè. ²¹ Bè do bo dikpàà bè tu di ndi Edi-Padanni, kòo ỳ ò puó nhEsibiti kóo nitipòkù.

Abarahammu taunnèmè Abimedeki

²² De kó dimònni, kè Abimedekii kɔtení Abarahammu borè ke neínè behãp̀mbè kóo kòti Pikɔdi, kénáké Abarahammu ke d̀: Kuyie nda bonèmu a t́́mmú mumɔu mieke, ²³ béi nkéyú Kuyie nyètiri ke d̀, a í yó n souté mí nnè m bí nè n yaàbí, ke yó nni n d̀ɔɔri mesàà nnè nh èi a bo dii mieke, kéndònnè n da d̀m̀mè mesàà. ²⁴ Kè Abarahammu d̀: N yiemmu.

²⁵ Ke né béinnè Abimedekei tebinte matè kpéi, Abimedekei kó betɔmbè do fiète tè. ²⁶ Kè Abimedekei dò: N yí yé de kó tináaṅtì, a í tì nni n nàké, yie nwe n tì kèèmmè.

²⁷ Kè Abarahammmu duó nyipe nè inààke Abimedekei, kè bèe taunnè betɔbè. ²⁸ Kè Abarahammmu deite yepeserè yèyiekè kécánné. ²⁹ Kè Abimedekei dò: Ba nkpéi nte kàa cāñné yepeserè yèyiekè? ³⁰ Kè Abarahammmu dò: Cɔuté ye, kè dè mbenkú mīl keúmè tebinte tie nke tè te.

³¹ Kè bèe yú deborè ke dò: Bèerisebaa, ke yé bè de nwēnnémè dinùù.

³² Bè de ntaunnè betɔbè, kè Abimedekei ité kèwēte Fidisitēēbe kó dihei, ke neínè Pikodi o āāpɔmbè kóo kóti.

³³ Kè Abarahammmu fíikú Bèerisebaa eì detie mbè tu dè tamadii, kébántè ti Yiè nKuyie, ké kù yu ke dò o Yiè. ³⁴ Kè Abarahammmu mbo Fidisitēēbe eì kémonte.

Abarahammmu yiemmmè ke bo féuté Isaki Kuyie nkpéi

22 Kè Kuyie nní nyóó yááké Abarahammmu ke dò: Abarahammmu! Kòò dò: Nte mí. ² Kè kù dò: Túóté a bire Isaki dèè bo demáà, kàa dè dý, kékɔtenè Mɔdiyaa kó dihei, ditāri n yóó da benke di ínkè ké dè nni féuté kétu.

³ Kè dèe wenté, dikúnweñni sèi, kè Abarahammmu ité kéyarí ideí, kéānné sāmmarímú tinenti, kétúóté o tǔmbè bèdébè nè o bire Isaki, kè bèe kété kénkɔri Kuyie nhò benke dè. ⁴ Diyie tǎānni yiè, kòò wenté medétimè kéyà ditāri bè kòri di, ⁵ kénáké o tǔmbè ke dò: Nkpáánè die nnè sāmmarímú, mí nnè odapàà nkè tí deke ditāri kébántè Kuyie nkéwēteni di borè.

⁶ Kòò touú nho bire Isaki ideí kénɔ muháà nnè disie, kè bè nkéí bedé. ⁷ Kè Isakii yú o cice ke dò: N cice! Kòò dò: Nte mí. Kè Isaki dò: Ti tɔ muháà nnè ideí, yé fepièfè ti yóó ku fè? ⁸ Kè Abarahammmu dò: M bire Kuyie nkuú yóó ti duó nfepièfè.

Meñme kè be nnei, ke kéri bedé. ⁹ Bè tùòke dii mōnni Kuyie nhò benke dè, kè Abarahammmu maá diwǔtǔn-ni, kédɔɔ ideí kédaá nkéboú o bire Isaki kénɔ, ¹⁰ kétúóté disie ke bo dè féuté. ¹¹ Kè ti Yiè nKuyie ntōnnii yúní Abarahammmu kéinkè ke dò: Abarahammmu! Abarahammmu! Kòò dò: Nte mí. ¹² Kè di dò: Kuyie ntu, a báá dɔɔ debire meyei mmamè, kù bantému di mōnni a kù demè ke í kù yetenè a bire dèè bo demáà.

¹³ Kè Abarahammmu wénté kéyà dipedaà, kè di cōmmú kè di yiè nsàke difāpèù, kòò di dète kékuo o bire Isaki kó difītīri, ¹⁴ kéyú de kó dibòri ke dò Kuyie nduú. Dèe te kè bè yu de kó ditāri nè yienni ke tú: Ti Yiè nKuyie nduú.

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie ntōnnii yúní Abarahammmu kéinkè kuce medérímè ¹⁶ ke dò: Kuyie ntu kuú béi nke tú a í mè nkù yeténémè a bire dèè bo demáà. ¹⁷ Kù bo da dɔɔ mesàà nkàa yaabíi súú nsiwǎá kōme, kéndonnè dāméèri nùú kó mubirímú, kétieke i dootitɔbè ekè, ¹⁸ nè ìl borè nde kù yóó dɔɔmè ibotí imɔu mesàà, nha yie mmèè kpéi nku kpeti.

¹⁹ Kè Abarahammmu wēteni o tǔmbè borè, kè bèe kò mBèerisebaa Abarahammmu cie kémbo.

²⁰ De kó difōnkúò, kè Abarahammmu keè o nantè Naɔɔ pokù Midikaa ò piémè ibí, ²¹ Uusi, weè do tú Mpo kénante Buusi, nè Kemmuɔedi Aramu cice nè Kesedi, nè Asoo nè Pididaasi nè Idudafu nè Betuyēdi. ²³ Kè Betuyēdi peité Debekaa, Midikaa bí nyi ò peiténè ì Naɔɔ Abarahammmu nantè. ²⁴ Kòò pocēnni Deyumaa múnkeè ò pié ibí. Tebaa nè Kaammu nè Taasi nè Maaka.

Saraa kumè kè bèe ò kunné

23 Saraa do mōke yebie ntekòutè nè sipisidé nè yèyiekè (127) ndi kékú. ² Ò ku Kidiyati-Adiba kó dihei ndi, bè tu di Ebunɔɔ Kannahā kó kutempē mmieke, kè Abarahammmu dɔɔ ikuú kékɔmmú o pokù kúú, ³ kédeè kéité kékɔte kéyà Eti kó ibí Itiibe ke dò: ⁴ M bo die nke tú opòò nwe, m pānè ketenkè kè n kunné ocí kòò díe. ⁵ Kè Eti kó ibí Itiibe ò tēhnè ke dò: ⁶ Okóti a tú okpààti nwe ti cuokè, kè Kuyie nkó mesàà nda bonè. Kunné a cí a dó kùù fīti, òmɔù í yóó da yetenè.

⁷ Kè Abarahammmu nínkú dihei yembè Eti kɔbe ìkè, ⁸ ke dò: Kè di yie nkè m bo kunné ocí die, dí m bántè Efunɔɔ Soaa bire, ⁹ kòò n duó nho fīti kùù bo Makpedaa o paku nùù, kè n yietí kudonku di ìkè kè kù ntú n kɔku kè nní nkūri becírìbè.

¹⁰ Kè Efunɔɔ kàri o kɔbe Itiibe borè, kéténné Abarahammmu ditīnni dii tīi ndihei kó dibòri borè ke dò: ¹¹ Áà, n Yiè! N da pāmu kupaku nè kufīti n kɔbe ìkè. Kunné ocí.

¹² Kè Abarahammmu nínkú dihei yembè ìkè, ¹³ kénáké Efunɔɔ ke dò: N da báammu benitibè ìkè ke tú á n fíténè ku kè n kunné ocí.

¹⁴ Kè Efunɔɔ tēnné Abarahammmu ¹⁵ ke dò: Yie n yóó da náké tì, medítibii nsikɔusinàà (400) kpeti tú ba fī nnè mí nti cuokè? Kunné o cí.

¹⁶ Kè Abarahammmu banté Efunɔɔ yèmmè, kékaa nyidíiti Itiibe ìkè, medítibii nsikɔusinàà (400), de mōnni kó idíiti, kòò duó. ¹⁷ Meñme, Efunɔɔ paku kùù bo Makpedaa, kùù wetí Mammudee nè kufīti kùù bo de mieke nè detie ndemɔu dèè dè bo, ¹⁸ kè dèe naá nhAbarahammmu kperè, Itiibe bèe tīi ndihei kó dibòri be ìkè.

¹⁹ Kè Abarahammmu kunné o pokù Saraa kufīti kùù bo kupaku Makpedaa, ke wetí Mammudee bè yu dè Ebunɔɔ, Kannahā kó ketenkè mieke. ²⁰ De mōnni, kè Abarahammmu tieke kupaku nè kufīti dèè do tú Itiibe kperè, kénkūri o círibè.

Isaki puokemè Debekaa

24 Abarahammmu do kòté mediè mme, kè ti Yiè nKuyie nhò dɔɔ mesàà ndemɔu mieke. ² Diyie mari kòò náké o kóo tǔnti kóti wèè bàà o cíètè, ke baa o kpàti ke dò: Seu nha nòutè n kpèri †. Be kó dimōnni bè do ÿ nkàa bo parikè a ÿ me ndɔɔ kè dèe benke ke dò nha yóó dɔɔ a béi ntí. ³ Béi nkéyú ti Yiè nKuyie Mpakedaa yètiri ke dò a í yóó waá m bire onitipòkù Kannahā kɔbe m bo bèe cuokè, be mieke. ⁴ Kàa kòri n cie nke, n naàmùnkù mieke ke yóó ke nwaá nhonitipòkù, képuó m bire Isaki. ⁵ Kòò tǔnti dò: Kè dè yèmmè

† SEU NHA NÒUTÈ N KPÈRI:

onitipòkù báá yie nké n neinèni die di nheì, a bire yó nni nneinèmu de bíékàà? ⁶ Kè Abarahammu dò: A báá dítínné a máà kéneinè m bire. ⁷ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa wèè n dènnení n cice cíètè nè nh ei ke n nàké ke tú: M bo da duó di nheì kàa yaàbí di tieke. Kù bo duónnì ku tōnnì kè dì nda ní kàa waanní onitipòkù képuó m bire. ⁸ Kòò nitipòkù yete ò bo nda neínímè, a béi ndii nùú í yóó da pí. A cénke bá nneinè m bire de bíékè.

⁹ Kòò tōntii seu nho nùtè Abarahammu kpèrì kébéi nke dò: M bo dɔɔ a béi ntì. ¹⁰ Kòò tōntii túóté Abarahammu yòyóbè tepíítè nè yepārè sàayè, kékɔte Mesopotamii, Naɔɔ cie.

¹¹ Ò tùòke dìi m̀nni tebinte diheì m̀nku kéduó nkè yòyóbèe nínkú. Dè do tú kuyuoku nku dikónnétari m̀nni. ¹² Kòò bántè ti Yiè nKuyie nke dò: N Yiè nKuyie nhAbarahammu tũ nkù n da báámmu yóu kè n yà n wanti dè yie. Dɔɔ n yiè nhAbarahammu mesàà. ¹³ M bo tebinte také nke kè diheì kó besapàmbè yó ntaàní mudúò. ¹⁴ M bo mɔɔ wèè sapàà nke dò: Bfi nha dúú kè ñ yà, kòò n ténne ke yí: Yà kè n duó nha yòyóbè kè bèe yà. M bo banté ke dò wehwe a tãätémè a kóo tōnti Isaki kpéi, ke dɔɔ mesàà n yiè nhAbarahammu.

¹⁵ Ò kpaá me nnáá nkè Abarahammu nantè Naɔɔ pokù Midikaa bire Betuyeedi kóo sapàà Debekaa yènni ke tɔ didúú. ¹⁶ De kóo sapàà ndo wenni mediè mme, ke mu nyí yé onitidù, kòò dó menie nképie nho dúú kɔtɔ nkénkúnti. ¹⁷ Kè Abarahammu kóo tōntii coké kóò co kóò nàké ke dò: Yóu kè n yà a dúú kó menie nsámp. ¹⁸ Kòò sapàà dò: Yà.

Ke bíi mmeçã nho dúú kóò duó nkòò yà. ¹⁹ Ò dèè dìi m̀nni kòò dò: M bo duó nha yòyóbè, kè bèe yà kénsàn-nè.

²⁰ Kòò uté menie mmeçã nyiwũ yè ndè, kécoké kédónnì kéduó nyòyóbè bemu. ²¹ Kè dèe di Abarahammu kóo tōnti kòò nhò wùó nke dò nyúóó, ke bo yà kè ti Yiè nKuyie nkuu dɔɔri ò kù beke ti. ²² Kè yòyóbèe yà kédeè kòò túóté mumámáá mmesɔɔ nkɔmu bè tũm̀m̀ dihn̄ni nè sinei sidèsi mesɔɔ nkpesi, ²³ kóò beke ke dò: We nkóo sapàà nda tú? N da báámmu mefiè mbo mbo a cice cíètè nè n kɔbe kè tí yiénáà? ²⁴ Kòò dò: N tú Midikaa nè Naɔɔ be kóo dapàà Betuyeedi kóo sapàà nwe. ²⁵ Kòò yí kébéi nke dò: Timúkpeti bomu nè tisũ̀t̀ti péu, kè di bo duó dè bo.

²⁶ Kòò tōntii nínkú kébántè ti Yiè nKuyie, ²⁷ kébéi nke dò: Ti Yiè nKuyie, n yiè nhAbarahammu tũ nkù yètiri ndeu, kuu ò kuú mmesémmè koò dɔɔ mesàà, ke n niitè kè ñ tũ̀keni o kɔbe borè.

²⁸ Kòò sapàà ncokóo teciètè kénáké o yè de kó tináantì. ²⁹ Debekaa do mɔke o tãũ mɔu nwe kòò yètiri tu Damaa kòò yà mumámáá nnè sinei kékeè ò nàà ntì kèitè meçã nkékɔte tebinte borè ké yà de kóo niti nè o yòyóbè. ³¹ Ke dò: Fɔ nti Yiè nKuyie nkó mesàà mbonè wè, kɔtení kè tí kò. Dè yíme kàa bo dikpáà? N tũntemu teciètè ke waá nyòyóbè yó mborè.

³² Kòò tuɔkoo teciètè kè Damaa duó nkè bèe bouté yòyóbè tinenti, kòò bèe duó ntimúkpeti nè tisũ̀t̀ti, kéduó mmenie nhAbarahammu kóo tōnti nè o neinè bè, kè bèe zú be naàcèi. ³³ Kè bèe ò duó mmudii kòò yete ke

dò: Kè n yí nàké n tɔ tì m báá di. Kè Damaa dò: Béi!

³⁴ Kòò dò: N tú Abarahammu kóo tōnti nwe. ³⁵ Ti Yiè nKuyie nkuu dɔɔ n yiè nhAbarahammu mesàà, kòò kpenke ke mɔke tikpàti mediè. Ke mɔke iwũ nè idíítì nè mesɔɔ nnè betũmbè benitidaabè nè benitipòbè nè yòyóbè nè sãmmarímúbè. ³⁶ Kè Saraa o pokù ò peité denitidabire o kóti cuokè, kòò dè duó nhò mɔke dèè kó dimàà. ³⁷ Kè n yiè nhAbarahammu duó nkè m béi nke yu ti Yiè nKuyie nyètiri ke yí n yí yóó túóté onitipòkù Kannahã kɔbe ò bo bèe cuokè képuó nho bire. ³⁸ Kè n yóó kɔte o naàm̀nk̀ kɔbe borè nde, o cice cíètè kéwaá nhonitipòkù képuó nho bire. ³⁹ Kè nh ò nàké ke yí kè dè yèmmè onitipòkù báá yie nké n neinè. ⁴⁰ Kòò n ténne ke tú o Yiè nKuyie nhò tũ nkù yó n niitèmu kè m péte onitipòkù o kɔbe cuokè, o cice cíètè mieke, kékònnenko képuó nhò kóò dapàà. ⁴¹ Kè ñ kɔte o cíètè kɔbe borè, kè bè í yie, ò béi ndii nùú bá m pí. ⁴² N tũ̀keni tebinte borè yíe nke bántèmu Kuyie nke yí: Ti Yiè nKuyie nhAbarahammu tũ nkù yóu kè n yà n wanti dè, ⁴³ n yó mbo tebinte také nke, osapàà nwèè bo tanni mudúò kè nh ò mɔɔ menie nke yí: Yóu kè ñ yà a dúú kó menie nsámp. ⁴⁴ Kòò n ténne ke dò: Yà kè n dó kàa yòyóbèe yà, n yóo bantèmu a we tãätémè kòò yóo yenke n yiè mbire. ⁴⁵ N kpaá me nnáá nkè Debekaa tũ̀keni ke tɔ didúú ke dó tebinte, kè ñ yí: N da báámmu m pã menie nkè n yà. ⁴⁶ Kòò touté o dúú meçã nke béi nke yí: Yà, kàa yà ke dèè, n dó kéduó nha yòyóbè. Kè n yà kédeè kòò duó n yòyóbè. ⁴⁷ Kè nh ò beke ke yí: We nkóo sapàà nda tú? Kòò yè nNaɔɔ nè Midikaa be bire Betuyeedi kóo sapàà nhò tu, kè n tōnné o ñni mumámáá koò ũ̀hnè sinei. ⁴⁸ De m̀nni ndi n niírkùmè ke dɔunnè mutũmm̀ ti Yiè nKuyie nhAbarahammu tũ nkù, kù n niitèmmè weti weti kè m bo túóté o tebite kóo sapàà nképuó nho bire. ⁴⁹ Kè di yie nke bo dɔɔ n yiè mmesàà nwati weti dí n nàké, kè di me nyete dí n nàké kè n scó. ⁵⁰ Damaa nè Betuyeedi kè bè dò: Ti Yiè nKuyie nkuu yè ndè mmè ndò! Ti báá na kébéi ntimatì. ⁵¹ Nte Debekaa, túóté we kékònnè képuó nha yiè nkóo dapàà, kéndòn-nè ti Yiè nKuyie ntì nda nàkémè.

⁵² Abarahammu kóo tōnti kèè dìi m̀nni de kó tináantì, kénínkú késante ti Yiè nKuyie nnè mutũmm̀, ⁵³ kédeite timátì péítì nè mesɔɔ nkó tinenti nè tiyààtì kéduó Debekaa, kápã yepārè sàayè o tãũ nè o yè. ⁵⁴ Kè bèe di kényà, wenwe nè bèe ò cíe, kédeè kényiè.

Kè dèe wenté dikúnwehni kòò dò: Yóunè kè n kò n yiè mborè. ⁵⁵ Kòò sapàà ntãũ nè o yè kè bè dò: Yóu kòò nti kpaánè ke dò yewe tepíítè kè di né kò. ⁵⁶ Kòò tōnti dò: Ti Yiè nKuyie nni nteennèmu kè ñ yà n wanti dè, bá nni nhɔtínè, yóunè kè n kò n yiè mborè. ⁵⁷ Kè bè dò: Ti yúnè osapàà nkóò beke.

⁵⁸ Kè bèe yú Debekaa kóò beke ke dò: A dɔ kéneinè oniti yie nkè dí kònàà? Kòò dò: Éé, m bo ò neinè!

⁵⁹ Kè bèe yóu Debekaa nè kudaakù kùu ò yɔ, kè bèe bo neinè Abarahammu kóo tōnti nè bèe ò cíenní kè bèe kò.

⁶⁰ Kè bèe mɔɔ Kuyie nkó mesàà nDebekaa kpéi nke dò: A bo pié kè dè nsũ mesàà, kàa yaàbí tieke a nĩmbè ekè.

⁶¹ Kè Debekaa íté nè o tǒmbè kédeke yòyóbè, kètünne de koo ñiti kè bèe kò.

⁶² De mǎnni kè Isaki íté Daayii-Doyii ke konní ke bo Neku. ⁶³ Kuyuuoku makù kè Isakii yè kéncenti dikpàà, kéwénté kéyà yòyóbè kè bè kèríní. ⁶⁴ Kè Debekaa wénté kéyà Isaki kécúténí yòyó ònkè, ⁶⁵ kébeké Abarahammu koo tǒnti ke dǎ: Wenninwe wèè kèríní ti bíékè? Kòò dǎ: N yiè nwe.

Kè Debekaa kǎá nkuyààkù o òlkè. ⁶⁶ Kòò tǒntii náké Isaki ò dǎ dèè kó dimàà. ⁶⁷ De kó difǎnkúò kè Isakii tanné Debekaa o yǎ Saraa kó kudieku képuoke, ké nhò dǎ kòò yèmmèe cáté ke yé o yǎ kumè kòò yèmmè cǎrè.

Abarahammu bí tǎi

25 Kè Abarahammu puoke onitipòkù tǎi kè bè ò tu Ketudaa. ² Kòò o peité Simmudanni Yokisǎ nè Medanni nè Mandiyǎ nè Isibaki nè Saa. ³ Kè Yokisǎ peité Sebaa nè Dedanni. Kè Dedannii pié Asudiibe, Detusiibe nè Deumiibe. ⁴ Kè Mandiyǎ peité Efaa nè Efae nè Enki nè Abidaa nè Edidaa. Bemmè bè tu Ketudaa yaàbí nyi.

⁵ Kè Abarahammu duó nyIsaki o kperè demǎ, ⁶ kénkraá fòu kápammú o pocǎmbí yepǎrè, kéduó nkè ò kǎte diyìe yièni kèè bíékè. ⁷ Abarahammu do yóó kú ke mǎke yebie ntekùtè nè sipísiyiekè nè yènummú (175) ndi. ⁸ Ò do kòté mediè mme kémbo diwèi mieke kékúnè. ⁹ Kòò bí Isaki nè Isimayèri kè bèe o kǎnné Makpedaa kó kufǎti, Efunǎ, Soaa bire, Itiibe èi kou paku mieke, kùu wetí Mammudee, ¹⁰ Abarahammu do donté kúnku nè Itiibe. Dende bè múnke do kǎnnémè Abarahammu nè o pokù Saraa. ¹¹ Abarahammu ku ò dǎ mǎnni kè Kuyie nkó mesàà nǎwǎtè o bire Isaki ònkè kòò mbo Daayii-Doyii kó tǎbinte také.

Isimayèri kó ibí

¹² Nte Abarahammu pokù Saraa kó kudaakù, Esibiti èi kou Akaa kó debire Isimayèri kó kufuku, bè bè peí kè bè tǎmmè betǎbè: ¹³ Nebayǎti nè Kedaà nè Adiberi nè Mibisammu ¹⁴ nè Misemaa nè Dumaa nè Masa ¹⁵ nè Adadi nè Temaà nè Yetuu, nè Nafisi nè Kedimaa. ¹⁶ Isimayèri kó ibí nyi tepítè nè òdèi. Bá wè kòò mbaké o botí kéduó nho yètiri o kari, o eitè. ¹⁷ Isimayèri do mǎke yebie ntekùtè nè sipísitǎti nè yèyiekè (137) ndi, kékú kè bèe ò kǎnné o yembè borè. ¹⁸ Kòò bí nkari Afidaa kètukenè Suudi kénǎkénè Esibiti, ke wetí Asidii, ke cǎá mbemàà ke kari.

SAKǎBU KÓ TINÁǎTÌ

Esayuu nè Sakǎbu be kó tináǎti

¹⁹ Nte Abarahammu bire Isaki kó tináǎti, Abarahammu wèè do peité Isaki. ²⁰ Isaki do mǎke yebie nsipísinàà ndi képuoke Debekaa, Betuyèdi Aramu botí kou kóo sapàà, Damaa tǎù. Bè do ò Mesopotamii nwe. ²¹ Isaki pokù Debekaa do tú tǎhǎunte nte, kòò bántè ti Yiè nKuyie nkè kuu yie nkòò pùò nyitáátébi.

²² Kè ibí mbokù itǎbè i yǎ pǎuti mieke, kòò dǎ: Kè dè dǎ mmie mme, ba nte kè m pùò?

Kòò kǎte kébeke ti Yiè nKuyie. ²³ Kè kù dǎ:

A pùò nyibotí òdèi nyi,
kè ò bo yènni kénǎá,
kè kumakù nkpeñnè kutèkù.

Osámpùò bo mbaké okóti.

²⁴ Kòò peité yièe tukeni, kòò peité itáátébi. ²⁵ Kòò ketiwèe yènni ke wǎñ nè o yùtò, ke dáátí ticití o kǎnti timǎ, kè bèe ò yu ke dǎ Esayuu. ²⁶ Kòò nantè nyetiní ke pí nho nǎcènkènni, kè bèe ò yu ke dǎ Sakǎbu. Bè yóó bè peité ke sǎ nyIsaki mǎke yebie nsipísikuò ndi.

Esayuu fitémè wenwe Mpo ò na nte dè

²⁷ Kè bèe kóté kè Esayuu naá nhopaawaà ndiewè wèè nǎ nkupaawaá, nke níí ntúú ndikpàà, kè Sakǎbu ntú onitiyǎnwè ke kari tǎcǎtè. ²⁸ Kè Isaki ndó Esayuu o tǎù mèè kpéi nsiwéi kòò cǎá, kè Debekaa ndó Sakǎbu.

²⁹ Diyìe mari kè Esayuu mbóni kupaawaá nke òu mediè nkénsǎ nSakǎbu bèrì itù. ³⁰ Kè Esayuu dǎ: N da báammu nh òu mediè mme, yóu kè ò cǎáké itù iwǎñ ii. Dè te kè bèe ò yu ke dǎ Edǎmmu. ³¹ Kè Sakǎbu dǎ: N fiténè Mpo ò nte dè yíe. ³² Kè Esayuu dǎ: Dikònni yó n ku kè Mpo ò nte dè ò dǎ ba? ³³ Kè Sakǎbu dǎ: Béi nkéyú Kuyie nyètiri.

Kè Esayuu yú Kuyie nyètiri kóò fiténè Mpo ò nte dè. ³⁴ De mǎnni ndi Sakǎbu duómme Esayuu pèè nè itù kòò cǎáké, kéyà menie. Mèmmè ò sènkèrimè Mpo ò nte dè.

Isaki nè Abimedeki be kó tináǎti

26 Kè dikònni dierii tanní kéndònnè dǎ do tanní Abarahammu kó dimònni, kè Isakii kǎte Fidisitǎbe kóo kpàati Abimedeki borè Kedaari èi. ² Kè ti Yiè nKuyie mbenke kumàà Isaki, kòò nǎké ke dǎ: A báa kǎte Esibiti, mbò n yóó da benke dii èi, ³ á ndi mbo, n yó nda bonèmu ke da dǎ mesàà, n yóó duó nǎ nwe nè a yaàbí de kó yehékè, kédǎ n do yé n yóó dǎ ti a cǎe Abarahammu. ⁴ M bo duó nkàa yaàbí sǎú nsiwǎ kǎme, kè n yì duó nde kó yehékè yemǎ. Nè a yaàbí borè nde n yóó dǎmmè ibotí imǎ mesàà. ⁵ Ke yé Abarahammu yémme n kuó imǎ nè n tannò yemǎ, nè n tié nnè nh ò nǎké ti.

⁶ Kè Isaki mbò Kedaari èi. ⁷ Kè benitibè nhò bèkú o pokù kpéi, kòò dǎ: N tǎù nwe. Ke yé ò do yǎkèmmè de kó díhèi kǎbe bo ò kumè Debekaa wenniku kpéi.

⁸ Kè bèe mbò deborè kémǎnte, kè Abimedeki nsíéké diyìe mari fenéti, kéyà Isaki kòò kpèitinè o pokù Debekaa. ⁹ Kòò ò yu kóò nǎké ke dǎ: A pokù nwe! Dè yíme kàa yé nha tǎù? Kòò dǎ: N yǎkè bèe bo n kuómme mme o kpéi ke yé n tǎù. ¹⁰ Kè Abimedeki dǎ: A ti dǎ ba? Dè kpaá sǎmpǎrè nde òmǎ na nduónemè a pokù, kàa ti tanné meyei mmieke. ¹¹ Kè Abimedekii náké benitibè bemǎ ke dǎ: Wèè kǎáké oniti yie nyoo o pokù ti yóó ò kummu.

¹² De benni kè Isakii buǎti tidiiti, kékǎ kè dè mmànnè ò do buǎti dè kuce tekùtè (100). Ke yé ti Yiè Kuyie nhò dǎmmè mesàà. ¹³ Kòò kpàti deuke kòò mǎwte o kperè

mesàà, ¹⁴ kéwɔɔte iwũɔ nè tidaatì. Kè Fidisitɛ̀ɛ̀be mieke nhò péi.

Isaki taunnèmè Abimedeki

¹⁵ Kè bèe ɛ̀tɛ̀nné mutáá sibií o cice Abarahammu t̄m-bè do keú si. ¹⁶ Kè Abimedekii náké Isaki ke d̀: Ítè ti èi, a kpenke ke ti p̄ɛ̀t̄ému.

¹⁷ Kè Isakii íté deborè kékɔte kékari Kedaari kó kubiriku, ¹⁸ kéw̄ɛte k̄íté o cice Abarahammu do keú s̄ií bií, kè Fidisitɛ̀ɛ̀be si ɛ̀t̄inné. Kòo w̄ɛte ké si duś nsi yètè. ¹⁹ Kè Isaki t̄mbèe keú tebinte kubiriku k̄épété menésààmè. ²⁰ Kè benaac̄mbe bèè bo Kedaari kè bèe kprannè Isaki kɔbe ke d̀: T̄i te tebinte.

Kè Isakii yú de kó tebinte ke d̀ Eseki (dèè tu dikpànni). ²¹ Kòo t̄mbèe keú tebinte tetè kè bèe yí kékpa nte k̄p̄éi nkè Isakii t̄e yu ke d̀ Sitinaa (dèè tu m̄bootimè). ²² Kòo s̄ɔ́ nkékeú tebinte tetè bá bè í nkpa, kòo t̄e yu ke d̀ Deob̄ti (dèè tu m̄eom̄p̄umè), k̄ébéi nke d̀: Ti Yiè nKuyie nti om̄p̄unne kè ti bo p̄été mesàà.

²³ Kòo íté deborè kékɔte B̄erisebaa. ²⁴ Kè Kuyie nhò benke kumáà keyènkè kòo béinnè ke d̀: M̄i tu Kuyie, a cice Abarahammu do t̄u nkù, bá nȳɛ̀kù n da bonèmu nè n kóo t̄nt̄i Abarahammu k̄p̄éi m bo da d̀ mesàà, kàa bot̄ií s̄úú.

²⁵ Kòo maá diw̄ũɔ̀t̄nni, k̄ébántè ti Yiè nKuyie, k̄écónné o touku, kòo t̄mbèe keú tebinte.

²⁶ Kè Abimedekii íténì Kedaari èi ke bo yà Isaki ke neínè o népo Ausati nè Pik̄di wèè baké o ãp̄òm̄bè. ²⁷ Kè Isaki d̀: Di k̄tení ke ȳɛ mba? Díndi bèè í n d̄ ke m bèti di cie? ²⁸ Kè bè d̀: Ti yà a Yiè nKuyie nda bonèmmè mme ke d̄ ti tau nt̄inti nè f̄. ²⁹ Béi nke yú a Yiè nKuyie nyèt̄iri ke d̀ a í yóo ti d̀ meyei mmamè. Ti m̄óm̄m̄m̄-be ti í da d̀ meyei, ti da yóumu, kàa íté nè diwèi, kè Kuyie nda d̀ mesàà.

³⁰ Kè Isakii bè ãnné kup̄òk̄ù kè bèe di k̄éyà, ³¹ k̄éíté dik̄unweñni s̄èi ke cannènè bet̄ɔ̀bè yèn̄ ke d̀, bè báá d̀ bet̄ɔ̀bè meyei, kè bèe cau nyIsaki k̄ékònnè diwèi.

³² Diì yìè dimáà mieke nke Isaki t̄mbè è nàkémè ke d̀: Ti n̄ntè menie nti keú t̄èe b̄inte.

³³ Kè Isakii yú de kó tebinte ke d̀ Sibaa (dèè tu menucannimè). Kè de kó diheì kpaá t̄ de kó diyèt̄iri nè yiénni, kè bè di tu B̄erisebaa.

Esayuu puokemè Itiibe botí kó benitipòbè

³⁴ Esayuu do m̄ke yebie nsip̄isìnà ndi k̄epuoke Iti-ibe, Suditi Bedii kóo sapàà nnè Basimati Edonni kóo sapàà. ³⁵ Kè d̄e yonke Isaki nè Debekaa.

Sakɔbu c̄utémè o kóo kóti kó mesàà

27 Kè Isakii kóté ke t̄nke í nwúó, k̄éyú o kóo Po Esayuu, kòo d̀: Nte mí. ² Kè Isaki d̀: N kòtému, n yí ȳ n k̄úú nyiè. ³ Túóté a t̄ammù nè a pie nkéta dikpàà ké n kuóni tehontè, ⁴ k̄ébénné n d̄ mùu dii k̄ékɔtenèni kè ñ di, ké da p̄a mesàà nke né na kékú.

⁵ Kè Debekaa keè Isaki nàké ti Esayuu ke tú wèe ta dikpàà kòo kùóni tehontè, ⁶ k̄énáké Sakɔbu ke d̀: N kèè a cice nàkémè a kóo kóti Esayuu ke tú ⁷ wèe ta

dikpàà kòo kùóni tehontè k̄ébénné mudii ò d̄ mù, kòo di, kòo p̄a ti Yiè nKuyie nkó mesàà nkéna kékú. ⁸ M bire k̄énté k̄ékeè n yóo da náké ti ké ti d̀. ⁹ K̄ote k̄ép̄innì yebɔ̀p̄àà nyèd̄éè kè m b̄énné a cice d̄ mùu dii. ¹⁰ Kàa ò duś nkòo di, ké da p̄a mesàà nkéna kékú. ¹¹ Kè Sakɔbuu náké o ȳ ke d̀: N kóo kóti Esayuu m̄ke ticitì nti, mí m me nyí ti m̄ke. ¹² Kè d̄e yèmmè n cice n kááké k̄éyà n yí m̄kemè ticitì kè n naá siyáàbisì yiè, kòo n d̀ meyei nkè m m̄onté mesàà. ¹³ Kòo ȳ d̀: Kòo da d̀ meyei mm̄e do n ȳnkè. C̄ɛ̀nk̄e yie n da nàké ti k̄ép̄innì yebɔ̀p̄àà.

¹⁴ Kè Sakɔbuu k̄ote k̄ép̄innì yebɔ̀p̄àà nkéduś nho ȳ, kòo b̄énné o cice d̄ mùu dii. ¹⁵ Kè b̄e ȳ Debekaa túóté o kòo Po Esayuu yaàsàt̄i t̄i bo t̄eɛ̀t̄é k̄édát̄inné Sakɔbu o bíyāātè, ¹⁶ k̄étúóté kub̄k̄ònk̄ù k̄édát̄inné o n̄u nè o f̄n̄ií, ¹⁷ kòo duś mmudii ò b̄ènné mù nè p̄éè.

¹⁸ Kè Sakɔbuu k̄ote o cice borè ke d̀: N cice! Kòo d̀: Nte mí! F̄ n̄wenninwe? ¹⁹ Kè Sakɔbu d̀: N cice mínwe a kóo Po Esayuu. N d̀ a ȳ n d̀ d̄e nde. N da báám-mu, íté kékari k̄écááké iorimaa n kùóni ì, ké m p̄a mesàà. ²⁰ Kè Isaki d̀: A p̄anke p̄étému dende b̄àmbà ntehtàà? Kòo d̀: A Yiè nKuyie nkuu t̄e k̄tenèni n ȳiikè. ²¹ Kè Isaki d̀: T̄ónni kè n da kááké k̄éyà kè nsà kè f̄ n̄we m bire Esayuu.

²² Kè Sakɔbuu t̄óngo, kòo cice Isakii ò kááké ke d̀: Metammè dònne Sakɔbu k̄me kè debaà ndònne Esayuu k̄p̄e.

²³ Bá ò í nhò banté, ke ȳ o baà ndo ãmè ticitì ke dòn-nè o kóo kóti Esayuu k̄p̄e, kòo ò d̀ mesàà. ²⁴ Kòo beke ke d̀: F̄ n̄we m bire Esayuaà? Kòo d̀: Èè mínwe.

²⁵ Kè Isaki d̀: Nh ãnné, kè n cááké iorimaa nkè da p̄a mesàà. Kè Sakɔbuu ãnné o cice, kòo cááké, kòo ò duś mmenaà nkòo ȳ. ²⁶ Ke d̀: T̄ónni m bire ké nh ɔ́rì.

²⁷ Kòo t̄óngo kòo ɔ́rì kòo keè o yààt̄i n̄ú, kòo p̄a mesàà nke d̀: M bire kó kunú dònne dikpàà ti Yiè nKuyie mp̄a di mesàà nkó kunú nku.

²⁸ Kuyie nda p̄a k̄éinkè kó kbooku, kàa paa nnì m̄p̄éi mesàà, kàa mm̄ke tidiiti nè menaà.

²⁹ Kàa mbaké ibotí im̄ɔ, kè titenti tim̄ɔ kɔbe nninku a ìikè, kàa mbaké a tebií ke si ninku a ìikè. Kè wèe da d̀ meyei nwèe p̄été meyei, kè wèe da d̀ mesàà nwèe p̄été mesàà.

³⁰ Isaki p̄a dii m̄nni Sakɔbu mesàà nke dèè kòo nyiti, kòo kóo kóti Esayuu konnì kupaawaá, ³¹ k̄ébénné mudii k̄ét̄o k̄éduś nho cice ke d̀: N cice íté k̄écááké iorimaa n kùóni ì ké m p̄a mesàà. ³² Kè Isakii beke ke d̀: F̄ n̄wenninwe? Kòo d̀: Mínwe Esayuu a kóo Po.

³³ Kè d̄e di Isaki mediè nkòo k̄nt̄ii aá, kòo d̀: Wen-ninwe wèe kùóni tehontè ke n duś nkè n cááké ke dèè kàa kpaaní, kè nh ò p̄a mesàà nkòo yóo m̄ p̄été?

³⁴ Kè Esayuu keè o cice béi nti kòo yèmmèe caàrè, kòo kuónko mediè nke d̀: N cice múnke m p̄a mesàà! ³⁵ Kè Isaki d̀: A nantè t̄e k̄tení ke souté ke c̄uté a kó mesàà. ³⁶ Kè Esayuu d̀: Bè ò yu ke tú Sakɔbu osoùnti, d̄e te kòo n souté kuce m̄d̄émè ke c̄uté Mpo ñ nte d̄e ke w̄ɛte ke c̄uté n kó mesàà. Ke d̀: Mesàà mmamè í

kpaá n kpéináà? ³⁷ Kè Isaki dò: M béimmu ke tú ò bo n da baké, kàa tebíi simɔu ntú o kó betɔmbè. M béimmu ke tú ò bo mmɔke tidiiti nè menaà, n ténke bo na ké da dɔɔ ba m biré! ³⁸ Kè Esayuu dò: N cice a mɔke meè sàà mmáà? Múnke n dɔɔ mesàà.

De m̀nni kékuú. ³⁹ Kè Isaki dò:

A bo mbo kèè tenké bá nnaati,
kéínkè kó kbooku báá cúténí a tenké.

⁴⁰ A níí yóó dokému kápété kédí,

kéntú a nantè kóo tɔnti,

kénhãante tipíiti timɔu,

diyìè mari ké né fiete amáà a nantè nɔu miéke.

Sakɔbu cokémè kékɔte o maànnikù

⁴¹ Kè Esayuu miéke peike mediè nSakɔbu o cice o pã meè kpéi mmesàà, kòò nnáà nke tú: Dè í kpaá détiri n cice bo kúmè, kè ò kuɔ n nantè Sakɔbu. ⁴² Kè bèè náké Debekaa Esayuu nàà nti, kòò náké Sakɔbu ke dò: A kóo kóti Esayuu miéke da peikemu kòò dɔ́ ké da kuɔ.

⁴³ M biré kénté n yóó da náké ti, kécoké kékɔte n tãũ Damaa cie Anaa èi, ⁴⁴ ké nke mbo kòò miéke yàa donè.

⁴⁵ Kòò yè nha ò dɔ̀ dè, kè n da náké kàa wèteni. N yí dɔ̀ ndi paà didé diyìè dimáà.

⁴⁶ Kè Debekaa náké Isaki ke dò: N demmu mufòmму nè n cò̀bè Itiibe kó medɔ̀rìmè kpéi, kè Sakɔbu puoke di nheì kóo nitipòkù kè n ku dè ntũũ.

28 Kè Isakii yú Sakɔbu kòò pã mesàà nke dò: A báá puoke Kannahã kɔbe kóo sapàà. ² Íté kékɔte Mesopotamii Betuyeedi a yã tãũ cíètè, képuoke o kóo sapàà. ³ Kuyie mmuwerímú mumɔu yìè mbo da dɔ̀ mesàà nkàa pié késúú, kènaá nyibotí péu cice. ⁴ Kuyie nda dɔ̀ mesàà nf̃ nnè a yaàbí kù dɔ̀mè Abarahammu, kàa tieke diheì a mè mbo di kupò̀kù, kù duó ndi Abarahammu.

⁵ Kè Isakii duó nkè Sakɔbuu kɔte Mesopotamii, Betuyeedi biré Damaa cie ò do tú Aramu botí kou nwe Debekaa tãũ, Sakɔbu nè Esayuu be yã.

⁶ Kè Esayuu keè Isaki pãmè mesàà nSakɔbu, ke duó nkòò kòte Mesopotamii ke bo túóté onitipòkù, kékeè ò nàkémè Sakɔbu ke tú: A báá túóté Kannahã kɔbe kóo nitipòkù. ⁷ Kè Sakɔbu yie nho cice nè o yã be kpeti, ke kòte Mesopotamii. ⁸ Kè Esayuu banté o cice í dómè Kannahã kó benitipòbè, ⁹ kékɔte kétúóté onitipòkù Maadati, Abarahammu biré Isimayèeri kó debire Nebayɔti tãũ.

Sakɔbu yàmè tiduuh̃ti

¹⁰ Kè Sakɔbuu íté Bèrisebaa kénkɔri Anaa èi, ¹¹ kémberinè dibòri mari kè diyìè ta, kòò waá nditãri kéceé nho yuu kéndú deborè, ¹² kèyà tiduuh̃ti mati kè kudìèti cómmú ketenkè ke káa ntiweti, kè Kuyie nt̃rè dèkù ke cuuti. ¹³ Kè ti Yiè nKuyie ncòrímú o také koò nàà nke tú: N tú a Yiè nKuyie nku a yààri Abarahammu nè Isaki bè do tũ nkù. A duó kèè tenké, n kè nda duómму f̃ nnè a yaàbí. ¹⁴ A yaàbí bo súú mmubirímú k̃mè képitè tipíiti timɔu: Diyìè yìèni kè nè di taà kè, kubakù cãnkù nè kuyóú. ¹⁵ nnè a yaàbí díi yó nte kè ò dɔ̀ ibotí imɔu

mesàà. ¹⁵ N yó nda bonèmu ke da kãnké bá kèè bíékè, ké da wètenèni di nheì. N yí yóó da yóu, n yóó da dɔ̀- mu n da nàké ti.

¹⁶ Kè Sakɔbuu entení ke dò: Ti Yiè nKuyie nkuu bo die mbá n do í yé.

¹⁷ Kè kuf̃waá nhò pí nkòò dò: Dibòri dii ndò nkéndèmu, Kuyie ncíètè nte, kéínkè kó dibòri dii kpeté die. ¹⁸ Kè Sakɔbuu íté dikúnweh̃ni sèi kétúóté ditãri ò do ceké di o yuu káfíi, nkécóú mmekùò ndi ínkè ke bo ndenniní, ¹⁹ kèyú de kó dibòri ke dò Betèedi (dèè tu Kuyie ncíètè). Nè dim̀nni bè do de yu ke tú Duusi nwe. ²⁰ Kè Sakɔbuu kannenè dinùu Kuyie nke dò: Kè Kuyie nni m bonè n cèmmu miéke, ke n kãnké ke n duó mmudiì nè tiyààti, ²¹ kè n wète ke kò n cice cíètè nè kukòh̃naatí, ti Yiè nKuyie bo ntú n Yiè. ²² M me ncónné dii tãri bo ntú Kuyie ncíètè, kè kù n duó ndè n deite demáà tepítè miéke ké kù duó.

Sakɔbu tũ̀kèmmè Damaa

29 Kè Sakɔbuu sɔ̀tè mucèmmu kénkɔri diyìè yìèni kèè bíékè, ² kétuɔke dibòri mari kèyà tebinte matè. Kè ditãri dierì pòke, kè tipecènti titããti duó deborè, bè do de nti niinko. ³ Tipecènti do ɔ̀ de ntíi, nkè bèè pootè ditãri ké ti niì nkédeè kèwète képoò. ⁴ Kè Sakɔbuu beke bepecèmbè ke dò: Di cie borè? Kè bè dò: Ti cie bo Anaa èi ndi. ⁵ Kòò dò: Di yé Naɔɔ biré Damaa? Kè bè dò: Ti ò yèmu. ⁶ Kòò dò: Ò bo kè dè naataà? Kè bè dò: Èè, dè naatimu! Nte o kóo sapàà nDaseedi ke kèriní nè o pecènkù. ⁷ Kè Sakɔbu dò: Diyìè kpaá deumu nè di bo tíimmè ipe, niinnè i ké ò kòtenè kè ò di. ⁸ Kè bè dò: Kè ipe í tíi nyimɔu ti báa na, ò ɔ̀ tíi nyimɔu ndi kè tí pootè ditãri ké ò niì.

⁹ Kè bè nkpaá ke me nnáà nkè Daseedii tuɔkení nè o cice pecènkù. Ò do tú opecènti nwe. ¹⁰ Kè Sakɔbuu ò yà nè o yã tãũ Damaa pecènkù, képootè tebinte kèni nyipe. Daseedi do tú Sakɔbu yã tãũ Damaa biré nde. ¹¹ Kè Sakɔbuu ò ɔ̀ri ke dò ò bo pí nhomáà kèyíèke, kékuú. ¹² Kè Sakɔbuu náké Daseedi ke dò: N tú a cice tãũ Debekaa biré nde. Kè Daseedii coké kékò nké ti nàké o cice. ¹³ Kè Damaa keè o tãũ biré Sakɔbu kpéi, kécoké kóò ɔ̀ri, kè bèè kò ntecíètè, kè Sakɔbuu ò nàké dè dómme. ¹⁴ Kè Damaa dò: Ti cíètè temáà ndi.

Kè Sakɔbu nhò bonè ke dò otãnkù.

Sakɔbu puokémè Dea nè Daseedi

¹⁵ Kè Damaa dò: A bo nni mpí mmut̃mmú fààrè a tú mèè kpéi n cíètè kouà? Náké a dɔ́ n da yietí mù.

¹⁶ De m̀nni ke s̃ nDamaa m̀ke besapàmbè bèdébè. Kòò kóti tu Dea, kòò sãmp̃zù tu Daseedi. ¹⁷ Kè Dea nuu nyí nnaati mesàà nkè Daseedi tu oposáati ke sãnnè onitipòkù. ¹⁸ Kè Sakɔbu ndó Daseedi ke dò: N dɔ́ Daseedi nwe, a bíyãàtè, ke bo da pí mmut̃mmú yebie nyèyiekè, kòò puoke.

¹⁹ Kè Damaa yie nke dò: Kè n we nda duó ndè weninè m bo ò duómme okpákpari. Á mbo n cíètè.

²⁰ Kè Sakɔbu r̃bo koò pí mmut̃mmú ke dò yebie nyèyiekè, kè de kó yebie nní ndò nyè í m̀nte ò dɔ́ mèè

kréí nDasæedi. ²¹ Kè Sakɔbuu náké Damaa ke dò: De m̀̀nni t̀̀̀kemu, n duó m pokù kè nh ò puoke.

²² Kè Damaa d̀̀̀ dibanni ḱ́yú dihei k̀̀̀be bẽm̀̀.

²³ Kuyuoku m̀̀nni ḱ́túóté Dea ḱ́duó nSakɔbu k̀̀̀o ò duónè keyènkè. ²⁴ Kè Damaa t́́óté Sidipaa o ḱ́o ni-tipot̀̀nti ḱ́duó nDea. ²⁵ Kè d̀̀̀e wenté kè Sakɔbu ns̀́ nDea nwe, k̀̀̀o beke Damaa ke d̀̀̀: A n d̀̀̀ ba! N da p̀́ mmut̀̀mmú yebie nyèyiekè Dasæedi kréí nke. Dè ý́me k̀̀̀a n souté? ²⁶ Kè Damaa d̀̀̀: Ti cie osámp̀̀rú ̄̄ í nyenke k̀̀̀o kóti kraá. ²⁷ Yóu kè dibanni kó yewe yèyiekè dèè kè ti da duó nhosámp̀̀rú, k̀̀̀a sɔ́tè mut̀̀mmú yebie nyèyiekè.

²⁸ Kè Sakɔbuu yie, kè dè mm̀̀ke yewe yèyiekè, kè Damaa ò duó nDasæedi, ²⁹ ḱ́túóté o ḱ́o nitipot̀̀nti Bidaa ḱ́duó nDasæedi. ³⁰ Kè Sakɔbuu duónè Dasæedi, kè nhò d́́ kè dè p̀̀̀tè Dea. Kòo yíé p̀́ Damaa mmut̀̀mmú yebie nyèyiekè o kréí.

Sakɔbu piémè ibí

³¹ Kè ti Yiè nKuyie nyà Sakɔbu í d́́mè Dea ḱ́duó nkòo mpéí, kè Dasæedi yie ntú tẽhãunte. ³² Kè Dea púó nképeité denitidabire, kè dè yu ke d̀̀̀ Dubenni, dèè tu: Ti Yiè nKuyie nyà n sém̀̀mè. Ke d̀̀̀: N d̀̀̀ bo n d̀̀̀ke di mm̀̀nni.

³³ Kòo wẽte ḱ́púó nképeité denitidabire ke d̀̀̀: Ti Yiè nKuyie mbanté bè í n d́́mè, ke n yíé debire terè.

Kòo yu de kó debire kè d̀̀̀ Simmẽ̄̄. ³⁴ Kòo wẽte ḱ́púó nképeité denitidabire ke d̀̀̀: Di mm̀̀nni n d̀̀̀ yèmmè bo mbo m bíékè.

Kè Sakɔbuu dè yu kè d̀̀̀ Defii.

³⁵ Kè Dea yíé ḱ́púó nképeité denitidabire, ke d̀̀̀: Di mm̀̀nni m bo sãnte ti Yiè nKuyie, kè dè yú ke d̀̀̀ Sudaa.

De m̀̀nni ḱ́cóm̀̀mú kupeitóo.

30 Dasæedi yà dii m̀̀nni wè í peímè kè d̀̀̀e ò yonke, kòo náké Sakɔbu ke d̀̀̀: Duó nkè m peité, kè meè d̀̀̀ke n kú.

² Kè Sakɔbu miẽke peike Dasæedi, kòo ò náké ke d̀̀̀: N tú Kuyie nkuàà? Kuyie nkuù da m̀̀nte kupeitóo. ³ Kè Dasæedi d̀̀̀: Duónè n kóo t̀̀nti kòo m pié ibí.

⁴ Kòo duó mBidaa Sakɔbu kòo ò duónè. ⁵ Kè Bidaa púó nképeité denitidabire. ⁶ Kè Dasæedi d̀̀̀: Kuyie nni ò kòhné, ke kèè n sáuti, ke m pã denitidabire.

Ke yu de kó debire ke d̀̀̀ Danni. ⁷ Kè Bidaa yíé púó nképeité denitidabire. ⁸ Kè Dasæedi d̀̀̀: M manè n kóo kóti ke na, kè dè yu ke d̀̀̀ Nefutadii.

⁹ Kè Dea yà ò tẽnke í peímè, ḱ́túóté o kóo t̀̀nti Sidipaa ḱ́duó nSakɔbu kòo puoke. ¹⁰ Kè Sidipaa peité denitidabire. ¹¹ Kè Dea d̀̀̀: N yuu dii naati!

Kòo dè yu ke d̀̀̀ Kadi. ¹² Kè Sidipaa yíé ḱ́peité denitidabire. ¹³ Kè Dea d̀̀̀: Dè ò narike, di mm̀̀nni benitipòbè bo nni ntú diwèi yíè.

Kòo dè yu ke d̀̀̀ Asee.

¹⁴ Mudidèi m̀̀nni kè Dubennii k̀̀tè kupaku, ḱ́tú̀ni yetebe bè tu yè mantidak̀̀́ †, ḱ́tóni ḱ́duó nho ȳ Dea, kè Dasæedii ò m̀̀ ke d̀̀̀: M pã a bire t̀̀ní yèè tebe. ¹⁵ Kè

Dea d̀̀̀: A fiète n d̀̀̀ kè dè í da sannè k̀̀̀a wẽte ke d́́ ḱ́cútè m bire t̀̀ní yèè tebeà? Kè Dasæedi d̀̀̀: K̀̀a m pã yetebe ò bo ta a borè ke nyènkè.

¹⁶ Kè Sakɔbu nkúntini kupaku kuyuoku, kè Dea ò co ke d̀̀̀: A tati m borè nde yíé, n da donténè m bire t̀̀ní yèè tebe nyè.

Kè Sakɔbuu ta o borè de kó keyènkè. ¹⁷ Kè Kuyie nteennè Dea kòo púó nképeité denitidabire nummurè, ¹⁸ ḱ́béi nke d̀̀̀: Kuyie nni nyietí n duó mmèè kréí nke n kóo t̀̀nti n d̀̀̀.

Kòo dè yu ke d̀̀̀ Isakaa. ¹⁹ Kòo wẽte ḱ́púó nképeité denitidabire kuónnè. ²⁰ Kè Dea d̀̀̀: Kuyie nni mpã dipãnni sãari, di mm̀̀nni n d̀̀̀ bo m pẽnsiri ke yé nh ò peitémè initidabí ikuò.

Kòo dè yu ke d̀̀̀ Sabuǹ̀. ²¹ Kòo yíé ḱ́peité denitipobire kè dè yu ke d̀̀̀ Dina.

²² Kuyie nyí nyè nDasæedi kréí, kòo teennè kòo bo pié. ²³ Kòo peité denitidabire, ḱ́béi nke d̀̀̀: Kuyie nni ndènne ifei.

²⁴ Kòo dè yu ke d̀̀̀ Sosefu, ke d̀̀̀: Ti Yiè nKuyie nha n yíé denitidabire.

Sakɔbu kpàrikèmè

²⁵ Dasæedi peité dii m̀̀nni Sosefu kédeè, kè Sakɔbuu náké Damaa ke d̀̀̀: M pã kuce kè ò kò n cie. ²⁶ N duó m pobè nè m bí n da p̀́ mut̀̀mmú bèè kréí. A yému m p̀́ mmù t̀̀mmú a cíètè. ²⁷ Kè Damaa d̀̀̀: Kénté n d́́ kè da náké tì, m bantému f̀̀́ temè kè ti Yiè nKuyie nni n d̀̀̀ mesàà. ²⁸ Kè Damaa d̀̀̀: Náké n yóó da yietí mù kè n da yietí. ²⁹ Kè Sakɔbu d̀̀̀: A yému n da p̀́ mmèè botí mut̀̀mmú k̀̀̀a w̄́ s̄́. ³⁰ N do yóó tuɔkení k̀̀̀a w̄́ í s̄́, kè ò t̀̀̀kení kè ò s̄́. M̄́ te kè ti Yiè nKuyie nda d̀̀̀ mesàà. Yóu di mm̀̀nni kè m p̀́ n kó mut̀̀mmú. ³¹ Kè Damaa beke Sakɔbu ke d̀̀̀: N yóó da yietí ba? Kòo d̀̀̀: A í yó n yietí m̀̀mamù. K̀̀a yie n yóó da náké tì, n sɔ́tè ḱ́ncẽmmú a w̄́. ³² Ò béi memme ke d̀̀̀: M bo bate yíé nha pe nè sibɔ́ ḱ́cánne, dèè ã sisu, nè dèè d̀̀̀ nyà̀yà̀ de yó ntú n kó tiyeti. ³³ A bo kɔtení dii m̀̀nni ḱ́yà m pecẽnku, a bo banté n náammè timóm-m̀̀nti. K̀̀a s̄́ nyipe nè sibɔ́ dèè í m̀̀ke sisu nè dèè í d̀̀̀ nyà̀yà̀ kè dè bo n kp̄yí miẽke, n dè yùúkúmu.

³⁴ Kè Damaa d̀̀̀: N yiemmu a béi ntì.

³⁵ De kó diyè m̀̀mm̀nni, kè Damaa bate ipe nè sibɔ́ dèè ã sisu nè dèè d̀̀̀ nyà̀yà̀, ḱ́duó nho bí. ³⁶ Kè bèe íté ḱ́mm̀ke mucèmmu yewe yètàãti kédéténè Sakɔbu.

Kè Sakɔbu nkpaá cẽmmú Damaa kp̄yí ò kraá, ³⁷ ḱ́waá ndetie mm̄arè detããti kó ibake, kè ò ciku yepíè, ³⁸ ḱ́búú nde kó ideí iw̄́ ȳ ndè, kè ò nk̄rini muyãã ke ò yàu ke dekù itɔ̀bè, ³⁹ ke peí sisu kp̄yí nè ò d̀̀̀ nyà̀yà̀. ⁴⁰ Kè Sakɔbu mbaãti ò ã sisu nè ò d̀̀̀ nyà̀yà̀, ke cãnninko.

Kè Sakɔbuu m̀̀te o kó kupecẽnku kè k̀̀ n cããnnè Damaa k̀̀ku. ⁴¹ Iw̄́ ò kpehni kè ò d́́ kédeke dii m̀̀nni wèe méú nde kó ideí ò ȳ ndè kè ò ndekù ke ò wùó. ⁴² Kè ic̄r̄ȳi d́́ kédeke ò báá méú nde kó ideí. Memme kè ic̄r̄ȳi ntú Damaa kp̄yí kè ikp̄r̄ȳi tu Sakɔbu kp̄yí.

† +ΜΑΝΤΙΔΑΚΩ: De kó yetebe bè do yé nyè teennè benitipòbè mbe kè bè puo (wénté Fecanyènfè 7:14).

Sakɔbu bànmùmè Esayuu nè yepãrè

² Kè Sakɔbuu sɔɔtè o cèmmu, kè Kuyie ntɔ̀rèe ò co. ³ Kòò yè yà ke dɔ̀: Kuyie nkó dikàri ndi die. Mèmmè ò dè yumè ke dɔ̀ Maanaimmu (dèè tu yekàrè yèdèè).

⁴ Kòò tɔ̀ mbenitibè Seii Edmmu kó kutempè mmieke o kóo kóti Esayuu borè, ⁵ ké bè nàké ke dɔ̀: Di nàké n yiè nhEsayuu ke dɔ̀: A kóo tɔ̀nti Sakɔbu kòte Damaa cie nke, ke ke mbo ke tũ̀kenèni yíe. ⁶ Ke mɔ̀ke inààke nè sãmmarímúbè nè ipe nè sibɔ̀ɔ̀ nè benitidatɔ̀mbè nè benitipotɔ̀mbè, ke tú fɔ̀ nho yiè nha ò cɔ̀uté.

⁷ Kè Sakɔbu do tɔ̀ mbèe wèteni kóò nàké ke dɔ̀: Ti kòtemu ke yà a kóo kóti Esayuu, kòò kèríní nè behããpòmbè sikɔ̀usinàà (400).

⁸ Kè kufɔ̀wáa nhauté Sakɔbu mediè nkòo toté bèè ò neínè yètirè yèdèè nè iwũ̀ ò do tɔ̀ ì, ipe nè sibɔ̀ɔ̀, inààke nè yòyóbè. ⁹ Ke náá nke tú: Kè Esayuu kùc ditɔ̀nni mari, diterii coké. ¹⁰ Kè Sakɔbuu bántè Kuyie nke dɔ̀: Kuyie n yàari Abarahammu nè n cice Isaki do tũ̀ nkù, fɔ̀ n nàké ke tú: Wète a cie, a kɔ̀be borè kè ò da dɔ̀ mesàà. ¹¹ N yí mànnè mesàà nha do yè nha yó n dɔ̀ mè ke mè dɔ̀, mí nha kóo tɔ̀nti. N do senti kukó nSuditèè ke pikú m pàati máa ndi, di mmònni ke naá nyetirè yèdèè. ¹² N deeténè n kóo kóti Esayuu, n yíèkù ò bo kɔ̀tenímè mme ké n kuc nè m pobè nè m bí. ¹³ A do béimmu ke dɔ̀ a yó n dɔ̀ mesàà, nkè n yaábii súú nkéndò ndàmèèri nùú kó mubirímú, bá bè báá na ké ì kàa.

¹⁴ Kè Sakɔbuu bátè deborè kéyíe, kédeite ò do mɔ̀ke dè mieke ò yóo pã dè o kóo kóti Esayuu. ¹⁵ Sibɔ̀niisi sikɔ̀usidè (200) nè yebɔ̀dakè sipísidè nè ipeni sikɔ̀usidè (200) nè yepedakè sipísidè ¹⁶ nè yòyóbè beniibe bèè tɔ̀ ibí sipísitããti nè bè bío nè inaani sipísinàà nè yenaadakè tepítè nè sãmmarímúbè niibe sipísidè nè isãmmarímúbè tepítè. ¹⁷ Kòò dè toté de tɔ̀nti de tɔ̀nti, ké-duú nho tɔ̀mbè ké bè nàké ke dɔ̀: Niiténè kè mɛfiè nni nsoké di cuokè.

¹⁸ Kòò nàké oketiwe ke dɔ̀: Kè n kóo kóti Esayuu da conè ke beke ke tú: We nda te? A kɔ̀ri ke? We nte iwũ̀ ì ni a ìikè? ¹⁹ A dɔ̀: A kóo tɔ̀nti Sakɔbu weè dè te, ke dè nda pã ke tũ̀nni.

²⁰ Kè Sakɔbu mè nnáké odèri nè otããnwè nè besɔ̀mbe bèè tũ̀ nke dɔ̀: Kè di yà n yiè nhEsayuu di mè nhò nàké ke dɔ̀: ²¹ A kóo tɔ̀nti Sakɔbu tũ̀nnimu.

Sakɔbu do náánnè o yèmmè mme ke tú, yepãrè yie mbo bónkũ̀nne o mieke, kè tí máá kòo n cɔ̀uté nè diwèi. ²² Kè bèe kéténe yepãrè kè wenwe nkpaá de kó keyènkè bè bátè dè.

Sakɔbu manèmè Kuyie

²³ Mèmmè kòo ité de kó keyènkè kètúóté o pobè bedé nè o nitipotɔ̀mbè bedé nè o bí tepítè nè demáa ke bo sénté tipèti-yèri, bè tu kùú kó nSakɔki. ²⁴ Kòò bè sée nkukó nkéséennè o mòke dèè kó dimàà, ²⁵ ké ndè kpaá omáa kényíe nke maunè oniti mɔ̀u nè kukũ̀wentóo. ²⁶ Kè de kóo nitè nsɔ̀ nwè í yóo na Sakɔbu, képoté o kpeyuu kòo naá ndikpènni. ²⁷ Kè de kóo nitè dɔ̀: N yóu kè m pèèté! Kè Sakɔbu dɔ̀: Kàa í m pã mesàà m báá da

yóu. ²⁸ Kè de kóo nitè beke Sakɔbu ke dɔ̀: A yètirè tu ba? Kòò dɔ̀: Sakɔbu. ²⁹ Kòò dɔ̀: Bè ténke í yó nda yu ke tú Sakɔbu, bè yó nda tú Isidayeeri nwe, ke yé a manèmè ti Yiè nKuyie nnè benitibè ke na. ³⁰ Kè Sakɔbu dɔ̀: N da báámmu n nàké a yètirè, kòò dɔ̀: Ba nte kàa m bèkú n yètirè?

Ò mè nyí kòò dɔ̀ mesàà. ³¹ Kè Sakɔbu dɔ̀: N yà Kuyie nke kpaá fòu. Mèmmè kòo yú de kó dibòri ke dɔ̀ Pen-niyeedi (dèè tu ti Yiè nKuyie nyiikè). ³² Kè dèe wenté kè Sakɔbu n senti Penniyeedi kó kukó nkè diyè yènni kòò cènti dikpènni. ³³ Dèe te nè yíenni kè Isidayeeri be í yó nfeɔ̀fè kpeyuu kó kumaa nke yé ti Yiè nKuyie ndo de mpotémè Sakɔbu.

Sakɔbu conèmè Esayuu

33 Sakɔbu yà dii mònni Esayuu duunnímè, ke neínè behããpòmbè sikɔ̀usinàà (400), kétotí ibí Dea nè Daseedi nè benitipotɔ̀mbè bedé, ² kénii nhonitipotɔ̀mbè nè be bí, Dea nè o kpeyi kè bè mpokoo, Daseedi nè Sosefu kè bè ntũ. ³ Kòò niitè o mómmu mbe ìikè, kéyà o kóo kóti Esayuu, kéninkóo o ìikè kuce mɛyiekè ke yàa tɔ̀nnènkò ò borè. ⁴ Kè Esayuu cokéni kòò ɔ̀ri, kè diwèi bè auté, kè bèe kuú mbedé. ⁵ Kè Esayuu yà benitipòbè nè ibí, kébeke ke dɔ̀: Ìmbe mbe bie mbèè da neínè? Kè Sakɔbu dɔ̀: Ti Yiè nKuyie m pã bèmbe mí nha kóo tɔ̀nti.

⁶ Kòò nitipotɔ̀mbèe tɔ̀nni nè be bí kéninkóo o ìikè. ⁷ Kè Dea tɔ̀nni kéninkóo o ìikè nè o bí. Kè Daseedi nè Sosefu kè bè múnkèe mè nyí. ⁸ Kè Esayuu o beke ke dɔ̀: A dɔ̀ kédònnè ba m mè n conè ìi wũ̀? Kòò dɔ̀: N dɔ̀ fɔ̀ n yiè nhá n cɔ̀uté mesàà mme. ⁹ Kè Esayuu dɔ̀: M mɔ̀ke kè dè sũmu n nantè, òte a kperè. ¹⁰ Kè Sakɔbu dɔ̀: N da báámmu, kàa n cɔ̀utému, cɔ̀uté m pãrè, n da yà kè dè dò n yà Kuyie nku, ke yé a n cɔ̀utéme nè diwèi. ¹¹ N da báámmu cɔ̀uté n da pã dè, ti Yiè nKuyie nni n dɔ̀mme mesàà, kè m mòke demɔ̀.

Kè Sakɔbuu yetoo kè Esayuu cɔ̀uté. ¹² Kè Esayuu dɔ̀: Íténè kè tí nei kékò. ¹³ Kè Sakɔbu dɔ̀: N yiè nha yèmu ke dɔ̀ nyibi kpaá yɔ̀, kè ipe bo nè inààke nè tinaabiiti, kè ti ì kéténe mecãã ndiyè mari máa ì bo kú. ¹⁴ Fɔ̀ n yiè nhá niitè, mí nha kóo tɔ̀nti kè nni ntũ mmeɔ̀mmè nè iwũ̀ nè ibí kètuɔ̀koo a cie Seii. ¹⁵ Kè Esayuu dɔ̀: M bo da yóunè n kó benitibè mabè. Kè Sakɔbu dɔ̀: Kè bèe dɔ̀ ba? Fɔ̀ ncéne n cɔ̀uténe diwèi. ¹⁶ De kó diyè dimáa mieke kè Esayuu kété kénwèti Seii. ¹⁷ Kè Sakɔbuu kɔ̀te Sukɔti kémaá tɛcítè, kédɔ̀ ò wũ̀ titouti. Dèe te kè bè yu de kó dibòri ke tú Sukɔti (dèè tu titouti).

Sakɔbu bàtémè Sisemmu

¹⁸ Sakɔbu de nyité Mesopotamii, kètuɔ̀kenè kukũ̀naatí Sisemmu Kannahã kó ketenkè, kékari di-hei mànkú, ¹⁹ kédonté ketenkè medítibii ntekòtè (100) Amɔ̀ bí borè, ìi te ketenkè Sisemmu, kécónné o touku, ²⁰ kémaá diwũ̀tònni, ké di yu ke dɔ̀ Edi-Edowee-Isidayeeri (dèè tu ti Yiè nKuyie nyIsidayeeri be tũ̀ nkù).

Sakɔbu do mɔke ibí tepíítè nè idéi nyi. ²³ Kè Dea kó ibí tú: Dubenni, Sakɔbu kóò Po nè Simmèṣṣi nè Defii nè Sudaa nè Isakaa nè Sabunɔɔ. ²⁴ Kè Daseedi kpeyi tú Sosefu nè Bensamæ. ²⁵ Kè Bidaa Daseedi nitipotṣnti kpeyi tú Danni nè Nefutadii. ²⁶ Kè Sidipaa Dea kóo nitipotṣnti kpeyi tú Kadi nè Asee. Sakɔbu nitidabí nyi ò pié i Mesopotamii.

Isaki kumè

²⁷ Kè Sakɔbuu tuɔke o cice Isaki borè Mammudee, dèè t̀kèkènè Kidiya-Adiba. Bè tu dè yíe nhEbunɔɔ. Abarahammu nè Isaki bè do borè. ²⁸ Isaki do mɔke ye-bie ntek̀ùtè nè sipísini (180) ndi, ²⁹ ò do yóó kú ke kòtè mediè mme. Kòo bí Esayuu nè Sakɔbu kè bèè ò k̀nnè.

Esayuu k̀rimè Edɔmmu

36 Nte Esayuu bè tu wè Edɔmmu o kó kufuku: ² Ò do puoke Kannahã kó benitipòbè mbe, Ada Edonni bire, Itiibe kó kubotí kou, nè Odibamaa Ana bire, wèè yà̀rì tu Sibeṣṣi Efiibe kó kubotí kou ³ nè Basimati Isimayæri bire Nebayɔti tãũ. ⁴ Kè Ada peité Edifasi, kè Basimatii peité Deuyæedi. ⁵ Kè Odibamaa peité Yeusi nè Yaedammu nè Kodaa Esayuu nitidabí nyi ò pié i Kannahã.

⁶ Kè Esayuu túóté o pobè nè o nitidabí, nè o nitipobí nè bèè kó dimàà bo o c̀tètè nè o wũ nè ò pètè dèè kó dimàà Kannahã, kékote dihei teri kédéténè o nantè Sakɔbu. ⁷ Bè do mɔke tikpàti nti mediè, mbè báá na kénwè nke kari, bè bo kèè tenkè í sànnè be wũ. ⁸ Kè Esayuu bè tu wè Edɔmmu kòo kote kəmbo Seii tãri.

Esayuu kó kufuku

⁹ Nte Esayuu wèè tu Edɔmiibe yà̀rì wèè do bo Seii tãri o fuku: ¹⁰ Edifasi Ada bire nè Deuyæedi Basimati bire.

¹¹ Edifasi bí tú: Temaa nè Omaadi nè Sefoo nè Katammu nè Kenasi. ¹² Timuna do tú Edifasi pocènni ndi, kóò peité Amadeki. Ada Esayuu pokù yaàbí nyi.

¹³ Deuyæedi bí tú: Naati nè Sedaa nè Samaa nè Misaa. Basimati Esayuu pokù yaàbí nyi. ¹⁴ Nte Odibamaa Ana bire, Sibeṣṣi yaàbire Esayuu pokù bí: Yeusi Yaedammu nè Kodaa.

¹⁵ Nte Esayuu yaàbí ì di tikpàti: Temaa nè Omaa nè Sefoo nè Kenasi nè Kodaa nè Katammu nè Amadeki. Bèè do tú bekpà̀tìbè Edɔmmu, Esayuu nè o pokù Aada be kóò Po Edifasi bí nyi.

¹⁷ Naati nè Sedaa nè Samaa nè Misaa bè do tú bekpà̀tìbè mbe Edɔmmu. Esayuu nè o pokù Basimati be bire Deuyæedi bí nyi.

¹⁸ Yeusi nè Yaedammu nè Kodaa bè do tú bèè baké bè mbe. Esayuu nè o pokù Odibamaa Ana bire be bí nyi.

¹⁹ Esayuu yaàbí nyi ì do tú Edɔmiibe kó bekpà̀tìbè.

²⁰ Seii botí kou bè tu wè Oditi o yaàbí, ì do keté kəmbo Edɔmmu. Oriibe kpà̀tìbè do tú: Dotã nè Sobadi nè Sibeṣṣi nè Ana nè Disṣi nè Esee nè Disã. ²² Kè Dotã bí ntú: Ɔri nè Emammu kòo tãũ ntú Timuna. ²³ Kè Soba-

di bí ntú: Adifanni Manaati nè Ebaadi nè Sefoo nè Onammu. ²⁴ Kè Sibeṣṣi kpeyi tú Aya nè Ana. Ana wèè do pètè tɛbinte tonnitè dikpà̀ cuokè, ke c̀mmú o cice Sibeṣṣi sãmmarímúbè. ²⁵ Ana bí tú Disṣi nè denitipobire Odibamaa. ²⁶ Kè Disṣi kó ibí ntú: Emmutã nè Esibanni nè Itidanni nè Kedanni. ²⁷ Kè Esee kpeyi ntú: Bideanni nè Safã nè Akanni. ²⁸ Kè Disã kpeyi ntú Uusi nè Adanni.

²⁹ Oriibe bèè do di tikpàti Seii bèè tu: Dotã nè Sobadi nè Sibeṣṣi nè Ana nè Disṣi nè Esee nè Disã.

³¹ Isidayæeribe mu ndo í mɔke dii m̀nni okpà̀tì kè bèè ntu tikpàti Edɔmmu tenkè ke feimmu betɔbè, nte be yètè: ³² Beɔ bire Bedaa Dinabaa èi kou, wèè do keté kətɔ tikpàti Edɔmmu, ³³ kékú kè Bosedaa èi kou Sedaa bire Yobabuu c̀uté tikpàti. ³⁴ O kó dif̀nkúò kè Temaa èi kou Usammuu c̀uté tikpàti, kékú kè Afiti èi kou Bedadi bire Adadii c̀uté tikpàti, kékú, wèè do dokènè Mandiyãbe Mɔabu tenkè mieke ké bè na. O kó dif̀nkúò kè Masedekaa èi kou Sãmudaa c̀uté tikpàti, kékú kè kukó ndiekú kó dihei Deobɔti èi kou Saudii c̀uté tikpàti kékú, kè Akibɔɔ bire Baadi-Ananni c̀uté tikpàti kékú. Kè Pauu èi kou Adadii c̀uté tikpàti, wèè do puoke Matideti kóo sapàà Metabeyæedi. O pokù ỳ kóti yètiri do tú Mesaabu.

⁴⁰ Esayuu wèè tu Edɔmiibe yà̀rì. Nte de kó bekpà̀tìbè yètè: Timuna nè Adifaa nè Yeteti nè Odibamaa nè Edaa nè Pinɔɔ nè Kenasi nè Temaa nè Mibisaa nè Makidiyæedi nè Idammu. Edɔmiibe kpà̀tìbè mbe bá wèè nè o èi.

SOSEFU KÓ TINÁÀNTÌ

Sosefu yàmè tidùnti

37 Kè Sakɔbu mbo Kannahã o cice do borè. ² Nte Sakɔbu bí kó tináànti. Sosefu do mɔke yebie ntepiítè nè yèyiekè ndi, kénneitinè o kó bekotíbè Bidaa nè Sidipaa Sakɔbu pobè bí, kè bè c̀mmú iwũ, kè Sosefu k̀nni ke náá nho cice o kó bekotíbè náante tii náaɲeyiti. ³ Sakɔbu do d́ Sosefu nwe kè dè p̀tètè o bí tɛi ke yé ò do ò peitémè o kóti cuokè nke, kóò yá ndiyaà̀bòri sà̀rì iníeke kperi. ⁴ Kòo kó bekotíbèè yà o cice ò dómè mediè, kè be mieke nhò péi, bá bè í nhò d́nè tináànti.

⁵ Diyiè mari kè Sosefu dú tidùnti kénáké o kó bekotíbè. Kè be mieke d̀kke ò peike. ⁶ Nte de kó tidùnti do tú mù: ⁷ Kòò d̀: N dú kè ti bo kupaku nku ke bou yeyobuo, kè n kperi cómmú de cuokè, kè di kpeye di c̀tètè ke nínkú di ìkè, kè be mieke d̀kke ò peike. ⁸ Kòo kó bekotíbè d̀: A yèmmè d̀ nf̀ṣṣi yóó ti baaté, kénáa nti kóo kpà̀tàà?

Kè be mieke d̀kke ò peike nè ò yà̀ tii d̀ùnti ke bè náá nti kpéi.

⁹ Kòo yé dú tidùnti tɛti, ké bè nàké ke d̀: N yà tidùnti tɛti nti. Diyiè nè otànkú nè siwã tepíítè nè temàà kè dè nínkú n ỳkè.

¹⁰ Kòò tì nàké o cice, kòò ò kpànnè ke d̀̀: Ba nk̀̀ tidù̀nti nti? A yèmmè d̀̀ò mmí nnè a ỳ̀ nè a k̀̀ó bek̀̀ótíbbè ti bo nínkú a ìikàà?

¹¹ Kòò k̀̀ó bek̀̀ótíbbè mièke nh̀̀ò péi, kòò cice yie me ntoti o yèmmè de k̀̀ó tidù̀nti ìnkè.

Sosefu k̀̀ó bek̀̀ótíbbè ò fitémè

¹² Diiyè mari k̀̀è Sosefu k̀̀ó bek̀̀ótíbbè k̀̀ote Sisemmu k̀̀éncèmmú be cice wũ. ¹³ Kòò cice ò yu, ke d̀̀: M bo da t̃ nk̀̀a k̀̀ote Sisemmu k̀̀éyà a k̀̀ó bek̀̀ótíbbè cèmmú d̀̀è iwũ. Kòò d̀̀: È. ¹⁴ Kòò cice d̀̀: K̀̀ote Sisemmu k̀̀éyà be k̀̀õnaatí, k̀̀éyànè iwũ, k̀̀éwètení k̀̀é n nàké d̀̀è dòmmè.

K̀̀è Sosefu ité Ebuwò k̀̀ékote Sisemmu. ¹⁵ K̀̀è òm̀̀ou ò yà k̀̀ò òrì dikpáa mièke. K̀̀è de yie nh̀̀ò beke ke d̀̀: A wanti ba? ¹⁶ K̀̀è Sosefu d̀̀: N wanti n k̀̀ó bek̀̀ótíbbè mbe, n nàké be cèmmú d̀̀è be wũ. ¹⁷ K̀̀è de k̀̀óo niti ò nàké ke d̀̀: Bè í kpaá die. N k̀̀è k̀̀è bè tu bè k̀̀òri Dotã.

K̀̀è Sosefu k̀̀ote Dotã k̀̀é bè yà. ¹⁸ K̀̀è bè ò yàni medítimè k̀̀éda ke bo ò k̀̀u, ¹⁹ k̀̀énnáa mbetòbè ke tú: Ntenè tidù̀nti yie nke k̀̀érini. ²⁰ Yóunè k̀̀é tí ò k̀̀u k̀̀é-dootóo t̀̀ebinte mièke, ke d̀̀ musim̀̀mu mu ò pí, nk̀̀éyà ò d̀̀ùnti yóo yimè.

²¹ K̀̀è Dubennii ke k̀̀éyete ke d̀̀: Ti báá ò k̀̀u. ²² Æn-nénè we t̀̀ebinte tie mmieke! Di báá ò k̀̀u.

Ò do d̀̀ k̀̀óo deetému k̀̀óo kpènnè o cice borè.

²³ Sosefu t̀̀uòkoo dii m̀̀nni o k̀̀ó bek̀̀ótíbbè borè, k̀̀è bè ò pí nk̀̀édáté o yaàbòri sàari inieke kperi. ²⁴ K̀̀óo dootóo t̀̀ebinte mièke, de k̀̀ó t̀̀ebinte do í ã menie mbá sám̀̀p.

²⁵ Be dèè memme k̀̀éncari ke yo nk̀̀éyàni Isimayeeribe k̀̀è bè boni Kadaadi ke deke yòyòbè ke t̀̀o tihúunti nè mek̀̀u nnè detie nke k̀̀òri Esibiti. ²⁶ K̀̀è Sudaa d̀̀: Ti yóo sari k̀̀ékuo ti nantè k̀̀éyà ba? ²⁷ Tí ò fiténè Isimayeeribe ti báá ò k̀̀u, ò tu ti c̀̀éè kou nwe, ti nantè, k̀̀è ti wè mmeyi mmemáa.

²⁸ K̀̀è bè yie nk̀̀óo dènneni t̀̀ebinte k̀̀éfiténè Isimayeeribe medítibii nsipísidè k̀̀è bè ò k̀̀onnè Esibiti.

²⁹ K̀̀è Dubenni wètení k̀̀ésíéké t̀̀ebinte k̀̀éns̃ nSosefu í d̀̀è kpaá. ³⁰ Kòò yèmmè caàrè kòò k̀̀éè o yaàbòri, k̀̀éwète o k̀̀obe borè ke d̀̀: Debire í d̀̀è kpaá, n yóo yimè?

³¹ K̀̀è bè kuò dibodaà k̀̀éyóté Sosefu yaàbòri k̀̀éteí meyi, ³² k̀̀é di duònko be cice ke d̀̀: Nte ti yà dii yaàbòri, wénté k̀̀éyà a bire kperi bá nni ndi. ³³ Kòò di banté, ke d̀̀: M bire yaàbòri ndi. Musim̀̀mu mamù mu ò pí nke càáké.

³⁴ Kòò k̀̀éè o yaàbòri k̀̀édaatí tifòtònti, k̀̀ékari o bire kúú nk̀̀è dèe m̀̀nte. ³⁵ Kòò k̀̀ó bedapambè nè o k̀̀ó besapambè k̀̀è bè ò bàmmú kòò yete ke d̀̀: N yó n kuòmmu m bire ke yà dè s̀̀h̀ténko kudonkù, k̀̀ékuò.

³⁶ K̀̀è Isimayeeribe k̀̀ote k̀̀éfiténè Sosefu Potifaa, behãpòmbè bèè baà Esibiti k̀̀óo kpaàti be k̀̀óo k̀̀óti.

Sudaa nè o c̀̀kù Tamaa be k̀̀ó tináanti

38 De m̀̀nni k̀̀è Sudaa ité o t̀̀ebí borè k̀̀ékote Adudammu Idaa borè, ² k̀̀éyà osapàa mm̀̀u, Kannahã kou bè tu wè Saa bire k̀̀óo t̀̀uóté k̀̀épuoke.

³ Kòò púo nk̀̀épeité denitidabire kòò dè yu ke d̀̀ Èe,

⁴ k̀̀éyí k̀̀éyí nk̀̀épeité denitidabire k̀̀é dè yu ke d̀̀

Onaa, ⁵ k̀̀éyí k̀̀éyí nk̀̀épeité denitidabire k̀̀é dè yu ke d̀̀ Sedaa. Ò do bo Kesibu nwe k̀̀óo peité.

⁶ K̀̀è Sudaa t̀̀uóté onitipòkù bè tu wè Tamaa k̀̀óo puo nho k̀̀óo Po Èe. ⁷ K̀̀è Èe ndòri dèè í wenni ti Yiè nkuyie nkè k̀̀u ò k̀̀u. ⁸ K̀̀è Sudaa náké Onaa ke d̀̀: T̀̀uóté a k̀̀óo k̀̀óti pokù, kòò pié ibí k̀̀è ìi s̃oté a k̀̀óo k̀̀óti c̀̀éè.

⁹ K̀̀è Onaa nyè ke d̀̀ nweè í yó nte ibí, ke níí ò duónè k̀̀édeite k̀̀éyèke ketenkè, kòò báa peité ibí o k̀̀óo k̀̀óti.

¹⁰ K̀̀è de k̀̀ó medòrimèe yonke ti Yiè nkuyie nkè k̀̀u múnkèe ò k̀̀u. ¹¹ K̀̀è Sudaa náké o c̀̀kù Tamaa ke d̀̀: Kò nha cice borè k̀̀émbaà Sedaa bo k̀̀ótémè. Ò do ỳ̀èkù Sedaa bo k̀̀úmè mme o k̀̀ó bek̀̀ótíbbè k̀̀óme. K̀̀è Tamaa kò nho cice c̀̀éè.

¹² K̀̀è dèe m̀̀nte k̀̀è Sudaa pokù Saa biree kù, kòò kari mukúú nk̀̀édeè. Nè o népo Idaa Adudammu k̀̀è bèe k̀̀ote Timuna ke bo yà bè k̀̀é dè o pe citi. ¹³ K̀̀è Tamaa ke o c̀̀kù k̀̀òrimè Timuna o pe citi k̀̀é, ¹⁴ k̀̀édeite tikúpoyàti k̀̀édátinnè o ìikè kuyàkù, k̀̀ékote k̀̀éncari Enaimmu ei m̀̀nku, Timuna k̀̀ó kuce ke yè ò do yàmè Sedaa k̀̀ótémè bá bè í wè nh̀̀ò duò nkòò bo ò yenke.

¹⁵ K̀̀è Sudaa ò yà k̀̀ényé ke tú onitipòkù wèè d̀̀uti d̀̀utinè wèwè benitidaabè, ke yè ò dàátimè o ìikè kuyàkù. ¹⁶ Sudaa í nyè ke d̀̀o nho c̀̀kù nwe, k̀̀ékéto o borè ke d̀̀: Yóu k̀̀è n da duónè. Kòò d̀̀: Kàa ò duónè a bo n duò mba? ¹⁷ Kòò d̀̀: M bo da duò ndibobii. Kòò nitipòkù d̀̀: È, á né d̀̀u nha kperi marè, kàa duónni dii m̀̀nni dibobii á dè t̀̀uóté. ¹⁸ Kòò d̀̀: N yóo da duò mba? Kòò d̀̀: A cannimè nè a ã nè a paàti.

Kòò dè nh̀̀ò duò, k̀̀óo duónè, kòò púo, ¹⁹ k̀̀éité k̀̀éko nk̀̀édáté kuyàkù k̀̀édaatí tikúpoyàti. ²⁰ K̀̀è Sudaa t̃n-nènni t̀̀ebuotè o népo Idaa Adudammu kou kòò bo c̀̀utóo o nenti, bá wè í nh̀̀ò yà, ²¹ k̀̀ébeke deborè k̀̀obe ke d̀̀: Yé onitipòkù wèè d̀̀uti d̀̀utinè benitidaabè, ke ã nkari die? K̀̀è bè d̀̀: Onitipòkù m̀̀u í buoté die ndiyie mari ke d̀̀uti d̀̀utinè benitidaabè.

²² Kòò wète k̀̀énáké Sudaa ke d̀̀: N yí ò yà, k̀̀è bèè dè bo k̀̀è bè tu onitipòkù m̀̀u keté ke í dè buoté diiyè mari ke d̀̀uti d̀̀utinè benitidaabè. ²³ K̀̀è Sudaa d̀̀: Wèe k̀̀otenè tinenti, ti báa yóu k̀̀è bè ti daá, n da duòmmu t̀̀ebuotè kàa k̀̀ote kòò m̀̀h̀té.

²⁴ K̀̀è dè mm̀̀ke betããbè bèããti, k̀̀è bèe náké Sudaa ke d̀̀: A c̀̀kù d̀̀uti d̀̀utinè benitidaabè mbe ke púo. Kòò d̀̀: Dennenni we k̀̀óo c̀̀u.

²⁵ K̀̀è bè ò dènnenni, kòò t̃ nk̀̀è bèe náké o c̀̀kù Sudaa ke d̀̀: N da báammu, banté wèe te mecannimè mie nnè kuhũ nè ku mpàati, wèe m̀̀ pònnè.

²⁶ K̀̀è Sudaa banté tinenti, k̀̀ébéi nk̀̀é d̀̀: Ò t̃nnemu ikuò ke m pèèté, n do dè nkòò duòmmu n k̀̀óo dapàa nSedaa kòò yenke, m m̀̀ nyí wè nh̀̀ò duò.

Sudaa t̀̀énke í nh̀̀ò duónè.

²⁷ Kòò nyóo peité, k̀̀épeité itáatébí. ²⁸ K̀̀è deketirèe den-neni de bakù, wèe peinko kòò dè ùnnè mupàakonwũ nke d̀̀: Die ndèè tu deketirèe.

²⁹ K̀̀è dèe wète k̀̀éttènnò de bakù, k̀̀è deterèe yènni. K̀̀è Sudaa dè yu ke d̀̀ Pedesi (dèè tu Okpetiwè). ³⁰ De k̀̀ó difonkùò k̀̀è bè do ùnnè dè mupàakonwũ nkè dèe yènni, k̀̀è bèe dè yu ke d̀̀ Sedaa.

Sosefu bomè Esibiti Potifaa cíètè

39 Kè Isimayēribēe kōtenē Sosefu Esibiti, kòò fiténē Potifaa, Esibiti εi kou. Potifaa do tu tekpààticíètè kóo kótì nwe ke baké tihāāpòntì tìi Esibiti kóo kpààti. ² Kè ti Yiè nKuyie nni mbonè Sosefu, kòò dḡò dè, dèe yie, kòò mbo o yiè ncíètè. ³ Kòò yiè Potifaa yà ti Yiè nKuyie nhò bonèmè kòò dḡòri dè demḡu yíe, ⁴ kòò pénsirì kòò duś mmutōmmú o cíètè kòò bānne o kperε demḡu. ⁵ Nè Sosefu kpéi nkè ti Yiè nKuyie ndḡò Potifaa mesàà, kòò kperε demḡu nè o paa nkè dè nyíe. ⁶ Kè Potifaa túóté o kperε demḡu ké dè bānne Sosefu, ò ténke í ndḡori mùmamù kè dè í tú ò bo dimè.

Potifaa pokù dómè Sosefuu ò duónè

⁷ Sosefu do tú fedaduonfe nfe ke tú odasááti, kè Potifaa pokù ò pénsirì kòò nàké diyie marì ke dḡ: N duónè. ⁸ Kè Sosefuu yete, kénáké onitipòkù ke dḡ: N yiè nni nyárimu, ke n níi mmutōmmú mumḡu teciètè mieke. ⁹ Ò í deu ke m pēēté teciètè tie mmieke. Ò í n yetenè demarè kè dè í tú fḡ, ke yé a túmè o pokù. Dè bo yíme kè n dḡò meyei ndiemè mie nkéyeténè Kuyie?

¹⁰ Kòò nnáánnè Sosefu yewe yemḡu ke tú wèè ò duónè, kè Sosefu yetírì.

¹¹ Diyie marì kè Sosefuu ta teciètè, ke bo pí mmutōmmú ke sḡ nhotḡntì mḡú í bo teciètè mieke. ¹² Kè Potifaa pokù pí nho yaàbòri, ke dḡ: N duónè.

Kè Sosefuu yóu o yaàbòri kécoké kényè. ¹³ Kòò nitipòkù yà ò yómè o yaàbòri, ke coké ke yè, ¹⁴ kényú betōmbè ke dḡ: Wénténè n dḡú tḡní Ebedeebe botí kou wè kòò ti daú, ò kḡtení ke bo n duónèmu, kè m me nkuónko, ¹⁵ kòò coké ke yè ke yóu o yaàbòri.

¹⁶ Kòò nitipòkù dḡú nde kó diyaàbòri kémbaà o dḡú bo konnìmmè. ¹⁷ Kòò konnì kòò me nhò nàké ke dḡ: Ebedeebe botí kó kudaakù a tḡní kù, kuù kḡtení m borè ke bo m pí nkéduónè. ¹⁸ Kè n kuónko kè kù yóu ku yaàbòri ke coké ke yè.

Bè kpetínnémè Sosefu

¹⁹ Kòò dḡuu keè de kó tináàntì, kè dèe ò yonke mediè. ²⁰ Kòò duś nkè bèe pí nSosefu kékpetínnè bè kpetì dè bekpààtibè kó tikpetíntì. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nni mbonè Sosefu kòò dḡò mesàà, kè kuhāāpònkù kùù bè bàà kè kùù ò pénsirì, ²² kéduś nkòò mbaké tikpetíntì timḡu dikpetíntou mieke. Demarè do sḡ í ndḡò kè Sosefu í yé. ²³ Kuhāāpònkù kùù baa tikpetíntì kè kùù ò yóu kòò ndḡori ò dómè, ke yé ti Yiè nKuyie ndo bonèmè Sosefu kòò tōmmú kéri.

Tikpetíntì tidéti yàmè tiduñti

40 Wèè baké Esibiti kóo kpààti naàkòtibè nè wèè baké bèè dḡòri pēēbè, kè bèe caàrè okpààti. ² Kòò kpààti mieke peike tekpààticíètè kó bekótibè bembe bedé, ³ kòò bè kpetínnè, wèè ni bèè bàà tikpetíntì o kó dikpetíntou, Sosefu kpetí dè. ⁴ Kè bèè bàà tikpetíntì be kóo kótii bè duś nSosefu, kè bè mbo dikpetíntou yemḡrè mayè mieke.

⁵ Keyènkè makè, kè wèè baké okpààti naàkòtibè nè wèè baké pēē dḡòribè, kè bèe yà tiduñti, bá wè kòo kpeti ncáá nti dòmmè. ⁶ Kè dèe wenté kè Sosefuu bè yà ke sḡ mbe iikè sḡò. ⁷ Kòò bè beke ke dḡ: Dè dòmmè kè di iikè sḡò yíe mmie mbotí? ⁸ Kè bè dḡ: Ti yà tiduñti nti, òmḡu me nyí bo die nwèè bo ti nàké tì tu mù. Kè Sosefu dḡ: Kuyie mbo na ké di nàké tì tu mù. Di né tì nni nnáké.

⁹ Wèè baké benaakòtibè kòò dḡ: N duś ke yà finyì kó mutie mmu kè mù cómmú n yìikè. ¹⁰ Ke mḡke ibake itāāti, ke pòri, ke peité yebe kè yè bi. ¹¹ Kè ò tḡ okpààti bōdḡe ke tḡu yebe ke niu fe mieke koò duś. ¹² Kè Sosefu dḡ: Nte a kó tiduñti tu mù: Ibake itāāti tú yewe yētāāti ndi. ¹³ Yewe yētāāti kó difḡnkúò okpààti bo da kpeté kēwēte ké da connè a fḡtiri, kàa nhò duś mmenaà nha sòò dḡòrimè. ¹⁴ A né nyé n kpéi nha bo di dḡi mḡnni di-wèi, n da báámmu á n dḡò mesàà nkénáké okpààti n kpéi, kè n denne dikpetíntou. ¹⁵ Bè ò dēitení nè muwērímú mmu Ebedeebe tenkè ke n tḡní die. Bá bè me nni nkpetímè n yí caàrè mùmamù.

¹⁶ Wèè baké pēē dḡòribè kòò yà Sosefu nàkémè otḡú kó tiduñti kè dè wenni, ke dḡ: N duñè tiduñti ke tḡ titòtòòti titāāti ndi, kè pēēbè ã de mieke. ¹⁷ Kutòtòkù kùù sḡké dēfinkè kè kù piéké pēēbè bebotí bebotí okpààti nḡnnè bè, kè tinḡti kḡriní ke bè sḡt n yuu ínkè. ¹⁸ Kè Sosefu dḡ: Nte a kó tiduñti tu mù: Titòtòòti titāāti tú yewe yētāāti ndi. ¹⁹ Yewe yētāāti kó difḡnkúò okpààti bo da féúté, ké da saa mmutie kè tinḡti da cḡ.

²⁰ Diyie tāānni yiè kòò kpààti ãnnè o peitéyie kó dibanni kényú o kó betūmbè, kékpeté wèè baké benaakòtibè nè wèè baké pēē dḡòribè, ²¹ kēwēte kécón-né wèè baké benaakòtibè o fḡtiri, kòò nhò duś mmenaà, ²² kéféúté wèè baké pēē dḡòribè késaa mmutie, kè dèe dḡò Sosefu nàkémè de kó tiduñti. ²³ Wèè baké benaakòtibè kòò yè nSosefu kpéi.

Okpààti yàmè tiduñti

41 Kè dè mmḡke yebie nyèdèé, kòò kpààti duś kényú tiduñti ke bo kukó ndiekù Niidi také, ² ke yà in-ààke iyiekè kè ì wenni ke ã mekùḡ, ke yènni kukó nke di-iti timúti. ³ Kè itei iyiekè ìi í wenni fenḡnfè ke kḡḡ mmediè nkè ìi yènni késḡntóo itei kukó mbènni. ⁴ Kè ìi í wenni ke kḡḡ nkè ìi cááké ìi wenni ke ã mekùḡ. Kòò ente.

⁵ Kòò kpààti wēte kéduś kényú kuyòukù kùmáà kè kù òte tiyòùti tiyiekè. ⁶ Kè kuyòukù tekù òte tiyòùti tiyiekè tii pḡḡ, kè diyie yìèni kèè bíéké kó kuyaakù tì poté kè tì mḡté. ⁷ Kè tii maánko titeti tiyiekè tii wenni ke ã meḡii. Kòò enteni ké nsḡ ntiduñti nti.

⁸ Kè dèe ò di, kè dèe wenté kòò yú Esibiti εi kó benit-inḡmbè nè mecii nyembè, ké bè nàké o dḡuñti. Òmḡu me nyí nna kòò nàké de kó tiduñti tu mù. ⁹ Kè benaakòtibè kóo kótii béi nke dḡ: Okpààti n dèntení ti do da caàrèmmè, ¹⁰ kàa mieke ti peike mí nnè pēē dḡòribè kóo kótii, kàa ti kpetínnè wèè baké tikpetíntì o kó dikpetíntou. ¹¹ Kè tí yà tiduñti keyènkè kēmáà bá wè kòo kpeti ncáá nti benkú mù. ¹² Ke sḡ nhodapàà mmḡu dè bo, ke tú Ebedeebe botí kou, wèè baké

behãpòmbè o kó kudaakù. Kè tí ò nàké de kó tidouhnti, kòo náké bá tì tì tu mù.

¹³ Kè dèe dɔ̀ kéndò nhò ti nàkémè kè bèe wēte kè n cónné n fī̀tiri, kékua otɔ̀.

Sosefu nàkémè okpààti dɔ̀uhti tu mù

¹⁴ Mèmmè, kè Esibiti kóo kpààti duó nkè bèe kɔ̀te mecã nkédennení Sosefu dikpetintou, kòo kuó, kòo cèete tiyààti, kòo kòtenè okpààti borè. ¹⁵ Kòo kpààti dɔ̀: N yà tidouhnti matì nti, òmɔ̀ me nyí na ke n nàké tì tu mù. Kè n kèè kè bè tu, kè bè da nàké tidouhnti a ɔ̀ náké-mu tì tu mù. ¹⁶ Kè Sosefu dɔ̀: Mí í yóo da náké, Kuyie nkuu yóo da náké a dɔ̀uhti tu mù. ¹⁷ Kòo kpààti dɔ̀: N yà tidouhnti nti ke bo kukó ndiekù Niidi také, ¹⁸ ke yà in-àake iyiekè kè ì wenni ke ã tikònti kè ì yènní ke diiti timúti. ¹⁹ Kè itei iyiekè ì ì wenni fenònfè ke kũñni kè ì yènní, m mu nyí yà de kó inàake botí Esibiti mieke. ²⁰ Kè ì ì wenni fenònfè ke kũñ nkè ì càáké iketiyl ì wenni ke ã mekù. ²¹ Ke baa ndò nyi do dòmmè ke kũñni, memme kè nh entení. ²² Kè n wēte kèyà tidouhnti teti kè kuyòukù kùmáà òte tiyòuti tiyiekè, kè tì ã mebii nke wenni. ²³ Kè kutekùu yènní kéote tiyòuti tiyiekè tìi pɔ̀ kè diyie yìèni kèè bíékè kó kuyaakù tì poté kè tì móté. ²⁴ Tii me mpɔ̀ kè tii maanko titeti tiyiekè tii wenni ke ã mebii. Kè n tì nàké benitinòmbè, òmɔ̀ me nyí na ke n nàké tì tu mù.

²⁵ Kè Sosefuu náké okpààti ke dɔ̀: De kó tidouhnti wē nti tu mù mmu. Kuyie nkuu da benke kù yóo dɔ̀mè. ²⁶ Inàake iyiekè ì wenni nè tiyòuti tiyiekè tii wenni dè tu yebie nyèyiekè ndi, tidouhnti timáà ndi. ²⁷ Kè inàake iyiekè ì ì wenni fenònfè ke kũñni, nè tiyòuti tiyiekè tii pɔ̀, kè diyie yìèni kèè bíékè kó kuyaakù tì poté kè tì móté, dè tu yebie nyèyiekè nye, dikònni kpeye. ²⁸ M me nda náké tì, Kuyie nkuu da benke kù yóo dɔ̀ tì. ²⁹ Yebie nyèyiekè yó ntú tidiiti kpeye nye Esibiti kó ketenkè kemɔ̀. ³⁰ De kó difñkúò kè yebie nyèyiekè, dikònni kpeye tūnnení kèfēũ mbenitibè, kè bèe yē nyèè do mɔ̀ke tidiiti ye kpéi. ³¹ De kó dikònni bo ndeu mediè, bè ténke bá nyé ke dò ntidiiti do bo. ³² A yà de kó tidouhnti kuce mēdémè kè dè bo benke ke dò nkuyie nkuu dɔ̀ kè dè dɔ̀, kù me nyí yóo ɔ̀te kù bo dè dɔ̀mè. ³³ Okpààti bàmbà mmie nhá yà oniti wèè ciì, kòo níi nhEsibiti tenké, ³⁴ kéwaà mbenitibè de kó yebie nyèyiekè tidiiti kpeye mieke, kè bè níi kũñ tidiiti kè tiyòti bo tinùmmù bèe deite kùmáà kécánné. ³⁵ Duó nkè bèe waá ntidiiti tibotí tibotí de kó yebie nsàayè mieke kéánné yebuɔ̀, kàa ndake de kpéi nkè bè nti bàa. ³⁶ Kè de kó tidiiti mbo, kè yebie nyèyiekè dikònni kpeye tū̀kení dì báa kuɔ̀ benitibè.

Sosefu naámmè okpààti kóo tũnti Esibiti

³⁷ De m̀nni okpààti nè o tũmbè kè bèe pénsiri de kó tináahti. ³⁸ Kòo kpààti dɔ̀: Ti báa pété oniti mɔ̀ wèè dònnè yie, kè Kuyie nYaá nhò piéké.

³⁹ Mèmmè ò nàkémè Sosefu ke dɔ̀: Kuyie mmè nda benkemè demɔ̀, òmɔ̀ í bo wèè m̀ke meyèmmè ke ciì ke da dònnè. ⁴⁰ Fɔ̀ yó mbaké nh èi dimɔ̀, kè benitibè

bemɔ̀ nyié nha kpeti, n kpààti yè̀tiri dii máà yó nte kè nni nda deunè. ⁴¹ N da duómmu muwèrímu, kàa bo mbaké Esibiti omɔ̀.

⁴² Kòo kpààti úté mukpààtimámáá nho nòutè kéún-né Sosefu, kòo dàtinné tiyaàkpeti, kòo dùú mmesɔ̀fimme, ⁴³ kòo dèe ntekpàrisántè kè tē ntū nho kpete, kè benitibè pī̀kù ke tū: Nninkunè. Mèmmè okpààti duómmè Sosefu muwèrímu kòo baaté dihei.

⁴⁴ Kòo kpààti náké Sosefu ke dɔ̀: Mí tu Esibiti kóo kpààti, òmɔ̀ báa dɔ̀ timati Esibiti mieke kàa í duó nd-inù.

⁴⁵ Kòo kpààti yú Sosefu Esibiti kó diyè̀tiri ke dɔ̀ Sa-fidati-Pennea, kòo puó Asenati dihei kóo kóti Potifedaa, Onni èi kó ikuó niùti kóo sapàà.

Sosefu do yóo tū̀nne okpààti ke m̀ke yebie nsipisitàti ndi, kèitè kéce nhEsibiti kó dihei dimɔ̀.

⁴⁷ Yebie nyèyiekè tidiiti kpeye mieke kè tidiiti pié mediè.

⁴⁸ Kè Sosefuu cuó tidiiti depaa nkécṹ yebuɔ̀ yehékè diyè̀ mieke. ⁴⁹ Kè Sosefuu kou kékou tidiiti kè dè nsú kéndò ndaméèri nù kó mubirímu kè bèe yī̀ke bè bo nkaámmè.

⁵⁰ Kè dikònni kó yebie nní nkpaaní kè Sosefu pokù Asenati, Potifeda birèe ò peité initidabí idéi. ⁵¹ Kè Sosefuu yú deketirè ke dɔ̀: Manansee ke yé Kuyie nhò teem-mè kòo yē mmefféútimè nè ò yàtenèmmè o kɔ̀be, ⁵² kèyú dedèrè ke dɔ̀ Efadaimmu ke yé Kuyie nhò teemmè kòo pié ibí ò di dii èi mesémmè.

⁵³ Kè yebie nyèyiekè tidiiti kpeye pēēté. ⁵⁴ Kè yebie nyèyiekè dikònni kpeye tū̀kení kéndònnè Sosefu tì nákémmè. Kè tidiiti baa mbo Esibiti mieke. ⁵⁵ Kè dikònni pí nhEsibiti èi kɔ̀be bemɔ̀ kè bèe kɔ̀te kèyà okpààti, kòo dɔ̀: Kòtenè kèyà Sosefu, kòo di náké tì, di tì ndɔ̀.

⁵⁶ Kè dikònni ta dihei kè Sosefuu dennení tidiiti, kénfiit-inè Esibiti kɔ̀be, kè dikònni d̀ke déúkú. ⁵⁷ Kè yehékè yemɔ̀ kɔ̀be nkɔ̀rini Esibiti Sosefu borè ke do ntidiiti, ke yé dikònni do tamè titenti timɔ̀ ndi.

Sakɔ̀bu tōmmè o bí Esibiti kè ì bo donté tidiiti

42 Mèmmè kè Sakɔ̀buu keè tidiiti bomè Esibiti kénáké o bí ke dɔ̀: Dè dòmmè kè di kari ke wúo nditɔ̀bè? ² N yo kè bè tu tidiiti bo Esibiti. Kòtenè kédonténi, kè tí nyo nkénfòu, ke báa kú.

³ Kè Sosefu kó bekótibè tepítèe kɔ̀te Esibiti ke bo donténi tidiiti. ⁴ Sakɔ̀bu me nyí nyie nkè Bensamee, Sosefu nantè nneí. Ò do yī̀kù meyei mmamè yàà bo ò tū̀kenimè mme. ⁵ Kè Sakɔ̀bu bíi ité, kéneinè bèè múnke kɔ̀ri mudidommu Esibiti, ke yé dikònni do bomè Kan-nahá.

Sosefu màánèmmè o kó bekótibè

⁶ Sosefu weè do baké dihei, kè weè fiitinè bepò̀bè tidiiti, kòo kó bekótibèe tū̀koo kéninkóo o iikè. ⁷ Kè Sosefuu yà o kó bekótibè kè bè banté, kédɔ̀ kéndò nwe í bè banté, kè bè béinnè mekperimè ke dɔ̀: Di yènní de? Kè bè dɔ̀: Ti yènní Kannahá nwe, ke dɔ̀ kédonté tidiiti.

⁸ Sosefu yie do bè bantému, bembè me nyí nhò banté. ⁹ Kè Sosefuu denteni ò do yà tì dɔ̀uhti, kè bè náké ke

dò: Di tú benitiyeibe mbe, ke kòtení ke bo yà dihei cīnni kùu píkù. ¹⁰ Kè bè dò: Àà, ti yiè, ti kòtení ke bo donté tidiiti nti. ¹¹ Ti tú onìti omàà kó ibí nyi, ke tú benitisààbè, ti í tú benitiyeibe. ¹² Kè Sosefu dò: Biti! Di kòtení ke bo yà dihei cīnni kùu píkù nku. ¹³ Kè bè dò: Mèè dɔke. Ti do bo benitibè tepíitè nè bèdébè ndi, ti cice ti peitémè Kannahā. Kòo sàmpòu kraá tecíètè ti cice borè, kòo tɔu feti. ¹⁴ Kè Sosefu dò: M baa di náámmu ke tú di tú benitiyeibe mbe. ¹⁵ Di nantè sàmpótè bo tɔckení dii m̀ǹnni m bo de m banté di náámmè timómmɔnti. Míi béi nnè okpààti kó diyètiri. ¹⁶ Di yó nkpétímu die nkòo m̀ɔ̀u máà kò nkéyúní di nantè. Mèmmè ti bo bantémè di náámmè timómmɔnti ke mèè dɔke m béimmu nè okpààti kó diyètiri ke tú di kòtení ke bo paaté dihei ndi.

¹⁷ Mèmmè kòo bè kpetínnè yewe yètāāti. ¹⁸ Diyè tādānni yiè kè Sosefu dò: Dɔ̀ǹnè n yóo di náké ti kénfòu ke yé n démmè Kuyie nku. ¹⁹ Kè di mènke tú benitisààbè mbe di kòo m̀ɔ̀u nkpaá kpetí, kè besɔmbeɛ tidiiti kékò nkéduú ndi cēi kɔbe kè bèe di. ²⁰ Kè dí tɔnɪ di nantè, kè m banté di náámmè timómmɔnti, ke dí cooté.

Kè bèe yie nhò yí mù, ²¹ kénnaá mbemáà ke tú: Ti d̀ɔ̀ɔ̀ mèè yei nti nantè mèè te kè bè ti kpetí, ò do kuɔmmu ke ti békú meciémè kè tí yete, deè ti t̀ɔ̀kení di m̀ǹnni.

²² Kè Dubenni dò: N do di nákému kè ñ d̀ɔ̀, ti báá d̀ɔ̀ meyei ndebire, kè dí yete. Mèè yei nkó tiyeti tii t̀ɔ̀kení.

²³ Bè do í yé ke do nSosefu yo bè tu mù. Ke yé ò do ñ mbè náannèmè kè bè t̀ɔ̀nkomu. ²⁴ Kè Sosefu kenté kékuú, kéwētení kérépí nSimmeɔɔ be ñkè kékpetínnè.

Sakɔbu bí kònnèmè tidiiti Kannahā

²⁵ Kè Sosefu dò: Bèe píe ntidiiti be ỳt̀i, kéwēte kè bè tḗnnè be díiti be ỳt̀i mieke, kè bè duú mmudii kuce kpeí. Kè bèe mè nd̀ɔ̀. ²⁶ Kè bèe bou be diiti sãmmarímúbè ñnkè kékété.

²⁷ Bè yóo yíè ndè kuce kòo m̀ɔ̀u be mieke bouté kuỳrikù ke bo duú nsãmmarímú mudii kéyà idíiti kuỳrikù nù, ²⁸ kénáké o tebíi ke d̀ɔ̀: Bè ñ tḗnnè idíiti! Nte i kuỳrikù mieke.

Kè kufɔwáá mbè pī nkè be k̀nt̀i nhau. Kè bè d̀ɔ̀: Kuyie nti d̀ɔ̀ ba!

²⁹ Kè bèe tɔke be cice Sakɔbu borè Kannahā, kòo náké deè kó dimàà d̀ɔ̀. ³⁰ Kè d̀ɔ̀: Onìti wèè baké de kó dihei, wè ti kpannèmu ke yé nti tú benitiyeibe, ke d̀ɔ̀ képaaté dihei kè di p̀nt̀e. ³¹ Kè ti yí: Ti í kòtení ke bo paaté dihei, ti tú benitisààbè mbe. ³² Ti do bo benitibè tepíitè nè bèdébè ndi ti cice ti peitémè, kòo sàmpòu kraaní tecíètè ti cice borè Kannahā, kòo tɔu feti.

³³ Kòo d̀ɔ̀: Di bo yíme kè m banté di tímè benitisààbè. Yóunè di kòo m̀ɔ̀u kòo nkpaá m borè, kè dí waá ntidiiti kékò nkéduú ndi cēi kɔbe kətɔnɪ di nantè. ³⁴ De m̀ǹnni ndi, m bo bantémè ke d̀ɔ̀ ndi í tú benitiyeibe ke tú benitisààbè, ke di tḗnnè di tebite kè di ce ndihei dim̀ɔ̀u di d̀ɔ̀ mèè botí.

³⁵ Mèmmè kè bèe yóoté tidiiti, bá wè kòo yà o díiti o ỳrikù mieke, kè kufɔwáá mbè pī mbembe nè be cice Sakɔbu. ³⁶ Kè Sakɔbu dò: Di yóo deè m bí nyi. Sosefu í kraá, kè bè pī nSimmeɔɔ kè di wēte ke d̀ɔ̀ kətúóté Bensamee. De kó meyei mmem̀ɔ̀u duò míi yuu ñnkè.

³⁷ Kè Dubenni dò: Kè n yí wētenèní Bensamee, a kuɔ m bí idé. N duú nwe kè n yóo ò wētenènímu. ³⁸ Kè Sakɔbu dò: M bire báá di neinè. Kè meyei mmamè de t̀ɔ̀kení kuce dí d̀ɔ̀ ba? Di bá ntanné kudɔnkù mí nhodakóti nè tiỳpéti.

Bè kòtenèmè Bensamee Esibiti

43 Kè dikònni baa nsóké ke déúkú Kannahā.

² Sakɔbu nè o bí kè bèe deè tidiiti bè sòo donténí ti Esibiti, kè Sakɔbu dò: Wētenè kédonténí tidiiti. ³ Kè Sudaa dò: De kóo niti ti nákému weti weti ke tú kè ti í neinko ti nantè ò báá ti cɔuté. ⁴ Kàa yie nkè ti nantè bo ti neinè tí kɔte kè da donténí tidiiti. ⁵ Kàa me nyí wè nti duú nti báá kɔte, ke yé wè ti nákémmè ke tú kè ti í tɔo ti nantè ò í yóo ti cɔuté. ⁶ Kè Sakɔbu dò: Ba nte kè di náké de kóo niti ke yé ndi nantè bo? Di cààrèmu. ⁷ Kè bè d̀ɔ̀: Wèè ti biéké tináànti péu ti cíètè kpeti ke tú: Di cice kraá boà? Di ỳf̀f̀ kuu m̀ɔ̀u boà? Kè ti tḗnnè ò ti beke ti. Ti do yému ke d̀ɔ̀ nhò bo yí tí tɔnɪ ti nantàà? ⁸ Kè Sudaa náké be cice ke d̀ɔ̀: N duú ndebire, kè tí kɔte, ke báá kúnè dikònni, f̀ɔ̀ nnè tínti nè ti bí. ⁹ Mí m bo ndake de kpeí nkè n yí de wētenèní ke da duú, nni ntú ocaàriwè a ñkè sáà. ¹⁰ Kè ti do í cɔtí nè mie nti do k̀te-mu ke yí kuce mèdémè. ¹¹ Kè be cice d̀ɔ̀: Kè de d̀ɔ̀ mmemme waánnè mekpempemmè nè mecekùò nnè tihúuntí nè mutie nè yetebe bè càá nyè, ke bíi pā de kóo niti. ¹² Dí waá nyidiítí tei ke yíénè di yà ì di ỳt̀i mieke kəntɔ, kè de yèmmè bè yetému. ¹³ Túóténè di nantè kéwēte de kóo niti borè. ¹⁴ Kuyie mmuwērimú m̀m̀ɔ̀u yiè nyóo di teennèmu kè de kóo niti dí kuú mmesémè, kè di duú ndi tebite tēè kraaní nè Bensamee kè dí kónni. Kè m me nd̀ɔ̀ nké paà m bí nyi, n yi paà.

Sosefu cɔutémmè o kó bekótibè

¹⁵ Mèmmè kè bèe túóté yepārè nè idíiti kuce mèdémè, nè Bensamee kékété kékɔte Esibiti Sosefu borè. ¹⁶ Kòo yà bè neinèmè Bensamee kénáké o t̀ɔ̀mbè kóo kóti ke d̀ɔ̀: Kpēnnè be nnitibè n cíètè kékuɔ feɔ̀f̀ kébénnè, bè yóo di n cíètè nte kuyie m̀ǹnni.

¹⁷ Kè de kóo niti bè tɔ ke bo kpēnnè Sosefu cíètè. ¹⁸ Kè bè ntati Sosefu cíètè, kè bè náà mbemáà ke tú: Bè sòo wēte kécūú ñ díiti tiỳt̀i mieke ñ te kè bè ti tatinè die, ke bo ti f̀éú nkéfeke ti sãmmarímúbè, kè ti d̀ɔ̀ tidaati. ¹⁹ Bè tati dii m̀ǹnni tecíètè kè bèe náké Sosefu t̀ɔ̀mbè kóo kóti ke d̀ɔ̀: ²⁰ Ti yiè nti sòo kòtenímu die nkédonté tidiiti, ²¹ kénkūnti kè nyóo yíè nkuce, kébouté ti ỳt̀i, bá wè kòo yà o díiti, kè ti ñ tɔnɪ im̀ɔ̀u. ²² Ti í yé wèè sòo ñ ān-né ti ỳt̀i mieke. Ti tɔnɪmu itei ke bo wēte kédonté tidiiti. ²³ Kòo d̀ɔ̀: Diwèi ndi bo, di bá nyíèkù. Kuyie ndi cice tū nkù kuú ānnè idíiti di ỳt̀i mieke. N sòo cɔutému di yietí ì.

De m̀ǹnni kè Sosefu t̀ɔ̀mbè kóo kóti kpeténí Simmeɔɔ, ²⁴ kéduú nkè bèe ta Sosefu cíètè kudieku, kè bèe bè duú mmenie nkè bèe jú be naàcèi, kè bèe duú mmudii sãmmarímúbè. ²⁵ Kè bè ntūnni be pārè ke kémú Sosefu bo kónnimè kuyie m̀ǹnni, ke yé bè bè nákémmè ke tú

bè yóo we nwěnnénè kédì. ²⁶ Sosefu tù̀kení dìi m̀nni tɛ̀ɛ̀tè, kè bèe ò duó nyepàrè, kédò, kénínkú o ìikè. ²⁷ Kè Sosefuu bè dunnè diwèi ke d̀: Di k̀nti naataà? Di cice odakóti di sòò nàá nwèè kpéi, ò kpaá fòù kòò k̀nti naataà? ²⁸ Kè bè d̀: A kóo t̀nti ti cice fòumu kòò k̀nti naati.

Kè bèe wète kédò kénínkú o ìikè. ²⁹ Kè Sosefuu wénté ḱyà Bensamee o nantè nè wè bè wè mbe ỳ ke d̀: Di sòò nàá ndi nantè tie nkpéi nkaà? Kòò béinnè ke d̀: Kuyie nda d̀ò mesàà m bire.

³⁰ Kòò k̀nti d̀ ỳr̀r̀ùù, kòò ta kudieku mecãã nkékuó, ³¹ kédeè kéyuué o ìikè, kéyènní kémmi nke bè kàrinè, ke d̀: Ànnénè mudii. ³² Kè bèe ànnè Sosefu kécãnné, kéànné o tebíi kécãnné, kéànné Esibiti k̀be kécãnné. Esibiti kó ikuó do í yíé mbè bo wěnnénè m̀ Ebedeebe kédì. ³³ Kè bèe bè kànnè bè d̀ò ndòmme, kékéte Mpo kédente teyããtè, kè bè nkari koò weti ke wéi bet̀bè kè dè bè di. ³⁴ Kè Sosefuu bè duó mmudii, kè Bensamee k̀mu nsũ kuce m̀nũmmũ k̀p̀ééte bet̀bè k̀mu, kè bèe ỳa menaà nkè bè yèmmèe caté.

Sosefu yaákémè o kó bekótibè

44 De m̀nni kè Sosefuu náké o t̀mbè kóo kóti ke d̀: Píe mbe ỳti tidiiti bè yóo na k̀t̀ m̀è botí, kéãnné bá wè o kó idííti o ỳrikù nùù, ² k̀t̀úóté n s̀ẁb̀òd̀fè kéãnné teyããtè kó kuỳrikù, kénj́o nho dííti kuỳrikù nùù.

Kòò t̀ntii me nd̀. ³ Kè d̀e wenté dik̀unweñni sèi kè bèe duó nkè bèe kété nè be sãmmarímúbè. Kè bè nkũnti, ⁴ ke mu nyí ndétènè diheì kè Sosefuu náké o kóo t̀nti ke d̀: Tũnne be. Kàa bè nìntè a d̀: Dè yíme kè bè di d̀ò mesàà nkè di d̀ò meyei? ⁵ Dè dòmme kè di t̀úóté n yíe mbòd̀fè o ỳnnè fè ke fè pãũnè, di cààrèmu.

⁶ Kòò t̀ntii bè nìntè ké ti mbè náké. ⁷ Kè bèe ò t̀énné ke d̀: Ti yíe ndè yíme kàa nàá m̀memme? Ti báa yie nkéd̀ò memme kòò botí. ⁸ Ti t̀nĩmu ti sòò kò nkãnahã ḱyà ìi dííti ke da duó, ti bo yíme ḱyúúku idííti yoo mes̀ẁ nha yíe ǹt̀tè. ⁹ Kàa yà wèè borè de kó febòd̀fè á o kùò, tínti besòmbè kè tí naá ndi kó tidaati. ¹⁰ Kè Sosefu t̀nti d̀: N yiemmu di yím̀ n né bo yà wèè borè de kó febòd̀fè weè yóo naá n kó kudaakù, díndi besòmbè kè di kpeti bá mbo.

¹¹ Kè bèe cúũnni be ỳti kébouté mecãã. ¹² Kòò keté ḱfíe be kóo Po k̀ku kédentènè teyããtè Bensamee k̀ku, kè fè yà de mieke. ¹³ Kè be yèmmèe caàrè kè bèe k̀rí be yaàbòrè, kèboú be nenti be sãmmarímúbè kèwète diheì.

Sudaa bàámmè Sosefu kòò bo fíi mBensamee

¹⁴ Sudaa nè o k̀be kè bèe t̀ẁkoo kés̀nté Sosefu, kédò kénínkú o ìikè. ¹⁵ Kè Sosefu d̀: Di d̀ò ba? Di í yé ke do nhoniti wèè d̀ò m m̀è ndòmme ò bo na kényé dem̀uà? ¹⁶ Kè Sudaa d̀: Okóti, ti bo da náké ònti kàa banté ti í cààrè m̀? Kuyie m̀benkemu ti yei, kè ti bo ntú a kó tidaati, tínti nè bè yà wèè kó tinenti mieke febòd̀fè. ¹⁷ Kè Sosefu d̀: Kuyie mbáa yie nkè n d̀ò dende. Bè yà

wèè nenti mieke febòd̀fè weè yóo ntú n kó kudaakù, díndi besòmbè di kpeti í bo, kònnè di cice borè.

¹⁸ Kè Sudaa t̀ónko Sosefu borè ke d̀: Okóti, n da báámmu, yóu kè m béi, a mieke báa peike, ke yé a í cáãnnè m̀è okpàati. ¹⁹ Okóti a sòò ti bekemu ke d̀: Ti cice kpaá boà? Kè ti tebite matè kpaánàà? ²⁰ Kè tí da t̀énné ke d̀: Ti cice bomu ke kòté mediè nkè ti nantè bo, ti cice peitè t̀è o kóti mieke, kè te kóo kóti nè wè bè wè mbe ỳ kòò ku, kòò kpaá omáà, kè ti cice ò tã mediè. ²¹ Kàa d̀: Ti ò k̀tenèni kàa ò yà. ²² Okóti, kè ti da t̀énné ke d̀: Ó báa na ḱté o cice borè, kòò ìtè o cice yóo k̀mu. ²³ Kàa d̀: Kè ti í neinèni ti nantè a báa ti c̀uté. ²⁴ Kè tí wète a kóo t̀nti ti cice borè kòò náké a yé mm̀. ²⁵ De kó dif̀nkùò kè ti cice d̀: K̀tenè kédonté tidiiti. ²⁶ Kè tí ò náké ke d̀: Kè ti í neinèni ti nantè ti báa na kék̀tè. Kè ti k̀tè wèè baké ò báa ti c̀uté. ²⁷ Kàa kóo t̀nti ti cice ti t̀énné ke d̀: Di yému ke tú m pokù m̀ peitènè ibí idéi nyi. ²⁸ Kè demarè máa yè kè dè yé nyúóó, kè n yèmmè d̀ò mmus̀mm̀ muò bo ndè càáké. ²⁹ Kè di t̀úóté yie nkè meyei mmamè ò t̀úkeni di bo duó nkè dè n yonke mí nhodakóti kè n ta kud̀nkù nè tiyùpéíti.

³⁰ Okóti kè ti wète ti cice borè ke í neinè debire die nhò d̀ dè mediè. ³¹ Kè ti wètoò ke í neinè debire dè yóo ò yonkemu wenwe odakóti, kòò ta kud̀nkù nè tiyùpéíti, dende bàmbà nkè dè ntú ti kó meyei. ³² N sòò ò nákému ke d̀: Kè n yí wètenko debire m bo ntú ocaàriwè sãã ò ìikè. ³³ N da báámmu yóu kè m̀i c̀uté debire f̀tiri ké n tú a kó kudaakù kè d̀e neinè bet̀bè kékò. ³⁴ M báa na kèwète n cice borè ke í t̀ debire, n yí d̀ò yà o yeñcaàrimè.

Sosefu benkemè omáà o kó bekótibè

45 De m̀nni Sosefu í nna ke bo pí nhomáà, kédúú nkè benitibèe yè bem̀u.

Kòò nkpaá nè o tebíi, kè bè náké ò tumè be kou nwe, ² ḱkuó m̀mediè nkè Esibiti k̀be kèè, kè tináahtii tuwke okpàati c̀tè. ³ Kè Sosefuu náké o tebíi ke d̀: M̀i tu Sosefu, n cice kpaá fòùà?

Kè d̀e bè di kè bè kpéi bá bè í nna kóò t̀énné timati. ⁴ Kòò d̀: T̀ónnènní.

Kè bèe t̀ónni, kòò d̀: M̀i tu Sosefu di nantè di fité t̀è kè bè t̀è k̀tenèni Esibiti. ⁵ Di yèmmè né báa caàrè, kè dè di yonke di n fité m̀è kpéi, Kuyie nkuù n niinni die nkè m bo di deaté. ⁶ Yebie nyèdéè ndi dik̀nni bomè, dè kpaá yènnũm̀, oniti í yóo bustí ò me nyí yóo k̀ú. ⁷ Kuyie nkuù ò niinni kè m̀ bo di deaté, kè di kó kubotí báa kú. ⁸ D̀i í n duẁnni die, Kuyie nkuù ò duẁnni, kè n tũ nhokpàati ke ni o c̀tè nè Esibiti om̀u. ⁹ Ítènè mecãã nkékò nkénáké n cice ke d̀: Kuyie nkànnè a bire Sosefu Esibiti, kè dè baké, ke tú a íté mecãã nkék̀tooo o borè. ¹⁰ Ke tú a k̀tooo nè á bí nè a yaábí nè a pe nè a náake nè a kperè dem̀u, kékari Kòsenni tempé kè nhò t̀kénè. ¹¹ Kòò n da duó mmudii f̀i nnè a c̀tè k̀be kàa nfòù, ke yé yebie nkpaámè yènnũm̀ dik̀nni kpeye.

¹² Di bantému weti weti ke d̀ò mmí nSosefu m̀i di náánnè, f̀i mBensamee n nantè kàa m̀nke banté. ¹³ Kònnè kénáké n cice n yo ntii kpàti Esibiti, kòò náké di yà dèè kó dimàà, kòò k̀tenèni die mmecãã.

¹⁴ Kè Sosefuu ɔrí Bensamee o nantè kè diwèii ò auté kòo kuó, nkòò múnkee kuó. ¹⁵ Kè Sosefu ñhɔri o kó bekótíbè tɔbè ke kuó, nde m̀nni ndi bè dàátímè kóò béinnè.

Okpààti duómme kè Sakɔbu bo kònkò

¹⁶ Kòo kpààtii keè Sosefu tebií k̀tenímè, kè dèe ò narike wenwe nè o kó betũmbè. ¹⁷ Kòo kpààtii náké Sosefu ke d̀: Náké a tebií ke tú, n yè mbèe bou be nenti sãmmarímùbè kékò nKannahã, ¹⁸ kétúóténí be cice nè be cèí kɔbe, kèwètení kè m bè benke dikari sàari Esibiti kè bè nkari ke yo ndesààrè. ¹⁹ Á bè nàké kè bèe túóté sinaaséí kètɔnèni be pobè nè be bí nè be cice. ²⁰ Bè bá mbɔti bè yóo yóu dè kpeti, desààrè dèè bo Esibiti dè tu be kperè nde.

²¹ Kè Sakɔbu bíi d̀ò bè yèmmè kè Sosefuu bè duó nsinaaséí okpààti yèmmè, kè bè duónnè mudii bè bo nyo mmù kuce, ²² kèpã bá wè diyaàbòrì pànni, kèpã Bensamee yie yènnùmmù nè medítibii nsikousitããti (300), ²³ kèduó nho cice sãmmarímùbè tepítè, kè bè nto Esibiti kperè desààrè, betɔbè tepítè kè bè nto tidiiti nè pèè nè mudii tèmù bè bo nkéri ke diiti mù kuce. ²⁴ Kè Sosefuu náké o tebií ke d̀: Kònnè, di né báa kpa nkuce.

²⁵ Kè bèe íté Esibiti kékò nKannahã be cice Sakɔbu borè, ²⁶ kè ò nàké ke d̀: Sosefu kpaá fòumu, kè weè ni Esibiti omɔu.

Dè me nyí nnappe be cice, ò í nyie nde kó tináànti. ²⁷ Kè bèe ò nàké Sosefu do bè nàké tí timɔu, kóò benke sinaaséí ò duɔnni s̀i kè s̀i bo ò tɔo, de m̀nni ndi o yèmmè t̀ɔnnímè. ²⁸ Kòò d̀: M bantému m bire Sosefu fòumè, m bo kɔte kóò yà ke né na kékú.

Sakɔbu k̀rimè Sosefu borè

46 Meímme kè Sakɔbuu túóté o kperè demɔu kékété kèmerinè Bèrisebaa, kèféúté fèí fè Kuyie nho cice Isaki do tũ nkù. ² Kè Kuyie nhò yu keyènkè ke d̀: Sakɔbu! Sakɔbu! Kòò d̀: Nte mí. ³ Kè kù d̀: Mí tu Kuyie nha cice do tũ nkù. Bá nyíèkù a bo kɔtemè Esibiti. N yóo duó nkàa botíi nsúúmmu mediè. ⁴ N yó nda neínèmu ke, kèwète kè da ténéní. Sosefu weè yó mbo a kò ndè.

⁵ Kè Sakɔbuu íté Bèrisebaa kòo bíi ò dèe nsinaaséí wenwe nè benitipòbè nè íbí. ⁶ Kè bè nto be wũɔ nè be kperè demɔu bè do m̀ke dè Kannahã kékɔtenè Esibiti. ⁷ Meímme Sakɔbu kòmmè Esibiti nè o bí. Initidabí nè initipobí nè o yaàbí initidabí nè initipobí.

Sakɔbu kó kufuku

⁸ Nte Sakɔbu bí ò ité Kannahã ke kò nhEsibiti i yètè: Dubenni be kóò Po. ⁹ Dubenni kó íbí initidaaí tu: Enɔki nè Paduu nè Etisidonni nè Kadimii. ¹⁰ Simmeɔɔ kó íbí initidaaí tu: Yemmuyeedi nè Yaminni nè Oadi nè Yakinni nè Soaa nè Sauri Kannahã kóo nitipòkù kó debire. ¹¹ Defii kó íbí initidaaí tu: Kerisonni nè Keati nè Medadi. ¹² Sudaa kó íbí initidaaí tu: Kdaa nè Pedesi nè Sedaa. Sudaa kó íbí t̀e: Ee nè Onaa bè do kumu Kannahã. Kè Pedesi kó íbí ntú Etisidonni nè Amudi. ¹³ Isakaa kó íbí

initidaaí tu: Todaa nè Puwaa nè Yobu nè Simudonni.

¹⁴ Sabunɔɔ kó íbí initidaaí tu: Sedeti nè Edonni nè Yadeyedi.

¹⁵ Sakɔbu pokù Dea ò pié bèè dapàmbè mbe nè be tãũ Dina Mesopotamii tenkè. Bembe nè be bí bè wènnè sipísitããti nè bètããti ndi. ¹⁶ Kadi kó íbí initidaaí tu Se-fonni nè Akii nè Suni nè Esibonni nè Edi nè Adodi nè Adedii. ¹⁷ Asee kó íbí initidaaí tu Immuna nè Isifaa nè Isifi nè Bediya nè be tãũ Sedaa. Kè Bediya kó íbí ntú: Ebee nè Madikiyedi.

¹⁸ Sidipaa, Damaa do duó nwèè nitipotɔnti nwe o kóo sapàa nDea kó íbí nyi tepítè nè òkuò.

¹⁹ Sakɔbu pokù Daseedi kó íbí tú: Sosefu nè Bensamee. ²⁰ Kè Sosefu pokù Potifeda, dihei Onni kóo kóti kóo sapàa nhAsenatii o peitène initidabí òdèi Esibiti: Manansee nè Efadaimmu. ²¹ Kè Bensamee peitè in-itidabí tepítè: Bedaa nè Bekee nè Asebeedi nè Keda nè Naamaa nè Eii nè Odoki nè Upímmu nè Mupímmu nè Adidi. ²² Sakɔbu pokù Daseedi yaàbí nyi tepítè nè ònà.

²³ Kè Danni kó debire ntú: Usimmu. ²⁴ Nefutadii kó íbí tú: Yasiyedi nè Kunni nè Yesee nè Sidemmu.

²⁵ Bidaa, Damaa do duó nwèè nitipotɔnti Daseedi kó iyaàbí nyi iyiekè.

²⁶ Sakɔbu bí nè o yaàbí ò do k̀te Esibiti ò do bo sipísikuò nè òkuò ndi. Bè í kàannè íbí nè benitipòbè, ²⁷ kèwènnè nSosefu nè o peitè ò bí òdèi Esibiti, kè bè mbo bemɔu benitibè sipísiyiekè.

Sakɔbu kòmmè Esibiti

²⁸ Kè Sakɔbuu t̀i nSudaa kòo náké Sosefu ke tú bè t̀ɔkení Kosenni, kòo kɔto. ²⁹ Kè Sosefuu túóté o naasãntè kékɔte kóò co, kóò yà kékokóo kóò ɔrí kè di-wèii ò auté kòo ñkuò nkè dèe m̀nte. ³⁰ Kè Sakɔbu d̀: Di mm̀nni n yí yete m bo kúmè ke yé n da yàmè kàa kpaá fòu.

³¹ Kè Sosefuu náké o tebií nè o cice nè o kɔbe ke d̀: M bo kɔte kénáké okpààti ke d̀ di ité Kannahã ke k̀tení m borè. ³² M bo ò nàké ke d̀: Di tú benaacẽmbe mbe, ke tɔ di pe nè di nàake nè di kperè demɔu. ³³ Kòo kpààti di yu ke di beke ke tú: Di t̀mmù tú ́mmu? ³⁴ Di d̀, di tú benaacẽmbe mbe nè di bomè. Di yembè beè do ò cèmmù kè di múnke ò cèmmù. Meímme, di bo namè kèmbò Kosenni ke yé Esibiti kɔbe wúómmè munaacẽm-mu meyei mme.

47 Meímme kè Sosefuu kɔte kénáké okpààti ke d̀: N tebií nè n cice bè iténí Kannahã ke t̀ɔkení ke tɔ be pe nè be nàake nè be kperè demɔu, ke bàtè Kosenni.

² Kè Sosefuu túóté o kó bekótíbè bènnùmmù kèbenke okpààti. ³ Kòo bè beke ke d̀: Di pí nh̃mmu t̀mmù botí? Kè bè d̀: Okpààti, ti cèmmù inàake nyi ti yembè do ò cèmmùmè. ⁴ Kè bèe náké okpààti ke d̀: Dikònni dii bo ti cie kè timùti dèè Kannahã kè ti k̀tení ke yé nha t̀i pã Kosenni kó kutempè, kè tí mbo.

⁵ Kòo kpààtii náké Sosefu ke d̀: A cice nè a tebií bè k̀tení a borè nde. ⁶ F̃ɔ̃ te Esibiti, kanne be dibòrì sàari Kosenni, kè bèmabè bo be mieke ke bo na, á bè duó n kó iwũ kè bè ncèmmù.

⁷ Kè Sosefuu kɔtenè o cice Sakɔbu, kòò benke okpààti kè Sakɔbuu ò dɔu nke dɔ: Kuyie nda pã mesàà. ⁸ Kòò kpààti o beke ke dɔ: A bie mbo yède? ⁹ Kè Sakɔbu dɔ: M bie mbo tekùtè nè sipísitããti (130) ndi, kè n kàti ke sɔɔti tipîti timɔu, ke fěúri, m bie nyí tũ̀̀ke n yembè kpeye.

¹⁰ Kè Sakɔbuu cau nhokpààti kédeè kéíté.

¹¹ Kè Sosefuu kanne o cice nè o tebií dibòri sààri Dammusesi, ké bè pã ketenkè, kéndònnè okpààti do béimmè. ¹² Kè Sosefuu pã tidiiti o cice nè o tebií nè be kɔbe, bè sũ ke mààmè.

Sosefu dontémè Esibiti èi kɔbe ke wěnnénè be tenkè

¹³ Kè dikònni deuke mediè nhEsibiti nè Kannahã kè benitibè nkònnè dikònni. ¹⁴ Kè Sosefuu tí nyidíí Esibiti kɔbe nè Kannahã kɔbe donnè ì tidiiti, kékɔtenè okpààti cíètè. ¹⁵ Kè idíí deè Esibiti nè Kannahã, kè Esibiti kɔbe kɔte kɔyà Sosefu ke dɔ: Ti duś ntiditi, báá yóu kè tí kú dikònni, idíí í kpaá. ¹⁶ Kè Sosefu dɔ: Kè idíí í kpaá n duśnnè di wũ̀̀ kè n di duś ntiditi.

¹⁷ Kè bè ñtɔuní be wũ̀̀, sisěí nè ipe nè inààke nè sãmarímúbè, kè Sosefu bè duś ntiditi de kó dibenni. ¹⁸ Kè de kó dibennii deè kè bèe kɔtení Sosefu borè ke dɔ: Okóti, ti báá da sɔnne, tidiiti í kpaá kè ti da duś nti wũ̀̀ imɔu, tĩ kpaá ti mómmbembe nè ti tenkè. ¹⁹ Báá yóu kè tí kú dikònni kè ti tenkè yei, tí donté tínti nè ti tenkè kè tí ntú okpààti tĩmbè kè ti duś ntiditi nè tidiboti kè ti báá kú, kè ti tenkè yei.

²⁰ Kè Sosefuu do nhEsibiti kó ketenkè kemɔu, kéduś nhokpààti. Dikònni dii do bo, bá wè kòò fítè o tenkè. Memme kè ketenkè kemɔu naá nhokpààti kɔke. ²¹ Kè Sosefuu do nhEsibiti kɔbe bemɔu kè bèe naá ntidaati. ²² Bè í ndo nyikuś niùbè kó ketenkè ke yě okpààti do ànnémè ikuś mai kè bè mbè duś nkè bè ye, dè í ndò mbèe fítè be tenkè.

²³ Kè Sosefuu náké benitibè ke dɔ: N di dontému dínidi nè di tenkè kè okpààti di tieke. Ntonè tidiboti di yóo buɔtí tì. ²⁴ Kè di kũ̀̀ tidiiti, kè tiyòti bo tìnùmmù di deite kùmáá kéduś nhokpààti, kè tìnàà ntú di kpeti, di yó nti nyonnè di bí nè di cěi kɔbe. ²⁵ Kè bè dɔ: Okóti, a ti deetému kè ti cěnke pètè mesàà, ti yiemmu ke bo ntú okpààti kó tidaati.

²⁶ Kè Sosefuu dɔú nde kó dinùu kè di kpaá bo nè yíen-ní kè wèe dèite tidiiti tiyòti tìnùmmù wèe duś nkuyòrikù kùmáá okpààti. Ikuś niùbè beè máá kó ketenkè do í tú okpààti kɔke.

Sakɔbu dómè bèe ò kũ̀nné Kannahã

²⁷ Kè Isidayeribe mbo Kosenni, Esibiti kó ketenkè, kémɔte be kperè képié késúú mmediè. ²⁸ Kè Sakɔbu mbo Esibiti ke dɔ yebie ntepiítè nè yèyiekè. Sakɔbu do yóo kú ke mɔke yebie ntekùtè nè sipísìnàà nè yèyiekè (147) ndi.

²⁹ Kè Sakɔbu tóónnè mukúú nkéyú o bire Sosefu ke dɔ: N da báámmu kàa n dɔ seu nha nùtè n kpèrè †, kébéi

† +SEU NHA NÙTÈ N KPÈRÈ: Wénté 24:2 kɔyà bè wěnkũ̀nnemè mùu mē ntú.

nke dɔ: A í yó n kũ̀nné die nhEsibiti mieke. ³⁰ Kè ñ kú a n tɔ kɔyènnè Esibiti kè n kũ̀nné n yembè kó kufɔti. Kè Sosefuu yie. ³¹ Kòò yíe ke dɔ: Bèi nkéyú Kuyie nyètiri. Kè Sosefuu yú Kuyie nyètiri kòò sǐnnɔ́ o dɔú ñnkè.

Sakɔbu pãmè mesàà nSosefu

48 Kè bèe náké Sosefu ke dɔ: A cice kònti í naati. Kòò túótè o bí idé Manansee nè Efadaimmu. ² Kè Sakɔbuu keè o bire Sosefu kòroomè o borè kéyetoo kéíté kékari o dɔú ñnkè, ³ kénáké Sosefu ke dɔ: Kuyie nkpeñimu ke m benke kumáá Duusi, Kannahã kó ketenkè ke m pã mesàà, ⁴ ke béi nke yí kú bo duś nkè m pié késúú, kénáá nyibotí péu yààri, kè n yaàbí tieke de kó ketenkè sã̀.

⁵ Ibí a peitè ì die nhEsibiti Efadaimmu nè Manansee ke m mu nyí tũ̀̀kení ì tu n kpeyi nyi ke dònne Dubenni nè Simmè. ⁶ Kè ñ tũ̀̀kení kàa pié ì tu a kpeyi. Be kó bekótibè kó ketenkè mieke nke bè yóo pètémè be kɔke. ⁷ N dɔ̀ memme, n do dɔ̀ mèe kpéi nke a yě Daseedi. N yiténí Mesopotamii nwe kémberínè Efadata, Kannahã kó dihei kòò kú n nùtè mieke, kè nh ò kũ̀nné Efadata kuce nùu bè tu dè yíe mBetideemmu.

⁸ Kè Sakɔbuu yà Sosefu bí idé kébeke Sosefu ke dɔ: Òmbe mbe bie? ⁹ Kè Sosefu dɔ: Kuyie nni m pã ì bí nyi die nhEsibiti. Kè Sakɔbu dɔ: Duś nkè bèe tóónni kè m bè pã mesàà.

¹⁰ Sakɔbu do kòtému mesàà mbá o nuɔ nténke í nnaati, kè Sosefuu duś nkòò bí tóónko Sakɔbu borè, kòò ñ crí, ¹¹ kénáké Sosefu ke dɔ: N do í yě ke dɔ̀ m bo wète ké da yà, kè Kuyie nduś nkè n da yà nè a bí.

¹² Kè Sosefuu iinní o bí o cice kpèrè ñnkè, kénínkú o ñnkè, ¹³ kétúóté ibí idé kétóónko o cice borè. Kè Efadaimmu mbo Sosefu bakù yóu, Sakɔbu kó kucãnku, kè Manansee mbo Sosefu bakù cãnku, Sakɔbu kó kuyóu. ¹⁴ Kè Sakɔbu petinne o baà nkénúú nho nùtè youte Efadaimmu osámpòu, kénúú nteçãnkutè Manansee okóti. ¹⁵ Kòò pã Sosefu Kuyie nkó mesàà nke dɔ:

Kuyie n yembè Abarahammu nè Isaki bè do tũ̀̀ nkù, kuú m bonè ke n tɔ nè yíenní.

¹⁶ Kuyie nkùu ñ deeri nè meyei mmemɔu, kúu dɔ̀ ì mbí mesàà, nè de kpéi nkè n yètiri ñsɔké, kédònnè n yààri Abarahammu nè n cice Isaki be kpeye.

¹⁷ Kè Sosefuu yà o cice nòómmè o nùtè youte Efadaimmu ñnkè bá dè í nhò narike, kòò tè nòóté ke bo nɔ́ mManansee ñnkè. ¹⁸ Ke dɔ: N cice a yetému, yie nweè tu Mpo, nɔ́ nha nùtè youte o ñnkè.

¹⁹ Kòò cicee yete ke dɔ: M bire n yěmu. Manansee kó kubotí múnke yó ndeumu kòò sámpòu né ò pěētè mediè, kénáá nyibotí péu yààri.

²⁰ Kè Sakɔbuu bè pã Kuyie nkó mesàà nke dɔ: Kuyie ndi dɔ̀ mesàà nyIsidayeribe cuokè, kè bè níí yí Kuyie nda dɔ̀ mesàà nkù dòmmè Efadaimmu nè Manansee. Memme ò níimmè Efadaimmu kètũ̀nnè Manansee.

²¹ Kè Sakɔbuu náké Sosefu ke dɔ: N yóo kúmu kè Kuyie nní ndi bonè, kéduś nkè di wète di yembè tenkè. ²² N da

duómmu Sisemmu n dokénè Amɔriibe ke cɔuté kèè
tenkè kè kè pɛ̀ɛ̀tè a tebíi kɔ̀ke.

Sakɔbu pāmè mesàà nho bí tepítè nè idéi

49 Merìmmè, kè Sakɔbuu yú o bí ke d̀̀:
Tíinnènní kè ò di náké tìi yóó di tuɔkení diyie
mari.

² Tíinnènní kèkèè,

mí ndi cice Sakɔbu n tú mù,
mí nyIsidayeri n yóó di náké tì.

³ Dubenni, f̃̃̃ tu n kóo Po,
m peité wè nè n dacɛ̀nti mieke,
kàa pɛ̀nkù besɔmbe muwɛ́rímu kè bè da dé.

⁴ A dònne fènéwuonfe nfe.

A ténke né í yó ntú Mpo.
Ke yé a duónè m pokù †,
ke s̃̃̃kùnne n d̀̀.

⁵ Simmɛ̃̃̃ nè o nantè Defii,
di tú bekpàribè mbe ke kpànnè muwɛ́rímu.

⁶ N yí kɔ̀ké di kpeti mieke,
n yí di wéhnè,
di kùò benitibè mbe nè kemieke,
ke kèké yenaadakè duoti detetirè.

⁷ Di báá pété mesàà,
di kùò benitibè mbe nè kemieke,
di ténke í yó nwéhnè Isidayeribe.
N yóó di cíemmu Isidayeribe èi dimɔu mieke.

⁸ Sudaá, a tebíi yó nsántí f̃̃̃ nwe,
a bo nno nha dootitɔ̀bè,
kàa tebíi nninku a iikè.

⁹ M bire Sudaá, a dònne diciriciri ndi,
dii kòte kupaawaá nke kùò ke duó de také.
We mbo dáátí ke di íi.

¹⁰ Dikpàatikàri nè fekpàatipátifè
dè yó mbo Sudaá kó kufuku mieke nke,
ke tikpàti yiè mmómmuɔ nyàa tuɔkenni,
ibotí yó nyié nwèè kpeti.

¹¹ Sudaá, a bo mpiiti a sãmmarímú nè de bii
f̃̃̃nyí kó mutie.

A bo mmɔke menaà mpéu,
ke níi yà kényíèke kéhóúnè a yààtì.

¹² A nuɔ mbo wũ̀ténè menaà,
nkàa nii mpeikenè menaamiè.

¹³ Sabunɔ̀, a bo mbo dàméèrì také
bàtòòbè commu dè,
kàa tenkè nkááké Sidonni.

¹⁴ Isakaá, a tú sãmmarímú nwe, wèè kpeñni,
ke né d̀̀ medéè.

¹⁵ Bè bo nda tounko yetuɔ dieyè
kàa yàa náánnè kudaakù.

¹⁶ Danni, a yó ntú obeénti nwe
Isidayeribe tɔ̀bè dòmme,

¹⁷ kéndò nfewàáfè fèè duó kuce
ke d̀̀ ndidautiri, ke d̀̀mmú siséí kpèètè,
kè si dèèbè duò.

¹⁸ Ti Yiè nKuyie nf̃̃̃ yó n deetè.

¹⁹ Kadi, a dootitɔ̀bè yóó da pimú,

kàa kónté ké bè pi ké bè bèti.

²⁰ Asee, a paa mbo mpeí tidiiti sààtì,
tìi d̀̀ mbekpàatibè kpeti.

²¹ Nefutadii, a yó ndò nteyúótè nte
ke te a máa kàa náànti né nnaati.

²² Sosefu a dònne mutie mmu
mùò còmú menie ntaké,
kè mu bake yè ke pɛ̀ɛ̀tè iduotí.

²³ Kàa dootitɔ̀bè da cèète ke da tãũ ipie.

²⁴ Kàa còmú tei tei, ke tɔ a tãmmù,
Kuyie mmí nSakɔbu n tũ nkù kpeñnimu ke da ni
ke da kãnké ke tú a kó muwɛ́rímu.

²⁵ Kuyie nha cice do tũ nkù da teennè,
Kuyie mmuwɛ́rímu mumɔu yiè nda d̀̀ mesàà,
ké da duó nfetaafè kè menie nní mbo,
kàa pobè mpeí ke mɔke memiè,
kàa wũ̀ mpeí.

²⁶ A paa mbo pié nè yetārè ònkò,
kè yetārè dieyè da d̀̀ mesàà.

De kó mesàà mmemɔu tu
f̃̃̃ nSosefu wèè baké a tebíi a k̃̃̃me mme.

²⁷ Bensamɛɛ a tú kumuntũnkù nku,
ke kòò dikũnweñni nè kuyuoku ke cáá.

²⁸ Isidayeri bí nyi tepítè nè idéi. Bè cice bè náké tinti
ké bè pã Kuyie nkó mesàà mbá wè ò d̀̀ nképétè mè.

Sakɔbu kúmè

²⁹ Kè Sakɔbuu náké o bí ke d̀̀: Kè ò ku dí n kũnnè n
yembè f̃̃̃ti Makpedaa, Efunɔ̀, Itiibe botí kou paku
borè, ³⁰ kéntókéne Mammudee Kannahã kó ketenkè.
Abarahammu wèè do donté de kó kupaku nè de kó
kuf̃̃̃ti Efunɔ̀, Itiibe tenkè. ³¹ Bè de nkũnnè Abaraham-
mu nè o pokù Saraa, ké de nkũnnè Isaki nè o pokù De-
bekaa, ke de nkũnnè Dea. ³² De kó kupaku bè kù don-
ténè Itiibe mbe.

³³ Kè Sakɔbuu duó nho bí itié, nkédeè kéduó o d̀̀ú
kékú, kékò nho yembè kũ̀ nkè.

Sakɔbu kumè kè bèè ò kɔuté

50 De m̀̀nni kè Sosefuu ò ɔ́rí kékuó, ² kéduó nkè
bedòtòribè bèè p̃̃̃ nho t̃̃̃mmú, kè bèè ānnè o ci-
ce Isidayeri mutie kòò báá p̃̃̃ake. ³ Kè bè nhò ā̀ mu-
tie ke d̀̀ yewe sipísìnà, kè Esibiti kɔ̀beɛ kari o kúú nke
d̀̀ yewe sipísiyekè.

⁴ Kè de kó yewee pɛ̀ɛ̀tè kè Sosefuu náké okpààti t̃̃̃m-
bè ke d̀̀: N di báámmu kè di bo yie ndi náké okpààti ke
d̀̀: ⁵ N cice yóó kú ke béimmu ke tú, kòò ku nh ò kũnnè
kuf̃̃̃ti o donté kù Kannahã tenkè, kè n yie nke yu
Kuyie nyètiri. N d̀̀ kékɔte ke we nkũnnè kèwɛ̀tení.

⁶ Kòò kpààti d̀̀: Kɔte kékũnnè a cice, kéndònne ò
béimmè, kàa yie. ⁷ Kè Sosefu nkori ke bo kũnnè o cice,
kè Esibiti kó beheikènkótibè nè okpààti t̃̃̃mbè diebè kè
bèè ò cie. ⁸ Sosefu cíètè temɔu nè o tebíi nè si kɔbe, nè o
cice kɔbe kè bèè íté bemɔu késús nyibí máa ndi nè iwũ̀
Kosenni. ⁹ Kè dit̃̃̃ni ndeu mediè nkè sinaas̃̃̃ nè
besãndèèbè kè dè mbo.

† +a DUÓNÈMÈ M POKÙ: Wénté 35:22.

¹⁰ Kè bèe sénté kukó nSuditḗḗ kétuḗke Ataadi kó kuwenniku, kékuḗ nyekúdabùò, kè Sosefu ndḗri ikúkuḗ o cice ke dḗ yewe yèyiekè. ¹¹ Kannahā kḗbe bèè bo deborè kè bèe yà ikúkuḗ bè dḗḗ ì Ataadi kó kuyié ke dḗ: Ntenè Esibiti kḗbe kó ikúkuḗ dieyi.

Dè te kè bèe yu deborè ke tú Abedi-Misidaimmu. Kukó nSuditḗḗ kó diyáà do ndi.

¹² Mèmmè Sakḗbu bí dḗḗmè ò do ì nàké tì, ¹³ kòò tḗ kékònnè Kannahā, kòò kḗnné Makpedaa kupaku, kufḗti Abarahammu do donté kù nè Efunḗ Itiibe botí kou, Mammudee také.

¹⁴ Kè Sosefuu kḗnné o cice kédeè. O tebií nè bèè ò cíe nkè bèe wḗte Esibiti.

Kufḗwaá mpḗmḗ Sosefu kó bekótíbè

¹⁵ Sakḗbu ku mèmme, kè Sosefu tebií yà be cice kumè ke dḗ: Kè dè yèmmè Sosefu bo ti fḗké meyi nti ò dḗḗ mè. ¹⁶ Kè bèe duḗ nkè bèe nàké Sosefu ke dḗ: A cice yóó kú kébéimmu ke dḗ: ¹⁷ Tí da nàké kàa ti cíḗ mmeyi nti da dḗḗ mè. A ti cíḗ nti yei, ti tú Kuyie nha cice do tḗ nkù kó betḗmbè mbe.

Kè Sosefuu keè de kó tináaḗtì kékuḗ. ¹⁸ Kòò kó bekótíbèe kḗtoo beḗmḗmmḗbe ke nínkú o ìikè ke dḗ: Ti tú a kó tidaatì nti. ¹⁹ Kè Sosefu dḗ: Di bá nyḗḗkù, mī í tú Kuyie. ²⁰ Di do dḗ ké n dḗḗ meyi mme kè Kuyie mme mmè pènte mesàà, ke bo deeté kubotí péu, kéndònnè di wúommè yíe. ²¹ Bá nyḗḗkùnè n yó ndi tḗmu dḗndi nè di bí.

Mèmmè, ò bèe bàḗtèmmè, kénárikùnne be yèmmè.

Sosefu kumè

²² Sosefu nè o kḗbe kè bèe mbo Esibiti, kè Sosefu dḗ ye-bie ntekòtè nè tepítè (110), ²³ kéyà o bire Efadaimmu yaàbí kéyḗ o bire Manansee bire Makii bí.

²⁴ Kè Sosefuu nàké o kḗbe ke dḗ: N yóó kúmu. Kuyie nyó nyému di kpéi, ke dí wḗtenè kù do yḗ nkù yóó duḗ ndi èi Abarahammu nè Isaki nè Sakḗbu. ²⁵ Kè de yiè tḗḗke, kè Kuyie ndi dènnè, kè di yeti dí nḗ n kḗḗ. Ke bèe yie nkéyú Kuyie nyètiri.

²⁶ Sosefu yóó kú ke mḗke ye-bie ntekòtè nè tepítè (110) nte kékú kè bèe ò ānné mutie mùù bo nte kòò báá pḗake, kòò ānné ditḗu Esibiti tenkè mieke.

MUDENNIMÙ

Di mpátiri tɔ tìl náahti

Dikònni dii do tanní kè Sakɔbuu túóté o bí sɔnyi kètũnne Sosɛfu ò bo dii m̀nni Esibiti ke tú okpààti kóo tũnti. Kè b̀e pié késúú kénáá nkuwɔ ndiekù. Kè Esibiti kóo kpààti tɔuu buoté wèè í yé Sosɛfu kénfèũnko Isidayɛeribe kè b̀e d̀d̀ tidaati. Kè Kuyie nyà b̀e f̀éúrimè kètɔ m̀M̀yisi kòo bo b̀e niité kè b̀e yè Esibiti. Okpààti me nyí nyie nké b̀e f̀í. Kuyie nnè ku kó tikpeti kè kùu d̀d̀ tidièti péu kè dè nsànnè, kè Esibiti kɔbɛ b̀e yóu kè b̀e yè. M̀yisi wèè do b̀e ni kè b̀e k̀ri Kuyie mbè nàké ke yé nkù yóo b̀e duó nkèè tenkè. Nè be kó itookperí kpéi nkè besúukùbè í nna ke ta ketenkè Kuyie mbè duó nkè, kékú dikpàà mièke. Kè Kuyie nní mbè kánkè ke b̀e ni b̀e kèri dii m̀nni Sinaii kó dikpàà mièke. Kè Kuyie mbè d̀d̀nè metaummè kè b̀e nàké ku ku. De kó dipátiri dèntenè Kuyie ncíètè kó mumarimù kó tináahti nti, teciètè Kuyie nyó mbenkú tèè mièke ku wèrimù.

Di mpátiri náahti duó ke dòmmè

1. Isidayɛeribe f̀éútémè Esibiti nè dimàù dii ànné Esibiti kóo kpààti nè M̀yisi be cuokè 1:1-15:21
2. Isidayɛeribe yèmè Esibiti kèntɔ kètɔkenè Sinaii tãri 15:22-18:27
3. Kuyie mbè d̀d̀nèmè metaummè ke b̀e duó nyikuó 19:1-24:18
4. Kuyie nyé mbèè d̀d̀ m̀èè botí metaummè tou 25-31
5. Bè t̀temè metaummè Kuyie mbè d̀d̀nè m̀èè 32-34
6. Bè d̀d̀mè Kuyie ntaummè tou 35-40

KUYIE NDÈNNEMÈ ISIDAYɛERIBE ESIBITI

Esibiti kɔbɛ f̀éũmmè Isidayɛeribe

1 Nte Sakɔbu bí ìi do ò neínè kékò nhEsibiti i yètè, bá wè nè o cíètè kɔbɛ: ² Dubenni nè Simmèɔɔ nè Defii nè Sudaá, ³ nè Isakaa nè Sabunɔɔ nè Bensamee, ⁴ nè Danni nè Nefutadii nè Kadi nè Asee. ⁵ Sakɔbu bí nè o yaábí bɛmɔu b̀e do bo sipísiyiekè ndi. Sosɛfu do die nkémbomu Esibiti. ⁶ Kè Sosɛfu kú kè dè r̀boní kòo tebii kú, be kó kutɔnkù kumɔu. ⁷ Kè Isidayɛeribɛ pié, késúú nképiè ndihei, kénkpénkú.

⁸ Kòo kpààti pànwè m̀u buoté wèè í yé Sosɛfu, ⁹ kénáké o kɔbɛ ke d̀: Wénténè Isidayɛeribe s̀ũnkómè ke kpénkú ke ti p̀nkù. ¹⁰ Tí yànnè dè yóo yímè kè b̀e bá nsũnko. Dikpànni mari yàà bo ànné kè b̀e wènnè nè ti dootɔbè kè ti dókénè kèyè dihei.

¹¹ M̀mme kè b̀e waá mbèè yó mbaa betɔmbè kè b̀e mbè bàà, ke b̀e f̀éũnko. M̀mme kè b̀e maá Pitommu nè Dammusesi kó yehekè, kòo kpààti bo nhãã tidiiti. ¹² Kè b̀e mbè f̀éũnko kè b̀e né d̀ke s̀ũnko ke kpénkú, kè b̀e b̀e dé. ¹³ Kè Esibiti kɔbɛ nf̀éũnko Isidayɛeribe nè muwèrimù kè b̀e pí mmutɔnkperimù. ¹⁴ Bè do b̀e f̀éũnko mediè mme, kè b̀e nàù titáti ke piiku yedombie nke pí ndɛpaa nkó mutɔmmù. Bè do b̀e d̀d̀ri memme nè kuyonku nku.

Bèè p̀inko b̀e yetemè okpààti kpèti

¹⁵ Kòo kpààti náké Sifaa nè Puaa b̀eè p̀inko Ebedeebe ke d̀: ¹⁶ Kè di ní p̀inko Ebedeebe ke yà kè denitidabire nde, dí dè kùu, kè denitipobire me nni nde, di yóu kè dè nfòu.

¹⁷ Benitipòbè b̀eè p̀inko kè b̀e depe Kuyie nkéyete okpààti b̀e nàké tì, ke ní yóu initidabí kè ì nfòu. ¹⁸ Kòo kpààti b̀e yu kè b̀e beke ke d̀: Dè dòmmè kè di d̀ori memme ke you initidabí kè ì fòu? ¹⁹ Kè b̀e d̀: Ebedeebe kó benitipòbè í d̀nnè Esibiti kɔbɛ, b̀e kpeñimù ke ò nyóo peité kè wèè p̀inko kòo mu nyí t̀koo.

²⁰ M̀mme kè Isidayɛeribɛ s̀úú nkékpénke kè Kuyie ndɔɔ b̀eè p̀inko mesàà. ²¹ Kè b̀e pié ibí be cèí ke yé b̀e déme Kuyie. ²² Kòo kpààti duó ndinùu o kɔbɛ ke d̀ b̀e mbuònko Ebedeebe pèi ì nitidabí kukó nNiidi mièke, ke you initipóbí.

Bè peitémè M̀yisi

2 Kè Defii naàm̀nkù kou m̀u puoke be naàm̀nkù kóo sapàà m̀m̀. ² Kòo púo nképeité denitidabire, kèyà dè wennimè, kè dè s̀nne betããbè bètããti. ³ Ò ténke í nna ke bo ndè s̀ri, kéteí dikũmanni kùtĩnɔɔ, kè dè ànné di mièke, kéta kédú nkukó nNiidi tipènti mièke. ⁴ Kè debire tãù ñsɔri mekentimè ke bo yà dèè yóo tuɔkení debire.

⁵ Kòo kpààti kóo sapàà nta kukó mmuhòrimù ke neínè o dúòbè. Kòo dúòbè ncenti kukó ntaké, kòo yà dikùmànni, kété nho kóo tñnti kòo di tùóténí. ⁶ Kòo pooté kényà denitidabire kè dè kuò, kè mesémme è ò pí nkòò dò: Ebedeebe kó debire nde.

⁷ Kè debire tãũũ ò beke ke dò: A dó kè n kote ké da waanni Ebedee kóo nitipòkù mzu kòò ndè nda yãankoàà? ⁸ Kòò dò: ÈÈ, kote!

Kòo kote kényúni debire yã. ⁹ Kòo kpààti kóo sapàà ndò: Túóté debire die nké ndè nni nyãanko kè n da yietí.

Kòo nitipòkùu dè tùóté kényãanko. ¹⁰ Kè dèe kóté kòo dè duó nhokpààti sapàà, kè dèe naá nho bire, kòo dè yu ke dò: Mɔyisi, dèe tu ò dè dèite menie mmieke.

Mɔyisi cokémè ke kòte Mandiyãã tenkè

¹¹ Kè Mɔyisii kóté kékote o kobe borè, kényà bè bè fèũnkonèmè mutõmmú, kényà Esibiti kou mzu puotimè o kou Ebedee. ¹² Kòo wénté wénté, ò í nya òmzù, képoté Esibiti kou kékua, kékunné mubirimú mieke.

¹³ Kè dèe wenté kòò tó yè diyie teri kényà Ebedeebe máa kè bè kpà nkòò beke wèè í naati ke dò: Dè dòmmè kàa puoti a tebite? ¹⁴ Kòò ò tẽhné ke dò: We nda pí ntikpàti kàa bo nti bekunè? A dó ké n ku a wee kuzmè mme Esibiti kouà?

Kè Mɔyisi kõmbùtiti do, kòò dò: Benitibè kèemu ti nnáantàà? ¹⁵ Kòò kpààti keè dèe dð, kéndó kékua Mɔyisi. Kòò coké kékote Mandiyãã kó ketenkè kénkari tebite bè keú tè borè.

¹⁶ Mandiyãã tenkè kobe do mke ikuò niùti mzu nwe kòò mke besapàmbè bèyiekè, kè bèe tanní tebite ke bo dó kénii mbe cice wũ. ¹⁷ Kè benaacẽmbe bè bèti, kè Mɔyisii yete kénii mbe wũ. ¹⁸ Kè bèe wète kékò mbe cice borè Deuyeedi, kòò bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di konní mecã nyie? ¹⁹ Kè bè dò: Esibiti kou mzu weè ti deeténè benaacẽmbe, ke nii nti wũ. ²⁰ Kè bè cice dò: Ò borè? Dè dòmmè kè di kè nhò yóu? Kòtenè kòò yuní kòò di.

²¹ Mèmmè kè Mɔyisi mbo de kóo niti borè, kòò ò duó nho kóo sapàà nSefodaa kòo puoke. ²² Kòò púó nképeité denitidabire, kòò dè yu ke dò Mbo-Kupòòkù.

Kuyie ntããtémè Mɔyisi kòò bo deeté Isidayeeribe

²³ Kè dèe mnte kè Esibiti kóo kpààti kú, kè Isidayeeribe baa nfèũrinè mutõmmú ke kuò, kè be dabùò ntuoke Kuyie. ²⁴ Kè kuu keè be dabùò nkéden-tení metaummè kù do dðnnèmè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu, ²⁵ kèwénté kényà Isidayeeribe kèbanté bè fèũrimè.

3 Mèmmè kè Mɔyisi nẽmmú o còkù Mandiyããbe kú niùti Setidoo wũ, kékòtenè dikpàà, kétuoke Odèbu, Kuyie ntãri. ² Kè ti Yiè nKuyie nhò benke kumàà, kòo yà difapèu mari kè di cùu nfèhããdeenfè, bá ti fããti í cùu. ³ Kè Mɔyisii yà difapèu cùummè kédauté ke bo yà mùu dðri, mùu te kè difapèu cùu mbá tifããti í cùu. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie nya ò dautémè ke bo yà, kòò yu ke dò: Mɔyisi, Mɔyisi! Kòò dò: Nte mí. ⁵ Kè Kuyie ndò: Báá tónni die. Deite a neùti, a cómmú

dii bòri cããmmu, ⁶ ke yie ke dò: N tú Kuyie nku, a yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu, bè do tú nkù.

Kè Mɔyisii sɔnne o iikè, ò í ndàati ke bo nwúo nKuyie. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie ndò: N yàmú n kó benitibè yo mmèè sémmè Esibiti, n kèemu bè bè fèũnkómè kè bè kuò, n yàmú bè fèũrimè. ⁸ Dèe te kè n cùténí ke bo bè deeténè Esibiti kobe, kè bè kòtenè ketenkè sàakè kèe deu, menaamiè nnè mecekùò ndè pũ nkè. Kannahãã kobe nè Itiibe nè Amɔriibe nè Pedisiibe nè Efiibe nè Sebusiibe bè bo kèe tenkè. ⁹ Isidayeeribe kuómmu kè n kèe bè dabùò, ke yà Esibiti kobe bè fèũnko mèe botí. ¹⁰ N da tõmmu Esibiti kóo kpààti borè. Kote kédenne n kó ibi Isidayeeribe Esibiti mieke.

Kuyie nnàkémè ku yètiri Mɔyisi

¹¹ Kè Mɔyisii náké Kuyie nke dò: N tú we, kè mí bo kote Esibiti kóo kpààti borè kédenne Isidayeeribe? ¹² Kè Kuyie ndò: N yó nda bonèmu, nte dèe yóo benke mí da tõmmè: Kàa bè dèenne dii mðnni di pí n tõmmú di ntãri ínke. ¹³ Kè Mɔyisi dò: M bo kote kè bè nàké ke dò Kuyie ndi yembè do tú nkù, kuò n tõnni di borè. Kè bè né yí: Ku yètiri tu ba? N dò ba?

¹⁴ Kè Kuyie nhò nàké ke dò: N tú wèe bo wè nwe. Kè bè da beke a dò: Wèe yètiri tu Mbo, weè n tõnni di borè. ¹⁵ Kè Kuyie nwète kénáké Mɔyisi ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie di yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bè do tú nkù, mí da tã mbe borè, n yètiri me ntú, di yó mme nni n yu sãã. ¹⁶ Kote kété nyIsidayeeribe kó bekótibè ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie ndi yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bè do tú nkù mí tu n yàmú bè di fèũnkómè Esibiti ke dó ké di deeté. ¹⁷ N dó ké di dennemu Esibiti bè di fèũnko dè, n yóo di kòtenè menaamiè nnè mecekùò ndè pũ ndè nde, Kannahãã kobe nè Itiibe nè Amɔriibe nè Pedisiibe nè Efiibe nè Sebusiibe bè bo kèe tenkè. ¹⁸ Kàa bè nàké bè í yóo yete. Á nneínè Isidayeeribe kó bekótibè kè di kote kényà Esibiti kóo kpààti, kòò nàké ke dò mí ndi Yiè nKuyie díndi Ebedeebe di tú nkù, mí di benke m máa ke tú ò di yóu kè di ce nyewe yèããti kékote dikpàà cuokè kè n fíe iwũ. ¹⁹ N yèmu ke tú okpàati í yóo yie nkè dí yè kè n sàà í ò dðnnè muwèrimú mmu. ²⁰ Dèe te kè n yóo benke n wèrimú, kédòò tidietì péu, kòo kpààti di yóu kè di yè. ²¹ M bo duó nkè Esibiti kobe di dð mesàà, dí í yóo yè di ncu sitetiri. ²² Bá wèe nitipòkù bo mzo o peetitòu yoo wèe bo o cìtè idíití nè mesoò nnè tiyààti, kè di tou ndi kó bedapàmbè nè besapàmbè. Di yó nyeti ke tòmú Esibiti kobe kperè.

Kuyie mbenkemè ku wèrimú Mɔyisi

4 Kè Mɔyisi tẽnné ke dò: Bè í yóo yie, bè í yó n kènté. Bè yóo yímu ti Yiè nKuyie mmakù í m benke kumàà. ² Kè ti Yiè nKuyie ndò: A to ba? Kòò dò: Kupàati. ³ Kè kù dò: Dóu nku ketenkè. Kòò kù dóu nkè kuu naá nfewàafè, kòò coké. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie ndò: Pí nfe yóu. Kòò pí nfe yóu kè fèe wète kénaa nkupàati. ⁵ Kè kù dò: A yóo me nyí kè bèe banté mí ndi Yiè nKuyie, nha yem-

bè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bè do tũ nkù mĩ da benkemè m màà. ⁶ Ke yíé kébéi nke dɔ: Baá a nòùtè a pètèmpɛ̀kù.

Kè Mɔ̀yiisi baá, ké nyóó deitení o nòùtè ke s̄́ ntikònti t̄̀ p̄́ nkè t̄̀ peike ke do ntipààkònti. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie ndò: W̄̀t̄̀e kébaá a pètèmpɛ̀kù.

Kòo baá ké nyóó deitení o nòùtè ke s̄́ ntè naá ntè do dòmmè. ⁸ Kè kù dɔ: Kàa dɔ̀̀ tidièti ketiti kè bè yete, a yóó dɔ̀̀ dedérè kè bèe yiemmu. ⁹ Kàa dɔ̀̀ dedé memme, kè bè yete á ȳ̀nté kukó nNiidi kó menie nkécóú nketenkè mè yóó naá mmeȳ̀i mme.

Kuyie ntāātémè Anɔɔ kòò bo mpékénè Mɔ̀yiisi

¹⁰ Kè Mɔ̀yiisi dɔ: N da báámmu n Yiè nKuyie, n yí tú onáahti. Dè í tú yíe nyoo wenke yoo sòke, nè m bomè mme. ¹¹ Kè ti Yiè nKuyie ndò: We nhǎnné oniti dinùù? We nh̄́ nte kòo niti nóndenf̄̀e dari yoo wèe ɔ̄? Yoo wèe nwúó? Yoo wèe ȳ̀i? Dè í tú mí nKuyie nnaà? ¹² Kɔte! Mĩ yó nda náa nha yó nnáa nti, ke da benkú a yó nnáa nti. ¹³ Kè Mɔ̀yiisi dɔ: Kuyie, n da báámmu, t̄̀ nhotòu mɔ̀.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mmiekèe peike Mɔ̀yiisi mediè. Kè kù dɔ: Defii kó kuwɔɔ nkou a kóo kóti Anɔɔ nɔmmu ke náa. Ò kèrínímu ke bo da co, ke da yà kòo yèmmèe narike. ¹⁵ Á ò nàkè n da nàkè tì, kòò t̄̀o n náahti, mĩ yó ndi bonè, ke di náa ndi yó nnáa nti, ke di benkú di yó nnáa nti nè di yó ndɔ̀ri dè. ¹⁶ Anɔɔ weè yó ncómmú a f̄̀t̄̀iri ke náánnè benitibè, kè nní nda duò ntináahti kàa ò nàa. ¹⁷ A yó nto ku mpàati nku ke dɔ̀rinè tidièti.

Mɔ̀yiisi w̄̀temè Esibiti o kɔbe borè

¹⁸ Kè Mɔ̀yiisi kò nho còkù Setidoo borè, kòò nàké ke dɔ: N dɔ́ kékɔte n kɔbe borè nde Esibiti k̄́yà bè bo nkpaá fòù. Kè Setidoo dɔ: Kɔte kè dè ñnaati.

¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yiisi Mandiyā́ kó ketenkè mieke ke dɔ: W̄̀t̄̀e Esibiti, bèè do dɔ́ ke da kuɔ bè kumu bemɔ̀.

²⁰ Kè Mɔ̀yiisi t̄̀úóté o pokù nè o bí kédee nsām-marímúbè, k̄́t̄̀úóté Kuyie nkó kupàati k̄́pikú kè bè nw̄̀ti Esibiti. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie ndò: N da duómmu muw̄̀rímú kàa bo dɔ̀̀ tidièti tibotí tibotí okpàati ìkè, n né yóó kpénkùnnemu o to kòo yete di bo yèmmè. ²² Á náké okpàati ke dɔ: Ti Yiè nKuyie ntú: Isidayeeriibe kó kuwɔɔ ntú m bire nde, n kóo po, ²³ mĩ tu á yóu m bire kè dèe yè, ké n fié iw̄̀ɔ̀, kàa yete m bo kuɔ a kóo po.

²⁴ Kè Mɔ̀yiisi nk̄́rí kéndó k̄́yíé nkuce dibòrì mari, kè ti Yiè nKuyie nkɔtení kéndó kòò kù. ²⁵ Kòo pokù Sefodaa t̄̀úóté dit̄̀ari d̄̀i ā menatimè k̄́cānté o bire, k̄́kááké kutak̄̀nkù Mɔ̀yiisi také ke dɔ: A tú n kp̄́i mmeȳ̀i nkóo d̄̀u nwe. ²⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyóu Mɔ̀yiisi k̄́íté. Mer̄̀me Sefodaa yumè Mɔ̀yiisi ke dɔ: Meȳ̀i nkóo d̄̀u, mucām-mù kp̄́i.

²⁷ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Anɔɔ ke dɔ: Kɔte kéco Mɔ̀yiisi dikpàa.

Kè Anɔɔ kɔte, kòò yà Kuyie nt̄̀ari kòò crí. ²⁸ Kòo ò nàké ti Yiè nKuyie nhò nàké t̄̀i kó dimàa kòò nàké kù ȳ̀ nwèe dɔ̀̀ t̄̀i dieti. ²⁹ Mer̄̀me kè bèe nei kékɔte k̄́t̄̀i ny-

Isidayeeriibe kó bekótibè. ³⁰ Kè Anɔɔ bè nàké ti Yiè nKuyie nnáké t̄̀i kó dimàa Mɔ̀yiisi, kédɔ̀̀ tidièti kè bèe yà, ³¹ k̄́yíe. Kòo bè nàké ti Yiè nKuyie nyàmè bè f̄̀éurimè ke dɔ́ ké bè deeté, kè bèe do kéninkú Kuyie n ȳ̀ikè ké kù bāntè.

Mɔ̀yiisi nè Anɔɔ bè kòtemè okpàati borè

5 Mɔ̀yiisi nè Anɔɔ kè bèe kɔte kénáké okpàati ke dɔ: Ti Yiè nKuyie, tínti Isidayeeriibe ti tũ nkù tu á ti yóu kè tí kɔte dikpàa kédɔ̀̀ dibanni, kédéúk̄̀unne ku yè̀t̄̀iri. ² Kè Esibiti kóo kpàati dɔ: We ntú di Yiè nKuyie nkè m bo yie nho kp̄́ti ké di yóu kè dí yè? N yí ò ȳ̀, m me nyí yóó di yóu kè dí yè. ³ Mɔ̀yiisi nè Anɔɔ kè bè dɔ: Ti Yiè nKuyie nt̄̀inti Ebedeebe ti tũ nkù ti benkemu kumàa. Á ti p̄́a kuɔe kè tí ce nyewe yè̀t̄̀āti kékɔte dikpàa ké kù fié iw̄̀ɔ̀, kè meè d̄̀ke kù bo duɔ̀nní mumɔ̀mmú kè ti kú, yoo ti dootitɔ̀bèe tí kuɔ. ⁴ Kòo kpàati dɔ: Dè dòmmè kè di sukíí Isidayeeriibe kè bè bo yóu mut̄̀mmú? Kɔtenè di t̄̀mmú. ⁵ Di mmònni ndi bè s̄̀úmmè kè di w̄̀t̄̀e ke dɔ́ kédúú nkè bèe yóu mut̄̀mmú.

Esibiti kóo kpàati yíémè Isidayeeriibe mut̄̀mmú

⁶ De kó diyè móm̄mm̄nni kòo kpàati nàké bèè ni mut̄̀mmú nè bèè bè baà ke dɔ: ⁷ Di t̄̀enke bá nduò ny-Isidayeeriibe timúkpeti kè bè piikunè yedombie. Bè ñk̄̀ri be móm̄mm̄mbe ke ti waà. ⁸ Bè me mbaa yó mpiiku yedombie nkè yè t̄̀ùkù yè sòò màmmè mme, di báa yaate. Bet̄̀nnékótibè mbe, deè te kè bè tu, tí bè yóu kè bèe kɔte k̄́f̄́i Kuyie nyiw̄̀ɔ̀. ⁹ Kè bè p̄́i mmut̄̀mmú mediè mbè í yóó p̄́t̄̀é bemáa kéndakenè tiyáabisínáahti.

¹⁰ Bèè baké mut̄̀mmú nè bèè mù paké, kè bèe kɔte ké bè nàké ke dɔ: Okpàati tu bè t̄̀enke bá ndi duò ntimúkpeti. ¹¹ Kɔtenè k̄́wammú timúkpeti! D̄̀i ȳ̀ di yóó t̄̀i p̄́t̄̀é dè, ke baa né mpiiku yedombie nkè yè mmānnè yè sòò ɔ̀ mmāmè, ti í yóó yaate.

¹² Kè Isidayeeriibe c̄́t̄̀é Esibiti om̄ɔ̀ mieke kénwaà ntimúkpeti. ¹³ Bèè bè bàa kè bè mbè kpānnè ke tú: P̄́ik̄̀unè yedombie nkè ȳ̀e tuɔ̀ke bè sòò di duò ntimúti kè yè màmmè. ¹⁴ Kòo kpàati kɔbe bèè baké, kè bè m̄̀puoti Isidayeeriibe bèè bàa bet̄̀mbè ke tú: Dè ȳ̀ime wenke nè yíe nkè di í p̄́ik̄̀ú yedombie nkè yè t̄̀ùke di sòò piiku kè yè màmmè?

¹⁵ Kè Isidayeeriibe bèè bàa bet̄̀mbè, kè bèe kɔte k̄́yà okpàati ke dɔ: Dè dòmmè kàa ti f̄̀éunko memme, tínti a kó bet̄̀mbè? ¹⁶ Bè t̄̀enke í ti duò ntimúti ke tú tí mpiiku yedombie nkè yè t̄̀ùkù yè sòò màmmè, ke ti puoti ke dò nti cààrè? ¹⁷ Kòo kpàati dɔ: Di tú bet̄̀nnédíébè mbe, bet̄̀nnékótibè. Deè te kè di tú di bo kɔte k̄́f̄́i di Yiè nKuyie nyiw̄̀ɔ̀. ¹⁸ Kɔtenè k̄́p̄́i ndi t̄̀mmú, bè í yó ndi duò ntimúti, di me mbaa né yó mpiiku yedombie nkè yè t̄̀ùkù yè sòò ɔ̀ mmāmè mme.

¹⁹ Kè Isidayeeriibe bèè bàa bet̄̀mbè, kè bèe banté bè baa bè f̄̀éunkomèmu ke dɔ́ bè mpiiku yedombie nkè yè t̄̀ùkù yè sòò ɔ̀ mmāmè, bè í yóó yaate. ²⁰ Kè bè nyetini okpàati borè k̄́yà Mɔ̀yiisi nè Anɔɔ, kè bè bè bàa. Kè bèe bè nàké ke dɔ: ²¹ Ti Yiè nKuyie ndi wúómmu ke yóó di

bekénè, dîi te kòo kpààti ténke í dǎ ti kpeti, dîi ò duó ndisiè, kòò yóó ti kuɔ.

²² Kè Mɔyisii béinnè ti Yiè nKuyie nke dǎ: Dè yíme kàa féũnko ku mbotí? Dè dòmmè kàa n tǔnní die? ²³ Nè n kǎtemè ke yà okpààti kòò béinnè a kó diyètiri, ò féũnkomu ti kó kubotí, a me nyí kù dseté.

6 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké Mɔyiisi ke dǎ: A bo yà di mmònni n yóó dǎ dè okpààti.

M bo ò dǎnnè muwèrimú kòò di yóu kè dí yè. M bo ò èúté kòò di beti.

Kuyie nyáúkunnemè Mɔyiisi kǎnti

² Kè ti Yiè nKuyie nyíé kòò nàké ke dǎ: Mîi tu di Yiè nKuyie. ³ M benkemu m máà Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu n tǔmè di Yiè nKuyie nkè kpeñni. Bè né do í yé ke dǎ mmîi tu be Yiè nKuyie. ⁴ N do bè taunnèmu m máà, ke dǎ n yóó bè duó nKannahã, ketenkè bè do bo kè kupòkù. ⁵ N kèemu Esibiti tenkè kɔbe di féũnkómè kè di kuò nkè n dèntení ti kó metaummè kpéí. ⁶ Dè te kè n tu a kɔte kénáké Isidayeribe ke dǎ n tú: Mí ndi Yiè nKuyie n yóó di dsetènnèmu mudaatǔmmú Esibiti kɔbe di duó mmù, kè di om̄punnè. N yóó benkemu Esibiti kɔbe n wèrimú kè bè poté, kè di dseté. ⁷ Kè di ntú n kɔbe kè n di te. Kè di n yé mîi di dènnemè Esibiti kó mudaatǔmmú. ⁸ Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi nke tú m bo di kɔtenè n do yé n yóó duó nkèè tenkè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu kè di kè tieke.

⁹ Kè Mɔyisii ti nàké Isidayeribe. Kè bè í nyie, ke yé bè féũrìnèmmè mutǔmmú mediè.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dǎ: ¹¹ Kɔte kénáké okpààti ke dǎ, wèe yóu Isidayeribe kè bèe yè o tenkè.

¹² Kè Mɔyiisi dǎ: Isidayeribe í yie n kpeti, kè m bo na kénákènnè okpààti nwe, mí nwèè í nɔ nke náánná?

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi nè Anɔɔ bè yóó nàké ti Isidayeribe nè Esibiti kóo kpààti, kè dèe yie nkè bèe denne Isidayeribe Esibiti tenkè.

Mɔyiisi nè Anɔɔ yààribè yètè

¹⁴ Nte Isidayeribe bèè baké Isidayeribe naàmùnti be yètè:

Sakɔbu kóo po Dubenni bí: Enɔki nè Paduu nè Etisidonni nè Kadimii beè do tú Dubenni naàmùnkù kó beyààribè.

¹⁵ Simmèwǎ bí tú: Yemmuyeedi nè Yaminni nè Oadi nè Yakinni nè Soa nè Saudi Kannahã kóo nitipòkù bire beè do tú Simmèwǎ naàmùnkù kó beyààribè.

¹⁶ Kè Defii peité initidabí itǎàti: Kerisonni nè Keati nè Medadi kè bè múnke pié íbì. Defii do yóó kú ke mɔke yebie ntekòutè nè sipísitǎàti nè yèyiekè (137) ndi.

¹⁷ Kerisonni bí tú: Dibinii nè Simeii. Beè do tú be kó beyààribè. ¹⁸ Kè Keati bí ntú: Amudamu nè Isaadi nè Ebunɔɔ nè Usiyeedi. Keati yóó kú ke mɔke yebie ntekòutè nè sipísitǎàti nè yètǎàti (133) ndi. ¹⁹ Kè Medadi bí ntú: Madi nè Musi. Beè do tú Defii naàmùnkù kó beyààribè.

²⁰ Kè Amudamuu puoke o cice tǎũ Yokebeti kòò ò peité initidabí idéi, Anɔɔ nè Mɔyiisi. Amudamu do yóó

kú ke mɔke yebie ntekòutè nè sipísitǎàti nè yèyiekè (137) ndi.

²¹ Kè Isaadi bí ntú: Kodee nè Nefeki nè Sikidii. ²² Kè Usiyeedi kpeyi ntú: Mikayeedi nè Edisafǎà nè Sitidi.

²³ Kè Anɔɔ puoke Edisebaa Amminadabu kóo sapàà, Naswǎ tǎũ kòò ò peité initidabí inàà: Nadabu nè Abiu nè Edeasaa nè Itamaa.

²⁴ Kè Kodee bí ntú: Asii nè Edikanaa nè Abiyasafu, Kodee naàmùnkù kɔbe kó beyààribè mbe.

²⁵ Kè Edeasaa, Anɔɔ biree puoke Pusiyeedi kóo sapàà nkòò ò peité denitidabire kè dè yu ke dǎ Pinasi.

Defiibe yààribè kó yeyètè nye memme.

²⁶ Anɔɔ nè Mɔyiisi nwe ti Yiè nKuyie nnákémè ke tú: Denneè Isidayeribe Esibiti be naú dò ndommè. ²⁷ Bèe do nàké Esibiti kóo kpààti ke dǎ wèe yóu kè Isidayeribe yè Esibiti.

Kuyie ndèntemè Mɔyiisi kù ò dǎunnè dîi nùù

²⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi Esibiti tenkè ke dǎ: ²⁹ Mîi tu di Yiè nKuyie, á nàké Esibiti kóo kpààti n da nàké tí timɔu. ³⁰ Kè Mɔyiisi dǎ: N yí nɔ nke náá nhokpààti bo yie n kpetà?

7 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dǎ: N yóó da duómumu n kó muwèrimú kàa kɔte okpààti borè, nè n kó diyètiri, kàa kóo kóti Anɔɔ nnáá nha ò náá ntì. ² Féwǎ yó nnáá nha kóo kóti n da náá ntì, kòò tí cèíinko okpààti, kòò di yóu kè di yè o tenkè. ³ N yóó kpénkunnemem okpààti to, kédǎò tidietì nè mebenkùmè péu Esibiti mieke. ⁴ Okpààti yóó yetemu di kpeti, kè m benke n wèrimú Esibiti mieke kè bè poté, kédenne díndi n nitibè Isidayeribe. ⁵ M bo benke dîi m̀nni n wèrimú Esibiti tenkè kɔbe kè di denne Esibiti tenkè. De m̀nni bè bo banté n tǔmè di Yiè nKuyie.

⁶ Mɔyiisi nè Anɔɔ kè bèe dǎ ti Yiè nKuyie mbè nàké tí weti weti. ⁷ Bè do yó nnáánnè okpààti kè Mɔyiisi m̀ke yebie nsipísini ndi kè Anɔɔ m̀ke yebie nsipísini nè yètǎàti.

Anɔɔ pààti naámme fèwààfè

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi nè Anɔɔ ke dǎ: ⁹ Kòò kpààti di beke ke tú dí dǎò tidietì matì, fí m̀Mɔyiisi á nàké Anɔɔ kòò túóté o pààti kédǎúnko okpààti iikè, kè kùu naá nfewààfè.

¹⁰ Mɔyiisi nè Anɔɔ kè bèe kɔte okpààti borè kédǎò ti Yiè nKuyie mbè nàké tí. Kè Anɔɔ dǎúnko o pààti okpààti nè o tǔmbè be iikè, kè kùu naá nfewààfè. ¹¹ Kòò kpààtii yúni behèikènkótibè nè benitinòmbè nè betetiebe Esibiti kɔbe. Kè bè múnke dǎò mebotí, ¹² kédǎú ndú mbe kó ipààti ke ii naá nyiwààke. Kè Anɔɔ kó kupààtii máá mmaánko be kpeyi. ¹³ Kòò kpààtii kpénkunnè o to, ò í nyie m̀Mɔyiisi nè Anɔɔ be kpeti kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo tí mbè nàkémè.

Menie nnaámme meyǎ

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dǎ: Okpààti to kpenkemu, kòò yete Isidayeribe bo yèmè. ¹⁵ Túóté kupààti kùu do naá nfewààfè kékɔte dikúnwehni sèi

okpààti taà dìl m̀ǹǹni kukó nNiidi, k̀e dí r̀m̀m̀a. ¹⁶ K̀aà ò ǹaké ke d̀: Ti Yiè nKuyie ntinti Ebedeebe ti tũ nkù kuù n t̀nni, ke tú n da náké k̀aà ti yóu k̀e tí k̀ote dikpàá k̀e kù fié iwũ, a me nyí yie. ¹⁷ Deè te k̀e kù béi nke tú, ǹe me ndòr̀im̀e miéke nke a yóó bantém̀e kù tum̀e ti Yiè nKuyie. M bo poté kupààti m me ntu kù menie nkè mèe naá mmeýi. ¹⁸ K̀e siyĩ kù, k̀e menie nhänné kunú, k̀e Esibiti k̀obe yĩéke me muyãã.

¹⁹ K̀e ti Yiè nKuyie nyí kénáké M̀yisii ke d̀: Náké Anco k̀o youte o pàati Esibiti kó ikó ndieyi ǹe isámp̀i ǹe yebire ǹe sikondakesí de bíkè Esibiti omou miéke. K̀e de kó menie nnaá mmeýi nkédátinné ketenkè kemou ketaunnè yedú ǹe yediè nde miékoo.

²⁰ M̀yisii ǹe Anco k̀e b̀e d̀d̀ ti Yiè nKuyie mbè náké ti, k̀e Anco youte kupààti k̀epoté menie nhokpàati ǹe o t̀mbè be iikè, k̀e kukó nkumou naá mmeýi. ²¹ K̀e siyĩ kù, k̀e menie nhänné kunú, k̀e Esibiti k̀obe yĩéke muyãã.

²² K̀e Esibiti kó benitinmbè múnke d̀d̀ mebotí. K̀o k̀pàati to baa ñkpeñi k̀o yete M̀yisii ǹe Anco be kpeti, kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo b̀e nákém̀e. ²³ K̀o k̀pàati ité kékò nho cíètè, k̀eketé ke í ndake be terè kpeti. ²⁴ K̀e Esibiti tenkè k̀obe dammú sibií kukó ntaké ke bo pété menésàam̀e, ke yé kukó nkõme do í d̀ommè k̀éyã.

²⁵ Menie ndo naá mmeýi nkè d̀e mm̀ke yewe yèyiekè ndi.

Yecedakè píemmè Esibiti tenkè

²⁶ K̀e ti Yiè Kuyie nnáké M̀yisii ke d̀: K̀ote kénáké okpàati ke d̀: Ti Yiè nKuyie ntu, á yóu k̀e ku kó benitibèe k̀ote k̀e kù fié iwũ. ²⁷ K̀aà yete kù bo duó nkè yecedakèe píe nha tenkè kemou miéke. ²⁸ Yecedakè bo píe nkukó nkéyènni kéta a k̀pàaticíètè, a dieku a d̀u d̀e ǹe a d̀ú ñnkè ǹe a t̀mbè kó sicéi ǹe a k̀obe kpesi, ǹe b̀e pũ d̀e p̀éè ǹe b̀e ò piiku d̀e. ²⁹ Yecedakè bo ndekú a ñnkè ǹe a t̀mbè ñnkè ǹe a k̀obe ñnkè.

8 K̀e ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii ke d̀: Náké Anco k̀o youte o pàati ikó nnè sikondakesí ǹe yebire de bíkè, k̀e yecedakèe píe nhEsibiti kó ketenkè.

² K̀e Anco youte o ǹutè Esibiti kó ikó mbíékè, k̀e yecedakèe píe nhEsibiti tenkè. ³ K̀e benitinmbè múnke d̀d̀ mebotí, kédenneni yecedakè Esibiti. ⁴ K̀o k̀pàati yú M̀yisii ǹe Anco ke d̀: Bántènè di Yiè nKuyie nkè kù ti denne yecedakè mí nnè n k̀obe, k̀e n di yóu k̀e di k̀ote k̀e kù fié iwũ. ⁵ K̀e M̀yisii nnáké okpàati ke d̀: N náké a d̀ m bántè dìl m̀ǹǹni Kuyie nfi nnè a t̀mbè ǹe a k̀obe di k̀péi, k̀e yecedakèe yè dihei, kénkpaá kukó mmáa. ⁶ K̀o k̀pàati d̀: Nanke. K̀e M̀yisii d̀: N yiemmu ke bo kù bántè, k̀aà banté ke d̀o nhòmou í d̀onnè ti Yiè nKuyie. ⁷ Yecedakè yóó yemu fi nnè a t̀mbè ǹe a k̀obe di c̀éi, kénkpaá kukó mmáa.

⁸ M̀yisii ǹe Anco k̀e b̀e ité okpàati borè k̀e M̀yisii bántè ti Yiè nKuyie nke d̀ kùu deite yecedakè kù do tanné yè dihei. ⁹ K̀e ti Yiè nKuyie ndò M̀yisii kù beke ti k̀e yecedakèe kù sicéi miéke ǹe yetowaarè ǹe depaa. ¹⁰ K̀e b̀e yè tikú kécóu nyecúò yecúò, k̀e dihei dátinné kunú.

¹¹ K̀o k̀pàati yà yecedakè d̀èèè k̀o toò kpenke, k̀o yete M̀yisii ǹe Anco be kpeti, kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nhò nákém̀e.

Inaméi píemmè Esibiti tenkè

¹² K̀e ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii ke d̀: Náké Anco k̀o youte o pàati k̀epoté mutáá nkè m̀u naá nyinaméi Esibiti tenkè kemou.

¹³ K̀e b̀e yie nKuyie mbè náké ti, k̀e Anco youté o pàati k̀epoté mutáá nkè m̀u naá nyinaméi k̀epõnné benitibè ǹe iwũ, k̀e mutáá mmumou naá nyinaméi Esibiti tenkè kemou miéke. ¹⁴ K̀e benitinmbè múnke ndó kédenneni be kó inaméi k̀éyíéke, k̀e inaméi mpũ benitibè ǹe iwũ. ¹⁵ K̀e benitinmbèe nnáké okpàati ke d̀: Kuyie nkó tenùtè nte.

K̀o k̀pàati baa k̀pénkunnè o to k̀eyete M̀yisii ǹe Anco be kpeti.

Tidondonti píemmè Esibiti tenkè

¹⁶ K̀e ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii ke d̀: A naa yè dikũnweñni sèi késõnté okpàati ò yèti dìl m̀ǹǹni ke tati kukó, k̀aà ò náké ke d̀: Kuyie ntú a yóu ku k̀obe k̀e b̀e k̀ote k̀e kù fié iwũ. ¹⁷ K̀aà me nyete, kù bo denneni tidondonti yeiti, k̀e ti nda d̀mmu ǹe a t̀mbè ǹe a nitibè, ti bo píe nhEsibiti k̀obe kó sicéi, kédátinné ketenkè. ¹⁸ K̀e de kó tidondonti yènni, kù í yóó yie nkè ti mbo Kosenni, ku k̀obe ei, k̀aà banté kù b̀e bonèm̀e. ¹⁹ Kù bo nkánkè ku k̀obe k̀eyóu a k̀obe. D̀e naa yóó d̀d̀mu.

²⁰ K̀e ti Yiè nKuyie ndò kù béi ntì, k̀e tidondonti yeitii tanni kénsu k̀epie nhokpàati cíètè ǹe o t̀mbè kpesi ǹe Esibiti tenkè kemou miéke. ²¹ K̀e dihei cake k̀o k̀pàati yú M̀yisii ǹe Anco ke d̀: K̀otenè k̀éfíe nyiwũ Kuyie ndi tenkè miéke. ²² K̀e M̀yisii yete ke d̀: D̀e báa yie! Ti yóó fié ì wũ ti Yiè nKuyie nyi d̀o nhEsibiti k̀obe borè isõke nyi, k̀e ti ì feu k̀e b̀e ti yà b̀e yóó ti búttí yetãrè nye k̀eku. ²³ Ti yó mm̀ke kuce yewe yètàati ndi dikpàá miéke, k̀éfíe ti Yiè nKuyie nyiwũ kù yè d̀e ndommè. ²⁴ K̀o k̀pàati d̀: N yiemmu ke bo di yóu k̀e di k̀ote dikpàá k̀éfíe iwũ di Yiè nKuyie, di né báa d̀té, dí kù bántè n k̀péi. ²⁵ K̀e M̀yisii d̀: N yóó ité a borè kébántèmu ti Yiè nKuyie nkè kù naa denne tidondonti a cíètè ǹe a t̀mbè kpesi ǹe a nitibè kpesi. A né báa ti souté k̀eyete Isidayeribe bo k̀otemè k̀éfíe iwũ ti Yiè Kuyie.

²⁶ K̀e M̀yisii ité okpàati borè kébántè ti Yiè nKuyie.

²⁷ K̀e ti Yiè nKuyie ndò wè kù beke ti, kédenne tidondonti okpàati ǹe o t̀mbè ǹe o nitibè be c̀éi, kudondonkù makú í nkpaá bá kumáa. ²⁸ K̀o k̀pàati baa wète k̀k̀pénkunnè o to k̀eyete Isidayeribe bo yèm̀e.

Iwũ kumè

9 Memme k̀e ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii ke d̀: K̀ote okpàati cíètè kóò náké ke d̀: Ti Yiè nKuyie, tinti Ebedeebe ti tũ nkù tu á yóu tinti kù kó benitibè k̀e tí yè k̀e kù fié iwũ. ² K̀aà yete b̀e bo yèm̀e, k̀aà baa kpaá yetíri, ³ kù bo duó nkè muwũkúú ntanni mediè nkéku

a wũ: Sisí n̄ s̄mmarímúbè n̄ yòyóbè n̄ inààke n̄ ipe n̄ sibɔ́. ⁴ Ti Yiè nKuyie nyó nyému tínti Isidayeeribe ti kó iwũ kpéi mbá fèmafè báa kú.

⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̄: Nanke nwe n yóo d̄ɔ̀mè de kó tidieti Esibiti tenkè mieke.

⁶ Kè d̄e wenté kè ti Yiè nKuyie mme nd̄ɔ̀ kè Esibiti kɔ̀be kó iwũ kú, bá Isidayeeribe kɔ̀fe mafè í nku bá fèmáà. ⁷ Kòo kpààt̄i t̄ɔ̀ nkè b̄e s̄iéké kéns̄ ny-Isidayeeribe kó iwũ í ku bá fèmáà, kòo to baa nkpeñni, kòo yete Isidayeeribe bo yèmè.

Mekpàà mp̄irmè benitibè n̄ iwũ

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄yiisi n̄ Anɔ̀ ke d̄: Kouténè mutapéi, nkè M̄yiisii mù ùtòo kéínkè okpààti ìkè. ⁹ Kè mùu naá nkutãyukú kédátinné Esibiti tenkè kemɔ̀, kédari benitibè n̄ iwũ kénáa nyenúútè.

¹⁰ M̄yiisi n̄ Anɔ̀ kè b̄e kouté mutapéi nké̄kɔ̀te okpààti borè kè M̄yiisii mù ùtòo kéínkè okpààti ìkè kè mùu dátinné benitibè kénáa nyenúútè n̄ yemu. ¹¹ Esibiti kó benitin̄mbè í nna ke k̄ɔ̀te M̄yiisi borè ke yé yenuútè múnke do b̄e p̄irmè, yè p̄i mmèè botí betɔ̀bè. ¹² Kè ti Yiè nKuyie nkprénkunne okpààti to, kòo yete M̄yiisi n̄ Anɔ̀ be kpeti kéndòn̄nè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè M̄yiisi.

Yemátárè kùɔ̀mè benitibè

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄yiisi ke d̄: Á yè dikún-weñni sèi kénáké okpààti ke d̄: Ti Yiè nKuyie tínti Ebedeebe ti tũ nkù tu, á ti yóu, kè tí yè kè kù fié iwũ. ¹⁴ Kè d̄è í d̄ò mmemme kù bo da poté, f̄ɔ̀ nnè a t̄ɔ̀mbè n̄ a nitibè, kàa banté òmɔ̀ í bomè ketenkè ke kù m̄annè. ¹⁵ Kè kù do tú kù bo duɔ̀nní mumɔ̀mmú kè mù da ku f̄ɔ̀ nnè a kɔ̀be n̄ mie ndi do í kpaá bo ketenkè ìnkè. ¹⁶ Kù né da yóu kàa kpaá fòu, ke bo yà ku w̄erímú mmu kè b̄e déúkunne ku yetiri ketenkè ìnkè. ¹⁷ Kàa me mbaa d̄ó kemp̄i nku nitibè ke yetiri b̄e bo yèmè. ¹⁸ D̄è naa bo nkááké mie nkè kùu duɔ̀nní fetaafè n̄ yemátárè diyè, di mu nyí d̄è yà n̄ Esibiti bomè. ¹⁹ Á tanné a kó iwũ t̄ēc̄īt̄è n̄ d̄è kó dimàà tu a kpeɛ, iwũ ìl bo mbo dikpàà n̄ benitibè ke í nta t̄ēc̄īt̄è, yemátárè yè yóo d̄è bùstí kè d̄e kú.

²⁰ Kòo kpààti t̄ɔ̀mbè mab̄eɛ depe Kuyie nnáké ti, k̄etanné be wũ n̄ be t̄ɔ̀mbè de yiè. ²¹ B̄è s̄enkèr̄i de kó tináānti kè bemb̄e yóu be wũ n̄ b̄e kó bet̄ɔ̀mbè dikpàà.

²² Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄yiisi ke d̄: Youte a n̄ùtè kéínkè, kè yemátárè duoní Esibiti tenkè kemɔ̀ mieke, benitibè n̄ iwũ n̄ depaa ntidiiti ìnkè.

²³ Kè M̄yiisii youte o pààti tiwetí bíékè, kè ti Yiè nKuyie ndu kè fetaafè mmí nke péú kè yemátárè duoní Esibiti tenkè kemɔ̀ mieke. ²⁴ Esibiti kɔ̀be mu ndo í yà de kó fetaafè botí n̄ b̄e bomè, f̄è m̄i nke péú kè yemátárè duoní. ²⁵ Kè yemátárè bùstí benitibè n̄ iwũ kéku, kécake tidiiti n̄ detie. ²⁶ Kè Kosenni Isidayeeribe kó dikari dii màà nsoké. ²⁷ Kòo kpààti yú M̄yiisi n̄ Anɔ̀ ke d̄: Di mm̄n̄n̄ mí nnè n kɔ̀be ti cààr̄emu, di Yiè

nKuyie nku wenni. ²⁸ Bántènè ku, kè yemátárè n̄ itapie kè d̄e cómmú kè n di yóu kè dí yè.

²⁹ Kè M̄yiisi d̄: N yóo yeroomu dihei kéyoute n n̄u kébántè ti Yiè nKuyie, kè itapie n̄ yemátárè kè d̄e cómmú, kàa banté ku temè ketenkè. ³⁰ N né yému ke tú f̄ɔ̀ nnè a t̄ɔ̀mbè di mu nyí depe ti Yiè nKuyie.

³¹ D̄è do s̄̄ ntidiiti òtemu, kè tit̄̄nti p̄òr̄i, kè fetaafè mátárè d̄è poté. ³² Tidiniiti ti màà do yenté ke yé ti mu ndo ò òtemè.

³³ Kè M̄yiisii ítè okpààti borè, k̄eta dikpàà, kébántè ti Yiè nKuyie nkè itapie n̄ yemátárè kè d̄e cómmú, bá fetaafè t̄énke í nni.

³⁴ Kòo kpààti yà fetaafè n̄ yemátárè n̄ itapie d̄è d̄èmmè, kòo too w̄ète kékpenke wenwe n̄ o t̄ɔ̀mbè.

³⁵ Kòo baa n kpaá yetiri Isidayeeribe bo yèmè kéndòn̄nè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè M̄yiisi.

Fecofè tannimè Esibiti

10 Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄yiisi ke d̄: Kɔ̀te okpààti borè, m̄i kprénkunne o to n̄ o t̄ɔ̀mbè kpeye ke bo d̄ɔ̀ tidieti be cuokè. ² Kàa ti nàké a bí n̄ a yaàbí n d̄ɔ̀ d̄è Esibiti kɔ̀be n̄ n d̄ɔ̀ t̄i dieti be cuokè. Kè di nyé n t̄umè di Yiè nKuyie.

³ M̄yiisi n̄ Anɔ̀ kè b̄e kɔ̀te okpààti borè kóo nàké ke d̄: Ti Yiè nKuyie ntínti Ebedeebe ti tũ nkù tu, a yóo kék̄unne ã̄mm̄n̄n̄ amàa ku ìkè, kè ti yóu kè tí yè ke kù fié iwũ? ⁴ Kàa yete ti bo yèmè, kù bo duɔ̀nní fecofè nanke a tenkè. ⁵ Kè f̄è dátinné ketenkè bá kè t̄énke bá nfeí, f̄è bo cááké yemátárè s̄ùs̄ ndè, kécááké detie ndemɔ̀ kó tifã̄ti dikpàà. ⁶ F̄è bo píe nha c̄īt̄è n̄ a t̄ɔ̀mbè kpesi n̄ a nitibè kpesi. A cicebè n̄ a yaàribè b̄e mu nyí yà de kó kubotí n̄ b̄e bomè.

M̄yiisi béi mmemme kéítè okpààti c̄īt̄è kéyè. ⁷ Kòo kpààti t̄ɔ̀mbè ò nàké ke d̄: Oniti yiè nyóo yóu ã̄m̄n̄n̄ ò bo nti buɔ̀mmè meyei? Yóu be kè b̄e yè kéfié be Yiè nKuyie nyiwũ. A í wúo n̄Esibiti kɔ̀be deumàà!

⁸ Kè b̄e yúni M̄yiisi n̄ Anɔ̀ okpààti borè kòo b̄e nàké ke d̄: Kɔ̀tenè kéfié iwũ di Yiè nKuyie. ã̄m̄be k̄ori? ⁹ Kè M̄yiisi d̄: Ti k̄ori timɔ̀ ndi. Ibí n̄ bekótibè benitidaabè n̄ benitipòbè n̄ ti nàake n̄ ti pe n̄ ti b̄ɔ̀. Ti Yiè nKuyie mbanni ndi. ¹⁰ Kòo kpààti d̄: Di yèmmè d̄o m bo di yóumu kè di kɔ̀te dimɔ̀, di pobè n̄ di bíàà? M báa d̄è d̄ɔ̀! N yému ke d̄o ndi d̄ó tí í wenni. ¹¹ Biti! M báa di yóu. Kɔ̀tenè díndi benitidaabè màà kéfié iwũ di Yiè nKuyie di do me nyè.

Kè b̄e b̄e b̄eti okpààti c̄īt̄è.

¹² Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄yiisi ke d̄: Youte a n̄ùtè Esibiti ìnkè, kè fecofè k̄tení kécááké yemátárè s̄ùs̄ ndè.

¹³ Kè M̄yiisii youte kupààti Esibiti tenkè ìnkè, kè diyè yièni k̄è bíékè kó kuyaakù ntúú nke fuuti, kényiè nke fuuti kè d̄è nyóo wenté kè kù t̄oní fecofè dihei. ¹⁴ Kè f̄è tanní Esibiti tenkè kéns̄, kédátinné Esibiti tent̄á̄ mmumɔ̀ mieke. B̄e mu nyí yà fe kóo botí Esibiti, fe kóo botí me nyí kpaá bo buoté. ¹⁵ Kè fecofè dátinné ketenkè kemɔ̀, kè d̄e bitoo, kè f̄è cááké tidiiti n̄ yete-be yemátárè do s̄ùs̄ ndè. Timúti n̄ tifã̄ti d̄è t̄énke í nkpaá Esibiti tenkè kemɔ̀ mieke.

¹⁶ Kòo kpààtìi yú Mɔ̀yìisi nè Anɔ̀ɔ̀ ke d̀̀: N yeténè di Yiè nKuyie nku, ke di yeténè di móm̄m̄mbɛ. ¹⁷ Di w̄̀tɛ̀ kɛ̀ n c̄̀í̄̄̀ n yei nkébántè di Yiè nKuyie nkè kùu fũũ mmeyei ns̄̀immè miɛ.

¹⁸ Kè Mɔ̀yìisii íté okpààtì borè, kébántè ti Yiè nKuyie. ¹⁹ Kè kùu duś nkè diyìè yìèní kèè bíékè kó kuyaakùu fute kétúóté fecofe kètannè tipèntì kóo dà̀mèèrì, bá fèmafè í nkpaá Esibiti temp̄̀ nkumɔ̀u miɛke. ²⁰ Kè ti Yiè nKuyie nkprénkùnne okpààtì to, kòo yete Isidayɛeribe bo yèmè.

Dibiinnì tannímè Esibiti

²¹ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yìisi ke d̀̀: Youte a ǹ̀ùtè kè dibiinnì tannì Esibiti tenkè kemɔ̀u miɛke kéncc̄̀è̀ kè d̀̀ nhonitì bo na kè di kàáké.

²² Kè Mɔ̀yìisii youte o ǹ̀ùtè kè dibiinnì dierii tannì Esibiti tenkè kemɔ̀u miɛke kém̄m̄m̄ke yewe yè̀t̄ããti. ²³ Òm̄ɔ̀u t̄̀énke í nwúo nhotù, òm̄ɔ̀u í nyitè o kà̀rì, kè kuwenniku né mbo Isidayɛeribe kó dikarì. ²⁴ Kòo kpààtìi yú Mɔ̀yìisi kòo náké ke d̀̀: Di bo na kékɔ̀te dimɔ̀u, di pobè nè di bí kèffé iwũ̀ di Yiè nKuyie. Di wũ̀ ìl màà yó nkpaá die.

²⁵ Kè Mɔ̀yìisi d̀̀: F̄̀s̄̀ yóo ti duś nti yóo fíé ìl wũ̀ ti Yiè nKuyie nnè ti yóo kù p̄̀ ì kétuɔ̀. ²⁶ Ti yóo ntɔ̀mu ti wũ̀ imɔ̀u, fèmafè í yóo nkpaá, ìl miɛke nke, ti yóo t̄̀ããtémè kèffé ti Yiè nKuyie. Ti me nyí ȳ̀ ti yóo t̄̀ããtè ì, ti yóo ke ntɔ̀ke kè ì yà.

²⁷ Kè ti Yiè nKuyie nkprénkùnne okpààtì to, kòo yete bè bo yèmè, ²⁸ kèbéi nke d̀̀: Ítè m borè, kàa w̄̀tɛ̀nì d̄̀ii yìè a kumu. ²⁹ Kè Mɔ̀yìisi d̀̀: A béi ntì tihtì, n t̄̀énke í w̄̀tɛ̀-ínì a borè.

Kuyie nnákémè bèè tu Mpo bè yóo kúmè

11 De m̀̀nnì kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yìisi ke d̀̀: M bo yíé kèpoté mes̄̀omme okpààtì nè o kɔ̀be kè bè di yóo kè dí yè, bè yóo di betimu kè dí yè. ² Náké bá wèè nitid̀̀, bá wèè nitipòkù kòo m̄̀ɔ̀ o c̄̀ɛ̀p̄̀et̄̀it̄̀ɔ̀ yɛ̀s̄̀ɔ̀ɔ̀bɔ̀ nè timátì p̄̀ítì kpeye.

³ Kè ti Yiè nKuyie nduś nkè Esibiti kɔ̀beɛ d̄̀ɔ̀ Isidayɛeribe mes̄̀à. Okpààtì t̄̀mbè nè benitibè bɛm̄ɔ̀u Esibiti tenkè miɛke kè bè ndé Mɔ̀yìisi.

⁴ Kè Mɔ̀yìisii náké okpààtì ke d̀̀: Ti Yiè nKuyie ntu kù bo tannì Esibiti keyènkè cuokè, ⁵ kékua bèè tu Mpo bɛm̄ɔ̀u Esibiti tenkè miɛke, kékua nè a kóo Po, wèè yóo da c̄̀uté tikpàtì, kèntɔ̀ kétuɔ̀kenè kunitipodaakù kùu te mun̄̀ammù ku kóo po nè iwũ̀ idaaì imɔ̀u ìl tu iketiyei.

⁶ Yekúdabùò mbo dátinnè Esibiti tenkè kemɔ̀u miɛke, ye kóo botí mu nyí ànné, ye me nyí kpaá bo ànné.

⁷ Isidayɛeribe kó dikarì náke bè báá keè t̄̀m̄ɔ̀tè oomè onitì yoo fè̄fè. Kè di bantè ti Yiè nKuyie nc̄̀anninkomè Esibiti kɔ̀be nè Isidayɛeribe. ⁸ De m̀̀nnì a t̄̀mbè bo k̄̀tɛ̀nì kénínkù n yìkè ke d̀̀: Yè, f̄̀ nnè a kɔ̀be. Kè n ye.

Mɔ̀yìisi béi mem̄̀me kèyènnè kemieke diekè okpààtì c̄̀í̄̄̀tè.

⁹ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yìisi ke d̀̀: Kè n yí d̀̀ tidietì Esibiti tenkè, okpààtì í yóo di yóo kè dí yè.

¹⁰ Mɔ̀yìisi nè Anɔ̀ɔ̀ bè do d̀̀̀mu tidietì p̄̀eu okpààtì ìkè, kè ti Yiè nKuyie nnè kprénkùnne okpààtì to kòo yete bè bo yèmè.

Bè baámmè diyentébanni

12 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yìisi nè Anɔ̀ɔ̀ Esibiti tenkè miɛke ke d̀̀: ² We nt̄̀ankù wèè yó ntú di borè dibenni kóo t̄̀ankù ketiwè. ³ Á náké Isidayɛeribe, we nt̄̀ankù kó diyìè píinnì bá t̄̀è c̄̀í̄̄̀tè t̄̀è t̄̀ããtè fepièfè. ⁴ Kè t̄̀c̄̀í̄̄̀tè matè k̄̀n̄̀n̄̀ ke í yóo na kécááké te kó fepièfè kédeè, t̄̀è yà t̄̀c̄̀ɛ̀p̄̀et̄̀it̄̀ɔ̀bè kè bèè w̄̀nné kèyà bè mà̀mè ke bo na kè fè c̄̀àáké kédeè. ⁵ De kó fepièfè yó ntú fèè kpa f̄̀n̄̀fe kuyènkù kèntú fedaafè, kém̄m̄m̄ke dibenni dimáà. Dè ntú fepièfè yoo t̄̀buɔ̀tè. ⁶ Dí nfè wèi ke d̀̀ yewe t̄̀p̄̀ítè nè yè̀nà. De yìè ndi bá t̄̀è c̄̀í̄̄̀tè yóo kuòmè te kɔ̀fe dihúrikèp̄̀annì m̀̀nnì. ⁷ Kè bèè níété meȳ̀i ndibòrì tip̄̀itì tidé nè dibòrì ìnkè. ⁸ Kè bèè p̄̀unnè de kó imaa nké ì c̄̀àáké keyènkè nè p̄̀èèbè bèè í kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti nè tikũnf̄̀ã̀tì tiiti. ⁹ Ì bá nkpaá ke be nkè dí ì c̄̀àáké, di me mbáá ì bè̀n̄̀é, dí ì p̄̀unnè imɔ̀u, diyuu nè itààke nè tinauti. ¹⁰ Dí báá c̄̀àáké késús ndèmarè. Kè dèè kpaá kè dè wenté dí dè c̄̀u. ¹¹ Dí nfè c̄̀àá nke yi di naàkũ̀ nke ní di neùtì ke t̄̀ɔ̀ di p̄̀àtì, kè nfè c̄̀àá nke d̄̀ mec̄̀ã. Diyentébanni ndi.

¹² De kó keyènkè m bo fité ketenkè kemɔ̀u kékua bèè tu Mpo Esibiti miɛke nè iwũ̀ idaaì iketiyei. M̄̀i tu di Yiè nKuyie. ¹³ Di niéké mèè ȳ̀i ndi bòrè, mèè yó nte kè m p̄̀èè̀tè di c̄̀ī̄̀ kékua Esibiti bèè tu Mpo kè di yóo.

¹⁴ Di yó mbaàmmu de kó diyìè ke denninì n kpréi ns̄̀ã̀, ikuś nyi n di duś nyi kè ì yó mbo.

Isidayɛeri yó mbaàmmè p̄̀èè wèè í kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti p̄̀èè de kó dibanni

¹⁵ Yewe yèyiekè miɛke di bá nyo mp̄̀èè wèè kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti p̄̀èè, diyìè ketiri yìè dí mù dè̀nne di c̄̀ī̄̀, yewe yèyiekè yenyɛ miɛke. Kè wèè c̄̀àáké p̄̀èè wèè kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti p̄̀èè bèè ò dè̀nne Isidayɛeribe cuokè. ¹⁶ De kóo t̄̀ankù yìè ketiri nè diyìènnì di ní tí nkébaá ndibanni, di báá pí mm̄ut̄̀mm̄u mamù de kó yewe kè dè í tú di bo b̄̀nnémè mudii.

¹⁷ Di yó mbaà nde kó dibanni ke denninì n di dè̀nne d̄̀ii yìè ndi Esibiti tenkè. De kó ikuś yó mbomu s̄̀ã̀ kè di nyi d̀̀̀rì. ¹⁸ De kóo t̄̀ankù diyìè t̄̀p̄̀ítè nè dinaanni yìè kuyuoku kétuɔ̀kenè sip̄̀isidè nè dimáà yìè kuyuoku, di bo nc̄̀áá mp̄̀èèbè bèè í kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti b̄̀m- b̄̀. ¹⁹ De kó yewe yèyiekè miɛke mutie mùu ò nte kè p̄̀èè múútì mù bá mbo di c̄̀ī̄̀. De kó yewe miɛke wèè bo c̄̀àáké p̄̀èè wèè kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti bèè ò dè̀nne Isidayɛeribe cuokè, bá kòò tu op̄̀̀ yoo Isidayɛeri. ²⁰ Bá kè di bo kèè bíékè di bá nc̄̀áá mp̄̀èèbè bèè kɔ̀ɔ̀renè mutie mùu muuti de kó yewe.

²¹ Kè Mɔ̀yìisii yú Isidayɛeribe kó bekótibè kè bè nàké ke d̀̀: Kònnè k̄̀p̄̀immù ipe yoo sibɔ̀ bá t̄̀è c̄̀í̄̄̀tè, kèffé diyentébanni. ²² Dí waá is̄̀ɔ̀p̄̀ kó tifã̀tì k̄̀p̄̀ɔ̀tè meȳ̀i ndinaabuu miɛke k̄̀n̄̀ítè dibòrì tip̄̀itì tidé nè dibòrì ìnkè. Òm̄ɔ̀u báá yè ditowaà kè dè yàa wenténè. ²³ Di Yiè nKuyie ntatinímu keyènkè ke bo ku Esibiti kɔ̀be, kè kù

yà meyî ndibòri kù báá yóu kòo kùtîi ta di cĕî. ²⁴ Di yó ndòwrimu de kó ikuú sáá nè di yaábíó. ²⁵ Kè di ta ketenkè di Yiè nKuyie nyĕ nkù yóó di duú nkè, dí ndòwri de kó ikuú. ²⁶ Kè di bí di beke ke tú, ŋnyi kuú nyi di dòwrimè? ²⁷ Di dò: Ti dòwri diyentébbanni kó ikuú nyi ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri, kù do pĕĕtémè ti cĕî kékuo Esibiti kòbe ké ti yóu.

De m̀nni kè Isidayeeribe sĭnnòw kéninkú, ²⁸ kéíté kékúú mbe cĕî kédòw Kuyie ndo nàké ti M̀yiisi nè Anw.

Kuyie nkùwè Esibiti bèè tu Mpo

²⁹ Keyènkè cuokè kè ti Yiè nKuyie nkòtení kékuo bèè tu Mpo Esibiti tenkè mieke, kékuo okpàtì kóo po, wèè do yóó ò còuté tikpàti kénto kétuokènè kudaakù kùù bo dikpetíntou ku kóo po nè iwũ idaaí iketiýi. ³⁰ Okpàtì nè o tũmbè nè o nitibè kè bèe ente keyènkè kénkuò nhEsibiti yekúdabùò, ke yĕ tĕcĭtè matè do í sokémè tĕĕ kou í ku. ³¹ Kòo kpàtìi yú M̀yiisi nè Anw de kó keyènkè ké bè nàké ke dò: Díndi nè di kòbe yènnè n kòbe cuokè, kòtenè kéfié iwũ di Yiè nKuyie kéndònnè di béimmè. ³² Túóténè di wũ imòu kényè kéndònnè di béimmè. Di bántè Kuyie nkè kù n dòw mesàà.

³³ Kè Esibiti kòbe íkuú nke tú, ti yóó kú timòu ndi, kémpéinko Isidayeeribe ke tú: Yènnè mecā. ³⁴ Kè bèè túóté tipĕĕcootì tìi í mùútì nè yebò kéditinne kĕtò.

³⁵ Kè bèè dòw M̀yiisi bè nàké ti kémúóké Esibiti kòbe yewawò nè timátì péítì kpeye nè tiyàtì. ³⁶ Kè ti Yiè nKuyie ndòw Isidayeeribe mesàà, kè Esibitii kòbe mbè pā mbè m̀ú dè. Mèmmè kè Isidayeeribe tò Esibiti kòbe kperè kényènnè.

Isidayeeribe yèmmè Esibiti

³⁷ Kè Isidayeeribe íté Dammusesi kékwete Sukoti, bè do bo ntùòke benitibè sikoupiókòusikuú (600000). Bè í nkàa mbenitipòbè nè ibí. ³⁸ Kè sĭntíke kòbe mabè mbè neínè nè iwũ péu nè ipe nè inààke. ³⁹ Kè bèe p̀nné pĕĕbè bèè í kòwrenè mutie mùù muuti, ké yĕ bè do bè bètimè Esibiti, kè bè nyeti mecā, mbè í nto tidiiiti mati.

⁴⁰ Isidayeeribe do bo Esibiti ke dò yebie sikòusinàà nè sipísitāti (430) ndi, ⁴¹ kényè be naàmuntì tũ ntũ mmèè botí titòbè. Bè do yè yebie nsikòusinàà nè sipísitāti kperì kó diyie sònni ndi. ⁴² De kó diyie kó keyènkè bè yó nkè baàmmu sáá ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri, kù bè deeté kèè yènkè nke Esibiti tenkè.

Diyentébbanni kó ikuú

⁴³ Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yiisi nè Anw ke dò: Nte diyentébbanni kó ikuú:

Opòò m̀ú báá di de kó mudii.

⁴⁴ Kè kudaakù bo bè donté kù, dí kù cānté kè kùu di de kó mudii.

⁴⁵ Opòò nè otònti bè báá mù di.

⁴⁶ De kó imaa ndi yóó ò càáké kudieku mieke nke, di báá ò yènnè ditowaà, di me mbáá kéété dikũ mari.

⁴⁷ Isidayeeribe bemòu beé yó mbaà nde kó dibanni.

⁴⁸ Kòo pòò m̀ú dó kébaá nde kó dibanni kédéúkunne mí ndi Yiè nKuyie nyètiri, wèè cāmmú o cĕtè benitidaabè bemòu. Mèmmè ò bo namè ké ndi kòkénè, kòò í cānté ò báá di de kó mudii.

⁴⁹ De kó ikuú yó mbo díndi Isidayeeribe di kpéi nke nè bepòòbè bèè bo di cuokè.

⁵⁰ Kè Isidayeeribe dòw M̀yiisi nè Anw bè nàké ti weti weti. ⁵¹ De kó diyie ndi ti Yiè nKuyie mbè dènnemè, ké bè tũnne be naú be naú, bè dò nkéndòmmè.

Kuyie nyĕmmè bèè cānné bèè tu Mpo ku kpéi

13 Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yiisi ke dò: ² Dí nni nduò mbèè tu Mpo nè iwũ ketiýi, dè tu n kperè nde.

³ Kè M̀yiisii náké benitibè ke dò: Dí ndenniní diyie dii nkpeí, di yè di Esibiti. Di do kè tu tidaatì nti, kè ti Yiè nKuyie ndi dènnení nè ku kó muwĕrímú. Kè di baà nde kó dibanni di bá nyo mpĕĕbè bèè kòwrenè mutie mùù muuti. ⁴ Di yèmu nyie nhEsibiti mudidèi kóo tãnkù. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nti tanné kù do yĕ nkù yóó duú nkèè tenkè ti yembè, menaamiè nnè mecekùò ndè pũ ndè, Kannahā botí kòbe borè, Itiibe nè Am̄riibe nè Efiiibe nè Sebusiibe. Dí mbaà nde kó dibanni bá dii benni de kóo tãnkù Kuyie nkpeí. ⁶ Yewe yĕyiekè mieke dí ncáá mpĕĕbè bèè í kòwrenè mutie mùù muuti diyiénni yie kébaá ndiyentébbanni. ⁷ De kó yewe yĕyiekè mieke di bá ncáá pĕĕbè bèè kòwrenè mutie mùù muuti, de kóo pĕĕ me mbá mbo di cĕî mieke, de kó mutie me mbá mbo dihei dimòu. ⁸ De kó diyie di nnáa ndi bí ke tú: Ti baà nde kó dibanni ti Yiè nKuyie nti dòw dè kpéi nke ti yeti dii m̀nni Esibiti. ⁹ De kó dibanni yó ndò ndibenkèri ndi di kpéi, kè dí di dòw mecannimè ké mmè ũ di nòu ke mè íri di tĭi, kè mè di denniní di Yiè nKuyie nkó ikuú kùu di dènnè Esibiti nè ku wĕrímú. ¹⁰ Bá dii benni di níi dòw de kó ikuú de kó dimònni.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nti tanné Kannahā tenkè kù dò yĕ nkù yóó duú nkè ti yembè nè tinti. ¹² Tí nkù duú mbèè tu Mpo nè iwũ daaí ketiýi, kuú dè te. ¹³ Disāmmarimbii didaari ketiri di níi di cèete nè dipebii. Kàa me nyí yóó di cèete, a pité di fĭnii kékuo, ke níi kù donténè bèè tu Mpo. ¹⁴ Kè ti bí ti beke ke tú de kó medòwrimè tu ba? Ti dò: Kuyie nti dènnè dii yie ndi Esibiti nè ku wĕrímú ti do tú dè tidaatì. ¹⁵ Okpàtì wèè do kpénkùnne o to kényete ti bo yèmmè kè ti Yiè nKuyie nkuo Esibiti kòbe bèè tu Mpo nè iwũ ketiýi. Dèè kpéi nte kè ti kù duú nyiwũ ketiýi ke ō kù donténè bèè tu Mpo. ¹⁶ De kó ikuú yó ntũ dibenkèri ndi di kpéi, kè di ò dòw mecannimè kéú di nòu ke ò íri di tĭi nkè ò ndi denniní ti Yiè nKuyie ndi dènnemè Esibiti nè ku kó muwĕrímú.

Kuyie nduómmè kè ku kòbe kónté tipènti kóo dàmmèri

¹⁷ Okpàtì yóu dii m̀nni Isidayeeribe kè bèe yè, kè Kuyie nyí nyóu kè bèe yè Fidisitĕĕbe tenkè kó kuce kùu tóké, bè yàa bo yote mudoò kéwĕte Esibiti. ¹⁸ Kè kùu duú nkè bèe kónté dikpàà kéwetinné tipènti kóo dàmmèri. Isidayeeribe do yeti Esibiti tenkè ke tũ mbe naú be naú nyi, bè dò nkéndòmmè. ¹⁹ Kè M̀yiisii túóté

Sosefu kúǎ ke yé ò do duómmè kè Isidayeeri bíí yú Kuyie nyètìrì, kòò dò: Kuyie nyóó di dennemu die, kè di yetì dí ntò n kúǎ.

²⁰ Kè bèe íté Sukoti kékari Etammu dikpàà nùù. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nní mbè ni, ke níí ndò ndiwetirì kuyie mmònni, kéndò ndihāātinni keyènkè. Kè bèe na kénkérì keyènkè nè kuyie. ²² De kó diwetirì do ǎǎ í nyité be ìkè kuyie mmònni, keyènkè dihāātinni me mbáá íté.

Esibiti kóo kpààti tǔnnemè Isidayeeri

14 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mǎyiisi ke dò: ² Náké Isidayeeri kè dí kónté kébáté Pi-Aidoti, Mikidodi nè dàmmèèrì de cuokè. Di yóó de mbáté, kénco Baari-Sefǎǎ, kéntókéne dàmmèèrì. ³ Okpààti yèmmè yó ndò ndi fetimu dikpàà cuokè. ⁴ Kè n kpénkúnne o to, kòò di tǔnne kè nh ò kùò nè o āǎpòmbè kédéúkúnne n yetìrì, kè Esibiti kòbe banté mǐ tumè di Yiè nKuyie.

Meǎmmè kè Isidayeeri dò Kuyie mbéí ntì. ⁵ Kè benitibèe náké okpààti ke dò: Isidayeeri cokému, kòò yèmmèe ceete, wenwe nè o tǔmbè, kè bè dò: Ti dòò ba ke yóu kè bè yè, ke yóu mutǎmmú. ⁶ Kòò kpààtì tǔntè o kpàrisǎntè kébáátí nè o āǎpòmbè, ⁷ kétúóté Esibiti kó sikpàriséí simǎu sǐi kpehni kè sǐ mbo sikǎu sikúò (600), bá tèe kpàrisǎntè nè te deèbè. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie nképénkúnne o to, kòò bè tǔnne. Isidayeeri do í yé disòri. ⁹ Okpààti nè o āǎpòmbè nè sikpàriséí nè si deèbè kè bèe bè tǔnne kè bè nǐnte Pi-Aidoti také kè bè co Baadi-Sefǎǎ, kéntókéne dàmmèèrì.

¹⁰ Kè Isidayeeri wénté kè bè yà, ke sǎ nhokpààti autóo, kè kufǎwáá mbè auté kè bè nkuò nke yu ti Yiè nKuyie, ¹¹ kénáké Mǎyiisi ke dò: Ifǎti í bo Esibitáà? Dè dòmmè kàa ti dènnení Esibiti kè ti bo kú dikpàà mieke. ¹² Ti sòò da nàkému ti kpaá bo dii mònni Esibiti ke dò: A ti yóu ti bo mpímmè Esibiti kó mutǎmmú, dè tǔñè ti bo kúmè dikpàà dii mmieke. ¹³ Kè Mǎyiisi dò: Di bá nyǎkù, yíne só kèyà Kuyie nyóó di deeténemè Esibiti kòbe di me nwóó mbè, di ténke í yóó bè yà diyie mari bitì! ¹⁴ Ndònnè béu! Ti Yiè nKuyie nkuò yóó kpa ndi kpéí.

Kuyie nkeutémè kuce dàmmèèrì mieke

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mǎyiisi ke dò: Dè yíme kàa n yu? Náké Isidayeeri kè bèe kété. ¹⁶ Youte a pààti dàmmèèrì ìnkè kè menie nkéété, kè bèe na dekperè késénté. ¹⁷ N yóó kpénkúnne Esibiti kòbe to, kè bè di tǔnne, kè n kuo okpààti nè o āǎpòmbè nè o naaséí nè si deèbè kédéúkúnne n yetìrì. ¹⁸ M bo kuo mèè botí okpààti nè o āǎpòmbè nè o kpàriséí nè si deèbè bo nte kè Esibiti kòbe banté mǐ tumè di Yiè nKuyie.

¹⁹ Kuyie ntònni dii ni Isidayeeri kè dii íté be ìkè ketúnne be fǎnkúò. Kè diwetirì dii ni be ìkè kè dii íté ketúnne bè fǎnkúò, ²⁰ késooté Esibiti kòbe nè Isidayeeri be cuokè, kéntú dibiinni Esibiti kòbe bíékè, ke tú kuwenniku Isidayeeri bíékè. Bè í ntóónnè betòbè keyènkè kemǎu.

²¹ Kè Mǎyiisi youte o nòtè dàmmèèrì ìnkè, kè ti Yiè nKuyie nduonni diyie yiení kèè bíékè kó kuyaakù, kè kù

nyie nke fuuti, kékéété menie. ²² Kè mèe kpénné tipítì tìdé kéndò nyiduotí, kè Isidayeeri na dekperè késénté bá be naacèi í mbùúté. ²³ Kè Esibiti kòbe bè tǔnne nè okpààti nè o kpàriséí nè si deèbè, kèta dàmmèèrì cuokè.

²⁴ Kukúnwentóo mònni kè ti Yiè nKuyie nwénténi dihāātinni nè diwetirì mieke kèyà Esibiti kòbe kó fehāǎpònnafe, kè bè bǎnté dikonkònni. ²⁵ Kè be kpàriséí cake kè bèe yíéke mucèmmu, ke dò: Tí cokénè, be Yiè nKuyie nkuò bè kòmmú ke ti kpànnè.

²⁶ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mǎyiisi ke dò: Youte a nòtè dàmmèèrì ìnkè kè menie nwéte kédátinné Esibiti kòbe nè be kpàriséí nè si deèbè.

²⁷ Kè Mǎyiisi youte o nòtè dàmmèèrì ìnkè kukúnwentóo mònni kè menie nwétení mè do dòmmè, kè Esibiti kòbe mè yà kécokù kè ti Yiè nKuyie nduó nkè mèe bè pǎnténè. ²⁸ Kè menie dátinné sikpàriséí nè si deèbè nè okpààti āǎpòmbè bèe tǔ nyIsidayeeri, bá òmǎu í nyenté bá omáà. ²⁹ Menie ndo kpéhné kéndò nyiduotí nyi, kubakù yóu nè kucǎnku, kè Isidayeeri na dekperè késénté.

³⁰ De yie ndi ti Yiè nKuyie ndeeténemè Isidayeeri Esibiti kòbe kè Isidayeeri yà Esibiti kòbe kumè dàmmèèrì nùù, ³¹ kèyà ti Yiè nKuyie nkpehnimè ke kùò Esibiti kòbe kè kù yòte, kèyie nku kpeti nè ku kóo tǎnti Mǎyiisi kpeti.

Mǎyiisi kó feyènfè

15 Mǎyiisi nè Isidayeeri kè bèe denté feyènfè fie nkésǎntenè ti Yiè nKuyie nke dò:

M bo ndiè nke sǎntí ti Yiè nKuyie, kù benkemè ku wǎrímú deumè, ke diu ntesǎntè nè te deèti kè dè pǎnté dàmmèèrì mieke.

² Ti Yiè nKuyie nkuò tu n wǎrímú n yó ndiè nke ku nsántí, kuò n deeté, kuò n te, n yó nku ndonti, n cice do ku ntù, n yó ndéúkúnko kuò yetìrì.

³ Ti Yiè nKuyie ntú okpàri nwe, ke sǎnnè o yetìrì.

⁴ Kuò diu nhokpààti kpàriséí nè o āǎpòmbè dàmmèèrì mieke

kuò duó nkè iwéi yembè pǎnté tipènti kóo dàmmèèrì mieke.

⁵ Kè dàmmèèrì fùǎ kó menie mbè dátinné, kè bè diu ke cútóo ditári kǎme.

⁶ Ti Yiè nKuyie nha kpehnimu, Ti Yiè nKuyie nfǎǎ kékíi a dootitòbè.

⁷ A kó tikpeti tii te kàa na a dootitòbè, kàa mieke kó muhǎá mbè cúté timúkpeti kǎme.

⁸ Kuyie fǎǎ wei kè menie nkpehné kè yenéffínfirè naá nyiduotí, ke còmmú ke ténke í pǎǎ.

⁹ Ti dootitòbè do náámmu ke tú:

Ti bo bè tǔnne kè bè nǐnte, kéfeke be kperè, kédi kénsànnè.

Ti bo kpatè ti se kè bè kùò bemǎu.

¹⁰ Kuyie nkàa wei kè dàmmèèrì bè dátinné, kè bè diu ke cútóo dibieriminni kǎme

menékperímè cuokè.
 11 We mbo ke da dònne fí nti Yiè nKuyie? Ke dò mpáíí, ke kpa meyei nke kpeñni, ke dɔɔri tidieti kè bè ò dé. Fɔ́ɔ́ nɔ nke dɔɔri tidieti.
 12 Kuyie nfɔ́ɔ́ yòute a nòutè mèmàà kè ketenkè bè maánko.
 13 Nè a kó mesàà nke niité a nìtibè a donté bè nè a wèrímú, ke bè kòrinè a tenkè sààkè.
 14 Kè benitibè ti kèè kè bè kɔ́nti au, kè Fidisitèèbe kɔ́mbùòti duò.
 15 Kè Edɔmmu kó bekpààtibè yìèkù, kè kufɔwàá mpí Mɔabu kó bekpààtibè, kè Kannahāā kɔbe kɔ́nti yārike.
 16 Kufɔwàá ndiekù nè kukɔ́mbòdorí kè dè bè auté. A nòutè kpeñnimu teè te kè dè bè kpeí, ke bè dò nkáré, ke kémúnè a nìtibè bo pèèté, a nìtibè a donté bè.
 17 Kàa bè kòrinè a tāri ínkè, ke bo bè kànnè a ā dè. Ti Yiè nKuyie nfɔ́ɔ́ tunte dikari a yó mborè, nè a nòutè nte a maámè a cíètè.
 18 Ti Yiè nKuyie nfɔ́ɔ́ yó ntú okpààti sáá.
 19 Okpààti sēí nè o kparisēí nè si dèèbè dè diu dii mɔ́nni menie, kè ti Yiè nKuyie nduó nkè dèe pɔ́nté, kè Isidayeeribe bie sénté bá be naàcèi í bùúté.
 20 Kè Midiyammu, Anɔɔ tāú Kuyie mpānānānti náanò tóuté dibari kè Isidayeeribe kó benitipòbè beɔɔu ò tūnne, kòo mbie nkè bè au.
 21 Kòò diè nke tú:
 Nsāntínè ti Yiè nKuyie kù benkemè ku wèrímú deumè, ke duó nkè tesāntè diu nè tè dèèti kè dè pɔ́nté dàméèri mieke.

ISIDAYEERIBE DO KÉRÍMÈ DIKPÁÀ TEDJNTÈ MIEKE

Isidayeeribe yàmè menétiime

22 Kè Mɔyisii bè íi ntipènti kóo dàméèri kè bèe kété kénwetí dikpáà diari Suudi, kémɔke yewe yètàāti bá bè í pèté menie, 23 kétuɔke Maara kényà menie mbè í nna ke mè yā, ke yé mè tiimè. Me tiiku kpéi nte kè bè mè tu Maara. 24 Kè benitibè nkpannè Mɔyisii ke tú: Ti yóó yā ba? 25 Kè Mɔyisii kuɔnnè ti Yiè nKuyie, kè kùu ò benke kudɔú makù, kòo kù mèù nkè mèe narike.
 Kè ti Yiè nKuyie mbè duó nyikuó kébenke bè yó ndɔɔrimè. Deñde Kuyie mbè yàákémè, 26 kè bè nàké ke dɔ: Kè di kémú mí ndi Yiè nKuyie n kpeti, ke dɔɔri n dómè, ke kémú n di náá nti, ke dɔɔri n kuó yémè, m báá di bɔnté mumɔmmú m bɔnté mù Esibiti kɔbe. Mî tu di Yiè nKuyie nkùu di miekunko.
 27 Kè bèe tuɔke dibòri mari bè tu di Edimmu kè sibií dè bo tepítè nè sidésí nè depuonne sipisiyiekè kè bèe dè baté kéntókénè menie.

Kuyie mbè duómme mánni nè yepèpèrè

16 Kè Isidayeeribe ité beɔɔu Edimmu kétuɔke Sin-ni kó dikpáà, Edimmu nè Sinaii de cuokè, otānkù dèriwè diyie tepítè nè dinummuri nè bè yèmè Esibiti.
 2 Kè Isidayeeribe nkpannè Mɔyisii nè Anɔɔ ke tú: 3 Dè yíme kè ti Yiè nKuyie nýí ti kùu Esibiti tenkè, ti do ò nkari dè kè simankúmbóó ííkú kè ti yo nke sannè? Kè di ti tɔní die ndikpáà dii mmieke kè ti bo kú timɔu nè dikònni?
 4 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ke dɔ: M bo cúũnko kéínkè kó mudii, bá wè ò níí yè kékou ò yóo na kédimè de kó diyie. Mémme n yóo di yáákémè kényà kè di yie n náanò. 5 Diyie kuɔnni yie, di níí yóo bénné kè dè mmānnè di òó bénné mēmme kuce mèdémè.
 6 Mɔyisii nè Anɔɔ kè bèe náké Isidayeeribe ke dɔ: Kuyoku kuù ndi bo banté ti Yiè nKuyie nkùu di dènenimè Esibiti tenkè. 7 Nanke dikúnweñni kényà ti Yiè nKuyie nkó tikpeti, kù kèemu di kù kpānnè. Ti tú òmbe kè di ti kpānnè? 8 Kè Mɔyisii dɔ: Kuyoku kuù nti Yiè nKuyie nyóo di duómme imaa nkè di cááké, nanke dikúnweñni kè kù di duó mmudii kè di di kénsānnè. Kù kèemu di kù kpānnè. Ti tú òmbe kè di ti kpānnè? Di kpānnè Kuyie nku.
 9 Kè Mɔyisii náké Anɔɔ ke dɔ: Náké Isidayeeribe beɔɔu kè bèe tóónni Kuyie mborè, kù kèemu bè kù kpānnè.
 10 Kè Anɔɔ nkpaá náānnè Isidayeeribe, kè bèe wèète dikpáà bíéké kényà ti Yiè nKuyie nkó tikpeti diwetiri mieke. 11 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ke dɔ: 12 Náké Isidayeeribe ke tú: Di níí bo cááké imaa nkuyoku, dikúnweñni kédi mudii kénsānnè, kébanté mî tumè di Yiè nKuyie.
 13 Kuyoku mɔ́nni kè yepèpèrè yènni kèpíe mbe kari. Dikúnweñni kè bèe yà dè mātēmè ke bè fité.
 14 Timaànti yòte dii mɔ́nni kè demarè nkpaá nɔnké ketenkè ke dɔ mmedibii nke dɔ mmupāā. 15 Kè Isidayeeribe dè yà kénwúo nke békú betɔbè ke tú: Bá nni mmu? Kè Mɔyisii bè nàké ke dɔ: Kuyie ndi duó mmùu dii mmu. 16 Nte ti Yiè nKuyie nyé ndè ndómme: Bá wè ò níí kou benitibè māmè o cíètè. Demómbire dèmàà oniti.
 17 Kè Isidayeeribe kou, kè bèmabè kperè ñsū kè betɔbè kperè kéñni. 18 Kè bèe berínè demómbire, kè wèè do kou péu o kperè í mpèèté demómbire, wèè do kou sámpó o kperè í ndónté demómbire. Bá wè kè dè nhò sannè ò bo dimè.

Ti Yiè nKuyie nyé mbè rwaà mmānni mēè botí nè yēè we

19 Kè Mɔyisii bè nàké ke dɔ: Òmɔu báá súu mmudii nanke dikúnweñni kpéi.
 20 Kè bèmabèe yete késús nkè yebiè dè ta, kè dèe ānné kunú. Kè Mɔyisii mieke bè peike. 21 Kè bè níí pike kou bè dɔ nkédi kè dè mmāmè, kè diyie tɔnkè dèe yenté.
 22 Diyie kuɔnni yie kè bèe kou demómbire mèdémè démè oniti. Kè bekótibèe kɔte kénáké Mɔyisii. 23 Kè Mɔy-

isi dò: Kuyie nyē ndí ndɔɔri mēmme. Nanke tú teom̄pùtè ntè, diyie sààri Kuyie ntāātè di. Ciennè di dɔ kécie ndè, kébénne di dɔ kébénne dè. Kè di di kè dèè súò ndí dè ññné kémbaà nanke dikúnweñni.

²⁴ Kè bèe súò nnanke kpéí, kéndònnè Mɔyiisi bè nàkémè. Kè dèe wenté dè í nhānné kunú, yebiè me nyí ndè ta. ²⁵ Kè Mɔyiisi dò: Dinè teom̄pùtè nte yíe, Kuyie nkó diyie. Kè di yè di í yóó pété. ²⁶ Di níí yóó kóú yewe yèkuò ndi. Diyiénni yie mù í yó mbo. Teom̄pùtè nte.

²⁷ Kè bèmabè ncíéké kényè diyie yiénni yie ke bo kóú kémónté. ²⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbeké Mɔyiisi ke dò: Di yóó yie nhāmmònni, n di nàké ti nè n kuó? ²⁹ N di duómme teom̄pùtè, dèe te kè nh ɔɔ di duó mmudi diyie kuónni yie kuce mèdeémè. Teom̄pùtè yie bá wè ò níí nkari o cíètè ò báá yè.

³⁰ Mēmme kè Isidayeeribe nhompu diyie yiénni.

³¹ Kè Isidayeeribe yú de kó mudii ke dò: Mánni. Mù do dònne medibii mme, ke weti ke dònne mucékoyuo.

³² Kè Mɔyiisi dò: Nte ti Yiè nKuyie ntu mù: Bennéne mánni demómbire mèmáà kòo mbo kè di yaábí níí ò yà kébanté mí nKuyie n di dènne Esibiti kè ndí duó mmùò di dikpàà mieke.

³³ Kè Mɔyiisii náké Anɔɔ ke dò: Benné mánni demómbire mèmáà kéuté diconkuri kéínné ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu mieke kè di bí nhò yàu.

³⁴ Kè Anɔɔ yie nti Yiè nKuyie nnáké ti Mɔyiisi kéánné mánni diconkuri kéínné metaummè tɔu mieke ikuó nenti ìikè.

³⁵ Isidayeeribe do yo mmánni nwe ke dò yebie nsipísínàà. Bè do yo mmánni nwe ke yàa tɔɔkenè Kanahā.

³⁶ (Bè do bennéne dèè móm̄bire mánni ke ññné dè do mànnè dítirì mènàà ndi.)

Isidayeeribe m̀h̀témè menie

(Wénté Mukétímù 20:2-13)

17 Kè Isidayeeribe yie nti Yiè nKuyie mbè nàké ti, kéíté Sinni kó dikpàà, kénkérí kébáté Defidimmu, bè í mpété menie nke yà. ² Kè benitibèe ñ ndikpànni nè Mɔyiisi, kéntú: Tí duónnè menie nkè tí yà. Kè Mɔyiisi dò: Dè dómme kè di n kpannè? Dè dómme kè di yáú ti Yiè nKuyie?

³ Kè sinéyē auté benitibèe kè bè ò kpannè ke tú: A ti dènnení Esibiti kè sinéyē sili bo ti kuó tínti nè ti bí nè ti wūšà?

⁴ Kè Mɔyiisi kuónnè ti Yiè nKuyie nke dò: N yóó dɔɔ ba benitibèe bie? Dè kraá sámpó nwe kè bè m búttí yetárè kékuo. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dò: Deite Isidayeeribe kó bekótibèe mabè, kétúóté a pàati a do poténè kú kú kó nkéniité de ìikè. ⁶ N yó mbomu ditāri Odebu kó dipèri borè, kàa di poté, kè menie nyènni kè benitibèe yà.

Kè Mɔyiisii dɔɔ Kuyie nhò nàké ti Isidayeeribe kó bekótibèe ìikè.

⁷ Kè bèe yú de kó dibòri ke dò: Masa nè Mediba, dèe tu Dikpànni nè meyáàmè. Bè do de nyiinnè dikpànni Mɔyiisi, kényááké ti Yiè nKuyie, kèmbékú bemáà ke tú: Kuyie nti bonàa kè kú í ti bonè?

Isidayeeribe namè Amadesiibe

⁸ Kè Amadesiibe dinté Isidayeeribe mudò Defidimmu. ⁹ Kè Mɔyiisi náké Sosuwee ke dò: Tāāté benitibèe kékɔte kékpannè Amadesiibe. N naa yó mbo ditāri ñnkè nke, ke tɔ Kuyie mpàati.

¹⁰ Kè Sosuwee dɔɔ Mɔyiisi ò nàké ti, kékɔte kékpannè Amadesiibe, Mɔyiisi nè Anɔɔ nè Uuri kè bè bo ditāri ñnkè. ¹¹ Kè Mɔyiisi yùo o bakú Isidayeeribe ñnɔ, kè kú cōnnè Amadesiibe ñnɔ. ¹² Kè Mɔyiisi baà nhɔu, Anɔɔ nè Uuri kè bèe waá nditāri, kòo kari, kè yie nni mpī nho bakú yóú, kòo tɔu pī nkucānku. Kòo baà nni nyuo kè diyie yàa tannè. ¹³ Kè Sosuwee na Amadesiibe, kè bè kú.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dò: Wāri de kó tináahti dipátiri mieke kè dí nti yé. N yóo kuom Amadesiibe pái pái, bá òmɔú ténke bá ndennini ke kpéi ketenkè ñnkè.

¹⁵ Kè Mɔyiisii maá diwūšònni kè di yu ke dò: Ti Yiè nKuyie ntú n kó mecannimè. ¹⁶ Ke béi nke dò: Amadesiibe mè ndáátimè ke kpannè ti Yiè nKuyie, kuú yó mbè kpannè sáà.

Mɔyiisi còkú Setidoo ò siékémè

18 Kè Setidoo Mandiyāðbe kuó niùti, Mɔyiisi còkú keè ti Yiè nKuyie ndò dè Mɔyiisi nè Isidayeeribe, kèkèe kú bè dènnemè Esibiti, ² kétúóté Mɔyiisi pokú Se-fodaa ò do duó nkè wèe kònkò, wenwe nè o bí idé.

³ Deketirè yètiri do tú Kedisommu (dèè tu Mbo-Kupòkú). ⁴ Kòo sámpó kperi tú Kù-Nteennè (Nè bè kó tináahti Ediesse). Kòo dò: Kuyie n cice do tú nkú, kuú n teennè, kè n yenténè okpàati siè.

⁵ Kè Setidoo Mɔyiisi còkú túóté Mɔyiisi pokú nè o bí idé, kékɔte Mɔyiisi borè, ke sš mbè baté Kuyie ntāri také. ⁶ Kòo náké Mɔyiisi ke dò: Mí nSetidoo a còkú, mī tɔnɔ a pokú nè a bí idé, ke kòteneni a borè. ⁷ Kè Mɔyiisi ò co, kòo ɔrí, kè bèe beke betɔbè kōnnaatí, keta Mɔyiisi tou. ⁸ Kòo náké ò còkú ti Yiè nKuyie ndò dè Esibiti kóo kpàati nè o kɔbe, Isidayeeribe kpéi nnè bè mánè mèè áárimè, kè ti Yiè nKuyie mbè deeté. ⁹ Kè dèe narike Setidoo ti Yiè nKuyie ndò dè mesàà nyIsidayeeribe, ke bè deeténè Esibiti kɔbe. Kòo dò: ¹⁰ Ti Yiè nKuyie nyètiri ñdeu, kunku kú di deeténè okpàati nè Esibiti kɔbe be nɔu mieke. ¹¹ M bantému di mmònni ti Yiè nKuyie pēētémè yebokè, kú benkemè ku wērimú Esibiti kɔbe fēũnko di m̀nni Isidayeeribe.

¹² Kè Setidoo Mɔyiisi còkú kuó Kuyie nfešfè kétuo nkè kú kú fetefè kébénne. Anɔɔ nè Isidayeeribe kó bekótibèe kè bèe ò wēnnè, kè bèe di Kuyie nyiikè.

Mɔyiisi tãnkémè bèmabè kè bè mbekú

¹³ Kè dèe wenté kè Mɔyiisii kari kémbekùnè benitibèe dikúnweñni nè kuyuokoo, kè bè còmú o ìikè. ¹⁴ Kòo còkú yà dèe dòri kòo beke ke dò: A dɔɔri ba? Dè yíme kàa kàri amáà kè benitibèe da murí, dikúnweñni nè kuyuokoo. ¹⁵ Kè Mɔyiisi dò: Bè kòtení m borè ke dɔ kèkèe Kuyie mbo bè nàké ti nti. ¹⁶ Kè bè m̀ke timati bè

35 kɔtení m borè nde, kè n tì mbè tũntɛ, ké bè nàké Kuyie nkuó nè ku tié. ¹⁷ Kòo còkù dɔ: A dɔɔri dè í wenni. ¹⁸ A bo ɔu, kè benitibè múnkɛɛ ɔu kényĩkɛ. De kó mutɔmmú da deunemu, a báa na ké mù pĩ nhamáa. ¹⁹ Yie n yóó da duó nyii tié nkè Kuyie nda teennè. Fɔ́ɔ́ yó ntɔu benitibè kpeti tii yóu ke kɔrinè Kuyie mborè. ²⁰ Náké be Kuyie nkuó nè ku tié, ké bè benke kuɛɛ bè dò nkéntũ nkù. ²¹ Tããté benitibè móm-mómbe, bèè dé Kuyie nke náa ntímóm-móm, bèè í dɔ tikuuti kó mudii, kè bè mbaké yetĩrè. Yie mbenitibè tekɔupíftè (1000), otɔ̀ tekòutè (100), otɔ̀ sipísínúmmù, otɔ̀ tepíftè. ²² Bèè yó mbekùnè benitibè. Kè tii deɔ bèè tì nda náké, kè tii kéhni bèè tì beké bemáa. Yaate a tɔu kè bèè dɔ nda toténè. ²³ Kàa dɔ̀ memme ke tũ nKuyie nda náké tì a báa ɔu. Benitibè níí bo nkũnti kè diwèi bè bo. ²⁴ Kè Mɔ̀yiisii yie nho còkù ò náké tì, kè tì dɔ̀ timɔu. ²⁵ Memme ò tãnkémè Isidayeeribe mieke benitibè móm-mómbe, kè bè mbaké benitibè. Yie ntekɔupíftè (1000), otɔ̀ tekòutè (100), otɔ̀ sipísínúmmù, otɔ̀ tepíftè. ²⁶ Kè be mbekùnè benitibè sãã ke kɔrinèní Mɔ̀yiisi borè tii deɔ, ke bekù tii kéhni bemáa. ²⁷ Kòo còkù ò cau nkékò nho cie.

KUYIE NDÒMMÈ METAUMMÈ NÈ ISIDAYERIBE

Kuyie nyemmè kù bo taunnè Isidayeeribe

19 Kè Isidayeeribe ité Defidimmu, kɛtuɔke Sinaii tãri kpáa, otãnkù tããnwè kó diyie diketiri do ndi nè bè yèmè Esibiti, kè bèè báté ditãri také. ³ Kè Mɔ̀yiisii deke ditãri ínkè, ke bo yà ti Yiè nKuyie. Kè kù ò yu ditãri ínkè ke dɔ: Á náké Sakɔbu kɔbe, Isidayeeribe ke dɔ: ⁴ Di yàmù n dɔ̀ dè Esibiti kɔbe, ke di tɔ fetúúfè tɔu mèè botí fe bí, ke kòtenèní die. ⁵ Kè di yie n kpeti, ke pí n kó metaummè, di bo ntú n kɔbe ibotí imɔu mieke. Mii te ketenkè kemɔu. ⁶ Di botí bo ntú mí nKuyie n kuó niùbè, kubotí n càhné kù, kè kù pĩ n tɔmmú. ⁷ Kè Mɔ̀yiisii cúténí kényú Isidayeeribe kó bekótibè ké bè náké ti Yiè nKuyie nhò náké tì timɔu. ⁸ Kè benitibèe yie mbeɔu ke dɔ: Ti yóó dɔ̀mɔu ti Yiè nKuyie mbéi ntí. Kè Mɔ̀yiisii kpénté ké tì náké ti Yiè nKuyie. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie ndɔ: M bo kɔtení kémbò diwetiri mieke ke da náannè, kè bè yo n tammè, kényié nha kpeti sãã. Kè Mɔ̀yiisi yíé ké kù náké benitibè ò náké tì.

Kuyie nkòtenímè Sinaii tãri

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yiisi ke dɔ: Náké benitibè kè bèè dɔ̀ bemáa mewénkùmè kó ikuó yie nnanke kékú be yàati. ¹¹ Kè dí nni mbaa diyie tããnni yiè, n cu-toomu Sinaii tãri ínkè, kè benitibè bemɔu bo n yà. ¹² Á níété kumànkù, kéfii nditãri ké bè náké ke dɔ: Òmɔ̀u báa deke ditãri yoo wèè di kàáké, kè wèè di kàáké bèè ò kù. ¹³ Kè feɔ̀fè nfe yoo oniti, di báa dè kàáké, di dè búótí yetãrè yoo di dè tãã ipie. Di báa yóu kè dè nfòu.

Di bo keè dii mɔ̀nni ditãteheù, bèè dò nkédekení ditãri de mɔ̀nni ndi bè deètinímè.

¹⁴ Kè Mɔ̀yiisii cúténí kénáké benitibè kè bèè dɔ̀ bemáa mewénkùmè kó ikuó, kékú be yàati. ¹⁵ Kòo bè náké ke dɔ: Dí mbaati yewe yetããti mieke, òmɔ̀u báa duónè onitipòkù.

¹⁶ Diyie tããnni yiè dikúnwehni sèi, kè fetaafe mpéú, ke míi nkè kuyukú fí nditãri ínkè kè ditãteheù kuó mmediè nkè Isidayeeribe bemɔu kònti au sicéi. ¹⁷ Kè Mɔ̀yiisii bè dènnè kè bè bo kɔte kényà Kuyie nkè bèè tuɔkoo kéncómú ditãri pèri.

¹⁸ Kè Sinaii tãri fí nkuyukú, ti Yiè nKuyie nkuó do cúténí muhãã mmieke, kè de kó kuyukú nyiè ke dò nfeɔ̀ɔ̀púnnétofe kɔku, kè ditãri dimɔu sãnti. ¹⁹ Kè ditãteheù tammè dòke kpénkú, kè Mɔ̀yiisi nnáannè Kuyie nkè kù ò ténninko ke péú metammè.

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie ncúténí Sinaii tãri kényú Mɔ̀yiisi kòo deko. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nhò náké ke dɔ: Cúté kénáké benitibè kè bè báa cokéní ke bo n yà, kusúkù yàa bo kú. ²² Bá ikuó niùbè bèè dò nké n tónnè bèè dɔ̀ bemáa mewénkùmè kó ikuó. ²³ Kè Mɔ̀yiisi dɔ: Benitibè í deètiní. A sòò ti nákému ke tú ti níété kumànkù kè benitibè míbo ditãri pèri. ²⁴ Kè ti Yiè nKuyie ndɔ: Cúté kénáké ikuó niùbè nè benitibè kè bè báa dekení bè yàa bo kú, nè Anɔ̀ kè dí dekení.

²⁵ Kè Mɔ̀yiisii cúténí kénáké benitibè.

Kuyie ntannò tepíftè

(Wénté Ikuó kòntímù 5:6-21)

20 Memme kè Kuyie nnáké Isidayeeribe ke dɔ: ² Mii tu di Yiè nKuyie, kè mí di dènneni Esibiti di do tú kè tidaati. Oniti fɔ́:

³ A bá ntú ndeterè marè kè dè í tú mí nKuyie.

⁴ A báa dɔ̀ tetenkaanitè kédonnenè dèè bo kéinkè, yoo ketenkè kperɛ, yoo menie mmieke kperɛ. ⁵ A báa nínkú de iiké ké dè bahtè, mí máa tu a Yiè nKuyie! Ke yóó kpetínnè wèè yete n kpeti nè o bí nè o yaabí nè i kó ibí. ⁶ N yóó dɔ̀mɔu mesàa nwèè yie n kpeti nè o bí nè o yaabí, kuɛ tekɔupíftè (1000).

⁷ A báa yú mí nha Yiè nKuyie nyètiri sɔ̀ntíke, ke yé n yí yóó yóu wèè bo yú n yètiri detetirè.

⁸ A nyé teomputè yiè kpéi, kè di ncáã nkéntú n kperi.

⁹ A níí pí nha tɔmmú mumɔu yewe yèkuó. ¹⁰ Diyienni yiè tu mí nha Yiè nKuyie n kperi ndi. A báa pí mmutɔmmú mamù de yiè. Bá a bire, bá a kóo tɔnti onitidò yoo onitipòkù, bá a ɔ̀fè, bá opòò wèè bo a cíètè. ¹¹ Ke yé n dɔ̀mè kéinkè nè ketenkè nè dèè kó dimàa bo yewe yèkuó ndi ke om̀pè diyienni, deè kpéi nte kè n di pã mesàa, ke tú di ncáã nke tú n kperi.

¹² A ndé a cice nè a yɔ́, kè dèe yie nkàa fòmmuu okè, mí nha Yiè nKuyie n yóó da duó nkèè tenké mieke.

¹³ A báa kuɔ oniti.

¹⁴ A báa duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔ̀.

¹⁵ A báa yúúkú.

¹⁶ A báa souté kécaàrè a kou tɔu yètiri.

¹⁷ A báa yaa nhotɔu kperɛ marè, o cíètè, yoo o pokù, yoo o kóo tɔnti, yoo o nàafè, yoo o sãmmarímú.

¹⁸ Kè benitibèe keè fetaafe pèùmè kè ditâteheù kuò, keyà fetaafe mìmmè kè ditàri fi nkuyukú, kè kufɔwaá mbè pí nkè bè ncómmú mekentímè, ¹⁹ kénáké Mɔyiisi ke dɔ: Nti náánnè a mómumu nti yóó yiemmu, Kuyie mbá nti náánnè ti yàà bo kú. ²⁰ Kè Mɔyiisi dɔ: Di bá nyíékú, Kuyie ndi tóónnè ke bo di benkemu kè di banté kù kpeñnimè ké kù depe, ké bá ndɔɔri meyei.

²¹ Kè benitibè ncié, kè Mɔyiisii tóónnè diwetiri Kuyie mborè.

Bè yó mmaà mèè boti yewũtòrè

²² Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: Náké Isidayeeri ke dɔ n tú: Di yamu n di béinnènnímè kéínkè. ²³ Dí n tũ mmîl máà, di báá dɔò timátì péfìti nè mesɔɔ nkó sitenkaanii. ²⁴ Di níi m maá diwũtònni n tããté dii bóri, ké nni nfeu ipe nè inààke, kénkòu itei ke tuò, kè n kòriní ke di pãã mmesàà. ²⁵ Kè di yóó maá di-wũtònni nè yetárè di báá yè ciéké, kè di yè ciéké di yè sɔnkùnnumu. ²⁶ Di níi báá maá diwũtònni kéánnè yedetisákè, bè yàà bo yà wèè dèèti o fèi.

Ikuó ìi tukúnè tidaati

21 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: N te ikuó a yóó duó nyi Isidayeeri: ² Kè wèè donténè Ebe-deebe kudaakù, kù mpí mmutómú yebie nyèkuò, keyé diyénni bá kù báá yietí mùmamù. ³ Kè wèè yóó donté kudaakù kè kù kòké, kùu yè kutetiri, kè kù mè ndo po kùu yènnè ku pokù. ⁴ Kè ku yiè nweè me nkù duó nhonitipòkù kòò peitè ibí, ku yiè nweè yó nyi te kè kùu yè kutetiri. ⁵ Kè kudaakù me nyí: N dómu n yiè nke dó m pokù nè m bí, n yí dó keyé. ⁶ Ku yiè nkù còhné dibòrinùù keyú Kuyie nyètiri kékeuté ku toò, kè kù ntú o kóo tónti sãã.

⁷ Kòò mɔu me nfité o kóo sapàà nkòò tu kudaakù, ò báá na keyé tidaati yiè mèè botí. ⁸ Kòò me nkù donté ke yóó puokemu, ke ténke í kù dó, wèè wète ké kù fiténè ku cice. Ò báá kù fiténè kubotí tekù. Kòò dɔò memme wè kù yeténèmu. ⁹ Kòò me nkù donté ke bo duó nho bire nde, wè nkù dɔɔri ò dɔɔrimè o kó besapàmbè. ¹⁰ Kè dè boní kè de kó debire waá nhonitipòkù tɔu, dè báá yaate dè do pãã mmùù dii okóti nè tiyàati nè mudóm-mú. ¹¹ Kòò í ò dɔɔri denennè dètããti dende, ò bo na keyé bá ò báá yietí idíftí.

Meyei mmèè mànnè mukúú

¹² Kè wèè poté oniti ke kùu bèè ò kùu. ¹³ Kòò me nyí ó kùu ke dó, kòò nòutè tɛè ò yeténè, wèè sɔri n yóó di benke dii èi. ¹⁴ Kòò me nhò kùu ke dómu, yoo wè ò kùu nè mecii, bá kòò coké ke sɔri n wũtònni borè, dí ò dèite kékuu.

¹⁵ Wèè poté o cice yoo o yɔ, bèè ò kùu.

¹⁶ Wèè yúúku oniti koò fité yoo ò bo o cîètè, bèè ò kùu.

¹⁷ Wèè sãã nho cice yoo o yɔ bèè ò kùu.

A bo potémè oniti yoo a bo ò kùtemè

¹⁸ Kè benitibè kpà nkòò mɔu poté otɔu kòò do ke í ku.

¹⁹ Kòò na ke itè ke centinè kupàati, bè báá ku wèè ò

kùute, wèè ò kùute wèè ò yietí ò ò kùutemè, ké nhò taà nkòò miété.

²⁰ Kòò mɔu puotí o kó kudaakù, kunitidaakù yoo kunitipòrikù, kè kù ku bèe peite. ²¹ Kè kù me mmòke diyie yoo yewe yèdèè ke ku bè báá peite kè yé wèè kù don-témè.

²² Kè benitibè kpà nke bòòte onitipòkù wèè può nkòò pɔuti donni kòò í kùute, o dɔu bè yu bebeémbè borè, kè bèè ò yietí ò kèéte ìi díftí. ²³ Kè meyei mmamè me ntùòkeni onitipòkù kòò ku, bèe ku wèè ò kùu. ²⁴ Kè wèè kpééte otɔu nònfè, bèe kpééte o kɔfe, kè wèè feuté otɔu ninni, bèe feuté o kperi, kè wèè kèéte otɔu nòutè, bèe kééte o kpete, kè wèè kèéte otɔu naàcètè bèe kééte o kpete. ²⁵ Kè wèè cùu nhotɔu, bèè ò cùu, kè wèè kùute otɔu, bèè ò kùute, kè wèè ànnè otɔu kuyènkù, bèe kù nhò ànnè.

²⁶ Kòò niti poté o daakù, kunitidaakù yoo kunitipòrikù, ke kpééte ku nònfè, wèè kù fíi nkù ténke bá ntú kudaakù ò kpééte mèè kpéi nku nònfè. ²⁷ Kòò feuté ku ninni wèè kù fíi nhò feuté mèè kpéi nku ninni.

²⁸ Kè fenààfè kùu onitidùu yoo onitipòkù, dè í tú fe yiè nkó meyetimè, bèe fè bùtí yetárè kékuu, bè me mbáá fè càáké. ²⁹ Kè de kó fenààfè me nkùmmumu, kè bè nàké fe yiè nkòò í fè pí nkè fè kùu oniti, bèe fè bùtí yetárè kékuu, kékuu nè fe yiè. ³⁰ Kè bè yé nfe yiè nyietí ké-cooté, wèè yietí bè ò beke dèè kó dimàà. ³¹ Kè fè kùu denitidabire yoo denitipobire, bèe dɔò mèè máà. ³² Kè fè me nkùu kudaakù kunitidaakù yoo kunitipòrikù, bèe yietí ku yiè mmedítibii nsipisitàãti, ké fè bùtí yetárè kékuu.

³³ Kòò mɔu kpeté tebinte yoo wè tè keú, ke í pòò nkè fenààfè yoo sãmmarímú do de mieke ke ku, ³⁴ wèè yietí de yiè nké dè tùóté.

³⁵ Kòò mɔu nààfè kùute otɔu kɔfe, kè fè ku bèe fè fité kétoté idíftí, kétoté fèè ku. ³⁶ Kè de kó fenààfè me ndo kùmmu itei nyi, kè bè nàké fe yiè nkòò í fè pí nwèè yietí fè kùu wèè kɔfe fenààfè, kétúóté fèè ku.

Ikuó ìi tukúnè iwũ kó muyòò

³⁷ Kòò mɔu yúúku otɔu nààfè ke kùu yoo ò fité, wèè yietí fenààfè yiè nyinààke inùmmu. Kè fepièfè me nni nfe wèè yietí ipe inàà.

22 Kòò yúókù yúúku keyènkè, kè bè ò sɔ́nké koò kùu, dè í tú munitikòu. ² Kè diyie me nyènni kè bè ò kùu, munitikòu mmu. Kòò yúókù mɔu me nyí mɔke dèmarè ke bo yietí ò yúúku dè bèè ò fité keyietí.

³ Kòò yúúku fenààfè nfe yoo sãmmarímú yoo fepièfè, kè dè kpaá o cîètè wèè dè ténké kénjò ndeterè.

Kuyie nyèmmè Isidayeeri ndake be kɔbe kperè kpéi

⁴ Kòò mɔu yóu kòò wũ càáké otɔu diiti yoo o tebe, wèè te feɔ́fè wèè deite o kó kupaku tidiiti sàati yoo o tebe sààyè keyietí o ɔ́fè di wèè diiti.

⁵ Kòò mɔu cùu ndikpàà, kè dè còuté òmɔu diiti, tì còu dè yoo tì kpaá cómmú dè, wèè yietí tidiiti yiè.

⁶ Kòò mɔu sònnè o diiti yoo o kperè otɔu borè, kòò mɔu dè yúúku kè bè ò yà, wèè yietí kuce mèdémè. ⁷ Kè

³⁰ N yó mbè bèti sámpó sámpó nwe, kè di yàa súúnnè kétéike ketenkè. ³¹ Di tenkè yóo keté dàméèri wũwè nwe kénto kétuɔkenè Fidisitèèbe kóo dàméèri, kétúóté dikpáà kénto kétuɔkenè kukó ndiekù Efadataa bèè dè bo, n yóo duó nkè di bè bètimu. ³² Di bá mbè m̀kenè metaummè mamè di me mbáá fié iwũs be ɔkè. ³³ Bè bá nkpaá di tenkè mieke, bè yàa bo di tente kè di d̀ɔ̀ m̀yeyi nkè n yeténè, kéfié iwũs be ɔkè, kè dè di ɔ̀.

Kuyie nyumè M̀yiyisi nè o kɔbe ditāri ĩnkè

24 Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yiyisi ke d̀: F̀ nnè Anɔ̀ nè Nadabu nè Abiu nè Isidayeeribe kó bekótibè sipisiyiekè dí dekení ditāri. Kè di kpaá díétirini di nínkú. ² Kè betɔ̀bè nde nkpaá, kàa t̀ɔ̀nni m borè amáa, kubotí me mbáá dekení.

³ Kè M̀yiyisi kɔte ké ti nàké benitibè, kè bèe wènné bemɔ̀ ke d̀: Ti yiemmu ke bo d̀ɔ̀ ti Yiè nKuyie nyè mmù.

⁴ Kè M̀yiyisi wāri ti Yiè nKuyie nhò nàké ti timɔ̀, kéfié dikúnwèhni sèi kémaá diwũst̀nni ditāri pēri kéfií nyetārè tepítè nè yèdéè, Isidayeeribe wuɔ ntepitè nè idéi kpeye, ⁵ kètāāté Isidayeeribe mieke bedapambè, kè bèe fié ti Yiè nKuyie nyiwũ kétuɔ nkéfié yenaadakè metaummè kpeye. ⁶ Kè M̀yiyisi ceé mmeɔ̀ ndibuu mieke, kétúóté mesɔ̀mme kémiéte diwũst̀nni, ⁷ kétúóté metaummè kó dipátiri †, kékaa mbenitibè bemɔ̀ iikè. Kè bèe wènné bemɔ̀ ke d̀: Ti yiemmu ke bo d̀ɔ̀ ti Yiè nKuyie mbéi ntì.

⁸ Kè M̀yiyisi túóté m̀yiyi nkémiéte benitibè ke d̀: Me nyií mmeè benkú ti Yiè nKuyie ndi taunnèmè kumáa nè ku náah̀ti mieke.

⁹ De kó dif̀nkúò M̀yiyisi nè Anɔ̀ nè Nadabu nè Abiu nè Isidayeeribe kó bekótibè sipisiyiekè, kè bèe deke ditāri, ¹⁰ kéyà Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù, kè ku naàcèi na dè d̀ nditāsàari ke mièti, ke d̀ ntiwetì ke wenni páíi. ¹¹ Kuyie mme nyí nd̀ɔ̀ m̀yeyi mmamè Isidayeeribe kó bekótibè, kè bèe kù yà, kédeè kédi kéyà.

Kuyie nyumè M̀yiyisi ditāri ĩnkè

¹² Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yiyisi ke d̀: Dekení m borè ditāri kè n da duó ntitāpíèti n wāri tii ĩnkè ikuú, kàa ì tiè nyIsidayeeribe.

¹³ Kè M̀yiyisi neinè Sosuwee o kóo t̀nti, kè bèe deke Kuyie ntāri. ¹⁴ Kè M̀yiyisi náké Isidayeeribe kó bekótibè ke d̀: Nkpaánè die nkè ti wētení. Kòò m̀ɔ̀ m̀ke timati wèe yà Anɔ̀ nè Uuri. ¹⁵ Kè M̀yiyisi ñdeèti ditāri kè di-wetirii di kãáko. ¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nkó tikpeti m̀bo Sinaii tāri ĩnkè, kè diwetirì ndi dàátí ké d̀ yewe yèkù, diyiénni yiè, kè ti Yiè nKuyie nyú M̀yiyisi diwetirì mieke. ¹⁷ Kè Isidayeeribe nwúó nti Yiè nKuyie nkó tikpeti kè ti d̀ mmuhã́ mmù c̀ú. ¹⁸ Kè M̀yiyisi ta diwetirì mieke, kédekoo ditāri ĩnkè ke d̀ iyie nsipisínàà, deyènnè sipisínàà.

† +DIPÁTIRI: Bè náà mèè taummè pátiri kpéi ndie bè yè m̀yiyisi wāri dindi. Wénté dináah̀kéè 4.

BÈ D̀ NKÉD̀ɔ̀ MÈÈ BOTÍ METAUMMÈ TOU

Bè d̀ nképāmmú yèè pā̀rè metaummè tou d̀ɔ̀rimù kpéi

25 Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yiyisi ke d̀: ² Náké Isidayeeribe kè bè n cuó yepā̀rè, bèè d̀ ké m pā be kperè nè bè yèmmè memɔ̀ dí cuó bèè kó yepā̀rè. ³ Nte di yóo cuó yèè pā̀rè: Mesɔ̀ nnè timátì péiti nè disɔ̀wũ, ⁴ nè mupààkómmú mùù d̀ mmebèrimè nè mùù d̀ nfetònfè nè mùù d̀ mmeɔ̀ nnè mupààkonkperimù nè tibɔ̀citi, ⁵ nè tipek̀nti wũst̀ti nè detekperè kó ideí, ⁶ nè mefitikùò nnè mekɔ̀utékùò mmeè kɔkénè t̀d̀àari nè tihúúnti bè t̀ùò nti, ⁷ nè yetārè yèè s̀ù ke do ndimant̀nni nè yetāsàayè teyè nè dikɔ̀utéyaàbòri sámpóri nè dic̀nc̀nk̀nni ikuú niùti kpéi. ⁸ Kè dí n d̀ɔ̀ metaummè tou n yó mbo di di cuokè. ⁹ Di yóo di d̀ɔ̀ nè di nenti kè di ndònnè n yóo da benke mè mme.

Metaummè t̀u

¹⁰ Dí d̀ɔ̀nè ditɔ̀ nè detekperè kó ideí, kè di okùmè m̀bo métiri omáa nè sántimétiri sipisidé nè mènùmmù, kè di pèkùmè m̀bo sántimétiri sipisiyiekè nè mènùmmù, di cómmè sántimétiri sipisiyiekè nè mènùmmù.

¹¹ Kè dí di dàri mesɔ̀ mmómmɔ̀mme di mieke, nè di ĩnkè ké mè kpè ndi nù, ¹² kéd̀ɔ̀ desɔ̀mámánnè dèndà bá kùù mànkù m̀máa, ¹³ kéd̀ɔ̀ detekperè kó ideí kó ipàati idéi, ké ì dàri mesɔ̀. ¹⁴ Kè dí ì t̀nnè demámánnè dèè càátí ditɔ̀, kè bè ndi t̀ònnè. ¹⁵ De kó ipàati yó nde ntṹ sã́, di báa ì dèite. ¹⁶ Di yóo de nhänné n tannò kó titāpíèti n yóo da duó ntì.

¹⁷ Kè dí d̀ɔ̀ kupòkù nè mesɔ̀ mmómmɔ̀mme, kè ku okùmè m̀bo métiri omáa nè sántimétiri sipisidé nè mènùmmù, ku pèkùmè sántimétiri sipisiyiekè nè mènùmmù. ¹⁸ Kè dí má beĩnkèmbàribè bèdébè kó tifènti nè mesɔ̀ mmáa, kécónnè ditɔ̀ pòkù ĩnkè, ¹⁹ kécónnè kuu ku m̀píkù, kutekù kupíkù tekù, kè ti ntaunè ditɔ̀ pòkù, ²⁰ kéncò titɔ̀bè ke wetí ditɔ̀ pòkù, ke yuo ti fièti ke dáátí ditɔ̀. ²¹ Kè dí ànnè n tannò kó titāpíèti n yóo da duó ntì ditɔ̀ mieke, képoo nkupòkù. ²² N ní yóo kotoo ditɔ̀ ĩnkè nke beĩnkèmbàribè bèdébè fènti saku, tii cómmú n taummè t̀u ĩnkè, ké da náké n d̀ á náké ti Isidayeeribe.

Tábùri bè bo ndakù dè pèèbè bè pā̀ mbè Kuyie

²³ Dí baaké tábùri, nè detekperè kó ideí kòo okùmè m̀bo métiri omáa, mepèkùmè métiri kó dikèè, mecóm-mè sántimétiri sipisiyiekè nè mènùmmù, ²⁴ kè dí ò dàri mesɔ̀ mmómmɔ̀mme, ké mè kpè nho nù. ²⁵ Kè dí ò ànnè kuperí kéfií ntipítì tinàa kè mepèkùmè m̀bo sántimétiri m̀ni, kè dí kù kpè mmesɔ̀. ²⁶ Dí d̀ɔ̀ desɔ̀mámánnè kécátinnè tábùri mànke inàa, o t̀àake berí ndè. ²⁷ De kó demámánnè yó ncáati ke t̀kénè kuperí nku, kè bè ní t̀nnè ipàati kétúóté tábùri, ²⁸ kéd̀ɔ̀ detekperè kó ideí kó ipàati idéi ké ì dàri mesɔ̀, nyií yó

ntóunè tábùri. ²⁹ Dí dɔ̀ tɪsɔ̀ɔnɛnti mómɔ̀nti: Yesékébo nɛ̀ ìbò̀dke nɛ̀ yɛ̀bɔ̀ di yó ndɔ̀ɔri ndè iku. ³⁰ Weè tábùri ìnkè nke di yó ndakùmè pè̀è̀bè di m pãã mbè, kè bɛ̀ mbo sãã n yiikè.

Kuyie nyëmmè bèè dɔ̀ tɛfitíkèkètè ibake ìyiekè kpete

³¹ Dí dɔ̀ tɛsɔ̀ɔfitíkèkètè kè tɛ̀ mánè mɛsɔ̀ mmáà, tɛ̀ tàri nɛ̀ tɛ̀ bake nɛ̀ tɛ̀ tòkè nɛ̀ dèè dò mmutepóó nnè tɛ̀ kèkèe dè yó ntaumu. ³² Kè tɛ̀ bakee yate ìku, ku mpíkù ìtããti, kutekù ìtããti nɛ̀ de cuokè kɔ̀ku. ³³ Kè de kó ibake ìku mmɔ̀ke bá kù yetòkè yètããti, kè yè ñdònnè yetebe bɛ̀ tu yè amandì nɛ̀ dèè dò mmutepóó. ³⁴ Kè de cuokè kɔ̀ku mmɔ̀ke yetòkè yènàà, nɛ̀ dèè dò mmutepóó nke dònne yetebe, bɛ̀ tu yè amandì. ³⁵ Tɛ̀ bake ìtããti tuuté ndè de cuokè kó kudú kè dè mmɔ̀ke yetòkè yètããti. ³⁶ Yetòkè nɛ̀ tɛ̀ bake kè dè ntú mɛsɔ̀ mmómɔ̀mmɛ ke tau. ³⁷ Kè dí dɔ̀ sikèkèe siyiekè kétou ntu nkè si ncú nkè dè wenni de ìkè. ³⁸ Dí dɔ̀ ihaaké nɛ̀ dèè yó nkounè mutápeí nkè dè ntú mɛsɔ̀ mmómɔ̀mmɛ. ³⁹ Tɛ̀- fitíkèkètè nɛ̀ tɛ̀ nenti dè yó dɔ̀nɛ̀ mɛsɔ̀ mmómɔ̀mmɛ mme, cidóòbè sipísitããti. ⁴⁰ F́ mMɔ̀yiisi, á tünne n da benkemè die nditãri ìnkè kè dí tɛ̀ dɔ̀.

Kuyie ncēsàtè

26 Di dɔ̀ n taummè tou nɛ̀ tiyaáyónti tɛpítè tì dũ̀kenè mupààkonkperímù nɛ̀ tɛpɛ̀citi tì dò mmebèrimè, nɛ̀ tì dò mmeɣi nɛ̀ tì dò nɛ̀fetònfè, dí kpè mbeínkèmbàribè kó tifènti. ² Kè ti okùmè mbo métiri tɛpítè nɛ̀ mènàà, ti pèkùmè métiri mèdémè. Timɔ̀ ti yó mme mmà. ³ Kè dí tì tau ntinùmmù, tinùmmù, ⁴ kécátinnè tiketiti mànkù tɛpɛ̀citi kó iwē ì dò mmebèrimè, kè mɛ ndɔ̀ tɪsɔ̀nti. ⁵ De kó iwē yó mbo sipísinùmmù ndi, ku mpíkù nɛ̀ kutekù ke dò nyitòbè. ⁶ Dí dɔ̀ desɔ̀ɔmámánnè sipísinùmmù dèè seùnè, kè dèe tau nde kó tiyààti tidé, kè tii naá nkùmáà.

⁷ Kè dí duɔ̀kenè tibɔ̀citi tiyaáyónti tɛpítè nɛ̀ kùmáà. De kó tiyààti tii yó nkānké n taummè tou. ⁸ De kó tiyaáyónti okùmè yó mbo métiri tɛpítè nɛ̀ mènùmmù ndi, kè ti pèkùmè mbo métiri mèdé mèdé. ⁹ Kè dí tau ntinùmmù, kétau ntiteti tiku, kukuɔ̀nkù kunku ku yó nkānké metaummè tou ìkè. ¹⁰ Kè dí cáttinnè kuyààkù ketikù mànkù kù tuuténè dè kudéríkù iwē sipísinùmmù, kécátinnè kudéríkù mànkù iwē sipísinùmmù. ¹¹ Kè dí dɔ̀ dibierimínni kó demámánnè sipísinùmmù, késeunne de kó iwē, kè dèe naá nkuyààkù kùmáà, ¹² kè dí tì dàttinnè kè ti okùmè nsú nke beke metaummè tou fɔ̀nkúò bíékè. ¹³ Kè ti pèkùmè nsú nke beke tipítè tidé, kénkānké n taummè tou mesàà. ¹⁴ Kè dí waá ntipedakònti wũ̀ti kétau, kéwaá nkukònkù kperíkù kénjɔ̀.

¹⁵ Kè dí waá n taummè tou kó tidabɛeti kó ideí, kè ì ntú detekperè kó ideí. ¹⁶ Bá kù, kè ku okùmè mbo métiribè bènùmmù kè kù pèkùmè mbo sãntimétiri sipísiyiekè nɛ̀ mènùmmù. ¹⁷ Dí tì waá nkè tì mmɔ̀ke meɣàà mmédémè démmè mèè yó seunne timáti pèti kó yɛ̀caube. Di tì dɔ̀ timɔ̀ kè tì mme ndò. ¹⁸ Dí tì waá nkè tì mbo sipísidé, kécómmú ke wetí kubakù cãnkù. ¹⁹ Kè

dí dɔ̀ timáti pèti kó yɛ̀caube sipísinàà, késeu mbá di sãã fũ̀ yèdèe yèdèe. ²⁰ Kè tidabɛeti tɛti múnke mbo sipísidé kubakù yó bíékè. ²¹ Kè dí dɔ̀ timáti pèti kó yɛ̀caube sipísinàà késeu mbá di sãã fũ̀ yèdèe yèdèe. ²² Kè dí waá ntidabɛeti tiku kécónnè de ìkè bíékè, ²³ kéwaá ntiteti tidéti metaummè tou kentimè de ìkè bíékè kpeti. ²⁴ Kè tì ntau tidéti déti tì fũ̀, kétau meɣóm- mè nɛ̀ mumámáà, ke mme ndò tipítè tidé. ²⁵ Kè dèe wènnè tidabɛeti tini, timáti pèti kó yɛ̀caube tɛpítè nɛ̀ yèkù, bá kù dabekù yèdèe yèdèe.

²⁶ Dí ciékè detekperè kó ideí kó ipānni inùmmù kèpānnè metaummè tou mieke kupíkù ketikù. ²⁷ Kè kupíkù dérikù kpɛyi mbo inùmmù, de ìkè kpɛyi inùmmù. ²⁸ Kè de cuokè kó kupānni tōnnè yesānkè cuokè ku mmānkù nɛ̀ kutekù. ²⁹ Kè dí dari yesānkè nɛ̀ ipānni mɛsɔ̀ nkédɔ̀ desɔ̀ɔmámánnè a yó tōnnè dèè mieke ipānni. ³⁰ Á tünne n da benkemè die nditãri ìnkè kè dí tɛ̀ dɔ̀.

³¹ Dí dɔ̀ kuyààkpenkpetínkù nɛ̀ mupààkonkperímù nɛ̀ tɛpɛ̀citi tì dò mmebèrimè nɛ̀ tì dò mmeɣi nɛ̀ tì dò nɛ̀fetònfè, kèkpè nkè dè ndò mbeínkèmbàribè. ³² Kè dí kù nùnnè detekperè kó ideí kó yesānkè yènàà kó ibaakè ì dari mɛsɔ̀, késeunne timáti pèti kó yɛ̀caube yènàà, ³³ kénúnnè kuyààkù ibaaké, kétannè n taummè tɔ̀ de mieke.

De kó kuyààkù ku yó nyaàti iku dieku nɛ̀ iku nenti kó kufáà. ³⁴ Kè dí poo nkupòkù n taummè tɔ̀ kèinnè iku nenti kó kufáà mieke. ³⁵ Kàa ñnnè tábùri kudieku tekù, kubakù yó bíékè, kèinnè tɛfitíkèkètè kubakù cãnkù bíékè, kéwetinnè tábùri.

³⁶ Dí dɔ̀ dibòri kó kuyààkù nɛ̀ mupààkonkperímù mù dɔ̀kènnè tɛpɛ̀citi, tì dò mmebèrimè nɛ̀ tì dò nɛ̀fetònfè nɛ̀ tì do mmeɣi. ³⁷ Dí dɔ̀ kuyààkpenkpetínkù kó ideí detekperè kpɛyi inùmmù, kè ì dari mɛsɔ̀, kéānnè yesɔ̀ɔbàkè yènùmmù nɛ̀ dibierimínni kó yɛ̀caube yènùmmù.

Diwũ̀tònni bè tũ̀ ndii ìnkè iwũ̀

27 Dí dɔ̀ diwũ̀tònni nɛ̀ detekperè kó ideí, kè di okùmè mbo métiri mèdé nɛ̀ dikéè. Di yó mmà di pítì timɔ̀ ndi, kè di cómmè mbo métiri mèmáà nɛ̀ dikéè. ² Kè dí ānnè yebàkè di kentimè menàà de ìnkè, kè yè ntaunè diwũ̀tònni, kàa yè dari disɔ̀wũ̀. ³ Dí dɔ̀ diwũ̀tònni kó tinenti nɛ̀ disɔ̀wũ̀: Dèè kounè mutápeí nɛ̀ yekā nɛ̀ yɛ̀bɔ̀ bɛ̀ yó mméinè yè meɣi nɛ̀ sikúmboó, ⁴ kédɔ̀ disɔ̀wũ̀ kó teditè nɛ̀ de kó demámánnè dènàà kécátinnè di kentimè menàà. ⁵ Kè dí tɛ̀ sàa nkè tɛ̀ mberinè diwũ̀tònni cuokè, ⁶ kédɔ̀ detekperè kó ideí kó ipààti ideí, kè ì dari disɔ̀wũ̀, ⁷ kè ì tōnnè diwũ̀tònni kó demámánnè tipítè tidé kè dí ndi tɔ̀unè. ⁸ Di yó di dɔ̀ kè di nhorímu kéndò n da benkemè die nditãri ìnkè.

Metaummè tou kó kuperí

⁹ Nte di yó dɔ̀mmè kuperí nɛ̀ mupààkonkperímù kècète n taummè tou: Kubakù cãnkù bíékè kó meokùmè mbo métiri sipísinùmmù. ¹⁰ Kè yesānkè mbo sipísidé nɛ̀ disɔ̀wũ̀ kó yɛ̀caube sipísidé nɛ̀ timáti pèti

kó ibaaké nè ti kó ipààti tiyààti yóó núnne i. ¹¹ Kubakù you bíékè kó meokùmè rímmà, kéndò mmetēmè dòm-mè. ¹² Kè de ìikè bíékè kó mepèkùmè ríbo métiri sipísidè nè mènùmmù nè yesāhèkè tepíitè nè ye kó yecaube. ¹³ Kè didonfũ ò bíékè kó mepèkùmè ríbo métiri sipísidè nè mènùmmù. ¹⁴ Dibòri píti tidé bá kù, kù mmòke métiri mēyiekè nè dikèè, nè yesāhèkè yētāāti nè ye kó yecaube yētāāti. ¹⁶ Kuperi kó dibòri kó kuyàakù yó ríbo métiri tepíitè nte, kéndò mmebèrimè, ke dò nfetònfè, ke dò mmeyi, ke dùòkenè mupààkonkperimù, ke kpè. Kè yesāhèkè ríbo yènàà nè ye kó yecaube. ¹⁷ Yesāhèkè yemou yó ntaunè yetòbè timāti péfíti kó iwēi nyi. Kè ibaaké ntú timāti péfíti kè yecaube ntú disowũ. ¹⁸ Kuperi okùmè yó mbo métiri sipísidè nè mènùmmù ndi, kè mepèkùmè ríbo métiri sipísidè nè mènùmmù, kè mecómme ríbo métiri mēdémè nè dikèè. Kuperi yóó dōñhè mupààkonkperimù mmu, kè yesāhèkè kó yecaube ntú disowũ. ¹⁹ Bè yó mpīnnè tii nenti n cíētè tōmmú nè yesāhèkè tecīētè kpeye nè kuperi kpeye yó ntú disowũ ndi.

Tefitíkèkètè kó mekù

²⁰ Fí mMoyiisi á duó nkè Isidayeribe da díí mekōsààmè odifíè kó yetebe kōme, kè dèe yie nkè fitírè ícúú nsā. ²¹ Anco nè o bí beè níi yóó dè tūc nkéínnè kuyàakù kùù kānké mí ndi Yiè nKuyie ntou kupikù tekù bíékè, kè dè ncúú nkuyuoku nè dikūnweñndò mí nKuyie nyiikè. Dè yó ntú Isidayeribe kuó nyi sād.

Bè dōmmè ikuó niùbè kó tiyààti

28 Kè Kuyie mbéi nke dō: Fí mMoyiisi á yú a kóo kóti Anco nè o bí Nadabu nè Abiu nè Edeasa nè Itamaa ké bè cāñné nè Isidayeribe tōbè, kè bè ntú ikuó niùbè ke pí n tōmmú. ² Á dō a kóo kóti Anco tiyàakpeti ikuó kpeti, tii yó mbenkú ò cāñnnèmè betōbè. ³ Á náké beyaādùbè n duó mbè mecii nkè bēe dō Anco tiyààti kòò nti daati ke pīnnè n tōmmú kè ti mbenkú ò cāñm-mè. ⁴ De kó tiyààti yó ntú dicīncīnkōnni, nè tekoutéyaàbòtè, nè dikoutéyaàbòkūpuri nè dikoutéyaàbòhokuri dii kpè, nè feitòdódfè nè fenaàkōnfè. A kóo kóti Anco nè o bí be níi yó nti ndáátí ke pīnnè ikuó tōmmú. ⁵ Bè yóó ti kpè nnè tipeciti nti tii dō mmebèrimè nè tii dō nfetònfè nè tii dō mmeyi nnè musowpààkómú.

Tekoutéyaàbòtè

⁶ Á duó nkè bēe dō tekoutéyaàbòtè nè mupààkonkperimù nè tipeciti tii dō mmebèrimè, nè tii dō nfetònfè nè tii dō mmeyi nnè musowpààkómú. ⁷ De kó tekoutéyaàbòtè yó mmòke ibaati nyi tipíti tidé. ⁸ Kuyaàbomboúnkù múnke yóó dō nè muú paàkóm-mú boti, kéntaunè tekoutéyaàbòtè. ⁹ Á waá nyetáre yédéé yèè dō ndimantōnni kékeri Isidayeribe bí yètè ye ínkè. ¹⁰ Yeyètè yèkuò ditáketiri ínkè, yeteyè yèkuò didéri ínkè, kè yè ntú nyetòbè bè bè pié mèè boti. ¹¹ Otáciéti weè yóó kéri yeyètè yetáre yedé ínkè ké yè danne nè mesow. ¹² Wèe yè cātiné tekoutéyaàbòtè baati idé, kè yè

ríbenkú Isidayeribe boti tepíitè nè idéi, kè Anco níi ntati n taummè tou kè di ā, mí ndi Yiè nKuyie nkè m báa di yè. ¹³ A yóó danne dèè ínkè yetáre yó ntú mesow mme. ¹⁴ Á dō mesowfimme mómme mēdémè kè mè ndò nyiwēi, kàa mè cātiné yetáre dāri dèè ínkè.

Dicīncīnkōnni

¹⁵ Á duó nkè bēe dō dicīncīnkōnni nè mupààkonkperimù mùù kōkénè tipeciti, tii dō mmebèrimè nè tii dō nfetònfè nè tii dō mmeyi nkékpènnè musowpààkómú tekoutéyaàbòtè kōme. ¹⁶ Di yóó poo mmédémè mme, di okùmè nè di pèkùmè kè dè mbo sāntimétiri sipísidè nè mènùmmù. ¹⁷ Kè dí di dāri itācúú ìnàà. Kucúú kuketikù kpeye, diketiri ndò ntisēūmíéti, kè didéri ndò ntiyāpemiéti, kè ditāānni ndò mmenōññú. ¹⁸ Kè kucúú déríkù kpeye, dii dō mmecūmmè, nè dii dō ntiweti nè dii dō nsāncirè. ¹⁹ Kucúú ntāānkù kpeye, dii dō ncòdòò, nè dii dō mpūtípùti, nè dii dō mmetekā. ²⁰ Kucúú nnaankù kpeye, dii dō ntinóbenti nè dii dō ndimantōnni nè dii dō nditāwũ. Bá dii tārí yóó danne mesow nyínkè nke. ²¹ Otáciéti kerí Isidayeri bí tepíitè nè idéi bá dè de yètiri ditāri ínkè.

²² Kè dí ānné dicīncīnkōnni mesowfimme mómme mēdémè kè mè ndò nyiwēi, ²³ nè desowmámánnè dèdéré ké dè cātiné dicīncīnkōnni yómme. ²⁴ Kè dí dè cātiné mesowfimme kó iwēi idé nè dicīncīnkōnni kó demámán-nè. ²⁵ Kè dí tuuté iwēi yómme tēmè yebakóy borè, de ìikè bíékè. ²⁶ Dí dō desowmámánnè terè dèdéré kécātiné kè defũ bíékè nkáá ntekoutéyaàbòtè. ²⁷ Kè dí dō desowmámánnè terè dèdéré kécātiné tekoutéyaàbòtè fũ, fenaàkōnfè yá nde kó diyuu. ²⁸ Kè dí dō kuhōú késeu ndicīncīnkōnni kó demámánnè nè tekoutéyaàbòtè kperè kè dè nwē nke tau, kè dicīncīnkōnni báa tote.

²⁹ Kè Anco níi ntati n taummè tou ke dáátí dicīncīnkōnni, kè Isidayeri bí yètè ndari o cīncīnni, mí ndi Yiè nKuyie nkè m báa di yè. ³⁰ Fí mMoyiisi á ānné udimmu nè tumimmu Anco cīncīnkōnni mieke, kè Anco níi nkōri m borè kè di dáátí, kè dèe yie nkòo banté n dōñhè ti Isidayeribe.

Tikoutéyààti tati

³¹ Dikoutéyaàbòkūpuri Anco yó nhā di yóó duòkenè tipeciti nti tii dō mmebèrimè. ³² Kè diyuu yó nyiè dè borèe duòke yéké yéké ke báa kēté. ³³ Kè dí kpè ndiyaàbòri fũ kéfité nè tipeciti tii dō mmebèrimè nè tii dō nfetònfè nè tii dō mmeyi nkè dè ndò nyetebe bè tu yè kedenáti kécātiné isowdede. ³⁴ Kè ì nsoké kedenátibè cuokè. Die nkedenáti, die nfesowdedefè. ³⁵ Anco yó ndáátí dii yaàbòri ke pīnnè n kuó tōmmú. Ò tati dii mōnni nè ò yèti dii mōnni bè nyo idedeké kuòm-mè kè dèe yie kòò báa kú.

³⁶ Dí dō mesow mmómme kó temátipètè kékeri te ínkè ke dō: Wèe cāá nti Yiè nKuyie nképí. ³⁷ Kè dí tē pīnnénè kuhōú kùù dō mmebèrimè kuyaàbomboúnkù ínkè o tīnni níi yó mberínè dè. ³⁸ De kó tesowmátipètè níi yó mberínè o tīnni ndi ò kōri dii mōnni m borè, tē yó

mbenkú ke dò nhAnɔɔ tɔ Isidayeeribe kó meyei mbè dɔ̀̀ri mè nè be pãrè mieke teè yó nte kè ñ cɔ̀tè be pãrè.

³⁹ Dí dɔ̀̀ Anɔɔ dikɔ̀tèyaàbòhokùri dii dù̀̀kenè mupà̀̀akonkperimù, nè kuyaàbomboùnku nè fenaàkɔ̀nfè fèè kpè.

⁴⁰ Dí dɔ̀̀ Anɔɔ bí yeyaàbòrè nè inaakùš nne tiyaàbomboùnɔ̀tì kè dèe bè cã̀nné nè betɔ̀bè.

⁴¹ Á dátinné Anɔɔ nè o bí tiyaà̀tì kécóú mmekù̀̀ mbè yɔ̀ ñnkè, kè bè wénkúnne, kè bè ntú ikuú nì̀̀bè. ⁴² Dí bè dɔ̀̀ yeyaà̀tà̀kéké kè bèe kã̀ mbe fɔ̀. Yè yó mberinè be ka nye ke kã̀ mbe kpèrè. ⁴³ Anɔɔ nè o bí kè bè níí ànné kètannè n taummè tou, yoo kèpínnè diwùš̀̀tònni kó mutš̀̀mmú, kè bè báá yà be fei kè bèe kú. Dè yó ntú Anɔɔ nè o bí nè o yaà̀bío be kó ikuú nyi sã̀.

Bè cã̀nnémè Anɔɔ nè o bí ikuú tš̀̀mmú kpéi

29 Nte a yó yímè kécã̀nné Anɔɔ nè o bí n tš̀̀mmú kpéi:

Tã̀tè dinaadaà nè yepedakè yèdèè yèè kra kuyènkù. ² Á dɔ̀̀ pèè̀̀bè bèè í kɔ̀renè mutie mù̀̀ muuti, kéwaá mmuyuo nké mù̀̀ àntenè mekù̀̀ nképèmmú, kè tì waare mekù̀̀, á dè dɔ̀̀nè demɔ̀ muuyuo mmù̀̀ í kɔ̀renè mutie mù̀̀ muuti pèè̀̀, ³ kè dè ànné dimám-mù̀̀yàà kéwènnénè dinaadaà nè yepedakè yèdèè kètanné n taummè tou.

⁴ Kàa dèè a kɔ̀tenè Anɔɔ nè o bí n taummè tou borè kè bè wù̀, ⁵ kédátinné Anɔɔ tikɔ̀tèyaà̀tì: Diyaà̀bòri okùri, nè dikùpuri nè disà̀mpòri nè dicìncìnkš̀̀nni, kébou teyaà̀bòtè kó fenaàkɔ̀nfè, ⁶ kébou o yuu kuyaà̀bomboùnku, kóò ñnné metã̀tímè kó feyítò̀̀dáfè. ⁷ Kàa dèè á túóté ikuú kó mekù̀̀ nkécóú nho yuu kóò cã̀nné n tš̀̀mmú kpéi. ⁸ De kó difš̀̀nkù̀̀ kàa duš̀̀ nkè Anɔɔ bíi tš̀̀nni kàa ì dátinné yekɔ̀tèyaà̀bòhokùye, ⁹ kè bè bou inaakùš, nkébou be yɔ̀ tiyaà̀bomboùnɔ̀tì kè bèe naá n tš̀̀mbè sã̀.

Nte a yó dɔ̀̀mè Anɔɔ nè o bí kè bè né na kékètè be tš̀̀mmú.

¹⁰ Á túóté dinaadaà kékɔ̀tenè n taummè tou bòri, Anɔɔ nè o bí kè bèe nɔ̀ mbe nɔ̀ di yuu ñnkè. ¹¹ Kàa di fèútè n yìkè n taummè tou bòri, ¹² kèpɔ̀tè a nóm̃bii meyì nkéwaare diwùš̀̀tònni bàkè, kécóú mmesɔ̀mme diwùš̀̀tònni fùš̀̀, ¹³ kètúóté tinauti kó mekù̀̀ nne yeš̀, yeceumbè nè yè kó mekù̀̀ nké dè nni ntuo ndiwùš̀̀tònni ñnkè, ¹⁴ kètúóté desɔ̀nne, imaa nne kukš̀̀nkù̀ nè tinauti kè dè tũ̀ nditowaà ikuú nì̀̀bè yei ncíèmmè kpéi.

¹⁵ De kó difš̀̀nkù̀̀ kètúóté dipedaà ketiri, Anɔɔ nè o bí kè bèe nɔ̀ mbe nɔ̀ di yuu ñnkè. ¹⁶ Kàa di fèúté kètúóté meyì nkémíété diwùš̀̀tònni ñnkè di pìti timɔ̀, ¹⁷ kékéké imaa, kéhú tinauti nè ità̀ke nè diyuu kéwènnénè imaa nkédaá ndiwùš̀̀tònni ñnkè, ¹⁸ kétuo nfeš̀̀fè femɔ̀, dè yó ntú dipã̀nni ndi, mí ndi Yiè nKuyie n dš̀̀ dii kó kufš̀̀ku.

¹⁹ Kàa dèè a túóté dipedaà teri. Anɔɔ nè o bí kè bèe nɔ̀ mbe nɔ̀ di yuu ñnkè. ²⁰ Kàa di fèúté kèpɔ̀tè meyì nkékááké Anɔɔ tò̀youri kó meyómmè nè o bí kš̀me, be nóm̃bidakè be nɔ̀ nè be naà̀cèi kpeye, kémíété mesɔ̀mme diwùš̀̀tònni pìti timɔ̀. ²¹ Kàa dèè á waá mmeyì nsà̀mpò diwùš̀̀tònni ñnkè, kéwaá nyikuú kó mekù̀̀

nsà̀mpò kémíété Anɔɔ nè o yà̀tì nè o bí nè i kpeti, kè bèe wenke bembe nè bè yà̀tì. ²² A yóo kuo fepièfè dérífè nfe kè bè tanné ikuú tš̀̀mmú. Kàa fè kù̀ á túóté kuyóú nè tinauti kó mekù̀̀ nne yeš̀ nè yeceumbè nè ye kó mekù̀̀ nne dikpèri youri, ²³ kédèite pèè̀̀ òmáà nè dikà̀tindaà nè kupèmpèh̀̀kù̀, ²⁴ kè dè duš̀ nhAnɔɔ nè o bí, kè bè nàkè kè bèe dè nni mpã ikuú kó dipã̀nni kè dè nni mbenke. ²⁵ De kó difš̀̀nkù̀̀ kàa dè cɔ̀tè be nɔ̀ mieke kéwènnénè dipã̀nni bè m pã̀ di kétuo ndiwùš̀̀tònni ñnkè. Dipã̀nni ndi dii kó kufš̀̀ku n naati, ²⁶ kètúóté mecã̀nnimè kó fepièfè a cã̀nnénè fè Anɔɔ nè o bí fe cìncìnni, kè m benke ikuú yèmmè, kè di dèè á di túóté a kó kumaa nku.

²⁷ A túóté dipedaà bè cã̀nnénè di Anɔɔ di kó imaa mmieke dicìncìnni nè dikpèri, bè dè nni mpãmu, kè dè nni mbenke, á dè cã̀nné. ²⁸ Isidayeeribe yó ndeimu de kó kumaa mbè feu ì wùš̀ metaummè kpéi nke kù duš̀ nhAnɔɔ nè o yaà̀bío sã̀.

²⁹ Kè Anɔɔ ku bèe duš̀ nyikuú yà̀tì o bí, kè ì tì dààtì bè ì cã̀nninko dii yìè, kè ì bo ta ikuú tš̀̀mmú. ³⁰ Anɔɔ bí mieke bè tã̀tè wè kòò bo ntú ikuú nì̀̀tì ke taà mí nKuyie n kuš̀ nenti bo kù̀ fã̀, ke pí nyikuú tš̀̀mmú, ò ndáátì ikuú yà̀tì ke dè yewe yèyiekè.

³¹ Kàa túóté fepièfè fèè bè tanninko ikuú tš̀̀mmú fe maa, kè ì bènné dibòri bè tã̀tè di de kpéi. ³² Anɔɔ nè o bí kè bèe ì càáké n taummè tou kó dibòri nè pèè̀̀bè bèè ã̀ demómbire mieke. ³³ Bèe máá yóo cááké bè dɔ̀̀nè ìi maa nyikuú be yei ncíèmmè kpéi, kè bè cã̀nné kè bèe ta ikuú tš̀̀mmú. Otũ̀ mɔ̀ báá ì càáké, bè ì cã̀nnému ke ì nni mpã. ³⁴ Kè dè wenté kè imaa nyoo pèè̀̀, kè dè sù̀ ndí dè tũ̀, di báá dè càáké. Bè dè cã̀nnému ke dè nni mpã.

³⁵ A dɔ̀̀ Anɔɔ nè o bí kèntũ̀ nweti weti n da nàkè tì, kè bè tanné ikuú tš̀̀mmú, a yóo bè dɔ̀̀ ìi kuú yó mmɔ̀ke yewe yèyiekè ndi.

³⁶ Bá dii yìè a níi ku dinaadaà meyei ncíèmmè kpéi, kéwènkúnne diwùš̀̀tònni, kè di còu mmekù̀̀ nké di cã̀nné, kè di ntú n kperi. ³⁷ Á yó mme ndɔ̀ri ke dè yewe yèyiekè, kè diwùš̀̀tònni wenke mediè, kòò niti yoo dèmarè di kááké dèe kú.

Bè yó nfeu ì wùš̀ Kuyie nyewe yemɔ̀ ke tuš̀

³⁸ Bá dii yìè a níi n fèúté yepedakè yèdèè, yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà a yó mme nhš̀ nsã̀. ³⁹ Ke níi fèúté dimari dikúnweh̀̀ni diteri kuyuoku. ⁴⁰ Dipedaà a yóo fèúté di dikúnweh̀̀ni nè kuyuoku kperi, a níi waá mmuyuo ncidòò bètã̀ti, kèantè nè mekš̀sà̀mè dítiri òmáà nè menaà mbè tu mè difèè̀̀, dítiri òmáà. Dipã̀nni ndi dii kó kufš̀̀ku n naati. ⁴² Di yó nni nfeumu de kó iwùš̀ sã̀ n taummè tou kó dibòri borè kè n kòrinì ke da náánnè.

⁴³ N níi yóo de nkɔ̀tení kémáànnè Isidayeeribe kè n kó kuwennikuu wénkúnne de kó dibòri. ⁴⁴ Mìl móm̃muo nyóo wénkúnne de kó dibòri kéwènkúnne Anɔɔ nè o bí kè bè mpí nyikuú tš̀̀mmú. ⁴⁵ Mí nKuyie kè nní mbo Isidayeeribe cuokè. ⁴⁶ Kè bèe banté mìl tumè be Yiè nKuyie nkè mìl bè dènneni Esibiti, ke bo mbè bonè.

Mìl tu be Yiè nKuyie.

teompùtè kó diyè kprí, kè dì ntú ti kó metaummè sáá. ¹⁷ De kó diyè yó ndò dibenkèri ndi mí nnè Isidayeeribe ti cuokè ke benkú n dðòmè kéínkè nè ketenkè yewe yèkuò ndi ke ompè diyénni.

¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii Sinaii tãri ínkè kédeè kòò duó ntítãpièti tidéti kumómmonku kù wãri tii ínkè kù kuó.

ISIDAYEERIBE TÛTEMÈ METAUMMÈ KUYIE MBÈ DÒNNÈMÈ

Bè do maámè fɛɔɔmátinààfè

32 Mèmmè kè Isidayeeribe nsí mMɔyisii í cãrike ke bo cúténí ditãri, kè bèe tíí nhAnɔɔ borè kòò nàkè ke dð: Ti í yé tii tùðkení Mɔyisii wèè ti dènnení Esibiti. Tí dð kuyie nkùu yó nti ní. ² Kè Anɔɔ dð: TÛténè di pobè tootɔre nè di bí initidabí nè initipobí kpeye ké n duó.

³ Kè Isidayeeribe bemɔuu tɔtè be tootɔre kéduó nhAnɔɔ. ⁴ Kòò yè yìè nkéutè kè dèe naá nfɛɔɔmátinààfè. Kè Isidayeeribe pĩéké ke dð: Ntenè ti kó kuyie nkùu ti dènnení Esibiti!

⁵ Kè Anɔɔ maá diwũtònni fè ìkè kédeè ke dð: Nanke, ti ànné dibanni ti Yiè nKuyie nkprí.

⁶ Kè dèe wenté dikúnwehíni sèi kè bèe kuw iwuó kétuu ndiwũtònni ínkè, kékuu itei metaummè kprí, kè bèe kari kédi kéyã menaà nkéíté kénhau.

⁷ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ditãri ínkè ke dð: Cúté mecã, benitibè a dènnení bè Esibiti bè dðò meyei ndiemè mme. ⁸ Bè pãnke búttinnému kuce m bè benke kù. Bè dðò fɛɔɔmátinààfè nfe ke ninku fè ìkè, ke flé iwũó, ke náa nke tú: Isidayeeribe, ntenè ti kó kuyie nkùu ti dènnení Esibiti. ⁹ De kó benitibè to yeè kpehíni. ¹⁰ Yóu kè m mieke bè yè kè m bè kù, ké da dðò kubotí diekù.

¹¹ Kè Mɔyisii bántè ti Yiè nKuyie nke dð: N Yiè ba nkprí mbo nte kàa mieke yè a nitibè a benke bè a wèrímu nè a kpeti ke bè dènne Esibiti? ¹² Kàa bè kù Esibiti kɔbe yóó yí a bè dènne nè kemieke nke ke bo bè kù yetãrè mieke ké bè dèe, n Yiè mbonkúnne a mieke kéyóu a bo bè cààrèmè. ¹³ Dentení a tɔmbè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu be kprí nha do nàké bè ke dð: Míi béi nke tú: M bo duó nkè di botii súú, kè n di duó nketenkè n yè n yóó di duó nkè, kè dí nkè te sáá.

¹⁴ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nyóu kù bo dðòmè ku nitibè meyei nkù na mbè dðò mè.

¹⁵ Kè Mɔyisii ncutiní ditãri ke tɔ titãpièti tidéti kè tì wãri tipíti tidé Kuyie ntannò. ¹⁶ Kuyie nkuu do dðò de kó titãpièti ké tì wãri nè ku nùtè. ¹⁷ Kè Sosuwee ke kutoweku kénáké Mɔyisii ke dð: N yo dikpãnni kó kutoweku Isidayeeribe kari. ¹⁸ Kè Mɔyisii dð: Dè í tú bè namè be dootitɔbè kó kutoweku, yoo bè dootitɔbè bè namè kɔku, dibanni kó iyie nyi.

¹⁹ Bè tɔnni dli mðnni Isidayeeribe kari, kè Mɔyisii yà fɛɔɔmátinààfè kè benitibè au, kòò mieke peike mediè nkòò dootóo titãpièti ditãri pèri kè tii pɔnte pɔnte.

²⁰ Kòò túóté fɛɔɔmátinààfè kécuu kè dè nsúu nkòò dè nàa kéánné menie mmieke ké bè duó nkè bèe yã. ²¹ Kòò

beke Anɔɔ ke dð: Benitibè da dðò ba kàa bè tanné meyei ndiemè mie mmieke? ²² Kè Anɔɔ dð: N da báámmu a mieke báa peike, a yému a mómmu mbe nnitibè nɔn-nèmè meyei. ²³ Bè kòtení m borè nde ke yí: Ti í yé tii tùðkení Mɔyisii wèè ti dènnení Esibiti. A ti dðò dèe yó ntú ti kó kuyie nke ti ní. ²⁴ Kè m bè beke ke yí: Di we mmòke mesɔɔ? TÛténèni di tootɔre ké n duó. Kè bè n duó ke n yè ànné muhãã mmieke kè dè naá fɛɔɔmátinààfè.

Kuyie mpotémè Isidayeeribe

²⁵ Kè Mɔyisii banté Isidayeeribe dómè meyei, kè Anɔɔ bè yóu kè bè dðòri bè dómè, ke yáúkúnne bemáa be dootitɔbè ìkè. ²⁶ Kè Mɔyisii kɔte kécómму Isidayeeribe kari ìkè kébéi nke dð: Bèè dð ti Yiè nKuyie mbèe kòtení m borè.

Kè Defii naàmunkù kɔbe kɔtoo. ²⁷ Kòò bè nàké ke dð: Nte ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù tu mù: Bá wè wèe túóté o siè kè dí ce ndi kari tipíti timɔu, bá wè kòò ku o tebite, o népo, o cíètè kou.

²⁸ Kè Defiibe yie mMɔyisii bè nàké tì, kékuu Isidayeeribe sikɔpísitããti (3000). ²⁹ Kè Mɔyisii náké Defiibe ke dð: Di duó ndimáa ndi yíe Kuyie ntómму kprí, di í yete di bo kuòmè bá di bí mómmnyo yoo di tebí. Ti Yiè nKuyie ndí dðò mesàa.

Mɔyisii bántèmè Kuyie nyIsidayeeribe kprí

³⁰ Kè dèe wenté kè Mɔyisii náké Isidayeeribe ke dð: Di cààrè kè dè deumu, n yóó wète kédekemu ditãri ínkè ti Yiè nKuyie mborè, ké kù bántè kè kù bo yie nkù di cíè.

³¹ Mèmmè kè Mɔyisii wète ti Yiè nKuyie mborè ké kù nàké ke dð: Áú! N Yiè, de kó benitibè cààrèmu mediè, bè dðò fɛɔɔmátinààfè nfe. ³² N da báámmu cíè mbe, kè meè dɔke, á ütè n yètiri a pátiri mieke. ³³ Kè ti Yiè nKuyie ndò: Áà! N yóó ütè bèe cààrè be kó yeyètè nye m pátiri mieke. ³⁴ Kɔte kèniitè n nitibè n yè nhá bè kòtenè kè, n tɔnni yó nda bonèmu kè m mðnni tùðke dli yie m bè potè be cààrèmè kprí.

³⁵ Kè ti Yiè nKuyie mpoté Isidayeeribe bè duó nkè Anɔɔ bè dðò fèè sɔɔmátinààfè kprí.

Isidayeeribe wantimè Kuyie mbo bè cíèmmè

33 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ke dð: Íténè deborè fí nnè Isidayeeribe a dènnení bè Esibiti, kè dí kɔte ketenkè n do yè n yóó duó nkè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu nè be yaábí. ² M bo duó n tɔnni kè dì ndi ni ke beti Kannahã kɔbe, nè Amɔriibe, nè Itiibe, nè Efiibe nè Pedisiibe nè Sebusiibe. ³ Kè dí ta ketenkè menaamiè nnè mecekù ndè pũó nkè, n né í yó ndi neínè m mómmu, di to yeè kpehíni, n yàa bo di kuw kuce kédeè.

⁴ Kè bèe keè de kó tináahti kè bè yèmmèe caàrè, òmɔu ténke í ndàátí ke bo nsãri. ⁵ Ti Yiè nKuyie ndo nàkému Mɔyisii ke dð: Náké be ke dð, be to yeè kpehíni, kè m bè neínè n yàa bo bè kù kuce bemɔu dimðnni dimáa. Bèe deite be sãti ke n yà n dò nkè bè dðòmè. ⁶ Kè bè nyiti Odebu bá Isidayeeribe ténke í ã be sãti.

Kuyie ntou

7 Kè bè bàté dè Mɔyisii cónné ti Yiè nKuyie ntaummè tou kè di nciénnè bè bàté dè mesàà, kè bè ndi yu ke tú: Kuyie ntaummè tou. Wèè dɔ kébéinnè Kuyie nwèè yèn-ní bè bàté dè kékote Kuyie ntou borè. 8 Kè Mɔyisii itè ke bo ta Kuyie ntaummè tou, bá wè wèe íté kécómmú o tou bòri kè bè nwúo mMɔyisii kòò yàa tannè Kuyie ntaummè tou. 9 Kòò ta, diwetirii kɔtení kékáá nti Yiè nKuyie ntaummè tou kó dibòri kè Mɔyisii nnáánnè Kuyie. 10 Kè Isidayeribe yà diì m̀nni diwetiri, bá wè wèe nínkú késínnɔ́ ketenkè o tou bòri. 11 Kè ti Yiè nKuyie nni nnáánnè Mɔyisii oniti 5 nnáánnèmè o népo. Kù dèè diì m̀nni kè Mɔyisii wète bè bàté dè, kòò kóo t̄nti Sosuwee Nunni birè nkpaá Kuyie ntou mieke.

Kuyie nnè Mɔyisii bè nàámmè

12 Kè Mɔyisii náké ti Yiè nKuyie nke d̀: N Yiè, f̄ɔ́ yè n niitè be nnitibè, a me nyí m benke wèè bo n teennè. F̄ɔ́ me mbéi nke tú: A yému kàa kó mesàà nni mbonè. 13 Kàa kó mesàà mènke m bonèmu, m benke amàà kè n da yíété weti weti, kémwòke a kó mesàà. A nyé be nnitibè tumè a kɔbe mbe. 14 Kè ti Yiè nKuyie nd̀: N kɔ-roomu m mómumu nha bá nyíèkù. 15 Kè Mɔyisii d̀: Kàa í kɔriní a mómumu nha báa yóu kè ti íté die. 16 Kàa í ti neínè bè bo yíme kébanté a sàà nti bonèmè mí nnè a kó benitibè. A borime ti cuokè meè yó nti yaàti tínti nè ibotí t̄i ketenkè ínkè. 17 Kè ti Yiè nKuyie nd̀: N yóo d̀-umu a béi nti, n sàà nda bonèmu ke yé m̄i da t̄áátémè. 18 Kè Mɔyisii d̀: M benke a kpeti. 19 Kè ti Yiè nKuyie nd̀: N yóo p̄éétému a borè nè n sàà, n yóo da nákému n yètiri. Nh ɔ́ kú mmesémmè n d̀ kè m̄e kú nwènwe, kécíé n d̀ kécíé nwè. 20 Á né í yóo yà n yìlkè, ke yé oniti í yó n yàmè kénfòu. 21 Dipèri mari bomu die n také, á ncómmú di ínkè. 22 Kè m p̄enkè diì m̀nni nè n kpeti n yóo da sɔnne dipèri fíè mmè kè n da kánkè n ǹùtè ke yàa p̄ééténè. 23 Kè m p̄éétè n deite n ǹùtè kàa yà n yìnkè ke yé oniti í yóo namè keyà n yìlkè kénfòu.

Mɔyisii wàrimè Kuyie nkuú titápièti pànti ínkè

34 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ke d̀: Cíéké titápièti tidéti kè ti ndònnè tiketiti a p̄ntè ti kè n wári tináahti n do wári ti tiketiti ínkè. 2 Báátí nanke dikúnwehni kédekení Sinaii t̄ari kè nni mbaa. 3 Òm̀ou báa da neinèni, òm̀ou me m̀báa deke dit̄ari kupíkù makù. Inàake nè ipe me m̀báa dekení. 4 Kè Mɔyisii cíéké titápièti tidéti kè ti ndònnè tiketiti. Kòò pike cute dikúnwehni sèi kédeke dit̄ari Sinaii, ke t̄o titápièti tidé. 5 Kè ti Yiè nKuyie ncúténí diwetiri mieke kécómmú Mɔyisii také. Kè Mɔyisii yú ku yètiri. 6 Kè ti Yiè nKuyie mp̄éété Mɔyisii borè ke béi nke d̀: M̄i tu di Yiè nKuyie nke kuò mmesémmè ke cíenko, ke m mieke boo, kè n sàà ndeu, kè n d̀̀ri m béi nti. 7 M̄i ɔ́ d̀ d̀ mesàà nhoniti nè o yaábí, tidapùnt̄nti tit̄nti tekoupiéte (1000). Nh ɔ́ cíémmu oniti o yei nnè o caàrimè nè o yetimè, m me nh̄ɔ́ í nwúónko oyeiwe ke d̀ nhò í caàrè

dèmarè nh ɔ́ potému oyeiwe nè o yaábí tidapùnt̄nti tit̄áti yoo tinàà.

8 De m̀nni kè Mɔyisii nínkóo kébanté Kuyie, 9 ke íténi kébéi nke d̀: N Yiè nkàa sàà m mènke m bonèmu n da báammu á nti neínè. N yému ke d̀ mbe nnitibè to kpehni, a né ti cíé nké nti wúo nha kɔbe.

Kuyie nwète ke taunnèmè ku nitibè

10 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisii ke d̀: N yóo di d̀̀nè metaummè mme. M bo d̀ d̀ a nitibè cuokè, dè mu n yí buoté ketenkè ínkè yoo kubotí makù mieke. Isidayeribe yóo yàmu mut̄ómmú n yóo da pínnè mù mù deumu.

11 Nt̄unne weti weti n di náá nti yíe, kè m beti Kan-nahá kɔbe nè Am̄riibe nè Itiibe nè Pedisiibe nè Efiiibe nè Sebusiibe. 12 Dí ndake ke báa taunnè dimàà de kó benitibè bè yàà bo náa ndidínt̄ari di kpéi. 13 Dí puo mbe w̄ɔ̀t̄rè kéu yetárè bè fíku yè kékéké be tewuó. 14 Di báa fíe be b̀kè, mí ndi Yiè nKuyie n d̀ di nt̄u mmí nwe m máa. 15 Di báa bè m̀̀ntenè metaummè mamè, kè di bè taunnè bè yóo fíému yeb̀kè kè di yú kè dí w̄n-né kèdi, 16 Kè dí túóké be kó besapambè képuó ndi kó bedapambè kè bèe bè tannè mub̀̀fèu mieke.

17 Di bá mmáátí yemátib̀kè.

18 Dí níi báa mp̄éé wèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti de kó dibanni ke d̀ yewe yèyiekè n di benné yèè we dididèi kóo t̄ánkù mieke di ncáa mp̄éé wèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti, kéndò n di nàkémè weè t̄ánkù mieke nke di yèmmè Esibiti.

19 Di bí ì tu Mpo i yó ntú n kɔbe mbe nè di w̄ɔ́ ketiyi ì tu idaaí, inàake nè ipe nè sib̀̀, dí ndè nni du. 20 Dis-āmmarimbii didaari ketiri di níi di cèetenè dipebii didaari, kàa me nyí yóo di cèete a pité di f̄n̄íi kékuo, ke nni ndonnè di bí ì tu Mpo.

Di níi bá nkɔriní m borè di n̄u sitetisi.

21 Di níi pí mmut̄ómmú yewe yèkuò, diyiénni yiè kéom̄pè bá mud̀rimù m̀nni, bá mudidèi m̀nni.

22 Di níi ānnè tidipànti kó dibanni kéānnè dididèi banni dipaà.

23 Di nitibè níi kɔtení m borè dibenni mieke kuce mèt̄áti, mí ndi Yiè nKuyie nyIsidayeribe t̄u nkù. 24 N yóo betimu ibotí k̄p̄k̄unne di tenkè, di k̀tení diì m̀nni m borè dibenni mieke kuce mèt̄áti, de kó mefíe mmieke òm̀ou báa c̄uté di tenkè.

25 Di báa féuté f̄é̄f̄è k̄éw̄ennénè fe ȳi mp̄éé wèè í kɔɔrenè mutie. Diyentébbanni ɔ́f̄è kó imaa mbá nkpaá k̄etuokenè dikúnwehni. 26 Di níi t̄oní tidipànti mí ndi Yiè nKuyie nc̄íétè nè yetebe ketiyè. Di níi báa bénnénè dib̀bii di ȳo miè.

27 Kè ti Yiè nKuyie náké Mɔyisii ke d̀: Wári de kó tináahti t̄i tu mí nnè f̄ɔ́ nnè Isidayeribe ti kó metaummè k̀nni.

28 Kè Mɔyisii mbonè ti Yiè nKuyie ndit̄ari ínkè ke d̀ yewe sip̄isinàà nè deyènnè sip̄isinàà, ò í di, ò me nyí yà menie. Kè ti Yiè nKuyie nwári titápièti tidéti ínkè ku tan-n̄ tepíítè.

Mɔ̀ȳiisi cùténimè Sinaii tã̀rì kuce mēdérímmè

²⁹ Kè Mɔ̀ȳiisi ncutiní Sinaii tã̀rì ke tɔ Kuyie ntannò kó titápièti tidéti. Bá ò í yé ke dò nho ìkè mièti ò do náán-nè mèè kprí nKuyie. ³⁰ Anɔ̀w nè Isidayeeribe kè bèè yà o ìkè miètimè kéyɔ̀te bè bo ò tɔ̀nnèmmè. ³¹ Kè Mɔ̀ȳiisii yú Anɔ̀w nè Isidayeeribe kó bekótíbè kè bèè kɔtení kòo mbè náánnè. ³² De kó difɔ̀nkúò kè Isidayeeribe bemɔ̀u kɔtení kòo mbè náá nti Yìè nKuyie nhò duó nti Sinaii tã̀rì.

³³ Mɔ̀ȳiisi bè nàké dii m̀nni ke dèè kékáá nkuyààkù o ìkè. ³⁴ Kòò tati dii m̀nni ti Yìè nKuyie ncíètè wèè deite kuyààkù. Kòò ta ke yènni wè mbè náá nKuyie nhò duó nti. ³⁵ Kè Isidayeeribe nwúo nho ìkè miètimè. Kòò bè nàké ke dèè wèè káá nkuyààkù kémbaanè ò bo wète kétamè ti Yìè nKuyie mborè.

KUYIE NTAUMMÈ TOU KÓ MUDɔ̀RÌMÙ

Diyiè yíènni tumè teom̀pùtè

35 Kè Mɔ̀ȳiisi tí nyIsidayeeribe bemɔ̀u ké bè nàké ke dɔ̀: Ntenè ti Yìè nKuyie nni nduó nti ke yé nti nti tũ: ² Yewe bo yèkuò ndi seménni mièke mutɔ̀mmú kpeye. Diyiènni tu teom̀pùtè nte, ke tú ti Yìè nKuyie nkperi. Wèè pí mmutɔ̀mmú de kó diyiè bèè ò kù. ³ Bá kè di borè di báá tɔ̀tinnè muhã́ nteom̀pùtè yìè.

Isidayeeribe pãmmú yèè pãrè Kuyie ntaummè tou kprí

⁴ Kè Mɔ̀ȳiisii sɔ̀tè kénnaá nyIsidayeeribe ti Yìè nKuyie nhò duó nti ke tú: ⁵ Wèè yèmmè dɔ̀ wèè pã nyepãrè ti Yìè nKuyie nyebotí yebotí, mesɔ̀w nyoo ntimáti péiti yoo disɔ̀wũ, ⁶ nè mupààkómmú mùu dò mmebèrimè nè mùu dò nfetònfè nè mùu dò mmeɔ̀ȳi nne mupààkonkperímù nè tibɔ̀citi. ⁷ Tipedakònti wũ̀sti nè tikɔ̀nkpeti nè detekperè kó ideí. ⁸ Fitírè kó mekùò nne tihúúnti kè bèè kɔrenè ikuó kó mekùò nne tihúúnti bè tũ̀ nti. ⁹ Yetárè yèè dò ndimantɔ̀nni nè yetásààgè teyè nè dikoutéyaàbòri sã̀mpòri nè dicɔ̀nkɔ̀nni ikuó niùti kprí. ¹⁰ Kè mecii nyembèe kɔtení bemɔ̀u kédɔ̀ mutɔ̀mmú ti Yìè nKuyie nyé nti dɔ̀ mù. ¹¹ Mùu tu Kuyie ntuou nè di yààkù nè di mamánnè nè di bòrè kó ideí nè ticáɔ̀wɔ̀ti nè yesã̀nkè nè yeaube. ¹² Kuyie ntuou nè di pààti nè di pòkù nè kuyaàkpenkpetínkù. ¹³ Táburì nè o pààti nè o nenti nè pèèbè bè pã bè Kuyie. ¹⁴ Tefitíkèkètè nè te nenti nè te bake nè mekùò mbè yó ntè tũ̀nnè mè. ¹⁵ Diwũ̀stɔ̀nni bè yó ntuò ndi tihúúnti nè di pààti nè ikuó kó mekùò nne tihúúnti bè yó ntuò nti, nè kuyaàkpenkpetínkù. ¹⁶ Diwũ̀stɔ̀nni bè yó ntuò ndi iwũ̀ nè disɔ̀wũ kó tedìtè nè di kó ipààti nè di nenti nè di buu nè di tàrì. ¹⁷ Kudànkù kó kuperí nè ku kó yesã̀nkè nè yeaube nè kudànkù kó dibòrì kó kuyaàkpenkpetínkù. ¹⁸ Kuyie ntaummè tou nè kuperí de kó yesã̀nkè nè ye wéi, ¹⁹ nè ikuó yààti bè bo mpínnè ti Kuyie ncíètè mutɔ̀mmú nè ikuó yààti Anɔ̀w nè o bí bè yó ndaati ti ke pínnè Kuyie ncíètè mutɔ̀mmú.

²⁰ Kè Isidayeeribe bemɔ̀u íté Mɔ̀ȳiisi borè. ²¹ De kó difɔ̀nkúò bèè kó dimàà yèmmè dɔ̀ bè bo pãrè kè bè ntɔ̀uní be pãrè bè pã yè ti Yìè nKuyie, nke bo dɔ̀nnè ku taummè tou, nè tinenti bè yó mpínnè ti ku tɔ̀mmú nè tikoutéyààti. ²² Benitidaabè nè benitipòbè bèè yèmmè dɔ̀ kè bè ntɔ̀uní mesɔ̀w kó tisã̀ti tibotí tibotí: Yetootɔ̀re nè demámánnè nè sipapáheú nè mēfímmè ke dè nkù pã. ²³ Bèè m̀ke tìpeciti tìi dò mmebèrimè nè tìi dò nfetònfè nè tìi dò mmeɔ̀ȳi nè mupààkonkperímù nè tibɔ̀citi nè tikɔ̀nkpeti kè bè ndè tɔ̀uní. ²⁴ Kè betɔ̀bè tɔ̀uní timáti péiti nè disɔ̀wũ ke pã nti Yìè nKuyie. Bèè m̀ke detekperè kó tidabæeti kè bè nti tɔ̀uní ke bo dɔ̀nnè Kuyie ntou. ²⁵ Benitipòbè bèè nɔ̀ nke duòkù kè bè ntɔ̀uní mupààkonkperímù bè dùòkù mù nè mùu dùòkenè tìpeciti tìi dò mmebèrimè nè tìi dò mmeɔ̀ȳi nne tìi dò nfetònfè. ²⁶ Kè benitipòbè tɔ̀bè bèè nɔ̀ nke duòkù tibɔ̀citi kè bè nti dùòkù. ²⁷ Kè Isidayeeribe kó bekótíbè ntɔ̀uní yétásààgè yebotí yebotí yèè yóo dari tekoutéyaàbòtè nè dicɔ̀nkɔ̀nni. ²⁸ Ke tɔ̀uní mekùò mmeè c̀unkonè fitírè nè ikuó kó mekùò nne tihúúnti tìi tũ̀. ²⁹ Isidayeeribe bemɔ̀u benitidaabè nè benitipòbè bèè yèmmè dɔ̀, kè bè ntɔ̀uní be pãrè ke pã nti Yìè nKuyie, kè bè bo dɔ̀nnè ku tɔ̀mmú kù ti nàkémè Mɔ̀ȳiisi.

Betisadiedi nè Odiyabu bè pírmè mutɔ̀mmú

³⁰ De kó difɔ̀nkúò kè Mɔ̀ȳiisii nàké Isidayeeribe bemɔ̀u ke dɔ̀: Ti Yìè nKuyie nkuò tã̀átè Sudaa naàm̀nkù mièke Uuri kó debire Besadedi. ³¹ Kòò píe nku Yaá nkoò duó mmecii nkòò yé mutɔ̀mmú mumɔ̀u. ³² Ke ɔ̀ɔ̀ na kékeuté mecii, ke nɔ̀ nke máátí mesɔ̀w nne timáti péiti nè disɔ̀wũ. ³³ Ke nɔ̀ nke céú yetásààgè ke yè dàrì ò yè dɔ̀nnè dè, ke nɔ̀ nke céú ideí. Ò do tú oyánti nwe. ³⁴ Kè múnke me ndɔ̀w Danni naàm̀nkù kou Ayisamaki bire Odiyabu kè bè nɔ̀ nke benkú benitibè mutɔ̀mmú. ³⁵ Kuyie mbè duómmu mecii nkè bè nɔ̀ nke céú yetásààgè, ke nɔ̀ nke dɔ̀ri tifènti, ke kprènti mupààkómmú mùu dò mmebèrimè, nè mùu dò mmeɔ̀ȳi nne mùu dò nfetònfè nè mupààkonkperímù, ke nɔ̀ nke duòkù tiyààti. Bè do nɔ̀mmu ke yántí demɔ̀u botí.

36 Mèmmè kè Betisadiedi nè Odiyabu nè beyántibè tɔ̀bè ti Yìè nKuyie nduó mbè mecii nkè bè nɔ̀ nke yántí, ke bo na kédɔ̀ tikouténenti bè yó mpínnè ti ti Yìè nKuyie n tou mièke mutɔ̀mmú kèntú nKuyie nti nàkémè Mɔ̀ȳiisi.

² Kè Mɔ̀ȳiisii yú Betisadiedi nè Odiyabu nè benitibè tɔ̀bè ti Yìè nKuyie nduó mbè mecii nkè bè nɔ̀ nke yántí, ke duó mbemáà ke bo pí nde kó mutɔ̀mmú. ³ Kòò bè duó nyIsidayeeribe pã nyèè pãrè, kè bè bo dɔ̀nnè Kuyie ntaummè tou. Bá dii kúnwehni kè benitibè baa ntɔ̀uní be pãrè bè pã yè Kuyie. ⁴ De m̀nni betɔ̀mbè bemɔ̀u bèè duó mbemáà ke dɔ̀ri Kuyie ntaummè tou kè bèè kún-né be tɔ̀mmú, kékɔ̀te Mɔ̀ȳiisi borè kóò nàké ke dɔ̀: ⁵ Benitibè pãmmú yèè pãrè sã̀nnèmu ke pèètè ketíke ti bo dɔ̀nnè ti Yìè nKuyie ntaummè tou kù yèmmè. ⁶ Kè Mɔ̀ȳiisi pãnkèe duó nkè bèè píéké Isidayeeribe karí ke dɔ̀: Onitidɔ̀w yoo onitipòkù, òmɔ̀w ténke báá pã dèmarè Kuyie ntou kprí. De m̀nni kè bèè yóu bè bo mpãam-

mè. ⁷ Bè do pāmu kè dè nsànnè bè bo dɔ̀nè mè ti Yiè nKuyie ntaummè tou késús.

Bè dɔ̀nmè Kuyie ntaummè tou

⁸ Mèmmè kè beyántibè mómmbæe dɔ̀ Kuyie ntou, kéduɔ̀kenè mupààkonkperímù tiyaáyónti tepíítè tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeýĩ nne tii dò nfetònfè, ké ti kpè nkè dè ndò mbeíñkèmbàribè. ⁹ Kè ti okùmè mbo métiri tepíítè nè mènàà kè ti pèkùmè mbo métiri mèdémè, kè ti mmà timɔu tepíítè tentè. ¹⁰ Kè bèe ti tau ntinùmmù tinùmmù, ¹¹ kécátíné tiketiti tinùmmù mànkù iwēĩ ìi dò mmebèrimè ké me nyí titeti tinùmmù. ¹² Kè de kó iwēĩ mbo sipísìnùmmù ku mpíkù nè kutèkù ke dò nyitɔ̀bè. ¹³ Kè bèe dɔ̀ mesɔɔ nkó iyárí kè ì ndò nyifódiyárí ìi yó mpèũnè sipísìnùmmù kè bèe taunnè de kó tiyààti kè tii naá nkumáà.

¹⁴ De kó difñkúò kéduɔ̀kenè tibɔ̀citi tiyaáyónti tepíítè nè kumáà, de kó kuyaàdéríkù kuú yó nkánkè Kuyie ntou. ¹⁵ Kè de kó tiyaáyónti okùmè mbo métiri tepíítè nè mènùmmù kè ti pèkùmè mbo métiri mèdè mèdè. ¹⁶ Kè bèe keté kétau ntinùmmù ké me nyí tisɔ̀nti tikuú, ¹⁷ kécátínnè kuyààkù ketikù makù kù tuuténè dè kutèkù iwēĩ sipísìnùmmù, ké me nyí kutèkù, ¹⁸ kédɔ̀ disɔ̀wũ kó iyárí sipísìnùmmù késeunnè de kó iwēĩ kè dèe naá kuyààkù kumáà. ¹⁹ Kè bèe nukú tipekònti kè ti cèké kè tii wũtè kè bèe dátínnè Kuyie ntaummè tou kè nɔ̀ kukñkperíkù.

²⁰ Kè bèe deè kédɔ̀ nKuyie ntou nè detekperè kó tidabeeti. ²¹ Bá kùù dabekù kè ku okùmè mbo métiri mènùmmù, mepèkùmè sántimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù. ²² Bá kùù dabekù kè kù mmɔ̀ke meyàà mmédémè démmè mèè yó seunè timáti péiti kó yecaube. Kuyie ntaummè tou kó tidabeeti timɔu do me ndò. ²³ Kè bèe dɔ̀ tidabeeti sipísidé tii yó mbo diyè yièni kè kubakù cǎnku bíékè. ²⁴ Kè bèe dɔ̀ yemáticaube sipísinàà tidabeeti yó ncómmù yèè ìnkè, bá kùù dabekù yecaube yèdèé yetɔ̀re dò mmèè botí. ²⁵ Kè bèe dɔ̀ tidabeeti teti sipísidé tii yó mbo kubakù yó bíékè. ²⁶ Yemáticaube péiyè sipísinàà bá kùù dabekù yecaube yèdèé, ²⁷ kédɔ̀ tidabeeti tikuú tii yó mbo de kó ditou fitimè dè ìikè bíékè. ²⁸ Kè titeti ncáá nke bo tidéti tii bo ditou kentimè mēfitimè de ìikè bíékè. ²⁹ Kè de kó tidabeeti ndétirinè titɔ̀bè kè dè sànnè kédekoo kémáà de ìnkè kè bèe ti pínnénè mumámáà. Ti do me ndò ntidé ditou kentimè. ³⁰ Kè ditou fñkúò bíékè mmɔ̀ke tidabeeti tini timáti péiti kó yecaube tepíítè nè yèkuú bá kùù dabekù yecaube yèdèé.

³¹ Kè bèe cíéké detekperè kó tidabeeti ipààti kè ì mbo inùmmù bá kùù pikù, kè ì bo mpí nKuyie ntaummè tou, ³² iteyi inùmmù kupíkù tekù. Itèi inùmmù de ìikè bíékè. ³³ Kè de cuokè kó kupānnii tōnnè yesāñkè cuokè ku mmānku nè kutèkù. ³⁴ Kè bèe ti dāri timɔu mesɔɔ ntidabeeti nè ipānni kédɔ̀ desɔ̀mámánnè ipānni yó ntũũ dèè mieke.

³⁵ Kè beyántibèe dɔ̀ kuyaàkpenketínkù nè mupààkonkperímù nè tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeýĩ nne tii dò nfetònfè. Kè bèe kù kpè ntifènti kè dè ndò mbeíñkèmbàribè. ³⁶ Kè bèe cíéké detekperè kó

ideí yesāñkè yènàà, ké yè dāri mesɔɔ, nkéānnè yebàkè bè níi yóo saa nyè kuyààkù, kédɔ̀ yemáticaube nè timáti péiti yesāñkè yó ncómmù yèè ìnkè.

³⁷ Kè bèe dɔ̀ kuyaàkpenketínkù kùù yó nkpeti ikuú dieku ké kù kpè mmupààkonkperímù nè tipeciti tii dò mmebèrimè, nè tii dò mmeýĩ nne tii do nfetònfè. ³⁸ De kó difñkúò kédɔ̀ bá dii sǎã dibàù nè meyàà nè ideí pāmpānniyi, ké dè dāri demɔu mesɔɔ, nkédɔ̀nnè disɔ̀wũ kó yecaube yènùmmù, bá dii sǎã di kó dicaubii.

Bè dɔ̀nmè Kuyie ntaummè tɔu

37 De kó difñkúò kè Betisadiedii dɔ̀ Kuyie ntaummè tɔu ké di dɔ̀nnè detekperè kó tidabeeti, kè di okùmè mbo métiri òmáà nè sántimétiri sipísidé nè mènùmmù, mepèkùmè sántimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù, di cómmè sántimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù. ² Kè bèe di dāri mesɔɔ ndi ìnkè nè di mieke ké di kpè mmesɔɔ ndi ìnkè kéfité, ³ kédɔ̀ desɔ̀mámánnè dènàà, bá kùù mànkù mùmáà. ⁴ Kòo cíéké detekperè kó tidabeeti ipààti ké ì dāri mesɔɔ, ⁵ ké ì tōnnè di píiti ke bo ndi tɔunè.

⁶ Ò dèè memme kédɔ̀ te pòkù nè mesɔɔ mmáà kè ku okùmè mbo métiri òmáà nè sántimétiri sipísidé nè mènùmmù, kè ku pèkùmè mbo sántimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù, ⁷ ké kù dɔ̀nnè mesɔɔ mmáà kédɔ̀ tifènti tidéti ku ìnkè kè ti ndò mbeíñkèmbàribè ke cómmù metaummè tɔu píiti tidé. ⁸ Kè ku nfènkù mbo ku mpíkù kutèkù kupíkù tekù, kè ti nwē nke di taunè, ⁹ ke cómmù ke weti titɔ̀bè, kè ti ìikè co ditɔu, kè ti fièti di diéké.

Bè dɔ̀nmè táburi bè yó ndakù dè pèèbè bè pǎã mbè Kuyie

¹⁰ De kó difñkúò kédɔ̀ táburi nè detekperè kó tidabeeti, kòo okùmè mbo métiri òmáà, mepèkùmè métiri kó dikèè, mecómmè sántimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù. ¹¹ Kòo ò dāri mesɔɔ nsààmè, kòo mmɔ̀ke kukākù kéfité, kè bèe kù kpè mmesɔɔ, ¹² kédɔ̀ kudabekù kè kù pèkùmè mmānnè tenɔ̀tè kōme kēfii nyi mǎnke ìnàà ké kù kpè mmesɔɔ nkéfité. ¹³ Kòo dɔ̀ desɔ̀mámánnè dènàà kètōnnè ì mǎnke ìnàà táburi tu-utè ndè o tààke. ¹⁴ Kè dè ntóknè kudɔ̀ bè fii nkù kè bèe tōnnè ipààti bè yó nhò tɔunè ì. ¹⁵ Kòo cíéké detekperè kó tidabeeti ipààti, ké ì dāri mesɔɔ mbè yó ntɔunè ì táburi, ¹⁶ kédɔ̀ yebɔ kéínnè táburi ìnkè nè ibòòke nè icuuti nè sibúkúsi bè níi yóo miéténè dè. Kè bèe dè dɔ̀nnè demɔu mesɔɔ nsààmè.

Bè dɔ̀nmè tesɔ̀fitikèkètè

¹⁷ De kó difñkúò kè bèe dɔ̀ tesɔ̀fitikèkètè nè mesɔɔ nsààmè, ké tè uté kè tè nwē ntimáti timáà, tè tàri nè te bàkè nè te tòkè nè te kèkèe nè dèè dò mmutepóo. ¹⁸ Kè te cuokè kó kudɔ̀ mbo kè ibake bo ku mpíkù itāāti, kutèkù itāāti. ¹⁹ Bá kùù bàku kè kù mòke yetòkè yètāāti kè yè dōnnè mutie bè tu mù amandìè kó mupóo. ²⁰ Kè dè cuokè kó kudɔ̀ mɔ̀ke yetòkè yènàà kù tuuténè dè ibake, kè yè dōnnè mutie bè tu mù amandìè mu kó mupóo. ²¹ De kó ibake ku mpíkù itāāti kutèkù itāāti tu-

uténè dè, de cuokè kó kudǎu kè dè m̀ke yetòkè.
 22 Yetòkè nè ibake kè dè wě nke tú mesɔɔ nsààmè máà
 bè yìemmè ke uté. 23 Kè bèe dǎɔ̀ sikèkèe kè sì m̀bo
 siyiekè nè tinenti teti: Ihaakè nè dèe yó nkounè
 mutápeí. Demɔu kè dè ntú mesɔɔ nsààmè. 24 Bè do
 dǎɔ̀nè mèe ɔɔ ntefitíkèkètè nè te nenti, me c̣éékù do bo
 cidóòbè sipísitǎati ndi, mesɔɔ nsààmè máà.

Bè dǎɔ̀mè diwǔtǎnni bè yó ntuò ndii ínke tihúúnti

25 De kó difɔ̀nkúò kòo dǎɔ̀ diwǔtǎnni bè yó ntuò ndè
 tihúúnti ké di dǎɔ̀nè detekperè kó tidabæti, kè di
 okùmè m̀bo métiri kó dikèe, mep̣ékùmè métiri kó
 dikèe. Di do màmu tipíti tinàà, mecómmè métiri
 òmáà. Kè bèe di ànné yebàkè kè yè ndi taunè. 26 Kè bèe
 di d̀ari mesɔɔ nkéfité di p̣íti timɔu, di ínke nè di mieke
 nè di biè nké di kp̣è mmesɔɔ nkéfité nè di bàkè. 27 Kè bèe
 dǎɔ̀ desɔɔmámánnè dèdèrè ke di tǎnnè di p̣íti, kukǎkú
 bè kp̣è nkù kó difúò ké dè tǎnnè idèi ke bo ndi tɔunè,
 28 kéciéké detekperè kó tidabæti ipàati idèi ké ì d̀ari
 mesɔɔ.

29 Bèe dǎɔ̀ri tihúúnti kè bèe dǎɔ̀ ikuó kó mekùò nnè ti-
 húúnti tii f̣ɔ̀ku naati bè yó ntuò nti diwǔtǎnni ínke.

Bè dǎɔ̀mè diwǔtǎnni bè yó nfeu dii ínke iwǔi nè de kó kunankú

38 De kó difɔ̀nkúò kè Betisadiedii dǎɔ̀ diwǔtǎnni bè
 yó ntuò ndii ínke iwǔi bè feu ì Kuyie, ké di dǎɔ̀nè
 detekperè kó tidabæti, kè di okùmè m̀bo métiri
 mèdémè nè dikèe, kè di p̣ékùmè mme mbo, di do ma-
 mu di p̣íti tinàà. Kè di cómmè m̀bo métiri òmáà nè
 dikèe. 2 Kè bèe dǎɔ̀ bá kùò mànku de ínke kɔku bá kù
 dibàù kè yè ntaunè diwǔtǎnni ke wě ntimáti timáà kè
 bèe yè d̀ari disɔɔwǔi. 3 Kòo deè kédǎɔ̀ de kó titǎnnenti
 tibotí tibotí: Yebɔ nè tikǎpenti nè yebɔ dieyè nè
 simátikũmpéé yenii nkpesi nè tikàdàabuuti. Demɔu kè
 bèe dè dǎɔ̀nè disɔɔwǔi. 4 Kè bèe dǎɔ̀ disɔɔwǔi kó teditè
 kè tè p̣ǎnné diwǔtǎnni cuokè, feḳp̣entifè f̣ùò, 5 kédǎɔ̀
 demámánnè dènàà kécatínnè teditè mànke inàà bè yó
 ntú dè ipàati. 6 Kè bèe cíéké idèi nè detekperè kó
 tidabæti ké ì d̀ari disɔɔwǔi, 7 bè níi yó tǎnnè ì di-
 wǔtǎnni p̣íti kéna ké di tuóté. Bè do di dǎɔ̀nè tidabæti
 nti kè mēfiè nni mbo di mieke.

8 Kè bèe dǎɔ̀ disɔɔwǔi kó dibuu nè di kó ditàri kè di
 ntú benitipòbè bèe do ɔ̀ mbo Kuyie ntou bòri be kó
 ṭewéitè.

Bè c̣éetēmè metaummè tou tiyàati

9 De kó difɔ̀nkúò kòo dǎɔ̀ kuyààkù nè
 mupààkonkperimù kéfii nKuyie ntaummè tou difɔ̀nkúò
 kubakù c̣ǎnku bíékè. Kè ku okùmè m̀bo métiri
 sipísinùmmù, 10 ké kù pitínnè ipàati sipísidé de kó
 ipàati nè yecaube yèe ì tɔ, kè dè tu disɔɔwǔi. De kó
 ipàati kó yebàkè nè ipàati ì p̣ǎrmú kè dè tu timáti
 péiti. 11 Kè kubakù c̣ǎnku bíékè kp̣ere me ndò. Kè dè
 okùmè me mma, ke baa cáátí meè botí. 12 Kè diyie taà
 kèe bíékè kp̣ere me ndò, kè de kó meokùmè m̀bo métiri
 sipísidé nè mènùmmù, kè baa píítí meè botí, kè de kó

idèi bo tepíitè nè yecaube tepíitè. 13 Diyie yèni kèe bíékè
 dibòri bo kùò píkù kè ku p̣ékùmè múnke m̀bo métiri
 sipísidé nè mènùmmù. 14 Dibòri p̣íti tidé bá kùò píkù kè
 kuyààkù okùmè m̀bo métiri mèyiekè nè dikèe. Bá kùò
 píkù ipàati itǎati nè yecaube yètǎati.

16 De kó kuyààkù kumɔu bè fii nkù Kuyie ntaummè
 tou, kù do tú kùò dùòkenè kùnkù mupààkonkperimù.
 17 De kó idèi kó yecaube do tú disɔɔwǔi ndi, yebàkè nè
 idèi ì p̣ǎrmú kè dè tu timáti péiti ke tuuténè ì p̣ǎrmú.
 18 Kè beyántibèe kp̣è nkuyààkpenkpetínkù
 mupààkonkperimù mùò dò mmebèrimè nè mùò dò
 meyiì nnè mùò dò nfetònfè. Kè ku okùmè m̀bo métiri
 tepíitè, mecómmè métiri mèdémè nè dikèe. Kè ku
 p̣ékùmè mànnè kuyààkù kùò fité Kuyie ntaummè tou.
 19 Kè kù mpíítí yesǎh̀kè yènàà kè yè còrmú yecaube
 yènàà ínke, demɔu kè dè tu disɔɔwǔi, kè yebàkè tu
 timáti péiti, ye yatimè, nè idèi ì p̣ǎrmú ke ì d̀ari timáti
 péiti. 20 Idèi bè fii nyi Kuyie ntou nè de kó kudànkù kè
 dè tu disɔɔwǔi.

Bè bàtemè tinenti bè dǎɔ̀nè ti Kuyie ntaummè tou

21 Nte bè do dǎɔ̀nè tii nenti Kuyie ntaummè tou ti
 màmè: Ikuó nenti do bo dii mieke. Ṃỵiisi weè do duó
 nkè Kuyie nkuó niùti Anɔɔ bire Itamaa nè Defiibe kè bèe
 kaa nde kó tinenti. 22 Sudaa naàm̀nkù kou Uu yaàbire
 Uuri kó debire Betisadiedi, weè do p̣í mmutǔmmù
 mumɔu kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo mù duómmè Ṃỵi-
 isi. 23 Kè Danni naàm̀nkù kou Ayisamaki bire Odiyabu
 nhò teennè, ò do tú oyánti nwe ke nɔ nke céú idèi, ke
 dɔɔri tifènti, ke kp̣èntinè tipeçiti tii dò mmebèrimè nè tii
 dò mmeyiì nnè tii dò nfetònfè.

24 Isidayeeribe do p̣ǎ mèe ɔɔ nkó dimàà kè bè bo
 dǎɔ̀nè Kuyie ntaummè tou mè do bo cidóòbè sikɔu sini
 nè sipísiyiekè nè bèyiekè (877) nè kadámmù sikɔu
 sitǎati (300) ndi. Bè do beúnè tèe biètè tinenti tii yóó
 dǎɔ̀nè Kuyie ntaummè tou tè do cáámmu.

25 Isidayeeribe bè do kàa mbè kè bèe p̣ǎ timáti péiti kè
 ti mbo cidóòbè sikɔupísitǎati nè tepíitè nè bèyiekè
 (3017) nè kadámmù sikɔu siyiekè nè sipísinùmmù (750)
 de kó tebiètè ínke. 26 Benitibè bè do kàa mbè do bo
 sikɔupíkɔu sikùò, nè sikɔupísitǎati nè sikɔu sinùmmù nè
 sipísinùmmù (603550) bèe do ṃke yebie nsipísidé kén-
 deètinko beè do p̣ǎ sámp̣ sámp̣ kè dèe wènnè mem-
 me. 27 Kè bèe túóté cidóòbè sikɔupísitǎati (3000) timáti
 péiti kédǎɔ̀ yecaube tekòutè (100) Kuyie ntaummè tou
 kó yesǎh̀kè kp̣éi, nnè kuyààkpenkpetínkù, de mieke
 kɔku, bá dii caubii kè di ṃke cidóòbè sipísitǎati.

28 Cidóòbè tepíitè nè bèyiekè nè dikèe beè do kpaá, kè
 bèe ti tuóté kédǎɔ̀nè yesǎh̀kè kó yebàkè kédari ye ya-
 timè timáti, ké ti ndǎɔ̀nè ipàati ì yóó p̣ǎnnè.

29 Disɔɔwǔi bè do p̣ǎ di kè dindi m̀bo cidóòbè
 sikɔupísidé nè tekòutè nè sipísidé nè bènàà (2124). 30 Kè
 bèe di tuóté kédǎɔ̀nè Kuyie ntaummè tou bòri kó
 yecaube, ké di ntúóté kédǎɔ̀nè diwǔtǎnni, nè teditè nè
 diwǔtǎnni nenti ɔnti. 31 Kè bèe di ndǎɔ̀nè yesǎh̀kè yèe
 fité Kuyie ntaummè tou kó yecaube nè dibòri kp̣eye
 demɔu nè Kuyie ntaummè tou kó yesǎh̀kè nè yèe di fité.

Bè dǝ̀m̀m̀e ikuú niùbè kó tiyààti: Dikoutéyaàbòri

39 Kè bèe túóté tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeyiĩ nnè tii dò nfetònfè, kédǝ̀d̀ǹǹe ikuú niùti Anco tiyààti ò yó mpínnè ti ti Yiè nKuyie ntaummè tou mieke mutǝ̀mmú, kè bèe ti dǝ̀d̀ kéndònnè Kuyie ndo ti nàkémè Mɔ̀yiisi.

² Kè bèe dǝ̀d̀ǹǹe dikoutéyaàbòri nè mupààkonkperimù mùu kǝ̀kénè tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeyiĩ nnè tii dò nfetònfè, ké di kpè mmesɔ̀ɔ̀, ³ ké di deti mesɔ̀ɔ̀ nkó iwē, kénkǝ̀d̀ǹǹe mupààkonkperimù mùu dò mmebèrimè nè mùu dò mmeyiĩ nnè mùu dò nfetònfè. ⁴ Kè bèe dǝ̀d̀ iyaàbòbaatí idèi kétuuté diyaàbòri mànke bè níi bo di bàátinè i. ⁵ Kè bèe dǝ̀d̀ kuyaàbomboúnkù ke kù nwēnnè diyaàbòri ke tau ke dò nde tǝ̀bè. Bè do di dǝ̀d̀ kè di ndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè mme Mɔ̀yiisi, ⁶ kédǝ̀d̀ yetásàayè bè tu yè kǝ̀dinadínni kéwēnné ké yè dǝ̀nne nè mesɔ̀ɔ̀ yebaayo, kékerí ye ínke Sakɔ̀bu bí yetè. ⁷ Kè bèe yè cǝ̀tíné diyaàbòri kó iwē yebaayo ínke kòò bo nyé Isidayeeri be botí tǝ̀pítè nè idèi kǝ̀me. Bè tǝ̀nne ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè mme Mɔ̀yiisi ké dè dǝ̀d̀.

Bè dǝ̀m̀m̀e dicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni

⁸ Kè beyántibèe dǝ̀d̀ dicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni nè mupààkonkperimù mùu kǝ̀kénè tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeyiĩ nnè tii dò nfetònfè. ⁹ Kè bèe ti pòò mmédémè ké di okùmè nè di pèkùmè kè dè mmànnè sǝ̀ntimétiri sipísidé nè mènùmmù. ¹⁰ Kè bèe di dàri itǝ̀cuú inàà. Kucusú ketikù kpɛye, kè diketiri ndò ntisèūmíétì, kè didèri ndò ntiyǝ̀pemíétì. Kè ditǝ̀ánni ndò mmenǝ̀d̀ǹǹú. ¹¹ Kucusú déríkù kpɛye kè dii nni ndò mmecǝ̀mmè kè diteri dò ònùúsí kè diteri dò nsǝ̀ncirè. ¹² Kucusú tǝ̀ánkù kpɛye kè dii nní ndò ntiwetì kè diteri dò mpǝ̀tǝ̀pǝ̀tì kè diteri dò mmetekǝ̀ǝ̀. ¹³ Kucusú naankù kpɛye kè dii nní ndò tinǝ̀bénti kè diteri dò ntimantǝ̀nti kè diteri do nditǝ̀wǝ̀ kè bèe danne bá dii tǝ̀ri mesɔ̀ɔ̀ nyínkè. ¹⁴ Kè bèe kerí Isidayeeri bí tǝ̀pítè nè idèi yetè de kó yetǝ̀rè ínke. Bá dii tǝ̀ri diyètiri dìmǝ̀à, bè do yè kerí bè ɔ̀ɔ̀ kerí mèè botí nku oniti cannimè tǝ̀mpǝ̀ɔ̀ ínke.

¹⁵ Kè bèe ānné dicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni mesɔ̀ɔ̀fimme mèdémè kè mè ndò nyiwē, ¹⁶ kédǝ̀d̀ isɔ̀wē idèi nè desɔ̀ɔ̀mámánnè dèdèrè ké dè cǝ̀tinné diyaàbòri mànke dèínkè kpɛyi idé. ¹⁷ Kè bèe cǝ̀tíné mesɔ̀ɔ̀fimme kó iwē idé dicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni kó demámánnè. ¹⁸ Kè bèe tuuté iwē yómmè tǝ̀mè yebakóyɔ̀ borè, dè bo yiemme kè tekoutéyaàbòtè níi mbo o cǝ̀ncǝ̀nni. ¹⁹ Kè bèe dǝ̀d̀ desɔ̀ɔ̀mámánnè terè dèdèrè kécátinné de fǝ̀tǝ̀ tekoutéyaàbòtè de mieke bíékè. ²⁰ Kè bèe dǝ̀d̀ desɔ̀ɔ̀mámánnè terè dèdèrè kécátinné tekoutéyaàbòtè baati fǝ̀tǝ̀ kuyaàbomboúnkù yá ndè yuu. ²¹ Kè bèe dǝ̀d̀ kuhǝ̀ɔ̀ kùu dò mmebèrimè késeu ndicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni kó demámánnè nè tekoutéyaàbòtè kperè kè dè ñwē nke tau kè dicǝ̀ncǝ̀nkǝ̀nni báá tote. Bè do dè dǝ̀d̀ kè dè ndònnè ti Yiè nKuyie nti nàkémè mme Mɔ̀yiisi.

Tikoutéyaàti teti

²² Kè bèe dukenè tipeciti tii do mmebèrimè dikoutéyaàbòri tekoutéyaàbòtè yó nnǝ̀nké dii ínke, ²³ kédǝ̀d̀ke diyuu yó nyiè dè, kè dè ndò nyékéyéké ke báá kètè, ²⁴ kékpè ndiyaàbòri fǝ̀tǝ̀ kèfitè nè tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii dò mmeyiĩ nnè tii dò nfetònfè nè mupààkonkperimù kè dè ndò nyetebe bè tu yè kèdènáti. ²⁵ Kè bèe dǝ̀d̀ǹǹe mesɔ̀ɔ̀ nsààmè isɔ̀dède kécátinné diyaàbòri fǝ̀tǝ̀ kèfitè, kénsokù die nkèdènáti, die nfededefè. ²⁶ Bè do cǝ̀tinné kèdènátibè nè idedeké késoó nsoó nde tǝ̀bè cuokè nke, kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔ̀yiisi.

²⁷ Kè bèe yíé kédǝ̀d̀ke yeyaàbòrè nè mupààkonkperimù Anco nè o bí kpéi, ²⁸ kédǝ̀d̀ feyí-toodáfè nè mupààkonkperimù nè tiyaàbomboúnti nè ifietí. ²⁹ Kè bèe dǝ̀d̀ kuyaàbomboúnkù ké kù kpè nnè mmupààkonkperimù mùu kǝ̀kénè tipeciti tii dò mmebèrimè nè tii do mmeyiĩ nnè tii dò nfetònfè. Kè bèe dè dǝ̀d̀ kè dè ndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔ̀yiisi.

³⁰ De kó difǝ̀nkúò kè bèe dǝ̀d̀ mesɔ̀ɔ̀ nsààmè kó temátipètè, kékerí ikuú kó mecannimè ke dǝ̀: Wèè cǝ̀á nti Yiè nKuyie nkpeí. ³¹ Kè bèe tè pǝ̀rǝ̀nè kuhǝ̀ɔ̀ kùu dò mmebèrimè o tǝ̀nni kuyaàbomboúnkù ínke kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔ̀yiisi.

Bè dèè m̀m̀e mutǝ̀mmú ke mù benke Mɔ̀yiisi

³² Isidayeeri be do tǝ̀nnemu nweti weti tii Yiè nKuyie nnàké tii Mɔ̀yiisi, kédǝ̀d̀ Kuyie ntaummè tou.

³³ Bè dèè dii m̀nni ké dè tǝ̀nì demɔ̀u kédúo mMɔ̀yiisi Kuyie ntaummè tou nè di kó tinenti timɔ̀u: Yesǝ̀nkè nè yebàkè nè idéi ipǝ̀mpǝ̀nniyi nè tidabæeti nè yemáticaube.

³⁴ Kupekǝ̀nkù kó kuyaàwǝ̀ɔ̀kù nè kukǝ̀kperíkù, nè kuyàkù kùu kpetí de mieke.

³⁵ Kuyie ntaummè tɔ̀u nè di nenti tii bo di mieke nè di pàati nè di pòkù

³⁶ nè táburi nè o nenti nè pèè bè yó mpǝ̀ mbè Kuyie nnè de kóo pèè.

³⁷ Tesɔ̀ɔ̀fitíkèkètè nè tɛ kó sibúkúsí nè tɛ nenti nè mekùò mbè yó ntè tǝ̀d̀nnè mè.

³⁸ Diwǝ̀ɔ̀tǝ̀nni nè ikuú kó mekùò nnè tihúunti bè yó tuò nti nè kuyaàkpenkpetínkù kùu yó nkpetí Kuyie ntaummè tou.

³⁹ Disɔ̀wǝ̀ɔ̀ kó diwǝ̀ɔ̀tǝ̀nni nè di ditè, demɔ̀u disɔ̀wǝ̀ɔ̀ nè de kó ipàati nè di nenti, nè dinaabuu bè yó nniiti di nè di kó ditari.

⁴⁰ Nè tiyààti bè fii nti Kuyie ntaummè tou kó kudànkù nè de kó yesǝ̀nkè, nè de kó yeaube, nè kuyaàkpenkpetínkù kùu yó nkpetí dibòri kudànkù kperi, nè ku kó iwē nè yesǝ̀nkè, nè tinenti timɔ̀u tii yó mpínnè Kuyie ntaummè tou mieke mutǝ̀mmú.

⁴¹ Tikoutéyaàti ikuú niùbè níi yó ndáátì tì ke pǝ̀rǝ̀nè Kuyie ncíètè mieke mutǝ̀mmú.

Nè ikuú niùti diewè Anɔɔ nè o bí bè yó ndaati ti ke pĩn-
nè be tǒmmú.

⁴² Isidayeeriibe do tũnne ti Yiè nKuyie nnàké mè mme
Mɔyiisi kédɔɔ de kó mutǒmmú mumɔu. ⁴³ Kè Mɔyiisi yà
bè dǔdǔmè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke yě ndè ndǒmmè, kè
bè pã Kuyie nkó mesàà.

Bè bo cónné mèè botí Kuyie ntaummè tou

40 De mǎnni kè ti Yiè nKuyie nnàké Mɔyiisi ke dǔ:
² Dibenni kóo tǎnkù ketiwè kó diyie ketiri yie á
cónné metaummè tou, ³ kǐnné metaummè tɔu, ikuú
nentì bo dii mieke, a di ìnné kufáá mbè í yó ndi wùò
ndè. ⁴ A yóo de nyínné tábùri, kedaá mpéèbè di m pã
bè, kétɔni tefitíkèkètè kécú nte fitiyi. ⁵ Kàa dè tanné dis-
ɔɔhúúntǎnni di yó ntuò ndii ìnkè tihúúnti, kè di ìnné kè
di nwetí metaummè tɔu. Kàa núnné kuyààkù kù yó
nkpetí ikuú tou kó dibòri, ⁶ kécónné diwũtǎnni di yó
ntuò ndii ìnkè iwũ di n feu ì, kè di mbo n taummè tou
bòri iikè. ⁷ Kàa ìnné dinaabuu di ní yó nniiti dii mieke
ditou nè diwũtǎnni de saku, kè di píe mmenie. ⁸ A fii
metaummè tou tiyààti kédánné dibòri kè di kpetínné
kuyààkù.

⁹ Kàa dèè memme á túóté mekùò nkéyɔɔre metaum-
mè tou ìnkè nè tinenti tii kó dimàà bo di mieke kè ti
cǎnné, kè tii wenke, kénwenni. ¹⁰ A múkke yɔɔre
mekùò ndiwũtǎnni ìnkè, kè di cǎnné kè di wénkunnè,
kè di ntú dii wenni páíí. ¹¹ Nè meè kùò mmáà ndi a yóo
wénkunnemè dinaabuu nè di kó ditàri.

¹² Kàa dèè memme á yú Anɔɔ nè o bí kè bè kòtenè
metaummè tou bòri kè bè wùò, ¹³ kédátínné Anɔɔ ikuú
yààti, kòò cǎnné kòò ntú ikuú niùti ke pí n tǒmmú.

¹⁴ Kàa duò nkè Anɔɔ bíí tǔnni kàa bè dàtínné
sikɔutéyaàbòò, ¹⁵ kè bè còu mmekùò nkè bè cǎnné a
dǔdǔmè be cice, kè bè ntú ikuú niùbè kempí n tǒmmú. A
yóo bè còu mmèè kùò, mmeè yó nte bembe nè be
yaàbíò kè bè ncáá ke tú ikuú niùbè sǎá.

Mɔyiisi còrínémè Kuyie ntaummè tou

¹⁶ Kè Mɔyiisi dɔɔ ti Yiè nKuyie nhò nàké ti weti weti.

¹⁷ Kè bèe cónné Kuyie ntaummè tou dibenni dǎri kóo
tǎnkù ketiwè diyie ketiri nè bè yèmmè Esibiti.

¹⁸ Kè Mɔyiisi fíí nyecaube nè tidabeeti nè ideí pǎmpǎn-
nìyi nè de kó yesǎnkè, ¹⁹ kè bèe di dàtínné kuyààkù

kénɔɔ nkutekù kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nhò
nàkémmè.

²⁰ Kè Mɔyiisi túóté Kuyie ntannò tepítè wǎri tii tápítè
ìnkè kédánné ku taummè tɔu mieke kè bèe tǔnné ipààti,
kè di pòò ndi pòkù, ²¹ kè di tanné ti Yiè nKuyie ntaum-
mè tou mieke, kékpetínné kuyààkù kè benitibè bá ndi
yàu, Kuyie ndo ti nhò nàkémmè.

²² Kòò tanné tábùri de mieke, kòò ìnné kubakù yóu
bíékè kéréénné kuyààkù kùò kpetí dibòri, ²³ kedaá nde
ìnkè pǎèbè bè pã bè ti Yiè nKuyie, kù do ti nhò nàkémmè.

²⁴ Kòò tanné tefitíkèkètè Kuyie ntou mieke, kǐnné
kubakù cǎnkù bíékè kèwetínné tábùri, ²⁵ kétuɔ nte fitiyi
ti Yiè nKuyie nyiikè, kéndonnè kù ti nhò nàkémmè.

²⁶ Kòò ìnné disɔɔhúúntǎnni de mieke kèwetínné
kuyààkù kùò kpetí dibòri, ²⁷ kécú nte tihúúnti de ìnkè,
Kuyie ti nhò nàkémmè.

²⁸ Kòò núnné kuyààkù dibòri kɔku, ²⁹ kécónné di-
wũtǎnni bè yó ntuò ndii ìnkè ti Yiè nKuyie nyiwũ kè di
ntǔkénè dibòri, kè bèe féúté Kuyie nfeɔfè kétuɔ nkè kù
pǎnè yepǎrè teyè. Kù do ti nhò nàkémmè.

³⁰ Kòò ìnné dinaabuu diwũtǎnni nè Kuyie ntaummè
tou de saku, kè di píe mmenie nkè bè bo nhounè
bemàà. ³¹ Mɔyiisi nè Anɔɔ nè o bí bè do me nniitinè ke
me nhounè be naàcèi. ³² Bè do ɔɔ me nhóúnè bemàà bè
tati dii mǎnni ti Yiè nKuyie ntaummè tou, yoo bè dǔ
kétǔnné dii mǎnni diwũtǎnni. Kuyie ndo me ntì nàké
Mɔyiisi.

³³ Kè Mɔyiisi fíí nyideí Kuyie ntaummè tou nè dihúún-
tǎnni kékpetínné kudànkù kó dibòri kuyààkù. Ò do me
ndèè o tǒmmú.

Kuyie nkó tidietì do píemmè ku taummè tou

³⁴ De mǎnni kè diwetirii kɔtení kédátínné ti Yiè nKuyie
ntaummè tou kè ku dietii di píe. ³⁵ Mɔyiisi í nna ke bo ta
ti Yiè nKuyie ntaummè tou mieke.

³⁶ Kè diwetiri ité, bèe ité, bè do me nhǔ mbe cèmmu
mumɔu mieke. ³⁷ Kè diwetiri í nampe bè báá ité bè
mbaà di bo ité dii yie.

³⁸ Kè di ní ndáátí ti Yiè nKuyie ntaummè tou kuyie
mmǎnni, keyènkè kéndò ndihǎǎtínni, be cèmmu
mumɔu mieke. Bè do ɔ nkè bè bàtè dè, dè mme ndò.

IKUÓ NÌÙBÈ

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Din̄aàhkée ketiri ikuó niùbè pátiri mieke ti náá nKuyie ndo 55 yúmè mme M̄ȳiisi metaummè tou mieke ké nhò náannè. De kó dipátiri dim̄ou mieke ti yóó ȳamu Kuyie nnàkémè M̄ȳiisi ku kuó nè ku tannò péu Isidayeribe kpréí. Nè kù bè d̄óunnèmè dinùù ke tú kè wèè t̄ nku tannò ke d̄ori yè ȳemmè deè yó nte kè wè nfòù (18:5, de kó tin̄aànti bomu Odommu mukàmmù 10:5). Kuyie nné nàké mu Isidayeribe ke bè wénkunnè bè bo deite m̄è botí yed̄int̄àrè yèè yó mbè diítí bembè nè ku be kó metaummè nè bè dò nkéndòmmè, kè metaummè tou menke ntú metaummè tou. Bèè feu iwũ̄ Kuyie nkè bè nt̄ nyikuó duó ke dòmmè kè ikuó niùbè ndake de kó mut̄ómmú kpréí, ké ntú benit̄ibè. Bá wèè niti Isidayeribe mieke kè wèè yenténè omáà med̄òrimè yeime kù yetemè ke bá ncaàri ikuó nè be kó med̄òrimè mieke. Kuyie nyí tú meyei nk̄oku, kù s̄amu, ke d̄ó benit̄ibè. Kuù tu mufòmmu, deè te kè kù d̄ó ku nit̄ibè nsà kù dòmmè, kè d̄èe yie nkè be m̄ómm̄ombe kè bèe m̄w̄ote mufòmmu, kém̄w̄ote med̄ókùmè kù duó nyèè tannò Isidayeribe.

Mem̄e Yesu yè nti dèntemè ke ìkú ye ìnkè ke béi nke tú: Dí ndó di k̄obe t̄bè di d̄ó m̄èè botí di m̄ómm̄ombe (Matie 22:39).

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Iwũ̄ féù kó ikuó 1-7
2. M̄ȳiisi c̄áhnémè ikuó niùbè ketibè Kuyie nt̄ómmú kpréí 8-10
3. Dèè ci nè dèè í ci 11-16
4. Isidayeribe c̄ámmè ke tú Kuyie nk̄obe:
Mùù te kè bè í dò nkényo mme ȳi 17
Kuyie ndonté bè bo ndó m̄èè botí bet̄bè 18-20
Ikuó t̄ómmú nè yebaa nyèyiekè Sifube dò nke ní baá nyè bá dii benni 21-23
Kuyie ntannò nè ku kuó nè kù bè d̄óunnè dii nùù 24-27

IWŪ̄ FÈÙ KÓ IKUÓ

Bè yó nfeu ì iwũ̄ ke tuó

1 Ti Yiè nKuyie ndo yúo M̄ȳiisi ku taummè tou borè nde kóò nàké ke d̄ó: ² Á náké Isidayeribe ke d̄ó mí ndi Yiè nKuyie n tú:

Kè di kóò m̄ou d̄ó ké n féúté fēf̄è, fè bo na kéntú fediefè yoo fesámp̄fè.

³ Kè wèè d̄ó ké n féúté fēf̄è kétuó, fè ntú fedaafè kénkpa kuyènkù, kòo fè kù metaummè tou b̄òrinùù kè n c̄outé o p̄anni. ⁴ Wèè daá nho nùtè fe yuu ké fè nni nféúté kétuó kè n c̄outé o p̄anni kóò c̄íè nho yei. ⁵ De kó dif̄nkúò kòo n féúté o 3̄fè metaummè tou ìkè kè ikuó niùbè An̄w̄ bíi míété meȳi ndiwũ̄t̄nni dii bo metaummè tou b̄òrinùù kéfíté, ⁶ ké fè f̄été kékéké fe t̄òti. ⁷ Kè ikuó niùbè An̄w̄ bíi t̄otinne muh̄áá ndiwũ̄t̄nni k̄etií nyideí, ⁸ k̄étúté it̄òti nè diyuu nè mekùò nkperè kedaá ndiwũ̄t̄nni muh̄áá ñȳínkè, ⁹ k̄éhúté tinauti nè ye kpráà nkè ikuó niùt̄ii de tuó ndem̄ou diwũ̄t̄nni ìnkè.

De kó fēf̄è yóo tuómmu kéntú dip̄anni dii kó kuf̄̄̄ku n naati mí ndi Yiè nKuyie.

¹⁰ Kòò m̄ou me ndó k̄éféúté fēpièfè yoo tebuatè ké m p̄á kétuó ndè ntú dedaarè kénkpa kuyènkù. ¹¹ Kòò dè nni n féúté diwũ̄t̄nni bakù c̄anku bíékè metaummè tou b̄òrinùù, kè ikuó niùbè An̄w̄ bíi míété meȳi ndiwũ̄t̄nni kéfíté. ¹² Kòò kéké fe t̄òti kè ikuó niùt̄ii ì daá ndiwũ̄t̄nni muh̄áá ñȳínkè nè diyuu nè mekùò nkperè, ¹³ k̄éúté tinauti nè ye kpráà nkè ikuó niùt̄ii dè nni mbenke kè dí dè t̄uò ndem̄ou diwũ̄t̄nni ìnkè. De kó fēf̄è yóo tuómmu kéntú dip̄anni dii kó kuf̄̄̄ku n naati mí ndi Yiè nKuyie.

¹⁴ Kòò m̄ou me ndó k̄ékuo tenòtè ké m p̄á kétuó, wèè t̄oní tenónkpete yoo dikpetin̄kperí. ¹⁵ Kè ikuó niùt̄ii t̄è k̄òtenè diwũ̄t̄nni borè k̄éȳíté te f̄iñí k̄ét̄te te yuu ké di t̄uò ndiwũ̄t̄nni ìnkè, k̄édeite te ȳi nkémíété diwũ̄t̄nni píku, ¹⁶ k̄édeite te b̄òtiri nè te citi, ké dè ùt̄oo diwũ̄t̄nni píku diyie ȳièní kèè bíékè bè uutoo dè mut̄apéi mme kùò nk̄omu, ¹⁷ k̄éyaté tenòtè te fièti saku, k̄éȳou kè dè nkpráá cáátí kòò t̄è t̄uò ndiwũ̄t̄nni ìnkè, t̄è

yóo tuɔmmu kɛntú dipānni dii fɔ̄ɔku n naati mí ndi Yiè nKuyie.

Tidiiti kó yepārè

2 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: Kòò mɔ̀ù dɔ́ kè m pā tidiiti ti ntú tisààti, kòò ti nàa nkéyɔɔre mekùù nkécɔ̀nné tihúúnti, ² kɛ̀tɔ̀ni de kó muyuo nkéduɔ nyikuú niùbè Anɔɔ bí, kè bèe yɛ̀té de kó muyuo mmùù me nkɔ̀kénè mekùù nkéyóóté tihúúnti timɔ̀u de ín̄kè kɛ̀tuɔ nkè dèe benke ke dò ndipānni dimɔ̀u tú n kperi. De kó dipānni yóo tuɔmmu kɛntú dipānni dii fɔ̄ɔku n naati mí ndi Yiè nKuyie. ³ De kó muyuo mmùù sùs, mmù yó ntú Anɔɔ nè o bí bè kɔ̀mu mmu ke yé̀ bè mù nni mpāmè mu kè mù cǎá.

⁴ Kè wèè dɔ́ kè m pā tidiiti kó dipānni, kòò dɔ́ kɛ̀pún-nému de kó tidiiti wèè āntenè de kó muyuo nsààmù nè mekùù nke báa ānné mutie mùù muuti pɛ̀é, kɛ̀púnné de kó mudii kéwaare mekùù.

⁵ Kè kupémpɛ̀h̄kù me nni nku, wèè āntenè muyuo nsààmù nè mekùù mmáa, ke báa ānné mutie mùù muuti pɛ̀é, ⁶ kè kù wèrì kɛ̀yɔɔre mekùù nku ín̄kè. Tidiiti kó dipānni ndi.

⁷ Kè wèè dɔ́ kè m pā tidiiti kó dipānni, kòò dɔ́ kè ti ciemmu wèè āntenè mekùù nde kó muyuo.

⁸ Wèè me ndú kè m pā de kó dipānni, kòò di tũntɛ ke dèè wèè tɔ̀ní kɛ̀duɔ nyikuú niùti kòò di kɔ̀tenè diwũ̀tɔ̀nni borè. ⁹ De kó dipānni miɛke nke, ikuú niùti yóo yɛ̀témè kɛ̀tuɔ, nkè dèe benke ke dò ndipānni dimɔ̀u tú n kperi. De kó dipānni yóo ntú dii tũ̀ dindi dii kó kufɔ̄ɔku n naati mí ndi Yiè nKuyie. ¹⁰ De kó muyuo mmùù sùs mmù yó ntú Anɔɔ nè o bí bɛmáa kɔ̀mu mmu, ke yé̀ bè mù nni mpāmèmu.

¹¹ Di yóo m pā tii diiti kó dimàa ti níí bá nkɔ̀kénè mutie mùù muuti pɛ̀é, di báa ti kɔ̀renè mutie mùù muuti yoo mecekùù nkɛtuɔ. ¹² Di bo na kè m pā di paa nkó tidiketiti, ti né bá ntú tii yóo tuɔ ntii kó kufɔ̄ɔku n naati.

¹³ Di níí ānné mukókúú nyepārè yemɔ̀u di yóo nni mpāa nyè, di níí báa yóu di bo ānnémè mukókúú nyepārè yemɔ̀u yèè tu tidiiti. Mukókúú mbenkú metaummè n di dɔ̀nnè mè yó mbomè mme sǎá. Yepārè yemɔ̀u di m pāa nyè níí nhā mukókúú.

¹⁴ Kè di yóo m pā di paa nkó tidiketiti dí ti pṹnné kɛ̀únté kɛ̀puɔ mbá di báa fúú́tí, ¹⁵ kɛ̀yɔɔre mekùù nkécɔ̀nné tihúúnti. Tidiiti kó dipānni ndi. ¹⁶ Kè ikuú niùti yɛ̀té de kó muyuo mmùù me nkɔ̀kénè mekùù nkéyóóté tihúúnti timɔ̀u de ín̄kè kɛ̀tuɔ, nkè dèe benke ke dò ndipānni dimɔ̀u tú n kperi.

Kuyie nnákémè bè níí bo kù féúté mɛ̀è botí fēɔ̀fè metaummè kɔ̀fɛ

3 Kè ti Yiè nKuyie nni nsɔ̀ké ku náahti kɛ̀béi nke dɔ: Kòò mɔ̀ù yó n féúté fēɔ̀fè metaummè kɔ̀fɛ, kè dinaadaa ndi yoo fenife fè ntú fèè kpa kuyènkù. ² Wèè tɔ̀ní o ɔ̀fè metaummè tou bòrinùù kénɔ̀ nho nɔ̀u fe yuu kè fè féúté, kè ikuú niùti Anɔɔ bí míété meyī ndiwũ̀tɔ̀nni kɛ̀fité, ³ kédèite metaummè kó fēɔ̀fè kó imaa mmieke bè yó n tu nyi: Tinauti kó mekùù nnè mèè ti dàátí. ⁴ Nè

yɛceumbè yedé nè ye kó mekùù nnè kutúúkú nè mekùù mmèè càátínè yɛ̄ nè yɛceumbè. ⁵ Kè Anɔɔ bí dè tùóté kɛ̀wɛ̀nnénè bè yóo tuɔ nfè kɛ̀daa ndiwũ̀tɔ̀nni ideí ín̄kè kɛ̀tuɔ. Dè tu dipānni ndi dii kó kufɔ̄ɔku n naati.

⁶ Kè fēɔ̀fè sámpófè me nni nfe ò dɔ́ kè n féútémè metaummè kɛ̀pí, kè fedaafè nfè yoo fenife fè ntú fèè kpa kuyènkù. ⁷ Kè fēpìèfè me nni nfe ò dɔ́ kè n féútémè, wèè fè tɔ̀ní metaummè tou iikè, ⁸ kénɔ̀ nho nòtè fe yuu kè fè féúté metaummè tou bòrinùù, kè Anɔɔ bí míété meyī ndiwũ̀tɔ̀nni kɛ̀fité. ⁹ De kó fēɔ̀fè metaummè kɔ̀fɛ, bèe deite mekùù nkperɛ kè dè ntú n kperɛ, kè bèe dè tũ̀ nkékééte kuyóu kumɔ̀u kù tuuténè dè kudiiku, nè mekùù mmèè càátínè tinauti nè mèè ti dàátí.

¹⁰ Yɛceumbè yedé nè ye kó mekùù nnè kudiiku nè mekùù mmèè càátí yɛ̄ nè yɛceumbè. ¹¹ Kè ikuú niùti dè nni ntɔ̀u ndiwũ̀tɔ̀nni ín̄kè, n kperɛ nde.

¹² Kè tɛbɔ̀tè me nni nte, wèè tɛ tɔ̀ní metaummè tou iikè, ¹³ kénɔ̀ nho nòtè te yuu kè tɛ féúté metaummè tou bòrinùù. Kè Anɔɔ bí míété meyī ndiwũ̀tɔ̀nni kɛ̀fité.

¹⁴ De kó difɔ̀nkùò, nte ò yóo tuɔ ndè n kɛ̀pí, mekùù mmèè càátínè tinauti nè mèè ti dàátí. ¹⁵ Yɛceumbè yedé nè ye kó mekùù nnè kudiiku nè mekùù mmèè dàátí yɛ̄ nè yɛceumbè. ¹⁶ Kè ikuú niùti tuɔ nde kó imaa ndiwũ̀tɔ̀nni ín̄kè. N kperɛ nde dipānni dii kó kufɔ̄ɔku n naati.

Mekùù nkperɛ kó dimàa, mí ndi Yiè nKuyie mm̄i dè te. ¹⁷ Òmɔ̀u bá nyo mmekùù nnè meyī mbá kè di bo kèè bíékè, dè tu ikuú nyi di kɛ̀pí nnè di yaábíó sǎá.

Ikuú niùbè bo nfeu ìi wṹ meyī ncíém̄mè kɛ̀pí

DÈÈNNÌ: Ikuú niùti diwèè kó meyī ncíém̄mè kɛ̀pí

4 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kɛ̀béinnè Mɔyiisi ke dɔ: ² Náké Isidayɛeribe ke dɔ:

Kè dè kpeténè òmɔ̀u kòò dɔ̀ò ikuú yete dè, kòò dɔ̀ò n yé̄ di báa dɔ̀ò de kó dɛmarè.

³ Kè dè dò nyikuú niùti bè cǎ́nné wè n tɔ̀mmú kɛ̀pí wèè yeté ke dɔ̀ò meyī nke tanné n niùtè meyī mmieke. Wè n féúté dinaadaa dii kpa kuyènkù, meyī nhò dɔ̀òmè kó meciém̄mè kó fēɔ̀fè nfe. ⁴ Wèè fè tɔ̀ní metaummè tou iikè, kɛ̀daa nho nòtè di yuu ín̄kè kè di nni nféúté, ⁵ kɛ̀yɛ̀nté meyī nkétannè metaummè tou, ⁶ kɛ̀pɔ̀tè o nɔ̀mbii kɛ̀míété kuce mèyiekè kuyààkù kùù kpetí metaummè tou bòri de miɛke kperi, ⁷ kécɔ̀nné de kó meyī nhò yɛ̀ntémè dihúúntɔ̀nni dii bo metaummè tou miɛke di kó yebàkè ín̄kè. Kòò dèè wèè cóú mmeyī nsɔ̀mme diwũ̀tɔ̀nni dii bo metaummè tou bòrinùù di fũ̀. ⁸ Nte bè yóo dɔ̀òmè de kó dinaadaa bè n féúté di meyī ncíém̄mè kɛ̀pí, mekùù mmèè càátínè tinauti nè mèè ti dàátí, ⁹ nè yɛceumbè yedé nè ye kó mekùù nnè kudiiku nè mekùù mmèè dàátí yɛ̄ nè yɛceumbè yedé, ¹⁰ kéndonnè bè baa ɔ̀ deite dè fēɔ̀fè bè n féúté fè metaummè kɛ̀pí nkè ikuú niùti dè tũ̀ mbè tũ̀ ndè bè n feu ìi wṹ. ¹¹ De kó dinaadaa kònkù nè di maa nnè di yuu nè di kpàa nnè di nauti nè di piti, ¹² di maa nyimɔ̀u cénke, bèe ì tɔ̀ kédenne bè kari, kékɔ̀tenè dibòri dii cǎá, bè uutoo dè iwṹ kó mekùù nkó mutápeí, kɛ̀tɔ̀inne

muhãã ndibòrì bẹ tããtẹ̀ dì ke uutoo iwũs kó mutápeí mbẹ̀ yóó de ndi tũ.

DÉÉNNÍ: Isidayeriibe bɛmɔu kó meyei nciémme kpeí

¹³ Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ ndẹ̀ kpeténẹ̀ Isidayeriibe bɛmɔu ndi, kẹ̀ bẹ̀ dọ̀ n yẹ̀ mbẹ̀ báá dọ̀ de kó dẹ̀marẹ̀ bá bẹ̀ í yé. ¹⁴ Kẹ̀ bẹ̀ bantẹ̀ dii m̀nni de kó meyei mbẹ̀e waá ndinaadaà dii kpa kuyènkù kẹ̀ dì k̀tènèní metaummẹ̀ tou ìkẹ̀. ¹⁵ Deɛde Isidayeriibe kó bekótìbẹ̀ yóó nóm̄m̄m̄ be nɔu dinaadaà yuu ìnkẹ̀ metaummẹ̀ tou ìkẹ̀ kẹ̀ dì nni nféúté kẹ̀ n di cífẹ̀ ndi yei. ¹⁶ Kẹ̀ ikuú niùtì diewèe waá mmeyi nkétannẹ̀ metaummẹ̀ tou mieke, ¹⁷ kẹ̀pɔ̀tẹ̀ o nóm̄bii meyi nkémíétẹ̀ kuce m̀yiekẹ̀ kuyààkù kù kpetí metaummẹ̀ tou b̀rì de mieke kperi. ¹⁸ Kòò dèe wèe c̀nnẹ̀ de kó meyi nhò miétémẹ̀ dihúúnt̀nni dii bo metaummẹ̀ tou mieke di kó yebàkẹ̀, kòò dèe wèe cóú mmeyi nɔw̄m̄m̄ diwũst̀nni dii bo metaummẹ̀ tou b̀rì di fũ. ¹⁹ Kòò deite de kó dinaadaà kó mekù m̄m̄m̄ kẹ̀ mè tũ ndiwũst̀nni ìnkẹ̀. ²⁰ Ò baa do d̀m̄m̄ o kó dinaadaà meyei nciémme kperi ò yóó me ndɔ̀ be kperi, kẹ̀ bẹ̀ dọ̀ meyei nciémme kó ikuú, kẹ̀ m bẹ̀ cífẹ̀. ²¹ Wèe denne de kó dinaadaà Isidayeriibe kari kẹ̀ dì tũ nhò do tũ mmèe botí o kperi. Isidayeriibe bɛmɔu yei nciémme kperi ndi.

TÁATI: Wèe baké o kó meyei nciémme kpeí

²² Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ ndẹ̀ kpeténẹ̀ wèe baké, kòò dọ̀ mí ndi Yiè nKuyie nyí d́ de kó dẹ̀marẹ̀. ²³ Kẹ̀ bẹ̀ ò nàké o yei nhò dọ̀ mè, wèe tɔní dibɔdaà dii kpa kuyènkù, ²⁴ kénó nho ǹtẹ̀ di yuu ìnkẹ̀ kẹ̀ dì nni nféúté bẹ̀ feu dẹ̀ iwũs bẹ̀ tũ nyi. O yei nciémme kó feɛfẹ̀ nfe. ²⁵ Kẹ̀ ikuú niùtì diewèe pɔ̀tẹ̀ meyi nho nóm̄bii kémíétẹ̀ diwũst̀nni bàkẹ̀, kécóú m̄m̄m̄ nɔw̄m̄m̄ de kó diwũst̀nni fũ, ²⁶ kétu nfe kù m̄m̄m̄ de kó diwũst̀nni ìnkẹ̀ bẹ̀ s̄ d̀m̄m̄ metaummẹ̀ kɔfe kɔme, kòò dọ̀ meyei nciémme kó ikuú kóò deeténẹ̀ o yei nkẹ̀ nh ò cífẹ̀.

NÀÀ: Benitibẹ sɔmbe, bá wè o kó meyei nciémme kpeí

²⁷ Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ ndẹ̀ kpeténẹ̀ benitibẹ̀ mieke nke òm̄m̄, kòò dọ̀ n yẹ̀ mbẹ̀ báá dọ̀ de kó dẹ̀marẹ̀. ²⁸ Kẹ̀ bẹ̀ ò nàké ò dọ̀ mèe yei nwèe waá tɛbɔniite tẹ̀e kpa kuyènkù, ²⁹ kénó nho ǹtẹ̀ te yuu kẹ̀ tẹ̀ nni nféúté bẹ̀ feu dẹ̀ iwũs bẹ̀ tũ nyi. ³⁰ Kẹ̀ ikuú niùtì diewèe pɔ̀tẹ̀ meyi nho nóm̄bii kémíétẹ̀ diwũst̀nni bàkẹ̀, kécóú m̄m̄m̄ de kó diwũst̀nni fũ, ³¹ kẹ̀dei dèe kó dimàà tu mekù mbẹ̀ s̄ dei mèe botí feɛfẹ̀ bẹ̀ kù fẹ̀ metaummẹ̀ kpeí nfe kɔme, kẹ̀ mè tũ ndiwũst̀nni ìnkẹ̀ mè tu dipāni ndi dii f̄s̄ku n naati, kòò dọ̀ meyei nciémme kó ikuú kẹ̀ nh ò cífẹ̀.

³² Kẹ̀ de yei m̄m̄ nd́ kẹ̀féúté fepièfẹ̀ nfe kẹ̀ m pã, wèe tɔní fenife fèe kpa kuyènkù, ³³ kénó nho ǹtẹ̀ fe yuu kẹ̀ fẹ̀ nni nféúté bẹ̀ feu dẹ̀ iwũs bẹ̀ tũ nyi. ³⁴ Kẹ̀ ikuú niùtì pɔ̀tẹ̀ o nóm̄bii fe yi nkémíétẹ̀ diwũst̀nni, bẹ̀ tũ ndii ìnkẹ̀ iwũs di bàkẹ̀, kécóú m̄m̄m̄ di fũ, ³⁵ kẹ̀dei mekù m̄m̄m̄ bẹ̀ s̄ deimẹ̀ metaummẹ̀ kó feɛfẹ̀ kɔme kẹ̀ mè wènnénẹ̀ dèe s̄ tu nkétu ndiwũst̀nni ìnkẹ̀ n kpeí, kédɔ̀ de yei mmeyi nciémme kó ikuú kẹ̀ nh ò cífẹ̀.

NÚMMÙ: Medonnimè mamè meyei nciémme kó ikuú ìnkẹ̀

⁵ Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ ndẹ̀marẹ̀ dọ̀ kẹ̀ bẹ̀ waà mbèe yà, ke náá nke tú de yei mbo yà, kàa yé ke cífẹ̀ ke yete a bo béimmẹ̀, f̄s̄ te meyei.

² Kòò m̄m̄ wèe me nkáákẹ̀ dẹ̀marẹ̀ ikuú yé ndèe s̄, kẹ̀ kuwanwankù makù nku yoo feɛfẹ̀ yoo dɛbambaannẹ̀, kòò dẹ̀ kàákẹ̀ bá ò í yé, ke s̄nk̀nne omáa ke tɔ de kó meyei.

³ Kòò me nkáákẹ̀ onitì m̄m̄ nwe ikuú yé nwèe s̄ mbá ò í dake, kẹ̀ dẹ̀ boní kòò bantẹ̀ ò t̄m̄ de kó meyei.

⁴ Kòò m̄m̄ wèe nù me nhò fíténẹ̀ kòò pàrikènè mí nKuyie n yètirì, bá ò í totí o yèmmè, kẹ̀ dẹ̀ boní kòò bantẹ̀ ò t̄m̄ de kó meyei.

⁵ Kòò tɔ de kó meyei nkó m̄mamè ò dọ̀ nké mè dáammu. ⁶ Wèe tɔní fepenife yoo tɛbɔniite kẹ́tẹ̀ de kó meyei, kẹ̀ ikuú niùtì ò dọ̀ meyei nciémme kó ikuú, kóò deeténẹ̀ de kó meyei.

KUĐ: Beciřibẹ bo nfeu ì wũs meyei nciémme kpeí

⁷ Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ nhòm̄m̄ í m̄ke fepièfẹ̀ yoo tɛbuɔtẹ̀ ke bo n féúté ò dọ̀ mèe yei nkpeí kẹ̀ nh ò cífẹ̀, wèe tɔní sinónkperípié s̄d̄s̄i yoo yekpetinónkperɛ yèdèe, kẹ̀ n féúté tɛmáà kétu nkénféúté tetetẹ̀ ò dọ̀ mèe yei nkpeí kẹ̀ nh ò cífẹ̀. ⁸ Wèe dẹ̀ tɔní kédú nyikuú niùtì kòò keté kẹ̀féúté meyei nciémme kpete. Wèe íútẹ̀ te f̄n̄i ò me mbáá t̄t̄e te yuu, ⁹ kẹ̀deite te yi nkémíétẹ̀ diwũst̀nni p̄kù kécóú m̄m̄m̄ de kó diwũst̀nni fũ, meyei nciémme kpete nte, ¹⁰ kékú tɛd̄t̄e kétu nyikuú yèmmè. Kẹ̀ ikuú niùtì ò dọ̀ meyei nciémme kó ikuú, kẹ̀ nhò cífẹ̀ nho yei.

¹¹ Kẹ̀ dẹ̀ me ndò nhòm̄m̄ í m̄ke sinónkpeé yoo yekpetinónkperɛ, wèe tɔní muyuo ncidòbè bènàà, ò báá mù yɔre mekù nhò me mbáá c̀nnẹ̀ tihúúnti mu ìnkẹ̀, ke yé meyei nciémme kɔmu mmumè. ¹² Wèe mù tɔní kédú nyikuú niùtì, kòò mù yèté dinacekutiri, kèwènnénẹ̀ dèe yóó tu nkétu, kẹ̀ dèe benke m̄m̄m̄ mù tumè n kɔmu mmu, mù yóó ntu meyei nciémme kɔmu mmu. ¹³ Kẹ̀ ikuú niùtì ò dọ̀ meyei nciémme kó ikuú kẹ̀ nhò cífẹ̀ nho yei.

Kẹ̀ ikuú niùtì nte mus̄m̄ ò s̄ nte mèe botí tidiiti kó yepãrè kɔmu.

Bè bo nfeumè iwũs meyei nhūtímù kpeí

¹⁴ Kẹ̀ ti Yiè nKuyie nnákẹ̀ M̄ȳiisi ke d̄:

¹⁵ Kẹ̀ dẹ̀ dọ̀ ndẹ̀ kpeténẹ̀ òm̄m̄ kòò kàákẹ̀ yepãrè bẹ̀ m pã nyè, wèe tɔní dipedaà dii kpa kuyènkù dii donku m̄nnè bẹ̀ kèetẹ̀ ì díití n taummẹ̀ tou kpeí, mmeyi nhūtímù kó feɛfẹ̀ nfe. ¹⁶ Wèe yietí ò yùú kù dè n taummẹ̀ tou kénó nkẹ̀ dè mm̄nnè ò bo totémẹ̀ ò yùú kù dè yewétiyè yènummù kó dimáà kòò dẹ̀ duú nyikuú niùtì. Kẹ̀ ikuú niùtì féúté dii pedaa kòò dọ̀ meyei nhūtímù kó ikuú kẹ̀ nh ò cífẹ̀ nho yei. De kó ikuú nyi m̄m̄m̄.

¹⁷ Kòò m̄m̄ yeté ke dọ̀ n yé n yí d́ dè, ke í yé, de kó meyei mbaa bo o yuu ìnkẹ̀ nke. ¹⁸ Kẹ̀ dẹ̀ boní kòò bantẹ̀ wèe deite o wũs mieke dipedaà dii kpa kuyènkù kẹ̀ di

ntú n kperε, ikuó nìùti wèè miété metaummè ʒfè kó meyiĩ ndiwũʒtònni weè dè te. ¹⁵ Bè n feúté dii yiè de kó feʒfè diñdi bè yóó fè càákémè, bè báá súʒ ndèmarè kè dè nyíĩkú kéwenté.

¹⁶ Kòò nìti weè me nni ncànnènè dinùù ke dó ké fè nni nféuté yoo ò baa dó ké fè nni nkuo nè o yèmmè mme, bèe fè càáké de yiè nè nankoo. ¹⁷ Kè fe maa nkpaá ke tũðke diyie tããnni yiè bèe ì cõu. ¹⁸ Kè bè ì càáké diyie tããnni yiè de kó dipãnni naá ndetetirè nde, n ténke báá di cõté, de kó imaa ntú ìl sĩnte ì nyi, kè wèè ì di weè tɔ de kó meyi. ¹⁹ Kè imaa mmai kàáké dèmarè ikuó yè ndèè sĩ mbè báá ì di, bèe ì cõu.

Weè wenni ikuó yèmmè weè bo na kèdi metaummè kó feʒfè kó imaa. ²⁰ Kè wèè sĩ nyikuó yèmmè ke ì càáké bèe ò dènne Isidayeribe tĩnni mieke. ²¹ Kòò mɔʒ kàáké dèmarè ikuó yè ndèè sĩ kòò nìti nwe yoo kuwanwankù yoo dèterè marè ikuó yete dè, ke càáké feʒfè bè n feúté fè metaummè kpéi nfe kó imaa, de yiè mbèe ò dènne Isidayeribe tĩnni mieke.

Isidayeribe dò nkéncimè iwũ kó mekùò nè meyiĩ

²² Kè ti Yiè nKuyie nni nsɔké ku náànti kénáké Mɔyiisi ke dò: ²³ Náké Isidayeribe ke tú:

Di bá nyo mmenaakùò nnè ipe nè sibɔʒ de kɔme. ²⁴ Kè feʒfè mafè ku yoo musĩmmù fè pĩ, di báá càáké fe kùò, di né bo na ké mmè pĩnnè mutõmmù. ²⁵ Kòò mɔʒ càáké mekùò mbè ʒʒ n ku feʒfè kédeite mè kétuɔ. Bèe ò dènne Isidayeribe tĩnni mieke. ²⁶ Bá kè di bo kèè bíékè di bá nyo mmeyiĩ, bá tenòtè kɔme yoo itààke inàà kperε kɔme. ²⁷ Kè wèè di meyiĩ mbá kòò tu wè bèe ò dènne Isidayeribe tĩnni mieke.

Ikuó nìùbè dò nké te dè

²⁸ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké Mɔyiisi ke dò: Náké Isidayeribe ke dò:

²⁹ Kòò mɔʒ n feúté feʒfè wèè deite kumaa nkùò tu n kɔku. ³⁰ Wèè deite o mɔmmuɔ nyil tu n kpeyi, mekùò nkperε nè dicĩncĩnni ké dè nni mbenke. ³¹ Kè ikuó nìùti tu mmekekùò ndiwũʒtònni ínke Anɔɔ nè o bí kè bèe túóté dicĩncĩnni. ³² Metaummè kó iwũ di n feu ì mieke, di níí deite dikpèri youri kéduʒ nyikuó nìùti. ³³ Anɔɔ bí ìl yóó míété metaummè kó feʒfè kó meyiĩ nkétuɔ mmekekùò. Bèe yó nte de kó dikpèri. ³⁴ Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ tu: Di níí deite di n feu ìl wũ metaummè kpeyi mieke dicĩncĩnni ké m benke kédeite dikpèri Anɔɔ nè o bí be kperε nde. Dè yó ntú di kó ikuó nyi sãã.

³⁵ Nè bè cãñné dii yiè ndi Anɔɔ nè o bí n tõmmù kpéi n dèitemè de kó imaa nyiwũ bè n feu ì ke tuò nyi mieke ke dò, ì bo ntú be kpeyi. ³⁶ Dii yiè ndi m béimmè ke dò bè níí dè mbè duʒ, ke dò: De kó ikuó yó mbomu sãã.

³⁷ Nte bè yó nni nfeu ìl wũ ke tuò nnè bè yó nni mpãã ntii diiti ke tuò nnè bè yó nni nfeu ìl wũ meyi nciémmè kpéi nnè meyi nhũtímù kpéi, nè bè níí bo nyóó cãñné ikuó nìùti, nè metaummè kpeyi de kó ikuó duʒ ke me ndò. ³⁸ Ti Yiè nKuyie ndo nàké tì nti Mɔyiisi Sinaii tãri ínke kù bè nàá ndii yiè ke tú bè nkù feu iwũ Sinaii kó dikpáà.

MɔYIISI CãÑNÉMÈ IKUÓ NÌÙBÈ KETIBÈ KUYIE NTÕMMÙ KPÉI

Bè níí bo cãñné mèè botí bèè yó ntú ikuó nìùbè

8 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dò: ² Yú Anɔɔ nè o bí kétúóté ikuó yààti nè ikuó kó mekùò nkéwaá ndinaadaà meyi nciémmè kperi nè yepedakè yèdèè, kéãnné pèèbè bèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti kuhonku mieke, ³ kéyú Isidayeribe tĩnni dimɔʒ kè dii tí mmetaummè tou bõri borè.

⁴ Kè Mɔyiisii tũnne ti Yiè nKuyie nhò nàké tì kètií ny-Isidayeribe bemɔʒ metaummè tou bõri borè, ⁵ ké ké nàké ti Yiè nKuyie nyè nwèe dɔʒmè, ⁶ kédeè kéduʒ nhAnɔɔ nè o bí kè bèe tóʒnni kòò bè wùk ikuó yèmmè, ⁷ kédátinné Anɔɔ dikɔutéyaàbòri kéboú fenaàkõñfè, kénóʒ ndikɔutéyaàbòkũpuri, kénóʒ ntekɔutéyaàbòtè kéboú fenaàkõñfè, ⁸ kédeè kénóʒ ndicĩncĩnkõñni, kéãnné di mieke ikuó nenti bè tu tì udimmu nè tumimmu ⁹ kéboú o yuu kuyaàbomboúnkù, kòò ínne fescɔyítòdòdáfè, deè yó benke ke dò mbè ò cãñné n kó mutõmmù kpéi. Ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémmè Mɔyiisi.

¹⁰ Kè Mɔyiisii túóté ikuó kó mekùò nkémíété metaummè tou ké di cãñné dindi nè dèè kó dimàà bo di mieke, ¹¹ kémíété diwũʒtònni kuce mèyiekè, dindi nè di nenti, kunankú nè ku tàri, ¹² kécóú nyikuó kó mekùò nhAnɔɔ yuu ínke, kòò cãñné. ¹³ Kè Mɔyiisii duʒ nkè Anɔɔ bí kɔtení kòò ì dátinné yekɔutéyaàbòrè kéboú inaakũ nkè bè boú tiyaàbomboúnti be yɔ, kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nhò nàkémmè.

¹⁴ De kó difñnkùò kétúóténí dinaadaà meyi nciémmè kperi, Anɔɔ nè o bí kè bèe nóʒ mbe ncu di yuu ínke. ¹⁵ Kè Mɔyiisi di feúté kèpɔtè meyiĩ nho nómbii kémíété diwũʒtònni bàkè kèfité, ké di wèñkunnè ké di cãñné kè di ntú meyi nciémmè kperi kécóúnko mesɔmmè diwũʒtònni fũʒ, ¹⁶ kédeè kétúóté mekùò mmèè dàtí tinauti, nè mèè càátí yeʒ nè yeceumbè yedé nè mekùò mmèè yè càátínè ké dè tũc ndiwũʒtònni ínke, ¹⁷ kétúóté di kõnkù nè di maa nnè di piti kédenne Isidayeribe kari kétuɔ nti Yiè nKuyie ndo tì nàkémmè Mɔyiisi.

¹⁸ Kè Mɔyiisii duʒ nkè bèe túóténí dipedaà bè yó kuo di kétuɔ. Anɔɔ nè o bí kè bèe nóʒ mbe ncu di yuu ínke. ¹⁹ Kè Mɔyiisii di feúté kémíété meyiĩ ndiwũʒtònni kèfité, ²⁰ ké di kèké kéwènnénè di yuu nè di kùò nkétuɔ, ²¹ kèʒúté di nauti nè di kpáà nkè dè wènnè demɔʒ kétuɔ. Di tu feʒfè fèè tũc nfènfè dipãnni ndi dii kó kufũʒku naati ti Yiè nKuyie, kéndònnè kù do tì nàkémmè Mɔyiisi.

²² Kè Mɔyiisii túóté dipedaà teri ikuó nìùbè kó mucãñnimù kperi, Anɔɔ nè o bí kè bèe nóʒ mbe ncu di yuu ínke. ²³ Kòò di feúté kèfeté meyiĩ nhAnɔɔ tofékèri youri nè o nòtè youte kó dinómbidaà nè o naàcètè youte kperi, ²⁴ kédeè kéyú Anɔɔ bí kèfeté meyiĩ mbe tofékèri youye nè be ncu yousi kó yenómbidakè nè be naàcèi yousi kpeye kémíété meyiĩ ndiwũʒtònni kèfité, ²⁵ kétúóté mekùò nnè kuyóú nè mekùò mmèè dàtí tinauti nè mèè càátí yeʒ nè yeceumbè nè ye kó mekùò nnè dikpèri youri, ²⁶ kédeite pèèbè bèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti,

bè pã bè ti Yiè nKuyie mbe miεke omáà nè dikàtindàà nè kupémpēhíkù ké dè wēnnénè dikpèri youri, ²⁷ ké dè duś nhAnɔɔ nè o bí kè bèe dè nni mbenke, ²⁸ kédeè kè Mɔyiisii dè cɔuté kéwēnnénè feṣṣfè fèè yóó tuɔ nkétuɔ ndiwūṣṣtònni ìnkè. Ikuú niùbè cǎhñímù kó feṣṣfè nfe, dipānni ndi dii kó kufṣṣku naati ti Yiè nKuyie. ²⁹ Kè Mɔyiisii túóté dicǎncǎnni kébenke mí ndi Yiè nKuyie. Ikuú niùbè kó mucǎnnímù kó fepièfè nfe, kè de kó kumaa ntu Mɔyiisii kɔku. Ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔyiisii.

³⁰ Kè Mɔyiisii túóté ikuú kó mekùṣṣ nne meyií mmèè do bo diwūṣṣtònni kémiété Anɔɔ nè o yààti nè o bí nè i yààti ké bè cǎhñé.

³¹ Ò dèè memme kénáké Anɔɔ nè o bí ke dò: Bénénè imaa mmetaummè tou bòrinùù ké de nyi cǎáké, kéwēnnénè ikuú kóo pèè, bè ṣṣ cǎnnénè wè ikuú niùbè, kù n nàké ke yè ndi ní dè di mèè botí. ³² Imaa nyii bo súṣ nne pèè wèè bo súṣ ndi dè tù. ³³ Dí mbo metaummè tou bòrinùù ke dò yewe yèyiekè, di báá íté deborè kénkémúnè di cǎnnímù kó yewe bo deèmè. Di cǎnnímù kó yewe yó mbo yewe yèyiekè ndi. ³⁴ Ti Yiè nKuyie nkuú yè ntí dɔṣ, ti mè ndòmmè yie. Di yei ncíémme kó ikuú nyi. ³⁵ Dí mbo metaummè tou bòrinùù ke dò yewe yèyiekè nè deyènnè dèyiekè ke dɔcri ti Yiè nKuyie ndi nàké ti, kè dèe yie nkè di báá kú. Kù n nàké dii nù ndi.

³⁶ Anɔɔ nè o bí kè bèe dɔṣ ti Yiè nKuyie nnàké Mɔyiisii ke yè mbèe dɔṣmè.

Anɔɔ nè o bí bè ketémè ikuú tǔmmú

9 Diyè nínni yiè kè Mɔyiisii yú Anɔɔ nè o bí nè Isidayeeribe kó bekótibè, ² kénáké Anɔɔ ke dò: Waanní dinaadabii meyei ncíémme kperi nè dipedaà a yóó féuté di ti Yiè nKuyie nkétuɔ. Dédé kè dè ntú dèè kpa kuyènkù, kàa dè tóni metaummè tou ìikè. ³ Kàa dèè a náké Isidayeeribe ke dò: Waánnè dibɔdaà meyei ncíémme kperi nè dinaadabii nè dipedabii dèè mòke dibenni òimáà òimáà, ke kpa kuyènkù ké dè féuté ti Yiè nKuyie nkétuɔ. ⁴ Kè di dèè di tóni dinaadaà nè dipedaà metaummè kpeye ké yè nkù féuté metaummè tou ìikè kéwaá nne muyuo mmù ãntenè mekùṣṣ. Yie nkù yóó di benkemu ku máà.

⁵ Kè bèe waanní Mɔyiisii yè mbèe waanní dè kédeè kétéinní bémɔu metaummè tou ìikè kénóommú. ⁶ Kè Mɔyiisii dò: Nte ti Yiè nKuyie nyè ndí dɔṣmè kéyà ku kpeti.

⁷ Kè Mɔyiisii náké Anɔɔ ke dò: Tóónni diwūṣṣtònni borè kéféuté a ṣfè meyei ncíémme kɔfe kéféuté fetefè kétuɔ, kédɔṣ meyei ncíémme kó ikuú a mómumu nkpéi nne a cíètè kɔbe kpeí. Kàa dèè a féuté benitibè yei ncíémme kɔfe, ké bè dɔṣ meyei ncíémme kó ikuú, kéndònnè ti Yiè nKuyie mbéimmè.

⁸ Kè Anɔɔ tóónni diwūṣṣtònni borè kéféuté ti Yiè nKuyie ndinaadabii o mómumu nho yei ncíémme kpeí. ⁹ Kòò bí ò duś mmeyii nkòo pɔṣtè o nómɔbife kéfetè diwūṣṣtònni bàkè, kédeè kécóúnko mesómme di fúṣ, ¹⁰ kédeite mekùṣṣ nkpere nè yeceumbè nè ye kùṣ nne yeṣ kɔme, ké dè tù ndiwūṣṣtònni ìnkè, kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔyiisii. ¹¹ Kè bèe denne imaa nne kukònkù Isidayeeribe kari kétuɔ.

¹² Kè Anɔɔ féuté dipedaà bè yóó tuɔ ndi, kòò bí ò duś ndi yii nkòo miété diwūṣṣtònni kéfité. ¹³ Kè bèe ò duś nde kó feṣṣfè kó imaa nne diyuu, kòò dè wēnné kétuɔ ndiwūṣṣtònni ìnkè, ¹⁴ késú tinauti nè yekpáà nkéwēnnénè feṣṣfè fèè yóó tuɔ nkétuɔ.

¹⁵ Ò benke dii mònni ti Yiè nKuyie mbenitibè kù pã yèè pãrè kédeè kétúóté dibɔdaà meyei ncíémme kperi ké di féuté ò do féuté mèè botí diketiri, ¹⁶ kétuɔ nde kó iwūṣ idé ikuú yèmmè, ¹⁷ kétúóténi bè pã mùu yuo nti Yiè nKuyie nkéyētè kécóú ndiwūṣṣtònni ìnkè nè iwūṣ bè ṣṣ fié ì bá dii kúnwehni kétuɔ. ¹⁸ Mèmmè ò féutémmè benitibè tóni dii naadaà nè dipedaà metaummè kpeí kòò bí ò duś mmeyii nkòo miété diwūṣṣtònni kéfité.

¹⁹ De kó dinaadaà kó mekùṣṣ nne dipedaà kɔme nè kuyóú nè ku kó mekùṣṣ nne yeceumbè nè mekùṣṣ mmèè cǎátínè yeṣ. ²⁰ Kòò dè daá nyiwūṣ idé inyi kó yeçincíre ìnkè, kédeè ké dè tù ndiwūṣtònni ìnkè, ²¹ kétúóté de kó yeçincíre nè dikpèri youri ké dè benke ti Yiè nKuyie nkù do ti nàkémè Mɔyiisii.

²² Kè Anɔɔ fié ti Yiè nKuyie nyiwūṣ meyei ncíémme kpeí, nne ì yóó tuɔ mmetaummè kpeí, kéyoute o nɔu benitibè bíékè ké bè pã ti Yiè nKuyie nkó mesàà nkécúténi diwūṣtònni ìnkè.

²³ Mɔyiisii nè Anɔɔ kè bèe nei kéta metaummè tou, kénei kéyènní kèpã ti Yiè nKuyie nkó mesàà mbenitibè. Kè Isidayeeribe yà ti Yiè nKuyie nkó tikpeti. ²⁴ Kè kéínkè kó muháá ncúténi kétuɔ mmekùṣṣ nne iwūṣ bè fié ì ke bo tuɔ nde kó diyie. Kè Isidayeeribe dè yà kéii bémɔu kénínkú késínnɔɔ ketenkè.

Nabaadi nè Abiyu bè kumè

10 Anɔɔ bí Nadabu nè Abiyu kè bèe túóté bá wè tesɔɔsékébuute kéwaá mmuháá nsóntíke kɔmu, ikuú yete mù kétuɔ ntihúunti ti Yiè nKuyie. ² Kè muháá nyènni ikuú nenti kó kufáá nkó dibòri ké bè còuté kè bèe kú ti Yiè nKuyie ntaummè tou ìikè. ³ Kè Mɔyiisii náké Anɔɔ ke dò:

Ti Yiè nKuyie ndo ti nnáá kù tu dii mònni bèè kù tókénè kù bo bè benke kù dòmmè pái pái, kè Isidayeeribe bémɔu nkù dèúkunko. Kè Anɔɔ ndò nkáré.

⁴ Mèmmè kè Mɔyiisii yú Anɔɔ cice nantè Usiyeedi bí Mikayeedi nè Edisafáá ké bè nàké ke dò: Kɔtenè kétúóté di cice nantè bí ì ku ke duś metaummè tou bòrinùù, kédenne Isidayeeribe kari. ⁵ Kè bèe dɔṣ Mɔyiisii bè nàké ti ké bè tùóté nè be kuɔ yaàbòrè kédenne Isidayeeribe kari.

Ikuú niùbè ní bo nkari mèè botí betɔbè kúú

⁶ Kè Mɔyiisii náké Anɔɔ bí ì kpaá, Edeasaa nè Itamaa ke dò: Di báá yóu kè di yùtii yéké. Di me mbáá kèrí di yaàbòrè ke bo benke di karimè mukúú di yàà bo kú kè ti Yiè nKuyie mmiekee peike Isidayeeribe bémɔu. Isidayeeribe sɔmbe bèè yóó kómumu ti Yiè nKuyie nkùṣnè bè muháá mbe kpeí. ⁷ Díndi báá íté metaummè

tou bòrinù di yàà bo kú! Bè di còu nyikuó kó mekùò mme ke di càhné ti Yiè nKuyie ntõmmú kpéí.

Kè bèe yie nkédò Mɔyiisi bè nàké ti.

Ti Yiè nKuyie ndo bàamè ikuó nìùbè menaà mmèè muò

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Anɔɔ ke dò: ⁹ Fí nnè a bí kè di níí kɔri metaummè tou di báá yà diféè yoo menaà ntēmè mamè mèè muò nkè dèe yie nkè di báá kú. De yò ntú ikuó nyi di kpéí nnè di yaábíó sáá. ¹⁰ Kè dèe yie nkè di na kémbaàti dèè tu n kperè, nè dèè í tú n kperè. Dèè ci nè dèè í ci, ¹¹ kéna kébenke Isidayeribe bemɔu n duó nyii tié mɔyiisi kòò ì ndi nàké.

Ikuó nìùbè níí yó nte dè bè pã nyèè pãrè Kuyie nye mieke

¹² De m̀nni kè Mɔyiisi náké Anɔɔ nè o bí ì kpaá Edeasaa nè Itamaa ke dò: Kè bè pã ti Yiè nKuyie ntiidiiti, ke t̀uò ntiì kpaá di kpeti nti. Dí cááké pèèbè bèè í kɔrenè mutie mùu muuti diwũt̀nni borè, bè bè nkù pãmu, kè dè càá. ¹³ Di bá nkari s̀ntíkoo kó dibòri kòò càáké, ke yé bè kù pã t̀i diiti mieke nke kù dèitemè ke di duó. Kù ti nni nnáké. ¹⁴ Di níí cááké dic̀nc̀nni bè benke di Kuyie nnè dikpèri bè dèite di, di báá kari s̀ntíkoo kó dibòri ké dè càáké. Bè kù flé ì wũ metaummè kpéí nyi mieke nke bè dèitemè ke di duó. A bí initipoi bo na ke di wènnénè ké ì càáké. ¹⁵ Dic̀nc̀nni bè kù benke di nè dikpèri bè dèite di bè níí dè wènnénè mekùò mmèè yóó tuò nké dè benke Kuyie nkédeè, kè dí dè t̀uóté fí nnè a bí, di kperè yó nni nde sáá, kù ti nni nnáké.

¹⁶ Kè Mɔyiisi bè beke bè yímè dibɔdaà bè do kùò di meyei ncíèmmè kpéí. Kè bèe ò nàké ke dò bè di t̀uommu, kòò mieke peike Anɔɔ bí ì kpaá, Edeasaa nè Itamaa. ¹⁷ Kòò be beke ke dò: Dè dòmmè kè di í kari bè tãáté dii bòri de kpéí nke di càáké. Ke yé bè di pãmè ti Yiè nKuyie nku kè di càá, kè di di d̀ònnè meyei ncíèmmè kó ikuó, ke dèite Isidayeribe kó meyei. ¹⁸ Di í me ntanémè meyi mmetaummè tou di na nkàri dibòri bè tãáté dindi de kpéí nke di càáké.

¹⁹ Kè Anɔɔ náké Mɔyiisi ke dò: Bè di fèúté ti Yiè nKuyie nku meyei ncíèmmè kpéí nke t̀uò. A m̀mmu nha yèmu t̀i n t̀uòkení kè n càáké yie nfèz̀fè bè kù fè meyei ncíèmmè kpéí, dè bo narike ti Yiè nKuyie nnaà?

²⁰ Kè Mɔyiisi nsí nde kó tináànti wenni.

DÈÈ CI NÈ DÈÈ Í CI

Isidayeribe bo nyo nyii wũ nè bè bo nci í

11 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi nè Anɔɔ ke dò: ² Nákené Isidayeribe ke dò n tú:

Ntenè iwũ nè tiwanwanti di yó nyo ndè: ³ Fèz̀fè yoo kuwanwankù dèè kó yekpèètè yàte yèdèè kè dè dukii, di bo na ké ndè yo, ⁴ iwũ yoo tiwanwanti dèè m̀ke yekpèètè ke dukii. Nte di yó nci dè:

Di bá nyo nyòyó bá nè ò me ndukiimè o kpèètè í yàte.

⁵ Di bá nyo ndisetiri bá nè di me ndukiimè di í m̀ke yekpèètè.

⁶ Di bá nyo ntehòntè bá nè tè me ndukiimè te í m̀ke yekpèètè.

⁷ Di bá nyo ndif̀nkèri bá di me mm̀kemè yekpèètè kè yè yàte, di í dukii, ikuó dè yetemu.

⁸ Di bá ndè yo nkè dè me nku di báá dè kàáké, ikuó dè yetemu.

⁹ Nte tiwanwanti menie mmieke kpeti di bo nyo nti: Siyí s̀i kó dimàà m̀ke icietí nè yeyíékè kè s̀i bo menie mmieke, dàméèri yoo ikó mmieke di bo na ké nsi yo.

¹⁰ S̀i me nyí m̀ke icietí nè yeyíékè ke bo daméèri mieke yoo ikó mmieke, nè desíntékperè menie mmieke kperè, di bá ndè yo ikuó dè yetemu. ¹¹ Di bá ndè yo nkè dè me nku di báá dè kàáké, ikuó dè yetemu. ¹² Tiwanwanti t̀i kó dimàà bo menie mmieke ke í m̀ke icietí nè yeyíékè ikuó dè yetemu.

¹³ Sinɔɔ mieke, nte di yó nci s̀i, di bá nsi yo ikuó dè yetemu: Kumancònkù nè ditús̀ò nè dàméèri kó fetúfè. ¹⁴ Kuwànkù nè kutúbotí kumɔu. ¹⁵ Nè kukãkãbotí kumɔu. ¹⁶ Fecònfè diefè nè dihonduo nè tekónnénhòtè nè fecírifè nè kucíntibotí kumɔu, ¹⁷ nè fekonkpanfè, ¹⁸ kucáduonku nè dikonnéyou nè kuyóm-múpéikù. ¹⁹ Kutenkatíkàdáákù nè kuyinwuokù kó kubotí kumɔu, nè dikũtibári nè kudéikù.

²⁰ Yecandúò nyèè m̀ke tibààti tinàà ke í nɔ nke puù, ikuó dè yetemu. ²¹ Yecandúò mmieke di bo nyo nyè tu: Yèè m̀ke tibààti tinàà ke nɔ nke puù. ²² Di nyo nkucádómbotí kumɔu nè fecofè nè sibeí. ²³ Desɔnne dèè m̀ke tibààti tinàà ikuó dè yetemu.

Iwũ nè tiwanwanti bè í dò nké níí kááké dè, dè ku dii m̀nni

²⁴ Iwũ bomu nè tiwanwanti kè dè ku kàa dè kàáké a s̀ntemu de kó diyè kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku. ²⁵ Kè wèè dè tɔ wèè zú o yààti, ò s̀ntemu de kó diyè kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku. ²⁶ Iwũ yoo tiwanwanti dèè m̀ke yekpèètè bá yè í yaati dè me nyi dukii ikuó dè yetemu. Kè wèè dè kàáké ò s̀ntemu. ²⁷ Iwũ yoo tiwanwanti dèè m̀ke itààke ìnàà ke centi de naàcèi yómmè ikuó dè yetemu. Kè wèè dè kàáké ò s̀ntemu de yie kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku. ²⁸ Ikuó dè yetemu, kè wèè dè kàáké wèè zú o yààti, o s̀ntemu de yie kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku.

²⁹ Nte tiwanwanti t̀i bàante di yó nci t̀i: Tek̀cãàtè nè diyíù nè kuhurímbotí kumɔu. ³⁰ Didukpènni nè dikpeunni nè dikũri nè kudaàtikonkonkù nè kuwàátón-tónkù. ³¹ Tiwanwanti mieke di bá nyo nde kó tiwanwanti, kè kùmakù ku kè wèè kù kàáké ò s̀ntemu de kó diyè kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku. ³² Kè de kó kuwanwankù makù ku ke kàáké kunenkù makù, de kó kunenkù s̀ntemu, tinenti ideí kpeti nè tiyààti nè kuk̀nkù nè tidcuti tinempímpínti timɔu bá kè kùù nenkù botí nku. Dí kù zúté kè kù nsí nde kó diyè kéntɔ kétuɔkenè kuyuoku. De kó dif̀nkúò kéwenke. ³³ Kè de kó kuwanwankù makù ta kunenkù titàti kɔku mieke dí kù p̀nte. Dèè bo ku mieke di báá dè di, dè s̀ntemu.

³⁴ Kè bè me nyènténè de kó kunenkù makù menie nke ànné tidiiti bè yo nti, t̀i s̀ntemu bá kè menésààmè mme bè ỳ mmè mè s̀ntemu, bá kè mè ã kùù nenkù botí

mieke. ³⁵ Kè de kó tiwanwantì kó kùmakù do kunenkù makù mieke kù sɪntemu, ke tefiuntè mieke nke yoo kedekè makè dí dè pònte, dè sɪntemu ke yó ntú dèè sɪ ndi kpéí. ³⁶ Kè dè me ndò nkuwanwankù makù do kufɔtikù yoo tɛbinte yoo kubinku makù, menie mmie yó nWennimu, wèè kù wuoté wèè sɪnte. ³⁷ Kè kù me ndo tidibotì mieke nke, ti yó nkpaá ke wennimu. ³⁸ Kè dè me nsɔ mbè ti búú nke bo dimu, ti sɪntemu.

³⁹ Bá kè kuwanwankù di yo nkùnkù, kè kù ku kè wèè kù kàáké ò sɪntemu de kó diyie kènto kétuakenè kuyuoku. ⁴⁰ Kè wèè kù càáké wèè jú o yààti, ò sɪntemu de yiè kènto kétuakenè kuyuoku, wèè kù tùóté wèè jú o yààti, ò sɪntemu de yiè kènto kétuakenè kuyuoku.

⁴¹ Debambaànnè kó dimàà di bá ndè yo nyikuú dè yetemu. ⁴² Dèè kó dimàà fùri de pɔuti ònkè nè dèè bààntè, debambaànnè kó dimàà cénke, di bá nde yo, ikuú dè yetemu. ⁴³ Di báá ànné dimàà isɔke nè de kó debambaànnè yoo di yoo kè dè di sɪnkùnnè di báá yóu kè dè di cake. ⁴⁴ Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te kè di dò nkéncáá nke tú n kɔbe ke dò mpáíí n dómme páíí, di báá yóu kè de kó debambaànnè kó demarè di sɪnkùnnè. ⁴⁵ Mí ndi Yiè nKuyie mí di dènnení Esibiti, ke bo ndi te, òdònnè páíí ke yé n dómme páíí.

⁴⁶ Kuyie mbè duú nyii kuú nyi, iwũũ nè tiwanwantì nè sinɔw nè dèè kó dimàà bo menie mmieke nè debambaànnè de kpéí. ⁴⁷ Ìi kuú yó nte kè bè mbaàti dèè ci nè dèè í ci, bè bo nyo ndè nè bè bo nci dè.

Ikuú ìi tukúnè onitipòkù wèè peité

12 Kè ti Yiè nKuyie nní nsóké ku náànti kébéinnè Mɔyiisi ke dɔ: ² Náké Isidayeeri ke tú:

Kòo nitipòkù peité denitidabire ò sɪntemu kènto kétuakenè yewe yèyiekè, kèndònnè ò ɔ nyúú nke dómme. ³ Diyie nínni yiè bèè cānté debire. ⁴ De kó difɔnkúò kòo mbaà yewe sipísitāāti nè yētāāti kòo né na kéwenke. De kó yewe mieke ò báá kááké dèè cāā nke tú n kperè, ò me mbáá kɔte n taummè tou, kémbaanè de kó yewe bo deèè.

⁵ Kòò me mpeité denitipobire nde ò sɪntemu kènto kétuakenè seménni bédébè kèndònnè ò ɔ nyúú nke dómme. De kó difɔnkúò kémbaa yewe sipísikuú nè yeikuú kòo né na kéwenke.

⁶ Kè de kó yewe pēēté, kè denitidabire nde yoo denitipobire, wèè tɔní dipedabii dii mòke dibenni dimàà, ò yó n kù di kétu, kéduy nyikuú niùti metaummè tou bòrinùù, kéwaánnè dikpetinónkperi yoo tenónkpete tēè yó ntú mewénkùmè kpete. ⁷ Kè ikuú niùtii dè nni mbenke, kédɔ mewénkùmè kó ikuú kòo wenke.

Ikuú ìi tukúnè ìnyi onitipòkù wèè peité denitidabire yoo denitipobire.

⁸ Kòò í na ke bo pété dipedabii wèè waá nyekpetinónkperè yèdèè yoo sinónkpeé, kè tēmáá ntú bè yó n féuté tē kétu, nke tetetè ntú mewénkùmè kpete. Kè ikuú niùtii ò dɔ mewénkùmè kó ikuú kòo náá nwèè nòutè feitè.

Bè bo mbéi dè tikònti pī nwe

13 Kè ti Yiè nKuyie nyié kébéinnè Mɔyiisi nè Anɔw ke dɔ: ² Kè dimutiri mari yènni oniti kònti ke dɔ nteçètè yoo tinaandotì, kè di sɔ ndè dɔ ntikònti, dí ò kòtenè ikuú niùti Anɔw borè, yoo o bí ikuú niùbè kòò mɔw borè. ³ Kè ikuú niùtii wénté de kó mumɔmmú mùu bo o kònti ònkè kè deborè kó ticiti cèète ke peike, kè deborè sáke náá ntefɔtè, tikònti nti ò mɔmmè, ikuú niùtii ò nàké ke tú o mɔmmú tú musímmù mmu. ⁴ Kè dè me ndò nde kó diciitiri péi máá ndi, bá deborè í do ntefɔtè, bá ticiti í peike, ikuú niùtii ò càhné omáà kè dè dɔ yewe yèyiekè. ⁵ Diyie yiènni yiè kòo wēte kòò wènté, kòò sɔ nde kó mumɔmmú baa dɔ mmu dònti ke í pèkè, wèè wēte kòò kànnè kè dè dɔ yewe yèyiekè. ⁶ Kòo wēte kòò wènté diyie yiènni yiè, kòò sɔ ndè tɔūke ke í pèkè, wèè ò nàké ke tú o mɔmmú í tú musímmù. Dè tu teçètè nte cénkoo, wèè júté o yààti máá ndi kéwenke. ⁷ Kè ikuú niùti ò nàké ke tú o mɔmmú í tú musímmù, kòò ítóo kè de kó tewũtè pèkè, wèè wēte kébenke omáà ikuú niùti. ⁸ Kòò ò wènté kòò sɔ nde kó tewũtè pèkè, wèè ò nàké ke dɔ: A mɔmmú tú tikònti nti, a sɪntemu.

⁹ Kè tikònti feitè òmɔw, bèè ò kòtenè ikuú niùti borè. ¹⁰ Kòò ò wènté, kòò sɔ ndinútiri mari ànné o kònti, kè ticiti wũtè deborè kè dè tètè. ¹¹ De kó mumɔmmú ò bimú. Ikuú niùtii ò nàké ke dɔ ò símmu, ò báá benné kòò cànné omáà borè ke bo ò wèhni ò símmu. ¹² Kè de kó inútibi me mpité o kònti timɔw ònkè, o yuu nè o naàcèio, ikuú niùti bo na kéwénté dèè kó dimàà. ¹³ Kòò wènté ke sɔ nde kó mumɔmmú bo o kònti timɔw ndi wèè ò nàké ke dɔ ò í sí. Ke yé o kònti timɔw ti peikemè, ò í sí. ¹⁴ Kè dè me mboni kè demarè tètè ke náá ndemɔnne ò sɪntemu. ¹⁵ Kè ikuú niùti wènté de kó ditótiri wèè ò nàké ke dɔ ò símmu, tikònti nti. ¹⁶ Kè de kó ditótiri wēte ke peike wèè yà ikuú niùti. ¹⁷ Kòò ò wènté kòò sɔ nde kó ditótiri peike wèè ò nàké ke dɔ o mɔmmú í tú musímmù, ò í sí.

¹⁸ Kè dè me ndò ndinútiri dii yè òmɔw ke miétè. ¹⁹ Kè dimutiri dii me nhānné dinútiri do borè, ke dɔ kémpéi ke wēte ke wũ, de yiè mbenke omáà ikuú niùti. ²⁰ Kòò ò wènté, kòò sɔ ntikònti dɔ kénaá ntefɔtè deborè kè ticiti peike, wèè ò nàké ke tú: Mumɔmmú símmù muú dɔ kéfeitè dinútiri do yè dè. ²¹ Kòò me nhò wènté ke sɔ nticiti í peike, tikònti me nyí náá ntefɔtè deborè kè dè dɔ kéceete, wèè ò kànnè kè dè dɔ yewe yèyiekè. ²² Kè mù pèkè o kònti wèè ò nàké ke tú de kó mumɔmmú tú musímmù mmu, tikònti nti. ²³ Kè dè me ndò nde í pèkè o kònti ònkè, dinútiri kó kufiékù nku, wèè ò nàké ke dɔ ò í sí.

²⁴ Kè dè me ndò nhòmɔw wèè còuté kè dinútiri yè de kó kuhāātòntònkù ònkè, ke wēte ke dɔ kénwũ, ke dɔ kémpéi yoo dè péi, ²⁵ ikuú niùtii ò wènté, kòò sɔ nticiti dɔ képeike yoo tikònti dɔ kénaá ntefɔtè deborè, tikònti ti ò pí. Ikuú niùtii ò nàké ke dɔ o mɔmmú tú musímmù mmu, ò símmu. ²⁶ Kè dè me ndò nyikuú niùti ò wènté ke sɔ nticiti í peike deborè, tikònti me nyí náá ntefɔtè deborè ke cèète ke peike, wèè ò kànnè kè dè dɔ yewe yèyiekè. ²⁷ Diyie yiènni yiè wèè wēte kòò wènté, kè de

kó tɛwũtè pèkè, wèè ò nàké ke dò o mɔmmú tú musĩmmù mmu, ò sĩmmu, tikònti nti. ²⁸ Kè de kó tɛwũtè me nyí deuke, ke dò ntedònti ke pètinke dó kéceete, muhãã mmu ò còúté kè dè dó képeike, ikuś niütii ò nàké ke dò o mɔmmú í tú musĩmmù, kuhããtòntònkù kó kufiékù nku.

Yeyukòrè kó mumɔmmú

²⁹ Kè yemuo nhãnné onitidùu yoo onitipòkù yuu yoo o kúòhni: ³⁰ Ikuś niütii wénté de kó demɔnne, kòò s̄ ndè dó kénáá ntef̄tè deborè, kè ticiti wũtè ke yē ntimá tima, wèè ò nàké ke dò o mɔmmú tú musĩmmù mmu, yeyukòrè kó mumɔmmú mmu yoo dikùònni k̄m̄u. ³¹ Kè dè dò nyikuś niütii ò wènté ke s̄ nyeyukòrè í ãnné tef̄tè deborè yoo tiyùti í s̄ute, wèè ò kànnè kòò d̄ yewe yèyiekè. ³² Diyiè yíènni yìè kòò ò wènté kòò s̄ ndè kó mumɔmmú í pèkè tiyùti me nyí wũtè, dè me nyí naá ntef̄tè deborè, ³³ omuɔntii kuó kesoó nde kó dibòri kè ikuś niütii yíè kòò kànnè kòò d̄ yewe yèyiekè. ³⁴ Diyiè yíènni yìè kòò ò wènté ke s̄ mmù í pèkè, dè me nyí naá ntef̄tè deborè, wèè ò nàké ke dò ò wenkemu, kòò úú o yààti kéwenke. ³⁵ Kòò me nhúú o yààti ke dèè kè de kó mumɔmmú pèkè. ³⁶ Ikuś niütii wète kòò wènté kòò s̄ nde kó mumɔmmú pèkè kè tiyùti wũtè ò s̄mmu. Ikuś niütii báá benné kénwéi tiyùti bo wũtémè. ³⁷ Kè mù í tòte, ke baa dò mmudònti. Kè tiyusùuti yè, ò mietému, ò í s̄. Ikuś niütii ò nàké ke dò: A í s̄.

³⁸ Kòò nitidùu nwe yoo onitipòkù, kòò s̄ nho k̄nti ãnné tepéitè. ³⁹ Ikuś niütii ò wènté. Kè de kó tepéitè dò ntedònti ke í cèete, mùmamù í ò dò ntepéitè teè c̄enke ãnné o k̄nti, ò í s̄.

Meyukánkámmè

⁴⁰ Kòò niti yuu f̄ũ ò mòke meyukánkámmè mme, ò í s̄. ⁴¹ Kòò t̄nni kó tiyùti tii me nf̄ũ meyukánkámmè mme ò í s̄. ⁴² Kè diciitiri mari me nhãnné meè yukánkámmè mièke, kòò b̄ri ndi yoo o t̄nni ke dó kémpéi ke wète ke dó kénwũ, tikònti nti. ⁴³ Ikuś niütii ò wènté, kòò s̄ ndiciitiri ãnné o b̄ri yoo o t̄nni, ke wète ke dó kénwũ, kòò s̄ ndè dò ntikònti, ⁴⁴ dikònni ndi, ikuś niütii ò nàké ke tú ò s̄mmu, tikònti tii p̄i nho yuu.

⁴⁵ Kè tikònti p̄i nwè ndáátí tiyààti tii k̄ri ke yóu kòò yùti yèké kòò nkãnké o nuciti, ke p̄iékù ke tú: N s̄mmu! N s̄mmu! ⁴⁶ Kè de kó mumɔmmú kraá kòò bo yèè we mièke ò yó s̄mmu, ò bá mbo Isidayeribe kari, ò mbo mekentimè.

Tiyààti bo pũitimè

⁴⁷ Kè tiyààti bè dùòkenè tì tipeciti yoo mupaàkonkperimù kè tì pũiti. ⁴⁸ Kè dè tu kuyààkù yoo kuyaadándátinkù nku bè dùòkenè kù tipeciti yoo mupaàkonkperimù, kè dè me ntú kukònkù nku yoo kunenkù makù bè d̄ònnè kù kukònkù, ⁴⁹ deè pũiti kuyààkù ínkè yoo kukònkù yoo kuyaadándátinkù yoo kunenkù kukònkù k̄ku ínkè, kè dè dò mmenònnú nyoo dè dó ké nwũ, bèè dè benke ikuś niütii. ⁵⁰ Kòò wénté de kó kunenkù pũiti dè, ké kù d̄ú nkumàà kè dè d̄

yewe yèyiekè. ⁵¹ Diyiè yíènni yìè kòò s̄ ndè pèkè de kó kuyààkù ínkè yoo kuyaadándátinkù yoo kukònkù yoo kunenkù makù bè d̄ònnè kù kukònkù, bá kè de kó kunenkù tu kù botí dè í yóò deè, de kó kunenkù s̄ntemu. ⁵² Ikuś niütii tuò nde kó kuyààkù, yoo kuyaadándátinkù kù dùòkenè tipeciti, yoo mupaàkonkperimù, kè dè me ntú kukònkù kó kunenkù makù nku, bá kè kù tu kù botí ke né pũiti dè í yóò deè bèè kù t̄u. ⁵³ Kè ikuś niütii me ns̄ ndèè pũiti dè í pèkè kuyààkù yoo kuyaadándátinkù yoo kunenkù bè d̄ònnè kù kukònkù ku ínkè. Bá kè kù tu kù botí, ⁵⁴ wèè duó nkè bèè kù òúté kòò kù d̄ú nku máà borè, kè dè d̄ yewe yèyiekè. ⁵⁵ De kó dif̄nkùò dèè pũiti kè dè baa dò nde dònti ke í pèkè, de kó kunenkù s̄mmu, wèè kù t̄u. Bá kè kù pũiti ku ínkè yoo ku mièke. ⁵⁶ Kòò me ns̄ mbè kù òú kè dè dó kédeè ke kánté, wèè k̄té de kó dibòri. ⁵⁷ Kè dè me ndò nkù s̄w nke pũiti kupikù tekù de kó kuyààkù ínkè yoo kuyaadándátinkù ínkè yoo kunenkù bè d̄ònnè kù kukònkù ku ínkè, dè t̄òtimu, wèè kù t̄u.

⁵⁸ Kè bè me nkù òúté ke dèè kè dè t̄enke í w̄enì bèè yíè kè kù òúté. De kó dif̄nkùò kù í s̄.

⁵⁹ De kó ikuś tukùnè tiyààti tii pũiti tinti, tii dùòkenè tipeciti yoo mupaàkonkperimù yoo kuyaadándátinkù yoo kunenkù tekù makù bè d̄ònnè kù kukònkù. Bá kè kù tu kù botí. Deè yó nte kè bè ní na kébate kù s̄ nnè kù wenni.

Bè bo wénkùnne mèè botí tikònti p̄i nwè

14 Kè ti Yiè nkuyie mbéinnè M̄yisi ke dò: ² Nte ikuś di ní yóò t̄unne í k̄wénkùnne tikònti p̄i nwè. Di ní ò k̄tenè ikuś niütii borè, ³ kè ikuś niütii yènni Isidayeribe kari kòò wènté. Kòò ò wènté ke s̄ nhò miété, ⁴ wèè duó nkè bèè waanni sin̄w sidési bè n feu si, bè yóò wénkùnne wè kpéi, nnè s̄tiri kó kudú nè tipeciti tii tò mmewũ nnè is̄pù kó tifãti. ⁵ Kè ikuś niütii duó nkè bèè waá ndibuu tiyaati kperi k̄ãnné menésàamè di mièke ké n féuté tenòtè temáà me ínkè. ⁶ Kòò dèè wèè túóté tenòtè t̄è kraá fòu nè s̄tiri kó kudú nè tipeciti tii tò mmewũ nnè is̄pù kó tifãti kè dè wènné dem̄u nè tenòtè t̄è kraá fòu kép̄òtè bè féuté t̄è menésàamè mièke te kó meyi, ⁷ k̄miété bè d̄ k̄wénkùnne wè kuce mèyiekè, kòò wenke ke t̄enke bá ns̄ kòò f̄iinko tenòtè t̄è kraá fòu kè t̄è puu k̄éta dikpáà. ⁸ Kè bè wénkùnko wèè úú o yààti kékuo o citi tim̄u k̄ewu, ò t̄enke í s̄. Kòò dèè memme ò bo na k̄éta Isidayeribe kari ò me mbáà ta o tou ke d̄ yewe yèyiekè. ⁹ Diyiè yíènni yìè kòò kuó o citi: O yùti nè o deñfè nè o n̄nciti, o citi tim̄u c̄enke, k̄éú o yààti, k̄ewu. Ò t̄enke í s̄.

¹⁰ Diyiè nínni yìè wèè waá nyepedabe yèdèè nè dipeseri dii m̄ke dibenni dimáà, kè dè nkpa kuyènkù, nè muyoo ns̄àmù bè yó m p̄à mù, cidòòbè bèwei, ké mù ãntenè mekùò nditiri kó dikèè. ¹¹ Kè ikuś niütii wèè d̄òri mewénkùmè kó ikuś kòò cónné oniti ò d̄ k̄wénkùnne wè nè o p̄rè metaummè tou iikè. ¹² Kè ikuś niütii túóté yepedabe kó dimari k̄féuté meyei nh̄itímù kpéi. Kòò dèè wèè túóté mekùò nditiri dikèè

ké dè nni mbenke. ¹³ Ikuó niùti weè yó n féúté de kó dipedabii metaummè tou ìikè, bè n feu dè meyei ncíém-mè kpeyi nè bè tùò nyi. De kó feǎfè ikuó niùti weè yó nfe te, bè ò ntemè meyei ncíém-mè kǎfe. Bè fè nni mpāmu. ¹⁴ Kè ikuó niùtii waá mmeyii nkéfeté bè wènkùnkò wè tofékèri youri, nè o nùtè youte kó dinómbídaà nè o naàcètè youte kperi. ¹⁵ Kòò dèè wèe báúté o nùtè cǎnkutè mekùò, ¹⁶ képǎtè o nùtè youte kó dinómbii mari kémíété metaummè tou kuce mèyiekè. ¹⁷ Kòò dèè wèe pǎtè mekùò mmèè kpaá o nùtè mieke, káfeté ò wènkùnkò wè tofékèri youri nè o nùtè youte kó dinómbídaà nè o naàcètè youte kperi, ò do feté dè meyei nhútímù kó feǎfè kó meyi. ¹⁸ Kòò dèè, mekùò mmèè kpaá wèe mè waare ò wènkùnkò wè yuu, kòò dǎò mèwénkùmè kó ikuó, metaummè tou ìikè. ¹⁹ Kè ikuó niùtii féúté meyei ncíém-mè kó feǎfè kó ùtè meyǎ, kòò dèè ò né n féúté fèè yó tu. ²⁰ Kè bèe fè wènnénè muyuo mbè m pā mù kétu, kòò dǎò meyei ncíém-mè kó ikuó. Ò ténke í sǎ.

Tekòntè tètè cǎnni tètè bo waá ndè kè bèe tètè wénkùnne

²¹ Kòò me ntu ocǎri nwe, wèe waá ndipedabii dimáà meyei nhútímù kpeí, kè bèe di féúté kè m benke kòò dǎò mèwénkùmè kó ikuó, kéwaánnè muyuo nsàdmù cidóòbè bètǎati kè mù àntenè mekùò mbè yó m pā mù yuo mmu kéyíénè mekùò ndítiri dikèè. ²² Kòò waánnè sínòkpeé sidési yoo yekpetinónkpedipàà nyèdèè. Kòò na ke sì pètè, tèmáà ntú bè yó n féúté tètè meyei ncíém-mè kpeí nké n féúté tetetè kétu. ²³ Diyè niínni yiè ndi, ò yóò dè tónimè kéduò nyikuó niùti metaummè tou ìikè mèwénkùmè kpeí. ²⁴ Kè ikuó niùtii túóté dipedabii meyei ncíém-mè kperi nè mekùò ndítiri dikèè kè dè nni mbenke metaummè tou ìikè, ²⁵ kéféúté de kó dipedabii meyei nhútímù kperi, képǎtè meyi nkéfeté bè wénkùnkò wè tofékèri youri nè o nùtè youte kó dinómbídaà nè o naàcètè youte kperi, ²⁶ kécíú nho nùtè cǎnkutè kébáúté mekùò, ²⁷ kè mè pǎtè kémíété metaummè tou kuce mèyiekè, ²⁸ kè mè feté ò wénkùnkò wè tofékèri youri nè o nùtè youte kó dinómbídaà nè o naàcètè youte kperi, ò do feté dè meyei nhútímù kó feǎfè kó meyi, ²⁹ kédeè, mekùò mmèè kpaá o nùtè mieke wèe mè waare ò wénkùnkò wè yuu kòò dǎò mèwénkùmè kó ikuó mí ndi Yiè nKuyie n taummè tou ìikè. ³⁰ Sinónkpeé sidési sinsi kó tèmátè yoo yekpetinónkperè yèdè kó òmari ò na ke pètè dè. ³¹ Kè ikuó niùti n féúté tèmáà meyei ncíém-mè kpeí, ke n féúté tetetè kétu nkéwènnénè muyuo mbè m pā mù nè ò na ke pètè dè, kòò dǎò mèwénkùmè kó ikuó, mí ndi Yiè nKuyie n taummè tou ìikè.

³² De kó ikuó tukúnè tikònti bo pí nwè nwe kòò í mpètè ò dè nké na nwaá ndè kéduò mèwénkùmè kó ikuó.

Técíètè bo pũ̀timè

³³ Kè ti Yiè nKuyie nni nsókè ku náànti kénáké Mɔyiisi nè Anɔ ke dǎ:

³⁴ Kè di tũ̀ke dii m̀nni Kannahǎ èi n yóò di duó ndi kè dí di tieke, kè n duó nké sicéi di yóò tieke sì kó tèmátè pũ̀ti. ³⁵ Kè tecíètè yiè nkòte ke náké ikuó niùti ke yi: N yà n cǎtè mieke nke dèmarè femarife pũ̀timè. ³⁶ Ikuó niùtii duó nké bèe denne tinènti de kó tecíètè mieke, kòò né na kéta kè tètè wènté. Kè dèe yiè nké dèe kó dimáà bo tecíètè kè dè báá sínte, kè ikuó niùti mu nyí kòte ke tètè wènté. ³⁷ Kòò tètè wènté ke sǎ nsifǎ ãnné imari ínkè ke dè mmenónnùò nke wète ke dǎ kénwũ. ³⁸ Ò nyetini dibòri kéduò nké bèe tètè kpetinné kè tètè dǎ yewe yèyiekè ke kpeti. ³⁹ Kòò wète diyè yiènni yiè kè tètè wènté kòò sǎ ntefǎtè pèkè imari ínkè, ⁴⁰ wèe duó nké bèe dei yetǎre yèè pũ̀ti kè yè útóò dihei mànkú bèe uutoo dè desinnè, ⁴¹ kéduò nké bèe kúri tecíètè mieke imari kékouò bè kúri dè kédenne dihei mànkú kéútóò bèe uutoo dè desinnè. ⁴² Kè bèe waá nyetǎre tètè kéánné bèe dei yè kó yefǎtè kébí tibítì teti.

⁴³ Kè bèe yetǎre ke kúri dèè pũ̀ti ke bi tibítì teti, kè dè wète ke feíté tecíètè mieke. ⁴⁴ Ikuó niùtii wète kè tètè wènté, kòò sǎ ndè pèkè dè í yóò dèe, de kó tecíètè símmu. ⁴⁵ Bèe tètè pũ̀nké kou te táá nnè te dei nè te bitì kédenne dihei kéútóò bèe uutoo dè desinnè.

⁴⁶ Kè wèe ta de kó tecíètè tètè kpaá kpeti dii m̀nni ò síntemu de kó diyè kénɔ kétukenè kuyuoku, ⁴⁷ kè wèe duó te mieke yoo ò di te mieke wèe jú o yàti.

⁴⁸ Kè ikuó niùti me nkòte ke wènté ke sǎ ndè í pèkè nè bè tètè bimè ke dèe, wèe béi nke dǎ: Tè í sǎ, ndèè do pũ̀ti dè dèemu.

⁴⁹ Kè te yiè nwaá nsinɔ sidési nè sètiri kó kudú nè tipeciti tii to mmewũ nnè isópù kó tifǎati kè tètè wénkùnne. ⁵⁰ Kè ikuó niùtii ãnné menésààmè tiyaati kó dibuu mieke, kéféúté tenòtè tèmáà de mieke, ⁵¹ kédeè kétúóté sètiri kó kudú nè isópù kó tifǎati nè tipeciti tii to mmewũ nnè tenòtè tètè kpaá ke fòu, képǎtè tenòtè bè féúté tètè menésààmè mieke te yi, nkémíété tecíètè kuce mèyiekè. ⁵² Ò dǎ dii m̀nni tecíètè mèwénkùmè kó ikuó nè tenòtè ò féúté tètè menésààmè mieke te kó meyi nnè sètiri kó kudú nè isópù kó tifǎati nè tipeciti tii to mmewũ. ⁵³ Kòò dèè wèe fíinko tenòtè tètè kpaá ke fòu dihei mànkú kè tètè ta dikpá. Bè dǎ dii m̀nni mèwénkùmè kó ikuó ke dèe tecíètè ténke í sǎ.

⁵⁴ De kó ikuó tukúnè tikònti nè yeyukòrè ínkè kó mumɔmmú mmu, ⁵⁵ nè tiyàati nè sicéi dè bo pũ̀timè.

⁵⁶ Nè yenúútè bo da yèmè nè tecètè bo da pímmè nè diciitiri bo ãnnémè a kònti ínkè. ⁵⁷ De kó ikuó ìi yó mbaati dèè sǎ nnè dèè í sǎ. Tikònti nè dèmarè bo pũ̀timè kó ikuó nyi.

Dèè bo sínkùnne onitidù

15 Kè ti Yiè nKuyie mbaa nsókè ke náánnè Mɔyiisi nè Anɔ kébéi nke dǎ: ² Nákénè Isidayeeribe ke tú:

Kòò nitidù m̀u tũ̀ti yefǎtè kè menie nyiè, de kó menie nhò sínkùnnemu. ³ Nte dè yó nhò dómme ò m̀ nyèè we mieke: Kè menie nyiè yoo me í yiè ò símmu.

⁴ Kòò duó dii dǎ ínkè di síntemu, kòò kàri dii kàri ínkè di síntemu. ⁵ Kè wèe kàáké de yiè ndúò wèe jú o yàti kéwu, ò síntemu de yiè kénɔ kétukenè kuyuoku. ⁶ Kè wèe kàri dikàri ò kàri dii ínkè wèe jú o yàti kéwu, ò

sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ⁷ Wèè kàáké de yiè nwèè zú o yààti kéwu, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ⁸ Kè de yiè ntíúté òmzù, ò me ntíúté wèè zú o yààti kéwu, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ⁹ Kòò kòri mucèmmu ke kari dii sànkàri di sìntemu. ¹⁰ Kè wèè kàáké kunenkù makù ò yàke kù ò ònkè, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. Kè wèè tùóté de kó kunenkù wèè zú o yààti kéwu, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ¹¹ Kè de kóo niti kàáké òmzù ke í nite, ò kàáké wèè zú o yààti, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ¹² Kè de kóo niti kàáké kunenkù tiyaati kòku bèe kù pònte, kè kudòu kòku me nni nku bèe kù eitè.

¹³ Kè dè yiè mmieté ò mbaà yewe yèyiekè ke né na kéwenke. Wèè zú o yààti nè menie mmèè pùù nke né wenke. ¹⁴ Diyiè niínni yiè kéwaá nsinónkpeé sidési yoo yekpetinónkperipàà nyédéè, kè dè tóni kéduú nyikuú niùti metaummè tou bòrinùù. ¹⁵ Kòò tùóté tèmáà kékuu meyi nhütímù kpéi, kétúóté tetetè kékuu kétu nkòò dǝǝ mewénkùmè kó ikuú kòò wenke.

¹⁶ Kòò nitidǝǝ duú ke yénke omáà wèè zú o yààti kéwu ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ¹⁷ Kè tiyààti nti yoo kè kukǝnkù nku o taniè ndàrimè wèè dè zú, dè sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku.

¹⁸ Kòò nitidǝǝ duúnè onitipòkù bèe wuu. Bè sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku.

Dèè bo sǝnkùnne onitipòkù

¹⁹ Kòò nitipòkù yúú nhò sìntemu ke dǝ yewe yèyiekè, kè wèè ò kàáké ò sìntemu de yiè, kénto kétuakenè kuyuoku. ²⁰ Kòò duú dii dǝú di sìntemu, kòò kàri dii kàri di sìntemu. ²¹ Kè wèè kàáké o dǝú wèè zú o yààti kéwu. Ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ²² Kè wèè kàáké kunenkù makù ò kàri kù ò ònkè wèè zú o yààti kéwu, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ²³ Kè kunenkù makù bo o dǝú ònkè yoo ò kàri dèè ònkè, kòò mǝú dè kàáké ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku. ²⁴ Kòò nitidǝǝ duúnè onitipòkù ò yúú ndii mǝnni ò sìntemu ke dǝ yewe yèyiekè kòò duú dii dǝú ònkè di sìntemu.

²⁵ Kòò nitipòkù yúú nkè dè pǝéte de we kè ti mu nyi dèè, yewe yèè sǝoté ye mieke ò baa yó nsǝ nhò ò nyúú nkè dè dǝmmè mmè. ²⁶ De kó yewe yèè sǝoté ye mieke kòò duú dii dǝú yoo ò kàri dii kàri ònkè, di sìntemu kéndònnè o yónti kó yewe ò ndǝmmè. ²⁷ Kè wèè kàáké o dǝú yoo o kàri, wèè zú o yààti kéwu, ò sìntemu de yiè kénto kétuakenè kuyuoku.

²⁸ Kòò yónti cǝmmú ò mmǝke yewe yèyiekè ke né na kéwenke. ²⁹ Diyiè niínni yiè kòò waá nsinónkpeé sidési yoo yekpetinónkperipàà nkè dè tóni kéduú nyikuú niùti metaummè tou bòrinùù. ³⁰ Kòò kuu tèmáà meyi nhütímù kpéi nkékuu tetetè kétu mmetaummè tou ònkè, kòò dǝǝ mewénkùmè kó ikuú kòò wenke.

³¹ Dí náké Isidayeeribe kè bè níí ncíé mbè sǝ nyèè we, bè báá ta n taummè tou bè yàà bo di sǝnkùnne kékú.

³² De kó ikuú tukúnè onitidǝǝ wèè bo tuuti wèwè yefǝtè kè menie nni nyiè nè wèè bo duú kéyénke omáà, ³³ nè onitipòkù wèè yúú, nè onitidǝǝ yoo onitipòkù wèè

bo tuuti yefǝtè kè menie nni nyiè, nè onitidǝǝ wèè bo duúnè onitipòkù ò yúú ndii mǝnni.

Meyi ncíémmè kó diyiè diari

16 Kè ti Yiè nKuyie nyié kébéinè Mǝyiisi. Dè do sǝ nhAnǝ bí idé kumu, ò do tǝú ntihúúnti ti Yiè nKuyie ntaummè tou mieke nè muháá nsǝntíkoo kǝmu.

² De mǝnni kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mǝyiisi ke dǝ: Náké a kóo kóti Anǝ ke dǝ n yé nhò bá ntaà metaummè tou yewe yemǝ ke fiiti kuyààkù fǝnkúò metaummè tǝú ònkè dè, ò yàà bo kú, ke yé n níí yóò dè kǝtoomè di-wetiri mieke kè bè benke m máà.

³ Kòò níí tati metaummè tou wèè waá ndinaadaà meyi nhütímù kpéi, kéwaá ndipedaà ò yó n féuté di kétu, ⁴ kédááti dikǝutéyaàbòri dii dǝúkenè mupààkonkperimù kéinè de kó defetire kéboú mu kó fenaàkǝnfè, kéboú o yuu mu kó kuyaàbomboúnkù. Ikuú nenti nti, ò níí wuu ke né na kè ti ánné. ⁵ Kè Isidayeeribe ò duú nyebǝdakè yédéè meyi nhütímù kpéi nnè dipedaà dimáà ò yó n féuté di kétu.

⁶ Kè Anǝ keté kè n féuté dinaadaà o mómmu nhò kó meyi nhütímù kpéi nnè o cíéte kǝbe kǝme, ⁷ kédeè kétúóté yebǝdakè yédéè kè yè cǝnné metaummè tou bòrinùù, ⁸ kétáú tété kéyà dii yó ntú n kperi nè bè yóò fǝinko di kè dii ta dikpáà. ⁹ Kè Anǝ n féuté n kperi meyi nhütímù kpéi, ¹⁰ kétúóté bè yóò tanné di dikpáà kécónné metaummè tou ònkè, kédǝ meyi ncíémmè kó ikuú kédeè kè bèe di tanné dikpáà tédǝntè.

¹¹ De kó difǝnkúò kétúóténi dinaadaà o mómmu nho yei nhütímù kpéi nnè o cíéte kǝbe kǝme kpéi nkè di nni mbenke kédǝ meyi nhütímù kó ikuú kè di nni nféuté. ¹² Kòò dèè wèè tùóté tesǝsékébuute, kékouté yeháákǝ ndiwǝstǝnni dii bo metaummè tou ònkè kéānné de mieke, kéyété tihúúnti dinacekutiri mǝdémè, kè dè tanné demǝ metaummè tou kó kufáá nkuyààkù kpeti kù, ¹³ kétu ntihúúnti metaummè tǝú ikuú nenti á dè ònkè, kè kuyukúú dátinné di ònkè nè di pòkù, kè dèe ye nkòò báá kú. ¹⁴ De kó difǝnkúò kǝpǝtè dinaadaà kó meyi nkémieté metaummè tǝú kó kupòkù diyiè yièni kèè bíékè mǝmáà, di ònkè mèyiekè. ¹⁵ De kó difǝnkúò kè n féuté kubotí kó meyi nhütímù kó dibǝdaà, kétanné di yǝ nkuyààkù kpeti kù fáá nkédǝnnè di yǝ nhò do dǝmmè dinaadaà kǝme kémieté metaummè tǝú pòkù fǝnkúò nè di ònkè, ¹⁶ kédǝ meyi nhütímù kó ikuú kufáá mmieke. Isidayeeribe caàrimè kpéi nnè be yetírímè n kpeti nè be caàrimè, ke múnkke me ndǝ metaummè tou dimǝ ke yé di bomè benitibè bèe sǝ mbe cuokè.

¹⁷ Òmzù bá mbo metaummè tou mieke ò tati dii mǝnni ke bo dǝ meyi nhütímù kó ikuú, nè ò bo tamè kéyènnènni, kòò dǝǝ o mómmu nho kó meyi nhütímù kó ikuú nè o cíéte kǝbe kǝme nè kubotí kǝme kpéi nke dèè.

¹⁸ Wèè yènni kékǝte diwǝstǝnni dii bo metaummè tou ònkè kè di dǝ meyi nhütímù kó ikuú, kéwaá ndinaadaà nè dibǝdaà kó meyi nkémieté diwǝstǝnni bákè kéfité, ¹⁹ kǝpǝtè o nǝmbii de kó meyi nkémieté diwǝstǝnni kuce mèyiekè kè di wénkùnne Isidayeeribe kó meyi mmèè do di sǝnkùnne.

¹⁷ Di kóò mɔ̀ù báá duónè onitipòkù mɔ̀ù kéwète ké-duónè o kóo sapàà nyoo o kóo dapàà mbire, bè tu meyiì mmè máà kɔ̀be mbe, dè tu isɔ̀ke nyi.

¹⁸ Di mieke òmɔ̀ù báá túóté o pokù nantè yoo o kóo kòtì, kòo pokù kraá ke fòù kè bèe yante.

¹⁹ Di mieke òmɔ̀ù báá duónè onitipòkù ò yùs ndii mɔ̀nni, ò sɔ̀mmu.

²⁰ Òmɔ̀ù báá duónè otɔ̀ù pokù, kòò ò duónè ò sɔ̀ntemu.

²¹ Di mieke òmɔ̀ù báá féúté o bire dibɔ̀ Mɔ̀ɔ̀kì kétus kécake n yètiri. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

²² Di mieke òmɔ̀ù báá duónè onitidùù bè dɔ̀unè mèè botí onitipòkù. De tu isɔ̀ke nyi.

²³ Di mieke òmɔ̀ù báá duónè feǝ̀fe késɔ̀nkùnne omáà, onitipòkù me mbáá yóu kè feǝ̀fe ò duónè. Dè tu isɔ̀ke nyi.

²⁴ Di báá sɔ̀nkùnne dimáà nè de kó meborime botí, yebotè yèè bo di ìkè n yóó beti yè, yè me ndòò ke sɔ̀nte.

²⁵ Dihei di mɔ̀mmɔ̀nni kè di sɔ̀nte kè ndi poté, di yei nkpéi nkè di tǝ̀ di nìtibè.

²⁶ Díndi mpí ndi nàké tì nè n kuó. Dihei yembè nè bepòòbè bèè di bonè be kòò mɔ̀ù báá dɔ̀ de kó isɔ̀ke.

²⁷ Ke yé bèè di niiténèni de kó dihei mieke bè i ndòò, kè dihei sɔ̀nte. ²⁸ Kè di dòò de kó isɔ̀ke dihei múnke yóó di tǝ̀mu di tǝ̀ mèè botí bèè di niiténèni. ²⁹ Kè wèè dòò de kó isɔ̀ke botí, bèè ò dènne Isidayeribe mieke.

³⁰ Mpínnè n kuó ke báá dɔ̀ de kó isɔ̀ke bèè di niiténèni bè do dòòri i. Di báá sɔ̀nkùnne dimáà. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

Kuyie ndó ti mpí mmèè botí ku tǝ̀mmú

19 Kè ti Yiè nKuyie nni nsɔ̀ké ku náànti kébéinnè Mɔ̀yiisi ke dò: ² Náké Isidayeribe bemɔ̀u ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te, ndònnè mpáíí, ke yé n dòmme páíí nwe.

³ Bá wè, wè ndé o yǝ̀ nè o cice kéntù n di nàké tì teomputè kó diyè kpeí, mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

⁴ Di báá duó ndimáà yebokè, di báá yiè ntimáti kéuté sibɔ̀ɔ̀tenkaani, mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

⁵ Kè di yó m pǝ̀ feǝ̀fe metaummè kpeí ndi fè nni mpǝ̀ dè bo yiennèmè kè n fè cɔ̀uté. ⁶ Kè di fè nni nféuté di fè cááké de yiè nè dè bo wentémè, kè fè kraá ke tǝ̀ɔ̀kenè diyè tǝ̀ánni di fè tǝ̀. ⁷ Kòò mɔ̀ù fè cááké diyè tǝ̀ánni, de yiè n ténke báá ò cɔ̀uté, dè ò sɔ̀nkùnne mu. ⁸ Kè wèè ò cááké wèè tɔ̀ de kó meyi, nke yé ò ò ò wènté ke dò mbè ò nni mpǝ̀. Bèè ò dènne Isidayeribe mieke.

⁹ Kè di níi dèite di paa nkó tidiiti di báá taunnè tì bo di paa mmànkù, kè di dèite di diiti ke dèè di báá kónté kédéri. ¹⁰ Kè di me ntǝ̀u detie mbè tu dè fɔ̀nyí de be nye, di báá kónté kètǝ̀nké yebe yèè duò yoo dí déri. Di níi yè yóu becírìbè nè bepòòbè kpeí. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

¹¹ Di mieke òmɔ̀ù báá yúúkú o kou, yoo wèè ò souté yoo wèè ò ciité. ¹² Di níi báá parikè nè n yètiri ke né sou, kè di dòò memme di cààrè n yètiri ndi mí ndi Yiè nKuyie.

¹³ Di mieke òmɔ̀ù báá ciité otɔ̀ù kèdi o kperè, ò me mbáá ò yúúkú, otǝ̀nti kó tiyeti me mbáá wenté di kòò

mɔ̀ù borè. ¹⁴ Di mieke òmɔ̀ù báá sǝ̀á ndiǝ̀nni, òmɔ̀ù me mbáá dɔ̀u mmèdíimmè kuyǝ̀nkù kó kuce mieke. Di nni ndé. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

¹⁵ Òmɔ̀ù báá beké tibeénti meyi. Mebatimè bá mbo, òmɔ̀ù báá kónné ocírì, òmɔ̀ù me mbáá yɔ̀te okperi. Bá wè ò níi beké tibeénti tì dò nwèè tì beké mèè botí. ¹⁶ Di mieke òmɔ̀ù báá wátì o kou, òmɔ̀ù báá tou nho kou tináànti kènte kè bèè ò kù. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

¹⁷ Òmɔ̀ù bá níi nho kou tǝ̀, kè dè né dò nha ò kpannè, a báá yóu a bo ò kpannèmè kè dèè yie nkàa báa tǝ̀ meyi mmamè. ¹⁸ Di mieke òmɔ̀ù báá peite yoo ò nhu o kou medòmmè, bá wè, wè ndó o kou tǝ̀ ò dǝ̀ mèè botí omáà. Mí tu di Yiè nKuyie.

¹⁹ Di ntǝ̀ n kuó, òmɔ̀ù di mieke báá yóu kòò wǝ̀ ò cǝ̀á nkubotí kè ò deke itɔ̀bè, òmɔ̀ù báá buctí kupaku kùmáà idibotí idéi ò cǝ̀á. Òmɔ̀ù di mieke níi báá dáátì tiyààtì tìi dǝ̀kenè mupaàkómmú mùù cǝ̀á nyibotí.

²⁰ Kòò mɔ̀ù duónè kudaakù, kè dè sǝ̀ nhòmɔ̀ù kù cǝ̀, ò me mmu nyí wète ke kù donté ku yiè mborè ku yiè mme mmu nyí kù fíí, nwèè yietí kǝ̀fǝ̀, mbè me mbáá bè kù, ke yé ò do kraá tǝ̀mè kudaakù nku. ²¹ Wèè waá ndipedaà meyi nhútímù kpeí, kè di kòtenèni metaummè tou bòrìnù. Meyi nhútímù kó feǝ̀fe nfe. ²² Kè ikuó niùtìi dɔ̀ de yiè mmeyei nhútímù kó ikuó kè nh ò cǝ̀é mmeyei nhò dòò mè.

²³ Kè di ta dii mònni Kannahǝ̀ kó dihei ke fíí kú detie nde botí de botí dèè peí, dè peí yèè be yó ntú yesɔ̀nye nye di kpeí yebie nyètǝ̀ati di bá nyè yo. ²⁴ Dibenni naanni kè dí ànné dibanni kè n dɔ̀unnè mutǝ̀mmú kè yè nni mpǝ̀ yemɔ̀u. ²⁵ Dibenni nummuri ndi di yóó dimè de be, kè yè dèite kè yè ntú di kperè. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

²⁶ Òmɔ̀ù báá cááké feǝ̀fe bè í feúté fè kè fe yíi ncòu. Òmɔ̀ù bá mpǝ̀u yoo wè ndɔ̀ɔ̀ri denitindkperè. ²⁷ Di níi báá kuó kécíuté, di me níi báá kuó di nuciti kesoó nfedèènfè. ²⁸ Di níi bá ndɔ̀ɔ̀ri ikúsiè ke yóú dimáà, di bá ndóú dimáà. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

²⁹ Òmɔ̀ù báá duó nho bire tebɔ̀ɔ̀cǝ̀tè kènte kè dèè tǝ̀nne yebokè, kènte kè dihei dimɔ̀uu nde dɔ̀unè ke dɔ̀ɔ̀ri isɔ̀ke kperè. ³⁰ Dí ntǝ̀ ndi nàké tì teomputè ònkè, kém-mɔ̀ke metaummè tou kó kufǝ̀waá.

³¹ Di bá nkɔ̀ri bèè bourí tinùbooti nè bepǝ̀ábè borè, dè di sɔ̀nkùnkomu. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

³² Kòò kòtì níi tǝ̀ɔ̀kení á íté kóò feí ndikàrì kéndé odakóti nè dèè mieke nke di bo benkemè ke dò ndi n dé, mí ndi Yiè nKuyie.

³³ Kòò pòò kòtení ke di bonè di bá nhò cíí. ³⁴ Opòò wèè di bonè dí nhò wùó nke dò ndi kou, kè nhò dǝ̀ di dǝ̀ mèè botí dimáà, ke yé di múnke do tǝ̀mè bepòòbè mbe Esibiti. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te.

³⁵ Di dɔ̀òrìmè ntú mèè wenni demɔ̀u mieke. Kè di dǝ̀ dii mònni kébennè demarè de pèkùmè yoo de cǝ̀ékù dí bennè kè dè nwenni. ³⁶ Di biepeé nè di cidòòbè dè níi ntú dèè wenni, kè dí bennè kè dè nwenni. Mí ndi Yiè nKuyie mmî di te, ke di dènneí Esibiti.

³⁷ Dí mpí n di nàké tì timɔ̀u nè n tié nyimɔ̀u, kéndɔ̀ɔ̀ri dè yèmmè. Mí tu di Yiè nKuyie.

Kuyie nyí dómè tí nfeu yebókè

20 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké Mɔyiisi ke dɔ: ² Náké Isidayeeri be ke tú, kè di kòd mɔ̀u yoo opò̀ wèè di bonè kòd feúté o biré dibɔ̀ Mɔ̀dɔ̀ki bèè ò kù. Dihei yembèè ò bùtí yetà̀rè kékua. ³ Kòd mɔ̀u mè d̀̀ mí m mómumu m miéke yóó ò yèmu, kè nh ò dènne o kɔbe miéke. Ke yé ò feútémè o biré dibɔ̀ Mɔ̀dɔ̀ki ke s̀nk̀unne metaummè tou, ke càke n yetisà̀rì. ⁴ Ke dihei yembè bùtúto de kpeti, ke í d́ kòd kù. ⁵ Mí m mómumu mmí miéke yóó ò yè, wenwe nè o fuku kumɔ̀, kè m bè dènne be kɔbe miéke, nè bèè kó dimàà ò t̀unne ke fié de kó dibɔ̀.

⁶ Kè wèè bùtinné mí ndi Yiè nKuyie nke k̀rì bèè bourí tinubooti nè bepã̀bè borè, m miéke yóó ò yèmu kè nhò dènne o kɔbe miéke.

⁷ Ncáánnè ke dò mpáí páí mí ndi Yiè nKuyie mmí di te.

Kuyie nkuó yete dè

⁸ Dí ntú n tié nke ndɔ̀rì n yèmmè mí ndi Yiè nKuyie mmí di tã̀tè kè di cáá.

⁹ Wèè sã̀a nho cice yoo o ỹ bèè ò kù. Ò kù omáà ndi ke yé ò sã̀ammè o cice nwe yoo o ỹ.

¹⁰ Kè wèè duónè otɔ̀u pokù bèè bè kù bedé, wenwe nè de kóo nitipòkù.

¹¹ Kòd mɔ̀u duónè o cice pokù bèè bè kù bedé wenwe nè de kóo nitipòkù. Bè kù bemáà ndi.

¹² Kè wèè duónè o biré pokù ò d̀̀ isɔ̀ke nyi bèè bè kù. Bè kù bemáà ndi.

¹³ Kòd mɔ̀u duónè onitid̀̀u bè d̀̀unèmmè onitipòkù, bè d̀̀̀ isɔ̀ke nyi, bèè bè kù bedé. Bè kù bemáà ndi.

¹⁴ Kòd mɔ̀u po onitipòkù ke wète ke t̀utótè de kóo nitipòkù ỹ, isɔ̀ke nyi bèè bè c̀u nwenwe nè de kóo nitipòkù kédeite isɔ̀ke di cuokè. Bè kù bemáà ndi.

¹⁵ Kòd mɔ̀u duónè fèfè bèè ò kù kékua de kó fèfè.

¹⁶ Kòd nitipòkù mɔ̀u yóu kè fèfè ò duónè bèè ò kù kékua de kó fèfè. Dè kù demáà ndi dedé.

¹⁷ Kòd mɔ̀u puoke o tã̀u kè bè cáá mbe ỹ yoo be cáá mbe cice, kòd ò duónè ifei kperè nde. Bèè bè dèite be botí kɔbe miéke bá wè kòd nwú, de kó meyi mbo be ỹ ònkè nke.

¹⁸ Kè wèè me nduónè onitipòkù ò ỳú ndi m̀nni, ke yà o ỳnti bèè bè dènne Isidayeeri be miéke. Ke yé bè yémèmu bedé ò ỳmmè ke du.

¹⁹ Òmɔ̀u báa duónè o ỹ nantè yoo o ỹ kóo kóti yoo o cice tã̀u. Di tú meyi mmè máà kɔbe mbe, kòd mè d̀̀̀ bèè yóó t de kó meyi. Wèè mè d̀̀̀ wenwe nè ò duónè wèè bè t bedé ndi de kó meyi.

²⁰ Kè wèè puoke o cice nantè pokù yoo o cice kóo kóti kou bedé bèè t de kó meyi. Bè bo kú bá bè í m̀̀te debire.

²¹ Wèè puoke o nantè pokù yoo o kóo kóti pokù ò s̀nk̀unne omáà ndi, bè báa pété debire.

²² Dí mpí n di náké tì timɔ̀u nè n tié nkéndɔ̀rì dè yé mmù kè dèe yie nkè dihei n di k̀rinè di báa di t́. ²³ Di

báa t̀unne ibotí n yóo beti ò de kó dihei miéke ò borime, bè me nd̀̀̀ kè m bè pè. ²⁴ N di nákému ke tú:

Mí mómumu nyóo di duú nde kó ketenkè, menaamiè nnè mecekù ndè pũ̀̀ nkè.

Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te ke di cááné nè ibotí t̃i.

²⁵ Mbaàtinè t̀unké iwũ̀, n yé ndí nyo nyi nè n yé ndí nci ò. Di báa di n yé ndí nci kùu wanwankù yoo t̃èè ñtè yoo dèè bambaànnè kés̀nk̀unne dimáà.

²⁶ Ndònnè páíí, kén cáá nke tú n kɔbe, ke yé mí ndi Yiè nKuyie ndòmmè páíí nwe, kè mí di cáánénè ibotí t̃i, kè di bo ntú n kɔbe.

²⁷ Di miéke kòd nitid̀̀u mɔ̀u yoo onitipòkù tu opã̀u yoo ò boorí tinubooti, bèè ò bùtí yetà̀rè kékua. Ò kù omáà ndi.

Ikuó ò tukúnè ikuó niùbè

DÈNNÌ: Ikuó niùbè bo nci dè

21 Kè ti Yiè nKuyie nní nsókè ku náànti kénáké Mɔyiisi ke dɔ: Náké ikuó niùbè Anɔ̀ bí ke dɔ:

Ikuó niùti mɔ̀u báa t̀ónnè o c̀fètè kóo c̀i mɔ̀u kés̀nk̀unne omáà. ² Kè dè sàà í tú o c̀fètè kou mómumu nwe. O cice yoo o ỹ yoo o biré yoo o nantè yoo o kóo kóti. ³ Nè o tã̀u wèè kpaá t̃c̀fètè ke mu nyí ỹfètè onitid̀̀u ke yé ò mu nyí yenkemè, ò bo na kóo kàáké.

⁴ Wenwe wèè ni benitibè, ò báa d̀̀̀ dèè ci o c̀fètè miéke kés̀nk̀unne omáà.

⁵ Ikuó niùbè ní báa fenté fenté tiyùti be ỹ ònkè, yoo bèè kuó be nuciti kesoó mbe debii, bè me mbáa dúóké bemáà. ⁶ Bè cáámmu ke bo n kó mutómumu kpeí. Bè báa cake n yètirì, beè n feu iwũ̀ bè m pã̀ nyi. Nè de kpeí mbè dò nkéndò mpáíí nwe.

⁷ Dè cimu ikuó niùti bo puokemè onitipòkù wèè d̃uti d̃utinè benitidaabè yoo osapàà mbè càke wè, yoo onitipòkù wèè yenke ke yenté, ikuó niùti cáámmu ke tú n kóo nitì. ⁸ Di dò nkénwúo nyikuó niùbè benitibè n tã̀tè bẽmbe n t̃mmú kpeí bè cáámmu, ke yé beè n feumè iwũ̀ di m pã̀ nyi. Dí mbè wúo mbenitibè bèè cáá nke dò mpáíí. Mí ndi Yiè nKuyie mmí bè cááné.

⁹ Kè ikuó niùti mɔ̀u kóo sapàà ncàke omáà ke d̃uti d̃utinè benitidaabè ò ànné o cice nwe ifei, bèè c̀u nde kóo sapàà.

¹⁰ Ikuó niùti diwè wèè baké besɔ̀mbe, bè c̀u nwèè yuu mekùu nkò cááné kòd daati ikuó yàti, ò báa yóu kòd ỳt̃i ỹkè ò me mbáa yóu kòd ỳt̃i k̃rì. ¹¹ Ò báa t̀ónnè oc̃i kés̀nk̀unne omáà, bá kòd cice nwe yoo o ỹ. ¹² Ò báa yè metaummè tou, ò yà bo di s̀nk̀unne mèè kpeí. Bè ò c̀u mmekùu mme kòd cááné mí nKuyie n kpeí. Mí tu di Yiè nKuyie.

¹³ Wèè puoke osapàà nwèè mu nyí yé onitid̀̀u. ¹⁴ Ò báa puoke okúpokù yoo wèè yenke ke yenté yoo wèè d̃uti d̃utinè benitidaabè ke càke omáà. Ikuó niùbè botí miéke nke ò dò nkétã̀témè osapàà nwèè mu nyí yé onitid̀̀u, képuoke. ¹⁵ Ò yà bo s̀nk̀unne o fuku. Mí ndi Yiè nKuyie mmí ò cááné.

DÉÉNNÍ: Bèè báá na kéntú ikuó niùbè

16 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké Mɔyiisi ke dò: 17 Náké Anɔɔ ke tú n yě nnè bè bo mbomè nè be yaábíó ikuó niùti wèè m̀̀ke kuyènkù ó bá n féúté feǒfè yoo ò m pã tidiiti. 18 Kòò m̀̀ke kuyènkù bá kùù botí ò báá na kèpí nde kó mutǔmmú, kòò tu kuyǔǔnkù yoo dikpènni yoo dèmarè yeté o ìikè. 19 Kòò tààku kuù me nkèéte yoo o bakù. 20 Kòò tu tɛhùtè yiè, yoo ò dò ndeǔǔrè yoo ò ã dinɔmpènni yoo mekpãã, yoo tewũǔtè matè ã o k̀̀nti yoo o takuò mp̀̀nte. 21 Anɔɔ kó kufuku mieke ikuó niùti m̀̀cù bá n féúté feǒfè yoo ò m pã tidiiti kénsà kòò m̀̀ke kuyènkù, ò báá na kèpí nyíkuó niùti kó mutǔmmú. 22 Dè yiè mbo na kèdi bè m pã tì diiti yoo bè m pã dè ke yèté ke tuɔ nke sùs. 23 Ò me mbáá ta metaummè tou kuyààkù kpetí dè yoo wèè tóónnè diwũǔtònni, ò tu kuyènkù yiè nwe, ò yàà bo s̀̀nkùnne metaummè tou nè di nenti. N tú di Yiè nKuyie nku ke m̀̀i dè cãǔné.

24 Mèmmè, kè Mɔyiisi tì nàké Anɔɔ nè o bí nè Isidayeribe sɔmbe.

TǎǎTI: Bèè báá di bè pã dè Kuyie

22 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dò: 2 Náké Anɔɔ nè o bí, n yě nkòò niti ní dòmme ò báá di Isidayeribe m pã dè kés̀̀nkùnne n yetisààri. Mí ndi Yiè nKuyie mm̀̀i di te. 3 Náké be ke tú, n yě mbe kó kufuku nè be yaábíó kè wèè s̀̀i nke kàáké bè m pã dè, bèè ò dènnè n kɔbe mieke m̀̀i tu di Yiè nKuyie. 4 Anɔɔ kó kufuku mieke kè tik̀̀nti p̀̀i nhòm̀̀cù yoo ò t̀̀t̀ti yefɔtè kè mu nyí wenke ò báá di bè m pã dè. Dè me ndò nè wèè kàáké ocí ke s̀̀inte nè wèè bo nduó kèyènkè nè omáà, 5 nè wèè bo kàáké debambaànnè marè kés̀̀inte, yoo òm̀̀cù wèè kàáké dèè s̀̀i nkés̀̀nkùnne omáà. 6 Kòò s̀̀nkùnne omáà mebotí ò s̀̀immu kèntɔ kètuɔkenè kuyuoqu. Ò báá na kèdi bè m pã dè kèmbaanè ò bo wuɔmè. 7 Kuyuoqu m̀̀nni ò wenkemu ò bo na kèdi bè m pã dè ke yé ò kó mudii mmumè. 8 Òm̀̀cù di mieke báá di feǒfè fèè ku yoo mus̀̀immu p̀̀i nfè. Kòò fè di ò s̀̀intemu. M̀̀i tu di Yiè nKuyie.

9 Bè ntù m bè nàkè tì kè dèe yie nkè bè báá di ikuó yete dè kètuɔ de kó meyei, kè bè dè di, bè yàà bo kú. M̀̀i tu di Yiè nKuyie mm̀̀i di cãǔné.

10 Kè bè m pã dèmarè wèè í tú ikuó niùti ò báá dè di. Bá kè ikuó niùti kóo p̀̀ò nwe yoo o kóo t̀̀nti ò báá dè di. 11 Kè ikuó niùti me ndonté kudaakù, kù bo na kè dè di kéndònnè bè peité kù tɛc̀̀fè. 12 Kè ikuó niùti m̀̀ke osapàà nkòò yenke wèè í tú ikuó niùti ò báá na kèdi bè m pã dè. 13 Kòò d̀̀cù me nku yoo bè ò bèti kòò konní bá ò í m̀̀ke debire, ke wètení ke bo o c̀̀fè ò do bè bonè ke dòmme. Ò bo na kèdi o cice yo ntii diiti. Ikuó niùti c̀̀fè kou í tú wè báá na kè tì di.

14 Kòò m̀̀cù di bè m pã dè bá ò í yé, kè dè boní kòò yíéte wèè dè yietí ikuó niùti kénóó nkè dè mmànnè ò yietí de kó yewétiyè yènnummu kó òm̀̀cù.

15 Ikuó niùbè báá yóu kè bèè í dò nkèdi bè m pã dè, kè bèè dè di. 16 Kè bè dè di, ikuó niùbè bè toú mmeyei mme bèè yietí kèfóó. Mí ndi Yiè nKuyie mm̀̀i dè cãǔné.

Kuyie nyé mbè bá nkù feu ì wũ

17 Kè ti Yiè nKuyie nní nsɔké ku náànti kénáké Mɔyiisi ke dò: 18 Náké Anɔɔ nè o bí nè Isidayeribe bemɔu ke tú n yě ndi mieke yoo op̀̀ò wèè di bonè, kè wèè d́ kè m pã dipãnni yoo ò d́ kè n féúté feǒfè kètuɔ nhò n d̀̀c̀nnè dii nùù kpéi nyoo kòò me mbaa d́ kè fè nni nféutému. 19 Kòò d́ n c̀̀uté de kó dipãnni dè ntú dinaadaa yoo dipedaà yoo dibodaà dèè kpa kuyènkù. 20 Kè di n féúté feǒfè fèè m̀̀ke kuyènkù m báá c̀̀uté de kó dipãnni. 21 Kè feǒfè metaummè kɔfè nfe òm̀̀cù d́mè ke n féúté yoo ò d́ kèdeite ò n d̀̀c̀nnè dii nùù yoo ò baa d́ kè m pã dipãnni ndi, de kó feǒfè dò nkéntú di n feu fè nfe, kènkpa kuyènkù kè n né fè c̀̀uté. 22 Mí ndi Yiè nKuyie ndi bá n féúté feǒfè fèè yèi yoo fè ã dikpènni yoo bè fè fète yoo fè ã mekpãã nyoo fè ã tifèti yoo fè ã yemɔu. Di báá daá nde kó feǒfè botí kó kumaa ndi-wũǔtònni kéntú di kù nni mpã. 23 Di bo na kè n féúté di-wèi kó dipãnni: Fenààfè yoo fepièfè dèè m̀̀ke kuyènkù yoo dè pusi yoo de tààke okù ke tonté. Di me mbáá dè nni nféuté di n d̀̀c̀nnè dii nùù kpéi, nkè di dè nni nféuté m báá dè c̀̀uté. 24 Di bá n féúté feǒfè fèè kó yetakuò nta yoo bè fè f̀̀nte yoo bè yè kèéte. Di kó dihei mieke òm̀̀cù báá dè d̀̀ò. 25 Kòò p̀̀ò m̀̀cù me ntóni de kó feǒfè botí dí báá fè c̀̀uté kè fè nni nféuté, mí nKuyie mm̀̀i di te, kè bè fè f̀̀nte dè naá nkuyènkù nku, m báá fè c̀̀uté.

26 Kè ti Yiè nKuyie nní nsɔké ku náànti kénáké Mɔyiisi ke dò:

27 Kè fenààfè yoo fepièfè yoo tebuɔtè kè dè peité debire dedaarè, dè mbo de yǔ borè ke d̀̀ yewe yèyiekè, diyie nínni yiè kè di dè nni nféuté, m bo c̀̀uté de kó dipãnni. 28 Di báá kuɔ denaabire yoo depebire yoo debɔbire nè de yǔ diyie òm̀̀cù.

29 Kè di d́ kè n féúté feǒfè kè n sãnte dí fè nni nféuté dè bo yiennè m̀̀ke kè n fè c̀̀uté. 30 Kè di fè nni nféuté dí fè c̀̀áké de yiè, di báá sùs nkè dèe wenté. M̀̀i tu di Yiè nKuyie.

31 Dí mp̀̀i n tannò nkéndɔɔri yè yé mm̀̀i tu di Yiè nKuyie. 32 Di báá cake n yetisààri díndi Isidayeribe n d́ dí nyému n dòmme páíí mí ndi Yiè nKuyie mm̀̀i di cãǔné. 33 M̀̀i di dènnení Esibiti kè di bo ntú n kɔbe. M̀̀i tu di Yiè nKuyie.

Isidayeribe kó yebaa

23 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dò: 2 Náké Isidayeribe bè yo mbaa nyèè baa n kpéi.

De kó yebaa mmieke di ní tí nkè n sãnte. N yóó di benkemu de kó yem̀̀rè di ní yoo tí nyè.

3 Di ní pí ndi t̀̀mmú yewe yèkuò mieke, diyienni tu t̀̀omp̀̀tè nte. Di ní tí nde yiè kè n sãnte, de yiè di báá pí mmuǔmmú bá kè di bo kèè bíkè de kó diyie tu n kperi ndi.

4 Nte yebaa nkó yem̀̀rè teyè di ní yóó tí nyèè mieke kè n sãnte.

Diyentébanni

⁵ Dibenni tǎnkù ketiwè kó diyìe tepítè nè dinaanni kó dihuri mǎnni yó ntú diyentébanni ndi.

⁶ De kóo tǎnkù omáá kó diyìe tepítè nè dinummuri yó ntú pǎéèbè bèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti be kó dibanni ndi. Dí nyo mpǎéèbè bèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti ke dǎ yewe yèyiekè. ⁷ Diyìe ketiri yìe di tíí nké n sǎnte, de yìe di báá pí mmutǎmmú. ⁸ Yewe yèyiekè mieke ké nni mpǎā nyepārè ke tuǎ. Diyìe yìenni kǎtíí nké n sǎnte, di báá pí mmutǎmmú.

Tidiketiti kó dibanni

⁹ Kè ti Yiè nKuyie nyíe kǎbéinnè Mɔyiisi ke dǎ: ¹⁰ Náké Isidayeeribe ke tú n yǎ nké di ta dii mǎnni dihei n di duǎ ndi ke kúútí, ke dèi tidiketiti, di bou dibou kǎduǎ nyikuǎ niùtí. ¹¹ Kòò dè nni mbenke, kè dǎe yie nké n di cǎuté. Teomputè yìe kó diwentéteri ndi ikuǎ niùtí yó dè nni mbenkemè, ¹² ké n féuté dipedabii dii mǎke dibenni dimáá ke kpa kuyènkù kǎtuǎ, ¹³ kéwaá mmuyuo ncidóòbè bèkuǎ ké mù ǎntenè mekùǎ, nkéwaá mmenaǎ mbè tumè difǎéè dítiri dikéè kǎcúú ndǎínkè kǎtuǎ. N dǎke dǎ dii pǎnni ndi. ¹⁴ Di báá di di paa nkó tidi-ití, di báá ti dǎǎnè pǎéè, di me mbáá ti pǎnné kǎcááké, yoo dí nti cǎá ntibénti ke í keté ke dè bou dibou ke m pǎ. De kó ikuǎ yó mbomu sǎǎ nè di yaǎbíou bá kè di bo kùu píku.

Dididèibanni

¹⁵ Kè di níí m pǎ tidipànti dii yìe, di báá kaa nde kó diyìe kè dǎe wenté kè di keté kǎcaa nke dǎ seménnibè bèyiekè, ¹⁶ Seménni oyiénwè wenwe kó teomputè yìe, dè yóo mbo yewe sipísìnùmmù ndi, kè di m pǎ tidiiti. ¹⁷ De yìe bá wè wèè waá ntidipànti kó muyuo nsààmù cidóòbè bètǎǎti kǎdǎǎnè pǎéèbè bèdǎéè kǎcɔɔrenè mutie mùu muuti kè di tǎní de kó dipǎnni ké m benke. ¹⁸ Pǎéè kó difǎnkúò kè dí n féuté yepedabe yèyiekè yèè mǎke dibenni dimáá dimáá, ke kpa kuyènkù nè dinaadapàn-ni dimáá nè yepedakè yèdǎéè ké yè wǎnnénè tidiiti di m pǎ tí, ké dè còu mmenaǎ mbè tu mè difǎéè kǎtuǎ, dipǎnni ndi dii kó kufǎǎku n naati. ¹⁹ Kè di dèè dí waá ndibɔɔdǎ meyei nhútímù kǎpí nne yepedabe yèdǎéè yèè mǎke dibenni dimáá dimáá ké n féuté metaummè kǎpí. ²⁰ Kè ikuǎ niùtí dè nni mbenke ké dè nni nféuté metaummè tou borè, kéwǎnnénè tidipànti kóo pǎéè nè yepedabe yedé. Dè tu n kperè nde bè m pǎ dè ikuǎ niùbè yóo nte dè. ²¹ De kó diyìe kǎtíí nké n sǎnte, dí báá pí mmutǎmmú de yìe. Dè yó ntú ikuǎ nyi di kǎpí nsǎǎ nè di yaǎbíou bá kè di bo kèè bíékè.

²² Kè di dei tidiiti di báá deite kǎtaunnè tìi bo di paa mmǎnkù, di me mbáá kónté kǎdǎrí, dí tì yóu becǎribè nè bepǎǎbè kǎpí. Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te.

Siheú kó dibanni

²³ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dǎ: ²⁴ Náké Isidayeeribe ke tú:

Dibenni tǎnkù yìénwè kó diyìe ketiri níí yó ntú teomputè nte, di níí tíí nké n sǎnte nè tipíétí nè siheú. ²⁵ De yìe di báá pí mmutǎmmú, dí n féuté feǎǎfè kǎtuǎ.

Meyei nhútímù kó diyìe dierì

²⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyíe kǎnáké Mɔyiisi ke dǎ:

²⁷ Otǎnkù yìénwè yìe pínni yó ntú meyei nhútímù yìe ndi, di níí tíí nké n sǎnte, kébou dinùu ké n féuté feǎǎfè kǎtuǎ. ²⁸ Di báá pí mmutǎmmú mamù de yìe meyei nǎcǎémè kó diyìe ndi, bè yóo di dǎǎ di meyei nǎcǎémè kó ikuǎ kè n di cǎé mmí ndi Yiè nKuyie. ²⁹ Kè wèè í bou dinùu de yìe bèè ò dènnè o kɔbe mieke. ³⁰ Kè wèè pí mmutǎmmú de yìe m bo ò dèite o kɔbe mieke. ³¹ Di báá pí mmutǎmmú de yìe dè yóo ntú ikuǎ nyi di kǎpí nsǎǎ bá kè di bo kèè bíékè. ³² De kó diyìe yó ntú n kperi ndi, otǎnkù yìe wǎnni kó kuyuo nku di yóo boumè dinùu kǎntó kǎtuǎkenè diyìe teri kuyuo nku.

Dibanni bè tu di titouti kperi

³³ Kè ti Yiè nKuyie nni nsǎké ku náǎnti kǎnáké Mɔyiisi ke dǎ: ³⁴ Náké Isidayeeribe ke tú n yǎ nhotǎnkù yìénwè yìe tepítè nè dinummuri di níí ǎnné titouti kó dibanni ké n sǎnte, kè di mbo ke dǎ yewe yèyiekè. ³⁵ Diyìe ketiri yìe di tíí nké n sǎnte, de yìe òmǎú báá pí mmutǎncǎéémù. ³⁶ Yewe yèyiekè yenyè mieke, bá di di níí n féuté feǎǎfè kǎtuǎ. Diyìe níinni yìe kǎtíí nké n sǎnte ké n féuté feǎǎfè kǎtuǎ. Di báá pí mmutǎncǎéémù dibanni denni dii yìe.

³⁷ Kè ti Yiè nKuyie ndǎ: M me ntǎǎté yèè we di níí yóo ye ntíí ké n sǎnte, ké n fíe iwǎǎ kǎtuǎ ké m pǎ tidiiti kó yepārè, ké n fíénè iwǎǎ metaummè kperi, kǎcúú mmenaǎ nkǎtuǎ kǎntú mbá dii yìe di kuǎ dòmmè. ³⁸ Ke né yíénè iwǎǎ di n feu ì siohpùsi kó yewe nè yepārè di m pǎ nyè nè iwǎǎ di n feu ì, di n dǎunkonè yèè nǎ kǎpí nne yepārè diwèi kperi.

³⁹ De kó difǎnkúò otǎnkù yìénwè kó diyìe tepítè nè dinummuri ke sǎ ndi dèite di diiti ke dèè, dí ǎnné titouti kó dibanni ké nni nsǎntí ke dǎ yewe yèyiekè. Dibanni yìe ketiri nè diniínni yó ntú teomputè nte. ⁴⁰ Diyìe ketiri, dí waá nyetebe sǎǎyè nè tipuonti nè kukó nkó titietí, kényǎnku metaummè tou di Yiè nKuyie nyílkè ke dǎ yewe yèyiekè. ⁴¹ Dibenni mieke di níí ǎnné dibanni ké nni nsǎntí ke dǎ yewe yèyiekè. Dè yó ntú ikuǎ nyi di kǎpí nsǎǎ nè di yaǎbíou. Dibenni tǎnkù yìénwè mieke nke di níí yóo ǎnnémè de kó dibanni. ⁴² Isidayeeribe di níí yóo mbo titouti mieke nke ke dǎ yewe yèyiekè. ⁴³ Kè dǎe yie kè di yaǎbíou banté ke do ndi dǎ titouti mieke nke, n di dènneni dii mǎnni Esibiti. Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te.

⁴⁴ Kè Mɔyiisi náké Isidayeeribe yemǎrè bè yó mbaǎ nyè ti Yiè nKuyie nkó yebaa.

Bè bo mpí mmèè botí metaummè tou kó tǎfitíkèkètè

24 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dǎ: ² Náké Isidayeeribe kè bè da duǎ nhodífíe kó mekǎsǎàmè di bo ntuǎnnémè tǎfitíkèkètè deyuo ndemǎ. ³ Kè Anǎ tǎ ìnné metaummè tou mieke kuyǎǎkù kùu pí metaummè tou ííku dè ku ílkè, kè tǎ níí

nyíe nke cùú mí ndi Yiè nKuyie n yìikè kéwenténè. Dè yóó ntú ikuó nyi di kpréi nnè di yaábíó sǎǎ. ⁴ Анчо yóó de nyínné tefítíkèkètè mesɔɔ nsààmè kpete kécǔnné te búkúsi kè dè níí ncúú nkeyènkè kemɔu n yìikè.

Péèbè bè yó mpǎǎ mbè Kuyie

⁵ A waá mmuyuo nsààmù kédɔ̀̀nè péèbè tepítè nè bèdébè bá wèè péè kòo yuo ncéékù mbo cidóòbè bèkuò. ⁶ Kàa bè daá mmesɔɔ nsààmè kóo tábùrì ínkè icuú idéi bèkuò bèkuò mí ndi Yiè nKuyie n yìikè, ⁷ kécóú mbá kùú cuú ínkè tihúúnti sààti bè yóó tuɔ nti, kè dèè benke péè omɔu tùmè mí ndi Yiè nKuyie n kou.

⁸ Bá tèè om̀̀pùtè nte bè níí yóó daámmè de kóo péè mesɔɔ nsààmè kóo tábùrì ínkè mí ndi Yiè nKuyie n yìikè. Díndi Isidayeeri be di dò nké mme ndɔ̀̀ri sǎǎ. ⁹ Анчо nè o bí beè yó nte de kóo péè, bè níí nkari metaummè tou kó kudànkù ké bè cààké ke yé bè bè nni mpǎ̀̀mèmu kè beè cǎǎ nkè beè dò nké bè di. De kó ikuó yó mbomu sǎǎ.

Bè dò nkédɔ̀̀mè wèè sǎǎ nKuyie nè wèè bo poté otù kékua

¹⁰ Danni kóo nitipòkù mɔ̀̀u wèè do bo Isidayeeri be cuokè kòo yètiri tu Dibidi, kòo peité osapàà nkòo yètiri ntu Sedomii, kòo peiténè Esibiti kou mɔ̀̀u odapàà. Diyiè mari kè dè kóo dapàà nnè Isidayeeri kou, kè bè nkpa nkè de kóo dapàà nsǎǎ nKuyie, kè bèè ò kòtenè Mɔ̀̀yiisi borè. ¹² Kè bèè ò kànnè ké nhò bàa ke kémùnè ti Yiè nKuyie mbo bè nàkémè bè dò nkòò dǔ̀̀mè.

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔ̀̀yiisi ke d̀̀: ¹⁴ De kóo dapàà wèè n sǎǎ mmí nKuyie, á ò dènnè Isidayeeri be kari, bèè kó dimàà kèè ò n sǎǎmmè mí nKuyie nkè bèè nǔ̀̀ mbe ncu o yuu ínkè kè Isidayeeri be bemɔ̀̀u ò bùstí yetárè kékua. ¹⁵ Kàa náké Isidayeeri be ke tú n yé nkè wèè n sǎǎ mmí nKuyie nkùú ò te wèè tɔ de kó meyei. ¹⁶ Kè wèè n sǎǎ mbè dò nkòò bùstí yetárè nye kékua, kòò tu op̀̀ò yoo dihei yiè nke né n sǎǎ mbèè ò kù.

¹⁷ Kè wèè poté otù ke kù, bèè ò kù. ¹⁸ Kè wèè kù otù kó feǔ̀̀fè wèè ò yietí feǔ̀̀fè.

¹⁹ Wèè k̀̀̀te otù bè múnke ò k̀̀̀te. ²⁰ Wèè kèéte otù k̀̀̀ú bèè kèéte ò kperi. Kè wèè kprééte otù ǹ̀nfè bèè kprééte ò kɔ̀̀fè. Kè wèè feuté otù ǹ̀nni bèè feuté ò kperi. Kè wèè ànné otù kuyènkù bèè kù nhò ànné múnke.

²¹ Kè wèè poté feǔ̀̀fè ke kù wèè yietí kéfǔ̀̀, kè wèè poté oniti ke kù bèè ò kù.

²² Di bekùnè mèè botí dihei yembè di yó mme mbekùnè bep̀̀̀bè. Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te.

²³ Mɔ̀̀yiisi ti nàké dii m̀̀nni Isidayeeri be kè bèè denne de kóo dapàà nwèè sǎǎ nKuyie mbe kari kòò bùstí yetárè kékua. Memme bè d̀̀̀mè ti Yiè nKuyie nnàké ti Mɔ̀̀yiisi.

Dibenni ketenkè bo om̀̀pè di

25 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔ̀̀yiisi Sinaii tǎri ínkè ke d̀̀: ² Náké Isidayeeri be ke tú n yé nkè di ta dii m̀̀nni dihei n di duó ndi, dí soó mmukútímù, kè

ketenkèe om̀̀pè kè dè ntú n kó disǎnni. ³ Dí nkuuti ke d̀̀ yebie nyèkuò, kémbuati di diiti, képienko fínyí kó detie nke t̀̀ú de be. ⁴ Dibenni yiènni mieke ketenkè kó diom̀̀pùbenni ndi, di báá buatí, di me mbáá píe nfínyí kó detie. Dè yó ntú n kó disǎnni ndi. ⁵ Kè tididenti yè di báá ti dèite, bá nè di í me mpiemmè di tie nkè dè peité, di báá t̀̀ú de be, ketenkè om̀̀pùbenni ndi. ⁶ Dí nyo ntididenti díndi nè di kó tidaati nè di kó bet̀̀mbè nè bep̀̀̀bè bèè di bonè. ⁷ Nè de kó tidiiti mieke nke di wũ̀̀ yóó pétémè kèdi nè dihei kó tiwanwanti timɔ̀̀u.

Tidaati fíimmù kó dibenni

⁸ Di níí kaà nyebie nyèiekè yèiekè kuce mèyiekè. De kó yebie nyó mbo yebie nsipísìnàà nè yèwei ndi. ⁹ Dibenni sipísìnàà nè diweínni kóo tǎnkù yiènwè kó diyie píínni, diyie dièri ndi, meyei nhútímù kpréi. Dí duó nkè bèè eé ditǎteheù dihei dimɔ̀̀u mieke, ¹⁰ kèp̀̀̀kè, dibenni sipísìnùmmù kperi yó ntùmè tidaati fíimmù kperi ndi, dibanni dièri kó dibenni ndi, òm̀̀u ténke bá ntú kudaakù n kó ketenkè kemɔ̀̀u mieke. De kó dibenni bá wè ò bo na kéwète kètieke o tenkè, bá wè kòo kò nho cíètè. ¹¹ Dibenni sipísìnùmmù kperi yó ntú tidaati fíimmù kperi ndi, dibanni dièri kó dibenni ndi. De benni di báá buatí di me mbáá deite tididenti yoo dí t̀̀ú detie mbè tu dè fínyí de be, di í píe nde kó yèbe. ¹² De kó dibenni tú tidaati fíimmù kperi ndi, de kó dibenni mieke di yó nyo ntididenti nti. Diwèi kó dibenni ndi, dí ndi wùó ndii cǎǎ.

¹³ De kó dibenni mieke bá wè ò bo na kéwète kètieke o tenkè. ¹⁴ Kòò m̀̀u fiitinè o kou ketenkè yoo ò kè nhò donnè, ò báá ò ciité. ¹⁵ Wèè wénté dè kpaá yebie nyèdè kè n kó dibennii tuɔkení, de mieke nke ò yóo namè kòò kèéte idííti. ¹⁶ Kè yebie nsù idííti nsù kè yè me nkéhní idííti nkéhní, di yó nwéi yebie mmamè mme ke kékíi idííti. ¹⁷ Di mieke òm̀̀u báá ciité otù. Di nni ndé, mí ndi Yiè nKuyie mmí di te. ¹⁸ Dí mpí n tié nnè n kuó kéndɔ̀̀ri dè yèmmè, memme di bo mbomè di tenkè ke bá nyèkù dèmarè. ¹⁹ Kè di paa nní mpeí, kè di yo nke sànnè kémbò ke í yíèkù.

²⁰ Kè dè yèmmè di bo beke dimáà ke d̀̀: Ti né yó nyo mba kè ti í kùúti dibenni yiènni ke dèite tidiiti? ²¹ N yóó duó nkè n kó mesàà mmeé níí mbo di ínkè, dibenni kuónni mieke kè di paa nní peité, kè dè nsànnè di bo nyommè ke d̀̀ yebie nyètààti. ²² Kè di buatí dibenni níínni mieke di bo na kényo ntidikóti kètuɔkenè dibenni weínni di bo deitemè tipànti.

A bo wète kédontémè a tenkè

²³ Òm̀̀u báá fité ketenkè sǎǎ kè dèè deè ke yé mí temè ketenkè kè di tú bep̀̀̀bè ke bo ke mieke. ²⁴ Dihei n yóó di duó ndi mieke, dí d̀̀ú nyikuó kòò m̀̀u fité o tenkè wèè na kéwète kè kè donté.

²⁵ Kòò m̀̀u tebite ta ticiti ke fité ketenkè, o cíètè kou wèè ò t̀̀kénè wèè dò nkéwète kè kè donté. ²⁶ Kòò m̀̀u me nyí m̀̀ke wèè ò t̀̀kénè ke bo na kè kè donté, kòò wète ke pèté dii yiè idííti ò bo na kéwète kédonté o tenkè. ²⁷ Bèè kaà nyebie nyèè péèté kébate yèè kpaá, kè

tidaati fíimmù benni né na kétuakéní kòò ò tēhné, kēwēte kētieke o tenkè. ²⁸ Kòò me nyí pètè ò bo yietí mù wèè kè donté wè nkpaá ke kè te, ke baanè tidaati fíimmù benni kòò né na kēwēte kécúté o tenkè.

²⁹ Kòò me nfité tēcítè kè tè bo dihei iduotí fité dì, dibenni òmáà kó mukúú mmieke nke ò bo namè kēwēte kè tè donté. Kòò dý kēwēte kè tè donté dè báá pēēté dibenni nè ò tè fitémè. ³⁰ Kè dè pēēté dibenni kòò í wēte ke tè donté, wèè tè donté wèè yó ntè te sáà nè o yaábí. Te yiè mbáá wēte kè tè cúté tidaati fíimmù bo tuakemè. ³¹ Kè sicéí siì bo yehekè iduotí í fité yè si yó ndònnè depaa ndòmmè mme, te yiè nní bo na kēwēte kè tè donté yoo wèè wēte kè tè cúté tidaati fíimmù bo tuakemè.

³² Defiibe bie yó mmakemu kuce ke ní na kēwēte kédonté be tenkè yoo be cēí sáà. ³³ Bá kè Defii botí kou wèè donténè ò tebite tēcítè, kè tidaati fíimmù benni tũ̀ke wèè wēte kè tè duó nte yiè, ke yé be cēí siì tumè be kperè bè m̀ke dè Isidayeribe tenkè mieke. ³⁴ Bè báá fíté be pénnè be kó ketenkè yó nni nke sáà.

Bè bo mpenni mèè botí bec̄iribè be kperè

³⁵ Kòò m̀ou kou ta tic̄iti mieke ke ténke í m̀ke m̀mamù, wè nhò t̄, kòò me ntú op̀ò nwe ò nhò t̄, kè dèe yie nkòò mbo o borè. ³⁶ Ò bá nwanti muc̄ntimu o ínke, ò bá nwanti ke bo ò di. Ò ndé mí ndi Yiè nKuyie nkè o kou nhò bonè. ³⁷ Kòò me nhò pènte idíítí nyi ò bá nwanti kéc̄nte, kè tidiiti me nni nti ò bá nwanti wèè ò tēhné kénóó. ³⁸ Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i di te kè di dènnení Esibiti ke bo di duó nKannahã tenkè, kè di ntú n kobe.

Oniti bo wēte kédontémè otu

³⁹ Kòò m̀ou kou ta mesémme mieke ke ténke í m̀ke m̀mamù, ke fiténè omáà otu ke bo mpí nho t̄mmú, wèè ò donté ò báá ò p̄hne mudaat̄mmú. ⁴⁰ Wè nhò bonè ke d̀nnè o kóo t̄nti yoo wèè k̄tení ke ò taànè. Wè nhò p̄hne mut̄mmú kè tidaati fíimmù benni yàa tuakenní. ⁴¹ Kè tidaati fíimmù benni tũ̀kení, wèè kò nwenwe nè o bí o kobe borè, kékari o yembè tenkè. ⁴² Di tú n kó bet̄mbè mbe, kè n di dènnení Esibiti, òm̀ou báá fíté omáà bè ̄̄ fitémè kudaakù. ⁴³ Di mieke òm̀ou báá d̄nnè otu muw̄írímú. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i di te, di nni ndé!

⁴⁴ Di kó tidaati tinitidaati nè tinitipòti ti yóo yènní yehekè yèè di fité yènye. Di yó mbe ndonnè tidaati. ⁴⁵ Bep̀òbè bèè k̄tení ke di bonè, di bo na ke ní donté be bí, yoo bèè do di bonè nè dim̀nni be yaábí. Bè bè peitè di tenkè nke dí bè te. ⁴⁶ Di bo kú k̄yóu dè di bí ìl d̀ nké dè tũ̀óté, kè bembè ntú di kó tidaati sáà. Kè di tebií Isidayeribe t̄bè, òm̀ou báá d̄nnè otu muw̄írímú.

⁴⁷ Kè dè me ndò mbep̀òbè yoo bèè k̄tenè ke di bonè be kòd m̀ou m̀ke idíítí, kè di tebite matè ò m̀kenè dibanni, koò fiténè temáà yoo bá kè bep̀òbè kó deyaábire marè nde tè fiténèmè temáà. ⁴⁸ Di makemu kuce ke bo na kēwēte kédonté di tebite, di kou m̀ou bo

na kēwēte kédonté di tebite. ⁴⁹ O cice kou yoo o cice kou kó debire bo na kēwēte kè tè donté, yoo otu m̀ou nè wè bè tu meȳi mmemáà kobe. Kè dè í d̀ mmemme tè wēte ke pètè te kperè tè bo na kēwēte kédonté temáà.

⁵⁰ Kè tè yóo donté temáà bèe náké nè wèè do nké tè donté, kè bèe kaa nyebie nwèè do tè donté ò tè donté kè yèè bie sooté de cuokè, kè n kó dibenni né na kétuakéní. Bè yóo wénté yebie nyèè soké yènye de cuokè ke né na kékéété idíítí bá dii yiè kè idíítí mmànne bè ̄̄ yietí ì ot̄nti diyie òmáà mieke. ⁵¹ Kè de kó yebie nkpaá ke sũ ò yóo yietí kè ì nsũmu kè di tebite na kēwēte kédonté temáà. ⁵² Kè yebie mme nyí kpaá sũ kè tidaati fíimmù benni tũ̀kení tè tó yietí kè dè mmànne yebie mmàmè, kè tēe wēte kédonté temáà. ⁵³ Kè bè donté òm̀ou ò ní yó mbo wèè ò donté o cítè ke d̀ nho t̄nti nwe, di báá yie nkè bè nhò d̄̄rinè muw̄írímú. ⁵⁴ Kòò me nyí na ke bo wēte kédonté omáà de kó meborime medé mieke wè mbaa tidaati fíimmù benni k̄yé wenwe nè o bí.

Kuyie nyēmme ku kobe d̀ nké nku ntũ nkumáà

⁵⁵ Díndi Isidayeribe di tú n kó bet̄mbè mbe kè n di dènnení Esibiti kó ketenkè. Mí ndi Yiè nKuyie m̄i di dènnení Esibiti tenkè. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i di te.

26 Di báá d̄̄ sitenkaanii kè si fííkú yoo di fííkú yesimpókè, di báá cíéké yetárè kè yè kèrì tifènti k̄fííkú kènninku ye ìkè. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i di te.

² Dí mpí n di naké ti sioǹp̄si ínke, kéndé n taummè tou. M̄i tu di Yiè nKuyie.

Kuyie nyēmme nkù yóo bè d̀̀ mesàà

³ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Isidayeribe ke d̀: Kè di yie nke pí n tié nnè n tannò ke d̄̄ri dè yēmme, ⁴ m bo ndi duó nfetaafè fe m̀nni, kè di paa nní mpeí mesàà nké di tebiiti mpeí mesàà. ⁵ Kè di ní mpuoti tidiiti kè di tebiitii binè, kè di ntũ̀ di tebiiti kétuakènè di bo buotímè tidiiti, kè di nyo ke sannè kémbo bá demarè í di k̄nnè. ⁶ Kè n di duó ndiwèi dihei mieke, kè di ní nduó ke í ȳ̀k̀. Kè n kei ndes̄nnè, mudoò ténke báá ãnnè di kó ketenkè mieke. ⁷ Kè di mbeti di dootit̄bè ke bè k̄̀. ⁸ Di mieke benitibè bènùmmù ní bo mbeti tek̄òtè (100), kè tek̄òtè mbeti tek̄upíítè (10000) kè di bè k̄̀. ⁹ Kè nní mbo dif̄nkó k̄duó nké di pié kè nní mpí n di d̄̄nnè mèè taummè. ¹⁰ Kè di ní nyo ndi diiti kè tipàntii bi, kè di cú̄nní tikóti k̄ãnnè tipànti. ¹¹ Kè n cíètè mbo di cuokè sáà, m báá di p̄. ¹² M bo mbo di cuokè, ke di te kè di tú n kobe. ¹³ Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i di te, ke di dènnení Esibiti. Kè dè bo yie nkè di ténke bá ntú tidaati, ke touté di tuó Esibiti kobe do di tou nyè, ke dí na ke ̄ nkéri ke yíeo.

Kuyie nyē kù yóo bè poté t̄i yēiti

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nní nsaké ku náànti k̄béi nke d̀: Kè di me nyete n kpeti ke í t̄nnè n tannò yem̄ou, ¹⁵ kè di b̄t̄innè n kuó ke p̄ n tié, kè di t̄te n di d̄̄nnè mèè taummè, ke yóu ke ténke í d̄̄ri n tannò yem̄ou yēmme. ¹⁶ Nte n yóo di d̄̄mè:

M bo duó nkè meyei ndiemè di do ké di kũš nkè kukōntonnoɔ diekù di pí nkè di nuɔ nta, kè kùu ta kéncáá ndi kōnti. Kè di níi buɔtí tidiiti kè tii bi kè di dootitɔbèe kɔtení kè tì dèite bá di báá cōnte. ¹⁷ Kè n di bútiné kè di dootitɔbèe di na, di nĩmbè bo di baatè kè di ncooti bá bè í di beti.

¹⁸ Bá nè memme kè di í kènté n kpeti, nní ndi sɔké tiyēiti di yei nkpeí, ¹⁹ kèpɔnte di wērimú mùu te kè di mɔke tefentè, m bo duó nkè tiwetii kpenke timáti tēmè bá fetafè bá nniu, kè ketenkèe kpenke kédontenè dis-ɔwũ. ²⁰ Kè di sōnté kéndeu di wērimú detetirè bá di paa mbá mpeí. Di paa nkó titebiiti me mbá mpeí.

²¹ Nè memme kè di yete, ke í dš kè n kènté, nní ndi sɔké tiyēiti di yei mmamè, ²² kéduó nkè desinnèe yènní kémpíi ndi bí, kédeè di wũš, desinnè bo di yaate kè di ce di do keri ii kpánné.

²³ Kè n yí memme kè dè í sànnè ke bo di tié, kè dè dò ndi kpaá sɔké ke yetírí n kpeti. ²⁴ De mōnni mí mmóm-muɔ mmí né yóó cómmú kè di poté di yei nkpeí, ²⁵ ké-duó nkè di dootitɔbè ndi kòu, ke peiri di tšte mèè kpéi n di dōnnè mèè taummè. Kè di coké ke tíi ndi ekè mieke, n duónko mutenkúú nnè de kpéi nkè di ta di dootitɔbè ncu mieke. ²⁶ Kè n di mɔnte mudii, kè benitipòbè tepíitè ní wēnné kèpúnné pēē dipēēfiunni dimáá mieke, kè wè ndi duó nkè dí ò berí kèwérí kécááké bá di bá nsànnè.

²⁷ Kè n yí memme kè di baa yete ke í dš ke n kènté, ²⁸ m mieke bo di yè, kè n di ānné tiyēiti di yei nkpeí, ²⁹ kè di nkòu di bí ke cáá, initidaaì nè initipò, ³⁰ ke puɔ ndi bɔɔwũšɔrè nè di wũšɔrè di tuò nyèè ñnkè tihúúnti kè di kuɔ kèwēnnénè di bɔkè m puɔ nyè. ³¹ M mieke bo di yè kè n duó nkè di ekèe naá ntidobonti, kè m puɔ ndi wũšɔrè, n ténke bá nkémmú tihúúnti di tuò ntì kó kufššku. ³² Míi mómumu nyóó pɔnte di kó dihei kédéitè, kè dèe di di dootitɔbè bèè kòriní ke bo mbo de kó dihei mieke. ³³ Kè n duó nkè mudò tanní kè dí cíté, kè di cēíi naá ntidobonti, kè di tenkèe dšunko.

³⁴ Di bo mbo dii mōnni di dootitɔbè tenkè mieke, de mōnni di tenkè bo pété tɔmputè di do kè mōnte tè, ³⁵ kè bo om̄pè, de mōnni kéfóó ndi do kè yetenè tēè om̄putè di bo dii mōnni ke mieke.

³⁶ Di kɔbe bèè bo yenté di dootitɔbè ekè mieke m bo bè ānné kufšwaá, mbá kè kufškpērikù nampè bèe coké kéndò nhòmɔu bè bèti nè disiè, kè bè ncokù ke duò bá òmɔu í bè bèti. ³⁷ Bè bo ncokù ke bétírí betɔbè ke dò mbe dootitɔbè bè bèti, òmɔu me nyí bè bèti. Di báá na kébaa di dootitɔbè. ³⁸ Kè di yei ndi dootitɔbè tenkè mieke, kè kè di di. ³⁹ Di mieke bèè bo yenté kèmbò be dootitɔbè ekè mieke bè bo ncítiri, be mómumbe be yei nkpeí nnè be yembè kšme kpéi.

Kuyie nyóó daatenímè kù dōnnè Isidayeeri be mèè taummè kpéi

⁴⁰ De mōnni ndi Isidayeeri be bèè yó nkpaá bè yóó bantémè bembè nè be yembè bè dōnmè meyei nké mè dáa nke dš: Ti càarèmu ti yetemè a kpeti. ⁴¹ De mōnni kèbanté ke dò mmíi cómmú ke bè dènnè be tenkè, ke bè kōtenè be dootitɔbè cie. De mōnni bembè bèè to do kpeñni kè bèe kékūnne bemáá kèyie mbe càarimè. ⁴² De

mōnni kè n daatení n dōnnè mèè taummè Sakɔbu nè Isaki nè Abarahamu nè n do nàké tì be kó dihei kpéi. ⁴³ Bè í bo yèè mōrè mieke be ei, di bo om̄pè. Ke sš mbè ité kè di dšunko, de mōnni kè bèe yà meyei nkó mucšntimu bè yete mèè kpéi n tié nke pē n kuš. ⁴⁴ Bá nè bè yó mme mbomè be dootitɔbè cie n yí yóó bè dootóo, yoo m mieke bè yè kè mbè kùu páíí, kètšte metaummè n do bè dōnnè mè. Mí mbe Yiè nKuyie mmíi bè te. ⁴⁵ N yóó daatemu be kpéi nkédaatení n do dōnnè mèè taummè be yembè kè bè dènnè Esibiti ibotí tēi nuɔ mmieke ke bo ntú be Yiè nKuyie. Míi tu di Yiè nKuyie.

⁴⁶ Yeè tannò nye ti Yiè nKuyie ndo nàkémè Mɔyiisi nè ku tié nnè ku kuš Sinaii tārì ñnkè Isidayeeri be kpéi.

Bè bo ndei mèè botí bè dšunnè yèè nò Kuyie

27 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dš: ² Náké Isidayeeri be ke tú n yē nkòò mɔu dš kèdeite dinùu ò n dšunnè di, kòò n dšunnè dinùu ke benné nè onitì nwe. ³ Onitì wèè mòke yebie nsipísidé kènto kè-tuɔkenè yebie nsipísikuò o díítí bo medítíbii nsipísìnùm-mù ndi, bè kèeté ì metaummè tou kpéi. ⁴ Kòò nitipòkù nwe o díítí bo medítíbii nsipísitāāti ndi.

⁵ Kè debire nde dèè mòke yebie nyènummù kènto kè-tuɔkenè sipísidé, kè dè tu denitidaare nde de díítí mbo medítíbii nsipísidé, kè denitipòrè me nni nde ì mbo medítíbii ntepiítè.

⁶ Dèè mòke otānkù òmáá kènto kètuɔke yebie nyènummù, kè denitidaarè nde de díítí mbo medítíbii mmènummù, kè denitipòrè nde mè mbo mètāāti.

⁷ Yebie nsipísikuò kó difšnkúò kɔbe, kòò nitidžù nwe medítíbii ntepiítè nè mènnummù, onitipòkù medítíbii ntepiítè.

⁸ Kòò mɔu me ncíte ke í dò nhò bo na kèyietí de kó idíítí, bèè ò tɔnì ikuš niùti borè, kè ikuš niùtii kèeté o díítí.

⁹ Kè dè me ndò mbè m pā dè tu fešfè nfe bè n feu fè, fè tu n kɔfe nfe. ¹⁰ Bè báá na kè fè cèetenè fetefè fesààfè yoo fesinfè. Kè bè tùóté fešfè bè m pā fè ke cèetenè fetefè idé ì naá n kpeyi nyi.

¹¹ Kè de kó fešfè me ntu ikuš yete fènfè, bèe fè benke ikuš niùti bá kè fè tu fèè botí, ¹² kòò fè wènté kèyà fè wenni yoo fè sš nkékéeté fe díítí. ¹³ Kè fe yiè nweè me ndš kèwète kè fè donté wèe yietí bè fè kèeté ì díítí kénš nke ì mmānnè ò bo totémè ò me nyietí ì yecúò yènummù kó dimáá.

¹⁴ Kòò mɔu m pā o cíētè, ikuš niùtii tē wènté, kè tē wenni yoo te sš, kòò yí mù, mummu. ¹⁵ Kè tē yiè nweè me ndš kèwète kè tē donté wèe yietí bè tē kèeté ì díítí kénš nkè ì mmānnè bè bo totémè ò yietí ì yecúò yènummù kó dimáá kè ntè te.

¹⁶ Kòò mɔu m pā ketenkè, dí wénté bè bo kè buɔtí tidi-botí kè tì mmāmè, kékéeté ke díítí. Kè kè dò nke bo na kécúutè tidibotí cidòòbè sikɔusitāāti (300) ke díítí mbo medítíbii nsipísìnùm-mù. ¹⁷ Kòò yó m pā de kó ketenkè, ke sš tidaatí fšimmù benni bo ke díítí baa mme mmà.

¹⁸ Kè tidaatí fšimmù benni me mpēēté, kòò kè nni mpā, ikuš niùtii kaá nyebie nyèè kpaá kè tidaatí fšimmù benni terii tuɔkení kékéeté ke díítí.

¹⁹ Kè kè yiè nwète ke dɔ́ kè kè donté wèe yietí ikuó niùti kèéte ìi díítí kénzó nke ì mmànnè bè bo totémè ò yietí ì yecúò yènùmmù kó dimáà kè kè tieke.

²⁰ Kòò me nyí kè donté o mómumu nkòò kè fiténè otùù mɔ̀ù dè dèemu. Ò ténke báá na kè kè donté. ²¹ Kè tidaati fíimmù benni me ntùòke, wèe me nkè donté wèe kè yóu, kè naá n kòke nke. Ikuó niùbè bèe kè tieke. Bè kè nni mpāmu.

²² Kòò mɔ̀ù m pã ketenkè ò donté kè, kè dè í tú o yembè kòke, ²³ ikuó niùtíi wénté yebie nyèè kpaá kè tidaati fíimmù bennii tuòkení kékéété ke díítí wèe kè nni mpāã nkòò yietí ke díítí de yiè, ì tu n kpeyi nyi. ²⁴ Kè tidaati fíimmù benni tùòke wèe do kè te nè dimònni wèe wète kè kè cɔ̀uté, o yembè kòke nke.

²⁵ Bè ní yóó tūnne idíítí ìi kèéte metaummè tou kpríi kó kukperíkù nku, kékéété de kó idíítí. De kó idíítí kó fesàmpófè cèékù bo kádammù tepíítè nte.

Yepãrè yebotí yebotí

²⁶ Òmɔ̀ù bá m pã o ɔ̀fè peité fè meketimè kè fè tu fedaafe, fè die nke tú n kɔ̀fe nfe. Kòò nààfè nfe yoo o pièfè yoo o buotè. ²⁷ Kòò mɔ̀ù m pã feɔ̀fè bè í n feu fè, bè bo na kèwète kè fè donté kèyietí fe díítí kénzó nkè dè

mmànnè bè bo totémè o yietí ì yecúò yènùmmù kó dimáà. Kè fe yiè me nyí dɔ́ kèwète kè fè donté bèe fè fité fe díítí.

²⁸ Kòò mɔ̀ù m pã dèmarè ke tú, ò dè nni mpāmu sãã, bè báá na kèwète kè dè donté yoo bèe dè fité. Kòò niiti nwe yoo feɔ̀fè yoo o yembè o yóunè kèè tenkè, bè m pãã ndèè kó dimáà mebotí dè tu n kperè nde. ²⁹ Kòò niiti nwe bè m pāmè bè báá na kèwète kóò donté, bèe ò kù.

Ti bo n duòmmè Kuyie nti mɔ̀ke de kó dimáà kó depíndè

³⁰ Kè di dèite di paa nkó tidiiti nè di tebiiti dí dè berí kèdeite dèè tu depíndè, dè tu n kperè nde. ³¹ Kòò mɔ̀ù dɔ́ kèwète kèdonté o kó depíndè kó dèmarè wèe yietí kénzó nkè dè mmànnè bè bo totémè ò yietí ì yecúò yènùmmù kó dimáà. ³² Dèè kó dimáà tu iwũs, inààke nè ipe nè sibɔ́, fèè ɔ̀fè ní tú fepiínfè fè tu nkɔ̀fe nfe. ³³ Dí ní báá fè cèètenè fesààfè yoo fesínfè. Kòò mɔ̀ù fè cèète, fenfe nè ò cèètenè fè idé ì naá n kpeyi nyi, bè me mbáá na kèwète kè ì donté.

³⁴ Ti Yiè nKuyie ndo duó nyíi kuó nyi Mɔ̀yiisi Sinaii tãri ínkè Isidayeribe kpríi.

MUKÉTÍMÙ

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Mukétímù kó dipátiri ti náa mM̄ȳiisi do bè duó nKuyie nkuó Sinaii t̄ari kédeè kè bèe báátimè mme kékété ke bo ta Kuyie mbè duó ndiì èi. Bè de nkété kétuake Kadessi Badinna tenkè kè de nkpaá bè bo tamè diheì máà, kè bè né depe bè bo tamè de kó diheì. Kè Kuyie nyúú mbe to, kè bèe fité ke d̄o yebie nsipísìnàà dikpàà mieke, kè de mboní kè bè baa tuake M̄abu tenkè mukókúȳ nkóò d̄améeri bakú you. Isidayeeribe do d̄o nké de nyité keta Kuyie mbè duó nkèè tenkè Kannahāā.

De kó dipátiri s̄w̄t̄e Mudennimù kó dipátiri nè ikuó n̄ubè pátiri ye kó tináànti nti, ke benkú Kuyie nkó benitibè do c̄innimè, kè be t̄ákumè níi bonke di nyiè k̄ew̄te kétonkè diteri. Nè memme kè Kuyie nkuu me mp̄i nku n̄u kù bè d̄sunne d̄i ke d̄ó k̄é d̄i d̄ò. Kè M̄ȳiisi ncómmú benitibè cuokè ke náa mbenitibè Kuyie nhò n̄aké t̄i, ke kù bàà mbenitibè kp̄eí.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Bè do k̄erimè dit̄ari Sinaii kó dikpàà mieke 1:1-10:10
2. Bè itémè Sinaii ke ta M̄abu biriku 10:11-21:35
3. Bè bomè M̄abu tenkè:
Badaki do ȳemmè Badammuu b̄onté Isidayeeribe kus̄nkù 22-24
Bè yeténèmè Kuyie, mucèmmu s̄w̄t̄émè nè ikuó mai de kó tináànti 25-36

ISIDAYEERIBE DO KÉRÍMÈ DITĀRÌ SINNAI KÓ DIKPĀĀ

Bè kàammè Isidayeeribe meketimè

1 Isidayeeribe ye Esibiti kè de mm̄ake dibenni ndi. Dibenni déri kóo t̄ankù od̄eri kó diyè ketiri, kè ti Yiè nKuyie mbéinnè M̄ȳiisi Sinaii kó dikpàà ku taummè tou mieke ke d̄o: ² Kaannè Isidayeeribe k̄entū mbe naàmunt̄i t̄ummè tit̄obè nè be c̄eí t̄ū nt̄ummè sit̄obè, di kaa mbèè kó dimàà tu benitidaabè k̄ew̄ari bá wè o yètir̄i. ³ M̄ȳiisi f̄ n̄nè An̄w̄ di kaa nyIsidayeeribe bèè m̄ke yebie nsipísid̄é k̄ent̄o ke deèt̄inko bèè bo na k̄éw̄te mudoò be t̄irè dòmmè. ⁴ Bá kùu naàmunkù be c̄eí mieke dí deite okóti òmáà òmáà kè bè ndi neínè. ⁵ Nte bèè yóó di neínè be yètà: Dubenni kó kunaàmunkù mieke, Sedeuu bire Edisuu. ⁶ Simmeṣṣ k̄oku mieke, Sudisadaii bire Sedumieri. ⁷ Suda k̄oku, Amminadabu bire Nasṣ. ⁸ Isakaa k̄oku, Suaa bire Netann̄eyedi. ⁹ Sabun̄w̄ k̄oku, Edonni bire Ediabu. ¹⁰ Sos̄efu kó ibi Efadaimmu nè Manansee be kó tinaàmunt̄i k̄obe: Efadaimmu k̄oku, Ammiudi bire Edisama. Manansee k̄oku, Padasuu bire Kammiidiyedi. ¹¹ Bensamee k̄oku, Kideonii bire Abidanni.

¹² Danni k̄oku, Amisadaii bire Ayiesee.

¹³ Asee k̄oku, Okadanni bire Pakiyedi.

¹⁴ Kadi k̄oku, Deuyedi bire Ediasafu.

¹⁵ Nefutadii k̄oku, Enanni bire Aida.

¹⁶ De kó benitibè do t̄u bè t̄āāt̄e bèmb̄e. Bè do t̄u bèè k̄ot̄i bèmb̄e be bot̄i mieke ke ni benitibè sik̄up̄i.

¹⁷ Meṣṣe M̄ȳiisi nè An̄w̄ kè bèe t̄uót̄e de kó benitibè bè t̄āāt̄e bè, ¹⁸ k̄et̄i nyIsidayeeribe beṣ̄u ot̄ankù déri kó diyè ketiri, kè Isidayeeribe bate be naàmunt̄i nè be c̄eí, kè bèe dei bèè m̄ke yebie nsipísid̄é sid̄é k̄endeèt̄inko.

¹⁹ Meṣṣe M̄ȳiisi bè kàammè Sinaii kó dikpàà mieke ti Yiè nKuyie ndo t̄i nhò n̄aké ke ye ndè ndòmmè.

Bè ketémè mukàmmù

²⁰ Bè bàte d̄i m̄nn̄i Dubenni wèè tu Isidayeeribe kóo po kó kunaàmunkù kédeè kè bèe kaa mbèè kó dimàà t̄ũke yebie nsipísid̄é k̄endeèt̄inko, bèè d̄o mbè bo na k̄éw̄te mudoò.

²¹ Bè do kaa mbè Dubenni kó kunaàmunkù bè do bo sik̄up̄ip̄isìnàà nè sik̄up̄isikuò nè sik̄us̄in̄ummù ndi (46500).

²² Kè bèe bate Simmeṣṣ kó kunaàmunkù k̄ekaa mbèè m̄ke yebie nsipísid̄é k̄endeèt̄inko benitidaabè máà k̄ew̄ari be yètà. ²³ Kè bè r̄bo sik̄up̄ip̄is̄in̄ummù nè sik̄up̄is̄iwei nè sik̄us̄it̄āti (59300).

Kè Ammiudi bire Edisama nni Efadaimmu kɔbe kó di-hããpòntĩnni behããpòmbè sikɔupísisinàà nè sikɔusinùmmù (40500).

Kè Pedasuu bire Kammidiyeeeri nni Manansee kɔbe kó di-hããpòntĩnni sikɔupísisitããti nè sikɔupísidé nè sikɔusidé (32200).

Kè Kideonii bire Abidanni nni Bensamee kɔbe kó di-hããpòntĩnni behããpòmbè sikɔupísisitããti nè sikɔupísinùmmù nè sikɔusinàà (35400).

Kè bèe wěnné bẽmɔu behããpòmbè tekɔupíkùpítè nè sikɔupísini nè tekùtè (108100).

Beè ní yó ntú ditĩnni tããnni kéíté.

²⁵ Danni kó ditĩnni kɔbe nè Asee kó ditĩnni kɔbe nè Nefutadii kó ditĩnni kɔbe beè yóo wěnné kébáté metaummè tou bakù yóu bíékè, Danni kó mecannimè borè.

Kè Amisadaii bire Ayiesee nni Danni kó di-hããpòntĩnni kɔbe behããpòmbè sikɔupísisikuò nè sikɔupísidé nè sikɔusiyiekè (62700).

Kè Okadanni bire Pakiyeedi nni Asee kó di-hããpòntĩnni kɔbe behããpòmbè sikɔupísisinàà nè tekɔupítè nè sikɔusinùmmù (41500).

Kè Enanni bire Aida nni Nefutadii kó di-hããpòntĩnni sikɔupísisinùmmù nè sikɔupísitããti nè sikɔusinàà (53400).

Kè bèe wěnné bẽmɔu behããpòmbè tekɔupíkùtè nè sikɔupísisinùmmù nè sikɔupísiyiekè nè sikɔusikuò (157600).

Beè ní yó ntú besɔmbe kéíté.

Bá dii ããpòntĩnni ní yó mbo di kó mecannimè borè nde.

³² Isidayeeribe mbe bè do kàa mbè ké bè bàte be cẽĩ dòmme, be kó yehããpòntĩrè yemɔu kè yèe wěnné kémbo behããpòmbè sikɔupísisikuò nè sikɔupísitããti nè sikɔusinùmmù nè sipísinùmmù (603550). ³³ Bè me nyí nkàannè Defiibe Isidayeeribe tɔbè cuokè ti Yiè nKuyie ndo ti nàké Mɔyiisi ke yẽ ndè ndòmme.

³⁴ Kè Isidayeeribe tũnne weti weti ti Yiè nKuyie ndo nàké ti Mɔyiisi. Meĩmme kè bèe cómmù bema bema be cannimè dò ndòmme. Meĩmme bè itémè be kari bá wè o naàmùnkù dòmme nè o cíètè.

Defiibe kó mutɔmmù dò nkéndòmme

3 Nte Mɔyiisi nè Anɔɔ be kó iwɔu. Ti Yiè nKuyie ndo yóo béinnè Mɔyiisi Sinaii tãri ínkè kè Anɔɔ m̀ke ibí inàà ndi ìl yètè tu: ² Nadabu weè do tú Mpo, kénante Abiu, kòo nante Edeasaa nè Itamaa. ³ Anɔɔ kó ibí nyi memme, bè do còu mbèè yɔ mekùò nke bè cãñné kè bè bo mpí nyikuò tɔmmù. ⁴ Nadabu nè Abiu kè bèe kú Sinaii kó dikpàà metaummè tou bòrinù, ke yẽ bè do tũonnèmè ti Yiè nKuyie ntihúnti muhãã ns̀ntíke kɔmu. Bè do yóo kú ke í m̀ke ibí. Edeasaa nè Itamaa kè bèe sɔɔté kémpĩnnè be cice Anɔɔ ikuò tɔmmù.

⁵ Meĩmme kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke d̀: ⁶ Duò nkè Defii kó kuwɔu nkɔbe tínni, kàa bè duò nhAnɔɔ kè bè nwè nke pí mmutɔmmù. ⁷ Kè bèe nhò teénnè kè bè mpí mmutɔmmù metaummè tou, Isidayeeribe bẽmɔu kpéi. ⁸ Bèe yó ndake metaummè tou kó tinenti kpéi kémpí nyIsidayeeribe kó mutɔmmù metaummè tou. ⁹ Á

duò nDefiibe Anɔɔ nè o bí, m̀i bè dèite Isidayeeribe mieke ke yẽ nhá bè mbè duò. ¹⁰ Anɔɔ nè o bí beè máa yó ntú ikuò niùbè, kémpí nyikuò tɔmmù, kè wèè í tú Defii botí kou kòò kàáké de kó mutɔmmù bèe ò kùò.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nni ns̀kè ku náãnti kébéi nke d̀:

¹² M̀i tããté Defiibe Isidayeeribe sɔmbe cuokè, kè bè bo cɔuté bèe tu Mpo be kó dif̀tĩrì kémpí n tɔmmù, m̀i bè te. ¹³ Ke yẽ bèe tu Mpo be kó dimàà tumè n kɔbe mbe. M poté dii yiè Esibiti tenkè mieke bèe tu Mpo, de yiè ndi n cãñnémè Isidayeeribe mieke bèe tu Mpo nè be wũĩ pié ìl bí ketiyi kè ì tu idaaì, kè dè bo ntú mí ndi Yiè nKuyie n kperè.

Bè kàammè Defiibe kó kubotí

¹⁴ Meĩmme kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi Sinaii kó dikpàà mieke ke d̀: ¹⁵ Á kaa nDefii kó ibí initidaaì be naàmùnti nè be cẽĩ, kéketénè ìl m̀ke otãnkù òmáà òmáà kèndeètinko.

¹⁶ Kè Mɔyiisii tũnne ti Yiè nKuyie nhò nàké ti ké bè kàa.

¹⁷ Nte Defii bí kó yeyètè: Kerisonni nè Keati nè Medadi. ¹⁸ Kè Kerisonni kó ibí ntú: Dibini nè Simèii. Be kó tinaàmùnti nti memme. ¹⁹ Kè Keati kó ibí ntú: Amudamu nè Isaadi nè Ebunɔɔ nè Usiyeedi. Be kó tinaàmùnti nti memme. ²⁰ Kè Medadi kpeyi ntú: Madi nè Musi. Defii kó ibí nyi memme be naàmùnti nè be cẽĩ.

²¹ Kerisonni kó tinaàmùnti do tú: Dibunii kɔku nè Semmeii kɔku kè bè ntú Kerisonniibe. ²² Kè bèe bè kàa nkétuoté initidabí ìl m̀ke otãnkù kèntɔ ke deètinko kè bè mbo sikɔupísiyiekè nè sikɔusinùmmù (7500).

²³ Kerisonniibe kó tinaàmùnti kɔbe beè do kari metaummè tou f̀nkùò diyè taà kèè bíékè. ²⁴ Dayeedi bire Ediasafu weè do tú be kó teçíètè kóo kóti.

²⁵ Kerisonniibe kó mutɔmmù do tú bè bo ndakemè metaummè tou kpéi nnè kuyààkù kùu dì dàátí nè kùu kpetí dibòrì. ²⁶ Nè tii fité kudànkù nè kùu kpetí ditowaà kó dibòrì nè de kó iwèi bè ɔĩ pítinné ì de kó tiyààti.

²⁷ Keati kó tinaàmùnti do tú: Amudaabe nè Isaabe nè Ebunɔɔbe nè Usiyeedibe be kó tinaàmùnti nti memme.

²⁸ Kè bèe bè kàa nkétuoté initidabí ìl m̀ke otãnkù òmáà kèndeètinko kè bè m̀bo sikɔupísini nè sikɔusikuò (8600) beè do pí mmetaummè tou kó mutɔmmù.

²⁹ Keatiibe kó tinaàmùnti kɔbe beè do kari metaummè tou bakù cãnkù bíékè. ³⁰ Usiyeedi bire Edisafãã weè do tú be cíètè kóo kóti. ³¹ Bèe do te bè bo ndakemè metaummè tɔu kpéi nnè tábùrì nè tefitíkèkètè nè yewũtòrè nè tinenti teti bè pĩnnè ti ikuò tɔmmù nè kuyààkù de mieke kɔku nè iwèi ìl kù pítinè.

³² Bèe do pí mmetaummè tou mieke mutɔmmù kè be kóo kóti tu ikuò niùti Anɔɔ bire Edeasaa, kè weè mbè baké.

³³ Medadi kó tinaàmùnti kɔbe do tú: Madiibe nè Musiibe. Medadi kó tinaàmùnti nti memme. ³⁴ Kè bèe kaa nyinitidabí ìl m̀ke otãnkù kèntɔ ke deètinko kè bè mbo sikɔupísikuò nè sikɔusidé (6200). ³⁵ Kè Abiyai bire Suiyeedi weè ntú be kó teçíètè kóo kóti, beè do kari metaummè tou bakù yóu. ³⁶ Medadi kó tinaàmùnti kɔbe kó mutɔmmù do tú bè bo ndakemè metaummè

tou kó tidabeeti kpéi nnè ticádɔɔti nè yesā̀nkè nè ye kó yeteitiyè nè di kó tinenti teti timɔu. ³⁷ Beè do dakene metaummè tou kó kudā̀nkù kó yesā̀nkè kpéi nnè ye kó yeteitiyè nè de kó ibaaké nè de kó iwēi.

³⁸ Mɔyiisi nè Anɔɔ nè be bí kè bēe kari metaummè tou diyè yìèni kèè bíkè dibòri bo kèè bíkè, kèmpí nyiku t̄mmú Isidayeeribe kpéi. Kè wèè í tú Defii botí kou ke dè t̄ɔ̀nko, bēe ò kù.

³⁹ Kè bēe kaa nDefiibe kètúóté inítidabí ìi m̀ke otā̀nkù kèndeètinko, bəmɔu kè bē m̀bo sikɔupísisidè nè sikɔupísidé (22000). Mɔyiisi nè Anɔɔ beè do bē kàa kén-tù mbe naàmùnti d̀ò ndòm̀mè, ti Yiè nKuyie ndo bē nākémè.

Bè cèètènèmè Defiibe bēè tu Mpo

⁴⁰ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke d̀ò: Kaa ny-Isidayeeribe bēè kó dimàà tu Mpo bəmɔu, kèketénè ibí ìi m̀ke otā̀nkù òmáà kèndeètinko, á bē kàa nkéwāri be yètè. ⁴¹ Kàa dèè, á túóté Defiibe kè bē nni ndu, Isidayeeribe bēè tu Mpo be kó dif̄t̄iri kè bē ntú n kɔbe, kètúóté be w̄i kècèetenè Isidayeeribe kó iw̄i pié ìi bí ketiyi kè ì tu idaaì.

⁴² Kè Mɔyiisii kaa nyIsidayeeribe bēè tu Mpo ti Yiè nKuyie nhò nāké ke yē ndè ndòm̀mè. ⁴³ Kè bēe kaa nkéwāri be yètè kètúóté ibí ìi m̀ke otā̀nkù kèndeètinko kè bē m̀bo sikɔupísisidè nè sikɔupísidé nè sikɔusidè nè sipísiyiekè nè bètā̀ti (22273).

⁴⁴ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke d̀ò: ⁴⁵ Túóté Defiibe kécónné Isidayeeribe bēè tu Mpo be kó dif̄t̄iri kè nni mbè te kètúóté Defiibe kó iw̄i pié ìi bí ketiyi kè ì tu idaaì kècèetenè Isidayeeribe kpeyi Defiibe, m̄i yó mbè te, mí mbe Yiè nKuyie. ⁴⁶ Isidayeeribe bēè tu Mpo bēè ǹh̀ké Defiibe ìnkè sikɔusidè nè sipísiyiekè nè bètā̀ti (273). ⁴⁷ A c̄utè bá wè yuu ìnkè medítibii mmènùmmù ìi kèété metaummè tou kpéi. ⁴⁸ Kàa duś nde kó idíiti Anɔɔ nè o bí, kè bēe do mbèè tu Mpo bēè ǹh̀ké.

⁴⁹ Kè Mɔyiisi cuś de kó idíiti kè bē bo donnè Isidayeeribe bēè tu Mpo bēè ǹh̀ké. ⁵⁰ Kè bēe ì cuś kè ì m̀bo medítibii ntekupíitè nè sikɔusitā̀ti nè sipísiyiekè nè mènùmmù (1365) bē do kèété ìi díiti nyi metaummè tou kpéi. ⁵¹ Kòò ì duś nhAnɔɔ nè o bí ti Yiè nKuyie ndo ti nhò nāké wenwe Mɔyiisi ke nyē bēe d̀òm̀mè.

Defiibe naàmùnti kɔbe kó mut̄mmú

DÈÈNNÌ: Keati naàmùnkù kɔbe kó mut̄mmú

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi nè Anɔɔ ke d̀ò: ² Kaannè Defiibe naàmùnti mieke Keati kó ibí be naàmùnti d̀òm̀mè nè be c̄ēi, ³ kèketénè benitidaabè bēè m̀ke yebie nsipísitā̀ti kènto kètukenè bēè m̀ke yebie nsipísinùmmù ke d̀ò nkéna kèpí metaummè tou kó mut̄mmú. ⁴ Keati naàmùnti kɔbe kó mut̄mmú yó ntú bē bo ndakemè ikuś nenti kpéi. ⁵ Kè dè ní t̀̀ke di bo ítemè di bàtè dè késɔɔ, Anɔɔ nè o bí bēe k̄tení kénúnté kuyà̀kù kù pi ikuś nenti kó kufáá. ⁶ Bēe kù p̄ú mmetaummè t̄u. Kè bē dèè bēe di dátinné kuk̄nkperíkù kénɔ́ nkuyà̀kù kù w̄i t̄ibedenc̄ēti kè

dì t̄onné ipàati. ⁷ Kè bē dèè bēe dátinné kuyà̀kù kù do w̄i t̄ibedenc̄ēti táburi bē dakù dè p̄ḕbè bē m pāā mbè mí ndi Yiè nKuyie, kéc̄onné yebɔ nè ibò̀ke nè yebɔ yēè ȳḕnnè menie nnè yediè nyikuś kó menaà nh̄ nh̄ yēè mieke, bē yó nde ndakù p̄ḕbè bē yó nni mpāā mbè s̄ā. ⁸ Bēe dátinné de ìnkè kuyà̀kù kù w̄i t̄ibedenc̄ēti kénɔ́ nkuk̄nkperíkù két̄onné táburi kó ipàati. ⁹ Kè bē dèè bēe dátinné tefitíkèkètè kuyà̀kù kù w̄i t̄ibedenc̄ēti nè yefitibɔ nè de kó siseú nè dèè kounè mutápeí nnè mekùò nc̄ú̄ siì bukúsi mieke. ¹⁰ Kè bēe dè wēnné kèp̄ú nkuk̄nkperíkù, kèdaá nkudabekù ìnkè, ¹¹ kédátinné disɔw̄i t̄̄nni kuyà̀kù kù w̄i t̄ibedenc̄ēti ke n̄ɔ́ nkuk̄nkperíkù két̄onné ipàati. ¹² Kè bē dèè bēe túóté bē p̄̄nnè t̄i nenti ikuś t̄̄mmú kèp̄ú nkuyà̀kù kù w̄i t̄ibedenc̄ēti kénɔ́ nkuk̄nkperíkù kè dè wēnné kèdaá nkudabekù ìnkè. ¹³ Kè bē koutè di-w̄i t̄̄nni kó mutápeí nke dèè bēe di dátinné kuyà̀w̄i kù, ¹⁴ bē yó de ndaá nyikuś nenti timɔu bē t̄̄nnè t̄i t̄ihúuntì nè simátik̄mpeé yeniì nkpesi nè tikāpenti nè ibò̀ke bē m̄é̄nè ì meȳi, diw̄i t̄̄nni kó tinenti timɔu c̄énke, kè dè dátinné kuk̄nkperíkù két̄onné ipàati ke bo ndi t̄̄nnè. ¹⁵ Anɔɔ nè o bí kè bē p̄ú ndi m̄nni ikuś nenti ke dèè. Kè dè t̄̄ke di bo íté dè késɔɔ, Keati kó ibí k̄tení kè dè t̄, bē né báá yie nkè be ǹt̄ēe kááké ikuś nenti, kè bē t̄i kááké bē yó kúmu. Be kó mut̄mmú tú bē bo nt̄umè ikuś nenti. ¹⁶ Kè ikuś niùti Anɔɔ bire Edeasaa yie kó mut̄mmú yó ntú ò bo ndakemè mme tefitíkèkètè kó mekùò nkpeí nè t̄ihúuntì kuf̄̄kù kpeti. Nè tidiiti bē m pāā nti yewe yemɔu nè mekùò mbè w̄i cóú mmè on̄ti yoo d̄marè kè dè c̄̄nné n t̄̄mmú kpéi. Weè yó ndake metaummè tou dimɔu kpéi nnè dèè kó dimàà bo di mieke nè ikuś nenti timɔu.

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie nyí kénáké Mɔyiisi nè Anɔɔ ke d̀ò: ¹⁸ Dí ndake kè Keati naàmùnkù kɔbe báá kú. ¹⁹ Ntenè di bo ȳimè kè dèe yie nkè bē báá kááké ikuś nenti t̄i bo kufáá mmieke kékú. Anɔɔ nè o bí beè yó bē benke bá wè o t̄̄mmú nè ò yó nt̄u t̄i nenti. ²⁰ Di báá yie nkè bēe yà ikuś nenti t̄i bo kufáá, kè bē t̄i yà bá s̄̄mp̄ bē kum.

DÈÈNNÌ: Kedissoni naàmùnti kɔbe kó mut̄mmú yó ntú mù

²¹ Kè ti Yiè nKuyie nyí kèbéinnè Mɔyiisi ke d̀ò: ²² Kaa nKerisonni kɔbe be naàmùnti d̀ò ndòm̀mè nè be c̄ēi. ²³ Á kaa mbenitidaabè bēè kó dimàà m̀ke yebie nsipísitā̀ti kènto kètukenè sipísinùmmù ke d̀ò nkéna kèpí mmetaummè tou kó mut̄mmú. ²⁴ Nte Kerisonni naàmùnti kɔbe kó mut̄mmú yó ntú mù nè bē yó nt̄u dè. ²⁵ Bē yó nt̄u metaummè tou kó tiyà̀ti nti, kuyà̀kù kù w̄i di dátinné nè de kó kuk̄nkù nè kuyà̀kù kù w̄i kpetinné metaummè tou kó dibòri. ²⁶ Nè kuyà̀kù kù fité metaummè tou nè diw̄i t̄̄nni nè kù kpeti de kó kudā̀nkù kó dibòri nè iwēi bē w̄i núnne ì kuyà̀kù nè ikuś nenti timɔu t̄i p̄̄nnè ikuś t̄̄mmú. Beè yó nte de kó mut̄mmú. ²⁷ Anɔɔ nè o bí beè yó mbenkú Kerisonni naàmùnti kɔbe be kó mut̄mmú nè bē yó nt̄u t̄i nenti, kè Itamaa ikuś niùti Anɔɔ bire mbè ni.

Dinaanni yìè Dubenni naàmùnkù kou Sedeuu bire Edisuu.
 Dinummuri yìè Simmeṣṣ naàmùnkù kou Sudisadaii bire Sedumieri.
 Dikuṣṣnṣi yìè Kadi naàmùnkù kou Deuyeedi bire Ediasafu.
 Diyiénni yìè Efadaimmu naàmùnkù kou Ammiudi bire Edisama.
 Diniínni yìè Manansee naàmùnkù kou Pedasuu bire Kammidiyèri.
 Diyiè wéínni yìè Bensamee naàmùnkù kou Kideoni bire Abidanni.
 Diyiè píínni yìè Danni naàmùnkù kou Amisadaii bire Ayiesee.
 Diyiè tepíítè nè òmáá yìè Asee naàmùnkù kou Okadanni bire Pakiyeedi.
 Diyiè tepíítè nè didéri yìè Nefutadii naàmùnkù kou Enanni bire Aida.

Nte bá wè ò do tóni yèè pā̀rè:
 Timáti péítì kó kubuuku cḗḗkù do bo cidóò òmáá nè sámpòrè nè timáti péítì kó dibuu dii yó mméínnè meyií kè di cḗḗkù mbo cidóò kó dikéè nè sámpò bè do kèété wèè cidóò nwe ti Yiè nKuyie ncíḗtè kpréí. Kè Muyuo nsààmù mùù àntenè mekùù nkè mù piéké de kó yebò. Tidiiti kó dipā̀nni ndi.
 Fesṣabòòfè fḗmáá fèè cḗḗkù bo kàdààmmù tekùùtè kè tihúúnti piéké de mieke bè ṣṣ tuu nti.
 Dinaadaà òmáá nè dipedabii dii m̀̀ke dibenni òmáá bè ṣṣ kuu di kétuu
 nnè dibòdaà meyií ncíḗmmè kperè.
 Inààke idéi, yepedakè yè̀nùmmù, yebòdakè yè̀nùmmù nè yepedabe yè̀nùmmù yèè m̀̀ke dibenni òmáá òmáá, bè ṣṣ féúté yè ti Yiè nKuyie mmetaummè kpréí.
⁸⁴ Isidayeeribe kó bekótìbè do pā̀mmù yèè pā̀rè ke bo cánnénnè diwũṣṣtònni Kuyie nkpréí, nte yè do wénné yemṣu kémbomè: Timáti péítì kó tibuuti tepíítè nè tidé nè yebò tepíítè nè yè̀dèè yèè yó mméínnè meyií nnè isṣabòòke tepíítè nè idéi. ⁸⁵ Bá kùù buuku kó kucḗḗkù do bo cidóò òmáá ndi nè sámpò, bá dii buu kè di kòku r̀̀bo cidóò òmáá kó dikéè nè sámpò, timáti péítì kó yebò yenyè kè ye cḗḗkù wénné cidóòbè sipísidé nè bènàà. Bè kèété wèè cidóò nwe ti Yiè nKuyie ncíḗtè kpréí. ⁸⁶ Bá fèè sṣabòòfè kó kucḗḗkù do bo kàdààmmù tekùùtè, kè ì mbo tepíítè nè idéi, kè de cḗḗkù wénné cidóò òmáá nè sámpò, kè tihúúnti bè t̀̀ù nti piéké i mieke. ⁸⁷ Ke né mbúútí yenaadakè tepíítè nè yè̀dèè nè yepedakè tepíítè nè yè̀dèè nè yepedabe tepíítè nè yè̀dèè yèè m̀̀ke dibenni òmáá òmáá. Bè do yóò kuu yè kétuu kéwénnénnè tidiiti kó yepā̀rè nè yebòdakè tepíítè nè yè̀dèè bè yóò kuu yè meyií ncíḗmmè kpréí. ⁸⁸ Kè dèe wénné yenaadakè sipísidé nè yènàà, yepedakè sipísikuù, yebòdakè sipísikuù yepedabe sipísikuù yèè m̀̀ke dibenni òmáá òmáá. Bè yóò kuu yè metaummè kpréí. Bè do pā̀ yèè pā̀rè nye kè bè bo cánné diwũṣṣtònni Kuyie nkpréí.

⁸⁹ M̀̀yiisi ta dii m̀̀nni metaummè tou ke bo béínnè ti Yiè nKuyie kékeè ti Yiè nKuyie ntammè metaummè t̀̀u ínkè beínkèmbàribè kó sitenkaanii sídési cuokè s̀̀i

còmmù metaummè t̀̀u ikuù nenti ā de kó kupòkù ínkè. Meṣṣme kòò nkù nàánnè.

Kuyie ncíḗtè kó defitírè yó ntuò mmèè botí

8 Kè ti Yiè nKuyie mbéínnè M̀̀yiisi ke d̀̀: ² Náké Anṣ ke tú, kòò yóò cónné tefitíkèkè̀tè, wèè d̀̀ò kè tè nwetí de ìikè, kè ifití ìyiekè mmí de ìikè bíékè.
³ Kè Anṣ d̀̀ò ti Yiè nKuyie nti nàkémè M̀̀yiisi, kécónné tefitíkèkè̀tè kè te fití nwetí deyìkè bíékè. ⁴ De kó tefitíkèkè̀tè bè do yie mmesṣ mme kè tè uté, te t̀̀rì nè te bàke nè dèè d̀̀ mmutepóò. Bè do tè d̀̀ò kè tè ndònnè ti Yiè nKuyie ndo benke t̀̀ntè M̀̀yiisi.

Kuyie nnàkémè bè yóò cánnémè Defiibe

⁵ Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀̀yiisi ke d̀̀: ⁶ Tā̀áté Isidayeeribe botí mieke Defiibe kè bè d̀̀ò mewé̀nkùmmè kó ikuù. ⁷ Nte a yóò bè wé̀nkùnnè mèè botí: Á bè miété ikuù kó menie kè bèe kuó be citi timṣu kḗúú be yà̀tì kéwenke. ⁸ Kàa dèè bèe tóni dinaadapànni nè muyuo nsààmù bè àntenè mù mekùù. Kàa túóté dinaadapànni teri a yóò kuu di meyií ncíḗmmè kpréí. ⁹ Á duù nkè Defiibe katení metaummè tou borè, kàa tí nyIsidayeeribe bemṣu. ¹⁰ Kè Defiibe t̀̀ònni dii m̀̀nni metaummè tou b̀̀rì n yìikè, á duù nkè Isidayeeribe bè ǹ̀ò nsinṣu. ¹¹ Kè Anṣ bè túóté Isidayeeribe borè, kè bè nni m benke bè ṣṣ d̀̀òmmè bè m pā̀ dii pā̀nni, kédeè kè nè né na kéta n kó mutṣmmù. ¹² De kó difṣnkúò kè Defiibe ǹ̀ò mbe nṣu yenaadakè yó ínkè, kàa féúté òmáá meyií ncíḗmmè kpréí, kèféúté diteri kétuu, kéd̀̀ò Defiibe mewé̀nkùmmè kó ikuù. ¹³ Kàa còhné dii m̀̀nni Defiibe Anṣ nè o bí be ìikè, fṣ m̀̀yiisi á bè nni mbenke di ṣṣ m benke mèè botí dipā̀nni. ¹⁴ Meṣṣme a yóò d̀̀òmmè kécánné Defiibe Isidayeeribe cuokè kè bè ntú n kòbe. ¹⁵ De m̀̀nni ndi Defiibe bo namè kéketé n tṣmmù metaummè tou mieke.

Meṣṣme a yóò bè wé̀nkùnnemè nè mewé̀nkùmmè kó ikuù kè bè nni mbenke kè bè nni nduù. ¹⁶ Ke yḗ̀ bè cámmèmu ke tú n kòbe ke c̀̀uté Isidayeeribe bèè tu Mpo kó difṣtìrì. ¹⁷ Isidayeeribe bèè tu Mpo m̀̀i bè te, kétúóté n kùù dii yèè bèè tu Mpo Esibiti mieke nè yiénni, m̀̀i te bèè tu Mpo nè iwũṣ pèí ì bí iketi yì kè ì tu idaaì, de yèè ndi m bè tā̀átémè. ¹⁸ Isidayeeribe bèè tu Mpo be kó difṣtìrì ndi n túótémè Defiibe, ¹⁹ ke bè duù nhAnṣ nè o bí, m bè nhò duṣmmu kè bè bo mpí mmetaummè tou mieke mutṣmmù Isidayeeribe kpréí. Bè yó ndṣri mewé̀nkùmmè kó ikuù Isidayeeribe kè dèe yie nkè bè t̀̀ònnè metaummè tou m báá bè poté.

²⁰ M̀̀yiisi nè Anṣ nè Isidayeeribe sṣmbe kè bèe t̀̀nne ti Yiè nKuyie ndo nàkè M̀̀yiisi ke d̀̀ bèe d̀̀òmmè Defiibe, kè bèe me mbè d̀̀ò. ²¹ Kè Defiibe wé̀nkùnnè bemáà kḗúú be yà̀tì kè Anṣ bè duù nti Yiè nKuyie nkè bè d̀̀ò de kó ikuù, kédeè kè bè d̀̀ò mewé̀nkùmmè kpeyi, kè bè wé̀nkùnnè. ²² Meṣṣme kè Defiibe né na kéketé be tṣmmù metaummè tou mieke. Anṣ nè o bí kè bè mbè ni ti Yiè nKuyie ndo t̀̀ nàkémè M̀̀yiisi Defiibe kpréí, kè bèe me ndṣ.

¹⁷ Kè bèe uuté metaummè tou kékpéú. Kerisonni bí nè Medadi kpeyi beè do te bè bo ndi tsumè kè bèe tɔ kékété.

¹⁸ Be kó difɔnkúò kè Dubenni kó ditɔnni kɔbe nè Simmeɔ kó ditɔnni nè Kadi kó ditɔnni kɔbe kè bèe ntú bedéribè kékéténe be kó mecannimè kè Sedeuu bire Edisuu nni Dubenni kó dihāpɔntɔnni. Kè Sudisadaii bire Sedumieri nni Simmeɔ kó dihāpɔntɔnni. Kè Deuyeedi bire Ediasifu nni Kadi kó dihāpɔntɔnni.

²¹ Be kó difɔnkúò kè Keati naàmunkú kɔbe bèe tɔ Kuyie ntaummè tɔ kè bèe kété, Defiibe tɔbè do niitému kécónné metaummè tou kè bè bo ntúòkò.

²² Be kó difɔnkúò kè Efadaimmu kó ditɔnni kɔbe nè Manansee kó ditɔnni kɔbe nè Bensamee kó ditɔnni kɔbe kè beè ntú betāmbè kékété nè be kó mecannimè kè Ammiudi bire Edisama nni Efadaimmu kó dihāpɔntɔnni kè Pedasuu bire Kammiyeyeri nni Manansee kɔbe kó dihāpɔntɔnni kè Kideonii bire Abidanni nni Bensamee kɔbe kó dihāpɔntɔnni

²⁵ Be kó difɔnkúò kè Danni kɔbe kó ditɔnni nè Asee kɔbe kó ditɔnni nè Nefutadii kɔbe kó ditɔnni kè bèe yāā nfenafe fūū nè be kó mecannimè. Kè Amisadaii bire Ayesee nni Danni kó dihāpɔntɔnni kè Okadanni bire nni Asee kó dihāpɔntɔnni kè Enanni bire Aida nni Nefutadii kó dihāpɔntɔnni.

²⁸ Isidayeeribe kó yetirè do iiti miè mbotí nku be āpɔnkarè ke kerí.

Mɔyiisi do waámmè wèè bo bè niité kuce

²⁹ Meɔme kè Mɔyiisii náké o còkú Deuyeedi, Mandiyāā èi kou kó debire Obabu ke dɔ: Ti kɔri ti Yiè nKuyie nyē nkú yóó ti duó ndii èi ndi, yóó kè tí nneí, a yóó pétému mesàa ti Yiè nKuyie nyē nkú yóó ti duó mmè. ³⁰ Kè Obabuu ò tēñné ke dɔ: N báá nei n kúnti n cie nke n kɔbe borè. ³¹ Kè Mɔyiisi dɔ: Báá ti bɔntóo fɔ́́ yē dikpáá mieke dèè dò nkébaté, fɔ́́ dò nké tí niité. ³² Kàa ti neinè kè ti Yiè nKuyie nti dɔ́́ dii mɔnni kú do yē nkú yóó ti dɔ́́ mèè sàa a í yóó mɔnté a kɔme.

³³ Meɔme kè bèe ité ti Yiè nKuyie ntāri kémmɔke yewe yetāāti mucèmmu kè Kuyie ntaummè tɔ ni be iikè, de kó yewe yetāāti mieke ke bo yà bè bo báté dè. ³⁴ Bè do ité kuyie nku, kè Kuyie nkó diwetiri mbè dàátí. ³⁵ Kuyie ntaummè tɔ keté dii mɔnni kè Mɔyiisii kuónko ke dɔ: Kuyie, nyité kécómmú! Kàa dootitɔbèe cíété, kàa níim-bè ncokú a iikè. ³⁶ Kè bè ìñné dii mɔnni metaummè tɔ wèe píéké ke dɔ: Ti Yiè nKuyie nwēteni kémba a kɔbe kuwɔ ndiekú Isidayeeribe cuokè.

Isidayeeribe do tùutenèmè ti Yiè nKuyie

11 Diyie mari kè Isidayeeribe tuute kékpánnè ti Yiè nKuyie nkè kú dè kè kè ku mieke bè peike kè kú cūñní muhāā nkè mùu cúté be kari kupíku kumáa. ² Kè bèe kuónné Mɔyiisi kòo bánté ti Yiè nKuyie nkè muhāā nkú. ³ Kè bèe yú dèborè ke dɔ Tabedaa (dèè tu kuhāātɔntɔnkú), ke yé ti Yiè nKuyie ndo de ncúmmè be kari.

Isidayeeribe do bekemè Kuyie nyimaa

⁴ Kè kuní pí mbesíntenitibè bèè do neínè Isidayeeribe bè yeti dii mɔnni Esibiti, Isidayeeribe mómɔmɔmbe kè bèe tuute kénkpánnè ti Yiè nKuyie nke tú: We mbo ti duó nyimaa nkè ti cááké? ⁵ Ti kpaá wúónnímu siyí ti do cáá nsí Esibiti fààrè nè yepèrè nè yeyaa nwētiyè nè tikūnfāāti nè yedimasirè debotí debotí. ⁶ Ti de mpàa die nke kōnnè dikònni. Mánni máa máa baa né nwe yewe yemɔ.

⁷ Mánni do ò ndònnè medibii mme ke péi. ⁸ Timaànti tii ò nwēnnè de kó tidiiti kényènni keyènkè mɔnni. Kè dè wenté bèe cíétóo kékóuní, kénna nyoo bèe ti kébènné, kè bè me ndó bèe dɔ́́ yepɔmpū. De kó tidiiti naatí do ò ndònnè yekàtindà kó kunaatí nku.

Mɔyiisi kuónnémè Kuyie

¹⁰ Kè Mɔyiisii keè Isidayeeribe tùutemè ke kpánnè ti Yiè nKuyie mbá tēē cíētè te touku bòrinù. Kè ti Yiè nKuyie mmieke peike mediè nkè Mɔyiisi yèmmèe caàrè, ¹¹ kòo kuónné ti Yiè nKuyie nke dɔ: Kuyie mba nkpeí nte kàa yóó kè tii nni ntúòkení? Dè yíme kàa n yetenè a kó mesàa, ke n tou nditɔ dii nke tú nni be nnitibè? ¹² Mí í pùò nde kó kubotí, mí me nyí kú peité. Dè né yíme kàa tu nni mbè úúkú kubíyòkú ò nhúúkúmè ku bire, kè bè tannè dihei a do yē nha yóó duó ndi be yem-bè? ¹³ M bo pété de imaa nkéduó nkubotí kuu? Bè n kuónnémè ke tú m bè duó nyimaa nkè bèe cááké! ¹⁴ M báa na m máa kété benitibè bie, de kó ditɔ n cēēñmu. ¹⁵ Kè dè yó nni ndò mmie, a pānke n ku. Kuyie mbáa yóó kè n ténke yà meyi mmie, n da báámmu.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: Tí ny-Isidayeeribe mieke bekotibaabè kè bè mbo sipisiyiekè. A yé kè bèe tu Isidayeeribe mieke bekótibè nè bèe baké, kè di kɔteni metaummè tou fɔ́́ nnè be kécómmú. ¹⁷ N cutoomu ke bo da béinnè, n yóó bè duó mmuyáa nha mɔke mù botí nku, de mɔnni kè bè da teennè be nnitibè kó ditɔ, kàa ténke bá ndi tɔ amáa. ¹⁸ Á bè náké kè bèe wénkúnne bemáa: Nanke di yóó cáákému imaa nke yé dí n kuónnémè mí ndi Yiè nKuyie nke tú: We mbo ti duó nyimaa nkè ti cááké? Ti do bo Esibiti ke yo nkunaatí nku! Nè de kpéí mí ndi Yiè nKuyie n yóó di duómmu imaa nkè di cááké. ¹⁹ Dè í tú diyie dimáa mieke, yoo yédéè yoo yènnèmmu yoo tepítè yoo sipisidé di yó nyi cáámmè. ²⁰ Di yó nyi cáá nkédeè otānkú nwe, di bo ciè nkékeè i núú kè i pē ke yé mí ndi Yiè nKuyie ndi bonèmmu kè di m bütinné ke kuò nke tú: Ba nte kè ti yènni Esibiti.

²¹ Kè Mɔyiisi dɔ: Benitibè bèè m bonè ke dò nkéna kékɔte mudò bè bo sikɔpíkɔsikú ndi (60000) kàa tu a bo mbè duó nyimaa nke dɔ otānkàa? ²² Bá kè ti fié iwū imɔu bèe cááké kénsànnà? Bá kè ti ūrí dàmmèri kó siyí simɔu bèe cááké kénsànnà?

²³ Kè ti Yiè nKuyie nténnè Mɔyiisi ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n nùtè kúpúrimaa? A yóó yàmu kénsà kè n da náké tì bo dɔ́́ yoo tì báa dɔ́́!

Kuyie ncúũnnímè ku yaá bekotibaabè ìnkè

²⁴ Kè M̄ȳiisii yènní kénáké benitibè ti Yiè nKuyie nhò nàkè tì, kédeè kétéí nyÌsidayeeriibe mieke bekotibaabè sipísiyiekè kéduú nkè bèe cómmú kéfité metaummè tou. ²⁵ Kè ti Yiè nKuyie ncúténí diwetiri mieke kébéinnè M̄ȳiisii kéduú mmuyaá nhò m̀ke mù botí bekotibaabè sipísiyiekè bembè. Kuyie nYaá mbe ta dii m̀nni kè bè nnáá nKuyie mp̄āñáaṅti de kó dim̀nni dimáá mieke, bè me nyí s̄kè.

²⁶ Dè do s̄́ mbekotibaabè sipísiyiekè bembè mieke bèdébè bèe kpaaní bè bàtè dè, kòò m̀u yètiri tu Edida-di kòò t̀u kperi tú Medadi, kè Kuyie nYaá ncúténí be ìnkè, bá bè í me nk̀tenímè metaummè tou, kè bèe keté kénáá nKuyie mp̄āñáaṅti. ²⁷ Kòò dapàà mm̀u coké kénáké M̄ȳiisii ke d̀: Edidadi nè Medadi bè nà nKuyie mp̄āñáaṅti.

²⁸ De m̀nni Nunki bire Sosuwee wèè do neitinè M̄ȳiisii nè o bikémbéti, kòò béi nke d̀: Okóti paa mbe kè bè bá nnáá nKuyie mp̄āñáaṅti.

²⁹ Kè M̄ȳiisii ò t̄́nné ke d̀: A ȳìk̀umu n kpéináà? Mí n d̀ Kuyie nduómmu ku Yaá mbenitibè bem̀u kè bè nnáá nku p̄āñáaṅti.

³⁰ Mèmmè M̄ȳiisii nè Isidayeeriibe kó bekótibè kè bèe kò mbè bàtè dè.

Kuyie mbè duómmè yepèpèrè

³¹ Kè ti Yiè nKuyie nduónni kuyaakperik̀u mak̀u dàméèri bíkè, kè k̀u t̀ni yepèpèrè kécóú mbe kari kè yèe fité tipítì tim̀u kéduú ntebàtè mesàà, kémmànnè a bo cemmè diyèe dimáá mieke, kéncóú ke ìt̄́nè ketenkè ke mm̀nnè métiri òmáà. ³² Kè benitibè ntúú nke kou, ke yàa nyié nke kou kè dè yàa wenténko. Wèè tu ò í kou kè dè s̄́ dè í ndònté cidòò sik̀u sik̀u kè bèe yè yenné kéfité be kari. ³³ Kè yè nkpaá ke ã be ǹ mieke bá bè mu nyí càáké ye kó imaa nkè ti Yiè nKuyie mmieke be peike kè k̀u bè potè kuyèiku diek̀u. ³⁴ Kè bèe yú deborè ke d̀ Kibodoti-Ataafa, dèè tu kuníí kó kuf̄ṅti, ke yè bè do de nkũnnémè kuníí do p̄́ mbè kè bè nd̀ kéccááké imaa.

³⁵ Bè de nyitè kék̄te kébáté Ased̄ti kékari.

Midiyammu nè An̄c̄ bè t̀utemè

12 Kè Midiyammu nnáánnè An̄c̄ ke kpa M̄ȳiisii t̀utè m̄è kpéi Kuusi botí kóo nitipòk̀u. ² Kè bè nnáá nke tú: Ti Yiè nKuyie nnáánnè M̄ȳiisii màà ndi ke í ti náánnáà?

Kè ti Yiè nKuyie nkeè. ³ M̄ȳiisii do tú onitè wèè í m̀ke wènwè tefentè bá s̄̀mp̄, bá òm̀u í bo kutenk̀u mieke wèè ò dònne. ⁴ Dende bàmbà kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄ȳiisii nè An̄c̄ nè Midiyammu ke d̀: Dí k̄tení dim̀u, di t̄āṅti memme metaummè tou borè.

Kè bèe k̄te. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie ncúténí diwetiri mieke kécómmú metaummè tou b̀r̀ǹu ke yú An̄c̄ nè Midiyammu kè bèe k̄too bedé. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbè béinnè ke d̀: Kénténè n yóo di náké tì, kòò m̀u tu di mieke mp̄āñáaṅti náaṅtò mí nKuyie n yóo ò benke m

máà nè mebenk̀umè mieke nke, ké nhò nàánnè tid̄uṅti mieke. ⁷ N kóo t̄ṅti M̄ȳiisii k̄pere í me ndò, ò p̄́ n nitibè mesàà mme. ⁸ Nè wenwe ti ō nnáá nke cóú ntit̄̀bè mbe kè dè feío, n yí ò nàánnè yenáaṅh̄ántiyè, nh̄ ō ò benke-mu m máà kòo yà n f̀nk̀u. Dè d̀mmè kè di í ò dé, wenwe n kóo t̄ṅti M̄ȳiisii?

⁹ Mèmmè ti Yiè nKuyie mmieke bè yèmmè kè k̀u ité.

¹⁰ Diwetiri k̄āṅtè dii m̀nni metaummè tou ìnkè, kè bè ns̄́ ntik̀nti p̄́ m̄Midiyammu kòò k̄nti peike ke naá ntik̀nti kè An̄c̄ ò yà kéns̄́ ntik̀nti t̄i ò p̄́. ¹¹ Kòò náké M̄ȳiisii ke d̀: Áú n yìè! N da báámmu báá yóo kè meyei nti d̀d̀ m̄e do ti yò ìnkè, ti d̀d̀ tiyèinti nti, ti cààremu. ¹² N da báámmu a báá yóo kòò k̄nti d̄nté d̄nté bè peitè wè diciri k̄peti k̄m̄e.

¹³ Kè M̄ȳiisii kũnnè Kuyie nke d̀: N da báámmu wéé̄roo kóò miek̀unne.

¹⁴ Kè Kuyie nténnè M̄ȳiisii ke d̀: Kòò cice weè do nt̄́t̄é o ìkè tin̄nt̄ũti, ifei naa bá nhò bo ke d̀ yewe yèyiekàà? Mèè botí nku di d̀mmè kóò dènnè di kó dikari, kè yewe yèyiekèe p̄́t̄é kòò w̄tení.

¹⁵ Mèmmè kè bèe denne Midiyammu be kari kénkém-mú yewe yèyiekè bo p̄́t̄émè kòò w̄tení kè bè né na kép̄t̄é. ¹⁶ De kó dif̄nk̀uò kè bèe ité Ased̄ti kék̄te kébáté Padanni kó dikpáà.

M̄ȳiisii t̄́mmè benitibè kè bè bo paaté Kannah̄ā kó di-hei

13 Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̄ȳiisii ke d̀: ² Á deite Isidayeeriibe botí mieke bekotibaabè, bá k̀u botí mieke onitè òmáà òmáà ké bè t̄́ nkè bèe paaté Kannah̄ā kó dihei n yè n yóo di duó ndi.

³ Kè M̄ȳiisii t̄́nne ti Yiè nKuyie nhò nàkè tì dende Padanni kó dikpáà mieke, kédei Isidayeeriibe mieke bekotibaabè k̄t̄. ⁴ Nte ò do t̄́ mbè kó yeyètè: Dubenni kó kubotí kou do tú Sakuu bire Sammua.

⁵ Kè Simmèṅ kó kubotí kou ntú C̄ri bire Safati.

⁶ Kè Sudaá kó kubotí kou ntú Yefundee bire Kadebu.

⁷ Kè Isakaa kó kubotí kou ntú Sosefu bire Ikadi.

⁸ Kè Efadaimmu kó kubotí kou ntú Nunki bire Osea.

⁹ Kè Bensamee kó kubotí kou ntú Dafuu bire Paditi.

¹⁰ Kè Sabun̄c̄ kó kubotí kou ntú Sodi bire Kadiyèedi.

¹¹ Kè Sosefu kó kubotí nè Manansee k̄ku kè be kou ntú Susi bire Kadi.

¹² Kè Danni kó kubotí kou ntú Kemadi bire Amiyèedi.

¹³ Kè Asee kó kubotí kou ntú Mikayèeri bire Sefudi.

¹⁴ Kè Nefutadii kó kubotí kou ntú Fofisi bire Nabi.

¹⁵ Kè Kadi kó kubotí kou ntú Makii bire Ketuyèedi.

¹⁶ Benitibè M̄ȳiisii do t̄́ mbè kè bè bo paaté dihei be yètè nye memme. Kè M̄ȳiisii yú Nunki bire Osea ke d̀ Sosuwee.

¹⁷ Kè M̄ȳiisii bè t̄́ nkè bè nàké ke d̀: Di k̄tè k̄ta Kannah̄ā tenkè kubak̀u c̄nku bíkè, kép̄t̄é kédeke yet̄̀rè ìnkè kó yehèkè, ¹⁸ képaaté dihei mesàà nkéyà di d̀mmè nè benitibè bèe bo di mieke bè d̀mmè, kè bè k̄p̄ni yoo bè c̄nni kè bè s̄́ yoo bè í s̄́. ¹⁹ Dí paaté be tenkè d̀mmè, kè kè wenni yoo kè s̄́, nè bè bo yèè ekè d̀mmè, kè iduotí yè fité yoo yè feío, ²⁰ kéyà kè ketenkè

naati yoo kè sɛɛ, kè titieti bo yoo ti kpa, yáúkùnnenè di kǒnti. Dí ntóni be tenkè kó yetebe.

Dè do sǐ ndetie mbè tu dè fínýí de be ketiyè biì diì mǒnni ndi.

²¹ Kè bèe kɔte képaaté Kannahāā tenkè, kétúóté Sinni kpráà kéntɔ kétuɔkenè Deɔbu Amati tenkè mǎnku, ²² kékɔte kéta dihei kubakù cǎnku bíékè Ebunɔɔ kó diberímberì, Anakii yaábì tidadieti, Aimanni nè Sesaii nè Tadimaii be kó dikari. Ebunɔɔ kó dihei maá kè dè mmɔke yebie nyèyiekè ndi kè bè né na kémaá Esibiti kperi bè tu di Taniisi. ²³ Kè bèe tuɔke Esikɔɔdi biriku kékǔú fínýí kó yebe tɛyùtè késeu nkudú kèbuuté benitibè bédébè, nè yetebe tɛyè bè tu yè kèdènátì nè fikìè kó yebe. ²⁴ Kè bèe yú deborè ke dǒ Esikɔɔdi biriku, dèè tu siyuu biriku, bè dè kǔū mèè kpríí yetebe kó siyuu.

Mɔyiisi do tǔ mbè kè bè bo paaté dihei bè konní kóò nàké tì

²⁵ Yewe sipísìnàà kó difǒnkúò bèè do kòte dihei paatímù kè bèe konní, ²⁶ kékɔte kéyá Mɔyiisi nè Anɔɔ nè Isidayeeribe sɔmbe Padanni kó dikpráà Kadeesi kó kutempè mmieke kè bè nàké bè yàní tìl kó dimàà, kè bè benkenè yetebe bè tóni yè de kó ketenkè. ²⁷ Kè bèe bè nàké ke dǒ: Ti kòtemu dihei a ti tǔ ndi tenkè mieke. Mómumu nwe menaamiè nnè mecekùò ndè pǔǔmmu. Nte ti tóni yèè tebe. ²⁸ Benitibè bèè bo de kó dihei mieke bèè né kpeñni kè iduotí fité be ekè, kè ti yà ye mieke Anakii yaábì tidadieti. ²⁹ Amadesiibe bèè bo kubakù cǎnku bíékè kó kutempè, kè Itiibe nè Sebusiibe nè Amɔriibe kè bè bo yetārè ínké, kè Kannahāā kɔbe bo dà mèèrì nè Suditèè de pèémè.

³⁰ De mǒnni kè Kadebu duó nkè benitibè bèè kpannè Mɔyiisi kè bè dǒ yúóó. Kòò dǒ: Tí kɔtenè ti yóó bè namu kéfietè be tenkè.

³¹ Benitibè ò do neinè bè kè bembè dǒ: Ti báá na ké-dokénè de kó benitibè, bè kpeñnimu ke ti pèèté.

³² Kè bèe keté bè bo nsínkùnkómè de kó ketenkè, kén-náá nyIsidayeeribe ke tú: De kó ketenkè yo mbenitibè mbe! Ti yà bèè nitibè ke mieke bè tu tidadieti nti.

³³ Anakiibe bèè kè bo, ti do bo be ìikè ke do nyecádúò nye, kè bè múnke mme nti wúó.

Isidayeeribe yetemè Kuyie nkpeti

14 Kè Isidayeeribe kó ditǐnnii tiitè yedabùò nké nyié nke kuò nkeyènkè kemɔ, ² kénkpannè Mɔyiisi nè Anɔɔ ke náá nke tú: Kè ti do nku Esibiti nwe yoo dikpráà mieke dè ntǔǔ. ³ Ba nte kè ti Yiè nKuyie nti tóni dikpráà diì mmieke kè ti dootitɔbè bo ti kuɔ kéheí ti pobè nè ti bí? Kè ti wète Esibiti dè bá ntǔǔà?

⁴ Kè bè nnáá mbetɔbè ke tú: Tí tāāténè wèè bo ntú ti kóo kprààti kéwète Esibiti.

⁵ Mɔyiisi nè Anɔɔ kè bèe do késínnoó Isidayeeribe bémɔ ìikè. ⁶ Kè Nunki bire Sosuwee nè Yefundee bire Kadebu bèè do kòte képaaté ketenkè kè bèe kèrí be yààti, ⁷ kénáké Isidayeeribe bémɔ tǐnni ke dǒ: Ketenkè ti kòte ke yà kè, kè tu ketensààkè nke, dihei sààrì móm-mónni. ⁸ Ti Yiè nKuyie nti kómumu ke yóó ti tanné de

kó ketenkè menaamiè nnè mecekùò ndè pǔǔ nkè, kè kè nti duó. ⁹ Ti báá tuutenè Kuyie, ti báá yɔte de kó ketenkè kɔbe. Ti yóó bè autému dimònni dimáà mieke. Be bɔkè cokému! Ti Yiè nKuyie nti bonèmu, di bá mbè dé.

Kuyie mmieke peikemè Isidayeeribe kè Mɔyiisi kù bántè

¹⁰ Mèmmè kè Isidayeeribe bémɔ tǐnni nnáá nkétú, bè bo búttí Mɔyiisi nè Anɔɔ yetārè kékua. Bè kpráà me nnáá nkè ti Yiè nKuyie nkó tikpetii cúténì metaummè tou ínké Isidayeeribe bémɔ nuɔ mmieke. ¹¹ Kè ti Yiè nKuyie mbéinè Mɔyiisi ke dǒ: Dè yó nkááké de kè be nñitibè yóu bè bo nni nsenkumè? Dè yó nkááké de kè bèe yie n kpeti? M me ndòmmu tidieti be cuokè. ¹² N yóó bè bɔnté mutenkúú mmu kè bèe kú kédeè pái pái kè n duó nkàa botii súú nkè bè pèèté, kékpenke kè bè pèèté.

¹³ Kè Mɔyiisi náké ti Yiè nKuyie nke dǒ: Esibiti kɔbe kèemu fǔǔ dènnemè a nitibè be ei mieke nè a kó muwèrímu. ¹⁴ Dihei diì nkɔbe kèemu fǔ ti Yiè nKuyie nha bè bonèmmè ke bè benkú amáà, kàa wetiri ò mbè diéké kuyie nké mbè mí keyènkè. ¹⁵ Kàa bè kùò dimònni dimáà mieke, bèè do kèè bè nàámmè a kpríí mbè bo yí, ¹⁶ fǔ nti Yiè nKuyie nha yíèke a bo bè tannémè mme ketenkè a do yè nha yóó bè duó nkè, deè te kàa bè kùò dikpráà mieke. ¹⁷ N Yiè nKuyie n da báámmu, benke a wèrímu a béi nke yè ndè ndómme. ¹⁸ A béimmu ke tú fǔ nti Yiè nKuyie nha mieke boo, kàa sàà ndeu, kè benitibè ò nda caàri ke yetíri a kpeti, kàa mmi a me nhǔ í nwúónko oyeiwe ke ò kpetínné ibí i yembè yei nkpríí nnè be yaábì kó iyaábíó. ¹⁹ Ti Yiè nKuyie nha sémmè deumu, cíé mbe kéndonnè a bè cǐékkómè nè bè yèmè Esibiti ke tǔòkenní yíe. ²⁰ Kè ti Yiè nKuyie ndǒ: A mè nni mbántèmè m bè cǐémmu. ²¹ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu! Kè n kpeti piéké kutenkú kumɔ de báá pǎ. ²² Bèè kó dimàà yà n kpeti nè n dǔǔ tìl dieti Esibiti nè dikpráà mieke, nè memme ke cíéké ke n yáú ke tǔòke kuce tɛpiítè bá bè í yie n kpeti. ²³ M parikèmu be kóò mɔù báá yà dihei n do yè n yóó duó ndi be yembè, bèè n sènkèrì, be kóò mɔù báá di yà. ²⁴ N kóo tǔnti Kadebu yie kó meyèmmè me ncáámmè, kòò yíe n kpeti timɔ, n yóó ò tannému de kó dihei ò kòte ke yà di, kòo yaábì di tieke. ²⁵ Amadesiibe nè Kannahāā kɔbe mè mbomè kubiriku bíékè kó yehekè, di naa kónté kèyè dikpráà kètūn-ke kuce kùò yìènnè tipènti kóo dà mèèrì.

Kuyie nyǔǔmmè ku kɔbe to

²⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbéinè Mɔyiisi nè Anɔɔ ke dǒ: ²⁷ Dè yó nkááké de kè kubotí yeiku kuò nyóu kù bo nni nkprànnèmè ke yetíri n kpeti? N kèemu bè tǔtè ke náá ntì. ²⁸ Náké be ke dǒ n tú: Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè mǐ béi, n yóó di dǔǔ di nàké tinti. ²⁹ Di yóó kú dikpráà mieke nke dǐndi bè kàa mbè kó dimàà kétúóté bèè mǔke yebie nsipísidè kèndeètinko. Dǐndi bèè kó dimàà tǔtè, ³⁰ di í tati ketenkè n do béi nképarikè ke dǒ n yóó di duó nkè, kè dè í tú Yefundee bire Kadebu nè Nunki bire Sosuwee. ³¹ Di yaábì di do yè mbè yóó di kuɔ kéheí ì, n yóó ì ntanné ketenkè di sènkèrì kè, kè ì kè tieke.

Mɔyɪisi ke dɔ: De koo niti do nkɛkɔmu, Isidayɛeribe dimɔu dɪ ò dɛnnɛ di kó dikari kóò bùstí yetárɛ kékɔu.
³⁶ Mɛmmɛ kɛ ditɪnni dimɔuu ò dɛnnɛ bɛ kari kɛ nhò buɔti yetárɛ kòò yàa kúnɛ, ti Yiè nKuyie ndo nàkémɛ Mɔyɪisi ke nyɛ ndɛ ndòmmɛ.

Kuyie nyɛmmɛ ku nìtibɛ nhãã iyaàyuú mbe yààti

³⁷ Kɛ ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyɪisi ke dɔ: ³⁸ Á náké Isidayɛeribe ke dɔ n tú: Díndi nɛ di yaàbí di nhãã iyaàyuú ndi yààti, kɛ di níí ya ntiyààti di ànnɛ mupaàkómmú mùu wũ tĩtĩ tii dònɛ tibedɛncɛɛti mu kó iyúú nti mànkɛ. ³⁹ Di yààti níí nhã iyúú nkɛ di nyi yàu ke denniní n kuú mí ndi Yiè Kuyie nkɛ tũ nyi yɛmmɛ, ke bá ndɔɔri di yɛmmɛ dɔ dɛ nɛ di nuɔ ndɔ dɛ, dɛ yàà bo nte kɛ dí m búfínnɛ mí ndi Yiè nKuyie. ⁴⁰ Mɛmmɛ di bo ndennimɛ n tannɔ yɛmɔu. Ke dɔɔri yɛ yɛmmɛ kɛ dɛɛ benke ke dɔ ndi cãã nkɛ tú n kɔbɛ. ⁴¹ Mí ndi Yiè nKuyie m mí di te ke di dɛnnɛní Esibiti kɛ di bo ntú n kɔbɛ.

Kodee yetɛmɛ Kuyie nkpeti

16 Defii mɔu Keati naàmunkù kou wɛɛ do peité Isaadi kɛ Isaadi peité Kodee. Kòo sukú Dubenni naàmunkù kɔbɛ bètããti, Ediabu bí Datanni nɛ Abidammu nɛ Pedeti bire Onni. ² Nɛ Isidayɛeribe sikɔusidɛ nɛ sipísìnùmmú (250), bèɛ do tú bɛ botí miɛkɛ bekótibɛ ke ni bɛ tĩrɛ kɛ bɛ yètɛ feí. ³ Kɛ bèɛ cɛɛtɛ Mɔyɪisi nɛ Anɔɔ kɛ mbɛ kpànnɛ ke tú: Di terɛ tontɛmu Isidayɛeribe botí kumɔu tu Kuyie nkɔbɛ mbe, kɛ kù bɛ bonɛ. Dɛ yĩmɛ kɛ di dɔ kɛ nti baké.

⁴ Mɔyɪisi kɛɛ dɪl mɔnni dɛ kó tináahtì kɛdo kɛsínnoɔ ketenkɛ, ⁵ kɛnáké Kodee nɛ o kó ditɪnni kɔbɛ ke dɔ: Nanke dikúnwehni ti Yiè nKuyie mbo benke wɛɛ tu ku kou, kù tããtɛ wɛ kòò cãhnɛ, kòò bo nkù tɔkunɛ, dɛ yiè nweè yó nkù tɔkunɛ. ⁶ Né nte di dɔ nkédɔmmɛ: Fɔ nKodee nɛ a kó ditɪnni kɔbɛ bɛmɔu túótɛnɛ sisɔɔsékébúkúsi, ⁷ di naa si ànnɛ muhãã nkéyɔɔrɛ tihúúnti mu ínkɛ ti Yiè nKuyie ntaummɛ tou ìkɛ, kɛ tí yà ti Yiè nKuyie nyóó tããtɛ wɛ, wɛɛ tu ku kou kù cãhnɛ wɛ. Díndi Defiibe di kperɛ dɛɛ tontɛ.

⁸ Kɛ Mɔyɪisii wɛtɛ kɛnáké Kodee ke dɔ: Kɛntɛnɛ díndi Defiibe, ⁹ dɛ í di sànnɛ ti Yiè nKuyie nyIsidayɛeribe tũ nkù di tããtɛmɛ Isidayɛeribe botí miɛkɛ, ke di yu ke di dɔɔ ku tɔmbɛ kɛ di pí nku taummɛ tou miɛkɛ ku tɔmmú nɛ Isidayɛeribe bɛmɔu kó diyètiràà? ¹⁰ Kuyie nda yu fɔ nKodee nɛ a kɔbɛ Defiibe bɛmɔu kɛ di kù tɔkɛnɛ kɛ di né tontɛ ke wanti kɛnaá nyikuú niùbàà? ¹¹ Fɔ nnɛ a kó ditɪnni kɔbɛ di kpànnɛ ti Yiè nKuyie nku. Anɔɔ tu wɛ kɛ di bo nhò sɛí?

¹² Kɛ Mɔyɪisii tɔ nkɛ bɛ bo yúni Ediabu kó ibí Datanni nɛ Abidammu kɛ bèɛ ò tɛhnɛ ke dɔ: Ti í kɔroo? ¹³ A ti dɛnnɛní menaamiɛ nnɛ mecekùú † dɛ pũ ndɛ, ke ti kòtɛnni dikpàà tɛdɔntɛ tiɛ mmieke kɛ dɛ í da sànnɛ kàa wɛtɛ ke dɔ kɛ nti kpaatiràà? ¹⁴ Ti yetɛmu! Biti bitì a í ti

† MENAAMIÈ NNÈ MECEKÙÚ: Kuyie ndo dɛnnɛní Isidayɛeribe kɛ bè náké ke dɔ kù yóò bɛ duú mmɛnaamiɛ nnɛ mecekùú ndɛ pũ ndii ei ndi. Bɛ berinɛ dɪl mɔnni dikpàà miɛkɛ kɛ tidiiti bɛ dɔrɛtɛ kɛ bɛ nkpan nɛ Mɔyɪisi ke wɛtɛ ke náá ndɛ kó ditanfɔtiri ke né bu Esibiti ei, bɛ yɛnni kɛ. Wɛntɛ Mudennimú 3:8.

niitɛ menaamiɛ nnɛ mecekùú ndɛ pũ ndɛ, a mɛ nyí ti duú nkɛtenkɛ nɛ dɛpaa nnɛ finyí kó dɛtie. A ti wúó ntiyũnti ntaà? Ti í kɔroo!

¹⁵ Kɛ Mɔyɪisi miɛkɛ cútɛ mɛdiɛ nkòo náké ti Yiè nKuyie nkɛ dɔ: A báa cɔutɛ bɛ pãrɛ, n yí cɔutɛ bɛ mɔu kóo sãmmarímú, m mɛ nyí yetɛnɛ òmɔu.

Kuyie mpùtɛmɛ Kodee nɛ Anɔɔ

¹⁶ Mɛmmɛ kɛ Mɔyɪisii náké Kodee ke dɔ: Nanke fɔ nnɛ a kó ditɪnni kɔbɛ nɛ Anɔɔ, dí kɔtení kɛcómú metaummɛ tou ìkɛ. ¹⁷ A kɔbɛ sikɔusidɛ nɛ sipísìnùmmú (250), bá wɛ wɛɛ túótɛ o sɔɔsékɛbuute kɛãnnɛ tihúúnti kɛtɔni ti Yiè nKuyie tou ìkɛ, fɔ nKodee nɛ Anɔɔ kɛ di múnke mɛ ndɔɔ.

¹⁸ Kɛ Kodee tí nyIsidayɛeribe nɛ o kɔbɛ kɛ bèɛ yie mbá wɛ kòo túótɛ o sɔɔsékɛbuute kɛãnnɛ muhãã, nkéyɔɔrɛ tihúúnti muhãã nyínkɛ kékɔtɛ kɛcómú metaummɛ tou bòrìnùú, Mɔyɪisi nɛ Anɔɔ kɛ bè múnke mɛ ndɔɔ. ¹⁹ Kɛ Kodee tí nyIsidayɛeribe bɛmɔu Mɔyɪisi nɛ Anɔɔ bɛ ìkɛ metaummɛ tou bòrìnùú.

Kɛ ti Yiè nKuyie nkó tikpetii cútɛní bɛ ínkɛ. ²⁰ Kɛ ti Yiè nKuyie mbéinnɛ Mɔyɪisi nɛ Anɔɔ ke dɔ: ²¹ Kɛntɛnɛ dimáa dɛ kó benitibɛ, n yóò bɛ kùòmu dimònni dimáa.

²² Mɔyɪisi nɛ Anɔɔ kɛ bèɛ do kɛsínnoɔ ketenkɛ kékúúnko ke dɔ: Áú Kuyie! Fɔ nwɛɛ duú mmufòmmu dɛɛ kó dimáa fòu, a miɛkɛ bo do kubotí kumɔu oniti omáa kó mecaàrimɛ kpéináa?

²³ Kɛ ti Yiè nKuyie nyí kɛbéinnɛ Mɔyɪisi ke dɔ: ²⁴ Á náké Isidayɛeribe botí kumɔu ke dɔ: Bɛɛ kɛntɛnɛ Kodee cítɛtɛ nɛ Datanni nɛ Abidammu bɛ kpesi.

²⁵ Mɛmmɛ kɛ Mɔyɪisii íté kɛnkɔri Datanni nɛ Abidammu bɛ borɛ kɛ Isidayɛeribe kó bekótibɛ ò tũ. ²⁶ Kòo náké ditɪnni ke dɔ: Kɛntɛnɛ benitidɔnnibɛ bie nɛcɛ borɛ, di báa káákɛ dɛmarɛ dɛɛ tu bɛ kperɛ di yàà bo kú bɛ kó mecaàrimɛ kpéi.

²⁷ Kɛ bèɛ íté ke dɛtɛnɛ Kodee cítɛtɛ.

Datanni nɛ Abidammu bè do yɛnni kɛncómú bɛ touti bòrɛ nyɛ nɛ bɛ pobɛ nɛ bɛ bí nɛ bɛ yaàbí. ²⁸ Kɛ Mɔyɪisii béi nkɛ dɔ: Di yóò bantɛ die ndɛ ke dɔ ti Yiè nKuyie nkuú n tɔnni kɛ m pí ndɛ kó mutɔmmú mumɔu kɛ dɛ í tú m mù pínnɛ m máa kó muwérímú. ²⁹ Kɛ dɛ kó benitibɛ ku mukúú mbɛtɔbɛ kɔ mmú ke í ku kɛ dɛ cããnnɛ bɛtɔbɛ kɔmmɛ ti Yiè nKuyie nkuú í n tɔnni. ³⁰ Kɛ dɛ dɔ nti Yiè nKuyie mbo dɔɔ tidiɛti kperɛ marɛ, kɛ ketenkɛɛ aatɛ kɛmaánko dɛ kó benitibɛ nɛ dɛɛ kó dimáa tu bɛ kperɛ kɛ bèɛ ta kudɔnkù bɛfòubɛ, di bo bantɛ ke dɔ ndɛ kó benitibɛ cààrɛ ti Yiè nKuyie nku.

³¹ Mɔyɪisi kpaá ke mɛ nnáa nkɛ ketenkɛɛ yatɛ bè còrmú dɛ, ³² kɛaatɛ kɛ bè maánko bɛmbɛ nɛ bɛ cɛt kɔbɛ nɛ Kodee nɛ o kó ditɪnni kɔbɛ nɛ bɛ kperɛ demɔu. ³³ Kɛ bèɛ ta kudɔnkù bɛfòubɛ nɛ bɛ kperɛ bè mòkɛ dɛ, kɛ ketenkɛɛ mutinnɛ. Mɛmmɛ bè kpaakɛmɛ bɛ kɔbɛ Isidayɛeribe cuokɛ. ³⁴ Bɛɛ kó dimáa dɛ bo kɛ bèɛ keɛ bɛ dabùò kɛncooti ke tú: Tí cokɛnɛ ketenkɛ yàà bo ti maánko! ³⁵ Mɛmmɛ kɛ ti Yiè nKuyie ncúúnni muhãã nkɛ mùú cútúó benitibɛ sikɔusidɛ nɛ sipísìnùmmú (250) bɛmbɛ bèɛ do tuú ntiyúnti.

Muhǎǎ ncòútémè Kodee kó ditǐnni kɔbe

17 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dɔ: ² Náké Anɔɔ birɛ Edeasaa ikuú niùti ke tú n yě nwèe púté sisɔɔsékébúkúsi kéfũ mmuhǎǎ. Ke yě bè si nni nduómme mu kè si tu n kpesi. ³ Bèè si tɔnɪ kè bè ku ke yi-etí be yei. Dí si ma timátipenti kédari n wũtǐnni kè dè ndò mmebenkùmè Isidayeeribe bemɔu kpréi.

⁴ Kè ikuú niùti Edeasaa túóté disɔɔwũ kó sisɔɔsékébúkúsi de kó benitibè do tɔnɪ si kè muhǎǎ nsi còuté, kè bèè si ma timátipenti kédari diwũtǐnni. ⁵ Bè do ma tii mátipenti kédari diwũtǐnni tii do dennini Isidayeeribe òmɔu í dòmme kentuò nti húnti ti Yiè nKuyie nyiikè kè dè í tú Anɔɔ nè o yaàbí, kè wèè mè dɔɔ tii tũkɛnɪ Kodee nè o kɔbe tii yóó ò tũkɛnɪ ti Yiè nKuyie ndo me nti nàké Mɔyiisi kòò ti mbè nàké.

Isidayeeribe tũutemè

⁶ Kè dèè wenté kè Isidayeeribe ité be botí kumɔu kénkpannè Mɔyiisi nè Anɔɔ ke tú: Dii kùkú ti Yiè nKuyie nkɔbe.

⁷ Bè cèète dii mɔnni Mɔyiisi nè Anɔɔ kéwèète metaummè tou bíékè kénsɔ diwɛtirɪ dàtinnè metaummè tou, kè bèè yà ti Yiè nKuyie nkó tikpeti. ⁸ Mɔyiisi nè Anɔɔ kè bèè kɔte metaummè tou iikè ⁹ kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dɔ: ¹⁰ Yènnè de kó ditǐnni cuokè, n yóó bè kũɔmu dimɔnni dimàà kè Mɔyiisi nè Anɔɔ kè bèè do késinnɔw ketenkè. ¹¹ Kè Mɔyiisi náké Anɔɔ ke dɔ: Túóté tesɔɔsékébuute kédeite diwũtǐnni ínke kó muhǎǎ nkéännè te mieke kɛtuɔ nti húnti kécokóo ditǐnni borè, kédɔɔ meyei ncíémme kó ikuú ke yě ti Yiè nKuyie mmieke còutéme kè benitibè keté mukúú.

¹² Kè Anɔɔ túóté tesɔɔsékébuute nè muhǎǎ Mɔyiisi ti nhò nàké ke yě ndè ndòmme, kécokóo ditǐnni cuokè, kénsɔ benitibè keté mukúú, kòò tuɔ nti húnti kédɔɔ meyei ncíémme kó ikuú Isidayeeribe kpréi, ¹³ kécómme beciribè nè befòubè be cuokè kè ti Yiè nKuyie mbè poté kùu yèĩnkuu cómmú. ¹⁴ Benitibè bèè do ku bè do bo tekɔupírítè nè sikɔupísìnàà nè sikɔusiyiekè ndi (14700) ké né mbúúti bèè do ku Kodee kó mecaàrimè kpréi. ¹⁵ Kè Anɔɔ wètení Mɔyiisi borè metaummè tou bòrinùu, kè ti Yiè nKuyie mbè poté kùu yèĩnkuu cómmú.

Anɔɔ kó kupàati yèmè tifǎǎti

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dɔ: ¹⁷ Á náké Isidayeeribe wuɔ ntepiítè nè idéi, bá kùu wuɔ nkè ku kóo kpàati da tɔnɪ kupàati. A yóó ò cuú kè ò mbo tepiítè nè idéi nyi, kàa wǎri bá kùu wuɔ nkóo kpàati tɔnɪ kùu pàati ínke de kó kuwuɔ nyètiri, ¹⁸ kéwǎri Defii kó kupàati ínke Anɔɔ kó diyètiri. Mèmmè bá kùu wuɔ nkóo kpàati yó mmɔkemè kupàati. ¹⁹ A yóó ò dɔú mmetaummè tou mieke nke Kuyie ntaummè tou iikè, mí nnè fí nti ɔɔ máá dè. ²⁰ Oniti wèè kó kupàati bo ye tifǎǎti wehwe n tǎǎtémè. De mɔnni kè m paa nyesáǎmbè Isidayeeribe di sǎǎ nyè.

²¹ Kè Mɔyiisi tii nàké Isidayeeribe wuɔ ntepiítè nè idéi mieke bá kùu wuɔ nkè ku kóo kpàati tɔnɪ kupàati be

wuɔ ndò ndòmme imɔu kè ò wènnè tepiítè nè idéi, kè Anɔɔ kɔku nsoké i cuokè. ²² Kè Mɔyiisi ò tannè metaummè tou mieke kè ò dɔú ti Yiè nKuyie nyiikè metaummè tou borè. ²³ Kè dèè wenté kè Mɔyiisi mbo tuɔkoo ke sɔ nhAnɔɔ Defii kó kuwuɔ nkou kó kupàati yè tifǎǎti ke pòri ke peité yebe kè yè bi. ²⁴ Kè Mɔyiisi ò kouté imɔu ti Yiè nKuyie nyiikè kékɔtenè kébenke Isidayeeribe kè bèè ò yà bemɔu, bá wè kòò túóté o kɔku. ²⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyiikè kénáké Mɔyiisi ke dɔ: Dɔú nhAnɔɔ kó kupàati ikuú tou iikè, kè kùu ndò ndibenkèri de kó itookperí yembè kpréi. De mɔnni kè m paa nyesáǎmbè bè di sǎǎ nyè, kè yè tũkɛnɪ m borè kè bè ténke báá kú.

²⁶ Kè Mɔyiisi dɔɔ ti Yiè nKuyie nhò nàké ti.

Ikuú niùbè nè Defiibe dò nkémpí mmùu tǔmmú

²⁷ De mɔnni kè Isidayeeribe náké Mɔyiisi ke dɔ: Ti yóó kúmu, ti kumu ke dèè. ²⁸ Kòò mɔu tɔɔnnè metaummè tou ò ɔɔ kúmu, ti yóó me nhɔ nke yàa deè?

18 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Anɔɔ ke dɔ: Kòò mɔu yeténè metaummè tou fí nnè a bí dii te meyetimè. Kòò mɔu cààrè ikuú tǔmmú dii te de kó mecaàrimè. ² A yú a cice naàmunkú kɔbe Defiibe kè bè da wènnè ké nda teennè mutǔmmú. Fí nnè a bí dii níi yóó ta metaummè tou kèpí nyikuú tǔmmú metaummè tou iikè. ³ Bèè yó nda teennè metaummè tou dimɔu kó mutǔmmú bè né báá tɔɔnnè ikuú nenti mati yoo diwũtǐnni, kè dèè yie nkè di báá kú ké bè wènnè. ⁴ Bèè yó nda wènnè ke da teennè metaummè tou kó mutǔmmú mumɔu, wèè í tú Defii botí kou ò báá di wènnè mutǔmmú. ⁵ Fí nnè a bí dii te metaummè tou nè diwũtǐnni de kó mutǔmmú kè dèè yie nkè m mieke báá do Isidayeeribe. ⁶ Mii tǎǎtè a kɔbe Defiibe Isidayeeribe cuokè, bè tu n kɔbe mbe kè m bè nda duú nkè bè bo mpí mmetaummè tou kó mutǔmmú. ⁷ Fí nhAnɔɔ nè a bí n duú ndí mbe ikuú kó mutǔmmú diwũtǐnni ínke nè ikuú nenti kó kufǎǎ nkuyààkú pi kù, n duú ndí mbe de kó mutǔmmú, wèè í tú Defii botí kou ke dè tɔɔnnè ò kumu.

Ikuú niùbè dò nkénte dè

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Anɔɔ ke dɔ: Mii da duú nkàa bo ndake Isidayeeribe m pǎǎ nyèè pǎrè kpréi, a níi yóó de ndeite dèè tu a kperɛ, n da còu mmekùò mmeè kpréi nke da càǎné fí nnè a bí n tǔmmú kpréi, de kó ikuú yó mbomu sǎǎ nè a yaàbí. ⁹ Nte dèè yó ntu a kperɛ, bè m pǎǎ nyèè pǎrè mieke, kémbúúti yèè yóó tuɔ. Muyuo nkó yepǎrè nè bè n fié ò wũɔ meyei ncíémme kpréi nnè meyei nhútímú kpréi. Bè m pǎǎ nyèè pǎrè kó dimàà tu a kperɛ nyè fí nnè a yaàbí. ¹⁰ Dii níi dè di dè tu n kperɛ nde, benitidaabè bèè bo di cèi bè bo na ké dè di. ¹¹ Nte deterè dèè níi yó ntu a kperɛ Isidayeeribe dèite dèè kó dimàà ke m pǎ ke dè nni nyòute, n dè nda duúmmu fí nnè a yaàbí initidaaì nè initipò. Bèè kó dimàà bo a cètè ke wenni bè bo na ké dè di. ¹² N di duúmmu tidiketiti kó yepǎrè sàayè Isidayeeribe m pǎǎ nyè: Mekùò nnè menàà nnè tidiiti bè tu ti bèdèè. ¹³ Be ei kó tidiketiti bè m pǎǎ nti kó dimàà, n ti n di duúmmu bèè

kó dimàà bo di cēī ke wenni bè bo na ké dè di. ¹⁴ Kè Isidayeeribe níí m pã dè ke tú bè dè nni m pãmu sãã, dīl yó ndè te. ¹⁵ Isidayeeribe bèè tu Mpo nè be wũ ketiyi bè m pãã ndè tu di kperè nde. Bèè tu Mpo bè níí bè ndi donténè, kè fēfē ketifè mafè tu bè í n feu fè bèè fè ndi donténè. ¹⁶ Denitidabire dèè m̀̀ke otãnkù omáà de donku d̀̀ nkémbo medítibii mmènùmmù ndi bè kèétémè metaummè tou kpéí, m̀̀e cēēkù bo kàdààm-m̀̀ tepíítè. ¹⁷ Kè fenààfè nfe yoo fepìèfè yoo tebuatè dè peité ì bí idaaì meketimè, bè ì nni nfeumu, bè báá wēte kè ì ndi donténè, dí ì nni nféúté kécóú mmeýĩ ndi-wũt̀̀ǹ̀ni, kétuà ndèè tu mekùò nkperè, dipãnni ndi dīl kó kufũku n naati. ¹⁸ Imaa ntu di kpeyi nyi, kényínè di n yòute ì, dic̀̀nc̀̀nni nè dikpèri youri.

¹⁹ Isidayeeribe ÿ deite yèè pãrè ké m pã, n yè ndi duómmu díndi nè di yaábí, initidaaì nè initipòì, de kó metaummè yó mbomu, n di d̀̀únnè dīl nùu ndi sãã.

Íkuú niùbè Defiibe d̀̀ nkénte dè

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké Anɔɔ ke d̀̀: N duó nkèè tenkè Isidayeeribe, ke mieke a í yó mm̀̀ke a k̀̀ke, mīl yó ntú a kperè Isidayeeribe cuokè. ²¹ Díndi Defiibe, kè Isidayeeribe níí dèite bè m̀̀ke dè mieke depííndè ke m pã, n dè ndi duómmu di pí mm̀̀u t̀̀mmú kpéí metaummè tou. ²² Isidayeeribe s̀̀mbe bá ntɔkunè metaummè tou bè yàà bo cé mbemáà meyei nkékú. ²³ Díndi Defiibe dīl máà yó mpí mmetaummè tou kó mut̀̀mmú, kòò m̀̀u yeténè metaummè tou dīl te de kó meyetimè, de kó ikuú yó mbomu sãã. Di í yó mm̀̀ke di kó ketenkè Isidayeeribe t̀̀bè cuokè. ²⁴ Isidayeeribe ÿ deite dè bè m̀̀ke de mieke dèè tu depííndè kè m pã, n dè ndi duómmu. Deè te kè n tu di í yó mm̀̀ke di kó ketenkè Isidayeeribe cuokè.

²⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kénáké M̀̀yiisi ke d̀̀: ²⁶ Á náké Defiibe ke tú n yè nkè Isidayeeribe níí dèite bè m̀̀ke dè mieke dèè tu depííndè n yè mbè ndi duó ndè ke be duó, bèè deite de mieke dèè tu depííndè kè n duó. ²⁷ Deè múnke yó ntú be kperè bè m̀̀ke de kó depííndè. Be k̀̀be dèite m̀̀è botí tidiiti kó depííndè nè menaà nke dè mbè duó. ²⁸ Bè níí deite Isidayeeribe dèite dè bè m̀̀ke dè mieke, dèè tu depííndè kè bè duó, bèè deite depííndè de mieke n kperè nde, dí dè duó nyikuú niùti Anɔɔ. ²⁹ Bè yó ndi duó nyèè pãrè yem̀̀u ínkè di níí deite bá dīl pãnni ínkè dèè tu desààrè kécánnè n kpéí, n kperè nde.

³⁰ Náké be kè bè dèite dīl m̀̀nni dèè tu desààrè n kperè tú dè, ke cãhné dèè kpaá dè tu be kperè nde. Kéndònnè Isidayeeribe ÿ s̀̀úmmè be diiti nè be naà. ³¹ Di bo na ké dè di bá kèè bíékè nè di cēī k̀̀be bem̀̀u. Dè tu di kó tiyeti nti mut̀̀mmú di pí mm̀̀u metaummè tou mu kpéí. ³² Di dèite dīl m̀̀nni dèè tu desààrè n kperè tú dè, ke n duó, dí di des̀̀nne. De m̀̀nni dè í tú meyei, di yó mme ndɔɔri ke báá s̀̀nk̀̀nne Isidayeeribe m pãã nyèè pãrè kékú.

Fenaàwũfè kó mutápeí nkó ikuú yó ndòmmè

19 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè M̀̀yiisi nè Anɔɔ ke d̀̀: ² Mí ndi Yiè nKuyie mīl di d̀̀únnè ikuú. Dí náké

Isidayeeribe ke tú n yè mbèè waá nfenaàwũfè fèè í m̀̀ke kuyènkù bá sãmp̀̀, bè mu nyí buú nfè kudú kè fè dù. ³ Kè di fè duó nyikuú niùti Edeasaa kòò fè dènnè dihei m̀̀nku kè dí fè feúté o ìikè. ⁴ Kè ikuú niùti Edeasaa p̀̀òtè o nóm̃bii fe yĩ nkémíété metaummè tou b̀̀rinùu kuce mèyiekè. ⁵ Kè dí fè t̀̀u nkenke ikuú niùti ìikè kétuà nfe yĩ nnè fe maa nnè fe k̀̀nkù nè fe piti. ⁶ Kè ikuú niùti waá mmutie bè tu mù s̀̀tirì mu kó kudú nè bè tu mù is̀̀p̀̀u mu k̀̀ku nè tipèciti t̀̀i to mmewũ nké dè wènnè kèánnè muháã mbè t̀̀u mm̀̀u mieke fenààfè. ⁷ Kòò dèè wèè zú o yààti kèwuà ke né na kékò mbè bàtè dè. Ó yó ns̀̀mmu kétuàkenè kuyuoku. ⁸ Wèè t̀̀u nfenaàfè kòò zú o yààti, kèwuà. Ó yó ns̀̀mmu kétuàkenè kuyuoku. ⁹ Oniti wèè í sãũ nhomáà kè wèè kouté mutápeí mbè t̀̀u nfèè nàáfè k̀̀mu, kè mù f̀̀utenè be karí kécóú ndibòri bè tããtè di de kpéí, kè mù mbo Isidayeeribe kpéí kè bè mm̀̀u d̀̀̀rinè mewénkùmè kó menie. De kó ikuú yó ndònnè meyei ncíémmè kpeyi nyi. ¹⁰ Wèè kouté de kó fenààfè kó mutápeí nwèè zú o yààti ò yó ns̀̀mmu kétuàkenè kuyuoku. De kó ikuú yó mbo-mu Isidayeeribe kpéí nnè bep̀̀òbè bèè bè bonè.

Wèè s̀̀nte ò bo wénk̀̀nne m̀̀è botí omáà

¹¹ Kè wèè kàáké ocī, bá wèè cī botí c̀̀nke ò s̀̀ntemu, kénsĩ nke d̀̀ yewe yèyiekè. ¹² Wèè wuonè mmewénkùmè kó menie diyie tããnni nè diyiénni ke né na kéwenke. Kòò í ẁ̀u diyie tããnni nè diyiénni ò báá wenke. ¹³ Wèè bo kàáké ocī ke í nẁ̀onè mewénkùmè kó menie nhò s̀̀nk̀̀nko mí ndi Yiè nKuyie n c̀̀tè nte, de yiè mbèè ò dènnè Isidayeeribe cuokè, ò s̀̀mmu ke yè ò í ẁ̀umè ikuú kó menie.

¹⁴ Ntenè ikuú t̀̀i: Kòò m̀̀u ku ditou marì mieke kè wèè ta di mieke ò s̀̀ntemu wenwe nè bèè bo di mieke kénsĩ nke d̀̀ yewe yèyiekè. ¹⁵ Tinenti t̀̀i kó dimàà bo mbo de kó ditou mieke ke í poke ke bou teitei t̀̀i s̀̀ntemu. ¹⁶ Kòò m̀̀u kèrí dikpáà mieke ke kàáké ocī bè k̀̀u wè yoo ò na òm̀̀u kó yekũ̀̀ yoo kuf̀̀ti ò s̀̀ntemu ke yó ns̀̀ nke d̀̀ yewe yèyiekè. ¹⁷ Kòò niti s̀̀nte kè di yóò ò wénk̀̀nne, dí waá nfenaàwũfè fenfe bè k̀̀u fè kó mutápeí nkéánnè dibuu mieke kèánnè menie. ¹⁸ Kè di dèè oniti wèè í sãũ nhomáà wèè waá is̀̀p̀̀u kó kudú kèp̀̀tè de kó menie nkémíété míété de kó ditou nè tinenti nè benitibè bèè kó dimàà bo de kó ditou mieke nè wèè kàáké bè k̀̀u wè yoo ò na òm̀̀u kó yekũ̀̀ yoo ò nà kuf̀̀ti. ¹⁹ Oniti wèè í sãũ nhomáà wèè yóó míété menie nhoniti wèè sãũ nhomáà diyie tããnni nè diyiénni. Diyiénni yiè wèè zú o yààti, kèwuà kéwenke kuyuoku m̀̀nni.

²⁰ Wèè bo sãũ nhomáà ke í ndú kèwénk̀̀nne omáà bèè ò dènnè Isidayeeribe cuokè, ke yè ò s̀̀nk̀̀nnemè mí ndi Yiè nKuyie n c̀̀tè nte. Ó me nyí ẁ̀onè ikuú kó menie, nnè de kpéí nhò s̀̀mmu.

²¹ Dè yó ntú ikuú nyi sãã, wèè bo míété ikuú kó menie nwèè zú o yààti, kè wèè kàáké de kó menie nhò s̀̀ntemu kèntɔ kétuàkenè kuyuoku. ²² Wèè sãũ nhomáà kòò kàáké dè, dè s̀̀ntemu, kè wèè kàáké dèè s̀̀ nhò s̀̀ntemu kèntɔ kétuàkenè kuyuoku.

Isidayeeribe do m̀òrtémè menie nSinni kó dikpáà mieke

20 Dibenni t̀ankù ketiwè kè Isidayeeribe t̀innii tuoke Sinni kó dikpáà kébáté Kadeesi kékari. Midiyammu de nku kè bèè ò k̀nné.

² Bè í mpètè menie nke bo yà k̀tíí nkénkpannè M̀yisii nè Anco ke tú: ³ Kè ti Yiè nKuyie ndo nti ẁennè ti k̀be bèè ku k̀poté, kè ti kú dè í nt̀ùà? ⁴ Dè ỳime kè di t̀nì tínti ti Yiè nKuyie nkobe ke k̀tennì dikpáà dii mmieke kè ti bo kú tínti nè ti ẁù? ⁵ Ba nte kè di ti dènnení Esibiti ke ti t̀nì dibòrì yeiri dii? Dè í dò mbustí dèmarè, detie mbè tu dè fikìè dè í bo kè ti né báá buònè f̀nyí nè kèdènatì k̀pere, menie nketé ke í bo ke dò nyà.

⁶ Mèmmè M̀yisii nè Anco bè itémè Isidayeeribe borè kékote metaummè tou borinùù kèdo kèsinnò ketenkè kè ti Yiè nKuyie mbè benke ku kpeti, ⁷ kébèinnè M̀yisii ke dò: ⁸ Túóté a pàati f̀ nnè a kóo kóti Anco kè di tí ny-Isidayeeribe, kè bè mbo ke wúo nkàa béinnè dipèrì kè menie nyènní, kàa dúo nkè bèè yà bembe nè be ẁù.

⁹ Kè M̀yisii túóté o pàati metaummè tou mieke kèdènnè ti Yiè nKuyie ndo ti nhò nàkémè. ¹⁰ Wenwe nè Anco kè bèè tí ny-Isidayeeribe dipèrì borè, kòo bè nàkè ke dò: Kènténè d̀indi itookperì yembè! Ti bo den-nenì menie ndipèrì dii mmieke nke kè di yà?

¹¹ Mèmmè ò yòutemè o pàati k̀poté dipèrì mèdémè, kè menie nyènní mèdiè. Isidayeeribe nè be ẁù kè dèè yà.

Kuyie nkpannèmè M̀yisii nè Anco bè yeté mèè k̀péí

¹² Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii nè Anco ke dò: Di yèmmè í me nyiemme ke dò ndè bo d̀ò, di í me ndéúkunnemè n yètirì Isidayeeribe iikè, di t̀enke í yóo tannè n nitibè ketenkè m bè dúo nkè.

¹³ Dèè do te kè bèè yú de kó menie nke d̀ Mediba, dèè tu dikpannì, ke ỳ Isidayeeribe do dè nwèntémè ti Yiè nKuyie nkè kùu bè benke kù d̀ommè pái pái.

Edõmmu kóo kpàati yetemè Isidayeeribe bo p̀èttémè o tenké

¹⁴ Kè bè mbo Kadeesi kè M̀yisii deite benitibè kè bè t̀ nke d̀ beè kote kénáké Edõmmu kóo kpàati ke dò: Tínti a tebíí t̀i tu a ỳmu ti tamè mehárìimè mieke. ¹⁵ Ti yembè beè do k̀te Esibiti kè ti nke bo kémonte kè Esibiti kobe ti f̀éú tínti nè ti yembè. ¹⁶ Kè ti kuónnè ti Yiè nKuyie nkè kùu keè ti dabònnì kèduónnì ku t̀nnì kè di ti dènnení Esibiti. Kè ti t̀ùkení die nKadeesi dihei dii bo a tenké m̀anku, ¹⁷ kàa bo yie, nyóu kè ti p̀ètté a èi mieke, ti í yeti depaa mmieke yoo f̀nyí kó detie mmieke, ti í yóo yà a kó sibií kó menie, ti yóo kèté kuce diekù nku kèpètténè a èi, ti í yóo dauté kupikù makù. ¹⁸ Kè Edõmmu kóo kpàati nè t̀ènnè ke dò: Di í yóo p̀ètté die nh èi. Kè di me nyete n yóo báátóomu kè di co kè tí doké.

¹⁹ Kè Isidayeeribe ò t̀ènnè ke dò: Ti yóo kèté kuce diekù máa ndi ke ti yà a èi kó menie tínti nè ti ẁù ti bo da yietí. Dè í tú timatì, ti yóo na a tenké máa ndi kèpètté. ²⁰ Kè Edõmmu kóo kpàati nè t̀ènnè ke dò: Di í p̀enké.

Kè Edomiibe báatí nè behã̀p̀nkperibè péu kè bè co. ²¹ Mèmmè Edõmmu kóo kpàati yetemè Isidayeeribe bo p̀èttémè o èi, kè Isidayeeribe pèé nkupikù tekù.

Anco yóo kúmè

²² Kè Isidayeeribe ité Kadeesi kékote ditãri bè tu di Ddi. ²³ Ti Yiè nKuyie nde mbéinnè M̀yisii nè Anco Ddi tãri Edõmmu temm̀anku ke dò: ²⁴ Anco k̀nti o yembè borè nde, ò í tati dihei n ỳ n yóo dúo ndi Isidayeeribe ke ỳ di do yetemè n kpeti Mediba kó menie mborè. ²⁵ Túóté Anco nè o bire Edeasaa kè di deke Ddi tãri. ²⁶ Kàa dáté Anco yàati kédátinnè o bire Edeasaa. Anco yóo de nkú.

²⁷ Kè M̀yisii d̀ò ti Yiè nKuyie nhò nàkè ti Isidayeeribe bemco iikè, kè bèè deke Ddi tãri. ²⁸ Kè M̀yisii dáté Anco yàati kédátinnè o bire Edeasaa. Anco de nku Ddi tãri iikè. M̀yisii nè Edeasaa kè bèè cúténi. ²⁹ Isidayeeribe t̀nni dimco kè bèè yà Anco kumè kékommú o kúú nke d̀ yewe sipisitãti.

Isidayeeribe namè Kannahã tenké kobe

21 Mèmmè Kannahã kóo kpàati Adadi wèè do bo Nkebu ò kèmmè Isidayeeribe kèróomè Atadimmu kó kuce, kèiténi kè bè do kèpímmú be mieke bèmabè kèdò tidaati. ² Kè Isidayeeribe d̀uónnè ti Yiè nKuyie ndinùù ke dò: Ti Yiè nKuyie nkàa ti dúo mbe nnitibè ti bo bè kùo pái kèponte be èi kédéité ti báa súo ndèmarè.

³ Kè ti Yiè nKuyie nkeè be báammii kéãnnè Kannahã kobe be ncu mieke, kè bèè bè kùo pái kèponte be ekè kédéité kè dè yu ke dò Ddimaa, dèè tu tidobontì.

M̀yisii d̀òmmè disco ẁù kó fewààfè kécónnè

⁴ Kè Isidayeeribe ité Ddi tãri kèttinne kuce kùu yènnè dà mèèrì tipènti kou ke bo kónté ke báa yènnè Edõmmu tenké. ⁵ Bè kèté mèmmè kènkááké kuce kè meminnimè bè d̀onté. Kè bèè keté bè bo nkpannèmè ti Yiè nKuyie nnè M̀yisii ke tú: Ba nte kè di ti dènnení Esibiti kè ti bo kú dikpáà dii mmieke? Tidiiti sàati matì í bo, menie mme nyí bo, kè ti baa né yó nyo tisènnindiiti tii nti yewe yemco.

⁶ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nduónnì iwaayeyi kè ì mbè dõmmú kè bèè kú kusúkù. ⁷ Bèè kraá kè bèè náké M̀yisii ke dò: Ti càdèmmu, ti t̀ùtenèmè ti Yiè nKuyie nke da kpannè. Nè de k̀péí, nhá bántè ti Yiè nKuyie nkè kùu dèttinne de kó iwààke.

Kè M̀yisii kuónnè ti Yiè nKuyie mbe k̀péí. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké M̀yisii ke dò: Túóté disco ẁù kèdònnè fewààfè kè fè d̀anne kudú kécónnè, kè fewààfè ní d̀onté wè kòò fè b̀úté ò báa kú.

⁹ Mèmmè kè M̀yisii d̀ò disco ẁù kó fewààfè kécónnè, kè fewààfè ní d̀onté wè kòò fè b̀úté o báa kú.

Isidayeeribe do katimè ke scoti ke yàa tukenè Pisikaa tãri.

¹⁰ Kè Isidayeeribe ité deborè kékote kébáté Oboti, ¹¹ kèité dende kébáté Iyee-Abadimmu kpáa kènwetì

Mwabu diyie yìenì kèè bíkè kó dikpàà. ¹² Kè bèe íté dènde kébáté kukó nSedeti kó mepéémme. ¹³ Bè íté dènde késénté kukó nhAdinɔ, kùu pũš nke pēnkù dikpàà ke kɔri Amɔriibe tenkè. De kó kukó kuu tu Mwabu kɔbe nè Amɔriibe be tenkè mǎnku. ¹⁴ Dɛ kpéi nte kè ti wǎri ti Yiè nKuyie nkó mudoò pátiri † mieke ke tú...Waebu, Sufa tempē mmieke nè Adinɔ nè de kó ikó, ¹⁵ nè ikó nteì ì pũš nke taà Adinɔ diheì Adi píku ì tu Mwabu tenkè mǎnku. ¹⁶ Bè de nyité kébáté bè tu dè tɛbinte, ti Yiè nKuyie ndo nàké dè Mɔyiisi ke dɔ: Tíi ny-Isidayeeribe kè m bè duó mmenie.

¹⁷ De mǎnni ndi Isidayeeribe dèntèmè feyènfè ke dɔ:

Tí dentè kè menie nyènni tɛbinte.

¹⁸ Tɛbinte sikpàatibíi ke tú,

diheì kó bekótibè tú tɛ

nè be pàati nè be dɔ.

Bè de nyité kékɔte kébáté Matana, ¹⁹ kéíté dènde kébáté Naadiedi, kéíté deborè kékɔte Bamɔti. ²⁰ Bè íté Bamɔti nwe kékɔte Mwabu kpàà kénwetí Pisikaa tǎri, dii sǐ ntedɔntè kó dikpàà.

Isidayeeribe domè Amɔriibe kó kpàati Sionni

²¹ Mèmmè kè Isidayeeribe deite yetɔrè kètɔ nkè bèe náké Amɔriibe kó kpàati Sionni ke dɔ: ²² Ti dɔ kèpèēté a èi mieke nke, ti í yóó ta depara mmieke yoo fínyí kó detie mmieke, ti í yóó yà menie nti yó mbókè kuce diekù nku, ti í yóó dauté ke yà pèēténè.

²³ Okpàati Sionni me nyí nyie nkè Isidayeeribe bo pèēté o tempē, kòo ítenè kemieke kètií nho nitibè bemɔu kè bèe kéténi kéco Isidayeeribe dikpàà kè bè do mudoò Yaasi èi mieke. ²⁴ Kè Isidayeeribe bè cò yese kékɔu kéfietè be tenkè, kétúóté kukó nhAdinɔ kèntɔ kètuɔkenè Sabɔki kɔku késɔwé kétuɔkenè Amɔniibe tenkè mǎnku kùu do kpetí mesàà. ²⁵ Kè bèe fietè de kó yehekè yemɔu, kètieke Amɔriibe tenkè kemɔu kékari, kétaunnè Esibonni nè sihekésí siì dè tóké. ²⁶ Esibonni do tú Amɔriibe kpàati Sionni bo dii èi ndi. Sionni weè do pǎnte Mwabiibe kpàati ketiwè kéfietè o tenkè kemɔu kékɔte kédíténè kukó nhAdinɔ. ²⁷ Dɛ te kè beyendèmbè diè nke tú:

Tí kɔtenè Esibonni èi,

tí kɔte kéwète ke di maá,

tí wète ké di còhné.

²⁸ Muhǎǎ mmuù yènni Esibonni, Sionni èi mieke nke mù tǐtémè ke còuté Adi èi Mwabu tempē mmieke, ke còúténè Baadi kó yetɔrè yèè bo kukó nhAdinɔ pèém-mè.

²⁹ Díndi Mwabu tenkè kɔbe di bo yà

di fetimu díndi dibɔɔ Kemɔɔsi kɔbe

di dapàmbè cokému

kè bè pǐmmú di sapùmbí ke kònnè

ke duó nhAmɔriibe kpàati Sionni.

³⁰ Díndi Esibonni kɔbe bè di tǎǎ ipie nyi,

ke di bèti ke tùŋkenè Dibonni

kè di ekè dɔúnko

kétúóténè Dofaa kèntɔ kètuɔkenè Medeba.

³¹ Kè Isidayeeribe ta Amɔriibe tenkè. ³² Kè Mɔyiisi tɔ nkè bèe paaté Yasee èi kédeè kè bèe di do, kèbeti Amɔriibe bèe dè bo nè sihekésí siì dè tóké si kɔbe kéfietè be ekè kékari. ³³ Bè kàri mèmmè kékété kèwetínné Basǎǎ èi bíkè. Kè Basǎǎ kóo kpàati ɔkuu ítení nè o nitibè ke bo do Isidayeeribe mudoò Etedèii èi. ³⁴ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: A bá nhò yǐkù, n wè ndi duómmu kè di bo ò na wenwe nè o nitibè. Kàa ò dɔɔ a dɔɔmè Amɔriibe kpàati Sionni Esibonni èi kou.

³⁵ Mèmmè Isidayeeribe namè ɔku kóo kùu wenwe nè o bí nè o nitibè bá òmɔu í nyenté bá òmáá kè bèe tieke be tenkè.

ISIDAYEERIBE BOMÈ MWABU TENKÈ

Badaki yumè Badammu kòo bo bɔnté kusɔnkù Isidayeeribe

22 Kè Isidayeeribe íté deborè kébáté Mwabu kó ku-biriku kukó nSuditèè yàa kénwetí Sedikoo.

² Kè Mwabu kóo kpàati Sipɔɔ bire Badakii yà Isidayeeribe dɔɔ dè Amɔriibe. ³ Kè kufɔwá mbè auté mediè wenwe nè o kɔbe kè bèe yɔte Isidayeeribe ke yé bè tumè kuwɔu ndiekù nku. ⁴ Kòo tɔ nkè bèe náké Mandiyǎǎ èi kó bekótibè ke dɔ: Ditǐnni dii nyóó déútóomu dèè kó dimàà bo ti tenkè, fenààfè ɔɔ déútóomè memúpàmmè. Sipɔɔ bire Badaki weè do tú okpàati Mwabu tenkè de mǎnni.

⁵ Mèmmè kè Badaki deite yetɔrè kètɔ nho èi kótiri Petɔɔ dii bo kukó nhEfadati borè, kè yè bo náké Beɔɔ bire Badammu ke dɔ: Kubotí makù kùu yènni Esibiti ke mónke pitírí ketenkè ke bàté die nh èi mǎnku ke n wetí. ⁶ De kó kubotí kpeñnimu ke m pèēté, n da báámmu kɔtení kè bè bɔnté kusɔnkù kè dè naati m bè na. N yému ke dò nkàa yí wèè yà meyi nhò ɔɔ mè yàmu. Kàa yí wèè yà mesàà nwèè mè yà. ⁷ Mwabu èi kó bekótibè nè Mandiyǎǎ èi kɔbe kè bèe kɔte kèyà Badammu ke tɔnè ticuuti ke bo ò cu, kètuɔkoo kòo nàké bè tɔ tì timɔu. ⁸ Kè Badammuu bè nàké ke dɔ: Duɔnè, kè dè wenté n di náké m beé nti Yiè nKuyie nkè kù n nàké tì. Mèmmè kè Mwabu èi kó bekótibè yíè nho cíètè. ⁹ Kè Kuyie nkɔtení kèbeke Badammu ke dɔ: Benitibè ɔmbe bo a cíètè? ¹⁰ Kè Badammuu kù tǐhné ke dɔ: Sipɔɔ bire Badaki Mwabu èi kóo kpàati weè bè tǐnni ke tú: ¹¹ Kubotí makù kùu yènni Esibiti ke mónke pitírí ketenkè, kòo tu kè m bo yie n kɔtoo kè bè bɔnté kusɔnkù kè dè bo yie nwèè bè na kè bè bèti. ¹² Kè Kuyie nhò nàké ke dɔ: A báá kɔte, a báá bè bɔnté kusɔnkù, mǐi bè dɔɔ mesàà.

¹³ Kè dèe wenté kè Badammuu bè nàké ke dɔ: Kònnè di cie, ti Yiè nKuyie nyetemu ke tú m báá di neinè.

¹⁴ Kè Mwabu èi kó bekótibè íté kékò kénáké Badaki ke dɔ: Badammu yetemu ke tú ò báá ti neinni. ¹⁵ Kè Badakii yí kètɔ nkutɔnkù dérínkù kè kù nsùnè kuketikù ke tú benitidiebè ke pèēté beketibè. ¹⁶ Kè bèe tuɔkoo Badammu borè kóo nàké ke dɔ: Sipɔɔ bire Badaki weè ti tǐnni ke tú ò da báámmu a báá yete a bo kɔtoomè o borè. ¹⁷ Ò tu ò yóo da déúkunnemu mediè nkédɔɔ a ò

† MUDOÒ PÁTIRI: De kó dipátiri bè nàa ndii kpéi ndie ndi fetimu. Kè dè í tú die mbè í bèi nkupíkù tekù makù di kpéi.

¹⁴ Ὁ με νῖí kòò kòtenè bèè paké dihei be kó dikari Pisikaa tāri yómme, kémaá yewūštòrè yèyiekè kéféuté bá dii wūštònni ínkè dinaadaà nè dipedaà kétu. ¹⁵ Kè Badammuu náké Badaki ke dò: Ncómú die a fié ì wūš borè kè n kòte cie nkéyà ti Yiè nKuyie nyó n náké ti.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nkòtení Badammuu borè kéänné tináahti ò nùù mieke ke dò: Wētoo kòò náké ke dò muu.

¹⁷ Kè Badammuu wētoo kénsš Badaki baa cómmú o wūš ò fié ì ke tùò nyi borè, wenwe nè Mɔabu kó bekótíbè bəmɔu. Kè Badakii ò beke dò: Ti Yiè nKuyie nda náké ũnti?

¹⁸ Kè Badammuu dehtë feyènfè ke dò:

Badaki íté kékeè.

Fš nSipɔɔ bire kénté kékeè.

¹⁹ Kuyie nyí tú oniti ke bo soute, kù me nyí do nhoniti dómme ke bo béi nkéceete, kù šš í nnàké timati kè ti í ntùðkení kù béi nti kù šš ti dòmmu.

²⁰ Kuyie nkuù n náké ke tú m bè pā mesàà, kè m me mbè pā, n yí yóó ceete.

²¹ Kù í yà Isidayeeribe cààrè mù Kù í yà Sakɔbu yaàbí kó meyei mmamè, be Yiè nKuyie mbè bonèmu, kè bè kù sánti yekpààtisāā.

²² Kuyie nkuù bè dènnení Esibiti ke bè duš mmupaanaàwērimú.

²³ Denitinònkperè báá na kédɔɔ dèmarè Sakɔbu yaàbí. Tidietì kperè báá kááké Isidayeeribe.

Deè te kè bè š mbenkú Isidayeeribe ke tú: Nte Kuyie ndòò dè be kpéí.

²⁴ De kó kubotí šš íténi musšmmú kōme mme bè cómmú diciricirì tēmè mme kè bè í nìnte ke pī nke càáké ke yà meyi mbè šš í nduú.

²⁵ Kè Badaki dò: Kàa í yóó bè bonté kusšnkù a yóu a bo mbè pāmmè mesàà.

²⁶ Kè Badammuu ò tēhné ke dò: N do í da náké ke tú kè Kuyie nni nnàké ti, n dò nké ti nnákàà?

Badammuu pāmè Isidayeeribe Kuyie nkó mesàà kuce metāāmmè

²⁷ Kè Badaki dò: Kòtení kè tí kòte kupíkù tekù kè dè naati Kuyie nyie nkàa bè nni mbonté kusšnkù.

²⁸ Kè Badakii tɔ Badammuu kè bèe deke Peɔɔ tāri yómme dii šš ndikpáà. ²⁹ Kè Badammuu náké Badaki ke dò: Maá die nyewūštòrè yèyiekè kéféuté bá dii wūštònni ínkè dinaadaà nè dipedaà. ³⁰ Kè Badakii dɔɔ Badammuu ò náké ti kéféuté bá dii wūštònni ínkè dinaadaà nè dipedaà.

24 Kè Badammuu banté ti Yiè nKuyie ndómè kēpā Isidayeeribe mesàà nkéyóu ke tēnke í nkòte ke bo wammú ò dò nkénáké ti kéwēēte dikpáà bíkè, ² kéwénté kéyà Isidayeeribe bàtémè ke kari be botí dò ndómme. Mešmme Kuyie nYáá ncúténimè o ínkè. ³ Kòò dehtë feyènfè ke dò:

Mí mBeɔɔ bire Badammuu m béimmu, oniti wèè wùó ndisòri kpeti míl béi.

⁴ Mí nwèè yo Kuyie ntammè

mí nwèè šš nínkú kébántè Kuyie nkè kùu kpeté n nuu, mí nwèè yàu muwērimú mumɔu yiè nkó mebenkùmè nte n tú mù:

⁵ Díndi bèè tu Isidayeeribe di karè wennimu,

Díndi Sakɔbu yaàbí di ā tìl touti wennimu,

⁶ dè pité ikó nkōme mme,

ke do nkupúú dómme kukó ntaké,

ke dómme detekperè ti Yiè nKuyie nfíí ndè.

Ke sákénè sétiri kó detie ndèè bo kukó ntaké.

⁷ Ke dò mmenie nhšš píemmè kukó

kéyaaténí ketenkè kényòòri tidiiiti.

Be kóo kpààti í wéí okpààti Akaki

be kó dikpààtiyuu kpénkúmu.

⁸ Kuyie mbè dènnení Esibiti ke bè duš

mmupaanaàwērimú mmu

kè bè kòùti be dootitɔbè

ke bè tāū ipie.

⁹ Bè š nhoké yeciricirè kōme mme

ke duš musšmmú kōme.

We mbo dáátí kè bè íi?

Mesàà nní mbonè bèè bè dónè mesàà.

Bèè bè dónè meyei mmèe do be ínkè.

¹⁰ Kè dèe yonke Badaki kòo poté o nùtè ketenkè

kénáké Badammuu ke dò: N do da yùnì kàa bo bè bonté

kusšnkù nku, kàa né bè pā mesàà nkuce metāātaà?

¹¹ Di mmònni kò nha cie! N do tú m bo da déúkùnnè-

mu, a Yiè nKuyie mme ndè nda pàammuu.

Badammuu nákémmè Isidayeeribe yóó namè be dootitɔbè

¹² Kè Badammuu ò tēhné ke dò: A do tōnni benitibè kè

n yí mbè nákáà? ¹³ N do bè nákému kè n dò: Bá kè

Badaki n duš ntimáti péiti nè mesɔɔ ndèè piéké o cíētè n

yí yóó na kédɔɔ timati nè m máà, tisinti yoo tisààti.

Kuyie nni nnàké ti nti n yóó dòmme. ¹⁴ N kùntimu yíe n

kɔbe borè n né yóó da nákému Isidayeeribe yóó dòmme

a nitibè yewe yèè kpaaní ye mieke.

¹⁵ Mešmme ò dèntèmmè feyènfè ke dò:

Mí mBeɔɔ bire Badammuu m béimmu,

mí nhoniti wèè wùó ndisòri kpeti míl béi.

¹⁶ Mí nwèè yo Kuyie ntammè,

mí nwèè yé Kuyie nkùù baké kéinkè nè ketenkè kù dó

kédɔɔ ti,

mí nwèè šš nínkú kébántè Kuyie nkè kùu kpeté n nuu,

mí nwèè yàu muwērimú mumɔu yiè nkó mebenkùmè

nte n tú mù:

¹⁷ N yàmu dèè kèrini dè né í yóó tuɔkení bàmbà

n dè wùónnimú dè né mu nyí tùðke.

Okpààti wèè yètiní Isidayeeribe mieke,

tewàtè matè tēè yètiní Sakɔbu yaàbí mieke,

ke yó mpuotì Mɔabu kɔbe tempáati nè te pààti

ke kōmmú Seti yaàbí yɔ.

¹⁸ Wèè yóó tieke Edɔmmu eì,

wèè yóó fietè be dootitɔbè Seii eì kɔbe ekè.

Isidayeeribe wērimú deumu.

¹⁹ Sakɔbu yaàbire deè yóó baatè be dootitɔbè,

kékuɔ besɔmbe bèè bo yenté kénkpáà dihei.

Badammu nàkémè bè yóó pɔntemè Isidayeeribe dootitɔbè

²⁰ De kó difɔnkúò kè Badammuu yà Amadesiibe ké-dentè o onnifè ke dɔ:

Amadesiibe bèè tu beketibè ibotí mieke ke né yóó dentenè bè bo bè pɔntemè páíí.

²¹ Kòo yà Keniibe ke dɔ:

Díndi Keniibe di bomu ke í yíèkù di dònne tinɔriyíènti tìi sīèké ntinti tipèti mieke.

²² Nè memme muhǎǎ mmuù né yóó cóúté di kó dihei Kainni

kè Asidii kɔbe di pímmú ke kònne.

²³ Kòo sɔɔté o onnifè ke dɔ:

Kuyie mbo íté ke cómmú dìi m̀nni we mbo nkpaá bo?

²⁴ Ketimmu itimu nè bàtòòbè

ke bo féǔ Asuu èi kɔbe nè Ebee èi kɔbe

be mómmbembe bè me mmúnke í yóó cooté.

²⁵ De kó difɔnkúò kè Badammuu íté kékò, kè Badakii múnke ke o kó kuce.

Isidayeeribe yetemè Kuyie nke flé iwǔǔ yebɔkè

25 Merime kè Isidayeeribe mbo Sitimmu kéduú mbe máà mufòmму yeimu kéndɔuti dɔutinè Mɔabu èi kó benitipòbè. ² Kè beè nitipòbèe bè yǔǔ nkétannè mubɔɔféù mieke kè bèe wènné kédi tibɔɔdiiti kéninku ke ye bàá. ³ Kè Isidayeeribe flé iwǔǔ dibɔɔ Baadi-Peɔɔ, kè ti Yiè nKuyie mmiekee bè cóúté. ⁴ Kè kùu náké Mɔyiisi ke dɔ: Tɔní die nyIsidayeeribe kó bekótibè kè bè nùnné die n yìikè, kéwetinné diyie, kè dèe yie mmi ndi Yiè nKuyie nkè m miekee do.

⁵ Kè Mɔyisii náké Isidayeeribe kó bekótibè ke dɔ: Di mieke bá wè wèe ku o kó benitibè bèè flé iwǔǔ dibɔɔ Baadi-Peɔɔ.

⁶ Merime Mɔyiisi nè Isidayeeribe sɔmbe kè bè mbo metaummè tou b̀rinùù ke ku. Be nuɔ mmieke nke Isidayeeribe kóò m̀u tɔnime Mandiyǎǎbe kóo nitipòkù m̀u. ⁷ Kè ikuú niùti Pinasi Edeasaa bire, Anɔɔ kó deyaàbiree íté Isidayeeribe cuokè kétúóté de kpǎnni, ⁸ kóò t̀nnɔɔ o touku mieke kè bè tā dikpǎnni be pɔuti bedé kékua. De m̀nni Kuyie ndo poté kùu yētku Isidayeeribe kè kùu cómmú. ⁹ Ke me nsǔ mbenitibè kú sikɔupísidè nè sikɔupísinàà (24000).

¹⁰ Merime kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Mɔyiisi ke dɔ: ¹¹ Ikuú niùti Pinasi Edeasaa bire Anɔɔ yaàbire bónkùn-nemu m mieke ke yé Isidayeeribe n d̀ò dè ò yonkemè. Dèè te kè n yí kùu Isidayeeribe ke bè dèè bá nè dè do me nni nyonkemè. ¹² Nè de kpéí nnáké we ke tú m bo ò taunnè kè kunaatí mbo ti cuokè. ¹³ Wenwe nè o yaàbí nè i kó iyaàbíò bè bo ntú ikuú niùbè sǎǎ ke yé bè n d̀ò dè ò yonkemè, kòò t̀nte tìi do bo mí nnè Isidayeeribe ti cuokè.

¹⁴ Isidayeeribe do wènnénè be kou wè nè Mandiyǎǎ kóo nitipòkù kékua o yètirì do tú Simudi Saduu kó debire, ò do tú Simmeǔǔ kó kunaàm̀nkù kóo kóti m̀u nwe. ¹⁵ Kè Mandiyǎǎbe kóo nitipòkù wenwe yètirì ntú

Kosibi, kòo cice tú Mandiyǎǎbe kó kubotí kóo kóti kòo yètirì tu Tisuu.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ: ¹⁷ Donè Mandiyǎǎ èi kɔbe mudoò kè bè kùu. ¹⁸ Ke yé bè do di soutémè kè di flé iwǔǔ dibɔɔ Baadi Peɔɔ tǎri ínke, kè ti Yiè nKuyie ndi poté, nè tìi do d̀ò kè bèe ku Mandiyǎǎ èi kɔbe kóo kóti kóò sapàà nKosibi.

Bè kàammè Isidayeeribe kuce medérímè

26 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyiisi nè ikuú niùti Edeasaa Anɔɔ bire ke dɔ: ² Kaannè Isidayeeribe botí kumɔu be cēt̀ d̀ò ndòmmè kéketénè bèè m̀ke yebie nsípísidè kèndeètinko, bèè d̀ò nkéna kékɔte mudoò.

³ Mɔyiisi nè Edeasaa ikuú niùti kè bèe d̀ò ti Yiè nKuyie mbè náké tì kékua mbèè m̀ke yebie nsípísidè kèntɔ ke deètinko. Bè do bè kàa mMɔabu biriku mieke nke kukó nSuditēē také, Sedikoo èi ìikè.

Nte Isidayeeribe bèè do ye Esibiti kó dihei: ⁵ Sakɔbu bè do yu wè ke d̀ò Isidayeerì, o kóo po Dubenni weè peité Enɔki nè Paduu nè Etisidonni nè Kadimii. Kè Anɔkii pié Anɔkiibe. Kè Paduu pié Paduyiibe. Kè Etisidonni pié Etisidonniibe. Kè Kadimii pié Kadimiibe. ⁷ Dubenni kó tinaàm̀nti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikɔupísinàà nè sikɔupísitǎǎti nè sikɔusiyiekè nè sipísitǎǎti (43730).

⁸ Paduu bire marè do tú Ediabu. ⁹ Kè Ediabu kó ibí ntú Nemmuyeedi nè Datanni nè Abidammu. Datanni nè Abidammu beè do niité Kodee kó kutɔnkù kɔbe bèè do yete be Yiè nKuyie nè Mɔyiisi nè Anɔɔ be kpèti. ¹⁰ Kè ketenkèe aate kè bè maánko, bembe nè Kodee, kè muhǎǎ ncóúté benitibè sikɔusidè nè sipísinùmmù (250), kè dè bo ndò ndibenkèri. ¹¹ Kè Kodee kó ibí ì nkpaá, in-yi do í ku de yiè.

¹² Nte Simmeǔǔ naàm̀nkù, weè do peité Yemmuyeedi nè Yaminni nè Yakinni nè Sedaa nè Saudi. Kòo bire Yemmuyeedii pié Yemmuyeediibe, kè Yaminnii pié Yaminniibe, kè Yakinnii pié Yakinniibe, kè Sedaa pié Sedaabe, kè Saudii pié Saudiibe. ¹⁴ Simmeǔǔ kó tinaàm̀nti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikɔupísidè nè sikɔupísidè nè sikɔusidè (22200).

¹⁵ Nte Kadi kó kunaàm̀nkù, weè do peité Sefonni nè Akii nè Suni nè Osini nè Edi nè Adodi nè Adedii. Kòo bire Sefonni pié Sefonniibe, kè Akii pié Akiiibe, kè Sunni pié Suniibe kè Osini pié Osiniibe, kè Edii pié Ediibe, kè Adodii pié Adodiibe. Kè Adedii pié Adediibe. ¹⁸ Kadi kó tinaàm̀nti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikɔupísinàà nè sikɔusinùmmù (40500).

¹⁹ Sudaa weè do peité Ee nè Onanni kè bèe kú Kan-nahǎǎ kó dihei. ²⁰ Kòo yí képeité Sedaa nè Pedesi nè Seeda. Kè Sedaa pié Sedaabe, kè Pedesii pié Pedesiibe, kè Seeda pié Seedaabe. ²¹ Pedesi weè do yí képeité Etisidonni nè Amudi. Kè Etisidonni pié Etisidonniibe, ke Amudii pié Amudiibe. ²² Sudaa kó tinaàm̀nti nti memme, kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikɔupísiyiekè nè sikɔupísikuú nè sikɔusinùmmù (76500).

²³ Isakaa weè do peité Toda nè Puwa nè Yasubu nè Simmudonni. Kè Todaa pié Todaabe kè Puwa pié Puwaabe, kè Yasubuu pié Yasubuube, kè Simmudonni

pié Simmudonniibe. ²⁵ Isakaa kó tinaàmùnti nti memme, kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisikuò nè sikcupísìnàà nè sikcusitããti (64300).

²⁶ Sabunɔɔ weè do peité Sededi nè Edonni nè Yadeedi. Kè Sededi pié Sedediibe, kè Edonni pié Edonniibe, kè Yadeedi pié Yadeediibe. ²⁷ Sabunɔɔ kó tinaàmùnti nti memme, kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisikuò nè sikcusinùmmù (60500).

²⁸ Sosefu weè do peité Manansee nè Efadaimmu. ²⁹ Kè Manansee peité Makiidi, kè Makidii pié Makidiibe ke yí kèpeité Kadaadi kòo pié Kadaadiibe, ³⁰ kényí kèpeité Yesee nè Edeki. Kè Yesee pié Yeseebe, kè Edeki pié Edekiibe. ³¹ Asidiyeedi weè pié Asidiyeedibe, kè Sisemmu pié Sisemmube, ³² Kè Semidaa pié Semidaabe, kè Efee pié Efeebe. ³³ Efee bire Sedofadi í mpeité initidabí kèpié initipobí máa. Nte i yètè: Mada nè Nɔa nè Okuda nè Midika nè Tidisaa. ³⁴ Manansee kó tinaàmùnti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisìnùmmù nè sikcupísidè nè sikcusiyeikè (52700).

³⁵ Kè Efadaimmu peité Sutedaa nè Bekee nè Taanni. Kè Sutedaa pié Sutedaabe, kè Bekee pié Bekeebe, kè Taannii pié Taanniibe, ³⁶ Kè Sutedaa yí kèpeité Edanni kòo pié Edanniibe. ³⁷ Efadaimmu kó tinaàmùnti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisitããti nè sikcupísidè nè sikcusinùmmù (32500). Sosefu bí kó tinaàmùnti nti memme.

³⁸ Kè Bensamee peité Bedaa nè Asebeedi nè Ayidammu nè Sufammu nè Ufammu. Kè Bedaa pié Bedaabe, kè Asebeedi pié Asebeediibe, kè Ayidammu pié Ayidammuube, kè Sufammu pié Sufammuube, kè Ufammu pié Ufammuube. ⁴⁰ Kè Bedaa yí kèpeité Adidi nè Namanni. Kè Adidi pié Adidiibe, kè Namanni pié Namanniibe. ⁴¹ Bensamee kó tinaàmùnti nti memme, kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisìnàà nè sikcupísìnùmmù nè sikcusikuò (45600).

⁴² Danni kó kunaàmùnkù do bo kùmáa ndi, kuò do tú Suamiibe Suammuu kó ibí, kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisikuò nè sikcupísìnàà nè sikcusinàà (64400).

⁴⁴ Kè Asee peité Imuna nè Isefii nè Bediya. Kè Imuna pié Imunaabe, kè Isifii pié Isifiibe, kè Bediyaa pié Bediyaabe. ⁴⁵ Kè Bediyaa yí kèpeité Ebee nè Madikiyeedi. Kè Ebee pié Ebeebe, kè Madikiyeedi pié Madikiyeedibe.

⁴⁶ Kè Asee peité denitipobire ké dè yu ke dò: Sedaki.

⁴⁷ Asee kó tinaàmùnti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisìnùmmù nè sikcupísitããti nè sikcusinàà (53400).

⁴⁸ Kè Nefutadii peité Yaseyedi nè Kunni nè Yesee nè Sidemmu. Kè Yaseyedii pié Yaseyediibe, kè Kunni pié Kunniibe, kè Yesee pié Yeseebe, kè Sidemmu pié Sidemmuube. ⁵⁰ Nefutadii kó tinaàmùnti nti memme kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupípisìnàà nè sikcupísìnùmmù nè sikcusinàà (45400).

⁵¹ Isidayeeriibe bemɔu kè bèe bè kàa nkè bè mbo sikcupíkusiikuò nè tekcupítè nè sikcusiyeikè nè sipísitããti (601730).

Kuyie mbè nàkémè bè bo totímè ketenkè

⁵² Kè ti Yiè nKuyie nɔɔtè kébéinnè Mɔyiisi ke dò: ⁵³ Tii naàmùnti nti di yóo totímè ketenkè kéntù mbè sù ke dò ndòmmè. ⁵⁴ Kè bèe kó kunaàmùnkù deɔ be kó ketenkè ndeu, kè bèe kɔku kèñni be kɔke nkèñni, di bè totí bá wè o naàmùnkù màmmè. ⁵⁵ Di yóo tãã tété nwe kètotí de kó ketenkè, di ní yóo duó mbá wè o kó ketenkè dí kàa nho naàmùnkù mieke benitibè kè bè màmmè mme. ⁵⁶ Tété weè ní yóo benke di yóo duó nkù naàmùnkù deɔ ketenkè kè kè mmamè, kéduó nkù kèñni kè kè mmamè.

Bè kàammè Defii kó kuwɔ nkɔbe medérímè

⁵⁷ Kè bèe kaa nDefii kó kuwɔ, nte bè do kù kàa nkè kù ndò ndòmmè. Kè Kerisonni kó kunaàmùnkù ntú Kerisonniibe, kè Keati kɔku ntú Keatiibe, kè Medadi kɔku ntú Medadiibe. ⁵⁸ Defii kó tinaàmùnti teti do tú: Dibiniibe nè Ebedoniibe nè Madiibe nè Musiibe nè Kodeyiibe. Keati weè do peité Amudamu. ⁵⁹ Kè Amudamu puoke Defii botí kóo sapàà mmɔ̀, kòo yètiri tu Yokebeti bè do peité wè Esibiti kòo ò peiténè Anɔɔ nè Mɔyiisi nè be tãũ Midiyammu. ⁶⁰ Kè Anɔɔ peité Nadabu nè Abiu nè Edeasaa nè Idamaa. ⁶¹ Nadabu nè Abiu kè bèe tɔ̀ nti Yiè nKuyie ntihúnti nè muhãã nsñtíke kɔmu kékú. ⁶² Kè bèe kaa mbenitidaabe kétúté ibí ì m̀ke otãnkù òmáa kèntɔ ke deètinko kè bè mbo sikcupípisidè nè sikcupísitããti (23000). Bè do í bè wènnè Isidayeeriibe sɔmbe kékaa, nke yé bè do í m̀kemè ketenkè Isidayeeriibe mieke. ⁶³ Mɔyiisi nè ikuú niùti Edeasaa kè bèe bè kàa Mɔabu biriku Suditè kó ntaké Sedikoo ei ìkè. ⁶⁴ Mɔyiisi nè ikuú niùti Anɔɔ bè do kàa mbè Sinaii kó dikpáa mieke be kòo m̀ ténke do í kpaá. ⁶⁵ Ti Yiè nKuyie nkuò do béi nke dò: Bemɔu bè bo kú dikpáa mieke, kè bè mènke kú bá òm̀ ì nsú mbá òmáa, kè dè í tú Yefundee bire Kadebu nè Nunni bire Sosuwee.

Benitipòbè dò nkénte dè

27 Sosefu bire Manansee kó kunaàmùnkù kou m̀ bè tu wè Makiidi, weè do peité Kadaadi kòo me ntó peité Efee kè Efee peité Sedofadi kòo pié besapàmbè máa bèe yètè tu: Mada nè Nɔa nè Okuda nè Midika nè Tidisaa. ² Kè bèe kɔte kénya Mɔyiisi nè ikuú niùti Edeasaa nè Isidayeeriibe kó bekótibè nè Isidayeeriibe bemɔu metaummè tou borè, ké bè nàkè ke dò: ³ Ti cice ku dikpáa mieke nke, ò me ndo í kɔké Kodee kó kutñnkù mieke bèe do yete ti Yiè nKuyie nkpeti. Ò ku omáa kó meyei nkó mukúú mmu ò me nyí m̀ke denitidabire. ⁴ Ti cice yètiri bo kpánnè o tebí naàmùnkù mieke ò í m̀ke mèè kpré nhonitidòuà? Dí ti duó nti kó ketenkè ti cice tebí kɔke borè.

⁵ Kè Mɔyiisii beé nKuyie, ⁶ Kè kùu ò ténne ke dò: ⁷ Sedofadi kó besapàmbè naatimu duó mbe be kó ketenkè, be cice tebí kɔke borè, beé yó nte be cice kó ketenkè. ⁸ Kàa náké Isidayeeriibe ke tú: Kòo nitì ní ku ke í m̀ke denitidabire, kòo m̀ke denitipobire deé yóo tieke o

κπερε. ⁹ Kòò me nýi m̄ke denitipobire o tebíi tieke o κπερε. ¹⁰ Kòò í m̄ke o tebíi o cice kó sitebíi tieke o κπερε. ¹¹ Kòò cice me nýi m̄ke o tebíi o naàm̀nk̀k̀ kou wèè ò t̀k̀k̀nè wèè dè tieke. Isidayeeribe κπερε bè m̄ke de kó ikú yó nni nýi, ti Yiè nKuyie ndo me nnàké M̄yiisi.

Sosuwee c̀utém̀è M̄yiisi mut̄mm̀ú

¹² Kè ti Yiè nKuyie n̄w̄w̄tè kénákè M̄yiisi ke d̀: Deke dit̄ari Abadimmu ínkè, ke wénté k̀ỳa dihei n dú ndi Isidayeeribe. ¹³ K̀a di ỳa ke d̀è a k̀nti a yembè borè nde, a kóo kóti An̄w̄ k̄m̄e. ¹⁴ Ke ỳé di do í yiem̀m̀è ke t̀nn̄e n nùu Sinni kó dikp̀a mièke. Isidayeeribe do t̀ùtè d̀i m̀nn̄i kè nni nk̄pannè, kè di ndò nke bè dú m̄menie nkè bèe ỳa n c̀áámm̀è ke κpeh̄ni, di me nýi m̀è d̀ò.

K̀u do bú dikp̀anni kó menie m̄m̀e bè do bo d̀i m̀nn̄i Kadeesi Sinni kó dikp̀a mièke.

¹⁵ Kè M̄yiisii náké ti Yiè nKuyie nke d̀: ¹⁶ Ti Yiè nKuyie n̄f̄ n̄wèè dú ndenennè dem̄u mufòmmu, t̄áatè onit̄i wèè yó mbaké a nit̄ibè. ¹⁷ Onit̄i wèè yó mbè ni dem̄u mièke, wèè níi yóo bè dènn̄e kè bè tanné, kè d̀e yie nkè Isidayeeribe bá ndò ntipièti t̄i k̄a oc̄enti.

¹⁸ Kè ti Yiè Kuyie nnàké M̄yiisi ke d̀: Túótè Nunni bire Sosuwee, n kó Muyaá mbonè wè, kòò n̄ó nsin̄u.

¹⁹ Kòò benke ikú niùti Edeasaa nè Isidayeeribe bem̄u kòo da c̀utém̀è mut̄mm̀ú. ²⁰ K̀a ò ỳaàte a kó muw̄rím̀ú kè d̀e yie nkè Isidayeeribe bem̄u nyíe n̄ho κpeti.

²¹ Wenwe o m̄ómmu ò níi yóo k̄te ikú niùti Edeasaa borè nde kòo m beé nnè ikú nent̄i bè tu t̄i udimmu. Sosuwee o m̄ómmu nnè Isidayeeribe s̄m̄be bè níi yó nt̄u n̄wèè kó dinùu. Kòò ȳi: Yènnè! Bèe yè. Kòò ȳi: Tan-nè! Bèe ta.

²² Kè M̄yiisii d̀ò ti Yiè nKuyie nhò náké t̄i k̀k̀w̄tenè Sosuwee ikú niùti Edeasaa borè Isidayeeribe bem̄u borè. ²³ Kòò n̄ó nsin̄u, kòò dú m̄mut̄mm̀ú ti Yiè nKuyie ndo ò náké ke ỳé ndè ndòmm̀è.

Kuyie mbè nàkém̀è bè bo nk̀u feum̀è iw̄s̄

DÈENNÌ: Bè bo nk̀u feu ì yewe yem̄u

28 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè M̄yiisi ke d̀: ² Náké Isidayeeribe ke t̄u n ỳé nkè dè níi t̀ùk̀e bè bo n fíe dè iw̄s̄ k̀tuò bè ndake ke ì nni nfíe k̀tuò dip̄anni ndi d̀i kó kuf̄s̄ku n naati.

³ Bá d̀i yie bè níi n féuté dipedabii d̀i m̀k̀e dibenni dimáa ke k̄a kuyènk̀u. Bá d̀i yie yèdéè. ⁴ Di níi n féuté dipedap̀anni dimáa dikúnweh̄ni, didéri kuyuoku di-huri. ⁵ Kè dí di wènnénè muyuo nsààm̀u cidóò bèt̄āti kè mu k̄w̄renè mek̄s̄àm̀è dítiri omáa nè dikéè kéānte.

⁶ Di yó nni nfeumu di do ì nni nfeumè Sinaii t̄ari nè dim̀nn̄i ke tuò, dip̄anni ndi d̀i kó kuf̄s̄ku n naati.

⁷ Dikúnweh̄ni kó dipedap̀anni níi yó nneínè menaà m̄m̀e dítiri nè dikéè. Metaummè tou mièke nke di níi yóo me nni ncóummè. ⁸ Di níi féuté dipedap̀anni teri kuyuoku dihuri, ke yíénè yep̄rè di baa do m p̄ā nyè

dikúnweh̄ni kó dipedap̀anni ínkè, ke di nni ntuo, dip̄anni ndi d̀i kó kuf̄s̄ku n naati.

DÈENNÌ: Bè bo nfeu ì teom̄p̀tè yie

⁹ Teom̄p̀tè yie di níi n féuté yepedabe yèdéè, yèè m̀k̀e dibenni dimáa dimáa ke k̄a kuyènk̀u, k̀yíénè muyuo nsààm̀u cidóò bèkuò, ke mù āntenè mek̄s̄àm̀è, ke yíénè menaà. ¹⁰ Bá t̀èè om̄p̀tè yie di níi yóo yíemu de kó iw̄s̄ di do n feu ì yewe yem̄u ì ínkè nè de kó menaà.

T̄ĀĀTI: Bè bo nfeu ì ot̄ank̀u yie ketiri

¹¹ Ot̄ank̀u yie ketiri di níi n féuté yenaadakè yèdéè k̀tuò, nnè dipedaà dimáa nè yepedap̀aà yèyiekè yèè m̀k̀e dibenni dimáa dimáa ke k̄a kuyènk̀u. ¹² Ke níi p̄ānè bá fèè ðfè ínkè muyuo nsààm̀u mù āntennè mek̀uò, ncidóò bèwei bá d̀i naadaà ínkè, cidóò bèkuò bá d̀i pedaà ínkè. ¹³ Cidóò bèt̄āti bèt̄āti bá d̀i pedap̀anni ínkè, kè dí dè t̀uò, yep̄rè nyè yèè kó kuf̄s̄ku n naati. ¹⁴ Menaà ndítiri bèt̄āti bèt̄āti bá d̀i naadaà ínkè, dítiri bèdé bá d̀i pedaà ínkè, dítiri omáa omáa nè dikéè bá d̀i pedap̀anni ínkè. Bá wèè t̄ank̀u kó diyie ketiri di níi yó n fíe ì w̄s̄ nyi nè de kó yep̄rè. ¹⁵ Di níi n féuté dibodaà dimáa meyi ncíém̀m̀è k̀p̄éi, kémbúútí di n feu ì w̄s̄ ke tuò nyewe yem̄u nè de kó menaà di m p̄ā mmè.

NĀĀ: Bè bo nfeu ì diyentébanni yie

¹⁶ Dibenni t̄ank̀u ketiwè diyie tepítè nè dinaanni di níi baá ndiyentébanni kédéúk̄unne mí ndi Yiè nKuyie n yètiri. ¹⁷ Diyie tepítè nè dinummuri yie ndi, dibanni yóo ketémè kè di ncáa mp̄éè wèè í k̄w̄renè mutie mù muuti ke d̀ yewe yèyiekè. ¹⁸ Dibanni ketirí d̀i yie di tíi nkésānte mí ndi Yiè nKuyie di báa pí m̄mut̄mm̀ú mam̀u de yie. ¹⁹ De yie di níi n féuté ì nw̄s̄ k̀tuò: Yenaadakè yèdéè, dipedaà dimáa yepedap̀aà nyèyiekè yèè m̀k̀e dibenni dimáa dimáa ke k̄a kuyènk̀u. ²⁰ Di níi p̄ānè bá fèè ðfè yuu ínkè muyuo nsààm̀u mù āntenè mek̀uò ncidóò bèwei bá d̀i naadaà ínkè, cidóò bèkuò bá d̀i pedaà ínkè, ²¹ cidóò bèt̄āti bèt̄āti bá d̀i pedap̀anni ínkè. ²² Kè di n féuté dibodaà meyi ncíém̀m̀è k̀p̄éi, kè bè di d̀ò meyi ncíém̀m̀è kó ikú. ²³ Di níi yó n fíe ì w̄s̄ nyi kémbúútí di n feu ì yewe yem̄u ke tuò. ²⁴ Di yó m̄m̀e nh̄ nke d̀ yewe yèyiekè, mudii m̄mu di níi yó m p̄ā mù k̀tuò, mù kó kuf̄s̄ku n naati. De kó dip̄anni c̀ānnè mu di n feu ì yewe yem̄u ke tuò nnè de kó menaà. ²⁵ Diyie yíenn̄i yie di tíi nkésānte mí ndi Yiè nKuyie, di báa pí m̄mut̄mm̀ú mam̀u de yie.

ǸUMM̀U: Bè bo nfeu ì dididèibanni yie

²⁶ Dididèibanni yie, di yó m p̄ā d̀i yie tidipanti, de yie di tíi nkè n sānte, di báa pí m̄mut̄mm̀ú mam̀u. ²⁷ De yie di n féuté yenaadakè yèdéè nè dipedaà nè yepedap̀aà nyèyiekè yèè m̀k̀e dibenni dimáa dimáa kè dè t̀uò, dip̄anni ndi d̀i kó kuf̄s̄ku n naati. ²⁸ Kè di waá mbá fèè ðfè yuu ínkè muyuo nsààm̀u mù āntenè mek̀uò ncidóò bèwei bá d̀i naadaà ínkè, cidóò bèkuò

bá dìi pedaà ìnkè. ²⁹ Cidóò bètāāti bètāāti bá dìi pedapànni ìnkè. ³⁰ Kè di kuonè dibɔdaà kè bè di dɔɔ meyei ncíém̄mè kó ikuú. ³¹ Di yó n fíé ì wūš nyi ke né mbúúti di ō n fíé ì nè tidiiti kó yepārè. De kó iwūš yó ntú ìi kpa ìnyi kuyènkù kényiénè de kó menaà.

KUŪ: Bè bo nfeu ì disānni kó dibanni yiè

29 Dibenni tǎnkù yiénwè kó diyìè ketiri di níi tíi nké n sānte de yiè, di báá pí mmutšmmú mamù. Disānni kó dibanni ndi. ² De yiè di n féuté dinaadaà nè dipedaà nè yepedapàà nyèyiekè yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù, kè dè tù. ³ Di waá mbá fèè ōfè kpríi muyuo nsààmù mùù àntenè mekùù ncidóò bèwei dinaadaà ìnkè, cidóò bèkuù dipedaà ìnkè. ⁴ Cidóò bètāāti bètāāti bá dìi pedapànni ìnkè. ⁵ Kè di kuonè dibɔdaà dimáà meyei ncíém̄mè kpríi, kè bè di dɔɔ meyei ncíém̄mè kó ikuú. ⁶ De kó iwūš cǎānnèmu di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè di m pǎā mmùù dii nè de kó menaà. De kó dipānni níi yó ntú di tuò ndi dii kó kufššku n naati.

YIEKÈ: Bè bo nfeu ì meyei nhūtímù kó diyìè dieri

⁷ Dibenni tǎnkù yiénwè kó diyìè pínni yiè di níi tíi nkéboú dinùù kè n sānte. Di báá pí mmutšmmú mamù. ⁸ De yiè di n féuté dinaadaà nè dipedaà nè yepedapàà nyèyiekè yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà, ke kpa kuyènkù kè yè nni ntuo. Dipānni ndi dii kó kufššku n naati. ⁹ Dí waá mmuyuo nsààmù mùù àntenè mekùù ncidóò bèwei dinaadaà ìnkè, cidóò bèkuù dipedaà ìnkè, ¹⁰ cidóò bètāāti bètāāti bá dìi pedapànni ìnkè, ¹¹ kékuonè dibɔdaà dimáà meyei nhūtímù kpríi kè bè di dɔɔ de kó ikuú, ke né mbúúti di n feu ì meyei nhūtímù kó diyìè dieri nè di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó mudii nè de kó menaà.

NNI: Bè bo nfeu ì titouti kó dibanni yiè

¹² Otǎnkù yiénwè kó diyìè tepítè nè dinummuri, di níi tíi nké n sānte, di báá pí mmutšmmú mamù. Di yó mbaà mmí ndi Yiè nKuyie n kó dibanni ndi ke dɔ yewe yèyiekè. ¹³ Diyìè ketiri kè n féuté yenaadakè tepítè nè yètāāti kétuo nnè yepedakè yèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù. Dipānni ndi dii kó kufššku n naati. ¹⁴ Kè di waá mmuyuo mmùù àntenè mekùù ncidóò bèwei, bá dìi naadapànni ìnkè. Cidóò bèkuù bá dìi pedaà ìnkè. ¹⁵ Cidóò bètāāti bètāāti bá dìi pedapànni ìnkè. ¹⁶ Kè di kuonè dibɔdaà dimáà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nè de kó menaà.

¹⁷ Diyìè déri yiè dí n féuté yenaadapàà ntepiítè nè yèdèè nè yepedakè nyèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù.

¹⁸ Dí nɔ́nnè tidiiti di ōš nɔ́ nké tì mmamè bá fèè ōfè ìnkè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ¹⁹ Dí kuonè dibɔdaà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu kétuo nnè de kó tidiiti nè menaà.

²⁰ Diyìè tǎānni yiè kè dí n féuté yenaadakè tepítè nè dimáà nè yepedakè yèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè

yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù.

²¹ Dí yiénè tidiiti nè de kó menaà, kè dè mmānnè yenaadakè nè yepedapàà ndè māmè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ²² Dí di kuonè dibɔdaà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

²³ Diyìè naanni yiè dí n féuté yenaadakè tepítè nè yepedakè yèdèè, nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù. ²⁴ Kè dí waānnè tidiiti nè menaà kè dè mmānnè iwūš mamè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ²⁵ Kè dí kuonè dibɔdaà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

²⁶ Diyìè nummuri yiè dí n feu ì yewe yenaadakè yèwei, yepedakè yèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù. ²⁷ Kè dí yiénè tidiiti nè menaà kè dè mmanè yenaadakè nè yepedakè nè yepedapàà ndè māmè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ²⁸ Kè di kuonè dibɔdaà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

²⁹ Diyìè kuónni yiè kè dí n feu ì yewe yenaadakè yèni, yepedakè yèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù, ³⁰ kè yiénè tidiiti nè menaà kè dè mmanè yenaadakè nè yepedakè nè yepedapàà ndè māmè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ³¹ Kè dí kuonè dibɔdaà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

³² Diyìè yíenni yiè kè dí n feu ì yewe yenaadakè yèyiekè, yepedakè yèdèè nè yepedapàà ntepiítè nè yènàà yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà ke kpa kuyènkù. ³³ Kè dí yiénè tidiiti nè menaà kè dè mmanè yenaadakè nè yepedakè nè yepedapàà ndè māmè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ³⁴ Kè dí kuonè dibɔdaà dimáà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

³⁵ Diyìè nínni yó ntú dibanni denni dii yiè ndi di bá mpí mmutšmmú mamù de kó diyìè. ³⁶ De yiè dí n féuté dinaadaà dimáà, yepedapàà nyèyiekè yèè m̀̀ke dibenni dimáà dimáà kétuo, dipānni ndi dii kó kufššku n naati. ³⁷ Kè dí yiénè tidiiti nè menaà kè dè mmanè dinaadaà nè yepedakè nè yepedapàà ndè māmè, kéndònnè di m̀̀kemè de kó memantímè. ³⁸ Dí kuonè dibɔdaà dimáà meyei ncíém̄mè kpríi, kémbúúti di n feu ì yewe yemɔu ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà.

³⁹ Kè de kó dimònni níi t̀̀ke di yóo ì nni nfié kémbúúti di n feu ì di n cànnenè yèè nɔ́ kpríi nè di n feu ì nè diwèi nè di n feu ì ke tuò nnè de kó tidiiti nè de kó menaà nnè di n feu ì metaummè kpríi.

30 Kè Mɔyisii náké Isidayeribe ti Yiè nKuyie nhò náké tì timɔu.

Ikuú ìi tukúnè a bo cannemè Kuyie ndinùù

² Memè kè Mɔyisii béinnè Isidayeribe botí kó bekótibè kè bè náké ke dɔ: Ntenè ti Yiè nKuyie mbéi ntì.

³ Kù tu kòo mɔ̀ù kù cànnenè dinùù ke pàrikè ke yu ku yètiri ke yě nhò yóó kù dɔ̀ɔ̀ mè, ò báá yóó ò bo mè dɔ̀ɔ̀ mè. Ò dò nké mè dɔ̀ɔ̀mu memɔ̀u.

⁴ Kè dè dò nhosapàà mmɔ̀ù kpaá ã nè o cice ke cànnenè ti Yiè nKuyie ndinùù ke yě nhò yóó kù dɔ̀ɔ̀ mè, ⁵ kòo cice kèè ò cànnenèmè ti Yiè nKuyie ndinùù ke pàrikè. Kòo cice í ò nàké timatì ò dò nké mè dɔ̀ɔ̀mu memɔ̀u ò yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀ mè. ⁶ Kè dè me ndò nho cice ti kèè dii yiè kòò ti yete ò ténke báá dɔ̀ɔ̀ ò kù cànnenè dinùù ke pàrikè ke yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀mè, ti Yiè nKuyie nyóó ò cíèmmu ke yě o cice weè yetemè.

⁷ Kè dè me ndò nhosapàà mmɔ̀ù yenke, kòo nùù ò fiténè kòò cànnenè ti Yiè nKuyie ndinùù ke pàrikè ke yunè ku yètiri, ⁸ kòo dɔ̀u ti kèè dii yiè ke í béi ntimatì, de kó dinùù kpaá cammumu, kòò dò nkédɔ̀ɔ̀ ò pàrikè ke yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀ mè. ⁹ Kè dè me ndò nho dɔ̀u ti kèè dii yiè kòò ti yete, o nùù do ò fiténè kòò kù cànnenè dinùù képarikè ke yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀ mè, de kó dinùù ténke í yóó nhò pí, ti Yiè nKuyie nhò cíèmmu.

¹⁰ Kè dè me ntu okúpokù nwe yoo weè yenke kòo dɔ̀u ò yete, kòò cànnenè ti Yiè nKuyie ndinùù ò dò nké di dɔ̀ɔ̀mu.

¹¹ Kè dè me ntú o dɔ̀u cíètè nte ò cànnenèmè dinùù ti Yiè nKuyie nke pàrikè, ¹² kòo dɔ̀u ti kèè ke í ò béinnè timatì ò me nyí yete ò dò nkédɔ̀ɔ̀mu ò kù cànnenè dii nùù nè ò pàrikè ke yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀ ti, bá kè ti tu ti. ¹³ Kè dè me ndò nho dɔ̀u ti kèè dii yiè kòò ti yete ke pàa nde kó dinùù nè ò pàrikè ke yě nhò yóó dɔ̀ɔ̀ mè, mè pàamu kè ti Yiè nKuyie nhò cíè. ¹⁴ Onitipòkù cànnenè yèè nò Kuyie nyemɔ̀u nè ò pàrikè ke béi nke yě nhò yóó féú mmèè botí omáà, o dɔ̀u bo na ke ti pàa. ¹⁵ Kè dè me ndò nho dɔ̀u ti kèè ke cíéké ke í ò béinnè timatì, kè dè wenté ò yiemmu ò cànnenè ti ti Yiè nKuyie nyèè nò yemɔ̀u, nè ò pàrikè ke béi nti timɔ̀u, ke yě ò ti kèè dii yiè ò í ò nàkémè timatì. ¹⁶ Kòo dɔ̀u me nyóu kè dè wenté kòò né ti pàa, weè yóó tɔ̀ o pokù kó mecaàrimè kó tiyeti.

¹⁷ Ikuú ti Yiè nKuyie nduú nyinyi Mɔ̀yiisi dèè tukúnè onitipòkù weè yenke nè osapàà nwèè kpaá ã o cice cíètè.

Bè dokénèmè Mandiyāābe

31 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yiisi ke dɔ̀: ² Dokénè Mandiyāābe képeite bè dɔ̀ɔ̀ mèè yei ny-Isidayeeribe. Kàa dèè a kúnti a yembè borè nde.

³ Mèmmè kè Mɔ̀yiisii náké Isidayeeribe ke dɔ̀: Bèmbèè báátí di mièke kékɔ̀te kèdo Mandiyāābe mudò képeite ti Yiè nKuyie nkó dipèi. ⁴ Di tādātè Isidayeeribe wua mmieke bá kù benitibè tekcupíítè píítè (1000) kè bèe kɔ̀te mudò.

⁵ Kè bèe deite Isidayeeribe wua mmieke bá kù tekcupíítè píítè kè bèe wènnè bemɔ̀u behāāpòmbè tekcupíítè nè sikcupísidé (12000) kè Mɔ̀yiisi duú nkè bèe kɔ̀te mudò kòo bè neínnè Edeasaa bire Pinasi ikuú niùti, kòo ntu ikuú nenti nè sikpàriheú. ⁷ Kè bèe do Mandiyāābe mudò ti Yiè nKuyie ndo ti náké Mɔ̀yiisi ke yě ndè ndòmmè, kékua benitidaabè bemɔ̀u, ⁸ kékua nè Mandiyāābe kó bekpààtibè benùmmù, Efii nè Dekem-

mu nè Tisuu nè Uuri nè Debaa ke féúténè Beɔ̀ bire Badammu, ⁹ kèpíimmú be pobè nè be bí kékònnè, kèpíimmú be wūš imɔ̀u kéheí be kperè demɔ̀u, ¹⁰ kécɔ̀u mbe ekè nè be āāpònkare, ¹¹ kéeínè be kperè bè yà dè demɔ̀u nè benitibè nè iwūš, ¹² kè dè tɔ̀ni demɔ̀u be āāpònkari Mɔ̀yiisi nè Edeasaa ikuú niùti nè Isidayeeribe sɔ̀mbe borè Mɔ̀abu biriku, kukó nSuditèè borè Sedikoo èi ìikè.

¹³ Mɔ̀yiisi nè ikuú niùti Edeasaa nè Isidayeeribe kó bekotibaabè kè bèe ité kéyeroo be āāpònkari ke bo bè co. ¹⁴ Kè Mɔ̀yiisi mièke peike behāāpòmbè iwēi yembè bèè ni behāāpòmbè tekcupíítè píítè nè tekòutè kòutè bèè kúntiní mudò. ¹⁵ Kòo bè beke ke dɔ̀: Dè dòmme kè di yóu benitipòbè ke í bè kùɔ̀? ¹⁶ Di yému ke dò mbeè ni-tipòbè do tūnne Badammu kó iti nkénte kè Isidayeeribe caàrè ti Yiè nKuyie mmedie mPɔ̀ɔ̀ tārì kénte kè kùu bè poté. ¹⁷ Kuɔ̀nè di mmdònni iniditabí imɔ̀u nè benitipòbè bemɔ̀u bèè yenke. ¹⁸ Di yóu isapùmbí ìi mu nyí yé onitidòù képuoke. ¹⁹ Díndi bèè kó dimàà kù oniti yoo di kàáké ocí, di nciènnè dihāāpònkari ke dɔ̀ yewe yèyiekè, kè bè di dɔ̀ mewénkumè kó ikuú diyie ditāānni nè diyiénni, díndi nè di pímmú bè. ²⁰ Kè di múnkè wénkūnne di yààti nè di nenti tikònti kpeti nè tibɔ̀citi kpeti nè ideí kpeti.

²¹ Mèmmè kè ikuú niùti Edeasaa náké behāāpòmbè iwēi yembè bèè do kòte mudò ke dɔ̀: Ntenè ti Yiè nKuyie ndo náké ìi kuú Mɔ̀yiisi: ²² Mesɔ̀ɔ̀ nnè timátì péítì nè disɔ̀wūš nè timátì nè mebierime nè dibierimínni, ²³ dèè kó dimàà í yóó cóuté di dè pūhnè muhāá nkè dèè wenke. Dèè yóó cóuté di de mɔ̀ɔ̀tè mewénkumè kó menie mmáà. ²⁴ Diyie yénni yiè kè di yú di yààti kéwenke, de mōnni di bo na kékò ndi bàtè dè.

Bè ní bo totí mèè botí bè éi dè

²⁵ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔ̀yiisi ke dɔ̀: ²⁶ Fš nnè Edeasaa nè Isidayeeribe kó bekótibè dí kaa mbè pímmúní bèè nitibè nè ìi wūš, ²⁷ kàa dè toté mèdémè, bèè kòte mudò kè bè nte dikéè dimáà, kè betɔ̀bè bèè do kpaá kè bè nte diteri. ²⁸ Kàa deite bèè kòte mudò be kperi mièke oniti òmáà benitibè sikcusinùmmù (500) mièke kóò cànnè n kpeí, ke me nyí inàake nè sām-marímú nè ipe nè sibɔ̀ɔ̀. ²⁹ Kè di dè duú nyikuú niùti Edeasaa, dè tu mí ndi Yiè nKuyie n kperè nde. ³⁰ Isidayeeribe sɔ̀mbe bèè do kpaá be kó dikéè mièke, á deite benitibè sipisinùmmù mièke òmáà, ke me nyí in-àake nè sām-marímú nè ipe nè sibɔ̀ɔ̀, kàa dè duú nDefi-ibe bèè pí n cíètè mutōmmú. ³¹ Mɔ̀yiisi nè Edeasaa ikuú niùti kè bèe dɔ̀ɔ̀ ti Yiè nKuyie nnáké ti Mɔ̀yiisi. ³² Bèè kòte mudò bè éi dèè kó dimàà mièke dèè kpaá kè dè mbo sikcupíkusiikuú nè sikcupíísiyiekè nè sikcupisinùmmù (675000) ipe nè sibɔ̀ɔ̀. ³³ Inàake sikcupíísiyiekè nè sikcupísidé (72000). ³⁴ Sām-marímú sikcupíísikuú nè tekcupíítè (61000). ³⁵ Isapùmbí ìi mu nyí duónè onitidòù kè ì mbo sikcupíísitāāti nè sikcupísidé (32000). ³⁶ Bè duú ndi kèè bèè kòte mudò ipe nè sibɔ̀ɔ̀ kè dè mbo sikcupíkusiitāāti nè sikcupíísitāāti nè sikcupíisyiekè nè sikɔ̀u sinùmmù (337500). ³⁷ Kè bèe deite de mièke sikcusiikuú nè sipíisyiekè nè dènnùmmù (675) be Yiè

nKuyie nkpéí. ³⁸ Inààke sikcupísisitããti nè sikcupísikuð (36000) kè bèe deite sipísiyiekè nè idéí be Yiè nKuyie nkpéí. ³⁹ Sãmmarímú sikcupísitããti nè sikcusiñummu (30500) kè bèe deite sipísiyiekè nè dëmáà be Yiè nKuyie nkpéí. ⁴⁰ Benitibè tekcupípiítè nè sikcupísikuð (16000) kè bèe deite sipísisitããti nè bédébè be Yiè nKuyie nkpéí. ⁴¹ Kè Mɔyisii duð nyikuú niùti Edeasaa dèè tu ti Yiè nKuyie nkperè o Yiè nKuyie nhò nàké ke yé ndè ndømmè. ⁴² Dikéè teri dii kpaá Isidayeeribe kpié kè di mmànnè bèè do kòte mudoò be kperi mamè, ipe nè sibɔ́ sikcupíkɔusitããti nè sikcupísisitããti nè sikcupísiyiekè nè sikcusiñummu (337500). ⁴⁴ Inààke sikcupísisitããti nè sikcupísikuð (36000). ⁴⁵ Sãmmarímú sikcupísisitããti nè sikcusiñummu (30500). ⁴⁶ Benitibè tekcupípiítè nè sikcupísikuð (16000). ⁴⁷ Kè Mɔyisii deite benitibè sipísinummu mieke òmáà òmáà, iwũ memme, kéduú nDefiibe bèè pí Kuyie nciéte tɔmmú ti Yiè nKuyie ndo ti nàké ke yé ndè ndømmè.

Bè pã yèè pãrè Kuyie

⁴⁸ Bèè do ni mudoò ke baké behããpɔmbè tekcupípiítè piítè, tekɔ̀tè kòtè kè bèe kɔte kɔyà Mɔyisii kòò nàké ke dò: ⁴⁹ Ti kàa mbehããpɔmbè ti baké bè ke sɔ́ nhòmɔ̀ í kpa bá òmáà. ⁵⁰ Deè te kè ti tɔnɔ́ ti Yiè nKuyie nyepãrè ke bo mɔɔ ti yei nciémme, mesɔɔ nkó tisãti ti éi ti ti ntɔnɔ́, yetootɔ̀re nè sineí nè mefimme, nè demámánnè nè dèè ñ nciátí mefimme.

⁵¹ Mɔyisii nè ikuú niùti Edeasaa kè bèe cuú mesɔɔ nkó tisãti bè tɔnɔ́ ti. ⁵² Behããpɔmbè bèè baké yetirè bè do duú ntii nenti kó kucéékú do bo cidòò tekɔ̀tè nè sipísiyiekè (170). ⁵³ Kè behããpɔmbè sãmpɔ̀bè bie tieke bá wè ò éi dè. ⁵⁴ Mɔyisii nè Edeasaa kè bèe tanné mesɔɔ nkó tinenti behããpɔmbè bèè baké yetirè tekcupípiítè piítè nè tekɔ̀tè kòtè bè duú nti metaummè tou, kè dè bo yie nkè ti Yiè nKuyie mbáá yé nyIsidayeeribe kpié.

Bè duómme Dubenni nè Kadi naàmuntì kɔbe ketenkè

32 Dubenni nè Kadi be naàmunkù kɔbe do mɔke iwũ nyi kè ì sũ mediè nkè bèe yà Yasèe ei nè Kadaadi kperi ye tenkè bo yiénnèmè iwũ kó mucẽmmu. ² Mèmmè bè kòtemè kɔyà Mɔyisii nè Edeasaa nè Isidayeeribe kó bekótibè ke bè nàké ke dò: ³ Ti Yiè nKuyie nduú ntinti Isidayeeribe kè ti fiète yèè ekè yè yiénnè iwũ kó mucẽmmu mmu, tinti a kó betɔ̀mbè ti me ntu iwũ kó becẽmbe mbe, de kó yehekè tu: Atadoti, Dibonni, Yasèe nè Nimuda, Esibonni nè Edeyade nè Sebammu nè Nebo nè Beonni.

⁵ Kè bèe deè ke dò: Mɔyisii, kàa bo yie nha ti duú nde kó ketenkè, di báá ti sée kukó nSuditẽ yàa.

⁶ Kè Mɔyisii bè tẽnnè ke dò: Di tú ba? Di tebií bo nkɔri mudoò kè di né nkpaá diennaà? ⁷ Dè yíme kè di dó kɔyárikunne Isidayeeribe kɔnti bè bo tamè dihei ti Yiè nKuyie mbè duú ndi. ⁸ Ti bo dii mɔnni Kadeesi-Bannea, kè n tɔ́ ndi cicèbè kè bè bo paaté Kannahã ei kè bèe me ndɔ̀. ⁹ M bè tɔ́ memme kè bèe kɔte Esikɔ̀di biriku kɔyà dihei kɔwẽtení kɔyárikunne Isidayeeribe kɔnti bè bo tamè dihei ti Yiè nKuyie mbè duú ndi. ¹⁰ Mèmmè kè ti

Yiè nKuyie mmieke peike kè kùu parikè ke dò:

¹¹ Benitibè bèè kó dimáà yènni Esibiti, kétúóté bèè mòke yebie nsipísidè kéndeetinko òmɔ̀ naàcètè báa ta dihei n do yé n yóò duú ndi be yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔ̀bu, ke yé bè í yiemme ke n tũnne sei. ¹² Kè dè í tú Yefundee Kadebu Kenasi naàmunkù kou nè Nunni bire Sosuwee, bèè máa di tati, ke yé bèe yiemme ke n tũnne sei. ¹³ Mèmmè ti Yiè nKuyie mmieke peikemè Isidayeeribe kè kùu duú nkè bè nhã́ ndikpáa mieke ke kémùnè de kó kutɔ̀nkù kɔbe bèè do dɔ̀ kù í dɔ̀ dè bè bo kúmè kédeè. ¹⁴ Becãribè kó kubotí díndi, dè yíme kè di dó kɔ̀ɔ̀tè di yembè tɔ̀mmú ke tikii ti Yiè nKuyie mmieke kó muhã́ nyIsidayeeribe ñnkè? ¹⁵ Kè di bũtinné di Yiè nKuyie nkù bo yóu kè di nkpaá dikpáa dii mmieke kémmɔ̀te, kè dii né nte kè Isidayeeribe bemɔ̀uu feti. ¹⁶ Kè de kó benitibè tɔ̀nkoo Mɔyisii borè kòò nàké ke dò: Ti dó kéɔ̀ɔ̀ ti wũ kó dibaakèri ndi kémaá yehekè kè ti bí nhã́. ¹⁷ Ti mómɔ̀mbe kè ti tóúté ti kparinenti kɔniitè fenafè ñkè, kékɔte kɔtanné ti tebií de kó yehekè, ti bí sãmpɔ̀ ii yó mbo die nyehékè ti yóò maá yé kéfií nyiduotí kénsɔ̀rinè de kó ketenkè kɔbe. ¹⁸ Kè Isidayeeribe bemɔ̀u í kãri bá wè o tenkè ti í wẽtiní. ¹⁹ Kè di ti duú ndie nti kó ketenkè ti ténke í yó nwanti dí ti duú nketekè Suditẽ kó nyàà teri, ke yé ti kɔke bomè die ndiyàa diyie yiení kèè bíékè kperi. ²⁰ Kè Mɔyisii dò: Kè di pí ndi béi ndii nùu, kè di tóúté di kparinenti ke doké ti Yiè nKuyie nyé ndè ndømmè. ²¹ Kè di bàátí ke sènté Suditẽ di Yiè nKuyie nyé ndè ndømmè ke baanè kù bo duómme kè bèe na be dootitɔ̀bè ké bè bèti. ²² Kè ti Yiè nKuyie mbè duú ndii mɔnni be tenkè, de mɔnni di bo na kéwẽtení di tenkè, Isidayeeribe báa di sei ndi Yiè nKuyie mme nténke báa di sei. ²³ Kè di me nyí dɔ̀ memme di yeténè ti Yiè nKuyie nku, de mɔnni di nyé ke dò ndi yei mbo di pí. ²⁴ Maánè tũnkè yehekè kɔtanné di bí sãmpɔ̀, kéɔ̀ɔ̀ di wũ kó yebaakùyè, di né báa yé ndi béi ndii nùu. ²⁵ Kadi naàmunkù nè Dubenni naàmunkù kɔbe kè bèe nàké Mɔyisii ke dò: A kó betɔ̀mbè tinti ti yóò dɔ̀mɔ̀ fɔ́ nti yie nha ti nàké ti. ²⁶ Ti bí nè ti pobè nè ti pe nè ti wũ dè yó mbo die nde Kadaadi ekè mieke. ²⁷ A kó betɔ̀mbè tinti bèè bàátí tikparinenti ti kɔrimu kè ti Yiè nKuyie nyóò ti niitè kè tí bè dokénè a yé ndè ndømmè.

²⁸ Mèmmè kè Mɔyisii nàké ikuú niùti Edeasaa nè Nunni bire Sosuwee nè Isidayeeribe kó bekótibè de kó benitibè kpié nke dò: ²⁹ Kè Kadi naàmunkù kɔbe nè Dubenni kɔku kɔbe bèè baati tikparinenti kè bè di neinè kɔsénté kukó nkè di Yiè nKuyie ndi niitè kè di doké, kè di tieke dii mɔnni di ekè, dí bè duú nKadaadi tenkè kè bèe tieke. ³⁰ Kè bè me nyí bàátí ke di neinè Kannahã kó ketenkè mieke nke di yóò bè duómme ketenkè di kɔke mieke.

³¹ Kadi naàmunkù kɔbe nè Dubenni naàmunkù kɔbe kè bè dò: Ti Yiè nKuyie nnàké ti tinti a kó betɔ̀mbè ti yóò ti dɔ̀mɔ̀. ³² Ti yóò bàátímu ti Yiè nKuyie nyé ndè ndømmè kékɔte Kannahã, ti né dó ti tu, a tí duú nti kó ketenkè Suditẽ kó nyàa dii ndi.

³³ Mèmmè kè Mɔyisii duú nKadaadi naàmunkù kɔbe nè Dubenni naàmunkù kɔbe nè Sosefu bire Manansee botí kɔbe dikéè, Amɔ̀riibe kpàati Sionni kó dikpàatiyuu

nè Basãã kɔbe koo kpààti Ōku kperi nè yehekè yèè bo be tenkè mànkù nè yehekè yèè dè t̀kè.

³⁴ Mèmmè kè Kadi naàm̀nkù kɔbe maá Dibonni nè Atadoti nè Adowee, ³⁵ nè Atadoti-Sofanni Yassee nè Yoboa ³⁶ nè Beti-Nimuda nè Beti-Adannii ke yè fii nyidu-utí, kémaánè be wũ kó yetuo.

³⁷ Kè Dubenni naàm̀nkù kɔbe wète kémaá Esibonni Edeyade nè Kidiyataimmu ³⁸ nè Nebo nè Baadi-Nɛɔɔ nè Sibema ké yè cèète yeyètè.

³⁹ Mèmmè kè Manasee bire Makiidi naàm̀nkù kɔbe do Kadaadi èi kébeti Amɔniibe bèè do dè bo. ⁴⁰ Kè Mɔyisi bè duó nde kó dihei kè bèe kari. ⁴¹ Kè Manasee bire terè bè tu dè Yaii kó kunaàm̀nkù kɔbe t̀tóté Amɔriibe ekè depaa nkpeye ké yè yu ke d̀: Yaii ekési. ⁴² Kè Nɔbaa kɔbe do Kenati nè yehekè yèè ò t̀kénè ké yè yu o móm-muɔ nho kó diyètiri ke d̀ Nɔba.

Isidayeeribe yè Esibiti kénkatimè ke sɔɔti kétuɔkenè kukó nSuditèè

33 Nte Isidayeeribe do yeti Esibiti kédóótémè be ãp̀nt̀rè d̀ ndòmmè, Mɔyisi nè Anɔɔ kè bè mbè ni kè bèe kété kèyè yèè b̀rè. ² Kè Ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisi kòo nwãũ bè kàti dè ke sɔɔti, nte ò do dè wãũ mèè botí:

³ Dibenni tãnkù ketiwè do nwe diyè te píitè nè dinum-muri bè baámmè diyentébanni, kè dèe wenté kè Isidayeeribe ité Dammusesi èi kénkéri ke yeti kè Esibiti tenkè kɔbe bè wùó nkè bè kéri. ⁴ De m̀nni kè Esibiti kɔbe k̀ri becírìbè, bèè tu Mpo ti Yiè nKuyie ndo potè bè ke bo benke Esibiti kɔbe k̀ kpeh̀nìnèmè be kó yeɔkè. ⁵ Kè Isidayeeribe ité Dammusesi kékɔte kébáté Sukoti, ⁶ kéitè Sukoti kékɔte kébáté Etammu èi tedɔntè kó dikpáa mànkù. ⁷ Bè ité Etammu èi ndi tedɔntè kó dikpáa mànkù kékónté kéwètení Pi-Aidoti, Baadi-Sef̄s̄ ìikè, kébáté kénwetí Mikidodi. ⁸ Bè ité Mikidodi nwe késénté dàméèri tipènti kou, kéta dikpáa tedɔntè kperi, kém̀m̀ke mucèmmu yewe yètããti Etammu kó dikpáa tedɔntè kperi mieke, kékɔte kébáté bè tu dè Mada. ⁹ Bè ité Maara nwe kétuɔke Edimmu sibií do borè te píitè nè sidési nè depuonne sipísiyiekè, kébáté deborè. ¹⁰ Bè ité deñde kébáté tipènti koo dàméèri pèémmè, ¹¹ kéitè tipènti koo dàméèri pèémmè kébáté Sinni kpáa mieke, ¹² kéitè Sinni kpáa tedɔntè kperi kébáté Dofikaa, ¹³ kéitè Dofikaa kébáté Aduusi, ¹⁴ kéitè Aduusi kébáté Defidimmu ke í mpètè deborè menie nke yã.

¹⁵ Bè ité Defidimmu nwe kébáté Sinaii kó dikpáa tedɔntè kperi mieke. ¹⁶ Bè ité deñde kébáté Kibodoti-Ataafa ¹⁷ kéitè Kibodoti-Ataafa kébáté Asedoti, ¹⁸ kéitè Asedoti kébáté Ditima, ¹⁹ kéitè Ditima kébáté Dimɔɔ Pedesi, ²⁰ kéitè Dimɔɔ Pedesi kébáté Dibuna, ²¹ kéitè Dibuna kébáté Disaa, ²² kéitè Disaa kébáté Keedata. ²³ Bè ité Keedata nwe kébáté Sefèedi tãri. ²⁴ Sefèedi tãri ndi bè itémè kébáté Adada, ²⁵ kéitè Adada kébáté Makidoti, ²⁶ kéitè Makidoti kékɔte kébáté Taati, ²⁷ kéitè Taati kébáté Teda, ²⁸ kéitè Teda kébáté Mitika, ²⁹ kéitè Mitika kékɔte kébáté Asimɔna, ³⁰ kéitè dende kékɔte kébáté M̀sedoti, ³¹ kéitè M̀sedoti kébáté Bendee-Yakanni, ³² kéitè Bendee-Yakanni kébáté Ōdi-Kidikaadi, ³³ kéitè

Ōdi-Kidikaadi kébáté Yotibata, ³⁴ kéitè Yotibata kébáté Abudonna, ³⁵ Bè ité deñde kébáté Esiyonni-Kebee, ³⁶ kéitè Esiyonni-Kebee kébáté Sinni kpáa tedɔntè kperi bè tu dè Kadeesi. ³⁷ Bè ité Kadeesi nwe kékɔte kébáté Ōdi tãri Edɔmmu tenkè mànkù.

³⁸ Deñde ti Yiè nKuyie nduóm̀mè kè ikuó niùti Anɔɔ deke Ōdi tãri ìnkè, ò de nku, ke s̄ ndè m̀ke yebie nsipísìnà nè bè yèmè Esibiti, dibenni tãnkù nummuwè do nwe diyè ketiri. ³⁹ Dende Ōdi tãri ìnkè ò kumè, ke nyóó kú ke m̀ke yebie ntekòtè nè sipísidè nè yètããti. ⁴⁰ De kó dif̄nkùò ndi Kannahãã kɔbe koo kpààti Adadi Nekefu èi kou kèèmmè Isidayeeribe kéroómè.

⁴¹ Kè Isidayeeribe ité Ōdi tãri ìnkè kékɔte kébáté Sadimɔna, ⁴² kéitè Sadimɔna kékɔte kébáté Puncɔ, ⁴³ kéitè Puncɔ kékɔte kébáté Obɔdi, ⁴⁴ kéitè Obɔdi kébáté Iyee-Abadimmu, Mɔabu tenkè mànkù, ⁴⁵ kéitè Iyee-Abadimmu kébáté Dibonni-Kadi, ⁴⁶ kéitè Dibonni-Kadi kébáté Adimɔnni-Dibadataimmu, ⁴⁷ kéitè Adimɔnni-Dibadataimmu kébáté Abadimmu tãri ìnkè kénwetí Nebo èi. ⁴⁸ Bè ité Abadimmu tãrè nye kébáté Mɔabu tenkè kó kubiriku, kukó nSuditèè také, kénwetí Sedikoo. ⁴⁹ Bè do bàtè kénhèrinè kukó nSuditèè nwe kétúóté Beti-Yesimɔti kénɔ kétuɔkenè Abeedi-Sitimmu èi Mɔabu biriku.

Isidayeeribe d̀ nkétoí mèè botí ketenkè

⁵⁰ Dende Mɔabu biriku Suditèè kó ntaké Sedikoo ìkè ti Yiè nKuyie mbéinnèmè Mɔyisi ke d̀: ⁵¹ Náké Isidayeeribe ke tú n yè nkè di sèh̀té Suditèè ke ta Kannahãã tenkè, ⁵² dí beti de kó ketenkè kɔbe bemɔu, kém̀può mbe tenkaanii yetãrè kpesi kébóké timáti kpesi, képuɔ mbe wũt̀rè kécake be t̀rè, ⁵³ kètieke dihei kém̀bo. N di ndi duóm̀mu kè di d̀ nké ndi te. ⁵⁴ Di yóó tãũ tétè nwe kètoí di tenkè di naàm̀nti d̀ ndòmmè, kè kùu naàm̀nkù sũ ku kó ketenkè ndeu, kè kùu kèh̀ni ku kɔke nkèh̀ni, kè di tãũ tétè kè kùu naàm̀nkù do dè, ku kó ketenkè ke ntú. Di yó ntũ ndi wuɔ ndòmmè mme kètoí di tenkè. ⁵⁵ Kè di me nyí bèti Kannahãã kɔbe bemɔu, kè di yóu bèmabè beè yó ndo ntipotí kénkũu di nuɔ, kéndò nyinaacèmpàati ìi cùkè sikãũ ke kũu di p̄iti ke di éúté dihei di bo dii mieke. ⁵⁶ De m̀nni n do na mbè d̀m̀mè kè n né mè d̀ dí mbe.

Kannahãã tenkè mànke

34 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Mɔyisi ke d̀: ² Náké Isidayeeribe ke tú n yè nkè di t̀t̀ke dii m̀nni Kannahãã tenkè n di duó nkè kè di bo tieke, nte di tenkè mànke yóó díte dè.

³ Kubakù cãnkù bíékè di tenkè kó kumànkù yóó díte tedɔntè kó dikpáa Sinni nwe kémpekénè Edɔmmu kó kutempè. Kè diyè yìèni kèè bíékè kó kumànkù díte mukókúú nkoo dàméèri. ⁴ Kù yóó fité kubakù cãnkù bíékè nke kékónté kédeke iná nkó ditenni kèyènnè Sinni, Kadeesi-Bannaa kubakù cãnkù kétuɔke Asaa-Adaa nè Asimɔna, ⁵ kékɔte kédítè Esibiti kó kukó kénɔ kétuɔkenè dàméèri Meditedandee.

uuti káyènní disòrì kó dihei kékonní o èi, kè ikuú nùtì diewè mu nyí ku.

³³ Di yóó kari dii èi di báá cóú mmenitiyíí, menitiyíí nsĩnkùnko dihei ndi, dèmarè í bo di bo dɔ̀ dè kè dèe wénkùnne dihei menitiyíí nsĩnkùnne di, kè dè í tú di bo kuwè wèè kù. ³⁴ Di báá sĩnkùnne dihei di yóó kari di, n yó mbo di, mí ndi Yiè nKuyie n yó mbomu díndi Isidayeeriibe di cuokè.

Benitipòbè bèè tieke be yembè tenkè bè dò nkényenkú mèè botí

36 Kè Sosèfu birè Manansee birè Makiidi kó debire Kadaadi naàmùnkù kɔbe nè Isidayeeriibe kó bekotibaabè nè be cèí kó bekótíbèe kɔte káyà Mɔyiisi kòò nàké ke dɔ̀: ² Ti Yiè nKuyie nda nàkému ke tú di tǎǎ tété kététi ketenkè Isidayeeriibe kó iwuo ke da nàké ke tú: Á dúó nti tebite Sedofadi kó ketenkè o sapàmbè. ³ Kè bè me nyenke Isidayeeriibe wuo mmieke kutekù makù, ti kèéte de kó ketenkè ke yíé bè yenke kùù wuo nkɔke, de m̀nni ti kó ketenkè yóó yaatemu. ⁴ Kè metén-nímè kó dibenni tù̀ke Kuyie nkó dibanni dieri, be kó

ketenkèe naá mbè yenke kùù wuo nkɔke ke ténke bá ntú be yembè kɔke.

⁵ Mèmmè kè Mɔyiisii náké Isidayeeriibe ti Yiè nKuyie nhò nàké ti ke dɔ̀: Sosèfu yaàbí béi nke naatimu. ⁶ Nte Ti Yiè nKuyie nnàké ti tì tukúnè Sedofadi kó besapàmbè bèè yenke bè dɔ̀ wè, kè de yiè ncénke tú be kó kuwuo nkou. ⁷ Kè dèe yie nkè Isidayeeriibe kó ketenkè bá ntaà iwuo ntei kɔke mieke, Isidayeeriibe bá kùù wuo kè kù nkari ku yembè tenkè. ⁸ Isidayeeriibe wuo mmieke benitipòbè bèè yóó tieke be yembè tenkè bè nyenkú be kó tinaàmùnti mieke nke, kè dèe yie mbá wèè Isidayeeri kòò nte o yembè tenkè. ⁹ Mèè botí nku bá kùù naàmùnkù bo ntemè ku yembè tenkè.

¹⁰ Mèmmè kè Tisododi kó besapàmbè Mada nè Tidisa nè Okuda nè Midika nè Nɔa kè bèe t̀nnè ti Yiè nKuyie ndo nàké ti Mɔyiisi kényenke be cice tebií kó bedapàmbè. ¹² Sosèfu birè Manansee kó ibí nyi bè do yenkemè kè be cicebè tenkè nkpaá ke tú be naàmùnkù kɔke.

¹³ Isidayeeriibe bo dii m̀nni Mɔabu biriku mieke kukó nSuditèè pèémè ke wetí Sedikoo, dèndè ti Yiè nKuyie nduómmè Mɔyiisi i nkuú nè ye ntannè kòò dè mbè t̀ò.

IKUÝ KÓNTÍMÙ

Di mpátiri tɔ tìl nàànti

Mukétímù kó dipátiri ti náá nyIsidayeeribe tùòkemè mme Kuyie mbè duó ndii èi. Kè Ikuý kóntímù kperi sɔɔté ke ti náá mMɔyiisi nàké ti Isidayeeribe. Mɔyiisi do denni Isidayeeribe Kuyie mbè dómè mme nè kù pí mmù tɔmmù be kpéí.

Kù do bè dònèmmè metaummè ké mbè ni dikpàà mieke bè dò kéri dè, ké mbè kánkè be dootitɔbè, ké mbè náá nku tannò, nè kù do bè dúnèmmè dinù.

Dè né í tú kù cénke do bè dènni máà ndi tìl dòn, nè Kuyie nkuý ti die nke yà dè yepáte tɔyè miekení. Mɔyiisi do náánnè dinitidaà ndi, nè keisòkè, ke tú bèe kɔtení ti Yiè nKuyie mborè kéwammù ké kù taunnè kunku Kuyie. Mɔyiisi do ìkú tìl ìnkè tìl tu ò do bè nàámmè ke tú: Díndi Isidayeerie n nìtìbè kènténè Kuyie nkù tu ti Yiè nKuyie nkù tu mù. Di dò nkéndómu ti Yiè nKuyie nkuú di te, dí nkù dó nè di yèmmè memɔu nè di wèrímu mumɔu (6:4-5, tì nàkému Matie 22:37).

Ikuý kóntímù kó dipátiri náánti kó dikùnni tu ikuý nyi. Bè do di yà Sedisadèmmu nwe Kuyie ncíètè mieke Sosiasi tu dè m̀nni okpààti. (Wénté 2 Bekpààtibè 22). De kó dipátiri náánti bomu metaummè kòtímè kó yepáte tɔyè mieke nè metaummè pàmmè kpeye mayè mieke.

Bèè do kaà nde kó dipátiri dim̀nni nè tínti bèè di kàà nyie, ndi ti denni tì tu: Onìti a bo mbomè kè de da naati tú: A bo nyièmmè Kuyie nHodèetiwè opatiwè da náá nti a borime memɔu mieke.

Di mpátiri náánti duó ke dòmmè

1. Mɔyiisi do nàké tì meketimè kukó nSuditèè yáà ke bè dèntení Kuyie ndòò dè be kpéí 1:1-4:43
2. Mɔyiisi nàké tì medérimè:
Ò bè dèntemè Kuyie ntannò tepíítè 4:44-5:22
Itié nyitié Mɔyiisi bè dènte ì 5:23-11:32
Ti Yiè nKuyie nkó ikuý 12-26
3. Isidayeeribe do dòmmè kètáátè mesàà nyoo meyei, bè bo yiemmmè Kuyie nkpeti yoo bèe ti yete 27:1-28:68
4. Mɔyiisi nàké tì mesɔmme 28:69-30:20
5. Mɔyiisi bè caummè ke dèè ke ku 31-34

MɔYIISI DO NÀKÉ TÌ MEKETIMÈ KUKÓ NSU-DITÈÈ YÁÀ

1 Di mpátiri tɔ tináànti Mɔyiisi do nàké tì nti Isidayeeribe bémɔu ke ś mbè bo kukó nSuditèè kó diyáà teri dikpàà tedɔntè Adaba ke wetí Sufu, kè Padanni kpàà bo ku mpíkù. Tofeedi nè Dabanni nè Asedoti nè Disaabu kè yè bo kupíkù tekù. ² A bo ítémmè Odebu kékété Seii tārè ìnkè kó kuce kénkɔri Kadèesi-Bannea, dè m̀ke mucèmmu yewe tepíítè nè dimáà ndi. ³ De do ś ndè m̀ke yebie nsipísìnàà ndi nè Isidayeeribe yèmmè Esibiti, dibenni t̀nkù tepíítè nè òmáà kó diyè ketiri. De yiè ndi Mɔyiisi nàkémmè Isidayeeribe ti Yiè nKuyie nhò nàké tì timɔu ke tú wèè ti mbè nàké. ⁴ Dè do ś mMɔyiisi namu Am̀riibe kpààti Sionni Esibonni èi kou, ke na Basā kóo kpààti Ōku Etedèii èi kou wèè do bo Asitadoti.

⁵ Bè do bo kukó nSuditèè yáà ndi Mɔabu tenkè, deñde Mɔyiisi bè dèntemè Kuyie nkuý.

Kuyie nyèmmè Isidayeeribe ité késɔɔté

⁶ Kè Mɔyiisii bè nàké ke dò: Ti do bo dè m̀nni ditāri Odebu ìnkè kè ti Yiè nKuyie nkù tu te kè kùu béimmu ke tú: Di bo die nkè dè m̀ntemmu, ⁷ ítémmè kékɔte Kan-nahā kɔbe Am̀riibe tārè nè yehekè yèè dè t̀ké, yèè bo kukó nSuditèè pèémmè nè tedɔntè Adaba yetārè ìnkè nè Nekefu nè dàmmèèri pèémmè kó yehekè, késɔɔté kètuɔke Dimaa tārè kèpèèté kètuɔke kukó ndiekù Efadati. ⁸ Ntenè ketenkè ti Yiè nKuyie nkù tu di te kù di duó nkè. Kɔtenè ké kè tieke! Ke yé kuú do béimmmè képarikè ke d̀ kù yóo ke duó ndi yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bembè nè be yaábíó.

⁸ Merɛme ti itémè ti kɔbe Esayuu yaàbí bèè bo Seii tãri be borè kèpɛ̀ɛ̀tè kèpɛ̀ɛ̀nnè kuce kùu yí Edati nè Esiyonni-Kebee tenkè, kètũnne dikpàà tɛdɔntè Adaba kó kuce kùu yìènè Mɔabu. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dɔ: Di báá do Mɔabu kɔbe mudòò di báá bè wɛ̀nté, n yí yóó di dú ndɛmarè be tenkè mieke. Dɔti yaàbí nni n dúmmè Adi tenkè kè bè kè te.

¹⁰ Nè dimònni Emiibe beè do dè bo, bè do tú kuwu ndiekù kɔbe mbe, benitidiebè ke dònne Anakiibe. ¹¹ Bè do bè kɔnnè Emiibe mbe nè Defaiibe. Kè benitibè yèmmè ndò nhAnakiibe tu Defaiibe mbe, kè Mɔabu kɔbe mbè yu ke tú Emiibe. ¹² Ɔriibe beè do bo Seii nè dimònni, kè Esayuu yaàbí bè bèti kè kè kùu bɛmɔu páíi kékari be tenkè. Isidayeeribe do me ndòò ketenkè ti Yiè nKuyie mbè dú nkè.

¹³ De mònni ndi ti Yiè nKuyie nti nàkémè ke dɔ: Íténè késénté kukó nSedeki, kè tí kù sènté. ¹⁴ Ti de nyité Kadeesi-Bannea kè nyóó tuɔke kukó nSededi ke bo sènté, kè dè ti túóté yebie nsipísitããti nè yèni. Kè ti do iti Kadeesi-Bannea kè bèè dò nkéna kékɔte mudòò kè bèè kù bɛmɔu kè ti mu nyí tũ̀ke Sedikoo. Ti Yiè nKuyie ndo yé ndè yó ndòmmè. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie nkuu do bè poté kù mɔmmɔnku kè bè dèè páíi bá bè kóò mɔu ténke í nkpaá be kó dikari.

¹⁶ Bèè dò nkéna kékɔte mudòò bè ku dli mònni bɛmɔu kédeè, ¹⁷ kè ti Yiè nni mbéinnè ke dɔ: ¹⁸ Di m̀m̀nni di yóó séntému Mɔabu tenkè kéta Adi kɔke, ¹⁹ Amɔniibe tenkè di báá bè do mudòò di báá bè wɛ̀nté n yí yóó di dú ndɛmarè be tenkè mieke, n kè dú nDɔti yaàbí nni, beè kè te.

²⁰ Defaiibe cie do nke nè dimònni beè do dè bo, kè Amɔniibe bè yu ke tú Sãsumiibe, ²¹ bè do tú kuwu ndiekù nku ke kpeñni ke deu ke dònne Anakiibe, kè Amɔniibe tuɔkení kè ti Yiè nKuyie nduú nkè bèè bè bèti kè kè kùu páíi kékari be tenkè. ²² Kù do d̀̀̀mmè Esayuu yaàbí bèè do bo Seii, ke dú nkè bèè beti Ɔriibe kékari be tenkè, ke kpaá kè dè bo nè yíenní. ²³ Afiiibe beè do bo Kasaa èi nè de kó sihekesí, kè Kafutɔ èi kɔbe bè do tú bè Kafutodiibe kè bèè kɔtení kè kè kùu páíi kékari be tenkè.

²⁴ De kó difɔnkúò kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dɔ: Íténè késénté kukó nhAdinɔ, n di dúmmu Amɔriibe kpààti Sionni Esibonni èi kou nè o tenkè. Donè we mudòò, ²⁵ kètúóté yíe nnè yewe yèè kpaaní ibotí imɔu ì bo ketenkè ìnkè kùmakù í yóó di dáátí. Bèè kó dimàà bo keè di kpéi kufɔwáá nkuu yóó bè auté kè bè nkpeutí.

Isidayeeribe fiètemè okpààti Sionni kó dikpààtiyuu

²⁶ Merɛme kè tí mbo Kedemɔti kó dikpàà tɛdɔntè kédeite benitibè kètũ nhEsibonni èi kóo kpààti Sionni borè, kè bè bo ò nàké ke dɔ: Nè diwèi ndi ti kéroómè. ²⁷ Ti d́ kèna a tenkè nke kèpɛ̀ɛ̀tè, ti yó mbɔkè kuce máà ndi ti í yóó dauté kubakù yóu yoo kucãnkù. ²⁸ Ti yóó da donténèmu tidiiti ti yóó di ti nti kè da donténè menie nkéyã. Ti yóó na a tenkè máà ndi kèpɛ̀ɛ̀tè. ²⁹ Esayuu yaàbí ì bo Seii tenkè nè Mɔabiibe bèè bo Adi èi bè ti d̀̀̀mmè, ti d́ késénté Suditɛɛ nwe kékɔte ketenkè ti Yiè nKuyie nkùu ti te kù ti dú nkè. ³⁰ Esibonni kóo kpààti

Sionni me nyí nyie nke bo ti pã kuce kè tí pɛ̀ɛ̀tè o tenkè, ti Yiè nKuyie nkuu do kpénkũnne o to nè o yèmmè, kè dè bo yie nkè kùu bè ãnné ti nɔu mieke dè mè ndòmmè yíe. ³¹ Merɛme ti Yiè nKuyie nni nnákémè ke dɔ: N da dúmmu okpààti Sionni nè o tenkè. Do we mudòò kèfi-ete o tenkè. ³² Kòo kpààti Sionni íténè o nitibè kè ti do Yaasi èi. ³³ Kè ti Yiè nKuyie nhò ãnné ti nɔu mieke, kè ti bè poté wenwe nè o nitibè, ³⁴ kèfiète be ekè yemɔu kékɔu benitidaabè nè benitipòbè nè ibí, bá òmɔu í nyenté bá òmáà. ³⁵ Iwũ m̀áà ndi nè tinenti ti do éimè de kó dihei mieke, ³⁶ kètúóté Adowee, dihei dli bo kukó nhAdinɔ kó mepɛémè nè dihei teri dli bo Adinɔ biriku mieke, kèntɔ kètũɔkenè Kadaadi tenkè, dihei marì í mbo ti yíèke dli. Ti Yiè nKuyie nkuu do yè nti dú nyemɔu. ³⁷ Amɔniibe tenkè máà ndi ti do í kàákémè nè kukó nSabɔki kó mepɛémè nè yetãrè ìnkè kó yehékè nè yebòrè tɛyè ti Yiè nKuyie ndo ti nàké ke dɔ ti báá kááké yè.

Bè fiètemè okpààti Ɔku kó yehékè

3 Kè tí íté de borè kèpí nkuce kénkɔri Basãã. Merɛme Ɔku Basãã kóo kpààti íténimè nè o ããpòmbè bɛmɔu kè ti do mudòò Etedei èi. ² Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dɔ: A báá ò yɔte, n we nda dúmmu wenwe nè o nitibè nè o èi. A yóó ò d̀̀̀ a d̀̀̀mmè mme Amɔriibe kpààti Sionni Esibonni èi kou. ³ Merɛme ti Yiè nKuyie nkùu ti te kù ti dúmmè Ɔku Basãã kóo kpààti nè o nitibè ke ti bè poté kékɔu bá òmɔu í nyenté bá òmáà. ⁴ Kè ti tieke o ekè yemɔu, dimari í nkpaá kétú o kperi, de kó yehékè do bo yemɔu sipísikuò ndi. Adikɔbu kó kutempɛ Basãã tenkè kemɔu okpààti Ɔku kpààtiyuu dimɔu. ⁵ De kó yehékè do tú yehékè dieyè nye kè iduotí yè fité kè yebòrè kpetí ke páké imátideí. Ke né mbúútí yehékè péu iduotí í fité yè. ⁶ Kè tí yè p̀̀nte páíi kédéíté ti do yímè Sionni Amɔriibe kpààti kékɔu benitidaabè nè benitipòbè nè ibí, ⁷ kèpímmú iwũ nè dèè kó dimàà bo yehékè mieke.

Bè totímè Kadaadi tenkè

⁸ Merɛme ti fiètemè Amɔriibe kpààtibè bedé kó yehékè kukó nSuditɛɛ kó diyáá, kètúóté kutekù bè yu kù ke tú Adinɔ kèntɔ kètũɔkenè Edimɔw tãri. ⁹ Sidonni èi kɔbe do yu Edimɔw tãri ke tú Sidiyonni nwe, kè Amɔriibe di yu ke tú Senii. ¹⁰ Kè tí fietè ditenni kó yehékè yemɔu nè Kadaadi tempɛ nkumɔu kpeye. Basãã omɔu kèntɔ kètũɔkenè Sadikaa èi nè Etedei èi, okpààti Ɔku kó yehékè nye. ¹¹ Ɔku Basãã kóo kpààti weè do yenté òmáà ke kpaá fòu Defaiibe botí mieke, kòo d̀̀̀ ntu timátí kperi, kè di okùmè pènkù métiri mènàà, kè di pèkùmè bo mbo métiri mèdémè, kè di mbo Adaba Amɔniibe eidiè.

¹² Merɛme kè tí fietè de kó ketenkè kemɔu, kètúóté Adowee kukó nhAdinɔ pɛémè, kèntɔ kètũɔkenè Kadaadi tãri nè de kó yehékè dikèè, kè tí yè dú nDubenniibe nè Kadiibe, ¹³ kètúóté Kadaadi tenkè kèè kpaá nè Basãã kóo kpààti Ɔku kó dikpààtiyuu dimɔu. Adikɔbu kó kutempɛ nkumɔu kè dè dú mManansee kó kuwu ndikèè kɔbe, bè múnke de nyu ke tú Defaiibe tenkè.

¹⁴ Manansee bire Yaii weè do fiète Adikɔbu tempē kumɔu, kékɔte kédíté Kesuriibe nè Makatiibe be tenkè mànkú, kényú de kó yehékè Basāā kpeye, o mómmu nho kó diyètiri ke dɔ Yaii ekè, kè bè kpaá ke me nyè yu nè yíenní. ¹⁵ Kè n yè duś nKadaadi tenkè Makiidi yaàbí, Manansee bire, ¹⁶ kétúóté Kadaadi ei kéntɔ kétuakènè kukó nhAdinɔ kè n dè duś Dubenniibe nè Kadiibe. Kè de kó kukó nni ntú be tenkè mànkú kubakú cǎnku bíékè kéntɔ kétuakènè kukó nSabɔki Amɔniibe tenkè mànkú. ¹⁷ Kè kuù ntú Adaba nè Suditēē dè mànke dè kéntɔ kétuakènè Kinnedeti ke mme ndò nkétuakènè Adaba kòò dàméèri kéntɔ kétuakènè mukókúy nkóò dàméèri pèémè nè Pisikaa tǎri diyè yìení kèè bíékè.

¹⁸ De mǎnni ndi m bè nàkémè kè n dɔ: Ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duśmu de kó ketenkè. Díndi bèè kó dimàà tu behāpɔmbè di dò nkétúóté tikpàrineti nti kèniitè di kɔbe Isidayeribe tɔbè, kè dí sénté kukó nSuditēē. ¹⁹ Di pobè nè di bí nè di wǔɔ deè yó nkpaá yehékè n di duś nyè mieke, n yému di wǔɔ sǔmè. ²⁰ Kè díndii kɔte kéteennè di kɔbe, kémbaanè ti Yiè nKuyie nkùu di te bo bè duśmmè be kó yehékè kukó nSuditēē yáà, diyè taà kè, kè bè kǎnne kè bè ompǔnne, kù di yímè. De mǎnni kè di né wētení bá wè o ei nh ò duś ndi.

²¹ De mǎnni ndi n nàkémè Sosuwee kè n dɔ: A yàmu nè a nuɔ nti Yiè nKuyie nkùu di te kù dǎmmè Amɔriibe kpaàtibè bie mbedé, kù yó me ndɔ yekpaàtiyo yemɔu a yó sénté kukó nkéta yèè mieke. ²² Di báá bè yɔte ti Yiè nKuyie nkùu di te kuú yó kpa ndi kpeí.

Mɔyiisi kuǎnnèmmè Kuyie

²³ Dende n kuǎnnèmmè ti Yiè nKuyie nké kù sautenè ke dɔ: ²⁴ Áú! N Yiè nKuyie nfǔǔ keté a bo benkemè mí nha kóo tǔnti a wērimú nè a kpeti. Kéínkè nè ketenkè duśmè òmɔu í bo ke da dǎnnè wèè na ke dǎɔ a dɔɔri dè. ²⁵ N Yiè nKuyie, yóu kè n sénté kukó nSuditēē kényà ketensààkè nè yetārè sàayè, yèè kè bo, nè Dimaa kó ditāsàari. ²⁶ Dí kpeí nke ti Yiè nKuyie mmieke do m peikemè bá kù í nkèè n kù kuǎnnè dǎi dabǎnni, kè n náké ke dɔ: Dè sǎnnèmu memme, ténke bá m béinnè de kó tináahti. ²⁷ Deke Pisikaa tǎri yómmè kékéwénté diyè taà kè, nè di yìení kè, nè kubakú yóu nè kucǎnku diyè yìení kèè bíékè, kékéwénté kè dè yà nè a nuɔ, a né í senti kukó nSuditēē a mè nwùò nkù. ²⁸ Duś nyitié nSosuwee, yáukǔnne o kǎnti, yíe we dikǔmbù, weè yóò bè niitè kè bè tanné ketenkè a mè nwùò nkè.

²⁹ Mèmmè kè tí mbo Beti-Peɔɔ biriku ìikè.

Mɔyiisi yèmmè Isidayeribe ntú nKuyie nkuś

4 Kè Mɔyiisii yíe kèbéi nke dɔ: Díndi Isidayeribe kénténè ti Yiè nKuyie nkuś nè kù di tiè nti, kéndɔɔri dè yèmmè, kè dèè yie nkè dí nfòu kéta ketenkè ti Yiè nKuyie ndi yembè do tǔ nkù di duś nkè kè di bo tieke. ² M mè ndi duś nyii tié ndi báá yaate ìmai i mieke, di me mbáá yíe ìmai. Di mpí nti Yiè nKuyie ntannɔ yemɔu kényíe nyè yè mmù, n yè ndí duś nkè yè dǎmmè. ³ Di yàmu nè di nuɔ nti Yiè nKuyie ndò dè Baadi-Peɔɔ. Bèè kó dimàà do tǔnne dibɔ Baadi, di Yiè nKuyie nkùu di

te, kù do bè kùɔmu bemɔu páíí. ⁴ Díndi bèè do dɔɔri ti Yiè nKuyie nkùu di te kù dɔ dè, dí mè nkpaá fòu yíe.

⁵ N Yiè nKuyie nni nnàkémú ku kuś nè ku tannɔ kè ñ dè ndi tǔo, kè dè bo yie nkè di ta dii mǎnni ketenkè ti Yiè nKuyie ndi duś nkè, di ndɔɔri dè yèmmè. ⁶ Mpínnè Kuyie nkuś nè ku tannɔ ke dɔɔri dè yèmmè. Mèmmè di bo ntúmè bèè mǎke meyèmmè ke ciì ibotí tei ìikè. Kè bèè keè di náammè Kuyie nkuś nè ku tannɔ kényí: Kuwuɔ ndiekú kɔbe biè ntu bèè mǎke bèmbè meyèmmè ke ciì. ⁷ Kuwuɔ ndiekú ñnku bo kè Kuyie mbè tǎkénè, ti Yiè nKuyie nti tǎkénè mèè boti? Bá kè ti kù kuǎnnè dii mǎnni kù wǔ keèmu. ⁸ Yáà kuwuɔ ndiekú ñnku bo ke mǎke ikuś nè yetannɔ dèè tu timǎmmɔnti ke dǎnnè m mè ndi duś nyii kuś nè yèè tannɔ yíe?

Mɔyiisi nàkémè Isidayeribe Kuyie mbè benkemè kumáà Odebu tǎri ìnkè

⁹ De mǎnni ndi ti Yiè nKuyie nni nnàkémè ke dɔ: Di né dò nkédɔ meyɔmmè mme kényé dimàà kpeí, di báá yè n di nuɔ nyà dè kpeí, di báá yóu kè dèè yè di yèmmè mieke nè di bo mbomè. Dí dè nàké di bí nè di yaábío.

¹⁰ Dentenní di do cómmú dii mǎnni ditǎri Odebu di Yiè nKuyie nkùu di te ku ìikè, kù do n nàkémú ke dɔ: Tíi n nǐtibè n dɔ kè bè béinnèmu kè dèè yie nkè bè nni ndé sǎà nè bè bo mbomè, kétuo n kuś be bí. ¹¹ Kè n di náké kè di tínni kécómmú ditǎri pèri kè di cùu mmuhǎà nkè mù dèkú kéínkè. Kè dibiinnè nè yewetisùò ke dè dàátí. ¹² Kè ti Yiè nKuyie nni ndi náánnè kè ku tammè yìení muhǎà mmieke kè di nyo ku tammè máà bá di í yà ku ìikè. ¹³ Kè kù di benke ku taummè kékéwǎri ku tannɔ tepítè titǎpèti tidé ìnkè, ke yè ndí nyè tǔ nke dɔɔri yè yè mmù. ¹⁴ De mǎnni ndi ti Yiè nKuyie nni nnàkémè ke dɔ: N dí tié nku kuś nè ku tannɔ kè di ndè tǔ nke dɔɔri dè yèmmè ketenkè kù di duś nkè mieke.

Kuyie ncaummè Isidayeribe mubɔɔféu kpeí

¹⁵ Di báá yè nti Yiè nKuyie ndo di náánnè dii yè ditǎri Odebu kè di yo ku tammè muhǎà mmieke, di do í yà ku ìikè. ¹⁶ Ndakenè mesàà! Di báá yie nkédɔɔ sitenkaanii kè si dǎnnè benitidaabè yoo benitipòbè kè dɔ: Kuyie me ndò. ¹⁷ Yoo dí si dǎnnè fèǔfè mafè, yoo kuwanwankú makú, yoo tenòtè, ¹⁸ yoo debambaànnè marè, yoo siyí. ¹⁹ Di báá bǔtè kéínkè kényà diyè nè otǎnkú yoo siwǎà, dèè kó dimàà bo kéínkè, kè dèè yúú ndi yèmmè, kè dí nínkú kè dè bàntè. Ti Yiè nKuyie ndè yóunè ibotí tei nyi. ²⁰ Díndi bie ti Yiè nKuyie ndi dènneni Esibiti muhǎà mmieke kè di bo ntú ku kɔbe mbe di mè ndǎmmè yíe.

²¹ Dí te kè ti Yiè nKuyie mmieke m peike kè kù béi nke tǔ nyí senti kukó nSuditēē, m me n yí tati ketensààkè kù di duś nkè kè di bo kè tieke. ²² N yó kú di nhei mieke nke n yí senti kukó nSuditēē, kè díndi yó kù sènté kètieke ketensààkè. ²³ Dǎnnè meyɔmmè ke báá yè nti Yiè nKuyie ndi dǎnnè mèè taummè. Di báá dɔ tetenkaanitè yoo dèmarè, ti Yiè nKuyie ndè yetému. ²⁴ Ti Yiè nKuyie ntú muhǎà mmu ke tuò, kù dɔ kuú máà ndi te.

¹⁷ A báá kuɔ onitì.

¹⁸ A báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dɔ̀.

¹⁹ A báá yúúku.

²⁰ A báá souté kécaàrè otɔ̀ yètìrì.

²¹ A báá yaa nhotɔ̀ pokù, yoo o cíètè, yoo o paa, nyoo o kóo t̄nti onitipòkù yoo onitidò̀ yoo o nààfè yoo o sãmmarímù, dèè kó dimàà cénke tú o kperè.

²² Ti nnààntì, ti Yiè nKuyie nkùu do ti ndi nàké di do tíkú d̀i m̀nni ditāri Odebu ínkè. Kù do náánnè metankperímè mme ditāri ínkè, muhã́a ncuokè, kè kuyukú f̄i nnè yewetisù̀, kù í yíé tìmatì. Kù ti nwāri titāpìetì ínkè kè n duó nkè nti ndi nàké.

Mɔ̀yiisi do náámmè Kuyie nkpeti Isidayeeribe

²³ Di kèè d̀i m̀nni de kó metammè kè mè yìenì ditāri ínkè dibiinnì mieke, kè ditāri c̀ú mmuhã́a, bèè baké di naàm̀nti nè beheikènkótíbè kè dí kɔtení m borè. ²⁴ Ke d̀: Ti Yiè nKuyie nti benkemu ku kpeti nè kù deumè, ke ti béinnènnì muhã́a mmieke, kè ti kèè ku tammè yíe nti yamu ke d̀ nti Yiè nKuyie mbo na kébéinnè onitì kè wè nkpaá f̀ò. ²⁵ Ba nkpeí nte kè ti bo yóu kè muhã́a ndiemù ti c̀úté kè ti kú? Kè ti sɔ́kè ke yo de kó metammè muhã́a ndiemù yóo ti c̀útému kè ti kú. ²⁶ Onitì m̀u nyí kèè ti kèèmmè Kuyie ntammè kù ò béinnèmmè muhã́a mmieke ke kraá f̀ò. ²⁷ F̄́ m̀Mɔ̀yiisi, f̄́́ m̀a máa níf yóo kɔte kè ti Yiè nKuyie nda náké kàa wētēni kè tí náké kù yē mm̀, ti yóo yiemmu kè ti d̀. ²⁸ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nkeè di náá nti kè n náké ke d̀: N kèèmu benitibè bembè da náá nti, ti wennimu. ²⁹ Kè bè do n yie nkémmɔ́ke de kó meyèmmè botí sã́a, kè nni ndé ke d̀wri n tannò yē mm̀ de na nwennimu, kè bè d̀wri memme bè bo mbo kè dè bè naati bembè nè be yaábíó sã́a. ³⁰ Kɔte kè bè nàké ke d̀: Kònnè di c̄́. ³¹ Kè f̄́ nni nkpaá die m borè kè n da náké n tannò yemɔ̀ nè n kuó nè n tié kàa dè mbè nàké demɔ̀ kè bè ndwri dè yē mm̀ ketenkè m bè duó nkè kè bè bo kè tieke ke mieke.

³² Nyénè t̄nké kéndwri ti Yiè nKuyie ndi t̄ nkù yē ndi ndwri dè demɔ̀, di báá dauté kucānku yoo kuyóu.

³³ Dí nt̄ nkuce ti Yiè nKuyie ndi t̄ nkù di benke kù mesàa, kè dèe yie nkè dí nf̀òu kэмbo dihei kù di duó ndi kè dè naati, kè di f̀ommu m̀ntè.

Ikuś imɔ̀ kó dik̀nni

6 Ntenè ti Yiè nKuyie nni nduó nyèè tannò nè ì tié nke yē n dè ndi tié, kè dèe yie nkè di ta d̀i m̀nni dihei kù yē nkù yóo di duó ndi kè di tieke, dí ndwri dè yē mm̀. ² Mèmmè di bo ndémè ti Yiè nKuyie ndi f̀ommu mumɔ̀ mieke, ként̄ nkù tannò yemɔ̀ nè ku kuó n di tié ndè díndi nè di bí nè di yaábíó kè dèe yie nkè di f̀ommu okè. ³ Díndi Isidayeeribe kénténè, kéndake kéndwri ku kuó yē mm̀, kè di d̀wri memme di bo mbo kè dè di naati kè dí súú nketenkè ti Yiè nKuyie ndi duó nkè, menaamiè nnè mecekù̀ ndè p̄́ nkè. Ti Yiè nKuyie ndi yembè do t̄ nkù kù tu d̀i m̀nni:

⁴ Kénténè díndi Isidayeeribe ti Yiè nKuyie nkùu tu kutenkù kumɔ̀ yie: ⁵ Onitì f̄́, a ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè memɔ̀ nè a wēnni dimɔ̀ nè a wērímù mumɔ̀.

⁶ Kuyie ntannò n di tié nyè yíe ndi yè ānné di yèmmè mieke. ⁷ Dí nti tié ndi bí di borè t̄c̄t̄t̄ nè di borè kup̀̀k̀ di yóo duó d̀i m̀nni nè di ènte d̀i m̀nni. ⁸ Dí nti ú di nɔ̀ teneite k̄me, kè nti írì bè ÿ nyírímè kuítùòkù, ⁹ kè ti wāri di c̄́ kó yesānkè nè yebòrè.

Isidayeeribe í dò nkéyè mbe Yiè nKuyie

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nkùu di te kù bo di tannè d̀i m̀nni kù do nàké di yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu k̄t̄k̄ ke d̀ kù yóo bè duó nkèè tenkè nè yèè ekè sàayè di í maá yè, ¹¹ sic̄́ borè ke píéké desààrè demɔ̀ botí, d̀i me nyí dè ānné, sibií borè d̀i me nyí s̄i keú, detie mbè tu dè f̄nyí nè bè tu dè odif̀è dè borè d̀i me nyí dè f̄f̄kù, ¹² ke yóo s̄́nté kényo ndi d̄mè. Dí ndake ke báa yè nti Yiè nKuyie nkùu di dènnení Esibiti mieke di do tú kè tidaatì ku kpéí. ¹³ Di yóo nku ndé kè nku mbáa nkumáa, di níf yóo paríkè nè kuú kó diyètìrì. ¹⁴ Di báa t̄nnè ibotí tei ì di fité ì t̄ nyèè bɔ́kè. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie mbomu di cuokè kù d̄ kuú máa ndi te, dí ndake ke báa kù wēnté kè ku mieke dí yè kè kùu di kuó páf̄ ketenkè di bo kèè ínkè. ¹⁶ Di báa yááké ti Yiè nKuyie ndi do kù yáákémè di do bo d̀i m̀nni Masa † Bè bo d̀i m̀nni ndi dikpàa mieke kè menie nde mbè d̀nté kè Kuyie nduó nkè Mɔ̀yiisii poté dipèri kè menie nyenní, kè ifei bè p̄́, mbè do yíèkù mèè kpéí. (Mudennimù 17:7, Ikuś kóntímù 6:16, 9:22, Yesã́ 95:8-9). ¹⁷ Dí ndake kén-t̄ nti Yiè nKuyie nkùu di te ku kó yetannò nè ku tié nnè ku kuó kù di duó ndè. ¹⁸ Dí ndwri dèè sié ti Yiè nKuyie ndó dè, kè dèe yie nkè dí mbo kè dè di naati, ketensàákè ti Yiè nKuyie ndo béi nkéikú ke d̀ kù yóo duó nkè di yembè, ¹⁹ kébéi nke d̀ kuú yóo beti di dootitɔ̀bè.

²⁰ Kè di bí naa di beke ke yí: Ba nte kè ti Yiè nKuyie ndi duó ku tannò nè ku kuó nè ku tié? ²¹ Dí ì nàké ke d̀: Ti do bo Esibiti nwe ke tú Esibiti kóo kpàatì kó tidaatì kè ti Yiè nKuyie nti dènnení nè ku kó muwērímù. ²² Ti Yiè nKuyie ndo d̀̀ tidietì kperè nde nè mebenkùmè diemè kécaàrè Esibiti kɔbe nè be kóo kpàatì nè o cíètè kɔbe, ²³ kè ti denne ke ti tɔ́nì die nketenkè kù do béi nkéikú ke d̀ kù yóo duó nkè ti yembè. ²⁴ Mèmmè ti Yiè nKuyie nti nàkémè ke d̀, tí ndwri ku kuó yèmmè, kè nkù dé kè dèe yie nkè tí mbo kè dè ti naati, ke d̀ nti mè nf̀òu kè dè ti d̀ommè yíe. ²⁵ Kè ti duó nti yèmmè ke t̄ nti Yiè nKuyie ntannò nè ku kuó dè yèmmè, memme ku yèmmè bo nti naatinèmmè.

Isidayeeribe c̄́ámmè ke tú Kuyie nkɔbe

7 Kè Mɔ̀yiisi béi nke d̀: Kè ti Yiè nKuyie nkùu di te di tannè d̀i m̀nni ketenkè di yóo tieke kè ke bèti ibotí ì di s̄nè, ì tu Itiibe nè Kidikasiibe nè Amwriibe nè Kannahã́a kɔbe nè Pedisiibe nè Efiiibe nè Sebusiibe. Ibotí inyi iyiekè ì di s̄nè ke di kper̄nìnè. ² Kè ti Yiè nKuyie mbè ndi duó d̀i m̀nni kè di bè na, dí bè kùu bemɔ̀ páf̄ ke báa súu nhòm̀, di báa bè d̀̀nnè metaummè, di báa bè kuó mmesémè. ³ Nè de kó ibotí kɔbe di bá mpuokú, di báa duó ndi kóo sapàa mm̀u be kóo dapàa nkè wèe puoke, di me mbáa túóté be

† Masa: De kó diyètìrì tú meyáámè mme nè mebennimè.

kóo sapàà mmɔ̀ù kédúú ndi kóo dapàà nkè wèe puoke. ⁴ Kè di dɔ̀ɔ̀ memme bè yóó détinne di bí nyi Kuyie nkó kuce, kénte kè bèe fíé iwṹɔ̀ yebókè, kè ti Yiè nKuyie mmiekee di yè, kè kù di kuɔ̀ bá dè báá ɔ̀ɔ̀te. ⁵ Nte di dò nké bè dɔ̀ɔ̀mè. Dí puɔ̀ mbe wṹɔ̀tòrè, kébóké be ɔ̀ɔ̀tárè, kéu be ɔ̀ɔ̀ Asedaa kó itedeí, kécúu mbe ɔ̀ɔ̀kè. ⁶ Di cáámmu ke tú ti Yiè nKuyie nkɔ̀be, ti Yiè nKuyie ntááté dímbé ibotí tɛ̀i mieke, kè di bo ntú ku ɔ̀ɔ̀be kù dɔ̀ bè, ketenkè kemɔ̀u duɔ̀mè.

Kuyie mpímmè kù do dɔ̀unnè dii nùù

⁷ Kè ti Yiè nKuyie ndi taunnè kumáà ke di tǎáté, dè í tú di sũ̀ mɛ̀è kpéí. Dí pètínke tú kubotí sámpókù ibotí tɛ̀i imɔ̀u mieke. ⁸ Kù né di dómu deè kpéí nte, nè kù dómè kémpí ndinùù kù do dɔ̀unnè di di yembè kébéi nkéíku, deè te kè kù benke ku wě́rímú ke di dènnè tidaati mieke, ke di deeté Esibiti kóo kpààti nɔ̀u mieke.

⁹ Di tũ̀ mbanté ke dò ndi Yiè nKuyie nkùù di te kuú tu Kuyie ke dɔ̀ɔ̀ri kù béi nti kémpí mmetaummè kù di dɔ̀ɔ̀nè mè ke dɔ̀ɔ̀ri mesàà mbèè kù dɔ̀, ke pí nku tannò nè be yaàbíyúóó. ¹⁰ Ke ɔ̀ɔ̀ yúú nwèè yete ku kpeti o to, bá dè báá ɔ̀ɔ̀te, wèè í kù dɔ̀ dè ɔ̀ɔ̀ í ntù̀ke tɛ̀pɛ̀nkɛ̀ntè kè wèè yà o yetímè kó tiyeti. ¹¹ Mpínnè tũ̀nké Kuyie ntannò nè ku kuó nè ku tié, n di duò ndè yíe nkéndɔ̀ɔ̀ri dè yé mmù.

¹² Kè di kemmu ku tié nke ì pí nke dɔ̀ɔ̀ri ì yémmè. Memme di Yiè nKuyie nkùù di te kù bo mpímmè kù di dɔ̀ɔ̀nè mèè taummè ké ndi dɔ̀ɔ̀ri mesàà kù do béinnè di yembè ke íku ke dɔ̀ kù yóó mbè dɔ̀ɔ̀ri mè. ¹³ Kù bo ndi dɔ̀ ke di dɔ̀ɔ̀ri mesàà nkè dí súú, kè kù di duò nkupéitóo, kédúú nkè di paa nni mpeí, kè tidiiti mbo, kè fínyí kó detie nnè odifíè kó detie kè dè mpeí, kè di wṹɔ̀ mpeí in-ààke nè ipe nè sibɔ̀ɔ̀ di tenké Kuyie ndo béi nkéíku ke dɔ̀ kù yóó duò nkèè tenké di yembè ke mieke. ¹⁴ Kù bo dɔ̀ di kó kubotí mesàà nkè dèe pɛ̀éte ibotí tɛ̀i. Di mieke onitidò mɔ̀u bá mbo wèè bo yíèke ò bo pónnèmmè, tɛ̀hǎũ̀nte me mbá mbo. Di wṹɔ̀ mieke fɛ̀mafè báá áú. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie mbo kei mmumɔ̀mmú mumɔ̀u di borè kù báá di ɔ̀ɔ̀nté mmumɔ̀mmú yeimu kù do ɔ̀ɔ̀nté mù Esibiti ɔ̀ɔ̀be di yé mùù kpéí, kù bo mù ɔ̀ɔ̀nté bèè kó dimàà di ní mbe ínkè.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nyóó duómmu kè dí na ibotí tɛ̀i ɔ̀ɔ̀be, dí bè kùò dí báá kuó nhòmɔ̀u mesémmè, di me mbáá fíé iwṹɔ̀ be ɔ̀ɔ̀kè. Kè di dɔ̀ɔ̀ memme yè bo naá ndi kpéí ndidíntári ke di ɔ̀.

Kuyie nkānkémè bèè tu ku ɔ̀ɔ̀be

¹⁷ Kè dè yémmè di bo yí nè di yémmè mieke de kó ibotí me nti sũ̀nèmmè ti bo yíme kéfiete be tenké? ¹⁸ Di báá bè yɔ̀te, dí denteni ti Yiè nKuyie nkùù di te kù do dɔ̀ɔ̀mè Esibiti kóo kpààti nè o ɔ̀ɔ̀be ɔ̀emɔ̀u. ¹⁹ Di yàmu ti Yiè nKuyie nkùù di te kù do bè yàákémè nè kù dɔ̀ tì dieti nè mèè benkùmè kó dimàà, ke di dènnè nè muwě́rímú Esibiti, kù yóó me nyí iwuɔ̀ ndi mè ndé ì. ²⁰ Ti Yiè nKuyie nkùù di te kù yóó ní nyecānkèdèèsùò nye di ìkè kè yè mbetì bèè yenté yenté ke wanti késɔ̀ri. ²¹ Di bá mbè dé ti Yiè nKuyie nkùù di te kù di bonèmu, kù kpeñimu ke

dùò tikòmbùòti. ²² De kó iwuɔ̀ ndi yóó nyi kùò sámpókù sámpókù nwe ké ì dèè. Di báá na ké ì kùò dimònni dimáà, kè meè dɔ̀ke depímpínnè bo súú ndi tenké ké di cááké. ²³ Ti Yiè nKuyie nkùù di te kù yóó di duómmu de kó iwuɔ̀ kè di ì bèti kè kufɔ̀waá ndiekùu ì auté kè dí ì kùò imɔ̀u. ²⁴ Kù yóó ánnèmu ì kó bekpààtibè di nɔ̀u mieke kè dí bè kùò kè be yètèe kpánnè kutenkù mieke. Be kòò mɔ̀u í yóó dáátí kécómmú di ìkè di yóó bè kùòmu páíí ké bè dèè. ²⁵ Dí cúu mbe ɔ̀ɔ̀tenkaani, di báá túóté bè sì dàri tìi máti péiti nè mèè ɔ̀ɔ̀, di báá dè túóté kétéie, dè í yóó di dɔ̀ɔ̀ mesàà, ti Yiè nKuyie nkùù di te kù dè wùò nyisɔ̀ke nyi. ²⁶ Di báá tanné de kó sibɔ̀ɔ̀tenkaani di cɛ́i mieke, di mómɔ̀mbe di yàà bo sì naánnè kè bè di kuɔ̀, bè yóó sì pùò mmèè botí. Dí nsi wùò nyisɔ̀ke kperè dèè dò nképuɔ̀.

Kuyie ntiémmè Isidayeribe dikpáà tɛ̀dɔ̀ntè mieke

8 Dí mpí nyetannò m me ndi duò nyè yíe nkéndɔ̀ɔ̀ri yè yémmè kè dèe yie nkè dí nfòù késúú nkétieke ketenkè, ti Yiè nKuyie ndo béi nkéíku ke dɔ̀ kù yóó duò nkè di yembè. ² Di báá yè nti Yiè nKuyie nkùù di te kù duò nkè di ce mmùù cèmmu yebie nsipísìnàà dikpáà mieke, kè kù di tanné mehárímè mieke, ke di kékùnnè ke di yàáké ke bo yà di yémmè dòmmè, kè nsà di bo mpí nku tannò yoo di bo yè yete. ³ Kuú yóu kè di ta mehárímè mieke kè dikònni di pí nkè kù di duò mmudiì bè tu mù mánni, di do í yé mù díndi nè di yembè, kè dè bo yie nkè dí banté ke dò nhoniti í fòunè mudii máá dɔ̀ke, kòò fòunè tìi yìèni tinti ti Yiè nKuyie nnùù mieke. ⁴ Yèè bie nsipísìnàà mieke di yààti í kéri di naàcèi me nyí mùútí. ⁵ Banténè ke dò nti Yiè nKuyie nkùù di te kù di tié nhoniti ɔ̀ɔ̀ tiémmè mme o biré. ⁶ Dí nyíé ti Yiè nKuyie nkùù di te ku kuó kèntũ̀ nku kó kuce kè nkù dé.

Bè bo ndakemè kè mesòmmè báá bè na

⁷ Ti Yiè nKuyie nkùù di te kù yóó di tannèmu ketensààkè ikó mborè nè sibíi nè yenébòrè, kè menie nyièni itáfuɔ̀ nnè yetārè ínkè. ⁸ De kó ketenkè tidiiti bè tu tì bédéè nè titeti bè tu tì ɔ̀disi nè detie mbè tu dè fínyí nè dèterè bè tu dè fikíè nè dèterè bè tu dè kèdènádiè, kè odifíè kó detie mbo kè mecekùò mbo. ⁹ De kó ketenkè mieke di yóó nyo ndi dómè mme dèmarè í yóó di dónté, bè í yó ndi beu tidiiti. De kó ketenkè kó yetārè m̀ke timáti nti, kè yetārè m̀ke disɔ̀wṹɔ̀. ¹⁰ Kè di di ke sànnè dí ndúu nti Yiè nKuyie nkùù di te nè mutómmú dihei sààri kù di duò ndi kpéí.

¹¹ Dí ndake ke báá yè nti Yiè nKuyie nkùù di te, kényóu di bo ntúmmè ku tannò nè ku kuó nè ku tié n di duò ndè yíe, ¹² kè di di ke sànnè ke maá sicésààsì ke á, ¹³ ke m̀òòte iwṹɔ̀ péu idieyi nè isámpókù, ke m̀òòte timáti péfíi nè mesɔ̀, ke kpàrikè, demɔ̀u kè dè bo. ¹⁴ Dí dɔ̀ meɔ̀ɔ̀mmè ke báá mɔ̀ɔ̀te tefenté kényè nti Yiè nKuyie nkùù di te kù di dènnèni Esibiti di do tú dè tidaati, ¹⁵ ke duò nkè di cè nfekpáfè fie mmieke, iwaayeyi bo dè nè ináá, kè sinéyɛ́i di pí nkè menie nyí mbo, kè kùu den-není menie nkupèrikù mieke. ¹⁶ Ke di duò mmudiì di

yembè do í yě mù bè tu mù mánni kè di di. Kù yóu kè di ta meháárimè kè kù bo di yáákému ke di kékùnne kédeè ke né di dɔ̀ɔ̀ mesàà. ¹⁷ Dí ndake ke báá yie nkè di yèmmè ndò di kó muwērimú mmu nè di kó mutōmmú mmu di pètémè de kó tikpàti. ¹⁸ Di báá yě nti Yiè nKuyie nkprí, kuù di pāmè muwērimú kè di pèténè de kó tikpàti, kù mè dɔ̀ɔ̀ kè di bo banté kù pīmmè mme metaummè kù do béi nkéikú ke dɔ̀ɔ̀ kù bo dɔ̀ɔ̀nèmè di yembè, dè mè ndòmme yie.

¹⁹ Kè di yě nti Yiè nKuyie nkù di te ke tūnne yebɔ̀kè ke yè flé iwūš, ke kōnkù yè ìikè ke yè bàá ndi yóó kúmu. N di caummu yie. ²⁰ Timōmmonti nti kè di í yie nti Yiè nKuyie nkù di te ku kpeti di yóó kúmu kédeè ibotí tei kù kùti ì di ìikè i kōme.

Isidayeribe í tšūnè ibotí tei

9 Isidayeribe, kénténè kékeè! Di yóó séntému yie nkukó nSuditēē kékɔ̀te kébeti ibotí ìi deu ke kpeñni ke di pēēté kétiēke yehekè dieyè yèè kó iduotí okù ke káá ntiwetì. ² Di yóó namu Anakiibe bèè kpeñni ke tú tidadieti kè bè š nnáá mbe kprí nke di yo kè bè tu Anakiibaa? We mbo dáátí kécómmú be ìikè? ³ Dí nyé yie nke dò nti Yiè nKuyie nkù di te kuù ni di ìikè ke dò mmuhāš nke cúú ndemɔ̀. Kù yóó kuɔ̀mu de kó iwuw nyimɔ̀, kuù yóó duš nkè bè di búúté kè dí mbè bèti, kè bè kù kédeè bá dè báá ɔ̀ɔ̀te, ti Yiè nKuyie nti ndi nàkému.

⁴ Kè ti Yiè nKuyie nkù di te bè bèti di ìikè di bá mpoti ke tú di wenni mè kprí nte kè ti Yiè nKuyie ndi tanné de kó ketenkè, de kó ibotí dɔ̀rimè kprí nte kè kù ì bèti. ⁵ Dè í tú di wetí mèè kprí nyoo di yèmmè wenni mèè kprí nte kè di yóó tieke de kó ketenkè, de kó ibotí kó tidɔ̀niti ti ì kprí nte kè ti Yiè nKuyie nkù di te kè kù yóó bè bèti, kù dš mèè kprí nkédɔ̀ kù do dɔ̀unnè di ìi nù di yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔ̀bu. ⁶ Nyénè tūnké ke dò nkè ti Yiè nKuyie nkù di te kuù di duš nde kó ketenkè dè í tú di wetí mèè kprí nte kù di duómmè de kó ketensààkè, di pètinke tú ku botí kù to kpeñni.

Isidayeribe do dɔ̀ɔ̀mè fɛɔ̀mátinààfè kénkōnkù ke fè bàá

⁷ Díndi Isidayeribe di báá yè ndi do ìinkomè ti Yiè nKuyie nku di te ku mieke dikpáà tɛɔ̀ntè cuokè, kétúóté di yè di ìi yie Esibiti kénɔ̀ kétuɔ̀kenèni yie nti me mborè, di í yie nKuyie nkpeti.

⁸ Odebu tāri di do ìimmu ti Yiè nKuyie mmieke mediè nkè kù ndó ké di ku dimɔ̀ páíí. ⁹ N do dèke di ìi mōnni ditāri kè ti Yiè nKuyie mbo n duš ntiápièti ku taummè kuš wāri ti ìi nkè, kè nní mbo ditāri ìnkè ke dɔ̀ɔ̀ yewe sipísìnàà, deyènnè sipísìnàà ke í yo m me nyí yš. ¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nwāri titāpièti tidéti ìnkè ku tannò kù do di nàké yè di tikú di ìi mōnni ditāri pēri ke kù di náánnènni kè di yo ku tammè muhāš mmieke.

¹¹ Yewe sipísìnàà nè deyènnè sipísìnàà kó difōnkúò kè kù n duš nku taummè kuš kó titāpièti tidé, ¹² kè n náké ke dɔ̀ɔ̀: Íté kécúté mecāš nha nitibè a dènnení bè Esibiti bè n cākemu, bè yóumu dende bàmbà n kó kuce n do

bè benke kù ke dɔ̀ɔ̀ fɛɔ̀mátinààfè. ¹³ Ti Yiè nKuyie de nni nnáké ke dɔ̀ɔ̀: N yāmu de kó benitibè ke sš mbe to yèè kpeñni. ¹⁴ Yóu kè m bè kù bɛmɔ̀ páíí kè be yètirii kpránnè kutenkù mieke kè n da dɔ̀ɔ̀ kuwɔ̀ nkperíkù kù yó nsū kēpēēté kuu.

¹⁵ Meñme kè n cúténi ditāri di ìi còú mmuhāš ndi ìnkè, ke tɔ̀ Kuyie ntaummè kuš wāri ti ìi tāpièti ìnkè, n nɔ̀ sidé. ¹⁶ Kè nní nyóó tuɔ̀kení ke sš ndi bütinné dende bàmbà nti Yiè nKuyie nkù di te ke ma fɛɔ̀mátinààfè ke yóu kuce ti Yiè nKuyie ndi benke kù. ¹⁷ De mōnni kè m pí ntiápièti n nɔ̀ sidé kè ti bɔ̀tè ketenkè di ìikè, kè ti pɔ̀nte pɔ̀nte.

Moyiisi kušnnèmè Kuyie nyIsidayeribe dɔ̀ɔ̀ fèè ɔ̀mátinààfè kprí

¹⁸ Kè n doroo ketenkè ti Yiè nKuyie nyiikè, kēwēte ke dɔ̀ɔ̀ yewe sipísìnàà, deyènnè sipísìnàà n yí yo, m me nyí yš, meyei ndi dɔ̀ɔ̀ mè kprí. Di cā̀rèmu de te kè ti Yiè nKuyie mmieke di yè mediè. ¹⁹ N do yīèkù ti Yiè nKuyie mmieke nke, ku mieke keè do còúté kè kù ndó ké di ku páíí, kè n kù bànté kè kuu yie nkéwēte kécúté m báammu de mōnni. ²⁰ Kè ku mieke peike Anɔ̀ mediè nkè kù ndó kòò kù, kè n kù kušnnè o kprí, ²¹ kétúóté fɛɔ̀mátinààfè di bütinné Kuyie nke dɔ̀ɔ̀ fè, kè fè còú nkè fèe còúté, kè n fè pùò nkè fè nàa nkè fèe naá mmuyuo nkè m mù útóo kukó nkù bonni ditāri ìnkè ku mieke.

²² Kè ti mbo Tabedaa † nè Masa †† nè Kibodoti-Ataafa ‡ kè di to í ti Yiè nKuyie mmieke. ²³ Kè ti mbo Kadeesi-Bannea kè ti Yiè nKuyie ndi tš nke dɔ̀ɔ̀: Kɔ̀tenè kéfiēte di-hei kù di duš ndi, kè di í nyie nke dò nti Yiè nKuyie nkù di te kù béi nti bo dɔ̀ɔ̀, bá di í nyie nkù di nàké ti. ²⁴ Nè m baa di yémè mme, di í yie ndiyiè mari ti Yiè nKuyie nkpeti.

²⁵ Ti Yiè nKuyie ndo tāāté ke bo di kuɔ̀mu páíí, meñme kè n do ke nínkú ku ìikè kénínkú ke dɔ̀ɔ̀ yewe sipísìnàà, deyènnè sipísìnàà, ²⁶ ke báá nti Yiè nKuyie nke tú: Ti Yiè nKuyie báá ku kubotí kuù nkù tu a kɔ̀ku nku a te kù. Nè a kó tikpeti mieke nke a bè deetémè nè a kó muwērimú mmu a bè dènnenímè Esibiti. ²⁷ Denténi a kó betōmbè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔ̀bu be kprí, a bá ndake kubotí kuu nkó itookperí kprí nnè be kó tidɔ̀nniti nè bè dɔ̀ɔ̀ri mèè yei. ²⁸ Kàa dɔ̀ɔ̀ memme, a ti dènneni di ìi eì kɔ̀be bo yí fš nti Yiè nKuyie nha í na ke bo ti tanné dihei a do yè nha yóó ti duš ndi. Bè bo yí a ti níimmu deè kprí nte kàa ti dènneni ke bo ti ku dikpáà tɛɔ̀ntè mieke. ²⁹ N Yiè nKuyie mbè tu a kɔ̀be mbe, fš bè te, a be deeté nè a kó tikpeti nti nè a kó muwērimú.

Kuyie mbè cšmmè fɛɔ̀mátinààfè kó meyei

10 Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dɔ̀ɔ̀: Cíéké titāpièti tidéti kè ti ndò tiketiti, kàa dekeni ditāri ìnkè, á nwaà nyideí kédɔ̀ ditɔ̀. ² N yóó wāri tināhiti ti sòò bo tinti tiketiti a pònte ti ìnkè, kàa ti dɔ̀ú nditɔ̀ mieke. ³ Kè n dɔ̀ɔ̀ ditɔ̀ nè detekperè kó ideí kécíéké titāpièti

† *Tabedaa: Wénté Mukétímù 11:3.* †† *Masa: Wénté Mudennimù 17:1-7.* ‡ *KIBODOTI-ATAAFA: Wénté Mukétímù 11:34.*

²⁶ N di pāmu yíe nkuce, tāāténè mesàà nyoo meyei, ²⁷ Kè di yie ti Yiè nKuyie nkù di te ku tannò kù di duś nyè yíe, kù bo di pā mesàà. ²⁸ Kè di me nyè yete ke bütinné ku kó kuce ke túnne yebókè di do í yé yé, di bo ya meyei.

²⁹ Kè ti Yiè nKuyie nkù di te kù di tanné diì mōnni ketenkè di yóo tieke kè, dí deke ditāri Karisimmu kēpīéké ku kó mesàà, kédeke ditāri Ebaadi kēpīéké meyei. ³⁰ De kó yetārè bo kukó nSuditēē yàà ndi diyie taà kèè bíékè. De kó kuce ku yìèè Kannahā kōbe kó ketenkè, tēdōntè kó dikpā Adaba bo kukó nSuditēē kó kubiriku nku, ke tókénè kutieku sàakù Mōdee † ke wetí Kidikaadi. ³¹ Di yóo séntému kukó nSuditēē kékote kéta ketenkè ti Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nkè ké kè fiète kékari. ³² Dí ndake kéndōri Kuyie nkuś imōu nē ku tan-nō yemōu n di duś ndè yíe ndè yé mmù.

TI YIÈ NKUYIE NKÓ IKUŚ

12 Ntenè ti Yiè nKuyie nkuś nē itié ndi yó ndake dèè kpeí, kéndōri de yé mmù di fōmmu mumōu mieke, ketenkè ti Yiè nKuyie ndi yembè do tū nkù di duś nkè kè di bo kari.

Isidayeribe dōmmè kémbáá Kuyie dibòri dimáà

² Dí puo nyewūstōrè nē yetōrè di yóo beti ìi wuo nkōbe do feu yé yetārè nē sitāā de ínkè nē detie nyo. ³ Di puo mbe wūstōrè kébókè be bōtārè kécōu mbe bō Asedaa kó kutedú, kēpuo nsitenkaani kè bè tēnke bá nnáa nsi kpeí de kó dibòri. ⁴ Dí báá teké de kó ibotí báá mmèè botí i kó yebókè ké mme mbáá nti Yiè nKuyie nkù di te. ⁵ Ti Yiè nKuyie nkù di te kè kù tāāté diì kari di botí mieke ke bo nde bo, kè di bo nde yu ku yètiri dí nkōri deborè ke kù báá. ⁶ Di ní de nkù fié iwūś kētuo ké kù fiénè metaummè kpeyi, ke de nkù duś ndi mōke de kó depíindè nē di pāre diwèi kpeye, yoo di kù cànnenè diì nù kpeí nne di wūś dieyi nē isámpōi kó iketi yi. ⁷ Di ní yóo de nkari ti Yiè nKuyie nkù di te ku ìikè dindi nē di cēi kōbe kè dí wēnné kēdi de kó mudii kényānkunè di-wèi, ti Yiè nKuyie nkù di te kù di duś ndè. Di Yiè nKuyie nkù di te kù di dō mēè sàà mme.

⁸ De mōnni di tēnke í yóo ndōri ti mē ndōrimè yíe, bá wè kòò dōri o yēmmè dō ndèè wenni. ⁹ Di mu nyi tūke ketenkè di Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nkè kè di bo kè tieke kékari kéōmpè. ¹⁰ Di yóo séntému kukó nSuditēē kékari ketenkè di Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nkè ké kè tieke. Di yóo kè kàrimu kè kù di omōpunnè ké di deēténè di dootitōbè bèè di fité, kè dí mbo kè dè di naati.

¹¹ De mōnni di Yiè nKuyie nkù di te kù bo tāāté diì kari kù yó mborè, ku yètiri yó nyu dè, di yó nde nkù duś n di nàké dèè kó dimáà dèè tu: Iwūś di yóo nkù feu ì ke tū nne metaummè kpeyi nē di kperè di mōke de kó depíindè nē di yēmmè kó yepārè, nē di kù cànnenè yèè nō kpeye. ¹² Kè dí nyānku di Yiè nKuyie nkù di te ku ìikè dindi nē di bí initidaaì nē initipòì, betōmbè beni-

† Mōdee: Araba do de mberinè. De kó mutie bo Kuyie ndo benke dè nde kumáà Abarhammu kè wèè maá diwūstōnni Kuyie deborè.

tidaabè nē benitipòbè kēwēnnénè Defiibe bèè di bonè ke yé bè í mōkemè ketenkè di cuokè.

¹³ Dí ndake ke báá sōnté ké nkù feu iwūś ke tuś mbá kè di ninte diì bōri. ¹⁴ Ti Yiè nKuyie ndi benke diì kari di kó iwuo mmieke, deñde di yóo nkù feumè iwūś ke tuś n di nàké ke yé ndè ndōmmè. ¹⁵ Kè wèè níí dō diì mōnni ò bo na kékua iwūś kécááké ti Yiè nKuyie nkù di te kù ò pā kè dè māmè. Bá kè di bo kù píkù, yebòrè yemōu, wèè sī nne wèè í sī, mbè níí bo na kécááké de kó imaa ndi sō yímè iorimaa, dè í mōke mebatimè. ¹⁶ Di né níí báá cááké meyi, di níí mē útōo ketenkè di sō yímè menie.

¹⁷ Di me nníí bá mbo di cēi mieke ke yo ndi diiti kó depíindè, di yāte dè, di naà mpāmmè nē mekùò nne di wūś pié ì bí idaaì kó iketi yi nē di wūś di kù feu ì di kù cànnenè yèè nō kpeí nne di pāre diwèi kpeye nē di do nképā yé. ¹⁸ Ti Yiè nKuyie nkù di te kù tāāté diì kari di níí yóo de nkari ké dè di dindi nē di bí initidaaì nē inipòì nē di kó betōmbè benitidaabè nē benitipòbè, kēwēnnénè Defiibe bèè di bonè. Memme di yó ndōrimè kényānku Kuyie nkù di te kù di duś ndè kpeí. ¹⁹ Dí dō meyōmmè nē di bo mbomè di báá dootōo Defiibe.

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie nkù di te duś ndi mōnni kè di tenké deuke kù di nàké ke yé ndè yó ndōmmè. Kè kuníí di pí nkè di dō kécááké imaa ndi bo na kécááké di dō mēè botí. ²¹ Kè dè me ndò ndi détenè ti Yiè nKuyie nkù di te kù tāāté diì kari kè di bo nyu ku yètiri, di bo na kédeite di wūś kù di duś nyi mieke kékua kécááké di dōmè, n di nàké ke yé ndè ndōmmè. Di bo na kémbō di cēi ké ì cááké di dō mēè botí. ²² Di bo na ke níí ì cááké bè cáammè iorimaa, mebatimè bá mbo wèè sī nne wèè í sī, ndi bo na kēwēnné ké ì cááké. ²³ Di né ndake ke báá cááké meyi, nke yé mufōmmu bomè meyi mmieke nke. ²⁴ Di báá cááké imaa nkēwēnnénè meyi, ndi níí mē cōúnko ketenkè menie nkōme. ²⁵ Di bá ncáá mmeyi nkè dèè yie nkè di mbo kè dè di naati, dindi nē di bí nē di yaábíō ke yé di dōrimè ti Yiè nKuyie ndō dènde.

²⁶ Di cānné ìi wūś ti Yiè nKuyie nkpeí nke yóo kù nyi fié nē di kù cànnenè diì nù kpeí, di níí dè tōní dikari kù tāāté di. ²⁷ Kè di níí fèuté fēfè ti Yiè nKuyie nke bo tuś ndí tuś nfe maa nne fe yi, kè di me nkù fèuté fēfè metaummè kōfe nfe dí tuś mmeyi ndiwūstōnni, kédeè kécááké imaa.

²⁸ Kénténè itié n di náá nyi nkētūnne ì yēmmè, memme di bo mbomè kè dè di naati, dindi nē di bí nē di yaábíō sáà, ke yé di dōrimè Kuyie ndi tū nkù dō dènde.

Mōyiisi caummè Isidayeribe ibotí tei kó yebókè kpeí

²⁹ Ti Yiè nKuyie ndi tū nkù bo kuo diì mōnni ibotí tei kè dí ta be tenké. Kè di fiète diì mōnni be tenké ke kàri, ³⁰ di báá dítinné dimáà ké bè teeténè, dí ndake kè be bókè báá di pí, di báá yé fié iwūś, di bá nwanti kēyíété bè do feu mēè botí iwūś be bókè ké yé túnne. ³¹ Di báá túnne de kó ibotí báá mmèè botí i bókè ké mmè báá ti Yiè nKuyie nkù di te, ke yé ti Yiè nKuyie ndè wūómmè

isɔke nyi. Bè tùnnèmu be bí initidaai nè initipòl be bɔkè.

13 Dí ndake kéntū n di nàké tì, di báá yíé tìmati, di me mbáá yaate tìmati.

Kuyie nyóó potémè Isidayeeribe bèè bo fíé iwūš yebɔkè

² Kè dè dò nhòmɔ̀ buoté di cuokè ke náá Kuyie mpāānāahtì, yoo ò yàu mēbenkùmè, kòò di nàké ke yē ndèmarè cànnè bo dɔ̀. ³ Kòò tu dí fíé iwūš yebɔkè di do í yē yè, bá kòò do di nàké ke yē ndèè bo dɔ̀, kè dè dɔ̀, ⁴ di báá yie nkékénté de kóo nìtì wèè tu ò náá Kuyie mpāānāahtì ke tú ò yàu Kuyie nkó mēbenkùmè. Tì Yìè nKuyie nkùu di te kuù di yáú ke bo yà ke nsà kè di kù dó nè di yèmmè mēmɔ̀. ⁵ Tì Yìè nKuyie nkuù di te, di yó nkù ntū ké í kù dé, kēmpí nku tannò kényíé nku kpèti, ké nkù bàá nké nkù taunè, ⁶ de kóo nìtì wèè tu ò náá Kuyie pāā náahtì yoo wèè tu ò yàu Kuyie nkó mēbenkùmè ke di sukíí kè di bo yete Kuyie nkpeti, Kuyie nkùu di dènnení Esibiti ke di dēeténè mudaatšmmú. Kè wèè dš ké di dētìnnè kuce tì Yìè nKuyie ndi benke kù, dí ò kùu kédèite meyei ndi cuokè.

⁷ Kè dè me ndò nha yšfūš kou mɔ̀u nwe yoo a birè denitidaarè yoo denitipòrè yoo a pokù yoo a népo saù mɔ̀u, kòò kɔtení a borè disòri ke da sukíí, ⁸ ke tú, dí fíé iwūš yebɔkè di do í yē yè fš nnè a yembè, iwuo nyii di fité medétimè yoo metšómmè i kó yebɔkè, di tenké kemɔ̀ mieke. ⁹ A báá yie nho kpèti, a báá ò kèhnté, a báá ò kuš mmesémme, a báá ò kpàké a báá sɔnne o yei. ¹⁰ A dò nkòò kùɔmu, fšš mómumu ndò nkéketé kóò bɔté ditári, kè betɔbè né na kóò bùští yetárè. ¹¹ Ò mán-nè kébúští yetárè nye kékuo, ke yē ò da sukíímè kàa bo yóu tì Yìè nKuyie nkùu di te ké kù dēténè, kunku kùu da dènnení Esibiti tenké di do tú dè tidaati. ¹² De mōnni Isidayeeribe bēmɔ̀ yóò tì kèemu kémɔ̀wte kufšwaá nke tēnke báá dɔ̀ meyei.

¹³ Kè dè me ndò ndiyiè marì bo kè di kèè ketenkè tì Yìè nKuyie ndi duš nkè mieke, ¹⁴ besínténitibè sukíí dè dihei marì mieke bēmabè kè bè bo fíé iwūš yebɔkè di do í yē yè. ¹⁵ Dí wammú kébíéké mesàà, ke nsà kè dè mēnke dɔ̀ mèbotí, kè di sš nde kó meyei mbotí mēnke dɔ̀mu di cuokè, ¹⁶ dí kuɔ de kó dihei kɔbe nè be wš demɔ̀ di báá súš ndèmarè. ¹⁷ Dí tíí ntinentì tìl kó dimàà bo de kó dihei mieke kécóu ndihei mieke benitibè kàri dè kēwēn-nénè dihei kécóu mí ndi Yìè nKuyie n kpéí, kè de kó di-heii naá ntidobontì, bá òmɔ̀u tēnke báá di maá. ¹⁸ Di báá túóté dèmarè bá dēmáà de kó dihei mieke de dò nkécóummu, kè dèe yie nkè tì Yìè nKuyie nkùu di te kè ku mieke do, kè kù di kuš mmesémme, kédúš nkè di súú nkù do nàké di yembè ke dš dè yó ndómme. ¹⁹ Kè nsà kè di yie nti Yìè nKuyie ndi tū nkù kó dinùu, ke tū nku tannò n di duš nyè yíé, ke dɔ̀ri tì Yìè nKuyie ndó dè kunku di tū nkù.

Kuyie nyí dómè ku kɔbe ndɔ̀ri ikúkuś

14 Tì Yìè nKuyie nkùu di te kè di tú ku bí. Di bá nduɔku yoo dí nkùu di tš di kari dii mōnni mukúú. ² Di tú tì Yìè nKuyie nkɔbe mbe tì Yìè nKuyie

nkuù di te, ke di tšáté iwuo nyimɔ̀u ò bo ketenkè ínkè i mieke kè di bo ntú kù te bè.

Isidayeeribe dò nkényo nyii wš nè tìl wanwantì nè bè dò nkénci dè

³ Kè tì Yìè nKuyie nyí di ci dè di báá dè di. ⁴ Ntenè iwūš di bo nyo nyi: Inààke nè ipe nè sibɔ̀. ⁵ Tehontè yeyiè mpéu kpète nè tehontè péítè nè tehontè tēè dōnnè fepèrifè ke né mɔke yeyiè nyèè yàati nè fesèfè nè tetābuatè nè tebuatè nè fewaurifè. ⁶ Tiwanwantì nè iwūš dèè mòke yekpèètè yèè yàati ke dukii di bo na ké ndè yo. ⁷ Di báá di yòyó nè tehontè nè disetiri dè dùkiimu dè me nyí mɔke yekpèètè di dè cimú, ⁸ dēfšnkùrè, dè mòkemu yekpèètè dè me nyí dukii, di bá ndè yo ndemɔ̀u di dè cimú. Kè dè me nku di báá dè kàáké.

⁹ Ntenè menie mmieke kpere di bo nyo ndè, siyš sùl kó dimàà mòke icietì nè yeyíékè. ¹⁰ Di bá nyo nsii í mɔke ici-etì nè yeyíékè di sù cimú.

¹¹ Di kó ikuś í ci sinɔ̀ sùl kó dimàà di nsì yo. ¹² Di báá di kumancònkù nè kutāmancònkù nè dāmèèri kó fetúúfè. ¹³ Ditúsùu nè kutúbotí kumɔ̀u di bá ndè yo. ¹⁴ Fetúúfè nè kukākābotí kumɔ̀u. ¹⁵ Fecònfè diefè nè yeondo kó kubotí kumɔ̀u. ¹⁶ Fecònfè diefè nè dionduò nè tiyàakompéiti kó kubotí kumɔ̀u nè kuçírĩmbotí kumɔ̀u. ¹⁷ Dikonnéyou nè yeondo kó kubotí kumɔ̀u nè fekonkpànfè. ¹⁸ Kutenkatikàdáákù nè kukunaakù nè dikùntibári nè kudéikù.

¹⁹ Tipumpùtì di bá nti yo ndi dè cimú. ²⁰ Di kó ikuś í ci sùl nɔ̀ kó dimàà di nsì yo.

²¹ Kè fešfè kù di báá fè di, dí fè duš nhopòò wèè di bonè kè wèè di, yoo dí fè nhò fiténè. Di tú kubotí kùu cāá nkù nku, kè tì Yìè nKuyie ndi te. Di níí báá bēnnè dibɔ̀bii nè di yš miè.

Tì bo nduòmme Kuyie depííndè

²² Bá dii benni di níí deite di paa nkperè demɔ̀u dèè tu depííndè, tidiiti nè menaà mpāmme nè mekùò, di níí dè tɔnì nè iwūš ketiyi inààke nè ipe nè sibɔ̀, ké dè kòtenè dibòri kù tšáté di, ké dè di ku òkè, kè dèe yie nkè dí ndé tì Yìè nKuyie nkùu di te sš. ²⁴ Kè de yèmmè a cšètè bo ndétirìnè tì Yìè nKuyie nkùu da te kù tšáté dii bòri, kè ku yetìri bo ndè yu kè tì Yìè nKuyie nkùu da te kè kù da dɔ̀ mesàà nkè dè sù, ²⁵ á túóté dèè tu depííndè ké dè fité kēntɔ idíítì de kó dibòri tì Yìè nKuyie nkùu da te kù tšáté dii bòri de kpéí. ²⁶ Deborè kédonté a dš dèè kó dimàà inààke, ipe nè sibɔ̀ nè menaà nnè kunadaakù ké dè di, tì Yìè nKuyie nkùu da te ku òkè, kè diwèi nda bo fš nnè a cšètè kɔbe. ²⁷ Di báá yè nDefiibe bèè di bonè be kpéí, ke yš bè í mɔkemè ketenkè.

²⁸ Kè yebie nyètāāti níí pēšté, dí denneni depííndè di dèite dèè kó dimàà ké dè còu ndihei. ²⁹ Defiibe bèè di bonè ke í mɔke be kó ketenkè nè bepòòbè nè iciribí nè bekúpobè kè bèe pété kédì kēnsānnè. Kè tì Yìè nKuyie nkùu di te kè kù di dɔ̀ mesàà ndi pí mùu tšmmú mumɔ̀u mieke.

Kuyie nduś nyìi kuś Isidayeeribe be bàà nyínkè

15 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Isidayeeribe ke d̀̀: Yebie nyèyiekè yèyiekè kó dif̀̀nkúò di níí yóu di k̀̀be be bàà mbè di m̀̀kenè yè. ² Ntenè di yóó t̀̀nne m̀̀è boti de kó ikuś: Kòò m̀̀u p̀̀nte o kou t̀̀u idííí wèè ì nhò yóunè de kó dibànni. Òm̀̀u báá p̀̀nnè muwèrímú o kou t̀̀u ke d̀̀ wèè ò yietí o bànni, ke yé Kuyie nkuù d̀̀ummè de kó dinùù. ³ Di bo na ke níí duś nkè opòò di yietí kè dè me ntu di kou nwe dí ò yóu.

⁴ Kè nsà kè di kèmmú weti weti ti Yiè nKuyie nyè mmù, ke tũ nkù di duś nyìi kuś kè n yì ndi náa nyíe, oc̀̀ri keté kè bá mbo di kó ketenkè, ti Yiè nKuyie nkù di te kù yóó di d̀̀mmu mesàà nkù di duś kèè tenkè kè di yóó kè k̀̀ri kè kè tieke ke mieke. ⁶ Ti Yiè nKuyie nkù di te kù yóó di d̀̀mmu mesàà, kù ti ndi náké ke yé nkù yóó di d̀̀mmè. Di í yó mpenni idííí ibotí t̀̀i, ibotí t̀̀i péu ì yó ndi penni. Di bo mbaké yebotè kusúku yè me mbá ndi baké.

⁷ Kè di kou m̀̀u bo ketenkè ti Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nkè kó dihei mari ke tú oc̀̀ri di báá ò yetenè di diiti, di ncu me mbá nhò t̀̀inè. ⁸ Dí ò cànne di ncu kóò p̀̀nte dèè ò dónni. ⁹ Ke né nyé kè meyèmmè yeime báá di ta kè di d̀̀ dibenni yiènni di ì yè̀tini kè di d̀̀ nkè be yóunè yebàà mbè di m̀̀kenè yè. Dí báá yóu kè meyèmmè yeime di ta kè di yóu di bo cànnemè tenòtè di kou t̀̀u ke í nhò duś ndèmarè. Kè di d̀̀ memme kòò di kuónnè ti Yiè nKuyie ndíi yóó t̀̀ de kó meyei. ¹⁰ Dí ò p̀̀ de kó idííí nè meyèmmè memàà nè diwèi, mèmmè di Yiè nKuyie nkù di te kù yóó di d̀̀mmè mesàà ndi t̀̀mmú mum̀u mieke, ke di d̀̀ri dèè kó dimàà nyíe.

¹¹ Beçiribè yó mbomu di kó ketenkè mieke, deè kpéi nte kè n di duś nde kó dinùù kè n tu di báá yie nkè di ncu mpikú, di k̀̀be bèè tu beçiribè nè besénnibè ke bo di tenkè mieke be kpéi.

Isidayeeribe bo nf̀̀inko m̀̀è botí tidaati

¹² Kè wèè donté kudaakù di k̀̀be Ebedeebe mieke kù mpíi nho t̀̀mmú, kèmm̀ke yebie nyèkuò, diyieǹni kòò kù f̀̀inko kè kùu kò. ¹³ Kè kù kũnti di ì m̀̀nni ò báá yóu kè kùu kò nku ncu sitetiri, ¹⁴ kù nkũnti kè wèè deite ti Yiè nKuyie nkù di te kù ò duś ndèè kó dimàà de mieke kè dè nkù p̀̀, ipe nè sibóó nè tidiiti nè menaà. ¹⁵ Dí den-tení di do bomè Esibiti ke tú tidaati kè ti Yiè nKuyie nkù di te kè kùu di d̀̀eté, deè kpéi nte kè n di duś nyíe nde kó ikuś.

¹⁶ Kè dè me ndò nkudaakù bo f̀̀ nwèè c̀̀tè kè dè t̀̀̀ke kù bo kòmmè kè kù yete kù da d́ m̀̀è kpéi nè a c̀̀tè, ke bo kè dè kù naati. ¹⁷ De m̀̀nni á túóté tekàùtè kédanne ku toò tec̀̀tè b̀̀ri kó kudú kèduute, kè kù ntú a kó kudaakù s̀̀à. Kè dè me ntu onitipòku nwe a me nyí.

¹⁸ Dè bá nda yóunè a bo kù f̀̀immè, ke yé kù da p̀̀immè mut̀̀mmú yebie nyèkuò mieke, kù da p̀̀i mmù t̀̀mmú p̀̀ètému a na nyietimè ot̀̀nti kuce m̀̀démè. Ti Yiè nKuyie nkù di te kù yóó da d̀̀mmu mesàà a t̀̀mmú mum̀u mieke.

Isidayeeribe d̀̀mmè kénc̀̀nninko iwũ ketiyi Kuyie nkpeí

¹⁹ Di nà̀ke nè di pe nè di bóó kè dè níí peité meketimè ì bí idaaí dí ì cànné ti Yiè nKuyie nkù di te ku kpéi, yenaadapàà nketiyè di báá yè p̀̀innè mut̀̀mmú, di me mbáá k̀̀ di pedakè † ketiyè kó ticiti. ²⁰ Bá di ì benni di níí dè kùc ti Yiè nKuyie nkù di te ku c̀̀tè kékari kù t̀̀atè di ì b̀̀ri de kpéi díndi nè di c̀̀t k̀̀be kè dè di. ²¹ Kè de kó fèfè me nhà kuyènkù makù, kè fè tu dikpènni yoo fè yè di báá fè feútè ti Yiè nKuyie nkù di te. ²² Di níí fè di di c̀̀t, kòò m̀̀u d̀̀ di kó ikuś ci dè ke s̀̀ nhò bo na ke níí dí wènnènè kè fè di, di ò dimè fewaurifè nè t̀̀hontè yeyiè mpéu kpete. ²³ Di né báá di fe ỳ̀ ndi m̀̀ còunko ketenkè menie nkòme.

Isidayeeribe d̀̀ nkémbaàmmè diyentébanni

16 Dí nyé dididèi kóo t̀̀nkù kpéi kémbaà ndiyentébanni ke s̀̀nti ti Yiè nKuyie nkù di te ke yé di- dididèi kóo t̀̀nkù mieke do nkemè keyènkè ti Yiè nKuyie nkù di te kù di dènnenimè Esibiti. ² Diyentébanni kó diyè di níí fié iwũ ti Yiè nKuyie nkù di te, inà̀ke nè ipe nè sibóó, ti Yiè nKuyie nt̀̀atè di ì b̀̀ri kè ku yè̀tini dè yu. ³ De kó dibanni mieke di níí nyo mpéè wèè í k̀̀renè mutie mùu muuti, di níí nhò càà nke d̀̀ yewe yèyiekè, de kóò p̀̀è weè yó ndi denniní di do di m̀̀è sémmè Esibiti. Ke yé di do yetinimè Esibiti kè dè d̀̀ mmecã mme, di níí yó mme nhò ke denniní di do yè di ì yè Esibiti kó ketenkè. ⁴ Mutie mùu muuti mù bá mbo òm̀u c̀̀tè de kó yewe yèyiekè mieke di tenkè kem̀u duómè. Di fié ì iwũ diyè ketiri kó kuyuoku ì bá nkpaá kè dèè wenté. ⁵ Di me mbáá fié de kó iwũ dihei mari c̀̀nkoo kperi, ti Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nyèè ekè mieke kè di bo. ⁶ Di níí ì fié diyentébanni ti Yiè nKuyie kù di te kù t̀̀atè di ì b̀̀ri ndi kè ku yè̀tini dè yu, kuyuoku diyè tatoo di ì m̀̀nni, di do yetiní Esibiti kè dè d̀̀mmè. ⁷ Di bénné di wũ kè ì càáké ti Yiè nKuyie nkù di te kù t̀̀atè di ì b̀̀ri de kpéi, kè dè wenté di wète kè kò ndi touti borè. ⁸ Dí ncáa mpéè wèè í k̀̀renè mutie mùu muuti ke d̀̀ yewe yèkuò, diyè yiènni dibanni denni di ì yè kè di tí nkésante ti Yiè nKuyie kù di te. Di báá p̀̀ mmut̀̀mmú mamù de yie.

Isidayeeribe d̀̀ nkémbaàmmè dididèi banni

⁹ Di níí kaà nyewe yèyiekè mefitimè kuce m̀̀yiekè, kétúóté di ketiri di ì m̀̀nni mudidèi. ¹⁰ Dí mbaà ndididèi banni ke s̀̀nti ti Yiè nKuyie kù di te kè kù p̀̀ammú di- wèi kó yep̀̀rè kè dè mmànnè kù di d̀̀ mesàà nkè m̀̀ màmè. ¹¹ Kè dí dè t̀̀ni kù t̀̀atè di ì b̀̀ri de kpéi kè bè dè yu ku yè̀tini. Diwèi ndi bo mediè díndi nè di bí initidaai nè initipòì nè di kó bet̀̀mbè benitidaabè nè benitipòbè, nè Defiibe nè bep̀̀bè bèè di bonè nè iciribí nè bekúpobè. ¹² Dí ndenniní di do túmè Esibiti kó ketenkè tidaati. Mp̀̀innè de kó ikuś.

† YEPEDAKÈ: Yepedakè bè nàa nyèè kpéi ndie nyè í d̀̀nnè ti die kpeye yè m̀̀ke ticiti nti kè ti òkù mediè, kè bè ò k̀̀ de kó ticiti kè- dukenè tiyàti.

Bèè sou nke tú bè nàá nKuyie mpāñáànti nè bèè mènke tì nàá

⁹ Kè di ta dii m̀nni ti Yiè nKuyie nkù di te, kù yó di duś nkèè tenkè di báá teké de kó ketenkè yembè kètũn-ne be kó isɔke bè d̀̀ri i. ¹⁰ Di mieke òm̀u báá ku o bire denitidaarè yoo denitipòrè kétu, òm̀u me mbáá kote tipāāti. Beyuwúòmbè me mbá mbo, yoo bèè sòutinè yebɔkè, yoo benitinòmbè. ¹¹ Òm̀u báá b̀nté kus̀nkù otɔ̀, òm̀u me mbá mbekù yetenk̀rè, òm̀u me mbá mboorí tinùbooti. ¹² Kè wèè d̀̀ de kó isɔke kó kubotí ò naá nyisɔke nyiè nwe, ì te kè ti Yiè nKuyie nkù di te kù yó beti ibotí t̀ di ìkè. ¹³ Duśnnè dimáa ti Yiè nKuyie nkù di te páíí.

¹⁴ Ke yé ibotí di yó beti ì k̀rimè tipāāti nti ke boorí tinùbooti, ti Yiè nKuyie nkù di te kù me nyí yie ndi bo ndè d̀̀rimè. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie nkù di te kù yó di duśmu wèè yó nnáa ku pāñáaanti kò nni ndònnè mí m̀yisi, de yiè nyóó yènni di botí mieke nke, kè dí nyiè nhò di náá ntì. ¹⁶ Di do ti mbekè ti Yiè nKuyie nkù di te di do t́kú dii yiè ditāri Odebu ke d̀ dí í d́ ké nyo ti Yiè nKuyie nkù di te ku tammè di m̀mmɔmbè, di me nyí d́ kénwúó nfehāādeēnfè di yàa bo kú. ¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀: Bè béi nti wennimu, ¹⁸ m bo bè duśnko wèè yó nnáa m pāñáaanti, kè wè nda d̀nnè, ò yètinì bè botí mieke nke kè m bo ò duś n náaanti kè wè ntì mbè nàa n yé ndè ndòmmè. ¹⁹ Kòò m̀u í yie n yé wèè yó nnáa m pāñáaanti ò nàkè tì, m̀i m̀mmu nyóó yúś nho to. ²⁰ Kòò m̀u tu ò nàa m pāñáaanti, ke náa n yí yé nwèè náké tì, yoo ò nàa ntibɔɔnāaanti de yiè dí ò kù.

²¹ Kè dè yèmmè di bo ntoti di yèmmè ke tú: Yé ti níí bo yímè kébanté ti Yiè nKuyie nyí béinnè wè? ²² Wèè nàa m pāñáaanti nè n kó diyètiri kòò nàké ke yé mmí nKuyie n tú timati yó d̀, kòò béi nti í d̀, mí ndi Yiè nKuyie m̀i í tì béi, de yiè nnáké tefentè kpeti nti. Di báá ò depe.

Dis̀ri kó yehékè

19 Ti Yiè nKuyie nkù di te kù bo ku yebotè yè ké di duś mbe ekè kè di kari kénhā be ćí. ² Dí toté ti Yiè nKuyie nkù di te kù yó di duś nkèè tenkè itempè nyitāāti, kètāāté bá kù tempè dihei dimáa kéd̀ ice kékɔtenè, kòò m̀u kù oniti wèè coké kéta di mieke késɔri.

⁴ Kè dè fiténè wè kòò m̀ánè o kou t̀ kè bè do í m̀ke timati de yiè mbo na kékóké kéta de kó yehékè kó dimari. ⁵ Kè dè d̀ nhòm̀u ta dikpāa ke d́ kékúí ideí ke néinè o népo ke k̄i mutie, kè tep̄tè feuté ke m̀ánè o népo kòò ku, de yiè mbo na kékóké kékɔte késɔri de kó yehékè kó dimari kédεεté omáa. ⁶ Bè kù wèè kou kòò mieke yonke kòò ò bèti ke d́ képeite. Kè de kó dihei détiri ò yàa bo ò n̄nte kuce kékua, ò me ndo í d̀ nkékua, ke yé ò do í ò m̀kenèmmè timati. ⁷ De k̄í nte kè n di duś ndinù kè di bo t̄āté dis̀ri kó yehékè yètāāti.

⁸ Kè di yie nke tũ nti Yiè nKuyie nkù di te ku kó yetannò n di duś nyè yie, ke kù d́, ke yie nku kpeti kù

yó yí kék̀k̀nnemu di tenkè, kù do béi nkéikú kényé nkù yó duś nkè di yembè. Di yí kètāāté dis̀ri kó yehékè yètāāti. ¹⁰ Mèmmè di yó ndɔrimè kè bè báa ku òm̀u wèè í càarè m̀mamù.

¹¹ Kè dè me ndò nhòm̀u níí nho kou koò dii nke dinté koò poté. Kòò ku kè de yiè ncoké ke s̀ri de kó yehékè kó dimari, ¹² o èi kó bekótibèe t̄ nkè bèè ò p̄ nkéduś nwèè d́ képeite kòò ò kù. ¹³ Di báá ò kuś mmesémmè, di yó mme nh̄ nkéyenténè be bo nkòumè bèè í càari m̀mamù Isidayeeri be cuokè, kè di d̀ri mèmmè di bo mbo kè dè di naati.

Isidayeeri be tenkè m̀nke

¹⁴ Kè di k̀ri dii m̀nni di Yiè nKuyie nkù di te kù di duś nkèè tenkè kè di bo kè tieke di báa tuo ndi pénnè kó yetāre di yembè d̀ nyè, yèè benkú be tenkè m̀nku.

Ikuś ì tukúnè wèè tu ò yà dèmarè

¹⁵ Kòò nitì òmáa wèè tu ò yé dèè d̀, de bá nsànnè kè dí ku òm̀u. Benitibè bedébe yoo bètāāti beè d̀ nkényé de kó tináaanti kè tì béi.

¹⁶ Kòò m̀u t̀ nho kou t̀ timati kòò í tì yé, ¹⁷ bedé bèè tì t̄ ti Yiè nKuyie nc̄tè ikuś niùbè nè bebeémbè bèè p̄ mmut̄mmú de kó yewe kè bèè ti beké.

¹⁸ Bebeémbè tì wènni mesàa, kè bè yà wèè tu ò yé kòò sòummu ke toummu o kou tináaanti, ¹⁹ dí ò d̀ ò do d́ kéd̀mè o kou t̀. Di yó mme nh̄ nkédeite meyi ndi cuokè. ²⁰ Kè betɔbèe tì kè kémɔte kuf̄wáa nke bá ndɔri meyi ndi cuokè. ²¹ Kè wèè mè d̀ di báá ò kuś mmesémmè kè wèè kù oniti bèè ò kù, kè wèè kpèté o kou n̄nfè bèè kpèté o k̄fe, kè wèè feuté o kou n̄nni bèè feuté o kperi, kè wèè kèté o kou n̄utè bèè kéété o kpete, kòò m̀u kèté o kou nācètè bèè kéété o kpete.

Bèè í d̀ nkéna kékɔte mudò

20 Di bàatí dii m̀nni ke k̀ri ke bo dokénè di dootitɔbè, ke yà be kp̄ris̄ nè be kp̄rinaas̄ nè kun̄iti kè kù s̄ ke di p̄tè di bá ndé. Ti Yiè nKuyie nkù di te, kù di dènneni Esibiti kù di bonèmu. ² Kè di duśnnè dii m̀nni di dootitɔbè ke tũnni dimáa ke bo bè do mudò, ikuś niùbèe niitè kécómmú dit̄nni ìkè, ³ kébéi nke d̀: Kém̀m̀nè Isidayeeri be āp̀mbè, yie ndè t̀kè di bo dokénè dènde di dootitɔbè di báa yie nkè di k̄mb̀̀ti nduò, di bá ndé, di bá mbè ȳ̀k̀ di báa bè yà kékpeute. ⁴ Ti Yiè nKuyie nkù di te kù di néinèmu ke bo dokénè di dootitɔbè ké di deaté.

⁵ Kè behāp̀mbè iw̄i yembèe beke behāp̀mbè ke d̀: Di mieke òm̀u bomu wèè maá t̄tè ke í t̄ taà? De yiè íkò nho c̄tè ò yàa bo kú mudò mieke kòò t̀ tumu t̄ ta. ⁶ Òm̀u bomu di mieke wèè b̄t̄nnè mutie bè tumu f̄nȳ ke mu nyí t̄̄ mu bea? De yiè nw̄te ò yàa bo kú kòò m̀u t̄̄. ⁷ Òm̀u bomu di mieke wèè m̀ke dipoc̄enni ke mu nyí di t̄ótáa? De yiè nw̄te ò yà bo kú kòò m̀u di t̄óté. ⁸ Kè behāp̀nkótibèe béi nke d̀: Kòò m̀u bo di mieke ke í ā dik̄mb̀̀ wèè kò nho c̄tè ò yàa bo tonne betɔbè kuf̄wáa. ⁹ Behāp̀nkótibèe

kè tèe íté, kàa deite te bí, kè dèe yie nkè dè nda naati kàa nfòu kémwnte.

⁸ Kàa maá təcēpàntè á okùnne iduotí, kè dèe yie nkòò mǎu bǎá donní kékú, kàa tuwti ice.

⁹ Di bá mbuwti idibotí idéi finyí kó depaa mmieke, kè di mè dǎǎ dè bo ntú dèe cǎnné Kuyie nkpréi. ¹⁰ Di bá mbuummu kunaàdǎdǎridǎú fenààfè nè musāmarímú, ¹¹ di bá nhǎǎ tiyààti tii kǎkénè mupaàkonkperímù nè tipeciti ke dǎǎke.

¹² Dí nhǎǎ di yaàbòrè mǎnke iyaàyuú nyinàà.

Ikuś ìi tukúnè benitipòbè

¹³ Kòò mǎu tǔóté onitipòkù kè bè duś, kè dè boní kòò ténke í ò dǎ, ¹⁴ ke sǎnkùnne o yètiri ke yí: N tǔóté de kóo nitipòkù kè ti wǎnné didǎú, kè n sǎ nhò dié nke yǐtémù onitidǎú. ¹⁵ Osapàà ncice nè o yǎ, bèe tǔóté dèe benkú ke dǎ mbè kóo sapàà nyí yé onitidǎú, kékwtene beheikènkótíbè kàri dè, ke bekù ké bè benke, ¹⁶ kòo cice náké bekótíbè ke dǎ: N duśmmu we nnitidǎú n kóo sapàà, kòò puoke ke ténke í ò dǎ, ¹⁷ ke tú n kóo sapàà nfòmму í wenni, ke tú o yà n kóo sapàà nduśnèmè onitidǎú. Ntenè dèe benkú n kóo sapàà nyí yǐtémè onitidǎú. Bè yóo me nyí kǎpǎntè kuyààkù bè duś kù ìnkè meketimè kè kù tǎi meyi bekótíbè ìikè. ¹⁸ Kè bekótíbèe pí nde kóo nitidǎú kòò puotí, ¹⁹ kédúú nkòo yietí osapàà ncice medítibii ntekǎtè (100), ke fǎú nhò sǎnkùnèmè Isidayeeribe kóo sapàà nwèe í yé onitidǎú o yètiri, kédeè ké nhò po ke ténke bǎá ò yete nè bè bo mbomè.

²⁰ Kè dè me ndò mbè nǎá nti tu timómwnti, kè bè í yà mùu benkú de kóo sapàà ndo í yémè onitidǎú, ²¹ bèe ò dènne o cice cǐtè bǎri, kè de kó dihei kǎbe ò bùstí yetàrè kékua. Ke yé ò dǎmmè Isidayeeribe ci dè, ke duśnè onitidǎú ke kpaá bo o cice cǐtè. Di yó mme nhǎ nkédeite meyi nyIsidayeeribe cuokè.

²² Kè dè me ndò ndi yà onitidǎú mǎu kòo duśnè onitipòkù wèe ye, bedé dí bè kù. Kè meyi ndeite Isidayeeribe cuokè.

²³ Kè dihei marí mieke me nni nke di yàmè onitidǎú mǎu mǎànè de osapàà nwèe mǎke didacǎnni kòò ò duśnè, ²⁴ di bè dènne dihei bǎrinùu, ke bè bùstí yetàrè kékua. Kè de kóo sapàà nkú ke yé bè ò pǎmmè bá ò í kuś nkè bè bo ò teennè, kè onitidǎú kù ke yé ò pǎmmè o kou tǎu pokù kédúñè. Di yóo mme nhǎ nkédeite meyi nyIsidayeeribe cuokè. ²⁵ Kè dikpǎá mieke me nni nke onitidǎú mǎu mǎànèmè osapàà mmǎu kòò mǎke didacǎnni, kòò ò pí nke duśnè, bèe ku onitidǎú omǎá. ²⁶ Di báa ku desapǎmbire, dè í dǎ meyi mmèe dǎ ndí dè kù. Dè dǎnnè oniti bo dinté mèmme o kou tǎu kòò poté kékua. ²⁷ Ke yé bè mǎámè dikpǎá ndi òmǎu do í kè bo, kòo sapàà mbo kuś nkè wèe ò deetè.

²⁸ Kè dè me ntu onitidǎú mǎu wèe mǎànè osapàà nwèe í yé onitidǎú, ke í mǎke o dacǎnni kòò pí ke duśnè, kòò mǎu bè yà, ²⁹ de yiè nyietí osapàà ncice medítibii sipísinùmmù kòò tǔóté képuoke, ke yé ò wè pǎmmè ke duśnè, ò báá ò yóu nè ò bo mbomè.

23 Òmǎu báa duśnè o cice pokù mǎu. A báa fiete dèe tu a cice kperè.

Benitibè bèe í kǎké Kuyie nkǎbe mieke

² Kè bè fǎntè onitidǎú mǎu, yoo bè kèetè o takoncǐ, ò bá nkǎké ti Yiè nKuyie nkǎbe mieke.

³ Kè Isidayeerí mǎu tǔóté onitipòkù wèe í tú be kó kubotí kou, kè bè peité debire. De kó debire bá nkǎké ti Yiè nKuyie nkǎbe cuokè nè be yaàbío kétuakene kutǎnkù tepítè kǎku.

⁴ Amǎniibe nè Mǎabiibe bè í yóo kǎre diyè marí ti Yiè nKuyie nkǎbe mieke bá nè be yaàbío, titǎnti tepítè bè báa kǎre ti Yiè nKuyie nkǎbe mieke. ⁵ Ke yé bè do í di conèmè menie nnè mudii di do yè dii mǎnni Esibiti kénhǎ kuce. Bè do pètinke yúní Beǎǎ bire Badammu nwe Peǎǎ eì kou Mesopotamii tenkè kòò cu kòo bo di bǎnté kusǎnkù. ⁶ Ti Yiè nKuyie nkùu di te kù me nyí kǎrté Badammu kpeti, kòò bo di bǎnté kusǎnkù. Ti Yiè nKuyie nkùu di te kù do pètinke ceete de kó meyi nkè mèe naá mmesàà mme, kù di yáí mèe kpréi. ⁷ Nè di bo mbomè di bá nwanti de kó ibotí idé bo mǎwtèmè mesàà nyoo bè bo mbomè kè dè bè naati.

⁸ Di báa wénté fenǎnsǎnfè Edǎmiibe, bè tu di kǎbe mbe. Di me mmúnke báa wénté fenǎnsǎnfè Esibiti kǎbe ke yé di do bonímè beè kó dihei. ⁹ Be yaàbí kó kutǎnkù tǎǎnkù bo na kékǎre ti Yiè nKuyie nkǎbe mieke.

Desǎnnè í dǎmmè kénkǎké dihǎǎpǎnkari

¹⁰ Kè di yeti dii mǎnni ke kǎri ke bo dokénè di dootitǎbè, dí ndake dèe bo sǎnkùnne dihǎǎpǎnkari de kpréi. ¹¹ Kè dè dǎ ndi mieke, kòò ãǎpǎnti mǎu duś keyènkè ke yà tiduǎnti, kòò tanie nyè, ò sǎntemu. Wèe yè dihǎǎpǎnkari ke báa konní kè diyè kpaá. ¹² Kè kuyuoku yuoté wèe wua. Kè diyè ntatoo kè wèe konní dihǎǎpǎnkari.

¹³ Di mmǎke dibòri dii cié, ke nke ntaà ke yǎ. ¹⁴ Bá wèe ãǎpǎnti mmǎke tekǎbùtè, kòò ta ke ni ke deè, wèe dátinné. ¹⁵ Kè yé ti Yiè nKuyie mbomè dihǎǎpǎnkari ke yóo ndi kǎnké, kéǎnné di dootitǎbè di nǎu mieke. Dihǎǎpǎnkari yó ntú dii cǎǎ ndindi ke wenni. Kè ti Yiè nKuyie nkùu di te kè kù báa yà dǎmarè kè dèe ku pí nyisí kè kù di búttinné.

Kudaakù bo cokémè

¹⁶ Kè kudaakù makù cokénè ku yiè nke sǎri di kó dihei, di báa kù dènne ké kù tǎnné ku yiè. ¹⁷ De yiè nni nkari di cuokè dihei marí ò dǎ dii bǎri, di bá nhò diimmu mesémmè.

Isidayeeribe í dǎmmè kénsǎurí bemǎá

¹⁸ Isidayeeribe mieke onitipòkù mǎu báa naá nwèe dǎuti dǎutinè benitidaabè, onitidǎú mǎu me mmúnke báa nduti dǎutinè benitipòbè. ¹⁹ Di báa yie nkè de kó benitibè kòò mǎu tǎní Kuyie ncǐtè mieke de kó idítí ke bo deitenè dinùu ò dǎnnè di Kuyie, ke yé ti Yiè nKuyie nkùu di te kù dè wùómmè isǎke nyi.

A bo pentemè a kou dèmarè kéndó kécōnte

²⁰ Kàa pènte a kou tɔ̀u idíítí yoo tidiiti a bá nwanti ticōnti. ²¹ Di bo na kécɔ̀u ticōnti bepɔ̀bɔ̀bè borè kém-búútí di kɔ̀be. Di yóo ta diì m̀nni ketenke kékari dí ntũ nde kó ikuú kè dèe yie nkè di Yiè ndi dɔ̀b mesàà ndi t̄m-mú mumɔ̀u mieke.

Isidayeribe bo ndɔ̀mmunèmè Kuyie ndinùu

²² Kòò mɔ̀u dɔ̀unnè Kuyie ndinùu ke yé nhò bo dɔ̀b timatì, ò báá kɔ̀te, kòò kɔ̀te ò càkemu kè Kuyie nyóó ti nhò beké. ²³ Kè di í dɔ̀mmu nè yenò Kuyie dè í tú meyei. ²⁴ Di né nyé kè wèè dɔ̀unnè Kuyie ndinùu, wèè di dɔ̀b kètũnne weti weti ò di dɔ̀unnè ti Yiè nKuyie ke yé nhò yóo dɔ̀mè. Ke yé nè a yèmmè mme a kù dɔ̀un-nèmè dinùu.

Ikuú ìi tukúnè Isidayeribe bo nt̄ũmè yetebe

²⁵ Kàa ta a kou tɔ̀u kó kupaku mieke a bo na kèt̄ũ fínýí kó yebe kécááké kénsànnè a d̄s mèè botí, a né báá súú nkétɔ̀ kékònnè. ²⁶ Mèmmè kàa pēnké a kou tɔ̀u kó kupaku mieke a bo na kēt̄ũnté nè a n̄t̄ũtè tidiiti kécááké, a né báá túóté disìè kékéí.

Oniti bo betimè o pokù

24 Kòò mɔ̀u t̄t̄óté onitipòkù, kè dè boní kòò t̄énke í ò d̄s, ò yà mèè kpéí ndèmarè de kòò nitipòkù ínkè, ke í dè pēnsiri, wèè wāri dipátiri meyatimè kperi kòò duú nkóò bèti o c̄iētè. ² Kòò kò nhò bo na kéwáá nhonitid̄u t̄u kéyenke. ³ Kè de kóo nitid̄u me ntó í ò d̄s, wèè wāri meyatimè kó dipátiri † kòò duú nkóò bèti. Kè dè me ndò nhò kumu, ⁴ onitid̄u wèè do ò t̄t̄óté meketimè ò í m̄ke kuce ke bo wēte kòò t̄t̄óté képuoke ke yé wèè ò bètimè, kòò yenke onitid̄u t̄u ke s̄inte. Dende dò nyis̄ke nyi ti Yiè nKuyie nyiikè. Di í dò nkèt̄ũnne de kó meborime botí, ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duú nkèè tenkè mieke kè di yóo kè k̄ari.

Wèè bo túóté o pokù bàmbà nkó ikuú

⁵ Kòò mɔ̀u t̄t̄óté o pokù bàmbà di báá ò k̄tenè ti-hāp̄n̄nti nè muwērimú yoo di nhò duú mmut̄mmú mamù, di ò yóu kè wè mbonè o pokù kè bè yo ndiwèi ke d̄ dibenni òimáà.

A bo pentemè otɔ̀u a kperè

⁶ Kàa kou mɔ̀u pènte a kperè marè ke bo da yietí, a báá túóté ò nàà yoo o n̄nt̄embiku ke yé dèè temè kòò fòu.

Òmɔ̀u báá pí nhotɔ̀u kéfíté

⁷ Òmɔ̀u báá yúúkú o kou tɔ̀u kòò d̄b̄ kudaakù yoo wèè ò fité, kòò mɔ̀u mè d̄b̄ de yie mbèe ò kù, di yó mme nh̄ kédèite meyei ndi cuokè.

† MEYATIMÈ KÓ DIPÁTIRI: Wénté Matie 5:31 nè 19:7 nè Mariki 10:4.

Ikuú ìi tukúnè mumɔ̀mmú mùu dònne tikònti mù bo pí nwè

⁸ Dí mpí nyitié n nàké ì, ikuú niùbè Defiibe kè bè ì ndi nàké, ìi tukúnè mumɔ̀mmú mùu dònne tikònti. ⁹ Dí denteni ti Yiè nKuyie nkùu di te kù do d̄b̄ dè Midiyam-mu †† di do yè diì m̀nni Esibiti.

Ikuú ìi tukúnè a bo pentemè a kou tɔ̀u dèmarè

¹⁰ Kàa pènte a kou tɔ̀u, a báá kɔ̀te kéta o c̄iētè két̄t̄óté dèmarè o kperè a ò pènte dè kpéí, ¹¹ Kàa kɔ̀too á mbo ditowaà, kè wèè t̄t̄óté ò dò nké da duú ndè, ké da duú. ¹² Kè de yie mme ntu oc̄iri a báá yie nkòò da duú ndèe yie nha c̄iētè. ¹³ A dè nhò t̄énnè kè diyie mu nyí ta, kòò yaàbòri ndi ò daati di, a di nhò duú nkè wèè dáátí, kém̄o ti Yiè nKuyie nkó mesàà nha kpéí, kè ti Yiè nKuyie nkùu di te banté a d̄b̄mè dèè wenni.

Di bá nsou mbec̄iribè ke bè yo

¹⁴ Di báá di wèè tu osénniwè, ke tú oc̄iri o t̄mmú kó idíítí kè nsà kè di kou nwe yoo op̄b̄ ke né bo di kó dihei mieke. ¹⁵ Di ò yietí o kperè kè diyie mu nyí ta, ke yé ò tumè oc̄iri nwe di bá nh̄otí di bo ò duómmè o kperè, kè mèè d̄ke ò bo kuónnè ti Yiè nKuyie nkùu di te kè kùu dí tóu nde kó meyei.

Bá wè ò dò nkényé ti

¹⁶ Di í dò nkékuo debire cice yoo de ȳ debire yei nkpéí. Di í dò nkékuo debire de cice yei nkpéí, nyoo de ȳ k̄me. Bá wè ò dò nkékuo o m̄mmuo nho yei nkpéí nke.

Isidayeribe bo mbekùmè tibeénti kè dè mà

¹⁷ Di bá mbekùnè siyáàbisí ke sou mbep̄b̄bè bèè di bonè nè iciribí, di báá fietè okúpokù kó tiyàati ò t̄t̄óté di kperè dè kpéí. ¹⁸ Di denteni di do t̄mè tidaati Esibiti kè ti Yiè nKuyie nkùu di te kè kù di d̄eté, dèè kpéí nte kè n tu dí ntũ nku tié.

¹⁹ Kè di dè diì m̀nni di diiti ke ìnté ntimatì kupaku mieke, di báá wēte kè ti t̄t̄óté, dí ti yóu bep̄b̄bè nè iciribí nè bekúpobè kpéí nkè dèe yie nkè ti Yiè nKuyie nkùu di te, kè kù di d̄b̄ mesàà di kperè di d̄c̄ri dè dem̄o mieke. ²⁰ Kè di níí t̄ũ diì m̀nni odififè kó yebe, di báá déri yèè kraá, dí yè yóu bep̄b̄bè nè iciribí nè bekúpobè kpéí. ²¹ Kè di t̄ũ fínýí kó yebe, di báá déri yèè kraá, di yè yóu bep̄b̄bè nè iciribí nè bekúpobè kpéí. ²² Di báá yé ndi do t̄mè tidaati Esibiti, dèè kpéí nte kè n di duú nde kó ikuú, kè di bo nyi t̄u.

Tibeénti kó ikuú duú ke dòmmè

25 Kè bèmabè kpa nke k̄tení, di bè bekénè kédèite wèè í naati, k̄yúú nho to. ² Kè dè me ntu wèè í naati dè dò mbèe ò puotímu, obeéntii duú nkè bèe ò t̄t̄ú nketenke kòò puotí, bè ò bekénè ke yà kòò càke kè dè màmè. ³ Di báá puotí òmɔ̀u kè dèe p̄ēté tiyēiti

†† MIDIYAMMU: Wénté Mukétimù 12:10.

sipísìnàà, ke yé kè di sɔkè koò puoti di yàà bo ò díí nyifei di ìikè.

Fenààfè kó mɛdonnimè

⁴ Di báá táú nfenààfè nùù fè puoti dìi m̀̀nni tidiiti.

Okúpokù wèè í m̀̀ke debire

⁵ Kè dè dò nteciéè matè kó bedapàmbè bo kè be kóò m̀̀u ku ke í m̀̀kenè o pokù debire, de kóo nitipòkù báá yè kéyenke dikpáà, o danàà nhò tùóté képuoke. ⁶ Kòò peité dèè bíketiree sɔtè de cice yè̀̀tìrì kè dèe yie nkòò cice yè̀̀tìrì nkpaá bo Isidayeeriibe cuokè.

⁷ Kè de kóo nitidùù yete ò bo túótémè o ponàà nképuoke, de kóo nitipòkù kote Isidayeeriibe kó bekótìbè borè dihei kó dibòrì, kè bè nàké ke d̀̀: N danàà nyetemu ò bo n túótémè kòo kou yè̀̀tìrì nkpaá Isidayeeriibe cuokè. ⁸ Kè dihei kó bekótìbè ò yu kóò beke, kòò baa yete ke tú, ò í d̀̀ kétúóté o ponàà nképuoke. ⁹ De kóo nitipòkù ò t̀̀nnè kéúte o neùti ké-sute o ìikè tinónt̀̀ùti kébéi nke d̀̀: Bè ɔ́ yí mie mme wèè yete ò bo maámè o kou ciéè. ¹⁰ Kè bèè yú de kó teciéè ke d̀̀: Tenhùtécíéè.

Dèè í dò nkédò̀̀ dikpà̀̀ni mieke

¹¹ Kè benitidaabè bedé kpa, mbe mieke kòò m̀̀u kóo pokù cokéni ke bo pate ke d̀̀ kédèetè o d̀̀u bè na wè, ke p̀̀i nho d̀̀u kprantídènt̀̀u takuò, ¹² di báá ku nde kóo nitipòkù mesém̀̀mè, dí kééte o ǹ̀utè.

Kàa d̀̀ò kupotaá á ntù ntimóm̀̀nti

¹³ Di bá nc̀̀ti di ỳ̀rè timátì t̀̀i dakù cidóò ìnkè kè timatì n c̀̀éè kè titetì yau. ¹⁴ Di bá mbeúnè di potantì yebɔ sámp̀̀yè nè yediyè kè ye díítì mà. ¹⁵ Di c̀̀mmùnè t̀̀i máti cidóò t̀̀i ntù t̀̀i c̀̀éèkù mà, kè di beúnè yèè bɔ ntù yèè mà, kè dèe yie nkè di nfòu kém̀̀nte ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duó nkèè tenkè ìnkè. ¹⁶ Kè di d̀̀c̀ri memme ke sou nditò̀̀bè dè tu isɔke nyi di Yiè nKuyie nkùu di te ku ìikè.

Amadesiibe nè Isidayeeriibe bè dokùmu sáà

¹⁷ Dentenní Amadesiibe do di d̀̀ò dè kuce di yè̀̀nni dìi m̀̀nni Esibiti. ¹⁸ Bè do oke kuce nku ke dimmù di kobe bèè òu ke t̀̀t̀ti di f̀̀nkúò, ke bè k̀̀u, bá bè í dé Kuyie. ¹⁹ Bàmbà mmie nti Yiè nKuyie nkùu di te kù yóó di dèeténèmu di dootitò̀̀bè kè di kanne bàmmùu ketenkè kù yè nkù yóó di duó nkè mieke. Dí ku Amadesiibe boti kumɔu páíi, kutenkù duómè. Di báá ti yè.

Ti dò nkèndù̀mmu Kuyie ntidiketiti nè dèè tu depíndè

26 Kè di ta dìi m̀̀nni ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duó nkèè tenkè kè di kè c̀̀utè ke kàri. ² Kè di kùúti, di deite di diketiti kéãnné temámbòòtè mieke kèc̀ni dibòrì ti Yiè nKuyie nkùu di te kù tãátè di kè bè dè yu ku yè̀̀tìrì. ³ Dí kote keyà ikuó niùti wèè p̀̀i mmutò̀̀mmù de m̀̀nni kébéi nke d̀̀: M béimmu yí nha Yiè nKuyie nkùu da te ku ìikè ke tú, n t̀̀òkemu kù do

béi nkéikú ke d̀̀ kù yóó duó nkèè tenkè ti yembè. ⁴ Kè ikuó niùti c̀̀utè a t̀̀ni dè, ke dè ìnnè ti Yiè nKuyie nwùt̀̀nni ìikè. ⁵ Kàa béi nti Yiè nKuyie nkùu di te ku ìikè ke d̀̀: N cice do tú Aramu boti kou nwe, ke tú ociènti, kètuɔke Esibiti, kè benitibè sámp̀̀ ò neinè. Kòo kari, kè ti boti sùú nkékpenke. ⁶ Kè Esibiti kobe ti díi mmesém̀̀mè kè ti f̀̀ú kè ti d̀̀ò tidaati. ⁷ Dè me nyí kè ti kuónnè ti Yiè nKuyie nti yembè do t̀̀u nkù, kè kùu keè ti dabùò, nkéyà ti bo mèè sémmè mieke, nè bè ti f̀̀únkómè. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie nti dènneni Esibiti ke benkú ku wèrímu, ke d̀̀ò tidiati nè mebenkùmè mèè duò tikòmbùòti. ⁹ Ti Yiè nKuyie nkuu te kè t̀̀i t̀̀òkè kù ti duó ndìi èi menaamiè nnè mecekùò ndè p̀̀ú ndè. ¹⁰ Dèè kpréi nte kè m p̀̀ni ti Yiè nKuyie nkùu n te tidipànti, kù ti duó nkèè tenkè kpeti.

Kàa dèè memme á dè ìnnè a Yiè nKuyie nkùu da te ku ìikè, kékò̀nke kè kù bántè. ¹¹ De m̀̀nni kè diwèi nda bo ti Yiè nKuyie nkùu da te kù da d̀̀ò mèè sàà nkpréi f̀̀ nnè a ciéè kobe nè Defiibe nè bepò̀̀bè bèè bo di kó ketenkè mieke.

Isidayeeriibe dò nke níi duó ndè dibenni tããnni Kuyie

¹² Dibenni tããnni kè di dèite di diiti ke dèè, dí t̀̀i berí kédeite depíndè ke duó nDefiibe, nè bepò̀̀bè nè iciribí nè bekúpobè bèè di bonè, kè bèe pété kèdi kénsànnè. ¹³ Mer̀̀me bá wè bo nákmè ti Yiè nKuyie nkùu di te ke d̀̀: N duóm̀̀mu dèè dò nkéduó nDefiibe nè bepò̀̀bè nè iciribí nè bekúpobè, ke t̀̀unne a d̀̀u ndinùu ke yè ndè níi ndòmmè, n yí yè ndèmarè, n yí yóu dèmarè. ¹⁴ N do kari dìi m̀̀nni mukúú, n yí di de kó dèmarè, m me ndo í dèite dèmarè n s̀̀i ndìi m̀̀nni, yoo m pã de kó dèmarè ocíi. N Yiè nKuyie nkùu n te, n t̀̀unne a kpeti timɔu, nè a tannò a n duó ndè. ¹⁵ A cèsàtè bo kéinkè nke, wénténi kédò̀̀ a nitibè Isidayeeriibe mesàà nnè ketenkè a ti duó nkè, a do béimmu kéikú ke d̀̀, a yóó duó nti yembè ketenkè menaamiè nnè mecekùò ndè p̀̀ú nkè.

Kuyie ntããtémè Isidayeeriibe

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nkùu di te kù duóm̀̀mu yí ny-Isidayeeriibe dinùu ke tú: Bá wè ò ntù ku kuó nè ku tié nkéndò̀̀c̀ri dè yè mmù nè o yèmmè memɔu nè o wènni dimɔu. ¹⁷ Di duó nkè di Yiè nKuyie béimmu yí nke ìkú ke yè nkù yóó ntù di Yiè nKuyie nkùu di te, ke nsà kè di t̀̀u nku kó kuce nè ku kuó, nè ku tannò nè ku tié nke d̀̀c̀ri dè yè mmù. ¹⁸ Ti Yiè nKuyie nduó nkè di béimmu yí ke ìkú ke yè ndi yó ntù ku kobe ke kù di te, kè di t̀̀u nku tannò yemɔu kù di nàké ke yè ndè ndòmmè. ¹⁹ Di Yiè nKuyie nkùu di te kù d̀̀ dí mbaké yebotè yemɔu kù d̀̀ò yè, kè nyè kpeñnè, kè di yè̀̀tìrì nyè feínè, kè di sãni nyè deunè. Kè dí ntù kubotí kùu cãã, nti Yiè nKuyie nkùu di te, kù ti ndi nàké.

ISIDAYEERIBE BAÀMMÈ METAUMMÈ KÓ DIBANNI

Kuyie nyěmmè Isidayeeribe fíi nyetárè ditāri Ebaadi

27 Kè Mɔyiisi duś ndinùù Isidayeeribe ke dɔ: Dí ntū n di duś nyii kuś yie nyimɔ. ² Kè di sènté dii mɔnni kukó nSuditěě ke bo ta ketenkè ti Yiè nKuyie nkùù di te kù di duś nkè, dí túóté yetárè dieyè ké yè fíi, nké yè mɔ mmumɔmmu péimù, ³ kéwāri yè ínkè ikuś ndi tié nyi imɔ, kè di pěěté kukó nSuditěě ke bo ta ketenkè ti Yiè nKuyie nkùù di te kù do béi nkéikú ke dɔ kù yóó duś nkè di yembè menaamiè nnè mecekùù ndè pũ nkè, ⁴ kè di sènté kukó nSuditěě dí fíi nyetárè n di náá nyèè kpéi nyie Ebaadi tāri ínkè, ké yè mɔ mmumɔmmu péimù. ⁵ Dí dè maá diwũtònni ti Yiè nKuyie nkùù di te nè yetárè di í ciéké yè nè timáti kó kunenkù makù. ⁶ Yetárè di bo maánè yè diwũtònni ti Yiè nKuyie nkùù di te, di báá yè ciéké. De kó diwũtònni ínkè nke di yóó fíémè ti Yiè nKuyie nkùù di te iwũ kè-tu. ⁷ Dí kù fié iwũ metaummè kpɛyi di yóó dè nyi di, ti Yiè nKuyie nkùù di te ku ìkè nè diwèi. ⁸ Dí wāri yetárè yenyè ínkè Kuyie nkuś náan̄ti timɔ, kè dè nfeí mesàà. ⁹ Mèmmè Mɔyiisi nè ikuś niùbè nè Defiibe kè bèè náké Isidayeeribe bemɔ ke dɔ: Cíékénè, kémúnè! Yie ndi náá nti Yiè nKuyie nkɔbe mbe. ¹⁰ Yiennè tũnké kù di náá nti yie nkétũnne ku tannò nè ku kuś kù di náá ndè yie. ¹¹ De kó diyie ndi Mɔyiisi duśmmè Isidayeeribe dinùù ke dɔ: ¹² Kè di sènté dii mɔnni kukó nSuditěě: Ntenè bèè yóó deke ditāri Karisimmu képā mmesàà ny-Isidayeeribe: Simmèw̄ nè Defii nè Sudaa nè Isakaa nè Sosefu nè Bensamee naàmuntì kɔbe. ¹³ De mɔnni kè Dubenni nè Kadi nè Asee nè Sabunɔɔ nè Danni nè Nefutadii beè naàmuntì kɔbe yóó deke ditāri Ebaadi ínkè kémbuò nkusiñkù.

Meyei ntepiítè

¹⁴ Dende Defiibe yóó pĩékémè Isidayeeribe bemɔ ìkè ke dɔ: ¹⁵ Wèè bo waá dibɔɔ mari yoo wèè bo yie ntimáti kéuté kè dèè náá ntenkaanitè, kòò tè sɔnnè, dè dò nyisɔke nyi di Yiè nKuyie nkùù di te ku ìkè. Kè wèè dè dɔɔ de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò. ¹⁶ Kè wèè í dake o cice nè o yɔ be kpéi de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò. ¹⁷ Kè wèè fũũ nho cěpɛetitɔũ kó mupérímù mánku kó ditāri de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò. ¹⁸ Kè wèè fétinne kuyũñkù, de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò. ¹⁹ Kè wèè beké siyàabisí kó tibeénti okúpokù ínkè, yoo deciribire, yoo opɔɔ, de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò!

²⁰ Kè wèè duónè o cice pokù, de yie mbo yà! Ke yě ò fietemè o cice kperè nde. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndo!

²¹ Kè wèè duónè feǝfè mafè, de yie mbo yà! Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò. ²² Kè wèè duónè o tãũ yoo o yɔ yanti kou nwe yoo kè bè wè mbe yɔ ke cǎǎ mbe cice, de yie mbo yà! Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò! ²³ Kè wèè duónè o pokù yɔ de yie mbo yà. Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò! ²⁴ Kè wèè poté o kou tɔũ koò kũte, de yie mbo yà! Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò! ²⁵ Wèè cɔuté ticuuti ke kũ wèè í cààrè mùmamù, de yie mbo yà! Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndò! ²⁶ Kè wèè í tũnne ikuś ì nyěmmè, de yie mbo yà! Kè Isidayeeribe bemɔuu cúté ke dɔ: Dè mme ndo!

Kuyie ntumè kù yóó dɔɔ Isidayeeribe mesàà

28 Kè di kènté ti Yiè nKuyie nkùù di te ku tannò n di tiè nyè yie nke yè yie nke dɔɔri yè yè mmù. De mɔnni ti Yiè nKuyie nkùù di te kù bo duś nkè di botíi kpenke kěpěěté ibotí imɔ ì bo ketenkè ínkè. ² Kè nsà kè di yie nke kènté kù tu mù, nte kù yóó di dɔɔ mèè sàà: ³ Kù yóó dɔɔmu mesàà mbèè bo diheì mieke nè bèè bo depaa. ⁴ Kè di pié késúú nkè di diiti mpeí mesàà, di nààke nè di pièti kè dèè súú. ⁵ Kè di níi kũú di diiti kěpie ndi mèmmeí, bá muyuo mbáá kuoté di konkuye mieke. ⁶ Di níi yó nyeti kè ku sàà ndi bonèmu kè di nkũntini kè mè di bonè. ⁷ Kè di dootitɔbè me ndi do dii mɔnni ti Yiè nKuyie nkùù di te kù duś nkè dí bè na. Kè bè do kɔrini ke kérini kuce kùmáà bèè coké kètũnne ice iyiekè. ⁸ Kù bo di dɔɔ mesàà ketenkè kù di duś nkè mieke. Kè di buɔ mpíéké tidiiti, kè di dɔɔri de kó dimàà nyié. ⁹ Ti Yiè nKuyie nkùù di te kù yóó di dɔɔ kubotí kùù cǎǎ nkũnku ku kpéi kè nsà kè di yie nku tannò ke tũ nkù yě ndi ntũ nyii ce, kù ti mbéi nke íkú. ¹⁰ Mèmmè ibotí ì kó dimàà bo ketenkè ínkè imɔ ì yóó yàmè ti Yiè nKuyie ndi cǎñnémè ku kpéi nké ndi dé. ¹¹ Di Yiè nKuyie nyóó di dɔɔmu mesàà kù do béi nkéikú ke dɔ kù yóó duś nkè tenkè di yembè ke mieke, kè dí pié késúú kè di wũ súú nkè di diiti mpeí. ¹² Ti Yiè nKuyie nyóó kpeté-mu yewetibòrè kéduś nkè fetaafe ñniù fe mɔnni kè kù di dɔɔ mesàà, di dɔɔri dè demɔ kè dè nyié, díi yó mmɔke ke penni ibotí tɛi. Di báá mónté kè ì di pente. ¹³ Ti Yiè nKuyie nkuú yóó di níi nyibotí imɔ ìkè di báá tũnne de fñkúò, díi yó nni ibotí imɔ bá dii mɔnni, kè nsà kè di yie n di tiè nku tannò yè yie. ¹⁴ Di báá yóu di bo mpíimmè n di tiè nti yie, ké tì bũtinné kěfié iwũ yebɔkè.

Kuyie ntumè kè Isidayeeribe yete ku kpeti kùu bè poté

¹⁵ Kè di yie nke kènté de kó itié, di yóó yà mèè sàà mme ti Yiè nKuyie nkùù di te ku kó dinùù, m me ndi tiè ndi yie. Kè di me nyete ke í tũnne ku tannò nè ku kuś ¹⁶ kù bo cɔɔ bèè bo diheì nè bèè bo depaa. ¹⁷ Tidiiti báá ta di mèmmeí mieke, muyuo mme mbáá buoté di

conkuye mieke. ¹⁸ Kù bo di mɔnte kupreitoo di diiti me mbá mpéi di nààke nè di pièti nè di bɔɔ dè báá súú.

¹⁹ Di níí yóó yènè kusĩnkù nku kèwētenní kusĩnkù.

²⁰ Ti Yiè nKuyie nyóó di potému kè dèe di di, kù yóó cɔɔmu di dɔɔrimè memɔu, kè di kù kédeè bá dè báá ɔɔte di dɔri mèè kpéi nke kù bütinné. ²¹ Kù bo di bɔnté mutenkúú ndi yóó ta kékari kèè tenkè mieke, kè mù di deè. ²² Kù bo di bɔnté tikũɔnti nè timíéti, nè mumɔmmú yeimu, kè fetaafeè yietí kè fetũrífèe pí ntidiiti depaa nkè tii kpeí. Dè yó mme ndi ɔ nkè di yàa deènè. ²³ Tiwetí bo kpenke disɔɔwũɔ kɔme kè ketenkèe kpenke timátí tēmè. ²⁴ Fetaafeè na nniùmè kutãayukú kuú né ndáátí, dè yó mme ndi dò nkè di yàa kù kédeènè. ²⁵ Ti Yiè nKuyie nyóó duɔmmu kè di dootitɔbè ndi nɔ, kè di kɔri mudoo kè kéri kuce kùmáá bè di na kè dí coké kètũnne ice iyiekè, kutenkù kó yekpààtiyo yemɔu bo yà tii di tũkení kè ye kɔmbùtiti do. ²⁶ Di bo nkɔ tinòti nè tikpasĩnti kè dè di yo mbá òmɔu í dè bɔnnè.

²⁷ Ti Yiè nKuyie nyóó di bɔnté yenúútè nye kù do bɔnté yè Esibiti kɔbe, di fĩ bo nyièní, mekpãá bo di pí nnè yemua nsĩnyè kè dè bá ndò nkétaa nkémieté. ²⁸ Kù bo di bɔnté kuwáátóo nè tinɔnyũɔnti nè tifenití. ²⁹ Kè di nhãante kuyie ncuokè tiyũɔnti kɔme. Di kperè marè bá nyíè bè yó ndi fèũnkumu ke fekù di kperè, ke di sou nke yo ndi kperè bá òmɔu í di teennè.

³⁰ Di níí bo tããtè besapàmbè ke ndó képuoke kè betɔbè bèè duɔnè. Di níí bo maá sicéí ke báá sì ta, kébuatí di paa ndetie mbè tu dè fínyí ke báá tũ de be. ³¹ Bè bo nkù di nààke di ìkè kè di í ì yo, bè níí bo deite di sãmmarímú di ìke kè dèe deè. Di dootitɔbè bo kpaake di pe nè di bɔɔ bá òmɔu báá di teennè. ³² Ibotí tɛi bo dei di nitidabí nè di nitipobí kékònnè, kè di níí ntúú nkébuú kuce, kè di nuɔ nhɔu kékpeí, bá di báá na kéduɔ timatí. ³³ Di níí bo kúútí kè ibotí tɛi ii feke de kó tidiiti nè di paa nkó yetebe, kè dè di. Bè bo ndi fèũnko ke di naù sãã. ³⁴ Di bo yà bè di diimmu mèè sèrmè, kè mè nte kè di wááté.

³⁵ Ti Yiè nKuyie mbo di bɔnté yemua nsĩnyè, kè yèe pí ndi núu nnè di kpèrè nè di yo nè di taakoo bá yè bá ndò nkémieté.

³⁶ Ti Yiè nKuyie mbo duɔ nkè bè di pímmú díndi nè di yembè nè di kóo kpààti kékònnè dihei di í yé di, kè di mbáá sibɔɔtenkaanii bè dðnnè sì ideí nè yetárè. ³⁷ Ti Yiè nKuyie mbo di duɔ nyii botí mieke, dè bo ì di nè tii yóó di tuɔkení, ì bo ndi sãã nke di daú.

³⁸ Di níí bo buatí péu kédeite sãmpó, ke yé fecofe yóó dè càakoomè. ³⁹ Di níí bo buatí fínyí kó detie di me mbáá tɔte de kó dibii kè n né báá buɔnè di bo yãmè de naà, ke yé yebiè yóó dè càakóomè. ⁴⁰ Di yó mmɔkemu detie mbè tu dè odiffè di me mbáá pe nde kó mekù, ke yé de be de yuommè. ⁴¹ Di bo pié ibí initidaaì nè initipò ì me mbá ntú di kpeyi, ke yé di dootitɔbè yóó ì pímmúmè kékònnè. ⁴² Yecádúù mbo cáakóo di tie nnè di tebiiti.

⁴³ Bepðbè bèè di bonè bè bo ndeètí, kè di cuti. ⁴⁴ Di bo kpaake di kperè kè bè ndi penni di me mbáá pétè demarè kè bè pènte. Bè bo ntú diyuu kè di tú kuyóú.

⁴⁵ De kó meyi mmemɔu yóó di tuɔkenímu, mè dotimu di ìnkè ke bo ndi kòu ke yàa di deènè, ke yé di í yiemme ke tũnne ti Yiè nKuyie ntannò nè ku kuú, kù di duɔ ndè. ⁴⁶ Di yóó de nyà kébanté Kuyie nyéiti ntimè díndi nè di yaábí.

⁴⁷ Kè di í yie nke pí nti Yiè nKuyie nkùu di te ku tómmú nè diwèi nè kuyeñnaatí di tuɔ ndii mònni, ⁴⁸ ti Yiè nKuyie mbo di ãnné di dootitɔbè nɔu mieke kè di mpí mbe tómmú nè dikònni nè sinéyèí bá di ténke báá pétè demarè, kè kù di dii mmesémmè kè dí mme yo ke yàa kù kédeènè. ⁴⁹ Kù bo ìnni kutemmanku kó ibotí, di í yo ì kó tináahtí kè ì di do fecírfè ɔɔ pí mmèè botí fè dɔ dè. ⁵⁰ Bè yó ntú benitiyonkubè mbe bè í yó ndé bekótibè, bè me n yí yóó kuú nyibí mesémmè. ⁵¹ Bèè yó nyo ndi wũ nè di diiti kè í yóó di súz ndèmarè, tidiiti yoo menapàmmè mekùù nyoo di naabiiti, yoo di pebí, yoo di bɔbí bèè yó ndè yo nkè di kònnè dikònni ke yàa deènè. ⁵² Bè bo pi di ekè yemɔu ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duɔ nyè di tenkè kemɔu mieke kè di maá iduotí kperiyí ke yé fii nkè di yèmmè yè naatinè, bè bo ndi pi kè de kó iduotí yàa duónè. ⁵³ Di dootitɔbè bo di tanné mesémmè nè meyeñcaàrimè diemè mieke, kè di kuɔ di bí ti Yiè nKuyie nkùu di te kù di duɔ nyi initidaaì nè initipò kécááké. ⁵⁴ De mònni onití wèè tu onitisàù ke yɔ̀ nhò bo nwúo o yɔ̀fũ̀ kɔbe nè o pokù ò dɔnè wè nè o bí fenɔnsĩnfè. ⁵⁵ Ke yé ò yóó kuɔmè o bí kéndó kécááké, ke í ndó kótóténè de kó imaa nho pokù nè o bí sɔnyí ì kraá, ke yé di dootitɔbè yóó di díimmè mesémmè, kè di tanné meyeñcaàrimè mieke kè demarè ténke í kraá di tenkè kemɔu mieke. ⁵⁶ Onití wèè do ɔ ntú onitipoyɔ̀n-wè ke mɔke diwèi, wèè do í daati ke naù ketenkè mekperímè, ò bo nwúo nde mònni o dɔ̀ nè o bí fenɔnsĩnfè. ⁵⁷ De mònni de kóo nitipòkù bo peiténí debire kékónté kè dè kù kécááké disòri nè de neititò, ke yé di dootitɔbè yóó di díimmè mesémmè kè di tanné meyeñcaàrimè mieke bá demarè ténke bá nkpaá, di tenkè kemɔu mieke.

⁵⁸ Kè di í dàate ke tũnne ti Yiè nKuyie nkùu nè ku tan-nò dèè wãri dipátíri dii mmieke ke mðtè ti Yiè nKuyie nkùu di te ku kó kufwáá kunku kùu yètirí feí ke duò tikɔmbùtiti. ⁵⁹ Kè meè dɔke kù bo di potè tiyèiti tibotí tibotí, kè di bɔnté mumɔnsĩmmú mùu í deu nè yemua nsĩnyè yèè í mierí. ⁶⁰ Kù bo di bɔnté tiyèiti kù do bɔnté ti Esibiti kɔbe ke dí tì yà kénkpeutí. ⁶¹ Tiyèiti nè mumɔmmú mubotí mubotí mùu í wãri di mpátíri mieke, ti Yiè nKuyie mbo mù ndi bɔnté kè di nkɔ nke yàa deènè. ⁶² Benitibè sãmpórè di mieke bèè yó nkpaá, díndi bèè nè do sũ siwãã dòmmè tiwetí, ke yé di í yiemme ti Yiè nKuyie nkùu di te ku kpeti. ⁶³ Dè do kù naatimè kè kù di dɔ̀ mesàà, dè me nkù naati kè kù yóó di deè ke di deite ketenkè kù di duɔ nkè kè di yóó kari ke mieke. ⁶⁴ Kù bo di cíe nkè di taá ibotí tɛi kó mutentãã mmieke kèfíe í kó yebokè iwũ, sitenkaanii ideí kpesi nè yetárè kpesi díndi nè di yembè di do í yé dè. ⁶⁵ Bá di bá mmɔke de kó ibotí mieke teomputè, di me mbá mmɔke diftũ, ti Yiè nKuyie nyóó di ãnné iyíèke nyi kè di yèmmèe caàrè, kè dè di di. ⁶⁶ Mukúú mbo ndi kètiri kè di nyíèkù di bo kúmè kè di kɔmbùtiti duò keyènkè nè kuyie. ⁶⁷ Di

nua mbo yà dè, dè bo nte kè di kōmbùòtì ñduò kè dè wenté di ntú: Dèe mōnné kéyuoté, kè dèe yuoté kè di ntú dèe mōnné kéwenté. ⁶⁸ De mōnni ti Yiè nKuyie mbo di tanné tesántè tèè cènti menie nyínkè kè tè di sée ké di tēnné Esibiti ketenkè di do bo kè kè kù di nàké ke dō: Di tēnke báa yà de kó ketenkè, di yó nke nfiitinè dimáa di dootitòbè kè bè di dōri tidaati kè di pí mbe tōmmú, bá òmòu bá mbo wèè bo di donté.

MŌYIISI NÀKÉ TÌ MESŌMME

⁶⁹ Nte metaummè kó tináahtì ti Yiè nKuyie ndo nàké ti Mōyiisi, kòò bo mè dōònè Isidayeeribe Mōabu kó dihei mieke, kémbúútì kù do bè dōònèmè Odebu tāri ínke.

Kuyie ndòò ti Isidayeeribe kpéí

29 Tinti kó difñkúò kè Mōyiisi tíí nyIsidayeeribe bémòu ké bè nàké ke dō: Di yàmu di mómòmbe ti Yiè nKuyie ndòò dè Esibiti kó ketenkè kemòu kòbe nè be kóo kpààti nè o kó betùmbè bémòu. ² Di yàmu kù bè yàákémè nè yebenkùyè nè kù dōò tìi dieti. ³ Nè yíenní ti Yiè nKuyie mme nyí di pā meyèmmè di bo banténè mè, kù me nyí di duś nyinuò ndi bo yàné ì, kù me nyí di duś nyeto di bo keènè yè. ⁴ Mēmme ò béimmè ke dō: Kù do di dènnenímu Esibiti kè di í dikpàà tedòntè mieke yebie nsipísinaà, di yààti mè nyí kēri, di neùti me nyí ndèè. ⁵ Dè do í békú di bo pūnnémè pēē kécááké, yoo di bo kuɔtimè menaà mbè tumè difēē kéyà, yoo metēmè mèè muò. Ti Yiè nKuyie nkuù do dè ndi duś nkè di bo banté kù tumè ti Yiè nKuyie nkuù di te. ⁶ Ti tūòkení di mōnni di mbòri, kè Esibonni kóo kpààti Sionni nè Basā kóo kpààti Ōku, kè bèe yènní ke ti do mudòò kè tí bè na. ⁷ Ti de nfiète be eì kéduś Dubenniibe be kó ketenkè nè Kadiibe nè Manansee kó kuwuò nkòbe dikéè. ⁸ Dèè kpéí nte kè di dō nkéndake kémpí tináahtì ti Yiè nKuyie ndi taunnè ke di nàké ti kè di bo ndōri ti yēmme. Mēmme di dōri dèè kó dimàà demòu dè bo nyíemmè.

Isidayeeribe dòmmè kéndake Kuyie mbè dōònè mèè taummè kpéí

⁹ Díndi Isidayeeribe dimòu yíe nkó diyie di cómmú di Yiè nKuyie nyìkè nke nè di wuo nkó bekótìbè nè di naàmùntì kó bekótìbè nè di kó behāpòmbè iwēi yembè, ¹⁰ nè di bí nè di pobè nè bepòòbè bèè bo di kó dikari ke di kōi ideí ke di do mmenie. ¹¹ Ti Yiè nKuyie nkuù di te kù di dōònèmu metaummè bàmbà, kè di yie nku taummè kó ikuś. ¹² Kù di taunnè ke dś dí ntú ku kòbe mbe. Kù ti ndi nàké ke yē mmù, kù dōunnè di yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakòbu dinùu ke íkù ke yē mmù. ¹³ Dìl máà dōke kù dōònèmè de kó metaummè ke béi nke íkù, ¹⁴ nè bèè còmmú die ti Yiè nKuyie nyìkè, kè kù bè wùò nè bèè í dè bo yíe, kù bè dōònèmu metaummè. ¹⁵ Di mómòmbe di yēmu ti do bo Esibiti kó dihei ke dòmmè, nè di kēté mèè botí ibotí tei kòbe ke tūòkení die. ¹⁶ Di yàmu be kó isòke bè dōòri ì nè be bōotenkaanii, ideí kpesi nè yetārè kpesi nè timáti péfìti kpesi nè mesòò kpesi. ¹⁷ Tūnké di mieke òmòu bá mbo onitidùu yoo

onitipòkù yoo kuwuò makù, yoo kunaàmùnkù makù kou wèè bo yete ti Yiè nKuyie nyíe nkétūnne de kó ibotí kòbe, òmòu di mieke báa naà nfekeñfè tiife. ¹⁸ Di mieke òmòu báa keè ti Yiè nKuyie nkuù di te kù béi ntì kētkú kénsántí omáà nè o yèmmè mieke ke tú: Bá kè n dōri ndś dè m bo péte diwèi, bá kè n taunè òmòu mubòòfèu mieke, de kpeti í bo. ¹⁹ De yiè, ti Yiè nKuyie mbáa yie nkòò cíē. Dè kù yóumu kè kù mieke ò còú, meyei nkù nàké mèè kpéí mèè ò doti, kè kù bo deite o yètiri ketenkè ínke. ²⁰ Kù bo ò cāñnéne Isidayeeribe kó iwuo ntei kù bè dōònè metaummè ke nàké mèè yei nkpeí nkè mè wāri di mpátiri mieke kè mèè ò do.

Ti Yiè nKuyie mpotémè Isidayeeribe

²¹ De mōnni kubotí kùu bo sòoté di bí nè bepòòbè bèè bo íténi yehèkè détiyè kétanni di kó dihei bè bo yà di Yiè ndi bonté mùu mōmmú nè kù di puotì tìi yēfìti kébéi nke dō: ²² Be kó dihei muhāpòpòu nnè mukókúú nnè muhāā ndeè di còútóo, demarè í dō mbòtinné, demarè í péi, bá timúti í yiè. De kó dihei naánnè Sodōmmu nwe nè Komòò nè Adima nè Seboimmu. Ti Yiè nKuyie mmieke do yè yè, kè kùu yè còú. ²³ Ibotí tei bo mbékú ke tú: Yé dè dòmmè kè Kuyie ndòò mie mbotí de kó ketenkè? Dè dòmmè kè ku mieke di còuté mie? ²⁴ Kè bèè bè tēhné ke dō, bè tōte mèè kpéí nke Kuyie mbè dōònè mèè taummè kunku be yembè do tū nkù. Kù bè dènnení di mōnni Esibiti. ²⁵ Kè bè tūnne yebòkè bè do í yē yè ke kōnkù ke yè bàá. Be Yiè nKuyie mme ndo í yie mbè bo yè tūnnemè. ²⁶ Dèè te kè ku mieke còuté de kó dihei, kè kù duś nkè meyei nkù nàké mèè kpéí, kè mè wāri di mpátiri mieke kè mè bè do. ²⁷ Nè kemieke nke ti Yiè nKuyie mbè dèimè be tenkè mieke, ke bè yóu ke bè yèè-too ketenkè tekè, bè mè mbo kè yíe.

²⁸ Ti Yiè nKuyie nkuù di te kuu yé dèè sōri ke ti benke ikuś ti bo nyé ì tinti nè ti yaàbí sáā, kéntū nyi yē mmù.

Isidayeeribe yóó wēte kétūnnemè Kuyie

30 Kè Mōyiisii sòoté kébéi nke dō: N ti ndi nàkému kè n tu kè di yie ti Yiè nKuyie nkpeti dí yà mesàà, kè di ti yete dí yà meyei. Kè di baa cíéké ke yete ti Yiè nKuyie nkuù di te ku kpeti, kù yóò di yeètoomu ibotí tei mieke kè dí nkè bo kétotí di yèmmè tii di tūòkení tí ínke. ² De mōnni kè di wēténí ti Yiè nKuyie nkuù di te ku borè díndi nè di bí nè di yaàbí kékénté ku kpeti nè di yèmmè memòu, bá wè nè o yèmmè memòu m mè ndi tié ntì yíe. ³ De mōnni kù bo di kuś mmesémmè kéwēte kētíi mbèè do ciété ke bè kpēnnéni. ⁴ Bá kè bè di tō ke kōtenè ketenkè mànkù. Ti Yiè nKuyie nkuù di te kù bo kè ndi tíi nké di túóté, ⁵ kékpēnnéni di yembè tentáā nkè di kari ké mù tieke kè kù di dōò mesàà kè di sūú nképēēté di yembè do màmmè. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nku mómòmōnkū wénkūnne di yèmmè díndi nè di yaàbí kè dèe yie nkè dí kù dōke nè di yèmmè memòu bá wè nè o wēnni dimòu kè dèe yie nkè di nfòu. ⁷ Meyei n di nàké mèè kpéí nkè ti Yiè nKuyie nkuù di te kè kùu mè bonté di dootitòbè bèè di níi nke di fēfūnko. ⁸ De mōnni kè díndi né wēte ke yie nti Yiè nKuyie nkuù di te ku kpeti ke tūnne ku tannò n

di tiè nyè yíe. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie nkù di te kè kù di dḡḡ diwèi di tḡmmú mumḡu mieke, kè mù nkéí séí, kè di pié péu kè di wḡḡ pié mediè nkè di kùúti, di deite mesàà. Dè do kù naatimè kè kù ndḡri di yembè diwèi, dè bo wète kè me nkù narike kè kù di dḡḡ mesàà. ¹⁰ Di bo yà de kó mesàà ke nsà kè di wèteni ti Yiè nKuyie nkù di te ku borè nè di yèmmè memḡu, ke tḡnne ku tannḡ nè ku kuḡ dèè wāri di mpátiri mieke, ke kù dḡ nè di yèmmè memḡu bá wè nè o wènni.

Kuyie nnáànti í dò nkéyíèke a bo ti bantémè

¹¹ M me ndi tiè nyèè tannḡ yíe nyè í yóu, di báá yíèke di bo yè tḡnne. ¹² De kó yetannḡ í bo tiweti kè di né bo yí: We mbo deke kéinkè kè yè waanni kè ti náke ke ti yè tḡnne. ¹³ Yè me níy bo dàméèri diyáà teri kè di bo n tú: We mbo sénté dàméèri kékḡte kè yè waanni kè ti náke, kè ti yè kèè kè yè tḡnne. ¹⁴ Dè í dò mmemme. Kuyie ntannḡ di bonèmu, ke bo di nḡ mieke nè di yèmmè mieke. Ndḡrinè yè yèmmè.

Isidayeeribe dḡmmè kètāāté mufḡmmu kó kuce

¹⁵ Díndi Isidayeeribe n dḡu mmufḡmmu mmu nè mesàà, mukúú nnè meyei ndi ìikè. ¹⁶ Dè te kè n di náa nyie nke tú dí ndḡ ti Yiè nKuyie nkù di te kéntū nku kó kuce nè ku tannḡ nè ku kuḡ nè ku tié, memme di bo nfḡumè késúú, nkè ti Yiè nKuyie nkù di te kè kù di dḡḡ mesàà di yóo ta kèè tenkè mieke kékari. ¹⁷ Kè di me mbútinnè ti Yiè nKuyie nke yete ku kpeti ke tḡnne yebḡkè ke kḡnkù ke yè bàá, ¹⁸ n di náámmu yíe nke n tu, di kòḡ mḡu í yó nkpaá ke bo bá omáà, di we báá yí yèdèè di yóo sénté kukó nSuditèè kékari kèè tenkè mieke.

¹⁹ Kéinkè nè ketenkè dè kèèmu n ti ndi nákémmè, ke wúo n dḡummè mufḡmmu nè mesàà, mukúú nnè meyei ndi ìikè. Tāāténè mufḡmmu kè dèe yie nkè dí nfḡu kémḡnte díndi nè di yaábí. ²⁰ Bá wè kòḡ ndḡ ti Yiè nKuyie nkù o te kényíe nku kpeti kè kù taunè omáà. Kù bo nte kòḡ nfḡu kémḡnte wenwe nè o yaábí ketenkè ti Yiè nKuyie ndo dḡunnè dinù di yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakḡbu kéikú ke dḡ kù yóo bè duḡ nkè mieke.

MḡYIISI CAUMMÈ ISIDAYEERIBE NÈ Ò KUMÈ

Kuyie ntāātémè Sosuwee kòḡ bo cḡuté Mḡyiisi

31 Kè Mḡyiisii kḡteni kébéinnè Isidayeeribe bemḡu kè bè náke ke dḡ: ² Yíe n tḡḡke yebie ntekḡtè nè sipísidé (120) ndi, n ténke báá na kémbo n kó difḡtiri kè ndi ni. Ti Yiè nKuyie nni nnákému ke tú, n yí yóo sénté kukó nSuditèè. ³ Ti Yiè nKuyie nkuḡ yó nni di ìikè ke pḡnti yehekè kè di katì, kè Sosuwee ndi ni. Ti Yiè nKuyie nkuḡ ti náke. ⁴ Kù dḡḡ mèè botí Amḡriibe kpàatibè Sionni nè ḡku, ke pḡnte be ekè ke bè kù. Kù yóo me níy de kó ibotí, ⁵ ti Yiè nKuyie nyóo bè ānnému di nḡu mieke kè dí bè dḡḡ n di náke ke yè ndi yímè. ⁶ Tèinnè kémḡnte dikḡmbùḡ di bá nkpeuti be ìikè, di kḡmbùḡti bá mbè

duḡ, ti Yiè nKuyie ndi bonèmu, kù í yóo di yóu bitì, kù í yóo di bḡntóo.

⁷ Memme kè Mḡyiisii yú Sosuwee Isidayeeribe bemḡu ìikè kòḡ náke ke dḡ tēi nkémḡte dikḡmbùḡ! Fḡḡ yóo tan-né Isidayeeribe dihei ti Yiè nKuyie ndo dḡunnè be yembè dinù kéikú ke dḡ kù yóo bè duḡ ndi kè bèe kari. Fḡḡ yóo di mbè totí. ⁸ Ti Yiè nKuyie nkuḡ yó nni a ìikè kù í yóo da yóu, kù í yóo da bḡntóo, a bá n yíèkù kàa kḡmbùḡtìi híduḡ.

Kuyie nkuḡ pátiri Isidayeeribe dò nke níi kaa ndi yebie nyèyiekè yèyiekè

⁹ Memme kè Mḡyiisii wāri Kuyie nkuḡ pátiri dii, nkè di duḡ nDefii bí ikuḡ niùbè ìi do tḡu Kuyie ntaummè tḡu nè Isidayeeribe kó bekótibè. ¹⁰ Kòḡ bè duḡ ndinù kè bè náke ke dḡ: Yebie nyèyiekè yèyiekè di dḡu nyè ke níi bo yóu bèè di bannè be bàà. Di mbaà ntitouti kó dibanni. ¹¹ Kè Isidayeeribe bemḡu kḡteni dii mḡnni ti Yiè nKuyie nyìikè kù tāāté dii bḡri, dí kaa nde kó ikuḡ Isidayeeribe bemḡu ìikè kè bèe ì kèè. ¹² Dí tíi mbenitibè bemḡu benitidaabè nè benitipòbè nè ibí nè bepḡḡbè bèè bo di ekè. Kè bèe ti kèè kényíétè bè bo ndémè ti Yiè nKuyie, kètḡnne de kó ikuḡ imḡu kéndḡri ì yè mmu. ¹³ Kè bè bí ìi í yè dèmarè, kè ìi ti kèè kényíétè ì bo ndémè ti Yiè nKuyie yewe yemḡu di yó nfḡu yè, di yóo sénté kukó nSuditèè kéta dii èi kékari.

Isidayeeribe yetemè Kuyie

¹⁴ Memme kè ti yiè nKuyie nnáké Mḡyiisi ke dḡ: Nte yewe a yóo kù yè ke duunni, yúni Sosuwee kè di kḡte metaummè tou borè kè nh ò duḡ ndinù.

Memme Mḡyiisi nè Sosuwee bè kḡtemè kéta metaummè tou mieke. ¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie ncúténni diwetiri ke cómmú metaummè tou bḡrinù, ¹⁶ kénáké Mḡyiisi ke dḡ: A kḡnti a yembè kḡú nkè nke, a yóo kù kè Isidayeeribe n yóumu kètḡnne ibotí tēi bè tati kèè tenkè kḡbe kó yebḡkè, bè yó m butínnému, kètḡte m bè dḡḡnè mèè taummè. ¹⁷ De yiè ndi m mieke yóo bè yèmmè kè m bè bḡtinnè kè bè yóu, kè meyei ndiemè nè meyeñcaàrimè diemè kè dèe bè do. Kè bèe kuḡ nde yiè ke dḡ: Ti Yiè nKuyie nti yóu mèè kpéi nte kè meyei nti do. ¹⁸ De yiè mí nKuyie nkè n né dḡke bè bḡtinnè bè dḡḡ mèè yei nkpeí nke tḡnne yebḡkè. ¹⁹ Wāri fe nyènfè kè fè benke Isidayeeribe kè bè nfè diè, fèè yó ntú n kóo pḡtíwè mí nnè Isidayeeribe. ²⁰ N yóo bè tannému ketenkè n do béi nkéikú ke dḡ n yóo duḡ nkè be yembè menaamiè nnè mecekḡndè pḡḡ nkè. Kè bèe di kénsān-nè kéānnè tikḡḡḡti. De kó difḡnkùḡ kè n yóu kètḡnne yebḡkè kénkḡnkù ke yè bàá, kè m butínnè kètḡte metaummè m bè dḡḡnè mè. ²¹ Meyei ndiemè nè meyeñcaàrimè dè bo bè do dii mḡnni de kó feyènfè fèè yo ntú n kóo pḡtíwè, ke yè be yaábí yó nfè dièmmèmu sáà. M pānke yému be yèmmè kè bè mu níy ta ketenkè n do béi nkéikú ke dḡ, n yóo bè duḡ nkè.

²² Memme kè Mḡyiisii wāri de kó feyènfè de kó diyie kè fè benke Isidayeeribe.

²³ Kè ti Yiè nKuyie nduś ndinùù Nunni bire Sosuwee ke dò: Tēī nkémwote dikōmbùù! Fṣṣ̄ yóó tanné Isidayeeribe ketenkè n do béi nkéikú ke dò, n yóó bè duś nkè. M mómumu n yó nda bonèmu.

²⁴ Kè Mōyiisii wāri de kó ikuś imōu dipátiri mieke. ²⁵ Ò wāri dii mōnni ikuś kédeè kénáké Defiibe bèè tōu ti Yiè nKuyie ntaummè tōu ke dò: ²⁶ Ntonè de kó dipátiri ké di dōú nti Yiè nKuyie ntaummè tōu borè, dii yó ntú di kó bepútibè. ²⁷ Mí mMōyiisii n yému di to kpeñnimè kè di yetíri ti Yiè nKuyie nkpeti, n kraá ke fòumu ke bo di cuokè, kè dè dō mmiè nkè n né bo kú kè dè ndòmè? ²⁸ Tíinnènni dimōu m borè di botí kó bekótibè nè behāpōnkótibè kè m béi nti nnāahti kè tii ta di to, kéínkè nè ketenkè kè dè nwúó. ²⁹ N yému n yóó kúmè kè di dōke meyei mmudōrimù kébútinné n di benke kùu ce. Kè meyei ndi do yewe yèè kraani ye mieke, ke yé di dōmè dèè í wenni ti Yiè nKuyie nyilkè, ke í nkù mieke nè medōrimè yeime.

Mōyiisii kó feyènfè

³⁰ Mèmmè kè Mōyiisii dentè fe nyènfè femōu Isidayeeribe bemōu ilikè.

32 Kéínkè kénté n yóó béimmu, ketenkè keè n yóó béi nyèè tannò.

² N tié mpité fetaafe ṣṣ̄ cóunnimè mme, n náahti dátinnému timaanti kōme, fetadiéfè ṣ̄ nniumè memúpammè, yenesimbàkè ṣ̄ nduòmè timúti ínkè.

³ N yóó píéké ti Yiè nKuyie nyètiri ndi, nsántinè Kuyie nti tū nkù.

⁴ Kuù tu dipèri ke ti kánké, ku kó ice tú isàayi nyi, kù tu Kuyie nku timómwonti yiè, kù ṣṣ̄ í nyeté, kù dō nsei nwe ke wetí.

⁵ Díndi kubotí yeiku, benitiyonkubè, di í mǎnnè kéntú Kuyie mbí. Di cààrèmu, ke sǐnte.

⁶ Kubotí kùu yei nke í mōke meyèmmè, di dō nké me nyí ti Yiè nKuyie nnaà? Di cice nwe wèè di dōò ke di te, di tú ku kōbe mbè.

⁷ Dentenni yewe yèè pēēté ye kpéi, Totínè di yèmmè yebie nyèè pēēté nè dimōnni ye kpéi. Bekénè di cicebè kè bè di náké, bekénè bekótibè bè yó tì ndi tuommu.

⁸ Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù totí ibotí, kuù cíe mbenitibè ketenkè ínkè, kuù bè kèkè itemmànke ke tū nyIsidayeeribe kó iwuo mamè,

⁹ ke yé Kuyie nkperè tùmè ku nitibè, Sakōbu yaàbí iì tu kù te dè.

¹⁰ Kù do bè yà tedōntè kó dikpáa ndi, kè tikpasinti bè fité ke kuò, kè kù mbè kánké ke dake be kpéi, kù dake mèè botí ku nōnnitè kpéi.

¹¹ Fecírife ṣ̄ nheintemè fe bí yēñti ínkè, ke ì bebínnè mupùrimù, ke pǐnte fe fèti,

kè fe bire marè doti fēe de cōuténè fe fièti.

¹² Ti Yiè nKuyie kuù do bè ni kumáa, dibōò mari do í kù néinè.

¹³ Kuù do bè tanné yetārè kó dihei, kuù do bè piúnè depaa nkó tidiiti, kuù do bè duò nyitāfuō nkó ticièti nè detie mbè tu dè odifìè kè dè yìè yetārè kó ketenkè ínkè,

dèè péi kè bè dii mmekùò.

¹⁴ Kè bè nyō nyipe nè inàake de kó memiè, ke cáá yepèbe nè yepedakè nè yebōdakè dèè ā mekùò, ke yonnè tidisàati, ke yōnnè fínyí kó menaà.

¹⁵ Yesudummu de ndi kéde nképoké, ò de ncēēke kéānné tikōdōòti,

kéyete Kuyie nkùu ò dōò, kōo kù sènkèri kunku kuù tu o kó dipèri, koò kánké, koò dèerí.

¹⁶ Isidayeeribe do flé iwūō nyi ibotí tēi kó yebōkè, kè dèe yonke Kuyie.

Bè do dōò isōke kperè nde kényi nku mieke,

¹⁷ kénfeu iwūō yebōkè be yembè do í yé yè ke yóu Kuyie, kéntū nyebōkè yèè tanní bàmbà, be yembè do í dake yèè kpèti.

¹⁸ Isidayeeribe senkèrimu dipèri dii bè te, ke bè kánké, Isidayeeribe yèmmu Kuyie nkùu bè ānné.

¹⁹ Ti Yiè Kuyie de nyà, ke dè sènkèri, kè ku mieke yènni be bí initidaaì nè initipòì bè kù cààrè mèè kpéi.

²⁰ Kè kùu béi nke dò: M bo bè bùtinné, kè bèe yà tìi yóó bè tùòkení.

Bè tu feyanfè yeife nfe, bè í dō nkéntá.

²¹ Bè n yóumu ke tūnne yebōkè, kè dè n yóu.

Bè tūnne sitenkaanii nsi detetirè kpesi, ke íi m mieke.

M múnke yóó bè yóumu, mbo túóté ibotí ìi í tú imai kè dè mbè yóu.

M bo íi mbe mieke nè ibotí ìi í cii.

²² M mieke kó muháá mmuù bè còuté, kè mu kó fehāādēēnfè tūòke kudōnkù, ke còuté ketenkè nè ke kperè demōu, ke còuté ke tūòke yetārè kó yepūke.

²³ M bo bè útè meyei, m bo kúóté n doò be ínkè,

²⁴ bè bo cītenè dikōnni, timiétì nè mumōnsimmù dè bo mbè kòu, m bo duś nkè tikpasinti mbè càà, kè iwààke bè dōmmù.

²⁵ Mudoò bo tanní be eì kénkòu be bí, kè kufōwáa nhauté bèè bo sicēī, bedapàmbè nè besapàmbè kè bè nkō, yebíkēmpīētè nè bedakótibè bè báá yenté.

²⁶ N do dś ké bè deumu, bá òmōu bá ndenniní be kpéi.

²⁷ Kè n do í yīèkù be dootitōbè bo n fuommè ke tú:

Tii bè kùɔ, dè í tú be Yiè nKuyie nkuù bè kùɔ.
 28 Ke yé bè tumè kubotí nku kùù í yé kù dǝ̀rì ti, beɔɔ, òmɔ̀ù í ciì.
 29 Kè bè do ntú benitibè bèè ciì, bè na n totí tii nti be yèmmè, bè na ntotí be yèmmè ke tú: Yé ti yóó dentenè ti?
 30 Bè na mbékú beɔ̀áà ke tú: Onitì omáà bo yíme kébeti benitibè tekcupíítè (1000), dè dòmmè kè benitibè bèdébè bèti benitibè tekcupííítè (10000). Kuyie nkùù tu ti kó dipèrì kuù í ti fitáà? Ti Yiè nKuyie nkuù í ti ànnè ti dootitɔ̀bè nɔu mièkaà?
 31 Be kó yebɔ̀kè í dònne ti kó dipèrì diì ti kánkè, be mómɔ̀mbe bè ti yému.
 32 Bè tiimu ke dònne Sodɔ̀mmu kɔbe beɔ̀be nè Kɔɔɔ kɔbe be pókù nku, bè dònne fínyì wèè peitè wèwè yebe kè yè tii ke dò mmedòmmè.
 33 Kè be naà ntii ke dò mmedaàdòmmè, ke kùù ke dò mmedautidòmmè.
 34 N dè yému ke dè pī, n dè cū̀ɔ̀mu n yǝ̀rì mièke.
 35 N yóó bè fíkèmu, kè bè yietí meyei mbè dǝ̀ mè, be dorimù tǝ̀kenímu, meyei mbo bè do diì yie auténímu ke dèè, be mànkù í kpaà díetiri,
 36 Ti Yiè nKuyie nyóó bekénèmu ku nitibè, mesémmè me nyóó kù pínne mu ku tǝ̀mbè. Kù bo yà diì mǝ̀nni kè be baà mbèitè, bekperibè nè beçiribè beɔ̀ɔ kè bè duò.
 37 De mǝ̀nni kù bo béi nke dǝ̀: Yé di bɔ̀kè borè? Yé di kó dipèrì diì di kánkè?
 38 Yebɔ̀kè yèè do yo ndi wū̀ di feu ì kó mekùù nyè bo de? Yé yebɔ̀kè yèè do yǝ̀ ndi naà nyè kòte ke? Yèè íté kè di deetè, yèè di kǝ̀á nke di péte disòrì.
 39 Di yàmu mí m máà mīl tumè Kuyie, n kó difɔ̀nkùò Kuyie mmakù ténke í bo, mīl te kòò nitì fòù, kè mīl ɔ̀ ǝ̀ kùɔ, mīl ɔ̀ koute kè mīl taà, òmɔ̀ù í bo m bo pí nke wèè fietè.
 40 M bomu nsǝ̀á, nh ɔ̀ nke n yòute n nǝ̀tè ke béi ntì, m béimmu.
 41 Nh ɔ̀ nke n sǝ̀tè n kpàriseú, kè n nǝ̀tè pí ntimómmɔ̀nti, nh ɔ̀ í nyóu m bo peitemè n dootitɔ̀bè, n yóó yietímu bèè n ní mbè mànnè tii yeti.
 42 N yóó nii m pie mmenitiyǝ̀ mme, n kpàriseú bo cááké initimàa, m pie mbo muçti tidaati kó meyǝ̀, kè n kpàriseú kéké n dootitɔ̀bè kó bekpàtìbè yɔ.
 43 Yebotè, pietenè Kuyie nkɔbe, ke yé kuù pèitemè ku dootitɔ̀bè ku nitibè kó dipèrì, kuù potè ku dootitɔ̀bè ke pèite,

ke dèite meyei nku kɔbe èi ke bè çíé.

44 Meɔ̀mme Mɔ̀yiisi nè Sosuwee Nunni bire bè kòtemè kénáké de kó feyènfè kó yetannò Isidayeeribe kè yèè ta be to.

45 Mɔ̀yiisi nàké diì mǝ̀nni Isidayeeribe de kó tináahti kédeè, 46 kényí ke dǝ̀: Ikuś kó tináahti n di nàké ti yie dí ntì pí kè ti nàké di bí, kè ì ntì tū nke dɔ̀çri ti yé mmù.

47 Ke yé de kó tináahti í tumè çénkoo kpeti, ti tu di fòm-mu mmu, tii yó nte kè di fòm-mu kó yewee oke dihei di yóó sénté kukó nSuditèé kéta diì mièke kékari.

Kuyie nnàkémè Mɔ̀yiisi ò yóó kúmè

48 De kó diyie ndi ti Yiè nKuyie nni nnàkémè mí Mɔ̀yiisi ke dǝ̀: 49 Dekení ditāri Abadimmu yómmè bè tu di Nebo kè di bo Mɔ̀abu èi ke wetí Sedikoo, kéwénté dihei Kan-nahǝ̀ n duú ndi Isidayeeribe. 50 A deetini diì tāri ínke a yóó de nkú kékò nha yembè borè, a kóo kóti Anɔ̀ kumè ɔ̀di tāri ínke ke kò nho yembè borè. 51 Ke yé Anɔ̀ nè fǝ̀ ndi do í yiemme ke tǝ̀nne n nuù Isidayeeribe cuokè Mediba kó dinébòrì Kadeesi borè, Sinni kó dikpàà tedɔ̀ntè mièke, ke yé di do í benke Isidayeeribe n cáámmè ke kpehni. 52 A yóó yàmu dihei n yóó duú ndi Isidayeeribe a me nyí di tati.

Mɔ̀yiisi mɔ̀mè Kuyie mmesàà Isidayeeribe wuɔ ntepiítè nè idèi kpéi

33 Nte Kuyie nkóo tǝ̀nti Mɔ̀yiisi do yóó kú kè kù mɔ̀ mèè sàà nyIsidayeeribe kpéi:

2 Kòo béi nke dǝ̀:

Ti Yiè nKuyie nyiténì Sinaii tāri ndi. De ínke nke kù iténimè Seii tāri diyie kǝ̀me, ke miiténì ditāri Padanni ínke, kù iténì Mediba Kadeesi nwe, kè ku nǝ̀tè youte tɔ ku kuś kó muhǝ̀á.

3 Kuyie nha dǝ̀mu a nitibè Isidayeeribe, ke kánkè bèè kó dimàà tu a kɔbe, bèè kǝ̀nkù a ìlkè ke kèmmú a tié.

4 Mí mMɔ̀yiisi m bè duómmu ikuś.

De kó ikuś tú Sakɔbu yaǝ̀bí kó ditǝ̀nni kpeyi nyi.

5 Kuù do tú Yesudummu kɔbe kóo kpàati. Isidayeeribe wuɔ nkó bekótibè do ɔ̀ tiiimmè, nè Isidayeeribe kó iwuɔ nyimɔ̀.

6 Kè Mɔ̀yiisii yí kékéi nke dǝ̀:

Dubenni kó kuwuɔ nni mbo sǝ̀á ke báá kú. A kó feyanfèe sǝ̀ú.

7 Nte ò do nàké ti Sudaa kó kuwuɔ nkɔbe:

Ti Yiè nKuyie nkénté Sudaa kɔbe kó didabònni kè bè tǝ̀hénéi be kɔbe borè.

Kè bèè fietè beɔ̀áà.

Á bè deeténè be dootitɔ̀bè.

8 Kòo nàké Defii kó kuwuɔ nkɔbe ke dǝ̀:

Ti Yiè nKuyie nha bè duú nyikuś nenti

bè tu ti tumimmu nè udimmu,

bè yie mmèè kpéi nha yé mmù.

A do bè yàákèmu Masa,

kè bè kpànnè Mediba kó menie mborè.

9 Bembe Defiibe bè benkemu bè da dǝ̀mè

kè dè p̄ḗḗtè be cicebè nè be yǒbè,
nè be yǒfúǒ kɔbe nè be bí.
Bè yiemmu a nùu ke p̄i mmetaummè a bè dǒnè mè.

¹⁰ Ke tiè nha tannò Sakɔbu yaàbí,
ke benkú a tié nyIsidayeeribe,
ke bè tǔò ntihúúnti kàa yo ti f̄ǒǒku.
Kè bè da feu iwúǒ ke tuò nha wúǒtǒnni ínkè.

¹¹ Áú ti Yiè! Yíé be muw̄erímú.
Dǒǒ mesàà mbe tǒmmú bè p̄i mmù
f̄ḗḗtè be dootitɔbè ka.

Á báá yie nkè beníimbèe w̄ḗḗtè k̄éítè.
¹² Kòo béi mBensam̄e kó kuwua nkp̄éi nke dǒ:
Be kó kuwua ntú ti Yiè nKuyie ndó kù nku mediè,
bè bo Kuyie mborè ndè béu.

Kuù dàke be kp̄éi mbá dìi mǒnni,
ke bè bukú.
¹³ Kòo náké Sosefu kó kuwua nkp̄éi nke dǒ:
Ti Yiè nKuyie mp̄ā mesàà ndi tenkè,
kùu cúúnni k̄éínkè kó menie ndi tenkè,
kè sibií nhā menie.

¹⁴ Diyie níí nááté kè tidiiti kóté,
bá wèè tǎnkù tidibiti níí bo mbo.

¹⁵ Tidisààt̄ii ānnè yetārè ínkè,
o tenkè mboo s̄ā.

¹⁶ Desààrèe buoté dihei mieke,
Kuyie nkùu do náánnè mí m̄M̄yiisi difāpèu mieke
ku kó mesàà n cùténí Sosefu kó kuwua nyínkè,
wenwe wèè do baké o kɔbe.

¹⁷ Sosefu yèt̄ir̄i ndeu,
ò kpeñ̄imu ke dǒnnè dinaadaà,
kòo yiè ndǒnnè fepaanààfè kpeye,
nè de kó yeyiè nye ò yóo nkūmm̄mè ibotí im̄u
k̄éntɔ k̄étuɔkenè itemm̄anke im̄u.
Diyènni òimáà tu Efadaimmu kó kuniiti,
kè diteri tu Manansee kó kuniiti.

¹⁸ Kè M̄yiisii béi Sabunɔ nè Isakaa be kó iwua nkp̄éi
nke dǒ:

Sabunɔ kó kuwua nkɔbe diwèi ndi bonè,
kupotaá ndi p̄i nkù.
Díndi Isakaa kó kuwua nkɔbe dè ndi naati di touti
mieke.

¹⁹ Dí yú di p̄ḗḗtɔbè ditāsààr̄i ínkè,
kè di f̄fé Kuyie nyiwúǒ, ku kuś ȳemmè.
Di bo mpieti di kó tikp̄àti dàméèr̄i mieke,
ke yau mesàà mmèè bo mubirímú mieke.

²⁰ Kòo náké Kadi kó kuwua nkɔbe kp̄éi nke dǒ:
Kuyie nyèt̄ir̄i ndeu
kunku kùu duś nKadi wua nkutemp̄ē ndiekù,
kòò òke kucir̄icir̄iyǒkù k̄ǒme,
ke w̄áké ke bo nété kubakù nè diyuuo.

²¹ Weè t̄āāté ketenkè mieke dikàr̄i sààr̄i
d̄ii do dǒ nkéntú okp̄ààti kperi,
weè baaté Isidayeeribe
ke t̄ūnne ku nùu kù nàké di Isidayeeribe kp̄éi.

²² Kòo náké Danni kó kuwua nkɔbe kp̄éi ke dǒ:
Danni kó kuwua nkɔbe dǒnnè dicir̄icir̄i p̄ànni ndi,
ke putiní Basā k̄p̄àà mieke.

²³ Kòo náké Nefutadii kó kuwua nkɔbe kp̄éi nke dǒ:

Nefutadii kó kuwua nkɔbe cie diwèi ndi,
ti Yiè nKuyie nkuu bè dǒǒ mesàà,
kè be tenkè deuke,
kétúóté dàméèr̄i Kadidee diyie taà kèè bíékè,
k̄éntɔ k̄étuɔkenè kubakù c̄ānku bíékè.

²⁴ Kòo náké Asee kó kuwua nkɔbe kp̄éi nke dǒ:
Mesàà nni mbonè Asee kó kuwua nkɔbe,
kè d̄ḗḗtè be kɔbe,
kè bè ntú diwèi yembè be kɔbe cuokè,
mekùò mbo mp̄íéké be ei,
kè bè ncenti me mieke.

²⁵ Kè be ei kpeti yemáticàkè nè dis̄ɔwúǒ kpeye,
ke bè mm̄ake muw̄erímú nè be kúúngo.

²⁶ Yesudummu kɔbe òm̄u í bo wèè dǒnnè Kuyie ndi
t̄u nkù,

nè ku kó tikpeti nti kù d̄ekenimè ku s̄āntè k̄éínkè,
ke p̄ēnké yewetè nè tiwet̄i ke k̄oriní ke bo di teennè.

²⁷ Kuyie mbomu s̄ā k̄e tú di kó dis̄òr̄i,
ku n̄òtè ȳomu di ínkè nè dim̄nni,
kuu ǒǒ beti di dootitɔbè
kuu ǒǒ béi nke dǒ: Kuɔnè be páíí.

²⁸ Kuù te díndi Isidayeeribe kè di kari bá timati í di
k̄ɔɔnnè,

kuu c̄āñné díndi Sakɔbu yaàbí nè ibotí tei,
kuu te kè fetaafè di p̄ā nkubooku tidiiti bè tu ti
bèdèé kè ti bo.

Kè menaà mp̄āmmè bo.

²⁹ Díndi Isidayeeribe mbonè kè dè di naati,
kubotí makù í bo kùu di dǒnnè
di tú Kuyie ndeetè bèmbè,
kuu tu di kó kudɔpikù ke di k̄ānké,
ku kó kukp̄ariseú kuu ǒ nte kè di na di dootitɔbè.
Di dootitɔbè k̄orinímu ke yó ndi cií,
dí mbè nàu.

M̄yiisi kó mukúú

34 Kè M̄yiisii deke Nebo t̄ār̄i Pisikaa t̄ār̄i yómmè d̄ii
wetí Sedikoo. Kè ti Yiè nKuyie nhò benke ketenkè
kem̄u, Kadaadi tenkè k̄éntɔ k̄étuɔkenè Danni kɔke.

² Nefutadii kó ketenkè kem̄u nè Efadaimmu kɔke nè
Manansee kɔke nè Sudaa tenkè kem̄u k̄éntɔ k̄étuɔkenè
dàméèr̄i M̄editandee. ³ Nè N̄ekebu tenkè k̄éḗtannè
kukó nSudit̄ē kó kubiriku tipuonti kó dihei, k̄éntɔ k̄é-
tuɔkenè Tisoadi. ⁴ Ti Yiè nKuyie nde nhò nàké ke dǒ: Ke
ntenkè nke n do d̄únn̄m̄è dinùu Abarahammu nè
Isaki nè Sakɔbu ke dǒ n yóo duś nkè be yaàbí, n kè nda
benkemu kàa kè yānè a nu. A me nyí yóo ke ta.

⁵ Ti Yiè nKuyie nkóo t̄ōnti M̄yiisi de nku M̄ɔabu kó
ketenkè mieke ti Yiè nKuyie ȳē nde ndǒmmè. ⁶ Kè ti Yiè
nKuyie nhò k̄ūnnè M̄ɔabu kó kubiriku, Beti P̄ɔɔ ìikè.
Òm̄u í ȳé M̄yiisi kó kuf̄ti borè nè yíenní.

⁷ M̄yiisi do yóo kú ke m̄ake yebie ntek̄òtè nè sip̄isidè
ndi (120), kè nyóo kú kòo nu nkp̄á wúo nkòò kpeñ̄ni.

⁸ Kè Isidayeeribe nku m̄M̄yiisi kúú m̄M̄ɔabu biriku
mieke ke dǒ yewe sip̄isit̄āti. De kó yewe mieke nke bè
k̄mm̄m̄è o kúú.

⁹ M̄yiisi do n̄ǒmmu o n̄u Sosuwee Nunni bir̄é ínkè
kè ti Yiè nKuyie nhò p̄ā meȳemmè. M̄em̄m̄e kè

Isidayeribe nyíé nho kpeti ke tũ nti Yiè nKuyie ndo nàké ti Mɔyiisi.

¹⁰ Kuyie mpãñáaànti náaàtò mɔ̀u ténke í buoté Isidayeribe cuokè, ke dònne Mɔyiisii. Wèè do ɔ̀ nwúó

Kuyie nyìikè ke kù náánnè. ¹¹ Weñwe Kuyie ndo tɔ̀mmè Esibiti kòo dɔ̀ tidièti okpààti ìikè nè o tũmbè nè o kɔ̀be.

¹² Mɔyiisi do d̀̀̀mu tidièti tii ã̀ kukɔ̀mb̀̀doróo Isidayeribe ìikè.

6 Ke yé kòò bè dèe ntimùmmùnti nti, ke bè sònne titònti matì mieke ò dɔ̀ò tì. 7 Kòò kpààti tɔ̀nni bèe yè, ke bèe kpetinné dihei kó dibòri, ke bèe bè tũnne kényè Suditɛɛ tipèti borè diyèri. 8 Kè de kó benitibè nsɔri timùmmùnti ìnkè, bè mu nyí nduú kè Dahabuu dekoò be borè, 9 ké bè nàké ke dɔ̀: N yému ke tú ti Yiè nKuyie ndi duú ndi nhei. Benitibè bemɔu kèè di kpéi nké kufɔ̀waa nkuu bè auté kè bè kɔ̀nti au. 10 Ti kèemu di yènni Esibiti kè di Yiè nKuyie ndɔ̀ò dè, ke kèeté tipèti kóo dàmmèèri kè dè kpéi kè di sènté, ke kèè di kùmmè Amɔriibe kó bekpàatibè bedé Sionni nè Dku kukó Suditɛɛ kó diyáa ke bè pònte. 11 Ti dè kèemu kè ti kɔ̀mbùòti duò, òmɔu ténke í mɔke dikɔ̀mbùò ke bo di baao. Di Yiè nKuyie ndi tũ nkù kuú baké kéinkè nè ketenkè. 12 N di báammu ke tú di yú Kuyie nyètiri ke dɔ̀ di yó n dɔ̀ò mesàa n di dɔ̀ò mè, ké m benke de kó mecannimè. 13 Dí béi nweti weti ke dɔ̀ di yóo yóu n cice nè n yɔ̀ nè n yɔ̀fùò kɔ̀be nè be cɛ́ kɔ̀be benitidaabè nè benitipòbè.

14 Kè de kó benitibè dɔ̀: Ti bo kúmè bo ntɔ̀ kè fɔ̀ò sàa í ti dáa. Kè ti Yiè nKuyie nti duú ndihei ti yóo da dɔ̀omu mesàa.

Dahabu sònnemè Sosuwee tɔ̀ mbè

15 Kè Dahabuu bè cùnnè kuhɔ̀ tebòtè. O cíètè do cómmú dihei kó kuduotí ìnkè nke. 16 Kòò bè nàké ke dɔ̀: Kɔ̀tenè ditári bíékè kénsɔri ke dɔ̀ yewe yètàati. Kè bèe wètení kè di né na kékété, kè di kètè di yàa bo bè conè.

17 Kè de kó benitibè dɔ̀: Nte a yóo dɔ̀òmè, kè tí na kè da dɔ̀ ti yu Kuyie nyètiri ke béi nti. 18 Kè ti tatiní di mɔ̀nni dihei á núnne mupàakonwú́ ntebòtè a ti cùú ntè. Kàa dèè á tíi nha kɔ̀be bemɔu a cíètè mieke. A cice nè a yɔ̀, a yɔ̀fùò kɔ̀be nè a cíètè kɔ̀be benitidaabè nè benitipòbè. 19 Kàa cíètè kou mɔ̀u yè, kè ti ò kùò dè tu o kó meyei mme, kè ti me nkùò òmɔu a cíètè mieke dè tu tii kó meyei. 20 Kàa me nti dáa, ti ténke báa da dɔ̀ ti yu Kuyie nyètiri ke béi nti. 21 Kòò dɔ̀: N yiemmu di béi nti.

Kè bèe ò cau nkéité, kòò pànkèe núnne mupàakonwú́ ntebòtè. 22 Kè de kó benitibèe kɔ̀te kénsɔri ditári ìnkè ke dɔ̀ yewe yètàati, bèè do bè tũnne kè bèe bè wammú kémónté kéwètení. 23 Kè de kó benitibè bedée cúténí ditári, késénté kukó nSuditɛɛ, kéwète Nunki bire Sosuwee borè kóò nàké dèè dɔ̀. 24 Ke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie mmènke ti duómmu de kó ketenkè, bè ti yà ke be kɔ̀nti aumu bemɔu.

Isidayeeribe sèntémè kukó Suditɛɛ

3 Memme Sosuwee nè Isidayeeribe kè bèe íté Sitimmu dikúnwehni sèi kébáté Suditɛɛ kényié nke baànè bè bo séntémè. 2 Yewe yètàati kó difnkuò kè Isidayeeribe kó bekótibèe ce mbe kari dimɔu, 3 kénáké benitibè ke dɔ̀: Kè di yà kè ikuú niùbè Defiibe tùóté ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ke kètè, dí tũnne. 4 Diì yó nni kè di tũ nke yé di í yémè kuce. Di bá ndi tɔ̀kénè, dí di bo mmeffè nkè mè mbo cidòmètiri òmáa.

5 Kè Sosuwee nàké benitibè ke dɔ̀: Dí wénkúnne dimáa, ti Yiè nKuyie nnaa yóo dɔ̀ò tidietì kperè nde di cuokè.

6 Díndi ikuú niùbè, tùóténè Kuyie ntaummè tɔu kénitité, kè bèe di tùóté kénitité. 7 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dɔ̀: M bo da déúkúnne yíe nyIsidayeeribe bemɔu ìikè kè bèe banté n da bonèmè n do bonè mèè botí Mɔyiisi. 8 Kè kùu yí ke dɔ̀: Náké ikuú niùbè bèè tɔ Kuyie ntaummè tɔu, kè bè ta diì mɔ̀nni Suditɛɛ bè ncómmú menie mmieke.

9 Kè Sosuwee yú benitibè ke dɔ̀: Tɔ̀nnènni kékeè ti Yiè nKuyie nyé mmù, 10 kénáké benitibè ke dɔ̀: Nè die mmieke nke di yóo bantémè ti Yiè nKuyie ndi bonèmè, ke yóo beti Kannahāa kɔ̀be nè Itiibe nè Efiibe nè Pedisiibe nè Kidikasiibe, Amɔriibe nè Sebusiibe. 11 Kuyie nkuú te ikuú niùbè ketenkè kemɔu, bèè tɔ ku taummè tɔu bèe yóo niitè kéta Suditɛɛ mieke. 12 Tāāténè Isidayeeribe botí tepítè nè idéi mieke oniti òmáa òmáa. 13 Ikuú niùbè bèè tɔ ti Yiè nKuyie nkùò baké ketenkè nè kéinkè ku taummè tɔu, bè bo nyóo na diì mɔ̀nni kukó nSuditɛɛ kó menie nkè mè pànkè kèétémú, mèè do pùò nde fùò kè mè mpènkù, kè mèè do pùònni kè mèe cómmú só képènné.

14 Kè benitibèe íté ke bo sénté Suditɛɛ, ikuú niùbè bèè tɔ Kuyie ntaummè tɔu kè bèe niitè de ìikè. 15 Dè do tú mudidèi mɔ̀nni ndi, ke sɔ̀ nSuditɛɛ ta menie nke píe, ikuú niùbè bèè tɔ Kuyie ntaummè tɔu kè bèe na menie. 16 Kè mèe cómmú kukó nyuu dedétirè Atāa Saditāa bíékè kè metémèe pònté kényúnne dàmmèèri mukókúú nkou bíékè tedɔ̀ntè Adabu kó dikpàa, kè Isidayeeribe na dekperè késénté kénwetí Sedikoo. 17 Kè ikuú niùbè ncómmú kukó ncuokè ke tɔ Kuyie ntaummè tɔu, kè Isidayeeribe bemɔu yàa sénténè diyáa teri.

Bè fií nyèè tārè Suditɛɛ mieke ke bo ndenniní

4 Isidayeeribe sènté diì mɔ̀nni Suditɛɛ kédeè, kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dɔ̀: 2 Tāāténè Isidayeeribe botí tepítè nè idéi mieke oniti òmáa òmáa. 3 Kè bèe ta kukó ncuokè ikuú niùbè cómmú dè, kéwaa nyetārè tepítè nè yèdèé kèntɔ kédɔú ndi yóo yí ndè.

4 Kè Sosuwee yú benitibè tepítè nè bèdébè bè tāātè bè Isidayeeribe botí mieke ké bè nàké ke dɔ̀: 5 Tannè kukó nSuditɛɛ cuokè bè cómmúnè dè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu, bá wè kòò buuté ditári, Isidayeeribe botí màmè. 6 Kè yè mbo, kè di bí di beke diyèè mari ke tú: Yetārè yie ñtu ba? Di dɔ̀: 7 Ti do senti Suditɛɛ nwe nè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu kè menie ncómmú, de kó yetārè yó mbo-mu sãa ke denniní Isidayeeribe Kuyie ndɔ̀ò tii dieti.

8 Kè Isidayeeribe dɔ̀ò Sosuwee bè nàké tì, kéwaa nyetārè tepítè nè yèdèé be botí màmè kèntú nti Yiè nKuyie nnákémè Sosuwee kè bè nyè tɔ kédɔú mbè yóo yí ndè. 9 Kè Sosuwee fií nyetārè tɔyè tepítè nè yèdèé, ikuú niùbè do tɔ ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ke cómmúnè dè, kè yè kpaá dè bo nè yínni.

10 Ikuú niùbè bèè tɔ Kuyie ntaummè tɔu kè bè ncómmú kukó ncuokè, kè ti Yiè nKuyie ndo duú nkè Sosuwee bè nàké tì timɔu dɔ̀. Sosuwee do tũnne Mɔyiisi ò nàké tì nti timɔu. Memme kè benitibè bemɔu sénté kukó mmecāa. 11 Bè sènté diì mɔ̀nni bemɔu ke deè kè ikuú niùbèe niitè be ìikè nè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu. 12 Kè Dubenniibe nè Kadiibe nè Mannasee kɔ̀be dikéè kè bèe

niité fekpàrinafe ìikè kéntũ Mɔyĩisi do bè nàkémè. ¹³ Kè behāpòmbè sikupísinàà (40000) bèè do baati tikpàrintenti mudoò kpeti. Kè bèe sénté kukó nSuditěě kénwetí kubiriku kè ti Yiè nKuyie mbè bonè. ¹⁴ De kó diyìè kè ti Yiè nKuyie ndéúkũnne Sosuwee Isidayeeribe bəmɔu ìikè, kè bèe ò yòte kè nhò dé o fòmmu mumɔu mieke bè do dé mēè botí Mɔyĩisi.

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dò: ¹⁶ Duó nd-inùù ikuú niùbè bèè tɔ Kuyie ntaummè tɔu kè bèe yè Suditěě.

¹⁷ Kòo bè duó ndinùù. ¹⁸ Ikuú niùbè bèè tɔ ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu bè yènní dīl m̀ǹǹǹ ḱna dikonnéb̀ǹǹ, kè menie nwēte ḱp̀nt́e m̀e do d̀mm̀e k̀e kukó nSuditěě píe. ¹⁹ Bè do s̀nt́e kukó nSuditěě otánkũ ketiwè yìe pínni ndi, kébáté Kidikaadi Sedikoo f̀nk̀d̀.

²⁰ Kè Sosuwee fíi nkídikaadi yetárè tepíítè nè yèdéè bè do t̀ot́e yè kukó nSuditěě mieke. ²¹ Ò dèe meĩme kénáké Isidayeeribe ke d̀: Kè di bí di beke diyìè mari ke tú ba nkó yetárè nye? ²² Dí ì nàké ke d̀: Ti do senti kukó nSuditěě nwe kè menie ncómmú kè tí na dekperè késénté. ²³ Ti Yiè nKuyie nkuú do c̀h̀ǹe kukó nSuditěě kó menie nkè d̀e kpeí kè tí sénté, kù do d̀d̀ m̀e botí tipènti kóo d̀m̀é̀r̀i kè tí sénté. ²⁴ Kù d̀d̀ memme kè benitibè bəmɔu bo banté kù kpeh̀nim̀e mme, kè tí nkù dé s̀á̀.

Amɔriibe kèè m̀e Isidayeeribe kpeí nkè kuf̀wáá mbè pí

5 Kè Amɔriibe kpààtibè bèè bo Suditěě diyìè taà kèè bíékè nè Kannahā kɔbe bèè bo d̀m̀é̀r̀i také, kè bèe keè ti Yiè nKuyie ncòh̀ǹm̀e kukó nSuditěě kó menie, kè Isidayeeribe s̀nt́e, kè kuf̀wáá mbè auté, bè í ndàátí ke bo baao Isidayeeribe.

Bè c̀mm̀m̀e Isidayeeribe bè pié bè kuce mieke

² Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke d̀: Dɔɔ metãntensie nkécãmmú Isidayeeribe bè pié bè kuce mieke.

³ Kòo d̀d̀ metãntensie nké bè c̀mm̀m̀e dicãntétãri ìnkè. ⁴ Nte dèè do te kè Sosuwee c̀mm̀m̀e benitidaabè bè do yetiní Esibiti kè bèè kó dimàà ndò nkéna kékɔte mudoò, bè do ku dikpàà cuokè nke. ⁵ Bè do yetiní Esibiti kè bèè bo bè do c̀mm̀m̀m̀e, bè do pié bè kuce beè do í c̀mm̀m̀e. ⁶ Isidayeeribe do yènní Esibiti ḱmm̀k̀e yebie nsipisinàà ndi dikpàà, bè do yetiní kè bèè d̀ mbè bo na kékɔte dikpànni kè bèe kú, bè yete mēè kpeí ti Yiè nKuyie nkpeti, kè kù d̀ bè í tati kù do yē nkù yóo duó ndi èi be yembè, menaamiè nnè mecekùd̀ ndè pũ̀ ndè. ⁷ Be bí ìl do c̀ut́e be f̀t̀e, kè Sosuwee bè c̀mm̀m̀e ke yé bè mu ndo í c̀mm̀m̀m̀e. ⁸ Ò bè c̀mm̀m̀e kédeè kè bè mbo be karè nye ke yàa miéténè. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke d̀: N dèite yíe ndi fei nyi, di yènnènni ì Esibiti.

Dèè te kè bèe yu de kó dibòri ke tú Kidikaadi nè yínni.

Bè baámmè diyentébanni Kannahā

¹⁰ De m̀ǹǹǹ kè Isidayeeribe nkari Kidikaadi kébaá ndiyentébanni otánkũ yìe tepíítè nè dinaanni yìe kuyuoku, Sedikoo èi kó kubiriku. ¹¹ Kè bèe di de yìe dihei kó tidiiti, kécááké péé wèè í kɔwrenè mutie mùù

muuti nè tidiiti tìl cìe. ¹² Kè dèe wenté kè mánni ténke í mbo, kè bèe nyo nKannahā kó mudii.

Sosuwee yàmè wèè baké Kuyie nhāp̀ǹǹǹǹ

¹³ Diyìè mari kè Sosuwee m̀bo Sedikoo také ḱyà oniti m̀ɔ̀ kòd̀ tɔ m̀esebii nke cómmú, kè Sosuwee ò beke ke d̀: A tú ti kouaà kè ti dootitɔ̀? ¹⁴ Kòd̀ d̀: N tú wèè baké wènwe ti Yiè nKuyie nhāp̀ǹǹǹǹ, m bo ke tuòk̀ǹm̀u. Kè Sosuwee nínkóo o ìikè ke d̀: N yìe, a d̀ kè n náké ìnti?

¹⁵ Wèè baké ti Yiè nKuyie nhāp̀ǹǹǹǹ kòo d̀: Deite a neùti, a cómmú dibòri sààri ndi.

Kè Sosuwee tì dèite.

Isidayeeribe p̀ntem̀e Sedikoo

6 Sedikoo èi do kpetí táu nwe ke páké Isidayeeribe kpeí, òm̀ɔ̀ í taà òm̀ɔ̀ me nyi yìe. ² Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke d̀: N da duómmu Sedikoo èi nè di kóo kpààti nè o āp̀m̀b̀e kperibè. ³ F̀ ǹǹ a āp̀m̀b̀e di níi fité Sedikoo èi kuce m̀m̀m̀m̀ diyìè mieke ke d̀ yewe yèkuú. ⁴ Kè ikuú niùbè bèyiekè ǹɔ̀ yetãtehe yèyiekè ke ni ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ìikè, diyìè yìen-ni yìe kénheu kè di fité dihei kuce m̀yiekè. ⁵ Kè ditãteheù kuú ndi m̀ǹǹǹ dí uu dimɔu Sedikoo èi duotí yóo domu bá wè kòo wetínné o ìikè.

⁶ Kè Nunni bire Sosuwee yú ikuú niùbè bèyiekè ke d̀: Túóténè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu, kè ikuú niùbè tɔbè bèyiekè ǹɔ̀ yetãtehe yèyiekè ke ni.

⁷ Kè behāp̀m̀b̀e nni ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ìikè kè dí fité dihei.

⁸ Kè ikuú niùbè bèyiekèe túóté yetãtehe yèyiekè, kénitè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ìikè kénheu. ⁹ Kè behāp̀m̀b̀e mabè nni ikuú niùbè bèè eu yetãtehe, kè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu bè tũ nkè behāp̀m̀b̀e tũnni kè yetãtehe kuú. ¹⁰ Sosuwee do bè nàkému ke tú bè báa wekii bè ndò nyúo ke ḱmm̀m̀ ò bo yím̀e: Uunè! Kè bè né uu. ¹¹ Kè bèe fité dihei kuce m̀m̀m̀m̀ diyìè mari máa mieke nè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu, kékò mbè bātè dè kéduú.

¹² Kè dèe wenté dikúnweh̀ni sèi, kè Sosuwee duó nkè ikuú niùbèe tɔ ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu. ¹³ Kè behāp̀m̀b̀e mabè nni ikuú niùbè bèè eu yetãtehe be ìikè, kè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu bè tũ, kè behāp̀m̀b̀e tɔbè tũnni, kè yetãtehe kuú. ¹⁴ Diyìè didéri yìe, kè bè tó fité dihei kuce m̀m̀m̀m̀, kè mme nhõ nke d̀ yewe yèkuú. ¹⁵ Diyìènni yìe ḱyè dikúnweh̀ni sèi ḱfité dihei ke d̀ kuce m̀yiekè. De kó diyìè dimàà ndi bè fitémè kuce m̀yiekè. ¹⁶ Kè bè nfiti kuce meyiém̀m̀, kè ikuú niùbè eu yetãtehe, kè Sosuwee náké benitibè ke d̀: Uunè! Ti Yiè nKuyie ndi duómmu dihei, ¹⁷ dí di kù páii kè di éi dè ntú ti Yiè nKuyie nkperè. Dí yóo Dahabu onitipòkù wèè d̀uti d̀utinè benitidaabè omáa nè bèè bo o c̀t̀t̀e, ò sòd̀ s̀ǹǹe m̀e kpeí nti t̀ǹǹi bè kè bè bo paaté dihei.

¹⁸ Dɔɔnè meyc̀mm̀e di báa yúukú dèmarè, kè di t̀ot́e dèmarè di yóo ãnné meyc̀ mme Isidayeeribe kè bèe bè kuú. ¹⁹ Mesɔɔ nnè timátí péiti, disɔɔwũ̀ nè timátí dè yó

ntú ti Yiè nKuyie nkperε ndε, kε dí dε ānné ku cīētε mieke.

²⁰ Kε bεε eé yetātehe, kε bεε uu kε kuduotīi do, kε Isidayεeribe ta dihei bá wε kòo wetínné o ìikε. ²¹ Kε bεε kuw benitibε bεmɔu benitidaabε nε benitipòbε, ibi nε bekótibε, inàake nε ipe nε sāmmarímúbε.

Sosuwee yóumε Dahabu

²² Kε Sosuwee náké benitibε bedébε bè do t̄ mbε ke d̄: Tannε Dahabu onitipòkù wεε d̄uti d̄utinε benitidaabε cīētε kóo dēnneni nε o cīētε kɔbe bεmɔu kéntū ndi sòò ò nàké ti.

²³ Kε bεε ta kédenneni Dahabu nε o yembε nε o ȳf̄ū̄d̄ kɔbe bεmɔu, nε o kɔbe bεmɔu. Kε bεε bè kànnε bè bàtε dε kēt̄s̄nnε bεmàa, kéndake be kpéi. ²⁴ Bε me nyí kécúu ndihei nε dεε kó dimàa bo di mieke, kētúótε mesɔɔ nne timátì péf̄iti, disɔwū̄d̄ nε timátì kétanne ti Yiè nKuyie ncīētε. ²⁵ Kε Sosuwee yóu Dahabu onitipòkù wεε d̄uti d̄utinε benitidaabε nε o kɔbe kε bè nf̄òu, ò s̄onne mεε kpéi nho t̄ mbε kε bè paaté dihei. Dahabu kó kufuku kraá bomu Isidayεeribe cuokε nε yíenni.

²⁶ De m̄nni ndi Sosuwee béimmε kényú ti Yiè nKuyie nyètiri ke d̄:

Wεε bo nd̄ kεmáa dihei dii, nhò bo yà!

Ò bo ndi p̄ūku kòo bíketirεε kú,

kòo ndi kpeti yεcàkε kòo bíyāātεε kú.

²⁷ Kuyie ndo bonεmu Sosuwee kòo yètiri faité be tenkε kemɔu mieke.

Akã d̄òmε meyei nkε bεε ò kù

7 Kε Isidayεeribe d̄ò meyei ndiemε, kētúótε ti Yiè nKuyie nyē mbε báa túótε dε, kε ku miekeε bè peike. Suda naàmunkù kou Seda birε Sabudi wεε do peitε Kadimii, kòo peitε Akã. Akã wεε do yúúkú.

² Kε Sosuwee t̄ mbenitibε kε bè bo paaté Aii ei, dihei dii bo Betεedi diyie yièni kεε bíékε, ke tókénε Bεti-Afeni, kε bεε kɔte kε di paaté. ³ Bε wētēni memme kóò náké ke d̄: De kó dihei í deu a báa f̄éū mbenitibε bεmɔu. Sikcupísidé (2000) yoo sikcupísitāāti (3000) yó nsānnεmu.

⁴ Bεε do kɔte, bè bo ntùkε sikcupísitāāti (3000). Kε Aii kɔbeε bè na kεbeti. ⁵ Bε kùu bεε nitibε bo ntùkε sipísitāāti nε bèkuò, kε bεε bè bèti kédenne dihei kó dibòri Sebadimmu kε bè cūũko, kε kuf̄wáa mbε auté kε dεε bè kpéi.

⁶ Sosuwee nε Isidayεeribe kó bekótibε kε bεε k̄r̄i be yàati, k̄p̄ū mmutāā mbe yo kén̄n̄kú ti Yiè nKuyie ntaummε t̄u ìikε nε kuyuokoo. ⁷ Kε Sosuwee béi nke d̄: Áú, n Yiè nKuyie! Dε ȳime kàa ti séenni kukó nkε Am̄riibe yóo ti ku? Ti na nkpaani kukó nSuditē kó diyáa. ⁸ Kuyie nha báa ȳi n da càrè, m bo ȳi ba? Tinti Isidayεeribe ti dootit̄bε ti namu. ⁹ Kannahã kɔbe nε yehεkε teyε kɔbe yóo ti kèemu kε ti dinté kékua, kàa né ȳime kēbenke a yetidieri?

¹⁰ Kε ti Yiè nKuyie nnákε Sosuwee ke d̄: Ítε! Dε ȳime kàa niñkú ke s̄ií? ¹¹ Díndi Isidayεeribe di d̄ò meyei mme ke yete n di náké ti, ke yúúkú n do yē ndi báa yúúkú dε,

ke dε s̄onne di nenti mieke. ¹² Di ténke í yóo na di dootit̄bε, di dootit̄bε yó ndi betimu ke di kòu. N ténke í yó ndi bonε, kε di í dēnne n yē ndi báa túótε dε di cuokε. ¹³ Ítε kēwénkūnne benitibε! Náké be kε bεε wénkūnne bεmàa kε ti naa máa. Á bè náké ke d̄: Mí ndi Yiè nKuyie nd̄ndi Isidayεeribe di tū nkù m̄i tu n yē ndi báa túótε dε, dεε bo di cuokε, kε di í dēnne di báa na kēbaao di dootit̄bε. ¹⁴ Nanke dikūnweñi, á tí nyiwu nyiwu kētāū tētε kε m benke kùu wuɔ nkūu bate tinaam̄nti, kε m benke kùu naàmunkù kùu bate sic̄i, kε m benke tēε cīētε tēε bate benitibε. ¹⁵ Kε m benke wεε nit̄i bεε ò c̄u nne o kperε demɔu, ò yete mēε kpéi n náké ti ke d̄ò meyei ndiemε Isidayεeribe mieke.

¹⁶ Dikūnweñi s̄ei kε Sosuwee tí nyIsidayεeribe kó iwu nyimɔu. Kε Kuyie mbenke Suda kó kuwu. ¹⁷ Kòo bè bàte be naàm̄nti, kε Kuyie mbenke Seda kɔku, kòo bè bàte be c̄i, kε Kuyie mbenke Sabudi kperε.

¹⁸ Kòo bè bàte oniti oniti, kε Kuyie mbenke Akã. Akã cice do tú Kadimii, kε Kadimii cice tú Sabudi, kε Sabudi cice tú Seda. Suda kó kuwu kɔbe mbe. ¹⁹ Kε Sosuwee ò náké ke d̄: Banté ti Yiè nKuyie nyIsidayεeribe tū nkù deumε kε n náké demɔu, a báa n s̄onne demarε.

²⁰ Kε Akã d̄: Éē, m̄i d̄ò meyei ti Yiè nKuyie nyIsidayεeribe tū nkù ìikε. Nte n d̄ò dε: ²¹ N yà ti dootit̄bε nenti mieke nke Mesopotamii kɔbe kó diyaabòri sàari mari nε medítibii nsikusidé (200) nε disɔwènni cidòò kó dikéε, ke dε yaa nke t̄óté, di bo dε yà n tou mieke, kε dε k̄ri kε idífi ni.

²² Kε Sosuwee t̄ mbenitibε kε bεε kɔte o dieku kéns̄ ndε me ndò nkε idífi ni. ²³ Kε bεε dε k̄tε o dieku kēt̄ni Sosuwee nε Isidayεeribe bεmɔu borε, kε bεε dε còu ti Yiè nKuyie nyìkε. ²⁴ Sosuwee nε Isidayεeribe bεmɔu kε bεε túótε Akã nε idífi nε diyaabòri nε disɔwènni nε o bí, initidaai nε initipòri nε o nàake nε o sāmmarímúbε nε o pe nε o b̄u nε o touku nε ò m̄ke dεε kó dimàa, kékɔtenε kubiriku bè tu kù Dikonkònni biriku. ²⁵ Kε Sosuwee náké Akã ke d̄: F̄s̄ te kε meyei nti t̄̀keni, ti Yiè nKuyie mbo da d̄ò meyei nyie.

Memme kε Isidayεeribeε buót̄ Akã yetárε kékua, kε me nd̄ò o kɔbe bεmɔu nε o kperε demɔu, ²⁶ k̄t̄i ndeborε dit̄ántenkou dieri kε di kraá bo nε yíenni, dεε te kε bè yu deborε ke tú dikonkònni biriku.

Memme ti Yiè nKuyie mmieke domε.

Bε p̄ntemε Aii

8 Kε ti Yiè nKuyie nnákε Sosuwee ke d̄: A bá nyiékú, a k̄mbùti bá nduò, túóté a āp̄ombε bεmɔu kε dí kɔte k̄pi Aii, n we nda duóm̄mu nε o kóo kp̄ati nε o nitibε nε o ei nε o tenkε. ² Á p̄nte Aii nε o kóo kp̄ati a p̄nte mēε boti Sedikoo nε o kou, kε dí ei be kperε nε be w̄ū. A duó nkε behāp̄ombεε bè d̄ékε diyie yièni kεε bíékε.

³ Kε Sosuwee báati nε o āp̄ombε ke bo pi Aii, kētāātε bekp̄arinuɔmbe sikcupísitāāti (30000) k̄niif nkeyenkε, ⁴ kε bè náké ke d̄: Kɔtenε k̄nhoke dihei f̄n̄kùò, di báa d̄ét̄nε dihei. Dí nwākε, kε dε fuute dí ȳenni. ⁵ Mí nne n kɔbe kε ti taroo dihei, kε bè ȳenni kε

bo ti dokénè tí coké ti sòò yímè. ⁶ Bè yóó ti betimu kè tí bè dèténè dihei kè be yèmmè ndò nti coké ti sòò yímè. ⁷ De m̀nni kè dí yènní kèp̀ntè dihei. Ti Yiè nKuyie ndi ndi duómmu. ⁸ Kè di ta dihei dí di c̀u nkédòò ti Yiè Kuyie nyèmmè kèntù n di nàké ti.

⁹ Kè bekp̀arinuombèe k̀te Sosuwee bè benke dè, kèn-hoke Aii nè Betèedi de cuokè diyè yìèni kèè bíékè, kè Sosuwee nkpaánè besòmbè keyènkè.

¹⁰ Kè dèe wenté kè Sosuwee wénní o nìtibè kètánké Isidayeeribe kó bekótíbè kè bèe niité fènafe. ¹¹ Kè bekp̀arinuombèe ò neinè kè bèe k̀te Aii kètóónko kébáté Aii bakù c̀anku bíékè kè kubiriku makù ñsoké nè Aii be cuokè. ¹² Kè Sosuwee túóté benitibè bè bo ntùòke sikcupísínúmmù (5000) kè bè òo ndiyè yìèni kèè bíékè Betèedi nè Aii de cuokè. ¹³ Kè dit̀nni dieri m̀bo dihei bakù c̀anku bíékè, kè diteri bo diyè yìèni kèè bíékè, kè Sosuwee yie m̀bo kubiriku de kó keyènkè. ¹⁴ Kè Aii kóo kp̀ààtii yà Isidayeeribe, kébáátí mecãã nnè o ããp̀ombè ke bo bè dokénè ò sòò bè doké ndè Suditèè biriku, ke wetí t̀d̀ntè Adaba kó dikp̀áá. Bá bè í yé ke d̀ò mbèmbè òke diyè yìèni kèè bíékè. ¹⁵ Sosuwee nè o k̀be kè bèe d̀ò kéndò mbè coké kèwetínné dikp̀áá dieri bíékè. ¹⁶ Kè bèe péi nkè benitibèe íté dihei dim̀u, kè bè t̀nnè kédéténè dihei. ¹⁷ Kè bèe yè bem̀u kèt̀nnè Isidayeeribe, bá òm̀u í nkpaá Aii ke baa dihei. ¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke d̀ò: Youte a kp̀ãnni Aii bíékè, n da duómmu de kó dihei.

Kè Sosuwee yie. ¹⁹ Ò yòùte dii m̀nni o nòùtè kè Isidayeeribe bèe do s̀ri kè bèe yènni mecãã nkéta dihei kè di do, kè di c̀u ndende bàmbà.

²⁰ Kè Aii k̀be wèè kèyà kuyukù dàtínnémè be ei, kémónté bè bo coké kècuó nkèè bíékè. Sosuwee nè o k̀be bèe do cokù kè bèe yà bèe do s̀ri diyè yìèni kèè bíékè bè yènnimè ke c̀u ndihei, kèwèè kédokénè bèe bè bèti. ²² Bèe c̀u ndihei kè bèe yènni kè bèe cètinne Aii k̀be de cuokè, òm̀u í nyenté. Kè bèe bè k̀u bem̀u, ²³ kèp̀í nhAii kóo kp̀ààti kèk̀tenè Sosuwee borè.

²⁴ Isidayeeribe k̀u dii m̀nni bèe bè t̀nnè dikp̀áá mieke kédeè kèwètení dihei kèkuò besòmbè bem̀u. ²⁵ Aii k̀be, benitidaabè nè benitipòbè bè k̀u bè do bo t̀kupíítè nè sikcupísidé ndi (12000). ²⁶ Kè Sosuwee ñyuo o kp̀ãnni Aii bíékè kè bè yàa kuonè benitibè bem̀u kédeè. ²⁷ Sosuwee nè o k̀be kè bèe éi be k̀pere nè be wũ kéndònnè ti Yiè nKuyie nti nhò nàkémè. ²⁸ Kè Sosuwee c̀u nhAii kòo c̀úté fũku fũku kènaá nti-dobonti bá dèmarè í dè bo nè yènni, ²⁹ kènúnné Aii kóo kp̀ààti mutie kòo nsake nè kuyuokoo. Diyè tati dii m̀nni kè Sosuwee duó nkè bèe ò cúũnni kédòò ndihei m̀anku dibòri, kètíi nditántènkou o ñnkè kè di kp̀áá bo nè yènni.

Sosuwee kàammè Kuyie nkuú im̀u Isidayeeribe

³⁰ Kè Sosuwee maá ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù diwũt̀nni dit̀ari bè tu di Ebaadi di ñnkè. ³¹ Ò di maánè yetàre yèè í ciéké yènye. Timátí matí í kàáké yè kéndònnè M̀yiisi ti Yiè nKuyie t̀nti do ti nàkémè Isidayeeribe, kè ti ẁari o kuú pátiri mieke, kòo k̀u fié iwũ kètuò nkéfié metaummè k̀peyi. ³² Kòo ẁari M̀yiisi

kó ikuú yetàre ñnkè Isidayeeribe bem̀u ñnkè.

³³ Isidayeeribe nè be kó bekótíbè nè bepátíwããbè nè bebaatíbè kè bèe cómmú kèfité metaummè t̀u kènwetí ikuú niùbè Defiibe bèe di t̀. Isidayeeribe sòmbè nè bepòbè, kè bè cómmú bie nkarisimmu t̀ari ñnkè betòbè Ebaadi k̀peri ñnkè, kéndònnè ti Yiè nKuyie nkóo t̀nti M̀yiisi do yè mbè níi d̀òmè kèp̀ã Kuyie nkó mesàà ny-Isidayeeribe. ³⁴ Kè Sosuwee kaa nyikuú im̀u, kèkaannè Kuyie nyè nkè bè d̀ò dè k̀u bè d̀ò mesàà nnè k̀u yè nkè bè d̀ò dè k̀u bè d̀ò meyèi, t̀i kó dimàà ẁari ikuú pátiri mieke, ³⁵ kèkaa nKuyie ntannò yem̀u k̀u do duó nyè M̀yiisi, benitibè bem̀u ñnkè nè benitipòbè nè íbì nè bepòbè. Bá ò í nsùò ndimari.

Sosuwee do taunnèmè Kabaã k̀be

9 Kè bekp̀ààtibè bèe bo kukó nSuditèè diyè yìèni kèè bíékè: Yetàre ñnkè k̀be nè kubiriku k̀be nè bèe bo dàmeèri pèèmmè kètuòkenè Dimaa. Itiibe nè Am̀ri-ibe nè Kannahã k̀be nè Pedisiibe nè Efiiibe nè Sebusi-ibe kè bèe keè bè p̀ntemè Aii, ² kèwènné bem̀u ke bo kp̀annè Sosuwee nè o k̀be Isidayeeribe.

³ Kè Kabaã k̀be keè Sosuwee p̀ntemè Sedikoo nè Aii, ⁴ kèsouté kéndò mbè bonní dedétirè ke t̀ mudii, ke bou tiyòti t̀i kèrí be sãmmarímùbè, ke t̀ menaà nkó tidouti kóti, t̀i kèrí kè bè yá. ⁵ Ke dáátí tiyaacíti ke ãnné tineùti t̀i kèrí kè bè yá, ke t̀ pèèbè bèe k̀peí ke wèri. ⁶ Kè bèe tuokoo Kidikaadi kèyà Sosuwee nè o k̀be ke d̀ò: Ti boní dedétirè nde ke d̀ò nè díndi tí tau.

⁷ Kè Isidayeeribe bè tèènné ke d̀ò: We nyé kè di í ã die nde detóónnè. Ti bo yíme kè di taunnè.

⁸ Kè bèe náké Sosuwee ke d̀ò: Ti tú a kó betòmbè mbe. Kè Sosuwee d̀ò: Di tú òmbè? Di bonní de?

⁹ Kè bè d̀ò: A kó betòmbè tinti ti bonní dihei dètiri ndi, ke kèe a Yiè nKuyie nha tũ nkù k̀peí nnè k̀u d̀ò t̀i dieti Esibiti. ¹⁰ Nè k̀u d̀ò dè Am̀riibe kó bekp̀ààtibè bedé kukó nSuditèè kó diyáá. Sionni, Esibonni kóo kp̀ààti nè ̀ku Basã kou, wèe do bo Asitadoti. ¹¹ Ti ei kó bekótíbè ti nàkèmu ke tú: Túóténè mudii kèk̀te kè bè co, kèmp̀í mbe t̀mmú kè dí d̀ò metaummè. ¹² Ntenè pèè, ti sòò yóó kèténí kòò kp̀áá tonnìmu, bàmbà mmie nke k̀peí ke p̀ùti ke wèri. ¹³ Ti sòò yóó túóté menaà nkó tidouti kè t̀i p̀annimù, di m̀nni ke kèrí, tineùti nè tiyààti kè dè kèrí kuce okù mèè k̀peí.

¹⁴ Kè Isidayeeribe kó bekótíbèe c̀uté be dii bá bè í beé ti Yiè nKuyie. ¹⁵ Kè Sosuwee bè d̀ònnè metaummè, kè bèe narike, kòò d̀ò bè í yóó bè k̀u. Kè Isidayeeribe kó bekótíbèe yie nke yú ti Yiè nKuyie nyètiri.

¹⁶ Yewe yetããti kó dif̀nkúò bè taummè ke dèe, kè Isidayeeribe keè bè bomè dende nde detóónnè. ¹⁷ Kè bè m̀m̀ke yewe yetããti mucèmmu kètuòke de kó benitibè cie: Kabaã nè Kefidaa nè Bedoti nè Kidiya-Yeadimmu.

¹⁸ Bè í mbè k̀u, ke yé Isidayeeribe kó bekótíbè do bè taunnèmè kèyú ti Yiè nKuyie nyètiri, kè be k̀be Isidayeeribe mbè kp̀annè. ¹⁹ Kè bekótíbè bem̀u d̀ò: Tíi bè taunnè ke yu ti Yiè nKuyie nyètiri, ti báa na kè bè k̀u, ²⁰ ti yóó bè yóumu kè bè nfòu ke yé ti béimmè ke yu ti Yiè nKuyie nyètiri, ti yàa bo íi nti Yiè nKuyie

mmieke. Ntenè ti yóó bè dǝ̀mè. ²¹ Ti yóó bè yóumu kè bè nfòù ke ti do mmenie nke ti kau ideí.

Bekótibè ti mbéi. ²² Kè Sosuwee yú Kabaṣṣ nitibè ké bè beke ke dǝ̀: Dè yíme kè di ti souté ke yé ndi cie díetiri ke né bo ti také? ²³ Di yó ntú tidaati nti sǝ̀, ke kṣṣ Kuyie ncíètè kó ideí ké ndo mmenie.

²⁴ Kè Kabaṣṣ nitibèe ténne Sosuwee ke dǝ̀: Ti kèè di Yiè nKuyie nduómme mme ku kóo tǝ̀nti Mṣyiisi ke ntenkè ke tú dí nkǝ̀ bèè kó dimàà dè bo, kè kufṣwaá nti pī nkè ti yíèkù di bo ti kuómè, deé te kè ti dǝ̀ memme. ²⁵ Ti bo a ncu mieke nke a pénsirimè, mèè da wenni dǝ̀ mè.

²⁶ Nte Sosuwee do yete bè bo bè kùòmè kédǝ̀ tì. ²⁷ De yiè kè Sosuwee duó nkè bè nkau ideí ke do mmenie ny-Isidayeeribe nè ti Yiè nKuyie nwǝ̀tǝ̀nni kpréi nkù dǝ̀ bèè di maá dè. De kó benitibè kpraá pímmu de kó mutǝ̀mú nè yiénni.

Isidayeeribe namè Amṣriibe

10 Kè Adoni-Sedeki Sedisademma kóo kpràtìi kèè Sosuwee pǝ̀ntemè Aii nè o kóo kpràtìi ke bè kùò páíi ò do dǝ̀mè Sedikoo nè o kóo kpràtìi, kékeè Kabaṣṣ kǝ̀be taunnèmè Isidayeeribe ke bo be cuokè. ² Kè kufṣwaá mbè auté, ke yé yekpràtìihekè mieke Kabaṣṣ do túmè dihei dieri ndi ke pǝ̀èté Aii, kè bekṣṣmbòtiebe maá di bo. ³ Kè Adoni-Sedeki Sedisademma kóo kpràtìi tǝ̀ nkè bèè náké Oammu Ebunṣṣ kpràtìi, nè Pidammu Yadimuti kpràtìi, nè Yafia Dakiisi kpràtìi nè Debii Ekunṣṣ kpràtìi ke dǝ̀: ⁴ Kṣṣenní ké n teennè kè ti kprannè Kabaṣṣ kǝ̀be ke yé bè taunnèmè Sosuwee nè o kǝ̀be Isidayeeribe.

⁵ Mèmmè kè Amṣriibe kó bekpràtìibè bènnùmmù wǝ̀nnènè Sedisademma kou nè Ebunṣṣ kou nè Yadimuti kou nè Dakiisi kou nè Ekunṣṣ kou, kétúóté be ãǝ̀pǝ̀ntǝ̀rè képi Kabaṣṣ kǝ̀be mudò. ⁶ Kè Kabaṣṣ kǝ̀be tǝ̀ nSosuwee borè Kidikaadi kè bèè ò náké ke dǝ̀: Kṣṣení kédeetè a kó betǝ̀mbè, báá yete Amṣriibe kó bekpràtìibè bèè bo yetǝ̀rè ínkè beè wǝ̀nnè ke bo ti dokénè.

⁷ Kè Sosuwee pǝ̀nkeé íté Kidikaadi nè behǝ̀pǝ̀mbè nè bekprǝ̀rinuómbe. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dǝ̀: A bá nyíèkù m bè nda duómму a yóó bè namu bemṣu páíi, òmṣu báá da na.

⁹ Sosuwee nè o kǝ̀be kè bèè íté Kidikaadi kényiè nke kéri keyènkè kemṣu képi Amṣriibe bá bè í yé. ¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nduó nkè Amṣriibe bútinnè kécké kè Isidayeeribe na Amṣriibe, ké bè auté Kabaṣṣ, ké bè bèti Beti-Onṣṣ tǝ̀rì, ké mbè kǝ̀tìi kétuṣkenè Asekaa nè Makedaa. ¹¹ Kè Amṣriibe coké kéncuti Beti Onṣṣ kè ti Yiè nKuyie ncúnni yemátǝ̀rè dieyè kè yèè bè kùò kè bè nsú kǝ̀pǝ̀èté Isidayeeribe kùò bè nè yese.

¹² Ti Yiè nKuyie nduó ndii yiè Amṣriibe Isidayeeribe kè bè nkpa nkè Sosuwee béi nyIsidayeeribe bemṣu iikè ke dǝ̀: Fṣ ndiyiè, cómmú Kabaṣṣ ínkè, fṣ nhotǝ̀nkù kǝ̀a cómmú Ayanṣṣ biriku! ¹³ Kè diyieè cómmú, kòo tǝ̀nkùò cómmú, kè Isidayeeribe yàa nanè be dootitǝ̀bè. Tì wǝ̀rimu Owenniwe pátiri † mieke ke tú: Kè diyieè ncóm-mú tiwetì cuokè ke dǝ̀ diyieè difòuri ke í ta. ¹⁴ Kè de kó

diyieè í dǝ̀ke ti Yiè nKuyie nyí yie ndiyiè marì onitì kpeti memme kó kubotí. Ti Yiè nKuyie nku mómmṣnku kuù do kpa nyIsidayeeribe kpréi.

¹⁵ Sosuwee nè o kǝ̀be Isidayeeribe bemṣu kè bèè wǝ̀te be kǝ̀ri dè Kidikaadi.

Bekpràtìibè bènnùmmù do sṣrimè Makedaa tǝ̀dènkù

¹⁶ Kè Amṣriibe kpràtìibè benùmmù coké kṣṣri Makedaa tǝ̀dènkù. ¹⁷ Kè bèè náké Sosuwee ke dǝ̀: Ti yà-mu bekpràtìibè benùmmù kè bè coké ke sṣri Makedaa tǝ̀dènkù. ¹⁸ Kè Sosuwee náké benitibè ke dǝ̀: Biennè yetǝ̀dieyè kékpetinnè dibòrì kémbaa. ¹⁹ Nkpraá betinè di dootitǝ̀bè, ké bè dinté, di báá yie nkè bèè kò nti Yiè nKuyie mbè ndi duómму.

²⁰ Sosuwee nè o kǝ̀be Isidayeeribe kè bèè kuṣ Amṣriibe kéndó ké bè dèè, kè bèmabèè na kéyenté kétaá be ekè iduotí fité yé. ²¹ Kè Isidayeeribe wǝ̀te Makedaa bè batè dè, òmṣu ténke í ndáatí ke bè béinnè timatì.

²² Kè Sosuwee dǝ̀: Kpeténè kutǝ̀dènkù kédenneni bekpràtìibè benùmmù bembe. ²³ Kè bèè kpeté ké bè dènneni, Sedisademma kóo kpràtìi nè Ebunṣṣ kou nè Yadimuti kou nè Dakiisi kou, nè Ekunṣṣ kou, ké bè duó nSosuwee. ²⁴ Kòo yú Isidayeeribe bemṣu kénáké bèè do ò néinè ke ni mudò ke dǝ̀: Kṣṣenní kéna be fṣnii. Kè bèè ì na, kè Sosuwee dǝ̀: ²⁵ Di bá nyíèkù kè di kǝ̀mbùtì duò, tǝ̀innè kéyáákunne di kǝ̀nti, ti Yiè nKuyie nyóó dǝ̀ mie mme di dootitǝ̀bè bemṣu. ²⁶ De kó difṣnkúò ké bè kùò, kṣṣaa ndetie ndènnùmmù. Kè bè nsake nè kuyuokoo.

²⁷ Diyieè tati dii mǝ̀nni kè Sosuwee duó nkè bèè bè cúnni kétannè kutǝ̀dènkù bè do sṣri kùò mieke, kéitín-nè yetǝ̀rè dieyè kè yé kpraá bo nè yiénni.

Sosuwee namè kubakù cǝ̀nku kó yehékè

²⁸ De kó diyieè dimáà mieke kè Sosuwee pi Makedaa kó dihei kékuṣ okpràtìi nè benitibè bemṣu ò í nsú nhòmṣu, kédǝ̀ okpràtìi ò do dǝ̀mè Sedikoo kou.

²⁹ Sosuwee nè o kǝ̀be Isidayeeribe kè bèè íté Makedaa kékṣṣe képi Dibunaa èi kǝ̀be. ³⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbè duó nde kó dihei kè bèè kuṣ okpràtìi nè benitibè bemṣu, bè í nsú nhòmṣu, kédǝ̀ okpràtìi bè do dǝ̀mè Sedikoo kou.

³¹ Sosuwee nè o kǝ̀be Isidayeeribe kè bèè íté Dibunaa kékṣṣe kébaté Dakiisi èi také ké di pi. ³² Kè ti Yiè nKuyie mbè duó nde kó dihei kǝ̀be kè bèè bè na diyieè déri kékuṣ benitibè bemṣu bè dǝ̀mè Dibunaa. Bè í nsú nhòmṣu. ³³ Kè Odammu Kesee kpràtìi báatí kéteennè Dakiisi, kè Sosuwee ò kùò nè o kǝ̀be bemṣu, ò í nsú nhòmṣu.

³⁴ Sosuwee nè o kǝ̀be kè bèè íté Dakiisi kébaté Ekunṣṣ èi také ké bè pi ké bè dokénè, ³⁵ ké bè na kékuṣ benitibè bemṣu de yiè bè dǝ̀ mèè botí Dakiisi èi kǝ̀be.

³⁶ Sosuwee nè o kǝ̀be kè bèè íté Ekunṣṣ kékṣṣe Ebunṣṣ èi ké bè pi ké bè dokénè, ³⁷ ké bè na kékuṣ okpràtìi nè o nitibè, képi yehékè yèè dè tǝ̀ké kékuṣ benitibè bemṣu, ò í nsú nhòmṣu, ò dǝ̀ mèè botí Ekunṣṣ èi kǝ̀be.

³⁸ Sosuwee nè o kǝ̀be kè bèè kónté kéwetinnè Debii èi kǝ̀be, ké bè pi, ké bè dokénè, ³⁹ ké bè na kékuṣ okpràtìi

† OWENNIWE PÁTIRI: Iyie nkó dipátiri dikótiri marì ndi ke feti bàmbà. Bè múnke béimmu di kpréi 2 Samuuyeri 1:18.

képuo nyehékè yèè dè tóké ò í nsúò nhòmòù, kédòò Dibii kpààti ò dòò mèè botí Ebunwo kou nè Dibunaa kou.

⁴⁰ Kè Sosuwee na yehékè yemwo: Yetārè ìnkè kó bekpààtibè nè kubakù cǎnku kɔbe nè kubiriku kɔbe nè diyìè yìèní kèè bíékè kɔbe. Ò í nsúò nhòmòù. Kéndònnè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù do bè nàkémè. ⁴¹ Kè Sosuwee na Kadèesi-Bannea kéntɔ kétuakèné Kasaa diyìè yìèní kèè bíékè kubakù cǎnku, kéna Kɔsenni kó kutempè kéntɔ nkétuakèné Kabaɔɔ diyìè yìèní kèè bíékè kubakù yóú. ⁴² Kè Sosuwee na bekpààtibè bemwo nè be ekè kuce mèmáà. Ti Yiè nKuyie nkuú do kra nku kó benitibè Isidayeeribe kpànnì. ⁴³ De kó difɔnkúò Sosuwee nè o kɔbe bemwo kè bèe wète be kari Kidikaadi.

Bè dokémè Medommu bíí také

11 Kè Yabinni Asɔɔ kpààtìi kèè Sosuwee namè yehékè kétɔ nkè bèe náké Yobabu Matɔɔ kpààtì nè Simmudonni kou nè Akisafi kou, ² kétɔ nkè bèe náké tedɔntè Adaba tārè fiè nkó bekpààtibè kubakù yóú kɔbe nè Suditèè biriku kɔbe nè bèe tókénè Kinnadoti † kóo dàméèrì, nè yehékè yèè soké ditāri nè dàméèrì de cuokè kétuakèné Dɔɔ kó kutempè diyìè yìèní kèè bíékè. ³ Kòò taunnè Kannahā kɔbe diyìè yìèní kèè bíékè kɔbe nè bèe bo yetārè ìnkè, nè Amɔriibe nè Itiibe nè Pedisiibe nè Sebusiibe bèe bo yetārè ìnkè nè Efiibe bèe bo Edimwo tārì pèémè Misipaa kó kutempè mmieke. ⁴ Kè bèe báátí nè behāpòmbè kénsū mesàà nke mànnè dàméèrì nùú kó mubirímú nè sisèí péu nè sinaasèí. ⁵ Kè bèe wènnè bemwo kébáté Medommu sibií borè ke bo dokénè Isidayeeribe.

⁶ Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dò: A báá bè yòte, dè naa yó nkááké mie nkè n duó nkè bèe kúmu bemwo Isidayeeribe iikè. Kàa kéké be sèí duɔti kécúu mbe naasèí.

⁷ Sosuwee nè o āāpòmbè kè bèe bè do ké bè dèété dende bàmbà mMedommu sibií borè. ⁸ Kè ti Yiè nKuyie nduó nkè Isidayeeribe bè na ké bè bèti kubakù yóú bíékè kétuakèné dihei bè tu di Sidonni diewè, kétuakèné Misidefɔti Misifɔɔ Mayimmu diyìè yìèní kèè bíékè, kétuakèné Misipee biriku diyìè yìèní kèè bíékè, ké bè kùò bemwo bè í nsúò nhòmòù. ⁹ Kè Sosuwee dɔɔ ti Yiè nKuyie nhò nàké ti kékéké be sèí duɔti kécúu mbe naasèí.

Sosuwee namè Asɔɔ

¹⁰ Kè Sosuwee nwētini képi Asɔɔ èi kékúu di kóo kpààtì. Asɔɔ do tú kubakù yóú kó bekpààtibè kó dihei dieri ndi. ¹¹ Kòò kua benitibè bemwo nè dèè kó dimàà wéí, ò í nsúò nhòmòù, kécúu ndihei. ¹² Kè bèe na bekpààtibè bèe wènnè, ké bè kùò bemwo nè benitibè kéndònnè Mɔyiisi ti Yiè nKuyie tɔnti do tì nàkémè. ¹³ Isidayeeribe do í cúu nyetārè ìnkè kó dihei mari, Asɔɔ màà ndi Sosuwe do cúummè. ¹⁴ Kè Isidayeeribe kua benitibè bemwo bè í nsúò nhòmòù, kéhei be kperɛ demwo nè be wũ. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie ndo nàké ti ku kóo

tɔnti Mɔyiisi ò do ti nnáké Sosuwee kè Sosuwee tì dòò timwo ò í nsúò ntimatì.

Sosuwee namè yehékè yemwo

¹⁶ Memme Sosuwee namè yehékè yemwo: Yetārè ìnkè kɔbe Nekefu kɔbe nè Kosenni kɔbe dikpàà tedɔntè Adabaa biriku kɔbe nè Sefedaa, nè kubakù yóú kó yetārè nè de kó kubiriku kɔbe. ¹⁷ Kè bèe na bekpààtibè bèe bo ditāri dii í ā timúti, ke tókénè Seii, kétuake Badikaadi kubiriku, Dimaa nè Edimwo tārì, ké bè kùò bemwo páíí. ¹⁸ Sosuwee do dokénè bekpààtibè kè dèe mɔntemu. ¹⁹ Bèmabè do í ò taunnè kè dè í tú Efiibe Kabaɔɔ èi kɔbe. Kè Isidayeeribe kua yehékè sɔnye kɔbe bemwo, kètieke be ekè. ²⁰ Ti Yiè nKuyie nkuú do kpénkúnne be to, kè bè ndónè Isidayeeribe dikpànnì. Kè Isidayeeribe mbè kòú. Ti Yiè nKuyie nkuú do tì nàké ku kóo tɔnti Mɔyiisi.

²¹ De kó dimònni dimàà kè Sosuwee dokénè Anakiibe bèe do bo yetārè kó yehékè nè Ebunwo nè Debii nè Anabu nè Sudaà nè Isidayeeribe kó yetārè yemwo kɔbe kékúu de kó benitibè, képuo mbe ekè páí páí. ²² Anakiibe ténke í nkpaá Isidayeeribe èi, bè do kpaá bo Kasaa nwe nè Kati nè Asidoti. ²³ Kè Sosuwee tieke ketenkè kemwo kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo tì nàkémè Mɔyiisi, kè Sosuwee kè totí be botí dòmmè, kè dikpànnii deè kè dèe bonke.

Isidayeeribe na bèe kpààtibè kó yeyètè

12 Nte Isidayeeribe do na yèè ekè kó bekpààtibè kètieke be ekè Suditèè diyìè yìèní kèè bíékè, kétúóté kukó nhAdinwo nkétuakèné Edimwo tārì nè Adaba biriku. ² Oketiwe tu Sionni Amɔriibe kóo kpààtì wèè do bo Esibonni ke te Adowee kétuakèné Adinwo biriku kó dikèè nè Kadaadi kó dikèè kétuakèné kukó nSabɔki nè Amɔniibe be mànku. ³ Weè do te nè Suditèè biriku diyìè yìèní kèè bíékè Sennesadeti kóo dàméèrì kètuake dàméèrì mukókúú nkou, Bèti-Yesimɔti také, nè kubakù cǎnku Pisikaa tārì kó yehékè. ⁴ Odèrì do tú: Dku Defaiibe botí kóò sɔnwe, wèè do bàté Basāā, ke ā Asetadoti nè Etedèii. ⁵ Weè do baké Edimwo tārì, ke baké Sadikaa nè Basāā omwo, kétuake Kesuriibe nè Makatiibe be mànku, nè Kadaadi kó dikèè kétuake Sionni Esibonni kpààtì mànku. ⁶ Mɔyiisi ti Yiè nKuyie nkóo tɔnti nè Isidayeeribe bè do namu de kó bekpààtibè kè Mɔyiisii duó nde kó ketenkè Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee botí kɔbe kó dikèè.

⁷ Sosuwee nè Isidayeeribe kè bèe na bekpààtibè bèe bo Suditèè diyìè yìèní kèè bíékè. Bèè do te Badikaadi nè Dimaa kó kubiriku kéntɔ kétuakèné ditāri dii í ā timúti kubakù cǎnku bíékè, ke tókénè Seii diyìè yìèní kèè bíékè. Kè Sosuwee totí de kó ketenkè Isidayeeribe be botí dòmmè. ⁸ De kó yehékè yeè do tú yetārè kó kutempè nnè kubiriku nè Suditèè kó kubiriku nè ditāri pèri nè dikpàà bíékè kperi nè Nekefu kperi. Itiibe, nè Amɔriibe, Kannahā kɔbe Pedisiibe nè Efiibe nè Sebusiibe, beè do te de kó yehékè. ⁹ Nte Sosuwee na yèè ekè kó bekpààtibè kó yehékè yètè: Sedikoo kou nè Aii kou dii

† KINNADOTI: De kó tedɔntè bo Sennesadeti kó menie mborè.

tókèné Beteedi, ¹⁰ nè Sedisademmu kou nè Ebunɔɔ kou ¹¹ nè Yadimuti kou nè Dakiiisi kou ¹² nè Ekunɔɔ kou nè Kesee kou ¹³ nè Debi kou nè Kedee kou ¹⁴ nè ɔdimaa kou nè Adadi kou ¹⁵ nè Dibunaa kou nè Adudammu kou ¹⁶ nè Makedaa kou nè Beteedi kou ¹⁷ nè Tapua kou nè Efee kou ¹⁸ nè Afeki kou nè Sanɔɔ kou ¹⁹ nè Manɔɔ nè Asɔɔ ²⁰ nè Simminɔɔ Menɔɔ kou nè Akisafi kou ²¹ nè Tanaki kou nè Mekidoo kou ²² nè Kedesi kou nè Yokindeammu kou nè Kadimeedi kou ²³ nè ɔɔɔ dàméèri také kou nè Koimmu dii bo Kidikaadi kó kutempɛ mmiéke. ²⁴ Nè Tidisaa kou. Bemɔɔ bè bo bekpààtibè sipísitããti nè òmãã ndi.

Isidayeeribe totí mɛ̀̀ botí ketenkè

13 Kè Sosuwee kóté kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dò: A kòtému mediè nkè yehékè kpaá sũ a dò nkétieke yè. ² Fidisitɛ̀̀be nè Kesuriibe kó itempɛ̀̀. ³ Kannahã kɔ̀be kó ketenkè kèè keté kukó nSɔ̀ɔri nè Esibiti kɔ̀be dè mà̀nku, kétuɔ̀ke Ekunɔ̀ɔ kubakù yóu. Fidisitɛ̀̀be kó bekpààtibè benùmmù borè, kè be ekè dièyè tu: Kasaa nè Asidɔ̀ti nè Asikanɔ̀ɔ nè Kati nè Ekunɔ̀ɔ nè Afiiibe kó ketenkè, ⁴ kétúóté kubakù cã̀nku bíékè Kannahã kɔ̀be kó ketenkè kemɔ̀ɔ, kétúóté Adaa Sidonniibe kó ketenkè kétuɔ̀ke Afeki, nè Amɔ̀riibe de mà̀nku. ⁵ Kebaadi kó ketenkè nè Dimaa diyè yìèní kèè bíékè, kétúóté Badikaadi Edimɔ̀ɔ tã̀ri pɛ̀ri, kétuɔ̀ke Debo Amati. ⁶ Nè ditã̀ri kó yehékè yèè bo Dimaa nè Misifɔ̀ɔ-Mayimmu de cuokè, Sidonniibe bemɔ̀ɔ ã̀ yè. Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò: N yó nni ke bè bè̀tímu kè di tũ. Kàa totí Isidayeeribe de kó yehékè kéndònnè n ti ndi nàkémè.

⁷ Totí de kó ketenkè Isidayeeribe ibotí iwèi nè Manansee botí kɔ̀be kó dikèè.

Bè totímè Suditɛ̀̀ diyè yìèní kèè bíékè kó yehékè

⁸ Manansee botí kɔ̀be kó dikèè nè Dubenniibe nè Kadiibe bè do be duómme be kó ketenkè Suditɛ̀̀ yáa diyè yìèní kèè bíékè. Mɔ̀yiisi ti Yiè nKuyie nkóo t̃nti weè do kè mbè totí. ⁹ Be tenkè mà̀nku do tú Adowee, kubakù cã̀nku bíékè, kèyènnè kukó nhAdinɔ̀ nè dihei dii soké de kó kubiriku de cuokè, beè do te nè Medebaa Dibonni tã̀dànkù. ¹⁰ Nè Amɔ̀riibe kpààti dièwè Sionni kó yehékè. Weè do baké Esibonni kétuɔ̀kenè Amɔ̀niibe de mà̀nku. ¹¹ Beè do te nè Kadaadi kó dihei nè Kesuriibe kó kutempɛ̀̀ nnè Maakaa nè Edimɔ̀ɔ tã̀ri nè Basãã omɔ̀ɔ, kétuɔ̀ke Sadikaa. ¹² Ke tenè okpààti ɔ̀ku Defaiibe botí kou sɔ̀nwe kó ketenkè weè do baké Asetadoti nè Etedei Basãã tempɛ̀̀ mmiéke. Mɔ̀yiisi weè do bè na kécuté be tenkè. ¹³ Isidayeeribe me nyí mbèti Kesuriibe nè Makatiibe, kè bè kpaá bo be cuokè nè yíènni.

¹⁴ Defiibe beè máa do í mɔ̀ke ketenkè bè do pãã nyèè pã̀rè ti Yiè nKuyie nyèè do tú be kperè kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti mbè nàkémè.

Bè totímè Dubenniibe be tenkè

¹⁵ Ntenè Mɔ̀yiisi duómme Dubenniibe be kó ketenkè be botí dómme. ¹⁶ Be tenkè mà̀nku do tú Adowee kubakù

cã̀nku bíékè kèyènnè kukó nhAdinɔ̀ nè dihei dii soké de kó kubiriku de cuokè beè do te nè Medebaa tã̀dànkù kó ketenkè. ¹⁷ Nè Esibonni nè yehékè yemɔ̀ɔ yèè bo kutã̀dànkù: Dibonni nè Bamɔ̀ti-Baadi nè Betibadimeɔ̀ɔ ¹⁸ nè Yaasi nè Ketimɔ̀ti nè Mefaa ¹⁹ nè Kidiyataimmu nè Simbemaanè Sedesaa dii baké kubiriku ²⁰ nè Beti-Peeɔ̀ nè Disikaa tã̀ri pɛ̀ri nè Beti-Yesimɔ̀ti ²¹ nè kutã̀dànkù kó yehékè yemɔ̀ɔ. Amɔ̀riibe kpààti Sionni weè do baké Esibonni o kó yehékè bomu de miéke. Mɔ̀yiisi weè do na Sionni nè Mandiyãã kpààti, kè bè ndò nho kó tidaati ke bo o tenkè: Efiu nè Dekemmu nè Tisuu nè Uuri nè Debaa. ²² Opãũ Badammu Beeɔ̀ bire do kɔ̀kému Isidayeeribe kùɔ̀ bè miéke. ²³ Suditɛ̀̀ weè do tú Dubenniibe tenkè mà̀nku de ìkè bíékè. Bè do bè totí yèè ekè be botí dómme yèè kó yeyètè tu ti yàní yè.

Bè totímè Kadiibe be tenkè

²⁴ Ntenè Mɔ̀yiisi duómme Kadiibe be kó ketenkè be botí dómme. ²⁵ Yeasee nè Kadaadi kó ketenkè kemɔ̀ɔ nè Amɔ̀niibe kó ketenkè dikèè kétuɔ̀kenè Adowee ei dii t̃kèné Dabaa, ²⁶ kétúóté Esibonni kèntɔ̀ kétuɔ̀kenè Damati-Misipee nè Betonimmu kèntɔ̀ kétuɔ̀kenè Maanaimmu kèntɔ̀ kétuɔ̀kenè Debi tenkè mà̀nku. ²⁷ Nè Suditɛ̀̀ kó kubiriku nè Beti-Adammu nè Beti Nimuda nè Sukɔ̀ti nè Saffɔ̀ nè Sionni nè Esibonni kpààti do baké yèè ekè. De kó yehékè do bo Suditɛ̀̀ diyè yìèní kèè bíékè nke, ke tú be mà̀nku kétuɔ̀kenè Kinnedeti kóo dàméèri kubakù yóu. ²⁸ Bè do totí yèè ekè nye Kadiibe be botí dómme.

Bè totímè Manansee kɔ̀be kó dikèè be tenkè

²⁹ Ntenè Mɔ̀yiisi duómme yehékè Manansee botí kɔ̀be kó dikèè be botí dómme. ³⁰ Be mà̀nku do tú Maanaimmu kubakù cã̀nku, kétúóté Basãã ɔ̀ku kpààti tenkè kemɔ̀ɔ, nè yehékè sipísikuɔ̀ yèè bo Yaii tempɛ̀̀ mmiéke, ³¹ kétúóté Kadaadi ei kó dikèè nè Asetadoti nè Etedei nè ɔ̀ku Basãã kpààti ekè dièyè do tú yè, kèduɔ̀ nde kó ketenkè kemɔ̀ɔ Manansee yaàbire Makii bí dikèè.

³² Mɔ̀yiisi do bo Mɔ̀abu biriku nku Sedikoo diyè yìèní kèè bíékè kè bè totí de kó ketenkè. ³³ Mɔ̀yiisi do í duɔ̀ nDefiibe ketenkè, ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kuɔ̀ do tú be kó tic̃nti kéndònnè kù do ti mbè nàkémè.

Bè totímè Kannahã kó ketenkè

14 Nte bè do duɔ̀ nkèè tenkè Isidayeeribe Kannahã kó ketenkè miéke kè ikuɔ̀ nìt̃ti Edeasaa nè Nunki bire Sosuwee nè Isidayeeribe botí kó bekótibè, kè bèè kè mbè totí. ² Kè bèè tãũ tété ibotí iwèi nè dikèè kó ketenkè, kèntũ nti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Mɔ̀yiisi kòo bè nàké. ³ Mɔ̀yiisi do duómme ibotí idéi nè dikèè i kó ketenkè Suditɛ̀̀ diyè yìèní kèè bíékè ò me nyí nduɔ̀ nDefiibe. ⁴ Bè do bè duɔ̀ nyehékè máa ndi bè bo mborè nè be wũɔ̀ bo ncenti dè nè be kperè bo mborè. Sosefu bí do toté tinaàmunt̃ti tidéti nti. Manansee kɔ̀ku nè Efadaimmu kɔ̀ku. ⁵ Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kuɔ̀ do ti nàké Mɔ̀yiisi kòo bè totí ketenkè.

Bè duómme Kadebu o kó ketenkè

⁶ Diiyè mari kè Sudaa botí kɔbɛ kɔtení Sosuwee borè Kidikaadi kè Kadebu Yefundee bire Kenaasi naàmunkù kou béinnè Sosuwee ke d̀̀: A kraá yé ti do bo Kadeesi-Bannea kè ti Yiè nKuyie nnáké ti M̀yiisi ku kóo niti a kprí nnè n kprínàá? ⁷ N do m̀ke yebie nsipísìnàà ndi kè ti mbo Kadeesi-Bannea kè M̀yiisi ti Yiè nKuyie nt̀nti n t̀ nkè n kɔte képaaté dihei kéwētení kòò nàké weti weti. ⁸ N kɔbe bèè do n neinè kè bèe yárikunne benitibè k̀nti, kè mí n yie ti Yiè nKuyie nkpeti. ⁹ Kè M̀yiisii béi nkéyú Kuyie nyètiri ke d̀̀: M bo tieke n naàcètè na dii èi nè n yaabíó sáà, n yíé mmèè kprí nti Yiè nKuyie nkpeti. ¹⁰ Dè m̀ke yíe nyebie nsipísìnàà nè yè̀nmmù ndi nè ti Yiè nKuyie mbéinnèmè de kó tináahti M̀yiisi Isidayeeribe bo dii m̀nni dikpàà cuokè. Kè ti Yiè nKuyie nni nto kè n kraá fòù nè yíenní, ke t̀̀ke yebie sipísini nè yè̀nmmù. ¹¹ N kraá m̀kemu muwērimú ke d̀̀nnè M̀yiisi do yó n t̀ nkè n d̀mmè, ke bo na kédoké, kéna kprí mmut̀mmú mum̀. ¹² N duó nyetārè kó kutempē, Anakiibe borè yehékè dieyè, iduotí fité yè. Ti Yiè nKuyie yó nni mbonèmu kè m bè b̀ti kéndonnè kù béimmè.

¹³ Kè Sosuwee pã Kuyie nkó mesàà Yefundee bire Kadebu kòò duó nEburno. ¹⁴ Kè Yefundee bire Kadebu Kenaasi naàmunkù kou tieke Eburno, ke kraá koò te nè yíenní ò yíé mmèè kprí nti Yiè nKuyie nyé mmù weti weti. ¹⁵ Bè do yu Eburno nè dim̀nni ke tú Kidiya-Adiba nwe, Adiba do tú oniti diawè nwe Anakiibe mieke.

Mèmmè kè dikpànni deè kè dèe bonke.

Bè duómme Sudaa o kó ketenkè

15 Bè do tãã tété kéduó nkèè tenkè Sudaa kɔbe do keté diyiè yìèni kèè bíékè nke kubakù c̀nku ké-tuɔke Edõmmu m̀nku, Tisínni kó dikpàà kénwetí Kadeesi. ² Kè kubakù c̀nku kó kum̀nkuu keté ketenkè kèè c̀ò dàméèri mukókúú nkou borè kénwetí Nekefu. ³ Kèè yè Akadabimmu tenni ke yè Tisínni, ke yè Kadeesi-Bannea bakù c̀nku, ke k̀nté ke yè Etisidonni ke t̀̀ke Adaa, ke k̀nté ke nwetí Kadikaa, ⁴ ke pēēté ke t̀̀ke Asimoo, ke ta Esibiti kó kukó, nke pēēté ke ta Meditedandee, nte Sudaa tenkè m̀nku kubakù c̀nku bíékè. ⁵ Diiyè yìèni kèè bíékè kó kum̀nku do keté dàméèri mukókúú nkou nwe kéǹto kétuɔkenè Suditēē ò ta dè.

Dendè kubakù c̀nku bíékè kó kum̀nku ketémè, ⁶ ké-tuɔke Beti Okadaa nè Beti Adabaa bakù yóú, kèpēēté kétuɔke Dubenni bire Bohãã tãri. ⁷ Kuù yè kubiriku bè tu kù Dikõnkõnni biriku ke t̀̀ke Debii, ke k̀nté kubakù yóú bíékè ke yè Kidikaadi, ke wetínné Adumimmu ditenni, dii bo kukó mbakù c̀nku, ke pēēté ke yè Ā-Semesi bíí, ke t̀̀ke Ā-Dokedi, ⁸ ke yè Inõmmu biriku, ke yè Sebusiibe tãri pēri nkubakù c̀nku Sedisadõmmu borè. Kuù pēēté ke yè ditãri ínke Inõmmu biriku diyiè yìèni kèè bíékè, ke t̀̀ke Defaimmu biriku m̀nku kubakù yóú, ⁹ ke pēēté ke yè Nefutoa bíí, ke t̀̀ke yehékè yèè bo Efunoo tãrè, ke cuó mBadaa bè tu wè Kidiya-Yeadimmu. ¹⁰ Bè m̀nku do yè Badaa diyiè yìèni

kèè bíékè nke kénwetí Seii tãri, kèpēēté kèyè ditãri detie nkperi bè tu di Kesanoo kubakù yóú kècuté Beti-Semesi kèpēēté Timuna, ¹¹ kèpēēté kèyè Ekunoo kubakù yóú, kékónté kèyè Sikaanoo, kèpēēté Badaa tãri, kèyè Yabun-neyeeri kékãã mMeditedandee kóò dàméèri.

¹² De ìikè bíékè kó kum̀nku do tú dàméèri Meditedandee kou nwe.

Sudaa botí kɔbe tenkè m̀nku nku.

¹³ Kè bèe wété Sudaa botí kɔbe tenkè kéduó nKadebu kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Sosuwee. Bè do ò duó nKidiya-Adiba nwe, Adiba do tú Anakiibe yàari nwe. Kè bè yu de kó dihei di m̀nni ke tú Eburno. ¹⁴ Kè Kadebuu beti Anakiibe botí itãati Sesaii k̀ku nè Aiman-ni k̀ku nè Tadimaii k̀ku, ¹⁵ kèitè Eburno kèpi Debii. Bè do yu Debii nè dim̀nni ke tú Kidiya-Sefee nwe. ¹⁶ Kè Kadebu d̀̀: Wèè bo na Kidiya-Sefee m bo ò duó n kóo sapàà nhAkisaa kòo puoke. ¹⁷ Kè Otinniyeedi Kadebu ỳfũ̀̀ kou Kenasi biree di p̀nte, kè Kadebuu ò duó nho kóo sapàà. ¹⁸ Ò t̀̀koo dii m̀nni Otinniyeedi c̀tètè kòò nàké ke d̀̀: Wèe m̀o o cice Kadebuu ketenkè. Kòo cúténi o sãmmarimú ínke kòo cice Kadebuu ò beke ke d̀̀: A yè mba? ¹⁹ Kòò d̀̀: N da báammu, n yè nha m pã sibií nsi a n duó nkèè tenkè kubakù c̀nku kè i m̀ke menie.

Kè Kadebuu ò duó nde ínke kó sibií nè de fũ̀̀ kpesi.

²⁰ Bè duó nkèè tenkè Sudaa botí kɔbe.

²¹ Yehékè yèè bo kubakù c̀nku Edõmmu bè duó nyè Sudaa Nekefu mieke tú: Kabuseyedi nè Edee nè Yakuu ²² nè Kina nè Dimooa nè Adadaa ²³ nè Kedesi nè Asoo nè Itina ²⁴ nè Sifi nè Tedõmmu nè Beadoti ²⁵ nè Asoo-Adata nè Kediyoti-Esinoo dii tú Asoo ²⁶ nè Amammu nè Semaa nè Mõdada ²⁷ nè Asaa-Kadaa nè Esibonni nè Beti-Padeti ²⁸ nè Asaa-Suadi nè Bèrisebaa nè yehékè teyè yèè dè t̀̀ké ²⁹ nè Badaa nè Iyimmu nè Atisõmmu ³⁰ nè Editodadi nè Kesiidi nè Dõmaa ³¹ nè Sikidaki nè Madimanaa nè Sannaa ³² nè Debaoti nè Sidimmu nè Ainni nè Dimoo, kè dèe wēnné yehékè sipísidé nè yèwei nè sihekesí sii dè t̀̀ké.

³³ Kubiriku kó yeyètè tu: Esitaoo nè Sodaa nè Asena ³⁴ nè Sanooa nè Ā-Kanimmu nè Tapua nè Enammu ³⁵ nè Yadimuti nè Adudammu nè Sokoo nè Asekaa ³⁶ nè Sadaimmu nè Aditaimmu nè Kededaa nè Kedeotaimmu, kè dèe wēnné yehékè tepítè nè yèndà nè sihekesí sii dè t̀̀ké. ³⁷ Senaa nè Adasaa nè Mikidadi-Kadi ³⁸ nè Dideanni Misipee nè Yokiteyedi ³⁹ nè Dakiiisì nè Bosikati nè Ekunoo ⁴⁰ nè Kabonni nè Damasu nè Kitidiisi ⁴¹ nè Kededoti nè Beti-Dakõõ nè Damaasi nè Makedaa. Kè dèe wēnné yehékè tepítè nè yekuò nè sihekesí sii dè t̀̀ké. ⁴² Dibunaa nè Etee nè Asãã ⁴³ nè Ifita nè Asena nè Nesibu ⁴⁴ nè Keidaa nè Akisibu nè Madesaa. Kè dèe wēnné yehékè yèwei nè sihekesí sii dè t̀̀ké. ⁴⁵ Nè Ekunoo, nè o cēkarè nè sihekesí sii dè t̀̀ké, ⁴⁶ kétúóté Asidoti nè yehékè yèè ò t̀̀kè ke soké Ekunoo nè Meditedandee kóò dàméèri de cuokè. ⁴⁷ Asidoti nè Kasaa de kó yecēkarè nè sihekesí sii dè t̀̀ké kétuɔke Esibiti kó kukó nnè dàméèri Meditedandee kou.

⁴⁸ Yetārè kó yehékè tu Samii nè Yatiidi nè Sokoo ⁴⁹ nè Danna nè Kidiya-Sanna, bè do di nyu ke tú Debii. ⁵⁰ Nè Anabu nè Esitemmooa nè Animmu ⁵¹ nè Kosenni nè

Onɔɔ nɛ Kido. Kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ tɛpɛitɛ nɛ dimɔ́á nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ. ⁵² Adabu nɛ Dumaa nɛ Esehãã ⁵³ nɛ Yanummu nɛ Beti-Tapuaa nɛ Afeki ⁵⁴ nɛ Ummuta nɛ Kidiya-Adiba bɛ do yu di kɛ tɔ́ Ebunɔɔ nɛ Siyɔɔ, kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ yɛwei nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ. ⁵⁵ Maɔɔ nɛ Kadimɛɛdi nɛ Sifi nɛ Yuta ⁵⁶ nɛ Sisedɛeri Yokindeammu nɛ Sanɔɔa ⁵⁷ nɛ Kayɛɛ nɛ Kibea nɛ Timuna, kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ tɛpɛitɛ nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ. ⁵⁸ Adudi nɛ Beti-Sudi nɛ Kedɔɔri ⁵⁹ nɛ Madati nɛ Beti-Anɔti nɛ Editekonni. Kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ yɛkuɔ nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ. ⁶⁰ Kidiya-Baadi, bɛ do yu di Kidiya-Yeadimmu nɛ Dabaa, kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ yɛdɛɛ nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ.

⁶¹ Dikpáá kó yehékè: Beti-Adaba nɛ Midinni nɛ Sekaka, ⁶² Nibesãã mukókúú nkó dihei nɛ ã-Kedii. Kɛ dɛɛ wɛnnɛ yɛhɛkɛ yɛkuɔ nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ.

⁶³ Sudaá botí kɔbɛ do í na kɛbeti Sebusiibe bɛɛ do bo Sedisadɛmmu, kɛ bɛ kpaá bo bɛ cuokɛ nɛ yienni.

Bɛ dúmmɛ Efadayimmu kɔbɛ bɛ kó ketenkɛ

16 Bɛ do tãá tɛtɛ kɛduú nkɛɛ tenkɛ Sosefu yaábí kɛ mánku do tú: Suditɛɛ kubakú cǎnku diyì yìni kɛɛ bíékɛ Sedikoo také menie nyieni dɛ kɛ taá dihei kɛ kumánkuu pɛɛtɛ Sedikoo kɛta dikpáá Betɛɛdi tãri tempɛ, ² kɛpɛɛtɛ kɛnwɛtí Duusi, kɛyɛnnɛ Atadoti, Adikiibe cie, ³ kɛpɛɛtɛ kɛcútɛ dɛ ìkɛ Yafedetiibe cie, kɛsɪnnɛ Beti-Onɔɔ nɛ Kesɛɛ, kɛkãã mMeditedandee. ⁴ Sosefu yaábí Manansee nɛ Efadaimmu bɛ kó ketenkɛ nke.

⁵ Efadaimmu botí kɔbɛ tenkɛ mánku tú: Atadoti-Adaa kubakú cǎnku diyì yìni kɛɛ bíékɛ, kɛtuɔkɛ Beti-Onɔɔ yuu. ⁶ Kuú pɛɛtɛ kɛ tũkɛ Meditedandee kubakú yóu bíékɛ, kɛ yɛ Mikimbetaa také diyì yìni kɛɛ bíékɛ, kɛ wɛtinnɛ Taanati-Sidoo kɛ pɛɛtɛ kɛ kɔtɛ Yanandaa, ⁷ kɛ pɛɛtɛ kɛ kɔtɛ Atadoti nɛ Naada, kɛ yɛ Sedikoo kɛ tũkɛ Suditɛɛ. ⁸ Kuú ìtɛ Mikimbetaa ìkɛ Tapua, kɛ tũkɛ Kana kó kukó nke ta Meditedandee. Efadaimmu botí kɔbɛ tenkɛ nke. ⁹ Kɛ bɛɛ bɛ yí yehékɛ nɛ sihɛkɛsɪ sɪi bo Manansee botí kɔbɛ tenkɛ miɛkɛ. Yɛ mánku do ditɛ kukó nku kɛ kumánku tekú ntú dãmɛɛri Meditedandee kou. ¹⁰ Bɛ í mbɛti Kannahãã kɔbɛ bɛɛ bo Kesɛɛ, Efadaimmu botí kɔbɛ cuokɛ kɛ bɛ kpaá bo nɛ yienni, kɛ pí muheikɛntɔmmú.

Bɛ dúmmɛ Manansee kɔbɛ tɔbɛ bɛ kó ketenkɛ

17 Bɛ do dúmmu Manansee Sosefu kóo po kɔbɛ bɛ kó ketenkɛ. Bɛ do niitɛ kɛduúmmu Makii okpàriteu, Manansee kóo po Kadaadi cice. Bɛ do bɛ dú nKadaadi nwe nɛ Basãã, Suditɛɛ diyì yìni kɛɛ bíékɛ. ² Bɛ do dúmmu Manansee botí kɔbɛ tɔbɛ bɛ kó ketenkɛ. Bɛ do tú Abiesɛɛ nɛ Edeki nɛ Dasiidiyɛɛdi nɛ Sisemmu nɛ Efɛɛ nɛ Semidaa nɛ Manansee Sosefu bire botí kɔbɛ.

³ Manansee bire do tú Makiidi, kɛ Makiidi kperɛ ntú Kadaadi, kɛ Kadaadi kperɛ ntú Efɛɛ, kɛ Efɛɛ kperɛ ntú Sodofadi. Sodofadi do pié inipobí màà ndi. Ntɛ i yetɛ: Mada nɛ Nɔa nɛ Okuda nɛ Midikaa nɛ Tidisaa. ⁴ Kɛ bɛɛ kɔtɛ kɛsɪntɛ Edeasaa, ikuú niùti nɛ Nunni bire So-

suwee, nɛ Isidayɛribe kó bekótibɛ kɛ dɔ: Ti Yiɛ nKuyie ndo nàkɛmu Mɔyiisi kɛ dɔ wɛ ti duú nti kó ketenkɛ ò duúmmɛ ti botí kɔbɛ benitidaabɛ.

Kɛ bɛɛ bɛ duú mbe kó ketenkɛ kɛndɔnnɛ ti Yiɛ nKuyie ndo ti nàkɛmɛ Mɔyiisi. ⁵ Kɛ bɛɛ duú Manansee botí kɔbɛ yehékɛ tɛpɛitɛ kɛyíɛnɛ Kadaadi nɛ Basãã yɛɛ bo Suditɛɛ diyì yìni kɛɛ bíékɛ. ⁶ Bɛ do í duú mManansee botí kɔbɛ benitidaabɛ màà ndi ketenkɛ, bɛ do duúnnɛmu benitipòbɛ. Kadaadi do tú Manansee yaábí tenkɛ nke.

⁷ Manansee kó kumánku do ketɛ Aseɛ nwe kɛtuɔkɛ Mikimbetaa Sisemmu diyì yìni kɛɛ bíékɛ, kɛtúótɛ Mikimbetaa kɛtuɔkɛ Tapua kubakú cǎnku bíékɛ, ⁸ Dɛ kó kutempɛ ndo tú Manansee botí kɔbɛ kɔku nku, kɛ bɛ né duú nTapua dihei dɪi bo bɛ tenkɛ mánku Efadaimiibe. ⁹ Kɛ bɛ tenkɛ mánkuu pɛɛtɛ kɛtuɔkɛ Kana kó kukó. Yehékɛ yɛɛ do bo kukó mbakú cǎnku bíékɛ do tú Efadaimiibe kperɛ nyɛ, kɛ yɛ mbo Manansee kɔbɛ kó ketenkɛ miɛkɛ, kɛ yɛ mánku ndírínɛ kukó nkɛkɔtɛ kɛta dãmɛɛri. ¹⁰ Kɛ Efadaimiibe nte kubakú cǎnku kɛ Manansee kɔbɛ te kuyóu, kɛ dãmɛɛri Meditedandee tú bɛ mánku diyì yìni kɛɛ bíékɛ kɔku. Kɛ Aseɛ botí kɔbɛ te kuyóu diyì yìni taá kɛɛ bíékɛ. Kɛ Isakaa te kucǎnku diyì yìni kɛɛ bíékɛ. ¹¹ Kɛ bɛɛ duú nyIsakaa nɛ Aseɛ kó yehékɛ mayɛ Manansee yɛɛ tú: Beti-Seanni, Ibedeammu nɛ Dɔɔ nɛ ã-Ndɔɔ nɛ Tanaki nɛ Mekidoo nɛ sihɛkɛsɪ sɪi dɛ tɔ́kɛ. Dɔɔ kó kutempɛ nku. ¹² Manansee kɔbɛ mɛ nyí nna kɛbeti Kannahãã kɔbɛ bɛɛ do bo dɛ kó yehékɛ kɛ bɛ nkpaá dɛ bo. ¹³ Kɛ Isidayɛribeɛ kpenkɛ, bɛ mɛ nyí nna kɛbeti Kannahãã kɔbɛ kɛ né bɛ pínnɛ muheikɛntɔmmú.

¹⁴ Kɛ Sosefu botí kɔbɛɛ kɔtɛ Sosuwee borɛ kóo beke kɛ dɔ: Ti Yiɛ nKuyie nti dɔɔ mɛsàà nkɛ ti sũ mɛdiɛ, dɛ yíme kàa ti duú nkutempɛ nkùmáà?

¹⁵ Kɛ Sosuwee bɛ tɛnnɛ kɛ dɔ: Kɛ di sũ nke Efadaimmu tãri í di sànnɛ, kɔtɛnɛ Pedisiibe nɛ Defaiibe kó dikpáá kékúúti.

¹⁶ Kɛ Sosefu botí kɔbɛɛ ò tɛnnɛ kɛ dɔ: Ditãri í ti sànnɛ, Kannahãã kɔbɛ bɛɛ bo kubiriku bɛ mɔkɛmu sikpàrisɛí timátí kpesi nɛ Beti-Seanni kɔbɛ nɛ sihɛkɛsɪ kɔbɛ nɛ Sisedɛɛdi biriku kɔbɛ.

¹⁷ Kɛ Sosuwee náké Sosefu yaábí Efadaimmu nɛ Manansee botí kɔbɛ dikɛɛ bɛɛ bo diyì yìni taá kɛɛ bíékɛ kɛ dɔ: Di sũmu kɛ kperɛni di í dɔ nkɛmmɔkɛ kutempɛ nkùmáà. ¹⁸ Di yóo tiekɛmu yetãrɛ ñnkɛ kó titúúti kɛ ti kúúti, bá Kannahãã kɔbɛ mɛ nkperɛnimɛ kɛ mɔkɛ sikpàrisɛí timátí kpesi, di yóo bɛ namu kɛ bɛ bèti.

Bɛ tãámɛ tɛtɛ kɛduú nyibotí ìi kpaá i kó ketenkɛ

18 Kɛ Isidayɛribeɛ na ibotí kɛdeɛ kɛtíi nSidoo kɛcónnɛ ti Yiɛ nKuyie ntaummɛ tou. ² Kɛ ibotí iyiekɛ nkpaá Isidayɛribe miɛkɛ ìi mu nyí pɛtɛ i tenkɛ. ³ Kɛ Sosuwee dɔ: Dɛ yó nkãákɛ dɛ kɛ dí tiekɛ ti Yiɛ nKuyie ndi yɛmbɛ tũ nkú di duú nkɛɛ tenkɛ? ⁴ Tãátɛnɛ di botí miɛkɛ benitibɛ bètããti, bètããti, kɛ m bɛ tɔ nkɛ bɛɛ paatɛ yehékɛ kɛyà bɛ karɛ kɛwɛtɛni kɛ n náké. ⁵ Bɛ yóo yɛ totɛ kuɛ mɛyiekɛ ndi. Kɛ Sudaá kɔbɛ nkpaá bɛ tenkɛ kubakú cǎnku, kɛ Sosefu kɔbɛ mbo kuyóu. ⁶ Kɛ dí

yè wāri yè dōmmè yeyiekè ke dèè dí kōtení kè n náké, kè n yè tāū tété ti Yiè nKuyie nyiikè. ⁷ Defii wuɔ nkɔbe í yó mmɔke ketenkè, bè yó mpí ti Yiè nKuyie ntōmmú mmu. Kadiibe nè Dubenniibe nè Manansee botí kɔbe dikéè, Mɔyiisi Kuyie nkóo tōnti bè duómmu be tenkè Suditēē diyiè yìèni kèè bíékè.

⁸ Kè bè tāāté bèè nìtibè nkɔri kè Sosuwee bè nàké ke dō: Kōtenè képaaté dihei weti weti kéwēténí kè n náké di dōmmè. Kè n tāū tété ti Yiè nKuyie nyiikè die nSidoo kè di totí ketenkè.

⁹ Kè bèe kɔte kéce nyehékè yemɔu kényè wāri yeyiekè kéwēténí Sidoo Sosuwee borè. ¹⁰ Kè Sosuwee tāū tété ti Yiè nKuyie nyiikè kótóti Isidayeeribe yehékè.

Bè duómmè Bensamee kɔbe be tenkè

¹¹ Kè bèe tāū tété kékété kéduó mBensamee botí kɔbe be tenkè kè bè nsoké Sudaá botí kɔbe nè Sosefu botí kɔbe be cuokè. ¹² Kè kumànkúu íté Suditēē bakú yóu bíékè kétuɔke Sedikoo bakú yóu, kényènnè yetārè diyiè taà kèè bíékè, kéréēté kétuɔke Beti-Afenni kpáa. ¹³ Kè bèe pēēté de borè kétuɔke Duusi kubakú cǎnku bíékè bè yu dè ke tú Betēedi, kénɔkè kétuɔke Atadɔoi-Adaá ditāri ínkè Beti-Onɔɔ fūšš kubakú cǎnku. ¹⁴ Kè kumànkúu kónté ditāri iikè kéwetínné kubakú cǎnku, kétuɔke Kidiya-Baadi bè tu dè Kidiya-Yeadimmu, Sudaá botí kɔbe tenkè. De iikè kó kumànkúu do de nkááké.

¹⁵ Kè kubakú cǎnku bíékè kó kumànkúu kuu íté Kidiya-Yeadimmu kéwetínné Kasēē kétuɔke Nefutoa sibií borè, ¹⁶ kéréēté kécúté Inɔmmu biriku tāri pēri. Defaimmu biriku kubakú yóu bíékè, kéréēté Sebusiibe tāre kécúté kétuɔke Ā-Dokedi, ¹⁷ kékónté kéwetínné kubakú yóu Ā-Semesi, kétuɔke Kedidoti Adumimmu tenni iikè, kéréēté kécúté kétuɔke Dubenni bire Bohā tāri. ¹⁸ Kè kúu pēēté kédeke ditāri kécúté Suditēē biriku, ¹⁹ kéréēté kékɔte Beti-Okadaa tāri bakú yóu, kéréēté kétuɔke dāmēeri mukókúú nkou bakú yóu Suditēē ò ta dè. Kubakú cǎnku bíékè kó kumànkúu nku. ²⁰ Kukó nSuditēē kuú do tú kumànkúu diyiè yìèni kèè bíékè.

Bensamee kɔbe tenkè mǎnku do de ntú.

²¹ Bensamee kɔbe ekè do tú: Sedikoo, Beti-Okadaa, Emeki nè Kesisi. ²² Beti-Adaba nè Semadaimmu nè Betēedi. ²³ Afimmu nè Padaa nè Odidaa ²⁴ nè Kefaa-Amɔnai nè Ofinii nè Kebaá kè dèe wēnné yehékè tepíitè nè yèdèè nè sihekesí sii dè tóké. ²⁵ Kabašš nè Damaa nè Bedɔti ²⁶ nè Misipee nè Kefidaa nè Mɔsaa ²⁷ nè Dekemmu nè Idiipeyēedi nè Tadadaa ²⁸ nè Sedaá nè Edefu nè Sebusiibe kó dihei, bè yu di ke tú Sedisadēmmu nè Kibeá nè Kidiya. Kè dèe wēnné yehékè tepíitè nè yènàà nè sihekesí sii dè tóké.

Bensamee kɔbe kó ketenkè nke mēmmè.

Bè duómmè Simmešš kɔbe be tenkè

19 Kè bèe tāū tété medérímè kéduó nSimmešš kɔbe ketenkè kè kè mbo Sudaá kɔbe kɔke cuokè. ² Yee ekè tu Bērisebaa kpɔye nè Sebaa nè Mɔdadaa ³ nè Asaa-Suadi nè Bada nè Esemmu ⁴ nè Editodadi nè Be-

tudi nè ɔdimaa ⁵ nè Sikidaki nè Beti-Madikaboti nè Asa-Susa ⁶ nè Beti nè Debaoti nè Saduwā. Kè dèe wēnné yehékè tepíitè nè yētāāti nè sihekesí sii dè tóké, ⁷ nè Ainni nè Ā-Dimɔnni nè Etee nè Asāā. Kè dèe wēnné yehékè yènàà nè sihekesí sii dè tóké, ⁸ kétuɔkenè Badati-Bēedi nè Damati-Nekefu. Simmešš kɔbe tenkè nke. ⁹ Simmešš kɔbe tenkè do soké Sudaá kɔbe kɔke cuokè nke, ke yē Sudaá kɔbe tenkè do bè dēummu mediè.

Bè duómmè Sabunɔɔ kɔbe ketenkè

¹⁰ Kè bèe tāū tété metāāmme kéduó nSabunɔɔ kɔbe ketenkè, kè kèè keté diyiè yìèni kèè bíékè kétuɔke Sadidi. ¹¹ Kè kúu pēēté kécuó ndiyiè taà kèè bíékè kétuɔke Madeyada, kéréēté kétuɔke Dabibeseti, kéréēté kéta kukó nYokindeammu iikè, ¹² kékíté Sadidi kécuó ndiyiè yìèni kèè bíékè, kétuɔke Kisidɔti-Tabɔɔ temmǎnku kényènnè Dabedati kédeke Yafia, ¹³ kékíté deborè ke baa nco diyiè yìèni kèè bíékè, kétuɔke Kati-Efee nè Eti-Kasēē, kétuɔke Dimɔɔ kú de nkónté kéwetínné Neaa. ¹⁴ Kè kumànkúu íté deborè kétuɔke kukó nAnatšš bakú cǎnku, kéta Ifita-Edi kondaa. ¹⁵ Kè de kó yehékèe yíèné Kataa nè Naadadi nè Simmudonni nè Ideadaa nè Betideemmu. Kè yee wēnné yehékè tepíitè nè yèdèè, nè sihekesí sii dè tóké. ¹⁶ Bè do duó nkèè tenkè nke Sabunɔɔ kɔbe nè be ekè nè sihekesí.

Bè duómmè Isakaa kɔbe ketenkè

¹⁷ Kè bèe tāū tété menaámme kéduó nyIsakaa kɔbe ketenkè. ¹⁸ Bè tenkè do tú: Sisedēedi, nè Kesudɔti nè Sunemmu ¹⁹ nè Afadayimmu nè Siyonni nè Annaadati ²⁰ nè Dabiti nè Kisiyšš nè Ebesi ²¹ nè Demeti nè Ā-Kanimmu nè Ā-Adaá nè Beti-Pasesi. ²² Kè be mǎnkúu tuɔke Tabɔɔ nè Kasaimmu nè Beti-Semesi kéta Suditēē. Kè dèe wēnné yehékè tepíitè nè yèkuú nè sihekesí sii dè tóké. ²³ Isakaa kɔbe tenkè nke nè be ekè.

Bè duómmè Asee kɔbe ketenkè

²⁴ Kè bèe tāū tété menummè kéduó nAsee kɔbe ketenkè. ²⁵ Kè be tenkè ntú Edikati nè Adii nè Betenni nè Akisafi ²⁶ nè Adamedeki nè Amadi nè Misadi. Kè de mǎnku de iikè koku ntú Kadimeedi tāri kéntú nSiɔɔ-Dibunaa kó kukó. ²⁷ Kè diyiè yìèni kèè bíékè kó kumànkúu kónté Beti-Dakšš, kétuɔke Sabunɔɔ tenkè nè Ifita-Edi biriku, kéréēté kubakú yóu bíékè kétuɔke Beti-Emeki, nè Neyēedi késɔɔté kényè Kabuudi. ²⁸ Ebudonni nè Deɔbu nè Ammɔɔ nè Kana kétuɔke Sidonni diheidiè. ²⁹ Kè kúu kónté kényè Damaa kétuɔke Tiiti dihei iduotí fité di, kéwetínné Osaa kényè Maadabu nè Akisibu kéta dāmēeri Meditedandee. ³⁰ Kè yee yíèné Uma nè Afeki nè Deɔbu. Kè dèe wēnné yehékè tepíitè nè yèdèè nè sihekesí sii dè tóké. ³¹ Bè do duó nkèè tenkè nke Asee kɔbe nè be ekè.

Bè duómmè Nefutadii kɔbe ketenkè

³² Kè bèe tāū tété mekuómme kéduó nNefutadii kɔbe ketenkè. ³³ Kè kubakú cǎnku kó kumànkúu íté Edefu nè Sanaimmu tāri kényè Adami-Nekebu nè Yabunneyēeri,

kétuαke Dakummu kéta Suditēē. ³⁴ Kè de ìikè bíékè kó kumànkú ntú Asinαti-Tabαα, kétuαke Okoku, kém-pekénè Sabunαα tempē nkubakù cānkú kè Asee koku mbo de ìikè, kè diyìè yìèní kèè bíékè kó kumànkú ntú Suditēē. ³⁵ Yehékè diyè iduotí fité yè tu Sidimmu nè Sèe nè Ammati nè Dakati nè Kinnedeti ³⁶ nè Adama nè Damaa nè Asαα ³⁷ nè Kedesi nè Ideii nè Ā-Asαα ³⁸ nè Inαα nè Mikidadi-Edi nè Odemmu nè Beti-Anati nè Beti-Semesi. Kè dèe wēnné yehékè diyè epíítè nè yèwei nè sihekési sii dè tóké. ³⁹ Bè do duó nkèè tenké nke Nefutadii kαbe nè ke ekè.

Bè do duómme Danni kαbe ketenkè

⁴⁰ Kè bèe tāū tété meyiémme kéduó nDanni kαbe ketenkè. ⁴¹ Be tenké tu Sodaa nè Esetαdi nè Idi-Semesi ⁴² nè Sadabinni nè Ayanαα nè Itida ⁴³ nè Edonni nè Timuna nè Ekinαα ⁴⁴ nè Editekee nè Kibetōō nè Badati ⁴⁵ nè Yeudi nè Bendee-Bedaki nè Kati-Dimαα ⁴⁶ nè Yadikōō kó kukó nnè Dakōō nè Yafa kó kutempē. ⁴⁷ Kè Danni kαbe paà be tenké kékote kédokénè Desemmu kαbe ké bè kùα páíí, kékari. Kè bèe yú Desemmu ke dō: Danni be yààri yètìrì. ⁴⁸ Bè do duó nyèè ekè diyè nè sii ekesí Danni kαbe.

Bè do duómme Sosuwee ketenkè

⁴⁹ Isidayeribe totí diì mōnnì ketenkè kédeè kéduó Nunni bire nSosuwee o kαke be cuokè. ⁵⁰ Bè do dōō ti Yiè nKuyie ndo béi ntì nti, kòò duó nhò dō diì ei: Timinati-Sedaa Efadaimmu tāri ìnkè kòò wēte ké dè maà dihei kémbo.

⁵¹ Ikuú niùti Edeasaa nè Nunni bire nSosuwee nè Isidayeribe kó bekótìbè bè do tāū tété nwe Sidoo ti Yiè nKuyie nyìikè ku tou borè, kétotí benitìbè ketenkè kédeè.

Bè tāātémè yesòrè kó yehékè

20 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sosuwee ke dō: ² Náké Isidayeribe kè bèe tāāté yesòrè kó yehékè n do nàké M̄yisi yèè kpéí nkòò di náké. ³ Kòò m̄u nùtè ò yeténè kòò kùα onitì, wèe coké kéta de kó yehékè kó òmari, kéyenténè wèè dō képeite. ⁴ Wèè nùtè ò yeténè kòò tūòkoo de kó dihei wèe cómmú dibòri kénáké beheikènkótìbè dèè dōō, kè bèe ò cōuté kóò benke ò yó mborè be cuokè. ⁵ Kòò kùα wèè kou ò bèti ke bo peite bè báá wè nhò duó, ke yé ò nùtè tēè ò yetémme, bè do í mαke timati. ⁶ Wè mbo de kó dihei kè ditìnnì yà ò bekénè, kòò mbo kè ikuú niùti dièwè wèè p̄ mmutōm-mú de kó dimōnnì kòò ku. De mōnnì ndi ò bo namè kéwēte o ei ò do coké ndi, kémbo o c̄tētè.

⁷ Kè bèe tāāté Kedesi Kadidee mieke nè Nefutadii tāri nè Sisemmu Efadaimmu tāri, nè Kidiya-Adiba bè tu di Ebunαα Sudaa tāri. ⁸ Kè bèe tāāté Suditēē yáà Sedikoo diyè yìèní kèè bíékè: Besèe Dubenni kαbe tādànkù dikpáà, Damαα Kadaadi mieke Kadi kαbe tenké nè Kodanni Basāā mieke Manansee kαbe tenké. ⁹ Yehékè yie nye bè do tánkémè Isidayeribe kpéí nnè bepōōbè bèè bo be cuokè be kpéí. Kòò m̄u nùtè ò kpeténè kòò

kùα onitì wèe coké kéta kéyenténè wèè dō képeite. Bè báá ò kùα kè ditìnnì í ò bekénè.

Bè duómme yehékè Defiibe

21 Kè Defiibe kote kényà ikuú niùti dièwè Edeasaa nè Nunni bire Sosuwee nè Isidayeribe kó bekótìbè, ² kòò náké Sidoo Kannahāā ei ke dō: Ti Yiè nKuyie ndo náké M̄yisi ke dō: Dí ti duó nyehékè ti yó mborè nè ti yó ncēm̄mù dè ti wūō.

³ Kè Isidayeribe tāāté be tenké mieke yehékè mayè nè bè yó ncēm̄mù dè be wūō ké bè duó nkéndōnnè ti Yiè nKuyie ntì béimmè.

⁴ Kè bèe tāū tété Keatiibe Defiibe mieke, kè Anαα kαbe pété yehékè epíítè nè yètāāti yèè bo Sudaa nè Simmēōō nè Bensamēe be tenké mieke. ⁵ Kè bèe tāū tété kè Keatiibe pété be tenké Efadaimmu nè Danni nè Manansee kαbe dikéè be tenké mieke, diyè taà kèè bíékè. ⁶ Kè bèe tāū tété kè Kerisonni kαbe pété yehékè epíítè nè yètāāti yèè bo Basāā Isakaa nè Asee nè Nefutadii nè Manansee kαbe dikéè be tenké mieke. ⁷ Kè Medadi kαbe pété yehékè epíítè nè yèdèè yèè bo: Dubenni, nè Kadi nè Sabunαα be tenké mieke. ⁸ Isidayeribe do tāū tété kéduó nyèè ekè nye Defiibe nè be wūō yó ncentì dè, kéndōnnè ti Yiè nKuyie ndo ti nákémè M̄yisi kòò bè náké.

⁹ Nte bè duó nyèè ekè Sudaa kαbe nè Simmēōō kαbe ye kó yeyètè: ¹⁰ Bè do tāū tété Anαα botí kè Keatiibe Defii yaābì ìi pété ketenkè meketimè. ¹¹ Kè bèe bè duó Kidiya-Adiba bè tu di Ebunαα Sudaa tāri nè be wūō yó ncentì dè. Adiba tu Anakiibe yààri nwe. ¹² Kè Yefundee bire Kadebu nte dihei dierì kó depaa nnè de kó yehékè. ¹³ Kè bèe duó nyikuú niùti Anαα kαbe Ebunαα ei kè di ntú di sòrè kó dihei Dibunaa, ¹⁴ Nè Yatiidi nè Esitemαα ¹⁵ nè Onαα nè Debii ¹⁶ nè Ainni nè Yuta nè Beti-Semesi, kè dèe wēnné yehékè diyè yèwei nè be wūō yó ncentì dè, kè yè bo Sudaa nè Simmēōō tenké mieke. ¹⁷ Bensamēe kó ketenkè mieke, kè bèe bè duó nKabaō nè Kebaa ¹⁸ nè Anatαti nè Adimōnni, kè dèe wēnné yehékè diyè yènàà nè be wūō yó ncentì dè. ¹⁹ Kè Anαα kαbe ikuú niùbè ekè diyèè wēnné yemαu epíítè nè yètāāti nè be wūō yó ncentì dè.

²⁰ Kè bèe tāū tété kè Keatiibe tαbèe pété yehékè Efadaimmu tenké mieke. ²¹ Kè bèe bè duó nSisemmu nè Kesèe ditāri ìnkè kó yehékè, kè yè ntú yesòrè kpeye. ²² Kibusaimmu nè Beti-Onαα, kè dèe wēnné yehékè diyè yènàà nè be wūō yó ncentì dè. ²³ Danni kó ketenkè mieke, kè bèe bè duó nyehékè diyè yènàà nè be wūō yó ncentì dè: Editekee nè Kibetōō, ²⁴ Ayanαα nè Kati-Dimαα. ²⁵ Manansee kαbe dikéè kó ketenkè mieke kè bèe pété yehékè diyè yèdèè: Tanaki nè Ibedeammu nè be wūō yó ncentì dè. ²⁶ Kè dèe wēnné demαu yehékè diyè epíítè nè be wūō yó ncentì dè. ²⁷ Kè bèe duó nKerisonni-ibe yehékè diyè yèdèè nè be wūō yó ncentì dè, Manansee kαbe dikéè kαbe tenké mieke nke bè do yè mbè duómme yèè tu: Kodanni wèè bo Basāā mieke kòò ntú disòri kó dihei nè Besetedaa. ²⁸ Isakaa kó ketenkè mieke, kè bèe bè duó nyehékè yènàà nè be wūō yó ncentì dè, yèè tu: Kisiyōō nè Dabedati ²⁹ nè Yadimuti nè Ā-

Kanimmu. ³⁰ Asee kó ketenkè miεke kè bèe be duó nyehékè yènàà nè be wṹ yó ncenti dè yèè tu: Misadi nè Abudonni ³¹ nè Edikaki nè Deɔbu. ³² Nefutadii kó ketenkè miεke kè bèe pété yehékè dieyè yètããti yèè tu Kedesi dii bo Kadidee kó kutempɛ mmiεke nè Amɔti-Dɔɔ nè Katanni kè yè ntú yesòrè kpeye nè be wṹ yó ncenti dè. ³³ Kè Kerisonniibe kó yehékè dieyè yemɔuu wènnè tepítè nè yètããti nè be wṹ yó ncenti dè.

³⁴ Kè Defii kɔbe sɔmbe, Medadii kɔbe kè bèe be duó nyehékè yènàà nè be wṹ yó ncenti dè Sabunɔɔ tenké miεke yèè tu: Yokindeammu nè Kaditaa ³⁵ nè Dimuna nè Naadadi. ³⁶ Dubenni kó ketenkè miεke kèè bo Suditɛɛ diyiè yìèni kèè bíékè ke wetí Sedikoo, kè bèe be duó nyehékè yènàà nè be wṹ yó ncenti dè yèè tu: Besee ei dii bo tedɔntè ke tú disòri kó dihei nè Yaasi ei, ³⁷ nè Kedemɔti nè Mefaa. ³⁸ Kati kó ketenkè miεke kè bèe be duó yehékè dieyè yènàà nè be wṹ yó ncenti dè yèè tu: Damɔti dii bo Kadaadi tempɛ nke tú disòri kó dihei nè Maanaimmu ³⁹ nè Esibonni nè Yasee. ⁴⁰ Bè tãũ tété ké-duó Medadi kɔbe yèè ekè wènnè yemɔuu tepítè nè yèdèé ndi.

⁴¹ Bè duó nyèè ekè Defiibe be kɔbe cuokè do bo yemɔuu sipísìnàà nè yèni ndi, nè be wṹ yó ncenti dè. ⁴² Bá dii ei do mɔkemu iwṹ yó ncenti dè.

⁴³ Kè ti Yiè nKuyie nduó nyIsidayeeribe kù do yè nkù yóó duó nkèè tenké be yembè. Kè bèe kari kémbo. ⁴⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbè òmpùnne kéndònnè kù do nàkémè be yembè kè bèe na be dootitɔbè bémɔuu kénkari bè dómè, bá òmɔú í mbè daati ⁴⁵ Ti Yiè nKuyie ndo nàké tinti Isidayeeribe kè ti dɔ̀ timɔuu bá timatí í nsù.

Kukó nSuditɛɛ kó diyàà kɔbe wètenímè be tenké

22 Kè Sosuwee yú Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè, ² kè bè nàké ke dò: Di yiemmu Mɔyiisi ti Yiè nKuyie ntɔ̀nti di nàké ti, ke yie n kpeti timɔuu ke dɔ̀ n yè mmù. ³ Di í yóu di kɔbe diyèè mari nè yìenni ke tũ̀nne di Yiè nKuyie ndi nàké ti. ⁴ Di mmònni ti Yiè nKuyie nhòmpùmmu di kɔbe kéndònnè kù do bè nàkémè, kònnè di ekè ti Yiè nKuyie ndo nàké ku tɔ̀nti Mɔyiisi kòo di duó nyè Suditɛɛ yáà. ⁵ Mpìnnè ti Yiè Kuyie ntannò mesàà nnè ku kuó, ku tɔ̀nti Mɔyiisi do di nàké ti. Ndónè ti Yiè nKuyie nkéntũ nku kó kuce, ke yíe nku kpeti, ke kù taunè, ke pí nku tómmú nè di yèmmè memɔuu nè di wèrimú mumɔuu.

⁶ Kè Sosuwee bè pã Kuyie nkó mesàà nkéduó nkè bèe kũú mbe cɛ́i. ⁷ Mɔyiisi do duómmu Manansee kɔbe dikèè be kó ketenkè Basã miεke. Kè Sosuwee duó mManansee kɔbe dikèè sɔnni be tenké be tebií cuokè, Suditɛɛ de iikè bíékè. Kè Sosuwee bè pã Kuyie nkó mesàà nkéduó nkè bè bo kò. Kòo bè nàké ke dò: ⁸ Di éimu di dootitɔbè kè dè sù: Iwṹ péu, nè mesɔɔ nè timatí péfítì nè mehierime nè timatí nè tiyààti. Túóténè de kékònnè nè di tebií kè di totí.

Bè maámè diwṹtònni Suditɛɛ také

⁹ Kè Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè ité kényó Isidayeeribe tɔ̀bè Sidoo Kannahã kèwète

Kadaadi. Ti Yiè nKuyie ndo nàké ku tɔ̀nti Mɔyiisi kòo bè duó nkèè tenké. ¹⁰ Bè tũ̀kke dii mònni Suditɛɛ ke kpaá bo Kannahã tempɛ nkémaá diwṹtònni dierì mari Suditɛɛ také. ¹¹ Kè Isidayeeribe tɔ̀bèe keè bè tumè Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè maá diwṹtònni kukó nSuditɛɛ be kó diyàà Kannahã tempɛ mmiεke.

¹² Isidayeeribe tɔ̀bè ti kèè memme kítíi nSidoo ke bo bè dokénè. ¹³ Kè bèe tɔ̀ mPinaasi ikuó nùtì Edeasaa bire, Kadaadi Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè borè. ¹⁴ Kè Isidayeeribe kò bekótíbè tepítèè ò cie, onitì òmáà òmáà bá kùu wɔ mmiεke. Bá wè ò do tú wèè baké wènwè o wɔ. ¹⁵ Kè bèe kɔte Kadaadi Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè borè kè bè nàké ke dò: ¹⁶ Isidayeeribe tĩnni dimɔuu tu: Dè yíme kè di cààrè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù ke yete ku kpeti yíe nke kù bùtinnè ke maá dimáà diwṹtònni.

¹⁷ Ti do cààrèmè ti Yiè nKuyie mPeeɔ kè Kuyie mpoté kù nìtibè, kè de kó mucòntimu kpaá bo nè yìenni, dè í sànnà? ¹⁸ Dè dòmmè kè di bùtinnè Kuyie nyíe nke yete ku kpeti? Ku miεke naa yóó peike Isidayeeribe bémɔuu ndi.

¹⁹ Kè di yèmmè dò ti Yiè nKuyie nyí pènsiri di kó ketenkè, kɔtènni ti kɔke miεke, ti Yiè nKuyie ntou borè kéwáà nketenké. Di báà bùtinnè ti Yiè nKuyie nké ti yatènè, kémaá diwṹtònni teri kè nti èñnè. ²⁰ Akã Sedaa yaàbire dɔ̀ dii mònni meyei nke tũóté ti Yiè nKuyie ndo yè mbè báà túóté dè. Di yému ke dò nku miεke do peike Isidayeeribe bémɔuu ndi, wèè do í ku omáà ò cààrèmè kpéi.

²¹ Kè Dubenniibe nè Kadiibe nè Manansee kɔbe dikèè tènnè Isidayeeribe tònni bè ke dò: ²² Ti Yiè nKuyie nkùu baké demɔuu, kù yému mùu te kè ti dɔ̀ mie nkè Isidayeeribe yóó ti yìtè, kè ti kù bùtinnèmu ke kù cààrè kù ti ku yíe. ²³ Kè ti yete ti Yiè nKuyie nkpeti nti ke maá timáà diwṹtònni ke bo nkòu iwṹ ke tuò nke pã ntidiiti, ke kòu iwṹ metaummè kpeyi, ti Yiè nKuyie nti poté. ²⁴ Ti mè dɔ̀ ke yè ti yìèkùmè di bí naa bo nàké mèmme ti kpeyi diyèè mari ke dò: Ìmmè wènnímè bo díndi nè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù di cuokè? ²⁵ Ti Yiè nKuyie nhännèmu Suditɛɛ kòo tu kumànkù, di í kɔké ti Yiè nKuyie nkó mutómmú mamù miεke. Dè bo na kénte kè ti bí yóu ti Yiè nKuyie. ²⁶ Deè te kè ti maá diwṹtònni, ti í di maá ke bo nfeu iwṹ ti Yiè nKuyie nyoo ti nkù pã ntidiiti. ²⁷ Ti di maá kè di bo benke ti taumè mme nè díndi, ke dò ntínti nè dínni nè ti yaàbí ti mɔke kuce ke bo mbáà nti Yiè nKuyie, nke nkù feu iwṹ ke tuò nku wṹtònni ínkè, ke kù feu metaummè kpeyi. De mònni di bí báà na kénáké ti kpeyi ke dò ì í mɔke kuce ke bo nkɔké ti Yiè nKuyie nkɔbe miεke. ²⁸ Ti yèmmè dò nkè bè naa ti béi nti borè yoo ti yaàbí bo dè, ti dò: Nte ti cicebè maá dii wṹtònni ti Yiè nKuyie. Bè í di maá ke bo nkòu iwṹ Kuyie nke tuò nyoo bè nkù pã ntidiiti, bè di maá kè di bo benke ti taumè mme nè díndi. ²⁹ Ti í di maá ke bo yete ti Yiè nKuyie nke kù bùtinnè yíe, ti í di maá ke bo nkòu iwṹ ke tuò nke kù pã ntidiiti, yoo ke kù feu iwṹ. Ti í dó kénfeu iwṹ kupikù tekù makù ke yóu ku wṹtònni dii bo ku cìtè.

³⁰ Kè ikuú niùtì Pinasi nè Isidayeeribe kó bekótíbè nè bèè baké iwuo nkè bèè keè Dubenniibe nè Kadiibe nè Mananse kɔbe dikée béi nti kè dèe bè narike. ³¹ Kè Edeasaa bire Pinasi ikuú niùtì béi nke dò: Ti banté di mmònni ke dò nti Yiè nKuyie mbo ti cuokè ke yé di í kù cààrémè ke kù mieke bo peike Isidayeeribe.

³² Kè Edeasaa bire Pinasi ikuú niùtì nè Isidayeeribe kó bekótíbè nè bèè cau nDubenniibe nè Kadiibe kéíté Kadaadi kékò nKannahã Isidayeeribe borè ké bè nàké. ³³ Kè Isidayeeribe keè bè nàké tì késāntè ti Yiè nKuyie nke tēnkè í mbáátì ke bo dokénè Dubenniibe nè Kadiibe. ³⁴ Kè Dubenniibe nè Kadiibe dò: Diwũtònni dii ndii benkú kedò nti Yiè nKuyie ntu Kuyie nké di yu ke dò Dibenkèri.

Sosuwee yàukùnnemè benitibè kònti mesòmme

23 Kè ti Yiè nKuyie nteennè Isidayeeribe ké bè dèeténè be dootitɔbè kè dèe mɔntè mediè nkè Sosuwee kóté mediè, ² kéyú Isidayeeribe kó bekótíbè nè bekpààtibè nè bebeémbè nè bebaatíbè, ké bè nàké ke dò: N kòtému mediè. ³ Di yàmu ti Yiè nKuyie ndò dè ibotí imɔu, kù kpa ndî kó dikpànni. ⁴ Di yàmu n tãùmè tété n na bè kó ketenkè nè m mu nyí na be kɔke, kèè tu Suditēē diyè yìenì kèè bíékè nè Meditedandee de ìikè bíékè, ke kè ndi totí di botí dòmmè. ⁵ Ti Yiè nKuyie nkuú yóo bè bèti kumómmonku, kè bèè coké kédété, kè dí tieke be tenké, kéndònnè kù béimmè. ⁶ Ntēñè kéndɔcri Mɔyiisi di duó nyii kuó yēmmè imɔu, di báá ì dēténè. ⁷ Di báá kɔɔrenè ibotí ìi kpaá di mieke, di bá nfeu be bɔkè, di bá nyè pàrikunè, di bá nninku ye ìikè ke ye bàá. ⁸ Dí ntaunè ti Yiè nKuyie, di kù taunèmè nè yíennì. ⁹ Ti Yiè nKuyie nkuú bèti ibotí dieyi ìi kpeñni, bá òmɔu í na ke di bàao nè yíennì. ¹⁰ Di mieke onitì òmáá do 3 mbeti benitibè tekɔupítè nte (1000), ti Yiè nKuyie nkuú kpa ndi kpeí, kéndònnè kù béimmè. ¹¹ Ndakenè dimáá kpeí nke ndó ti Yiè nKuyie. ¹² Kè di me nkù bütinné ke taunè ibotí ìi kpaá di cuokè ke puoke be kó besapambè, kè bè puoke di kɔbe, kè di taunnè ditɔbè. ¹³ Di nyé ke dò nti Yiè nKuyie nyí yó nsókè ke beti di dootitɔbè. Bè yó ndò ndi kpeí mmuditimú mmu nè ntimátì dindínti, kéndò nyedá ke di puoti, ke dò nyipo ke kũ di nuɔ, kè dí kú képaá dihei sààri ti Yiè nKuyie ndi duó ndi. ¹⁴ M mònni dii tũkè kè m pēnké, denennè demɔu pēnkùmè. Di nyé nè di yēmmè memɔu ke dò nti Yiè nKuyie ndo nàké ti, timatì í sùs, timɔu ti dòmmu. ¹⁵ Kù dò mēè botí ku náaṣààtì kù béi nti kù yóo me ndò kù di cau ntii kpeí ke dí beti ke dí kuɔ dihei sààri kù di duó ndi mieke. ¹⁶ Kè nsà kè di yete ku kpeti, ke niñkú yebókè ìikè ke ye flé iwũ, ti Yiè nKuyie mmieke yóo peikemu kè kù di kuɔ bàmbà ndihei sààri kù di duó ndi mieke.

Isidayeeribe tãātémè ke bo ntũ nti Yiè nKuyie

24 Kè Sosuwee yú Isidayeeribe kó iwuo nyimɔu nè bekótíbè nè bekpààtibè nè bebeémbè nè bebaatíbè, kè bèè kɔte Sisemmu ti Yiè nKuyie ncíētè. ² Kòo bè nàké ke dò: Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nku tu: Di yembè do bo kukó ndiekú Efadati yáá ndi ke feu

yebókè, ke káá nTeda Abarahammu nè Naɔɔ be cice kó dimònni. ³ Kè kùu denneni Abarahammu kukó nyáá kó dihei, kéduú nkòo ce nKannahã omɔu, kè kùu ò duó nyIsaki ke dò: O botí bo súú. ⁴ Kè kùu duó nyIsaki Sakɔbu nè Esayuu, kékanne Esayuu Seii tãri, Sakɔbu nè o bí kè bèè kɔte Esibiti. ⁵ Kè dè mboní kè kùu tōnni Mɔyiisi nè Anɔɔ, kédò Esibiti kɔbe meyi nkédenne di kɔbe. ⁶ Kè kùu denneni di yembè Esibiti, kè bèè tuɔke dāmèèri, kè Esibiti kɔbe bè tūnne nè sinaasēi nè si dèèbè, ké bè ninte tipènti kóo dāmèèri. ⁷ Kè bèè kuó nkéyú ti Yiè nKuyie nkè kùu ānné dibiinnì bembe nè Esibiti kɔbe be cuokè, kéduú nkè Esibiti kɔbe pōnté dāmèèri. Di yàmu kù bè dòmmè. De kó difōnkúò kè di yembè mbo dikpáá mieke kémɔntè. ⁸ Kè kù di kɔtenè Amɔriibe tenké kè bè di dokénè, kè kùu duó nkè dí bè na, kè kùu bè kù di nuɔ mmieke, kè di tieke be tenké. ⁹ Kè Mɔabu kpààti Badaki Sipɔɔ biree ité ke bo di dokénè kéyú Badammu Beɔɔ bire kòo bo di bonté kusñkù. ¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nyete kéduú nkòo di dɔɔ mesàá, kè kù di dèeténè Bada-ki. ¹¹ Kè di séntení Suditēē kɔtuɔke Sedikoo. Kè Sedikoo kɔbe nè Amɔriibe nè Pedisiibe nè Kannahã kɔbe nè Iti-ibe nè Kidikasiiibe nè Efiibe nè Sebusiibe, kè bèè ité ke bo di dokénè, kè kùu duó nkè dí bè na. ¹² Kù do nií nyecānkèndèsùò nye di ìikè, kè yeè beti Amɔriibe kpààtibè bedé. Di í bè kù nè di pie nyoo di se. ¹³ Kè kù di duó nketenkè di í kùútí kè ke fēúté, yehekè di í maá ye, detie nfínyi nè odifè di í fiíkú dè, kè di cáá nde be.

¹⁴ Di mmònni ndénè ti Yiè nKuyie kémpí nku tōmmú nè di yēmmè memɔu kè dè wenni, kéyóu di yembè do feu yèè bɔkè kukó nhefadati yáá nè Esibiti mieke, kémpí ti Yiè nKuyie ntōmmú. ¹⁵ Kè di me nyí dó képí ti Yiè nKuyie ntōmmú, tãāténè yie ndi dó dè. Kè di dó di yembè do feu yèè bɔkè nye kukó nhefadati yáá yoo Amɔriibe di me mbo bèè cuokè be kpeye. Mí nnè n cíētè ti bo ntũ ti Yiè nKuyie.

¹⁶ Kè benitibè dò: Tinti báá yóu ti Yiè nKuyie nkéfié yebókè. ¹⁷ Ke yé ti Yiè nKuyie nkuú ti dennenimè Esibiti tinti nè ti yembè ti do pí nkè mudaatōmmú, ke ti tɔ kuce ke ti kánkè ke dò tidietí kè ti pēēténì ibotí. ¹⁸ Kuú bèti ibotí imɔu ti nuɔ mmieke, ke bèti Amɔriibe ti mè mbo bèè mieke. Ti yó ntũ nti Yiè nKuyie nku.

¹⁹ Kè Sosuwee dò: Di báá na képí nti Yiè nKuyie ntōmmú, kù í mɔke meyi, kù dó kuú máá ndi te. Kè di kù bütinné ke dò meyi nkù í yóo di yóu. ²⁰ Kè di kù yóu ke flé yebókè kù yóo di dò meyi mme ke di kuɔ, bá kù me ndi dòmmè mesàá. ²¹ Kè bèè nàké Sosuwee ke dò: Bìtì! Ti yó ntũ nti Yiè nKuyie nku.

²² Kè Sosuwee dò: Dii béi nnè di mómmɔmbe ke tú di yó ntũ nti Yiè nKuyie. Kè bè dò: Èē, tii béi! ²³ Kè Sosuwee dò: Dennenè yebókè di cuokè, kéduú ndi yēmmè ti Yiè nKuyie.

²⁴ Kè bè dò: Ti yó ntũ nti Yiè nKuyie nku ke yí nkuú kpeti.

²⁵ Kè Sosuwee taunnè benitibè ti Yiè nKuyie nde yie Sisemmu, ké bè duó nyikuú ké bè nàké bè yó ndɔɔrimè, ²⁶ ké tì wãri Kuyie nkuú pátiri mieke, kéfií nditári mutie diemú také, mùu còmúmú dibòri sààri ti Yiè nKuyie nkperi. ²⁷ Kòo bè nàké ke dò: Ditári dii, dii tu dibenkèri,

ke yé di kèèmè ti Yiè nKuyie nti nàké ti. Di yó ndi nyau ke denniní ke báá yeténè ti Yiè nKuyie.

²⁸ De m̀nni kè Sosuwee duó nkè bèe kũú mbe c̄í.

Sosuwee kúmè

²⁹ De kó dif̄nkúò kè Nunni bire Sosuwee ti Yiè nKuyie nt̄nti nyóó kú ke m̄ke yebie ntek̀ùtè nè t̄pítè (110).

³⁰ Kè bèe ò kũnné bè do ò duó nkèè tenkè Efadaimmu t̄rè, Kaasi t̄rì bíékè. ³¹ Kè Isidayeeribe nt̄ nti Yiè nKuyie nSosuwee kpaá fòu d̄i m̀nni, kòo kú kè

bekótíbè t̄bè bèe yà ti Yiè nKuyie ndò mèè sàà ny-Isidayeeribe kè bè nkpaá fòu kè bè kù t̄i.

³² Isidayeeribe do t̄mu Sosefu kũú ké yè kũnné Sisemmu, Sakɔbu do donté kèè tenkè nè Amɔɔ bí medítibii ntek̀ùtè (100), kè bèe duó nde kó ketenkè Sosefu bí. Amɔɔ weè keté Sisemmu.

³³ Kè Edeasaa Amɔɔ biree kú kè bèe ò kũnné o bire Pinasi t̄tè ònkè. Bè do ò duó nde kó ketenkè Efadaimmu t̄rì ònkè nke.

ΒΕΒΑΑΤΙΒÈ

Di mpátiri τῷ τῖλ νάαητι

De kó dipátiri ti náa mbebaatibè tepítè nè bèdébè nè onitipòkù omàa Kuyie ndo tãnkí bè kè bè bo ndeeri Isidayeeriβe nè be dootitobè. Βεμου μεμμε be kóò mῶu í nna ké bè niité Sosuwee do bè nimè. De kó bebaatibè kó mefíè mmieke kè Isidayeeriβe nyetírí Kuyie nkpeti ke tũũ Kannahãã tenkè kῶbe kó yeβokè, kè Kuyie nníβe poté, kè bèe ceete kéwētení Kuyie mborè, kè kũu bè cĩē nkéwēte ké bè còhné be fĩtiri. De kó dipátiri náaηti náa nke kónni mēè botí, bá wèè baatíwè nè o kó meborime do dòmmè.

Dipátiri náaηti duó ke dòmmè

1. Isidayeeriβe tamè Kannahãã kénτo kétuβkenè Sosuwee kó mukúú 1:1-2:10
2. Kuyie ndo ānnémè bebaatibè kè bèe deeté Isidayeeriβe 2:11-16:31
3. Dikῶnkῶnni dii do tanní Isidayeeriβe cuokè 17-21

Isidayeeriβe kàrimè Kuyie ndo yē nkù yóó bè duó ndii èi

1 Sosuwee ku dii mōnni kè Isidayeeriβe beke ti Yiè nKuyie nke bo yà be mieke bèè yóó keté kékῶte ké-dokénè Kannahãã kῶbe. ² Kè ti Yiè nKuyie mbè tēhñé ke dῶ: Sudaa botí kῶbe beè dῶ nkéketé kékῶte. M bè duóm-mu dihei.

³ Kè Sudaa botí kῶbe náké Simmeῶῶ Sudaa kóo kóti yaabí ke dῶ: Kῶtenní kè tí wēnnè kédokénè Kannahãã kῶbe, kéfiēte dihei bè ti duó ndi. Kè ti deè ti múnke di neinè kè tí fiēte di kperi.

Kè Simmeῶῶ botí kῶbe íté kéwēnnénè Sudaa botí kῶbe. ⁴ Kè bèe kῶte ké bè do, kè ti Yiè nKuyie mbè teennè kè bèe na Kannahãã kῶbe nè Pedisiibe, kékuo benitibè tekῶpítè (1000) Beseki borè, ⁵ kè bèe yà de kó dihei kóo kpààti Adoni-Beseki kóò dokénè kéna Kannahãã kῶbe nè Pedisiibe. ⁶ Kòo cokè kè bèe ò bèti, kóò ninte kēpí nkékéké o nómbíðakè o nou kpeye nè o naàcēi kpeye. ⁷ Kè Adoni-Besekii béi nke dῶ: Bekpààtibè sipísiyiekè ti do kéké bèè kó yenómbíðakè be nou kpeye nè be naàcēi kpeye, kè bè níi nkou icabiri n yo nkè ìi duò. Kuyie nde nni nyietí yíe.

Kè bèe ò kōnnè Sedisademmu, ò de nku.

⁸ Kè Sudaa botí kῶbe do Sedisademmu mudoò kéco benitibè yebe kékuo, kéco ndihei. ⁹ De kó difñkúò kékῶte kédo Kannahãã kῶbe bèè bo Nēkefu nè bèè bo yetārè ínkè nè bèè bo kubiriku kó yehekè. ¹⁰ Bè be ndèè kédo Ebunῶῶ kῶbe bè do yu dii èi nè dimōnni ke tú Kidiya-Adiba, kékuo Sesaii nè Aimanni nè Tadimaii be naàmùnti kῶbe. ¹¹ Kè bèe deè bembē, kéco nkédo Debii kῶbe, bè do yu dè nè dimōnni ke tú Kidiya-Sefee. ¹² Kè Kadēbuu béi nke dῶ: Kè wèè dokénè Kidiya-Sefee kῶbe kè bè na ke fiēte be èi m bo ò duó n kóo sapàà nhAk-

isaa, kòo puoke. ¹³ Kè Kadēbuu nantè Kenasi bire Otinniyeedi bè dokénè ké bè na, kéfiēte dihei, kè Kadēbuu ò duó nho kóo sapàà nkòo puoke. ¹⁴ De kóo nitipòkù tũũkoo dii mōnni Otinniyeedi borè, kóò nàké ke dῶ wèè mῶῶ o cice Kadēbu kupaku. Kè bèe tuῶke Kadēbu borè kòo cútēní o sāmmarímú kénínkóo o ìikè kòo ò beke ke dῶ: A dῶ ba? ¹⁵ Kòò dῶ: N kuῶ mmesémme ké m pã ketenkè menie mbo kè, ke yē menie nyí bomè Nēkefu kó ketenkè a n duó nkè.

Kè Kadēbuu ò duó nketenkè kèè mōke inéce idaatíyi nè icũmpuyi.

¹⁶ De mōnni kè Mῶyiisi còkù kó iyaabí Keniibe iténí Sedikoo èi, bè tu di depuonne èi, ke neínè Sudaa botí kῶbe kè bèe kῶte Sudaa tenkè, kubiriku kῶbe Adadi bakú cãku diyìè yìèní kèè bíékè, kénwēhñè Amadesiibe ke bo.

¹⁷ Sudaa nè o kῶbe kè bèe íté kéwēnnénè o kóo kóti Simmeῶῶ, nè o kῶbe kè bèe kpānnè Kannahãã kῶbe bèè bo Sefaa, ké bè na kékuo, kēpῶntē be èi kédéíté, ké di yu ke dῶ Didobonni. ¹⁸ De kó difñkúò kè Sudaa naàmùnkù kῶbe yíé kéfiēte Kasaa èi, Asikanῶῶ kperi nè Ekunῶῶ kperi, nè ye tenkè. ¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie nní mbè bonè kè bèe bè na, kéfiēte yetārè ínkè kó yehekè, bè me nyí nna kéfiēte kubiriku kpeye, bembē do mōke sinaasēí timáti kpesi nsi. ²⁰ Bè do tũñne ti Yiè nKuyie ndo nàké ti nti Mῶyiisi, kéduó nKadēbu Ebunῶῶ tempē nkòo beti Anakiibe kó iwuo nyitããti ìi do dè bo, kékari. ²¹ Bensamee kῶbe í nna kébeti Sebusiibe bèè do bo Sedisademmu kè bè wē nke bo nè yíenni.

²² Kè Sosefu bí Efadaimmu nè Manansee yaabí nkri ke bo do Betēedi, kè ti Yiè nKuyie nní mbè bonè. ²³ Kè bèe tῶ mbenitibè kè bè bo paaté dihei. De mōnni bè do di yu ke tú Duusi nwe. ²⁴ Kè bèe tuῶkoo kénsῶ nhoniti

mɔ̀ yènní kè bèe ò nàké ke dò: Tí benke ti bo yímè kéta dihei, kè tí da yóu.

²⁵ Kè de kóo nitiì bè benke. Mèmmè Efadaimmu nè Manansee be yaabí kùòmè de kó dihei kɔ̀be, kényóu de kóo nitiì nè o kɔ̀be. ²⁶ Kòo kɔ̀te Etiibe tenkè kémaá dihei, ké di yu ke dò Duusi, kè di kpaá tɔ̀ de kó diyètiri nè yienni.

²⁷ Manansee kɔ̀be í nna kébeti Beti-Seanni kɔ̀be, nè Tanaki kɔ̀be, nè Dɔ̀ɔ kɔ̀be, nè Ibedeammu kɔ̀be, nè Mekidoo kɔ̀be, nè de kó yehekè. Kè Kannahã kɔ̀be nkpaá bo de kó kutempè mmièke. ²⁸ Bá nè Isidayeeribe kpenke diì m̀nni bè í nna ké bè bèti, ke né bè p̀nné muheikèntòmú.

²⁹ Efadaimmu botí kɔ̀be í nna kébeti Kannahã kɔ̀be bèè do bo Kesee. Kè bè nwě nke bo.

³⁰ Sabunɔ̀ kɔ̀be í nna kébeti Kannahã kɔ̀be, bèè do bo Ketinɔ̀ nè Naɔ̀di kè bè nwě nke bo, kè bèe bè p̀nné muheikèntòmú.

³¹ Asee botí kɔ̀be í nna kébeti Akoo nè Sidonni, nè Adabu, nè Akisibu nè Ediba nè Afeki, nè Deɔ̀bu de kɔ̀be.

³² Mèmmè kè Asee kɔ̀bee wènnénè Kannahã kɔ̀be bèè do de bo kè bè nwě nke. Bè í na mèè kpéi nke bè bèti.

³³ Nefutadii kɔ̀be í nna kébeti Kannahã kɔ̀be bèè do bo Beti-Semesi nè Beti-Anati kè bè nwě nke bo kè bèe bè p̀nné muheikèntòmú.

³⁴ Kè Amriibe beti Danni botí kɔ̀be, ké bè dèe nyetãrè kó itempè, mbè í nyie nkè bè bo cúténi ku-biriku. ³⁵ Mèmmè kè Amriibe nkpaá bo Adi-Edesi nè Ayanɔ̀ nè Sadibimmu. Kè dè mboni kè Efadaimmu nè Manansee kɔ̀bee be tieke ké bè p̀nné muheikèntòmú.

³⁶ Amriibe tenkè mànke do tùóté Akadabimmu kèntɔ̀ kényènnè Seda kèpèéte kèndeèti ditenni bè tu di iná nkó ditenni.

Kuyie nkpannèmè ku nitibè

2 Kè ti Yiè nKuyie ntõnni iténi Kidikaadi kètɔ̀kení Bokimmu kénáké Isidayeeribe ke dò: Kuyie ntu, kuù di dènneni Esibiti, ke di tɔ̀ni ke tannè dihei kù do béi nképarikè ke dò kù yóo duó ndi di yembè, kébéi nke dò kù í yóo t̄te metaummè mèè bo díndi nè ku di cuokè. ² Di me mmúnke í dò nkémɔ̀tenè de kó dihei kɔ̀be metaummè, dí puɔ̀ mbe bɔ̀wũt̄rè. Di me nyí nyie nku kpeti! Dè dòmme kè di me ndò? ³ Kù né di náammu di mm̀nni ke tú, kù ténke í yóo beti Kannahã kɔ̀be, bè yóo naá ndidíntári ndi di kpéi nkè be bɔ̀kè naá ntimáti dindínti ke di bɔ̀, kè di fié be bɔ̀kè.

⁴ Ti Yiè nKuyie ntõnni bè nàké diì m̀nni de kó tináahtí kèdeè, kè bèe tiitè yedabùò mbemɔ̀u kénkuò. ⁵ Kè bèe yú deborè ke dò Bokimmu (dèè tu didabònkɔ̀nni), ké dè fié ti Yiè nKuyie nyiwũ.

Sosuwee kumè

⁶ Kè Sosuwee cau mbenitibè kè bèe cíté kékúú mbá wè ketenkè bè ò duó nkè ké nkè te. ⁷ Sosuwee kpaá fòu diì m̀nni kè bè ntũ nti Yiè nKuyie. Kòo kú kè bè nkpaá ke kù tũ mbekótibè kpaá fòu diì m̀nni, bèè do yà tidieti ti Yiè nKuyie ndò tì Isidayeeribe cuokè. ⁸ Kè ti Yiè

nKuyie nkóo t̄nti Sosuwee Nunki bire nyóo kú ke mɔ̀ke yebie ntekùtè nè tepítè (110), ⁹ kékú kè bèe ò kũnné Timunati-Edesi, bè do totí kóo duó nkèè tenkè Efadaimmu tempè nyetãrè ínkè, Kaasi tãri kubakù cã̀nku biékè. ¹⁰ Kè bekótibè bembe kó kutõnkùu kú, kè kutõnkù pànkùu yènni, bè ténke í nyé ti Yiè nKuyie kényè ntidièti kù do dò tì Isidayeeribe cuokè.

Isidayeeribe do yetemè Kuyie

¹¹ De m̀nni kè Isidayeeribe dò tì Yiè nKuyie nyí dó dè, kéketé kénfeu yebɔ̀kè bè tu yè Baadibe, ¹² kényete ti Yiè nKuyie mbe yembè do tũ nkù, kùu bè dènneni Esibiti, kéfé yebɔ̀kè, benitibè bè bo kèè tenkè kɔ̀be do feu yè, kènninku ye ìkè ke íinko ti Yiè nKuyie mmièke. ¹³ Bè do kù yóumu kénfeu Baadibe nè Asitaditeebe. ¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mmièke bè peike kè kùu deite ku nòtè be ínkè, kè befèbè nkɔ̀riní ke fekù be kperè kè be dootitɔ̀bè bè na. Bá bè ní í nna ke bè bàao. ¹⁵ Mudoò bè kòri mùu kó dimàà, kè ti Yiè nKuyie ndeite ku nòtè be ínkè kèndònnè kù tì mbè nàkémè ke pàrikè. Kè bèe ta meyeɔ̀caarimè diemè mieke. ¹⁶ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbè duó mbebaatibè, kè bèe bè deeténè be dootitɔ̀bè, bèè fèkù be kperè. ¹⁷ Isidayeeribe me nyí nyie mbebaatibè kpeti, kènsɔ̀ké ke feu yebɔ̀kè ke ninku ye ìkè, kébútinnè dende bàmbà mbe yembè do tũ nkùu ce, bè ténke í nyie ti Yiè nKuyie nkuú be yembè do í yiemme. ¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbè duónni diì m̀nni obaatiwè kù nhò bonè o fòmму mumɔ̀u mieke, ke deerinè Isidayeeribe be dootitɔ̀bè. Mesémmè do ɔ̀ɔ̀ í nyóu mè bo pímmè ti Yiè nKuyie mbe dootitɔ̀bè bè fèũnko diì m̀nni kè bè kuò. ¹⁹ Kè de kóo baatiwè ku diì m̀nni bèe wète kéta meyei mmudɔ̀rimù, kè dèe pèéte be yembè kperè do dòmme, kénfeu yebɔ̀kè ke ninku ye ìkè ke yè bàá. Bè í nyóu bè bo ndɔ̀rimè meyei mbe yembè do dɔ̀ri mè.

Kuyie ndo yàákémè Isidayeeribe

²⁰ De m̀nni kè ti Yiè nKuyie mmièke peike Isidayeeribe, kè kùu béi nke dò: Kubotí kuu ñkɔ̀be mè ncákemè metaummè n do yé mbe yembè n yé mèè kpéi, ke yete n kpeti. ²¹ Di mm̀nni n ténke í yóo yóu kè bèe beti kubotí bá kùmáà ibotí t̄i Sosuwee do kpaá ke í bèti ì kékú. ²² Nè de kó benitibè borime be cuokè ti Yiè nKuyie ndo dó ké bè yàákému kényà kè bè bo yete ku kpeti yoo bè bo ti yie mbe yembè do ti yiemme.

²³ Dèè do te kè ti Yiè nKuyie nyóu kè ibotí Sosuwee mu ndo í bèti ì kékú kè ì m̀bo be cuokè. Kù í mbè bèti mecã.

3 Nte ti Yiè nKuyie ndo yóu kè ì botí m̀bo Isidayeeribe cuokè, kè kù bo bè yàáké, bembe kutõnkù pànkù kɔ̀be bèè do í kɔ̀ké mudoò bè ta diì m̀nni Kannahã kédoké mù. ² Kù do dó kutõnkù pànkù kɔ̀be bèè mu nyí kòte dikpànni bèe di bebímu. ³ Fidisitèébe kó yekpà̀tiyɔ̀ yènummù kɔ̀be mbe kù do yóumè beè tu Kannahã kɔ̀be bemɔ̀u nè Sidoniibe nè Efiibe bèè bo Dimaa kó yetãrè ínkè kétúóté Baadi-Edimɔ̀ tãri kètɔ̀kenè Deboo-Amati. ⁴ Kù do dó ké bè

Βάατί κέκωτε! Ti Yiè nKuyie nyóó da duómму yíe nSisedaa, ti Yiè nKuyie nkuu da ni ku mómmwanku.

Kè Baarakii neinè o nitibè tekcupípiité (10000) kè bèe cúté Tabwā tāri, ¹⁵ kédò be dootitwè kè ti Yiè nKuyie nduó nkè bèe na Sisedaa nè o kobe nè be naaséí, kè bèe bútinne kékoké, kè Sisedaa cúténi o naasántè kékoké o naacèi. ¹⁶ Kè Baaraki mbeti o dootitwè nè be naaséí kè-tuakènè Adoseti Koimmu, kè bèe kuw Sisedaa kobe bemwu, bá òmwù í nsùú.

¹⁷ Kè Sisedaa hícooti ke kōri Keniibe kou mwù, bè tu wè Ebee, o poku Yaeri cífèté, ke yé Ebeedi cífèté nè okpàati Yamé Aswā ei kou bè do naatimèmu. ¹⁸ Kè Yaerii yenni kóò cō kébéi nke dō: Ohāpōnkótì tanní die! Tanní ke bá nyíékù.

Kòò taroo o tou mieke kòò ò dàtinné kuyààkù. ¹⁹ Kòò náké onitipòkù ke dō: M pā menie nkè n yā.

Kòò pooté menaamiè nkó kudwukù kóò duó nkòò yā, kòò wèté kóò dàtinné kuyààkù. ²⁰ Kòò náké onitipòkù ke dō: Nkari dibòri, kòò mwù kōtení ke da beke ke tú: Òmwù kōtení dienaà? A dō: Óó.

²¹ Sisedaa me ncèmmè ke òu kòò yè nkéduó kòò nuw ncéèke. Kòò nitipòkùu túóté dimàatòdòri nè ditou kó febaafe, kébánné kétwónko o borè ké fè baaké o yuu kédannenke ketenkè kòò kú. ²² Kè Baaraki ntūnní Sisedaa kétuakéní, kè Yaerii yenni kóò náké ke dō: Kōtení kè n dá benke onití a wanti wè.

Kòò taroo ditou mieke ke s̄ nhò baaké Sisedaa yuu febaafe ke dànnenè ketenkè kòò duó ke ku.

²³ De yiè ndi Kuyie nduómμè kè Isidayeeribe auté Yamé Kannahā kóo kpàati. ²⁴ Kè Isidayeeribe beti weti weti Kannahā kóo kpàati Yamé kóò fēnné kóò nintè kékua.

Deboraa nè Baaraki bè dèntèmmè feyènfè

5 De yiè Debora nè Abinnwammu bire Baaraki kè bèe dentè fe nyènfè:

² Isidayeeribe bá wè wākému mudoò kpéi, bè duómμu bemáà páii mudoò kpéi! Sāntenè ti Yiè nKuyie!

³ Díndi bekpàatibè, díndi bèè baké, kénténè mesàà!

N yóó dentèmu késānte ti Yiè nKuyie. N yóó déúkūnne ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù nku.

⁴ Ti Yiè nKuyie nha yèní dii mōnni Edōmmu, ke cúténi Seii tāri, de mōnni ndi ketenkè aámè, kè yewetèe cóúnni menie, kè fetaafe diefèe cúténi tiwetì.

⁵ Kè yetārèe sāntè, Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù kuù do bè benke kumáà Sinaii, kù tū̀kenímè.

⁶ Anati bire Sānkaa do bo dii mōnni, nè Yayeri kó dimōnni, kè beciembè ténke í nkeri dihei kó ice, bè do kōnnimu.

⁷ Okpàati ténke do í bo dihei, wèè baké Isidayeeribe ò ténke do í bo,

kénkèmmùnè mí nDeboraa m bo buotémè, kénáá nyIsidayeeribe yō.

⁸ Isidayeeribe do ō nkè bè flé iwūš yebwè, mudoò muu pānkee íté.

De mōnni kè Isidayeeribe bo sikcupísinàà (4000) a báá yà dikpānni yoo disiè be cuokè.

⁹ N yèmmè naatinè bèè baké bè mbe Isidayeeribe tìrè, nè bèè duó mbemáà mudoò kpéi.

Sāntenè ti Yiè nKuyie!

¹⁰ Díndi bèè dèke sāmmarímúbè péibè,

díndi bèè kàri tiyàati ínkè,

nè díndi bèè kéri ice mieke pietenè ku!

¹¹ Bèè do mmenie nke niinko be wūš,

bè sántímu ti Yiè nKuyie,

kù do dōò mèè sàà nyIsidayeeribe kè bè tieke dihei.

¹² Debora, ente, ente!

Íté, íté! Dentè fekpàriyènfè.

Abinnwammu bire Baaraki íté kèto a daati kékōnnè.

¹³ Bèè kraá kè bèe túnne bekpèribè

kè ti Yiè nKuyie nkobe tí m borè nè dikōmbùò ke bo kote mudoò.

¹⁴ Kè Efadaimmu kó bekpèribè bo kubiriku, a kó difōnkúò Bensamee wèè da tūnko ke wēnnè o kobe.

Makiidi botí kobe bèe tu bekpàatibè kè Sabunwā kobe tō fekpàatipatífè.

¹⁵ Kè Isakaa kpàatibè neinè Debora,

kè besōmbèe neinè Baaraki, ke bè túnne kè bè kòte kubiriku.

Dubenni botí kobe bie í nya bè bo tāāté ti.

¹⁶ Dè dōmmè kè di kraá di naacēnhòò ke kèmmú iwūš kuōmmè?

Dubenni botí kobe do í yà be bo tāāté ti.

¹⁷ Kadaadi tempè nkobe bèè bo kukó nSuditèè diyie yìèni kèè bíkèe bembè í nampe.

Danni kobe í cúténi be bàtòòbè ínkè.

Asee kobe í itè bàtòò commu dè, bè de mbo.

¹⁸ Sabunwā kobe nè Nefutadii kobe bèè yie nke cīnne be bo

ke kòte mudoò.

¹⁹ Kannahā kó bekpàatibè domu Tannaki ei kobe mudoò,

bè me nyí na kéhéi dèmarè yoo bèe pété idítí.

²⁰ Kè siwāā be wēnnénè kèmbò tiwetì mieke ke kpan-nènni Sisedaa.

²¹ Kukó nKisōō kó menékperímè meè pōnténè ti dootitwè

ke bè kàuté.

Tí kéténè ke bá nyíékù.

²² Mèmmè siséí potémè yetarè ketenkè, kè si kpèètèe kè dammú.

²³ Ti Yiè nKuyie ntōnni béimmu ke tú:

Medosi ei bo yà!

Bèè bo be kó dihei mieke bè bo yà!

Ke yé bè í wēnnèmmè yekōmbò yembè dikpānni.

Bè í tee nti Yiè nKuyie.

²⁴ Benitipòbè miéke mesàà nní mbonè Keniibe botí kou Ebeeri pokù Yaeri.

Benitipòbè bèè bo titouti miéke, be miéke mesàà nní mbonè de kóo nitipòkù.

²⁵ Sisedaa we mmaw menie, nkòò ò pã menaamiè nfekpààtibòòfè miéke, kòò ànné menaamiè mboome kòò duó.

²⁶ De kó difònkúò te nnòùtè febaafe, tetetè dimàatòòri, kébaaké Sisedaa tempáákù ke dùùte o yuu.

²⁷ Kòò doroo ke duó ke cãanko ketenkè, ò de ndo kékú.

²⁸ Kòò yó nsíékéni tebòtè, kuyàákù fiè nke nkuò nke tú:

Ba nkprí nte kòò sãntè còtiní?

Dè dòmmè kè be sèí í konní mecãã?

²⁹ Kòò pobè bèè cii kè bè nnáá nho yó ke tú:

³⁰ Bè bo mbè pòntemu ke éi ke totí tinenti, bè bo ntotí besapàmbè òmòù mòù yoo bèdébè débè. Bè bo nduó nSisedaa tiyààti tii tò nke kpè, diyaàbòri dii kpè nke kònté mèdémè bè yóò di nduú nwèè na.

³¹ Sisedaa ku mèè botí,

Ti Yiè nKuyie nha yóò kàa dootitòbèè me nkú, nè bè di naati kè bè mmietí

ke dònnè diyè ÿ nyetini ke dòmmè.

Meèmmè kè dihei ríbo meòmpùmè miéke ke dò yebie nsipísinaà.

Mandiyããbe fèúmmè Isidayeeribe

6 Kè Isidayeeribe yíé kédòò ti Yiè nKuyie nyí dó dè, kè kùu duó nkè Mandiyããbe mbè fèúnkò ke dò yebie nyèyiekè. ² Kè bè mbè fèúnkò mediè nkè bè cokù ke dekù yetàrè ke taà titàdènti nè itáfuo mmieke. ³ Kè bè kùúti ke dèè Mandiyããbe nè Amadesiibe nè diyè yìèni kèè bíékè kòbe bèe kòtení kè bè do. ⁴ Bè do ÿ bátè be tenké kécake be paa nde kètuoakenè Kasaa kèpímmù be wũ: Inààke nè ipe nè sãmmarímúbè bá bè báá bè sùò mmùmamù. ⁵ Bè do ÿ iténi nè be wũ nyi kéntònè be touti kó tiyààti kénsù ke dò nfecofe ÿ ndòmmè bá bè bá ndò nkéna kékaa nkédeè, kè bè bàtè dii èi bèe di pònte. ⁶ Kè Mandiyããbe dií nyIsidayeeribe mesémmè mediè nkè bèe kuónnè ti Yiè nKuyie.

⁷ Isidayeeribe kuónnè dii mònni ti Yiè nKuyie nke tú kùu bè deeténè Mandiyããbe. ⁸ Kè kùu tónni ku pãnáànti náàntò mòù kòò bè béinnè ke dò: Ti Yiè nKuyie ndi tú nkù tu kuú di dènnení Esibiti di do tú dè tidaati. ⁹ Kè kuú di deeténè Esibiti kòbe nè bèè kó dimàà do di fèúnkò, ke bè bèti ke di duó ndihei. ¹⁰ Ke di nàké ke tú: Dí nyé ke báá fié Amadiibe di bo bèè cuokè be kó yebókè. Di me nyí yie nku kpeti.

Kuyie nyèmmè Sedeññ deeté Isidayeeribe

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie ntónni kòtení Ofadaa èi kénkari Abiesee botí kou mòù bè tu wè Soasi paku mutie mamù yuu, kè de yiè nkóò dapàà nSedeññ puotì o diiti kupèrikù makù fiè, bè do ÿ ùtí dè yetebe, késcrinè

Mandiyããbe. ¹² Kòò nyóò daatení káyà ti Yiè nKuyie ntónni kè dii ò béinnè ke dò: Ti Yiè nKuyie nda bommu fí nhokpàriteu!

¹³ Kè Sedeññ di tēhné ke dò: N yiè! N da báammu, kè ti Yiè nKuyie nti bonè, ba nkprí nte kè mehárímè mie nti tuòkùni, tidietì ti yembè do ti náá ntii kpéi nti kòte ke? Bè do ti náámmu ti Yiè nKuyie mbè dènnemè Esibiti. Ti Yiè nKuyie nti dootóomu, deè te kè Mandiyããbe ti na.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nwēēte o bíékè kòò nàké ke dò: Kòte nè muwērímú a mòke mù kédeeté Isidayeeribe Mandiyããbe ncu miéke. Mii da tũñ. ¹⁵ Kè Sedeññ di tēhné ke dò: N Yiè n da báammu, n kó kunaàmunkù kuú tu ku sãmpókù Manansee naàmùnti miéke, kè mii wēte ke tú teyããtè, m bo yíme kédeeté Isidayeeribe.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nhò tēhné ke dò: N yó nda bonèmu kàa potè Mandiyããbe kè dè ndo nha potè onití òmáà.

¹⁷ Kè Sedeññ dò: N Yiè nKuyie nkàa m bonèmu m benke kè m banté ke dò nfíñ n nàánnè. ¹⁸ Nkpaá die nkè n wētenèni dipànni n dó ke da pã di.

Kè ti Yiè nKuyie ndò: N yó nkpaámu kàa wētenèni. ¹⁹ Kè Sedeññ kòte ke pí ndibòseri, kékuo kébénné, kéwaa mmuyuo ncidóòbè sipísitãti, kédòò pèè ò í nkòrenè mutie mùù muuti, kètúóté imaa nkéãnnè temóm-mùyáátè miéke, kéãnnè mekúmmè dibuu, kèto kékòtenè mutie yuu kéduó nKuyie ntónni. ²⁰ Kè dii ò nàké ke dò: Kòte kédaá nyimaa ndipèri dii nyínkè, kéyòre mekúmmè i ínkè.

Kè Sedeññ me ndò. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie ntónni youte kupààti di do to kù kékááké imaa nnè pèè, kè muháà nyenní dipèri ké dè còútè. Kè Sedeññ mótóo ti Yiè nKuyie ntónni. ²² De mònni ndi Sedeññ bantémè ke dò nti Yiè nKuyie ntónni ndi, kékuónko ke dò: Áú! Ti Yiè Kuyie mmeyei mbá n tuòkeni m mè nyàmè a tónni dò?

²³ Kè ti Yiè nKuyie ndò: A bá nyièkù! A kòmbùòti bá nduò, a í yóò kú.

²⁴ Kè Sedeññ maá diwũtónni deborè ti Yiè nKuyie nkè di yu ke dò: Ti Yiè nKuyie ndei iyèèke. De kó diwũtónni kraá bomu Ofadaa Abiesee èi miéke.

Sedeññ pòntemè dibòò Baadi wũtónni

²⁵ De kó keyènkè kè ti Yiè nKuyie nnáké Sedeññ ke dò: Túóté a cice kó dinaadaà dii mòke yebie nyèyiekè, képònte a cice bòò Baadi wũtónni kékúú kutewuó nkùù còmmú di také. ²⁶ Kàa dèè á m maá n kperi de kó ditenni ínkè, kètúóté kutewuó nha kúú kù kó ideí kètòtinnè, kè n kuò fenààfè kètúu.

²⁷ Kè Sedeññ waá mbetòmbè tepíitè bèè yóò ò teennè mutómmú ti Yiè nKuyie nyè nwèè pí mmù. Kè bèe mù pí nkeyènkè ke yé ò do démè o cífète kòbe nè dihei kòbe. ²⁸ Kè dèe wenté kè dihei kòbe yà Baadi wũtónni pòntemè kè kutewuó nkũ, kè bè maá diwũtónni teri de ínkè, ke kùò fenààfè ke tũò ndi ínkè. ²⁹ Kè bè mbékú békú betòbè wèè dòò me kó kubotí.

Kè bèe bè nàké ke dò: Sedeññ nwe. ³⁰ Kè bèe náké Soasi Sedeññ cice ke dò: Ti duó nha kóò dapàà nkè tí ò kùò, ò pùò mmèè kpéi mBaadi wũtónni ke kúú o tewuó.

kékua Sebu dinàà bè tú dì Sebu nàa di také, késɔɔtɛ kémbeti Mandiyāābe, kɛtɔnní Odebu nè Sebu be yo késɛnténèní Suditɛɛ, ké yè duó nSedeɔɔ.

Efadaimmu kɔbe yèmmè cààrèmè

8 De m̀nni kè Efadaimmu kɔbe beke Sedeɔɔ ke d̀: Dè ỳme kàa í ti yu kè ti bo da teennè mudòò, ke k̀te amàà ke dokénè Mandiyāābe?

Kè bè nhò kpànnè mediè. ² Kè Sedeɔɔ bè t̀hné ke d̀: N d̀d̀ dè báá na kɛtɔke di kperɛ. Díndi Efadaimmu kɔbe di d̀d̀ dè p̀ɛ̀tɛmu ti d̀d̀ dè tínti Abiesɛ naàm̀nkù kɔbe. ³ Kuyie nhānné dí nɔu mieke Mandiyāābe kpààtibè Odebu nè Sebu kè di bè p̀, n né d̀d̀ ba ke dè p̀ɛ̀tɛ memme.

Sedeɔɔ ti mbéi nkè Efadaimmu kɔbe mieke do.

Sedeɔɔ domè Suditɛɛ diyè ỳèní kèè bíékè kɔbe

⁴ Sedeɔɔ nè o nitibè sikɔusitāāti (300) kè bèe tɔke Suditɛɛ, kòò s̀hnté ke s̀ mbè ù, ke me mbaa nsókè ke beti be dootitɔbè, ⁵ kɛtɔke Sukɔti eì kè Sedeɔɔ náké de kó dihei kɔbe ke d̀: Pānè n nitibè mudii bè ùumu, m beti Mandiyāābe kpààtibè mbe, Seba nè Sadimuna.

⁶ Kè dihei kó bekótibè è t̀hné ke d̀: Ti di pā mudii ba nkpeí? A namu Seba nè Sadimuna ke dèèà? ⁷ Kè Sedeɔɔ bè t̀hné ke d̀: Ti Yiè nKuyie mbo n duó ndii m̀nni Seba nè Sadimuna m bo di puotínè dikpàà kó tipoti, ké dí ỳrí ipo.

⁸ Kè Sedeɔɔ íté deboré kékɔte Penniyɛedi, ké bè mɔɔ ò baa do mɔɔ mèè botí Sukɔti eì kɔbe, kè bè è t̀hné betɔbè baa do ò t̀hné tì. ⁹ Kè Sedeɔɔ bè náké ke d̀: Kè n na n dootitɔbè ke k̀ntiní n yóò p̀ntemu dihei kó ditou kperí dii.

¹⁰ Seba nè Sadimuna bè do bo Kaadikɔɔdi nwe, nè behāp̀mbè tekɔpííitè nè sikɔpísínùmmù (15000), ke ỳ bè do k̀mè diyè ỳèní kèè bíékè kó behāp̀mbè tekɔpík̀ùtè nè sikɔpísísídé (120000) kè beè nsú.

¹¹ Kè Sedeɔɔ t̀nne benaacẽmbe kerí f̀èè cièfè f̀èè ỳèné Nɔba nè Yokoa diyè ỳèní kèè bíékè, kèdo o dootitɔbè ke s̀ mbe yèmmè d̀ mbè s̀ri kòò m̀ú í yóò bè yà.

¹² Mandiyāā kpààtibè bedé Seba nè Sadimuna kè bèe coké. Kè Sedeɔɔ be b̀ti k̀pí nkè bèe na behāp̀mbè bɛmɔu ké bè auté.

¹³ Kè Sedeɔɔ nk̀ntiní mudòò kèyènni Edesi tenni, ¹⁴ k̀pí nSukɔti kóo dapàà m̀m̀ú kòò beke kòò ò wāri bekpààtibè nè behaik̀nkótibè yètè kè bè m̀bo sipísíyiekè nè b̀yiekè. ¹⁵ De kó dif̀nkúò kè Sedeɔɔ kɔte kèyà Sukɔti eì kɔbe ké bè beke ke d̀: Di kpáá ỳ di sòò n sāmmè ke tú n namu Seba nè Sadimuna ke dèè, ke tú n nitibè ù kè di bè pā mudia? M me ndi t̀nmu Seba nè Sadimuna.

¹⁶ Memme ò t̀tótè dikpàà kó tipoti nè ipo kèpuotínè Sukɔti eì kó bekótibè, ¹⁷ kédeè kèp̀ntɛ Peniyɛedi eì kó ditou kperí, kékua de kó dihei kɔbe.

¹⁸ De kó dif̀nkúò kè Sedeɔɔ beké Seba nè Sadimuna ke d̀: Di do k̀k̀ bèè nitibè Tabɔɔ bè do d̀mmè? Kè bèè ò t̀hné ke d̀: Bè do da d̀nnèmu ke d̀ nyikpààtibí.

¹⁹ Kè Sedeɔɔ bè t̀hné ke d̀: N tebíi nsi ti ỳ òmàà,

kédeè kèbéi nke d̀: Ti Yiè nKuyie mbomu kè m p̀arikè nè ku yètirí ke tú kè di do mbè yóu kè bè nfòu n na bá ndi k̀k̀.

²⁰ Ò béi memme kédeè kèpéi nho kóo po Yetɛɛ ke d̀: A p̀ mba? Kua bè!

Odapàà mme nyí ndàátí ò do kpáá bɛmmu. Kè deè nte kòò ỳtɛ. ²¹ Seba nè Sadimuna kè bèe náké Sedeɔɔ ke d̀: Ti kua a m̀mmu, bá wè nè o kó dik̀mb̀ù ndi.

Kè Sedeɔɔ íté ké bè k̀k̀ kètútóté be yòyóbè do dúúku t̀i sātì.

Sedeɔɔ yetemè tikpàti

²² Kè Isidayɛeribe náké Sedeɔɔ ke d̀: F̀úú yó nti baké, a kó dif̀nkúò kàa bireɛ sɔɔtɛ ké nti baké, kàa yaabireɛ sɔɔtɛ ké nti baké. F̀úú ti deɛtènè Mandiyāābe. ²³ Kè Sedeɔɔ bè t̀hné ke d̀: N yí yó ndi baké, m bire me nyí yó ndi baké ti Yiè nKuyie nkuu yó ndi baké.

²⁴ De kó dif̀nkúò ké bè náké ke d̀: N yóò di m̀ɔ̀ dèmarè nde, bá wè di mieke ò m pā mumámáá ntinen-ti di eíní tì mieke.

Isimayɛeribe do m̀ke desɔɔmámánnè nde. Be kó meborime do mme. ²⁵ Kè bèe yienko ke d̀: Ti bo dè nda pā. Kè bèe pité kuyààk̀ ketenkè kèndèi bè eì nti nenti mieke mumámáá m̀m̀á m̀m̀á, ke d̀unko ku ínke.

²⁶ Desɔɔmámánnè bè ò pāmmù dè, de kó kucéék̀ do bo cidòòbè sipísídé ndi, kè bèe yí kóò pāmmù ye-toot̀re nè tiyaàsààti tiwũ̀t̀ti, Mandiyāābe kpààtibè do daati tì nè tisātì yòyóbè do duuku tì. ²⁷ Kè Sedeɔɔ túóté de kó mesɔɔ nkédɔ̀nè tetenkaanitè ké tè còhné Ofidaa o eì mieke, kè Isidayɛeribe mbáá nde kó tetenkaanitè kè t̀e naá ndidíntāri Sedeɔɔ nè o c̀t̀tè kɔbe kpéi.

²⁸ Memme Isidayɛeribe namè Mandiyāābe, ké bè bo mbá bè t̀enke í nna ke ité, kè Isidayɛeribe eì m̀bo meom̀p̀mè mieke ke d̀ yebie nsipísínàà, Sedeɔɔ f̀m̀mu mumɔu mieke.

²⁹ De kó dif̀nkúò kè Soasi bire Yedubaadi kò nkémbo o c̀t̀tè. ³⁰ Sedeɔɔ do m̀ke initidabí sipísíyiekè ndi ò peitè, o pobè do í sénní. ³¹ Kòò pocènni dii bo Sisemmu kè dii ò peitè denitidabire kòò dè yu ke d̀: Abimedeki. ³² Soasi bire Sedeɔɔ do kòtèmu mediè nkè meborime nhò naati kòò yàa kúnè, kè bè è k̀nnè o cice Soasi f̀t̀ti, Ofidaa Abiesɛɛ tempè mmieke.

Isidayɛeribe wète ke domè

³³ Sedeɔɔ ku dii m̀nni kè Isidayɛeribe wète kèfíe yebokè Baadibe kètútóté dibɔɔ Baadi Bediti kédɔ̀ be kó kuyie. ³⁴ Isidayɛeribe t̀enke í ndenniní ti Yiè nKuyie nkpeí k̀k̀ do bè deɛtènè be dootitɔbè bèè bè fité. ³⁵ Bè t̀enke í ndake Yedubaadi Sedeɔɔ c̀t̀tè kpéi, ò do bè d̀d̀ mèè sàà ndo d̀ mbè ndakemu tɛ kpéi.

Bè p̀m̀mè Abimedeki tikpàti Sisemmu

9 Kè Yedubaadi bire Abimedekii kɔte Sisemmu o manník̀ kénáké o ỳ tábè kó kunaàm̀nkù kumɔu ke d̀: ² Bekénè Sisemmu eì kó bekótibè ke d̀: Bè d́ Yedubaadi bí sipísíyiekè bo mbè bakémàà, kè bè

dó onitì òmàà bo mbè bakémè? Bè né báá yě n tumè be cíètè kou nwe!

³ Kè bèe kote ké ti nàké Sisemmu ei kó bekótìbè kè bèe tãáté Abimedeki ò tu mèè kprí mbe kou. ⁴ Kè bèe deite Baadi-Bediti kó idíítí mieke medítìbii nsipísìyiekè kóò duò, nkòo túóté de kó idíítí káyietí benititèbè nè be-cièmbè kè bèe ò neinè.

⁵ Kè bèe kote Ofidaa o cice Yedubaadi cíètè, kékua o bí sipísìyiekè dimònni dimáà mieke, kòo sámprù Yotammu weè máà na késori kényenté. ⁶ Sisemmu ei kó bekótìbè nè dihei kobe nè Beti-Midoo kobe kè bèe tí nkékote Sisemmu kó mutie borè ditãri còmú dè, bè de mprí nhAbimedeki tikpàti.

Yotammu kó dináàhãntiri

⁷ Yotammu ti kèè dii mònni kédeke Karisimmu tãri, kèpíéké nè o wérímú mumou ke dò: Sisemmu ei kobe, n kénténè kè Kuyie ndí kénté!

⁸ Detie ndèè do yě ndè dó okpààti, kénáké odifè ke dò: Á nti baké. ⁹ Kè odifè dè tẽhné ke dò: M bo yóu m bo mpeimè yebe kè bè diinè mekùò yeboke nè benitibè dè dómè, kékote kéntú m baké detiennaà? ¹⁰ Kè detie nnáké fikíè ke dò: Fí nni nti baké! ¹¹ Kè fikíè dè tẽhné ke dò: M bo yóu m bo mpeimè yebe yèè wèèti kékote kéntú m baké detiennaà? ¹² Kè dèe sɔɔtè kénáké fínýí ke dò: Fí ntú nni nti baké. ¹³ Kè fínýí dè tẽhné ke dò: M bo yóu m bo mpeimè yebe menaà kpeye yeboke nè benitibè dè dómè, kékote kéntú m baké detiennaà? ¹⁴ Kè detie nyóu kéwènné kénáké tipotí ke dò: Fí nni nti baké! ¹⁵ Kè tipotii dè tẽhné ke dò: Kè di mènke dómú m bo ntúmè di kóo kpààti kotenèni kéndíéké n kó medéè. Kè di me nyete muhãã mbo yènni m mieke ké di cúu nkétaunnè detie ndierè ditãri Dimaa kperè.

¹⁶ Kè Yotammu nsóké o náànti kèbéi nke dò: Díndi tá? Di yèmmè í di bekùnè di pímmè Abimedeki tikpàtàà? Di dòò dè Yedubaadi cíètè dè wennimaà? Ò di dòò mèè sàà ndi me nhò yietàà? ¹⁷ N cice do cínne o buu ndi kékpa ndi kprí nke di deetè nè Mandiyããbe. ¹⁸ Kè di né ité yíe nke dokùnè o cíètè ke kùò o bí sipísìyiekè dimònni dimáà ke pí nho pocèmbire Abimedeki tikpàti ò tu mèè kprí ndi kou. ¹⁹ Kè di yèmmè í di bekunnè di dòò dè Yedubaadi nè o cíètè de kprí ndí yà Abimedeki kó mesàà nkòo yà di kómè. ²⁰ Kè meè dake Abimedekii tuò nSisemmu ei kobe nè Beti-Midoo kobe muhãã nkè bè múnkèe ò tũò mmuhãã.

²¹ De kó difñkúò kè Yotammuu coké kékote kénsori Bedaa, ò do dé o tebite Abimedeki nwe.

Sisemmu kobe yetemè Abimedeki kpeti

²² Mèmmè kè Abimedeki mbaké Isidayeeribe ke dò ye-bie nyètäãti. ²³ De kó difñkúò kè Kuyie nduonní meyèmmè mèè bo nte kè Sisemmu ei kó bekótìbè nè Abimedeki kè bèe sñte, mèmmè kè bèe yete Abimedeki kpeti. ²⁴ Yedubaadi bí sipísìyiekè Abimedeki do kùò ò kúò kúò kúò ò tũòkèni wenwe nè Sisemmu ei kobe. Ke yé beè do ò teennè kòo bè kùò. ²⁵ Mèmmè kè Sisemmu ei kobe sori kèhoo mbenitibè ditãri ñnkè kè bè

ndimmù bèè pènkù deborè ke fekù be kperè kè Abimedekii ti kèè.

²⁶ Diyiè mari kè Ebeedi bire Kaadi tuòkení Sisemmu ke neiné o tebií. Kè Sisemmu ei kobe bemou ò duò mbe yèmmè, ²⁷ kénkũòti be paa, kètũũ finýí kó yebe, bè dòòrinè yè menaà, ke yè niú kédòò dibanni, kékote be kó dibòò tou kényo nke yó nke sãã nhAbimedeki. ²⁸ De mònni kè Ebeedi bire Kaadi bè beke ke dò: Abimedeki tu we kè weè bo mbaké Sisemmu kè ti ò búò? Yedubaadi bire nè o ããpònkòti Sebuudi beè dò nkémbúú, Amɔɔ ei kobe beè te Sisemmu, ti bo nhò búò ba nkprí? ²⁹ Kè Ebeeri bire Kaarii sɔɔtè ke dò: Kè Sisemmu ei kobe do bo yie nké n tũnne n na mbo nhAbimedeki, n na nhò nàké ke dò: Fí nnè a ããpòmbè báátinè kè ti kpa!

³⁰ Sebuudi weè do tú de kó dihei kóo kumàndáà, kékèè Ebeedi bire Kaadi nàà nti kè dèe ò yonke. ³¹ Kòò tũ mbenitibè disòri kè bèe náké Abimedeki Ebeedi bire Kaadi tũòkenimè ke sukii benitibè kè bè bo ò bo. ³² Kòo yíé kòo nũò dò nè de kprí nwèe ité keyènkè nè o kó benitibè kékote dikpáà kénhoke. ³³ Kè bèe pike yè dikún-weñni sèi kèdo dihei, kè bè yènni ke bo ò dokénè wèe bè dòò ò dómè.

³⁴ Mèmmè Abimedeki nè o kobe kè bèe ité keyènkè kè-toté yetirè yèndà, kékote kénhoke ke tókénè Sisemmu.

³⁵ Ebeedi bire Kaadi yènni dii mònni nè o kobe, ke cómmò dihei kó dibòri, Abimedeki nè o kobe kè bèe ootení.

³⁶ Kaadi yà dii mònni ditñni kénáké Sebuudi ke dò: Di-hããpòntñni mari dii cutiní ditãri kè Sebuudii ò tẽhné ke dò: Ditãri fènkù nku a wúómmè ke tú benitibè.

³⁷ Kè Kaadi nyetíróo ke tú, benitibè mbe kè bè cutiní ditãri kè betòbè kèriní Mubɔɔtie mbíékè.

³⁸ Kè Sebuudii ò tẽhné ke dò: Fí baa do náà nke tú Abimedeki tu we kè weè bo nti bakáà? A do sènkèri wè weè tũòkení nè o nitibè. Kote kòò dokénè.

³⁹ Mèmmè kè Kaadi báátí kèniitè Sisemmu ei kobe kè bè bo dokénè Abimedeki. ⁴⁰ Kè Abimedeki mbe bèti kè bèe coké kòo mbè kòuti ke bií kãã ndihei kó dibòri.

⁴¹ Mèmmè kòo mbo Aduma kè Sebuudi bèti Kaadi nè o kobe bá bè í nna kèmbò Sisemmu.

⁴² Kè dèe wenté kè Sisemmu ei kobe yè ke bo dokénè Abimedeki. ⁴³ Kòò ti kèè kètúóté o nitibè kè bè toté yetirè yètäãti kè bèe kote kénhoke, kè bè nyetiní dihei kè bèe bè poté. ⁴⁴ Abimedeki nè o kobe kè bèe càrike kébaa dihei kó dibòri kè yetirè teyè yèdèè yèè kpaá, kè yenye me ntó puotí dikpáà kobe ke kùò. ⁴⁵ Kè Abimedeki ntúú kénkuuri dihei ké di pònte páíi kékua di nitibè, kédeè ké di yaá mukókúú.

⁴⁶ Mikidadi Sisemmu ei kobe ti kèè dii mònni kékote kèta dibòò Edi-Bediti tãdènkù. ⁴⁷ Kè bèe náké Abimedeki Mikidadi-Sisemmu ei kobe tiímmè deborè. ⁴⁸ Kòò túóté o píètè kédeke Sadimɔɔ tãri, kékũũ kudúú kébuuté, kénáké o nitibè ke dò: Dòònnè n dòmè. ⁴⁹ Bá wè kòo kóú kudúú kébuuté kóò tũnne kè bèe kote ké ò còú mbè bo kùò tãdènkù kécúu nkè dèe cúté bèè bo de mieke. Bè bo ntũòke tekupíitè (1000), benitidaabè nè benitipòbè.

Abimedeki kumè

⁵⁰ Δε κό difɔnkúò kè Abimedekii kɔte kέdo Tebesi ει kɔbe kέ bè na kέ di fiète. ⁵¹ Ditou kperi mari dii do bo δε κό dihei cuokè, ke mummu kè bèe di kpetinné kέdeke kudankù, benitibè bεmɔu, beheikènkótibè nè benitidaabè nè benitipòbè. ⁵² Kè Abimedekii kɔtoo ke bo bè pi, kέtɔ́nko ditou κό dibòri borè ke bo di cúu. ⁵³ Dende onitipòkù mɔ̀u bɔnténimè dinàà kέbóté o yuu kέpɔnte. ⁵⁴ Mὲmme Abimedeki pέimmè odapàà nwèè tɔ o kpà̀rinenti ke dɔ̀: Kpate a siè kέ n kuɔ bè yàà bo nnáà nke tú onitipòkù weè n kùu.

Kòo kóo tɔ̀ntii ò kùú disiè kòo kú. ⁵⁵ Isidayeeribe yà dii m̀nni Abimedeki kumè bá wè kòo kò nho cíètè.

⁵⁶ Mὲmme Kuyie nyietimè Abimedeki meyi nhò d̀̀̀̀mè o cice ke kùu o tebií sipisìyiekè. ⁵⁷ Sisemmu ει kɔbe κό kuyonku kpéi ndo te kè bèe yà meyi nYe-dubaadi bire Yotammu do yè mmèè yóo bè t̀̀̀kení, demɔu kè dèe bè t̀̀̀kení.

Todaa

10 Abimedeki ku dii m̀nni kè Pua bire Todaa, Dodo yaàbire weè ò cɔutè kέdeetè Isidayeeribe. Todaa do tú Isakaa naàm̀nkù kou nwe ke bo Samii Efadaimmu tãri ínkè. ² Kòo nni Isidayeeribe ke dɔ̀ yebie nsipísidè nè yetãati kέkú kè bèe ò k̀nné Samii.

Yaii

³ Δε κό difɔnkúò kè Yaii Kadaadi ει kouu ò cɔutè kέm-baké Isidayeeribe ke dɔ̀ yebie nsipísidè nè yèdèè, ⁴ kέm-mɔke initidabí sipisitàati kè ì dèkù sãmmarímúbè sipisitàati ke mɔke yehèkè sipisitàati Kadaadi tenkè mieke. Bè kraá yu de κό yehèkè nè yíenní ke tú Yaii ekesí nsi. ⁵ Kòo kú kè bèe ò k̀nné Kamɔnni.

Amɔniibe domè Isidayeeribe mudoò

⁶ Kè Isidayeeribee wète kέdɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè, kέfié yebɔkè Baadibe nè Asitaditeebe nè Sidii kɔbe kpɛye nè Sidoniibe kpɛye nè Mɔabiibe kpɛye nè Amɔni-ibe kpɛye nè Fidisitè̀̀̀be kpɛye, kέyóu ti Yiè nKuyie mbá bè t́̀nke í nkù t̀. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie mmieke bè pɛike, kè kùu bè ànné Fidisitè̀̀̀be nè Amɔniibe nɔu mieke, ⁸ kέtúóté de κό dim̀nni kέtuɔkenè yebie ntepiítè nè yèni kè bè nfè̀̀̀nko Isidayeeribe, bèe κό dimàà bo kukó nSu-ditè̀̀̀ yáà, Amɔriibe tenkè Kadaadi tempè nke bè diinko mesémmè. ⁹ Kè Amɔniibe séntení Suditè̀̀̀ ke bo dokénè Sudaa nè Bensamèe nè Efadaimmu be naàm̀nti kɔbe. Kè Isidayeeribe yèmmèe caàrè mediè. ¹⁰ Kè bèe kuónnè ti Yiè nKuyie nke dɔ̀: Ti caàrèmu mediè nti da yóumè f́̀ nwèè ti te, ke feu yebɔkè Baadibe.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie mbè t́̀nné ke dɔ̀: Esibiti kɔbe nè Amɔdiibe nè Amɔniibe nè Fidisitè̀̀̀be nè Sidoniibe nè Amadesiibe nè Maɔ̀̀niibe bè do di fè̀̀̀nko kè di n kuón- nè kè n yí di deetáà? ¹³ Nè memme kè di n yóu ke feu yebɔkè, deè te kè n t́̀nke í yóo di deetè. ¹⁴ Yebɔkè nye di tãtémè, yúnè ye t̀nké kè yè di deeténè mesémmè.

¹⁵ Kè Isidayeeribee t́̀nné ti Yiè nKuyie nke dɔ̀: Ti caàrè- mu, ti í d̀̀̀ a d̀̀̀mè! A né ti deetè kuu.

¹⁶ Bè me nyí kέpié nyebɔkè, ti Yiè nKuyie nt́̀nke í nna ke bo yóu kè bè nsɔkè ke bè fè̀̀̀nko.

¹⁷ Kè Amɔniibe tí nkébaté Kadaadi, kè Isidayeeribe tí nkébaté Misipaa. ¹⁸ Δε m̀nni Kadaadi ει kɔbe nè beheikènkótibè kè bè mbékú betɔ̀bè ke tú: We nsàà bo kɔte kέdokénè Amɔniibe? Kè wèè bè dokénè weè yóo naá nKaadaadi kóo kpà̀ti.

Sefutee naámmè Isidayeeribe kóo kpà̀ti

11 Onitì m̀u weè do bo Kadaadi kè bè ò yu kέ tú Kadaadi, kòo duónè onitipòkù m̀u wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kè wèè ò peiténè denitidabire, kòo dè yu ke dɔ̀ Sefutee, kòo ntú okpà̀riteu mediè. ² Kè Kadaadi pokù múnkee ò peiténè íbì kè ì kóténi kέbeti Sefutee, kòd nàké ke dɔ̀: A báá ti wènnénè kέtieke ti ci- ce kperè ti í wè nti ỳ.

³ Mὲmme kè Sefutee íté kέdéténè o tebií kέkɔte kέmbo Tobu tempè. Kè itookperí yembèe ò s̀̀̀h_kóo kè bèe wènn- né kénkɔri dikpà̀ni.

⁴ Kè dèe yíe kέmɔntoo sãmp̀ kè Amɔniibe do Isidayeeribe mudoò. ⁵ Mudoò íté dii m̀nni kè Kadaadi ει κό bekótibèe kɔte Tobu tempè nSefutee wammù, ⁶ kóo yà, kóo nàké ke dɔ̀: Kɔtení kέniitè ti κό behããp̀m- bè kè tí na kέdokénè Amɔniibe. ⁷ Kè Sefutee bè t́̀nné ke dɔ̀: Dè í tú d̀i do n yete kέ m beti n cice cíètàà? Dè yíme kè di ta mesémmè mieke ke cokéni m bíékè?

⁸ Kè bèe ò t́̀nné ke dɔ̀: Ti k̀tení a borè ke dɔ̀ a kɔtoo kè tí wènnè kέdokénè Amɔniibe mbe kàa ntú ti kóo kpà̀ti kέmbaké Kadaadi omɔu.

⁹ Kè Sefutee dɔ̀: Kè n di neinè mudoò kè ti Yiè nKuyie nyie nkè m bè na, m̀i yó ntú di kòo kpà̀ti.

¹⁰ Kè Kadaadi κό bekótibèe ò nàké ke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nti wúómmu, t̀i béi nke tú ti bo dɔ̀ a béi nti timɔu.

¹¹ Kè Sefutee neinè Kadaadi ει κό bekótibè, kè bèe ò t̀óté kòo mbaké behããp̀mbè, kè bèe kɔte Misipaa kè Sefutee wète kέbéi ti Yiè nKuyie nyiikè ò do nàké tí bekótibè.

Sefutee nàké tí Amɔniibe kpà̀ti

¹² Kè Sefutee t̀ nkè bèe nàké Amɔniibe kpà̀ti ke dɔ̀: Sefutee tu, ònti bo di cuokè f́̀ nnè we kàa bàátí ke bo ò do mudoò?

¹³ Kè Amɔniibe kpà̀tii bè t́̀nné ke dɔ̀: Isidayeeribe yènní dii m̀nni Esibiti, de m̀nni ndi bè fiètemè n tenkè, kέtúóté Adinɔ biriku kέtuɔkenè kukó nSabɔki kέtuɔkenè Suditè̀̀̀ biriku. Wè tí duý nti tenkè meyɔ̀mmè.

¹⁴ Kè Sefutee wète kέt̀ mbetɔ̀bè Amɔniibe kpà̀ti borè. ¹⁵ Kè bè bo ò nàké ke tú: Isidayeeribe do í fiète Mɔabiibe nè Amɔniibe tenkè makè. ¹⁶ Bè yènní dii m̀nni Esibiti kέta dikpà̀ ndi dibiri mieke, kέtuɔke dàméèri tipènti kou, kέpè̀̀tè kέkɔte Kadeesi. ¹⁷ Bè do de mbo kέt̀ nkè bèe nàké Edɔmmu kóo kpà̀ti kòo bo bè pã kuce kè bèe pè̀̀tè o ει mieke, kòo yete kè bèe sɔɔtè kέmɔ Mɔabu kou kuce kòo múnkee yete, kè bèe yóu kέmbo Kadeesi. ¹⁸ Bè de nyité kέkétè dikpà̀, kέm-

pekénè Edõmmu nè Mõabu ekè, kètũkẽ Mõabu eì diyè yìenì kèè bíkè, kèbátè kukó nhAdinõ yàà bè í nta dihei. Adinõ weè do tú Mõabiibe tenkè mànkũ. ¹⁹ Bè de mbo kètõ nkè bèe náké Sionni Amõdiibe kpààti Esibonni eì kou ke dõ: Isidayeeribe tu a bè pã kuce kè bèe pèèté a eì mieke, kékõte bè kõri kè. ²⁰ Bá Sionni í nhò tã, kèyete kètíí nho ãpõmbè Yaasi eì kèbátí kèdo Isidayeeribe mudoò. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkũ duó nkè bèe na Sionni nè o nitibè, kèfiete o tenkè kemõ, ²² kètúótè Amõriibe tenkè kemõ kèketé Adinõ kubiriku kètũkènè kukó nYaabõku, kètúótè dibiri kó dikpàà kètũkènè Suditèè. ²³ Ti Yiè nKuyie ntínti Isidayeeribe tũ nkũ, kuũ duó nkè ti fiète Amõdiibe tenkè kè fõ nné dõ kè kè cõtáà? ²⁴ A kó dibõõ Kemõõsi da duómmu ketenkè kàa kè te. Ti Yiè nKuyie nti duó nkè, ti kõke nke, kè ti dõ nkè nkè te. ²⁵ A yèmmè dõ nha kpeñinèmu Sipõõ bire Badaki Mõabu eì kóo kpààtã? O í wammũ nè Isidayeeribe dikpànni, ò í bè dokénè. ²⁶ Nè Isidayeeribe bomè Esibonni eì nè di pèèmmè nè Adowee eì nè di pèèmmè nè Adimõõ pèèmmè kpeye dè mõke yebie nsikõsitãti ndi (300), dè yíme kè di í cõté de kó ketenkè nè yíenní? ²⁷ N yí da cààrè mùmamũ, fõõ n wèñtè ke n dõnè dikpànni. Ti Yiè nKuyie nkuũ bo ti pútè yíe ntínti Isidayeeribe nè díndi Amõniibe.

²⁸ Kè Amõniibe kpààtii yete Sefutee náké ti.

Sefutee dõunnèmè Kuyie ndinũ

²⁹ De mõnni kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténì Sefutee ñnkè, kòo ítè kèce nKadaadi tempè nyimõ, nè Manansee kpeyi kèpèèté kékõte Misipee kèscõténè Amõniibe tenkè, ³⁰ kèdõunnè ti Yiè nKuyie ndinũ ke dõ: Ti Yiè nKuyie nkàa duó nkè n na Amõniibe, ³¹ m bo nkũntinì kè wèè niitè kèyènni oketiwè n cìètè kè n co, m bo wè nda pã, ke wè nda ku kètũ.

³² Mèmmè Sefutee tamè Amõniibe tenkè kè bè do, kè ti Yiè nKuyie nduó nkòo bè na. ³³ Kè kũu ò teennè kòo bè potè kèfiete yehèkè sipísidè kètúótè Adowee, dihei dii tókènè Miditi kèntõ kètũkènè Abedi-Kedamimmu kè bè autè mediè, kè Amõniibe bótè Isidayeeribe.

³⁴ Mudoò dèè dii mõnni kè Sefutee nkũntinì o cìètè Misipaa, kòo kóo sapàà nweè yènni kòo co ke bie ndibàri ke auti. Ò do we mmõke omáà. ³⁵ Sefutee ò yànì dii mõnni kékètè o yààti kèkũnko ke dõ: M bire a cààrè n yèmmè mme ke n kòute, n dõunnè ti Yiè nKuyie nku dinũ, n ténke í yóo na kè di kpàte.

³⁶ Kòo kóo sapàà nhò tèñné ke dõ: Kàa dõunnè ti Yiè nKuyie ndinũ n dõnè a di nkũ dõunnè ke yè mmũ ke yè kuũ da teennèmè kàa na a dootitõbè Amõniibe, ³⁷ kèyí kèbéi nke dõ: A né m pã mēfiè mbetããbè bédébè kè n deke ditãri ñnkè nè n dúõbè kékõmmũ n yóo kúmè ke í yìètè onitidũ.

³⁸ Kè Sefutee ò pã kuce kòo deke ditãri nè o dúõbè, ke dõ betããbè bédébè, ke kuũ nhò yóo kúmè ke í yìètè onitidũ. ³⁹ Betããbè bédébè dèè dii mõnni kòo wètení o ci-ce borè kòo ò dõnè ò dõunnè dii nũ ti Yiè nKuyie. Mèmmè ò kumè ke mu nyí yìètè onitidũ. Kè dè naá ny-Isidayeeribe kó ikuú. ⁴⁰ Bá dii benni kè benitipòbè 55

kõte kékõmmũ Kadaadi kou, Sefutee bire kpéi nke dõ yewe yèndà.

Efadaimmu kõbe kpànnèmè Sefutee

12 Diyè mari kè Efadaimmu kõbe tíi nkéni, késéntè kukó nkékõte Safõõ, kénákè Sefutee ke dõ: Dè dõmmè kàa kòte ke dokénè Amõniibe bá a í ti yu kè ti bo da teennè? Ti yóo cõummu a cìètè kè da wènnè.

² Kè Sefutee bè tèñné ke dõ: Mí nnè n nitibè ti do mõntenè Amõniibe tináanti kè n di yũmu, di me nyí nkõtení ke bo n deeté. ³ M bantè dii mõnni di í kõrinimè ke bo n teennè, de mõnni ndi ncñnemè m buu ke kòte ke bè do, kè ti Yiè nKuyie mme mbè ãnnè n nõu mieke. Dè yímè kè di bàátí yíe nke bo n kpànnè?

⁴ Mèmmè Sefutee tiimmè Kadaadi kõbe bemõu kè bèe do Efadaimmu kõbe mudoò kè bè na. Efadaimmu kõbe bèè do náké bèmbè Kadaadi kõbe ke dõ: Di tú Efadaimmu kõbe mbe ke cokè ke kòte ke bo Manansee kõbe cuokè. ⁵ De kó difõnkúò kè Kadaadi kõbe dintè Efadaimmu kõbe kèmbaa kukó nSuditèè tepure kè wèè cootiní ke dõ késéntè bèe ò beke ke dõ: A tú Efadaimmu kou nweà?

Kòo yí: Àà. ⁶ Bè dõ wèè béi nke dõ: Sibodèe. Kòo yí: Cibodèe. Ke í na ke béi nde kó ditannũu weti weti bèe ò pí nkéféuté kukó nSuditèè borè. Kè bèe ku Efadaimmu kõbe sikõupísinàà nè sikõupísidè (42000) de mõnni.

⁷ Kè Sefutee Kadaadi botí kou mbakè Isidayeeribe ke dõ yebie nyèkũ, kékú kè bèe ò kũnnè o eì Kadaadi bè ò peitè di.

Bè nákémmè Ibusãã nè Enõõ nè Abunõõ be kpéi

⁸ Sefutee kó difõnkúò kè Ibusãã Betideemmu kou weè ò cõtè, kèmbakè Isidayeeribe, ⁹ kèpeitè initidabí sipísitãti, initipobí sipísitãti, kèduó nho sapãmbè ibotí tei kè ii puoke, kòo túótè ibotí tei kó besapãmbè kèpuó nho bí, kèmbakè Isidayeeribe ke dõ yebie nyèyiekè, ¹⁰ kékú kè bèe ò kũnnè Betideemmu.

¹¹ Ibusãã kó difõnkúò kè Edonni Sabunõõ botí kou baatè Isidayeeribe kè mbè bakè ke dõ yebie ntepitè, ¹² kékú kè bèe ò kũnnè Ayanõõ Sabunõõ tempè mmieke.

¹³ O kó difõnkúò kè Idèedi bire Abudonni Pidatõõ eì kou ò cõtè kèmbakè Isidayeeribe, ¹⁴ kèpeitè initidabí sipísinàà o yaàbí sipísitãti kè bè ndekũ sãmarímúbè sipísiyiekè kòo mbakè Isidayeeribe ke dõ yebie nyèni, ¹⁵ kékú kè bèe ò kũnnè Pidatõõ Efadaimmu tempè mmieke Amadesiibe tãri.

Bè peitèmmè Sãnsõõ

13 De mõnni kè Isidayeeribe tó dõ ti Yiè nKuyie nyí dõ dè, nè de kpéi nkè kũu bè ãnnè Fidisitèèbe nõu mieke yebie nsipísinàà.

² Ke sã nhoniti mõu bo Sodaa eì mieke, Danni naãmũnkũ, kòo yètiri tu Mandoa. Bá o pokũ í mõke debire. ³ Diyè mari kè ti Yiè nKuyie ntõnni kòtení de kóo nitipòkũ borè kòo náké ke dõ: N yèmu ke dõ nha tú tẽhãũte ke í mõke debire. Nè memmè a yóo púõmmu

képeité denitidabire, ⁴ kétúóté yíe nnè yewe yèè kpaaní a bá nyò ndiféè nè menaà nsɔmmè mèè muò, a bá nyo ntidiiti ikuó yete ti. ⁵ A yóó púómmu képeité denitidabire, kuponkù báá kááké de yuu, a yó ndè peíní kè dè pánke tú ti Yiè nKuyie nkperè nde, weè yóó keté ò bo deatémè Isidayeeriibe Fidisitèèbe ncu mieke.

⁶ Kòo nitipòkù ta kénáké o dɔ̀u ke d̀: Ti Yiè nKuyie nkóo niti mɔ̀u weè k̀tení m borè ke donnè ti Yiè nKuyie ntɔ̀nni kè nh ò yà kè n k̀mbù̀tì d̀ ò n yí na koò beké ò yènní dè ò me nyí n nàké o yè̀tìrì. ⁷ Ò n nàké ke tú m bo púó nképeité denitidabire, ke tú kétúóté yíe nnè yewe yèè kpaaní mbá nyò ndiféè nè menaà mmèè muò, m me mbá nyo nyikuó yete tì diiti. Ke tú n yóó peité dèè bire n yó ndè peíní kè dè pánke tú ti Yiè nKuyie nkperè nde, kè kù ndè te de fòmmu mumɔ̀u.

⁸ De m̀nni kè Mandoa bántè ti Yiè nKuyie nke d̀: N Yiè nKuyie nyóo kòo niti a t̀nni wèe wètení ke ti nàké ti d̀ nkédɔ̀mè debire ti yóó peité dè k̀péí.

⁹ Mèmme kè ti Yiè nKuyie ndɔ̀ Mandoa kù mɔ̀ tì, kè ku kó ditɔ̀nni wètení onitipòkù borè kénss̄ nhò bo kupaku bá o d̀u í dè bo. ¹⁰ Kòo coké mecāā nkénáké o d̀u ke d̀: Oniti wèè sòò k̀tení m borè ò wètenímu.

¹¹ Kè Mandoa pánke neinè o pòkù kè bèe kɔ̀te de kóo niti borè kòo ò beke ke d̀: F̄s̄ sòò béinnè we nni-tipòkàà? Kòò d̀: Èè, mí nwe.

¹² Kè Mandoa d̀: A béi nti bo d̀ d̀ dii m̀nni ti d̀ nkédɔ̀ ɔ̀mmè de kó debire k̀péí? Ti bo t̀nne ɔ̀nyi kuó?

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nkó ditɔ̀nni d̀: N yè nhonitipòkù yóo dèè kó dimàà wèe dè yóo. ¹⁴ Ò bá nyo ndèmarè bè d̀d̀nè dè mutie bè tu mù fínyí mu be, ò me mbá nyò mmu kó menaà mbè tu mè diféè yoo menaà mmèè kó dimàà muò. Ò bá nyo ntidiiti ikuó yete ti, ò ntù n kuó mesàà.

¹⁵ Kè Mandoa nàké ti Yiè nKuyie nkó ditɔ̀nni ke d̀: Nkpaá kè n da d̀d̀ kupò̀kù ke da kuò dibɔ̀bii.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nkó ditɔ̀nni ò nàké ke d̀: Bá kè n kpaá kàa n d̀d̀ kupò̀kù n yí yóó di, kàa d̀ a bo na kè dè p̄a ti Yiè nKuyie nkétu.

Mandoa í mbanté ke d̀ ti Yiè nKuyie ntɔ̀nni ndi, ¹⁷ kóò beke ke d̀: A yè̀tìrì tu ba? Kè dèe yie nkè ti na ke da s̄ante a béi nti bo d̀d̀ dii m̀nni.

¹⁸ Kòò d̀: Dè d̀mmè kàa bèkù n yè̀tìrì? Di tu diyetidierì ndi.

¹⁹ Kè Mandoa ò kùò dibɔ̀bii nè dipā̀nni terì, kè dè tɔ̀ní kèdaá nkupèrikù ínkè, kè dè p̄a ti Yiè nKuyie nkùò d̀d̀ri tidietì, kè dè t̀u, wenwe nè o pòkù kè bè ncómmu ke wúó, ²⁰ nkè fehāādeēnfè dèkù kéínkè, kè bèe yà ti Yiè nKuyie ntɔ̀nni itémè ke deèti kéínkè fehāādeēnfè mieke, kénínkú késínnɔ̀ ketenkè. ²¹ Kè Mandoa banté ti Yiè nKuyie ntɔ̀nni ndimè, di me nténke í nwètení be borè. ²² Kè Mandoa nàké o pokù ke d̀: Ti me nyàmè ti Yiè nKuyie nti yóó kúmu, dè í m̀ke k̀pèrè.

²³ Kòo pokù ò t̄́hné ke d̀: Kè ti Yiè nKuyie ndo ndó ke ti kuò kù na bá ncúté ti pā̀nni, kù me nna bá nti benke ti me nyà dè, kù me nna bá nti nàké kù me nti nàké tì.

²⁴ Mèmme kè Mandoa pokù peité debire kè dè yu ke d̀: Sāns̄s̄. Kòo kóté kè ti Yiè nKuyie nkó mesàà nní

nhò bonè. ²⁵ Kòo m̀bo Danni k̀be kó dikarì Sodaa nè Esitaɔ̀di de cuokè. Ti Yiè nKuyie nYaá de ncúténí o ínkè, kòo keté o t̄́mmú.

Sāns̄s̄ d̀mè kétúóté Fidisitèèbe kóo sapàà

14 Diyie mari kè Sāns̄s̄ kɔ̀te Timuna kèyà Fidisitèèbe kóo sapàà mmɔ̀u, ² kékonní kénáké o cice nè o ȳ ke d̀: N yà Fidisitèèbe cie nke osapàà mmɔ̀u koò d̀. Kɔ̀tenè kóò yà, n d̀ kóò puokemu.

³ Kòo yembèe ò t̄́hné ke d̀: A í pèté osapàà nti naàm̀nkù yoo ti botí mieke ke bo kɔ̀te Fidisitèèbe itayéi yembèe cie nke kéwaá nhonitipòkàà?

Kè Sāns̄s̄ d̀: N we mpénsirì, kɔ̀tenè kóò yà kè nh ò t̀óté.

⁴ O yembè do í yé ke d̀ ti Yiè nKuyie nkuò ò ānné de kó meyèmmè ke bo na kénintenè Fidisitèèbe. De m̀nni Fidisitèèbe bèè do baké Isidayeeriibe.

⁵ Kè Sāns̄s̄ nkɔ̀ri Timuna ke neinè o cice nè o ȳ kémberínè fínyí kó depaa mmarè, kè diciricirì iténí kénhū̀n-tí koò wetí. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténí o ínkè kòo di nèté nété debɔ̀bire t̄́mè, ò me nyí nnàké o cice nè o ȳ, ⁷ kékɔ̀te kémáánè Fidisitèèbe kóo sapàà nkóò pénsirì mediè. ⁸ Kè dèe yíe s̄amp̄ kòo nwètiní Timuna ke bo t̀óté o pòkù, kénkérí kédauté ke bo yà ò sòò kùò dii ciricirì, kénss̄ nyice taà de kó kuciriciriciríkù kè ticièti ā mekùò. ⁹ Kòo dei ticièti kénkérí kécáante ke bíi p̄a o cice nè o ȳ kè bèe cááké, ò me nyí mbè nàké ò dèimè de kó ticièti kuciriciriciríkù mieke nke.

Sāns̄s̄ d̀d̀ wèe pètèmpè Fidisitèèbe

¹⁰ Mèmme kè Sāns̄s̄ cicee tuɔ̀ke Sāns̄s̄ pocènni c̄̀tèè, kè Sāns̄s̄ ānné dibanni ke bo t̀óté o pocènni, kénd̀n-nè bedapàmbè bemɔ̀u do m̀kemè de kó memantímè.

¹¹ Kè Fidisitèèbe t̄́ātè bedapàmbè sipísit̄́āti kè bè bo ò cíe ndibanni. ¹² Kè Sāns̄s̄ bè nàké ke d̀: N yóó di d̀d̀ pètèmpè nwe, dibanni kó yewe yèyiekè yie mmieke, kè di n nàké ò tu mù, n di duó nsiyaàbò sipísit̄́āti nè dibanni kó yeyaàbòrè sipísit̄́āti. ¹³ Kè di me nyíèke d̄i yó n duó nsiyaàbò sipísit̄́āti nè dibanni kó yeyabòrè sipísit̄́āti. Kè bè d̀: Petirè! Ti da kèmmumu.

¹⁴ Kè Sāns̄s̄ d̀: Wèè càá nho mieke nke bè càá ndè yènnímè. Kè denatirè yènní dekperè mieke.

Kè yewe yàa tuɔ̀kenè yè̀t̄́āti bá bè mu nyí pèté de kóo pètèmpè tu mù. ¹⁵ Diyie naanni yie kè bèe nàké Sāns̄s̄ pokù ke d̀: Yetoo kàa d̀u ti nàké pètèmpè tu mù. Kàa me nyete ti da c̀u nf̄ nnè a c̄̀tèè. Di ti yu ke bo feke ti kperè ndèa?

¹⁶ Kè Sāns̄s̄ pokù nkɔ̀nti kóò s̄́nké kóò nàké ke d̀: A í n d̀ bá s̄́mp̄rè, a n nímmu, dè d̀mmè kàa d̀d̀ pètèmpè m botí k̀be bá a í n nàké ò tu mù! Kè Sāns̄s̄ d̀: N keté ke í ò nàké n cice nè n ȳ ke bo ò nàké f̄ nwea?

¹⁷ Kè Sāns̄s̄ pokù baa nkuò ndibanni kó yewe yèyiekè mieke, diyie s̄́nni yie kè Sāns̄s̄ ò nàké pètèmpè tu mù, kè yé ò do ò òunèmmè. Kòo nitipòkù pánke kɔ̀te kénáké o k̀be pètèmpè tu mù. ¹⁸ Diyie yiènni yie kè diyie nkpaá ke mu nyí ta kè bè t̀̀kení, kénáké Sāns̄s̄ ke d̀:

Ba nténke naati ke pèéte mecekùò? Ba nténke kpeñni ke pèéte diciriciri? Kè Sānsṽṽ dṽ: Kè di do í dṽnè n naaseri, di na bá mbanté de kóo pètèmpè tu mù.

¹⁹ De mṽnni kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténí Sānsṽṽ ínkè, kòo kṽte Asikanṽṽ kékṽ benitibè sipisitāāti, kétúóté be yaabòrè kédú mbèè banté pètèmpè tu mù, kè bèe dṽ tibanyaāti. De kó difṽnkúò kè Sānsṽṽ íté nè kemieke kékò nho cice borè. ²⁰ Kè bèe túóté o pokù kédú nhodapàà nwèè do ni dibanni kó ikuú.

Sānsṽṽ kpānnèmè Fidisitēēbe

15 Kè dèe yíeo sámpṽ mudidèi mṽnni kè Sānsṽṽ kṽte ke bo yà o pokù, ke tṽnè dibṽseri ke bo bè pā, ke dṽ ò bo ta o pokù dieku nkòo cṽkù yete. ² Ke dṽ: N yèmmè do dṽ nha ténke í ò dṽmu, koò tṽóté ke duó nhodapàà nwèè sòò ni dibanni kó ikuú. O nantè me nhò wenninèmu, te ntúóté.

³ Kè Sānsṽṽ dṽ: Di mmṽnni kè n dṽ Fidisitēēbe meyei nhòmṽṽ ténke bá nsei.

⁴ Meṽme ò itémè kékṽte kèpí nyiānké sikṽusitāāti (300), ke ní wēnnè idéi kó iyéi kécīnné kēwēnné kébounè timúti. ⁵ Ke me nyí imṽ kédèe kécṽ mmuhāā nkéffīnko kè ì ta depaa nkè tidiiti cúté, tìi kēi ke cóu nè tìi kpā cómmú, ketaunnè detie mbè tu dè fnyí nè odifíè kécúté. ⁶ Kè Fidisitēēbe beke wèè dṽ memme, kè bè dṽ: Sānsṽṽ nwe. O cṽkù Timuna ei kou wèè ò yetenè o pokù, koò duó nhodapàà nwèè sòò ni dibanni kó ikuú.

De mṽnni kè Fidisitēēbe kṽte kécṽ nde kóo nitipòkù nè o cice. ⁷ Kè Sānsṽṽ bè nàké ke dṽ: Di mè ndṽ dè, kè n yí pèite de kó dipèi, m báá oṽpè!

⁸ Meṽme ò bè potémè ké be na, ké bè auté mediè. De kó difṽnkúò kékṽte kēmbò Etammu tādènkù.

Sānsṽṽ kṽmè benitibè nè sāmmarímú kó muyèi

⁹ De mṽnni kè Fidisitēēbe kṽtení kébáté Sudaa tenké kèpité kétṽkenè Deii. ¹⁰ Kè Sudaa kṽbe bè beke ke dṽ: Dè dṽmmè kè di kṽtení ke bo ti kpānnè? Kè Fidisitēēbe dṽ: Ti kṽtení ke bo pí nSānsṽṽ nwe kòò dṽ ò ti dṽmè.

¹¹ Kè Sudaa kṽbe sikṽpísitāāti (3000) kṽte Etammu tādènkù Sānsṽṽ borè, kòò nàké ke dṽ: A í yé ke dṽ nFidisitēēbe beè ti bakáá? A ti dṽ ba memme náke? Kòò bè nàké ke dṽ: Bè n dṽmè, m me mbè dṽ.

¹² Kè bèe ò nàké ke dṽ: Ti kṽtení ke bo da boumu kékṽte ké bè duó. Kè Sānsṽṽ dṽ: Parikènè ke dṽ di í yó n kuṽ di mṽmmṽmbe.

¹³ Kè bè dṽ: Áà ti í yó da kuṽ, ti dṽ ke dá boumu kékṽte ké bè duó.

Meṽme bè ò boumè iwēi panyi idéi kòò dènneni kutādènkù mieke. ¹⁴ Bè tṽkeni dii mṽnni Deii kè Fidisitēēbe kṽtení kòò co ke íutí. Kè ti Yiè nKuyie nYaá cúténí o ínkè kè iwēi bè do ò bou ì naá mmutápeí nkéyote. ¹⁵ Kòò yà sāmmarímú bè kṽ wè bāmbà nho kó muyèi kétúóté kékṽnè benitibè tekṽpíté (1000). ¹⁶ O me ndèe kébéi nke dṽ:

Nè sāmmarímú kó muyèi mmu n kṽnèmè benitibè tekṽpíté (1000).

Nè sāmmarímú kó muyèi mmu m bè mēnnè mēn-nēmè.

¹⁷ De kó difṽnkúò kédootóo musāmmarínyèi mmedé-timè. Kè bèe yú dèborè ke dṽ Damati-Deii (dèè tu Muyèi kó ditāri). ¹⁸ Ke sṽ nsinéyēi ò poté mediè nkòo kuónnè ti Yiè nKuyie nke dṽ: Áú! Ti Yiè nKuyie nṽṽ duó nkè n na n dootitṽbè, ke bè auté kè sinéyēi né bo wēte ké m bo nkè itayéi yembè n naà?

¹⁹ De mṽnni kè ti Yiè nKuyie nduó nkè Deii tārii yaté kè menie nyenní kè Sānsṽṽ pété kēyā, kèpété muwērimú. Meṽme kè bèe yú de kó tebinte ke dṽ: Áā-Koodee, kè tè kpā bo nè yíenní.

²⁰ Kè Sānsṽṽ mbaké Isidayēeribe dokùnè dii mṽnni Fidisitēēbe ke dṽ yebie nsipísidé.

Sānsṽṽ kpetémè Kasaa kó dicàù

16 Diyèe marì kè Sānsṽṽ kṽte Kasaa kēyà onitipòkù mṽ wèè dṽuti dṽutinè benitidaabè kēta o borè.

² Kè dihei yembèe keè Sānsṽṽ dè bomè kécēēte dihei kényiè nke baa dibòri, ke náá nke tú: Dè bo wenté kòo nyetini kè ti ò kṽ. ³ Sānsṽṽ me nyí nde wenté, keyènkè toté dii mṽnni ke cuokè, kòò íté kèpí ndihei bòri kó dicàù kēwēnnè di deí kēuuté, kēbuuté, kēdekenè ditāri dii bo Ebunṽṽ ei ìkè kécónné.

Dadidaa fitémè Sānsṽṽ

⁴ Kè Sānsṽṽ dṽke onitipòkù mṽ kòo yètiri tu Dadidaa kòò bo Sodeki biriku. ⁵ Kè Fidisitēēbe kpātibè bènùmmu kṽte kēyà Dadidaa kòò nàké ke dṽ: Yetoo kè Sānsṽṽ da náké ò pèté dè muwērimú diemù ò me mmṽke mù, nè ti bo yímè kòò na, kòò bou, kòò yṽkè, ti bo da duó mbá wè medítibii tekṽpípitè nè tekṽtè (10100).

⁶ Kè Dadidaa beke Sānsṽṽ ke dṽ: N náké a wērimú bonni dè ke cāā. Bè bo da boune ba kè mṽu yè?

⁷ Kè Sānsṽṽ dṽ: Kè bè m boune itānwēi sṽyūi ì mu nyí kpeí, n wērimú yèmu memme, kè n naānnè benitibè tṽbè.

⁸ Kè Fidisitēēbe kpātibèe waānni itānwēi sṽyūi ì mu nyí kpeí, kédú nDadidaa kòò ì nhò boune. ⁹ O yó me nyí kēsṽnne benitibè mbe o cíètè mieke, kédèe kékúonko ke dṽ: Sānsṽṽ a dootitṽbè Fidisitēēbe tṽkeni!

Kòò tṽte itānwēi kè dè ndò mmuhāā nhṽṽ cútémè kuhṽ. Bè í nna kēyíté o wērimú bonni dè.

¹⁰ Kè Dadidaa yé kòò nàké ke dṽ: A n daumu ke n sou, n náké di mmṽnni bè bo da boune mù. ¹¹ Kòò ò nàké ke dṽ: Kè bè m boune iwēi panyi, bè mu nyí pñnè ì mutṽmmú mamù, de mṽnni n wērimú yó yèmu kè n naānnè benitibè tṽbè.

¹² Kè Dadidaa waá nyiwēi panyi, kòò boune, kédèe kékúonko ke dṽ: Sānsṽṽ a dootitṽbè Fidisitēēbe tṽkeni. Ke sṽ mbenitibè tó sṽri o cíètè mieke, kè Sānsṽṽ tṽte iwēi ì do ò bou o baà nkè dè ndò mmupààkommú.

¹³ Kè Dadidaa dṽ: A sṽkè ke n daumu ke n sounnáa? Di mmṽnni n náké weti weti bè bo da boune mu.

Kè Sānsṽṽ dṽ: Kàa bou n yùti iyùpāti iyiekè ke taunnè kuyaàdṽdṽ ke baaké. De mṽnni n wērimú yó yèmu kè n naānnè benitibè tṽbè.

¹⁴ Kè Dadidaa dɔɔ kè Sānsɔɔ yɛ nkéduú, kòo boú o yùti iyùpǎǎtí iyiekè kétaunnè kuyaàdùdùdɔú kébaaké, kédeè kékuónko ke dɔ: Sānsɔɔ a dootitɔbè tùðkení!

Kè Sānsɔɔ ente kéhuuténè iyùpǎǎtí kuyaàdùdùdɔú.

¹⁵ Kè Dadidaa dɔ: A bo yíme kéntú a n dɔ ke tɛ́nke né í n tǎ. Kuce metáámmè mme mie nkàa n daú ke n sou, mbá a í yie nke n nàké a wɛ́rímú bonní dè.

¹⁶ Ke baa nti kòhni yewe yemɔu Sānsɔɔ borè koò kɔ́nnè, kòo ò ùnè, kè dɛè ò bi. ¹⁷ Kòo ò nàké ke dɔ: N tú ti Yiè nKuyie nkou nwe nè bè m peítémè kuponkú í kàáké n yuu, kè bè nkuó n wɛ́rímú yóo yèmu kè n naánnè benitibè tɔbè.

¹⁸ De m̀nni kè Dadidaa banté wè ò nàkémè o yèmmè kpeti nti, kɛ́tɔ nkè bèe nàké Fidisitɛ́ɛbe kpààtibè ke dɔ: Dadidaa tu di kɔtoò kè Sānsɔɔ ò nàkémú o yèmmè kpeti.

Kè bèe kɔte ké bè nàké kè bè nkɔroo ke tɔnè idíítí bè do yè mbè yóo ò duú nyí. ¹⁹ Mèmmè Dadidaa d̀̀mè kè Sānsɔɔ yɛ nkéduú o kpèrè ònkè, kòo duú nkòo niti mɔ̀u kɛ́ o yùpǎǎtí iyiekè. De m̀nni kòo keté ò bo cítemè, kòo wɛ́rímú yè. ²⁰ Kè Dadidaa kuónko ke dɔ: Sānsɔɔ a dootitɔbè Fidisitɛ́ɛbe tùðkení!

Kòo entení kòo yèmmè ndò nhò bo na képiurè ò ɔ́ yíme. Bá ò í nyé ke dɔ ti Yiè nKuyie ndèite ku wɛ́rímú o ònkè. ²¹ Mèmmè kè Fidisitɛ́ɛbe ò pí nkékpéké o nu nkóò kònnè Kasaa. Kòò boune disɔwṹ kó mɛ́fimme m̀démè, kòo mbo dikpetíntou mieke, ke fiinko dinà. ²² Kè dèe mɔntoo kòo yùti wɛ́te kéketé ti bo yènnímè.

Sānsɔɔ pèitemè o dootitɔbè mesɔmme ke ku

²³ Diyè mari kè Fidisitɛ́ɛbe kpààtibèe tíí nke bo fié be bɔ́ Dakɔ́ kè dè òndò ndibanni dieri, kè bè ndiè nke tú: Ti kó dibɔ́ Dakɔ́ weè ti dɛeténè ti dootitɔ Sānsɔɔ, ke duú nkè ti ò pí.

²⁴ Ke nwúo mbe bɔ́ ke di sántí ke tú:

Ti kó dibɔ́ ti dɛeténè ti dootitɔ, wèè do ti puo nke ti kòu.

²⁵ Bè me mbomè dibanni mieke nke kè dè bè naati, nè de kpéi nkè bè dɔ bèe tɔní Sānsɔɔ, kòo yàa ndɔɔri mudaá nkperɛ. Kè bèe kɔte dikpetíntou, kɛ́tɔní Sānsɔɔ, kétuɔkení kè bèe ò tannè bè bo dii tou mieke, yesàhkè borè. Kòò ndɔɔri mudaá nkperɛ be ònkè. ²⁶ Kè Sānsɔɔ nàké dedapumbire dèè ò dèri ke dɔ: N kɔtenè ditou kó yesàhkè borè kè n yè kàáké, n dɔ kédírímú.

²⁷ Benitibè beè do píéké de kó ditou mieke, benitidaabè nè benitipòbè, kè Fidisitɛ́ɛbe kpààtibè bemɔu de bo. Benitibè beè kɔtení muwéimù, kè bè bo kudànkù. Bè bo ntùòke sikɔupísitǎǎtí (3000), benitidaabè nè benitipòbè. ²⁸ Dehde Sānsɔɔ kuónnèmè Ti Yiè nKuyie nke dɔ: Ti Yiè nKuyie n da báammu a bá m bɔnko, wɛ́te ké n duú mmuwɛ́rímú dim̀nni dim̀dà, kè m peite n dootitɔbè Fidisitɛ́ɛbe bè kpéké mèè kpéi n nu.

²⁹ Sānsɔɔ me nyí kédeè kébautè yesàhkè yédé de cuokè kpeye yèè tɔ ditou, ké yè didóo kékɔ́tinnè dii nho bakú yóu, diteri kucànkú, ³⁰ kébéi nke dɔ: Kè n kunè Fidisitɛ́ɛbe dè n sànnè.

Ò me nyí káfukii nè o wɛ́rímú mɔ̀u yesàhkè kè ditou do kéyàke Fidisitɛ́ɛbe kpààtibè nè benitibè beè kó

dim̀dà dè bo. Ò wɛ́nnè nè bèè nitibè ke ku, kè bè nsú képɛ́ɛtè ò do kùò bè ò kraá fòu dii m̀nni.

³¹ O tebíi nè o naám̀nkù kɔbe bemɔu kè bèe kɔtení kòò tùòté kékò nkék̀nnè o cice Mandoa f̄tí, Sodaa nè Esetaɔdi de cuokè.

Sānsɔɔ do baké Isidayɛeribe ke dɔ yebie nsipísidé ndi.

Mikaa d̀̀mè sitenkaanii ke nsi báa

17 Oniti m̀u weè do bo Efadaimmu tempè nditāri ònkè, kòo yètirí tu Mikaa. ² Diyè mari kòo nàké o yɔ́ ke dɔ: N yɔ́ a kraá yé bè sòò da yùúkùmè medítibii tekɔupípiítè nè tepíítè (1010) kàa ntú de yiè mbo yà, yá ba? Míi do ò tùòté n kraá ò tɔmu.

De m̀nni kòo yɔ́ dɔ: M bire ti Yiè nKuyie ndá dɔ̀ mesàa.

³ Kòo ò tɛ́hnè o díítí kòo yɔ́ dɔ: N do pǎ de kó idíítí ti Yiè nKuyie nku ke ò dɔ́ nha kpéi nke bo da dɔ̀ tetenkaanitè. Bè yóo ò yèmmu kéuté kè ò naá ntetenkaanitè, n yì nda duómmu, nto i.

⁴ Mèmmè ò wɛ́temè ké ò tɛ́hnè o yɔ́ kòo deite medítibii nsikousidé (200) kéduú nhomáátí, kòo ò d̀̀nnè tetenkaanitè ké tɛ̀ dāri timátí, ké tɛ̀ còrné Mikaa cíètè.

⁵ Ke s̄́ nweè Mikaa m̀ke ò k̀ri dè ke báa nti Yiè nKuyie nnè sitenkaanii kéyíé kédɔ̀ tetenkaanitè tetè nè sitenkaanii sámp̀sì, kɛ́túóté o bire kédɔ̀ ikuú niùti.

⁶ De kó dim̀nni Isidayɛeribe do í m̀ke okpààti, bá wè kòo ndɔɔri ò d̀̀mè.

⁷ De m̀nni dè do s̄́ nDefiibe botí kóo dapàa m̀u weè bo Betideemmu Sodaa kɔbe cie ke tú op̀̀ be cuokè. ⁸ Kòo íté deborè kénwanti dikari kupikù tekù, kénkéri kétuɔke Mikaa cíètè Efadaimmu tempè nyetārè ònkè. ⁹ Kè Mikaa ò beke ke dɔ: A yènni de? Kòò dɔ: N tú Defii wuɔ nkou nwe, ke iténí Betideemmu Sodaa tempè. N wanti m bo mborè nde.

¹⁰ Kè Mikaa ò nàké ke dɔ: Mbo m borè kénaá n cíètè kó ikuú niùti kè n níí da duú ndibenni kúú mmedítibii ntepiítè, ké nda dùnnè tiyààti nè tidiiti dè da békú mèè botí.

Kè Defiibe botí kou taroo, ¹¹ kéyie nkémbo Mikaa cíètè, kòo ò d̀̀ ò bire. ¹² Kòò d̀̀ ò ikuú niùti, kòo mbo o cíètè. ¹³ Kè Mikaa dɔ: Di m̀nni n yèmu ke dɔ nti Yiè nKuyie mbo n dɔ̀ mesàa nDefii wuɔ nkou mè nnaám̀mè n cíètè ikuú niùti.

Danniibe wantimè be kó ketenkè

18 De m̀nni Isidayɛeribe do í m̀ke okpààti. Mèmmè kè Danni botí kɔbe nwanti be kó ketenkè, bè bo mborè. Bè mu ndo í m̀ke ketenkè Isidayɛeribe cuokè. ² Kè bèe tǎǎtè be botí mieke yek̀mb̀ yembè bè̀nùmmù, kɛ́tɔ nSodaa nè Esetaɔdi ke dɔ, bèe kɔte képaatè dihei ké di yíètè. Kè bèe kɛ́tè kétuɔke Efadaimmu tempè nditāri ònkè, kébáté Mikaa cíètè borè ke bo yíé. ³ Bè me ntúkénèmè Mikaa cíètè, kè bèe keè Defii wuɔ nkou tammè ké mè banté, kɛ́túónko kòò beke ke dɔ: We nda tɔní die? A pí mba die? A kó muc̀ntimu tu òmmu deborè?

⁴ Kòo bè tèhéné ke dò: Mikaa weè yé nni mbo o borè ke tú ikuú niùti, kòò n yieti. ⁵ Kè bè dò: Tū mbeé nti Yiè nKuyie nkéyà kè kuce ti kéri kù bo ntú kusààkù.

⁶ Kòò dò: Kòtenè ke bá nyíèkù ti Yiè nKuyie nyó ndi bonèmu.

⁷ Kè de kó benitibè benùmmù pèèté kétuake Daiisi kénsó bèè dè bo bè tuómmu Sidoniibe tēmè, ke kari bá timati í bè kónnè. Bè í yíèkù dèmarè, òmòù í bè fèũnko, bè me nyí tókénè Sidoniibe. Òmòù do í bè baké. ⁸ Kè de kó benitibèe wètení Sodaa nè Esitaadi kòbe borè kè bèe bè beke ke dò: Dè dònñime? ⁹ Kè bè dò: Tí kòtenè kè bè do, ti kòte ke yamu dihei ke s̄ ndi wenni mediè. Bá nkarinè detetirè, bá nhòtínè! Tí kòtenè kè bè do kéfiete dihei. ¹⁰ Kè ti tũkoo di bo yà di nitibè tuómmè, bá be ei í sénni dè bèkú dèè kó dimàà oniti dèmarè í kpa de kó dihei.

¹¹ Mèmmè kè Danniibe báatí Sodaa nè Esetaadi kémbo benitibè sikusikuú (600), ¹² kékote kébátè Kidiya-Yeadimmu Sudaa tenkè, deè te kè bè yu de kó dibòri ke tú: Danni kòbe kari, ke me ndè yu nè yíenni, kè dè bo Kidiya-Yeadimmu ei ìikè. ¹³ Bè de nyitè kékote Efadaimmu tempè nditāri ínkè kétuake Mikaa cíètè. ¹⁴ Benitibè benùmmù bèè do kòte kèpaatè Daiisi ei, kè bèe náké be tebií ke dò: Tetenkaanitè nè sisámpósi nè tetetè tèè dāri timátì deè bo die nteciètè matè mieke. Dìi né yé di dò nkédòmè.

¹⁵ Bè me nyí kédeè, kéta Mikaa cíètè kédou nDefii wuu nkou. ¹⁶ De mōnni kè Danni botí kòbe sikusikuú (600) bèè do bàatí kè bè còmú dibòri. ¹⁷ Kè bèe ò dju nkédeè kèpèèté kédeke kudànkù kéta kudieku kétúoté tetenkaanitè nè sisámpósi nè tetetè tèè dāri timátì. De mōnni kè benitibè sikusikuú (600) bo dibòri kè ikuú niùti bo be borè. ¹⁸ Kè ikuú niùti yà bè tamè o cíètè ke túoté tetenkaanitè nè sisámpósi nè tetetè tèè dāri timátì, kòò bè beke ke dò: Di dōri ba dende? ¹⁹ Kè bè dò: Cíéké kényí a nùu cēũ, kè tí tūnne kénaá nti botí kuú niùti. A bo ntúmè Isidayeeriibe botí makù kuú niùti, dè í tšũnè a bo ntúmè teciètè tēmáà kouà?

²⁰ Kè diwèii pí nyikuú niùti, kòò túoté tetenkaanitè nè sisámpósi nè tetetè tèè dāri timátì, kékōrenko ditñni.

²¹ Mèmmè kè bèe pèèté késōtè be ce kénii nyibí nè iwũ nè tinenti. ²² Mikaa nè o cēpetitòbè kè bè nyóó bè yà kè bè dètè kè bè mbè bèti. ²³ Kè Danni botí kòbe keè bè péikomè kèwètení kényà Mikaa kòò beke ke dò: Dè dòmmè? Ba nkó yeudihure nye?

²⁴ Kòò bè tèhéné ke dò: Di túoté n tetenkaanitè nè sisámpósi nè tèè dāri timátì ke kérinè ke wète ke m bèkú dè dòmmàà?

²⁵ Kè Danni botí kòbe dò: Yíé kényí fíèũ, kàa bo yà ti yóó da dō dè! Kàa í yé a kú f̄ nnè a cíètè kòbe.

²⁶ Mèmmè kè Danni botí kòbe nsóké be ce kè Mikaa banté bè ò kpeñnèmmèmu kényóu kékò.

Danniibe pòntemè Daiisi ke maá be ei nè Kuyie ntaummè tou

²⁷ Mèmmè Danni botí kòbe tòmè Mikaa nenti nè wèè do tú o kó ikuú niùti kèpèèténè, kékote kédò Daiisi ei kékú di nitibè bèè do kari ke tuó nke í yíèkù, kédeè

kécúu ndiheí. ²⁸ Bá òmòù í mbè deeté ke yé bè do í tókénèmè Sidonni, òmòù me ndo í bè baké. Bè do bo Beti-Deobu biriku nku. Kè Danni botí kòbe bè pònte kémaá be ei, ²⁹ kè di yu ke dò: Danni. Be yàari weè do te de kó diyètiri, Sakobu bire marè kó diyètiri do ndi. ³⁰ Kè Danniibe fíi ntetenkaanitè kè Mōyiisi bire Kedisōmmu bire Yonnatāā ntú ikuú niùti késōténè be kó ibío kétuakenè be dootitòbè bè pímmú dii mōnni ke kōnnè. ³¹ Bè do fíimmu Mikaa do dōò tèè tenkaanitè kè ntè mōke Kuyie ntaummè tou do bo yèè mōrè Sidoo.

Bensamee botí kòbe do dōò ìi sòke

19 De mōnni Isidayeeriibe do í mōke okpàatì, kòò niùti mōu mbo Efadaimmu tempè nditāri ínkè kó dihei, dii dētirinè yeteyè. Ò do tú Defiibe botí kou nwe ke dè bo, kétúoté o pocēnni marì Betideemmu Sudaa botí mieke. ² Nè di kè bèe kpa, kè dii ò yóu kékò ndi cice cíètè kémbo ke dò betààbè bènàà. ³ Kòò dōu ité kētūnne ke bo ò bámmú kè bèè kò, kétúoté sāmmarímúbè bèdébè kòò kóo tñntii ò neinè kè bèe tuokoo, kòò pocēnni ò tanné di cice cíètè, kòò ò cōuté nè diwèii, ⁴ kédúú nkòo mbo o cíètè mieke, ke dò yewe yetāāti. Nè o kóo tñnti kè bè nyo nke yé nke dju. ⁵ Diiyè naanni yiè kè bèe ité dikúnweñni ke dò, bè bo kò nkòo còkúu yete ke dò: Karinè kédi kèpétè muwèrimú ke né na kékétè.

⁶ Kè bèe karoo kè bèe wènné kédi kényà, kédeè, kòò dapàà ncòkúu ò nàké ke dò: Túoté mefiè kényí kényie ndie nkàa yèmmèe cátè.

⁷ Kòò ndó kékò nkòo còkúu yetoo kòò yóu ke yíé kényí. ⁸ Diiyè nummuri yiè kè dè nkpaá uu dikúnweñni sèi kòò báatí ke bo kò nkòo còkúu yete ke dò: Kari kédi, kuyuoku ke né kété.

Mèmmè kòò kari kè bèe wènné kédi. ⁹ Bè di dii mōnni ke deè kòò ndó kétúoté o pokù nè o tñnti kè bèe kò, kòò còkú ò nàké ke dò: Diiyè die nke deè kè dè biiri, túoté mefiè nkédúú die nkàa yèmmèe cátè, kè dè nkpaá uu kàa kò.

¹⁰ De mōnni odapàà mme nténke í nyie nke bo nkpaá, kétúoté o pokù nè o sāmmarímúbè bedé, kébóu tinenti de ínkè, kénkéri kétuake Sebusii, dihei bè tu di di mōnni Sedisademmu. ¹¹ Bè tũkoo dii mōnni dihei ke s̄ ndiiyè deè, kòò kóo tñntii ò nàké ke dò: Tí kòte Sebusiibe cie kényí. ¹² Kòò yete ke dò: Ti báa kòte dihei marì Isidayeeriibe í bo di. Ti pèèté kékote Kibea.

¹³ Tí yetoo kétuake Kibea yoo Damaa, yeè ekè kó dimari ndi ti dò nkéyièmmè.

¹⁴ Kè bèe sōtè be ce, kè diyiè nyóó ta kè bè tũkoo Kibea, Bensamee botí kòbe cie. ¹⁵ Bè tũkoo dii mōnni dihei kéta ke bo yíé nKibea kébátè, kénkari yaárè, òmòù me nyí mbè yu kè bè bo ta o cíètè.

¹⁶ Kè bè ns̄ nhodakóti mōu kñntiní kupaku, o cie do bo Efadaimmu tempè nditāri ínkè nke, kòò kòtení ke bo Kibea Bensamee kòbe cie. ¹⁷ Kòò yà opōò kòò kàri yaárè, kòò ò beke ke dò: A yènni de? A kōri ke?

¹⁸ Kòò ò tèhéné ke dò: Ti bonni Betideemmu nwe Sudaa botí kòbe cie, ke kñnti Efadaimmu ditāri ínkè, dihei dii í tókénè yeteyè. N do kòte Betideemmu nwe, ke kñntiní òmòù me nyí n yu kè m bo yíé nho cíètè. ¹⁹ M

me ntomu timùti n sãmmarímúbè kpéi nke m̄kpe p̄éè n̄è menaà mm̄i nn̄è m pokù n̄è n kóo t̄nti ti kpéi, d̄emarè í ti dónni.

²⁰ Kòo dakóti d̄ò: Diwèi nda bonè, m̄i yóo da duó ndè da békú d̄è, a báa yié nyaáre.

²¹ Ò ȳi memme, kóo tanné o c̄íèt̄è kédúo ntimùti sãmmarímúbè kédeè k̄è bèe úȳi be naàc̄èi, k̄édi k̄éȳã.

²² Bè kpaá me nyo nn̄è diwèi, k̄è dihei kó itookperi yembèe k̄otení, k̄éc̄éète t̄ec̄íèt̄è, k̄ébente dicàù, k̄énáké odakóti t̄ec̄íèt̄è yié nke d̄ò: Dennení oniti wèè ta a c̄íèt̄è, ti d̄ò kóo duón̄emu.

²³ Kòo dakóti yenni k̄é bè nàké ke d̄ò: N k̄obe báa d̄ònn̄è meyi mm̄em̄me kó kubotí. Báa d̄ònn̄è is̄k̄e inyi, nkóo p̄òò nwe. ²⁴ M m̄kpe osapàà mbá ò mu nyí ȳé oni-tid̄ò, m bo wè ndi duó n̄k̄è dí d̄ònn̄è di d̄óm̄è. Di báa d̄ònn̄è oniti yié nyis̄k̄e k̄pere.

²⁵ De kó benitibè í nd̄ó k̄ékeè. Mem̄me k̄è Defii wuo nkouu dennení o pokù, k̄è bèe ò p̄íh̄n̄è muw̄erímú, k̄ényiè nkoò duón̄è keyènk̄è kem̄u, kóo f̄ínkoo kukúnwentóo.

²⁶ Dikúnweh̄ni kòo nitipòkùu k̄ote odakóti c̄íèt̄è o d̄ò bo t̄èè mièke kédoroò kéndúo k̄è diyiè yàa yenn̄enni.

²⁷ D̄è wenté dii m̄ònni kòo d̄òu yenni ke bo s̄ot̄é o ce, k̄éns̄ú n̄ho pokù duó dibòri ke c̄ãnkoo, kòo n̄ou daké dibòri. ²⁸ Kòò d̄ò: Ít̄è k̄è tí p̄éèt̄è!

Kòo ndúo k̄éc̄íék̄è kòo ò t̄ùót̄è dic̄iri k̄édaá n̄ho sãmmarímú ínk̄è, k̄ép̄éèt̄è k̄ékò n̄ho cie. ²⁹ Ò t̄ùòke dii m̄ònni o cie, k̄ét̄ùót̄è dis̄iè k̄ékééte oc̄i yekék̄è t̄ep̄ít̄è n̄è yèd̄éè, kédúo nyIsidayeeribe botí bá kù dikéè dimáà. ³⁰ Bèè kó dimàà d̄è yà k̄è bè nnaá nke tú: Ti mu nyí yà diè mbotí ti me nyí d̄è k̄èè n̄è Isidayeeribe yènnim̄è Esibiti. De kó tináahti d̄ò nti t̄i wènt̄ému k̄éyà ti bo ȳim̄è.

Isidayeeribe dokén̄em̄è Bensam̄e botí k̄obe ke bo peite

20 K̄è Isidayeeribe w̄enn̄è bem̄u k̄et̄ii m̄Misipaa ti Yiè nKuyie nyiik̄è k̄ét̄ùót̄è Danni tenk̄è k̄ét̄uòken̄è B̄eerisebaa, k̄ét̄uòken̄è Kadaadi k̄okoo. ² K̄è ti Yiè nKuyie nkó benitibè Isidayeeribe botí im̄u n̄è be kó bekótib̄è k̄è bèe tíi ndit̄inni, k̄émbo sik̄up̄ík̄òusinàà (400000) bèè n̄o mmudòò. ³ K̄è Bensam̄e botí k̄obe keè Isidayeeribe tíimm̄è Misipaa.

K̄è Isidayeeribe beke ke d̄ò: Ti nàké de kó meyi m̄peit̄è mèè botí?

⁴ Defiibe wuo kou bè kùo wèè pokù, kòo bè t̄èh̄né ke d̄ò: N sòò t̄ùòkení Bensam̄e temp̄è nku Kibea, mí nn̄è m pokù k̄è ti nd̄ó k̄éȳi. ⁵ K̄è Kibea ei k̄obe k̄otení k̄éc̄éète m bo t̄èè c̄íèt̄è keyènk̄è kéndúo k̄è n ku, kédúon̄è m pokù muw̄erímú ke tonté kóo kù. ⁶ K̄è m me nhò t̄ùót̄è ke k̄ék̄è, ke totí Isidayeeribe tenk̄è duó ke mam̄è. Ke ȳé bè d̄òmm̄è meyi ndiem̄è m̄me is̄k̄e Isidayeeribe cuok̄è. ⁷ D̄indi Isidayeeribe di tímmu die ndim̄u. Nákén̄è k̄éyà di bo ȳim̄è.

⁸ K̄è bèe w̄enn̄è bem̄u ke d̄ò: Ti kóo m̄u í k̄ünti ke bo ta o fii yoo o c̄íèt̄è. ⁹ Ti yóo do Kibea k̄obe mudòò mmu. Tí t̄ãunn̄è t̄ét̄é. ¹⁰ Isidayeeribe botí im̄u mièke k̄è benitib̄è bo tek̄òt̄è (100) tí deite t̄ep̄ít̄è, k̄è bè me mbo tek̄up̄iít̄è (1000) tí deite tek̄òt̄è, k̄è bè bo tek̄up̄iít̄è (10000) tí deite tek̄up̄iít̄è (1000), bèè yó nwaänni tidiiti

ke duó mbèè k̄òri ke bo do Kibea k̄épeite Bensam̄e botí k̄obe d̄òò ìl̄ s̄k̄e Isidayeeribe cuok̄è.

¹¹ K̄è Isidayeeribe w̄enn̄è dinùò dimáà ke bo k̄ote k̄é-do Kibea. ¹² K̄è Isidayeeribe botí im̄u k̄obe t̄ó n̄k̄è bèe nàké Bensam̄e botí k̄obe ke d̄ò: Yé d̄è ȳim̄è k̄è di d̄òò is̄k̄e ìl̄ mbotí di cuok̄è? ¹³ Tí duón̄n̄è Kibea ei kó itokperi yembè, k̄è ti bè kùo, k̄édeite meyi nyIsidayeeribe cuok̄è.

Bensam̄e botí k̄obe me nyí nyie nke k̄ènt̄é be tebii Isidayeeribe nà nti, ¹⁴ k̄éw̄enn̄è be ek̄è yem̄u k̄et̄ii nKibea, ke bo dokén̄è Isidayeeribe. ¹⁵ De yiè k̄éwaá mbehãp̄òmb̄è sik̄up̄iísid̄è n̄è sik̄up̄iísikuò (26000) be ek̄è t̄eyè k̄obe k̄ém̄b̄úút̄i Kibea ei k̄obe, bèè n̄o mmudòò mesàà n̄k̄è bem̄e mbo sik̄usiyiek̄è (700). ¹⁶ De kó behãp̄òmb̄è bem̄u k̄è yec̄ãnkuyè mbo sik̄usiyiek̄è (700) ke n̄o mmudòò mesàà. Bá k̄è kuyirikù bo kumáà kòò doot̄è dit̄ári ò báa kù n̄ò. ¹⁷ Isidayeeribe kó dit̄inni k̄è bem̄e me mbo behãp̄òmb̄è sik̄up̄iík̄òusinàà (400000) bèè na mudòò ke deè.

¹⁸ K̄è Isidayeeribe k̄ote Bet̄edi ke bo beé nti Yiè nKuyie nk̄éyà bè botí mièke kùò d̄ò nk̄eniit̄è k̄è bèe k̄ote k̄èdokén̄è Bensam̄e botí k̄obe. K̄è ti Yiè nKuyie nd̄ò: Sudaa botí k̄obe bèè d̄ò nk̄eniit̄è. ¹⁹ K̄è Isidayeeribe báat̄i dikúnweh̄ni s̄èi k̄ék̄ote k̄ebát̄è Kibea tak̄è.

²⁰ Mem̄me bè p̄èh̄n̄em̄è Bensam̄e botí k̄obe kudook̄ti Kibea bor̄è. ²¹ K̄è Bensam̄e botí k̄obe yenni k̄epoté Isidayeeribe, k̄ékuo sik̄up̄iísid̄è n̄è sik̄u sid̄è de yiè (2200). ²² K̄è Isidayeeribe k̄ote ti Yiè nKuyie nyiik̄è, k̄énkuò nn̄è kuyuokoo ke kù bekù ke bo yà k̄è bè bo w̄ète k̄éȳi dokén̄è be tebii Bensam̄e botí k̄obe. K̄è ti Yiè nKuyie nd̄ò: Éè bèe k̄ote. K̄è bèe w̄ète k̄ét̄ùót̄è tik̄onyauti k̄épenn̄è kudook̄ti bè baa wee kù p̄èh̄né d̄è, ²⁴ k̄éw̄ète k̄édo Bensam̄e botí k̄obe mudòò, k̄è Bensam̄e botí k̄obe yenni k̄epoté Isidayeeribe k̄ékuo behãp̄òmb̄è tek̄up̄iít̄è n̄è sik̄up̄iísini (18000). ²⁶ De m̄ònni k̄è Isidayeeribe bem̄u k̄ote Bet̄edi k̄enkari ti Yiè nKuyie nyiik̄è ke kuò nke bou dinùò n̄è kuyuokoo, ke kòu ti Yiè nKuyie nyiw̄ũ ke tuò, ke ku kòu it̄ei metaumm̄è k̄peyi. ²⁷ De kó dim̄ònni d̄è do s̄ú ti Yiè nKuyie ntaumm̄è t̄ou de mbo k̄è An̄o bire Edeasaa kó debire Pinasi wèè di bàa k̄è Isidayeeribe beé ti Yiè nKuyie nke bo yà bè bo w̄ète k̄èdokén̄è be tebii Bensam̄e botí k̄obe yoo be bo yóo. K̄è ti Yiè nKuyie mb̄è nàké ke d̄ò: K̄oten̄è nanke n̄ yóo duó n̄k̄è di bè namu.

²⁹ Mem̄me k̄è Isidayeeribe oo mbehãp̄òmb̄è Kibea k̄éfit̄è. ³⁰ Diyie t̄ãnni k̄è Isidayeeribe do Bensam̄e botí k̄obe mudòò, bè baa s̄ú máa d̄è Kibea ei iik̄è. ³¹ K̄è Bensam̄e botí k̄obe yenni k̄èndokun̄è Isidayeeribe, k̄édét̄én̄è dihei, ke tó keté bè bo mb̄è k̄òmm̄è bè baa s̄ú ȳim̄è yewe t̄eyè, k̄ékuo benitib̄è sip̄isitaati Bet̄edi n̄è Kibea de kó ice ínk̄è. ³² K̄è be yèmm̄è ndò mb̄è to namu Isidayeeribe, bè s̄ú bè na mèè botí. Ke ȳé ba? K̄è bè d̄ú k̄è bè ȳũmmu k̄édét̄én̄è, k̄è bè tanné Kibea k̄p̄àà mièke.

³³ Mem̄me k̄è Isidayeeribe t̄ir̄èe w̄enn̄è k̄emáa Baadi-Tamaa bèè do oke dihei tak̄è k̄è bèe ootení Kibea biriku bíék̄è. ³⁴ De m̄ònni k̄è Isidayeeribe kó behãp̄òmb̄è bèè n̄o mmudòò mesàà n̄k̄è bèe t̄uòkení Kibea bor̄è, ke bo tek̄up̄iít̄è (10000), k̄è mudòò bint̄é, Bensam̄e botí k̄obe me nyí ndake ke d̄ò nd̄è yóo bè di. ³⁵ K̄è ti Yiè

nKuyie mbè ānné Isidayeeribe nɔu miεke, kè bēe kuɔ de yiè behāāpòmbè sikɔupíísidé nè sikɔupísìnùmmù nè tekòùtè (250100). ³⁶ De m̀nni kè Bensamεε botí kɔβε banté bè bè namèmu.

Kè Isidayeeribee bè yóu, ke yé bè tāmè be kɔβε bè do òo mbè Kibeα také. ³⁷ Bèè do okε kè bēe ootení mecāā nkédo dihei kékua benitibè bemɔu. ³⁸ Bè me ndo nākému nè Isidayeeribe tɔbè ke tú bè bo yà kuyukú nku dihei kébanté bè di domè. ³⁹ Bensamεε botí kɔβε yà dii m̀nni Isidayeeribe bótirimè, kékua benitibè sipísitāāti kè be yèmmè ndò mbè tó bè namu yewe teyè kōmε. ⁴⁰ De m̀nni ndi kuyukú finnémè dihei, kè Bensamεε botí kɔβεε wēēte kénsɔ́ mbe εi Kibeα dii pī mmuhāā nké kuyukú fī. ⁴¹ Mεmme kè Isidayeeribee wēēte kécuo mBensamεε botí kɔβε, kè kufɔwāá mbè auté, ke yé bè yāmè meyei mmèè bè do. ⁴² Kè bēe coké Isidayeeribe kέwεtinné dikpáá, kè bè mbè bēti, bèè iténí dihei bíékè kè bè nkéríní, kè bēe bè soó nde cuokè kέ mbè puoti ke kòu. ⁴³ Kè Isidayeeribee cēēte Bensamεε botí kɔβε kέ bè fēnné kέ mbè kòùti, ke yāa tuɔkenè Kibeα diyèè yièni kέè bíékè bá bè í mbè yóu kè bè bo wei. ⁴⁴ Mεmme kè bēe kuɔ Bensamεε botí kó behāāpòmbè yekòmbò yembè máá tekɔupíítè nè sikɔupísini (18000). ⁴⁵ Kè besɔmbεε coké kénwetí ditāri Dimɔɔ, kè bēe ninte sikɔupísìnùmmù (5000) kékua, kέswoté kέmbeti besɔmbε kέtuɔkenè Kidommu kέyíé kékua sikɔupísidé (2000). ⁴⁶ Bensamεε botí kɔβε kó behāāpòmbè bè kùɔ bè de yiè, bemɔu bè do bo sikɔupíísidé nè sikɔupísìnùmmù ndi (25000) yekòmbò yembè máá. ⁴⁷ Bèè do coké kénwetí ditāri Dimɔɔ be miεke kè sikɔusikuɔ (600) na kέyenté, kέtuɔke di borè kέ ndè bo ke d̀ betāābè bènàà. ⁴⁸ Kè Isidayeeribee wēēte Bensamεε botí kɔβε bèè kpaá de bíékè kέ mbè tū mbè bo yèè ekè miεke ke kòu, ke kòunè be wūɔ, ke cúunko yehekè be tempē nkumɔu miεke.

Bensamεε botí wēte ke ketémè

21 Isidayeeribe do tíi ndi m̀nni Misipaa kέparikému ke d̀, be miεke òmɔu báá duɔ nho kóo sapàà mBensamεε botí kou kòo puoke. ² De m̀nni kè Isidayeeribee kɔte Betεedi, kéntúú nke kari ti Yiè nKuyie nyiikè nè kuyuokoo, ke kuɔ ntingnietí. ³ Ke náá nke tú: Ti Yiè nKuyie mba nkpréi nte Isidayeeribe botí miεke kè kùmakù kpráné?

⁴ Kè dè nkpaá uu kè Isidayeeribee ité kémaá di-wūɔt̀nni ti Yiè nKuyie nkpréi, kέ kù fié iwūɔ kέtuɔ, kέ nkù feu itei metaummè kpreyi, ⁵ kέbeke betɔbè ke d̀: Ti botí miεke kùmakù bo kùu sòò í bo ti tíkú dè Misipaa?

Ke yé bè sòò nākémèmu ke d̀: Kè wèè í kòtení de kó metíímmè bèè ò kùɔ. ⁶ Kè mesémmeè bè pī mbe tebíi Bensamεε botí kɔβε kpréi nkè bè nnáá nke tú: Isidayeeribe botí makù dèemu memmaá? ⁷ Ti bo yíime náke bèè na ke yenté mudòò miεke kè bēe pété be pobè? Ti sòò pàrikèmu ti Yiè nKuyie nyiikè ke d̀: Ti kóo mɔu báá duɔ nho kóo sapàà mbe kóo mɔu kòo puoke.

⁸ Kè bēe bíéké betɔbè ke bo yà be botí miεke kè kùmakù bo mbo kùu sòò í kɔkè bè tíi ndè Misipaa ti Yiè nKuyie nyiikè, kénsɔ́ nKadaadi tempē mmieke Yabesi εi kɔβε sòò í bo de kó metíímmè. ⁹ Kè bēe bate bèè sòò kòtení, ke í nyà Kadaadi tempē nYabesi εi kou mɔu.

¹⁰ Bèè sòò bo de kó metíímmè kè bēe deite yekòmbò yembè, kè bè mbo tekɔupíítè nè sikɔusidé (12000), kè bēe bè tɔ nde kó dihei kέ bè nāké ke d̀: Kòtenè Kadaadi tenkè nYabesi εi kékua di nitibè nè benitipòbè nè ibí.

¹¹ Dí kuɔ benitidaabè nè benitipòbè bèè yíēté benitidaabè késúú mbesapàmbè bèè mu nyí yíēté benitidaabè.

¹² Kè bēe pété Kadaadi tenkè Yabesi εi miεke besapàmbè sikɔusinàà (400) bèè mu nyí yíēté benitidaabè. Ke bè kòtenní Sidoo Kannahāā, bè borè.

¹³ De kó dif̀nkùò bèè sòò bo bè tíi ndè, kè bēe tɔ mbenitibè Bensamεε botí kɔβε bèè sòò coké kέswari ditāri Dimɔɔ bè borè, ke bo bè wammúnè metaummè.

¹⁴ Kè Bensamεε botí kɔβεε wēte kékonní mecāā nkè bèè bè duɔ mbesapàmbè, bè kùɔ Yabesi εi kɔβε ke sùú mbè. Bè me nyí mbè cētine.

¹⁵ Kè mesémmeè pí nyIsidayeeribe Bensamεε botí kɔβε kpréi nke yé ti Yiè nKuyie ndo duɔmmè kè de kó kubotí f̀t̀iriri feité Isidayeeribe botí miεke. ¹⁶ Kè Isidayeeribe t̀nni kó bekótibè d̀: Benitipòbè ténke í bo Bensamεε botí miεke. Ti bo pété de benitipòbè kέduɔ mbèè yenté mudòò miεke? ¹⁷ Bensamεε botí miεke bèè yenté be fuku d̀ nkέswotému. Kè dèe yié nkè de kó kubotí báá kú Isidayeeribe botí miεke. ¹⁸ Ti me nyí yóo na kέ bè duɔ nti kó besapàmbè kè bēe puoke. Ti sòò pàrikè mèè kpréi nke d̀: Ti miεke kè wèè bè duɔ nho kóo sapàà nti Yiè nKuyie nhò cɔɔ.

¹⁹ Kè bè d̀: Ti Yiè nKuyie mbanni ɔ mme mbomè bá dii benni Sidoo Betεedi bakù yóu kuεe kùu kòrinè Betεedi nè Sisemmu ku kó diyèè yièni kèè bíékè Debona bakù c̀nkku. ²⁰ Mεmme kè bēe tié mBensamεε botí kɔβε ke d̀: Kòtenè kέswari f́nyí kó depaa mmieke, ²¹ kénwéi, kè Sidoo εi kó besapàmbè yènní dii m̀nni ke kɔri tihauti di iténí, bá wè kòo pí nhosapàà nhòmáá kè di kònnè kέpuoke. ²² Be cicebè yoo be tābè kè bè ti s̀h̀kén-ní dikpànni, ti bo bè nāké ke d̀: Bè di kuɔ mmesémme ke yé ti í namè ke pèténí besapàmbè Yabesi εi kè bè di cētine. Beè me nyí yóo di duɔ mbe kó besapàmbè ke bo nyiékù bè bo yíime bè yeténè dinùu bè do d̀únnè di ti Yiè nKuyie.

²³ Mεmme kè Bensamεε botí kɔβεε tūnne bè bè duɔ nyií tié Sidoo kó besapàmbè yènní dii m̀nni ke bo kɔte tihauti, kè bēe pímmú besapàmbè dè bè bèkú mèè botí kékònnè kémaá be εi kénkari. ²⁴ Kè Isidayeeribe sɔmbεε cítéé, bá wè kòo kɔte o botí kɔβε borè, nè o naàm̀nkù kɔβε. Bá wè kòo mbo o tenké.

²⁵ De kó dim̀nni Isidayeeribe do í m̀ke okpààti, bá wè kòo ndɔɔri ò d̀mè.

ODUTI

Di mpátiri t̃ t̃i ñáàh̃ti

Oduti kó dipátiri ti ñá ñti do d̃ò t̃i ñti B̃ebaatiíbè do baké d̃ii m̃ònni Isidaỹeribe.

Dik̃ònni mari dii do tanní Isidaỹeribe tenkè k̃òo ñti m̃òu bo Betideemmu ei, Sudaa tenkè mĩeke, k̃òo yètir̃i tu Edimedeki k̃òo m̃òke initidabí idé, k̃òo íté wenwe nè o pokù Naomii nè be bí idé kék̃ote M̃oabu ei, ketenkè naati dè kék̃ari. K̃òo nitidabí idé puoke M̃oabu ei kó benitipòbè Ɔripa nè Oduti.

Oduti kó dipátiri d̃s k̃é ti ñáké de kóo nitipop̃ò Oduti wèè í t̃ú Isidaỹeribe botí kou ò tamè mmè Kuyie k̃obe mĩeke. De k̃p̃éí nkè de kó dipátiri ti ñá nh̃Oduti do t̃̃nni mmèè botí o d̃òu c̃íètè nè ò do t̃ú mmè Kuyie ny-Isidaỹeribe t̃ú nkù, wenwe wèè í t̃ú Isidaỹeribe botí kou.

Dì ñámmu Kuyie nh̃s̃ yietí m̃èè botí oniti wèè d̃òr̃imè wenni ò pí mm̃u t̃̃mmú k̃p̃éí. Di ti ñámmu Oduti nè o c̃òkù Naomii bè ta m̃èè sémmè mĩeke. Kè Kuyie nné bè d̃ò mesàà ndiemè. Dèè benkú ò do taunnèmè benitibè ke d̃òri Kuyie nd̃s̃ dè.

Okp̃àti Dafiti yààri tu wèè kó debire, wenwe M̃oabu ei kóo nitipòkù wèè te Dafiti yààribè, Od̃eetiwè Yesu yènni bèè kó kufuku mĩeke. (Matie 1:5).

Di mpátiri ñáàh̃ti dũs̃ ke d̃òmmè

1. Dè w̃ũkémè kè Oduti yàa neinè o c̃òkù kékonní Betideemmu ti 1
2. Oduti k̃t̃émè kupaku ke bo déri tidiiti 2
3. Dè w̃ũkémè kè Boasi yàa puokenè Oduti 3-4

Edimedeki nè o pokù bè k̃òtemè M̃oabu

1 B̃ebaatiíbè baké d̃ii m̃ònni Isidaỹeribe tenkè kè dik̃ònni dieri marii tanní dihei, k̃òo ñti m̃òu íté Betideemmu ei Sudaa tenkè nè o pokù nè o nitidabí idéí kék̃ote k̃embo M̃oabu k̃obe tenkè. ² De kóo ñti yètir̃i do t̃ú Edimedeki (dèè tu Kuyie mbaké), k̃òo pokù k̃peri t̃ú Naomii (dèè tu Diwèi yiè), k̃òo bire marè kó diyètir̃i t̃ú Madonni (dèè tu Oc̃r̃i) kè deterè k̃peri t̃ú Kidionni (dèè tu Mum̃mmú). Bè do t̃ú Efadata naàm̀nkù k̃obe mbe. Bè do it̃ení Betideemmu ei ndi Sudaa tenkè kék̃ote k̃embo M̃oabu tenkè depaa. ³ Kè Edimedekii kú kè Naomii nkpaá nè o nitidabí idé. ⁴ Kòo bí puoke M̃oabu ei kó besap̃ambè. Kòo m̃òu yètir̃i ntú Ɔdipaa, kòo t̃òu k̃peri t̃ú Oduti. Kè bè ndè m̃òke yebie ñep̃íitè. ⁵ Madonni nè Kidionni kè bèe kú kè be ỹ nkpaá omàà ke p̃àà o d̃òu nè o bí.

Oduti neinèmè Naomii kè bèe kò mBetideemmu

⁶ M̃ẽmmè kè Naomii keè ti Yiè nKuyie nd̃òmmè o k̃obe mesàà nkè tidiiti buoté k̃éité M̃oabu k̃ebáátí k̃énk̃ũnti ke neinè o c̃òbè bedé. ⁷ Kè bèe k̃éité k̃emberinè kuce. ⁸ Kè Naomii ñáké o c̃òbè bedé ke d̃ò: Bá wè wèe kò ñho c̃íètè o ỹ borè, kè ti Yiè nKuyie ndi d̃ò mesàà nkéndonnè di m̃è d̃òmmè bèe ku, nè mí m̃ m̃ómmu. ⁹ Ti Yiè nKuyie ndi teennè kè di p̃été di daabè k̃éompè. Kòo

bè k̃óunnè kè bèe ku. ¹⁰ Kè bè d̃ò: B̃iti, ti yó nda neinèmu a c̃ie.

¹¹ Kè Naomii d̃ò: M bí, k̃ònnè. Ba nte kè di d̃s̃ k̃é nni ñneinè? N yí kpaá ke d̃ò m bo peité ibí kè ò di puoke.

¹² M bí, W̃ēt̃enè, N k̃òt̃ému mediè, n yí kpaá ke d̃ò nk̃éyenke onitid̃ò, Bá kè n tu m bo yenke yie nk̃épié ibí, ¹³ di bo na k̃émbaa kè ò kótáà? Di báa yenke ot̃òu m̃òuàà? N sémmè di p̃ēēt̃ému. Ti Yiè nKuyie nk̃p̃annè mí nwe.

¹⁴ Kòo c̃òbèe ku k̃ mbedé kè Ɔdipaa k̃óunnè o c̃òkù kóo cau nk̃éw̃ēte, kè Oduti nh̃ò kpaáñe. ¹⁵ Kè Naomii d̃ò: Nte a dúò ke w̃ēte o k̃obe nè o b̃okè de borè, m̃únk̃ee w̃ēte.

¹⁶ Kè Oduti d̃ò: Bá ntú n da yóu k̃éw̃ēte, a tati dè n de ntati, a k̃obe yó ntú n k̃obe mbe, Kuyie nha t̃ú nkù n yó nku nt̃ú. ¹⁷ A yóo kú dè, n yóo de nkú kè bè n k̃unnè. Kè n yí dè d̃ò ti Yiè nKuyie nní m̃poté. Mukúú mm̃u máa bo ti yate mí nnè f̃.

¹⁸ Kè Naomii yà ò yetoomè ke bo nh̃ò neinè ke d̃ò yúó.

¹⁹ Kè bè òñéi bedé k̃étuoke Betideemmu, k̃éntatoo dihei, kè dèe di benitibè. Kè benitipòbè ntú: Naomii nwea? ²⁰ Kòo d̃ò: Di bá nni nyu ke t̃ú: Naomii, di nni nyu ke t̃ú: M̃eỹñcaàr̃imè. Ke ỹé muw̃érimú mum̃u yiè nni ndiimmè mesémmè. ²¹ N do iti ke t̃òmu, ke konní n ñu siñumm̃u. Bá nni nyunè ke t̃ú Naomii, ti Yiè nKuyie

mmuwērímú mumɔu yiè nni mbùtínnému ke n tanné mesémmè mieke.

²² Mèmmè Naomii nè o còkù Oduti Mɔabu èi kou bè itémè Mɔabu kétuɔke Betideemmu, dididèi ketírí dìi m̀ǹǹi.

Oduti dèémmè tidiiti Boasi paku

2 Naomii d̀ù Edimedeki naàm̀nk̀u kou m̀ù wèè do bo ke m̀ke o kperè kòo yètirì feí, kè bè ò tu Boasi. ² Diyè mari kè Odutii náké Naomii ke d̀: N d̀ kék̀tè òm̀ù paku nku, kòo yie n dèrí tidiiti. Kè Naomii d̀: K̀tè m birè.

³ Kòo k̀tè kupaku makù kè betɔmbè nni kòò t̀ nke déénte. O yuu yó nnaati dè ke s̀ nku paku tú Boasi k̀ku nku.

⁴ Kè Boasii ité Betideemmu kék̀tòo kéd̀u mbetɔmbè ke d̀: Ti Yiè nKuyie nni ndi bonè. Kè bèè ò t̀r̀né ke d̀: Kù da d̀ò mesà.

⁵ Kè Boasii beke wèè bàa betɔmbè ke d̀: We ntu onitipòkù yie?

⁶ Kòò d̀: Naomii neínèní wènwe Mɔabu, ⁷ ò m̀ɔmu dinùu ke bo dèrí, nè dik̀nweñ̀ni ndi ò dèémmè, ò yí c̀kè sámp̀ nwe.

⁸ Kè Boasii náké Oduti ke d̀: N kóo sapàà nha báa k̀te òm̀ù paku, m̀bo die nnè n nitipotɔmbè ke déé. ⁹ N nàkému betɔmbè ke tú bè báa da béinnè, kè sinéyèi da p̀ nhá k̀te k̀yà bè d̀nì mèè nie.

¹⁰ Kè Odutii nínkù Boasi ìkè kòò nàké ke d̀: Dè yíme kàa n d̀ò mesà nke m pènsiri, mí nwèè tu op̀ò?

¹¹ Kè Boasi d̀: Bè ò nàkému a d̀ò mè a còkù nè a d̀ù kumè nè a yóumè a cice nè a ỳ nè a èi ke k̀tení ke bonè kubotí tekù, a do í yé kù. ¹² Ti Yiè nKuyie nda yietí mesàà nha d̀ò mè. Ti Yiè nKuyie tínti nyIsidayeeriebe t̀ nkù da d̀ò mesàà nkè mè ndeu, ké n da k̀nké.

¹³ Kè Oduti d̀: N yiè a nni ndɔ̀ri mesàà nha n d̀ò mè ke nárík̀nne n yèmmè, ke n nánè diwèi ke d̀o nha kó betɔmbè m me nyí bè t̀òke.

¹⁴ Bè yóo di dìi m̀ǹǹi kè Boasii náké Oduti ke d̀: K̀tení kèdi, p̀òtè a p̀éè tik̀nti. Kòo ò dù ntidiiti bè p̀ñné tì, kòò c̀áké kènsànnè késú. ¹⁵ Ò wète dìi m̀ǹǹi ke bo dèrí kè Boasii náké betɔmbè ke d̀: Yóunè we kòo ndéé, di báa ò k̀kénè. ¹⁶ Di yóo kè tidiiti nduò kòò déé, di báa ò kpannè.

¹⁷ Kè Oduti ntúú nke déé nkétuɔkenè kuyuoku, képuotí képie nteyààtè, ¹⁸ kèto kék̀onnè kébenke o còkù, kòò duónnè tidiiti ò do di késú nti. ¹⁹ Kòo còkù ò beke ke d̀: A dèrí we mpaku yie? A p̀ nde mutɔmmú? Ti Yiè nKuyie ndò mesàà nwèè da c̀utè.

Kè Odutii ò nàké dèè d̀ò, ke d̀ ò dèrí wèè paku o yètirì tu Boasi. ²⁰ Kè Naomii d̀: M banté ke d̀o nti Yiè nKuyie nkuu ti d̀ò mesàà nkù do me d̀ò mè bèè ku, kùu d̀ò mesàà nde kóo niti. Ke yíé béi nke d̀: Boasi tu tinaàm̀nk̀u k̀be kòò m̀ù nwe wèè d̀ nkéndake ti k̀péi.

²¹ Kè Oduti d̀: Ò béimmu ke tú nni mbonè o tɔmbè ke déé nke bè yàa deènè mudidèi.

²² Kè Naomii d̀: Mbonè Boasi tɔmbè, a báa k̀te kupaku tekù makù, bè yàa bo da kpannè.

²³ Kè Oduti nkũ̀tìnè Boasi nitipotɔmbè ke déé nke yàa deènè tidiiti ketiti nè tidèrítì, ke baa bonè o còkù.

Naomii tiémmè Oduti

3 Diyè mari kè Naomii náké Oduti ke d̀: M birè, n waà ndè bo yíme mme kàa m̀bo kè dè da naati. ² Di m̀ǹǹi a bantému ke d̀o mBoasi a nièè wèè kó benitipotɔmbè ke déé nho paku ò tu ti naàm̀nk̀u kou nwe, ò puoti yíe nkó keyènkè nke o yíe. ³ Wuu kèyɔ̀re amáa t̀d̀àrí kédáátí a yaàsààti kék̀te o yíe, a né báa yie nkòò da yà ke mu nyí di ke yà. ⁴ Kòò yóo dù a nhò paké, kòò dù kàa k̀tooo kédáa nho yàk̀u kédúo o naàcèi také kòo banté a d̀mè wèè daate a k̀péi. Ò bo da náké a d̀o nkédò dè. ⁵ Kè Oduti d̀: N yóo d̀òmu a n nàké tì timɔu.

⁶ Kè Odutii ité kék̀te kuyié kédò o còkù ò nàké tì weti weti. ⁷ Kè Boasii di kèyà kòo yèmmèe cátè kòo k̀te kén-duò o diiti còu dè. Kè Odutii bánne kék̀tooo kédáa nkuyàk̀u o naàcèi také kéndú. ⁸ Keyènkè cuokè kè Boasii entení kèyà onitipòkù duómè o naàcèi také kè dèè ò di. ⁹ Kòò d̀: Wenninwe?

Kè Oduti d̀: Mí nhOduti nwe a kóo t̀nti, daate n k̀péi, f̀ò tu ti naàm̀nk̀u kou wèè t̀kè, ke d̀o nké n tieke.

¹⁰ Kè Boasi d̀: N kóo sapàà ti Yiè nKuyie nda d̀ò mesàà, a d̀ò dè bàmbà ndè pèétemu a d̀ò ndè a còkù, demɔu deè benkù a d̀mè ti naàm̀nk̀u, a í wammú bedapàmbè bèè m̀ke be kperè yoo idawaá. ¹¹ N kóo sapàà mbá nyèk̀u, n yóo d̀òmu a d̀ tì. Benitibè bemɔu yému a tùmè onitiposàawè. ¹² Mómumu nwe n d̀ommè ke da túóté, òm̀ù né bomu wèè da t̀kénè ke m pèéte. ¹³ Nduò die nkè dèe wenté kè tí tì yà. Kòò d̀ kè da túóté, wè da túóté, kòo me nyí d̀, m béimmu ke yu ti Yiè nKuyie nyètirì ke tú, m bo da túóté.

¹⁴ Kè Oduti nduò kè dèe wenté kòo yè kè dè kpaá uu. Boasi do í d̀ bè nyé ò k̀tenimè kuyié. ¹⁵ Kòò d̀: N duonní a yàk̀u.

Kè Odutii ò dù, kòo c̀t̀ tidiiti cidòòbè tepítè nè bènùmmù kòò tou. ¹⁶ Kòo kò ndiheì o còkù Naomii borè, kòo ò beke ke d̀: M birè ònti d̀ò?

Kè Odutii ò nàké de kóo niti ò d̀ò dèè kó dimà. ¹⁷ Ke d̀: Ò m p̀ tidiiti cidòòbè tepítè nè bènùmmù ke tú m báa wètení n n̄unùmmù a borè.

¹⁸ Kè Naomii d̀: M birè nkari béu kèyà de kó tináànti yóo kù dè. Boasi yóo t̀ntemu de kó tináànti yie.

Boasi sɔ̀témè Edimedeki fuku

4 Mèmmè kè Boasii k̀te kènkari diheì b̀rì bè kàri dè ke t̀nni tiheikènnáànti. Wèè do d̀ nkéndake Oduti nè o còkù Naomii be k̀péi kòo mpènké, kè Boasi d̀: N kou k̀tení kékari die!

Kòo kari. ² Kè Boasii yú beheikènkótibè tepítè ke d̀: Karinè die, kè bèè kari. ³ Kè Boasii náké wèè d̀ nkéndake be k̀péi ke d̀: Naomii wèè konní Mɔabu wèè fiiti ti tebite Edimedeki bàtè. ⁴ Kè n né yé m bo da náké kàa tè donté bèè kàri die nnè beheikènkótibè be ìkè.

Kàa me nyí yóó tè donté a n náké kè nni nyé, ke yé a kó difɔ̀nkúò mí baatémme.

Kòò d̀: Kè n na m bo tè donté.

⁵ Kè Boasi d̀: Kàa donté tebatè, á túóté Oduti Moabu kou okúpokù, késɔ̀tè wèè ku o cíètè.

⁶ Kòò d̀: M báá na ké dè donté n yàà bo paà wèè bo túóté n kperè. Donté n na ndonté dè, n yí yóó na.

⁷ Nè dim̀nni Isidayeeri be do ɔ̀ nkè bè donté demarè yoo bè cèète, òm̀wè wèè ɔ̀ deite o neùkù kéduú nhot̀ẁ, dèè benkù tináàǹ t̀ntemè. ⁸ Wèè do d̀ nkédonté tebatè kòò náké Boasi ke d̀: Donté, kédeite o neùkù kòò duú. ⁹ Kè Boasii náké beheikènkótíbè nè bèè kó dim̀à dè bo ke d̀: Di yàmú yíe n dontémme Naomii, Edimedeki, Madonni nè Kidionni be kperè dem̀ẁ, ¹⁰ kétúóténè Oduti M̀abu kou Madonni wèè ku o pokù késɔ̀tè ocí cíètè, kòò yè̀tìrì báá feti o k̀be cuokè nè o èi.

¹¹ Bèè dè bo nè beheikènkótíbè kè bè d̀: Ti yàmú! Ti Yiè nKuyie nd̀̀ mesàà a yóó túóté wèè nitipòkù kòò nd̀̀nnè Dasèedi nè Dea bè do d̀mmè bèè maá Isidayeeri cíètè. Á kpenke Efadata tenkè mièke kàa yè̀tìrì feitè Betideemmu. ¹² Ti Yiè nKuyie nyóu kè de kóo

nitipòkù da pié ibí péu, kàa cíètè naánnè Sudaà nè Tamaa be bire di yà̀rì Pèdesi kpete do d̀mmè.

Boasi túótémè Oduti ke puoke

¹³ De m̀nni ndi Boasii túótémè Oduti, kè ti Yiè nKuyie nhò d̀̀ mesàà nkòo púo nképeité denitidabire. ¹⁴ Kè benitipòbè nnáá Naomii ke tú: Ti sãntí ti Yiè nKuyie nku yóumè kàa pètè deyàbire dèè bo da pií. De yè̀tìrì deuke Isidayeeri be mièke. ¹⁵ Deè yó nte a ɔ̀nni, ké nda t̀ a kóti mièke. A c̀kù wèè dè nda peité ò da d̀mu. Ò p̀̀tèmu initidabí iyiekè.

¹⁶ Kè Naomii c̀utè debire kènt̀ẁ ké dè ỳ. ¹⁷ Kòò c̀̀pètit̀bè d̀: Bè peité Naomii denitidabire, ké dè yú ke d̀ Obedi. Kè Obesii peité Seseè kè Seseè peité Dafiti.

Dafiti kó kufuku

¹⁸ Pèdesi wèè peité Etisidonni. ¹⁹ Kè Etisidonnii peité Adamu, kè Adamu peité Amminadabu. ²⁰ Kè Amminadabuu peité Nas̀, kè Nas̀ peité Sadima. ²¹ Kè Sadimaa peité Boasi, kè Boasii peité Obedi. ²² Kè Obesii peité Seseè, kè Seseè peité Dafiti.

1 SAMMUYEERI

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

De kó dipátiri ti náa nSammuyeeri k̄p̄í nke, wèè do tú Kuyie ndo t̄āāté bèè baatíbè Isidayeeri be miεε be kóo s̄onwe. Weè do t̄ūnni dihei kó tin̄aànti, ke tú Kuyie mp̄āñānti n̄aànt̄o k̄e weè tu ikuú n̄iùti Kuyie n̄c̄iēt̄ē. K̄e d̄e mboní k̄e Isidayeeri be t̄énke í nd̄ó bebaatíbè beè mb̄e baké, kénd̄ó kéwaá nhokp̄ànti wèè yó mb̄e baké ibotí t̄ei k̄ōme.

K̄e Kuyie mb̄e duú nhokp̄ànti ketiwè wèè tu Sauri. Sauri me nyí nh̄oote ò bo d̄ōm̄e Kuyie nyí nd̄ó d̄e k̄e k̄uu ò doot̄o k̄et̄āāté Dafiti. Meṁme k̄e Sauri nk̄ékú k̄e Dafiti d̄éukú.

De kó dipátiri ti náa n̄ti tu: Kuyie nkuú màà tu ku k̄obe kóo kp̄ànti. N̄e de k̄p̄í nk̄u báá na k̄épin̄n̄e mut̄ōmmú wèè í k̄u duú nhomáà.

Di mpátiri n̄aànti duú ke d̄ōmm̄e

1. Sammuyeeri kó tin̄aànti o b̄ikémb̄enti n̄e o t̄ōmmú ò do ni m̄èè botí Isidayeeri be 1-8
2. Sauri naá mm̄èè botí okp̄ànti n̄e Kuyie n̄ho doot̄oome 9-15
3. Dafiti kó tin̄aànti n̄e o do ̄ō yent̄en̄m̄e Sauri n̄e Sauri kó mukúú 16-31

Anni m̄ōm̄e Kuyie nd̄ebire

1 On̄iti m̄ōu wèè do bo Damaa ei, Efadaimmu tem-
p̄ē nyet̄ārè ínk̄e k̄oku, k̄oò ȳet̄iri tu Edikanaa. Ò do
tú Efadaimmu kó kuwuo nkou nwe. Sufu wèè do peit̄é
Tou, k̄e Tou peit̄é Ediu, k̄e Ediu peit̄é Yedokammu
k̄oò né peit̄é Edikanaa. ² K̄oò m̄po benitip̄ob̄è bèd̄éb̄è,
k̄oò m̄ōu ȳet̄iri ntú Anni, k̄oò t̄ōu k̄peri tú Peninna. K̄e
Peninna mm̄ōke ibí bá Anni yie í m̄ōke.

³ Bá dii benni k̄e Edikanaa ní íté Damaa, k̄ékte
Sidoo ti Yiè nKuyie n̄c̄iēt̄ē ke bo nínkú k̄e k̄u bànt̄é
kunku Mpakedaa k̄e k̄u flé iw̄ūš. D̄e do s̄́ nh̄Edii bí id̄é
̄finii n̄e Findee beè tu ti Yiè nKuyie nkuú n̄iùb̄è. ⁴ K̄e
Edikanaa ní féút̄é o ̄f̄ē ti Yiè nKuyie nk̄ép̄a kumaa
nk̄umáà Peninna n̄e o bí, ⁵ k̄ép̄a Anni yie ò p̄ā Peninna
k̄e d̄e m̄am̄e kuce m̄ed̄ém̄e. Ò do we nd̄ó m̄ediè mb̄a ti
Yiè nKuyie nyí me nh̄o p̄ām̄e ibí. ⁶ K̄e Peninna Anni yan-
ti nh̄o c̄ēi ke cāri o ȳemm̄e, koò ā̄ ifei ò í m̄ōke m̄èè
k̄p̄í nyibí. ⁷ Bá dii benni k̄e bè k̄ote ti Yiè nKuyie n̄c̄iēt̄ē
ke bo flé iw̄ūš ti Yiè nKuyie, Peninna nwanti ke bo
cār̄e Anni ȳemm̄e, k̄e d̄e nyóu Anni k̄oò nkuú nk̄éyete
mudiì. ⁸ K̄oò d̄ōu Edikana ò bànt̄é ke d̄o: Anni d̄e d̄ōm-
me k̄a kuò nke yete mudiì, k̄a ȳemm̄e cār̄e? A me
n̄ni nte k̄e d̄e í p̄ēēt̄é initidabí t̄ep̄ít̄àà?

⁹ K̄e Annii íté bè di dii m̄ōnni ke d̄e k̄éta ti Yiè nKuyie
n̄c̄iēt̄ē, ke s̄́ ti Yiè nKuyie nkuú n̄iùti Edii k̄ari ti Yiè
nKuyie n̄c̄iēt̄ē b̄ōri. ¹⁰ K̄e Anni ȳemm̄e cār̄e, k̄oò kuò
nk̄e ntin̄ōnniēti yie k̄oò báá nti Yiè nKuyie nke tú: ¹¹ N
Yiè nKuyie n̄f̄́ Mpakedaa, n kuú m̄mes̄emm̄e, n w̄ent̄é
fen̄ōns̄āf̄ē mí nha kóo t̄ōnti s̄āmp̄ōu k̄e m p̄ā deni-

tidabire, k̄a d̄e nni mp̄ā, m bo d̄e n da duú nk̄e d̄e mp̄í
nha t̄ōmmú s̄ā̄ bá kuponk̄u báá k̄áák̄e de yuu. ¹² K̄e
Anni mb̄áá ti Yiè nKuyie nk̄e d̄e m̄ōnte k̄e Edii ò w̄uó
nke w̄uó n̄ho biè mm̄áá ȳe namp̄úm̄e. ¹³ Ò me nyí yo ò
n̄á nke tú mù, ò baa do báá nti Yiè nKuyie n̄n̄e o ȳem-
m̄e m̄me, k̄e Edii ȳemm̄e nd̄o nh̄o muú m̄menaà m̄me,
¹⁴ k̄oò n̄ák̄e ke d̄o: D̄e yó nk̄āák̄e de k̄a naà m̄m̄ōnt̄é?
Die nd̄ōke a yóo dennem̄e a naà. ¹⁵ K̄e Annii ò t̄ēñ̄é ke
d̄o: Ok̄óti, n yí muú m̄menaà, meyeñcārim̄e meè ñ
deuté, k̄e ñ kuònn̄e ti Yiè nKuyie. ¹⁶ Bá n w̄ent̄é muf̄ōm-
mu yeimu yie, iyent̄otí n̄e meyeñcārim̄e deè ñ deuté,
deè te k̄e m b̄áá nti Yiè nKuyie nk̄e d̄e m̄ōnte.

¹⁷ K̄e Edii ò t̄ēñ̄é ke d̄o: K̄ote ke bá nyí̄k̄u, k̄e ti Yiè
nKuyie nȳIsidayeeri t̄u nk̄u da p̄ā a k̄u m̄ō d̄e. ¹⁸ K̄e
Annii ò t̄ēñ̄é ke d̄o: N w̄ent̄é fen̄ōns̄āf̄ē mí nha kóo
t̄ōnti.

De m̄ōnni k̄e Anni ȳemm̄e c̄áté, k̄oò k̄o nk̄édi.

¹⁹ K̄e d̄e w̄ent̄é Edikanaa n̄e o c̄iēt̄ē k̄obe k̄e bèe pik̄e
cute k̄éninkú k̄éb̄ánt̄é ti Yiè nKuyie nk̄édeè k̄ék̄o
nDamaa.

B̄e peit̄ém̄e Sammuyeeri k̄oò duú ti Yiè nKuyie

Edikana n̄e o pok̄u Anni k̄e bèe duú, k̄e ti Yiè nKuyie
nduú nh̄Anni ò k̄u m̄ō d̄e. ²⁰ K̄oò p̄úo nk̄épeit̄é deni-
tidabire, k̄e d̄e yu ke d̄o Sammuyeeri (d̄e tu Kuyie
nk̄èè).

²¹ Meṁme k̄e dibenni t̄eri m̄boní, k̄e Edikanaa nw̄ēti
Sidoo n̄e o c̄iēt̄ē k̄obe ke bo féút̄é f̄ēf̄ē ti Yiè nKuyie,
k̄éf̄éút̄én̄e ò k̄u cànnen̄e dii n̄uò k̄ofe. ²² Anni í n̄neín̄e o
d̄ōu, k̄oò n̄ák̄e ke d̄o: N d̄ó d̄ebire deè c̄áté k̄e nn̄i nk̄ōri

ké ndè neínè ké dè duó ti Yiè nKuyie nSidoo kè dè nke mbo sãã. ²³ Kè Edikanaa ò tẽ́nè ke dò: Kàa me ndó dè wenni, nkpaá die nkè debire yàa cáténè. Ti Yiè nKuyie ndòò kù béi ntì.

Meṛṛme kè Anni nkpaá kè debire yàa cáténè.

²⁴ Debire cáté dii m̀ǹǹni kénkpaá kè́ǹni, kòo dè k̀tenè ti Yiè nKuyie ncíè̀tè Sidoo, wenwe nè o d̀ù, kè bè ñ̀t̀ dinaadaa † yebie nyètããti kperi nè muyuo nnè nè menaà nkudɔ̀k̀. ²⁵ Kòo féúté fenààfè ti Yiè nKuyie, kédeè kékɔtenè debire Edii borè. ²⁶ Kè Anni béinnè Edii ke d̀: N yiè nha bomu, dentení onitipòk̀ wèè yàa còr̀m̀m̀ú die nha ìikè ke báá nho Yiè nKuyie, mí yàa nwe. ²⁷ Nte debire n yàa sèh̀ní dè ké ndè m̀ù n Yiè nKuyie kù dè nni mpãmu. ²⁸ N yóó dè nkù duóm̀mu kè kù ndè te de fòm̀mu mum̀u.

Kè bèe nínkú ti Yiè nKuyie nyìikè ke s̀ǹǹu.

Anni sãntemè ti Yiè nKuyie

2 Kè Anni sãnte ti Yiè nKuyie nke d̀: Ti Yiè nKuyie nkuù te kè m pèté diwèì, kuù ñ pã dikòmbùò kè m bo ndaú n dootitòbè, kuù ñ teennè deè te kè n yèmmè naati. ² Ti Yiè Kuyie nkuù máa kpa meyei, kuù máa tu dipèrì dii n kãnké, òm̀ù t̀ù í kù dònne ke kpa meyei. ³ Di bá nsũ̀nko sipɔ̀ kó tináahti, tisĩnténáahti tẽ́nke bá nyièni di nò mieke, Ti Yiè nKuyie nyẽmu dem̀u, kù yóó bekénè benitibè be d̀òr̀imè dòm̀mè mme. ⁴ Kuù keku bekparitibe tãnnè, bèè do cĩnni kè bè kpenke. ⁵ Bèè do yo nke diè nkè bè wanti bè bo di mù ke m̀h̀tè.

Bèè do fẽ̀urìnè dikònni kè bè òmpu.

Kè tehãunte peité kuce mèyiekè, wèè do péi kòò naá ntehãunte.

⁶ Ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̀ kua kè kuù fò̀k̀unne, kuù ɔ̀ tanné oniti kudɔ̀nk̀ kè kuù ò dènneni kudɔ̀nk̀.

⁷ Ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̀ d̀ò oniti fedawanfè kè kuù ò kparikunne,

kuù ɔ̀ kékunne oniti kè kuù ò déúkunne.

⁸ Kuù ɔ̀ ìi nhocĩri mutãã mmieke, kédenne osènniwè mesémmè mieke, ké bè wènnénè benitidiebè kè bè nkari, ké bè duó ndikpàatikari.

Ti Yiè nKuyie nkuù te ketenkè, kuù ãnnè yesãnkè yèè kè t̀.

⁹ Kuù dàke bèè kù dé be fòm̀mu kpeí, kè benitiyeibe k̀ ndibiłnni mieke ke yè oniti ɔ̀ í nnamè nè omáà kó muwèrimú.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nyóó p̀ntem̀u ku dootitòbè, fetaafe bo bè pee,

Ti Yiè nKuyie nkuù yóó bekénè kutenk̀ kum̀u, kéduó nku kóo kpààti kù tãáté wè muwèrimú, kédéúkunne kù tãáté wè.

† dinaadaa: Yèpáte mayè mieke bè wãri yenaadakè yètããti, yeteyè ke wãri dinaadaa dimáa dii m̀ke yebie nyètããti.

¹¹ Meṛṛme Edikanaa nè o kɔbe kè bèe kò nho cie Damaa, kè debire nkpaánè Kuyie nkuù niùti Edii ke pí nti Yiè nKuyie ntóm̀m̀.

Edii bí kó meborime

¹² Edii bí borime í nwenni, ì do í dake ti Yiè nKuyie nkpeti, ¹³ bá nè bè do me ntúmè ikuú niùbè. Nte bè do d̀òri mèè botí: Bè do ɔ̀ nkòò m̀ù fèúté fè̀fè ti Yiè nKuyie nke kpaá bérí, be kóo t̀ntii tuɔkeni ke t̀ temátikũmpete yenìl nyètããti kpete, ¹⁴ kémbaunte sinakesí nè sikũmboó nè sidúu nè tikàdàabuuti mieke. Kòò nìnte dèè kó dimáa be kperè nde. Bè do me nd̀òri Isidayeeri be bem̀u bèè k̀roo Sidoo.

¹⁵ Bá kè bè mu nyí t̀ù mmekùò nyikuú niùti t̀ntii kɔtení, kénáké wèè féúté fè̀fè ke d̀: Ikuú niùti tu a ò pã imaa nhò yóó pũnnè ì, ò í yóó c̀utè ibirí, ò d̀ ibén- ní nyi. ¹⁶ Kòò yí: N d̀ò nkétuɔ mmekùò mme kédeè kàa túóté a d̀ ì. Ot̀nti d̀: Bàmbà nwe a d̀ò nkè n duó mmè, kàa yete n yì fiète. ¹⁷ Kè Edii bí nd̀òri ti Yiè nKuyie nyí d̀ dè, bá bè í nwúó mbè kù pã nyèè pãrè ke d̀ò nyè tu ku kpeye.

Sammuyeri bomè Sidoo

¹⁸ Kè Sammuyeri m̀bo Sidoo ke daati dikoutéyaabòri ke pí ti Yiè nKuyie ntóm̀m̀. ¹⁹ Bá dii benni o ỳ nè o cice kè bè k̀ri Sidoo ke bo fíé iwṹ ti Yiè nKuyie, nho ỳ ò dù̀ke diyaabòri kènt̀. ²⁰ Kè Edii ní pã Edikanaa nè o pokù ti Yiè nKuyie nkó mesàà nke d̀: Ti Yiè nKuyie nyóo kòo nitipòk̀ yie nyíé képié ibí, kè ì ìtinnè ò me nkù pã de kó dif̀tiri. Kòo deè kè bèe kò. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nd̀ò mesàà nhAnni kòo yíé képeité initidabí itããti nè initipobí ìdèi.

Kè ti Yiè nKuyie nni mbonè Sammuyeri kòò kòtíri.

Edii do kpannèmè o bí

²² De m̀ǹǹni Kuyie nkuú niùti Edii do kòtému mediè nkékeè o bí d̀òri dè Isidayeeri be cuokè nè bè d̀utinèmè benitipòbè bèè do ɔ̀ ntíku ti Yiè nKuyie ncíè̀tè bòri nuù. ²³ Kòò bè beke ke d̀: Di d̀òri ba mbotí nku? Benitibè bem̀u námmu di borime í wennimè. ²⁴ M bí yóunè dende! Benitibè náà ntì di kpéi ntì í wenni. ²⁵ Kòò niti yeténè oniti ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̀ bè pùtè. Kòò nè yeténè ti Yiè nKuyie nwe mbo ò pùtè?

Bè me nketé ke í ndake be cice bè náà ntì. Ti Yiè nKuyie nkuù do d̀ ké bè k̀u.

²⁶ Kè Sammuyeri baa kòtíri, ti Yiè nKuyie nnè benitibè kè bè ò d̀.

Kuyie nnakémè Edii kù yóó ò d̀ò dè wenwe nè o bí

²⁷ Diyè mari kè Kuyie mpããnáahti náahtò m̀ùu kɔtení Edii borè kóò nàké ke d̀: A yèmu a yembè do bo dii m̀ǹǹni Esibiti ke tú tidaati, kè ti Yiè nKuyie mbè benkemè kumáa, ²⁸ kétãáté Isidayeeri be bem̀u mieke a yàari Anɔ̀ kòo ntú ikuú niùti, ke daati dikoutéyaabòri, ke tóu iwṹ bè kù feu ì ke tuò ndiwũ̀t̀nni ñnkè ke tuò- nè tihúuntì, ke kù nánnè ke kù d̀, kè bè ní kù féúté fè̀fè bè bo mm̀ke be kó kumaa. ²⁹ Ba nkpeí nné te kè

di caàri kù yě mbè nkù feu ìi wũ nè yepāre kù yě mbè nkù pāā nyè ku cīētè mieke? Dè yíme kè di tǎnkíi imaa nsàayi, Isidayeeribe kù feu ìi wũ mieke nè bè kù pāā nyèè pāre, ke cūš di kǎnti? Dè dōmme kàa yàri a bí nyi ke kù pēēté? ³⁰ Nè de kpéi, ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù tu kuù do dǎnnè dinùu a naāmunkù kɔbe ke dǎ bè bo ntú ikuš niùbè sǎā. Di mmònni meè ténke dɔke kù yetemu ke tú wèè kù déúkunnè kù wǎ we ndéúkunnè, kè wèè kù sènkèri kù múnkèe o sènkèri. ³¹ Dè tùdke ke dèemu kù bo dušmmè kàa kɔbe nkǎ mmunantékúú, okóti ténke í yó mbo a cīētè. Kè kùu dǎ mesàa ny-Isidayeeribe. ³² Otù mǎu bo cǎutè ku cīētè. A cīētè mieke okóti me mbá ndè kpaá. ³³ Kù né yóo súš nhòmǎu nwe a yaábí mieke kòo ntókénè ku wũtǎnni, ke wǎo nhò na mborè kè dè ò yóu ke caàri o yèmmè, kè besǎome nkǎ mmunantékúú.

³⁴ A bí idé Ofinii nè Findee bè yóo kú diyìè òmáà ndi kàa banté kù béi nti yóo dǎmè. ³⁵ De kó difǎnkúò kè kùu tǎātè ikuš niùti kòo mpí nku tǎmmú kè dè wenni ke dɔri kù dǎmè. Kè kùu duš nkòo yaábí ntú ikuš niùbè sǎā, kémbò okpàati kù yóo tǎātè wè borè. ³⁶ A kɔbe bèè bo yenté, kè bèe kɔtení kéninku o borè ke bo péte dǎrè yoo mudii sǎmpǎ, kè nhò bàá nke tú: Ti duš mbá mùu tǎmmú ti Yiè nKuyie ncīētè mieke kè ti péte kédinè.

3 Kè Sammuyeerii mbo Edii borè ke pí nti Yiè nKuyie ntǎmmú.

Kuyie nyumè Sammuyeerii

De mǎnni ti Yiè nKuyie ndo í náánnè benitibè mecǎā mmecǎā nyoo nè mebenkùmè mieke.

² Keyènkè makè kòo kóti Edii nduš o dǎu. Ò do kòtèmu kòo nuǎ nténke í nnaati. ³ Kè Sammuyeerii nduš ti Yiè nKuyie ncīētè ku taummè tǎu také, ke sǎ nku cīētè fitirè mu nyí ku. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie nhò yu ke dǎ: Sammuyeerii! Sammuyeerii! Kòo dǎ: Nte mí. ⁵ Kòo cokóo Edii borè ke dǎ: N kǎtenímu. Kè Edii dǎ: N yí da yu, kɔte kéduš. Kòo wète kéduš. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kényú Sammuyeerii kuce medérímè, kòo kǎtoo Edii borè ke dǎ: N kǎtenímu, n kèè a n yumè mme ke kǎtení. Kè Edii dǎ: M bire n yí da yu, kɔte kéduš.

⁷ Sammuyeerii mu ndo í yě ke dǎ nti Yiè nKuyie nkuù ò yu, kù mu ndo í ò béinnè diyìè mari.

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kényú Sammuyeerii metǎāmmè, kòo ité kékǎtoo Edii borè ke dǎ: N kèè a n yumè mme ke kǎtení.

Kè Edii banté ti Yiè nKuyie nkuù ò yumè, ⁹ kòo nàké ke dǎ: Wète kéduš, kè bè wète ke da yu a dǎ: N yiè, béi nkàa kóo tǎnti kèmmúmu.

Kè Sammuyeerii wète kéduš.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nwètení kécómmú o borè kényíé kóo yu ke dǎ: Sammuyeerii! Sammuyeerii! Kòo dǎ: Béi nkàa kóo tǎnti kèmmúmu.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dǎ: N yóo poté Edii cīētè nte kuyēiku makù, kè Isidayeeribe ti kèè kè dèe kpéēté be to. ¹² De kó dimònni ndi n yóo dǎmè Edii cīētè, n nàké ke yě n yóo tè dǎmè bá m báá ínté timati. ¹³ M béimmu ke tú: M bo poté Edii cīētè sǎā nè o bí

dɔri mèè yei nkpeí nke caàri n yètiri kòo yě ke cīéké.

¹⁴ Mí nKuyie m béimmu ke tú dèmarè í bo dèè bo útè Edii cīētè yei mbá kè bè nfié iwũ ke m pǎmmú yepāre.

¹⁵ Kè Sammuyeerii nduš, kè dèe wenté kòo kpeté ti Yiè nKuyie ncīētè kó yebòrè. Ò í ndàátí ke bo nàké Edii ti Yiè nKuyie nhò nàké ti. ¹⁶ Kè Edii yú Sammuyeerii kóo nàké ke dǎ: Sammuyeerii n kóo dapàa! Kòo dǎ: Nte mí. ¹⁷ Kè Edii dǎ: Ti Yiè nKuyie nda nàké ōnti? Bá n sǎnne timati bá timáa, kàa n sǎnne timati ti Yiè nKuyie nda poté.

¹⁸ Kè Sammuyeerii ò nàké ti Yiè nKuyie nhò nàké ti timǎu bá ò í nsúš ntimati, kè Edii dǎ: Kuù tu ti Yiè nKuyie, nkùu dǎ kù dǎmè.

¹⁹ Kè Sammuyeerii kóté kè ti Yiè nKuyie nní nhò bonè. Kù ò nàa nti náahti kó dimáa kòo nàa mbenitibè timati í nduò ketenkè. ²⁰ Mèmmè Isidayeeribe kó ketenkè kemǎu, kétúóté Danni kó kutempè nkétuakenè Beerisebaa, kè bèe banté ke dǎ nSammuyeerii mènke tú ti Yiè nKuyie mpǎānàahti náahti. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie nsǎoté kémbenkú kumáa Sammuyeerii Sidoo, kòo nnáa nku náahti.

4 Mèmmè kè Sammuyeerii ntuonko Isidayeeribe bemǎu ti Yiè nKuyie nnáa nti.

Isidayeeribe dootitǎbè tùótémè ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu

Diyìè mari kè Isidayeeribe dinté Fidisitēēbe mudòò kébáté Ebenni-Esee, kè Fidisitēēbe báté Afeki. ² Kè mudòò binté mediè nkè Fidisitēēbe auté Isidayeeribe, kékuǎ benitibè sikǎupísìnàa (4000) de kó mudòò mieke. ³ Bèè yenté kè bèe coké kékonní bè do báté dè, kè Isidayeeribe kó bekótibè dǎ: Ba nkpeí nte kè Fidisitēēbe ti auté mie mbotí? Tí kɔtenè Sidoo kétúóténí ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu, kè di mbo ti borè kè ti dèeténè ti dootitǎbè.

⁴ Kè bèe tǎ nkè bèe túóténí ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu, ti Yiè nKuyie Mpakedaa kari dè beínkèmbàribè bèdébè sǎku. Kè Edii bí idé ōfinii nè Findee kè bè dè bo. ⁵ Bè tǎkènkè dii mǎnni ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu Isidayeeribe kari, kè Isidayeeribe iite kè ketenkèe sǎntè.

⁶ Kè Fidisitēēbe keè bè iitemè Isidayeeribe kari ke dǎ: Ba nte kè bè iití Ebedeebe kari?

Bè kèè dii mǎnni ke dǎ ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu tǎkènkè be borè, ⁷ kè kufǎwǎá mpí nFidisitēēbe kè bè nnáa nke tú: Ti Yiè nKuyie nkuù tǎkènkè be kari, ti pàkému! Kù do í bè bonè, bàmbà nke tǎkènkè. ⁸ Dè ti dimu, we nyóo ti dèeténè Kuyie nkperíku kùu do poté Esibiti kɔbe tiyēiti tibotí tibotí dikpáa cuokè. ⁹ Fidisitēēbe yetenko kè ti bè bàao nè dikǎmbù, kè meè dɔke ti yóo náa mbe kó tidaati nti kéndonnè bè do túmè ti kó tidaati. Íténè kè ti bè bàao nè muwērimú.

¹⁰ Mèmmè Fidisitēēbe nè Isidayeeribe bè tamè betǎbè mudòò kè bèe na Isidayeeribe, kè bèe coké kékúú mbe cēí, kè bèe bè auté mediè nkékuǎ benitibè sikǎupísitǎāti (30000), ¹¹ kétúóté ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu. Edii bí idé ōfinii nè Findee kè bèe kú.

kè bèe kéké tenaasāntè kó idéi ke fíé ti Yiè nKuyie ny-inààke ìì do tè dèri kétuɔ.

¹⁵ Kè Defiibe cūū ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu nè ditɔu mesɔɔ nrenti do ā di kédɔú ndemɔu kupèrikù ìnkè. De kó diyìè kè Beti-Semesi kɔbe fíé iwūɔ nKuyie nkétuɔ nkékuɔ itei, metaummè kprí. ¹⁶ Fidisitēēbe kpààtibè dè yà dīi mōnni demɔu kékò nde kó diyìè.

¹⁷ Nte bè do totí mèè botí Fidisitēēbe do pā yèè sɔɔwèrè ti Yiè nKuyie nke bo fɔ́. Kè bèe duɔ nhAsidɔri dīmáà, Asikanɔɔ dīmáà, Kati dīmáà, Ekinɔɔ dīmáà.

¹⁸ Kè bè má dè mesɔɔ nkè dè dō nyiti kè dè nsū ke mǎn-nè Fidisitēēbe kpààtibè ekè mǎmè, yediye iduotí fité yè nè yesámpóyè, Fidisitēēbe kpààtibè benùmmù baké yè. De kó kupèrikù bè do ìnné kùù ìnkè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu Sosuwee Beti-Semesi kou paku, kù kpaá ke bomu nè yínní.

¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie mpoté Beti-Semesi kɔbe, kè benitibèe kú sipísiyekè, bè wènté mèè kprí nku taummè tɔu, kè besɔmbe yèmmèe caàrè Kuyie mbè poté mèè kprí nkuyīku diekù.

²⁰ Kè bè dō: Òmɔú í yó nkpaá fòù, ti bo cuó nke kédétènè ti Yiè nKuyie nkùù nkpa meyei nku taummè tɔu?

²¹ Kè bèe tɔ nkè bèe náké Kidiya-Yeadimmu ei kɔbe ke dō: Fidisitēēbe kpēnnéimú ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu, kɔtēnní kè di tūóté kékōnnè di cie.

Isidayeribe do wētenímè Kuyie mborè kè kùu bè dseté

7 Kè Kidiya-Yeadimmu kɔbee kɔte kétúóté ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu kékōnnè kētanné Abin-nadabu cīētè ditāri ìnkè kētāāté o bire Edeasaa kòo ntè bàa.

² Bè kpēnné ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu Kidiya-Yeadimmu kè dèe mɔnte mesàà nkémmɔke yebie nsipísidé. Kè Isidayeribe wēte kékúnnè ti Yiè nKuyie nké kù wammú. ³ Kè Sammuyeerii bè náké ke dō: Kè di mēnke dó nè di yèmmè memɔu ndi kēwētení ti Yiè nKuyie mborè, dooténko dibɔɔ Asitaditee nè yeteyè yemɔu kó kubotí, kétaunnè dīmáà ti Yiè nKuyie nkémpí nkùù máà tōmmú kè kù di dseténè Fidisitēēbe.

⁴ Kè Isidayeribe útóo yebɔkè yemɔu Baadibe nè Asitaditeebe kētū ti Yiè nKuyie mmáà. ⁵ De mōnni kè Sammuyeerii dō, Isidayeribe bemɔuu tíi mMisipaa, kòo bántè ti Yiè nKuyie mbe kprí.

⁶ Kè Isidayeribe tíi Misipaa kényēnté menie nkécóúnko ti Yiè nKuyie nyìkè, kébou dinùù kédáa mbe yei nke dō: Ti yeténèmu ti Yiè nKuyie. Deñde Misipaa Sammuyeerii bekénè mè Isidayeribe.

⁷ Kè Fidisitēēbe keè Isidayeribe tíimmè Misipaa, kébáátí yekpààtiyɔ yènnùmmù ke bo dokénè Isidayeribe, kè bèe ti kèè kè kufɔwáá mbè pí. ⁸ Kè bèe náké Sammuyeerii ke dō: Báá ti bɔntóo bántè ti Yiè nKuyie nkè kù ti dseténè Fidisitēēbe.

⁹ Kè Sammuyeerii tūóté dipedabii dīi kpaá yǎá nké di fèuté ti Yiè nKuyie nkétuɔ, kè kù bántè Isidayeribe kprí nkè kùu cɔuté o báammu. ¹⁰ Sammuyeerii kpaá tuð nfèè pièfè kè Fidisitēēbe kèríní ke bo bè dokénè. Kè ti Yiè nKuyie nduɔ nkè fetaafe mpéú mediè nkè kufɔwáá mpí

Fidisitēēbe kè bèe coké, kè Isidayeribe bè na. ¹¹ Kè bèe ité Misipaa kè bè bèti kétuɔkenè Beti-Kaa kè bè kùu.

¹² Kè Sammuyeerii tūóté ditāri kéfíi mMisipaa nè Senni de cuokè kè di yu ke dō: Meteèmmè-tāri, kébéi nke dō: Ti Yiè nKuyie nti teennènni ke kǎá ndie nde.

¹³ Kè Fidisitēēbe yote Isidayeribe, bè tēnke í ndàátí kētanní be tenkè mieke, kè ti Yiè nKuyie nni mbenkú ku wērímú Fidisitēēbe Sammuyeerii fōmmu mumɔu mieke.

¹⁴ Kè Fidisitēēbe tēnné Isidayeribe be ekè bè do fèke yè, yèè soké Ekinɔɔ nè Kati de cuokè, kè Isidayeribe wēte kétieke be tenkè. Amɔriibe nè Isidayeribe kè bèe narike.

¹⁵ Kè Sammuyeerii ntú Isidayeribe kóo beénti o fōmmu mumɔu mieke. ¹⁶ Bá dīi benni ke níí fité Betēedi nè Kidikaadi nè Misipaa kó yehékè kékékénè Isidayeribe. ¹⁷ Kòò dèè wèè kò nho cīētè Damaa kēmbekūnè Isidayeribe. Ò do de mmaá ti Yiè nKuyie ndiwūɔtōnni.

Isidayeribe bekémè okpààti

8 Sammuyeerii kòté dīi mōnni kétúóté o bí idé, o kóo po Soweerii nè Abiya, kè bè kànnè Beerisebaa kè bè bo mbekūnè Isidayeribe. ³ Bè me nyí ntūnne wenwe be cice o kó meborime kéndú idíítí ke cɔú ticuuti ke caàri tibeénti. ⁴ Kè Isidayeribe kó bekótíbbè tíí nkékɔte kényà Sammuyeerii Damaa, ⁵ kòò náké ke dō: A kòtému, a bí me nyí tū nha borime, á ti pí nhokpààti kòo nti bekūnè ibotí tei kperè dōmmè.

⁶ Dè í nnarike Sammuyeerii bè ò bekémè okpààti, kòo tì beé ti Yiè nKuyie. ⁷ Kè kùu ò tēnné ke dō: Yie mbè da beke tì. Dè í tú fɔ́ nwe bè yetemè, bè yete mí nwe, ke tēnke í dó nní mbè baké. ⁸ Nè m bè dēnnemè Esibiti nè yíenní bè n yetírímu ke feu yebɔkè, bè n dōmmè bè me nda dɔɔri. ⁹ Nè de kprí nyie bè da beke tì, ke né bè cau nweti weti kè bè náké okpààti wèè yó mbè baké ò yó mbè dṑrimè.

Bekpààtibè yó ndɔ̀rimè

¹⁰ Kè Sammuyeerii náké bèè ò beke okpààti ti Yiè nKuyie nhò náké ti ke dō: ¹¹ Nte okpààti wèè yó ndi baké ò yó ndi dɔ̀rimè: Ò bo tǎnké di mieke bedapàm-bè kè bè nniù o kpàrinaaséí, kētǎnkè besǎndèèbè bèè níí yó nni o kpàrinaasāntè ìikè. ¹² Kòò baá mbetɔ̀bè benitibè tekupíítè (1000), kébáá mbetɔ̀bè benitibè sipísinnùmmù, kè bè nhò kuuti ke kṑu o diiti, kòò màátí tikpàrintenti nè sinaaséí kó tinenti. ¹³ Ò bo tūóké di kó besapàmbè kè bè nhò dṑri tūdààri, kòò beri, kòò pū̀u pḗ. ¹⁴ Wèè níí yó nte di paa nsààrè nè fínyì kó detie nsààrè nè odifíè kperè sààrè kénduɔ nde be mbehǎǎpòmbè. ¹⁵ Kè di kṑú tidiiti yoo di tṑú fínyì kó yebè, wèè benné kédèite depíinnè kédúu nho kpààticīētè kó bekótíbbè nè o ā̀pòmbè. ¹⁶ Ò níí bo tǎnké di tṑmbè mieke benitidaabè nè benitipòbè nè di mieke yedakperè nè yesapùnkperè kétaunnè di sǎm-marímúbè kè bè mpí nho tṑmmú. ¹⁷ Kàa wū̀ɔ bo tepíítè wèè deite fèmmáà, ipe nè sibɔ́ demɔu. Nè dīndi di móm-mɔmbe kè dí ntú o kó tidaati. ¹⁸ De mōnni kè di kúnnè

ti Yiè nKuyie ndi tãátè wèè kpààti kpéí, nkù me mbáá di tǝnné.

¹⁹ Kè Isidayeeribe yete Sammuyeerii bè nàké ti ke dò: Ti baa dómu okpààti. ²⁰ Ti dó kéndònne ibotí tei nyi, kémwàke okpààti kòo nti bekùnè kénni ti kó fekparinafe.

²¹ Kè Sammuyeerii keè Isidayeeribe nàké ti timou ké ti beé nti Yiè nKuyie. ²² Kè kùu ò tǝnné ke dò: Duó mbe bè da békú dè, pí mbe okpààti.

De kó difɔnkúò kè Sammuyeerii nàké Isidayeeribe ke dò: Bá wè wèè kò nho cíǝtè.

Sauri wantimè o cice sãmmarímúbè

9 Onitì mɔ̀u wèè do bo Bensamee kó dihei ke tú Bensamee kó kuwɔ̀ kou, kòo yètiri tu Afiya kòo peité Bekoda, kòo peité Sedo, kòo peité Abiyedi, kòo peité Kiisi, kòo mmàke o kperè kè bè ò dé, kòo peité o bire ké dè yu ke dò: Sauri, kè dè ntú odasáati, òmɔ̀u do í wenni Isidayeeribe mieke ke tùòke Sauri, kòo mpɛ̀nkù benitibè bemɔ̀u meokùmè.

³ Diyiè mari kè Kiisi sãmmarímúbèe feti kòo nàké o bire Sauri ke dò: Túóté otǝnti òmáa kè dí kɔ̀te kéwammú sãmmarímúbè. ⁴ Sauri nè o tǝnti kè bèe kɔ̀te kéketénè Efadaimmu tãrè, kédeè kéta Sadisaa tempè mbè me nyí nyà mùmamù, kèpǝǝtè kéta Sadimmu kòku kémɔ̀nté kéta Bensamee kòku bè me mbaa í nyà mùmamù. ⁵ Bè tùòke dii mɔ̀nni Sufu tempè nkè Saurii nàké o tǝnti ke dò: Ti kò nteciǝtè n cice yàa bo ti mɔ̀nté kéyè nsãmmarímúbè kpéí kényiǝkù tii kpéí.

⁶ Kòo tǝntii ò tǝnné ke dò: Dihei dii mè mbo ti iikè Kuyie nkóo nitì mɔ̀u wèè kè bo, kòo yètiri feí, kòò béi nti tii dɔ̀, yóu kè tí kɔ̀te kòò yà, kè dè yèmmè ò ti nàké ti bo kɔ̀te kèè bíékè muwammù. ⁷ Kè Sauri dò: Kè ti né kɔ̀ri ti bo ntu ba kòò pã? Nte pǝǝ í kpaá ti yòrè mieke. Ti me nyí mɔ̀ke deterè marè ke bo ò pã. ⁸ Kòo tǝntii ò tǝnné ke dò: M mɔ̀kemu fedifè die nti bo fè nhò duó nkòò ti benke ti bo cuó nkè.

⁹ Kè Saurii ò tǝnné ke dò: Dè wenni, tí kɔ̀te. Kè bèe kété kénkɔ̀ri dihei Kuyie nkóo nitì bo di, kéconè besapàmbè kè bè tati kukó mmudùò kè bèe bè beke ke dò: Oyuwúònti bo dienaà? (De mɔ̀nni Isidayeeribe do 5 nkè bè dó kébeé ntimatì ti Yiè nKuyie mbè do 55 yí: Ti kɔ̀tenè oyuwúònti borè. Ti yu wè yíe nKuyie mpãá náahti náahtò, be do we ntú oyuwúònti.)

¹² Kè besapàmbèe bè nàké ke dò: Ò bo ke tuòkúnimu, ò kɔ̀tení ti cie nke yíe nke yé yíe ntumè diyie ndi benitibè 55 fié di iwúɔ̀ ditɔ̀nni ínkè. Cãrikenè mecãã. ¹³ Di yóó ò yàmu, di bo ntati dihei kòò mu nyí tùòke ditɔ̀nni bè yóó di dè. Òmɔ̀u í yóó di kòò mu nyí tùòkoo. Wèè 55 mɔ̀u ti Yiè nKuyie nkó mesàa mbè kù fié ì wúɔ̀ ínkè kè benitibè né na kèdi. Kɔ̀tenè mie mbàmbà ndi yóó ò yàmu.

Sauri màánèmè Sammuyeerii

¹⁴ Kè bèe sɔ̀wté be ce, bè tatoo dii mɔ̀nni dihei ke sǝ́ nSammuyeerii yènni ke kɔ̀ri ditɔ̀nni borè ké bè conè.

¹⁵ Ke me nsǝ́ ti Yiè nKuyie nwee nàké Sammuyeerii ke dò: ¹⁶ Dè naa bo nkááké mie nkè n duó nkàa máánè

onitì mɔ̀u Bensamee kó kuwɔ̀ kou, a ò pí ntkpàti kòo mbaké n kó benitibè Isidayeeribe, ké bè deeténè Fidis-itǝǝbe, bè n kuònnèmu kè n yà be sémmè. ¹⁷ Sammuyeerii yà dii mɔ̀nni Sauri kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dò: Nte onitì n wee da náa nwèè kpéí, wèè yó mbaké n nitibè Isidayeeribe.

¹⁸ Kè Saurii tǝ́nko Sammuyeerii borè dihei kó dibòri borè kòò beke ke dò: N da báammu n nàké oyuwúònti borè? ¹⁹ Kè Sammuyeerii ò tǝnné ke dò: Mii tú a wanti wè ti kɔ̀te ditɔ̀nni borè, yíe nti yóó wènné kédimu, nanke dikúnweñni kè n da nàké tii da tɔ̀, kàa kò. ²⁰ Sãmmarímúbè bèe feti kè dè mòke yie nyewè yètãati, a bá nyiǝkù, bè bè yàmu. Dèmarè né bomu dèè pǝǝtè memme, Isidayeeribe bùú fǝ́ nwe nè a cíǝtè.

²¹ Kè Sauri dò: Mí nwèè tu Bensamee kó kuwɔ̀ kunaàmunkù sãmpòkù kou, kè n cíǝtè tu tesãmpòtè. Dè yíme kàa n náannè de kó tináahti?

²² Mèmmè kè Sammuyeerii túóté Sauri nè o kóo tǝnti kè bèe ta kucadiitidieku, kòò bè kànnè yekotikàrè nè betɔ̀bè ò yu bè sipisitãati. ²³ Kòo deè kénáké ocabén-niwè ke dò: Túóténi kumaa n do da duó nkù kàa cánné.

²⁴ Kòo kɔ̀te kétúóténi dikpèri nè kudiiku kéinné Sauri iikè, kè Sammuyeerii nàké Sauri ke dò: Nte kumaa nti da sùú nkù yíe nkó diyie kpéí, túóté ku kè dí cááké fǝ́ nnè n yu bè.

Mèmmè kè Saurii wènnénè Sammuyeerii kè bèe di de yie. ²⁵ Kè bèe deè kíté ditɔ̀nni borè kékonní dihei. Bè kãri dii mɔ̀nni kudànkù, Sammuyeerii nè Sauri kè bè nnáa.

Sammuyeerii pírmè Sauri tikpàti

²⁶ Mèmmè kè dèe wenté Sauri nè o kóo tǝnti kè bèe piké ente. Diyiè yènni dii mɔ̀nni kè Sammuyeerii yú Sauri kudànkù ínkè ke dò: Kété! N dó ké da ciemmu.

Mèmmè kè bèe néi kékété. ²⁷ Bè tùòke dii mɔ̀nni dihei mànkù kè Sammuyeerii nàké Sauri ke dò: Duó nkàa kóo tǝntii niité.

Kòo tǝntii niité kè Sammuyeerii dò: Fǝ́ nni nkpaá diè nkè n da tuo ti Yiè nKuyie nni n nàké ti.

10 Mèmmè kè Sammuyeerii túóté mekùò nnè tedéntè kécóu nSauri yuu kòò ɔ̀ri kébéi nke dò: Ti Yiè nKuyie nkuu da tãátè yíe nkàa bo nkpàatiri ku nitibè ké bè deeténè be dootitɔ̀bè bèe bè fité. Nte dèè yóó benke ti Yiè nKuyie nda tãátémè kàa bo nkpàatiri ku kɔ̀be. ² A yóó ítóo yíe m borè, a bo mberínè Sedisaa kéconè benitibè bèdébè Daseedi fǝ́ti borè, Bensamee èi mànkù, kè bè da nàké ke dò: Bè yàmu a cice sãmmarímúbè a do waà mbè. A cice tǝ́nke í buò be kpeti ò né yiǝkù fǝ́ nwe ke mɔ̀nté ò bo yíme ké da yà. ³ Kàa pǝǝtè dende kétuake bè tu dè Tabɔ̀ɔ̀-tie borè, benitibè bètãati bo dè nda conè ke kɔ̀ri ti Yiè nKuyie ncíǝtè Beteedi. Kòò mɔ̀u tɔ̀ yebɔ̀be yètãati, kòò déri tɔ̀ pǝǝbè bètãati, kòò tãánwè tɔ̀ menaà nnè kudɔ̀kù. ⁴ Kè bè da dɔ̀u nke da pã pǝǝbè bèdébè a cɔ̀uté. ⁵ Kàa dèè a pǝǝtè Kíbea Kuyie ntãtè Fidisitǝǝbe ãpòmbè karì. Kàa tǝ́n-nènkò dii mɔ̀nni dihei a bo conè Kuyie mpãánãahti náambè mabè ditɔ̀nni kè bè cutiní ditɔ̀nni bíékè, bèè ni kè bè bie ntkùtidùuti nè yebàrè ke eu sihéu nè itãri, kè

meṗāyèmmè bè bo kè bè diè nke au. ⁶ De mōnni ti Yiè nKuyie nYaá mbo da ta kàa yèmmèe dontenè be kōme kàa ceete ké bè naánnè. ⁷ Kè dende kó dimàà dḍò dii mōnni á dḍò a wúó nti, ti Yiè nKuyie nda bommu. ⁸ A niité kékote Kidikaadi, n yóó tūnnwomu kéffíe iwūš ti Yiè nKuyie nyii bo tuw nnè metaummè kṗeyi, a nni mbaa yewe yèyiekè mieke, n yóó kḍoomu ke da náké a dḍò nkédḍò dè.

⁹ Sauri ité dii mōnni Sammuyeeeri borè kè ti Yiè nKuyie nceete o yèmmè. Sammuyeeeri do náké tii kó dimàà kè tii dḍò de yiè. ¹⁰ Ò tūòke dii mōnni Kibea, kè Kuyie mṗāñnáah̄ti náam̄bè mabè péuu kḍení kóò co, kè Kuyie nYaá nhò ta, kòo bè naánnè kéta Kuyie mṗāñnáah̄ti náam̄mù. ¹¹ Bèè do ò yé nè dimōnni kè bèe ya ò náammè Kuyie mṗāñnáah̄ti nè Kuyie mṗāñnáah̄ti náam̄bè, kémbékú betḍbè ke tú: Ńnti tūòkení Kiisi bire, Sauri múnke náammu Kuyie mṗāñnáah̄ti náam̄tòà. ¹² Kè de kó diheì kou mḍuu béi nke dḍò? Be kóo niùti né tú we? Deñde dináah̄h̄antíri dii nyènnimè dii tú: Sauri múnke náammu Kuyie mṗāñnáah̄ti náam̄tòà.

¹³ Sauri yèmmè tēh̄néni dii mōnni kòo kḍe ditōnni bo kè. ¹⁴ Kòo cice sámpḍuu ò beke ke dḍò: Di kḍte ke f̄š nnè a kóo tḍnti? Kè Sauri dḍò: Ti kḍte sām̄marímúbè wammù mmu, ke mḍórté ke yóu ke kḍte Sammuyeeeri borè tipāāti. ¹⁵ Kòo cice dḍò: N náké Sammuyeeeri di náké ti. ¹⁶ Kè Sauri dḍò: Ò ti náké ke tú bè yàmu sām̄marímúbè. Ò me nyí nhò náké timati tii tukúnè tikpàti.

Sauri náammè okpàati

¹⁷ Kè Sammuyeeerii tíi nyIsidayeeeribe bemḍu Misipaa ti Yiè nKuyie mborè, ¹⁸ ké bè náké ke dḍò: Ntenè ti Yiè nKuyie ntínti Isidayeeeribe ti tū nkù béi nti: Ti Yiè nKuyie ntú kuù di dèñne Esibiti ke di deeténè Esibiti kḍbe nè di dootitḍbè bèè do di f̄šũnko. ¹⁹ Yie nkó diyie kè di kù yete kunku kùù di deeténè mef̄éúitímè nè meyeñcaàrimè, ke yé n di pí nhokpàati! Kḍtenni tūnké kétéi ti Yiè nKuyie nyiikè di wuò ndòmmè nè di naàmùnti dòmmè.

²⁰ Meñme kè Sammuyeeerii tíi nyIsidayeeeribe be wuò ndòmmè kétéu tété. Kè ti Yiè nKuyie ntāāté Bensamee kó kuwu. ²¹ Kòo mbè yu be naàmùnti dòmmè kè ti Yiè nKuyie ntāāté Matidi kḍku, kè bè mbè bàati oniti omáà omáà kè Kuyie n tāāté Sauri Kiisi bire. Kè bèè ò wam-mú kémónté. ²² Kè bèe yóu kéwēte kébeke ti Yiè nKuyie nke dḍò: De kóo niti baa kḍtenímu dienaà? Kè ti Yiè nKuyie ndḍò: Nte we ke sḍri tinenti mieke.

²³ Kè bèe kḍte kóò tūóténi, kécónné benitibè cuokè, kòo mbè òkùnè bemḍu.

²⁴ Kè Sammuyeeerii náké benitibè ke dḍò: Ntenè ti Yiè nKuyie ntāāté wè, ò í mǎnnè òmḍu Isidayeeeribe mieke.

Bemḍu kè bèe píéké ke dḍò: Okpàati mbo s̄ā. ²⁵ Kè Sammuyeeerii né bè náké bè dḍò nkéndḍorimè okpàati, kè ti w̄ari dipátiri mieke, kédḍu nti Yiè nKuyie nḍíētè mieke, kédeè kécié nyIsidayeeeribe bemḍu kè bèe kúú mbe c̄éi.

²⁶ Kè Sauri múnke kò nho c̄íētè Kibea ke neínè benitibè móm̄mḍmbe ti Yiè nKuyie nkááké bèe yèmmè. ²⁷ Nè memme kè itookperí yembè r̄mbo bèè tu: Oniti yiè mbo

yíme ké ti deeté? Bè do ò sènkèrimu bá bembe í nhò p̄a yep̄arè. Sauri me nyí mbéi ntimati.

Sauri namè Am̄riibe

¹¹ Kè Naasi Am̄diibe kṗàt̄ii kḍtení képi Yabesi ei kḍbe ke bo bè dokénè Kadaadi temp̄è mmieke, kè Yabesi ei kḍbe ò náké ke dḍò: Tí dḍònnè metaummè, ti yó nyíemmu a kṗeti. ² Kè Naasi Am̄riibe kṗàt̄ii bè náké ke dḍò: N yiemmu ke bo di dḍònnè metaummè, n né dḍò nkékṗéké di nuu nyoyui nyi kéānnè ifei Isidayeeeribe bemḍu.

³ Kè Yabesi ei kó bekótibè dḍò: Tí p̄a yewe yèyiekè kè ti t̄š mbenitibè kè bèe ce nyIsidayeeeribe tenkè kemḍu ké bè náké. Kòò mḍu í bo wèè bo ti teennè ti né da duó ntimàà.

⁴ Kè bèe t̄š nkè bèe kḍte Kibea Sauri ei kénáké benitibè tii tūòkení, kè bèe tiité bemḍu yedabùò. ⁵ Ke s̄š nde mōnni Sauri kūntinní o nààke kupaku kébeké mùu te kè benitibè bemḍu kuò, kè bèe ò náké Yabesi kḍbe bè náké ti. ⁶ Sauri ti kèè dii mōnni kè Kuyie nYaá nhò pié nkè dèè ò yonke mediè, ⁷ kòo pí nyinààke idèi kékuo, kékéké, kéduó mbenitibè kè bèe cennè Isidayeeeribe tenkè kemḍu, ke náá nkétú wèè bo yete ke í nneinè Sammuyeeeri nè Sauri mudòò, bè yóó dḍò miè mbotí nku o nààke.

Kè ti Yiè nKuyie ndonné be k̄šmbùḍti kè bèe tíi nkéndò nhoniti òmáà. ⁸ Kè Saurii bè kàa mBeseki kè bè mbo sikḍupíkḍs̄itāāti (300000), Sudaà kḍbe sikḍupíkḍs̄itāāti (30000). ⁹ Kè bèe náké bè tōnni bè ke dḍò: Kḍtenè kénáké Yabesi kḍbe ke dḍò: Nanke diyie bo nyóó cónné yeyo kè di pété medeetímè. Kè yetḍrèe kḍte kénáké Yabesi kḍbe kè diwèii bè pí. ¹⁰ Kè bèe náké Am̄riibe ke dḍò: Nanke ti yóó di duóm̄mu timáà kè dí ti dḍònnè di dóm̄mè.

¹¹ Kè dèe wenté kè Saurii toté Isidayeeeribe yetirè yetāāti, kè bèe pike cute kéta Am̄riibe kari ké bè poté, kè diyie nyóó cónné yeyo kè bè bè auté, bèe yenté kè bèe c̄íété bemáà bemáà. ¹² Kè Isidayeeeribe náké Sammuyeeeri ke dḍò: Ōmbe do tú: Sauri bá ntú ti kóo kṗàati? Ti benkenè be kè tí bè kḍu.

¹³ Kè Saurii yete ke dḍò: Yie nwe ti Yiè nKuyie ndeetémè Isidayeeeribe, ti í yóó kuò òmḍu.

¹⁴ De kó dif̄ñnkúò kè Sammuyeeerii náké Isidayeeeribe ke dḍò: Tí kḍtenè Kidikaadi kédḍò kéffíi nSauri kṗati.

¹⁵ Kè Isidayeeeribe bemḍuu kḍte Kidikaadi ti Yiè nKuyie taummè tou borè kédḍò kékanne Sauri tikpàti kéffíe iwūš ti Yiè nKuyie mmetaummè kṗeyi. Sauri nè Isidayeeeribe bemḍu kè bèe nyānku.

Sammuyeeeri caummè Isidayeeeribe

¹² Kè Sammuyeeerii náké Isidayeeeribe bemḍu ke dḍò: N dḍòmmu di m beke ti ke di pí nhokpàati. ² Di mmōnni weè yó ndi ni. Mí nkòtému kè n yùti peike, kè n kó bedapambè di bonè. N di niité nè m bikémbénti nti ke tūòkenní yie. ³ N cómmú yie ti Yiè nKuyie nyiikè nke nè okpàati kù tāāté wè iikè, kè di m mḍkenè ti, dí ti náké. Kè ò c̄utè òmḍu nààfè yoo o sām̄marímú, kè n ciité òmḍu ke di o kṗere, yoo n f̄éú nhòmḍu, kè ò me

ncouté òmɔ̀ù kó idíítí nyi kòò kòhnné, kè ò dè dɔ̀ m bo dè ndi yietí.

⁴ Kè Isidayeeribe ò tēhnné ke dɔ̀: Ǿ̀, a í ciité òmɔ̀ù ke di o kperε, a me nyí fēũ nhòmɔ̀ù, a í cɔ̀uté òmɔ̀ù kó ticuuti.

⁵ Kè Sammuyeerii béi nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nnè okpààti bè yàmù di í yàmè n kó meyei mmamè. Kè bè dɔ̀: Ǿ̀, kù yàmù.

⁶ Kè Sammuyeerii yíé kébéi nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nyàmù kunku kùù do tãáté Mɔ̀yiisi nè Anɔ̀ɔ̀ kè bεε denne di yembè Esibiti. ⁷ Di mmònni tínnènni ti Yiè nKuyie mborè kè n di benke kù di dɔ̀ mēè sàà ndíndi nè di yembè. ⁸ Sakɔ̀bu do kɔ̀te Esibiti kè bè nfēũnko di yembè kè bεε kuɔ̀nnè ti Yiè nKuyie, kè kùù bè duɔ̀nní Mɔ̀yiisi nè Anɔ̀ɔ̀, kè bεε bè denne kè bè kɔ̀tenè di mè mbo dii èi.

⁹ Kè dè mboni kè di yembèe yē nti Yiè nKuyie, nè de kprí nke ti Yiè nKuyie nduɔ̀ nke Sisedaa Asɔ̀ɔ̀ Fidisitēēbe kóo āāpònkóti nè Mɔ̀abu kóo kpààti kè bεε bè kpàanne kè bè na. ¹⁰ Kè di yembè tó kuɔ̀nnè ti Yiè nKuyie nkébéi nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie, ti cààrèmu, ti da yóu mēè kprí nke tū nyεɔ̀kè Baadibe nè Asitaditeebe, ti dεēténè ti dootitɔ̀bè kè tí mpí nha tōmmú. ¹¹ Mēmme kè ti Yiè nKuyie nduɔ̀nni Sedeɔ̀ɔ̀ nè Edanni nè Sefutee nè mí nSammuyeerii, kè tí di dεēténè di dootitɔ̀bè bèè do di fité, kè di na ke bonè diwèi di nheì mieke. ¹² Di yà dii mònni Naasi, Amɔ̀riibe kpààti kòò kèríní ke bo di dòkénè ke dɔ̀ di dɔ̀ okpààti ke yē nti Yiè nKuyie ntumè di kóo kpààti. ¹³ Di mmònni ntenè okpààti di tãáté wè, dí yē ndi ò dɔ̀ kè ti Yiè nKuyie mme nwè ndi duɔ̀. ¹⁴ Kè di dé ti Yiè nKuyie nke pí nku tōmmú, ke yíe nku kpeti, ke í yete timati, mēmme díndi nè di kóo kpààti di bo ntaunèmè ti Yiè nKuyie. ¹⁵ Kè di me nyí yie nku kpeti kè di yete ku kuɔ̀, kù bo di benke ku wērímu kù do mù benke mēè botí di yembè. ¹⁶ Nkpaánè diè nkéyà tidièti ti Yiè nKuyie nyóó dɔ̀ tì. ¹⁷ Dè í dò ndididèi ndi ti bomàà? N yó mbáámmu ti Yiè nKuyie nkè fetaafēε kperi keni, kè dí banté di càkemè mediè, di yēmme di dɔ̀ okpààti.

¹⁸ Kè Sammuyeerii mbáá nti Yiè nKuyie nkè fetaafēε kperi keni de kó diyie, kè Isidayeeribe yɔ̀te ti Yiè nKuyie nnè Sammuyeerii. ¹⁹ Kè bèè náké Sammuyeerii ke dɔ̀: Bántè a Yiè nKuyie nha tū nkù ti kprí nkè ti báá kú, ke yē ti yei nyí sénnimè, kè ti wēte ke yie ke cààrè ke yē nti dɔ̀ okpààti. ²⁰ Kè Sammuyeerii bè nàké ke dɔ̀: Di cààrèmu yie mediè, di tēnke né báá yie nkébutínne ti Yiè nKuyie, mpínnè ku tōmmú nè di yēmme memɔ̀. ²¹ Di yóó kù bùtínné kéntū nyεɔ̀kè nye yèè í yóó na ke di teennè yoo yè di dεēté, yè tu detetirè nde. ²² Ti Yiè nKuyie ntu Kuyie nku, kù í yóó di yóu ke yē kuɔ̀ dómè ke di dɔ̀ ku kɔ̀be. ²³ Mí mmómmu nyí yóó yie nkéyeténè ti Yiè nKuyie nkéyóu m bo nsɔ̀kémè ke di benkú kuce sààkù. ²⁴ Dí ndé ti Yiè nKuyie kēmpí nku tōmmú mesàà nnè di yēmme memɔ̀, di yàmèmu kù dɔ̀ tì dièti di cuokè. ²⁵ Kè di me ndòòri meyei ndi bo kú díndi nè di kóo kpààti.

Bè dómè kédokénè Fidisitēēbe kè Sauri yeténè Kuyie

13 Sauri do yóó di tikpàti ke mɔ̀ke yebie... † kédí tikpàti kémbaké Isidayeeribe ke dɔ̀ yebie nyédéé,

² kētãáté Isidayeeribe cuokè behāāpòmbè sikɔ̀upísitãati (3000), kè sikɔ̀upísidé (2000) nhò bonè Mikimasi Betε-di tãri ínkè, kè tekɔ̀upíitè (1000) tetè mbonè o bire Sonnatã Kibea Bensameε kó kutempē mmieke. Kè Saurii kprēnné Isidayeeribe tɔ̀bè bá wè o cīētè.

³ Diyie mari kè Sonnatã do mudò Fidisitēēbe kóò kùmándáà wèè bo Kibea kóò kù. Kè Fidisitēēbe tì kèè kè be mieke ncóu nyIsidayeeribe kè Saurii kōnné ditāteheù ke dɔ̀ Isidayeeribe bemɔ̀u tì kèè. Kè bèe keè Sauri kùòmè Fidisitēēbe kóò kùmándáà. Kè behāāpòmbè bemɔ̀u tíi nSauri borè Kidikaadi. ⁵ Kè Fidisitēēbe múnkεe báátí ke bo dokénè Isidayeeribe, kēmmɔ̀ke sikpàrinaasēi sikɔ̀upísitãati (3000) nè sisēi sikɔ̀upísikuɔ̀ (6000) nè si dèèbè, kè behāāpòmbè nsù ke mánne dàméèri kó mubirimú, kébáté Mikimasi Beti-Afenni diyie yie kèè bíékè. ⁶ Isidayeeribe yà dii mōnni dè bè pàkémèmu kēncokù ke taà titādèntè nè yēfōtè mieke nè yepèrè fīè nnè yebèmbiè nkó ifōti ke yē bè do bè ēūtémè. ⁷ Kè bèmabè sei Suditēē ke bo sɔ̀ri Kadi nè Kadaadi be kó kutempē mmieke.

Kè Sauri baa bo Kidikaadi kòo āāpòmbè bemɔ̀u kpreutí nè kufōwáá. ⁸ Kè bè mbaa Sammuyeerii ke dɔ̀ yewe yèiekè, kòò bè benné dii mōnni ndɔ̀ kēpēēté, kòò mu nyí tū̀kení Kidikaadi, kè tihāāpòntii keté kēnciéri ke yóu Sauri. ⁹ Kè Sauri dɔ̀: Tɔ̀není iwūɔ̀ kè n fié Kuyie nké-tuɔ̀ nkéfiénè metaummè kreyi. Mēmme ò ì fiémè Kuyie. ¹⁰ Ò tū̀ ndi mōnni de kó iwūɔ̀ kédeè kè Sammuyeerii tuɔ̀kení kè Saurii yènní kóò co ke bo ò dɔ̀. ¹¹ Kè Sammuyeerii ò beke ke dɔ̀: A dɔ̀ ba? Kè Sauri dɔ̀: N yà Isidayeeribe n yóumè mme ke ciéri, a mómmu nha me nyí tū̀kení a m benné dii mōnni, kè Fidisitēēbe tikú Mikimasi. ¹² Kè n yī̀kù Fidisitēēbe yàà bo kɔ̀tenimè kè ti do Kidikaadi bá ti mu nyí beé ti Yiè nKuyie, de te kè n yóu ke fié m mómmu nKuyie nyiwūɔ̀ ke tū̀. ¹³ Kè Sammuyeerii ò nàké ke dɔ̀: A dɔ̀ deyεinkperε nde bá a í pí nti Yiè nKuyie nda nàké dii nùù, kàa do tū̀nne ti Yiè nKuyie nda nàké dii nùù, a cīētè teè na ntú tekpààticīētè sã Isidayeeribe cuokè. ¹⁴ Di mmònni a kpàti tēnke í yóó mɔ̀nte, ti Yiè nKuyie ntãátému ku yēmme kóo niti kòò bo ntú ku nitiè kóo kpààti a í tū̀ne mēè kprí nti Yiè nKuyie nda nàké tì.

¹⁵ Kè Sammuyeerii ité Kidikaadi kékote Kibea Bensameε kó kutempē. Kè Saurii kaa mbenitibè ò kpaánè bè kè bè mbo sikɔ̀usikuɔ̀ (600) ke bo kɔ̀te kēmaúténè be dootitɔ̀bè Kibea Bensameε tempē mmieke. ¹⁶ Sauri nè o bire Sonnatã nè benitibè bèè do ò kpaánè kè bè mbo Kibea Bensameε tempē nkè Fidisitēēbe báté ke bo Mikimasi. ¹⁷ Kè Fidisitēēbe kó behāāpòmbèe toté yetirè yētãati kè diketirii kété kénwetí ɔ̀fidaa Suadi èi bíékè. ¹⁸ Kè didérii wetínné Beti-Onɔ̀ɔ̀ kè ditãánni mbo ditãri ínkè ke wetí be tenkè mánku bè tu dè Yekoute kó kubitiriku dikpáá bíékè.

¹⁹ Bemáábè do í bo Isidayeeribe èi dimɔ̀u mieke ke yē Fidisitēēbe do yetemè ke dɔ̀: Di báá yie nkè Isidayeeribe mmáátí yese nè yekpã. ²⁰ Kè Isidayeeribe nkɔ̀ri Fidis-

† YEBIE...: Bè wãri Sammuyeerii kó dipátiri kè wèè di cēt, kòò nyóó di cēt nke sã nSauri bie nkó fewãriè ütémù, ò yí nna ke banté mesàà nke né yóu kesoó nde kó mefiè.

itēēbe borè nde ke netíri be naakā nè be tũkusi nè be pēē. ²¹ Kè bè níí ndò nkéyietí idíítí mai ke né na kéneté be tōnnenti: Yenaakā nè sipēē nè sitũkusi nè sikāũ.

²² Mudoò kó diyìe kè bèe mǎnté tikpàrinenti, Sauri nè Sonnatāã kè bèe nkpaá mǎke yese nè yekpāã.

²³ Kè Fidisitēēbe kó dihāãpǎntĩnni marii kǎte kébáté Mikimasi tãri.

Sonnatāã namè Fidisitēēbe

14 Diyìe mari kè Sonnatāã náké o kóo tǎnti wèè tǎ o kpàrinenti ke dǎ: Kǎtení kè tí kǎte Fidisitēēbe kó behāãpǎmbè kari dìi mè mbo cie ndi borè.

Ò me nyí nnáké o cice Sauri. ² Dè do sǎ nSauri bo Kibea nwe ke kari mutie bè tú mù kèdèndàdiè mùù bo Mikinǎ mu yuu nè behāãpǎmbè sikusikuò (600). ³ Kè Aiya Aitubu bire, Ikabǎdi tebite, Edii Kuyie nkuú niùti wèè do bo Sidoo o bire Findee kó debire deè do bo ke tǎ ikuú nenti. Isidayeeri be do í yé Sonnatāã kǎte kè.

⁴ Kè Sonnatāã ndú képi Fidisitēēbe, kékété yetārè mayè cuokè, kè òmari yètiri tu Bosee, kè diteri kperi tú Sendee. ⁵ Kè òmari bo kubakú cǎnku ke wetí Mikimasi kè diteri bo kuyou ke wetí Kebaa. ⁶ Kè Sonnatāã náké o kóo tǎnti ke dǎ: Tí kǎte Fidisitēēbe itayéi yembè borè káyà ti Yiè nKuyie mbo bè nti duó, kù í yīékú dèmarè, kè kù dǎ tí bè na, ti yóó bè namu bá ti í mè nsǔmè. ⁷ Kòo kóo tǎnti ò tēñné ke dǎ: Dǎ a yèmmè da pǎ ti, m bo a fǎnkúò ndi, n da tǔmmu. ⁸ Kè Sonnatāã ò nàké ke dǎ: Ti yóó kǎtemu kè bè benke timáà. ⁹ Kè bè ti nàké ke tú: Ncómúnè, kè ti di sǎnkóo! Ti ncómmú. ¹⁰ Kè bè me nyí: Dekenèni! Tí dekoò, deè yóó benke ti Yiè nKuyie mbè nti duómmè.

¹¹ Kè bèe kǎte kébenke bemáà Fidisitēēbe kè bè dǎ: Ntenè Ebedeebe ke yièni yefǎtè mieke bè do sǎri dè.

¹² Kè bèe yú Sonnatāã nè o kóo tǎnti kè bè nàké ke dǎ: Dekenni kè tí di benke.

Kè Sonnatāã náké o kóo tǎnti ke dǎ: A ntũ n fǎnkúò kè tí deke, ti Yiè nKuyie mbè duómmu Isidayeeri be.

¹³ Kè Sonnatāã ndeètò ke òkú nè o naàcèi nè o nǎu, kòo kóo tǎnti ò tũ, kè Sonnatāã mbè puoti kè bè duò, kòo kóo tǎnti bè dèu. ¹⁴ Sonnatāã nè o kóo tǎnti kè bèe kuò benitibè sipisidè tepēkpèntè sǎmpótè mieke. ¹⁵ Kè kufǎwáá mpí nFidisitēēbe bemǎu nè behāãpǎmbè bèe kpaá dikari nè bèe kǎte dikpànni, kè ketenkè nhau kè deè kpeí benitibè mediè nkè be kǎnti nhau.

¹⁶ Sauri kó behāãpǎmbè bèe paké kè bè mbo Kibea kèwénté káyà Fidisitēēbe ciétémè tipĩti timǎu. ¹⁷ Kè Saurii náké behāãpǎmbè ke dǎ: Kaannè benitibè káyà bèe kpa ti cuokè.

Kè bèe kaa nkémǎnté Sonnatāã nè o kóo tǎnti. ¹⁸ Kè Saurii náké ikuú niùti Aiya ke dǎ: Tǎni ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu.

Dè do sǎ ti Yiè nKuyie ntaummè tǎu bo Isidayeeri be kari ndi.

¹⁹ Kè Saurii nkpaá ke náánnè ikuú niùti, kè kutoweku dǎke déúkú Fidisitēēbe kari, kè Sauri náké Aiyaa ke dǎ: Báá benné kébéè ntimati ti Yiè nKuyie.

²⁰ Kòo tíi nho āãpǎmbè kè bèe kǎte mudoò kénǎ mbè dootitǎbè kpá mbemáà ke ānti kè kunǎroo dáátí

mediè. ²¹ Isidayeeri be bèe do wènnénè Fidisitēēbe kènkǎri dikpànni, kè bèe kónté kèwènnénè Sauri nè Sonnatāã be tǎnni.

²² Isidayeeri be sǎmbe bèe do sǎri Efadaimmu tãri ònkè kè bèe keè Fidisitēēbe cokémè kíténi kè bè bèti kékua.

²³ Kè ti Yiè nKuyie nduó nkè Isidayeeri be bè na de kó diyìe kè mbè bèti késénténè Beti-Afenni.

Isidayeeri be deetémè Sonnatāã

²⁴ De kó diyìe kè Isidayeeri be fèúté mediè nke yé Sauri do béimmè ke dǎ: Wèè bo déúté dèmarè kè diyìe mu nyí ta, kòo mu nyí na o dootitǎbè ke pèite, de yiè mbo yà! Nè de kpéi nhòmǎu í ndi dèmarè de yiè. ²⁵ Kè bèe tuǎke dikpáà mari kè mecekúò mpiéké ke counè ketenkè. ²⁶ Kè behāãpǎmbè ta de kó dikpáà káyà mecekúò nhòmǎu me nyí ndàátí kékááké ke yé bè démè Sauri béi ndi nù. ²⁷ Sonnatāã me nyí nyé ke dǎ nho cice béi ndinù mari káyà ticièti, kékúú kupàati yómmè kédéúté kòo òkèe wenke. ²⁸ Kè kuhāãpǎnkú makúu ò nàké ke dǎ: A cice béi nke tú kè wèè di dèmarè yie nhò bo yà. Deè te kè muwèrimú dǎnté benitibè.

²⁹ Kè Sonnatāã dǎ: N cice kǎnnè benitibè mbe, wénté ndèutémè mecekúò nkè n yìkè wenke, ³⁰ kéndò nkè benitibè né do ndi bè éi dè bè na nnamu be dootitǎbè kè dè pèēté dè mè ndòmmè.

³¹ De kó diyìe kè Isidayeeri be mbeti Fidisitēēbe ke kǎu, kè bè bèti Mikimasi kètuǎkenè Ayanǎ kècu mediè nkécirime. ³² Kè bèe pímmú bè na bè kó ipe nè be nààke, kè nyi feu ke cáá ndende meyi ncou dè. ³³ Kè bèe náké Sauri ke dǎ: Isidayeeri be dǎ meyi mme ke feu iwũ ke cáá mbè ò fié dè, meyi ncou dè, kè Saurii kuónkoo ke dǎ: Di càrèmu! Biennèni ditãri mari die.

³⁴ Kè bèe kǎte kénáké benitibè ke dǎ: Bá wè wèe tǎni o nààfè yoo o pièfè deborè kékua kécááké, kè di bá nyi cáá nyi yìi ncou dè kèyéténè ti Yiè nKuyie.

De kó kuyouku kè bá wèe tǎni o ǎfè kè fè fèúté deborè. ³⁵ Mèmmè Sauri maámè ti Yiè nKuyie ndi-wũtǎnni ketiri kébéi nke dǎ: ³⁶ Ti sǎtè ke nyènkè kèmpuò Fidisitēēbe kè bè kúu páii kéhéi be kperè, bá ti báá súú nhòmǎu. Kè tihāãpǎnti dǎ: Dǎ a dǎmè.

Kè ikuú niùti dǎ: Ti keténè kébéè ti Yiè nKuyie.

³⁷ Kè Saurii beè nti Yiè nKuyie nke dǎ: Kuyie nti kǎte kédokénè Fidisitēēbaa? A bo duó nkè ti bè naà?

Ti Yiè nKuyie me nyí nhò tēñné timati de yiè. ³⁸ Kè Saurii tíi nyIsidayeeri be kó bekótibè ke dǎ: Wénténè káyà meyi mmèè dǎ yie. ³⁹ Ti Yiè nKuyie mbomu ke deeri Isidayeeri be, m béi nti yóó dǎmmu. Wèè te de kó meyi nhò yóó kúmu bá kè m bire Sonnatāã nwe.

Ditǎnni mieke òmǎu í nhò tēñné timati. ⁴⁰ Kè Saurii náké Isidayeeri be ke dǎ: Di cómmú kupíkú kumáà, mí nnè m bire Sonnatāã kè ti cómmú kutèkú. Kè ditǎnni náké Sauri ke dǎ: Dǎ a dǎmè.

⁴¹ Kè Sauri dǎ: N Yiè nKuyie nyIsidayeeri be tũ nkú dè dǎmmè kàa í n tēñné yie ntimati? Kè mecaàrimè bo mí n nè m bire Sonnatāã tíi ònkè yoo a nitibè Isidayeeri be ònkè, kè ti bo nyipāãdíti ò benke.

Mèmmè kè bèe bo nyipāãdíti kè ò benke Sauri nè Sonnatāã. Kè behāãpǎmbè yé. ⁴² Kè Sauri dǎ: Tǎunè

tété mí nnè m bire Sonnatãã ti ínkè, kè bèe tãũ kòo do Sonnatãã ínkè. ⁴³ De m̀nni kè Sauri d̀: N náké a d̀ò mù.

Kè Sonnatãã d̀: N kááké m pàati yómmè mme mecekùò nke d̀éutè. N yiemmu ke bo kú. ⁴⁴ Kè Saurii béi nke d̀: Kuyie nni mpoté kè nsà kè Sonnatãã í ku.

⁴⁵ Kè tihããp̀nti d̀: Sonnatãã báá kú, weè te kè Isidayeeribe auté be dootitòbè. Ti Yiè nKuyie mbomu! Dende báá d̀ò, ti báá yie nkòo yùrikù bá kùmàà do ketenkè. Nè Kuyie nkó meteèmmè mme ò p̀írmè mutòmú yíe.

Meèmmè kè tihããp̀ntii deetè Sonnatãã bá ò í nku de kó mukúú. ⁴⁶ Meèmmè kè Saurii yóu Fidisitèèbe mubetimù kè bèe kúú mbe cèí.

Bè náké ti Sauri kpàti ínkè

⁴⁷ Sauri naá ndii m̀nni Isidayeeribe kóo kpàati ké p̀ankke dokénè o dootitòbè bèè ò fité: M̀abiibe nè Am̀diibe nè Edomiibe nè Tisoba kó dikpàatiyuu nè Fidisitèèbe. Kòò cuò nkèè bíékè wèe na. ⁴⁸ Weè do dokénè dik̀m̀bùò Amadesiibe bembè bèè do fekú Isidayeeribe kperè kòò bè na, kédèetè Isidayeeribe.

⁴⁹ Sauri kó ibí do tú Sonnatãã nè Isefii nè Madikisina nè inipobí ìdèi, kè deketirè ntú Medabu kè dedèrè tu Mikaadi. ⁵⁰ Kòò pokù yètiri tu Ainçammu, Aimasi bire. Wèè baké behããp̀mbè kòò yètiri ntú Abunee, kòò cice kperí tú Nee, Sauri tebite kó debire. ⁵¹ Kiisi Sauri cice nè Nee nè Abunee cice, be cice do tú Abiyeedi.

⁵² Sauri kpàti timçuu mieke ò do dokùnè Fidisitèèbe mbe kè dè tònni, kòò yà oniti wèè m̀ke dik̀m̀bùò yoo ò kpeñni wèè ò p̀i tihããp̀nti.

Sauri yetemè Kuyie nkpeti

15 Kè Sammuyeerii náké Sauri ke d̀: Ti Yiè nKuyie ndo t̀nni mí nwe kè n da pí ntikpàti kaa bo mbaké Isidayeeribe, kènté kù yè n da náké ti: ² Ti Yiè nKuyie Mpakedaa tu kù yóo potému Amadesiibe kéf̀s̀ mbè do dintémè Isidayeeribe bè yènni d̀ii m̀nni Esibiti ké bè poté. ³ Kote ké bè dokénè ké bè kùò bemçuu páíí! A báá kuó nhòmçù mesémmè, á kuò dèè kó dimàà wéí, benitidaabè nè benitipòbè, ibí nè ibibénni, inàake nè ipe nè yòyòbè nè sãmmarímúbè.

⁴ Kè Saurii tíi mbehããp̀mbè Tedaimmu, ké bè kaa nkè bè mbo sikcupík̀ùp̀isidè (20000). Sudaa kòbe tekcupípitè (10000). ⁵ Kè bèe tuçke Amadesiibe ei ke déké kénhoke kudúókù ⁶ Kè Saurii náké Keniibe ke d̀: Yènnè Amadesiibe cuokè kédétè. N yí d̀ó ké di wènné kunasãã ke yé di do d̀òmmè Isidayeeribe mesàà mbè yènni d̀ii m̀nni Esibiti. Meèmmè kè Keniibe ye Amadesiibe cuokè. ⁷ Kè Saurii poté Amadesiibe, kétúóté Afidaa kétuçkenè Suudi Esibiti tenké diyie yènni kèè bíékè, ⁸ kékuo benitibè bemçuu késúú mbe kóo kpàati Akaki kòò pí nhofòuwè. ⁹ Sauri nè o ããp̀mbè kè bèe yóu Akaki nè iwũ ì kó dimàà tu isàayi: Inàake nè ipe. Iwũ ì kó dimàà cénke tu isàayi, kékuo dèè tu desíntékperè, dèè í dò nkédònnè mùmamù.

¹⁰ Meèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Sammuyeerii ke d̀: ¹¹ N dèmmumu dè yímè kè n tãáté Sauri kòò bo ntú Isidayeeribe kóo kpàati. Nte we ke m b̀tinné, ò í yie nke t̀nnè nh ò náké ti.

Kè Sammuyeerii yèmmèe caàrè kòò nyie nke kuònnè ti Yiè nKuyie.

¹² Kè dèe wenté dik̀nweñni sèi kòò kote ke bo yà Sauri, kè bèe ò náké ke d̀: Sauri kote Kadimeedi ke bo maá dic̀nc̀nni kéndenniní ò namè Amadesiibe, ke dèè ke p̀èètè ke kòte Kidikaadi. ¹³ Kè Sammuyeerii ntúòkoo Sauri borè, kòò ò náké ke d̀: Ti Yiè nKuyie nda d̀ò mesàà, n d̀òmmu kù n náké ti timçuu. ¹⁴ Kè Sammuyeerii ò beke ke d̀: M me n yo yèè pedabùò nnè in-àake kpeye, yè bonni de? ¹⁵ Kè Saurii ò t̀ènné ke d̀: Tihããp̀nti tiì soò nhAmadesiibe wũ sàayi ke ì tóni, ke ti bo fié ti Yiè nKuyie nha tũ nkù. Desònnè kó dimàà ti dè kùmmu páíí. ¹⁶ Kè Sammuyeerii d̀: Dè sànnèmu mem-me. N yóo da náké ti Yiè nKuyie nni nnákè tinti keyènkè. Kè Sauri d̀: Béi.

¹⁷ Kè Sammuyeerii d̀: A do cèè ndii m̀nni amàà kè ti Yiè nKuyie nkuù da tãáté, di m̀nni kaa baké Isidayeeribe. ¹⁸ Kuù da t̀ nke tú: A kote kédokénè Amadesiibe de kó benitiyeibe, ké bè kuò páíí ke báá súú ndèmarè. ¹⁹ Dè yímè kaa í yie nkù da náké ti, ke éi be kperè ke d̀ò kù í d̀ó dè? ²⁰ Kè Sauri d̀: N yiemmmu kù n náké ti ke kùò Amadesiibe bemçuu, ke súú mbe kóo kpàati Akaki màà ndi koò tóni die. ²¹ Kè n kó behããp̀mbè soò nyiwũ sàayi ke ì tóni die nKidikaadi kè ti bo ì fié ti Yiè nKuyie nha tũ nkù.

²² Kè Sammuyeerii ò t̀ènné ke d̀: Ti Yiè nKuyie ndó di bo nkù feumè mme iwũ ke p̀èètè di bo nyíèmmè ku náatàà? Kaa yie nti Yiè nKuyie mbéi nti deè kù naati ke p̀èètè a bo kù fiémè iwũ mekùò nkpeyi. ²³ A bo yetemè ti Yiè nKuyie nkpeti dè í cáánnè a bo pãámè, itookperí me nyí cáánnè a bo fiémè yebokè. A mè nyetemè ti Yiè nKuyie nkpeti, kù múnke da yetemu yíe. A ténke í yó ntú ku nìtibè kóo kpàati. ²⁴ Kè Saurii kuónko ke d̀: N cààrèmu! N yete ti Yiè nKuyie nkpeti nti ke yete a kó itié. N yòte tihããp̀nti nti ke d̀ò ti yè mmù. ²⁵ Di m̀nni n da báammu! N cààrèmu, ncíè n yei, nkéwètení kè ti kote kè m bántè ti Yiè nKuyie. ²⁶ Kè Sammuyeerii d̀: Mí nnè f̀ nti báá neí, a yete ti Yiè nKuyie nkpeti nti kè kù me nda yete, a ténke í yó ntú Isidayeeribe kóo kpàati.

²⁷ Kè Sammuyeerii b̀tinné ke bo íté, kè Saurii pí nho yaàbòrè kè d̀ii kèté. ²⁸ Kè Sammuyeerii ò náké ke d̀: Ti Yiè nKuyie mmúnke kètému a kpàti yie nyIsidayeeribe cuokè, ke ti duó nhotòu mçù wèè wenni ke da p̀èètè. ²⁹ Isidayeeribe kó muwèrimú tú ti Yiè nKuyie nku, kù í sou nkù í tú oniti ke bo béi nkéwète kéceete. ³⁰ Kè Saurii yíé kébéi nke d̀: N cààrèmu, a n cíè nké n déúkùnne behèikènkótibè nè Isidayeeribe bemçuu iikè kéwètení kè m bántè ti Yiè nKuyie.

³¹ Kè Sammuyeerii wètení kóò t̀nnè kè bèe kote kè Saurii bántè ti Yiè nKuyie.

³² Kè Sammuyeerii d̀: Tóni die nhAkaki Amadesiibe kpàati n yìikè. Kè Akaki nkérini kòò yèmmè naati, nè o

yèmmè mièke kòò tu mukúú nkó kunúú dètému di mmònni. ³³ Kè Sammuyeyeri né ò nàké ke dð:

A siè diì te kè tibíyṽti pàà ti bí,
a kóo yṽ múnke yóò pàamu o birɛ.

Dèndɛ Sammuyeyeri ò kùòmè Kidikaadi ti Yiè nKuyie ntaummè tou ìikè.

³⁴ Dɛ kó difṽnkúò kè Sammuyeyerii kò nDamaa, kè Saurii kò nKíbea. ³⁵ Kè Sammuyeyeri yèmmèe caàrè mediè nSauri kpréi nkòò yàa kúnè ò ténke í ò yà. Kè ti Yiè nKuyie nyèmmè múnke caàrè kù tããté mèè kpréi Sauri kòò bo ntú Isidayeyeri kpràati.

Bè pǐrímè Dafiti tikpàti

16 Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sammuyeyeri ke dð: Dè yó nkááké dɛ kàa yóu a bo nkuòmmè Sauri kpréi? Nh ò dootóomu, ò ténke í yó ntú Isidayeyeri kpràati, íté kétúóté a naàyènni, kè di cūṽ mɛkùò nkékte Sese cie Betideemmu. O bí mièke nke n tããtémè okpàati n yèmmè kou. ² Kè Sammuyeyeri dð: Yé mbo yímè? Kè n kòte Sauri yóò keèmu kè n kuɔ. Kè ti Yiè nKuyie ndò: Íté kénṽ fenààfè, kàa tũ̀koo a dð: N kòtení ke bo féúté fɛṽfè nfe ti Yiè nKuyie. ³ A yú Sese kòò nda neínè, mī yóò da benke a dð nkéɔòmè, kàa pí n da benke wè tikpàti.

⁴ Kè Sammuyeyerii dðò ti Yiè nKuyie nhò nàké ti kékote Betideemmu, kétuɔkoo kè dihei kó bekótibèe ò yà, kè dèe bè di kè be kṽnti nhau, kè bèe kòtení kóò co ke dð: Kusààkù bakaà? ⁵ Kòò bè tɛ́hné ke dð: N kòtení ke bo féúté fɛṽfè nfe ti Yiè nKuyie. Wénkúnne dimàà kè ti nei kéféúté fɛṽfè.

Kè Sammuyeyerii duò nkè Sese nè o bí kè bèe wénkúnne bemàà, kóò neínè kè bè bo fié iwũṽ. ⁶ Bè tũ̀koo diì mònni kè Sammuyeyerii yà Ediabu, nè o yèmmè mièke ke dð: Nte ti Yiè nKuyie ntããté wè mènke. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dð: Bá nwúò nho dòmmè nè o okùmè, nyí we ntããté, n yí wúò mbenitibè wúò ndè, benitibè wèi tikṽnti nti kè mí nwéi meyèmmè.

⁸ Kè Sese yúni Abinnadabu, kòò tuɔkení, kè Sammuyeyeri dð: Ti Yiè nKuyie nyí tããté yie.

⁹ Kè Sese yúni Samaa, kè Sammuyeyeri dð: Ti Yiè nKuyie nyí tããté yie.

¹⁰ Kè Sese nyuni o bí kétuɔkenè iyiekè, ti Yiè nKuyie nyí ntããté be kóò mɔ̀.

¹¹ Kè Sammuyeyerii beke Sese ke dð: Bedapàmbè bemɔ̀ ndaà? Kòò dð: Osámṽpò̀ wèe kpaaní ke cèmmú ipe. Kè Sammuyeyeri dð: Tṽ nkè bèe ò yuní, kòò í tũ̀kení ti í yóò di ikuṽ diì.

¹² Kè Sese tṽ nkè bèe ò yuní. Ò do tú onitiwũ̀wè nwe kòò ìikè wenni, kòò yèmmè duò cátiɛ. Kè ti Yiè nKuyie nnáké Sammuyeyeri ke dð: Wehwe, pí nwe tikpàti. ¹³ Kè Sammuyeyerii íté kétúóté o naàyènni kécóú mmekùò nDafiti yuu ínkè, o tebí ìikè, kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténí dɛ kó diyìè Dafiti ínkè kè nhò bonè.

Dɛ kó difṽnkúò kè Sammuyeyerii kò nho cie Damaa.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nkó muyaá nyité Sauri ínkè, kè kùu ò duɔnní meyèmmè yeime kè mè nhò kóɔnnè. ¹⁵ Kòò tṽmbèe ò nàké ke dð: Ti Yiè nKuyie nkuu da duɔnní meyèmmè yeime kè mè da kóɔnnè. ¹⁶ Ti yiè nkàa ti pǎ

dinùu tínti a kó betṽmbè ti yóò waámmu oniti wèe nɔ nke bie nkukùtidùkù, kè meyèmmè yeime Kuyie nduònní mè ní da ité diì mònni wèe bente kukùtidùkù kè dè da tṽ̀uke. ¹⁷ Kè Sauri dð: Yàné oniti wèe nɔ nke bie nkukùtidùkù mesàà nkòò kòtení.

¹⁸ Kòò kóo tṽnti mɔ̀u béi nke dð: N yému oniti mɔ̀u, Sese Betideemmu èi kou kó debire kòò nɔ nke bie nkukùtidùkù mesàà, oniti mómmu nwe kòò tu onitidṽ ke náánnè mecii, ke tú odasáati kè ti Yiè nKuyie nhò bonè.

¹⁹ Kè Saurii tṽ nkè bèe náké Sese ke dð: Sauri tu a ò duònkoo a birɛ Dafiti wèe cèmmú ipe. ²⁰ Kè Sese waá mpɛ́è nè menaà nkécũṽ kudɔkù mièke, kè pí ntebuɔtè kè dè tou nsámmarímú, kè Dafiti bii bo dè duò nSauri. ²¹ Kè Dafitii tuɔke Sauri cíètè kèmpí nho tṽmmú, kè Saurii ò pénsiri, kóò tããté kòò ntɔu o kparinenti. ²² Kè Saurii tṽ nkè bèe náké Sese ke dð: Sauri tu ò dṽ Dafiti mbo o cíètè nte ke pí nho tṽmmú ke yé wè ò pénsirimè mediè.

²³ Kè dèe yie nkè meyèmmè yeime Kuyie nduònnímè ní ò ité, Dafitii túóté kukùtidùkù kébente kè dèe tṽ̀uke Sauri, kòò yèmmèe bonke kè meyèmmè yeime ité.

Dafiti kpannèmè Kodyati

17 Kè Fidisitɛ́bɛe tíi mbe kó behã̀pòmbè mudòò kpréi nSokoo Suda tempè mmieke, kékari Efesi-Damimmu, Sokoo nè Asekaa dɛ cuokè. ² Sauri nè Isidayeyeri kè bembe múnkee báté kubiriku bè tu kù Tedementi biriku kèmbaati ke bo dokénè Fidisitɛ́bɛe. ³ Fidisitɛ́bɛe nè Isidayeyeri kè bè ndeke yetã̀rè ke wetí betɔ̀bè, kè kubiriku soké be cuokè.

⁴ Kòò niti mɔ̀u yìèni Fidisitɛ́bɛe kó behã̀pòmbè mièke Kati naàmùnkù kou, kòò yètiri tu Kodyati, o okùmè bo ntũ̀ke mètiri mètã̀ati nè sãntimétiri sipisidè nè mènùmmú. ⁵ Kòò òké disɔ̀wũṽ kó dipii kè disɔ̀wũṽ kó kupenku pi o cĩncĩnni kè ku cɛ́èkù bo cidòò sipisikuṽ. ⁶ Kòò kãnké o tààke disɔ̀wũṽ kó kupenku, ke báati disɔ̀wũṽ kó dikpã̀risiè. ⁷ Kòò kprã̀nni kó kudú mánne kucudú kè mekpã̀mbii nkó kucéèkù bo cidòò bèyiekè. Wèe tɔ̀ o dɔ̀pikù kòò ni o ìikè. ⁸ Kòò cómmú kèpíèké ke dð: Di benné ke yènnímu ke bo ti dokénè, n tú Fidisitɛ́ nwe kè díndi tú Sauri kó tidaati. Tããténè di mièke oniti òmàà kòò kòtení kè tí kpa! ⁹ Kòò n na tí naá ndi kó tidaati, kè m me nhò na dí naá nti kó tidaati kèmpí nti tṽmmú. ¹⁰ N yí di wúò nfenònfè kè di yete, dí dèitení di mièke oniti òmàà kè tí kpa.

¹¹ Kè Sauri nè Isidayeyeri kè bèe keè dɛ kóò niti náammè, kè kufṽwaá mbè auté.

¹² Dafiti cice do tú Sese Efadataa kó dihei kou nwe ke bo Betideemmu Suda tempè mmieke ke mɔ̀ke ibi iyiekè. Sauri kó dimònni do sṽ nhò kòtému mediè.

¹³ Kòò bí ikóti itã̀ati nièné Sauri dikpã̀nni, be kóo po Ediabu nè Abinnadabu nè Samaa. Dafiti wèe do tú tɛ̀yã̀atè. ¹⁵ Kè Dafiti ní mbo Sauri cíètè ke kũ̀nni o cice cíètè Betideemmu ke cèmmú o pe.

¹⁶ Kè wèe Fidisitɛ́ nyiitini dikúnweñni nè kuyuoku ke dð yewe sipisinàà.

¹⁷ De kó yewe mieke nke Sese nàkémè o bire Dafiti ke dð: Túóté tidiiti tii nnè kuyòrikù ti cìe nti nè pèèbè bie ntepiítè, kékote kéduú nha kó bekótíbè bè bàté dè. ¹⁸ Á ntonè yenaakāā ntepiítè tie kénto ke bíí duú nwèè bè baké. Kàa dzu nha kó bekótíbè ke wētini bè da duónni dèmarè dèè benkú be kǎnti naatimè. ¹⁹ Bembè nè Sauri nè Isidayeeribe tóbè, bè bo kubiriku bè tu kù Tedimenti biriku nku ke dokùnè Fidisitèèbe.

²⁰ Dikúnwehni sèi kè Dafitii pike cute kébanne ipe oniti mzu kétúóté ò dò nkénto dè, kékété, kéndonnè o cice do ò nàké dii nùu. Ò tùðkoo dii mōnni bè bàté dè, ke sǎ mbè dǎ kébootè be dootitóbè kéuu dikpānni kó fehúùfè. ²¹ Fidisitèèbe nè Isidayeeribe kè bèe wetinné betóbè. ²² Kè Dafitii dúnko o nenti o nembāri borè kékote mudò borè kéndu nho kó bekótíbè. ²³ Bè kraá ke me nnáa nkè Kodiyati Fidisitèè, Kati naāmunkù kouu íténi o āāpōmbè ìikè kéwēte kébéi ò baa ÿ nnáa nti, kè Dafitii keè. ²⁴ Kè Isidayeeribe ò yāni kè kufōwāá mbè auté kè bè ncokù, ²⁵ ke nnáa nke tú: De kòo niti dǎ ke ti wētēmu, deè te kòo iitini miè mbotí, kòo mzu na kòo kù okpāàti bo ò pā tikpāti péu kòo duú nho kóo sapāà nkòo puoke, kédò de yie ncíètè mesāa ny-Isidayeeribe cuokè.

²⁶ Kè Dafitii beke behāāpōmbè bèè ò tǎkénè ke dð: Kòo mzu kù Fidisitèè yie nke dènnè Isidayeeribe ifei bè bo ò yietí ba? O yèmmè dò nhò tu we de kóo Fidisitèè, kutayóu yie, kòo bo nsāá Kuyie nkobe.

²⁷ Kè bèè ò tēhné kòo nàké bè baa do yē mbè yóo yietí dè wèè bo na de kóo niti. ²⁸ Kòo kóo kóti Ediabuu keè bè nāammè, kòo mieke peike kòo dð: We nyē nha kōtení die! A yóunè we ipe dikpāá mieke? N da yēmu a í yo ditòò, N yēmu a yèmmè dòmmè. A kōtení ke bo yà dikpānni ndi. ²⁹ Kè Dafitii ò tēhné ke dð: N dòò ba dèè tu deyeire? N na bá mbekāà?

³⁰ Kè Dafitii íté oniti wenwe borè kékote kébeké otzu mzu kòo baa ò tēhné betóbè do ò nàké ti nti.

³¹ Kè benitibè bemzou keè de kó tināantì, dende bām-bā nkè tii tuoke Sauri kòo duú nkè bèe yúni Dafiti. ³² Kè Dafitii ò nàké ke dð: Okpāàti, a yèmmè báa caàrènnè de kóo Fidisitèè. A kóo tǎnti, mí, m bo kote kòo kpannè.

³³ Kè Sauri dð: A báa na kékpannè de kóo niti, a kraá bemmu, wenwe me ntu okpāri nwe nè o bíkémbéti.

³⁴ Kè Dafiti dð: Mí nha kóo tǎnti n tú opecēnti nwe n cice cíètè, ke ÿ ncēmú ipe, kè diciriciri kōtení yoo mupímpímmù mamù ke bo pí m pièfè mafè, ³⁵ N fè pàte ké dè bèti, kéfiete m pièfè, kè dè wēētení m bíékè, m pí de fñíí ké dè poté kékuo. ³⁶ N kòu mēè botí yeciricirè nè depímpínnè, n yóo me ndò Fidisitèè yie nwenwe kutayóu yie nke yé ò sǎāmmè Kuyie nkobe.

³⁷ Ti Yiè nKuyie nkùu n deēténè diciriciri nè mupímpímmù kù yó n deēténèmu Fidisitèè yie. Kè Sauri dð: Kote kè ti Yiè nKuyie nda teennè.

³⁸ Mèmmè Saurii duómmè Dafiti o kpārinenti kòo òò ndisōwūǎ kó dipii kòo dátinnè dicincinkōnni. ³⁹ Kè Dafiti túóté Sauri siè kébááti dicincinkōnni ínkè, ò í nna ke bo cente ke yé ò do í dè manténèmmè, kénáké Sauri ke dð: N yīkemu! Kè bèe dè daté. ⁴⁰ Kòo túóté mutāntēnditimù kéta kukó mpeémmè kētāāté yetārè yènum-

mù kécūǎ o yòri mieke kèpikú o tǎntēnditimù kékété kénwetí Kodiyati. ⁴¹ Kè Kodiyati múnke mmó nke tóon-tenè Dafiti, wèè to o dōpikù kòò ni o ìikè. ⁴² Kòo wénté Dafiti kòò sènkèri. Dafiti do tú dedapūmbire nde ke wūǎ kòo ìikè wenni. ⁴³ Kè Kodiyatii náké Dafiti ke dð: A n wúo ntemtè nte ke to kupāàti ke kèrini m borāà? Kè Kodoyatii parikè kéyú Fidisitèèbe kó yebokè yemzu yètè kè dð: A bo yà! ⁴⁴ Kōtení kè n duú nha maa ndéinkè kó tinòti nè tikpasinti. ⁴⁵ Kè Dafiti dð: Fǎ nkèrini m borè nè disie ndi nè kukpānséu nè dikpānni, mí mme nkéroo a borè nè ti Yiè nKuyie nyètiri ndi, Mpakedaa Isidayeeribe tū nwè, a sǎā nwè. ⁴⁶ Ti Yiè nKuyie nda ān- né n nùtè nte yie, kè m bo da kua kékééte a yuu. Yie ntiñti nè tikpasinti deè yóo pété Fidisitèèbe kó behāāpōmbè kéco. Kè kutenkù kumzu kōbe banté Isidayeeribe tūmmè Kuyie. ⁴⁷ Kè Isidayeeribe banté ke dð ti Yiè nKuyie nyí deerinè disie yoo dikpānni, ti Yiè nKuyie nkuu baké dikpānni ke di ānné ti nzu mieke yie.

⁴⁸ Kodiyati kètè dii mōnni kéwetinné Dafiti, kè Dafitii cokóo mecāā nho ìikè ke bo ò dokénè, ⁴⁹ kédèite ditāri dimāà o yòri mieke kéānnè o tǎntēnditimù kédooté kébóté Kodiyati tinni kè ditārii taroo, kòo do o nùu ínkè.

⁵⁰ Mèmmè Dafiti namè Fidisitèè nè ditāntēndititāri kòo kù bá ò í to disie.

⁵¹ Kè Dafitii cokóo Kodiyati duú dè kékpatè Kodiyati siè kòo fèúténè. Kè Fidisitèèbe yà be kóo kperi kumè kécoké. ⁵² Isidayeeribe nè Sudaa kōbe kè bèe yà Fidisitèèbe cokémè, kéuu fekpārìhúùfè, ké bè bèti kètuōkenè Kati èi nè Ekinō de ekè. Kè Fidisitèèbe kó becírìbè nnenkóo Sadaimmu kó kuce kètuōkenè Kati nè Ekinō.

⁵³ Isidayeeribe do be bèti kè dè fuutímu, kè bèe yóu kéwēténí kéhéí tinenti Fidisitèèbe kó dikari. ⁵⁴ Kè Dafitii túóté Kodiyati yuu kékōnnè Sedisadèmmu kétúóté kudadièkù kpārinenti kètanne o touku mieke.

Bè benkemè Dafiti Sauri

⁵⁵ Dafiti do kōri dii mōnni ke bo kpannè Kodiyati kè Saurii ò yāmu kébeke Abunee wèè baké behāāpōmbè ke dð: We nte odapāà nyie? Kè Abunee ò tēhné ke dð: Okpāàti, n yí yé wèè ò te. ⁵⁶ Kòo kpāàti dð: Beké kéyā wèè te de kóo dapāà.

⁵⁷ Dafiti kùu dii mōnni Kodiyati kédeè, kénwētini, kè Abunee ò kōtenè Sauri borè, kè Dafiti kraá to Kodiyati yuu. ⁵⁸ Kè Saurii ò beke ke dð: N kóo dapāà nha tú we nkó debire? Kè Dafiti dð: N tú a kóo tǎnti Sese wèè bo Bèideemmu o bire nde.

Dafiti nè Sonnatāà bè dapemè

18 Dafiti nàkénè Sauri dii mōnni kédeè kè Sonnatāà wēnnii pínnè Dafiti kperi, kòo yèmmèè ò ta, kòo ò òke kéndonnè ò dómè omāà. ² Nè de kó diyie Sauri ténke í nyie nkè Dafitii wēte o cíètè o cice borè. ³ De mōnni kè Sonnatāà taunnè Dafiti ke yé wè ò dómè ke donnè ò dómè omāà. ⁴ Kè Sonnatāà daté o yaàbòri kéduú nDafiti, kòo duónnè o āāpōnyààti nè o siè nè o tām̀̀m̀̀m̀̀ nè o naàkōnni.

⁵ Tipítì timɔu kɛ Sauri bè tɔ nkɛ̀ b́íkɛ̀ mudoò Dafitii na kɛ Saurii ò baá nkòo mbaké behããpòmbè kɛ benitibè bemɔu ò dɔ̀ nè behããpòmbè iwɛ́i yembè.

Sauri mieke do yonkemè Dafiti bè ò sãnte mɛ̀ kpréi

⁶ Dafiti do kùc diì m̀nni Kodiyati kékonní kɛ benitipòbè yehekè yemɔu kɔbɛe yènní kécò Sauri, kéndiè nke au ke bie nyebàrè nè debémbénnè terè. ⁷ Kɛ benitipòbè diè nke cúu mbetɔ̀bè ke tú:

Sauri kùc sikupí,
kɛ Dafiti kùc sikupípi.

⁸ Kɛ Sauri mieke peike mediè, ò í mpénsiri de kó tináanti ke d̀: Bè me nhò duò nsikupípi ke n duò sikupí, dè kraá sám̀p nwe kɛ bèe ò duò ntikpàti. ⁹ Nè de kó diyie ndi Saurii wèntémè Dafiti fenɔ̀nsĩfɛ̀.

¹⁰ Kɛ dèe wenté kɛ meyèmmè yeime Kuyie ntõnní mɛ̀ pí nSauri, kòo íté kénhari o ćìtè mieke ke pikú o kpãnni, kɛ Dafiti tó nhò bie nkukùtidùkù ò ò mbie mmè botí, ¹¹ kòo youte o kpãnni, nè o yèmmè mieke ke d̀: M bo tã Dafiti kédannè femarife, kɛ Dafitii yenténè dikpãnni kuce mɛ̀démè. ¹² Kɛ Saurii ò ỳte ke yé ti Yiè nKuyie ndo ò yóumè kémbonè Dafiti. ¹³ Kòo túóté Dafiti kénii mbehããpòmbè tekòupítè ke bo ò détinne omáa. Mɛ̀mme kɛ Dafiti nni behããpòmbè kɛ bè nkòri mudoò. ¹⁴ Mudoò ò kòri mùu kó dimàa kɛ weè nɔ nke yé ti Yiè nKuyie nho bonèmmè. ¹⁵ Sauri yà diì m̀nni Dafiti nɔmmè o dootitɔ̀bè kòd depe mediè. ¹⁶ Isidayeeri be bie bemɔu nè Sudaa kɔbe kɛ bè ndó Dafiti ke yé weè bè nimè mudoò mieke.

Dafiti puokemè Mikaadi Sauri kóo sapàa

¹⁷ De kó difɔ̀nkúò kɛ Saurii náke Dafiti ke d̀: Nte n kóo sapàa mMedabu, n wè nda duómmu kàa bo puoke, mpí n tõmmú nè dikõmbùù kénkra nti Yiè nKuyie nkó dikpãnni. Ò do í d̀ kòd kùc o mómmu nke né ndó Fidisitèbe beè ò kùc. ¹⁸ Kɛ Dafiti d̀: N yí tú òmɔ̀, ti naàmunkù í tú kùmakù, ti wuɔ nyí tú kùmakù Isidayeeri be mieke, kɛ mii bo puoke okpàati kóo sapàanàa?

¹⁹ Dè tũ̀ke diì m̀nni Medabu bo yenkemè Dafiti kɛ Saurii ò duò nhAdidiedi Abeti Meodaa ei kou.

²⁰ Kɛ Sauri kóo sapàa ntɔ̀u Mikaadii dɔke Dafiti kɛ bèe ti náke Sauri, kɛ dèe o narike. ²¹ Nè o yèmmè mieke kòd d̀: M bo wè nhò duò kòd díí nkè Fidisitèbe ò ninte. Kuce mɛ̀dérímmè mme Sauri nàkémè Dafiti ke d̀ wèe puoke o kóo sapàa. ²² Kɛ Saurii náke o kó betũ̀mbè ke d̀: Nákenè Dafiti didé borè ke d̀: Okpàati tu ò da d̀mu, tínti o kó betũ̀mbè kɛ ti múnke da d̀, yie nképuoke o kóo sapàa.

²³ Kòo kpàati tũ̀mbèe ti náke Dafiti, kòd d̀: Di yèmmè d̀ ndè tu diwántiri ndi a bo puokemè okpàati kóo sapàanàa? Nte mí nke í mɔke m̀mamù m me nyí tú òmɔ̀.

²⁴ Kòo kpàati tũ̀mbèe wètoo kénaké okpàati Sauri Dafiti yé mmù. ²⁵ Kòd d̀: Kɔtenè kòd náke ke tú: N yí wanti ò n yietí tipocònti, n d̀ wèe kuɔ Fidisitèbe mbe képeite kɛtɔ̀ni be tayéi tekòtè (100).

Sauri do d̀ Fidisitèbe beè ninte Dafiti. ²⁶ Kòo kpàati tũ̀mbèe kɔte kɛ ti náke Dafiti, kòo ti yie. Bá de kó diyie mu nyí tũ̀ke, ²⁷ kɛ Dafiti nè o kɔbe kɛ bèe kɔte kékua Fidisitèbe sikusidé (200), kɛtɔ̀ni be tayéi kékúu nhokpàati, kòo i kàa. De m̀nni kòo ò duò nho kóo sapàa nkòo puoke.

²⁸ Kɛ Saurii banté ke d̀ ti Yiè nKuyie nkuu bonè Dafiti kɛ Mikaadi o kóo sapàa nhò d̀. ²⁹ Kɛ Sauri dɔke ỳte Dafiti, kɛ nhò nii mmediè.

³⁰ Fidisitèbe kpàatibè doké mùu doò kó dimàa nè Isidayeeri be kɛ weè nno mmudoò képètè Sauri kó behããpòmbè iwɛ́i yembè. Kòo yètirii feitè mediè.

Sonnatã kònnémè Dafiti

19 Diyie mari kɛ Saurii náke o kóo dapàa nSonnatã nè o kó betũ̀mbè ò dómè kékua Dafiti.

Sonnatã né do me ndómè Dafiti mediè nkòo ò náke ke d̀: ² N cice Sauri d̀ ke da kuɔmu, á ndake nanke dikúnweñni, a báa yie nkòo da yà, á nsori. ³ Kɛ nh ò neinè ke tí kɔte a sɔri kèè b́íkè, kɛ rih ò béinnè a kpréi, kɛyà ò yóo yímè, kɛ n da náke.

⁴ Kɛ dèe wenté kɛ Sonnatã nsánti Dafiti o cice Sauri borè, kòd nàa nke tú: Fí nhokpàati a báa d̀ meyi mmamè Dafiti, ò í da d̀ meyi mmamè, ò pètinke dɔɔri dè tu a kó mesàa mme. ⁵ Weè kàátè mukúu nke kùc Fidisitèbe kɛ ti Yiè nKuyie nduú nkè Isidayeeri be bè na, kàa dè yà kɛ dè da narike. Ba nkpréi nte kàa bo d̀ meyi nkékua onitisàa? Ba nte kàa s̀ntè ke d̀ kékua Dafiti detetirè?

⁶ Kɛ Saurii yie nSonnatã kpeti kébéi nkéyú ti Yiè nKuyie nyètiri ke d̀: M báa kuɔ Dafiti.

⁷ Kɛ Sonnatã kɔte kɛyà Dafiti kòd náke bè náke tii kó dimàa, kòd tɔ kékènnéni tɛcítè, kòd wète késɔtè o tõmmú ò ò mmù pí mmè botí.

Mikaadi deetémè Dafiti

⁸ Kɛ bèe wète késɔtè mudoò kɛ Dafitii autè o dootitɔ̀bè kɛ bèe coké.

⁹ Diyie mari kɛ meyèmmè yeime Kuyie ntõnní mɛ̀ pí nSauri o ćìtè mieke ke s̀ nhò tɔ o kpãnni kɛ Dafiti ò bie nkukùtidùkù. ¹⁰ Kɛ Saurii tãu dikpãnni ke bo wènnè Dafiti kumarí kédannɔ̀, kɛ Dafitii yenté kɛ dikpãnni tã kumarí kénfúúkù kɛ Dafitii yè kékoke de kó keyènkè késɔri. ¹¹ Kɛ Saurii tɔ mbenitibè de kó keyènkè kɛ bè mbaa Dafiti ćìtè ke bo ò kùc dikúnweñni, kɛ Dafiti pokù Mikaadii ò náke ke d̀: Kàa í coké ke s̀ri keyènkè kie mbè naa yóo pike da kuɔmu.

¹² Ò yí memme kòd cúu nfenéti, kòo coké kédetè o fõmmu. ¹³ Kɛ Mikaadi túóté tetenkaanitè kédɔ̀u nDafiti d̀ ò nkè kédátinnè kubɔkõnkù te yuu kɛ tɛ dàtinnè kuyàakù. ¹⁴ Sauri tɔ mbè kɛ bè bo pí nDafiti bè tũ̀koo diì m̀nni kòo pokuu bè náke ke d̀: O kònti í naati.

¹⁵ Kɛ Saurii yí kɛ bè tɔ nke d̀: Kɔtenko kòd túóténi o d̀ ò nkè kɛ nh ò kùc.

¹⁶ Kɛ bè ntũ̀koo ke s̀ tetenkaanitè tɛe duò o d̀ ò nkè kɛ kubɔkõnkù dàatí te yuu. ¹⁷ Kɛ Saurii beke Mikaadi ke d̀: Dè yíme kàa n souté memme botí ke

yóu kè n dootitòu coké. Kè Mikaadi dò: Weè yí nh ò yóu, kè n yí ò yóu ò bo n kuɔ.

Sauri tũnnemè Dafiti Nayɔti

¹⁸ Mèmmè Dafiti namè kécoké kékɔte Damaa Sammuyeri borè, kòò nàké Sauri ò dɔ̀ dèè kó dimàà. Kè bèe kɔte kèmbò Nayɔti Damaa tempè mmieke. ¹⁹ Kè bèe nàké Sauri ke dò: Dafiti bo Nayɔti Damaa tempè mmieke. ²⁰ Kè Saurii t̄ nkè bè bo ò p̄ĩn̄í. Bè tũ̀koo dii m̀n̄n̄i kèyà Kuyie mp̄āñāānti náam̄bè nè be kóo kóti Sammuyeri kè bè nnáá nKuyie mp̄āñāānti kè Kuyie nYaá mbè p̄ nkè bèe ta Kuyie mp̄āñāānti náam̄m̄. ²¹ Kè Saurii t̄ kèè kèyíé kèt̄ mbetɔ̀bè kè Kuyie nYaá mbè p̄ nkè bèe ta nKuyie mp̄āñāānti náam̄m̄, kòò yíé kèt̄ mbetɔ̀bè mèè máà. ²² Kòò yóu kèp̄í nkuce o m̄ómm̄u nkékɔte Damaa kèt̄uɔkoo t̄ebinte dietè t̄èè bo Seku kèbeke ke dò: Sammuyeri nè Dafiti bè borè? Kè bè dò: Bè bo Nayɔti nwe Damaa èi také.

²³ Kòò kété kèmbèrinè kuce cuokè kè Kuyie nYaá nhò p̄ nkòo s̄ɔt̄é kènnāantoo Kuyie mp̄āñāānti kèt̄uɔkenè Nayɔti Damaa také. ²⁴ Ke múnkeé dáté o yà̀t̄i kènnāá nKuyie mp̄āñāānti Sammuyeri ìikè, kèdo kènduú ketenkè o tet̄iri kuyie nkum̄u nè keyènkè kem̄u. Deè te kè bè nàà nde kó dikotinùu ke tú: Sauri múnke k̄okému Kuyie mp̄āñāānti náam̄bè miekaà?

Sonnatā teemè Dafiti

20 Diyiè mari kè Dafitii íté Nayɔti Damaa také kékɔte Sauri bire Sonnatā borè kòò beke ke dò: N cààrè ba? N dɔ̀ d̄m̄me yei nha cice kòò d̄́ kè n kuɔ? ² Kè Sonnatā dò: Dende báá d̄́, a í yóó kú, n cice s̄́ í ndɔ̀ d̄́ demarè ke í n nàké, ba nte kòò bo n s̄n̄ne tii? Dè í bo! ³ Kè Dafitii béi nke dò: Nè ti Yiè nKuyie nkó diyètir̄i m béimm̄u ke tú a cice yèmmè t̄i bomu, ò né ȳ́mu ke dò nti dápú, deè te kòò í d̄́ kèyóu kàa t̄i keè, a yèmmè yàà bo cààrè. N da náá ntimómm̄nti nti nè mukúú nti t̄́kè ke dò fen̄nfè nè diñ̄ni ndi. ⁴ Kè Sonnatā nàké Dafiti ke dò: Kàa d̄́ n d̄́ dè n yóó dè d̄́m̄u. ⁵ Kè Dafiti dò: Nanke tú ot̄ankù p̄n̄wè nwe n dò nkémbomu okp̄àt̄i c̄íèt̄è kè tí w̄ènné kédi. A né m p̄ā dinùu kè n ta dikp̄àà kèns̄ri, nanke nè diyètir̄i kuyuoku. ⁶ A cice yó m m̄óntému, kòò beke, a ò nàké ke tú n yā̀t̄é f̄́ nwe kuce ke k̄te Betideem̄u n cie, ke bo w̄ènnén̄ n c̄íèt̄è k̄be kè ti fié iwū́ dibenni kó mukúú nkpeyi. ⁷ Kòò yí dè wenni, timati í bo. Kòò mieke me mpeike, a banté ke dò nhò n d̄́n̄è mukúú mmu. ⁸ Benke a n d̄́m̄è mí nha kóo t̄́nti, ke ȳ́ a n d̄́n̄èmmè metaummè ke yu ti Yiè nKuyie nyètir̄i. Kè m me ncààrèmu a n kuɔ a m̄ómm̄u nha bá n duú nha cice.

⁹ Kè Sonnatā kuñko ke dò: Kuyie mbáá dè t̄n̄í! Kè n kèè kè n cice d̄́ kè da d̄́ meyei m báá da s̄n̄ne, mí béi. ¹⁰ Kè Dafitii beke Sonnatā ke dò: Kàa béi nkàa cice bàan̄i we mbo n nàké? ¹¹ Kè Sonnatā nàké Dafiti ke dò: K̄tení kè tí k̄te dikp̄àà.

Kè bèe nei bedé kékɔte. ¹² Kè Sonnatā nàké Dafiti ke dò: Nè Kuyie nyIsidayeriibe t̄i nkù yètir̄i, nanke yoo diyètir̄i dè bo nk̄ááké mie nkè n yááké n cice kèyà o

yèmmè d̄́mmè. Kè timati í bo f̄́ nnè we di cuokè a báá kèè timati. ¹³ Kè n cice me nd̄́ kè da d̄́ meyei, kè n yí da nàké ti Yiè nKuyie nni m̄poté mediè. N yóó da p̄amu kuce kàa íté, a bá nȳ̀k̄k̄, ti Yiè nKuyie nni nda bonè kù do bonèmmè n cice. ¹⁴ Kè ò kpaá fòu a nyé ti Yiè nKuyie nda d̄́ mèè s̄à nkpeí nkè n d̄́ mesàà nkè m báá kú. ¹⁵ De kó dif̄nkúò á ns̄ké ke d̄́ri n yaábí mesàà nkè ti Yiè nKuyie nduú nkàa nkòu a dootit̄bè omáà omáà ketenkè ìnkè.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nduú nkàa na a dootit̄bè bem̄u, a báá t̄́te metaummè mèè bo ti cuokè mí nnè f̄́, kàa mè t̄́te ti Yiè nKuyie nda poté. ¹⁷ Kè Sonnatā duú nkè Dafitii béi nkéyú Kuyie nyètir̄i kèbenke wè ò d̄́m̄è ke ȳ́ wenwe Sonnatā ò d̄́m̄è Dafiti nè o yèmmè mem̄u ndi.

¹⁸ Kè Sonnatā ò nàké ke dò: Nanke tú ot̄ankù p̄n̄wè kó dibanni ndi. A fiè nnaa yóo nfeimu kè bè da m̄nté.

¹⁹ Nanke diyètir̄i t̄er̄i bè yóo da m̄ntému, a k̄tení a sòò s̄ri dè diyètir̄i kèncómm̄u dit̄ari Esedi také. ²⁰ N naa yóo t̄āumu ipie nyit̄āti ii nde biékè kèfiet̄i n d̄́ dè, ²¹ kèt̄ n kóo t̄́nti odap̄àà nkòò nyóó ò t̄̀ot̄éní, kè nh ò nàké ke yí: Ipie nyí da d̄́tir̄inè, w̄ètení die nkè ò t̄̀ot̄é! Á banté ke dò ntimati í bo kèw̄ètení. Ti Yiè nKuyie mbo-mu mí béi. ²² Kè mme nnàké n kóo t̄́nti ke yí: Ipie nyí t̄́kè dende, ò bo de ìikè nke, á d̄́té, ti Yiè nKuyie nd̄́ á ítému. ²³ Metaummè ti d̄́m̄è mí nnè f̄́, ti Yiè nKuyie nti wúómmu ke yó nyé me kpeí ns̄á.

²⁴ Kè Dafiti ns̄ri dikp̄àà.

Kòò t̄ankù p̄n̄wè yènní kè bèe ānné dibanni kòò kp̄àt̄i kari ke bo di dibanni, ²⁵ kènkari o k̄ari ke díri kumarí, kè behāp̄mbè kóo kóti Abun̄e k̄ari o také, kè Sonnatā k̄ari o ìikè, kè Dafiti kó mefiè nfeí. ²⁶ Sauri í mbéi ntimati de yiè kòò yèmmè ndò nkè dè yèmmè ò bo ns̄ū omáà ndi, kè deè te kòò í k̄tení. ²⁷ Ot̄ankù yiè d̄́ri kòò kp̄àt̄i w̄ète kèyà Dafiti k̄ari feímè kèbeke Sonnatā ke dò: Dè yíme kè Dafiti wee í k̄tení ke w̄ète ke í k̄tení yíe?

²⁸ Kè Sonnatā dò: Dafiti n yā̀t̄ému ke tú nh ò p̄ kuce kòò d̄́ kékɔte Betideem̄u nwe, ke yetoo, ²⁹ ò m m̄ōmmu ke tú nh ò yóu kòò k̄te kè bè m̄ke ikuú nyi be c̄íèt̄è, kòò kóo kóti ȳ́ nwèe k̄too. Nte dèè te kè Dafiti í na ke k̄tení okp̄àt̄i banni.

³⁰ Kòò kp̄àt̄i Sauri mieke peike Sonnatā kòò ò s̄á nke dò: Tem̄t̄é kó debire f̄́! N ȳ́mu ke dò nha t̄̀ot̄é Sese kó debire nde ke d̄́ a népo! A fei ìnkè nke nè a ȳ́ kpeyi. ³¹ A nyé ke dò nkè de kóo n̄t̄i kpaá fòu a í yóo na kédi tikp̄àt̄i, t̄́ nkè bèe we nni mp̄ĩn̄í, ò dò nkéku-mu. ³² Kè Sonnatā t̄́nné o cice Sauri ke dò: Ba nkpeí nte kòò dò nkékú? Ò cààrè ba?

³³ Kè Sauri youte o kp̄ān̄ni ke bo ò t̄ā, kè Sonnatā banté o cice ba d̄́m̄èmu kék̄u Dafiti. ³⁴ Kòò mieke peike kòò íté, bá ò t̄́nke í ndi tibandiiti, diyètir̄i d̄́ri kpeti. Kòò yèmmè cààrè mediè nho cice s̄āmm̄m̄è Dafiti.

³⁵ Kè dèe wenté kè Sonnatā yè kékɔte bè wee benné dè bet̄bè wenwe nè Dafiti ke neínè dedap̄umbire, ³⁶ kè dè nàké ke dò: Coké kèt̄úot̄éní ipie n yóo t̄ā ò.

Kòò dap̄àà ncoké kè Sonnatā t̄ā kupie nkè k̄u ò s̄nté. ³⁷ Odap̄àà t̄̀t̄ke dii m̀n̄n̄i kupie mborè kè Son-

natāā pīēké ke dō: Kupie nyí pēēté dendaā? ³⁸ Coké mecāā mbá cómmú!

Kòo dapàà ntúóté kupie nkéwētení. ³⁹ Odapàà nyí nyé timatì, Sonnatāā nè Dafiti kè bembè me nyé.

⁴⁰ Kè Sonnatāā duş nho duokè nè o tām̀m̀u odapàà nke dō: Kpēnné de tecētē. ⁴¹ Kòo dapàà nkò nkè Dafitii yènní ò do sɔri dè ditāri píkù, kubakù cānku bíékè, kénínkù késínkù Sonnatāā ìikè kuce mètāāti, kè bèe kòunnè betɔbè kékuş mmediè.

⁴² Kè Sonnatāā náké Dafiti ke dō: Kɔte kè dè nnaati, a báá yé nti dōd mēē taummè ke yu ti Yiè nKuyie nyètiri, kù yēmu de kó metaummè kpéi nkè mè yó mbo sād nè ti yaábíó.

21 Mēm̀me kè Dafitii íté kè Sonnatāā kò.

Dafiti kòtemè Nɔbu ei

² Kè Dafitii kɔte Nɔbu ikuş niùti Aimmèdekì borè. Kè Aimmèdekii ò yà kécokóo o borè nè iyēke kòd beke ke dō: Dè dōmmè kàa bo amàà bá òm̀ɔ̀u í da néinè?

³ Kè Dafiti dō: Okpàati weè n duş mmutšmmú ke yé m báá yie nkòd m̀ɔ̀u nyé ò yé n dɔd dè. Deè te kè n yí n kó betšmbè nni mbaa dibòri marì. ⁴ A m̀ake mudii mamàà? M pā pēēbè bènùmm̀u yoo detere marè a m̀ake dè. ⁵ Kè ikuş niùti dō: N yí m̀ake pēēbè s̀ntíke kɔbe, bèè bo, bè bè pā Kuyie nku, m bo na ké bè n da duş nké nsà kàa yé ke dō nha kɔbe í duşnè benitipòbè.

⁶ Kè Dafitii tēnné ikuş niùti ke dō: Ti š nkè ti kɔri mudò bè ti baamu benitipòbè, yie nkó kuce tu cēnkoo kɔku nku yie, ke né cāā nke yé bè tɔ tii kpàrinenti bè ti wénkunnemè ikuş yēmmè. Bá kè de kó kuce do í tú kusàakù kù yóó wenkemu bè tɔ tii kpàrinenti kpéi.

⁷ De m̀nni kè ikuş niùti ò duş mpēēbè bè do pā bè Kuyie, kè bè ndaké táburi ti Yiè nKuyie ncīētè mieke, kè bèe bè daaténí kéceete bepāmbè.

⁸ Ke s̀ nSauri kóo niti m̀ɔ̀u dè bo ti Yiè nKuyie ntaummè tou mieke ke dɔri Kuyie nkuş, kòo yètiri tu Doweki, kòo tu Edomiibe botí kou, weè do baké Sauri kó bepecēmbè.

⁹ Kè Dafitii yíé kébeke Aimmèdekì ke dō: A í m̀ake dikpānni marì yoo disietà? Okpàati m̀ péi mmecāā mmecāā mme n yí na ke t̀óté n siè yoo kukpàrinentkù tekù makù. ¹⁰ Kè ikuş niùti dō: Kodiyati a kù wè kibiriku bè tu kù Tedimenti biriku o kó disie dii bo, ke duş ikuş nenti f̀nkùò, ke pūş kuyàakù, kàa d́ a bo di ntúóté, diteri marì í bo. Kè Dafiti dō: Duşnní di, n yí yóó pété dimari dii pēēté dii.

Dafiti kòtemè Fidisitēēbe ei

¹¹ De kó diyie kè Dafitii sɔtè kécokù Sauri kétušené Kati kóo kpàati Akiisi cie. ¹² Kè Akiisi tšmbèe ò beke ke dō: Dè í dō nDafiti nwe Isidayeribe kpàati benitipòbè sòd diè nke sántí wè ke tú:

Sauri kù sikupí,
kè Dafiti kù sikupípà?

¹³ Kè de kó tināantì pí nDafiti kè kufšwaá nhò auté Akiisi Kati kóo kpàati ìikè. ¹⁴ Kòd dɔd omàà wèe yèmmè í naati kénnáante náante ke kú kú dicàù kó ideí ínkè

kè tinóntšũti yie ke ɔri o deēnfè. ¹⁵ Kè Akiisii náké o kó betšmbè ke dō: Di yāmu oniti yie nyèmmè í naatimè, dè yíme kè di ò k̀tenní m borè? ¹⁶ M m̀nté tiwáatiti nti kè di n tɔnì yie mbotí kòd bo ndɔri dewáátékperè n yìikàà? Yie mbotí báa ta n cīētè!

Dafiti ketémè muceé

22 Kè Dafitii íté Kati kékɔte kénsɔri Adudammu kó kutādènkù. O kó bekótibè nè o kɔbe bem̀ɔ̀u bè ti kèè dii m̀nni kékɔto kòd s̀h́ké. ² Bèè kó dimàà bo mesémmè mieke nè yebàà nyembè nè dè í naati bè, kè bèe wēnnè bem̀ɔ̀u kémbò sikusìnàà (400) kè weè bè baké.

³ Kè Dafitii íté dèborè kékɔte Misipaa Mɔabu tenkè mieke kénáké Mɔabu kpàati ke dō: Yóu n cice nè n yš kè bèe kɔtení kémbò a borè ke baanè m bo bantémè Kuyie nni ndónè ti.

⁴ Kòo bè niité Mɔabu kóo kpàati cīētè, kè bè ndè bo kòd sɔri.

⁵ Diyie marì kè Kuyie mpānāantì náantò Kadii náké Dafiti ke dō: Bá nɔri dende, kò nha cīētè Sudaa tenké. Kè Dafiti íté kékɔte Edeti kó dikpàà.

Sauri kùmmè Kuyie nkuş niùbè Nɔbu kó dihei

⁶ Kè Saurii mbo Kibea ke kari tetātè ínkè mutie mamù déè nke pikù o kpānni kòo kó betšmbè bem̀ɔ̀u ò murí kòo keè bè yāmè Dafiti nè o kɔbe. ⁷ Kè Saurii béi nke dō: Kénténè dindi Bensamē wuɔ nkɔbe! Sese kó debire bo di duş ndepaa nnè f́nyí kó depaanaà? Di yèmmè bá ndò nhò yóó duş ndímbe kè di mbaké o tenkarè, kòo di baati iwēi? Mpútì! ⁸ Dè dōmmè kè di d́ ké m bo ndimɔu? Bá di m̀ɔ̀u í n náá nkóo dapàà nnè Dafiti bè taummè. Dè dōmmè kè di m̀ɔ̀u í dàate n kpéi nke bo n náké m bire wēnnénemè de kóo niti kè bè bo m bo, yáa dè í me ndò nyie?

⁹ De m̀nni kè Doweki Edomiibe botí kou de bo, ke béi nke dō: N sòd yāmu diyie marì Sese bire kè dè k̀tooo Nɔbu Aimmèdekì Aitubu bire borè. ¹⁰ Kòo beé nKuyie nho kpéi nkòd pā tidiiti, kòd duş nKodiyati, Fidisitēē kou kó disie.

¹¹ Kè Saurii tš nkè bèe pínni ikuş niùti, Aimmèdekì Nɔbu kou nè o naàm̀nkù kɔbe bèè tu ikuş niùbè, ke bè k̀tenní bem̀ɔ̀u okpàati borè. ¹² Kè Saurii náké Aimmèdekì ke dō: Fš nhAitubu bire, kénté kékeè. Kòd dō: Okpàati, nte mí. ¹³ Kè Sauri dō: Ba nkpeí nte kè di d́ ké m bo nš nnè Sese bire, kàa ò duş ntidiiti, kòd duş ndikpānni, ke beé nKuyie nho kpéi nkòd bo m bo? Mēè dɔkàà?

¹⁴ Kè Aimmèdekii ò tēhné ke dō: Òm̀ɔ̀u bomu a tšmbè mieke wèe tu onitisàù ke dōnnè Dafitaa? Ò tu a c̀kù nwe ke weè baké bèè da baa bem̀ɔ̀u kè bè ò sántí a cīētè. ¹⁵ De yie dɔke ò ketémè m bo beémmè Kuyie nho kpéi. N yí d́ ke da bo. Okpàati bá n tou ntimatì, mí nyoo n cīētè kou m̀ɔ̀u, n do í yé ke dō ntimatì bo di cuokè, bá sām̀p. ¹⁶ Kòo kpàati dō: Fš nhAimmèdekì a yóó kùmu, fš nnè a cīētè tem̀ɔ̀u.

¹⁷ Kòò náké behāpòmbè bèè ò bàà ke dò: Kuyie nkuú niùbè bemɔu, bè me nwēnnémè Dafiti nwe koò teennè. Bè do yēmu Dafiti cootimèmu, bè me nyí n náké.

Behāpòmbè miéke òmɔu í ndàátí ke bo kááké ikuú niùbè ké bè kùò. ¹⁸ Kòò kpààtìi náké Doweki Edomiibe botí kou ke dò: Kou be! A báá bè yóu.

Kè Dowekii be wetínné kékuo ikuú niùbè sipísini nè bènùmmù kè bè ā ikuú yààtì. ¹⁹ Kè Saurii kou ikuú niùbè Nɔbu eì miéke, benitidaabè nè benitipòbè nè ibí nè ibíbénni, inààke nè sāmmarímúbè, ipe nè sibɔɔ ké dè fèuté demɔu páíí. ²⁰ Kè Aimmèdeki Aitubu bire kó debire Abiataa weè máà yenté kékoké késɔnkóo Dafiti, ²¹ kóò náké Sauri kùòmè ikuú niùbè bemɔu. ²² Kè Dafitii náké Abiataa ke dò: N sòò yēmu Edomiibe botí kou Doweki dè bomè ke yóó náké Sauri. Míi te kè bè kùò a kɔbe bemɔu. ²³ Mbo die m borè a bá nyíékù, ti dootitɔu omáà ndi Sauri weè dɔ ké ti kou mí nnè fí. M borè dèmarè í yóó da dɔ.

Dafiti deetémè Keidaa eì kɔbe

23 Diiyè mari kòò mɔu náké Dafiti ke dò: Fidis-itēēbe do Keidaa ke eì be diiti. ² Kè Dafitii beé nti Yiè nKuyie nke dò: Kuyie, n dò nkékote ké bè dokénáà? Kè ti Yiè nKuyie ndò: Kote kédokénè be kéfiete Keidaa.

³ Bèè neínè Dafiti kè bèè ò náké ke dò: Ti bo die nSudaa eì ke kufɔwáà nti bo, ti bo dáátí Fidisitēēbe mbaà?

⁴ Kòò yíé kébeé nti Yiè nKuyie nkè kù dò: Kote kè n yóó bè nda dúmmu kàa bè na.

⁵ Dafiti nè o kɔbe kè bèè kote Keidaa keta Fidisitēēbe mudoò kéfiete be wúš, ké bè aute mediè nkédéetè Keidaa eì kɔbe.

⁶ Aimmèdeki bire Abiataa do yóó coké dii mōnni ke bo kote Dafiti borè kéntɔmu ikuú nenti bè šš beénnè ti Kuyie.

⁷ Kè Saurii keè Dafiti tamè Keidaa kébéi nke dò: Kuyie nwe nni nduómmu, ò pí nhomáà ndi, ò mè nyiémme ke ta dihei dii kó yebòrè kpetí ke páké.

⁸ Kè Saurii báátí nè behāpòmbè ke bo kote képi Dafiti nè o kɔbe Keidaa eì miéke. ⁹ Kè Dafitii keè Sauri bàátimè ke bo ò pí kénáké ikuú niùti Abiataa ke dò: Tɔní ikuú nenti kè m beénnè Kuyie. ¹⁰ Kòò beé nKuyie nke dò: N Yiè nKuyie nyIsidayeeriibe tū nkù, n kèè kè bè tú Sauri bàátí ke bo pi Keidaa eì ke di pònte nè n kpéí.

¹¹ Kòò kòtení, dihei yembè bo m pí nkóò duónnaà? Ò bo kòtení kéndonnè n yo kè bè nàámmàà? N Yiè nKuyie nyIsidayeeriibe tū nkù n da báammu á n náké. Kè ti Yiè nKuyie ndò: Éē ò kòrinímu. ¹² Kè Dafiti dò: Kòò kòtení, dihei yembè bo m pí nkóò duónnáà? Kè ti Yiè nKuyie ndò: Éē, bè yóó da pímmu kóò duó.

¹³ De mōnni kè Dafitii ité nè o kɔbe, bè bo ntùòke sikusikuú (600) kè bèè ité keta dikpáà kè Saurii keè Dafiti itémè kényóu ò ténke í mpì dihei.

¹⁴ Kè Dafiti mbo Sifi kpáà yetārè ínke, kè Sauri nhò wanti yewe yemɔu duómè, Kuyie mme nyí nwè nhò duó. ¹⁵ Kè Dafiti nyé Sauri ò waámmè ke bo ò kùò kémbo Odisaa Sifi kpáà miéke.

¹⁶ Diiyè mari kè Sonnatā, Sauri kóo dapàà nkɔto Dafiti borè Odisaa kényáúkunnè o kònti ke dò, ò ntéí Kuyie mbíékè. ¹⁷ Kòò náké ke dò: Bá nyíékù n cice Sauri í yóó da ninte, fíšš yóó naá nyIsidayeeriibe kpààtì, kè nni ntú wèè da tū, n cice ti yēmu o mómmu.

¹⁸ Kè bèè yú ti Yiè nKuyie nyètiri ketau, kè Sonnatā kò nho cīētè kè Dafiti nkpaá Odisaa.

Sauri bètimè Dafiti

¹⁹ Mèmmè kè Sifi eì kɔbe kote Sauri borè Kibea kóò náké ke dò: Dafiti sòri ti cie nke yetārè ínke Odisaa borè Akidaa tārè, kubiriku kubakù cānku bíékè. ²⁰ Okpààtì, kàa dɔ ke bo ò pí nha kòtení, tìi yóó ò pí nke da duó.

²¹ Kè Sauri dò: Ti Yiè nKuyie ndi dɔò mesàà ndíndi bèè n kú mmesémmè. ²² Kòtenè kényé kényé mesàà, kényà ò borè weti weti nè wèè ò yà, bè n náá nkétú ò ciimu mediè. ²³ Di yà o sòrè yemɔu ò bo na késɔri yè, kèwētení kè n náké weti weti kè tí nnei kékote, kòò bo dihei ndi tí fié Sudaa botí kumɔu miéke kóò yà.

²⁴ De kó difɔnkúò kè Sifi eì kɔbe ité Sauri borè keniitè kékò mbe cie. De mōnni Dafiti nè o kɔbe kè bè bo Mašš kó dikpáà kubiriku kubakù cānku diyiè yìení kèè bíékè. ²⁵ Sauri nè o āpòmbè kè bèè kè kote o wammù kè bèè náké Dafiti kòò deke Mašš kpáà tārì kénsɔri. Kè Saurii keè kè kè tūnne o wammù. ²⁶ Sauri nè o kɔbe kè bè mbo ditāri píku kuu, Dafiti nè o kɔbe kè bè bo kutèkù, kè Dafiti ndó mecā nke bo yenténè Sauri. Sauri nè o kɔbe kè bè ò duónnè ke dèè ke dɔ kóò cēētè képi. ²⁷ Kòò mɔu tuɔkení kénáké Sauri ke dò: Kote mecā nFidis-itēēbe beè do dihei.

²⁸ Kè Saurii kúnnɔ Dafiti kó mubètimù kécuó nFidis-itēēbe. De te kè bè yu de kó dibòri ke tú Dipatetāri.

Dafiti yetemè ò bo kùòmè Sauri

24 Kè Dafitii ité deborè kékote kémbo Ānkedii yetārè ínke. ² Kè Saurii beti Fidisitēēbe kédeè kékonní kè bèè ò náké ke dò: Dafiti bo Ānkedii kó dikpáà. ³ Kòò tāātè Isidayeeriibe miéke benitidaabè mómmɔmbe kè bè mbo sikɔpísitāāti (3000) kè bèè kote Dafiti nè o kɔbe be wammù ke šš mbè bo ditāri bè tu di Sitāɔɔ kó ditāri ìikè. ⁴ Kè bèè tuɔke dibòri mari bè tu di Dipebaakèri kuce nùò kè kutādènkù makù dè bo, kè Saurii ta ku miéke ke bo yēnke ke šš nDafiti nè o kɔbe kè bè bo kutādènkù fūš. ⁵ Kè Dafiti kɔbe ò náké ke dò: Ti Yiè nKuyie nda náké dii yìe kpéí dii tūòke, kù do yē nkù yóó da duó ndi a dootitɔu kàa ò dōnnè a dómè.

Kè Dafiti ité meɔómmè kékéetè Sauri yaàbòri fūš, ⁶ ò di kèetè memme kédeè kòò kōmbùtìi do mediè nhò kèetè mèè kpéí nSauri yaàbòri. ⁷ Kòò náké o kɔbe ke dò: Ti Yiè nKuyie mbáá yie kè n daá n nòtè n yìe nyínkè! Ti Yiè nKuyie nkuú ò tāātè kòò tu okpààtì.

⁸ Dafiti béi memme kéréitè o kɔbe bá bè í ndò meyei mmamè Sauri.

Kè Saurii yè kutādènkù késɔtè o ce. ⁹ De kó difɔnkúò kè Dafitii yènni kutādènkù miéke kéréitè ke dò: N yìe nhokpààtì!

Kè Saurii wě́tēni kè Dafitii níńkú késíńńó, ¹⁰ kénáké Sauri ke d̀: Dè yíme kàa yie mbèè tu n wanti a kó meyei mbe kpēti? ¹¹ A yàmu yíe nnè a nuɔ ti Yiè nKuyie nda pĩmmè ke n duɔ, bè do n tiémmu kutādènkù mieke ke tú n da kuɔ kè n da coo nke tú m báá daá n ǹùtè a íńkè ke yé ti Yiè nKuyie nkuù da tãátémè kàa tu okpààti. ¹² Okpààti wénté n kèétémè a yaàbòri ke pikú, m me nkèétémè a yaàbòri máá ke í da kùɔ, a yàmu n yí dómè ké da kuɔ yoo n da d̀ɔ meyei, n yí da cààrè dèmarè, f̀ɔ́ n wanti ke bo n kuɔ. ¹³ Ti Yiè nKuyie nkuù bo ti púté mí nnè f̀ɔ́ nkuù bo kpa n kpànni, m báá daá n ǹùtè a íńkè. ¹⁴ Dikotinùu marì tu: Kuyonku bonní benitiyonkubè borè nde. Mí mme báá daá n ǹùtè a íńkè. ¹⁵ Isidayeeribe kpààti wanti we? Weninwe a betimè mí ndem̀círè, mí nfenacék̀fàà? ¹⁶ Ti Yiè nKuyie nkuù bo ti púté, kuù bo ti wénté, kù n kónné ké m pate nè f̀ɔ́!

¹⁷ Dafiti béi ndii m̀nni kédeè kè Sauri d̀: M bire Dafiti f̀ɔ́ n nàánáà? Kékuú mmediè, ¹⁸ kénáké Dafiti ke d̀: A tú onitisaù nwe ke m pḗtè, a n wantinè mesàa mme kè n da wantinè meyei. ¹⁹ A m benkemu yíe nha n d̀nèmè mesàa, ti Yiè nKuyie nni nhännému a ǹùtè mieke yíe, a me nyí n kùɔ. ²⁰ Òm̀ɔ́ ɔ́ í nyà o dootit̀ɔ́ kòd̀ yóu kòo íté. Ti yiè nKuyie nda yietí mesàa nha n d̀ɔ̀ mè yíe. ²¹ N yému ke d̀o n f̀ɔ́ yóo di Isidayeeribe kpàti, f̀ɔ́ yóo ti tieke. ²² Di m̀nni béi nkéyú nti Yiè nKuyie nyètiri ke d̀, a í yóo kuɔ n cíètè k̀be nè n yaàbì n kúú nkó dif̀nkúò kè n yètiri kpánné.

²³ Kè Dafitii parikè nè ti Yiè nKuyie nyètiri, kédeè kè Saurii kò. Dafiti nè o k̀be kè bèe wēte bè do s̀ri dè ditári íńkè.

Nabaadi yetemè o bo teennèmè Dafiti

25 Kè Sammuyeerii kú kè Isidayeeribe bem̀ɔ́ tii nkòd̀ k̀mmú kédeè kòd̀ k̀nné o cie Damaa. Kè bèe deè kè Dafitii ta Panaa kó dikpàa.

² Kè Maɔ́ ɛ̀i mieke kóo niti m̀ɔ́ dè bo ke m̀ke o kperè mediè: Ipe sik̀ɔ́písitã̀ti (3000) nè sib̀ɔ́ tek̀ɔ́pítè (1000) ke s̀ nhò bo Kadimèedi o peciti kḗi kò dibanni. ³ Dè kóo niti yètiri do tú Nabaadi, kòo pokù kperi tú Abikayeedi kòd̀ cii ke tú oposááti, kòo d̀ɔ̀ yie yóu bá ò í yo ditoò ke tú Kadebu naàm̀nkù kou.

⁴ Kè Dafitii keè ò bomè Kadimèedi o peciti kḗi, ⁵ kət̃ mbèdapàmbè tepítè ké bè nàké ke d̀: K̀tenè Kadimèedi kè di yà Nabaadi dí wè nni nd̀ɔ́. ⁶ Di ò d̀ɔ̀ nke d̀: Dibenni ntú disàari o kpéi. O kperè dem̀ɔ́ kè dèe yie nnè o cíètè tem̀ɔ́ dèè kó dimàa tu o kperè. ⁷ Di ò nàké ke d̀: Dafiti tu ò kèè o peciti kḗibè bomè o cíètè. O pecèmbè do ti bonè dii m̀nni Kadimèedi, ti do í bè d̀ɔ̀ meyei mmamè, be kperè marè do í feti. ⁸ Beke be kè bè bo da nàké, ti da báammu ke tú a ti c̀utè tínti a kó bet̀mbè ké ti p̀ a m̀ke dè ti kpéi nnè o kpéi. Ti k̀tení dibanni ndi a cíètè.

⁹ Kè Dafiti t̃mbèe k̀te kénáké Nabaadi Dafiti yé mm̀, kédeè ké nhò kèmm̀. ¹⁰ Kè Nabaadii bè tḗhné ke d̀: Dafiti Seseè biraà? We mme ntú? Tidaati í sénní yíe nti iiti ti yembè borè. ¹¹ Kè n né bo túótè n kóo pḗè nè n

kó menie nnè n kó imaa n waá ndè n t̃mbè kpéi nké-duɔ mbèmbè n yí yé bèe yènní dàà?

¹² Kè Dafiti t̃mbèe wētení o borè kòd̀ nàké Nabaadi bè nàké ti tim̀ɔ́. ¹³ Kè Dafitii nàké o t̃mbè ke d̀: Bá wè wèe báátí o siè.

Kè bèe báátí, kòd̀ múnke túótè o kperi, kè benitibè sik̀ɔ́sinàa (400) báátí kòd̀ neinè kè sik̀ɔ́sidé (200) nkpaá ke baa tinenti.

Abikayeedi teemmè Dafiti

¹⁴ Kè Nabaadi kó bet̀mbè kòd̀ m̀ɔ́u k̀te kénáké Abikayeedi Nabaadi pokù ke d̀: Dafiti bo dikpàa ndi ke t̃nni benitibè kè bè d̀ɔ̀ nti cice kòd̀ bè bàao. ¹⁵ Dè kó benitibè me ndo ti d̀ɔ̀ mesàa mme ti do bè bonè dii m̀nni dikpàa, bè í ti d̀ɔ̀ meyei mmamè. Ti kperè marè me nyí feti. ¹⁶ Keyènkè nè kuyie mbè do ɔ́ ndò nti kó kuduotí nku ké nti kãnké sã́, ti do bè bonè yèè m̀rè ke cēmmú ti pe. ¹⁷ D̀ɔ́ a yóo namè, ti yému ke d̀o mmeyei nyóo tuɔkeni ti cice nè o cíètè tem̀ɔ́. Ò me nyóumu bá ò í yo ditoò, ti í yóo dáátí kòd̀ nàké timati.

¹⁸ Kè Abikayeedii coké mecã nkétúóténí pḗè sik̀ɔ́sidé (200), menaà nkó tid̀ɔ̀ti tidéti, ipe iǹmm̀ ò bèhné, tidiiti tii cie nkuỳrikù, f̀inyí kó yebe yekperè, siyuu tek̀ùtè (100), fikíè kó yebe kó yekàtindà sik̀ɔ́sidé (200), ké dè toú nsãmmarímú. ¹⁹ Kòo nàké o t̃mbè ke d̀: Niiténè kè n yó ndi t̃mmu.

Bá ò í n nàké timati o d̀ɔ̀ Nabaadi. ²⁰ Kòo deke o sãmmarímú kénkéri ditári f̀ɔ́, Dafiti nè o k̀be kè bè kéri koò wetíni, kòo bè conè.

²¹ Ke s̀ nDafiti nàa nhomáa ke tú: Detetirè nde n sòd̀ bàamè oniti yie nkó iwṹ dikpàa mieke bá fèmafè í nfetaà? Nh ò d̀ɔ̀ mèè sàa nhò me nni nyietí meyei.

²² Kè dè naa yóo wenté kòd̀ niti kpaá bá omáa Nabaadi cíètè mieke ke fòu Kuyie nni m̀poté mediè.

²³ Abikayeedi yàni dii m̀nni Dafiti kécúténí mecã nho sãmmarímú íńkè kèdo Dafiti iikè kéníńkú késíńńó o iikè, ²⁴ ke béi nke d̀: N yiè mm̀i te meyei! N yiè, yóu mí nha kóo t̃nti kè n da béinnè, kénté n náantí. ²⁵ A bá ndake Nabaadi kpēti, kuyèinkù nku, kéndònnè o yètiri tumè Nabaadi, o yuu í bo. N yiè mí nha kóo t̃nti n do í yé a t̃nnimè benitibè ti borè. ²⁶ Ti Yiè nKuyie mbomu kàa bo, ti Yiè nKuyie nyí yóu kàa kùɔ oniti ke pèite a dootit̀bè nè bèè kó dimàa d̀ a kó meyei nnè Nabaadi bè nwē nkunasã́ kùmáa. ²⁷ N yiè c̀utè yepãrè n da t̃nɔ́ yè kè dí totí f̀ɔ́ nnè a t̃mbè. ²⁸ N da báammu a n cíè n yei, n yému ke d̀o nti Yiè nKuyie nyóo da duɔ nti k̀pàti f̀ɔ́ nnè a cíètè ke yé a kparamè kuù kpànni nè mewetimmè. Òm̀ɔ́ í yóo yà a kó meyei nha fòmmu mum̀ɔ́ mieke. ²⁹ Kòd̀ m̀ɔ́ ité ke da beti ke bo da kuɔ, a Yiè nKuyie nyó nkãnkému a fòmmu sã́ ké mm̀ s̀ri ku borè, kédootóo medétimè a dootit̀bè fòmmu bè ɔ́ dootóo mèè botí ditári nè mutãntèndit̃im̀. ³⁰ Kè ti Yiè nKuyie nda d̀ɔ̀ dii m̀nni mesàa nkù yé nkù yóo da d̀ɔ̀ mè, kàa di Isidayeeribe kpàti. ³¹ Kuyie mbáa yóu kè timati nda k̀ɔ́nnè a yèmmè mieke, yoo dè ns̃́ nha kùɔ òm̀ɔ́ ke bo pèite. N yiè, kè ti Yiè nKuyie nda d̀ɔ̀ dii yie mesàa nha yé n kpéi.

kpààti borè. ³ Ke bií báté kэмbo Kati Akiisi borè bá wè nè o cíètè kɔbe, Dafiti nè o pobè bedé Ainnɔammu Sisedeedi eì kou nè Abikayeedi Nabaadi Kadimeedi kou wèè ku o pokù. ⁴ Kè Saurii keè Dafiti bo mè Kati kényóu, ò ténke í nhò bèti.

⁵ Diyiè mari kè Dafitii náké Akiisi ke dɔ: Okpààti kàa yiemmu ke n cɔuté m pã ketenkè teheitè matè kè nni mbo, ba nte kè ti bo nwé nke bo dikpààtihei mieke.

⁶ De kó diyiè kè Akiisii ò duó nSikidaa eì. Deè te kè de kó dihei naá nSudaa kpààtibè kperi nè yienni.

⁷ Kè Dafiti mbo Fidisitèèbe tenkè ke dɔ dibenni dimáà nè betããbè bènàà. ⁸ Ke bo Sikidaa ke dokunè bèè do bo de kó ketenkè, kèpɔnte Kesuriibe nè Kidisiibe yoo Amadesiibe bèè do de bo nè dimònni Suudi bíékè ke bií tuakenè Esibiti eì. ⁹ Kè Dafiti nkɔú benitibè bemɔu, benitidaabè nè benitipòbè bá ò í nsùs nhòmɔú kèheí iwũs sãmpɔ̀i nè idieyi, sãmmarímúbè nè yòyòbè nè tiyààti. Kòo konní wèe kɔte Akiisi borè. ¹⁰ Kè Akiisi ò beke ke yí a pònte òmbe yíe? Ò dɔ: Sudaa eì kubakù yóu, kòo me ndó ò dɔ: Yedamediibe yoo ò dɔ: Keniibe eì kubakù yóu.

¹¹ Dafiti do s̄́ í nkonnènní Kati òmɔú ofòuwè, onitidòú yoo onitipòkù bè yàà bo náké Akiisi timati ke dɔ: Nte Dafiti dɔ̀mè. Dafiti borime do me ndò nhò bo dii m̀n-ni Fidisitèèbe tenkè. ¹² Kè Akiisi nhò tá mediè nkéntú nè o yèmmè mieke Dafiti kɔbe Isidayeeribe ténke bá nhò dɔ, ò bo ntú o kóo t̄nti s̄́ã.

28 Diyiè mari kè Fidisitèèbee wènnè dihããp̀nt̄nni dimáà ke bo dokènè Isidayeeribe, kè Akiisii náké Dafiti ke dɔ: F̄́ nnè a kɔbe di bo n neinè mudò. ² Kè Dafiti dɔ: Okpààti n yiemmu, a m̀m̀muo nha bo yà m bo dɔ̀ de. Kè Akiisi dɔ: Dè wenni f̄́́ yó ntú n kóo bàri s̄́ã.

Sauri yumè onitipòkù wèè bourí kunùbokù

³ Dè do s̄́ nSammuyeerii kumu, kè Isidayeeribe bemɔu kàri o kúú nke deè kòo k̄nné Damaa. Kè Saurii kou bèè bourí tinùbooti Isidayeeribe mieke.

⁴ Diyiè mari kè Fidisitèèbee tíi mbehããp̀nt̄nni kébáté Sunemmu, kè Saurii tíi nho kɔbe kè bèe kari Kidiboa.

⁵ Kè Saurii yà Fidisitèèbee ããp̀nt̄nni kè kuf̄́waá nhò autè kòo k̄mbù̀ti nduò. ⁶ Kòo beé nti Yiè nKuyie, kù me nyí nhò t̄́hné bá nè tidɔùnti mieke yoo bá nè idííti kó mubɔmmù yoo kùu duó nkè ku pããnaãnti náãntò mɔú ò béinnè. ⁷ Kè Saurii náké o ããp̀mbè ke dɔ: Waán-nènní onitipòkù wèè bourí kunùbokù kè n kɔte kòo m pãã. Kè bèe ò náké ke dɔ: Òmɔú bo ã-Ndɔɔ.

⁸ Kè Saurii ceete tiyààti kéneinè o t̄mbè bèdébè, kè bèe kɔte ã-Ndɔɔ, kétuakoo keyènkè kòo náké onitipòkù ke dɔ: N dɔ a n yú ocíi mɔú nwe kè nh ò beke timati, kè n da náké ke yí a yú wè, a we nyú. ⁹ Kòo nitipòkùu ò t̄́hné ke dɔ: A ȳ́mu a m̀m̀muo nSauri kùɔmè benitibè bèè yu becírìbè Isidayeeribe tenkè mieke, yáa a dɔ kè n díimmu kè n kou? ¹⁰ Kè Saurii ò t̄́hné ke dɔ: Ti Yiè nKuyie mbomu, m̄i béi nke tú a bá nyíékù timati.

¹¹ Kòo nitipòkù dɔ: N dɔ nké da yú we? Kòo dɔ: Á n yú Sammuyeerii.

¹² Onitipòkù yàni dii m̀n-ni Sammuyeerii kékuónko ke dɔ: Dè yíme kàa n souté? F̄́ nSauri. ¹³ Kè Sauri dɔ: Bá

nyíékù, f̄́ ncénke n náké a yà mù. Kòo dɔ: N yà kukúkèyãntikù makù nku kè kù yènní ketenkè mieke.

¹⁴ Kè Sauri dɔ: Ò dòmme? Kòo nitipòkù dɔ: N yà odakòti nwe kòo dàátí kuyaãbòrikù.

Kè Saurii banté Sammuyeerii nwe mè, kéninkú késín-nɔ́o ò iikè. ¹⁵ Kè Sammuyeerii náké Sauri ke dɔ: A n kɔ́n-nè ba nkpeí, ke duó nkè bè n yuní? Kè Sauri dɔ: Dè n dimu mediè, Fidisitèèbe bèè ò do mudò, kè Kuyie nni ndèténè, kù í duó nkè ku pããnaãnti náãmbè kóo mɔú bo m béinnè yoo kù m béinnè tidɔùnti, kè n né da yuní kàa bo n náké n dɔ nkédɔ̀mè. ¹⁶ Kè Sammuyeerii dɔ: A né m bekù ke yé mba, kè nsà kè ti Yiè nKuyie nda b̄́tín-né ke naá nha dootitɔ̀. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie ndɔ̀ kù sòò n náké ti nti, kè n da náké ke tú kù cɔuté tikpàti a borè ke duó nDafiti. ¹⁸ A í yie nkù yé mmù ke bo kou Amadesiibe bemɔu, deè te kè ti Yiè nKuyie nda d̄́́ memme yíe. ¹⁹ F̄́ nnè a nitibè di bo Fidisitèèbe ncu mieke nke, nanke f̄́ nnè a bí di bo konní m borè kudɔnkù, kè Fidisitèèbee na Isidayeeribe kó dihããp̀nt̄nni.

²⁰ Sauri kèè tíi náãnti kè kuf̄́waá nhò autè kòo do. Ò ténke do í m̀ke muw̄́rímú ke yé ò do t̄́úmme ke yàa yiènnè ò í di m̀mamù. ²¹ Kòo nitipòkùu kɔtení o borè kényà kuf̄́waá nhò autémè kòo náké ke dɔ: Mí nha kóo t̄nti n yiemmu ke c̄́nne m buu ke d̄́́ a m beke ti. ²² Múnke kénté mí nha kóo t̄nti n dɔ ke da náké ti, yóu kè n da waanní mudii sãmpɔ̀ kàa di kèpété muw̄́rímú kèna kékété kuce.

²³ Kè Saurii yete ke dɔ ò báá di, o t̄mbè nè onitipòkù kè bèe yetoo, kòo mbo kényie nkéité ketenkè kékari dikàri ínkè. ²⁴ Kòo nitipòkùu coké mecãã nkékuo dinaadabii ò do dùnne di kéwaá mmuyuo nkéãnte kékake yekàtinda, ²⁵ kéduó nSauri nè o t̄mbè kè bèe cááké kédeè, kékò nde kó keyènkè.

Fidisitèèbe bètimè Dafiti

29 Kè Fidisitèèbee tíi mbehããp̀mbè bemɔu kénkari Afeki kè Sauri kàri Sisedeedi ke t̄́kénè tɔbinte.

² Kè Fidisitèèbe kpààtibè mabè ni yetirè sikɔupí kpeye kè betɔbè ni sikɔu kpeye. Dafiti nè o kɔbe bèe c̄́enke okpààti Akiisi kè bè t̄́nni. ³ Kè Fidisitèèbe ããp̀mbèe beke ke dɔ: Ebedeebe bie nkpeti dòmme? Kè Akiisii bè t̄́hné ke dɔ: Dafiti nwe Isidayeeribe kpààti Sauri kóo t̄nti, nè ti bomè yebie mbo ntù̀ke yèdèé, m me nyí yà meyei mmamè ò d̄́́ mè.

⁴ Kè Fidisitèèbe ããp̀mbè iwēi yembè mieke peike Akiisi kè bè dɔ: Beti de kóo nitì kòo kɔte kэмbo a ò duó ndii eì mieke, ò báá ti neinè dikpànni, ò yàà bo kónté kènaá nti dootitɔ̀. Ò yóo yíme nè o yiè nkè bèe w̄́te kénarike? Dè í tú ò kùc dii m̀n-ni ndi ti kó benitibàà? ⁵ Di báá yé nweè Dafiti nwemè benitipòbè sòò c̄́ètemè kéndiè nke au ke tú:

Sauri kùc sikɔupí,
kè Dafiti kùc sikɔupí.

⁶ Kè Akiisii yú Dafiti ke dɔ: Ti Yiè nKuyie mbomu, a d̄́́rimè meé síé kè n da pénsirì ke dɔ a na nni nneínè dikpànni ke yé nè a t̄́kení dii yiè m borè m mu nyí yà a kó meyei mmamè. Fidisitèèbe kpààtit̄mbè me nyí da

dó. ⁷ Nè de kpéi nkò nkè dè nnaati, kàa báá íi mbe mieke.

⁸ Kè Dafitii ò beke ke dò: N càke ba okpààti? Nè n kòtenimè a borè nda dò ba? Dèè te kàa tu m báá da neinè kè tí kòte kékpannè a dootitòbè. ⁹ Kè Akiisi dò: N yému ke dò nha í càke dèmarè, mí nkpréi nha dò nkuyie ntònni ndi kè n da dó. Fidisitèèbe kpààtitùmbè beè yete ke tú a báá bè neinè dikpànni. ¹⁰ Nanke dikúnwehni sèi dí báátí fí nnè a kòbe bèè da cíenní, kè diyie yènni dí kété.

¹¹ Kè Dafitii báátí dikúnwehni sèi nè o kòbe kékété kénkünti Fidisitèèbe èi, kè Fidisitèèbe bie kòri Sisedeedi.

Dafiti dokénèmè Amadesiibe

30 Diyie tǎǎnni yiè Dafiti nè o kòbe kè bèe tuokoo Sikidaa Sudaa tempè ndiyie yièni kèè bíékè, kén-sí nhAmadesiibe bè do ke pònte dihei ke dèité ke cùu, ² ke pírmmú benitipòbè nè ibí nè bèè tú bèè mòke be kperè nè bèè tu beçiribè bè do í kuú nhòmòu mesémmè bè do bè pírmmú máà ndi kèpèèté. ³ Dafiti nè o kòbe kè bè ntùòkoo ke sǎ mbè pònte dihei ke pírmmú be pobè nè be bí initidaaì nè inipò. ⁴ Dafiti nè o kòbe kè bèe ti-itè didabònni kénkuò nkéçirime. ⁵ Bè múnke do pírnhè-mu Dafiti pobè bedé Ainçammu Sisedeedi kou nè Abikayeedi Nabaadi Kadimeedi kou kóo kúpokù.

⁶ Kè Dafiti kòbe bè pírmmú bèè kó ibí initidaaì nè inipò kè be mieke ò peike, kè bè ndó kóò bùtí yetàrè kékua, kòo kǎmbùtì nduò mediè nkè ti Yiè nkuyie nhò duó ndikǎmbù.

⁷ Kòo náké ikuú niùti Abiataa Aimmèdeki bire ke dò: Tóni ikuú nenti bè 35 beénnè ti Kuyie.

Kè Abiataa ti nhò duó. ⁸ Kè Dafitii beé nti Yiè nkuyie nke dò: Kuyie nkè n túnne de kó benitibè bèè me nti pònte m bè nintaà? Kè ti Yiè nkuyie ndò: Túnne be kàa yóò bè nintemu kédèetè a kòbe.

⁹ Kè Dafitii pí nkuce nè o kòbe sikçusikuò (600) kétuake kukó mBesç. ¹⁰ Kè benitibè sikçusidé (200) ùu ke í na ke bo sénté kukó kè nkpaá kè Dafitii ççatè nè besçmbe sikçusinàà (400). ¹¹ Kè behǎǎpòmbèe yà Esibiti kóo dapàà mmòu dikpàà mieke, kóò tóni Dafiti borè, kè bèè ò duó mpèè nè fínyì kó yebe nè menie ¹² nè fínyì kó yebe kperè siyç sidési, kòo cááké kèyǎ kèpété muwèrimú. Ò do í di dèmarè iyie nyitǎati, deyènnè dètǎati. ¹³ Kè Dafitii ò beke ke dò: A tú ònkubotí kou? A bonní de? Kòò dò: N tú Esibiti kou nwe, Amadesiibe botí kou mçu kó kudaakù, ke muke kòò n dootóo, dè mòke yie nyewè yètǎati. ¹⁴ Tíi sòò pònte Sudaa tempè ndiyie yièni kèè bíékè Kedeiibe nè Kadebu botí kòbe kécçú nSikidaa kó dihei. ¹⁵ Kè Dafiti dò: A bo yie nké n niité de kó benitibè boràà?

Kè de kóo nitii ò tǎhéné ke dò: Kàa béi nke yu Kuyie nyètiri ke yí a í yó n kuç, a me mbá n duó n yiè, n da nitè be borè.

Dafiti kùçmè Amadesiibe

¹⁶ Mèmmè kè weè nitii niité Dafiti Amadesiibe borè kè bè ntuoçkoo ke sǎ mbè pitè de kó kutempè nkumçu

mieke ke ànné dibanni nè bè éini dè Fidisitèèbe cie nè Sudaa cie ke yo nke yǎ. ¹⁷ Kè Dafitii bè poté weti weti kè bè autè de kó diyie kénç kétuakè diwentiri teri kó kuyuoçu, òmçu í nna ke cooté kè dè í tú bedapàmbè bèè do dèke yòyòbè kécoké. ¹⁸ Kè Dafitii fietè Amadesiibe do éi dè kó dimàà kéfietenè o pobè bedé. ¹⁹ Bè í mmòhité be kóò mçu, ibí nè bekótibè, initidabí nè inipòbí, bè mu ndo í nampe bè éi dè kó dèmarè. Kè Dafitii dè tóni demçu. ²⁰ Kè Dafiti tǎmbèe kpaakènnè Amadesiibe kó iwǎi iyçnyì nè idieyi kè nyi cèmmù ke tú: Nte Dafiti éi dè.

²¹ Kè Dafitii wète o kòbe sikçusidé (400) bèè do ùu ke kraá kukó mBesç borè, kè bèe kòtení kóò co nè o kòbe bèè do ò neiné, kè Dafitii tóçnko kè bè çu. ²² Kè behǎǎpòmbèe bèè do ò neiné be mieke kè benitiyonkubè nè itookperí yembè kè bè dò: Bè do í mè nti neinèmè ti báá bè pǎ ti éini dè kó dèmarè, tí bè duó mbe pobè nè be bí máà kè bèe ité.

²³ Kè Dafiti dò: N kòbe báá dǎnnè memme ti Yiè nkuyie nti duó ndè, kuú ti kǎnké ke ti dèeténè ti dootitòbè bèè pònte Sikidaa. ²⁴ Òmçu í yóò yie ndi kpeti.

Wèè kòte dikpànni nè wèè bàa tinenti bè yóò bè totí kè dè mmàmù, bè yóò wènné kètotímu.

²⁵ Nè de yiè ndi Dafiti duómmè de kó ikuú Isidayeeriibe kè ì kraá bo nè yíenni.

²⁶ Kè bèe konní Sikidaa kè Dafitii deite bè éi dè be dootitòbè cie kèpǎ o népobè Sudaa botí kó bekótibè ke dò: Ntonè ti dèite ti éi dèè mieke nke ke di pǎ. ²⁷ Kòo pǎnnè Betèedi éi kó bekótibè nè Damçti éi kòbe bèè bo Nekefu tempè nnè Yatiidi éi kòbe. ²⁸ Nè Adoee éi kòbe nè Sifemçti éi kòbe nè Esitimçç éi kòbe, ²⁹ nè Dakadii éi kòbe nè Yedamediibe nè Keniibe, ³⁰ nè Odimaa éi kòbe nè Bçç-Asǎ éi kòbe nè Ataki éi kòbe, ³¹ kèpǎ Ebunçç éi kòbe kèpǎmmùnè yehèkè yemçu kòbe bè do kété yèè mieke.

Bè kùçmè Sauri

31 Kè Fidisitèèbe do Isidayeeriibe mudoò Kidiboa tǎri kè bèe coké, kè bèe kuç besúkùbè. ² Kè Fidisitèèbe fènné Sauri kéna, kékua o bí Sonnatǎà nè Abinadabu nè Madikisua. ³ Mèmmè kè betǎntǎùbèe yà Sauri kè mudoò fuute kè bèe ò kùte. ⁴ Kòo náké wèè tç o kpàrinenti ke dò: Túóté a kpǎnni kè n kuç, n yí dó Fidisitèèbe itayéi yembè n kuç kè nni ndaú.

Wèè tç o kpàrinenti kòo yçte kéyete, kè Saurii túóté o kpǎnni kèfíi nkédo di ìnkè. ⁵ Wèè tç o kpàrinenti ò yà dii mònni o yiè nkúmè, ke fíi nho kó dikpǎnni kèdo di ìnkè ke múnke kú.

⁶ Mèmmè kè Sauri nè o bí itǎati nè wèè tçu o kpàrinenti nè o ãǎpòmbè bè kumè bemçu diyie dimàà.

⁷ Isidayeeriibe bèè kó dimàà bo kubiriku kè bèe yà Isidayeeriibe ãǎpòmbè cokémè kè mudoò kònnè Sauri nè o bí, kèité kécoké kèyóu be ekè, kè Fidisitèèbe kòtení kékari.

⁸ Kè dèè wenté kè Fidisitèèbe kòtení ke bo fie beçiribè kèyà Sauri nè o bí itǎati kè bè ku ke duó Kidiboa tǎri ìnkè. ⁹ Kè bèe kèété Sauri yuu kétúóté o kpàrinenti kè-

fiténè be ekè yemɔu nè be bɔkè kó yetuo miɛke ke náante bè bè namè. ¹⁰ De kò difɔnkúò kédúu nho kpàrinenti be bɔɔ bè tu di Asitaditee kó ditou miɛke, kétúóté Sauri kédanne Beti-Seã kó kuduotí kébaaké.

¹¹ Kè Yabesi nè Kadaadi eì kɔbe keè Fidisitɛɛbe dɔɔ dè Sauri. ¹² Kè benitidaabè yekɔ̀m̀b̀ yembèe íté kéré

nkuce kényié nke kéri keyènkè kemɔu kétuɔke Beti-Seã kébaaté Sauri nè o bí kékònnè Yabesi ké bè cɔu, ¹³ kék-outé be kúú kékũnné mutie mamù yuu bè tu mù Esedi Yabesi eì miɛke, kéboú dinùu yewe yèyiekè.

2 SAMMUYEERI

Di mpátiri tɔ̀ tìl náàhì

Bè yu de kó dipátiri ke tú Sammuyeri pátiri déri ndi, ke yé ye náàhì tǔmmè titɔ̀bè mbe nè diketiri kpeti, ke náá nDafiti do tɔ̀mè tikpàti. Ò do tǔmè Sudaa kɔ̀be kóo kpàati. De kó difɔ̀nkúò kébaaté Isidayeribe bemɔ̀u be wuɔ̀ ntepiítè nè idéi.

Sammuyeri pátiri déri dii ti náá nDafiti dokénèmè o dootitɔ̀bè o cíètè kɔ̀be nè ditowaà kɔ̀be, kè dè bo yie nkòo fíi nho kpàti kédéúkùnnè o kpàatiyuu. De kó dipátiri dii ti náá nDafiti do tǔmè onìti wèè tǎ Kuyie, wèè do na kényúú mbenitibè yèmmè o ònkè kè bè nhò dǎ. Dii pátiri ti náá nDafiti do tǔmè okpàati diewè ke kpeñni. Di me mmúnke í yóo di bo nákémmè meyei nhò dǎmmè.

Kuyie ndo pénsiri Dafiti dèè ònkè deè tu ò do bantémè o caàrimè kémɔ̀ɔ̀ Kuyie mmečíémè. Kè Isidayeribe bemɔ̀u pénsiri Dafiti dǎ dè nè ò bè deeténèmè be dootitɔ̀bè do bè fèũko dii mǎnni.

Kuyie nnè do ò dúnne mu dinùu ke dǎ o kó kunaàmunkù mieke okpàati í yóo pàà o kó difɔ̀nkúò.

Kuyie ntǎnni Odétiwè Yesu o kó kunaàmunkù mieke nke, deè te metaummè pàmmè kó dipátiri mieke kupikù makù kè bè yu Yesu ke tú: Dafiti kó debire (Matie mukàmmù 20:29-34, 21:9).

Di mpátiri náàhì duó ke dòmmè

1. Kétúóté Saudi kúú nkétuakenè Dafiti kpàti kó diketiri 1-4
2. Bè pímmè Dafiti tikpàti kòo bo mbaké Isidayeri bemɔ̀u, kènto kétuakenè Abusadɔ̀mmu yetemè o kpeti 5-14
3. Abusadɔ̀mmu yetemè Dafiti kpeti kènto kétuake bè kaàmmè Isidayeribe 15-24

Dafiti kèmmè Sauri kúú

1 Dafiti do pònte Amadesiibe kékonni Sikidaa ke sǎ nSauri kumu, kòo báté kémmɔ̀ke yewe yèdèè.
2 Ditǎnni yie kòo dapàà mmɔ̀u tuakeni ke bonni Sauri ãǎpònkari kòo yàati kéri kòo pũ nho yuu mutǎá, kétuakeni Dafiti borè kéninkú késínnɔ̀ o ònkè. **3** Kè Dafitii ò beke ke dǎ: A bonni de? Kòò dǎ: N cokéni Isidayeribe ãǎpònkari ndi. **4** Kè Dafiti dǎ: N náké dè dònnimè de bíékè. Kòò dǎ: Isidayeribe kó behǎǎpòmbè cokému kè bè kùò besúkùbè, ke kùò nè Sauri nè o bire Sonnatǎ. **5** Kè Dafiti dǎ: A yíme ke yé Sauri nè o bire Sonnatǎ bè kumè? **6** Kè de kóo dapàà ndǎ: Dè do sǎ m bo Kidiboa tǎri ndi, kè Saurii ònkè o kpǎnni ònkè kòo dootitɔ̀bè ò cèètè ke deke sikpàriséí nè siséí. **7** Kòo wèètè ké n yà, ké n yú kè n dǎ: Okpàati, nte mí! **8** Kòo m beke n tú wè, kè nh ò náké ke dǎ: N tú Amadesii nwe. **9** Kòò dǎ n kɔ̀too kóò kùò ke yé kuyonku do ò autémè kòo wemmu né kpaá. **10** Kè nni nwúò nhò yíékemè ke í yóo foute kékɔ̀- too kóò kùò kétúóté dikpàatipii nè o neite ke dè nda tóni fǎ n yie.

11 Kè Dafitii kètè o yàati kòo kɔ̀be múnkèe kéri be kpeti. **12** Kè bè nkuò mmukúú ndikúnweñni nè kuyuokoo ke bou dinùu Sauri nè o bire Sonnatǎ kpéi nnè Isidayeribe bemɔ̀u, ti Yiè nKuyie nkó benitibè bèè

ku dikpànni mieke be kpéi. **13** Kè Dafitii beke de kóo dapàà nke dǎ: A tú we? Kòò dǎ: N cice tú Amadesii nwe ke konni die ndi nheì mieke ke m peité. **14** Kè Dafiti dǎ: Bá a né í yòte a bo kuɔ̀mè okpàati Kuyie ntǎtè wèè?

15 Kè Dafitii yú o tǔmbè kóò mɔ̀u ke dǎ: A báá ò yóu, kuɔ̀ we!

Kòo tǎntii poté Amadesiibe botí kou wenwe kékɔ̀.

16 Kè Dafitii béi nke dǎ: A kùò amáà ndi ke yé fǎ́ bíim- mè nè a nuù ke tú fǎ́ kùò okpàati ti Yiè nKuyie ntǎtè wè.

Dafiti kuòmmè Saudi kúú

17 Kè Dafitii dentè Sauri nè o bire Sonnatǎ be kúú nkó feyènfè, **18** kéduó nkè bèe fè benke Sudaa ei kɔ̀be. Bè fe ntú Mutǎmmù kó feyènfè kè fè wǎri Owenniwe † pátiri mieke. Fèè tu:

19 Isidayeribe yé dè dòmmè kè di kó sinitidabíi ku ditǎri ònkè?

Ba nte kè bekpàritiebe yeyètè dieyè yembè duó sitǎá ònkè?

20 Di báá yie nkè Kati ei kɔ̀be keè ti!

Di báá yie nkè tì yèè Asikanɔ̀ kó ice mieke

† OWENNIWE PÁTIRI: Wénté Sosuwe 10:13 nè bè wénkúnne ti deborè.

Fidisitɛɛbe kó besapàmbè yàà bo tì banté kè diwèii bè auté.

Itayéi yembè kó besapàmbè yàà bo nti nyànkunè.

²¹ Fetaafè ténke báá dúóté Kidiboa tãri,

di ténke báá mantè

depaà ndèè bo di pèri dè ténke báá peité.

Bè de nsáú bekpàrinuɔmbe diebè dɔpiiti.

²² Sauri kó tidɔpiiti nè o siè dè do ɔɔ í ndò nkéwaare mekù.

Dè do ɔ mpùɔ̃ nho dootitɔbè yĩ mme nè be kùò nhòri òri.

Sonnatã tãmmù múnke do í mɔke botire bitì bitì.

Sauri kó disiè do ɔɔ í nkonní dekperè bitì bitì!

²³ Sauri nè Sonnatã bè do naatimu ke dɔ betɔbè,

kéntau be fòmmu mieke nè be kúú mmiekoo,

ke tohni ke dò nyicírí,

kè be kɔ̃mbò deu yecírícirè kpeye dòmmè.

²⁴ Isidayeeribe kó benitipòbè kɔmmúnè Sauri kréi,

Wèè do di daati tiyaòwũɔ̃ti mupààkònkperímù kpeti ke caati mesɔ̃ nkó tisàti timɔ botí di yàati ìnkè.

²⁵ Dè yíme kè bekpàritiebe ku mudòò mieke?

Ba nte kè Sonnatã ku ditãri ìnkè?

²⁶ N tebite Sonnatã n kèè a kúú nkè n yèmmè cààrè mmediè mme,

m mènke do da dɔmu.

N do da dɔ kè dè pèɛtému m bo ndómè onitipòkù.

²⁷ Ba nte kè be kpàritiebe ku?

Ba nte kè bekpàritiebe nenti me nyèinko dikpàà?

Sudaa kɔbe pĩrmè Dafiti tikpàti Ebunɔ̃

2 Mèmmè kè Dafitii beé nti Yiè nKuyie nke dò: N dò nkékɔte Sudaa kɔbe ekè kó òmaràà? Kè ti Yiè nKuyie ndò: ẼẼ. Kòò dò: Ẽndi? Kè kù dò: Ebunɔ̃.

² Kè Dafitii neinè o pobè bedé Ainɔ̃ammu Sisedeedi ei kou nè Abikayeedi Nabaadi Kadimeedi ei kou do po wè ke kú, kòò ò tùóté. ³ Dafiti kɔbe nè be cɛí kɔbe kè bè múnke ò neinè kè bèe kɔte kèmbò Ebunɔ̃ ei nè yèè di tɔkénè. ⁴ Kè Sudaa kɔbe kɔto Ebunɔ̃ kèpí nDafiti tikpàti kòò còù mmekùò nkòò bo mbè baké.

Kè bèe náké Yabesi Kadasii tenkè kɔbe sòò kùnnémè Sauri. ⁵ Kòò tɔ nkè bèe bè nàké ke dò: Ti Yiè nKuyie ndi dɔ̃ mesàà ndí kùnné mèè kréi nhokpàti Sauri ke benke di ò dómè. ⁶ Ti Yiè nKuyie ndí yietí mesàà ndi dòò mè, m mómumu m múnke yóò mè ndi dò̃mu, di mè dòò mèè botí. ⁷ Di mmònni yáúkkunne di kò̃nti, ntúnè yekò̃mbò yembè, okpàti Sauri kumu, mí nwe Sudaa naàmùnkù kɔbe còummè mekùò ke m pĩ ntikpàti kè m bo mbè baké.

Bè pĩrmè Isiboseti tikpàti

⁸ Diiyè mari kè Nee bire Abunee Sauri ããpòmbè kóò kòti tɔ Sauri bire Isiboseti kékɔtenè Maanaimmu, ⁹ kóò pĩ ntikpàti kòò bo mbaké Kadaadi nè Asee nè Sisedeedi nè Efadaimmu nè Bensamee Isidayeeribe tenkè kemɔ. ¹⁰ Isiboseti do mɔke yebie nsipisìnà ndi ke di tikpàti, kèmbaké Isidayeeribe ke dò yebie nyèdèè. Sudaa kó kunaàmùnkù kɔbe bèè màà do tũ nDafiti. ¹¹ Dafiti do

baké Sudaa kɔbe màà ndi ke bo Ebunɔ̃ ke dò yebie nyèyiekè nè betããbè bèkuò.

Sudaa kɔbe nè Isidayeeribe bè kpammè Kabaɔ̃

¹² Nee bire Abunee nè Sauri bire Isiboseti ããpòmbè bèè ò bàà kè bèe íté Maanaimmu kénwetí Kabaɔ̃. ¹³ Kè Seduya bire Soabu nè Dafiti ããpòmbè bèè ò bàà kè bè múnke pí nkuce kè de kó yetíre màá Kabaɔ̃ binku kèbáté bie ku mpíkù betɔbè kutekù. ¹⁴ Kè Abunee náké Soabu ke dò: Yóu kè behããpòmbèe yááké betɔbè bèdébè dèbè ti ìkè. Kè Soabu dò: Dè wenni, bèe kpa.

¹⁵ Kè behããpòmbèe íté kécómmù kè bèe kaa mBensamee naàmùnkù kou Isiboseti kɔbe kè bè mbo tepítè nè bèdébè, kè Dafiti kɔbe mbo tepítè nè bèdébè. ¹⁶ Kè behããpòmbèe pí mbetɔbè, bá wè kòò kúú o népo píku disiè, kè bèe duó bemɔ dimònni dimáà mieke kè bèe yú deborè ke dò Kabaɔ̃ (dèè tu Yese kó dikpàà).

¹⁷ Kè mudòò binté de yiè kè Dafiti kó behããpòmbèe na Abunee kɔbe. ¹⁸ Kè Seduya bí itãati de kóké Soabu nè Abikaii nè Asayeedi. Asayeedi do cãã muceé mmu ke dò ntehonè. ¹⁹ Kòò beti Abunee kòò fènné fènfè.

²⁰ Kè Abunee wèète kòò beke ke dò: Asayeedi fí nwea? Kòò dò: ẼẼ, mí nwe. ²¹ Kè Abunee ò nàké ke dò: Wèète a bakù yóu yoo kucãnkù kèbeti behããpòmbè kòò mɔu kéfiète o nenti.

Asayeedi me nyí nyie nke yóu ò bo nhò bètimè. ²² Kè Abunee yíé ke dò: Asayeedi bá nni mbeti, báá duó nkè n da kuò bá nè a kóò kóti Soabu ti nuò mbáá màá.

²³ Asayeedi me nyí nyie nke bo ò yóu mubètìmu. Mèmmè kè Abunee ò tã dikpãnni o pɔuti kè dii yèroo o fɔnkùò kòò do kékú. Bèè kó dimàà keriní kè bè ncommu ò duó dè.

²⁴ Soabu nè Abikaii kè bè me ntó fènné Abunee fènfè. Kè diyiè nyóò ta kè bè berinè Kibea Amma Kiyaa don-fũ kuce kùò yièè Kabaɔ̃ kpáà bíékè ku borè. ²⁵ Kè Abunee Bensamee botí kou ããpòmbè nhò kèri ditãri ìnkè. ²⁶ Kè Abunee yú Soabu ke dò: Ti yó nsóké ke kò̃mu titɔbè nè yeseà? A í yé ke dò ndè bo ti dentenè meyeinaà? A baa ba? Náké a nitibè kè bèe yóu bè bo nkò̃mè be tebí. ²⁷ Kè Soabu dò: Kuyie mbomu, kàa do í béi n kɔbe na nsóké ke di betimu bá wè o tebite nè nankoo dikúnwehni.

²⁸ Kè Soabuu eé ditãteheù kòò ããpòmbèe kùnné bè bo mbetimè Isidayeeribe kè dikpãnni deè. ²⁹ Abunee nè o kɔbe kè bè nyié nke kéri keyènkè kemɔ Suditɛɛ kó kubiriku, késénté kukó nképèèté Bitinɔ̃ kètɔke Maanaimmu. ³⁰ Soabu yóu dii mònni ò bo mbetimè Abunee kètií nho ããpòmbè kémónté Dafiti kó behããpòmbè mieke tepítè nè bèwei kényinè Asayeedi. ³¹ Kè Dafiti kó behããpòmbè me nkùò Bensamee botí kó behããpòmbè nè Abunee kɔbe sikusitãati nè sipísikuò (360). ³² Kè bèe túóté Asayeedi kèntɔ ke bií kùnné o cice fɔti Betideemmu. Soabu nè o kɔbe kè bèe sɔtè kényiè nke kéri kètɔkoo Ebunɔ̃ kukúnwentóo kè diyiè yètiní.

3 Mèmmè kè dikpãnni mbo Sauri kɔbe nè Dafiti kɔbe cuoké kémònte, kè Dafiti nsóké ke kpénkú kè Sauri kɔbe cɔ̃tiri.

Dafiti peité ì bí Ebunᵛᵛ i yèᵛᵛ
(Wénté 1 Bekpààtibè tōmmú 3:1-4)

² Dafiti do pié ibí péu nwe Ebunᵛᵛ. O kóo po do tú Amunᵛᵛ o pokù Ainᵛᵛammu Sisedeedi èi kou peité wè. ³ Kòò déri ntú Kidiabu Abikayeedi Nabaadi Kadimeedi kou ò peité wè. Kòò tǎǎnwè ntú Abusadᵛᵛmmu Tamai Kesuu kpààti kóo sapàà mMaaka ò peité wè. ⁴ Kòò naanwè ntú Adonniya Akiti bire. Kòò nummuwè ntú Sefatia Abitadi bire. ⁵ Kòò kuónwè ntú Itedeammu Ekidaa bire. Dafiti pié ì bí nyi Ebunᵛᵛ.

Abunee nè Iboseti bè pètemè

⁶ Sauri kᵛᵛbe nè Dafiti kᵛᵛbe be kpànni mieke kè Abunee yètirì mmónké feirí Sauri tǎnni mieke. ⁷ Sauri do mᵛᵛke o pocēnni mari ndi kè di yètirì ntú Disipaa Aya kóo sapàà. Diyiè mari kè Isibosetii beké Abunee ke dᵛᵛ: Dè yǐme kàa duónè n cice pocēnni?

⁸ Kè Abunee keè de kó tináahti kè dèe ò yonke mediè, kòò béi nke dᵛᵛ: N tú Sudaa kᵛᵛbe kó temᵛᵛtè ntaà? M benkemu n dómè Sauri cíᵛᵛtè nè o tebíi nè o népobè kpesi ke bè taunè nè yíenni ke da kǎnké bá a í do Dafiti nᵛᵛu mieke, kàa né dᵛᵛ ké n kpànnè yíe, we nnitipòkù kpéinàà? ⁹ Kuyie nni ndᵛᵛ kù dómè kè nsà kè n yí dᵛᵛ Dafiti Kuyie nyé nᵛᵛu yóo ò dᵛᵛ dè. ¹⁰ Kù béimmu ke tú kù bo fietè tikpàti Sauri borè kè tì duó nDafiti, kòò mbaké Isidayeeribe bemᵛᵛu nè Sudaa kᵛᵛbe be tenkè duó ke mamè. Danni tenkè kènto kétuᵛᵛke Bèrisebaa.

¹¹ Isiboseti í ndàátì ke tǎnné Abunee timatì ò wè dé mèè kpéi.

Abunee taunnèmè Dafiti

¹² Mèmmè kè Abunee tᵛᵛ nkè bèe náké Dafiti ke dᵛᵛ: Ti yému fᵛᵛᵛ temè dihei, yóu mí nnè fᵛᵛ nkè ti tau nkè n da teennè kényǔnni Isidayeeribe bemᵛᵛu a borè. ¹³ Kè Dafiti dᵛᵛ: N yiemmu kè ti bo tau, n né da békú timatì máa ndi, kàa kᵛᵛriní a nneinni m pokù Mikaadi Sauri kóo sapàà. Kàa í neinni wenwe a báa kᵛᵛtení. ¹⁴ De kó difᵛᵛnkúò kè Dafitii tᵛᵛ nkè bèe náké Isiboseti ke dᵛᵛ: Dafiti tu a tǎnnᵛᵛ o pokù Mikaadi ò do yietí Fidisitǎᵛᵛbe kó itayéi tekᵛᵛtè (100) képuoke wè. ¹⁵ Kè Isibosetii tᵛᵛ nkè bèe túóténí Mikaadi o dᵛᵛ Paditiyedi Daiisi bire borè. ¹⁶ Kè Paditiyedi nhò tᵛᵛ nke kᵛᵛnti kétuᵛᵛkenè Baudimmu. Dende Abunee ò nàkémè ke dᵛᵛ wèe wᵛᵛte. Kòò wᵛᵛte.

¹⁷ Kè Abunee tí nyIsidayeeribe kó bekótibè ké bè beke ke dᵛᵛ: Dè mᵛᵛnte di dómè Dafiti bo naámmè di kóo kpààti yáa ba? ¹⁸ De mᵛᵛnni dii tᵛᵛᵛke ti Yiè nKuyie ndo béimmu ke tú nè Dafiti borè nde kù yóo deetémè ku nitibè Isidayeeribe Fidisitǎᵛᵛbe nᵛᵛu mieke, nè be be-dootitᵛᵛbè bemᵛᵛu.

¹⁹ Ke múnkèe nákénnè Bensamee botí kᵛᵛbe kédeè kénkᵛᵛri Ebunᵛᵛ ke bo náké Dafiti ò tǎntemè tináahti Bensamee botí kᵛᵛbe nè Isidayeeribe sᵛᵛmbe borè. ²⁰ Kòò tuᵛᵛkoo Dafiti borè ke neiné benitibè sipísidé kè Dafitii be dᵛᵛ kupᵛᵛᵛkù. ²¹ Kè Abunee náké Dafiti ke dᵛᵛ: Okpààti n yóo kᵛᵛmmu kᵛᵛtí nyIsidayeeribe bemᵛᵛu a borè, kè dí taunnè ditᵛᵛbè. De mᵛᵛnni kàa mbè baké a dᵛᵛ mèè botí.

Mèmmè Dafiti caummè Abunee kòò kò nnè diwèi.

Soabu kùmmè Abunee

²² O kò mèmmè Dafiti āāpᵛᵛmbè nè Soabu kè bè nkᵛᵛntiní mudòò ke éi tinenti péu kénsᵛᵛ nhAbunee ité, ke yᵛᵛ Dafiti do ò yóumu kòò ité nè diwèi. ²³ Soabu tᵛᵛᵛkení dii mᵛᵛnni nè dihāāpᵛᵛntǎnni kè bèe ò nàké ke dᵛᵛ: Nee bire Abunee kᵛᵛtení die nhokpààti borè, kòò kpààti ò yóu kòò kᵛᵛnnè diwèi. ²⁴ Kè Soabuu ta okpààti borè kòò beke ke dᵛᵛ: A dᵛᵛ ba mbotí nku! Abunee weè kᵛᵛtení a borè kàa ò yóu kòò kᵛᵛnnàà? ²⁵ A yᵛᵛmu Nee bire Abunee mesàà, ò kᵛᵛtení ke bo da soutému, ò dᵛᵛ ké da paatému.

²⁶ Soabu yènni dii mᵛᵛnni okpààti borè kéduó nkè bèe tǎnnè Abunee, bá okpààti í yᵛᵛ. Kè bèe ò ninte Siida kó tebinte borè, kòò wᵛᵛtènni. ²⁷ Abunee tᵛᵛᵛkení dii mᵛᵛnni Ebunᵛᵛ kè Soabuu ò yu kᵛᵛtannè dihei kó dibòri bedé borè kéndò nhò dᵛᵛ kòò nàké timatì disᵛᵛri, ò de nhò kᵛᵛᵛ diisè o pᵛᵛuti kékuo, képeite ò do kᵛᵛmmè o nantè Asayeedi.

²⁸ Dafiti kèè dii mᵛᵛnni Abunee kᵛᵛᵛ nkékuónko ke dᵛᵛ: Ti Yiè nKuyie nyému ke dᵛᵛ mmí nnè n nitibè tǎi í te kè bèe kᵛᵛ Nee bire Abunee. ²⁹ Wèe kǎnkiri Soabu nè o cíᵛᵛtè, o cíᵛᵛtè mieke bè bo mmuᵛᵛkú yefᵛᵛtè nè tikᵛᵛnti, kè beᵛᵛiribè mbo kè betᵛᵛbè nkᵛᵛ ndikpànni mieke, kè dikᵛᵛnni mbo o cíᵛᵛtè.

³⁰ Mèmmè Soabu nè o nantè Abikaii bè kᵛᵛmmè Abunee ò do kᵛᵛ mèè kpéi mbe nantè Asayeedi dikpànni dii do āānné Kabaᵛᵛᵛ di mieke.

³¹ Kòò kpààti Dafitii náké Soabu nè bèe ò neiné ke dᵛᵛ: Kᵛᵛrinè di yààti kédáátì tifᵛᵛᵛtᵛᵛnti kè tí kᵛᵛuté Abunee.

Dafiti o mᵛᵛmmu nkòò ntú nᵛᵛo deenkù fᵛᵛnkúò. ³² Kè bèe kᵛᵛnnè Abunee Ebunᵛᵛ, kòò kpààti Dafitii kuó nᵛᵛo fᵛᵛti ínkè kè ditǎnni dimᵛᵛu múnkèe kuó. ³³ De kó difᵛᵛnkúò kòò kpààti kuó ndikúdabònni dii nhAbunee kpéi nke dᵛᵛ:

Abunee a do í dᵛᵛ nkékuó onitísintíwè kᵛᵛme.

³⁴ Bè do í bou a nᵛᵛu, a naàcèi do í táu mēfimmè.

Kè be né da kᵛᵛ bè kᵛᵛ mèè botí benitiyiibe.

Bèe kó dimàà dè bo kè bèe yíe kékuó. ³⁵ Kè bèe tᵛᵛnni okpààti Dafiti borè ke bo o duó mmudii kòò parikè ke dᵛᵛ: Kè n di bá sámpᵛᵛ kè diyiè kpaá fei Kuyie nni ndᵛᵛ kù dómè.

³⁶ Kè benitibè bemᵛᵛu ti kèè ké tì pénsirì. Bè do ᵛᵛ pénsirimu ò dᵛᵛri tǎi kó dimàà. ³⁷ Kè Sudaa kᵛᵛbe bemᵛᵛu nè Isidayeeribe bemᵛᵛu kè bèe banté de yiè Dafiti weè ò duómmè dinùù kè bèe kᵛᵛ Nee bire Abunee. ³⁸ Kè Dafitii náké o tᵛᵛmbè ke dᵛᵛ: Yíe ndi nyé ke dᵛᵛ nᵛᵛoniti diewè iwᵛᵛi yiè nwèè ku yíe nyIsidayeeribe cuokè. ³⁹ Bá mí nnè n kó tikpàti m mu nyí pᵛᵛtè de kó muwᵛᵛrímú mùù bo dᵛᵛnnè benitibè bie mmè ndᵛᵛ dè Seduya kó ibí, ti Yiè nKuyie nkuù bo ò yietí meyei nyi dᵛᵛ mè.

Bè kᵛᵛmmè Isiboseti

4 Kè Isiboseti Sauri biree keè Abunee kumè kè dèe ò kpéi kè Isidayeeribe bemᵛᵛu kᵛᵛmbùᵛᵛnti do.

² Ke s̄ nwee Isiboseti m̄ke benitibè bédébè bèè baké yehāp̄ntirè. Kòò m̄u yètiri tu Baana kòò t̄u kperi tú Dekabu Dimɔɔ Bedɔti ei kou, Bensam̄e botí kou bí dò nyi. ³ Be yembè do de nkoké kékò nKitaimmu, kè be yaabí kpaá ke dè bo nè yienni. ⁴ Ke s̄ nSonnatā Sauri bire terè ku ke yóu debire marè kè de yètiri tu Mefiboseti kè dè tu kuhòkù. Dè do m̄ke yebie nyènùmmù ndi bè bè nàké dii m̄nni Sauri nè Sonnatā kúú nSisededi kè de yuɔri ncooti ke d̄ mecā nkè d̄e fité kèdo kènaá nkuhòkù.

⁵ Dimɔɔ Bedɔti ei kou kó ibí Dekabu nè Baana kè bèe k̄te Isiboseti c̄t̄è kentuòkoo kuyie ncuokè ke s̄ nhò duó ke om̄pu. ⁶ Kè bèe ta o c̄t̄è kéndò mbè ò t̄o tidiiti ke s̄ Isiboseti duó kè bèe ò poté o p̄uti kòò kù kédeé kéfèúté o yuu kécoké kényènnè kényiè nke kéri Sudit̄ē biriku kó kuce, ⁸ k̄tuɔke Ebunɔɔ kéduó nhokp̄at̄i Dafiti Isiboseti yuu ke d̄: Okp̄at̄i nte a dootit̄u Sauri wèe do d̄ a kúú nho bire Isiboseti yuu. Ti Yiè nKuyie mp̄èitemu yíe nha p̄èi Sauri ìnkè nè o yaábí. ⁹ Kè Dafitii bè t̄h̄né ke d̄: Ti Yiè nKuyie nkùu n d̄et̄è nè mehárimè mem̄u, kù bomu. ¹⁰ Wèè do n nàké Sauri kúú nho yèmmè do dò nhò n nàá ntinānsàati nti, kè n duó nkè bèe ò p̄i nkékuo Sikidaa. O kúú mmuò do tú tinānsàati ò ȳè nhò t̄n̄i t̄i kó ticuuti. ¹¹ Bèè né kùu onit̄isàu wèè í bè d̄ò d̄em̄arè o d̄ú ìnkè tá? M bo di kuo k̄f̄j̄ mmeyei ndi d̄ò m̄e, di t̄énke bá nkpaá ketenke ìnkè.

¹² Ò béi mēm̄e k̄p̄éi nho āp̄ombè kè bèe bè p̄i nkékuo ke kéké be n̄u nè be naàc̄èi kénúnnè Ebunɔɔ kó kubinku také, k̄t̄úóté Isiboseti yuu kékūnnè Abun̄e f̄ti Ebunɔɔ.

Bè do p̄im̄mè Dafiti tikp̄at̄i kòo mbaké Isidayeeribe bem̄u

(Wénté 1 Bekp̄at̄ibè t̄mmú 11:1-3)

⁵ Kè Isidayeeri wuɔ nyim̄u k̄obe tí nDafiti borè Ebunɔɔ kòò nàké ke d̄: Ti tú a botí k̄obe mbe, meȳi mmem̄á. ² Sauri do t̄ dii m̄nni tikp̄at̄i kè f̄j̄ niú Isidayeeribe mudò, ti Yiè nKuyie nda nàkému nè dim̄nni ke tu f̄j̄ yó mbaké ku nitibè Isidayeeribe ke tú be kóo kp̄at̄i.

³ Kè Isidayeeribe kó bekótibè bem̄u k̄te Dafiti borè Ebunɔɔ. Kè Dafitii bè d̄ònnè metaummè ti Yiè nKuyie nyikè, kè bèe ò cóu mmekùò kòò p̄i ntikp̄at̄i. ⁴ Dè do s̄ nhò m̄ke yebie nsipisit̄aati ndi, kè di tikp̄at̄i ke d̄ yebie nsipisinaà. ⁵ Ò do m̄ke yebie nyèyiekè ndi nè bet̄ābè bèkuò ke bo Ebunɔɔ ke kp̄at̄irì Sudaa k̄be. De kó dif̄nkùò ke d̄ Sedisad̄emmu yebie nsipisit̄aati nè yèt̄aati ke kp̄at̄irì Isidayeeribe bem̄u nè Sudaa k̄be.

Dafiti tiekemè Sedisad̄emmu

(Wénté 1 Bekp̄at̄ibè t̄mmú 11:4-9. 14:1-2)

⁶ Sebusiibe bèe do ā Sedisad̄emmu kè Dafiti nè o k̄obe kè bèe báat̄i ke bo bè p̄onte kè bèe ò nàké ke d̄: Tiyūñti nè yekp̄t̄è ndeè yóo da baao.

Nè de kó tinānti mieke bè do d̄ ke d̄ Dafiti í tatimu be ei. ⁷ Nè mem̄e kè Dafiti n̄c̄k̄é k̄éfiet̄e dihei kperi Siȳj̄ kè dè mboní kè bèe di yú ke d̄ Dafiti ei.

⁸ De yiè ndi Dafiti béimmè ke d̄: Kè wèè d̄ kékpannè Sebusiibe wèe t̄j̄ ndikondaa kè bè t̄òk̄e. De kó yekp̄t̄è nnè tiyūñti n yí dè d̄ fenònf̄e. De te kè bè do ò nná nke tú yekp̄t̄è nè tiyūñti bè í taà Kuyie n̄c̄t̄è †.

⁹ Kè Dafitii kari dihei kperi kè di yu ke d̄: Dafiti ei kperi. Ke yíe kemaá iduotí k̄eketé bè do ìt̄inné kùu t̄d̄èikù borè k̄etann̄enko de mieke.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa mbonè Dafiti kòo yètiri feiri.

¹¹ Kè Idammu Tiiri kóo kp̄at̄ii t̄onnè benitibè tidab̄ekpeti Dafiti borè kòò duónnè bedab̄ees̄úbbè nè bet̄āc̄ibè kè bè bo ò maá tekp̄at̄ic̄t̄è. ¹² Kè Dafitii banté ke d̄ nti Yiè nKuyie kuò ò duó ntikp̄at̄i, kè kuò ti d̄éuk̄unne ku nitibè Isidayeeribe k̄p̄éi.

Dafiti peit̄è ì bí Sedisad̄emmu i yèt̄è

(Wénté 1 Bekp̄at̄ibè t̄mmú 3:5-9. 14:3-7)

¹³ Kè Dafitii it̄e Ebunɔɔ kékò nSedisad̄emmu k̄t̄úóké benitipòbè t̄bè nè yepoc̄t̄è nkè bèe ò pié initidabí nè initipobí. ¹⁴ Nte ibí ò pié ì Sedisad̄emmu i yèt̄è: Sammua nè Sobabu nè Natāā nè Sadom̄u, ¹⁵ nè Ibadi nè Edisua nè Nefeki nè Yafiya, ¹⁶ nè Edisamaa nè Ediada nè Edifedee.

Dafiti namè Fidisit̄ēbe

(Wénté 1 Bekp̄at̄ibè t̄mmú 14:8-16)

¹⁷ Kè Fidisit̄ēbe keè Isidayeeribe còummè mekùò nDafiti koò p̄i ntikp̄at̄i kòo bo mbè baké kè Fidisit̄ēbe bem̄u it̄e ke bo o pi, kè Dafitii ti kè k̄eta kutād̄enkù k̄es̄ri. ¹⁸ Kè Fidisit̄ēbe t̄uɔkoo k̄epit̄e Defaiibe biriku mieke. ¹⁹ Kè Dafitii beé nti Yiè nKuyie nke d̄: Kuyie n dò nkékuo kékpannè Fidisit̄ēbaa? A bo bè ānnè n n̄u miekaà? Kè ti Yiè nKuyie nd̄: K̄te n yóo bè ānn̄emu a n̄u mieke.

²⁰ Kè Dafitii k̄te Baadi-Pedasimmu k̄ena Fidisit̄ēbe k̄ebéi nke d̄: Ti Yiè nKuyie nkp̄t̄è n dootit̄bè menie nh̄j̄ kp̄t̄è mèè botí kukp̄eroo.

De te kè bè yu de kó dibòri ke tú Bekp̄t̄ibè yiè. ²¹ Kè Fidisit̄ēbe coké k̄yóu be b̄k̄è, Dafiti nè o k̄obe kè bèe yè t̄úóté.

²² Kè Fidisit̄ēbe w̄te k̄ebáat̄i kuce med̄érimè ke bo dokènè Isidayeeribe, ke tó báté Defaiibe biriku k̄epit̄e. ²³ Kè Dafiti tó beé nti Yiè nKuyie nkè kù d̄: A báa bè wet̄inné, t̄unne be f̄nkùò a bo bè n̄inte detedierè túúkù borè. ²⁴ K̄a kèè dii m̄nni kunampoo detie nyómmè á tonk̄unne amáà m̄i t̄úkoò ke bo poté Fidisit̄ēbe āp̄ombè.

²⁵ Kè Dafitii d̄ò ti Yiè nKuyie nhò nàké ti k̄epoté Fidisit̄ēbe kè bè b̄eti Kebaa k̄tuɔkenè Kes̄e borè.

Dafiti d̄ómè kékp̄enné Kuyie ntaummè t̄u Sedisad̄emmu

(Wénté 1 Bekp̄at̄ibè t̄mmú 13:4-14)

⁶ Kè Dafiti tó tí nyIsidayeeribe kó behāp̄ònkperibè bem̄u kè bè mbo sik̄up̄isit̄aati (30000). ² Kè bèe

† +Dè benkù ke d̄ò nde kó benitibè do tú Dafiti dootit̄bè mbe, de te kè Dafiti bè d̄onnenè ikuó niùbè p̄at̄iri náa mbèè k̄me. (Ikuó niùbè p̄at̄iri 21:17-23).

neinè Dafiti kè bèe kote Baada-Sudaa tempɛ mmiɛke kòò bo túóténi Kuyie ntaummè tɔu. Diì borè nde bè do ɔɔ yúmè ti Yiè nKuyie Mpakedaa yètiri, Kuyie ntɔrè yèdèè bè tu yè beínkèmbàribè ye fènti ìnkè. ³ De kó ditɔu do bo Abinnadabu cíètè nte ditāri ìnkè. Kè bèe di daá ntenaasāntè pāntè ìnkè, kè Abinnadabu bí Usaa nè Aiyo kè bè nte neínè kè Usaa bo te píkù kè Aiyo tè dèri kè bè kèrí. ⁵ Dafiti nè Isidayeeri be mɔɔu kè bè yānku ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ìnkè, ke bie ntikùtidùuti tibotí tibotí, nè yebàrè ke sáari yecírè. ⁶ Bè tũ̀kè diì mōnni Nakɔɔ yíe borè, kè inàake ndó kébo nKuyie ntaummè tɔu, kè Usaa youte o nɔ̀tè ke bo di còúté, ⁷ kè ti Yiè nKuyie mmiɛke ò peike kè kùu ò potè dende bàmbà o yetimè kprí, kòò kú Kuyie ntaummè tɔu borè.

⁸ Kè dèe yonke Dafiti ti Yiè nKuyie mpoté mèè kprí nhUsaa. Kòò yú dèborè ke dɔ. Pedesi-Usaa, kè de kó diyètiri kpaá bo nè yíenni. ⁹ Kè Dafitii yɔte ti Yiè nKuyie nde yiè ke dɔ: M báá dáátí kè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ta n cíètè.

¹⁰ Mèmmè kòò yete bè bo di tannémè o cíètè kéduú nkè bèe di tannè Obedi-Edɔmmu Kati kó dihei kou cíètè. ¹¹ Kè di mbo o cíètè ke dɔ betā̀bè bètā̀ti, kè ti Yiè nKuyie nhò dɔ̀̀ mesà̀ nwenwe nè o cíètè tɔmɔu.

Kuyie ntaummè tɔu tũ̀kè Sedisademmu

(Wénté 1 Bekpātībè tōmmú 15:25-16:3)

¹² Kè bèe náké Dafiti ke dɔ̀̀ ti Yiè nKuyie ndɔ̀̀ Obedi-Edɔmmu mesà̀ nkòò kperɛ demɔu kèrí séi, Kuyie ntaummè tɔu bo mèè kprí nho cíètè, kè Dafitii kote Obedi-Edɔmmu cie kè bè bo di túóté kékonñèni o cie kè bè ndi tɔ kè dè dò ndibanni mediè. ¹³ Bèè tɔ ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu kè bè dɔ yenaçèná yèkuò kè Dafitii féútè dinaadapānñi nè dipedaá dèè ā mekù, ¹⁴ kédeè kénhau nè o wèrimú mumɔu ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri ke dáátí ikuú yaàbòri. ¹⁵ Kè bè ntɔni ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ke íútí nè diwèi ke eu sihéú ke kũntiní Sedisademmu.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu tũ̀kèni diì mōnni Dafiti cíètè, kè Sauri kóo sapà̀ mMiakaadi síékéni tebòtè keyà Dafiti aumè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ìnkè, kóò sènkèri. ¹⁷ Kè bèe tannè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu di-tou Dafiti do di maá di, kéínné de cuokè di do dɔ̀̀ nkényííku dè, kéfíe iwũ̀ ti Yiè nKuyie nkétuó kéfíe itei metaummè kpeyi. ¹⁸ Ò flé diì mōnni iwũ̀ kédeè nkéyú ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeri bā̀ nkù yètiri kè bè pā mesà̀, ¹⁹ kédeè kètotí Isidayeeri be mɔɔu tidiiti benitidaabè nè benitipòbè, kéduú mbá wè pèè nè dikātindà̀ bè dɔ̀̀nè di ditebii bè tu di dáti nè diteri bè dɔ̀̀nè di fínyi kó yebe kperè. De kó difɔ̀nkúò bá wè kòò kò nho cíètè.

²⁰ Mèmmè Dafiti tamè o cíètè ke bo dɔu nho kobe, kè Micaadii yènni kóò co ke dɔ̀̀: Isidayeeri kpàti waá nhomá̀ disānni yíe nke fei nho kɔ̀nti tidaati benitidaabè nè benitipòbè ìnkè, denitísintékpere tēmè.

²¹ Kè Dafiti dɔ̀̀: N dɔ̀̀ memme ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri ndi, kunku kùu yóu a cice nè a cíètè tɔmɔu ke n tã̀tè kè n tú Isidayeeri kpàti, n yóo dɔke

benkemu n wèi ku ìnkè. ²² N yóo yíe ke dɔke kékũnnemmu m maá ku ìnkè, kéçè m maá, memme betɔ̀mbè a náa mbèe kprí né yó n déúkunemè.

²³ Sauri kóo sapà̀ mMiakaadi í mpeité ke yàa kúnè.

Kuyie mpā̀nā̀nti náā̀ntò Natā̀ nàké ti Dafiti

(Wénté 1 Bekpātībè tōmmú 17:1-15)

7 Kè Dafiti mbo o cíètè kè ti Yiè nKuyie nkei nho dootitɔ̀bè bèè ò fité kóò òmpũ̀nne. ² Diyè marì kòò náké Kuyie mpā̀nā̀nti náā̀ntò Natā̀ ke dɔ̀̀: Mí nh ā teçíètè ideí kperí kpete kè Kuyie ntaummè tɔu né bo di-tou diì dɔ̀̀nè tiyā̀ti di mieke. A yèmmè dòmmè? ³ Kè Natā̀ ò nàké ke dɔ̀̀: Okpā̀ti kàa yèmmè dòmmè, dɔ̀̀ me, ti Yiè nKuyie nda bonèmu.

⁴ De kó keyènkè kè ti Yiè nKuyie nnáké Natā̀ ke dɔ̀̀: ⁵ Kote kénáké n kóo tɔ̀nti Dafiti ke dɔ̀̀ weè í yó m maá teçíètè n yó mbo tèè mieke. ⁶ M mu nyí buoté teçíètè matè mieke nè n dènnè diì yiè Isidayeeri Esibiti mieke nè yíenni, n do bè neínè ke bo kutouku mieke nke. ⁷ Nè m bonè diì daá Isidayeeri be cèmmu mieke m bá mbeke oniti mɔ̀u ke tú wè m maá teçíètè nè ideí kperí.

⁸ Á náké n kóo tɔ̀nti Dafiti ke dɔ̀̀: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mī tu ò do cèmmu ipe nyi kè nh ò tã̀tè kòò naá nyIsidayeeri kóo kpàti. ⁹ Kè nni nhò bonè ò kòri yèè borè, kékuo o dootitɔ̀bè be mɔ̀u, ke déúkũnne o yètiri kè di màatenè kutenkù kó benitidiebè kpeye. ¹⁰ N yóo duómmu n nitibè Isidayeeri dikari bè yó mborè ke í yíèkù timati. Kubotí yeiku tekù makù kobe ténke báá na ké mbè fèũnko bè do bè fèũnko mèè botí, ¹¹ nh ānné diì mōnni bebaatibè kè bè nni n nitibè Isidayeeri. Di mōnni n fũ̀mmu a dootitɔ̀bè ke da oĩpũ̀nne, n né da náámmu ke tú mí ndi Yiè nKuyie m bo da duú nteçíètè. ¹² Kàa yiè tũ̀kè diì mōnni kàa kò nha yembè kũ̀ nkè m bo tã̀tè a bí a peité í mieke òmɔ̀u kéfíi nho kpàti. ¹³ Weè yó m maá teçíètè, mí mmómmu nkè n fíi nho kpàti teii, kè ti mbo yemòrè yemɔu. ¹⁴ M bo ntú o cice kòò tu m bire, kòò dɔ̀̀ dèè í wenni nh ò potè oniti ɔ̀̀ potè mèè botí o bire. ¹⁵ N né í yóo deite n kó mesà̀ nho ìnkè kéndònnè m mè dèitemè Sauri ìnkè, nh ò yóu diì mōnni ke da túóté. ¹⁶ Tikpā̀ti yó mbomu a cíètè sã̀ kàa yaabí nti sɔ̀ké.

¹⁷ Kè Natā̀ kote kénáké Dafiti Kuyie nhò nàké ti nè kù ò benke ti timɔu.

Dafiti bàámmè Kuyie

(Wénté 1 Bekpātībè tōmmú 17:16-27)

¹⁸ Kè Dafitii kote ti Yiè nKuyie ntaummè tou ké kù bántè ke dɔ̀̀: N Yiè nKuyie, n tú we! N cíètè tu ũ̀nte kàa n dɔ̀̀ mesà̀ nha mè nni dɔ̀̀ mè. ¹⁹ Bá dè né mu nyí da sã̀nnè kàa sɔ̀ké ke náa ndè yó mboní kàa dɔ̀̀ dè mí nha kóo tɔ̀nti n cíètè ke ti nni nnáa mmí nhoniti. ²⁰ Ti Yiè nKuyie, m bo yíe ke dɔ̀̀ ba ténke, a n yémèmu mí nha kóo tɔ̀nti. ²¹ A n dómu deè te kàa n nàké dè yó mboní kàa n dɔ̀̀ ti ke ti nni mbenke mí nha kóo tɔ̀nti. ²² Ti Yiè nKuyie nha deumu òmɔ̀u í da mànnè, ti kèmmu nè ti to bè náámmè ke tú, kè dè í tú fĩ nhòmɔ̀u í da dōnnè. ²³ Kubotí makù me nyí bo kùu dōnnè Isidayeeri, a kòtení ke deeté bè Esibiti kobe nɔu mieke

mbeñitibè kè bèe bè co ke yé ifei do bè kùòmè. Kè Dafitii bè nàké ke dɔ, bè nkpaá Sedikoo kè be deëmbii yènní kè bè né na kékonní.

Isidayeeribe kprannèmè Amɔniibe nè Sidii kɔbe
(Wénté 1 Bekpààtibè tšmmú 19:6-19)

⁶ Kè Amɔniibe banté bè wéñtémè Dafiti kényietí Sidii kó behāāpòmbè Beti-Deɔbu nè Tisoba kɔbe sikɔupísidé (20000), okpààti Maaka kɔbe tekɔupíítè (1000), Tobu kɔbe tekɔupííítè nè sikɔupísidé (12000). ⁷ Dafiti tì kèè diì m̀nni kètš nSoabu nè behāāpòmbè bèè yé dikpànni weti weti. ⁸ Kè Amɔniibe yíé képénné be kó kudookɔti dihei kó dibòri borè, kè Sidii kɔbe nè Tisoba kɔbe nè Beti-Deɔbu kɔbe nè Tobu kɔbe nè Maaka kɔbe kè bembè m̀bo kupíkù tekù dikpàà mieke. ⁹ Kè Soabuu yà ò dòmme kébootè o dootitɔbè tipíiti tidéti nti, bie nho f̀nkúò betɔbè o ìikè. Kòò tãátè behāāpòmbè sààbè Isidayeeribe cuokè kè bèè wetínné Sidii kɔbe. ¹⁰ Kòò túóté behāāpòmbè sɔmbe kéduú nho nanté Abikaii, kè bèè wetínné Amɔniibe. ¹¹ Kòò ò nàké ke dɔ: Kàa s̀s̀ nè Sidii kɔbe dɔ kè n na a kɔtení kè n teennè, kè Amɔniibe bèè me ndɔ ke da na n kɔtoo kè da teennè. ¹² Yáúk̀unne a k̀nti, kè tí kprannè dikɔmbùò kédzeté ti nitibè nè Kuyie nti báá nku èi. Kuyie ndɔ kù dómè. ¹³ Soabu nè o āāpòmbè kè bèè kété ke bo dokénè Sidii kɔbe kè bèè coké. ¹⁴ Amɔniibe yà diì m̀nni Sidii kɔbe cokémè ke múnke coké Abikaii kékò mbe èi. Kè Soabuu yóu Amɔniibe mubètìmù kékò nSedisademmu. ¹⁵ Kè Sidii kɔbe yà Isidayeeribe bè namè ke tí mbehāāpòmbè bemɔ. ¹⁶ Kè Adadesè tš nè bèè nàké Sidii kɔbe bèè bo kukó nhEfadati yáà, kè bèè tukení Edammu, kè Sobaki wèè baké Adadesè āāpòmbè kòò bè ni. ¹⁷ Kè Dafitii tì kèè kətíí nyIsidayeeribe āāpòmbè késénté Suditšé kétuake Edammu, kè Sidii kɔbe ò peñné kudookɔti kè bèè ta mudoò. ¹⁸ Dafiti nè o kɔbe kè bèè be na kéku sinaaséí sikɔusiyiekè (700), siséí sikɔupísinàà (40000) nè si deèbè kékute be kóo kóti Sobaki kòo kù deborè. ¹⁹ Adadesè kó behāāpòmbè bemɔ s̀s̀ ndii m̀nni Isidayeeribe bè na kényóu kè bè narikenè, kempí mbe tšmmú. Sidii kɔbe tšnke í ndàátí ke bo teennè Amɔniibe mudoò.

Dafiti duónèmè Batisébaa

11 Dibenni pànni bè s̀s̀ keté diì m̀nni mudoò, kòo kpààti Dafitii tš nSoabu wèè baké Isidayeeribe āāpòmbè, nè behāāpòmbè kè bè bo dokénè Amɔniibe kè bè p̀nte képi be eidiè Dabaa. Wenwe Dafiti kè wenwe nkpaá Sedisademmu. ² Kuyuoku makù ke s̀s̀ nhò òmpè kéiténí kédeke kudànkù kéncenti tekpààticíètè ìnkè kényà onitipòkù m̀u kòò wùò ke wenni mediè. ³ Kè Dafitii bíéké ke bo yà wèè nitipòkù nwe, kè bèè ò nàké ke dɔ: Batisébaa Udii Itiibe botí kou pokù nwe Ediammu kóo sapàà. ⁴ Kòò tš nè bèè ò yuní, kòò kɔtení o cíètè ke s̀s̀ nho yón-ti deè kòò wéñk̀unne òmàà bàmbà, kòò ò duónè kédeè kòò kò.

⁵ Kè de kóo nitipòkù púó nkétš nkè bèè nàké Dafiti ò púómme.

⁶ Kè Dafiti p̀nke duú ntinàànti behāāpòmbè kóo kóti Soabu ke dɔ: Duú nkè Itiibe botí kou Udii konní. Kè Soabu duú nkòo konní. ⁷ Kè Udii tukení okpààti Dafiti borè, kòò ò beke Soabu kōnnaatí dòmme nè behāāpòmbè kòku nè mudoò cènti mèè botí. ⁸ Ò ò beke memme kédeè kóò nàké ke dɔ: Kò nha cíètè kéompe sámpó.

Kè Udii íté okpààti cíètè, kòò ò pā dipānni kéduónko. ⁹ Udii me nyí nkò nho cíètè, kékote kéduú mbehāāpòmbè bèè bàa okpààti cíètè be borè ditowaà. ¹⁰ Dafiti tì kèè diì m̀nni, kèbeke Udii ke dɔ: A bonní kupòòkù dətíkù nku de dòmme kàa í kò nha cíètè? ¹¹ Kè Udii ò tšhné ke dɔ: Okpààti, Kuyie ntaummè tɔu nè Isidayeeribe nè Sudaà kɔbe kó behāāpòmbè bá mbo titouti mieke, ti kóo kóti Soabu nè iwéí yembè bá mbo dikpàà mieke kè mí nné bo n cíètè ke yo nke yš nke dɔunè m pokù, okpààti nè a yètiri kpeí n yetemu m báá dɔò de kó kubotí, m̀i béi! ¹² Kòò kpààti Dafiti dɔ: Dè wenni nkpaá die nyíe nkè de wenté n né duú nkàa wéte.

Kè Udii nkpaá Sedisademmu kè de yàa wenténè. ¹³ Kè Dafitii ò yu kè bèè wénné kédí kényà menaà nkòò ò duú mmenaà nkòò yà kémuú, nè memme kuyuoku m̀nni kè Udii kote kéwénnénè behāāpòmbè bèè bàa okpààti cíètè kéduú ò í nkò nho cíètè.

¹⁴ Kè deè wenté kè Dafitii wāri dipátiri Soabu kè di duú nhUdii. ¹⁵ Kè di tú: Níinnè Udii fekpàrinafe ìikè mudoò céè de kéwéte dif̀nkúò kóo yóu de ìikè òmàà kè deè yie nkè di dootitɔbè ò kùte kòo kú.

Udii Batisébaa d̀u kumè

¹⁶ Soabu wèè paké dihei ke yé be dootitɔbè kperíbè bo diì b̀ri, kòò túóté Udii kénii nde ìikè. ¹⁷ Kè dihei kɔbe yènni kèdo Soabu, kékuo Isidayeeribe mieke benitibè kékuonè Dafiti kó behāāpòmbè kékuo Udii Itiibe botí kou. ¹⁸ Kè Soabuu tš nkè bè bo nàké Dafiti de wškémè mudoò mieke, ¹⁹ kénáké ò tš nwè ke dɔ: Kàa nàké okpààti de wškémè mudoò mieke ke deè, ²⁰ ke s̀s̀ nkòò mieke peike kòò tu de yíme kè di tšnnè dihei, di í yé ke d̀ mbè bo na kэмbo kuduotí ìnkè kétāunáà? ²¹ We ndo kù Abimedeki Yedubaadi bire Tebesi èi kou? Onitipòkù wèè do b̀nténí kupèrikù kuduotí ìnkè kè kùu donní kóò yàke kékuo, de dòmme kè di tšnnè kuduotí mediè? Kè nsà kòo kpààti da béinnè me kóo botí á ò nàké ke dɔ: A kóo tšnti Udii Itiibe botí kou kumu múnke mudoò mieke.

²² Kè ditšnni kété kékò nkénáké Dafiti Soabu ò nàké ti timɔ. ²³ Ke dɔ bèè bàa dihei bè kpeñnimu ke ti pšéte. Beè yènni ke ti dinté dikpàà kè ti yetoo ke bè bèti ke tškenè dihei kó dibòri borè. ²⁴ Dende detānnè yembè còmmumè kuduotí ìnkè ke ti tšūni ke kù behāāpòmbè mabè kè a kóo tšnti Udii Itiibe botí kou kóké be mieke.

²⁵ Kòò kpààti tšnnè ditšnni ke dɔ: Wéte kényáuk̀unne Soabu k̀nti ke dɔ, o yèmmè báa caàrè nè deè d̀ò de kpeí. Mudoò mieke benitibè í yóo paà mukúú, wèe yetoo kékote de kó dihei.

²⁶ Batisebaa kèè dii m̀ǹnni o d̀ù kumè kékɔmmú o kúú. ²⁷ Mukúú nkó yewe p̄ēētē dii m̀ǹnni kè Dafitii t̄́ nkè b̄ēè ò yuní kòo ò puoke kòo peitè denitidabire. Dè í nnarike ti Yiè nKuyie nnè Dafiti d̀ò̀ dè kpéi.

Dafiti duónèmè Batisebaa kè Kuyie nhò kpannè

12 Kè ti Yiè nKuyie nt̄́ nku p̄ānāant̄́ nāant̄́ Natāā Dafiti borè, kè Natāā tuɔkoo kòd̀ nàké ke d̀ò̀: Benitibè beè do bo b̀èd̀èb̀è dihei marì, kòo m̀ù m̀òke o kperè kòd̀ t̀ù tu oc̄ir̄i. ² Kè tikpàti yiè mm̀òke iwū̄́ péu. ³ Kòo c̄ir̄i m̀òke fepièfè f̄emáà ò dontémè ke fè piú kè fè w̄ēhnè o bí ke bo, ke kótir̄i ke yo nhò yo mm̀ù dii, ke ȳ̀ nhò ȳ̀ mm̀è nie, ke d̀ù o borè ke d̀ò̀ nho bire. ⁴ Diyiè marì kè op̀d̀ né tuɔkení okpààti wenwe c̄iētē kòo yóu ò bo pímmè o w̄ū̄ mieke f̄emafè ke né k̄te k̄túóté oc̄ir̄i wenwe kó fepièfè f̄emáà kékuc̄ kébennè op̀d̀.

⁵ Kè d̄ēe yonke Dafiti mediè okpààti wenwe d̀ò̀ dè kpéi nkòo nàké Natāā ke d̀ò̀: Nè Kuyie, wèè d̀ò̀ m̄em̄e de yiè ndò nkékúmu. ⁶ Nè ò í kuú mm̀è kpéi nhoç̄ir̄i wenwe mesémmè, ò bo yietí oc̄ir̄i fepièfè ò t̀ùóté fè ipe inàà. ⁷ Kè Natāā né ò nàké ke d̀ò̀: F̄́ nwe de kóo nitì. Né nte ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe t̄́ nkù tu mù: Kù tu kuú da p̄́ ntikpàti kàa bakè Isidayeeribe kè kù da d̄ēténè Sauri. ⁸ Ke duú nkàa na Sauri nè o c̄iētē kè kù t̀ùóté o pobè ke da duú, ke duú nkàa bakè Isidayeeribe nè Sudaa k̄be, kè dè í da s̄annè kù na nda ȳ́em̄u. ⁹ Ba nkép̄i nnè te kàa s̄enkèr̄i ku ǹù, ke d̀ò̀ kù í d̀ó̀ dè, ke d̀ò̀ dè bo yiennèmè kè Am̄niibe kuɔ Udii, kè bè ò k̀ù kàa t̀ùóté o pokù ke puoke? ¹⁰ Di mm̀ǹni mudò ò yóó f̄ūtenè a c̄iētē, a m̄e nkù s̄enkèrimè ke t̀ùóté Udii Itiibe botí kou pokù ke puoke. ¹¹ Kénté kékeè ti Yiè nKuyie ntu mù. Kù tu kù bo duú nkè m̄eyei nda tuɔkení, m̄e yóó ȳ̀nni a c̄iētē m̀m̄m̄ante nte. Kù bo t̀ùóté a pobè a nuɔ mm̄ieke kékúú nha tebií kè sii b̄è duónè kuyie ncuokè. ¹² A d̀ò̀ dè dis̄r̄i, kunku bo dè d̀ò̀ kuyie ncuokè kupiiti mieke Isidayeeribe bem̄u iikè.

¹³ Kè Dafiti d̀ò̀: N cààr̄em̄u. Kè Natāā d̀ò̀: Ti Yiè nKuyie mm̀únke da c̄iēmm̄u a í yóó kú. ¹⁴ De mieke náke a cààr̄em̄u ti Yiè nKuyie, nè de kpéi nha bire b̄è peiténè dè bàmbà ndè yóó kúmu.

¹⁵ Natāā ò nàké mem̄e kédeè kékò nho c̄iētē.

Batisebaa bire kumè

Kè ti Yiè nKuyie m̄poté Udii pokù Batisebaa peitè d̄ēè bire Dafiti kè d̄ēè muɔke kè dè nc̄ēē mediè. ¹⁶ Kè Dafitii bántè ti Yiè nKuyie nde kó debire kpéi nkébuú diǹù, ke nt̄́únko kékonní kuyuoku kényiè nke duú ketenkè. ¹⁷ Kòo kó bet̄mbè kótibè ò b̄ántè ke d̀ò̀ wèè íté. Kòo yete, ò keté ke í nyie nke bo b̄è w̄ēnnénè kédì. ¹⁸ Kè debire mm̀òke yewe ȳ̀yiekè nè de muɔkemè kékú. Kè Dafiti t̄mbè híȳ̀k̀ù b̄è bo tì nhò nàkémè kénnaá mbe máa ke wéú ke tú: Debire sòd̀ kpaá ke fòumu kè tí nhò nàannè ò í nti kém̄m̄ú, ti bo ȳ́ime ke dáátí kòd̀ nàké debire kumè ò yàà bo d̀ò̀ om̄àà m̄eyei. ¹⁹ Kè Dafitii yà b̄è náa nnáammè bem̄àà ke wéú kébantè t̄i t̀ùd̀kení kè b̄è beke ke d̀ò̀: M bire kumáà? Kè b̄è d̀ò̀: ĒĒ, dè kumu.

²⁰ De m̀ǹnni kè Dafitii íté ketenkè k̄ewuɔ, k̄ēānnè t̀ùd̀àar̄i, k̄ēceete tiyààti, k̄éta ti Yiè nKuyie nc̄iētē kébántè Kuyie. Ò konnì dii m̀ǹnni o c̄iētē kékúú nkè b̄ēè ò waá mmudií kòo di. ²¹ Kòo kó bet̄mbè ò beke ke d̀ò̀: Okpààti a d̀oçri ba mbotí nku? A bire sòd̀ kpaá fòu kàa bou diǹù kénkuú, kè dè né ku kàa íté ke yonnaà?

²² Kòo d̀ò̀: M bire sòd̀ kpaá fòu kè m bou diǹù kénkuúnnè Kuyie nku ke tú kè dè naati kù n kuú mmesémmè kè dè báá kú. ²³ Dè né m̄e nkum̄em̄u ke d̄ēè n né bo m̄bou diǹù ba nkép̄i? N yí kpaá bo na kè dè fòuk̄unne, m̄i sàà bo dè s̄ñk̄oo dè í w̄ētiní m borè.

Bè peitémè Sadom̄u

²⁴ Kè Dafitii k̄te kébámmú o pokù Batisebaa o bore kúú nkép̄i, kòo duónè kòo peitè denitidabire kòo dè yu ke d̀ò̀ Sadom̄u, kè ti Yiè nKuyie nní ndè d̀ó̀, ²⁵ k̄ét̄́ nku p̄ānāant̄́ nāant̄́ Natāā kòo nàké Dafiti Kuyie ndóm̄e de kó debire, kè dè yú ke d̀ò̀ Yedidia, d̄ēè benkú ke tú Kuyie ndó wè.

Dafiti p̄ntemè Adaba

(Wénté 1 Bekp̄àatibè t̄mmú 20:1-3)

²⁶ De m̀ǹnni kè behāp̄mbè kóo kóti Soabu do Adaba Am̄niibe èi dier̄i k̄éfiete okpààti kó dic̄ekari, ²⁷ k̄ét̄́ nkè b̄ēè nàké Dafiti ke d̀ò̀: Soabu tu ò p̄ntem̄u Adaba ke fiète menie mbo dii eikari. ²⁸ Kàa t̀ùóté behāp̄mbè kè di k̄oɔo k̄ép̄ante dihei kàa di fiète ò í ndó wèè di t̀ùóté o m̀m̄muɔ nkè di n̄o wèè kó diyètir̄i. ²⁹ Kè Dafitii t̀ùóté behāp̄mbè s̄ombe kè b̄ēè k̄te k̄édo dihei kè di p̄ntè kòo di tieke, ³⁰ Kè b̄ēè t̀ùóté be kóo kp̄àti òké dii s̄oçp̄i, kè di c̄ēék̄ù t̀ùòke cidòòbè bèkuú, kè di d̄ari ditāsàari dii donku kpeñí kè di òò nDafiti k̄éinè tinenti teti péu. ³¹ Kè Dafitii pímmú benitibè kékonnè kè b̄è píñné muheikent̄mmú, kè b̄è ns̄úú tidab̄eti, ke céú yetárè. Ke k̄ū̄ ideí, ke piiku yedombie ke múnke m̄e d̀ò̀ Am̄niibe ekè teyè. De kó dif̄nk̄ù Dafiti nè o āp̄mbè kè b̄ēè kò nSedisad̄em̄mu.

Amun̄u duónèmè Tamaa

13 Dafiti kóo dapàà nhAbusad̄mmu do m̄òke o t̄ū̀ m̀ù nwe, oposáati mesàà, kòo yetir̄i tu Tamaa. Dafiti kóo dapàà nt̄ù m̀ù b̄è tu wè Amun̄u. Kòo d̄òke de kóo sapàà m̄mediè. ² Ke m̄enke ò d̄òke kè d̄ēè tonté kóo d̀ò̀ m̄m̄mmú. Ò í nyà ò bo ȳ́imè kóo n̄inte ke ȳ̀ ò mu ndo í ȳ́ētémè onitid̄ù. ³ Kè Amun̄u né m̄òke o népo m̀ù Dafiti kóo kóti Simea bire, kòo yetir̄i tu Yonnadabu kòo c̄ii mediè, ⁴ kébeke Amun̄u ke d̀ò̀: Ba nkép̄i nte f̄́ nhokp̄àti bire kàa iikè ̄́ ns̄ù yekúnwerè yem̄u? A bá n nàké mùu teà? Kè Amun̄u d̀ò̀: N tebite Abusad̄mmu t̄ū̀ Tamaa nwe n d̄óm̄e. ⁵ Kè Yonnadabuu ò nàké ke d̀ò̀: D̄ò̀ kéndò nha m̄ nkénduú a d̄ù ínkè kàa cice k̄tení ke bo da siéké á ò nàké ke d̀ò̀: Duú nkè n t̄ū̀ Tamaa k̄tení kè n ȳ̀nté. Wèè k̄tení k̄embér̄i die m borè, kòo d̄ēè wèè t̄oní o m̀m̄muɔ nkè n duú nkè n di.

⁶ Kè Amun̄u d̀ò̀ kéndò nhò m̄, kòo cice k̄tení ke bo ò siéké, kòo ò nàké ke d̀ò̀: Duú nkè n t̄ū̀ Tamaa

kwatení kẹ n kake yekàtindà yèdédé kẹ n duó nkẹ n cááké.

⁷ Kẹ Dafitii t̄s nkẹ bẹe náké Tamaa ke d̄: K̄ote kẹbén-
né a t̄ũ Amunɔɔ kòo di.

⁸ Kẹ Tamaa k̄ote kéns̄s̄ nhò duó o d̄s̄ũ ínkè, kòo ãnte
ticooti kénkaati kẹ Amunɔɔ wùó. ⁹ Kòo yè t̄uóté kékinné
Amunɔɔ iikè, kòo yete ke d̄ b̄e denne benitibè b̄emɔu,
kẹ b̄e yie nkéyè. ¹⁰ De m̄nni kòo náké Tamaa ke d̄:
T̄oní de kó yekàtindà n d̄s̄ũ borè, f̄s̄̄ yóó yè nni nduó
nha móm̄muo nkẹ n cááké. Kẹ Tamaa yè t̄uóté
kék̄otenko ò duó dè. ¹¹ Ò yè nhò yòutoo dii m̄nni kòo
bo cááké, kòo ò p̄i nke d̄: K̄otení n t̄ũ kẹ tí duó. ¹² Kẹ
Tamaa yete kék̄uónko ke d̄: Bá m p̄innè muw̄erímú
Isidayeeribe í d̄w̄ri mem̄me, bá n d̄w̄nè is̄w̄ke inyi botí.
¹³ M bo cuónnè ke de kó ifei, f̄s̄̄ nha móm̄muo mbè yóó
da wénté onitiyie nwe Isidayeeribe cuokè. Béinnè
okpàt̄i ò í yóó yete a bo m puokemè.

¹⁴ Amunɔɔ í nyie nke bo kénté, kòo p̄innè muw̄erímú
kék̄uónnè. ¹⁵ De kó dif̄nkúò ò ténke í ndó kóò yà fen̄nfè
kòò s̄enkèrì kẹ d̄e p̄èx̄tè ò do ò d̄s̄ mèè botí kòo ò b̄eti
ke d̄: Yè! ¹⁶ Kòo yete ke d̄: K̄aa m b̄eti de kó meyei
mbo ndeu k̄ep̄èx̄tè meketimè a n d̄d̄ mè.

Amunɔɔ me nyí nkènté, ¹⁷ k̄ep̄éi nho kóo t̄oní ke d̄:
Denne we nsapàà nk̄ep̄etinnè dicàù k̄ep̄áá. ¹⁸ Kòo t̄n-
t̄ii ò denne k̄ep̄etinnè k̄ep̄áá.

Tamaa do dáátí disap̄unyaàbòrì sààrì ndi, de m̄nni
kó bekpààtisapàmbè mu ndo s̄s̄ í nyé onitid̄d̄
kéndáátí yè. ¹⁹ Kòo p̄ũ nhomáà mutápeí nkék̄erí o
yaàbòrì k̄empi o iikè ke k̄erí ke k̄onti. ²⁰ Kòo t̄ũ
Abusad̄mmu ò beke ke d̄: Amunɔɔ da duón̄maà?
C̄íéké a t̄ũ nwe a bá ndake de kpeti.

Ke t̄uóté de kó diyie kẹ Tamaa m̄bo o t̄ũ Abusad̄m-
mu c̄íètè, bá òm̄w̄ í ndake o kpeti. ²¹ Kòo kpààt̄i Dafitii
keè d̄è d̄d̄ kẹ d̄e ò yonke mediè nhò me nyí mb̄ei
ntimatì, ke yé Amunɔɔ do túmè Mpo nwe kòo ò d̄s̄
mediè. ²² Kẹ Abusad̄mmu mieke m̄p̄éi Amunɔɔ ò càke
mèè k̄p̄éi nho t̄ũ, bá ò ténke í nhò náánnè.

Abusad̄mmu duóm̄mè kẹ b̄e kuɔ Amunɔɔ

²³ Kẹ d̄e mm̄w̄ke yebie nyèdédé kẹ b̄e nk̄e Abusad̄mmu
pe citi Baa-Aso Efadaimmu tenkè mànk̄u, kòo yú
okpààt̄i dapàmbè b̄emɔu mudii, ²⁴ kék̄w̄te okpààt̄i c̄íètè
kòò náké ke d̄: N cice n da báámmu, n yikú m pecitì
k̄eĩ m̄mu, ke d̄s̄ f̄s̄̄ nnè a t̄umbè di kwatení de kó dibanni.
²⁵ Kòo kpààt̄i d̄: M bire kẹ ti k̄ote tim̄w̄ dit̄w̄ yà bo da
c̄èx̄ke, ti báá na kék̄w̄te tim̄w̄.

Kẹ Abusad̄mmu nyetíróo, kòo kpààt̄ii yete k̄ebeke
Kuyie nkó mesàà mm̄à o ínkè bá wenwe í nk̄ote o
móm̄muo. ²⁶ Kẹ Abusad̄mmu d̄: K̄aa í kw̄ri a móm̄muo
nyóu kẹ ñ tebite Amunɔɔ n neinè, kòo kpààt̄i d̄: Ò da
neinè ba nk̄p̄éi?

²⁷ Kẹ Abusad̄mmu baa nyetíróo kòo kpààt̄i m̄bo
k̄eyóu kòo kó bedapàmbè ò neinè kék̄w̄te.

²⁸ Kẹ Abusad̄mmu náké o kó bet̄w̄mbè ke d̄: Dí ñw̄éi
kẹ Amunɔɔ muó ndii m̄nni menaà nkòo iikè kw̄w̄e, kẹ
m p̄éi nke yí poténè we, di ò kùk̄e bá nȳèk̄u, m̄i me
nyè. Di k̄w̄mbùt̄i bá nduò, d̄w̄nè dinitidaà.

²⁹ Kòo t̄w̄mbèe d̄w̄ ò b̄e náké t̄i kék̄uɔ Amunɔɔ, kòo
kpààt̄i dapàmbè s̄w̄mbèe c̄íètè bá wè kòo deke o s̄antè
kék̄oké.

³⁰ Kẹ b̄e nkpaá ke mu nyí t̄uòkoo kẹ Dafiti t̄i kèè kẹ b̄e
tu: Abusad̄mmu kùk̄ okpààt̄i dapàmbè b̄emɔu bá
òm̄w̄ í kpaá bá omáà. ³¹ Kòo kpààt̄i yèmm̄e caàrè
kòo k̄ētè o yaàbòrì, kédoroo ketenkè, kòo kó bet̄w̄mbè
múnke k̄erí be kpeye kẹ nhò murí. ³² Kẹ Dafiti kóo kóti
bire Yonnadabuu béi nke d̄: Okpààt̄i a yèmmè bá ndò
nha kó bedapàmbè ku b̄emɔu, Amunɔɔ máà ndi b̄e
kùw̄mè, nè ò càke dii yie ndi Tamaa de kó meyèmmè
tamè Abusad̄mmu. ³³ T̄ũ mbá ntoti a yèmmè ke tú a
kó bedapàmbè b̄emɔu ndi b̄e kùw̄mè, Amunɔɔ máà ndi
b̄e kùw̄mè. ³⁴ Kẹ Abusad̄mmu coké.

Odapàà nwèè paké dihei kòo yà dif̄nni marì coot-
inimè Odonnaimmu t̄arì p̄eri, kék̄w̄te kéndáké okpààt̄i ke
d̄: N yà benitibè mabè mbe kẹ b̄e cootiní Odonnaim-
mu t̄arì p̄eri.

³⁵ Kẹ Yonnadabuu náké okpààt̄i ke d̄: A bí ì k̄eríní. N
da náké tinti.

³⁶ Yonnadabu kpaá me nnáà nkòo kpààt̄i dapàmbèe
tuw̄kení, k̄etiitè yedabùò, okpààt̄i nè o t̄umbè kẹ b̄e
múnke tiitè yedabùò.

³⁷ Kẹ Abusad̄mmu yie coké kék̄w̄te Tamai Ammiudi
Kesuu kpààt̄i cie kẹ nke mbo ke d̄ yebie nyèt̄ãt̄i, de kó
yem̄rè kẹ Dafiti kuò nho bire Amunɔɔ kúú. ³⁹ Kẹ b̄e ò
b̄antè Amunɔɔ kúú nk̄p̄éi mbá o mieke ténke í mp̄éi
Abusad̄mmu.

Abusad̄mmu w̄etenimè Sedisad̄mmu

14 Kẹ Seduyaa bire Soabuu banté Dafiti yèmmè
bomè Abusad̄mmu biékè, ² k̄et̄s̄ nkè b̄e yúni
onitipòkù m̄w̄ Tekoa ei, kòo ciì mediè, kòo ò náké ke
d̄: D̄w̄ kẹ d̄e ñdò nha t̄w̄j̄s̄t̄i, a báá w̄w̄re amáà
t̄udààrì, d̄w̄ kéndò nha t̄w̄j̄s̄t̄i kẹ d̄e m̄nte, ³ kék̄w̄te
k̄eyà okpààt̄i kòò náké n yóó me nda náké t̄i.

Mem̄me kẹ Soabuu ò náké ò d̄o nke bií náké t̄i. ⁴ Kòo
nitipòkùu k̄ote k̄eyà okpààt̄i kénínkú k̄esinnè o iikè, kòò
náké ke d̄: N d̄s̄ a n teennèmu. ⁵ Kòo kpààt̄ii ò beke ke
d̄: A d̄s̄ ba? Kòò d̄: Okpààt̄i n tú okúpokù nwe, n d̄w̄
weè ku, ⁶ ke s̄s̄ m m̄w̄ke ibi id̄éi, kẹ ì né kpa nkupaku bá
òm̄w̄ í d̄e bo ke bo ì p̄ate, kẹ d̄emáà kùk̄ d̄eterè. ⁷ Kẹ n
d̄w̄ naàmunkù k̄obe né ité ke bo ò kùk̄, ke tú m b̄e duó
nhonitikùt̄i, kẹ b̄e ò kùk̄ k̄ep̄eite ò kùw̄mè o nantè. Bè
d̄s̄ kék̄uɔmu os̄w̄we n kpaá wúó nwe kẹ n d̄w̄ kó ku-
fukuu kpánnè.

⁸ Kòo kpààt̄i d̄: Kò nha c̄íètè, n yóó yàmu a kpeti.

⁹ Kòo nitipòkù d̄: Okpààt̄i, kẹ timatì t̄w̄kení, de kó
tináant̄i ínkè, mí nnè n c̄íètè k̄obe ti bo ti t̄w̄, ti í yó ntú a
kpeti yoo a kpààt̄iyuu kpeti. ¹⁰ Kòo kpààt̄i d̄: Kòò m̄w̄
da kpánnè, a wè nni nt̄oní ò ténke báá d̄e yie nè ò bo
mbomè. ¹¹ Kòo nitipòkùu yie k̄ebéi nke d̄: Okpààt̄i, béi
nk̄eyú Kuyie nha báá nkù yèt̄irì, wèè d̄s̄ k̄ep̄eite kòò
báá kuɔ m bire s̄w̄nne. Kòo kpààt̄i d̄: Kuyie mbomu kẹ
n yú ku yèt̄irì ke béi nke tú a bire kó kuyùrikù makù í
doti ketenkè bá kumáà.

¹² Kòo nitipòkù d̄: Okpààt̄i yóu kẹ n yie ke da béinnè
timatì. Kòò d̄: Béi. ¹³ Kòo nitipòkù d̄: A d̄d̄ d̄e í yóó

dɔɔ Kuyie nkɔbe mesàà, kéndònnè a bo ke náámmè, nè a náànti miéke a benke ke dò nha cààrèmu, a í yóumè kè bè bèti wè bo wètení. ¹⁴ Timɔu ti yóo kúmu. Ti dònne mekùò mme, kè mekùò ncòu nkouté í bo, meè botí nku Kuyie nyí yóo fòukúnne wèè ku. Okpààti, Kuyie nné í dɔ bè bèti we bo yeinkoomè. ¹⁵ Benitibè beè donné n kɔ̀mbù̀tì deè te kè n k̀tení ke da yà, ke tú kè dè bo yie n yiè nhokpààti á dɔ̀ mí nha kóo t̀nti sámp̀ú n da beke ti. ¹⁶ Okpààti n yému ke dò nha yó n deeténè wèè dɔ ke ti ku mí nnè m bire kè ti kperèe deè dihei Kuyie nduú ndi ku kó benitibè di miéke. ¹⁷ Nè n yèmmè miéke n do yému ke dò nfɔ̀ nhokpààti a bo nárikúnne n yèmmè, ke yé a í cáánnèmmè Kuyie nt̀nni! A yému mesàà nnè meyei. Ti Yiè nKuyie nha tũ nkù nda bonè.

¹⁸ Kòo kpààtii náke onitipòkù ke dɔ̀: N yóo da beke timati nti, kè m me nti nda beke a bá n sɔ̀nne. Kòo nitipòkù dɔ̀: Okpààti béi. ¹⁹ Kòo kpààtii ò beke ke dɔ̀: Soabu nòutè í k̀ké de miékaà? Kòo nitipòkù dɔ̀: Okpààti a bomu! Weti weti nwe a béimmè, a kóo t̀nti Soabu wèè n náké n dò nkénáké ti timɔu. ²⁰ Ò me dɔ̀ ke bo pente tináànti nti mètèmmè, kè n yiè mme ncií ke dònne ti Yiè nKuyie nt̀nni ke yé demɔu deè d̀̀̀̀ri ketenkè ínkè.

²¹ Kòo kpààtii kɔte kénáké Soabu ke dɔ̀: N yiemmu ke bo dɔ̀ a m beke ti, kɔte kényúni odapàà nhAbusadɔmmu kè di konní.

²² Kè Soabuu nínkú okpààti ìkè késínnɔ̀ ketenkè kóo dɔ̀unnè mutɔ̀mmú ke dɔ̀: Okpààti n yému ke dò m pètè a kó mesàà, a mè nyiemmmè ke dɔ̀ mí nha kóo t̀nti n da beke ti.

²³ Kè Soabuu íté kèpí nkuce kékɔte Kesuu kétɔni Abusadɔmmu, kè bèè konní Sedisadèmmu. ²⁴ Kòo kpààtii béi nke dɔ̀: Wèè kò nho cíètè n yí dɔ̀ kóo yà.

Meɔ̀mmè kè Abusadɔmmuu kò mbá ò í yà okpààti.

Dafiti nè Abusadɔmmu bè wète ke taummè

²⁵ Isidayeeri miéke òmɔ̀ do í bo wèè wenni ke dònne Abusadɔmmu, kétúóté o naàcèi kédekenè o yuu demarè do í bo a bo yí deè yeté. Deè do te kè bè nhò sántí. ²⁶ Bá dii benni kó mukúú nkòo ní kèí o yùti, ke yé ti ɔ̀ cèékemè mediè nkòo ní ti kèí kécɔ̀nné okpààti kó tɔ̀biètè kè ti mbo cidòò bèdébè. ²⁷ Abusadɔmmu do mɔ̀ke initidabí itããti ndi denitipobire demáà, kè de yètiri tú Tamaa kè de wenni mediè.

²⁸ Kè Abusadɔmmu mbo Sedisadèmmu ke dɔ̀ yebie nyèdèé bá ò í kɔte okpààti cíètè. ²⁹ Diyie mari kòo yú Soabu ke bo ò t̃ nhokpààti borè kè Soabuu yete ke í nk̀tení. Kòo yí kétɔ̀nko otɔ̀ kè Soabu baa yete, ò í nk̀tení. ³⁰ De m̀nni kè Abusadɔmmuu náke o kó betɔ̀mbè ke dɔ̀: Kupaku kùu me mbo n kɔku borè dí kù c̀u. Kòo kó betɔ̀mbèe dɔ̀ ò bè náké ti. ³¹ Kè Soabuu kɔte dende bàmbà nhAbusadɔmmu borè kóo beke ke dɔ̀: Dè yíme kàa kó betɔ̀mbè c̀u m paku? ³² Kè Abusadɔmmu dɔ̀: N da yumu kàa yete, n do dɔ̀ ke da t̃ nhokpààti borè nde kàa ò beke ke tú, n yé mba nte kè n yiténí Kesuu? Kè n do nkpaaní dè na nt̃ũ. Di m̀nni n dɔ̀ kékɔtemu okpààti borè, kè n cààrèmu kòo bo n kuw wè n kuw.

³³ Kè Soabuu kɔte kénáké okpààti Abusadɔmmu ò náké ti timɔu. Kòo kpààtii duú nkè bèè ò yùni kòo cokéni kéninkóo o ìkè kòo ò k̀únnè.

Abusadɔmmu dómè kécɔutè tikpàti

15 Kè Abusadɔmmuu waá ntekpàrinaasãntè nè benitibè sipísínùmmù kè bè nni o ìkè ke cokù.

² Ke ní pike cute dikúnwehni sèi kénkari kuce nùu kùu k̀rìnè dihei kó dibòri, kòo mɔ̀u m̀ke timati ke k̃ri ke bo beé nhokpààti, Abusadɔmmuu ò yu kékèkè ò yènni dè, kòo í: Okpààti dapàà m bonní Isidayeeri be botí miéke nke. ³ Abusadɔmmu dɔ̀: Dè wenni, f̃̀̀̀̀ naati òmɔ̀ me nyí yóo da keènè a teti okpààti borè.

⁴ Kòo deè memme ò dɔ̀: Kè mí né do ntú obeénti di nhei, bèè k̀rìní tibeénti n na mbè bekùnè weti weti nwe.

⁵ Kè de yiè nk̀tení ke bo nínkú o ìkè wèè ò ínní kóo k̀únnè.

⁶ Meɔ̀mmè Abusadɔmmu do dɔ̀rimè bèè kó dimáà k̀rìní tibeénti okpààti borè, ke yũ nyIsidayeeri be bemɔu yèmmè o biékè.

⁷ Yebie nyèndà kó dif̀nkúò kè Abusadɔmmuu náke okpààti ke dɔ̀ okpààti m pã kuce kè n kɔte Ebunɔ̀ kédɔ̀ ti Yiè nKuyie nkó ikuú, n do kù d̀únnè dinùu ndi ⁸ n do bo dii m̀nni Kesuu Sidii tempè mmieke kéd̀únnè Kuyie nku dinùu ke dɔ̀ kè kù yie nke n kpènnéní Sedisadèmmu m bo kù fié iwũ Ebunɔ̀. ⁹ Kòo kpààti dɔ̀: Kɔte kè de nnaati.

Meɔ̀mmè kè Abusadɔmmuu kɔte Ebunɔ̀. ¹⁰ Ò ke mbo kèt̃ nho kó benitibè dis̀ri Isidayeeri be bemɔu borè kè bèè bè náké ke dɔ̀: Kè di kèè dii m̀nni ditãteheú kúmmè, dimɔu di píékè ke dɔ̀: Abusadɔmmu naá nhokpààti Ebunɔ̀. ¹¹ Benitibè sikcupísidé (2000) bèè do ò neínè Sedisadèmmu kékɔte Ebunɔ̀ bè me ndo í yé ke dò nhò dɔ̀ kédɔ̀ timati.

¹² Bè feu dii m̀nni Kuyie nyiwũ, kè Abusadɔmmuu t̃ nkè bèè yúni Aitofeedi wèè do ɔ̀ nduú nyitié nDafiti, kòo bo Kido o eí miéke. Kè Abusadɔmmu kó benitibè mmó nke súunko, kòo bo bɔmmè okpààti kó meyèmmè mmó nke déúkú o miéke.

Dafiti yèmmè Sedisadèmmu

¹³ De m̀nni kè bèè náke Dafiti ke dɔ̀: Isidayeeri be bemɔu t̀nnè Abusadɔmmu nwe. ¹⁴ Kè Dafiti pãnkèe náke o kó bet̀mbè bèè ò bonè Sedisadèmmu ke dɔ̀: Tí cokéne, Abusadɔmmu yàa bo ti kuw, tí cãrike kòo yàa bo ti s̀nkè kè meyei mpeítè dihei kòo kuw kubotí kumɔu. ¹⁵ Kòo t̀mbèè ò t̃hénè ke dɔ̀: Kàa tãátè ti ti bo a f̀nkúò ndi.

¹⁶ De m̀nni okpààti nè o kɔbe kè bèè íté tekpààticíètè nè sinaàcèi, kòo yóu o pocíè ntepiítè màà kè yè mbaa o cíètè.

¹⁷ Okpààti nè o kɔbe bè yènni dii m̀nni dihei kécómú te cíètè sɔ̀nte také, ¹⁸ kòo kó bet̀mbè r̀pènkù. Kedetiibe nè Pedesiibe kè bè r̀pènkù nè Itaii nè Kati kó behããp̀mbè sikusikuú (600) bèè do t̀nnè Dafiti kè bèè d̀óté kèmpènkù o ìkè. ¹⁹ Kòo náke Itaii Kati eí kó

behãpòmbè kóo kóti ke dò: Dè yíme kàa dó ké nti neínè? Wète dihei kémbonè okpàati pànwè, a tú opòò nwe ke kòtení ke ompu die. ²⁰ A tũ̀kení ti cie dè í m̀nte p̀nke báa ti neínè, m me nkètè ke í yé n k̀ri ke. Neínè a k̀be kè dí wète dihei kè Kuyie nni ndi bonè ké di d̀ò mesàà.

²¹ Kè Itaii ò t̀h̀né ke d̀ò: Okpàati, ti Yiè nKuyie mbomu kàa bo, a yó mborè n yó nde mbo, kè mukúú mmu tí kú, kè mufòmmu mmu tí nfòu. ²² Kè Dafiti d̀ò: Dè wenni niitè, kòo niitè nè behãpòmbè nè be c̀éi k̀be nè be bí. ²³ Kè benitibè bem̀uu tiitè yedabùò nkémp̀enkù Dafiti iikè. O m̀mmu nkòo sénté kukó nSetinw, kòo k̀be nhò tũ̀ nkè bè k̀rí kuce kùu dirínè dikpáa. ²⁴ Kè ikuú niùti Sad̀ki dè bo nè Defiibe bèè t̀ Kuyie ntaummè t̀u, kè bèè di d̀ú nyikuú niùti Abiataa borè kémbaanè benitibè bo yè mè dihei bem̀uu. ²⁵ Kè bèè p̀éitè kédeè, kòo kpàati náké Sad̀ki ke d̀ò: Kp̀enné Kuyie ntaummè t̀u dihei, kè Kuyie nni ndónè mesàà nkù yóo duómmu kè n wètení k̀yà ku c̀éitè nè ku taummè t̀u. ²⁶ Kè kù me ndó ké m m̀nte ku kó mesàà nkùu d̀ò kù d̀ómè.

²⁷ Kòo yíé náké ikuú niùti Sad̀ki ke d̀ò: Wète dihei nè a bire Ayimasi nè Abiataa nè o bire Yonnatãà kè dè nnaati. ²⁸ Mí n yó mbo kukó nSuditèè p̀éimmè mme ke yàa keènè di kpeti dòmmè.

²⁹ Mèmmè Sad̀ki nè Abiataa kè bèè kp̀enné Kuyie ntaummè t̀u Sedisadèmmu ké nke mbo.

Dafiti t̀ommè Usaii kòo bo paaté Abusadèmmu

³⁰ Kè Dafiti nídeèti Odifíè t̀ari ke k̀nti, ke dáátí o yuu kuyàakù, ke k̀rí menacèbii, bèè ò neínè kè bè múnke dáátí be yo tiyàati ke k̀nti. ³¹ Kè bèè náké Dafiti Aitofèedi k̀kémè bèè d̀ó kòò b̀ mbe mieke, ke wènné Abusadèmmu. Kè Dafitii kuónko ke d̀ò: Ti Yiè nKuyie, n da báammu! Yóu kè Aitofèedi kó ití nnaá nyisín-tékpèyi. ³² Dafiti tũ̀ke dii m̀nni ditãri yómmè, bè bàà ndè Kuyie, k̀yàní Usaii Adikèè èi kou wèè do ò nhò duò nyitié nkòò k̀ríní o iikè, kòo yaabòri k̀rí kè mutáá ndáátí o yuu. ³³ Kè Dafitii ò náké ke d̀ò: A bá n tũ̀nne a yó ntú dit̀u ndi n kpéi. ³⁴ Wète dihei kénáké Abusadèmmu ke d̀ò: Okpàati n d̀ó kémpí nha t̀ommú mmu, n do ò mpí nha cice k̀mu mmu. De m̀nni a bo na ké n teen-nè kédítinné Aitofèedi tié. ³⁵ Kàa ntókéne ikuú niùbè Sad̀ki nè Abiataa, bè ke mbo, kàa kèè t̀i kó dimàà okpàati c̀éitè a bè náké. ³⁶ Sad̀ki bire Ayimasi nè Abiataa bire Yonnatãà bè ke mbo, a yó mbe ntũ̀nni kè bè n náa nha yo t̀i kó dimàà.

³⁷ Usaii wèè do ò nduò nDafiti itíé nkòò ntũ̀koo Sedisadèmmu ke m̀nnè Abusadèmmu tũ̀koomè.

Dafiti d̀òmmè mesàà nSibaa

16 Dafiti p̀éitè dii m̀nni ditãri yómmè sám̀pó kè Mefiboseti kóo t̀nti Sibaa tuókoo ke kpaake sãmmarímúbè bèdèbè kè bè t̀ p̀éèbè sikusidé (200), fínyí kó yebe kperè siyuu ntekòutè (100) yesũ̀yè tekòutè (100) nè menaà nkud̀ukù kumáa. ² Kòo kpàati Dafitii ò beke ke d̀ò: A d̀ó ké dè d̀ònnè ba? Kè Sibaa ò t̀h̀né ke d̀ò: Okpàati a c̀éitè k̀be bo ndekù sãmmarímúbè, kàa

ãpòmbèe cááké p̀éèbè nè yetebe, bèè ce ndikpáa mieke ke òu kè bèè yã menaà.

³ Kòo kpàati d̀ò: Mefiboseti a yiè nSauri yaabire bore? Kè Sibaa d̀ò: Ò kpaá Sedisadèmmu nwe kòo yèmmè dò ndi m̀nni Isidayèribe bo ò duò nho yàakù kpàti.

⁴ Kòo kpàati d̀ò: M bo da duò mMefiboseti kperè dem̀u kè Sibaa nínkóo okpàati iikè ke d̀ò: Okpàati f̀ nne mutòmmú a nsóké ké nni nkuò mmesémmè.

Simeii ǹẁs̀irímè Dafiti

⁵ Dafiti tũ̀ke dii m̀nni Baudimmu èi kè Sauri naàm̀nkù kou m̀u Keda bire, kòo yètiri tu Simeii, kòo yènní kémbuò nDafiti kusínkù. ⁶ Kòò b̀mmu yetárè kòò uuti mutáá, bá nè Dafiti kò betũ̀mbè nè behãpòmbè do me nhò murímè. ⁷ Kòò nhò sãá nke p̀éikù ke tú: Fũte, fũte desínnè f̀ nhonitikòutè! ⁸ Ti Yiè nKuyie nda kpetínné a kùu mèè kpéi nke Sauri c̀éitè a yùúkúmu Sauri kpàti deè te kè ti Yiè nKuyie nti duò nha bire Abusadèmmu, kàa ta mehárímè mieke a tú onitikòutè nwe.

⁹ Kè Seduyaa bire Abikaii náké okpàati ke d̀ò: Dem̀wirè die mbá ntũ̀ú nke da sãá, yóu kè n kote ké dè fèútè. ¹⁰ Kòo kpàati Dafiti d̀ò: Di báa ti ta f̀ nne a kóo kóti Soabu kòò n sãá ti Yiè nKuyie nkuò yé nhò nni nsãá nhòm̀u báa na kòò bàa. ¹¹ Kè Dafitii náké o tũ̀mbè nè Abikaii ke d̀ò: Mí m bire m̀mm̀nne m peitè dè d̀ó ké n ku, kè Bensamee botí kou wèè né bo n yóuà? Yóunè we kòo nni nsãá, ti Yiè nKuyie nkuò yé nhò nni nsãá. ¹² Kè dè yèmmè ti Yiè nKuyie mbo wéntè n sém-mè kéduò nkè meyi nhò n dónè mèè naá mmesàà.

¹³ Dafiti nè o k̀be kè bè nsóké be ce kè Simeii bè dirínè ditãri p̀eri ke bè b̀mmu kusínkù ke tú bè bo yà, ke bè b̀mmu yetárè ke bè uuti mutáá. ¹⁴ Dafiti nè o k̀be kè bèè ntukoo kukó nSuditèè p̀éimmè, ke òu mmucèmmu kékaroo kénhompou deborè.

Usaii k̀temè Abusadèmmu borè

¹⁵ De m̀nni Abusadèmmu nè Isidayèribe kè bèè kò nSedisadèmmu kè Aitofèedi mbè neínè. ¹⁶ Usaii Adikiti èi kou wèè do ò nduò nDafiti itíé nhò tũ̀koo dii m̀nni Abusadèmmu borè ke d̀ò: Okpàati r̀bo sãá!

¹⁷ Kè Abusadèmmu ò beke ke d̀ò: Nè a népo Dafiti di népoti dèèmu dendaa? Dè dòmmè kàa í neínè a népo. ¹⁸ Kè Usaii ò t̀h̀né ke d̀ò: Ti Yiè nKuyie nne Isidayèribe bem̀u tãatè wè n we ndó n yó nwe mbonè. ¹⁹ Kàa wète ke tú n népo bire, n yí s̀nté ke tũ̀ mbá wè, n do pí mmèè botí a cice t̀ommú n yó mme mpí nha k̀mu.

Abusadèmmu duónèmmè Dafiti potè

²⁰ Kè Abusadèmmu náké Aitofèedi ke d̀ò: Nákéne k̀yà ti dò nkédòmmè.

²¹ Kè Aitofèedi p̀nke ò t̀h̀né ke d̀ò: Kote kéduónè a cice potè nhò yóu yè kè yè bàa tekpàatic̀éitè. Isidayèribe yóo t̀i kèèmu kébanté a cice da ỳékemè kàa k̀be k̀ntii yauke.

²² Kè bèe cónné kutouku tiyààti kòku Abusadɔmmu kpààtìcìcìtè kudànkù, kòo ta kéndɔunè o cice pociè ny-Isidayeeribe bemɔu ìikè.

²³ De kó dimònni Aitofeedi do ɔ nkòò béi nti bèe ti yienkomu kéndò nkuyie nkuu ti béi, Dafiti nè Abusadɔmmu bè do ti yiemmu bemɔu.

Abusadɔmmu yiemme itié nyeyi

17 Kè Aitofeedii náké Abusadɔmmu ke dɔ: M pã kuce kè n tãátè benitibè tekòupííttè nè sikòupísidé (12000), kè tí kɔte Dafiti wammù ke nyènkè. ² Ti yóò ò nintemu ò bo ɔu dii m̀nni kòo wèrímúu deè, kè tí bè cùte bèè kó dimàà ò neínè kè bèe coké kè tí ò kùo omáà. ³ N yóò me nyí kéténnéni Isidayeeribe bemɔu a borè. Kàa nintè a do waà nwè ke deè, benitibè bemɔu yóò wètení a borè nde kèpétè meòmpùmè.

⁴ Abusadɔmmu nè Isidayeeribe kó bekótibè bemɔu kè bèe pénsiri de kó tináànti. ⁵ Nè memme kè Abusadɔmmu duó nkè bèe yúni Usaii Adikiti eì kou kòò múnkèe ò beke ke bo yà wenwe kó meyèmmè dòmmè.

⁶ Kòo tuɔkoo kè Abusadɔmmu ò náké Aitofeedi ò náké ti timɔu kédeè kóò beke ke dɔ: Ti dò nkédɔò ò béi ntàa kè tí yóò? Ti náké fí nkó meyèmmè dòmmè.

⁷ Kè Usaii náké Abusadɔmmu ke dɔ: Aitofeedi me nduú nyii tié nyie nyi í tú isààyi. ⁸ A yèmu a cice nè ò nitibè bè dòmmè, bè tu bekpàrinuɔmbe mbe be kpèti yóumu, ke dò ndiciriri dii bire feti dikpáà. Ketike a cice wèe yè dikpànni dòmmè, ò í yóò yie nkéwènnénè benitibè keyènkè kéduú. ⁹ Kè de yèmmè nè mie nhò sòri kutàdènkù makù nku yoo kupíkù tekù, kè bè keté ti kɔbe mukù benitibè yóò ti kèèmu ke dɔ: Abusadɔmmu kɔbe yíèke. ¹⁰ De m̀nni bá bèe m̀ke yekòmbò yeciricirè kòme be kònti yóò yàrikemu, ke yé Isidayeeribe bemɔu yémèmu ke dò nha cice tú okparinuɔnti kòo kó behããpòmbè tu yekòmbò yembè. ¹¹ Nte n yóò da náké ti: Túóté Isidayeeribe tenké kemɔu mieke behããpòmbè kè bè nsù ke mannè dàméèri nùú kó mubirimú, kàa bè neínè a m̀mmu nkè dí kɔte ke bè kpànnè. ¹² Ti yóò nintemu Dafiti bá kòò dɔ wèe sɔri kè tí ò do timaànti ɔɔ domè ketenkè, wenwe nè o kɔbe bá òmɔu báa cooté. ¹³ Kòò sòri dihei marì mieke behããpòmbè bo waá nyi-wéi kè ti di dète kètané kukó mmieke bá ti báa súú nditári marì.

¹⁴ Abusadɔmmu nè Isidayeeribe kè bèe pénsiri Usaii kó itié nke béi nke dɔ: Usaii kó itié nwenninè Aitofeedi kpèyi.

Aitofeedi kó itié nyii do tú isààyi kè ti Yiè nkuyie nkuu ndú ì báa di, kè de bo yie nkè kùu tanné Abusadɔmmu meyi mmieke.

Dafiti sèntémè Suditèè

¹⁵ Kè Usaii yí memme kénáké ikuú niùti Sadɔki nè Abiataa Aitofeedi duó nyii tié Abusadɔmmu nè Isidayeeribe kó bekótibè, kè wenwe né yè mmù. ¹⁶ Ò deè memme kè bè náké ke dɔ: Kɔtenè mecãá nkénáké

Dafiti kòò báa duó Suditèè kó kubiriku borè, wèe yetoo ké kù sénté bè yàà bo bè kùu wenwe nè o kɔbe.

¹⁷ Abiataa bire Yonataã nè Sadɔki bire Ayimasi kè bè bo Ā-Dokedi kè bèe tɔnko onitipòkù m̀u kòò bo bè nàké, kè bèe kɔte ke ti nàké Dafiti. Bè do í dò nkéta dihei bè yàà bo bè yà. ¹⁸ Nè memme kòo dapàà mm̀u bè yà kékɔte kénáké Abusadɔmmu, kè bèe coké mecãá nkéta oniti m̀u cìcìtè Baudimmu eì, kè tebinte matè bo de yiè ncíètè kè bèe ta te mieke késɔri. ¹⁹ Kè tecíètè kóo nitipòkù túóté diyaàkònni képitè deínkè kéyennè tidiiti bá bè í mbanté ke dò mbenitibè bo de mieke. ²⁰ Kè Abusadɔmmu t̄rèe tuɔkoo de kóo nitipòkù cìcìtè kóò beke ke dɔ: Yé Ayimasi nè Yonataã bè borè? Kòo nitipòkù dɔ: Bè p̄èttè ke ta menie.

Kè bèe bè wammù kémónté kékò nSedisadèmmu. ²¹ Bè ité dii m̀nni, Ayimasi nè Yonataã kè bèe yènni tebinte mieke, kékɔte kénáké okpààti Dafiti Aitofeedi náké ti benitibè, kédeè kóò náké ke dɔ, bèe coké mecãá nkésenté Suditèè.

²² Dafiti nè o kɔbe bemɔu kè bèe ité páíi késenté kukó nSuditèè, kè de nyóò wenté bá òmɔu í kpaá wèe í sènté.

²³ Kè Aitofeedii banté bè í d̀m̀è ò bè náké ti, kéboú o nenti o sãmmarímú kékò nho eì kénáké o kɔbe o kpèti, kédeè kénúnné omáà, kè bèe ò kúnné o cice kó kuf̄ti.

Dafiti kòtemè Maanaimmu

²⁴ Abusadɔmmu nè o kɔbe Isidayeeribe kè bè r̄p̄enké Suditèè ke s̄s̄ nDafiti t̀̀ke Maanaimmu. ²⁵ Abusadɔmmu do tãátè Amasa nwe kòò mbaké o ããpòmbè, wèe do cɔuté Soabu f̄t̄iri. Amasa cice do tú Itira nwe, kè bè ò tu Isidayeeribe, kòo puoke Abikayeedi. Abikayeedi cice tu Naasi, kòo kóo kóti tu Seduya tãú Soabu ȳ.

²⁶ Abusadɔmmu nè Isidayeeribe kè bèe báté Kadaadi eì.

²⁷ Dafiti t̀̀ke dii m̀nni Maanaimmu kè bèe ò tɔo yedúú nè tipeciti kó tiyààti nè yebò nè tidiiti nè muyuo nnè tidiiti t̄i cìe nnè it̄u nè it̄u bè tu ì Soyaa nè mecekùò nnè yenaakãá. Nè be yèmmè mieke ke tú de kó benitibè bo nhòunè dikònni nè sinéyèi. Bèe do de mbè tɔo beè yètè tú: Sobii Naasi bire Adaba Am̄niibe eì dieri kou, nè Makiiri Amiyeedi bire Dodabaa eì kou nè Badisidaii Dokedimu eì kou kòò bonni Kadaadi temp̄è mmieke.

Bè namè Abusadɔmmu nè o kɔbe

18 Kè Dafitii kaà mbenitibè bèe ò bonè, kètàátè bèe yó mbè baké, yie nsikòupí ot̄u sikɔ, ² kétoté behããpòmbè yet̄irè yètãáti kéduú ndimáà Soabu kéduú nditeri Seduya bire Abikaii Soabu nantè kéduú nditeri Itaii Kadi kou, kédeè kè bè náké ke dɔ: N dɔ kè ndi neínèmu m m̀mmu. ³ Kè behããpòmbè dɔ: A í dò nkè nti neínè, bá kè tínti coké ti dootit̄bè í yó mbɔti ti kpèti, bá kè bè ti kùu dikèè, be kpèti í ti bonè. ⁴ F̄s̄ mme mmàn-nè behããpòmbè tekòupííttè (10000) nte amáà. A dò nkénkpaá dihei ndi, kè de dòmmè a ti teennè. ⁴ Kòo kpààti dɔ: De wenni m bo d̀ di d̀m̀.

Meṃme kòò nkpaá dihei kó dibòri borè kè behāpòmbè doku inau be tǒnti be tǒnti dòmmè, bie nsikcupí betɔbè sikɔu. ⁵ Kòò kpààti náké Soabu nè Abikaii nè Itaii ke dǎ: N di báámmu, di báá koute m bire Abusadɔmmu dǎ! Kè behāpòmbè bemɔuu keè ò ti náámmè bèè baké.

⁶ Kè Dafiti kó behāpòmbèe báátí ke bo kote ké-dokénè Abusadɔmmu kɔbe, kèpénné kudookɔti Efadaimmu kó kutúúkù. ⁷ Kè Dafiti kó behāpòmbèe na Abusadɔmmu kɔbe ké bè auté mediè mmómmɔm-me de yiè, kè benitibèe duó ketenkè sikcupípisidé (20000). ⁸ Kè mudoò pité de kó kutempè mmieke, bèè ku kutúúkù mieke kè bè ñsūnè bè kùò bè mudoò mieke.

Soabu kùɔmè Abusadɔmmu

⁹ Kè Abusadɔmmu nyóò daate kè Dafiti kó behāpòmbè ò dùti kòò sǎntèe dauté kutúúkù tidabiti mieke, kòò yuu sake tidabiti kè tesǎntèe pǔtè kòò nsake dende ke núú. ¹⁰ Kè Dafiti kó behāpòmbè kóò mɔuu ò yà kékɔte kénáké Soabu ke dǎ: N yà Abusadɔmmu kòò sǐkè mutie mamù. ¹¹ Kè Soabu dǎ: A me nhò yà kè dè yíme, a pǎnke na nhò potémè ke kùò! N na nda cu medítibii ntepiítè nte nè fenaàkǎñfè.

¹² Kè kuhāpònkùò ò tǔhéné ke dǎ: Bá kàa n duó medítibii ntekpúipítè (1000) m báá yie nkékoute okpààti kóò dapàà. Ti do yomu timɔu ò di náámmè fǐ nnè Abikaii nè Itaii ke tú: N di báámmu di báá kááké m bire Abusadɔmmu. ¹³ Kè n do nhò kùò bá ke souté ke tú n yí kèè, okpààti yó m bantému, bá fǐ nha mómumu nha ténke bá n kónné.

¹⁴ Kè Soabu dǎ: N díítí ba mmàà a borè!

Kè Soabuu túóté ikpǎmbóké itǎāti kékɔte ké ì kúú o píkù o dinni berí ndè, ke sǔ nhò kpaá fòu ke sǐkè titietí mieke. ¹⁵ Kè Soabu āpòmbè tepítè bèè tɔu o kparinenti kè bèè munnéní kóò dèè.

¹⁶ Kè Soabuu eé ditǎteheù, kéduó nkè bèe yóu mudoò ke yóu bè bo mbetímè Abusadɔmmu kó behāpòmbè.

¹⁷ Kè bèe túóté Abusadɔmmu kédoótóo difǐtiri mari mieke kutúúkù cuokè, kóò yǎñ nyetǎrè kè dèe naá nditǎnténkou. De mǎnni kè Abusadɔmmu āpòmbè cokù bemàà bemàà ke kúú mbe cǐí.

¹⁸ Abusadɔmmu do kpaá fòu ke cónné ditǎri mari ndi dibòri mari bè tu di okpààti kó kubiriku, ké ndi commu ke náá nke tú ò í mǎke debire dèè bo sɔɔtè o yètiri, ke yú de kó ditǎri ò yètiri. Deè te kòò cónné de kó ditǎri dii bo nte kè bè ndenniní o kpréi nké di yu o yètiri, kè bè kpaá me ndi yu nè yíenní, ke tú Abusadɔmmu tǎri.

Bè nàkémè Dafiti o bire kúú

¹⁹ Kè Sadɔki bire Ayimasi náké Soabu ke dǎ: Yóu kè n coké kénáké okpààti Kuyie nhò kónnémmè kòò pàtenè o dootitɔbè. ²⁰ Kè Soabuu yete ke dǎ: A yóò ò nàké ti yie nti í yóò ò narike. Yóu a bo ò nàké titetì matì diyie mari, o bire kúú mmu yie.

²¹ Kè Soabuu náké o kó kudaakù Etiopii ei kou ke dǎ: Kote kénáké okpààti a yà dè!

Kè kudaakùu nínkóo o ìkè kédeè kékété. ²² Kè Ayimasi baa nyetíróo ke tú: M baa dǎ kékɔtemu, yóu kè n tǔnne Etiopii kou, bá kè dè bo ndómmè, dè mme ndò. Kè Soabu dǎ: Ba nte kàa dǎ kékɔte? M bire ò í yóò da duó nticuuti matì de kpréi. ²³ Kè Ayimasi dǎ: Kè dè bo ndómmè n dǎ kékɔtemu. Kè Soabu dǎ: Kɔte!

Kè Ayimasi coké kényè Suditǔǔ biriku kédíennè Etiopii kou.

²⁴ Ke sǔ nDafiti bo dihei kó dibòri nè ditowàà kperi de cuokè kòò bàri kàri kuduotí ñnkè ke paké medétimè. Ke nyóò daate kényà oniti mɔu omàà kòò cootiní. ²⁵ Kòò pǐkè kénáké okpààti, kòò dǎ: Kòò bo omàà ò tɔ tináaṣààti nti.

Kè de yiè mmɔ nke tǔnteni. ²⁶ Kòò bàri yà otɔu mɔu kòò kèriní kòò béi nke dǎ: Nte otɔu mɔu ke cootiní ke bo omàà. Kòò kpààti dǎ: Ò múnke tɔ tináaṣààti nti.

²⁷ Kòò bàri yíe ke dǎ: M bantému oketiwe kó muceé, Sadɔki bire Ayimasi nwe. Kòò kpààti dǎ: Onitisààwè nwe, ò bo ntoní tináaṣààti nti.

²⁸ Kè Ayimasi tuɔkení kénáké okpààti ke dǎ: Demɔu dè wennimu kédo kénínkú késínkɔɔ okpààti ìkè, ke dǎ: Ti Yiè nKuyie nha tǔ nkù yètiri ndeu! Kuù duó nkàa na bèè do dǎ a kùu. ²⁹ Kòò kpààti dǎ: Odapàà nhAbusadɔmmu kǎnti naataà?

Kè Ayimasi dǎ: Soabu do yóò ti tǔ ndii mǎnni mí nnè a kóò tǔnti tɔu kè n yomu kuncòroo, m me nnè í yé mùù dǔdri. ³⁰ Kòò kpààti dǎ: Íté, a né báá dété.

Kè Ayimasi fūte kénkémú. ³¹ Kè Etiopii kou tuɔkení ke dǎ: Okpààti n da toní tináaṣààti nti. Ti Yiè nKuyie n da kónnému yie nke da deeténè a dootitɔbè. ³² Kòò kpààti dǎ: Kè n kóò dapàà nhAbusadɔmmu kǎnti naataà? Kè Etiopii kou dǎ: Bèè kó dimàà dónè n yie nhokpààti meyei ndèe bè dǔò bè dǔòmmè de kóò dapàà.

Dafiti kuòmmè o bire Abusadɔmmu kpréi

19 De mǎnni kòò kpààti yèmmèe caàrè mediè nkòò ta kudieku kùò bo dihei kó kuduotí dibòri ñnkè kénkéri ke kǎnti ke tú: Áu yoo! Áu yoo! M bire Abusadɔmmu. M bire Abusadɔmmu! Kè mīl do nku dè ntǔ. Áu yoo! M bire Abusadɔmmu. M bire!

² Kè bèe náké Soabu ke dǎ: Dafiti kuòmu Abusadɔmmu kpréi nke í dǎ kécíéké. ³ Diwèi dii do bè bo bè namè be dootitɔbè, kè di né naá ndidabònni Isidayeeri be bemɔu kpréi nde yiè, ke yé benitibè bemɔu do kèèmmè okpààti yèmmè caàrèmmè o bire Abusadɔmmu kpréi. ⁴ Kè Isidayeeri be konní de yiè disòri kéndònnè be dootitɔbè bè na, kè bè kǔntinní nè ifei, ⁵ kòò kpààti kǎnké o ìkè kuyàakù, ke ti didabònni ke tú: Áu yoo! M bire Abusadɔmmu. M bire!

⁶ Kè Soabuu kɔte kényà okpààti o dieku mieke kóò nàké ke dǎ: A āā a āāpòmbè mbe ifei, bembè bèè deeté a ɔnni, nè a bí nè a kó besapàmbè nè a pobè nè a pocǐé nde kpeye. ⁷ A dǎ bèè da níí mbeṃbe ke níí mbèè da dǎ, a benkemu yie nke dò nha kpeti í bonè bèè baké a āāpòmbè nè a kó betɔmbè. M bantému yie nke dò mbá kè ti do nku timɔu kè Abusadɔmmu nkpaá deè na nda naati. ⁸ N da náámmu, cǐéké kékɔte kényáakùnnè behāpòmbè kǎnti, kàa í kɔte òmɔu ténke í yóò nda

bonè, bεmɔu bè bo cíeté ke nyènkè. Kè dè né dɔke da yonkenè kéréǝté dè mè ndòmme kéréǝté a yà mèè yei nnè bè da peitémè.

⁹ Kòo kpààtìi íté kékɔte dihei kó dibòri kénkari kè bèe náké benitibè ke dɔ: Okpààti kàri dihei kó dibòri. Kè bè ñkɔrò o borè.

Bè duómmè kè Dafitii wētení

Dε m̀nni kè ś Abusadɔmmu āāp̀mbèe coké kékũú mbe c̄í. ¹⁰ Isidayeeribe kó ibotí imɔu mieke kè benitibèe keté kénsí mbetɔbè ke tú: Okpààti Dafiti wèè do ti deeténè ti dootɔbè ke ti fiète Fidisitǝǝbe nɔu mieke, weè coké Abusadɔmmu ke yè dihei. ¹¹ Nte weè Abusadɔmmu ti do p̄i nwè tikpàti ke ku mudòò mieke. Ti ténke baa ba? Ti duónnè kòo kpààti Dafitii konní.

¹² Kè Dafitii keè Isidayeeribe nàá ntì, kètɔ nkè bèe náké ikuú niùbè Sadɔki nè Abiataa kè bè bo beké Sudaa naàm̀nkù kó bekótibè ke dɔ: Dè yímè, kè d̄i yó ntú besɔmbe bèè tu bèe yuní okpààti? ¹³ Di tú n tebí nsi kè ti wē nti ȳ miè. Dè yímè kè d̄i yó ntú bedentibè bèè dɔ n wētímù? ¹⁴ Kòo yíé ke dɔ: Kè di dèè di kɔte kénáké Amasa ke dɔ n yē nhò tu n tebite nte, kè ti wē nti ȳ mie, kòò í cɔuté Soabu f̄t̄iri ke baké behāāp̀mbè, Kuyie nní mpoté.

¹⁵ Kè Sudaa kɔbe yie nDafiti bè náké ti kēwēnnè bεmɔu dinùù dimáá ke dɔ: Okpààti wētení die nnè a t̄ɔmbè bεmɔu.

Dafiti coommè Simeii

¹⁶ Mεmme kòo kpààtìi íté kénkũnti, ké nyóó tɔkoo Suditǝǝ, ke ś nSudaa kɔbe k̄tení Kidikaadi ke bo ò co kòò teennè kòo sénté. ¹⁷ Kè Simeii Keda bire Bensamεε botí kou, wèè bonní Baudimmu, kòo íté mecāā nké bè neiné kénkɔri kè bo co okpààti. ¹⁸ Ke neiné Bensamεε kɔbe tekɔp̄ítè (1000) nè Sibaa wèè do p̄i nSauri cíǝtè mutɔmmù nè o bí tepítè nè ìnùmmù nè o t̄ɔmbè sipísidè kè bè bo kɔte mecāā nSuditǝǝ kéco okpààti. ¹⁹ Bè sée ndìl m̀nni o cíǝtè kɔbe nè kudabekù kédɔɔ ò dómè.

Okpààti senti d̄i m̀nni kè Sebaa bire Simeii nínkoo o ìikè, ²⁰ kòò náké ke dɔ: N yiè nhokpààti, a bá n ténne n yei. Báá dentení a kóo t̄nti do da d̄ɔ mèè yei nha iti d̄i m̀nni Sedisadεmmu, okpààti bá nti ā a mieke.

²¹ Okpààti n yému ke dɔ n do da cààrè, ke me n niiténí yíe nyIsidayeeribe sɔmbe ke bo da co.

²² Kè Abikaii Seduya bire náké okpààti ke dɔ: Dεè bá nte kè ti yóu ti bo kuómè Simeii wèè do buɔ nkus̄̀nkù okpààti ti Yiè nKuyie ntāātè wè.

²³ Kè Dafitii náké Abikaii nè o tebite Soabu ke dɔ: Di kpeti tú ba de mieke Seduya bí d̄indi? Dè dòmmè kè di dɔ tí nenni, n yí d̄ n cɔú d̄i yiè tikpàti bèe ku Isidayeeribe kóo m̀u, we n̄i yé yíe nke dɔ mm̄i tu Isidayeeribe kóo kpààti?

²⁴ Kòo kpààtìi náké Simeii ke dɔ: Bè í yóo da ku, m̄i béi.

Mefiboseti wēte ke taunnèmè okpààti

²⁵ Dε kó dim̀nni kè Sauri yaàbire Mefiboseti múnke kɔte ke bo co okpààti, kétúóté okpààti íté d̄i yiè Sedisadεmmu kétuɔkenè de yiè, ò do í kuó o deēnfè, ò me ndo í ùtè o naàcèi yoo o yààti kòo kpààti yàa kórn̄n̄ní kuk̄̀hnaatí. ²⁶ Ò t̀ùkoo d̄i m̀nni okpààti borè kòo ò beke ke dɔ: Mefiboseti de sòò yímè kàa í nni neiné? ²⁷ Kòò dɔ: Okpààti n kóo t̄nti weè sòò n souté, n sòò nàmmu ke tú: N yí mè nnɔmmè mucεmmu yóu kè m bou s̄ammarímú kédeke kéneiné okpààti. ²⁸ Kòo kɔto kécake n yètirì a borè, n yiè nhokpààti a í cáānnè Kuyie nt̄nni, dɔɔ a dómè. ²⁹ N yààri Sauri cíǝtè kɔbe bεmɔu do dɔ nha bè k̀m̀mu nè memme kàa n d̄ɔ mesàà nke n wēnnénè bèè dɔ nkényo nha borè. N ténke bo da beke ba? ³⁰ Kòo kpààti dɔ: Dè wenni a náké kè dè sànnèmu, n t̄ātému ke tú f̄ n̄nè Sibaa d̄i yóo toté Sauri tenké. ³¹ Kè Mefiboseti dɔ: Sibaa bo na kétúóté demu. N yiè nha cénke mè nkonnímè nè kuk̄̀hnaatí.

Dafiti cumè Badisidaii

³² Kadaadi temp̄ Edokedimmu èi kou Badisidaii múnke do cíemmu okpààti késée nSuditǝǝ ke né na kékpénté. ³³ Odakóti do nwe mesàà nke m̄ke yebie nsipísini, ke m̄ke o kperε mediè. Okpààti do bo d̄i m̀nni Maanaimmu kòo nhò p̄i nkè dè wennimu.

³⁴ Kòo kpààtìi ò náké ke dɔ: Á n neiné kè ti kò nSedisadεmmu kè nní ndake a kpéi. ³⁵ Kè Badisidaii náké okpààti ke dɔ: M bie nkpaá yède kè m bo benné ke da neiné Sedisadεmmu? ³⁶ Yebie nsipísini kóo n̄ti ténke kpaá yé dèè naati nè dèè seè? M bo na kénsantí tidiiti n yo ntì nè menaà n yōmmàà? N ténke í yo bedembè benitidaabè nè benitipòbè kó metammè. Okpààti m báá benné kényóu kàa nni n̄tɔ. ³⁷ A kóo t̄nti mí, n dɔ ke da cíe nkésée nkukó nku, n yí m̄annè ticuuti tii nketíke. ³⁸ Yóu mí nha kóo t̄nti kè n wēte kékú n kɔbe borè, kè bè n k̄nnè kéréénè n cice nè n ȳ. Né nte a kóo t̄nti Kimmammu, yóu kè weè da neiné, kàa we ndɔ a p̄n̄s̄irimè. ³⁹ Kòo kpààti dɔ: Kimmammu t̄n n k̄tení kè ti kò nkè nh ò d̄ɔ a dómè. Kàa dɔ t̄i kó dimàà m bo t̄i nda d̄ɔ.

⁴⁰ Kè d̄it̄nni dim̄uu sénté kukó nkédeè, kòo kpààtìi sénté kékúnnè Badisidaii kòò p̄a Kuyie nkó mesàà, kòò wēte kékò n̄ho cie.

Sudaa kɔbe nè Isidayeeribe bè pètemè

⁴¹ Kòo kpààtìi kɔte Kidikaadi ke neiné Kimmammu, kè Sudaa kɔbe bεmɔu nè Isidayeeribe dikèè ò neiné. ⁴² Kè bèè ò beke ke dɔ: Dè yímè kè Sudaa kɔbe bèe máá da sée nkukó, tim̄u kè ti né do da cienko?

⁴³ Kè Sudaa kɔbe bè t̄énnè ke dɔ: Ti tú m̄em̄me kubotí kumáá kɔbe, dè di yonke ba nképí? Okpààti weè ti piúá? Yáà ò ti cumu dēmaré?

⁴⁴ Kè Isidayeeribe p̄íéké ke dɔ: Ti temu okpààti ke di p̄éǝté kuce tepítè. Bá kòò tu di botí kou t̄i ò te. Di í dɔ nke ti senkèri memme. Kè dè tu m̀mamù t̄i sòò niitè kénnaá nke tú: T̄énnéní okpààti.

Kè Sudaa kɔbe kó metammè baa yete kénkpeñninè Isidayeeriibe kɔme.

Sebaa yetemè Dafiti kpeti

20 Ké s̄ nhonitidɔnniwè mɔ̀ bo Kìdikaadi, Bensamæ botí kou Bikidi bire kòo yètirì tu Sebaa, kòo eé ditāteheù kèp̄ĩkè ke d̀:

Ti kpeti í bonè Dafiti,
ti í kɔké Seseè bire kpeti!

Isidayeeriibe bá wè wè kò nho cíètè.

² Kè Isidayeeriibe bemɔu yóu Dafiti kètũnne Bikidi bire Sebaa, kè Sudaa kɔbe bèè màà nkpaá nè be kóo kpààtì kòd nèinè Suditèè borè kè bèè kò nSedisademmu.

³ Okpààtì Dafiti tũ̀ke dii m̀nni o cíètè kéduó nkè bèè yúnì o pociè ntepiítè ò do yóu yè kéítè. Kòo yè tannè teciètè bè bàa tè, ké nyè duò ntidiiti, ò me nyí nyè duónè, kè yè m̀bo bekúporè kɔme kè bèè nyè kpeti kè yè yàa kúnè.

Soabu kuɔmè Amasa

⁴ Kòo kpààtì Dafitii náké Amasa ke d̀: Tíí nSudaa kó behāp̀mbè yewe yètààti mieke kè n di yà die.

⁵ Kè Amasa kɔte kéduó okpààtì ò nàké tì, ò me nyí nkonní, kòo kpààtì Dafiti ò d̀yú nyèè we yàa pèètè.

⁶ Kòo kpààtì Dafitii náké Abikaii ke d̀: Bikidi bire Sebaa bo ti d̀d̀ mèè yei mbo pèètè Abusadɔmmu kɔme. Túóté nkó tihāp̀n̄tì kè di ò tũ̀nne kòd mu nyí dètè, kòo yàa bo ta dihei kperi mari késɔri kè tí ò m̀h̄tè.

⁷ Soabu kɔbe nè Kedetiibe nè Pediisibe yek̀mb̀ yembè kè bèè yènní kètũnne Abikaii kè bèè ítè Sedisademmu kémbeti Bikidi bire Sebaa. ⁸ Kè bèè kété kémbérinè Kabaɔ kó kupèrikù borè, kè Amasa kɔtení be borè ke s̄ nSoabu dàátì tihāp̀nyààtì ke yinè o naak̄nfè o siè, kéketéní kè dii kpatè kédo. ⁹ Kòo d̀yú nhAmasa ke d̀: A kpeñna n népo? Képi nho deñnfè nè o nùtè youte kéndò nhò yóo ò kúnne. ¹⁰ Bá Amasa í ndake Soabu tũ̀ótémè o siè nè o nùtè c̀nkutè ké di nhò kũ̀ o pɔuniè mmieke kè tinautii cóúnní kòo doroo kékú bá bè í nhò yí kuyètku.

Bè namè Sebaa

Soabu nè o nantè Abikaii kè bèè sɔtè kémbeti Sebaa. ¹¹ Kè Soabu kó kuhāp̀nkù makù nkpaá oc̄i borè ke náa nke tú bèè kó dimàà tu Soabu kɔbe nè Dafiti kɔbe bè ntũ nSoabu.

¹² Ké s̄ nhoc̄i kpaá duó kuce cuokè ke mù̀tì meyi. Kè benitibè bèè keriní kè bè ncommu ke wéí, kè kuhāp̀nkù de yà, kòd f̄tè kètannè dikpàà kupaku makù mieke kòd dàtinnè diyaàbòrì. ¹³ De m̀nni kè tihāp̀n̄tì nkeriní ke pènkù ke tũ̀ nSoabu kè bè bèti Bikidi bire Sebaa.

¹⁴ Kè Soabuu pèètè Isidayeeriibe kó yehèkè yemɔu ké-tuɔke Abedi-Beti-Maaka kè yehèkè yèè de t̀ké ye kɔbe bemɔu íténí kòd tũ̀nne. ¹⁵ Soabu nè o kɔbe kè bèè c̀etinne Sebaa ta dii èi, kédammú mutáá nkéonné dihei kó kuduotí ketikù kéta kéndammú kudéríkù ke bo b̄.

¹⁶ Kè de kó dihei kóo nitipòkù m̀d̀ de bo ke c̄i mediè nke péinní ke d̀: Kém̀m̀nè! Nákénè Soabu kòo kɔtení, kè m̀ m̀ke timatì nti ke d̀ kòd béinnè.

¹⁷ Kè Soabuu t̀ónní kòo nitipòkù d̀: F̄ Soabu nweà? Kòd d̀: Èè, mínwe. Kòo nitipòkù d̀: Okpààtì n d̀ ke da náké timatì nti, kènté! Kè Soabu d̀: Béi!

¹⁸ Kòo nitipòkù d̀: Nè ti bomè kè de d̀ommè ti s̄ yí ti bo beé nhAbèedi nwe kè tináànti deè. ¹⁹ Ti kó dihei í wantinè òm̀d̀ tináànti Isidayeeriibe bèè de bo bè í d̀ des̄ntékpere kàa né d̀ kèp̄nte de kó dihei dimɔ̀d̀? Di tú Isidayeeriibe ekè dieyè kó dimari ndi. Ba nkpeí nte kàa d̀ kèp̄nte ti Yiè nKuyie nkɔbe èi? ²⁰ Kè Soabu d̀: Nè Kuyie, n yí d̀ kèp̄nte dihei yoo n di cààrè. ²¹ N wanti onitì òm̀d̀ ndi wèè yènní yetārè ínke kó kutempè mmieke, Efadaimmu botí kou Bikidi bire Sebaa wèè d̀ kèbo nhokpààtì. N duónnè we om̀d̀ kè n yóu dihei. Kòo nitipòkù d̀: De wenni ti bo dooténí o yuu kuduotí.

²² Kòo nitipòkù wèto kénákè o kɔbe itié nsàayi, kè bèè féuté Sebaa kédooténí Soabu o yuu kuduotí. Kòo eé ditāteheù kè behāp̀mbèe yóu dihei kéítè kékũ̀ mbe c̄í. Soabu m̀mmu nkòo wète okpààtì borè Sedisademmu.

Dafiti kó betũmbè yètè

²³ Soabu wèè do baké Isidayeeriibe kó behāp̀mbè bemɔu, kè Yoyadaa bire Bennaya baké Kedetiibe nè Pedesiibe. ²⁴ Kè Adodammu baké benuntũmbè bè p̄h̄nè bè mutũmmú. Kè Aidudi bire Yosafati ntũ wèè tɔ dihei kó yepáte. ²⁵ Kè Sewaa tu opátiwāàtì, Sad̄ki nè Abiataa kè bè tu iku nùbè. ²⁶ Kè Yaii yaàbire Idaa múnke tú iku nùtì ke bonè Dafiti.

Kabaoniibe nè Sauri yaàbí be kó tináànti

21 Dafiti kó tikpàtì mieke kè dikònni marii tanní ke d̀ yebie nyètāàti. Kè Dafitii beé nti Yiè nKuyie nkè kùu ò t̄h̄né ke d̀: De di tũ̀kení, Sauri nè o cíètè bè tu mèè kpéi nke benitikũ̀bè ke kùu Kabaoniibe.

² Kè okpààtì Dafitii yú Kabaoniibe ke bo bè nàké. Bè do í tú Isidayeeriibe, Am̄riibe bèè do súy bẽmbè, kè Isidayeeriibe d̀ bè í yóo bè kùu. Nè memme kè Sauri nd̄ kè bè kùu ò d̀ mèè kpéi nkénkánkè Isidayeeriibe nè Sudaa kɔbe meyei. ³ Kè Dafitii beke Kabaoniibe ke d̀: N do nkéd̄ ba di kpéi? M bo yíme meyei mmèè di do kè mèè n̄ótè dí ínke, kè di p̄ ti Yiè nKuyie nkɔbe mesàà?

⁴ Kè Kabaoniibe ò t̄h̄né ke d̀: Ti kó dipèi tínti nè Sauri cíètè í yóo yietí nè id̄ítí yoo nè mes̄ɔ nyoo ti kuo Isidayeeriibe mieke òm̀d̀. Kè Dafiti d̀: N nákenè dí d̀ tì, kè n yóo tì d̀d̀mu.

⁵ Kè bèè d̀: Sauri do d̀ ke tí deemu bá ti kou m̀d̀ bá nkpaá Isidayeeriibe tenkè mieke. ⁶ Ti duónnè benitibè beyiekè Sauri yaàbí mieke kè ti bè nũnnè okpààtì ti Yiè nKuyie ntāātè wè èi, Kibea, kè Kuyie nyà. Kòo kpààtì d̀ n yóo bè ndi duómmu.

⁷ Kè Dafitii coo nSauri bire Sonnatā bire Mefiboseti ò do d̀yúnnè mèè kpéi nho népo Sonnatā dinù ke yú ti Yiè nKuyie nyètirì. ⁸ Ke duó nkè bèè yúnì Adim̄nni nè Mefiboseti Disipaa Aya kóo sapàà mbí idé ò do peiténè

29 N Yiè n f̄s̄s̄ tu n fitírè,
f̄s̄s̄ m mí dibìinnì mièke.
30 F̄s̄s̄ te kè n do n dootitɔ̀bè.
F̄s̄s̄ te kè n sènté kuduotí.
31 Kuyie nkó kuce dò mpáíí nwe,
kè ku náahtì tu timómmɔ̀ntì,
kè kù dò nkudɔ̀pikù ke kánkù bèè sòri ku borè.
32 We ntu Kuyie nkè dè í tú f̄s̄ nti Yiè.
We ntu ti kó dipèri dìi ti kánké kè dè í tú f̄s̄ nKuyie.
33 Kuyie nkuù tu n kó tec̄ekpetè,
kuù wènkùnkò n ce.
34 Kuù kpénkùnkò n tààke tehontè kpeyi kɔ̀me.
Kuù te kè n còrmú ditenni ìnkè.
35 Kuù m benkú dikpànnì,
ke n teénnè kè n nɔ̀ nke yũ̄ ndisɔ̀wũ̄ kó mutämmù.
36 N Yiè nha nòtè youte tɛè n tɔ̀,
ke n kánké kudɔ̀pikù kɔ̀me, ke n deeri,
nh̄ ɔ̀ɔ̀ da yú kàa yiemmu ke n kpénkùnnè.
37 F̄s̄s̄ te kè n kèri mec̄ā,
bá n tààke í seiti.
38 M bèti n dootitɔ̀bè mbe ke bè ninte,
kè n yí bè kùɔ̀ bɛmɔ̀ m báá w̄tɛ.
39 M bè kèté kètému kè bè còú,
kè m bè nàù bè báá na kèité, m bè namu.
40 Kuù n duò mmukpàriw̄rímú,
ke te kè n dootitɔ̀bè m bòuté.
41 F̄s̄s̄ te kè n dootitɔ̀bè bùtinné ke coké,
kè nh̄ auté n s̄mbè ke bè kù.
42 Kè bè kuù mbá òmɔ̀ í bè teénnè,
kè bè kuùnnè ti Yiè nKuyie mbá kù í bè còú.
43 M bè nantemu kè bè naá nkutāyukú,
kè m bè nàù kuce kó tisāšāđi kɔ̀me.
44 Kuù n deetènè m botí kɔ̀be bèè yete n kpeti,
ke n nií nyibotí ìkè,
kè kubotí n yí yé kù naá n kó tidaati.
45 Kè bɛp̄òbè n s̄antí,
kè m béi mmèmaà bèè yie n kpeti,
46 Bè c̄tɛmu ke kpeutí,
ke yièni be s̄òrè mièke.
47 N Yiè nKuyie mbomu, kuù tu n kó dipèri,
ndéúkunkonè ku yètiri, kuù tu n deetiwè.
48 Kuyie nkuù m pèiri,
ke te kè ibotí m bòuté.
49 Kuù n deerínè n dootitɔ̀bè,
ke te kè n nɔ̀ n dootitɔ̀bè,
ke n deerínè benitiyonkubè.
50 Deè kpeí nte kè n yó nkù s̄antí ibotí cuokè,
kéndiè nke déúkunkò ku yètiri.
51 Kuù deeri ku kóo kpààti kù tāātè wè,
koò dòòri mesàà,
kuù dòòri mesàà nDafiti nè o yaàbíó s̄ā.

Dafiti kó tináahtì sɔ̀nti

23 Kénténè Isaii bire Dafiti kó tináahtì sɔ̀nti,
keèné de kóo nitidiewè náahtì,
weè tu okpààti Kuyie nSakɔ̀bu do tũ nkù tāātè wè,
Isidayeeribe kóò dènti bè dɔ̀ wè.
2 Ti Yiè nKuyie nYaá muù nàá m mièke,

Kuyie nkuù āā ku náahtì n nù mièke.
3 Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù béimmu,
Kuyie nkuù kánké Isidayeeribe kuù béi nke tú
wèè baké benitibè nè Kuyie nkó kuf̄wāá.
Wèè kó tikpàti wenni.
4 Ò dò ndiwennécànnì kó kuwenniku nku,
dikúnweh̄nì dìi caánnì di kó kuwenniku.
Fetaafè ɔ̀ɔ̀ ni kédeè kè kùù wennikuu míité,
kè tifaāđii yènnì.
5 Mí nDafiti n c̄t̄ɛt̄ɛ kperɛ me ndò,
kè kù n dònè metaummè mèè yó mbo s̄āā
ke dɔ̀ú nyikú ì yó mme nkánké,
kuù te kè n nɔ̀ ndɛmɔ̀,
kuù yó n deeté kéndɔ̀ri n yèmmè dɔ̀ dè.
6 Bèè borime í wenni bè dònè tipoti nti,
kè bè bè píenko,
bè me nyí bè pínnè sinɔ̀ kperí.
7 Wèè dɔ̀ ké tì pí nhò ɔ̀ nɔ̀ temátidùtè nte,
yoo kukpāndɔ̀ú.
Kòò dèè wèè ti c̄ú mpānke.

Dafiti kó behāp̄ombè yek̄ombò yembè

(Wénté 1 Bekpàatibè t̄mmú 11:10-47)

8 Nte Dafiti āāp̄ombè yek̄ombò yembè kó yeyètè:
Oketiwe kperi tú Isebaadi Akimɔ̀niibe kou, weè do
baké behāp̄ombè kó dit̄nnì. Weè do kùɔ̀ benitibè
sikɔ̀sini (800) dimònni dimáà.

9 O kó dif̄nkúò kè Aoa bire Dodo kó debire Edeasaa
nhò pòkoo. Yek̄ombò yembè bètāāti kóò mɔ̀u nwe wèè
do neínè Dafiti Fidisit̄ēēbe bè dintémè kè Isidayeeribe
bótí. 10 Kè Edasaa ncómmú kébaao Fidisit̄ēēbe ke pikú
o siè kòò nòtè yàa tāātè kòò sonnè ké ndi pikú. Kè ti Yiè
nKuyie nduú nkè Isidayeeribe na be dootitɔ̀bè mediè
ndè yiè. Kè behāp̄ombè tɔ̀bè w̄tɛnì ké m bè tũ nke ei-
ti máà.

11 O kó dif̄nkúò kè Adaa kou Akee bire Samaa mbè
pòkoo. Fidisit̄ēēbe do tíi ndi m̄nni Dei itũ maì kó
kupaku borè kè Isidayeeribe coké. 12 Kè Samaa cóm-
mú kébaao, kè ti Yiè nKuyie nduú nkòo poté Fidisit̄ēēbe
kékuɔ̀. Kè Isidayeeribe bè na mediè.

13 Diyè mari mudidèi m̄nni kè benitibè bètāāti yènnì
behāp̄ònsāndèbè t̄nni mièke, kékɔ̀tɛ kèyá Dafiti
Adudammu tādènkù mièke, ke yé Fidisit̄ēēbe do
bātémè Defaii biriku. 14 Kè Dafiti mbo o s̄òri, kè Fidis-
it̄ēēbe bo Betideemmu. 15 Kè Dafitii dɔ̀ke Betideemmu
kó menie, ke d̄: We mbo kɔ̀tɛ Betideemmu tɛbinte t̄è
bo diheì bòri ke n dónnì kè n yā?

16 Kè behāp̄ombè yek̄ombò yembè bètāāti ité kékētè
Fidisit̄ēēbe cuokè bè kàri dè, kékɔ̀tɛ Betideemmu kó
tɛbinte kédónnì menie nkéɔ̀tɛnnì kóò duú, ò me nyí
nyie nké mè yā, ké mè pā Kuyie nkécóúnko ketenke
17 ke d̄: N Yiè nKuyie, m báá yā de kó menie, mè dònè
benitibè bèè duú mbe fòmmu ke k̄tɛ ke donnì de kó
menie mbe kó meȳi mme.

Ò í nyie nké mè yā.

Behāp̄ombè yek̄ombò yembè bètāāti beè do pí nde
kó mut̄mmú.

¹⁸ Kè Seduyaa bire Abikaii, Soabu nantè mbaké behāpòmbè sipísitāāti tīnni. Weè do kùònè o kpānni o dootitɔ̀bè sikɔ̀sitāāti (300). Mèmmè kòo yètirii feité behāpòmbè sipísitāāti mieke. ¹⁹ Kòo naá nhodiwè be cuokè, ké bè baaté, ò me nné í nna kémaatènè bètāāti tīnni kɔ̀be bembè.

²⁰ Yoyadaa bire Bennaya Kabuseedi ei kou, ohāpònkperì mɔ̀ù kó debire, kòò kpa nkéna o dootitɔ̀bè mediè. Weè do kùò Adiyèedi bí idé Mɔ̀abu ei kɔ̀be. Weè do ta yecìricìrè fītirì nè muséè nkéku dicìricìrì. ²¹ Weè múnke do kùò Esibiti kɔ̀be kóo nitikperì mɔ̀ù, ke s̄́ nkòò tɔ̀ dikpānni kòo kɔ̀tenko kupàati ké di fiète kóò kùònè. ²² Bennaya do kpa ndii kpānni kèpété diyètirì sipísitāāti kɔ̀be tīnni mieke. ²³ Kòo yètirii feité mediè nsipísitāāti kɔ̀be tīnni mieke, ò me nyí nna ke tù̀ke bètāāti tīnni kɔ̀be. Kè Dafitii ò tāté kòò mbaké tihāpònti tì ò baa.

²⁴ Sipísitāāti tīnni kɔ̀be do tú: Asayèedi Soabu nantè nè Dodo Betideemmu ei kou bire Edananni. ²⁵ Nè Samaa nè Edikaa Adodi ei kɔ̀be. ²⁶ Edesi Pedeti ei kou Ikesi bire Idaa Tekoa ei kou. ²⁷ Abiesee Anatɔ̀ti ei kou nè Mèbunnaii Usaa ei kou. ²⁸ Sadimɔ̀ɔ̀ Aoa ei kou nè Madaii Netofaa ei kou. ²⁹ Baana bire Edebu Netofaa ei kou tóke nè Dibaii bire Itaii Kibea ei kou, Bensamee tempè mieke. ³⁰ Nè Bennaya Pidatɔ̀ɔ̀ ei kou nè Itaii Kaasi ei kou. ³¹ Nè Abi-Adinɔ̀ɔ̀ Beti-Adaba ei kou nè Asimafeti Baudimmu ei kou. ³² Ediabaa Sadimɔ̀ɔ̀ ei kou, Yasenni bí kó dèmarè, kè de yètirì tu Yonnatā.

³³ Samaa Adaa ei kou nè Sadadi bire Aiyammu Adaa ei kou. ³⁴ Nè Edifedee Akasibaii bire Maaka ei kou nè Aitofèedi Kido ei kou bire Ediyammu. ³⁵ Esidaii Kadimeedi ei kou nè Padaii Adabu ei kou, ³⁶ nè Natāā bire Ikadi Tisoba ei kou nè Bani Kadi naàmunkù kou. ³⁷ Sedeki Amɔ̀niibe botí kou nè Nadaii Bedɔ̀ti ei kou wèè do tɔ̀u Seduya bire Soabu kpàrinenti, ³⁸ nè Idaa Yetee naàmunkù kou nè Kaarebu, tēè cī̀tē tēmaà kou. ³⁹ Nè Udii Itiibe botí kou, kè bèe wēnné bēɔ̀u sipísitāāti nè bèyiekè.

Dafiti kàammè Isidayeeriibe kè ti Yiè nKuyie mmieke bè peike

(Wénté 1 Bekpàatibè tōmmú 21:1-6)

24 Diyèè mari kè ti Yiè nKuyie mmieke yènní Isidayeeriibe, kè kùu nampè Dafiti yèmmè kòo dɔ̀ò dèè yóò bè tɔ̀ní meyei, kòò dɔ̀ bèe kaa ny-Isidayeeriibe nè Sudaa kɔ̀be. ² Kòo náké behāpòmbè kóo kóti Soabu wèè ò bonè ke dɔ̀: Ce nyIsidayeeriibe tenkè kemɔ̀u kékaa mbenitidaabè n dɔ̀ kényé bè màmè mme.

³ Kè Soabuu ò tēnné ke dɔ̀: Okpàati n dómu ti Yiè nKuyie ndúú nkè Isidayeeriibe s̄́ú nképèté mie nkuce tekùtè (100), kàa bè yà nè a nɔ̀nfè. Dè né dòmmè kàa dɔ̀ kèpí nde kó mutōmmú botí?

⁴ Kòo kpàati baa mpí nho béi nti Soabu nè behāpòmbè iwēi yembè tɔ̀bè. Kè bèe yóu kéɔ̀u okpàati yèmmè, kéité o cī̀tē kékɔ̀te benitibè kàmmù, ⁵ késénté Suditēē kéketé Adowee ei dii bo Kadi kó ku-biriku cuokè, kédeè kékɔ̀te Yasē. ⁶ Kè bèe ta Kadaadi

képèté kékɔ̀te Itiibe ei Kadēesi nè Tāā-Yaani nè de kó sihekesi nè Sitɔ̀ɔ̀, ⁷ kèpèté kékɔ̀te Tiiri kó dihei kperì kuduotí fité di, Itiibe nè Kannahā kɔ̀be do te yè, kèpèté kétuɔ̀ke Bērisebaa Sudaa tempè nkubakù cānku bíékè. ⁸ Bè dèè dii mōnni be tenkè kemɔ̀u kéwēte Sedisademmu ke s̄́ ndè mōke betāābè bèwei nè yewe sipísidè nè bè ketémè mukàmmù. ⁹ Kè Soabuu náké okpàati bè kàa nyIsidayeeriibe kó behāpòmbè kè bè màmè sikɔ̀upíkò̀sinini (800000), Sudaa kɔ̀be sikɔ̀upíkò̀sinummu (500000).

Kuyie mpotémè Dafiti ò kàa mmèè kpéi mbenitibè
(Wénté 1 Bekpàatibè tōmmú 21:7-17)

¹⁰ Kè Dafitii banté ò cààrèmmè kòo kōmbùtìi do, kòo náké ti Yiè nKuyie nke dɔ̀: N Yiè nKuyie n cààrèmmu mediè n kàammè benitibè. M bantèmmu n cààrèmmè, n dɔ̀ò tiyèinti nti, á n cī̀é. ¹¹ Ò yí mēmmè kēnhenniní dikúnweñni ke s̄́ ti Yiè nKuyie mbéinnè ku pānāahti náahtò Kadi wèè do ò bonè ke tú: ¹² Kɔ̀te kénáké Dafiti ke dɔ̀: N tú nh ò duú ntiyēiti tītāāti ndi, ke tú wèè tāté ò dɔ̀ kù kè n kù nhò poté. ¹³ Kè Kadii kɔ̀te kényà Dafiti kóò náké Kuyie nhò náké tì ke dɔ̀: Kàa dɔ̀ dikōnni bo tannimè a ei ke dɔ̀ yebie nyèyiekè á tāté. Kàa me ndó a dootitɔ̀bè bo nda betimè betāābè bètāāti mieke, á tāté. Kàa me ndó mukúú mbo tannimè mme kè benitibè nkɔ̀ nke dɔ̀ yewe yètāāti, á tāté. Totí a yèmmè kè n náké n dò nkénáké tì wèè n tōnni.

¹⁴ Kè Dafitii náké Kadi ke dɔ̀: N yèmmè meè cààrè mediè. Kè ti do ti Yiè nKuyie nnòtè mieke dè tōumu, ke yé kù sémmè deumè. M báá do n nititɔ̀u nɔ̀u mieke.

¹⁵ Mēmmè kè ti Yiè nKuyie nduɔ̀nni mumɔ̀mmù mùù kòu Isidayeeriibe cuokè. De kó dikúnweñni kétuɔ̀kenè kù dɔ̀u ndii mōnni Isidayeeriibe tenkè kemɔ̀u mieke kè benitibèe kú sikɔ̀upísiyiekè (70000) de yiè. ¹⁶ Kuyie ntōnni yòute dii mōnni di nòtè Sedisademmu ínke ke bo bè poté kuyētku, kè ti Yiè nKuyie n náké ku tōnni ke dɔ̀: Dè sànnèmmu mēmmè, a tēnke báá poté.

Ke s̄́ ndi berínè Sebusiibe kou mɔ̀u bè tu wè Adafunaa o kó kuyié borè. ¹⁷ Kè Dafitii yà ti Yiè nKuyie ntōnni kòumè kékuónnè Kuyie nke dɔ̀: N cààrèmmu. Míi yeté! Benitibè bie nyí cààrè mùmamù, mí nnè n cī̀tē tīi dɔ̀ nha ti poté.

Dafiti maámè diwūstōnni Kuyie nkpeí

(Wénté 1 Bekpàatibè tōmmú 21:18-26)

¹⁸ De kó diyèè dimàà mieke kè Kadii kɔ̀te kényà Dafiti kóò náké ke dɔ̀: Deke Adafunaa yíe borè kémaá di-wūstōnni ti Yiè nKuyie.

¹⁹ Kè Dafiti kɔ̀te kéndōnnè ti Yiè nKuyie nti nákémmè ku pānāahti náahtò Kati kòò ò náké. ²⁰ Kè Adafunaa s̄́n-énéi kényà okpàati Dafiti kòo kèróo, kòo cokéni kéninkú késinnɔ̀ o òikè. ²¹ Kóò beke ke dɔ̀: Okpàati dè dòmmè kàa kōrinin m borè? Kè Dafiti dɔ̀: N dɔ̀ a n fiténè a yíe nku kè m maá ti Yiè nKuyie ndiwūstōnni kè dèe yie nkè kù poté kùu yētku Isidayeeriibe kè kùu deè. ²² Kè Adafunaa dɔ̀: Okpàati túóté a dɔ̀ dèè kó dimàà kèpā Kuyie. Nte inàake, túóté i kèféuté, túóté tenaasāntè kó idéi ké-

tuɔnnɛ. ²³ Okpààtì, n da pãmu demɔu, ke tú a Yiè nKuyie nɔutɛ a pãnni, ké da dɔ̀̀ mesàà.

²⁴ Kòo kpààtì Dafitii ò tɛ́h́né ke d̀̀: Yóu kè n dè donté ke da yietí, n yí d́ kɛ́pã n Yiè nKuyie ndɛmarè n yí fɛ́ú́tɛ̀̀ dèè kpéí.

Μεῖνμε κὲ Dafitii donté kuyié nè inààke medítíbbi nsipísìnùmmù, ²⁵ kémaá diwũ̀̀t̀̀nni deborè ḱ́fíé ti Yiè nKuyie nyiwũ̀̀ kétuɔ ḱ́fíénè metaummè kpeyi. De m̀̀n- nì kè ti Yiè nKuyie mbè wèh́tɛ̀̀ fɛ̀̀nɔ̀̀nsààfè, kè kuyɛ̀̀iku kù do bè poté kùu deè.

1 ΒΕΚΡΑΑΤΙΒÈ

Di mpátiri τῷ τῖλ νάαητι

Me ketimè m̀n̄ni Bekràatibè pátiri ketiri nè di déri de kó yepáte yedé do wē ndimari máa ndi. Bekràatibè pátiri ketiri ti náa nSadomw̄w kó tikpàti kpéi nke nè betw̄bè bèè ò t̄nneni be kpeti, Sadomw̄w kó tikpàti kpeti tiì né d̄ke feí nè ò maámè Kuyie ncíētè nè tekpàaticíētè. O f̀m̄mu kó kum̄anku, kòo né wēte kéta mubw̄wféu, nè muf̀m̄mu yeimu mieke, kétúóké benitipòbè kè d̄e tonté.

Mēm̄me kè Kuyie nyóu kè be kpàatiyuu toté iw̄w nyi do bo kubakù yóu bíékè ì ténke í nyie nke bo mbúy Sa-domw̄w bire, kéwaá mbe kóo kpàati. Mēm̄me kè d̄e d̄w̄ ye kpàatiȳw yàte yèd̄éè, Sudaa kw̄be kó dikpàatiyuu nè Isidayeribe kperi kè yè ní nnaati di mm̀n̄ni diteri kés̄inte.

Dii pátiri ti náa nhokpàati d̀mmè kéndé Kuyie. Wèè kpàati dé Kuyie nweè ̄ n̄to dihei kè dè naati. Kàa bo yetemè Kuyie nkéfié yeb̄kè kè dè t̄uní dihei kó mucàrimù. Kuyie ndo duw̄nnímu ku p̄ān̄n̄aanti náam̄bè péu kè bè bo ndenni bekpàatibè ku náaanti, wèè né do d̄ke nífei mbe mieke wèè tu Edii 17-19:21

Di mpátiri náaanti duó ke d̀mmè

1. Dafiti kó yewe sw̄nye kó tináaanti 1:1-2:12
2. Sadomw̄w kó tikpàti 2:13-11:43
3. Ye kpàatiȳw totémè Odoboammu nè Sodoboammu be kó dim̀n̄ni 12:1-14:31
4. Sudaa kw̄be kó dikpàatiyuu nè Isidayeribe kperi ye kó tináaanti kénto kétūkenè Akabu kó dim̀n̄ni 15:1-16:28
5. Akabu kó tikpàti 16:29-22:40
6. Sosafati nè Sodammu nè Asadia 22:41-54

Adonniya d̀m̄mè kécuté tikpàti

1 De m̀n̄ni ke s̄́ nhokpàati Dafiti kòté ke m̀n̄ke kòté, bá kè bè ò dàtinnè tiyàati ò báa keè kuy-iinkù. ² Kòo kó betw̄mbèè ò nàké ke d̀: Okpàati yóu kè tí da waá nhosapàà nkòo nda pí mm̄ut̄mmú kéntu a pokù kè dí nw̄e nke d̄u kòo nda dei muséé.

³ Mēm̄me kè bèè íté Isidayeribe tenkè kem̄w̄ mieke osapàà nsàwè wammù, kèpéte Sunemmu eitè mieke osapàà, kòo m̀n̄ke wenni mediè, nkòo yètirì tu Abisaki, kè bèè ò k̄tenní kóo duó nhokpàati kòo mpí n̄ho t̄mmú. Ò me nyí nhò duónè.

⁵ Abusad̄w̄mmu do ku kè Adonniyaa Akiti do peiténè wè Dafiti. Kè wèè naá Mpo, kéntu odasáati, o cice do í ò b̄wn̄nè timati, kòo mp̄ti ò túmè okpàati kóo dapàà nkénnáa nke tú: Mii yóo naá nhokpàati. Kòo waá ntēnaasāntè nè te dèèbè nè behā̀p̄mbè sipísin̄m̄mù, ⁷ kédakenè Seduya bire Soabu nè ikuó niùti Abiataa kè bèè ò t̄nnè. ⁸ Ikuó niùti Sad̄ki nè Yoyada bire Bennaya nè Natāā ti Yiè nKuyie mp̄ān̄n̄aanti náaantò nè Simmei kényiénè Dei nè Dafiti kó behā̀p̄mbè bembè í nyie nkóo t̄nnè.

Natāā nè Batisēbaa bè kòhn̄mè Sadomw̄w

⁹ Diyèè mari kè Adonniyaa ānnè dibanni diyā̀h̄út̄ari borè, Ā-Dokedi binte také, kényíe ipe nè inā̀kè nè iw̄w̄ ì ã mekù, kényú o tebií nè Sudaa temp̄e nkó bekótibè bèè do pí nhokpàati Dafiti t̄mmú. ¹⁰ Ò me nyí nyu ti Yiè nKuyie mp̄ān̄n̄aanti náaantò Natāā nè Bennaya nè behā̀p̄mbè ye k̄w̄mbò yèmbè nè o tebite Sadomw̄w.

¹¹ De m̀n̄ni kè Natāā kw̄te kényà Batisēbaa Sadomw̄w ȳw̄, kòo nàké ke d̀: A kèè Akiti bire Adonniya d̀̀̀rimè ke d̀o nhò tu okpàati, bá n yiè nhokpàati me nyí ti yéā?

¹² N yóo da duó nyitié nyi, kàa yie nke ì t̄nnè a deeté amáa nè a kóo dapàà nSadomw̄w. ¹³ Kw̄te kényà okpàati Dafiti kóo nàké ke d̀: Okpàati a do n nàkému ke d̀o n kóo dapàà nweè yóo naá nhokpàati a kó dif̄nkúò kékari a kpàatikari, dè né yīme kè Adonniya wèè naá nhokpàati?

¹⁴ A yó nkpaá kòo nā̀nnè kè n kw̄toomu m m̄m̄muo nkéyíe kónnè a nù.

¹⁵ Mēm̄me kè Batisēbaa kw̄te okpàati borè, ò do me nkòtém̄mu, kéns̄́ n̄ho bo kudieku kè Abisaki Sunemmu kou de bo ke pí n̄ho t̄mmú. ¹⁶ Kè Batisēbaa nínkú kés̄inn̄w̄ okpàati ìikè, kòo kpàati ò beke ke d̀: A yé mba? ¹⁷ Kòo d̀: Okpàati a do béim̄mu kényú ti Yiè

nKuyie nyètiri ke dɔ̀, n kóo dapàà nweè yóo naá nhokpààti a kó difɔ̀nkúò, kékari a kpààtikàri. ¹⁸ N né bo ke yo kè bè tu Adonniya weè naá nhokpààti bá a í yé. ¹⁹ Ó ãnné dibanni ndi ke kùò inààke péu nè iwũ̀s̀ ìì á mekùò nnè ipe, ke yu a kó bedapàmbè bemɔ̀u nè ikuú niùti Abiataa nè behããpòmbè kóo kòti Soabu, ò me nyí yu a kóo dapàà nSadamɔ̀w. ²⁰ Okpààti, Isidayeeribe bemɔ̀u da kémúmu a bo bè nàkémè wèè yóo sɔ̀wté a kpàti. ²¹ Kè meè dɔ̀ke a bo kú d̀ii m̀ǹnni bè bo ti wénté beyeibe mí nnè m bire.

²² Kè Batischebaa nkpaá me nnáánnè okpààti, kè Natãã tuɔ̀koo. ²³ Kè bèe náké okpààti ke d̀: Natãã k̀tɛni. Kè Natãã taroo kénínkú késínnɔ̀w okpààti ìikè, ²⁴ kóò beke ke d̀: Okpààti, f̀s̀s̀ yé nhAdonniyaa naá nhokpààti kékari a kpààtikàràà? ²⁵ Ó k̀tɛmu yie nDokɛedi binte borè, ke ãnné dibanni dieri, ke kùò in-ààke péu nè yenaadabe yéè á mekùò nnè ipe, ke yu a kó bedapàmbè bemɔ̀u nè behããpòmbè kó bekòtibè nè ikuú niùti Abiataa. Bemɔ̀u kè bè wé nke yo nke ỳò mmenaà nke pĩ̀kù ke tú: Okpààti Adonniya mbo sãã! ²⁶ Ó me nyí yu ikuú niùti Sadɔ̀ki nè Yeoyada bire Bennaya, bá a bire Sadomɔ̀w nè mí m m̀m̀mu. ²⁷ Okpààti f̀s̀s̀ yie nke tãáté wèè yóo sɔ̀wté a kpàti, bá a í ti náké tinti a kó betɔ̀mbàà?

Dafiti tãátémè wèè yóo sɔ̀wté o kpàti

²⁸ De m̀ǹnni kòo kpààti Dafiti duú nkè bèe yúni Batischebaa kòo wétení kécómmɔ̀w okpààti ìikè. ²⁹ Kòo kpààti b́i nke d̀: Ti Yiè nKuyie mbomu! M béimmu ke yu ku yètiri, kuò do n deeté m bo d̀ii m̀ǹnni mehárímè mieke. ³⁰ M béimmu ke tú n yóo d̀ɔ̀mu yie n da d̀únnè d̀ii nuù, ke tú a bire Sadomɔ̀w bo sɔ̀wté n kpàti kékari n kpààtikàri.

³¹ Kè Batischebaa nínkóo késínnɔ̀w okpààti ìikè kébéi nke d̀: Okpààti, mbo sãã!

³² De kó difɔ̀nkúò kòo kpààti Dafitii duú nkè bèe yúni ikuú niùti Sadɔ̀ki nè ti Yiè nKuyie mpããnáànti náàntò Natãã, nè Yeoyadaa bire Bennaya kè bèe tuɔ̀kení.

³³ Kòo bè náké ke d̀: Túóténè nh ããpòmbè bèè n kpaánè kè dí k̀tɛ kédée m bire Sadomɔ̀w sãmmarímú kóò k̀tɛnnè Kiyɔ̀s̀. ³⁴ Kè ikuú niùti Sadɔ̀ki nè ti Yiè nKuyie mpããnáànti náàntò Natãã, kè bèe ò cóú mmekùò nkóò cã́nné, kòò ntú Isidayeeribe kóo kpààti. Kè bè dèè dí eé ditãteheù kéhuu ke d̀: Okpààti Sadomɔ̀w mbo sãã! ³⁵ De kó difɔ̀nkúò kè di ò t̀nnè kékonní dihei, kòo kari n kpààtikàri, weè yóo sɔ̀wté n kpàti, n we ntãáté kòò bo mbaké Isidayeeribe bemɔ̀u nè Sudaa k̀tɛ.

³⁶ Kè Bennaya t́enné okpààti ke d̀: Okpààti, dè weniimu mediè, ti Yiè nKuyie nha tũ nkù kuù b́i nnè a kó dinùù mieke. ³⁷ Kù do da bonè mèè botí, kù mme mbonè okpààti Sadomɔ̀w, kédéúkúnne o kpàti kè tii p̄̀t̄t̄ f̀s̀ n yiè nDafiti a kpeti.

Bè p̄̀r̄m̄m̄ Sadomɔ̀w tikpàti

(Wénté 1 Bekpààtibè t̄mmú 29:21-25)

³⁸ Kè ikuú niùti Sadɔ̀ki nè ti Yiè nKuyie mpããnáànti náàntò Natãã nè Yeyoyada bire Bennaya nè Kedetiibe

nè Pedesiibe, kè bèe k̀tɛ Sadomɔ̀w borè, kóò dèe nhokpààti kóò sãmmarímú, kóò k̀tɛnè Kiyɔ̀s̀. ³⁹ Kè ikuú niùti Sadɔ̀kii ta ti Yiè nKuyie ntou kétútóté dinaàyènni ke di c̀ú́ mekùò, kè mè cóú nSadomɔ̀w yuu ínkè, kóò cã́nné kòò bo ntú okpààti. Ó dèe meimme kè bèe eé ditãteheù kéhuu ke d̀: Okpààti, Sadomɔ̀w mbo sãã! ⁴⁰ De kó difɔ̀nkúò kè bèe ò t̀nnè kè bèe wétení dihei. Kè benitibè eu itãri kè diwèi bè bo mediè nkè bè úú kè ketenkè sãnti.

Adonniya yĩ̀k̄emè ò do d̀s̀ kédò̀ t̄i

⁴¹ De m̀ǹnni ke s̀s̀ nhAdonniya nè ò do yu bè kè bè di ke dèe, kékèe kutoweku, kè Soabuu banté ditãteheù dabònni ke d̀: Ba nkó kutoweku dáátí dihei?

⁴² Ó kpaá me nnáá nkè ikuú niùti Abiataa bire Yon-natãã t̀̀k̄ení, kè Adonniya d̀: A tú onit̄i m̀m̀mu nwe, tanní! N yému ke d̀o nha ti t̄n̄i tináaṣ̀àt̄i nti. ⁴³ Kòò d̀: Áá, m p̄̀t̄ink̄e d̀s̀ ke da náké okpààti Dafiti tãátémè mme Sadomɔ̀w kòò bo sɔ̀wté o kpàti. ⁴⁴ Ó duú nkè ikuú niùti Sadɔ̀ki nè ti Yiè nKuyie mpããnáànti náàntò Natãã nè Yeyoyada bire Bennaya nè Kedetiibe nè Pedesiibe nè okpààti kó tihããpònti kè bèe dee nSadomɔ̀w wenwe okpààti o kóò sãmmarímú kòò cíe Kiyɔ̀s̀ binte borè. ⁴⁵ Kiyɔ̀s̀ binte borè kè ikuú niùti Sadɔ̀ki nè ti Yiè nKuyie mpããnáànti náàntò Natãã kè bè ò cóú mmekùò nkoò p̄̀i ntikpàti. Ke dèe kè benitibè bemɔ̀u ò cíenní nè diwèi, di do yo deè kó kutoweku. ⁴⁶ Kòo t̀̀k̄ení, ke dáátí ke k̄ari dikpààtikàri. ⁴⁷ Kòo kpààti tũmbè k̀tɛni ke sãntí okpààti Dafiti ke tú: Ti Yiè nKuyie nha tũ nkùu déúkúnne Sadomɔ̀w kpàti kè tii p̄̀t̄t̄ a kp̄̀ti do d̀ommè, kè nti c̄́t̄t̄. Bè ȳ́ meimme kòo kpààti sínnɔ̀w o d̀ú́ ínkè, ⁴⁸ kébéi nke d̀, ò sãntí o Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kuù ò duú nwèè yóo sɔ̀wté o kpàti, kòò yà nè o ǹn̄f̄e dè d̀̀m̄m̄.

⁴⁹ Kè Adonniya k̀tɛ t̄i kèè kè be k̄nt̄ii aá, kè bèe cítéte bemáà bemáà bá wè o kó kupíkù. ⁵⁰ Kè kuf̄waa nhauté Adonniya kòo coké Sadomɔ̀w kék̀tɛ diwũ̀t̄̀nni borè, kécómmú k̄ep̄́ ndi bàkè. ⁵¹ Kè bèe náké Sadomɔ̀w ke d̀: Adonniya coké f̀s̀ nwe ke k̀tɛ ke cómmú ke p̄̀i ndiwũ̀t̄̀nni kó yebàkè, ke náá nkétù ò í iti k̄a í p̄̀rikè ke tú a í yóo ò kù.

⁵² Kè Sadomɔ̀w bè t̄́nné ke d̀: Kòò d̀ɔ̀ri kè dè wenni m báá ò kááké, kòò me nyí d̀ɔ̀ri kè dè síè ò d̀ò nkékúmu.

⁵³ Meimme kè Sadomɔ̀w t̄́ nkè bèe yúni Adonniya diwũ̀t̄̀nni borè, kòo k̀tɛni ke nínkóo okpààti Sadomɔ̀w ìikè. Kòò ò náké ke d̀: Kòo nha c̄́t̄t̄.

Dafiti duúmmè o tié n̄s̄nyí Sadomɔ̀w

2 Dafiti banté d̀ii m̀ǹnni ò duúnnèmè mukúú nké-duú nyitíe n̄s̄nyí o bire Sadomɔ̀w, ² kóò náké ke d̀: N t̀̀nnè m bo t̀nnè m̄mme ti yembè kó kuce. Túóté tik̄nyauti a kòtému. ³ Á nd̄ɔ̀ri ti Yiè nKuyie nha tũ nkù d̄́m̄, á ntũ nku kó kuce, k̄entũ nku kuú nè ku tannò, k̄entũ nku b́i nti nè ku kuú ìì wãri M̄ȳiisi páte mieke. Meimme a d̀ɔ̀ri dè demɔ̀u bo nyíemmè. ⁴ Meimme ti Yiè nKuyie mbo d̀̀m̄ kù do n náké t̄i ke d̀: Kàa yaábí

tempɛ nɛ Efɛ kó kɛtɛnkɛ kɛmɔ. ¹¹ Kɛ Abinnadabu birɛ nte Dɔɔ tempɛ nyɛtārɛ kɔku, kɛpuokɛ Sadomɔɔ birɛ Tafati. ¹² Kɛ Aidudi birɛ Baana nte Tanaki ɛi nɛ Mɛkidoo kɛri nɛ Bɛti-Seanni kó kutempɛ nkumɔ kùu tɔkɛnɛ Saditanni Sisedɛɛdi bakù cǎnku kɛtuɔkɛnɛ Abɛdi-Mɛodaa nɛ Yokindeammu. ¹³ Kɛ Kɛbɛ birɛ nte Damɔti ɛi dii bo Kadaadi tempɛ nɛ Yaii Manansee birɛ kó sihekɛsí, kɛ wɛɛ nte Adikɔbu Basǎa tempɛ, ndɛ kó kutempɛ ndo mɔkɛ yɛhekɛ sipísikuɔ ndi kɛ iduotí yɛ fité kɛ yɛcàkɛ kɛpɛtí kɛ pákɛ nɛ disɔɔwũɔ kó imátidɛi. ¹⁴ Kɛ Ido birɛ Ainnadabu nte Maannaimmu tempɛ. ¹⁵ Kɛ Ayimasi nte Nɛfutadii tempɛ. Ó múnkɛ do po Sadomɔɔ kóo sapàa nwe, kòo yɛtirí tu Basimati. ¹⁶ Kɛ Usaii birɛ Baana nte Aɛɛ tempɛ nɛ Beadoti ɛi. ¹⁷ Kɛ Paduyaa Yosafati birɛ nte Isakaa tempɛ. ¹⁸ Kɛ Edaa birɛ Simɛi nte Bensamɛ tempɛ. ¹⁹ Kɛ Uudi birɛ Kɛbɛ nte Kadaadi tempɛ nɛ Amɔriibe kɛpàti Sionni ɛi nɛ Basǎa kɔbɛ kɛpàti Dku kɛri. Kɛ kùmàndáa diɛwɛ mbo òmáa wɛɛ baké dɛ kó yɛhekɛ tɛpítɛ nɛ yɛdɛɛ.

²⁰ Sudaa kɔbɛ nɛ Isidayɛɛribe bɛ do sũ kɛ dònɛ dàmɛɛri nùu kó mubirímú mmu kɛ mɔkɛ kɛ yo nke yɔ nkɛ dɛ bɛ naati.

5 Sadomɔɔ wɛɛ do baké kukó ndiekù Efadati kó yɛkɛpàatiyɔ yɛmɔ kɛntɔ kɛtuɔkɛnɛ Fidisitɛɛbɛ tenkɛ Esibiti kó kutempɛ mmànkɛ. Kɛ dɛ kó yɛkɛpàatiyɔ yɛmɔu ò bɔútɛ, kɛ nhò yietí dàmɔd.

² Kɛ bɛ ndò nkɛ nhò duɔ mbá dii yie muyuo mmùu nàa nke í yòkɛ mesàa ncidòdɔbɛ sikɔupísiwei (9000), mùu yòkɛ mesàa ncidòdɔbɛ tekɔupípitɛ nɛ sikɔupísini (18000), ³ yɛnaadakɛ bɛ soó nyɛ kɛ yɛ duɔ ntidisàati tɛpítɛ, cɛnkoo kɛyɛ sipísidɛ, ipɛ tekòutɛ (100). Bɛ í kàannɛ iwũɔ tɛi, siwɛi iwaurii nɛ ipɛri nɛ sikoó bɛ soó nsi kɛ si duɔ ntidisàati.

⁴ Sadomɔɔ wɛɛ do baké diyie yiení kɛ, kubakù cǎnku bíékɛ kó kutempɛ nkumɔ kɛtúótɛ Tifisaa kɛtuɔkɛnɛ Kasaa, kɛ dɛ kó bɛkɛpàatibɛ bɛmɔu ò bɔútɛ. Mudò í mbo bɛ cuokɛ wenwɛ nɛ yɛhekɛ yɛɛ ò tɔkɛnɛ, kɛ bɛ mbo kɛ dɛ bɛ naati. ⁵ Sadomɔɔ kɛpàti bie mmiekɛ Sudaa kɔbɛ nɛ Isidayɛɛribe kɛ bɛ mbo bá bɛ í yie kùu bɛ tenkɛ kɛmɔ miekɛ. Bá wɛ kòo fiiku o tie mbɛ tu dɛ fínyí nɛ fikiɛ.

⁶ Sadomɔɔ do mɔkɛ sisɛí nɛ si dɛɛbɛ tekɔupípitɛ nɛ sikɔupísidɛ ndi (12000) nɛ yetuo sisɛí sikɔupísina ò na kɛ ta yɛ (4000).

⁷ Kùmàndáábɛ bɛ tǎatɛ bɛ kɛ bɛ bo nhò duɔ ntidiiti bá wɛ otǎnkù òmáa òmáa dibenni miekɛ, kɛ bɛ ndakɛ kɛ ntí nhò duɔ mbá dɛmarɛ í nhò dònɛ, wenwɛ nɛ o népobɛ, ⁸ kɛ nhò tɔuní sisɛí kó tidiiti nɛ timúti o sɛí kɛpí nɛ inàakɛ ì duɔ, kɛ bɛ ndɛ tɔuní bá wɛ o kó mɛfíɛ nɛ dɛ dò nkémàmɛ.

Ti Yiè nKuyie ndo duómɛ Sadomɔɔ mɛciì

⁹ Ti Yiè nKuyie ndo duɔ nSadomɔɔ mɛɛ yɛmmɛ nɛ mɛciì ndɛ do í sénní, kòo nyɛ kɛ dɛ sũ kɛ dònɛ dàmɛɛri kó mubirímú. ¹⁰ Sadomɔɔ ciì ndo pɛɛtɛmu diyie yiení kɛɛ bíékɛ kɔbɛ kó mɛciì nyembɛ nɛ Esibiti kɔbɛ bɛmɔ kɔmɛ. ¹¹ Ó do pɛnkùmu benitibɛ bɛmɔ mɛciì, nkém-pɛnkùnɛ Etǎa mómumu nhEdaasi ɛi kou, kɛmpɛnkù

mɛciì mMaodii kó ibí, Emaa nɛ Kadikɔɔdi nɛ Dadidaa. Nɛ dɛ kɛpí nkòo yɛtirii feitɛ yɛhekɛ yɛmɔ miekɛ yɛɛ bɛ fité. ¹² Kòo ànnɛ yekotinò sikɔupísitǎati (3000) iyie tekɔupítɛ nɛ inùmmu (1005). ¹³ Kòo náké dɛtie nkɛpí, kɛtúótɛ dɛtie ndierɛ Dimaa kɛrɛ, kɛtaunnɛ tifǎpɛuti tii yie imarí ínkɛ, kɛnákɛ tiwanwanti itàakɛ inàa kɛpɛtí kɛpí nɛ sínɔɔ nɛ dɛbambaànnɛ nɛ siyí. ¹⁴ Kɛ benitibɛ nyiitiní ibotí imɔ miekɛ kɛ kòrini kɛ bo kɛɛ mɛciì nkó tináahti Sadomɔɔ nàa ntí. Kɛ bɛkɛpàatibɛ bɛmɔ kɛɛ o kɛpí kɛntúɔnní benitibɛ kɛ bɛ kòrini kɛ yo o náahti.

Sadomɔɔ bàátimɛ ti Yiè nKuyie nciɛtɛ marimù

(Wɛntɛ 2 Bɛkɛpàatibɛ tòmumu 2:2-15)

¹⁵ Idammu Tiiri kóo kɛpàti do ɔ ndápúnɛmu Dafiti. Ó kɛɛ dii mònɛ bɛ pínmɛ Sadomɔɔ tikpàti kòo bo sɔɔtɛ o cice Dafiti kɛpàti kɛdɛitɛ benitibɛ kɛtɔ nkɛ bɛ bo ò dɔu nSadomɔɔ. ¹⁶ Kɛ Sadomɔɔ múnkɛ tɔ nkɛ bɛ bo ò náké kɛ dɔ:

¹⁷ A yɛmu kɛ dò n cice Dafiti do í na nɛ o dootitɔbɛ kɛmaá ti Yiè nKuyie nciɛtɛ. Kɛ kù mɛ nduɔ nkòò bɛ na. ¹⁸ Di mmònɛ ti Yiè nKuyie mɛ nni nhòmɔmumu, dɛmarɛ tɛnkɛ í n kòɔnnɛ. ¹⁹ N yɛmmɛ dò ndi mmònɛ m maámu ti Yiè nKuyie nciɛtɛ bɛ yó nkù bàá ntɛɛ miekɛ kɛndònɛ kù do ti náké mɛ n cice Dafiti kɛ dɔ: A birɛ dɛɛ bo sɔɔtɛ a kɛpàti dɛɛ yó m maá tɛciɛtɛ. ²⁰ N da báámmu duɔ nkàa kó bɛtɔmbɛ n kɔú Dimaa tǎri kó dɛtɛkɛrɛ. N yóo duónkomu n kó bɛtɔmbɛ kɛ bɛɛ tɛennɛ a kɔbɛ, kàa yí n yietí idɛ a tɔmbɛ, m bɛ yietí. A yɛmu kɛ dò mbɛmabɛ í bo n cie bɛɛ nɔ mmutekɔú kɛ dònɛ a kɔbɛ Sidonniibɛ.

²¹ Kɛ Idammuu kɛɛ dɛ kó tináahti kɛ dɛɛ o narikɛ, kòo sǎntɛ ti Yiè nKuyie nke dɔ: Ti Yiè nKuyie nyɛtirii ndɛu kunku kùu duɔ nDafiti dɛbirɛ dɛɛ ciì, kɛ dɛ baké kubotí kudiekú Isidayɛɛribe. ²² Dɛ kó difɔnkúò kɛtɔ nkɛ bɛɛ náké Sadomɔɔ kɛ dɔ: Okpàati tu ò kɛmɛ a yɛ mmù, kɛ tú ò bo da pǎ dɛtɛkɛrɛ nɛ bɛ tu dɛ sɛtirí a dɔ dɛ mmamɛ. ²³ O tɔmbɛ yóo dɛ cúunkomu ditǎri Dimaa kɛkɔtɛnɛ dàmɛɛri, kɛ dɛ bóu kɛtannɛ dàmɛɛri, kɛ dɛɛ tuɔkɛ a dɔ dɛ kɛ bɛɛ dɛ cúú kàa dɛ tùótɛ. Ó dɔ tii yeti tú: A bo nhò duómɛ tidiiti kòo piúnɛ o ciɛtɛ.

²⁴ Mɛmmɛ kɛ Idammuu duɔ nSadomɔɔ dɛtɛkɛrɛ nɛ bɛ tu dɛ sipɛrésí, ò dɔ dɛ mmamɛ. ²⁵ Kɛ Sadomɔɔ mɛ nni nhò duɔ ntidiiti bá dii benni tónni sikɔupísikuɔ (6000), dɛtie mbɛ tu dɛ odifíɛ dɛ kó mɛkɔsàamɛ dítiribɛ sikɔupísini (8000). Sadomɔɔ do dɛ nhò duɔ mbá dii benni.

²⁶ Kɛ ti Yiè nKuyie nduɔ nSadomɔɔ mɛciì nkéndònɛ kù do ti nhò náké mɛ. Kɛ bɛ nnaati wenwɛ nɛ Idammuu kɛdɔnnɛ bɛtɔbɛ metaummɛ.

Sadomɔɔ do pínɛ bɛɛ nitibɛ muheikɛntòmumu

(Wɛntɛ 2 Bɛkɛpàatibɛ tòmumu 1:18. 2:1, 16-17)

²⁷ Kɛ Sadomɔɔ pínɛ Isidayɛɛribe sikɔupísitǎati (30000) muheikɛntòmumu, ²⁸ kɛ mbɛ duónko ditǎri Dimaa bá wɛɛ tǎnkù benitibɛ tekɔupípitɛ (10000). Bá dii tinní kɛ di ní dɔ otǎnkù òmáa ditǎri Dimaa, bɛdɛbɛ tɛciɛtɛ. Adonidammuu wɛɛ do bɛ baké bɛ pí ndɛ muheikɛntòmumu. ²⁹ Bɛɛ tɛ mutɔu kɛ bɛmbɛ mbo

sikɔupísiyiekè (70000). Bèè pùò nyetárè ditári ìnkè kè bembè mbo sikɔupísiyini (80000). ³⁰ Ke né mbúúti bè do tãátè bè, kè bè mpokoo bèè baké betɔmbè, bembè do bo sikɔupísiyitãati nè sikɔusitãati ndi (3300). ³¹ Kòo kpàati duó nkè bè ndei yetãsaàye yèè kpeñni kè yè ncáá nke de, bè bo púúténè yè ti Yiè nKuyie ncíètè. ³² Mèmmè Sodomɔɔ kó betɔmbè nè Idammu kɔbe nè Bibudo ei kɔbe, bèè yè yetárè tɔmmú, kè bè ndɔri yetárè nè ideí ke dè tũnni ti Yiè nKuyie ncíètè marimù kpéí.

Sodomɔɔ maámè ti Yiè nKuyie ncíètè
(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmú 3:1-14)

6 Okpàati Sodomɔɔ do yóo keté ti Yiè nKuyie ncíètè mumarimù, kè dè m̀ke yebie nsikɔusinàà nè sipísini ndi nè bè yèmè Esibiti o kpàti benni naanni, otãnkù odéri bè do tú wè Sifi †.

² Sodomɔɔ do maá ti Yiè nKuyie ntèè cíètè okùmè do bo métiri sipísitãati ndi, mepèkùmè métiri tepítè, mecómme métiri tepítè nè mènùmmù. ³ Kòo maá kukpãnkpãnkù bè ɔɔ ta kù ke né tɔke kudieku diekù, Kuyie ncíètè kɔku. Kè de kó kukpãnkpãnkù okùmè mbo métiri tepítè, kudieku okùmè bíékè métiri mènùmmù, kudieku pèkùmè bíékè, métiri mènùmmù. ⁴ Kòo keú sibòo kéánné simátidij, ⁵ kémaá ditou mari kékpeénnè kudieku diekù nè de fũɔ kɔku kè kù m̀nne mètãati. ⁶ Kè kudieku de fũɔ kɔku mm̀ke mepèkùmè métiri m̀démè nè dikéè, kè de cuokè kɔku m̀ke métiri mètãati nè dikéè, kutãnkù métiri mètãati nè dikéè. Ke yé ti Yiè nKuyie ncíètè kó imarí cèè ndo í mamè imɔu de fũɔ nè de ìnkè. Femarife mafè do í m̀nnè fetefè mecèè nnè de kpéi mbè kpeé nkù dieku ku kó tipímpínti í nkáá nKuyie ncíètè kó imarí. ⁷ Bè do dɔɔ yetárè páíí nwe, kédeè ke né na kéketé mumarimù, bè maá d̀i m̀nni dihenkèri yoo tetũútè kó kunampoo í mbo, yoo timáti kó kutɔnnenkù tekù makù. ⁸ Ditou d̀i kpeké defũɔ kó kudieku kó dibòri do bo Kuyie ncíètè bakù cãnkù nku. Kè yedetisákè bo ku mieke yèè dèkùnè kudéríkù, ke pèètè ke tũ̀ke kutãnkù. ⁹ Bè maá d̀i m̀nni kédeè, kè Sodomɔɔ tè m̀nne nè detekperè kó imundeí nè de kó tidabɛeti. ¹⁰ Bè do maá d̀i tou kékpeénnè ti Yiè nKuyie ncíètè kè d̀i m̀mmu késɔɔ nti-dieti, bá kù dieku kè ku cómmè mbo métiri m̀démè nè dikéè, kè bèè ti m̀nne nè detekperè kó imundeí, kétaunnè ti Yié nKuyie ncíètè.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Sodomɔɔ ke dɔ: ¹² A mè nni mmaámè tɛcíètè, kàa tũ̀ n kuó ke dɔri n da nàké ti ke dake ke yí n tannò yemɔu, m bo da dɔɔ n do nàké ti a cice Dafiti a kpéí. ¹³ M bo mbo n kɔbe Isidayeribe cuokè, m báá bè yóu.

Bè sàrimè ti Yiè nKuyie ncíètè tɛ mieke

¹⁴ Sodomɔɔ maá d̀i m̀nni ti Yiè nKuyie ncíètè kédeè, ¹⁵ kécónné detekperè kó tidabɛeti kè deè ntú kumarí, de mieke ketenkè kɛtɔkenè timùmmùnti, kédeè kénéé

† SIFI: Bè do kaà mmèè boti betããbè nè ti kaàmmè yie ndè í wè, be kóo tãnkù sifi berinè tinti kó betããbè onaanwè nè onummuwè de cuokè nke (dinótɔɔri nè tipɔɔd̀uti de cuokè).

ndetekperè bè tu dè sipèrésì de kó tidabɛeti ketenkè, ¹⁶ kédinné detekperè kó tidabɛeti de mieke kó kufáá nkè ku okùmè m̀bo métiri tepítè kè bèè kù d̀ari tidaabɛeti de fũɔ nè de ìnkè. De kó kufáá nku bè do tùmè ikuó nenti dieku. ¹⁷ Bè do toté kutempièti kédeè, kè kù dieku nkpaá ku okùmè do bo métiri sipísidé ndi. ¹⁸ Kè bèè kù d̀ari tidabɛeti, kékerí tifènti ti ìnkè, kè ti ndònnè yeyaà nnè ye póo, ti do d̀ari kufáá nkumɔu ndi bá kumarí í nfeí. ¹⁹ Kè bèè dɔɔ kètũntɛ kufáá nkè kù wènk̀nnè kétanné ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu. ²⁰ De kó kufáá mpèkùmè do bo métiri tepítè nte, meokùmè meè máà, mecómme meè máà, kè bèè kù d̀ari mesɔɔ nsààmè, kédɔɔ diwũ̀t̀nni nè detekperè kó ideí, kè d̀i d̀ari mesɔɔ nsààmè, kédɔɔ isɔɔwèí ke núnne ikuó nenti dieku kó dibòri. ²² Mèmmè bè do dàrimè ti Yiè nKuyie ncíètè temɔu mesɔɔ, temɔu páí páí nè diwũ̀t̀nni d̀i bo kufáá mbòri.

²³ De kó dif̀nkùò kécíéké odifè, dikpàà kou kó ideí sitenkaanii, kè si ndò mbéinkèmbàribè, kè si okùmè mbo métiri mènùmmù. ²⁴ Kè tetetè fièti okùmè mbo bá kù métiri m̀démè nè dikéè, kè ì wènnè ì mbo métiri mènùmmù. ²⁵ Kè tetetè kó ifièti okùmè m̀nke mme mmà, meokùmè mèmáà mepèkùmè mèmáà. ²⁶ Sidé kè si okùmè mma ke bo métiri mènùmmù. ²⁷ Kòo si tanné kufáá nkécónné de cuokè kè tiè nkó kufièti nkáá nkumarí, kè tetetè kɔku nkáá nkutèkù kè ì k̀tení ke màá de cuokè ²⁸ kòo si d̀ari mesɔɔ.

²⁹ Ti Yiè nKuyie ncíètè kó tidieti tidé mieke, kédɔɔ tifènti kè de kó tifènti ndònnè tipuonti nè mutepóo mmù tite. ³⁰ Kòo dari mesɔɔ nfecàrifè ti Yiè nKuyie ncíètè dieti tidé, kuketikù nè kufáá.

³¹ Kè bèè dɔɔ dicàù d̀i kpetírí m̀démè ke bo kpetínnè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu bo kù dieku, kè d̀i d̀ònnè detie mbè tu dè odifè dikpàà kou kó tidabɛeti, kédɔɔ tidabɛeti t̀i p̀innè dicàù kè t̀i pèkùmè mmànnè bè bo yarímè kudieku kó kumarí mènùmmù diyari òimáà kó mecèè. ³² Kè bèè cíéké tifènti yecàkè yèdé kó tidabɛeti ìnkè, kè ti ndònnè beínkèmbàribè nè tipuonti nè mutepóo mmù tite, kédeè kòo dè d̀ari mesɔɔ. ³³ Ke m̀nke dari kudieku kó dicàù nè ì deí máà. Kè d̀i kó tidabɛeti t̀i d̀i p̀innè, kè tinti kó mepèkùmè mmànnè bè bo yarímè kudieku kó kumarí mènàà diyari òimáà kó mecèè. ³⁴ Kè de kó yecàkè ntú ideí bè tu ì sipèrésì i kó tidabɛeti, kè bèè yè d̀ò kè yè ntau nyèdéè yèdéè bá kù píkù, kè yè p̀innè yecauke kè yè nyè fiinko. ³⁵ Kè bèè cíéké de kó yecàkè ìnkè tifènti kè ti ndònnè beínkèmbàribè nè tipuonti nè mutepóo mmù tite. Kòo dè d̀ari mesɔɔ.

³⁶ De kó dif̀nkùò kémaá kuduotí kéfii nKuyie ncíètè, kè kù maánè yetárè dieyè, kè yè ndóké inau itãati ke sɔké sɔké yetɔbè ìnkè, kédeè kécónné detekperè kó tidabɛeti ye ìnkè.

³⁷ Sodomɔɔ kpàti benni dinaanni mieke do nke, otãnkù bè tu wè Sifi †† o mieke, bè púútémè ti Yiè nKuyie ncíètè. ³⁸ O kpàti benni tepítè nè òimáà mieke, de kó dibenni otãnkù oniínwè bè tu wè Buudi ‡, kè tè

†† SIFI: Wenté 6:1 nè t̀i wènk̀nnè defũɔ de kóo tãnkù kpéí. ‡ +BUUDI: Bè do kaà mmèè boti be kó betããbè nè ti kaàmmè dè í wè, bè

dèè tɛmɔu páíí ti Yiè nKuyie ndo bè nàké ke dɔ̀ tɛ ndòm̄mè.

Bè do tɛ maá ke dɔ̀ yɛbie nyɛyiekè ndi.

Sadomɔɔ maámè okpààti cǐɛ̀tɛ̀

7 Kè Sadomɔɔ maá tɛkpààticǐɛ̀tɛ̀, ké ntè maá ke dɔ̀ yɛbie ntɛpíítè nè yètǎ̀ti ke né na ké tɛ̀ dèè tɛmɔu páíí, ² kémaá kudieku kè ku okùmè mbo métiri sipísìnùmmù, mɛpɛ̀kùmè métiri sipísidé nè mènùmmù, mɛcóm̄mè métiri tɛpíítè nè mènùmmù. Ò do còhné Dimaa kó detekperè kó yɛsǎ̀nkè nye ké yè dɔ̀ nyinaú ìnàà, kèpǎ̀nné de kó yɛsǎ̀nkè ìnkè detekperè kó imundéi sipísìnàà nè ìnùmmù, bá kùu cuó tɛpíítè nè ìnùmmù. Ì do pǐ̀hnè timùmmùnti. Dɛ̀ do te kè bèe kù yu ke dɔ̀: Dimaa túúkù. ⁴ Kè sibòo mbo tipíiti timɔu icuú itǎ̀ti itǎ̀ti ke wetí sitɔ̀bè. ⁵ Dɛ̀ kó sibòo kó tidabɛ̀ti tìi yè pǐ̀hnè kè ti okùmè mma tipíiti tidé, kè tì tǔ̀nké bá dii càu kè di wetí diteri yèdèé yèdèé kuce mètǎ̀ti.

⁶ Dɛ̀ kó difɔ̀nkúò kécónné kudieku tɛkù yɛsǎ̀nkè kè-munne, kè ku okùmè mbo métiri sipísidé nè mènùmmù, mɛpɛ̀kùmè métiri tɛpíítè nè mènùmmù, kòo keuté dibòri dieri kéǎ̀nné kuhǎ̀nhǎ̀nkù kè kù còútɛ̀nè yɛsǎ̀nkè.

⁷ Kòo ǎ̀nné dikpààtikàri kó kudieku ò yó nkari dè ke bekù, kécónné Dimaa kó detekperè kó tidabɛ̀ti kédín-né kumarí, kéketé ketenke kétuɔ̀kenè timùmmùnti.

⁸ Sadomɔɔ o móm̄muo nhò yó nhǎ̀ tɛ̀ cǐɛ̀tɛ̀ tentɛ̀ do cáǎ̀ ntemáà borè ndɛ̀, tɛ̀ do í wɛ̀nné kubeéndieku. Sì nɛ̀ do maá kéndòm̄mu sidé.

Dɛ̀ kó difɔ̀nkúò kòo maá o pokù Esibiti kóo kpààti kóo sapàà nho kpete kè tɛ̀ mme ndò.

⁹ Dɛ̀ kó sicǐ̀ simɔu bè sì maánè yetǎ̀sà̀yè nye yedieyè, bè cǐéké yè, ke yè kèké ke ɛ̀nne ye píiti tidé. Kè bèe ye mpúútɛ̀nè, ke ye ndeènè, ké ye mmaánè kuduotí kùu fité tɛ̀cǐɛ̀tɛ̀. ¹⁰ Dipúú móm̄m̄nni dii, bè do di púútɛ̀nè yetǎ̀sà̀yè nye yedieyè, yèè okùmè bo métiri mènàà yoo mènùmmù. ¹¹ Kè bèe de kècɔ̀ nyetǎ̀sà̀yè, bè benné yè kè yè mà, kédeè kécónné ye ìnkè Dimaa kó detekperè kó yɛsǎ̀nkè. ¹² Kuduotí kùu fité tɛ̀cǐɛ̀tɛ̀ ku kó yetǎ̀rè do bo icuú nyitǎ̀ti ndi, ke sɔ̀ké yetɔ̀bè ìnkè. Nè Dimaa kó detekperè kó tidabɛ̀ti, kucuó nkùmáà. Kéndòm̄nè kuduotí ti Yiè nKuyie ncǐɛ̀tɛ̀ kòku nè de kó kuhǎ̀nhǎ̀nkù.

Bè do duó mmùù tǔ̀mmú Idammu

(Wénté 2 Bekpààtibè tǔ̀mmú 2:12-13)

¹³ Onìti mɔ̀u wèè do bo Tiiri, kòo yètiri tu Idammu, kòo cice tú de kó dihei kou, kòo yǎ̀ tú Nefutadii kó kuwɔ̀ nkou ke tú okúpokù. Kòo cii ke nɔ̀ nke máátí demɔu nè disɔ̀wúú. Kòo kpààti Sadomɔɔ duó nkè bèe ò yúní, kòo duó nkòò bo dɔ̀ disɔ̀wúú kó tinenti timɔu.

Bè dɔ̀m̄mè disɔ̀wúú kó yɛsǎ̀nkè

(Wénté 2 Bekpààtibè tǔ̀mmú 3:15-17)

¹⁵ Mɛ̀m̄mè ò yiem̄mè disɔ̀wúú kéuté kè dèè naá nyɛsǎ̀nkè yèdèé, kè dimari kó mɛokùmè mbo métiri

mèwei kè di cǐɛ̀kù bo métiri mèkuú. ¹⁶ Kòo dɔ̀ kéuté kè dèè naá disɔ̀wúú kó yeteitiyè yèdèyè ké yè òó nyɛsǎ̀nkè yóm̄mè, kè de kó yeteitiyè okùmè mbo métiri mèdémè nè dikéè bá di. ¹⁷ Dɛ̀ kó difɔ̀nkúò kòo dɔ̀ disɔ̀wúú kó mɛfimmè ké mè sèu mmetémè, bá dii tɛitiri ìnkè mèyiekè mèyiekè. ¹⁸ Kòo seu ndɛ̀ kó yeteitiyè disɔ̀wúú icuú ìdèi kèfité kè dè ndòm̄nè yetebe bè tu yè kèdènáti. ¹⁹ Kòo yíé sɔ̀ ndɛ̀ kó yeteitiyè yóm̄mè yeteyè kè yè ndòm̄nè mutepóó mbè tu mù dísi kè ye okùmè mbo métiri mèdémè. ²⁰ Dɛ̀ kó yeteitiyè mɛfimmè sèu yèè ìnkè, kédɔ̀ kè dè ndò nyebiè nkéfité. Kè bèe yè kpɛ̀ ndisɔ̀wúú kèfité kè dè ndò nyetebe bè tu yè kèdènáti, kэмbo sikɔ̀sidé bá kùu cuó ìnkè. ²¹ Kòo deè ké yè còhné ti Yiè nKuyie ncǐɛ̀tɛ̀ kó kuhǎ̀nhǎ̀nkù ìnkè, dii nkubakù yoù diteri kucǎ̀nku, kényú kuyoù kperi ke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nkpènkunko, kényú kucǎ̀nku kperi ke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie ntu muwǎ̀rímu.

²² Kòo sɔ̀ dii tɛitiri ìnkè yeteitiyè tɛyè kè yè ndò mmutepóó. Mɛ̀m̄mè bè dèè mè yɛsǎ̀nkè kó mutǔ̀mmù.

Bè dɔ̀m̄mè disɔ̀wúú kó kunankú

(Wénté 2 Bekpààtibè tǔ̀mmú 4:2-5)

²³ Kè Idammu dɔ̀nè disɔ̀wúú kunankú pèkùkù makù, kè ku pèkùmè mbo métiri mènùmmù, mɛcóm̄mè métiri mèdémè nè dikéè. Kàa bo kù benné kèfité dè mbo métiri tɛpíítè nè mènùmmù. ²⁴ Kè bèe kpɛ̀ ndɛ̀ kó kunankú biè nkéfité, kè dè ndò nyeyaà, kэмbo bá wèè métiri mieke sipísidé, métiribè tɛpíítè nè bènùmmù bembɛ mieke, de kó kunankú nè de kó yeyaà mbè do dè wɛ̀nné kéutɛ̀nè dii sɔ̀wúú máà ndi. ²⁵ Kòo di ndɔ̀nè inààke tɛpíítè nè ìdèi, ké ì còhné kè itǎ̀ti wetí kubakù yoù biékè, kè itǎ̀ti wetí diyè yìèni kèè biékè kè itǎ̀ti wetí kubakù cǎ̀nku, kè itǎ̀ti wetí diyè taà kèè biékè, kè ì fǐ̀ biékè máà de cuokè. Kè bèe cǔ̀nné de kó kunankú ì ìnkè. ²⁶ Kè ku biè ncǐɛ̀kù mǎ̀nnè tenɔ̀tè kó mɛpèkùmè, ke yaa nke dò mmutepóó. Kè bè anté ku biè nfebòòfè kpeye kǔ̀mɛ, kàa kù píe mmenie, mè mbo dítiribè sikɔ̀píisini (80000).

Bè dɔ̀nè mè disɔ̀wúú sikpà̀rinaasǐ̀ nè si bo

²⁷ Kòo dɔ̀nè disɔ̀wúú sinaasǐ̀ tɛpíítè, bá tɛ̀ kè tɛ̀ mɔ̀ke mɛokùmè métiri mèdémè. Kè mɛpɛ̀kùmè mme mma, mɛcóm̄mè métiri òmáà nè dikéè. ²⁸ Bè do sì dɔ̀ kémunnenè disɔ̀wúú ndi, kètǔ̀nné ipà̀ti. ²⁹ Kè bèe dè kpɛ̀ ndisɔ̀wúú kè dè ndò nyeciricirè nè inààke nè bɛ̀ínkèmbàribè. Dɛ̀ kó denennè detǎ̀ti dɛndɛ̀ bá dè kè de fúú mɔ̀ke ditari, kè bèe sì cátinné tisati de ìnkè nè de fúú. ³⁰ Bá tɛ̀è naasǎ̀ntè kè tɛ̀ mɔ̀ke yecǐɛ̀tiyè yènàà nè yebàkè yèè pǐ̀hnè imànke ìnàà bè dɔ̀nè yè disɔ̀wúú, kumátidú pǐ̀nnè yèè cǐɛ̀tiyè kè dè wɛ̀ nke uté ke tú disɔ̀wúú máà. ³¹ Ke cǔ̀nné dɛmarè te mieke kè dè ntǔ̀nke ke tɛ̀ dònne, ke tɛ̀ sènté métiri kó dikéè, kè bèe cirime de nùu bè níi bo na mèè kpéi nkéto dèè dò ncíríci kè di pèkùmè mbo sǎ̀ntimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù kè bèe dè kerí. ³² Kè de kó yecǐɛ̀tiyè yènàà mbo tenaasǎ̀ntè fúú. Kumátidú kùu yè pǐ̀hnè kè kù taùnè tenaasǎ̀ntè, kè tɛ̀ cǐɛ̀tiyè cóm̄mè mbo bá di sǎ̀ntimétiri sipísiyiekè nè mènùmmù. ³³ Bè do yè dɔ̀ kè yè ndòm̄nè

kóo tǎ̀nkù Buudi berinè ti kó betǎ̀àbè opíinwè nè tɛpíítè nè oketiwe de cuokè nke (tipɛ̀ènti nè diyoséè de cuokè).

tekpàrinaasāntè kpeye ɔ ndòmmè mme, kè dè nwě nde kó ticéētiti nè de kó idabí nè de kó yedó idabí tṹ yè kè dè wě nke uté disɔwṹ máà. ³⁴ Yebàkè yènàà imànke kpeye ke dè wěnnénè tenaasāntè ke uté disɔwṹ dimáà. ³⁵ Kè kukākú makù mbo bá tèè naasāntè biè, kè ku cómmè bo sántimétiri sipisidè nè mènùmmù ke fité. Kè tè m̀̀ke yebàkè kè yè wě nke uté disɔwṹ máà. ³⁶ Kè b̀̀e d̀̀d̀ tidab̀̀eti tipíiti kpeti, nè yebàkè íǹ̀kè tifènti kè ti ndònnè beínkèmbàribè, nè yecírìcirè, nè tipuonti, ke me nyí kécátincátinnè tisāti kéfíté. ³⁷ De kó sinaaséí tepíítè b̀̀e do si d̀̀d̀ kè si ndòmmu, bá tè kè tè nwě nke uténè disɔwṹ máà, ke mà simɔu ke d̀̀ nsimɔu.

³⁸ Kè b̀̀e deè kéd̀̀d̀ disɔwṹ kó inanké tepíítè, bá kù kè ku cómmè mbo métiri mèdémè b̀̀e bo na kéänné bá kùù mieke dí̀̀tiri b̀̀e tekɔupíítè nè sikɔsikù̀ (1600). Kòo c̀̀nné de kó inanké sinaaséí íǹ̀kè bá tè kù máà. ³⁹ Ó dèè meímme kécónnè sikipàrinaaséí sinùmmù ti Yiè nKuyie ncíètè bakù you, sinùmmù t̀̀u kuc̀̀nku, diyie yìenì kèè bíékè kéínné kunankú diekù ti Yiè nKuyie ncíètè diyie yìenì kèè bíékè, kétónnè ti Yiè nKuyie ncíètè.

Bè bàtemè tinenti bè yó mpíinnè ti mutɔmmù ti Yiè nKuyie ncíètè

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmù 4:7-5:1)

⁴⁰ Idammu d̀̀d̀ d̀̀i m̀̀nni yenaabo, nè tikāpentì, nè yebɔ bè yó mméinè yè meyií. Meímme ò dèemè Sadomɔ do yè nwèe d̀̀d̀ t̀̀i nenti ti Yiè nKuyie ncíètè kpéi. T̀̀i t̀̀u:

⁴¹ Yemátisā̀̀kè yèdéè nè yeteitiyè yèdéè bè yó seu nyèè yómmè mesɔwĩmme yeteitiyè íǹ̀kè.

⁴² Nè b̀̀e do d̀̀d̀ dè kè dè ndò nyetebe bè tú yè kèdenátibè kèmbò sikɔsinàà, kè b̀̀e dè càtinné mesɔwĩmme seu dè icuá idéi kéfíté.

⁴³ Sinaaséí tepíítè nè de kó yebɔ yèè c̀̀mmù si íǹ̀kè tepíítè.

⁴⁴ Kunankú diekù nè disɔwṹ kó inà̀̀ke tepíítè nè idéi, kù c̀̀mmù ì ì íǹ̀kè.

⁴⁵ Bè yó nkounè t̀̀i nenti mutápeí nnè tikāpentì nè yebɔ bè yó mméinè yè meyií.

De kó tinenti timɔu Sadomɔ do yè nwèe d̀̀d̀ t̀̀i, ò do t̀̀i d̀̀d̀ndè disɔwṹ ndi kè t̀̀i anté mesàà. ⁴⁶ Suditèé kó kubiriku mieke nke b̀̀e do yìemmè disɔwṹ, kè dè má Sukoti èi nè Seditanni kperi de cuokè. ⁴⁷ Kè b̀̀e deè kè Sadomɔ t̀̀i tanné ti Yiè nKuyie ncíètè. T̀̀i do sũ mediè mme, bá b̀̀e í nna ke bo bate disɔwṹ b̀̀e t̀̀i d̀̀d̀ndè d̀̀i kó kucéékù.

⁴⁸ Kè Sadomɔ d̀̀d̀ndè mesɔw nsà̀̀amè tinenti t̀̀i b̀̀e yó mpíinnè t̀̀i ti Yiè nKuyie ncíètè mieke mutɔmmù. T̀̀i t̀̀u: Dihúunt̀̀n, nè táb̀̀urì b̀̀e yó ndakù wèè íǹ̀kè péèbè b̀̀e pã mbè ti Yiè nKuyie.

⁴⁹ Sifitíkèkè tepíítè s̀̀i do í̀̀kú ke wetí ikuá nenti kó kudieku, sinùmmù kubakù you, sinùmmù kubakù c̀̀nku.

Bè do si d̀̀d̀ndè mesɔw nsà̀̀amè mme nè si tòkè yèè d̀̀i mmutepó

nè sibúkúsi bè yó ãnné s̀̀i mieke ifitíwéi nè de kó ihaaké, demɔu mesɔw nsà̀̀amè máà.

⁵⁰ Nè yenaabo nè siseú, nè yebɔ bè yó mméinè yè meyií, nè ibò̀̀ke nè tikàd̀̀àbuuti bè yó ntuò nt̀̀i mieke ti-húúnti, kè dè ntú mesɔw nsà̀̀amè.

Timátì t̀̀i pínnè yecàkè yèè kpetí ikuá nenti kó kudieku nè ikuá dieku kpeye.

Demɔu kè dè ntú mesɔw.

⁵¹ Okpà̀̀ti Sadomɔ dèè d̀̀i m̀̀nni ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutɔmmù, kétóni o cice Dafiti do c̀̀nné dè Kuyie nkpeí: Timátì péiti nè mesɔw nnè tinenti t̀̀i tibotí tibotí, kè dè tanné ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti do d̀̀i kèmbò kùù dieku.

Bè tannémè ti Yiè nKuyie ntaummè t̀̀u ku cíètè mieke

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmù 5:2-6:2)

8 Kè Sadomɔ tí nyIsidayeeribe kó bekótibè nè bèè baké iwɔu nnè tinaàm̀̀nti kè b̀̀e bo k̀̀te Dafiti èi b̀̀e tu d̀̀i Siyóó kétúóténì ti Yiè nKuyie ntaummè t̀̀u. ² Kè Isidayeeribe bemɔu tínni okpà̀̀ti Sadomɔ borè. De kó dibenni t̀̀nkù oyiéwè do nwe b̀̀e tu wè Etanimmu †, kè b̀̀e m̀̀ke dibanni. ³ Isidayeeribe kó bekótibè bemɔu tí nd̀̀i m̀̀nni ke dèè, kè ikuá niùbèe túóté ti Yiè nKuyie ntaummè t̀̀u kè̀̀t, kétúóténè ti Yiè nKuyie ntaummè tou nè tikouténenti t̀̀i bo di mieke. ⁵ Okpà̀̀ti Sadomɔ nè Isidayeeribe kè b̀̀e tí nKuyie ntaummè t̀̀u borè kéfíe inà̀̀ke nè ipe kè dè nsù ke í d̀̀i nkéna kékaa nkédeè.

⁶ Kè ikuá niùbèe di tanné ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kéínné di kó kufáá mbè tú kù ikuá nenti dieku, b̀̀e d̀̀d̀ t̀̀i fènti ke donnenè beínkèmbàribè ti fièti déè. ⁷ Bè do t̀̀i d̀̀d̀ tidè kè t̀̀i fièti nyuo ke k̀̀nké ti Yiè nKuyie ntaummè t̀̀u ndi nè di p̀̀ati. ⁸ De kó ipà̀̀ti do demu, kàa ta ti Yiè nKuyie ncíètè kudieku diekù, a nyi wùó, nkàa me mbo ditowaà a bá nyi wùó. Titápíeti tidéti máà t̀̀i do bo ti Yiè nKuyie ntaummè t̀̀u mieke, kù do b̀̀e dèenne Esibiti kéduá nt̀̀i M̀̀yiisi, kù b̀̀e tàunnè d̀̀i m̀̀nni kumáà dí̀̀tari Odebu kè t̀̀i kpaá bo nè yìenì.

¹⁰ Ikuá niùbèe yènni d̀̀i m̀̀nni ti Yiè nKuyie ncíètè kè di-wetirì t̀̀e píe. ¹¹ Bá b̀̀e í nna késɔwé be tɔmmù. T̀̀i Yiè nKuyie nkó tikpeti t̀̀i do píe nku cíètè. ¹² De m̀̀nni kè Sadomɔ béi nke d̀̀: T̀̀i Yiè nKuyie nha d́ kèmbò di-wetisù̀̀rì mieke nke. ¹³ Kè n né da máa tekpà̀̀ticiètè a yó mbo tè sáá!

Sadomɔ nàkè ti benitibè

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmù 6:3-11)

¹⁴ Kòo kpà̀̀ti Sadomɔ wéète Isidayeeribe tínni c̀̀mmù dè kèmmɔ ti Yiè nKuyie nkó mesàà mbe kpéi, kédeè ke d̀̀: ¹⁵ T̀̀i Yiè nKuyie nyè̀̀tiri ndeu tínti Isidayeeribe ti t̀̀u nkù, kù d̀̀d̀ nè ku wèrímu kù do nàkè t̀̀i n cice Dafiti ke d̀̀: ¹⁶ Nè ò dèenne d̀̀i yìe n nitibè

† ETANIMMU: Bè do kaà mmè boti be kó betà̀̀bè nè ti kaammè yie ndè í wè, be kóo t̀̀nkù Etanimmu berinè ti kó betà̀̀bè oweínwè nè opíinwe de cuokè nke (kupɔ̀̀sɛ̀̀kù nè tìpeènti de cuokè).

yí yóó mè dǎ̀ kàa kpaá fòu, n yóó ti cǔtè a bire ncu mieke nke. ¹³ N yí yóó cǔtè tikpàti timcu, n yóó súm-mu kubotí kùmáà a cice Dafiti kpréi nnè Sedisademmu dihei n tǎátè dǐ kpréi.

Sadomɔɔ dootitɔ̀bè

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nduú nkè Sadomɔɔ mɔɔte o dǔ̀ntɔ̀ Edɔ̀miibe kó tekpààtǐcǐtè kou, kòo yè̀tǐri tu Adadi.

¹⁵ Dafiti do pǎ̀nte dii mǎ̀nni Edɔ̀mmu, ohǎ̀p̀nkóti Soabu nè behǎ̀p̀mbè kè bèe kɔte ke bo kǔnnè becǐribè, memme bè kǔmè Edɔ̀mmu èi kó benitidaabè bemcu. ¹⁶ Bè do kè bo ke dǎ̀ betǎ̀bè bèkù ndi ke bè kù ke yàa bè dèènè bemcu páíí. ¹⁷ De mǎ̀nni ndi Adadi do cokémè kénèinè Edɔ̀miibe mabè bèè do tú o cice kó betɔ̀mbè, kè bèe kɔte Esibiti, de mǎ̀nni kòo kpaá tú dedapumbire. ¹⁸ Bè do itè Mandiyǎ̀ nwe kétuɔke Padanni kétúótè de kó dihei kɔbe mabè kè bèe nei kétuɔke Esibiti kóo kpààti borè. Kòo duú nhAdadi tecǐtè kè nhò piú kòd pǎ̀ ketenkè. ¹⁹ Kè de kóo kpààti pénsiri Adadi mediè nkóo duú nho pokù Tapenési nantè kòo puoke. ²⁰ Kòo kpààti pokù Tapenési nantè peitè Adadi denitidabire kòo de yu ke dǎ̀ Kennubati. Kè Tapenési ndè piú okpààti cǐtè, kè de ñwèñhè okpààti bí ke bo.

²¹ Adadi kèè dii mǎ̀nni ke dǎ̀ nDafiti ku kè ohǎ̀p̀nkóti Soabu múnke ku, kòo náké okpààti ke dǎ̀: Yóu kè n kò n tenkè.

²² Kòo kpààti dǎ̀: Ba nda dǎ̀ntè n cǐtè kàa dǎ̀ kékò? Kòo dǎ̀: Dèmarè í n dǎ̀ntè, m baa dǎ̀ kékòmmu.

²³ De kó difɔ̀nkúò kè ti Yiè nKuyie nyíe kédúò nkè Desǎ̀ Ediada biree naá nSadomɔɔ dootitɔ̀. Desǎ̀ do tú Tisoba èi kóo kpààti Adadesee kó kudaakù nku kékoké, ²⁴ kéwaá nho kó dihǎ̀p̀ntǐnni kè Dafiti mbè kǔ kòo kɔte Damaasi kémbo ke yàa kè naánnè okpààti. ²⁵ Ò do dokùnèmu Isidayeeribe Sadomɔɔ fòmму mumcu mieke.

Sedoboammu yetemè okpààti Sadomɔɔ kpeti

(Wénté 2 Bekpààtibè tǔmmú 9:29-31)

²⁶ Sedoboammu do tú Nebati bire nde Efadaimmu naàmùnkù kou, Sededa èi kou. Kòo yǎ̀ ntú okúpokù, kòo yè̀tǐri tu Seduya. Sedoboammu do tú Sadomɔɔ kóo tǎ̀nti nwe, kéyete o kpeti. ²⁷ Nte de wǔ̀kémè kòo yàa yetenè Sadomɔɔ kpeti: Okpààti Sadomɔɔ do maá dii mǎ̀nni kudànkù bè tu kù Midoo kénfieti o cice Dafiti èi kuduotí kó iyie. ²⁸ Kè Sedoboammu ntú wèè kpeñni kòo kǎ̀nti naati kòo nɔ̀ mmutǔmmú ke mù pí nkè de wenni. Kè Sadomɔɔ ò pénsiri kòd tǎ̀tè kòo mbaké Efadaimmu nè Manansee be naàmùnti kɔbe bèè pí mmutǔmmú. ²⁹ Diyiè mari kè Sedoboammuu yè Sedisademmu mucemmu, kè Kuyie mpǎ̀nàànti náàntò Aiya Sidoo èi kou ò conè dikpáà bedé borè, ke sǎ̀ nhAiya dàátí diyaàbòri pànni mari. ³⁰ Kòo di dàtè kékètè yekétiyè tepíitè nè yèdèè, ³¹ kénáké Sedoboammu ke dǎ̀: Túótè yeyaàbòkétiyè tepíitè, ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tǔ nkù tu, kù yóó fietemu dikpààtiyuu Sadomɔɔ borè, kè da baá nyibotí tepíitè. ³² Ti Yiè nKuyie ntu ku yóó sú nkubotí kùmáà ndi ku kóo tǎ̀nti Dafiti kpréi nnè Sedisademmu dihei kù tǎ̀tè dǐ ibotí imcu

mieke di kpréi. ³³ Bè kù bǔ̀tǐnnè mèè kpréi nke fié yebɔ̀kè Sidoniibe bǎ̀ Asitaditee nè Mɔ̀abiibe kperi Kemɔ̀si nè Amɔ̀niibe kperi Midikɔ̀mmu, bá bè í tǔ̀nne ku kó kuce, bè í dɔ̀ri dèè sié, bè í tǔ̀ nkù kuú nè ku tannò be cice Dafiti do yè tǔ̀mmè. ³⁴ Dè né í tǔ̀ kù yóó fietenè Sadomɔɔ nwe tikpàti, ò yó nkpaá ke ti tɔ̀mu o fòmму mumcu mieke ku kóo tǎ̀nti Dafiti kù tǎ̀tè wè, kòd yìè nkù kuú nè ku tannò o kpréi. ³⁵ O bire nde kù yóó fietenèmè tikpàti kédúò nǎ̀ Sedoboammu ibotí tepíitè kàa mbaké. ³⁶ Kù yóó yóumu kubotí kùmáà kòo nkù baké, kè ku kóo tǎ̀nti Dafiti fuku báa paà okpààti wèè bo mbo Sedisademmu ku èi kù tǎ̀tè dǐ ke bo mbo.

³⁷ Fǎ̀ nSedoboammu kù yóó da duómmu tikpàti a dǎ̀ mèè botí kàa mbaké Isidayeeribe. ³⁸ Kàa yie nkù da náá nti timcu, ke tǔ̀ nkù kó kuce ke dɔ̀ri dèè sié, ke dɔ̀ri ku kuú yèmmè, ke tǔ̀ nkù tannò ku kóo tǎ̀nti Dafiti do dòmme. Kù yó nda bonèmu kàa yaàbí ntú bekpààtibè sǎ̀ Dafiti kó iyaàbí dòmme, kè kù da duú nyIsidayeeribe, kàa mbè baké, ³⁹ kè kùu yáúkunne Dafiti yaàbí kpàti, de né í yó ntú sǎ̀.

⁴⁰ Memme kè Sadomɔɔ nwanti ke bo ku Sedoboammu, kòo coké kékɔte Esibiti, kémbo be kóo kpààti Sisaki borè kè Sadomɔɔ yàa kúnè.

⁴¹ Sadomɔɔ tǔmmú tǔmù nè o cǐ̀ ndè wǎ̀rimu o tǔ̀mmú pátiri mieke. ⁴² Sadomɔɔ do bo Sedisademmu nwe ke baké Isidayeeribe bemcu ke dǎ̀ yebie nsipísìnàà, ⁴³ kékú kè bèè ò kǔnnè o cice Dafiti èi, kòo bire Odoboammuu sɔ̀tè o kpàti.

Bè tǔmmè Sisemmu

(Wénté 2 Bekpààtibè tǔmmú 10:1-15)

12 Kè Odoboammuu kɔte Sisemmu kè Isidayeeribe tíí nke bo ò pí ntikpàti. ² Dè do sǎ̀ nNebati bire Sedoboammu kpaaní Esibiti nwe ò do cokénè okpààti Sadomɔɔ nwe kè kè kɔte. Ò do ke mbo kékeè bè tǔmmè kékonní. ³ Kè bèè ò yu kòo kɔtení Isidayeeribe tíí ndè kè bèè wènnè kénáké Odoboammu ke dǎ̀: ⁴ A cice do ti fé̀ mudoatǔmmú mmu kè mù ti kèite a mù nti yaate kè ti mpí nha tǔmmú. ⁵ Kè Odoboammuu bè tǔnnè ke dǎ̀: Cíétè, yewe yè̀tǎ̀ti kó difɔ̀nkúò kèwèteni.

Kè bèè cǐtè. ⁶ Kòo tíí mbekótibè bèè do bonè o cice Sadomɔɔ kè bè beke ke dǎ̀: Di yèmmè dǎ̀ n tǔnnè ònti be nntibè.

⁷ Kè bekótibè ò náké ke dǎ̀: Kàa yie nke dǎ̀ amàà be kóo tǎ̀nti ke bè náánnè tináànsààti, bè yó mpímmu a tǔmmú sǎ̀.

⁸ Okpààti me nyí nyie mbekótibè ò duú nyii tié, kébeke bedapàmbè, o kó kutǔnkù kɔbe bèè ò bonè ke dǎ̀: ⁹ Be nntibè tu m bè yààte ditɔ̀ n cice bè toú ndi céékù, di yèmmè dǎ̀ m bè náké ònti?

¹⁰ Kè bedapàmbè o kó kutǔnkù kɔbe ò tǔnnè ke dǎ̀: Benitibè bèè tu a cice bè toú ndi tɔ̀ céè, ke tú á bè yààte di céékù, náké be ke dǎ̀ a nómbiyǎ̀re céènnèmu a cice ka. ¹¹ Kàa cice do bè toú ndi tɔ̀ céè, a kperi bo pèètè memme. A cice do bè tiènnè idá nyi, kè fǎ̀ mbo mbè tiènnè yedá yèè ã timátí ye yómmè.

¹² Diyiè tǎ̀nni yìè, Sedoboammu nè benitibè kè bèè wèteni Odoboammuu borè, ò sòò bè náké ke yèmmè.

¹³ Kòò sènkèrì bekótí bè do ò duó nyì tié nkébaao benitibè nè metankperímè, ¹⁴ kètũnne o kó kutõnkù kɔbe ò tié nti nti, kébéi nke dɔ: N cice do di toú nditɔu cɛ́ɛ́rì kè n kperi bo pɛ́ɛ́tè memme, n cice do di tiennè idá nyi, kè mí m bo di tiennè yedá yèè ã timátì ye yómmè.

¹⁵ Mèmmè okpààti yetemè benitibè ò beke ti. Ti Yiè nKuyie nkuu do dɔ̀̀ memme dè bo yiemme kè kù do nàké ti Nebati bire Sedoboammu nè ku kóo tɔ̀nti Aiya Sidoo kou nù̀̀ mieke kè tii dɔ̀̀.

Dikpààtiyuu totémè

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 10:16-11:4)

¹⁶ Isidayeeribe sɔ̀̀ ndii m̀̀nni okpààti í yie mbe kpɛti kóò nàké ke dɔ̀̀:

Ti kpɛti tú nè ba Dafiti Sese birɛ?

Ti múú mba tínti nè we?

Tínti Isidayeeribe tí kònnè,
kè Dafiti bire mbaké de cɛ́ɛ́tè.

Mèmmè kè bèe cíété kékũú. ¹⁷ De m̀̀nni kè Odoboammu nkpaá baké Sudaa tempɛ nkɔbe máà, ¹⁸ kètũ nhAdodammu wèè baké muheikèntɔ̀mmú Isidayeeribe borè, kè bèe ò bùtí bɛmɔu yetàrè kékũ. Kè Odoboammu nsɔ̀̀ ndè fuute, kòò deke o naasàntè mecãã nké-coké kékɔte Sedisademmu. ¹⁹ Mèmmè Isidayeeribe yatenemè Dafiti cɛ́ɛ́tè nè yínni.

²⁰ Isidayeeribe kèè dii m̀̀nni Sedoboammu konnime, kətíí nkétũ nkè bèe ò yùni. Kòò tuɔkeni kè bèe ò pí nti kpàti. Kè Sudaa naámũnkù kɔbe máà beè nkpaá tũ nDafiti cɛ́ɛ́tè kóo kpàti.

²¹ Mèmmè Odoboammu tũ̀̀kemè Sedisademmu kətíí nSudaa wuɔ nkɔbe nè Bensamee wuɔ nkɔbe kó behããpòmbè bèè nɔ mmudò, kè bè mbo tekupíkũ̀̀tè nè sikupípisini (180000) kè bèe kɔte ke bo pɔnte Isidayeeribe kó dikpààtiyuu kòò mbè baké wenwe Sandomɔ kó debire. ²² Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku kóo nti Semmaya ke dɔ̀̀: ²³ Náké Sudaa kɔbe kóo kpàati Sandomɔ bire Odoboammu nè o kɔbe nè Bensamee wuɔ nkɔbe nè besɔmbɛ ke dɔ̀̀: ²⁴ N tú di báá kɔte kékpannè di tɛbíí Isidayeeribe. Bá wè, wèe kò nho cɛ́ɛ́tè, míi yè ndèè dɔ̀̀̀ dèe dɔ̀̀̀.

Kòò ti mbè nàké kè bèe ti kèè ke ti yie mbá wè kòò kò nho cɛ́ɛ́tè.

²⁵ Mèmmè kè Sedoboammuu máá kuduotí kéfii nSisemmu Efadaimmu tãrì kó dihei kèmbò. Ò de nyitè kékɔte kémaá kuduotí kéfii mPennyiɛdi.

Sedoboammu dɔ̀̀̀mè meyi

²⁶ Kè Sedoboammuu totí o yèmmè ke dɔ̀̀̀: Kè dè sɔ́ké mie mbotí n kpààtiyuu wèti ke bo tũnne Dafiti cɛ́ɛ́tè kɔbe mbe. ²⁷ Kè benitibè kpaá kɔri Sedisademmu ti Yiè nKuyie ncíɛ́tè iwṹ féú, be yèmmè bo wète kètũnne Odoboammu Sudaa kɔbe kóo kpàati kè bè n kuɔ. ²⁸ Ò totí dii m̀̀nni o yèmmè kédɔ̀̀ isɔ̀̀nààke idéi, kénáké Isidayeeribe ke dɔ̀̀̀: Di sṹ nSedisademmu nwe mukotimù. Di m̀̀nni ntenè kuyie nkù̀̀ ti dènnení Esibiti.

²⁹ Ò me nyí kécónné fɛ̀sɔ̀̀nààfè mafè Betɛedi, fetefè Danni tenké. ³⁰ Mèmmè ò tannémè Isidayeeribe meyi

mmieke kè bèe tɔ̀ fɛ̀sɔ̀̀nààfè tefè kéndenti ké fè kòtenè Danni èi.

³¹ Kòò máá yewũ̀̀tòrè yetàrè ínke kèdei be cuokè ikuó niùbè, bè ténke í ntú Defii botí kɔbe. ³² Mèmmè Sedoboammu dɔ̀̀̀mè dibanni otãnkù niinwè yie tɛpítè nè dinummurì Sudaa kɔbe do baà mmèè botí, kèdeke o mómмуɔ ndiwũ̀̀tònni ínke kéfíe iwṹ isɔ̀̀nààke ò do dɔ̀̀̀ ì, kéwaá nyikuó niùbè kékannè Betɛedi ò máá yèè wũ̀̀tòrè kɛ́í. ³³ Ò do dèke ò máá dii wũ̀̀tònni Betɛedi di ínke otãnkù niinwè ò do tãátè wè kó diyie tɛpítè nè dinummurì ndi. De yie ndi ò duómme kè Isidayeeribe ànnè dibanni, kòò deke ke bo tuɔ nyepãrè.

Ti Yiè nKuyie nkpannèmè Sedoboammu Betɛedi

13 Kè ti Yiè Kuyie ntũnni ku kóo niti mɔ̀̀, kòò ité Sudaa tenké kètũke Betɛedi, ke sɔ̀̀ nSedoboammu bo ke tuɔ nyepãrè diwũ̀̀tònni ínke. ² Kè ti Yiè nKuyie nduó nkè ku kóo tɔ̀ntii béinnè diwũ̀̀tònni ke dɔ̀̀̀: Fɔ̀̀ ndiwũ̀̀tònni, keè ti Yiè nKuyie ntu mù. Ti Yiè nKuyie ntu bè yóo peité debire marè nde Dafiti naámũnkù mieke ké dè yu ke dɔ̀̀̀: Sosiasi, kè de kó debiree da fié ikuó niùbè bèè tũ̀̀ nyiwṹ a ínke, kètũɔ nyenitikṹ a ínke.

³ Kòò deè ke dɔ̀̀̀: Nte di bo banté dè ke dò nti Yiè nKuyie nkuu béi. Diwũ̀̀tònni bo yaté kè mekũ̀̀ nkó mutápeí mmù̀̀ còu di ínke kè mùu nunté.

⁴ Kòò kpààti keè ò kpànnèmè diwũ̀̀tònni ke píèkù kóò fietí fɛ̀nɔ̀mbifè ke dɔ̀̀̀: Pínnè we!

Kè de kó tenùtèe kpeio ò ténke í nna ké tè tèhnéni.

⁵ Kè diwũ̀̀tònnii yaté, kè mutápeí nnunté kù ti nàkémè ku kóo niti kòò ti béi. ⁶ Kòò kpààti nàké Kuyie nkóo niti ke dɔ̀̀̀: N da báámmu bantè ti Yiè nKuyie nha tũ̀̀ nkù kè n nù̀̀tèe wète kéténné.

Kè Kuyie nkóo niti bantè ti Yiè nKuyie nkè tèe wète kénaá ntè do dómme. ⁷ Kòò kpààti nàké Kuyie nkóo niti ke dɔ̀̀̀: Kòtení kè ti kò n cɛ́ɛ́tè kàa di kè n da cú.

⁸ Kè Kuyie nkóo nitii nàké okpàati ke dɔ̀̀̀: Bá kàa bo n duó nha kpàti kó dikéè n yí kɔri a cɛ́ɛ́tè ke bo di yoo n yà dèmarè die. ⁹ Ti Yiè nKuyie nni n nàkémè ke tú m báá di dèmarè, m me mbáá yà, m me mbáá wète kètũnne n kèténí kù̀̀ ce kékò.

¹⁰ Ò me nyí kètũnne kuce tekù, ò ténke í ntũnne ò kòtenni kù Betɛedi.

Kuyie mpããnãnti náãntò yetemè ku kpɛti

¹¹ De do sɔ̀̀ nti Yiè nKuyie mpããnãnti náãntò mɔ̀̀ wèè bo Betɛedi ke tú odakóti, kòò bíi kɔte kóò nàké Kuyie nkóo niti dɔ̀̀̀ dè Betɛedi nè ò nàké tii náãnti okpàati, ke ti nàké timɔu be cice. ¹² Kòò beke ke dɔ̀̀̀: Ò kèté ãnkuce?

Kè bèe ò benke Kuyie nkóo niti wèè yènni Sudaa tenké ò tũnne kù̀̀ ce. ¹³ Kòò nàké o bí ke dɔ̀̀̀: Bounè n sãmmarímú kàri.

Kè bèe di bou kòò deke, ¹⁴ kètũnne Kuyie nkóo niti, kóò nintè ke sɔ̀̀ nhò diéké mutie diemù mamù kó medèè. Kòò ò beke ke dɔ̀̀̀: Fɔ̀̀̀ tu Kuyie nkóo niti wèè yènni Sudaa tenkàà? Kòò dɔ̀̀̀: Èè, mí nwe.

¹⁵ Kè Kuyie mpāñnáàntì náàntò dò: Kòtení kè ti kò nkàa di. ¹⁶ Kè Kuyie nkóo nìtì dò: N yí yóo da neinè kè ti kò nkè ò di dèmarè yoo n yà die. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie nni nnàkému ke tú m báá di dèmarè die m me mbáá yà, m me mbáá wète kètünne ò kèténí kùu ce kékò.

¹⁸ Kòo népoo ò tēhñé ke dò: M múnke tú Kuyie mpāñnáàntì náàntò nwe ke da dònñè. Ti Yiè nKuyie nkuu tōnni ku tōnni kè di ò náké ke tú n da yúni kè ti kò nkàa di kényà.

Ke yé kòò soúmmu! ¹⁹ Mèmmè kè Kuyie nkóo nìtì ò neinè kè bèe kò nke bo di kényà.

Kuyie nkpànnèmè ku pāñnáàntì náàntò

²⁰ Bè kàri dii mōnni ke yo nkè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku pāñnáàntì náàntò, wèè me ntūnne koò yúni, ²¹ kòo náké Kuyie nkóo nìtì ke dò: ti Yiè nKuyie ntu a mè nyetemè ku náàntì, bá a í tūnne kù do da náké ti. ²² Ke wētení ke di ke yà, kù do yē nha báá di dè, a me mbáá yà. A yóo naá nhokpaduuti nwe. Bè í yóo da kūnné a yembè fīti.

²³ Bè di dii mōnni ke yà ke dèè, kè Kuyie mpāñnáàntì náàntò wèè do ò tēhñéni kòo bou o népo sāmmarímú kàri, ²⁴ kòo deke kénkūnti. Kè diciriciri ò dinté kuce kékuo kédúunko, kòo nduó kè sāmmarímú còmú kè diciriciri còmú. ²⁵ Kè becepēmbè mpēnkù koò yàu kòò duó kè diciriciri còmú, kè bèe kote ke ti náké Kuyie mpāñnáàntì náàntò wenwe kó dihei. ²⁶ Ti Yiè nKuyie mpāñnáàntì náàntò wèè do ò tēhñéni, ò ti kèè dii mōnni kébéi nke dò: Kuyie nkóo nìtì wèè yete kù do ò náké ti, kè kù duónni diciriciri kè di ò kùo, kéndōnnè kù do ti nhò nákémmè.

²⁷ Ò béi memme kédeè ke dò o bí bou o sāmmarímú kàri.

Kè ii di bou, ²⁸ kòò kote kénkūnti nti Yiè nKuyie nkóo nìtì duó ke cānko kuce mieke, diciriciri nè sāmmarímú kè dè còmú, bá diciriciri í ò càáké, di me nyí kùo sāmmarímú. ²⁹ Kòò ò tūóté kédaá nsāmmarímú ínkè kékōnnè ke bo ò sié, kòò kūnné. ³⁰ Wè ò sié dii mōnni kédeè kòò kūnné kufīti ò do keú kù o mómumu nho kpéi, kè nhò kūri ke sáuti ke tú: Áú! Ti népo kumu.

³¹ Bè ò kūnné dii mōnni kédeè kè ti Yiè nKuyie mpāñnáàntì náàntò náké o bí ke dò: Kè ò ku dii yie dí n kūnné di me nkūnné kùu fīti Kuyie nkóo nìtì kè n dōú nképéénnè o kúú. ³² Ti Yiè nKuyie nhò duó nti náàntì kòò ti béi nti yóo dōmu, ò náké ti Betēdi kó diwūštōn-ni kpéi nnè yèè bo Sammarii tempē nye kpéi.

³³ Nè memme Sedoboammu í ncèète, kòo baa nsóké ke waà nyikuó niùbè, kè wèè dó wèè ò dōú ikuó niùti, kòò nfeu iwūš yewūštōrè yèè bo yetōrè ínkè. ³⁴ De kó meborime meè do tanné Sedoboammu cíètè temu meyei mmieke, kènte kè bèe tē kùo páíi kè te yetīrii kpánné.

Kuyie mpāñnáàntì náàntò Aiya nákémmè Sedoboammu bire yóo kúmè

14 Kè Sedoboammu bire Abiya muke. ² Kòò náké o pokù ke dò: Ítè kékote Sidoo ti Yiè nKuyie

mpāñnáàntì náàntò Aiya borè. Wèè do n náké ke dò n yóo di tikpàti. Á ceete amáà kòò báá banté a tùmè m pokù. ³ Nto pēēbè tepítè, nè yekàtindà, nè mecekùò ndidènni, kékote kòò yà kòò da náké ti yóo tukeni debire.

⁴ Kòò pokùu dōò ò ò náké ti, kéité kénkōri Sidoo Aiya cíètè. Aiya do kòtému ke ténke í nkpaá wúó. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie mme ndie nkòò náké ke tú: Sedoboammu bire deè mō nkòo pokù kōriní a borè ke bo pāá, kòò tūōkeni á ò náké ke dō muu, ò í yó ndó á ò banté.

⁶ Aiya kèè dii mōnni o nacēnà dibōri kébéi nke dò: Tanní fī nSedoboammu pokù. Dè dōmmè kàa í dō bè da banté? N yóo da náké ti náàntì cēēmu. ⁷ Kote

kénáké Sedoboammu ke dò: Ti Yiè nKuyie ny-Isidayeribe tū nkù tu kuú ò dēite Isidayeribe mieke koò dōò okpàati. ⁸ Kuú fiète Dafiti kó tikpàti ke ti nhò duó, ò me nyí yie nke tū nku kóo tōnti Dafiti yèmmè, ò do tūmmu ke tannō yemou, ke kù tūnnè o yèmmè memou ke dōri kù dómè máá. ⁹ Kè wenwe me ndōri meyei nkè dè pēētè bèè ò niiténè ke di tikpàti, ke dōò yebokè, ke maá sitenkaani, kényi nti Yiè nKuyie mmieke ke kù bütinné. ¹⁰ Deè te kè kù yóo yóo kè meyei ndo o cíètè. Kù tu kù yóo kuomu o fuku kó benitidaabè, bekótibè nè ibí bemou, tidaati nè bèè í tú tidaati kékáuté o cíètè bè šš káuté mèè botí tiyonti nè kuhaa.

¹¹ Sedoboammu cíètè kobe bèè bo kú dihei simó si yóo bè càáké, kè bèè ku dikpàà tinōti bè cò. Ti Yiè nKuyie nkuu béi.

¹² Onitipokù fī nyité kékò. A naacète bo na dii mōnni dihei kó dibōri debire yóo kú dii mōnni. ¹³ Kè Isidayeribe bemouu komú de kúú nkè dè kūnné, deñde demáà Sedoboammu cíètè mieke bè yóo kūnné. Deè mieke nke demáà ti Yiè nKuyie ny-Isidayeribe tū nkù yàmè meborime kù pénsiri mè. ¹⁴ Ti Yiè nKuyie nyóo waámmu okpàati Isidayeribe mieke, wèè yóo ku Sedoboammu cíètè temou. Dè yóo dōmu bambà. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie nyóo potému Isidayeribe kè bèe sántè tipènti šš sántèmmè menie mmieke, kuyaakù nampe dii mōnni. Kè kùu bè bèti ku ei sàari kù duó ndi be yembè, kè bè cie nkè bèe sénté kukó nyàà bè fíikú mèè kpéi ndibōò Asedaa kó itedei ke ii nku mieke. ¹⁶ Ti Yiè nKuyie mbo dootóo Isidayeribe Sedoboammu dōò mèè yei nképéi nke te kè be múnke dōò meyei.

¹⁷ Kè Sedoboammu pokùu íté kénkūnti kētuke Tidisa, ò nà dii mōnni o cíètè kó dibōri kè debiree kú. ¹⁸ Kè bèe dè kūnné kè Isidayeribe bemou komú de kúú nkéndōnnè ti Yiè nKuyie ndo ti nákémmè ku pāñnáàntì náàntò Aiya kòò ti béi.

¹⁹ Sedoboammu pí mmùu tōmmú temu, ò doké mèè botí nè ò di mèè botí tikpàti dè wārimu Isidayeribe kpàtibè dōrimè pátiri mieke. ²⁰ Sedoboammu do tú okpàati ke dō yebie nsipisidè nè yèdèè ndi kékú kòo bire Nadabuu sōtè o kpàti.

Odoboammu naámmè Sudaa kobe kóo kpàati

(Wéntè 2 Bekpàatibè tōmmú 12:1-16)

²¹ De mōnni ke šš nSadomou bire Odoboammu tu Sudaa kobe kóo kpàati. Ò do yóo di tikpàti ke muke ye-

bie nsipísìnàà nè dimáà ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ yebie ntepítè nè yèyiekè, kэмbo Sedisademmu ti Yiè nKuyie ntāātè dii èi Isidayeeribe botí imɔu mieke kè ku yètiri bo ndi bo. O yɔ yètiri do tú Naama kòò tu Amɔniibe botí kou. ²² Kè Odoboammuu dɔɔ ti Yiè nKuyie nyí dɔ dè, kényi nku mieke kè dèe pɛ́ɛ́tè o yembè kperè do dɔmmè. ²³ Bembe bèè do maá yetrè ke fííku yetárè nè dibɔ Asedaa kó itedéi yetárè yemɔu ínkè nè detie ndemɔu také. ²⁴ Kòò tonté kédɔ̀nè titouti kétanné benitipòbè bè yó nkɔri ke dɔunè bè be kó ibɔ̀kúu yěmmè. Bè do tekíí ibotí ti Yiè nKuyie ndo duɔ̀ nkè bèe beti i kó isɔ̀ke nyi.

²⁵ Memme Odoboammuu kpàti benni nummurì mieke Sisaki Esibiti kóo kpàti domè Sedisademmu kè bè pònte, ²⁶ kétúóté ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti, nè tekpàaticíètè kpeti timɔu páíí, kétúóténè tisɔ̀dɔ̀pìiti Sa-domɔɔ do dɔ̀ɔ̀ ti. ²⁷ Kòò kpàti Odoboammuu dɔ̀ɔ̀ dis-ɔ̀wṹ kó tidɔ̀pìiti kéfɔ̀ɔ̀ nde kó difɔ̀tiri, kè ti duɔ̀ nti-hā̀pònti tii baa tekpàaticíètè kó dibòri. ²⁸ Kòò kpàti ní nkɔri ti Yiè nKuyie ncíètè kè bè ti tɔ̀, kòò kò mbèe ti kòtenè tihā̀pònti tii baa tekpàaticíètè ti kó kudieku.

²⁹ Odoboammuu dɔ̀ɔ̀rimè tēmè ò dɔ̀ɔ̀ dèè kó dimàà, dè wàrimu Sudaa kpàtibè dɔ̀ɔ̀rimè pátiri mieke.

³⁰ Odoboammuu nè Sedoboammuu bè do dokumu sáà.

³¹ Kè Odoboammuu kú kè bèe ò kúnné o cie Dafiti èi, o yɔ̀ yètiri do tú Naama Amɔniibe èi kou, kòò bire Abiyammuu sɔ̀tè o kpàti.

Abiyammuu tumè Sudaa kɔ̀be kóo kpàti

(Wénté 2 Bekpàatibè tɔ̀mmú 13:1-3, 22-23)

15 Nebati bire Sedoboammuu kpàti benni tepítè nè diniínni mieke nke Abiyammuu naámmè Sudaa kɔ̀be kóo kpàti, ² kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie nyètāāti ke bo Sedisademmu. Abusadammuu kóo sapàà mMaaka weè do ò peitè. ³ Kòò tūnne o cice do dɔ̀ɔ̀ mèè yei mbá ò í nduɔ̀ nho yěmmè memɔu ti Yiè nKuyie nho yà̀ari Dafiti kɔ̀mè. ⁴ Nè Dafiti kɔ̀péi nkè ti Yiè nKuyie nyóu kòò yàabire baa sɔ̀tè tikpàti kòò fuku báá paà tikpàti, nè Sedisademmu bo ntúmè be kó diheidiè. ⁵ Dafiti do dɔ̀ɔ̀ri ti Yiè nKuyie ndɔ̀ mēmme, ò do í yóu ti Yiè nKuyie nhò nàké yèè nò kó dimari mudɔ̀̀rimù, kè dè í tú Udii Itiibe botí kou kpeti.

⁶ Odoboammuu fòmму mumɔu mieke ò do dokùnèmu Sedoboammuu.

⁷ Abiyammuu dɔ̀ɔ̀rimè tēmè ò dɔ̀ɔ̀ dèè kó dimàà dè wàrimu Sudaa kpàtibè dɔ̀ɔ̀rimè pátiri mieke. Abiyammuu nè Sedoboammuu bè do dokumu o fòmму mumɔu mieke. ⁸ De kó difɔ̀nkúò kè Abiyammuu kú kè bèe ò kúnné Dafiti èi, kòò bire Asaa sɔ̀tè o kpàti.

Asaa tumè Sudaa kɔ̀be kóo kpàti

(Wénté 2 Bekpàatibè tɔ̀mmú 14:1-2, 15:16-19, 16:1-6,11-14)

⁹ Isidayeeribe kpàti Sedoboammuu kpàti benni sipísidé kperi mieke nke Asaa naámmè Sudaa kɔ̀be kóo kpàti, ¹⁰ kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie nsipísìnàà nè dimáà ke bo Sedisademmu. O yɔ̀ kóo yɔ̀ yètiri do tú Maaka Abusadammuu kóo sapàà. ¹¹ Kè Asaa ndɔ̀ɔ̀ri ti Yiè nKuyie ndɔ̀mè kéndònnè ò yà̀ari Dafiti, ¹² kédenne o èi benitipòbè bèè dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè be kó ibɔ̀kúu

yěmmè, kédèite sibɔ̀ɔ̀tenkaanii o yembè do dɔ̀ɔ̀ si, ¹³ kédennè ketíke o yɔ̀ kóti tinitipokpàti, ke yé ò do ciékémè isɔ̀ke kó teɔ̀ɔ̀tenkaanitè bè tu tè Asitaditee, kè Asaa te kɔ̀ú kèbɔ̀ nkè tè cɔ̀u nSetinɔ̀ biriku mieke. ¹⁴ Kè yetrè baa nè nkpaá, bá nè memme kè Asaa duɔ̀ nho yěmmè memɔu ti Yiè nKuyie nho fòmму mumɔu mieke. ¹⁵ Kòò tanné ti Yiè nKuyie ncíètè mieke o cice ku pã yèè pãrè nè o mómmuɔ̀ nhò kù pã yè, yèè tu timáti péiti nè mesɔ̀ɔ̀ nnè tinenti.

¹⁶ Mudoò muù do bo Asaa nè Basaa be cuokè be fòmму mumɔu mieke. ¹⁷ Kè Basaa Isidayeeribe kpàti do Sudaa kɔ̀be mudoò, kémaá kuduotí kéfite Damaa ke bo pénné kuce Asaa Sudaa kɔ̀be kóo kpàti.

¹⁸ Memme kè Asaa túóté timáti péiti timɔu nè mesɔ̀ɔ̀ mmemɔu ndèè do kpaá ti Yiè nKuyie ncíètè nè tekpàaticíètè kè dè toú nho kó betɔ̀mbè, kè bè bo kɔ̀te Damaasi kè dè duɔ̀ nTabidimɔ̀ bire Esiyɔ̀ bire Benni-Adadi, Sidii kóo kpàti, kòò nàké ke dɔ̀, ¹⁹ wèe yóu kè bèe mɔ̀ɔ̀te metaummè be nnè we, be yembè do mè mòke mèè botí, deè te kòò ò pã de kó dipãnni ke tú wèe tɔ̀tenè Basaa Isidayeeribe kpàti metaummè, kòò ténke báá ò do mudoò. ²⁰ Kè Benni-Adadii yie nhokpàti Asaa ò nàké ti, kédèite bèè ni okpàti ā̀pòmbè kétɔ̀ nkè bèe kɔ̀te kèpɔ̀nte Isidayeeribe ekè, Iyɔ̀ èi nè Danni kperi nè Abedi-Beti-Maaka kperi nè Kinnedoti kó kutempè nkumɔu, kèpɔ̀ntenè Nefutadii èi dimɔu. ²¹ Basaa ti kèè dii m̀nni kékúnné kuduotí marimù Damaa kèwète Tidisaa. ²² Kòò kpàti Asaa tíi nSudaa kɔ̀be bemɔu páíí, ò í nsúò nhòmɔ̀, kè bèe túóté yetárè yemɔu nè ideí Basaa do maánè dè kuduotí káfii Damaa èi, kémaánè kuduotí Kebaa èi Bensamee tempè mmieke nè Misipaa kperi.

²³ Asaa dɔ̀ɔ̀rimè tēmè, o kɔ̀mbùò, nè ò dɔ̀ɔ̀ dèè kó dimàà, dè wàrimu Sudaa kpàtibè dɔ̀ɔ̀rimè pátiri mieke. Asaa kòtè dii m̀nni kémuɔ̀ke sinaàcèi. ²⁴ Ò do ku kè bèe ò kúnné o yà̀ari Dafiti èi ndi, kòò bire Sosafatii weè sɔ̀tè o kpàti.

Nadabu naámmè Isidayeeribe kpàti

²⁵ Sedoboammuu bire Nadabu do naá nyIsidayeeribe kpàti Asaa Sudaa kɔ̀be kóo kpàti kpàti benni dèrinni ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie nyédèè, ²⁶ kédɔ̀ɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè, kétūnne o cice do dɔ̀ɔ̀ mèè yei nkétanné Isidayeeribe meyei mmieke. ²⁷ Kè Isakaa naámunkù kou Aiya bire Basaa ndɔ̀ kèbɔ̀ nNadabu ke sɔ̀ ny-Isidayeeribe pi Kibetɔ̀ Fidisitèèbe èi, bè de nhò kù. ²⁸ Basaa do kùɔ̀ Nadabu Asaa Sudaa kɔ̀be kóo kpàti kpàti benni tã̀nni ndi, kéfiete tikpàti. ²⁹ Ò cɔ̀tè dii m̀nni tikpàti kékuɔ̀ Sedoboammuu cíètè temɔu páíí, ò í nsúò nhòmɔ̀, kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti béimmè Sidoo èi mieke nè ku pã̀nã̀anti náãhò Aiya nùu mieke. ³⁰ Sedoboammuu do dɔ̀ɔ̀ mèè yei nkétanné Isidayeeribe bemɔu meyei mmieke mèè do í nti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù mieke, mèè do te kè tii bè tũ̀keni.

³¹ Nadabu dɔ̀ɔ̀rimè tēmè ò dɔ̀ɔ̀ mèè kó dimàà, dè wàrimu Isidayeeribe kpàtibè dɔ̀ɔ̀rimè pátiri mieke.

³² Asaa do dokùnèmu Isidayeeribe kpàti Basaa sáà.

Basaa naámmè Isidayeeribe kpààti

³³ Sudaa kɔbe kpààti Asaa kpàti benni tããnni ndi Aiya bire Basaa naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kémbo Tidisaa ke dɔ yebie nsipísidé nè yènàà, ³⁴ kédɔɔ ti Yiè nKuyie nyí dɔ dè, ò do tũnne o cice Sedoboammu kó meyei mme ò do dɔ̀̀ mè kètanné Isidayeeribe meyei mmieke.

16 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Ananni bire Seuu ke dɔ̀̀ wèe náké Basaa ke dɔ̀̀: ² Mí ndi Yiè nKuyie mmíi ò kúténí mutáá mmieke koò dɔ̀̀ okpààti, kòò baké n nitìbè Isidayeeribe, ke tũnne Sedoboammu kó meborime, ke tanné n nitìbè Isidayeeribe meyei mmieke ke íi mmieke. ³ N yóó káútému o cífètè kè tèe dontenè Nebati bire Sedoboammu kpete. ⁴ Á ò nàké ke tú n yè nho cífètè kou wèe bo kú dihei simɔ́ sii yóó ò cààké, kè wèe ku dikpàà tinò̀̀ti ò cɔ.

⁵ Basaa dɔ̀̀rimè tēmè ò dɔ̀̀ dèè kó dimàà nè ò doké mùù doò. Demɔ̀̀u dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀̀rimè pátíri mieke. ⁶ Kè Basaa kú kè bèe ò kũnné Tidisaa. Kòo bire Edaa sɔ̀̀tè o kpàti.

⁷ Ti Yiè nKuyie ndo duó nkè Ananni bire ku pããnáànti náàntò Seuu béinnè Basaa nè o cífètè ò dɔ̀̀ mèè kpéi mmeyei ke íi nti Yiè nKuyie mmieke nSedoboammu do dɔ̀̀mè, nè ò kùcmè Sedoboammu cífètè temɔ̀̀.

Edaa tumè Isidayeeribe kpààti

⁸ Asaa Sudaa kɔbe kóo kpààti kpàti benni sipísidé nè dikuónni mieke nke Basaa bire Edaa naámmè Isidayeeribe kpààti kémbo Tidisaa ke dɔ̀̀ yebie nyèdèè.

⁹ Kòo kóo ããpònkóti Simmidi wèe do baké okpàrinaasẽi dikèè kòo ndó kóo bo. Asaa Sudaa kóo kpààti benni sipísidé nè diyennì mieke do nke. Diyie mari kè Edaa mbo Tidisaa wèe baké tekpààticífètè o cífètè mieke kényã menaà nkému. Kè Simmidii taroo kóo poté kékuo kécuté tikpàti. ¹¹ Ò na dii m̀̀nni kékari dikpàatikàri kékuo Basaa cífètè temɔ̀̀u páíi ò í nsúu nhonitidù m̀̀u o cífètè mieke yoo o cèdétè kou, yoo òm̀̀u wèe taunè Basaa. ¹² Kè Simmidii ku Basaa cífètè temɔ̀̀u kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Basaa kpéi nnè ku pããnáànti náàntò Seuu nùù mieke.

¹³ Dende kó dimàà dè ò tũ̀̀kení o yei kpéi nke nè o bire Edaa kɔme ò do dɔ̀̀ mè kètanné Isidayeeribe meyei mmieke kényi nti Yiè nKuyie mmieke nè be kó mubɔ̀̀fèù.

¹⁴ Edaa dɔ̀̀rimè tēmè ò dɔ̀̀ dèè kó dimàà dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀̀rimè pátíri mieke † ndè í tú Bekpààtibè t̃mmú pátíri ketiri yoo didéri, bè nàa nyèmayè kpéi nke kè de kó yepáte í bo nkɔké Kuyie nnáànti pátíri mieke.

Simmidi naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

¹⁵ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asaa kpàti benni sipísidé nè diyennì mieke nkè Simmidi naámmè Isidayeeribe kóo kpààti, kèntɔ tikpàti ke dɔ̀̀ yewe yèyiekè. Dè do s̃́ mbè pi Kibet̃̃ nwe Fidisit̃̃èbe ei. ¹⁶ Behããpòmbè kèè dii m̀̀nni be kari ke dɔ̀̀ nSimmidi bo nhokpààti koò kùu.

† ...KPÀÀTÌBÈ Dɔ̀̀RÌMÈ PÁTÍRI: Bè nàa ndii pátíri kpéi die

De kó diyie dimàà mieke kè Isidayeeribe pí nho-hããpònkóti Omidi tikpàti dende dihããpònkari. ¹⁷ De m̀̀nni Omidi nè o ããpòmbè kè bèe íté be do kari dè képi Kibet̃̃ kékɔte kèdo Tidisaa. ¹⁸ Simmidi s̃́ ndii m̀̀nni behããpòmbè do dihei kòo kɔte kèta tekpàaticífètè o kó kudieku kécúu nkè tèe ò wènnénè kécúuté kòo kú. ¹⁹ Dende ò tũ̀̀kení o yei nkpeí nke, ò dɔ̀̀ mè ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀̀ dè, ke tũnne o cice Sedoboammu kó meyei nhò do dɔ̀̀ mè kètanné Isidayeeribe meyei mieke.

²⁰ Simmidi dɔ̀̀rimè tēmè, ò bɔmmè okpààti, dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀̀rimè pátíri mieke.

²¹ De m̀̀nni kè Isidayeeribe toté kè diwétirii tũnne Kinati bire Tibinni ké we mpí ntikpàti. Kè diwétiri teri nkpaá tũ nhOmidi. ²² Omidi kó dit̃̃nni dii do na Tibinni kperi kè Tibinnii kú kè Omidii naá nhokpàti.

Omidi naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

²³ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asaa kpàti benni sipísitããti nè dimàà mieke nke Omidi naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kémbo Tidisaa ke dɔ̀̀ yebie nyèkuò. Ò do tɔ tikpàti ke dɔ̀̀ yebie ntepitè nè yèdèè ndi. ²⁴ De kó dif̃nkúò kédonté Simmedi borè Sammarii tãri medítibii nsikɔupísikuò (6000) kémaá dihei de kó ditãri ínkè, ké di yú ò di donténè wè kó diyètiri ke dɔ̀̀ Sammarii. ²⁵ Kè Omidii dɔ̀̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀̀ dè kèp̃ètè bèè ò niiténè ke di tikpàti. ²⁶ Ò do tũnne Nebati bire Sedoboammu kó meborime mme, ò do dɔ̀̀ mèè yei nkètanné Isidayeeribe meyei mieke kényi nti Yiè nKuyie mmieke nè be kó mubɔ̀̀fèù.

²⁷ Omidi dɔ̀̀rimè tēmè nè ò doké mùù doò dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀̀rimè pátíri mieke. ²⁸ Kòo kú kè bèe ò kũnné Sammarii kòo bire Akabuu sɔ̀̀tè o kpàti.

Akabu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

²⁹ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asaa kpàti benni sipísitããti nè diniínni ndi, Omidi bire Akabu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti, kèntɔ tikpàti ke dɔ̀̀ yebie nsipísidé nè yèdèè, ke bo Sammarii. ³⁰ Kòo bire Akabuu dɔ̀̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀̀ dè kè dèe p̃ètè bèè ò niiténè ke di tikpàti. ³¹ Ò tũnnemè Sedoboammu borime kè dende ntú mpúti, kòo kɔte kétúóté Sidoniibe kpààti Itibaadi kóo sapàà nSesabæedi képuoke kénínkú dibɔ̀̀ Baadi ìkè ké di fié iwũ̃, ³² kémaá dibɔ̀̀ Baadi ditou Sammarii kémaá de kó ditou mieke diwũ̃t̃̃nni, ³³ kékíínnè ndibɔ̀̀ Asedaa kó kutédú kényi ti Yiè nKuyie mmieke kè dèe p̃ètè Isidayeeribe kpààtibè sɔmbe bèè ò niiténè ke di tikpàti.

³⁴ De kó yemò̀̀rè mieke nke Iyedi Betæedi kou wète ke maámè Sedikoo kó kuduotí ké nkù pũ̀̀ku kè o kóo po Abidammuu kú, kòo nkpeti yecàkè kòo bíyããtè Sikubuu kú, ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémú Nunki bire So-suwee.

NKuyie mpããnáànti náàntò Edii nàkémè kutayietí kpéi

17 Kè Edii, Tisibii ei kou, Kadaadi temp̃ nkouu náké okpààti Akabu ke dɔ̀̀: Ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tũ nkù bomu kè n tu ku kóo t̃̃nti. Timaàn-

ti í yóo mantè, fetaafè me nyí yóo ni, kè mîl sàà í búi nke tú fèe ni.

Edii bomè Kediti kó tekóntè

² Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Edii ke dò: ³ Íté kékòte diyie yìèni kèè bíékè kukó nSuditèé kénsori Keditii kó tekóntè mieke tèè bo Suditèé yáa diyie yìèni kèè bíékè. ⁴ A yó nte nyó nkè n duó nkè yekākā nda duó mmudii.

⁵ Kòò dòò ti Yiè nKuyie nhò nàkè ti kéíté kékòte kэмbo Keditii kó tekóntè mieke Suditèé diyie yìèni kèè bíékè.

⁶ Kè yekākā níí ò duó mudii nè imaa ndikúnwehíni nè kuyuoku.

Edii kòtemè Sadeputaa okúpokù cíètè

⁷ Kè dè mboni kè tekóntè kó menie nkúú ke yé fetaafè ténke do í niúmè. ⁸ De m̀ǹǹni kè ti Yiè nKuyie nhò béinnè ke dò: ⁹ Íté kékòte Sitṣṣ tempè nSadeputaa eì kэмbo, n nàkémú okúpokù m̀ù deborè, kòò bo nda duó nkàa yo.

¹⁰ Mèmmè kòò íté kèpí nSadeputaa kó kuce, kétuokoo dihei kó dibòri kèyà okúpokù m̀ù kòò kau ideí. Kòò o yu ke dò: M pā menie nkè n yā.

¹¹ Kòò nitipòkù nkori ke bo yènténí kòò wète kóò yu ke dò: Á m pāní mudii. ¹² Kòò nitipòkù ò tēhné ke dò: Ti Yiè nKuyie nha tū nkù yému n yí m̀k̀emè mudii mamù mùù bēhné, muyuo mmuù kraá teconkute mieke ke m̀annè a bo pikúmè dinacekutiri, mekùù nsámpó dikòdènni mieke. M mè nkau idabí ke yóo de ndòò, nè m bire kè ti di kédeè kэмbaa mukúú. ¹³ Kè Edii ò tēhné ke dò: A bá nyíékù, kote kédòò a d́ kédòòmè, kàa d̀òò á keté kékake dikàtindàà sámpó kékòtènni kè n duó nke né na kékake f́ nnè a bire di kperi. ¹⁴ Ti Yiè nKuyie ny-Isidayeribe tū nkù béimmu ke tú: Muyuo nyí yóo deè teconkute mieke, mekùù mme nyí yóo deè dikòdènni mieke, kè kù yàa duónnènni fetaafè.

¹⁵ Kòò kote kédòò Edii ò nàkè ti, kè bè nyo mbem̀ù wenwe nè o bire nè Edii. ¹⁶ Muyuo nyí ndèè teconkute mieke, mekùù mme nyí ndèè dikòdènni mieke, ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè Edii kòò ti búi.

Edii fòuk̀unnemè okúpokù bire

¹⁷ Kè okúpokù Edii bo wèè cíètè, kòò biree muokè kè de ncéè mediè nkè dèe kú. ¹⁸ Kòò nàkè Edii ke dò: Ti kpeti d̀ommè mí nnè f́ nti Yiè nKuyie nkóo niti? A kòtení n cíètè ke bo dente n yei mme ti Yiè nKuyie nkékuo m biraà?

¹⁹ Kè Edii dò: N duonni a bire.

Kòò dè còuté onitipòkù ǹù mieke kédekenè kudànkù kudieku nhò ã dè, kè dè d̀ù nho d̀ù ìnkè, ²⁰ kébántè ti Yiè nKuyie nke dò: Ti Yiè nKuyie n tū nkù, a d́ kédòòm̀ù meyei nhonitipòkù yie nke kùo o bire, wenwe wèè n còuté o cíètè miekaà?

²¹ Kè Edii nhokù debire ìnkè ke dò kuce mètāāti ke báa nti Yiè nKuyie nke tú: Ti Yiè nKuyie n tū nkù, n da báammu yóu kè debire wènnii wètení de mieke.

²² Kè ti Yiè nKuyie ncòuté Edii báammii, kè debire wènnii wètení de mieke kè dèe foute. ²³ Kòò dè c̀utènni kédòò nde yó ke dò: A bire fòumu!

²⁴ Kòò nitipòkù ò nàkè ke dò: Di m̀m̀ǹni m bantému ke dò nha tú Kuyie nkóo niti, ke náa ntimóm̀m̀nti ti Yiè nKuyie nda duó nti.

Edii nàkémè fetaafè yóo wète kénimè

18 Kè dèe m̀ntè kém̀m̀kè yebie nyètāāti kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Edii ke dò: Kote kébenke amáa Akabu, n yóo duó nkè fetaafèe nimu.

² Kè Edii nkori ke bo benke omáa Akabu.

De do ś ndikònni deukemu Sammarii. ³ Nè de kpeí nke Akabuu yú Abudiasi wèè baké tekpààtíçètè. Abudiasi do tú wèè dé wenwe ti Yiè nKuyie. ⁴ Sesabèedi do kùò dii m̀ǹǹni ti Yiè Kuyie mpāñnāānti náam̀bè kè wèè s̀ǹnne Kuyie mpāñnāānti náam̀bè tekòutè (100) kè bè toté yetìrè yèdèè, dii nsipìsìnùmmù, diteri memme kè bè s̀ǹnne titādènti tidèti mieke, kè mbè duó mmudii nè menie. ⁵ Kè Akabuu ò yu kòò nàkè ke dò: Ti ce ndiheì dim̀ù sibií borè nè ikó mborè, kèyà ti bo pété timùti kédòò nsisèí nè sámmarím̀bè, kè dèe yie nkè ti báa ku iwúṣ.

⁶ Kè bèè toté dihei yewétiyè bè yóo ce nyè. Kè Akabuu kété o kó kuce, kè Abudiasi keté o kó kupíkù. ⁷ Ò kètòo memme kéconè Edii kòò banté kénínkú késínnòò o ìikè ke dò: Okóti Edii, f́ nwea? ⁸ Kòò ò tēhné ke dò: Mí nwe! Kote kénákè okpààti ke tú n kéroomu. ⁹ Kè Abudiasi kuónko ke dò: N da càke ba okóti kàa yó n fíté kè Akabu m pí nkékuo? ¹⁰ Nè ti Yiè nKuyie nti tū nkù, dihei mari í bo okpààti í t́ ndi benitibè kè bè bo da wammú, kè dihei mari k̀be yoo dikpààtiyuu mari yí a í dè bo, bèè duó nkè bèè parikè ke dò bè í da yà. ¹¹ A né mè ntu n kote kòò nàkè a kéroomè. ¹² Kè n yitè kè ti Yiè nKuyie nYáa nda t̀utóte bá n yí yé mù da kòtenè kè, kòò kpààti kòtení ke da m̀h̀tè ò yóo n kuom̀u. M me ndému ti Yiè nKuyie nnè m bíkém̀bènti. ¹³ Okóti bè í da nàkè Sesabèedi do kùò Kuyie mpāñnāānti náam̀bè kè n d̀òòraà? Mii do s̀ǹnne Kuyie mpāñnāānti náam̀bè tekòutè (100) kè bè toté yetìrè yèdèè, kè bè s̀ǹnne titādènti tidèti mieke, kuu nsipìsìnùmmù kutèkù sipìsìnùmmù, kè mbè duó mmudii nè menie. ¹⁴ A né mè ntu n kote kòò nàkè a kéroomè, n yóo kote kòò n kuom̀u.

¹⁵ Kè Edii búi nke dò: Ti Yiè nKuyie Mpakedaa bomu kè n tu ku kóo t̀nti. N kòrimu yie nke bo benke m máa Akabu.

Edii nè Akabu bè màútémè

¹⁶ Mèmmè kè Abudiasi kote kéconè Akabu ke ti nhò nàkè, kè Akabuu kote Edii borè. ¹⁷ Ò yà dii m̀ǹǹni Edii kòò nàkè ke dò: N da yàm̀u! F́ nwèè te kè meyei ndo Isidayeribe.

¹⁸ Kè Edii ò tēhné ke dò: Mii í te kè meyei ndo Isidayeribe, f́ nnè a cíètè k̀be dii te, ke yé di yetemè ti Yiè nKuyie, kàa feu iwúṣ yebokè Baadibe. ¹⁹ A né kote kénákè Isidayeribe bem̀ù kè di kòtení m borè

Kadimeedi tãri ìnkè, kénneínèní Baadi kó bepããbè sikousinàà nè sipísinùmmù (450), nè Asedaa kɔbe sikousinàà (400) bèè yo nSesabæedi borè.

Bè fiémè iwũ Kadimeedi

²⁰ Kè Akabuu tíi nyIsidayæeribe bemɔu nè Baadi kó bepããbè Kadimeedi tãri ìnkè. ²¹ Kè Edii kɔtoo be borè ke béi nke dɔ: Dè yó nkááké de kè di yóu di bo ncaatimè tipíti tidéti? Kè ti Yiè nKuyie nkuu tu, tũnnenè ku! Kè Baadi weè me ntu, tũnnenè we!

Bá bè í nhò tèhéné timati. ²² Kè Edii baa nkpaá sɔké o náahti kébéi nke dɔ: Mí nwèè nàa nti Yiè nKuyie mpããháahti n kpaá m máa ndi, díndi Baadi kó bepããbè kè di bo sikousinàà nè sipísinùmmù (450). ²³ Ti duónnè yenaadakè yèdèè, kè dí deite di kperi dimàà, kè dí di kù kékéké kèdaá nyideí ìnkè, di mè mbáá ãnné muháá. Kè n kù n kperi kékéké kèdaá nyideí ìnkè m mè mbáá ãnné muháá. ²⁴ Kè dí yú di kó dibɔ Baadi kè n yú ti Yiè nKuyie. Kè Baadi duónni muháá nweè tu. Kè ti Yiè nKuyie nkuu me nduónni muháá nkuu tu.

Kè bèe yie mbemɔu ke dɔ: Dè wenni. ²⁵ Kè Edii náke Baadi kó bepããbè ke dɔ: Keténè kétãáté di kó dinaadaa ke yé dí sũmè, dí yú Baadi, di me mbáá ãnné muháá.

²⁶ Kè bèe túóté dinaadaa kékua kédɔ kèdeè, kényu be bɔ Baadi ke tú: Baadi keè ti da yumè! Kè bè nyu dikúnwehni kè diyie yàa cónnèné yeyo. Bè í nkèè timati yoo bèe yà meténnimè mamè, kè bè nhau ke ninku di-wũtònni ìikè. ²⁷ Diyie còmú dii m̀nni yeyo kè Edii ndó kè bè daá ke dɔ: Yúnè mediè! Baadi me ntúmè nKuyie nku, ò bo ntoti o yèmmè mme, yoo o nùtè í feí, bá ò mbo kupòkù, yoo ò yè nke duó, yúnè we mediè nkò ente!

²⁸ Kè bèe wekii mediè nkényúnè bemáà yese nè yekpãà nkè meyii nyiè, kéndònnè bè do m̀kemè de kó memantimè. ²⁹ Diyie tũnte dii m̀nni kè bèe íté ihúu kè kutoweku ndááti ke yàa tuɔkenè kuyuoku bè ɔ́ fíé dii m̀nni iwũ, bè me nyí nkèè timati yoo meténnimè mamè yoo bèe yà mecannimè mamè.

³⁰ De m̀nni kè Edii bè náke ke dɔ: Tóónnènni m borè! Kè bèe tóónni bemɔu o borè, kòo wète kétũnte ti Yiè nKuyie nkó diwũtònni dii do p̀nte, ³¹ kèdeè kétuóté yetárè tepíité nè yèdèè kè yè mbo Sakɔbu bí do mamè. Ti Yiè nKuyie ndo náke wè ke dɔ: Di m̀nni bè yó nda yu ke tú Isidayæeri nwe. ³² Mèmmè Edii maámè di-wũtònni nè yetárè ti Yiè nKuyie nkpeí, kèkéú dif̀tiri kè-fité, kàa bo dè cṹ menie mmè mbo dítiri sipísitãáti. ³³ Kòo daá nyideí kékua o nááfè, kékéké kénj́ nyi ìnkè. ³⁴ Ke dɔ: Píennè menie nsicee sìnàà kè bèe sì píe. Kòo dɔ: Cóunnè ideí nè fenàáfè de ìnkè. Kè bèe cóú. Kòo dɔ: Yíénè kuce medérimè.

Kè bèe yíé. Kòo dɔ: Yíénè kuce metãámmè.

Kè bèe yíé. ³⁵ Kè menie mp̀nté diwũtònni, kèpíé ndif̀tiri bè keú di ke fité.

³⁶ Dè tũke dii m̀nni bè ɔ́ fíé dè kuyuoku iwũ kè Edii Kuyie mpããháahti náahtò tóónko be borè kébéi nke dɔ: Ti Yiè nKuyie nhAbarahamu nè Isaki nè Sakɔbu bè do tú nkù, dɔ́ yie nkè benitibèe banté a tùmè ti Yiè nKuyie

nyIsidayæeribe tú nkù, kè ñ tu a kóo t̀nti, kè f̀́ n náke kè ñ d̀́ m mè nd̀́mè. ³⁷ Ti Yiè nKuyie ndɔ́ n yèmmè, dɔ́ n yèmmè! Kè benitibèe banté f̀́ tumè ti Yiè nKuyie nke ceeri benitibèe yèmmè, kè mè wíétini a bíékè.

³⁸ Kè ti Yiè nKuyie ncúũnni muháá nkè mùu cúté fenàáfè nè ideí késṹtoo menie mmèè bo dif̀tiri mieke. ³⁹ Kè benitibèe bemɔu yà dèè d̀́ kèdo késínnó́ ketenkè kébéi nke dɔ: Ti Yiè nKuyie nkuu tu Kuyie! Ti Yiè nKuyie nkuu tu Kuyie! ⁴⁰ Kè Edii béi nke dɔ: Pínnènni dibɔ Baadi kó bepããbè, di báa yie nkòo m̀u coké bá òmáa.

Kè bèe bè pínni kòo bè k̀tenè Kisɔ́ kó mborè kè bè fié.

Fetaafè wète ke nimè

⁴¹ Mèmmè kè Edii náke Akabu ke dɔ: Kɔte kèdi kèyá, n kèemu fetaafè kuòmmè.

⁴² Kè Akabu nkɔri ke bo di kèyá. Kè Edii íté kèdeke Kadimeedi tãri yómmè kénsí nkòo yuu soké o núu nsàku. ⁴³ Kòo náke o kóo t̀nti ke dɔ: Íté kèdeko kèwénté dàméèri bíékè.

Kòo dekoo kèwénté ke dɔ: N yí yà dèmarè bá sãmpó.

Kè Edii ò náke ke dɔ: Nwíèti ke dɔ kuce mèyiekè.

⁴⁴ Kuce meyièmmè m̀nni kòo t̀nti wèteni kòo náke ke dɔ: N yàmu diwetiri dàméèri bíékè kè di m̀nnè tenùtè kó mep̀kùmè. Kè Edii dɔ: Dekoo kénáké Akabu kòo cátinnè o sè́ tenaasantè kécúté fetaafè yàa bo ò pí.

⁴⁵ Kè dè nyóo yíé kè yewetèe ãnné, kè kéinkèe soute, kè kuyaakuu fuute kè fetaafè ni mediè. Kè Akabuu deke o naasantè kénkũnti Sisedæedi. ⁴⁶ Kè ti Yiè nKuyie nkó muwérimúu cúténi Edii ìnkè, kòo bou o naak̀nfè kè-coké kèniiténè Akabu kétuɔke Sisedæedi.

Edii cokémè kékɔte Odebu tãri

19 Kè Akabuu náke Sesabæedi Edii d̀́ dèè kó dimàà, nè ò fiémè Baadi pããbè bemɔu.

² Mèmmè kè Sesabæedii t̀́ nkè bèe náke Edii ke dɔ: Sesabæedi tu kè dè naa kááké mie nkòo í da kù a kù mèè botí Baadi pããbè o b̀kèe ò d̀́ yè d̀́mè! ³ Kè Edii t̀́ kèè kè kuf̀waá nhò pí nkòo coké. Ò tũke dii m̀nni Beerisebaa Sudaa tempè mmieke ke de nyóu o kóo t̀nti, ⁴ kèntúú ke centi dikpáa mieke kétuɔkoo mutie mamù také kèkaroo kèbeke Kuyie mmukúú nke dɔ: Dè ñ tontému! N Yiè nKuyie túóté n wèhni, n yí wenni ke pèèté n yembè.

⁵ Mèmmè kòo duó, kè munɔndɔmmúu ò pí kòo yè nkéduú. Kè ti Yiè nKuyie nt̀nni marii k̀teni kòo bàutè ke dɔ: Íté kèdi!

⁶ Kòo íté kèwénté kénsí nkupèmpènkù duó o yuu do bo kùu píku, kè menie nyí́kú nè didènni, kòo kù túóté kécááké, kèyá menie nkéwète kèduú. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie nt̀nni wèteni kuce medérimè kòo bàutè ke dɔ: Íté kèdi! A ce kpaá détirimu mediè.

⁸ Kòo íté kèdi kèyá, kè de kóo tiditi ò duó mmuwérimú kòo ncenti ke dɔ iyie nsipísinàà, deyènnè sipísinàà ke yàa tuɔkenè ti Yiè nKuyie ntãri Odebu.

Ti Yiè nKuyie mbenkemè kumàà Edii

⁹ Kè Edii tuɔkoo Odebu tãrì kéta kutādènkù ke bo yíé nkè ti Yiè nKuyie nhò béinnè ke dò: Edii a dɔ ba die?

¹⁰ Kòo kù tǝ́nné ke dò: N kǝ́nti yaumu fǝ́ nti Yiè nKuyie Mpaakedaa a kpéi nkè dè ñ yóu Isidayeeribe dootóomè a bè dǝ́nnè mèè taummè, ke pùɔ nha wǝ́ɔ̀t̀rè, ke kùɔ a pǝ́nnaànti náam̀bè kè n kpaá m máà kè bè dɔ kè n kuɔ. ¹¹ Kè ti Yiè nKuyie ndò: Yènní kécómmú ditãrì ñnkè n yìikè, n yóo pǝ́témú.

Meɔmme kuyaakù diekù iténimè kénfuuti ti Yiè nKuyie nyìikè kè yetãrè yaú, kè yepèrè pùɔ. Ti Yiè nKuyie me nyi bo de mieke. De kó difɔnkúò kè ketenkèe aá, Kuyie mme nyí mbo de mieke. ¹² De kó difɔnkúò kè muháá ncóúté, ti Yiè nKuyie me nyí mbo mu mieke. De kó difɔnkúò kè muyaá nyɔ̀mmú mamùu tuɔkení. ¹³ Edii mù kèè dii m̀nni kékǝ́á nho yaàbòrì o ìikè, káyènní kécómmú kutādènkù bòrì, kè ti Yiè nKuyie nhò béinnè ke dò: Edii a dɔ ba die?

¹⁴ Kòo kù tǝ́nné ke dò: N kǝ́nti yaumu fǝ́ nti Yiè nKuyie Mpaakedaa a kpéi nkè dè ñ yóu Isidayeeribe dootóomè a bè dǝ́nnè mèè taummè, ke pùɔ nha wǝ́ɔ̀t̀rè, ke kùɔ a pǝ́nnaànti náam̀bè kè ñ kpaá m máà, kè bè dɔ kè n kuɔ.

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dò: Wǝ́te kétũnne kuce kùu yìèné dikpáa ke kɔrì Damaasi. Kàa tũ̀koo a pí nhAsayeedi tikpàti kòò mbaké Sidii. ¹⁶ Kàa cóu mmekùò nNimmusi bire Seuu kóò pí ntikpàti kòò mbaké Isidayeeribe. Kàa pí nSafati Abedi-Meodaa kou bire Edisee, kòo cɔuté a fǝ́tìrì kéntú m pǝ́nnaànti náàntò. ¹⁷ Kè wèè yenténè Asayeedi siè Seuu ò kùɔ, kè wèè yenténè Seuu kperi Edisee ò kùɔ. ¹⁸ N soómmu Isidayeeribe mieke benitibè sikɔpísìyiekè (7000) bèè ì nìnkú dibɔ̀ Baadi tenkaanitè ìikè ke tè dɔu nke tè waare.

Edii tǝ́témè Edisee kòo bo sɔ̀tè o tǝ́mmú

¹⁹ Kè Edii kɔte káyà Satati bire Edisee késǝ́ nhò dù̀nnè inà̀ake idéi dèi titǝ́nti tepítè nè tidétì kòo tɔ kutɔnkù tepítè nè kudérìkù kpeyi, kè Edii dáté o yaàbòrì kè di dootóo o ñnkè. ²⁰ Kè Edisee yóu o nà̀ake kécoké tũnne Edii, kóò nàké ke dò: Yóu kè n kɔte kécau n cice nè n yǝ́ kǝ́wǝ́tení ke da tũnne. Kè Edii ò tǝ́nné ke dò: Kɔte ke né nyé n da dǝ́ dè.

²¹ Kè Edisee kɔte kétúóté inà̀ake ò do dùnnè ì, kè ì fèúté ti Yiè nKuyie nkétúóté kudɔ́ ì do bukú kù kǝ́tɔ̀ntinè kè ì bènné, kédúɔ nho kɔbe kè bèè cááké. Kòo ité kétũnne Edii kéntú o kóo tǝ́nti.

Sidii kóo kpà̀ati pimè Sammarii

20 Kè Sidii kóo kpà̀ati Benni-Adadii tíi mbehǝ́p̀mbè bè bemɔu, kè bekpà̀atibè sipísitǝ́ati nè bèdébè nhò bonè nè sisǝ́ nè sikpà̀rinaasǝ́ kè bèè kɔte képi Sammarii kóo do. ² Kòo tǝ́ nkè bèè nàké Akabu Isidayeeribe kóo kpà̀ati dihei mieke ke dò: ³ Benni-Adadi tu wèè te a máti péiti nè a sɔ̀ɔ, nè a pobè nè a nitidabí sà̀yì. ⁴ Kè Isidayeeribe kóo kpà̀atii ò tǝ́nné ke dò:

Okpà̀ati n yiemmu a béi ntì, fǝ́ɔ̀ n te nè n kperè demɔu.

⁵ Kè bè do tǝ́nni bèè yíé wǝ́tení Isidayeeribe kóo kpà̀ati borè kóò nàké ke dò: Benni-Adadi tu, ò do yǝ́ nhá ò duɔ nha máti péiti nti nè a sɔ̀ɔ nnè a pobè nè a bí. ⁶ Dè naa bo nkǝ́áké mie nkòò tǝ́nni o tǝ́mbè kè bèè ta a cíèté nè a tǝ́mbè kpesi, kékuti, kétúóté a yèmmè naatinè dè.

⁷ Kè Isidayeeribe kóo kpà̀atii tíi nho èi kó bekotíbè, kè bè nàké ke dò: Banténè ke dò nhoniti yie nni ndǝ́nnè meyei mme, ò m beke m pobè nè m bí, timáti péiti nè mesɔ̀ɔ m me nyí yete.

⁸ Kòo èi kó bekotíbèè ò nàké ke dò: Ntì bùútí! A báa ti yie.

⁹ Kòo nàké Benni-Adadi kó yetɔ̀rè ke dò: Kɔtenè kénáké okpà̀ati ke tú: N yǝ́ nhò m beke ti meketimè m bo ti dǝ́, tiì ntii m báa na kè ti dǝ́.

Kè bèè kɔte kè ti nhò nàké. ¹⁰ Meɔmme kè Benni Adadii tǝ́ nkè bèè ò nàké ke dò: Benni-Adadi tu: Kòò p̀ntè Sammarii, kòo tǝ́á nsànnè bèè ò neinè bè bo pikúmè bá wèè dinacekutiri o bɔ̀kè ò dǝ́ yè dǝ́mè. ¹¹ Kè Isidayeeribe kóo kpà̀atii bè nàké ke dò: Kɔtenè kóò nàké ke dò: Bè ɔ̀ɔ ì nkǝ́ti ke euti.

¹² Benni-Adadi ti kèè dii m̀nni ke sǝ́ mbè kàri be touti ke yǝ́ mmenaà nwenwe nè bekpà̀atibè bèè do ò bonè. Kòo péi nho ã̀p̀mbè ke dò: Bá wèè wèè kɔte o cónni! Meɔmme kè bèè cómmú kǝ́wetinné dihei.

Isidayeeribe namè Benni-Adadi

¹³ Meɔmme kè Kuyie mpǝ́nnaànti náàntò m̀u kɔtení Isidayeeribe kóo kpà̀ati Akabu borè, kóò nàké ke dò: A wúo nkunitisúku kuu naà? Ti Yiè nKuyie ntu kù bè nda duómmu kè dè bo yie kàa banté ke do nkù tú ti Yiè nKuyie.

¹⁴ Kè Akabu dò: Nè we mborè nde kù yóo bè nti duómmè? Kè Kuyie mpǝ́nnaànti náàntò dò: Ti Yiè nKuyie ntu bèè baké itempǝ́ nnè be kó behǝ́p̀mbè borè nde. Kè Akabu dò: We nyóo keté mudoò? Kè Kuyie mpǝ́nnaànti náàntò dò: Fǝ́ nwe.

¹⁵ Kè Akabuu kaa mbèè baké itempǝ́ nnè be kó behǝ́p̀mbè kè bè mbo sikɔusidè nè sipísitǝ́ati nè bèdébè (232). De kó difɔnkúò kékaa mbehǝ́p̀mbè nè Isidayeeribe bemɔu kè bè mbo sikɔpísìyiekè (7000).

¹⁶ Kè bèè yènní ke bo bè do, ke sǝ́ ndiyiè cómmú yeyɔ̀, kòo kpà̀ati Benni-Adadi nè o kɔbe bekpà̀atibè sipísitǝ́ati nè bèdébè bèè do ò bonè kè bè kàri be touti mieke ke yǝ́ mmenaà nke muɔ. ¹⁷ Bèè ni itempǝ́ nnè be kó behǝ́p̀mbè bèè do niitè káyènní. Kè bèè tǝ́ nkè bèè nàké Benni-Adadi ke dò: Benitibè yènní Sammarii.

¹⁸ Kòo dò: Kè bè yènní ke dɔ ti narikemu dí bè pí ndi báa bè kùɔ, kè bè me ndú mudoò mmu di bè pí ndi báa be kùɔ.

¹⁹ Bèè baké itempǝ́ mbe kó besámp̀bè, bèè do keté káyènní kè behǝ́p̀mbè sɔ̀mbe mbè tũ. ²⁰ Bá wèè kòo poté o dootitɔ̀ kè bèè coké kè Isidayeeribe bè bèti, kè be kóo kpà̀ati Benni-Adadii deke o sǝ́ntè kécoké. ²¹ Kè Isidayeeribe kóo kpà̀atii yènní kétúóté sisǝ́ nè sikpà̀rinaasǝ́ kéauté Sidii kóo kpà̀ati mediè.

bùtítimu Naboti yetàrè ke kù. ¹⁵ Sesabeedi kèè dii m̀n-ni Naboti kumè kénáké Akabu ke d̀: Íté kétúóté Naboti Sisedeedi kou paku ò do yé nhò í yóó da fiténè kù. Ò kumu, ò ténke í kraá fòu.

¹⁶ Kè Akabuu ti kèè kèité kékote Naboti Sisedeedi kou paku borè ke bo kù tùóté kètieke.

Kuyie nkpannèmè Akabu nè Sesabeedi

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Edii Tisibiti èi kou ke d̀: ¹⁸ Íté kékote Sammarii kèyà Isidayeeriibe kóo kpààti Akabu, kòo bo Naboti paku mieke, ò kòte ke bo kù tùótému kètieke. ¹⁹ Kòte kòd̀ nàké ke d̀: N tù ò kù oniti ke dèè ke tóu o paku yààba? Nè de kpéi mmí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú simwó diè dè Naboti yíi nsi yóó de ndíe o kóme. Kè Edii kòte kèyà Akabu.

²⁰ Kè Akabu d̀: Edii n dootitwò a wète ke m pímmaa? Kè Edii d̀: Éé, n da pímmu kèyé a d̀d̀mè ti Yiè nKuyie nyí d̀ dè ke sònnè. ²¹ Kuyie ntu kù yóó duó nkè meyei mmeè dá tuakení, kù yóó káutému a kó kubotí. A cíètè mieke òm̀wò í yó nkraá, onitidwò yoo kudaakù yoo wèè te omáa. ²² Kù yóó d̀d̀ a cíètè kù d̀d̀ mèmme Nebati bire Sedoboammu kpete nè Aiya bire Basaa ke yé a tannémè Isidayeeriibe meyei mmieke ke íi ti Yiè nKuyie mmieke. ²³ Kè ti Yiè nKuyie n nàké tìi yóó tuakení Sesabeedi ke d̀: Simwó sii yóó cááké Sesabeedi kupaku bè tú ku Sisedeedi ku mieke. ²⁴ Akabu cíètè kou wèè bo ku dihei mieke simwó sii yóó ò càáké, kè wèè kù dikpáa tinòtìi ò c̀.

²⁵ Òm̀wò í bo wèè duó nhomáa meyei ndòrìm̀ Akabu tēmè ke d̀wri ti Yiè nKuyie nyí d̀ dè ke sori. O pokù Sesabeedi weè do ðð duó nkòò mè d̀d̀. ²⁶ Kòò d̀d̀ isòke dihei ò fiémè yebòké Amwriibe do d̀d̀rìm̀, kè ti Yiè nKuyie mbè bèti ke kànnè Isidayeeriibe.

Akabu bantémè o yei nke cèète

²⁷ Mèmme kè Akabuu keè de kó tináahti kékèté o yaabòri kédáátí kufòtònkù máa, kéboú dinùù, kéndwunè de kó kufòtònkù, kòò ité wèè bánné kénkéri meywómmè. ²⁸ Mèmme kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Edii Tisibiti èi kou ke d̀: ²⁹ A yà Akabu kékunnemè omáa n yìikàa? Ò me n kékunnemè omáa n yìikè, n ténke báa yóu kè meyei ntuakení o kó dim̀nni, o bire kó dim̀nni ndi n yóó yóumè kè meyei ntuakení o cíètè.

Mudoò wète ke ànnémè Sidii kòbe nè Isidayeeriibe be cuokè

(Wénté 2 Bekpààtibè tómmú 18:1-3)

22 Kè dè d̀ yebie nyètáati bá mudoò í bo Sidii kòbe nè Isidayeeriibe be cuokè. ² Dibenni tãánni mieke kè Sudaa kòbe kóo kpààti Sosafatii kòte kèyà Isidayeeriibe kóo kpààti. ³ Kè Isidayeeriibe kóo kpààti náké o kó behãpòmbè ke d̀: Di yému ke d̀ ntíi te Damwoti èi dii bo Kadaadi tempé. Ti pí mba? Ti bo kòtemè kè di fiètenè Sidii kòbe kóo kpààti. ⁴ Kè bèe beke Sosafati ke d̀: A bo n neinè kè tí kòte Damwoti èi Kadaadi tempé ndikpànnàa? Kè Sosafatii ò ténhè ke d̀: Ti

yóo neimu, ti d̀ nhoniti omáa ndi n nitibè nè a kòbe, n kó siséi nè a kpesi.

Kuyie mpãñnáahti náam̀bè soutémè Akabu

(Wénté 2 Bekpààtibè tómmú 18:4-11)

⁵ De m̀nni kè Sosafatii náké Isidayeeriibe kóo kpààti ke d̀: N da báammu keté kébéé nti Yiè nKuyie nkéyà.

⁶ Kè Isidayeeriibe kóo kpààti tíi nti Yiè nKuyie mpãñnáahti náam̀bè kè bè mbo sikwusinàa (400), kòo bè beke ke d̀: N kòte kèdo Damwoti dihei dii bo Kadaadi tempé mmudoò, yàa n yóu? Kè bèe ò ténhè ke d̀: Kòte kè ti Yiè nKuyie nyóó bè ànnému a ntu mieke.

⁷ Kè Sosafatii beke ke d̀: Ti Yiè nKuyie mpãñnáahti náahtò m̀wò í kraá ti bo na kékote wèè borè kébéé nKuyie nti d̀ tãa? ⁸ Kè Isidayeeriibe kóo kpààti ténhè Sosafati ke d̀: Kuyie nkóo niti kraámu ti bo na kékote wèè borè kébéé nti Yiè nKuyie nti d̀ tì, m me nyí d̀ o kpeti nh ðð í nhò beé ntimati kòò n nàké tisàati, ò ð n nàké tiyeiti nti. Imida bire Misee nwe.

Kè Sosafati d̀: Okpààti bá nnáa mmemme.

⁹ Kòo kpààti yú bè f̀ntè wè kòò tu tekpààticíètè kóo kóti kòd̀ nàké ke d̀: Kòte mecãa nkéyúni Imida bire Misee.

¹⁰ Isidayeeriibe kóo kpààti nè Sudaa kòbe kou kè be nkari bédé be kpààtikarè ínkè kédáátí yekpààtiyaabòrè dieyè, ke kari Sammarii èi kó dibòri borè ditíinkari, kè Kuyie mpãñnáahti náam̀bè bemwò náa mbe pãñnáahti be ìikè. ¹¹ Kè Kenaana bire Sedesia duó nkè bè ò má timáti mati kè tì d̀ nyeyiè, kòo béi nke d̀: Ti Yiè nKuyie ntu nè yè nyiè nye a yó nkũmmùmè Sidii kòbe ke yàa bè dèènè.

¹² Ti Yiè nKuyie mpãñnáahti náam̀bè bemwò kè bè ti nnáa nke tú: Kòte Damwoti èi dii bo Kadaadi tempé, a yóo di namu, ti Yiè nKuyie nyóó di ànnému a ntu mieke.

Kuyie mpãñnáahti náahtò Misee nàkémè Akabu ò yóó yíèkemè

¹³ Mèmme bè t̄ nwè kòo bo yúní Misee kòo kòte kóò nàké ke d̀: Ti Yiè nKuyie mpãñnáahti náam̀bè bemwò bè wè ndinùù ndi ke náa ntimati máa okpààti, a tünne be kpeti kòd̀ nàké wèè yóó namè.

¹⁴ Kè Misee ò ténhè ke d̀: Ti Yiè nKuyie mbomu, kè kù n nàké tì n yóó ti mbéi!

¹⁵ Ò t̀d̀ke dii m̀nni okpààti borè kòo ò beke ke d̀: Misee, n kòte kèdo Damwoti èi dii bo Kadaadi tempé mmudoò, yàa n yóu? Kòo d̀: Kòte a yóó bè namu, ti Yiè nKuyie nyóó bè ànnému a ntu mieke.

¹⁶ Kòo kpààti ò nàké ke d̀: Nè yíe ndòke nda báammè ke tú a n nàké timómmwònti ti Yiè nKuyie nda nàké tì.

¹⁷ De m̀nni ndi Misee béimmè ke d̀: N yàmu Isidayeeriibe bemwò ciétémè yetàrè ínkè ke donnè tipietì tii kra ocènti. Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀ bè ténke í m̀wò wèè bè ni, bá wè wèè kò nho cíètè nè kunaatí.

¹⁸ Kè Isidayeeriibe kóo kpààti náké Sosafati ke d̀: N do í da nàké kè n d̀ ò ðð í nni mpãñ tìmati kè tì ntú

tisààti n kpéinàà? Ò 5 n náké tì timɔu baa 5 ntú tiyeiti nti.

¹⁹ Kè Misee sɔɔtè o náànti kébéi nke dɔ: Okpààti kénté kékéè ti Yiè nKuyie ntu mù: N yàmu ti Yiè nKuyie nkè kù kàri ku kpààtikàri kè kèinkè kó bekperibè còrmú, bie nho bakù yóu betɔbè kucãnkú. ²⁰ Kè ti Yiè nKuyie ndɔ: We mbo kɔte késouté Akabu kòo kɔte kédò Damɔti ei dii bo Kadaadi tempè nkè bèè ò na? Kè yie ndɔ muu nkòo tɔu dɔ mutēmù. ²¹ De m̀nni kè bèè kperibè kòo mɔu còrmú ti Yiè nKuyie nyiikè kébéi nke dɔ: Mí m bo kɔte kòo souté. Kè ti Yiè nKuyie nhò beke ke dɔ: A yóo yíme? ²² Kòo dɔ: M bo naá mmeýàabisiyèmmè kéta a pãñnáànti náànbè bemɔu nɔ miéke. Kè ti Yiè nKuyie ndɔ: A yóo namu, kɔte kòo souté, kɔte kédɔɔ memme. ²³ Ti Yiè nKuyie nkuu ànnè meýàabisiyèmmè ku pãñnáànti náànbè nò miéke bèè bo a borè, kù tũ ndɔ ke da dɔ meyi mmè.

²⁴ De m̀nni kè Kenaana bire Sedesia tɔ́nko Misee borè kòo bènte ke dɔ: Ǽnke bíkè nkè ti Yiè nKuyie nkó muyaá nyèmè m borè ke da béinnè?

²⁵ Kè Misee dɔ: A yóo dè yàmu a bo ntati dii yiè sicéí ke sɔɔti ke wanti a bo sɔri dè.

²⁶ Kè Isidayeeribe kóo kpààti dɔ: Pínnè Misee, kéduó nhAmɔw wèè do tú de kó dihei kòo kùmàndáà nè okpààti kóo dapàà nSoasi, ²⁷ ké bè nàké ke dɔ: Okpààti tu di kpetínnè de kóo niti ké nhò duu mpéè sámpɔ nè menie nkémbaanè ò bo wètennime nè kukɔ́hnaatí.

²⁸ Kè Misee dɔ: Kàa wètennì kukɔ́hnaatí nè mí kó dinùu dɔke, ti Yiè nKuyie mbéimmè kédeè ke dɔ: Díndi benitibè dimɔu kénténè n tú mù.

Akabu kumè Damɔti ei Kadaadi tempè mmieke

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmú 18:28-34)

²⁹ Meimme Isidayeeribe kóo kpààti nè Sudaa kɔbe kou kè bèè kɔte kédò Damɔti ei Kadaadi tempè mmieke mudò. ³⁰ Kè Isidayeeribe kóo kpààtii náké Sosafati ke dɔ: N yóo ceete m máà ndi kéta mudoò miéke, kè fí nní nhā a kpààtiyàati.

Meimme Isidayeeribe kóo kpààti cèetèmmè omáà kéta mudoò miéke. ³¹ Dè do sɔ́ nSidii kóo kpààti nàkému o kó behāāpɔmbè bèè ni bèè deke o kparinaaséí ke yí bè bá nwanti behāāpɔmbè sámpɔbè yoo iwéí yembè, bè nwanti Isidayeeribe kóo kpààti máà ndi. ³² Bèè ni sikpàrinaaséí kóo bedèèbè kè bèè yà Sosafati kényé ke tú Isidayeeribe kóo kpààti nwe, kékétóo o bíkè, kòo kuónnè ti Yiè nKuyie kè kùu ò teennè. ³³ Bèè ni sikpàrinaaséí kóo bedèèbè kè bèè banté ke dɔ ny-Isidayeeribe kóo kpààti dɔke kòo yóu kèpééte.

³⁴ Kòo niti mɔu ntu mutāmmú kétāũ cénkoo kémáánè Isidayeeribe kóo kpààti, kè kupie nta dicínkínkōnni mánku di tuuténè dè ibaati. Kòo náké wèè piú o

kpàrisāntè ke dɔ: Tũnte tesāntè kè tí ye fekpàrinafe miéke, bè n kòutemu.

³⁵ Kè mudoò binté de yiè kòo kpààti mbo o sántè miéke kè bè ò pĩ nkécómmúnè ke wetí Sidii kó behāāpɔmbè. Kè meyi nyiè. Kè dè nyóo yí kuyuoku kòo kú. ³⁶ Diyiè tati dii m̀nni kè bèè píéké dihāāpɔnkari ke dɔ: Bá wè wèè kòo nho cie, o ei, ³⁷ okpààti kumu.

Meimme kè bèè ò kòtenè Sammarii kékūnnè, ³⁸ kékòtenè o kpàrisāntè kubinkenkenkù makù Sammarii ei menie nsū dè ke tē zú, kè simɔ́ díé de kó meyi nkè benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kè bèè wuɔ, kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti béimmè.

³⁹ Akabu borime tēmè ò dɔ́ mèè kó dimàà, ò do maá tēè cíéte kè tē dāri yepápanii nnè yehékè ò maá yèè kó dimàà, dè wārimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ́rimè pátiri miéke. ⁴⁰ Akabu do ku kòo bire Aasia wèè sɔɔtè o kpàti.

Sosafati tumè Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔmmú 20:31-21:1)

⁴¹ Asaa bire Sosafati do naá nSudaa kɔbe kóo kpààti Akabu Isidayeeribe kóo kpààti kpàti benni naanni miéke nke. ⁴² Sosafati do mɔke yebie nsipísitādi nè yènnūm̀m̀ ndi kédì tikpàti, kémbo Sedisadèmmu ke dɔ yebie nsipísidé nè yènnūm̀m̀. Sidii kóo sapàà Asuba wèè do ò peité. ⁴³ Kòo tũnne ò cice Asaa kó meborime weti weti kéndɔɔri ti Yiè nKuyie ndɔ dè. ⁴⁴ Yetòrè yèè máà do kpaá kè benitibè feu iwūɔ ke tuónnè tihúúnti. ⁴⁵ Sosafati nè Isidayeeribe kóo kpààti kè bèè narike.

⁴⁶ Sosafati kó meborime tēmè, ò do mɔke dii kōmbùu nè ò doké mùu doò. Dè wārimu Sudaa kpààtibè dɔ́rimè pátiri miéke. ⁴⁷ Benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè bèè do súz nho cice Asaa kó dim̀nni, kòo bè dènnè o ei. ⁴⁸ Okpààti do í bo Edōmmu. ⁴⁹ Kè Sosafatii dɔ́ bàtòòbè diebè tepítè Esiyonni-Kebee kè bè bo nkɔri Ofii ke waànní mesɔɔ. De kóo bàtòòbè me nyí nna ke bo kɔte, kè bèè puɔ Esiyonni-Kebee. ⁵⁰ De m̀nni kè Akabu bire Aasia náké Sosafati ke dɔ: Yóu kè n kó betɔmbèè neiné a kɔbe kóo bàtòòbè, kè Sosafatii yete. ⁵¹ Meimme kè Sosafatii kú kè bèè ò kūnnè o yàari Dafiti ei. Kè Yodammuu sɔɔtè o kpàti.

Aasia tumè Isidayeeribe kóo kpààti

⁵² Kè Akabu bire Aasia naá nyIsidayeeribe kóo kpààti kémbo Sammarii. Sudaa kɔbe kóo kpààti Sosafati kpàti benni tepítè nè diyénni ndi ò do naámmè okpààti, kéntɔ tikpàti ke dɔ yebie nyédéé, ⁵³ kédɔ́ ti Yiè nKuyie nyí dɔ́ dè kètũnne o cice nè o yɔ́ bè do tũ nkùu ce nè Nebati bire Sedeboammu do tũ nkùu kètānnè Isidayeeribe meyi mmieke. ⁵⁴ Ò do fié iwūɔ nyi dibɔ́ Baadi kéninnku di iikè kényi nti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tũ nkùu miéke, o cice do dɔ́m̀m̀.

2 ΒΕΚΡΑΑΤΙΒÈ

Di mpátiri τῶ τῖλ νάαητι

Βεκράατιβὲ πátiri déri σωτέ diketiri kó tináaηti nti. Ke ti náa nSudaa kῶbe nè Isidayeeri kῶbe de kó bekráaτibè sῶmbe kó tináaηti.

De kó dipátiri kó diwétiri ketiri ti náa nyIsidayeeriβe kó bekráaτibè do bûtinnémè mme Kuyie nkè kùu pῶnte be kó dikpàaτiyuu. Asidii kóo kpàaτi weè do bè do mudòò ké bè na kέρímmú benitibè mabè kékònnè o cie.

De kó dipátiri ketiri mieke nke bè nàkémè Edisee pī mmùù tōmmú. Edisee do tú Kuyie mpāānāaηti náaηtò nwe weè do σωτέ Edii f̄t̄iri.

De kó dipátiri kó diwétiri diketiri mukàmmù 18-25 ti náa nSudaa kó dikpàaτiyuu do kraámè dimáà kémῶnte mediè nkétuake yebie ntekòutè nè sipísitāāti (130) kè Babidῶnni kóo kpàaτi Nebukannesaa yàà bè donè mudòò kéfiete Sedisademmu eì, kέρῶnte Kuyie ncíētè, kέρímmú benitibè mabè kékònnè Babidῶnni.

Di mpátiri náaηti duś ke dōmmè

1. Edii tōmmú kó kumàнку 1-2
2. Edisee kó mutōmmú kéntῶ kétuakenè Isidayeeri kó dikpàaτiyuu pōntemè 3-17
4. Sudaa kpàaτiyuu kó tináaηti kétúótè Esekiasi tῶmè tikpàti kéntῶ kétuakenè be dootitῶbè bè p̄ímmúmè ke kōnnè 18-25

Okpàaτi Aasia beémmè dibῶ Baadi-Sebuudi

1 Okpàaτi Akabu kúú nkó difōnkúò kè Mῶabu kῶbe yetemu Isidayeeriβe kpeti.

² Diiyè mari kòo kpàaτi Aasia m̄bo Sammarii okpàaτi cíētè kudànkù ínkè kédonní kékῶute mediè nkétῶ nyetῶrè ké yè nàké ke dῶ: Kῶtenè Ekunῶῶ kébeé ndibῶῶ Baadi-Sebuudi káyà kè m bo mieté. ³ Kè ti Yiè nKuyie ntōnni ku tōnni mari kè dii nàké Edii Tisibiti eì kou ke dῶ: Íté kékῶte kéconè Sammarii kóo kpàaτi kó yetῶrè ké yè beke ke dῶ: Kuyie nyí bomu Isidayeeriβe tenkè kòò duś nkè di kῶte Ekunῶῶ ke bo beé mbe bῶῶ Baadi-Sebuudaa? ⁴ Nè de kpéi nti Yiè nKuyie ntu nh ò nàké ke tú ò mè nduś dii dῶú ò tēnke í iti, ò yóó kúmu.

Edii ti mbè nàké képēētè. ⁵ Kòo kpàaτi Aasia do tῶ mbèe wētōo o borè kòo bè beke ke dῶ: Dè dōmmè kè di wētēní? ⁶ Kè bèe ò tēhné ke dῶ: Onitì mῶu weè ti conè ke tú tí wētēní ke da beke ke tú, ti Yiè nKuyie nyí bomu Isidayeeriβe tenkè kàa duś nkè ti kῶte Ekunῶῶ ke beé mbe bῶῶ Baadi-Sebuudaa? Ò tu nè de kpéi nha mè nduś dii dῶú a í yóó íté, a yóó kúmu.

⁷ Kòo bè beke ke dῶ: Onitì weè di conè ke di nàké de kó tináaηti ò dōmmè?

⁸ Kè bèe ò tēhné ke dῶ: Onitì nwe ke dáatí diyaàbòri bè dùkénè di yòyó kó ticiti ke bou fenaakōnfè o ka.

Kòo kpàaτi dῶ: Edii nwe Tisibiti eì kou.

Aasia dómè kέρí nhEdii

⁹ Kòo kpàaτi deite kuhāāpōnkù nè behāāpōmbè sipísìnùmmù kè bèe dekoo Edii kàri dè ditāri ínkè kóò nàké ke dῶ: Kuyie nkóo niti, okpàaτi tu a cútēní!

¹⁰ Kè Edii bè tēhné ke dῶ: Kè mēnke nwe n túmè Kuyie nkóo niti, muhāā ncútēní kéínkè ke da cúté f̄ n nē a kῶbe.

Kè muhāā ncútēní kóò cúté wenwe nè o kῶbe. ¹¹ Kòo kpàaτi yíe kētōnko kuhāāpōnkù tekù nè behāāpōmbè tῶbè sipísìnùmmù kè bèe dekoo kóò nàké ke dῶ: Kuyie nkóo niti, okpàaτi tu a cútēní.

¹² Kòo bè tēhné ke dῶ: Kè mēnke nwe n túmè Kuyie nkóo niti muhāā ncútēní kéínkè ké da cúté f̄ n nē a kῶbe!

Kè muhāā ncútēní kóò cúté wenwe nè o kῶbe. ¹³ Kòo kpàaτi Aasia yíe kētōnko kuhāāpōnkù tāānkù nè behāāpōmbè tῶbè sipísìnùmmù. Kè bèe tuῶkoo Edii borè kénínkóo o iikè kuhāāpōnkù kùù bè ni kè kùu ò bàh̄tè ke dῶ: Kuyie nkóo niti, donté ti wūš, mmí n nē be nniῶtibè sipísìnùmmù ti tú a kó betōmbè mbe, a báa ti kuῶ, ¹⁴ kéndōnnè muhāā ncútēní mē ke cúté titōnti ketiti tidéti nè ti kó benìùbè bemῶu. Di mmōnni donté nh ῶnni ke bá n kuῶ!

¹⁵ De mōnni kè ti Yiè nKuyie ntōnni nàké Edii ke dῶ: Neinè we kè dí cúté, a bá nhò yēkù.

Kè Edii íté kóò neinè kè bèe cúté, kékῶte okpàaτi borè. ¹⁶ Kè Edii ò nàké ke dῶ: Ti Yiè nKuyie ntu a mè nkōtemè

bèe náké Sudaa kɔbe koo kpààti ke dɔ: Okpààti Yodammu tu Mɔabu koo kpààti weè yete o kpeti, kòò tu kàa bo yie nhá kɔtoo kè di ò dokénè. Kè Sudaa kɔbe koo kpààtii bè tǝhné ke dɔ: N kɔroomu, mí nnè we ti tú oniti òmáà ndi. N nitibè tu o kɔbe mbe kè ñ sǝí tú o kpesi. ⁸ Kè Yodammuu yíe kòò beke ke dɔ: Ǟnkuce nku ti yóó kétémbè? Kòò dɔ: Edɔmmu kó kuce kùù yìè dikpàà.

⁹ Mèmmè kè bèe wǝnné Isidayeeribe koo kpààti nè Sudaa kɔbe kou nè Edɔmmu kou kékété, ke dɔ kuce yewe yèyiekè kè menie ndónté behǝǝpɔmbè nè iwǝí ì tɔ be nenti. ¹⁰ De mɔnni kè Isidayeeribe koo kpààtii kuɔnko ke dɔ: Ti pákému! Ti Yiè nKuyie nkuù ti tǝí ntínti be nkpààtibè titǝǝti ke bo ti ãnné Mɔabu kɔbe nɔu mieke.

¹¹ Kè Sudaa kɔbe koo kpààti dɔ: Ti Yiè nKuyie m pǝǝnǝǝnti náǝntò mɔù í bo die nke dɔ ntí kɔte o borè kòò beé nKuyie nti kpéinǝǝ? Kè Isidayeeribe koo kpààti koo tǝnti mɔù dɔ: Safati bire Edisee bomu die nwèè do ãǝ Edii menie nkòò niiti. ¹² Kè Sudaa kɔbe koo kpààti dɔ, ò yóó ti nákému ti Yiè nKuyie nti dǝnhè ti.

Mèmmè kè bèe nei betǝǝti, Isidayeeribe koo kpààti nè Sudaa kɔbe kou nè Edɔmmu kou kékɔte kɔyà Edisee. ¹³ Kè Edisee náké Isidayeeribe koo kpààti ke dɔ: Kè n kpeti né da dònnè mɔ? Kɔte kɔyà ti Yiè nKuyie mpǝǝnǝǝnti náǝmbè a cice nè a yǝ be kɔbe, kè Isidayeeribe koo kpààti dɔ: Dè í tú ti Yiè nKuyie nkuù ti tǝí ndie ntínti be nkpààtibè titǝǝti ke bo ti ãnné mMɔabu kɔbe nɔu miekaǝ?

¹⁴ Kè Edisee ò tǝhné ke dɔ: Ti Yiè nKuyie Mpakedaa, n tú kùù koo tǝnti, kè dè í tú ku kpéi nnè Sudaa kɔbe koo kpààti Sosafati kpéi, n na bá ndake a kpeti, n keté ke na bá nda wèrté bá sǝmpǝ. ¹⁵ Kòò deè ke dɔ: Waǝnnènni wèè bie nkukùtidùkù.

Kè bèe ò waanni, kòò bente, kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténí Edisee ínkè. ¹⁶ Kòò béi nke dɔ: Ti Yiè nKuyie ntu dí dammú yefǝtè yefǝtè dikondaa dii mmieke. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie mbéimmu ke tú: Di í yóó keè kuyaakù, di me nyí yóó yà fetaafè nè mèmme kè menie nnè píe ndikondaa dimɔ, kè di yǝ díndi nè di ãǝpɔmbè nè di wǝí ì tɔ di nenti. ¹⁸ Dende keté ke né tú desǝmpǝrè nde ti Yiè nKuyie mborè, kù yóó ãnnému Mɔabu kɔbe di nɔu mieke. ¹⁹ Kè di puɔ mbe ekè dieyè nè iduotí fité yè, kékǝú detie ndemɔu bè yo ndèè be, kéítinné be nébòrè yemɔ, kɔpíe mbe paa ndemɔu yetǝrè kè dèe cake.

²⁰ Kè dèe wenté dikúnwehni bè ǝí fíe dii mɔnni iwǝí Kuyie. Kè menie nyènni Edɔmmu bíékè, kɔpíe mbe tenké kemɔ.

²¹ Ke sǝ mMɔabu èi kɔbe kèè bekpààtibè bètǝǝti bàátimè ke yóó bè do mudodò, kè bèe tǝí mbèè kó dimàà dò nkéna kékɔte mudodò kè bèe kɔte kéoke be tem-mǝnku. ²² Dè wenté dii mɔnni kè diyìè yènni, kè diwen-nécannii tiité menie nyínkè kè Mɔabu kɔbe yà menie nkó kuwǝí kù, kè kù ndò mmeyí. ²³ Kè bè dɔ: Meyí mme, beè kpààtibè beè kòhnté ke kùò bemáà, tí kɔtenè kéhéi be kperè.

²⁴ Bè tùòkení dii mɔnni Isidayeeribe kari, kè bèe ootení ké bè do tiyǝí, kè bèe coké kéta be tenké, kè bèe bè din-

té kè bè bèité béité, ²⁵ képuɔ mbe ekè kédooté dooté bá wè ditǝri be paa nsàrè mieke kè dè píe nyetǝrè, kéítinné sibií simɔu kékǝú detie mbè yo ndèè kó yebe.

Kè dè nkpáá Kiidi-Adeseti èi máà ndi, kè detǝntènditirè yembèe di cǝéte kè di bùtí yetǝrè képuɔ. ²⁶ De mɔnni kè Mɔabu koo kpààtii yà dè ò fuutenèmè kétúóté behǝǝpɔmbè yesebábátè yembè sikɔsiyiekè (700) ke bo kété benitibè kékɔte Edɔmmu koo kpààti borè kɔyíèke. ²⁷ Ò yíèke mèmme kɔyóu kétúóté o koo po wèè na nsɔtè o kpàti, kòò fèuté dihéi kó kuduotí ínkè kétuɔ, kè dèe yonke Isidayeeribe, kè bèe ò yóu kékò.

Edisee dɔò tǝi dieti okúpokù kpéi

4 Diyìè mari kè Kuyie mpǝǝnǝǝnti náǝmbè mieke kòò mɔù koo pokùu kɔte kɔyà Edisee kòò bànté ke dɔ: A yému a koo tǝnti n dɔù wèè ku, ò do túmè ti Yiè nKuyie nkoo nití nwe. Ò ku kè ti banteu weè kɔtení ke dɔ kétúóté m bí idé kédɔò o daati.

² Kè Edisee dɔ: M bo na kédɔò ba a kpéi? Kédeè ke dɔ: Kàa mòke mù tǝcǝtè a n náké. Kòò nitipòkùu ò tǝhné ke dɔ: A koo tǝnti mí, n yí mɔke dèmarè, kè dè í tú mekùò, mèe kpáá sǝmpǝrè tedéntè mieke. ³ Kè Edisee ò náké ke dɔ: Kɔte a cǝpɔetitɔbè borè kɔpente yemátidíè mpéu a bo na kɔpéte kè yè mmamè. ⁴ Kàa dèè dí ta kudieku fǝ nnè a bí, kàa kpetínné dibòri, kénhuti mekùò mmèmme yedíè nkè dii níí píe nhá di kei nkéínné.

⁵ Kòò nitipòkùu ítóo kékò nkéta o dieku wenwe nè o nitidabí kékpetínné dicàù, kòò bí nhò duò nyedíè nkòò uti mekùò. ⁶ Yedíè mpíe ndii mɔnni kédeè kòò náké o bire marè ke dɔ: N duɔnni didénni!

Kòò bire dɔ: Didénni í kpáá. De mɔnni ndi mekùò ncòmmúmè. ⁷ Kòò kɔte kè ti náké Kuyie nkoo nití Edisee. Kòò dɔ: Kɔte kékíté de kó mekùò nkéyietí a bànni! Kè ìi sùò ndí nyo nfǝ nnè a bí.

Edisee nàkémè Sunemmu koo nitipòkù ò yóó pèitèmmè

⁸ Kè Edisee mpǝnké diyìè mari Sunemmu èi, kòò nitipòkù mɔù dè bo ke mɔke o kperè mesàà nkéyú Edisee ke dɔ wèè di, kétúóté de kó diyìè nè yewe tɔyè yèè kpaañi kè Edisee níí de mbáté kédí.

⁹ Diyìè mari kòò nitipòkùu náké o dɔù ke dɔ: N yému ke dò nKuyie nkoo nitisàù weè bàtírí ti cǝtè, ¹⁰ yóu kè tí ò ãnné kudieku kòò dɔù mmutǝí nè dikàri nè táburi nè fitírè, kòò níí pǝnké wèè de mbáté.

¹¹ Mèmmè diyìè mari kè Edisee mpǝnké de borè kébáté kéta kudieku kéndú, ¹² kénáké o koo tǝnti Keasii ke dɔ: N yúni tɔ ncǝtè koo nitipòkù. Kòò o yúni, kòò kɔtení kékómmɔ o ìikè. ¹³ Kè Edisee dúò nkòò koo tǝntii náké onitipòkù ke dɔ: A dɔò dè ti kpéi ndè deumu, a dɔ ti dɔò ba a kpéi? A dɔ tí náké okpààti yoo ohǝǝpɔnkóti a kpéinǝǝ? Kòò nitipòkùu tǝhné ke dɔ: M bo n kɔbe cuokè kè dè n naatimu.

¹⁴ Kè Edisee náké Keasii ke dɔ: Ti né bo dɔò ba o kpéi? Kè Keasii dɔ: Ò í mɔke debire, kòò dɔù me nkòtè. ¹⁵ Kè Edisee dɔ: Yúni we! Kòò ò yúni. Kòò cómmɔ o dieku

borì, ¹⁶ kè Edisee dò: Dè yàa bo nkááké mié nkàa úúkú denitidabire nde.

Kòo nitipòkù dò: Àà okóti, Kuyie nkóo niti a bá n souté, mí nha kóo tǔnti dò!

¹⁷ Mèmmè kòo nitipòkù púó nképeité denitidabire Edisee baa do ò bennénè dii mǎnni.

Edisee fòukùnnemè debire

¹⁸ Kè debiree kóté. Diyie mari kékǔté de cice nè betǔm-bè bè dèi dè tidiiti. ¹⁹ Bè de mbo kè debire kuónko ke dò: N yuu dii yóu! N yuu dii yóu!

Kè de cicee náké otǔnti ke dò: Túóté debire kékǔtenè de yǔ borè.

²⁰ Kòo dè túóté kékǔte kéduú nde yǔ, kòo ndè úúkú kè diyie nyóó cónné yeyo kè dèe kú. ²¹ Kòo dè dèe nkudànkú kétanné Kuyie nkóo niti dieku kéduú nho dǔú ìnkè kékénni kékpetínné, ²² kékú o dǔú ke dò: N duó nhotǔnti mǔú nè sǎmmarímú n dǔ kékókóo Kuyie nkóo niti borè nde kékǔténí.

²³ Kòo ò beke ke dò dè dòmme? Kàa kǔri o borè yíe? Otǎnkú pǎnwè dǔke yíe, dè me nyí tú teomǔpùtè. Kòo dò: Dèmarè í dò.

²⁴ Kòo duó nkè bèe bóu o sǎmmarímú dikàri, kòo náké otǔnti ke dò: Kété! A báa cómmú kuce! Kè mǐi sàà í yǐ á cómmú.

²⁵ Mèmmè ò kètémè kékǔte Kuyie nkóo niti borè Kadimeedi tǎri ìnkè. Kénkraá díetiri kè Kuyie nkóo niti ò yàni kénáké o kóo tǔnti Keasi ke dò: Sunemmu kóo nitipòkù wenwe kéréni. ²⁶ Cokóo kóo co, kóo beke ke dò: Kunaatí nku bakaà? A dǔú kpehnàà? A bire kpehnàà?

Kòo nitipòkù ò tǔhné ke dò: Dèmarè í dò. ²⁷ Kòo nitipòkù tuǔkoo Kuyie nkóo niti borè kéninkóo kékǔi nho naàcèi, kè Keasi ndǔ kóo bèti. Kè ti Yiè nKuyie nkóo niti ò náké ke dò: Yóu we! Ò bo meyeñcaàrimè miéke nke. Ti Yiè nKuyie mme nyí n náké o yèmmè cààrèhè nti.

²⁸ Kòo nitipòkù dò: Okóti n sòò da mǔǔmu debiraà? N sòò ti n da náké kè n tú a bá n souté mí nha kóo tǔnti.

²⁹ Mèmmè kè Edisee náké Keasii ke dò: Báátí kékúóté m pààti kékéte, kàa kèri ke conè òmǔú a báa ò dǔú. Kòo mǔú me nda dǔú nha báa yie. Kàa tǔǔkoo a nǔú m pààti debire ìnkè.

³⁰ Kè debiree yǔ dò: Kuyie mbomu kàa bo, n yí yóo wǔte ke í da neínè.

Mèmmè kè Edisee ò neínè. ³¹ Ke sǔ nKeasii ò niiténè ke nǔú nkupààti debire ìnkè bá tǔmatí í dǔú. Debire í béi ndè mme nyí nampe. Kòo wǔtení kékó Edisee kóo náké ke dò: Debire í ènte.

³² Kè Edisee tuǔkoo, kéta o dieku ke sǔ ndebire duó o dǔú ìnkè ke ku. ³³ Kòo taroo kékpetínné kè bè mbo bedé de miéke, wenwe nè debire, kòo bántè ti Yiè nKuyie.

³⁴ Ke níí oke debire ìnkè kékúú nho nùú de kperi, o nuú nde kpeyi, ke nǔú nho nuú de kpesi ìnkè, kénhoke debire ìnkè kè dèe wǔte kéktonkè. ³⁵ Kè Edisee cúténí kudieku kékcente, cente, kékǔte kékéke kéoke debire ìnkè ke dǔú kuce mèyiekè kè dèe cǔí nkéwéntení. ³⁶ Kè Edisee yú Keasii ke dò: Yúni weè nitipòkù!

Kè Keasi ò yúni. Kòo kǔto Edisee borè. Kè Edisee dò: Túóté a bire.

³⁷ Kòo taroo kéninkóo Edisee ìnkè kékénni, kékéde kékúóté o bire kéké.

Edisee do nàrikùnnemè tikúnti tì tii

³⁸ Kè Edisee wǔte Kidikaadi, dè do sǔ ndikònni dii bo dihei. Kè Kuyie mpǎñnáànti náambè tǔbè kǔtení ke bo o borè, kòo náké o kóo tǔnti ke dò: Saa ntekúmbotè diéte kè ti bénné tikúnti késori.

³⁹ Kè be kou mǔúu yè kéta dikpàà mukǔnwammù kékú dikpàà kó yeyàa mmayè bá ò í nyè banté kéké tǔú kékúú o yaǔǔrì kékonnènni kékú kékúte kékúmbotè. ⁴⁰ Bè ànné dii mǎnni kè bè bo di kè bèe sote kékúnnko ke dò: Kuyie nkóo niti mukúú mmuú ã de miéke bá dè ò dǔú nkédi. ⁴¹ Kè Edisee dò: Waánnènni muyuo. Kè bèe mù waanní. Kòo ànné tekúmbotè ke dò: Ànnénè kéké duó.

Kè bèe ànné kéké bè duó mbá tì ténke í dǔú mmèmamè.

Edisee píimè benitibè tekǔtè

⁴² Diyie mari kòo niti mǔúu yènni Baadi-Sadisa èi ke tǔni pǔǔbè bè dǔúnnè bè tidipànti kè bè bo sipísidé, ke tǔnnè tidipànti teyààtè kékǔtení kéké duó nKuyie nkóo niti Edisee kòo dò: Totínè kéké di. ⁴³ Kòo kóo tǔnti dò: M bo dè totí ñmme botí benitibè tekǔtè (100)? Kè Edisee dò: Totí be kéké di, ti Yiè nKuyie nni nnàkému ke tú bè yóo di kéké súú.

⁴⁴ Mèmmè kòo bè totí kéké di ke dèe súú nkéndònnè ti Yiè nKuyie nti nhò nàkémmè.

Naamaa miétémè

5 Naamaa do tú Sidii kǔbe kóo ãǎpǔnkóti nwe kéké be kóo kpààti ò tǔ mediè, ke yé nè weè borè nde ti Yiè nKuyie ndo duómmè kéké na be dootitǔbè kéké weè nni fehǎǎpǔnnafè, ke né mǔ ntkònti. ² Dè do sǔ nSidii kǔbe bèe kéké ke pǔnte Isidayeeribe ke pínni desapùmbire marè ke konni ke dè duó nNaamaa pokù, kéké ò pí mmuútmǔú. ³ Diyie mari kéké desapùmbiree náké Naamaa pokù ke dò: Kéké n yie ndo bo na kékúke Sammarii Kuyie mpǎñnáànti náàntò borè ò na nhò miékùnnemu.

⁴ Kéké Naamaa kéké kéké tì náké okpààti ke dò: Nte Isidayeeribe kéké desapùmbiree yé mmù. ⁵ Kéké Sidii kóo kpààti dò: Báátí! N yóo wǎrimu dipátiri Isidayeeribe kóo kpààti kéké da duó nkàa bií ò duó.

Kéké Naamaa túóté timátí péiti cidóòbè sikusitǎati (300) mesǔo ncidóòbè sipísikuú, tiyààti meánnimè tepíité, ⁶ kékú kékúú nyIsidayeeribe kóo kpààti dipátiri kéké di tu: Mǐi duónko n kóo tǔnti Naamaa dipátiri ke tú á ò miékùnnè o kònti. ⁷ Isidayeeribe kóo kpààti kàa ndii mǎnni dipátiri kékéte o yààti kékúnnko ke dò: N tú Kuyie nku, ke nǔ nke kǔú ke nǔ nke fòukùnkòò? Dè dòmme kòo n duónni oniti ke tú nh ò miékùnnè? Banténè ke dǔú nhò n wantinè dikpànni ndi.

⁸ Kuyie mpǎñnáànti náàntò Edisee kéké dii mǎnni okpààti kékémè o yààti kéké nkè bèe ò náké ke dò: Ba

nkprí nte kàa kērí a yààti? Yóu kòo kɔtení m borè kébanté Kuyie mpāñáànti náàntò bomè Isidayeeribe tenkè.

⁹ Kè Naamaa tuɔkoo nè o sɛí nè o naasāntè kécóm-mɔɔ Kuyie mpāñáànti náàntò Edisee cíɛ̀tè bòri nùù.

¹⁰ Kè Edisee tōnní kè bèe ò nàké ke d̀: Ò yē nha ta kukó nSuditɛ̀ kénduò ke kuri ke d̀ kuce mèyiekè, a yóó miétému kàa k̀ntii wenke!

¹¹ Kè Naamaa miéke peike kòò nkérí ke kpanti ke tú: N yèmmè do d̀ nhò yóó yènnímu o mómumu nkécóm-mú kébántè o Yìè nKuyie nke n kááké o ǹtè ké m miékunnè. ¹² Damaasi kó ikó nhAbana nè Padipaa í í pɛ̀tè Isidayeeribe kondakésíà? Kè n do nyi ta kéwu mbáá wenkaà?

Ò me nyí kékóntè nè o naasāntè nè kemieke ke bo kò. ¹³ Kòo kó betɔmbèe cokóo kòò nàké ke d̀: Okòtí! Kè Kuyie mpāñáànti náàntò do nda beke dèmarè dèè yóú a na bá ndè d̀d̀? Ba nné te kàa báá d̀d̀ ò da nàké tí ke tú a wu kémieté?

¹⁴ Mèmmè kòo ta kukó nSuditɛ̀, Edisee ò nàkémè kénduò ke kuri, ke d̀ kuce mèyiekè, kòo k̀ntii wɛ̀tè kéwenke kènaánnè debíbénnè kpeti, kòo wenke. ¹⁵ De m̀nni kè Naamaa wɛ̀tè Kuyie mpāñáànti náàntò borè wenwe nè o tumbè, kɛtaroo kécóm-mɔɔ Edisee ìikè kòò nàké ke d̀: M bantému dí m̀nni ke d̀ nketenke kemɔ miéke Kuyie nyí bo dèmarè kè dè í tú Isidayeeribe tenkè. Mí nha kóo tōnti n da báámmu, cúté dipānni dii.

¹⁶ Kè Edisee d̀: M pàrikèmu ke tú: Ti Yìè nKuyie mbomu kè n tú ku kóo tōnti, n yí yóó cúté dèmarè.

Kè Naamaa yetoo, kòo yete. ¹⁷ Kè Naamaa d̀: Kàa yetemu m pāre á yóú kè bè m pā a tenkè kó mutáá mmùù bo nsànnè sinaasɛ́ sidési ke yé mí nha kóo tōnti n ténke í yóó féútémè fɛ̀fɛ̀ kɛtuɔ nyoo metaummè kpeyi dibɔ̀ marí kè dè í tú ti Yìè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù. ¹⁸ N né kù bèkú tí tii tu: Kè n kònkò, kè nh èi kóo kpààti k̀ri ke bo fíe iwũ dibɔ̀ Dimɔ̀, kòò ñ neinè kè n nìnkú dibɔ̀ Dimɔ̀ ìikè ti Yìè nKuyie nhá n cíɛ̀.

¹⁹ Kè Edisee d̀: Kɔte kè dè nnaati. Kòo ítóo kédété sàmpó.

Naamaa kó mumɔmmú cāntémè Keasi

²⁰ Kè Edisee kóo tōnti Keasii totí o yèmmè ke d̀: N ci-cè Edisee mè nyetèmè Naamaa Sidii tenkè kou kó yepārè, ti Yìè nKuyie mbomu, m bo coké kóò nìntè kɛyà ò bo m pā dèmarè. ²¹ Ò me nyí kécoké kèmbeti Naamaa, kè Naamaa ò yàní kécúté mecāá nho naasāntè ìnkè kékétóo kóò co ke d̀: Kusààkù bakaà? ²² Kè Keasii d̀: Dèmarè í dómme. N ci-cè weè n tōnní ke tú n da nàké ke tú Kuyie mpāñáànti náàntò tɔ̀bè beè bo ke tuɔkùnì bédébè ke bonní Efadaimmu tāri, kòò tu kàa bo yie nhá ò duónko timáti péiti cidóòbè sipísitāti nè tiyààti mèānnímè mèdémè, kòò bè duú. ²³ Kè Naamaa d̀: Nto timáti péiti cidóòbè sipísikuò, kényetíróo kè tí cū́ siyàkèsi sidési kéboú kóò duónnè tiyààti mèānnímè mèdémè kéduú nkè bedapambè bédébè dè tɔ̀ kóò ciennè. ²⁴ Bè t̀̀ke dii m̀nni Ofedi èi

kè Keasii dè cúté demɔ̀ kɛtanné tɛ̀tɛ̀tè kédèe ké bè cau nkè bèe íté.

²⁵ O mómumu nkòo kɔte o yiè nhEdisee borè, kòo ò beke ke d̀: Keasii a bonní de? Kòò d̀: Mí nha kóo tōnti n yí k̀temè dèmarè.

²⁶ Kè Edisee né ò nàké ke d̀: N wènni do dè bomu oniti m̀̀ cúténì dè tenaasāntè ke da co. A í d̀ nkécúté di m̀̀nni ndi tiyààti, kè n né báá buónè a bo cútémè idíiti kédonnè odifíè kó depaa nnè fínyí kpepe nè iwũ nè betɔmbè benitidaabè nè benitipòbè. ²⁷ Naamaa kó mumɔmmú yóó cānté f́ nwe nè a yaábíó sáá.

Kè Keasii nyèti Edisee borè kè tikònti ò pí nkoò k̀ntii peike kènaánnè tikónti.

Tepíɛ̀tè domè dibinni

6 Kuyie mpāñáànti náàntò tɔ̀bè bèè bonè Edisee, kè bèe ò nàké diyè marí ke d̀: Mefíè nténke í ti sànnè a borè. ² Yóu kè tí kɔte Suditɛ̀ kékɔ́ú bá wè kudú kédɔ̀ titouti kèmbò. Kòo d̀: Kɔtenè!

³ Kè be kóò m̀̀ d̀: A bá nti neinè tínti a kó betɔmbàà? Kòò d̀: Éé, n kɔrimu.

⁴ Kè bèe nei kɛtuɔke Suditɛ̀ kénkɔ́ú ideí. ⁵ Kè be kóò m̀̀ ñkɔ́ú, kòo píɛ̀tè feuté kédoroo dibinni miéke, kòo kuónko ke d̀: Áú yoo n yiè! Dè n dimu. M me ntè yāūténímu.

⁶ Kè Kuyie mpāñáànti náàntò ò beke ke d̀: Yé tè do dè?

Kòo ò benke tè do dè, kòo kééte kudú kédootóo de borè, kè tɛ̀e nónní. ⁷ Kòo nàké de yiè nke d̀: Deitení tɛ̀! Kòo youtoo o ǹtè ké tè dèitení.

Edisee dɔummè Kuyie nkè kùu bɔnté Sidii kɔbe tiyũ̀nti

⁸ Sidii kɔbe kóo kpààti nè Isidayeeribe kou kè bè mmɔke mudoò, kè Sidii kɔbe kóo kpààti tí mbehāp̀mbè iwɛ́ yembè ké bè nàké ke d̀: Kè di kètè dí bátè die nnè die. ⁹ Kè Kuyie mpāñáànti náàntò Edii nàké Isidayeeribe kóo kpààti ke d̀: Á ndake, ke báá kètè ku mpíkú Sidii kɔbe beè kè bo.

¹⁰ Kòò ní ò nàké kòo deite benitibè kɛtɔ̀ nhEdisee ò bennè dii b̀ri.

Weè do ɔ̀ ò nàké kòo yenté, dè í tú kuce mèmáà yoo mèdémè. ¹¹ Kè dèe di Sidii kɔbe kóo kpààti, kòo yú o āp̀mbè iwɛ́ yembè, ké bè beke ke d̀: N nàkènnè di miéke weè kóm-mú Isidayeeribe kóo kpààti! Kòò nà nti kpeti.

¹² Kòo tɔ̀mbè kóò m̀̀ d̀: Okpààti, tínti a kó betɔmbè ti kóò m̀̀ d̀ke, Isidayeeribe kou, Kuyie mpāñáànti náàntò Edisee weè dáanko Isidayeeribe kóo kpààti a náá nti a dieku kufáá mmieke.

¹³ Kè Sidii kɔbe kóo kpààti d̀: Kɔtenè kɛyà ò borè, kè n t̄ nkè bèe ò pínní.

Kè bèe ò nàké ke d̀: Ò bo Dotāá nwe. ¹⁴ Kòo t̄ mbehāp̀mbè péu nè sisɛ́ nè sikipàrinaasɛ́ kè bèe tuɔkoo keyènkè kécɛ́tinne dihei.

¹⁵ Kè dèe wenté kè Kuyie mpāñáànti náàntò kóo t̄ntii yènní sèi kénś mbehāp̀mbè cɛ̀tè dihei nè sisɛ́

nè sikpàrinaasɛ́í, kòo náké Edisee ke dò: Áú n yiè! Yé ti yóo yímè? ¹⁶ Kòo ò tɛ́nné ke dò: A bá nyĩkù, bèè ti bonè bè sũmu ke pɛ́ɛ́tè bèè bè bonè.

¹⁷ Edisee me nyí kébántè ti Yiè nKuyie nke dò: Kuyie nkpeté o nuɔ nkòo yà.

Kè Kuyie nyi kpeté, kòo yà sisɛ́í nè sikpàrinaasɛ́í kè dè pìéké ditāri ke bè fité kécúu mmuhā́.

¹⁸ Sidii kɔbe tɔ́nni dii m̀nni Edisee borè kòo bántè Kuyie nke dò: Ti Yiè nKuyie nfonte be.

Kè Kuyie mbè fènte kéndonnè ò béimmè. ¹⁹ De m̀nni kè Edisee bè náké ke dò: Di yeté kuce nku, dè í tú dihei di d́ di, n tũnnenè kè n dí benke oniti di waà nwè.

Meɔmme ò bè k̀tenemè Sammarii. ²⁰ Bè ta dii m̀nni Sammarii kè Edisee bántè ti Yiè nKuyie nke dò: Ti Yiè nKuyie ntɛ́nné be be yèmmè.

Kè Kuyie mme mbè tɛ́nné, ke bè nsɔ́ mbè bo Sammarii eì.

²¹ Kè Isidayeribe kóo kpààtii bè yà kébeke Edisee ke dò: n cice, m̀ bè kùcà? ²² Kè Edisee dò: Báá bè kùc, bè ɔ́ í nkùc bè p̀rímú bè mudoò mieke, duɔ mbe kè bèe di, kàa bè duɔ mmenie nkè bèe yà kékò mbe yiè mborè.

²³ Kòo kpààtii duɔ nkè bèe bénné tidiiti kè bèe di kɛ́yà kédeè kòo bè yóu kè bèe kò nSidii be kóo kpààti borè. Bè tɛ́nke í nwɛ́tení Isidayeribe tenkè.

Dikònni tannímè Sammarii

²⁴ Kè Sidii kóo kpààti Benni-Adadii tíí nho āāp̀mbè bemɔu kè bèe kɔte képi Sammarii eì, ²⁵ ké ndi pi weti weti kè dikònni dierii tanní kè bè nfiiti disāmmarinyuu medítibii nsipísidé. Ke níí benné dibuu sámp̀rì yèdimásè koò mbo medítibii mmènumm̀.

²⁶ Diyie mari kè Isidayeribe kóo kpààti mpɛ́nké kuduotí ínkè kòo nitipòkù m̀u ò yà kékuónko ke dò: Áú! Okpààti n deeté!

²⁷ Kòo kpààtii ò tɛ́nné ke dò: Kè ti Yiè nKuyie nyí da deeté, m̀i báá na ké da deeté! Tidiiti í kpaá, yetebe me nyí kpaá.

²⁸ Kòo ò beke ke dò: Ba nda kɔ́nnè?

Kòo dò: Onitipòkù yie nweè sòò yè ntí cááké m biré ke naa cááké o kperɛ. ²⁹ Kè ti bènné n kperɛ ke cááké, kè dè wenté kè n yè nwèe duɔnni o kperɛ kè tí cááké, kòo dè s̀nnɛ.

³⁰ Okpààti ti kèè dii m̀nni kékɛ́tè o yààti kéndáátí kufɔ́tɔ́nkù, ke centi kuduotí ínkè kè bèe ò yà, kòo dàátí kufɔ́tɔ́nkù. ³¹ Meɔmme ò béimmè ke dò: Kè diyie yóo ta yie nkè Safati biré Edisee kpaánè o yuu Kuyie nni ndɔ́ kù dómè.

Edisee do nàkémè dikònni yóo deèmè

³² Dè do s̀ nhEdisee kàri o cíɛ́tè nte nè dihei kó bekótibè. Kòo kpààtii t̀nko o kóo t̀nti m̀u Edisee borè kòo nkpaá ke í t̀nkoo kè Edisee nàké dihei kó bekótibè ke dò: Di yè̀nà? Weè nitik̀t̀ti weè t̀nni ke tú bè n féúté. N wākénè! Kòo t̀nkení di kpetínné dibòri, di báá yie nkòo tanní. N yo kè dè d̀o nhokpààti kó kunampoo kérínimu de yiè nf̀nkùd̀.

³³ Ò kpaá ke me nnáá nkòo kpààtii tuɔkení o borè kébéi nke dò: Ti Yiè nKuyie nkuu te kè meyei mmie nkó dimàà ti t̀nkení. N tɛ́nke né kù d́ ba nkpeí?

7 Kè Edisee dò: Kénténè kékeè ti Yiè nKuyie nni nnàké ti: Ti Yiè nKuyie ntu dè naa bo mmè nkāáké kè bè do mmuyuo ncidòòbè tepítè nè bèdébè medítibii mmèamá ndi dihei kó dibòri. Kè medibii ncidòòbè sipísidé nè bèdébè do mmedítibii mmèamá múnke.

² Kòo kpààti kóo t̀nti wèè t̀u o kpàrinenti, kòo beke Kuyie mpāānāānti náāntò ke dò: Bá kè ti Yiè nKuyie nkpeté yewetibòrè a mè nnàké ti bo na kédɔ́à? Kè Edisee dò: A yóo dè yāmu nè a nuɔ nha me mbáá dè di.

Sidii kɔbe cokémè ke yóu be āāp̀nkari

³ Dè do s̀ mbenitibè mabè beè mɔ ntik̀nti bènàà, ke bo dihei kó dibòri, kè bèe náké bemáà ke dò: Ba nte kè ti yó mbo die nke yàà kúnè? ⁴ Kè ti tú ti bo ta dihei dikònni dii kè bo, kè ti me nkàri die nti baa yóo kúmu. Yóunè kè ti kɔte Sidii kɔbe kó dihāāp̀nkari kè bè ti yóu tí nf̀u, kè bè me nti kùc dè nsānnè.

⁵ Meɔmme kè bèe íté dihuri kentuɔkoo Sidii kɔbe āāp̀nkari m̀nku ke s̀ nhòmɔ́ í dè bo.

⁶ Ti Yiè nKuyie nkuu do duɔ nkè bèe keè kunampoo makù, kè dè ndò nsisɛ́í nè sikpàrinaasɛ́í nè behāāp̀m̀bè péu de kɔku. Kè bèe náké bemáà ke dò: Isidayeribe kóo kpààti weè yietí Itiibe kpààtibè nè Esibiti kɔbe kè bè bo ti dokénè. ⁷ Kè bèe íté dihuri kécoké kɛ́yóu be touti nè be sɛ́í nè be sāmmarímúbè kè dè mpiítí. Bè cɛ́nke do íté kécoké máà ndi ke bo deeté be f̀m̀mu. Bè do yóu be āāp̀nkari kè di mme ndò.

⁸ Meɔmme kè beè nitibèe tuɔkoo be āāp̀nkari m̀nku kéta kutouku makù kédi kɛ́yà, kɛ́tɔ mesɔɔ nnè timátí pèítí nè mesɔɔ nnè tiyààti kékɔte késɔnnɛ. Bè s̀nnɛ memme kɛ́wɛ́tení kéta kutouku tekù kɛ́tɔ bè yà dèè kó dimàà kékɔte késɔnnɛ.

Sidii kɔbe itémè ke yóu Sammarii kè dikònni yè

⁹ Benitibè bèè me mɔ ntik̀nti kè bèe náké bemáà ke dò: Ti dɔɔri dè í wenni, yie ntu tināānti kó diyie ndi, kè ti cíɛ́kénè de kó tināānti kè dè yàa wenténè Kuyie mbo ti poté. Yóunè kè ti kɔte kè tí nàké okpààti.

¹⁰ Meɔmme bè k̀temè dihei kɛ́yú wèè bàa dibòri kóò nàké ke dò: Ti kɔte Sidii kɔbe kó dihāāp̀nkari ti í yà òm̀u, oniti kó kunampoo keté ke í bo, sisɛ́í nè sāmmarímú deè bo ke píítí kè titouti duɔo detetirè.

¹¹ Bèè bàa dibòri kè bèe píɛ́ké, kè bèe ti nàké okpààti o cíɛ́tè mieke.

¹² Kòo kpààtii íté keyènkè kénáké behāāp̀mbè iwɛ́ yembè ke dò: N di náámmu Sidii kɔbe yému ke d̀o ndikònni ti bo, ke d̀d̀ ke d̀o mbè íté ke k̀te ke sɔri, kè ti bo yeroo kè bè ti pímmú kéta ti eì.

¹³ Kòo kpààti t̀mbè kóo m̀u d̀: Sisɛ́í s̀i kpaá dihei si mieke ti deite sinùmm̀u kɛ́t̀nnè benitibè kè bèe kɔte kɛ́yà. Bá kè s̀i kpaá t̀i t̀nkení benitibè t̀i yóo s̀i t̀nkení.

¹⁴ Kè bèe túóté sikpàrinaasɛ́í sidési nè si deèbè bèdébè kè bè t̀ nke d̀: Tũnnenè Sidii kó behāāp̀mbè kɛ́yà. ¹⁵ Kè bè ntũ mbe nacèna kɛ́tuɔkenè Suditɛ́ tiyààti

nè tinenti Sidii kɔbe cooti ke buɔnko dɛ, kɛ dɛ nenkoo kuce. Kɛ bɛ do tɔ mbɛɛ wɛtɛnɪ kɛ tɪ nàkɛ okpààti.

¹⁶ Kɛ benitibɛɛ yɛ kékɔtɛ kɛhɛi dɛɛ bo Sidii kɔbe kó di-hāāpònkari kénfiiti muyuo ncidóòbɛ tɛpítɛ nè bɛdɛbɛ mɛdíítibii mmɛmáà. Mɛdibii ncidóòbɛ sipísidɛ nè bɛnàà mɛdíítibii mmɛmáà múnke, kéndònnɛ ti Yiè nKuyie ndo tɪ mbɛ nàkémɛ. ¹⁷ Dɛ do sɔ nhokpààti duɔ nkòo kó ditɔnni dii tɔu o kpàrinenti kɛ di kɔtɛ ke baa dibòri ndi. Bɛ dɛ ndi nàu kékɔ kéndònnɛ Kuyie mpāānāānti nāāntò do nàkɛ tɪ okpààti ò do kɔtɛnɪ dii m̀nni o borɛ.

¹⁸ Kòo ò nàkɛ tɪ ke dɔ: Dɛ naa bo mmɛ nkāākɛ, kɛ bɛ do mmuyuo ncidóòbɛ tɛpítɛ nè bɛdɛbɛ mɛdíítibii mmɛmáà ndi dihɛi kó dibòri, kɛ mɛdibii ncidóòbɛ sipísidɛ nè bɛnàà do mmɛdíítibii mmɛmáà múnke.

¹⁹ Wɛè do beke Kuyie mpāānāānti nāāntò ke dɔ: Bá kɛ tɪ Yiè nKuyie nkpetɛ yewetibòrɛ a mɛ nnàkɛ tɪ bo na kédɔɔà? Kòo ò nàkɛ ke dɔ: A yóó dɛ yàmu nè a nuɔ nha mɛ mbáá dɛ di. ²⁰ Tii do tùkɛnɪ kɛ bɛɛ ò nàu dihɛi kó dibòri borɛ kòo kú.

Okpààti duɔmmɛ kɛ bɛɛ tɛnnɛ Sunɛmmu kóo nitipòkù o kperɛ

8 Dim̀nni mari mieke kɛ Edisee nàkɛ Sunɛmmu kóo nitipòkù ò do fòùkùnnɛ wɛè birɛ ke dɔ: Ítɛ fɔ nnɛ a cɛtɛ kɔbe kékɔtɛ dihɛi tɛri mari a dɔ di kɛmbo, ti Yiè nKuyie nkuù yùni dikònni kɛ di kòrinɪ dihɛi ke bo mbo ke dɔ yɛbie nyɛyiekɛ.

² Kòo nitipòkù dɔ Kuyie mpāānāānti nāāntò ò nàkɛ tɪ, kɛítɛ wenwe nè o cɛtɛ kɔbe, kékɔtɛ kɛmbo Fidisitɛɛbe tenkɛ ke dɔ yɛbie nyɛyiekɛ. ³ Yɛbie nyɛyiekɛ kó difɔnkúò kɛ dɛ kóò nitipòkù konnɪ kékɔtɛ ke bo yà okpààti, kóò beé nho cɛtɛ nè o paku kpeti.

⁴ Ke sɔ nhokpààti nāānnɛ Kuyie mpāānāānti nāāntò Edisee kóo tɔnti Keasii kóò beke ke tɔ: N nàkɛ Edisee dɔ tii dieti timɔ. ⁵ Kɛ Keasii nhò nāā nhEdisee do fòùkùnnɛmɛ dɛbirɛ. Dɛ m̀nni ndi onitipòkù ò do fòùkùnnɛ wɛè birɛ ò tùkoomɛ ke bo beé nhokpààti o cɛtɛ nè o paku kpeti. Kɛ Keasii dɔ: Okpààti nte dɛ kóo nitipòkù nè o birɛ Edisee do fòùkùnnɛ dɛ.

⁶ Kòo kpààtii beke onitipòkù, kòo ò nàkɛ dɛ wūškémɛ. Kòo kpààtii ò nɛinnɛ tekpààticɛtɛ kóo kóti ke dɔ: Kɔtɛ kédúú nkɛ bɛɛ ò tɛhɛnɛ o kperɛ nè bɛ dɛitɛ dɛɛ kó dimàà o paku mieke nè ò itɛmɛ nè yienni.

Edisee nàkémɛ Asayɛedi yóó naámmɛ okpààti

⁷ Kɛ Edisee kɔtɛ Damaasi ke sɔ nSidii kóo kpààti Benni-Adadi mɔ nkɛ bɛɛ ò nàkɛ ke dɔ: Kuyie mpāānāānti nāāntò kɔtɛnɪ ti cɛ. ⁸ Kòo kpààtii nàkɛ Asayɛedi ke dɔ: Túótɛ yɛpāɛ kékɔtɛ kɛyà Kuyie mpāānāānti nāāntò kòo beé nti Yiè nKuyie nkɛyà kɛ nsà kɛ m bo miɛtɛ.

⁹ Kòo kɔtɛ kékpɛé nDamaasi kperɛ demɔ dɛɛ kó dimàà tu desààrɛ kɛtòú nyòyòbɛ sipísinàà kékɔtɛnɛ Kuyie mpāānāānti nāāntò borɛ kécómmɔ o òkɛ ke dɔ: A kóo dapàà mBenni-Adadi Sidii kɔbe kóo kpààti wɛè n tɔnni ke tɔ: N da beke kɛ nsà kòò bo miɛtɛ mumɔm-mú ò mɛ mmɔ mmù.

¹⁰ Kɛ Edisee dɔ: Kɔtɛ kóò nàkɛ ke tɔ ò yóó miɛtɛ, ti Yiè nKuyie nnɛ n nàkɛmu ke tɔ ò yóó kú.

¹¹ Ò mɛ nyí ke dɔ só kénwúò nfù! Kɛ tinɔnnietii yènni.

¹² Kɛ Asayɛedi dɔ: Ba nte okóti kàa kuɔ?

Kɛ Edisee dɔ: N yà mɛyɛi nha yóó dɔ mɛmmɛ Isidayɛeribe. A yóó cúummɛ be ekɛ iduotí fitɛ yɛ, kɛfíɛ be kó bekpàritiebe ke nau ibíbɛnni, kɛpuoti beɔpòmpòmbɛ. ¹³ Kɛ Asayɛedi dɔ: Yɛ n tɔ wɛ mí nha kóo tɔnti? Mí ndemɔcírɛ ke bo pí mmutɔmmú diemù mummu? Kɛ Edisee dɔ: Ti Yiè nKuyie nti nni nnàkɛmu ke tɔ: A yóó naà nSidii kɔbe kóo kpààti.

¹⁴ Mɛmmɛ kɛ Asayɛedii ítɛ Edisee borɛ kékò nho kóo kpààti Benni-Adadi borɛ. Kòo ò beke ke dɔ: Edisee da nàkɛ ũnti? Kòo ò tɛhɛnɛ ke dɔ: Ò tu a yóó miɛtɛmu.

¹⁵ Kɛ dɛɛ wentɛ kɛ Asayɛedii túótɛ kuyàkù kɛpɔtɛ menie nkɛnɔ nhomuɔnti òkɛ kòo kú. Kòo cɔutɛ tikpàti.

Yodammu naámmɛ Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wɛntɛ 2 Bekpààtibɛ tɔmmú 21:2-20)

¹⁶ Akabu birɛ Yodammu Isidayɛeribe kóo kpààti kpàti benni nummurɪ ndi Sosafati birɛ Yodammu naámmɛ Sudaa kɔbe kóo kpààti. ¹⁷ Ò do yóó di tikpàti ke mɔke yɛbie nsipísitāāti nè yɛdɛɛ ndi, kɛntɔ tikpàti kɛmbo Sedisadɛmmu ke dɔ yɛbie nyèni, ¹⁸ kɛtɔnnɛ Isidayɛeribe kpààtibɛ kóo ice, Akabu cɛtɛ kɔbe do dɔmɛ. Ke yɛ ò do puokɛmɛ Akabu kóo sapàà nwe kédɔɔ ti Yiè nKuyie nyí dɔ dɛ. ¹⁹ Bá nè memmɛ ti Yiè nKuyie nyí ndɔ kékɔ Sudaa kó kubotí ku kóo tɔnti Dafiti kɛfí. Kù do béimmu ke dɔ: O cɛtɛ bāá paà okpààti dim̀nni mari.

²⁰ Yodammu kpàti mieke nke Edɔmmu kɔbe yetɛmɛ Sudaa kɔbe bo mbɛ bakémɛ, kɛwāá mbe kóo kpààti.

²¹ Kɛ Yodammuu ítɛ nè sɪkpàrinaasɛí simɔu nè si dɛɛbɛ kékɔtɛ Saii. Kɛ bɛɛ ítɛ keyɛnkɛ wenwe nè bɛɛ bakɛ sɪkpàrinaasɛí kɛpotɛ Edɔmmu kɔbe bɛɛ do bɛ cɛti. Kɛ Sudaa kɔbe kó behāāpòmbɛ sɔmbe bie cokɛ kékúú mbe cɛí. ²² Mɛmmɛ Edɔmmu kɔbe fiɛtɛmɛ bɛmáà Sudaa kɔbe nɔu mieke nè yienni.

Diì m̀nni dimáà mieke nke, Dibunaa ei kɔbe múnke yetɛmɛ Sudaa kɔbe kóo kpààti kpeti.

²³ Yodammu tɔmmú sɔmmu ò dɔ dɛɛ kó dimàà dɛ wārimu Sudaa kpààtibɛ dɔrɪmɛ pátiri mieke. ²⁴ Kòo kú kɛ bɛɛ ò kúnnɛ Dafiti ei o yɛmbɛ fɔti. Kòo birɛ Aasia sɔɔtɛ o kpàti.

Aasia naámmɛ Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wɛntɛ 2 Bekpààtibɛ tɔmmú 22:1-6)

²⁵ Akabu birɛ Yodammu Isidayɛeribe kóo kpààti kpàti benni tɛpítɛ nè didéri ndi Sudaa kɔbe kóo kpààti Yodammu birɛ Aasia naámmɛ okpààti. ²⁶ Ò do yóó di tikpàti ke mɔke yɛbie nsipísidɛ nè yɛdɛɛ ndi, kɛntɔ tikpàti ke dɔ dibenni ke bo Sedisadɛmmu. O yɔ yètiri do tú Atadii Omidi Isidayɛeribe kóo kpààti kóo sapàà.

²⁷ Kɛ Aasia tɔnnɛ Akabu cɛtɛ kɔbe kóo mɛborimɛ kédɔɔ ti Yiè nKuyie nyí dɔ dɛ, Akabu cɛtɛ kɔbe baa do dɔ dɛ, ke yɛ ò do tùótɛmɛ be kóo sapàà nwe kɛpuoke.

²⁸ Mɛmmɛ Aasia nɛinɛmɛ Akabu birɛ Yodammu kɛ bɛɛ kɔtɛ Damɔti Kadaadi tempɛ nke bo dokɛnɛ Sidii

κῶβε κῶο κρᾶἄτι Asayeedi, κὲ Sidii κῶβε κῶυτε Yodammu. ²⁹ Kòo wētēnī Sisedeedi κε bo ταῖς nhomáa Sidii κῶβε ὀ κῶυτε yēē muo mbè κρᾶ ndii mōnni wenwe nē Sidii κῶβε κῶο κρᾶἄτι Asayeedi. Ὁ δε mbo κὲ Yodammu bire Asia Sudaa κῶβε κῶο κρᾶἄτι κῶτε Sisedeedi κε bo ὀ dju nwenwe nē kuyonku.

BÈ pǐrmè Yeu tikpàti

9 Diyie mari κὲ Kuyie mpāñnāanti náan̄to Edisee yú Kuyie mpāñnāanti náam̄bè tῶbè mieke odapàa mmōu kòd nàké κε δῶ: Báátí kētúóté tedéntè nē mekùò nkéκῶτε Damῶti Kadaadi tempē. ² Kàa tūòkoo á yà Nimmusi bire Sosafati bire Yeu, kòd yu kékenténè o κῶβε, κὲ dí ta kudieku dimáa borè. ³ Kàa cóú nho yuu mekùò nkòd nàké κε δῶ: Ti Yiè nKuyie ntu ku da tāātēmu kàa yó ntú Isidayeeribe kóo κρᾶἄti, kàa dèè á yē kécoké, a báá dè cote.

⁴ Kè weè dapàa nkῶτε Damῶti Kadaadi tempē, ⁵ kè-tuokoo κε s̄ mbēhāp̄ònkótibè wē nke kari dibòri dimáa. Kòo δῶ: Okóti m mῶke timati nti κε bo da nàké, κὲ Yeu o beke κε δῶ: A dý káyà we ti mieke? Kòo δῶ: Okóti f̄ nwe n dý káyamè.

⁶ Kè Yeuu ité keta kudieku, kòo dapàa nhò còu mmekùò nho yuu kòd nàké κε δῶ: Ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tū nkù tu kuu da tāātē kàa bo ntú ku nìtibè Isidayeeribe kóo κρᾶἄti. ⁷ F̄s̄ yóo poté Akabu a kóo κρᾶἄti c̄itè kέpeite ku kó betōmbè nē ku pāñnāanti náam̄bè Sesabeeidi kùc bē. ⁸ Kù tu kù yóo kuomu Akabu c̄itè benitidaabè bemo, tidaati nē bēè í tú tidaati, ⁹ kédō Akabu c̄itè kù do dōmmè Nebati bire Sedoboammu kpete nē Aiya bire Basaa kpete. ¹⁰ Kè Sesabeeidi yie, simō s̄i yóo ὀ càáké kupaku bē tu kù Sisedeedi ku mieke, ὀmōu í yóo ὀ kūnné.

Ὁ ti nhò nàké kέkpeté dicàu kέyè kécoké.

¹¹ Kè Yeuu yēnni behāp̄òmbè tῶbè borè, κὲ bēè ὀ beke κε δῶ: Kusààkù bakaà? De kó kuwáátikù da yē mba? Kòo bē tēhné κε δῶ: Di yēmu de kóo niti boti bo na kénáké ti. ¹² Kè bēè yete κε δῶ: A soummu, tí nàké ὀ yē mmù! Kè Yeu δῶ: Ὁ n nàké κε yē mmu mmu nē muu nke n còu mmekùò nke tú ti Yiè nKuyie nni ntāāté κὲ m bo ntú Isidayeeribe kóo κρᾶἄti.

¹³ Bá wè kòo pānkeé túóté o yaàbòri kédōu ndikpàatikari ñnkè κὲ Yeuu kari, κὲ bēè eé ditāteheù kέp̄itè κε δῶ: Yeu weè tu okpàati!

Yeu fiètemè tikpàti Yodammu borè

¹⁴ Mēmme Nimmusi bire Sosafati bire Yeu còm̄mumè κε bo bo nhokpàati Yodammu. Dè do s̄ nYodammu nē Isidayeeribe bemo bē bo Damῶti nwe Kadaadi tempē nke baa dihei, Sidii κῶβε κῶο κρᾶἄti Asayeedi kpeí, ¹⁵ κὲ Yodammu yie κῶτε Sisedeedi κε bo ταῖς nho muo mbè ὀ κῶυτε yē bē κρᾶ ndii mōnni wenwe nē Sidii κῶβε κῶο κρᾶἄti Asayeedi.

De mōnni ndi Yeu bē nàkémè κε δῶ: Kè di yiemmu κε n kóm̄mú, ὀmōu báa yē dihei kέκῶtenè de kó tināanti Sisedeedi eì.

¹⁶ Ὁ με nyí kέdeè kέdeke o kparinaasāntè kέκῶτε Sisedeedi Yodammu mō nke duó dè, κὲ Asia κῶτε κε bo ὀ dju. ¹⁷ Wèè bàa Sisedeedi eì kòo m̄bo didènni ñnkè, Yeu nē o t̄nni κὲ bē nkérōo, kòo p̄itè κε δῶ: N wúo ndit̄nni mari ndi κὲ di kèrini, κὲ Yodammu δῶ: T̄s̄ nhoniti nē tesāntè kòo bē co, kέ bē beke káyà κὲ bē kèrini kusààkù.

¹⁸ Kòo tuokoo Yeu borè κε δῶ: Okpàati tu n da beke káyà kàa kèrini kúsààkù? Kè Yeu δῶ: Kàa kpeti né tú ba de mieke? Wētē n f̄nkùò!

Wèè bàa dihei kòo p̄itè κε δῶ: Dit̄nni tūòkoomu bē borè, di me nyí wētēnī.

¹⁹ Kòo κρᾶἄti yí kέt̄s̄ ndit̄nni teri κὲ dii tuokoo κε δῶ: Okpàati weè n t̄nni κε tú n da beke káyà kàa kèrōo nē kusààkù. Kòo δῶ: A kpeti nē tú ba de mieke? Wētē n f̄nkùò!

²⁰ Wèè bàa dibòri, kòo p̄itè κε δῶ: Dit̄nni tūòkemu, di me nyí wētēnī. De yiè nceé ndonnè Nimmusi yaàbire Yeu kōmu mmu. Ὁ fimmúnimu!

²¹ Kè Yodammu δῶ: Pítinné sisēí n naasāntè! Kè bēè pítinné, wenwe Yodammu Isidayeeribe kóo κρᾶἄti nē Asia Sudaa κῶβε kou, κὲ bēè κῶτε kέco Yeu Nabῶti Sisedeedi kou paku mieke.

BÈ kùomè Yodammu

²² Yodammu yà dii mōnni Yeu, kòd beke κε δῶ: Kunaatí bakaà? Kòo ὀ tēhné κε δῶ: Kunaatí bo yíme kέmbo kàa yō Sesabeeidi b̄itinné Kuyie nke feu yebokè κε d̄c̄ri munitin̄ntōmmù.

²³ Yodammu ti nkèè kénáké Asia κε δῶ: Bè ti fitému! Kékónténè o kparinaasāntè κε bo coké.

²⁴ Ke s̄ nYeu sèu nkupie nkétāū kétā Yodammu c̄inc̄inni, κὲ kupie nta kέp̄i nho dinni, kòo do ὀ kparinaasāntè mieke. ²⁵ Kè Yeuu nàké Bidikaa wèè t̄o o kparinenti κε δῶ: Deitenè we, kédootóo Nabῶti Sisedeedi kou paku mieke! Denteni ti do tū ndii mōnni o cice Akabu κὲ ti Yiè nKuyie nnáké ti o kpeí. ²⁶ Kù do ὀ nàké ti κε δῶ: Mí ndi Yiè nKuyie n yāmu a kùomè Nabῶti nē o bí, n yóo de nda f̄s̄ nde móm̄m̄onne de kó kupaku mieke. Mí nKuyie mm̄i béi! Deite we t̄unké, kédootóo de kó kupaku mieke kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti béimmè.

BÈ kùomè Okosia Sudaa κῶβε κῶο κρᾶἄti

(Wénté 2 Bekpàatibè tōmmú 22:7-9)

²⁷ Sudaa κῶβε κῶο κρᾶἄti Asia dè yà dii mōnni kέ-coké két̄unne Beti-Akã kó kuce κὲ Yeuu ὀ bēti κε δῶ: Poténè we! Kè bēè ὀ poté kòd κῶυτε o kparinaasāntè mieke, Kuudi tenni ñnkè dii t̄kénè Ibedeammu eì, kòo coké kέκῶτε Mekidoo eì, ὀ de nku, ²⁸ kòo kó betōmbè ὀ t̄óté kέκῶtenè Sedisadammu kòd kūnné o yembè f̄ti Dafiti eì mieke.

²⁹ Akabu bire Yodammu k̄p̄ati benni tepitè nē dimáa mieke do nke Asia naámè Sudaa κῶβε κῶο κρᾶἄti.

Bè kùòmè Sesabæedi

³⁰ De kó difñkúò kè Yeuu kɔte Sisedæedi kè Sesabæedii ti kèè kèānné còdòò késāri o yùti kénsiékéní o dieku kó tebòtè. ³¹ Yeu na dii m̀nni dihei kó dibòri kòò d̀: Kusààkù bakaà? F̀ nnè Simmidi wèè kùò o kóo kpààti di pòkù nku.

³² Kè Yeuu b̀útè tebòtè bíékè kèpèi nke d̀: We ntú n kou? We nni nkómmú!

Kè benitibè bèdébè yoo betāātii síékéní, ke tú bè f̀m-mu bè kè tu tekpààticíētè kó bekótíbè. ³³ Kè Yeu d̀: Ten-tenèní we!

Kè bèè ò t̀ntení, kòò donní kòò ỳi nseri kuduotí kè bèè na o ònkè nè tenaasāntè.

³⁴ Kè bèè p̀ētè kéta tekpààticíētè kédí káyà, kòò náké o kɔbe ke d̀: Túóténè de kóo nitipòkù isɔke yiè nkékũn- né bá nè memme ò tu okpààti kóo sapàà nwe.

³⁵ Kè bèè kɔte ke bo ò t̀ótè kékũnné, kés̀ntè kuyukúú nè sinaàcèi nè sinɔu màà. ³⁶ Kè bèè ẁetení kè ti nàké Yeu. Kòò d̀: Ti Yiè nKuyie ndo nàké ti nè ku pāānāh̀ti náah̀to Edii Tisibiti èi kou nùò mièke, tii d̀ò. Ò do béim-mu ke d̀ simɔ́ s̀i yóó cááké Sesabæedi kupaku bè tu kù Sisedæedi paku ku mièke. ³⁷ Kòò naá ntikùti Sisedæ- di paku mièke, òm̀òu t̀énke keté ke báá yie nke d̀ Sesabæedi nwe.

Bè kùòmè Akabu c̀ētè kɔbe bem̀òu

10 Dè do s̀ nhAkabu bí iì bo Sammarii sipísiyiekè, kè Yeuu wāri dipátiri kédúònkò Sammarii kóo kùmandáà nè dihei kó bekótíbè nè Akabu bí inyì bo bèè c̀ēi, kè bè nàké ke d̀: ² D̀i mè mbonèmè di kóo kpààti bí, kè di yà dii m̀nni di mpátiri di m̀kemu sisēi nè sikpārinasāi nè dihei kuduotí fitè di nè tikpārinenti. ³ Dí yà di kóo kpààti bí mièke d̀èè m̀nnè tikpàti kè ti ndè p̀ nkè dí kpa ndi cice kpààtiyuu kpéi.

⁴ Kè bèè yà dipátiri kè kuf̀wáà mbè auté kè bè d̀: Bekpààtibè bèdébè ò na ke còmmú o òikè kè t̀i bo naá?

⁵ Wèè baké tekpààticíētè nè dihei kó bekótíbè nè kùmandáà nè Akabu bí bonè bè, kè bèè t̀énnè Yeu dipátiri ke d̀: Ti tú a kó bet̀mbè mbe, á ti nàké ti ti yóó ti nd̀ò, ti í yóó wáà nhokpààti m̀òu, d̀ò a d̀mè.

⁶ Kè Yeuu ẁete k̀wāri dipátiri teri kè bè nàké ke d̀: Kè di t̀u nni nwēnnèmu ke bo nyíé n kpeti, dè naa nkááké miè nkè di t̀ùkení Sisedæedi nè di kóo kpààti bí ỳ.

Be kóo kpààti bí do bo sipísiyiekè ndi kè dihei kó bekótíbè ò t̀.

⁷ Bè kàa ndii m̀nni dipátiri kèp̀immú be kóo kpààti bí sipísiyiekè kèfí kèānné i ỳ yemómm̀yákè kè yè nhò dúònkò Sisedæedi èi.

⁸ Kè dit̀nnii tuakoo kénáké Yeu ke d̀: N t̀nìmu okpààti bí ỳ. Kòò d̀: Cóúnè ye yecúò yèdédè dihei b̀òri kè d̀è wenté. ⁹ Kè d̀è wenté kòò yènni kécómm̀ò benitibè bem̀òu òikè kèbèi nke d̀: D̀indi me nwennimè- mu kè míi d̀ri ke bo n kóo kpààti Yodammu kòò kùò! We nnè kùò benitibè biè? ¹⁰ Banténè t̀nkè ke d̀ò nti Yiè nKuyie nh̀ í mbéi nkè ku nùò do ketenkè. Kù do nàké ti nè ku pāānāh̀ti náah̀to Edii nùò mièke, tii d̀ò.

¹¹ Memme ò kùòmè Akabu c̀ētè kɔbe bèè do kpaá Sisedæedi èi mièke ke tú benitidiebè, o c̀ētè kɔbe kó dimàà nè bèè tú ikuú niùbè, òm̀òu í nsùò nwèè tu Akabu c̀ētè kou.

Bè kùòmè Sudaa tenkè kó sikpààtibí

(Wénté 2 Bekpààtibè t̀ómmú 22:8)

¹² Kè Yeuu íté dèborè kékò nkénk̀ri Sammarii kékétè kèmbèrinè Beti-Ekedi dinaacēnhòò. ¹³ Ò de nyà Asia Sudaa kɔbe kóo kpààti tebíi kè bè beke ke d̀: Di tú òm- be? Kè bè d̀: Ti tú Asia tebíi nsi ti k̀ri ke bo d̀òu nhokpààti Akabu bí nyi nè onitipokpààti Sesabæedi kpèyi. ¹⁴ Kòò pèi nkè bèè bè p̀immú kòò bè fié Beti-Ekedi tebinte borè bem̀òu.

Bè do bo benitibè sipísìnàà nè bèdébè ndi. Ò í nsùò nhòmm̀òu.

Yeu nè Yonnadabu bè màùtémè

¹⁵ Kè Yeuu íté dèborè kéconè Dekabu bire Yonnadabu kòò beke ke d̀: A yèmmè n naatinè n k̀me da naat- inèmmà? Kè Yonnadabu d̀: N yèmmè da naatinèmu. Kòò d̀: Kàa yèmmè n naatinèmu, youtení a ǹòtè!

Kè Yonnadabuu youtoo kòò ò d̀enko o kparinasāntè mièke, ¹⁶ kòò nàké ke d̀: Yóu kè tí nei kàa yà m̀ m̀ke tii k̀nyauti ti Yiè nKuyie nkpéi.

Memme kè bèè nei. ¹⁷ Bè t̀ùkè dii m̀nni Sammarii kèpoté Akabu c̀ētè kɔbe kè bè d̀èè, kèdonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè ku pāānāh̀ti náah̀to Edii kòò ti béi.

Bè kùòmè dib̀ò Baadi yembè ke p̀ùò mbe kó dib̀ò tou

¹⁸ Kè Yeuu tíi nyIsidayæeribe bem̀òu kè bè nàké ke d̀: Akabu do fié dib̀ò Baadi sámp̀ nwe, kè m bo di fié kè d̀èè p̀ētè memme. ¹⁹ N ỳh̀ní dib̀ò Baadi kó bepāābè bem̀òu nè bèè kó dimàà di t̀. N yóó ānnè dibanni dieri ndi, òm̀òu bá nkpa, kè wèè kpa bèè ò kùò.

Ò do d̀òrinè mecii mme ke bo ku Baadi kɔbe bem̀òu.

²⁰ Kòò béi nke d̀: Ikúnè dib̀ò Baadi kó mufèú kó diyìè. Kè bèè ikú. ²¹ Kòò t̀ nkè bèè nàké dihei dim̀òu bèè kó dimàà t̀u ndib̀ò Baadi, kè bèè kɔtení, bá òm̀òu í nkpa. Kè bèè ta Baadi kó kudieku kèpèi nféi féi. ²² Kè Yeuu nàké wèè ni dibanni kó ikuú ke d̀: Dènnèni dib̀ò Baadi kó tiyààti kédúò mbenitibè. Kòò ti dènnèni kè bè duó. ²³ Yeu nè Nakabu bire Yonnadabu kè bèè ta Baadi kó kudieku kénáké Baadi kɔbe ke d̀: Wénténè káyà kè Baadi kɔbe bèè màà bo die nkè ti Yiè nKuyie nkou m̀òu bá ndè k̀ké.

²⁴ Memme bè tamè ke bo fié dib̀ò Baadi iwū́ kètuo.

Dè do s̀ nYeu òò mbenitibè mbe sipísini ke bè nàké ke tú: Kè wèè yóu kòò m̀òu yenté nè omàà ndi! Bè yóó we nkua de yiè nkó dif̀tirì. ²⁵ Bè fié dii m̀nni iwū́ kètuo nkè Yeuu nàké behāp̀òmbè nè bèè bè bàa ke d̀: Tannènni kè bè poté kèku, di báá yóu kòò m̀òu yè.

Kè bèè ta kè bè kùò kédokóo ditowáà kéta dib̀ò Baadi kó kudieku di borè, ²⁶ kèuutè kutedú kùò dè bo kécú, ²⁷ kèp̀onte dib̀ò Baadi tenkaanitè kèp̀onte de kó

ikuú niùti bá wè ò yé bèè nìtibè, kè dí túóté de kó idíífi kètúntenè Kuyie ncíètè dèè càke.

⁷ Soasi do bo o kpàti benni sipísidè nè ditǎǎnni ndi, bá ikuú niùbè mu nyí tǔnte Kuyie ncíètè. ⁸ Mèmmè kè Soasii yú ikuú niùti Yeoyada nè ikuú niùbè tǔbè ké bè beke ke dò: Ba nkpréi nte kè dí í tǔnte Kuyie ncíètè? Di tǔ mbá nsóké ke cǔú idíífi benitibè borè. Di níí ì duú nKuyie ncíètè tǔntimù kpéí.

⁹ Kè ikuú niùbèe yie nhò béi ntì bá bè ténke í nǔú idíífi benitibè borè. Bèè ténke í nte ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutǔntimù.

¹⁰ Kè ikuú niùti Yeoyada waá ntetǔte ké tè dùúte te pòkù ké tè ìhnè a bo ntatoomè Kuyie ncíètè kubakù you diwǔtǔnni také. Bèè bàa ti Yiè nKuyie ncíètè kè bè nǔú Kuyie ncíètè kó idíífi ke ãǎ te mieke. ¹¹ Kè bè sǔ nyi sǔú nhokpàti kó patíwǎǎti nè ikuú niùti dièwè bèe kǔte ké í kàa, ¹² kè bè kàa nke dèè bèe ì duú mbèè ni mumarimù nè bèè yóó pí nde kó mutǔmmù, kè bèe yi- etí bedabeesǔbè nè betǔmbè, ¹³ nè bemaribè nè betǎcíèbè, kè bèe dohnè ideí nè yetǎokuyè bè yóó dǔnè yè ti Yiè nKuyie ncíètè. Dèè kó dimàà dò nkétunte ti Yiè nKuyie ncíètè mieke.

¹⁴ Bè me nyí ndǔnè ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti timáti péíti yoo mesǔǔ. Yebǔ nè yese, nè yebǔ bè yó mméínè yè meyií nnè sihéú. Kunenkù tekù makù do í dǔnè timáti péíti yoo mesǔǔ mbè cǔú dè Kuyie ncíètè kpéí. ¹⁵ Bè do sǔ duú nde kó idíífi bèè ni bèmbe mumarimù, kè bèe ì túóté kètúntenè Kuyie ncíètè. ¹⁶ Bè duú mbè de kó idíífi kè bè bo nyieti betǔmbè. Bè do sǔ í mbeke be kòò mǔú ke dò wèè náké ò pínnè mèè botí idíífi mutǔmmù. Ke yé bè do ì pínnè mèè kè dè wennimu mesàà.

¹⁷ Bè duú nyi meyií ncíémme kpéí nnè meyií nhǔtímù kpéí, bè do í ì duú nKuyie ncíètè tǔntimù kpéí, ì do tú ikuú niùbè kpeyi nyi.

Soasi kó tikpàti kó kumànkù
(Wénté 2 Bekpààtibè tǔmmù 24:23-27)

¹⁸ De kó dimǔnni ndi Asayedi Sidii kó kpàati domè Kati kǔbe mudò ké bè na, kémbaati ke bo do Sedisademmu. ¹⁹ Kè Soasi Sudaa kǔbe kó kpàatii túóté dèè tu Kuyie nkperè. O yembè Sosafati nè Yodammu nè Asia Sudaa kpààtibè do cǎhnè dè Kuyie nkpréi nnè o mǔmmuà nhò do cǎhnè dè, nè mesǔǔ mmèè kó dimàà do bo Kuyie ncíètè kó ditǔ mieke, ké dè duúnko Sidii kó kpàati Asayedi, kòo yóo Sedisademmu kéíté ò ténke í mbè do mudò.

²⁰ Soasi dǔrímè sǔmmè ò dǔ dèè kó dimàà dè wǎrimu Sudaa kpààtibè dǔrímè pátiri mieke. ²¹ Kòo kó betǔmbèe yete o kpeti kédake ke bo ò bo. Mèmmè kòo nkǔri Sida èi kè bèe ò poté Bèti-Midoo borè. ²² Simmea bire Sosakaa nè Somèe bire Sosabati bèè do ò poté kéku, kè bèe ò kǔnnè o yembè fǔti Dafiti èi. Kòo bire Amasia sǔtè o kpàti.

Yoakasi naámmè Isidayeribe kó kpàati

13 Asia bire Soasi Sudaa kǔbe kó kpàati kpàti benni sipísidè nè ditǎǎnni ndi Yeu bire Yoakasi

naámmè Isidayeribe kó kpàati, kénǔ tikpàti ke dò yebie ntepiítè nè yèiekè ke bo Sammarii. ² Kòo ndǔri ti Yiè nKuyie nyí dǔ dè kètúnne Nebati bire Sedoboammu borime, ò do tanné Isidayeribe mèè mieke, ò í mmè yóo. ³ Mèmmè ti Yiè nKuyie mmieke bè yèmmè kè kúu bè tanné Asayedi Sidii kǔbe kó kpàati nè o bire Benni-Adadi be nǔu mieke be fòmmu mumǔ.

⁴ De kó difǔnkúò kè Yoakasii bántè ti Yiè nKuyie nkè kúu yie nkébonkúnne ku mieke ke yé kú do yámè Sidii kǔbe kó kpàati bè fǔnkómè. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbè duú nwèè bo bè fiète Sidii kó kpàati nǔu mieke kè Isidayeribe sǔtè kénhǎ be touti mieke bè baa sǔ ndòm-mè. ⁶ Bè me nyi nyóu meyií nSedoboammu do tanné Isidayeribe mèè mieke. Kè kutedǔ Akabu do fií nkù nkpaá fií kú Sammarii èi mieke.

⁷ Yoakasi do kpaánè besǎndèèbè sipísinǔmmù ndi, sikpàrinaaséí tepíítè, behǎpǔmbè tekǔpííítè (10000) Sidii kó kpàati weè do bè na ké bè auté ké mbè nǔu mutǎá nkǔme.

⁸ Yoakasi dǔrímè sǔmmè ò dǔ dèè kó dimàà, nè dikǔmbùò ò do mǔke di dè wǎrimu Isidayeribe kpààtibè dǔrímè pátiri mieke. ⁹ Kòo kú kè bèe ò kǔnnè Sammarii o yembè fǔti, kòo bire Soasi sǔtè o kpàti.

Soasi naámmè Isidayeribe kó kpàati

¹⁰ Sudaa kǔbe kó kpàati Soasi kpàti benni sipísitǎati nè diyíènni ndi Yoakasi bire Soasi naámmè Isidayeribe kó kpàati kénǔ tikpàti ke dò yebie ntepiítè nè yèkuò ke bo Sammarii, ¹¹ kédǔ ti Yiè nKuyie nyí dǔ dè, ò í nyóu meyií nNebati bire Sedoboammu do tanné Isidayeribe mèè mieke, ké mmè sǔké.

¹² Soasi dǔrímè sǔmmè ò dǔ dèè kó dimàà, nè dikǔmbùò ò do mǔke di nè ò do dokénè mèè botí Sudaa kǔbe kó kpàati Amasia dè wǎrimu Isidayeribe kpààtibè dǔrímè pátiri mieke. ¹³ Kòo kú kè bèe ò kǔnnè Sammarii Isidayeribe kpààtibè fǔti. Kè Sedoboammuu cǔtè tikpàti.

Edisee kumè

¹⁴ Kè Edisee mǔke kéduúnnè mukúú nkè Soasi Isidayeribe kó kpàati kǔtooo o borè kénkuò nke tú: Áú n cice! Áú n cice! Isidayeribe kpariséí nè si dèèbè tu fǔ nwe.

¹⁵ Kè Edisee ò nàké ke dò: Kǔte kéwaanní mutǎmmù nè ipie.

Kòo kǔte ké dè waanní. ¹⁶ Kè Edisee dǔ: Seu nkupie nkòo kú sèu. Kè Edisee nǔú nǔo nǔo o kpesi ínkè, ¹⁷ kòò nàké ke dò: Kpeté tebòtè diyie yìèni kèè bíékè.

Kòo tè kpeté. Kè Edisee dǔ: Tǎú!

Kòo tǎú. Kè Edisee dǔ: Kupie nkuu nkuu benkú ti Yiè nKuyie nyóo duúmmè kàa na Sidii kǔbe ké bè poté Afeki kéku bémǔ páíí.

¹⁸ Kè Edisee deè ke dò: Túóté a pie!

Kòo ì túóté. Kòo dǔ: Poté ketenkè!

Kòo kè poté ke dǔ kuce mètǎati kényóu. ¹⁹ Kè Kuyie mpǎǎnǎanti náantò Edisee mieke ò peike. Kòo dǔ: A na nkè poté kuce mènǔmmù ndi yoo mèkuò. A na nna-

Asadia naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè tǝmmú 26:3-4, 21-23)

15 Isidayeeribe kóo kpààti Sedoboammu kpàti benni sipísidè nè diyiénni mieke nke Amasia bire Asadia naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti. ² Ò do yóo di tikpàti ke mɔke yebie ntepiítè nè yèkuò ndi kéntɔ tikpàti ke dɔ yebie nsipísìnùmmù nè yèdèè ke bo Sedisademmu. O yǝ yètiri do tú: Yekodiyauu nwe Sedisademmu èi kou. ³ Kòo ndɔɔri ti Yiè nKuyie ndó dè o cice Amasia do dɔ̀rìmè. ⁴ Kè yetòrè né nkpaá bo kè benitibè feu iwũɔ ke tuò ntihúuntì ye ìnkè.

⁵ Kè ti Yiè nKuyie nhò poté kòo muɔke tikònti kè bèè ò cǎhné kòo mbo omáà borè kòo bire Yotammu wè mbaké tekpààticíètè ke ni benitibè, kòo mme ndò nke yàa kúnè.

⁶ Asadia dɔ̀rìmè sɔmmè ò dɔ̀ dèè kó dimàà dè wǎrimu Sudaa kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke. ⁷ Kòo kú kè bèè ò kúnné o yembè f̄iti Dafiti èi mieke. Kòo bire Yotammuu sɔ̀tè tikpàti.

Sakarii naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

⁸ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asadia kpàti benni sipísitǎãti nè diniínni mieke nke Sedoboammu bire Sakarii naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ betǎãbè bèkuò ke bo Sammarii. ⁹ Kòo ndɔɔri ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè o yembè do dɔ̀rìmè, ò í nyóu meyei nNebati bire Sedoboammu do tanné Isidayeeribe mèè mieke. ¹⁰ Kè Yabesi bire Sadummu cómmú ke bo ò bɔ. Mèmmè kóo ò poté Ibedeammu èi kékuɔ, kéfiete tikpàti.

¹¹ Sakarii kó tináànti sɔnti wǎrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke.

¹² Ti Yiè nKuyie ndo nàkè tì nti Yeu ke dɔ̀: A yaàbí nè a yaàbíyúo bo nkàri Isidayeeribe kpààtikàri ìnkè.

Sadummu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

¹³ Sudaa kɔbe kóo kpààti Osiasi kpàti benni sipísitǎãti nè diweínni mieke nke Yabesi bire Sadummu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ otǎnkú òmáà ke bo Sammarii. ¹⁴ Mèmmè Kadi bire Mennaemmu itémè Tidisaa kékɔte kéta Sammarii képoté okpààti kékuɔ kéfiete tikpàti.

¹⁵ Sadummu kó tináànti sɔnti ò bɔ mmèè botí okpààti dè wǎrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke.

¹⁶ Mèmmè Mennaemmu domè Tapua èi képoté bèè kó dimàà bo di mieke nè di tempǝ nyimɔu kɔbe kétaun-nè Tifisa képuotí beɔɔpómpómbè bèè kó dimàà dè bo. De kó dihei kɔbe í yiemme koò kpeté yebòrè.

Mennaemmu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

¹⁷ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asadia kpàti benni sipísitǎãti nè diweínni mieke nke Kadi bire Mennaemmu naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie ntepiítè ke bo Sammarii. ¹⁸ Kòo dɔ̀ ti Yiè

nKuyie nyí dɔ̀ dè, ò í nyóu meyei Nebati bire nSedoboammu do tanné Isidayeeribe mèè mieke.

¹⁹ Weè kó dimònni ndi Asidii kóo kpààti Pudi bè domè kè Mennaemmu ò duó ntimáti péiti tónni sipísitǎãti kòo bo ò teennè kékpénkúnne o kpàti. ²⁰ Mennaemmu do cuó de kó timáti péiti Isidayeeribe kó bekotibaabè borè nde bá wè yuu ìnkè medítibii nsipísìnùmmù kè dè wènné kéduó nhAsidii kóo kpààti kòo bè yóu kéwète.

²¹ Mennaemmu dɔ̀rìmè sɔmmè ò dɔ̀ dèè kó dimàà dè wǎrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke.

²² Kè Mennaemmu ku, kòo bire Pekayaa sɔ̀tè o kpàti.

Pekayaa naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

²³ Sudaa kóo kpààti Asadia kpàti benni sipísìnùmmù kperi mieke nke Mennaemmu bire Pekayaa naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie nyèdèè ke bo Sammarii. ²⁴ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè ò í nyóu meyei nNebati bire Sedoboammu do tanné Isidayeeribe mèè mieke. ²⁵ Mèmmè Demadia bire Pekaa wèè tɔu o kpà̀rìnti, kòo cómmú ke bo ò bɔ, kòo mbo Sammarii tekpààticíètè kó kudieku makú, kòo ò poté kékuɔ, kékuɔnè Adikɔbu nè Adiyee, kéneinè Kadaadi èi kɔbe sipísìnùmmù, ò me nhò kúu kéfiete tikpàti.

²⁶ Pekayaa borime sɔmmè wǎrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke.

Pekaa naámmè Isidayeeribe kóo kpààti

²⁷ Sudaa kɔbe kóo kpààti Asadia kpàti benni sipísìnùmmù nè didérinni mieke nke Demadia bire, Pekaa naámmè Isidayeeribe kóo kpààti kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie nsipísidè ke bo Sammarii. ²⁸ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè, ò í nyóu meyei Nebati bire Sedoboammu do tanné Isidayeeribe mèè mieke.

²⁹ Isidayeeribe kóo kpààti Pekaa kpàti mieke nke Tekadati-Fadasaa Asidii kóo kpààti bè domè kéfiete Nefutadii tenké kemɔu: Iyǝǝ nè Abedi-Beti-Maaka nè Yannɔa nè Kedesi nè Asɔɔ nè yehekè dieyè Kadaadi nè Kadidee, kèpímmú benitibè kékònnè Asidii. ³⁰ Kè Edaa bire Osee cómmú ke bo bɔ nDemadia bire Pekaa kóo poté kékuɔ, kéfiete tikpàti.

³¹ Pekaa dɔ̀rìmè sɔmmè ò dɔ̀ dèè kó dimàà dè wǎrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátiri mieke.

Yotammu naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè tǝmmú 27:1-3,7-9)

³² Isidayeeribe kpààti Demadia kpàti benni déri mieke nke Osiasi bire Yotammu naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti. ³³ Ò do yóo di tikpàti ke mɔke yebie nsipísidè nè yènùmmù ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie ntepiítè nè yèkuò ke bo Sedisademmu. O yǝ do tú Sadɔki kóo sapàa nwe kòo yètiri tu Yedusaa. ³⁴ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie ndó dè, ò do tǔnne o cice Osiasi borime mme weti weti. ³⁵ Kè yetòrè né nkpaá bo, kè benitibè feu iwũɔ ke tuò ntihúuntì ye borè.

Weè do keuté ti Yiè nKuyie ncíètè kó dibòri bè tu di Dibòri dieri.

³⁶ Yotammu dɔ̀rìmè sɔ̀mmè, ò dɔ̀ dè dè kó dimàà, dè wàrimu Isidayeeribe kpààtibè dɔ̀rìmè pátìri mieke. ³⁷ De kó yemòrè mieke nke ti Yiè nKuyie nduómme kè Sidii kóo kpààti Desinni nè Demadia bire Pekaa Isidayeeribe kóo kpààti kè bè bo dokénè Sudaa kɔ̀be. ³⁸ Kè Yotammuu kú kè bèè ò kúnné o yembè f̄t̄ti Dafiti ei mieke. Kòo bire Aasii sɔ̀t̄é o kpàti.

Aasi naámme Sudaa kɔ̀be kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄mmú 28:1-27)

16 Demadia bire Pekaa kpàti benni tepíítè nè diy-
iènni mieke nke Yotammu bire Aasi naámme
Sudaa kɔ̀be kóo kpààti. ² Aasi do yóó di tikpàti ke m̄ke
yebie nsiptidè ndi kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie ntepiítè nè
yèkuò ke bo Sedisademmu, bá ò í ndɔ̀ri ti Yiè nKuyie
ndú dè, ò í ntúnne o yààri Dafiti kó meborime. ³ Ò do
túnne Isidayeeribe kpààtibè borime mme kéféúténè
ketíke o bire kétuɔ, ibotí ti Yiè nKuyie ndo bèti ò kè bè
kànnè, ò do dɔ̀ri ò sɔ̀ke botí. ⁴ Kòo nkɔ̀ iwũ ke tuò nti-
húúnti yetārè ònkè nè detie nyɔ.

⁵ Mèmmè Sidii kóo kpààti Desinni nè Demadia bire
Pekaa Isidayeeribe kóo kpààti bè domè Sedisademmu
ei ké di pi, bè me nyí ndi na. ⁶ Dii m̀nni dimàà mieke
nke Sidii kóo kpààti t̄h̄n̄mè Edɔ̀mmu kɔ̀be be ei Edaa,
kébeti Sudaa kɔ̀be di mieke, kè Edɔ̀mmu kɔ̀be di ta ke
bo nè yínni.

⁷ De m̀nni kè Aasii t̄ n̄kè bèè náké Asidii kóo kpààti
Tekadati-Fadasaa ke dɔ̀ Sidii kóo kpààti nè
Isidayeeribe kou beè do mí nha bire, a kóo t̄nti, kè n tu
á k̄tení kè n deeté. ⁸ Ò me nyí k̄t̄úóté timàti péiti nè
mesɔ̀ nnè dèè bo ti Yiè nKuyie n̄c̄īt̄é kó d̄t̄u mieke nè
dèè bo tekpààtic̄īt̄é mieke k̄duónko Asidii kóo kpààti
ke dɔ̀ wè ò p̄amu. ⁹ Kè Asidii kóo kpààti yie nk̄k̄t̄e k̄-
do Damaasi ei ké di p̄ntè k̄p̄ímmú di nitibè k̄k̄onnè
Kiidi, k̄k̄uɔ okpààti Desinni.

¹⁰ De kó dif̄nkúò kòo kpààti Aasii k̄t̄e Damaasi ke
bo yà Asidii kóo kpààti Tekadati-Fadasaa. Mèmmè ò
yàmè diwũt̄nni dii bo Damaasi k̄w̄ari di dòmmè
weti weti, k̄duónko ikuú niùti Udii wèè bo Sedisadem-
mu. ¹¹ Kòo maá diwũt̄nni kè di ndò nhokpààti Aasi ò
duónni itié nDamaasi ke ȳè nwè di maá kè di ndòmmè,
ké di maá k̄deè bá okpààti Aasi mu nyí k̄onko. ¹² Kòo
íté Damaasi k̄k̄onko k̄yà diwũt̄nni k̄deke di ònkè,
¹³ k̄féúté o òf̄è k̄t̄uɔ nk̄t̄uɔnnè tihúúnti nè muyuo nke
cúu m̄mena mbè tu mè dif̄è mu ònkè k̄m̄iété di-
wũt̄nni iwũ ò fié ò metaummè kp̄eyi i kó meyi,
¹⁴ k̄t̄úóté disɔ̀wũ kó diwũt̄nni dii bo ti Yiè nKuyie
n̄c̄īt̄é ònkè k̄k̄t̄e kè di còhnè diwũt̄nni p̄anni bakú
yóu bík̄è, ¹⁵ k̄deè k̄nóké ikuú niùti Udii ke dɔ̀: Di-
wũt̄nni d̄er̄i ònkè nke a yó ntuómme di feu ò wũ
dikúnweh̄ni nè kuyuo, okpààti kó iwũ nè o kó
yep̄rè nè kubotí kó iwũ nè ku kó yep̄rè, muyuo
nk̄p̄eyè nè dif̄è bè ò ȳk̄w̄e wè yep̄rè ònkè. A ní yóó di
m̄m̄iété iwũ di kú feu ò kó meyi, kè disɔ̀wũ kó di-
wũt̄nni dii, m̄i yó nyé di k̄peti.

¹⁶ Kè ikuú niùti Udii dɔ̀ okpààti Aasi ò nàké t̄i timu.
¹⁷ De kó dif̄nkúò kòo kpààti Aasii k̄k̄é sinaas̄i bè do
dɔ̀ s̄i kó tif̄nti Kuyie n̄c̄īt̄é k̄p̄é si kó yetārè k̄deei yebɔ

yèè còmmú si ònkè, k̄c̄t̄é disɔ̀wũ kó kunankú diekú
isɔ̀m̄atinààke k̄ku, kè kú ònkè ketenkè bè cè kè nè
yetārè, ¹⁸ k̄c̄t̄e diwũt̄nni Kuyie n̄c̄īt̄é okpààti do
d̄unko dè o kpààtik̄ari k̄k̄petinnè okpààti kó dibòri.

¹⁹ Aasi dɔ̀rìmè sɔ̀mmè ò dɔ̀ m̄èè kó dimàà dè
wàrimu Sudaa kpààtibè dɔ̀rìmè pátìri mieke. ²⁰ Kòo kú
kè bèè ò kúnné o yembè f̄t̄ti Dafiti ei mieke, kòo bire Es-
ekiasii sɔ̀t̄é o kpàti.

Osee naámme Isidayeeribe kóo kpààti

17 Sudaa kóo kpààti Aasi kpàti benni tepíítè nè
didèri mieke nke Edaa bire Osee naámme
Isidayeeribe kóo kpààti, kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie
nyèwei ke bo Sammarii, ² k̄d̄d̄ ti Yiè nKuyie nyí d̄ú dè ò
né í ntúòke Isidayeeribe kpààtibè bèè ò niiténè ke di
tikpàti. ³ De m̀nni kè Asidii kóo kpààti Sadimanasa
k̄t̄ení k̄do Osee kóo na, kòo ò b̄úté kè nhò yietí d̄am-
pòò. ⁴ Kè Asidii kóo kpààti banté Osee dammumè o c̄ī
nyí, ò s̄ ndii m̀nni Osee t̄ m̄benitibè Saii ei Esibiti kóo
kpààti borè. Ò me nyí yietí de benni Asidii kóo kpààti
d̄ampòò ò ò nhò yietí mèè botí yebie nteyè. Mèmmè
Asidii kóo kpààti duómme kè bèè pí nhOsee k̄bou
m̄f̄im̄mè k̄k̄petinnè. ⁵ Kè Asidii kɔ̀be ité k̄pitè
ketenkè kem̄u, k̄k̄t̄e k̄epi Sammarii ei ké ndi pi ke dɔ̀
yebie nyèt̄āti. ⁶ Osee kpàti benni w̄iinn̄i mieke nke
Asidii kóo kpààti namè Sammarii k̄p̄ímmú benitibè
k̄k̄onnè Asidii kè bè k̄anne Adaa ei nè Abɔ̀ kó m̄p̄ēm-
mè Kosā temp̄è nnè Medii ekè.

Dèè te kè Isidayeeribe kpààtiyuu p̄ntè

⁷ Isidayeeribe yete mèè k̄p̄é m̄be Yiè nKuyie nkúò bè
d̄enneni Esibiti mieke ke dɔ̀ meyi ndeè te kè t̄i mbè
t̄úkení. Kuyie ndo bè fītenè Esibiti kóo kpààti nwe kè
bè d̄enne kè bèè kú yóu k̄f̄ī yebɔ̀k̄. ⁸ Bè do túnne ibotí
ti Yiè nKuyie ndo bèti ò kè bè k̄anne i borime mme,
⁹ k̄nd̄ɔ̀ri ti Yiè nKuyie nyé mbè báá d̄d̄ dè k̄emaá
yet̄rè yeh̄k̄e yem̄u mieke k̄t̄úóté bèè báa dihei be kó
yetuo kéntɔ k̄t̄uɔkenè yeh̄k̄e dieyè iduotí fité yè,
¹⁰ k̄f̄īk̄ú yetārè, k̄f̄īk̄ú itedei sitā sim̄u ònkè nè
yeteyo yem̄u. ¹¹ Kè bè nfeu iwũ yet̄rè ibotí ti Yiè
nKuyie ndo bèti ò kè bè k̄anne, ò do dɔ̀rìmè, k̄d̄d̄ dèè í
wenni kè ti Yiè nKuyie mieke bè yè. ¹² Bè do feu yebɔ̀k̄
nye ti Yiè nKuyie mme ndo bè n̄k̄ému ke dɔ̀ bè báá d̄d̄
de kó kubotí.

¹³ Ti Yiè nKuyie ndo duú nkè ku p̄ānāh̄nti náambè bè
caummu weti weti bembè Isidayeeribe nè Sudaa kɔ̀be
ké bè náké ke dɔ̀: Ceetenè k̄yóu di yei nk̄t̄únne n tan-
n̄ ò nè n tié nnè n kuú n duú nkè m̄ p̄ānāh̄nti náambè
bem̄u duú ndè di yembè.

¹⁴ Bè me nyí nyie, kè bèè k̄p̄enk̄unne be to kè dèè p̄ē̄t̄é
be yembè do k̄p̄enk̄unne mèè botí be kp̄eyè, kè bèè yete
ti Yiè nKuyie nk̄peti. ¹⁵ Bè dootóo ti Yiè nKuyie nkú nyi
nè metaummè kú do d̄d̄nè mè be yembè nè kú do bè
nàké yèè tannò, ke túnne detetirè kp̄ere, ke naá m̄be
m̄m̄m̄m̄be detetirè. Bè túnne ibotí t̄i kó meborime
mme Kuyie ndo yè mbè báá túnne mè. ¹⁶ Bè do dootóo-
mu ti Yiè nKuyie ntannò páí, k̄d̄d̄ isɔ̀m̄atinààke idèi

kéfií nkutedóú kéninku ke dɔu ndiyiè nè otánkù nè si-wǎǎ ke feu iwūš dibɔɔ Baadi. ¹⁷ Ke tuò mbe bí initidaai nè initipòl ke pǎù ke dɔɔri munitinòntómú, kédú mbemáá meyei ndòòrìmù mieke, kè ti Yiè nKuyie mmiekèe bè yè. ¹⁸ Ke mènkeè bè yè mediè nkè kùu bè kei nku borè kè dè nkpaá Sudaa botí kɔbe máà ndi.

¹⁹ Weè Sudaa kɔbe múnke í ntúnne ti Yiè nKuyie ntan-nò, kètúnne Isidayeeribe do mɔke mɛè mantímè be kó dikpààtiyuu mieke. ²⁰ Nè de kpéi nkè ti Yiè nKuyie ndootóo Isidayeeribe bemɔu ké bè ànné ifeí, kédú nkè ibotí tɛii bè na kénfekù be kperɛ, kè kùu bè kei nku iikè.

²¹ Ti Yiè nKuyie nkuù do bè toté kédeite Isidayeeribe kéccánnénè Dafiti kó tɛcífɛtè, kè Isidayeeribe pí nNabati bire Sedoboammu tikpàti, kòo fétinne Isidayeeribe ké bè tannè meyei ndiemè mieke. ²² Kè Isidayeeribe ntú nSedoboammu do dɔɔ mɛè yei, bè í mmè yóu. ²³ Kè ti Yiè nKuyie nYaá mbè keinnè ku borè kéndònnè kù do ti nàkémè nè ku pǎánáànti náambè nò mieke. Merème kù bè cíemmè ku tenké ínkè kè bèe kɔte Asidii ke ke mbo nè yíenní.

Kuyie ndènnemè Isidayeeribe kè ibotí tɛi kari be tenké

²⁴ Kè Asidii kóo kpààtii duş nkè Babidɔnni kɔbe nè Kutaa kɔbe nè Awa kɔbe nè Amati kɔbe nè Sefawayim-mu kɔbe kè bèe kɔtení kɛmbo Sammarii kó yehékè mieke káfiete Isidayeeribe ekè bè do bo yè Sammarii kɛmbo. ²⁵ Bè kàri dii mònni de kó yehékè mieke ke í ntú nti Yiè nKuyie nkè kùu duş nkè yeciricirè mbè pǎi. ²⁶ Kè bèe tɔ nkè bèe náké Asidii kóo kpààti ke dɔ: A tɔ bèè nitibè ke kànnè Sammarii bè í yè bè bàámmè Kuyie deè te kè kù duɔnni yeciricirè kè yè bè pǎi. ²⁷ De mònni kè Asidii kóo kpààtii duş ndinùu ke dɔ: Túóténè m pǎimúni bèè nitibè Sammarii be mieke Kuyie nkuş niùti mɔu kóò tɛínnɔ kóo nkè bo ké bè benke bè bàámmè Kuyie. ²⁸ Merème kè bèe deite ti Yiè nKuyie nkuş niùbè mieke òmɔu kédúònkò kòo mbo Betɛedi ke bè benkú bè bàámmè Kuyie.

²⁹ Bá kùu botí kù do dɔɔ tɛbɔɔtenkaanitè nte kéfií nyetuo bè do maá yè Sammarii kó yetòrè ye mieke. Bá kùu botí kù do me ndòò ku èi kù bo dii mieke. ³⁰ Kè Babidɔnni kɔbe mmɔke be kpete kè tɛ tú Sukɔti-Bennɔti, kè Kuta èi kɔbe kpete ntú Nedikadi, kè Amati èi kɔbe kpete tú Asimati. ³¹ Kè Awa èi kɔbe kpesi tú Nibasi nè Taditaki, kè Sefawayimmu èi kɔbe kpesi ntú Adadamadeki nè Annammedeki, kè bè sɔ kù ibí ke tuò. ³² Kè bè ntú mbake ti Yiè nKuyie nke né waá mbe botí mieke ikuş niùbè bèè yó mbo bè maá yèè tuo ke pí mmubɔɔtómú nè be kpéi. ³³ Kè bè ntú nti Yiè nKuyie nke feunè be bɔkè bè do yè feu mɛè botí be cie bè do boní kè, kè bè bè tɔní.

³⁴ Nè yíenní bè kpaá tū mmèè mantímè, bè í tū nti Yiè nKuyie nséi bè me nyí tū mbe kó ikuş, bè me nyí tū nti Yiè nKuyie nkuş kù do duş nyí Sakɔbu bí, kù do yu i ke dɔ Isidayeeribe. ³⁵ Ti Yiè nKuyie ndo bè dɔɔnè metaummè mmè ké bè nàké ku nùu ke dɔ: Di bá mmɔke yebɔkè, di bá nninku ye iikè, di bá nyè dɔú ndi me mbá nyè feu iwūš. ³⁶ Di dò nkémáá mmí ndi Yiè nKuyie nku, mí nwèè di dènnení Esibiti nè muwèrímu. Di dò nkéndé

mí máà ndi, ke nni ntú nke n feu iwūš. ³⁷ Dí mpí n di nàké tì nè n tié, nnè n tannò nè n kuş ké ndè tū nsáá, di báá fié yebɔkè. ³⁸ Di báá yè mmetaummè n di dɔɔnè mè, kéfié yebɔkè. ³⁹ Di ntú mmí ndi Yiè nKuyie m máà ndi kè nní ndi deeri nè di dootitɔbè.

⁴⁰ Bè me nyí nyie nkè bè baa nkpaá ke tū mbè do mɔke mɛè mantímè nè dimònni. ⁴¹ Merème kè bè ntú nti Yiè nKuyie nke feunè yebɔkè, kè be bíi me nsɔtè nè be yaábí. Ke me ndɔɔri nè yíenní.

Esekiasi naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè tómmú 29:1-2. 31:1)

18 Isidayeeribe kpààti Edaa bire Osee kpàti benni tǎánni mieke nke Aasi bire Esekiasi naámmè Sudaa kɔbe kóo kpààti. ² Ò do yóo di tikpàti ke mɔke yebie nsipísidè nè yènummù ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ yebie nsipísidè nè yèwei ke bo Sedisademmu. Sakarii bire Abi weè do tú o yó. ³ Kòo ndɔɔri ti Yiè nKuyie ndó dè o yàari Dafiti do dɔɔrìmè sósó. ⁴ Weè do pùc nyetòrè képuş nsitenkaanii kékú Asedaa kutedóú kébókè fɛɔɔmátiwàðfè Mɔyiisi do dɔɔ fè, Isidayeeribe do kpaá ke fè tūmmu ntihúuntí kétuɔkenni de mònni, kè bè fè yu ke tú fɛɔɔmátiwàðfè. ⁵ Esekiasi do dómu mediè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù képɛɛtè Sudaa kpààtibè sɔmbe, bèè ò niiténè nè bèè ò tūnní. ⁶ Kòo ntaunè ti Yiè nKuyie nweti weti, ò í nkù yatènè kéntú nKuyie ntannò kù do duş nyè Mɔyiisi. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie nni nhò bonè kòò dɔɔri de demɔu yie. Kòo yete Asidii kóo kpààti kpeti ke ténke í nhò bú. ⁸ Weè do poté Fidisitɛɛbe káfiete be tenké kétúóté bèè baa dihei be kó yetuo kéntɔ kétuɔkenè yehékè iduotí fité yè.

Sidii kóo kpààti Sadimanasaa pimè Sammarii

⁹ Sudaa kɔbe kóo kpààti Esekiasi kpàti benni naanni mieke nke Isidayeeribe kóo kpààti Edaa bire Osee kó tikpàti benni yíenní mieke dò nke, Asidii kóo kpààti Sadimanasaa domè Sammarii èi ké di pi. ¹⁰ Kè dè mmɔke yebie nyètáati kòo di na ke sɔ nhEsekiasi bo o kpàti benni kuşnni, kè Isidayeeribe kóo kpààti Osee bo o kpàti benni wéinní. De benni ndi bè pòntemè Sammarii. ¹¹ Merème Asidii kóo kpààti pǎimúmmè Isidayeeribe kékònnè Asidii ké bè kànnè Adaa, Abɔɔ kó mpɛémmè Kosá tempɛ nnè Medii ekè. ¹² Bè do í yie mmèè kpéi nke ti Yiè nKuyie nnáànti, kètɔte metaummè kù do nàké tii kó dimàà ku kóo tɔnti Mɔyiisi bè do í kènté timati, bè me nyí nyie nke dɔɔ timati.

Asidii kóo kpààti Sǎnsedibu domè Sudaa kɔbe tenké

(Wénté Esaii 36:1 nè 2 Bekpààtibè tómmú 32:1)

¹³ Sudaa kɔbe kóo kpààti Esekiasi kpàti benni tepítè nè dinaanni mieke nke Asidii kóo kpààti Sǎnsedibu domè Sudaa ekè iduotí fité yè ké yè fiète.

¹⁴ De mònni kè Sudaa kɔbe kóo kpààtii tɔ mbenitibè Dakiisi èi kè bèe náké Asidii kóo kpààti ke dɔ: Okpààti tu ò cààrèmu a ò yóu ke ténke báá ò dokénè, kàa ò beke tì, ò yóo tì dɔmmu.

Kè Asidii kóo kpààti dò, wèè ò duó ntimáti péítì cidóòbè sikcupísiwei (9000), mesɔɔ ncidóòbè sikcusiwei (900). ¹⁵ Kè Esekiasii túóté timáti péítì tii do bo ti Yiè nKuyie ncié̄tè kó ditɔu mieke nè tekpààticí̄tè mieke timɔu. ¹⁶ Kòo pɔnte ti Yiè nKuyie ncié̄tè kó yecàkè kédate mesɔɔ nwenwe Esekiasii o mómumu nhò do dànnemè tidabeseti tii pĩnnè yecàkè. Kòo dè duó ndemɔu Asidii kóo kpààti.

Wèè ni Senakedibe ããpòmbè nàkè ti
(Wénté Esaii 36:2-22 nè 2 Bekpààtibè tòmú 32:9-16)

¹⁷ Kè Asidii kóo kpààti mbo Dakiiisii kédeite wèè baké o kó fehããpònnafe nè wèè baké tekpààticí̄tè, nè wèè bàa wenwe okpààti o mómumu, nè behããpòmbè péu, kè bè tɔnko Sedisademu okpààti Esekiasii borè. Kè bèe tuɔkoo kébátè kéntókénè diyaàhútári kó kuce, menie mpú̄ nkùu néce ke taà dihei kubiriku. ¹⁸ Bè de mbo ke dò bè dý kèyà okpààti kè Idikiya bire Ediakimmu wèè kòtí tekpààticí̄tè mieke kè wèè né yènni nè Sebuna opátíwãàti nè Asafu bire Soaa wèè tɔu dihei kó yepáte. ¹⁹ Wèè baké fehããpònnafe kòo bè nàkè ke dò: Nákénè okpààti Esekiasii ke dò okpààti diwè Asidii kóo kpààti tu ti da beke ke dò: A tá ba ke kari? ²⁰ Yáa a yèmmè dò ntínáànti detetirè kpeti tú itié nyi nè dikòm̀b̀ù̀ a kpeí nkàa bo ò dòkénè? Yáa a yèmmè naatinè we, kàa dàátí ke yete wenwe Asidii kóo kpààti kpeti? ²¹ Ó tu ò yèmu ke dò nha yèmmè naatinè Esibiti nwe a né í yé ke dò nhEsibiti dò ndipènni dii pònte dindi, kè wèè di pí ndii ò kùte. Esibiti kóo kpààti me ndɔɔri bèè ò duó mbe yèmmè.

²² Kè dè yèmmè di bo yí di yèmmè naatinè di Yiè nKuyie ndi tũ nkù dè né í tú kuú kó yetòrè nye nè yewũtòrè Esekiasii pòm̀m̀m̀ o mómumu nke nàkè Sudaa kɔbe nè Sedisademu kɔbe ke tú bè nfeu be wũtòrè diwũtònni dii bo Sedisademu máa? ²³ Kàa yèmmè dò nnè n cice Asidii kóo kpààti di mà, a dò fí̄t̄! Kòo da duó nsis̄́ sikcupísidé (2000) kè nsà kàa bo péte bèè bo s̄̀ dèke! ²⁴ A í yóo na kébaa n kóo kpààti kó betòm̀b̀ è mieke bá omáa bá ketíke wèè tu osám̄p̄z̄u be mieke. Kàa yèmmè né naatinè Esibiti yóo da duóm̀m̀ sis̄́ nè si dèèbè! ²⁵ Di yèmmè dò nhò kòtení nè omáa ndi ke bo pɔnte di nhei bá di Yiè nKuyie nyí d̄̀àà? Kuú ò nàkè ke tú ò dò nké di pònte.

²⁶ De m̀nni Idikiya bire Ediakimmu nè Sebunaa nè Soaa, kè bèe nàkè wèè ni Asidii kóo fehããpònnafe ke dò: Ti da báámmu nti náánnè Aramu ei kɔbe kó tináànti, bèè bo kuduotí ònkè kè bè bá nyo.

²⁷ Wèè baké Asidii kóo behããpòmbè kòo dò: N kóo kpààti í n t̄nni kè m bo t̄i nàkè f̄́ nnè a kóo kpààti dí máa. Ò pètinke n t̄nni kè m bo t̄i nàkè benitibè mbe bèè bo kuduotí ònkè, díndi nè bè, di yóo di di mínti kèyá di yé̄nkú̄m̀.

²⁸ Mèmmè wèè ni Asidii kóo fehããpònnafe ò còm̀m̀m̀m̀ kèp̄̄kè nè Sudaa kɔbe kó tináànti ke dò: Kénténè Asidii kóo kpààti diwè tu mù: ²⁹ Ó tu Esekiasii báa benné kè ndi sóu nhò í yóo na kè di fietè o nɔu mieke. ³⁰ Esekiasii bá ndi sóu nke tú di duó ndi yèmmè di Yiè nKuyie nkè kù yóo di deeté. Bá Asidii kɔbe báa

pɔnte dihei. ³¹ Asidii kóo kpààti tu dí báa yie nhEsekiasii kpeti, di taunnè wenwe Asidii kóo kpààti, kè dèe yie nkè di nyo mbá wè o paku kó tidiiti ke cáa fínyi nè fikíe de be ke ȳ mbá wè o binte nie, ³² ke kèmmúnè ò bo tuɔkenimè kè di túóté kékònnè kékannè dihei dii dònne di kperi, kè tidiiti nè detie mbè tu dè finyí nè bè tu dè odifíe bè dii dèè be mekɔsàamè kè dè bo, kè mecekùò mmúnke bo di mieke, kè dí mbo deborè ke báa kú die ndetetirè. Di báa kènté Esekiasii di náa nti ke tú Kuyie nyóo di deeté. Ó di fétinkomu. ³³ Yehékè t̄yè kó yebɔkè na ke bè deeté kè Asidii kóo kpààti í bè p̄̄n̄n̄áa?

³⁴ Amati nè Adipadi kó yebɔkè bore? Sefadifaimmu nè Enaa nè Iwa de k̄p̄ȳ bore? Yè deeté Sammarii kɔbe kòò í bè naà? ³⁵ Òndi ei kó dibɔɔ na ke deeté di kó ketenkè kòò kè yóu kè di Yiè nKuyie nnè bo na kèdeeté Sedisademu?

³⁶ Kè bè ndò nkárè bá òm̀m̀ í mbè t̄h̄n̄n̄ timati. Ke yé okpààti Esekiasii do bè nàkémè ke tú bè báa ò t̄h̄n̄n̄ timati. ³⁷ Kè Idikiya bire Ediakimmu wèè kòtí tekpààticí̄tè nè opátíwãàti Sebuna nè Asafu bire Soaa wèè tɔu dihei kó yepáte kè bèe k̄r̄i be yààti kèw̄t̄oo Esekiasii borè, kóò nàkè wèè baké Asidii kóo fehããpònnafe ò bè nàkè ti.

Esekiasii beémmè Kuyie mpããnáànti náàntò Esaii o kpeti

(Wénté Esaii 37:1-7)

19 Okpààti Esekiasii ti kèè dii m̀nni kòo yèmmèe caàrè kòo k̄r̄i o yààti ke dáátí kuf̄t̄t̄nk̄ kén-tati ti Yiè nKuyie ncié̄tè, ² k̄t̄t̄ nhEdiakimmu wèè kòtí tekpààticí̄tè nè o pátíwãàti Sebuna nè ikuú niùbè bèè tu bekótibè ke dò bè ndáátí t̄f̄t̄t̄nti kékote Am̄ti bire Esaii Kuyie mpããnáànti náàntò borè. ³ Kòò nàkè ke dò: Okpààti Esekiasii tu tí da nàkè ke dò: Yie nkó diyie tu meyeñcaàrimè kperi ndi, ti pàkèmu, Kuyie nkuú ti poté ke ti di ifei. Ti kperè dònne kupeit̄yonku ò̄ ité m̀m̀m̀e onitipòkù kè muw̄r̄ím̄ né ò d̄̀nté ò bo n̄r̄ím̄ kè debiree yènni. ⁴ Kè dè naati ti Yiè nKuyie nha tũ nkù bo nkeè Asidii kóo kpààti t̄nni wèè ni o ããpòmbè, kòo kù s̄̀r̄m̀m̀ m̄èè botí ke bo ò poté yes̄ãmbè ò kù s̄̀r̄m̀m̀ yèè kpeí. A né kù b̄r̄ntè ku kɔbe bèe kpaá be kpeí.

⁵ Kòo kpààti Esekiasii kó yet̄r̄e tuɔkoo Esaii borè. ⁶ Kòo yè nàkè ke dò: Ti Yiè nKuyie ntu dí nàkè okpààti Esekiasii ke dò o kòm̀b̀ù̀t̄i bá nduò ò kèè t̄i náànti nè yes̄ãmbè Asidii kóo kpààti t̄nni kè bè kù s̄̀r̄m̀m̀ yè kpeí. ⁷ Ti Yiè nKuyie ntu kuú móm̄m̄nku yóo ò ãnné meyèmmè m̄èè bo nte kòo keè tináànti mati kékò nho cie kè kùu duó nkè bèe kè nhò kù.

Asidii kóo kpààti w̄r̄i dii pátiri ke bo donné Sedisademu kɔbe kòm̀b̀ù̀t̄i

(Wénté Esaii 37:8-13 nè 2 Bekpààtibè tòmú 32:17)

⁸ Mèmmè wèè ni Asidii kóo behããpòmbè ò kèèmmè Asidii kóo kpààti itémè Dakiiisii ke k̄te ke do Dibuna mudò, kòo ke nhò s̄̀h̄t̄oo. ⁹ Asidii kóo kpààti do kèè Etiopii kóo kpààti Tiidakaa k̄r̄iní m̀m̀m̀e ke bo ò do mudò. Kòo yí t̄̄ nke dò bèe nàkè Esekiasii ke dò:

¹⁰ Asidii kóo kpààti tu ti da nàkè ke dò: Kuyie nha duó

nkù a yèmmè kù báá da souté kàa yèmmè ndò nhò í yóo pante Sedisademmu. ¹¹ A mómmuɔ nha kèemu wenwe Asidii kóo kpààti ò dɔ̀̀ dè yehékè tɛyè, ò yè kùɔ̀mè yemɔu páíí, kè fí nyèmmè né dò nkù bo da coonnaà? ¹² Kosāā nè Anaa kperi nè Desefu kperi nè Edennibe bèè do bo Tedasaa de kó ibotí yembè ò kùò ì ì bɔ̀kè na ke ì dɛɛtáà? ¹³ Amati nè Adipadi nè Dayii nè Se-fadifaimmu nè Enaa nè Ifa ye kpààtibè bo de?

Esekiasi bántèmè Kuyie

(Wénté Esaii 37:14-20)

¹⁴ Kè Esekiasii cɔ̀tè dipátiri yetɔ̀rè nɔu mieke kékaa nkédeè kéta ti Yiè nKuyie nciètè ké di pinte ti Yiè nKuyie nyiikè, ¹⁵ ké kù bántè ke dò: Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeriibe tũ nkù, fí nwèè kàri a taummè tɔu beínkèmbàribè fènti ínkè, fí baké yekpààtiyɔ yemɔu yèè bo ketenkè. Fí nwèè dɔ̀̀ ketenkè nè kéínkè. ¹⁶ Ti Yiè nKuyie n da báámmu kénté kékeè! Sínnéni kégà! A bomu fí nti Yiè nKuyie, keè Sennakedibu da sáámmè. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie! Mómmuɔ nwe nhAsidii kó bekpààtibè dèè mè ibotí tɛi kó yehékè yemɔu. ¹⁸ Ke cɔu mbe bɔ̀ɔtenkaanii, benitibè beè si dɔ̀̀, si í da dònne fí nKuyie. Si tu ideí nyi nè yetárè. ¹⁹ Ti Yiè nKuyie nha ti dɛɛténè Sennakedibu kè dèe yie nkè ketenkè kó yekpààtiyɔ yemɔuu banté fí tumè ti Yiè nKuyie nhamáà.

Esaii nàkémè Esekiasi ò bàntè Kuyie nkè kù ò tɛ́hné ti

(Wénté Esaii 37:21-35)

²⁰ Mèmmè Amɔti bire Esaii tɔ̀mmè ke bèe náké Esekiasi ke dò: Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeriibe tũ nkù tu kù kèemu a kù kuónnèmè Asidii kóo kpààti Sennakedibu kpéí. ²¹ Nte kù n nàké ti o kpéí:

Mí ndi Yiè nKuyie mmíi tu:

Siyɔ̀ kó desapùmbire da sènkèrimu,

ke da daú ke da cokù,

kè Sedisademmu kó desapùmbire da cɔ̀ú.

²² Wenninwe a sáámmùmè?

Wenninwe a ommùmè?

Wenninwe a sèèmmè fèndnfè?

Kuyie nyIsidayeeriibe tũ nkùà?

²³ A baa tɔ̀nni a tɔ̀rè kè yè sáámmú mí ndi Yiè nKuyie nkuà?

Ke náké ké tú a naaséí kpehni mèè kpéí nte kàa dèke Dimaa tãri yómmè,

ke ta Dimaa túúkù cuokè ke kɔ̀u detekperè nè bè tu dè sipèrésì.

Ke tú̀kenè ditãri yóntényómmè detie nsúdaà?

²⁴ Ke béi nke tú a kéumu sibíi betɔ̀bè cie,

ke yà betɔ̀bè tenkè kó menie,

ke na a naacètè memáà ke ífínné Esibiti kó ikó nyii tukúnè kukó ndiekù Niirià?

²⁵ A né í yé ke dò mmí nKuyie mmíi pí nde kó mutɔ̀m-mú.

Nè dimònni kótiri mieke nke

n tãtémè ke yé n dò nkédɔ̀mè,

ke yóo mè dɔ̀ di mmònni.

Míi do da tãtè,

kàa bo puɔ nyehékè iduotí fité yè ké yè dèítè.

²⁶ Kè de kó yehékè kɔ̀be dónté muwèrimú, kè dèe bè kpéí kè bèe di ifei, késááténè timúti, bè í yó ncáánnè memúyɔ̀mmè, bè yóo dòntenè tiyoyienti nti, nè timúti tii ɔ̀ yè tɛcádoptè ínkè ke kpéio bá ti mònni í tú̀ke.

²⁷ A kpeti mati í bo tii m biininè, mí nKuyie.

Kàa kàri n yému,

kàa yèti n yému,

kàa me ntati n yému,

kàa mieke m peike n yému.

²⁸ A n yè mèè kpéí nkemieke,

kè tɛpòtè da deuté,

dèe te kè n yóo tɔ̀nné a ɔ̀nni mumámáa

kéánné a nùu tisándanti,

ké da dete képoonnè a nacefòtè kékpènné a cie.

²⁹ Fí nhEsekiasi, nte dèe yó ntú mebenkùmè: Di

mbenni di yóo di tidiiti tii énké tinti, dibenni tɛri kédii ti-

didenti, dibenni tãánni kébuotí kékɔ̀ú, kéfííkiú detie mbè

tu dè fínyí kétɔ̀u de be. ³⁰ De mònni Sudaa kɔ̀be bèè bo

nkpaá, be cìè mbo ta ketenkè kè be bakèe peité yebe.

³¹ Sedisademmu nwe bèè bo yenté bè yètinimè Siyɔ̀

tãri ndi bè yètinimè ti Yiè nKuyie Mpakedaa ti dɔ̀ mèè

kpéí nkè dè de te, kòo yóo mè dɔ̀̀. ³² Kè tii tukúnè

Asidii kóo kpààti, nte ti Yiè nKuyie nnàké ti o kpéí. Kù tu

ò í tati di nhei, ò báá di tãú ipie, ò me mbáá di do nè

tidɔ̀piti, yoo wèe ɔ̀nné di duotí mutáá nkéna kéta. ³³ Mí

ndi Yiè nKuyie mbéimmu ke tú ò í tati di nhei. Ò wèti ke

bo poo nhò kèténí kùu ce nku kékònnè. ³⁴ N yó nkánkè-

mu di nhei ké di dɛɛtè n yètiri kpéí nnè n kóo tɔ̀nti Dafii

ti kpéí.

Sennakedibu yíèkemè dikpànni ke kò

(Wénté Esaii 37:36-38 nè 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 32:21-22)

³⁵ De kó keyènkè kè ti Yiè nKuyie nkó ditɔ̀nni kɔ̀tení Asidii kɔ̀be kó dihãpònkari, kékuɔ benitibè tekɔ̀pípitè

nè sikɔ̀písini (18000). Kè dèe wenté kè bè nsɔ̀

mbecírìbè beè máà duɔ̀ duɔ̀. ³⁶ De mònni kè Asidii kóo

kpààti Sennakedibuu uutè o ãpònkari kéité kékò

nkémbo Ninifu. ³⁷ Mèmmè ò tamè diyie mari o bɔ̀

Nisidɔ̀ki tou kénnínkú di iikè, kòo bí Adadamadeki nè

Sadetisee, kè bèe ò kɔ̀ú disie kékuɔ kékòké kékɔ̀te

Adadati ei, kòo bire Eda-Adonnii ɔ̀ɔ̀tè o kpàti.

Esekiasi muɔ̀kemè kè Kuyie nhò miekúnne

(Wénté Esaii 38:1-8 nè 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 32:24)

20 De kó dimònni ndi Esekiasii muɔ̀kemè kéduúnne mukúú nkè Kuyie mpãnáãnti náãntò Amɔti

bire Esaii kɔ̀te o borè, kòo náké ke dò: Ti Yiè nKuyie ntú a tũntè a cìètè kpeti, a í yóo foute a yóo kúmu.

² Kè Esekiasii tũntè o iikè kécuó nkumarí, kékuónnè ti Yiè nKuyie nke dò: ³ Áú! Ti Yiè nKuyie. N da báámmu, n

kuɔ mmesémmè. A yému n da tũmmè nè n yèmmè memɔu ke dɔ̀ri a dómè.

Ò me nyí kékuú.

⁴ Kè Esaii nkpaá ke mu nyí yè tekpààticìètè kó

kudánkù, kè ti Yiè nKuyie nhò béinnè ke dò: ⁵ Wète

kénáké n nìtìbè kóo kpààti Esekiasi ke tú: N yě mmí ndi Yiè nKuyie nho yààri Dafiti do tũ nkù, n kèèmu ò n kužnnèmè ke yà o nɔnnieti, ke yóo ò miékùnnè diyìè tǎǎnni yiè, kòo ta n cǐfètè mièke. ⁶ M bo ò yiè yebie ntepiítè nè yènnùmmù, kóo deatè wenwe nè di nhei, kè Asidii kóo kpààti báá di na. N yó nkánkèmu di nhei n yètiri kpéi nnè n kóo tǎnti Dafiti kpéi.

⁷ Kè Esaii dǎ, bèe nante fikíè kó yèbe kéwaare okpààti mǎ ndè, kòo miétè.

⁸ Dè do sǎ nhEsekiasi bekemu Esaii ò yóo yà mù kébanté ke dǎ ti Yiè nKuyie nyóo ò miékùnnè diyìè tǎǎnni yiè kòo wète kéta ku cǐfètè.

⁹ Kè Esaii dǎ: Nte a yóo yà dè kébanté ke dǎ nti Yiè nKuyie nyóo dǎ kù béi nti, medéè mbo tote yedētisakè tepíítè tēmè. A dǎ mèè keté de ìlkàa kè de fǐnkúò? ¹⁰ Kè Esekiasi dǎ: Dè í yóunè medéè mmè bo kétémmè de ìlkè, n dǎ mèè botí difǐnkúò ndi.

¹¹ Mèmmè Esaii bǎntèmè ti Yiè nKuyie nkè medéè mbotire kétuake yedētisakè tepíítè.

Esekiasi cǔtémè Babidǎnni kó yehèikèntǎrè (Wénté Esaii 39)

¹² De kó yemǎrè mièke nke Babidǎnni kóo kpààti Badadanni bire Medodaki-Badanni tǎnnènnímè benitibè yepǎrè kè bè bo dǎu nhEsekiasi o muake mèè kpéi. ¹³ Kè Esekiasi bè cǔté kè bè benke o kpàti sǎri kùù dieku nè timátì péfìti nè mesǎa nnè tihúúnti tibotí tibotí nè mekǎsààmè, kè bè benkenè o kpàrinenti sǎri dè. Ò kó yesǎrè yemǎu cénke, dèmarè í nsùò nhò í bè benke dè tekpààticǐfètè mièke, yoo o mómmu nho cǐfètè.

¹⁴ Dè yí memme kè Kuyie mpǎǎnǎahti náahtò Esaii kǎtoo o cǐfètè kóo beke ke dǎ: Benitibè bèè kǎteni a cǐfètè bè yè mba? Bè yènni de? Kè Esekiasi dǎ: Bè bonni dihei détiri ndi Babidǎnni. ¹⁵ Kè Esaii dǎ: Bè yà ba a kpààticǐfètè mièke? Kè Esekiasi dǎ: Dèmarè í sùò n yí bè benke dè n sǎrè yemǎu mièke.

¹⁶ De mǎnni kè Esaii dǎ: Kénté ti Yiè nKuyie ntu n da náké tì. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie ntu: Dè kpaanímu kè bè bo túóté dèè kó dimàa bo a kpààticǐfètè mièke kékònnè Babidǎnni, kétúóté a yembè do kóu dè, kèntǎ ké-tuakènnè yíe ndèmarè í yó nkpaá. ¹⁸ A mómmu nha bí a peitè í bè bo í pǐmmú kékònnè Babidǎnni, kè bè fǐm-mu kè bè pǐnnè tekpààticǐfètè mièke mutǎmmú.

¹⁹ Kè Esekiasi dǎ: Ti Yiè nKuyie ndúò nkàa n nàa nti wennimu. Nè o yèmmè mièke ke né tú: Kè kunaatí cénke bo n kó dimǎnni kè timatí í n kǎžnnè.

²⁰ Esekiasi dǎžrìmmè sǎmmè, ò dǎž dèè kó dimàa, ò do mǎke dǐi kǎžmbùò nè ò maá mèè botí kubinku dihei kékéú kukondú kékpènnèni menie ndihei, dende kó dimàa dè wǎrimu Sudaa kpààtibè dǎžrìmmè pátiri mièke. ²¹ Kòo kú kòo bire Manansee sǎtè o kpàti.

Manansee naámmè Sudaa kǎbe kóo kpààti (Wénté 2 Bekpààtibè tǎmmú 33:1-10,18-20)

21 Manansee do yóo di tikpàti ke mǎke yebie ntepiítè nè yèdéè ndi kèntǎ tikpàti ke dǎ yebie nsipísinùmmù nè yènnùmmù ke bo Sedisadèmmu, o yǎ yètiri do tú Efisiba nwe. ² Kòo dǎž ti Yiè nKuyie nyí dǎ

dè. Ò do tǎnnè ibotí kù do bèti ì ké bè kǎnne ì do dǎžri ì sǎke nyi, ³ kéwète kémaá o cice Esekiasi do pǎu nyèè wǎžtǎrè, yetǎrè borè kémaá dibǎž Baadi yetǎrè kécíéké Asedaa tedǎž kǐfíi, kènninku ke dǎu ndiyiè nè otǎnkù nè siwǎǎ Isidayeeriè kóo kpààti Akabu do dǎžmè.

⁴ Kòo maá yebǎžwǎžtǎrè ti Yiè nKuyie ncǐfètè mièke Sedisadèmmu, kù do bè nàké ke dǎ kù dǎ ku yètiri mborè. ⁵ Kòo maá ti Yiè nKuyie nkó tidǎnti tidé mièke yewǎžtǎrè, diyiè nè otǎnkù nè siwǎǎ de kpéi, ⁶ kékuo o bire kétuakè, kènkǎri tipǎàti ke náannè yebǎkè, ke waà mbenitinǎmbè bèè yu becírìbè, nè bèè bourí tinùbooti kèndǎžri medǎžrìmmè péu ti Yiè nKuyie nyí dǎž dè kè ku mièke ò yè. ⁷ Kòo tannè tebǎžtenkaanitè Asedaa Kuyie ncǐfètè mièke. Ti Yiè nKuyie ndo nàkému ku kóo tǎnti Dafiti nè o bire Sadomǎ ke dǎ Isidayeeriè tenké mièke kù tǎatè ke dǎ ku yètiri mbo Sedisadèmmu nwe nè ku cǐfètè mièke. ⁸ Kè dè bo yie nkè ku nìtìbè Isidayeeriè ténke bá nhǎǎ ntipǐti timǎu kédétènè ketenke kù duó nkè be yembè, kè bè cénke dǎžri kù bè nàké tì timǎu ku kuó imǎu ku kóo tǎnti Mǎyisi bè wǎri ì. ⁹ Sudaa kǎbe me nyí nyie ti Yiè nKuyie nkpeti kè Manansee bè fétinne kè bèè dǎž meyi nképèētè ibotí Kuyie ndo kù ì ké bè kǎnne ì do dǎžrìmmè.

¹⁰ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nní mbè nnàannè kè ku pǎǎnǎahti náaambè tǎnnko. ¹¹ Sudaa kǎbe kóo kpààti Manansee me ndǎžrìmmè isǎke kperè, kédǎž meyi nke dè pèētè Amǎriiè bèè do dè bo nè dimǎnni bè do dǎžrìmmè, wèè tannè Sudaa kǎbe bemǎu mubǎžféu mièke. ¹² Nte ti Yiè nKuyie nyIsidayeeriè tũ nkù tu mù: Kù tu kù yóo duǎnni mèè yei nSedisadèmmu nè Sudaa kǎbe tenké, bèè kó dimàa bo tì kèè tì bo kpéētè be to. ¹³ Kù tu kù bennénè Sammarii kùù žǎ kù yóo ku mbenénè Sedisadèmmu. Kù anténè fèè nuǎfè Akabu cǐfètè, kù yóo fe nhanténè Sedisadèmmu, kóo eitè bè žǎ eitè mèè botí dibuu kékónténè dí ìnkè. ¹⁴ Ku nìtìbè bèè bo nkpaá, kù bo bè útóo. Kù bo duó nkè be dootitǎbè mbè pǐ nke fekù be kperè. ¹⁵ Ke yé nè be yembè yèmmè Esibiti bè baa dǎžri kù í dǎž dè ndè kèyíinko ku mièke nè yínni.

¹⁶ Sudaa kǎbe kóo kpààti Manansee do kùžnnèmu benitibè péu bèè í càke mùmamù, kè be yǐi mpie nSedisadèmmu èi. Ke né yínnè meyi nhò tannè Sudaa kǎbe mèè mièke, kè bè ndǎžri ti Yiè nKuyie nyí dǎž dè.

¹⁷ Manansee kó medǎžrìmmè sǎmmè ò dǎž dèè kó dimàa nè ò dǎž mèè yei ndemǎu dè wǎrimu Sudaa kpààtibè dǎžrìmmè pátiri mièke. ¹⁸ Kòo kú kè bèè ò kǎnnè okpààti cǐfètè kó mupérìmmù bè tú mù Usaa mu mièke. Kòo bire Amǎž sǎtè o kpàti.

Amǎž naámmè Sudaa kǎbe kóo kpààti (Wénté 2 Bekpààtibè tǎmmú 33:21-25)

¹⁹ Amǎž do yóo di tikpàti ke mǎke yebie nsipísidè nè yèdéè ndi, kèntǎ tikpàti ke dǎ yebie nyèdéè ke bo Sedisadèmmu. Kòo yǎ yètiri tu: Mesudemeti Adusi bire, Yotiba èi kou. ²⁰ Kòo dǎž ti Yiè nKuyie nyí dǎž dè o cice Manansee baa do dǎžmè memǎmmǎmmè, ²¹ kètǎnnè o cice borime weti weti kèntǎ yebǎkè o cice do feu yè ke ninku ye ìlkè, ²² kédootóo ti Yiè nKuyie nho yembè do tũ nkù, ò í ntǎnnè ku kó kuce.

²³ Mèmmè kòo tũmbèe cómmú ke bo ò bo nkòò kùo o cíètè mieke. ²⁴ Kè dihei kó benitibèe bè poté kékuo, ké-duó nkòo bire Sosiasii sɔɔtè o kpàti.

²⁵ Амво дɔ̀rìmè sɔ̀mme ò dɔ̀ dè kó dimàà dè wàrimu Sudaa kpààtibè dɔ̀rìmè pátíri mieke. ²⁶ Kòo kú kè bèe ò kùnnè o cice f̄t̄i mieke Usaa pèrímù. Kòo bire Sosiasii sɔɔtè tikpàti.

Sosiasii naámmè Sudaa kɔ̀be kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄m̄mú 34:1-2)

22 Sosiasii do yóó di tikpàti ke mɔ̀ke yebie nyèni ndi kéntɔ̀ tikpàti ke dɔ̀ yebie nsipisitáãti nè dimàà, ke bo Sedisadèmmu kòo ȳ yètirì tu Sedida Adaya bire Bosikati ei kou. ² Kòo ndɔ̀ɔ̀ri ti Yiè nKuyie ndó dè, ò do tũnne o yààri Dafiti borime mme weti weti, ò í nyóu mèmamè.

Sosiasii pètémè Kuyie nkuú pátíri ku cíètè mieke

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄m̄mú 34:8-18)

³ Sosiasii do bo o kpàti benni t̄p̄ítè nè diniínni mieke nke k̄t̄ɔ̀ nho kóo pátíwãàti Safãã Asadia bire, Mè-sudammu yaàbire, ke dɔ̀ bèe kɔ̀te ti Yiè nKuyie nc̄íètè, ⁴ kénáké ikuú niùti diewè Idikiya kòo ya timáti péf̄iti bè tɔ̀nì ti ti Yiè nKuyie nc̄íètè kpéi, mbèè t̄è bàa kè bè ti cuú ti màmmè, ⁵ kè ti t̄uóté kéduú mbèè baké ti Yiè nKuyie nc̄íètè tũntimù kó mut̄m̄mú, kè bèe yietí bèè p̄i mmut̄m̄mú ku cíètè mieke ke tũnni dèè càke.

⁶ Bedabeesú̄bè, nè bèè ni mumarimù, nè bemaribè, ke donnè ideí nè yetádiyè k̄t̄ũntenè Kuyie nc̄íètè. ⁷ Kè bè bè duú mbè bá mbékú ke tú bèe náké bè ti p̄ínnè mèè botí mut̄m̄mú, ke ȳ bè p̄ímmè kè dè wènnimu.

⁸ Kè ikuú niùti diewè Idikiya náké opátíwãàti Safãã ò pètémè ti Yiè nKuyie nkuú pátíri ku cíètè mieke, kè di nhò duú nkòo kaà. ⁹ Ò kaà m̄m̄mme kédeè kékɔ̀te kénáké okpààti ke dɔ̀: Tinti a kó bet̄m̄bè ti t̄uótému timáti péf̄iti ke duú mbèè ni ti Yiè nKuyie nc̄íètè kó mut̄m̄mú.

¹⁰ Kòo náké okpààti ke dɔ̀: Ikuú niùti Idikiya weè n duú ndipátíri mari, kè di nhò kaà.

Osiasi beémmè onitipòkù wèè náá nKuyie mp̄ããnáànti

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄m̄mú 34:19-28)

¹¹ Okpààti kèè m̄m̄mme Kuyie nkuú bè ò kaà nyi kék̄t̄é o yààti, ¹² kénáké ikuú niùti Idikiya nè Safãã bire Ayikammu nè Misee bire Akibɔ̀ nè opátíwãàti Safãã nè okpààti kóo tũnti Asaya ke dɔ̀: ¹³ Kɔ̀tenè kébeè nti Yiè nKuyie n kpéi nnè benitibè kpéi, Sudaa botí kumɔ̀ kpéi nkéyà dipátíri bè mè mp̄t̄é di tɔ̀ t̄i! Ti Yiè nKuyie m̄mieke ti yè mediè mmè ti yembè í yie mmèè kpéi nke tũnne dipátíri dii ntu t̄i, bè í yie nke dɔ̀ di ȳ mmù.

¹⁴ Mèmmè ikuú niùti Idikiya nè Ayikammu nè Akibɔ̀ nè Safãã nè Asaya bè k̄t̄emè onitipòkù Udida borè wèè náá nKuyie mp̄ããnáànti. Kòo d̄u yètirì tu Sadummu Tikifa bire, Adasi yaàbire kòo bàa ikuú yààti. De kóo nitipòkù do bo Sedisadèmmu nwe, dic̄kari bè tu di: Dihei p̄anni kè bèe ò náké bè tɔ̀ t̄i. ¹⁵ Kòo bè t̄énnè ke dɔ̀: Kɔ̀tenè kénáké onitì wèè di t̄nni m borè ke dɔ̀: Ti

Yiè nKuyie ntu ¹⁶ Sudaa kɔ̀be kóo kpààti kaà ndii pátíri náá mmèè yei nk̄péi mè yóó bóté Sedisadèmmu nwe nè o nitibè. ¹⁷ Bè kù b̄ntóo mèè kpéi nke tuò nti húúnti yebɔ̀kè kè be dɔ̀rìmè íinko ku mieke. De te kè ku mieke yè di nhei, ke í yóó bonke. ¹⁸ Dí náké Sudaa kɔ̀be kóo kpààti wèè di t̄nni kè di bo beé nti Yiè nKuyie ny-Isidayeeriibe tũ nkù ke tú ò kèè t̄i náànti yóó d̄m̄m. ¹⁹ Ò né mè nti kèè mè kòo yèmmè cààrè, kòo kék̄k̄unne omáà. Kù náké t̄i di nhei kpéi nnè di yembè kpéi. Meyei ndiemè mèè yóó bè t̄ũkení kè be tenkèe náá Kuyie nc̄ɔ̀ k̄è. Ò mè nk̄rímè o yààti ke k̄m̄mú ku íikè kù tu kù kèèmu. ²⁰ Nè de kpéi nkù tu kù bo ò òmp̄unne o yembè borè b̄ammù, o n̄nfè báá yà meyei nkù yóó b̄nténimè Sedisadèmmu. Mèmmè kè bèe kɔ̀te ke t̄i nhò náké.

Okpààti Sosiasii kaámmè benitibè Kuyie nkuú pátíri

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄m̄mú 34:29-32)

23 Kòo kpààti tíi nSudaa naám̄nkù kó bekótibè, nè Sedisadèmmu ei kɔ̀be, ² kékɔ̀te ti Yiè nKuyie nc̄íètè ke neínè Sudaa ei kɔ̀be nè Sedisadèmmu ei kɔ̀be bemɔ̀, ikuú niùbè nè ti Yiè nKuyie mp̄ããnáànti náam̄bè nè benitidiebè nè c̄enkoo kɔ̀be, benitibè bemɔ̀. Kòo bè kaà nyikuú pátíri bè pèté di ti Yiè nKuyie nc̄íètè mieke dimɔ̀. ³ Kòo nkpaá cómmú diwũt̄nni ínkè, kéd̄únnè ti Yiè nKuyie ndinù dii tu bè nt̄u be Yiè nKuyie kényie nku tannò nè ku kuú n̄e ku tié nè be yèmmè memɔ̀, kéndɔ̀ri t̄i kó dimàà w̄ari ikuú pátíri mieke ti ȳ mmù. Kè benitibè bemɔ̀ dɔ̀: Ti yiemmu ke bo ntaunnè Kuyie.

Bè w̄t̄e ke t̄ũntemè Kuyie mbáámmù Sudaa tenkè

(Wénté 2 Bekpààtibè t̄m̄mú 34:3-5)

⁴ Kòo kpààti náké ikuú niùti diewè Idikiya nè bèè ò tũnko nè bèè bàa ti Yiè nKuyie nc̄íètè ke dɔ̀ bèe denne tinenti bè do p̄ínnè t̄i dibɔ̀ Baadi nè Asedaa nè diyè nè ot̄nkù nè siwãã de t̄m̄mú ti Yiè nKuyie nc̄íètè mieke. Kè bèe dè denne Sedisadèmmu kè dè t̄u nSetinɔ̀ biriku, k̄t̄ɔ̀ de táp̄éi nkékɔ̀tenè Bet̄edi. ⁵ Kè bèe beti bèè do ni ibɔ̀kuú Sudaa kpààtibè do ànnè bè kè bè nt̄u nti húúnti yet̄rè yèè bo Sudaa temp̄e m̄mieke nè yehékè yèè t̄k̄énè Sedisadèmmu nè bèè do tuò ndibɔ̀ Baadi nè ot̄nkù nè siwãã simɔ̀ botí tihúúnti. ⁶ Kè bèe uuté Asedaa tedɔ̀ ti Yiè nKuyie nc̄íètè mieke, kédenne Sedisadèmmu, kékɔ̀tenè Setinɔ̀ kubiriku kè kù tuɔ̀ nkè kùu náá mmut̄áp̄éi nkè bèe mù útóo if̄t̄i mieke. ⁷ Kè bèe puɔ̀ nyetuo bè do maá yè k̄t̄annè benitipòbè bè do soó mbè kénk̄ri ke bè d̄unè be kó ikuú ȳmmè. Nè benitipòbè do ɔ̀ nk̄ari dè ke duókù t̄iyàti bè ɔ̀ nh̄a t̄i ke d̄únnè t̄ebɔ̀tenkaanitè Asedaa.

⁸ Kè Soasii duú nkè bèe yúní ikuú niùbè Sudaa tenkè kemɔ̀ mieke kè bèe s̄nk̄unne yet̄rè bè do tuò nyèè ínkè tihúúnti kék̄et̄é Kebaa k̄nt̄ɔ̀ k̄et̄uɔ̀kenè Berisebaa yèè bo dibòri bè do tú di dihei yiè nSosuwee kó dibòri borè. Kè bèe puɔ̀ nyeteyè yèè bo a bo ntatoomè dihei kó dibòri kubakù c̄anku. ⁹ Ikuú niùbè bèè do tuò nti húúnti yebɔ̀wũt̄rè ínkè bè í ndò mbè bo na kékɔ̀te ti Yiè nKuyie nkó diwũt̄nni borè Sedisadèmmu. Bè né bo

na kèwènnèné be kɔbe tɔbè kécááké pèè wèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti.

¹⁰ Kè bèe sɪnkùnne ditònni dìi bo Benni-Inɔmmu Biriku bè tu dì Tofeti, bè do ɔ ntuò ndii ìnkè ibí, kòo mɔ̀ù ténke báá tuɔ ndenitidabire yoo denitipobire dibɔ̀ɔ̀ Mɔ̀dɔ̀ki.

¹¹ Kè bèe kuɔ sisɛí Sudaa kpààtibè do duɔ̀ nsi kè bè bo ndɔ̀únnè diyìè kè sɪ mbo ti Yiè nKuyie ncíètè kó dibòri také, ke tókèné tekpààticíètè kóo kóti Medanni-Medeki cíètè. O cíètè do tókèné bè do maá kùù dieku nku kékpèennè Kuyie ncíètè, kétuɔ̀ nnè sinaasɛ́ bè do pã si kè bè bo ndɔ̀únnè diyìè. ¹² Kòo puɔ̀ nyebɔ̀wũ̀t̀rè Sudaa kpààtibè do maá yè Aasi kó kudànkù ìnkè nè Manansee do maá yè ti Yiè nKuyie ncíètè kó dɛ̀dànnè dɛ̀dè mieke, kòo yè pònte kédéíté kéútoó ye tãá nSet-inɔ̀ biriku mieke. ¹³ Kòo cake yebɔ̀wũ̀t̀rè Sadomɔ̀ do maá yè Sedisademmu kó yet̀rè odifíè tãri bakù cànku Sidoniibe bɔ̀yeyiri Asitaditee kpéí nnè Mɔ̀abiibe bɔ̀yeyiri Kemɔ̀si kpéí nnè Amɔ̀niibe bɔ̀yeyiri Midikɔ̀m-mu kpéí nkòo yè sɪnkùnne yemɔ̀, ¹⁴ képuɔ̀ nyebɔ̀t̀árè bè do fikú yè kéu itedéí kétɔ̀ní becírìbè kúɔ̀ kèpíe ndè do bo yèè borè.

Isidayeyiribe wète ke tũntemè mubáammu

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 34:6-7)

¹⁵ Kè Sosiasii puɔ̀ nNebati bire Sedoboammu do maá dìi wũ̀t̀tònni Betɛ̀di kó ditònni borè kétanné Isidayeyiribe meyei mmieke. Kòo di puɔ̀ kécúu nditònni nè kutɛ̀ɔ̀, demɔ̀u kè dèe naá mmutáá.

¹⁶ Mèmmè ò wèhntémè kèyà ifɔ̀ti ìi do bo deborè ditãri ìnkè kètɔ̀ nkè bèè kùténí be kúɔ̀ kòò ye cúu ndiwũ̀t̀tònni ìnkè, ké di sɪnkùnne kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè ku pã̀nã̀hnti náãhntò kòo ti béi, Sedoboammu dèke dìi m̀nni diwũ̀t̀tònni ìnkè dibanni yiè. Ò de mbo kèwénté kèyà Kuyie mpã̀nã̀hnti náãhntò wèè do nàké de kó tɔ̀pã̀nã̀hnti o fɔ̀ti. ¹⁷ Kè Sosiasii beke ke d̀: Difɔ̀titãri dii we nkó kufɔ̀ti kperi ndi?

Kè dihei yembèe ò tɛ̀hnté ke d̀: Kuyie mpã̀nã̀hnti náãhntò wèè do iténí Sudaa tenké kékɔ̀tení kénáké a me mbo ke dɔ̀ri ti yíe, nho fɔ̀titãri ndi.

¹⁸ Kè Sosiasii d̀: Yóunè de kó kufɔ̀ti, di báá kù kàáké! Mèmmè kè bèe yóu o kúɔ̀ òmɔ̀ù í nyè kùtè, kèyóunè múnke Kuyie mpã̀nã̀hnti náãhntò wèè do yènní Sammarii tenké o kpeye.

¹⁹ Kè Sosiasii múnke puɔ̀ nyebɔ̀ɔ̀tuò bè do maá yè Sammarii ekè mieke Isidayeyiribe kpààtibè do maá yè kèíi ti Yiè nKuyie mmieke. Kòo yè puɔ̀ mpáíí ò puɔ̀ mmèè botí Betɛ̀di kpeye. ²⁰ Kòo pímmú bebɔ̀yembè bèè dè bo ké bè fié be bɔ̀wũ̀t̀rè ìnkè, kécúunnè yenitíkúɔ̀ de kó yewũ̀t̀rè ìnkè.

Ò me nyí kédeè kèwète Sedisademmu.

Sosiasii duɔ̀mmè kè bèe baa ndiyentébbanni

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 35:1, 18-19)

²¹ De kó difɔ̀nkúò kòo kpààti Sosiasii náké benitibè ke d̀: Baánnè diyentébbanni kédéúkkùnne ti Yiè nKuyie nyètiri, kèntũ̀ ntii wãri ku kuɔ̀ pátiri mieke. ²² Nè bebaatibè kó dim̀nni, kèntɔ̀ kétuɔ̀kènni bekpààtibè kó dim̀nni Isidayeyiribe nè Sudaa kɔbe, bè do í baà

ndiyentébbanni mebotí. ²³ Okpààti Sosiasii kpàti benni tɛ̀píitè nè diniínni ndi bè wète kèbaámmè diyentébbanni mebotí Sedisademmu ke bo déúkkùnne ti Yiè nKuyie nyètiri.

Sosiasii kpàti mànkú

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 35:20-27. 36:1)

²⁴ Kè Sosiasii paa mpáíí Sudaa tenké kemɔ̀u mieke nè Sedisademmu òmɔ̀ù mieke bèè yu becírìbè nè bèè bourí tinùbooti, nè bèè fiíkú becírìbè, nè sibɔ̀ɔ̀tenkaanii, nè isɔ̀ke ìi kó dimàà do dɔ̀ri Sudaa tenké, nè Sedisademmu omɔ̀u mieke. Sosiasii do tũnne ikúú niùti Idikiya do pètè ti Yiè nKuyie nkuɔ̀ pátiri di ku cíètè mieke di yè mmù mmu, kékáúté dende kó dimàà páíí.

²⁵ Bekpààtibè bèè do ò niiténè kèdi tikpàti nè bèè ò tũnne òmɔ̀ù do í bo wèè ò dònne, wèè duɔ̀ nhomáà Kuyie nnè o yèmmè memɔ̀u nè o wèrímu mumɔ̀u, kéndɔ̀ri ti Yiè nKuyie ndo duɔ̀ nyii kuɔ̀ Mɔ̀yiisi kòò ì wãri ì yè mmù.

²⁶ Bá nè memme kè Kuyie mmieke nkpaá pèi Sudaa kɔbe be kóo kpàati Manansee, wèè do cààrè ti Yiè nKuyie nkè ku mieke bè yè bá kè í nyie nke bo do.

²⁷ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbè nàké ke d̀: M bo kei nSudaa kɔbe m borè, n kei mmèè botí Isidayeyiribe. N yóo dootóomu Sedisademmu dihei n tãáté di, nè n cíètè n do béi nke d̀ n yètiri yó mbo tèè mieke.

²⁸ Sosiasii d̀d̀rimè sɔ̀mme ò d̀d̀ dèè kó dimàà de wãrimu Sudaa kpààtibè d̀d̀rimè pátiri mieke. ²⁹ O kó tikpàti mieke nke Esibiti kóo kpàati Nekoo kòrimè ke bo tee nhAsidii kóo kpàati mudoò kukò nhEfadati borè. Kè Sosiasii ò dinté, kè Nekoo ò kùu Mekidoo kó mudoò ketimú mieke. ³⁰ Kòo kó betɔ̀mbèe ò tùóté nè tekpàrinaasántè Mekidoo kékònnè Sedisademmu, kóo kũnné Sudaa kpààtibè fɔ̀ti mieke. Kè dihei yembèe pí nYoakasi tikpàti, kóo còu mmekùò nkòo sɔ̀tè o cice Sosiasii kpàti.

Yoakasi naámmè Sudaa kɔbe kóo kpàati

(Wénté 2 Bekpààtibè tɔ̀mmú 36:2-4)

³¹ Yoakasi do yóo di tikpàti ke mɔ̀ke yebie nsipísidé nè yètãati ndi kèntɔ̀ tikpàti ke d̀ betããbè bètãati ke bo Sedisademmu. O yó yètiri do tú Amitadi Yedimeyau bire, Dibuna eì kou. ³² Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí d̀ dè o yembè do d̀d̀ mèè botí weti weti. ³³ Mèmmè Esibiti kóo kpàati Nekoo ò pímmè kékpetínné Dibuda Amati tenké mieke bá ò ténke í ntú Sedisademmu kóo kpàati. Kòo duɔ̀ nkè bè nhò yieti dàmpòò bá dìi benni timátì péitì cidòòbè sikɔ̀púsitãti (3000), mesɔ̀ ncidòòbè sikɔ̀usitãti (300).

³⁴ Kè wèè kpàati Esibiti kouu túóté Sosiasii bire Ediakimmu keduɔ̀ nkòo sɔ̀tè o cice kpàti, kòo ò cèète diyètiri kóo yú ke d̀: Sosakimmu, kètúóté Yoakasi kékònnè Esibiti kòo ke nkú. ³⁵ Kè Sosakimmu kèéte o nitibè bá wè o wèrímu mamè ò bo duɔ̀mmè timátì péitì, nè mesɔ̀ nkè dè nsànnè Esibiti kóo kpàati beke dè. Kè bè níí dè nhò duɔ̀ nkòò dè duɔ̀ nhokpàati Nekoo.

Sosakimmu naámmè Sudaa kɔbe koo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè tšmmú 36:5-8)

³⁶ Sosakimmu do yóó di tikpàti ke mɔke yebie nsipísidé nè yènnùmmù ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ yebie tepíítè nè òmáà ke bo Sedisadèmmu, kòo yɔ̀ yètìrì tu: Sebida Pedaya bire Dumaa èi kou. ³⁷ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè o yembè do dɔ̀ mèè botí weti weti.

24 Sosakimmu kpàti mieke nke Babidɔ̀nni koo kpààti Nebukannesaa ò domè kòò na, kòo ò b̀úté ké nhò b̀ùs ke dɔ̀ yebie nyètããti kéwète kéyete o kpeti. ² Mèmmè ké ti Yiè nKuyie nduú nkè befèèbè Babidɔ̀nni kɔbe nè Asidii kɔbe nè Mɔabu kɔbe nè Amɔniibe, ké b̀èe do Sudaa kó dikpààtiyuu ke bo di dèè páíi kéndònnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè ku kó betšm-bè ku pããnaãnti náambè ké b̀èe ti béi. ³ Ti Yiè nKuyie ndo duú nkè dende kó dimàà b̀è t̀ùkèni ke bo b̀è kei nku borè nde, Manansee kó meyei nkpeí nnè ò dɔ̀ dèè kó dimàà, ⁴ nè ò do kùs b̀èè nitibè ké be ỳi ncoú nképie nSedisadèmmu bá b̀è í cààrè mùmamù, mèè do te ké ti Yiè nKuyie nyete kù bo b̀è c̀émè.

⁵ Sosakimmu dɔ̀rìimè sɔmmè ò do dɔ̀ dèè kó dimàà dè wãrimu Sudaa kpààtibè dɔ̀rìimè pátìri mieke. ⁶ Kòo kú ké b̀èe ò k̀nnè o yembè f̀ti. Kòo bire Sosakinni sɔɔtè o kpàti.

⁷ Esibiti koo kpààti t̀énke í nyè o èi ke ỳé Babidɔ̀nni koo kpààti do fiètemè o tenké ò do te ké kètúóté Esibiti kó kukó nkétuɔkenè kukó nhEfadati.

Bè p̀ímmùmè Sudaa kɔbe ke kònnè Babidɔ̀nni

(Wénté 2 Bekpààtibè tšmmú 36:9-10)

⁸ Sosakinni do yóó di tikpàti ke mɔke yebie ntepiítè nè yèni ndi, kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ betããbè b̀ètããti ke bo Sedisadèmmu. Kòo yɔ̀ yètìrì tu Neusitaa Edinatãã bire Sedisadèmmu èi kou. ⁹ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè. Ò do t̀nnè o yembè borime mme weti weti.

¹⁰ De m̀nni ndi Babidɔ̀nni koo kpààti Nebukannesaa domè Sedisadèmmu kòò pi. ¹¹ Kè Nebukannesaa o m̀mmu nkɔtení kèdo dihei o ããpòmbè pi di.

¹² Mèmmè Sosakinni Sudaa kɔbe koo kpààti yènnimè kékɔte kòò duú nhomáà kéneinè o ỳ nè o kó betùmbè nè b̀è f̀immu b̀è ké tu tekpààticíètè kó bekótibè. Kè Babidɔ̀nni koo kpààti b̀è p̀ímmú kédɔ̀ tidaati. O kpàti benni diniínni mieke do nke ò b̀è p̀ímmùmè.

¹³ Mèmmè ò tɔmè ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti timɔu tii do bo te mieke nè tekpààticíètè mieke kpeti. Kè b̀èe puu mmesɔo nkó tinenti timɔu Isidayeeriibe koo kpààti Sadomɔo do dɔ̀ ti ti Yiè nKuyie ncíètè kpeí, nkù do ti nàké ke ỳemè. ¹⁴ Kòo p̀imú okpàti kó b̀ètùmbè nè b̀èè tu benitidiebè, ké b̀è mbo tekcupííftè (10000), kép̀imúnè bemaábè nè b̀èè d̀rri yecaukpetínyè, ké c̀énkoo kɔbe beè nkpaá dihei. ¹⁵ Kòo tɔ Sosakinni nè o ỳ nè o pobè nè iwēi yembè nè b̀è f̀immu b̀è ké b̀è tu tekpààticíètè kó bekótibè, ké b̀è kònnè Babidɔ̀nni. ¹⁶ B̀èè kó dimàà nɔ mmudòò ké b̀è mbo sikcupisiyiekè (7000) bemaábè nè b̀èè d̀rri yecaukpetínyè ké bembè mbo tekcupííftè (1000), kép̀imú behããpòmbè yek̀mbò yembè kékònnè Babidɔ̀nni.

¹⁷ Kè Babidɔ̀nni koo kpààti túóté Sosakinni ỳ tãũ Matanniya kédɔ̀ okpàti kòo sɔɔtè Sosakinni kpàti. Kòo ò c̀èete diyètìrì kòò yu ke d̀: Sedesia.

Sedesia naámmè Sudaa kɔbe koo kpààti

(Wénté Sedemii 52:1-3 nè 2 Bekpààtibè tšmmú 36:11-12)

¹⁸ Sedesia do yóó di tikpàti ke mɔke yebie nsipísidé nè òmáà ndi kéntɔ tikpàti ke dɔ̀ yebie ntepiítè nè òmáà ke bo Sedisadèmmu. Kòo yɔ̀ yètìrì tu Amitadi Sedemii bire Dibuna èi kou. ¹⁹ Kòo dɔ̀ ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè, ò do t̀nnè Sosakimmu borime mme weti weti.

²⁰ Ti Yiè nKuyie nkuú mieke do yè Sedisadèmmu nè Sudaa kɔbe ké dende kó dimàà b̀è t̀ùkèni, ké Kuyie mbè kei nku borè.

Kè dè mboní ké Sedesia yete Babidɔ̀nni koo kpààti kpeti.

Babidɔ̀nni koo kpààti pimè Sedisadèmmu

(Wénté Sedemii 39:1-7, 52:3-11)

25 Sedesia kpàti benni diweínni mieke do nke otãnkù pínnwè mieke diyè pínni Nebukannesaa Babidɔ̀nni koo kpààti domè Sedisadèmmu mudòò nè o ããpòntìnni dimɔu kécèète Sedisadèmmu èi kèpènnè kudoókɔti ké ndi pi. ² Kè dèe tuɔke Sedesia kpàti benni tepíítè nè òmáà.

³ Dibenni tãnkù naanwè diyè weínni ke s̀ ndikònni deuke bá benitibè t̀énke í péu mudii. ⁴ Kè b̀èe duute kuduotí keyènkè, kòo kpààti yè nè o ããpòmbè kèt̀nnè Adaba kó kuce, dibòri kɔku iduotí idé saku, kùu t̀kèné okpààti périmù. Kè Babidɔ̀nni kɔbe fité dihei. ⁵ Kè Babidɔ̀nni kɔbe beti okpààti kòò ninte Sedikoo biriku kòo ããpòmbèe cíeté kòò yóu. ⁶ Kè b̀èe ò pí nkékɔtenè Dibuna Babidɔ̀nni koo kpààti borè kòò nàké be dɔ̀ kòò d̀mè. ⁷ Kè Babidɔ̀nni koo kpààti fié okpààti Sedesia bí o nuu mmieke, kédoké Sedesia nuu nkòò bou timáti kékònnè Babidɔ̀nni.

Bè ẁete ke p̀ímmùmè Sedisadèmmu kɔbe ke kònnè Babidɔ̀nni

(Wénté Sedemii 39:8-10, 52:12-30 nè 2 Bekpààtibè tšmmú 36:17-21)

⁸ Babidɔ̀nni koo kpààti Nebukannesaa kpàti benni tepíítè nè diweínni mieke nke Nebusadadanni tihããpònti tii bàa okpààti ti koo kóti wèè tũ nhokpààti, ò t̀ùkènimè Sedisadèmmu, ⁹ kédúú nkè b̀èe c̀u nti Yiè nKuyie ncíètè nè tēhããpòncíètè nè Sedisadèmmu kó sicéi simɔu, ke c̀unnè benitidiebè kó sicéi simɔu. ¹⁰ Kè Babidɔ̀nni kó behããpòmbè b̀èe cíenni tihããpònti tii bàa okpààti ti koo kóti ké tii puu nkuduotí kùu fité Sedisadèmmu.

¹¹ Kè Nebusadadanni wèè baké tihããpònti tii bàa okpààti, kòo p̀imú b̀èè nitibè do kpaá dihei nè b̀èè do yè kòò t̀nnè nè benitibè tɔbè péu kékònnè o cie. ¹² Ke súú mbetenkútibè máá b̀èè bo nkuuti nè b̀èè bo nhò fi-iku detie mbè tu dè f̀nyĩ.

¹³ Kè Babidɔ̀nni kó behããpòmbèe b̀kè disɔwṹ kó yesãnkè ti Yiè nKuyie ncíètè kpeye nè ye kó yeteitiyè nè disɔwṹ kó kunankú diekù kùu bo ti Yiè nKuyie ncíètè kéto disɔwṹ kékònnè Babidɔ̀nni. ¹⁴ Kòo túóténè

yesaww bè do ɔ nkounè yè mutápeí nnè de kó tikāpentì nè de kó yese nè de kó ihaaké nè sibúkúsí. Dèè kó dimàà cénke tú disawwũ kó tinentì bè do pínne tì ti Yiè nKuyie cíètè mièke mutāmmú. ¹⁵ Kuhāāpònkù kùù baké tìi bàà okpààtì kè kùu túóté sisawwúkúsí nè yebw bè do méúnè yè meyiì ndèè kó dimàà cénke tú mesaww nkperè nè timáti péítì kperè.

¹⁶ Sadoww do dōñnè dii sawwũ tì Yiè nKuyie ncíètè kó tinentì tì cēēkù do í mwke kù māmè. Yesāñkè dieyè yédé nè kunankú diekù nè tenaasāntè tēè kù tɔ nè yecēētiyè.

¹⁷ De kó yesāñkè yedé, dimàà kó meokùmè do bo métiri bèwei ndi, bá di kè di mōke diteitiri di yómmè kè di okùmè bo métiri mēdémè nè dikéè. Bá dii teitiri ínkè kè bè kpē mmesaww nke fité kè dè dō nyetebe bè tu yè kēdēnāti. Demw kè dè wē nke tú disawwũ mād, ke me ndò nyedé.

¹⁸ Kè de kó kuhāāpònkùu pí nyikuì nùiti diewè Sedaya nè Sofonii wèè ò pòkoo, nè betwè bètāāti bèè bàà tì Yiè nKuyie ncíètè, kè bè kpetínné. ¹⁹ Kè kùu pínne bè fōnte wè kòò tu tekpàaticíètè kóo kóti nè betwè mabè bēnūmmù bèè wēñnè okpààtì ke bo dihei mièke. Nè wèè baké behāāpòmbè o kóo pátíwāāti, wèè pīi mbehāāpòmbè nè dihei kó benitibè twè mabè sipísiku. ²⁰ Nebusadadanni wèè baké Babidōnni kó tihāāpònti wèè do bè pīmmú kékōnnè Dibuda èi Babidōnni kóo kpààtì borè. ²¹ Kòò kè mbè kùu Dibuda èi Amati tenkè.

Meñme Sudaa kwbe yèmmè be tenkè.

Kedaya naámmè kùmandáà Sudaa tenkè

(Wénté Sedemii 40:7-41:18)

²² Kè Nebukannesaa túóté Ayikammu yaàbire Kedadia Safanni bire kédw kùmandáà kòò bo mbaké

benitibè ò pīmmú ke sùú mbè Sudaa tenkè mièke. ²³ Kè behāāpòmbè iwēi yembè mabè nè be kó tihāāpònti kè bèe keè Babidōnni kóo kpààtì dōmmè Kedadia kùmandáà kékōte o borè Misipaa. Nte de yembè yètè: Isimayēeri nè Netanniya bire nè Soananni Kadeya bire nè Kedadia Tanneumeti bire Netofaa èi kou nè Yasan-niyau Maaka bire, bèè do mbe nè be kó behāāpòmbè.

²⁴ Kè Kedadia be dōñnè dinùù ke dō: Di bá nyīkù Babidōnni kwbe kè di kōmbùtì bè duò, mbonè dihei mièke ke pí mBabidōnni kóo kpààtì tōmmú, di yó mbo-mu kè dè di naati timati í yóò di kwkénè.

²⁵ Meñme otānkù oyiénwè mièke Isimayēeri Netanniya bire nè Edisamaa wèè do tú tekpàaticíètè kou, kényiè bètwè mabè tepítè, kè bèe kwte kēpoté Kedadia kékua, kēwēnnēnē Sudaa kwbe nè Babidōnni kwbe bèè do o bonè Misipaa. ²⁶ Meñme benitibè bemw yōtemè Babidōnni kwbe, kētúóté besāmpōbè nè bediebè nè bèè baké behāāpòmbè kè bèe coké bemw kékōte Esibiti.

Babidōnni kóo kpààtì dōmmè Sosakinni mesàà

(Wénté Sedemii 52:31-34)

²⁷ Bè me mpī nSudaa kóo kpààtì Sosakinni kékōnnè Babidōnni, kè dè mmwke yebie nsipísitāāti nè yēyiekè, otānkù tepítè nè odériwè, diyìè sipísidé nè diyíènni yiè kè Babidōnni kóo kpààtì Efidi-Medodakii di tikpàti, kóò kuú mmesémmè kóò kpeté kóò dēnne dikpetíntou, ²⁸ kóò nàké tināānsāāti, kóò níi nkoò mbaké bekpàatibè twè nè bè bè do wē nke bo Babidōnni.

²⁹ Kòò duú nkè Sosakinnii dáté tikpetínyàāti, kényo nwenwe Babidōnni kóo kpààtì borè o fōmmu mumw mièke. ³⁰ Kòò kpààtì wèè nyé o kpéi nsāā, yewe yemw duómè, o fōmmu mumw mièke.

1 BEKPÀÀTÌBÈ TÕMMÚ

Di mpátiri tɔ tìl náàhì

Be kpààtìbè tõmmú pátiri ketiri nè didèri yè wète ke kònté tìl nàké tìnti Sammuyèri pátiri ketiri nè didèri yè mieke nè be kpààtìbè pátiri diketiri nè didèri yè mieke. Be kpààtìbè tõmmú pàte yedé mieke ke né nàké kè dè ntukúnè Isidayèribe nè Kuyie mbe kó metaummè.

Dè kó yepáte yèè ti benkú ke dò mbá nè meyi mmèè do Isidayèri kó dikpààtiyuu nè Sudaa kperi, Kuyie nyí yè ndinùù kù do bè dɔ̀nnè dì, ke dɔ̀ri kù bo yímè ké bè deeté bembè ku nitìbè bèè bo Sudaa tenkè. Dè kó kuce kuù tu Dafiti nè Sodomɔɔ nè Sosafati nè Esekiasi nè Sosiasi nè betɔ̀bè betɔ̀bè bèè do dɔ̀ri Kuyie ndómè. Bè kó medɔ̀rimè mèè benkú Kuyie nkuù dómè kédòò kù do dɔ̀nnè dii nùù ku nitìbè. Dii pátiri ti benkú Kuyie nkuù tõmmú ketémè ku cìtè nè bè kànnemè ikuù niùbè nè Defiibe. Dè kó dipátiri dii ti náá nDafiti weè do yàmè bè dòmmè kémaá Kuyie ncíètè, weè dɔ̀ nyikuù tõmmú. Kè Sodomɔɔ weè né maá Kuyie ncíètè.

Di mpátiri náàhì duó ke dòmmè

1. Isidayèribe kó iwuɔ 1-9
2. Sauri kó mukúú 10
3. Dafiti kó tikpàti 11-29

ISIDAYÈRIBÈ KÓ IWUɔ NDUÓ KE DÒMMÈ

Adammu kéntɔ kétuɔkenè Esayuu kó iyaàbí

1 Adammu weè do peité Seti kè Setii peité Enɔsi. ² Kè Enɔsii peité Kenaa, kè Kenaa peité Matadeyèedi, kè Matadeyèedii peité Yederi. ³ Kè Yederii peité Enɔki, kè Enɔkii peité Matusademmu, kè Matusademmu peité Demeki, ⁴ kè Demekii peité Nɔwee kè Nɔwee peité ibí itáàti: Semmu nè Kammu nè Safeti.

⁵ Kè Safetii peité Komèè nè Makɔku nè Madaii nè Safāā nè Tubaadi nè Mesekei nè Tidaasi. ⁶ Kè Komèè peité Asekènaasi nè Difati nè Tokadima. ⁷ Kè Safāā peité Edisaa nè Tadisa nè Kitimmu nè Dodanimmu.

⁸ Kè Kammu peité Kuusi nè Misidaimmu nè Puti nè Kannahāā. ⁹ Kè Kuusi peité Sebaa nè Afidaa nè Sabuta nè Dakima nè Sabutekaa. Kè Dakima kó ibí ntú: Saba nè Dedanni. ¹⁰ Kè Kuusi yí képeité Nemudodi, weè do tú okpàriteu ketiwè ketenkè ìnkè. ¹¹ Misidaimmu, weè do tú Dudimmu kɔ̀be nè Anamimmu kɔ̀be nè Deabu kɔ̀be nè Nafutuyimmu kɔ̀be, be yààri. ¹² Patidoosi nè Kasiduimmu nè Kafutɔɔ, bèè do tú Fidisitèèbe yààribè. ¹³ Kè Kannahāā peité o kóo po Posidonni nè Eti. ¹⁴ Kanahāā weè do tú Sebusiibe nè Amɔ̀riibe nè Kidikasiibe ¹⁵ nè Efiibe nè Adikiibe nè Sidoniibe, ¹⁶ nè Adifadiibe nè Semadiibe nè Amatiibe be yààri.

¹⁷ Kè Semmu kó ibí ntú Edammu nè Asuu nè Adipakisadi nè Dudi nè Aramu nè Uusi nè Udi nè Ketèè nè Mesekei. ¹⁸ Kè Adipakisadii peité Sedaa, kè Sedaa peité Ebeè. ¹⁹ Kè Ebeè peité ibí ìdèí. O kóo po yètiri do tú Meyatimè. Nè be kó tináàhì Pedeki, ke yè de kó dimòni ndi benitìbè yàtemè. Kòo nantè yètiri ntú Yokitanni. ²⁰ Kè Yokitannii peité Adimɔ̀dadi nè Sedefu nè Asadimafeti nè Yedaki, ²¹ nè Adodammu nè Usadi nè Diida, ²² nè Ebaadi nè Abimmayèedi nè Sebaa, ²³ nè Ofidi nè Afidaa nè Yobabu. Yokitanni bí nyi memmè.

²⁴ Kè Semmu peité Adipakisadi, kè Adipakisadii peité Seda. ²⁵ Kè Sedaa peité Ebeedi, kè Ebeedii peité Pedeki, kè Pedekii peité Deu. ²⁶ Kè Deu peité Seduku, kè Sedukuu peité Naɔɔ, kè Naɔɔ peité Teda, ²⁷ kè Teda peité Abarammu. Kè dè mboní kè Kuyie nhò yu ke dò Abarhammu.

²⁸ Kè Abarhammu peité Isaki nè Isimayèri. ²⁹ Nte Abarhammu yaàbí yètè. Kè Isimayèri peité Nebayɔ̀ti o kóo po, nè Kedaa nè Adeberi nè Mibisammu, ³⁰ nè Misemaa nè Duma nè Masa nè Adadi nè Tema, ³¹ nè Yetudi nè Nafisi nè Kedimaa. Isimayèri bí nyi memmè.

³² Kè Ketudaa, Abarhammu do yí kètúóté wèè niti pòkù kòo ò peité Simidanni nè Yokisanni nè Medanni nè Mandiyāā nè Isebaki nè Suaa. Kè Yokisannii peité Sebaa nè Dedanni. ³³ Kè Mandiyāā peité Efaa nè Efeè nè Enɔki nè Abidaa nè Edidaa, Ketudaa bí nyi nè o yaàbí.

³⁴ Kè Abarahammu bire Isakii peité Esayuu nè Isidayeeri. ³⁵ Kè Esayuu peité Edifasi nè Deuyeedi nè Yeusi nè Yaedammu nè Kooda, ³⁶ kè Edifasii peité Temaa nè Omaadi nè Sefi nè Katammu nè Kenasi nè Timuna nè Amadeki. ³⁷ Kè Deuyeedii peité Naati nè Seda nè Samaa nè Misaa. ³⁸ Kè Seii kó ibí ntú: Dotanni nè Sobadi nè Sibeṣṣ nè Ana nè Disṣṣ nè Esee nè Disāā †. ³⁹ Kè Dotāā peité Ɔdi nè Omammu. Kè Dotāā tāū yètiri ntú Timuna, ⁴⁰ kè Sobadi peité Adiyanni Manati nè Ebaadi Sefi nè Onammu kè Sibeṣṣ peité Aya nè Ana. ⁴¹ Kè Ana peité Disṣṣ. Kè Disṣṣ peité Amidanni nè Esibanni nè Itidanni nè Kedanni. ⁴² Kè Esee peité Bideanni nè Safāā nè Yakāā, kè Disāā peité Usi nè Adanni.

Edɔmmu ɛi kó bekpààtìbè

(Wénté Tenketé 36:31-43)

⁴³ Nte bekpààtìbè bèè do di tikpàti Edɔmmu ɛi kéféi mbetɔbè kè Isidayeeri mu nyí mɔke okpàati. Dinabaa ɛi kou Beɔɔ bire Bedaa weè do baké Edɔmmu kékú kè Bosedaa ɛi kou Sedaa bire Yobabuu ɔuté tikpàti, kékú, kè Temanni ɛi kou Usammu túóté tikpàti, kékú kè Afiti ɛi kou Bedadi bire Adadii di tikpàti, weè do dokénè Mandiyāā ɛi kɔbe Mɔabu ɛi, kè bè na. Ò ku dii m̀nni kè Masedekaa ɛi kou Sammudaa di tikpàti kékú. Kè Sauri weè do bo Deobɔti ɛi kó kukó mborè kòo di tikpàti. Ò ku dii m̀nni kè Akibɔɔ bire Baadi-Ananni ɔɔtè tikpàti. Ò ku dii m̀nni kè Pauu ɛi kou Adadi ɔuté tikpàti kèmpo Masabu bire Matededi kó debire Metebeeyedi.

⁵¹ Okpàati Adadii ku dii m̀nni kè Edɔmmu naàm̀nkù kó bekótìbè beè mbaké. Nte be yètè: Timuna nè Adifa nè Yeteti ⁵² nè Odibamaa nè Edaa nè Pinɔɔ ⁵³ nè Kenasi nè Temaa nè Mibisaa ⁵⁴ nè Makidiyedi nè Idammu beè do tú Edɔmmu naàm̀nti kó bekótìbè ke baké.

Sakɔbu bire Sudaa yaàbí

2 Nte Sakɔbu bè do yu wè ke tú Isidayeeri o bí yètè: Dubenni nè Simmṣṣ nè Defi nè Sudaa nè Isakaa nè Sabunɔɔ, ² nè Danni nè Sosefu nè Bensamee nè Nefutadii nè Kati nè Asee.

³ Kè Sudaa puoke Kannahāā ɛi kóo sapàà Suaa, kòo ò peité initidabí itāāti: Ee nè Onanni nè Seda. Edi weè do tú Mpo, kédɔɔ ti Yiè nKuyie nyí d́ dè kè kùu ò kùu.

⁴ Kè dè mboní kè Sudaa kóo dapàà mpokù Tamaa † ò peité initidabí tɛi idéi, kè bè mbè yu ke tú Pedesi nè Seda. O bí imɔu kè ii wēnné kēmbò initidabí iǹmmù.

⁵ Kè Pedesi kó ibí ntú Etisidonnii nè Amudi. ⁶ Kè Sedaa peité Simudi nè Etanni nè Emanni nè Kadikɔɔdi nè Dada kè bè mbo initidabí iǹmmù. ⁷ Kè Kadimii peité Akaa ‡ weè do te kè Kuyie mmiekēe do Isidayeeri, ke yé ò do ɔ̀nnemè Kuyie nyé mbè báá túóté dè kétéke.

⁸ Kè Etannii peité Asadia, ⁹ kè Etisidonnii peité Yedameyedi nè Dammu nè Kadebu, kòo yètiri teri ntú Kedubaii.

¹⁰ Kè Dammuu peité Aminnadabu kè Amminnadabuu peité Nasṣṣ weè do tú Sudaa naàm̀nkù kóo

† +Wénté Tenketé 36:19-21. †† +Tamaa: Wénté Tenketé 38.

‡ Akaa: Sosuwee pátiri mieke bè we nyu ke tú Akāā.

kóti. ¹¹ Kè Nasṣṣ peité Sadima kè Sadimaa peité Boasi, ¹² kè Boasii peité Obedi, kè Obedii peité Sese, ¹³ kè Sese peité ibí iyiekè. Kòo kóo po ntú Ediabu kòo nante Abinnadabu kè Aminnadabuu nante Simmea, ¹⁴ kè Samaa nante Netanneyedi, kè Netanneyedii nante Dadaii. ¹⁵ Kòo me ntó nante Osemmu, kòo nante Dafiti, ¹⁶ kè be tābè ntú Seduya nè Abikayedi, kè Seduyaa peité Abikaii nè Soabu nè Asayedi kè bēe wēnné bētāāti. ¹⁷ Kè Abikayedii peité denitidabire kè bēe dè yu ke d̀ Amasa o cice do tú Yetē Isimayēeri wuɔ kou.

¹⁸ Kè Esidonni bire Kadebu pokù Asuba peité ibí inàà kè denitipobire yètiri ntú Yediyoti nè initidabí itāāti Yesēe nè Sobabu nè Adidonni. ¹⁹ Asuba ku dii m̀nni kè Kadebuu puoke Efadati kè Efadatii peité Uuri. ²⁰ Kè Uuri peité Udi kè Udii peité Besadedi.

²¹ Etisidonni m̀ke dii m̀nni yebie nsipísiku, képuoke Kadaadi cice Makidi kóo sapàà nkòo ò peité Sekubu.

²² Kè Sekubuu peité Yaii weè do tieke yehékè sipísidè nè yētāāti Kadaadi tempē mmiekē. ²³ Kesuu ɛi nè Adamu ɛi kè ye kpààtìbèe fietē Yaii kétéke yehékè nè Kenati eidìè, nè yehékè yèè yè t̀kénè yemɔu kè yēe wēnné yehékè sipísiku. Bèè do bo ye mieke bemɔu bè do tú Kadaadi cice Makiidi yaàbí nyi. ²⁴ Etisidonni weè do po Abiya kékú kè Kadebuu duónè o pokù t̀u Efadata kòo ò peité denitidabire, kè bēe dè yu ke d̀ Asuu, weè do keté Tekoa ɛi.

²⁵ Kè Etisidonni kóo po Yedameyedi pié ibí péu kè Dammu ntú o kóo po kénante Buna, kè Buna nante Odeni, kè Odenii nante Osemmu, kè Osemmu nante Aiya. ²⁶ Kè Yedameyedi puoke onitipòkù t̀u Atada kòo ò peité Onammu. ²⁷ Kè Yedameyedi kóo po peité Masasi nè Yaminni nè Ekee. ²⁸ Kè Onammuu peité Sammai nè Yada. Kè Sammai peité Nadabu nè Abisuu.

²⁹ Kè Abisuu puoke Abiyaii kòo ò peité Abanni nè Mɔdi-di. ³⁰ Kè Nadabuu peité Sededi nè Apayimmu, kè Sededii kú bá ò í m̀òtē debire. ³¹ Kè Apayimmu peité Iseii, kè Iseii peité Sesāā, kè Sesāā peité Adaii. ³² Kè Sammai nante Yada peité Yetēe nè Sonnatāā, kè Yetēe kú bá ò í m̀òtē debire. ³³ Kè Sonnatāā peité Pedeti nè Sasa. Yedameyedi yaàbí nyi memme.

³⁴ Sesāā í mpeité initidabí, képeité initipobí máà, kēmmɔke o t̀nti Esibiti ɛi kou m̀u kè bè ò yu ke tú Yada, ³⁵ kòo ò duó nho kóo sapàà mmɔu kòo ò puoke kòo peité denitidabire, kè bēe dè yu ke d̀ Ataii. ³⁶ Kè Ataii peité Natāā, kè Natāā peité Sabadi. ³⁷ Kè Sabadi peité Efudadi, kè Efudadii peité Obedi. ³⁸ Kè Obedii peité Yeu, kè Yeu peité Asadia. ³⁹ Kè Asadia peité Edesi, kè Edesii peité Edasaa. ⁴⁰ Kè Edasaa peité Sisimaii, kè Sisimaii peité Sadummu. ⁴¹ Kè Sadummu peité Yekammia, kè Yekammia peité Edisamaa.

⁴² Kè Kadebuu peité o kóo po Mesa kòo nante Yedameyedi, kè Mesaa peité Sifi nè Madesa, kè Madesaa peité Ebunɔɔ. ⁴³ Kè Ebunɔɔ peité Kooda nè Tapua nè Dekemmu nè Sema. ⁴⁴ Kè Sema peité Daammu, kè Daammuu peité Yodikoammu, kè Dekemmu peité Sammai. ⁴⁵ Kè Sammai peité Maṣṣ, kè Maṣṣ peité Beti-Sudi. ⁴⁶ Kè Kadebuu puoke onitipòkù t̀u kè bè ò yu ke tú Efaa, kòo ò peité Anaa nè Mɔsa nè Kasesi.

¹⁹ Kè Odiya puoke Naammu tãũ. Weè kó iyaàbí do tú Kadimiibe nè Makatiibe, kè Kadimiibe mbo Keidaa èi kè Makatiibe bo Esitemɔa èi.

²⁰ Kè Simɔɔ peité Amunɔɔ nè Dinna nè Benni-Anaa nè Tinɔɔ. Kè Iseii naàmùnkù kɔbe ntú Soeti nè o bire.

²¹ Kè Sudaa bire Sedaa peité Ee nè Dada nè Yokimmu nè Soasi nè Sadafi, kè Edii keté Dekaa èi, kè Dada keté Madesa èi kényiénè beyaàdùbè bèè do duòkù tiyaàkpeti be kó tinaàmùnti beè do bo Iseti Asebeaa èi. Kè Yokimmuu kɔbe mbo Koseba. Soasi nè Sadafi kè bèè puoke Mɔabiibe kè mu nyí konní Deemmu. De kó tináahtu tu tiì dɔ̀̀ tinti nè dimònni. ²³ Bè do tú beyaamaribè mbe kémbo Netaimmu èi nè Kededaa èi okpààti borè koò maà tiyaati.

Simmeɔɔ kó ibí

²⁴ Kè Simmeɔɔ peité Nemmuɔedi nè Yaminni nè Yadibu nè Seda nè Sauri. ²⁵ Kè Saurii peité Sadummu, kè Sadummuu peité Mibisammu, kè Mibisammuu peité Misemaa. ²⁶ Kè Misemaa peité Amuɔedi kè Amuɔedii peité Sakuu kè Sakuu peité Simmeii. ²⁷ Kè Simmeii peité initidabí tepíftè nè ìkuò initipobí ìkuò. O tebíí í mpeité kè dè nsũ deè te kè Simmeɔɔ kó kuwuo nyí nsũ ke mǎnnè Sudaa kɔku mamè.

²⁸ Dafiti mu nyí cɔuté diì mònni tikpàti kè Simmeɔɔ kó kuwuo nkɔbe bo yèè ekè tu yie nè sii ekesi kènto kè-tuɔkenè Dafiti cɔuté diì mònni tikpàti: Beerisebaa nè Mɔdada nè Asaa-Suadi nè Bidaa nè Esemmu nè Todadi nè Betuɔedi nè Dɔimaa nè Sikidaki nè Beti-Madikaboti nè Atisaa-Susimmu nè Betibidii nè Sadaimmu nè Etammu nè Ainni nè Dimɔɔ nè Tokenni nè Asãã. ³³ Nè si-hekesí sii yè t̀̀kénè, kètuɔkenè Badati yehékè bè do bo yènye. Bè cèí kó yeyètè bomu diheikèmpátíri mieke.

³⁴ Nte Simmeɔɔ kó kuwuo nkó tinaàmùnti kó bekótibè: Amasia bí do tú Mesobabu nè Yammideki nè Yosaa. Asiadi weè do peité Sedaya, kè Sedayaa peité Yosibia, kòo né peité Yeu nè Sowɔeri. Semmaya weè do peité Simidi kè Simidii peité Yedayaa kè Yedayaa peité Anɔɔ, kè Anɔɔ peité Sifei, kè Sifei kó ibí ntú Sisa nè Benaya nè Yesimiyedi nè Adiyedi nè Asayaa nè Yekoaya nè Yakoba nè Edioyennaii. Be kó kuwuo ndo sũ̀̀ mmediè mme. ³⁹ Kè bèè cíétè kètuɔke Kedɔɔ tenkè mǎnku diyie yiénì kèè bíékè kó kubiriku ke wanti bè bo ncèmmù dè be wũ̀̀, ⁴⁰ kèpétè dinaacènni sà̀̀rì kè di ndeu mesà̀̀ mbá òmɔ̀̀ í mbè kɔ̀̀nnè. Kammu yaàbí do de mbo nè dimònni. ⁴¹ Sudaa kóo kpà̀̀ti Esekiasi tɔ diì mònni tikpàti, de mònni ndi bekpà̀̀tibè ti bo ke yu bèè yètè bè domè de kó kutempè, kèpuɔ ntitouti nè yefe Kammu yaàbí do borè, kèkuɔ benitibè bèè do dè bo bemɔ̀̀ kèdeè kékari deborè ke kpaá ke dè bo nè yienni. Ke yé̀̀ dinaacènni sà̀̀rì dè bomè bè bo ncèmmù dè be pe.

⁴² Kè Simmeɔɔ kó kunaàmùnkù kɔbe mabè sikɔusinùmmùu (500) kɔte Edɔmmu tempè nyetārè kɔku, kè Iseii bí inà̀̀ mbè ni beè tu: Pedatia nè Adia nè Defaya nè Usiyedi. ⁴³ Kè bèè kuɔ Amadesiibe, bèè do yenté kènkpaá ke dè bo kèdeè kékari. Kè be yaàbí kpaá dè bo nè yienni.

Dubenni kó kuwuo

⁵ Dubenni weè do tú Sakɔbu kóo po ke né duòné o cice pokù mɔ̀̀, kè deè nte kòo paà Mpo dò nkétieke dè. Kè bèè dè duò nSosefu kó ibí, bá ò ténke í ncómmú o f̀̀tìrì. ² Kè Sudaa kó kuwuo nkpenke kèpèèté o tebíí kpeyi. Weè kó kuwuo mmieke nke okpà̀̀ti do yènnímè kémbaké Isidayeribe. Kè Sosefu bí ìi baa né nte Mpo ò nte dè. ³ Kè Sakɔbu kóo po Dubennii peité initidabí inà̀̀. Enɔki nè Paduu nè Etisibonni nè Kadimii.

⁴ Kè Sowɔerii peité Semmaya kè Semmayaa peité Kɔku kè Kɔkuu peité Simeii, ⁵ kè Simèii peité Misee kè Misee Deaya kè Deaya peité Baadi, ⁶ kè Baadii peité Beedaa. Beedaa do tú Dubenni kó kuwuo nkóo kpà̀̀ti nwe. Kè Asidii èi kóo kpà̀̀ti Tikidaa Fadasaa ò p̀̀ nkékònnè Asidii tenkè.

⁷ Nte Beedaa tebíí naàmùnti mieke bèè do tú benìùbè bè do bè kà̀̀ nkè bè ntũmmè betɔ̀̀bè. Yeyiɔedi weè do tú oketiwe. Kè Sakarii ntú odèrì. ⁸ Be kó dif̀̀nkúò kè Bedaa ntũnní. Ò do tú Sowɔeri naàmùnkù kou nwe, Sema yaàbire. Kòo cice tú Asaai.

Beè kó tinaàmùnti kɔbe do bo ketenkè kèè bo Adowee tempè nkubakù c̀̀nku bíékè kènto kètuɔkenè Nèbo tãri nè Baadi-Nɔɔ èi kubakù you bíékè. ⁹ Be kó ketenkè do keté diyie yiénì kèè bíékè kó dikpà̀̀ ndi kènto kédíténè kukó nhEfadati ke yé̀̀ bè do mɔ̀̀kemè iwũ̀̀ p̀̀eu Kadaadi èi. ¹⁰ Sauri do tú diì mònni okpà̀̀ti kè bèè dokénè Akidiibe kè bè na kéfietè be èi Kadaadi tempè diyie yiénì kèè bíékè.

Kadi kó kufuku do duò kè dò mmèè botí

¹¹ Kè Kadi yaàbí mbo Basãã kó kubiriku kènto kè-tuɔkenè Sadikaa diyie yiénì kèè bíékè ke bè èrínè. ¹² Kè Sowɔeri kó kunaàmùnkù kuò mbaké tisoɔnti kè bè mbo Basãã, kè Safãã kɔku mbè pòkoo kényiénè Yanaii kɔku nè Safati kɔku. ¹³ Be kó dif̀̀nkúò kè tinaàmùnti teti r̀̀bo tiyiekè Mikayɔeri kɔku nè Mesudammu kɔku nè Sebaa kɔku nè Yodaii kɔku nè Meyakãã kɔku nè Sebaa kɔku nè Siyaa kɔku nè Ebee kɔku. ¹⁴ Be kó kunaàmùnkù kó beyà̀̀ribè do tú Abiyai nè Uuri nè Yadoaa nè Kadaadi nè Mikayɔeri nè Yesisaii nè Yado nè Buusi. ¹⁵ Kunni yaabire Abidayedi bire Aii weè do bè baké, ¹⁶ kémbo Kadaadi tempè Basãã tenkè ke né yiénè yehékè yèè dè t̀̀kénè, kè be naacènni ntú Sadonni kó kubiriku kènto kètuɔkenè be tenkè mǎnku.

¹⁷ Kè bèè wãri bè yètè dihei kó yepáte mieke Yotammu tu diì mònni Sudaa kɔbe kóo kpà̀̀ti nè Sedoboammu tu diì mònni Isidayeribe kóo kpà̀̀ti.

¹⁸ Dubenni nè Kadi nè Manansee naàmùnkù kɔbe kó dikèè teri bè do mɔ̀̀ke behã̀̀p̀̀mbè sikɔupísínà̀̀ nè sikɔupísínà̀̀ nè sikɔusiyiekè nè sipísikuò (44760) bè do tú bèè nɔ̀̀ mbèmbe mudoò mesà̀̀ ke tɔ̀̀ tidɔ̀̀p̀̀iti nè yekpà̀̀rise nè detãnnè. ¹⁹ Kè bèè dokénè Akidiibe nè Ayetuu botí kɔbe nè Nafisi botí kɔbe nè Nadabu botí. ²⁰ De kó mudoò mieke kè bèè banté ke dò nkuyie mbo tee, kè kù bà̀̀rtè kè kù mɔ̀̀ meteèmmè. Kè kuu bè teen- nè kè bèè na Akidiibe nè bèè bè kò̀̀mmú, ²¹ kèp̀̀immú be

wũ ì tu: Yòyóbè sikcupíísìnùmmù (50000) ipe nè sibɔ́ sikcupíkù̀písídé nè sikcupíísìnùmmù (250000) nè sãmmarímú sikcupísídé (2000) kérépímmúnè benitibè tekcupíkù̀tè kékònnè (100000).²² Kè bèe kuw be dootitɔ̀bè péu ke yé de kó mudoò do túmè Kuyie nkɔ̀-mu mmu, kédeè kékari be tenkè kémbo kè Asidii kóo kpààti yàa bè pírímúnè kékònnè o èi.

Manansee kó kuwɔ̀ ndikèè terì kɔ̀be

²³ Kè Manansee kó kuwɔ̀ ndikèè sɔ̀nnii kɔ̀te kékari Basã tenkè, kénɔ̀ kétuɔ̀kenè Baadi-Edimɔ̀w nè Senii nè Edimɔ̀w tãrè. Kè be wuɔ̀ nsúú.²⁴ Nte bèè do ni be cɛ́t be yetè: Efɛ nè Iseii nè Ediyeedi nè Asidiyeedi nè Idim-mɛya nè Odafia nè Yadiyeedi. Bɛmɔ̀w bè do tú bèè yetè feí bèmbè, yekòmbò yembè.

²⁵ Dubenni kó kuwɔ̀ nnè Kadi kɔ̀ku nè Manansee kɔ̀ku dikèè, kè bèe yete Kuyie mbe yembè do tú nkù, kè kù bùtínné kéfíé iwũ yebɔ̀kè ibotí tɛi do feu yè, kè Kuyie nyi kùk kè bè kànnè.²⁶ Mɛ̀mmè kè Kuyie ny-Isidayeeribe tú nkùu íi nhAsidii kpààtibè Pudi nè Tekidati-Fadasaa be mièke, kè bèe bè do mudoò kè bè na kè bè pírímú kékònnè Adaa èi nè Abɔ̀w kperi nè Ada ye tenkè. Kè bè mpékénè Kosã kó kukó nke kpaà dè bo nè yíenní.

Defii kó kufuku duó ke dòmmè

²⁷ Defii kó ibí ì tu: Kerisonni nè Keati nè Mɛ̀dadi.²⁸ Kè Keatii peité Amidammu nè Yesea nè Ebunɔ̀w nè Usiyɛɛ-di.²⁹ Kè Amidammu peité Anɔ̀w nè Mɔ̀yiisi nè be tãũ Midiyammu. Kè Anɔ̀w peité Nadabu nè Abiu nè Edasaa nè Itamaa.³⁰ Kè Edasaa peité Pinasi kè Pinasii peité Abisua.³¹ Kè Abisua peité Buki kè Bukii peité Usi,³² kè Usii peité Sedaya kè Sedayaa peité Mɛ̀dayɔ̀ti.³³ Kè Mɛ̀dayɔ̀tii peité Amadia kè Amadia peité Aitubu.³⁴ Kè Aitubuu peité Sadɔ̀ki kè Sadɔ̀kii peité Aimasii³⁵ kè Aimasii peité Asadia kè Asadiaa peité Yoananni³⁶ kè Yoanannii peité Asadia weè do tú ikuó niùti Kuyie ncíètè mièke Sadomɔ̀w do maá tɛ Sedisadɛmmu.³⁷ Kè Asadia peité Amadia kè Amadiaa peité Aitubu³⁸ kè Aitubuu peité Sadɔ̀ki kè Sadɔ̀kii peité Sadummu³⁹ kè Sadummuu peité Idikiya kè Idikiyaa peité Asadia⁴⁰ kè Asadiaa peité Sedaya kè Sedayaa peité Yosadaki.⁴¹ Kuyie ndo duó ndì m̀nni kè okpààti Nɛbukannesaa pí nSudaa kɔ̀be nè Sedisadɛmmu kɔ̀be kè we nwènnénè Yosadaki kékònnè Babidɔ̀nni.

Defii kó kuwɔ̀ nkɔ̀be tɔ̀bè

6 Defii kó ibí do tú: Kerisonni nè Keati nè Mɛ̀dadi.² Kè Kerisonni kó ibí ntú Dibini nè Simmeii.³ Kè Keati kpeyi tú: Amudamu nè Isaadi nè Abunɔ̀w nè Usiyɛɛdi.⁴ Kè Mɛ̀dadi kpeyi ntú Madi nè Musii. Bèè do tú Defii kó kuwɔ̀ nkó tinaàmùnti kó beyààribè.

⁵ Nte Kerisonni kó kunaàmùnkù do duó ke dòmmè: Kerisonni weè do peité Dibini, kè Dibinii peité Yaati, kè Yaatii peité Simma,⁶ kè Simma peité Yoa kè Yoa peité Ido kè Ido peité Seda, nè Yeatidaii.

⁷ Nte Keati kó kunaàmùnkù duó ke dòmmè: Keati weè do peité Aminnadabu kè Aminnadabuu peité Kodee kè Kodee peité Aitubu.⁸ Kè Aitubuu peité Edikanaa kè Edikanaa peité Abiyasafu, kè Abiyasafuu peité Aimasii,⁹ kè Aimasii peité Taati kè Taatii peité Udiyeedi kè Udiyeedii peité Osiasi, kè Osiasii peité Sauri.

¹⁰ Edikanaa do peité initidabí idéi ndi, Amasii nè Aimɔ̀ti.¹¹ Kè Aimɔ̀tii peité Edikanaa, kè Edikanaa peité Safaii, kè Safaii peité Naati¹² kè Naatii peité Sam-muyɛeri,¹³ kè Sammuyɛerii peité o kóo po Sowɛeri nè o nantè Abia.

¹⁴ Nte Mɛ̀dadi kó kunaàmùnkù duó ke dòmmè: Mɛ̀dadi weè do peité Madi, kè Madii peité Dibini, kè Dibinii peité Simmeii, kè Simmeii peité Usaa,¹⁵ kè Usaa peité Sima kè Simaa peité Akiya, kè Akiyaa peité Asaya.

¹⁶ Bè tanné d̀i m̀nni Kuyie ntaummè tɔ̀w ku cíètè mièke, kè Dafiti duó nkè Defii yaábí ì nte mudèmmù.¹⁷ Sadomɔ̀w mu ndo í maá Kuyie ncíètè Sedisadɛmmu kè beè te mudèmmù Kuyie ntaummè tɔ̀w ìkè ikuó yé ndè ndòmmè.

¹⁸ Nte bèè do te mudèmmù nè be bío: Keati naàmùnkù mièke Sammuyɛeri yaábire Emanni Sowɛeri bire.¹⁹ Nte o kó kuwɔ̀ ndo duó ke dòmmè: Sakɔ̀bu weè peité Defii kè Defii peité Keati kè Keatii peité Isaadi, kè Isaadi peité Kodee kè Kodee peité Ebiyasafu kè Ebiyasafuu peité Asii kè Asii peité Taati kè Taatii peité Sefanniya kè Sefanniyaa peité Asadia kè Asadiaa peité Sowɛeri kè Sowɛerii peité Edikanaa kè Edikanaa peité Amasii kè Amasii peité Maati kè Maatii peité Edikanaa kè Edikanaa peité Sufu kè Sufuu peité Toaa kè Toaa peité Pedyeedi kè Pedyeedi peité Yeodammu kè Yeodammuu peité Edikanaa kè Edikanaa peité Sam-muyɛeri.

²⁴ Kè Emanni tebite Asafu ncómú o bakù you ke ni dident̀nni terì, ò do tú Simmɛaa yaábire Bedikia bire nde.²⁵ Nte o kó kuwɔ̀ ndo duó kè dòmmè: Defii weè do peité Kerisonni, kè Kerisonni peité Yaati kè Yaatii peité Simmeii kè Simmeii peité Sima kè Simaa peité Etã kè Etã peité Adaya kè Adayaa peité Seda kè Sedaa peité Etinii kè Etinii peité Madikia kè Madikiaa peité Basiya kè Basiyaa peité Mikayɛeri kè Mikayɛerii peité Sima kè Simaa peité Bedikiaa kè Bedikiaa peité Asafu. Kè Defii weè ntú be yààri.

²⁹ Kè Emanni nè Asafu be tebite Etã còrímú o bakù cãnkù ke ni dident̀nni terì. Ò do tú Abudi yaábire Kisi bire nde. Nte o kó kuwɔ̀ ndo duó ke dòmmè: Defii weè do peité Mɛ̀dadii kè Mɛ̀dadii peité Muusi kè Muusii peité Madi kè Madii peité Semmɛedi kè Semmɛedii peité Bani kè Banii peité Amisi kè Amisii peité Idikiya kè Idikiya peité Amasia kè Amasiaa peité Asabia kè Asabiaa peité Maduki kè Madukii peité Abudi kè Abudii peité Kiisi, kè Kiisi peité Etanni.

³³ Kè Defii kó kuwɔ̀ nkɔ̀be mpí mmutõmmú tẽmù mumɔ̀w Kuyie ncíètè mièke.

³⁴ Anɔ̀w nè o bí beè do te bè bo mbenkúmè Kuyie nyi-wũ benitibè kù pã nyi, ke ì tũ̀ ndiwũ̀t̀nni ìnkè, ke tuó ntihúúnti dihúúnt̀nni ìnkè. Bèè do te bè bo mpím-mè mutõmmú mumɔ̀w mùu tu Kuyie ncíètè kõmu. Bèè

do te bè bo ndɔɔrimè meyei nɔ́ém̄mè kó ikuɔ́
Isidayeeri be Kuyie ndo tì nàké ku kóo tɔ́ntì Mɔ́yiisi ke yé
ndemɔ́u dè dò nkéndòmmè. ³⁵ Nte Anɔ́o yaàbí: Anɔ́o
weè do peité Edasaa kè Edasaa peité Pinasi kè Pinasii
peité Abisua. ³⁶ Kè Abisuaa peité Buki kè Bukii peité Usi
kè Usii peité Sedaya, ³⁷ kè Sedayaa peité Medayɔ́ti. Kè
Medayɔ́tii peité Amadia kè Amadia peité Aitubu, ³⁸ Kè
Aitubuu peité Sadɔ́ki kè Sadɔ́kii peité Aimasi.

Bè do duú nyèè ekè Defii yaàbí

³⁹ Nte bè do totí mèè botí yehékè Anɔ́o yaàbí: Bè do
tãũ tété kè Keati kó kunaàmùnkù kɔ́be bèè ntú
beketibè kécɔ́utè be kó ketenkè. ⁴⁰ Yèè ekè do tú Ebuɔ́o
èi Sudaa tempè mmieke nè be wṹyó yó ncentì dè, ⁴¹ ké-
duú ndepaa nnè de kó sihekésí Yefundee bire Kadebu.
⁴² Kè bèè duú nyikuú niùtì Anɔ́o yaàbí Ebuɔ́o disòrì kó
yehékè. Ebuɔ́o nè Dibunaa nè Yatiidi nè Esitemmɔ́a nè
Idenni nè Debii nè Asãã nè Beti-Semesi. Kè Bensamee
kó kutempè nkpeye ntú Kebaa nè Adimeti nè Anatɔ́ti,
kè de kó yehékè wènnè tepíítè nè yètàãti nè bè wṹyó
ncentì dè.

⁴⁶ Kè bèè tãũ tété kéduú nKeati kó kunaàmùnkù kɔ́be
tɔ́bè be kó yehékè Efadaimmu tempè mmieke, nè Danni
kó kutempè mmieke, nè Manansee kó kuwu ndikéè
kùu bo diyèè yìèni kè ku mieke. ⁴⁷ Kè bèè duú nKedisɔ́ɔ
kó kunaàmùnkù kɔ́be be kó yehékè tepíítè nè yètàãti
Isakaa nè Asee nè Nefutadii nè Manansee kó kuwu
itempè mmieke ì bo Basãã tenkè mieke. ⁴⁸ Kè bèè tãũ
tété kéduú Medadi kó kunaàmùnkù kɔ́be be kó yehékè
tepíítè nè yèdèè, Dubenni nè Kadi nè Sabunɔ́o be tenkè
mieke. ⁴⁹ Isidayeeri be do duú nde kó yehékè Defiibe, ké
bè duónnèmu be wṹyó yó ncentì dè. ⁵⁰ Yehékè ti nàké yèè
kpéi yè do bo Sudaa nè Simmèɔ́ɔ nè Bensamee be kó
itempè mmieke nke, bè do tãũ tété nwe ké yè mbè duú.

⁵¹ Nte disòrì kó yehékè bè do duú nyè Keati kó
kunaàmùnkù kɔ́be Efadaimmu tempè mmieke nè
Sisemmu tãrè kɔ́ku mieke, yèè tu: Kesee nè Yokimeam-
mu nè Beti-Onɔ́o nè Ayanɔ́o nè Kati-Dimɔ́o ké bè duónnè
Manansee kó kuwu ndikéè teri, dii bo diyèè taà kèè
bíékè de kó yehékè yèè tu: Anee nè Bideammu, bè do yè
mbè duú, ké bè duónnèmu be wṹyó yó ncentì dè.

⁵⁶ Nte bè do duú nyèè ekè Kerisonni kó kunaàmùnkù
kɔ́be, Manansee kó kuwu ndikéè dii bo diyèè yìèni kèè
bíékè kó kutempè mmieke Konaa èi nè Asitadoti yèè bo
Basãã tenkè mieke. Isakaa kó kutempè mmieke ké bè
duónnè Kedesi nè Dabedati nè Damɔ́ti nè Anemmeii.
Asee tempè mmieke ké bè duú Masadi nè Abudonni nè
Ukoki nè Deɔ́bu. Nefutadii tempè mmieke ké bè duú
Kedesi èi dii bo Kadidee nè Amɔ́o nè Kidiyataimmu. Bè
do yè mbè duú nké bè duónnèmu be wṹyó yó ncentì dè.

⁶² Nte bè do duú nyèè ekè Medadi kó kunaàmùnkù
kɔ́be, Sabunɔ́o kó kutempè mmieke, de kó yehékè tu yie:
Dimmɔ́o nè Tabɔ́o, ké bè duú nDubenni kó kutempè
nkùu bo kukó nSuditèè diyèè yìèni kèè bíékè ke tókénè
Sedikoo de kó yehékè yèè tu: Dikpáa kó dihei Besee
Yaasi nè Kedemɔ́ti nè Metaati. Kadi tempè mmieke ké
bè duú Damɔ́ti èi dii bo Kadaadi tenkè mieke nè

Madaimmu nè Esibonni nè Yasee, kéänné bá dii èi nè
be wṹyó yó ncentì dè.

Isakaa kó kuwu ndo duú ke dòmmè

7 Kè Isakaa kó ibí mbo ìnàà: Toda nè Pua nè Ya-
subu nè Simmudonni. ² Kè Toda kpèyi ntú: Usi nè
Defaya nè Yediyèedi nè Yammaii nè Ibusammu nè
Sammuyèeri, bèè do tú bekótìbè Toda naàmùnkù
mieke, ke tú yekòmbò yembè. Okpààti Dafiti baké dii
mònni bè do bo sikɔ́upísidé nè sikɔ́upísidé nè
sikɔ́usikuú ndi (22600). ³ Kè Usii kpèyi ntú Isidaya kè
Isidayaa peité Mikayèeri nè Abudiasi nè Sowèedi nè
Isiya bemɔ́u memme bè do tú bèè kòtì bèmbè be cèí
mieke. ⁴ Be kó tinaàmùnti mieke kè benitidaabè bèè dò
nkéna kékɔ́te mudòò kè bè mbo sikɔ́upísitããti nè
sikɔ́upísiikuú (36000), ke yé bè do mɔ́kemè benitipòbè
péu kè bèè bè pié ibí.

⁵ Kè bèè kaa nyIsakaa kó kunaàmùnkù mieke bèè nɔ́
mmudòò ke tú yekòmbò yembè kè bè mbo sikɔ́upísiini
nè sikɔ́upísiyekè (87000).

Bensamee kó kuwu ndo duú ke dòmmè

⁶ Kè Bensamee kó ibí mbo itããti Bedaa nè Bekèe nè
Yediyayèedi. ⁷ Kè Bedaa peité inùmmù Etisibonni nè
Uusi nè Usiyèedi nè Yedimɔ́ti nè Idi, bè do tú yekòmbò
yembè mbe ke baké be naàmùnti, bemɔ́u kè bè mbo
sikɔ́upísidé nè sikɔ́upísidé nè sipísitããti nè bènàà
(22034). ⁸ Kè Bekèe peité Semidaa nè Yoasi nè Ediesee
nè Ediyennaii nè Omudi nè Yedemɔ́ti nè Abiya nè
Anatɔ́ti nè Ademeti. Bekèe kó ibí nyi memme. ⁹ Kè bèè
kaa mbe kó tinaàmùnti kɔ́be kè bè mbo benitibè
sikɔ́upísidé nè sikɔ́usidé (20200) bèè nɔ́ mmudòò ke
tú yekòmbò yembè. ¹⁰ Yediyayèedi weè do peité Bidean-
ni kè Bideanni bí ntú Seusi nè Bensamee nè Eudi nè
Kennanaa nè Setãã nè Tadisisi nè Aisayaa.

¹¹ Yediyayèedi yaàbí nyi memme. Bá wè koò nkótì o
naàmùnkù mieke, kè bèè bè kaa nké bè mbo
tekɔ́upíítè nè sikɔ́upísiyekè nè sikɔ́usidé (17200). Bèè
nɔ́ mmudòò ke tú yekòmbò yembè.

¹² Idi weè do peité Supimmu nè Upimmu, Kè Aee peité
Usimmu.

¹³ Kè Nefutadii bí ntú Yasiyèedi nè Kunni nè Yesee nè
Sadummu. Bè do tú Bidaa yaàbí nyi.

Manansee kó kuwu nduú ke dòmmè

¹⁴ Manansee pocènni ò do tùótè di Asidii kɔ́be mieke
weè do ò peité Asidiyèedi nè Makiidi, kè Makiidii peité
Kadaadi, ¹⁵ kè Makiidi waà nhonitipòkù képuó Supim-
mu kéwaà nhotòù képuó Upimmu, kém̄m̄kè o tãũ
mɔ́u kòo yètirì tu Maaka. Makiidi bire terè do tú Sed-
ofadi, kè Sedofadii pié initipobí máá. ¹⁶ Kè Makiidii
puoke Maaka kòo ò peité denitidabire ké dè yu ke dè
Pedesi, kéyíé képeité deterè ké dè yu ke dè Sedesi kè
Sedesii peité Udammu nè Dekemmu, ¹⁷ kè Udammuu
peité Bedanni.

Kadaadi naàmùnkù kɔ́be mbe memme. Kadaadi do
tú Makiidi bire nde Manansee yaàbire.

¹⁸ Kè Kadaadi tãũ Amɔdeketii peité Isehɔɔdi nè Abiesee nè Mada. ¹⁹ Kè Semidaa bí ntú: Ayanni nè Sisemmu nè Dikii nè Anniyammu.

Efadaimmu kó kuwɔ nduɔ ke dõmmè

²⁰ Kè Efadaimmu peité Sutedaa kè Sutedaa peité Bededi kè Bededii peité Taati kè Taatii peité Edeyada kè Edeyadaa peité Taati. ²¹ Kè Taatii peité Sabadi nè Sut- edaa. Kè Efadaimmu bí tei idéi Esee nè Edeyaadi kè bè ndó kéfiete Kadi ei kɔbe kó iwũɔ kè bɛe bè kùɔ. ²² Kè bè cice Efadaimmu nkuɔ mbe kúú nke dɔ yewe péu, kòo tebií ò bàntè. ²³ De kó difɔnkúò kòo duɔnè o pokù kòo púó nképeité denitidabire ké dè yu ke dɔ: Bediya, ke yé meyeɔcaàrìmè do bomè o cǐtè. ²⁴ Kòo yí képeité deni- tipobire ké dè yu ke dɔ: Seeda, dɛè do maá Beti-Onɔɔ tenni ínkè nè Beti-Onɔɔ biriku nè diheì bè tu di Usenni Seeda. ²⁵ Kè Beda peité Defaa kòo peité Desefu kè Desefuu peité Teda kè Teda peité Taammu, ²⁶ kè Teannii peité Daedanni kè Daedannii peité Ammiudi kè Ammiudii peité Edisamaa, ²⁷ kè Edisamaa peité Nunii kè Nunnii peité Sosuwee.

²⁸ Bèè do te Beteedi ei nè be wũɔ yó ncenti dè, Nadaa diyè yìèní kèè bíékè, kènte Kesee ei nè Sisemmu ei nè be wũɔ yó ncenti dè diyè taà kèè bíékè kèntɔ kétuɔkenè Aya ei nè bè wũɔ yó ncenti dè.

²⁹ Manansee kó ibí ì do te Beti-Seanni ei nè Taanaki kperi nè Mekidoo ei nè Dɔɔdia nè be wũɔ yó ncenti dè.

De kó yehékè Isidayeeri birɛ Sosefu yaàbí ì do yè á.

Asee kó kufuku duɔ ke dõmmè

³⁰ Kè Asee peité Imuna nè Isifa nè Isifi nè Bediya nè be tãũ Sedaa. ³¹ Kè Bediya peité Ebee nè Madikiyedi, weè do peité Bidisaiti, ³² kè Ebee peité Yafideti nè Somee nè Otammu nè be tãũ Suaa. ³³ Kè Yafideti peité Pasaki nè Bimadi nè Asefati. Yafiti peité bèmbɛ. ³⁴ Semee weè do peité Doka nè Ububa nè Aramu, ³⁵ Edemmu weè do peité Sofaa nè Imuna nè Sedesi nè Amadi. ³⁶ Kè Sofaa peité Suaa nè Adinefee nè Suadi nè Bedi nè Imida, ³⁷ nè Besee nè Udi nè Samaa nè Sidisa nè Itidanni nè Beeda. ³⁸ Kè Itidannii peité Yefundee nè Pisipa nè Ada.

³⁹ Kè Udaa peité Ada nè Anniyedi nè Disia.

⁴⁰ Bemɔu memme bè do tú Asee yaàbí nyi memme. Bèè do tú be cǐ kó bekótibè, ke tú bekpàrinuɔmbe nè yekɔmbò yembè. Kè bèe kaa Asee naàmunkù kɔbe bèè nɔ mmudoò kè bè mbo sikɔupísidé nè sikɔupísi kù (26000).

Bensamee kó kuwɔ nkɔbe bèè do bo Sedisademmu

8 Nte Bensamee peité ibí inùmmù kè ì ntümmè itɔbè: ² Bedaa nè Asebeedi nè Aada nè Nɔɔ nè Dafa. ³ Kè Bedaa peité Adari nè Keda nè Ayiudi ⁴ nè Abisuaa nè Naama nè Aoa, ⁵ nè Keda nè Sefammu nè Udammu.

⁶ Kè Eudii peité Naamaa nè Aiya nè Keda. Bèè do tú be cǐ kó bekótibè kèmbò Kebaa kè bèe bè bèti kè bèe kɔte kèmbò Mannaati ei. Usaa cice Keda nè Ahiudi bèè do bè niité de kó diheì.

⁸ Kè Sadaimmu beti o pobè bedé Usimmu nè Baada. Be kó difɔnkúò kòo mbo Mɔabu tempè nkéyí kétuóté Odesi, kòo peité initidabí iyiekè: Yobabu nè Sibia nè Mesa nè Madikammu ¹⁰ nè Yesusi nè Sakia nè Midima, bèè do kótí be cǐ mieke. ¹¹ O pokù Usimmu weè do peité Abitubu nè Edipadi. ¹² Kè Edipadii peité Ebee nè Miseammu nè Semmèdi. Weè do maá Onɔɔ nè Dɔɔdi ekè nè sihekési sù dè tókè.

¹³ Bediya nè Semma bèè do tú Ayanɔɔ ei kɔbe cǐ kó bekótibè. Bèè do bèti Kadi ei kɔbe. ¹⁴ Kè Bediya kó ibí ntú: Aiyo nè Saasaki nè Yedemɔti nè Adadi nè Edee nè Makayeedi nè Isepa nè Yoa.

¹⁷ Kè Edipadi kó ibí ntú: Sebadia nè Mesudammu nè Isikia nè Ebee nè Isimedia nè Isidia nè Yobabu.

¹⁹ Kè Simmeii kó ibí ntú: Yakimmu nè Sikidi nè Sabudi nè Edienaii nè Sidetaii nè Ediyeeeri nè Adaya nè Bedaya nè Simmua.

²² Kè Sasaki kó ibí ntú: Isepã nè Ebee nè Ediyeeeri nè Abudonni nè Sikidi nè Ananni nè Ananniya nè Edammu nè Anetotia nè Ifidea nè Pennuyeedi.

²⁶ Kè Yedoammu kó ibí ntú: Sammèedaii nè Seadia nè Atadii nè Yadesia nè Edia nè Sikidi.

²⁸ Bèè do tú bèè kótí be naàmuntì duɔ ke dõmmè kèmbò Sedisademmu.

²⁹ Kabaɔɔ weè do keté Kabaɔɔ ei kèmbò di mieke kòo pokù yèriri tu Maaka. ³⁰ Kòo bísapo tu Abudonni kòo nei ntú Tisuu nè Kiisi nè Baadi nè Nadabu, ³¹ nè Kedɔɔri nè Aiyo nè Kesee, ³² kè Mitidotii peité Simma kè bè mbo Sedisademmu nè be tebií.

Sauri yaàbí

(Wénté 9:39-44)

³³ Nee weè do peité Kiisi kè Kiisii peité Sauri kè Saurii peité Sonnatã nè Madikisua nè Abinnadabu nè Esiba- di. ³⁴ Kè Sonnatã peité Medibaadi, kè Medibaadi peité Misee. ³⁵ Kè Misee peité Pitɔɔ nè Medeki nè Tadea. ³⁶ Kè Aasii peité Yoada kè Yoadaa peité Ademeti nè Asimafeti nè Simidi, kè Simidii peité Mɔsa. ³⁷ Kè Mɔsaa peité Bin- nea, kè Binneaa peité Defayaa kè Defayaa peité Edasaa kè Edasaa peité Aseedi. ³⁸ Kè Aseedii peité ini- tidabí iku: Asidikammu nè Bokedu nè Isimayeeeri nè Seadia nè Abudiasi nè Annani. Bemɔu Aseedi bí nyi memme. ³⁹ Kè Aseedi mmɔke o tebite kè te yèriri tu Ee- ki, kòo peité o kóo po Udammu nè o nei Yeusi nè Ed- ifedee. ⁴⁰ Kè Udammu kó ibí ntú yekɔmbò yembè betã- tãũbè, kè bè mmɔke initidabí péu nè be yaàbí bemɔu kè bè mbo tekùtè nè sipísinùmmù (150).

Bemɔu Bensamee kó kuwɔ nkɔbe mbe memme.

Isidayeeri be bèè do niité kékonní Sedisademmu

9 Kè bèe kaa nyIsidayeeri be wuɔ ntũ nyitɔbè ke dõmmè kèwãri be yètè, Isidayeeri be kpàatibè nè Sudaa kɔbe be páte mieke. De mɔnni ndi bè pímmùmè Sudaa kɔbe kékonnè Babidɔnni, bè yete mèè kpéi nkuyie nkpeti. ² Isidayeeri be nè ikuɔ niùbè nè Defiibe nè bèè do teennè Defiibe Kuyie nǐtè kó mutõmmú, bèè do tú beketibè kèniité kékonní kékari be ekè.

³ Sudaa kɔbe mabè nè Bensamɛɛ kɔbe mabè nè Efadaimmu kɔbe mabè nè Manansee kɔbe mabè kè bɛɛ kɔtení kékari Sedisadɛmmu.

⁴ Sudaa kó kuwɔ mmiɛke Utaii weè do ni Pɛdesi kó kunaàmùnkù. Nte o yààribè kó kufuku do duɔ ke dòm-mè: Sudaa weè peité Pɛdesi kè Pɛdesii peité Bani kè Banii peité Immuri kè Immurii peité Omudi kè Omudi peité Ammiudi kè Ammiudii né peité Utaii. ⁵ Sedoniibe kó kunaàmùnkù miɛke be kóo po Asayaa weè do bè ni nè o bí. ⁶ Sedaa kó kunaàmùnkù miɛke kè Yeuyɛedi mbɛ ni. Sudaa kó kuwɔ nkumɔ kè bɛɛ wɛnné kɛmbo sikɔsiukuò nè sipisiwei (690).

⁷ Saduu weè do ni Bensamɛɛ kó kuwɔ. Nte o yààribè kó kufuku do duɔ ke dòm-mè: Asennuyaa weè do peité Odaɟia kè Odaɟia peité Mesudammu kè Mesudammu né peité Saduu. ⁸ Yedoammu bire Ibinniyaa weè do ni o kó teɕíɛtè, kè Uusi bire Edanni nni o kpetɛ. Mikidi weè peité Uusi kòo peité Edaa kòo nni bè cíɛtè. Ibinneyaa weè do peité Deuyɛedi, kòo peité Sefatia, kè Sefatiaa peité Mesudammu kòo nni be kó teɕíɛtè. ⁹ De kó benitibè do tú bèè kòtí bèmbɛ be cɛ́. Bɛmbɛ nè be tebí bɛmɔ kè bɛɛ wɛnné kɛmbo sikɔsiwei nè sipisínùmmù nè bèkuò (956).

¹⁰ Nte ikuò niùbè miɛke bèè do konní be yètè: Yedaya nè Yoyadibu nè Yakinni. ¹¹ Asadiaa weè do kótí Kuyie nɕíɛtè kó mutɔmmú. Nte o yààribè do tǔnnɛmè betɔbè: Aitubu weè do peité Mɛdayɔti kè Mɛdayɔtii peité Sadɔki kè Sadɔkii peité Mesudammu kè Mesudammuu peité Idikiya kè Idikiyaa né peité weè Asadia. ¹² Kòo tɔ̀ù ntú Adaya nte o yààribè do tǔnnɛmè betɔbè: Madikiyaa weè peité Pasuu kè Pasuu peité Yedoammu kòò né peité weè Adaya. Kòo tɔ̀ù ntú Masaii, nte o yààribè do tǔnnɛmè betɔbè: Imɛɛ weè do peité Mesidomiti kè Mesidomitii peité Mesudammu kè Mesudammuu peité Yaseda kè Yasedaa peité Adiyɛeri kè Adiyɛeri né peité weè Masaii. ¹³ Nè ikuò niùbè bèè kòtí be kó sicɛ́tè kè bè mbo benitibè tekɔpíítè nè sikɔsiyiekè nè sipisikuò (1760) bɛmɔ bè do tú bediebè mbɛ Kuyie nɕíɛtè tǔm-mú miɛke.

¹⁴ Defiibe kó kuwɔ mmiɛke Semmaya weè do ni Mɛdadi kó kunaàmùnkù. Nte o yààribè do tǔnnɛmè betɔbè: Mɛdadi weè do peité Asabia, kòo peité Asidikammu, kòo peité Asubu, kè Asubuu né peité weè Semmaya, ¹⁵ Asafu kó kunaàmùnkù miɛke Bakibakaa weè do ni. Asafu weè do peité Sikidi kè Sikidii peité Misse kè Misse peité Matanniyaa kè Matanniyaa peité Kadaadi kè Kadaadii peité Edesi kòò né peité weè Bakibakaa. ¹⁶ Yedutunni kó kunaàmùnkù Abudiasi weè do kù ni. Kè Yedutunnii peité Kadaadi kè Kadaadii peité Semmaya kè Semmayaa né peité weè Obudiasi. Edikanaa weè do peité Asaa kè Asaa né peité weè Bedekia. Kè bè mbo Netofaa èi kó kutempɛ mmiɛke.

¹⁷ Nte yebòrè kó bebàribè kó yeyètè: Sadummu nè Akubu nè Tadimɔ nè Aimanni ke né yíénè be tebí, kè Sadummu ntú be kóo kóti. ¹⁸ Nè yíenní beè bàà okpààti kó yebòrè diyie yìèní kèè bíékè kpeye. Beè do tú bèè bàà Defiibe kari kó yebòrè. ¹⁹ Abiyasafu yaàbire Sadummu Kodee bire nè o tebí beè do baà Kuyie

nɕíɛtè kó dibòrì nè dimònni be cicebè beè do tú bèè bàà Kuyie nɕíɛtè kó dibòrì. ²⁰ Edasaa bire Pinasi nè dimònni weè do tú be kóo niùti kè ti Yiè nKuyie nni nhò bonè.

²¹ Kè Mesedemia bire Sakarii mbaà metaummè tou kó dibòrì.

²² Bè do bè tǎátè be ekè miɛke nke kè bè bo mbaà yebòrè bè do bè kàa mbɛmɔ kè bè mbo sikɔsidé nè teɟíítè nè bèdébè (212). Dafiti nè Kuyie mpǎánáànti náàntò Sammuyɛeri beè do bè duɔ nde kó mutɔmmú. ²³ Bɛmbɛ nè be bí beè do te bè bo mbaàmè ti Yiè nKuyie nɕíɛtè kó yebòrè beè do baànè metaummè tou nè dimònni.

²⁴ Bebàribè do ɔ̀ mbo tipíiti tinàà ndi. Diyie yìèní kèè bíékè nè di taà kèè bíékè nè kubakù you nè kucǎnku. ²⁵ Kè be tebí sii kraá be ekè kè sì ní kɔtení be borè ke dɔ̀ yewe yèyiekè. ²⁶ Bèè do kótí yebòrè bàrimù bè do bo bèndà ndi ke ní ndè bo sǎà. Defiibe beè do te bè bo mbaàmè Kuyie nɕíɛtè, nè tidieti ku cíɛtè kpàti borè. ²⁷ Bè do wentí Kuyie nɕíɛtè píiti nti, beè do te bè bo ntè bàamè ke tè kpetírí bá dii kúnwehni.

²⁸ Bèmbè be miɛke beè do te bè bo ndakemè Kuyie nɕíɛtè nenti kpéi. Ke ní nyóó tì dènneni kè tì kàa, ke nyóó tì tanné kè tì kàa. ²⁹ Kè bèè tǎátè betɔbè mabè be miɛke kè bè ndake ikuò nenti kpéi nnè muyuo nsàamù nè menaà nnè mekùò nnè tihúúnti nè metenie nfɔ̀mɛ. ³⁰ Ikuò niùbè bí ii do te i bo ndɔ̀rimè metenie nfɔ̀mɛ.

³¹ Defiibe miɛke Kodee naàmùnkù kou Sadummu bisapo Matitaa weè do te ò bo nkaatimè yekàtindà bè pǎ nyè Kuyie. ³² Keati naàmùnkù kɔbe mabè beè do te bè bo mpũùmè pɛ́ɛ̀bè bè pǎ mbè Kuyie mbá tèè ompùtè.

³³ Defiibe bèè do tú bedèmbè ke kótí be cɛ́ kè bè nhà Kuyie nɕíɛtè kó tidieti, bè do í pí mmutɔmmú tɛ̀mù mamù, be kó mutɔmmú do tú mudèmmù máà ndi kuyie nnè keyènkè.

³⁴ Beè do tú bèè kòtí be cɛ́ miɛke be yààribè wuo ntũmmè itɔbè, kè bè mbo Sedisadɛmmu.

Bè bàtemè Sauri yààribè

(Wénté Mukàmmù 8:29-38)

³⁵ Yeiyɛedi weè do keté Kabáɔ̀ èi kɛmbo di miɛke kòo pokù yètiri ntú Maaka. ³⁶ Kè be bisapo yètiri ntú Abudonni nè Tisuu nè Kiisi nè Baadi nè Nɛɛ nè Nadabu, ³⁷ nè Kedɔ̀ nè Aiyoo nè Sakarii nè Mikidoti. ³⁸ Kè Mikidoti peité Simmammu kè bè mbo Sedisadɛmmu nè be tebí.

³⁹ Nɛɛ weè do peité Kiisi, kè Kiisi peité Sauri. Kè Saurii peité Sonnatǎà nè Madikisuaa nè Abinnadabu nè Esibadi. ⁴⁰ Kè Sonnatǎà peité Mɛdibaadi, kè Mɛdibaadi peité Misse. ⁴¹ Kè Misse peité Pitɔ̀ nè Mɛdeki nè Tadea. ⁴² Kè Aasii peité Yada, kè Yadaa peité Ademeti nè Asimafeti nè Simidi kè Simidii peité Mɔ̀sa. ⁴³ Kè Mɔ̀saa peité Binnea kè Binneaa peité Defayaa kè Defayaa peité Edeyasaa kè Edeyasaa peité Aseedi. ⁴⁴ Kè Aseedii peité initidabí ikuò: Asidikammu nè Bokedu nè Isimayɛeri nè Seadia nè Abudiasi nè Annani.

²² Yoyada dikõmbù yìe nweè do peité Bennaya, o yaàri do tú Kabuseyedi ei kou nwe, kòò mbaké benitibè péu, weè Bennaya do kùò Mɔabu ei kó bekpàrinuɔmbe bèdè, weè do kùò Mɔabu ei kó kubinku kó diciriciri muséè diemù kó diyìe. ²³ Weè do wète kékuɔ Esibiti kou mɔù kòò okùmè bo métiri bèdè nè dikéè, kòò tɔ dikpānni kè dikpāndɔú mannè kupàakondùdɔú, kè Bennaya fietè o kpānni kóò kùòne. ²⁴ Nte Yodayada bire Bennaya dɔ̀̀ dè, kòò yètiri feité bekpàrinuɔmbe sipisitàti bembè mieke. ²⁵ Ò do tú wèè yètiri fei wènwè benitibè sipisitàti bembè mieke, ò me nné í ntù̀̀kè bètā̀̀ti bembè, kòò kpā̀̀ti Dafitii dù̀ nkè wè mbaké behā̀̀pòmbè bèè bà̀̀ wenwe okpā̀̀ti.

²⁶ Behā̀̀pòmbè yekõmbò yembè tɔ̀̀bè do tú: Asaedi Soabu nantè nè Edananni Dodo Betideemmu ei kou kó debire. ²⁷ Nè Samɔ̀̀ti Adodi ei kou nè Edesi Padonni ei kou. ²⁸ Nè Idaa Ekési Tekoa ei kou kó debire, nè Abiesee Anatɔ̀̀ti ei kou. ²⁹ Nè Sibekaii Usaa ei kou, nè Idaii Ahoa ei kou. ³⁰ Nè Madaii Netofaa ei kou, nè Ededi Netofaa ei kou Baana kó debire. ³¹ Nè Itaii Dibaii Kibea ei kou kó debire Bensamee kó kutempē nkou, nè Bennaya Pida-tonni ei kou, ³² nè Kasi ei kó ikó mpeémme kou Udaii nè Abiyedi nè Betii Adaba ei kou, ³³ nè Baodimmu ei kou Asimafeti nè Sadibonni ei kou Ediaba. ³⁴ Kisɔ̀̀ɔ̀ ei kou Asemmu kó ibi tú: Sakee bire Sonnatā̀̀ Adadii ei kou ³⁵ nè Adadii ei kou Sakaa bire Aiyammu nè Udii bire Edifadi, ³⁶ nè Mekeda ei kou Efee nè Padonni ei kou Aiya ³⁷ nè Kadimeedi ei kou Esido nè Esebaii bire Naadaii. ³⁸ Natā̀̀ tebite Soweei nè Akiditi boti kou Mikaadi. ³⁹ Nè Amɔ̀̀niibe boti kou Sedeki, nè Bedɔ̀̀ti ei kou Nadaii wèè do tɔ̀̀ Seduya bire Soabu kpà̀̀renti. ⁴⁰ Nè Yetee cí̀̀tè kou Idaa nè Kaarebu be cí̀̀tè temá̀̀ ndi, ⁴¹ Itiibe kó kunaàmunkù Udii Adaii bire Sabadi, ⁴² nè Dubenni kó kuwu nkou Sisa bire Adinna wèè do neinè behā̀̀pòmbè sipisitàti. ⁴³ Nè Maaka bire Annani nè Metenni ei kou Sosafati. ⁴⁴ Nè Asetado ei kou Usia nè Adowee ei kou Otammu bí Samma nè Yeyedi, ⁴⁵ nè Semudii bire Yediyedi nè o tebite Tisi ei kou Yoa. ⁴⁶ Nè Mataa ei kou Ediedi nè Edinammu bí Yedibaii nè Sosa-fia nè Mɔabu ei kou Itima, ⁴⁷ kényiènè Tisoba ei kɔ̀̀be Ediyeei, nè Obedi nè Yasiedi.

Benitibè ketibè bèè do wènnè Dafiti

12 Nte bèè do kò̀̀te kéwènnè Dafiti ke s̀̀ nhò bo Sikida ke s̀̀ri Kiisi bire Sauri kpéi, de yembè do tú yekõmbò yembè mbe, bekpàrinuɔmbe, bèè do ɔ̀̀ ò teennè mudò. ² Ke nɔ̀̀ nke tã̀̀ kucā̀̀nku nè kuyou, ke si dokunè detā̀̀ntēditirè.

Bensamee naàmunkù kou Sauri tebi nsi, si yè̀̀tè tu yie: ³ Kibea ei kou Simaa bí, Soasi nè o tebite Ayesee wèè do ni be kó kunaàmunkù nè Asimafeti bí Yesiedi nè Pedeti nè Anatɔ̀̀ti ei kɔ̀̀be Bedakaa nè Yeuu. ⁴ Isimayaa Kabaɔ̀̀ɔ̀ ei kou, ohā̀̀pònkperi wèè do ni behā̀̀pòmbè sipisitàti, ⁵ nè Kedadaa ei kɔ̀̀be Sedemii nè Yayeedi nè Yoanna nè Yosabadi, ⁶ nè Adufu ei kɔ̀̀be Edusaii nè Yedimɔ̀̀ti nè Beadia nè Semmadia nè Sefatia, ⁷ nè Koda naàmunkù kɔ̀̀be Edikanaa nè Isia nè

Asaedi nè Yoesee nè Yasobeammu ⁸ nè Kedɔ̀̀ ei kɔ̀̀be Sedoammu bí Yoeda nè Sebadia.

⁹ Be kó difõnkùò kè Kadi kó kuwu nkɔ̀̀be tũnnɔ̀̀ kéwènnè Dafiti ò s̀̀ri dè dikpā̀̀ mieke. Yekõmbò yembè do mbe bekpàrinuɔmbe bá wè kòò nɔ̀̀ nke kèi kudɔ̀̀pikù, ke nɔ̀̀ nke tã̀̀ yekpā̀̀ nke mɔ̀̀ke yeciricirè kó yekõmbò ke cā̀̀ nsiwei cā̀̀mè yetārè ñnkè. ¹⁰ Bè do bo tepí̀̀tè nè òmá̀̀ ndi, Esee wèè do tú oketiwè kè Abudiasi ntú odériwè, kè Ediabu ntú otā̀̀nwè, ¹¹ kè Masemmana ntú onaanwè kè Sedemii ntú onummuwè, ¹² kè Ataii ntú okuónwè kè Ediyeei ntú oyiénwè, ¹³ kè Yoana ntú oniínwè, kè Edisabadi ntú oweínwè, ¹⁴ kè Immeyau ntú opiínwè, kè Makemanaii ntú tepí̀̀tè nè oketiwè. ¹⁵ Kadi kó kuwu nkɔ̀̀be mabè do mbe, bèè baké yehā̀̀pòntirè be mieke, wèè tu osā̀̀mpɔ̀̀, kòò wèrimu mmā̀̀nè behā̀̀pòmbè tekɔ̀̀tè (100) kɔ̀̀mu, kòò dièwè kɔ̀̀mu mannè tekupí̀̀tè (1000) kɔ̀̀mu. ¹⁶ Bèè do sehté kukò nSuditē dibenni kóo tã̀̀nkù ketiwè mieke, ke s̀̀ menie mpiè ke yènnè yekonnèbèi kébeti bèè maá ku také diyè yiení kèè bíkè nè di taà kèè bíkè.

¹⁷ Bensamee kó kuwu nkɔ̀̀be mabè nè Sudaa kó kuwu nkɔ̀̀be mabè kè bèè wènnè kékɔ̀̀te kēsõnké Dafiti ò s̀̀ri dè. ¹⁸ Kè Dafitii iténi kè bè co kébéi nke d̀̀: Kè di kò̀tení m borè nè kunaatí nku ke bo n teennè n yóò yiemmu kè ti yèmmè wènnè, kè di me nkò̀tení ke bo n soutému kè n fítènè n dootitɔ̀̀bè, m me nyí cà̀̀rè mùmamù, ti Yiè nKuyie nti yembè do tũ nkù ti wúóm-mu ke bo ti púté. ¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie nYaá nta Amasaii wèè do ni benitibè sipisitàti kòò béi nke d̀̀:

Ti da wènnèmu.

F̀̀ nDafiti Sesee bire ti da kómmúmu kunaatí nda bonè kémbonè bèè da teennè. A kóo teènti tu ti Yiè nKuyie nku.

Kè Dafitii yie nké bè còuté, kè bè nwèhnè bèè baké yehā̀̀pòntirè.

²⁰ Mèmmè kè Manasee kó kuwu nkɔ̀̀be kɔ̀̀te Dafiti borè ke s̀̀ nhò kò̀te Fidisitēbe dokù ndè Sauri ke bo bè wènnè. Ò me nyí mbè wènnè ke yé Fidisitēbe kó bekpà̀̀tìbè do nàkémè be máà kòò bèti ke d̀̀ ò yà̀̀ bo kónté kéwènnè ò yie nSauri kè bè kùò. ²¹ Mèmmè Dafiti itémè kénwèti Sikidaa kè Manasee kó kuwu nkɔ̀̀be bembè nhò neinè. Bèè yè̀̀tè tu: Adinaa nè Yosabadi nè Yediyayeei nè Mikayeedi, nè Yosabadi, nè Ediu nè Sidetai. Bè do tú bèè ni bèmbè Manasee kó kuwu nkɔ̀̀be bá wè tekupí̀̀tè (1000). ²² Kè bè nteennè Dafiti ke baké dihā̀̀pòntirè, ke yé bèè do tùmè bemɔ̀̀ bekpàrinuɔmbe mbe, kòò bè baá mbehā̀̀pòmbè. ²³ Bá dii yie kè Dafitii mpieti beteembè kòò kó dihā̀̀pòntirè dèúkù ke kpehni.

Behā̀̀pòmbè bèè do pí nDafiti tikpàti

²⁴ Nte behā̀̀pòmbè bèè do bà̀̀tí kēsõnké Dafiti Ebuɔ̀̀ ke bo ò cēi nSauri kpà̀̀ti ti Yiè nKuyie ndo yé ndè ndømmè.

²⁵ Sudaa kó kuwu mmieke behā̀̀pòmbè bèè do tɔ̀̀ tidɔ̀̀piiti nè yekpā̀̀ bèè do bo sikupisikuò nè sikusini ndi (6800). ²⁶ Simmēɔ̀̀ kó kuwu mmieke kè bekpàrinuɔmbe mbo sikupisiyiekè nè tekɔ̀̀tè (7100).

¹¹ Kè Dafitii kɔte ké bè do Baadi-Pedasimmu kéna Fidisitɛɛbe kébéi nke dɔ: Nè n nòùtè nte Kuyie mpètémè n dootitɔbè menie nhɔɔ kpété mèè botí kukpéroo.

Dèè te kè bè yu de kó dibòri ke tú Baadi-Pedasimmu. ¹² Kè Fidisitɛɛbe coké kébuónko bè bɔkè, kè Dafitii duó nkè bèè yè cúu.

¹³ Kè dèè yíé kè Fidisitɛɛbe íténi képité Defaiibe biriku.

¹⁴ Kè Dafiti wéte kébéé ti Yiè nKuyie nkè kúu ò nàké ke dɔ: A báá bè do be fɔnkúò bíékè, á kónté medétimè ké bè dinté, detie mbè tu dè mukokudiè de kó kubirukie pèémè. ¹⁵ Kàa kèè diì mònni kunampoo makú detie nyómè á kétóo ké bè do, ke yé de mònni ndi n kèróomè ke bo do Fidisitɛɛbe ããpòmbè ké bè poté.

¹⁶ Kè Dafitii dɔɔ ti Yiè nKuyie nhò nàké tì, kè bèè poté Fidisitɛɛbe kó behããpòmbè, ké bè bèti Kabaɔɔ kéntɔ ké-tuɔkenè Kesee. ¹⁷ De mònni kè Dafiti yètirií feité dihei dimɔu mieke, kè ti Yiè nKuyie nduó nkè ibotí teli ò yòte.

Dafiti bàátimè ke bo kɔte kétúóté Kuyie ntaummè tɔu

15 Kè Dafitii maá sicéi dihei bè tu di Dafiti èi, kédeè kètũntè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu yó nyíikú dè kédɔɔ ditou. ² Kè Dafitii béi nkè dɔ: Kè dè í tú Defiibe ti í do nkéna kétúóté ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu, ke yé ti Yiè nKuyie mbe ntãátémè kè bè bo ndi tɔu, ke pí ndi kó mutõmmú sãã.

³ Kè Dafitii tíí nyIsidayeeribe bemɔu Sedisademmu mieke, kè bè bo kɔte kékonnení ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ké di tanné kéínné kudieku ò tũntè kú di kpéi. ⁴ Kòò tíí nhAnɔɔ yaabí ikuó niùbè nè Defiibe bemɔu, ⁵ kè Udiyeeedi mbaké Keati kó kunaàmunkú nè o tebií kè bèè wénné kémbo tekòutè nè sipísidé (120). ⁶ Kè Asaya mbaké Medadi kɔku nè o tebií kè bè mbo sikɔusidé nè sipísidé (220). ⁷ Kè Soweeeri mbaké Kerisonni kó kunaàmunkú nè o tebií kè bè mbo tekòutè nè sipísitããti (130). ⁸ Kè Semmaya mbaké Edisafãã kó kunaàmunkú nè o tebií kè bè mbo sikɔusidé (200). ⁹ Kè Ediyeeeri mbaké Ebunɔɔ kó kunaàmunkú nè o tebií kè bè mbo sipísini. ¹⁰ Kè Amminadabu mbaké Usayeedi kó kunaàmunkú mieke nè o tebií kè bè mbo tekòutè nè tepítè nè bèdébè (112). ¹¹ Kè Dafitii yú ikuó niùbè Sadɔki nè Abiataa kényùnè Defiibe bèkuò, Udiédi nè Asaya nè Soweeeri Semmaya Ediyeeeri Amminadabu. ¹² Kòò dɔ: Diì tu bèè baké Defiibe naàmuntì, dɔɔnè dimáá mewénkùmè kó ikuó, díndi nè di tebií kékɔte kétúóténi ti Yiè nKuyie tinti nyIsidayeeribe tũ nkú taummè tɔu ké di tanné n tũntè diì bòri di kpéi. ¹³ Ti do yóo di tɔni meketimè mònni kè di í bo, kè dèè nte kè ti Yiè nKuyie nti poté, ti í tũnne mèè kpéi nku kuó yé nde ndòmme.

¹⁴ De mònni kè ikuó niùbè nè Defiibe kè bèè dɔɔ bemáá mewénkùmè kó ikuó ke bo tútótení ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkú taummè tɔu. ¹⁵ Defiibe beè do di tɔunè ipàati ke níí ndi bukú ti Yiè nKuyie ndo nàké Mɔyiisi ke yé nde ndòmme. ¹⁶ Kè Dafitii náké Defiibe kó beniùbè kè dɔ bèè tãáté be tebií mieke bedèmbè bèè nɔ nke bie ntikùtiduùti nè tibómbonti nè tikãpentì. Kè bè ndiè nke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètirií nè diwèi. ¹⁷ Kè Defiibe tãáté Soweeeri bire Emanni nè Bedekia bire Asafu, kètãáté Medadi kó kunaàmunkú mieke Kusaya

bire Edanni. ¹⁸ Ke né yíénè be tebií siì do bè teénnè mutõmmú ke baànè yebòrè Sakarii nè Bennii nè Yaasiedi nè Semidamɔti nè Yeiyeedi nè Unni nè Ediabu nè Bennaya nè Maseya nè Matitia nè Edifedeu nè Mikineya nè Obedi Edõmmu nè Yeiyeedi. ¹⁹ Be mieke Emanni nè Asafu nè Etanni beè do nɔ nke bie ntikãpentì disɔwũ kpeti tii kuò mmediè. ²⁰ Sakarii nè Asiyeeedi nè Semidamɔti nè Yeyeeedi nè Unni nè Ediabu nè Maseya nè Bennaya kè bè mbie ntikùtiduùti metammè daamè kpeti. ²¹ Kè Matitia nè Edifedeu nè Mikineya nè Obedi Edõmmu nè Yeiyeedi nè Asasiaa beè do bie ntikùtiduùti iwéi ini kpeti, beè do niù iyie. ²² Defiibe kó bekótibè mieke Kenannia weè do ni bèè tɔu metaummè tɔu, ò yé mèè kpéi de kó mutõmmú. ²³ Bedekia nè Edikanaa nè Obedi-Edõmmu nè Sesia beè do te yebòrè kó mubàrimù kè beè mbaà metaummè tɔu. Ikuó niùbè Sebanniya nè Sosafati nè Netanneyeeedi nè Amasaii nè Sakarii nè Bennaya nè Ediesee beè do eu sihéu ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu iikè.

Kuyie ntaummè tɔu konnìmé Sedisademmu

(Wénté 2 Sammuyeeeri 6:12-19)

²⁵ Dafiti nè Isidayeeribe kó bekótibè nè bèè ni behããpòmbè tekupíité (1000) kè bèè íté kékɔte ke bo tútótení ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu Obedi Edõmmu cíètè kè ndi kũntinní kè dè dò ndibanni mediè. ²⁶ Kè bèè fíé yenaadaké yéyiekè nè yepedaké yéyiekè kè dè bo yie nkè ti Yiè nKuyie nteennè Defiibe beè tɔu ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu. ²⁷ Dafiti do níí mmupààkonkperímù kó diyaàbòri ndi kénɔɔ ntekoutéyaàbòtè péítè, bè dùòkenè tè mupààkommú sààmù. Kè Defiibe beè do tɔu ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu nè Kannia weè do bè ni de kó mutõmmú mieke kè bè dàátí yéè yaàbòrè botí. ²⁸ Kè Isidayeeribe bemɔu ntɔni ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ke íúti nè diwèi ke eu ditãteheù nè sihããpònheù ke bie nyebàrè nè tikãpentì nè tikùtiduùti nè tibómbonti.

²⁹ Ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu tũòkení diì mònni Dafiti èi kè Sauri kóo sapàà Mikaadi nsiékení tebòtè kényà okpàati Dafiti aumè ke puù. Kòo sènkèri Dafiti.

16 Kè bèè tuɔkenè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ké di tanné ditou Dafiti do dɔɔ di, ké di ínnè de cuokè kè Dafitii fíé ti Yiè nKuyie nyiwũ kétuɔ kéfíé itei metaummè kpeyi. ² Ò dèè diì mònni kémɔɔ ti Yiè nKuyie nkó mesàà Isidayeeribe ínkè, ³ kédeè kè bè totí tidiiti, benitidaabè nè benitipòbè, kéduó mbá wè pèè nè dikàtindàà bè dɔɔnè di yetebe bè tu yè dátì, nè dikàtindàà bè dɔɔ nè di fínyí kó yetebè kperè.

Defiibe dièmmè ke sãntí ti Yiè nKuyie

(Wénté Yesãã 105:1-15 nè 76 nè 106:1, 47-48)

⁴ Bè dèè memme kè Dafitii cónné ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu iikè Defiibe, kè bè bo nkú dõnti ke kú sãntí, ke déúkunko ku yètiri, kunku ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkú. ⁵ Asafu weè do bè baké kè Sakarii ò pòkoo, kényíénè Yasiedi nè Semidamɔti nè Yeiyeedi nè Matitia nè Ediabu nè Bennaya nè Obedi Edõmmu nè Yeiyeedi, kè bè mbie ntibómbonti nè tikùtiduùti, kè Asafu bie ntikãpentì. ⁶ Kè ikuó niùbè Bennaya nè Yayeedi kè bè

ndi. ⁶ Nè m bonè dìl daà Isidayeeribe be cèmmu mieke ke bè duò mbebaatibè, m bá mbeke Isidayeeribe kóo niùtì mçù, ke tú ò m maá teçíètè nè detekperè kó ideí?

⁷ Á kɔte kénáké n kóo tǒnti Dafiti ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakɛdaa mî tu ò do cèmmu ipe nyi kè nh ò tǎātè kòò naá nyIsidayeeribe kóo kpàati. ⁸ Kè nnì nhò niènè ò kòrì yèè bòrè yemçu, kè mîl kùò o dootitɔbè bèè do ò wetí bemçu. Ke dèúkùnne o yètìrì kè di màatenè ketenkè kó bekpàatibè kpeye. ⁹ N yóó duómmu n nitibè Isidayeeribe dikari kè bè kànnè kè bè ndè bo ke í yíèkù, kè ibotí yeiyi kó benitibè ténke báá bè fèú, bè do bè fèúanko mèè botí. ¹⁰ N kànnè dìl mònni bebaatibè kè bè mbe baké. N yóó duómmu kòo dootitɔbè ò b̀úté. M béimmu ke tú n yóó ò duómmu teçíètè. ¹¹ Ò we bo tuwke dìl mònni, kòò kò nho yembè kùú nkè, o kó difɔnkúò m bo tǎātè o bí o peitè i mieke o bire marè kè dèe sɔɔtè o kpàti kè n tì fíí. ¹² Dèè yó m maá teçíètè kè n fíí nde kpàatikàrì, kè di mbo sǎà. ¹³ Kè nni ntú de cice kè dè tu m bire, n yí yóó nɔ́tè n kó mesàà nde ínke n do mè nɔ́tè mèè botí okpàati wèè ò niiténè ke di tikpàti. ¹⁴ Dèè yó mbaké n nitibè sǎà nè n kpàatiyuu kè de kpàti mbo sǎà.

¹⁵ Memme Natāā nàkémè Dafiti Kuyie nhò benke ti timçu.

Dafiti b̀antèmè Kuyie

(Wénté 2 Sammuyeri 7:18-29)

¹⁶ Kè Dafitii kɔte Kuyie ntaummè tou borè kéta kè kù bántè ke dɔ: Áú n Yiè nKuyie, n tú we? N cíètè tu ònte, kàa n d̀ò mesàà a mè nni nd̀ò mè, ¹⁷ ke wúó nkè dè í sànnè kàa nàa ndè yó mboní kàa d̀ò dè mí nha kóo tǒnti n cíètè. N Yiè nKuyie a n wènté kè dè d̀ò n tú onitidiewè mçù nwe. ¹⁸ Mí nDafiti n ténke né bo da béinnè ònti? A n yémèmu mí nha kóo tǒnti ke baa né d̀ó kè n déúkùnne. ¹⁹ Ti Yiè nKuyie! A n d̀ó mèè kpeí nte kàa pī nde kó mutɔndiemù ke bo benke a deumè ke í m̀ke kumànku. ²⁰ Ti Yiè nKuyie! Òmçù í bo wèè da dònne. Bè ti nàkèmu a d̀ò dèè kó dimàà, òmçù í bo wèè da dònne. ²¹ Kubotí makú í bo ketenkè kie nyínkè kùò dònne a nitibè Isidayeeribe a kòtení ke deetè bè Esibiti ke bè d̀ò a nitibè ke ni kè beti ibotí tei. A yètìrì bo deuke mèè kpeí nkè bè da yɔte deè te kàa pī nde kó mutɔndiemù. ²² A tǎātè a nitibè Isidayeeribe kè bè bo ntú a nitibè mbe sǎà. F́ nti Yiè nKuyie nkàa bè te. ²³ Ti Yiè nKuyie, a béi nti mí nha kóo tǒnti n kpeí nnè a d̀ónnè dìl nùò n cíètè kpeí ndi pī nsǎà kè di d̀ò, a béi nke yè ndè ndòmmè. ²⁴ Á nti pī nkè dèe yie nkàa yètìrì ndeu, kè benitibè béi nke d̀ò: Ti Yiè nKuyie Mpakɛdaa wèè te Isidayeeribe, kàa fíí mmí nha kóo tǒnti Dafiti n cíètè. ²⁵ Ke yé f́ nha múmmu f́ó béi nke tú a bo n duó nteçíètè bèè yóó sɔɔtè n kpàti, kè deè te kè n dàátì ke da báá. ²⁶ Áú! Ti Yiè nKuyie f́ó tu Kuyie, ke béi mmesàà a yó n d̀ò mè mí nha kóo tǒnti. ²⁷ A d̀ómu kéd̀ò a kóo tǒnti cíètè mesàà kè dèe yie nkòo cíètè nsókè tikpàti sǎà. Ke yé ti Yiè nKuyie nha ò nkàa pā dè mesàà mè ò mbomu sǎà.

Dafiti namè be pɛetitɔbè

(Wénté 2 Sammuyeri 8:1-14)

18 Kè Dafitii na Fidisitèèbe kéfiete Kadi kó dihei nè yehekè yèè bè t̀kénè. Kè Fidisitèèbe ò b̀úté. ² Kòò nanè Mçabu ei kɔbe kè bèè ò b̀úté kè nhò yieti d̀ampòò. ³ Kòò yíé kèna Tisoba ei dìl bo Amati tempè mbíékè di kóo kpàati Adadesee ke ś nhò d̀ó kébaatè kukó nhEfadati pèémmè kɔbe. ⁴ Kè Dafitii fiète sikpàrinaaséi tekɔupítè (1000) nè behǎǎp̀ònsǎndèbè sikɔupisiyiekè (7000) nè behǎǎp̀òmbè bèè cènti nè be naàcèi sikɔupísidé (20000) kékéké sikpàriséi duɔti késús nhomàà tek̀útè (100). ⁵ Kè Sidii kɔbe bèè bo Damaasi kè bèè kɔtení kétee Tisoba kóo kpàati Adadesee kè Dafitii kuɔ benitibè sikɔupísidé nè sikɔupísidé (22000), ⁶ kékanne kùmàndáàbè de kó kutempè mmieke kè bèè ò b̀úté kè nhò yieti d̀ampòò. Kè ti Yiè nKuyie nduó nDafiti muwèrimú, bá kòò kɔte kèè bíékè wèè na. ⁷ Kòò fiète Adadesee ǎǎp̀òmbè d̀opiiti mesɔɔ nkpeti kékònnè Sedisadèmmu, ⁸ kèheí disɔɔwúš mediè Adadesee kó yehekè yèdèyé Tibati nè Kùnni ye mieke. Kè dè mboní kè Sodomɔɔ túóté de kó disɔɔwúš kéd̀ònnè kunankú nè yesǎnhkè nè ti Yiè nKuyie nçíètè kó tinenti.

⁹ Kè Amati kóo kpàati Touu keè Dafiti namè Tisoba ei kóo kpàati Adadesee ǎǎp̀òmbè bemçu, ¹⁰ kètɔ nho bire Adodammu okpàati Dafiti borè kòò bo ò d̀u nkóò sǎntenè ò namè Adadesee, kóò pā nè mesɔɔ nkó tinenti nè timátì péti kpeti nè disɔɔwúš kpeti. Ke yé Tou dootitɔ do tùmè Adadesee. ¹¹ Kòò kpàati Dafiti de pā ti Yiè nKuyie nnè timátì péti nè mesɔɔ nhò do eí dè ibotí tei mieke, Edɔmmu ei nè Mçabu ei nè Amçoniibe ei nè Fidisitèèbe ei nè Amadeki kperi.

¹² Kè Seduya bire Abikaii do Edomiibe kékɔu benitibè tekɔupíítè nè sikɔupísini (18000) kubiriku bè tu kù mukókúš nkó kubiriku mieke, ¹³ kékanne kùmàndáàbè Edɔmmu kó kutempè nkumçu mieke, kè Edɔmmu kɔbe bemçuu naá nDafiti kó betɔmbè, kè ti Yiè nKuyie nhò duó muwèrimú bá kòò kɔtè kè mudoò wèè na.

Okpàati Dafiti t̀ombè kó yeyètè

(Wénté 2 Sammuyeri 8:15-18)

¹⁴ Kè Dafiti mbaké Isidayeeribe bemçu, ke bè d̀òrri dèè wenni ke bè bekùnè kè dè wenni. ¹⁵ Seduya bire Soabu wèè do baké behǎǎp̀òmbè, kè Aidudi bire Yosafati tu wèè tɔ dihei kó yepáte. ¹⁶ Kè Aitubu bire Sadɔki nè Abiataa bire Abimedeki kè bè tu ikuó niùbè, kè Safesaa tu opátìwǎàti. ¹⁷ Kè Yoyada bire Bennaya baké Kedetiibe nè Pedesiibe bèè bàa tekpàaticíètè kè Dafiti bí o t̀unko.

Bè diímmè Dafiti kó bet̀umbè ifei

(Wénté 2 Sammuyeri 10:1-5)

19 Dende kó difɔnkúò kè Amçoniibe kóo kpàati Naasii kú kòò biree sɔɔtè o kpàti. ² Kè Dafiti d̀ò: M bo d̀ò Naasi bire Anunni mesàà, ke yé o cice do n d̀òmmè mesàà. Memme ò t̀ommè benitibè kè bè bo ò d̀u nho cice kúú kóò b̀antè. Kè bet̀umbèe tuwko

Amɔ̀niibe eì Anunni borè ke bo ò bàh̄tè. ³ Kè Amɔ̀niibe kóo kpààti tũmbèe náké Anunni ke d̀: A yèmmè d̀ nDafiti d̀ kédéúkũnne a cice yètirì ndi ke tũnni kè bè bo da bántàà? Ò í bè tũnni kè bè bo paatè dihei ndi kéw̄etení kè d̀ p̀ntàà?

⁴ Kè Anunni duó nkè bèe pí nDafiti tũmbè kékúo be deèmbii kékéke be yaàbòrè kébennénè be f̄ ke né bè bèti. ⁵ Kè ifeii bè auté mediè nkè Dafitii keè tii tũ̀keni o tũmbè kètũ mbenitibè kè bèe bè co, kè bè náké ke d̀: Dafiti yè ndi nkpaáo Sedikoo ke kém̀m̀nè di deèmbii bo yènnimè kè d̀ né na kékonní.

Dafiti kpannèmmè Amɔ̀niibe nè Asidii eì kobe (Wénté 2 Sammuyeri 10:6-19)

⁶ Kè Amɔ̀niibe banté bè w̄h̄témè Dafiti, kè Anunni nè o kobe Amɔ̀niibe kè bèe yietí medítibii tekupííitè (10000) Sidii eì kobe bèe bo Mesopotamii, nè Maaka kobe nè Tisoba kobe kè bè bo bè duɔ̀nni behã̀p̀mbè nè behã̀p̀nsã̀ndèèbè nè sikpàrinaasẽí. ⁷ Kè bèe túóté sikpàrinaasẽí sikcupíísitã̀ti nè sikcupísidè (32000) nè okpàati Maaka nè o kobe kè bèe kɔ̀tení kébáté Medebaa ìikè. Kè Amɔ̀niibe yènni be ekè kè bèe w̄enné ke bo do Dafiti nè o kobe mudò.

⁸ Kè Dafiti ti kèe kédúonko o ã̀p̀nkóti Soabu nè behã̀p̀mbè bemɔ̀ bèe nɔ̀ mmudò. ⁹ Kè Amɔ̀niibe yènni kèpenné kudookɔ̀ti dihei kó dibòrinùù kè bekpàatibè bèe do kɔ̀tení ke bo bè tee kè bembe nhoke dikpàà mieke. ¹⁰ Kè Soabu yà ò yóo bootemè o dootitwè tipíiti tidéti bie nho ìikè, betwè o f̄nkúò, kètã̀tè Isidayeribe ã̀p̀mbè mieke bèe nɔ̀ mmudò kè bèe wetínné Sidii kobe. ¹¹ Kè Soabuu túóté behã̀p̀mbè sɔ̀mbe kédúo nho tebite Abikaii kè wenwe nè betwè kè bèe wetínné Amɔ̀niibe. ¹² Kòo náké Abikaii ke d̀: Kàa yà kè Sidii kobe bo n na, á kɔ̀tení kè n teen-nè. Kè Amɔ̀niibe beè me ndó kè da na, n kɔ̀to kè da teennè. ¹³ Yáúkũnne a k̄nti kè tí dokénè dikũmbù kédèetè ti nitibè nè ti Yiè nKuyie nti tũ nkú kó yehèkè. Kúu d̀ kú d̄mè.

¹⁴ Soabu nè o kó dihã̀p̀ntĩnni kè bèe kété ke bo dokénè Sidii kó behã̀p̀mbè kè bèe coké. ¹⁵ Amɔ̀niibe yà d̄i m̀nni Sidii kobe cokémè, kécoké Soabu tebite Abikaii kékò mbe eì. Kè Soabuu kò nSedisademmu.

¹⁶ Kè Sidii kobe yà Isidayeribe bè namè, kètũ nkè bèe ínni be kobe bèe bo kukó nhEfadati kó diyáà. Kè Adadesèe kóo ã̀p̀nkóti Sofaki mbè ni. ¹⁷ Kè bèe ti náké Dafiti kòò tii nyIsidayeribe bemɔ̀ késénté Suditè kétuɔ̀ke kécómmú kè bèe wetínné kè bèe do mudò. ¹⁸ Dafiti nè o kó behã̀p̀mbè kè bèe bè na kè bèe coké kè Dafiti nè o kobe kè bèe kuɔ̀ bèe dèke sikpàrinaasẽí sikcupísiyekè (7000) nè bèe cènti sinaàcèi sikcupísinàà (40000) kékũnè ohã̀p̀nkóti Sofaki wèe do bè ni.

¹⁹ Kè bekpàatibè bèe do teennè Adadesèe kè bèe yà Isidayeribe bè namè kè bèe yie Dafiti kpeti kèmpí nho tũmmú bá Sidii kobe t̄enke í nyie nke teennè mudò Amɔ̀niibe.

Dafiti cɔ̀témè Dabaa eì (Wénté 2 Sammuyeri 11:1. 12:26-31)

20 Kè dibenni terii yènni, bekpàatibè 33 keté d̄i m̀nni mudò, kè Soabuu niitè dihã̀p̀ntĩnni dieri, kè bèe do Amɔ̀niibe temp̄ nkè bè p̀nte, kèpi Dabaa eì.

De m̀nni kè Dafiti wenwe bo Sedisademmu, kè Soabuu poté Dabaa eì kobe kè bè p̀nte. ² Kè Dafitii túóté be kóo kpàati òké d̄i sɔ̀p̄i, kè di c̄éékũ tũ̀ke cidóòbè sipísitã̀ti kè d̀ d̄ari ditásàari d̄i donku kpeh̄ni ke d̀ òkũ, kéheínè tinenti teti péu kékonnènni. ³ Kòo pímm̀nè benitibè bèe do bo dihei kékonnè kè bèe pínné tidaati kó mutũmmú, kè bèe ns̄ú tidabeseti, ke duó, ke k̄ũ ideí, ke me nyí Amɔ̀niibe ekè kobe twè. Mèmmè Dafiti kómmè Sedisademmu nè o ã̀p̀mbè bemɔ̀.

Dafiti dokénèmmè Fidisitèèbe (Wénté 2 Sammuyeri 21:18-22)

⁴ De kó mudò kó dif̄nkúò kè mudò t̄m̀u ã̀nné Keseedi eì Isidayeribe nè Fidisitèèbe be cuokè, muù mieke nke Sibekaii Usaa eì kou kũmè Defaii botí kou m̀u Sipaii. Kè Fidisitèèbe búté Isidayeribe. ⁵ Kè mudò t̄m̀u w̄te kèã̀nnénè Fidisitèèbe bake. Kè Yaii bire Edananni kuɔ̀ Dami Kadi eì kou, Kodyati nantè, kòo kp̄nni kó kudú c̄éékũ m̀nnè kuyaàdũ̀dũ̀. ⁶ Kè mudò t̄m̀u yíe kèã̀nné Kadi, kòo nití m̀u dè bo ke okũ mediè, ke m̀ke inómbí ìkuò ìkuò o naàcèi nè o nɔ̀ kè ì w̄enné sipísidè nè ìnàà. Ò do tú Adafaa naàmũnkũ kou nwe. ⁷ Kòo s̄á nyIsidayeribe kè Dafiti tebite Simma bire Yonnatã̀ ò kũ.

⁸ De kó benitibè do tú Kadi eì kou Adafaa naàmũnkũ kobe mbe, Dafiti nè o ã̀p̀mbè kè bèe bè kũ.

Dafiti do kàammè Isidayeribe (Wénté 2 Sammuyeri 24:1-9)

21 Kè dibòò ndó kédòò Isidayeribe meyei, kènampe Dafiti yèmmè kòo bo kaa nyIsidayeribe. ² Kè Dafitii náké Soabu nè o tũmbè ke d̀: Kɔ̀tenè kékaa nyIsidayeribe kétúóté Beerisebaa eì kèntũ kétuɔ̀kenè Danni kperi. Kè di dèe di n náké kè nní nyé bè màmè.

³ Kòo ò t̄h̄nné ke d̀: N d̄m̀u ti Yiè nKuyie nduó nkè ku nitibèe súú nkép̄ētè mie nkuɔ̀ tekũtè (100). N yie nhokpàati, bemɔ̀ bè í tú a kó betũmbàà? Dè d̄m̀me kàa d̄ kè bè kàa? Ba nte kàa d̄ kètanné Isidayeribe meyei mmieke?

⁴ Kòo kpàati baa mpí nho béi ntì, kè Soabuu íté kéce nyIsidayeribe tenkè kemɔ̀, kéw̄etení Sedisademmu, ⁵ kénáké Dafiti ò kàa mbenitibè kè bèe màmè. Kè Isidayeribe kó behã̀p̀mbè bemɔ̀ mbo tekupíkũp̄itè nè tekupíkũtè (1100000). Kè Suda kobe mbo sikupíkũsinàà nè sikupísiyekè (470000).

⁶ Soabu í nkàannè Defii kó kuɔ̀ nkobe, nè Bensamee k̄ku kobe ke yé ò do wúómmè okpàati béi nd̄i nũ is̄ke nyi.

Kuyie mpotémè Isidayeeribe Dafiti caàrimè kpéí
(Wénté 2 Sammuyeri 24.10-17)

⁷ Mèmmè kè dèe yonke Kuyie nkè kùu poté Isidayeeribe. ⁸ Kè Dafitii kù kuónnè ke dò: N caàrè mediè mme m bantému n dòòmè tiyèinti nti, n cíè nde kó mecaàrimè.

⁹ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku pãánaanti náantò wèè do bonè Dafiti ke dò: ¹⁰ Kòte kénáké Dafiti ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú nh ò duó ntiyèinti nti titãäti ké tú wèè tãätè ò dó kù, kè n kù nhò poté.

¹¹ Kè Kadii kòte kénáké Dafiti ke dò: Ti Yiè nKuyie ntu: ¹² Kàa dó dikònni dii bo tannimè yebie nyètãäti, á tãäté, kàa me ndó di dootitòbè beè bo di namè ké ndi kòu ke dò betãäbè bètãäti á tãäté, kàa me ndó ti Yiè nKuyie mbo di potémè mme yewe yètãäti kè benitibè nkó dihei, kè ti Yiè nKuyie ntõnnii duónni mutenkúú ny-Isidayeeribe tempè nkumòu mieke, á tãäté. Totí a yèmmè kè n náké ñ yóó náké ti wèè n tõnni.

¹³ Kè Dafitii ténne Kadi ke dò: N yèmmè caàrè mediè mme, kè ti do ti Yiè nKuyie nnòutè mieke dè ntõumu, ke yé kù sémmè deumè. N yí dó kédo n nititòu ncu mieke.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie nduónni mutenkúú nyIsidayeeribe. Kè benitibèe kú sikcupípiyiekè (70000). ¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie ntõ nku tõnni mari kè di bo pònte Sedisademmu. Ti Yiè nKuyie nyà dii mònni ku tõnni kòumè benitibè kè mesémmèe kù pī, nkè kù dò: Dè sànnèmu memme ténke báa poté.

Ke sñ ndi berinè Sebusiibe botí kou mòu bè tu wè Odinanni o kó kuyié borè. ¹⁶ Kè Dafitii wénté keyà ti Yiè nKuyie ntõnni èintemè ke pikú mesebii nke wetí Sedisademmu. Ke sñ Dafiti nè Isidayeeribe kó bekótibè bè dàátí tifòtònti ke bo benke be yeñcaàrimè kédo kénínkóo ketenkè. ¹⁷ Kè Dafitii kuónnè ti Yiè nKuyie nke dò: Míi duó nkè bè kàa mbenitibè, míi caàrè, míi dò dèè í wenni, benitibè í caàrè mùmamù! N Yiè nKuyie nkùu n te poté mí nwe nè n cíètè, báa poté kuyèiku makù a nitibè.

Dafiti maámè diwũtõnni Kuyie nkpéí
(Wénté 2 Sammuyeri 24:18-25)

¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie ntõnnii náké Kadi ke dò: Náké Dafiti kòo deke Yebusiibe botí kou Odinanni yíé borè ké m maá diwũtõnni.

¹⁹ Kè Dafitii tünne ti Yiè nKuyie nnàké ti Kadi kòò ti nhò náké. ²⁰ Kè Odinanni mpuoti o diiti bè tu ti bèdèe kéwèète keyàni Kuyie ntõnni, kòo dapùmbí ìnà ì do ò bonè, kè ì sori. ²¹ Dafiti duónni dii mònni Odinanni borè, kè Odinannii wénté kóo yà keyènni o yíé mieke kénínkú Dafiti ìikè késínnòw ketenkè. ²² Kè Dafitii náké Odinanni ke dò: N dó á n duó a yíé nku kè m maá diwũtõnni ti Yiè nKuyie nkpéí, á kù nni nfiténè kudonku dò nkémamè, kè dèe yie nkè ti Yiè nKuyie mpoté kùu yèiku Isidayeeribe kè kùu deè. ²³ Kè Odinannii ò ténne ke dò: N yiè nhokpàati túóté ku kédònnè a dómè. Nte in-ààke n yí nda duómmu nè tenaasántè kó ideí kàa bo féúté inààke kétuónnè, ke da duónnè bèdèe kàa bo kù pã, n dè nda duómmu demòu.

²⁴ Kòo kpààtii náké Odinanni ke dò: Biti n dó ké kù dontému kudonku dò nkémamè, n yí dó képã n Yiè nKuyie dèè tu a kperè, demarè n yí féúté dèè kpéí.

²⁵ Mèmmè kè Dafitii donté kuyié nè inààke, mesòo mmedítibii nsikusikuò (600), ²⁶ kémaá deborè di-wũtõnni, kékuo iwũò nkétuo nkéfiénè metaummè kpeyi, kéyú ti Yiè nKuyie nkè kùu yie nkécúúnni muhãã ndiwũtõnni ìnkè ké mùu cóúté ò féúté ì wũò. ²⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku tõnni kè dii nòonne disìè.

²⁸ Dafiti yà ti Yiè nKuyie nhò ténne è è ò kù mòu ti Sebusiibe botí kou Odinanni yíé mieke, ké ndè nkù feu iwũò. ²⁹ Mòyiisi do dòò ti Yiè nKuyie ntou di dikpáa mieke nè diwũtõnni, kè dè bomu Kabaòò èi kó ditõnni borè. ³⁰ Dafiti me nyí ndàátí ke bo kè kòte kébántè Kuyie, ò do depe ti Yiè nKuyie ntõnni tò dii siè ndi.

22 Kè Dafitii béi nke dò: Ti Yiè nKuyie ncíètè yó mbo die nde, die nde Isidayeeribe kó diwũtõnni yó mbomè.

Dafiti bàátimè kè bo maá ti Yiè nKuyie ncíètè

² Kè Dafitii duó nkè bèe tíi mbepòòbè bèè bo Isidayeeribe tenké mieke, kòo tãnké bèè bo cíéké yetàré kòo maá Kuyie ncíètè. ³ Kè Dafiti waá ntimáti mediè, bè yóo dònè ti sikãú kébaaké yecàkè, nè sineí, bá dis-òwũò í ndò nkékaa nkédeè, ⁴ nè detekperè kó ideí bá í í ndò nkéna kékaa nkédeè, ke yé Sidoniibe nè Tiiri èi kòbe bè ò tónimè detekperè kó ideí mediè. ⁵ Mèmmè kè Dafitii béi nke dò: M bire Sodomòw kpaá bennèmu de kó mutõmmú weè me ndò nkémaá ti Yiè nKuyie nteciètè kè tè ndeu ke wenni kè bèe fei nte yètiri kè dii feíté dihei dimòu. M bo ò waá ntinenti. Mèmmè kè Dafitii waá ntinenti mediè nké né na kékú.

Dafiti duómmè Sodomòw Kuyie ncíètè marimù

⁶ Kè Dafitii yú o bire Sodomòw kóò náké kòò bo maá ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù teciètè. ⁷ Kè Dafiti dò: M bire n do dómú m mómumu nkémaá ti Yiè nKuyie nkùu n te teciètè. ⁸ Kè kù né n náké ke tú n doké mediè, ke cóu mmenitiyíi nkè mè sũ, m báa kù maá teciètè bè yó nkòri dè ke kù bàá, n cóu mmèè kpéí mmenitiyíi mmediè. ⁹ Kù né n nákému ke tú m peité dèè bire yó mbaké dii mònni mudoò í yó mbo, nè de dootitòbè dè yóo narikemu. Bè bo ndè yu ke tú Sodomòw. Diyètiri dii tu meomòpòmè. Kè kùu duó nyIsidayeeribe meomòpòmè de kpàti timòu mieke, ¹⁰ deè yóo kù maá teciètè kéntú ku bire kè kù tu de cice. Kè kùu fíi nde kpàtikàri, kè dè mbaké Isidayeeribe sãã. ¹¹ Mèmmè kè Dafitii béi nke dò: M bire ti Yiè nKuyie nní nda bonè, kàa na ké kù maá teciètè. Kù dóu ndinùu a kpéi ke yé mmè. ¹² Kù da duó mmecii nkàa nno nke baàti mesàa nnè meyei, kù bo da duó ndii mònni kàa mbaké Isidayeeribe kéntú nku kuó kunku kùu da te. ¹³ Kàa tũ nku kuó nè ku tié nkù duó ndè Mòyiisi Isidayeeribe kpéi, a tõmmú mumòu bo nyíé! Cómúu kétéí nkémòwte dikòmbùò. Bá nyíèkù, kufòwaá mbá nda bo. ¹⁴ N yetoomu ke waá mmesòw ntõnni sikcupisitàti (3000) ntimáti péiti, tõnni sikcupisitàti (30000), ke yíènnè disòwũò nè timáti, bá dè í dò nkékaa

nkédeè, ke waánnè ideí nè yetàré ti Yiè nKuyie ncíètè marimù kpéí, kàa né yóó wéte kéyíé. ¹⁵ A mɔkemu betõmbè péu: Betáçíèbè nè bemarkibè nè bedabeesúõbè nè beyántibè, bemɔu kè bè yé mutõmmú mumɔu. ¹⁶ Mesɔɔ nnè timátì péítì nè timátì, dè í dò nkékaa nkédeè. Íté kéketé mutõmmú. Ti Yiè nKuyie nní nda bonè!

¹⁷ Mèmmè kè Dafitii duş ndinù Isidayeeribe kó bekótibè bemɔu ke dõ: Dí teennè m bire Sadoɔɔ. ¹⁸ Ti Yiè nKuyie nkù di te kù di bonèmu. Kuù di duş mmeom̃pùmè tipítì timɔu, kuù ánnè bèè bo dihei dii mmieke n nõùtè mieke, kè bè bõúté ti Yiè nKuyie nnè ku nitibè. ¹⁹ Duşnnè dimáà ti Yiè nKuyie nnè di yèmmè memɔu kunku kù di te. Ítènnè ké kù maá teçíètè, kéçwñ ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu nè ku kuş nenti kéínnè teçíètè di maá tè ku kpéí nte mieke.

Bè kàammè Defiibe ke bè duş mbe tõmmú

23 Dafiti kòtè dii mðnni mesàà, ké nyóó kù kéduş nho bire Sadoɔɔ tikpàti kòò bo sɔçté kémbaké Isidayeeribe. ² Kòò tíi nyIsidayeeribe kó bekótibè nè ikuş niùbè Defiibe.

³ Kè bèè kaa nDefiibe bèè mðke yebie nsipísitàãti kèndeètinko, kè bè mbo benitibè sikɔupísitàãti nè sikɔupísini (38000). ⁴ Kè Dafiti dõ bèè tãáté benitibè sikɔupísidé nè sikɔupísinaà (24000) bèè bo nni mutõmmú mùu bo ndo nkéçwñ ti Yiè nKuyie ncíètè mieke, kéçwñtè benitibè sikɔupísikuş (6000) bèè tu beheikempátíwãbè nè bebeémbè, kéçwñtè bèè bo mbaà yebòrè kè bè mbo sikɔupísinaà (4000), ⁵ kéçwñtè bèè yó ndiè nke bie ntikùtidùùti nè debémbénnè Dafiti do dõ dè kè bè bo nsántínè ti Yiè nKuyie, kè bè mbo sikɔupísinaà (4000). ⁶ Kè Dafitii totí Defii bí i naàmùnti duş ke dõmmè. Kerisonni kɔbe be kɔku. Keadí kɔbe be kɔku. Medadi kɔbe be kɔku.

⁷ Kè Kerisonni peité ibí idéí, Daedanni nè Simmeii. ⁸ Kè Daedannii peité ibí itããti, Yeyeedi nè Setammu nè Sowæeri. Kè Yeyeedii mbè kòtí. ⁹ Kè Simmeii peité ibí itããti Sedomçti nè Asiyeedi nè Adaa beè do baké Daedanni kó sicéí. ¹⁰ Kòò bí tei mbo inàà, Yaati nè Sisa nè Yeusi nè Bediya. ¹¹ Yaati weè do bè kòtí, kè Sisa nhò pòkoo, Yeusi nè Bediya bè í mmɔke ibí péu, kè bèè bè kàa nkéwènnè teçíètè tèmáà.

¹² Kè Keati kó ibí mbo inàà, Amudamu nè Isaadi nè Ebunɔɔ nè Usiyeedi. ¹³ Kè Amudamuu peité Anɔɔ nè Mɔyiisi. Kè bèè çánnè Anɔɔ nè o bí ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutõmmú kpéí n sãã. Beè do dò kéntuð nti húúnti ti Yiè nKuyie, ke pí nku tõmmú, ke níi yú Kuyie nyètiri képã benitibè mesàà. ¹⁴ Mɔyiisi do tú Kuyie nkóo niti nwe, kòò bí nwènnè Defii kó kuwɔ. ¹⁵ Kè Mɔyiisi bí ntú Kerisonni nè Ediesæ. ¹⁶ Kè Kerisonni peité Sebuyeedi kòò nkótí o naàmùnkù. ¹⁷ Kè Ediesæ peité Deabia omáà, kòò nkótí o naàmùnkù Ediesæ do í peité kè dè nsù. Kòò bire Deabia né peité kè dè nsù mediè. ¹⁸ Kè Isaadi peité Sedomiti kòò ntú okótí o naàmùnkù mieke. ¹⁹ Kè Ebunɔɔ peité Yediyau kòò nkótí o naàmùnkù. Kòò nei ntú: Amadia nè Yasiaedi nè

Yekamammu. ²⁰ Kè Usiyeedii peité Miseen kòò nkótí o naàmùnkù mieke, kè Isia nhò pòkoo.

²¹ Kè Medadii peité ibí idéí: Madi nè Muusi. Kè Madii peité Edeasaa nè Kiisi. ²² Kè Edeasaa kù bá ò í mmɔke initidabí. Ò do peité initipobí maá ndi, kòò nantè Kiisi kó ibí ì puoke. ²³ Kè Muusii peité Madi nè Edeæ nè Yedemçti bètããti.

²⁴ Beè do tú Defii yaàbí kénkótí be naàmùnti mieke. Kè bèè bè kaa mbè mðke dii mðnni yebie nsipísidé kèndeètinko ké bè duş ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutõmmú. ²⁵ Dafiti do béimmu ke dõ: Ti Yiè nKuyie nduşmmu meom̃pùmè ku nitibè Isidayeeribe, ku móm̃mɔnku ke yó mbo Sedisadæmmu sãã. ²⁶ Defiibe ténke í yó ntɔu metaummè tou nè ikuş nenti. ²⁷ Dafiti weè do yé mbè níi wãri Defiibe bè mðke dii mðnni yebie nsipísidé kèndeètinko ké bè duş mmutõmmú Kuyie ncíètè mieke.

²⁸ Beè do te bè bo nteénnèmbè ikuş niùbè, Anɔɔ bí ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutõmmú, kéndake te danti nè te di-eti de kpéí. Beè do te bè bo ndoçrimè ikuş nenti, mewénkùmè kó ikuş. Beè do te Kuyie ncíètè kó mutõmmú. ²⁹ Beè dò nkéndake bè pãã ndè Kuyie nde kpéí, péè bè pãã nwè Kuyie nnè muyuo nsàamù bè pãã mmù Kuyie nnè yekàtindà yèè í kɔçrenè mutie mùu muuti, nè yekàtindà nè tipémpèñti, kémbéu bè pãã ndè Kuyie, de çéékkù nè de okùmè. ³⁰ Bè do dò nkénsántímu ti Yiè nKuyie mbá dii kúnweñni nè kuyuoku, ³¹ kéntuð nyiwũ ò bè feu í ti Yiè nKuyie, siompùsi kó yewe nè betããbè kó yewe ketiyè nè Kuyie nkó yebaa, kéntũ mbè çú nyikuş ke kèété mèè fíè mmè duş ke mamè. ³² Beè do te bè bo ndakemè ti Yiè nKuyie ntaummè tou kpéí, nè ikuş nenti bo kùu fáã. Kè bè ntũ mbe tebí Anɔɔ bí bè nàá nti ke pí ti Yiè nKuyie ncíètè tõmmú.

Ikuş niùbè kó yetirè

24 Nte Anɔɔ bí kó yetirè: Anɔɔ weè peité Nadabu nè Abiu nè Edeasaa nè Itamaa. ² Nadabu nè Abiu kè bèè niiténè be cice kékú, bá bè í mðòte initidabí. Edeasaa nè Itamaa kè bèè sɔçté be tõmmú bè do pí mmù ti Yiè nKuyie ncíètè mieke. ³ Edeasaa yaàbire Sadçki nè Itamaa yaàbire Aimmæeki beè do teennè Dafiti kè bèè bè totí yetirè ké bè duş mbe tõmmú. ⁴ Kè Edeasaa kó iyaàbí nsù képèéttè Itamaa kpèyi kè deè nte kè bèè toté Edeasaa kó iyaàbí kó yetirè teçíètè nè yèkuð, bá dii tinnì kè di mmɔke wèè di baké, kétoté Itamaa kó iyaàbí kó yetirè yèni bá dii tinnì kè di mmɔke wèè di baké. ⁵ Kè bèè tãã tété ké bè totí ke yé Edeasaa kó iyaàbí kó yetirè do mɔkemèmu bèè kòtí ikuş tõmmú nè bèè kòtí Kuyie ncíètè kõmu. Kè Itamaa kó iyaàbí kó yetirè m mɔke ye kɔbe.

⁶ Defii kó kuwɔ nkou Netanneyeedi bire Semmaya opátíwããti weè do wãũ be yètè, ké nyè wãũ kòo kpàati Dafiti nè o tũmbè kè bè bo nè ikuş niùbè Sadçki nè Abiataa bire Aimmæeki nè ikuş niùbè Defiibe kó sicéí kó bekótibè. Kè bè níi tãũ tété Edeasaa kó yetirè kuçe mèdémè Itamaa kó yetirè kuçe mèmáà. ⁷ Kè bèè tãũ meketimè, kè tété do Yoyadibu ínke, kè bèè tãũ medérimmè, kè deè do Yedaya ínke. ⁸ Kè bèè tãũ metããmmè, kè tété do Adimmu ínke, kè bèè tãũ

mènaammè, kè dèe do Seodimmu ínkè. ⁹ Kè bèe tãũ menummumè, kè dèe do Madikiyaa ínkè, kè mekuóm-mèe do Minyaminni ínkè. ¹⁰ Kè bèe tãũ meyiémmè, kè dèe do Akikoti ínkè, kè bèe tãũ meniímmè, kè dèe do Abiya ínkè. ¹¹ Kè bèe tãũ meweímmè, kè dèe do Yesuwa ínkè, kè bèe tãũ mepiímmè, kè dèe do Sekanniya ínkè. ¹² Kè bèe tãũ tepíítè nè mèmáà, kè dèe do Ediasibu ínkè, kè bèe tãũ tepíítè nè medérímmè, kè dèe do Yakimmu ínkè. ¹³ Kè bèe tãũ tepíítè nè metáámmè, kè dèe do Upa ínkè, kè bèe tãũ tepíítè nè menaammè, kè dèe do Yesebabu ínkè, ¹⁴ kè bèe tãũ tepíítè nè menummumè, kè tétée do Bidikaa ínkè, kè bèe tãũ tepíítè nè mekuóm-mè, kè dèe do Imæe ínkè. ¹⁵ Kè bèe tãũ tepíítè nè meyiémmè, kè dèe do Esii ínkè, kè bèe tãũ tepíítè nè meniímmè, kè dèe do Apitiseti ínkè. ¹⁶ Kè bèe tãũ tepíítè nè meweímmè, kè dèe do Petayaa ínkè, kè bèe tãũ sipísidé kōme, kè dèe do Esekieri ínkè. ¹⁷ Kè bèe tãũ sipísidé nè mèmáà, kè dèe do Yakinni ínkè, kè bèe tãũ sipísidé nè medérímmè, kè dèe do Kamudi ínkè. ¹⁸ Kè bèe tãũ sipísidé nè metáámmè, kè dèe do Dedaya ínkè, kè bèe tãũ sipísidé nè menaammè, kè dèe do Maasia ínkè. ¹⁹ Mèmme kè bèe tūnne ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù do duş nyì tié mbe yaàri Anɔɔ, ké bè totí yetĩrè ké bè duş mbe tōmmú ti Yiè nKuyie ncíètè mieke.

Defiibe tɔbè kó yeyètè

²⁰ Defiibe sɔmbe bèè do kpaá be mieke bèè do ni bèè yètè tu: Amudamu kó kunaàmunkù kè Subayeedi nkótí.

Kè Yedia kòtí Subayeedi kɔku mieke. ²¹ Kè Isia kòtí Deabia kó kunaàmunkù mieke. ²² Kè Sedomɔti kòtí Isia kó kunaàmunkù kè Yaati kòtí Sedomɔti kó kunaàmunkù. ²³ Ebunɔɔ naàmunkù mieke kè Yediyo nkótí kè Amadia ò pòkoo kè Yasæedi ntú otáánwè kè Yekamammu tu onaanwè. ²⁴ Usiyæedi kó kunaàmunkù mieke kè Miseen mbaké. O kó ibí mieke kè Samiidi mbaké. ²⁵ Kè Sakarii baké Miseen tebite Yesiya kó kunaàmunkù. ²⁶ Kè Medadi bí ntú: Madi nè Musi nè Yaasiyau, kè bè nkótí o kó kunaàmunkù mieke. ²⁷ Kè Medadi bire Yaasiyau bí ntú: Soammu nè Yakudi nè Ibidi kè bè nkótí o kó kunaàmunkù. ²⁸ Madi kó kunaàmunkù mieke kè Edeasaa kòtí. Ò í mpeítè inidabí. ²⁹ Kiisi naàmunkù mieke kè Yedameyæedi mbaké. ³⁰ Kè Muusi bí ntú: Madi nè Edæe nè Yedemɔti kè bè mbaké be kó kunaàmunkù.

Defiibe bí naàmuntí kó bekótíbè mbe. ³¹ Kè bèe bè tãũ tété bè dɔ̀mè be tebií Anɔɔ yaábí, ké mbe tãũ kòo kpààti Dafiti dè bo, nè ikuş niùbè Sadɔki nè Aimmædeki nè ikuş niùbè cèí kó bekótíbè nè bèè baké ti Yiè nKuyie ncíètè tōmmú. Bè dɔ̀mè Mpo kó tecíètè ké bèe me ndɔ̀ teyããtè kpete.

Kuyie ncíètè kó bedèmbè kó yetĩrè

25 Dafiti nè bèè baké Kuyie ncíètè tōmmú kè bèè cánné Asafu nè Emanni nè Yedutunni be naàmuntí kobe, kè bè bo ndonti Kuyie nke náá kù bè

benke tì, kémbie ntikùtidùùtì nè tibómbonti nè tikāpen-ti.

² Nte benitibè bè do tããtè bè de kó mutōmmú kpéi mbe yètè, bèè tu Asafu kó ibí: Sakuu nè Sosefu nè Netanniya nè Asadeda. Bèè do tú bedèmbè, kè be cice bè ni ke donti Kuyie nke náá nkù ò benke tì ke tū Dafiti kó itíe.

³ Kè Yedutunni kó ibí ntú: Kedadia nè Sedi nè Yesayaa nè Semèii nè Asabia nè Matitia bekuò. Bèè do tú bedèmbè kè be cice Yedutunni bè ni ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri ke kù donti ke náá nkù ò benke tì, ke bie nkukùtidùkù.

⁴ Emanni kó inidabí do tú: Bukiyau nè Matanniya nè Useedi nè Sebuyæedi nè Yedimɔti nè Amanniya nè Ananni nè Ediatãa nè Kidaditi nè Dommameti nè Esæe nè Yosebekasa nè Madoti nè Oti nè Maasioti. ⁵ Emanni bí nyi memme weè do náá nhokpààti Kuyie nhò benke tì, ke bo déúkunnè ku yètiri kunku kù ò duş nyini-tidabí tepíítè nè inàà nè initipobí itããti.

⁶ Bemɔu bèè do tú bedèmbè ti Yiè nKuyie ncíètè mieke, ke bie ntikùtidùùtì nè tibómbonti nè tikāpenti, kè be cice bè ni. Kè bè mpí nhokpààti tōmmú, Asafu nè Yedutunni nè Emanni kè bè baké. ⁷ Bemɔu bèè do tú bèè nɔ mbèmbè mudèmmù mesàà ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri, bembè nè be tebií kè bè mbo sikusidé nè sipísini nè bèni (288).

⁸ Kè bèe tãũ tété ke bo ya bè dò nkémpí mmèè botí mutōmmú, bá bè í mbaàti bedènkótíbè nè bepàmbè.

⁹ Nte bèè do tãũ tété kédei bèè kótíbè, kè bè bo nni be yètè: Kè bèe tãũ tété Asafu kó kunaàmunkù kè dèe do Sosefu ínkè, kè bèe yíe kètãũ kè tété do Kedadia ínkè, wenwe nè o tebií nè be bí kè bèe wènné tepíítè nè bèdébè.

¹⁰ Kè bèe tãũ metáámmè kè dèe do Sakuu ínkè, wenwe nè o bí nè o tebií kè bè mbo tèpiítè nè bèdébè.

¹¹ Kè bèe tãũ menaammè kè tété do Isidi ínkè wenwe nè o bí nè o tebií kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹² Kè bèe tãũ menummumè kè tété do Netanniya ínkè wenwe nè o bí nè o tebií kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹³ Kè bèe tãũ mekuóm-mè kè dèe do Bukiyau ínkè, wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁴ Kè bèe tãũ meyiémmè kè tété do Yesadeda ínkè wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁵ Kè bèe tãũ meniímmè kè tété do Yesaya ínkè wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁶ Kè bèe tãũ meweímmè kè tété do Matanniya ínkè wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁷ Kè bèe tãũ mepiímmè kè tété do Simmeii ínkè wenwe nè o bí nè o tebií kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁸ Kè bèe tãũ tepíítè nè mèmáà kè tété do Asadæedi ínkè wenwe nè o bí nè o tebií kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

¹⁹ Kè bèe tãũ tepíítè nè medérímmè kè tété do Asabia ínkè wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

²⁰ Kè bèe tãũ tepíítè nè metáámmè kè tété do Subayæedi ínkè wenwe nè o bí nè o tebií, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

21 Kè bèe tãũ tepíítè nè menaammè kè tétée do Matitia ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

22 Kè bèe tãũ tepíítè nè menummumè kè tétée do Yedemwti ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

23 Kè bèe tãũ tepíítè nè mekuómmè kè tétée do Anan-niya ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

24 Kè bèe tãũ tepíítè nè meyiémmè kè tétée do Yose-bekasaa ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

25 Kè bèe tãũ tepíítè nè meniímmè kè tétée do Ananni ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

26 Kè bèe tãũ tepíítè nè mewéímmè kè tétée do Madoti ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí, kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

27 Kè bèe tãũ sipísidé kōme kè tétée do Ediatãa ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

28 Kè bèe tãũ sipísidé nè mēmáà kè tétée do Otii ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

29 Kè bèe tãũ sipísidé nè medérímmè kè tétée do Kidaditi ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

30 Kè bèe tãũ sipísidé nè metáámmè kè tétée do Maasi-oti ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

31 Kè bèe tãũ sipísidé nè menaammè kè tétée do Dom-mameti Esee ínkè wenwe nè o bí nè o tebíí kè bè mbo tepíítè nè bèdébè.

Bèè do baà Kuyie ncíètè kó yebòrè

26 Bèè do baà Kuyie ncíètè kó yebòrè bè do bè toté-mu yetìrè, Asafu bire Kodee kó debire Mesedemia kó ibí ì do baké Kodee kó kunaàmùnkù. 2 Kè Sakarii ntú oketiwè kè Yesayeedi ntú odéríwè kè Sebadi tu otáánwè kè Yatinniyeedi tu onaanwè. 3 Kè Edammu tu onummuwè kè Yeoananni tu okuónwè kè Ediyoyennaii tu oyiéwè.

4 Kè Kuyie ndòò mesàà Obedi-Edómmu kòò peité in-tidabí ìni. Semmaya nè o neí, Yoa nè Sakaa nè Netan-neyeedi nè Amiyeedi nè Isakaa nè Peudetaii. 5 Kè Obe-di-Edómmu kóo po Semmaya kó ibí mbaké be naàmùnti ke yé bè tumè yekòmbò yembè mbe. 6 Bèè yetè tu Otinni nè Defayeedi nè Obeti nè Edisabadi nè o neí, sù yetè do feí mesàà Ediu nè Semmasia. 7 Obedi Edómmu kó ibí nyi memme. Bè do tú yekòmbò yembè mbe kè be kònti yaunè be tómmú. Bémou kè bè mbo sipísikuò nè bèdébè.

9 Kè Mesedemia bí nè o tebíí kè bè mbo benitibè tepíítè nè bèni, ke tú yekòmbò yembè.

10 Kè Medadi kó kunaàmùnkù kou Osa mmòke ibí inà Simidi weè do tú Mpo. O cice weè do ò duó nde kó difitiri, weè do í tú Mpo. 11 Kè Idikiya nhò pòkoo kè Tebadiya tu otáánwè kè Sakarii tu onaanwè. Osa kó kunaàmùnkù kobe do tú o bí nyi, nè o tebíí kè bèe wēn-né kēmbò tepíítè nè bètāāti.

12 Bèè do ni bèè bàà yebòrè be kó yetìrè kobe, bémou bè do wēmmu ke pí mbe tómmú ti Yiè nKuyie ncíètè mieke, be tebíí kōme. 13 Bè do tãũ tété nwe ke bo yà bá tēè cīètè tē dō nkēmbaà dii bōri, bè tãũ tecēdiētē kē dē dōmmè bèe tãũ tesámpótē kē dē mme ndò.

14 Kè bèe tãũ tété ke bo yà tēè cīètè kobe yó mbaà diy-iè yìeni kēè bíékè kó dibòri, kè tétée do Sedemmiya ínkè, kè bèe yíé kētãũ tété ke bo yà bèè yó mbaà kubakù yóu bíékè kó dibòri, kè tétée do o bire Sakarii ínkè, Sakarii do tú wèè cii wēnwe ke no nke tiè. 15 Kè bèe tãũ tété ke bo yà bèè yó mbaà kubakù cānku bíékè kó dibòri, kè tétée do Obedi-Edómmu ínkè, kòo bí nte ì bo mbaàmè tidiiti kó tidieti. 16 Kè bèe tãũ tété ke bo yà bèè yó mbaà diyè taà kēè bíékè kó dibòri nè dibòri bè tu di Sadiketi, kè di pēkēnē ditenni kó kuce. Kè tétée do Sedemmiya nè Osa be ínkè kè bèe yè mbe toté.

Bá dii tinni kè di mbaà ke weti diteri. 17 Kè Defiibe ní mbaà diyè taà kēè bíékè kó dibòri bèkuò bèkuò ke feimmu betobè, bá dii yè kè bēnàà ní mbaà kubakù yóu bíékè kó dibòri ke feimmu betobè. Kè bēnàà ní mbaà kubakù cānku bíékè kó dibòri bēnàà bēnàà ke feimmu betobè bá dii yè. Kè bèdébè bèdébè mbaà tidi-iti ã tii dieti kó yebòrè ke feimmu betobè. 18 Bè maá kùu dieku ke kpeñnè Kuyie ncíètè te ìkè, Defiibe bèè do tē bàà, bēnàà kuce bíékè, bèdébè te mieke.

19 Kodee nè Medadi be kó tinaàmùnti kobe kó yetìrè nye yèè do baà yebòrè.

Defiibe tobè do pí mmùu tómmú

20 Kè be tebíí Defiibe tobè kó mutómmú ntú bè bo mbaàmè Kuyie ncíètè kó tikpàti nè ikuó nenti.

21 Kè Kerisonni kó kunaàmùnkù kou Daedanni bire Yeyeedi weè mbaké be kó sicēi. 22 Yeyeedi nè Setammu nè be tebite Sowēeri beè kó ibí do te ì bo mbaàmè Kuyie ncíètè kó tikpàti. 23 Amudamu nè Isaa nè Ebunoo nè Usiyeedi be yaábí múnke do pí mmuù tómmú.

24 Mōyiisi bire Kerisonni kó debire Sebayeedi weè do baké bèè bàà Kuyie ncíètè kpàti. 25 Kè Mōyiisi bire terè Ediesee peité Deabia kè Deabiaa peité Yesaya kè Yesayaa peité Yodammu kè Yodammuu peité Sikidi, kè Sikidii peité Sedomwti. 26 Sedomwti nè o tebíí beè do te bè bo ndakemè okpàti Dafiti nè sicēi kó bekótibè nè kùmandáàbè bèè baké behāāpòmbè sikcupi nè sikcu nè behāāpònkótibè tobè bè do cānnè dē Kuyie nkpéi.

27 Bè do dokému ké dē éi ké dē duó ti Yiè nKuyie kè bè bo ntūnninè ku cīètè. 28 Kuyie mpāānāānti náāntò Sammuyēeri nè Kiisi bire Sauri nè Nee bire Abunee nè Seduya bire Soabu bè do cānnè dē Kuyie nkpéi. Sedomii nè o tebíí beè do dē bàà demou memme.

29 Iseyari yaábire Kenania nè o bí, kè bè tómmú ntú bè bo nwāūmè dihei kó yepáte ke bekù benitibè bè touni ti.

30 Ebunoo bire Asabia nè o tebíí tekupíítè nè sikcusiyiekè (1700) bémou bè do tú yekòmbò yembè mbe, kè be tómmú ntú bè bo ndakemè ti Yiè nKuyie ntómmú kpéi nnè okpàti kōmu kpéi, nyIsidayēeribe tempē Suditēē diyè taà kēè bíékè. 31 Kè Yedeya weè mbaké Ebunoo kó kunaàmùnkù, Dafiti kpàti benni

sipísìnàà kperi mieke kè bèe fié be naàmùnkù mieke kénsǎ nyekǎmbò yembè beè bo Yasee eì dìi bo Kadaadi tempè. ³² Yediya tebiì do nsi kè bè ntú yekǎmbò yembè ke kótí be cǎi, kè bè mbo sikcupísidé nè sikcusiyeiké (2700) kè okpààti Dafitii bè baá nkè bè mbaké Dubenni kǎbe nè Kadi kǎbe nè Manansee kó kuwu ndikéè kǎbe, ke dake ti Yiè nKuyie ntŏmmú kpéi nè okpààti kǎmu kpéi.

Bè bàatimè behǎǎpǎntǎrè bèè yó mpí nhokpààti tŏmmú

27 Kè bèe bate Isidayeeribe bè mààmè. Bè cǎi kó bekótíbè nè behǎǎpǎnkótíbè bèè baké behǎǎpǎmbè sikcupí nè sikcu nè bepátíwǎǎbè kè bè bo mpí nhokpààti tŏmmú kè be kó mutŏmmú ntú bè bo nnimè yetǎrè yèè bo mpí mmutŏmmú. Bá dìi tǎnni otǎnkù ké me nhǎ ndibenni dimcu ke feimmu betǎbè. Bá dìi tǎnni kè benitibè mbo sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000).

² Kè Sabudiyeedi bire Yasobeammu nni ditǎnni ketiri dìi do te otǎnkù ketiwè, kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000).

³ Ò do tú Pedesi naàmùnkù kou nwe kémbaké behǎǎpǎnkótíbè otǎnkù ketiwè kǎbe.

⁴ Kè Ahoa eì kou Dodaii kó ditǎnni ntú otǎnkù dérínwè kǎbe kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000) kè Mikudoti nhò pòkoo.

⁵ Kè dihǎǎpǎntǎnni tǎǎnni ntú otǎnkù tǎǎnwè kǎbe, kè ikuú nìuti dièwè Yoyada bire Bennaya mbaké de kó benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000).

⁶ De kóo Bennaya do tú okpàrinuǎnti nwe bekpàrinuǎmbe sipísitǎǎti tǎnni mieke. Kòo bire Amisabadi bo o kó ditǎnni mieke.

⁷ Kè dihǎǎpǎntǎnni naanni ntú otǎnkù naanwè kǎbe kè Soabu nantè Asayeedi nè o bire Sebadia mbè baké, kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000).

⁸ Kè dihǎǎpǎntǎnni nummuri ntú otǎnkù nummuwè kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000) kè Isidaa naàmùnkù kou Samuti mbè baké.

⁹ Kè dihǎǎpǎntǎnni kuǎnni ntú otǎǎkuǎnwè kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000) kè Tekoa eì kou Ikesi bire Idaa mbè baké.

¹⁰ Kè dihǎǎpǎntǎnni yiènni ntú otǎǎyiènwè kperi, kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000), kè Efadaimmu kó kuwu nkou Edesi wèè bo Padonni eì kòò mbè baké.

¹¹ Kè dihǎǎpǎntǎnni niínni ntú otǎǎniínwè kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000). Kè Sedaa naàmùnkù kou Sebekaii wèè bo Usaa eì kòò mbè baké.

¹² Kè dihǎǎpǎntǎnni wéinni ntú otǎǎwéinwè kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000). Kè Bensamee kó kuwu nkou Abiesee wèè bo Annatǎti eì kòò mbè baké.

¹³ Kè dihǎǎpǎntǎnni pínni ntú otǎǎpíinwè kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000). Kè Sedaa naàmùnkù kou Madaii Netofaa eì kou mbè baké.

¹⁴ Kè dihǎǎpǎntǎnni tepíitè nè dimàà ntú otǎnkù tepíitè nè omàà kperi kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000). Kè Efadaimmu kó kuwu nkou Bennaya Pidatonni eì kou mbè baké.

¹⁵ Kè dihǎǎpǎntǎnni tepíitè nè didéri ntú otǎnkù tepíitè nè odériwè kperi, kè bè mbo benitibè sikcupísidé nè sikcupísìnàà (24000). Kè Otinniyeedi naàmùnkù kou Netofaa eì kou Edidaii mbè baké.

Bè bàtemè Isidayeeribe wu nkó bekótíbè

¹⁶ Nte bèè do baké Isidayeeribe wu:

Sikidi bire Ediesee wèè do baké Dubenni kó kuwu, kè Maaka bire Sefatia baké Simmeǎǎ kǎku.

¹⁷ Kè Kemmuyeedi bire Asabia baké Defiibe kó kuwu, kè Sadǎki baké Anǎǎ kǎku.

¹⁸ Kè Dafiti tebite Ediuu mbaké Suda kó kuwu, kè Mikayeei bire Omidi baké Isakaa kó kuwu.

¹⁹ Sabunǎǎ kó kunaàmùnkù kǎbe, kè Abudiasi bire Semmaya mbaké, Nefutadii kó kunaàmùnkù,

kè Asidiyeedi bire Yedemǎti mbè baké.

²⁰ Efadaimmu kó kunaàmùnkù,

kè Asadia bire Osea mbè baké,

kè Pedaya bire Soweei mbaké Manansee kó kuwu ndikéè kǎbe bèè bo diyè taà kèè bíékè.

²¹ Kè Manansee kó kuwu ndikéè kǎbe bèè bo Kadaadi diyè yièni kèè bíékè,

kè Sakarii bire Ido mbè baké Bensamee kó kuwu nkǎbe,

kè Abunee bire Yasiadi mbè baké.

²² Danni kó kuwu nkǎbe, kè Yedoammu bire Asadeedi mbè baké. Beè do tú bèè baké Isidayeeribe kó iwu.

²³ Dafiti do í kàa mbedapàmbè bèè mǎke yebie nsipísidé kéntǎ kécutinko, ke yé ti Yiè nKuyie ndo nàkémè ke dǎ, kù yóò duǎ nkè Isidayeeribe sùú nsi-wǎǎ dòmmè kéinkè. ²⁴ Sedua bire Soabu do ketému be kǎmmù, ò me nyí mpúǎ, ke yé ti Yiè nKuyie mmieke do yémè Isidayeeribe de kó mukàmmù kpéi, deè te kè bè í wǎri bè mààmè okpààti Dafiti dǎǎrimè pátiri mieke.

Bèè do dake tekpààtǎcǎtè kó tinenti kpéi

²⁵ Adiyeedi bire Asimafeti wèè do te ò bo ndakemè tikpàti tii bo tekpààtǎcǎtè mieke ti kpéi.

Kè Osiasi bire te dè bo ndakemè dihei dimcu, yehékè díeyè nè yesàmpǎyè, nè yehǎǎpǎnkarè kó yebu kpéi.

²⁶ Kè Kedubu bire Esidi te ò bo ndakemè bèè tu betenkútibè be eì mieke be kpéi.

²⁷ Kè Simeii Damaa eì kou nte ò bo ndakemè fínyi kó depaa nképí.

Kè Sabudi nte ò bo ndakemè menà mbè kùòtimè nè fínyi kó yebe me kó tidieti kpéi.

²⁸ Kè Baadi-Ananni Beti-Kedeedi eì kou te ò bo ndakemè odifíè kó detie nnè detie mbè tu dè sikomǎ kè dè yìè Meditedandee kó kubiriku de kpéi.

Kè Yoasi te ò bo ndakemè mekùò nkó tidieti kpéi. ²⁹ Kè Sitadayii Sadonni eì kou ndake bèè cǎmmù inààke Sadonni be kpéi.

Kè Adidayii bire Safati nte ò bo ndakemè iwũ cẽmbe bèè bo kubiriku bíékè be kpéí.

³⁰ Kè Isimayeeribe botí kou Obidi nte ò bo ndakemè yòyòbè kpéí.

Kè Yedia Medonɔti eì kou nte ò bo ndakemè sãmarímúbè kpéí.

³¹ Kè Yasisi Akiditi eì kou nte ò bo ndakemè ipe nè sibɔɔ de kpéí.

Bembe kó dimàà do tú bèè dàke bèmbe okpààti Dafiti kperè kpéí.

Bèè do ɔrí okpààti Dafiti

³² Kè Sonnatã Dafiti yã tãũ, oniti meciì mpiéké wè mesàà nkòò yé meciì, kòò ntú wèè duò nhokpààti itié. Kè Yeyeedi Akimɔnniibe botí kou mɔ̀ kó debire te ò bo nduómme okpààti bí itié. ³³ Kè Aitofeedi ntú wèè múnke duò nhokpààti itié, nke Usaii Adikiti eì kou ntú okpààti népo. ³⁴ Aitofeedi kó difɔ̀nkúò, kè Bennaya bire Yoyadaa bè cɔ̀uté wenwe nè Abiataa. Kè Soabu wee ntú wèè baké behããpòmbè okpààti kɔ̀be.

Dafiti duómme itié nSadomɔ̀ kòò bo maá Kuyie nciéte

28 Kè Dafitii tíi nyIsidayeeribe kó bekótibè bemɔ̀ Sedisademmu. Bèè baké be wuɔ̀ nnè bèè baké bèè bàà okpààti be kó yetíre nè bèè baké behããpòmbè sikɔ̀upíri nè sikɔ̀ nè bèè bàà ò kpàti ò mòke ti. Nè bèè dàke wenwe okpààti nè ò bí be wũɔ̀ kpéí nè bè fɔ̀mmu bè kè bè tu tekpààticíéte kó bekótibè nè bekpàrinuɔ̀mbe nè benitimómmeɔ̀mbe. ² Kòò kpààti ité kécómú kébéi nke dɔ̀: n tebíi nè n nitibè kémúnè n tú mù: N yèmmè meè n duò nke dò m maá ti Yiè nKuyie nteciéte ku taummè tɔ̀u yó mborè, nè kunku ti Yiè nKuyie nti tũ nkù naàcètè yó nna dè, kè nní mbaati ke bo tè maá. ³ Kè Kuyie nné n nàké ke tú m báá kù maá tecíéte ku yetiri yó nyu dè, ke yé n dokémè ke còu mmenitiyĩ. ⁴ Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kuè n tããté n cice cíéte mieke kè m bo ntú Isidayeeribe kóo kpààti sãã. Kuè do tããté Suda kó kuwu kè kù bo mbè ni, Suda kó kuwu mmieke ke tããté n cice cíéte, n cice cíéte mieke ke n tããté kè m bo mbaké Isidayeeribe. ⁵ Ti Yiè nKuyie nni nduò nyibí péu nwe, de kó ibí mieke ke tããté m bire Sadomɔ̀ kòò bo kari dikpààtikàri kémbaké Isidayeeribe bèè tu Kuyie nkó dikpààtiyuu. ⁶ Kù n nàkému ke tú m bire Sadomɔ̀ weè yóó kù maá tecíéte nè te danti, ke yé kù we ntããtémè kòò tu ku bire, kè kù tu ò cice. ⁷ Kù bo fíi nho kpàti kè ti mbo sãã, kè nsà kòò tũ nku tié nnè ku tannò ò dè tũmmè yíe. ⁸ Ti cómú Isidayeeribe ti Yiè nKuyie nkó benitibè iikè nke kè Kuyie nti tũ nkù bo ke ti kémú. Tũnnenè weti weti ti Yiè nKuyie nti tũ nkù kuú imɔ̀, kè dèe yie nkè di tieke dihei sààri kè di bí ndi sɔ̀ké sãã.

⁹ Fí m bire Sadomɔ̀ nyé Kuyie nha cice tũ nkù, kempí nku tómmú nè meyèmmè mèmáà, ké kù duò nha yèmmè memɔ̀. Ke yé ti Yiè nKuyie kuè wèimè benitibè mieke dòmmè nè be dɔ̀ kédɔ̀ tì nè be yentotí imɔ̀. Kàa kù wanti kù bo da benke kumáà, kàa me nkù bùtinné kù da dootóo sãã. ¹⁰ A nyé ke dò nti Yiè nKuyie nkuè da

tããté kàa bo kù maá tecíéte kù yó nte tè. Yáúkunne a kɔ̀nti kèpí mmutómmú.

Dafiti benkemè Sadomɔ̀ ò yóó maá Kuyie nciéte kè tè ndòmmè

¹¹ Kè Dafitii benke ò bire Sadomɔ̀ ò yóó maá Kuyie nciéte kè tè ndòmmè. De fũ̀ kó kukpánkpánkù nè tidieti, nè ku cíéte kó tikpàti yó mborè, nè tidieti tii mùmmu nè de mieke kpeti, nè metaummè tɔ̀u yó mborè. ¹² Kòò ò nàkénè ò yèmmè do dò nwèè maá ti Yiè nKuyie nciéte kè tè ndòmmè, ti Yiè nKuyie nciéte kó kucudànkù nè tidieti tii tè fité, nè ku cíéte kpàti yó mborè, nè tinenti bè kù pã nti yó mborè. ¹³ Kòò ò benke ikuú niùbè nè Defiibe be tíre yó ndòmmè nè bè yó mpí mmù tómmú ti Yiè nKuyie nciéte mieke. Nè tinenti timɔ̀ tii dò nkémpínnè ti Yiè nKuyie nciéte tómmú. ¹⁴ Kòò ò nàké bá kùú nenkù ò dò nkébenné mesɔ̀ nkè mè mmamè kòò kù dònè, kòò nàké ò dò nkébenné timáti péiti kè ti mmamè kòò kù dònè tinenti, kòò nàké bá kùú nenkù ku tómmú yó ntú mù. ¹⁵ Ke me ndònè sisɔ̀fitikèkèe nè si kó isɔ̀fiti, ke me ndò timáti péiti kó sifitikèkèe nè si kó ifiti, kèntũ mbá kùú nenkù dò nkémpínnè mù tómmú. ¹⁶ Kòò ò nàkénè mesɔ̀ nkóo táburi bè yó ndakù wè pèè bè pã nwè Kuyie nkó mesɔ̀ nkó kucéékù yó mmamè, nè timáti péiti kó táburi kó timáti kó kucéékù yó mmamè. ¹⁷ Kòò ò nàkénè simátipeé yenii nkpesi nè yeɔ̀ nè ibòòke, demɔ̀ kè dè ntú mesɔ̀ nsààmè máà, nè mesɔ̀ nkó ibòòke nè timáti péiti kpeyi, bá dè nè de céékù yó mmamè. ¹⁸ Kòò ò nàkénè bè yó maá dihuúntònni kè di ndòmmè, nè mesɔ̀ nsààmè mèè yóó dè dònè me céékù dò nkémmamè. Nè tenaasàntè dò nkéndòmmè, nè mesɔ̀ mmèè yóó dònè beínkèmbàribè bèè fièti díéké ti Yiè nKuyie ntaummè tɔ̀u me céékù dò nkémamè. ¹⁹ Kè Dafiti béi nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nkuú wãri n do nkémaá ku cíéte kè tè ndòmmè nè n dò nképi mmù tómmú, ke m benke kè n dè yíéte. ²⁰ Kè Dafitii náké ò bire Sadomɔ̀ ke dɔ̀: Téí nkéyáúkunne a kɔ̀nti, ke pí mmutómmú. A bá ndé, kufɔ̀wáá bá nda bo ke yé n Yiè nKuyie n tũ nkù yó nda bonèmè. Kù í yóó da yóu, kù báá da bùtinné nè ti Yiè nKuyie nciéte kó mutómmú bo deèmè. ²¹ Sadomɔ̀ a bá ndé ikuú niùbè nè Defiibe bè bomu be kó mutómmú kpéí, benitibè bèè duò mbe máà de kó mutómmú kpéí, ke yé be tómmú, bè da bonèmu. Isidayeeribe kó bekótibè nè Isidayeeribe bemɔ̀ bè yó ntúmmu a bè náà nti.

Isidayeeribe pãmmúmè be yèmmè kó yepãre Kuyie nciéte kó mumarimù kpéí

29 Kòò kpààti Dafitii náké ditinnè dimɔ̀ ke dɔ̀: M bire Sadomɔ̀ nwe ti Yiè nKuyie ntããtémè kòò né kpaá bennè de kó mutómmú. De kó mutómmú me ndeumu ke yé de kó tecíéte í tùmè oniti kpete, ti Yiè nKuyie nkpete nte. ² Nè n wèrimú mumɔ̀ ndi m bàátimè Kuyie nciéte kó mumarimù kpéí, ke wá mmesɔ̀ ndèè dò nkédònnè mesɔ̀ nde kpéí timáti péiti

dèè dò nkédòwũ ò timátì péítì de kpéí, disòwũ dèè dò nkédòwũ de kpéí, timátì dèè dò nkédòwũ ò timátì de kpéí, ideí dèè dò nkédòwũ ò ideí de kpéí, yetásààgè dèè dò nkédòwũ ò yetásààgè de kpéí nè yeteyè yèè yóó dari imarí nè yetásòyè nè meḡrímè mebotí mebotí kpeye yèè donku kpehni nè yetárè yèè dò ndoii péu. ³ N dó mèè kpéí nti Yiè nKuyie ncíètè maá, m bo duó mmesòw nnè timátì péítì, m mómumu m mọke dè Kuyie n tũ nkù cíètè kpéí, ké né yíénè n waá dè ku cíètè marimú kpéí. ⁴ M bo duó mmesòw mmèè yènní Ofii tempè nkè me cèékù mbo tónni tekòtè (100), timátì péítì bè pũhné ti kè ti wènkúnne tónni sikcusidé (200) kè bè bo dari Kuyie ncíètè. ⁵ N duómumu mesòw nnè timátì péítì kè beyántibè bo dònè mesòw ndèè dò nkédòwũ ò mesòw, timátì péítì dèè dò nkédòwũ ò timátì péítì. Díndi, di mieke we nyèmmè ò pā ke dò nwèè pā o yèmmè dómè yíe.

⁶ Kè Isidayeeribe botí kó bekótibè nè be cèí kó bekótibè nè bèè pī nhokpàati tōmmú nè bèè baké behāāpòmbè sikcupí nè sikou kè bèè pā be yèmmè kó yepārè. ⁷ Kuyie ncíètè kó mutōmmú kpéí mesòw ntōnni tekòtè nè sipisiyiekè (170) nè mesòw nkó medítibii tekcupípitè (1000), timátì péítì tónni sikcusitāāti (300) nè disòwũ tónni sikcusikuò (600), timátì tónni sikcupisitāāti (3000). ⁸ Kè di túótè dèè kó dimàà tu yetásààgè ké dè duó nKerisḡḡ kunaàmunkù kou Yeyeyedi, kòò yè ānné ti Yiè nKuyie ncíètè kó tikpàti borè. ⁹ Kè diwèi mbo Isidayeeribe bemou be yèmmè kó yepārè bè pā yè kpéí, ke yé bè do yè pāmè nè be yèmmè memou ndi be Yiè nKuyie ncíètè kpéí. Kè diwèi dieri pī nhokpàati Dafiti.

Dafiti sāntemè Kuyie

¹⁰ Kè Dafitii sāntè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe bemou ìikè, ke dò: A yètiri deumu sáá, fí nti Yiè nKuyie nSakobu do tũ nkù. ¹¹ Fí nti Yiè nKuyie nha deumu ke kpehni ke wenni mediè nke bo sáá nke tú tikpeti timou yie, ke yé dèè kó dimàà bo kéinkè nè ketenkè fí dè temè. ¹² Tikpàti nè tikpeti bonni a borè nde, fí baké demou, fí kpehni, ke mọke muwérímú, fí dè dèúkúnne a dó wè kénte koò kpenke. ¹³ Dèè kpéí nte fí nKuyie nti tũ nkù kè ti da sāntí, ke déúkúnko a yetidieri. ¹⁴ N yí tú òmò, n kobe me nyí tú bèmabè, dè í tú nè ti móm-mombe kó muwérímú mmu ti da pāmmè ti yèmmè kó yepārè, demou dè bonni a borè nde ti da pā ndè tu a nou kperè nde. ¹⁵ Ke yé ti tú mè bepòbè mbe a ìikè, ti yóó pèētèmu ti yembè yimè, ti we die nketenkè ìnkè yè pènkù medéè ndómme mme. Ti báa na kényí ti fōmmu kó yewe. ¹⁶ Ti Yiè nKuyie nti tũ nkù ti tímmu dèè kó dimàà dò nkémaánè a cíètè ti yó ndéúkúnko tèè mieke

a yetisàari demou dè tu a nòtè kperè nde, fí dè te. ¹⁷ Áú! Ti Yiè nKuyie n tũ nkù n yému ke dò nha wúó nhoniti yèmmè, a dó wèè yèmmè wenni wènwè, m me nda pānè meyenwennime mme yepārè yie nkó dimàà, kàa wúó nha nitibè bèè bo die mbè da pāmè be yèmmè kó yepārè nè diwèi. ¹⁸ Ti Yiè nKuyie ti yembè Abarahamu nè Isaki nè Sakobu bè do tũ nkù, yóu kàa nitibè mmọke de kó iyentotí botí kémbo a bíékè sáá. ¹⁹ Duó m bire Sodomou meyèmmè mēmáà kòò tūnne a tannò, nè a tié nnè a kuó. Kè dèè yie nkòò maá a cíètè n waá nntinenti tèè kpéí.

²⁰ Kè Dafitii béinnè ditinní ke dò: Déúkúnne ti Yiè nKuyie nyètiri.

Kè ditinní dimou déúkúnne ti Yiè nKuyie mbe yembè do tũ nkù, ke sínnów kékōnke ti Yiè nKuyie nyiikè nè okpàti ìikè.

Sadomou dimè tikpàti

²¹ Kè dèè wenté kè bèè fié ti Yiè nKuyie nyiwũ ìi yóó tuu: Nyenaadakè tekcupítè (1000), yepedakè tekcupítè (1000), nè metaummè kpeyi tekcupítè (1000) nè menaà mbè yóó woure mè kétuo, kéfiénè iwũ tei péu, Isidayeeribe bemou yóó di ì. ²² De yie kè bèè di kényà ti Yiè nKuyie nyiikè, kè diwèi dieri mbè bo. Kè bèè wète képiéké Dafiti bire Sodomou wèè tumè okpàti, kòò còú mmekùò, nkòò bo mbaké. Ke me ndò Sadokì kòò bo ntú ikuó niùti. ²³ Kè Sodomou sòtè o cice Dafiti kpàtikàri ti Yiè nKuyie nhò duó ndi, kè tikpàti ò yie nkè Isidayeeribe bemou nyie nhò yé mmù. ²⁴ Kè behāāpòmbè iwèi yembè nè yekōmbò yembè, nè okpàti Dafiti bí tei imou kè bè mbuó Sodomou. ²⁵ Kè ti Yiè nKuyie ndéúkúnne Sodomou Isidayeeribe bemou ìikè. Kòò kpàti deuke képèètè bèè ò niiténè ke di tikpàti.

²⁶ Sese bire Dafiti do baké Isidayeeribe bemou ndi. ²⁷ Ò do bè baké yebie nsipisinaà ndi, kémbo Ebunou ke dè yebie nyèyiekè, Sedisademmu yebie nsipisitāāti nè yetāāti. ²⁸ Dafiti do mọkemu tikpàti kòò yètiri fei, kòò kótè mesàà nkétuoke o mōnni kékúnè kunaatí, kòò bire Sodomou sòtè o kpàti.

²⁹ Okpàti Dafiti tōmmú ò mù ketémè nè ò mù dèèmè dè wārimu Kuyie mpānāānti náāntò Sammuyeyeri pátiri mieke nè Kuyie mpānāānti náāmbè Natāā nè Kadi be kpeye † mieke. ³⁰ De kó yepáte yèè nàà nhò do tō mèè botí tikpàti nè o wérímú do deu mèè botí nè tii do ò tūkení, nè tii do tūkení Isidayeeribe, nè yehékè teyè kó yekpàtiyō yemou mieke.

† Natāā nè Kadi be kó yepáte: Bè nàà mbe kó yepáte yèè kpéi die nyè fetimu. Bè nàà mbèè kpéi 1, 2 Sammuyeyeri kó yepáte mieke.

Sadomɔɔ bàátímè ke bo maá Kuyie ncíètè
(Wénté 1 Bekpààtibè 5:15-32 nɛ 7:13-14)

¹⁸ Kè Sadomɔɔ duɔ nkè bè bo maá ti Yiè nKuyie nteciètè nè tekpààticíètè ò yóo nhã tè.

2 Kè Sadomɔɔ kaa mbenitibè sikcupísiyiekè (70000), kè bè bo ntou tinenti, kékaa mbèè yó ncéú yetãrè yetãrè ínkè, kè bè mbo benitibè sikcupísiini (80000), kékaa mbèè yó mbè bàa kè bè mbo sikcupísitãati nè sikcusikuɔ (3600).

² Kè Sadomɔɔ tɔ nkè bèè náké Tiiri kóo kpààti Udammu kè dɔ: A do naatinèmu n cice Dafiti ké nhò duɔnni detekperè kó ideí kòò bo maá tecíètè ò yóo nhã tè. ³ Nte mí nke maá ti Yiè nKuyie nteciètè, Kuyie n tũ nkù. Tecíètè kù te tè. Bè yó nkù tũ ndè tihúúnti nè bè níi yóo neé ndè p̄éèbè bè kù p̄ã mbè sãã, kéntuɔ nyiwũ bè kù feu ì, dikúnwehni nè kuyuoku nè sionp̄usi simɔu nè betããpambè nè ti Yiè nKuyie nkó yebaa, Isidayeeribe do dò nkéndɔrimè sãã. ⁴ N yóo maá tecédietè nte, ke yé Kuyie nti tũ nkù kuɔ deumè ke p̄éètè yebɔkè. ⁵ We mbo na kémaa Kuyie nteciètè? Kéinkè kenke de, kè í na ke kù tɔ. Yé n tú wè ke bo na ké kù maá tecíètè? N cénke dɔ kéannè bè yó nkù tũ ndè nde tihúúnti f̄ɔti. ⁶ Á n duɔ nhoniti wèè yé mesɔɔ nnè timáti péiti nè disɔɔwũ nè timáti de kó mutɔmmú, ke yé nè mupàakonwũmù nè mùù dò mmeyiì nnè mùù dò mmebèrimè de kó mutɔmmú, ke nɔ mmuyántimù kòo p̄innè mutɔmmú n cice Dafiti n duɔ mbèè yántibè, kè bè bo nni mbonè Sudaa tenkè nè Sedisademmu. ⁷ Á n duɔ nditãri Dimaa kó detekperè nè deterè bè tu dè sipèrésì nè bè tu dè sãntádi, n yému a kó betɔmbè nɔmmè ke k̄ũ Dimaa kó detie, m bo bè neínnè n kó betɔmbè. ⁸ Kè bè n k̄ũni ideí mediè ke yé n yóo maámè tecédietè nte tecésàatè. ⁹ N yóo duɔmmu mudii bèè yó nkũ ideí, m bo bè duɔ ntidiiti bè tu ti bédéè t̄nni sikcupísikuɔ (6000), nè tidiiti teti bè tu ti òd̄isì t̄nni sikcupísikuɔ (6000), nè mena nditiribè sikcupíkusiini (800000), nè mekùù nditiri nsikcupíkusiini (800000).

¹⁰ Kè Tiiri kóo kpààti Udammu wãri dipátiri kóo t̄hnnè ke dɔ: Ti Yiè nKuyie ndɔ m̄èè kpéi nku nitibè deè te kè kù da d̄òò be kóo kpààti. ¹¹ Kòo yé kébéi nke dɔ: Ti Yiè nKuyie nyètiri ndeu kunku Isidayeeribe tũ nkù kuɔ d̄òò kéinkè nè ketenkè kunku kùù duɔ nhokpààti Dafiti debire Sadomɔɔ, dèè m̄òke meyèmmè, ke yé de yèmmè ke cii ke yóo maá ti Yiè nKuyie nteciètè nè tekpààticíètè dè yóo nhã tè. ¹² N yóo da duɔnkomu oniti wèè yé o t̄mmú ke cii kòo yètiri tu Udammu-Abi. ¹³ Kòo ȳ tú Danni boti kou, kòo cice tú Tiiri èi kou. Kòò nɔ mmesɔɔ nnè timáti péiti nè disɔɔwũ nè timáti nè yetãrè nè ideí de kó mutɔmmú, ke nɔ nke duɔkù mupàakonwũmù nè mùù dò mmebèrimè nè tiyààti kpeti kó mupàakómmù nè mùù dò mmeyiì nke nɔ mmuyántimù bá kè bè yé nwèè d̄òò kùù nenkù wèè kù d̄òò. Ò bo p̄innè a kó betɔmbè bèè nɔ mbe t̄mmú nè a cice okpààti Dafiti kɔbe. ¹⁴ F̄ n yiè nkàa bo duɔnni a t̄mbè tidiiti bè tu ti bédéè nè òd̄isì nè mekùù nnè mena a béi ndèè kpéi, ¹⁵ ti yóo dekemu ditãri Dimaa ké da k̄ũni detie nha dɔ

dèè kó dimàà ké dè bou ké dè tanné dàmeèri kè dèe tuɔke Safaa èi, kàa dè t̄òótè kékonnè Sedisademmu.

¹⁶ Kè Sadomɔɔ kaa mbeɔɔbè bèè bo Isidayeeribe èi o cice Dafiti do kàa mbè, kè bè mbo benitibè tekcupíkùtè nè sikcupísiinùmmù nè sikcupísitãati nè sikcusikuɔ (153600). ¹⁷ Kòo deite benitibè sikcupísiyiekè (70000) kè bè bo ntou tinenti, sikcupísiini (80000) bèè bo ncéú yetãrè yetãrè ínkè, betɔbè sikcupísitãati nè sikcusikuɔ (3600) bèè bo mbaa betɔmbè.

Sadomɔɔ maámè Kuyie ncíètè
(Wénté 1 Bekpààtibè 6:1-38)

3 Kè Sadomɔɔ keté ti Yiè nKuyie ncíètè kó mumarimù Sedisademmu M̄diyaa tãri ínkè. Ti Yiè nKuyie ndo benke dè kumáa o cice Dafiti Sebusiibe boti kou Odinanni yié mieke kòo dè t̄unte. ² O kpàti benni naanni mieke kóo tããdèri mieke do nke ò ketémè Kuyie ncíètè mumarimù.

³ Nte Sadomɔɔ do maá Kuyie ncíètè kè tè ndòmmè: Ò do benné te bè do beúmè mme de m̄onni kè meokùmè m̄bo métiri sipísitãati kè meɔkùmè m̄bo métiri tepítè. ⁴ Kòo maá kukpãnkpãnkù kè ku okùmè mmànnè tecíètè dietè k̄ome métiri tepítè, mecómmè métiri sipísikuɔ kédari ku mieke mesɔɔ nsààmè. ⁵ Kòo dari kudieku diekù detekperè kó tidabeseti, kòo ti dàri mesɔɔ nsààmè, kè ti kerí kè dè ndò ntipuonti nè mef̄imme. ⁶ Kòo kù dàri yetásàayè, kè te sɔɔ nnì ntú Padifaimmu kó ketenkè kó mesɔɔ. ⁷ Kòo dari mesɔɔ nyesãh̄kè nè yebòrè nè yecàkè, kékeri beínkèmbàribè kó tifenti de kó imari ínkè.

⁸ Kòo maá ikuɔ nenti dieku kè ku okùmè mmànnè tecíètè kó meɔkùmè métiri tepítè, kè ku p̄kùmè mbo métiri tepítè. Kòo kù dàri mesɔɔ nsààmè kè me c̄éékù m̄bo t̄nni sipísidé. ⁹ Kè sikãũ kó mesɔɔ nc̄éékù mbo cidóò dikéè. Kòo dari mesɔɔ nkudãnkù kó tidieti.

¹⁰ Kòo d̄òò beínkèmbàribè kó tifenti tidéti kè ti dàri mesɔɔ nké ti còh̄né ikuɔ dieku, ikuɔ nenti kó kufáã. ¹¹ Kè de kó beínkèmbàribè bedé kó ifièti kó meokùmè mbo métiri tepítè, kè oketiwè kó kufièti kumáa kó meokùmè m̄bo métiri mèdémè nè dikéè ke káa kumarí, kè kutekù kó meokùmè m̄bo métiri mèdémè nè dikéè ke káa nhodèri k̄oku. ¹² Kè odèri k̄oku ketikù kó meokùmè me mma ke káa nhoketiwè k̄oku, kè kudèrikù me mma ke káa kumarí. ¹³ Kè de kó beínkèmbàribè bedé ncómmù ke p̄inte be fèti kè ti okùmè bo métiri tepítè kè bè weti Kuyie ncíètè mieke. ¹⁴ Kòo d̄òò kuyààkù kùù bo kpetinè dibòri nè mupàakonkperimù mùù dò mmebèrimè nè muwũmmù nè mùù dò mmeyiì, ke kp̄è nkè dè dò mbeínkèmbàribè.

Sadomɔɔ d̄òòmè disɔɔwũ kó yesãh̄kè nè diwũt̄nni
(Wénté 1 Bekpààtibè 7:15-22)

¹⁵ Kè disɔɔwũ kó yesãh̄kè ncómmù Kuyie ncíètè ìikè kè ye okùmè m̄bo métiri tepítè nè m̄enùmmù kéd̄òò yeteitiyè de kó yesãh̄kè ínkè, kè ye okùmè m̄bo métiri mèdémè nè dikéè. ¹⁶ Kòo d̄òò kè dè ndò mmef̄imme k̄éfi nde kó yeteitiyè yómmè, kéd̄òò kè dè ndò nyetebe bè tu ye kèdèndati, kè ye mbo tekòtè (100) kè bèe ye càtinné

tammè yìè nè tikāpentì nè debémbénnè terè. Kè bè sǎntí ti Yìè nKuyie ke tú: Déúkūnnenè ti Yìè nKuyie, kù nitimu, kè ku sàà mbo sǎǎ. Kè diwetirìi píe nti Yìè nKuyie ncíètè. ¹⁴ Bá ikuó niùbè í nna ke sɔɔtè be tōmmú ke yé diwetirì nè ti Yìè nKuyie nkó tikpetì dè píemmè ku cíètè mieke.

6 Kè Sodomɔɔ béi nke dɔ:

Ti Yìè nKuyie nha tǎātému ke dɔ kémbo diwetirì mieke,

² kè mí nné da maá tekpààtìcìètè, təcìètè a yó mbo tèè mieke sǎǎ!

Sodomɔɔ nàké ti bè kourí dii yìè Kuyie ncíètè

(1 Bekpààtìbè 8:14-21)

³ Okpààti yí memme kèwéète Isidayeeribe tínni cómmú dè kémɔɔ Kuyie nkó mesàà nyIsidayeeribe bemɔɔ kpéí, ⁴ kébéi nke dɔ: Ti Yìè nKuyie nyètìrì ndeu kunku tínti Isidayeeribe ti tū nkù. Kuù dɔ̀̀ nè ku wèrímú kù do nàké ti n cice Dafiti ke dɔ: ⁵ Nè n dènneni dii yìè n nìtìbè Isidayeeribe Esibiti n yí tǎāté Isidayeeribe wuɔ mmieke dihei marì ke yé mbè m maá təcìètè, m me nyí tǎāté oniti mɔ̀̀ ke yé nwè mbaké n nìtìbè Isidayeeribe. ⁶ N né tǎāté Sedisademmu nwe ke yé mbè m maá təcìètè. Ke da tǎāté fí nDafiti kàa bo mbaké n nìtìbè Isidayeeribe. ⁷ Kè Sodomɔɔ sɔɔtè o náànti ke béi nke dɔ: Kè n cice Dafiti yèmmèe o pǎ, kòo ndó kémaá ti Yìè nKuyie ntecìètè, kunku tínti Isidayeeribe ti tū nkù. ⁸ Kè ti Yìè nKuyie nhò nàké ke dɔ: A totí iyentotí sààyì nyi a bo m maámè təcìètè, m pènsirimu. ⁹ Dè né í tú fíyó yóó tè nni mmaá. A bire a peitè dè deè yóó m maá təcìètè. ¹⁰ Ti Yìè nKuyie ndò̀̀mú kù do béi nti kè n sɔɔtè n cice Dafiti kpàti, ke kàri o kpààtikàri ke baké Isidayeeribe, ti Yìè nKuyie ndo ti nàké ke yé ndè ndò̀̀mè, kè n kù maá təcìètè kunku ti Yìè nKuyie tínti Isidayeeribe ti tū nkù kè ti bo nkù bàá. ¹¹ N tannému ku cíètè metaummè tɔu titápièti kù do dɔ̀̀nè metaummè Isidayeeribe, kèwāri tii ínkè ku kuó.

Sodomɔɔ bàntèmè Kuyie nku cíètè kpetímú kpéí

(Wénté 1 Bekpààtìbè 8:22-53)

¹² Kòo kpààti Sodomɔɔ cómmú ti Yìè nKuyie nwǔ̀̀tò̀̀n- nì ìkè nè Isidayeeribe bemɔɔ ìkè kèyoute o ncu ke bo bántè Kuyie. ¹³ Sodomɔɔ do maá disɔ̀̀wǔ̀̀ kó di-wǔ̀̀tò̀̀n nì marì ndi Kuyie ncíètè dānkù cuokè, kè di okùmè mbo métirì mèdémè nè dikèè mepèkùmè mènùmmú mecómmè mètǎāti. Ó do dèke dii ínkè kénínkú Isidayeeribe bemɔɔ ìkè kèyoute o ncu kéínkè bíékè. ¹⁴ Ke dɔ: Ti Yìè nKuyie tínti Isidayeeribe ti tū nkù kè dè í tú fí, òmɔ̀̀ í bo, kéínkè mieke yoo ketenkè ínkè ke da dònne fí nwèè pí metaummè a dɔ̀̀nè mè a tǔmbè, ke bè dɔ̀̀rì mesàà, bembè a kó betǔmbè bèè da tū nnè be yèmmè memɔ̀̀. ¹⁵ A do nàké ti a kóo tǔnti n cice Dafiti a ti ndò̀̀ yíe. ¹⁶ Ti Yìè nKuyie tínti Isidayeeribe ti tū nkù a báa yé nha do nàké dii nùu a kóo tǔnti n cice Dafiti kèyí, kòo bí yie nke da tǔnne ò da tū mmèè botí ke yíe nha kuó, bèè yó nɔ̀̀kè o kpàti kémbaké a nìtìbè Isidayeeribe ke pí nha tōmmú, o cíètè báa paà

okpàati. ¹⁷ Ti Yìè nKuyie tínti Isidayeeribe ti tū nkù dɔ̀̀ a nàké dii nùu a kóo tǔnti Dafiti.

¹⁸ Kuyie mmènke bo na kémbonè benitìbè ketenkè ínkàà? Kéínkè deu ke í mɔ̀̀ke kè māmè ke í na ke bo tɔ Kuyie, kè decèbire m maá dè deè bo na ké kù tǔàà? ¹⁹ N Yìè nKuyie nkémú mí nha kóo tǔnti n da báammè, kè mí nha kóo tǔnti n da kuònnè ti, kènté n dabònni nè m báammii n da báa nyi. ²⁰ A nò̀̀nfè báa únne kuyie nnè keyènkè de kó təcìètè ínkè, a béi nke yé nha yètìrì yó mborè, kènté mí nha kóo tǔnti da báa nyii báammii te mieke. ²¹ Kènté meyɔ̀̀mmè yedabùò n da kuònnè yè nè a nìtìbè Isidayeeribe ti da báammè de kó təcìètè kpéí. Á mboní kéínkè kékeè kè ti cíè.

²² Kuyie, kè dè dò nhòmɔ̀̀ cǎ̀̀rè o kou tɔ̀̀, kè bè yí wèe parikè kòò kòtení a kó təcìètè a wǔ̀̀tò̀̀n nì borè, ²³ fí nKuyie, á mboní kéínkè kékeè kè bè pùté, bembè a kó betǔmbè, kéduó nkè ocaàriwè caàrimèe do o yuu ínkè, kàa deetè wèè naati o naatí kpéí.

²⁴ Kè dè me ndò̀̀ nha nìtìbè Isidayeeribe da yeténè kè be dootitɔ̀̀bè bè na, kè bè banté bè yetémè ke wèètení a bíékè ke da sǎnte, ke da bàntè, ke da kuònnè a cíètè mieke, ²⁵ fí nKuyie nha mboní kéínkè kékeè, kè bè cíè mbe caàrimè bembè a nìtìbè Isidayeeribe, kèwéte kè bè tǔ́nnéni ketenkè a do duó nkè be yembè nè bembè.

²⁶ Kè dè dò mbè da yeténè kàa kpetínnè iwetibori, kè fetafè ténke í niu, kè bè banté be yetímè kpéí ntemè kàa bè poté, kè bè wèètení a cíètè bíékè ke da bàntè ke déúkūnne a yètìrì, ²⁷ fí nKuyie ná mboní kéínkè kékeè kè bè cíè bembè a nìtìbè Isidayeeribe, kè bè benke kuce bè dò nkétūnne kù, kéduónni fetafè a eì, dihei a duó ndi a kó benitìbè, kè bè di te.

²⁸ Kè dikònni tanní dii m̀̀nni dihei yoo mutenkúú, yoo tidiiti tii me nfā̀̀ ndepaa, yoo fetù̀̀rìfè fèè me nti pí yoo yecádúú nyèè me ntanní yoo fecofe, kè be dootitɔ̀̀bè bèè me mbo bè pí be eì, kè meyi mmamè meè me ntanní yoo mumɔ̀̀mmú mamù, ²⁹ kè bè da bàntè mùu báammú, kè bè da kuònnè dii dabònni, kòo niti omáa ndi yoo a nìtìbè Isidayeeribe bemɔ̀̀, kè meyencaàrimè mamè meè bè sǔ̀̀nkè, yoo kuyonku makù kè bè yò̀̀utení be ncu te ncíètè bíékè ke da kuònnè, ³⁰ fí nKuyie ná mboní kéínkè a cíètè mieke kékeè kè bè cíè, kéduó bá wè ò dɔ̀̀rìmè dòmmè, ke yé fí nyémèmu be yèmmè dòmmè. ³¹ Kè dèe yie nkè Isidayeeribe nda dé kèntū nha kó kuce be fòmmu mumɔ̀̀ bè yó mbomè ketenkè a duó nkè ti yembè.

³² Kè dè dò nhop̀̀d̀̀ m̀̀u wèè í tú Isidayeerì kòò kèè a yètìrì deumè, kàa kpeñni ke pí mmutōmmú nè muwèrímú, ke iténí dedétirè ke kòtení a cíètè ke da bàntè, ³³ fí nKuyie ná boní kéínkè kékeè kéduó de kóo p̀̀d̀̀ yé mmù. Memme kutenkù kɔ̀̀be bo da bantémè kè nda dé a nìtìbè Isidayeeribe da dé mèè botí, bè bo banté ke dò ntecìètè n da maá tè tu a kpete nte.

³⁴ Kàa nìtìbè kòri mudoò ke bo dokénè be dootitɔ̀̀bè, a bè tǔ nkèè bíékè, kè bè wèètení a bíékè a tǎāté dii eì kè n di n da maá təcìètè, ke da bàntè, ³⁵ Kuyie, á m boní kéínkè kékeè be báammii nè bè da kuònnè yèè dabùò nkédɔ̀̀ bè yé mmù.

³⁶ Kàa nìtibè Isidayeeribe bèè me nda cààrè ke yé òmɔ̀ú í bomè wèè bo yí ò báá caàrè. Kàa mieke bè peike kàa duş nkè bè dootitɔ̀bè bè na ke bè pĩrmú ke kònnè dihei dètiri yoo di tóşnni. ³⁷ Kè bè kè bo de kó dihei bè tu di tidaati ke totí be yèmmè ke banté be caàrimè, ke da kuşnnè ke yí: Ti tú beyeibe mbe, ti í tũ ntimómmɔ̀nti, ti càkemu. ³⁸ Kè bè wètení a borè nè be yèmmè memɔ̀u, ke da duş mbemàà de kó dihei bè bè pĩrmu ke kònnè dli mieke ke dşş tidaati. Kè bè wèştení be kó dihei bíékè ke da banté, dihei a duş ndi be yembè, dihei a tãátè di kè n da maá teçíètè di mieke. ³⁹ Kuyie, á mboní keĩnkè kékeè be báammii nè be dabuð nkè bè deæté ké bè çíè mbe caàrimè bembe a nitibè bèè da cààrè.

⁴⁰ Kuyie n tũ nkù a nònfè báá únnè ti ínke, kénté, kékeè n da kuşnnè ti die.

⁴¹ Ti Yiè nKuyie nkɔ̀tení a çíètè nè a taummè tɔ̀u a kpeti borè, kéduş nyikuş niùbè muwèrimú bè bo nti náannè mù a kó medeetimè kpeti, kè diwèi mbo bèè tu a kɔ̀be kè bè nyãnku.

⁴² Ti Yiè nKuyie mbáá bɔ̀ntóo okpààti a cànné wè, dentení mesàà nha dşş mè a kóo tşnti me kréi.

Bè do fié ì wũş Kuyie nku çíètè kpetimú yiè
(Wénté 1 Bekpààtibè 8:62-66)

7 Sadomɔ̀u banté dli mōnni Kuyie nkédeè, kè muhãã ncúténí keĩnkè kéçúté iwũş bè kù fié ì, ke bo tuɔ̀ nnè metaummè kpeyi. Kè ti Yiè nKuyie nkó tikpetii píe nku çíètè. ² Bá ikuş niùbè í nna ke bo ta ti Yiè nKuyie nçíètè, ke yé ti Yiè nKuyie nkó tikpeti do píemmè te mieke. ³ Memme Isidayeeribe bemɔ̀u yamè muhãã ncúténimè kè ti Yiè nkó tikpeti pĩnti ti Yiè nKuyie nçíètè ínke kè bèè kşnkè bè ce de ke dări titãpièti, kéşínkɔ̀u kè be ìikèe kááké ketenkè, kè bèè sãntè ti Yiè nKuyie nku sàà nkréi, ke yé kù bè dşşmè nsãã.

⁴ Okpààti Sadomɔ̀u nè Isidayeeribe bemɔ̀u kè bèè fié iwũş ti Yiè nKuyie, ⁵ kéfié inãake sikɔ̀upísidé nè sikɔ̀upísidé (22000) nè ipe tekɔ̀upíkùtè nè sikɔ̀upísidé (120000). Memme okpààti Sadomɔ̀u nè Isidayeeribe bemɔ̀u bè kpetémè Kuyie nçíètè. ⁶ Kè ikuş niùbèe kari be tşmmú be tşmmú, kè Defiibe mbie ndebémbénnè ti Yiè nKuyie kréi okpààti Dafiti do dşş de kè bè bo ndéúkkonkò ti Yiè nKuyie nke yé ku sàà nyí mɔ̀kemè kumànkù. Kè bè ndiè nDafiti do bè keuté fèè yènfè, kè ikuş niùbè còmú be ìikè ke eu sihéú. Kè Isidayeeribe bemɔ̀u íte kéçómú. ⁷ Kè Sadomɔ̀u duş nkè bèè cànné ti Yiè nKuyie nçíètè kó kucuðànkù kéfié iwũş kétuɔ̀, ké-tuɔ̀nnè iwũş bè fié ì metaummè kréi nyi kó mekùð. Ke yé disɔ̀wũş kó diwũştònni okpààti Sadomɔ̀u do dşş di do í sànnèmè bè bo tuɔ̀mmè iwũş bè fié ì Kuyie nnè bè bo tuɔ̀mmè tidiiti kó yepãrè nè iwũş kó mekùð.

⁸ Sadomɔ̀u nè Isidayeeribe bemɔ̀u kè bèè baá nKuyie nçíètè kpetimú kó dibanni ke dş yewe yèyiekè, kétúóté Debo-Amati kéntó kétuɔ̀kenè Esibiti kó kukó mpeémme kɔ̀be kè bèè kɔ̀tení bemɔ̀u kè bè ntíkú ditşnni dieri. ⁹ Diyie nínni yiè, kè bèè tí nkéçutè diwũştònni, ke yé bè do baámmè diwũştònni kó dibanni kémmke yewe yèyiekè

ndi. Kè bèè sɔ̀tè kémbaà nke dş yewe yèyiekè.

¹⁰ Otãnkù yiènwè kó diyie sipísidé nè ditããnni yiè, kè Sadomɔ̀u duş nkè Isidayeeribe kò mbe cie nè diwèi kè bè yèmmè nnaatinè mesàà nti Yiè nKuyie ndşş mè Dafiti nè Sadomɔ̀u nè bembe ku nitibè Isidayeeribe.

Ti Yiè nKuyie mbenke dè Sadomɔ̀u
(Wénté 1 Bekpààtibè 9:1-9 nè 2 Bekpààtibè tşmmú 1:7-12)

¹¹ Sadomɔ̀u deèmè ti Yiè nKuyie nçíètè nè tekpààtiçíètè kè si dşş o yèmmè do dş wèè si dşşmè. ¹² Kè ti Yiè nKuyie nkɔ̀tení o borè keyènkè kóò nàkè ke dş: N kèemu a báammii. Ke tãátè de kó teçíètè kè di bo ndè nni nfeu iwũş. ¹³ Kè de dş ndiyie mari bo kè n kpetínnè iwetibori kè fetafè ténke í niu, yoo n duş nkè fefefe feè tanní dihei ke di càke, yoo m bɔ̀nté n nitibè mutenkúú, ¹⁴ kè bembe kubotí n dşş kù, bembe n nitibè kè bè m bşúté, ke n wammú ke m banté, ke bütínnè ice yeyi bè tũ nyi. Nni mboní keĩnkè kékeè be báammii, ké bè çíè mbe yei, kétũntè deè càke be ei mieke, ¹⁵ kétúóté yiè nnè yewe yèè kpaaní n wómmu ke kémú bè yó m banté ì báammii de kó teçíètè mieke. ¹⁶ N tãátému de kó teçíètè ke tè cànné kè n yètiri bo nyu te mieke sãã. N nònfè nè n yèmmè de yóo mbomu te ínke yewe yemɔ̀u. ¹⁷ Fş nSadomɔ̀u nkàa n tũ, a cice Dafiti do n tũ mmèè botí ke dɔ̀ri n yé nha ndɔ̀ri deè kó dimàà ke pí n kuş nè n tié. ¹⁸ N yóo fiímmu a kpààtikári n do dşún-nè a cice Dafiti dinuð ké nyé ndè yóo ndòmmè, ke béi ke dş: O çíètè í yóo paà okpààti wèè bo mbaké Isidayeeribe. ¹⁹ Kè di me nni nyete ke bütínnè n kuş nè n tié n di duş ndè ke tũnne yebɔ̀kè ke kşnkù ye ìikè. ²⁰ De mōnni m bo di deite dindi Isidayeeribe ketenkè n di duş nkè ínke, kédootóo teçíètè n tãátè tè kè di bo ndè yu n yètiri. M bo di wámpũnne kè bè n di daú ibotí imɔ̀u mieke. ²¹ De mōnni bèè bo m pènkù de kó teçíètè borè de bo bè di. Kè bè mbékú mùu te kè ti Yiè nKuyie ndşş mie nde kó dihei nè de kó teçíètè tèè kó diyètiri do fei. ²² Kè bèè bè ténké ke dş, bè bütínnè be Yiè nKuyie nku bè yembè do tũ nkù kuð bè dènnení Esibiti. Bè taunnè mèè kréi nke yebɔ̀kè, ke kşnkù ye ìikè ke pí n ye tşmmú, deè te kè Kuyie mbè bɔ̀nté de kó meyi mmemɔ̀u.

Sadomɔ̀u tũntemè o kpààtiyuu
(1 Bekpààtibè 9:10-28)

8 Yebie nsipísidé mieke nke Sadomɔ̀u maámè ti Yiè nKuyie nçíètè nè o mómmuɔ̀ nho kpete. ² Kòo wète kémaánè Udammu do ò pã yèè ekè kéduş nkè Isidayeeribe nyè bo.

³ Kè Sadomɔ̀u kɔ̀te kédo Amati ei dli bo Tisoba ei bíékè di kɔ̀be ké di fiète, ⁴ kémaá Tadimɔ̀u ei kó dikpáa mieke nè Amati tenké kó yehékè yemɔ̀u. Ò do yè maá yè ke bo ànnè tidiiti nti. ⁵ Kòo maá Beti-Onɔ̀u ei ditenni ínke nè Beti-Onɔ̀u de fũş bíékè ké yè fii nyiduotí, kékpétínnè yecàkè képáa nyimátideí. ⁶ Kòo maánè Badati ei nè yehékè yemɔ̀u kéãnnè tidiiti ye mieke nè sikpàrinaaséí nè siséí de do bo yèè mieke kémaá nè ò dş deè kó dimàà Sedisadèmmu nè ditãri Dimaa nè o tenké kemɔ̀u ò cénke baké kèè kó dimàà.

⁷ Benitibè mabè beè do kraá be tenké mieke beè í tú Isidayeeribe: Itiibe nè Amõriibe nè Pedisiibe nè Efiibe nè Sebusiibe. ⁸ De kó ibotí kó ibí ìi do kraá be cuokè, ke yé Isidayeeribe do í bè kùòmè. Sadomɔɔ do bè pĩñné muheikèntõmmú mmu. Kè bè kraá mù pĩ nnè yíenní. ⁹ Kè Sadomɔɔ soó nyIsidayeeribe ke í mbè pĩñné mudaatõmmú, ké bè ndòò behããpòmbè, kè bèe ntú behããpòmbè iwěi yembè, kémbaké behããpòmbè bèè tɔu tikpàrinenti, kémbaké bèè ããpòmbè dèkù sikpàrinaaséí. ¹⁰ Okpààti Sadomɔɔ do be ntããté kè bè mbaké o nitibè, bè do bo sikusidé nè sipísínùmmù ndi (250).

¹¹ Kè Sadomɔɔ duó nkòo pokù Esibiti kóo kpààti kóo sapáà nyíténí Dafiti eì kékɔte kéta tekpààticíètè okpààti maá tè o kpeí. Okpààti do béimmu ke dò o pokù í dò nkémbò Isidayeeribe kóo kpààti Dafiti kpààticíètè. Ke yé bè do de ntannémè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu. Nè de kpeí nkè tè cãá.

¹² Kè Sadomɔɔ fíe iwũ ti Yiè nKuyie nkétuɔ ndi-wũtɔnni ò do kù dɔò dí, kunku Kuyie ku cíètè kpánkpankú ìikè. ¹³ Ò do tũnne Mɔyiisi do yé mbè nfeu mēè botí nku ti Yiè nKuyie nyiwũ ke tuò mbá dìi yiè, nè sioñpùsi kpeyi nnè betããpambè kó yebaa nkpeyi nnè Kuyie kó yebaa ndieyè bè do baà nyè bá dìi benni, kuce mētããti pēēbè bèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti de kó dibanni nè diyentébanni nè titouti kperi. ¹⁴ Kè Sadomɔɔ tũnne o cice Dafiti do yé nwèe dɔòmè, kékanne ikuú niùbè be kó mutõmmú, kéduú nDefiibe be kõmu, kè bè bo ndiè ke sãnti ti Yiè nKuyie ke teennè ikuú niùbè be tõmmú bè dò nkémpí mmù bá dìi yiè. Kòo totí yebòrè kó bebàribè be bòrè be bòrè, be tĩrè dò ndòmmè, Kuyie nkóo nití Dafiti do ò nàké kényé ndè ndòmmè. ¹⁵ Kòo ntũ nhokpààti Dafiti duó ndii nùu ikuú niùbè nè Defiibe kpeí mbè dò nkémpí mmù tõmmú Kuyie ncíètè kpàti bo tii dieti mieke.

¹⁶ Mēmme Sadomɔɔ tõmmú mumɔu dɔòmè séi, kétúótè ò pũúté dìi yiè ti Yiè nKuyie ncíètè, kéntɔ ké-tuɔkenè ò tè deèmè. Mēmme kè ti Yiè nKuyie ncíètè deèmè páíí.

¹⁷ Kè Sadomɔɔ kɔte Esiyonni Kebee nè Edati bíékè dà mèèrì pēémme Edõmmu tenké mieke. ¹⁸ Kè Udam-muu duónko bàtòòbè nè o kó betõmbè bèè yé dà mèèrì mesàà, kè bèe neinè Sadomɔɔ kó betõmbè kè bèe kɔte Ofii eì kété mesɔɔ ntõnnibè tepíítè nè bètããti, kékɔte ké dè duó nhokpààti Sadomɔɔ.

Onitipokpààti Sebaa eì kou kòtemè ke dɔu nSadomɔɔ
(Wénté 1 Bekpààtibè 10:1-13)

9 Kè Sebaa eì kóo nitipokpààtii keè Sadomɔɔ yètirì deumè kéndó kóò yàáké nè yenáànñhãntiyè, kékɔte Sedisademma kénneínè ò kó betõmbè péu nè yòyóbè kè bè nɔ metenie nfõõme nè mesɔɔ mpéu nè yetásààyè yèè donku kpeñni. Kè bèe tuɔkoo Sadomɔɔ borè, kòo ò nàké o yèmmè tɔ tii kó dimàà. ² Kè Sadomɔɔ ò tēñné ò ò biéké tii kó dimàà timɔu, ò í n yĩēke timati ò bo ò tēñnémè. ³ Kè Sebaa eì kóo nitipokpààtii yà Sadomɔɔ ciimè nè ò maá tēè kpààticíètè, ⁴ kényànè tidiiti ò yo nti nè ò kó betõmbè taà sii cēí nè bèè ò duò mmenàà mbè

pĩ mmèè botí mutõmmú nè bè ã tii yààti, kényànè bè feu ìi wũ tii Yiè nKuyie ncíètè mieke kè dèe ò di mmediè nké ò kpeí. ⁵ Kòo nàké Sadomɔɔ ke dò: N do bo nh eì ke yo bè nàammè a kpeí nnè a ciimè, kè n tũòkení ke mènke sũ ndè me ndò. ⁶ M mu ndo í yie, m me n tũòkenimè ke yà dè nè n nñnfè. N yàmú ke sũ mbè do n nàké tì í tũòke n yà dè kó dikéè, n yà kàa cii mpēētému bè n nàké tì. ⁷ Dè ñnaati a kó benitibè! Dè ñnaati a tõmbè, bembe bèè da bonè sãã ke kémú a cii nkó tináahti. ⁸ Ti Yiè nKuyie nha tũ nkù yètirì ndeu, kunku kùu da dó ke da kãnne dikpààtikàri kàa bo ntú okpààti, kunku ti Yiè nKuyie, kù dó mēè kpeí nke Isidayeeribe, ke dó bè mbo sãã, deè te kè kù duó n kàa bo mbè baké ke bè bekunè kè dè wenni.

⁹ Mēmme kè Sebaa eì kóo nitipokpààtii pã Sadomɔɔ mesɔɔ ntõnnibè bètããti nè dikéè, nè metenie nfõõme péu nè yetásààyè yèè donku kpeñni. Bá metenie nfõõme mamè tēñke í buoté ke mǎnnè onitipokù Sebaa eì kóo kpààti do pãmè okpààti Sadomɔɔ.

¹⁰ Okpààti Udammu kó betõmbè nè Sadomɔɔ kɔbe bèè do kòte Ofii eì kéténi mesɔɔ nè detekperè kó ideí nè yetásààyè yèè donku kpeñni. ¹¹ Kòo kpààti Sadomɔɔ túótè de kó ideí kédɔò yedetisàkè ti Yiè nKuyie ncíètè nè o kpete, ké i ndòò nè tibómbonti nè tikùtidùùti bedèmbè kpeí. Bè í yà de kó kubotí nè bè bomè Sudaa tenké.

¹² Kòo kpààti Sadomɔɔ pã Sebaa eì kóo nitipokpààti ò ò mɔɔ dèè kó dimàà, kóò pã kè dèe pēētè ò ò tɔnì dè. Kòo wēte o eì wenwe nè o kó betõmbè.

Bè bàtemè Sadomɔɔ kpàti
(Wénté 1 Bekpààtibè 10:14-29)

¹³ Mesɔɔ mmèè do ÿ ntuòkùni Sadomɔɔ borè dibenni dimàà mieke, me cēēkù do ÿ mbo tónni sipísidé ndi, ¹⁴ ké né mbúútí bepótandiebè nè besámpóbe bè ò yieti mēè sɔɔ mbe potanti kpeí nè Adabii eì kó bekpààtibè do ò yieti wèè dàmpò ò nè dihei kó kùmandáábè do ò tɔunì mēè sɔɔ nnè timáti pēíti.

¹⁵ Kòo kpààti Sadomɔɔ dɔò mesɔɔ nkó tidɔpíiti dieti sikusidé (200) kè tii ntú mesɔɔ mmáà bè yiemme ke uté bá kùu sɔɔdɔpikù kè ku kó kucéékù mbo cidòòbè bēku. ¹⁶ Kòo dɔò nè tisɔɔdɔpíiti tisámpótí sikusitããti (300) mesɔɔ mmáà, bá kùu sɔɔdɔpikù kè ku kó kucéékù mbo cidódò bètããti, kédeè ké tii tanné tecíètè † bè tu tē Dimaa túúkù.

¹⁷ Kòo kpààtii dɔò dikpààtikàri dièrì nè yepápániì nké dì dári mesɔɔ nsààmè. ¹⁸ Kè de kó dikpààtikàri mmɔke yedetisàkè yèkuò nè o naacèi yó nna dè kè dè ntú mesɔɔ, ke mɔke ò ní yó nkari kòo baà nyíkú dè. Kòo dɔò yecírìcìrè yèdèè ké yè còríné dikàri píiti tidé dii nkubakù yóu dìteri kúcãnkù. ¹⁹ Kòo dɔò dèterè kè dè ndò nyecírìcìrè kémbò tepíítè nè dèdèrè kòo dè còríné dikpààtikàri kó yedetisàkè ñnkè, dèkuò kubakù yóu, dèkuò kúcãnkù. Bè í dɔò me botí dikpààtiyuu marì mieke.

† *TECÍÈTÈ BÈ TU TÈ DIMAA TÚÚKÙ: Bè do tē yu Dimaa túúkù ke yé bè do tē dɔònmè ditãri Dimaa kó detekperè kó ideí nyi péú. (1 Bekpààtibè 7:2).*

²⁰ Kòo kpààti Sodomɔw kó ibòòke imɔw ntú mesɔw mmàà, kè tinenti tii kó dimàà bo teçíètè bè tu tè Dimaa túúkù kè ti ntú mesɔw nsààmè kpeti, dèmarè do í dònè timáti péiti ke yé okpààti Sodomɔw kó dimònni bè do í wúommè ntimáti péiti dèmarè dierè. ²¹ Ke yé okpààti do mɔkemè bàtóòbè kè Udammu kó betɔmbè mbè kòrinè Tadisisi. Yebie nyètāāti mieke ke ní nkūntiní koò tɔnɔ mesɔw nnè timáti péiti nè yepáranii nnè iwaá kpeye nè tinòti yefùrè yedieyè kpeti.

²² Kòo kpààti Sodomɔw kpenke kèpèētè kútenkù kó bekpààtibè bemɔw kè mbè ciinè. ²³ Kè kútenkù kumɔw kó bekpààtibè nwanti ke bo yà Sodomɔw kékémú tináahti Kuyie nhò duɔ mmecií nkòo náà nti. ²⁴ Bá dii benni kè bè ò tɔuní yepārè: Timáti péiti kó tinenti nè mesɔw nkpeti, nè tiyààti nè tikpàrintenti, nè tūdààribè nè siséí nè yesāmarínarè.

²⁵ Sodomɔw do mɔke siséí kó yetuo sikɔupísínàà (4000) ndi si bo ntaà dè nè sikpàrinaaséí. Besāndèèbè tekɔupípitè nè sikɔusidé (12000), kè bè kànne nè be séí yehékè yehāpònkare, nè o borè Sedisadammu. ²⁶ Kè Sodomɔw mbaké bekpààtibè bemɔw, kédítè kukó ndiekù Efadati kèntò kétuakenè Fidisitèēbe kó dihei, kétúóténè Esibiti kó kumànkù. ²⁷ Sodomɔw weè do te kè timáti péiti nsū Sedisadammu ke dònne yetārè dòmmè o mieke nè detekperè, ke pèētè depùò ndòmmè Medit-edandee kóo dāmèrì pèémè. ²⁸ Sodomɔw kó siséí bè do si tɔnɔ Esibiti nwe nè yehékè teyè yemɔw.

Sodomɔw kumè

(Wénté 1 Bekpààtibè 11:41-43)

²⁹ Sodomɔw tōmmú sɔmmu nè ò mù ketémè kèntò ké-tuakenè kumànkù dè wàrimu Kuyie mpāñnáahti náahtò Natāā tōmmú pátiri mieke. Ke wāri Kuyie mpāñnáahti náahtò Aiya Sidoo ei kou kperi mieke. Ke wāri Kuyie mpāñnáahti náahtò Yedo yà mèè benkùmè Nebati bire Sedoboammu ínkè mè wāri dii pátiri mieke. ³⁰ Sodomɔw do bo Sedisadammu nwe kèmbaké Isidayeeribe bemɔw ke dɔ yebie nsipísínàà, ³¹ kékò nho yembè kùù nkè kè bèè ò kūnnè o cice Dafiti ei, kòo bire Odoboammu sɔtè o kpàti.

SUDAA KPÀÀTÌBÈ KÓ TINÁÁNTÌ

Sisemmu ei kɔbe tīmmè ke totí dikpààtiyuu

(Wénté 1 Bekpààtibè 12:1-15)

10 Kè Odoboammuu kɔte Sisemmu ei Isidayeeribe do tíkú dè bemɔw ke bo ò pī ntkpàti. ² Dè do sɔ Nebati bire Sedoboammu bo Esibiti nwe, ò do cokénè okpààti Sodomɔw nwe kè kòte, ò ke m bo kékeè bè tīmmè kékonní. ³ Kè beè tɔ nkè bèè ò yùnì kòo neinè Isidayeeribe bemɔw kè bèè kɔte kèyà Odoboammu kóò nàké ke dɔ: ⁴ A cice do ti pīnnè mudaatōmmú mmu kè mù ti kèite, a mù nti yaate kè ti mpí nha tōmmú, ⁵ kòo bè nàké ke dɔ: Yewe yetāāti kó difñkùò di wēteni kè n yà.

Kè bèè cíété. ⁶ Dè me nyí kòo kpààti Odoboammuu tii mbekótibè bèè do pīnnè mutōmmú o cice Sodomɔw ò

kpáá fòù dii mōnni kè bè beke ke dɔ: Di yèmmè dò n tēnnè ōnti be nntibè?

⁷ Kè bekotibè dɔ: Kàa bè pī mmesàà, ke dɔwri bè dɔ dè ke bè nàànnè kè dè wenni bè yó mpímmu a tōmmú sáà.

⁸ Okpààti Odoboammu me nyí nyie mbekótibè ò duɔ nyii tié, kébeke bedapàmbè o kó kutōnkù kɔbe bèè ò bonè ke dɔ: ⁹ Benitibè tu m bè yàate mudaatōmmú n ci-ce bè pīnnè mù, kè mù bè kèite, di yèmmè dò m bè nàké ōnti?

¹⁰ Kè bèè ò tēhnè ke dɔ: Benitibè bèè tu a cice bè tou ndii tɔu cēē, ke tú a bè yàatè di cēēkù, nàké be ke dɔ: A nōmbí yāārè cēēnèmu a cice ka. ¹¹ Kàa cice do bè tou dii tɔu cēē a kperi bo pēētè memme, a cice do bè tiènnè idá nyi, kè fɔ mbo mbè tiènnè yedá yèè ā timáti ye yóm-mè.

¹² Diyè tādānni yie Sedoboammu nè benitibè kè bèè wēteni Odoboammu borè, ò sòò bè nàké kényè mmù.

¹³ Kè wèè sènkèri bekotibè ò duɔ nyii tié nkébaao benitibè nè metankperímè, ¹⁴ kētūnnè o kó kutōnkù kɔbe ò tié nyii tié nkébéi nke dɔ: N cice do di tou nditɔu cēēri, kè n kperi bo pēētè memme, n cice do di tiènnè idá nyi, kè mí m bo ndi tiènnè yedá yèè ā timáti ye yóm-mè.

Isidayeeribe kpààtiyuu totémè kè Odoboammu mbaké Sudaa kɔbe

(Wénté 1 Bekpààtibè 12:16-25)

¹⁵ Memme kòo kpààti yete benitibè ò beke ti. Ti Yiè nkuyie nkuù do dɔò memme, kè dè bo yie nkè kù do nàké tii dɔò. Kù do ti nàké ku pāñnáahti náahtò Aiya nwe Nebati bire Sedoboammu kpéi.

¹⁶ Isidayeeribe sɔ ndii mōnni okpààti í yie mbe kpeti kóò nàké ke dɔ:

Ti kpeti túnè ba Dafiti Seseè bire kó teçíètè, ti wè mba tinti nè we?

Tinti Isidayeeribe,

tí kōnnè kè Dafiti bire mbaké de cíètè.

Memme kè bèè cíété kékúú. ¹⁷ De mōnni kè Odoboammu mbaké Sudaa tempè nkɔbe máà, ¹⁸ kētō nhAdodammu wèè baké bèè pī mmuheikèntōmmú Isidayeeribe borè, kè bèè ò bùtí yetārè kékua. Kè Odoboammuu yà dè fuutemè kédeke o kpàrinaasāntè mecāā nkékoké kékɔte Sedisadammu. ¹⁹ Memme Isidayeeribe yàtenèmmè Dafiti cíètè nè yíenni.

Kuyie ndo nàké ti ku pāñnáahti náahtò Semmayaa kòo ti béi

11 Kè Odoboammuu tuɔke Sedisadammu kétíí nSudaa nè Bensamee de kó behāpòmbè bèè nɔ mmudòò, kè bè mbo tekɔupíkùtè nè sikɔupísini (180000) kè bè bo kɔte kèpɔnte Isidayeeribe kó dikpààtiyuu, kè de kó yekpààtiyɔw wēte kèwènnè. ² Kè ti Yiè nkuyie mbéinnè ku kóo niti Semmayaa ke dɔ: ³ Nàké Sodomɔw bire Odoboammu Sudaa kɔbe kóo kpààti nè Isidayeeribe bemɔw bèè bo Sudaa nè Bensamee de tempè mmieke ke tú: ⁴ N yé mbè báá kɔte kédokénè be kɔbe. Bá wè wèè kòo nho cíètè. Mii yé ndèè dɔò dèè dɔò.

Kè bèe ti kèè ké ti yie nkéyóu bè bo dokénèmè Sedoboammu.

Odoboaammu fiimmè yehekè mayè iduotí

⁵ Kè Odoboaammu mbo Sedisademma kémaá yehekè Sudaa tempè mmiéke ké yè fii nyiduotí. ⁶ Kòo maá Betideammu èi nè Etammu èi nè Tekoaa èi ⁷ nè Beti-Sudi èi nè Sokoo èi nè Adudammu èi ⁸ nè Kati èi nè Madesaa èi nè Sifi èi ⁹ nè Adodaimmu èi nè Dakii èi nè Asekaa èi ¹⁰ nè Sodaa èi nè Ayanɔɔ èi nè Ebunɔɔ èi. De kó yehekè yeè tu Odoboaammu do maá yè, kémaá iduotí ké yè fii Sudaa nè Bensamee be tempè mmiéke. ¹¹ Kòo dɔɔ ké yè tũntè kè yèe kpenke, kòo kanne kùmàndáàbè ye miéke kéãnné tidiiti nè mekùò nnè menaà nye miéke, ¹² kéãnné tidɔ̀pìiti nè yekpãã bá dii èi, memme kè de kó yehekèe kpenke mesàà, Sudaa kɔbe nè Bensamee kɔbe kè bè mbo o fɔ̀nkùò.

Ikuú niùbè nè Defiibe be wènnénèmè okpààti

¹³ Ikuú niùbè nè Defiibe bèè do ciété Isidayeyeri èi dimɔu miéke kè bèe konní kóò wènnénè. ¹⁴ Ke yé Sedoboammu nè o bí bè do yetemè ikuú niùbè bo mpím-mè bè Yiè nKuyie nkuú tómmú. Kè bèe yóu be cèí nè be kperé kékɔte Sudaa tempè nSedisademma èi. ¹⁵ Sedoboammu do waá nho mómumu nho kó ikuú niùbè mbe kè bè bo nfeu iwũɔ yetɔ̀rè ínke nè sitenkaani ò dɔ̀ɔ̀ si ke si dònñè yebɔ̀dakè nè tinaabiiti. ¹⁶ Isidayeyeri kó iwuɔ nyimɔu miéke bèè do dɔ̀ kètũnne ti Yiè nKuyie nnè be yèmmè memɔu kè bèe tũnne Defiibe kɛtuɔke Sedisademma kéfíe iwũɔ ti Yiè nKuyie mbe yààribè do tũ nkù. ¹⁷ Kè bèe yíe Sudaa kpààtiyuu muwèrímú, kè Sadomɔɔ bire Odoboaammu kpàti kpenke yebie nyètããti miéke, ke yé bè do tũmmè Dafiti nè o bire Sadomɔɔ be kó kuce yebie nyètããti ndi.

Odoboaammu kó kunaàmùnkù

¹⁸ Odoboaammu do puoke Maadati nwe, Yedimɔti kóo sapàà. Yedimɔti cice do tú Dafiti kòo yɔ̀ tú Abiyai-di. Abiyai-di cice do tú Ediabu, kè Ediabu cice tú Sese. ¹⁹ Kè Madati bí ntú Yesusi nè Semmadia nè Saammu. ²⁰ Maadati kó difɔ̀nkùò kè Odoboaammu puoke Abusadɔmmu kóo sapàà mMaaka kè wèe peité Abiya nè Ataii nè Sisia nè Sedomiti. ²¹ Kè Odoboaammu ndó Abusadɔmmu kóo sapàà mMaaka kè dèe pèéte o pobè tɔ̀bè nè o pocíè nyemɔu. Ò do puoke benitipòbè tepíite nè bèni ndi kémmɔke yepocíè nsipísikuò, képeité inidabí sipísidè nè ìni nè inipobí sipísikuò. ²² Kè Odoboaammu tããté Maaka bire Abiya kòò bo mbaké o kɔbe ke yé ò do dómè wèe ná nhokpààti. ²³ Kè Odoboaammu péte mecii nkécie nho bí imɔu Sudaa nè Bensamee be tempè nkó yehekè yemɔu bè fii nyè iduotí, ké mbè duò ntidiiti mesàà, kéwaá mbenitipòbè péu ké bè puó.

Okpààti Sisaki domè Sudaa kɔbe mudò

(Wénté 1 Bekpààtibè 14:25-28)

12 Odoboaammu kpàti fiíkú dii m̀nni kòo kpenke, kéyóu ò bo ntũmmè ti Yiè nKuyie nkó ikuú, kè Isidayeyeri be mɔu ò tũnne ké ì yóu. ² Okpàti benni nummuri miéke kè Esibiti kóo kpàti Sisakii do Sedisademma mudò ke yé bè do yetemè ti Yiè nKuyie. ³ Sisaki do tɔ̀ sikpàrinaaséi tekɔ̀píite nè sikɔ̀sidé (1200) ndi nè siséi nè si dèèbè sikɔ̀píisikuò (60000) nè behããpòmbè péu bèè bonní Esibiti nè Dibii kɔbe nè Suki kɔbe nè Etiopii kɔbe ⁴ kòò fiete Sudaa ekè iduotí fité yè kɛntɔ̀ kɛtuɔkenè Sedisademma. ⁵ Sisaki t̀ónni dii m̀nni Odoboaammu nè Sudaa èi kó bekótibè kè bèe coké kékɔte Sedisademma kè Kuyie mpããnaànti náàntò Semmayaa kɔto okpàti Odoboaammu nè o kó betũmbè borè ké bè nàké ke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie ntú di kù bɔ̀ntóomu deè te kè kù yóu kè di ta okpàti Sisaki kó sinɔu miéke.

⁶ Isidayeyeri kó bekótibè nè okpàti kè bèe yie mbe caàrimè kébéi nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nha naatimu.

⁷ Ti Yiè nKuyie yà dii m̀nni bè bantémè be caàrimè kénáké Semmaya ke dɔ̀: Bè m̀e mbantémè be caàrimè n yí yóò bè kù, de bo nyóó yí sãmpò kè m bè deetému, m miéke í yóò bè yè Sedisademma èi kè n duó nkè Sisakii bè kù. ⁸ Sisaki né yóò bè namu, kè bèe ò b̀úté kébanté bè bo mpím-mè n kó mutómmú nè bè bo mpím-mè yekpàatiyɔ̀ teyè kɔmu de cãã ndè.

⁹ Memme Esibiti kóo kpàti Sisaki domè Sedisademma mudò kóò p̀nte, kétúóté ti Yiè nKuyie ncíète kó tikpàti nè tekpàaticíète kpeti timɔu, kétúóténè tiscɔ̀dɔ̀píiti Sadomɔɔ do dɔ̀ ti. ¹⁰ Kòo kpàti Odoboaammu dɔ̀ disɔ̀wũɔ kó tidɔ̀píiti kéfɔ̀ ntiscɔ̀dɔ̀píiti kó difɔ̀tiri ké ti banne tihããp̀nti ti b̀a tekpàaticíète kó dibòri. ¹¹ Kòo kpàti níi nkɔri ti Yiè nKuyie ncíète kè bè ti tɔ̀, kòò kò mbèe ti k̀tenè tihããp̀nti ti b̀a tekpàaticíète ti kó kudieku.

¹² Okpàti Odoboaammu do kék̀unne m̀e kpéi nhomáà ti Yiè nKuyie nyiikè deè do te kè ti Yiè nKuyie nyóu bá kù miéke í nhò do. Demɔu deè do í cãke Sudaa tenké miéke.

Odoboaammu kpàti tũ̀kemè ti mànkú

(Wénté 1 Bekpààtibè 14:21-24,29-31)

¹³ Kòo kpàti Odoboaammu ntɔ̀ tikpàti ke bo Sedisademma kòo kpàtiyuu fiíkú mesàà. Odoboaammu do yóò di tikpàti ke m̀ke yebie nsipísinàà nè dimáà ndi, kɛntɔ̀ tikpàti ke dɔ̀ yebie ntepitè nè yèyiekè ke bo Sedisademma, ti Yiè nKuyie ntããté dii èi Isidayeyeri be wuɔ nyimɔu miéke kè bè bo ndi yu ku yetiri. O yɔ̀ do tú Amɔ̀niibe botí kou nwe kòo yetiri tu Nama.

¹⁴ Odoboaammu í n duó nhomáà ke bo banté ti Yiè nKuyie ndó dè. Kè deè nte kè wèe dɔ̀ dèè í wenni.

¹⁵ Odoboaammu d̀rimè memɔu ò ketémè nè o dèntemè dè wàrimu Kuyie mpããnaànti náàntò Semmaya tómmú pátiri miéke nè Kuyie mpããnaànti náàntò Yedo tómmú pátiri miéke. Odoboaammu nè Sedoboammu bè do dokumu sãã. ¹⁶ Kè Odoboaammu kò nho yembè

¹⁴ kéta beṣcēmbē kó yekarè kékpaake ipe péu nè yòyòbè kékònnè Sedisademmu.

Asaa pùcmmè sibɔɔtenkaanii
(Wénté 1 Bekpààtibè 15:12-15)

15 Kè Kuyie nYaá ncúténí Odedi bire Asadia ínkè. ² Kòo íté kékɔte kéconè Asaa kóò nàké ke d̀: F̀ nhAsaa nè Sudaa kɔbe nè Bensamee kɔbe, kémúnè! Ti Yiè nKuyie ndi bonè di kù bonè diì m̀nni ndi, kè di kù wammú, di yóò kù yàmu, kè di me nkù bùtinné, kù di bútinné. ³ Isidayeeribe dè m̀nte di í tūmmè Kuyie, di me nyí m̀ke ikuú niùti wèè di tiè, bá di í m̀ke Kuyie nkuú. ⁴ Ke ta mesémmè mieke, ke wète ke wammú di Yiè nKuyie nyIsidayeeribe do tū nkù, kè kùu yóò kè di kù yà. ⁵ De kó yem̀rè mieke òm̀ do ṣṣ í nyè kékonní nè kusààkù, ke yé yekpàrè yeè do bomè dihei dim̀u mieke. ⁶ Kè ibotí ndokùnè itei kè yehekè dokùnè yeteyè Kuyie nkuú do di b̀nté mesémmè mebotí mebotí. ⁷ Díndi nfíikúnè, di k̀nti báa yárike ke yé di tōmmú yeti yó mbomèmu.

⁸ Asaa kèè diì m̀nni de kó tináahti nè Kuyie mpāñáahti náahtò Odedi do ò nàké ti, kè dèe yáúkúnne o k̀nti, kòo deite sibɔɔtenkaanii sim̀u Sudaa tempē mmieke, nè Bensamee k̀ku mieke nè ò do fiète yeè ekè Efadaimmu tāri ye mieke kètũntè ti Yiè nKuyie nwũt̀nni diì bo ti Yiè nKuyie ncíètè b̀ri ìkè. ⁹ Isidayeeribe kó iwuɔ nkɔbe kusúku Efadaimmu k̀ku kɔbe nè Manansee k̀ku kɔbe nè Simmeṣṣ k̀ku kɔbe bè do yàmè ti Yiè nKuyie nhò bonèmmè kékonní o kpààtiyuu. Meṣṣe kòo kpààtii bè yu bembè nè Sudaa kó kuwu nkɔbe nè Bensamee k̀ku kɔbe. ¹⁰ Kè bèe tí nSedisademmu o kpàti benni tepítè nè dinummuri otāātāānwe mieke. ¹¹ De kó diyie kè bèe fié ti Yiè nKuyie nyiwũṣ bè do éi ì be dootitɔbè cie kékonnènni inàke sikɔusiyiekè (700) ipe sikɔupísiyiekè (7000). ¹² Kè bèe d̀nnè ti Yiè nKuyie ndinùù be yembè do tū nkù ke d̀ bè yó nkù tū nnè be yèmmè mem̀u ndi, nè be wérímú mum̀u. ¹³ Kè wèè í tū nti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù, kè debire nde yoo okóti, kòo nitipòkù nwe yoo onitid̀ù bèè ò kù. ¹⁴ Kè bèe d̀nnè ti Yiè nKuyie ndinùù kényíu ke eu siheú nè yetātehe nè sip̀mpṣṣ. ¹⁵ Kè diwèii pí Sudaa kɔbe bem̀u kè bè nyānkunè bè d̀nnè diì nùù ti Yiè nKuyie ndi kpéi, ke yé bè do kù d̀nnèmmè dinùù nè be yèmmè mem̀u ndi, kè kù wammú kè kùu yóò kè bèè kù yà, kè kùu bè duú mmeom̀p̀m̀mè dihei dim̀u mieke.

¹⁶ Kòo kpààti Asaa denne o yṣ kóti tinitipokpàti mieke ke yé ò do ciékémè isɔke kó tɔɔtenkaanitè bè tu tē Asedaa, kè Asaa tē bo nkéɔntè kécú Setinɔ biriku mieke. ¹⁷ Kè yet̀rè baa né nkpaá bo, nè memme kè Asaa duú nho yèmmè mem̀u ti Yiè nKuyie nho f̀mmu mum̀u mieke. ¹⁸ Kòo tanné ti Yiè nKuyie ncíètè mieke o cice ku pā yeè pāre, nè o m̀mmu ò kù pā ye, yeè tu timátí péfíti nè mesɔ nnè tinenti.

¹⁹ Bá mudoò ténke í nhānné kénɔ kétuɔkenè Asaa kpàti benni sipísitāāti nè dinummuri.

Asaa do dokùnèmmè Isidayeeribe kóo kpààti
(Wénté 1 Bekpààtibè 15:16-22)

16 Okpààti Asaa kpàti benni sipísitāāti nè dikuónni mieke kè Isidayeeribe kóo kpààti Basaa domè Sudaa kɔbe mudoò, kémaá kuduotí kéfítè Damaa èi ke bo pénné kuce Asaa Sudaa kɔbe kóo kpààti. ² Meṣṣe kè Asaa túóté timátí péfíti nè mesɔ ndèè do bo ti Yiè nKuyie ncíètè nè tekpààticíètè kè dè duú Sidii kóo kpààti Benni-Adadi wèè do bo Damaasi èi kóò nàké ke d̀, ³ wèè yóò kè bèe m̀te metaummè bembè nè we, be yembè do mè m̀ke mèè botí. Kè deè te kòo ò pā de kó dipānni ke tú wèè t̀te wenwe nè Basaa Isidayeeribe kpààti metaummè, kòò ténke báa ò do mudoò. ⁴ Kè Benni Adadii ye nhokpààti Asaa ò nàké ti, kédeite bèè ni o āāp̀mbè kè bè t̀ nkè bèe kɔte kékɔntè Isidayeeribe ekè: Iyṣṣ èi nè Danni kperi, nè Abedi-Maimmu èi nè Nefutadii ekè bè do sɔri dè tidiiti. ⁵ Basaa ti kèè diì m̀nni kékúnné kuduotí marimù Damaa èi nè mutōmmú tēm̀u ò do pí mm̀. ⁶ Kòo kpààti Asaa í nSudaa kɔbe bem̀u, kè bèe kɔte kétúóté Basaa do maànè yeè tārè Damaa èi kó kuduotí nè de kó ideí, kòo kɔte kémaánè Kebaa èi nè Misipaa èi.

Asa kpetínnémè Ananni

⁷ De kó dim̀nni kè Kuyie mpāñáahti náahtò Ananni kɔte Sudaa kóo kpààti Asaa borè kóò nàké ke d̀: A mè nyóumè a bo wammúmmè meteèmmè ti Yiè nKuyie mborè, ke k̀te ke mè wanti Sidii kóo kpààti borè, nè de kpéi Sidii kó behāāp̀mbè yeèmu a nɔu mieke. ⁸ Etiopii nè Dibii de kó behāāp̀mbè do sūmu ke pēētè memme nè sikpàrinaaséi nè si dèèbè péu, nè memme kè ti Yiè nKuyie mbè ānné a ǹtè mieke, a wammú mèè kpéi meteèmmè ku borè. ⁹ Ti Yiè nKuyie nwúommu kutenkù kum̀u kɔbe ke teénnè bèè kù duú mbemáà nè be yeèmmè mem̀u. A d̀̀ deyeyinkpere nde deè te, kétúóté yí nnè yewe yeè kraani ye mieke kè di yó mbo mudoò mieke sáá.

¹⁰ Kè Asaa mieke peike Kuyie mpāñáahti náahtò, kòo ò kpetínné. O mieke do peike mediè mmóm̀mmè mme ò nàké tii kpéi. De m̀nni ndi Asaa ketémè kénfēũko benitibè.

Asa kpàti mànku

(Wénté 1 Bekpààtibè 15:23-24)

¹¹ Asaa d̀̀rimè, ò ketémè nè ò dèntemè dè wārimu Sudaa kɔbe nè Isidayeeribe kó bekpààtibè páte † mieke. ¹² Asaa do muɔkemmu o naàcèi kè dè ncéè o kpàti benni sipísitāāti nè diwéinni mieke, bá nè o m̀mmú mieke ò í nwammú meteèmmè ti Yiè nKuyie mborè, kékɔte bedòd̀tòribè borè. ¹³ Kè Asaa kòo nho yembè kũũ nkè o kpàti benni sipísinàà nè dimáà benni. ¹⁴ Kè bèè ò kũnné kufṣṣti ò do keú kù Dafiti èi ku mieke, kóò d̀ú nti-húunti tibotí tibotí kó did̀ú kóò pe mmek̀ù mmèè bo

† BEKPÀÀTÌBÈ PÁTE: Bè nàa mbekpààtibè páte yeè kpéi ndie nyè cāānnèmu 1 Bekpààtibè nè 2 Bekpààtibè yeè bo Kuyie mpátiri mieke.

¹⁴ Kòo tuɔkení dīi m̀n̄n̄ni okpààti borè, kòo kpààtii ò beke ke d̀: Miseen, tí k̀ɔte k̀edo Damɔti eì dīi bo Kadaadi temp̄e mmieke mudodò? Kòò d̀: K̀ɔtenè di yóò bè namu ti Yiè nKuyie nyóò di duóm̄mu de kó dihei.

¹⁵ Kòo kpààtii ò nàké ke d̀: Nè yie ndɔke n da báám-mè, kè n tú á n nàké timóm̄m̄nti ti Yiè nKuyie nda nàké ti.

¹⁶ De m̀n̄n̄ni ndi Miseen ò nàkémè ke d̀: N yàm̄u Isidayeeribe ciétémè yetārè ínkè, ke d̀onnè tipìèti tìi í m̀ɔke wèè tì c̄emmú. Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke tú, bè t̄énke í m̀ɔke wèè bè ni, bá wè wèè kò n̄ho c̄íètè nè kunaatí.

¹⁷ Kè Isidayeeribe kóo kpààtii nàké Sosafati ke d̀: N do da nàkém̄u kè n d̀, ò s̄s̄ í nni nnàké timatì kè tì ntú tisààti, ò s̄ nnàké tì timɔu tì s̄ ntú tiyeiti nti.

¹⁸ Kè Miseen yíé kóò nàké ke d̀: Okpààti kénté ti Yiè nKuyie ntú m̀, n yàm̄u ti Yiè nKuyie nkè kù kàri ku kpààtikàri ínkè, kè k̄éinkè kó bekperíbè còr̄m̀m̀, bie nkubakù yóò betɔbè kuc̄anku, ¹⁹ kè ti Yiè nKuyie nd̀: We mbo k̀ɔte k̀esouté Akabu kòo k̀ɔte k̀edo Damɔti eì dīi bo Kadaadi temp̄e nkè bèè ò na? Kè yie nd̀ mu nkòo t̀u d̀ mut̄ém̀. ²⁰ De m̀n̄n̄ni kè beè kperíbè kóo m̀ɔu cóm̄m̀ú ti Yiè nKuyie nyìikè ke béi nke d̀: Mí m bo k̀ɔte kóò souté. Kè ti Yiè nKuyie nhò beke ke d̀: A yóò yíme? ²¹ Kòò d̀: m bo naá meyáàbisíyèmmè kéta a p̄án̄n̄aanti náam̀bè bem̄u nò mieke. Kè ti Yiè nKuyie nhò t̄énké ke d̀: K̀ɔte kè bè souté, a yóò namu, k̀ɔte kè me d̀. ²² Ti Yiè nKuyie nkuu ānné meyáàbisíyèmmè ku p̄án̄n̄aanti náam̀bè nò mieke. Kù t̄u ndó kè da d̀ meyi mme.

²³ De m̀n̄n̄ni kè Kennqnaa bire Sidekia t̄ónko Miseen borè kóò bènte ke d̀: Ōnke bíékè nke ti Yiè nKuyie nkó Muyaá nyèmmè m borè ke da béinnè.

²⁴ Kè Miseen d̀: A bo dè yà a bo ntati dīi yiè sic̄éi ke yeti ke wanti a bo s̄ori dè.

²⁵ Kè Isidayeeribe kóo kpààti d̀: P̄ínnè Miseen k̀éɔte kóò duó nwèè baké dihei, Amɔɔ nè okpààti bire Soasi, ²⁶ kè bè nàké ke d̀: Okpààti tu a kpetínnè de kóo n̄iti kè nhò duó mp̄éè s̄ám̄p̄ nè menie ns̄ám̄p̄ kэмбаанè m bo w̄etenènimè kuk̄h̄naatí.

²⁷ Kè Miseen d̀: K̀aa w̄etenèni kuk̄h̄naatí nè m̄i kó dinùu d̀ke Kuyie mbéimmè. Kòo deè k̀ébéi nke d̀: Dín-di benitibè dimɔu keènè n yím̀u!

Bè k̀uóm̄ Akabu mudodò mieke (Wénté 1 Bekpààtibè 22:29-40)

²⁸ Mèmmè Isidayeeribe kóo kpààti nè Sudaa k̀ɔbe kou kè bèè k̀ɔte k̀edo Damɔti eì dīi bo Kadaadi temp̄e mmieke mudodò. ²⁹ Kè Isidayeeribe kóo kpààtii nàké Sudaa k̀ɔbe kóo kpààti Sosafati ke d̀: N yóò ceete m m̀á ndi kéta mudodò mieke kè f̄ nni nh̄a a kpààtiyààti.

Mèmmè Isidayeeribe kóo kpààti c̀èetèmmè omá kéta mudodò mieke. ³⁰ De m̀n̄n̄ni ke s̄s̄ nSidii k̀ɔbe kóo kpààti nàkém̄u o kó behāāp̄ombè bèè ni bèè deke o kpààrinaas̄éi ke yí, bè bá nwanti behāāp̄ombè s̄ám̄p̄bè

yoo iw̄éi yembè. Bè nwanti Isidayeeribe kóo kpààti m̀á ndi.

³¹ De m̀n̄n̄ni kè bèè ni sikpààrinaas̄éi kó bedèèbè kè bèè yà Sosafati kényé kétú Akabu nwe k̀ékoké k̀éç̄tinne ke bo ò k̀u, kè Sosafatii kuónnè ti Yiè nKuyie kè k̀uu ò teennè k̀eduó nkè bèè w̄ete. ³² Mèmmè bèè ni sikpààrinaas̄éi kó bedèèbè bè bantémè Isidayeeribe kóo kpààti d̀kemè kóò yóu k̀ép̄éé.

³³ Ke s̄s̄ nhoniti m̀ɔu dè bo ke t̄ mut̄ámm̄u k̄étáũ c̄énkoo k̄émáánè Isidayeeribe kóo kpààti kè kupie nta dic̄inc̄ink̄onni m̀anku di tuuténè dè ibaati, kòo nàké wèè t̄unni tekpààrinaas̄ántè ke d̀: T̄unte tenaas̄ántè kè ti ye mudodò mieke, bè n k̀utemu.

³⁴ Kè mudodò binté de kó diyie mediè, kè Isidayeeribe kóo kpààtii ncóm̄m̀u o naas̄ántè mieke kè bè ò pí kè bè wetí Sidii kó behāāp̄ombè kè dè nyóò tuɔke kuyuoku kòò ku.

Sosafati k̀annemè bekótibè Sudaa tenkè

19 Kè Sudaa k̀ɔbe kóo kpààtii kò n̄ho cie Sedisademmu nè kuk̄h̄naatí. ² Kè Ananni bire Yeu Kuyie mp̄ān̄aanti náan̄tò ò co kóò beke ke d̀: Dè d̀omme k̀aa teennè onitiyeiwe? A d̀s̄ ti Yiè nKuyie ndootitɔbè mbeà? A d̀d̀ dè deè te kè ti Yiè nKuyie mmieke yóò da do. ³ Desààrè né bomu a d̀d̀ dè ke yé a c̀ummè itedéi ìi do bo dihei, ke duó nha yèmmè ke t̄unne Kuyie.

⁴ Kè Sosafati mbo Sedisademmu k̀éw̄ete k̄éité k̀éce ndihei k̄étúóté Beerisebaa k̄éntɔ k̄étuɔkenè Efadaimmu t̄ari, ke bo t̄énnéni benitibè ti Yiè nKuyie mborè, kunku be yembè do t̄u nkù. ⁵ Kòo kanne bekótibè Sudaa temp̄e nkó yehekè iduotí fité yè yem̄u, bá dīi eì nè di kó bekótibè, ⁶ kè bè nàké ke d̀: Dí n dake k̄emp̄í ndi t̄m̄m̀ú mesàà nke bá mbekù benitibè d̄óm̄, dí mbekù ti Yiè nKuyie ndóm̄, kù yó ndi bonèmu de kó mut̄ámm̄ú mieke. ⁷ Dí ndé ti Yiè nKuyie nkéndake di pí mm̀u t̄m̄m̀ú kp̄éi, ke yé ti Yiè nKuyie nkunku ti t̄u nkù borè siyáàbisí í bomè, ku borè mebatimè í bo, kù í c̀u ticuu-ti.

⁸ Bá né Sedisademmu miékoo, kè Sosafatii kanne ikuó niùbè nè Defiibe, nè Isidayeeribe c̄éi kó bekótibè, kè bè bo mbekùnè Sedisademmu eì k̀ɔbe ke t̄u ti Yiè nKuyie nyé mm̀u, ke t̄unni be kpeti. ⁹ Kòò bè duó ndinùu ke d̀: Mèmmè di yóò ndɔɔrimè kéndé ti Yiè nKuyie, ke t̄u nku yé mm̀u nè meyèmmè mèmáà. ¹⁰ Bá dīi m̀n̄n̄ni kè di k̀ɔbe bèè bo yehekè kè bè níi t̄oní timatì, kòò m̀ɔu wèè k̀u oniti yoo ò yeténè ikuó, yoo Kuyie ntannùu mari, yoo ikuó tei mai, dí ti wèh̄té, kè mbè tiè nkè dè nwenni, kè dèe yie nkè bè báá yeténè ti Yiè nKuyie nkè ku mieke báá di do d̄indi nè di k̀ɔbe. Kè di me ndɔɔri di báá yeténè Kuyie. ¹¹ Nte ikuó niùti diwè Amadia wèè yó ndi baké ti Yiè nKuyie nkó mut̄ámm̄ú mumɔu mieke, kè Isimayeri bire Sebadia mbaké Sudaa ke teennè mí nhokpààti. Kè Defiibe bie yó ndi bonèmu ke pí nyepáte kó mut̄ámm̄ú. Íténè ke pí mmut̄ámm̄ú nè dik̄m̀b̀u ti Yiè nKuyie nyó mbonèmu wèè d̀d̀ri dèè wenni.

Sosafati namè Mɔabiibe nè Amɔniibe

20 Kè Mɔabu kɔbe nè Amɔniibe kè bè nkɔri ke bo do Sosafati mudòò kè Mɛuniibe bè cìe. ² Kè bèe kɔte ké ti nàké okpààti Sosafati ke dɔ: Behããpòmbè mabè beè iténí ke sũ mesàà nke yóó da do mudòò, bè iténí Edɔmmu èi ndi dàméèrì mukókúú nkou kó diyáà ke bo Asasõnni Tamaa dihei bè tu di ãnkedi.

³ Mèmmè kè Sosafatii depe kètããté ke bo beé nti Yiè nKuyie, kéduú nkè Sudaa tempè nkumɔu kɔbe boú dinùù. ⁴ Kè Sudaa kó kuwɔ nkɔbe iténí Sudaa ekè yemɔu kítí nke bo kuónnè ti Yiè nKuyie. ⁵ Kè Sosafatii cómmú Sudaa èi kɔbe nè Sedisademmu èi kɔbe bè ìikè, ti Yiè nKuyie ncíètè ìikè kénwetí te dánkù pànkù, ⁶ kébántè ti Yiè nKuyie nke dɔ: Kuyie nti yembè do tũ nkù dè í tú fɔ́ baké kéínkè, ke baké yebotè yemɔu kó yekpààtiyɔà? Fɔ́ m̀ke muwèrímu ke kpeñni, òmɔu báá na ké da dokénè. ⁷ Fɔ́ tu Kuyie nti tũ nkù, fɔ́ bèti bèè do maá di nhei ke kànnè a nitibè Isidayeeribe bè yènnímè Esibiti. Bembe Abarahammu a dɔ wè yaàbí sãã. ⁸ Kè bè di kàri ke da maá tecíètè a yètìrì yó nyu dè, ke béi nke yí: ⁹ Kè dè dò mmeyei mmamè ti tũ̀kení, kè dè dò mbè ti do mudòò mmu, yoo a yṹ ti to nye, yoo mutenkúú mmu tanní, yoo dikònni, ti yóó kɔte kécómmú tɛ̀ cíètè borè, ke yé a yètìrì de nyumè, ké da kuónnè meyeñcaàrimè mèè ti tũ̀kení me kpeí, kàa keè ti dabùò nké tí deetè. ¹⁰ Wénté Amɔu èi kɔbe nè Mɔabu èi kɔbe nè Edɔmmu èi kɔbe, ke ti do mudòò, ti yembè do yènní dii m̀nni Esibiti kó dihei kàa duú nkè bèe bè peé nke í mbè pònte. ¹¹ Né nte de kó benitibè bè ti duú ntii cuuti tú bè bo ti betimè ketenkè a ti duú nkè kè ti kè te. ¹² Fɔ́ nKuyie nti tũ nkù poté be, ti í m̀ke muwèrímu mamù de kó kuniiti ìikè, kù kèrínímu ke bo ti do mudòò ti í yé ti bo dɔ̀ tì, ti búy fɔ́ nwe.

¹³ Mèmmè kè Sudaa kɔbe bemɔu ncómmú ti Yiè nKuyie nyìikè, bemɔu nè benitipòbè nè ibí.

Ti Yiè nKuyie nduómme kè Sudaa kɔbe be na

¹⁴ Kè bè ntíkú, kè ti Yiè nKuyie nYaá cúténí Defiibe boti kou m̀u Asafu yaàbire Yayeedi ìnkè. Asafu weè do peitè Matanniya, kè wèe peitè Yeiyeedi, kè Yeiyeedi peitè Bennaya, kòo peitè Sakarii, kè Sakarii né peitè Yasiedi. ¹⁵ Kè Yasiedi pĩ̀kè mediè nke dɔ: Kénténè mesàà dimɔu, dindi Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe, nè fɔ́ ndɔke okpààti Sosafati! Nte ti Yiè nKuyie ndi náá nti: Di báa depe, kè kufɔwáa nni ndi bo de kó kuhããpònniiti ìikè. Ke yé de kó mudòò í tú di kɔmu, mù tu Kuyie nkɔmu mmu. ¹⁶ Nanke dí íté ké bè do, nte be ke deètini Atisiti kó ditenni, di naa yóó bè bùténè kukó nwetí ndè nde Yeduyeedi kó dikpáa. ¹⁷ Di í yóó bè dokénè, kè di tũ̀koo, di cómmú kénwúó nti Yiè nKuyie nyóó di deetè mèè botí. Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe bá ndénè kè di k̀nti nhau. Nanke dí yèroo ké bè bùténè ti Yiè nKuyie nyó ndi bonèmu.

¹⁸ Kè Sosafatii k̀nke késínnóó ketenkè, kè Sedisademmu kɔbe nè Sudaa kɔbe bemɔu kè bèe k̀nke késínnóó ketenkè ti Yiè nKuyie nyìikè ké kù sãnte. ¹⁹ Kè Defiibe,

Keati nè Kodee wɔ kɔbe íté késãntè ti Yiè nKuyie nnè metammè kperímè kunku Isidayeeribe tũ nkù.

²⁰ Kè dèe wenté kè bè nyeti Tekoa dikpáa bíékè, kè Sosafatii íté kécómmú kébéi nke dɔ: Kénténè n tú mù dindi Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe, nyìkùnè ti Yiè nKuyie nyìnkè kunku di tũ nkù, memme di bo namè ké bè bàao, ñtèñè kéntá Kuyie pãñnáànti náambè di náá nti. Mèmmè di bo bè namè.

²¹ Sosafatii nè o ei kɔbe kè bèe wènnè kítí nkétãnké bedèmbè, kè bèe dáátí tiyààti bè cãñné ti mudèmmú kpeí, kòo bè níí mbehããpòmbè ìikè kè bè ndiè nke sãntí ti Yiè nKuyie nke tú: Ndiènnè ke sãntí ti Yiè nke yé ku sàà ndeumè sãã.

²² Bè keté dii m̀nni ke diè nke déúkunko ti Yiè nKuyie nnè yesãã nkè kuu duú nkè Amɔniibe nè Mɔabiibe nè Edɔmiibe bèè do iténí kéndó kèdo Sudaa èi kɔbe mudòò, kè bè í nkèè betɔbè tu mu, kèta betɔbè mukòù.

²³ Kè Amɔniibe nè Mɔabiibe kè bèe do Edɔmiibe ké bè dèè, bè dèè dii m̀nni Edɔmiibe kèta bemáà mukòù.

²⁴ Sudaa kɔbe tũ̀ke dii m̀nni ditenni dii sɔ́ ndikpáa ke wénté kèyà becírìbè kè bè còú còú ketenkè bá òmɔu í kraá. ²⁵ Sosafatii nè o kɔbe kè bèe kɔte kékuti becírìbè kèyà tinensààti nè be kperè desààrè kè dè nsũ mesàà, kè bèe dè kóu mediè bá bè í nna ké dè kònnè demɔu ké ndè ei ke dɔ yewe yètããti ke yé dè do sũmèmu mediè.

²⁶ Diyè naanni yiè kè bèe tíi kubiriku makù kéndéúkunko ti Yiè nKuyie, kè deè nte kè bèe kù yu ke dɔ Mesàà nkó kubiriku, ke kraá ke me nkù yu nè yíen- ní. ²⁷ Kè bèe deè kè Sosafatii niitè Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe bemɔu kè bèe kò nSedisademmu nè di- wèi, ke yé ti Yiè nKuyie nkuu do bè d̀̀mè diwèi kè bèe na be dootitɔbè. ²⁸ Kè bè mbie ntibómbonti nè tikùtidùùti ke eutinè sip̀mpɔ́ ke kũnti Sedisademmu kètukenè ti Yiè nKuyie ncíètè.

²⁹ Kè yehèkè yemɔu kó yekpààtiyɔa keè ti Yiè nKuyie nkuu dokénèmè Isidayeeribe dootitɔbè ké kù depe. ³⁰ Kè Sosafatii ntu tikpàti kè dè dò mbàmmùù, kè Kuyie nhò tũ nkùu ò duú mmeòp̀mè dihei dimɔu.

Sosafati kpàti tũ̀kemè ti mànkú

(Wénté 1 Bekpààtibè 22:41-51)

³¹ Sosafatii do yóó di tikpàti ke m̀ke yebie nsipísitããti nè yènnùmmù ndi, kémbaké Sudaa kɔbe ke dɔ yebie nsipísidè nè yènnùmmù. O yɔ́ do tú Sidii kóo sapàa nhAsuba. ³² Kòò ntũ nho cice Asaa kó kuce, kéndɔri ti Yiè nKuyie ndó dè. ³³ Bá nè memme kè yet̀rè nkpaá bo, benitibè mu ndo í duú mbemáa Kuyie mbe yembè do tũ nkù. ³⁴ Sosafatii t̃mmú s̃mmu ò mù ketémè nè ò mù p̀ñtémè dè wãrimu Ananni bire Yeu t̃mmú pátiri mieke, ke bo Isidayeeribe kpààtibè pátiri mieke.

³⁵ Dende kó dif̀nkúò kè Sudaa kóo kpààti Sosafatii taunnè Isidayeeribe kóo kpààti Asia wèe d̀̀rìmè do í wenni. ³⁶ Ò do ò taunnè kè bè bo dɔ̀ bàtòòbè mbe kè bè nkɔri Tadisisi. Bè do bè d̀̀̀ Esiyonni Kebee èi ndi.

³⁷ Mèmmè kè Madesaa Kebee èi kou Dodafau bire Ediesèe náké Sosafatii Kuyie mpãñnáànti ke dɔ: A taun- nèmè Aasia kpeí nte kè ti Yiè nKuyie nyóó cake a t̃m- m̀.

Meṃme kè bàtòòbèe péíté péíté ke ténke í nna ke kòte Tadisisi.

21 Kè Sosafatii kò nho yembè kũũ ndè, kè bèe ò kũnné o yembè fṛti Dafiti èi. Kòo bire Yodammuu sɔɔtè tikpàti.

Yodammu tumè Sudaa kɔbe kóo kpààti

(Wénté 2 Bekpààtibè 8:16-24)

² Yodammu do mɔke o neí nsi, be cice òmáà beè yèté tu: Asadia nè Yeyeedi nè Sakarii nè Asadiyau nè Mikayeerii nè Sefatia bemɔu bè do tú Isidayeeribe kóo kpààti Sosafati bí nyi. ³ Be cice do bè pāmmú yepārè diyè nyè, timátì péítì nè mesɔɔ nè tinenkpeti kè bè duónnè yehékè iduotí fité yè Sudaa tempè mmieke kédú nYodammu tikpàti ò tu mèè kpréi Mpo.

⁴ Yodammu kàri dii mōnni o cice kpààtikàri kòo kpàti fíikú, de mōnni ndi ò kùòmè o yṛfũṛ kɔbe bemɔu bá nè Isidayeeribe kó bekótìbè mabè. ⁵ Yodammu do yóo di tikpàti ke mɔke yebie nsipísitāāti nè yèdéè ndi kénɔ tikpàti kэмbo Sedisademmu ke dṛ yebie nyèni, ⁶ kétūnne Isidayeeribe kó bekpààtibè kó ice Akabu cīṛṛṛ kɔbe do dṛmè. Ke yé ò do puokemè Akabu kóo sapàà nwe, kédɔɔ ti Yiè nKuyie nyí dṛ dè. ⁷ Kè ti Yiè nKuyie mme nyí ndṛ kékua Dafiti cīṛṛṛ kù do ò dṛmè mèè taummè kpréi, ke yé kù do ò nàkémè ke dṛ wenwe nè o bí okpààti báa pàà be cīṛṛṛ dimōnni mari.

⁸ Yodammu kpàti mieke nke Edommu èi kɔbe yetemè Sudaa kɔbe bo mbè bakémè, kéwaá mbe kóo kpààti.

⁹ Kè Yodammuu ité nè o kó behāāpōnkótìbè nè sikipārīnaasēi kè bèe kɔte keyènkè kédó mudoò Edomiibe, bèè do bè cēti nè bèè baké bèè dèke sikipārīnaasēi.

¹⁰ De kó dimōnni ndi Edommu èi kɔbe fiètemè bemáà Sudaa kɔbe nɔu mieke nè yienni.

De kó dimōnni dimáà mieke do nke Dibuna èi kɔbe yetemè Sudaa èi kɔbe kóo kpààti Yodammu kpeti ò do bùtinné mèè kpréi nke ti Yiè nKuyie o yembè do tũ nkù.

¹¹ Kè Yodammu dṛṛ yetṛṛè Sudaa tārè ínke ke yúṛ nSedisademmu kɔbe nè Sudaa kɔbe kè bèe bùtinné Kuyie nke nfeu yebokè † ke cānni.

¹² Kè Kuyie mpāānāānti nāāntò Edii wāri dipátiri kébéi nke dṛ: Ti Yiè nKuyie nha cice Dafiti do tũ nkù tu: A í tūnne mèè kpréi nke a cice Sosafati kó kuce, o cice Asaa Sudaa kóo kpààti kɔku, ¹³ ke tūnne Isidayeeribe kpààtibè kó kuce ke tanné Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe mubɔɔtāmmú mieke, Akabu cīṛṛṛ kɔbe do dṛmè. Fṛ nYodammu kàa kù a yṛfũṛ kɔbe, bèè tu benitibè ke da pēēté.

¹⁴ Nte ti Yiè nKuyie nyóo potému kuyēku diekù a kɔbe, a bí nè a pobè nè a kperè demɔu.

¹⁵ Fṛ nke yóo da bɔnté kemieke kó mumɔncēēmù, kè mù nyéúti yewe yemɔu, kénte kàa nautii yènni.

¹⁶ Meṃme kè ti Yiè nKuyie ndú nke Fidisitēēbe nè Adabube nè Etiopii èi kɔbe kè bèe do Yodammu mudò, ¹⁷ kédó Sudaa èi kéhéi be kperè nè dèè kó dimáà bo tekpààticīṛṛṛ képímmú o bí nè o pobè, kòo bíyāātè Yoakasi weè máà nkpaá.

¹⁸ Kè ti Yiè nhò poté kemieke kó mumɔmmú kè mù í ndò nkémieté. ¹⁹ Kè de kó mumɔmmú nyéúti yewe yemɔu. Dibenni déri kó mukúú nkè de kó mumɔmmú nte kòo nautii yènni kòo fēúté mediè nkékú, bá o kɔbe í nhò tũ ntihúúnti bè do dṛmè o cicebè.

²⁰ Ò do yóo di tikpàti ke mɔke yebie nsipísitāāti nè yèdéè ndi, kédi tikpàti kэмbo Sedisademmu kékú bá be yèmmè í ncààrè, kè bèe ò kũnné Dafiti èi, bè me nyí nhò kũnné bè kũri dè bekpààtibè tɔbè.

Aasia tɔmè tikpàti

(Wénté 1 Bekpààtibè 8:25-29. 9:27-29)

22 Kè Sedisademmu kɔbe duó nkè o bíyāātè Aasia sɔɔtè tikpàti ke yé Adabube do bè domè kékua o bí ikótì imɔu. Meṃme kè Sudaa kóo kpààti Yodammu bíyāātè Aasia ntɔ tikpàti. ² Yoakasi do yóo di tikpàti ke mɔke yebie nsipísinàà nè yèdéè ndi, kédi tikpàti kэмbo Sedisademmu ke dṛ dibenni dimáà. Omidì kóo sapàà nhAtadii weè do tú o yṛ. ³ Kòo yṛ nhò tiè nyitiè nyeyi, kòo tūnne Akabu cīṛṛṛ kɔbe kó ice, ⁴ kédɔɔ dèè í wenni ti Yiè nKuyie nyìkè Akabu cīṛṛṛ kɔbe do dṛmè, ke yé o cice kúú nkó difōnkúò bè do ò tièmmè itié nyeyi kè ì ò fétinne. ⁵ Ò do tūnne beè kó itié nkéneinè Isidayeeribe kóo kpààti Akabu bire Yodammu, kè bè bo dokénè Sidii kóo kpààti Asayeedi Damɔti èi dii bo Kadaadi tempè mmieke. Kè Sidii kɔbe kɔute Yodammu. ⁶ Kòo wēte Sisedeedi ke bo taa nyekoutiyè Sidii kɔbe ò kɔute yè Damaa ò do dokùnè dii mōnni Sidii kóo kpààti Asayeedi, ò ke mbo kè Sudaa kóo kpààti Yodammu bire Aasia kɔte Sisedeedi ke bo dɔu nhAkabu bire Yodammu nè kuyonku.

⁷ Kuyie nkuu do dṛ kékua Aasia kédú nkè wèe kɔte ke bo dɔu nYodammu. Ò tũkè dii mōnni Yodammu borè kòo ò neinè kékɔte ke bo co Nimmusi bire Yeu. Ti Yiè nKuyie nkuu do tāāté Yeu kòo bo ntú okpààti kékua Akabu cīṛṛṛ kè tè dèè. ⁸ Kè Yeuu dṛṛ Kuyie nyē nwèe dṛṛ ti Akabu cīṛṛṛ, kpréi nSudaa èi kɔbe kó bekótìbè nè Aasia kó ibí ì do pí nhokpààti tōmmú kè bè kù. ⁹ Kè bèe wammú Aasia kòo pí nhò do sɔri dè Sammarii kóo tɔnì Yeu borè, kóo kù. Bè ò kù memme kóo kũnnému bake, ke yé bè do náammè ke tú Sosafati wèè do tũ ti Yiè nKuyie nnè o yèmmè memɔu, o bire nde.

Aasia cīṛṛṛ temɔu òmɔu ténke í nkpaá wèè bo na kédi tikpàti.

Atadii fiètemè tikpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 11:1-3)

¹⁰ Aasia yṛ Atadii kèè dii mōnni Aasia kumè kéité kécómmú ke bo kua Sudaa kpààticīṛṛṛ kɔbe bemɔu.

¹¹ Kè Sudaa kɔbe kóo kpààti Yodammu kóo sapàà nYeoseba túóté o tāū Aasia bire Soasi ikpààtibí tei bè do dṛ kékua ì mieke, kè dè sōnne Kuyie ncīṛṛṛ kó kudieku makù yedúṛ borè wenwe nè o yuṛi bá Atadii í ndè ninte ke kù. Yeoseba do tú ikuṛ niùti Yoyadaa pokù nwe. ¹² Kè Soasii nsri be borè Kuyie ncīṛṛṛ mieke yebie nyèkuṛ kè Atadii tu dihéi kóo kpààti.

† FEU YEBOKÈ: Bè do dekù sitāā ínke nke ke dɔɔri yetṛṛè ke feu iwūṛ.

Bè còummè mekùò nSoasi kòò pí ntkpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 11:4-20)

23 Dibenni yiènni mieke, kè ikuú niùti Yoyada túóté metáátimè nè dikòmbùò kédòònè metaummè behāāpònkótìbè bèè baké behāāpòmbè sikou beè tu: Yeodammu bire Asadia nè Yoananni bire Isimayèeri nè Obedi bire Asadia nè Adaya bire Maseya nè Sikidi bire Edisafati. ² Kè bèè ce nSudaa tenkè kemou kétéi nDefiibe bèè bo Sudaa tenkè kó yehèkè yemou, nè Isidayèeribe cèí kó bekótìbè kè bèè kote Sedisademmu. ³ Kè ditìnni dimou tíi nkédòònè okpàati metaummè Kuyie ncíètè mieke, kè ikuú niùtii Yoyada bè nàké ke dò: Nte okpàati bire dèè yóó naá nhokpàati ti Yiè nKuyie ndo ti nàké Dafiti ke yé ndè ndòmmè. ⁴ Nte di yóó yímè ikuú niùbè nè Defiibe bèè te mutómmú teomputè yie, dí bè toté yetíre yetáati, kè ditìnni ketiri mbaa nyebòrè. ⁵ Kè ditìnni didéri mbaa tekpàaticíètè kè ditáanni mbaa dibòri bè tu di dipūò kó dibòri, kè benitibè bemou mbo ti Yiè nKuyie ncíètè dánkù mieke. ⁶ Omou báá ta ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kè dè í tú ikuú niùbè nè Defiibe bèè ni Kuyie ncíètè mieke mutómmú, ke yé bè bè cāhnémèmu de kó mutómmú kprí. Kè benitibè mbo ti Yiè nKuyie ncíètè dánkù. ⁷ Kè Defiibe cèète okpàati bá wè kòò mpikú o kparinentkù, kòò mou tanní teçíètè mieke bèè ò kùò. Kòò kpàati yeti dí nhò neínè kòò kùntiní di nhò neínè.

⁸ Kè Defiibe bemou nè Sudaa kobe bemou kè bè ndòori ikuú niùti Yoyada bè nàké ke yé mmù. Bá wè kòò tíi nho kó benitibè bèè te mutómmú de kó teomputè yie nè bèè dò nkéompe de kó teomputè yie. Ke yé ikuú niùti Yoyada do dómè bè mpí mmutómmú de kó diyie. ⁹ Kè ikuú niùti Yoyada duú mbèè baké behāāpòmbè sikou yekpāā nnè tidòpiti dieti nè tisámpti okpàati Dafiti do te dè kè dè duú nKuyie ncíètè. ¹⁰ Kè bèè bè cónné kétúóté Kuyie ncíètè bakú you kénto kétuakenè te bakú cānku, kédíténè diwúòtònni nè Kuyie ncíètè de saku, bá wè kè wè mpikú o kparinenti, kè bè cèti okpàati. ¹¹ Kè bèè kotení okpàati bire kè dè òò ndikpàatiipì kè dè duú nKuyie ntannó pátiri, kè bèè dè kànnè tikpàti kè ikuú niùti Yoyada nè o bí kè bèè dè còu mmekùò nkè bè mpíèkù ke tú Yoasi weè tu okpàati.

¹² Mèmmè kè Atadii keè ditìnni ùúmè ke cokú ke sánti okpàati. ¹³ Kòò kotoo be borè ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kénwúò, kéyà okpàati kòò còmmú dibòri borè diwúòtònni ínkè. Kè behāāpònkótìbè nè bèè tó sipómpwí kè bè ò murí, kè diwèi bo dihei yembè bemou, kè bè eu sipómpwí, kè bedèmbè diè nyesāá nkó iyie ke bie ndebémbénnè. Kè Atadii kété o yàati kébéi nke dò: Bè m bōmmu! Bè m bōmmu!

¹⁴ Mèmmè kè ikuú niùti Yoyada deite behāāpònkótìbè bèè baké behāāpòmbè sikou, kè bè nàké ke dò: Denenè we ditìnni mieke! Kòò mou ò tū ndí ò kùò. Ke yé ikuú niùti do béimmè ke dò bè báá ò kùò ti Yiè nKuyie ncíètè mieke.

¹⁵ Kè bèè ò pí nké nhò dèri kétuoke tekpàaticíètè borè, dibòri bè tu di siséí kó dibòri, kè dè nhò kùò.

¹⁶ Mèmmè Yoyada dònèmmè metaummè benitibè bemou nè okpàati kè dè bo yie nkè bè ntú ti Yiè nKuyie nkobe. ¹⁷ Kè benitibè bemouu kote dibòri Baadi cíètè, kè tè pùò, képuonnè yewúòtòrè nè sitenkaanii kékuonè obwuyie mMatāā yewúòtòrè také. ¹⁸ Kè ikuú niùti Yoyada duú nkè ikuú niùbè nè Defiibe kè bè mbaà ti Yiè nKuyie ncíètè. Dafiti do bè totimè yetíre ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kè bè bo nfeu ti Yiè nKuyie nyiwúò ke tuò. Mōyiisi do wāri de kó ikuú ke yé ndè ndòmmè. Kè bè ndè dòori nè diwèi ke diè nDafiti do keú ò yie. ¹⁹ Ke duú nkè bè mbaa nti Yiè nKuyie ncíètè kó yebòrè. Bèè sáú mbemáá nè meborime mamè kè be kóò mou báá ta.

²⁰ Kè Yoyada tíi behāāpònkótìbè bèè baké behāāpòmbè sikou nè dihei kó bekótìbè bèè baké nè dihei yembè bemou. Kòò túóté okpàati ti Yiè nKuyie ncíètè mieke, kóò tannè tekpàaticíètè kó dibòri dieri kóò kànnè dikpàatikari. ²¹ Dihei yembè bemou kè diwèi mbè bo, kè dihei nkari bāmmù.

Bè do kùò Atadii nè disie ndi.

Soasi dimè tikpàti ke tunte Kuyie ncíètè

(Wénté 2 Bekpààtibè 12:1-17)

24 Soasi do yóó di tikpàti ke mōke yebie nyèyiekè ndi, kènto tikpàti ke dò yebie nsipisindà ke bo Sedisademmu o yō do tú Bèerisebaa ei kou nwe, kòò yetiri tu Sibia. ² Kè Soasii ndòori ti Yiè nKuyie ndó dè ikuú niùti Yoyada fōmmu mumou mieke. ³ Kè Yoyada ò puó mbenitipòbè bédébè kòò pié initidabí nè initipobí.

⁴ De kó difōnkúò kè Soasii duú nho yèmmè ke bo tūntè ti Yiè nKuyie ncíètè. ⁵ Kòò tíi nyikuú niùbè nè Defiibe kè bè nàké ke dò: Kōtenè Sudaa eké kécuóní idíítí Isidayèeribe bemou borè. Bá dii benni Kuyie ncíètè tūntimú kprí. Dònnè ti mecāā.

Bá Defiibe í nti dōò mecāā. ⁶ Kòò kpàatii yú ikuú niùti diewè Yoyada kóò beke ke dò: Ti Yiè nKuyie nkóò tōnti Mōyiisi do yé nDefiibe níi cuú wèè dāmpòò Sudaa kobe kó yehèkè nè Sedisademmu Kuyie ncíètè kprí. Dè dòmmè kè bè í ò cuú? ⁷ Onitipoyeiwe Atadii nè o bí beè cāke Kuyie ncíètè ke túóté ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti bè cāhné ti ke ti pínnè dibòri Baadi kó mutómmú.

⁸ Mèmmè kòò kpàati dò bèè dōò tetoute kè tè ínné ti Yiè nKuyie ncíètè bōri ditowāá bíékè, ⁹ kériéké Sudaa eké nè Sedisademmu bè dòmmè kéntouni ti Yiè nKuyie nkóò tōnti Mōyiisi do béi ndikpāá mieke kényé ny-Isidayèeribe dò nkényieti ò díítí. ¹⁰ Kè diwèi pí mbekótìbè bemou nè benitibè bemou kè bè ntouni idíítí ke āā de kó tetoute mieke kè tè yàa píennè. ¹¹ Defiibe yà dii mōnni tetoute cèékemè kè tè túóté kékote kè tè duú mbèè pínnè okpàati mutómmú, kè okpàati kó opátíwāāti nè ikuú niùti diewè kou kè bèè tè túóté kéuté idíítí kéwētení kè tè ínné te do ííkú dè. Bè do me dōori yewe yemou kécuú idíítí mediè. ¹² Kòò kpàati nè ikuú niùti Yoyada kè bèè ò túóté kéduú mbèè ni ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutómmú kè bè nyieti betácíèbè nè bedabeesúòbè nè bèè pí ntimáti kó mutómmú nè dis-cwúò kōmu, kè bè bo tūntenè ti Yiè nKuyie ncíètè. ¹³ Kè betōmbè mpí mmutómmú ke tūnni Kuyie ncíètè kè dè

kèrì séi. Merìme bè tũntemè ti Yiè nKuyie nciètè kè tèe kpenke mesàà.

¹⁴ Bè dèè diì m̀nni kètɔ okpààti Yoyada timàti péiti sɔnti kè bèe ti d̀nnè ti Yiè nKuyie nciètè kó tinenti bè yó mpínnè ti mutõmmú, ke feu iwũ ke tuò, ibòòke nè mesɔ nkó tinenti teti nè timàti péiti kpeti kè bè nfeu ti Yiè nKuyie nciètè mieke iwũ sã ke tuò, Yoyada fòm-mu mumɔ mieke.

Soasi yetemè Kuyie

¹⁵ Kè Yoyada kóté kètɔke o we kékú, kè nyóó kú ke mɔke yebie ntek̀tè nè sipísitããti (130). ¹⁶ Kè bèe ò kũnné bè kũri dè bekpààtibè Dafiti èi kó if̃ti. Ke yé ò d̀̀rimè Isidayeeribe mesàà, ke d̀̀ri Kuyie ndó dè ke dake ku ciètè kpréi.

¹⁷ Yoyada kúú nkó dif̃nkúò, kè Sudaa tempè nkó bekótibèe kɔte kédɔ nhokpààti kékɔnke o iikè kóò déúkũnnè kè wèe yie mbe kpeti. ¹⁸ Merìme bè bùtín-némè ti Yiè nKuyie nciètè be yembè do tũ nkú kédɔ sibɔɔtenkaanii kéfiíkú itedeí. Kè ti Yiè nKuyie mmiekee do Sudaa tempè nnè Sedisademmu de kó mecaàrimè kpréi. ¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie nt̃ nku pããnaant̃ náambè kè bèe bè nàké kè bè bo wētení ku borè bá bè í mbè kènté. ²⁰ Merìme kè Kuyie nYáá ncúténí ikuú niùti Yoyada bire Sakarii ínke, kòo cómmú benitibè iikè kébéi nke d̀̀: Kuyie ntú dè d̀mmè kè di yete ku tannò di í yóó yà mesàà mmamè di me nkú yetemè kú di yetemu.

²¹ Merìme kè bèe dake o kpréi nkòo kpààtii duó nkè bèe ò bùstí yetárè ti Yiè nKuyie nciètè towaà kékua.

²² Okpààti Soasi do í kpaá yé Yoyada do ò d̀̀ mèè sàà kékua o bire Sakarii kòo nyóó kú, kébéi nke d̀̀: Ti Yiè nKuyie nni nwúó nké ti púté.

Soasi kpàti kó kumàнку

(Wénté 2 Bekpààtibè 12:18-22)

²³ Kè dibenni terì nyetiní kè Sidii kó behããp̀mbèe kɔtení kédò Soasi Sudaa kpààtiyuu nè Sedisademmu èi kékua yehékè kó beheikènkótibè bemɔ kéheí be kperè, kè dè duó nDamaasi èi kóo kpààti demɔ. ²⁴ Sidii kó behããp̀mbè me nyí nk̀toò ke sũ, kè Sudaa kɔbe beè nsũ ke í sénni kè ti Yiè nKuyie mbè ãnné Sidii kó behããp̀mbè nɔu mieke, ke yé bè do kú bùtinnémè kunku be yembè do tũ nkú. Ti Yiè nKuyie nkuu do duó nkè Sidii kó behããp̀mbèe bè poté ke bo yúú mbe to, ²⁵ kékɔute okpààti mesàà nkè wèe nduó ke mɔ nkè bèe p̃ēté kóò yóu, kòo kó bet̃mbèe dake o kpréi ò kúò mèè kpréi ikuú niùti Yoyada bire, kè bèe ò kúò o d̀̀ ínke, kè bèe ò kũnné Dafiti èi bè né do í ò kũnné bekpààtibè kó if̃ti. ²⁶ Nte bèe do d̀̀ke o kpréi: Am̀niibe botí kóo ni-tipòkú Simmeati bire Sabadi nè M̀abiibe botí kóo ni-tipòkú Simudi bire Yoyabadi.

²⁷ O bí yetè nè o t̃mmú diemù ò p̃ mmù nè ò tũntemè Kuyie nciètè dè w̃rimu bekpààtibè d̀̀rimè pátiri mieke.

Amasia tɔmè tikpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 14:1-7)

25 Amasia do yóó di tikpàti ke mɔke yebie nsipísidè nè yènummù ndi kèntɔ tikpàti ke d̀̀ yebie nsipísidè nè yèwei, ke bo Sedisademmu. Kè o ỹ ntú Sedisademmu kou kòo yètirì tu Yoadanni. ² Kòo nd̀̀ri ti Yiè nKuyie ndó dè, ke né í nkú duó nho yèmmè memɔ.

³ O kpàti fiíkú diì m̀nni ke dèè, kòo kuɔ o t̃mbè bèè do kúò o cice. ⁴ Ò me nyí nkúò be bí, ò do tũnne ti Yiè nKuyie nduó nyii kuó nyi M̀yiisi kòò ì w̃ri ke tú: Debire cice báá kú o bire caàrimè kpréi, debire me mbáá kú de cice caàrimè kpréi. Bá wè ò d̀̀ nkékú o caàrimè kpréi nke.

⁵ Merìme kè Amasia tíi nSudaa kɔbe nè Bensamee kɔbe be naàmunt̃i duó ke d̀mmè, kètãnké bèè bo mbaké behããp̀mbè sikɔupí nè sikɔ. Kè bèe kaa mbenitidaabè bèè m̀ke yebie nsipísidè kèndeèt̃nko, ke nɔ nke tãú yekpãã, ke nɔ nke kèi ntidɔp̃iti, kè bè mbo benitibè sikɔupíkɔusitããti (300000). ⁶ Kòo duó timàti péiti t̃nni bètããti kó kudonku Isidayeeribe kpààtiyuu kè bèe ò duó mbehããp̀mbè yek̀mb̀ yembè kè bè mbo tekɔupík̀tè (100000). ⁷ Kè Kuyie nkóo nit̃i m̀ú né kɔtení kóò nàké ke d̀̀: Okpààti! A báá neinè Isidayeeribe kó behããp̀mbè mabè bembe Efadaimmu kɔbe, ti Yiè nKuyie nyí bè bonè. ⁸ Kàa bè neinè bá kàa nù ndokénè dik̀mb̀̀ a dootitɔbè yóó da namu, ke yé Kuyie nkuú m̀kemè muw̃rimú, kè kuú ò nte kàa na, kuú me nh̃ nte kàa do.

⁹ Kè Amasia beke Kuyie nkóo nit̃i ke d̀̀: Kè n né yietí t̃ii máti péiti t̃nni bètããti Isidayeeribe kó dihããp̀nt̃in-ni tá? Kè Kuyie nkóo nit̃i ò t̃h̃né ke d̀̀: Ti Yiè nKuyie mbo na kè da duó nkè dèe p̃ētè memme.

¹⁰ Merìme kè Amasia yate Efadaimmu kó kuwɔ nkɔbe ke d̀̀, bèe kò, kè be miekee c̀úté Sudaa kɔbe mediè, nkè bèe kònnè kemieke.

¹¹ Kè Amasia túóté dik̀mb̀̀, kétúóté o ããp̀mbè kè bèe kɔte kubiriku bè tu kú muk̀kúú nkó kubiriku. Dende ò kúcmè Edɔmmu èi kó behããp̀mbè tekɔupípĩtè (10000). ¹² Kè Sudaa kɔbe kó behããp̀mbèe pímmú behããp̀mbè tɔbè kè bè dèkenè dit̃ari yómmè kè bè t̃nteni kè bèe duoní kékú bemɔ.

¹³ Behããp̀mbè tɔbè Amasia do yete ke d̀̀ bèè bá nneí mudoò kè bè kpr̃nné, kè bèe kɔte kédò Sudaa kɔbe kó yehékè, kétúóté Sammarii, kèntɔ kètɔkenè Beti-Onɔ. Kè bèe bè kúò kètɔke benitibè sikɔupísitããti (3000), kéheí be kperè péu, bá dè í mm̀ke dè màmmè.

Isidayeeribe kpàti Soasi namè Amasia

(Wénté 2 Bekpààtibè 14:8-14)

¹⁴ Merìme kè Amasiaa na Edomiibe kénkũntiní ke tɔ be bɔɔtenkaanii kè s̃i fií nkénk̃nkú ke s̃i báá, ke s̃i tũ tihúunt̃i. ¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie mmiekee yè Amasia kè kuu t̃nko ku pããnaant̃i náant̃ò kòo ò nàké ke d̀̀: Dè yíme kàa tũnne yeb̀kè yèè í na ke deetè ye kɔbe n ǹtè mieke?

poté, kénnaá nke tú: Yè mè nteennèmè Asidii kóo kpààti n yó nye nfeu kè yè n teénnè. Ké yé kòò waa nhomáa ndi mudorimù nè Isidayeeribe bemou kòmou. ²⁴ Kè Aasii tíi nKuyie ncíètè kó tinenti ké ti pùò nkékpétinné Kuyie ncíètè kó yebòrè, kémaá yewũstòrè Sedisademmu èi dimou mieke, ²⁵ kéháá yetòrè Sudaa tempè nkó yehékè yemou mieke kè bè ntuò nyebókè tihúúnti. Mèmmè ò ìimmè ti Yiè nKuyie mmieke.

²⁶ Aasi dɔ̀rìimè sɔ̀mmè nè ò pĩ mmùò tɔ̀mmú, ò ketémè nè ò pɔ̀ntémè dè wárimu Sudaa nè Isidayeeribe kpààtibè páte mieke. ²⁷ Kè Aasi kò nho yembè kũũ nkè, kè bèe ò kũnné Sedisademmu èi. Bè í nhò kũnné Isidayeeribe kpààtibè kó ifĩti. Kòo birè Esekiasii sɔ̀tè tikpàti.

Esekiasii sɔ̀témè tikpàti ke wènkùnnè Kuyie ncíètè
(Wénté 2 Bekpààtibè 18:1-4)

29 Esekiasii do yóo di tikpàti ke mɔ̀ke yebie nsipísidè nè yènnmù ndi, kèntò tikpàti ke dɔ̀ yebie nsipísidè nè yèwei ke bo Sedisademmu. Sakarii birè Abi weè do tú o yɔ̀. ² Kòo ndɔ̀ri ti Yiè nKuyie ndú dè o yà̀ri Dafiti do dɔ̀rimè só.

³ O kpàti benni ketiri otáàkètiwè kè wèe kpeté ti Yiè nKuyie ncíètè kó yebòrè, ké yè dɔ̀, ⁴ kéduó nkè ikuó niùbè nè Defiibe kè bèe kɔ̀tení ke tíi nKuyie ncíètè kó kupikù diyè yìenì kèè bíékè. ⁵ Kòo bè nàké ke dɔ̀: Kèntènè n tú mù díndi Defiibe! Dɔ̀nè dimáa mewénkùmè kó ikuó nè ti Yiè nKuyie ncíètè, di yembè do tũ nkù, kédeite meýɔ̀. ⁶ Ke yé ti yembè do dɔ̀mè ti Yiè nKuyie nyí dɔ̀ dè, ké kù càke kunku Kuyie nti tũ nkù, ké kù bùtinné ke í ndake ku taummè tou kpéi, ké kù yóo. ⁷ Kè bèe tonté kékpetinné kukpánpánpá kó yebòrè kékúo ifití, bá bè ténke í ntuò nti húúnti Kuyie mbembe Isidayeeribe tũ nkù, bè me nyí ntuò nyiwũ tũ ti Yiè nKuyie ncíètè mieke. ⁸ Kè deé nte kè ti Yiè nKuyie mmieke cɔ̀uté Sudaa tempè nè Sedisademmu de kɔ̀be, kè be kperè nduò tikùmbùtì, kè kùu bè yóo kè bèe ta mesemmè mieke, kè bè mbè daú, di mè nwúó nkè dè dòmme. ⁹ Nè de kpéi nke bè kùòmè ti yembè ke pĩmmú ti bí, initidaai nè initipò nè ti pobè ke dɔ̀ tidaati. ¹⁰ Bàmbà n dɔ̀ kètaunnè m máa ti Yiè nKuyie nku, tinti Isidayeeribe ti tũ nkù, kè ku mieke tí bonke. ¹¹ N kɔ̀be báá cɔ̀nnè dimáa ti Yiè nKuyie, kù tãáté dímbè, kè di bo nkù tũ nke pí nku tɔ̀mmú ke tú ku tɔ̀mbè ke kù tũò nti húúnti.

¹² Mèmmè kè Defiibe Keati kó kunaàmunkù kɔ̀be kɔ̀tení bèe tu: Maati birè Amasii nè Asadia Yoedi birè. Kè Medadi kó kunaàmunkù kɔ̀be ntú: Kiisi Afidi birè nè Asadiyau Yeadeedi birè. Kè Kerisonni kó kunaàmunkù kɔ̀be ntú: Yoa Simma birè nè Edenni Yoa birè. ¹³ Kè Edisafá kó kunaàmunkù kɔ̀be ntú Simmidi nè Yeyedi, kè Asafu kɔ̀ku kɔ̀be ntú Sakarii nè Matanniya. ¹⁴ Kè Emanani kɔ̀ku kɔ̀be ntú Yeyedi nè Semmeii. Kè Yedutunni kɔ̀ku kɔ̀be ntú Semmaya nè Usiyedi. ¹⁵ Kè bèe tíi mbe naàmuntì kɔ̀be, kè bèe dɔ̀ bemáa mewénkùmè kó ikuó, kédeè, kètũnnè okpàati kó dinùò nè ti Yiè nKuyie nnàké ti, kékote kédɔ̀ ti Yiè nKuyie ncíètè mewénkùmè kó ikuó. ¹⁶ Kè ikuó niùbèe ta ti Yiè nKuyie ncíètè mieke ke bo tè wènkùnnè kètúóté tinenti tì kó dimáa bo te

mieke ke sí nkédenne ti Yiè nKuyie ncíètè dánkù, kè Defiibe ti tɔ̀ kédenne dihei mànkú kèútóo Setinɔ̀ kó kubontémbònkù mieke. ¹⁷ Bè do keté bè bo dɔ̀mè ti Yiè nKuyie ncíètè mewénkùmè kó ikuó dibenni tãnkù ketiwè kó diyè ketiri ndi. Diyè niínni yè kéta kukpánpánpá ke dɔ̀ yewe yèni. Bè do dɔ̀ ti Yiè nKuyie ncíètè temou mewénkùmè kó ikuó ke dɔ̀ yewe tepítè nè yèkúò ndi kédeè.

¹⁸ De kó difɔ̀nkúò kékote okpàati Esekiasii borè kóò nàké ke dɔ̀: Ti dɔ̀mè mewénkùmè kó ikuó ti Yiè nKuyie ncíètè temou, diwũstònni nè di kó tinenti timou, táburi bè pã nwèè péé Kuyie ndakù wèè ìnkè nè de kó tinenti timou. ¹⁹ Ti tũntemu Aasi do tú dii mòmni okpàati kèyete Kuyie nkécake tì nenti kó dimáa, ke ti dɔ̀ mewénkùmè kó ikuó ke ti tɔ̀ní ti Yiè nKuyie nwũstònni ìkè.

Bè wète ke ketémè mubáammu Kuyie n cíètè

²⁰ Kòo kpàati Esekiasii íté dikúnwehni sèi kètíi ndiheí kó bekótíbè kè bèe kote ti Yiè nKuyie ncíètè. ²¹ Kè bèe tɔ̀ní yenaadakè yèyiekè, yepadakè yèyiekè, yepedabe yèyiekè, yebɔ̀dakè yèyiekè, kè bè bo ì féúté Kuyie nkémɔ̀ meyei ncíemmè, okpàati cíètè nè Kuyie ncíètè nè Sudaa tempè nkɔ̀be kpéi. Kè wèe nàké ikuó niùbè Anɔ̀ bí ke dɔ̀, bèe dè féúté ti Yiè nKuyie nkó diwũstònni ìnkè. ²² Kè ikuó niùbè féuté inààke kéceé mmeyii nkécóú ndiwũstònni, kèféuté yepadakè nè yepedabe kécóú mmeyii ndiwũstònni ìnkè. ²³ De kó difɔ̀nkúò kètɔ̀ní yebɔ̀dakè bè yóo féuté yè Kuyie nkémɔ̀ meyei ncíemmè okpàati nè ditĩnni be ìkè, kè bèe nɔ̀ mbe nɔ̀u ye ìnkè. ²⁴ Kè ikuó niùbèe yè féuté kécóú mmeyii ndiwũstònni ìnkè kémɔ̀ Kuyie mbemou be kó meyei ncíemmè, ke yé okpàati weè do dúmmè kè bè bo dɔ̀ meyei ncíemmè kó ikuó, kèfíe iwũ kétuó nyIsidayeeribe bemou kpéi.

²⁵ Kòo cónné Defiibe ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kè bè ntuò tikùtidùùti nè tibómbonti nè tikápentì, kèntũ nKuyie mpãnáahti náahtò Kadi okpàati kou nè Kuyie mpãnáahti náahtò Natãa bè do ti nàké Dafiti kényé mmù, ke yé ti Yiè nKuyie nkuò do dúmmè de kó dinùò ku pãnáahti náamè kè bèe ti nàké. ²⁶ Kè Defiibe mbo be kó mefiè nke bie ndebémbénnè Dafiti do dú nkè bèe dɔ̀ dè, kè ikuó niùbè ntuò sihéú. ²⁷ Kè Esekiasii dɔ̀ bèe fíe iwũ kétuó ndiwũstònni ìnkè. Bè keté dii mòmni de kó mutɔ̀mmú kè bedèmbè ndiè nke sãntí ti Yiè nKuyie, kè bè eu sihéú ke bie nnè debémbénnè Isidayeeribe kóo kpàati Dafiti do dú nkè bèe dɔ̀ dè. ²⁸ Kè ditĩnni dimou nkɔ̀nke ke diè nke eu sihéú kè iwũ yàa cɔ̀úténè kédeè. ²⁹ Bè tũò ndi mòmni iwũ kédeè kè bèe kó dimáa neínè okpàati kè bèe sínné kékɔ̀nke. ³⁰ Okpàati nè o kó betũmbè kè bèe nàké Defiibe ke dɔ̀, bè nsãntí ti Yiè nKuyie nke tũ nDafiti nè Kuyie mpãnáahti náamè bè do bè nàké tì késínnɔ̀ kékɔ̀nke kénsãntí Kuyie nnè diwèi.

³¹ Kè Esekiasii bè nàké ke dɔ̀: Di cáammu ti Yiè nKuyie nkpréi, tɔ̀nni iwũ ké ì fié ti Yiè nKuyie ké kù fiénè yēsã nkpeyi.

Kè ditĩnni dimɔu ntɔuní iwũs nè disãnni kpeyi. Bèè niti kè bèe fié be kpeyi kétuɔ. ³² Ditĩnni dimɔu tɔnɔ́ ìi wũs kó dimàà kè bèe ì kùò kétuɔ, kè inààke mbo sipísiyiekè, yepedakè tekòtè (100) yepedabe sikɔusidé (200), demɔu kè bèe dè tũò nti Yiè nKuyie. ³³ Kè bèe fié inààke sikɔusikuò (600), ipe nè sibɔɔ sikɔupísitããti (3000). ³⁴ Ikuò niùbè me nyí nsũ ke bo na ke fèrí iwũs imɔu kè be tebií Defiibe bè teennè kè bèe deè de kó mutõmmú kénkémùnè ikuò niùbè tɔbè bo dɔ̀mè bemáà mewénkùmè kó ikuò. Ke yé Defiibe do duómme bemáà kè dèe pèfèté ikuò niùbè kè bèe bè dɔ̀ mewénkùmè kó ikuò, kè bè nsũnè ikuò niùbè. ³⁵ Ke yé iwũs bè do yóò tu nyi do sũmè nè mekùò mbè do yóò tuommè kpéí nè menàà mbè ɔ̀ yɔ̀remè yepãrè ìnkè kétuɔ.

Meòmme bè do wète kékètemè ti Yiè nKuyie ncíètè kó mutõmmú. ³⁶ Esekiasi nè benitibè bemɔu kè bè yèmmè nnaati nè Kuyie ndòò dè be kpéí. Ke yé bè do dè dɔ̀mè kè dè ndò mmeɔ̀ mme.

Esekiasi yumè Isidayeeribe bemɔu kè bè baá ndiyentébanɔi

30 Kè Esekiasii t̄ mbenitibè Isidayeeribe wuɔ nkumɔu mieke nè Sudaa kɔku kumɔu mieke, kéwãrinè yepãte Efadaimmu kó kuwuɔ nnè Manansee kɔku kè bè bo kɔtení Kuyie ncíètè Sedisademmu kè bèe baá ndiyentébanɔi ti Yiè nKuyie nkpeí kunku Kuyie ny-Isidayeeribe tũ nkù. ² Okpàati nè o kó betũmbè nè benitibè bemɔu, bè do tíi nSedisademmu nwe, kénáké bè bo baámmè ndiyentébanɔi dibenni kóo tããdéri. ³ Bè do í na ke bo di baá ndi kó dimònni, ke yé ikuò niùbè do í dɔ̀mè bemáà mewénkùmè kó ikuò kénsũ. Benitibè me ndo í tíi nSedisademmu. ⁴ Okpàati nè ditĩnni dimɔu kè bèe pènsiri de kó tinããnti, ⁵ kètããté kè ti náké Isidayeeribe wuɔ nkumɔu kètúóté Beerisebaa kèntɔ kètúɔkenè Danni kè bè bo kɔtení Sedisademmu kè bèe baá ndiyentébanɔi ti Yiè nKuyie nkpeí kunku Isidayeeribe tũ nkù ke yé bè ténke do í di baámmè ke sũ ti wãri ke yé ndè ndòmme. ⁶ Kè yetõrèe kɔtenè okpàati nè o tũmbè bè bè duó nyèè pãte Isidayeeribe tenkè kumɔu mieke nè Sudaa kɔke kemɔu mieke kèntũ nhokpàati bè náké dii nùò, kè bè náké ke dɔ̀, díndi Isidayeeribe bèè yenté Asidii kóo kpàati nɔu mieke wètenni ti Yiè nKuyie ndi yembè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bè do tũ nkù borè kè kù di cɔuté. ⁷ Di bá ndònnè di yembè nè di kɔbe bèè do yete ti Yiè nKuyie nkpeti, kunku Kuyie mbe yembè do tũ nkù. Kè kuu duó nkè bèe bè kùò kédeè kéndò ndi me ndè wúommè. ⁸ Di báá kpénkũnne di to di yembè do dɔ̀mè. Duónnè dimáà ti Yiè nKuyie kékɔtení ku cíètè mieke, kù cãnnè tè sãã kèpí nku t̄m-mú, kunku Kuyie ndi tũ nkù, kè dèe yie nkè ku mieke kèè di cɔú nkè kèe do. ⁹ Kè nsà kè di wètení ti Yiè nKuyie mborè, bèè do p̄m-mú di tebií nè di bí, bè bo bè kuó mmesémme kè bè yóu kè bèe konní di nheí, ke yé ti Yiè nKuyie kunku di yembè do tũ nkù, kuò ɔ̀ kuó mesémme kédɔ̀ mesàà, kè di wètení ku borè kù í yóò di yete.

¹⁰ Meòmme kè yetõrè níi ta di nheí kécãnté diteri, ke me nyí Efadaimmu tempè nkumɔu nè Manansee kɔku kumɔu. Kè bè mme ndò kètúɔkenè Sabunɔɔ kɔku, kè bè

mbè daú ke bè sãã. ¹¹ Nè memme kè Asee kɔbe mabè nè Manansee kó kuwuɔ nkɔbe mabè nè Sabunɔɔ kó kuwuɔ nkɔbe mabè kè bèe banté be caàrimè kékɔtení Sedisademmu. ¹² Kè Kuyie nnappe Sudaa kɔbe yèmmè kè bèe wènnè meyèmmè mèmáà kèyíé nhokpàati nè o tũmbè bè yé mmù, ti Yiè nKuyie nyé ndè ndòmme.

Esekiasi baámmè diyentébanɔi

¹³ Meòmme kè benitibè péu tíi nSedisademmu dibenni kóo tãnkù dèri kèbaá mpèè wèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti dè kó dibanni. Kuniiti kuò do tíi mmediè. ¹⁴ Kè bèe puɔ nyewũt̄rè nè yehúunt̄rè yèè bo Sedisademmu kè yè útóo Setinɔɔ kó kubontémbònkù. ¹⁵ Kè bèe fié diyentébanɔi kó iwũs dibenni kóo tãnkù dèri mieke diyie tepítè nè dinaanni. Ikuò niùbè nè Defiibe sòò me ndimè ifei, kè bèe dɔ̀ bemáà mewénkùmè kó ikuò, kètɔnɔ́ iwũs ti Yiè nKuyie ncíètè mieke kétuɔ. ¹⁶ Kè bèe kari bè dò nkékari yèè kàrè kèntũ nyikuó Kuyie nkóo niti Mɔyiisi do dɔ̀ nyi, kèncɔu Defiibe borè meyií nke méi diwũt̄nni. ¹⁷ De kó kuniiti mieke benitibè péu do bomu bèè í dɔ̀ bemáà mewénkùmè kó ikuò, ke bo fié iwũs ti Yiè nKuyie, kè Defiibe beè cɔuté be kó yef̄tè kèfíé iwũs ti Yiè nKuyie. ¹⁸ Ke yé benitibè dikèè dèri do í dɔ̀mè bemáà mewénkùmè kó ikuò: Efadaimmu kɔbe nè Manansee kɔbe nè Isakaa kɔbe nè Sabunɔɔ kɔbe bèè do í dɔ̀ bemáà mewénkùmè kó ikuò, kèdi diyentébanɔi kó mudii, ke í tũnne ikuò yèmmè. Dèè do te kè Esekiasii bántè Kuyie mbe kpéí nke dɔ̀: Ti Yiè nKuyie nf̄ nwèè sà, cíè mbe. ¹⁹ Bembe bèè kó dimàà duó mbe yèmmè ke wanti f̄ nti Yiè nKuyie, Kuyie nti yembè do tũ nkù, ke né í dɔ̀ bemáà mewénkùmè kó ikuò. ²⁰ Kè ti Yiè nKuyie ncɔuté Esekiasi kù bántè ke yé mmù, kè bè cíè nke í mbè poté.

²¹ Meòmme kè Isidayeeribe bèè bo Sedisademmu kè bè mbaà mpèè wèè í kɔɔrenè mutie mùù muuti de kó dibanni nè diwèi dèri ke dɔ̀ yewe yèyiekè. Bá dii yie kè Defiibe nè ikuò niùbè kè bè nsãntí ti Yiè nKuyie nnè be wèrimú mumɔu kè biennè debémbénnè ke déúkũnko ti Yiè nKuyie. ²² Kè Esekiasii sãnte Defiibe bemɔu bè p̄m-mè ti Yiè nKuyie ntõmmú nè meyèmmè memáà. Kè bè nyo ndibanni kó iwũs ke dɔ̀ yewe yèyiekè kèfíénè metaummè kpeyi, kéndéúkũnko ti Yiè nKuyie nkunku be yembè do tũ nkù. ²³ Kè ditĩnni dimɔuu wènnè dinùù kè bèe yíé kèbaá ndibanni ke dɔ̀ yewe yèyiekè nè diwèi. ²⁴ Kè okpàati Esekiasi duó nyenaadakè tekɔupítè (1000) ditĩnni kpéí, yepedakè sikɔupísiyiekè (7000) kòo kó betũmbèe duó nyenaadakè tekɔupípitè (1000) ipe tekɔupípitè (10000), kè ikuò niùbè péuu dɔ̀ bemáà mewénkùmè kó ikuò. ²⁵ Kè diwèi pí nSudaa kɔbe bemɔu nè ikuò niùbè bemɔu nè Defiibe nè bèè kó dimàà íitini Isidayeeribe tenkè ke kɔtení nè bep̄ɔ̀bè bèè kɔtení ke bo Sudaa tenkè kè bè nyãnkunè diwèi. ²⁶ Kè diwèi dèri mbo Sedisademmu, de kó diwèi botí í buoté diyie mari kètúóté Isidayeeribe kóo kpàati Dafiti bire Sadowɔɔ kó dimònni kèntɔ kètúɔkènni de yie. ²⁷ Ikuò niùbè nè Defiibe kè bèe pã benitibè Kuyie nkó mesàà, kè Kuyie nkeè be tammè nè be báammu kéínkè.

Esekiasii tũntemè Kuyie nciētè kó mutõmmú

31 Dibanni dèè dii m̀nni, k̀ Isidayeeribe bèè kó dimàà dè bo k̀ bèe k̀tɛ Sudaa ek̀, k̀pɛu nyɛɔɔt̀ar̀, k̀k̀k̀k̀ itedɛi k̀díé yet̀r̀, k̀pɛu nyewũt̀r̀ Sudaa temp̀ nkumɔu miɛk̀ ǹ Bensamɛ k̀ku ǹ Efadaimmu k̀ku ǹ Manansee k̀ku, k̀deè k̀ Isidayeeribe bɛmɔu kũú m̀e ek̀ bá wè o c̀iēt̀.

² K̀ Esekiasii kanne ikuú niùbè ǹ Defiibe bɛ t̀r̀ bɛ t̀r̀ bá wè o t̃õmmú tú mù. Ikuú niùbè ǹ Defiibe bɛè do te b̀ bo nfeumè iwũ ke tuò ǹ b̀ bo nfeumè metaum-m̀ k̀pɛyi. Ǹ b̀ bo ndièmmè k̀ s̃ánti ti Yiè nKuyie ǹ b̀ bo mbaamè ti Yiè nKuyie nciēt̀. ³ K̀ okpààti dɛite o k̀pɛr̀ k̀duú ǹ b̀ bo waánnè iwũ b̀ yó nfeu i ke tuò dikúnwɛ̀ni k̀pɛyi ǹ kuyuoku k̀pɛyi ǹ siòmp̀si kó yewɛ k̀pɛyi, ǹ betã̀p̀ambè ǹ yɛbaa ndɛ k̀pɛyi. Ti Yiè nKuyie nkuú w̃ari k̀ ỳ ndè ndòmmè.

⁴ K̀ò náké Sedisadɛmmu èi k̀bɛ k̀ d̀, b̀e duú nyikuú niùbè ǹ Defiibe bɛ k̀pɛr̀ k̀ d̀e yie ǹ b̀ ntũ nti Yiè nKuyie nkuú ỳmmè weti weti. ⁵ B̀ k̀èè dii m̀nni dɛ kó tináaht̀i k̀ Isidayeeribe p̃a mediè m̀e paa nkó tidiiti: Tidiiti b̀ tu ti b̀dèè ǹ menaà ǹ m̀ek̀ú ǹ m̀ɛk̀ú k̀ yíènè dɛɔ̀nnɛ dɛɔ̀nnɛ ǹ b̀ ɔ̀ berí bɛ diiti timɔu k̀ d̀è ntú depíindè k̀ bèe d̀ d̀ite demɔu k̀ d̀ nsũ mesàà. ⁶ Ǹ Isidayeeribe bèè bo Sudaa temp̀ nkó yehɛk̀ k̀ bèe kaa m̀e wũ k̀deci i tu ipínyí k̀tɔ̀ni, in-à̀k̀ ǹ ipe. Ǹ yep̃ar̀ b̀ c̃ánnè ỳ ti Yiè nKuyie nk̀p̀í, k̀ d̀ còu nyɛc̀úò nyɛc̀úò. ⁷ B̀ do keté b̀ bo ncoumè yɛc̀úò otã̀ãtã̀nwè nwe k̀deè oyiènwè. ⁸ Okpààti ǹ o tũmbè k̀ bèe k̀tɛni k̀yà dɛ kó yɛc̀úò k̀ns̃ánti ti Yiè nKuyie ǹ ku nitibè.

⁹ K̀ Esekiasii beké ikuú niùbè ǹ Defiibe dɛ kó yɛc̀úò k̀pɛti. ¹⁰ K̀ ikuú niùti dièwè Sadɔki c̀iēt̀ kou Asadia ò t̃énnè k̀ d̀: Ǹ b̀ keté dii m̀nni k̀ t̃ouni yep̃ar̀ ti Yiè nKuyie nciēt̀ miɛk̀ ti yommu k̀ s̃annè k̀ d̀ s̀ú nke sũ, d̀è kó yɛc̀úò m̀ ntu yie. K̀ ỳ ti Yiè nKuyie mp̃amè mesàà nku nitibè.

¹¹ K̀ Esekiasii d̀, b̀e tũntɛ ti Yiè nKuyie nciēt̀ miɛk̀ tidieti, k̀ bèe ti tũntɛ. ¹² K̀ bèe túóté b̀ p̃a d̀ Kuyie ǹ b̀ berí bɛ diiti k̀ d̀è kó dimàà tu depíindè k̀ b̀ d̀ d̀ite ǹ yep̃ar̀ b̀ c̃ánnè ỳ Kuyie nk̀p̀í. K̀ Defii botí kou Konanniya nni dɛ kó mutõmmú k̀ò ỹfũ̀ kou Simmeii nhò tũnko. ¹³ K̀ Defiibe tɛpíitè m̀ tũnko k̀ tu b̀è d̀ak̀ tidiiti k̀p̀í. B̀e ỳtè tu: Yeyɛdi ǹ Asasiau ǹ Naati ǹ Asayɛdi ǹ Yedemɔti ǹ Yosabadi ǹ Ediyɛdi ǹ Isimayaa ǹ Maati ǹ Bennaya bɛmɔu k̀ b̀ ntũ Konanniya ǹ o tɛbitɛ bɛ kó dinù ǹ okpààti Esekiasii ǹ ikuú niùti dièwè Asasiau wèè baké Kuyie nciēt̀ bɛ kó dinù. ¹⁴ K̀ Defii wuò nkou Immuna bire Kodee wèè bàa diyè yìèni k̀è b́ék̀ kó dibòri, k̀ò nte ò bo ndakemè yep̃ar̀ b̀ p̃a nyè Kuyie ǹ b̀ yèmmè, k̀ toti ǹ b̀ d̀è d̀ ti Yiè nKuyie nk̀p̀í ǹ d̀è c̃ã nke tú ikuú niùbè máá k̀pɛr̀. ¹⁵ Edenni ǹ Minyaminni ǹ Yesua ǹ Semmaya ǹ Amadia ǹ Sekanniya k̀ b̀ nhò tũnko. Dɛ kó benitibè b̀è do te b̀ bo ntotimè tidiiti bɛ k̀bɛ ikuú niùbè kó yehɛk̀ miɛk̀. Bekótibè ǹ ibí bɛ t̃õnti bɛ t̃õnti. ¹⁶ D̀ í tú bèe ỳtè w̃ari k̀túóté bèè m̀k̀e yɛbie nyètã̀ti k̀endeètinko máá ndi b̀ do totímè tidiiti,

b̀ do totinèmu betɔ̀bè bèè k̀rini bá dii ỳtè ti Yiè nKuyie nciēt̀ k̀ p̃i m̀bɛ t̃õmmú bɛ t̃õnti bɛ t̃õnti. ¹⁷ B̀ do k̀a nyikuú niùbè bɛ c̀i bɛ c̀i nsi k̀w̃ari bɛ ỳtè k̀kaa nDe-fiibe b̀ m̀k̀e dii m̀nni yɛbie nsipísidè k̀endeètinko b̀ p̃imp̃immè bɛ t̃õmmú ǹ bɛ t̀r̀. ¹⁸ B̀ do b̀ k̀a ǹ b̀ bɛ c̀i k̀bɛ m̀bɛ benitipòbè ǹ ibí initidaai ǹ initipò ǹ bèè b̀ bonè k̀ ỳ b̀ do túmè ikuú niùbè c̀i k̀bɛ m̀bɛ. ¹⁹ B̀ do tã̀tèmu benitibè k̀ b̀ bo ntoti tidiiti ikuú niùbè Anɔ̀ bí bèè bo dikpàà kó yehɛk̀ ǹ Defiibe bèe ỳtè w̃ari.

²⁰ Nte Esekiasii d̀ d̀ Sudaa tenkè kemɔu miɛk̀, ò do d̀ d̀ d̀è wenni d̀ndɛ k̀ síé k̀ tú timõmmɔnti ti Yiè nKuyie nyiik̀. ²¹ Ò do p̃i mmù t̃õmmú kó dimàà Kuyie nciēt̀ miɛk̀, ò do mù p̃i nke bo w̃ɛtɛ k̀éntɛ Kuyie nkuú nyi ǹ ku tannò, k̀ ndè d̀òri k̀ tũ nKuyie ǹ o yèmmè memɔu, k̀ò d̀òri d̀è kó dimàà demɔu k̀ d̀ nyíé.

Sennakedibu domè Sudaa kó dikpààtiyuu k̀bɛ mudoò
(Wénté 2 Bekpààtibè 18:13. Esaii 36:1)

32 Esekiasii d̀ m̀ t̃õmmú sààmù k̀ bɛnkè ò d̃mè Kuyie mmu kó dif̃nkùò k̀ Asidii kóo k̀pààti Sennakedibuu k̀tɛni k̀édo Sudaa temp̀, nk̀p̀i yehɛk̀ iduotí fité ỳ, k̀éndú k̀ ỳ fiètè. ² Esekiasii yà dii m̀nni Sennakedibu k̀rini m̀ k̀ d̃ k̀édo Sedisadɛmmu mudoò. ³ K̀ò tíi nho ã̀p̀ònkótibè ǹ yek̃m̀b̀ yem-b̀ k̀éndú bèe ĩtí sibií siì bo dihèi m̀anku. K̀ bèe yie nho k̀pɛti. ⁴ K̀ benitibèe tíi ndit̃nni k̀yíití sibií simɔu ǹ dinébòri † dii pũ̀ m̀bɛ kó kutemp̀, k̀ ndi ĩtí k̀ náa nke tú Asidii k̀bɛ báá k̀tɛni k̀yà mennésúkùmè.

⁵ Mem̀mè k̀ Esekiasii itènè dik̃m̀b̀ k̀ bèe w̃ɛtɛ k̀émaá kuduotí b̀ p̀ntɛ k̀ k̀éinko, k̀ k̀u maatenè yɛdèr̀, k̀ bèe maá kutek̀ ditowaá k̀fii, k̀tũntɛ kudank̀ b̀ tu k̀ Midoo Dafiti èi, k̀éma yekp̃ã ǹ tid̃piití dieti. ⁶ K̀ okpààti tã̀tè behã̀p̀ònkótibè bèe yóò niitè benitibè.

K̀ bèe tíi nho borè dihèi kó dibòri borè, b̀ ɔ̀ tíi ndè k̀ò m̀bè tiè nke tú: ⁷ T̃énnè di bá ndé Asidii kóo k̀pààti ǹ dit̃nni dii ò ñf̃nè k̀ kuf̃waá ndi bo, wèè ti bonè wèè k̀p̃ni k̀ b̀ p̃ɛt̀. ⁸ Wenwe benitibè b̀è ò ñf̃nè ǹ bɛ kó muw̃érímú. T̃inti ti Yiè nKuyie nkuú ti ñf̃nè kunku Kuyie nti tũ nkù, kuú yóò ti d̃ɛtè k̀doké ti kó mudoò.

Mem̀mè k̀ benitibè nyíku Sudaa kóo k̀pààti Esekiasii b̀i nti ĩnk̀.

Sennakedibu t̃ ǹ k̀è b̀è nàké ti Sudaa k̀bɛ

(Wénté 2 Bekpààtibè 18:17-37. Esaii 36:2-22)

⁹ Dɛ kó di f̃nkùò k̀ Asidii kóo k̀pààti Sennakedibuu pi Dakiisi ǹ o ã̀p̀òmbè bɛmɔu k̀t̃ nho kó behã̀p̀òmbè Sedisadɛmmu Sudaa kóo k̀pààti Esekiasii borè ǹ benitibè bèè do ò bonè, k̀ b̀ bo b̀è nàké k̀ í: ¹⁰ Asidii kóo k̀pààti Sennakedibu tú: Di tã̀ ã̀nwɛ k̀ kari Sedisadɛmmu, dihèi dii ã̀ o ñòtè miɛk̀? ¹¹ Esekiasii di soummu k̀ náa nke tú di Yiè nKuyie ndi tũ nkù bo di d̃ɛtè Asidii kóo k̀pààti ñu miɛk̀, k̀ duú ǹ k̀ sinéỹtè ǹ

† DINÉBÒRI: B̀è náá ndii ñébòri k̀p̀í, Kiỹ̃ kó kukó nku, k̀ù pũ̀ nke k̀ri Setinɔ̀ biriku, k̀ Esekiasii k̀ d̃ntè k̀ k̀ tannè ketenkè k̀ k̀u pòutoo dihèi miɛk̀.

dikònni kè dè yóo di kuɔ. ¹² Dè í tú de kó Esekiasii weè díe yetòrè ke pùɔ nyewũtòrè Sudaa tempè nke nàké Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe ke tú diwũtònni dìmàà ndi bè dò nkénkɔnkù dii ìikè ke di ntùò ntihúún-tàà? ¹³ Di í yé wenwe o mómumu nne o yembè bè dɔ̀̀ dè yehékè tɛyè kɔbaà? De kó yehékè kó yebókè na ke bè deetè be nɔu miékaà? ¹⁴ O yembè kù yèè ekè ke dèè páíí, òndi kó yebókè na ke deetè ye kɔbe be nɔu miéke, kè di né yé ndi kó Kuyie ndi tũ nkù bo na kè di deetè o nòtè miéke? ¹⁵ Esekiasii báá di ciitè kè di souté di bá nhò tũ, kubotí makù yoo dikpààtiyuu mari kó dibɔ̀̀ í na ke deetè di kɔbe o nɔu miéke nè ò yembè kpesi miéke. Kuyie ndi tũ nkù báá na kè di deetè o nɔu miéke múnke.

¹⁶ Kè Sennakedibu kó betòmbè nnáá nke sáá nti Yiè nKuyie nè ku kóo tɔ̀nti Esekiasii.

Bè wàrimè dipátiri ke sàrmú ti Yiè nKuyie

(Wénté 2 Bekpààtibè 19:14-19. Esaii 37:14-20)

¹⁷ Kè Sennakedibuu wàri dipátiri késámmú ti Yiè nKuyie kunku Isidayeeri be tũ nkù, kòo béi nke dɔ̀̀: Yehékè tɛyè kó yebókè í na ke deetè ye kɔbe n nɔu miéke, kè Esekiasii kó Kuyie nkuu bo na kédèetè ku nitibè n nɔu miékaà?

¹⁸ Mèmmè kè Sennakedibu kó betòmbè tì píéké nè Ebedeebe kó tináànti ke bo donnè Sedisademmu kɔbe bèè bo kuduotí ìnkè be kòmbùtì kè bè ànné kufɔ̀waá nkè dèe yie nkè bèe na kéfietè dihei. ¹⁹ Sennakedibu kó betòmbè do náá nKuyie nyIsidayeeri be tũ nkù kpéí, ke kù dònnonkòné sibɔ̀ɔtenkaanii ibotí tɛi dɔ̀̀ si nsi.

Bè kùzmè Sennakedibu àǎpòmbè kòò coké

(Wénté 2 Bekpààtibè 19:15, 35-37 nè Esaii 37:15,36-38)

²⁰ Mèmmè okpààti Esekiasii nè Amɔ̀ti bire Kuyie mpàánáànti náàntò Esaii bè bàntèmè Kuyie nde kpéí kè kù kuónnè. ²¹ Kè ti Yiè nKuyie ntònni ku tònni Sennakedibu kó dihàǎpònkari miéke kè dii kuɔ behàǎpòmbè yekòmbò yembè nè iwéi yembè bèè baké, kòo kpààtì ité nè ifei kè kòo nɔu ei, kèntati o bɔ̀̀ cíètè miéke kòo bíi ò kù.

²² Mèmmè ti Yiè nKuyie ndeetémè Esekiasii nè Sedisademmu ei kɔbe Asidii kóo kpààti nɔu miéke nè be dootitɔ̀bè sɔ̀mbe, kè bèe ompènè de kó ibotí ìi bè fité. ²³ Kè benitibè péuu pàmmú yepà̀rè ti Yiè nKuyie nSedisademmu, kèpàmmúnè yepà̀rè Esekiasii wenwe Sudaa tenkè kɔbe kóo kpààti, kè ibotí tɛi ò dèúkunnè.

Esekiasii kó tikpàti mànkú

(Wénté 2 Bekpààtibè 20:1-21 nè Esaii 38:1-8,39)

²⁴ De kó yewe miéke kè Esekiasii muɔ̀ke kéduúnnè mukúú kébántè ti Yiè nKuyie kè kùu dɔ̀̀ tidietì. ²⁵ Kè Esekiasii í mbanté mesàà nKuyie nhò dɔ̀̀mè kéánné tɛfentè, kè ti Yiè nKuyie mmiekkè ò do nè Sudaa tenkè nè Sedisademmu. ²⁶ Bá nè Esekiasii me nhàmè tɛfentè kòo kékunnè omáà wenwe nè Sedisademmu ei kɔbe, kè ti Yiè nKuyie mmiekkè í mbè do o fòmму mumɔ̀u miéke.

²⁷ Kè Esekiasii muɔ̀te tikpàti mediè, kòo yètirii feitè, kè wè mmɔ̀ke tikpàti kémaá sicéí kéánné timátì péitì nè mesɔ̀o nne yetásààye yèè donku kpeñi nè tudaàribè nè tidɔ̀piliti nè tinensààti tibotí tibotí. ²⁸ Kòo maá ò yóo nháà dè tidietì bè tu ti bédèè nè mekùò, nne bè yóo ntanninko dè o wũs ibotí ibotí. ²⁹ Kòo maá yehékè kémuɔ̀te iwũs mediè nyisámpòí nè idieyi. Kuyie nkuu do ò duú ntikpàti mediè.

³⁰ Wenwe Esekiasii weè do kúnné Kiyɔ̀ kó kukó nkó menie nkè mè tanné defũ̀ kè mèe yèroo Dafiti ei diyie taà kèè bíékè.

Esekiasii tòmму mumɔ̀u do yíemmu. ³¹ Dèè kpéí ndo te kè Babidɔ̀nni ei kó bekpààtibè tònni be kó yehéikèn-tòrè be borè, kè bè bo dɔ̀ke yíètè tidietì tii dɔ̀̀ ò ei, kè Kuyie nhò yóu ke bo yà tii bo o yèmmè miéke.

³² Esekiasii dɔ̀̀rimè sɔ̀mme nè ò pí mmùò tòmму Kuyie nkéí ndè wàrimu Kuyie benke ti ku pàánáànti náàntò Amɔ̀ti bire Esaii kòò tì wàri de kó dipátiri miéke nè Sudaa kpààtibè nè Isidayeeri kɔbe be páte miéke.

³³ Kòo kòo nɔu yembè kũ̀ nkè kè bèè ò kúnné Dafiti bí fɔ̀ti kó ditenni. Kè Sudaa kɔbe ò kɔ̀utè kòò bire Manansee sɔ̀tè tikpàti.

Manansee sɔ̀témè tikpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 21:1-18)

33 Manansee do yóo di tikpàti ke muɔ̀ke yebie ntepitè nè yèdèè ndi, kémmo Sedisademmu ke tɔ̀ tikpàti yebie nsipisínummù nè yenummù, ² kédɔ̀ Kuyie nyí dɔ̀ dè, kètunnè ibotí tɛi do dɔ̀ri ìi sòke kperè kè ti Yiè nKuyie nyi bèti ke bè kànnè bembè Isidayeeri be. ³ Kòo wéte kémaá o cice Esekiasii do pùɔ nyèè bɔ̀wũtòrè kémaá dibɔ̀̀ Baadi kó diwũtònni kécíéké itedéi kékíí nkénkɔnkù ke báá ndiyie nè otànkù nè siwáà. ⁴ Kòo maá yewũtòrè ti Yiè nKuyie ncíètè miéke Sedisademmu. Ti Yiè nKuyie ndo bè nàkému ke dɔ̀, kù dɔ̀ bè nkù báá nSedisademmu nwe sáà. ⁵ Kòo maá yèè wũtòrè ti Yiè nKuyie ncíètè dánti tidé miéke diyie nè otànkù nè siwáà de kpéí, ⁶ kékuɔ o bire kétuɔ Inɔ̀mmu biriku miéke kènnáánnè yebókè, ke kɔ̀ri tipáàti, ke pínnè muhũ̀tòm-mú, kéwaá mbenitinòmbè bèè yu becírìbè nè bèè boorí tinùbooti, kèndɔ̀rinè medɔ̀̀rimè yeime ke ìinko ti Yiè nKuyie mmiekkè. ⁷ Kòo tanné tɛɔ̀tenkaanitè ò do dɔ̀̀ tè Kuyie ncíètè miéke. Kuyie ndo nàkému ku kóo tɔ̀nti Dafiti nè o bire Sadomɔ̀ ke dɔ̀, Isidayeeri be tenkè miéke kù tãátè ke dɔ̀ ku yètirii nyu Sedisademmu nwe ku cíètè miéke sáà. ⁸ Kù do béimmu ke dɔ̀, kè Isidayeeri be tũ nku tannò nè ku kuú nè ku tié nkù duú ndè be yembè ke nàké Mɔ̀yiisi kòo dè wàri, kù báá bè dènnè dihei kù duú ndi be yembè. ⁹ Kè Manansee nte kè Isidayeeri be feti, kécake ti Yiè nKuyie nkè dèe pèètè ibotí tɛi kù do kù ì kè bè kànnè ì do dɔ̀̀rimè.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nni nhò náánnè wenwe Manansee, nè o kɔbe kè bè í nkù kèmmú. ¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nduú nkè bèè baké Asidii kóo kpààti kó behàǎpòmbè kè bèe kɔte kèpí mManansee kètònnè o yèi kuyimpie nkòò bou disɔ̀wũ̀ kó mɛfimmè kètu, kékònnè Babidɔ̀nni. ¹² Ò ta dii m̀nni mesémme miéke kékúnnè ti Yiè nKuyie nkémɔ̀ mecíémme, kékékunnè omáà kunku Kuyie nhò

yembè do tũ nkũ ìikè. ¹³ Kòo bántè ti Yiè nKuyie nkè mesémmèe kù pĩ, kè kũu kémú o dabònni kóo tẽhnéní Sedisademmu o kpààtiyuu mièke, kè Manansee banté ti Yiè nKuyie mmènke tùmè Kuyie nku.

¹⁴ De kó difñkùò kòo maá kuduotí Dafiti èi mièke diyìè taà kè, Kiyõõ kó kubiriku bíékè, kénto kétuakènè bè tú dè siyĩ kó dibòri, kémaá káfii nhOfedi tãri kè dèe okè mediè, kòo kanne behããpònkótíbè Sudaa tenkè kó yehèkè iduotí fité yè mièke. ¹⁵ Kòo denne ibotí tẽi kó yebókè ti Yiè nKuyie ncíètè mièke nè tetenkaanitè, ké dè denne dihei mànkũ kèútóo, kèpuo nyebwãwãtòrè yèè bo ti Yiè nKuyie ncíètè tèè bo Sedisademmu ditãri ìnkè. ¹⁶ Kòo maá ti Yiè nKuyie nkó diwãtònni kéfíé iwũõ metaummè kpèyi nnè yesãã nkpèyi, kéduó nkè Sudaa kòbe ntũ nti Yiè nKuyie nkunku Isidayeeribe tũ nkũ. ¹⁷ Bá nè memme kè benitibè nkpaá feu yetòrè, kè baa né báá nti Yiè nKuyie.

¹⁸ Manansee dõrímè sòmme nè ò bàhètèmè Kuyie, nnè ku pãñnáhnti náahntò ò nàkè tì ti Yiè nKuyie nkpréi, bembè Isidayeeribe bè tũ nkũ dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè dõrímè pátiri mièke. ¹⁹ Ò bàhètèmè Kuyie nnè kù cõtémè o báammu nè ò càkemè Kuyie nnè ò kù yetemè nè ò ãámè yetòrè ke fífkú itedeí nè ò dõmmè sibwãtenkaanii, ò dõ dè ke né bo na kèbantè ò càkemè Kuyie ndè wãrimu Esaii tõmmú pátiri mièke. ²⁰ Manansee kò ndii mònni o yembè kũũ nkè kè bèe ò kũnnè o cíètè pérímù mièke kòo bire Amwã wãtè tikpàti.

Amwã tòmè tikpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 21:19-26)

²¹ Amwã do yóó di tikpàti ke m̀ke yebie nsipísidé nè yèdèè ndi, kénto tikpàti ke bo Sedisademmu ke dõ yebie nyèdèè, ²² kédwò ti Yiè nKuyie nyí dõ dè o cice Manansee do dõmmè, kéfíé yebókè o cice do dõ yè ké nyè báá. ²³ Ò me nyí mbantè o caàrimè o cice do bantémè o kõme, ò do càkemu kèpèètè o cice.

²⁴ Kòo kó betõmbèe dake o kpéi kóò kù tẽkpààticíètè mièke. ²⁵ Kè dihei yembèe kua bèè kó dimàà do dake kékuo okpàati Amwã kéduó nkòo bire Sosiasii wãtè tikpàti.

Sosiasii tòmè tikpàti

(Wénté 2 Bekpààtibè 22:1-2. 23:4-20)

34 Sosiasii do yóó di tikpàti ke m̀ke yebie nyèni ndi kèmbò Sedisademmu ke tã tikpàti ke dõ yebie nsipísitããti nè dimàà, ² kètũnne o yàari Dafiti kó meborime weti weti.

³ O kpàti benni niínni o do kpaá tú odapàà nwe kèwammú Kuyie nho yàari Dafiti do tũ nkũ. O kpàti benni tẽpíítè nè didèri mièke, kèketé ò bo puommè yebwãwãtòrè Sudaa tenkè nè Sedisademmu, kédíé yetòrè, kébuó nyitedeí, kébókè sibwãtenkaanii nè bè yìè ntimátì ke uté si. ⁴ Kòo duó nkè bè mpuo ndibwò Baadi kó yewũtòrè kòo wùò, kè bèe puo ntihúnti kó yetòrè yèè do bo de kó yewũtòrè ìnkè, kèpíé itedeí nè sibwãtenkaanii bè yìè ntimátì ke uté si, ké dè pùò nkè dèe naá mmutáá, kè bèe dè útóo bèè do si feu bè kũri ì

fõti ìnkè. ⁵ Kòo tuo mbe bõoyembè kó yekúõ, be bõwũtòrè ìnkè. Mèmmè Sosiasii wènkũnnemè Sudaa tenkè nè Sedisademmu.

⁶ Manansee kó yehèkè nè Efadaimmu kpèye nè Simmèõõ kpèye kénto kétuakènè Nefutadii kpèye nè be pèetitòbè kpèyoo. ⁷ Kòo puo nyebwãwãtòrè kèpíé itedeí kèpuo nnè sibwãtenkaanii kè dèe naá mmuyuo, kòo puo nyebwãwãtòrè bè tũ nyèè ìnkè tihúnti Isidayeeribe ekè yemwõ mièke kèwète kékò nSedisademmu.

Ikuú niùti dièwè yàmè Kuyie nkuú pátiri

(Wénté 2 Bekpààtibè 22:3-10)

⁸ Kè Sosiasii mbo o kpàti benni tẽpíítè nè diniínni mièke. Ò wènkũnne dii mònni dihei nè ti Yiè nKuyie ncíètè ke dèe kètõ Asadia bire Safãã Maseya èi kóo kpàati nè okpàati kóo pátiwããti Yoakasi bire Yoa kè bè bo kote kètũntè ti Yiè nKuyie ncíètè. ⁹ Kè bèe kote kèyà ikuú niùti dièwè Idikiya, ké nhò tão Manansee kó kuwã nkòbe, nè Efadaimmu kòku kòbe nè Isidayeeribe sòmbe Sudaa tenkè kemwõ kòbe nè Bensamèe kó kuwã nkòbe nè Sedisademmu èi kòbe bè do tóni ì díítì Kuyie ncíètè. Defiibe bèè bàa Kuyie ncíètè kó yebòrè kè bèe ì cuó. ¹⁰ Kè bèe ì duó mbèè ni bèè pĩ nKuyie ncíètè tõmmú, kè bè bo dõnhè ti Yiè nKuyie ncíètè kè tè tũntè. ¹¹ Kè bèe ì duó mbèè yé ideí kó mutõmmú nè bemarkè kè bè bo donténè yetãrè bè ciéké yè nè imundeí kèiinnè tidieti Sudaa kpààtibè do càke tì. ¹² Kè de kó benitibè mènke mpí mmutõmmú kè dè wenni mesàà, kè Defiibe bí Yaati nè Abudiasii nè Sakarii nè Mesudammu ìi do bè ni. Kè Defiibe tòbè bèè nã nke bie ndebémbénnè ke nãnnè mudèmmù. ¹³ Kè bè mbaké bèè tãu tinenti, ke bakénè betõmbè bemwõ bá wè nè o tõmmú. Kè Defiibe tòbè tu bepátiwããbè ke baanè Kuyie ncíètè tõmbè nè yebòrè.

¹⁴ Bèe dii mònni idíítì bè do dõ nyi ti Yiè nKuyie ncíètè mièke, kè ikuú niùti Idikiya yà ti Yiè nKuyie nkuú pátiri, kù do duó nyi Mõyiisi kòo ì wãri. ¹⁵ Kè Idikiya náké opátiwããti Safãã ke dõ: M pètè ikuú pátiri ti Yiè nKuyie ncíètè, ké di nhò duó. ¹⁶ Kè Safãã di tão okpàati, kóò nàké nè mutõmmú kpeti ke dõ: Tínti a kó betõmbè ti pĩmmu mutõmmú a do yé ntí dõ m̀. ¹⁷ Ti tũótèmu ti Yiè nKuyie ncíètè kó idíítì imwõ ke duó mbèè baké mutõmmú nè betõmbè.

¹⁸ Kè opátiwããti Safãã yíé kénáké okpàati ke dõ: Ikuú niùti dièwè Idikiya wèè n duó ndipátiri, ké di kàà nhokpàati ìikè.

Sosiasii beémmè Udida

(Wénté 2 Bekpààtibè 22:11-20a)

¹⁹ Okpàati kèè mèmme Kuyie nkuú bè ò kàa nyi kékètè o yàati, ²⁰ kèyú Idikiya nè Safãã Ayikammu nè Mikee bire Abudonni nè opátiwããti Safãã nè okpàati kóo tũnti Asayaa, ké bè nàké ke dõ: ²¹ Kõtenè kébéè nti Yiè nKuyie n kpéi nè Isidayeeribe sòmbe kpéi nnè Sudaa kòbe kpéi ndipátiri bè pètè di tã tii náahnti ìnkè. Kè yé ti Yiè nKuyie mmieke ti domè mediè mme, ti yembè í yiemme ke tũnne ti Yiè nKuyie yé mmù, tii wãri dipátiri mièke timwõ.

²² Idikiya nè okpààti tǎǎtè bè kè bèe kɔte onitipòkù Udida borè wèè nàa nKuyie mpǎǎnǎahti. Ò do tú Asidaa bire Tokiyati bire Sadummu pokù nwe, wèè do baa ikuú yààti. De kó Kuyie mpǎǎnǎahti nǎahtò do bo Sedisademmu nwe, dicēkarì bè tu di dihei pànni, kè bèe ò nàké bè tɔ tì. ²³ Kòò bè tēhné ke dɔ: Kɔtenè kénáké onitì wèè di tōnni m borè ke dɔ: Ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tū nku tu: ²⁴ Bè kàà ndii pátiri Sudaa kɔbe kóo kpààti di nàa mmèè yei nkpréi kù yóo mè bɔnté Sedisademmu èi ndi nè di kɔbe. ²⁵ Bè mè nkù mbɔn-tóomè ke tuò tihúúnti yebɔkè bè dɔɔ yè ke iinko ku mieke, nè medɔɔrimè yeieme ku mieke bè yèmu ke í yóo bè bonke. ²⁶ Sudaa kɔbe kóo kpààti wèè di tōnni kè di bo beé nti Yiè nKuyie, dí ò nàké ke tú, ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeribe tū nkù tu ò kèèmu kù ò nàké tì. ²⁷ Ò mè nkèèmmè kù nàké tì Sedisademmu kpéi kè dè kàáké o yèmmè, kòò kékúnne omàà kunku ti Yiè nKuyie nku ìlkè, ke kērí o yààti ke kómmú tinɔnni. Kunku ku mómɔmɔnku kù kèèmu o dabònni kunku ti Yiè nKuyie nkuù béi. ²⁸ Ò yóo kòmmu bàmmùu o yembè kùù nkè, kè bèe ò kùnné o yembè f̄t̄ti o ònf̄f̄ í yóo yà meyei nkù yóo bɔntémè Sedisademmu èi nè di nitibè.

Sosiasii wète ke tũntemè nè Kuyie mbe kó metaummè
(Wénté 2 Bekpààtibè 22:20b-23:3)

Ikuú niùti diwèè Idikiya nè okpààti do ò neínè bè kè bèe wète kénáké okpààti Kuyie mpǎǎnǎahti nǎahtò bè nàké tì, ²⁹ kòò kpààtii t̄ nkè bèe nàké Sudaa tenkè kɔbe nè Sedisademmu èi kɔbe ke dɔ bèe tíí. ³⁰ Bè tíí ndii mɔn-ni kòò kɔte ti Yiè nKuyie ncíètè ke neínè Sudaa èi kɔbe nè Sedisademmu èi kɔbe nè ikuú niùbè nè Defiibe nè Isidayeeribe bemɔu bekótibè nè ibí kòò bè kàa nti Yiè Kuyie nkuú nè ku taummè pátiri bè pèté di ti Yiè nKuyie ncíètè mieke. ³¹ Okpààti de ncómmú o cónni kébéi nd-inùu dii tu bè ntù mbe Yiè nKuyie, ke yíe nku tannò, nè ku kuú, nè ku tié nè be yèmmè memɔu, nè be wérímú mumɔu. Kè dèe yie nkè bèe na kéndɔɔri ku kuú nè ku taummè pátiri dii ntɔ tì yé mmù. ³² Kòò kpààtii duú nkè bèè kó dimàà bo Sedisademmu èi nè Bensamèe temp̄ nkɔbe kè bèe tũnne Kuyie mbè dɔɔnè mèè taummè kunku be yembè do tū nkù. ³³ Kè Sosiasii paa mmubɔt̄t̄mmú Isidayeeribe ekè yemɔu mieke, kéduú nkè bèè kó dimàà bo Isidayeeribe tenkè kè bè mpí nti Yiè nKuyie ntōmmú kunku Kuyie mbè tū nkù, o fòmmu mumɔu mieke, bá bè í nyete be Yiè nKuyie be yembè do tū nkù.

Sosiasii baámmè ndiyentébanni
(Wénté 2 Bekpààtibè 23:21-23)

35 Kè Sosiasii baá ndiyentébanni Sedisademmu ti Yiè nKuyie nkpréi nkéfié dibanni kó iwūš dibenni kóo tǎnkù ketiwè kó diyie tepítè nè dinaanni. ² Kòò wète kékanne ikuú niùbè be tōmmú, kéyáúkúnne be k̄nt̄ti kè bè mpí nti Yiè nKuyie ncíètè kó mutōmmú, ³ kénákénè Defiibe bembe bèè cǎǎ nti Yiè nKuyie ntōmmú kpéi, ke te bè bo tiémme benitibè ke dɔ: Tannénè ti Yiè nKuyie ntaummè tɔu ku cíètè Isidayeeribe kóo kpààti Dafiti bire Sadomɔɔ do maá tè, dí ténke í yóo

ndi tɔu. Pínnè ti Yiè nKuyie ntōmmú kunku di tū nkù nè ku nitibè Isidayeeribe. ⁴ Báátinè kéntū ndi naámuntì duú ke dòmmè nè di t̄rè di pí mpímmè mutōmmú kén-tū nyIsidayeeribe kóo kpààti Dafiti wǎri ì tié nyé mmù, kòò bire Sadomɔɔ í ikú. ⁵ Mbonè Kuyie ncíètè mieke di c̄f̄i tūmmè sitɔbè, kènteénnè di kɔbe Isidayeeribe be naámuntì tūmmè titɔbè. ⁶ Dî yóo fíé diyentébanni kó iwūš, dɔɔnè dimàà mewénkùmè kó ikuú kèteennè di kɔbe kè bèe tũnne ti Yiè nKuyie nnákè tì Mɔyiisi kòò ti wǎri.

⁷ Kè Sosiasii duú nyiwūš nyIsidayeeribe bèè kó dimàà dè bo be kpéi yepebe nè yebɔbe sikɔupísitǎati (3000) nè inààke sikɔupísitǎati (3000), kè bè bo fíé diyentébanni. De kó iwūš do tú o kp̄yi nyi wenwe okpààti. ⁸ Kòò kpààti kó betũmbèe duónnè be yèmmè iwūš, kè bè bo fíé dibanni benitibè kpéi, nè Defiibe nè ikuú niùbè Idikiya nè Sakarii nè Yeyeedi bèè kótí Kuyie ncíètè kè èe duú nyiwūš ikuú niùbè kpéi, yepebebe nè yebɔbe sikɔupísidé nè sikɔusikuú (2600) nè inààke sikɔusitǎati (300) kè bè bo fíé diyentébanni. ⁹ Kè Defiibe kó bekótibè Konanniya nè o kɔbe Semmaya nè Netan-neyeedi nè Asabia nè Yeyeedi nè Yosabadi kè bèe duú nDefiibe yepebebe nè yebɔdabe sikɔupínùmmù (5000) nè yenaadakè sikɔusínùmmù (500). ¹⁰ Nte bè do tũntè mèè botí dibanni ikuú niùbè do pímmu be tōmmú kè Defiibe pí mbe kōmu, kè bè ntù nhokpààti dɔú ndii nùu. ¹¹ Kè bè nfeu diyentébanni kó iwūš kè ikuú niùbè cɔú meyĩ nDefiibe borè ke cou diwūšt̄n̄ni ínkè. Kè Defiibe bie f̄f̄ú iwūš bè fíé ì. ¹² Ke cǎnninko dèè dò nkétu nKuyie, kéduú nDefiibe bè dò nkénte dè, ké me nyí nè inààke, kéntū mMɔyiisi kó ikuú duú ke dòmmè. ¹³ Kè bèe tũnne be kó ikuú kèpúnnè diyentébanni kó ipe, kébén-né iwūš t̄i bè cǎnné ì Kuyie nkpréi nè sikúmbóo nè tikàdàabuuti nè sidúu, kédeè ké dè totí benitibè mecǎǎ nkè bèe di, ¹⁴ kédeè kébénnè be kp̄yi nè ikuú niùbè kp̄yi, ke yé ikuú niùti Anɔɔ bí do pímmè mutōmmú nè keyènkòo ke feu iwūš ke tuò, ke tuònnè mekùu. Deè kpéi ndo te kè ikuú niùbèe bénnè dèè tu be kperè nè bembe ikuú niùbè kperè. ¹⁵ Asafu yaábí bèè tu bedèmbè kè bè mpí mbe tōmmú ke tū nDafiti nè Asafu nè Emanni nè Yedutunni Kuyie mpǎǎnǎahti nǎahtò okpààti kou bè do dɔú ndii nùu. Kè yebòrè kó bebàribè mbaa bá dii bòri. Bá bè í nyóu be tōmmú, ke yé be kɔbe Defiibe do bérímè dèè tu be kperè. ¹⁶ Mèè botí nku bè tũntemè ti Yiè nKuyie nkó mutōmmú mumɔu de yie kébaá ndiyentébanni, kéntū nhokpààti Sosiasii kó dinùu, kéfié iwūš kétu nti Yiè nKuyie nwūšt̄n̄ni ínkè.

¹⁷ Isidayeeribe bèè kó dimàà do bo ndiyentébanni, kè bèe yíé kébaá mpéèbè bèè í kɔɔrenè mutie mùu muuti be kó dibanni ke dɔ yewe yèyiekè. ¹⁸ Bè í baá ndiyentébanni mari me kó kubotí kétúoté Kuyie mpǎǎnǎahti nǎahtò Sammuyeri kó dimònni kéntɔ kétuɔkenni Sosiasii kó dimònni. Isidayeeribe kpààtibè òmɔu í baá ndiyentébanni kè di dònnè Sosiasii baá ndi. Ikuú niùbè nè Defiibe nè Sedisademmu èi kɔbe bè do bomu de kó dibanni. ¹⁹ De kó diyentébanni bè do di baá nhokpààti Sosiasii kpàti benni tepítè nè diniinni mieke nke.

Sosiasì kpàtì tùòkemè ti mànkù

(Wénté 2 Bekpààtibè 23:28-30)

²⁰ Sosiasì tũntè diì m̀ǹǹǹ ti Yiè nKuyie ncíètè kédeè, kè Esibiti kóo kpààti Neko íténi nè o ããp̀d̀mbè ke bo do mudoò Kadikemiisi èi k̀b̀e kukó nhEfadati borè, kè Sosiasii yèroo kédú kóò bùsténè. ²¹ Kè Nekoo t̄ nkè b̀èè ò nàké ke d̀ò n kpeti da dòǹǹm̀e, f̄ nSudaa k̀b̀e kóo kpààti? Dè í tũ ò k̀t̀enì yíe nke bo dokénè f̄ nwe, ò k̀t̀enì ke bo dokénè t̄c̄íètè n dokùnè t̀è nte, kè Kuyie nné tũ n d̀ò mecã, báá dinté Kuyie nkuù m bonè kè meè d̀òke kù yàa bo da ku. ²² Bá nè memme Sosiasii me nyí nyie nke bo yóu, kéceete omáà kék̀t̀e ke bo ò dokénè. Bá ò í nkènté Neko náànti Kuyie nhò nàké ti kòo tì náà, kék̀t̀e kédò mudoò Neko Mekidoo biriku mieke. ²³ Kè detãnnè yembèè ò tã kòo nàké o kó bet̄m̀bè ke d̀ò, b̀èè ò t̀úóté kè b̀èè ò k̀ùt̀emu.

²⁴ Kòo t̄mbèè ò d̀èite o kparinaasãntè mieke kéãnnè o kpàrinaasãntè tetè mieke, kóò t̄ Sedisadèmmu kòo kù kè b̀èè ò k̀nnè o yembè f̄ti. Kè Sudaa tenkè k̀b̀e b̄m̀c̄u nè Sedisadèmmu èi k̀b̀e b̄m̀c̄u kè b̀èè kari o kúú.

²⁵ Bè yí memme kè Sedemii kuú ndikúdab̀ǹǹi Sosiasii kpéi, kè benitidadèmbè nè benitipodèmbè kè b̀èè béi nSosiasii kpéi, kè dè sonnè nke yí Isidayeeribe kó ikuú. Dè kó dikúdab̀ǹǹi wãrimu Sedemii kúdab̀ǹǹi mpátiri mieke.

²⁶ Sosiasii d̀òr̀imè s̄omme ò ketémè nè ò p̀ñtémè nè ò p̀r̀m̀mè mut̄õmmú Kuyie nkpéi, ke tũ nKuyie nkuú duú ke d̀õmmè, dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè nè Sudaa k̀b̀e b̀e † páte mieke.

Yoakasi t̄m̀mè tikpàti Sudaa tenkè

(Wénté 2 Bekpààtibè 23:30-24:17)

36 Dè d̀òò memme kè dihei yembèè t̀úóté Sosiasii birè Yoakasi, kédú n kòo t̀úóté o cice f̄t̄iri k̀nt̀ú okpàati Sedisadèmmu. ² Yoakasi do yóo di tikpàti ke m̀k̀e yebie nsipísidè nè yètàati ndi, k̀nt̀ú tikpàti ke d̀ò betããbè b̀ètããti ke bo Sedisadèmmu. ³ Kè Esibiti kóo kpààti Neko ò p̄ nkéduú nkè Sedisadèmmu èi k̀b̀e nè Sudaa tenkè k̀b̀e nhò yietì d̀ampòò, nè timàti péiti cidòò sik̀up̀isitàati (3000), nè mes̄w̄ ncidòò sipísitàati. ⁴ Kè Esibiti kóo kpààti t̀úóté Yoakasi nantè Ediakimmu kédú n kòo bo ntú Sudaa tenkè nè Sedisadèmmu èi dè kóo kpààti. Kè b̀èe ceete o yètiri ké nhò yu ke tũ Sosakimmu. Kè Neko k̀nnè o kóo kóti Yoakasi Esibiti.

⁵ Sosakimmu do yóo di tikpàti ke m̀k̀e yebie nsipísidè nè yè̀ǹm̀m̀u ndi k̀nt̀ú tikpàti ke d̀ò yebie ntepiítè nè òmáà kédú ti Yiè nKuyie nno tũ nkù í d̀ú dè. ⁶ Kè Babid̄nni kóo kpààti Nebukannesaa ò do mudoò kóò p̄ nképítinnè dis̄w̄w̄ kó m̄f̄imme kék̀ǹǹè Babid̄nni, ⁷ k̀nt̀ú ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenti, kè kò nké ti tannè o kó t̄b̄w̄c̄íètè mieke.

⁸ Sosakimmu d̀òr̀imè s̄omme, is̄k̀e k̄p̄e ò d̀ò dè, nè t̄i ò t̀ù̀kenì dè wãrimu Isidayeeribe kpààtibè nè Sudaa

k̀b̀e b̀e páte †† mieke. O birè Sosakinni weè do s̄w̄t̄e tikpàti.

⁹ Sosakinni do yóo di tikpàti ke m̀k̀e yebie ntepiítè nè yèni ndi, k̀nt̀ú tikpàti betããbè b̀ètããti nè yewe t̄piítè ke bo Sedisadèmmu, kédú ti Yiè nKuyie nyí d̀ú dè.

¹⁰ Dibenni p̄nni yètinì diì m̀ǹǹǹ kòo kpààti Nebukannesaa ò p̄ nkék̀ǹǹè, k̀nt̀ú ti Yiè nKuyie ncíètè kó tinenkpeti. Kòo t̀úóté o cice nantè Sedesiasii kè weè ntú okpàati Sudaa tenkè nè Sedisadèmmu.

Sedesiasii tumè okpàati Sedisadèmmu

(Wénté 2 Bekpààtibè 24:18-25:21 nè Sedemii 39:1-10. 52:1-27)

¹¹ Sedesiasii do yóo di tikpàti ke m̀k̀e yebie nsipísidè nè òmáà ndi k̀nt̀ú tikpàti ke d̀ò yebie ntepiítè nè òmáà ke bo Sedisadèmmu. ¹² Kòo d̀òò ti Yiè nKuyie nyí d̀ú dè, kunku ò tũ nkù, ò í nkék̀ǹǹe omáà Kuyie mpããnáànti náàntò Sedemii ikè, wenwe ti Yiè nKuyie ndo náannè wè kòo ò náà. ¹³ Kòo yete okpàati Nebukannesaa kpeti. Nebukannesaa do duú nkòo ò d̀únnèmu dinùú ké yú Kuyie nyètiri, ke bo nyíe nho kpeti. Bá nè memme kòo kpénk̀ǹǹe o to kéyete ti Yiè nKuyie kunku Isidayeeribe tũ nkù. ¹⁴ Ikuú niùbè kó bekótibè nè benitibè kè b̀èè s̄úú mbè bo nyetírímè ti Yiè nKuyie nkpeti, kèt̄nnè ibotí t̄i d̀òr̀i ò s̄k̀e k̄p̄e, kécake ti Yiè nKuyie ncíètè b̀èè do cãnnè t̀è Sedisadèmmu. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie mbe yembè do tũ nkù do d̀m̀u kédèetè ku nitibè nè ku c̄íètè, k̀nt̀únni ku t̄r̀è s̄ã kè yè b̀e caú. ¹⁶ Kè Isidayeeribe ndaú ku pããnáànti náãmbè, ke b̀è s̀enku ke b̀è s̄ã, nkè ti Yiè nKuyie mmieke yàa b̀è c̀úténè, bá b̀è í m̀m̀k̀e b̀è bo yímè ké kè c̀õnnè. ¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie nduú nkè Babid̄nni kóo kpàati b̀èè do mudoò kék̀u bekpàrinuombè nè bebém̀bè nè isap̀umbi nè bekótibè nè sidakóò, ké mbè k̀ùt̀inè Kuyie ncíètè miekoo, bá ò í nsùò nhòm̀c̄u. Kuyie nkuú do b̀èè nhò duú mb̄m̀c̄u. ¹⁸ Kòo kpàati Nebukannesaa éi Kuyie ncíètè kó tinenti tidietì nè tisámp̀t̄i nè ku c̄íètè kó tikpàti, nè okpàati kpeti nè o t̄mbè kpeti, d̄m̀c̄u ké dè k̀nnè Babid̄nni. ¹⁹ Kòo c̀u nKuyie ncíètè kék̀u Sedisadèmmu kó kuduotí kéc̄u ntekpàat̄ic̄íètè nè bekperibè k̄p̄e, kécake dihei kó tinensàti timc̄u, ²⁰ kék̀im̀m̀u b̀èè do yenté yenté kék̀ǹǹè Babid̄nni ké me nyínè okpàati nè o bí, kè b̀èè ntú tidaati kè P̄resi kó dikpàatiyu yàa c̀uténè tikpàti. ²¹ M̄m̀m̀e ti Yiè nKuyie ndo nàké ti ku pããnáànti náàntò Sedemii t̄i d̀òmmè. Kù do ò nàké ke d̀ò: Bè èi diì yóo d̀únkò yebie nsipísiiyèkè mieke, kék̀f̄ó nsiòmp̀s̄i kó yebie mbè na mbaà nyè.

Okpàati Siduusi duómmè dinùú kè Sifube bo kò nkémaá Kuyie ncíètè

²² P̄resi kóo kpàati Siduusi kpàti benni ketirì mieke nke kè Kuyie nni ndú kédú kù do nàké ti ku pããnáànti náàntò Sedemii, kòo t̄i wãri. M̄m̀m̀e Kuyie mbenkemè okpàati Siduusi ò d̀ò nkédú t̄i, kòo t̄i wãri kè b̀èè dari yepáte o èi dim̄c̄u kék̀p̄ékè ke d̀ò: ²³ Ti Yiè nKuyie nkùú bo kék̀nkè kùú n duú nyekpàatiȳ yem̄c̄u k̄nt̀k̀u kè n

† Wénté 16:11 nè t̄i wènk̀ǹǹe.

†† Wénté 16:11 nè t̄i wènk̀ǹǹe.

yè baké, kuù n nàké ke tú n kù maá teciētè Sedisademmu Sudaa tenkè mieke. Díndi bèè kó dimàà tu Kuyie

nkobe kù ndi bonè kè di kò Sedisademmu Sudaa tenkè ké kù maá teciētè.

ESITADASI

Di mpátiri tɔ̀ tìl nàahtì

Esitadasi nè Neemii de kó yepáte yedé ti náá nSifube bè do p̄m̄m̄u bè kékònnè Babidɔ̀nni kè bèe konní be ei Sedisademmu, be kó tináahtì nti.

Tìl wǎri de kó yepáte yedé ye mieke tìl dɔ̀ tìnti yebie ntekùtè mieke. Esitadasi kó dipátiri ti náá mPeresi tenkè kóo kpààti Siduusi pāmè mme kuce meketimè Sifube kè bè konní Sedisademmu. Bè do konní kékete kémaá di-wũɔ̀tɔ̀nni ndi bè do feu dè iwũɔ̀ Kuyie, de kó difɔ̀nkúo yebie mmayè kè bèe maá Kuyie ncíètè Dadiyuusi tu d̄i mɔ̀nni okpààti (5:1-2). Asee nè Sakarii bè tu d̄i mɔ̀nni ndi Kuyie mpānāahtì náambè. Kè d̄end̄ee p̄ēt̄è kè Peresi tenkè kóo kpààti Aditakis̄esii t̄s̄ Esitadasi wèè do tú ikuú niùti nè i wǎt̄i Sedisademmu, kòo yáúk̄unne benit̄ibè k̄nt̄i Kuyie mbáámm̄u bíékè.

Di mpátiri náahtì duś ke d̄ommè

1. Okpààti duśmmè dinùù Sifube kè bè bo kò nkémaá Kuyie ncíètè 1
2. Sifube bèè kò nKuyie ncíètè kó mumarimù 2
3. Bè íimmè Kuyie mbáámmù 3
4. Be dootitɔ̀bè kó tináahtì k̄nt̄o k̄etuɔ̀kenè bè baámmè diyentébanni 4-6
5. Esitadasi p̄i mmù t̄ommù 7-10

Okpààti Siduusi duśmmè dinùù kè Sifube bo kò nkémaá Kuyie ncíètè

1 Peresi tenkè kóo kpààti Siduusi kpàti benni ketiri mieke kè ti Yiè nKuyie nní ndó kédɔ̀ kù do nàké tì ku pānāahtì náahtò Sedemii kòò tì wǎri. M̄em̄me ti Yiè nKuyie mbenkemè okpààti Siduusi ò d̄ò nkédɔ̀ tì kòò tì wǎri, k̄ep̄īk̄é ke d̄ò: ² Ti Yiè nKuyie nkùù bo k̄éink̄é kuù n duś nyekpààtiyo yem̄o kutenkù kè n yè baké. Kuù n nàké ke tú n kù maá t̄ecíèt̄è Sedisademmu Sudaa tenkè mieke. ³ D̄indi bèè kó dimàà tu ku kobe kù ndi bonè kè di k̄ote Sedisademmu Sudaa tenkè kè kù maá t̄ecíèt̄è. Kuyie nyIsidayeeriibe t̄u nkù bo Sedisademmu nwe. ⁴ Isidayeeriibe bo yèè kàrè kobe yíé timátì p̄éiti nè mes̄o nè tinenti nè iwũɔ̀ kè bè p̄ānè yep̄ārè be yèmmè kpeye ti Yiè nKuyie ncíèt̄è marimù kp̄éi nSedisademmu.

⁵ M̄em̄me Sudaa wuɔ̀ nkobe kó bekótibè nè Bensamee kobe nè ikuú niùbè nè Defiibe Kuyie nnappe bèe kó meyèmmè kè bèe íté k̄ebááti ke bo kò nSedisademmu kémaá ti Yiè nKuyie ncíèt̄è. ⁶ Kè be p̄eetitɔ̀bèe bè teennè mes̄à nké bè p̄āmmù timátì p̄éiti nè mes̄o nnè tinenti nè iwũɔ̀ nè tinenti teti t̄i donku yòu, bè í nkāannè ketike bèè d̄ó k̄ep̄ā nè be yèmmè be kó yep̄ārè.

⁷ De kó difɔ̀nkúo kòo kpààti Siduusii duś nkè bèe denení ti Yiè nKuyie ncíèt̄è kó tinenti okpààti Nebukannesaa do t̄uót̄è tì k̄etannè o b̄oɔ̀c̄íèt̄è. ⁸ Kòo duś nkè odítis̄onniwè Mitidedati tì d̄enneni k̄ékaa nké tì duś

nSudaa kobe kóo kpààti Sebasaa. ⁹ Nte bè do kàa nde kó tinenti kè tì mmām̄è: Mes̄o nyeb̄o sipísit̄āti, timátì p̄éiti yeb̄o tekupíítè (1000), yese sipísid̄é nè yèwei.

¹⁰ Is̄oɔ̀b̄òòke sipísit̄āti, timátì p̄éiti ibòòke is̄àyi tekupíítè (1000), it̄ei ì kó kuwenniku í ì m̄ānnè sik̄usinàà nè t̄ep̄íít̄è (410) nè tit̄eti tekupíít̄è (1000).

¹¹ Kè bèe tì b̄ate t̄is̄onenti nè timátì p̄éiti k̄peti kè tì m̄bo sik̄up̄isin̄umm̄u nè sik̄usinàà (5400), kè Sebasaa nd̄è t̄o dem̄o bè it̄i d̄i m̄nni ke k̄ūnti Sedisademmu.

Sifube bèè do kò nSedisademmu bè do mamè

2 Nte Isidayeeriibe do it̄è Babidɔ̀nni okpààti Nebukannesaa do p̄m̄m̄u bè kè bè nt̄u tidaat̄i o cie, k̄éit̄é k̄ekonni Sedisademmu Sudaa tenkè bá wè kòo kari o ei. ² Nte bèè do bè ni be yèt̄è: Sodobab̄eedi nè Sosuwee nè Neemii nè Sedayaa nè Ededayaa nè Maadosee nè Bidisanni nè Misipaadi nè Bikibaii nè Deummu nè Baana.

Beè naàm̄unt̄i tu t̄i:

³ Padosi kó kunaàm̄unkù kobe do bo sik̄up̄isid̄é nè tekùt̄è nè sipísiyiekè nè b̄ed̄éb̄è mbe (2172).

⁴ Kè Sefatia naàm̄unkù m̄bo sik̄usit̄āti nè sipísiyiekè nè b̄ed̄éb̄è (372).

⁵ Kè Adaa naàm̄unkù kobe m̄bo sik̄usiyiekè nè sipísiyiekè nè b̄en̄umm̄u (775).

⁶ Kè Pasati-M̄oabu naàm̄unkù kobe m̄bo sik̄up̄isid̄é nè sik̄usini nè t̄ep̄íít̄è nè b̄ed̄éb̄è (2812), Sosuwee nè Soabu be yaáb̄i nyi.

7 Kè Edammu naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè sikɔusidé nè bènàà (1254).
 8 Kè Satuu naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusiwei nè sipísìnàà nè bènùmmù (945).
 9 Kè Sakaii naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusiyiekè nè sipísikuò (760).
 10 Kè Bani naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusikuò nè sipísìnàà nè bédébè (642).
 11 Kè Bebaii naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusikuò nè sipísidé nè bètāāti (623).
 12 Kè Asikadi naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè sipísidé nè sipísidé nè bédébè (1222).
 13 Kè Adonnikammu naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusikuò nè sipísikuò nè bèkuò (666).
 14 Kè Bikibaii naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíísidé nè sipísìnùmmù nè bèkuò (256).
 15 Kè Adinni naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusinàà nè sipísìnùmmù nè bènàà (454).
 16 Kè Atee naàmùnkù kɔbe Esekiasi yaábí r̄mbo sipísiwei nè bèni.
 17 Kè Besaii naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusitāāti nè sipísidé nè bètāāti (323).
 18 Kè Yoda naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekòtè nè tepíítè nè bédébè (112).
 19 Kè Asummu naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusidé nè sipísidé nè bètāāti (223).
 20 Kè Kibaa naàmùnkù kɔbe r̄mbo sipísiwei nè bènùmmù.
 21 Kè Betideemmu kó teheitè kɔbe r̄mbo tekòtè nè sipísidé nè bètāāti (123).
 22 Kè Netofaa kó teheitè kɔbe r̄mbo sipísìnùmmù nè bèkuò.
 23 Kè Anatɔti kó teheitè kɔbe r̄mbo tekòtè nè sipísidé nè bèni (128).
 24 Kè Asimafeti kó teheitè kɔbe r̄mbo sipísìnàà nè bédébè.
 25 Kè Kidiati-Yeadimmu nè Kefidaa nè Bedɔti de kó yehékè kɔbe r̄mbo sikɔusiyiekè nè sipísìnàà nè bètāāti (743).
 26 Damaa nè Kebaa kè de kó yehékè kɔbe r̄mbo sikɔusikuò nè sipísidé nè òmáà (621).
 27 Kè Mikimasi èi kɔbe r̄mbo tekòtè nè sipísidé nè bédébè (122).
 28 Beteedi nè Aii kè de kó yehékè kɔbe r̄mbo sikɔusidé nè sipísidé nè bètāāti (223).
 29 Kè Nebo kó teheitè kɔbe r̄mbo sipísìnùmmù nè bédébè.
 30 Kè Makibisi èi kɔbe r̄mbo tekòtè nè sipísìnùmmù nè bèkuò (156).
 31 Kè Edammu tɔ̀ kó kunaàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè sipísidé nè sipísìnùmmù nè bènàà (1254).
 32 Kè Adimmu naàmùnkù kɔbe r̄mbo sikɔusitāāti nè sipísidé (320).
 33 Dɔ̀di èi nè Adidi nè Onɔɔ kè de kɔbe r̄mbo sikɔusiyiekè nè sipísidé nè bènùmmù (725).
 34 Kè Sedikoo èi kɔbe r̄mbo sikɔusitāāti nè sipísìnàà nè bènùmmù (345).

35 Kè Sennaa èi kɔbe r̄mbo sikɔupísitāāti nè sikɔusikuò nè sipísitāāti (3630).
 36 Kè ikuò niùbè Yedaya naàmùnkù kɔbe Sosuwee yaábí r̄mbo sikɔusiwei nè sipísiyiekè nè bètāāti (973).
 37 Kè Imee naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè sipísìnùmmù nè bédébè (1052).
 38 Kè Pasuu naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè sipísidé nè sipísìnàà nè bèyiekè (1247).
 39 Kè Adimmu naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekɔpíítè nè tepíítè nè bèyiekè (1017).
 40 Defiibe nè Sosuwee nè Kadimiedi Odafia kè be yaábí r̄mbo sipísiyiekè nè bènàà.
 41 Kè Asafu naàmùnkù kɔbe r̄mbo tekòtè nè sipísidé nè bèni (128) beè do tú bedèmbè Kuyie nčíètè mieke.
 42 Sadummu nè Atee nè Tadimɔɔ nè Akubu nè Atita nè Sobaii beè kó ibí do tú beè bàa Kuyie nčíètè kó yebòrè kè bè r̄mbo tekòtè nè sipísitāāti nè bèwei (139).
 43 Tisisa nè Asufa nè Tabɔɔti beè kó tinaàmùnti kɔbe do pí mmutɔnyɔ̀mmù Kuyie nčíètè mieke, 44 nè Kedosi nè Siyaa nè Padonni be naàmùnti kɔbe, 45 Debannaa nè Akaba nè Akubu be naàmùnti kɔbe, 46 Akaabu nè Sammudaii nè Annani be naàmùnti kɔbe, 47 Kidedi nè Kasaa nè Edaya be naàmùnti kɔbe, 48 Edetisinni nè Nekoda nè Kasammu be naàmùnti kɔbe, 49 Usaa nè Pasiyaa nè Besaii be naàmùnti kɔbe, 50 Asina nè Meunimmu nè Nefusimmu be naàmùnti kɔbe, 51 Bakibuku nè Akufa nè Aduuri be naàmùnti kɔbe, 52 Basiduti nè Meyida nè Adisa, 53 Badikosi nè Sisedaa nè Tamasi be naàmùnti kɔbe, 54 Nesiasi nè Atifa be naàmùnti kɔbe.
 55 Sodomɔɔ kó betɔ̀mbè kó tinaàmùnti kɔbe do tú: Sotaii nè Sofedeti nè Peduda be naàmùnti kɔbe, 56 Yaada nè Dadikonni nè Kidedi be naàmùnti kɔbe, 57 Sefatia nè Atidi nè Pokedeti-Asebaimmu nè Ami be naàmùnti kɔbe.
 58 Bemɔɔ kè bèe wènné kèmbò sikɔusitāāti nè sipísiwei nè bédébè (392).
 59 Bèè do itè Babidɔ̀nni kékò nSedisademmu ke í nna kénáké weti weti kébenke bè tumè Isidayeeribe. Bèè do bonní bè mbe Tedi-Medaa nè Tedi-Adisaa nè Kedubu nè Adanni nè Imee. 60 Dedaya nè Tobiya nè Nekoda be naàmùnti kɔbe mbe kè bè r̄mbo sikɔusikuò nè sipísìnùmmù nè bédébè (652).
 61 Ikuò niùbè mieke kè bèmabè r̄mbo: Obayaa nè Akikoti nè Badisidaii be naàmùnti kɔbe. Badisidaii do tùótè onitipòkù mɔ̀u nwe kòò tu Kadaadi èi kou, kòò tùótè de kó diyètiri. 62 Kè bèe wammù o botí kó diyètiri kémónté, kè bè bàa ikuò tɔ̀mmù. 63 Kè kùmàndàà bè bàa ke dɔ̀ bè báa di bè pã mùu dii Kuyie kénkémúnè ikuò niùti bo beémme Kuyie nnè ikuò nenti bè tu ti udimmu nè tumimmu.
 64 Bemɔɔ kè bèe wènné kèmbò sikɔupíísìnàà nè sikɔupísidé nè sikɔusitāāti nè sipísikuò (42360), 65 ke né mbúútí tidaati nè benitipotɔ̀mbè kè bembe r̄mbo sikɔupísiyiekè nè sikɔusitāāti nè sipísitāāti nè bèyiekè, (7337) kè benitidadèmbè nè benitipodèmbè, kè bembe r̄mbo sikɔusidé (200). 66 Kè siséí r̄mbo sikɔusiyiekè nè sipísitāāti nè sikuò (736), sãmmarímù nè siséí de wènné ke peité si kè si r̄mbo sikɔusidé nè sipísìnàà nè sinùmmù

(245). ⁶⁷ Kè yòyóbè mbo sikcusinàà nè sipísitããti nè bènùmmù (435) kè sãmmarímùbè mbo sikcupísikuò nè sikcusiyiekè nè sipísidé (6720).

⁶⁸ Bè tũ̀kè diì m̀nni Sedisademmu ti Yiè nKuyie ncíètè kó dihei kè be cèí kó bekótibè mabèe pãmmú be yèmmè kó yepãrè kè bè bo wète kémaánè Kuyie ncíètè te f̃t̃irì. ⁶⁹ Kè bèe pã be wèrimú màmmè kè de kó yepãrè mbo yescawèrè sikcupísikuò nè tekcupíitè (61000), medítibii sikcupísinùmmù (5000), yekcutéyaàbòrè tekòutè (100).

⁷⁰ Ikuú niùbè nè Defiibe nè betɔ̀bè bèe tu bedèmbè nè bèe bàa Kuyie ncíètè kó yebòrè nè bèe tu betɔ̀mbè te mieke, kè bèe kari yehékè bè bè duú nyè kè Isidayeeribe sɔ̀mbèe kari be ekè bè do te yè nè dim̀nni.

Sosuwee nè Sodobabæedi bè wète ke ìimmè Kuyie mbáámmù

3 Dibenni tãnkù yiénwè mieke ke s̃ nyIsidayeeribe kãri be ekè ke dèè. Kè bèe wènné dinùù dimáà kétif nSedisademmu. ² Kè Yotisadaki bire Sosuwee nè o tebií ikuú niùbè tɔ̀bè nè Sodobabæedi Seditieri bire nè o tebií kè bèe íte kémaá diwũ̀t̀nni Kuyie nyIsidayeeribe tũ̀ nkù kpéi nke bo kù fié iwũ̀ kù do duú nyii kuú kó kó t̃nti M̃ỹiisi kòo ì wãri ì yè ndè ndòmmè. ³ Bá nè bè do me ndémè dihei yembè kè bèe wète kémaá ti Yiè nKuyie ndiwũ̀t̀nni di do bo diì f̃t̃irì kéfíe iwũ̀, dikúnweñni kpeyi nè kuyuoku kpeyi. ⁴ De kó dif̃nkúò kébaá ntitouti kó dibanni ti wãri ke yèmmè kéfíe Kuyie nyiwũ̀ bè do dò nké ì fiémè, dibanni kó yewe mieke bá diì yìe nè di kó iwũ̀ ì dò nkémmàmè, ⁵ kéfíe bè ɔ̀ɔ̀ fié ì bá diì yìe ké-tuɔ̀, kéfíenè otãnkù pãnwè kó dibanni kpeyi nè ti Yiè nKuyie nkó yebaa nteyè kpeyi. Ke né mbúútí be yèmmè kó yepãrè bè do kù pãmmú yè. ⁶ Otãnkù yiénwè kó diy-iè ketiri kè bèe keté bè bo nfeumè ti Yiè nKuyie nyiwũ̀ ke tuú mbá bè mu nyí d̃ú ti Yiè nKuyie ncíètè kó dipũ̀.

⁷ Kè bèe yietí idíití betáciébè nè bedayaàbè, kéduú ntidiiti nè menaà nnè mekùò nSit̃̃ nè Tiiri ei kɔ̀be kè bè bo kɔ̀te Dimaa kéwaá ndetekperè kó ideí ké dè tannéni dàmméeri, kè dèe cútè Safaa ei. Pèresi kóo kpààti Siduusi weè do bè duú ndinùù kè bèe mè d̃d̃. ⁸ Dibenni dérinnì do ndi nè bè tũ̀kèmmè Sedisademmu Kuyie ncíètè borè otãnkù odéri mieke. Kè Sedobabæedi Seditieri bire nè Sosuwee Yotisadaki bire nè be tebií nè ikuú niùbè nè Defiibe nè Isidayeeribe sɔ̀mbèe bèe do konní Sedisademmu, kè bèe keté mut̃̃mmú. Bè do tããté Defiibe mieke nke bedapàmbè bèe m̀kè yebie nsipísidé sidé kèntɔ̀ ke deètinko, kè bè nni ti Yiè nKuyie ncíètè kó mut̃̃mmú. ⁹ Mèmmè Sosuwee nè o bí nè o tebií Kadimiedi nè o bí nè Odaya kó ibí, kè bèe wènné dinùù dimáà kénni Kuyie ncíètè kó betɔ̀mbè kè Enadadi naàm̀nkù kɔ̀be Defiibe mbè teénnè.

¹⁰ Bemaribè d̃ú ndiì m̀nni ti Yiè nKuyie ncíètè kó dipũ̀ kè ikuú niùbèe dáátí ikuú yààti kénheu siheú, kè Defiibe Asafu naàm̀nkù kɔ̀be t̃úóté tikãpentì ke bo sãnt̃enè ti Yiè nKuyie, Dafiti Isidayeeribe kóo kpààti do ti wãri ke yè ndè ndòmmè. ¹¹ Kè bè ndiè ke sãnti ti Yiè nKuyie nke kù d̃únnè mut̃̃mmú kè betɔ̀bè c̃ú nke tú kù wennimu ke d̃ú Isidayeeribe sãã. Kè benitibè bem̃u

yíuti ke sãnti ti Yiè nKuyie mbè d̃ú mmèè kpéi ku cíètè kó dipũ̀.

¹² Kè ikuú niùbè kusúku nè Defiibe kusúku bèe kòtè ke do yà Kuyie ncíètè ketitè, kè bembè nti yedabùò mbè d̃unko diì m̀nni ti Yiè nKuyie ncíètè kó dipũ̀, kè betɔ̀bè bie yíuti. ¹³ Bè í nna ke bàte iyíutii nè yedabùò, dè do yìe ke détirí mediè mme.

Sifube dootitɔ̀bè do dómè kécónné mut̃̃mmú

4 Kè Sudaa kɔ̀be nè Bensamee kɔ̀be kè be dootitɔ̀bèe keè bèe konní Babid̃nni bè maámè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ̀ nkù cíètè, ² kèité kékɔ̀te kèyà Sodobabæedi nè Sosuwee nè beheikènkótibè mabè kè bè nàkè ke d̃: Ti d̃ kè di wènnénèmu kè ti maá Kuyie ncíètè, ti t̃mmu di kó Kuyie. Nè Asidii kóo kpààti Edid-Adonni ti t̃ñimè die nti kù feumu iwũ̀.

³ Sodobabæedi nè Sosuwee nè Isidayeeribe kó bekótibè kè bèe bè nàkè ke d̃: Dè báá yie nkè tí wènné tínti nè díndi kémaá ti Yiè nKuyie nti tũ̀ nkù tecíètè. T̃i dò nké t̃e maá timáà. Pèresi kóo kpààti Siduusi weè ti duú ndinùù.

⁴ Kè dihei kɔ̀be íte kécónmmú ke bo yárik̀nne Sudaa kɔ̀be k̃nti ké bè ãnné kuf̃wáá nkè bèe yóu mumarimù. ⁵ Kè bèe yietí Pèresi kóo kpààti t̃mbè kè bè bo cónné nKuyie ncíètè marimù kó mut̃̃mmú. Kè bè mme nh̃ Siduusi kpàti tim̃u mieke kétannèko Dariyuusi kpeti mieke.

Bè nàkémè okpààti Aditakisèsi Sifube kpéi

⁶ Okpààti Siduusi kpàti ketirí diì m̀nni ndi Sifube dootitɔ̀bè wãrimè dipátiri kéwátí Sudaa tenkè kɔ̀be nè bèe bo Sedisademmu.

⁷ Aditakisèsi tu diì m̀nni Pèresi kóo kpààti, kè Bisidammu nè Mitidedati nè Tabæedi nè be t̃ntitɔ̀bè mabè, kè bèe ò wãri dipátiri nè Aramu ei kɔ̀be kó tináãnti.

⁸ Kè Deummu kùmàndáà nè opátiwããti Simisaii kè bè múnke wãri dipátiri okpààti Aditakisèsi bèe bo Sedisademmu be kpéi nke d̃:

⁹ Mí nkùmàndáà Deummu nè opátiwããti nè tit̃n-titɔ̀bè bèe bo Dinni ei nè Afadisataki nè Tadipedi nè Afadasi nè Edesi nè Babid̃nni nè Susi nè Dena nè Edammu de kó yehékè kɔ̀be, ¹⁰ nè ibotí tei okpààti dièwè Asinnapaa do p̃m̀m̀nì bè ké bè kãnnè Sammarii nè kukó nhEfadati yáa kó yehékè teyè.

¹¹ Nte bè do wãri diì pátiri kéduú nhokpààti Aditakisèsi ke tú: Tínti a kó betɔ̀mbè nè bèe bo kukó nyáà nè betɔ̀bè, t̃i da wãri di mpátiri, ¹² ke d̃ kè da nàkè k̃tú Sifube bèe iténì a cie ke konní Sedisademmu bè wète ke maámu dihei diì do yete a kpeti, dihei yonkurì, bè ìnkomu iduotí ke dammù ke bo d̃ú ndipũ̀.

¹³ Okpààti, á nyé ke dò nkè bè wète ke di maá ke ì ndi duotí di nitibè ténke í yóo nyietí dàmpòò yoo dihei kó idíití yoo tipotanti kpeyi de m̀nni a nyé ke dò nha ei cítemu. ¹⁴ Dè te tínti bèe tu a kpààtiyuu kɔ̀be ke da m̀kènnè metaummè dè í ti naati bè bo da sènkèrimè, dèe te kè ti d̃ kè t̃i nda nàkè. ¹⁵ Kàa fié dihei kó yepáte

de kó benitibè kó tináahti káyà de kó dihei do yetemu bekpààtibè kpeti kéndɔɔri bè í dɔ̀ dè, bè baa yetírímu bekpààtibè nè bè bomè, deè do te kè bèe pɔ̀nte be ei.
 16 Ti da náámmu ke tú kàa yóu kè bè wēte ke maá dihei ke íi nyiduotí a tḗnke í yó mmɔ̀ke ketenkè kukó nyáà.

Okpààti Aditakisesi bè tḗnnémè dipátíri

17 Mèmmè kòo kpààtíi wāri kè bè tḗnné ke dɔ̀: Mí nhokpààti mīl wāri di mpátíri kùmàndáà Deummu nè opátíwāàti Simesaii, nè betɔ̀ntitɔ̀bè bèè bo Sammariii nè betɔ̀bè bèè bo kukó nyáà mīl di dɔ̀unko.

18 Dipátíri di n duɔ̀nní dī, bè dī nni nkàammu ke n cḗí.
 19 Kè n duɔ̀ nkè bè fié yepáte ke s̄́ nde kó dihei nè dī bomè di í yíe mbekpààtibè kpeti, ke ãã yekpàrè bá dīl m̀nni ke yetírí bekpààtibè. 20 Bekpààtidiebè do buotémmu Sedisademmum kékmbaké kukó nyáà kó yehékè kè bè mbè yieti dàmpòd nè ihiekèndíítí nè tipotanti kpeyi.
 21 Nè de kpéi duɔ̀nnè kè bèe cónné mutɔ̀mmú ke báa sɔ̀tè mumarimù kénkémùnè m bo wēte kédúmmè dinùu. 22 Dí ndake ke báa wánnè de kó tináahti kè meè dɔ̀ke de kó mecaàrimè bo nsɔ̀ké ke déúú kè dè ti yonkenè tínti bekpààtibè.

23 Bè kàa ndiì m̀nni okpààti Aditakisesi wāri dīl pátíri kùmàndáà Deummu iikè nè opátíwāàti Simesaii nè betɔ̀ntitɔ̀bè kè bèe íté mecaã kékɔ̀te Sedisademmum Sifube borè ke neiné behããp̀mbè kécónné mutɔ̀mmú nè muwērimú. 24 Mèmmè Kuyie ncíētè marimù kó mutɔ̀mmú còmmúmè Sedisademmum, kécómmú kè dè yàa tuɔ̀kenè Peresi kóo kpààti Dadiyuusi kpàti benni déri.

Bè wēte késɔ̀témè Kuyie ncíētè kó mumarimù

5 Kè Kuyie mpããnáahti náam̀bè Ido bire Sakariii nè Asee, kè bè mbè náà nKuyie mpããnáahti Sifube bèè bo Sudaa tenkè nè Sedisademmum. Kè bè bè náà nKuyie nyIsidayeeriibe tū nkù kùu bè baké kù bè nàké tí. 2 Mèmmè Sodobabæedi Seditieri bire nè Sosuwee Yotisadaki bire kè bèe íté kápí nKuyie ncíētè mumarimù Sedisademmum miéke, kè Kuyie mpããnáahti náam̀bè bè bonè ke bè teénnè.

3 De m̀nni kè kukó nyáà kóo kùmàndáà Tatennaii nè Sedaa-Bosinaii nè betɔ̀ntitɔ̀bè, kè bèe kɔ̀te kébeke Sifube ke dɔ̀: We ndi duɔ̀ ndinùu kè di maá Kuyie ncíētè ke íinko iduotí? 4 Di yètè tu ba díndi bèè maá dihei ke íinko iduotí?

5 Kè Kuyie mme nní m̀bonè Sifube kó bekótíbè bá bè í cònné be tɔ̀mmú, kè bè nsɔ̀ké mutɔ̀mmú kékémùnè nè bo duɔ̀mmè okpààti Dadiyuusi yepáte kòo bè tḗnné o kperi de kó tináahti ínkè.

Sifube dootitɔ̀bè wāri dīl pátíri ke duɔ̀ nDadiyuusi

6 Nte dipátíri kukó nyáà kóo kùmàndáà Tatennaii nè Sedaa-Bosinaii nè betɔ̀ntitɔ̀bè bè do duɔ̀ ndiì pátíri Dadiyuusi. 7 Nte bè do dī wāri mèè botí: Okpààti diewè Dadiyuusi ti da dɔ̀unkomu, m̀bo kè dè naati.

8 Okpààti ti dɔ̀ kè da náké ke tú: Ti kòtemu Sudaa kɔ̀be kó dikari Kuyie ncíētè borè ke s̄́ mbè maá Kuyie ncíētè nè yetárè ke commu yesãnkè imarí cuokè ke pí

mmutɔ̀mmú mesàà nkè mù kèrí. 9 Kè ti beke bèè ni mutɔ̀mmú, wèè bè duɔ̀ ndinùu kè bè maá Kuyie ncíētè ke íinko dihei kó iduotí? 10 Kè ti bè biéké be yètè ke ye wāri ke bo ye nda duɔ̀. 11 Kè bè ti tḗnné ke tú, bè tu Kuyie nkùu baké kékèkè nè ketenkè ku kɔ̀be mbe, kè be kóo kpààti diewè m̀u wèè do maá Kuyie ncíētè nè dim̀nni. 12 Kè be yembèe cààrè Kuyie nkùu bo kékèkè kè ku miéke bè ye, kè kùu duɔ̀ nkè Kandee kɔ̀be kóo kpààti Nebukannesaa wèè bo Babidɔ̀nni kòo bè p̀nte ke taunnè Kuyie ncíētè kè bè kònnè Babidɔ̀nni kè bè ntú tidaati. 13 Mèmmè okpààti Siduusi kpàti benni ketiri miéke kòo duɔ̀ ndinùu ke dɔ̀ bèe wēte kè tè maá. 14 Kòo tùóté Kuyie ncíētè nenti mesɔ̀ nnè timáti péfíti okpààti Nebukannesaa do tùóté tí Kuyie ncíētè miéke Sedisademmum kékònnè Babidɔ̀nni kétanne tebɔ̀cíētè, kòo tí duɔ̀ Sesibasaa wèè tu be kóo kùmàndáà. 15 Kòo ò nàké ke tú wèe tùóté de kó tinenti kékɔ̀tenè Sedisademmum Kuyie ncíētè borè kékéte kè tè maá te f̄́tíri. 16 Mèmmè kè Sesibasaa kɔ̀te ke p̄́úté Kuyie ncíētè Sedisademmum kè bè kpaá ke tè maá, bá tè í dèè. 17 Okpààti kàa bo yie mbèe fié Babidɔ̀nni kóo kpààti kó yepáte káyà kè nsà kòo kpààti Siduusi m̀enke do duɔ̀ ndinùu ke dɔ̀ bèe wēte kémaá Kuyie ncíētè Sedisademmum. Kè bè dèè okpààti, á ti náké a yèmmè dòmmè de kó tináahti ínkè.

Okpààti Dadiyuusi bè tḗnné tí

6 Mèmmè kòo kpààti Dadiyuusii duɔ̀ nkè bèe fié Babidɔ̀nni ei kó tinenti nè yepáte yèè tɔ̀ dihei kó tináahti duɔ̀ duɔ̀ siì cḗí miéke, 2 káyà kupátík̄nkù makù Medii kó kutempè Ekibatanni ei kó tec̄kpetè matè miéke, kè kù cití ke wāri ke tú: Nte tíl dɔ̀.

3 Okpààti Siduusi kpàti benni ketiri miéke kòo duɔ̀ ndinùu ke dɔ̀: Bèe wēte kémaá Kuyie ncíētè Sedisademmum te f̄́tíri te p̄́u borè, kè bè nfeu Kuyie nyiwũ te miéke, bèe tè maá kè te cómmè m̀bo métiribè sipísitããti, mep̄kùmè meè máà. 4 Bèe cónné titápíèti icuú itããti tidabeeti kucuú kùmáà, okpààti kó ditɔ̀ kó idíítí ii yó nyieti te marimù kó idíítí. 5 Kè dèè tukúnè Kuyie ncíētè kó tinenti, mesɔ̀ nkpeti nè timáti péfíti kpeti okpààti Nebukannesaa do tɔ̀ni tí Sedisademmum kékònnè Babidɔ̀nni bèe tí tḗnné Sedisademmum Kuyie ncíētè bá kùu nenkù ku f̄́tíri.

6 De kó difɔ̀nkúò kè okpààti Dadiyuusii wāri dipátíri kukó nyáà kóo kùmàndáà Tatennaii nè Setaa-Bosinaii nè betɔ̀ntitɔ̀bè kè bè nàké ke dɔ̀: Di bá mbè kónnè. 7 Yóunè Sifube kóo kùmàndáàbè nè Sifube kó bekótíbè kè bè mpí mbe tɔ̀mmú kémaá Kuyie ncíētè te f̄́tíri. 8 Nte di yó mpí mmèè botí mumarimù kó mutɔ̀mmú: Díndi kukó nyáà kɔ̀be di kó dihei kó ditɔ̀ di yieti dàmpòd kè ìl taà, di yó nyi nyieti betɔ̀mbè ke báa kúnté. 9 Kè di ndake kénduɔ̀ nyikuú niùbè dè bè bèkú dè bá dīl yie. Yenaadapàà nnè yepedakè nè yepedabe bè yó nfeu dè Kuyie nkùu baké kékèkè nè ketenkè ke tuɔ̀, kè nkù pããnnè tidíiti nè mukókúú nnè menaà nnè mekùd. 10 Kè di nfeu Kuyie nkùu baké kékèkè nè ketenkè iwũ ke tuɔ̀, ku dɔ̀ke dɔ̀ yèè pãrè kuf̄̄ɔ̀ku kpeye kè nkù bàánnè okpààti kpéi, wenwe nè o bí kè bè nfòu. 11 Kè wèè yete de kó dinùu bèe deite o cíētè kó kudú kòd tōnné kòo

báá ti do, mí nnè m bí nè n kpààtiyuu. ²⁴ Nte dinùù teri n di duó ndi: Ikuú niùbè nè Defiibe nè bedèmbè nè bèè bàa yebòrè di bá mbè cɔú dàm̀pòd nè iheikèndíítí nè tipotanti kpeyi, bèè kó dimàà pí mmutɔ́mmú Kuyie ncíètè.

²⁵ Fɔ́ nha mómumu Esitadasi, nè Kuyie nda duó mmèè cii mmièke á ànné Kuyie nkuú wáábè nè bebeémbè bèè yó mbekùnè kukó nyáà kó benitibè bem̀ɔu. Bèè kó dimàà yé Kuyie nkuú kè bèmabè í ì yé dí ì mbè tié. ²⁶ Kè wèè yete ke í túnne Kuyie nha tũ nkú kó ikuú yoo mí nhokpààti kpeyi, bèè yúú nho to, kòd d̀ò nkékuɔmu, bèè ò kùɔ. Kè bè bo ò dènnè o kɔbe cuokè bèè ò dènnè, kòd bo yietímu wèè yietí, kè bè me mbo ò kpetínémú bèè ò kpetíné.

Esitadasi sãntemè Kuyie

²⁷ Kè Esitadasii sãnte ti Yiè nKuyie nke d̀ò: Ti Yiè nKuyie n yembè do tũ nkú yètiri ñdeu. Kuú ànné okpààti meyèmmè ò bo déúkunnemè ku cíètè tèè bo Sedisademmú. ²⁸ Kuú duó nkò kpààti nè bèè tu o kó betũmbè nè bèè tu bekperibè o kpààtiyuu mièke kè bè n d̀òd̀ò mesàà. Mí m mómumu nkè m múnkeé túóté tikɔnyauti, ke yé ti Yiè nKuyie nni mbonèmè. Memme kè n tí nyIsidayeribe kó bekótibè kè bè n neinè kékonní.

Bèè do neinè Esitadasi kékò nSedisademmú

8 Kè Esitadasii béi nke d̀ò: Nte tii naàmùnti kɔbe do n neinè n yitè dii m̀nni ke nkùnti Sedisademmú okpààti Aditakisesi kó dim̀nni. ² Bèè tu:

Kedisɔmmu Findee naàm̀nkou
nè Etamaa naàm̀nkou,

Danniyeri nè Atuusi Dafiti naàm̀nkú kou,

³ nè Sekanniya nè Padosi naàm̀nkú kɔbe nè Sakarii kɔku kè bè m̀bo bem̀ɔu benitidaabè tek̀ùtè nè sipísínùmmú (150), ⁴ nè Pasati-Mɔabu naàm̀nkú kɔbe nè Ediyoyennaii naàm̀nkú kɔbe nè Sakarii naàm̀nkú kɔbe kè bè m̀bo benitidaabè sikɔusidé (200).

⁵ Sekanniya Yasiyedi naàm̀nkú kou Satuu yaàbí kè bè m̀bo bem̀ɔu sikɔusitããti (300).

⁶ Adinni naàm̀nkú kɔbe, Ebedi Sonnatãã yaàbí, kè bè m̀bo benitidaabè sipísínùmmú.

⁷ Edammu naàm̀nkú kɔbe Yesayaa Atadii yaàbí kè bè m̀bo benitidaabè sipísiyekè.

⁸ Sefatia naàm̀nkú kɔbe Sebadia Mikayedi yaàbí kè bè m̀bo benitidaabè sipísidé.

⁹ Soabu naàm̀nkú kɔbe Abudiasi Yeyedi yaàbí kè bè m̀bo benitidaabè sikɔusidé nè tepítè nè bèni (218).

¹⁰ Yedomiti naàm̀nkú kɔbe Yosifia yaàbí kè bè m̀bo benitidaabè tek̀ùtè nè sipísikuú (160).

¹¹ Bebii naàm̀nkú kɔbe Bebii yaàbí kè bè m̀bo bem̀ɔu benitidaabè sipísidé nè bèni.

¹² Asikadi naàm̀nkú kou Akatanni yaàbí kè bè m̀bo benitidaabè tek̀ùtè nè tepítè (110).

¹³ Adonnikammu naàm̀nkú kɔbe bètããti bèè do tú besãmp̀bè Edifedee nè Yeyedi nè Semmaya kè bè m̀bo benitidaabè sipísikuú.

¹⁴ Bikibaii naàm̀nkú kou Utaii nè Sabudi yaàbí kè bè m̀bo bem̀ɔu benitidaabè sipísiyekè.

Esitadasi nè o kɔbe bè bàátimè ke bo wēténí Sedisademmú

¹⁵ Memme kè n tí mbenitibè kukó nkú pṹ nke kɔri Aafa ei ku borè kè ti ndè bo ke d̀ò yewe yètããti, kè n wéi benitibè nè ikuú niùbè bá n yí nyà Defii wuɔ nkɔbe.

¹⁶ Memme kè n t̄ nkè bèè yúni bekótibè Ediesee nè Adiyeri nè Semmaya nè Edunatanni nè Natãã nè Sakarii nè Mesudammu kényénè Yoyadibu nè Edinatãã t̀ɔ̀, bedé beè do tiè nKuyie nkuú. ¹⁷ Kè m bè t̄ Kasifia kó kpààti Ido borè nè o tebíi ke d̀ò bèè bè nàké kè bèè duɔnní betũmbè bèè bo ti teennè mutɔ́mmú Kuyie nti tũ nkú cíètè mièke. ¹⁸ Kè Kuyie nni nti bonè, kòd ti duɔnní Sedebia, oniti wèè m̀ke meyèmmè. Ò do tú Madi bí kó dèmarè nde Defii bire, Sakɔbu yaàbire nè o bí nè o tebíi kè bè m̀bo benitidaabè tepítè nè bèni. ¹⁹ Kè bèè yiénè Asabia nè o nantè Yesaya Medidaa bire nè o yaàbí, kè bè m̀bo benitidaabè sipísidé. ²⁰ Dafiti nè bekpààtibè tɔbè bè do tããtè bè kè bè m̀bo benitibè sikɔusidé nè sipísidé (220) kè bèè bè duó nDefiibe, kè bè bo mbè teennè mutɔ́mmú Kuyie ncíètè mièke kè bèè wãri be yètè.

²¹ Deñde Aafa kó kukó mborè n d̀úmmè menùboum̀mè kó dikãtiri kè ti bo bou ndinùù kékékunne timãã Kuyie nyikè, kè ti cèmmu nnaati kè tí tuɔkenè diwèi, tínti nè ti c̄i kɔbe nè ti kperɛ. ²² Ifei ii do m bonè m bo bekemè okpààti behããp̀nsãndèèbè kè bè ti cíe, ké nti kãnké ti dootitɔbè. Ti do die nkénákému okpààti ke d̀ò: Kuyie nh̄ mbonèmu bèè kù waà, kè bèè kù yete ku mièke diekèe do be ínke. ²³ Memme kè tí bou dinùù kékuónnè Kuyie, kè kùu cɔutè ti báammii ké ti teennè.

²⁴ De kó dif̄nkúò kè n tããtè ikuú niùbè mièke bekótibè tepítè nè bedébe kényénè Sedebia nè Asabia nè be tebíi mièke benitibè tepítè. ²⁵ Dènde be iikè m bennémè timãti péiti nè mesɔɔ nnè tinenti okpààti nè o tũmbè nè o ei kó bekótibè nè Isidayeribe bèè dè bo bè do pãmmú yèè pãrè Kuyie ncíètè kpéi. ²⁶ Kè dè m̀bo timãti péiti t̄nni sipísidé, timãti péiti kó tinenti sããti t̄nnibè bètããti mesɔɔ nt̄nni bètããti. ²⁷ Yesɔɔɔo sipísidé kè yè donku m̀nnè medítibii ntekupítè (1000) nè disɔwṹ kó ibòd̀ke idéi kè ì wenni ke mièti ke d̀onnè mesɔɔ nsãàmè kè i donku kpeñni. ²⁸ Kè m bè nàké ke d̀ò: Bè di cãñné mèè botí kè di tú ti Yiè nKuyie nkɔbe ke pí nku t̄mmú, tinenti bè múnke ti cãñnému kè ti tu ti Yiè nKuyie nkpeti, kè bè ti p̄ñnè Kuyie ndi yembè do tũ nkú t̄mmú. ²⁹ Dí nti tɔ mesàà nké ti tũkenè Sedisademmú ké ti benné ikuú niùbè diebè nè Defiibe nè Isidayeribe kó bekótibè iikè, ké ti d̀ú nSedisademmú ti Yiè nKuyie nti tũ nkú cíètè mièke.

³⁰ Memme ikuú niùbè nè Defiibe kè bèè túóté de kó timãti péiti nè mesɔɔ nnè tinenti bè benné ti ké nti tɔ ké-tuɔkenè Sedisademmú Kuyie nti tũ nkú cíètè.

Bè kètémè nè bè tùòkémè Sedisademmu

³¹ Dibenni tãnkù ketiwè kó diyìè tepítè nè didéri yìè ndi ti do itémè Aafa kó kukò mborè kénkri Sedisademmu. Kè Kuyie nní nti bonè kuce ké nti kãnké ti dootitòbè nè beyóóbè bo ti dintémè kuce, ³² kè tí tuòkení Sedisademmu ke dò yewe yetããti ke ompu. ³³ Diyìè naanni yìè kè tí benné timáti péfíti nè mesow nnè tinenti Kuyie ncíètè mieke, kè tí dè dúò nyíkuú niùti Odia bire Medimwoti, kè Pinasi bire Edeasaa ò bonè, Defiibe wuw nkwòbe Sosuwee bire Yosabati nè Binnuii bire Nwadia kè bè bè bonè. ³⁴ Kè ti dè kàa ndemwu, ké dè benné kè dè cèékù mma kù do mamè.

³⁵ Bèè kó dimàà ité Babidwoni ke konní Sedisademmu kè bèè fíé iwũ ti Yìè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kètuw, yenaadakè sipísidè nè yèdèé Isidayeeribe wuw nyimwu kprí, yepedakè sipísiwei nè yèkuú (96), yepedapàà nsipísiyiekè nè yèyiekè (77), yebwòdakè tepítè nè yèdèé meyei ncíémè kprí, demwu kè bèè dè tũ. ³⁶ Kè bèè deè kè n náké beheikènkótibè nè kukò nyáà kòò kùmandáábè kè bè bo ndake ké n teennè Isidayeeribe bèè pí nKuyie ncíètè kó mutõmmú.

Isidayeeribe do tùókémè benitipòbè bèè í tũ nKuyie

9 Kè Isidayeeribe kó bekpààtibèè kotení m borè ké n náké ke dò: Isidayeeribe bemwu ikuú niùbè nè Defiibe bèè í yàtenè bemáà ibotí tei, bè teeté Kannahã kwòbe mbe nè Itiibe nè Pedisiibe nè Sebusiibe nè Amwoniibe nè Mwabiibe nè Esibiti kwòbe nè Amwriibe bè dõri mèè yei mme. ² Bembe nè be bí bè tùóké ibotí tei kó besapàmbè mbe ke puoke, bembe bèè tu Kuyie nkòbe ke kwòkénè bèè í tũ Kuyie nkòbe. Bekpààtibè nè sikpààtibí bèè tu beketibè ke ta de kó medwòrimè yeime mieke.

³ N kèè dii mõnni de kó tináahti kékèrí n yààti kèfõri n yùti nè n deènfè, kénkari kè n yèmmè cààrè. ⁴ Kè kufõwáà nhauté benitibè mabè Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù yàà bo bè potémè kè bè ntíkú m borè, kè nní nkari dikúnweñni kè dèe tuòkenè bè õõ fíé dii mõnni kuyuoku kó iwũ.

Esitadasi bàámmè Kuyie nyIsidayeeribe bemwu kprí

⁵ Dè tũòke dii mõnni bè bo fíé dè kuyuoku kó iwũ kè n yíténí n do kari dè nè meyeñcaàrimè ke baa dáátí tiyaàkètítí kédoroo kénínkú kéyoute n nwu n Yìè Kuyie mbíékè ké kù bántè ke dò: ⁶ N Yìè nKuyie, ifei ì m bo n yí dàátí ke bo mbúú a bíékè ti cààrimè mèè deuke ke sèhnté ti yw, kè ti yei nyotí ke káá ntiwetì. ⁷ Nè ti yembè kó dimõnni nè yíenni ti caàrimè í sènni deè te kè ti dootitòbè ti na tínti nè ti kó bekpààtibè nè ti kó ikuú niùbè, ke ti kwò kè ti naá ntidaati kè bè fèkù ti kperè kè ti ta ifei mieke, dè mè mbo ke ti dòmmè yíe. ⁸ Kè dè í tũ di mõnni ti Yìè nKuyie a me nti kuómmè mesémmè ke dúò nkè bèmabè yenté, kàa ti kàanne a càhnè dii bòri ti kprí ndimõnni sámpròri mieke kè ti yèmmè càtè kàa ti omprunne. ⁹ Bá nè ti me ntúmè tidaati, ti Yìè nKuyie nha í ti dootóo, fõõ dúò nkè ti mwke metaummè sààmè nè

Peresi kóo kpààti, kòò ti pã kuce kè ti bo í nha cíètè tèè do, kémwote ti bo mborè Sedisademmu Sudaa tenkè mieke.

¹⁰ Ti Yìè nKuyie nkè tii nti tũòkení ti bo yí ba? Ti yete mèè kprí nke a nùú ¹¹ a do nàké di a pãñáahti náamè kè bèè di wãri, dii tu: Dihei di tati di ke bo di tieke, di tu dihei meyei mbo di ndi, benitibè bèè di bo bèè dõri iswke dihei dimwu mieke. ¹² Nè de kprí di báá bèè dúò ndi kó besapàmbè kè bèè puoke, di me mbáá túbókè be kó besapàmbè képuó ndi bí. Di bá nwanti de kó ibotí kó kuyeñnaatí makù bitì, yoo be kó mmesàà mmamè! Mèmmè di bo kpenkè kényo ndèè tu desààrè de kó dihei mieke, kè di bíi swatè kényo de kó dihei kó desààrè sãã. ¹³ Ti yei nnè ti yetimè deè súú ndèè te kè tii nti tũòkení, nè mèmme ti Yìè nKuyie mbá a í yũú nti to a do dõ nké yè yũúmmè, ke ti súú mbe nntibè. ¹⁴ Ti ténke báá yie nkécaàrè a tannè kétaunnè timáà bekwófèúbè kèntóú be kó besapàmbè ke puokú a mieke yàà bo ti yè kàa ti kwò páíí bá a báá súú nhòmwu. ¹⁵ A wetímu fõ nti Yìè nKuyie tínti Isidayeeribe ti tũ nkù, deè te kè ti kpráá yie nke bo a ìkè. Ti bantému ti caàrimè, ti kóo mwò do í mánne kénkpráá ke fòu.

Sifube bètimè bè do tùóké bèè nitipòbè ibotí tei mieke

10 Kè Esitadasi nnínkú Kuyie ncíètè ìkè ke kuò nke kù bàá nke dáanko be yei, kè Isidayeeribe còrmú o borè ditñni péu benitidaabè nè benitipòbè nè íbí, ke kuò ntinwñnietí. ² Mèmmè Edammu bire Yeyee-di kó debire Sekanniya nàkémè Esitadasi ke dò: Kuyie, ti cààrèmu ti tùókémè benitipòbè ibotí tei ì bo di nhei mieke i cuokè ke puoke, nè mèmme kuce kpráá bomu tínti Isidayeeribe ti kprí. ³ Ti dõ nkétúóté metããtímè mme Kuyie nyìkè kébeti ti cuokè ibotí tei kó benitipòbè ti tùóké bèè nè be bí kèntú nhokóti Esitadasi nè bèè mòke Kuyie nti tũ nkù kó kufõwáà mbè bo ti dúò ndii nùú. Ti yó ntũ Kuyie nkuú yèmmè mme. ⁴ Á ité kécóm-mú! Fõõ te de kó mutõmmú a bá nyíèkù ti bo a fñnkúò ndi, pí mmutõmmú.

⁵ Kè Esitadasii ité kécóm-mú kéduú nkè ikuú niùbèè parikè. Kè Defiibe parikè kè Isidayeeribe bemwu parikè ke dò, bè yóo dõmu Sekanniya do béi nti. ⁶ Kè Esitadasi ité Kuyie ncíètè borè, kékote kéta Ediasibu bire Yoananni dieku kéyíé mbá ò í ndi, ò me nyí nyã menie, kòo yèmmè cààrè meyei nho kwòbe bèè yenté ke konní bèè dõ mè kprí.

⁷ Kè bèè pñéké Sudaa tenkè mieke nè Sedisademmu Sifube bèè kó dimàà konní be kprí nke dò, bèè tí nSedisademmu. ⁸ Bekpààtibè nè beheikènkótibè kè bèè tããtè ke tũ: Kè yewe yetããti pñètè kè wèè í kòtení metíimmè bèè ò dènnè Isidayeeribe mieke kétúóté o kperè.

⁹ De mõnni kè Sudaa kwòbe bemwu nè Bensamèe kwòbe kè bèè tíí nSedisademmu yewe yetããti yenye mieke otãnkù oweñwè kó diyìè sipísidé, kè benitibè bemwu ntíkú Kuyie ncíètè ke kpeuti nè de kó tináahti kprí nè fetaafe niùmè. ¹⁰ Kè ikuú niùti Esitadasii ité ké bè nàké ke dò: Di cààrèmu di tũóté dè ibotí tei kó benitipòbè kè de kó meyei nyíé metémè ñnkè. ¹¹ Di mõnni banténè di

caàrimè ti Yiè nKuyie ndi yembè do tũ nkù ìikè, kédòò kù dómè kéyatenè dimàà ibotí tei kɔbe bèè bo di nhei mieke kébeti i kó benitipòbè di tùóké bè.

¹² Benitibè bemɔu bèè do tíkú kè bèe pīéké ke dò: Ti dò nkédòòmu a béi ntì. ¹³ Ti né sũmu kè dè wētè ke tú diyōō, ti báá na kэмbo ditowaà, dè me nyí tú diyìè dimàà kó mutōmmú yoo yèdéè, ti í sénní tínti bèè bo dè kó meyi mmieke. ¹⁴ Ti kó bekpààtibè mbo die nnè ti kó yeyètè, bèè kó dimàà tùóké benitipòbè ibotí tei mieke kè bè nkòriní di bè kèété yèè we, kénneínè be ekè kó bekótibè nè bebeémbè, kè ti nkémúnè Kuyie ndo ti yè kèè mieke dè kó meyi nkprí nkè bo bonkemè.

¹⁵ Kè Asayeedi birè Yonnatanni nè Tikifa birè Yasia kè beè máá yete dè kó tináàntì, kè Mesudammu nè Sabetaii Defii wuɔ nkou kè bèe bè kòhné. ¹⁶ Bá nè memme kè Isidayeeribee dɔɔ bè do tããtè tì kè ikuú niùti Esitadasii tããtè sicéí kó bekótibè bá tèè cīètè kèwāri be yètè, kè bèe kari otānkù pínwè kó diyìè ketiri ke bo yà dè kó tináàntì. ¹⁷ Dibenni teri kóo tãnkù ketiwè kó diyìè ketiri do ndi bè dèèmè bèè do tùóké ibotí tei kó benitipòbè dè kó tináàntì.

Bè bàtemè bèè do tùóké ibotí tei kó benitipòbè

¹⁸ Ikuú niùbè mieke nte bèè do tùóké ibotí tei kó benitipòbè be yètè: Sosuwee naàmùnkù mieke Yotisadaki yaabí nè be tebí, Maseya nè Ediesee nè Yadibu nè Kedadia. ¹⁹ Kè bèe béi benitibè bemɔu ìikè ke dò, bè bo beti be pobè, kèféúté dipedaà meyi nhūtímù kprí. ²⁰ Imæe naàmùnkù kɔbe Ananni nè Sebadia ²¹ Adimmu naàmùnkù kɔbe Maseya nè Ediya nè Semmaya nè Yeyeedi nè Usiya ²² Pasuu naàmùnkù kɔbe Ediyoyennaii nè Maseya nè Isimayeerii nè Natanneyeedi nè Yosabadi nè Edasaa.

²³ Defii naàmùnkù kɔbe: Yosabadi nè Simmeii nè Kedaya kè betɔbè ò yu ke tú Kedita yoo Petayaa nè Yeuda nè Ediesee.

²⁴ Kè bedèmbè kó kutōnkù kou mbo weè tu Ediasibu, bèè bàa Kuyie ncīètè, kè be kó kutōnkù kɔbe mbo beè yètè tu: Sadummu nè Tedemmu nè Uudi.

²⁵ Isidayeeribe sɔmbe mieke nte bèè do tùóké ibotí tei kó benitipòbè Padosi naàmùnkù kɔbe Adammia nè Isiya Madikia Minyaminni nè Edeasaa Madikia tɔu nè Bennaya.

²⁶ Edammu naàmùnkù kɔbe: Matanniya nè Sekanniya nè Yeyeedi nè Abudi nè Yedemɔti nè Edii.

²⁷ Satuu naàmùnkù kɔbe: Ediyoyennaii nè Ediasibu nè Matanniya nè Yedemɔti nè Sabadi nè Asisa.

²⁸ Babaii naàmùnkù kɔbe Yeoananni nè Ananniya nè Babaii nè Atidaii.

²⁹ Bani naàmùnkù kɔbe Mesudammu nè Maduki nè Adaya nè Yasubu nè Seadi nè Yedemɔti.

³⁰ Pasati-Mɔabu naàmùnkù kɔbe Adina nè Kedadi nè Bennaya nè Maseya nè Matanniya nè Besadedi Binnuii Manansee.

³¹ Adimmu naàmùnkù kou Ediesee nè Isia nè Madia nè Semmaya nè Simmeōō,

³² nè Bensamee nè Maduki tɔu nè Semmadia.

³³ Asummu naàmùnkù kɔbe, Matennaii nè Matata nè Sabati. Edifedee nè Yedemmaii nè Manansee nè Simmeii.

³⁴ Bani naàmùnkù kɔbe, Madaii Amudamu nè Uyeedi, ³⁵ nè Bennaya Bedeiya nè Keduii.

³⁶ Wanniya nè Medimɔti nè Ediasibu,

³⁷ nè Matanniya nè Matennaii nè Yasaii,

³⁸ nè Banni nè Binnuii nè Simmeii,

³⁹ nè Sedemia nè Natanni nè Adaya.

⁴⁰ Makinadebaili nè Sasaii nè Sadaii.

⁴¹ Asadedi nè Sedemia nè Semmadia.

⁴² Sadummu nè Amadia nè Sosefu.

⁴³ Nebo naàmùnkù kɔbe, Yeyeedi nè Matitia nè Sabadi nè Sebina nè Yadaai nè Yoyeedi nè Bennaya.

⁴⁴ Bembe kó dimàà tu bèè do tùóké bembe ibotí tei kó benitipòbè. Kè bèmabè kɔbee bè piénè ibí.

NĒEMII

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

NĒemii kó dipátiri ti náá nNĒemii kprí nke, wèè do tú okpààti Aditakisési kóo t̄nti diwè. Kòo k̄be mabèe kò nSedisadēmmu kēwēteni kòò nàké Sedisadēmmu ei domè kè dè dò mmesém̄mè kòo t̄i kèè kòo yēmm̄e caàrè mediè. Mēmm̄e kòo m̄w̄ kuce okpààti ke bo kò nkéyà Sedisadēmmu do m̄èè botí, ke bo wēte kémaá iduotí kémaánè dihei.

NĒemii k̄nyauti kprí ndo te kè kuduotí maá kédeè, dè do ò yòunèmu mediè, ke yé be dootit̄bè do bomèmu ke d̄s kēpaá mmut̄mm̄ú, kòo ndake be kprí nke yáúkunko bet̄mbè k̄nti, kè kuduotí kó mumarim̄u deè yewè sipísin̄mm̄ú n̄e yèdèè mieke.

NĒemii do d̄s kēt̄nt̄emu kuduotí kupànkù ò maá kù kó dibanni, kébenke bè dò nkémpí mm̄èè botí Kuyie n̄ciēt̄è n̄e bèè p̄i nte mieke mut̄mm̄ú, n̄e bè bo ndakemè teom̄p̄utè yìè kprí.

Di mpátiri náànti duś ke dōmmè

1. Okpààti Aditakisési p̄āmè NĒemii kuce kòo bo kò nképààrè Sedisadēmmu 1:1-2:10
2. Bè wēte ke maámè Sedisadēmmu kó iduotí 2:11-7:72
3. Esitadasi kàammè Kuyie nkuś pátiri kè Sifube banté bè yeténèmmè Kuyie 8-10
4. NĒemii do p̄i mm̄ú t̄mm̄ú tem̄ú 11-13

Bè nàkémè NĒemii Sedisadēmmu kpeti dōmmè

1 Okpààti Aditakisési kpr̄ati benni sipísidè kperi mieke nke, ot̄nkù bè tu wè Kiside † o mieke, ke s̄s mm̄i Akadia bire NĒemii kè m bo diheidiè Susi mieke. ² Kè n tebite Ananni íteni Sedisadēmmu Sudaa tenkè kék̄oteni ke n̄inè benit̄ibè mabè, kè m bè beke sifube bèè do tú tidaati ke kònkò be kpeti dōmmè, n̄e Sedisadēmmu kpeti dōmmè. ³ Kè bè n t̄h̄nè ke d̄: Tidaati t̄i kònkò ke bo Sudaa temp̄ē mmieke bè bo mesém̄mè diemè mieke nke n̄e ifei dieyi. Sedisadēmmu kó iduotí p̄ont̄e p̄ont̄emu, kè yecàkè yèè do kpetí dihei kó yebòrè kè yè c̄út̄é.

NĒemii kuñnèmmè Kuyie nSifube kprí

⁴ N kèè d̄i m̄nni de kó tináànti kénkari ke kuś, ke d̄s yewe péu kè n yèmmè caàrè mediè nkè m boú dinùù kénkuñnè Kuyie nkunku kùù bo k̄in̄kè ke tú: ⁵ Áú! N Yiè nKuyie n̄f̄i nwèè bo k̄in̄kè, f̄i nwèè deu kè ti da dé, f̄i nwèè p̄i mmetaummè a d̄ñnèmmè a k̄be, ke kuś mmesém̄mè bèè da d̄s ke p̄i nha tannò, ⁶ wēēteni m bíékè, kénté kékeè n da kuñnè d̄i dabònni, n da báámmu keyènkè n̄e kuyie a kó bet̄mbè Isidayeeribe kprí, ti bant̄emu meyi nt̄inti Isidayeeribe ti d̄d̄ m̄. Mí nnè n yembè ti caàr̄emu. ⁷ Ti da caàr̄emu mediè, ti í

† Kiside: Bè do kaammè bet̄ābè n̄e ti bè kaammè d̄e í w̄. Be kóo t̄nkù Kiside berinè ti kó bet̄ābè tep̄it̄è n̄e oketiwè n̄e tep̄it̄è n̄e od̄ri de cuokè nkè (diyoséè n̄e mewaanaà nde cuokè).

t̄unnemè a tannò n̄e a tié nnè a kuś a duś ndè a kóo t̄nti M̄ȳiisi. ⁸ Kuyie ndentení a do nàké d̄i nùù a kóo t̄nti M̄ȳiisi d̄i tu: Kè ti yete a kpeti a bo ti cié nkè tí ta ibotí t̄i mieke. ⁹ Kè ti me nwēteni a borè ke t̄unne a tannò ke d̄w̄ri yè yēmm̄e, bá kè dè s̄s nti ciét̄é ke bo itemm̄anke, a bo wēte kè ti tí ndibòri a t̄āat̄é d̄i ke d̄s a yèt̄iri nd̄e yu. ¹⁰ Ti Yiè nKuyie nti tú a t̄mbè mbe, a nit̄ibè, f̄i t̄i deet̄é n̄e a kó tikpeti n̄e a w̄r̄im̄ú diem̄ú. ¹¹ Áú! N Yiè nKuyie, kénté mí nha kóo t̄nti, n da báámmè, a kó bet̄mbè t̄bè bèè da dé, bè da báámmè, d̄d̄ n da m̄ú t̄i, yóu kòo kpr̄ati n kénté.

De m̄nni m̄i do tú wèè yaurí okpààti menaà nkòò ȳ.

Bè p̄āmè NĒemii kuce kòo bo kò nSedisadēmmu

2 Okpààti Aditakisési kpr̄ati benni sipísidè kperi mieke bake, ot̄nkù bè tu wè Nisāā †† o mieke, ke s̄s ndè tu n kó mēfiè mme m bo duśmmè okpààti menaà. Kè n túót̄é menaà ké mmè yaurí okpààti, kè n yèmmè caàrè, m̄e mu nyí caàrè diyèè marí o ìikè. ² Kòo kpr̄ati m beké ke d̄: A yèmmè caàrè n̄e ba? A k̄nti baa naatimaà? Yáà t̄imat̄i t̄i da k̄óñnè?

Kè n k̄m̄b̄ut̄i do mediè. ³ Kè nhò nàké ke d̄: Okpààti m̄bo s̄ā! N yèmmè bo yíme ke báá caàrè dihei n yembè k̄r̄i d̄i p̄ont̄e d̄i m̄nni kè yecàkè yèè kpetí

†† Nisāā: Bè do kaammè bet̄ābè n̄e ti bè kaammè d̄e í w̄. Be kóo t̄nkù Nisāā berinè ti kó bet̄ābè ot̄ānwè n̄e onaanwè de cuokè nke (tib̄enti n̄e din̄t̄ōri de cuokè).

dihèi kó iduotí kè yè còúté? ⁴ Kòo kpààti m beké ke dò: A yèmmè dòmmè?

Nè n yèmmè mièke kè m bántè Kuyie nkunku kùù bo kéínkè, ⁵ kébéinnè okpààti ke dò: Okpààti kàa bo yie nké n dɔ̀ɔ̀ diwèi, mí nha kóo tɔ̀nti, m pã kuce kè n kɔ̀te Sudaa tenkè n yembè kùrí dìi èi kéwète ké dì maá.

⁶ Kòo kpààti m beké ke dò: A dɔ̀ kémɔ̀nte kè dè mmamé? A bo wètení Ìmmònni?

Ke s̄́ nhonitipokpààti kàri koò pèkénè, kè nh ò nàké m bo wètení dìi m̀nni, kè dè nhò sànnè, kòò yie nke dò: Kɔ̀te. ⁷ Kè n yíé ke dò: Okpààti kàa bo yie nhá n duɔ̀ nyepáte yèè bo nte kè kukó nyáà kóo kùmàndáàbè n yóu kè m pèèté kétuakè Sudaa tenkè, ⁸ kè n duɔ̀nnè dipátíri teri m bo duɔ̀ ndi Asafu wèè bàa f̄́ nhokpààti a tie nkòo n duɔ̀ nyidei kè n dɔ̀nnè yecàkè, yèè bo kpetínné tecèkpetè tèè t̀kénè Kuyie ncíètè nè dihèi kó kuduotí nè n cíètè n yó mbo tè.

Kòo kpààti yie nke yè nni nduɔ̀ nke yé Kuyie ndo m bonèmè kè n dɔ̀ri mesàà. ⁹ Mèmmè kè n tuakè kukó nyáà kóo kùmàndáàbè borè ké bè duɔ̀ nyepáte. Okpààti do duɔ̀ nkè behāāpòmbè iwēi yembè nè besāndèèbè kè beè n cíe. ¹⁰ Odoniibe botí kou Sām-badaa nè Tobiya wèè do ò pòkoo ke baké Amɔ̀ɔ̀ èi, kè bèe keè òmɔ̀ k̀tenímè ke bo t̀ntè Isidayeribe kpeti, kè dèè bè yonke mèdiè.

Nemii cemmè Sedisademmu ke pààrè iduotí

¹¹ Kè n tuakè Sedisademmu kèmmɔ̀ke yewe yètàāti, ¹² bá m mu nyí nàké òmɔ̀ Kuyie nyè n dɔ̀ tì Sedisademmu, kéíté keyènkè kédeke nsāmmarímú kè benitibè mabè n cíe, fèfè mafè do í ti neínè kè dè í tú n do deke wèè sāmmarímú. ¹³ Mèmmè n yitémè keyènkè kéye kubiriku bíékè kó dibòri ke kété kénwetí musímmú binte nè dibòri bè tu di tikùti kó dibòri, kénwéite mesàà Sedisademmu kó iduotí kéns̄́ nyi dùute duute kè yecàkè cùú. ¹⁴ Kè n kété képèéte tɛbinte kó dibòri kénwetí okpààti kó kubinku, kè n dèke wèè sāmmarímú ténke í mpètè mēfiè nke bo pèèté. ¹⁵ Kè n yóu kètúnne dikonda kébɔ̀u, keyènkè kèmaà bake, ke wéite kuduotí mesàà kékɔ̀te kètúnne kubiriku kó dibòri kékonni.

¹⁶ Bèè baké dihèi be kòò mɔ̀ do í yé n kòte kè nè m pí mmù. M me mmu n do í nàké timatì Sifube nè ikuú niùbè nè beheikènkótibè nè bekótibè sɔ̀mbe, òmɔ̀ do í yé n kòte kè. ¹⁷ De m̀nni ndi m bè nàkémè ke dò: Wén-ténè ti bo mèè sémmè mièke, Sedisademmu domu ke naá ntidobontì, kòo bòrè kó yecàkè cùú. K̀tenèni kè ti maá Sedisademmu kó iduotí ke ténke bá mbo ifei mièke.

¹⁸ Mèmmè m bè nàkémè Kuyie ndo m bonèmè ke n dɔ̀ mesàà, nè okpààti do m béinnè mèè botí. Kè bè dò: Íténè kè tí maá dihèi!

Kè tí íténè tikònyauti ke bo pí mmutòmú. ¹⁹ Mèmmè Sāmbadaa Odoniibe botí kou nè Tobiya wèè do ò pòkoo ke baké Amɔ̀ɔ̀ èi, nè Adabube botí kou Kesemmu, bè ti sènkèrimè ké nti daú ke náá nke tú: Di dɔ̀ri ba dende, di dɔ̀ kéyete okpààti kpeti ntaá?

²⁰ Kè m bè ténhè ke dò: Kuyie nkunku kùù bo kéínkè kù yóo ti teennèmu, tínti ku kó betòmbè, ti itimu ke bo maá dihèi. Di í mɔ̀ke ketenkè Sedisademmu mièke, di í mɔ̀ke kuce, òmɔ̀ í yé di kpéi Sedisademmu mièke.

Sifube wète ke maámè Sedisademmu kó kuduotí

3 Kè ikuú niùti diwè Ediasibu nè o tebíi ikuú niùbè tɔ̀bè kè bèe maá bè tu dè ipe kó dibòri, ké dì kouté, kécónné dicàù kó ideí, kédeè kètúnte kuduotí kénɔ̀ ké-tuakè ditou bè tu di tekùtè. Kè bèe sɔ̀té kétuakè ditou teri bè tu di Ananedi, kédeè ké kù kouté. ² Be kó difñkúò kè Sedikoo kɔ̀be sɔ̀té, be kó difñkúò kè Im-muri bire Sakuu sɔ̀té. ³ Be kó difñkúò kè Asennaa bíi maá bè tu dè siyí kó dibòri kécónné ticáɔ̀ɔ̀ti kéānnè yecàkè kó ideí nè de kó yekpetínyè. ⁴ Be kó difñkúò kè Akikoti bire Udiya bire Medemotii sɔ̀té. O kó difñkúò kè Mesesabeeri bire Bedekia bire Mesudammuu sɔ̀té. O kó difñkúò kè Baana bire Sakobuu sɔ̀té. ⁵ Bembe kó difñkúò kè Tekoaa èi kɔ̀be sɔ̀té. Kè be kó bekótibè í ntúnne bèè bè ni mutòmú bè bè nàá nti, kéyete mutòmú.

⁶ Be kó difñkúò kè Paseyaa bire Yoyada nè Besodia bire Mesudammuu kè bèe sɔ̀té kédɔ̀ dicàù ketiri, kédeè kécónné dicàù kó ideí nè de kó ipàati nè yekpetínyè. ⁷ Be kó difñkúò kè Kabašš èi kou Medatia nè Medonni-ibe botí kou Yadonni kè bèe sɔ̀té nè Kabašš èi kɔ̀be nè Misepaa èi kɔ̀be. Kukó nyáà diyè taà kèè bíékè kóo kùmàndáà kɔ̀be do mbe. ⁸ Be kó difñkúò kè Adaya bire Osiyèri wèè do tú mesɔ̀ nkóo máati kòò sɔ̀té. O kó difñkúò kéféi Ananniya wèè do tú tihúúnti kóo dɔ̀riwè. Bè do dèè be tòmú Sedisademmu duotí pèkè dìi bòri ndi. ⁹ Be kó difñkúò kè Uuri bire Edefayaa sɔ̀té, wèè do baké Sedisademmu èi kó dikéè. ¹⁰ Kè wenwee fei Adumafu bire Yedayaa, kòo sɔ̀té kénwetí o cíètè iikè, kéféi Asabunniya bire Atuusi. ¹¹ Bembe kó difñkúò Adimmu bire Madikia nè Pasati-Mɔ̀abu bire Asubu kè bèe sɔ̀té kétuakè yepèèpūnnétuo kó mekentimè. ¹² Kè bèe de kéféi Adoesi bire Sadummu wèè do baké Sedisademmu kó dihèi kó dikéè teri wenwe nè o nitipobí. ¹³ Anunni nè Sandoaa èi kɔ̀be kè bembe me ntó sɔ̀té kubiriku kó dibòri bíékè beè do kù maá kécónné yecàkè kó ideí nè de kó ipàati nè yekpetínyè, kénɔ̀kè kétuakè bè tu dè tikùti kó dibòri. ¹⁴ Bè de nkāá nkè Edekabu bire Madikia sɔ̀té, wèè do baké Beti-Kedemmu kó dihèi, wèè do kù maá kécónné yecàkè kó ideí ipàati nè yekpetínyè.

¹⁵ Be kó difñkúò kè Kɔ̀di-Osee bire Sadummu wèè do baké Misipaa kó dihèi, kòo sɔ̀té kémaá dibòri bè tu di tɛbinte kó dibòri kè di pí nkécónné yecàkè kó ideí nè ipàati nè yekpetínyè, kémaánè Sidoe kó kubiriku okpàati kó mupérímú také kénɔ̀ kétuakè yedētisákè yèè kòrinè Dafiti èi. ¹⁶ O de nduɔ̀ nkè Asibuku bire Neemiaa túóté, wèè do baké Beti-Tisuu èi dikéè kénɔ̀ kétuakè Dafiti kó kuf̄ti borè, kénɔ̀ kétuakè kù-binku bè do keú kù képèéte kétuakè bèè bàa okpàati be kó tɛcítè. ¹⁷ Be kó difñkúò kè Defiibe wuɔ̀ nkou Bani bire Deummu nè o kɔ̀be kè bèe sɔ̀té kédɔ̀, kè Asabia wèè do baké Keidaa kó dihèi dikéè kòo sɔ̀té o

èi kó mefiè. ¹⁸ Kè wenwee dɔ́ú, nkè Enadadi bire Binnuii tebitèe sɔ́tè. Weè do baké Keidaa kó dihei teri dikéè.

¹⁹ Kè wenwee feí Yesuaa bire Asee wèè do baké Misipaa, kòo sɔ́tè kénwetí ditenni bè dɔ́ri dè tikpàrinenti, kénɔ́ kétuakènè iduotí maá dè. ²⁰ O kó difɔ́nkúò kè Sabuyii Baduki bire sɔ́tè nè tikɔ́nyauti kétúóté iduotí maá dè kénɔ́ kétuakènè ikuú niùti diwè Ediasibu cíètè bòrinù. ²¹ Be kó difɔ́nkúò kéféi Akikoti bire Udiya kó debire Medemɔ́ti, kòo túóté Ediasibu cíètè bòrinù kénɔ́ kétuakènè te mànkú.

²² O kó difɔ́nkúò kè ikuú niùbè bèè yènní yehékè yèè tɔ́kénè Sedisademmu kè bèe sɔ́tè. ²³ Kè bembèe dɔ́ú nkè Bensamee nè Asubu kè bèe sɔ́tè be cɛ́i ìlkè. Be kó difɔ́nkúò kè Ananniya bire Maseya kó debire Asadia sɔ́tè o cíètè ìlkè. ²⁴ Kè bembèe feí Enadadi bire Binnuii, kòo túóté Asadia cíètè píku tekú kénɔ́ kétuakènè iduotí maá dè nè i kentímè. ²⁵ Kè bembèe feí Usaii bire Pada-di, kòo túóté kuduotí kentímè kétuake okpààti cíètè kó ditou dieri dii benké ke tɔ́kénè dikpetintou kó ditowaà. Kè wenwee feí mPadosi bire Pedayaa ²⁶ nè bèè teénnè Kuyie ncíètè tɔ́mbè bèè ã Oferi èi, kè bèè túóté dibòri bè tu di menie nkó dibòri dii bo diyie yìèní kèè bíékè kénɔ́ kétuakènè ditou dii benké. ²⁷ Kè Tekoaa èi kɔ́bèe sɔ́tè ditou dieri dii benké di ìlkè, kénɔ́ kétuakènè Oferi duotí.

²⁸ Kè ikuú niùbèe sɔ́tè sisɛ́i kó dibòri kó mefiè, bá wè kòo nwetí o cíètè. ²⁹ Be kó difɔ́nkúò kè Imee bire Sadɔ́ki me ntó sɔ́tè kénwetí o cíètè, kéféi nSekanniya bire Semmaya wèè do tú diyie yìèní kèè bíékè kó dibòri kóo bàri, kòo tó sɔ́tè. ³⁰ Kè wenwee deè kéféi Sedemia bire Ananniya nè Tisadafu bire dèè do tú dekuónnè nè Anunni, kè Bedekia bire Mesudammuu sɔ́tè kénwetí o cíètè. ³¹ Kè wenwee deè kéféi Madikia, wèè do máátí mesɔ́ nkó tintenti, kòo túóté bèè teé mbèè pí nKuyie ncíètè mieke mutɔ́mmú nè bepótambè be cɛ́i kó mefiè mmèè wetí dibòri bè tu di Mifikadi, kénɔ́ kétuakènè ditou dieri dii bo mekentímè. ³² Bèè tu tisɔ́nenti kó bemáábè nè bepótambè kè bèe túóté dikéè sɔ́nni kénɔ́ kétuakènè bè tu dè ipe kó dibòri.

Sāmbadaa nè Tobiya bè dómè képaá nkuduotí kó mumarimú

³³ Meɔ́mme Sāmbadaa kèè mè ti maàmè kuduotí kòo miekèe peike kécúuté mediè kòo ti senkèri tínti Sifube, ³⁴ kénnaá nho kɔ́be nè Sammarii kó behāāpòmbè ke tú: De kó besínténitibè dɔ́ri ba? Ti yóu kè bè nsɔ́ké ke pí nde kó mutɔ́mmú ké mù dèèà? Diyie dimáà kó mutɔ́mmú dɔ́ke. Yetárè yèè die nke còúté, bè bo na kéwète kényii nde kó tidobonti kéfié nKuyie nyiwūšà?

³⁵ Dè do sɔ́ nTobiya Amɔ́niibe botí kou weè bo Sāmbadaa borè, kébéi nke dɔ́: Yóunè kè bèe maá! Kè tekpamɔ́tè dèke de kó kuduotí kùù maánè yetárè kù dotimu.

³⁶ De mɔ́nni kè m bántè Kuyie nke dɔ́: Ti Yiè nKuyie nwénté bè ti senkèrimè, yóu kè yesāāmbè bè ti sáá nyèe do be yo ìnkè, yóu kè bèe bè pímmú kékònnè dihei teri kè bèe naá ntidaati kédi ifei. ³⁷ Báá bè cíè, báá útè be yei, bè ti cààrèmu tínti bèè maá kuduotí.

³⁸ Meɔ́mme kè ti maá kuduotí ké kù tũnte kéfité kè meokùmè meè maá nkpaá kúmmú. Benitibè do pí mmutɔ́mmú nè be yèmmè memɔ́u ndi.

4 Sāmbadaa nè Tobiya nè Adabube nè Amɔ́niibe nè Asidodiibe bè kèè dii mɔ́nni ti maàmè kuduotí ke ñíí yefɔ́tè ke fité, kè be miekèe peike mediè. ² Kè bèe wènnè bemɔ́u ke bo kɔ́tení kédó Sedisademmu kóo càke.

³ Kè tí kuónnè Kuyie nkéwaá mbèè bo mbaa dihei kuyie nnè keyènkè, kè bè báá tanní. ⁴ Kè Sudaa kɔ́be náá nke tú:

Beɔ́mbè ðumu!

Dèè pùò nkè dè deú,

ti báá na kémaá kuduotí kédeè.

⁵ Kè ti dootitɔ́bè bie náá nke tú: Bè í yó ndake ti kréí nkè, tí bè do ké bè kùò kè mutɔ́mmúu paá.

Neemii duómmè betɔ́mbè tikpàrinenti

⁶ Sifube bèè bo ti dootitɔ́bè ekè fitímè kè bè nkòrini kuce mèpéu ke ti náá nke tú: Bè kèrinímu tipíiti timɔ́u ke bo ti do. ⁷ Meɔ́mme kè nh oo nhoo mbenitibè kuduotí fɔ́nkúò yefɔ́tè mieke ké bè tũnne be naámuntí dò ndòmmè, kè bè ntɔ́ be se nè be kpāā nnè be tānnè. ⁸ Kè n yà kufɔ́waá mbè bomè kéité képiéké kénáké dihei kó bekótibè nè bebeémbè nè besɔ́mbe ke dɔ́: Di bá mbè yìèkù, dentenèní Kuyie ndi tũ nkù kpeñnimè kè bè kù dé, kpànnè di tebíí kréí nnè di bí kréí, initidaai nè inipòdi nè di pobè nè di cɛ́i.

⁹ Meɔ́mme kè ti dootitɔ́bèe keè ti kèè mè be kréí, kébanté Kuyie ncákemè be dɔ́ kédɔ́ tì. De mɔ́nni kè tí wète kuduotí borè bá wè kòo sɔ́tè o tɔ́mmú. ¹⁰ Kè tí túóté de kó diyie nè yewe yèè kpaaní, kè betɔ́mbè dikéè dii nní mpí mmutɔ́mmú, kè dikéè teri tɔ́ yekpāā nnè tidpíiti nè detānnè ke dáátí yemátíyaaòbòrè, kè bekpààtibè còmmú Sudaa kɔ́be fɔ́nkúò. ¹¹ Kè bemarkibè mmaà, bèè bè duò ntítáti kè bè mpínnè mutɔ́mmú sinɔ́u símasi masi kè sitesi tɔ́ tikpàrinenti. ¹² Kè bemarkibè mmaà ke yi yese, kè ditāteheù yiè ncòmmú m píku. ¹³ Kè n náké bekótibè nè bebeémbè nè benitibè sɔ́mbe ke dɔ́: Mutɔ́mmú deumu kuduotí í sénni kè ti dò nti bíékè ti bíékè òmɔ́u í tɔ́kénè otɔ́u. ¹⁴ Kè di bo kùù píku ke kèè ditāteheù kuómmè, dí tíí nkékɔ́tení ti borè, Kuyie nti tũ nkù yóo kpāmmu ti kréí.

¹⁵ Meɔ́mme kè ti níí mpí mmutɔ́mmú kukúnwentóo nè keyènkè, ti mieke kè dikéè níí ntɔ́ yekpāā. ¹⁶ Kè n náké bèè ni mutɔ́mmú ke dɔ́: Bá wè nè o kó ditínni bè níí nyiè nSedisademmu mieke ke níí nti baa keyènkè, kè dè wenté bè mpí mmutɔ́mmú. ¹⁷ Mí nnè n tebíí nè n kó betɔ́mbè nè ti bàribè bèè ti neínè, òmɔ́u í ndei o yààti, bá wè kòo mpíkú kukpàrinenkú o nòùtè youte.

Neemii yetemè Sifube bo wète kénfèũnkómè be tebíí

5 Diyie mari kè Sifube mabè, benitidaabè nè benitipòbèe íté kénséi mbe tebíí mediè. ² Ke bèe náá nke tú: Tínti nè ti bí ti sũmu initidaai nè inipòdi dí ti duó ntidiiti kè tí nyo nke fòùnè. ³ Kè betɔ́bè tu: Dikònni šš tanní kè ti duó ndepaa nde nè ti kó titebiiti nè ti cɛ́i kè bè bo ti duó ntidiiti. ⁴ Kè betɔ́bè tu ti š ndò nkéyietí

Bè kànnemè bebàribè dihei kréí

7 Kuduotí maá dìi m̀ǹnni kédeè kè n cónné yebòrè kó ideí nè yecàkè kédeè, bèe yó mbaa yebòrè nè beyendembè nè Defiibe kè bèe keté be t̄mmú. ² Kè n túóté n tebite Ananni kébaá nSedisademmu kétúóté Ananniya behãp̀mbè kóo kótí kòo mbaké tec̄kpetè. Ò do tú onitè wèè d̀̀rri wènwè ò béi nti ke dé Kuyie nkè dè p̄ētè bes̄ombe péu. ³ Kè m bè nàké ke d̀: Sedisademmu kó yebòrè níí báá kpeté kè diyìè í t̀nkè, kuyuoku ké nyè kpetí. Bèè bàa yebòrè kè bè bo ke cómmú be karè bè karè. Kè m bè nàké ke d̀ bèe maá didènni bèè yó mbaa dihei be kréí, bá wè o kó dikari mbo o c̄ētè ìkè. ⁴ Sedisademmu ei do p̄kèmu ke deu, benitibè nè í nsū di mieke, sic̄ēt mu ndo í maá kédeè.

Bè kàammè Sifube bèè bo Sedisademmu

⁵ Kè Kuyie nni mbéinnè kè n tíí ndihei kó bekótibè nè bebeémbè nè benitibè s̄ombe. Kè n duú nkè bèe kaa mbenitibè kè n wénté bèe do niitè kékonní Sedisademmu be yètè w̄ari dìi pátiri mieke k̄yà yeyètè yèè mè nt̄nní.

⁶ Nte okpààti Nebukannesaa kó dim̀nni bè do p̄im̄mú bè kékonnè Babid̄nni, kè kusúkuu w̄ete kékò nSedisademmu Sudaa tenkè, bá wè kòo kari o ei. ⁷ Bèè do neínè Sodobabēedi kékonní beè yètè tu yie: Sosuwee nè Neemii nè Asadia nè Adammia nè Naamanni nè M̄dokaii nè Bidisanni nè Misipedeti nè Bikibaii nè Neummu nè Baana. Nte be naàmuntì d̀ò ndòmmè.

⁸ Kè Padeosi naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄upísidé nè tek̀ùtè nè sip̄isiyiekè nè b̄édébè (2172).

⁹ Kè Sefatia naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usitããti nè sip̄isiyiekè nè b̄édébè (372).

¹⁰ Kè Adaa naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isinùmmù nè b̄édébè (652).

¹¹ Kè Sosuwee nè Yoabu be yaàbire Pasati-M̄yabu kó kunaàmunkù kɔbe m̄bo sik̄upísidé nè sik̄usini nè tep̄ítè nè b̄èni (2818).

¹² Kè Edammu naàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùpítè nè sik̄usidé nè sip̄isinùmmù nè b̄ènàà (10254).

¹³ Kè Satuu naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usini nè sip̄isinàà nè b̄ènùmmù (845).

¹⁴ Kè Sakaii naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usiyiekè nè sip̄isikuù (760).

¹⁵ Kè Binnuii naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isinàà nè b̄èni (648).

¹⁶ Kè Bebaii naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isidé nè b̄èni (628).

¹⁷ Kè Asikadi naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄upísidé nè sip̄isitããti nè sip̄isidé nè b̄édébè (2322).

¹⁸ Kè Adonnikammu naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isikuù nè b̄èyiekè (667).

¹⁹ Bikibaii naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄upísidé nè sip̄isikuù nè b̄èyiekè (267).

²⁰ Kè Adinni naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isinùmmù nè b̄ènùmmù (655).

²¹ Kè Esekiasi yaàbire Atee naàmunkù kɔbe m̄bo sip̄isiwei nè b̄èni.

²² Kè Asummu naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usitããti nè sip̄isidé nè b̄èni (328).

²³ Kè Besaii naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usitããti nè sip̄isidé nè b̄ènàà (324).

²⁴ Kè Adifi naàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùtè nè tep̄ítè nè b̄édébè (112).

²⁵ Kè Kabašš ei kɔbe m̄bo sip̄isiwei nè b̄ènùmmù (95).

²⁶ Kè Betideemmu nè Netofaa kè de kó yehekè kɔbe m̄bo tek̀ùtè nè sip̄isini nè b̄èni (188).

²⁷ Anat̄ti ei kɔbe m̄bo tek̀ùtè nè sip̄isidé nè b̄èni (128).

²⁸ Kè Beti-Asimmafeti ei kɔbe m̄bo sip̄isinàà nè b̄édébè.

²⁹ Kè Kidiya-Yeadimmu nè Kefidaa nè Bed̄ti kè de ekè kɔbe m̄bo sik̄usiyiekè nè sip̄isinàà nè b̄ètããti (743).

³⁰ Kè Damaa nè Kebaa ke de ekè kɔbe m̄bo sik̄usikuù nè sip̄isidé nè òmàà (621).

³¹ Kè Mikimasi ei kɔbe m̄bo tek̀ùtè nè sip̄isidé nè b̄édébè (122).

³² Kè Betēedi nè Aii kè de ekè kɔbe m̄bo tek̀ùtè nè sip̄isidé nè b̄ètããti (123).

³³ Kè Nebo kó dihei teri kɔbe m̄bo sip̄isinùmmù nè b̄édébè.

³⁴ Kè Edammu t̄u kó kunaàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùpítè nè sik̄usidé nè sip̄isinùmmù nè b̄ènàà (1254).

³⁵ Kè Adimmu naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usitããti nè sip̄isidé (320).

³⁶ Kè Sedikoo ei kɔbe m̄bo sik̄usitããti nè sip̄isinàà nè b̄ènùmmù (345).

³⁷ D̄odi nè Adidi nè On̄o ekè kɔbe m̄bo sik̄usiyiekè nè sip̄isidé nè òmàà (721).

³⁸ Kè Senaa ei kɔbe m̄bo sik̄upísitããti nè sik̄usiwei nè sip̄isitããti (3930).

³⁹ Kè ikuú niùti Sosuwee yaàbire Yedaya naàmunkù kɔbe m̄bo sik̄usiwei nè sip̄isiyiekè nè b̄ètããti (973).

⁴⁰ Imee naàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùpítè nè sik̄usinùmmù nè b̄édébè (1052).

⁴¹ Kè Pasuu naàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùpítè nè sik̄usidé nè sip̄isinàà nè b̄èyiekè (1247).

⁴² Kè Abimmu naàmunkù kɔbe m̄bo tek̀ùpítè nè tep̄ítè nè b̄èyiekè (1017).

⁴³ Kè Defiibe kó kunaàmunkù kɔbe ntú bie: Odefaa yaábí Sosuwee nè Kadimiedi be naàmunkù sip̄isiyiekè nè b̄ènàà.

⁴⁴ Kuyie nc̄ētè kó bedèmbè mieke Asafu naàmunkù kɔbe tek̀ùtè nè sip̄isinàà nè b̄èni (148).

⁴⁵ Bèè bàa yebòrè be mieke Sadummu nè Atee nè Tadim̄o nè Akubu nè Atita nè Sobaii be naàmuntì kɔbe tek̀ùtè nè sip̄isitããti nè b̄èni (138).

⁴⁶ Kè Kuyie nc̄ētè t̄mbè kó dit̄nni kɔbe ntú bie: Tisisa nè Asufa nè Tabat̄ti ⁴⁷ nè Kedosi nè Siya nè Padonni

⁴⁸ nè Debanaa nè Akaba nè Sadimaii ⁴⁹ Annani nè Kidēdi nè Kasaa ⁵⁰ nè Edeayaa nè Edesinni nè Nekodaa

⁵¹ nè Kasammu nè Usaa nè Paseyaa ⁵² nè Besaii nè Meunimmu nè Nefusesimmu ⁵³ Bakibuku nè Akufa nè Aduuri ⁵⁴ nè Batisidouti nè Meidaa nè Adisa ⁵⁵ nè Badikosi nè Sisedaa nè Tema, ⁵⁶ nè Netisia nè Atifa.

⁵⁷ Sadomɔɔ kó betɔmbè naàmùnti kɔbe do tú bie: Sotaii nè Sofedeti nè Pedida, ⁵⁸ Yaada nè Dadikonni nè Kide-di, ⁵⁹ Sefatia nè Atidi nè Pokedeti-Asebaimmu nè Amɔɔ. ⁶⁰ Bèe do tú Kuyie nciētè kó betɔmbè nè Sadomɔɔ kó betɔmbè yaábí kè bèe wēnné kэмbo sikɔusitāāti nè sipisiwei nè bédébè (392).

⁶¹ Bèè do ité Babidɔnni kékonni Sedisademmu ke í nna kénáké be yaáribè yètè kébenke bè tumè Isidayeeriibe bèe do tú: Tedi-Medaa nè Tedi-Adisaa nè Kedubu-Adonni nè Imee ekè kɔbe. ⁶² Bemɔu kè bèe wēnné kэмbo sikɔusikuɔ nè sipisinàà nè bédébè (642). Dedaya nè Tobiya nè Nekoda be yaábí nyi memme.

⁶³ Ikuɔ niùbè mieke kè bèmabè mbo ke tú: Obayaa nè Akikoti nè Badisidaii be naàmùnti kɔbe. Badisidaii do tùóté Badisidaii Kadaadi ei kou koo sapàà nwe kè bèe ò yu o yètirì. ⁶⁴ Koo wammú o botí kɔbe pátiri mieke o yètirì kémónté kè bèe bè dènnè ikuɔ tómmú mieke. ⁶⁵ Kè kùmándáà bè nàké ke dɔ: Bè báá di bè pā mùù dii Kuyie kénkémúnè ikuɔ niùti bo beémme Kuyie nnè ikuɔ nenti bè tu ti udimmu nè tumimmu.

⁶⁶ Isidayeeriibe bèè ité Babidɔnni ke konni Sedisademmu bè do bo sikɔupísínàà nè sikɔupísidé nè sikɔusitāāti nè sipísikuɔ ndi (42360). ⁶⁷ Kè bèe neínè betɔmbè benitidaabè nè benitipòbè sikɔupísiyekè nè sikɔusitāāti nè sipísitāāti nè bēyiekè (7337). Bedèmbè benitidaabè nè benitipòbè kè bè mbo sikɔusidé nè sipísínàà nè bènùmmú (245), ⁶⁸ ke mokenè yòyóbè sikɔusinàà nè sipísitāāti nè bènùmmú (435). Sāmarímú sikɔupísikuɔ nè sikɔusiyekè nè sipísidé (6720). ⁶⁹ Kè dihei kó bekótibè mabèe pāmmú yepāre kè bè bo maánè Kuyie nciētè. Kè kùmándáà pā yesɔwèrè tekupíítè (1000). Yebɔ bè bo mméinè yè meyīi nsipísínùmmú yekútéyaàbòrè sikɔusinùmmú nè sipísitāāti (530) kè bè bo mpínnè Kuyie nciētè mieke ikuɔ tómmú. ⁷⁰ Beheikènkótibè do pāmmú yèè pāre mieke kè mesɔɔ nní mbo yesɔwèrè sikɔupísidé (20000) nè timáti péiti cidóòbè tekupíítè nè tekùtè (1100). ⁷¹ Kè Isidayeeriibe sɔmbe pā yesɔwèrè sikɔupísidé (20000), timáti péiti cidóòbè tekupíítè (1000) nè yekútéyaàbòrè sipísikuɔ nè yēyiekè ikuɔ niùbè kpéi.

⁷² Ikuɔ niùbè nè Defiibe nè bèè bàa yebòrè nè bedèmbè nè Isidayeeriibe mieke bèmabè bèè pí mmutómmú Kuyie nciētè mieke nè Isidayeeriibe sɔmbe kè bèe kari be ekè be ekè.

Esitadasi do kàammè Kuyie nkuɔ benitibè ìikè

Dibenni tǎnkù yiénwè mieke kè Isidayeeriibe iténi be ekè bè do bo yèè mieke.

8 Kè Isidayeeriibe wēnné dinùù kétéi mbè tu dii bòri menie nkó dibòri, kénáké ikuɔ wāāti Esitadasi ke dɔ wèe tùóténi Kuyie nkuɔ pátiri kù do duɔ nké Mɔyisii wāri di. ² Memme kè ikuɔ niùti Esitadasii tùóténi Kuyie nkuɔ pátiri kè benitibèe tíi, mbenitidaabè nè benitipòbè nè bèè kó dimàà m̀ke meyèmmè ke bo na kékeè, otǎnkù yiénwè kó diyè ketiri do ndi. ³ Dendè dibòri bè tu di menie nkó dibòri ò kàammè Kuyie nkuɔ pátiri ké ndi kàà ndikúnweñni kè diyè yàa cónnéne yeyɔ, kòo di

kàà mbenitidaabè nè benitipòbè nè bèè kó dimàà dò nkéna kékeè. Bemɔu kè bè kémú.

⁴ Bè do dɔɔ diwúɔtònni ndi nè ideí kè Esitadasi ndeke di ínkè. Matitia nè Semma nè Annaya nè Udii nè Idikiya nè Maseya kè bè còrmú o bakù you. Pedaya nè Mikayeedi nè Madikia nè Asummu nè Asibadana nè Sekadii nè Mesudammu kè bè bo kucǎnku. ⁵ Kè Esitadasii pīnte dipátiri benitibè bemɔu ìike, kè bèe di yà ke yé ò do cómmumè de iitirè nde. Ò di pīnte dii m̀nni kè bèe ité kécómmú. ⁶ Kè Esitadasii sǎnte Kuyie nkperikù kè benitibè bemɔu cóuté ke dɔ: Dè mme ndò. Kédo kénínkú késínnɔɔ ketenkè, ⁷ kéiténí kécómmú De-fiibe bèè do tú ikuɔ niùbè, kè bè mbè tiè Kuyie nkuɔ bè kàa nyi ínkè, beè Defiibe yètè do tú: Sosuwee nè Bani nè Sedebia nè Yaminni nè Akubu nè Sabetaii nè Odia nè Maseya nè Keitaa nè Asadia nè Yosabadi nè Annani nè Pedayaa. ⁸ Kè Esitadasi nkaa nKuyie nkuɔ pátiri kè dè fei ke ti wènkùnkò, ke náá mbenitibè ti tu mù, kè bè kèrmú.

⁹ Kè benitibè bemɔu ti kèè nkéitié yedabùò. Memme kùmándáà Neemii nè ikuɔ niùti Esitadasi nè Defiibe bèè do duɔ nyitié mbenitibè kè bèe náké benitibè ke dɔ: Bá nkuònnè, yíe nkó diyè tu Kuyie nkperi ndi.

¹⁰ Kɔtenè kédi tidiiti sàati kéyǎ menàà nsààmè, kòò m̀u bo di cuokè ke í m̀ke, dí ò toténè. Yíe nkó diyè tu Kuyie nkperi ndi, di yèmmè báa cààrè, yóunè kè Kuyie ndi duɔ ndii wèi ntú di kó muwèrimú.

¹¹ Kè Defiibe mbáá mbenitibè ke tú: Cíékénè, yíe nkó diyè tu Kuyie nkperi ndi, báa yóunè kè di yèmmèe cààrè.

¹² Memme kè benitibèe kɔte kédi kéyǎ menàà kèpām-mú be kɔbe tidiiti kè diwèi mbè bo mediè nke yé bè do kèemèmu bè bè nàké ti.

Bè do baámmè titouti kó dibanni

¹³ Otǎnkù yìe déri yìe, beheikènkótibè nè ikuɔ niùbè nè Defiibe kè bèe tíi nyikuɔ wāāti Esitadasi borè kénwéi Kuyie nkuɔ pátiri ò bè kàa ndi kó tináahti. ¹⁴ Kè bèe yà ikuɔ pátiri Kuyie ndo duɔ nké Mɔyisii wāri di mieke ti wǎrimè ke tú Isidayeeriibe dò nkémbo titouti mieke nke otǎnkù yiénwè kó dibanni mieke. ¹⁵ Memme bè yàmè ke dɔ bè dò nképíéké yehékè yemɔu mieke nè Sedisademmu. Memme kè bèe píéké ke dɔ: Dekenè ditāri kékɔ̀ni odifè dikpáà kou kó tifāāti nè detie mbè tu dè míiri de kó tifāāti nè tipuonti nè tifāpèùti, kédɔ̀nè ti wǎrimè.

¹⁶ Bè píéké memme kè Isidayeeriibe yè kéwaanni tifāāti, bá wè kòo dɔɔ kutouku o cíētè dǎnkù nè o pérímú mieke nè Kuyie nciētè pérímú mieke, nè bè tu dii bòri menie nkó dibòri borè, nè dibòri bè tu di Efadaimmu kperi di borè. ¹⁷ Isidayeeriibe bèè do tú tidaati Babidɔnni ke konni Sedisademmu kè bèe dɔɔ titouti bemɔu kэмbo, ke yǎnkúnne diwèi mesàà, ke yé nè Nunki bire Sosuwee kó dim̀nni kénɔ kétuakenni de yìe bè do í d̀mè mebotí. ¹⁸ Kè nè nkaa nKuyie nkuɔ pátiri yewe yemɔu, kétúóté dibanni yìe ketiri kénɔ kétuakèni disɔnni. Kè dibanni mm̀ke yewe yēyiekè kè

diniínni ntú dibanni denni òlì yìè, kè bèè ànné metíím-mè diemè ikuó yèmmè.

Bè kuónnèmè Kuyie nké kù nàké bè caàrìmè

9 Mèmmè ðe kóo tǎnkù omáà mièke bake diyie sipísidé nè dinaanni yìè kè Isidayeeribe tí mbemou ke bo bou dinùù kédáátí tifòòtǎnti kèpū mbe yu mutáá. ² Kè Isidayeeribe kó kubotí kɔbe banté be caàrìmè kécánnénè ibotí tɛi kɔbe kénnáá nKuyie mbe caàrìmè nè be yembè kɔme. ³ Kè bèè íté kécómmú, kè bèè kaa nKuyie nkuó pátíri kémwɔke tewebiètè mefitímè mètàáti, kédeè kè bèè sɔɔtè kénnáá nKuyie mbe caàrìmè, ke dò tewebiètè mefitímè mètàáti ke ninku ke kù bàá.

⁴ Kè Sosuwee nè Bani nè Kadimiedi nè Sebanniya nè Bunni nè Sedebia nè Banni nè Kenanni kè bèè deke di-wǔtǎnni ínkè ke búúté kéínkè, ke bántè Kuyie nnè metammè kperímè. ⁵ Kè Defiibe Sosuwee nè Kadimiedi nè Bani nè Asabunniya nè Sedebia nè Odia nè Sebanniya nè Petayaa kè bèè béi nke dò: Íténè kécómmú késánte ti Yìè nKuyie nkuu te disǎnni sǎá.

Esitadasii bántèmè Kuyie

Kè Esitadasii bántè Kuyie nke dò:
 Kuyie nǎǎ yètiri ðe ke dò ntí nda sǎntí,
 ǎǎ yètiri pèéte yesǎa nyemou,
 ǎǎ te disǎnni.
⁶ Fǎ nhamáà ǎǎ tu ti Yìè,
 ǎǎ dò kéínkè nè dèè kó dimàà bo kéínkè mièke,
 ǎǎ dò ketenkè nè dèè kó dimàà bo ketenkè mièke,
 dàméèrì nè dèè kó dimàà bo o mièke.
 Fǎ te ðemou ke ðe fòu,
 kéínkè kó bekperíbè † ninku ǎǎ ìkè ke da báá.
⁷ Ti Yìè nKuyie, ǎǎ tǎátè Abaraammu
 koò ðenne Uudi Kandee kó ketenkè koò yu ke yí
 Abaraammu.

⁸ Ke pénsiri o yèmmè,
 koò dǎnnè metaummè ke béi nke yí,
 a bo ò duó nKannahǎá kó ketenkè,
 Itiibe nè Amɔriibe nè Pedisiibe nè
 Sebusiibe nè Kidikasiibe bè bo kè,
 kòo tieke wenwe nè o yaàbí.
 Ke dǎǎ a béi ntì ke yé a wetímèmu.
⁹ Ke yà ti yembè fèúrìmè Esibiti
 kékéè be dabùò ntipènti kóo dàméèrì pèémmè.
¹⁰ Ke dǎǎ mmebenkùmè péu nè tidieti,
 ke benke Esibiti kóo kpààti
 nè o kó betǔmbè nè o èi kɔbe bemou,
 ke yé a do yàmè bè fèũnkòmè ti yembè nè kemieke,
 ke bè ðeeté ke dèúkùnne a yètiri
 kè di kpaá ke ðe yénni.
¹¹ Ke kééte dàméèrì nie mbe nùò mmieke
 kè bè nà ðekperè késénté,
 kàa diu mbèè do bè bètíni menie mmieke
 ditári ǎǎ do mèè botí dibinni.

† kéínkè kó bekperíbè: Bè nàà mbèè kpéi ðe, ti í yé bèè kperíbè botí nku. Mǎnni mari ðe bo na kèntú Kuyie ntǎrè yoo diyie yoo otǎnkù nè siwǎá.

¹² Ke níí mbè ni kuyie nnè diwetiri
 ké mbè ni keyènkè nè muháá nkó diwetiri
 ké mbè mí kè bè wùó mbè kèrì ðe.
¹³ Kàa cùténí Sinaii tǎri ínkè ké bè béinnè,
 ké bè duó nha tié nnè a kuó
 ì tu timómmwanti kpeyi,
 nè a cìrìmù nè a tannò sàayè.
¹⁴ Kàa bè nàké a kó diyie kpéi
 ði tu teompùtè yìè
 ké bè duó nha tannò nè a kuó nè a tié
 kàa kóo tǎnti Mɔyiisi ti mbè tìo.
¹⁵ Kè dikònni bè pǎ
 kàa cùũnni mudii kéínkè kè bèè ði.
 Kè sinéyèí bè pǎ
 kàa duó nkè menie nyènni dipèrì kè bèè yǎ
 kàa bè nàké ke tú,
 bèè kɔte kètúóté ðheì a do béi nké parikè
 ke dò a yóó duó ndi be yembè
 kè bèè tieke.
¹⁶ Kè tefentè né ðeuté ti yembè,
 kè bèè kpénkùnne be to kéyete a kpeti
 bá bè í ntùnne a tannò.
¹⁷ Kè bèè yè ntidièti a do dǎǎ ti be cuokè
 kékpénkùnne be to kéyete a kpeti,
 kètááté ke bo wète Esibiti
 bè do borè ke pí mmudaatǔmmú.
 Fǎ nKuyie nha me ntú wèè cǐenku wè nwe,
 ke ðwari mesàà nke kuò mmesémmè,
 kàa mièke boo,
 nè ðe kpéi nha í mbè bɔntóo.
¹⁸ Bá nè bè me ndǎmmè fesoɔmátínààfè kénnáá nke tú:
 Ntenè Kuyie nkùò ti ðènnèní Esibiti.
 Bè do da yeténèmu kénnáá nke tú:
 Ntenè Kuyie nkùò ti ðènnèní Esibiti.
 Bè do da yeténèmu mediè.
¹⁹ Nè a kó mesémmè diemè kpéi,
 nha í mbè yóu kè bè nhǎá ndikpàà mièke,
 kè diwetiri baa níí mbè ni kuyie nnè keyènkè
 ké mbè mí kè bè kèrì.
²⁰ Kàa bè duó nha kó muyaá
 kè bè bo na kémbaàtìnè dèè wenni,
 kàa cùũnni mudii kéínkè kè bèè ði.
 Kàa bè duó mmenie nkè bèè yǎ.
²¹ Kàa mbè tɔ dikpàà mièke
 ke dò yebie nsipísìnàà
 bá bè í mmǎnté mùmamù be yààti í nkèrì,
 be naàcèi me nyí mmùútí.
²² Kàa duó nke bèè na ibotí nè yekpààtiyo
 nè yehékè yèè bè fité
 nè Esimɔw kóo kpààti Sionni tenké
 nè Basǎá kóo kpààti ɔku kɔke.
²³ Kàa duó nkè be yaàbíi sùú
 kémaatènè siwǎá dòmmè kéínkè,
 kàa bè tanné ðheì a do béi nképarikè
 ke dò a yóó duó ndi be yembè kè bèè ði tieke.
²⁴ Kè bè bíi ði ta ké ði tieke,
 kàa duó nkè bèè do bo ðe kó ketenkè
 kè bèè bè bǔúté,

kéduó nkè bèe na Kannahāā kɔbe
 nè be kó bekpààtibè nè bèè bo be tenkè mieke.
 Kè bè mbè dǝ̀ri bè bè dǝ̀ mmè,
²⁵ kéfiète yehékè iduotí fité yè
 kè ye tenkè naati,
 kétieke sicéí kè sì piéké tinenti
 nè sibíí bè keú sì,
 kè fínýí kó detie nnè fikíè kperè
 nè titebiiti timɔu botí kó detie,
 kè bè nyo nke sànnè kédunne
 kétuɔ nha bè dǝ̀ mǝ̀è sàà nkpréí.
²⁶ Nè memme kè be too kpenke
 kè bèe yete a kpeti kédootóo a tié
 ke ì bùtínné,
 kékuɔ bèè nàa nha pǝ̀nàaànti
 bèè do bè tiè nke tú bèe wǝ̀teni a borè.
 Bè do da yeténèmu mediè.

²⁷ Mǝ̀mme kàa deite a nǝ̀tè be ínke
 kè be dootitɔ̀bèe bè do mudòò,
 kè bèe ta meyeñcaàrimè mieke ke da kuónnè,
 kàa mbo kéíñkè kékeè be dabùò.
 Nè a kó mesémme mieke kè bè duó mbèè bo bè
 deeténè be dootitɔ̀bè.

²⁸ Bè ta dìi mǝ̀nni meom̃pùmè mieke
 kéwǝ̀te kéta meyei mmudǝ̀rimù,
 kàa nǝ̀tè a nǝ̀tè be ínke
 kè be dootitɔ̀bèe bè na ké mbè fǝ̀unko.
 Kè bè da kuónnè kàa mboní kéíñkè kékeè,
 kè bè deeté kuce mǝ̀péu nè a kó mesémme kpréí.

²⁹ Kàa bè tié nke dǝ̀ bèe wǝ̀teni a borè,
 kè tǝ̀fentǝ̀e bè deuté kè bè í nyie nke kènté a tié
 kéyeténè a tannò,
 bè bo ntǝ̀ nyè kénfòù,
 kè bèe kpénkùnne be to,
 bè í nyie nke kènté a kpeti.

³⁰ Kàa mbè mǝ̀kenè meminnímè yebie mpéu mieke,
 kéduó nha kó muyaá mbèè nàa nha pǝ̀nàaànti
 kè bè mbè tiè, bè mè nýi nkènté,
 memme kàa duó nkè yehékè tɛyè kɔbe bè na.

³¹ Nè a kó mesémme kpréí nha í mbè kùò bemɔu,
 a í mbè dootóo,
 ke yé a túmè Kuyie nku ke dǝ̀ori mesàà,
 ke mɔke oniti kó mesémme.

³² Áú! Ti Yìè nKuyie nha deumu ke kpehni,
 ke duò tikǝ̀mbù̀tì.
 Fǝ̀ nwèè pǝ̀ mmetaummè a ti dǝ̀nè mè,
 a báá cǝ̀ mmeháàrimè ti ta mè,
 tínti nè ti kó bekpààtibè
 nè bèè baké ti kó yehékè,
 nè ikuó niùbè nè ti yembè,
 ti kó kubotí kumɔu,
 kétúóté Asidii kó bekpààtibè ti do dìi yìè kènto ké-
 tuɔkenni yie.

³³ Tii ti tǝ̀keni timɔu ti mieke a naatimu,
 a dǝ̀ dè wennimu,
 tii cààrè.

³⁴ Ti kó bekpààtibè nè bèè ti baké
 nè ikuó niùbè nè ti yembè bè í yie nha tié,

bè í tǝ̀nne a kuó nè a tannò.

³⁵ Bá nè a me mbè duómmè dihei
 kè bè di te ke di baké,
 kàa bè dǝ̀ mesàà mme botí mme botí de kó ke-
 tendiekè,

ketennatikè, bè í nyie nke da tǝ̀nne,
 bè í nyóu medǝ̀rimè yeime.

³⁶ Nte tínti yie nke tú tidaati
 dihei a do duó ndi ti yembè,
 ke dǝ̀ bè mbo ke yo ntidiiti kè dè be naati.
 Tii né naá ntidaati yie nde kó dihei mieke.

³⁷ Bekpààtibè a duó nkè bèe ti na
 ti yei ñkpéí beè né yo nde kó tidiiti,
 ke ti dǝ̀rinè bè dǝ̀mè tínti nè ti wǝ̀,
 kè ti bo meyeñcaàrimè diemè mieke.

Isidayeeribe do tǝ̀témè ke bo ntǝ̀ nKuyie nkuó

10 Nè dèè kó dimàa ti tǝ̀keni de kpréí, kè ti wǝ̀nné
 kéduónnè Kuyie ndinùù kéwǝ̀ri dipátiri kè ti kó
 bekpààtibè nè Defiibe nè ikuó niùbè kè bèe ñkú be nɔu.
² Nte bèè do ñkú be nɔu be yetè: Akadia bire Nšemii wèè
 do tú kùmandàa nè Sidikia. ³ Sedaya nè Asadia Idim-
 meya. ⁴ Pasuu nè Amadia nè Madikia ⁵ Atuusi nè Se-
 banniya nè Maduki ⁶ Adimmu nè Medemɔti nè
 Abudiasi ⁷ Danniyeeri nè Kinnetonni nè Baduki ⁸ Me-
 sudammu nè Abiya nè Minyaminni ⁹ Masia nè Bidikii
 Semmaya.

Ikuó niùbè kó kutǝ̀nkù kɔbe mbe, ¹⁰ kéféi nDefiibe kó
 kutǝ̀nkù kɔbe Asanniya bire Sosuwee, Enadadi bí
 mieke kè Binnuii yènni nè Kamiedi, ¹¹ nè be tebite Se-
 banniya nè Odiya nè Kedita nè Pedaya nè Annani, ¹² nè
 Misee nè Deɔbu nè Asabia ¹³ nè Sakudi nè Sedebia nè
 Sebanniya ¹⁴ nè Odiya nè Bani nè Beninu.

¹⁵ Bekpààtibè kó kutǝ̀nkù mieke Padeosi nè Pasati-
 Mɔabu, nè Edammu nè Satuu nè Banni, ¹⁶ nè Bunni nè
 Asikadi nè Bebii, ¹⁷ nè Adonniya nè Bikibaii nè Adinni,
¹⁸ nè Atee nè Esekiasi nè Asuu, ¹⁹ nè Odiya nè Asummu
 nè Besaii, ²⁰ nè Adifi nè Anatɔti nè Nebaii, ²¹ nè Makip-
 iasi nè Mesudammu nè Esii, ²² nè Mesesabæeri nè Sadɔ-
 ki nè Yaduɔ, ²³ nè Pedatia nè Annani nè Ananniya, ²⁴ nè
 Osea nè Ananniya nè Asubu, ²⁵ nè Adosesi nè Pidisa nè
 Sobeki, ²⁶ nè Deummu nè Asabuna nè Maseya, ²⁷ nè
 Aiya nè Annani nè Anaa, ²⁸ nè Maduki nè Adimmu nè
 Baana.

²⁹ Tínti Isidayeeribe ke né yiénè ikuó niùbè sɔmbe nè
 Defiibe nè bèè bàa yebòrè nè bedembè nè bèè pǝ̀ nKuyie
 ncǝ̀tè mieke mutǝ̀mmú nè bèè kó dimàa do yatènè
 ibotí tǝ̀i kèntǝ̀ nKuyie nkuó nè be pobè nè be bí initidaa
 nè initipòì bèè kó dimàa dǝ̀ nké na kékeè. ³⁰ Mǝ̀mme ti
 kɔbe bèè tu bekótibè kè bèe bè wǝ̀nnénè kéduónnè
 Kuyie ndinùù kébéi nképarikè ke dǝ̀: Ti bo ntǝ̀ nku kuó
 nè kù do duó nyi ku kóo tǝ̀nti Mɔyiisi kòò ì wǝ̀ri
 kéndɔɔri ku tié nnè ku kuó nè ku tannò dè yǝ̀mmè.

³¹ Kè bèe yíé kébéi nke dǝ̀: Ti í yóó duó nti bí di nhei
 kɔbe kè bèe puoke yoo tí túóké be kó besapàmbè képuò
 nti bí. ³² Kè dihei yembè me nɔni be potanti teom̃pùtè
 yie ke fiiti yoo dibanni mari yie ti báá tì donté. Dibenni
 yiénni késoó mmukútímù, kè bèè ti mǝ̀kenè yebàà nti

yè mbè pã. ³³ Kè ti túóté metããtímè timómmbè ke bo nduò mmedítibii mmèmáá bá dii benni Kuyie ntómú kprí. ³⁴ Kè bè bo ndonnè pèèbè bè pã mbè Kuyie mbá dii yiè nè de kó tidiiti nè bè kù feu ì wũ yewe yemou ke cúnko nè bè kù feu ì sionpùsi kó yewe nè yebaa nkó yewe nè otããpànwè kó dibanni nè yebaa nteyè nè dèè kó dimàà tu Kuyie nkperè nè bè bo nkò ì wũ meyi ncíèmmè kprí Kuyie ncíètè mieke kó mutómú mumou. ³⁵ Tínti ikuú niùbè nè Defiibe nè kubotí kumou kè tí tãá tété ke bo yà ti yó nwaànní mèè botí ideí bè yó ntuònnè ì iwũ diwũòtònni ìnkè bá dii benni, bá tèè cíètè nè te kó mēfìè ti wãri Kuyie nkuú pátiri mieke ke yè ndè ndómme. ³⁶ Kè ti náké ke d: Ti dò nkéntouni Kuyie ncíètè mieke ti paa nkó tidiiti ketiti, detie ndemou kó yetebe ketiyè bá dii benni, ³⁷ nè ti bí ì tu Mpo nè ti wũ ketiyi. Ti wãrimu Kuyie nkuú pátiri mieke ke tú ti ntouni iwũ dieyi nè isámpò ìnkè kó ibí ketiyi Kuyie ncíètè mieke be kprí. ³⁸ Kè bè dò nkénduú mmuyuo nsàamù nè yetebe sàayè nè menaà mpámmè nè mekùò ke dè duò nyikuú niùbè Kuyie ncíètè mieke. Kè ti ní kúúti ke dèite tidiiti ti túóté dèè tu depíinnè kéduú nDefiibe, ti ekè yemou ti yó mme ndòri. ³⁹ Kè ikuú niùbè Anoo bí mieke kòò mòú ní nneínè Defiibe bè yóó cuú dii mònni bè kúúti ke dèite tì diiti kó depíinnè, kè Defiibe de de kó depíinnè kó depíinnè ké dè tanné Kuyie ncíètè kó tidiiti kó kudieku. ⁴⁰ Tèè cíètè mieke nke Isidayeribe nè Defiibe nòri dè bè diiti kó depíinnè ìnkè de bomè dèè tu: Tidiiti nè menaà nè mekùò nè tinenti tì pìnnè Kuyie ncíètè mutómú ikuú niùbè nè bèè bàa yebòrè nè bedèmbè bè pìnnè ti mutómú.

Meñme ti do dòmè kè dè bo yie nkè ti báá dootóo Kuyie ncíètè.

Bè do kàammè Sifube bèè wète kékonni Sedisademmu

11 Sifube kó bekpàatibè bèè do bo Sedisademmu. Sifube sòmbe bèè do bo yehèkè teyè kè bèè tãá tété benitibè tepíitè ìnkè kédeite oniti omáá omáá kòò kote kémbo Sedisademmu Kuyie nheí kè besòmbe nkpaá be ekè. ² Meñme kè benitibèè maa Kuyie nkó mesàà mbenitibè bèè duò mbemáá ke bo kote kémbo Sedisademmu be kprí.

³ Isidayeribe sòmbe nè ikuú niùbè nè Defiibe nè Kuyie ncíètè tòmbe nè Sadomoo tòmbe yaabí, kè bè ríbo be ekè bá wè o tenkè. Nte bèè do baké baké yehèkarè ke bo Sedisademmu be yètè: ⁴ Suda wu nkobe mabè nè Bensamèe kobe mabè bè do bomu Sedisademmu.

Suda wu nkobe do tú: Madadeyedi kò peité Sefatia, kè Sefatia peité Amadia kè Amadiaa peité Sakarii kò peité Osia kè Osiaa peité Ataya beè do tú Pedesi naàmunkù kobe. ⁵ Sidonni weè peité Sakarii, kè Sakarii peité Yoyadibu kè Yoyadibuu peité Adaya kè Adayaa peité Asayaa kè Asayaa me ntó peité Kadi-Osee kè Kadi-Osee peité Baduki kò peité Maseya. ⁶ Pedesi yaabí mieke beè do bo Sedisademmu ke bo benitidaabè sikousinà nè sipísikuú nè bèni (468) bèè tu yekòmbò yembè.

⁷ Esaii weè do peité Itiyèedi kè Itiyèdii peité Maseya kè Maseyaa peité Kodaya kè Kodayaa peité Pedaya kè Pedayaa me ntó peité Yoeri kò peité Mesudammu. Bensamèe wu nkobe mbe beè do bo Sedisademmu, ⁸ kéyíénè Kabibaii nè Sadaii kè bèè wènnè bemou kémbo sikousiwei nè sipísidè nè bèni (928). ⁹ Sikidi bire Sowèeri weè do baké de kó ditínni kè Sennuyaa bire Suda o pòkoo.

¹⁰ Ikuú niùbè mieke kè Yoyadibu bire Yedaya ríbo nè Yakinni. ¹¹ Ikuú niùti dièwè Asitubu weè do peité Medayoti, kò peité Sadaki, kò peité Mesudammu kò peité Idikiya kò peité Sedayaa. ¹² Kè bèè yíénè be naàmuntì kobe beè do pí nKuyie ncíètè mutómú, kè bèè wènnè sikousini nè sipísidè nè bèdébè (822). Madikia weè do peité Pesuu kè Pesuu peité Sakarii kè Sakarii peité Amutisi kè Amutisii peité Pedaya kè Pedayaa peité Yedokammu, kò peité Adaya. ¹³ Kè bèè yíénè sicéí kó bekótibè sikousidè nè sipisinà nè bèdébè (242) nè Amasaii beè do tú o botí kobe: Imèe weè do peité Misidemoti kò peité Asaii kè Asaii peité Asadeedi. ¹⁴ Nè behããpòmbè yekòmbùò yembè beè do tú o botí kobe Sabidieri weè do baké de kó ditínni, o do tú Ake-dodimmu bire nde.

¹⁵ Bunni weè do peité Asabia kè Asabiaa peité Asidikammu, kò peité Asubu, kè Asubuu peité Sem-maya Defiibe botí kobe mbe. ¹⁶ Nè Defiibe kó bekótibè beè do baké Kuyie ncíètè towaà kó mutómú Sabetaii nè Yosabadi ¹⁷ Asafu weè do peité Sabudi, kè Sabudii peité Misee, kè Misee peité Matanniya beè do òò niité Kuyie nsãá nkó iyie kè betòbèe né cúté. Kè Bakibukia ntú odèri Matanniya tebii mieke teè o pòkoo, kéyíénè Abuda. Yedutunni weè do peité Kadari, kè Kadari peité Sammua kè Sammua né peité Abuda. ¹⁸ Defiibe beè do bo Sedisademmu bè do bo sikousidè nè sipísini nè bèndà ndi (284).

¹⁹ De kó difònkúò beè bàa yebòrè kè bè ntú Akubu nè o naàmunkù kobe beè do ò ríbo yebòrè kè bè ríbo tekòutè nè sipísiyekè nè bèdébè (172).

²⁰ Defiibe sòmbe nè ikuú niùbè nè Isidayeribe sòmbe kè bè ríbo Suda kobe kó yehèkè teyè mieke bá wè o ei.

²¹ Bèè do tú Kuyie ncíètè kó betòmbè beè do bo Sedisademmu kó dicèkari bè tu di Oferi, Tisia nè Kisipa kè beè mbè ni.

²² Asafu weè do peité Misee, kò peité Matanniya kè Matanniya peité Asabia, kè Asabiaa peité Bani kò peité Usii, kò nni Defiibe Sedisademmu mieke, Asafu kó kunaàmunkù kobe mbe, beè do ni beè tu bedèmbè kó ditínni Kuyie ncíètè mieke. ²³ Bèè yó mbie ndebémbènnè, okpàati do wãrimu be yètè kényé o yó mbè toti mèè botí mutómú bá dii yiè.

²⁴ Suda naàmunkù kou Mesesabeeri bire Petayaa Suda wu nkou weè do náánnè be kó diyètiri Pedesi kóo kpàati borè.

Sifube tóbè bèè do í bo Sedisademmu

²⁵ Suda wu nkobe mabè beè do bo Kidiya-Adiba nè o kó sihekésí kè betòbè ríbo Dibonni nè o kó sihekésí kè betòbè bo Yekabusedi nè o kó sihekésí. ²⁶ Kè betòbè bo

wĕte kédɔu mmefiè ti yóó ntɔuní mĕè botí idéí Kuyie
ncíètè nè tidipàntì.

Kuyie a nyĕ n kpéí ké n dɔ̀̀ mesà̀̀.

ESITEE

Di mpátiri tɔ tìl náànti

De kó dipátiri ti náá ntìl do dɔ̀̀ tì nti Perisi kó ketenkè be kó dihei bè tu di Susi di mieke Sifube do kè tu diì m̀nni tidaati. Onitì m̀ɔ̀ bè tu wè Amaa kòò í ndó Sifube kénwanti ò bo yímè kè bèe ku Sifube bèè kè bo. Sifube kòò sapàà mm̀ɔ̀ bè tu wè Esitèe kòò ke naá nhokpààti pokù, weè do tì nàké okpààti kènte kè bè í nkù Sifube bèè do bo be ei mieke. Nè Kuyie nkó meteemmè kè bèe ku Amaa kè Sifube cooté.

Di mpátiri náànti dué ke dòmmè

1. Bè tããtémè Esitèe kòò bo naá nhokpààti pokù 1:1-2:20
2. Esitèe coommè Sifube 2:21-7:10
3. Sifube pèitemè be dootitɔ̀̀bè 8-10

Okpààti Asuyeduusi ànnémè dibanni

1 Asuyeduusi tu diì m̀nni okpààti ke baké Ęndi nè Etiopii itempè ntek̀̀tè nè sipísidè nè iyiekè (127),² ke kari diheidiè Susi mieke nke. ³ O kpàti benni tããnni kòò ànnè dibanni, kényú benitidiebè nè miníisibè nè iwē yembè Perisi nè Medii kɔ̀̀be nè kùmàndáàbè,⁴ kédenné tikpààtinenti nè tinenti teti tìl mièti, kè de kó dibannii m̀nte kèmm̀̀ke betããbè bèkuò. ⁵ De kó dif̀̀nkùò kòò yú diheidiè Susi kɔ̀̀be bem̀̀ɔ̀, bekperibè nè beç̀̀ribè, kéãnnè dibanni o c̀̀tètè towaà kè di m̀̀̀ke yewe yèyiekè. ⁶ Kòò núnnè tiyaàpéitì nè tìl dò nnúúsí nè tiwũ̀̀tì, kécátínnè demámánnè mesɔ̀̀ nkperɛ, kéduò nkè bèe pítínnè yetákpèrè kó yesã̀̀kè, kédenné mesɔ̀̀ nnè timátì péitì kó yedúò kédúò mbe ce de ke dàri yetápiè nè yewũ̀̀yè nè yes̀̀̀yè. ⁷ Bè do yã̀̀hè ìl b̀̀̀ke menaà nyi do tú mesɔ̀̀ nkpeyi nyi ke cãã nyibotí ibotí, kè menaà nsũ kè bè toti benitibè bem̀̀ɔ̀. ⁸ Bá wè kòò nỳ̀̀ nhò dómè, ke yé okpààti do nàkémè o t̀̀̀mbè ke d̀̀̀ bè nduò mbá wè ò dómè. ⁹ Kòò nitipokpààti Fasitii me ntó ãã benitipòbè dibanni okpààti Asuyeduusi c̀̀tètè.

Okpààti pokù Fasitii yetemè o d̀̀̀ɔ̀̀ kpèti

¹⁰ Diyè yíènni yìè kòò kpààtì yã menaà nkòò yèmmè cáté, kòò yú bè f̀̀mmu bè kè bè pì ntekpààtíç̀̀tè mieke mut̀̀mmú, bèè tu: Meumaa nè Bisitaa nè Adibona nè Bikitaa nè Akakitaa nè Setaa nè Kadikasi. ¹¹ Ke d̀̀̀ bèe kɔ̀̀te kényúni onitipokpààti Fasitii kòò nhókè dikpààtípìl kékɔ̀̀tení kèbenke o wenniku benitibè nè benitidiebè ke yé ò wennimè mediè. ¹² Kòò kpààti t̀̀̀mbè kɔ̀̀te kénáké Fasitii kòò yete ke í nk̀̀te, kòò kpààti mieke peike mediè. ¹³ Kòò yú mecìl nyembè bèè yé ikuò nè tibeénti kè bèe tíí nho borè. ¹⁴ Bèè tu Kasena nè Setaa nè Adimata nè Tasisi nè Medesi nè Maaseonaa

nè Memukãã beyiekè bè do tú Perisi nè Medii kɔ̀̀be mbe, bèè do baké dihei ìikè ke tũ nhokpààti. ¹⁵ Kòò kpààtìl bè beke ke d̀̀̀: Tì dò nkéd̀̀̀ ba onitipokpààti Fasitii wèè yete n t̀̀̀ nkè bè ò nàké tì?

¹⁶ Kè Memukãã náké okpààti nè miníisibè ke d̀̀̀: Onitipokpààti í ànnè okpààti máà ndi ifei, wè ì ànnèmu miníisibè nè benitibè bem̀̀ɔ̀, itempè nyim̀̀ɔ̀. ¹⁷ Benitipòbè bem̀̀ɔ̀ yóó keèmu okpààti yumè onitipokpààti Fasitii kòò yete ke múnke nyetírì be daabè kpèti, ke tú okpààti do yu o pokù kòò yetemu. ¹⁸ Perisi nè Medii kòò miníisibè pobè yóó tì kèèmu kétúóté de kó meborime kényetírì be daabè kpèti, ke íinko be mieke. ¹⁹ Okpààti, kàa bo yie nha wãri yepáte kédenne Fasitii kéwaà nhot̀̀ɔ̀ wèè ò p̀̀ç̀̀tè, kòò c̀̀utè o f̀̀tìrì kè de kó tináàntii wãri Perisi nè Medii kuó pátiri mieke bá òm̀̀ɔ̀ báá na kè tì cèète. ²⁰ A tenké diekè kem̀̀ɔ̀ kɔ̀̀be bo keè diì m̀nni a d̀̀̀ tì bá wèè nitipòkù bo nyíè nho d̀̀̀ɔ̀̀ kpèti, bá kòò deu yoo ò kèhni.

²¹ Kè de kó tináàntii narike okpààti nè miníisibè kè bèe yie Memukãã kpèti. ²² Kòò wãri yepáte itempè nyim̀̀ɔ̀ bá kùò botí, ku wãrii dòmmè nè ku náànti ke d̀̀̀, bá wèè nitid̀̀̀̀ mbaké o c̀̀tètè ke tè náà nho botí náànti.

Esitèe naámmè onitipokpààti

2 Kè dèe m̀̀te kòò kpààti mieke do, kòò dentení Fasitii do d̀̀̀̀ de nè bè do ò nàké tì. ² Kòò kpààti t̀̀̀mbè d̀̀̀: Tí waánnè okpààti besapàmbè bèè wenni ke mu nyí yé benitidaabè. ³ Okpààti á dei benitibè a tempè nyim̀̀ɔ̀, kè bèe tããtè besapàmbè bèè wenni kè bè tané tenitipoc̀̀tètè diheidiè Susi, kè Ekee ndake be kpéi nke bè duò ndèè bo wénk̀̀̀ne be k̀̀̀nti. Ekee do tú bè f̀̀ntè wènwè kòò pì ntekpààtíç̀̀tè mieke mut̀̀mmú ke baa

benitipòbè. ⁴ Kè bè dò: Okpààti, a bo pénsiri wèè sapàà mbe mieke kòo còuté onitipokpààti Fasitii f̄t̄iri.

Kòo kpààtii yie nde kó tináànti.

⁵ Kè s̄s̄ nSifu m̄u bo Susi diheidiè kòo yètiri tu Maadosee Yaii bire, Simmeii nè Kiisi be yaàbire Bensamee wuà nkou. ⁶ Nebukannesaa do na Sedisademmu kèp̄immú bèmbè kékònnè. Bè do p̄i m̄emme Yekonniya Sudaa kóo kpààti. ⁷ Kè s̄s̄ nhEsitèe yembè ku kè be tebite Maadosee ò t̄uóté ke bonè. Esitèe do wenni mediè mme.

⁸ Bè duó ndii m̄nni tináànti kè bè ntouni besapàmbè Susi diheidiè, kè Esitèe nkóké de mieke kè bèe bè duó nhEkee wèè bàa benitipòbè, kòo ndake be k̄p̄í. ⁹ Kòo pénsiri Esitèe mesàà nkóò duó ndèè bo wénkúnne o k̄nti, kè nhò duó mmudiì, k̄t̄āāté benitipot̄ombè bèyiekè tekpààtic̄iētè kóò duó, kóò tanné tenitipoc̄iētè s̄ātè. ¹⁰ Esitèe do í nàké ò tumè Sifu ke ȳé Maadosee do ò tiém̄mè ke d̄ò ò báá nàké. ¹¹ Yewe yem̄u kè Maadosee níi nfiri tenitipoc̄iētè ke bo yà Esitèe k̄nnaatí nè bè ò d̄òrimè.

¹² De kó besapàmbè do m̄ke dibenni ndi ke wuò ke panti. Bè do keté kè bè duó m̄m̄iri kó mekùò mme bet̄āābè bèkuò k̄p̄í, kè bè yie t̄udààri nè detere dèè w̄nkunko tik̄nti, bá wèè sapàà nkòo ndò nkékote okpààti Asuyeduusi borè, ¹³ kè wèè sapàà nk̄ri bèe ò duó nhò d̄ó k̄nt̄o dèè kó dimàà. ¹⁴ Bè do s̄s̄ k̄te kuyuoku nku okpààti borè, kè d̄e wenté kè bèe bè k̄tenè tenitipoc̄iētè tetè Sasikaasi bàa dè okpààti poc̄iētè. Sasikaasi do tú bè f̄nt̄e wè nwe kòò p̄i ntekpààtic̄iētè mieke mut̄immú ke baa okpààti poc̄iētè. Òm̄u s̄s̄ í nw̄te okpààti borè kè dè í tú okpààti weè ò d̄ó kòò yu.

¹⁵ Dè t̄uòke d̄ii yie Maadosee tebite Abikaii do ku kòo t̄uóté dèè bire Esitèe bo k̄temè okpààti borè, bá wenwe í mbeke d̄emarè kè dè í tú Ekee do ȳé nhò nt̄o dè. Kè benitibè bem̄uu pénsiri Esitèe. ¹⁶ Kè bèe ò t̄uóté kék̄otenè okpààti Asuyeduusi borè tekpààtic̄iētè o kp̄ati benni yiènni, dibenni kóo t̄ānkù píinwè, bè tu wèè t̄ānkù Kisideu † bet̄āābè tep̄iētè nè od̄erí nè ot̄āāketiwè de cuokè nke (mewaanaà nnè t̄āp̄ò de cuokè). ¹⁷ Kòo kpààtii pénsiri Esitèe, kè nhò d̄ó kè dè p̄ēētè benitipòbè t̄bè nè besapàmbè, kòo ò òò ndikpààtip̄ii kòo còuté Fasitii f̄t̄iri. ¹⁸ Kòo kpààtii ānné dibanni Esitèe k̄p̄í nkéyú benitidiebè nè m̄niísibè k̄epaa ndāmpòò o temp̄e nyim̄u, k̄ep̄āmmú yep̄ārè nè diwèi.

¹⁹ Kè bèe w̄te k̄et̄ii mbesapàmbè kuce med̄erimè kè Maadosee mp̄i mmut̄immú tekpààtic̄iētè. ²⁰ Esitèe do í nàké ò bonní dè nè o boti k̄éndonnè Maadosee do ò nàkémè, kòo t̄i yie nkéndò nhò k̄p̄á ke bo o c̄iētè.

Bè do d̄ómè kék̄u okpààti kè Maadosee bè d̄áa

²¹ D̄iyiè mari kè Maadosee mp̄i n̄ho t̄ōmmú tekpààtic̄iētè kè Bikit̄āā nè Tedeki bedé kè bè tu bè f̄m̄mu bè kè bè p̄i ntekpààtic̄iētè mieke mut̄immú ke baa tekpààtic̄iētè b̄orè, kè be miekee peike okpààti kè bè nd̄ó kóò k̄u. ²² Kè Maadosee t̄i k̄èè k̄énáké Esitèe, kè

† *KISIDEU: Bè do kaa mmèè boti be kó bet̄āābè nè t̄i kaammè yie ndè í w̄e. Be kóo t̄ānkù Kisideu berinè t̄i kó*

Esitèe t̄i nàké okpààti nè Maadosee kó diyètiri. ²³ Kè bèe fié tináànti ke ns̄̄ n̄ti tu tim̄ōmm̄nti, kè bèe bè p̄i mbedé, k̄écs̄̄ nyideí, k̄éw̄ari de kó tináànti diheik̄em̄p̄at̄iri mieke okpààti iikè.

Amanni d̄ómè kék̄u Sifube

³ Kòo kpààti Asuyeduusi déúk̄unne Amanni Am̄edata bire, Akaki yaàbire, kóò níi ndeyiikè kòo mbaké m̄niísibè bem̄u. ² Kè tekpààtic̄iētè t̄ōmbè bem̄u nninku ke d̄uo Amanni iikè, kè Maadosee wèè m̄áa yete. ³ Kè bet̄ōmbè t̄ōbè ò beke ke d̄ò: Dè d̄ōmm̄e k̄a yete okpààti duó ndii n̄u? ⁴ Kè bè mbékú Maadosee yewe yem̄u. Kòò d̄ò: N tú Sifu nwe, kè bèe t̄i nàké Amanni ke bo yà Maadosee bo nk̄p̄á s̄k̄é. ⁵ Kè Amanni yà Maadosee yetemè ke í ninku ke d̄uo o iikè, kòo miekee peike. ⁶ Kè bèe ò nàké Maadosee túmè Sifu, kòo ns̄̄ ndè í s̄ānnè ò bo wè nkuw̄mè om̄àà, k̄éndó kék̄u Sifube bem̄u bèe bo okpààti Asuyeduusi tenkè. ⁷ Okpààti Asuyeduusi kp̄ati benni tep̄iētè nè did̄erí, ot̄ānkù ketiwè, bè tu wèè t̄ānkù Nisāā †. Kè Amanni bo nyip̄āād̄it̄i ke bo yà wèè t̄ānkù nwe nè d̄ii yie ndi ò yóò p̄immè o t̄ōmmú, kè id̄it̄i do dibenni t̄ānkù tep̄iētè nè od̄eriwè, bè tu wèè t̄ānkù Adari ‡

Amanni d̄ómè bèe ku Sifube bem̄u

⁸ Kè Amanni nàké Asuyeduusi ke d̄ò: Kubotí makù kuò bo a ei kó itemp̄e nyim̄u kè ku borime c̄āā, mè í d̄ōnnè ibotí t̄ei k̄ōme, k̄u í yie nyikpààtik̄u. Okpààti báá s̄nt̄é k̄éyóu kè dè mbè d̄ò mbāmm̄u. ⁹ Okpààti k̄a t̄i pénsiri w̄ari dip̄at̄iri kè bèe bè k̄u. N yóò duóm̄mu id̄it̄i cid̄òòbè sik̄up̄ik̄usit̄āāti (300000) kè m̄niísibèe ò tanné dikpààtit̄u.

¹⁰ Kòo kpààtii út̄é o m̄m̄m̄á nk̄éduò nhAmanni Am̄edata bire Akaki yaàbire Sifube dootit̄u. ¹¹ Kòo kpààti d̄ò: Bá n duó nyid̄it̄i, n da duóm̄mu de kó benitibè, d̄ò bè a d̄ómè.

¹² Kè Amanni nàké kè bèe w̄ari yep̄áte k̄éduò nhokpààti t̄ūmbè nè k̄um̄āndāābè bèe baké itemp̄e, nnè ibotí kó bekpààtibè, k̄éw̄ari bá kuò boti nè ku náānti nè ku w̄arii, bè náá n̄ti bè ei mieke, k̄édeè ke t̄k̄u be n̄u nè okpààti yètiri ke t̄k̄u o cannimè, k̄éduò mbèè baké itemp̄e nyim̄u nè ibotí kó bekpààtibè. ¹³ Kè bèe t̄ō nyet̄r̄e kè ȳe k̄tenè yep̄áte itemp̄e nyim̄u kè bè bo ku Sifube bem̄u páíi, ibi nè bek̄ótibè nè benitipòbè diyie dim̄áà, dibenni t̄ānkù tep̄iētè nè od̄eriwè diyie tep̄iētè nè dit̄āānni ndi bè yóò bè kuw̄mè k̄éheí be k̄p̄ere. ¹⁴ Kè bèe còuté dip̄at̄iri bá k̄uò temp̄e nk̄ep̄iēk̄é kè bè bo nȳé de kó diyie k̄ébāat̄i. ¹⁵ Kè yet̄r̄e it̄é mec̄āā nk̄ep̄it̄é tináànti diheidiè Susi mieke, kòo kpààti nè Amanni kè bembè kari ke ȳō, nkè diheí dim̄u yem̄mè c̄āārè.

†† *Nisāā: Bè do kaa mmèè boti be kó bet̄āābè nè t̄i kaammè yie ndè í w̄e, be kóo t̄ānkù Nisāā berinè t̄i kó bet̄āābè ot̄āānwè nè onaanwè de cuokè nke (tib̄enti nè din̄t̄ōr̄i de cuokè).* ‡ *ADARI: Bè kóo t̄ānkù Adari berinè t̄i kó bet̄āābè od̄erí nè ot̄āānwè de cuokè nke (dewannè nè tib̄enti de cuokè).*

Sifube yèmmè càrèmmè kè bèe bou dinùu

4 Maadosee ti kèè dii m̀nni kékèté o yaàbòri kédáátí kuf̀òt̀ònkù kèp̀ũ mmutápeí nkénkuò mmediè nke firì dihei, ² ke bii tuòke tekpaàticíèté kécómmú ditowaà ke yé bè ʒ̄ ʒ̄ í ndáátímè meyeñcaàrimè kó tiyààti kéta tekpaàticíèté. ³ De kó tináahti do t̀ùòke ìi temp̄e, nkè Sifube ti kèè be yèmmè do càrèmu kè bè mboú yenò ke dáátí tíf̀òt̀ònti kèp̀ũ mmutápeí.

⁴ Kòo nitipokpaàti Esitee nitipot̄mbè nè bè f̀ĩmmu bè kè p̄i nho t̄mmú tekpaàticíèté mieke kè bèe ti nhò nàké kè dèe caàrè o yèmmè mediè. Kòo waá ntiyààti kè-duónko kè Maadosee bo dáátí kèyóu kuf̀òt̀ònkù, kòo yete. ⁵ Kè Esitee yu Ataki bè f̀ĩnte wè kòo p̄i ntekpaàticíèté mieke mut̄mmú, kòo kpaàti wè nhò duó nkòo bo mp̄i nho t̄mmú, kòd t̄ nke d̀ wèe beke Maadosee kèyà dè dòmmè nè mùu te. ⁶ Kè Atakii yeroo kèyà Maadosee tekpaàticíèté towaà. ⁷ Kè Maadosee ò nàké dem̀ou nè Amanni yé nhò bo tanné ìi dííí dikpaàt̄it̄ou kénsà kè bè kùu Sifube bem̀ou. ⁸ Kè Maadosee duó nhAtaki dipát̄iri bè w̄ari di Susi ke bo kuò Sifube kó dimàà, ke d̀ wèe di duó nhEsitee kòd nàké dè dòmmè. Kòo kote kébántè okpaàti o botí kobe kpéí. ⁹ Kè Atakii w̄ete kénáké Esitee Maadosee ò nàké ti. ¹⁰ Kè Esitee d̀: W̄éto kénáké Maadosee ke d̀: ¹¹ Benit̄ibè bem̀ou nè okpaàti t̄mbè nè bèè kó dimàà bo o temp̄e nyim̀ou bè yému ikuú túmè òm̀ou báá ta okpaàti cíèté kòò í ò yu, kè wèe ta bèe ò kùu, okpaàti bo youte wè kupàati mes̄ou nkòku wee máá bo nf̀òu. Dè m̀òke yíe nhotãnkù nwe okpaàti n yumè. ¹² Kè bèe nàké Maadosee Esitee yé mm̀u. ¹³ Kè Maadosee t̄énn̄ou tináahti ke d̀: A yèmmè bá ndò nha bo cooté amàà a bo mèe kpéí nhokpaàti cíèté. ¹⁴ Kàa cíèké ke í béi, nSifube yóo pétemu meteèmmè kupíkù tekù kécooté, kàa kú f̄ nne a cíèté. Kè dè yèmmè mehár̄imè mie nkpeí nke a naámmè okpaàtipokù. ¹⁵ Kè Esitee t̄énn̄ou Maadosee ke d̀: ¹⁶ Kote k̄it̄í nSifube bem̀ou bèe bo Susi kè dí bou dinùu n kpéi nyewe yetãáti, keyènkè nè kuyie, di báá di mucie, di báá yà menie. M múnke yóo boumu nè n nitipot̄mbè. Bá nè ikuú me mbomè n yóo k̄temu okpaàti borè, kè m bo kú, n kú. ¹⁷ Kè Maadosee kote kéd̄ou Esitee ò nàké ti.

Esitee k̄temè okpaàti borè

5 Bè bou memme dinùu kédeè, diyie tãánni yiè kè Esitee dáátí tikpaàtipoyàati kètaroo tekpaàticíèté kudànkù, kécómmú kèwet̄inné okpaàti kàri kùu dieku b̀òri ke s̄ nhokpaàti kàri o kpaàtikàri ke wetí dibòri. ² Kòo kpaàti yà onitipokpaàti Esitee kòd còmmú kudànkù, kòo yie nkòd youte kukpaàtipàati mes̄ou nkòku, kè Esitee taroo kékááké ku yómmè. ³ Kòo kpaàti ò beke ke d̀: Esitee, a d̀ ba kè n dè nda duó, mbá n kpaàti kó dikéè! ⁴ Kè Esitee d̀: Okpaàti n da ãnné dibanni ndi. Kàa bo yie nè Amanni dí k̄tení yíe n cíèté kèdi.

⁵ Kòo kpaàti t̄ nke d̀: Bèe nàké Amanni kòo k̄tení mecãã nkè bèe kote bedé Esitee bè yu dii banni. ⁶ Bè di dii m̀nni kédeè kòo kpaàti beke Esitee ke d̀: A d̀ ba kè n dè nda duó? Bá n kpaàti kó dikéè m bo da duó. ⁷ Kè Esitee d̀: Okpaàti n d̀ t̄ tu: ⁸ Kàa yie nke bo n d̀ò mesàà nha naa w̄ètení nè Amanni kè dí di n cíèté kè n da nàké n d̀ t̄.

Amanni cíékémè kudú ke bo c̄ou mMaadosee

⁹ Memme ke Amanni nyet̄ini Esitee cíèté kè diwèi ò bo kòo yèmmè naati mediè nkòo yà Maadosee kòo kàri tekpaàticíèté towaà, wè í nyité ke còmmú, ò mè nyí benke fededíéfè mafè, kè Amanni mieke ò c̀utè mesàà. ¹⁰ Kòo minné kékò nk̄t̄í nho néposààbè nè o pokù Sedesi. ¹¹ Kòo bè kàmmu o kpaàti màmmè nè o bí nè okpaàti ò tãátémè ke nií mbet̄mbè nè minísi bè bem̀ou ìkè tikpaàti mieke. ¹² Ke d̀: Mí nwe onitipokpaàti Esitee yumè nè okpaàti kè ti w̄enné ke di o cíèté, kòd w̄ete ke n yu nanke nè okpaàti kè ti k̄ri. ¹³ Dendè kó dimàà í n naati kè nsà kè Maadosee Sifu kpaá ke p̄i ntekpaàticíèté mut̄mmú.

¹⁴ Kòo pokù Sedesi nè o népobè bem̀ou ò nàké ke d̀: Cíéké kudú kè ku okùmè mbo mét̄iribè sipísidé nè bènùmmu, kàa yè dikúnweñni ke nàké okpaàti kè dí c̄ou mMaadosee ku ìnkè, kàa na kékote dibanni nè di-wèi.

Kè de kó tináaht̄ii narike Amanni.

Bè d̄úkùmmè Maadosee ke kékùnnè Amanni

6 Dè yiè kè inuò nyete okpaàti Asuyeduusi de kó keyènkè, kòo duó nkè bèe túót̄ení diheikèmpát̄iri bè wãũ dii mieke t̄i kó dimàà d̀òri. Kòo duó nkè bèe di kàa nho ìkè. ² Kè bèe kaa Bikitana nè Tedeki bèe do tú bè f̀ĩmmu bè kè bè p̄i ntekpaàticíèté mieke mut̄mmú, ke baa tekpaàticíèté b̀orè kéndó kékua okpaàti kè Maadosee bè dáa nkè bèe w̄ari t̄i. ³ Kòo kpaàti d̀: Kè bè né ò d̀ò ʒ̄mmè sàà nke d̄úkùnnè o yet̄iri de kpéí? Kè bè d̀: Bè í ò d̀ò m̀mam̀u.

⁴ Kòo kpaàti d̀: We mbo kudànkù? Dè do s̄ nhAmanni wee taroo ke bo nàké okpaàti kè bèe c̄ou mMaadosee ò cíéké kùu d̀u. ⁵ Kòo kpaàti t̄mbè d̀: Amanni nwe. Kòo kpaàti d̀ wèe tanní.

⁶ Kè Amanni taroo kòo kpaàti ò beke ke d̀: Bè ʒ̄ d̀ò ba onit̄i okpaàti d̀ kéd̄úkùnnè wè nè o yèmmè mem̀ou? Kè Amanni d̀ nè o yèmmè mieke okpaàti yóo d̄úkùnnè wè kè dè í tú mí! ⁷ Ke d̀: Kòo kpaàti d̀ kéd̄úkùnnè onit̄i ⁸ wèe ò dàt̄inné dikpaàtiyaàbòri ò daati di, kòd dèe ntesãntè ò dèkù t̄e, kòd òò ndikpaàtip̄i, ⁹ kéd̄úu nkè minísi m̀ouu dát̄inné de yiè tikpaàtiyàati, kòd dèe ntesãntè kòd fiténè dihei, kèmp̄èkù ke tú: Kòo kpaàti d̀ kéd̄úkùnnè onit̄i ò ʒ̄ ò d̀ò mie mme.

¹⁰ Kòo kpaàti nàké Amanni ke d̀: Mecãã nk̄t̄úóté diyaàbòri nè tesãntè kè mè d̀ò Sifu Maadosee wèe bo tekpaàticíèté towaà, a báá súu nt̄imat̄i a béi nt̄i.

¹¹ Kè Amanni túóté diyaàbòri kéd̄át̄inné Maadosee kòd dèe ntesãntè kénfirínè dihei ke tú: Kòo kpaàti d̀

kédéúkùnne oniti ò ʒ̄ ò d̄ò miε mme. ¹² De kó dif̄nkúò kè Maadosee kò ntekpààtic̄iētè, kè Amanni nkūnti mecāā ke kānké kuyààkù o ìikè nè ifei, ¹³ kénáké o pokù Sedesi nè o népobè dèè d̄ò. Kè bè d̄ò: De kóò Maadosee a di wèè ìikè ifei ò tu Sifu nwe, a í yóó na kéd̄w̄ timati, a d̄ke yóó yíé kédimu ifei.

¹⁴ Bè kpaá ke me nnáá nkè bè f̄mmu bè kè bè p̄i ntekpààtic̄iētè mieke mut̄mmú kè bèε tuakoo kóò t̄úóté mecāā nké̄k̄tenè Esitee ciε, wenwe nè okpààti kè bè bo di Esitee bè bèñné mùù dii.

Bè c̄ómmè Amanni kudú

7 Okpààti nè Amanni kè bèε k̄te Esitee ciε mudii. ² D̄iyiè d̄éri kè bèε di kédèè kòò kpààti d̄ò: Oni-tipokpààti Esitee a d̄ó ba? Bá n kpàti kó dikèè m bo ti nda duó.

³ Kè Esitee d̄ò: Okpààti kàa bo yie nha yóu kè nní nfòù mí nnè n k̄be. ⁴ Bè ti fitému mí nnè n k̄be ke yóó ti fié. Kè bè do nti fité ke ti bo ntú ntidaati n na bá mbéi nkébénné ké nda k̄ónnè f̄i nhokpààti.

⁵ Kòò kpààti Asuyeduusi d̄ò: Wenninwe wèè totí meyèmmè memme, de yiè mbore?

⁶ Kè Esitee d̄ò: Ti kprantídènt̄ò, ti dootit̄ò tu Amanni nwe onit̄iyonkuwe.

Kè kuf̄waá nhauté Amanni okpààti nè o pokù be ìikè. ⁷ Kòò kpààti mieke peike, kòò íté dende bàmbà nkéyè tekpààtic̄iētè towaà, kè Amanni nkpaá ke báa nhEsitee kòò bo yóu kòò nfòù. ⁸ Kòò kpààti nwētini bè do yo ndè, kéns̄ nhAmanni do Esitee duó dii d̄ú ìnkè. Kòò kpààti kuñko ke d̄ò: De kóò niti d̄ó k̄p̄ m pokù nwe kéd̄w̄nè n n̄ñfè mieke n c̄iētè!

Ò kpaá ke me nnáá nkòò t̄mbèε bou Amanni ìikè kuyààkù. ⁹ Be mieke kè Adibona d̄ò: Okpààti Amanni ciéké kudú nku ke bo c̄ó mMaadosee wèè do da deeté, kè ku okùmè bo métiribè sipísidé nè mènùmmù. Kòò kpààti d̄ò: C̄ónnè Amanni ku ìnkè.

¹⁰ Kè bèε c̄ó nhAmanni kudú ò do ciéké kù, kòò kpààti mieke do.

Okpààti duómmè dinù Sifube

8 De kó diyiè ndi okpààti Asuyeduusi duómmè Esitee Amanni Sifube dootit̄ò k̄p̄ε dem̄u, kè Esitee náké okpààti Maadosee tumè o c̄iētè kou, kòò duó nkè bèε ò yùní. ² Kòò kpààti t̄úóté mumámáà nhò do duó mmù Amanni kéd̄w̄ mMaadosee kè Esitee ò duó nhAmanni c̄iētè kòò mbaké. ³ Kè Esitee w̄te okpààti borè kédò kéninkú o ìikè ké nhò bàá nke tú, wèe yete Amanni Akaki yaàbire ȳε mbèε d̄ò mèè yei nSifube. ⁴ Kòò kpààti youte o pààti mes̄w̄ nk̄ku, kè Esitee íté kécómmú ⁵ ke d̄ò: Okpààti kàa pénsiri ke bo n d̄ò mesàà nke n d̄ó, a w̄ri yepáte k̄epaa nhAmanni Memedata bire Akaki yaàbire do w̄ri ti ke bo ku Sifube a temp̄ε nyim̄u mieke. ⁶ M bo yíme ke nwúónko kè bèε ku n k̄be? M bo yíme kénwúó mbè kù d̄è n k̄be?

⁷ Kòò kpààti Asuyeduusi náké Esitee nè Sifu Maadosee ke d̄ò: N duómmu Esitee Amanni c̄iētè kè bè ò c̄ò

nkudú ò do d̄ó mèè k̄p̄é nkéku Sifube. ⁸ Di bo na k̄w̄ri nè n kó diyètiri di d̄ó ti, ti yóó teennè Sifube, k̄é̄k̄ú n cannimè. Ke ȳé ti w̄ri ke ìk̄ú n cannimè nè n kó diyètiri ti ʒ̄ ò nc̄èetemè.

⁹ De kó diyiè otāāānwè, otānkù bè tu we Sifāā †, diyiè sipísidé nè ditāānni kè bèε tí nhokpààti p̄at̄iwāābè kè Maadosee náké kè bèε w̄ri yepáte k̄e-duó nSifube nè okpààti t̄mbè, nè miníisibè nè k̄umāndāābè bèε bo itemp̄ε ntekd̄utè nè sipísidé nè iyiekè (127) mieke, k̄ét̄úóté Ēndi k̄etuak̄enè Etiopii, k̄w̄ri bá k̄ù botí nè ku náānti nè ku w̄rii, k̄w̄ri Sifube nè be náānti. ¹⁰ Bè do yè w̄ri nè okpààti yètiri ndi k̄é̄k̄ú o cannimè, ké yè duó mbesāndèèbè kè bèε deke sis̄é̄ si c̄āā k̄é̄k̄te ké yè totí, ¹¹ ke w̄ri yepáte mieke ke tú: Okpààti duómmu dinù Sifube bèε bo o ek̄ε yem̄u ke tú bèε tí nkédeeté be f̄mmu, ò bè p̄amu dinù ke tú bèε fié itemp̄ε nyim̄u k̄be bèε bo nd̄ó ké bè dokénè, bè bo na k̄éku benitipòbè nè ibí k̄é̄h̄i be k̄p̄ε. ¹² Okpààti Asuyeduusi do bè duó nd̄i n̄ù do d̄ò nkéd̄w̄ diyiè d̄imāā ndi, dibenni t̄nk̄u tep̄iītè nè od̄eri diyiè tep̄iītè nè ditāānni. ¹³ De kó yepáte do m̄ke muw̄rím̄u mmu bè yè duó nyii temp̄ε mmieke, ke náā mbenitibè bem̄u ke tú kè d̄è yiè t̄ùk̄ení Sifube báatí kédokénè bèε d̄ó kè bè k̄u. ¹⁴ Okpààti bè duó nd̄i m̄nni dinù, kè besāndèèbèε deke sis̄é̄ c̄āāsi k̄é̄coké mecāā nképité tināānti diheidiè Susi.

¹⁵ Kè Maadosee yenni tekpààtic̄iētè ke d̄óatí dikpààtiyaàbòri dii ā mew̄ū nnè mep̄éi, kén̄w̄ ndiyààbòkper̄i dii w̄ū ke péi. Kè d̄è narike Susi k̄be kè bè mp̄é̄k̄u ke péú. ¹⁶ Kè d̄è narike Sifube, kè diw̄èi mbè bo bè bè d̄éúk̄unnemè. ¹⁷ Okpààti duó nd̄i n̄ù t̄ùk̄e dii m̄nni yeh̄ekè kè d̄è narike Sifube kè diw̄èi mbè bo kè bè ā yebaa nke yo ntidiiti, kè kuf̄waá nhauté benitibè, kè bes̄úk̄ubèε naá nSifube.

Sifube namè be dootit̄ò

9 Dibenni t̄nk̄u tep̄iītè nè od̄eri diyiè tep̄iītè nè ditāānni, okpààti d̄ú nd̄i n̄ù do d̄ò nkéd̄w̄ dii yiè, Sifube dootit̄ò yèmmè do d̄ò mbèε yóó bè na, kè Sifube beé né w̄te ké bè na. ² Okpààti Asuyeduusi temp̄ε nyim̄u mieke kè Sifube tí nkébaao bèε bè d̄ónè meyei, nhòm̄u í nd̄atí kécómmú be ìikè, ke ȳé kuf̄waá ndo bè autémè. ³ Kòò kpààti t̄mbè nè k̄umāndāābè bèε baké itemp̄ε, miníisibè nè okpààti t̄mbè kè bèε kónné Sifube bè dé mèè k̄p̄é mMaadosee. ⁴ Menke Maadosee do deukemu tekpààtic̄iētè mieke, kòò yètiri feité itemp̄ε nyim̄u kòò ndéúk̄u.

⁵ Kè Sifube d̄ò be dootit̄ò bèε d̄ómè, ké bè k̄ùgnè yese kè benitibè kú kéns̄ mediè. ⁶ Sifube do k̄u Susi diheidiè mieke benitibè sik̄us̄in̄mmù (500) ndi. ⁷ Kè bèε ku Amanni Amedata bire Sifube dootit̄ò bí tep̄iītè: Padisannedata nè Dadif̄ʒ̄ nè Asipata nè Podata nè Adaya nè Adidata nè Padimaseta nè Adisaii nè Adidadia nè Fayesata. Bè me nyí nheí d̄èmarè.

† Sifāā: Bè do kaa mmèè botí betāābè ti í me nkaa nyie. Wénté 3:7. Be kóò t̄nk̄u Sifāā berinè ti kó betāābè onummuwè nè ok̄w̄nwe de cuokè nke (tip̄w̄d̄uti nè diyod̄ri de cuokè).

ḥīḥē ke yo ndibanni, ¹⁹ kē kuyaakū makū iténí dikpáa tedōntē bíékē, ke sántē teḥīḥē kentímē menāa, kē tē do ke bē yāke kē bē kú, kē mīl yenté m máa ke kōtení ke bo da náké.

²⁰ De mōnni kē Isጋbuu iténí, kékētē o yaàbòri kékuó o yùti kédoroo ketenkē kénínkú késínno, ²¹ kēbéi nke dō: N yēnní n yō pcuti ntetiri ndi, ke yó nkūnti n tetiri, n Yiè nKuyie nkuù ñ duó nkē kuù wēte ke cōuté, ku yetiri ndeu.

²² Demጋu de mieke Isጋbu í nyeté, ò í nnáké ti Yiè nKuyie tiyeiti mati.

Dibጋጋ bennémē Isጋbu kuce medérímē

2 Diyie marí kē Kuyie ntōrē tó tíí nti Yiè nKuyie mborē, kē dibጋጋ múnke ke too be cuokē ke cómmu ti Yiè nKuyie nyiikē. ² Kē ti Yiè nKuyie ndi beke ke dō: A boni de? Kē dibጋጋ kú tēhné ke dō: N firíní ketenkē nke ke ceñti ceñti. ³ Kē ti Yiè nKuyie mbekē dibጋጋ ke dō: A yé n kóo tōnti Isጋbu kpéináa? Ómጋu í bo ketenkē ínke wēè ò dōnnē, ò dōñrimu ñ dómē ke n dé mí nKuyie, ke yenínē omáa meyei. Ò fiikúmu ke wetí kaa ñ tēmmu ke dō ñh ò dōñ meyei ndetetirē. ⁴ Kē dibጋጋ dō: Oniti kōnti tu o kōnti nti, oniti mōke de demጋu ò bo de duómumu o fōmmu kpéi. ⁵ Youte a nōtē kénampe o kōnti, n yému ke dō ñhò bo da cōጋ kē de nfeío.

⁶ Kē ti Yiè nKuyie nnáké dibጋጋ ke dō: N wē nda duómumu, a né báa kááké o fōmmu.

⁷ Kē dibጋጋ ité ti Yiè nKuyie mborē, kékote kéuté Isጋbu yemuo nyonkuye, kétúóté o naàcēi kēnto kétuakenē o yuu ínko. ⁸ Kē Isጋbuu waá nditántenyāā, kēnkpeūñē omáa ke kari mutapéi mmieke.

⁹ Kòo pokūu ò náké ke dō: A kpaá wetímaā? Cōጋ Kuyie nkékú. ¹⁰ Kē Isጋbuu ò tēhné ke dō: Dē dōmmē kaa náa nke dō nwēè yēmmē í bo? Ti cōú Kuyie mborē mesāa nke báa cōuté meyeinaā?

Demጋu de mieke Isጋbu nùu í ñhò yeténē.

Isጋbu népobē bètāāti kōtemē o dōumu

¹¹ Kē Isጋbu népobē bètāāti ke meyei mmēè ò tūòkení kēité bá wē o eí ke bo ò dōu. Edifasi Temmaa eí kou do nwe nē Bididaa Suaa eí kou, nē Sofaa Naama eí kou kē bēè wēnné kékote ke bo ò toténē meyeñcaārimē kōò bāñtēñē o sémmē mieke. ¹² Kē bē nkpaá díetiri kēwénté kōò yā, bē í nna kōò banté kētiitē yedabūò kékērí be yaàbòrē képuo mbe máa mutāā, ¹³ kēkaroo ketenkē o borē kénkari ke dō yewe yēyiekē deyēññē dēyiekē bá be kōò mōu í nna kēaaate o nùu kēbéi ntimati, ke yé bē yāmē kuyonku ò deutē mēè botí.

ISጋBU NÈ O NÉPOBÈ BÈ NÀÁMMÈ

Isጋbu demmē mufōmmu (3-31)

3 Kē Isጋbuu cōጋ o peitýiè, ² kēbéi nke dō: ³ Bē m peitē dii yiè, de kó diyie dii feti,

nē keyènkē kēè yí bē cōuté denitidabire pcuti kēè feti!

⁴ De kó diyie ntú dibiñni kperi, Kuyie nha borē kéínkē, a bá ndake de kó diyie kpeti, a báa míité di ínke a wenniku!

⁵ Kudōnkūu di dátinné ku kó dibiñni, yewetisūò mbo di ínke

kē kupākū ndi dàátí kē kufōwaá ndi bo!

⁶ De kó keyènkē kupākū diekūu kē dátinné, bē báa kaa nde kó keyènkē dibenni kó yewe mieke, de kó keyènkē bá nkōké betāābē kó yewe mieke!

⁷ De kó keyènkē naá nteññē,

bē báa kēè diwēi kó teyíitē de kó keyènkē!

⁸ De kó keyènkē bēè kē fietí benitññē kē bēè kē bōnté kusínkū!

Bēè kē fietí bewaāddābē, kē bēè kē maánko!

⁹ Siwāā sīi sō yēnní diuríkēpāñni sīi soute, kē kē mbaa kuwenniku kémōnté, kē báa yā diyie yetiní dē!

¹⁰ Ke yé de kó keyènkē í kpetínnémē n yō pcuti, kē í ñ fūññē mesémmē diemē!

¹¹ Ba nte kē n yí ku n yō pcuti mieke?

Ba nte kē nyí ku n yēnní dii mōñni?

¹² Ba nte kē bē n ceé n yetiní dii mōñni?

Dē dōmmē kē bē n yāā ndi miè?

¹³ Nē yí n na nduómumu béu,

nē mie n do duómumu ke ompu.

¹⁴ Ke na nwēññē bekpātibē nē bēè baké kutenkū, bēè maā sikpāticēí kē sī naá nyedobuò.

¹⁵ N na mbonē sikpātibíi nsi,

sīi do mōke mesō,

sīi do pieku timáti péíti si cēí.

¹⁶ Yoo bē pāñke na nni ncūu kē m bá mbo,

n na nke nsōroo ibí ñ ñ yā diyie ñ kōmē.

¹⁷ De bíékē beyeibe í kē dōñri be tōmmu,

bēè wērímu dēè bē sō kē ñhomē.

¹⁸ Tikpetínti ke ñhompu,

bē tēñke í kē yo wēè bē bàa o kó feyíefē.

¹⁹ De bíékē bē í baāti bēè tu bediebē nē bēè tu

besāñpóbē,

tidaati yembē tēñke í ti baké.

²⁰ Ba nte kē Kuyie ñhō dennení wēè yó nfēñri?

Ba nte kē Kuyie ñhō duó mmufōmmu wēè yo nyo mmesémmē?

²¹ Wēè s mbaa mukúú mbá mù í tuòkūnī,

wēè s nyáa mmukúú mbē yáámmē tikpāti.

²² Kòo bo nsō ñhò kē bo diwēi bo ò kù,

kòo do mpētē kufōti dē na ñhò naati,

²³ wēè í wúo ñhò kērí dē

kē Kuyie ñhò peri tipíiti timጋu

²⁴ Mí nkó mudii né tú fekúñfē,

kē n ñññietí pūñ mmenie ntēmē.

²⁵ N cokū ti tii n tuòkūnī,

n dé ti tii né m bonē.

²⁶ Kari só í bo, meompūmē í bo,

diwēi í bo,

meháárimē máa meè né m bonē.

deè te kè n nàá nke í yé n yé mmù.
⁴ Kuyie mmuwērímu mumጋu yiè nkó ipie nyii ñ tùጋti kè ì dōmmè ta m mieke.
 Dekጋmbጋdorikperε Kuyie nduጋnní dè demጋu duò n yínkè nke behāāpጋmbè kጋme.
⁵ Sāmmarímú bo nwúó ntimúsùጋtì o ìikè kéncómmú ke kuጋnnàà?
 Yáà fenāāfè bo nwúó ntimúti kéncómmú ke kuጋ nnè dikጋnnàà?
⁶ We mbo na kédì desεεε deè í ā mukጋkúú?
 Kunaatí bomu mekoyennጋtime mepéímè miekaà?
⁷ N do ጋጋ í ndጋ kédéúté dè,
 deè né tú n kó mudii kè n dè pè mmediè.
⁸ Kè Kuyie ndo bo yie nkédጋጋ n kù beke tì,
 kè kù do yie nkédጋጋ mbaa tì.
⁹ Kè Kuyie ndo bo yie nké n yéte,
 kù na nyóute ku nጋጋtè kè n deè.
¹⁰ Dè na nni mbāñtè,
 diwèi na nni nkùጋ bá nè n féúítimè í me ndeumè,
 kè m mu n yí yete Kuyie nkùጋ dō mpáíi ku náañtì.
¹¹ N wērímu tú ጋmmu kè m bo nsጋké ke baa?
 N yó nsጋké ke baa ba m me nkumèmu ke deè?
¹² N kpeñni ditāri kጋme mmaà?
 Yáà n kጋnti kpeñnimu disጋጋwጋጋ kጋme?
¹³ N kó meteèmmè kperε naá mpúti nweà?
 N ténke í mጋke dipínkèri maràà?
¹⁴ Wèè féúri ò dō nho népobè nhò dጋmu,
 bá kòጋ ténke í dé muwērímu mumጋu yiè nwe.
¹⁵ N népobè n yóumu dikondaá kó menie nhጋጋ yímè,
 kukó nkùጋ kó menie nyí kari me kጋme.
¹⁶ Fetaafè ጋጋ ni diyጋጋ kè menésimmè meè kù ta
 kè mupāā mboomu ndáatí.
¹⁷ Kè kuyiinkù yènní kùu kúú,
 kè diyie nàáté kùu kpeío dende bàmbà.
¹⁸ Kè bekātìpotambèe yóu be ce ké ndè daurí ke kù tጋ,
 ke deèti dikpàá tedጋntè ke yàa fetinè.
¹⁹ Temaá eì kó bepotambè do i mbúú
 Sebaa eì kó bepotambè do íkú ì ìnkè.
²⁰ Kè be yèmmè cààrè nè ikó mbè do tá ì,
 bè tጋጋkoo dii mጋnni bè í yà bè do dጋ dè, kè dèe bè di.
²¹ Di kperε me ndo nnè mí,
 di yà tì n tጋጋkení kè di kጋmbùጋtì tii do,
 kè kufጋwáá ndi pī.
²² N di mጋጋmu kè n tu di m pā dèmaràà?
 N yé mmu di nጋጋtè dèmarè di kpàtì mieke ké m pāā?
²³ N yé mmu di n deeténè n dootitጋbàà?
 N yímu dí n fietε beyeibe nጋu miekaà?
²⁴ N wénkunnε ti, n yóó yímu nyúóó,
 n nákéne m béi ntì ke yeté.
²⁵ Tináañtì tii tu timጋmmጋnti tì í kጋuri
 di n wátiri ì wátii tukúnè ba?
²⁶ Di n wátiri ጋnti ìnkè?
 Di wúó n náañtì kè tì dō nkuyaakù nku mí nhosén-
 nìwèà?
²⁷ Di í yóó yete di bo tāāmè tété deciribire kpeí,
 di í yíēke di bo fítémè di népo.
²⁸ Wēētenenì m bíékè di mmጋnni
 m bo na kénáké siyáabisí di ìikàà?

²⁹ Yóunè di bo nni mbekùnèmmè,
 dጋጋnè deè wetí,
 mīi kpaá ke tú onatì.
³⁰ Siyáabisí bomu n nùጋ miekaà?
 Yáà n nጋndenfé í baatì tiyeyití?

Isጋbu seimmè Kuyie

7 Onitì kó mufòmmu dōnnè kuhāāpጋnkù kጋmu
 mmu ketenkè ìnkè,
 ke dōnnè wèè pī mmutጋnyonkumu.
² Ke do nkudaakù ጋ nyerímè Kuyie ke yáá mmedéè,
 otጋnti ጋ mbaa mèè botí tiyeyitì.
³ Mí nkperε n yau dè betāābè bemጋu deè tu
 meyeñcaàrimè,
 m baa né wentí ke wuommu nè kuyonku deyènnè
 demጋu.
⁴ Nh ጋ nyóó duጋ ke tú dèe cārike kéwentému
 kè ñ duጋ dè nni nkጋጋnnè kè dè yàa wenténko.
⁵ Yebiè yeè ta n kጋnti kè ñ dàatí yemጋnkperε,
 ke puጋtì kè memጋtímè yiè.
⁶ N we firi ke pēētému teyaadùጋdabeetè,
 yè pēnkému n ténke í baa mùmamù.
⁷ Kuyie nha yému ke dō n fòmmu tú kuyaakù nku,
 n yí kpaá ke bo yà metuጋ mmamè.
⁸ Fጋ nwèè nጋnfè bo n yínkè a ténke í yó n yà,
 a bo nyóó wénté ketenkè ke bá n yà.
⁹ Diwetiri ጋጋ yentémè kédeè,
 wèè ta kudጋnkù o kperε me ndò, ò í wētini.
¹⁰ Ò ténke í wētini o cíētè,
 o cíētè ténke báá ò yà bitì.
¹¹ Deè te kè n yí yóó yóu m bo nnáámmè
 m bo meyeñcaàrimè mieke nke, ke yó nnáá,
 n yó nsáútinèmu n kó mesémmè n yo mmè.
¹² N túmu dàméèràà?
 Yáà n túmu dàméèri kó musimmù?
 kàa waá mbebàribè ke m bannè?
¹³ Nh ጋ nyóó duጋ kétú m bo omጋpèmu,
 kè n dጋጋu yaate n sáúti.
¹⁴ De mጋnni kàa né n duጋnni tidጋnti tii nh āā
 kufጋwáá,
 Mebenkùmè meè donninko n kጋmbùጋtì.
¹⁵ Kuyie nkàa pānke do n yíēo dè nni ntጋጋ,
 kè n do ku dè ntጋጋnè tikጋጋtì tikጋጋtì tii.
¹⁶ N cītirimu n yí yó nfòጋ kémጋntε
 n yóu, ke yé n fòmmu dōnnèmmè kuyaakù nku.
¹⁷ Onitì tu we ke dō nhá ndake o kpeí?
 Kàa yèmmè mbo o ìnkè?
¹⁸ Kàa ò sèú yekúnwerè yemጋu,
 koጋ yàú yemጋrè yemጋu.
¹⁹ Dè yó nkāáké de kàa yóu a bo nni ntāmè fenጋnfè?
 A bá n yóu kè m maá n nጋntጋጋtāà?
²⁰ Bá kè n cààrèmu dè bo da dጋጋ ba fጋ nwèè paké
 benitibè?
 Dè dōmmε kàa yēiti timጋu duጋ n yínkè?
 Ba nte kàa nh ጋunè?
²¹ Ba nte kàa báá minné ké n cíē n yei?
 N yóó ta ketenkè nke kàa n wammú kémጋnté.

Suaa eì kou Bididaa béi nti

8 Kè Bididaa Suaa eì kou béi nke dò:
 2 Dè yó nkááké de kàa yóu a bo nnáammè tii mbotí?
 3 Ìmmònni ndi a náan̄ti yóó yóumè ti bo nyiènimè kuyaakperíkù kōme?
 4 Kuyie mbo na kédí on̄iti muwērimáà?
 Muwērimú mumጋu yiè mbo dጋጋ dèè í síéà?
 5 A nyé ke dò nha bí dጋጋ meyi mme,
 de te kè kù bè yietí be yei mmàn̄nè tii yeti.
 6 Kè f̄f̄ nkó fenጋnfè bo ku bíékè,
 kàa kù bàá kunku muwērimú mumጋu yiè,
 7 Kàa tu on̄itisàù ke wetí,
 de mጋnni kù yóó ndakemu a kpéí,
 ké da cónnè a f̄t̄iri só.
 8 A borime meketimè yó ntú mesámpómè mme.
 Medérimè yóó mè deuténèmu mediè.
 9 Beke bèè do bo nè dimònni kè bè da náké,
 kénté mesàà nkè bè da náké be yembè do yé dè.
 10 Ke yé ti túmè wenke kጋbe mbe ti í yé dèmarè.
 On̄iti fòmmu dōnnè medéè mme ke pēnké ketenkè ínkè.
 11 Bembe bo na ke da náké,
 bè yóó da tièmmu tii bo be yèmmè mieke, bè yé tì.
 12 Tipènti yìèmu menie nyí boràà?
 Yáà titàùti yìèmu kbooku kpa dè?
 13 Tì 5 ndò nsùdò nwe nè mupóó mbè tì kጋጋ dii mጋnni,
 kè menie mme ndèè tì kpeìomu kè titieti teti nkpaá ke sũ.
 14 On̄iti wèè í yé Kuyie nhò kperè 5 mme ndò,
 oyeiwe ìkú dèè ínkè 55 me ndentenè.
 15 Ó do baa dè dèumu,
 kòo do ìkú tii ínkèe c̄ite tinàti dōmmè.
 16 Kòò níí pí nho c̄iètè kè tèe s̄antè,
 kòò pí nkumarí kùu do.
 17 Ó dōnnè mutie mmu mùù sèmmè sũ,
 kè mù kòtírí bá kè kuyie ncóú,
 mu pàà nní nsenti képitè mù còmmú dè.
 18 Kè muc̄iè nta kèseu nyetārè,
 kèta kèfúúkú yetārè mieke.
 19 Kè bè mù uuté dendè bàmbà
 mu f̄t̄irii mù nènni ke dò: N yí da yé bitì.
 20 Mù do fòù ke yo ndii wèi de nkááké,
 kè mutēmùu ye mù do còmmú kèè tenkè ínkè.
 21 Kuyie nhጋጋ í ndootóo wèè wetí bitì,
 kù me nhጋጋ í nyóu kè wèè dጋጋri meyi nkòo kperè nyié.
 22 A wēti ke bo daámu bàmbà,
 f̄sentifè yètinímu a nùù mieke.
 23 Bèè da níí nyifeyí yóó bè p̄r̄mmu
 beyeibe kó sic̄ií yó nkpaá bo.

Isጋbu tēhné tì Bididaa

9 Kè Isጋbuu béi nke dò:
 2 Mጋmmu, n yému ke dò ndè me ndò.
 On̄iti bo yíme ke dò ò wenni Kuyie nyiikè?
 3 Kòò dጋ kēsenninè Kuyie

kè kù ò beke yetannò tekcupíitè (1000),
 ò báa na ké kù tēhné bá ditannùù dimáà.
 4 Kuyie nciimu ke wēte ke kpeñni,
 we mbo na kécómmú ké kù bàao kèyè detetirè?
 5 Kuù 55 tuo nyetārè,
 bá ye bá nyé kuù mieke yènnimè kè kù nampe.
 6 Kuù 55 s̄antè ketenkè t̄ari,
 kè ke s̄ānkèe meèrè.
 7 Kuù 55 péi ndiyiè kè di báá yènní,
 kuù c̄anne siwāā.
 8 Kuù pité tiwetì ku máà,
 kuù cènti dàméèri kó menie nyínkè.
 9 Kuù dጋጋ mukorimu nè mu dākè
 kuù ānnè siwāā sibotí sibotí.
 10 Kù dጋጋri dè deumu dè í dò nkéna kébanté,
 ku dieti í dò nkaà nkédeè.
 11 Kè kù pēnké n yìikè nyí yóó kù yà,
 kè kù n diñnéne mbáá kù yà.
 12 Kè kù pí nke kérinè we mbo fietè?
 Yáa we mbo kù beke kētú: A dጋri ba?
 13 Kè ku mieke peike wèè bo kè cōhné ò í bo,
 bá dàméèri kó mus̄immù mù báá na ké kù bàao.
 14 Mí nnè bo kù tēhné ñnti?
 M bo kù sei nhጋnti ínkè?
 15 Bá kè n naati n yí mጋke m bo kù tēhné tì,
 m petinke bo kù mጋጋ mec̄ièmmè mme kunku n kóo
 beénti.
 16 Bá kè n kù yu kè kù yie n yí yóó n tá,
 ke dò nkù kèè n tammè.
 17 Kuù m puotì kuyaakperíkù kōme,
 ke n s̄ari tiyēiti s̄āā detetirè kpéí.
 18 Kù 55 í nni nyóu kè n wei,
 kù n dií nke n dií mmesémè mme.
 19 Kè dè tu muwērimú mmu kuù kpeñni,
 kè dè tu tibeénti nti we mbo dáátí ké kù yu tibeénti?
 20 Bá kè n kpeti keté ke nù nnaati kù bo tì sinkūnne,
 kè n dጋጋri kù dጋ mè kù bo yí n tú oyeiwe.
 21 N dጋri kù dጋmàà? M báa na kényé.
 N demmu mufòmmu.
 22 Demጋu demáà ndi mí n kpéi deè te kè n tu,
 kù kጋmè osààwè kù me nkòu oyeiwe.
 23 Kè kuyētku makù donní ke kጋጋ benitisààbè,
 Kuyie nhጋ ndaúmu.
 24 Kuù duጋ nhoyeiwe ketenkè kòò kè baké,
 kuù k̄āā mbebeémbè ìikè,
 kè dè í tú kunku we nni we náké?
 25 N kó yewe c̄arike ke p̄ēጋtòomu wèè nጋ mmuceé nho
 kጋme,
 yè c̄arike ke p̄ēጋtèmu bá n yí di diwèi mari.
 26 Yè nùጋtè kudabekù yauku 55 yímè mme menie
 nyínkè,
 f̄ec̄irife 55 domè dekoribire.
 27 Nh 55 yí m bo yèmmu n kó isáútii,
 ke c̄atinne n yèmmè, kèmmጋte diwèi,
 28 Ke né nkpaá ke yīèkù n kó mef̄éútimè,
 ke yé n yémèmu ke dò nkù í yó nni nwúo nhosààwè.
 29 Mii baa yó ntú oyeiwe,
 m bo benné kénhጋu ba nkpeí náke detetirè?

30 Bá kè n d́ n wuonè safúnnè,
kénitenè medii nkóo ciékúrè.
31 Kùu wéte ké n tanné tisāsāàti mieke,
kè n yààti m pè.
32 Kù í tú oniti kè m bo kù tēhñé tināahti,
yoo ti kote tibeénti mí nnè ku.
33 Kòo pààti m̀ò do mbo ti cuokè,
ò na nti pùté mí nnè Kuyie.
34 Kuyie nfūū nku dùò n yínkè,
Kù bá nsóké ke donninko n kōmbùòti.
35 N na nkù nàánnè ke í yīèkù,
òm̀ò me nyí bo m bo mmàà ndi.

Isጋbu sáútii sákémè

10 N demmu mufòmmu,
dèè te kè n yóó nkù sèi,
n náánnè meyeñcaàrimè mme.
2 N yóó nákému Kuyie nke d̀ò:
kù bá nni ntounko tināahti,
kù n náké kù n séi nti yínkè.
3 Kuyie nha n fēūnko kè dè da naatimaà?
A sènkèri mí nha d̀ò wè nè a n̄u kè dè wennimaà,
dè wenni ke d̀ò nhá d̀ò beyeiɓe d́ kéd̀ò tàà?
4 A m̀ke oniti kó inuɔ nyaà?
A wúó nhoniti ti wúómmè mmaà?
5 A we kùpúri oniti kpeye kōme mmaà?
A bie ndònnè oniti kpeye d̀ommè mmaà?
6 Kàa wanti n kó meyetimè,
ke feinte n kó meyeinaà?
7 A yému ke tú n yí cààrè m̀m̀mam̀.
Òm̀ò né me nyí bomè wèè bo n fiete a n̄u mieke.
8 F̀ò m̀ piíté ke n d̀ò n k̀nti tim̀ò,
ke né bo n kuɔ pái páià?
9 Dentení ke d̀ò nha m̀ piíté tiyaati tēmè mme,
a d́ kéwéte ké n tanné mutāā mmaà?
10 A nh uté kè nni ndò mmenaaamiè mme,
kàa n kánté dinaakānni kōme.
11 Ke n dàtinné tik̀nti nè memambii,
ke nh ānné yekúš ke n deti icī.
12 Ke n d̀ò diwèi ke m̀ pā mufòmmu,
a dakemu n kpeí ndèè te kè n f̀ò.
13 Né nte tii s̀ri a yèmmè mieke.
N yému tii bo a yèmmè tii tú:
14 A bo nni mpakémè kè n cààrè a m̀ pí,
kè n yeté a bá nni nwóonko.
15 Kè n cààrè, n t̀òti ice nyi,
bá kè n yí cààrè m̀ báá na kééu n yuu,
n né di ifei nyi ke sànnè n diu n sémmè mieke nke.
16 Kè n yé m bo íi n yuu á n fēnné diciriciri kōme,
n yínkè nke a benkùmè a kpeti ke m puoti.
17 Tii nníi nyitoo kè titeti t̀òkení,
kàa mieke d̀ke n yiè ke yéúti,
yehāp̀ònt̀irè yeè né n duò ke séi.
18 Ba nné te kàa n dènnení n ỳ puuti mieke?
N na nku bá òm̀ò mu n yí n yà.
19 Kè dè na ndò n keté ke í buoté kutekù,
kè n na nyetini n ỳ puuti kè bè m pēnkénè kuf̀ti.
20 N we tēnke í kpaá ke sū,

n yóu kè m múnke wei sámp̀.
21 Ke né na kékò mbè kũ̀ nkè ke í wīētini,
dibiinni kó dihei dè d̀ò nkè bi,
22 de kó dihei dè ō wenté kémbimu,
de bíékè dibiinni dii kè bo,
dèmarè í kè d̀ò nséi,
kuyie ncuokè dè ō ndò nkeyènkè nke.

Sofaa nàké tì Isጋbu

11 Kè Sofaa Naamaa ei kou béi nke d̀ò:
2 A náahti s̀úmmu ke d̀ò ntí da tēnnè.
Oniti wèè n̄ ntināahti wèè ō nnaataà?
3 A kó kutoweku kuò bo paa mbenitibè tināahtàà?
A bo ndaú benitibè kè bè cīékàà?
4 A yīme ke tú a náahti tu timómm̄nti,
kàa d̀ò mpái pái Kuyie nyikè?
5 Kè nsà kè Kuyie ndo bo béi,
kè kù do ààte ku ǹò ke da béinnè,
6 kè kù d̀ò nkù da benke ku cii nkó dis̀ri,
mè pēētému oniti kó mecii.
A na mbanté kù ō b́tinnémè a yei nkusúku.
7 A bo na káyà Kuyie nkó mecūmpume mamàà?
A bo na kèbanté muwērímú mum̀ò yiè ndòmmè weti
wetaà?
8 Kuyie ncii ndeumu ke pēēté tiwetì,
ke cūmpúri ke pēēté kudonkù,
a bo na kèbanté ōnti de mieke?
9 Ku okùmè pēētému ketenkè,
kè ku pēkùmè pēēté dàməèri.
10 Kè Kuyie mpí nhòm̀ò koò k̀rinè tibeénti,
kè kù ò kpetinné,
we mbo ò fiète?
11 Kù yému benitibè bèè tu besòumbè,
kù ō í nwammú kè dèè ku bi kè kù né na káyà meyei.
12 Oniti tib̀ti d̀ònté wè í kpaá ke bo ciité,
disāmmarinnanni dikpáà kperi kó debire í kpaá ke bo
naánnè fecēšfè.
13 Kè f̀ nyie kàa do ncuó nKuyie mbíékè nke,
kàa do nyòute a n̄u ku bíékè ké kù kuónnè,
14 kékei mmeyei mmèè bo a n̄u mieke,
kè meyetimè bá mbo a cīētè.
15 De m̀nni a bo nkéri káyíéo ke wenni páií,
kénfíkú tei tei ke í yīèkù.
16 A keté ke tēnke báá dentení meyei nha yà mè kpeí,
A níi bo dentení kè dè ndò mmenie nhš̀ p̀ntémè dèè
yúú.
17 Kè mufòmmu da wenkoo diyè ō ncómmú yeɔ ke
d̀ommè,
kè dibiinni naánko diwennécànni.
18 De m̀nni a bo mbo ke í yīèkù,
ke yé a m̀kemè a baa dè,
dèmarè bá nda kónnè,
kàa níi nduó ke í yīèkù.
19 Kàa níi nduó ke cāānko bá òm̀ò bá nda kónnè,
benitibè bem̀ò bo ndó kàa bè d̀ò mesàà.
20 Kè beyeiɓe bie nuɔ nkpeí kè bè wanti dis̀ri,
bè báá pété bè bo s̀ri dè,
tii bè baa tii tu mukúú.

Isጋbu tēñné tì Sofaa

12 Kè Isጋbuu béi nke dò:
² Di yèmmè né dò ndîl tጋ mecîi mmemጋ, kè di ku diî mጋnni mecîi ndèemu.
³ M mómмуጋ m múnke mጋkemu mecîi, ke di dጋnnè n yí di dጋnté, di náá nti benitibè bemጋu tì yému.
⁴ Bè tu onitì népobè ò daú ke yé mí nwe, mí nwèè do ጋጋ yú Kuyie kè kù n cóuté, mí nwèè do tú onitisàwè ke wetí, benitibè né daú mí nwe.
⁵ Bèè bo kè dè bè naati beè ጋ ndaú meyei nsጋhጋké wè, wèè bèté ke doti bè we ntemmù.
⁶ Beyibe bomu kè dè bè naati, bembe bèè wēñni Kuyie nke íinko ku mieke, kè be wērímu tú be kó kuyie.
⁷ Beke tiwanwantì kè tì da náké, kè tinጋtì dá yíé mecîi.
⁸ Kàa beke ketenkè kè yóo da duómму itié, kè dàméèrì kó siyí tì nda náké.
⁹ Demጋu memme, ጎnde í yé Kuyie nkuù dè dጋጋmè demጋu.
¹⁰ Kuù te tiwanwantì timጋu fጋùmè, nè fenitiyanfè femጋu kó yewēřè.
¹¹ Ditoò bààtimè tináañtì, dinùù me mbaàtì mudii.
¹² Bekótibè beè mጋke meyèmmè, wèè fጋu ke mጋntè weè cii.
¹³ Kuyie nkuù né tú kù mጋke meyèmmè kè kuù kpeñni, kuù duጋ nyitié nkè kuù cii.
¹⁴ Kù ጋ nkè kù pጋntè bè báá na kémaá, kè kù kpetinnè òmጋu wèè bo ò kpeté ò í bo.
¹⁵ Kuù ጋጋ cónné menie nkè dèe kpeío, kè kuù mè fíi nkè ketenkèe pëio.
¹⁶ Kuù mጋke muwēřimú ke nጋ ndemጋu dጋጋrimù, wèè feti nè wèè fétinne otጋu bè bo bemጋu kuù nጋtè mieke.
¹⁷ Kuù ጋጋ beñnè okpààtì kó betũmbè yèmmè, kè kuù fènni bebeémbè.
¹⁸ Kuù ጋጋ cúũ mbekpààtibè, Kè kuù bè dùũ ntidaatì kó iwēĩ.
¹⁹ Kuù duጋ nkè ikuጋ niũbè naà ntidaatì, kuù buጋ mbekpààtibè bèè kpàtì fííkú.
²⁰ Kuù ጋ nte kè bèè do nጋ ntináañtì kè bèè tì yířke, bekótibè bèè do mጋke meyèmmè kuù ጋጋ me dèite.
²¹ Kuù ጋ nte kè bèè senkèrì sikpààtibí, kuù pጋጋ mbekperíbè wēřimú.
²² Kuù ጋጋ dennení dibiiñni kperè kuwenniku, dèè do bo dèè dò mbi kè dèe yenni menáà.
²³ Kuù ጋጋ déúkunnè dikpààtiyuu kédeè kè di pጋntè, kuù ጋጋ duጋ nkè yebotèe súũ nképité kè kuu duጋ nkè beè yè pířmú.
²⁴ Kuù ጋጋ fente bekpààtibè, kéduጋ nkè be nháá ndikpáà tedጋntè kuce í borè.
²⁵ Kè bè nháá ndiibñni mieke ke báá yà kuce, ke sጋnté kénháá ntinaayጋkémúñtì kጋme.

Isጋbu tēñné tì Sofaa tìi sጋké

13 Tinti timጋu n tì yàmu nè n nጋñfè, n tì kèemu timጋu nè n toò ke tì banté.
² Di yé tì n tì yému múnke, di í m pēřté.
³ Muwēřimú mumጋu yiè nwe mí n náánnèmè, n yóo beé nKuyie nku n kpeti.
⁴ Díndi bie di súũ nsiyáàbisí nsi, di tú betàmbè bèè ciinte bèmbè benitibè.
⁵ Kè di pèinke do dò nkáre ke í béi ntimatì, benitibè na ndi wúo mmecîi nyembè mbe.
⁶ N tati tináámbeéntì nti, kénténè tì, kénténè mesàà ntii yètinì n nùù mieke.
⁷ Di yèmmè dò ndi bo cómmú Kuyie nfጋnkúò nè siyáàbisáà?
 Di bo nkù kòrmú ke náá nke soúnnáà?
⁸ Di ku nkòrmúmu memmaà?
 Di náá nkuù kpéinnáà?
⁹ Kè kù di wènté kù bo nsጋ ndi wennaà?
 Di bo na ké kù souté kéndò ndinititጋuà?
¹⁰ Kè di kù kòrmú disጋrì, kù í yóo yóu kù bo di potémè.
¹¹ Kuyie nkpeti í duò di kጋmጋbጋጋtጋà?
 Kufጋwáá nyí kù ndi bonáà?
¹² Di túũ nke náá nti dò mutapéi mmu n yiikè, di n tēñninko tì dò ntiyaamatì nti.
¹³ Cíékénè bàmbà! Yóunè kè m béi!
 Kè tii bo n tuጋkení tì n tuጋkení!
¹⁴ N cīnnè m buu ndi, kè n fጋmmu bo n nጋuténtenni ínkè.
¹⁵ Bá kè kù bo n kuጋ, n yó nku mbeké, n yóo kù benkemu n yí cààrèmè dèmarè.
¹⁶ Dèè pèinke yó ntú n kó mecootímè, ke yé onitiyiwe í yóo dáátimè kécómmú Kuyie ndiekù ìikè.
¹⁷ Kénténè n náañtì mesàà, kè n tì ndi wénkunnè kè tii ta di to.
¹⁸ M baati tibeéntì nti, m me nyému ke dò mmii yó nnaati.
¹⁹ Kè kù dጋ ké n senninè, n yóo yíó yúóo nwe di mmጋnni kékú.
²⁰ Kuyie, n dጋ á n dጋጋ dè, dè bo dèdéré nde, kè n na kécómmú a ìikè.
²¹ Bá nsጋké ke m puotì, bá nsጋké ke donninko n kጋmጋbጋጋtጋ.
²² Dè kó difጋnkúò a né bo na kébéi kè n da tēñné, yoo m béi nkàa n cóuté.
²³ N cààrimè bo mede nè n yetimè?
 N náké n càke mù nè n yeté dè?
²⁴ Ba nte kàa m bùtinné ke n wúo nha dootitጋu?
²⁵ A yó nni mbetimu mí nkufጋkpèřikàà?
 A bo nni nfèmmú mí nkumukperikàà?
²⁶ Dè yíme kàa wāri tì n kpéi nkè tì tu titiiti máà, ke n tounko m bíkémbéntì kó meyei?
²⁷ Dè dጋmmè kàa táú n naàcèi ke pakíi n cemmu

ke kaa n nacēfītē?

²⁸ N kōnti pāākemu,

iyaabie ኃፍ ሳላጅቤ ካህላኩ.

Oniti í tú òmòu

14 Oniti yie nhoniti peité wè,
o we í sū ke né tú pèmpè nkpeye.

² Oniti òmòu mutepóó nhፍ tite mēmme ke mótóo bām̀bà,

medéè nhፍ yennímè bá mè báá ኃፍ.

³ De kóo niti botí nku a bo mpakíimàà?

A bo nwe nyu tibeénti kè di bekù wenwe nè fñnnàà?

⁴ We mbo na kédenneni dèè tu desààrè desínnè mieke?

De yie nyí bo bá omáà.

⁵ A me nkààmèmu o we ke yé o tãàbè bo bèdè,
a ò kèétemu kumàнку ò í yóó na késénté kù.

⁶ Yí a nònfè kámii kòd yóu kòo wei,

kè dèè yie nkòo yà diwèi otōnti ኃፍ yà di ò cōuté dii yie o yeti.

⁷ Mutie kperè wēte ke wenninèmu oniti,

kàa mù kšú mùu puku,

mù báá paà yepàà mbo yènnímè.

⁸ Bá kè mu cīè nkòté ketenkè mieke,

bá kè mu kšnni dò ndi ku mutáá mmieke,

⁹ kè mù kèè menie nkó kbooku mùu wēte késentè,

kè mu bakèe siku ditepànni kšme.

¹⁰ Kè oniti yie me nku ò báá nampe,

kòo wemmu kšnté a báá yà ò cuó nkè.

¹¹ Dàmèèri ኃፍ kšúmè,

ikó nhፍ kpeímè kèpáà.

¹² Oniti kperè me ndò nkòd ku ò kumu, íté í bo,

nè ketenkè bo deèmè ò báá ente o kōndōmmú mieke.

¹³ Kuyie nkàa do bo yie nhá n sōnne kudōnkù,

kè nní nsōri kàa mieke yàa deènè,

kàa n kèéte dimōnni, a yóó denteni di n kpeí.

¹⁴ Kòo niti níi do nku kéfoute,

n na mmimmu nh ààrímè mieke

ke kémumú n kó mefiè mbo deèmè kàa nh om̀punnè.

¹⁵ De mōnni kàa yú kè n yie,

a bo nyáà ndii mōnni a bo n yàmè mí nha dš wè.

¹⁶ Di mmōnni a mè nkàammè n nacēfītè,

de mōnni kraanímu kàa ténke í yó mpakíi n yei.

¹⁷ De mōnni kàa cšš n yei nkuyōrikù kédootóo,

memme a yóó ūtémè n caàrímè.

¹⁸ Yetāre móm̄m̄onye yóó duómu kèpuo,

kè dipèrii tote dicónni.

¹⁹ Menie nhፍ pšntémè kékoké dipèri,

menie nhፍ mpšš nke tsumè mutáá,

meè botí nku oniti na mbaa de dèumè.

²⁰ Fšš ኃፍ ò kòte kòo do sšà ke báá íté,

kàa caàrè o ìikè kòd pēè.

²¹ Bá kè bè sántí o bí ò bá nyé,

kè bè me nyi sènkèri ò báá yà.

²² Ó fēūri omáà kó mefēūtímè mme,

ò kuò nhomáà kó didabōnni ndi.

Edifasi nàkémè Isጋbu kuce medérímè

15 Kè Edifasi Temaa eì kouu yíe kèbéinnè Isጋbu ke d̀:

² Mecii nyiè nhፍ sšntému kèpšētoo tináàntàà?

Ò ኃፍ sšnté kèbéinkomu detetiràà?

³ Ke sšnté kènnáà ndetetirè kó tináànti ke wanti bèè ò duó nkunaatàà?

Yetannò yèè í yóó ò teennè timatàà?

⁴ A í dé Kuyie,

A paàanko benitibè mbe be yèmmè bo mbomè Kuyie mbíékè.

⁵ A náànti benkúmu a túmè oyeiwe,

kàa né ti cíi,

⁶ a nùu dii nàa nha cààrèmè, dè í tú mī me nyé,
a náànti tii da bekùnè.

⁷ Ti yààri ketiwè bá ntú fš nwe?

A do yó mbo kè yetāre mu nyi bo yáába?

⁸ A bá nkōkém̄u Kuyie nkó dikotifšnni mieke?

A bá nde mpèténi mecii?

⁹ A yé šnti kè ti í tì yé?

A banté šnti kè ti báá na kè tì banté?

¹⁰ Ti mieke tiyùpéfi yembè bomu nè bedakótibè,

bèè bie nsūnè a cice kpeye.

¹¹ Yáa a yèmmè dò nha pēšétemu Kuyie mmè nda duó nyii tié nyie,

Ti me nda náa nyi nè yetannò yōnyè?

¹² A mieke peike nè ba?

Dè dòmmè kàa ti wetiri inuo?

¹³ Ke tūutenè Kuyie,

ke náa mmie mbotí?

¹⁴ Oniti tu we ke bo nwenni páíi,

Oniti peité wè bo yíme kénwetí?

¹⁵ Kuyie nkunku í tá ku tšrè,

kéinkè í ku wenni ke sànnè,

¹⁶ kòo niti nàké wèè càke ke í dò nkétšōnnè,

wèè dššri meyei mbè yšmmè menie wèè né bo nwen-naà?

¹⁷ N yó nda duó nyitié nyi, á ò kènté,

n yóo da náké n yà de nde.

¹⁸ Mecii nyembè beè tì nàké,

bè tì cōuté be yembè borè kè tì dòmmè bè me nti nàké.

¹⁹ Beè do te dihei bemáà,

opšš mōu mu ndo í kōore be mieke.

²⁰ De kó itii nyii tu:

Oyeiwe ኃፍ í mmōke meom̀p̄m̀mè o fōmmu m̄m̄m̄u mieke,

o kó yewe ò yóo dšš yè ኃ ntú yeyeiye nyè.

²¹ Ó ኃ nyo tì ኃ ntú kufšwáà nkpeti nti sšà,

ò ኃ nkari ke í yšškù kè nyóo daatení kòo kšuti ò dšéte,

²² Ó ténke ኃፍ í ntá ke dò nhò bo na kèyenténè dibiinni,

mudò muu ኃ nhò kètiri sšà.

²³ Ó ኃ nháà nke wanti mudii mmu,

ò yému ke dò mmu kšú mmu ò bàa.

²⁴ Meyèncàarimè nè mehàarimè kè de duò o kšmbùšti,

ke buríni o kpeí okpàati ኃፍ báátimè kéndoti dihei.

²⁵ Ke yé ò dánnimè Kuyie nku,

ò dàátí ke wēnté muwērimú m̄m̄m̄u yie nwe.

Bididaa nàkémè Isጋbu kuce medérímè

18 Kè Suaa eì kou Bididaa nyóó béi nkòo nùù d̀̀:
² Dè yóó nkááké de,
 kè di kúnté tináahti s̀̀ntíke kpeti?
 N náánnè ke yé di yé mmù,
 ke ti nnáá.
³ Ba nte kè bè ti wúó ntiyeinti?
 Dè d̀̀omme kè di ti wúó ntidiènti?
⁴ F̀̀ nwèè k̀̀nnè kemieke,
 f̀̀ k̀̀péi bo nte kè benitibèe deè kutenkàà?
 A k̀̀péi bo nte kè yetã̀̀e f̀̀taà?
⁵ Oyeiwe kó fem̀̀nfè yóó kúmu,
 o dekè kó muhã́́ nyóó kúmu.
⁶ Kuhã́́wenniku í yóó nkpaá o fii mieke,
 o m̀̀nfè yóó kúmu.
⁷ Kòo nkéí ke tú símmú símmú,
 ò toti ke bo d̀̀ò ti ti yóó ò bo.
⁸ O naàcèi siì ta ticù̀̀ti mieke,
 o naàcèi siì ta kuhṹ́ kó dideè mieke.
⁹ Timáti tiì p̀̀i nho nacènkènni,
 ticù̀̀ti kó yedekè yeè ò p̀̀i.
¹⁰ Bè ò bo nkuhṹ́ nku,
 ticù̀̀ti tiì díí o cè.
¹¹ Kukṹ́mb̀̀dorí kpeti tiì né kèríní tipí̀̀ti timɔu,
 koò f̀̀mmú f̀̀nfè.
¹² Wenwe wèè do kpeh̀̀ni kè dikònni ò c̀̀rik̀̀nne,
 mesémmè meè kàri o také.
¹³ Mumɔmmú muù càáké cááké o k̀̀nti,
 mukúú nkóo po weè di o t̀̀òti.
¹⁴ Koò dènnè o cíè̀̀tè ò do tá tè mieke,
 koò f̀̀rí koò k̀̀rinè kukṹ́mb̀̀doróo kóo kpaàti borè.
¹⁵ O fii, betɔ̀̀bè beè yóó di ta,
 bè yóó di c̀̀u mmuhã́́ † mmu.
¹⁶ O cíè̀̀ nkpeímu de mieke,
 kòo fã́́ti m̀̀tírí o ínke.
¹⁷ Òmɔ̀̀u ténke í denniní o k̀̀péi nkutenkù,
 o yètirí ténke í yu diheì.
¹⁸ Bè ò t̀̀ntoo dibiinní mieke nke,
 koò dènnè kutenkù.
¹⁹ O kó kuwɔ̀̀ mmieke debire í bo,
 deyaàbire í bo,
 o cíè̀̀tè òmɔ̀̀u í kpaá f̀̀ò.
²⁰ Tiì ò t̀̀̀kení tiì donné diyè yìèni kèè bíékè kɔ̀̀be
 kṹ́mb̀̀ti,
 ke ànnè kufɔ̀̀waá ndiyè taà kèè bíékè kɔ̀̀be.
²¹ Oyeiwe kperè ò mme ndò,
 wèè í yé Kuyie nhò ò̀̀ tí ndentènè.

Isጋbu t̀̀hné ti Bididaa

19 Kè Isጋbuu béi nke d̀̀:
² Dè yó nkááké de kè di yóu di bo ncaàrimè n
 yèmmè?
 Kè di náahti ò k̀̀urí?
³ Kuce m̀̀péu ndi mie ndi n sã́́mmè,

† *муһа́́:* Muhã́́ mbè náà mmùù k̀̀péi mmù benkú bè ò̀̀ c̀̀u
 mmù mmu kéwènk̀̀nne teçíè̀̀tè kédeite kusínkù wèè do keté ké tè ta
 ò do t̀̀ni kù kòo t̀̀u m̀̀u tè ta.

di mè nni nféũ̀̀nko kè ifei í di boà?
⁴ Bá kè ò yetému,
 de kó meyetímè tu n k̀̀me mme.
⁵ Kè di mènke d̀̀s kè n namu
 kè n tou ntináahti kè n díí nyifei.
⁶ Banténè ke d̀̀o Kuyie nkuù n tou ntináahti
 kuù ò tanné ku kó ticù̀̀ti mieke.
⁷ Nte mí nke kuò nke tú bè m puoti òmɔ̀̀u me nyí n c̀̀u,
 kè ò kuò mbá òmɔ̀̀u í m paàti.
⁸ Kuù m̀̀ piì nkuce bá n yí yà m bo kété dè,
 kuù yé ndè m biitoo kè m bá nwúó nkuce.
⁹ Kuù dèite n sã́́nni,
 kuù òtè n kpaàtipiì.
¹⁰ Kù m bɔ̀̀mmù tipí̀̀ti timɔu kè n kperè dèè,
 kù dèite n tã́́kumè do íkú dèè ínke dènde bè ò̀̀ uutémè
 mutie.
¹¹ Ku mieke kèè m̀̀ peike,
 kè kù n wèh̀̀tè ku dootitɔ̀̀.
¹² Ku ã́́p̀̀mbè beè kèríní dit̀̀nni ke n wetí,
 ke keuté kuce ke t̀̀̀kení m borè,
 ke bã́́tè ke n fité.
¹³ Ke n f̀̀ũ̀nnè n kɔ̀̀be,
 kè n népobè bemɔu ciéte ke n yóu.
¹⁴ N tebíí n dootóomu,
 kè n natitɔ̀̀bè n yé.
¹⁵ Bèè ò taànè, nè n kó betɔ̀̀mbè benitidaabè nè beni-
 tipòbè bè n wúó nhop̀̀ò nwe,
 ke n wúó nhokpákpàri.
¹⁶ Kè n yu n kóo t̀̀nti ò ncíé́́ké,
 kè dè mbékú nhò bàrímú m mómumu.
¹⁷ M pokù ténke í d̀̀s n kpeti,
 kè n kɔ̀̀be mómumɔ̀̀mbe m pè.
¹⁸ Kè ibí bénni n senku,
 kè n yitè ke còrímú ò nni ndaú.
¹⁹ Kè ò naá nyisíe bèè do n tá be ò̀̀kè,
 nè bè ti do naati beè kòh̀̀tè ke n dok̀̀nè.
²⁰ N k̀̀mmè nè m maa nkè dè dàroo n kúṹ́,
 tininkṹ́ti tiì máa kpaá.
²¹ N kuónnè mesémmè bé!
 Díndi n népobè n kuónnè mesémmè!
 Kuyie nkuù ǹ̀tè m̀̀ poté.
²² Yé dè yímè kè di m betí Kuyie nni mbetímè?
 Di me nni nféũ̀̀ nkè dè í di sànnàà?
²³ Kè n do bo na kéwã́́ri n náahti,
 n na ntí wã́́ri dipátiri mieke.
²⁴ N na ntúóté dicíe ke kèrí dipèrì ínke,
 ke ti wã́́rinè mmebierime kè ti mbo sã́́ dipèrì ínke.
²⁵ N né yému ke d̀̀o n kóo donti f̀̀ò,
 weè te dinùù sɔ̀̀nni ketenkè ínke.
²⁶ N k̀̀nti tiì mbo pã́́ke diì m̀̀nni,
 n yóo yàmu Kuyie mmómumɔ̀̀nku nè n ǹ̀nfè.
²⁷ N yóo kù yàmu kumómumɔ̀̀nku nè n ǹ̀nfè,
 n yóo kù yàmu fè, dè í tú otɔ̀̀u m̀̀u,
 nè n yèmmè memɔu ndi m baamè de kó dim̀̀nni kè
 dè nh c̀̀tí.
²⁸ De m̀̀nni di bo yí:
 Ba nte kè ti do ò bèti?
 De m̀̀nni di yóo yàmu n do naatimè.

29 N yému ke dò nKuyie nyóó di bekénè,
nè de kpéí, ndénè kukpàriseú,
ke yé Kuyie nyéiti deumèmu.

Sofaa nàkémè Isጋbu ke yé nhoyeiwe ፮፻ yà tìi cጋnti

20 Kè Sofaa Naama èi kouu béi nke dጋ:
2 N yentotí ìi te kè n dጋ kébéi,
n yíèke meminnímè mme deè te kè n dጋ kébéi.
3 A nàké tì n yonkemu,
kè n yóó da ténné nè mecii.
4 A yému ke dò nnè ti bomè,
nè Kuyie nkànnemè onitì ketenkè ìnkè,
5 oyeiwe kó kuyènaatí ፮፻ í mmጋnte,
osínwè kó diwèi ፮፻ mma sámጋpጋ nwe.
6 Bá kòo òkè ke tጋòke kéínkè,
bá kòo yuu káa nyewetè.
7 Ò yóó pèètému timúti kጋme kè deè deè,
bèè do ò yé kè bè mbékú ke tú yé ò kጋte kè.
8 Ò yóó pèètému tidጋuntì ፮፻ yímè bá a bá nyé tì kጋte
kè,
Ò yóó yentému bè ፮፻ yà de nè tidጋuntì keyènkè de
kጋme.
9 Fenጋnfè fèè do ò wùó nfè ténke báa yà,
o kàri ténke báa ò kጋú fenጋnfè.
10 Becጋribè bo pi o bí,
kè ìi bè ténné ò do fèke bèè kጋere.
11 O kጋnti do piéké muwèrimú mmu odacጋè nkጋme,
ke né yóó ò wènnénè kጋta kudጋnkù.
12 Kè meyei mmeè me nnaati o nuù,
kòò mè sጋnne o nጋndenfè fጋጋ.
13 Kòo mè u ke í dጋ kጋ mè tiúté,
ke mè dànnè o dandaakù sጋጋ, kè mè dàri.
14 Mè yóó taroo o pጋuti mieke kéceetemu,
mè yóó naá mmedautidጋmmè mme o mieke.
15 Ò mammú tìi kpàti ò bo tì tጋ,
Kuyie mbo duጋ nkòo wጋte kጋ tì tጋténí.
16 Ó yጋ ndè dò mmedautidጋmme mme,
meè yóó ò kጋ.
17 Ò ténke báa yà mecekùጋ pጋጋ ndè kukó nkጋme,
nè menaamiè mpጋጋ ndè ke dò nkukó.
18 Ó òu ke cጋnte de ò báa de di,
ò dጋጋ kupotaá nkecጋnte de í yó ntú o kጋere,
ò báa di de kó diwèi marì.
19 Ke yé ò sènkèrimè becጋribè,
ke bè sénninko, ke yùúku tጋcጋtጋ ò í maá tጋ.
20 Ó do maánko demጋu ndi ke í diè,
kòò yaa ndè ò báa de yóu.
21 Ó do ፮፻ nkòo yà de, wèe maánkomu,
deè te kòo wèi í yóó mጋnte.
22 Ó yó mbo metuጋ mmieke nke, kè mesémmèe ò do,
meyei nkó tiyጋiti timጋu doti weè ìnkè.
23 Ó yóó ndakenè o pitiri ndi,
kè Kuyie nkó kemieke do o ìnkè,
kè cutiní o ìnkè fetaaጋfè kጋme mme,
ke yóó naá nጋo kó mudii.
24 Kòò na kéyenténè timáti kó tikpàriseuti,
disጋwጋጋ kó ipie nጋo tጋtጋ.
25 Bá kòò fጋtጋtጋ kupie nkùu ta o ìnkè,

kè bè deite mepembii mmèè ta o dinni,
kè kukጋmbጋdoroo ò kጋ.
26 Dibiiinni dièri dii duጋ o kpéi ke bo ò do,
muhጋጋ nhòmጋ ò tጋtinne mù muù yóó ò cጋtጋtጋ,
kécጋtጋtጋnè deè kጋaá ke bo o cጋtጋtጋ mieke.
27 Kéínkè dáammu o caàrimè,
kè ketenkè nàké o kpéi,
28 Kuyie mmieke bo ò yé dii yiè o kpàti bo yenté yenté,
tì bo pጋnté menie ntጋmè.
29 Kuyie mbàanè tì oyeiwe tinti memme.
Ò yóó tieke deède,
Kuyie nde nhò bàanè.

Isጋbu tጋnnémè Sofaa koò nàké beyeiwe kጋere yíémmè

21 Kè Isጋbuu béi nke dጋ:
2 Kénténè kékeè,
kè di kèè n tú mù deè yó m bántè.
3 Mmጋkenè meminnímè kጋ m pጋ meጋfè kጋ m béi,
kè m béi nke deè di bo na kጋndaú.
4 Benitibè mbe n náámmè n kpetaá?
Meminnímè mè nni ndòhtጋmè n naatimu.
5 Wèètenèni m bíékè kè de di di,
kè di mpí ndi nጋ.
6 Nh ፮፻ wénté tìi n tጋòkení kè de n kጋkénèmu,
bá m báa na kጋpí m maá.
7 Ba nte kè beyeiwe kጋaá ke fጋù,
ba nte kè bè kጋtíri ke wጋtጋi ke bጋnkú?
8 Kè be yaabí ፮፻ kጋténí kè bè nwጋ nke bo,
kè be kó yepàa mbitíri be nuጋ mmieke?
9 Kè be kጋere kጋrí séi bá idebii í bè bo,
bá Kuyie nkó didጋጋ í bè puoti?
10 Bá dinaadatanni í bo be naadakè mieke,
kè ini puo nke pጋi bá ì í cuunko?
11 Kè be bí puti yenaàpàa nkጋme,
ke yጋnku siwei kጋme?
12 Kè bè diè nke bie ntikጋtidጋtጋ,
nè tikጋpenti ke eu itāri ke yጋnku?
13 Kè bè ፮፻ mbo metuጋ mmieke kè be we yàa deède,
kè bèe taroo kudጋnkù deède bàmbà,
bá de í tጋòke fenጋnfè kóo kጋmíi.
14 Bembe bèè naá nKuyie nke tú:
fጋte ti borè, ti í wanti kጋyጋtጋ a kó ice.
15 We ntu muwèrimú mumጋu yiè nkè ti bo nhò tጋ?
Ti yóó nhò bàa kጋcጋnte ba?
16 De kó benitibè yጋmmè dò mbè bo na kጋtጋጋ nጋ
bemàa ndi,
Mí nyie n yí yóó yie mbeyeiwe kó itié.
17 Kuyie mmieke duò beyeiwe mbe sጋጋ?
Kጋ í bè nyietì be yei sጋጋ?
Bèè mīnfè kጋ nsጋጋ?
18 Bèè naá ntimúti sጋጋ kè kuyaakùu bè tóúa?
Bèè ፮፻ yጋ timúti sጋጋ kè tጋfጋdጋntጋeè bè tጋótጋጋ?
19 Díndi me ntúmè Kuyie nhጋጋ potጋ beè kó ibí,
kጋ do dò nke be mpotጋ be mጋmmጋmbe kè bèe banté.
20 Oyeiwe o mጋmmuጋ nweè do dò nkጋdi mesémmè,
weè dò nkጋkeè Kuyie mmuwèrimú mumጋu yiè nkó
kemieke o kጋnti.
21 Oyeiwe kpጋti í bonè de naa yó ndጋmmè o cጋtጋtጋ,

o tāābè bo tuጋke dii mōnni be mānku.
 22 Yàà dè né dō ntí tì tiémmu Kuyie nkè kùu tì yǐtétè?
 Kunku kùu baké ku tጊrè kéínkè.
 23 Bèmbabè ጊ ntúmu benitisaàbè kekú,
 ke kari bàmmùu kè dè bè naati kè bè yàa kúnè.
 24 Kè be kpeyo píéké mekùò,
 kè be kúጊ píéké mefemme.
 25 Kè betጋbè mbo meyeñcaàrimè mieke ke yàa kúnè,
 bá bè í yǐtétè diwèi diyèè mari.
 26 Bèጋጋ náke memme bè ጊጊ duጋo mutáá mmieke
 nke,
 kè yebièe bè càáké bèጋጋ.
 27 N yému di yèmmè páíí,
 n yému di n wúōnnè tì.
 28 Di tú dii mōnni:
 Yé weè kpàtì cíètè kòte kè?
 Yé benitiyeibe do bo dii fii cuó nkè?
 29 Di í békú becepèmbàà?
 Yàà bè di náa nkè di í banté bè tu mù?
 30 Kè meyei ntùkení oyeiwe ጊጊ yentému,
 Kuyie mmieke kó tiyēiti ጊጊ í nhò poté.
 31 We nné yóó ò sei nke dጋ ò dጋጋrimè í wenni?
 We nyóó ò yietí o yei?
 32 Kòo ku bè ጊጊ ò tanné dedጋnnè nde,
 kè bè ò kūnné bè mbaa o fጊti.
 33 Bè do ò murímu ke kጋrinè mukūnnímù,
 kè benitibè péu ni o òikè.
 Kè kudጋnkù táá nní nyau o ínkè,
 34 Tūnké di m báá nyii báammii tú detetirè nde,
 di n ténninko tii kó dimàà siyààbisí nsi.

Edifasi béimmè ke tú Isጋbu mènke tú oyeiwe

22 Kè Edifasi Temaà èi kou béi nke dጋ:
 2 Kòo nitì wenni dè bo dጋጋ ba Kuyie?
 Wèè cii ò cii omàà kpéi nke.
 3 Kàa wenni dè bo dጋጋ ba Kuyie nkunku muwērimú
 mumጋጋ yiè?
 Kàa dጋጋri Kuyie ndómè kù bo cጋnte ba de mieke?
 4 A wenni kè Kuyie nné da potáà?
 A wetí kè kù né nda bekùnàà?
 5 A yei mmeè deuté dèè te,
 a caàrimè meè tonté.
 6 A do ጊጊ sጋnté kéhéimu a kou kperè bá ò í da mጋkenè
 timati,
 a do ጊጊ fietè onitì yààtì kóò còhnጋጋ mebii mme.
 7 A do í pāā mmenie nsinéyēi bo wè,
 a do í pāā mmudii dikōnni bo wè.
 8 A nጋtè tēè do pikú muyuo nkàa baké dihei,
 a deu mēè kpéi ndo te kàa tieke ketenkè.
 9 A do betòò bekúpobè be ncu sinūmmù ndi,
 ke fēūnko iciribí.
 10 Dèè te kè bè da díí tipítì timጋጋ timátì,
 kè kufጋwáá nda do ke da dēété.
 11 Kè dè da udikoo bá a tēnke í wúó,
 kè dibiinnì da dátinné menie nkጋme.
 12 Dè í tú Kuyie mbo kéínkè nke yewetè miekaà?
 Wénté a bo yà siwāā détiri ke dōmmè.
 13 Kàa né tú Kuyie mbáá na kégá dèè dጋጋri,

ke tú kù bo na kémboní dibiinnì yewetè mieke ke ti
 bekèndà?

14 Ke tú yewetè kù kānké kù báá na ké ti yà,
 kè kù nጋhጋké tiweti ínkè nke ke firì.
 15 A tū ndó kénkraá tū nkuce kótí nku,
 meyei nyembè do tū nkàà?
 16 Bè pēētému bá bè mōnni mu nyí tጋጋke,
 menie nhጋጋ pጋnténè meè botí tecētè pūū.
 17 Bèmbè bèè do náa nKuyie nke tú: Fūte ti borè,
 fጋ mmuwērimú mumጋጋ yiè nha bo na ké ti dጋጋ ba?
 18 Kùu mጋmmጋnkku me ndo bè dጋጋ mesàà nkè mè
 mpiéké be cēi mieke,
 Mí nyí yóó yei mbeyeibe kó itié.
 19 Bèè wetí bè yà beyeibe cጋጋ tii yēiti kè dè bè narike-
 mu,
 kè dè pጋ mmudaá nwèè tu onitisaà.
 20 Ti dootitጋbè bèè do ti kpānnè bè kpāá boà?
 Muhāā mmuū cጋúté be kpātì.
 21 Wēte kétaunnè amāá Kuyie nkè dí narike,
 a bo yà a wēte ke pètémè metuጋ.
 22 Yie nkécጋuté itié nkù da duጋ nyi,
 kéānné ku náañtì a yèmmè mieke.
 23 Kàa wētēni muwērimú mumጋጋ yiè mborè,
 ò yóó wēte ké da íimmu,
 kè nsà kàa détinne a cíètè meyei.
 24 Útóo a sጋጋ mmutáá mmieke Ofii kó mesጋጋ nsààmè,
 dootóo me kukó nkó yetārè mieke,
 25 kè muwērimú mumጋጋ yiè nní ntú a kó mesጋጋ,
 kéntú timátì péiti kó yecúò a kpéi.
 26 Kàa mpieti a kó diwèi Kuyie mmuwērimú mumጋጋ
 yiè mbo dè,
 kàa tūnte a òikè ké nkù bùጋ.
 27 Kàa ní kù bàñtè kè kùu keè,
 kàa dጋጋ a kù cànnenè yèè nጋ yemጋ.
 28 De mmōnni kàa tāāté tì a bo yà ti yiemme,
 kàa ce ntú kuwenniku kጋku.
 29 De mōnni kè wèè sጋhጋné á nte kòo ii nho yuu,
 ke yé Kuyie ndeirimè wèè nጋ nsጋi nwè nwe.
 30 Kù yóó deetému ocaàriwè,
 A ncu í sጋ mmèè kpéi.

Isጋbu yèmmè dōmmè Kuyie nyí ò dጋnè tináañtì

23 Kè Isጋbuu béi nke dጋ:
 2 N wēte ke tūtenè Kuyie nku ke dጋ kégíé kébéi,
 n yíku n nùu kè n dabōnni báá yènni ke yíekemu.
 3 Kè ñ do nyé m bo kù yà dè,
 kè n do bo na kékጋte ku cíètè,
 4 N na nkù beé n kpeti,
 N na nkù tiúté nh u tì.
 5 N na nkèè kù bo n tēnné tì,
 kébanté kù ñ mጋkenè tì.
 6 Ku sàà na nni mbààomaà?
 ጋጋ, kù yó n kéntému meyጋmmè.
 7 Kè nní nkù nàānnè ke tú onitì wèè wetí,
 de mōnni kunku n kóo beenti yó n fጋinkomu sጋā.
 8 Kè n kጋte diyèè yiení kèè bíéké kù í kè bo,
 kè ñ kጋte diyèè taà kè m bá kù yà.

⁹ Kù sàà né bo mpí mmùmamù mmu kubakù youú bíékè nkaà? ጋጋ,

yáà kù sàri kucānku bíékàà? N yí na ke kù yà.

¹⁰ Kù me nyému n tū nkùu ce,

kè kù ñ yááké n yetimu páíí mesጋ nsààmè kጋme.

¹¹ N naàcètè tū nku nacēfētè nye,

n tū nku kó kuce nku weti weti n yí dauté.

¹² Ku tannò nye n tūmmè,

n dጋrimu ku náànti yēmmè kè dè pēēté n yēmmè dጋ tì.

¹³ Kè kuú tǎāté timati òmጋú í bo wèè bo kù pàa?

Kù dጋ tì, kù ጋጋ tì ndጋጋ.

¹⁴ Kù yóó dጋጋmu kù tǎāté ke bo dጋጋ tì n kpéí

kù wúó nke bo dጋጋ tì n kpéí tì sūmu.

¹⁵ Deè te kè n kጋጋmbùጋጋ duò ku ìikè,

kè ñ totí n yēmmè kufጋwáà nhጋጋ kù nni mpínnèmu.

¹⁶ Kuyie nkuú dēite n kጋጋmbùጋጋ,

muwērimú mumጋu yiè nweè donné n kጋጋmbùጋጋ.

¹⁷ Bá nē Kuyie mme nni ndátinnémè dibiinni n yí cíéké.

Keyensጋጋkè kù n dātinné kè kèè í te.

Isጋbu náànti sጋkémè: Kuyie nhጋጋ yóumè kè beyeibe ndጋጋri bē dጋ tì

24 Ba nte kè muwērimú mumጋu yiè nyí tǎāté obeénti kó yewe?

Ba nte bēè kù yé kè bē í yau kù yóó bē pùté yèè we?

² Nte benitibè ke tuònko betጋbè pénnè kó yetārè,

ke yuuku iwūጋ ke duò mmucēmму.

³ Ke ጋጋ fietè iciribí kó musāmmarímú,

ke ጋጋ eí dibànni okúpokú nààfè.

⁴ Nè be kpéí nkòo cīri ጋጋ yóu kuce kédauté dikpàà

kè dihei kó becīribè tu sēú sēú.

⁵ Kè bē sǎāténè yesāmmarinnarè yèè bo tedጋntè,

ke ጋጋ pike yè kécíété dikpàà tedጋntè kénwanti mudii ke

bo duó mbe bí.

⁶ Bèè taà dikpàà ke déénte tidiiti,

kè bēè tጋጋ benitiyonkubè kó yetebe bē tu yè fīnyí be

yáké yè.

⁷ Bèè ጋ nduú keyènkè detetirè bá bē í dáátí tiyààti,

bè í mጋke tiyààti ke bo kǎā mmuséé.

⁸ Kè yetārè ìnkè kó fetaafe bē niu,

kè bē bùúté ke mጋnté bē bo díéké dè ke kpēnké yepèrè

borè.

⁹ Bè fèkù bekúpobè bí nyi,

kòo cīri í na ke yietí o bànni bēè fietè o yaàbòri dimáà

ò do mጋke dī.

¹⁰ Kè becīribè cènti be tetiri bē fèke mēè kpéí mbe

yaàbòrè,

ke tጋu tidiiti kó yebuo nē dikònni.

¹¹ Kè bēè dii odifíè kó yebe mekùጋ,

ke bē duó nkè bē niu fīnyí kó yebe kè sinéyēí né bē kጋጋ.

¹² Bèè duúnnè mukúú mbeè kó yedabùò ñdàátí dihei

mieke,

bè bē kጋùtemu kè bē kuú nke békú meteèmmè,

Kuyie mme nyí yo be dabùò.

¹³ Benitiyibe í kጋnne kuwenniku,

deè te kè bē í beí Kuyie nkó kuce

bè ጋጋ í ñkèté kuce kuwenniku kጋku.

¹⁴ Dè ጋ nkpaá ke uumu kòo nitiyeiwe ènte, kékua ocīri nē osénniwè.

Kè dè biite wèè naá nhoyúókù.

¹⁵ Wèè dጋuti dጋutinè benitipobè ò ጋ mbaa dihuri mጋn-ni ndi,

kénnáá nkétú òmጋú í yóó n yàmè dòo!

Kòo yèti wèè kǎā nho ìikè.

¹⁶ Kè dè biite bē rጋpuጋ yecàkè,

kè dè wenté bēè taà ticùùti,

bembe ጋጋ í nyà kuwenniku.

¹⁷ Kè dè biite dè né wentému be borè,

bè manténèmu keyènkè,

bè ténke í kè mጋkenè kufጋwáà.

¹⁸ Oyeiwe ጋጋ pጋnté mecāā mme kufāākperikù kጋme,

kòo tenkéè naá nKuyie ncጋጋ kè,

ò ténke báá kጋté képaàrè fīnyí kó detie.

¹⁹ Kutayietí nē kuyiinkù dè ጋጋ sጋጋtoomè timaànti,

kudጋnkù yóó me ndi beyeibe.

²⁰ Kè be yጋbèè bē yè,

kè bēè naá nyebiè kó mudii sààmù,

kè benitibè bá ndenniní be kpéí.

Oyeiwe ጋጋ do mutie kጋme mme,

o dጋጋrimè yeime kó tiyeti nti memme.

²¹ Bè do fekù sihāūnsi kperè nde,

bá bē í dጋጋri mesàà mbekúpobè.

²² Kuyie nnè ku kó muwērimú kuú ጋጋ yóu kòo yeiwe kó yewee sūú.

Kuú ጋጋ bē íi mbè ténke do í yé dii mጋnni ke dò mbè bo nfòጋ.

²³ Kuú ጋጋ duó nkè bē mbo bá ke í yīèkù,

ku nጋnfè ጋጋ í nyité bē kèrí kùu ce ìnkè.

²⁴ Bè ní deukoo dende bàmbà nkàa bē mጋntóo,

kè bēè donní dende bàmbà kékú betጋbè kጋme,

ke mጋtóo bē ጋጋ senté tidiiti kè tii yímè.

²⁵ N nàké timጋmmጋnti nti,

we mbo yí n nàké siyààbisí,

we mbo yí n nàké tì tu detetirè kpeti?

Bididaa nàké tì Isጋbu kuce metāāmmè

25 Kè Bididaa Suaa eì kouu béi nke dጋ:

² Kuyie nkpeñnimu ke duò tikጋጋmbùጋጋ,

kuú baké kéínkè kጋbe,

ke bē duó nkè bē bo kè dè bē naati.

³ Ku kó behāāpጋmbè we mbo na ké bē kàa,

ku kó kuwenniku né í mí be we ìnkè?

⁴ Oniti bo yímè ke dጋ ò wetí Kuyie nyiikè,

Oniti peité wè bo yímè ke dጋ ò kpa meyei?

⁵ Otānkù yie me ntú otānkù ke í mí ku ìikè,

kè siwāā tu siwāā kè kù í si wúó nsisààsi.

⁶ Kòo niti peité wè wèè né tú dibèu,

oniti nwèè tu tēbutè wèè né bo nwennaà?

Isጋbu tēhné tì Bididaa

26 Kè Isጋbuu ò tēhné kòo nùu dጋ:

² ጋጋmme teèmmè ténke né mme a teèmmè ocīri?

A teènnè ጋጋmme wèè baà nhጋጋ?

³ A mè nnጋmmèmu ke tiè nwèè í mጋke meyèmmè,

benke we a ciimè nè a náànti mieke.

⁴ We nni nwe a náánnèmè de kó tináànti?

ጵmmè yèmmè mme mèè náánni a mieke?

Kuyie mbakémè kutenkù

⁵ Bedɔmbè kǎnti aumu be ei bè borè menie nfùǎ.

⁶ Kuyie mborè kudɔnkù feĩmu,

mukúú nkó dihei í kù sòrinè.

⁷ Kuyie nkuù pité tiwetì kè tì nùù mmemme kubakù
yóu bíékè,

kè kuù nùnnɔ ketenkè detetirè.

⁸ Kuù pǎú nfetaafè yewetè mieke,

menie mme nyí yǎnte yewetè kè yè kǎté.

⁹ Kuù ɔǎ pité tiwetì kékǎǎ nku kpààtikàri, kè yewetèe di
dàtinné.

¹⁰ Kuù kèété dàméèrì ò yó nfirì dè,

kuù kèété dibiinni nè kuwenniku dè mànke dè.

¹¹ Kè Kuyie mpéi nkeĩnkè,

dè kè dimu kè ke sǎhkèe sǎntè.

¹² Ku wǎrimú muù te kè dàméèrì sǎnti,

nè ku ciimmè kù namè dàméèrì kó musǐmmù.

¹³ Ku nùù kó muyaá mmuù kàútóo tiwetì kè tì wenke.

Nè ku nǎtè nte kù yèite yeitemè fewaàyeife.

¹⁴ Ku tǎmmú kù pǐi mmù kó tekéètè nte memme,

ti yo ku tǎmmú kù pǐi mmù kó tináànti sǎmpó nwe,

kè mù né bo pǎé metammè mediè

we mbo dáátí kékeè de kó metammè?

Isጋbu ɔɔtémè o náànti

27 Kè Isጋbuu ɔɔtè kèmbekù o kpeti ke béi nke dǎ:
² Kuyie mbomu kuù yete kù bo n kónnémè,
kunku muwǎrimú mumɔu yiè kuù m píe
mmeyehcaàrimè.

³ Kè n kpaá weí,

kè ku kó muyaá nkpaá ke yiè nh ɔnni.

⁴ N yí kpaá ke bo náké tiyeiti mati,

tìmati báá yènni n nùù tii tu siyàabisí kpeti.

⁵ N yí kpaá ke bo di duǎ nkunaatí,

nè m bo kúmè n yí yóo nenni n wetímè.

⁶ N yóo nnámmu n wetímè,

n yí wǎti n fǐnkúò.

N yèmmè í m bekùnè tìmati ínkè.

⁷ N dootitɔ̀ dèe ò dǎ dè ɔǎ dǎmè beyeibe,

tii ɔǎ tuǎkení wèe cààrè tii tuǎkení n dootitɔ̀.

⁸ Ǫnti bo nkpaá onitiyeiwe baa tì?

Kuyie nkéétè dii mǎnni o fǒmmu kó feyǎfèfè?

⁹ Kè meyeñcaàrimè ò tuǎkení dii mǎnni,

kòo kuù nke yu Kuyie nkù bo ò kèntáa?

¹⁰ Dè bo nhò naatinè Kuyie mmuwǎrimú mumɔu
yiènáà?

Ò bo nkù yu yemǎrè yemɔu?

¹¹ N yóo di benkemu Kuyie nkó tikpetì màmè,

n yí yóo di ɔnnè muwǎrimú mumɔu yiè ndǎ kédɔ̀ tì.

¹² Di mómmɔmbè di dè yàmu,

n né í yǎ̀ mùu te kè di kpaá ke náá ndetetirè kpeti.

Beyeibe kperè yíemmu ke me nyí yóo mǎnte

¹³ Nte Kuyie mbàanè tì oyeiwe,

muwǎrimú mumɔu yiè mbàanè tì oyeiwe tii tú:

¹⁴ Kòò pié ibí kè ì sùú mudòò muù ɔǎ ì kònnè,

o yaàbí ɔǎ í ndí kénsànnè.

¹⁵ Bèè yenté yenté kè mutenkúú mbè kù,

be pobè keté ke báá kari be kúú.

¹⁶ Kòò mǎtè idíí kè ì sùú mmutǎǎ ndòmmè ketenkè,

kè tìyààtì còu còu titǎtì kǎme.

¹⁷ Wèe dè tikú kécóú nhosàù wèe yóo tì dàátí,

onitì wèe wetí wèe yóo tieke de kó idíí.

¹⁸ Ò máá tǎè cǎtè í tú tekpetè,

tè dǎnnè difii ndi bè ɔǎ dǎ dǎ kémbaanè kupaku.

¹⁹ Ò yóo kú ke tú okpààtì nwe,

bè me nyí yóo tì nhò wǎnnènè kékūnnè

bá kòò èntè ò báá yà dèmarè.

²⁰ Kufǎwáá nkuù ò do koò dàtinné menie nhǎǎ dátin-
némè kukó,

kufǎwáá nkuù ò tùótè tefǎdǎntè kǎme keyènkè.

²¹ Kè diyè yièní kèè bíékè kó kuyaakù ò tǎ kédétènè,

kòò uutè o cónni

²² Kè Kuyie nho tǎú ipie mbá mesémmè í kù bo,

kòo cokù ke bo yenténè Kuyie nkó tenǎtè.

²³ Kè bè ò wǎǎti mudaá,

ke wúo nho cǎtè ke ti ifontii.

Meciì nkó disǎri

28 Timátì péiti kó yebòrè bomu bè tì waà ndè,
kè mesɔ̀ nkó yekàrè bo kè bè mè dèi ke ɔu,

² ke dammù timátì ketenkè,

ke ɔǎ pǎnnè yetǎrè kédeite disɔ̀wǎú.

³ Bemátiwambè ɔǎ míítè muhǎǎ mmu kéta ketenkè
sǎ̀kè,

kéwammú kǎfié ketenkè fùú,

yetǎrè yèè bo ke miékoo desǎ̀rè.

⁴ Bè ɔǎ dammù yefǎtè ke cútóomu dedétirè òmɔ̀ í yóo
na kétuǎke dè,

ké nkè nùú nke dǎtirinè benitibè.

⁵ Ketenkè tidiiti yièní kèè ínkè,

ke mieke né kùti ke kùtimu ke dò mmuhǎǎ nke cùtè.

⁶ Kè tenkè mieke kó yetǎrè mieke yetǎsàayè bè tu yè
safii yè bomu.

Ketenkè mieke kó mutǎǎ mmu bè dèimè mesɔ̀.

⁷ De kó kuce fetúúfè í kù yǎ̀,

dítúsù ò yà de kó kuce.

⁸ Mukpasǐmmù mùu tǎ mumàà mù í tǎnnè de kó
kuce.

Diciriciri marì mu nyí kèté de kó kuce.

⁹ Onitì yie me nhǎǎ nampemu dipèrì,

kékpéi nditǎri kétuǎke di fífkú dè,

¹⁰ kékeú yepèrè yefǎtè kécútóo,

dèè kó dimàà tu desààrè onitì nǎnfè dè yàmu.

¹¹ Wèe ɔǎ kpénnè menie kédenneni dèè do ɔri.

¹² Yé onitì bo pété dè meyèmmè?

Meciì nkó dikàri bore?

¹³ Onitì í yǎ̀ me donku màmè,

mè keté ke í bo kutenkù kuù mmieke.
 14 Difĩtirì cūmpuri tú: Mè í bo m borè,
 Kè dàméèri tu: Mè í bo m borè.
 15 Bè í mè cèkii nè mesጋጋ nsààmè,
 yoo a cōnnè timáti péiti cidòò ké mè cèètenè.
 16 Bá mesጋጋ nsààmè Ofii ei kōme báá na ké mè ènnenè
 ditásàari bè tu di onikisi yoo bè tu di safi di báá yè
 bennénè.
 17 Mesጋጋ nyoo timáti péiti í mè tùòke,
 bá mesጋጋ nsààmè kó febdòfè bá nsànnè ké mè
 cèètenè.
 18 Kè n ténke né báá buónè bè dōōrinè dè medèi mbè tu
 dè kòdái,
 nè ditásàari bè tu di kidisitári,
 kàa mōke mecii dè pēētēmu medèi.
 19 Etiopii kó yetásàayè bè tu yè tōpási yè báá na ké mè
 tùòke,
 mesጋጋ nsààmè mómጋmmē í mè tùòke.
 20 Bè pieti ïnke bíékè meyèmmè náke?
 Mecii ncíētè bore?
 21 Dè borè oniti yie mbáá na ké dè yà,
 bá tenòtè tēè pùti deĩnkè tē báá mè máànè.
 22 Difĩtirì cūmpuri nè kudōnkù dè nàá nke tú:
 Ti kèèmu nè ti to bè nàámme me kpéi.
 23 Kuyie nkuù máá yé me cíētè kó kuce,
 kuù máá yà mè ã dè.
 24 Ke yé kuù wúómme nè ketenkè mànkoo,
 kè kuù paké dèè kó dimàà bo ketenkè ïnkè.
 25 Kunku kuù benné kuyaakù ke yé ku kó kucéékù
 màmmè,
 ke yé dàméèri kó mecūmpume mamè.
 26 Kuù kèété fetaafè ikúú fè yó ntū nyi,
 ke keuté kuce fetaafè yó mmíi nke yiè dè.
 27 Meĩmmè kù yàmè mecii kè mè wenni,
 ke yà me wenniku mamè ke mè paaté.
 28 De mōnni kénáké oniti ke dō:
 A bo ndémè Kuyie ndèè tu meyèmmè,
 a bo nyennínèmmè amàà meyei ndèè tu mecii.

Isጋbu dèmmumè yewe yèè pēēté ye kpéi

29 Kè Isጋbuu sጋtè kémbekù o kpeti ke tú:
 2 We mbo wēte kéténnéni betāābè bèè pēēté?
 Kuyie ndo m baa yèè mōrè bo yīme kéwētení?
 3 Kuyie nfitirè deè do ÿ nyuo n yuu ïnkè,
 kuù do ÿ nni mmí keyènkè kè n kèri.
 4 N do bo dii mōnni n yiè kè dè dōmmè,
 Kuyie ndo kānké dii mōnni n cíētè.
 5 Muwērimú mumጋu yiè ndo m bonè dii mōnni,
 kè n kó bedapāmbè m murímu.
 6 N do bonti metuò mmieke nke,
 kè odifè kó mekùò mpiéké n tuò.
 7 N do ÿ nkè n yè ke kōte beheikènkótibè kàri dè,
 ke waá ndikàri ke kàri.
 8 Kè bedapāmbè n yà bè ÿ nfūùtimu,
 kè bedakótibèe íté be kàrè kécómmú.
 9 Kè beheikènkótibè kúnnè bè do náá nti képi be nò.
 10 Kè bekpààtibè kó metammè dōo yúóó,
 kè be nóndié ndari.

11 Bèè kèrmú n náànti bè do ÿ nni nsāntímu,
 bèè n yàù kè bè nàà n yetisàari.
 12 Osénniwè do ÿ nkòo kuónkoo nhò deetēmu,
 deciribire deè í mōke oteenti kè n dè teennè.
 13 Bèè do ÿ nyóó kú bè do ÿ m pāmu mesàà,
 n do nárikùnkumu bekúpobè yèmmè.
 14 N do dáátí mewetímmè mme diyaàbòri kōme,
 ke dáátí medōōrimè sààmè tiyààti kōme,
 kè meè tu kuyaàbomboúnkù m bou kù n yuu.
 15 Mfi do ÿ ntú tiyūñnti kó inuጋ,
 ke tú tihōùti kó itààke.
 16 Ke tú besénnibè kóo cice.
 Kòo pōò mōke timati n ti wēñní ti dō nkéndōmmè.
 17 Mfi do ÿ kéété beyeibe kó muyèi,
 kéfiete ò pí ndè ke aaké.
 18 N do tú n yóó kú n cíētè nte,
 ké nyóó kú kè n we sūú mmubirímú dōmmè.
 19 N cíē n do ta kētūcke menie mme,
 kè n fāàti níi mantè keyènkè.
 20 Bè do ÿ nni nsāntímu sáà,
 N wērimú do í deu.
 21 N do ÿ nkè n nàá mbè nkémmúmu n tú mù,
 kè n yóó béi, bè dōo yúóó nwe,
 kénkémmú n tú mù.
 22 N do ÿ nkè m béi nhòmጋù bá n tēnné,
 Kè n náànti mbè taà.
 23 Bè do ÿ nni mbaa ti baamè mme fetaafè,
 bè ÿ mbaa mèè botí fetaketifè.
 24 Bè do ÿ yà n wèi kè dèè bè dimu,
 bè me nyí nna ke bo sጋkùnnè n yiikè.
 25 Mfi do ÿ tāāté ké bè neinè,
 ké mfi mbaké,
 ké mbo be tinnì mieke ke tú be kóo kpààti,
 ke báá mbèè yèmmè cààrè.

Isጋbu wèntémè ò do dōmmè, ke né dōmmè di mōnni

30 Di mōnni ibi ïi né n daú,
 inyi ïi cicebè do í sànnè m bo bè neinnèmmè simጋጋ
 sii cēmmù n wūጋ.
 2 Bè keté ke do yóó n dጋጋ ba?
 Be wērimú í yó mbo kémmōte.
 3 Mesémmè nè dikōnni deè bè poté kè bè mōté,
 ke áá ntedōntè ke wanti bè bo mankoo mù
 tedōnkpetè ïnkè dèmarè í dè bo.
 4 Ke kēiti sifākesi sitekesi yጋ, ke cáante,
 kè itecīē ntú be kó mudii.
 5 Bè do bè bètimu,
 ke níi mbè bèti ke úú ke dō mbè tu beyóóbè.
 6 Bè do fòu yekondake mieke nke,
 titādènti mieke nè yepèrè fiè.
 7 Bè do ÿ nhoke tifāpèùti mieke nke ke kuò,
 ke kūrí kūrí tifāàti mieke.
 8 Bembe bèè do tú isīntébi kè be yètè í bo,
 bè do puoti bè ke bè bèti dihei.
 9 Bāmbà mbèe né n diè,
 mfi né naá mbe kó feonnifè.
 10 Bè m pēmmu ke m bütinné,
 kè í yīēke bè bo n suumè n yiikè tinōntōùti.

11 Kuyie nkuù tṣṣe n tām̀m̀u ke n dií nyifei,
kè bè dèk̀u n yínkè ke í yíèk̀u.
12 Bè ité ditinnì ndi ke còmm̀u ke m buḍ nyiwēi ke bo m
bo,
bè keù ice nyi ke k̀oriní m borè ke bo n dḍḍ meyi.
13 Bè peri n ce nku,
bè wanti ke bo n kuḍmu,
bè keté ke í dḍ ḍm̀ùu bè teennè.
14 Bè tēte kuduotí nku, ke uríní yedombire íǹkè
mecāā,
ke k̀orinè m borè.
15 Kufṣwaá nkuù nh auté ke kàútóo n sānni kuyaak̀u
ṣṣ yímè,
kè n wèi pēētóo diwetiri kṣme.
16 Di mm̀nnì n fòmmu muḍ paare,
meháárimè kó yewe yeè n sṣ́nké.
17 Keyènkè m̀nnì kuyonku kuḍ ṣṣ nni ncáá nke taà n
kúḍ,
ke n dḍmm̀u bá nyí m̀ke meom̀p̀umè.
18 Kuyie mpí n yaḍborì ndi nè muwērím̀u ke t̀ute,
kè dè cētinné n f̀iní.
19 Kuù m bo ntisāṣāṣāti mieke,
kè n s̀ā́ténè mutáá nnè mutápei.
20 Kuyie, n kuḍnnè fṣ nwe, a me nyí kēmm̀u,
n còmm̀u a ìikè nke, kàa bùútóo n kpéi.
21 A tiikení n kpéi nke,
a m puotinè a wērím̀u mumḍu ndi.
22 A n t̀uténè kuyaak̀u nku ke tḍ ke k̀orinè,
kè kuyaak̀u m puoti ke n kóommu.
23 N yému ke dò nha n k̀untinè mukúú mborè nde,
timḍu kó dimúnnémáú.
24 N do í f̀éũnko beçiribè,
beçiribè do ṣṣ í nkuḍ nkè m bùútóo.
25 Bèè do bo meháárimè mieke n do be kuḍmmu
mesémmè,
mesémmè do m bonèmu besénnibè.
26 N do yé ke tú n yóo yà mesàa mme,
ke né yà meyi,
n do yé ke tú kuwenniku kuḍ k̀eríní,
ke né yà dè m bìtoomè.
27 N nauti tii kònnì ke kónnì,
meféú́tímè kó yewe yeè n sṣ́nké.
28 M bonè meyeñcaàrimè mme, diwèi í bo,
kè n kó tináahtì tu didabònni benitibè cuokè.
29 Kè n dabònni te kè n naánnè yekpamaà,
ke neitinè icuo.
30 Kè n kḍmmè s̀ùte ke pekii,
kè n kúḍ binè kukḍontonnik̀u.
31 N k̀utiduk̀u naá mmukúú nkḍku nku,
kè n tārifè naá ndidabònni kḍfe.

Isጋbu nàkémè ò í cààrèmmè m̀m̀mam̀u

31 N do dḍnnè dinùù ndi n nuḍ nke dḍ:
M báá wénté osapàà nkóò yaá.
2 Kuyie nna nni nduḍ mba kéinkè?
Muwērím̀u mumḍu yiè nna nni mbaanè ba dèè tu n
kó tiyeti?
3 Beyeibe beè ṣṣ yà meyi,

kè becaàribè kó ticḍnti tú meféú́tímè.
4 Kuyie nsàà í wúó n kéri kùu ceà?
Kù í kaa n nacēfṣṣàà?
5 Kè n do nfòu siyáabisí mieke nke,
kè n do kéri mesoúmmè kó kuce nku,
6 Kuyie nhá m benné a kó tebiètè,
a yóo yàmu n yí m̀kemè meyi mmamè.
7 Kè n naàcètè do nyóu kuce sààk̀u,
kè n yèmmè do ntũnne n nuḍ ndómè,
kè mutṣnyeyimu mam̀u do nsāũ n ncu,
8 Kè dè do dḍ mmemme otḍu m̀ùu kṣú m buṣṣí dè,
bèe u n fiíkú dè.
9 Kòo nitipòk̀u m̀ù do yṣṣ n yèmmè,
kè n do nhòke n népotḍu b̀ori ke baa o pok̀u,
10 Kè n do ndḍ memme, m pok̀u m̀ommuḍ nnaá
mbetḍbè kó kudaak̀u,
bá wè kòò nhò dḍorinè ò dómè.
11 Ke yé dè túmè meyiè ndiemè mme,
bá wèè beénti kòo yé ke dḍ mmè mànnè dikpetintou.
12 De kó meyi nna ndò mmuhāá nkè n cḍuté kékuo,
kécḍúténè n kperè m m̀ke dè demḍu páii.
13 Kè n kóo tḍnti m̀ù ní do nyí nh ò dḍḍ
n dḍ nkóò dḍḍ tì kè n tì nhò yetenè,
14 Kè n do ndḍ mebotí kè Kuyie nni nsei n yímè?
Kè kù tì nni mbeke n kù tḍ́nné ḍnti?
15 Ke yé Kuyie nkuù máa tì dḍḍmè mí nnè be,
bá wè tì yḍbè pḍuti mieke,
kuḍ tì p̀itè tì yḍbè pḍuti mieke.
16 Kòo c̀iri ní do ndḍ dèmarè kè nh ò m̀nte,
kòo kúpok̀u ní do nkuḍ nkè m bùútóo,
17 Kè n do ṣṣ nyo n diiti m máa ke báá pā deciribire!
18 Nè m b́kémbénti mieke m pè̀inke tú iciribí cice
nwee,
nè n yènnímè n yḍ pḍuti nti ke p̀anke ntú bekúpobè
kóo teènti.
19 Kè n do ṣṣ yà osènniwè weè kpa tiyààti,
oc̀iri wèè í m̀ke kuyààk̀u ke daati,
20 kòò í nni ndḍunnè mutṣmm̀u,
kè n yí nhò dàtinné kuyààk̀u ke t̀onk̀unne o kḍnti.
21 Kè n nḍùtè do yau iciribí íǹkè,
n yé mèè kpéi nke dḍ bebeémbè yó n kónné,
22 Kè n do dḍ mebotí m bak̀u tṣṣe kù tuuténè dè m
baayuu,
kékééte n kpāncentuku borè.
23 N dému Kuyie nkó tibeénti,
M báá dáátí kécòmm̀u Kuyie nkperík̀u ìikè.
24 Kè n do t̀uté n yèmmè kéduḍ mmesḍḍ,
Kè n yèmmè do mbo mesḍḍ nsààmè íǹkè,
25 Kè n do mpḍti m m̀kemè tikpàti mediè,
Kè n do nfúú n yèmmè n nḍùtè waá ndè íǹkè.
26 Kè n do nyà diyè kó menáà,
kè n do nyà otānk̀u péimè ke kéri kè dè wenni.
27 Kè dè do nyṣṣ n yèmmè
kè nní ndò m bo nínkú ké dè dḍu.
28 Kè n do dḍ mebotí,
meyei ntó mme mèè mànnè dikpetintou.
Ke yé m b̀tinnémè Kuyie nku kunku kùu bo kéinkè.
29 Kè meyi ndo sṣ́nké n dootitḍu kè n yèmmè nnaati,

kè diwèi ní do n kuò meyei mmèè ò tù̀kení me kpéí.

³⁰ M me nhጋጋ í nyie nke pã n nù̀ mæfiè nkè di bo ò bɔnté kusĩnkù, ke dጋ wèe kú.

³¹ Bèè do taà n cíè̀tè be mieke we ndo ጋጋ yí ò í diè ny-
imaa?

³² Opጋጋ do ጋጋ í nyié nditowaà, m bòri do kpeté kénfeĩmu bepጋጋbè kpéí.

³³ Kè n do nsɔri n yei benitibè tɔbè dጋጋrimè, kè m mè wènninko m mieke.

³⁴ N yጋ̀te mèè kpéí mbenitibè, ke yíè̀kù n kɔbe bo n senkèrimè, nè de kpéí kè nni mmuti táú táú ke cíè̀ké,

³⁵ We nsàà bo yie nké n kénté, n yíkúmu n nጋ̀tè ke dèè, muwèrímu mumጋu yiè nweè yó n tènné dipátiri n dootitጋ̀ wàri di ke n wátiri.

³⁶ N yó ndi bukúmu, N yó di dጋጋ dikpààtipiì ndi kéóké.

³⁷ N yó ò benkemu n nacè̀fጋ̀tè yemጋu, N yó nkéri o borè ke yíeo tekpà̀tibite kጋme mme.

³⁸ Kè n do nfiète ketenkè n kuuti kè, kè n do nkè cɔuténè ke yembè,

³⁹ kè n ní do ndi de kó ketenkè peitè tii diiti ke í ti don-
té,

ke yóu kè ke yembèe kúnè dikònni.

⁴⁰ Kè n dጋጋ mebotí, kèe peitè tisāmpoti, kèe ye tipoti kényóu kè bo peitè̀mè tidiiti.

Isጋbu náànti mà̀nku nku memme.

Ediu kó tináànti

32 Edifasi nè Bididaa nè Sofaa kè bèe yóu ke ténke í nnáánnè Isጋbu, ke yè̀ ò do wúómmè omáà wèè wetí wènwè. ² Dammu naàm̀nkù kou Buusi weè do peitè Badakeedi kòo peitè Ediu. Weè Ediu mieke do peike Isጋbu mediè ò yèmmè ò tú wèè wetí kè Kuyie nnè ò nihté. ³ Kòo mieke yènnè o népobè betā̀ati bè í yà mèè kpéí mbè yóo ténne tì Isጋbu. Dèè benkú Isጋbu naa-
timè kè Kuyie nyí naati. ⁴ Ediu do kpaá cíè̀kému ke mu nyí béinnè Isጋbu ke yè̀ o népobè betā̀ati do ò kòtinè̀mè. ⁵ O yà dii m̀nni ke tú o népobè betā̀ati nò ténke í táuri kòo mieke peike mediè.

Ediu nàkémè dèè te kòo dጋ kèbèi

⁶ Kè Buusi naàm̀nkù kou Badakeedi bire Ediu béi nke dጋ:

N tú debire nde kè díndi tú bedakótibè, deè te kè n yጋ̀te bá n yí dàátí ke bo di benke n kó meyíè̀tímè.

⁷ N yèmmè do dò ndi me ntúmè bekótibè, dí yé di bo béi ntì

ke yè̀ ndi bie mme nsú̀mmè dí m̀ke mecii.

⁸ Ke yé ba kè muyaá mmù̀ bonè onitì mu ò ciinko, muwèrímu mumጋu yiè nweè mù nhò duጋ.

⁹ N kòtè weè í tú n yé dèè wenni, a bo nyè̀mè dèè sié í boní tikóti borè.

¹⁰ Dèè te kè n tu dí kénté kè m béi,

kébenke n kó meyíè̀tímè.

¹¹ N yèmmè do dò ndi yóo náke timatì nti, n do di kémmúmu ke bo keè di yóo yí mù, kè n yà di bo náke tì o náànti ínke.

¹² N do di kémmúmu mesàà nke sጋ ndi kòo mጋu í na ke sei nyIsጋbu,

ke sጋ nhò náà nkè di í ténningko.

¹³ Di yèmmè bá ndò ndi tú mecii nyembè, Kuyie nkuu yóo ò na tináànti dè í tú onitì.

¹⁴ Isጋbu do í náánnè mí nwe, n yóo ò tè́nné tì yó ncaánnèmu di kpeti.

¹⁵ Dè di dimu di í yà di bo ò tè́nné tì, yetannጋ yeè di dጋhté.

¹⁶ N do di kémmúmu di me nyí náá, di me nyí n ténningko timatì.

¹⁷ Dè tጋ̀ke n kó dimጋnni ndi kè m bo béi, n dጋ kébenke n kó meyíè̀tímè mme.

¹⁸ M mጋke tináànti péu ndi, dè nh cጋtímu ke n cጋkíi m bo béimmè

¹⁹ Dè fānnimu mmieke menaà mmèè bi me kጋme, bè cጋጋmè kudጋkù kè kù dጋ képotè.

²⁰ N dò nkébéi mmu kèpétè muyaá nkéwei, n yóo béimmu kè́tènnè Isጋbu tináànti.

²¹ N yí yóo yጋte òmጋu, m me nyí yóo duጋ nhòmmጋ kunaati.

²² N keté ke í nጋ nke duጋ nkunaati, kè m mè dጋጋ wèè n te ò yóo n túótèmu bàmbà.

Ediu béimmè ke tú Kuyie nhጋጋ caummu onitì

33 Fጋ nyIsጋbu kénté kékeè n dጋ ké béi nti: Keè n dጋ ke dá náke tì timጋu.

² Nh à̀temu n nù̀ ke dèè, kè n nónndenfé nampú n nù̀ mieke.

³ Nè meyèmmè memáà ndi n yó nnáámmè, N dጋ kénáké n yé̀ dè nde weti weti.

⁴ Kuyie nkó muyaá mmu ò dጋ, muwèrímu mumጋu yiè nkó muyaá mmu te kè n fòu.

⁵ Kàa bo na ké n kpènnè tináànti, a báátí kénwáké kè ti máútè.

⁶ Mí nnè fጋ nKuyie mborè ti mamu òmጋu í pèè̀tè otጋu, bè ti dጋ̀nnè mutā̀á mmu tidè.

⁷ A tጋ mbá nni nyíè̀kù kàa bù̀tì duጋ, N yí yóo da benke tikpeti.

⁸ A béi nti n tì kèemu, a tannጋ yènni ke tamu n to.

⁹ Kàa tu a wennimu Kuyie nyiikè ke í mጋke meyetímè, ke dò mpái pái ke í mጋke meyei mmamè.

¹⁰ Kuyie nkuu me nyàmu kù da sei nti ínke, ke da wúo nku dootitጋ̀.

¹¹ Ke tàú nha naàcèi timatì, ke paké a nacè̀fጋ̀tè yemጋu a kéri yè.

¹² Isጋbu mí m bo da náke kè ò dጋ a càà̀remu deborè, a í naati Kuyie ndeumu, onitì í dò nké kù nenninè.

¹³ Dè dጋmmè kàa kù séi?

We mbo na kè́tènnè kù bèkú tì timጋu?

¹⁴ Kuyie nhጋጋ béimu me mborime mieke yoo nè metè̀mè mieke kè ti me mbá ndake.

¹⁵ Kù ጋጋ béimu nè tidጋnti keyènkè,

benitibè duó dii mōnni kè be nuɔ ncī́ke, kè bè yě nke duó.

¹⁶ De mōnni ndi kù ʒ̄ benkemè benitibè kù d́ kè bè benke ti,
kè bè cau mmesɔmmɛ.

¹⁷ Kù ʒ̄ nd́ képaannè oniti nwe mutōmmú yeimu,
képatenè onitikperi tefentè tēè na nhò p̄i.

¹⁸ Kù ʒ̄ nd́ kóò deeténè kuf̄ti nku,
kénte kè wèe yenténè mukúú nkó fecī́fè.

¹⁹ Kuyie nh̄ʒ̄ bɔnté mōnni mari oniti mef̄éú́tīmè,
kóò duó ndid̄u kè bo yúʒ̄ nho to nye.

Kè kuyonku ncáá nho k̄nti timɔu,
²⁰ kénte kè wèe p̄e mmudii mumɔu,
ò do nɔnnè tii diiti ténke bá nhò naati.

²¹ Kòo k̄ntii móté kàa wéh̄nté a báa yà ti kòte kè.
Kòo kúʒ̄ yèè do sɔri kè yèe feité.

²² O naàcètè tēè nà kuf̄ti bēnni,
kòò duúnnè kudɔnkù.

²³ Kè dè naati Kuyie ntōnni mari dii náa nti kpéi
Kuyie mborè di bo yēnni Kuyie ntōrè tekɔupítè (1000)
mieke

dii náa mbenitibè bè dò nkéndɔɔri mè.

²⁴ Kè mesémmèe pí nKuyie nkè kù d̀:
Deeténè we kòò báa ta kuf̄ti.

Kè ku tōnni d̀ m pètému tidonti o kpéi.

²⁵ De mōnni kòo wētè kéh̄nké késū́kè kénáá nhobiè,
kénáá nhò do cēnti ke dōmmè.

²⁶ De mōnni kòò kuónnè Kuyie nkùu ò kèh̄nté,
kòò nkɔri ku cí̄tè nè diwèi ke yé kù yóó tūntemè o
kpeti.

²⁷ Kòo ndiè nke náa mbenitibè bemɔu ke tú:
N cààrèmu ke yeténè ikuó kù me nyí n yietí n yei.

²⁸ Kù n dontému bá n wēnni í tati kudɔnkù, kè n kpaá
fòu ke wúó nkuwenniku.

²⁹ Kuyie mp̄i mmuú tōmmú oniti kpéi,
ke kónni kuce mēdémè mētāāti dè bèkú mè.

³⁰ Kè dè bo yie nkè kùu ò dēnnení kuf̄ti,
kòo wētè kényà befòubè wúó nkùu wenniku.

³¹ Isጋbu kénté kékeè n tú mù,
yí só kè m̄ béi.

³² Kàa m̀ke timatì ke bo béi nhá béi,
n d́mu ke da duó nkunaatí.

³³ Kàa me nyí m̀ke timatì á nni nkémmú,
a yí só kè n dá benke mecii.

Ediu sɔkémè ke sei nyIsጋbu

34 Kè Ediu baa nsóké o náahti ke béi nke d̀:

² Díndi mecii nyembè keènè n túmu,
díndi bèè m̀ke meyèmmè kénténè n náahti.

³ Ditoò bààtīmè tináahti,
dinùu me mbaàti mudii kó kunaatí.

⁴ Yóunè kè ti bate dèè síé,
yóunè kè ti wammú dèè wenni.

⁵ Isጋbu me ntu wenwe wennimu,
kè Kuyie nkùu d́ kóò nihté.

⁶ Ó tu bá nè ò me ndòrimè dèè síé, Kuyie nhò wúó
nsiyáábisí yìè nwe.

Kòò poté kòò kòute ò me nyí cààrè mùmamù.

⁷ We mbo dèmarè ke dōnnè Isጋbu?

Wèè náa nhò d́mè ke í yī̀kù?

⁸ Wenwe wèè dàpúnè meyei ndòribè?

Ke neitinè benitiyonkubè?

⁹ Ke náa nke tú ò bo ntaunnèmè Kuyie ndè tu detetirè
nde,

dè í m̀ke muc̄ntimu mamù.

¹⁰ Díndi bèè m̀ke meyèmmè kénténè n tú mù:

Kuyie nyí tú kùu d̀ri,

muw̄rímú mumɔu yìè nyí tú wèè d̀rimè í síé.

¹¹ Kù yietí benitibè be d̀rimè dōmmè mme,
kù bè f̄ku be d̀rimè dōmmè mme.

¹² Kuyie nyí tú kùu d̀ri bitì,

muw̄rímú mumɔu yìè nt̄u ntimómmɔnti nti.

¹³ Òmɔu wèè í yē nKuyie nni mbaké kutenkù,
òmɔu wèè í kù bānne kutenkù.

¹⁴ Kè dè dò nKuyie ndo dake ku máa kpéi nke,
kè kù dèite ku yaá nnè ku wemmu.

¹⁵ Dèè kó dimáa wei dè na nkumu dimōnni dimáa,
oniti na nwētèmu mutáá mmieke.

¹⁶ Isጋbu kàa m̀ke meyèmmè kénté n tú mù,
keè n náahti.

¹⁷ Wèè í tū ntimómmɔnti ò bo na kébaatáa?

A bo na kései nwèè wetí ke tú o kperàa?

¹⁸ Kuú máa ʒ̄ náké okpààti ke d̀ ò tu oyeiwe,
kénáké sikpààtibí ke d̀ si tu benitikòubè.

¹⁹ Kuyie nkunku í kommu sikpààtibí,
kù ʒ̄ í nwúó nhokpààti kè dè p̄ētè fedawanfè,
ke yé kuú bè d̀mè bemɔu.

²⁰ Bè ʒ̄ kúmu dimōnni dimáa keyènké cuokè,
Kuyie nkùu ʒ̄ bè poté kè bè m̀èrè kè bèe kú.
Kù ʒ̄ í mpoté okperi nè muw̄rímú ke né ò kùu.

²¹ Kuyie nwúómmu benitibè bemɔu d̀rimè,
kù yēmu bè kèrí ì ce imɔu.

²² Dibiiñni diari mari í bo yoo keyensòukè
meyei ndòribè bo sɔri dè.

²³ Dè í békú Kuyie nkù bo wénnimè oniti kè dèe m̀nte,
kè kù né na kóò bekénè.

²⁴ Kuyie nh̄ʒ̄ í mpaatè bekperibè ke né na kè bè p̀nte,
kékanne betobè be f̄tè.

²⁵ Kù yēmu be tōmmú mumɔu ke yóó bè kpéi,
ké bè p̀nte keyènké kemáa.

²⁶ Kù bè puotì benitiyeibe k̄me mme,
kupiiti iikè.

²⁷ Bè kù bùtinnè mèè kpéi nke ke ténke í d́ kè nkù tū,
bè í yie nke bo banté ku kó itié mmaì.

²⁸ Bèè duó nkè bec̄ribè dabùò ndèkù ku borè,
kù kèèmu besénnibè kuðmmè.

²⁹ Kè kù dò nkáré we mbo kù sei?

Kè kù sōnne kumáa we mbo kù yà?

Kù me ndàkemu yebotè nè benitibè de kpéi.

³⁰ Kuyie nyí d́ beniticiimbè bo mbakémè
bè yàa bo naá ndid̄intári kébo nkubotí.

³¹ Kè dè dò nde yìè mbo náké Kuyie nke d̀:
n yiemmu n yetimè n ténke báa d̀ò meyei.

³² N cààrè dè kè mu nyí yé,
a dè nni mbenke n ténke báa dè yìé.

³³ A yèmmè dò nkùu ò potáa?

A í mè nyiemmmè kù tǎǎtè tì,
፳፯ mè nyémè kù dò nkédǎጋ tì,
a tũ nnáké ti.

³⁴ Bèè m̀̀ke meyèmmè bè yóó béimmu,
mecii nyembè bèè n kèrmú bè bo yí:

³⁵ Isጋbu í yé ò tu mù,
o náànti í m̀̀ke tì co kèè bíékè.

³⁶ Isጋbu náànti me ndònnè beyeibe kpeti nti.
Mebennímè nsóké koð t̀̀̀kùní.

³⁷ Ó s̀̀kémú ke d̀̀ke caàri ke kèrí,
ò í yie nke bo banté o caàrimè,
ke s̀̀ũnko tináànti ke s̀̀ǎǎ nKuyie.

Isጋbu í m̀̀ke tináànsààti mati ò bo béi nti

35 Kè Ediu baa nsóké o náànti ke béi nke d̀̀:
² A yèmmè dò nha naatimu nyàà ba
a tú dìi m̀̀nni a wenni Kuyie nyiikè?
³ A náá ndii m̀̀nni ke tú kàa d̀̀̀ri meyei nKuyie nkpeti
í bo?

Kàa yóu meyei nkù báá c̀̀nte m̀̀mamù?

⁴ Mí m bo tì nda t́́nnè,
n yóó tì ndi wénnému ፳፻ nnè a népobè.

⁵ Bóúté kéínkè kéyà,
wénté tiwetì kéyà tì da díetirinèmmè.

⁶ Kàa d̀̀̀ri meyei ndè kàá mba Kuyie?
Kàa caàrimè d̀̀ m̀̀e s̀̀úú ndè bo kù d̀̀̀ ba?

⁷ Kàa wetí dè duò mba Kuyie?
Kù bo c̀̀utè ba a ǹ̀tè mieke?

⁸ Kàa d̀̀̀ri a caàri a nitit̀̀ nwe wèè da d̀̀nnè,
kàa wetí dè teénnè a nitit̀̀ nwe.

⁹ Kè benitiyeibe s̀̀úú mbè ፻ mbè kuònnèmu,
kè bediebè d̀̀ri bè ፻ mbè kuònnèmu ke békú meteèmmè.

¹⁰ Òm̀̀cu mè mbáá yí: Yé Kuyie nkùù n d̀̀̀ kù borè?
Kunku kùù tì duò nyiyie nkeyènkè.

¹¹ Kunku kùù tì duò mmecii nkè mè p̀̀ééte tiwanwanti
k̀̀me,
kunku kùù tì ànné meyèmmè kè mè p̀̀ééte sinጋ m̀̀ke
mè.

¹² Bè né kuòmmu, kù me nyí bè c̀̀ú,
benitiyeibe kó sifeí kpeí.

¹³ Bè kuò ndetetirè nde Kuyie mbáá bè kènté,
muwérimú mum̀̀cu yiè nyí dake be kpeti.

¹⁴ A mè nyèmmè a í kù ẁ̀ómmu,
kù yému a kpeti á nkù kèrmú.

¹⁵ A me nyèmmè ku mieke ፻፻ í mpèike oniti,
kù keté ke í dake oniti kó mecaàrimè kpeí.

¹⁶ Isጋbu a s̀̀h́́te ke náánkomu,
a yeimmu deè te kàa s̀̀ũnko tináànti.

Ediu nàkémè Kuyie ntièmmè benitibè

36 Kè Ediu baa nsóké o náànti ke béi nke d̀̀:
² Isጋbu nkpaá kèmmú kè n tì nda wénk̀̀nnè,
tináànti kpaá bomu Kuyie ndó n da náké tì.
³ N yíéitimè yóó tù̀ke dè í t̀̀ké,
n d̀̀ kédúú nwèè n d̀̀̀ wènwè kunaatí.
⁴ N náá ntimómm̀̀nti nti n yí sou,

meýíéitimè mómm̀̀mmè yiè nweè t̀̀̀kení.

⁵ Kuyie nkpeñ̀̀imu kù í yetíri òm̀̀cu,
kè kù béi nti tinti.

⁶ Kù ፻፻ í nyóu oyeiwe kòo nfòu,
kuù ፻ nkómmú osènniwè.

⁷ Kù ፻፻ í ndétinne ku ǹ̀nfè bèè wetí be ínke,
kuù bè kànǹ̀nko yekpààtikàrè, kè bè yè kàri s̀̀ǎǎ,
kè tefentè né bè p̄.

⁸ Kè bè bè tàú mmefimme,
kè bè àari mediè.

⁹ Kù bè benkú be caàrimè mme,
nè bè yetírimè ku kpeti ke ã sifeí.

¹⁰ Kù bè caúmmu ke tú bèe kènté ku tié,
ke bè náá nke tú bèe yóu meyei mmud̀̀̀rimù.

¹¹ Kè bè kènté ke yie nku kpeti,
bèe deè be we nè diwèi,
kèntuò nkédeènè be bie.

¹² Kè bè me nyí yie nke kènté mudò mùù bè doti,
kè bè bo kù bè í banté mèè kpeí.

¹³ Benitiyeibe bie mieke ፻ mpèimu Kuyie,
bè me nh̄́ í nkù kuònnè kù bè poté dìi m̀̀nni.

¹⁴ De yembè ፻፻ kù be bénti nti,
bè ፻ ndcuti dcutinè bet̀̀bè mbe kékúnté be fòmmu.

¹⁵ Kuyie nh̄́፻ yóu kè meféú́́itimè t̀̀̀kení ku k̀̀be
kè kù bo bè duò nyitié nyí,
kù ፻፻ yóu kè bèe féú́́te ke bo kù kèntému.

¹⁶ Kù d̀̀ ke da denne mesémmè mieke nke,
ke da tanné metuò mmieke,
kàa nyo ndesààrè.

¹⁷ Kàa yèmmè me ndònnè beyeibe k̀̀me,
tibeénti doti a ínke nke.

¹⁸ Kemieke báá da souté kàa s̀̀ǎǎ nKuyie,
ticuuti bá nte kàa dauté.

¹⁹ A dabònni dìi í yó nte kàa yè mesémmè mieke,
bá kàa d̀̀ a kuònnè a wérimú mum̀̀cu.

²⁰ A bá mbaa keyènkè bo tù̀kenímè kécíe mbenitibè.

²¹ A ndake ke báá yie nkét̀̀nnè meyei nkó kuce,
ke yé deè temè kàa ta mesémmè mieke.

Kuyie mbakémè dem̀̀cu

²² Kuyie ndeumu ke kpeñ̀̀ni,
we mbo na kédúú nyitié nkù duò nyi?

²³ We nkù benkú kù dò nkédǎጋmè?
Ke bo na ke kù nàké ke d̀̀: A yetému?

²⁴ Benitibè bem̀̀cu ku nsánti ku t̀̀mmú kpeí,
፳፻ mmúnke, a nyé ké nkù sánti.

²⁵ Benitibè bem̀̀cu mù yàmu,
medétimè mme bè mù ẁ̀ónnimè.

²⁶ Kuyie ndeumu ke mènke deu,
ku bie nyí dò nkaa nkédeè.

²⁷ Kuù ፻፻ yúú mmenie nkédee nkéínkè,
kè dèe d̀̀̀ yewetè kè fetaafeè ni.

²⁸ Kè yewetèe fè cúúnni,
kè fè nni benitibè bem̀̀cu ínke.

²⁹ We mbo na kèbanté yewetè cèntimè?
We nyé fetaafeè dabònni dòmmè tiwetì mieke?

³⁰ Kuyie kuù ፻፻ míte kuwenniku tiwetì mieke,
kè dàméèri ndo nsáú.

31 Kù piú yebotè nè fetaafè nfe,
ke yè duò ntidiiti mediè.
32 Kù pikù fetapièfè nfe ku nòutè mieke,
ke fè bɔmmù kù fè dónè wè.
33 Fetaafè dabònni dii ʒʒ benke Kuyie ntòʒnnimè,
ke iwũʒ móm̄m̄m̄nyì nyé kù duunnimè.
37 De kó fetadiefè donné n k̄m̄bùʒtì nti,
kè n dinni au ke dʒ kètʒte.
2 Kénténè, di bo keè Kuyie mpéumè metammè,
di bo keè fepíèfè fèè yìèní Kuyie nnù.
3 De kó fepíèfè cèntemu ke fité tiwetì timɔ,
ke tùðke itemmànke imɔ mieke.
4 Kè ti kèè Kuyie ntammè ùùtimè,
ke péu metankperimè,
kè itapíè dàátí tipíiti timɔ.
5 Kuyie nhʒʒ pɛɛ mmetankperimè mme,
kè mutʒndiemù duò,
ku tʒmmù ti báá na ké mù banté.
6 Kuù ʒʒ péi nfetaafè mátárè ke dʒ: Donè ketenkè,
kénákè fetaafè ke dʒ: Ni mekperimè.
7 Kè benitibè tʒmmùu cómmù,
kè dèe yie nkè benitibèe banté ku tʒmmù.
8 Kè tiwanwantii taá ti sòrè kedú
titādènti mieke.
9 Kuù ʒʒ íinní kuyaakperíkù kubakù cǎnku bíékè,
kéduʒ nkè muséè nyènní kubakù yóu bíékè.
10 Kuyie nkuù ʒʒ fuute kè menie mpíité ditári kʒme,
kékpenke kénáánnè timátí.
11 Kuù ʒʒ píe mmenie nyewetè kéduʒ nkè yèe cíété kém-
míi ntipíiti timɔ.
12 Ke keroo ke wíʒtiní ke dʒɔri kù dʒmè
kù yé nyè nhʒmmè kute nkù kumɔ mieke.
13 Kù ʒʒ yè tʒnní mʒnni mari ke bo yúʒ mbenitibè to
nye,
yoo kùu bè dʒʒ mesàà.
14 Isጋbu kénté kékeè!
Yí só kéwénté Kuyie ndòʒri tii dieti.
15 A yé Kuyie nni yewetè mèè botáà?
A yé kù ʒʒ yíme kè yewetèe míítáà?
16 A yé yewetè nùú mèè botí kéínkàà?
Mecii ndiemè yìè nweè mè dʒʒ.
17 Kubakù cǎnku kó kuyaakù ʒʒ cómmù, kè ketenkèe
tonkè,
kè fʒ nweè kó tiyààtì tònkè kè kuyiinkù da pí.
18 A bo na képitè tiwetì kù dʒʒmè kè tì kpeñni ke dʒ
ntewéitè,
ke dʒ ntimátì bè yìe nti ke utáà?
19 A né n náké ti dʒ nké kù nàké tì,
tì í dʒ nkéna kénákè timatì,
dè tì dʒ mbì nwe.
20 M bo na kécau nKuyie n dʒmè kébéinaà?
N dòm̄mu ké kù nàké kè ku nyéà?
21 Óm̄ɔ ʒʒ í nyà diyèè yewetè dʒ dàátí dii mʒnni,
kè dè nyóó yíè kè kuyaakùu yè kàútoó kè bèe di yà.
22 Kuwenniku yìèní kubakù yóu bíékè nke,
kè ku kó kumietoo fité Kuyie nke duò tik̄m̄bùʒtì.
23 Muwèrimú mumɔ yìè ntu Kuyie nti báá na ké kù
ninte,

kù deumu ke kpeñni kè ku beénti sié,
kù me nhʒʒ í nféũ nwèè wetí,
kù bekù sei nwe.
24 Dèe te kòo niti dʒ nké nkù dé,
ku kpeti í bonè bèè yèmmè dʒ mbè wetí.

Kuyie mbɔnté dii tanc̄inni Isጋbu

38 Kè ti Yiè nKuyie nyúni Isጋbu kuyaakperíkù mieke
kód beke ke dʒ:

2 Wenninwe de yìè nwèè dʒ kédinne n yèmmè,
nè tináànti detetirè kpeti?
3 Pí nhamáà onitidù fʒ,
n yóo da beke tináànti nti kàa tì nni nténnè.

Kuyie nkuù baké kéínkè nè ketenkè

4 Mí nKuyie n do yóo píité ketenkè kàa bore?
Kàa cii nkè tùðke kàa yé a béi.
5 We ndò ke benné, a ò yéà?
We ndo dʒú nkuhʒũ ké kè benné?
6 Yesāñkè yèè kè cùʒ yè cómmù ba nyínkè?
We ndʒú nke pũ kó ditári ketiri?
7 Sikúnwentéwǎ do diè ndii mʒnni ditʒnni,
diwèi do bo dii mʒnni Kuyie ntʒrè kè yè iú.
8 We nkpetinné dāmèèri kó yecàkè?
O nie ndo puñni dii mʒnni de miekeni nè muwèrimú?
9 N yóo dátinné dii mʒnni dāmèèri tiwetì tiyààtì kʒme,
kè yewetè ntú o kó teyaàbòtè.
10 N yóo cónné dii mʒnni dāmèèri ke bo ò kèeté
kumànku,
kékpetinné dicàù képáà.
11 Kód nàké kè ò dʒ: A n kerini ke kǎaku die nha báá
sénté.
A ní yó nkǎáké die òde kàa néfínfirè wèrimúu deè.
12 Nè a bomè a mu nnàké dikúnweñni ke tú: Wentáà?
Yáa a benné diyèè di bo yènni dii bòri?
13 Fʒʒ ʒʒ duʒ nkè dèe wenkeni kutemmànku
ke krééte beyeibe be sòràà?
14 Fʒʒ ʒ nte kè ketenkè wũʒkùu feitè
kéceete meʒrimè tibanyààtì kʒmàà?
15 Kè beyeibe paà be kó kuwenniku
kubakù kùu do yoo kè kùu kèétáà?
16 A ta dāmèèri ke tùðke o fùʒ de mieke
ke cè nke ta dāmèèri bintuotàà?
17 Bè mu nda benke mukúú nheí kó yebòràà?
A mu nyà kudɔnkù kó yecàkàà?
18 A na ke yé kute nkù duʒ ke mamàà?
Kàa de yé a n náké kè n yà.
19 ʒnkuce kʒrinè kuwenniku ei?
Dibiinnì cie kó kuce bore?
20 Kè bè tu a dè yùnì a bo yà de cíètàà?
A bo banté de ei kó kuceà?
21 A dʒ nké ndè yému,
ke yé a do bomèmu de mʒnni,
kàa we sũ nke í dʒ nkékaa nkédeè.
22 A tùðke mupǎ mboomu kó diheàà?
A yà fetaafè mátárè kó dikari yè boràà?
23 A yé n dè dʒʒ ke dʒu ndè meyei nkó diyèè kpéinaà?

N dè dጋú ndè mudoò nè yekpàrè de kpéínàà?
 24 A yé kuwenniku ገገ yènni dè képitè kuteenkàà?
 Diyè yèini kèè bíékè, kuyaakù iitini dè ke fuu kuteenkàà?
 25 We nkpeté fetaafè yenébòrè?
 Kè we nhänné kuce fetapíèfè tū nkù?
 26 We nhገገ duጋ nkè fèè ni ketenkè òmጋù í bo kè?
 We nhገገ nte kè fèè ni fekpáfè òmጋù í ā dè?
 27 We nhገገ yí fèe cúūnni menie dikpàà,
 tēdጋntè dāmèèrì í borè
 kénte kè timusūገti yènni?
 28 Fetaafè mጋke fe cicad?
 We nné péi timaጋnti?
 29 We mpጋò nke peité fetaafè mātārè?
 Mupāā nkóò yገ tū we?
 30 Muséé nhገገ pí mmenie nkè mèè kpenkemu ke naá nditāri,
 kè menie nyínkèe naá nkupèrikù.
 31 Siwāā kó tenúntè si nūú ntè tu ገntè?
 A bo na képitè kuhገገ kùú si píitāà?
 32 Fገገ ገገ denneni kutennakù tiwetāà?
 Fገገ denneni mukorimu nè mudākàà?
 33 A yé ikuጋ ìi bo kéínkàà?
 Fገገ te kè ì pí nyi tገmmú ketenkàà?
 34 Kàa béi a tammèe tuake tiwetì,
 kè menie ncúténì ke da dátinnāà?
 35 Kàa péi fetapíèfè fèe keà?
 Kàa fèe yu fèe yie nke dጋ nte mínāà?
 36 We nhገገ náké kucáduonku kukó ntamè menie?
 We nhገገ náké kukodaakù dè wentémè?
 37 We mbo na nè o kó meciì nkékaa nyewetè?
 We mbo na kébiinni kéínkè kó sicèe?
 38 Kutāyukù ገገ yíme kéwēte kēnaá nketenkè?
 Yedombie nhገገ yíme kéwēte kētau?

Kuyie nkuu baké dèè weí demጋ

39 Fገገ ገገ duጋ nkucìricìriyገkù kù bo dimàà?
 Fገገ piú icìricìribià?
 40 Ì ገገ nkpaá oke dii mጋnni titādènti,
 ì kpaá sጋri dii mጋnni yefāpiè mieke.
 41 We nhገገ waá ndikākābii mudii?
 Di bí ገገ n kuጋnnè dii mጋnni mí nKuyie
 ke āā nke mጋhገtè mudii?
39 A yé sitāጋጋ péi dii mጋnnàà?
 Siyጋጋ ገገ nkuጋnnè kupeitéyonku kàa yéà?
 2 Si ገገ pጋó kémmጋke betāābè bède?
 A yé si peité mጋnnàà?
 3 Si ገገ nkúú dii mጋnni ke bo peité si bí,
 kéomጋpènè kupeitéyonku.
 4 Si bí ገገ kóté kékpenke kéité mucèmmu,
 ke dété ke ténke báá wētenì diyèe marì bitì si yጋbè
 borè.
 5 We mpitè dikpàà kó musāmmarímú ke fīnko?
 We ገገtè disāmmarinnanni kó kuhገገ?
 6 Mī di duጋ ndikpàà tēdጋntè kè di bo mbo,
 di kó diāri tu metገè nkó ketenkè.
 7 Di kpeti í bonè diheì kó kutoweku,
 ocገnti í kpaá ke bo di péi.

8 Di firì yetārè ínke nke ke waà mmudii,
 di dጋ dè tu timusūገti.
 9 Fehāātināafè bo yie nkàa fè pīhnè mutጋmmāà?
 Fè bo yie nkéwenté dinaadieà?
 10 A bo pítinné fehāātināafè kuhገገ kè dጋ fèe duaà?
 Fè bo nderi dikāā ke da tū nke duጋ ipēnaà?
 11 A bo yí fe wērimú deጋ ké n fè tāā?
 A bo yie nké fè duጋ nha tጋmmāà?
 12 A bo ntā ke dጋ nfè bo kጋte kéwētenāà?
 A bo fèe toú ntidiiti ke dጋ fèe ti kpēnnāà?
 13 Fecጋnfè fèti pīntimù í yóú,
 kè fe fèti mጋke ticitì yጋጋnti mesàà.
 14 Fè né ገገ nkè fèe dጋú nfe yie mmubirímú mieke fè pēገtè-
 mu,
 kè yèe nduጋ dende mubirímú tonnimù mieke.
 15 Fè keté ke bá nyé ke dጋ nhoniti bo na ké yèe nà,
 yoo kuwanwankù makùu yè pጋmmu.
 16 Fè ገገ í ndake fe bí kpéi,
 dè keté ke bá ndò nfeè ì te.
 Fè ገገ í nyገkù fè bo ጋumè detetirè.
 17 Mí nKuyie n yí fèe pā meciì,
 n yí fèe duጋ meyèmmè.
 18 Kè fèe me nyité ke coké,
 fèe bá mbጋti o sändèèti nè o sántè be kpeti.
 19 Fገገ duጋ ntesāntè muwērimú
 ke dátinné te fገnii dibùà?
 20 Fገገ te kè tē ገገ puu dicádጋnni kጋmāà?
 Fገገ te kè te dabጋnni yie ke duጋ tikጋmbùጋtāà?
 21 Tè ገገ potè yetārè kubiriku kè diwèi ntè bomu te
 wērimú kpéi,
 kè tēe nwetóo te dootitጋbè kó ditገnni.
 22 Tè í yé bèe tu dè kufጋwāá, te bùጋti í duጋ,
 tè ገገ í nyà kukpārìseú kébotire.
 23 Kè didoò kuጋ nte ínke,
 kè mekpāmbii nkó kupié tu níéé.
 24 Kè tēe pጋtinè muwērimú ke fīmmú meciā,
 kè ditāteheú kuጋ ntè báa na kécommú.
 25 Kè ditāteheú kuጋ ntè dጋ: Toò!
 Kénkpaá ke díetiri kékeèe mudoò kó kunúú,
 nè behāāpጋnkperibè péikomè nè mudoò kó ku-
 toweku.
 26 Fገገ kó meciì nhገገ nte kè fetúúfèe pīnte fe fèti
 kécuó nkubakù cānku bíékè ke bo yèe tifèti pāntāà?
 27 Fገገ ገገ duጋ ndinùú kè fèe eitāà?
 Fገገ ገገ nte kè fèe deke yetārè yómmè ke ceé nfe yíéntāà?
 28 Fèe ā yepèrè ínke nke, fèe wenti yepèrè yómmè mme,
 yepèrè yómmè meè tu fe kó tecēkpetè.
 29 Fèe ገገ nke mboni képaatè fe dii,
 fèe ገገ mboni dedétirè nde kéyà fèe bo di mù.
 30 Fetúúfèe bí yገ mmeገii mme,
 decirè borè fèe ገገ ndé mbo.
40 Kè ti Yiè nKuyie nyié kébéinnè Isጋbu ke dጋ:
 2 Fገገ nwèè dጋ mí muwērimú mumጋu yie nnè fገገ
 ntí nenni a mጋke ገገnti ke bo béi?
 Fገገ nwèè séi m mí nKuyie nhገገnti bo a bo n tēnné ti?
 3 Kè Isጋbu tēnné ti Yiè nKuyie nke dጋ:
 4 Mí nwèè í tጋጋke demarè, m bo tēnné ገገnti?
 N yóu ke pí n nùú ndi.

⁵ M béimu kuce mēmáà n ténke báá kónté,
m báá yíé kébéi kuce medérímè.

Kuyie nyíé ke bǎnté dīi tancīnni Isጋbu

⁶ Kè ti Yìè nKuyie nyíé káyúni Isጋbu kuyaakù mieke
kòd nàké ke dǎ:

⁷ Pí nhamáà oniti fí,

n yóo da beke tináañti nti kàa n ténné.

⁸ A dǎ n kó tibeéntii cake páli nweà?

A dǎ mí ntú osñwè kàa tu onatàà?

⁹ A ncýñni mànnèmu mí nKuyie nkperaà?

A bo na kèpe metammè n kǎmaà?

¹⁰ Tikpeti nè disānni deè múnke tú a kó tisātàà?

Diyetidieri nè kuwenniku deè múnke tú a kó
diyaàbòràà?

¹¹ A mieke tū mpèike benitibè mediè,
wénté be fenጋnsñfè mēmáà kè bèe kēke.

¹² Wénté sifei yembè kè bèe sínné,
pǎnte benitiyonkubè dimōnni dimáà.

¹³ Wēnné be bemጋu kè bè dātinné mutáá,
tanné be difጋtiri mieke dibiiñni.

¹⁴ De mōnni kè n né da sānte,
a namè ke dǎ de kó mutōmmú.

Dikondènni kó medonnimè

¹⁵ Wénté dikondènni, mí di dǎ n da dǎ mè,
kè di yo ntimúti fenààfè kǎme.

¹⁶ A né wénté muwērimú di mǎke mù,
káyà di pጋukጋrè tēi mēè botí.

¹⁷ Kè di yóu kpeñni sétiri kó kudǎ dōmmè,
kè di kpèrè mambii mpiri ke piri.

¹⁸ Kè di kúጋ dōnnè disጋwūጋ kó imátidei,
kè di cīntíi dǎ nyimátikpāntíi.

¹⁹ Mí nKuyie n dǎ de demጋu mieke, m mēnke né di
ndǎ,

mí nwèè di dǎ mí di duó ndisiè.

²⁰ Yetārè ínkè nke di waammè di diiti
tiwanwanti sጋnti timጋu kpèiti dè.

²¹ Di dጋu tifāpèuti mieke nke, kukó nkó tipènti mieke,
dèè dǎ nkupúu menie mborè.

²² Di ጋ ndíéké tifāpèuti dèè mme,
kè kukó nkó tipùdnti di fité.

²³ Bá kè kukó ndǎ kuu ta kèpié, di í yīèkù,
kè menie mpūጋ nke puoti di nù di mbúútóo.

²⁴ We mbo dáátí kè di wetínko kè di pī,
kékeuté di yèi?

Femùጋfè kó medonnimè

²⁵ Bè pīmmu femùጋfè kuyīmpiennàà?
Dekጋkጋrè bo kúú fe nጋndenkaà?

²⁶ A bo tōnné fekጋtifè femùጋfè yèià?
Dekጋkጋrè bo duute fe baaà?

²⁷ Feè bo da bámmáà?

Feè bo nda náánnè diyጋñnàà?

²⁸ Feè bo da dǎnnè dinù mari kè dǎ:

M bo ntú a kóo tጋnti n fōmmu mumጋu miekaà?

²⁹ A bo nfè kpèitinè bè kpèitinè mē tenጋtàà?

A bo fè pītinné kàa bí initipòl nfè kpèitinàà?

³⁰ Beyīmpimbè bo fè dጋu nkénfiitaà?

Bepotambè bo fè posiri kéfítàà?

³¹ Mepembii mbo fúúkú fe kጋnkàà?

Mekpāmbii mbo ta fe yuuaà?

³² Nǎ nha nùtè fe ínkè kéndò nha fè dǎnnè dikpānni,
kàa borè yíé nè a bo mbomè!

41 We nyèmmè bo ò pǎ kòd dǎ ò bo fè na?

A bo fè yàmè máà sànnèmu kè kufጋwáà n da
auté kàa do.

² We mbo yí o kጋmbùጋ deu kè fè wēnté?

We nné bo dáátí kè m baaó mí nKuyie?

³ We nni mpènte o kpepe kè ñ dǎ nkóo yietí?

Dèè kó dimáà bo ketenkè ínkè mí dè te.

⁴ N yóo wēte kébéi nfemùጋfè fenfe kpéi nke,
M mu nné í nàké fe tùጋti kó muwērimú kpéi,
fè kጋnti pīté ke wennimu.

⁵ We mbo dáté fe yaàbòri de ìkè bíékè?

We mbo ta fe yèi saku?

⁶ We mbo kpeté fe nù kó dicàù?

Fenimbጋbጋre fíikú dè dè duó tikጋmbùጋnti nti.

⁷ Kè tidጋpiiti kó inaú dǎkè fe ínkè,
ke tau ke dǎ mbè ti wēnné ke uté.

⁸ Bá kù kè kù kàa nkutekù,
muyaá nyí pēnkù ti cuokè.

⁹ Kè ti wē nke taunè titጋbè,
ke pí ntitጋbè teii bá ke í dǎ nkéna káyate.

¹⁰ Kè fè cīe mmuháá ntíéte,
kè fè wēnténi dè ndò ndiyiè bo ke yetini,

¹¹ Kè muháá mmínni fe nù mieke,
kè ihāāpèmpéri yièni.

¹² Kè kuyukú yièni fe wūጋ,
ke dǎ ntekúmbotè ጋጋ fānte kè kù yúkú nyiè.

¹³ Kè fè wei yekūጋ ncóuté,
kè muháá nyènni fe nù mieke.

¹⁴ Kè muwērimú bo fe fñíi mieke,
kè wèè fè yà kufጋwáà nhò auté.

¹⁵ Kè fe kጋnti wēnnè titጋbè teii,
ke kpeñni bá ke í dǎ nkénappe.

¹⁶ Fè í dé dēmarè,
dēmarè báa na kè fè yጋkūnne.

¹⁷ Kè fè ìténi kufጋwáà mpí nyedakperè,
ké yè auté kè yè ncokù ke sጋri.

¹⁸ Kukpāriseú í fè fūūku,
dikpānni nè disie mēè máà ndi.

¹⁹ Fe borè timátí dōnnè timúti nti,
fe borè disጋwūጋ nè kudǎ kù dūri dè í cǎá.

²⁰ Fè í cokù kupie,
yeditifāntārè dǎ ntimúti nti fe borè.

²¹ Diduri í duó fe kጋmbùጋnti,
kè dikpānni fūnte fè ጋ ndi daúmu.

²² Fe pጋuti cùkè sikāū nsi meyómmè kpesi,
kè fè kété dè ndò mbè dጋtenè dinaakāā.

²³ Kè fè do dibinni di fāntemu tekúmbotè kǎme,
kè kubinku nku kuu kutirè kéndò mbè tጋ ntihiúnti.

²⁴ Kè fè pēté dè dèè dǎnko kuhāāwenniku,
kè difጋtiri cūmpuri dontenè tiyùpéiti.

²⁵ Ketenkè ínkè òmጋu í fè baké,

bè fè dɔ̀̀ nè fe kɔ̀̀mbù̀̀ ndi.

²⁶ Bá dèè deu fè ɔ̀̀ nwetóomu,
fèè baké tiwanwanti timɔ̀̀ dikpàà mieke.

Isɔbu bantémè ò í tùmè òmɔ̀̀

42 Kè Isɔbuu tɛ́nné ti Yiè nKuyie nke dɔ̀̀:

² M bantému ke dò nha no ndemɔ̀̀,
n yému timati í bomè a yĩ̀kú tì.

³ A naatimu a béimmè ke tú:

Wenninwe de yiè nwèè da sei?

De yiè nyí bantému,

n do náá ntìl pɛ́tè tìnti n wɛ́rímú, bá n yí yé.

⁴ A do n náámmu ke tú n da kénté,

kàa m̀̀ke timati ke bo m beke, kè n tì nda tɛ́nné.

⁵ Bè do n nàkému a kpéi,

di mm̀̀nni ndi n né da yàmè nè n ǹ̀nfè.

⁶ Dèè te kè n yie n caàrìmè ke dèmmu,

kè n yèmmè cààrè kè n kàri mutáá nnè mutápei nde ínkè.

TI YIÈ NKUYIE NWÈTE KE ÍMMÈ ISɔBU

⁷ Ti Yiè nKuyie nnàkénè Isɔbu dii m̀̀nni kédeè, kébéin-
nè Edifasi Temaà eì kou ke dɔ̀̀: M mieke di yèmu f̀̀ nnè
a népobè bedé, di í nàké n kpéi kè dè sié n kóo tɔ̀̀nti
Isɔbu d̀̀mè. ⁸ Di mm̀̀nni, di waá nyenaadakè yèyiekè
nè yepedakè yèyiekè, ke s̀̀nkénè n kóo tɔ̀̀nti Isɔbu ké yè
nni nféúte kètɔ̀̀. N kóo tɔ̀̀nti Isɔbu n dɔ̀̀ wè bo m bántè
di kpéi, bá m báá di dɔ̀̀ n do dò nké di d̀̀mè. Di í
nàké n kpeti kè dè sié n kóo tɔ̀̀nti Isɔbu d̀̀mè.

⁹ Μεμμε κὲ Edifasi Temaà eì kou nè Bididaa Suaa eì
kou nè Sofaa Naamaa eì kou bè k̀̀temè kédɔ̀̀ ti Yiè
nKuyie mbè nàké tì. Kè ti Yiè nKuyie ncuté Isɔbu
báammu.

¹⁰ Isɔbu bàh̀̀tè memme Kuyie nkè kùu wète kóò còh̀̀né
o f̀̀tìrì, kóò tɛ́nné o kpàti kè dèe nɔ̀̀ nkuce mèdémè
démè. ¹¹ Isɔbu tebìi simɔ̀̀ nè o tãbè nè o népobè bèè do
ò yé nè dim̀̀nni kè bè nkɔ̀̀rini kòò dɔ̀̀. Kè bè nwé nke
yo nho c̀̀fètè kè bè ò totírínè o sémmè kòò bàá meyi
Kuyie nhò b̀̀nté mè kpéi. Kè bè nhò pãã mbá wè
medítibii mèmáà nè mesɔ̀̀ nkó mumámá.

¹² Kè ti Yiè nKuyie ndɔ̀̀ Isɔbu mesàà nho we yesɔ̀̀nye
mieke, kè dèe pɛ́tè ò dèèní yè. Kòo m̀̀wte ipe
tekɔ̀̀pííitè nè sikɔ̀̀písìnàà (14000), yòyóbè
sikɔ̀̀písikuò (6000), inààke idéi idéi tekɔ̀̀pííitè (1000),
sãmmarímúbè tekɔ̀̀pííitè (10000). ¹³ Ke múnke
m̀̀wte ibí benitidaabè b̀̀yiekè, benitipòbè b̀̀tããti,
¹⁴ kòò yú denitipobire deketirè ke dɔ̀̀: Yemima (dèè tu
tenɔ̀̀nkpete), ke yú dedérè ke dɔ̀̀: Kesia (dèè tu kànnédi
kó mupóó), ke yú detããnnè ke dɔ̀̀: Kedenni-Apuki (dèè
tu tenɔ̀̀nfãntè). ¹⁵ Be kó ketenkè kemɔ̀̀ mieke onitipòkù
m̀̀ do í wenni ke t̀̀̀ke Isɔbu kó besapàmbè kè be ci-
ceè bè wènné bembè nè be tãbè ké bè toté bè dò
nkétieke dè.

¹⁶ De kó dif̀̀nkúò kè Isɔbuu s̀̀wte kénfò̀̀ ke dɔ̀̀ yebie
ntek̀̀tè nè sipísìnàà (140), keyà o bí nè o yaàbí, nè o
yaàbí kó ibí, ¹⁷ ké nyóó kú ke kòtè mesàà nke t̀̀̀ke o
yiè.

YESÄÄ

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Bè yu de kó dipátiri ke tú Yesäã nke yé iyie nyi bè do 5 ndièmmè mubáammu mièke ke sánti Kuyie nyoo bèe kù mɔɔ meteèmmè. Bá fèè yènfè kó diketiri kè bè 55 keté kèwári fè kùnni kénáké fè diè mmèè botí. De kó dipátiri tú dipátiri ndi benitibè dɔ di mediè Bibidi kó yepáte yemɔu mièke. Ke yé de kó iyie ntumè ìl kàá nyinyi benitibè yèmmè, kè dè ntukúnè mubáammu yoo Kuyie nkó disänni yoo isáútii, yoo meyei nkó mudáammù nè a bo ndémè Kuyie nyoo a bo mbomè meháárimè mièke kè dè me ndò nha kémmú Kuyie nkó meteèmmè mme yoo a yèmmè cààrè, kè Kuyie nda bàrètè yoo kù da cìé nkè dè da naati, yoo nè ku di kó metaummè bíékè. Nè de kó yesäã mmieke nke ti 55 bantémè Kuyie nti tókénèmè ke fòù, ke tú kùù do mpáíí, kè kù dókùmè de u ti ínkè, kè kù dòòri kù béi nti.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Yesäã nyèè dèúkunko Kuyie nyètiri: 8 nè 19 nè 33 nè 100 nè 103-105 nè 111 nè 113 nè 114 nè 117 nè 135 nè 136 nè 145-149
2. Yesäã nyèè benkú Kuyie nkuù tumè okpààti: 47 nè 93 nè 96-99
3. Yèè tu bè bàámmè Kuyie nhokpààti kpéi 2 nè 18 nè 20 nè 21 nè 45 nè 72 nè 89 nè 101 nè 110 nè 144
4. Yesäã nyèè tu Kuyie ncíètè tarimù kpeye: 15 nè 24
5. Yèè tu bè bo nkɔri Kuyie ncíètè dibanni ke denti yè: 84 nè 91 nè 121 nè 122
6. Yèè tu bè do 5 ndiè nyè Siyɔɔ ke sánti dicèkari Kuyie ntáátè di Sedisademmu ke bo maá ku cìètè: 46 nè 48 nè 76 nè 87 nè 132
7. Yèè tu Kuyie ndo 55 náké tì ikuú niùti mɔù yoo Kuyie mpáänáànti náàntò mɔù yoo kù bè cau ntimatì ínkè yoo kù yé mbèe dɔò timati: 14 nè 50 nè 53 nè 75 nè 81 nè 95
8. Yèè tu itié nKuyie nkɔbe kpéi: 37 nè 49 nè 73 nè 78 nè 112 nè 127 nè 133 nè ke né yíènè Yesäã 1 nè 119
9. Kuyie nkɔbe bèè bo meyeñcaàrimè mièke ke báá nKuyie nke kù mɔù meteèmmè. Bè do 5 ndiè nyè: 12 nè 44 nè 58 nè 60 nè 74 nè 79 nè 80 nè 83 nè 85 nè 90 nè 94 nè 106 nè 108 nè 123 nè 126 nè 137
10. Yèè tu meféútímè mebotí mebotí bo sántémè oniti kòò kúnnè Kuyie nké kù mɔɔ meteèmmè. De kó yesäã mbotí yèè sù: 5-7 nè 13 nè 17 nè 22 nè 25 nè 26 nè 28 nè 31 nè 35 nè 38 nè 39 nè 41-43 nè 51 nè 54 nè 57 nè 59 nè 61 nè 63 nè 64 nè 69-71 nè 86 nè 88 nè 102 nè 109 nè 120 nè 130 nè 140-143
11. Yesäã mmómɔnyè, kè dè yèmmè Kuyie nda deetè mèè kpéi ntimatì mièke, yoo kù da cìèmmè a yèi: 9-10 nè 30 nè 32 nè 34 nè 40:1-12 nè 92 nè 107 nè 116 nè 118
12. Yèè benkú Kuyie nkou bo mmɔkemè diwèi o yèmmè mièke nè kù ò òmpùnnemè: 3 nè 4 nè 11 nè 16 nè 23 nè 62 nè 131 nè 139

Kè dè dò mmèmmè ti bo namu yíè nkétúóté de kó iyie nkó tináànti kéndéúkunkonè Kuyie nyètiri kéää nè ti kó metammè kéntù mbe ì nti náké kè ì dòmmè.

YESÄÄ MPÁTIRI DIKETIRI

Diwèi mómɔnni kó tináànti
(Yesäã 1-41)

- 1 Dè nnaati wèè í tū mbenitiyonkubè tié, wèè í tū mbenitiyibe kó kuce, wèè í katinè bèè daú Kuyie.
² Wenwe dɔ Kuyie ntié nyi, ke ì äà o yèmmè mièke kuyie nnè keyènkè.

- ³ De yìè ndònnè mutie mmu bè buctí mù kukó ntaké, kè mù péi yèbe ye mònni, bá mu fāàti í kpei, de yìè ndòòri dè demɔu 5 nyíemmu
- ⁴ Benitiyonkubè kperè í me ndò, bè dònne tiyontì nti kuyaakù tɔ tì.
- ⁵ Deè te kè bè í yóó na kécómú Kuyie mbeènti yìè, bè me nyí yó nkóké Kuyie nkɔbe tinnì.
- ⁶ Kuyie nyému bèè wetí be kó kuce, kè beyeibe bie tū mmefétimè kɔku.

Kuyie ntääté wèè kpààti kó tináànti

2 Ba nte kè ibotí miéke cùú?
Ba nte kè yebotè dàkii meyei nkpréi ndetetirè?
² Kè kutenkù yembè baati dikpànni,
kè sikpààtibíi wènné ke bo kpànnè Kuyie nnè kù tããté wè,
ke náá nke tú:
³ Tí tōte bè ti pìtínné ìl wēi,
képíté bè ti dùú mèè fimme kédootoo.
⁴ Wèè kàri kéínkè kòdò bè daú,
ti Yiè nKuyie mbè ti mudaá mmu.
⁵ Kè bè nàánnè kemieke.
Nè kemieyonkuke ke bè äã kufwaaá nke tú:
⁶ Míi pí n kóo kpààti,
ditäsààri Siyōō ínkè.
⁷ N yó nnáámmu Kuyie nyē nkù yóó dɔɔ dè kpéi.
Kù ñ nàkému ke yí:
A tú m bire nde yíe,
kè n tú a cice,
⁸ ke tú n kù mɔɔ yebotè yemɔu kè kùu yè nni nduú nkè
n yè tieke,
kénntenè itemmànkoo,
⁹ kéncēmú yebotè nè kumátipààti,
ké nyè pùò ntiyaamati kōme.
¹⁰ Díndi bekpààtibè, híiinnè,
ketenkè kó bebeémbè, híyiènnè itié.
¹¹ Mprínnè Kuyie ntōmmú ke kù dé,
nyēñè kù kpeñnimè kè di kōmbùòti nkù duò.
¹² Kè di nkù déúkùnkoo
ku miéke yàà bo di peike mèè kpéi
kè di feti di tū nkùu ce miéke,
ku miéke í yóó ɔɔte kè bo peikemè.
Dè nnaati bèè sòri ku borè.

Medeetímè boní Kuyie mborè nde

3 Dafiti do cokùnè o bire Abusadɔmmu, kéndiè
nfèè yènfè.
² N Yiè nKuyie n dùòntɔbè sūmu,
bèè n wanti bè í sénni.
³ Bè í sénni bèè náante n kpéi,
bèè tu fí nKuyie nha í yó n deeté
⁴ N Yiè nKuyie nfíò tu n kó kudɔpikù,
a deumè kpéi nte kè dè n naati.
⁵ Kè n kuónko ke yu n Yiè nKuyie,
kù òò yiemmu ku tāsààri ínkè.
⁶ N duómu ke yè nke duó, ke ènte,
ke yé n Yiè nKuyie nni ncúómè.
⁷ N yí yíèkù benitibè sikɔu sikɔu,
bèè n cètinè tipíti timɔu.
⁸ N Yiè nKuyie,
íté kécómmú ké n deeté,
fíò bèmmú n dootitɔbè,
ke bókíi benitiyonkubè nìi.
⁹ N Yiè nfíò deeri,
a sàà nni mbonè a nitibè.

Kuyie ndeeriímè bè sònté ke wátirì wè

4 Dafiti yènfè bè diè nfè nke biennè tibómbonti.
² Fí nKuyie nfíò n kòrmú,
n kuònnè fí nwe, n teennè!
N yèmmè do cààrè kè fíò n deeté,
n kuó mmesémmè kékènté m báammii.
³ Díndi benitibè,
dè yó nkááké de kè di yóu di bo ncaàrimè n yètiri?
Dè yó nkááké de kè di yóu di bo ndómè detetirè kperè
ke wanti siyáàbisí?
⁴ Banténè Kuyie nkuu n dòòmè mesàà,
kè n kù yu kù n tee.
⁵ Kè di miéke peike di báá dɔɔ meyei,
totínè keyènkè di yèmmè di duó dè,
kébónkùnne di miéke.
⁶ Fíénè Kuyie nyiwūō kù dɔ ì,
ké kù duó ndimáà.
⁷ Besúkùbè nàámmu ke tú:
We mbo ti duó ndiwèi?
Ti Yiè nKuyie ntí míité a wenniku.
⁸ A né n duó ndii wèi pèētémú tidiiti nè menaà
ndè ò mpiéké kè bè mòke di.
⁹ Nh òò duó keyè nkéduó nè diwèi ndi,
ke yé n Yiè Kuyie nfíò n kánkémè.

Kuyie ncuté wèè kó ibáammii

5 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke eunè
itāri.
² N Yiè nKuyie nkénté n náànti,
keè n dabònni.
³ N kóo kpààti, fí nKuyie fíò n te,
keè n da yumè, fí nwe m báámmè.
⁴ N Yiè nKuyie ndikúnweñni a òò keèmu n tammè,
nh òò pike mbúú fí nwe ke da kèmmú.
⁵ Kuyie nha í dɔ meyei,
a òò í ncuté oyeiwe.
⁶ Bèè yete yeto bè í yóó da tóònnè,
a í dɔ bèè dòòri betɔbè meyei.
⁷ A kòumu siyáàbisí yembè,
nè bèè cou menitiyíi nè beciimbè,
ti Yiè nKuyie mbè dò nha borè isɔke nyi.
⁸ Mí nyie a n dòò mèè sàà ndeumu,
kè n tati a cīètè.
N da dému,
ke yó nnínkú a cēsààtè miéke.
⁹ N Yiè nKuyie nha tú timómmɔnti yiè nwe,
nni ncēmú bèè n díinte be kpéi,
tūnte kuce a dɔ n tūnne kù.
¹⁰ Bè í mɔke timómmɔnti,
bè dɔ meyei mme,
kè be náànti dò nkufōti kùu feí,
bè tu besòumbè mbe,
ke ò nnáá nke kpentí ke né dɔ meyei.
¹¹ Kuyie nwénté be beyeibe,
kè bè dɔ kédɔò tii bè buó,
be yei nsúúmmu,

beti be,
 bè yete a kpèti nti.
 12 Kè bèè bie sɔri a borè,
 kè diwèi mbè bo,
 kè bè nyānku sãã nè diwèi,
 kàa mbè kãnké,
 bè da dɔmu, yóu kè bè nyānkunè diwèi.
 13 Fɔ nKuyie nfɔɔ dɔɔri mesàa mbesààbè,
 kàa sàa mbè kãnké kudɔpikù kɔme.

Bè bàámmè Kuyie nke dɔ meteèmmè

6 Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke bien-
 nè kubómbonku iwēi ini kɔku.
 2 Kuyie nha bá m potè nè kemieke,
 a bá n tiènnè kumiepié.
 3 N Yiè nKuyie, n kuɔ mmesémmè, n citemu,
 n Yiè nKuyie, m miékunne n kúú í pí nyetɔbè.
 4 N yí yé m bo tii mieke.
 N Yiè nKuyie dè yó nkááké de kàa n teennè?
 5 Áú n Yiè nKuyie, bónkunne a mieke ké n deeté!
 N coo nha sàa nkpeí.
 6 Becírìbè da yèmmu,
 we mbo da sãnte kudɔnkù?
 7 N kuðmmu ke cĩtiroo,
 bá kèè yènkè nh ɔ nkuðmmu kè n dɔúu búúté,
 n dɔú dii sããkenè tinɔnnièti.
 8 Mesémmè mèè te kè n nuɔ ncĩte,
 n dùntɔbè beè sũ kè n nuɔ nhòu.
 9 Fũtenè m borè, díndi bèè dɔɔri meyei,
 ti Yiè nKuyie nkèèmu n dabònni.
 10 Ti Yiè nKuyie nkèèmu n sáútii,
 ke cɔuté m báammii.
 11 N dootɔbè kufɔwáa nkuu bè pí nkè bè di ifei,
 kè be kɔnti au,
 kè bè cokù mecãã nnè ifei ke wēti.

Dafiti dómè Kuyie nhò kòrínè

7 Feyènfè Dafiti dèntè fè Kuyie. Kuusi, Bensamee
 wuɔ nkou kpéi.
 2 N Yiè nKuyie n sɔri fɔɔ borè,
 n deeténè bèè n fěũnko,
 m pate.
 3 Bè yàa bo n nété diciriciri kɔme,
 diciriciri ɔɔ pímmè kénété bá òmɔu báa fiète.
 4 N Yiè nKuyie, kè m mènke dɔɔ bè n wátiri ti
 kè m mènke cààrè,
 5 Kè n fɔ mmeysi n wèè n dɔɔ meyei,
 kè nh éi n dùntɔbè kperè detetirè,
 6 n dùntɔbèè nni mbeti ké n ninte,
 ké n yěere, ké n kuɔ,
 kékũnnè n yètiri mutáá mmieke.
 7 N Yiè nKuyie nyíté kécómmú,
 kàa mieke bè yè,
 baao n dùntɔbè bèè mieke n cúú,
 n kónné fɔ nwèè te tibeénti.
 8 Iboti imɔuu tíi nha borè,
 kàa mbo kéinkè ke ì baké.

9 Kuyie nfɔ nwèè bekunè ibotí,
 n kónné n naatí kpéi,
 n yí cààrè dèmarè.
 10 Cónné benitiyeibe cààrimè,
 kéképènkunne besààbè,
 fɔ nwèè yé benitibè yèmmè,
 nè be yentotí,
 a tú Kuyie nku ke wenni.
 11 Kuyie nkuu tu n kó kudɔpikù,
 kuu deeri besààbè.
 12 Kuyie nkuu bekunè timómmɔnti,
 ke né yóu sãã.
 13 Kòo nitiyeiwe í cèète ò sũú o siè ndi,
 ke deenko o tãmmù.
 14 Ò màátí tii kparinenti yóo we nkuɔ,
 ò sũú ì pie nyóo we ntã.
 15 Ò kuɔ mmeysi nkó tipɔuti nti,
 ò púo mmesoummè mme,
 ke yóo peité siyáàbisí.
 16 Ò keú difitiri ndi ke di cūmpunko,
 ò doti ò keú dii fitiri mieke nke.
 17 Ò dɔɔ mèè yei ndoti o yuu ínke nke,
 ò yóu kùu yonku doti o tinní ínke nke.
 18 N yó nsántímu n Yiè nKuyie,
 kù tumè timómmɔnti yiè,
 n yó ndièmmu ke bie ntibómbonti,
 ke déúkunko Kuyie nkùu baké kéinkè nè ketenkè ku
 yètiri.

Kuyie nkpeñimè ke dɔɔ oniti kòò deu

8 Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke bien-
 nè kubómbonku.
 2 Ti Yiè nKuyie nha yètiri feímu
 ketenkè kemɔu mieke.
 A yètiri deumu ke sènté tiwetì,
 n yó nda sántímu.
 3 Íbí nè ibibénni bo ndiè nke da santí,
 ì kó yenò peri a dùntɔbè diebè,
 a dootɔbè diebè í pieti tináahti.
 4 Kè n wúo kéinkè a nɔu kó mutómmú,
 otãnkù nè siwãã a dɔɔ dè,
 5 m báa yà oniti tu wè kàa yé o kpéi,
 n yí yà oniti yie ntu wè kàa dàke o kpéi.
 6 Kuyie nha ò dɔɔ kòò sãke dònne fɔ nwe,
 kàa ò duɔ ntikpeti nè diyetidieri.
 7 Kòò duɔ nha dɔɔ dèè kó dimàa kòò dè baké,
 kàa ò baá ndemɔu.
 8 Tipièti nè inàake nè tikpasintò,
 9 nè sinɔɔ nè siyĩ
 nè dèè kó dimàa bo menie mmieke.
 10 Ti Yiè nKuyie nha yètiri feímu
 ketenkè kemɔu mieke.

Kuyie ndeèrimè becírìbè nè bè fěũnko bè

9 Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke bien-
 nè debémbénnè metammè daamè kperè.
 2 N Yiè nKuyie n yó nda sántí nè n yèmmè memɔu ndi,

kénnáá nha kó tidieti.

³ Fṣṣ te kè nh aunè diwèì,
ke diènnè debémbénnè ke da sāntí,
fṣ nKuyie nha bakému ketenkè nè kéínkè.

⁴ N dootitɔ̀bè bótiri be fṣnkó nye,
ke duò ke kṣ nha ìikè.

⁵ Fṣṣ n kòmmú ke kpa n kpéí,
ke kari a kpàatikàri ke bekùnè timómmɔ̀nti.

⁶ A puotimu bèè í da báá,
ke kòu benitiyeibe,
ke ũ̀ti be yè̀tè paíí sáá.

⁷ Fṣṣ kùò ti dootitɔ̀bè ke bè dèè,
ke pùò mbe ekè paí paí,
kè ti yè̀ mbe kpéí.

⁸ Kuyie nkpààtirimu sáá,
ke fií nku kpàatikàri tibeénti kpéí.

⁹ Kuù baké kutekù nè timómmɔ̀nti,
ke bekùnè ibotí kè dè síé.

¹⁰ N Yiè nKuyie nfṣṣ tu bè féũ̀nko wè kó disòri,
Bè sòri fṣṣ borè meyeñcaàrimè m̀nni.

¹¹ Bèè da yé̀ bè da duómmu bemáá,
ke yé̀ fṣ nKuyie nha í yóumè bèè da waà.

¹² Ndiènnè kédéúkùnkò ti Yiè nKuyie,
kuù kàri ku kpàatikàri ìnkè Siyṣṣ,
mpĩ̀kùnè Kuyie ndò̀ m̀èè d̀ò̀rimè diemè ibotí mieke.

¹³ Kuù bekùnè benitikò̀bè,
ke yé̀ bec̀r̀ibè kpéí,
kù í yè̀ mbèè kuò mbe kpéí.

¹⁴ N Yiè nKuyie, n kuó mmesémmè,
wénté n níimbè n diinko m̀èè sémmè,
fṣṣ n deérinè mukúú.

¹⁵ Kè nní ndiènnè diwèì
ke da sāntí Siyṣṣ kɔ̀be t̀nni mieke,
a n deetémè.

¹⁶ Yebòtè duò yè̀ keú yè̀ f̀tè mieke nke,
kè yè̀ dii t̀i c̀ò̀t̀i yè̀ pĩ̀.

¹⁷ Kuyie mbenkúmu kù tu kù,
ke d̀ò̀ri timómmɔ̀nti,
kòo yeiwe dii t̀i máti ò̀ pĩ̀.

¹⁸ Benitiyeibe tati kudɔ̀nkù nku,
nè yebòtè yemɔ̀u yè̀ yè̀ nKuyie.

¹⁹ Kuyie nyí yóó yè̀ mbec̀r̀ibè kpéí,
oc̀r̀i í yó nkémmú demarè kémónté kè dèè deè.

²⁰ Kuyie nyíté kécómmú,
báá yóu kòo niti wèè na,
bekénè yebòtè.

²¹ N Yiè nKuyie nhānné yè̀ kufṣwaá,
kè yè̀ banté yè̀ tumè benitibè mbe.

10 Dè yíme n Yiè nKuyie nkàa dété?
Dè dòmmè kàa sòri meyeñcaàrimè m̀nni?

² Benitidɔ̀nnibè m̀ke sipɔ̀ɔ̀ nsi,
ke féũ̀nko bec̀r̀ibè,
kè be d̀ò̀rimè bè pĩ̀.

³ Dè ṣ nnaatimu onitiyeiwe ò̀ d́ kédò̀ t̀i kpéí,
kòò fiè̀tè otò̀u kperè dè nhò naati,
kòò sáá nKuyie.

⁴ Onitiyeiwe ṣ nnáánnè tepò̀tè nte ke tú:
Kuyie nyí kpeti ò̀mò̀u,

kù keté ké í bo.

Tii bo o yèmmè sáá.

⁵ Ò d̀ò̀ri dè yíemmu sáá,
ò í banní Kuyie mbeénti,
ò aúmmu o dootitɔ̀bè bemɔ̀u.

⁶ Kòò náà nho yèmmè mieke ke tú:
N yí doti bitì,
meyei nyí yó n yà bitì bitì!

⁷ Kòo nùò m̀ke tináaṣ̀nti,
siyáábisi nè mecìimmè,
kòo náaṣ̀nti tu tiyeiti ò̀ í náá ntimómmɔ̀nti.

⁸ Ò ṣṣ oke dihei také nke,
kékuo wèè í cààrè m̀mamù disòri
ke ṣ ntúú nke paké oc̀r̀i.

⁹ Ò ṣ nhoke kutúúkù nku,
medétimè diciric̀r̀i kṣme,
ke paké oc̀r̀i,
kòò kpààke kétanné ticò̀t̀i mieke.

¹⁰ Ò ṣṣ kúkúmu, kébake,
kéyāke oc̀r̀i.

¹¹ Kòo yèmmè dò nKuyie nyè nho kpeti,
ke dò nkù í dake o kpeti ìnkè,
ke dò nkù í wúó nhò d̀ò̀ri dè.

¹² Kuyie, nyíté kécómmú,
Kuyie, nyoute a nò̀tè!
Báá yè̀ mbec̀r̀ibè kpéí.

¹³ Dè yíme kòo yeiwe da daú,
ke tú a í yóò ò̀ kpetínné?

¹⁴ A wúómmu oc̀r̀i à̀rimè ke féúri,
fṣṣ ò̀ kómmú.

Oc̀r̀i dúò nfṣ nwe omáá,
fṣṣ dàke deciribire kpéí.

¹⁵ Pɔ̀nte oyeiwe wérimú,
yietí we o yei,
deite we a ìikè.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nfṣṣ tu okpààtì sáá,
bèè í da yé̀ bè í yó nkpaá a èi.

¹⁷ A kemmumu bec̀r̀ibè d́ t̀i,
ke nárikùnkò be yèmmè,
ke yo bè tu mù.

¹⁸ Ke kommu iciribí nè bè féũ̀nko wè,
kè dè bo yie nkòo niti bá nd̀ò̀rinè otò̀u muwérimú.

Kuyie nwúómmè benitibè bemɔ̀u

11 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.
Kuyie mborè n de nsòri,

di bo yíme ke dò nní ncokù yetā̀rè mieke tenò̀tè kṣme?
² Beyeibe fi mbe tānnè nde,

bè séunko be pie nyi,
ke sòri dibiinní mieke ke bo tā wèè yèmmè wenni.

³ Kè dihei cààrè,
onitisaù bo d̀ò̀ ba?

⁴ Kuyie mbo ku cēsààtè mieke nke,
ku kpàatikàri bo kéínkè nke,
kù wúómmu benitibè bemɔ̀u,
ke yé̀ be yèmmè mieke dòmmè.

⁵ Kuyie nyému osáawè nè oyeiwe be yèmmè,
kù í d́ oyonkuwe.

⁶ Kuyie nyóó cūūnní yehāākūš nye nè mehāākpèrìmè benitiyeibe ínkè,
be kó tiyeti de ntú.
⁷ Ti Yiè nKuyie ntu timóm̄m̄nti yiè nwe,
ke dó wèè dǝ̀rri timóm̄m̄nti,
bèè pī ntimóm̄m̄nti beè yóó kù yà.

Beyeibe sū́mmè

12 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke bi-
ennè kukùtidùkù iwēī ini kòku.

² Ti Yiè nKuyie nti deetè,
benitisaàbè dèemu,
timóm̄m̄nti yembè í kpaá.
³ Bá wèè ò wátìrì otòu nwe,
koò kpènti kòo yèmmè né bo mèdémè.
⁴ Kuyie nkuo benitikpèntibè,
nè bèè nàànnè sifeí.
⁵ Bèè tu:

Ti nò yeè tu ti kó muwḗrímú,
ti no nke náámmu,
we mbo na ké ti baatè.

⁶ Kè Kuyie ndò:
Mí nKuyie m bo íté kécómmú,
bè fēūnko bèè sénnibè kpéí
nè beçiribè bèè kuò,
m bo deetè bè sènkèrì bè.

⁷ Kuyie nnáahti dò mpáíí nwe
ke dò mmeso mbè pū́nné mè fehāātofe,
kè mè wenke mesàà.

⁸ Fš nti Yiè Kuyie,
fšš yó nti kānké benitibè biè mbotí.
⁹ Bá kè de kó benitibè bo tipīti timou,
bá kè beyeibe sū́ nkutenkù.

Oniti dómè Kuyie nhò deetè kè dè ò cctí

13 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² Kuyie nde yó nkāāké de kaa dentení n kpéí?
Dè yó nkāāké de kaa yóu kè n da yà?
³ Dè yó nkāāké de kè iyīēke nè meyeñcaàrìmè yewe
yemou kōme kè dèe deè m mieke?

Dè yó nkāāké de kè n na n dootitobè?
⁴ N yiè nKuyie nwéntení kékeè n tú mù,
ké n yíé muwḗrímú,
n yàà bo kú.

⁵ Kè n dootitobè báá yí bè n na,
dè yàà bo narike n dootitobè n yīēkemè.

⁶ N yému a túmè mesàà nyiè,
kè n yèmmè naati a n deetémè.
N Yiè nKuyie, n yó ndiè nke da sántímu,
a n dǝ̀ mēè sàà nkpéí.

Onitiyeiwe kó meborime

14 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

Tiyeinti tii šš yí Kuyie nyí bo!
Bè càkemu, bè dǝ̀rri isokè kperè nde,
òmou í bo be mieke wèè dǝ̀rri mesàà.
² Ti Yiè nKuyie mboní kéínkè nke ke wúó mbenitibè,

ke bo yà wèè mǝ̀ke meyèmmè ke kù waà.

³ Bèmu bè fetimu ke càke,
òmou í bo wèè dǝ̀rri mesàà mbá omáà.

⁴ Kuyie mbéimu ke tú: De kó benitibè sàà í yé
dèmaràà?

Ke sou n nitibè ke bè yo mbá bè í dake n kpetàà?

⁵ Kufšwaa n yóó bè autému kè bè nkpeutí,
ke yé Kuyie nkommumè besààbè.

⁶ Di paankonè beçiribè mbe be kperè kè ifei yóó di pí,
ke yé ti Yiè nKuyie nkuò tumè be kó disòri.

⁷ Medetímèe yènní Siyšš kédetè Isidayeeriibe!
Kuyie mbo wēte kéténnéni dii mōnni ku nitibè,
dè bo narike Sakobu kobe,
Isidayeeriibe bo nyānku.

Kuyie ndú ku kobe ndommè

15 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie nha yóó cōuté we a cīētè mieke?
We n yó mbo a tāsààrì ínkè?

² Wèè borime wenni wènwè kòò tū ntimóm̄m̄nti,
ke náá mmóm̄muo ntii boni o yèmmè.

³ Wèè í wátìrì betobè, wèè í caàri o kou,
wèè í sáá nho cēpètitòu.

⁴ Wèè yetírí Kuyie nyete bè, ke cōú bèè kù dé,
kòò béi ndii nuò bá kè di ò yóu wèè di dǝ̀.

⁵ Wèè í penni o dííí ke dó mucšntimu,
wèè šš í ncōuté ticuuti kécaàrè wèè naati.
Wèè dǝ̀rri memme dèmarè báá ò nampe.

Kuyie ndetè wè kó diwèi

16 Dafiti yènfè.

Áú Kuyie! Nni nkānké,
fšš tu n kó disòri.

² N Yiè nKuyie nfšš m baké,
m péú fšš máà borè diwèi.

³ Besààbè bèè bo dihei mieke
beè tu benitimóm̄m̄mbe n dé bè.

⁴ Bèè kòrì yebokè borè,
m báá kote bè feu dè be kó iwūš,
m báá fíé be kó iwūš,
n keté ke báá aate kényú be bokè kó yeyètè.

⁵ N Yiè nKuyie nfšš tu n kperè demou,
fšš n duò n dó dè,
n kpeti timou bo a nou mieke nke.

⁶ A n duó ndè n naatimu,
dè tu desààrè nde n kpéí
ke n duò ndiwèi.

⁷ N sántímu Kuyie nkùu n tiè,
bá keyènkè n yèmmè š n dentemmu de kó itié.

⁸ M buó n Yiè nKuyie nku sáá,
kù m bonèmu, m báá kpeute.

⁹ Deè te kè n yèmmè naati,
kè n diènnè diwèi.

¹⁰ Ke yé ke dò mbá kè n ku,
m bá nkpaá kufšti mieke,
ke yé a í yóó yóumè a kou kòo pāāke.

¹¹ A m benkemu mufōmmu kó kuce,

ke yo nni mbonè ke n duò ndiwèi.

Wèè í cààrè mùmamù ò mɔɔmè Kuyie mmeteèmmè

17 Dafiti kó ibáammii.

N Yiè nKuyie, keè n da múú tì, ké n kónné,
keè n dabònni kékeè m báammii,
siyáàbisí í bo m mièke.

² Fǔǔ yó m bekénè,
fǔǔ yó m púté n naatimu.

³ A yému n yèmmè, a n séumu keyènkè,
kàa n fie a í yóó yà timati,
tìi bo n yèmmè tìi yìèní n nù.

⁴ A náahtì tìi n ni,
ke n yennínè mmáa beyeibe kó ice.

⁵ N tǔmmu weti weti a ce,
n tàake í kpeutí.

⁶ Kuyie n da yumu ké yé a yó n ténnémè,
kénté m bíékè kékeè n da náa ntì.

⁷ Benke a sàa n diemè fǔ nwèè deeri bèè wanti disòri a
borè,

ke bè fèkù be dootitɔbè nɔu mièke.

⁸ N ni nkānké kunɔmpòkù ñ nkānkémè tenɔnnitè,
benitiyeibe bèè n fèũnko be kpéí,
a nni ndíéké a kó medéè.

N dootitɔbè yonkubè bèè n fité be kpéí.

¹⁰ Bè í mɔke mesémmè,
bè náánnè sipɔɔ nsi.

¹¹ Bè tǔ n naàcèi nsi,
ke n fité ke wanti ké m bo nketenkè.

¹² Bè dònnè dicìricìri ndi dii dǔ kǎpí nkè dè di ɔɔtí,
musimmù mùu òke difāpèu ke díí.

¹³ Kuyie mbáatí ké bè kpannè,
ké bè bo nketenkè,
youte a siè ké n deeténè benitiyonkubè.

¹⁴ A bè kùnnè a kparisiè, ké bè dèè páíí,
bè bá nkpaá befòubè mièke,
nii mbe menétiime a sùs mmè be kpéí,
ké be bíí yà kénsànnè késús mbe yaabí.

¹⁵ Mí n wetímu ke yóó da yà,
m bo ente dii mōnni n yóó da yàmu kénsànnè.

Dafiti dèntèmè ke sǎnte Kuyie

(Wénté 2 Samuueeri 22.1-51)

18 Bedèmbè dièmmè Dafiti Kuyie ntǔnti yènfè. Ò

do dèntè de kó feyènfè Kuyie nhò deeté dii

mōnni ndi nè o dootitɔbè bemɔu nè Sauri.

² Kòò béi nké dǔ:

N Yiè nKuyie n da dǔmu,
fǔǔ tu n kó muwèrimú.

³ N Yiè nKuyie fǔǔ n te n sɔri fǔǔ borè,

fǔǔ tu n kó kupèrikù kùu n kānké,

fǔǔ tu n kó kudɔpikù,

fǔǔ tu okperì wèè n deeri,

fǔǔ tu n kó tecèkpetè n sɔri tèè mièke,

fǔǔ tu n deetiwè wèè n deeténè beyeibe,

⁴ Kuyie nyètiri ndeu,

n ku n yu kè kù n deeténè n dootitɔbè.

⁵ Mukúú ndo m boumu ké n fité,

menie mmèè pǔǔ nke kòu kè mée donné n kōmbùtì.

⁶ Kudɔnkù kó iwèí ii do n cèète,
ké mukúú nkó ticùtì nduó n yìikè.

⁷ Dè do n di kè n yú Kuyie nku,
ké ku nkuónnè,

kè kùu keè n tammè ku cǐtè mièke,
ké m báammii tuɔkoo ku borè.

⁸ Kè ketenkèe aá,
ké yetārèe sǎntè kéaá,
ku mièke peike mèè kpéí.

⁹ Kè kuyukú nyièní Kuyie nwǔǔ,
nkè fehāādeènfè yìèní ku nùu nè ihāāpèmpéri.

¹⁰ Kè kùu bíi ntiwetì kécúténí,
kéncutiní ke na yewetisù.

¹¹ Ke deke oínkèmbàri, ke puu,
kémpùtì kuyaakù mièke.

¹² Kè yewetisù kù fité,
ké yewetè dieyè kù cèète,

kè dè sòu ke dò ndibinni cūmpuri.
¹³ Kè kuwenniku diekù yìèní ku ìikè
Kè yewetè pènkù nè yemátārè nè ihāāpèmpéri.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mpéú kéínkè fetaafè kōme,
ké bè yo Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè ku tam-
mè.

Kè fetaafè mátārè duóní,
ké muhāá ncóú.

¹⁵ Kè fetaafè nwéí tipítì timɔu,
ké Kuyie ntāũ ku pie ntipítì timɔu.

¹⁶ Kè kùu pæe ké dàméèri fǔǔ feité,
ké kùu wei ké ketenkè mièkee feité.

¹⁷ Kè kùu youtení ku nùtè kéínkè,
ke n yúú mmenie mmieke kédenneni.

¹⁸ Kuù n deerínè n dootitɔbè,
nè n sǐmbè bèè wèrimú pèèté n kōmu.

¹⁹ N do bo mesémmè mièke nke kè bè n cèète,
ké Kuyie mme nni mbonè.

²⁰ Ke n dènneni difǔtìri mièke,
ke nh òmpùnne kù n dǔ mèè kpéí.

²¹ Kuyie nni nyietí n dɔɔri mèmme dèè siè.
N wennimu kè kù n yietí mesàa.

²² N tǔmmu Kuyie nkó kuce,
n yí yete ku kpeti matì.

²³ N yí yeté ku kuó mai,
m me n yí yeté ku tannùu mari.

²⁴ N dɔɔrimu kù dómè.
N dakemu nyàa bo yeté mèè kpéí.

²⁵ Kuyie nni nyietí n wetí kè dè màmmè mme,
n wennimu kè kù n yietí mesàa.

²⁶ Kuyie, nwèè dǔdǔri dèè wenni,
a we ndɔɔri dèè wenni.

Wèè tu onitì mómmu a we ndɔɔri timómmti.

²⁷ Wèè dò mpáíí, a ɔǔ ò benkemu amáa páíí.

Kòò tu oyeiwe a nyé a bo ò yímè.

²⁸ Fǔǔ deeri besénnibè
ke kékùnkò sifeí yembè.

²⁹ N Yiè nKuyie nfǔǔ còunko n fitirè,
fǔǔ m mí dibìnni mièke.

³⁰ Kuyie nfǔǔ te kè n do n dootitɔbè.

a í ò yetenè ò da mɔɔ dè.
 4 A ʒʒ ò conè mesàà mme,
 kòò òò mmesɔɔ nsààmè kó dipiì
 5 Ò da mɔɔ mufòmму mmu kàa mù nhò duɔ,
 koò yíe yewe kòo fòmму òkè mediè.
 6 Fʒʒ ò deeté kòo yètiri deuke,
 fʒʒ ò déúkúnne koò duɔ ndisānni.
 7 Koò dòòri mesàà ndiemè sǎǎ,
 kòo duɔ ndiwèi a borè.
 8 Okpààti duɔ nhomáà ndi Kuyie,
 nè Kuyie nkùù baké kéínkè nè ketenkè
 ku kó mesàà nkpeí nke ò fiúkumè teii.
 9 Okpààti, a yóo nintemu a dootitɔbè,
 a yóo pímmú bèè da níí.
 10 A yóo feiténí dīi yìe ké bè tanné fehǎātofe mieke nke,
 ti Yiè nKuyie mbo bè maanko nè kemieke kè bèe cóúté.
 11 A yóo kuɔmu be kó fyanfè,
 be yaàbí nè be botóo ketenkè ínkè.
 12 Bè dǎ ke dá dǎ meyei mme,
 bè wēnné ke bo da cakemu,
 bè me nyí yóo na.
 13 A yóo duɔ nkè bèe búttinné kékokému,
 kàa mbè tǎū ipie.
 14 Ti Yiè nKuyie mbenke a wērimú diemù,
 ti diè nke déúkúnko fʒʒ yètiri a wērimú kpéí.

Kuyie ndè yíme kàa n yóu?

22 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè bè diè
 nfè nè metandaamè.
 2 Áú Kuyie! Áú Kuyie!
 Dè yíme kàa n yóu?
 Kè n kuò nke kuò mbá a í n deerí?
 3 Kuyie, nh ʒ ntúú nke kuòmму kàa dò nyúó,
 kè nní nyíe nke kuò mbá n yí ompu.
 4 Kè fʒʒ né tú wèè dò mpáíí,
 ke kari a kpààtikàri kè Isidayeeribe da sǎntí.
 5 Ti yembè do duɔ nfʒ nwe bemáà,
 bè do búó fʒ nwe kàa bè deerí.
 6 Bè do ʒʒ kuónnè fʒ nwe kàa bè deeté.
 Bè do íkú fʒʒ ínkè kàa bè dènnínko ifei.
 7 Mí n naá ndibeù ndi!
 N ténke í tú oniti,
 benitibè bemɔu sǎǎ mmí nwe,
 kubotí kumɔu sènkèrì mí nwe.
 8 Benitibè bemɔu n yàu ke daúmu,
 ke cǎú kéhéunko be yɔ.
 9 Ke náá n kpéí nke tú:
 Ò yé nhò duɔ nhomáà ndi Kuyie,
 kuù tūnte o kpeti,
 ò yé nkù ò dómu,
 kù tū nhò deeté.
 10 N Yiè nKuyie nfʒʒ n dènnení n yǎ pɔuti mieke,
 fʒʒ n duɔ nho miè.
 11 Bè m peité ke n duɔ fʒ nwe,
 nè m peiténímè, Kuyie nfʒʒ ò te.
 12 Meyeñcaàrimè meè ò tǎkénè, a bá n détténè,
 òmɔu í bo wèè bo n tee.
 13 Yenaadakè péu yeè ò fité,

Basāā naadakè yeè n cētínè.
 14 Yè ààte tinùùti nti ke bo m pí,
 ke dò ndiciriciri dii pí nke kontí.
 15 N wērimú muù sūtoò menie mbè còummè ketenkè
 me kǔme,
 kè n kúʒ bǎkíí,
 kè n kǔmbùùti yìete mekùù nkǔme.
 16 N níí kuù kpéí tiyaàkpeti kǔme,
 kè n nóndenfè dàri n dáandaakù.
 A n dɔu nkufɔti bènni ndi.
 17 Simɔɔ siì n cēēte ke bo n cááké,
 benitiyeibe beè n dií ke bo m pí,
 ke dùute n naàcèi nè n nɔu.
 18 N yòkè mediè mme kè n kúʒ feité.
 N dootitɔbè n wùómmu ke m paké,
 19 ke totí n yààti,
 ke tǎū tété n yaàbòri.
 20 Fʒ nKuyie, nha bá n détténè,
 fʒʒ tu n wērimú,
 cokéni mecāā ké n teennè.
 21 N deetténè dikpàrisiè,
 ké n deetténè yemɔni.
 22 N deetténè diciriciri nùù,
 ké n deetténè yepaanaadayiè.
 A n teemmu,
 23 m bo nnáà nha kpéí n kɔbe cuokè,
 m bo nda sǎntí ditǎnni cuokè.
 24 Díndi bèè dé Kuyie, nsǎntínè kù,
 díndi Sakɔbu yaàbí dimɔu, ndéúkúnkonè ku yètiri.
 Díndi Isidayeeri yaàbí dimɔu, nkpeutínè ku ìkè.
 25 Kù ʒʒ í n wúónko mesémmè yìe nho sémmè mieke,
 kù í ò yetírí,
 kù ʒʒ í nhò bùttinné,
 kòò kù kuónnè kù ʒʒ kéttému.
 26 M bo nda sǎntí ditǎnni dierì cuokè,
 kédoò bèè da dé be cuokè m béi ntí.
 27 Beçiribè yóo dimu kénsànnè,
 bèè waà nKuyie nkè bè nkù sǎntí,
 kénfòù kémmte.
 28 Itemmànke imɔu kɔbe yóo dentenèmu Kuyie nkpeí,
 bè wētínímu ku borè,
 ibotí imɔu kɔbe yóo nínkúmu ku ìkè.
 29 Ke yé ti Yiè nKuyie nkùù tumè okpààti,
 kuù baké ibotí imɔu.
 30 Bèè duɔ ketenkè mieke bemɔu bè yóo kǔnkemu ku
 ìkè,
 bèè kó dimàà tati kudɔnkù bè bo nínkú ku ìkè.
 Mí n fòu Kuyie nkpeí nke,
 31 kè n yaàbí yó nkù ntú,
 kénáké ku kpéí mbe bí,
 32 kè ìi náké be yaàbí kù dòò dè
 ke deeté ku kɔbe.

Kuyie nkuù tu n cēnti

23 Dafiti yènfè.
 Kuyie nkuù tu n cēnti kè n tú ku kó fepièfè
 n yí yóo mónté demarè.
 2 Kuù nh òmpúnko timusùùti borè,

ke n kɔrinè menie nyííkú dè só.

³ Kuù n kpénkùnkò,
ke m benkú kuce sààkù,
ku yètiri de m èè kpéí.

⁴ Kè n kèrí dibìnni dierì mièke
m bá nyíèkù dèmarè ke yé kù m bonèmè,
ke tɔ kunaacèndùkù ke m baànè,
ke tɔ kunaacèmpààti
dèè n duò ndikòmbù.

⁵ Kù n duò mmudìl mmu,
n dootitɔbè ìlkè,
a nconè diwèi ndi ke wàari mekòfɔme n yuu,
ke píenke m bòòfè kè dè cou.

⁶ Diwèi nè mesàà dè yó nni mbonèmu yewe yemɔ,
kè nní mbo a cíètè n fòmму mumɔ.

Kuyie ntatimè ku cíètè

24 Dafiti yènfè.

Kuyie nkuù te ketenkè nè dèè bo ke mièke,
kuù te kutenkù nè bèè bo ku mièke.

² Kuyie nkuù fí nketenkè dàmmèèri ìnkè,
kuù kè fí nyíkó nyínkè.

³ We mbo na kédeke Kuyie ntàri?

We mbo na kéta ku cèsààtè mièke?

⁴ Wèè nɔu wenni kòo yèmmè dò mpáíí,
wèè í duó nho yèmmè yebòkè,
wèè ɔɔ í mpariku ke né sóú.

⁵ Weè yóó péte Kuyie nkó mesàà,
Kuyie nho deetiwè yóó wè kòhnèmu.

⁶ Bèè wanti Kuyie mbe kperè yó mme ndò,
bèè wanti Kuyie nSakɔbu do tũ nkù.

⁷ Di yíé kéokùnnè yebòrè,
okùnnè yebòrè yèè bo nè dimònni,
kòo kpààti dièwè ta.

⁸ We ntu de kóo kpààti dièwè?

Kuyie nku, kù kpeñnìmu,
kuù tu okòmbòteu.

⁹ Yíé kéokùnnè yebòrè,
okùnnè yebòrè yèè do bonè dimònni,
kòo kpààti dièwè ta.

¹⁰ We ntu de kóo kpààti dièwè?

Kuyie Mpaɔdaa nwe,
kuù tu okpààti dièwè.

N Yiè nKuyie m benke a ce ké n cíè n yei

25 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie m búó fí nwe.

² N Yiè nKuyie n duó nfí nwe m máà,
A báá yóu kè n dí ifei,
n dootitɔbè bá n na kényānku.

³ Bèè da duó mbe máà ifei í bè pī,
ì yóó pí mbèè da yete bèmbè.

⁴ N Yiè nKuyie, m benke a ce,
n niité ice a dó nní ntũ nyi.

⁵ M benke timómmon̄ti kó kuce ké n tié,
fí tu Kuyie nke n deeri.

N yíku fí ìnkè yewe yemɔ.

⁶ Ti Yiè nKuyie nha báá yé, nha ti kuòmmè mesémmè
ke ti dɔɔri mesàà nsáà.

A sémmè nè a sàà ndè bomu nsáà.

⁷ Bá ndenniní n do dɔɔri mèè yei,
nè n yetémè n kpaá be ndii mònni,
a sà mèè kpéí bá n yé.

A niti mèè kpéí nyé n kpéí.

⁸ Kuyie nwennimè ke dɔɔri dèè wenni,
dèè te kè kù benkú onitiyewe ò dò nkétũnne kù ce.

⁹ Ke kerinè bèè kékùnkò bemáà timómmon̄ti mièke,
ke bè benkú ku kó kuce.

¹⁰ Kuyie nkó itié nwennimu, ke tú imómmon̄nyi,
bèè kù taunnè ke tũ nku kuó be kpéí.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nnè a kó diyètiri kpéí,
n cíè n yei, mè deumu.

¹² Kòo niti dé ti Yiè nKuyie,
kù ɔɔ ò benkemu kuce ò dò nkétãáté kù.

¹³ De yiè nhɔɔ di diwèi ndi,
kòo bí tieke dihei.

¹⁴ Kuyie mbenkúmu ku kó disòri kpeti bèè kù dé,
ke bè benkú ku taummè tié.

¹⁵ M búó Kuyie nku sáà,
kuù yó m píté ticùnti tii m pī.

¹⁶ Wénté n m bíékè ké n kuó mmesémmè,
n kpa n kou nwe ke sénni.

¹⁷ Kukòmbòdorí kuù m bo,
n denne kukòmbòdorí mièke.

¹⁸ Wénté n sémmè nè n féútímè,
ké n cíè n yei mmemɔ.

¹⁹ Wénté n dootitɔbè sũmè,
be mièke kèè ò cù.

²⁰ Nni nkānké ké n deeté,
kè m bá nsɔri a borè kédi ifei.

²¹ M búó fí nwe, fí yó n teennè,
kè nní ndò mpáíí ke wenni.

²² Áú, Kuyie! Deeté Isidayeeri
nè be ààrimè memɔ.

Dafiti tumè Kuyie nhò kòhnè

26 Dafiti yènfè.

Ti Yiè nKuyie n kónné,
n tũmmu a kuó,
n yíku fí ìnkè nè n yèmmè memɔ,
n yí yóó nampè.

² Ti Yiè nKuyie, n wénté,
n yááké, feité n yèmmè.

³ M búó fí nwe ke bà a kó mesàà,
n kéri a kó timómmon̄ti mièke nke.

⁴ N yí katinè siyáàbìsí yembè,
n yí neitinè meyèmmè mèdémè yembè.

⁵ N yí dó bèè dɔɔri meyi mbe kó ditĩnni,
n yí katinè benitiyonkubè.

⁶ N Yiè nKuyie n yóó nite n nɔu nsi kébenke n wen-
nimè,

n firí a wũtònni ndi,

⁷ ke da sántí,

ke náá nha kó mesàà mmemɔ.

⁸ N Yiè nKuyie, n dómú ké mbo a cíètè,

a wërimú bo tètè mieke.

⁹ Bá n wënnénè beyeiibe kékua,
bá n wënnénè benitikòbè.

¹⁰ Be ncu tú sisìnsi nsi,
bè bè duò nticuuti nti ke dó bèe bè kòhné.

¹¹ N tũmmu a kuó,
n kuó mmesémmè ké n deeté.

¹² N kéri kuce sààkù nku.

M bo nsántí n Yiè nKuyie nku nitibè tikú dè.

Ti Yiè nKuyie nkānkémè wèè sòri ku borè

27 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie nkuu m mí ke n deerí, n yí yǐkù

òmò.

N Yiè nKuyie nkuu kānké n fòmму, n yí dé òmò.

² Kè benitiyeibe n tšònnè,
ke dó ké n cááké tikpasìnti kōme.

N dootitòbè bèè n wanti,
beè yóó bété kéduo ketenkè.

³ Bá kè fekparinafe n dinté, kufšwaá mbá m pí,
kè n dootitòbè dó ké n dokénè,
m baa nyíkú a ínké nke.

⁴ N dó dèmarè máà ndi mediè nke dè mòú ti Yiè
nKuyie:

M bo mbomè ku cíètè mieke sǎà,
ke wúó nku sàà,
ke dake ku cíètè kpéi.

⁵ Deñde kù yóó nni nkānkémè meyei ndiyie yeiri yiè,
kè nni nsòri ku cíètè,

kè kù n dee nku pèrì ínké,
meyei nyí yó n ninte dè.

⁶ N síimmu n dootitòbè bèè n fité,
n yóó fíému yesǎa nkó iwũš ku cíètè kéndiè,
kédéúkùnkò ku yètìrì.

⁷ Áú n Yiè nKuyie! N kuó mmesémmè ké n teennè,
n kuònnè fš nwe, n kénté.

⁸ N dèntení a béi ntì nti ke tú: N wammúnè!
N Yiè nKuyie, n da waàmmu.

⁹ Bá m bútiné, a mieke bá m peike,
fš nwèè n deerí bá m bontóo.

Bá n yóu fš n Yiè nKuyie,
fš n deerí.

¹⁰ N cice nè n yš kè bè n dootóo,
fš nyó n cútému.

¹¹ N Yiè nKuyie, m benke a ce,
n dootitòbè beè bo,
n niité kuce sààkù.

¹² Báá yóu kè n dootitòbè n dšò bè dómè,
bè sšnté ke n wátirìmu,
bè dó meyei ndòrìmù mmu sǎà.

¹³ Dè na nni ndòmme
kè n do í yé ke dò m bo yà a kó mesàà ketenkè kie

ínké?

¹⁴ A mbúú Kuyie, kpénkùnnè amáà,
yáúkùnnè a kšnti, mbúú Kuyie.

Wèè tšònnè mukúú nhò bàámmè Kuyie

28 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie n kuònnè fš nwe,
fš tu dipèrì dìi n kānké,

bá ncíéké kè n kuò nkàa cíéké,
n tati kudònkù nku.

² Kénté m báammii n da báá nyi.
Keè n da yumè ke tú a n tee.

N yuo n ncu nsi a cēsààtè bíéké ke da báá.

³ Bá n wënnénè beyonkuba nè bèè dšòri meyei,
bèè š nnáa mbe kobe diwèi kó tináanti,
kè meyei nné píéké be mieke.

⁴ Dšò be be tšimmú dòmmè, be yei ndòmme,
yietí be be yei mbè dšò mè betòbè.

Duò nkè bè dšò mèè yei ndo be yo ínké.

⁵ Ti Yiè nKuyie mbè í dake a teèmmè kpéi
nè a pí mmùú tšimmú,
ti Yiè nKuyie nha bè bo nke báá bè íi.

⁶ Ti Yiè nKuyie nyètìrì ndeu,
kù kèèmmè m báammii.

⁷ Ti Yiè nKuyie nkuu n kānké,
kuu tu n kó kudòpikù,
n ku n duó mmáà,

kuu ñ teènnè kè n yèmmè naati,
n yó ndiè ke ku nsántí.

⁸ Ti Yiè nKuyie nkuu kānké ku kobe,
kuu tu tecēkpetè ke deerí kù tǎáté wè.

⁹ Ti Yiè nKuyie ndeeté a kobe, fš bè te,
dšò be mesàà, a ntú be kóo cēnti, ntu be sǎà.

Kuyie mpèúmè ku tammè

29 Dafiti yènfè.

Díndi kéínké kobe déúkùnkònnè Kuyie nyètìrì,
sāntenè ku, kù deu mèè kpéi nke mōke muwërimú.

² Déúkùnnè ti Yiè nKuyie nyètìrì,
nínkúnè ku ìikè ku cēsààtè mieke.

³ Ti Yiè nKuyie nkpeñimu, kuu te kè fetaafe pèú,
kè kù pèú metammè menie n yínké,
kuu baké menédiemè.

⁴ Ti Yiè nKuyie nkuu píékù nè muwërimú,
ti Yiè nKuyie nkuu pèú metammè kperímè.

⁵ Ti Yiè nKuyie nkuu pèú kè detekperè duò.
Ti Yiè nKuyie nkuu kèkíí Dimaa kó detekperè.

⁶ Kuú duó nkè Dimaa kó yetārè yǎnku kunaabiiku
kšme,

kè Edimwō tāri yǎnku dipaanaabii kšme.

⁷ Ti Yiè nKuyie nkuu pèú kè fehādeēnfè yiè.

⁸ Kuyie nkuu pèú metammè kè dikpáà sānti,
kuu duó nkè Kadēesi kpáà sānti.

⁹ Kuyie nkuu pèú metammè kè detie nsānti,
kuu pèú kè tifāàti yòrì dikpáà.

Ku cíètè mieke bemōu kè bè tu ku yètìrì ndeu.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nkuu do baké fetadiéfè mšnni,
kuu tu okpààti sǎà.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nduó nha kobe muwërimú,
pā be mesàà, ké bè duó ndiwèi.

Kuyie nfòukùnnemè Dafiti kòò kù sǎntí

30 Dafiti yènfè bè do kpetírí Kuyie ncíètè ke diè nfè.

² N da sǎntí n Yiè nKuyie nha n dènne mèè kpéí ndifítirí mieke,

a í yóò kè n dootitɔ̀bè n na ke yǎnku.

³ N Yiè nKuyie n kuónnè fí nwe, kàa m miékùnnè.

⁴ Kuyie nfíòò n dènnení kudɔ̀nkù n do dommú kufíti nku kàa n fòunkùnnè.

⁵ Díndi bèè tũ nKuyie, ndiènnè ke déúkùnkò ku yètirí, nsǎntínè ku, kù sà mèè kpéí.

⁶ Ku mieke í ɔ̀ɔ̀tí kè bo bonkemè, ku sàà mbo sǎà ndi, yedabùò nhõ mbo kuyuoku nku, kè dikúnwehíni ntú diwèi.

⁷ N yèmmè do dò n fííkúmu, kè dèmarè í yó n nampè.

⁸ N Yiè nKuyie nè a kó mesàà nkpéí, fíòò do n kpénkùnnè ditári kōme, di mmònni ke m bùtínnè kè n yèmmè cààrè.

⁹ Kuyie n kuónnè fí nwe, m báá nfí nwe

¹⁰ Kàa n kùò á ɔ̀ntè ba?

Kàa n tanné kufíti a bo ɔ̀ntè ba?

Becírìbè bo na kénkpaá ke da sǎntáà?

Bè bo na kénkpaá kénáá nha kó timómmɔ̀ntaà?

¹¹ Kuyie nha n kénté ké n kuó mmesémmè, Kuyie nhá n teennè.

¹² Fíòò dèite n yeñcaàrimè ke n duó ndiwèi, Fíòò n dàtè kufíòòtɔ̀nkù ke n dàtínnè tibanyààti.

¹³ N yóò ndéúkùnkòmu a yètirí nè n yèmmè memɔ̀u, n yí yóò yóu m bo nda sǎntímu.

N yó nda sǎntímu sǎà.

Kuyie nkǎnkémè Dafiti

31 Bedèmbè kóò kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² N Yiè nKuyie n sòri fíòò borè,

báá yóu kè n di ifei bití, a sàmu n deeté!

³ Kénté m bíékè, n deeté mecāā, Fíòò yó ntú n kó dipèri kperí, tecèkpetè tèè n deeri.

⁴ Fíòò tu n kó dipèri, n kó tecèkpetè.

A nni nni ke n cèmmú, a yètirí bo deuke mèè kpéí

⁵ Fíòò yó n denne bè n díi ntíi cùòti, ke yé fíòò n kǎnkémè.

⁶ N Yiè nKuyie nh ānnè m máà a nɔ̀u mieke nke, a tú Kuyie nku timómmɔ̀nti yiè, fíòò n deeté.

⁷ A í dǎ bebɔ̀ɔ̀féúbè, n duó nfí nwe m máà.

⁸ N yóò nyǎnku nè diwèi ndi a sàà nkpéí, a yàmè n sémmè ke banté n yeñcaàrimè.

⁹ A í yóu kè n do n dootitɔ̀bè nɔ̀u mieke, a n deétemu kè n kèri ke í yǐèkù.

¹⁰ N kuó mmesémmè meyeñcaàrimè meè n deuté n kǔnti tii bèitè kè n yèmmè yè, kè n nɔ̀u nhòhté.

¹¹ N yóò kú meyeñcaàrimè mieke nke, n yóò deè m bie iyentotí mieke nke. Meyei n dǔò mè meè dèite n wèrimú, n wèrimú ɔ̀mmu muù dèè.

¹² N kprantídèntɔ̀bè beè te kè m pɛetitɔ̀bè n sǎà n dootitɔ̀bè beè te beè n yé kè bè n yòte, beè n yàù kè bè n yòte ke cokù n naá kukúmbocíríkù nku.

¹³ Bè n yé nhocí kōme mme, n naá nkukúntaacíríkù nku.

¹⁴ N yo bè náantemè mme n kpéí kè kufíwaá nni nhauté,

bè wènnè bɛmɔ̀u ndi ke n dónè meyei, bè dàkemu ke bo n kuɔ̀.

¹⁵ N Yiè nKuyie, n duó nfí nwe m máà, fíòò tu Kuyie ke n te.

¹⁶ N kpeti timɔ̀u ā fíòò nɔ̀u mieke, n deeténnè n kprantídèntɔ̀bè nè beè ñ fèũnko.

¹⁷ N ɔ̀ɔ̀ténè diwèi mí nha kóò tǔnti, nè a sàà nkpéí n deeté.

¹⁸ N Yiè nKuyie m báá da yú kédí ifei, benitiyeibe beè dò nké ì di ke dǔ yúó kékú.

¹⁹ Duó nkè beè náà nsiyáàbisí osààwè kpéí kè bè dǔ yúóò,

sipɔ̀ɔ̀ yembè nè mesenkùmè yembè nè sifeí yembè kè beè cíéké.

²⁰ A sàà ndeu mediè mme, benitibè bɛmɔ̀u wùómmu a dɔ̀ɔ̀rimè beè da dé, bè yému a ā dè beè sòri a borè.

²¹ A bè sòri a borè nde ke bè kǎnké beyeibe kó medíim-mè,

kè bè bo a cíètè, ke détirinè iwátii.

²² N Yiè nKuyie nnè mutɔ̀mmú a n dǔòmmè mesàà, mí n dootitɔ̀bè do cèète wè bè ɔ̀ɔ̀ pi mèè botí dihei.

²³ Dè do n dimu kè n yèmmè ndo n da déténnè, kàa me nkèè n kuòmmè ke da yu.

²⁴ Ndónè ti Yiè nKuyie, díndi ku kó besààbè, ti Yiè nKuyie nkǎnkému beè kù tũ, ke fèũnko mediè nsifeí yembè.

²⁵ Kpénkùnnè dimáà ke yáúkùnnè di kǔnti, díndi beè bùú ti Yiè nKuyie.

Kuyie ncíè nwè m̀̀kemè diwèi

32 Dafiti yènfè.

Dè nnaati Kuyie ncíè nwè o yetímè, kù ùtè wè o yei.

² Dè nnaati ti yiè nKuyie nténke í kaànnè wèè kó meyei,

dè nnaati wèè yèmmè wenni.

³ N do í dáa dii m̀̀nni n yei nkè n wèrimú mùù dèè, kè n níi ntúú nke mítirí.

⁴ Ke yé a do m puotimè kuyie nnè keyènkè, kè n wèrimú dèè kè m m̀̀tè mupaakèntie kōme.

⁵ M me nda dáammu n yei, n yí s̀̀nnè n yetímè,

m béimmu ke tú n cààrè, ke da dáa n yei,
nkàa mè nni nhüté.
6 Dèè te kè besààbè dò nké nda báá ndimònni sààri.
Bá kè meyei tùòkeni fetaafe diefè kòme mè báá bè nìn-
te.
7 Fíí tu n kó disòri ke ÿ nni nkánké meháárimè mònni,
M bo ndiè nke da sántí a n kánké mèè kpéi.
8 Kè Kuyie ndò:
N yóo da tiémmu ke da benke kuce a dò nkétünne kù,
m bo nda duò nyitié ké nda wúó nsáá.
9 Báá yei ntesántè nè sámmarímú de kòme,
bè áá de tisánkéndánti nè iwéi kè de bo yei mbe kpéti.
10 Oyeiwe ÿ nféürimu mediè,
kè Kuyie nyári wèè kù duó nhomáa.
11 Díndi besààbè nyánkunè Kuyie nkó kuce miéke, di-
wèi ndi bo.
Díndi bèè yèmmè wenni mpíèkùnè diwèi.

Ti bo ndièmmè ke sántí Kuyie

33 Díndi besààbè dí mpíèkùnè diwèi,
ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètiri.
Díndi bèè yèmmè wenni di kó diwèi ndi di bo nkù sán-
tímè.
2 Sántenè Kuyie nè debémbénnè iwéi kperè,
sántenè ku nè kubómbonku iwéi tepítè kòku.
3 Dentènè feyempànfè, mbiennè debémbénnè, pietenè
ku.
4 Kuyie nnáahti tu timómmonnti nti,
kè kù dòòri de tu demómmonne.
5 Kù dó timómmonnti nti nè dèè wenni,
kè ku sàa mpíéké ketenkè.
6 Ti Yiè nKuyie nkuù béi nké kéínkè dòò,
kuù duó nké siwáá ánné.
7 Kuyie nkuù tíí ndáméèri kó menie,
ke mè ánné dèmarè máa.
8 Kutenkù kumòu kòbe, ndénè ti Yiè nKuyie,
nké benitibè bemòu kù yòte.
9 Kù ÿó béimmu kè dèè dòò,
kè kù béi nti tì dòòmu bàmbà.
10 Kuyie nkuù ÿó paa nyibotí dó kédòò tì,
kuù ÿó cààrè benitibè dó tì.
11 Kuyie nkuù dó tì ÿ mbomu sáá,
kè ku yèmmè dó tì mbo sáá.
12 Dè nnaati kubotí ti Yiè nKuyie mbaké kù.
Dè nnaati ti Yiè nKuyie ntááté bè ke bè te.
13 Ti Yiè nKuyie mbo kéínkè nke ke wúónní benitibè
bemòu.
14 Kù kàri ku kàri ndi ke wúó nkutenkù kòbe bemòu.
15 Kuù bè dòò meyèmmè bemòu,
kù yému bè dòòri de demòu.
16 Fehāāpōnnafe diefè feè í deeri okpààti,
muwérímú mudiemù muù í deeri dikòmbùò yiè.
17 Kàa yèmmè dò ntesántè bo da deetè a sóu nha máa
ndi,
te wérímú diemù í denninko oniti meyei.
18 Ti Yiè nKuyie nkuù me ndàke bèè kù dé be kpéi,
bèè bàa ku kó mesàa.
19 Ke bo bè deeténè mukúú,

kè dikònni tanní bè nfòu.
20 Tínti buó Kuyie nku kuù ti teénnè,
kuù tu ti kó kudòpikù.
21 Ti yèmmè naatinè kuñku,
Kuyie nsàmu, ti ku nduó ntimáa.
22 Ti Yiè nKuyie nha sàa nní nti bonè, ti búó fí nwe.

Kuyie ndènnemè Dafiti iyèèke

34 Dafiti do dòò omáa kuyeinkù okpààti
Abimedeki ìkè,
kòo ò bèti kédeè kòo dèntè fèè yènfè nfe.
2 N yó nsántímu n Yiè nKuyie nsáá,
ku sánni báá dèè n nùò miéke.
3 N yèmmè naatinèmu n Yiè nKuyie,
díndi besántibè nkémúnè n kù sántímè kényānku.
4 Di n wènnénè kè tí nsántí ti Yiè nKuyie,
tí nwé nkédéúkunko ku yètiri.
5 N yu Kuyie nku kè kù yei,
ke n deeténè n kó kukòmbòdoróo.
6 Kàa bòuté Kuyie, nha yèmmè mèè ÿó cáté,
bá ifei ténke bá nda bo.
7 Kòo sénniwè kuù nti Yiè nKuyie nhóó keèmu,
kòò deeténè meháárimè memòu
8 Kuyie ntònni dii bàa bèè dé ti Yiè nKuyie
ke bè deeri.
9 Yáákénè kéyà Kuyie nwennimè,
dè nnaati wèè kù duó nhomáa.
10 Díndi Kuyie nkó besààbè, nkù déné,
bèè kù dé dèmarè í bè dónni.
11 Yeciricirè mómniimu yè dó de kè dikònni yè píi,
dèmarè í dónni wèè búó Kuyie.
12 M bí, kòtenèni ké n kénté,
kè n di benke di bo ndé mèè botí Kuyie.
13 Kòò mòu dó mufòmму,
ke bo nfòu kè de naati,
14 o nóndenfè bá nnáa ntinányeiti,
ò bá nsounte.
15 Wèè déténe meyei,
kéndòòri mesàa,
kénwàa nkunaati ke kù bèti.
16 Ti Yiè nKuyie nwúómму besààbè,
ke yo be dabùò.
17 Ti Yiè nKuyie nkpànnèmu beyeibe,
ke bo bè dèè ketenkè ínkè kè bèe yè mbe kpéi.
18 Kè besààbè kuónnè ti Yiè nKuyie,
kù ÿó keèmu ké bè deeténè meháárimè memòu.
19 Ti Yiè nKuyie mbonèmu bèè yèmmè cààrè,
ke deeri de di bè.
20 Meháárimè péu tuòkúnímu osààwè,
kè ti Yiè nKuyie mme nhò deerinè me memòu.
21 Ke dake o tùòti imòu kpéi,
kè bè báa kéétè o kúù mari.
22 Meyei mmeè kòu oyeiwe,
Kuyie nyóó kpetinnèmu bèè níí mbèè dòòri dèè wenni.
23 Kuyie nkuù deeri ku tómbè,
kù í yóo kpetinnè bèè sòri ku borè.

Kuyie nkòrmùmè oc̄iri

35 Dafiti yènfè.

Kuyie nhá kpànnè bèè ò kpànnè,
kédokénè bèè n dokùnè.
2 Íté kétúóté kudɔpikù kusámpókù nè kudiekù.
Cómú ké n deeté.
3 Youte a kpānni nè a cáúkù,
kébaao bèè n fēũko.
N náké f̄s̄ tumè n deetíwè.
4 Bèè d̄ó ké n ku ifeii bè p̄i nkè bèe kēke,
bèè n d̄ónè meyei, ifeii bè p̄i kè bèe bóti be f̄nkuò,
5 kénaá ntiyontì kuyaakù t̄o t̄i.
Kuyie ntōnni bè bèti.
6 Be ceε naá ndibiinni kéanke,
kè Kuyie ntōnni mbè bèti.
7 Bè s̄órté ke n dii ticùnti nti,
ke n keù dif̄t̄iri kè m bo do kékú.
8 Meháárimèe bè d̄éété,
bèe ta bè díi nt̄i cùnti mieke,
kédò bè keù díi f̄t̄iri.
9 Kè diwèi ní nni mbo,
kè nni nyāku,
Kuyie nni nteenèmè kpéi.
10 N náánnè n yèmmè mem̄ou ndi,
ke tú òm̄ou í da dōnnè f̄ nKuyie,
f̄s̄ ̄ deeténe oc̄iri wèè ò kpeñinè,
ke deeri osénniwè nè bèè fèkù o kperε.
11 Bè nàa mbè í yà t̄i nti,
Bè m̄ bèkú nyí yé t̄i nti.
12 Kè n d̄òri mesàa nkè bè n d̄òri meyei,
kè m bo m máa.
13 N dootibè ̄ mm̄o nkè n dáátí kuf̄òt̄ōnkù nku,
kébenke n yeñcaàrimè
kébou dinùù kékékūnne m máa kénsíi,
kémmbáa nKuyie ns̄á,
14 kéndò n népo yoo n tebite, kè n yìkè ñs̄òù,
kè n yèmmèe caàrè kéndò n ȳo ku.
15 Kè n do díi m̄ōnni bè né tíi ké nni ndaú,
kéwēnné ké nni nd̄oɔri meyei,
kè bep̄òbè n yí yé bè nni nnáa ntiyēiti.
16 Bèè í dé Kuyie nnè bèè daú benitibè
kè bè wēnné ke n daú mediè,
ke maà nyebiè n kpéi.
17 N Yiè nKuyie nha yó nni nwúónkomaà?
N deeténe be kó kuyonku,
bè tu yeciricirè nye.
18 M bo nda s̄ánti dit̄innì cuokè,
ké nda s̄ánti kubotí diekù cuokè.
19 N dootibè bá nyāku n kpéi,
bèè s̄ónté ke n níi bè bá nni nhũnnè inu.
20 Bè í náa ndiwèi kó tináahti bit̄i!
Bè dàkii ke bo d̄ò meyei mme dihei kó benitisàabè.
21 Ke aari tinùuti ke tú: Àa t̄i da yāmu!
22 N Yiè nKuyie nha wúómmu d̄èè d̄òri,
bá nc̄íéké, bá n déténe.
23 Kuyie nyité ké n kónné!
N Yiè nKuyie nhené kékpa n kpānni.

24 N Yiè nKuyie nha wennimu,
n kónné kè bè bá nni ndaú.

25 Bá yóu kè n dootibè d̄ò:
Tòò! Ti do me ndú,
ti ò maankomu.

26 Bèè do n d̄ónè meyei nke yāku,
ifeii bè p̄i nkè d̄eè bè di,
ìi p̄i mbèè yèmmè do d̄ò mbè m p̄éété,
kè bèe kēke kè ifeii bè p̄i.

27 Bèè yé nyí d̄òmmè meyei,
be yèmmè ñnaati,
kè bè m̄bonè kunaatí
kénnaá ns̄á ke tú:

Déúkūnne Kuyie nyètiri kùù d̄ó ku t̄ōnti kó mesàa.

28 Mí mm̄ómmu m bo nnáa nha wennimè,
m bo nda s̄ánti s̄á.

Ti Yiè nKuyie mborè nde mufòmmu bomè

36 Bedèmbè kóo kóti dièmmè ti Yiè nKuyie nkóo
t̄ōnti Dafiti yènfè.

2 Oyeiwe náa nt̄i t̄i n yóu,
ò tu d̄è ò bo ndé ba nkpeí Kuyie?

3 Ò tá omáa ndi,
ò í d̄ó kébanté o yei nké mè yete.

4 Ò m̄ke siyáabisí nsi ke sou,
ò í d̄ó kébanté mesàa ntúmè.

5 Kòò duó wè ntotí o yèmmè meyei nkpeti máa,
ke t̄u nkuce yeiku,
ò í yóu meyei.

6 Ti Yiè nKuyie nha sàa mmānnè tiwet̄i nti,
a d̄oɔrimu a béi nt̄i kè d̄è fei tiwet̄i k̄ōme.

7 A wet̄i kè d̄è deumu ke m̄annè a t̄ārè,
kàa beénti cūmp̄uri dif̄t̄iri k̄ōme.
Kuyie nkuù teénnè benitibè nè tikpas̄inti.

8 Kuyie nha sàa nwenni mediè mme.
Benitibè diéké a fieti déè mme.

9 Bè yo nha c̄íètè sàa mmè ke sànnè,
kàa bè niinko a sàa nkó kukó.

10 F̄s̄ tu mufòmmu k̄ūnni,
f̄s̄ t̄i duò nkuwenniku.

11 A sàa nni mbonè bèè da yé,
kàa nkómmú bèè yèmmè wenni.

12 Báa yie nkè tep̄tè yiè nni nninte,
báa yóu kòo yeiwe nni mbeti.

13 Bèè d̄òri d̄èè í wenni bè duòmu,
bè domu bè í yóo na k̄íté.

Ti bo mbúómè Kuyie

37 Dafiti yènfè.

A mieke bá mpéi beyeibe,
a bá nyáa mbèè d̄òri meyei.

2 Bè yóo kpeímu mecāā ntimúti k̄ōme,
kémóté tifāàti k̄ōme.

3 Duó nhamáa Kuyie nkénd̄oɔri d̄èè wenni,
mbonè kunaatí dihei kù da duó ndi.

4 A yèmmè nnaatinè a Yiè nKuyie,
kù bo da duó nha yèmmè d̄ó d̄è.

5 Duş nhamáà a Yiè nKuyie,
 ké nkù bùs,
 kè kùu pí mmutõmmú,
 6 kéfei nha borime sààmè kuwenniku kõme,
 kéfei nha kó timõmmõnti diyè ÿ ncómmú yeyo ke
 dòmmè.
 7 Ndò nyúóó Kuyie nyiikè ke kù kèrmú,
 a mièke bá mpéi wèè kperè yíé,
 a mièke bá mpéi wèè dõ ÿ meyi nhò tãáté ke bo dõ
 mè.
 8 Yóu kunaupíé,
 yóu kemietonnikè,
 a mièke bá ncú,
 dè ce mmeyi mme.
 9 Kuyie nyóó deitemu bèè dõri meyi,
 kè bèè kù duş mbemáà kè bèè tieke dihei.
 10 Dè kraá sámpò nwe kè beyibe deè,
 kàa wammú bè do borè a báá yà òmò.
 11 Bèè yèmmè boo kè bèè tieke dihei,
 kémbonè kunaatí nè diwèi mõmmõnni.
 12 Onitiyeiwe wèè wantinè osàù meyi,
 ke méiri o nùtè.
 13 Kè ti Yiè nné ò wùò nke daú,
 ke yé o yiè duunnimè.
 14 Benitiyeibe bèè kpàte be kpàrise,
 ke deenko be tãnnè,
 ke bo dokénè oçiri nè osènniwè,
 kékuo bèè borime wenni.
 15 Be se yóó kónté kékúú be dire nyè,
 kè be tãnnè kéké.
 16 Desámpòrè wèè wetí ò mðke dè wenni ke pèètému
 beyibe péu kó tikpàti,
 17 Ke yé Kuyie nyóó pòntemè beyibe wèrimú,
 kénto besààbè.
 18 Kuyie nyému bèè yíé nku kuş be we màmmè,
 kù yóó bè duş ndè yó ntú be kperè nde sáà.
 19 Kè dimõnni yeiri tùkèni ifei báá bè pí,
 bá kè dikõnni bo bè nyo nke sànnè.
 20 Beyibe yóó kúmu,
 kè Kuyie ndootitwèè pèèté mutepóó nkõme kénaá
 nkuyukú.
 21 Oyeiwe ÿ pentè ke báá ténné,
 kòo sààwè yie mðke mesémmè ke pã.
 22 Kuyie ndòò bè mesàà mbèè yóó tieke dihei,
 kè kùu beti kù cõ bè.
 23 Kè Kuyie mpénsiri oniti borime,
 kuş ÿ duş nkòò nkéiri ke í yíèkù.
 24 Kòò do ò bá nduş,
 Kuyie nkuş ÿ pí nho nùtè kéyíi.
 25 Nè m bemmè ke yàa kóténè,
 n yí yà Kuyie mbõntóo dè osàù,
 yoo ò yaàbí mmúste dè mudii.
 26 Osàù mðke mesémmè mme sáà,
 ke penni o kperè betwè,
 kòo yaàbí péu de kó mesàà.
 27 Yóu meyi nkéndõri mesàà,
 a yaàbí bo mbo sáà dihei.
 28 Kuyie ndó timõmmõnti nti,

kù í buõnko bèè kù tũ.
 Kù bè bàamu sáà,
 kù yóó deite benitiyeibe yaàbí nyi.
 29 Kè besààbèè tieke dihei,
 ké ndi bo sáà.
 30 Osàù nàa mmeciì nkó tináànti nti,
 tii yìèni o nùu kè tì wenni.
 31 Ò dó Kuyie nkuş nyi,
 ke yennínè omáà meyi.
 32 Oyeiwe ÿ ndíimu osàù,
 ke dó kòò kù.
 33 Ti Yiè nKuyie nhõ ÿ nyóu kòo sàù ta oyeiwe nju
 mièke,
 kè bè ò bekùnè kù báá yóu kè bèè ò kpetinné.
 34 Mbúş Kuyie nke tũ nku kó kuce,
 kù bo da déukunnè kàa tieke dihei,
 kéyà kù deitemè benitiyeibe.
 35 N yámu onitiyeiwe mðte dè muwèrimú,
 ke sèntè mutie sùumù kõme,
 36 képèètóo ò téнке í ndè kraá,
 kè nh ò wammú n yí ò yà.
 37 Nwúó nwèè tũ Kuyie nkuş nè osàù,
 de kóo niti boti ÿ dentenè mesàà mme.
 38 Ti Yiè nKuyie nyóó kuşmu benitiyeibe,
 be wuo nyí yó nkraá.
 39 Ti Yiè nKuyie nkuş deeri besààbè,
 ke bè kãnké meháarimè mõnni.
 40 Kuyie nkuş bè teennè, ke bè deeri,
 ke bè kãnké benitiyeibe ke bè deeri,
 ke yé bè sòrimè kuş borè.

Omuõnti wèè banté o yei nhò bàámmè Kuyie

38 Dafiti yènfè bè diè nfè ke denniní Kuyie nkpeí.
 2 Ti Yiè nKuyie nha bá n fèunnè kemieke,
 bá m puotínè kunaupíé.
 3 A pie nduò n yínkè nke,
 kàa nacèkuute duò n yínkè.
 4 N kõnti mièke téнке í pí,
 a mièke n cú mmèè kpéi.
 N kúş yèè bókè n yei nkpeí.
 5 N yei mmeè deuke ke m pèèté,
 mè n yõntemu ditõu cèèri kõme.
 6 M muo nyèè ànné imañcírí,
 yè pãákemu n yeinti kpéi.
 7 Kuyonku kuş ñ na ke ñ pùtinné mediè,
 kè n yèmmè càari yewe yemõu.
 8 N kõnti tii cù,
 demarè téнке í pí n kõnti mièke.
 9 N yí mðke muwèrimú,
 n kõnti kèéte kéétemu,
 n yèmmè meè càarè kè n kuş nke mítiri.
 10 Kuyie nha yému n dó dè,
 a wúõmmu n dabõnni.
 11 N kõmbùtiti tii duò,
 kè n wèrimú dèè,
 n nuõ nténke í wúó.
 12 N népobè nè n neitinè bè n kentému,
 n kòbe n yentému nh áarimè kpéi.

13 Bèè n dónè mukúú mbè n dii timáti nti,
 bèè n dónè meyei nkè bè n sáá,
 bè ɔ ntúú nke náante n kpéi nke.
 14 Mí n naá ndiñni ndi, n ténke í yo,
 n naá nwèè nónndenfè dári wènwè n yí náá ntimati.
 15 N dò ndiñni ndi,
 n yí téninko timati.
 16 N Yiè nKuyie m búó fí nwe,
 Kuyie nfí n te,
 fí yóó n teennè.
 17 Báá yóó kè bè nni nyānkunè,
 n dɔ kédò dii mōnni, báá yóó kè bè n na.
 18 N tōōnnè m bo domè mme,
 mēfēútímè í iiti m borè.
 19 N yiemmu n caàrimè,
 kè n yei nni nkōōnnè.
 20 N dootitɔbè kōnti naatimu kè bè kpeñni,
 bèè n nī ndetetirè bè sūmu.
 21 M bè dōōri mesàa mme kè bè n tēñninko meyei,
 ke n kpannè n dōōri mēè kpéi mmesàa.
 22 N Yiè nKuyie mbá n dootóo,
 bá n déténe, Kuyie nfí n te.
 23 Kōtení mecāā nké n teennè,
 fí n Yiè nKuyie n kóó deetiwè.

Wèè fēūri ò bàammè Kuyie

39 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè Yedu-
 tunni kpéi.
 2 N yèmmè do dò n yó ndakemu n dōōrimè kpéi,
 ke báá béi ntimati kéyetè,
 kémmuti táu oyeiwe ìkè.
 3 Mēmmè kè nni ndò nyóóo ke dò nkáré ke í mmōke
 diwèi,
 kè n fēútímè né dōke deuke.
 4 Kè dè n cóú m mieke,
 kè iyentotii n tūò nke dò mmuhāá,
 kè n dentenè m bo béimmè.
 5 N Yiè nKuyie n náké n fōmmu mamè,
 n náké n we kpaá yèdè,
 kè m banté n yí kpeñnimè.
 6 A n duó mmùò fōmmu mōnnè tenòutè pēkùmè mme,
 n we í tūòke dēmarè a ìkè,
 a borè oniti dò mmuyaá mmu.
 7 Oniti dōnnè medéè mme ke firì,
 ò àrimu ke dò mmuyaá
 ke waà ntikpàti ò me nyí yé wèè yóó ti tieke.
 8 N Yiè nKuyie, n kémmú we?
 Fí nwe m búómè.
 9 N deeténè n yei,
 báá yóó kè tiyèinti nni ndaú.
 10 M muti táu nwe,
 n yí náá nkéyè dè bonímè fí borè.
 11 N yóo tiyēiti,
 a m puoti kè n duòmu.
 12 A ɔ mpuoti oniti koò tiè nho yei nkpéi nke,
 ke dò nyibié ke caàri ò dɔ dè mediè.
 Oniti dò mmuyaá mmu.
 13 N Yiè nKuyie nkénté m báammii nè n sáúti,

m bá nkuò nkàa cīéké,
 n tú opòò nwe a borè ke yóó pēēté n yembè kōme.
 14 N yóo kè nh om̀pè kè n yèmmè narike
 kè n né na kékpaake.

Dafiti dómè bèè banté Kuyie nhò dòò dè

40 Bè dièmmè Dafiti yènfè.
 2 M bōúté Kuyie nku kè kù cuonni m bíékè
 ke kèè n dabōnni,
 3 ke n dēnnení difōtiri n na nku dii mieke,
 ke n fūúté disāù mieke,
 ke n cōñné dipèri ìnkè,
 ke kpeñkūnne n tàake,
 4 ke ānnè n nùò feyempānfè,
 ku sānni kōfe,
 besúkùbè bo kù yà ké kù depe,
 ké kù duó mbemàà.
 5 Dè nnaati wèè duó nhomàà Kuyie,
 wèè í tū nsipōo yembè,
 nè siyāàbisí yembè.
 6 N Yiè nKuyie nha pí mmùò tōnsààmù ti kpéi mmù
 sūmu,
 a dɔ kédòò ti ti kpéi ntì sūmu,
 òmōò í da mōnnè a tōmmú sūmu,
 m báá na kénáké mù māmè.
 7 A dɔ dè í tú bè bo nda feumè iwūō yoo yepārè,
 n ti bantému,
 a í dɔ bè nda feu iwūō ke tuò nyewūōtòrè ìnkè,
 yoo bè da feu ì meyei ncíémmè kpéi.
 8 Dè mōnni ndi n yímè: Nte mí,
 ti wāri n kpéi nyikuó pátiri mieke ke yèmmè.
 9 Kuyie n dɔ kénye nha kpeti nti,
 a kuó bomu n yèmmè mieke.
 10 N nàkému ditñni cuokè a sàà,
 n yí muti n nùò, n Yiè nKuyie nha ti yému.
 11 N yí sōri mesàa nha n dòò mè,
 n náammu ditñni dierì mieke a tú mè n deetiwè ke
 wenni,
 n yí sōri a sàà nnè a kó timómmōnti
 12 Kuyie nha yó n kuómmu mesémmè,
 a sàà nnè a kó timómmōnti deè m bàà sáá.
 13 Meyei mmèè n tūòkùni tipiti timōu mè í mōke mè
 māmè,
 n yei mmèè n tū m mè òunèmu,
 mè sūnèmu n yùti,
 n kōm̀bùò yèmu.
 14 Kuyie nyàà n deeté!
 N teennè mecāā.
 15 Bèè n dónè mukúú bemōu ifeii bè pí nke bèè sínné,
 bèè n dónè meyei mbèè bótì nè ifeii.
 16 Dèè di bèè n ti mudaá,
 ifeii bè pí.
 17 Dè nnaati bèè waà nKuyie,
 kè diwèi mbè bo.
 Bèè dɔ medeetímè,
 bè ntú sáá: Kuyie nkuò deu.
 18 N tú ociri nwe, osénniwè,
 N Yiè nKuyie nné yému n kpéi,

Kuyie nƒɔ̃ tu n kó teentì,
n deetiwè, báá ɔ̃tení!

Bè ƒéũnko wè bàámmè Kuyie

41 Bedèmbè kó kótì dièmmè Dafiti yènfè.
² Dè nnaati wèè dàke beɔ̃ribè kpéí,
 kè meháárimè ò tù̀kení Kuyie nhɔ̃ ò dènnemu.
³ Ti Yiè nKuyie nhɔ̃ nhò kãnkému kòò ńfò̀, kédì kunaatí ketenkè mieke,
 kù ɔ̃ í nyóu kòò dootitɔ̀bè ò na.
⁴ Kòò mɔ̃ nke dú Kuyie nhɔ̃ nhò bàamu,
 ke yáúkùnkò o k̃ntì o muɔ̀ndò̀ú ńnkè.
⁵ Mí nhɔ̃ yí: N Yiè nKuyie n kuó mmesémmè
 ké m miékùnnè n da yeténemu.
⁶ N dootitɔ̀bè nàámmu n kpéí nke tú:
 Ò yóó kú ɔ̃mmònni?
 O yètìrì yóó kpánnè ɔ̃mmònni?
⁷ Be mieke kòò mɔ̃ k̃tení ke n yà,
 ò nni nwátìrì,
 kéto siyáàbisí káyènnè képitè.
⁸ N dootitɔ̀bè ɔ̃ tímmu kénwéú n kpéí,
 bè náante n kó meyei mme.
⁹ Bè tu dèe ò tù̀kení dè í tú desààrè,
 bè tu n domu ke ténke í yóó íté.
¹⁰ Kè n népo mómmuɔ̃ n tá wè,
 nè wè ti wé nke yo, weè kòhté ke n cuùtì.
¹¹ N Yiè nKuyie n kuó mmesémmè,
 n yíi nkè m bè ƒɔ̃ mbè n dɔ̀ dè.
¹² N yóó banté a n kómmúmè,
 n dootitɔ̀bè n yíèke diì m̀nni ndi.
¹³ A yó nni nto n yíe mmèè kpéí nke a kuó,
 kè nni mbo a borè sáà.
¹⁴ N Yiè nKuyie nyÍsidayeyibe dɔ̀ú nkù,
 a yètìrì ńdeu kè tí nda sántí sáà ƒ́ nnè mutɔ̀mmú a pí
 mmù,
 ke yó mmù pí nsáà,
 kè dè mme ndò. Ami.

YESĀĀ MPÁTÍRÌ DIDÉRÌ

Bè pí nwè ke kònnè ò yáámmè Kuyie nciè̀tè
 (Yesāā 42-72)

42 Bedèmbè kó kótì dièmmè Kodee bí yènfè.
² Áú Kuyie!
 Teyú̀tè yáá mmèè botí menie,
 memme n wènni da yáámmè.
³ Kuyie nha bomu kè n da yáá
 sinéyèí bo wè yáá mmè menie.
 N tati ɔ̃mmònni a ciè̀tè mieke, a borè?
⁴ Keyènkè nè Kuyie n ɔ̃nnieti tii tu n kó mudii,
 kè bè m bekú sáà ke tú:
 Kuyie nha tũ nkù bore?
⁵ Nh ɔ̃ dentení n do ɔ̃ nneínè diì m̀nni kunitisúkù,
 ke bo ƒenafè ìkè,
 kè ti k̃ri Kuyie nciè̀tè dibanni,
 ke diènnè diwèi Kuyie nkó yesāā ke n yèmmè meè
 cààrè.

⁶ N yèmmè bo cààrè ba n kpéí
 nkè nní nsáútí?
 N yó mbúú Kuyie nku ke ku nsántí,
 kunku kù̀ tu Kuyie n deetiwè.
⁷ N yèmmè meè cààrè nè tii n tù̀kùní,
 kè n dèntení a kpéí
 m bo kè Suditèè nè Edimɔ̀ tãri,
 nè Mitisea kperi ye borè.
⁸ ƒɔ̃ dú nkè ikó nhuuti,
 kè me nnie nní nyeti kè metèmmè tù̀kùní,
 kè yenéfinfirè n dátinné kè n diu páíí.
⁹ Ti Yiè nKuyie nhá n dɔ̀ mesáà nkuyie mmònni,
 kè nní ndiè nkeyènkè a kó yesāā,
 ke da báá, ƒ́ nKuyie nkù̀ te kè n fò̀.
¹⁰ N náá nKuyie nku, kunku kù̀ tu dipèrì diì n kãnké.
 Dè yíme kàa n yè?
 Ba nte kè n fò̀nè meyeñcààrimè?
 Dè dòmme kè n dootitɔ̀bè n na?
¹¹ N dootitɔ̀bè beè ā ke n sáà,
 kè n kú̀ kèéte kèéte,
 bè m bekúmu sáà ke tú:
 Kuyie nha tũ nkù bore?
¹² N yèmmè bo cààrè ba nkpéí nkè nní nsáútí?
 N yó mbúú Kuyie nku ke ku nsántí,
 kunku kù̀ tu Kuyie n deetiwè.

43 Áú! Kuyie nha n kónnè,
 cómmú n ƒ̀tìrì kékpannè bèè kpa oniti kó
 mesémmè,
 siyáàbisí yembè nè besòumbè.
² Kuyie nƒɔ̃ tu wèè n kãnké,
 dè yíme kàa n yóu?
 Ba nte kè n fò̀nè meyeñcààrimè?
 Dè dòmme kè n dootitɔ̀bè n na?
³ Duó nkè kuwenniku nè timómmɔ̀nti kè dè n niité,
 kè n k̃tenè a tāsààrì,
 a ciè̀tè borè.
⁴ Kè n tóónnè a wũ̀t̀nni,
 kè n da tóónnè ƒ́ nha mómmuɔ̃ nwèè tu n wèi,
 kétuóte n kù̀tidùkù kényãnkù,
 ke da sántí ƒ́ nKuyie.
⁵ N yèmmè bo cààrè ba nkpéí kè nní nsáútí?
 N yó mbúú Kuyie nku ke ku nsántí,
 kunku kù̀ tu n deetiwè.

Kuyie ndootóomè ku kɔ̀be

44 Bedèmbè kó kótì dièmmè Kodee bí yènfè.
² Ti kèemu nè ti to,
 ti yembè ti nàkému a do dɔ̀ dè
 dimònni kótìrì mieke.
³ ƒɔ̃ bèti ibotí ke kãnnè ti k̃ku,
 ke potè ibotí kè bè k̃ari ke pitè.
⁴ Dè í tú nè be kpàrise nye be tiekemè dihei,
 dè í tú nè be wèrímú mmu bè namè,
 nè a nɔ̀ỹnkperi ndi be namè
 ke yé a do bè kòmmúmè
 a bè dɔ̀ mèè kpéí.
⁵ N Yiè nKuyie, nƒɔ̃ tu nkóo kpààti,
 ƒɔ̃ ɔ̃ dú nkàa kɔ̀be na.

6 Fǝǝ te kè ti bèti ti dootitɔbè
 nè a kó diyètiri ndi ti naumè bèè ti dokùnè
 7 n yí tǎ n tǎmmù mmu,
 n siè dii í dɛerí.
 8 Fǝǝ ti dɛerínè ti dootitɔbè,
 ke feikùnkò bèè í ti dǎ.
 9 Ti Yiè nKuyie nti pɔtínè a yètiri ndi yewe yemɔ,
 ke da sǎntí sǎǎ.
 10 Nè memme kàa ti yete
 ke ti ānné ifei,
 a ténke í nièné ti kó behǎǎpòmbè dikpànni.
 11 Fǝǝ duǎ nkè ti cokù ti dootitɔbè,
 kè bèè ti níi nkè bè éi ti kperɛ bè dómè.
 12 Fǝǝ bè nti duǎ nyiwǎǎ bè kùù ì kǔme,
 ke ti cíenke kè ti taà yehékè tɛyè.
 13 A fiiti a nìtibè mbe detetirè
 a bè fiiti fààrè fààrè nwe.
 14 Ke yóu kè ti cǎpɛetitɔbè ti senku,
 kè bèè ti tǎkénè kè bè ti daú.
 15 Fǝǝ duǎ nkè ibotí ti diè,
 bè ti daúmu ke éúrò.
 16 Nh ǝ nkè n kèè n kɔantídèntɔbè tammè ifei ii ǝ mpí
 kè m pi n yìikè,
 nh ǝ nkè n yà n dootitɔbè bèè ti sǎǎ nke ti wénni
 ke dǎ képeite nh ǝ senkèri mmáà ndi.
 18 Dendé kó dimàà ti tùùkùmmu ti me nyí da yè,
 ti í yete a taummè.
 19 Ti í wète ti fǎnkó,
 ti í yóu kuce a ti benkù kù.
 20 Kàa né ti kùò sikpamɔ miéke,
 kè mukúú nkó dibìinnì ti dàtínnè.
 21 Kè ti do nda yè, fǎ nKuyie,
 kè ti do ntùnnɛ yebɔkè,
 22 a na nyému,
 ke yé a yémè oniti yèmmè dòmmè.
 23 Fǝǝ kpéi nke kè bè ti dǎ mukùù yewe yemɔ,
 ti do ntipièti tii bo tinti mukùù kpéi.
 24 N Yiè nKuyie, ente! Ba nte kàa duǎ? Ente!
 Báa ti bɔntóo sǎǎ.
 25 Dè yíme kàa ti sɔrínè?
 Ke yè mbè ti yommè nè muwǎrímú mmu ke ti fǎũnko,
 26 kè ti yèmmè cààrè kè ti duǎ mutǎǎ mmieke,
 ke cǎǎnko ketenkè.
 27 Íté ke ti dɛetè! Nè a sàà nképí nti coo.

Okpààti potúòòmù yènfè

45 Bedèmbè kóo kótí dièmmè Kodee bí yènfè nè
 tibómbonti. Fɛcanyènfè.

2 Tináaǎsààti tii doorí n nùù.
 N dǎ kékeuté feyènfè nfe okpààti kpéi,
 n yóo dèntè feyensààfè nfe
 opátíwǎǎti sààwè ǝ duǎkémè o pátiri.
 3 A wenni ke pǎǎtè benitibè bemɔ ndi,
 kàa náànti naati.
 Dèè te kè Kuyie nda dǎ mesàà nsǎǎ.
 4 Okpààriteu túóté a siè
 dèè tu a sǎnni nè a yetidieri.
 5 Túóté a tǎmmù kékété

deke a sǎntè,
 kpa ntimómwonti kpéi,
 kónné becǎribè.
 Kónné bèè naati.
 A wǎrímú muǎ yó nte kàa na dikpànni dièri.
 6 Nè a penyómme mme a yóo buómme ibotí,
 okpààti, a yóo me nkuɔnè a dootitɔbè.
 7 Dikpààtikàri Kuyie nda duǎ ndi yóo mbomu sǎǎ,
 a baké nè timómwonti nti.
 8 A dǎ timómwonti nti, a í dǎ meyei,
 dèè te kè Kuyie nha Yiè nda tǎǎtè a kɔbe miéke
 ke waare a yuu mekùù,
 ke da dǎ diwèi.
 9 A yààti ā tudààribè bè tu bè míiri nè adòwéè nè kási
 be kó kufǝǝku nku,
 kàa cíètè sǎri yepápàni nkó tisàti kè bè bie
 dɛbèmbènnè a cíètè kè dè da naati.
 10 Bekpààtisapàmbè beè ǝ dǎ co,
 onitipokpààti ǝ ncómú a píku nku ke sǎri
 mesɔ nsààmè kó tisàti.
 11 N kóo sapàà, nkénté mesàà nkékeè!
 A ténke bá ntoti a yèmmè a botí kɔbe nè a cíètè kɔbe
 kpéi.
 12 Okpààti da dǎ mediè mme a wenniku kpéi,
 ò tu a yiè nwe, nnínkú o ìikè.
 13 Tiiri èi kɔbe bedítikpààtibè yóo da wammú nè
 yepǎrè nye.
 14 Okpààtisapàà mbo tekpààticíètè nte ke wenni
 ke dáátí tiyaàsààti tii dùùkenè musɔpààkómú.
 15 Kè ti kpè nke kpè mmeǎrimè mebotí mebotí,
 kè bè ò tatinè okpààti borè kòo dúùbè ò urí.
 16 Kè bè mbè urí ke yǎnku nè diwèi kètannènko
 okpààti cíètè.
 17 A bí ii yóo sɔɔtè a yembè kpàti,
 kàa ì baá nkè ì mbaké kutenkù kumɔ.
 18 N yóo nnáámmu a kpéi nyidapùntéi imɔ,
 kè benitibè bemɔ nda sǎntí sǎǎ.

Kuyie nti bonèmmè

46 Bedèmbè kóo kótí dièmmè Kodee bí yènfè ke
 biennè dɛbèmbènnè metammè medaamè

kperɛ.
 2 Kuyie nkuù tu ti kó disòri mómmwanni,
 kuù ti duǎ mmuwǎrímú,
 kuù ti teennè meyeñcààrimè mǎnni.
 3 Dèè te kè ti í yǎǎkù, bá kè ketenkè au,
 kè yetǎrè duò dàméèri miéke.
 4 Bá kè menie nkpa nke kóonko ke puoti yetǎrè
 kè yè sǎnti.
 5 Kukó nkuù pǎǎ nKuyie nheì,
 ke duǎ ndiwèi Kuyie kùù baké kéínkè nè ketenkè ku èi
 sààri miéke.
 6 Kuyie mbomu de kó diheì miéke,
 kè di yóo nfíikú teii, kuù di teennè dikúnweñni sèi.
 7 Ibotí ii kuù nkè yekpààtiyɔ sǎnti,
 kè Kuyie mpéú metammè kè ketenkè pùù.
 8 Ti Yiè nKuyie Mpakèdaa wèè baké demɔ,
 wè ti bonèmmu,

²¹ Wèè m̀̀ke tikp̀̀tì ke í c̀̀ì,
ò yóó kú f̀̀èf̀̀è k̀̀m̀e m̀̀e.

Kuyie nyóó bekénèmè ku k̀̀be

50 Asafu kó f̀̀ỳènf̀̀è bè diè nf̀̀è.

Ti Yiè nKuyie nnáámmu,
kunku Kuyie nk̀̀u yumu kutenk̀̀u kum̀̀ɔu k̀̀be,
diỳè ỳèní k̀̀è ǹ̀è d̀̀i taà k̀̀è.
² Siỳɔ̀ɔ̀ èi s̀̀à̀r̀i m̀̀óm̀m̀ɔ̀nni,
Kuyie nde mbo nè ku kpeti.
³ Kuyie nk̀̀rinímu,
k̀̀u í yó ndò nyúó.
K̀̀u yó nk̀̀eríní k̀̀è muháá mmùu ni ke tù, k̀̀u yó nk̀̀eríní ke neínè kuyaakperík̀̀u nku.
⁴ Kuyie nyumu kéí́nk̀̀è ke yu tiwetì nè ketenk̀̀è,
k̀̀è d̀̀è bo mbo k̀̀u bek̀̀u ndè ku k̀̀be.
⁵ Kùu tu: Tíínnènní díndi n k̀̀be bèè ỳèí n kpeti,
díndi bèè f̀̀èútè f̀̀èf̀̀è ke n taunnè.
⁶ Kéí́nk̀̀è nàámmu Kuyie nwennimè,
kùu tu obeánti.
⁷ Isidayeeriibe kénténè, n d́ ke di béinnèmu,
N kó benítibè n náánnè dí m̀̀be ke di seí,
mí nKuyie ndi tũ nk̀̀u.
⁸ N yí di seí nyiwṹ di n feu ì k̀̀péí,
di ì nni nfeumu s̀̀áá.
⁹ N yí yóó pí nyenaadakè di c̀̀éí mièke,
yoo yebɔdakè di b̀̀ɔtuò mièke.
¹⁰ M̀̀i te ikpawṹ im̀̀ɔu,
yetãrè íǹ̀k̀̀è kó siwei ticènti ticènti,
m̀̀i s̀̀i te.
¹¹ N ỳèmu tiǹ̀t̀i tim̀̀ɔu,
tikpas̀̀nti tim̀̀ɔu tu n kpeti nti.
¹² K̀̀è dikònni do m bo m báá di náké,
m̀̀i te kutenk̀̀u kum̀̀ɔu nè d̀̀è bo ku mièke.
¹³ N cáámmu yenaadakè kó imaa nnaà?
N ỳm̀mu yebɔdakè kó meyí nnàà?
¹⁴ Di bo nni mpãámmè yepãrè,
pètinke nni nsántínèmu mí nKuyie ndi tũ nk̀̀u,
ndɔ̀ɔ̀rinè mí nKuyie nk̀̀u bakè kéí́nk̀̀è nè ketenk̀̀è di ỳé
ndi yó n d̀̀ɔ̀ t̀̀i.
¹⁵ K̀̀è d̀̀è di di dìi ỳèí dí n yú k̀̀è n di deeté,
k̀̀è di nni nsántí.
¹⁶ Kuyie m̀̀e nnáámmu oyeiwe ke tú:
Bá nnáánnè a ǹ̀u n kù, bá nnáánnè a ǹ̀u n tannò.
¹⁷ F̀̀í nwèè s̀̀enku n tié,
ke dokoo n kpeti.
¹⁸ K̀̀a yà oyúók̀̀u d̀̀è nda naatinè we,
k̀̀ò nitipowantì me nni nwe dí nneí.
¹⁹ K̀̀a ǹ̀u tɔ tináaḥeyiti,
k̀̀a ǹ̀ndenf̀̀è ǹ̀nnè f̀̀è bo ciitémè ot̀̀u.
²⁰ K̀̀a náante a kou k̀̀péí,
ke sínk̀̀unko a ỳf̀̀ṹ kou ỳètiri.
²¹ Nte a d̀̀ɔ̀ t̀̀i k̀̀a ỳèmmè d̀̀ò nni ncíéké,
ke ỳé ke tú n d̀̀onnè f̀̀í nwe,
n né yóó da benkemu a d̀̀ɔ̀ m̀̀èè ỳèi mem̀̀ɔu.
²² Díndi bèè m b̀̀tínnè keènè tii,
k̀̀è meè d̀̀ake m bo k̀̀étè k̀̀étè onitì bá òm̀̀ɔu báá ò pàte.

²³ Wèè n sántí ò na nni nfeumè iwṹ weè n d̀̀éúkunko,
wèè d̀̀ake o borime k̀̀péí n we mbenk̀̀u n t̀̀m̀è Kuyie
nke deerí.

Dafiti bàámmè Kuyie nho yei ncíémmè k̀̀péí

51 Bedembè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè. ² Dafiti duónè Batisébaa kè Natãã wèè nàá nKuyie

mpããnaantii k̀̀te kóò yà koò dentè f̀̀è.
³ Áú Kuyie! N kù m̀̀esémmè a s̀̀à nkpéí,
a sémmè deumu, ùtè n yei.
⁴ Nh útè páíí kè n wénk̀̀unne n yei.
⁵ M bantému n cààrèmmè,
n wúómmu n yei n s̀̀áá.
⁶ N yeténè f̀̀í nwe amáà,
ke d̀̀ò a í d́ d̀̀è,
deè te k̀̀a yó nni nkpannè ke naati,
òm̀̀ɔu báá sei nha beénti.
⁷ N tú meyei nyiè nwe nè bè m peinímè,
nè meyei m̀̀e n ỳ m p̀̀ónnímmè.
⁸ A d́ d̀̀è onitì yèmmè mièke deè tu:
Ò bo ntũmmè timómmɔnti.
N dù m̀̀ecii n yèmmè mièke.
⁹ N wénk̀̀unne nè isòp̀̀u kó tifããti ke n wenke páíí,
nh útè ke n wenke kénaánnè kupààkónk̀̀u.
¹⁰ Nárik̀̀unne n yèmmè, n dù ndiwèi,
k̀̀è n yèmmèe cáté, mí nha poté wè ke n nantoo.
¹¹ Útè n yei m̀̀em̀̀ɔu,
b̀̀tínnè n caàrimè.
¹² Áú Kuyie! Nh ãnnè meyenwennime,
tũnte n yèmmè k̀̀è m̀̀è mbo a bíékè.
¹³ Kuyie mbá m b̀̀ntóo,
báá deite a kó Muyaánsàam̀̀u m mièke.
¹⁴ Ẁ̀éte kè n dù m̀̀medeetímè kó diwèi k̀̀è nní nda d́,
n dù m̀̀meyèmmè m bo nyiènnèmmè a kpeti.
¹⁵ N yóó benkemu a ce bèè yete a kpeti,
k̀̀è beyiibe ẁ̀etení a borè.
¹⁶ Áú Kuyie! Kuyie n deetiwè,
n ǹ̀ùtè teè yeté.
N deeté k̀̀è nní mpĩ̀̀k̀̀u a n deetémè.
¹⁷ N Yiè nKuyie nhaa n ǹ̀ù,
k̀̀è n na kè da sãnte.
¹⁸ A í d́ iwṹ bè da feu ì,
a í ỳè mbè da feu ì ke tù,
n na nyi nda fiému,
¹⁹ Kuyie nha d́ ỳè pãrè tu idebii nyi,
onitì wèè banté o caàrimè.
Áú Kuyie nha í yetírí idebii m̀̀m̀m̀ɔnyí.
²⁰ Benke a sàmè kédɔ̀ Siỳɔ̀ɔ̀ mesàà,
kéẁ̀éte kémaá Sedisademmu duotí.
²¹ De m̀̀nni ndi a yóó d̀̀akemè iwṹ a ỳè mbè nda feu ì
nè bè yó nda tù nyi.
De m̀̀nni ndi ti yóó namè kéfíí yenaadakè a wũ̀t̀̀nni
ínkè.

Tikpàti yeiti yiè nyóó dentenè ti

52 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² Doweki Edomiibe kou do nàké Sauri Dafiti tamè Aimmèdeki cífètè kòò dentè fè.

³ Dè dòmme fí nwèè kpeñni meyei ndòrìmù mieke kàa pòtinè meyei?

Ke ò ntúú nke toti mukòù máà kpéí?

⁴ A m̀ke mesòummè mme, kàa nùù naati kuponkù kōme, kàa tú oniticiinti.

⁵ A d́ meyei mme ke yóu mesàà, ke d́ siyáàbisí ke yóu timómmonti.

⁶ A nōnnè tináahti tìl kó dimàà kùrì tinti, ke m̀ke meciimmè.

⁷ Kuyie mbo da b̀ nsáà, kù bo da uuté a cífètè mieke ké da denne, ké da deite befòubè mieke ketenkè kie nyíinkè.

⁸ Bèè borime wenni kè bè da yà ke kuf̀waá mbè pī, kè bè nda daú ke tú:

⁹ Ntenè onitì wèè do í yíé nKuyie mbo nhò kãnkémè, kòò yèmmè ñnaatinè o kpàti, ò do soutému kékpenke.

¹⁰ Mí m bo Kuyie ncífètè nte ke dò mmutie mùù sènti, ke búó Kuyie nkó mesàà nsáà.

¹¹ N yó nsántí fí nwe sáà a d̀ò dè kpéí, n yó mbúó fí nwe ke yé a sàà mbonèmè bèè da d́.

Kuyie nyí boà?

(Wénté 14)

53 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke eu fetãrife.

² Kuyèinkù kuù ÿÿ yí nè ku yèmmè mieke Kuyie nyí bo. Bè càkemu ke d̀wri is̀ke kperè, be mieke òm̀ù í d̀wri dèè wenni.

³ Kuyie mbo kéínkè nke ke wúónní benitibè, ke bo yà kòò m̀ù bo wèè m̀ke meyèmmè ke kù wanti.

⁴ Bem̀ù bè dèténè Kuyie nku, bem̀ù bè càkemu, òm̀ù í d̀wri mesàà mbá omáà.

⁵ Bèè d̀òri meyei mbetòbè bè í yé dèmarè, bè sou n k̀be mbe ke yo, bè í n yu mí nKuyie.

⁶ Nte be kè kuf̀waá mbè auté detetirè, Kuyie nyóó díému a dootitòbè kúù, kàa bè ãnné ifei,

ke yé Kuyie mbè b̀ntóomèmu.

⁷ We nyóó yènní Siyóó kédèté Isidayeribe? Kuyie mbo fietení dii m̀nni ku k̀be bèè tu tidaati, dè bo narike Sak̀bu k̀be, Isidayeribe bo nyãnku.

Wèè fèùrì ò bàámmè Kuyie

54 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè bè diè nfè ke bie ntibómbonti iwéí kpeti. ² Sifíèbe do nàké Sauri ke d́ Dafiti s̀ri be cie kè Dafitii dentè fè.

³ Áú Kuyie! N deeté a yètìrì kpéí, n kónné kébenke a wèrímu.

⁴ Kuyie nkénté m báammii, keè n yé mmù.

⁵ Bepòòbè beè ité ke n dokùnè, kè benitiyonkubè d́ ké n kuò, bè í b̀ti Kuyie nkpeti.

⁶ Kuyie nyó n teennèmu, n Yíè nKuyie nyó nni nkprènkùnkoomu.

⁷ Meyei ndo n dootitòbè ñnkè, fí ntímómmonti yiè, kuò be páíí.

⁸ M bo da pã dipãnni nè n yèmmè mem̀ù, n Yíè nKuyie m bo ndéúkùnkò a yètìrì, a wennimu.

⁹ A n deeté n meyeñcaàrimè mem̀ù ndi, kè n yà n dootitòbè domè.

Wèè népo ò fité ò sàútímè

55 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè bè diè nfè ke bie ntibómbonti iwéí kpeti.

² Áú Kuyie! Kénté m báammii, báa yete n sàútii.

³ D̀únní a toò m bíékè ké n ténné, nh arimu tipítì tim̀ù nè meyeñcaàrimè ke mítìrì

⁴ n dootitòù tammè kpéí nè oyeyiwe wèè ñ fèùnkò, bè n dónè meyei mme,

ke n wátìrì nè kemieke.

⁵ Kuf̀waá nkuù m bo ke n k̀ntì au, Mukúú nkó kuf̀waá nkuù n do.

⁶ Iyíèke nè kuk̀mb̀doróo deè ñ pī, kuf̀waá nkuù nh auté, kè n k̀ntì au.

⁷ Kè n yí, we mbo m pã ifièti, kè m puu tenónkpete kōme kés̀ri.

⁸ N na mp̀ù ke dètè, n na nkòte kémbo dikpáà.

⁹ N na nd̀ò mecã nke pètè dis̀ri, ke yenténè kuyaakù kperikù.

¹⁰ N Yíè nKuyie, cake n dootitòbè d́ kéd̀ò tì, duó nkè be náahti báa máa.

Ke yé n wúómmè dihei mieke bè kpàmmè ke puoti betòbè.

¹¹ Bè firì dihei duotí ñnkè nke keyènkè nè kuyie. Meyei nnè mesémmè deè máa piékè dihei.

¹² Munitik̀ù muù píe ndihei, siyáàbisí nè mesòummè dè í deu yecèkarè mieke.

¹³ Kè n kpantídènt̀ù weè do n sáà ndè bá nni nyóù, kè n dootitòù weè do n kpannè nna nhò s̀rinèmu.

¹⁴ Fí n kó kut̀nkù kou fíó me nni nwe, nè wè ti yé titòbè kpeti ke neiti.

¹⁵ Tí do naati mesàà, ke niè nè ditínni ke k̀ri Kuyie ncífètè.

¹⁶ Mukúú mbè dèté kè bèè ta kud̀nkù befòubè, ke yé kuyonku bè neínèmè tipítì tim̀ù.

¹⁷ Mí nyóó yú Kuyie nku, kè kù n deeté.

¹⁸ N kuòmmu ke sáutí dik̀nweñni nè kuyie nnè kuyuoku,

kè kù kèè n dabònni.

¹⁹ Kuù yó n deeté kè n yè sùúú,

bá bèè n kpànnè bè me nsūmè.

²⁰ Kuyie nyóó keèmu n dabònni ké bè kékùnnè, kuú tu okpààti sǎǎ.

De kó benitibè í yóó ceete, bè í dé Kuyie.

²¹ De kóo niticiintò càari o népobè mbe, ke tǔū metaummè.

²² O náànti wèèti mecekùò nkōme mme, kòo yèmmè né dǎ dikpànni.

O náànti yǎò nke pǎǎtému mekùò, ke né dò mmesekontibii.

²³ Duó nti Yìè nKuyie nha yentotí kè kù nda tǎ, kù í yóó yóu kè dǎe di osàù bitì!

²⁴ Fǎ nKuyie nha yóó tanné de kó benitibè kufǎti mièke nke,

bembè benitikùbè, besòumbè, bè í yóó tuòke be we kó dikèè, mí mme nda duó mmu mmáà.

Bè fǎũko wè ò duómme omáà Kuyie

56 Bèdèmbè kóo kóti dièmmè feyènfè Fidisitǎǎbe do pǎ nDafiti Kati kó dihei kòo dentè fè. Bè fè diènnè mèè tammè dònnè dikpetinónkperi kó didabònni ndi, dii yìèni dedétirè.

² Áú! Kuyie n kuó mmesémme, bè m bètimu,

ke n dimmù ke n dokùnè yewe yemǎ.

³ N kprantídèntǎbè m bèti yewe yemǎ ndi, bè sūmu bèè n dimmù ke n dokùnè tefentè.

⁴ Kufǎwǎá nhǎǎ m pí, kè n duó fǎ nwe mmáà.

⁵ N sǎntímu Kuyie nku náànti kpéi, n ku nduó mmáà n yí yǎǎkù dǎmarè,

benitibè bo na kè n dǎò ba?

⁶ Yewe yemǎ be náànti ñ kǎnnèmu, bè n wantinè meyei mme.

⁷ Bè dǎkiimu ke m pakíi, bè tǔ n naàcèi nsi ke dǎ kè n kuǎ.

⁸ Bè bo dǎò meyei mmiè nkéna ke da yenténàà? Kuyie, mbǎ mbe nè kemieke.

⁹ A yǎǎmu nh arì mèè botí, ceé n ñnnièti a dǎukù mièke, a ti wǎrimu a pátíri mièke.

¹⁰ Kè n da yu n dootitǎbè ǎǎ cokému, Kuyie, n yǎǎmu a n kómmúmè.

¹¹ Kuyie n da sǎntímu a béi nti kpéi, n Yìè nKuyie n da sǎntímu a náànti kpéi.

¹² N da duó mmáà ndi n yí yǎǎkù timati, benitibè bo na kè n dǎò ba?

¹³ Kuyie ndò nkédǎǎmu n yǎ n yóó da dǎò ti, n yóó da fíé disǎnni kó iwǎǎ nyi.

¹⁴ Fǎǎ n deeté nè mukúú, fǎǎ n teennè kè n naàcèi í bèté, kè dè bo yie nkè nni nkéri a ìikè, ke wúó mmenáà.

Dafiti yumè Kuyie nhoínkènkpààti

(Yenáànkékè 8-12, wénté Yesǎǎ 108:2-6)

57 Bèdèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ò do cokùnè Sauri titǎdènti mièke kédentè fè. Bè do fè diènnè metammè mèè tu mè mme báá kuǎ.

² Áú Kuyie, n deeté, yàa n deeté!

N sǎri a fièti déè mme, ke kémumú mefǎǎtímè bo deèmè.

³ Kuyie n da yumu fǎ wèè baké kéinkè nè ketenkè, fǎǎ te kè n kpeti timǎu yíé.

⁴ A yó mboní kéinkè nke kè n deeté, kéfèikùnne wèè m bèti,

ké m benke a sàà nnè a kó timómmǎnti.

⁵ N soké yeciricirè cuokè nke, n duó benitíacǎmbè cuokè nke,

Be nìi ndò nyekpǎǎ nyè nè ipie, kè be nóndié ndò tikpǎriseuti.

⁶ Kuyie nha yètiri ñdeu kéinkè, benke a kpeti ketenkè kemǎu mièke.

⁷ Bè n dii ticùòti nti, bè àa nkuhǎǎ deè ndi ke bo n dúú,

bè keú difǎtíri ndi n yìikè.

Bèè do bemómmǎmbe di mièke.

⁸ Kuyie, m bùòti tǎnke í duò, n tǎnke í yǎǎkù, m bo ndiè nke da sǎntí.

⁹ N wǎnni, ente,

n kùtidúkù nè m bómbonku, entenè, n yóó entemu dikúnweñni sèi kédentè.

¹⁰ N Yìè nKuyie n yó nda sǎntímu benitibè cuokè, kéndiè nke déúkùnko a yètiri ibotí cuokè.

¹¹ Ke yé a sàà ndeumè ke tuòkù tiwetì, kàa mómmǎnti tuòkù yewetè.

¹² Áú Kuyie! A yètiri ndeu kéinkè, benke a kpeti ketenkè kemǎu mièke.

Kuyie mbomè kuteenkù ke bekù

58 Bèdèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè nè metammè mèè tu: Á báá kuǎ.

² Bekpààtibè di bekù bake weti weti nweà?

Bè bekùnè miè mme benitibàà?

³ Di dǎǎri déè í wenni ke yǎǎmu, díi píe mmeyei ndiheì.

⁴ Oyeiwe tú oyeiwe nwe nè o yǎ pǎuti mièke, kè siyáàbisí yìè nfeti nè bè ò peinímè.

⁵ Bè mǎke medautidòmmè mme, ke dǎǎri ke dò ndiwaàhǎnni,

⁶ dii í yo owaàpínti tammè, ke í yo oteteu diewè náànti.

⁷ Kuyie, mbókè be nìi, bókè yeciriciriniì mbè mǎke yè.

⁸ Kè bèè pǎǎtíto menie nhǎǎ pǎnté mmèè botí, kè bè ntǎú be pie mbá ì báá dǎò dǎmarè.

⁹ Bèè naánnè tidátikonkonti, tii fǎri kè ti ammè dèu,

bè ndò mbè peité wè ocíri kòò í yà diyèè.

¹⁰ Be po yó nkpaá ke mu nyí yè tifǎǎti, kè tefǎdǎntèè ì tùótému,

kè dè sǎ nyì sǔ tēè ì tǔóté.

¹¹ Osàù bo yà Kuyie mpèitemè kè dèè ò narike mediè, kòò úú o naàcèi be yǐi mmieke.

¹² Kè benitibèè dè yà ke dǎ:

Kuyie mmènke yietimu osàù,
bè bo yǐ Kuyie mmènke bomu ketenkè ke bekù.

Dafiti bàammè Kuyie nke tú kù nhò kǎnké

59 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè. Sauri do tǎ nkè bè mbaa Dafiti cíètè ke bo ò kùò kòò dentè fè. Bè do fè diènnè metammè mèè tu mè mme báá ku.

² Kuyie n deeténè n kprantídèntòbè, báá yie nkè n dootitòbè n ninte.

³ N deeténè bèè n dónè meyei, n deeténè benitikòbè.

⁴ Benitidònnibè bèè dàke ke n wanti, bè dǎ kè n kuomu.

N Yiè nKuyie m me nyí cààrè, n yí dǎò meyei mmamè.

⁵ N yí cààrè mùmamù kè bè cokùni ke baatiní ke bo n ku.

Íté kè n teennè, wénté káyà.

⁶ Ti Yiè nKuyie Mprakedaa Isidayeeri be tǔ nkù, cómmú kékprannè yebotè, a báá cíé nde kó benitiyonkubè bèè í dǎòri bè nàá ntì.

⁷ Bè ǎǎ wètení kuyuoku nku, kénhóú simǎǎ kǎme ke firì dihei.

⁸ Tináanyei ti ò piéké be nò mieke, kè be nóndié ndò mmesekontibii, be yèmmè dò nhòmǎú í yóó keèmu bè nàá ntì.

⁹ Fǎ n Yiè nKuyie nkàa né bè daú, a daúmu yebotè yemǎ.

¹⁰ M búú fǎ nwe, fǎ nwèè n kǎnké, fǎ nKuyie nfǎǎ tu n wèrimú.

¹¹ Fǎ nKuyie n tǔ nkù a sàmu kè fǎǎ yó n niité, fǎǎ yó nte kè n na n dootitòbè.

¹² Báá ku yebotè mecǎǎ, benitibè yàà bo yè nha namè, nè a kó muwèrimú duó nkè bè ncooti ke doti. Kuyie nfǎǎ tu ti kó kudǎpikù

¹³ Bè ǎǎ béi nke dá yeténèmu, be pǎò bè tǔòti,

bè buò nkusǎnkù nku ke souí.

¹⁴ Ku be nè kemieke,

ku be kè bè ténke bá mbo, dǎò kè benitibèè banté fǎ nKuyie nfǎǎ bakémè Sakǎbu yaábí,

ke baké kútenkù kumǎ.

¹⁵ Bè ǎǎ wètení kuyuoku nku, kénhóú simǎǎ kǎme ke firì dihei.

¹⁶ Ke firì ke wanti bè bo di mù, kè bè di ke auté bè nkpa.

¹⁷ Mí m bo ndiè nke da sántí a kpeínimè, kémpǎǎkù a sàà ndikúnwehni,

Fǎǎ tu n kó tǎcǎkpetè

nh ǎǎ sǎri fǎǎ borè meyeñcààrimè yiè.

¹⁸ Fǎǎ n kǎnké,

m bo ndiè nke déúkùnkò a yètiri, fǎǎ tu n wèrimú fǎ nKuyie nkùò n dǎòri mesàà.

Bè namè Kuyie nkòbe kè bè kù yu
(Dináànkéè 7-14 de kó tináànti bomu 108:14)

60 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè itié nkòfe nè kukùtidùkù, ² ke dennini ò do kpràn-nè mè Sidii ei kòbe Mesopotamii ei kòbe nè Sobaa ei kòbe. Kè bè nkùntini kè Soabuu kprannè Edomiibe kubiriku bè tu kù mukókúú nkó kubiriku, kéna benitibè tekupííítè nè sikupísidé (12000).

³ Kuyie nha ti bǎntóomu ke pǎnte ti ãǎpǎntǎnni.

Bá nè a mieke me nyènnimè wète ke ti cónné ti fǎtǎri.

⁴ Fǎǎ sǎntè ketenkè kè kè pǎá, wète kémáú nde kó iyie, kè sǎntimu.

⁵ Fǎǎ duó nkàa nitibè yà meháárimè diemè, fǎǎ ti nii mmenaà mmèè firì keyiikè.

⁶ Fǎǎ duó nha sààbè mecannimè kè bè yenténè bèè tǎú ipie.

⁷ Kè dè bo yie nkàa deeté tínti a dǎ bè, yàa ti deeté nè a wèrimú cǎuté ti báammu.

⁸ Kuyie mbéimmu ku cǎsààtè mieke ke tú kuú yóó bè na!

Ke totí Sisemmu ei, kéberí Sukǎti biriku.

⁹ Kuù te Kadaadi nè Manansee be kó itempǎ, kè Efadaimmu kǎku tú ku pǎi, kè Sudaà kǎku tú ku kprààtǎpààti.

¹⁰ Mǎabu tú tenaate nte kù wuǎnè tè, kè kù bǎmmù ku neúkù Edǎmmu ke bo benke kù ò temè,

Fidisitǎǎbe yèmmè dò mbè bo kù namaà?

¹¹ We nyó n kǎtenè diheikperí?

We mbo n kǎtenè Edǎmmu?

¹² Kè dè í tú fǎ nKuyie nkùò ti dootóo, fǎ nwèè ténke do í niènnè ti kó yehǎǎpǎntǎrè mudoò.

¹³ Kǎtení ke ti teennè ti dootitòbè, oniti kó metèemmè í tú dèmarè.

¹⁴ Kuyie nkuú yó nte kè ti pí mmutǎndiemù, kuú yó nte kè ti na ti dootitòbè kè mbè cùùti.

Dafiti dómè Kuyie nni nhò kǎnké

61 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke biennè tibómbonti iwǎi kpeti.

² Kuyie nkénté n dabònni, keè m báammii.

³ M bo kutemmànkù nku, kè n yèmmè cààrè kè n da kuònnè, n dee kupèrikù n yǎǎke kù.

⁴ Fǎǎ tu n kó disǎri, didènni kperí ti dootitòbè í yóó ninte di.

⁵ N dǎ kémbo a cíètè mieke nke, kénswǎri a fièti mieke sǎǎ.

⁶ Kuyie nfǎǎ kèè n da nàá ntì, ke duó nha kòbe bèè da dé be kó ketenkè sààkè.

⁷ Yíé okpààti mufòmmu,

kòò nfòu yebie nyebie.

⁸ Kòò nda taunnè, á nhò bonè kòò mbaké sǎǎ,
kàa sàà nnè timòm̀m̀nti nhò bàa.

⁹ M bo ndiè nke déúkunko a yètiri sǎǎ,
bá dìi yìè kénd̀ẁri n yé n yóó da d̀ẁ tì.

Kuyie mborè n de mm̀ke diwèi

62 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè Yedu-
tunni diè nfè.

² Kuyie mborè mǎa ndi m m̀kemè diwèi,
kuù n d̀eeri.

³ Kuù tu dipèrì dìi n kǎnké,
t̀eč̀kpetè t̀èè n d̀eeri,
kè kù m bonè m báá c̀ite.

⁴ Ǟmm̀nni ndi di yóó yóumè di bo ntíkúmè,
di bo domè oniti kòò p̀ntè kumarí kùu ku ku k̀me?
Kóò yèète kuduotí kùu bíi nku k̀me?

⁵ Di mènke dakiimu ke bo bo nhokpàati,
ke ǹnnè siyáàbisí,
ke Ǟ nsántínè di nò di yèmmè mieke ke né buò
nkuš̀nkù.

⁶ Kuyie mborè mǎa ndi n yóó na kèpétémè diwèi,
ke yé n ku mbúómè.

⁷ Kuù tu dipèrì dìi n kǎnké,
t̀eč̀kpetè t̀èè n d̀eeri,
kè n kù bonè m báá c̀ite.

⁸ Kuyie nkuù n d̀eeri,
kuù tu n kó disǎnni,
kuù tu dipèrì dìi n kǎnké,
kuù tu n s̀rì.

⁹ Díndi Isidayeeriibe mbúónè ku sǎǎ,
ke kù nàá ndi yèmmè kpeti,
kuù tu ti kó dis̀rì.

¹⁰ Oniti dò nkuyaakù nku,
benitibè mènke tú siyáàbisí yembè mbe,
kàa bè wènné kéc̀nné c̀idòò bè bo nyau ke p̀èèté
muyaá.

¹¹ Di bá ndó kényo mbet̀bè nè muwèrímú,
bá ndónè mufèè kperè,
kàa kpàti déúkú a báá tì duó nha yèmmè.

¹² Dè í tú kuce mèmáá ndi Kuyie mbéimmè.
N kèèmu kù tumè kuù te muwèrímú.

¹³ N Yìè nKuyie nha sǎmu,
ke yé f̀Ǟ yietimè bá wè o t̀mmú mannè tìi yeti.

Kuyie m bo nda dómè p̀èètému mufòmmu

63 Dafiti yènfè ò dèntè fè o cooti dìi m̀nni ke bo
Sudaa kpáa mieke.

² Kuyie, n f̀Ǟ tu Kuyie n da waàmmu,
n da yáámmu ke dò nteđ̀ntè t̀èè kpeí tè Ǟ ndómè
menie.

³ N d́ ké nda wúómmu a c̀ièè mieke,
kéyà a wèrímú nè a deumè.

⁴ A n dómè p̀èètému m bo n fòumè,
n yó nda sántímu sǎǎ.

⁵ N yó nda sántímu n fòmmu mum̀u mieke,
ke da báá nke yu a yètiri.

⁶ F̀Ǟ te kè n sǎnnè ke dò n di mekùò nkperè,
kè dè n naati kè n diè nke da sántí.

⁷ Kè n duó nh Ǟ nyé f̀Ǟ kpeí,
ke totí n yèmmè a bíékè keyènkè kem̀u.

⁸ F̀Ǟ n teènnè,
ke n kǎnké a fièti,
kè dè n naati kè n diè nke da sántí.

⁹ N da pí n ncu sidé ndi,
kàa nòutè youte n cúó.

¹⁰ Bèè d́ ké n kuó,
bèè taá kud̀nkù.

¹¹ Duó nkè mudoò bè kùó,
kè sikpam̀ẁ bè c̀ááké.

¹² Kè Kuyie nnárik̀nnè okpàati yèmmè.
Bèè c̀annèbè bet̀bè yèndè nè Kuyie nkó diyètiri,
bè yó nsántímu bemáá.

Siyáàbisí yembè bie kó yèndè me mbáá táuté.

Dafiti bàámmè Kuyie nke tú kùu ò deaténè beyeibe

64 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² Áú Kuyie! N kuònnè f̀Ǟ nwe,
kénté n dabònni,
a nni nkǎnké n dootit̀bè,
n k̀m̀b̀ù̀t̀i duò bè.

³ N deatè nè benitiyeibe dakii ke bo n d̀ẁ tì,
a n détinne yed̀nnètìrè yèè d̀akii n kpeí.

⁴ Be nóndié nyii dò nyesekonte bè s̀ù̀tè yè,
kè be náànti k̀ùrì ipend̀nni k̀me.

⁵ Bèè Ǟ déké benitisààbè ké mbè tǎù,
bè Ǟ mbè tǎù dis̀rì ndi ke í yìèkù.

⁶ Bè yàúkunko bet̀bè k̀nti nti ke bo nd̀ẁri meyei,
ke dakii ke bo s̀ri ke díi ntimáti,
ke náá nke tú: Òm̀u í yóó ti yà.

⁷ Bè d̀akii ke d́ meyei mmáa ndi,
ke náá nke tú bè bàátí kè dè wennimu.

Oniti yèmmè c̀ump̀r̀imu,
a báá na kényé dèè bo o mieke.

⁸ Kuyie mme mbè tǎù ku pie nyi dende bàmbà,
kè ì bè t̀ù̀t̀i kè bè duò.

⁹ Be nò yeè bè t̀ù̀t̀i,
bèè bè yàù bè bo ndaú kéhéurò.

¹⁰ Kè kuf̀waá mpí mbenitibè,
kè bè nnáa nKuyie nd̀ẁ dè,
kébanté kù pí mmèè botí mut̀mmú.

¹¹ Wèè wetí we nyǎnku o Yìè nKuyie nkpeí,
kéns̀rì ku borè.

Bèè yèmmè wenni kè bè nyǎnku ku kpeí.

Kuyie nkuù mànnè ti nkù sántí

65 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² Kuyie nha ei SiyǞ mieke f̀Ǟ dò mbenitibè
bem̀u nda sántí,

bá wè kòò nd̀ẁri ò da d̀únnè dìi nùu.

³ F̀Ǟ nwèè yo benitibè báammì,
benitibè bem̀u k̀r̀iní a borè nde.

⁴ Ti yei mmeè ti deuté,
f̀Ǟ ti c̀iè̀nko ti caàrimè.

5 Dè nnaati a tāāté bè kè bè bo mbo a cíētè,
tíi yó nte desààrè dèè bo a cēsààtè miéke,
kè dè nti sànnè.
6 Fṣ̄ nKuyie nti dēetiwè,
fṣ̄ ntimóm̄m̄nti yiè,
fṣ̄ c̄ú ti báammu ke d̄c̄ri tidieti kè titenti tim̄c̄u k̄obe
da búy
nè ketenkè kèè soké dàméèri cuokò.
7 Fṣ̄ kó muwērimú te kè yetārè fíikú.
A wērimú muu tu a k̄p̄arinenkù.
8 Fṣ̄ commu dàméèri nè o néf̄inf̄irè,
ke commu kutenkù kó kunampoo.
9 Kutenkù kum̄c̄u yà a d̄c̄ri tìl̄ dieti nti ke da yòte,
kè diyìè yiè kèè bíékè nè d̄i taà kèè bíékè k̄obe íú mediè.
10 Fṣ̄ d̄d̄ri ketenkè mesàa ke kè duò nfetaafè,
kè dè boo kè tidiiti péi,
Kuyie nha bintè í k̄ũ,
fṣ̄ duò mbenitibè tidiiti,
ke t̄unni ketenkè.
11 Ke ȳd̄ri ip̄ē,
ke può nyedombie,
ke duò nkè fetaafè niù,
ke duò nkè tidiiti yiè.
12 Ke d̄d̄ mesàa ndibenni dim̄c̄u,
kàa p̄ētè kèè bíékè tidiiti mpíékè.
13 Kè timúti yè t̄d̄ontè,
nè yetārè ínkòo kè dè yè naati.
14 Kè iwũ p̄iékè dinaacēnhòd̄,
kè tidiiti dàátí kubiriku,
d̄em̄c̄u kè dè ȳanku ke íú.

Kuyie nkùù d̄erí ku yètiri ndeu

66 Bedèmbè kóo kótí diè nfèè yènfè.
Kutenkù kum̄c̄u k̄obe ns̄ántinè Kuyie nke
p̄īk̄k̄.
2 Ndiènnè diwèi ke déúkunko ku yètiri,
Ns̄ántinè ku iyie mmieke ku kpeti kpéi.
3 Nákénè Kuyie nke d̄:
A t̄m̄m̄u d̄eumu ke m̄enke d̄e,
nè a wērimú diem̄u kpéi nke
a dootit̄bè k̄ékunkoomè bemáa.
4 Kutenkù kum̄c̄u k̄obe nínkú a ìikè,
kéndiè nke déúkunko a yètiri.
5 K̄ctenèní k̄éyà Kuyie mp̄i mm̄u t̄ndiem̄u,
kù kpeñnimu kù p̄i mm̄u t̄m̄m̄u benitibè cuokè.
6 Kuù do kèétè dàméèri kó menie,
kè ti yembèe na dekperè késénté
kuù duò nkè menie nkũ kúkò nkè ti s̄énté,
kè dè ti naati ku kpéi.
7 Kuù baké nè muwērimú kutenkù kum̄c̄u s̄áa,
ke paké ibotí im̄c̄u,
kù í yóo yóo bèè yete ku kpeti kè bè nkérí ke yíeo.
8 Ibotí, d̄c̄unè Kuyie mm̄ut̄m̄m̄u,
mp̄īk̄k̄nè ke kù s̄ántí.
9 Kuù ti duò mm̄uf̄om̄mu,
ke í yóu kè ti duò.
10 Kuyie nha ti w̄éntému ke ti yàáké,
bè ṣ̄ p̄unné mèè botí timátí péiti,

11 kè ti tanné ticùt̄i miéke,
kè ti tou nyetuo c̄ééyè,
12 ke duò nkè benitibè nnàù ti ínkè nè sis̄éi,
kè ti ta muháa nke ta menie,
kàa me nti d̄enneni kè ti di diwèi.
13 N tati a cíētè miéke nke ke bo da fíé iwũ,
ke dá d̄d̄ n yē n yóo da d̄d̄ t̄i,
14 n do béi nti n yeñcaàrimè m̄onn̄i.
15 N yóo da ku iwũ mekùò nkpeyi nyi,
yepedakè nè yenaadakè nè yeb̄dakè,
kéc̄ú nkè kuyukúu deko a bo kè.
16 Díndi bèè dé Kuyie k̄ctenèní dim̄c̄u,
kékénté kè n di náké kù n d̄d̄ dè.
17 N ku kuñnèmu ke p̄anke ku s̄ante.
18 Kè n do nyáa meyi mmamè n yèmmè miéke,
n Yiè nKuyie nna bá nni nkènté.
19 Kù me nni nkèntému
kù kèèmu m báamm̄i.
20 Kuyie nnè mut̄m̄m̄u,
kù í yete m báammu,
kù í m m̄onte ku kó mesàa.

Benitibè bem̄c̄u dommè kéns̄ántí Kuyie

67 Bedèmbè kóo kótí diè nfèè yènfè ke bie
ntibómbonti iwēi kpeti.
2 Kuyie ntí kuó mmesém̄m̄e,
ti d̄d̄ mesàa,
a ti wénté fen̄c̄s̄àd̄fè.
3 Kè d̄e yie nkè kutenkù kum̄c̄u k̄obe banté a ce,
kè yebotè yíété a d̄erimè.
4 Kè benitibè bem̄c̄u nda s̄ántí fṣ̄ nKuyie,
kè yebotè yem̄c̄u ndéúkunkoo a yètiri.
5 Dè nnaati ibotí kè ì da s̄ántí,
fṣ̄ bekùnè yebotè kè dè sié,
ke ni ibotí ketenkè ínkè.
6 Benitibè bem̄c̄u nda s̄ántí fṣ̄ nKuyie,
kè yebotè yem̄c̄u ndéúkunkoo a yètiri.
7 Ti Yiè nKuyie nha ti d̄d̄mu mesàa,
kè ketenkè péi tidiiti.
8 Kuyie nkuù ti d̄c̄ri mesàa,
itemm̄anke im̄c̄u k̄obe dí kù depe.

Kuyie nnamè

68 Bedèmbè kóo kótí dièmmè Dafiti yènfè.
2 Kuyie nyité ke còrn̄m̄umu,
kè ku dootit̄bè ciéri,
kè ku s̄imbè cokù ku ìikè.
3 Kuyukú yènní mèè botí a me mbè c̄ienko,
titankùnti yièri mèè botí muháa mmieke,
benitiyibe kperè me ndò nKuyie nyiikè.
4 Bèè d̄d̄ri dèè sié, bembè diwèi dii bè bo
kè bè ȳanku Kuyie nyiikè!
Diwèi dii bè k̄ite kè bè ti ientii.
5 Ndiènnè ke déúkunkoo Kuyie nyètiri,
t̄ntenè kuce wèè k̄eríní yewetè miéke nè o s̄antè o
kpéi,
weè yètiri tu: Ti Yiè.

Nyänkunè o ìkè.
⁶ Weè tu isénnimbí cice,
 weè kpà mbekúpobè kpànnì,
 weè tu Kuyie nke bo o cēsààtè mieke.
⁷ Kuyie nkuù duò nsicéí bèè kpa be kɔbe,
 kuù dènnìko tikpetínti ke ti duò ndiwèi,
 bèè yete Kuyie nkpeti beè maa ɔ mbo tɛdɔnkpetè.
⁸ Kuyie nha do ni dìi m̀nni a kɔbe,
 a do kéri dìi m̀nni dikpáà cuokè,
⁹ ketenkè do sántimu,
 kè menie ncuutiní f̄́ nKuyie nha ìkè,
 f̄́ nKuyie nkùù do k̀tení Sinaii tãri kébenke amàà a
 kɔbe,
 Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù.
¹⁰ Kuyie nf̄́ɔ̀ cùũnní fetasààfè,
 f̄́ɔ̀ bónkùnne a tenkè kèè do cíe.
¹¹ Dende a nitibè bomè,
 Ti Yiè nKuyie nf̄́ɔ̀ dè mbè kànnè a sàà nkpeí,
 f̄́ɔ̀ tũntè de kó dikàri besénnibè kpéi.
¹² Ti Yiè nKuyie nkuù duò ndinùù ku náànti kpéi,
 bèè tì pitírí kè be t̄nni sũ.
¹³ Ti dootitɔ̀bè bekpààtibè nè be kó behã̀p̀ombè bè u
 yetà̀rè nye,
 kè benitipòbè éi dèè bo be c̄éi ke totí.
¹⁴ Di yó mbo di karè nyèà?
 Dikpetinónkperi fièti dàri mesɔɔ mpeímè mme,
 kè di c̄iti dàri mesɔɔ nwũɔ̀mè.
¹⁵ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa yóó cíe ndii m̀nni
 bekpààtibè,
 kè mupã̀ã mboomu muù dàátí ditãri Sadimɔɔ.
¹⁶ F̄́ nKuyie nkó ditãri,
 f̄́ mBasãã tãri,
 f̄́ nditãri dìi yómmè sũ,
 f̄́ mBasãã tãri.
¹⁷ Yetã̀rè yèè yómmè sũ,
 ba nte kè dè di yóu Kuyie ntããtè dìi tãri kpéi,
 kù bomu di ìnkè ke yó mbo sãã,
 kù yó ndè bomu sãã.
¹⁸ Kuyie nkparis̄éi bo sikɔupí sikɔupí nsi,
 kù do si nk̀tenèní Sinaii ditã̀sà̀rì.
¹⁹ A dèke kéinkè nke,
 ke néinèní tidaati,
 kè benitibè da pãmmú yepã̀rè,
 bá bèè do yetírí a kpeti kè bè da b̀úté,
 ke dò nké mbo a borè f̄́ nti Yiè nKuyie.
²⁰ Ti nsántí Kuyie nyewe yemɔɔ,
 kuù dàke ti kpéi,
 kuù tu ti deetíwè.
²¹ Kuyie nkuù tu ti deetíwè,
 kuù yé kù bo yímè kè tí deeténè mukúú.
²² Kuyie mmènke yóó p̄ntemu ku dootitɔ̀bè yɔ,
 kép̄nte onitik̀ùtì yuu nè tiyùtì.
²³ Kuyie mbéimmu ke tú kù bo cùũnní a dootitɔ̀bè bèè
 bo Basãã tãri,
 kédennèní bèè bo dàméèrì f̄́ɔ̀.
²⁴ Kè dè bo yie nkàa naàcèi mbonti be ȳi,
 kàa kó simɔɔ bè pètè kécááké.
²⁵ Kuyie nha ɔ̀ kpa nkéna kénkũntiní,

kè benitibè wùómmu a kpà̀rinafe a cēsààtè mieke,
 f̄́ nKuyie nkùù n te,
 f̄́ n kóo kpà̀tì.
²⁶ Kè bedèmbè ni deyìikè kè besapàmbè soké decuokè
 ke bie nsibéi,
 bèè bie ntik̀ùtìd̀ùtì kè bè tũ.
²⁷ Nsántínè Kuyie ndit̄nni cuokè,
 nsántínè ti Yiè nKuyie ndíndi Isidayeeribe yaàbí.
²⁸ Bensamee tebíyã̀tè tɛè di ni,
 kè Sudaá kó bekpààtibè nè be kó yetírè
 nè Sabunɔɔ kɔbe nè Nefutadii kɔbe kè bè t̄nni.
²⁹ Kuyie nkùù di te díndi Isidayeeribe kuù yé ndí
 nkpeñni.
 Kuyie ndòò kéfíi nha d̀òò dè ti kpéi.
³⁰ A bo a cíètè nte,
 ke baké Sedisadèmmu,
 kè bekpààtibè da pã̀ nyepã̀rè.
³¹ Kpannè musím̄m̄ tipènti k̄ɔmu,
 kékpannè yebotè yèè d̀onnè yenaadakè nè tinaabiiti,
 kè dèe nínkú a ìkè kè nda pã̀ ntimátì péf̄tì.
 Cíe nyebotè yèè n̄nnè yekpà̀rè.
³² Benitidiebè yìèní Esibiti nwe,
 kè Etiopii kɔbe cokòo Kuyie mborè ke yuo be n̄u.
³³ Ketenkè kó bekpààtibè, ndiennè ke sántí Kuyie,
 ndéúk̀unkonè ti Yiè nKuyie nyètìrì.
³⁴ Wèè cutiní kéinkè kèè bo nè dim̀nni nè o sántè,
 weè péu metankperímè.
³⁵ Banténè Kuyie nkpeñnimè,
 kuù kpà̀tirì Isidayeeribe,
 ku w̄rímú bo yewetè mieke nke.
³⁶ Kuyie mbenkúmu kù kpeñnimè ku cēsààtè mieke,
 Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù kuù duò nku kɔbe
 muw̄rímú,
 kuù te kè bè n̄.
 Ku yetírì ndeu.

Dafiti yumè Kuyie nkè kù bo ò teennè

69 Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke bie
 ntibómbonti.
² Áú Kuyie n deeté!
 N ta menie mme ke t̀òke n f̄́nii.
³ N fiíkú disã̀ù ndi,
 n yí pètè dekperè ke na,
 n ta decũpure nde,
 fenéwuonfe feè n tɔ.
⁴ N k̄ommú ke ùumu kè n níi kpéi,
 m b̀úté ke b̀úté Kuyie nkùù n te k̀nku kè n nuɔ
 nyete.
⁵ Bèè n níi nke d̄ó kè n kuɔ bè sũmu ke p̄èètè n ỳtì,
 bè n d̀òò be dootitɔ̀ nwe detetirè,
 bè kpeñni ke m p̄èètèmu ke yó n kuɔ,
 ke duò nkè n yietí n yí ỳúúkú dè.
⁶ Kuyie nha ȳèmu n yeinti,
 n caàrimè í s̄ori a ìkè.
⁷ Kuyie Mpakedaa, a báá yóu kè m̄i nte,
 kè bèè da búú kè bèe di ifeí.
 F̄́ nKuyie ntínti Isidayeeribe ti tũ nkù,
 a báá yóu kè m̄i nte kè bèè da waà nkè bèe di ifeí.

8 Fǎǎ kǎí nke bè n sǎǎmmè,
n yo nyifei fǎǎ kǎí.
9 N naá nhopǎǎ nwe n kǎbe cuokè,
n yǎ fǎǎ kǎbe ténke í n yé.
10 Ke yé n dómè a cíǎtè mediè nkè dè n tǔǔ,
bè da sǎǎ nyèè sǎǎmbè duǎ n yuu ínke nke.
11 M bou dinùù ndi ke kuǎ,
nè de kǎí nkè bè n daú.
12 N dàátí kufǎǎtǎnkù nku,
kè bè náante n kǎí ke n daú,
13 Bè kǎtìnè mí nwe yeteyo,
mǐi naá nfenaayǎǎyènfè.
14 Mí nyie n kuǎnnè fǎ nwe n Yiè nKuyie,
dè tǔǎkemu a bo n tee ndè.
Áú Kuyie! A sǎǎ ndeumu, n kénté,
n yému nweti weti ke dǎ nha yó n deeté.
15 Nh uuté disǎǎ, kè n ténke bá nfúúkú
n dennení dibinni,
n deeténè bèè ñ níí.
16 Báá yóu kè menie nni mpǎnténè,
báá yóu kè n do kudúókù,
báá yóu kè tǎbinte n yǎke!
17 Kuyie nha n kénté ke yé a sǎmèmu ke dǎǎri mesǎǎ,
wǎǎténí m bíkè a sémmè deu mèè kǎí.
18 Bá m bútinné mí nha kóo tǎnti,
nh àǎrimu, cǎrikení.
19 Kǎténí kédonté nh ǎnni,
n deeténè n dootitǎbè.
20 A wúómmu bè n sǎǎmmè,
ke yé n yo nyii fei ke kǎke,
n dootitǎbè í da sǎrìnè.
21 Yesǎǎmbè yeè kǎrì n yèmmè kè m mǎ,
n wanti wèè bo n kuǎ nwè nwe mesémmè bá sǎmpǎ
ke mǎríté,
wèè bo m bántè ò í bo.
22 Bè ǎǎ mutie mùù kùù mùmmu n dii mieke,
kè sinéyǎí m pí nkè bè n duǎ mmenéyǎǎ mmèè kǎkénè
dettiire.
23 Be bandiitii naá ntimátí kè bè tǔǎti,
kè be kpátii naá nkuyaú.
24 Be nuǎ nhúú nkè bè ténke bá nwúó,
pútinné be sǎǎ kè bèè naá nsihùù yembè.
25 A mieke be peike kǎa bè poté,
a mieke diekèè do be ínke kè bè cǔtè.
26 Kè be cǎkǎrè naá ntidobonti,
òmǎù bá nkpaá be cǎí mieke.
27 Bè bètí a poté bèmbè,
ke náante a kǔte bè kó mǎféútímè.
28 Yietí be be yei mmemǎu,
bá bè báá yà a kó mesǎǎ mbiti.
29 Útè be yètè mufǎmmu pátiri mieke,
Bá mbè wúónko ke dǎ mbè í cààrè mùmamù.
30 Áú Kuyie, n tú osénniwè nwe ke fǎǎrì,
n deeté kè nni nkǎnké.
31 M bo ndiè nke sǎntí Kuyie,
m bo ndéúkùnkò ku yètiri nè yesǎǎ.
32 Ti Yiè nKuyie nde ndó ke pǎǎtè dinaadaà,
ke pǎǎtè fenàǎfè nè yeiyè nnè ye kpèètè.

33 Kuyie nha n deetémè deè narike besǎntíbè.
Díndi bèè wanti Kuyie di fǎmmuu okè.
34 Kuyie nyomu besénnibè dabùò,
kù í buǎnko ku kǎbe bè bè kpetí dii mǎnni.
35 Ketenkè nè kǎínkè, ñsǎntínè Kuyie,
dǎmèèrì nè deè kó dimàǎ nampú o mieke, ñsǎntínè
ku.
36 Kuyie nyóó deetému Siyǎǎ kémaá Sudaa ekè,
kè ku kǎbe wǎte kè yè tieke kénhǎ.
37 Kè ku kǎbe yaǎbí di sǎǎtè,
bèè dǎ Kuyie nkè bèè pété kémbo.

Dafiti dómè Kuyie nhò tee mmecǎǎ
(Wénté Yesǎǎ 40:14-18)

70 Bedèmbè kóo kótí dièmmè Dafiti yènfè ke
dennení Kuyie nkpéí.
2 Kuyie, nyà n deeté!
Cǎrikení kè n tee.
3 Bèè n dónè mukúú ifeii bè pí nkè bèè sínné,
bèè n dónè meyei bèè di ifeii kǎwǎte be fǎnkó.
4 Bèè n daú ke tú wǎǎǎ,
ifeii bè pí nkè bèè bótí.
5 Bèè da waǎ ndè mbè naati kè bè nyǎnku,
diwèi mbo bèè dǎ fǎ nhOdéetiwè,
bè nnáá nsǎǎ ke tú a yètiri ndeu.
6 N tú osénniwè nwe, ocǎrì,
Kuyie mmónnéní kè n tee.
Fǎǎ tu n teenti n deetiwè.
N Yiè nKuyie mbáá sǎtè!

Okóti bàámmè Kuyie

71 N Yiè nKuyie n waǎ nfǎǎ borè disǎrì,
báá yóu kè n di ifeii bití!
2 A wetí mèè kǎí, n deeté kè n coo,
n kénté kè n deeté.
3 A ntú n kó dipèrì n sǎri dii borè.
A yǎmu a yó nni ndeerí,
fǎǎ tu dipèrì dii n kǎnké,
fǎǎ tu n cǎkpetè.
4 Kuyie nkùù n te n deeténè beyeibe,
kè n fietenè bekǔbè nè beyonkubè ncu mieke.
5 N Yiè nKuyie m búǎ fǎ nwe,
n yé fǎǎ kǎí nè m bemmè.
6 Nè bè m peiténimè m buǎ fǎ nwe,
fǎǎ n dènnení n yǎ pǎuti mieke,
kè n da sǎntí sǎǎ.
7 Besúkùbè ǎǎ n yà kè deè bè dimu,
kǎa né tú n kó disǎrì kperì.
8 A sǎnni mbo n nùù mieke,
kè nni ndéúkùnkò a yètiri sǎǎ.
9 Kè n kòté, a bá m bǎntóo,
kè n wǎrímú deè a bá n yóu.
10 N dootitǎbè náante n kǎí nke,
bèè m pakíí bè dàkiimu n kǎí.
11 Ke tú: Kuyie nhò dootóomu,
betinè we, pínnè we,
òmǎù í yóo ò deeté.
12 Kuyie mbá n détténè,

¹² De kó benitiyeibe dèmarè í bè kóónnè,
beè kpàti dèúkú.
¹³ N tũ nné wèñkùnne n yèmmè detetirè ndèà?
N nite n ncu ke benke n yí cààrè mè dèmarè fààrè
nweà?

¹⁴ Kè bè ɔ ntúú nke m puoti,
ke n kōmmù bá dii kúnweñni.
¹⁵ Kè n do tú m bo nnáá mbè nàá mmèè botí,
n na nsouté a kɔbe yaábí nyi.
¹⁶ N totí n yèmmè ke bo banté de kó tináahti,
kè ti bantímù n yonkenèmu.
¹⁷ N ta dii yiè ndi Kuyie nciètè,
m bantémè tii bè bàa.
¹⁸ A mènke bè còhné dèè anni dènde,
ke bo bè tènke kè bèè do difitiri mieke.
¹⁹ Dende bàmbà nkè be kperèe deè,
kè be kperèe mɔɔte kukɔmbɔdoroo.
²⁰ Ti Yiè nKuyie nkàa ité a tōmmù be kperèe yóó dèèmu,
tidònti ɔ pèètè mèè botí a ènte dii mōnni.
²¹ Meyeñcaàrimè do nh auté dii mōnni,
kè dè n yonke ké n ta mediè mme.
²² N yí nci, n yí banní dèmarè,
n do dò nfeɔfè nfe a iikè.
²³ Nè memme ké nda boné sáà,
kàa m pí nha nòutè youte.
²⁴ Fɔɔ yó n niitè a tããtè ti n kpéi nti mieke,
ké n tanné a kpeti mieke.
²⁵ M mɔke we kéínkè, kè dè í tú fɔ?
N yí dɔ dèterè marè ketenkè ínkè, kè dè í tú fɔ!
²⁶ N kōnti nè n yèmmè dè bo na kédeè,
Kuyie n fɔɔ né yó ntú n yíkú wèè ínkè sáà.
²⁷ Bèè da yóu bè yóó duómu kékú,
kàa kuɔ bèè dootóo a bè dōnè mèè taummè.
²⁸ N kó mesàa tu m bo nda tókenè mèè,
n kó disòri tu fɔ n Yiè nKuyie,
kè dè bo yie nkè nní nnáá nha tōmmù mumɔu a dō-
mu.

Kuyie nciètè còutémè kè bè kuōnnè Kuyie

74 Asafu yènfè.
Áú Kuyie! Dè yíme kàa ti dootóo sáà?

Dè dōmme kàa mieke ti cúú ntínti a pe?
² Dentení a kɔbe kpéi, a donté bè nè dimōnni,
bè tu a kɔbe mbe kàa bè tɔ,
dentení Siyɔɔ tãri kpéi a do ã dè.
³ Kɔte káyà bè càari dè sáà dè deumè
ti dootitɔbè càkemu demɔu a cēsààtè.
⁴ A dootitɔbè tamu a cēsààtè ke íutí,
ke còhné be kó mecannimè a kōme do borè.
⁵ Bè pùo nha cíètè otekɔuti ɔ kōúmè mme detie
ndikpáa,
kéyɔkii o píètè.
⁶ Bè tɔ sipéè nsi nè mààtòòbè
ke può nha cíètè kó tisàti.
⁷ Ke cúu nha cíètè ke tè pùo,
ke sñnkùnne a cíètè bè yu dè a yètiri.
⁸ Bè do náa mbemáa ndi ke tú:
Ti yóó bè puotímu,

kécúu nye bòrè yemɔu dihei mieke bè bàá ndè Kuyie.
⁹ Yebenkùyè mayè ténke í bo,
ti ténke í mɔke bèè nàa nKuyie mpāñnāahti,
òmɔu í yé dè yó nkááké dè.
¹⁰ Áú Kuyie! Dè yó nkááké de kàa níim̀bèe yóu bè bo
nyíinkomè a mieke?

Dè yó nkááké de kàa dootitɔbè da yóu mudaá?
¹¹ Dè dōmme kàa wèñke a baà?
Dè yíme kàa meí a ncu?
Youtení a nòutè ké bè kùo paíí.
¹² Kuyie nkuù tu n kóo kpàati nè ti bomè,
kuù deeri benitibè ketenkè ínkè.
¹³ Kuyie, n fɔɔ yaté dàméèri nè a wèrimú,
fɔɔ pònte musímmù yɔ menie mmieke.
¹⁴ Fɔɔ pònte musímmù bè tu mù Defiatā mu yɔ,
ke mù duɔ ndáméèri kó yekūre.
¹⁵ Fɔɔ ānné sibií nè ikó,
ke duɔ nkè ikó nyii í kūū kè ì kpei.
¹⁶ Fɔɔ te kuyie nné keyènkè,
fɔɔ dōò otānkù nè diyìè.
¹⁷ Fɔɔ ānné itemmānke imɔu,
fɔɔ dōò dipaà nè diyɔɔ.
¹⁸ N Yiè nKuyie nha nyé a dootitɔbè da sáámmè,
kè kubotí kùu yei nkè kù càari a yètiri.
¹⁹ Báá yóu kè desñnèe pí nha kɔbe bèè dō
nsinónkpeé,
báá yè nha kó becìribè kpéi mbiti bitì.
²⁰ A báá yè nha taummè kpéi,
ti píemmu dihei kó yesòrè mieke,
kè bè ti fèũnkoo deborè.
²¹ Báá yóu kè bè fèũnko wèè di ifei,
ocìri nè osènniwè bè ndéúkunko a yètiri.
²² Kuyie nyité kécómmú kébenke a tú wè,
dentení yesáámbè kubotí yeiku da sáá nyè sáà.
²³ A báá yè nha dootitɔbè kó fehúufè kpéi,
kutoweku a kprantídèntɔbè wèkí kù kè kù dèúkú sáà.

Kuyie nkuù tu obeénti diewè

75 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Asafu yènfè nè
metammè mèè tu: Báá kuɔ.

² Kuyie nti déúkunko fɔ nwe,
a yètiri í yiè ti nò mieke,
ti náammu a dōò mùu tōndiemù.
³ Kè Kuyie mbéi nke dō:
Mí nKuyie, kè m mōnni tūòke,
n yó mbekù kè dè siému.
⁴ Ketenkè sántimu nè ke nìtibè,
mí nKuyie mîl fíi nketenkè sãnkè.
⁵ N nàkému sipɔɔ yembè ke tú bè bá mmɔke sipɔɔ,
ke nàké beyeibe ke tú bèe yóu sifei.
⁶ Ke bá nhéunko be yɔ,
bè bá nnáa ntipocēmúnáahti.
⁷ Dè í bonní diyìè yièni kèè bíékè yoo diyìè taà kèè
bíékè,
dè me nyí bonní dikpáa yoo yetārè ínkè.
⁸ Dè bonní Kuyie mborè ndè,
kùu bekùnè benitibè
kuù ɔ kékùnne yie nkédéúkùnne otòu.

⁹ Ti Yiè nKuyie mpikú febòòfè nfe,
 nè ku mieke kó menaà nkperímè kù kɔnnémè,
 kè yóó mè yauté benitidɔnnibè bemɔu,
 kè bèe mè yá kékúótóo nè defũũ kperε.
¹⁰ Mí nyó mpíékùmu sáã ku yètiri,
 n yó ndièmmu ke sántí Kuyie Sakɔbu do tũ nkù.
¹¹ N yóó deitemu beyeibe feí,
 bèè wetí kè bè ndeukú.

Kuyie kuù nɔ nku dootitɔbè

76 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Asafu yènfè bè diè
 nfè ke biennè tibómbonti iwēĩ kpeti.
² Kuyie nyètiri feímu Sudaa kɔbe cuokè,
 ku yètiri deumu bembε Isidayεeribe borè.
³ Ku cíètè bo Sadεmmu nwe
 kù ã Siyɔɔ nwe.
⁴ Deñde Kuyie nkèkémè betāntāũbè pie,
 be dɔpiti nè bè kpàrise, be kpàrintenti timɔu.
⁵ A náà ndeumu nè a wenniku,
 a deumu ke pēēté yetārè yèè do bonè dimònni.
⁶ Yekɔmbò yembè yè nke duómu kè bè bè éi,
 bekpàritiebe nɔu bèitèmu.
⁷ Kuyie nSakɔbu do tũ nkù kuù péi,
 sikpàrinaasēĩ nè behāpònsāndèbè kè bè yè nke duó.
⁸ Kuyie nha duò tikɔmbùtì nti,
 kàa mieke peike dii yiè we mbo dáátí kécómmú a ìkè?
⁹ Kuyie nha bo kéínkè nke ke náánni a tãáté ti,
 kè kufɔwaá mpí ketenkè kɔbe kè bè yè nyúóó!
¹⁰ A ité dii mònni ke bo bekénè kute nkù,
 kédeeté bèè kékúnne bemáá.
¹¹ Bá benitibè kó kemieke kè dèúkùnkumu a yètiri,
 bèè bo cooté a mieke bo peike dii yiè bè bo ānné
 dibanni a kpéi.
¹² Dí dúnne di Yiè nKuyie nyenò ké yè dɔ̀̀,
 díndi bèè kù tókénè, pāmmúnè ku yepāre, kù duò
 tikɔmbùtì nti.
¹³ Kuù kèkíi sikpàatibíi kó muwemmu,
 kute nkù kó bekpàatibè í kù daati.

Wèè ta meyeñcaàrimè ke denniní Kuyie nkprí

77 Bedèmbè kóo kóti Yedutunni tĩnni dièmmè
 Asafu yènfè.
² N kuòmmu ke yu Kuyie,
 n yu Kuyie nku kè kù yo n dabònni.
³ N ta meyeñcaàrimè mieke nke ke waà n Yiè nKuyie,
 nh ã nyié nke yuo nɔu nsi kù bíékè bá mbáá ɔu,
 ke yetírí bè bo m bántèmè.
⁴ Nh ã nkè n dèntení Kuyie nkprí nni nkuòmmu,
 kè n siè n yèmmè mè ɔɔ caàrèmu.
⁵ Nè a kpéi n nònfè ɔɔ í nhũú,
 dè n kɔnnèmu n yí nɔ nke náá.
⁶ N kpaá yé dè do dòmmè mme,
 n kpaá ke denniní nyebie yèè pēēté yènye.
⁷ N do ã ndiè nyii yiè nyii ã nyié nke bo n yèmmè,
 kè n wentí ke totí n yèmmè,
 ke siemu ke bo ti banté.
⁸ N Yiè nKuyie, a ti dootóomu kè dè dèèà?

A báá wēte kédenténí ti kpéinnáà?
⁹ A sàà ndèemu sáã?
 A nàké tí í kpaá bo dɔ̀̀ dibenni maràà?
¹⁰ Kuyie nha ténke í mɔke mesémmàà?
 Kemieke kè te kàa í ti kuò mesémmàà?
¹¹ Kè m béi ke dò:
 Dèè n yóu deè tu
 Kuyie nkùù baké kéínkè nè ketenkè ku nòutè ténke í
 bomè n yínkè.

¹² N Yiè nKuyie n yí yóó yè nha pí mùù tōmmú,
 m mómumu n kpaá wúómmu tidieti a do dɔ̀̀ tì.
¹³ N totimu n yèmmè mutōmmú mumɔu a do pí mmù
 ínkè,
 n siemumu mutōndiemù a do dɔ̀̀ mù kpéi.
¹⁴ Kuyie nha kó kuce sàmu.
 Kuyie, kè dè í tú fí nkutekù makù í bo ke da mànnè.
¹⁵ Kuyie, fíɔ̀̀ dɔ̀̀ri tidieti,
 fíɔ̀̀ benke a wérimú yebotè.
¹⁶ Nè a wérimú mmu a deetémè a nitibè,
 Sakɔbu yaábí nè Sosεfu kpeyi.
¹⁷ Kuyie, menie ndo yà fí nwe,
 mè do da yàmu kéfānte,
 kè dàméèrì fũ̀̀ kó menie nkutirè.
¹⁸ Kè yewetèe cóúnni menie,
 nkè itapíe nyièni,
 kè itapíe ntú níéé tipítì timɔu.
¹⁹ Kè fetaafè mpéú kè kuyaakù fí,
 kè fetaafè mii kè dèe wenke ketenkè kemɔu,
 kè ketenkèe áá késāntè.
²⁰ A kó kuce do yè dàméèrì mieke nke,
 a do kéri menie ncuokè nke,
 òmɔu do í yau a nacèfɔ̀̀tè.
²¹ A do duó nkè Mɔyiisi nè Anɔɔ kè beè nni a nitibè,
 onitì ã nçēmumè o pe.

Kuyie ndò̀̀ dè Isidayεeribe dè í dò̀̀ nkéyè

78 Asafu yènfè.
 Díndi n nitibè kénténè n tié.
 Kénténè mesàà nkékeè n tú mù.
² N dɔ̀̀ ke di onnimu,
 m bo di náké nè yenáanhāntíyè dèè do dɔ̀̀ nè dimònni.
³ Ti kèè tì ke ti yé,
 ti yembè ti tũo ntì.
⁴ Ti báá tì sònnε ti bí,
 ti yóó ti tũòmmu ti yaábí,
 Ti Yiè nKuyie nkó disānni nè ku kó muwérimú,
 nè tidieti kù dɔ̀̀ tì.
⁵ Kuù dúnne Sakɔbu yaábí ku tié,
 kuù duó nku kuó Isidayεeribe,
 ke nàké ti yembè ke tú bèe tì tié mbe bí.
⁶ Kè dèe yie nkè kutōnkù kùù tũnni kè kù ntì yé,
 ibí bè bo pié ì kè ì tì tũo nyi kó ibí.
⁷ Kè dèe yie nkè bè mbúú Kuyie,
 ke báá yé nku tōmmú,
 bè ntũ nku tannò.
⁸ Ke bá ndònnè be yembè kè be to nkpeñni,
 kè bè nyetírí Kuyie nkpeti, kéntú bèè yèmmè í fííkiú,

bèè í tũ Kuyie nséi.
⁹ Efadaimmu kɔbe tú betännuɔmbe mbe,
 ke kũhné mudoò ke bũtinné ke coké.
¹⁰ Bè í yie nke pí mmetaummè Kuyie mbè dònè mè,
 bè í yie nke tũnne ku kú.
¹¹ Ke yě mmutũndiemù kù do dòn mù,
 bè do yà tii dieti kó dimà.
¹² Kuyie ndo dònmu tidieti be yembè nuɔ mmieke,
 Esibiti tenké Soã tempě mieke.
¹³ Kuù do kèété dàméèrì kè bèe sénté,
 kè menie ncómmú kéndò nkuduotí.
¹⁴ Kè kù ní mbè ni nè diwetirì kuyie,
 keyènkè kè dì mbè mí muhã.
¹⁵ Kè kùu dennení menie ndipèrì mieke,
 kè mèe pōnté mediè nkè bèe yã.
¹⁶ Kuù do yaté dipèrì dikpáa cuokè kè menie ncóunní
 mediè,
 kuù do dennení menie nkè mèe puũ sikondakesí nè ikó
 ndieyi kōme.
¹⁷ Nè memme kè bè nsɔké ke caari Kuyie,
 ke yetírì Kuyie nkùu baké kéinkè nè ketenkè ku kpeti
 tedɔnkpetè ìnkè.
¹⁸ Nè be yèmmè mieke kè bè ìinko Kuyie mmieke,
 ke kù bèkú tidiiti bè d́ tì.
¹⁹ Kè bè n wátirì Kuyie nke tú:
 Kuyie mbo na ké ti duó ndikpáa dii mmieke mudii kè ti
 dià?
²⁰ Nte kù potémè dipèrì kè menie nni mpuunní ke pũ
 nyikó kōme,
 kù bo na ke ti duó mmudii nè imaannaà?
²¹ Kè ti Yiè nKuyie ti kèè kè ku mieke peike Sakɔbu
 yaabí,
 kéfãnte mediè kétuɔ nyIsidayeeriibe.
²² Bè í yie mmèè kpréi nku kpeti,
 bè í tãmè ke dò nkù bo bè deeté.
²³ Memme kù péimmè yewetè,
 kékpeté yewetibòrè,
²⁴ kécũnní mánni,
 kéinkè kó mudii mmu kù do bè duɔnnímè.
²⁵ Bembe benitibè kè bèe di benitidiebè kó mudii,
 kè kù mbè duó mudii bè d́ mèè botí.
²⁶ Kè Kuyie nduó nkè diyè yìèní kèè bíékè kó kuyaakùu
 fuute,
 nè ku kó tikpeti mieke kè kùu duó nkè kubakù cãku
 kó kuyaakùu fuute.
²⁷ Kè kùu cúnní imaa mbe cuokè kè ì nsũ ke dò mmu-
 birímú,
 kétóni yepèpèrè kè yè nsũ dàméèrì kó mubirímú dòm-
 mè.
²⁸ Kè Kuyie nduó nkè yè nduò be kari
 ke ncóu cóu kéfité be touti.
²⁹ Kè bèe di bè dómè kénsànnè,
 kè kùu bè duó mbe yèmmè kó mudii.
³⁰ Kè bè nkpaá ke mu nyí mù de,
 kè de kó tidiiti nkpaá bo be nò mieke,
³¹ Kè Kuyie mmieke be yè,
 kè kùu kuɔ yedakperè,
 nè bedapàmbè Isidayeeriibe cuokè.

³² Bá nè memme kè bè nsɔké ke caari,
 bè í nyie nkéntá Kuyie ndòn tii dieti.
³³ Memme kè Kuyie mbè fùute muyaá nkè bèe kú,
 kè meyei mbè do ke kúnté be fòmму.
³⁴ Kè Kuyie mbè poté dii mōnni bèe kù wammú,
 kéwèèteni ku bíékè, kécokéní ku borè,
³⁵ kédentení Kuyie nkuù do tùmè be kó dipèrì,
 kunku kùu baké kéinkè nè ketenkè kuù tumè be kóo
 donti.
³⁶ Ke né nku cií,
 ke kù nàa nsiyáabisí máa.
³⁷ Be yèmmè do í fiíkú ku ìnkè,
 bè í mpí nkù bè dònè mèè taummè.
³⁸ Nè ku sémmè diemè kpréi nkè kù mbè cíémmu,
 bá kù í mbè kùu kédeè,
 kuɔ mèpéu ké mbè mōkenè meminnímè
 bá kù í nyóu kè ku mieke be yè mediè.
³⁹ Kù do yému bè tumè benitibè mbe,
 ke do mmuyaá ke yóo pèèté kè deè deè.
⁴⁰ Kè bèe yete ku kpeti kuɔ mèpéu dikpáa mieke,
 kémpéikunko ku mieke kuɔ mèpéu tedɔnkpetè ìnkè.
⁴¹ Kè bè nsɔké ke beú Kuyie,
 ke ìinko ku mieke kunku kùu bè te bembe Isidayeeriibe.
⁴² Bè í ndennini Kuyie nwèrímu kpréi,
 bè í nkpaá yé kù bè deeté dii yie nè be dootitɔbè.
⁴³ Bè í kpaá yé kù do dònè tidieti Esibiti,
 nè kù do dòn mèè benkùmè Soã tempě.
⁴⁴ Bè í kpaá yé kù do cètemè ikó nkó menie kè mèe
 naá mmeyi,
 kè Esibiti kɔbe me yièke muyaá.
⁴⁵ Kù do duómmè kè sikonsapoo yènní ké mbè dɔm-
 mù,
 kè yecedakèe píe nke cake dihei.
⁴⁶ Kè fecofee cááké be diiti,
 kè yecádúu ndéútoó be ùtì kó mucōntimu.
⁴⁷ Kè fetaafè mátárèe cake be tie mbè tu dè fínyì,
 kè fetadièfèe kuɔ detie mbè tu dè Sikòmó.
⁴⁸ Kè fetaafè mátárèe kuɔ be wũ,
 kè fetapíèfèe kuɔ be naacēnti.
⁴⁹ Kè ku mieke be peike mesàa,
 kéfãnte ké bè tũ nkè dè nyóu mediè,
 kè kùu bè duɔnni ku tōrè yèè kùu kucēnku.
⁵⁰ Ku mieke do bè yèmu kétonté,
 bá kù í mbè coo,
 ké bè bɔnté mutenkúu nyeimu,
⁵¹ képoté bèè kó dimà tu Mpo bemɔu Esibiti,
 bèè kó dimà do tú beketibè Kammu † kó kuɔu
 mmieke.
⁵² Kè kùu denne ku nìtibè onitì ÿɔ dennemè o pe,
 ké mbè cēmmú onitì ÿ ncēmmúmè o wũ dikpáa
 mieke.
⁵³ Kè kù mbè cēmmú béu bá bè í nyièkù,
 kè menie mpōnténè be dootitɔbè.
⁵⁴ Kè kùu bè tanné be ei kù cãhné di be kpréi,
 ku tāsàrì kù fiète di nè ku wèrímu.
⁵⁵ Kè kùu beti yeboté yèè do dè bo,

† KAMMU: Kammu tu Nɔwee kó ibi kó demarè ndè, ò do bɔnté dè
 kusìnkù, o naà mmɔnté dii mōnni.

kéberí ketenkè ké bè totí,
 kè Isidayeeribe tieke be cēí kēmbó.
⁵⁶ Nè memme kè bè nyiinko Kuyie nkùù baké kéínkè nè
 ketenkè ku mieke,
 kéyete ku kpeti,
 bè í ndake ku kuó kpeti.
⁵⁷ Kè bèe déténe Kuyie mbe yembè kōme,
 ké nkù sou ke í ndò nhá na ké mbè tǎ,
 mutāmmù mùù í fí mmesàà mu kōme.
⁵⁸ Kè bè nfeu yetōrè ke iinkoo Kuyie mmieke,
 ke feu yebokè kè dè kù yóu.
⁵⁹ Kè Kuyie ndè yà kè kù miekee peike,
 kè kùu pē nyIsidayeeribe páíí.
⁶⁰ Kè dèe nte kè kùu íté ku kàri Sidoo,
 di tou kù do bo di benitibè cuokè.
⁶¹ Kè kùu yóu kè ibotí tei kōnnè ku taummè tɔu,
 dii benkú ku dieti nè ku wērímú
 kè dii ta be dootitɔbè nɔu mieke.
⁶² Kè kùu yóu kè bè nkùù ku nitibè,
 ku mieke keè do yè ku kó benitibè kù te bè.
⁶³ Kè muhāá ncóúté bedacēmbè,
 kè beporicēmbèe paà be daabè.
⁶⁴ Kè ikuó niùbèe kù mudoò mieke,
 bá bekúpobè í nkuú.
⁶⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyité kéndò nkù do yè nke duó,
 okpàrinuonti ɔɔ yà menaà nkémuó kè mèè íimmè o
 kōnti.
⁶⁶ Kè bè ncooti kè kù tū nke poti,
 kè bèe di ifei sǎǎ.
⁶⁷ Kè kùu dootóo Sosefu kó teciētè,
 kéyete kù bo tāātémè Efadaimmu kó kuwu.
⁶⁸ Ke né tāāté Sudaa kó kuwu,
 Siyɔɔ tǎri kù dó di.
⁶⁹ Kù de nfí nku cíētè kè te okùmè mmànnè yetādieyè,
 kéndò nketenkè dòmmè ke fííku sǎǎ.
⁷⁰ Kuú tāāté ku kóo tōnti Dafiti,
 koò dèitení mupecēmmu mieke.
⁷¹ Ò do cēmmú ipe nyi kè kùu ò dèitení,
 kòò bo ncēmmú ku nitibè Sakɔbu yaabí,
 nè Isidayeeribe kù te bè.
⁷² Kè Dafiti mbè cēmmù nè meyèmmè memɔu,
 ké mbè ni kè dè dò nséi.

Ti deeté ti ta mesémmè mieke nke

79 Asafu kó feyènfè.

Áú Kuyie! Yeboté yeè do a nitibè tenkè.

Ke sǎū nha cēsààtè,
 ke pònte Sedisadēmmu kòò naá tidobonti.
² Ke kùu a kó betōmbè ke dúnko kè timancònti bè cò,
 a kɔbe naá ntikpasínti kó mudii mmu.
³ Kè be yií ncòù ke pōnté menie nkōme ke fité Sedis-
 adēmmu,
 kè bè duó bá òmɔù í bo wèè bo bè kūnnè.
⁴ Kè ti pētitɔbè ti sǎǎ,
 bèe ti fité kè bè ti sènkèri ke ti daú.
⁵ Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa mieke do?
 Dè yó nda yóumu ke da cùú nsǎǎ muhāá nkōmaà?
⁶ Yóu kàa miekee do ibotí tei ì í da yé,

nè yeḡpààtiyo yeè í yu a yètiri.

⁷ Ke yé beè pòntemè Sakɔbu yaabí,
 ke càke Isidayeeribe tenkè.

⁸ Bútínné ti yei mmekótímè,
 nè a mɔkemè menitisémmè wēētení mecāā nti bíékè,
 ti naá mbesénnibè mbe.

⁹ Yàà ti deeté fí nKuyie nti deetíwè,
 a yetisàari báa cake mèè kpéí,

ūté ti yei nké ti deeté kédéúkūnne a yètiri.

¹⁰ Báa yóu kè bèe í tū nfí nKuyie nkè bèe yí:

Yé Kuyie mbè tū nkù bo dè?

Dɔɔ kè bèe banté a pèitemè a kó betōmbè bè kùu bè,
 kè tí dè yà nè ti nuɔ.

¹¹ Keè tikpetínti kó yedabùò,
 a kpeñnimu, nkānké bè dǎnè bè mukúú.

¹² Ti Yiè nKuyie nti pētitɔbè da sǎmmú yeè sǎǎmbè,
 a ye mbè fɔɔ nkuce mèyiekè.

¹³ Tínti a nitibè, tínti a kó kupecēnku a cēmmù kù,
 ti sǎntí fí nwe

ti yó nda sǎntímu nè ti bo mbomè.

Kuyie ntíimmè Isidayeeribe be ei

80 Bedèmbè kóo kóti Asafu dentínni diè nfèè
 yènfè ke bie nkubómbonku.

² Isidayeeribe kóo cēnti, kénté kékeè,
 fí nwèè kpàake Sosefu yaabí kupecēnku kōme,
 fí nwèè baké beínkèmbàribè, benke a kpeti!

³ Benke a wērímú Efadaimmu nè Bensamēe nè
 Manansee be wuɔ mmieke,

kɔtení ké ti deeté!

⁴ Duó nkè tí wētení,
 ti wénté fenɔnsààfè ké ti deeté.

⁵ Ti Yiè nKuyie fí Mpakedaa,
 de yó nkááké de kàa miekee bonke?

Ti bo nda báa nkàa miekee ti péià?

⁶ A kɔbe nɔnnieti tii naá mbe dii,
 be nɔnnieti tii pieku yeɔbe kè be yǎ.

⁷ Ti pētitɔbè né kpa ntí kpéí,
 ti dootitɔbè ti daúmu.

⁸ Kuyie nfí Mpakedaa duó nke tí wētení,
 ti wénté fenɔnsààfè ké ti deeté.

⁹ A ti uuténí Esibiti nwe fínyí kó mutie kōme
 ke bèti yebotè ke mù fíí.

¹⁰ Ke píe mmu také kè mu cíè nta ketenkè,
 kè mù wùò nke pité ketenkè.

¹¹ Kè mu déé ndátínné yetārè,
 kè mu bake ye ke pēēté sétiri kó detie ndierè.

¹² Kè mu bake wùò nke tùòke dàméèri,

kè ibake pànyì ye ke tùòke kukó nhEfadati.

¹³ Dè yíme kàa kēté kuperí kè becepēmbè tǎù mu be?

¹⁴ Kè dikpáá kó sidoó cáá mmu fǎǎti,
 kè tikpasínti mù kēi.

¹⁵ Fí nKuyie Mpakedaa wēētení,
 mboní kéínkè kéwénténí káyà tii mù tùòkení,
 kè mù deeté.

¹⁶ Fíùù mù fíí nnè a nùtè.

A nkānké a bire dèe tu mutie a fíí m̀m̀,
 ke mù kpénkūnne.

17 N Yiè nKuyie mbè kǒúmu a tie ke mù cǒu.
 Bèè mù cǒu wénté be fenɔnsɪnfè kè bèe kú.
 18 A wǎrimú mbo okpààti wèè bo a bakú you o ònkè,
 oniti a kpénkúnne wè a mómmuɔ.
 19 Ti tǎnke báa da déténe,
 a ti fòúkúnne kè tí nda sǎntí.
 20 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa duó nkè tí wǎteni,
 ti wénté fenɔnsààfè ke ti deeté.

Isidayeeribe dòmmè kéyie nKuyie nkpeti

81 Bedèmbè kóo kóti Asafu yènfè bè diè nfè ke
 biennè kukùtidùkù.
 2 Diwèi ndi bo kè di nyíúti Kuyie nkprí nkuu tu ti kó
 muwǎrimú,
 pietenè Kuyie nSakɔbu do tǔ nkù.
 3 Bentenè debémbénnè kédentè,
 bentenè yebàrè nè tikùtidùti nè tibómbonti.
 4 Yíennè yetǎtete otǎǎpànwè kó dibanni,
 kòò còmmú dedànnè ònkè dí nheu, ti kó dibanni ndi.
 5 Dè tu ikuú nyi tínti Isidayeeribe ti kpéi,
 dinùù ndi Kuyie nSakɔbu do tǔ nkù dǒú ndi.
 6 Metaummè mme kù dǒnnèmmè Sosefu yaàbí,
 bè yènni dii mǒnni ke bo dokénè Esibiti.
 Bè de nkèè tináànti bè mu nyí kèè tí diyìè mari tii tu:
 7 N da toutému ditɔu cǎǎri,
 kàa nǒtè fíinko dimámmùgà.
 8 Kàa ta meyeñcaàrimè mieke ke n kuónnè kè n da
 deeté,
 ke da béinnènni fetapièfè mieke,
 ke da yàáké tebinte bè tu tè Mèdiba te borè.
 9 Díndi n nìtibè kenténè kè n di cau,
 díndi Isidayeeribe kè di do bo n kǎnté!
 10 Dibɔ̀̀ na bá mbo di kóo mǒu cǎǎtè,
 di kóo mǒu na bá nninku detere marè ònkè ke dè bàá.
 11 Mii tu di Yiè nKuyie,
 mii di dènneni Esibiti,
 aatenè di nò kè n yè píe.
 12 N nìtibè me n yí n kǎnté,
 Isidayeeribe í dǒ n kpéti.
 13 Kè m me mbè yóu kè bè kèri be tookperí kó kuce,
 ke tǔ mbe mómmɔmbe bè dómè.
 14 Díndi n nìtibè Isidayeeribe,
 kè di do bo n kǎnté,
 kè Isidayeeribe do ntǔ n kó kuce.
 15 N na nfèikúnne mu be dootitɔ̀̀bè bàmbà,
 n na nhǎnnèmu tenòtè be dùntɔ̀̀bè.
 16 Bèè nii nKuyie mbè na nninkúmu ku ònkè ké kù
 bàntè,
 kè Isidayeeribe kó diwèi mbo sǎà.
 17 Mí mbe Yiè nKuyie nna mbè piúnèmu tidisàati,
 kè bèe di mecekùò nkénsànnè.

Kuyie nyóó bekénèmmè bebeényeibe

82 Asafu kó feyènfè.
 Kuyie nyité ke còmmúmu ku kó ditǎnni cuokè,
 ke bekùnè bèè tu bebeémbè.
 2 Dè yó nkǎáké de kè di yóu di bo ncaàrimè tibeénti,

nè di bo nkómmúmè beyeibe?
 3 Di ntǔ nyikuú yèmmè kénduò beçiribè nè iciribí bè dò
 nkénte dè,
 di mbekùnè besénnibè nè beçiribè dè bèkúmè.
 4 Ndeerínnè besénibè nè beçiribè,
 fietenè be beyeibe ncu mieke.
 5 Di í yé dèmarè, di í ciì,
 di kéri dibiinnì mieke nke,
 kè ketenkè kó dipũ dimɔu sǎntè.
 6 M béimmu ke tú: Di tú kéinkè kɔbe mbe,
 ke tú di mɔu Kuyie nkùò baké kéinkè nè ketenkè ku kó
 ibí.
 7 Di yóó kú benitibè kǒme mme,
 di yóó duómu dimɔu sikpààtibí kǒme.
 8 Ti Yiè nKuyie nyité kébekénè kutenkù,
 ke yé fǎ̀̀ temè yebotè yemɔu.

Bè fǎ̀̀unkomè Kuyie nkɔbe kè bè bàá nKuyie

83 Bè dièmmè Asafu yènfè.
 2 Áú Kuyie! Bá nduó kárè,
 bá ndò nyúó! Bá mbúútóo.
 3 A dootitɔ̀̀bè beè burí,
 a níimbè beè baati a kpéi.
 4 Bè dàkiimu a nìtibè kpéi,
 bè wanti kédo a kɔbe a kǎnké bèmbe mudoò.
 5 Bè nàámmu ke tú:
 tí kɔtenè kékuɔ be kó kuwuɔ nkumɔu,
 kè Isidayeeribe kó diyètirii kpánnè.
 6 Bè dàkemu ke wǎnnè dinùù,
 bè dǒnnè betɔ̀̀bè metaummè ke bo dokénè fǎ̀̀ nwe.
 7 Edoiiibe nè Isimayeeribe,
 Mɔabiibe nè Akadiibe.
 8 Keadiiibe nè Amɔdiiibe nè Amadesiibe,
 Fidisitǎ̀̀be nè Tiiri ei kɔbe.
 9 Bá Asidii kɔbe bè wǎnnèmu,
 bè dǒ kéteennè Dɔti yaàbí nyi.
 10 Dɔ̀̀ be a do dǒmmè Mandiyǎ̀̀ ei kɔbe,
 Sisedaa nè Yabinni a bè dǒmmè kukó nKisǎ̀̀.
 11 Adɔ̀̀di binte bè do de nku bemɔu,
 kénaá ntikùti ketenkè.
 12 Be kó sikpààtibí dǒ̀̀ si a do dǒmmè Odebu nè Sebu,
 kè be kó bekpààtibè kperè ndònnè Seba nè Sadim-
 muna
 be kperè do dòmmè.
 13 Bembe beè nàá nke tú:
 Tí fietenè Kuyie nkó ketenkè kǎtieke,
 14 Kuyie n tǔ nkù,
 a yóu kè tǎ̀̀dǒntèe bè tǔóté,
 kuyaakùu bè tǔ tǎ̀̀kpǎ̀̀ti tǎ̀̀mè.
 15 Cǔtè be muhǎ̀̀ nhǎ̀̀ cǔtè mèè botí kutúúkù,
 déútóo be fehǎ̀̀dèenfé ǎ̀̀ déútóomè ditǎ̀̀ri.
 16 Bèti be nè kuyaakù nè fetaafe,
 donnè be kǎ̀̀mbù̀̀ti nè kuyaakperíkù.
 17 Ánné be ifei,
 kè dǎ̀̀e yie nkè bè da wammú fǎ̀̀ nti Yiè nKuyie.
 18 Yóu kè bèe di ifei,
 kè be kǎ̀̀mbù̀̀ti nduò sǎ̀̀,
 yóu kè dǎ̀̀e bè di,

kè bèe kú.

¹⁹ Kè bèe banté ke do nfɔ́ mǎà yètìrì tu ti Yiè nKuyie, kè fɔ́ baké ketenkè nè keínkè.

N yáámmu Kuyie ncíètè

84 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Kodee bí kó feyèn-fè bè diè nfè ke biennè kubómbonku.

² N Yiè nKuyie Mpakɛdaa n dǎmu a cíètè mediè.

³ N yáámmu a cíètè dǎnkù mutarimù kè dè nh ɔ́tí, m búy fɔ́ nwe kè diwèi m bo kè ñ yíú.

⁴ Inɔ́ribí cekù tiyíènti a cíètè nte, sikipǎncéndéi dɔ́nko siyìè nke pèú si bí a wũtòrè borè nde.

Fɔ́ nti Yiè nKuyie Mpakɛdaa, Kuyie nfɔ́ tu nkóo kpààti.

⁵ Bèè bo a cíètè dè bè naatimu kè bè da sǎntí sǎà.

⁶ Dè nnaati bèè ìkú Kuyie nyínkè, ice imɔu tũntemu be kpéi

⁷ Kè bè pènké tedɔ́ntè kpetè ìnkè, menie mbuoté,

kè feínkèmbóntaafèe ni kébónkùnne ketenkè.

⁸ Kè bè nkéí kè be wèrímu yéúti, kè bèe tuɔkenè Siyɔ́ Kuyie mborè.

⁹ Ti Yiè nKuyie Mpakɛdaa kénté m báammii, fɔ́ nKuyie nSakɔbu do tũ nkù n keènè.

¹⁰ Áú Kuyie! Fɔ́ tu ti kó kudɔpikù, wéntení kéyà a tǎátè wè ke càhné.

¹¹ Kè n yí a cíètè mieke diyìè dímáà, dè pèètému m bo yímè yewe tekɔupíitè (1000) kupikù tekù.

Kè n còmú fɔ́ Kuyie nkù n te a cíètè bòrì, dè wenninèmu m bo mbomè beyeibe cíètè.

¹² Ti Yiè nKuyie ntu ti kó kuwenniku nku, ti kó kudɔpikù,

Kuyie mpǎámu mesàà nnè tikpeti, kù ɔ́ í mmòntè diwèi bèè borime wenni.

¹³ Dè nnaati wèè da duó nho mǎà, fɔ́ nti Yiè nKuyie Mpakɛdaa.

Kuyie nyímè diwèi bo mbonè bèè kù dǎ

85 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Kodee bí kó feyèn-fè.

² Ti Yiè nKuyie nha benkemu a dǎmè a tenkè, ke kpènnéni Sakɔbu yaàbí ìl do tú tidaati.

³ A dèitèmu a nìtìbè kó meyi, a ùtému be yei mmemɔu.

⁴ A bónkùnne mu a mieke, a mieke domu.

⁵ Kuyie nfɔ́ nti deetiwè ti ténnéni, bónkùnne a mieke kèè ti peike.

⁶ A mieke bo nhà ke ti cúú nsǎà? A mieke bo mbo ti ìnkè nè ti yaàbíòà?

⁷ Fɔ́ í yóo wète ke ti fòukùnnàà? Tínti a nìtìbè ke ti pétè a kó diwèià?

⁸ Ti Yiè nKuyie nti benke a ti dǎmè, ke ti deeté.

⁹ N yó nkémúmu n Yiè nKuyie nyó n náké tí,

ké yé kù nàkémè ku ɔ́be ke tú bè bo mbo diwèi mieke bè né nyé ke báá wète kéta deyeinkperè mudɔ́rimù.

¹⁰ Kù deerimù bèè kù dé sǎà, ku kó tikpeti yóo wète kébuotému ti tenkè.

¹¹ Medɔ́rimè sààmè nè timómmɔnti dè wètenímu, dèè wenni nè diwèi kè dè buoté.

¹² Timómmɔnti kó kuye yièni ketenkè nke, dèè wenni kè dè cuutiní deínkè.

¹³ Ti Yiè nKuyie nyóo ti duómmu metuò, kè tidiitii peité ketenkè.

¹⁴ Timómmɔnti yó nnimu ku ìikè, ke kerì kè ku tũ.

Nh ɔ́ mbo meyeñcaàrimè mieke kékuónnè fɔ́ nwe

86 Dafiti bàrtèmè Kuyie.

N Yiè nKuyie n kénté kécuté m báammii, n tú ocìrì nwe, osénniwè.

² N tú wèè dòrì wènwè a dǎmè, a nni nkǎnké, mí nha kóo tǎnti, n deeté, n yíkú fɔ́ ìnkè fɔ́ nwèè n te.

³ N Yiè nKuyie nhá n kuó mmesémmè, n tǔú nke kuónnè fɔ́ nwe.

⁴ Náríkùnne n yèmmè mí nha kóo tǎnti, n Yiè nKuyie m búy fɔ́ nwe.

⁵ N Yiè nKuyie nha sàmú ke cíèmmu, ke kuó mmesémmè mediè mbèè da kuónnè.

⁶ N Yiè nKuyie nkénté m báammu, kénté n dabònni n da kuónnè dì.

⁷ Kè meyeñcaàrimè n sǎ́nké nh ɔ́ kuónnè fɔ́ nwe, kàa n keènè.

⁸ Dibɔ́ marì í da dònnè, fɔ́ nti Yiè nKuyie,

òmɔu báá na kéɔɔ a dɔ́ri dè.

⁹ Fɔ́ dò yebotè yemɔu, yè kòrinímu ke bo nínkú fɔ́ nti Yiè nKuyie nha ìikè, kédeúkùnne a yètìrì.

¹⁰ Ke yé a deumè ke dɔ́ri tidièti, fɔ́ mǎà tu Kuyie.

¹¹ N Yiè nKuyie m benke a ce kè nni ntũ nha kó timómmɔnti,

yɔ́kùnne n yèmmè kè nní da dé.

¹² N Yiè nKuyie n yó nda sǎntímu nè n yèmmè memɔu, n yó ndéúkùnkómu a yètìrì sǎà.

¹³ Ke yé a sàà ndeumè n yínkè, kàa deeté n wènni ké n dennení kudɔnkù.

¹⁴ Kuyie, sipɔɔ yembè beè n dinté, benitiyonkubè beè m munné ke bo n kuɔ bá bè í dake a kpéi.

¹⁵ Fɔ́ nti Yiè nKuyie nha sàmú ke mɔ́ke onitì kó mesém-mè.

Kàa mieke boo kàa dǎ onitì mediè, ke tú timómmɔnti yiè.

¹⁶ Wèètení m bíékè ké n kuó mesémmè, duó mmí nha kóo tǎnti muwèrímu, n deeté mí nha kóo nitipotǎnti bire.

¹⁷ Dɔ́ tidièti n kpéi tìl benkú a n dǎmè, kè n dootibèe yà kè ifei bè pí,

N Yiè nKuyie n teennè ke náríkùnne n yèmmè.

Siyõõ nwe iwuo nyimou yóo yènnímè

87 Kodee bí kó feyènfè.

Ti Yiè nKuyie mpùúté Sedisademmu ditāsààri ínkè nke.

² Siyõõ èi ndi ti Yiè nKuyie ndómè, kè dè pèēté yehèkè teyè yemou Sakoubo yaabí bo yè.

³ Fí nKuyie nkó dihei, bè da sāntí kè dè deumu a yetiri kpeí.

⁴ Kè Kuyie ndò: N yóo kaammu bèè n yé, kékaannè Esibiti kobe nè Babidõnni kobe nè Fidisii ei kobe nè Tiiri ei kobe nè Etiopii ei kobe ke dò bè peité die.

⁵ Siyõõ èi dii yóo naá nyebotè yemou kperi, Kuyie nkùu baké kéinkè nè ketenkè kuú yóo di maá.

⁶ Ti Yiè nKuyie nkuú yóo kaa nyebotè, kéwāri ku pátiri mieke ke dò:

bè bè peité Sedisademmu nwe.

⁷ Behaubè nè bedembè kè bè ndiè ke da sāntí ke tú be kperè demou bonni a borè nde.

N duúnnè mukúú mmu

88 Bedembè kóo kóti Kodee dentĩnni dièmmè Emanni Esidaiti botí kou keuté fèè sáútiyènfè ke eunè fetārifè.

² N Yiè nKuyie n deétiwè, nh ò ntúú nke yu fí nwe, kè dè biite nní nda kuðnnè.

³ Keè m báammii, kénté n dabõnni.

⁴ Dè bi n wēnni ndi, n duúnnè kudõnkù nku.

⁵ Bè n wèhnté ocii nwe, n wērimú í kpaá.

⁶ Nè bèè duú kudõnkù tii wē ndidòu, n sãāténè ocii nwe wèè bo kudõnkù, a yé nwèè kpeí, a nòutè dēténè wè.

⁷ A n dootóo difõtiri cūmpuri ndi, dibiiñni dierì mieke kudõnkù.

⁸ A mieke kemou keè do n yínkè ke n yõnte, a yēiti timou sārì n yínkè nke.

⁹ Kàa n détinne n kobe kè n naá nyisíe be kpeí n kpetímu, n yí mōke m bo yè dè.

¹⁰ N ta mefēútímè mme ke kōmmú kè n nou ntiike. N Yiè nKuyie n kuðnnè fí nwe yewe yemou, n yuo n nou fí bíékè.

¹¹ Becírìbè kpeí nke a dōrimè tidietàà? Bedombiùbè bo ente ke da sāntaà?

¹² Bèè bo difõtiri mieke bè nàà nha kó mesàà nkpeínàà?

Yáà bèè duú kudõnkù bè bo náké a túmè timómmonti yiè?

¹³ Bèè bo dibiiñni mieke bè bo banté a kó tidietàà? Wèè ta kudombiùkù ò bo na kébanté a wetímàà?

¹⁴ N Yiè nKuyie m búy fí nwe ke da kuðnnè, bá dii kúnwehni kè m báammu tùkemu a borè.

¹⁵ Dè yíme n Yiè nKuyie nkàa n yete,

ba nte kàa í dó n da yà.

¹⁶ N tú osènniwè nwe nè m bemme, n yí détirinè mukúú, a donné n kōmbùtì nti, n ténke í yé m bo tii mieke.

¹⁷ A mieke keè n còuté ke n tūo, a yēiti tii n súú n kè n yíēke tináañti.

¹⁸ Yewe yemou a yēiti tii n fité ke n dátinné menie nkōme,

ke n dátinné m mou dimõnni dimáà.

¹⁹ Kàa n détinne n népobè nè n neititobè, kè n kobe kó dimàà n dēténè.

Kuyie ndo dōúnnè dii nuú Dafiti di bore?

89 Bè dièmmè Etāā Esidaiibe botí kou kó feyènfè.

² N Yiè nKuyie n yó ndièmmu ke náa nha n dōò mèè sàà.

N yóo nákému tidapùtõnti tii tũnni a dōrimè timóm-monti.

³ A béimmu ke tú a kó tiniti bomu sáà, kàa kó timómmonti fíikú tiwetì dōmmè.

⁴ Kàa dōònè metaummè a tãáté wè, a kóo tõnti Dafiti,

koò dōúnnè dinùu ke tú

⁵ a yóo fíi nho kó kuwuo nsáà, kè tikpàti mbo wèè kó tēfētè nè ti bo mbomè.

⁶ Ti Yiè nKuyie nkeínkè kobe da sāntímu a dieti kpeí, a kobe tíkú ke sāntí fí nwe, a dōori mèè kpeí nha béi nti.

⁷ Omou í bo kéinkè mieke wèè mǎnnè ti Yiè nKuyie, kéinkè kobe mieke òmou í da dōnnè.

⁸ Kuyie nha tōrè kàrimè yè dé fí nwe, bèè da orí bè í da daati.

⁹ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa, we nkpeñni ke da dōnnè, ti Yiè nKuyie nha kpeñnimu kè timómmonti da fité.

¹⁰ Fíi baké dāmēèri koò ikù, kè yenéfinfirè pùuní fíi õõ yè bónkunnè.

¹¹ Fíi do nante Esibiti kóo ùtire kékuo, fíi do cíe nha dootitobè nè a kó muwērimú.

¹² Fíi te kéinkè kè fíi te ketenkè, ketenkè nè ke kpàti timou fíi dè fíi.

¹³ Kubakù cǎnku kó kutempè nè kubakù youú koku fíi dè dōò.

Bèè bo Taboo tāri nè bèè bo Edimoo kperi bè dèúkunko fíi yètiri.

¹⁴ Fíi kó kubakù kpeñni kàa nòutè mōke muwērimú, kàa no ndemou.

¹⁵ A beènti wennimu ke síe kè tii te kàa kpàti fíikú. A ni a ei ke di dōori mesàà mme nè timómmonti.

¹⁶ Dè nnaati kubotí kùu da íutí fí nti Yiè nKuyie. Bè bo nkéri a kó kuwenniku mieke.

¹⁷ Nè a kpeí nke bè yǎnkunè mē diwèi yewe yemou, a wetí mèè kpeí nte kè bè sāntí be máà.

¹⁸ Fíi te kè be yèè feí kè bè mōkè muwērimú, a kó mesàà mmeè bè yèútí muwērimú.

¹⁹ Ti Yiè nKuyie nfíi te wèè tu ti kó kudõpikù, wèè te Isidayeeribe wèè te ti kóo kpàti.

²⁰ A do benkemu amáà a nitibè ké bè béinnè ke dò:

Mîi dúş n kó meteèmmè okpàrinuonti,
 mîi dèite n nìtìbè mièke odapàà koò dèúkúnne.
 21 N yàmú Dafiti n kóo tǔntì,
 koò còú mmekùò nkoò cǎhéné.
 22 N yó nhò pǎmmu nè n nùtè,
 mîi ò kànnè tikpàti
 ke yó nhò duò mmuwèrímú
 23 O dootitǔbè báá ò do kóò dèéte,
 onitiyeiwe báá ò díi nyifei.
 24 Mîi yó nni o ìikè ke kòutì o dùntǔbè,
 ke poti bèè ò níí.
 25 N kó timóm̄m̄onti nè n sàà dè yóó nhò bonèmu,
 nè n kpréi nkòò wèrímú ndéúkú.
 26 M bo dúş nkòò mbaké Meditedandee kóo dàmmèèrì,
 kéntǔ kédíténè kukó nhEfadati.
 27 Ó bo nni nyu ke tú o cice,
 Kuyie nkùò ò te, o kó dipèrì dīi ò dèerì.
 28 Kè nh ò dǔò n kóo po,
 kòò m̄p̄enkù bekpàatìbè b̄em̄u bèè bo ketenkè ìnkè.
 29 Kè n kó mesàà nnì nhò bonè sǎà,
 mí nnè we ti kó metaummè báá kúnté.
 30 O cǐtèè báá paà okpàati,
 kéinkè bo mèè botí sǎà o kpàti yó mme mbo.
 31 Kòò bí m̄e ndootóo n kuó,
 ke t̄enke í tū n tié,
 32 Kè bè càari n kuó,
 ke í tū n tannò.
 33 M bè ànné kudú bè yete mèè kpréi n kpeti,
 kè bèe cú be caàrimè kó tiyēiti.
 34 N né báá bè yetenè n kó mesàà,
 m báá yóu m bo bè dǔòmmè m béi nti.
 35 M báá cake m bè dǔòmmè mèè taummè,
 m báá náké n nùò kékpatè.
 36 M béim̄mu ke pàrikè nè n yetisàari,
 m bo souté Dafitaa? M báá dè dǔò bitì.
 37 O wuò nyó nsókému sǎà,
 kòò fuku mbo sǎà diyèè dòm̄mè.
 38 Otǎnkù bo mèè botí tiwetì sǎà kè ti ò wùò,
 o kpàti yó mme ndò.
 39 Kuyie nha né ò yetem̄u koò dootóà?
 Koò yè kemieke wenwe okpàati a tǎtè wèà?
 40 Ke sènkèrì f̄i nnè a kóo tǔntì di kó metaummè,
 ke bo nhokpàati p̄i ketenkè kè dī sǎú.
 41 Ke búş nyiduotí ìi fité o cǐtèè,
 ke p̄uò nho c̄ékperi kè s̄i naá ntidobontì.
 42 Kè bæcep̄èmbè p̄enkù ke tóú bè dǔ dè,
 kòò p̄eetitǔbè ò daú.
 43 Ke dúş kòò dùntǔbè ò na,
 kòò dootitǔbè yǎnku.
 44 F̄i kùò okpàrisiè kó menatimè,
 bá a í ò teennè mudòò mièke.
 45 F̄i fiète fekpàatipàtifè o n̄u mièke,
 ke bo nhokpàatikàrì ketenkè.
 46 Ke yààte o dapàntì kó yewe,
 koò dii nyifei mediè.
 47 N Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa yóu a bo nti
 s̄rinèmmè?
 A mièke bo nhā ke ti cúú muhǎá nkōmaà?

48 A yému ke dò n fòm̄mu í detóo,
 a dǔò onitì dimònni sámp̄òrì kpréi nke.
 49 Onitì m̄u bo wèè bo nfòu ke báá kùà?
 Yàà we mbo na kéyenténè o wènni kudònkù?
 50 N Yiè nKuyie mmesàà nha do d̄òrimè k̄te ke?
 A do nàké Dafiti ke d̄ a yó nhò dǔòrì dè bore?
 51 Kuyie nha yému bè ti diinko ìi fei tínti a kó betǔmbè.
 A yému ke dò n t̄o yebotè péu ndi.
 52 Bèè í da dǔ bè ti sǎámmu,
 ke sǎá nha kóo kpàati a cǎhéné wè tip̄itì tim̄u.
 53 N Yiè nKuyie nha yetirì ndeu sǎá.
 Kè dè mme ndò. Ami.

YESÄÄ MPÁTÍRI DINAANNÌ

Onitì p̄enkùmu kè Kuyie nkuu í p̄enkù

(Yesäa 90-106)

90 M̄ȳiisi Kuyie nkóo niti kù bàntèmmè.
 Kòò d̄: Ti Yiè nKuyie nnè meketimè m̄onni f̄i
 baà tú ti kó disòrì.
 2 Yetārè do í bo dīi m̄onni,
 ketenkè mu ndo í dǔò kàa bomu sǎà ke tú Kuyie.
 3 F̄i t̄èh̄n̄inko benitìbè ketenkè bè yènni kèè mièke.
 F̄i ǔ bè nàké ke d̄: Benitìbè d̄indì w̄etenè ketenkè.
 4 A borè, yebie ntekp̄itè (1000) dò ndiyèè d̄imàà ndi,
 keyènkè kèè bo ke wennò, teyenkenkéetè.
 5 A ǔ yè p̄èmmu tidùnti t̄emè,
 t̄i ǔ p̄èt̄oò dikúnweh̄ni de kó yebie nyí cǎánnè
 timúti.
 6 Timúti ǔ kótému dikúnweh̄ni ke p̄orì,
 kuyuoku kémóté kékpeí.
 7 A mièke kèè ti yè kè ti wèrímú dèè,
 a mièke kèè donninko ti k̄m̄bùtì.
 8 A wúómmu ti caàrimè,
 a kó kuwenniku mímu ti kó yesòrè yem̄u.
 9 A mièke kèè ti yè kàa yààrì ti we,
 kòò niti ǔ nyóó wei m̄emàà kòò fòm̄mu p̄anke deè.
 10 Ti fòm̄mu kó yewe í p̄enkù yebie nsip̄isiyiekè,
 bekperibè bèè t̄ùkù yebie nsip̄isini,
 de kó yewe mièke yesúkùye tu mut̄ómmú kpeye nye nè
 t̄ih̄ùtì nè mesémmè,
 mufòm̄mu p̄enkému kè ti k̄erì mukúú mbíékè.
 11 We nyé a mièke kó kuyonku mamè ke na ké nda dé?
 We mbo na k̄yíétè a mièke cúú nke mamè?
 12 Ti benke ti we màmmè,
 kè ti na kémm̄te meyèmmè.
 13 Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa w̄etenì ti bíékè?
 Ti kuó mmesémmè tínti a kó betǔmbè.
 14 Cúúnni a kó mesàà mmediè p̄ike dikúnweh̄ni,
 kè ti nyānku nè diwèi ti fòm̄mu mum̄u mièke.
 15 Ti dúş ndiwèi kè dī mmannè a ti díi mmèè sémmè.
 Ti dúş nkuyèh̄naatí kè kù mmannè a ti díi nyèè bie ny-
 ifei.
 16 Yóu tínti a kó betǔmbè kè ti yà a kó tidietì,
 kè ti yaábii yà a kpeh̄nimè.
 17 Ti Yiè nKuyie nhá ti d̄ò mesàà.
 Duó nkè ti t̄ómmú ti d̄òrì mù nyíé,

ËË yóu kè ti tǝmmú ti pí mmù nyié.

Kuyie nti kǎnkémè

91 Fǝ nwèè ä Kuyie nkùù baké kéínkè nè ketenkè ku kó disòri mieke
 ke díéké muwǝrímú mumɔu yiè nkó medéè,
² Fǝ kù yu ke tú: N kó disòri n kó tecǝkpetè.
 Kuyie nkùù n te n duó nkù mmáà.
³ Kuù da dǝerí nè ticùòti bè da dí nti,
 nè mutenkúú mmùù na nda tùòkení.
⁴ Kuù da oke ku fièti kó medéè.
 Kuù kó tifèti mieke nke a sɔrimè.
 Ku kó timómmɔnti tiì da kǎnké dikǎterpiì nè dimátiyaàbòri de kǝme.
⁵ Bá kè keyènkè biite kufǝwaá mbá nda bo a í yó nyíèkù ipie nyii duóni kuyie ncuokè.
⁶ Yoo mutenkúú mmùù cènti keyènkè,
 nè mumɔmmú mùù cǎnni ke kùù kuyie ncuokè.
⁷ Kè benitibè do tekɔupíitè (1000) a píku,
 a bakù yóu tekɔupíitè (10000) dèmarè báá da kááké.
⁸ Nwúó nkéyà nè a nuɔ,
 A yóo yàmu Kuyie nyóo yietímè beyeiɓe.
⁹ Ti Yiè nKuyie nkuù tu a kó disòri.
 Kuyie nkùù baké kéínkè nè ketenkè kuù da kǎnké.
¹⁰ Meyei mbáá da tuɔke,
 kuyǝiku makù báá tǝnní a cíètè.
¹¹ Ti Yiè nKuyie nyóo duómmu dinùù ku tǝrè,
 kè yè nda baá bá kàa kòri kè,
¹² ké nda ceúnè ku nɔu,
 bá a naàcètè báá bétè ditári mari.
¹³ A bo nnaùti yeciricirè nè yedautɛ,
 kéncenti yekpamaà nnè iwààke ínkè.
¹⁴ Kè Kuyie mbéi nke dò:
 A me nni cáátímè n yóo da dǝetému,
 a me nni mbàntémè n yó nda kǎnkému.
¹⁵ Kàa níi n yú kè n yie,
 m bo nda bonè meyeñcaàrimè mieke,
 m bo da dǝeté ké da déúkunnɛ.
¹⁶ M bo duó nkàa mbo kémɔntɛ,
 kè dè nda naati,
 kè n da benke mii tumè a dǝetiwè.

Beyeiɓe yóo yàmu meyei kè besààbèè yà mesàà

92 Bè diè nfèè yènfè teomputè yiè.
² Dè wennimu ti bo nsǎntímè ti Yiè nKuyie,
 ke diè nke déúkunko ku yètiri kuù baké kéínkè nè ketenkè.
³ Dè wennimu ti bo nnáámmè ku kó mesàà nkpréi dikúnwehni m̀nni,
 kè dè biite tí mpǝkù kù d̀̀̀rimè kù béi nti,
⁴ ke mbie ntikùtidùùti nè tibómbonti,
 ke bie ndebémbénnè terè iwǝi kperɛ.
⁵ N Yiè nKuyie nha pí mmùù tǝmmú diwèi mu nni bonè,
 a dɔɔri dè dǝè n naati kè n yíù.
⁶ N Yiè nKuyie nha tǝmmú dɛumu,

kàa yentotí cūmpúri.

⁷ Kuyèinkù báá na ké dè banté,
 kudìènkù báá na ké dè yíèté.
⁸ Beyeiɓe ɔ nkótírí timúti kǝme mme,
 kè meyei ndò̀̀̀ribè bitírí,
 kè mukúú nsǎà né bè bàa kumànkù.
⁹ N Yiè nKuyie fǝ mme mbo kéínkè nke sǎà.
¹⁰ Ti Yiè nKuyie nte a dootitɔ̀̀̀bè ke kǝ,
 meyei ndò̀̀̀ribè bemɔu cíérimu.
¹¹ Fǝ n duó mmupaanaàwǝrímú,
 ke n waare mekɔpàmmè.
¹² N wúómmu n dootitɔ̀̀̀bè dɔɔri dè bá n yí yíèkù,
 ke yo bèè n dónè meyei be kó ihúu kè dè í n kɔ̀̀̀nnè.
¹³ Wèè d̀̀̀̀ri Kuyie ndómè ò̀̀̀ d̀̀̀̀nnè mupuommu mmu mùù ɔ̀̀̀ nsentí,
 ke d̀̀̀nnè Dimaa kó detedierè bè tu dè sètírí dèè kòtírí mediè,
¹⁴ dèè fííku Kuyie ncíètè mieke,
 ke sèntè ke yènní te d̀̀̀nkù.
¹⁵ Dè kó detie nhǝ mpéimu bá kè dè kòtè,
 dè nkpaá píéké mesémmè ke bitírí.
¹⁶ Dèè benkú o Yiè nKuyie nwetímè,
 ke tú o kó dipèri,
 meyei nyí bo ku borè.

Kuyie nkuù tu okpààti

93 Kuyie nkuù tu okpààti, tikpàti tiì tu ku kó diyaàbòri,
 kè muwǝrímú tú ku naàkǝnfè.
 Dèè te kè ketenkè fííku béù bá ke í nampú.
² Ti Yiè nKuyie, a kpàti í m̀̀̀ke ti keté dè ti me nyí m̀̀̀ke kumànkù.
 A bo nè dim̀̀̀nni ndi ke yó mbo sǎà.
³ Ti Yiè nKuyie nyikó mpíemmu ke uuti,
 kè yenéfinfirè iiti,
 kè kutoweku dáátí.
⁴ A me ndeumu ke pǝèté menie nkó kunɔɔdoo,
 ke pǝèté dàméèri kó yenéfinfirè.
 Ti Yiè nKuyie nha bomu nkéínkè ke pǝèté dende kó dimàà.
⁵ Ti Yiè nKuyie nha kuú tú imómmɔnyi nyi,
 a cíètè sàmu ke yóo nsà sǎà.

Kuyie nkuù yóo peite bè d̀̀̀ri dè ku kobe

94 Áú ti Yiè nKuyie! Fǝ ɔ̀̀̀ peite,
 fǝ nwèè te mupéitimú benke a kpeti.
² Kuyie nfǝ nwèè yóo bekénè kutenkù,
 ité kéyietí sipɔɔ yembè bè mànnè tiì yeti.
³ Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké dè?
 Yé dè yó nkááké dè kè beyeiɓe yóu tiyǎnkùti.
⁴ Bè náante betɔ̀̀̀bè kpéi nke,
 ke pǝiti pǝiti,
 ke náante sipɔɔ kó tináahti,
 ke tú meyei ndò̀̀̀ribè.
⁵ Ti Yiè nKuyie mbè fǝũnko a nìtibè mbe,
 bè diinko a kɔ̀̀̀be mbe mesémmè.
⁶ Bè k̀̀̀̀ kùù bekúpobè mbe nè bep̀̀̀̀bè.

Ke feu iciribí.
 7 Ke náá nke tú: Ti Yiè nKuyie nyí wúó,
 ti Yiè nKuyie nSakɔbu do tũ nkù í dake.
 8 Díndi tiyèintì dɔ̀nè meɔ̀ɔ̀mmè.
 Tidìèntì díndi dè yó nkááké de kè di mɔ̀ɔ̀te meyèmmè?
 9 Kuyie nkù ãnné onìti yeto, kù bo yĩ̀ke kù bo
 keemàà?
 Kunku kù ãnné onìti inuɔ kù bo yĩ̀ke kù bo yàmàà?
 10 Kunku kù tiè nyebotè kù báá na kè bè potáà?
 Kuù í duò mbenitibè meciinàà?
 11 Ti Yiè nKuyie nyému onìti kó iyèhtotí,
 kù yému ì tumè kuyaakù.
 12 Dè nnaati onìti ti Yiè nKuyie ntié nwè,
 kù ciikunko wè nè ku kuú.
 13 Deè yó nhò kánkè diyè yeyi yìè,
 ke baanè bè bo keúmè oyeiwe f̄ti.
 14 Ke yé ti Yiè nKuyie nh̄ í ndootómè ku kó benitibè,
 kù í yóó yóu ku te bè.
 15 Obeéntì sàawè yóó cɔ̀tému tibeéntì.
 Bèè yèmmè wenni kè bè nhò tũ.
 16 We mbo n kónné kè tí dokénè beyeibe?
 We mbo n teennè kè tí kpannè meyei ndɔ̀ribè?
 17 Kè ti Yiè nKuyie ndo í n teennè
 nè yíe n do bo kudɔ̀mbiúkù nku.
 18 Kè n naàcètè d̄ késeite.
 Ti Yiè nKuyie nkó mesàà mmeè ɔ̀ n cúté.
 19 Kè iyèhtotí n sũ̀nnè,
 a ɔ̀ m bántèmu ke náríkunnè n yèmmè.
 20 A bo wènnè bēbeémbè bēè tu benitikùbè,
 bembè bēè f̄ũ̀nko benitibè nè ikuú kó diyètiràà?
 21 Bembè bēè ɔ̀ dake ke bo kuɔ onitisàù,
 kè d̄ ò cààrè, bá ò í cààràà?
 22 N Yiè nKuyie nkuù me ntú n kó tec̄kpetè.
 Kuyie nkuù tu dipèrì d̄i n kánkè.
 23 Kù yóó duò nkè be yei ndo be yó ín̄kè nke.
 Bè yonku kpréi nte kè kù yóó bè kù páíí.
 Ti Yiè nKuyie nkuù ti te,
 kuù yóó bè kù kédeè.

Tí kɔ̀tenè Kuyie nc̄t̄t̄è nè diwèi

95 Ti kɔ̀tenè kénsántí ti Yiè nKuyie,
 diwèi nti bonè ti Yiè nKuyie nkè ti nyíútí,
 kuù tu ti kó dipèrì d̄i ti deeri.
 2 Ti kɔ̀tenè ku c̄t̄t̄è ke kù s̄ante,
 kémpíétí ke bie ndebémbénnè nè diwèi.
 3 Ti Yiè nKuyie ndeumu,
 kù tu okpààti diwè nwe ke kpeñinè yebɔ̀kè yemɔ.
 4 Kuù baké ketenkè nè ke c̄mpume,
 yetārè nè ye yómmè.
 5 Kuù d̄ò dàméèrì kè kuù ò te.
 Kuù p̄itè ketenkè nè ku nɔ.
 6 Tí tannè ku c̄t̄t̄è kénínkú késín̄né kék̄ɔ̀nke,
 ti Yiè nKuyie nkù d̄ò ku iikè.
 7 Kuù ti te kè ti tú ku nitibè kù c̄emmú bè,
 tip̄ièti kù kpàake ti nè ku nùtè.
 Kè Kuyie ndi béinnè yíe
 8 di báá kprénkunnè di to,
 di yembè do d̄ɔ̀rimè Mediba.

Bè do d̄ò dè diyèè mari Masa kó dikpàà mièke.
 9 Di yembè do kù bennému,
 bè do de nkù yàáké bá nè bè do me nyàmè kù p̄i mùù
 t̄mmú.
 10 Yebie nsip̄isìnà mièke kè kùu bè p̄è,
 ke béi nke d̄ò ku mbotí yèmmè meè kù dètènè bá bè í
 yie ku kpeti.
 11 Memme kè ku mièke bè peike kè kùu béi nképarikè
 ke yí
 bè í tati ku ei meōmpùmè kperi.

Dentènè f̄eyèmp̄anfè Kuyie nkpréi (Wénté 1 Bekpààtibè t̄mmú 16:23-33)

96 Dentènè ti Yiè nKuyie nkpréi n̄feyèmp̄anfè,
 kutenkù kumɔ kɔ̀be dentènè ti Yiè nKuyie
 nkpréi.
 2 Ndiènnè ti Yiè nKuyie nkpréi, ndéúkunkonè ku yètirì.
 Nnàánnè yewe yemɔ tináānsààti ku deetímè kpeti.
 3 Nákénnè ibotí t̄i ku kó tikpeti kpréi.
 Nákénnè yebotè yemɔ ku t̄ndiemù kpréi.
 4 Ti Yiè nKuyie ndeumu ke mànnè dis̄anni.
 Kuù duò tik̄mbù̀t̄i ke p̄èt̄t̄è yebɔ̀kè yemɔ.
 5 Yebotè m̄ke yèè b̄kè tu siyáàbisí kpeye nye.
 Ti Yiè nKuyie nkuù me nd̄ò k̄ínkè.
 6 Kuwenniku diekù nè tikpàti deè bo ku borè.
 Tikpeti nè tidietì deè p̄ékè ku c̄t̄t̄è mièke.
 7 Kutenkù kumɔ kɔ̀be ns̄ántí ti Yiè nKuyie.
 Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie ku kpeti nè ku w̄erímú de
 kpréi.
 8 Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètirì.
 Di níi ntɔ yep̄arè k̄etannè ku c̄t̄t̄è d̄ankù.
 9 Di níi ndò mpáíí ke nínkú ti Yiè nKuyie nyiikè,
 kutenkù kumɔ kɔ̀be, nkpeutínè ku iikè.
 10 Nákénnè ibotí t̄i mièke ti Yiè nKuyie nkuù tumè
 okpààti.
 Kè d̄eè yie nkè kutenkù nfííkú só ke bá nkpeutí.
 Ti Yiè nKuyie nkuù bekùnè yebotè kè d̄è wenni.
 11 K̄ínkè á nyānku, ketenkè, diwèi nda bo.
 Dàméèrì nè d̄èè kó dimàà bo a mièke ȳɔ̀t̄t̄è.
 12 Dikpàà nè d̄èè kó dimàà bo a mièke nhaunè.
 Titúútì kó detie m̄poténè tip̄ièti
 13 ti Yiè nKuyie nyiikè, kù k̄erínímu,
 kù bonímu ke bo bekénè kutenkù,
 kù yóó bekénè kutenkù kè d̄è wennimu,
 kébekénè yebotè nè timómm̄nti.

Kuyie mbakémè kutenkù kumɔ

97 Ti Yiè nKuyie nkuù tu okpààti,
 ketenkè kemɔ kɔ̀be nyānkunè,
 yehèkè détiyè kɔ̀be nhaunè.
 2 Diwètirì nè dibiinnè deè kù fité,
 kù baké kè d̄è wennimu kè ku beénti sié.
 3 Muh̄á mmuù ni ku iikè ke k̄erí,
 ke t̄nti ku d̄ùntɔ̀bè b̄è kù fité.
 4 Kuù duò nkè fetaafe m̄i nkutenkù,
 kè kutenkù kɔ̀be d̄è yàu ke kpeutí.
 5 Yetārè yèèrimu ti Yiè nKuyie nyiikè mekùò nk̄ome,
 kunku ti Yiè nKuyie nkù baké kutenkù kumɔ ku iikè.

6 Kéínkè nàámmu Kuyie ntumè timómwonti yiè, kè yebotè yà ku kó tikpetì.

7 Беввафэубэ бэмџу ifei bo bè pí.

Bèè pòtìnè yebokè nè sitenkaanii.

Díndi yebokè dimџу nínkúnè ti Yiè nKuyie nyiikè.

8 Ti Yiè nKuyie nha dòò tì,

Siyṽṽ kɔbɛ ti kèèmu kè diwèi bè bo,

kè Sudaá kɔbɛ ti kèè ke yānku.

9 Ketenkè kemџу duómè,

ti Yiè nKuyie nfṽṽ baké kéínkè nè ketenkè kemџу, a pḗḗtému yebokè yemџу.

10 Díndi bèè dṽṽ ti Yiè nKuyie, nníinnè meyei.

Kuù kānké ku kɔbɛ,

ke bè deérínè beyeibe.

11 Bèè dṽṽri timómwonti kuwenniku kuù ṽ mbè mí.

Bèè yèmmè wenni bè ṽ mmɔkemu ndiwèi.

12 Díndi bèè dṽṽri timómwonti nyānkunè,

nsāntínè ku ke déúkunko ku yètìrì, kù do mpáíí nwe.

Pietenè ti Yiè nKuyie

98 Feyènfè.

Dentènè ti Yiè nKuyie feyempānfè, kù dṽṽ tìi dieti kpéí.

Nè ku wērímu diemù mmu kù deérímè.

2 Ti Yiè nKuyie mbenkemu kutenkù kù deérímè.

Kuù benke yebotè kù dṽṽrimè timómwonti.

3 Kù í yè mmesàà kù do yè nkù yóó dṽṽmè

Isidayeeriɛ,

kù pírmu kù béi ntì.

Itemmānke imџу kɔbɛ yāmu,

Kuyie nkù ti te kù ti deetémè.

4 Kutenkù kumџу kɔbɛ pietenè ti Yiè nKuyie,

ndiènnè ke íú.

5 Mbiennè kukùtidùkù ke déúkunko ti Yiè nKuyie,

kémbie ntibómbonti ke diè.

6 Ndéúkunkonè ku nè sihéú, nè yetātehe.

Pietenè ti Yiè nKuyie nkuù tu okpàtì.

7 Fṽṽ ndàméèrì yṽṽtè nè a mɔke de demџу.

Ketenkè nè dèè kó dimàà bo a mieke nyānkunè.

8 Díndi ikó, mpoténè tipíétì.

Díndi yetārè kè di wēnnè kéiite.

9 Ti Yiè nKuyie nkèrínimu ke yóó bekénè kutenkù.

Kuù yóó bekénè kutenkù kè de wenni.

Kuù yóó bekénè yebotè séi.

Ti Yiè nKuyie ti kóo kpàtì dṽṽ mpáíí nwe

99 Ti Yiè nKuyie nkuù tu okpàtì kè yebotè kṽnti au. Kù kàri ku kpàtikàrì béínkèmbàribè cuokè nke,

kè ketenkè sānti.

2 Ti Yiè nKuyie nyètìrì deumu Siyṽṽ èi mieke.

Kù deumu kè kuù baké yebotè yemџу.

3 Nsāntínè ti Yiè nKuyie, ku yètìrì deumu,

ke duò tikṽmbùṽtì kù dṽṽ mpáíí nwe.

4 A kpeñnimu ke tú okpàtì wèè dṽṽ tibeénti sàtì,

ti Yiè nKuyie nfṽṽ ti benke kuce kù sié.

Fṽṽ benke timómwonti Sakɔbu yaàbí cuokè.

5 Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètìrì.

Nínkúnè ku kpàtikàrì iikè kékṽnke, kù dṽṽ mpáíí nwe.

6 Mɔyiisi nè Anɔɔ bè do tú Kuyie nkuù niùbè mbe,

kè Sammuɔyɛri ntú wèè bàà nKuyie.

Bèè do ṽṽ yú Kuyie nkè kùu yie.

7 Kù do bè nàánnènnì diwetìrì mieke nke.

Kè bè nyié nku tannò ke pí nku kuù kù bè duó nyi.

8 Ti Yiè nKuyie, bè do ṽ nda nàánnè kàa bè cùmmu,

fṽṽ nKuyie nke bè cṽmmu be yei.

Kè bè cààrè a né yṽṽ mbe to.

9 Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètìrì.

Nínkúnè ku tāsààrì ínkè.

Ti Yiè nKuyie ndṽṽ mpáíí nwe.

Ti ní ta Kuyie ncṽtè nè yesäa

100 Disānni kó feyènfè.

Ketenkè kemџу kɔbɛ pietenè ti Yiè nKuyie.

2 Mpínnè ti Yiè nKuyie ntṽmmú nè diwèi.

Kɔtenèni ku borè kéndiènnè diwèi.

3 Banténè ke dṽṽ nKuyie nkuù tu ti Yiè.

Kuù ti dṽṽ kè ti tú ku kɔbɛ,

ku nitibè, ku pièti kù cḗmmú tì.

4 Kè di ní tati ku cṽtè di nkù sānti.

Kè di ta te dānkù di ndéúkunko ku yètìrì,

ké nkù dṽnnè mutṽmmú, ke déúkunko ku yètìrì.

5 Ti Yiè nKuyie nnitimu kè ku sàà mbo sṽṽ.

Kuù dṽṽri timómwonti nè kù baa bomè sṽṽ.

Okpàtì yèmmè ò yóó ntú ntimómwonti

101 Dafiti kó feyènfè.

N yó ndièmmu Kuyie nkó mesàà nnè ku

beénti,

n yó ndéúkunko fṽṽ yètìrì nè n kó iyie.

2 N yó nkéri bèè dṽṽ mewetímmè bè bo kùu ce mieke nke.

Dè yó nkááké de kàa kɔtení m borè?

N yó ntú nkuce wenniku nku n yèmmè kɔku, n kɔbɛ cuokè.

3 M báá yie nkénwúó ndèmarè yeire,

n yí dṽṽ bèè í tú ntimómwonti be kó mufòmму,

be borime í n yṽṽ.

4 Meyèmmè yeimee fṽṽ m borè,

beyeibe m báá bè tṽnnè.

5 Bèè wátìrì betɔbè disṽri m bo bè dèite,

bèè mòke sifei nè sipɔɔ yembè n yí yóó bè wēnnènnè.

6 Bèè dṽṽri timómwonti n yó mbè yému,

nè be tṽ yó nwé nke bo,

wèè tú nkuce sààkù weè yó ntú n kóo tṽnti.

7 Wèè ciinte betɔbè de yiè nyí mɔke dikàri m borè.

Wèè mòke siyáàbisì de yiè mbáá cómmú n yiikè.

8 Bá dṽṽ kúnweñni n ní yóó deitemu beyeibe ti kó

ketenkè mieke,

n yó deitemu bèè dṽnnè betɔbè meyei n Yiè nKuyie nkó

dihei mieke.

Osènniwè bàámmè Kuyie

102 Osènniwè yèmmè cààrèmmè kòò bàà nKuyie nke kù benkù o sémmè.

2 N Yiè nKuyie, kénté m báammii,
yóu kè n dabònnii tuɔke a borè.
3 Bá m búttinné, meyeñcaàrimè yiè,
kénténí m bíékè, n da kuònnèmu yíe,
ɔuté m báammii báá ɔɔte.
4 N kó yewe yeè yenni kuyukú kɔme,
n kúŋ yeè ɔúté yehādkūŋ ntēmè.
5 N yèmmè meè sǎáténè timúkpeti,
n ténke í yé mudii kpeti.
6 N kómmú ke kómmúmu,
n kǔnti kpeímu ke dāri n kúŋ.
7 N sǎáténè kuyinwuokú kùu bo kunku dikpáà,
n dònne dionduò dii bo dindi tidobontì mieke.
8 Nh ɔ n yíe nkéwúómmu ke kuò,
n cúókému tenɔtè ɔ ncúókémè ditou ínkè.
9 N yeibe n sǎántemu yewe yemɔu,
n níimè ɔ mbuò nkusínkú ke beúnè mí nwe.
10 A mieke keè n ye ke n ɔúté
kè mutápeí nnaá n kó mudii.
A mieke keè n yonke
kè n nɔnnieti taà n yò ndè
ke yé a n dootóomè
12 N we yeè pēnké medéè ntēmè,
n kpeí timúti kōme mme.
13 N Yiè nKuyie nha kpaatirimu sǎà,
benitibè yó nyé fǔŋ kpeí nsǎà.
14 A itimu ke bo kuò mmesémmè Siyɔɔ ei kɔbe,
a do nàké dii mɔnni kpeí di tùðkemu
kunáá mbo da pínne dè Siyɔɔ kɔbe.
15 A kó betɔmbè tínti ti dómu Siyɔɔ bá nè ò me ndomè,
mesémmè wè nti bonèmu bá nè ò me nnaámmè
tidobontì.
16 Yebotè yóo bantému ti Yiè nKuyie nkó diyètiri,
kutenkú kó bekpààtibè bemɔu yóo yàmu ku kpeti.
17 Ti Yiè nKuyie nyóo wéte kémaámu Siyɔɔ ei,
kú yóo benkemu ku kpeti o mieke.
18 Kú yomu osénniwè kó mubáammu,
kú í senku o báammii.
19 Bèè tì wǎri kutɔnkú kùu kpaaní ku kpeí,
kè bè yóo pié bèè sǎnte ti Yiè nKuyie.
20 Kú boní kéínkè nke ku cēsààtè ke wúónní,
ti Yiè nKuyie nke mbo ke wúónní ketenkè.
21 Ke bo keè tikpetínti kó isáútii,
kédeetè bèè duunnè mukúú,
22 ke bèè náké Siyɔɔ ei mieke ti Yiè nKuyie nkpeí,
ké nkú sǎntí Sedisademmu ei mieke,
23 yebotè bo tíi ndii mōnni,
yekpààtiyɔ bo wēnné kébántè ti Yiè nKuyie.
24 M berínè kuce cuokè nke kè kú dèite n wērímu,
ke kúpunne n we.
25 Áú Kuyie! N da báámmu, bá n toote,
ke yé fǔ bomèmu sǎà yebie nyebie.
26 Fǔŋ dòò ketenkè nè dimōnni,
tiwetì tu a nòutè kó mutómmú mmu.
27 Dende yóo pēētému, kè fǔ nni mbo,
dè yóo kótému kuyààkú tēmè.
A yóo dè kpèúmu kuyààkú kōme, kè dèe ceete.
28 Fǔ nyie me mbaa yó ndò nha dōnti nti,

a we í deu.

29 A kó betɔmbè bí yóo mɔɔtemu dikàri,
kè be yaábí nfííkú teii a ìikè.

Dafiti sǎntemè Kuyie

103 Dafitii kó feyènfè.

N sǎntímu n Yiè nKuyie nè n yèmmè
memɔu,
n wēnni dèúkunkomu ku yetisààri.
2 N sǎntímu n Yiè nKuyie nnè n yèmmè memɔu,
m báá yè mmesàà nkú n dòò mè kó mēmamè.
3 Kuò n cǐenko n caàrimè memɔu,
kuò m miékunko m mɔmmú mumɔu.
4 Kuò n dènne difǔtìri mieke,
kuò còúnni ku kó mesàà n yínkè, ke n kuò mmesém-
mè.
5 Ke m píe ndiwèi n fòmму kó yewe yemɔu mieke,
ke wéte ke m bénkúnne kè m pùu fecírife ɔmmè.
6 Ti Yiè nKuyie nkuò bekú kè dè wenni,
kuò ɔɔ kónné bè di wè nè muwērímu kóò duú nhò dò
nkénte dè.
7 Kuò benke Mɔyiisi ku kó ice
kè Isidayeeribe yà ku dieti.
8 Kuyie nsémmè deumu, kè kú dòòri mesàà,
ku mieke í cǎā képéíkú, kú nitimu mediè.
9 Kú ɔɔ í nhǎ ke kpa nsǎà,
ku mieke ɔɔ í nhǎ ke péi.
10 Kú í ti yietì ti caàrimè māmè,
kú í ti foku ti yei mmāmè.
11 Tiwetì yòutenè mèè botí ketenkè,
Kuyie nkó mesàà mme ndeu bèè kú dé be kpeí.
12 Diyè yìèni kè dè dètirinè dè taà kè,
ti Yiè nKuyie nhǔŋ me nti dētinne ti caàrimè.
13 Onitì ɔ ndó mèè botí o bí,
ti Yiè nKuyie mme ndó bèè kú dé.
14 Kuyie nyému kú ti piiténè mù,
kú yému ke dò nti tú mutáá.
15 Onitì fòmму dònne timúti nti,
mù ɔɔ pórímu timúti tēmè.
16 Kè kuyaakú fuutení kè mu kperèe deè,
a ténke báá banté mù do borè.
17 Ti Yiè nKuyie nkó mesàà nhǔ mbonèmu bèè kú dé
sǎà,
kú ɔ mbè dòòrimu dèè sié bembe nè be yaábí.
18 De kó mesàà mbomu bèè pí nku taummè,
ke yé ku kuò kpeí nke dɔɔri ì yèmmè be kpeí.
19 Ti Yiè nKuyie ñfíi nku kpààtikàri tiwetì nti,
ke baké demɔu dèè bo.
20 Díndi Kuyie ntōrè nsǎntínè ku,
díndi bèè tu muwērímu yembè ke yíe nku kpeti,
kè kú ɔɔ béi nkè di yie nkú yé mmù.
21 Diyè nè otánkú nè siwǎà, nsǎntínè ti Yiè nKuyie
Mpakadaa,
díndi bèè pí nku tómmú ke yíe nku kpeti.
22 Díndi kú dòò dè, nsǎntínè ku,
kuò baké tipítì timɔu.
N wēnni, á nsǎntí a Yiè nKuyie.

Ti bo nsäntímè ti Yiè nKuyie nkùù dòn demou

- 104** N wënni á nsántí a Yiè nKuyie.
 N Yiè nKuyie ndeumu mediè,
 kuù te tikpeti nè disänni.
 2 Kù dàátí kuwenniku nku diyaàbòri kōme,
 kuù pité tiwetì bè ʒʒ pitémè kuyààkù.
 3 Kuù fíí nku cíètè yewetè ínkè,
 kè yewetè tu ku sántè,
 kè ku fètì tu kuyààkù.
 4 Kuyaakù kuù tu ti Yiè nKuyie ntōrè,
 kè fehāādeēnfè tu ku kó betōmbè.
 5 Kuyie n kuù fíí nketenkè kó dipūū,
 kè kè fííkú sáā yebie nyebie.
 6 Kè kù kè dàtínné menédiemè kuyààkù kōme,
 kè mè dàtínko yetārè.
 7 Kè kùu péi nkè mēe coké,
 kè kùu pēe mmetammè bá mè í wuoké.
 8 Kè mēe pñntení yetārè kécúténí dibiri,
 kékōte kù mè benke dii bōri.
 9 Kuù mè kēeté kumànkù mè yó nkááké dè,
 ké báá wētení kédátínné ketenkè.
 10 Kuù niù sibií kó menie nkè mè taà ikó,
 nke pūš nke tūš nyitāfu.
 11 Kè tiwanwanti timou yš,
 kè dikpāà kó musāmmarímú † mè kòùnè sinéyēī.
 12 Kè sinou cekù si yīēnti deborè,
 ke karì detie nyínkè ke kuù.
 13 Kuyie mbo ku cíètè nte kéínkè,
 ke yōrì yetārè, kuù te kè ketenkè sànnè menie.
 14 Kuù te kè timúti yìenì kè iwūš bo nyo,
 kè tidiiti bo mpei kè benitibè pieti ke yo.
 15 Ketenkè nke menaà nyiènimè ke cātinko oniti yèmmè,
 ò ʒʒ de mpété mekùù nkéwaare o ìkè kè kè mmieti,
 bè de mpieti tidiiti ke yo nke mōke muwērimú.
 16 Kè ti Yiè nKuyie nkó detie nsànnè menie,
 Dimaa kó detie mbè tu dè sētiri kù fííkú dè.
 17 Sinou de ncekù si yīēnti,
 icuo nde ncekù i yīēnti ke wentí.
 18 Kè sitābōú bo yetārè dieyè ínkè,
 kè yesete taà yepèrè fíè.
 19 Kuyie nkuù dòn otānkù kòò bo m baàti yemōrè,
 kè diyè yé di ʒʒ ta dii mōnni.
 20 Kuù ʒʒ yúni dibiinnì kè dēe yí keyènkè
 kè tikpasínti timou ítè mucèmmu.
 21 Yecirícirè kó yepàà nhō mbeti ke bo pí,
 ke kontí ke mōú Kuyie nku mudii.
 22 Kè diyè yētini yèe cíété kétaá ye dènti mieke.
 23 Kè benitibè me ntó yènni kékūští be tōnnè,
 kénkémmúnè kuyuoku.
 24 N Yiè nKuyie nha pí mmutōmmú diemù mmu,
 a dòn dèe kó dimàà a dè dònè mecii mme,
 dèe piéké ketenkè fšʒ dè dòn.
 25 Nte dàméèrì ke duó ke í sénní

† DIKPÁÀ KÓ MUSĀMMARÍMÚ: Tehontè matè nte kè tè dōnnè sām-marímú ke né bo dikpāà, de kó siweí i bo kunitisòkù ke dō ntí nyé si yèè.

tiwanwanti tibotí tibotí tidièti nè tisámptóti kè dè piéké o mieke.

Bá ti í dō nkékaa nkédeè.
 26 Kè bàtóòbè cènti o mieke tipítì timou,
 dàméèrì kó musímmù † a dōòmù kè mù bo nkpeiti o mieke.

27 Tiwanwanti timou bùò fš nwe,
 kàa bo ntì duò mmudii dè dō nhá ntì duò ndii mōnni.

28 Fšʒ ʒʒ yaaténí kè tii kóú,
 fšʒ ʒʒ yanne a nōùtè kè tii di kénsànnè.

29 Á ti bùtínné kè tii ta kukōmbōdoróo mieke,
 deite ti wemmu kè tii kú kēwēte mutáā mmieke.

30 Kàa ti duónko a kó muyaá nti fòùtemu,
 ketenkè bo wēte kénaá nkepànkè.

31 N Yiè nKuyie nha kpeti mbo sáā,
 dè nda naatinè a tōmmú a pí mmù.

32 Kàa wēnté ketenkè kè sàntèmu
 kàa kàáké yetārè yè còútè muhāā mmu.

33 N fōmmu mumou n yó ndièmmu ke sántí n Yiè nKuyie.

Kè n kpaá wei n yó ndéúkunkomu ku yètiri.

34 Kùu yie nkécoté n kó yesāā,
 mí n yie nYiè nKuyie nkuù n duò ndiwèi.

35 Beyeibe kó dimàà òmou bá nkpaá ketenkè ínkè.
 Benitidōnnibèe deè páíí ketenkè.

N sántímu n Yiè nKuyie nnè n yèmmè memou.
 Sāntenè ti Yiè nKuyie!

Ò dentenímè Kuyie mbè dòn dè

(Yenāānkékè 1-15 Wénté 1 Bekpāatibè tōmmú 16:8-22)

105 Nsāntínè ti Yiè nKuyie,
 píékénè ku yètiri.

Nákénè yebotè mutōndiemù kù pí mmù.

2 Ndiènnè ke kù sántí nè debémbénnè,
 nnáánnè ku dieti kù dòn ti.

3 Mpōtinè ku yètiri, kù dō mpáíí nwe,
 di yèmmè nnaati díndi bèè wanti ti Yiè nKuyie.

4 Wammúnè ti Yiè nKuyie nnè ku wērimú,
 nwantinè kù bo ndi bonèmmè sáā.

5 Díndi ku kóo tōnti Abarahammu kó kuwu nkōbe
 di báá yè nku dòn tii dieti kpéi.

Díndi Sakōbu yaábí kù tāāté bè
 di báá yè mmutōndiemù kù dòn mù nè kù nàké ti.

7 Kuù tu ti Yiè nKuyie,
 kuù baké ketenkè kemou.

8 Kù í yīē mbiti ku taummè kpéi,
 ku nùù kù béi ndi tidapùntōnti tekōupítè (1000) kpéi.

9 Kù í yè nkù dōnnè mèè taummè Abarahammu,
 kù me nyí yè nkù dōnnè dii nùù Isaki ke pàrikè.

10 Kù nàké dii nùù Sakōbu di duómu,
 kù dōnnè mèè taummè Isidayeeri mè bomu nsáā.

11 Kù do ò nàké di ke dō:
 N yóo da duómmu Kannahāā tenkè.

Di kperè nde n di duó ndè.

†† DĀMÉÈRÌ KÓ MUSĪMMŪ: Dimōnni kōbe yèmmè do dō nfewāāfè mafè feè bo dàméèrì mieke yoo femōñfè mafè yoo dibōú dimōmmōnni fewāāfè diefè, Kuyie nyóo ku fè yemōrè sōnye. (Wénté Mudáammu 12:3,9).

12 Bè do í sũ, bè do í tú bèmabè
 ke tú βερδδβè δε κό κetenkè.
 13 Kè bè nkéri ke pēnkute yebotè yebotè,
 ke tati yekpààtiyo yekpààtiyo.
 14 Kù do í yie nkòò mɔ̀u bè fěũ,
 kéncaú mbekpààtibè be kpéi.
 15 Ke náá nke tú:
 Di báá kááké n cǎ́nné bè.
 Di báá dɔ̀ meyèi mbèè náá m pǎ́nnaànti.
 16 Kè kùu tannéni dikònni be tenkè mieke,
 kè bèe mǔnté mudii.
 17 Kè kù né níi nhoniti,
 Sosefu bè do fité wè kòò ntú kudaakù.
 18 Kè bèe táú nho naàcèi mēfimmē,
 kòò dùú ntimáti,
 19 kémbaànnè Kuyie ndo ò nàké tì bo dɔ̀mè,
 kè Kuyie mbenke ò í cǎ̀rēmè.
 20 Kòò kpààtìi duó nkè bèe ò pité,
 wenwe wèè baké yebotè wèè ò fíi.
 21 Kòò kpààtìi ò baá nkòò mbaké o cíètè tɛmɔ̀,
 kémbakénè okpààti te dè demɔ̀.
 22 Kè dè bo yie kòò niité bèè tũ nhokpààti,
 wenwe Sosefu ò bè dónēmè
 kétuo mmeciì ndihèi kó bekótíbbè.
 23 Isidayēeri mē nkò nhEsibiti,
 Sakɔ̀bu mē nkári Kammu tenkè.
 24 Kuyie nde nduó nkè be wuɔ̀ nsúú.
 Bè de nkpenke kéréfēté be dùntɔ̀bbè.
 25 Kè Kuyie nceete Esibiti kɔ̀be kó meyēmē,
 kè bè nníi nku nitibè,
 kéndú ké bè bo nnè mecii.
 26 Kè Kuyie ntōnni ku kóo tōnti Mɔ̀yiisi,
 nè Anɔ̀ kù do tǎ̀tè wè.
 27 Kè Kuyie nduó nkè bèe dɔ̀ mēbenkùmè Esibiti
 nè ku kó muwērímu.
 Kammu èi ndi bè do dò̀mè tidietì.
 28 Kè kùu duɔ̀nni dibiinnì kè dèe biite,
 bè mɔ̀ ò nna kéyete ku náànti.
 29 Kè Kuyie nceete menie nkè mēe náá mmeyiì,
 kè siyĩ kú.
 30 Kè yecadakèe píe mbe tenkè kemɔ̀,
 nè sikpààtìcēi miekoo.
 31 Kè kùu béi nkè isēi píe ndihèi nè tidɔ̀ndɔ̀nti.
 32 Fetaafè na nniumè kè fetaafè mǎ́tǎ̀rè yeè né cùténí
 kè muhǎ́á ncóúté be tenkè kemɔ̀,
 33 kécake detie mbè tu dè fínyi nè bè tu dè fikíe,
 kémari detie ndemɔ̀ be tenkè mieke.
 34 Kè kùu béi nkè fecofee tanní,
 nè sibèii péu péu.
 35 Kè dèe déútóo timúti timɔ̀u ketenkè,
 kéaaroo dèè kó dimàà yìèní ketenkè.
 36 Kè kùu poté bèè tu Mpo bemɔ̀u Esibiti tenkè,
 bè píe bè be dacēnti mieke.
 37 Kè kù kɔ̀be nyeti ke tɔ̀ timáti péti nè mesɔ̀,
 kè bèe kété kéyè bá òmɔ̀ kōnti í nyǎrike.
 38 Kè dèe narike Esibiti kɔ̀be bè yēmè,
 ke yé kufɔ̀wáá ndo bè autémè mediè.
 39 Kè Kuyie nduɔ̀nni diwetiri kè dè níi mbè diéké,

ke níi mbè mí keyènkè.
 40 Kè bèe mɔ̀ Kuyie nyimaa nkè kùu bè duó nyepèpèrè
 nè kéínkè kó mudii kè bèe di kénsànnè.
 41 Kè Kuyie nyaté dipèri, kè menie nyènni kémpūð,
 kérénté tedɔ̀nté kó dikpáà kukó nkōme.
 42 Kù do kpaá yé ku nùu sàari,
 kù dɔ̀unnè dè ndi ku kóo tōnti Abarahammu.
 43 Kuù dènnè ku nitibè kù tǎ̀tè bè nè diwèi,
 kè bè nkéri ke íúti.
 44 Kè kùu bè duó nyebotè tenkè,
 kè bèe tieke yebotè ò̀ti kperè.
 45 Kè dè bo yie nkè bè ntú nku tié,
 ke yíe nku kuó yé mmù.
 Nsǎ́ntínè ti Yiè nKuyie!

Isidayēeribe í dómè Kuyie nkè Kuyie mbè dó
 (Dinǎ̀nkèè 1, 47-48 wénté 1 Bekpààtibè tōmmú 16:34-36)

106 Nsǎ́ntínè ti Yiè nKuyie!
 Déúkunnè ti Yiè nKuyie, kù nitimu,
 kè ku kó mesàà mbo sǎ́.
 2 We mbo na kénáké mutōndiemù kù pí mmù?
 We mbo na ké kù sǎ́nte kédeè ku sǎ́nni?
 3 Kunaatí mbonè bèè dṑri dèè wenni,
 bèè tũ ntimómwōnti sǎ́.
 4 N Yiè nKuyie nhá nyé n kpéi,
 fí nwèè dṑri a nitibè mesàà,
 yàa tí deeté fí nwèè tu odeetiwè.
 5 Kè dèe yie nkè m pété mesàà, a dɔ̀rimè a tǎ̀tè bè,
 kényǎnku kubotí kùu tu a kɔ̀ku kù yǎnkumè,
 kè n wēnnénè a kɔ̀be kè tí mpɔ̀ti.
 6 Ti cākemu ti yembè cākemè, ti yetému,
 tìi te mecaàrimè.
 7 Ti yembè do í banté tidietì a dṑ tì Esibiti,
 bè do í kpaá ke yé mesàà nha do bè dṑrimè péu, péu,
 kéyete a kpeti dāmèèri tipènti kou borè.
 8 Kàa baa bè deetè a yètiri kpéi,
 kè benitibè bo banté a kpeñnimè.
 9 Fí dṑ do péi ndámèèri tipènti kou, kòò kúú,
 kè bè nkéri menie ndo borè ke dṑ mbè kèri tedɔ̀ntè.
 10 Kè fí dṑ bè deeténè bèè do bè níi
 ké bè pàtenè be dootitɔ̀bbè.
 11 Kè menie ndátinnè be dùntɔ̀bbè
 bá òmɔ̀ ò nyenté bá omáà.
 12 Kè bèe yie nha náànti, kéndiè nke da sǎ́nti.
 13 Kè dè nyóó yíe kè bè yènkò a pí mmù tōmmú,
 bè í nkènté ke bo yà a yóó dɔ̀ tì.
 14 Bè bo dii mōnni dikpáà mieke,
 kéketé bè bo nyáámmè bè í mɔ̀ke dè,
 kéketé bè bo nyíinkomè fí nKuyie nha mieke
 dikpáà tedɔ̀ntè mieke.
 15 Kàa bè duó mbè da beké dè,
 kè bèe dè di kéré.
 16 Be kari mieke kè bèe íté kénhèènnè Mɔ̀yiisi nè Anɔ̀ a
 cǎ́nné wè.
 17 Kè ketenkèe aate kémaánkoo Datanni,
 kè mutáá ndátinnè Abidammu kó ditinnì.
 18 Kè muhǎ́á ncóúté de kó kutōnkù kɔ̀be,
 kè fehǎ́adeènfèe déútóo de kó benitiyeibe.

¹⁹ Odebu tãri bè de nyie ntimãti kéuté kè dè ndò nkunaabiiku.

Kè bè nninku ke báá ntimãti bè yie nti ke uté,

²⁰ kètúóté Kuyie nkùu tu be kó disãnni kédonnenè fenààfè kó kufènkù dèè càá ntimúti,

²¹ kényèko Kuyie nkpréi, kunku kùu tu be deetiwè.

Kuù dòò tidietì Esibiti ei mieke.

²² Kuù do dòò tidietì Kammu tenkè mieke.

Kuù do pí mmutõndiemù dãméèri tipènti kou mieke.

²³ Kè Kuyie nni ndó ké bè kùu bẽmɔu páíi, kè ku kóo tõnti Mɔyiisi kù tãáté wè, weè né cómmú Kuyie nnè benitibè be cuokè, kè bè pàte kébónkunnè ku mieke bá kù í mbè kùu.

²⁴ Kè bèè senkèri dihei sàari, bè í nyie nke dò nKuyie mbè nàké ti bo dɔɔ.

²⁵ Kè bè nséi nKuyie mbe touti mieke, bè í nkènté be Yiè nKuyie ntammè.

²⁶ Kè kùu youte ku nòutè képarikè ke dɔ kù bo bè kùu dikpàà mieke,

²⁷ kécíe mbe wuɔ nyimɔu kè ìi ta ibotí tei tenkè, kékú ibotí ìi í yé Kuyie nyi cuokè.

²⁸ Kè bèè taunnè dibɔɔ Baadi Pɛɔɔ ei, kécóóké iwũɔ bè fié ì becírìbè.

²⁹ Kè be dɔ̀rìmèe yonke Kuyie, kè kùu bè poté kuyẽtku makù.

³⁰ Kè Pinasi íté kécómmú, képoté bèè cààrè, kè Kuyie nkó kuyẽtku cómmú.

³¹ Kè Kuyie mpénsiri o tõmmú kè bè nnáá mmu kpréi nyebie nyebie.

³² Mediba kó tẽbinte borè kè bèè ìi nKuyie mmieke, deè tɔ́ní Mɔyiisi meyei.

³³ Ke yé bè do suuremè o mieke kòo náké bá ó ì ntótí o yèmmè.

³⁴ Bè í nkùu ibotí tei, ti Yiè nKuyie ndo yé mbèè ì kùuɔmè.

³⁵ Kè bèè kɔ̀ɔrenè ibotí tei, kètũnnè i kó medɔ̀rìmè,

³⁶ kékíe iwũɔ ibotí tei kó yebɔ̀kè, kè yèè bè ɔ.

³⁷ Kè bè nfeu be bí initidabí nè initipobí yebɔ̀kè,

³⁸ kénkɔ̀u benitibè bèè í cààrè dèmarè, ke feu be bí initidabí nè initipobí, bè do ì feu Kannahã kó yebɔ̀kè nye, késãũ nketenkè nè menitiyĩ.

³⁹ Kè be dɔ̀rìmèe bè sɔ̀nkunnè, kè bèè yete Kuyie nkénfeu yebɔ̀kè ke cãnni.

⁴⁰ Kè Kuyie mmiekee bè yé mediè mbembe ku nìtibè, kè kùu bè pè mbembe kù do te bè,

⁴¹ Kè kùu yóu kè bèè ta ibotí tei nɔu mieke, bèè bè nìi nkè bèè bè baaté ké mbè fèũnko.

⁴² Kè be dootitɔ̀bè mbè fèũnko, kè bèè bè b̀úté.

⁴³ Kè Kuyie nni mbè deeri kuce m̀péu, kè bè né nyetírí ku tié, ke kprénkunko be to, ke dɔ̀ke tati meyei mmieke.

⁴⁴ Kè kùu yà be sémmè kékéè be dabõnni,

⁴⁵ kédenténí kù do bè dõ̀nè mèè taummè kpréi,

ku sémmè deu mèè kpréi, kè kùu bè kuó mmesémmè.

⁴⁶ Kè kùu duó nkè bèè do bè pírmú, kè bèè bè kuó mmesémmè.

⁴⁷ Ti Yiè nKuyie nha ti deeté, ti denneni ibotí tei mieke ké ti tíi, kè ti ndéúkunko a yetisàari, kè ti nda pɔ̀tinè ke da sãntí.

⁴⁸ Ti Yiè nKuyie ntínti Isidayeeri be tũ nkù, a yètiri ndeu,

a yètiri do deumu ke yó ndeu sãã, benitibè bẽmɔu, yiennè ke dɔ:

Dè mme ndò! Nsãntínè ti Yiè nKuyie.

YESÄÄ MPÁTÍRI DINUMMURÌ

(Yesäã 107-150)

Kuyie ndeeté bè kù sãntímè

107 Ndéúkunkonè ti Yiè Kuyie nkù nìtimu, ku sàà mbomu nsãã.

² Díndi ti Yiè nKuyie ndeeté bè, ñsãntínè ku, díndi kù fiète bè di dootitɔ̀bè nɔu mieke. Ndéúkunkonè ku.

³ Díndi kù denneni bè yehèkè yemɔu mieke kè di tíi. Diyie yìenì kè nè di taà kè,

kubakù youú nè kucãnku kɔ̀be ñsãntínè ku.

⁴ Bè do ããmmu dikpàà mieke ketempéikè, bá dihei í bo ke dò nkékari,

⁵ kè sinéyẽi bè poté nè dikõnni, kè bèè duúnnè mukúú,

⁶ kéta mesémmè mieke kékuónnè be Yiè nKuyie, kè kùu bè deeténè meyeñcaàrìmè.

⁷ Ké bè niité kuce kùu sié, kè bè bo kò ndihei kékari,

⁸ kéndéúkunko ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréi, kù dõ̀ò tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréi.

⁹ Kuù duó nsinéyẽi do bo bè kè bè yã, ke duó ndikõnni do bo bè kè bè di ke sãnnè.

¹⁰ Bembè bèè do ã dikpetíntou mieke dibìnni, ke bo mesémmè mieke ke táu meffimè.

¹¹ Ke yé bè do yetemè Kuyie nkpeti, késenkèri Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè ku kó ití.

¹² Kè kùu bè tanné meháarimè mieke kè bèè kèke, kènduò bá òmɔu í bè íimmu.

¹³ Kè bèè ta mesémmè kékuónnè be Yiè nKuyie, kè kùu bè dennè meyeñcaàrìmè mieke.

¹⁴ Kè kùu bè denneni dikpetíntou mieke dibìnni, kékéeté tidaati kó iwẽi.

¹⁵ Kè bè ndéúkunko ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréi, kù dõ̀ò tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréi.

¹⁶ Ke yé kuù kèétémè disɔ̀wũɔ kó yecàkè, ke b̀kè imatidei ìi do páké.

¹⁷ Bè tu tiyènti nti ke tú benitikòubè, nè be kó mecaàrìmè ke tanné bemáà mesémmè.

¹⁸ Ke pè ntiditit timɔu, ke duúnnè kufɔ̀ti.

¹⁹ Ke ta mesémmè mieke ke kuónnè be Yiè nKuyie,

kè kùu bè deeténè meyeñcaàrimè,
 20 kédúnní ku náahti kè tii bè miékùnnè,
 ké bè deeténè kufiti.
 21 Kè bè ndéúkùnkò ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréí,
 kù dǒǒ tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréí.
 22 Kè bèe kù pāmmú yesāā nkó yepāre,
 kémpīēkùnè diwèi ke náá nku dǒǒ dè.
 23 Bè do centinè bàtóòbè mbe dāmèèri mieke,
 ke pí mbe tōmmú dāmèèri mieke.
 24 Bè yāmu ti Yiè nKuyie mpī mmùù tōmmú,
 kù dǒǒ tii dieti menie mmieke.
 25 Kù do béi nku nùù mēmāā ndi,
 kè kuyaakù diekùu iténí kényíínko yenéñfñrè,
 26 kè bàtóòbè nyiiti ke dekù déínkè,
 ke cuuti ketenkè fūǒ,
 ke bè duǒ mmeyeñcaàrimè.
 27 Kè bè ìikèe fité kè bè nháá nke dǒ mbè muǒ
 mmenaà.
 Kè be cii mmemwou deè.
 28 Kè bèe ta mesémmè mieke kékuǒnnè ti Yiè nKuyie,
 kè kùu bè dènnè meyeñcaàrimè mieke,
 29 kécónné kuyaakperíkù só,
 kè yenéñfñrè dǒ béù.
 30 Kè dèe bè narike kuyaakù kperíkù còmímumè,
 kè ti Yiè nKuyie mbè sée mbè dǒ dǐi bǒri.
 31 Kè bè ndéúkùnkò ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréí.
 Tidietì kù dǒǒ ti ke deeté benitibè ti kpréí.
 32 Nsāntínè Kuyie kubotí kumwou tǐnni mieke,
 ké nkù sāntí bekotibaabè tǐi ndè.
 33 Kuyie nkuù ǒǒ ceete ikó ndieyi kè dèe naá
 ntedǒnkpetè,
 kédúú nkè sibií kó ketenkèe naá nketenkè kèè dǒhté
 menie.
 34 Kuù do duǒ nkè ketensààkèe naá mmetiè nkó
 ketenkè,
 benitibè bèè kè bo be kó kuyonku kpréí.
 35 Kè kù me ndó kùu ceete tedǒnkpetè kè menie nyènní,
 kè menie ndo í bo dèè naá nsibií.
 36 Kè kùu dè kànnè dikònni do bo bè,
 kè dèe naá ndihèi kè benitibè mbo,
 37 kékúútí depaa nkéfiíkú detie mbè tu dè fínyǐ,
 kè dèe pié mmediè.
 38 Kè kùu bè dǒǒ mesàà nkè bèe pié késúú,
 kù í nyóu kè be wūǒ yaate.
 39 Mesémmè nè meháárimè,
 deè do bè yàate kékékùnnè.
 40 Kè ti Yiè nKuyie nsenkèri sikpààtibíi,
 kédúú nkè bè nháá nfekpáfè mieke kuce í borè.
 41 Kuù deeté becírìbè mesémmè mieke,
 ke duǒ nkè be wuǒ nsúú nyiwūǒ dòmmè.
 42 Bèè dǒǒri dèè sié kè bèe dè yà kè dèe bè narike,
 beyeibe bie kó yenǒ í ntáúté.
 43 Wèè mǒke meyèmmè wèe daate de kpréí,
 wèe banté ti Yiè nKuyie nkó mesàà nkù dǒǒ mè.

N dǒ kénampemu kéente dikúnweñni ndi

(Yenáañkékè 2-6 Wénté Yesāā 57:8-12. Yenáañkékè 7-14 wénté
 Yesāā 60:7-14)

108

Dafiti yènfè ò dèntè fè.
 2 N kǒmbùǒti í nampú,
 Kuyie n yó n dièmmu ke da sāntí.
 Ke biennè debémbénnè dèè tu n kó disānni.
 3 N kùtidùùti nè m bómbonti, entenè!
 N dǒ kéente dikúnweñni ndi.
 4 N Yiè nKuyie nyó nda sāntímu benitibè cuokè,
 kéndéúkùnkò a yètiri ibotí cuokè.
 5 Ke yé a sàà mpēētóomè tiwetì,
 kàa kó timómmwanti sèhté yewetè.
 6 Kuyie nhá ídeu kéínkè
 kàa kpeti mbo ketenkè kemwou ínkè.
 7 A ti deeté tínti a dǒ bè mediè.
 Kénté m bóammu, yàa ti pate nè a wèrímu.
 8 Kuyie mbéimmu ku cēsààtè mieke,
 ke tú kù yóó bè namu, kétotí Sisemmu èi,
 kéberí Sukwoti biriku kétotí,
 9 kènte Kadaadi èi nè Manansee kperi.
 Kè Efadaimmu ntú ku piì,
 kè Suda tu ku kó kukpààtipààti.
 10 Mwabu tu tenaate nte, kù wùnnè tè,
 kù namu Edwmmu koò bǒnté kuneùkù dèè benkù kù
 bè temè,
 ke péú Fidisitēēbe mekpààrtammè.
 11 We mbo n kǒtenè diheikperi?
 We mbo n tanné Edwmmu tenkè?
 12 Kè dè í tú fí nKuyie nkùu do ti dootóo,
 bá a ténke í niènnè ti kó behāāpǒmbè mudodò.
 13 Kǒtení ké tí teennè, tí patenè ti dootitǒbè.
 Ke yé onitì kó meteèmmè í túmè mèmamè.
 14 Kuyie nyó nti bonèmu kè ti pí mmutǒndiemù.
 Kuù yóó nàu ti dùǒntǒbè.

Bè sei nwè mwómè Kuyie mmeteèmmè

109

Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.
 Kuyie n sāntí fí nwe, bá ncíékóo,
 2 ke yé beyeibe, besoumbè náantemè n kpréí,
 bè nàa ntì tu siyáàbisí nsí.
 3 Meníimmmè kó tináahti tii n fité,
 bè n kpànnè detetirè nde.
 4 Mí me mbè dǒmu kè n kó ticuuti né tú iwátii,
 n né kuǒnnè Kuyie nku be kpréí.
 5 M bè dǒǒri mesàà mme, kè bè n yietì meyei,
 m bè dǒmu kè bè n cu meníimmmè.
 6 Bè nàámmu n kpréí nke tú:
 Duǒnnè we onitiyeiwe,
 kòo dùǒntǒu wèè bo ò wàtí kòo mbo o bakù you.
 7 Kè bèè ò bekénè kényà o caàrimè,
 Kòo kó mubáammuu naá mmuyeimu.
 8 Kòo kó yewee kūpe,
 kòo tǒu mwou cǒuté o fǐtiri,
 9 kòo bíi naá nyiciribí,
 kòo pokùu naá nhokúpokù.
 10 Kòo bíi naá mbecièmbè, kémmúǒte,

kéyè i dobontì kényāūti.

¹¹ Kòo bantiebee tieke ò m̀̀ke dè dem̀̀u, kè bep̀̀b̀̀be èi o ù̀̀ti kperè.

¹² Òm̀̀u ténke bá nhò d̀̀̀ri mesàà, òm̀̀u me mbáá kuś nho bí mmesémmè, ò ku ke yóu ì.

¹³ Kòo yaábíi kú ke deè, kòo kó kuwuo nkpanné, o yè̀̀tìrì bá nkpaá bo.

¹⁴ N Yiè nKuyie nha báá yè nho yembè kó meyei nkpréi, o yó kó mecaàrimè báá íté a ì̀̀kè.

¹⁵ N Yiè nKuyie nhá nyé be yei nkpréi, kè bè bá ndenniní be kpréi ketenkè ì̀̀nkè.

¹⁶ De kóo nìti í m̀̀̀̀te mèè kpréi mmesémmè, ke fè̀̀u nhoc̀̀ri, koò kùu mesémmè mieke.

¹⁷ Ò me ndómè kusínkù nku kùu do o ì̀̀nkè, ò í me ndómèmu mesàà, mèe ò dé́ténè.

¹⁸ Kè kusínkùu ò dátínne diyaàbòrì kóme, kéta o mieke menie nkóme,

kétuake o kú̀̀ mèkù̀̀ nhómè.

¹⁹ Kusínkùu naá nho kó diyaàbòrì kénaá nfenaak̀̀nfè, kòò nkù yì sáà.

²⁰ Kuyie nhá yóu kè dè mme ndò mbèè náante n kpréi. Bèè kó dimàà náante n kó meyei dèe me mbè d̀̀̀.

²¹ F́́ N Yiè nKuyie, f́́ nwèè n te, a bá m bontóo a kó diyè̀̀tìrì kpréi.

A sàà ndèumu, yàa n deetè.

²² N tú osénniwè nwe, oc̀̀ri.

Dè cààrè n yèmmè mme.

²³ N kéri ke pènkému medéè ntémè, bè m bè̀̀timu dicádónnì kóme.

²⁴ M bou ke bou dinùu ndi kè n núu nhò̀̀te, m m̀̀nte mmàà ndi mudii ke c̀̀te.

²⁵ N naá nyisíe kperè nde be ì̀̀kè, kè bè n yàu ke dáankoo be yu.

²⁶ N Yiè nKuyie nf́́ n te, yàa n teennè, nè a kó mesàà nkpréi yàa n deetè.

²⁷ D̀̀̀ kè bèe banté a kó muwèrimú mmumè, kébanté ke d̀̀ n Yiè nKuyie nf́́ mè d̀̀̀.

²⁸ Bembè m bóm̀̀mu kusínkù nku, kè f́́ nni n d̀̀̀ri mesàà.

Kè bè íté ke còrmú beè yóo di ifei, mí nha kóo t̀̀nti kè nni mbo diwè̀̀i mieke.

²⁹ Mesenkùmèe dátinnè n níim̀̀bè, kè bèe dáátí ifei diyaàbòrì kóme.

³⁰ N yó nsántí n Yiè nKuyie nnè metankperímè mme, bá nè dit̀̀nni miekoo n yó ndéúkunkomu ku yè̀̀tìrì.

³¹ Ke yé kuu kommumè oc̀̀ri, ke bo ò pàtenè bèè ò bekùnè.

Kuyie ntááté wè kòò tu ikuú niùti ke tú okpààti

110 Dafiti yè̀̀nfè.

N Yiè nKuyie n nàkému n Yiè nke yí we nkàri o bakù yóu,

ke kèmmúnè kù bo ò duóm̀̀mè o dootit̀̀bè, kòo bè c̀̀ùti.

² Kuyie nda duóm̀̀mu fekpà̀̀tìpà̀̀tìfè Siyóó, mbaké a dootit̀̀bè.

³ A kpà̀̀rinuom̀̀be da duóm̀̀mu bemàà,

a ́ nyóó tíi nha á̀̀p̀̀mbè kè bèe k̀̀tenímu nè tik̀̀nyauti a c̀̀sààtè,

kàa dapànti kó muwèrimúu wètení a borè tik̀̀nwentémaànti kóme.

⁴ Ti Yiè nKuyie m béimmu ke ì̀̀kú, kù í yóo kpatè ku nùu.

Kù yí a tú ikuú niùti nwe sáà, ke dònne Mesisedeki.

⁵ Ti Yiè nKuyie, n kómmú f́́ nwe, kù mieke bo íté dii yè,

kù bo ù̀̀tìre bekpà̀̀tìbè.

⁶ Kuyie nyóo bekénèmu yebotè, kè becírìbè máa píe ndihèi.

Kù kóo kpà̀̀tì yóo ù̀̀tìremu ketendiekè kóo kpà̀̀tì.

⁷ Ò yó nké́rì kèyá kukó nku, kéwète kèpété muwèrimú ò yóo nanè mù o dootit̀̀bè.

†

Bè sántímè Kuyie nkù d̀̀̀ dè kpréi

111 Nsántínè Kuyie, kù bomu nsáà!
N yó nsántímu n Yiè nKuyie nnè n yèmmè mem̀̀u

bèè t̀̀u ntímóm̀̀nti be cuokè, ku t̀̀nni tikú dè.

² Ti Yiè nKuyie ntóm̀̀mu deumu, bèè mù d́́ kè bè wanti ké mù yíéte.

³ Ku tóm̀̀mu deumu ke wenni, kù d̀̀̀ri tímóm̀̀nti nti sáà.

⁴ Kù d́́ tí nyému kù pí mmùu t̀̀ndiemù kpréi, ti Yiè nKuyie nsàmu ke m̀̀ke oniti kó mesémmè.

⁵ Ke duò mmudii bèè kù dé,

kù í yíè nkù bè d̀̀́nnè dii nùu kpréi bitì.

⁶ Kù benkemu ku nitibè kù pí mmùu t̀̀ndiemù, ke bè duó nyibotí tei kó yehekè kè bè tieke.

⁷ Kù d̀̀̀ri dèè kó dimàà tu tímóm̀̀nti nti ke síé, ku tannò í ceeri.

⁸ Yè fiíkúmu sáà, yè í yóo ceete, yè tu tímóm̀̀nti nti ke síé.

⁹ Kù donté ku nitibè, ke bè d̀̀̀nè metaummè kè mè bo sáà.

Kù d̀̀ mpáíi nwe, ke duò tik̀̀mb̀̀̀tì.

¹⁰ A bo ndémè Kuyie ndèe tu mecii nkó diketiri, bèè d̀̀̀ri mem̀̀me bè m̀̀ke meyèmmè mme.

Kuyie nha sãnni bomu nsáà.

Wèè wetí ò ́ nkarimè ke í yíèkù

112 Nsántínè ti Yiè nKuyie!
Dè nnaati oniti wèè dé Kuyie,

dè nnaati wèè pieti diwè̀̀i ku tannò mieke.

² Kuyie mbo d̀̀̀ mesàà nwèè wetí o kó feyanfè, o kó kuwuo mbo nkperini be tenkè mieke.

³ Mesàà nè tikpà̀̀tì dè yó mbomu de yíè ncíète, Kuyie nhò wùó nwèè wetí wènwè sáà.

⁴ Kè dè biitoo wèè wetí Kuyie nkuu ́ ò m̀̀itè, wèè sà ke m̀̀ke oniti kó mesémmè,

Kuyie nkuu ́ nhò mí.

† fr 110:7 De kó tináànti bo na kémbenkú behá̀̀p̀̀mbè bèè do yá kukó nképété muwèrimú Sedeóó kó dim̀̀nni, yoo ti Yiè nYesu wèè na o dootit̀̀bè nè Kuyie nkó meteèmmè, ke kéri ke yíéu.

⁵ Dè ñnaati oniti wèè pènni betɔbè o kperɛ nè diwèi,
ke tũ nyikuɔ duɔ ke dòmme,
ke tũnni o kpeti.

⁶ De yiè nhɔ́ í ndo bitì.

Bè ɔ nyému wèè wetí o kpréi nsáá

⁷ De yiè nkòo kèè tiyɛiti matì ò ɔ́ ɔ́ í nyíèkù,
dè ɔ́ ɔ́ í nhò nampe ke yé ò duómme omáá Kuyie nku.

⁸ O kɔ̀mbù̀tì í duò, ò í yíèkù dèmarè,
kòò wetí o dootitɔ̀bè, ò ɔ́ nyému wèè yóó namè.

⁹ O nòùtè yàammu kòò pā́ mbec̄ribè,
Kuyie nhò wúó nwèè wetí wènwè sáá,
o wèrímu nè o kpeti kè dè dèúkú.

¹⁰ Kòo yeiwe ò wúó nkè dè ò yóu,
kòò càá nho niì ke c̄tiri,
oyeiwe dɔ́ dè ɔ́ yè detetirè nde.

Ti dòmme kénsántí ti Yiè nKuyie

113 Nsántínè ti Yiè nKuyie!
Díndi ti Yiè nKuyie nkó betɔ̀mbè, ñsántínè ku,
ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètiri.

² Ti Yiè nKuyie nyètiri ndeu
kétúóté yíe nnè ti bo mbomɔ́ sáá.

³ Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètiri,
diyíe bo yènnímè nè di yàa bo tamè.

⁴ Ti Yiè nKuyie nkuù baké yebotè yemɔu,
kè ku kpeti dèke ke sènté tiwetì.

⁵ We ndònnè ti Yiè nKuyie nti tũ nkù?
Ku kpràatikàri bo kéínkè nke.

⁶ Kè ku ɔ́ ɔ́ sínné kéwénténi,
kéínkè nè ketenkè.

⁷ Kuù ɔ́ ɔ́ iinní osènniwè mutáá mmieke,
kuù ɔ́ ɔ́ küténí oc̄iri ditápùò mieke,

⁸ kòò wènnénè sikpràatibíi kékanne,
kè wèè wènnénè o eì kó bekótibè.

⁹ Kuù ɔ́ ɔ́ pā́ teciètè wèè do tú tehāunte,
kòò naá nhobiȳ kémbonè diwèi.

Nsántínè ti Yiè nKuyie!

Isidayeeriwe sèntémè dàméèri tipènti kou

114 Isidayeeriwe yè diì m̀nni Esibiti,
Sakɔ̀bu yaàbí yè diì m̀nni bekrápàribè
tenkè.

² Kè Sudaa wuɔ nni ntú ku kɔ̀be mbe,
kè Isidayeeriwe tu kù te bè.

³ Kè dàméèrii bè yà kékoké.
Kè Suditèè kó meniè mbótí.

⁴ Kè yetārè m̀puu yepedakè k̄me,
kè sitáá puu yebɔ̀dakè k̄me.

⁵ Dàméèri a cokùnè ba?
F̄́ nSuditèè dè dòmme kàa nie mbòtí?

⁶ Díndi yetārè dè dòmme kè di puu yepedakè k̄me?
Sitáá ba nte kè di puu yebɔ̀dakè tēmè?

⁷ Ketenkè a k̄nti nhau ti Yiè nKuyie nyíikè,
kunku Sakɔ̀bu do tũ nkù

⁸ Kuù ɔ́ ɔ́ ceete dipèri borè kè dèè naá ndibinni,
kutáá duɔ́ dè kè dèè naá nkukó.

Kuyie nkuù máá dò tí nkù sántí

115 Ti Yiè nKuyie dè í tú t̄fi te disānni,
f̄́ ɔ́ te disānni, déúkunnè a yètiri
a sà mèè kpréi nke dɔ̀ɔ̀ri timóm̄m̄nti.

² Ba nte kè yebotè bo mbékú ke tú:
Yé Kuyie mbè tũ nkù borè?

³ Kuyie nti tũ nkù bomu kéínkè,
ke dɔ̀ɔ̀ri ku dɔ́ dè demɔu.

⁴ Bè bɔ̀kè tu timátí péiti nti nè mesɔ̀,
bèè yè d̀̀̀ nè be ncu.

⁵ Yè m̀kemu yèndè yè me nyí nɔ nke náá,
ke m̀ke inuɔ, nyè me nyí wúó.

⁶ Ke m̀ke yeto, yè me nyí yo,
ke m̀ke yewṹ, nyè me nhɔ́́ í nkèè kunú.

⁷ Ke ā́ sinɔu, yè me nyí nɔ nke p̄́i,
ke m̀ke sinaàcèi, yè me nyí nɔ nke ceñti,
metammè í yìèni ye níi mieke.

⁸ Bèè d̀̀̀ri de kó sitenkaanii, bèè s̄i naánnè,
bèè kó dimàà s̄i duɔ́ mbemàà, bèè s̄i naánnè.

⁹ Díndi Isidayeeriwe kó kuwuɔ, duónnè dimàà di Yiè
nKuyie,

nkuù tu di kóo teènti, di kó kudɔ̀pikù.

¹⁰ Díndi Anɔ̀ kó kuwuɔ nkɔ̀be duónnè ndimàà di Yiè
nKuyie,

nkuù tu di kóo teènti, di kó kudɔ̀pikù.

¹¹ Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie duónnè ku dimàà,
kuù tu di kó oteènti, di kó kudɔ̀pikù.

¹² Ti Yiè nKuyie nyí yè nti kpréi, kù yóó ti d̀̀̀mu mesàà,
kù yóó d̀̀̀mu mesàà nyIsidayeeriwe kó kuwuɔ,
kédɔ̀ mesàà nhAnɔ̀ kó kuwuɔ.

¹³ Ti Yiè nKuyie nyóó d̀̀̀mu mesàà mbèè kù dé,
besám̄p̄̀bè nè bediebé bemɔu.

¹⁴ Ti Yiè nKuyie nduɔ́ nkè di súú,
díndi nè di bío.

¹⁵ Ti Yiè nKuyie nkùù d̀̀̀ kéínkè nè ketenkè,
kù di d̀̀̀ mesàà.

¹⁶ Kéínkè ti Yiè nKuyie nkuù kè te,
ke duɔ́ nketenkè tínti benitibè.

¹⁷ Ti Yiè nKuyie ndè í tú bec̄iríbè bèè yó nda sántí,
Bedɔ̀mbè bèè í yó nda sántí.

¹⁸ Tínti bie me nyó nsántímu ti Yiè nKuyie,
dí m̀m̀nni nè ti bo mbomɔ́.

Nsántínè ti Yiè nKuyie!

Kuyie ndeeténè wè mukúú nkòò kù sántí

116 N d́mu n Yiè nKuyie,
ke yé kù yomè nkó yedabùò nnè m báammii.

² Kù n kèmmúmu, kè ku to bo m bíékè,
n yó nkù yumu sáá nè m bo mbomè.

³ Mukúú mmuù do m pitínné mu kó iwēi,
kè kudɔ̀nkù kó ticù̀tì m pí,

kè meyeñcaàrimè n na,
kè n ta kuk̄m̄b̀̀doróo mieke.

⁴ Ke kuónkoo kényú n Yiè nKuyie nke yí:
N Yiè nKuyie nyàa n deeté.

⁵ Ti Yiè nKuyie nwetímu, ke m̀ke mesémmè,

Kuyie nti tũ nkũ kuõmmu oniti mesémme.
 6 N Yiè nKuyie nkuu kãnkũ besíntíbè,
 n do cĩtemu kè kũ n deeté.
 7 N wēte ke pètému meõmpùmè,
 N Yiè nKuyie nkuu n dõõ mesàà.
 8 Kuu n deeténè mukúú, ke ũtè n nãnnieti,
 ke pĩ n naàcèi, bá n yí do.
 9 N Yiè nKuyie nkuu yó nni nwúó nkè n kéri,
 ketenkè ínke befòùbè borè.
 10 N yèmmè do í nòótè n Yiè nKuyie nyínkè.
 Bá nè m mè n tamè mesémme mieke.
 11 N do ta meyeñcaàrimè mieke nke,
 ke náá nke tú benitíbè bemu tú siyáabisí yembè mbè.
 12 M bo na káyietí ba Kuyie kũ n dõõ mèè sàà
 mmemmu?
 13 N Yiè nKuyie nni ndeetému,
 kè n yó nyuo medeetímè kó febòòfè † ke kũ sãntí.
 14 N yó ndõõrimu n dõúnne yèè nò Kuyie
 n kobe bemu ìkè.
 15 Ti Yiè nKuyie nkobe kó mukúú nku dò ndèmarè dierè
 nde.
 16 N Yiè nKuyie n tú a kóo tñnti nwe,
 kè n yõ tú a kóo tñnti,
 kãa m pitè iwē.
 17 N yó da fiému iwũ disãnni kpeyi,
 kè n yu fĩ n Yiè nKuyie a yètiri.
 18 N yó ndõõrimu n dõúnne yèè nò n Yiè nKuyie,
 ku kobe bemu ìkè.
 19 Ti Yiè nKuyie ncíètè dãnku mieke,
 nè Sedisademmu ei mieke.
 Nsãntínè ti Yiè Kuyie!

Ti mu ti dòmmè kénsãntí ti Yiè nKuyie

117 Díndi yebotè nsãntínè ti Yiè nKuyie,
 díndi ibotí imu ndéúkũnkone ku yètiri.
 2 Ku sàà mbomu sãà,
 kũ tũ timómmõnti nti sãà.
 Nsãntínè ti Yiè nKuyie!

Ti bo nsãntímè ti Yiè nKuyie nku dõõ dè kpéi

118 Nsãntínè ti Yiè nKuyie nkũ nĩtimu,
 kũ sàà mbomu sãà.
 2 Isidayeribe kó kuwu nkè di dõ:
 Ku sàà mbomu sãà.
 3 Díndi Anã kó kuwu nkè di yí:
 Ku sàà mbomu nsãà
 4 Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie nkè di dõ:
 Ku sàà mbomu nsãà.
 5 M bo meyeñcaàrimè mieke nke ke kuónnè ti Yiè
 nKuyie,
 kè kũ kèè ke cátinne n yèmmè.
 6 N Yiè nKuyie nni nkómmúmu,
 n yí dé dèmarè.

† FEBÒÒFÈ: De kó febòòfè benkú menaà bè do 55 pã dii pãnni
 Kuyie, nkéyãre mèè naà mme di ínke, de kó dipãnni do 5 ntú disãnni
 kó dipãnni ndi. Ke benkú diyentébanni kó mudii be do 5 nyo mmũ ke
 denniní Kuyie mbè deetémè Esibiti. Põõri de ntú ti 55 sãnte Kuyie
 nkéyã fèè bòòfè. (Wénté 1 Kõdenti 10:16).

Oniti bo na ké n dõõ ba?
 7 N Yiè nKuyie nni mbonèmu ke n teennè,
 deè te kè n wúó n níimbè duòmè.
 8 A bo nsõrimè ti Yiè nKuyie mborè,
 dè wenninèmu a bo mbuómè oniti.
 9 A bo n sõrimè ti Yiè nKuyie mborè,
 dè wenninèmu a bo mbuómè sikpààtibí.
 10 Iwuõ nteĩ kobe do n cèètèmu,
 kè n yú n Yiè nKuyie nyètiri kè bè bié.
 11 Bè do n cèètèmu ké nh éúté,
 kè n yú n Yiè nKuyie nyètiri kè bè bié.
 12 Bè do n cèètèmu ké m munné ice kõme,
 kékú dende bãmbà tipotí kó muhãã ntēmè,
 n yú n Yiè nKuyie nyètiri ndi ke bè bié.
 13 Bè do n tẽntoomu kéndó ké m bo,
 kè n Yiè nKuyie mme nni nteennè.
 14 N Yiè nKuyie nkuu tu n wèrimú,
 n diè nke ku nsãntí, kuu tu ndeetiwè.
 15 Ti yo bèè dõõri timómmõnti bè namè mme ke íuní be
 touti
 ke yé Kuyie mpĩmmè ku tõmmú nè ku wèrimú.
 16 Ti Yiè nKuyie nnõmmu demu,
 ku pĩ nku tõmmú nè muwèrimú mmu.
 17 N yí yóó kú, n yó nfòumu,
 ke náá nKuyie mpí mmũ tõmmú.
 18 N Yiè nKuyie nyũõmmu n to,
 kũ me n yí yóu kè m bo kú.
 19 N kpeténè yebòrè bèè tũ ntimómmõnti bè taà yè,
 kè n ta késãnte n Yiè nKuyie.
 20 Kè bè dõ: Nte ti Yiè nKuyie ncíètè kó dibòri.
 Bèè tũ ntimómmõnti bè dí ntaà.
 21 N yó nda déúkũnkomu nYiè nKuyie
 nke yé a kèèmè n dabõnni ke n deeté.
 22 Bèè maà bè dootóo dii tãri,
 dii naá ndipũ kó ditãri mómõnni.
 23 Ti Yiè nKuyie nkuu pĩ nde kó mutõmmú,
 kè mù tu tidietí kõmu, kè ti mu yà.
 24 Ti Yiè nKuyie nkó diyèè tu dii,
 kè ti dò nkéyãnkũ nè diwèi.
 25 Áú, ti Yiè nKuyie! Nyàa tí deeté!
 Áú Ti Yiè nKuyie nhá ti pã muwèrimú kè ti na.
 26 Mesàà nní mbonè wèè kèríní nè ti Yiè nKuyie nkó
 diyètiri,
 ti bo Kuyie ncíètè nte, ke kũ m̀ú mesàà ndi kpéi.
 27 Ti Yiè nKuyie ntú Kuyie nku,
 kuu ti mí ku kó kuwenniku, ti dõóténè dibanni kèntõ
 tipuonti,
 kètuõke ku wũõtõnni bàkè borè.
 28 A tú Kuyie nku ke n te, n yó nda déúkũnkomu.
 Kuyie fĩ nwèè n te n yó nda sãntímu.
 29 Ndéúkũnkone ti Yiè nKuyie, kũ nĩtimu.
 Ku sàà mbomu nsãà.

Kuyie nkuú túmè isàayi

119 Dè nnaati bèè borime wenni,
 bèè tũ nti Yiè nKuyie nkó ikuó.
 2 Dè nnaati bèè yie nke tũ nku tié,
 bèè kũ wanti nè be yèmmè memmu.

3 Dè nnaati bèè í dɔɔri meyei,
 bèè tū nku kó kuce.
 4 Ti Yiè nKuyie nkuu duó nku kuó.
 Kè ti bo nyi tū nweti weti.
 5 N dɔ kɛntūmmu a kó kuce weti weti,
 kɛndɔɔri a kuó yɛ mmù.
 6 Kè dɛɛ yie nkè n ní bábá wénté a tannò kè ifei m pí.
 7 N yó nda sántímu nè meyèmmè mèmáá.
 N yó nhǎǎmu a tannò n yèmmè mieke.
 8 N yó ndɔɔrimu a tié nyèmmè.
 A bábá m bɔntóo yúó.
 9 O bíé mbo yímè kòo borime nwenni?
 Ò bo ndɔɔri a náahti yèmmè mme.
 10 N da waámmu nè n yèmmè memɔu,
 a bábá yóu kè n déténe a tannò.
 11 N sɔrimu a náahti n yèmmè mieke,
 kè dè bo yie nkè n ní bábá da yeténè.
 12 N Yiè Kuyie nha yètiri deumu,
 m benke a tié.
 13 Nè n nùu ndi mbaàtimè a tannò.
 14 M bo ntūmmè a tannò dè n naatimu,
 ke dònne m bo mmɔkemè tikpàti mediè.
 15 N totímu n yèmmè a tié nyínkè ke wéí a kó ice.
 16 Dè n naatimu m bo ntūmmè a kuó,
 n yí yóó yè nha náahti.
 17 Dɔɔ mí nha kóo tǔnti mesàa.
 Kè nní nfòu ke dɔɔri a náahti yèmmè.
 18 Wéí n nuɔ nkè n na káyà,
 a kuó wennimu mediè.
 19 N tú opòò nwe ketenkè ínkkè,
 bá n sɔnne a tannò.
 20 N dómumu nè n yèmmè memɔu
 kényé a tannò sǎá.
 21 A kpànnèmu sifeí yembè, kusínkù do bè,
 bèè déténe a tannò.
 22 N yǎǎte yesǎǎmbè nè mesenkùmè,
 ke yé m pímmèmu a tannò.
 23 Bá kè sɔpààtibí tii nke náa n kpéí,
 mí n tú a kóo tǔnti nwe, ke tū nha kuó yé mmù.
 24 A tié nni nnaatimu
 ìi n tiè.
 25 N duó mutǎǎ mmieke nke,
 n fòukùnne kéndò nha béimmè.
 26 N da bàtemu n kó ice imɔu, kàa kèè.
 Á m benke a tié.
 27 M benke a kó kuce kó yetannò,
 kè n na kétotí n yèmmè a kó mesàa nyínkè.
 28 Meyèncààrimè meè n deuté kè n kuó,
 n yíi nkéndò nha náahti béimmè.
 29 A n détinne siyáàbisí kó kuce.
 N dɔɔ mesàa nkè n na kétùnne a kó ikuó.
 30 N tǎǎtému timómmɔnti kó kuce.
 N tū nha tannò nye.
 31 N Yiè nKuyie n tū nha tié nyi.
 A bábá yie nkè n di ifei.
 32 M beti a kó yetannò nye,
 ke yé a cáttinnè n yèmmè.
 33 N Yiè nKuyie n tié nha kuó,

kè dɛɛ yie nkè nní nyi tū nkétuɔkenè kumànkù.
 34 M pǎ mecii nkè n tūnne a kuó
 ké nyi pínnè n yèmmè memɔu.
 35 A nni nni a tannò kó kuce mieke,
 n wéi bo kùu mieke.
 36 Yúúnní n yèmmè a tié bíékè,
 kè mè bá ndó mucóntimu.
 37 Bente n nònfe kè fè bá nwúó ndèè tu detetirè,
 duó nkè nni ntū nha kó kuce.
 38 Dɔɔ mí nha kóo tǔnti a béi ntì bèè da dé be kpéí.
 39 A m péité munitidaá, m mu nyíékù,
 a tannò yeè tu yesàayè.
 40 N dómumu kɛntū nha tannò,
 yóu kè nni nfòu a kó timómmɔnti mieke.
 41 N Yiè nKuyie náa n dɔɔ a kó mesàa,
 n deetè kéndò nha béimmè.
 42 Kè dɛɛ yie nkè n ní na kéténné tináahti bèè n sǎá,
 ke yé n yíkúmè a náahti ínkkè nke.
 43 A bábá deite timómmɔnti n nùu mieke yúó,
 m baa a tǎǎté tinti.
 44 N yóó mpímmu a kuó,
 n yí yóó yóu a kuó nè m bo mbomè.
 45 Yóu kè nní mbonè kuyènaatí,
 ke yé n tūmmè a tannò.
 46 N yó nnáámmu a tié bekpààtibè ìikè,
 ifei í yó nyi nni mbonè.
 47 Dè ò nni nnaatinèmu a tannò,
 n ye dómumu.
 48 N yuo n nɔu nsi ke bo cɔuté a tannò,
 n ye dómumu, nh áǎmu a kuó n yèmmè mieke.
 49 Dentení a nàké tii náahti,
 mí nha kóo tǔnti n ti mbaa.
 50 Nh ò mbo meyeñcààrimè mieke, kè dèè m bántè deè
 tu:
 A náahti n duómmè mufòmmu.
 51 Sipɔɔ yembè n daúmu,
 m me nyí yeténè a kuó.
 52 Nh ò dentení a tǎǎté tii nti,
 n Yiè nKuyie nkè dɛɛ náríkùnne n yèmmè.
 53 M mieke yènnímu benitiyonkubè,
 bè dootóomu a kuó.
 54 A tié nyii tu n kó feyènfè,
 ketenkè kie m bo kè kupòòkù nku.
 55 N Yiè nKuyie, keyènkè nh òó í nyè nha kpéí.
 N tūmmu a kuó.
 56 N kpeti n te tii tu
 m bo tūnnè a tannò.
 57 N Yiè nKuyie nkpeti tú tii n ti mbéi.
 Tii tu: M bo ntūmmè a náahti.
 58 Nè n yèmmè memɔu ndi n da kuònnèmmè,
 n kuó mmesémmè kéndònne a béi mme.
 59 N wèhnímu n tū nyii cè.
 Ke wèteni ke bo tūnne a tié.
 60 N ténke í yóo cɔte, n dó mefeí mme,
 ke bo tūnne a tannò.
 61 Benitiyonkubè beè n dií nticùtì kè tii m pí.
 M me nyí yé nha kuó.
 62 Keyènkè cuokè nh òó entemu ké nda sánti.

A tāāté tì sié mèè kpéí.
⁶³ N naatinèmu bèè kó dimàà da dé.
 Bèè kó dimàà tū nha tannò.
⁶⁴ N Yiè nKuyie nha sàà mmèè pìéké kutenkù
 n tié nha kuó.
⁶⁵ N Yiè nKuyie nha do tì béimmu,
 ke me nni ndòò mesàà m mí nha kóo tǒnti.
⁶⁶ M benke mesàà nnè m bo mbaàtimè dèè wenni nè
 mecii.
 Ke yé n yíkmè a tannò ònkè nke.
⁶⁷ N do í kèke dii mǒnni ke da détirinèmu,
 di mmǒnni m me mpímmè a náahti.
⁶⁸ A nitimu ke dǒri mesàà,
 n tié nha kuó.
⁶⁹ Sipɔɔ yembè beè n sǐnkùnnè nè be kó siyààbisí,
 mí m me mpímmu a tannò nè n yèmmè memɔu.
⁷⁰ Bè ankemu timati í be taà,
 dè me nni naatimu nè a kuó.
⁷¹ Bè n dií nyifei kè dè n dǒò mesàà mme,
 kè n yíété a kuó.
⁷² Mí m borè ikuú ò yènni a nùù ò pèétemu yesɔɔwèrè,
 sikɔupí sikɔupí yoo timáti péti kpeye.
⁷³ A nɔu sii n dǒò kè sii n kpénkùnnè,
 m pǎ mecii, kè n na kényíété a kuó.
⁷⁴ Bèè da dé, bè n wùó nkè dè bè naatimu.
 Ke yé n kémúmèmu a náahti.
⁷⁵ N Yiè nKuyie n yému ke dò nha tāāté tì wenni,
 a n kékùnnè ke naatimu.
⁷⁶ A sàmu m bántè!
 A tì nàkému mí nha kóo tǒnti.
⁷⁷ A n kuó mmesémmè kè nní nfòù.
 Ke yé n naatinèmu a kó ikuú.
⁷⁸ Ifei ò bo pí sipɔɔ yembè bèè n féũnko detetirè,
 mí n wèè pí nha tannò.
⁷⁹ Bèè da dé, bèè kotení m borè.
 Kè dèe yie nkè bèe banté a tié.
⁸⁰ N dǒmu nè n yèmmè memɔu kédòò a kuó,
 kè dèe yie nkè ifei bá m pí nha ònkè.
⁸¹ Dè nh ɔɔtímu a bo n deetémè,
 n kémúmumu a bo dǒmè a béi nti.
⁸² N kémú a béi nti bo dǒmè mme, kè dè nh òu,
 kè m bèkú mmáà ke tú: Ómmǒnni ndi a yó m bántè?
⁸³ N dǒnnè kudɔukù bè nùhnóò kùnkù muhǎǎfǎrímú
 ònkè,
 m me nyí yé nha kó itié.
⁸⁴ Mí nha kóo tǒnti n we kpaá yède?
 A yóò bekénè ònyie bèè n féũnko?
⁸⁵ Sipɔɔ yembè n keù yefǎtè nye.
 Ke búútóo a kuó kpeti.
⁸⁶ A tannò tu yémómɔnyè nye,
 bè n féũnko detetirè nde, yàa n deeté.
⁸⁷ Dè do kpaá sǎmpó nwe kè bè n deite ketenkè ònkè,
 nè memme m me nyí bùtinné a tannò.
⁸⁸ A sàmu, n foukùnnè,
 kè dèe yie nkè nní mpí nha tié.
⁸⁹ N Yiè nKuyie, a náahti bomu nsǎǎ,
 tì fiíkú kéínkè nke.

⁹⁰ A tú timómɔnti yie nwe nè a bomè!
 Fǎǎ fií nketenkè kè kè fiíkú.
⁹¹ A béimmu demɔu kè dè buoté ke bo nè yienní,
 ke yé demɔu dè pǐmmè a tǒmmú mmu.
⁹² Kè dè do í n naatinè a kuó,
 nè yie n do kumu n sémmè mieke.
⁹³ N yí yóò yé nha tannò bitì!
 Ke yé a n duómme mufòmumu nè yeè borè nde.
⁹⁴ N tú a kou nwe, n deeté,
 ke yé n tǔmmèmu a tannò.
⁹⁵ Beyeibe n díimu ke bo n kuɔ,
 mí mme n kèrmú a tié nyi.
⁹⁶ Demɔu bá dèè dǒò ke wenni dè mǔkemu kumànkù,
 a tannò yie mè nyí mǔke kumànkù.
⁹⁷ N dǒmu a kuó mediè,
 yewe yemɔu nh ɔ ntoti n yèmmè ò ònkè.
⁹⁸ A kó yetannò n ciikùnnemu.
 Kè n ciì ke pèéte n dootitɔbè.
 Ke yé yè bomè n yèmmè mieke nke sǎǎ.
⁹⁹ N ciimu ke pèéte bèè n tiè,
 ke yé n totimè n yèmmè a tié nyínkè.
¹⁰⁰ N yèmmè deunèmu beheikènkótibè kǔme,
 ke yé m pǐmmèmu a tannò.
¹⁰¹ N yenninèmu meyei nkó ice imɔu,
 kè dè bo yie nkè nni mpí nha náahti.
¹⁰² N yí bùtinné a tannò,
 ke yé fǎǎ yè nni ntiémmè.
¹⁰³ A náahti wèetimu n nùù mieke,
 ke pèéte mecekùò.
¹⁰⁴ A kó yetannò yeè te kè n ciité,
 Deè te kè n yí dǒ iyààbisíce.
¹⁰⁵ A náahti tu defitirè nde dèè m mí,
 Tii n duò nkuwenniku n kó kuce mieke.
¹⁰⁶ M béi ndii nùù n yó ndi pǐmmu.
 Diì tu m bo tǔmmè a tannò yeè tu timómɔnti.
¹⁰⁷ N di ifei nyi mediè,
 n Yiè nKuyie nha n fòukùnnè a náahti yèmmè.
¹⁰⁸ N Yiè nKuyie nɔutè n sǎǎ,
 kè n tié nha tannò.
¹⁰⁹ M bo mukúú nnè mufòmumu de saku nku,
 m me nyí yé nha kuó.
¹¹⁰ Beyeibe n dii ticùònti nti,
 m me nyí dèténè a tannò.
¹¹¹ A tié nyi tu n kperè n te dè,
 n yèmmè i nnaatinè.
¹¹² N duómumu n yèmmè ke dǒri a kuó yèmmè,
 ke yó mmè dǒòri sǎǎ n fòmumu mumɔu.
¹¹³ N yí dǒ yenò yèdéè yembè,
 n dǒ a kuó nyi.
¹¹⁴ Fǎǎ tu n kó disòri, n kó kudɔpikù,
 n kémú a yó n náké tì nti.
¹¹⁵ Díndi benitiyeibe fútenè m borè.
 Kè dèe yie nkè nní ntú n Yiè nKuyie ntannò.
¹¹⁶ A nni mpí nha béi nke yé mmu.
 Kè dèe yie nkè nní fòù.
 A báa yóu kè nní nda kémú kédi ifei.
¹¹⁷ Fǎǎ yó ntú nkó dipínni kè n na kécooté.
 Kè dèe yie nkè nní ndake a kuó kpéí.

118 A dootóomu bèè kó dimàà bùtínné a kuó.
Ke yé be kó mutómmú mumóu túmè siyààbisí kómu
mmu.

119 A útóomu beyeibe kó dimàà tiyontì kóme.
Deè te kè n dó a tié.

120 N wúó nha kuó kè n kǒnti aumu,
kè n kǒmbùtì duonè a tǎáté ti.

121 N dǒrimu dèè sié,
ke tū ntimómmonti,
báá yóu kè n do bèè n fěũnko be ncu mieke.

122 Dǒunnè mí nha kóo tǒnti dinùu ke yí:
A yó nni ndǒri mesàà.

Báá yóu kè sipǒ yembè nni nfěũnko.

123 M bǒú nha kó medeetímè ke òumu,
n kémúú timómmonti a náké tìi kpréi kè dè m bimu.

124 Dǒǒ mí nha kóo tǒnti mesàà, a nitimu,
m benke kè n yíété a kuó.

125 N tú a kóo tǒnti nwe,
m pǎ mecii nkè m banté a tié.

126 N Yiè nKuyie ndè tǔ̀kemu a bo pí ndè a tǒmmú.
Benitibè càarimu a kuó.

127 N dǒmu a tannò kè dè pǎété mesǒǒ.
Ke pǎété mesǒǒ nsààmè.

128 A tannò yemóu n yè wùó nkè yè wennimu,
n yí dǒ deyààbisíkperè nde.

129 A tié ntú isàayi nyi.
Deè kpréi nte kè n yi ãà n yèmmè mieke.

130 Kàa wèété a náahti ke benke onitì dè ǒǒ ò duó
nkuwenniku nku.

Tiì duò mmecii mbesíntibè.

131 Nh onné n níi nku ke bo maánko a tannò,
n dǒ mèè kpréi nha tannò kè dè nh ǒǒtí.

132 Wǎéténí m bíkè kè n kuó mmesémmè,
kéndonnè a dǒrimè bèè da dǒ.

133 N teennè kè nni nyíku a náahti ínke.
A báá yóu kè meyei mmamè n na.

134 A n deeténè bèè n fěũnko
kè n na kéntū nha tannò.

135 Wénténí mí nha kóo tǒnti fenǒnsààfè,
ké n tié nha kó ikuó.

136 N nǒnnieti tìi pǔ̀ǒ,
benitibè í tū mmèè kpréi a kuó.

137 N Yiè nKuyie nha wetímu,
kàa beénti dò nséi.

138 A wǎri a tié kè ì wennimu,
ke tú timómmonti máà.

139 N wúó n dootitǒbè yèmmè a náahti,
kè dè n yóumu.

140 N yàákému a náahti, tì mènke tú timómmonti nti.
Mí nha kóo tǒnti kè n tì dǒ.

141 N kǔ̀ǒnnìmu kè bè n sènkèri.
M me nyí yé nha tannò.

142 Timómmonti a dǒu nti bomu nsǎ̀,
kàa kuó tú timómmonti.

143 Meyeñcàarimè nè kukǒmbòdoróo deè n tǔ̀kení.
Dèè n naati deè né tú a tannò.

144 A tié ndò nséi nwe sǎ̀.
M pǎ mecii kè dèe yie nkè nni nfòu.

145 N Yiè nKuyie n da yu nè n yèmmè memóu ndi.
Yie nkè n teennè kè nni ntū nha kuó.

146 N da kuònnèmu ke tú á n deeté,
kè nni ntū nha tié.

147 Dè ǒ nkpaá ke í wenté,
kè n kuònnè fǒ nwe.

N kémúú a yó n náké tì nti.

148 Dè ǒ n kpaá uú kè n nǒnfè siéké a náahti nti.

Kè nh ãà a tié n yèmmè mieke.

149 N Yiè nKuyie, nkénté n dabònni,
a sà mèè kpréi, n fò̀kùnnè kéndò nha tǎáté ti.

150 Bèè n fěũnko bè n tǒ̀ntenímu,
de kó isǒke yembè dèténèmu a kó ikuó.

151 Fǒ n Yiè nKuyie nha n tǒ̀kénèmu,
a tannò yemóu tú timómmonti nti.

152 N yému nè dimònni a tié,
fǒ̀ǒ ì náké kè ì bo sǎ̀.

153 Wénté n yo mmèè sémmè,
ké n deeté ke yé n yí yèmmè a kuó.

154 N kónné ké n deeté
n fò̀kùnnè kéndò nha béimmè.

155 Beyeibe í yóo cooté,
ke yé bè í wantimè ke bo tūnne a kuó.

156 Áú n Yiè nKuyie! A sémmè deumu.
N dǒ kéntū nha tannò nye.

157 N dù̀ntǒbè bèè n fěũnko bè í sénni
m me nyí bùtínné a tié.

158 N yàmu benitibè fiiti mèè botí betǒbè,
kè dè m pí nyisíé.

De yembè í tū nha kó ikuó.

159 N Yiè nKuyie n wénté n dǒmu a tannò.
A sàmu n fò̀kùnnè.

160 A náahti kó dikùnni tu timómmonti nti.
A tannò tu yemómmonye nye ke bo sǎ̀.

161 Sikpààtibí n fěũnko detetirè nde,
m bùtì me nduò a náahti máà ndi.

162 A náahti n duò ndiwèi ndi
kè di dònnè wèè doké ke éi o kperi ǒ ndommè.

163 N yí dǒ siyààbisí, sì n dò nyisíé nyi.
N dǒ a kuó nyi.

164 Diyè dimáà mieke kuce mèyiekè ndi,
nh ǒ da sǎntemè.

A tannò tu yemómmonye nye.

165 Diwèi dierì bo bèè dǒ a kó ikuó be kpréi nke.
Medítímmè mamè í bo be kpréi.

166 N Yiè nKuyie n kémúú a bo n deetémè mme,
ke yé n dǒrimè a tannò yèmmè.

167 N tǔmmu a tié nnè n yèmmè.
N yí dǒmu mediè.

168 N tǔmmu a tannò nè a tié.

N ce imóu a ì wùómmu.

169 N Yiè nKuyie nyóu kè n dabònni tuǒkoo a borè.
N duó mmecii kéndò nha tì béimmè.

170 Yóu kè m báammii tuǒkoo a borè,
n deeté kéndò nha tì béimmè.

171 A sǎnni báa yè n nùu mieke.

Ke yé a m benkemèmu a kuó.

172 M báa yóu m bo n dièmmè a n dǒunnè diì nùu

ke yé a tannò yemou túmè yèè sié yè nye.

¹⁷³ A nùtè nni nteénnè.

Ke yé n tãätémè a kó yetannò nye.

¹⁷⁴ N Yiè nKuyie, n yáamu a bo n deetémè, n yèmmè naatinèmu a kó ikuú.

¹⁷⁵ N dó nni nfòumu ke da sãntí.

Yóu kàa tãäté ti nni ncúú.

¹⁷⁶ Nh átiremu ke dònne fepièfè fèè feti.

N wammú mí nha kóo tñntí,

ke yé n yí yémmè a tannò.

Oniti bè wátí wè kó mubáammu

120 Bè ɔ nkɔri Kuyie ncíètè ke denti fèè yènfè.
N ta meyeñcaàrimè ke kuónnè n Yiè nKuyie

nku,

kè kù cɔuté n dabònni.

² N Yiè nKuyie nha n deeténè siyáàbisí yembè.

Fũũ mbesòumbè.

³ Díndi bèè ɔ mpariku ke né souú.

Di dò mbè di yímè?

Di dò mbè dí dòú ba?

⁴ Mepenýommè bè sũtè mè nè yehããkũũ nyèè còú mmuhãã

deè yó ntú di kó tiyeti.

⁵ N kóò kémbò bekrákpàribè cuokè dè í n dòò mesàà, n kóò kénhãnè bèè í yé Kuyie dè n cààremu.

⁶ N karinè bèè í dó kunaatí kè dè m̀ntemu.

⁷ Mí n dó kunaatí nku,

kè n né náa mbè nni nwantinè mudòò.

Ti Yiè nKuyie ntúmè Isidayeribe kóo bàri

121 Bè ɔ nkɔri Kuyie ncíètè ke denti fèè yènfè.
M búú yetàré bíékè nke

meteèmmè yóó ke nyenní.

² N Yiè nKuyie nkuú tu n kóo teènti,

kunku kùú dòò kéínkè nè ketenkè.

³ Kuyie mbáá yóu díndi Isidayeribe kè di naàcèii seite,

wèè di baa munɔndɔmmú í ò pĩ.

⁴ Isidayeribe kóo bàri munɔndɔmmú í ò pĩ, ò ɔɔ í nyè nkéduú.

⁵ Ti Yiè nKuyie nkuú tu di kóo bàri ke di díéké ku kó medéè,

kù bomu di bakú yóú.

⁶ Diyiè báá di kɔkénè kuyie mm̀nni,

yoo otãnkú keyènkè m̀nni.

⁷ Ti Yiè nKuyie nyó ndi kãnkému meyei memou.

Kù yó nkãnkému di fòmmu.

⁸ Kè di yeti, ti Yiè nKuyie nyó ndi bonèmu,

kè di kũntiní kù ndi bonè,

kétúóté yíe nnè di bo mbom̀ɔ sãã.

Kunaatí mbonè Sedisadammu

122 Dafiti yènfè bè ɔ ndiè nfè ke kɔri Kuyie ncíètè.

Kè bè ñ nàké ke yí:

Ti kɔte ti Yiè nKuyie ncíètè.

Dè ɔ nni naatimu.

² Sedisadammu ti cómmú a bòri ndi.

³ A maá ke wennimu kè kuduotí kperíkù da fité.

⁴ Iwuɔ nde nkɔriní,

ti Yiè nKuyie nkó iwuɔ,

ke déúkũnko ti Yiè nKuyie nkù bè nàké ke yé mbè ndɔɔrimè.

⁵ Dafiti yaábí kó yekpàatikàrè bo f̃ɔ̀ mièke, bè de nkari ke bekù.

⁶ Ti m̀ú ti Kuyie ntiì tu

kunaatí bo mbonèmmè f̃ɔ̀ nSedisadammu, bèè da dó kè bè nkari bàmmùú.

⁷ Kunaatí mbo Sedisadammu mièke,

kè bè nkari sicéí kè timatí í bè kɔ̀nnè.

⁸ N kɔbe nè n népobè kpréi nte,

kè n tú kunaatí mbo a mièke.

⁹ Ti Yiè nKuyie n tú nkù kó teçíètè tèè bo a mièke teè kpréi n te kè n dó diwèi mbo a mièke.

Bè sènkèri bè kuònnèmè Kuyie

123 Bè ɔ nkɔri Kuyie ncíètè ke denti fèè yènfè.
M búú f̃ɔ̀ bíékè,

f̃ɔ̀ nwèè kàri a kpàatikàri kéínkè.

² Tidaatí ɔ mbúú mèè botí ti yembè,

kunitipodaakù ɔ mbúú mèè botí ku yiè,

meè botí nku ti búúmè ti Yiè nKuyie,

kunku ti tú nkù,

kè kù bo ti kuú mmesémmè.

³ Tí kuú mmesémmè ti Yiè nKuyie!

Ti kuú mmesémmè!

Mesenkùmè meè ti bi.

⁴ Sipɔɔ yembè kó mudaá nti bimu,

sifeí yembè ti cè ndiyuu ndi mediè.

Isidayeribe sãntímè Kuyie nkù bè deetémè

124 Dafiti yènfè bè ɔ ndenti fè ke kɔri Kuyie ncíètè.

Kè ti Yiè nKuyie ndo í ti bonè...

Isidayeribe, nnáánnè ti ke tú:

² Kè ti Yiè nKuyie ndo í ti bonè,

benitibè do ité diì m̀nni ti kpréi.

³ Bè na nti maankomu ti fò̀bè, be mièke mè ndo ti c̀uté mèè botí.

⁴ Menie mmeè na nti p̀nténè,

ti na ndiú fenéwuonfe nfe.

⁵ Yenéfinfirè yeè na nti dátinné,

yenéfinfirè dieyè yeè na mp̃éēté ti ínke.

⁶ Ti Yiè nKuyie nyètiri ndeu,

kunku kùú í yóu kè bè ti di.

⁷ Kuú te kè ti na ke yenté,

teǹtè ɔ̀ yenténè mèè botí ticù̀ti,

kuú t̃̀te ticù̀ti kè ti na ke yenté.

⁸ Ti kó meteèmmè boní ti Yiè nKuyie mborè nde,

kunku kùú dòò ketenkè nè kéínkè.

Kuyie mbonèmè bèè òkú ku ònkè

125 Bè ò ndenti fèè yènfè ke kòri Kuyie ncíètè.
Bèè òkú Kuyie nyínkè bè dònne Siyõõ tãri ndi

dii fííkú ke í nampú,
di fííkúmu sáà.

² Yetãrè fitè mèè botí Sedisademmu,
ti Yiè nKuyie mme nfité ku nitibè di mmònni nè sáà.

³ Okpàati yeiwe báá kari bèè wetí be tenkè bití,
bèè wetí bè yàà bo òke meyi mmudòrimu.

⁴ Ti Yiè nKuyie ndò mesàà mbèè dòdri dèè wenni,
bèè yèmmè wenni.

⁵ Bèè tú nyice yeiyi ti Yiè nKuyie nhá bè bèti,
kéwènnénè beyeibe.

Kè kunaatí mbonè Isidayeibe.

Wèè kòti ke kònti diwèi ò nhò bomè dididèi mòmni

126 Bè ò ndenti fèè yènfè ke kòri Kuyie ncíètè.
Ti Yiè nKuyie nwète ke ténénéni dii mòmni

Siyõõ

bè do pímmú bè,
dè do ti dò ntidònti nti.

² Kè mudaá nti kuò kè ti nyíútí,
kè ibotí tèi náá nke tú:

Be Yiè nKuyie nkuù pí mmutòndiemù be kpéi.

³ Ti Yiè nKuyie nkuù pí mmutòndiemù ti kpéi,
kè ti bo diwèi mieke.

⁴ Ti Yiè nKuyie nhá wète kéténnéni bè do pímmú bè,
menie nhõõ ta mèè botí kukó nkùù do kùú.

⁵ Wèè buatì nè tinònnietí,
ò ò nti dèi ke dièmmu nè diwèi.

⁶ Wèè kòti ke bo buatí tidibotí ke kònti,
ò ò nti dèi kéntò kè diwèi dii ò bo

kòò òútí ke kùnti.

Kuyie nkuù maà təcíètè

127 Sodomòó kó feyènfè, bè ò ndiè nfè ke kòri
Kuyie ncíètè.

Kè ti Yiè nKuyie nyí maà təcíètè,
kè bèè tè maà bè ò detetirè nde.

Kè ti Yiè nKuyie nyí baa dihei,
kè wèè di bàà ò di bàà detetirè nde.

² Di bo na ke ní pike ente mecãã nkékóté,
ke báá cãrike kékonni,

ke ní káté di tíi nke na kápété kédi,
Kuyie nkuu me nduò nkù dó wè o dóú ndi.

³ Ibí tú mesàà mme ti Yiè nKuyie nhõõ dòmè təcíètè,
ibí tú mucòntimu mmu ti Yiè nKuyie ndi duò mmù.

⁴ Ipie nhõ ndommè okpàrinuònti ncu mieke,
oniti peite ò bí o dacènti mòmni ò ò mme nhò dò.

⁵ Dè nnaati oniti wèè píe nyipie nho doò,
de yiè nhò bo bootenè dii mòmni o dootitòbè dihei kó

dibòri nùù

dè bá ò di.

Bèè wetí bè yóó yà mèè sàà

128 Bè ò ndenti fèè yènfè ke kòri Kuyie ncíètè.
Dè nnaati oniti wèè dé Kuyie,

wèè tú nku kó kuce.

² De yiè nyó nyommu o òtì kó mucòntimu,
ò tu diwèi yiè nwe,

o kperè demòu yó nyíemmu.

³ De yiè mpokù bo mpeí,
fínyí tie mùù péi mesàà mmu kóme,

o bí ní bo nhò murí odifíè tie nkóme,
ò yo ndè.

⁴ Oniti wèè dé ti Yiè nKuyie,
kù ò ò dò mesàà mmeè botí.

⁵ Kuyie nhá mboní a cíètè,
Siyõõ tãri kòò dò mesàà,

kòò yà Sedisademmu yóó yà mèè sàà
o fòmmu mumòu mieke.

⁶ Kòò yà o yaábí.

Kunaatí mbonè Isidayeibe.

Beyeibe càkemu kè dè deù

129 Bè ò ndenti fèè yènfè ke kòri Kuyie ncíètè.
N dootitòbè n do ke n domu mudoò nè m

bemmè.

Isidayeibe nnáánnè ti.

² Bè n do ke n domu mudoò nè m bemmè,
bè me nyí n na.

³ Ke dirí ke dirí n yínkè,
kè dè dò mbè déi kupaku ipè nhokù.

⁴ Ti Yiè nKuyie nwetímu,
kuù tóte beyeibe kó iwèi ò do m bou.

⁵ Bèè kó dimàà í dó Siyõõ ei,
ifei bè pí nkè bèe bútínné kécoké.

⁶ Bè dònne timútí tìi ò yènní tinti kudànkù ònkè,
bè ò nkpaá ke í uuté tì kè tì kpeío.

⁷ Tì me mbáá píe nwèè tì uuté o nòutè,
tì me mbáá tuòke ò bo tì boumè dibou.

⁸ Bècèpèmbè báá mòu ti Yiè nKuyie nkó mesàà ndi
kpéi.

Bè báá yí:

Ti tú ti Yiè nKuyie ndi dò mesàà.

Meyèncààrimè kó feyènfè

130 Bè ò ndenti fèè yènfè ke kòri Kuyie ncíètè.
Meyèncààrimè mèè m bi,

kè n da yu fí n Yiè nKuyie.

² N Yiè nKuyie, keè n tammè,
bíinní a toò kékeè ibáammii n da báá nyi.

³ Ti Yiè nKuyie nkàa tu a bo wénté ti yei,
we mbo nkpaá bo?

⁴ A me ntu mecíèmmè yiè nwe,
ke dò nti nda dé.

⁵ M buó n Yiè nKuyie nku,
n kémú kù yó n náké tì nti.

⁶ N wènni yàá nYiè nKuyie
kè dè pèètèmu oheikèmbàri ò nyáámmè dikúnweñni.

Dè p̄ētēmu oheibàri yàámmè dè bo wentémè.
⁷ Isidayeeriḃe, mbúónè ti Yiè nKuyie,
 ke yé mesàà mbomè kuù borè,
 medeetímè mebotí mebotí bo kuù borè.
⁸ Kuù yóó deeté Isidayeeriḃe be yei mmemɔu mieke.

Wèè dèntè ò kékùnnemè omáà debire kōme

131 Dafiti yènfè bè ɔ ndenti fè ke kɔri Kuyie nciētè.

N Yiè nKuyie, n yí mɔke tefentè,
 n yí tú tɛpòtè yiè,
 n yí betì dedierè,
 n yí wanti dèè m p̄ēté.
² N dò mbéu nwe, ke dò nsó,
 debire dèè yáá nke sannè dè ɔ ndòmmè de yɔ kpèrè
 ínke,
 n yèmmè dònne debire kōme dòmmè mme.
³ Isidayeeriḃe, nyíkúnè di Yiè nKuyie nyínkè,
 kétúóté di mmònni nè sáá.

Ti Yiè nKuyie nciētè bomè Siyɔɔ Dafiti ei

132 Bè ɔ ndenti fèè yènfè ke kɔri Kuyie nciētè.
 N Yiè nKuyie ndenténí Dafiti kpéi,

a báá yè ntiḥùtì ò òu tì.
² Kuyie nSakɔbu do tū nkù kpeñnimu,
 Dafiti do kù dɔúnnèmu dinùù,
 képarikè kényú ku yètiri ke dɔ:
³ M báá ta n ciētè mieke bitì,
 m báá duó n dɔú ínke kéom̄pè.
⁴ M báá yie nkè n nuɔ nhúú,
 m báá yie nkè munɔndommú m pí.
⁵ Kè n yí pèté n Yiè nKuyie ndikàri,
 kè n yí pèté teciētè,
 Kuyie nkùù kpeñni,
 Sakɔbu do tū nkù kpéi.
⁶ Ti do kèemu Kuyie ntaummè tɔu bomè Efadata,
 kè ti di yà Yaari kó depaa mmieke.
⁷ Ti tannè ti Yiè nKuyie nciētè
 kénínkú késínnoɔ ku ìikè.
⁸ Ti Yiè nKuyie nkɔtení
 a ciētè nè a taummè tɔu a w̄erímú borè,
 kékɔtení a ciētè kéom̄pè.
⁹ A kuó niùbè ndaati a kó timómmɔnti,
 bèè wetí kè bè nyānkunè diwèi.
¹⁰ Nè a kóo tōnti Dafiti a dɔ wè kpéi,
 a báá dootóo a tãáté wè.
¹¹ Ti Yiè nKuyie ndóunnè dii nùù Dafiti,
 di í yóó deite,
 di bomu nsáá, dii tu:
 A bí a p̄eitè ì mieke i kòd mɔu
 weè yóó kari a kpààtikàri.
¹² Kè nsà kàa bí pí mmetaummè m bè dònneḃe,
 ke tū n kuó m bè duó nyi,
 bekpààtibè yó nyièni beè mieke,
 bembè nè be yaábíó sáá kénkarì a kpààtikàri.
¹³ Ti Yiè nKuyie nkuù tãáté Siyɔɔ,
 kuù dɔ kédɔɔ ku ciētè.

¹⁴ Ku kó diom̄puri ndi,
 ku kó diàri ndi,
 kuù dɔ ké ndè bo.
¹⁵ Kù yóó dɔɔmu Siyɔɔ ei kɔbe mesàà
 kè bè mmɔke tidiiti mediè,
 kù yóó duómmu o kó beçiribè mudii bè dɔ mè.
¹⁶ Ikuú niùbè bo ntú bèè tɔu medeetímè kó tináaḥti,
 bèè wetí kè bè nyānkunè diwèi.
¹⁷ Kù yóó yíemu okpààti Dafiti muw̄erímú,
 kù bo ò duó nwèè yóó sɔɔtè o kpàti wenwe kù tãáté
 wè.
¹⁸ O dootitɔbè kù bo bè dií nyifei,
 kè wenwe kó dipii † mmièti o t̄inni.

Mewēñnímè sààmè

133 Dafiti yènfè bè ɔ ndenti fè ke kɔri Kuyie nciētè.

Dè wennimu, ke naati Kuyie nkɔbe bo nwēmmè ke bo.
² Dè dò mbè ɔɔ cóu mmèmmè ikuú kó mekùù nyikuú
 niùti yuu,
 kè mèe ɔri o deènfè,
 ikuú niùti Anɔɔ deènfè,
 kéɔri o yaàbòri mànke.
³ Ke dò nhEdimɔɔ tãri ɔɔ mantèmè,
 kép̄onté kécúténni Siyɔɔ tãri ínke
 deè borè nde Kuyie nduómmè ku kó mesàà nku kɔbe
 nè mufòmmu sáá.

Kuyie ntōmbè nsāntínè Kuyie

134 Bè do ɔ ndenti fèè yènfè ke kɔri Kuyie nciētè.
 Díndi Kuyie ntōmbè dimɔu sāntenè ku,

díndi bèè bo ti Yiè nKuyie nciētè
 ke pí nku tōmmú keyènkè.
² Youtenè di nɔu Kuyie nciētè bíékè késāntè ti Yiè
 nKuyie.
³ Ti Yiè nKuyie nní mboní Siyɔɔ tãri ké di dɔɔ mesàà,
 kunku kùù dɔɔ kéínkè nè ketenkè.

Disānni kó feyènfè

135 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!
 Déúkunnè ku yètiri.

Díndi ti Yiè nKuyie ntōmbè, nsāntínè ku.
² Díndi bèè bo ku ciētè mieke nè díndi bèè bo tɛ dānti.
³ Nsāntínè ti Yiè nKuyie nke yé kù wennimè,
 déúkunnè ku yètiri ke yé kù ti dónnèḃe mesàà.
⁴ Ke yé kuù tãátémè Sakɔbu yaábí,
 bembè Isidayeeriḃe kè bè tu ku kɔbe.
⁵ N yému ti Yiè nKuyie ndeumè,
 ti Yiè nKuyie nkpeñninèmu yeɔkè yemɔu.
⁶ Ti Yiè nKuyie ndɔ kédɔɔ dè,
 kù dè dòòrimu kéínkè mieke nè ketenkè ínke,
 dāmèèri mieke nè decūmpure demɔu miekoo.
⁷ Kuù ɔɔ íinní yewetè itemmánke,
 kuù ɔɔ duó nkè fetaafèe kperi kémmíi ke niù,
 kuù ɔɔ kpeté kuyaakù.

† fr 132:18 DIPII: De kó dipii bè nàá ndii kpéi die, ikuú niùti weè do ɔ ndi òké, yoo okpààti, yoo okóti wèè ni Kuyie nkuú.

8 Kuù do kù Esibiti kɔbe bèè tu Mpo nè iwũ ketiyi.
 9 Kè kù dɔ̀ mɛbenkùmè nè tidietì Esibiti èi mièke,
 ke bo benke Esibiti kóo kpààti nè o tɔ̀mbè,
 10 kuù poté yebotè péu,
 kuù kù bekpààtibè kperíbè.
 11 Siyɔ̀ Amɔ̀riibe kpààti, nè ɔ̀ku Basā tenkè kóo
 kpààti
 nè Kannahā kó bekpààtibè bɛmɔ.
 12 Kè duò nkè ku nitibèe tieke be tenkè,
 ké nkè te bɛmbe Isidayɛeribe.
 13 Ti Yiè nKuyie nyètiri feímu sáá,
 ti báá yè nha kpéi nè ti yaábíó.
 14 Ti Yiè nKuyie nyóó kónnémú ku nitibè,
 kù yóó kuúmmu ku nitibè mesémmè.
 15 Yebotè kó yebɔ̀kè tu timátì péfti nè mesɔ̀,
 benitibè dɔ̀ dèndè nè be nɔ.
 16 Yè m̀kɛmu yenò yè mɛ nyí nɔ nke náá,
 ke m̀ke inuɔ̀ nyè mɛ nyí wúó.
 17 Yè m̀kɛmu yeto, yè mɛ nyí yo,
 yè í m̀ke muwemmu.
 18 Bèè d̀̀ri de kó yebɔ̀kè bèè yè naánnè,
 bèè kó dimàà yè duò mbemáà bèè yè naánnè.
 19 Díndi Isidayɛeribe sántènè ti Yiè nKuyie.
 Díndi ikuò niùbè Anɔ̀ kó kuwuɔ̀ nkɔbe, ñsántínè ti Yiè
 nKuyie.
 20 Díndi Defii kó kuwuɔ̀ nkɔbe, nsántínè ti Yiè nKuyie,
 Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie, nsántínè ku.
 21 Nsántínè ti Yiè nKuyie nkù bo Siyɔ̀, kunku kù ã
 Sedisademmu.
 Nsántínè ti Yiè nKuyie!

Disāni kó feyènfè

136 Nsántínè ti Yiè nKuyie, kù nitimu,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 2 Nsántínè Kuyie nkù kpéninèmu yebɔ̀kè yemɔ,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 3 Nsántínè ti Yiè nKuyie nkuù baké demɔ,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 4 Kuù máà d̀̀ri tidietì,
 kù sàà nyí m̀ke kumàнку.
 5 Kuù d̀̀ kéínkè nè ku kó mɛciì,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 6 Kuù pité ketenkè menie nyínkè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 7 Kuù d̀̀ diyìè nè otánkù nè siwǎǎ.
 Ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 8 Kuù d̀̀ diyìè kè d̀ bo mmí kuyie,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 9 Kuù d̀̀ otánkù nè siwǎǎ kè dè bo mmí keyènkè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 10 Kunku kù kù Esibiti tenkè kɔbe bèè tu Mpo,
 kù sàà nyí m̀ke kumàнку.
 11 Kè dènnè Isidayɛeribe Esibiti èi kɔbe cuokè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 12 Nè ku wèrímú diemù mmu kù bè dènnemè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 13 Kuù do toté tipèntì kóo dàméèri mèdémè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.

14 Kè duò nkè Isidayɛeribe nà o mièke ke sènté,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 15 Kuù diu Esibiti kóo kpààti nè o ãp̀mbè tipèntì kóo
 dàméèri,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 16 Kuù do ni ku nitibè bè kèri dè dikpàà mièke,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 17 Kuù do kùti bekpààtibè diebè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 18 Kuù do kù bekpààtikperíbè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 19 Amɔ̀riibe kpààti Siyɔ̀,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 20 Basā tenkè kóo kpààti ɔ̀ku,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 21 Kè bèè tieke be tenkè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 22 Ku kó betɔ̀mbè Isidayɛeribe bèè do tieke be tenkè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 23 Ti bo diì m̀nni mesémmè mièke kù í yìè nti kpéi.
 Ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 24 Kuù ti deeténè ti dùntɔ̀bè,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 25 Kuù duò nfenitiyanfè fɛmɔ mudii,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.
 26 Nsántínè Kuyie nkù bakému demɔ,
 ku sàà nyí m̀ke kumàнку.

Bè p̀rmmú bè ke d̀̀ tidaati bè diè nfèè yènfè

137 Ti do kari Babidɔ̀nni kó kukó nnù ndi,
 ti do de nkari kédenteni Siyɔ̀ èi kpéi kénkuò.
 2 Ti do nùhnè nunnè ti kó tikùtidùti kukó nkó titietì
 nti.
 3 Bèè ti p̀rmmúnì bɛmbe bèè ti fèũnko bè de nti békú
 ke tú
 ti bè dèntè diwèi kó feyènfè,
 Siyɔ̀ èi kó feyènfè.
 4 Ti né bo yíme kédentè ti Yiè nKuyie nkó feyènfè
 betɔ̀bè ciè.
 5 Sedisademmu kè n da yè,
 n nùtè youtèe fǎũ.
 6 N nónɔ̀nfèè dari, kè nsà kè n da yè.
 Fèè dari kè nsà kè dè í n naatinè f̀ nSedisademmu ke
 p̀ééte desɔ̀nne demɔ.
 7 N Yiè nKuyie nha báá yè nHedɔ̀mmu èi kɔbe do d̀̀
 dè,
 bè p̀nte diì yìè Sedisademmu bè do p̀èkù ke tú:
 Pɔ̀ntenè we kédéité páíi nè dipũo.
 8 Bèè yóó p̀nte Babidɔ̀nni èi kɔbe, kunaatí mbè bonè.
 Bèè yóó di f̀ m̀meyèi ndi ti d̀̀ mè.
 9 Dè nnaati bèè bo p̀rmmú Babidɔ̀nni èi kó ibibénni
 ke ì fǎútè fǎútè dipèri ñnkè!

Disāni kó feyènfè

138 Bè dièmmè Dafiti yènfè.
 N Yiè nKuyie n da déúkunkomu nè n yèm-
 mè mɛmɔ,

n yó ndièmmu ke da sántí a tǝrè ìikè.
² N nínkúmu a cēsààtè ke déúkùnkò a yètìrì,
 a sà mèè kpéí nè a túmè timóm̄m̄nti yìè,
 ke yé a ti dǝúnne dìi nùù pēētémè ti yèmmè do dò nhá
 bo ti dǝmè.
³ N da yu dìi yìè kàa yiemmu,
 ke yáúkùnnè n kǝnti ke n kpénkùnnè.
⁴ N Yìè nKuyie, yebotè yem̄u kó bekpààtibè yó
 ndéúkùnkò f̄ nwe,
 bè bo keè dìi mǝnni a nùù.
⁵ Bè yó ndièmmu ti Yìè nKuyie mpí mùù tǝmmú,
 ke yé ti Yìè nKuyie nkpeti deumèmu.
⁶ Ti Yìè nKuyie mborè í tǝké,
 kè kù wùónnì besǝntíibè,
 kù wùómmu sip̄w̄ yembè bá kè bè borè.
⁷ Bá kè m bo mbo meyeñcaàrimè mièke,
 f̄ yó nkānké n fòm̄mu,
 kè n dootit̄bè mièke n yènnì,
 f̄ yóó bè cǝhné kè n dēetè nè a wērimú.
⁸ N Yìè nKuyie nyóó p̄m̄mu kù keté mùù tǝmmú,
 n Yìè nKuyie nha sàà mbomu s̄à,
 báá kúnne a tǝmmú.

N Yìè nKuyie nha yému n kpeti tim̄u

139 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.
 N Yìè nKuyie nha n wúómu ke n yé.

² Kè n kàri a yému, kè n yitè a yému,
 n yentotí ÿ nkpaá díetiri kàa ì yému.
³ Kè m bo kup̄òkù a yému, kè n duó a yému,
 a í biinnìnè n kó kuce makù.
⁴ Tináànti ÿ ì nyènnì n nùù,
 n Yìè nKuyie nkàa pānke ti yému tim̄u.
⁵ A bomu n f̄nkùò, ke bo n yìikè,
 kè m bo a nùtè mièke.
⁶ A n yé kè dè tontému,
 m báá na kébanté a n yé kè dè màmmè,
 dè pēētém̄u n cii.
⁷ M bo kǝte ke ke da déténe?
 M bo coké kécuó nke kàa í nni nyà?
⁸ Kè n dèke kéínkè a kè bomu,
 kè n ta kudǝnkù a kè bomu.
⁹ Bá kè m p̄u ke kǝte diyìè yìèni kè,
 bá kè n sènté dàmmèrì yàà a kè bomu.
¹⁰ A nùtè tēè baa yó nni nni,
 kàa nùtè youte m pí.
¹¹ Kè n yí di mm̄nni dibiinnì né n dàtinnému
 dibiinnì dìi n fité dìi naánko kuwenniku.
¹² A borè dibiinnì í tú dibiinnì,
 a borè keyènkè dò nkuyie nku,
 a borè dibiinnì nè kuwenniku demàà ndi.
¹³ F̄ ÿ n dǝ,
 f̄ m píité n yǝ p̄uti mièke.
¹⁴ N da sántímu, a n dǝ kè m mènke wennimu mediè,
 a tǝmmú deumu kè n ti yé mesàà.
¹⁵ N kú ÿ do í da biinnìnè,
 a do n dǝri dìi mǝnni disǝri,
 a do m píité dìi mǝnni n yǝ p̄uti mièke.
¹⁶ N do ketírì n yǝ p̄uti mièke, kàa n wúómu,

ke wǝri a pátiri mièke yewe a n duó nyè,
 bá dimari mu nyí keté.
¹⁷ Kuyie nha yentotí í dò n yì nìntè,
 ì mènke deumu.
¹⁸ Kè n tú m bo ì kàa m báá deè,
 ì sùnèmu mubirimú,
 bá dìi yìè nh ÿ entení ke ns̄ m bonè f̄ nwe.
¹⁹ Áú Kuyie! Kàa bo yie nhá kuò beyeibe,
 kè dè bo yie nha détinne benitik̄bè.
²⁰ Bè yu a yètiri nè siyáabisì nsi,
 bè tǝ a yètiri detetirè nde bembè a dùnt̄bè.
²¹ Ti Yìè nKuyie mbèè da níí, n yí bè dǝ,
 bèè í dǝ a kpeti bè n dò nyisíè nyi.
²² M mènke bè níim̄mu timóm̄nti,
 bè tu n dootit̄bè mbe.
²³ Kuyie! Á n wénté nè n yèmmè mièkoo,
 á n yááké kéya n yentotí dǝmmè.
²⁴ N wénté mesàà kè m bá ntū nkuce yeiku makù,
 kàa n niitè kuce kùù í ceeri ku mièke.

Dafiti túmè Kuyie nhò dēeténè beyeibe

140 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.
² N Yìè nKuyie nhá n dēeténè beyeibe,

á nni nkānké benitiyonkubè.
³ Bè ÿ ntoti be yèmmè ke bo dǝ meyei mme,
 yewe yem̄u bè dànni yekpàrè nye.
⁴ Bè pèrimú be nǝndié nyi iwààke kǝme,
 kè be náànti dò mmewaàdǝmmè.
⁵ N Yìè nKuyie nhá nni nkānké benitiyeibe,
 á nni mbaa benitiyonkubè,
 bèè wanti kékote n tààke.
⁶ Sip̄w̄ yembè n díí kufāku nku,
 bè piiti iwēi nyi n kó kuce,
 bè dǝ nticùt̄ti nti n kéri kùù cè,
 bè n díí timátì nti.
⁷ N Yìè nKuyie n da nàkému ke tú
 f̄ tu Kuyie n tū nkù,
 n Yìè nKuyie nkénté m báammii.
⁸ N Yìè nKuyie nha kpeñnimu, ke n dēerì,
 f̄ ÿ nkānké n yuu mudoò mièke.
⁹ N Yìè nKuyie nha báá yie kòo nitiyonkuwe wanti ke
 bo dǝ tii dǝ,
 báá yó kòò n díinte ke bo dǝ tii dǝ,
 a báá yó kòò n sée nfenònfè.
¹⁰ Yóu kè bèè n cēēte, kè be yei ndo be yǝ ìnkè.
¹¹ Cóú mbe yǝ yehāākū ÿ, yeetoo be muhāá mmieke,
 tanné be kudúókù kè bè ténke báá yènnì.
¹² Iwátii yembè báá naá mbèmbè dihei mièke,
 meyei mmeè yó mbeti benitiyonkubè ke bè fēmmú.
¹³ N yému ke do nti Yìè nKuyie nyóó kónné besénnibè
 bè naati dìi mǝnni,
 kéduó bec̄iribè bè dò nkénte dè.
¹⁴ Bèè wetí bè yó ndéúkùnkomu a yètiri,
 bèè dǝri dēè sié kè bè nda bonè.

N Yìè nKuyie m píe mbeibe

141 Dafiti kó feyènfè.

N Yiè nKuyie n da yumu, cārikení kè n teennè,
kénté kékeè n da kuònnèmè.
2 Yóu kè m báammuu tuokoo a borè,
kéndò ntihúúnti fṣṣti,
cúté m báammii kè ì ndò nkuyuoku kó dipānni.
3 N Yiè nKuyie nhá ndò n nùù kóo bàri,
mbaa n nùù dibòri kṣme.
4 Báá yóu kè n duó n yèmmè deyeyre,
báá yóu kè n tūnne benitiyonkubé kó medòrimè,
kédṣṣ meyei, báá yóu kè n di be kó tibandiiti.
5 Wèè wetí kòò bo m poté ò n dṣmu,
kè Kuyie nkóo nitì n tiè ndè dò nhò yṣṣrì tùdààrí nwe
n yuu,
m báá ò yetenè n yuu,
m báá yóu m bo m báámmè Kuyie nke tú kùu cónné
beyeyibe yei.
6 Bè bo ntemmùní dìi mṣnni be kó bebaatibè yetārè
ínkè,
bè bo banté a náañti do naatimè.
7 Bè ṣ nduò ketenkè kè kè yaúmè,
kudṣnkù yóó me nhaate,
kè be kúṣṣ yèè yaá yaá kè yèè taá kudṣnkù.
8 N Yiè nKuyie m búṣ fṣ nwe,
n sṣri fṣṣ borè a báá yóu kè n kú.
9 A nni nkānké bè n dii tii cùṣti,
n détinne meyei ndòribè kó yedfintārè.
10 Yóu kè beyeyibe duó bè dii tii cùṣti mieke
kè mí n yenté.

Wèè kuònnè mesémmè ke yu Kuyie

142 Dafiti dèntè fèè yènfè ò bo dii mṣnni
kutādènkù mieke.

2 N kuòmmu ke yu n Yiè nKuyie,
n kù kuònnèmu ke kù sèéti.
3 N kù sàútínèmu
ke kù nàà n yeñcaàrimè.
4 N wērimú ṣ nkè mù dèè, fṣṣ ṣ n yé kuce n yóó tūnne
kù,
bè n dii ticùṣti nti kuce n kéri kùù mieke.
5 Wénté m bakù yóu bíékè kényà,
òmṣṣ í dake n kprí,
n tēnke í mṣke m bo sṣri dè,
òmṣṣ í bṣti n fòmmu kpeti.
6 N Yiè nKuyie n kuònnè fṣ nwe,
kè n tú fṣṣ tu n kó disòri,
n kperε demṣu tú fṣ nwe ketenkè kiè nyínkè.
7 Kénté kékeè n dabònni,
n di mesémmè mme, n deeténè bèè n fēũnko,
bè kpénnimu ke m pṣṣtṣ.
8 Á n denne dikpetintou mieke,
kè nní ndéúkùnko a yetìri,
bèè wetí bè yó nh ṣnnému,
bè bo yà dii mṣnni mesàà nha n dṣṣ mè.

Osénniwè kuònnèmè Kuyie

143 Dafiti yènfè.
N Yiè nKuyie nkénté m báammii,

a tú timómmṣnti yiè nwe,
ke dṣri a béi ntì,
kénté kékeè n sáútii,
cúté m báammii.
2 Báá bekénè mí nhá kóo tṣnti,
ke yé òmṣṣ í bomè wèè bo yí ò í mṣke meyetímè.
3 N dootitṣṣ wèè m bṣti,
ò m bṣmmu ke naù,
ò n tanné dibiiñni mieke nke,
kè n sãáténè bèè duó kudṣnkù nè dimṣnni.
4 Dè m bimu n tēnke í nṣ nke nampú.
5 N kpaá ke yému yewe yèè pṣṣtṣ ye kprí,
n kpaá siemmumu mutṣmmú a do dṣri mù ínke,
ke totí n yèmmè a dṣṣ dè ínke.
6 N yuo n nṣu nsi ke da báá,
n dōnnè ketenkè kèe dōnté kènkè menie.
7 N Yiè nKuyie ncārike kécṣutṣ m báammii,
dè m bimu a báá m bútinné,
kè meè dṣke m bo naánnè bèè duó kudṣnkù.
8 Bá dii kúnweñni a n náké a kó mesàà,
ke yé n yíkúmè fṣṣ ínke,
m benke kuce n do nkétūnne kù,
n duó nfṣ nwe mmáà.
9 N Yiè nKuyie nhá n deeténè n dootitṣṣ,
n sṣri fṣṣ borè.
10 M benke kè n na kéndṣri a dṣ dè,
kéyé fṣ nKuyie nfṣṣ n temè,
a kó Muyaánsààmù n niitṣ kuce kùù èri.
11 N Yiè nKuyie, déúkūnne a yetìri, n fòùkūnne,
a tú timómmṣnti yiè nwe,
n denne meyeñcaàrimè mieke.
12 A n dṣ mèè kprí, á kuc n dootitṣṣ,
a báá sús n dùòntṣṣ kóò mṣṣ,
ke yé n tùmè a kóo tṣnti nwe.

Kuyie nte bè bomè diwèi mieke

144 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie nyètiri ndeu,
kuù tu dipèri dii n kānké,
kuù kpénkùnko m baà mmudoò kprí,
ke kpénkùnko n nṣu dikpānni kprí.
2 Kuù n dṣṣri mesàà nkè kuù tu n kó tēčēkpetè,
n cēdiētṣ, n deetiwè, n kó kudṣpikù, n sṣri dè,
kuù te kè ibotí m búṣ.
3 N Yiè nKuyie, we ntu oniti ke dò nhá ndake o kprí?
Oniti yie ntu we ke dò nhá nyé o kprí.
4 Oniti dōnnè muyaá mmu,
kòo we pēnké medéè nkṣme.
5 N Yiè nKuyie nkpréu ntiwetí kécúténí,
kékááké yetārè kè yèè cùṣtṣ.
6 Duṣnni itapíe kè ì cié n dùòntṣṣ,
tāũ a pie nkè bèe ciéṣtṣ.
7 Youtení a nùṣtṣ déínkè ké n deetṣ,
ké n dennení kubinku mieke,
ké n deeténè bekpákpàribè.
8 Bèè náante siyáábisi,
bèè ṣṣ mpariku ke né sou.
9 Kuyie n yóó da dentṣ feyempānfṣ nfe,

kuù yé yekākābe bo di mù dikònni yé bo diì m̀nni.

¹⁰ Kuyie nkpeti í bonè tesāntè t̀èè nɔ mmuceé, kù í dake wèè tāntāā nnaati o kpeti.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nyèmmè naatinè bèè kù dé b̀embe, bèè k̀ém̀m̀ú ké yé ke do nkù bo bè d̀d̀d̀ mesàà.

¹² Díndi Sedisadèmmu k̀obe déúk̀unne ti Yiè nKuyie nyètiri,

díndi Siyṣṣ èi k̀obe nsāntínè Kuyie ndi t̀u nkù.

¹³ Ke yé ku k̀p̀enk̀unne dihei kó yemáticakè, ke d̀d̀d̀ mesàà ndi nitibè.

¹⁴ Kuù duó nkè di kó kutempè nk̀obe kari kè dè bè naati,

ke bè duó ntidiiti sàt̀ti kè bè yo nke sànnè.

¹⁵ Kuù ṣṣ péi nkutenkù,

kè kù béi ntí báá wuaké.

¹⁶ Kuù ṣṣ duó nkè mupāā mboomu nduò ketenkè tikònti t̀émè,

kéyaaté ketenkè mutápeí nkṣme.

¹⁷ Kuù ṣṣ duó nkè fetaafe mátárè nwéú ke duóni, kè d̀èè bonke kè muséé nhauté benitibè.

¹⁸ Kè kù béi nku nùù d̀èè yiete,

kè kù f̀ùùte d̀èè naá mmenie.

¹⁹ Kuù nàké ku náànti Sakɔbu yaàbí,

kuù duó nku kuó nè ku tannò Isidayeeri.

²⁰ Kù í d̀d̀d̀ mebotí kubotí tekù makù cuokè, kubotí makù k̀obe í yé ku tannò.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Keínkè k̀obe nè ketenkè k̀obe dommè kénsāntí Kuyie

148 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Díndi keínkè k̀obe nsāntínè ti Yiè Kuyie, díndi bèè bo keínkè, nkù sāntínè.

² Kuyie ntṣrè yemɔu, nsāntínè ku,

Díndi ku āāp̀ombè, nsāntínè ku.

³ Fṣ ndiyiè nè fṣ nhotānkù kè dí nkù sāntí, díndi siwāā s̀i kó dimàà mí, nsāntínè ku.

⁴ Díndi tiwetì ínkè k̀obe, nsāntínè Kuyie, tiwetì ínkè kó menie, nsāntínè ku.

⁵ Dèè kó dimàà bo dè nsāntí ti Yiè nKuyie, ke yé kuù béimmè ku nùù m̀emàà kè dè buoté.

⁶ Kè kù dè ānné kè dè bo s̀áá,

kè kù dè k̀ètéé ikuú ìí yóó ceete.

⁷ Dèè kó dimàà bo ketenkè ínkè, nsāntínè ti Yiè nKuyie,

Dàméèrì, nè desinnè dèè bo de mieke, nsāntínè ku.

⁸ Muhāā nè fetaafe mátárè, mupāā mboomu nè mu-tonnimù nè kuyaakperikù,

díndi bèè yie nku náànti nsāntínè ku.

⁹ Díndi yetārè nè díndi sitāā,

nè detie ndèè péi nè detie mbè tu dè nsétirì, nsāntínè ku.

¹⁰ Iwūṣ imɔu nè tiwanwantì,

debambaànnè nè tinòti demɔu, nsāntínè ku,

¹¹ Díndi bek̀p̀àtibè nè ibotí imɔu,

díndi sik̀p̀àtibíi nè beniùbè bemɔu,

¹² bedapàmbè nè besapàmbè,

bedakótibè nè ibí nsāntínè ku!

¹³ Dimɔu di nsāntí ti Yiè nKuyie,

ke yé kuù máà yètiri feímè,

kuù tu déínkè nè ketenkè kóo k̀p̀àtì.

¹⁴ Kuù wéte ke duó nku k̀obe muwèrímú,

bèè yie nku kpeti kè bè bè sāntí,

bembe Isidayeeri bèè kù t̀k̀k̀énè be k̀p̀éi.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Kuyie nk̀obe kó diwèi

149 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Dentènè feyempànfè di Yiè nKuyie nk̀p̀éi, díndi bèè d̀d̀d̀ri Kuyie ndómè kè di tíí, nsāntínè ti Yiè nKuyie.

² Isidayeeri diwèi ndi bonè wèè di d̀d̀d̀, Siyṣṣ èi k̀obe, nyānkunè di kóo k̀p̀àtì k̀p̀éi.

³ Nhaunè ke sāntí ti Yiè nKuyie,

ndiènnè ke kù sāntí ke biennè yebàrè nè tibómbonti,

⁴ ke yé ti Yiè nKuyie mpietímè ku kó diwèi ku k̀obe cuokè nke,

kè besíntibè kó tisāti tu medeetímè.

⁵ Díndi bèè d̀d̀d̀ri Kuyie ndómè nyānkunè diwèi, ke déúk̀unko ku yètiri, kényúúti nè di dúú ínkòo.

⁶ Kuyie nsānni mbo di nɔ mieke,

kè di nɔ mpikú kuseú menatímè mèdémè k̀oku.

⁷ Dí peite yebotè yè di d̀d̀d̀ dè,

dí ānné ibotí tiyèiti kéfṣṣ,

⁸ kép̀immú ye kó bek̀p̀àtibè ké bè bou m̀efimme, kétáú mbe k̀p̀àtitùmbè timáti.

⁹ Dí bè bekénè tì wàri ke yèmmè,

bèè d̀d̀d̀ri Kuyie ndómè be kó disānni ndi memme.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Nsāntínè Kuyie nnè debémbénnè

150 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Nsāntínè ti Yiè nKuyie nku c̀esàatè mieke, Nsāntínè ku keínkè ku kpeti borè.

² Nsāntínè ku ku t̀ndiemù k̀p̀éi,

nsāntínè ku ke yé ku kpeti deumè ke í m̀oke kumànkù.

³ Nsāntínè ku nè yetātehe,

nsāntínè ku nè tibómbonti nè tikùtidùùti.

⁴ Nsāntínè ku ke bie nyebàrè ke au,

nsāntínè ku nè tikùtidùùti nè sihéú.

⁵ Nsāntínè ku nè tikāpentì t̀i tammè k̀p̀éni,

nsāntínè ku nè tikāpentì t̀i tammè yìè mediè.

⁶ Dèè kó dimàà wéi dè nsāntí ti Yiè nKuyie.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

YEKOTINÒ

Di mpátiri t̃ t̃i náahti

Yekotinò kó dipátiri tu yekotinò nye yewè yemɔu kpeye bè wěnné wěnnémè. De kó dipátiri kó ditanyuu dieri tu: Mecii nkó diketiri tu a bo ndémè Kuyie, de kó dipátiri í duó nKuyie nkó itié mmáà, di duóm̃mu itié nha bo yímè kàa fòm̃mu nwenni, kàa nyé a fòu m̃èè botí.

Yekotinò péu bomu de kó dipátiri mieke yèè nàà nteçíètè kó mufòm̃mu kpeí, nè a bo mpímmè mutòm̃mú, a bo mbomè a eì kè dè da naati, a bo mpímmè a màà, ke náà nha bo kékunnemè amáà, a bo nɔɔmmè ke mi, ke bá nsenku beçiribè nè a bo ndómè a kou t̃u.

Di mpátiri náahti duó ke dòmmè

1. Bè s̃antemè mecii 1-9
2. Sodomɔ kó yekotinò 10-29
3. Akuu nè Demmuyeyeri bè nàké t̃i náahti 30
4. Yekotinò sɔnye 31

Di mpátiri kó tináahti yuu

1 Isidayeyiribe kóo kpààti Sodomɔ, Dafiti bire kó yekotinò.

² De kó yekotinò teénnè oniti nwe koò duó mmeborime sààmè, koò ciinko, koò teénnè kòò banní tináahtutinti. ³ Yekotinò tiè nhoniti nwe ke t̃unni o borime, kè mè wèrkú ke s̃éiri, ⁴ ke duó mbèè í dake tidààti, ke duó mbebémbè meyiéitímè. ⁵ Wèè ci wèè kémmú ke d̃ɔke ciité, wèè m̃ɔke meyèmmè kòò na kénni omáà. ⁶ Kè d̃èè ò teennè kòò na kébanté yekotinò c̃mpuyè nè yenáahtutinyè mecii nkpeye.

⁷ A bo ndémè Kuyie ndèè tu mecii nkó diketiri. Bèè í dó itié nè mecii mbè tu tiyènti nti.

Ti bo ndakemè bedap̃nyeyibe kpeí

⁸ M bire, nyo a cice da náà nti kényíé nha ỹó tié. ⁹ Deè yó ndò nkus̃arikù feítòdòdáfè k̃ɔme a yuu íñkè, kéndò mmedèi nha f̃ñíí. ¹⁰ M bire bèè borime í wenni kè bè d̃ó ke da ỹúú nha báá yie. ¹¹ Kè bè da nàké ke tú: K̃ɔtení kè ti dinté benitibè kékuɔ, kédíí mbèè í ti d̃ò meyi nkékuɔ, ¹² kè bè p̃ímmú befòubè kékuɔ mukúú nh̃̃̃ yímè, ¹³ kétúóké be kpeye desààre debotí debotí k̃épié nti c̃éí, ¹⁴ kàa nk̃óké ti mieke, kè ti w̃é ndidít̃ɔu dimáà. ¹⁵ M bire, a báá bè neiné, a báá t̃unne be kó ice. ¹⁶ Bè bèti meyi mme ke ò ndó mecã ke bo kuɔ benitibè. ¹⁷ Tenòtè ò̃ í nwúó mbè díí ndè ticùòti kédò ti mieke. ¹⁸ Bembe né dii ticùòti nti bemóm̃m̃ɔmbe, kè ti yóó bè pí. ¹⁹ Deè yóó tuɔkení beyóóbè, bèè yuuku, muyóó muú yóó bè k̃onnè.

Mecii nnáà nti benitibè

²⁰ Mecii mmeè nàà ndiheí mieke, ke p̃íèkù yaárè mieke, ²¹ ke bo yecemákè ke yu benitibè, ke cómmú diheí mànkú ke p̃íèkù, ²² ke tú: Tif̃áútiti, dè yó nkááké de kè dí ciité? Sipɔɔ yembè, dè yó nkááké de kè dí yóu benitibè mudaá? Tiyènti, dè yó nkááké de kè dí ciité? ²³ Kénténè n tié kéceete kè n di duó nkó muaá kè di keè n náahti. ²⁴ N di yumu bá di í yie, kè n d̃ó kè di teennè kè di í dake. ²⁵ Di yetemu n tié nyimɔu, ke s̃enkèri n di náà nti. ²⁶ Nè de kpeí meyi mbo di tuɔkení dii m̃onni m múnke yó ndi daúmu, kè kuf̃waá nní ndi bo kè n daú. ²⁷ Meyi nyóó di tuɔke ndi m̃onni kuyaaku k̃ɔme, kè mehár̃imè di túóté tef̃d̃óntè t̃émè, kè kuf̃waá ndi pí nkè di yèmmèe caàre. ²⁸ Dè m̃onni kè di nni nyu kè ò c̃íéké, kè di n wammú kémmónté, ²⁹ ke yé di í yiemme ke bo yíéte d̃èè wenni, di me nyí dé Kuyie. ³⁰ Di yete n tié nyi, ke s̃enkèri n náahti timɔu. ³¹ Di yóó yàmu di borime c̃̃ntimu k̃épe n di tié. ³² Wèè yete mecii ntif̃áútiti t̃i ò̃ kù, kè kuyèinkù kù yèmmè dò ndèmarè í kù d̃onni kè kù feti. ³³ Wèè me nyie n kpeti, ò bo mbonè diwèi, ò í yó nyíèkù meyi.

Mecii mmeè ò nk̃nké oniti kè meyi mbáá ò ninte

2 M bire mpí nda tiè nti, a báá yé n yé nha nd̃ɔri dè, ² k̃énté mesàà mecii nkó tináahti, k̃éduú nha yèmmè kè ti banté.

³ Yú mecii nnè meyèmmè kè dè nda teénnè. ⁴ Wammú de bè waàmmè idíítí, kè ndè bèti tikpàti k̃ɔme.

⁵ De m̀ǹnni ndi a yóo depemè Kuyie nkéna ké kù yíēté,
⁶ ke yé Kuyie nkuù duòm̀m̀e mecii,
kuù ÿ nte kòo nitii ciité kébanté dèmarè.
⁷ Kuù d̀̀̀ri mesàa mbèè borime wenni,
ke kãnké bèè d̀̀̀ri kù dómè.
⁸ Kuù kãnké bèè d̀̀̀rimè wenni,
ke baa bèè kù duó mbemáà.
⁹ Kàa kèrmú n kpeti a bo banté kuce sààkù
kéna kédòò dèè sié.
¹⁰ De m̀ǹnni ndi a bo nciimè,
kàa cii nda duó ndiwèi.
¹¹ Kè mecii nni nda kãnké,
kè meyèmmè da baa.
¹² Deè yó nte kàa báa d̀̀̀ meyei,
deè yó nda kãnké siyàabisí yembè,
¹³ nè bèè yóu kuce sààkù ke tũ ndibiinnì kòku,
¹⁴ bèè kpèitinè meyei,
kè dè bè naatinè meyei,
¹⁵ kè bè tũ nyice ì ì í wenni.
¹⁶ Mèmmè a bo namè kéyenténè onitipòkù
wèè dcuti dcutinè benitidaabè o ǹnaatí,
¹⁷ wèè yete o d̀̀̀,
ke b̀̀tinnè ò d̀̀̀nnè dii nùu Kuyie.
¹⁸ Wèè tũ nho cífètè kó kuce
ò k̀̀ri mukúú mborè nde.
¹⁹ Wèè k̀̀te o borè ò ÿ ÿ í nwèteni,
ò ténke ÿ ÿ í mpètè mufòm̀mu kó kuce.
²⁰ Tããté benitisààbè kó kuce,
kèntũ mbèè borime wenni be d̀̀̀rimè.
²¹ Ke yé bèè borime wenni,
bèè yó mbo diheì mieke.
²² Bè né yóo dennemu benitikonkubè diheì mieke,
bè yóo deitemu bèè borime í wenni.

Ti bo nciimè ke dé Kuyie

3 M bire a báa yè n da tiè nti, mpí n yé nhá ndòri
ti. ² N tié nyii yó nte kàa fòm̀mu okè, kàa nyo
ndiwèi. ³ Ndòri mesàa kèntũ timóm̀m̀nti, a báa yóu
kè dè da dèténè, ndè dùúkú a f̀̀nii ké dè wàri a yèmmè
mieke. ⁴ Kàa d̀̀̀ri memme Kuyie nnè benitibè dè bo
nda d́. ⁵ Bá nyíku a cii nyínkè, duó nhamáa Kuyie nku.
⁶ Yóu kè kuù nda ni a d̀̀̀rimè mem̀mu mieke, kènte kàa
d̀̀̀ri dè nyié. ⁷ A yèmmè bá ndò nha cii, ndé Kuyie nke
yóu meyei. ⁸ Deè yó ntu a k̀̀nti kó mutie, ké da duó
kukòhnaatí. ⁹ Túóté a m̀ke dè kédéúk̀̀nnè Kuyie
nyètiri, duó nku a diiti ketiti sààti. ¹⁰ Mèmmè tidliiti bo
píemmè a buo, kè menaà mpíe nha cèe kéncou. ¹¹ M
bire kè Kuyie nyúú nha toò a báa yete, kè kù da kpan-
nè, a k̀̀mbù̀ti báa do. ¹² Ke yé Kuyie nhÿÿ yúúmmè kù
dó wè toò ndi, wèè d́ o bire ò ÿÿ yúúmmè de toò.

Mecii nduòm̀m̀e diwèi

¹³ Dè nnaati wèè pètè mecii nnè wèè m̀̀̀te meyèmmè.
¹⁴ De kó muc̀̀ntimu deumu ke pèētè idíítí nè meso
nde k̀̀mu. ¹⁵ Mecii nwennimu ke pèētè medèi, dèmarè í
bo dèè pèētè mecii. ¹⁶ Mè teènnè oniti kòo fòm̀mu
m̀̀nni, koò duò ntikpàti nè disãnni. ¹⁷ Mèè ò benku

kuce sààkù, kòò kèri ke í yíèkù. ¹⁸ Mèè duò mmufòm̀mu
nè diwèi bèè mè pikú sãã. ¹⁹ Nè mecii mme Kuyie
ndòmmè ketenkè, nè meyèmmè mme kù ànnémè kéinkè.
²⁰ Nè mecii mme kù duòm̀m̀e kè menie nyièni ketenkè kè
fetaafè niù.

Kuyie nkãnkém̀m̀e wèè cii

²¹ M bire, ntaunnè mecii nnè meyèmmè, báa yóu kè
dè da dèténè. ²² Mèè yóo da duó mufòm̀mu kèntú a kó
kusãrikù. ²³ Mèmmè a bo nkérímè a ce ke í yíèkù, bá a
báa bété. ²⁴ Mèmmè a ní bo nduóm̀m̀e a yèmmè dóm̀m̀e ke
í yíèkù kè dè nda naati. ²⁵ A bá ndé dèmarè bo da
dèétém̀m̀e, nè benitiyeibe bo da pímmè. ²⁶ Ke yé Kuyie
nyó nda kãnkém̀m̀e ke dei meyei mmèè da díi.

Kuyie nd̀̀̀rimè mesàa nwèè d́ o kou

²⁷ Kòo m̀̀̀ d́ ndèmarè, kàa m̀̀ke a báa yete a bo ò
duòm̀m̀e. ²⁸ A báa náké a kou ke d̀̀: Kò nke naa wèteni.
Kàa m̀̀ke a ò duó ndende bàmbà. ²⁹ Kàa kou da tã, a
bá nwanti kóo d̀̀̀ meyei. ³⁰ A báa s̀̀nté kékpannè
òm̀̀̀ kòò í da cààrè m̀̀mamù. ³¹ Bá ndó benitiyeibe
kèntũ mbe borime. ³² Ke yé Kuyie nyí dóm̀m̀e bèè d̀̀̀ri
meyei, kù naatinè besààbè mbe. ³³ Kuyie ncàarimu
benitiyeibe cèi, ke d̀̀̀ri mesàa mbèè d̀̀̀ri kù dóm̀m̀e be
kpesi. ³⁴ Kuyie nsènkumu bèè kù sènkù, ke d̀̀̀ri mesàa
mbèè kék̀̀nko bemáà. ³⁵ Kuyie nyóo sãntemu mecii
nyembè kéfèik̀̀nne tiyeinti.

Mecii ndeummè dem̀mu

4 M bí kènténè di cice tié mmesàa nkém̀m̀te mecii.
² N di duó nyitié sà̀̀yì nyi, di nyi pí. ³ M múnke do
tú debire ke yíemm̀mu n cice náànti kè n yó n d́ mediè.
⁴ Kè n cice n tiè nke tú: M pí n da náa nti ke tũ n tié kén-
fòu, ⁵ kém̀m̀te mecii nnè meyèmmè, a báa yè n da náa
nti, a me mbáa ti yóu. ⁶ A báa yóu mecii mmeè yóo da
teennè! Ndó me kè mè nda kãnké. ⁷ A bo mm̀kemè me-
cii ndèè pèētè dem̀mu. Dem̀mu mieke a dò nkéwamm̀mu
mecii mme. ⁸ Ndó mecii nkè mè da déúk̀̀nne, òrí me kè
mè ntú a kó disãnni. ⁹ Mèè yó ntú a sãrikù sààkù, ke
dò ndipiì sààri.

A bo kèntém̀m̀e benitiyeibe kó meborime

¹⁰ M bire, kènté n da náa nti ké nti pí nkàa fòm̀mu
okè. ¹¹ N da benkú a bo yímè mme kèpètè mecii, ke da
benkú kuce sààkù. ¹² Mèmmè a bo nkérímè bá dèmarè
báa da dítinnè, kéncokù ke báa bété. ¹³ A báa yete itié,
nyi pí, nyii tu a fòm̀mu. ¹⁴ Báa tũnne benitiyeibe
borime, báa tũnne bèè d̀̀̀ri meyei mbe kó kuce. ¹⁵ Báa
tũnne be ce, yóu ku, yenté ku kék̀̀nté. ¹⁶ Kè benitiyeibe í
d̀̀̀ meyei mbè ÿ ÿ í nna kéduó, kè bè í bo nhòm̀m̀u bè ÿ
nyié nkéwúóm̀mu. ¹⁷ Be dii tu meyei, kè be naà ntu kuy-
onku.
¹⁸ Besààbè kó meborime dònne kuk̀̀nwentóo nku, ke ÿ
nwenkú kè diyie yàa yennènni. ¹⁹ Kè beyeibe bie k̀̀me
dònne dibiinnì, bè í wúo mbè yóo bété dè.

Ti bo ntaunèmè mesàà

²⁰ M bire kénté n náànti kéyie n tié. ²¹ A báá í yé, ánné i a yèmmè mieke. ²² Ì tu bèè í yié mbe fòmmu, ìi bè duò nkukòhnaatí. ²³ Ndade a toti ti a yèmmè, deè pèēté demɔu, ke yé a yèmmè meè temè a fòmmu. ²⁴ A bá nnáante siyáàbisí ke sounte. ²⁵ Nwúó nha ìikè weti weti, ke bá nsíí. ²⁶ Totí a yèmmè a yóó tünne kùu ce kpéí, kàa borime memɔu nwenni. ²⁷ Báá wéēte kucānku yoo kuyóú, détinne amáà meyei.

Ti bo ndakemè benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè be kpéí

5 M bire, kénté n ciì, kétünne n yèmmè. ² Meimè n tié mbo da teemmè kàa nyé a náá nti. ³ Onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o náànti wèèti mecekùò kōme mme, ke yàà nke dò mme kùò. ⁴ Ke né ɔ nyóó dentenè ke tii ke dò mmedòmme, ke kòuri ke dò ndisiè menatimè mèdémè kperi. ⁵ O ce kòrinè mukúú mmu, ke taànè kudònkù. ⁶ Ò í tū mmufòmmu kó kuce, ò fetimu bá ò í yé. ⁷ M bire kénté n náànti, báá yete n tié, ⁸ kenté o ce, báá na o cíētè, ⁹ a yàà bo fétinne a sānni, onitiy-onkuwe yàà bo cake a fòmmu. ¹⁰ Kè bepòbè báá di a kperi, kàa fēūtè ke pētè dèe náá nhotòu kperi. ¹¹ Kàa dentenè didabònni a fòmmu càke diì mōnni, ¹² kéntú: Dè yíme kè n yete itié, ke yete bè ñ nàké tì, ¹³ ke í kènté bèè m baké be kpeti? Ke yete bèè ñ tié mbe kpeti? ¹⁴ Nte mí nke kàátè meyei bo n tuòkenimè n kobe cuokè nè benitibè cuokè.

A bo ndómè a pokù

¹⁵ A pokù dōnnè tɛbinte sààtè nte, híy nte kó menie. ¹⁶ Báá yóú kè mè mpūñ nyicekɔtí nè kupiiti, ¹⁷ m mmè te amáà, báá mè toténè bepòbè. ¹⁸ Diwèi nda bonè a pokù a tãātè wè, kàa nhò pí mmesàà. ¹⁹ A pokù wenni ke dò ntehotè nte, kàa ní kàáké o kōnti dè da narike. Diwèi nwe nda bonè sãã. ²⁰ Ba mbo nte kàa ndó onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kénkáá nho me? ²¹ Kuyie nwúómmu bá wè o dɔ̀̀rimè, ke yé ò tū nkùu ce. ²² Ocaàriwè yei mmeè ò píí. Mè ò píí ncéũ nwe timátí kōme. ²³ Wèè í nɔ nke píí nhomáà, ò buò nhomáà ndi, koò yeinti ò kòu.

A báá cɔutémè otòu bànni

6 M bire, kàa béi nke yí a bo yietí a kou bànni ke poté a nòutè ketenkè, ² kàa fité a nùu ke tanné amáà tináànti mieke. ³ Kàa mè dòò fíí tieke dibànni. Kɔte kóò bàntè mecã nkòò da yóú. ⁴ Bá ntú a bo om̀̀pè, báá yóú kè inuɔ nda píí. ⁵ Denne amáà tɛyúútè ɔɔ yenténèmè opaawaà, tenòtè ɔɔ yenténèmè ticùtì.

Ti bá ntúmè betōnnédíébè

⁶ Fí nhotōnnékòtì, kɔte sikéú borè kèyà sì dò̀̀rimè kèpétè mecìi. ⁷ Sikéú í m̀̀ke wèè sì bàà, sì í m̀̀ke wèè sì benkú mutōmmú, sì í m̀̀ke okpààtì, ⁸ ke né ɔɔ waá nsi diiti dididèi mōnni ke bo nyo. ⁹ Fí nhotōnnédékòtì a yó

ndú kèité ɔ̀̀mmònni? A yóó ente ɔ̀̀mmònni? ¹⁰ A yóó yí m bo duò sámp̀̀ nwe kéúú nsámp̀̀, kéom̀̀pè sámp̀̀. ¹¹ A bo n yóó daate kè tidawanti da íkú, kè mesémmè da pí nhoyúókù kōme.

Osoùnti kó meborime

¹² Wèè cènti ke poti siyáàbisí ò tu osínténiti nwe. ¹³ Ke ɔ̀̀ nkāmíí inuɔ nke náánnè o naàcèi ke fieti inómbí, ¹⁴ ke d́ meyei nke mè wanti sãã, ke ce nyekpàrè. ¹⁵ Deè te kè meyei nhóò ò do dimònni dimáà, kóò poté bá ò báá na kèyenté bitì!

Kuyie nyí d́ dè

¹⁶ Denennè bo dèkuò ndi Kuyie nyí d́ dè, dèyiekè ndi ketíke kù í d́ kèyà dè fenònfè, deè tu:
Tepòtè,
siyáàbisí,
a bo śntémè kékuɔ onitì,
iyentotí yeiyi,
wèè cã meyei mmudò̀̀rimù,
a bo nsóummè ke náá nha í yà dè,
nè a bo ncemmè yekpàrè a tebíi cuokè.

Ti bo ndakemè benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kpéí

²⁰ M bire, nyo a cice da náá nti, báá yete a yó tié. ²¹ Ánné i a yèmmè mieke, ké nyi dùúkú a fñíí kusārikù kōme. ²² Ì yó nda ni a cèmmu, ké nda baa a duò dè, kàa èntè ì nda náánnè. ²³ A cice nè a yó, be tié ndò nfitírè nde, ke tú kuwenniku, bè da kpannè ke da benkú mufòmmu ce nku. ²⁴ Ì yó nda kánkè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè nè otòu pokù nunaatí. ²⁵ A bá nyáà nde kóo nitipòkù botí o wenniku kpéí, báá yie nkòò da souté nè o nuɔ. ²⁶ Onitipòkù wèè dɔ̀̀ í bo kòò dɔuti dɔutinè benitidaabè o borè a kperi ɔɔ yè sámp̀̀ nwe, wèè m̀̀ke o dɔ̀̀ kòò t̀̀kénè ò bo nítémè a fòmmu. ²⁷ Òm̀̀ bo ánné muháá nho yaà̀̀yèrè mieke kòò yà̀̀tì báá cútáà? ²⁸ Onitì bo na kénkérí muháá mieke ke báá cútáà? ²⁹ Meè botí nku a báá na kékááké a kou pokù kè bè da yóú. ³⁰ Bè ɔɔ í ncíē nwèè yùúkú ke bo kuɔ dikònni dōmmè. ³¹ Kè bè ò yà ò ɔɔ yietí kuce mèyiekè ndi, kéduò nho kperi demɔu ò m̀̀ke dè o cíētè. ³² Wèè me nduónè otòu pokù ò tu kuyèinkù nku, ke cààrè o fòmmu. ³³ Bè ɔɔ ò puotímu kóo fèik̀̀nnè bá de kó ifei báá deè. ³⁴ Dè ɔɔ yonke o dɔ̀̀ nwe kòò mieke pèike kòò m̀̀pèiri bá mmesémmè báá ò pí. ³⁵ Ò ɔɔ í ndó tiyeti matì, bá kè di d́ dí ò cu kè dè nsú ò báá yie.

Onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè ciitémè odapàà

7 M bire nyo n náànti, kényíé n tié, ² ndɔ̀̀ri nda náá nti kénfòu. Ndade n tié ñkpéí nha nōnnitè kōme, ³ ké nti pikú tei tei, ké tì wāri a yèmmè mieke. ⁴ Ndó mecìi ke dò nha tãũ, kèntaunè meyèmmè ke dò nha népo. ⁵ Meè yó nda kánkè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè nè otòu pokù kó kununaatí.

⁶ Dìyie mari kè nní mbo n cífètè, ke síéké fenéti, ⁷ káyà idapùmbí, ìì í yé dèmarè, i mieke kè dèmarè tu kuyèinkù. ⁸ Kè dè ncènti dihei benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kó dikàri, kètũnne òmɔɔ cífètè kó kuce. ⁹ Ke s̄ nde dò ndiúrikèpànni, ke yuotóo ke bo ke biiri. ¹⁰ Kòo iténí kòò co ke bo ò ciité ke s̄ari onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o k̄m̄e. ¹¹ Kòo n̄n̄fè tòn̄ni, kòo k̄nti yàùti, bá ò í karí o cífètè, ¹² ke firí dihei, yaárèbè nè sicēkaa simɔɔ, ke wanti benitidaabè. ¹³ Kòo pí nde kóo dapàà, kòò ɔrì bá ò í dé, ¹⁴ ke d̄: N sòò béi ndinùù mari ndi Kuyie nyiikè ke di dèite yíe. ¹⁵ Dèè te kè n yènní a wammù ke me nda yà. ¹⁶ M pitému n d̄ù ò ò k̄nti tiyààti ke di s̄ari Esibiti kó tiyaáyónti, ¹⁷ ke di yɔɔre tũdààribè bebotí bebotí. ¹⁸ Kɔtení kè tí nyíe nke yo nkunaatí ke d̄ɔri ti d̄m̄e kè d̄e wenténè. ¹⁹ N d̄ù ité-mu ke k̄te kupòòkù dedétirè. ²⁰ Ò t̄m̄u kudɔukù nè idíítí ò í yóo konní kòo t̄nkù p̄n̄wè í yènní. ²¹ Kòo ò kp̄ntè kp̄ntè nè kunùnaatí. ²² Dende kòo ò t̄n̄ne, kéndò mbè k̄rinè fèè nààfè mukùù, ke d̄o mbè bou kuwáátikù ke bo puotí, ke kù t̄a ke ta ku dinni, ke d̄o ntenòtè ò n̄tatimè n̄ticùt̄i ke d̄o meccā. Bá ò í yé ke tú dè yóo kúnté o fòm̄mu.

²⁴ M biré kénté n náànti, kényie n yé mmù. ²⁵ A báá yóu kàa yèmmèe k̄te d̄e kóo nitipòkù botí bíékè kòò da souté, báá t̄n̄ne o ce. ²⁶ Ò buò mbenitibè péu ndi ke kùò benitikperibè. ²⁷ O cífètè tu mukúú nkó kuce nku kùù k̄rinè kudɔnkù.

Meciì nyumè benitibè

8 Mecii meè yu, di í yoà?
Meyèmmè p̄ĩkù kè di baa yoà?

² Mè bo ditenni ònkè nke,
ke cómmú icyàt̄i,
³ benitibè p̄enkù dè yebòrinò
ke náa nke tú:

⁴ Díndi benitibè, n yu dí mbe,
n náannè dí mbe.

⁵ Díndi tid̄ènti wammúnè mecii,
díndi tiyènti k̄ɔɔtenè meyèmmè.

⁶ Kénténè n yóo di náké tí,
n yóo di náké weti weti nwe.

⁷ N náa n̄timómm̄nti nti,
tiyèiti í yièni n nùù.

⁸ N náa n̄tináānsààti nti,
n yí sou m me nyí cií.

⁹ Wèè cii wèè yóo t̄i banté.

Wèè yé dèmarè kòo banté t̄i tumè timómm̄nti.

¹⁰ Ndónè n tié nkè d̄e p̄ééte idíítí.

Ndónè mecii kè d̄e p̄ééte mesɔɔ nsààmè.

¹¹ Mecii mp̄ééte mu medèi,
kus̄arikù makù í mè t̄ùkè.

Meciì nnàámmè mè tu wè

¹² Mí mmeciì n neitinè meyèmmè mme,
kè n yóo d̄ò dè n totí n yèmmè.

¹³ A bo ndémè Kuyie dèè tu a yete meyei.

N yí naatinè sifei yembè, sipɔɔ yembè

bèè borime í wenni nè bèè sounte.

¹⁴ M̄i s̄ tié nhonit̄i kòo ciité.

M̄i tu mecii nke duò mmuw̄írímú.

¹⁵ M̄i te kè bekp̄àt̄idiebè baké,

kè bebeéndiebè bekù kè dè wenni.

¹⁶ M̄i te kè bekp̄àt̄ibè nè beheikènkótibè nè

ketenkè ònkè kó bebeémbè bemɔɔ kè bè baké.

¹⁷ Bèè n d̄, m be nd̄,

bèè n waà, mbeè n yàù.

¹⁸ M̄i te tikp̄àti nè dis̄anni,

tikp̄àti t̄i í deu nè meborime sààmè.

¹⁹ M p̄àre wennimu ke p̄ééte mesɔɔ nsààmè,

kè n c̄ntimu p̄ééte idíítí.

²⁰ N k̄rí timómm̄nti kó kuce nku benitisààbè t̄u nkù,

²¹ ke d̄ɔri mesàà mbèè n d̄,

ke bè duò ntikp̄àti.

²² Kuyie nni nd̄ò kè dè m̄ntemu,

kù niité kéd̄ò mí nwe ke né d̄ò desɔnne.

²³ M bomu s̄áà,

kutenkù mu nyí d̄ò kè m bomu.

²⁴ N yó mbo kè dàméèribè nè sibií kè dè mu nyí bo.

²⁵ Yet̄àrè nè sit̄áà dè yóo d̄ò kè m bomu.

²⁶ N do bomu ke s̄ n̄Kuyie mmu nyí d̄ò ketenkè nè

kéinkè,

kù yóo d̄ò denennè s̄amp̄rè ketirè kè m bomu.

²⁷ Kù yóo d̄ò kéinkè kè bo ãnné tiwet̄i mànkù kè m bo-

mu.

²⁸ Kè kù ãnné yewetè nè sibií

kè menie nní nyièni nè muw̄írímú.

²⁹ N do bomu kè kù kééte dàméèri mànkù ke d̄o:

Menie mbá mp̄enkù, kéãnné ketenkè.

³⁰ N do bomu nè ku kè ti pí mmut̄ómmú yewe yemɔɔ,

kè n kù duò ndiwèi,

ke ȳanku s̄áà ku ònkè,

³¹ kénȳanku ketenkè kù d̄ò kè ònkè,

kè dè n naatinè benitibè.

Dè bo nnaatimè wèè yie mmeciì nkpeti

³² Di mmònni m bí, keèè n náànti.

Dè nnaati wèè yie n tié.

³³ Di báá yete n tié,

c̄uténè i kéciité.

³⁴ Dè nnaati bèè kèrmú n tié,

kè ò cómmú m b̄òrinùù ke t̄únti n cífètè s̄áà.

³⁵ Wèè ò p̄eté ò p̄eté mufòm̄mu mmu,

ke p̄eté Kuyie nkó mesàà.

³⁶ Wèè ò cààrè ò cààrè omáà ndi,

wèè n sènkèri kòò d̄o mukúú.

Meciì yumè tiyèinti

9 Mecii mmaá me cífètè nte ke cònné yes̄ànkè

yèyiekè, ² ke kù iw̄ù, ke kùt̄i menaà nke cònné

tábùri, ³ ke t̄ mbenitipot̄òmbè dihei, kè bè córmú dèè

ikù ke yu, ⁴ ke tú: Díndi tiyèinti k̄tenní die. Ke náa

ntid̄ènti ke tú: ⁵ K̄tenní k̄di n diiti, k̄ȳà n naà n kùt̄i

mè. ⁶ Yóunè tiyèinti k̄fòute. T̄n̄nenè mecii nkó kuce.

Meciì nyiè nè tepòtè yiè be kó tináànti

⁷ Kàa tié ntepòtè yiè nhò dá senkèrimu, kàa tié nhonitiyonkuwe ò da sámmú. ⁸ Báá tié ntepòtè yiè, ò yàà bo da sîntenè, tié nwèè cii kòò nda dý. ⁹ Kàa tié nwèè cii ò dðke ÿ ciiémú, kàa tié nhonitisààwè dèè ò yié meciì. ¹⁰ A bo ndémè Kuyie ndèè tu meciì nkó diketiri, kàa dðrri Kuyie ndómè a mawte meyèmmè. ¹¹ Kè meciì béi nke dð: Mí mmeciì m bo okúnne a fòmmu kó yewe kè yèè súú. ¹² Kàa cii dè tu a kó mesàa mme, kàa tu tepòtè yiè nha pété dè kó tiyeti amáa.

Tiyèintì yumè benitibè

¹³ Tiyèintì dònne onitipòkù nwe wèè wéketè ke yei nke í yé dèmarè, ¹⁴ ke kari o cíètè bòri, dihei ikú dè. ¹⁵ Ke yu bèè bokù kuce ke pènkù, ke tú: ¹⁶ Díndi tiyèintì kòtènní die, ke náá ntidiènti ke tú: ¹⁷ Menie mmèè yùúké mè wèètimu, kè musòrikèdii naati. ¹⁸ Bè me nyí yé ke tú bè kòri mukúú mborè nde, kè dè kóo nitipòkù yu bè kè bè tati kudònkù.

Yekotinò yèè tukúnè onitì kó mufòmму

10 Sadomaw kotinò. Dèbire dèè cii dè nárikúnko dè cice yèmmè mme, dèè yei nkè dè cààri dè yó kómè.

- ² Meyei nkó tikpàti í mawke mucóntimu, meborime sààmè kpeti tii duò mmufòmму.
- ³ Kuyie nhó í nyóu kè dikònnii pí nwèè borime wenni, kù me nhó í nduó nhonitiyeiwe ò dý dè.
- ⁴ Wèè pí mmutómму nè tikónnéyāāti ò naà nfedawanfè nfe, kè wèè pí nnè tikónnyauti kòò kpàriku.
- ⁵ Wèè sòri tidiiti dididèi mònni ò ciimu, wèè duó dididèi mònni kòò yo nyifei.
- ⁶ Bèè borime wenni bè pieti mesàa mme, kè benitiyeiwe sòri be yonku be náànti mieke.
- ⁷ Bè ÿ ÿ nyè nwèè borime wenni o kpéi, bè ÿ ÿ yè nhyonkuwe nwe nè o yètiròo.
- ⁸ Wèè cii weè yié ntináànti, wèè náante tiyèinnáànti kòò fieti.
- ⁹ Wèè dòrìmmè wenni ò ÿ nkéi ke í yíèkù, wèè kómè í wenni kè bè ò yàu.
- ¹⁰ Wèè sòri ke kámii inuò ò féũnko betòbè mbe, wèè náa tiyèinnáànti kòò fieti.
- ¹¹ Bèè borime wenni bè náànti duò mmufòmму mmu, kè benitiyonkubè sòri be yonku be náànti mieke.
- ¹² Wèè níi mbetòbè ò ce nyekpàrè nye, kàa dý otòu a báá yà o yei.
- ¹³ Bè ÿ ÿ banté meciì nyiè nho náànti mieke nke, kè tiyèiti bo kuyèinkù kpéi.
- ¹⁴ Mecii nyembè yéúti bemáa ndi meciì, kè bèè yei nkè be náànti bè buò mmecāā.
- ¹⁵ Tikpàti yiè nkpàti ò kánkè kuduotí kómè mme, kòò cìri sémmè ò kòu.
- ¹⁶ Wèè borime wenni o kó mucóntimu tú mufòmму, kòò nitiyonkuwe yeti tú meyèi.
- ¹⁷ Wèè yíè nyitié nhò kèri mufòmму ce nku, wèè yete itié nkòò fieti.

- ¹⁸ Wèè sòri mepómme ò tu siyáabisí yiè nwe, wèè wátiri betòbè kòò tu kuyèinkù.
  - ¹⁹ Kàa nùu tònni a ÿ ÿ yetému, wèè pí nho nùu ò ciimu.
  - ²⁰ Wèè borime wenni o náànti dònne mesaw nsààmè mme, onitiyonkuwe toti mèè yèmmè í tú dèmarè.
  - ²¹ Wèè borime wenni o náànti teénnèmu benitibè péu, kè kuyèinkù kó nku yeinti kpéi.
  - ²² Kuyie ndòò wè mesàa nweè kperè yíé, wèè dòrìmmè muwèrimú ò í yéúti dèmarè.
  - ²³ Kuyèinkù borè meyèi nyí tú dèmarè, dè ÿ nkù dò ntikpèiti nti, wèè mòke meyèmmè kè wenwe nònnè meciì.
  - ²⁴ Onitiyonkuwe í dý dè, dèè ò tùòkùni, kè wèè borime wenni kòò pieti ò dý dè.
  - ²⁵ Kè kuyèinkù tùòkèni kù ÿ ÿ neinèmu onitiyonkuwe, wèè borime wenni kòò nfiíkú dipũú kómè.
  - ²⁶ Dèmmúré yàrikú mèè botí yenii, kuyukú tii mèè botí inuò, wèè duó nhotónnédíéti mutómму dè ÿ mme nhò dò.
  - ²⁷ Wèè dé Kuyie nho bie nhó ÿ ÿ yíému, kòò nitiyonkuwe kperè yaate.
  - ²⁸ Onitisàu bàa dè, dèè ò duò ndiwèi, onitiyonkuwe bàa dè í ò duò dèmarè.
  - ²⁹ Kuyie nhó nkánkèmu wèè dòrìmmè sié, wèè kómè í sié kòò duò.
  - ³⁰ Dèmarè báá nampè wèè borime wenni, benitiyonkubè me nyí yó nkpaá dihei.
  - ³¹ Wèè borime wenni ò náànnè meciì mme, kè siyáabisí yembè dò mbèè kéké be nóndié.
  - ³² Wèè borime wenni o náànti teénnèmu, kòò nitiyonkuwe kpeti kòuri.
- 11** Kuyie nyí dý siyáabisí potampeé, kù dý sii beú sinsi weti weti.
- ² Bè ÿ ÿ í ndake tepòtè yiè nkpeti, wèè í mawke tepòtè ò ciimu.
  - ³ Wèè yèmmè wenni o yèmmè mèè ÿ nhò ni, kè me dòrìmmè yeime yiè ndòrìmmè ò kòu.
  - ⁴ Idííti í yóo da teennè Kuyie mbeénti yiè, wèè borime wenni weè yóo cooté.
  - ⁵ Onitisàu dòrìmmè mèè píenke o ce kòò nitiyeiwe yei nhò buò.
  - ⁶ Onitisàu dòrìmmè sààmè mèè ò dèerí, kòò nitiyeiwe yei nho píi.
  - ⁷ Onitiyeiwe ÿ ÿ kú kòò do baà dèè yeimmu kéwēn-nénè o kpàti ò do tá tì.
  - ⁸ Wèè borime wenni ò ÿ ÿ yenténèmu meyèi, nkòò nitiyeiwee do me mieke.
  - ⁹ Bèè í dé Kuyie mbe náànti kòumu, bèè dé Kuyie nkè be cii mbè dèerí.
  - ¹⁰ Kòò nitisàu bo kè dè naati, dè ÿ ÿ nnaatimu o ei kòbe, kòò nitiyeiwe ku o ei kòbe nyānku.
  - ¹¹ Benitisàabè náànti tii déúkúnko be ei, kè benitiyeiwe kpeti di buò.
  - ¹² Wèè náa ntinányeiti otòu ò í cii, wèè cii ò ÿ ÿ ntì ncíékému.
  - ¹³ Wèè wátiri betòbè ò dáanko disòri kpeti nti, wèè cii ò ÿ ÿ ntì sòrimu.

14 Kubotí kùù kpa bekótíbè kù kōmmu, kùù kó bekótíbè sū kuù ʒ nfòù.

15 Kàa béi nke tú a bo yietí opòò kó dibànni, a bo demmu, kàa cíéké dè bo nda naati.

16 Onitiposàù nwe bè nsántímè, wèè dó mutōmmú wèè kpàriku.

17 Kàa dōòri mesàà a mè dōò amàà ndi, kàa dōòri meyei, a caàri amàà ndi.

18 Onitiyeiwe kó mucōntimu tú siyààbisí kōmu mmu, wèè borime wenni kòo kōmu tú mumōmmōmmu.

19 Wèè dōòri mesàà nhò yó nfòumu, wèè dōòri meyei kòo kú.

20 Kuyie nyí dó wèè ciinte, kù dó wèè dōòri wènwe timōmmōnti.

21 Bè yóò kpetínnémmu benitiyeibe, kécoo mbesààbè bemōu.

22 Onitipòkù wèè wenni ke í cii ò dōnnè mumámáà mesōō kōmu mmu bè tōnné mù defōnkùrè ʒnni.

23 Onitisàù wanti mesàà máà ndi, kòo nitiyeiwe ce nhomáà kemieke.

24 Wèè pāā mmediè nweè kpàriku, wèè nòutè pikú kòò cīiri.

25 Wèè pāā mmediè bè we mpāā mmediè, wèè pāā mbetòbè menie bè yóò we pā menie.

26 Bè sàāmmu wèè sòri tidiiti, ke yári wèè ti fiiti.

27 Wèè dōòri mesàà mbè we ndó, kè meyei ntuòkùni wèè dōòri meyei.

28 Wèè duò nhomáà o kpàti ò bo do, wèè borime wenni kòò mbitíri.

29 Wèè āā dikōnkōnni o cíètè ò í cōntí dèmarè, kuyèinkù naà mmecii nyiè nkó kudaakù nku.

30 Onitisàù dōòrimè duò mmufōmmu mmu. Wèè cii kòò nō nke yōʒnni betòbè o bíékè.

31 Wèè borime wenni ò mōkemu mucōntimu ketenkè ínkè, onitiyonkuwe nè wèè dōòri meyei nkè bè mōke be kōmu mediè.

12 Wèè dó kéciité wèè yie nyitié, kuyèinkù kuù í kemmu itié.

2 Kuyie nhōʒ pènsiri wèè dōòrimè wenni wènwe, kébekénè wèè yèmmè í wenni.

3 Òmōu ʒʒ í nfií nhomáà nè kuyonku, wèè dōòri Kuyie ndómè wèè ʒ nfiíkú.

4 Onitiposàù duò nho dōu nwe kuyèinnaatí, kòo yeiwe do mmumōmmú mù cāá nho dōu.

5 Benitisààbè kó meyèmmè tu mesààmè mme, kè beyeibe kōme tú mèè ʒ ndó kéciité.

6 Beyeibe náànti tu didíiñtári ndi dii kòu, kè besààbè kpeti tú tii deeri betòbè nè mukúú.

7 Kè benitiyeibe do be kperè marè ʒʒ í nkpaá, besààbè cēi sii ʒ nfiíkú teii.

8 Bè sánti wèè cii wènwe, ke sáá nkuyèinkù.

9 A bo mmōkemè otōnti òmáà dè tōñnè a bo déúkùn-nemè amàà ke mónté mudii.

10 Onitisàù ʒ ndakemu o wūʒ kpéi, kòo yeiwe mieke ò cù.

11 Wèè kuuti kupaku wèè mōke tidiiti, wèè firí detetirè ò í cii.

12 Benitiyeibe dó mucōntimu yeimu mmu, benitisààbè beè ʒʒ cōnte.

13 Onitiyeiwe náànti ò píi mmu, kòo sàù ʒʒ yè bá tii mieke.

14 Oniti pieti mesàà nho náànti mieke nke, bè pieti mèè botí mucōntimu mutōmmú mieke.

15 Kuyèinkù yèmmè ʒ ndo nkù dōòri dè wennimu, wèè cii kòò yié nyitié.

16 Kuyèinkù kuù mieke cùu mmecāā, wèè cii kòò sòri o mieke.

17 Wèè nàà ntimōmmōnti wèè tūnni tináànti, wèè nàà nsiyààbisí kòò tì caàri.

18 Wèè nùu yau o náànti kòòrimu disiè kōme, wèè cii kòò náànti miekùko.

19 Timōmmōnti ʒ mbomu sáā, kè siyààbisí pēnkù mecāā.

20 Bèè wanti meyei mbè tu beniticiimbè mbe, bèè tiè nyitié nsàayi kè bè pieti diwèi.

21 Meyei mmamè í tuòkùni benitisààbè, mè tūòkùni beyeibe mbe.

22 Kuyie nyí dó siyààbisí yembè, kù dó timōmmōnti yembè mbe.

23 Wèè cii ò í pōti o cii, kuyèinkù kuù benkú ku yeinti.

24 Wèè dó mutōmmú wèè naà nhokpààti, kòo tōn-nédíéti naà nkudaakù.

25 Iyentotí yōku oniti nwe kè tináànsààti ò kpénkùko.

26 Onitisàù benkú o kou kuce sàakù nku, kòo nitiyeiwe ò fétinko.

27 Otōnnédíéti í cáá nyiorimaa, dèè wenni oniti kpéi deè tu mutōmmú.

28 Wèè yié nkuyie nkpeti ò kèri mufōmmu kó kuce nku, de kó kuce í korinè mukúú mborè.

13 Debire dèè cii deè yié nde cice tié, dèè mōke tefentè dè í yié nhòmōu kpeti.

2 Onitisàù náànti ò péi mesàà mme, kòo yeiwe ʒ nwanti kédò meyei.

3 Wèè yé ò nàà nke tú mù wèè kānké o fōmmu, wèè í yé ò nàà nke tú mù kòò caàri o kōmu.

4 Otōnnédíéti í péú ò dó dè, wèè dó mutōmmú wèè dè pieti.

5 Onitisàù í dó siyààbisí, kòo nitiyeiwe caàri ke āā omáà ifei.

6 Wèè dōòri mesàà mme ʒ nhò kānkémmu, kòo nitiyeiwe yei nhò fétinko.

7 Bèmabè ʒ ndōori ke dō mbè kpààtirì bá bè né í mōke dèmarè, kè betòbè ndōori ke dō mbè tu becīribè kè né mōke demōu.

8 Tikpàti yié nhōʒ yietí mōnni marì kédeté o fōmmu, ocīri yie í yīèkù timati.

9 Onitisàù dōnnè fitirè dèè cùu dènde, kòo yeiwe dōnnè fitirè dèè ku.

10 Terpòtè yie nce nyekpàrè nye, wèè cii kòò yié nyitié.

11 Bè waá ntii kpàti péu dimōnni dimáà tì dèu mecāā mme, bè waá ntì sámpó sámpó tii déúkú.

12 Kàa kèmmú dèmarè ke mōnté dè caàri meyèmmè mme, kàa dó dèmarè ke dè pèté, dè duò mufōmmu mmu.

13 Wèè yete itié nhò bo yà de kó tiyeti, wèè yete ikuú kòo yà de kó mucóntimu.

14 Mecii nyiè nkó itié nyii duò mmufòmmu, ke dæerí onitì nè dèè na nhò tóní mukúú.

15 Bè dému mecii nyiè, kòo nitiyiwe borime yóu.

16 Mecii nyiè nhóó totí o yèmmè mme kédóò timatì, kè kuyèinkù benkú ku yeinti.

17 Ditónni yeiri waà meyei mme, kè ditónni sààri tì tùnni.

18 Wèè yete itié nhò yóo naá nfedawanfè nfe kè bèè ò sènkèri, wèè yie nyitié kè bèè ò sántè.

19 Kòo niti dý dèmarè ke de pètè dè ò nhò naatimu.

Benitiyeibe bie í dý kényóu meyei.

20 Wèè neitinè mecii nyembè ò òó ciitému, wèè neitinè tiyeinti kòo naá nkuyèinkù.

21 Meyei ntú mbenitiyeibe mbe, kè mesàà ntu besààbè kó mucóntimu.

22 Mesàà nyiè mbí ò kperè nde, kòo nitiyiwe kperè naá mbesààbè kperè.

23 Beciribè paa mpeímu mesàà, kè benitibè kó mbè í wenni mèè kpeí.

24 Wèè í puotí o birè, ò í dè dý, wèè dè dý wèè dè tiè.

25 Onitisàù í mónni ò yo mmù, onitiyiwe wèè mónni ò yo mmù.

14 Onitipòkù wèè cii wèè maà o cíètè, wèè yei nkòò tè pùnnè o ncu.

2 Wèè borime wenni wèè dé Kuyie, wèè borime í wenni kòò kù sènkù.

3 Kuyèinkù ò nnáà tefentè kó tináànti nti, kè mecii nyiè nkpeti ò kánkù.

4 Inààke ìl dùù ì í borè, mùmamù òó í nhã yebu, in-aakperí borè tidiiti de mbo.

5 Timómmonti yiè nnáà nhò yà dènde, kè siyáàbisí yiè nnáà nhò í yà dè.

6 Tèpòtè yiè nhóó wammú mecii nke mótému, wèè mòke meyèmmè kòo pété mecii nfààrè.

7 Kenté kuyèinkù a í yóo pété mecii nkpeti matì ku borè.

8 Wèè cii wèè yé ò dòòri mè, kè kuyèinkù yeinti tu kù bo nsoúmè.

9 Kè kuyèinkù dòò meyei ndè òó í nkù dò mmèmamè, wèè borime wenni wèè pieti Kuyie nkó mesàà.

10 Onitì wèè ò nyé o yeñcaàrimè dòmmè nè o wèi, otòù báá na kényé dè ò dòmmè.

11 Benitiyeibe cèí yóo duómu kè besààbè kpesi ndéúkú.

12 Mònni marì onitì yèmmè ò ndò nho borime weniimu kè mè né ò kòrinè mukúú.

13 Onitì bo na késanne o yeñcaàrimè kèndaú, kè mudaá nní nyóo deè kè meyeñcaàrimè feitè.

14 Wèè borime í wenni ò yóo yàmu de kó tiyeti, wèè kóme wenni kòo yeti ntú tisaàti.

15 Wèè í dake wèè yiè mbè naá nti timcu, wèè dake kòò òó totí o yèmmè.

16 Wèè cii wèè dé meyei nke mè kenní, kuyèinkù í yíèkù dèmarè ke mòke tefentè.

17 Wèè mièke cã ke pékú ò dòòri deyeinkperè nde. Kè bè sènkù wèè yèmmè í wenni.

18 Bèè í totí be yèmmè be cóntimu tu tiyeinti, bèè totí be yèmmè kè be kómu tú bè bo yíèémè dèmarè.

19 Benitiyeibe yóo nínkúmu besààbè ìkè. Kè benitidò-nibè ndari bèè wetí be kó yebòrè ke dý kéta.

20 Kpankperè í mòke o népo, tikpàti yiè nyie népobè í sènní.

21 Wèè sènkèri o kou ò dòò meyei mme, de nnaati mesémmè bonè wè beciribè.

22 Bèè wanti meyei mbè fietimu, bèè wanti mesàà nkè bè dòòri dèè wenni ke síé.

23 Mutómmú mumcu mòkemu mucóntimu, kàa me mpoti dinùù màá dikònni da pí.

24 Mecii nyembè cóntimu tu tikpàti kè tiyeinti yó ntú tiyeinti sãã.

25 Timómmonti yiè nnáà nho yà dènde ke dæerí benitibè, kè siyáàbisí yiè nnáà nhò í yà dè.

26 Wèè dé Kuyie nhò í yíèkù timatì, kè kù kánkè o bí.

27 A bo ndémè Kuyie ndeè duò mmufòmmu, ke dæerí onitì nè dèè na nhò tóní mukúú.

28 Kòo kpààti nìtibè sù ò ò ndeumu, kè bè kèke o kpàti do.

29 Wèè mièke í cãkè ke pékú wèè cii, wèè kòke pékú mecã nkòò benkú ò tumè kuyèinkù.

30 Kuyèinnaatí tú kukòonnaatí nku, kè mepómmè tu mumómmú mùù càá ntikònti.

31 Wèè sènkèri ocìri ò sènkèri Kuyie nku kùù ò dòò, wèè mòkenè ocìri mesémmè kòò dèúkunko ku yètiri.

32 Onitiyiwe yei mmeè ò buù, onitisàù í yíèkù timatì bá mukúú.

33 Meyèmmè yiè wèè mòke mecii, kuyèinkù báá na ké mè banté.

34 Kubotí kùù to timómmonti kuù dèúkú, kè meyei nhãà kubotí ifei.

35 Okpààti sántí betómbè bèè cii bèmbe, kòo mièke cúú mbèè ò ãã ifei.

15 A bo ténnémè otòù tináànnatì dè bónkunko kemieke nke, kè tináanyeiti kè íinko.

2 Mecii nyiè nnáànti naatimu, kè kuyèinkù náante ntiyeinnáànti.

3 Kuyie nwúómmu tipítì timcu, ke wúó mbeyeiwe nè besààbè.

4 Tináànnatì duò mufòmmu mmu, kè tináanyeiti kòurì meyèmmè.

5 Kuyèinkù kuù sènkù ku cicè tié, wèè dake kòò ì yé.

6 Tikpàti dieti bo onitisàù cíètè mièke nke kòo nitiyeiwe kó mucóntimu tú meyeñcaàrimè.

7 Mecii nyembè ntùònkò mecii mme, tiyeinti kperè í me ndò.

8 Kuyie nyí dý benitiyeibe pãrè, kù cúú besààbè kó mubáammu mmu.

9 Kuyie nyí dý benitiyeibe borime bitì, kù dý bèè wanti bèmbe dèè wenni.

10 Fenasãáfè bo wèè yóu kuce o kpeí nke, wèè yete itié nhò yóo kúmu.

11 Kuyie nyému kudònkù dòmmè, kù né bá nyé onitì yèmmè mmaà?

12 Tèpòtè yiè nyí dý bèè ò kpànnè, ò í kòri mecii nyembè borè.

13 Kuyehnaatí caánni keyiikè nke, kàa yèmmè càarè kèe yáti káyáti.

14 Wèè mòke meyèmmè weè wanti mecii nkéyíéte dèmarè, dè ò nnaati kuyèinkù ku yeinti mieke nke.

15 Yewe yemɔu tu mēfēúítimè mme osénniwè borè, ke tū dibanni sáá wèè yèmmè naati o borè.

16 Kàa kpa a kperè ke dé Kuyie ndè tōūnè a bo ndè mòkemè ke bonè iyēke.

17 Kàa yo ntikūnfāāti ke bonè diwèi dè tōūnè a bo nyommè inaamàa mekùò nkpeyi ke bonè yekpàrè.

18 Kemieke yiè nce nyekpàrè nye, wèè pīi nhomáá kòo yè bónkùnko.

19 Otōnnédíéti ce ò ndáátí tipoti nti, kòo nitisàù kòku wenni.

20 Debire dèè cii dè náríkùnko de yembè yèmmè mme, kè dèe yei nkè dè bè sènkù.

21 Kè kuyèinkù dōōri deyeinkperè dè ò nkù naatimu, wèè toti o yèmmè kòò dōōri dèè wenni.

22 Kòo niti í békú betòbè mecii o kperè báá yie, kè benitibè péu ò duó nyitié nwèe na kè dè dōō.

23 Kòo niti nɔ nke tēnninko tináahti dè wennimu, ke naati ò bo béimmè tináahti tii wenni dè dō nwèe ti béi ndii mōnni.

24 Oniti wèè cii ò tū nde ínkè kó kuce nku mufòmmu kòku, ke búútí kùu cuuti kudonkù.

25 Kuyie nhōō pɔntemu tepòtè yiè ncíētè, kénkánkè okúpokù kó tebàtè.

26 Kuyie nyí dó meyèmmè yeime, tináahtàti nti kù dómè.

27 Wèè dó idíítí mediè nhò buò nho cíētè nte, wèè í dó ticuuti kòò ò nfòù kémɔnte.

28 Onitisàù òò totí o yèmmè mme ke né na kèbéi, kòo nitiyeiwee sōnté kēpītooo tisínténáahti.

29 Kuyie nyí dó benitiyeibe, kù kèmmú besààbè kó mubáammu mmu.

30 Fenɔnsààfè náríkùnko meyèmmè mme, kè tináahtàti yèútí muwērímú.

31 Bè kpànnè wè o ònni kpeí nkòò kèmmú ò bo mecii nyembè kó fenafe mieke nke.

32 Wèè yete itié nwè í dó o ònni, wèè kemmu itié nkòò pieti mecii.

33 A bo ndémè Kuyie ndè duò mmecii mme, kàa dó kédeuke, kékùnne amáà.

Kuyie mpírmmè mutōmmú oniti borime mieke

16 Oniti òò náké ò yóó dɔɔ tinti kè Kuyie nkuù né yé tii yóó dɔɔ.

2 Oniti yèmmè ò ndò nho dōōrimè memɔu wennimu, Kuyie nkuù né yé bá wè o yèmmè.

3 A dó kédɔɔ tì, duó nti Kuyie nha bo yà tì dōōmè.

4 Kuyie ndōō bá dè ke yému kù dè dōō mùù kpeí, bá onitiyeiwe kù ò dōō diyè yeiri kpeí nke.

5 Kuyie nyí dó sifei yembè kù yóó bè kpetínnému.

6 Mesàà nnè timómmɔnti deè tūnni meyei, kàa dé Kuyie nha òò yóumu meyei.

7 Kè Kuyie mpénsiri oniti borime bá o dootitòbè bè òò ò narikenèmu.

8 Kàa dōōri dèè wenni ke pètè sámpó dè tōūnè a bo dōōmè dèè í wenni kēpēté mediè.

9 Oniti ò nwúómmu ò yóó dɔɔ ti kè Kuyie nkuù né nte kòò ti dōō.

Bekpààtibè borime dōmmè

10 Okpààti bekùnè Kuyie nkó muwērímú mmu ò òò í nyetè o beénti mieke.

11 Kuyie ndó tí mbeú kè dè wennimu, kuù ànné tebiètè ti bo mbeú mèè botí.

12 Okpààti í dó bèè dōōrimè í wenni, wèè dōōri dèè wenni wèè kpàti ò nfííkú.

13 Okpààti dó wèè nàá wènwè weti weti, ke dó wèè nàá ntímómmɔnti.

14 Kòo kpààti mieke peike ò bo na kékuc oniti, mecii nyiè nweè bo na kébónkùnne okpààti mieke.

15 Okpààti wèi duò mmufòmmu mmu, kòò dōōri mèè sàà ndò nfetaboofe.

Oniti fòmmu mieke dèè tu desààrè

16 A bo mmòkemè meyèmmè dè tōūnè a bo mmòkemè mesɔɔ, kàa bo nciimè tōūnè a bo mmòkemè idíítí.

17 Benitisààbè yennínèmu meyei nkó kuce, wèè dàke o borime kpeí nhò dó o fòmmu mmu.

18 Tepòtè teè òò niitè kēpí nhoniti kóo càke, tefentè teè òò niitè ke pí nhoniti kòo do.

19 A bo nwēnnémè benitisààbè ke kpa a kperè dè tōūnè a bo wēnnénémè sifei yembè kè dí totí bè éi dè.

20 Kàa totí a yèmmè mesàà nke dōō dèmarè a bo yà diwèi, wèè duó nhomáà Kuyie ndè bo nhò naati.

21 Wèè nàá ntináahti tii wenni bè we ntú mecii nyiè, wèè nàá ntináannati bè yiè nweè kpeti.

22 Bèè mòke mecii mè bè duò mmufòmmu mmu, kè kuyèinkù yeinti kù kòù.

23 Mecii nyiè nhōō totí o yèmmè mme ke béi nkè bè me nyiè nho náahti.

24 Tináahtati dōōnnè mecekùò mme ke wæti dinùù, ke duò nkukōhnaatí.

25 Oniti yèmmè ò ndò nho borime wennimu kè mè né ò kōrinè mukúú.

26 Dikōnni dii ò nte kòo nitii pí mmutōmmú, ke yé ò dómè kédí.

27 Onitiyeiwe wàà mmeyei mme kòo náahti tūò mmuhāā nkōme.

28 Onitiyeiwe wàà nyekpàrè nye, kòo náantɔuti tōò tinépoti.

29 Onitiyonkuwe cii mbenitibè mbe ke bè tanninko meyei nkó kuce.

30 Wèè ùú nke maá nho bènni ke dó kédɔɔ meyei, nhò mè dōōmu ke dèè.

31 Tiyùpèiti tu kusārikù sààkù nku, ke yé mufòmmu okùmù tumè benitisààbè kó mucōntimu mmu.

32 Onitidùò mómmuɔ ntú wèè nɔ nke íkù o mieke, wèè nɔ nke pīi nhomáà ò pēētému wèè òò kpa nkéna.

33 Oniti ò ntāù tété ke bo yà nanke kpeti nti, demɔu dèè né dōōri dè bonni Kuyie mborè nde.

17 Kàa yo ntikũnfãàtì ke bonè diwèi dè t̄ũnè a bo nhãmè imaa mpiéké t̄èè c̄iētè ke bonè yekpàrè.
 2 Ot̄onti wèè c̄iì ò ʒ̄ baatému t̄ec̄iētè birè dèè yete di-toò, k̄ew̄ennénè de tebíi kè bèè toté de cice kperè.
 3 Bè ʒ̄ yááké mes̄o n̄nè timátì péf̄tì muhãã mmieke nke, Kuyie nkuù me nyáú onìti yèmmè mme.
 4 Onìti wèè d̄ó meyi nhò kemmu inóndie nyeiyi yem-bè mbe, kè siyáàbisí yiè nkenti siyáàbisí.
 5 Wèè daú oc̄irì ò daú Kuyie nku kùù ò d̄ò, kè meyi ntùòkení ot̄ò kàa ò daú a báa m̄ónté de kó tiyeti.
 6 Bekótibè kó diwèi tu be yaábí, kè ibí kperi tú i cice.
 7 Kuyieinkù í yíennémè tináaṣàd̄àtì, siyáàbisí yiè nyí me nyíennè ò bo mbakémè.
 8 Bèmbè yèmmè d̄ò nticuuti d̄ozi mesàa nke ʒ̄ nte kè bè d̄ó tii d̄ò.
 9 Kè bè da d̄ò meyi nkàa mè yè dí nnaati, kàa mè mmè dènniní s̄ãã dí ns̄í.
 10 Kàa kpannè wèè c̄iì dè bo ò teennè k̄ep̄ēté a bo puotimè kuyieinkù dinas̄ãù kuce tek̄òutè (100).
 11 Onitiyiwe ʒ̄ nd̄ó mecaàrimè mme ò me nyóó máanèmu dit̄onni yeiri.
 12 Kàa conè kumuntũnkù kùù m̄òh̄tè ku bí dè t̄ũnè a bo conèmè kuyieinkù nè ku yeinti.
 13 Bè ʒ̄ d̄ò wè mesàa nkòo d̄ò meyi, meyi nyí iiti o c̄iētè.
 14 Kàa ketè dikpànni a k̄p̄ēté kukp̄éroo nku, yí yúóó ke dikpànni mu nyí keté.
 15 Kuyie nyí d̄ó onit̄i caàrè kàa ò kòh̄né, kù me nyí d̄ó wè nnaati kàa d̄ò ò caàrè.
 16 Kuyieinkù yóó d̄ònnè ba idíf̄tì, kù bo ò donténè mec̄iì mmaà? Kù í m̄òke de kó meyèmmè.
 17 Onit̄i a népo ʒ̄ nda d̄ómu bá dii m̄ònni, kàa kou da teénnè diyie yeiri.
 18 Kuyieinkù kuù ʒ̄ b̄éi nképoté ku n̄òutè ketenkè ke d̄ò kù bo yietí ot̄ò kó dibànni.
 19 Wèè n̄onnè yekpàrè ò d̄ó meyi mme, wèè t̄ã omáa ò dotimu.
 20 Onit̄iciinti báa yà diwèi, kè meyi mp̄if̄ fenóndenyeyife yiè.
 21 Wèè peitè kuyieinkù ò ʒ̄ mbonè meyeñcaàrimè mme, kuyieinkù cice í m̄òke diwèi mari.
 22 Kuyieñnaatí tú mutie mmu, kè meyeñcaàrimè yòku onit̄i.
 23 Onitiyiwe ʒ̄ c̄outé t̄icuuti dis̄òri ndi, kécake tibeén-ti.
 24 Mec̄iì nyiè nh̄ó nwúó mmec̄iì nkperè nde, kè kuyieinkù w̄ò ndedétirè kù í yóó ninte dè.
 25 Kuyieinkù cice ʒ̄ mbonè meyeñcaàrimè mme, kè ku ȳ bonè iȳèke.
 26 Dè í wenni a bo duómmè kè wèè í caàrè kòò yietí, dè me nyí wenni a bo puotimè bekótibè be sàa nkpeí.
 27 Wèè í náante náante s̄óntike ò m̄òke meyèmmè mme, wèè mieke í péikù ò ciimu.
 28 Bá kuyieinkù kè kù c̄iéké bè ʒ̄ nyé ke tú kù ciimu, wèè p̄i n̄ho nùù ò ciimu.

18 Ten̄cut̄iētè yiè nh̄ó nc̄áá n̄homáa ndi, kè bè ò tié n̄ho mieke peike.

2 Kuyieinkù í wanti mec̄iì, kù ʒ̄ nd̄ó kébenke ku yèmmè d̄òmmè mme.
 3 Kàa yóù bè ʒ̄ da senkèrimu, kàa d̄ò dèè í wenni a di ifei.
 4 Onit̄i náahti c̄ump̄urimu ke d̄ònnè dàméèri, ke d̄ò ndinébòri ke p̄ũ nke duò mmec̄iì.
 5 Dè í wenni a bo kónnémè wèè caàrè, k̄etóú nwèè í caàrè tináahti.
 6 Kuyieinkù náahti waà nyekpàrè nye, ke ce nyenac̄ekuute.
 7 Kuyieinkù nùù dii kù buò nkè ku náahti kù p̄i timátì k̄õme.
 8 Onáant̄ut̄i náahti ʒ̄ ndò mmucek̄oyuo mmu, ke w̄eti ke cuutoo tip̄cut̄i mieke.
 9 Wèè í p̄i n̄ho t̄õmmú ò í c̄ãnnè wèè mù caàri.
 10 Kuyie nyètir̄i kpeñni ke d̄ò nkuduotí kperikù nku, bèè borime wenni bè ʒ̄ s̄ori kuù borè ke bá nyièkù.
 11 Tikp̄àti yiè nkp̄àti tii tu o kó dis̄òri, o yèmmè d̄ò ntii ò k̄anké kuduotí k̄õme.
 12 T̄ep̄òtè t̄eè ʒ̄ niit̄ení k̄ecaàrè onit̄i, wèè k̄ék̄unne omáa kòo deuke.
 13 Wèè ʒ̄ t̄énnè tináahti ke mu nyí t̄i kèè mesàa nhò yeimmu ke ãã omáa ifei.
 14 Kàa m̄o nkàa yèmmè caànni dè ʒ̄ da teennèmu, kàa yèmmè me ncààrè ba mbo na kè mè cátinne?
 15 Mec̄iì nyiè nh̄ó nwanti ke yíēt̄ému, wèè m̄òke meyèmmè kòò kemmu itié.
 16 T̄icuuti ʒ̄ kpeté onit̄i nwe kuce, kòo na k̄etuoke benitidiebè borè.
 17 Wèè niitè ke beé n̄ho kpeti wèè ʒ̄ ndò nhò naati, yóu kòo dootit̄ò tukení kàa yà.
 18 Kè di t̄ãú t̄été dè bo na k̄epaa ndikpànni, k̄epate bekperibè.
 19 Bè caàrè wè ʒ̄ nkpeñnimu k̄ep̄ēté diheikperì, kè yekpàrè kpeñni ke p̄ēt̄é dimát̄ikpet̄inni.
 20 Nè onit̄i náahti mieke nke ò pietimè mudii, o nùù dii te kòò yo.
 21 Onit̄i náahti bo nte kòò n̄fòu yoo t̄i nte kòò kù, wèè n̄onnè tináahti ò yóó yàmu de kó muc̄óntimu.
 22 Wèè p̄etè onit̄ipòkù ò p̄etè diwèi ndi. Kuyie nkuù ò d̄ò mesàa.
 23 Oc̄irì ʒ̄ nnáa nke báammu kè tikp̄àti yiè nni nnáa nkè dè kpeñni.
 24 Kòo n̄it̄i népobè s̄ũ dè bo na k̄éntú o kó meyi. A népo m̄ómmu né p̄ēt̄ému a tebite.

19 Kàa c̄iñni kàa borime wenni dè t̄ũnè a bo ntúmè kuyieinkù ke náante siyáàbisí.
 2 Kàa í yé d̄èmarè dè í wenni, kàa d̄ó kéd̄ò d̄èmarè mec̄ã nha ʒ̄ d̄ò meyi mme.
 3 Onit̄i yeinti tii ʒ̄ nte kòò caàrè o borime, kòo mieke ncóú nKuyie.
 4 Tikp̄àti yiè nnépobè ʒ̄ ns̄ũnkomu, kòo c̄ir̄i népobèe ò yàtenè.
 5 Bè ʒ̄ í nyóu wèè sou nke náa nwè í yà dè, siyáàbisí yiè mme nyí yóó yenténè tiȳēti.
 6 Bè ʒ̄ nk̄pentimu wèè n̄it̄i o òkè, kè benitibè bem̄o népo tu wèè p̄ã.

7 Ocìrì tebíí ʒʒ ò yetemu, kòò népobèe ò sɪntenè, kòò dʒ kè bè béinnè ò báá bè yà.

8 Kàa totí a yèmmè a dʒ amáà ndi, wèè mòke mecii nkòò péú diwèi.

9 Bè ʒʒ í nyóu wèè nàá nwè í yà dè, wèè nàá nsiyáábìsì ò fétinko omáà ndi.

10 Kuyèinkù í mannèmè kù bo mmɔkemè desààrè, kudaakù í me mmannè kù bo mbakémè bekpààtibè.

11 Wèè cii weè nɔ nke ïku o mieke, ò bo yèmmè bè ò dʒ mèè yei, dèè ʒ ntú o kó diyètiri.

12 Okpààti naupíe dònne diciriciri kó feũntifè nfe, kòò sàà mboo ke dònne tinémaanti.

13 Debire dèè yei ndè càari de cice yèmmè mme, onitipòkù wèè mòke yekpàrè kòò dònne dinésimbàù dii dòù sáà.

14 Debire ʒʒ tieke de cice cíètè nte nè o kperè, Kuyie nkuu me nhʒʒ da pã onitipòkù wèè cii.

15 Titʒnnédíéti mòke munɔndɔmmú mmu, kè tikʒn-nyéããti yiè nkʒnnè dikònni.

16 Wèè yie nyikuʒ ò ʒ nfoumu, wèè í dake o borime kpréi nkòò kʒ.

17 Wèè pãà mbeçiribè ò pènni Kuyie nku, kè kù naa yóó dè nhò tɛɛné.

18 Ntiè nha bire a kpaá mɔke dii mʒnni mefiè, a né báá dè kùò nè kemieke.

19 Kemieke diekè yiè nhʒʒ pétému de kó tiyeti, kòò cààrè ò dò nkéyietímu, kàa ò yóu ò naa yóó dè yiému.

20 Kénté itii, cɔuté í kéciié.

21 Oniti ʒ nyému o yèmmè mieke ò yóó dʒ tì, Kuyie ndó tì tii né ʒʒ dʒ.

22 Wèè borime wenni bè we ndʒ, a bo ntúmè ocìrì dè tʒũnè a bo ntúmè oyáàbisikóti.

23 Kàa dé Kuyie nha pété mufòmmu kédi kunaatí bá meyei mmamè báá da tuɔkení.

24 Otʒnnédíéti ʒʒ baá dicabuu mieke nke, ò né báá na kéãnnè muciiè o nuu.

25 Poté tepòtè yiè, kuyèinkù yóó ciitému, kpannè wèè mòke meyèmmè kòò ciité.

26 Wèè càari o cice ke beti o yʒ, ò tu debíyèire nde dèè àà ifei.

27 M bire, kàa í kémú bè da náá nti a yete mecii nkó itii nyi.

28 Siyáábìsì yiè nhʒʒ soutému kénáké wè í yà dè kécaàrè tibeénti, kè meyei nnaati benitiyeibe.

29 Bè ʒʒ fèũmmu sipɔɔ yembè, képuotí tiyènti.

20 Menaà ncií benitibè mbe, kè menakperímè càari oniti, wèè naá nkunaayáàkù wè í cii.

2 Kòò kpààti mieke peike ò ʒʒ í ncáãnnè diciriciri dii ũntí, wèè péikunne okpààti mieke ò dʒ kékúnté o fòm-mu mmu.

3 Kàa í kpanti dè tu diyètiri ndi, wèè mieke péikú mecãà nhò tu kuyèinkù nku.

4 Otʒnnédíéti wèè í kuuti diyʒʒ, ditenwaà ò bo ndʒ kékʒú kémónté.

5 Oniti yèmmè dò ntebinte tèè cũmpuri tènte, mecii nyiè wèè bo na ké mè fei.

6 Bè nàámmu benitibè péú kó tiniti kpréi, dè me nyóu-mu a bo pétémè oniti mómmu.

7 Kòò niti borime wenni, kòò dʒri dèè wenni ke ku, o bí ʒʒ di diwèi ndi.

8 Kòò kpààti kàri dikpàatikàri ke bo beké ò pãnke ʒʒ bantému oyeiwe.

9 We mbo na ke dʒ ò wènkunne o yèmmè ke ténke í mɔke meyei?

10 A bo mmɔkemè sipotampeé sidési kè si cãã nkàa yé a si beú dii mʒnni Kuyie nyí mè dʒ.

11 Kè debire borime yó nwenni bè pãnke ʒʒ mè yàmu de dʒrimè mieke.

12 Yeto yèè yonè, nè inuɔ nyii wũónnè Kuyie nkuu dè dʒ dèdè.

13 Wèè nɔnnè inuɔ nhò naà nfedawanfè nfe, wèè ènni mecãà nweè yo nke sànnè.

14 Odonti ʒ ntú dè í wenni, dè í wenni nwe, kè né ítóo késãnte omáà.

15 Mesɔɔ nnè medèi ndè sũmu péú, mecii nkó tináãnti tii né wenni ke pɛɛtè demɔɔ.

16 Kàa í yé wèè da mɔkenè dibànni kòò tɔù yé nhò bo di yietí, cɔuté o yaàbòri kè di nduá a borè a í o yé mèè kpréi.

17 Muyaàbisidií ʒ nnaatimu, ke né dente ke naá ny-itáá a nuu mieke.

18 Wèè kèrmú itii nweè nɔ nke dʒri dèmarè, kàa yóó kɔte dikpànni baatí mesàà.

19 Wèè wátiri betɔbè ò dáanko disòri kpeti nti, kenté wèè nuu yau.

20 Wèè sáà nho cice nè o yʒ o fòmmu bo ndònnè wèè fitirè ku keyensùkè.

21 Kàa waà ntikpàti mecãà mmecãà dikétémònni tii ʒʒ í ndèntenè mesàà.

22 Bá ndʒ ke fʒ mmeysi mbè da dʒ mè, búuté Kuyie nkè kù da dèetè.

23 Kuyie nyí dʒ sipotampeé sidési teyáàbisipotampete í wenni.

24 Kuyie nkuu ni oniti naàcèi yeti dè, oniti bo na kényé ò kòri kàà?

25 Dè tu meyei mme a bo sɪnté kébéinkoomè Kuyie nyiikè ke dʒ a bo kù dʒ dèmarè, kàa yóó dʒnnè dinuú Kuyie, totí a yèmmè.

26 Okpààti wèè cii ò ʒʒ batemu bèè dʒri meyei nkè bè kpetinnè bá mesémmè bá mbè nhò bonè.

27 Oniti yèmmè meè dò nfitirè Kuyie nhò duú ndè kè dè bo nhò mí.

28 Okpààti wèè tu onitisàù ke dʒri timómmɔnti wèè kpàti fiikú.

29 Muwèrimú muu tu odapàà nkó kusàrikù, kè tiyùpéiti tu odakóti kɔku.

30 Onitiyonkuwe kó mutie tú tiyèiti, kè kupààti taà nhoniti yèmmè.

Mecii nyiè bo nfòu mèè botí

21 Okpààti yèmmè dònne menie mme ke pũʒ Kuyie mmè dʒnè kèè bíékè.

2 Oniti yèmmè ʒ ndò nho dʒrimè wennimu Kuyie, kuu né yé bá wè o yèmmè.

3 A bo ndʒrimè dèè wenni ke síé, Kuyie nde ndʒ, kè dè pɛɛtè a bo kù fiémè iwũ.

4 Tepòtè nè tefentè deè feinko benitiyeibe kó meyei.
 5 Wèè pí mmutōmmú nè tikōnyauti weè pieti tikpàti, wèè d́ mecāà nkòò naà nfedawanfè.
 6 Wèè waà ntikpàti nè siyáàbisí deè í m̀ke mucōntimu deè k̀rinè mukúú mmu.
 7 Onitiyeiwe yei mmeè ɔ̄ ò k̀u ke yé ò yetemè ò bo d̀òmè deè sié.
 8 Onitiyeiwe tū nk̀u ce í wenni, k̀o nitisàù borime wenni.
 9 A bo mbomè difii ke kpēnké deè t̄ūnè a bo nhānèmè onitipòk̀u yekpàrè yei.
 10 Onitiyeiwe d́ meyei mme nè o yèmmè mem̀u ò ɔ̄ í ncíè mbá o népo.
 11 Kàa puotí tepòtè yei nkuyèink̀u ɔ̄ ciitému, wèè m̀ke meyèmmè k̀ò yèútí mecii nnè itié mbè ò duš nyi mieke.
 12 Kuyie nd́ deè wenni dènde, k̀u wùómmu deè d̀ori benitiyeibe c̄í, ke bè tanninko meyei mmieke.
 13 K̀ò c̀rì kuò nkàa c̄éke, a m̀nke naa bo nkuò nkè bè c̄ékému.
 14 Dis̀ri kó dipānnì bónk̀unko kemieke, kè dipānnì d̀i bānné ke c̄ú́ diỳri kè d̀i k̀u kemieke diekè.
 15 Onitisàù ɔ̄ nd̀ori ikuò yèmmè kè deè ò naatimu, ke d̀ò nkuyonku onitiyeiwe borè.
 16 Onitì wèè yóu mecii nkó kuce ò bo neinè becírìbè bàmbà.
 17 Wèè d́ kutenk̀u kó diwèi ò báa m̀ote o k̀ere, wèè d́ menaà nnè imaa nhò báa kparikè.
 18 Benitiyeibe bèè í m̀ke bè tū ndè bè bo yà meyei, besààbè í yóo yà mè.
 19 A bo nhāmè ted̀ntè ínke deè t̄ūnè a bo nhānèmè onitipòk̀u yekpàrè yei nwèè mieke péikú mecāà.
 20 Mecii nyiè nweè m̀ke tikpàti nè desààrè o c̄íè, kè kuyèink̀u deè cààri dem̀u.
 21 Wèè d̀̀ri deè sié ke niti ò ɔ̄ nf̀u kém̀ntemu kè bè ò d̀̀ri mesàà nkoò dé.
 22 Mecii nyiè mbo na képi diheikperì bè bàa di, k̀ep̀n- te be yèmmè do d̀ò ndèè bè k̀nké.
 23 Wèè yé ò nàa nke túmu weè yenninè meyei.
 24 Wèè m̀ke tepòtè nè tefentè ò ɔ̄ ndaú betòbè mbe k̀o k̀ere dem̀u tu tefentè k̀ere.
 25 Ot̄nnédíétì ɔ̄ ndè yàámmu dem̀u ke yàa kúnè, ke yé o ǹutè í d̀mè ke pí mmutōmmú.
 26 Wenwe ɔ̄ ndè d̀mu dem̀u, k̀o nitisàù yie níí p̄a ke báa súš ndèmarè omáà.
 27 Kuyie nyí d́ benitiyeibe kó yepārè, bè ye p̄ānnè meyèmmè yeime mme.
 28 Wèè sou nke náa nhò í yà deè ò í yóo nhā ke bo. Wèè kèmmú tináànti weè m̀ke ò náa ntì s̄ā.
 29 Onitiyeiwe ɔ̄ ntá omáà ndi k̀o nitisàù t̄nni o f̀m- mu mesàà.
 30 Onitì í m̀ke mecii mmamè yoo meyèmmè mamè yoo iyentotí mai Kuyie mborè.
 31 Bè daati tesāntè yekōnke dikpānnì kpéi nke, Kuyie nkuè né ɔ̄ nte kàa na a dootit̀u.
22 Kuyetifeitoo t̄ūnèmu tikpàti, kè benitibè da d́ deè p̄ētè mes̀u nnè idlíti.

2 Okpààti nè oc̄rì de wērmu, Kuyie nkuè bè d̀ò bedé.
 3 Wèè d̀ke ò ɔ̄ yaní meyei nkésorimu. Wèè í dake k̀o nkéroo kè mèe ò pí.
 4 Wèè k̀k̀unne omáà o kó mucōntimu tú ò bo ndémè Kuyie, ke m̀ke o k̀ere, ke m̀ke diyètirì nè mufōmmu.
 5 Ipo nè timáti deè dí onitiyeiwe kó kuce mieke, wèè d́ o f̀m̀mu ò báa k̀ t̄nnè.
 6 Benke debire kuce sààk̀u de kpaá be nd̀i m̀nni, de bo kótè de báa k̀ yóu.
 7 Tikpàti yei nh̄ mbakému oc̄rì kè dibànnì yei nnaà nho banteu kó kudaak̀u.
 8 Wèè bustí deè í wenni ò ɔ̄ k̄ú meyei mme, ò wērimú ò do d̀ori mm̀u meyei nkè mùu deè.
 9 Wèè niti ò yàu mesàà mme ke yé ò totírínèmè becírìbè o k̀ere.
 10 Beti tefentè yei nkè yekpàrè nè kutoweku nè mesenk̀umè kè deè deè.
 11 Wèè d́ timōmm̀nti ke m̀ke tináànsààti weè dàpúnè okpààti.
 12 Kuyie nkānkému mecii nyembè, ke yetírì benitiyeibe náànti.
 13 Ot̄nnédíétì ɔ̄ yí dicírìc̀rì d̀i bo kuce, k̀ò yèroo di bo ò pí.
 14 Onitipòk̀u wèè d̀uti d̀utinè benitidaabè náànti d̀ò ndif̀tirì c̀mpuri ndi, Kuyie nyete wè weè ɔ̄ do di mieke.
 15 Debire ɔ̄ mm̀ke mewáátéyèmmè mme, kunas̄á kuò ɔ̄ mè deite.
 16 Wèè f̄ũnko oc̄rì wè ò k̀arìk̀unkomu, wèè p̄ā nhokpààti ò c̀rìk̀unko omáà ndi.

Mecii nkó tináànti

17 Kénté mesàà nkékeè mecii nyiè nkó tináànti. Daate n da náa ntì kpéi kè n da tuo mmecii. 18 A mè ānné a yèmmè kè deè nda naati kàa mmè yé s̄ā. 19 N d́ a yie nha Yiè nKuyie nku, deè te kè n yóo tì nda tié nyie. 20 N da wāri itié nsipísitāāti ndi nè yetannò a d̀ò nkétotí deè ínke a yèmmè kébanté timōmm̀nti. 21 Kè bè da t̄ nkàa wētēnì á náké timōmm̀nti.
 22 A báa yà oc̄rì c̄innimè kéfiete o k̀ere, a báa f̄ũ nhosénniwè tibeénti borè. 23 Kuyie nkuè yóo kpà mbe kpéi nkékuò bèè fèke be k̀ere.
 24 A bá nnaatinè kemieke yei, a báa neinè onitiy- onkuwe, 25 a yàa bo bè teeté kéta timatì mieke.
 26 A báa béi nképoté a ǹutè ketenkè ke d̀ò a bo yietí ot̀u kó dibànnì. 27 Kàa yí memme ke í na ke yietí bè bo fiète a d̀u.
 28 A báa tuo nha yembè d̀ú nd̀i t̄rì be bàtè m̀nku.
 29 K̀o niti yé o t̄mmú mesàà bekpààtibè beè ɔ̄ ò t̀oté ò ɔ̄ í ntú s̄ntíke kou.
23 Kàa wēnnè onitidiewè kè di yo, á d̀ò meycōmmè nè deè ìk̀ú a ìkè. 2 Bá kàa pitiri deu, di ke k̀nné.
 3 Bá nyáa mmudiì wennimè k̄ȳíke a bo minnémè, kè de yèmmè bè d́ ke da díimu.
 4 Bá mbeti tikpàti, keté ke bá ntoti a yèmmè de bíkè.
 5 A bo nkpaá ke mu nyí yà idlíti kè ò p̄ētèmu. Idlíti do nyi ā ifièti nyi ke puù ke détirí k̄ínkè fetúúfè k̄me.

⁶ A báá wěnnénè meyèmmè yeime yiè nkè di di o dii, bá ndake o diiti wenniku kpéí. ⁷ Ó yó ndoɔri ke dò nhò da dómu ke tú: Di kényǎ, ke né da dónè meyei. ⁸ A bo dentenè a bo ti tǎmè, kàa do náá ntii náaànti yei detetirè.

⁹ Báá náké kuyeinkù a kó tináaànsààti kù í yóó ti pènsirì.

¹⁰ A báá tuo tɛbàtè mànkù kó ditǎri, báá ta deciribire kpete mieke. ¹¹ Wèè kpà mbe kpéí nhò kpeñnimu, wèè yóó da kpànnè be kpéí.

¹² Duó nha yèmmè bè da tié nyii tié, kékénté mesàà kè bè da tuo mecii.

¹³ Báá yóu a bo puotímè a bire, kunasǎǎ í yóó dè kù.

¹⁴ Kunasǎǎ pètinke yóó dè deeténè mukúú mmu.

Oniti tiémmè o bire

¹⁵ M bire, kàa cii dè yó nni nnaatimu. ¹⁶ Dè bo n narike mediè mmómɔmmè kè nsà kàa naá timóm-mɔnti.

¹⁷ A báá teeté benitiyeibe, ndé Kuyie nsǎǎ. ¹⁸ Mèmmè dè bo nda naatimè a borime mieke, kàa yà a dǎ dè demɔ.

¹⁹ M bire, kénté n yě mmù kéciité, kètũnne kuce kusàakù. ²⁰ Bá nneitinè benaàyaǎbè nè bemancáàmbè. ²¹ Benaayǎǎbè nè bemancáàmbè bè taà tidawanti mieke nke, kè tikǎncééti yiè ndaati tiyaàciti.

²² Nkémmú a cice kpeti ke yé wèè da temè. Báá senkèri a yǎ ò kóté mèè kpéí. ²³ Wammú timóm-mɔnti nè meyèmmè nè itii nè mecii, kàa dè mǎ̀te, a bá ndé càari. ²⁴ Kòo niti peité onitisàù dè ò nhò naatimu. Wèè peité mecii nyiè koò nyǎnkunè diwèi. ²⁵ Duó nde kó kuyeñaatí a cice nè a yǎ duó mbe de kó diwèi.

²⁶ M bire, n duó nha yèmmè kèntũ n dòmmè nè diwèi. ²⁷ Nyé ke dò nhonitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè nè otɔ̀ pokù, bè dònnè difitiri cūmpuri ndi, tɛbinte tèè pèú, ²⁸ ke ò ndí benitibè benitikùbè kǔme ke càke benitibè péu fòmму.

Kunaàyaǎkémúnkù ò ndòmmè

²⁹ Mesémmè yiè ntu we? We ntu idebii yiè? We nkpan-ti sǎǎ? We mbeeti o kpeti benitibè? We nɔ̀u tiyèiti detetirè? We nwúo tinɔ̀nwúɔ̀ti? ³⁰ Wèè ò ò í nyité wènwè menàà mborè, wèè nɔ̀nnè menàà nkperimè. ³¹ A báá yóu kè menàà nkó kuwǎ̀kù da souté mè miètimè febòòfè mieke. Mè yó ntati a ní ke wɛetimu, ³² ke né taroo ke da dɔ̀nté fewààfè kǔme, didautiri kǔme. ³³ Kàa nuɔ̀ nkɔ̀re, kàa yèmmèe kǎkè nè a náahti. ³⁴ Kàa ndò nha duó dàméèri ínkè ke kari bàtòò kó kudú ínkè kè dè sǎnti ke da kòonko. ³⁵ Fǎ̀ ò ò nnáa nke tú: Bè m puotí ke n kùte bá dè í n yonke, n keté ke í dake, kè nh ènte dii m̀nni m bo wète kényǎ.

Mecii nyiè nè onitiyeiwe

24 Báá teeté benitiyeibe, bá mbè neitinè. ² Bè dǎ kéndɔ̀ri meyei mme ke náá mmeè kpeti máa.

³ Nè mecii mme bè maàmè tɛciéte, mecii mmeè ò nte kè tè nkpeñni. ⁴ Nè mecii mme bè ò ò píemmè yeibu tikpàti tisaàti tii wenni.

⁵ Wèè cii wèè m̀ke muwèrimú, wèè cii wèè kpeti dèúkú. ⁶ Wèè bàátí mesàà nweè ò ò na mudò, wèè m̀ke bèè ò duó nyitié nkè bè sũ wèè nɔ̀ ndikpànni.

⁷ Mecii nkó tináahti pèéte mu kuyeinkù wèrimú, deè te kè bè tii nke náá nkù ncééké.

⁸ Wèè wanti meyei nsǎǎ bè we ntu meyei ncice.

⁹ Kuyeinkù yentotí tú iyeyi nyi, bè í dǎ kényǎ tɛpòtè yiè fenònfè.

¹⁰ Kè mehàarimè tũkeni kàa bonke a do í kpeñni.

¹¹ Deeté bè dǎ kékua bè, bè dèri bè ke kɔ̀rinè mukù, deeté be. ¹² Kàa yí a do í yé, Kuyie nkuu wúommu, kunku yému a yèmmè, kù da wúommu, kuò bekunè bá wè o tǔmmú dòmmè.

¹³ M bire, nyo mmecekù, mè teénnèmu ke naati.

¹⁴ Nyé ke dò mmecii nwennimu a fòmму kpéi kàa mè pèté meborime bá nda yóunè, kàa yà a dǎ dè. ¹⁵ Báá dǎ onitiyeiwe kǔme kèponte onitisàù cíéte ò bo tè. ¹⁶ Onitisàù bo na kèdo kuce mèyiekè ke baa nyi-itimu, kòo nitiyeiwe ta mehàarimè mieke dè dèemu.

¹⁷ Kàa dootitò do dè báá da narike, kòò bèté, diwèi báá da pí, ¹⁸ Kuyie nyàà borè yà kè dèe kù yonke bá kù ténke báá ò dǎ meyei.

¹⁹ Bá nhènnè benitiyeibe, báá teeté meyei ndòribè.

²⁰ Benitiyeibe í baa dèmarè deyikè, be fòmму yóó kumu fitirè kǔme. ²¹ M bire, ndé Kuyie nnè okpàati, báá taunnè bèè dǎ kèceete demɔ. ²² Meyei nyóò bè tũkenimu bàmbà, ò m̀u me nyí yé be yèiti yó mmamè.

Mecii nyiè dò nkénnáa nti

²³ Nte mecii nkó tináahti teti, dè í wenni a bo mbekùmè ke m̀ke mebatimè. ²⁴ Kòo beènti m̀u kòhnè oyeiwe, ibotí nè benitibè de mieke ò nhò péimu. ²⁵ Kàa kpànnè oyeiwe dè wennimu, ò ò ò pèté mesàà mme kèdi diwèi.

²⁶ Kàa ténne otɔ̀ timóm-mɔnti, deè benkú a ò dǎmè.

²⁷ Bá ntu a bo maá tɛciéte ke í tũnte a tǔmmú di-towaà kǔmu, ke í kùtí kupaku.

²⁸ Báá sǎnté kènnáa a kou kpéi ndetetirè, a dǎ kènaá nsiyáabisí yiè nwea? ²⁹ Báá yí ò n dǎ mie nkè m bo ò fǎ̀, m bo ò ténne ò n dǎ tì.

Otǔnnédíeti borime

³⁰ M pèéte diyè mari otǔnnédíeti m̀u paku, kuyeinkù makù paku, ³¹ tisǎmpoti nè timúsinti kè dè dàtí kupaku, kuduotí kù fité o paku kè kù do. ³² Kè nni ndè wúo nkétotí n yèmmè kè dè m benke mecii mmamè:

³³ Kàa tu m bo duó sǎmp, m bo ú̀nko sǎmp, kéompe sǎmp, ³⁴ a bo nyóò daate kè tidawanti da íkú, kè dikònni da dééte oyúókù kǔme.

25 Nte Sadomɔ̀ kotinò tɛyè Sudaa kóo kpàati Es-ekiasi kɔ̀be wǎri yè.

Yekotinò yebotí yebotí

² Dè tu Kuyie nkó disānni ndi kù bo sɔnnemè dèmarè ke tú bekpààtibè kperi bè bo wénnímè dèmarè mesàà.

³ Ti í yé mèè botí kéíngkè youtimè māmè, nè ketenkè cūmpume mamè ti í me nyé bekpààtibè yèmmè.

⁴ Ūtè mesɔɔ meyɔ́ nkè mèe wenke, wèè d̀̀̀ri tisāti kòo na ke mè d̀̀̀nè dèmarè sààrè. ⁵ Deite onitiyeiwe okpààti takè kè timómm̄ontii kpénkùnne o kpàti.

⁶ Bá ndéúkùnkò amàà okpààti ìikè, bá mbeúnè amàà benitidiebè. ⁷ Bè bo da deemmè deè t̄̀̀nè bè bo da kékummè onitidiewè ìikè.

⁸ Bá ncā a bo yúmè tibeénti kè dè yèmmè a yu wè bo beé nho kpeti kàa s̄̀ntè.

⁹ Kàa m̀̀kenè a kou timati a ò yà kè dí ti t̄̀̀nte, a né báá náké ot̄̀̀ kó dis̀̀ri kpeti, ¹⁰ ò yà bo ti kèèmè ke da s̄̀mmú kàa m̀̀nté dè yímè kè ti yènni a nù.

¹¹ Tináànti t̄̀̀i béi nke wenni t̄̀̀i dònne kusārikù sààkù nku, bè d̀̀ri kù mesɔɔ nnè timáti péti.

¹² Mecii nyiè mbéi nt̄̀̀i náànti dònne mubierimámá mmu nè mesɔɔfimmè wèè ti yie nho borè.

¹³ Menébuo ndòmmè kuyiinkù m̀̀nni ke kpénkùnko onit̄̀̀, dit̄̀̀nni sààri me ndò nwèè d̄̀̀ t̄̀̀ nho borè.

¹⁴ Wèè pèèri o kperè ò dònne kuyaakù nku nè ti-weticiti t̄̀̀i í yóó ni.

¹⁵ Wèè m̀̀ke meminnimè ò bo na kéceete okpààti yèmmè kè tináànti taà onit̄̀̀ nè o kú̄̀.

¹⁶ Kàa yà mecekù̄̀ ndi kébenné, kàa tonté a yà bo mè t̄̀̀. ¹⁷ Bá ncā a c̄̀̀p̄̀̄et̄̀̀t̄̀̀t̄̀̀ c̄̀̀t̄̀̀t̄̀̀ ò yà bo da pè nke da s̄̀ntenè.

¹⁸ Onit̄̀̀ wèè nàá nhot̄̀̀ kó meyei nhò dònne did̀̀ri ndi nè disiè nè dipenc̀̀.

¹⁹ Kàa yèmmè naatinè onitiyeiwe, meháarimè yiè, dè ÿ nda dònne a cáànnè din̄̀nni dii keutè d̄̀̀ndi, ke cómm̄nè kutààku kù kpeut̄̀̀.

²⁰ Kàa diè mmeyènc̄̀arimè yiè ndè dònne a daté o yaàb̀̀ri ndi muséè m̀̀nni, ke ānné o m̀̀nne metekā̄̄.

²¹ Kè dik̀̀nni bo a dootit̄̀̀, duó nwe kòo di, kè sinéyē̄̄ ò bo, duó nwe kòo yā. ²² Kàa d̀̀̀ri memme a cou yehā̄̄kū̄̄ nyè o yuu ínkè, kè Kuyie nyóó dè nda yiet̄̀̀.

²³ Kubakù yóú kó kuyaakù t̄̀̀uní fetaafe nfe, kè siyáàbisí ce nkemieke.

²⁴ A bo mbomè difii ke kpēnké dè t̄̀̀nèmu a bo nhān-nèmmè onitipòkù yekpàrè yiè.

²⁵ Tináànsààti t̄̀̀i yènni dedétirè t̄̀̀i dònne menébuo mme ke bónkùnko kuní.

²⁶ Onitisàù wèè yóú kè beyeibe ò souté ò dònne t̄̀̀bin-te nte yoo diné̀̀rì dii kó menie ncàke.

²⁷ Dè í wenni a bo dimè mecekù̄̀ mmediè, yoo a bo ndòmè disānni mediè.

²⁸ Onit̄̀̀ wèè í p̄̀̀i nho mieke ò dònne dihei dii í baa d̄̀̀ndi dimàà.

Ti bo nfòùnè mèè botí nè tiyeinti

26 Kè di duó nkuyèinkù diyetidieri, dè dònne muséè mmu kuyiinkù m̀̀nni ke d̀̀ fetaafe dididèi m̀̀nni.

² Incribí puti mèè botí nè sikpāncéndéi, mèè botí nku meyei mmèè í m̀̀ke mè tukú nè mù mè í p̄̀̀immè òm̀̀.

³ Didáù bo tesāntè kpéi nke kè tisāmmánti bo sām-marimú kpéi, kè tedabeetè bo kuyèinkù ínkè kpéi.

⁴ A báá t̄̀̀nné kuyèinkù tiyeinnáànti, a yà bo kù naánnè. ⁵ T̄̀̀nné kuyèinkù dè d̀̀ nha kù t̄̀̀nné t̄̀̀i kù yèmmè yà bo ndò nkù ciì.

⁶ Wèè t̄̀̀ nkuyèinkù nè tináànti, ò kèké o tààke nyi ke waà nhomáà kunaupíe.

⁷ Kuh̀̀kù tààke d̀̀mmè ke kpa muwērimú, kuyèinkù kó dikotinù me ndò.

⁸ Kàa s̄̀ante kuyèinkù dè dònne a bou dit̄̀̀ri ndi mutānt̄̀̀ndit̄̀̀m̄̀.

⁹ Kupo ÿ kúú kunaà̀̀kémú̀̀nkù kè dè ndòmmè, dikotinù me ndò kuyèinkù nù mieke.

¹⁰ Okpààti wèè s̄̀́tè ke tóu tiyeinti mut̄̀̀mmú, ò cà̀ri benitibè bem̄̀u ndi.

¹¹ Tem̄̀tè ÿ t̄̀̀ mèè botí kéwēte kèdi, kuyèinkù me nk̀̀nni deyeinkperè.

¹² Kàa yà òm̀̀ kòo yèmmè d̀̀ nhò ciì, a nyé ke tú kuyèinkù k̄̀me ò t̄̀̀nèmu.

Ot̄̀̀nnédíeti borime t̄̀̀mè

¹³ Ot̄̀̀nnédíeti wèè ÿ yí kè n yè diciriciri bo m pí nkuce, kumunt̄̀̀nkù kuù bo kuce.

¹⁴ Dicàù firì di máti ínkè nke, kòo t̄̀̀nnédíeti pènni o d̄̀̀ú ínkè.

¹⁵ Ot̄̀̀nnédíeti ÿ wéitè mucie kè dèe ò yonkemu ò bo mù k̄̀temmè o nù.

¹⁶ Ot̄̀̀nnédíeti yèmmè d̀̀ nhò ciimu ke p̄̀̀tè mecii nyembè b̄̀yiekè bèè t̄̀̀nninko tináànti kè dè wenni.

Yekotinò yebotí yebotí

¹⁷ Kàa ta dikpànni dii í tú a kperi, dè dònne tem̄̀tè bo mp̄̀̀nkémè mme kàa pí nte yóú.

¹⁸ Kuwáátikù kuù b̄̀mmù yehā̄̄t̄̀̀re, ke tā̄̄ ipie nke k̄̀. ¹⁹ Onit̄̀̀ wèè souté ot̄̀̀ ke dèè ke tú ò do wánti, o kperè me ndò.

²⁰ Kè ideí dèè muhā̄̄ nh̄̀̄ kúmu, kè benáànt̄̀̀ubè dèè yekpàrè dèèmu.

²¹ Wèè ce nyekpàrè ò dònne yekū̄̄ nyèè c̀̀ú nyènye muhā̄̄, ideí ìi c̀̀ú mmuhā̄̄.

²² Onáànt̄̀̀t̄̀̀i náànti dònne mucèk̀̀yuo mmu, ke weeti ke cuutoo tip̄̀̀t̄̀̀i mieke.

²³ Tináànti nè meyèmmè yeime, donnè mesɔɔ s̄̀̄m-mè mme bè dàrimè tiyaamat̄̀̀ ínkè.

²⁴ Wèè m̀̀ke mepóm̄̀mè ò ÿ mè s̀̀nne o mieke nke kénnaá nsiyáàbisí. ²⁵ Kòo nàá ntináànsààti a báa yie, ke yé t̄̀̀i bo o yèmmè mieke t̄̀̀i í wennimè. ²⁶ Ò ÿ namu kés̄̀nne o póm̄̀mè, kè dè né mboní kè benitibè bem̄̀uu banté o yonku.

27 Wèè keù difṭtìrì weè duò di miεke, kè ditári yàkù weè dì bienko.

28 Kàa nàà nhotòù kpéí ndetetirè a ò nìmmu, wèè mòke meyèmmè mèdémè ò buòmmu.

27 A yèmmè bá nnaatinè nanke, a í yé tii yóó tuakení yíe.

2 Yóu kè betòbè beè da sánte, bá nsántí amáà. Opòò weè da sánte dè bá ntu a mómmu.

3 Ditári cèèmu kè mubirimú cèè, kè kuyeinkù naupíe cèè ke pèèté memme.

4 Kuyonku sīmmu ke kunaupíe yóu, we nné bo dáátí kécómmú mepómme ìlkè?

5 Kòo niti da kpannè a ìlkè, dè tṣūnè ò bo nda dómè kè dè sòri.

6 Kàa népo da kpannè dè tu a kó mesàà mme, kàa dootitòù da crí dè tu a kó meyei mme.

7 Wèè di ke sànnè nweè nàù mecekùò, dikònni bo wè bá dèè tii dè ò nhò naatimu.

8 Wèè yè ò ei ke centi cènti ò dònne tenòtè nte tèè dèténè te yíènti.

9 Mekòpempemmè nè tùdààrí dè naati meyèmmè mme kè kunéponaati pèèté a bo ntámè amáà.

10 A báa yóu a népobè, a me mbáá yóu a cice népobè, kè mehàárimè da tùòke a báa kòte a tebite borè, a cèpèetitòù tṣūnèmu a tebite tèè dètiri.

11 M bire, ncii kénárikunko n yèmmè, ke n níi na kéténnè beè n sènkú tináahti.

12 Mecii nyiè nhṣṣ yàní meyei nkésòrimu kè kuyeinkù nkéroo kè mèe kù pí.

13 Kàa í yé wèè da mkenè dibànni kòo tòù yé nhò bo di yietì, còuté o yaàbòri kè di nduó a borè a í ò yé mèè kpéí.

14 Kàa dju nha kou mekperimè dikúnweñni, de kó mudòmmu ò ndò ndisáànni ndi o kpéí.

15 Onitipòkù yekpàrè yiè dònne fetaafè ṣṣ ni kè yèè nésimbakè ndóu yènye sáà. 16 Wèè bo na kèpikú kuyaakù yoo mekùò mmèè yiète, weè bo na kèpí nde kóo nitipòkù.

17 Timáti sṣúmè titeti, meè botí nku oniti tūnnimè otòù yèmmè.

18 Wèè píenko mutie weè càá mmu be. Wèè yàrí wèè ò baké mutōmmú kòò pieti mesàà.

19 A ṣṣ síéké menie nkéyà mèè botí a ìlkè, otòù ṣṣ me nyà a yèmmè kè dèe ò teennè.

20 Kudònkù í diè mmèè botí becírìbè, oniti í me ndiè nhò dṣ dè.

21 Bè yáúnè muháá mmu mesòò nnè timáti péiti, bè ṣṣ banté oniti dòmmè nè bè nàá nti nti o kpéí.

22 Kàa ti kuyeinkù dituò medibii kṣme a báa na ke kù yàtenè ku yeinti.

23 Nduke a wṣṣ kpéí nkè ì taà. 24 Oniti ṣṣ í mmòkemè o kperè sáà, tikpàti ṣṣ í mme nsòké sáà. 25 Kè timúti dèè kè tipànti mu nyí yènni, kèi yetāre ìnkè kpeti kénkém-múnè tipànti bo yènnimè. 26 Bè ṣṣ kèi tipeciti kèduòkenè tiyààti nti, ke fité yebòdakè kèdonnè depaa. 27 A bómie nyó nda sànnèmu, kàa piínè a cíètè nè a tōmbè.

28 Wèè dṣṣ meyei nhò ò ncokumu bá òmòù í ò bèti, wèè í dṣṣ dèmarè kòò mòke dikòmbùò diciriciri kṣme.

2 Kè dihei í wé ndinùò bekpààtibè beè ṣṣ sṣúú, kòo kpààti cii ke yé dèmarè weè kpàti ṣṣ mònte.

3 Fekpààtidawanfè fèè fèūnko becírìbè fè dònne fetaafè nfe fèè sṣúú nke kùò tidiiti.

4 Bèè yete Kuyie nkuó be sántí benitiyeibe mbe, bèè ì yié nkè bè miεke péi benitiyeibe.

5 Benitiyeibe í yé dèè ci bèè dṣ Kuyie mbeè dè yé demòu.

6 Kàa kpa a kperè, kàa borime wenni dè tṣūnè a bo mmòkemè tikpàti kè mè sṣ.

7 Wèè yie nKuyie nkó ikuó ò tu debísààrè nde, wèè neitinè bèè borime í wenni kòò ãà o cice ifei.

8 Wèè pènni idíítí kè bè bo nhò yietì ke nònkù, wèè niti ke pāà becírìbè, weè ṣṣ tieke de yiè nkó tikpàti.

9 Wèè í dṣ kèkèe Kuyie nkuó, Kuyie nhṣṣ í nkèè de yiè nkó mubámmu.

10 Wèè fétinko benitisààbè ò bo do ò keú dii fṭtìrì miεke. Benitisààbè bie me mpèú mesàà mme.

11 Wèè mòke o kperè o yèmmè ò ndò nhò ciimu, ocíri wèè cii kòò né ò daú.

12 Kòo nitisàù baatè dè ò nnaatimu benitìbè, kòo yei-we baatè bè nsòti.

13 Wèè sòri o yei nhò í yau mesàà mmamè, wèè mè dāa nke mè yóu, Kuyie nwe cíenku.

14 Dè nnaati wèè dé ò bo dṣṣmè meyei, wèè to kperni weè duò meyei mmieke.

15 Onitiyonkuwe wèè baké becírìbè ò dònne diciriciri ndi dii pèú, kumuntūnkù kùò dṣ kèpí.

16 Kukpààtiyeinkù fèūnko benitìbè mbe, wèè í dṣ tic-uuti kòò kpàti mṣnni.

17 Wèè kùò oniti weè ò ncooti ke bií tannè kuffṭti bá bè í ò còhnè.

18 Wèè borime wenni weè coorí, wèè tṣ nyice ìdèi kòò duò.

19 Wèè kuuti ketenkè weè yo nke sànnè, wèè sṣnté ke bo kòò nsànnè tidawanti.

20 Onitisàù weè pieti mesàà, wèè dṣ kèkparikè mecāà kè meyei nhò tṣòkù.

21 Dè í wenni a bo mbaàtìmè benitìbè nè memme kòò niti ṣṣ na kédṣṣ meyei mudii sámpómù kpéí.

22 Wèè dṣ kèkparikè mecāà nweè ò mbeti tikpàti bá ò í yé ke dṣ ntidawanti bo ò do.

23 Wèè nàké oniti o caàrimè bè ṣṣ dente ke we nsante kèpèèté wèè ò kpenti.

24 Wèè yùúkú o cice nè o yṣ ke tú dè í tú meyei, nhò í cáánnè onitikòùti.

25 Oniti wèè dṣ demòu ò ce nyekpàrè nye, wèè dṣ Kuyie nkòò mòke demòu.

26 Wèè tá omáà ò tu kuyeinkù nku, wèè cii kòò coorí.

27 Wèè pāà mbecírìbè wè í mónni dèmarè, wèè nòutè tèi kòò yàu meyei.

28 Kòo nitiyeiwe baatè, benitìbè ò nsòrimu, kòò ku besààbèe sṣúú.

29 Bè tié nwè kòò yete, ò bo do mecāà bá bè báa na kòò tàa.

2 Kè benitisààbè sū dè ʒ nnaatimu kubotí, kòo yeiwe baaté dè mbè yóu.

3 Wèè cii dè ʒ nnaatimu o cice, wèè kòri benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè borè kòò cààri o kperε.

4 Okpààti wèè bekù weti weti wèè kpàti ʒ nfííkú, wèè cɔú ticuuti kòò tì buò.

5 Wèè kpenti o kou ò dii omáà ndi timátì.

6 Benitiyeibe yei ndò ntimátì nti ke bè pĩ, kè besààbè yǎnku nè diwèi.

7 Onitisàù yému oc̄iri kpéi, oyeiwe yie me nyí mɔke de kó meyémmè.

8 Sɔɔɔ yembè bèè kònnìnko benitibè, kè besààbè bónkùnko kunaupíé.

9 Kè mecii nyiè mmòkenè kuyeinkù timatì, kòo mieke peike yoo ò daú bè í yóó narike.

10 Benitikòùbè nímmu onitisàù, kè besààbè ò dɔ.

11 Kuyeinkù ku feinko ku yèmmè, kè mecii nyiè nyíku omáà.

12 Kòo kpààti yíé nsiyáàbisí o tǔmbè ʒ ná mbeyeibe mbe.

13 Oyeiwe nè osénniwè bè wé ndè bo dèràà ndi, Kuyie nkuù kpetírí bá wè kó inuɔ.

14 Okpààti wèè bekùnè bec̄iribè kè dè wenni o kpàti ʒ nfííkúmu sǎà.

15 Kunasǎà nè itié ndèè duò mmecii, bè yóu dèè bire kè dè dǔri dè dómè dè àà de yǔ nwe ifei.

16 Kè beyeibe sǔú mmeyei mmèè ʒ sǔú, bè né yóó duómu, kè besààbè nwúó.

17 Tié nha bire kè dè da om̄punnε ke nárikunnε a yèmmè.

18 Kè Kuyie mpǎānǎànti náam̄bè í bo kubotí ʒ í nyé kù co kè, dè nnaati wèè yíé nKuyie nkuù.

19 Bè í tiè nkudaakù nè tináànti, kù yóó keèmu kù me mbáá yie.

20 Kàa yà wèè náà nke í yé ò tu mù, a nyé ke tú kuyeinkù kǔme ò tǔñèmu.

21 Kàa cùu nhot̄nti nè o bíkémbénti o yèmmè ʒ ndò nhò tu tǎc̄it̄t̄ε bire ndε.

22 Kemieke yie nce nyekpàrè nye kòo nitiyonkuwe dɔɔri meyei péu.

23 Tεp̄òt̄ε kékùnkomu te yie, wèè kékùnkò omáà kòò pieti diyètiri.

24 Wèè wéhnè oyúókù ò cààri omáà ndi, ò yému meyei mmèè ò bàà, ò né í dɔ ké mè dáa.

25 Kàa yòtε onitì dè tu didiñt̄ari ndi, wèè duó nhomáà Kuyie, kù we nkǎnké.

26 Bá wè ò ʒ ndó kénnaatinè wèè ò baké wènwε, Kuyie nkuù né bekùnè bá wè.

27 Benitiyeibe nímmu besààbè kè besààbè ní mbeyeibe.

Akuu kó tináànti

30 Akuu Sakee bire nàké tìl náànti Itiyeedi nè Ukaadi.

2 N tú kuyeinkù nku ke pǎēt̄é benitibè bemɔ, n yí mɔke meniticii.

3 N yí mɔke mecii n né mɔkemu mecii mmèè bo nte kè n yíēt̄é Kuyie.

4 We ndèke kéínkè ke wétení?

We mpikú kuyaakù nè o nùtè?

We mpǔú mmenie nnè kuyààkù?

We nhǎnné itemmànke?

De yie nyètiri tu ba?

O bire kperi tú ba? N náké ti.

5 Kuyie nnàké tì timɔu tu timóm̄m̄nti nti, kuù kǎnké bèè bo ku bo dè kudɔpikù kǔme. 6 Báá yíé timati ku náànti mieke, kù yàà bo da kpetínné kébenke a tǔmè siyáàbisí yie.

7 Kuyie, n da mǔú dèmarè dèdérè nde n fòm̄mu mieke, báá dè nni nyetenè. 8 N dètinné siyáàbisí, nè me-ciimmè, a báá yóu kè n dɔke náá nfedawanfè yoo n dɔke kparikè, nni nduò m bo nyo mù ke fòunè. 9 Kè n dɔke kparikè n yàà bo da yete ke d̄: We ntu Kuyie? Kè mme n dɔke náá nfedawanfè n yàà bo yúúkú kécake a yètiri.

10 Bá nwátiri ot̄nti wèè ò duó mmut̄mmú ò ìkè ò yàà bo da b̄nté kus̄nkù kàa tɔ meyei.

11 Bèmbè bomu ke sǎá mbe cicebè bá bè í náá mbe yǔbè kó mesàà.

12 Bèmbè bomu kè be yèmmè dò mbè wenni kè bè né ã meyǔ.

13 Kè betɔbè bo ke senku benitibè ke bè séenko inuɔ.

14 Bèmbè bomu kè be niì ndò ntiseuti, kè be yèi ndò nyese, ke kù besénnibè, ke deu bec̄iribè.

Dèè yóu mubantímú

15 Bèmbè bomu ke ʒ ntú: M pǎ, m pǎ. Bè dònne in-acákpei nyi ke yǎ mbetɔbè yíi, dèmarè bo dètǎati ndi dèè ʒ í nsànnè, kè de naannè bo dèè í diè.

16 Kudɔnkù nè tehǎunte, nè ketenkè kèè í diè mmenie, nè muhǎá mmù cùu nke í diè.

17 Kòo nitì sǎá nho cice, ke sènkèri o yǔ, yεbankete yeé yóó doké o nuɔ, kè itúúkè ò càáké.

18 Dèmarè bo dètǎati ndi dèè pǎēt̄é n cii, dènàà ndi ketike n yí na ke banté dè:

19 Fetúúfè kó kuce kéínkè, fewààfè kɔku ditári ínkè, bàtòò ce dàméèri mieke, dèè yǔñ nhonitidù osapàà mbíékè.

20 Nte onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o borime dòmmè, ò ʒ di kédeé kéúté o nùu ndi ke d̄ ò í d̄ò meyei mmamè.

21 Dèmarè bo dètǎati ndi benitibè kǔmbùt̄ti duò dè ke d̄ ò ketenkè ʒ aámè, dè bo dènàà ndi ketike ketenkè yíékù dè.

22 Kudaakù bo náammè okpààti nè kuyeinkù kùu yo nke sànnè,

23 nè tepod̄ntè bo nyerímmè

nè kunitipodaakù bo cɔutémè océpokù f̄t̄iri.

24 Desíntékperε bo tit̄nti tinàà ndi ketenkè ínkè, dèè kéhni kè de cii nné deu.

25 Sikéú sii kpa muwérimú, ke né ʒ wáá nsi diiti kud-iséikù m̄nni.

26 Nè yeyi yèè kpa muwérimú ke né keù ye f̄ti yetārè mieke.

MEBORIME WÉÌTÌ

Di mpátiri tɔ̀ tìl nààhì

Meborime wéìtì do tú mecii nyiè nwe kéntú bèè ta Isidayeeriibe kó mecii nkóo dàkóòrì be kóò mɔ̀. Ke wéí meborime ke náá nhò yà tì meborime ínkè, kòo béí nke tú meborime í kéri ti do mè wúónnè. Ò í mɔ̀ke yenò yèdèè, ò tu onìtì wèè dɔ̀ wè nwe Kuyie nke cii ke békú omáà tináàhì péu kè dè ntukúnè meborime dòmmè. Kè ti dɔ̀ kékeè o pátiri tɔ̀ tì ti dò nkétúóté ti máà kécónnè o fìtìri ndi ò do bo mèè borime mieke, nè o do tú wè. Sifube kó meborime mieke wèè wetí Kuyie we nyietì, ke ɔ̀ kpetínnè oyeiwe, kè meborime wéìtì wénté kén-sɔ̀ ndè í me ndò nsáà. Deè te kòo náá nho pátiri mieke kuce m̀péu ke tú: Meborime yóumu mè í dò nkébanté.

Di mpátiri nààhì duó ke dòmmè

1. Meborime wéìtì wèh́témè ke sɔ̀ mmeborime í dò nkébanté 1.1-4:16
2. Meborime wéìtì wèh́témè ke sɔ̀ mmeborime í cáánnè a bo mbètimè kuyaakù 4:17-10:20
Meborime wéìtì nààhì kó dikù 11:1-2:16

Meborime í dò nke banté

- 1 Dafiti bire meborime wéìtì Sedisademmu kóo kpààtì nàké tì meborime ínkè.
- 2 Mí mmeborime wéìtì kè m béí nke dò: Meborime yóumu mè í dò nkébanté bá sámpò.
- 3 Mutɔ̀mmú onìtì pì mmù ketenkè ínkè, mu kó mucɔ̀ntimu tú ɔ̀mmu?
- 4 Ku ndapùntɔ̀nkù ɔ̀ pèèté, kè kundapùntɔ̀nkù tekùu yènní, kè ketenkè baa bo.
- 5 Diyie ɔ̀ yènní kékɔ̀te kéta, kéndó mecáà nke bo wète di yìèní kè.
- 6 Kuyaakù ɔ̀ íte diyie yìèní kè, kénfũ̀ute ke fiti kubakù cànkù kénfiti, ke wèti ke bo kéténi kù ìténí kè.
- 7 Ikó nyimɔ̀ pũ̀ nke taà dàméèrì nwe, ò me nyí pièku, kè ì baa pũ̀ nkoò taà, ke wíèti ì yènní kè.
- 8 Bá dè de tɔ̀mmú í mɔ̀ke kumànkù, onìtì báá na kénáké kédeè. Fènɔ̀nfè í diè mmuwéimù, ditoò mè nyí diè mmukeèmù.
- 9 Dèè baa do bo deè yó mbo, dèè do dòò deè yó dɔ̀. Dèmarè í tú depànnè ketenkè ínkè.
- 10 A bo yà dè ke dò: Wúó! N yà dèmarè pànnè! Dè yó mbo kè ti mu nyí bo.
- 11 Bè ɔ̀ í nkpaá yé bèè pèèté be kpéí, bèè bo tũ̀nnèní bè í yó nkpaá yé

bèè bè tũ̀nní be kpéí.

Meborime wéìtì yà tì ke náá

- 12 Mí mmeborime wéìtì n naámmu Isidayeeriibe kóo kpààtì, kèmbò Sedisademmu, ¹³ kéduó n yèmmè kéwammú, kéfié nè n yèmmè ke bo banté dèè dòòrì ketenkè ínkè. Mutɔ̀nyonkumu mmu, Kuyie ndú mmù onìtì kòò bo mmù pì. ¹⁴ Kè n wènní mutɔ̀mmú mùu kó dimàà dòòrì ketenkè ínkè, kénsɔ̀ ndemɔ̀ dè í dò nkébanté, dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.
- 15 Bè ɔ̀ í nna késéi ndèè kòrmú bè me nhí í nkàa ndèè kpa.
- 16 Nè n yèmmè mieke kè n dò: M mè nwammúmè ke yíé mecii péu ke pèèté bèè n niiténè ke di tikpàtì Sedisademmu mieke, kè n yà n yíétémè meborime péu, ke m̀òòte mecii mmeɔ̀. ¹⁷ Ke duó n yèmmè ke bo bate dèè tu mecii nkperè, nè dèè tu deyèinkperè, nè dèè tu dewáátékperè. Ke sɔ̀ ndende kó dimàà í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.
- 18 Kàa m̀òke mecii mmediè nha fèú̀tímè ɔ̀ ndeumu, kàa yíétímè deuke a yíé amáà ndi meháàrimè.
- 2 Nè n yèmmè mieke kè n dò: M bo yááké diwèi kéwammú kunaatí, kénsɔ̀ ndende í dò nkébanté.
- 2 Kè nní nsɔ̀ nkè diwèi baa da bo ke da bo dè tu deyèinkperè nde, tewèitè me nyí mɔ̀ke mucɔ̀ntimu mamù. ³ Meimè n duómme mmáà menaà nke né nkpaánè n yèmmè, kédɔ̀ mmáà kuyèinkù ke bo yà dèè wenni onìtì dò nkédɔ̀ dè ketenkè ínkè yewè o fòu yè.
- 4 Kè n duó mmáà mutɔ̀ndiemù, kémaá sicéí, m móm-muɔ̀ n kpesi kèfííkiú detie mbè tu dè fínyí, ⁵ kédeí depén-nè kéduɔ̀ depaa nkéfííkiú detie ndebotí ndebotí dèè péí.

⁶ Kè ñ keú sibií kényóórìnè detepànnè n fiíki dè, ⁷ kèdo ntidaati tinitidaati nè tinitipòtì, kè bè m pié ibí n cífèti mieke, kè nní mmòke iwũ inàake nè ipe nè sibó mediè, kèpèēté bè n niiténè ke buoté Sedisademmu.

⁸ Kè n kou timáti péti, kéwaá mbedèmbè benitidaabè nè benitipòbè, kèmmòke oniti dó dè, benitipòbè péu † kèntú benitipotòmbè diebè. ⁹ Kè n deuke ke pèēté bè n niiténè ke di tikpàti Sedisademmu. Bá nè memme kè nní nkpaánè n yèmmè. ¹⁰ N nuò nyà dèè kó dimàà ke ndó, n yí dè nyi yetenè, n yí mmònte n yèmmè diwèi mari kè dè nní naati nè mutómmú mumòu m pí mmù. Dèè do tú n kó mucóntimu. ¹¹ De mònni kè ntotí n yèmmè n tómmú mumòu ñnkè, n dò dèè kó dimàà, kénsó ndè í dò nkébanté dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù. N yí cònte dèmarè ketenkè ñnkè.

¹² Kè n totí n yèmmè a bo ncilmè nè a bo ntúmè kuyèinkù nè a bo wátémè de ñnkè. Yé wèè yóó còutè mí nhokpàditi de yiè nyóó dò mù kè mù ncáá.

¹³ Mèmmè n yámè mecii mmòkemè mucóntimu ke pèēté a bo yeimmè, kuwenniku mòkemè mucóntimu ke pèēté dibìnni.

¹⁴ Mecii nyiè nnuò nwóommu kè kuyèinkù áante dibìnni mieke.

Kè nní nsí ntimatí màà tii bè bà. ¹⁵ N de nyà meborime yóumè ke í dò nkébanté. Tii yóó tukení kuyèinkù kè tii yó n tukení, n né cii ba nkpeí? ¹⁶ Bè ɔɔ í nhā ke yé mecii nyiè nkpeí, bè me nhɔɔ í nhā ke yé kuyèinkù kpéi mbè ɔɔ bè yèmmu bedé. Kuyèinkù ɔɔ kumu ke mecii nyiè nkú. ¹⁷ N yèmmè mèè cààrè dè í n naati! Dèè dɔɔri ketenkè ñnkè dè í n naati, meborime í dò nkébanté, dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù. ¹⁸ Mutómmú m pí mmù ketenkè ñnkè ke ò, ke yóó mù yóunè wèè n tũnní, dè í n naati mu kpéi. ¹⁹ We nyé wèè n tũnni kòò bo ncii yoo ò bo ntú kuyèinkù? Wèè né yóó baatè n dò dèè kó dimàà ketenkè ñnkè nè n kó mecii. Dèndè múnke í dò nkébanté. ²⁰ Mèmmè dè yárikemè n kònti nè mutómmú m pí mmù ke ò ketenkè ñnkè. ²¹ Nte oniti wèè pí nho tómmú nè mecii nnè meyéítímè kè mù yiè mmesàà. Kòò né mù yóu nè otòu wèè í pí mmùmamù. Dèndè í dò nkébanté dè càari meyèmmè mme. ²² Oniti kó mucóntimu né tú ɔmmu o tómmú nè tihòtì o ò tii kó dimàà ketenkè ñnkè? ²³ O we yemòu tu kuyonku kpeye nye, kòò tómmú tú muyonkumu. Bá keyènkè ò ɔɔ í nhòmpè. Dèndè í dò nkébanté.

²⁴ Oniti bo dimè kéyá deè tu o kó diwèi nè o tómmú ò pí mmù. Dèndè kó dimàà bonní Kuyie mborè nde.

²⁵ Kuyie mbéimmu ke tú kè kuú í te we mbo di kè dè nhò naati? ²⁶ Kuyie nhɔɔ duó nkú dó wènwè mecii nnè meyéítímè nè diwèi. Benitiyibe kó mutómmú Kuyie mbè duómmù tu bè bo koumè ke tíí nkú dó bè kpéi. Dèndè í dò nkébanté dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.

Bá dè nè de mònni ndi

3 Bá dè nè de kó dimònni ndi.
Bá dii mònni nè di kpeye nde ketenkè ñnkè.

† BENITIPÒBÈ PÉU: De kó ditannù ò í fei mesàà, dè bo na

² Dipèitèmmònni bomu kè mukúú nkó dimònni bo.

Mufii mmònni bomu, kàa bo uutémè a fií ndè kperi bo.

³ Mukò kó dimònni bomu.

Kàa bo miékunnemè kó dimònni bo, mupòmmù kó dimònni bomu, kè mumarimù kó dimònni bo.

⁴ A bo kuómmè kó dimònni bomu, kè mudaá nkó dimònni bo.

Didabònni kó dimònni bomu, kè muhaù kó dimònni bo.

⁵ Itáá kó mubòmmù mònni bomu, kàa bo yóumè itáá kó mubòmmù kó dimònni bo.

Debaà nkó mupímmù mònni bomu, kàa bo yóumè debaà nkó mupímmù kó dimònni bo.

⁶ A bo waámmè dèmarè kó dimònni bomu, kè dè bo fetimè kó dimònni bo.

A bo sɔnnemè dèmarè kó dimònni bomu, kàa bo dootóomè a do sɔri dè kó dimònni bo.

⁷ Muyaàkétimù kó dimònni bomu, kè muyaàyántimù kó dimònni bo,

a bo ncíékémè kó dimònni bomu, kàa bo nnóámmè kó dimònni bo.

⁸ A bo ndómè otòu kó dimònni bomu, kàa bo nníimmè otòu kó dimònni bo.

Mudoò kó dimònni bomu, kè kunaatí kó dimònni bo.

⁹ Wèè pí mmutómmù ò mù pí nkòò kó mucóntimu tú ɔmmu? ¹⁰ N yámu Kuyie nduú mmù tómmú benitibè kè bè mù pí. ¹¹ Kù dò demòu kè dè wennimu bá dè kè dè bo de mònni, kè kù duó nhoniti meyèmmè ò bo nyénèmè ke dò nhoniti ɔɔ í nku kè dè de, oniti né í na ke bo banté Kuyie mpí mmù tómmú, kù mù keté mèè botí nè kù mù dèèmè. ¹² M bantému ke dò nhoniti kó diwèi tu o bo ndɔɔrimè ò dómè, kèmbò kè dè ò naati o fòmmu mumòu mieke. ¹³ Kòò niti yo nke yó nke dè ò naati nè o tómmú, Kuyie nkó dipànni ndi. ¹⁴ N yému ke dò nKuyie ndò dè deè yó mbo sáá, dèmarè í dò nkéyí de mieke. Dèmarè me nyí dò nkéyaate. Kuyie ndè dò memme kè dè bo yie nkè bè nkú dému.

¹⁵ Dèè bo dè do bomu nè dimònni, dèè yóó buoté dè dié nke buotému.

Kuyie nkuú téninikoní dèè pèēté.

Demòu de mànkú tú mukúú

¹⁶ Kè n wénté ketenkè ñnkè kénsó ntibeénti naá nsiyáabisí kè mesàà nnaá mmeyei. ¹⁷ Nè n yèmmè mieke kè n dò: Kuyie nyóó bekénèmu osàù nè oyeiwe. Ke yé bá dè nè de kó mefiè mme. Bá mèè dɔɔrimè kè me beénti mònni bo. ¹⁸ Kè n wénté oniti kó mufòmmu, nè n yèmmè mieke kè dò: Kuyie ndó ke yáákému oniti kòò banté ò í cáánnèmè feɔfe. ¹⁹ Ke yé tii tùkùni feɔfe, tii tùkùnimè oniti, feɔfe kómmè oniti me nkó. Oniti nè feɔfe de fòmmu mumàà ndi oniti í pèēté feɔfe. Demòu dè í dò nkébanté.

²⁰ Demòu dè kúnti dibòri dimàà ndi, demòu dè bonní mutáá mmieke nke, demòu dè wéti mutáá mmieke nke.

²¹ We nyé kòo nìtì kó mufòmmu de kù kéí nkè kè fèṣṣè kōmu ɔ nkpaá ketenkè miéke? ²² Kè nni nsɔ́ nhonitì kó diwèi tu dè bo nhò naatinè memme o tɔ́mmú, dèè tu o kó mucɔ́ntimu. We nyóó ò benke dèè yóó tuɔkení o kó difɔ́nkúò.

Benitibè d̀̀̀ri mèè botí betɔ̀bè meyei

4 N yàmu benitibè f̀̀̀unko mèè botí betɔ̀bè ketenkè ínkè.
Wénté bè bè f̀̀̀unkomè kè bè kuò mbá òm̀̀̀u í bè bàá.
Bèè bè nɔ̀ mbeè bè f̀̀̀unko òm̀̀̀u me nyí bè bàá.
² Kè nni nsɔ́ mbecírìbè bèè ku nè dim̀̀̀nni be kperε wenninè bef̀̀̀ubè.
³ Wèè né d̀̀̀ke bo diwèi miéke ke bè p̀̀̀éṣṣé bedé weè tu bè mu nyí peitè wè, wèè mu nyí buoté kutenkù miéke, ke yé ò í yàmè meyei mmèè d̀̀̀ɔri ketenkè ínkè.
⁴ Kè n wénté ké n s̀̀̀ mmutɔ́mmú mum̀̀̀u onitì p̀̀̀ mmù kè mù yìé, ò ɔ́ mmù p̀̀̀ nke betínè betɔ̀bè mbe.
Dende í dò nkébanté, dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.
⁵ Kuyèinkù ɔ́ mméi ku nɔ̀ nsi, ke né k̀̀̀ kumáá.
⁶ A bo mm̀̀̀kemè dèmarè dinacekutiri mèmáá ke ompu dè t̀̀̀̀ùnè a bo ndè m̀̀̀̀kemè dinacekutiri mèdémè ke né ɔ̀̀̀ mediè, dende a beti kuyaakù nku.
⁷ N wèṣe ke yàmu meborime t̀̀̀mè ketenkè ínkè mèè í dò nkébanté. Mèè tu: ⁸ Onitì wèè bo omáá ke í m̀̀̀ke oderint̀̀̀, ò me nyí m̀̀̀ke debire, ké í m̀̀̀ke o tebite. Bá o t̀̀̀mmú í m̀̀̀ke kumànkù, ò né p̀̀̀ mba nkpeí mmutɔ́mmú ke pàà diwèi? Dende yóumu, dè í dò nkébanté.
⁹ Kè di bo bèdébè dè wenninèmu a bo mbomè amáá, ke yé bèdébè kó mutɔ́mmú ɔ́ yiemmemu mesàá.
¹⁰ Bèè bo bèdébè, kòò m̀̀̀ do, ot̀̀̀ yóó ò íimmu. Wèè bo omáá kòò do, we mbo ò íí?
¹¹ Kè di duó bèdébè di ɔ́ ntonk̀̀̀nkómú ditɔ̀bè, kàa né duó amáá a bo ỳ̀̀me kè dè nda tonni?
¹² Kè benitibè bo bèdébè kòò máá bè dinté bèè bo bèdébè beè yóó ò na, kuhɔ́ kù kòhné mètàáti kù í t̀̀̀ m̀̀̀cáá.
¹³ Odapàà nwèè í tú òm̀̀̀u ke né cii ò p̀̀̀éṣṣému okpààti wèè tu okóti ke né yei, bá ò í kèmmú itié.
¹⁴ Bá kè de kóo dapàà nyènní dikpetíntou ke naá nhokpààti, bá kè bè do ò peitè kòò í ntú òm̀̀̀u o kpààtiyuu miéke.
¹⁵ Kè n yà benitibè bem̀̀̀u bèè bo ketenkè ínkè bè munnémè weè dapàà nwèè yóó c̀̀̀uté tikpàti.

¹⁶ Benitibè péu beè do ò t̀̀̀, mbèè me mbo dente kétuɔkení dè í yóó bè narike. Dè í dò nkébanté, dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.

A náahtì bá nsū Kuyie nyìkè

¹⁷ Kàa tati Kuyie ncíṣṣè, totí a yèmmè mesàá.
A bo tamè kénkèmmú dè wenninèmu a bo kù fiémè iwũɔ kuyèinkù t̀̀̀mè, kuyèinkù í yé ke dò nkù d̀̀̀̀ri dè tu meyei.
5 A nùù bá ncáá tináahtì, a níí bá ndó mecáá nke bo béi ntináahtì Kuyie nyìkè, ke yé Kuyie mbomè kéí nkè nke, kàa bo ketenkè, a t̀̀̀ mbá nsū tináahtì.
² Iyentotí ìi ɔ́ da s̀̀̀ú kè tid̀̀̀untì kɔ́tení, kàa s̀̀̀ú ntináahtì a yóó náké tiyèinnáahtì nti.
³ Kàa d̀̀̀̀unnè dinùù Kuyie, d̀̀̀̀ di mecáá, Kuyie nyí d̀̀̀ tiyèintì, a d̀̀̀̀unnè dii nùù Kuyie, d̀̀̀̀ di.
⁴ Kàa í d̀̀̀̀unnè dinùù Kuyie dèè wenni ke p̀̀̀éṣṣé a bo kù d̀̀̀̀unnè mè dinùù, ke né báá d̀̀̀̀ a di nkù d̀̀̀̀unnè ke yé nha yóó d̀̀̀̀mè.
⁵ A báá yóu kàa nùù nte kàa naá nhonitiyeiwe, kénáké ikuó niùti ke dò: N nùù dii n fiténè.
Báá duó nkè Kuyie mmieke dá yé kè kùu cake a t̀̀̀mmú.
⁶ Kuyèinkù bo d̀̀̀̀unnè mè Kuyie ndinùù dè ɔ́ nkù d̀̀̀̀nnè tid̀̀̀untì nti, tináahtì s̀̀̀ntíke kpeti, mudaá nkperε.
F̀̀̀ nwèè cii á ndé Kuyie.

Fedífè kó medòmmè

⁷ Mèmmè kàa yà ke s̀̀̀ ndiheì mari kè bè f̀̀̀unko bèè í tú bèmabè, ke í b̀̀̀ti mewetímmè kpeti, kòò m̀̀̀ í wúó nhot̀̀̀.
Dè báá da di ke yé onitì ɔ́ mbakémè betɔ̀bè kè bè ò bakému, kè wèè tó bè baké kòò bomu.
⁸ Bè pieti mùù c̀̀̀ntimu ketenkè, mù tu bem̀̀̀u kōmu mmu.
Bá okpààti ò f̀̀̀ùnè depaa nde.

Tikpàti í m̀̀̀ke mucɔ́ntimu mamù

⁹ Wèè bèti idííí ò í kpaá ke bo nyi sànnè, wèè bèti tikpàti ò í kpaá ke bo ti nìnte. Dè í dò nkébanté.
¹⁰ Kè tikpàti s̀̀̀ú nti diibè ɔ́ s̀̀̀úmmu. Tikpàti yìé nkó mucɔ́ntimu né tú ɔ́mmu kè dè í tú ò tì wúómmè nè o nɔ̀.

11 Kòò tǎnti di ke sànnè yoo ò auté
ò ɔ̄ nduó kè dè ò naatimu.
Kè tikpàti yiè ndi kénsànnè,
ò me mbáá na kédú.
12 N yà meborime tēmè mme ketenkè ínkè,
kè mè yóu mediè.
Oniti bo sɔnnemè tikpàti yewe yeiye kpéi,
13 kè tii sǎnté kécake
kòò nyóó mɔɔte debire bá dèmarè í kpaá o nɔu mieke.
14 Ó yènní mèè botí o yǎ pɔuti,
kòò me nwēte ketenkè.
Ó pī mmùù tǎmmú kó dimàà,
ò í cǎnté dèmarè kétɔ.
15 Meborime tēmè mme,
mèè yóu mmediè.
Nte we ke ité otetiri
ò do kòtení mèè botí.
Ò né cǎnté ba o tǎmmú mieke?
Dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.
16 Nte we ke áàri o fòmму mumɔu
ke bo yedabùò mmieke nè meyeñcaàrimè,
kòò mieke péíku.
17 Nte n yà kòò niti kó diwèi tu di: Ò bo dimè keyà kè
dè nhò naatinè o tǎmmú ò pǎmmù ketenkè ínkè. Kòò
dɔ̀nnè yewe Kuyie nhò duó nyè, dèè tu oniti kó mucǎn-
timu. 18 Kuyie nduó nwè tikpàti, kòò m̀ke o kperè ke yé
ò bo yímè ké dè di, ke yà o tǎmmú kó diwèi, Kuyie nkuu
ò pā. 19 De yiè nhǎǎ í nyé ke dò nho fòmму kó yewe
kùpúri, ke yé Kuyie nhò duómme diwèi mediè.
6 Kè n yíé keyà meborime younkume tēmè ketenkè
ínkè mèè yǎnte oniti. 2 Oniti Kuyie mbo pā wè
tikpàti, kòò mm̀ke o kperè kòò yètiri feí bá dèmarè í ò
dònni ò dǎ dè. Kuyie mme nyí nyóu kòò dè di, kòò tɔu
weè né dè di. Dende yóumu dè í dò nkébanté. 3 Yoo
oniti wèè m̀ke ibí tekòtè (100), kòò fòmму mɔnte, ò
me nyí sànnè diwèi ke ku, bá bè í nhò kǎnné séi. Mí
nkpeí mbè pùò nwè kè tì donní o kperè wenninèmu de
yiè nkperè.
4 Ke yé ò yènnímè dibiinni ndi
ke ta kudɔnkù kè dè dèè.
5 Bá ò í yà diyie,
ke í di yíé.
O kó meoñpùmè pǎéte mu otɔ̀ kǎme.
6 Bá kè de kóo kpààti do nfòu ke dò yebie nsikɔpísidè
(2000),
ò í yóó di diwèi mari.
Bè pùò nwè kè tì donní o kperè ò tǎnnèmu.
Timɔu ti kǎnti dibòri dimáà ndi.
7 Oniti pī mùù tǎmmú kó dimàà,
ò mù pī nho nùù kpéi nke.
Nè memme bá dè í ò naati.
8 Kè dè dò memme wèè cii ò pǎéte ba kuyèinkù?
Yáà ocìri wèè yé ò bo ndómme benitibè iikè?
9 A m̀ke dè wenninèmu
a bo nyáámmè a í m̀ke dè.
Dende í dò nkébanté
dè í cáánnè a bo ndómè kékpaake kuyaakù.

We nyé dèè wenni ke dò nhoniti dè d̀ò

10 Dèè bo yíe ndè do bomu nè dimònni,
kè bè dè yu de yètiri.
Fǎ nhoniti a báá sei nwèè da pǎéte.
11 Kàa í yé a dò nkénáké tì
a ɔ̄ nsū ntinásànti nti
tii í m̀ke mucǎntimu.
12 We nyé dèè wenni
ke dò nhoniti dè d̀ò o fòmму mieke,
o we sámpóyè ò pēnké yèè mieke medèè ntēmè?
We mbo ò nàké dèè yóó dɔ̀ ketenkè ínkè
o kúú nkó difɔnkùò?
7 Kuyetifeitoo naatinèmu tùdààri.
Kàa kúú nyiè wenninè a peité kperi.
2 A bo kɔtemè yekúdabùò mbo tèè cǎéte,
dè wenninèmu a bo kɔtemè dibanni bo tèè cǎéte
ke yé oniti kó kumàнку nkumè,
bá wè kòò dò nkétofi o yèmmè de ínkè.
3 Meyeñcaàrimè wenninèmu mudaá,
ke yé meyeñcaàrimè ciikunkomèmu.
4 Wèè cii ò ɔ̄ kɔte yekúdabùò mbo tèè cǎéte nte,
kè kuyèinkù kòri diwèi bo tè.
5 A bo yiemme mecii nyiè nda kpànnè tì,
dè wenninèmu a bo nkémumè tiyeinti kó yesáá.
6 Bè ɔ̄ tíí ntidabiti kè ti mpori,
mèè botí kuyèinkù kó mudaá mme ndò.
Mù í m̀ke mù co kèè bíékè.
7 Meféútimè mèè ɔ̄ nte kè wèè cii kòò fente,
kè ticuuti caàri oniti.
8 Dèmarè kó mudeèmu wenninèmu de ketímù,
kè meminnímè wenninè tefentè.
9 A mieke bá ncáá ke péíku,
tiyeinti tii mieke cáá ke péíku.
10 A yèmmè bá ndò nyemòrè yèè pǎéte
yè wenninè di mmònni kperè.
Wèè cii wè í toti de kó meyèmmè botí.
11 Mecii ntu dèmarè sààrè nde
ke dònnè oniti yembè ɔ̄ kú kóò yóunè dè,
bá wè kòò pèù me kó mucǎntimu.
12 Tikpàti yiè nyí yíékùmè,
mecii nyiè nyí me nyíékù.
Mecii yiè nkó mucǎntimu tú
me ɔ̄ ntemè wèè mè m̀ke kòò nfòu.
13 Wénté Kuyie nkó mutǎmmú,
we mbo na késéi nkù kòhné dè?
14 Kàa bo diwèi mieke dè nda naati,
kè meyeñcaàrimè me nda tù̀kení toti a yèmmè,
Kuyie ndè d̀ò dedé
kè dè bo yie nkòò niti bá nyé tii yóó ò tù̀kení
tinti o kúú nkó difɔnkùò.
15 N fòmму kùpumu mmu mmieke n yàmu demɔu.
Osàù ɔ̄ tootemu bá nè o sàà mmieke,
kòò yeiwe nfòu kémɔnte
bá nè ò me ndɔ̀rimè meyei.
16 Bá nsà kétonté
a me mbá ncii kétonté a yàà bo kuɔ amáà.
17 A báá yóu kè kuyonku dá tieke

a me mbá yóu kè tiyeìnti dá tieke
a yàà bo toote.
18 Dè wennimu ke dò nha ndè pĩ,
a báá dè yě.
Wèè dé Kuyie nwè í yóó páké.
19 Mecii nhǝ kpénkùnnemu me yiè
nkè dèe pèētè kùmandáàbè bo mbomè tepítè dihei
dimáà mieke.
20 Oniti mǝú í bo ketenkè ínkè
wèè wenni ke sànnè ke dò nwenwe báá dǝ meyei.
Ke bo ndǝri mesàà mmáà.
21 Bá nkenti benitibè nàà nti timǝu
kè dèe yie nkàa báá keè a kóo tǝnti da sǝámmè.
22 A yěmu ke dò nha ǝ nsǝá mbetǝbè yemǝrè mayè.
23 N dè wèhínimu demǝu
m bennému nè n cii mmieke
ke bo ntú oniti wèè cii,
ke yíēke.
24 Dèè kó dimáà bo dè cùtè cùrícùrí nwe
we mbo na ké dè nìntè?
25 Meǝme kè n duǝ m màà kéwammú
kéfié nè n yèmmè memǝu
ke bo yíētè mùu tu mecii
nè mùu te kè meborime dò mmè mè ndòmmè,
kénsǝ nkàa yóu yoo a yei,
dè í mǝke mucǝntimu mamù.
26 N yà onitipòkù mǝú nwe kòò tu didiántári
ke tii ke pèētè mukúú,
ò tu timátì dindíínti nti,
kòò bàà ntu ticùùti.
Wèè dǝrri Kuyie ndómè wèè bo na kóò yenténè,
kuyèinkù kuu báá na kóò yenténè.
27 Kè Meborime wéitì bée nke dǝ:
N waàmmu ke wéi denennè dema dema
ke toti n yèmmè ke bo dè banté.
28 Ke kpaá waà,
bá n yí dè yàu.
N wanti dè benitidaabè tekupítè (1000) mieke,
oniti òmáà borè nde ndè yàmè.
Benitipòbè bemǝu mieke n yí dè yà òmǝú borè.
29 N yà ke sǝ nKuyie ndòò oniti
kòò ntú osààwè nwe,
oniti wèè né te demǝu kè dè yonke.

Dè wennimu a bo nyíemmè okpààti kpeti

8 We ntu mecii nyiè
wèè bo na kénáké tinnáànti?
Mecii ncaánni oniti ìlkè nke
ke ǝ nte kòò ìlkèe ceete ke ténke bá ncétí.
2 Nkémmú okpààti da náá nti,
a ò dǝnnè dii nùu Kuyie nyìlkè di kpéi.
3 A báá ò yóu mecáà,
a báá kpénkùnnè a to
medǝrimè yeime mamè mieke okpààti í dómè,
ke yě kòò dómè ò yóó mè ndòmmè.
4 Kòò kpààti bée nti tiñti
we nné yóó ò beke ke tú a dǝri ba?
5 Wèè yíé nyitié nhò í taà tináànti mieke.

Mecii nyiè nyému ke dò ntibeénti kó dimònni bo.
6 Ke yě bá dè nè de kó dimònni ndimè,
nè de kó tibeénti
ke yě meyei mmèè bàà oniti me í sénnímè.
7 Ó me nyí yě tii yóó tuǝkení.
We nné yóó ò nàké dè yó ndòmmè.
8 Òmǝú í te o fòmму
òmǝú me nyí yě o kúú nyiè.
Bè me nhǝ í mbo mudoò kékúnné ke kò.
Wèè yóu, o yonku í ò deeri.

Meyei nkutenkù kuù mmieke

9 Mí mmeborime wéitì
n wèhíní dii mònni ke yà dèè dǝrri ketenkè ínkè,
ke yà oniti bakémè oniti tǝú kòò diinko mesémmè,
10 káyà beyeibe kumè
kè bè bè kúnné ke ité Kuyie ncíētè,
ke yènkò meyei mbe do dǝri mè,
de kó dihei mieke.
Dende í dò nkébanté.
11 Benitibè í yau mèè kpéi mmeçáà be yei nkó mucǝn-
timu deè te kè benitibè dǝ meyei mmudǝrimù. 12 Kòò
yeiwe dǝrri meyei nsáà, bá ke fòu ke mǝnte, mí nné yě
ke dò nKuyie nhǝ dǝò mesàà nwèè kù dé, ò kù dé mèè
kpéi nke. 13 Beyeibe me nyí mǝke diwèi,
be fòmму í yóó okè mù yóó pèētóo kufènkù kǝme
mme.
Ke yě bè í démè Kuyie.
14 Meborime tēmè bomu ketenkè ínkè mèè í dò
nkébanté. Mèè tu: Benitisaàbè mabè cǝúmè beyeibe na
ncǝú tii yíēti, kè beyeibe mabè cǝú benitisaàbè na ncǝú
mèè sàà. N ti m bée nke tú dè í dò nkébanté.
15 Meǝme kè n dǝ a bo mmǝkemè diwèi mufòmму
muù mmieke deè tu desààrè. Ke yě demarè í pèētémè
oniti a bo dimè káyà kè dè nda naati a fòmму mieke.
Kàa pínnè a tǝmmú nè diwèi a fòmму mumǝu Kuyie
nda duǝ mmù ketenkè ínkè. 16 Meǝme kè n duǝ n yè-
mè ke bo yíētè mecii, nkéyà benitibè yentotí tú ì ketenkè
ínkè. Bá n yí dǝu keyènkè nè kuyie. 17 Kè ñ wénté Kuyie
mpí mmùu tǝmmú kó dimáà kénsǝ nhoniti báá na ké
mù banté. Bá kòò wammú ke ò mèè botí ò báá na, bá
ke mecii nyiè mmùu tu ò dè yě ò báá na kébanté
demǝu.

9 Nte n wèhíní demǝu ke yà tì: Benitisaàbè nè mecii
nyembè nè be tǝmmú mumǝu dè bo Kuyie nncǝu
mieke nke. Ti né í yě kè nsà kè Kuyie mbo ti pénsiri yoo
kù bo ti yete. Demǝu ti báá na kénáké de yó ndòmmè.
2 Dende memme dè í dò nkébanté, dèè tǝkúní benitibè
demáà ndi. Osàù nè oyeiwe wèè niti nè wèè dǝri, wèè
sǝú nhomáà nè wèè í sǝú nhomáà, wèè feu Kuyie nyi-
wǝú nè wèè í kù feu iwǝú. Wèè dǝrri mesàà nho kperè
dòmmè oyeiwe kperè me ndò. Wèè parikunè Kuyie nè
wèè dé ò bo mparikunè Kuyie nyètiri. 3 Meborime
mèè dǝrri ketenkè ínkè mè í wenni, timati màà tii
tǝkúní benitibè bemǝu, benitibè piéké medǝmmè mme
nè tiyeìnti kè mukúú ntú be kó kumànkù. 4 Oniti wèè
fòu wèè mǝke ò bàà dè. Temǝfòutè tǝñnèmu diciriciri
dii ku.

5 Ke yé befòùbè yémè
ke dò mbè yóó kú,
becírìbè bie me nyí yé tìmati.
Bè ténke í baà dèmarè,
òmòù ténke í yé be kpéí.
6 Bè do dó mèè botí benitibè,
nè be do ní mèè botí benitibè,
nè mehèmmè bè do mọke mè,
dende kó dimàà pèètému.
Mutómmú mùù dòòri ketenkè ínkè
bè ténke í kọké mùmamù miéke.
7 Kè dè dò mmemme nyo nha dii nè diwèi
ke nyí nha naà nnè a yèmmè
ke yé Kuyie ndie nke pènsirìmè a tómmú.
8 Nhāā tijaàsààti sǎǎ,
kényòòri amàà tùdààrí kèmmọke diwèi.
9 Dè nda naati nè onitipòkù a tǎǎté wè
koò dó yewe sámpóyè a fòù yè ketenkè ínkè.
A kperè nde Kuyie nda duó ndè.
A tómmú a pírímù ketenkè ínkè mu kpéí.
10 Kàa yóó na kédòò dè,
dòò de, nè a wèrímù mumòu,
ke yé a kùntimè kudònkù nku,
mutómmú nè iyentotí nè meyíétímè nè mecii ndè í
borè.

Meborime í kèrímè ti dò me dónèmè

11 N yà meborime tēmè mme ketenkè ínkè
N yà ke sǎ ndè í tú bèè nọ mmuceé
beè nọ ncokébetè sǎǎ,
dè me nyí tú yekòmbò yembè beè nọ mmudoò sǎǎ,
mecii yembè beè í yo nke sànnè sǎǎ,
bèè cii beè me nyí naà mbekpààtibè sǎǎ,
dè me nyí tú be kommu meyíétímè yembè mbe sǎǎ.
Dè tu kuyunaatí nku.
12 Onití í yé o kúú nyiè,
muyínditímù ǎǎ pí mmèè botí siyí,
ticùùtìi pí mmèè botí sinw.
Mèè botí nku mukúú nhǎǎ domè onití kóò dèété.
13 Nte n yà mèè cii nketenkè ínkè kè dè n nampè. 14 Di-
hei sámpòrí marí dii do bo bá di nitibè í sū, kòo kpààti
dièwè mọùu kọtení ké di pi, kèwónné yetárè di duotí.
15 Kòo cìrì mọù bo de kó dihei miéke ke tú mecii nyiè,
kédeetè de kó dihei o cii nkpeí. Òmòù me nyí nkpaá yé
de kóo cìrì kpéí. 16 M béimmu ke tú:
Mecii nwenninè muwèrímú,
bè me nyí dake ocìrì kpéí,
bè í kemmu o náànti.
17 De né wennimu
a bo nkémùmè mecii nyiè nnáà nti náànti diyòònni,
ke pèèté wèè baké tiyeinti o kó kutoweku.
18 Mecii mpèètému tikpàrinenti.
Kòo yeiwe né bo omáà ò bo na kécake mesàà mpéu.
10 Kè fesíèfè fèmáà
do tùdààrí miéke ke kú,
fè ǎǎ ò càkemu.
Kè deyeinkperè mà sámpó,
deè ǎǎ na dèè tu mecii nkperè,

disānni kperè.

2 Mecii nyiè nhǎ nkéí kuyóú nku
kè kuyèinkù kèrí kucānku.

3 Kuyèinkù ǎ nkéí
kè meyèmmè meè kù dòhité
kè benitibè bemòu ntú ò yeimmu.

4 Wèè da baké mutómmú kòo miéke da peike
a báá yóo mutómmú.
A bo bónkùnnemè a miéke de pàanko meyei mme
péu.

5 N yà meborime tēmè mamè mme
mèè tu meyeime ketenkè ínkè.

Dè bo kpeténèmè wèè ni koò kanne tiyeinti
mutómmú kó yekàrè dieyè,
kékanne bediebè mutómmú kó yekàrè sámpóyè.

7 Tidaati bo ndeke dè siséí
kè bekpààtibè cènti be naàcèi tidaati tēmè.

8 Wèè keù difòtìrì wèè duò di miéke,
wèè pùò ndidombìrì fewààfè we ndómmù.

9 Wèè kpéinko yetárè yè we nkòurì.
Wèè yaú ideí ì we nhèùrì.

10 Kè tepíèté natimè kú,
kàa í tè sùùté a dò nkéyíé muwèrímú mmu,
kàa pí nnè mecii mmutómmú a cǎntemu.

11 Kè fewààfè dié nke da dǎnté ke deè
a ténke né fè diè mba nkpeí.

Kàa sū tináànti dè í wenni

12 Mecii nyiè nnáànti ǎ nte
kè benitibè nhò dému

kè kuyèinkù kpeti kù fétinko.

13 Kù ǎǎ keténè tiyeinnáànti nti
kédentenè tináànyeiti.

14 Kuyèinkù náànti tii ǎ nsū,
onití me nyí yé ò yóó dentenè tì.

We mbo ò nàké tii yóó ò tùòkení o kúú nkó difònkúò?

15 Kuyèinkù tómmú tú tihòùti nti ku kpéí detetirè.

Kù keté ke í yé kuce kùù kòrìnè dihei kù bo kèè bíékè.

16 Dè bo nyòùnè dihei dii kóo kpààti tu debire

kè di kó bekótibè dàkenè be pite màà sǎǎ.

17 Dihei dii kóo kpààti tu tekpààtibite,

kè di kó bekótibè ǎǎ di bè dò nkédi dii mònni

ke bo pété muwèrímú,

bèè í yǎ nke muò,

de kó dihei yembè bo diwèi miéke nke.

18 Wèè meí o ncu, o cíèté mundòú kuù ǎǎ kéété,

tidààti dòhité wè, wèè ǎ nduó kè dè ò nuu.

19 Tidiiti borè tiyānkùti de mbo,

menaà mborè, meyeñcátimè de mbo,

idíítí borè, demòu dè de mbo.

20 Báá sǎǎ nhokpààti a yèmmè miéke,

báá sǎǎ nwèè mọke o kperè a dieku miéke kufáá.

Tenòtè yàà bo túóté a tammè,

ifièti yiè nyàà bo mè iténè.

Dè wennimu a bo bennémè dèmarè

11 Dootóo a dii dibinni miéke,

dè yó mboní kàa wēte ké mù pètému.
² Pã a kperε benitibε bèyiekε,
 bá bèni ke yé a í yémè tii naa yóó da tuɔkení.
³ Fetaafè ʒʒ kperi de ínkè kényi ketenkè nke.
 Kè mutie do kubakù cãngu
 yoo kuyóú mù ʒ nduó mù do kùù píku nku.
⁴ Wèè wéi kuyaakù ò ʒʒ í mbuɔtí.
 Wèè bɔú nyewetè ò me nhʒʒ í nkʒú.
⁵ A í yé mèè botí kuyaakù keri kùù cε,
 a í me nyé debire ʒʒ píltè mèè botí
 de yʒ pɔuti mieke kénweí.
 A í me nyé Kuyie mpímmè ku tʒmmú kunku kùù dʒʒri
 demɔu.
⁶ Kè dè wenté a buɔtí a diiti.
 Kuyuoku bá mméí a nɔu
 ke yé a í yémè dèè yóó yíennè dèterè,
 yoo kè dè me mbo yíé ndedé, a í yé.
⁷ A bo nwúómmè kuwenniku
 dè wenté dii mɔnni dè naatimu,
 kàa fòù dèè wenni.
⁸ Kè wèè fòù ke yí yebie mpéu dè nhò naati
 de kó yebie nyemɔu mieke,
 de yìè nné nyé yewe yeiyε sũmè,
 dèè kpaaní dè í dò nkébanté.

Nyãnku ke né nyé

⁹ Odapàà nfí!
 Dè nda naati, kàa mmɔke diwèi a dapànti mɔnni.
 Ntũ nha yèmmè da náá ntí,
 kéndɔɔri a dómè.
 A né nyé ke dò nkuyie nyóó da bekénè demɔu de kpéí.
¹⁰ Kenténè amàà dèè bo da tanné meyeñcaàrimè
 mieke
 nè mumɔmmú ke yé tidapànti
 nè tibíkémbénti dè í yóó ɔtemè.
12 Odapàà nfí!
 Nyé wèè da dʒʒ o kpéí a dapànti mieke,
 kè yewe yeiyε mu nyí tũɔkení.
 Kè yebie nné na kétuɔkení,
 a yóó yí yèè mieke a ténke í dʒ dèmarè.
² Diyèè nè otãnkù nè siwãã kè dè wenniku mu nyí
 sɔute,
 kè fetaafè mu nyí ni ke dèè
 kè yewetè wéte ke sɔute.

³ Kè becëbàribè kʒnti bo nhau
 dii yìè mu nyí tũɔke,
 kè bewédíntiebe mu nyí pũtinné,
 kè benàmbè mu nyí yóu bema bema munàmmù,
 kè dè mu nyí biitoo wèè siéké tebòtè.
⁴ Kè dihei kó dibòri kó yecàkè yedé mu nyí kpetínné,
 ke cɔnni mu nyí cĩéké,
 kè dè mu nyí tũɔke tenòtè bo kuó ndè kàa ente,
 kè benitipodembè mu nyí cĩéké.
⁵ Kè ditenni kó mudèè mu nyí yonke,
 kè dè mu nyí tũɔke a níí bo nkéri dè ke yĩèkù.
 Kè ikúó mmu nyí pàá,
 kè dicádʒnni kʒnti mu nyí cèéke,
 bá dè mu nyí tũɔke,
 a í yó mbaàti dii mɔnni ticɔtiti kó kunaatí.
 Ke yé a tʒʒnnè mè a bo kòmmè dihei sãã kperi,
 kè bekúdadònkɔmbè pãnke firí ice mieke.
⁶ Kè fεɔɔyíéfè mu nyí tʒte,
 kè fεɔɔbòòfè mu nyí pɔnte,
 kè didúù mu nyí pɔnte diyèri
 kè tɛpeibinte kó kuhʒú mu nyí tʒte.
⁷ Kàa mu nyí wéte mutáá mmieke bè da dʒʒnè mù,
 kè diwènni mu nyí kó nkuyie nkùù di duɔnní ku borè.
⁸ Kè meborime wéitii béi nke dʒ:
 Demɔu dè í dò nkébanté.

Di mpátiri náànti kó dikòù

⁹ De kó difɔnkúò nte tii kraá: Meborime wéitii do tú
 mù mecii nyíè, ke tié mbenitibè mecii, ke tié yekotinò
 péu, ke yè wènté mesàà nke yé tũnte. ¹⁰ Ke yetoo ke
 pètè tináaantí péu, ke tì wãri, kè tì tu timómmɔnti.
¹¹ Mecii nyíè nkó tináaantí dònne onaacénti ʒ
 nkpaàkùnè kùù pàati nku o nààke kè ì kèri séi. Ke dò
 nsikãũ sii cùkè kupàati yómmè be ʒ nkũñnè kù in-
 ààke. Onaacénti wèè bo omàà ke ni mutʒmmú mumɔu
 wèè tì béi. ¹² M bire a nyé ke dò nyepáte kó muwããmù í
 mɔke kumànkù. Yepáte péu kó mukàmmù mòke tihòùti
 nti.
¹³ Di mpátiri tɔ tì kó dikòù tu: M béi nkè di keèmu! N
 náànti kó dikòù tu: Ndé Kuyie nke tũ nkù tannò,
 benitibè bemɔu dò nkéndɔɔri mèmme. ¹⁴ Ke yé Kuyie
 nyóó bekénè mè benitibè bemɔu be dʒʒrimè mèè sʒri me
 ínkè nke, mesàà nyoo meyei.

FECANYÈNFÈ

Di mpátiri t̃ t̃i ñaànti

Wèè w̃ari de kó iyie mbenitibè yèmmè dò nSadom̃w̃ nwe ke be yu de kó iyie nke tú fecanyènfè, ke yé de kó feyènfè mièke nke bè nàà mmè medókùmè kó tináànti: Osapàà nnè odapàà nkè bè nàà nke tièti betɔ̀bè medókùmè kó tináànti.

De kó dipátiri tú medonnimè kperi ndi. Ke dɔ̀ ke benke medókùmè mèè bo Kirisi nè diwed̃unt̃ñni be cuokè. De kó dipátiri né í bo ke bo benke mèè máà, ke nsà ke ti yie nke dò nKuyie nkuù d̃d̃ onitid̃d̃ nè onitipòkù kè bè bo betɔ̀bè kpéi kéndonnè ti w̃arimè Tenketé 2:23-25. Kè ti kàa nde kó iyie mmesàà nti bo yà ì dómè ké ti benke medókùmè do dò nkéndommè mme, ké bá nc̃nni c̃nni. Deè te kè Kuyie nduú nkè be keuté de kó feyènfè ke fè bo nti teennè.

1 Sadom̃w̃ w̃ari fèè canyènfè.

Bèè dɔ̀ betɔ̀bè bè nàámmè

(Osapàà mbéi nti)

² Á nh ɔ̀rí,
ɔ̀rí mí nwe,
n da dɔ̀ kè dè m muóm̃mu ke p̃èèté menaà.
³ A f̃š̃ku d̃onnè t̃d̃ààrí k̃ku nku,
a yètirì tu t̃d̃ààrí nwe,
deè te kè isamp̃umbí da dɔ̀.
⁴ N ỹš̃nko a borè kè ti coké
okpààti ñ tanné a c̃íèté,
dè bo nti naati tidé, kè tí nwei,
n da dɔ̀ kè dè m muóm̃mu ke p̃èèté menaà.
Isap̃umbí naatimu, ì mè nda dómè.
⁵ N s̃òm̃mu, ke né wenni,
n wenni ke d̃onnè Keda a èi kó tiyààti nti,
ke d̃onnè Sadom̃w̃ c̃íèté kó tiyaàsàti.
Sedisad̃em̃mu èi kó besap̃ambè,
⁶ Bá ndakenè nk̃ns̃d̃ùti kpeti,
diyèè diì n t̃u
n ỹš̃f̃š̃ k̃be mièke kèè m péi
kè bè m b̃anne detie mbè tu dè f̃inyĩ.
N kperè bomu m me nyí dè bà.
⁷ F̃š̃ n dɔ̀ wè a né n náké,
a k̃rinè kè a w̃š̃ ke bo ì c̃em̃mú.
Diyèè bo nyóó cónné yeyɔ̀ kàa ì omp̃unne de?
Kè dèè yíè nkè m bá nh áá nha népobè w̃š̃c̃enku
mièke.

(Benaacēmbē bēi nti)

⁸ Kàa í kù yé f̃š̃ mbenitipowennibe kó wenniwe,
yèroo kèt̃unne ipe kó yenacèndà,
kènc̃em̃mú a b̃óbí kék̃ɔ̀te benaacēmbē kó titouti borè.
(Onitid̃d̃ bēi nti)

⁹ A wenni ke d̃onnè Esibiti kó kpààti kó tesāntè

tèè dèri okpà̀rinaasāntè nte.

¹⁰ A ìkè yienèmu yetoot̃ɔ̀re
kàa f̃š̃ñí yiennè medèi.

(Benaacēmbē bēi nti)

¹¹ Ti yóó da d̃d̃ mes̃w̃ nkó medèi mme,
ké me d̃ari timátì péiti.

(Osapàà mbéi nti)

¹² Okpààti bonèmu o k̃be
kè n kó metenie nf̃š̃me kó kuf̃š̃ku yiè.
¹³ Odasáati n yèmmè kou a dò m borè t̃d̃ààrí
bè tu wè míiri o kó febatife nfe.
Keyènkè a š̃ nduú m me saku nku.

¹⁴ N dacēnni n yèmmè kou
a d̃onnè mutie bè tu mù ennéè mu kó mupóó mmu,
mùù bo f̃inyĩ kó kupaku mièke.

(Onitid̃d̃ bēi nti)

¹⁵ M pocēnni n yèmmè kou a wennimu,
ke mènke wenni.
Kàa nuɔ̀ ndò ñfeduonfe kpeyi.

(Osapàà mbéi nti)

¹⁶ N dacēnni f̃š̃, a wennimu ke mènke wenni.
Ti kó did̃d̃ ỹd̃ nkè d̃onnè tif̃ā̀b̃énti nti.

¹⁷ Ti kó tec̃íèté kó yesānkè tu sètiri kó detie nde,
kè ti c̃íèté kó itempieti tú detie mbè tu dè sipèrésì de
kó tidabesèti.

2 Kè mí n tú mutepóó mmùù bo Sañw̃ biriku mièke,
nè bè tu mù adimónni.

(Onitid̃d̃ bēi nti)

² Mutepóó nh̃ wenni ke d̃ommè tipotì mièke,
m pocēnni a me ndò mbenitipòbè t̃bè mièke.

(Osapàà mbéi nti)

³ N dacēnni a d̃onnè mutie bè tu mù p̃om̃miè mùm-
mu,
ke soké detie ncuokè.
N dacēnni a me ndò mbenitidaabè t̃bè cuokè,
kè nh̃ š̃ ndú kénkari a déè,

kàa tebe naati ke n duò ndiwèi.
 4 Fṣṣ n niité dibanni kó təcíètè,
 a n cànnè mèè cannimè tu a n dómè.
 5 Á nni nduò nfínyí kó yebe kó yekátindà kè dè n teén-
 nè
 n duó nyetebe bè tu yè pómù kè m pété muwèrimú,
 n da dómù kè dè tonté ke n duó mmumòmù,
 6 A nòùtè cānkutè nceú n yuu
 kè teyoute nh crí.
 (Onitidù bēi nti)
 7 N di báámmu dīndi Sedisademmu kó isapùmbí,
 ke tú nè iwaurii kó diyètiri nè siweí sīi bo dikpáà,
 ke tú di báá ente medókùmè
 di báá mè dànté kè me mōnni mu nyí tùòkè.

(Osapàà mbéi nti)

8 M baà n dacēnni ndi,
 nte di ke kéréni,
 ke putini yetāre ínke,
 ke burini sitāā ínke,
 9 N dacēnni dōnnè fəwaurifè nfe,
 ke dōnnè kuperiniku.
 Nte we ke cómmú ti cīètè donfùò
 ke dommúni təcíètè kóo fenéti,
 ke síete fenétibè bèè ā sidii,
 10 n dacēnni n nāannèmu ke tú:
 M pocēnni, n cà, íté, kōtení.

11 Diyṣṣ dèemu,
 fetaafè ténke í niu,
 fetaafè kōmmu,
 12 ti kó ketenkè detie mpòrímu,
 iyie nkó dimōnni dii tùòkè,
 kè ti yo tenónkpete dabōnni ti ei mieke.

13 Detie mbè tu dè fikie peitému yebe ketiyè,
 detere bè tu dè fínyí kè de póo nkó kufṣṣku yie
 íté fṣ n cà, m pocēnni kōtení.

14 N kó fepoduonfe fèè yíè n yepèrè fiè,
 ke sōri itāyie mmieke,
 m benke a ìkè,
 béi nkè n kèè a tammè,
 a tammè wèètimu,
 kàa ìkè wenni.

(Onitipòkù yṣ bēi nti)

15 Ti pímmúnè iānké,
 ti pímmúnè iānké kó ibí,
 ì càari fínyí tie nde,
 fínyí tie ndeè pòri kè ì dè càari.

(Osapàà bēi nti)

16 N dacēnni n duómù dimáà,
 kè n di duó m máà,
 di cēmmú di pe nyi mutepóo m mieke,
 17 N cà ndōnnè fepèrifè nife nfe,
 coké kécánté yetāre,
 kékōtení m borè kè diyèè mu nyí tònkè,
 kè medéè mmu nyí pēēté.

Osapàà nwantimè ò dṣ wè

(Osapàà mbéi nti)

3 N duómù keyènkè n dṣu ke wanti n yèmmè dṣ wè,
 ke mènke ò wammú m me nyí ò yà,
 2 ke me òyitè ke cè ndiheì,
 ke tūnne ice, ke cè yecēkarè,
 ke wanti n yèmmè dṣ wè,
 ke mènke ò wammú bá n yí ò kṣú fenōnfè.
 3 Ke mautinè beheikèmbàribè bèè paké dihei,
 ke bè bekúte kè n tú di yà n yèmmè dṣ wè?
 4 Kè nní mbo ke yóo bè pēētóo káyà n yèmmè dṣ wè,
 kòo pí mbá ò ténke í nfitè n nòùtè mieke,
 kè nh ò tanné n yṣ cīètè mieke,
 kudieku n yṣ do m pùo nkùò mieke.
 5 N di báámmu dīndi Sedisademmu ei kó isapùmbí,
 kè n tú nè iwaurii kó diyètiri,
 nè siweí sīi bo dikpáà si kó diyètiri,
 di báá ente n dókùmè
 di báá mè dànté kè me mōnni mu nyí tùòkè.

(Osapàà bēi nti)

6 We nkérini dikpáà bíékè,
 ke fī nke dò nkuyukú,
 ke fṣṣhni ke dò ntùdàari
 bè tu wè míri nè ānsāā,
 kòo fṣṣku dōnnè tūdàari kōku.
 7 Nte okpàati Sodomṣṣ kó kumìkù,
 kè yekṣṣmbṣṣ yembè sipísiku kù cēētè,
 Isidayeeri kó yekṣṣmbṣṣ yembè mbe.

8 Bemṣṣu kè bè pikú tikpàriseuti
 ke wākè mudoò kpéi,
 bá wè kòo yi o kpàrisiè
 ke bo mbaanè omáà keyènkè.

9 Okpàati Sodomṣṣ duó nkè bè ò dṣ didṣu,
 nè Dimáà tūúkù kó detekperè kó tidabèeti nti.

10 Kè di tàake tú timáti péti,
 kòo baà nyó nyíku dè tu mesṣṣ,
 kòo yóo nkari dè tu tiyaàkpeti,
 kè Sedisademmu ei kó besapàmbè
 di sàrinè medókùmè.

11 Sedisademmu ei kó besapàmbè,
 kōtenèni káyà okpàati Sodomṣṣ,
 ò ìri mupotúòmù kó feítòodáfè nfe,
 o yṣ ò duó nfè ò cēnné dii yiè.
 O wèi kó diyèè.

(Onitidù bēi nti)

4 N cà nha wennimu,
 a tú oposáati nwe,
 a ṣ ndáati kuyààkù
 kàa nṣmbii ndōnnè fəduonfe kōme mme.
 Kàa yùti dōnnè yebṣṣdakè
 yèè pùù yetāre ínke.

2 Kàa nìi mpèikù dōnnè kupecēnku,
 bè kēi ìi pe kó ticiti
 ke ì wùò kè ì yètini.
 Imṣṣu kè ì dò nhère,
 ke bo imṣṣu bá fēmafè í kpa.

3 A biè ndōnnè kuyaàwṣṣkù nku,
 kàa nōndenfè wenni,
 a ṣ nkàa dáati kuyààkù
 a baà nní ndōnnè yetebe

bè tu yè kèdènàti yè kó diyatiri ndi.
 4 Kàa fñíí dònne Dafiti kó didènni,
 bè maá dì kè dì dò ncírícírí,
 kè tidɔpíiti tekɔupíítè (1000) dì nùú.
 Bekpàrinuɔmbe kó tidɔpíiti.
 5 A me yedé dònne kuperiniku nku,
 ke dònne fewaurifè kó yetáátébe,
 yèè cènti mutepóó nhā dè.
 6 Diyiè bo nkpaá ke í tònkè,
 kè medéè mmu nyí pèèté kè n kɔtoomu,
 mííri tie mbè dððrinè dè tùdààrí dè bo dii tãri,
 tihúúnti tie, bè tu ti ànsãá kó tetãtè.
 7 A tú osapùnsááti nwe,
 n càà nha í ã kuyènkù kupíkù makù.
 8 Fí m pocènni, íténi kutúúkù Dimaa
 kékɔtení kè tí nneí,
 a itinímu Amana kè ti bo nneí,
 íténi ditãri Seii nè Edimɔnni kperi.
 Cokénè yecírícírè kékɔtení.
 De kó yetãrè tu yekpamaá nkpeye nye.
 9 A ta n yèmmè mme n tãù, m pocènni,
 a n wènté kuce mèmáá ndi
 kè n yèmmè kéé nke da ta,
 medèi nha dúúkùmè meè yùú n yèmmè.
 10 N càà nha káamùm n naatimu,
 a káamùm ò nni nnaatimu ke pèèté menaà,
 a kó kufɔɔku n naatimu
 ke pèèté tùdààribè bemɔu.
 11 M pocènni a biè n wèetimu,
 mecekù ndòmmè,
 a nòndenku dò nkù ã mecekù mme nè menaamiè,
 a yaàbòrè fɔɔku dònne kutúúkù Dimaa
 kó kufɔɔku nku.
 12 N tãù, m pocènni, a dònne dikũmpúri sààri ndi
 dii dìti,
 m máà n kó tɛbinte, m máà n kó dinébòri.
 13 A boomu ke dònne detie mbè tu dè kèdènàti
 dèè bo kupúú sààkù,
 ke péi yebe kè yè naati,
 kàa fɔɔku dònne tùdààrí bè tu wè edéè.
 14 A kó kufɔɔku dònne tùdààrí
 bè dððnè wè nwe detie mbè tu dè náari
 nè dodie nè kànédi nè mííri nè àdòwéé
 nè detèrè dèè kó dimàà fííí.
 15 Ke dònne kupúú kó tɛbinte,
 ke dònne menésààmè kó tɛmintè
 tèè pũññi Dimaa túúkù kó ditenni.
(Osapàà mbéi nti)
 16 Kubakù you kó muaá
 nè kubakù cãnku kɔmu kɔtenèni
 kéfuute n kũmpúú,
 kè kufɔɔkuu dátinné,
 fí n dacènni kɔtení a púú mieke
 kédi a tebe sààyè, yenatiyè.
(Onitidùù béi nti)
 5 N tatimu n kũmpúú mieke,
 fí n tãù, m pocènni,
 ke bo tũ mííri nè adòmáti,

kédinè n cièti kéyã n naà ndiféè nè n naamiè.
(Onitidùù népobè béi nti)
 N népobè yãné medókùmè kó menaà nkémuó.
(Onitipòkù béi nti)
 2 N do yè nkéduómu kè n yèmmè né nwúó,
 kè n kèè n dacènni biemmè dicàù ke tú:
(Onitidùù béi nti)
 ñ kpeté n tãù, n càà,
 fí n kó fepoduonfe n kóo sapùnsááti,
 n yuu dii dàátí timaànti,
 kè n yùti bùúténè tiyenkèmmaànti,
(onitipòkù mbéi nti)
 3 M bàtému n yaàbòri,
 m báá na kéwète ké di bàátí!
 Nh òútému n naàcèi
 m báá na kéwète ké si sãù,
 4 kè n dacènni n yèmmè kouu baani
 o nòutè dicàù kó mefìè.
 Kè n kɔm̀bù̀t̃ii do.
 5 Kè n yíténi kémbò kpeté n dacènni,
 kè n nòutè dàátí tùdààrí bè tu wè mííri,
 kè m pí ndicàù kó yèbàkè kòo yè tòri.
 6 Kè n kpeté n dacènni,
 ke né nsú ndi pèèté bá di í dè kraá,
 kè n yeroo di wammù ké di wammù kémónté,
 kéyú kéyú, kè dè ndò nyúó.
 7 Kè m máánè behèikèmbàribè bèè bàà dihei,
 kè bè m puotí ké n koute koute,
 kébáté n yaàbòri.
 Bembe bèè bàà dihei kó iduotí.
 8 N di báámmu Sedisademmu kó isapùmbi,
 kè di máánè n dacènni n yèmmè kperi,
 di bo di nàké ke yí ba?
 Dí di nàké ké yí n di dómù
 kè dè tonté ke n dòò mumɔmmú.
(Osapàà ndúùbè ò tẽhné ti)
 9 Kè bè dò:
 A dó wè ò m̀ke ba kè dè pèèté betɔbè?
 Fí nhoposááti wèè pèèté benitipòbè bemɔu?
 A dó wè m̀ke ba kè dè pèèté betɔbè
 kàa ti báá mmemme o kréi.
(Osapàà mbéi nti)
 10 N dacènni tu tedahontè nte ke dò ndoii.
 Bá kè benitibè bo tekɔupíítè (1000),
 wè ncáá mbe mieke.
 11 Kòo yuu pĩnti ke dò mmesɔɔ nsààmè.
 Kòo yùti nampú kukodayónkù kɔme
 ke sɔ̀ù ke dònne dikãkãã.
 12 Kòo nuɔ ndònne feduonfe kpeyi,
 feduonfe fèè bo menie ntaké,
 ke péi ke dò mbè ì òúnè menaamiè,
 kè fè ompu menésààmè borè.
 13 Kòo baa dònne kupé titieti fííti buotí kùú ñnkè,
 kòo biè ndònne mutepóó.
 Ke dò mmekù mmeè kɔkénè tùdààrí.
 14 Kòo ù mesɔɔ nkó demámánnè
 kè dè dàri yetásààyè bè tu yè sãfííri,
 kòo puuti dònne yepápániì

bè dàri yè yetàsàà yè bè tu yè sàfíiri.
¹⁵ Kòo tààke dònne yetápiè kó fetofe,
 kè fe tàri tu mesɔɔ nsààmè.
 Kòo ìikè wenni ke dònne kutúúkù Dimaa kó detie.
 Ke cǎǎ nke dònne detie mbè tu dè sètìrì.
¹⁶ Kòo nùu yìè kufɔ́ɔku,
 kè nh ò yàá nhomɔu.
 Díndi Sedisademmu sapàmbè
 N dacɛnni n yèmmè kou me ndò,
 wenwe n neititɔu.

(Osapàà ndúùbè ò tɛ́hné ti)

6 Yé a dacɛnni a yèmmè kou kòte kè
 fɔ́ mbeposáátibè kóo nitiposáátì?
 A dacɛnni a yèmmè kou cuó nhǎnke,
 kè ti da teennè kóo wammú?

(Osapàà mbè tɛ́hné ti)

² N dacɛnni n yèmmè kou cùté kukūmpúú nku,
 titietì bè dǎrì nè tì túdààrì ti borè,
 ke bo cɛmmú o wúɔ kɛ́tɔ́ o tepóó.

³ Mí n duómmu mmáà n dacɛnni n yèmmè kou,
 kè n dacɛnni n yèmmè kperì n duó n dimáà,
 di cɛmmú di wúɔ mutepóó ncuokè nkè.

(Onitidùu béi nti)

⁴ M pocɛnni, n càà, a wennimu,
 a dònne Tidisaa kó diheì ndi,
 ke sáátì ke dònne Sedisademmu èi,
 ke tohni ke dònne dihǎp̀p̀ntínni.

⁵ Yóu a bo nni nwúómmè,
 a n wúó nkè dè n kónnèmu,
 a yùtì dònne kubɔcɛnku nku kùu cutiní Kadaadi tǎrì,

⁶ A nìi ndònne ipe nyi kè ì neí kucɛnku,
 kè bè ì wúɔ kè ì yètiní kukó,
 imɔu ke dò nyi tàáté
 ke bo imɔu fɛmafè í kpa,

⁷ a ɔ ndáátì kuyààkù
 kàa baà dònne yetebe bè tu yè nye kèdènátì,
 ye kó diwétirì ndi,

⁸ Okpààtì pobè bo sikɔsikuò (600) ndi,
 o pocíɛ nyí do nkékaa nkédeè,

⁹ Bemɔu mieke òmɔu máà weè tu m pokù,
 bá ò í dò nkései,
 o yǎfúǎ omáà ndi,
 kòo yǎ ò yárí,

kè besapàmbè ò yàu koò sǎntì,
 kòo kpààtì pobè ò dèúkunko,

¹⁰ wè nsapàà mbo yenni kénwenni mie mbotí,
 we nsapàà ntu yie,
 nwèè dònne diyennécànni,
 ke péi ke dònne otǎnkù,
 ke pĩnti ke dònne diyie,
 ke tonni ke dònne behǎp̀p̀mbè.

¹¹ N tati nkupúú nku detie ndierè borè
 ke bo yà kè nsà kòo buɔtí dè dipúrí dè yìèní,
 káyà kè nsà kè detie mbè tu dè fínyì
 kè dè pùnte

káyà kè nsà kè kèdènátì kó detie m pòrí.

¹² N do í yé ke dò mbè bo n wènnè sikipààtibì kè n
 kari be kpàrisàntè mieke.

(Benitipòbè nè besapàmbè bè nàké ti)

7 Wɛ́tení, wɛ́tení Sunemmu èi kóo sapàà!
 Wɛ́tení, wɛ́tení kè ti nda wúó.

(Osapàà mbè beke ti)

Dè dòmmè kè di n wúó mmí nSunemmu èi kóo sapàà
 kè dè dònne tihauti kó yetířè.

(Onitidùu béi nti)

² A naàcèi yiennèmu tineùtì,
 fɔ́ nhokpààtì kóo sapàà,
 a ka dònne oyántì ɔ́ dǎ dǎ medèi
 nkè mè ndómmè mme.

³ A pèri dònne dibòò ndi,
 menaà nyí deu dii mieke,
 a pɔuti dònne tidiiti bè tu ti bèdèè
 kó dicòu ndi mutepóó nfitè di.

⁴ Kàa me dònne fepèrifè,
 ke dònne tiwauripàntì tìi tàáté.

⁵ A fɔ́nìí dònne didènni
 bè dǎnnè di ndi yepápaniì,
 kàa nɔmbii ndònne Esibonni èi kó sibií
 sii bo a bo nyètòomè diheì.

Kàa ɔnni dò Dimaa èi kó didènni
 dii wetí Damaasi.

⁶ A yuu dònne Kadimeeri kó ditǎrì ndi,
 a yupǎátì dònne meǎrimè wúɔmè mme,
 ke yúɔ nhokpààtì yèmmè.

⁷ A wennimu ke tú oposáátì
 kè n yèmmè da ta kè n da dǎ.

⁸ A dò nsèrèrè nwe ke dò mmupuommu,
 kàa me dò nyepuo.

⁹ Deè te kè m béi nke yí n deètì mupuommu
 ke bo tǎú yepuo.

A me dònne fínyì kó yebe nye,
 a fɔ́ku dònne yetebe bè tu yè nye pómumu.

¹⁰ Kè n sùtè a nùu m muó mbè ɔ́ muómmè menaà.

(Osapàà mbéi nti)

De kó menaà mbo n càà nkpeí nke,
 ti bo nduó dii mǎnni ke mè yǎ.

¹¹ M bo n dacɛnni kpéi nke
 kè n dacɛnni dǎkùmè bo n yínkè.

(Osapàà mbéi nti)

¹² Kɔtení n dacɛnni kè ti kǎté depaa,
 kénwentí sihekesí,

¹³ kè dè wenté tí kɔte detie
 mbè tu dè fínyì de kó kupaku
 káyà kè nsà kè de kó detie mpūnni,
 káyà kè nsà kè dè yè tifǎàtì,
 káyà kè nsà kè detie
 mbè tu dè kèdènátì kè dè pòrí.

Deborè nde n yóó da benkemè n wèi.

¹⁴ Yetebe bè tu mantidakó † ye kó kufɔ́ku kuú dàátì,
 yetebe sàà yè yebotí yebotí ye còu ti bòrì,
 yepàà nnè yekótè.

N dacɛnni n yèmmè kou n yè waà n fɔ́ nwe.

8 N dǎ a na ntú n tǎú nwè
 nè wè ti wènnè ti yǎ miè

† ΜΑΝΤΙΔΑΚΩ: Mutie mamù kó yebe nye bè do yé nyèè teennè
 benitipòbè kè bè kè bè puo. Wénté Tenketé 30:14.

ESAI

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Ti bo na kɛ́toté de kó dipátiri kuce mètāāti. Diwétiri kètiri mukàmmù 1-39 ti náá nSudaa kɔbe kó dikpààtiyuu kubakù cānku bíékè kperi do ta mɛ̀è ààrimè mièke nke. Asidii kóo kpààti diwèè do bè fě̀ũnkoomè. Kè Esaii bè nàké ke tú, mɛ̀fě̀ú́tímè bè fě̀ú́rimè í bonní be dootitɔ̀bè borè mǎà, kè be yei mmeè te nè bè yetemè Kuyie nkpeti. Esaii náá nti nè ò dɔ̀rimè kè dè mbenkú benitibè ke tú bè dò nkéceetemu kénfò̀ mufòmmu sààmù bembè nè be kó bekpààtibè kòò mbè nǎà nke tú kè bè í cèète bè bo bè kù páíí kèdeè. Kòò náké Kuyie mpǎ̀nǎànti kébéi nke dò: Dafiti kó kufuku mièke okpààti mɔ̀u yè̀tiní ke bo duó ndiwèi kutekù 40-55. Di ti náá nSudaa kó dikpààtiyuu kɔbe kusú̀kù, bè do bè pì̀rmè kédò̀ tidaati Babidɔ̀nni kó dihei mièke.

Kè Kuyie mpǎ̀nǎànti náàntòò béi nke tú Kuyie nyóó deetému ku nitibè kèwète kè bè tǎ̀hínéi be tenkè Sedisademmu, kè bèe keté mufòmmu pàmmù.

De kó mukàmmù mièke tìl bo tìl tu Kuyie nyè nkù yóó dɔ̀ tì kè dèe yei nkè ibotí im̀duu pété mesàà nnè Isidayeeribe mièke.

Mukàmmù 56-66 náànnè bèè wète ke konní bembè Sedisademmu, ke dò mbè nyáú̀kũnko be kònti, ke yé̀ bè konnime ke sò̀nké tidobonti mǎà ndi.

Kè Esaii béi nke dò: Ti Yiè nKuyie nkó Muyaá mmuù ò tǔnní kòò bo náké tináànsààti besénnibè kèdaate be bɔ̀ntóò bè kpéi 61 Yesu do kàa nti náànti Kuyie ncíè̀tè mièke, ke béi nke dò: Ti dò̀̀mu, kè dè ntukúnè wenwe Yesu ò pì̀ mmù tǔmmú Duku 4:16-21.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Bè nàké tì Sudaa kó kuwɔ̀ nkɔbe kpéi 1-12
2. Bè nàké tì ibotí ìì í tú Sifube i kpéi 13-27
3. Kuyie ncaummè Efadaimmu nè Sudaa kɔbe 28-35
4. Sennakedibu yóó bè domè mudoò nè Esekiasi kó mumɔ̀mmú 36-37
5. Kuyie ndeumè ke bo tipí̀ti timɔ̀u 40-48
6. Ti Yiè nKuyie nkóo tǔnti kó mɛ̀fě̀ú́tímè 49-57
7. Esaii tiémmè benitibè nè o pǎ̀nǎànti sɔ̀nti 58-66

Kuyie mbenke tì Esaii

1 Di mpátiri tɔ Kuyie mbenke tì nti Amɔ̀ti bire Esaii nè kù ò nàké tì Sudaa kpààtiyuu nè Sedisademmu ei kɔbe be kpéi. Sudaa kpààtibè Osiasi nè Yotammu nè Aasi nè Esekiasi be kó yem̀rè nye Kuyie nti nhò benkemè.

Isidayeeribe í bantémè Kuyie

² Kéí̀nkè kɔbe kènténè!

Ketenkè kɔbe keènè!

Ti Yiè nKuyie nkuù nǎà nke tú:

Mí ndi Yiè nKuyie mmí píí íbí,

ke ì tié kè ì né yete n kpeti.

³ Fenààfè yému fe yei,

kè sǎmmarímú yé dè yo ndè.

Isidayeeribe bie me ní yé wèè bè te.

N nitibè í ciì.

Kuyie nseimmè ku kɔbe

4 Di bo yà díndi kubotí kùù dò̀ri meyei,

díndi benitibè bèè yei ntonté,

di tú kuwɔ̀ nyeiku nku,

di kó feyanfè tu feyonkufe nfe.

Di tú beyonkuba mbe.

Di m bɔ̀ntóomu mí ndi Yiè nKuyie,

ke n sènkè̀ri mí nwèè di te díndi Isidayeeribe,

kè di m bùtínné.

⁵ Ba nte kè di bo nsɔ̀ké ke yetíri n kpeti,

kè dè nte kè n yíé kè dí poté?

Di yɔ̀ yeè dàátí yemɔ̀u,

kè di bo meyeñcaàrimè mièke,

⁶ kétúóté di naàcèi kèntɔ̀ kètuɔ̀kenè di yɔ̀

dèmarè ténke í fei,

yeꝛoutiyè nè yemɔ̀u nè yemààtè deè di dáátí,

òmɔ̀u í yè ɔ̀u, òmɔ̀u í yè bou,

òmòù me nyí yè wààrì mekùò.
 7 Di kó ketenkè dúnkomu,
 kè muhāá ncúó di ekè,
 kè di bo kè bepòbè tanní di tenkè ke caari di kperè
 Ke cāke dihei bè do cāke mèè botí betòbè tenkè.
 8 Siyōó èi kòbe beè máà né yenté,
 ke kpaá kupaakótétouku ò ndòmmè
 fínýí kó detie mmieke,
 difii ò nsokémè tipèti mieke
 ke do ndihei bè pi di.
 9 Kè ti Yiè nKuyie Mpackedaa
 do í coo nti kó bémabè,
 nè yie nti kperè do dèemu ke naánnè Sodómmu èi
 kòbe kperè,
 ke sááténè Komòò èi kòbe kperè.

Mubáammu Kuyie nyí dó mù

10 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Kénténè díndi Sedisadèmmu èi kó bekpààtibè,
 di càkemu ke dònnè Sodómmu èi kòbe,
 kénténè kékéè mí nKuyie n tié.
 Di sǐntemu Komòò èi kòbe do dòmmè.
 11 Iwūó di n feu ì péu péu, n kpeti í ì bonè.
 M pèmmu yepedake di n kòu yè ke tùò
 nè yenaadapàà nkó mekùò.
 N yí dó yenaadakè nè yepedapàà nè yebòdakè de kó
 meyíí.
 12 Di òó kòtení m borè nè ì wūó
 kè ì nsǐnkùnkò n dànkù,
 mīl dè ndi bekaà?
 13 Yóunè di bo nni mpāāmmè yepārè detetirè kpeye,
 di n cúnko tìl úúnti n dò nyisòke nyi,
 yóunè otānkù pānwè kó dibanni nè teomputè,
 nè yebaa nsònye di baà nyè n kpréi
 yebaa nyèè kòkénè meyei,
 n dè pèmmu n yí dè dó,
 14 Di baà mbetāāpāmbè kó yebaa nyè
 nè metíímmè di āāmè n kpréi
 dè n dò nyisíe nyi
 dè tu ditòu ndi n kpréi,
 n dè òunèmu.
 15 Di ò nkè di yòutení di nòu
 m bíékè ke m báá nní mbúútóomu
 kè di m báá nke m báá, m bá nkémmú
 di nòu sīl mùòti menitiyíí.
 16 Óúnè dimáà kéwenke,
 yóunè di dōri mèè yei n yíikè
 Yóunè dèè í wenni mudòòrimù.
 17 Keténè mesàà mmudòòrimù,
 ndòòrinè dèè síé,
 kénkommu bè fēūnko bè,
 kémpí mmesàà nyiciribí,
 kénkommu bekúpobè.

Kuyie nyúmè ku kòbe

18 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Kòtenèni kè ti yà di kpeti

bá kè di yei nwūóté ke dò mmeýíí
 di bo wenke tewātè dòmmè
 kè mè dó mè ndò nfetònfè
 di bo peike tipedapááti kōme.
 19 Kè di tāāté ke yíé n kpeti,
 di yóó dimu dihei kperè dèè tu desààrè.
 20 Kè di me nyete ke kprénnè di to,
 disíè dii yóó di kònnè.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi nde kó dinùò.

Kuyie nsautèmè Sedisadèmmu kpréi

21 Kè Kuyie mbéi nke dò:
 Sedisadèmmu èi kòbe!
 Yé dè dòmmè kè di m bùtínnè ke tūnne yebòkè?
 Díndi bèè kó meborime do wenni,
 kè di beénti wenni,
 di mmònni kè di né naá mbenitikòòbè †.
 22 Sedisadèmmu kòbe di do dò ntimáti péiti nti,
 di mmònni ke naánnè yekpèrè,
 di do dò mmenaà nkperímè mme
 di mmònni ke naá mmenacéduo.
 23 Di kó bekpààtibè í yíé n kpeti
 nè beyóóbè be pókù kumáà ndi,
 bémòu bè dó ticuuti nti,
 ke beti tiyeti
 bè í pí nyiciribí kè dè wenni
 bè òó í nkènté okúpokù kpeti.
 24 Dèè kpréi nte mí Mpackedaa di Yiè nKuyie
 n kprénnè ke baké Isidayeeriibe
 kè mīl béi nke tú:
 N yité ke còrhímumu n dootitòbè kpréi,
 n yóó peitemu n dootitòbè.
 25 Sedisadèmmu kòbe m bo di poté
 m bo di óúnè mutie bè óunè mù timáti
 kè dí wenke kè meýóó ndeite.
 26 Bebeénsààbè bo wēte kébuoté dihei bè do dòmmè.
 Kè itii nyembèe wēte kéānnè bè do dòmmè nè dimònni,
 kè bèe wēte kéyú di kó dihei ke dò:
 Bèè dōòri Kuyie ndó dè be kó dihei,
 bèè dōòri dèè síé be èi.
 27 Kè Siyōó èi kòbe tūnne kuce kusààkù kécooté,
 bèè bo Siyōó kè bèe ceete kéyíé nKuyie nkpeti
 kéndòòri dèè síé.
 28 De mōnni bèè né yete mí ndi Yiè nKuyie n kpeti
 nè meyei ndòòribè bémòu mí mbe Yiè nKuyie
 m bo bè poté kéyòure yòure.
 De yó ntú bèè ò yete be kó kumànkù nku.
 29 Ifei bo di pínnè detedierè di do feu iwūó dè,
 Ifei bo di pínnè depaa nkó yetòrè di kòri dè ke báá nkè
 di paa mbo peité.
 30 Kè di naánnè detie ndèè fāāti yòte
 kénaánnè detie ndi buótí dè,
 kè dè dòhté menie.
 31 De mōnni wèè do tú oniti kperè kòò naá ntimúkāāti
 kòò tōmmú naá nyihāāpémpéri kè dèe wēnné
 kéóóuté,

† BENITIKÒÒBÈ: Wénté Osee 2:4-15 nè Esekieri 16:15-43, 23:22-49.

Bè yóó bè yietí be dɔ̀rìmè dòmmè mme.
 12 Mí nKuyie n kó benitibè,
 ibí ìi bè baké, benitipòbè beè bè ni.
 Bèè bè ni bè bè fétinkomu,
 ke bè kɔ́ mbè kèrì kùù cɛ.

Kuyie nkpannèmè bèè ni ku nitibè

13 Ti Yiè nKuyie nyité ke còmmúmu ke seí nku kɔbe,
 kù ité ke còmmúmu ke bo bekénè yebotè.
 14 Ti Yiè nKuyie nkpannèmu
 bèè tu bekótibè ku kɔbe mieke nè bekpaàtibè ke tú:
 Dìl maanko fínyí kó yebe
 ke fèke besénnibè kperɛ ke píe ndi cɛ́.
 15 Nè òmmu wɛ́rímú mmu di fɛ́ũnkómè n nitibè?
 Ke naù besénnibè?
 Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí tì ndi békú.

Kuyie nkpannèmè Sedisadèmmu èi kó benitipòbè

16 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀:
 Sedisadèmmu kó benitipòbè m̀ke sifeí nsi
 ke ò nkéí kényéó,
 ke tú pìi bè wéimè, ke naù detónnè,
 kè kɔnninko be naàcénéi.
 17 Nè de kpéí mmí ndi Yiè nKuyie m bo fɔ́ri be yùti,
 ké bè cònnɔ́ meyùbii.
 18 De yiè bo tuɔke dii yiè mí ndi Yiè nKuyie m bo deite
 di sãti. Be nacénéi kó demámánnè nè dèè bou be yùti
 nè sinei dudúunsi nè medèi. 19 Yetootɔ́re nè sinei nè
 ifátiyi. 20 Tiyaàbomboúnti nè sinacénéi kó demámánnè
 nè inaaakṹ nè tũdààribè kó yedíè nè mɛ́fimmɛ, 21 nè
 demámánnè nè dèè tṹ yewṹ. 22 Tiyaàkpeti nè
 yeyaàbòrè pɛ̀kùye, tiyaàbomboúnti nè tidɔ̀uti. 23 Siwéi
 nè mupààkonkperímú kó tiyaàti tìl iri nè tiyaàyauti bè
 daati tì yeɔ.
 24 De yiè tũdààri bo ceeté kéãnné kunú,
 bè bo yi iwɛ́i inaaakṹ ntɛ̀mè,
 bè bo kuó iyùpãáti kényóu meyùbii,
 kényóu tiyaàsàati kényi tifɔ̀tɔ̀nti
 kè be wennikuu naá nkuhããtɔ̀ntɔ̀nkù kó kuffèkù.

Sedisadèmmu èi kó bekúpobè

25 Sedisadèmmu, a kó benitidaabè yóó kú mudoò
 mieke nke,
 behããp̀nkperíbè iwɛ́i yembè í kũntiní mudoò.
 26 Sedisadèmmu nitibè bo nkari o èi kó yebòrè,
 ke kuò nyekúdabùò.
 Bè bo paà be bí kénkari mutáá mmieke ke kuò.
4 De yiè benitipòbè bèyiekè bo mmurí onitidùò
 òmáà,
 ke tú ti bo nwaà ntimáà ti bo nyo mmù,
 ti bo ndo ntimáà tiyaàti.
 Yóu kè ti da yenke,
 á ti deite ifei.

Kuyie nyó nkánkémè bèè bo yenté kénkpaá Sedisadèmmu

2 De yiè ti Yiè nKuyie yóó denneni dii tepànni, dii yó
 ntú Isidayɛribe kó disãnni, di yó ndɛumu ke wenni,
 képeité yebe kè yè nsũ, kè diwèi mbo bèè bo yenté
 kénkpaá dihei mu kpéi. 3 De m̀nni bèè bo nkpaá Siyɔ́ɔ,
 bèè bo yenté kэмbo Sedisadèmmu bè bo mbè yu ke tú
 Kuyie nkɔbe, ke yé n wãrimè bè yètè kè bè bo Sedis-
 adèmmu mieke sãã. 4 Ti Yiè nKuyie mbo úté Sedis-
 adèmmu kɔbe, nè ku nùò kó muyaá, kéúté menitiyĩ
 mbè còúmmè Sedisadèmmu. 5 Ti Yiè nKuyie mbo ãnné
 diwetiri Siyɔ́ɔ tãri ìnkè kè di ndiéke bèè dè tiku kuyie
 mm̀nni, keyènkè kéndò nkuyukú kécúú mmuhãã
 kɔ́me, kénhãnkènè Kuyie nkó tikpeti be yó ìnkè, 6 kéndò
 ndifii ké mbè diéké, ké mbè kãnké kuyiinkù kuyie
 mm̀nni, ké mbè kãnké kuyaakù nè fetaafè.

Isidayɛribe túmè Kuyie nkó kupaku

5 N yóó dentè feyènfè nfe n népo kpéi, de kó feyènfè
 tukúnè o paku nku.
 N népo sàù wèè do kùúti fínyí kó kupaku
 ditãri ìnkè ketenkè naati dè,
 2 kètũntɛ ketenkè mesàà, kédei yetãrè,
 kètããté detie ndesààrè kébuatí,
 kémaá didènni de cuokè ò yó mbaanè di,
 kékeuté difɔ̀tiri ò yó nhũti dè fínyĩ be,
 kényé ke dò ndè yóó pié yebe sààyè,
 kè dè né pié yèè í wenni.
 3 Díndi Sedisadèmmu kɔbe Sudaa kó kuwuɔ nkɔbe tí
 púténè
 mí nnè n kóo fínyĩ.
 4 Ònde kpaá n yí d̀ò dè de kó detie nkpeí?
 N do yé kétú dè yóó pié yebe sààyè nye,
 kè dè né pié yebe sɛ́nyè, ba nte?
 5 Ntenè n dò nkédɔ̀mè de kó detie,
 n yóó deitemu kuperí kè iwṹ dè càáké.
 M bo pété kuperí kè bè ndè nàù.
 6 De kó kupaku bo kpánné,
 òmɔ̀u ténke bá nkù kṹ òmɔ̀u ténke bá ndè kèi,
 tipotì nè tisãmpotì dè borè éúté.
 Kè n náké yewetè kè yè báá yóu kè fetaafèe dè dùóté.
 7 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa kóo fínyĩ tie ntú
 Isidayɛribe kó kuwuɔ.
 Ò tããté dèè tie ke fíi ndèè tu Sudaa kó kubotí,
 Kuyie ndo yé ke tú beè yó ndɔ̀ri dèè wetí,
 kè bè né dɔ̀ri dèè í dò nkédɔ̀.
 Bèè do dò nkéndɔ̀ri mesàà,
 kè benitibè né kuònnè beè kó kuyonku,
 tipitì timɔ̀u ke bo meyeñcaàrimè mieke.

Kuyie nkpannè tì bèè fèkù betɔ̀bè kperɛ (Yenaànkékè 8-24 wénté 10:1-4)

8 Di bo yà díndi bèè maá ke maá sicéi
 ke do nke do ndepaa nke dèè mɛ́fiè mmemɔ̀u,
 kè dè bo mboní kè dí tieke dihei dimɔ̀u.
 9 Nte mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n tú mù:

De kó sicéí bo dúnko,
 de kó sicēsààsi í yó mm̄ke bèè si ã.
 10 Kupaku kùu bo ibaaké tepíitè nè idéi,
 kè bè buctí fínyí kó detie,
 kè bè t̄ũ de be ke niu menaà
 mè báá píe ndítiribè sipisìnùmmù,
 kàa buctí tidibotí kuyòrikù,
 a deite temámbòtè memáà.
 11 Di bo yà! Díndi dè ÿ nwenníí,
 kè bèè cokòo menaà nkperímè borè,
 ké nke ntúũnko nè keyènkòo kémuú.
 12 Bèè ÿ mbaà nke au ke bie ntikùtidùùti
 nè yebàrè ke eu itàrí, ke ȳ nke ȳ mmenaà.
 Bá bè í wéí mí ndi Yiè nKuyie mpí mmùu t̄õmmú,
 n d̄ò dè nè n ncu.
 13 N nitibè í bantému, deè te
 kè bè yóó bè pírmú kékònnè
 Sikpààtibíí bo kú dikònni
 kè sinéyēī kua benitibè.
 14 Mukúú nhààtemu mu nuu ke onné mu níí
 ke bo maánko sikpààtibíí nè benitibè t̄obè
 diwèi bo bè kè bè yānku ke úú.
 15 Oniti bo nínkú késínné Kuyie nyiikè
 sip̄w̄ yembè p̄w̄ bo deè kè bèè sínné.
 16 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa d̄òri dèè sié dènde,
 ke benkú kù deumè,
 ke bekùnè ku nitibè kè dè sié ke benkú kù wetímè.
 17 Dihèi bo naá ntidobontí kè bè ndè c̄ẽmmù ipe,
 iwũ bè dùnne ì do borè,
 ib̄b̄bí bo ndè cènti ke diiti timùti.
 18 Di bo yà díndi bèè deri di yei nkó muc̄ntimu,
 nyinààke ÿ n̄derimè tenaasāntè.
 19 Díndi bèè nàa nke tú: Kuyie mm̄nné
 kédw̄ ku t̄õmmú kè ti mù yà.
 Kuyie nyIsidayeeriibe t̄ũ nkùu d̄w̄ ku t̄õmmú
 mecãã nkè tí kù banté.
 20 Di bo yà! Díndi bèè yu meyei nke tú mesàà,
 nke yu mesàà nke tú meyei,
 nke yu kuwenniku ke tú dibìnni,
 ke yu dibìnni ke tú kuwenniku,
 ke yu detiire ke tú dewèètirè,
 ke yu dewèètirè ke tú detiire.
 21 Di bo yà díndi bèè yèmmè d̄ò ndi cii
 díndi bèè yèmmè d̄ò ndi m̄ke meyèmmè.
 22 Di bo yà díndi bèè yètè feí munaàyã mièke,
 díndi bèè m̄ke menaà kperímè kó yek̄m̄b̄.
 23 Díndi bèè kommu becaàribè ticuuti kpréí,
 ke yetírí di bo nkommumè bèè naati.
 24 Deè kpréí nte kè di yóó c̄úté timúkpeti k̄õme,
 muhãã nh̄w̄ c̄útémè t̄iyonkããti,
 di c̄iè mbo pããke kè di pórímùu yote,
 di yete mèè kpréí mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n kuú.
 Di sènkèrimè mí ndi Yiè nKuyie,
 díndi Isidayeeriibe di í t̄ũ n náahti nti.

Kuyie nyóó duómmè kè Asidii k̄be do Sudaa k̄be
 (Dinaãnkèè 25 wénté 9:7-20)

25 Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè m mièke di yè,

kè ñ yòute n nòutè ke di poté.
 Kè yetārè s̄antè kè benitibè ku ke cóú cóú ice mièke.
 Nè memme m mièke í do,
 n nòutè kraá yuomu di ínkè.
 26 Mí ndi Yiè nKuyie n còhné mecannimè mme
 yebotè yèè bo medétimè ye kpréí.
 N yè yu nè fefontifè nfe, ke yè iténí itemmànke
 ke cokúní mecãã.
 27 Be mièke òm̄w̄ í yo tihùùti,
 be mièke òm̄w̄ í bèté bá omáà.
 Mun̄nd̄õmmú í bo bè kòò m̄w̄,
 be kòò m̄w̄ í yè nke duú.
 Bè bou be naakũw̄ nyi tei tei,
 be neùti kó iwēí í w̄ke.
 28 Bè s̄ũt̄ému bè pie, ke f̄inné be t̄ānnè,
 kè be s̄éí k̄p̄èètè d̄onnè yetārè
 kè be naaséí c̄èètiyè cokú tef̄d̄õntè k̄õme.
 29 Kè bè kontí kuciriciriȳk̄u k̄õme,
 kè be dabùò nd̄onnè yeciriciripàà kpeye,
 kè be ùntí, kè bè p̄í d̄emarè òm̄w̄ w̄w̄ í nfiète.
 30 De yiè Asidii k̄be bo do Isidayeeriibe
 kè be uutoo nd̄onnè dàméèri k̄ku ÿ nd̄õmmè
 kuyaakù fùùtè dii m̄nni.
 De yiè yewetè bo scute kè dibìnni dátinné ketenkè,
 kè meyeñcaàrimè mbo.

Kuyie nyúmè Esaii mut̄õmmú

6 Sudaa k̄be kóo k̄pààti Osiasi ku dii benni, kè
 Kuyie nní mbenke kumáà kè n kù yà, kè kù k̄ari
 dikpààtik̄ari okùri marí ínkè ku c̄iètè, kè ku yaàbòri pitè
 ke piéké te mièke. ² Kè Kuyie nt̄õrè kperè còmmú ke kù
 c̄èti, ke m̄ke bá di ifièti ikuò, kè idéi tu ì ÿ ndáátí di
 yuu, itei idéi sinaac̄ei, itei idéi ìi pùùnè. ³ Kè yè nà
 nyet̄obè ke tú:

Ti Yiè nKuyie Mpakedaa d̄ò mpáí pái nwe,
 kòo kpeti piéké ketenkè kem̄w̄.

⁴ Kè ku c̄iètè b̄orè kó yesānkèe s̄antè nè ku t̄õrè kperè
 kó metammè kpréí. Kè kuyukúu píe nku c̄iètè mièke. ⁵ Kè
 n kuónko ke d̄ò: N kúmu yí! N tú oniti nwe wèè nuu s̄í,
 kè nh̄ ã kubotí kùu kó benitibè nò s̄í mbe cuokè, kè n
 nuu nyà ti Yiè nKuyie Mpakedaa.

⁶ De m̄nni kè Kuyie nt̄õrè kperè kó dimarii puuní m
 bíékè, ke t̄o dihããk̄õnni, ke di d̄èitení diwũt̄õnni ínkè nè
 ihaaké, ⁷ kè di kàáké n nuu kébéi nke d̄ò:

Dihããk̄õnni dii mmè nkàákémè a nuu,
 di wenkemu.

A yei ndèitemu, bè ùt̄ému a yei.

⁸ Kè n keè ti Yiè nKuyie nkó metammè kè kù tu:
 M bo t̄õ nwe?

We mbo k̄w̄te kénáké ti kó tináahti?

Kè ñ d̄ò: Nte mí, ñ t̄õ.

⁹ Kè de kó metammè d̄ò:

K̄w̄te kénáké ku mbotí k̄be ke d̄ò:

Di bo nyo di me mbáá keè,
 kénwúó, di me mbáá banté.

¹⁰ Ke yé de kó kubotí k̄be yèmmè kpeñnimè,
 bè í yíé ntimati,
 ke ìtinné be to ke báá keè,

ke ùú nke báa yà,
 bè yàà bo ceete mèè kpéí nkè m bè miékùnnè.
¹¹ Kè n kù beké ke dḵ:
 Dè yó mmè dò ke káá nde?
 Kè de kó metammè dḵ:
 Dè yó mmè ndò nke kémúnè dihei bo dḵnkómè,
 kè sicéí paà bèè bo nsi ā,
 kè dihei naá ndikpáà.
¹² Dè yó mmè ndò nke kémúnè,
 mí ndi Yiè nKuyie m bo cíemmè benitibè
 kè dihei dḵnko kénaá nfekpáfè.
¹³ De kó dihei kó benitibè bèè bo yenté,
 kénkraá sámḵpḵ sámḵpḵ,
 bè í yó ndè kraá.
 Dè né yó ndonnè bè ʒʒ kḵúmè mmè mutie,
 kè dikúnni nkpaá képuku.
 Mèè botí nku dikúnni dii kraá
 di miéke nke kuwḵ nsààkù yètinímè.

Kuyie nnáké ti Esaii wèè nàá nku pāñnáànti

7 Osiasi bire Yotammu kó debire Aasi tu dii mḵnni
 Sudaá kḵbe kóo kpààti. De mḵnni ndi Sidii kḵbe
 kóo kpààti, Desinni nè Demadia bire Pekaa
 Isidayeribe kóo kpààti kè bèè do Sedisademma ke bo
 ò pḵnte ke me nyí nna. ² Kè bèè ti nàké Dafiti yaàbire
 Aasi nè o kpààtiyuu kḵbe ke dḵ: Sidii kó behāpḵmbè
 bàtè Efadaimmu tempè. Aasi nè o kḵbe kè bèè ti kèè kè
 be kḵnti nhau, kuyaakù ʒʒ fuute kè detie nní nhōmmè
 kutúúkù.
³ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nnáké Esaii ke dḵ: Túóté a
 bire Seasubu kè di kḵte ditāri kó menie mpḵʒ nke
 cuutiní dè diyaāhḵubinni kényà Aasi. ⁴ Kàa ò nàké ke dḵ:
 Wèè pí nhomáà, ò bá ndé, o kḵmbùḵti bá nduò Sidii
 kḵbe Desinni nè Demadia kpéí, bè dḵnnè tedakèmpùtè
 tèè cḵuté kédeè tēnte kè kuyukú kuti. ⁵ N yému ke dḵ
 nSidii kḵbe nè Pekaa kḵbe nè Efadaimmu kó kuwḵ
 nkḵbe bè da dḵnè meyei mmè, ke náá nke tú: ⁶ Yóunè kè
 tí do Sudaá kḵbe kè bè ānnè kufḵwaá kè bè dḵnnè
 muwērimú kè bè ti wēnnè kè tí pí nTabēedi bire
 tikpàti. ⁷ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa béimmu ke tú dè í yóó
 dḵ ò tu dè báa di.

⁸ Ke yé Damaasi wèè tumè Sidii kó diheidiè.
 Kè Desinni tu di kóo kpààti.
 Dè bo nyóó yí yebie nsipísikuḵ nè yènnùmmù,
 kè bè namu Efadaimmu kó kuwḵ,
 kù ténke í yó nkpaá.
⁹ Sammarii wèè tu Efadaimmu kó diheidiè,
 kè Demadia bire tú di kóo kpààti.
 Kè di í yie ti Yiè nKuyie nkpeti
 ke kù taunè di í yóó nhā ke bo.

Dèè benkú Kuyie nti bonèmè

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nḵḵtè ku náànti kèbéinnè Aasi ke
 dḵ: ¹¹ Beké mí nha Yiè nKuyie kè n da benke medḵrímè
 mamè ketenkè miéke yoo kéíkkè miéke.
¹² Kè Aasii béi nke dḵ: N yí yóó beké n Yiè nKuyie
 ntimatí n yí dḵ ke da bennè.

¹³ Kè Esaii ò nàké ke dḵ: Díndi Dafiti yaàbí benitibè me
 ndi ùunè kè dè í sànnè kè di dḵ Kuyie ndi ùunà? ¹⁴ Dèè
 te kè ti Yiè nKuyie nyóó di duḵ mmecannimè:
 Desapḵmbire dèè mu nyí duḵnè onitidḵ dè bo púo
 nképitè denitidabire kè dè yu ke dḵ Emmaniyeeri (dèè
 tu Kuyie nti bonè). ¹⁵ De kó debire yó nyḵ mmenaamiè
 mmè nè mecekùḵ nke yàa tuḵkenè dè bo yetemè meyei
 nkétāātè mesàà. ¹⁶ De bo nyóó tuḵke dè bo yetemè
 meyei nkétāātè mesàà kè de kó yehékè yedé a dé yèè kó
 bekpààtibè kè yè dḵnkómu. ¹⁷ Fḵ nti Yiè nKuyie nné
 yóó duḵ nkè yewe yonkuyè yèè da tuḵkení fḵ nnè a kó
 dikpààtiyuu, di mu nyí yà yè botí nè Efadaimmu yàtenè
 dii yiè Sudaá kḵbe. M buḵ Asidii kóo kpààti yóó di
 domè mmè.

Kuyie nnákémè bè yóó bè domè kécake be ei

¹⁸ De kó diyie ti Yiè nKuyie mbo fonte
 kè Esibiti kó isēí iténí.
 Kè kuu fonte kè icee iténí Asidii,
¹⁹ kékḵtení kédátinnè ikó nyimḵu
 nè yekondake yemḵu
 nè yepèè kó mefìè mmemḵu
 nè tifāpèùti timḵu nè iwḵʒ cènti dè.
²⁰ De yiè ti Yiè nKuyie mbo ikú oponkorì kukó nyàà
 kou,
 Asidii kóo kpààti, kòo kuó
 di yùti nè di deēmbii nè di citi † Isidayeribe dootitḵbè
 yóó be namè mmè kè bè fēū.
²¹ De yiè bá wèè niti ò ní bo ncēmmú
 fenààfè fēmáà nè ipe idéi.
²² Menaamiè mbo mpíéké,
 bèè bo nkpaá dihei,
 bè bo nyo mmenaamienkùḵ nnè mecekùḵ.
²³ De mḵnni fínyí kó depaa ndèè kó detie mbo
 tekḵpíitè
 ke dḵ nkè bè bo dè fité de díítí mbo medítíbi
 ntekḵpíitè (1000),
 de kó depaa mbo kpánnè kéye tipoti nè tisāmpoti.
²⁴ Kè bè nde nkḵri kupaawaá nnè detānnè nè ipie,
 de kó ketenkè bo naá ntipoti nè tisāmpoti máà kḵke.
²⁵ Yetāre yemḵu bè do kuuti yè nè sikāmmùu,
 benitibè ténke í yóó ndaati ke kerí de kó depaa
 mmieke
 ipo yàà bo bè kùú mèè kpéí,
 kè bo naá nyinààke kó ditūnni,
 ipe kó diciènni.

Bè yóó pḵntemè Sammarii èi nè Damaasi kperi kéhéi ye kperè

8 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kè n nàké ke dḵ: Túóté
 kutāpíèkù diekù kéwāri ke yí: Kupḵnkeheikù. Kè de
 kó iwārii nfeí. ² Kè n kù wāri kébenke benitibè mḵm-
 mḵmbe bèdèbè, ikuḵ niùti Udiya nè Yebedekiyaa bire
 Sakarii. ³ Kè n duḵnè m pokù Kuyie mpāñnáànti
 náàntò kòo púo nképitè denitidabire, kè ti Yiè nKuyie
 nní nnáké ke dḵ n dè yu diyètirì ke dḵ: Kupḵnkeheikù.

† ...KUÓ DI YÙTÌ NÈ DI DEÈMBÌI: Dè benkú

⁴ Ke yé de kó debire yó nkpaámè ke í na ke yí n yó yoo n cice, kè bè pòntemu Damaasi ke éi o kperè nè dèè bo Sammarii ke kònnè Asidii.

Asidii kɔbe domè Sudaa kɔbe

⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dɔ:
⁶ Benitibè sènkèrimu kukó nSidowee kó menie mèè pũ mmeyɔ̀mmè.
 Deè te kè be kɔnti yārike
 kè bè kpeuti bɛkpà̀tìbè
 Desinni nè Pekaa bè ìkè.
⁷ Deè te mí ndi Yiè nKuyie
 kè n yó duó nkè Asidii kóo kpà̀tì di do,
 nè o kó tikpeti timɔu.
 Kéndonè menékperimè ɔ ntatiní kukó nke dɔmmè.
 Mè ɔ́ píe kukó nhEfatati ké kù dàtínémè.
 Mè ɔ́ dátinnè mèè botí yekonnèbìè nkémpũ.
⁸ Mè bo dátinnè Sudaa kɔbe kè bèè kuri
 kénkááké be fñíí,
 mè bo pɔ́nté kédátinnè a eì dimɔu,
 di duó ke kááké dè, áu yoo! Emmaniyeri †.

Yebotè wùó nke bo dɔ̀ dè tu detetirè nde

⁹ Díndi yebotè bá kè di dɔ́ dí wènnè kébáátí,
 kuɔ́waá mbo di kpééte.
 Kénténè díndi yehéké détiyè kɔbe kékéè,
 bá kè di dɔ́ dí báátí mèè botí
 kuɔ́waá mbo di kpééte.
¹⁰ Bá kè di dɔ́ dí náké ke bo dɔ̀ tì,
 tì bo díé.
 Nákénnè kètááté di dɔ́ tì.
 Di teti me mbáá dɔ̀!
 Ke yé Kuyie nti bonèmè.

Kuyie nyèmmè Esaii nè Isidayeribe báá teeté betɔ̀bè

¹¹ Ti Yiè nKuyie nni mpí ndii mɔ̀nni,
 ké n caummu ke dɔ:
 Báá tūnne ku mbotí tū nkùu ce.
 Ké n náké ke dɔ:
¹² Báá teeténnè de kó benitibè,
 kè bè dàkii ke bo bo ndiheì kóo kpà̀tì,
 di báá bè teeté, di bá ndé bè dé dè,
 di kɔ̀mbù̀tì bá ndé duò.
¹³ Ti yiè nKuyie Mpakedaa,
 di dò nkényé ke do nweè tu wèè kpa meyi,
 wehwe di dò nkéndémè,
 weè máà ndi di kɔ̀mbù̀tì dò nkénduòmè.
¹⁴ Ti Yiè nKuyie ntu disòri ndi dii dò mpáíí,
 ke né tú ditāri benitibè yó mbétírí di ke duò
 dii yó mbuò mbenitibè,
 ke do ntímátí dindínti Isidayeribe kó yekpà̀tìyɔ yedé
 kpéí.
 Ke dò nticù̀tì Sedisademmu kpéí.
¹⁵ Benitibè kusúku yó mbétírí di ke duò ke kékíí.
 Bè bo duó tímátí dindínti mieke kè bèè bè pírmú.

Kuyie mpāñāñānti náāntò dōmmè kénkémú Kuyie nyóó dɔ̀ tì

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dɔ: Sɔ̀nne de kó tináānti nè de kó itié n tūmbè kpéí. ¹⁷ N Yiè nKuyie mbùtinnému Sakɔbu yaabí. Bá nè memme n ku mbúú, n kù kèmmúmu. ¹⁸ Mí nnè m bí, ti Yiè nKuyie nkùu bo Siyɔ́ tārì, kù n duó nyi, ti tú Kuyie Mpakedaa kó mecannimè mme, ke benkú ti Yiè nKuyie Mpakedaa yóó dɔ̀ tì Isidayeri.

¹⁹ Kè bè di náké ke tú: Kɔtenè bèè bourí tinùbooti bè borè, nè bɛpā̀bè borè kè bè dí pā́, bembè bèè ɔ́ nnáa mbe nò mieke bèè ɔ́ nwéú kétú, dè wennimu ke dò nhonití níí beé nho bɔ̀, kémbourí tinùbooti, kè bɛcírɔ̀bè ò náá mbèè fòu be kpeti. ²⁰ Di ténnè be ke dɔ: Ti Yiè nKuyie nkó itié nè ku náānti ti dò nke de ntūnne, kè wèè í dè tūnnè ò báá yà Kuyie nkó mesàa.

Dikònni nè meyeñcaàrimè dè yóó tannímè

²¹ Dikònni bo bè poté ké bè auté,
 kè bè nkéri diheì mieke nè meyeñcaàrimè,
 kè be mieke yenni, kè bèè bɔ̀mmú kusínkù
 be eì kóo kpà̀tì nè Kuyie, kémbúú tiwetì.
²² Ke sínnéni ketenkè kényà dibiinni
 nè meyeñcaàrimè kperè nè dèè duò tikɔ̀mbù̀tì,
 kè bèè bè tèntoo dibiinni mieke.
²³ Dibiinni í yóó nhā ke bo diheì
 meyeñcaàrimè bo dii mieke.

Kuyie nyóó dɛetémè ku kɔbe

Ti Yiè nKuyie ntanné Sabunɔ́ kó diheì
 nè Nefutadii kperi ifei mieke nke.
 Dè né yó mboní kè kùu yè dèúkunnemu,
 kétúóté dàméèrì kéntɔ́ kétuɔkenè Suditèè
 kukó nyàa diyè yìèní kèè bíékè nè Kadideeo
 bèè í tú Sifube be kó kutempè.

9 Kubotí kùu do kéri keyensù̀kè mieke
 kù yàmu kuwenniku dieku.

Bèè do bo dibiinni kó diheì
 mukúú nkperi
 kè kuwennikuu bè mīíté.

² Ti Yiè nKuyie nhá duó nkàa nitibèe súú
 duó mbe diwèi dieri,
 ké bè duó nkuyèhnaatí,
 kè bè nyānku a ìkè
 bè ɔ́ nyānku mèè botí dididèi mɔ̀nni
 ke íú bè ɔ́ ntoti bè eì dè ke íúmè.

³ Be dootitɔ̀bè do bè buú nkùu naàdò̀dò̀rìdɔ̀,
 kumundú bè do bukú kù
 kupà̀tì bè do bè puotinè kù,
 a dè kèetému bè do dò̀mè Mandiyā̀ eì.

⁴ Be dootitɔ̀bè do puoti yetà̀rè nè tii ā̀p̀p̀nnèutì
 nè tii yà̀tì dèè mù̀tì meyi
 dè tati muhā́ mmièke nke,
 muhā́ mborè còúté.

⁵ Ke yé bè ti peitémè debire
 bè ti pā̀mu denitidabire

† EMMANIYERI: Wénté Esaii 7:14 nè 8:10.

Kuyie nde nduó nkè dè bo mbaké.
 Bè bo ndè yu ke tú:
 Otentisàwè
 Kuyie nkperíkù,
 ti cice wèè bo sǎǎ
 meom̄pùmè kóo kpààti
⁶ O kpàti yó ndéúkúmu
 kè meom̄pùmè mbo sǎǎ
 kòo fíí nDafiti kpàti kè ti nsóké
 kòo mbaké o kpàatiyuu.
 Mewetímmè nè timóm̄m̄w̄nti
 kè dè mbo di mmònni nè sǎǎo.
 Ti Yiè nKuyie ndómu ku kɔbe mediè deè kpéí nte,
 kè kù yóó dè dǎǎ.

Kuyie mpoté kùu yǎiku bèè bo Sammarii
 (Wénté 5:25)

⁷ Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i b́i ti nnáahti ke kpannè
 Sakɔbu yaàbí
 kè ti bè do bembè Isidayeeribe.
⁸ Kè kubotí kumɔu ti kèè
 Efadaimmu eì kɔbe nè Sammarii omɔu kɔbe bè ti kèè-
 mu.
 Kè tefentè bè deute kè bè nàà nkétú:
⁹ Titáti kó iduotí iì do,
 kè ti yóó maánè yetáhokùye
 bè kǎú detie mbè tu dè sikomǎǎ, kè ti yóó fííku
 detekperè bè tu dè sétiri.
¹⁰ Mí nKuyie mbe Yiè mm̄i duó nkòo kpààti Desinni eì
 kɔbe bè do.
 Mí nKuyie mm̄i íi mbe dootitɔbè mieke.
¹¹ Sidii kɔbe beè iténí diyie yiení kèè bíékè
 kè Fidisitǎǎbe iténí diyie taà kèè bíékè
 kè bè àate ke maanko Isidayeeribe
 bá nè memme mí mbe Yiè nKuyie m mieke í do
 n nǎtè kpaá yuomu Isidayeeribe kpéí.
¹² Bá nè m me mbè potémè bè í wǎtení m borè,
 bè í n wammú mí mbe Yiè nKuyie Mpakédaa.
¹³ Deè kpéí nte mí mbe Yiè nKuyie
 kè n yóó kéétè Isidayeeribe yuu nè be yóú,
 n yóó kǎúmu tipuonti nè tipènti † diyie dimáá.
 Diyuu benkú bekótibè mbe nè sikpààtibí.
 Kè kuyóú benkú bèè tu bemáá Kuyie mpǎǎnàahti
 náam̄bè.
¹⁵ Kuwu nkuù nkó benìùbè kù fétinkomu.
 Bè bè niité kuce yeiku nku.
¹⁶ Deè kpéí nte mí mbe Yiè nKuyie
 kè n yèmmè í naatinè de kó bedapàmbè
 m me nyí yóó kuú mmesém̄mè be kó iciribí nè
 bekúpobè
 ke yé bemɔu bè dǎǎmè dèè í wenni dè nde.
 Bè tu benitɔnnibè mbe kè tináanyeiti píéké be nò
 deè te mí nKuyie nkè m mieke be péi, kè n yùo n nǎtè
 be kpéí.
¹⁷ De kó benitibè yonku dò mmuhǎǎ mmu,
 ke cǎú ntipotí nè tisǎmpotí

† TIPUONTI NÈ TIPÈNTI: Dè benkú bèè tu bè mbe bediebè nè
 besǎmpǎbè Esibiti eì mieke.

ke cǎú nkutúúkù tikǎti
 kè kuyukú fí nke dekù tiwetí.
¹⁸ Ti Yiè nKuyie Mpakédaa weè mieke cǎútè benitibè,
 kòo mieke kó muhǎǎ mbè tǎǎ,
 bá wè kòò ceké o yuu.
¹⁹ Bè níi yuntení kubakù yóú bíékè
 dè me mbáá ku be kònni,
 kè bèe eíní kucǎnku bíékè kémaánko
 bè me mbá nsànnè.
 Bá wè kòò cǎá nho kou bakù.
²⁰ Kè Manansee kɔbe cǎá nhEfadaimmu kɔbe,
 kè Efadaimmu kɔbe cǎá mManansee kɔbe,
 de kó iwuo nyidé kè ì wǎnné ke cǎá nSudaa kó kuwu
 nkɔbe,
 bá nè memme mí mbe Yiè nKuyie m mieke í do,
 n kpaá yuomu n nǎtè be kpéí.

Kuyie nkpannèmè bèè fǎũnko becírìbè
 (Yenǎǎnkékè 1-4 wénté 5:8-24)

10 Di bo yà! Díndi bèè dɔunko siyáàbisí kó ikuú,
 ke ì diinko n nìtibè mesém̄mè.
² Bá di í kemmu becírìbè kpeti,
 ke bè yetírínè bè dò nkénte dè.
 Ke ei bekúpobè kperè ke fekù iciribí kperè.
³ Kuyie nkó tiyǎiti bo di do dii yie di bo yíme?
 Meháárimè mèè iténí dedétirè mè bo di do dii m̀nni,
 di bo coké kécuó nke kè bè dí teennè?
 Di bo dǎú nde di kpàti?
⁴ Tii di kpaánè tu bè dí wǎnnénè tikpetínti,
 di bo wǎnnénèmè becírìbè tii di baa.
 Nè memme m mieke í do,
 n kpaá yuomu n nǎtè.

Kuyie ntǎmmè Asidii kɔbe kè bè dǎǎ kè dè tonté

⁵ Di bo yà díndi Asidii kɔbe!
 Di tú m mieke kó didùù ndi.
 M mieke keè peike kè n di pikú kunasǎǎ kǎme.
⁶ N di tǎ ndíndi Asidii kɔbe kubotí kùu yete n kpeti ku
 borè nde.
 Kùu botí íiko m mieke
 kè di bo kù pònte kéhéi ku kperè,
 ké nkù nàù tisǎsǎàti kǎme.
⁷ Díndi Asidii kɔbe di né í tì banté,
 ke dǎ kékuo ibotí ké ì dèè páíí.
⁸ Díndi Asidii kɔbe kè di né tú
 di kó behǎǎp̀nkótibè kpeñnimu,
 ke mànnè bekpààtibè.
⁹ Ke na Kadincɔ nè Kadikemiisi nè Amati eì kɔbe
 nè Adipadi eì kɔbe nè Sammarii eì kɔbe nè Damaasi eì
 kɔbe.
¹⁰ Nè n kó tenǎtè nte m potémè yehekè yèè kó yebɔkè
 nè yesǎmpókè kpeñninè Sedisademm̄u nè Sammarii
 de kpeye.
¹¹ N dǎǎmè Sammarii nè o kó yebɔkè
 n yóó me ndǎǎ Sedisademm̄u nè o kpeye.
¹² Mí ndi Yiè nKuyie m bo pí ndii m̀nni n tǎmmú Siyǎǎ
 tǎri ínkè Sedisademm̄u m bo yúú nhAsidii kóo kpààti

16 Bè bo mpĩ mbe bí ke tãũ ketenkè,
kétó dèè bo be cẽĩ mieke kékonnè,
kèpĩmmú be pobè kédũnè.
17 N yóó ìinní Medii eì kɔbe mbe kè bèe bè do.
Bembe í wanti idíítí,
be kpeti í bonè mesɔɔ.
18 Bè yó ntãũ ipie nyi bedapambè ke buò.
Mesémmè í yó mbè bonè ibí,
bè í yó mmɔke ibí bénní kó mesémmè.
19 Babidɔnni fĩ nwèè tu yekpààtiyɔ kó medéè,
Kandee tenkè kɔbe kó tisãti,
a kperè bo naánnè Sodɔmmu kédontenè Komɔɔ ekè,
Kuyie ndo pònte yè.
20 Oniti ténke báá buoté de kó dihei,
òmɔũ ténke báá di kàri nè di bo mbomè.
Bá becièmbè bè báá di kàri.
Benaacẽmbe báá dè còhné titouti.
21 Yekpamaá yó nde ndɔu,
Yeondo bo píe mbe cẽĩ.
Dè bo naá nyicũo nkó diãri,
sitãbɔɔ yó nyãnku dè.
22 Yekoute bo nkuò nde kó sicẽkperí mieke, ke cóú
nyetɔbè,
sikpamɔɔ bo taá de kó sicẽsàsi.
De mɔnni duunímu, de kó yewe ténke í kpaá ke dètiri.

Isidayeeribe yóó wẽte kékárimè be eì

14 Ti Yiè nKuyie nyóó kuómmu Sakɔbu yaábí
mesémmè. Kuyie nyóó wẽte kètããtému
Isidayeeribe, kù yóó bè kãnnemu be tenkè. Bepòbè
yóó kɔtoomu ké bè wènnénè, bè yóó munnénèmu
Sakɔbu yaábí.
2 Yebotè bo túoté Isidayeeribe ké bè kpènné be tenkè.
Isidayeeribe yóó bè tiekemu ti Yiè nKuyie mbè duó nkèè
tenkè mieke, ké bè dòò tidaati benitidaabè nè beni-
tipòbè, kètieke bèè do bè te, kébaatè bèè do bè baké.

Kuyie nnàkémè Babidɔnni kóo kpààti yóó kúmè

3 Isidayeeribe ti Yiè nKuyie nyóó di om̀p̀nèmu nè
meféúítimè di fèúítémè nè bè di díí mmèè sémmè nè
mudaatɔmmú bè di pínné mù. 4 De mɔnni di bo onni
Babidɔnni kóo kpààti ke dò:
Wèè do ti fèúũnko ò kòte ke?
Wèè do ti diimmu mesémmè ò bore?
5 Ti Yiè nKuyie nfètemu benitidɔnnibè dùò,
bèè do ti baké be pààti kèkému.
6 Wèè do puoti yebotè nè kemieke ke í ompu,
wèè do baké yebotè nè kemieke ke yè fèúũnko sãã.
7 Diwèi pímmu dihei dimɔu,
kè di pèté meom̀p̀mè,
diwèi kó siyíkpeì sii kuò.
8 Bá nè detie mbè tu dè sipèrèsi nè sétiri Dimaa kperè,
diwèi dii dè bo a domè.
Nè a duó dii yiè ketenkè
odakũti ténke í kòriní ti kũ.
9 Bèè duó kudɔnkù bè bàátímu a kũntoomè ke bo da
co.

Ke enni becírìbè a kpéi,
bembe bèè do tú bekpààtibè ketenkè ìnkè,
kè ìinko yebotè kó bekpààtibè be kpààtikàri ìnkè.
10 Bemɔu bè naámmu a kpéi nke tú:
Fĩ mmúnke, a ténke í mɔke muwèrímú,
a ti dòntenèmu, a í ti cáánnè.
11 Bè do bie ntikùtidùùti ke da sãntí
né nte fĩ di mmònni kudɔnkù mieke,
kè yebiè dàátí a dũu
kè ibié píéké a yaádándátínkù mieke.
12 Fĩ nwèè do bo tiwetì, yé a yĩme ke donní?
Fĩ nwèè do tú tawãtè tèè pínti,
fĩ nwèè do tú tekũwentéwãtè,
fĩ nwèè do pònti yebotè, yé a yĩme ke donní?
13 Fĩ nwèè do náá nhamáà ke tú:
M bo deke kétuɔke tiwetì,
m bo pèètóo Kuyie nhãnné sii wãã
kéfíí n kpààtikàri.
M bo dekoo kubakù yóú bíékè kó ditãri
kéínkè kó bekpèrìbè tiku dè kékari.
14 M bo dekoo tiwetì yómmè,
n yóó maatenè Kuyie nku kùu baké kéínkè nè ketenkè.
15 Né nte fĩ nkè bè da yèètoo kudɔnkù,
kàa cùtoo difĩtìri cũmpuri mieke.
16 Bèè da yà kè bè da dò mmenɔmbii nkã.
Ke da dò nfù, ke békú bemáà ke tú:
Dè í dò nwèè do ÿ nampè wènwè kè ketenkèe sãn-
tàà?
Kè yekpààtiyɔ nkpeutáà?
17 Wèè do ceeri kutenkù kè kù naà ndikpáà,
ke pònti yehékè bá ò í fĩinko tikpetíntàà?
18 Yebotè kó bekpààtibè bemɔu òmpèmu,
ke duó bàmmùu be fĩti sààyì mieke.
19 Fĩ mbè né da dootóomu, bè í da kũnné,
bè da útóomu bè peité dèè bire decíri de kĩme,
bè da yãámmu becírìbè bè kùu bè mudòò mieke.
Bè bè nda wènnénèmu ke útóo difĩtìri yetãrè kperi ke
naù.
20 Bè í da wènnénè ibotí tei kó bekpààtibè kufĩti
ke yé a pòntemè a eì ndi,
a kùummu a kó kubotí,
a botí tú kuyeiiku nku.
Ku yètiri ténke báá yú.
21 Báátínè kékuɔ de kóo kpààti bí i cice yei nkpeí,
kè bè báá íté kéfiete dihei kèpíe nkuyonku kutenkù.
22 N yóó báátímu be kpéi, mí ndi Yiè nKuyie
Mpakedaa, mĩ béi. N yóó pòntemmu Babidɔnni sɔnwe, o
yètiri í yó nkpaá. Be yaábí nè be yaábíyúó bá nkpaá.
Mí ndi Yiè nKuyie mĩ béi. 23 Be eì bo naá tinépeèti,
tijĩnhwuoti kó diãri. M bo káúté Babidɔnni eì páíí nè
kuua. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mĩ béi.

Kuyie nyóó potémè Asidii eì kɔbe

24 Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa dò:
M béimmu kè tí yóó dɔɔ,
n tããtè tí í yóó paà.
25 N yóó pòntemmu Asidii eì kɔbe,
n yóó mbè naùmu n tãrè ìnkè.

Bè do buú mbè kunaàdòdòridòú,
 n yóó kù buutému,
 bè do toú mbè ditou m bo di mbè touté.
²⁶ N tãáté tìnti kùtenkù kpéí.
 N yòute n nùtè nte ke bo poté yebotè.
²⁷ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa tãáté tì, we mbo tì pàa?
 Kù yòute ku nùtè nte we mbo tè pĩ.

Kuyie ncaummè Fidisitèèbe

²⁸ Okpàtì Aasi ku diì benni ndi Kuyie mbè caummè.
²⁹ Fidisii tenkè kòbe dimou diwèi bá ndi bo.
 Bè do di puotìnè diì dùò fètemè,
 fèwààfè ÿ nkõ nkè didautiri diì yètìní,
 kè didautiri nkõ nkè kuwaàcèkònkù yètìní.
³⁰ Bècìrìbè kó ibí bo pété mudii.
 Besénnibè bo mbo kè dè bè naati,
 kè n né duó nkàa kòbe kúnè dikònnì.
 A kòbe bèè bo yenté kè m bè kùò.
³¹ Dìndi Fidisii tenkè kòbe tiiténè yekúdabùò.
 Fidisii tenkè kemou kòbe di kpeutínè kufõwáá nku.
 Kuyukú kuù fínní kubakú yóú bíékè.
 Di dootitòbè urinímu.
³² Ti yóó ténne ñnti Fidisii èi kòbe kó yetõrè?
 Ti bo yí:
 Ti Yiè nKuyie nfiímmu Siyõõ,
 kè ku nìtibè bèè tu bècìrìbè kè bè pété disòrì.

Kuyie nnàké tì Mòabu èi kòbe (Mukàmmù 15-16, wénté Sedemii 48)

15 Kuyie nkprannè tì Mòabu èi kòbe.
 Keyènkè kèràà ndi bè pòntemè Adi-Mòabu èi.
 Keyènkè kèràà ndi bè pòntemè Kiidi-Mòabu èi kè di
 dòunko.
² Kè Bèti-Dimou kòbe deke Baiti nè Dibonni yetòrè borè
 ke kuò,
 Kè Mòabu èi kòbe kuò nNebo tãrì nè Medeibaa èi,
 bemou kè bè kuó meyubii,
 ke kuó be debii.
³ Diheì dimou kè bè dàátí tifòòtònti ke dò mbè kàri
 mukúú.
 Kè bèè bo dedànnè nè yetowaarè bemou,
 kè bè kuò nke ti tinònnièti.
⁴ Kè benitibè kuò, Esibonni nè Edeyade ekè mieke,
 kè be dabùò ntùòkù Yaasi,
 deè te kè Mòabu èi kó behããpòmbè wúótí.
 Kè be kòmbùòtì duò.
⁵ Dè n yóumu mediè Mòabu èi kòbe kpéí.
 Bè ciétému ke coké ke tùòkenè Soaa èi
 nè Ekodaa Sedesia ke deeti Dutì tennì ke kònti,
 ke wúótí Odonnaimmu kó kuce.
⁶ Kè kukó Dimmudimmu kùú,
 kè timúti kpeí,
 tímúsùùtì ténke í kraá,
 titietì ténke í bo.
⁷ Kè bè tou be kperè, be kperè dèè do yenté,
 kénkraá ke séenko kukó ntietietì bè tu tì Sori tì yìè dè.
⁸ Kè iwúótii tuòkù Mòabu tempè nkumou.
 Kè yekúdabùò ndàátí Efadaimmu omou,

ke tùòkenè Bèedi Edimmu.
⁹ Kukó Dimònni bo píe mmenitiyíí.
 Kè n yíé kè bè bonté meyei ntémè,
 M bo duònkò dicìrìcìrì kè diì pímmú,
 Mòabu èi kòbe bèè yenté.

Mòabu èi kòbe mòmè meteèmmè Sedisademmu kòbe

16 Dìndi Mòabu èi kó tedòntè kòbe duònnè okpàtì
 dièwè,
 wèè bo Siyõõ tãrì fepìèfè.
² Mòabu èi kó benitipòbè bo ciété
 sinou bè ceeté sù kó tiyíènti si kòme.
 Bè bo nháá kukó nhAdinou kó diyèrì.
³ Bè bo mbáá nSudaa èi kòbe ke tó:
 Di ti duó nyitié,
 túóténè metãátímè,
 kè ti dátinnè di kó medéè kuyie ncuokè,
 kè ti sònnè, bè ti dènne ti èi ndi,
 di báa yie nkè bè ti yà.
⁴ Yóunè kè Mòabu èi kòbe bèè cooti kè bèè kari di cie,
 yóunè kè bèè pété disòrì kè bepòmbè báa bè yà,
 kè bè yóu diì mònni bè bo m bè fèũnkómè,
 kè mupòmmù dèè diì mònni,
 bepòmbè bo íté diì mònni.
⁵ De mònni Dafiti yaàbire bo di tikpàtì,
 kòò kpàtì nfííkiú.
 Ke yéè dè yó mbakémè benitibè ke bè dó.
 Ke bekùnè tímòmòmònti ke dòori dèè sié.

Mòabu èi kòbe kó didabònni

⁶ Kè Sudaa èi kòbe dò:
 Ti kèèmu Mòabu èi kòbe kó tefentè kpéí,
 be kó tefentè tontému.
 Be pòtè mààmè be fentè me mmà
 be kó kuyonku kperè í dò mbéi,
 kè bè tá bemáà detetirè.
⁷ Di mmònni beè né kuò mbetòbè kpéí,
 bemou bè kuò nKiidi-Adeseti èi kó tidobontì kpéí nke,
 kè be yèmmè cààrè mediè.
⁸ Fínyí kó detie ndo fííkiú dèè paa,
 Esibonni tempè ndè dòunkomu,
 kè Sibuma èi kperè móté,
 dènde dèè kó menaà ndo muò nkutenkù kó
 bekpàtìbè,
 dènde dèè do wùò
 nkétuòke Yasee kétuòkenè tedòntè kó dikpáà,
 dènde dèè kó ibake do pité kétuòke dàméèrì mukókúú
 nkoú.
⁹ Dèè te di mmònni kè n wènnénè Yasee èi kòbe,
 kè ti kuò fínyí kó detie ndèè bo Sibuma èi de kpéí,
 fí Esibonni èi nè fí Edeyade n nònnièti tìi dòu di ñnkè,
 ke yéè bè di domè mudoò nè íúu mudidèi mònni,
 di tũ diì mònni di tebe.
¹⁰ Diwèi nè kuyènaatì dè ténke í kraá,
 detie nkó depaa mmieke,
 Iyie mpààmù nè siyíkpeì fínyí kó detie mmieke.
 Ómou ténke í kraá wèè tũ yetebe,

ke yè ũti diyetituò miεke,
m pàammu siyíkpeì sì ténke í kraá bo.
11 Deé te kè n kǒnti seití kubómbonku kó iwěĩ tēmè
Mɔabu èi kpéi.

N yèmmè meé cààrè Kiidi-Adeseti èi kpéi.
12 Mɔabu èi kɔbe né ÷u yetòrè borè mubáammu,
ke kɔrì dibòrì bè tǎāté di mubáammu kpéi,
ke báá mbè me nyí keu timatì.

13 Ti Yiè nKuyie nnàké ti nti Mɔabu èi kpéi. 14 Di
mmònni nte ti Yiè nKuyie nné béi dii nùu ke tú: Yèbie
nyètǎāti cáu cáu, Mɔabu èi kó bekpàritiebe nè be èi kó
benitibè bèè bo nkpaá bè í yóo tuεke dèmarè, bè me nyí
yó ntú bèmabè ténke.

Kuyie nkpannè ti Damaasi èi kɔbe

17 Kè Kuyie mbéi nDamaasi èi kpéi nke dò:
Damaasi ténke í yó nkpaá ke tú dihei,
ò yóo naá tidobonti nti.
2 Adowee kó yehékè yóo dɔúnkomu,
yè bo naá nyiwũ kó ditúnni,
ì yó ndɔu dè bá dèmarè ì ì kóonnè.
3 Efadaimmu kó dikpààtiyuu ténke í yó mmεke mùu di
kǎnké,
tikpàti me nténke í yó nkpaá Damaasi èi.
Sidii èi kɔbe bèè bo nkpaá be sānni bo kēke,
kémaatènè Isidayeeribe kperi.
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí béi.
4 De kó diyie Sakɔbu yaábí kó tikpeti bo yaate,
bè bo naá nyidawaá.
5 Bè bo ndònnè bè ÷ ÷ kǔmè tidiiti kupaku miεke,
bè ÷ ÷ kǔmè tidiiti Defaiibe biriku kékónté kédéri.
6 Isidayeeribe bèè bo nkpaá,
bè bo ndònnè bè ÷ ÷ tǔyè yetebe kéinté yè.
Bè ÷ ÷ tǔyè odifíè kó yebe ke ínté yè,
yèdèè yoo yètǎāti kè yè ncáátí meyómme.
Kè yeteyè yènàà yoo yènummù ncáátí tifǎāti miεke.
Mí ndi Yiè nKuyie Isidayeeribe tǔ nkù mí béi.
7 De yiè oniti bo wéète wèè ò dǔò o bíékè, bè bo m
búuté mí nKuyie nkùu te Isidayeeribe ke dò mpái pái.
8 Bè ténke bá mbúy sibɔɔtenkaanii bè tu sì Asedaa nè
yebɔɔwũtòrè bè cúnko yè tihúúnti.
9 De yiè Isidayeeribe bo coké kényóu be ekè iduotí fité
yè, ke yèe dúnko Isidayeeribe do sǎháké Efiibe nè Amɔri-
ibe Kannahǎ èi kè bèe cokémè, kè be èi dúnko.
Dèmarè í yó nkpaá.

10 Isidayeeribe di ñ yèmmu mí nKuyie nkùu di deerí,
di m bütínnému mí ndipèrì dii di kǎnké.
Deé te kè di buɔtì tibɔɔdiiti,
ke fiiku debɔɔtie
kè di yèmmè dè naatinè.

11 Ke ÷ ÷ ti buɔtì kè tii kóté dii yiè,
kè dè naá nwenniní kè ti pòrì.
Di na ntì dèite dii mǔnni kè di né ti mǔntóo.
Dèmarè í yóo na kétaa mmumɔmmú nè meyei ndèè di
doti.

Yebotè kó kuncòroo

12 Tòò! Yebotè péu yeé te kuncòroo
kè kù dò ndàméèrì kó kuncòroo ÷ ndòmmè.
Yebotè yeé wèkíí kè dè ùti menie nhǔ ÷ ta kukó nkén-
huutimè.

13 Yebotè kó kutoweku dònne menie nhǔ ÷ tamè mme
kukó

ti Yiè nKuyie nyóo péimmu kè yeé coké
kédété kuyaakù ÷ ÷ káuté mèè botí tiyonti
fèfǔdǔnfè ÷ ÷ kouté mèè botí timúkpeti.

14 Kuyuoku bo nyóo yuoté kè benitibè kǔmbùtì tii bè
duò.

Kè dè nyóo wenté kè bè ténke í kraá.
Tii yóo tuεkení tinti bèè do ti puð,
tii doti bèè do éi ti kperε.

Kuyie nkpannè Etiopii kɔbe

18 Di bo yà! Díndi bàtòòbè bèè m̀ke ifièti idéi
Kuusi kó kukó m̀péémme di bo yà!
2 Fǔ nKuusi èi, fǔ nwèè dèi yehèikèntòrè ke tǔ ÷
kè yè taà bàtòò yaube ke keri menie nyínkè.
Yetòrè cǎāye wétenè tidadieti kó kuwu mbíéké,
bèè deu ke mièti kè bè bè dé kutenkù kumɔu.
De kó kuwu nkpeñnimu ke no nyitei.
Kè ikó nsū be tenkè.
3 Dimɔu díndi bèè bo ketenkè,
kutenkù kumɔu kɔbe,
kè bè còhné mecannimè ditǎri ínkè di mè wèhté,
kè bè kɔnné ditǎteheù di kénté.
4 Ti Yiè nKuyie nni nnàkému ke tú,
kù bomu béu ke wúónnì diyie ÷ mmímè kuyie ñcuokè,
yewetè ÷ ndòmmè dididèi m̀nni.
5 Dè ÷ nkè finyí kó mutie pòrì ke yòte kè yebe ãnné ke
bi,
bè ÷ cíemu ibake nè disie,
kédei dèè siku nè tifǎāti kè dè ncóúo.
6 Bè yóo me nyí Etiopii èi kɔbe,
yetǎrè kó timancònti nè tikpasínti kè dè mbè yo
ndipaà nè diyǔ ÷.

7 De m̀nni tidadieti kó kuwu nkɔbe bembε bèè deu
ke mièti, kè bè bè dé titenti timɔu, kè bè p̀nti ibotí tei,
bembε ikó mpíéké bèè tenkè bè bo ntɔuní yepǎrè ke
pǎa nti Yiè nKuyie Mpakedaa Siyǔ ÷ tǎri ku yètiri yu dè.

Tii yóo tuεkení Esibiti

19 Kuyie nkpannè ti Esibiti èi kɔbe.
Nte ti Yiè nKuyie nke kériní nè diwetiri mecǎ ÷
nke kɔri Esibiti.

Kè Esibiti kó sitenkaanii kǒnti au ku ìikè,
kè Esibiti kɔbe kǒnti cùùtè.

2 M bo suure Esibiti èi kɔbe kè be miεke mpéi betɔbè,
bá wè nè o kou kè bè nkpa, bá wè nè o népo kè bè
nkpa.

Bá dii èi kè di nkpannè diteri,
bá dii kpààtiyuu kè di nkpannè diteri.

3 M bo beñnè Esibiti kɔbe yèmmè

kè bè do dɔ́ kédɔ̀ tii àh̄tè.
 Kè bè mbekù yesĩmpókè nè benitinòmbè,
 ke yu becírìbè,
 ke kɔ̀rì tipã̀tì, ke bourì tinùbootì.
 4 N yóó duó nkè sikpààtibì yèisi sii baaté Esibiti kɔ̀be,
 okpààti dɔ̀nniwè bo bè baaté.
 Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa, mîl bée.
 5 Dàméèrì kó menie mbo deè,
 íkó mbo kúú kékpeí.
 6 Ikó mbo ànné inéí,
 Esibiti kó kukó nNiidi bo cɔ̀tɛ,
 kè ku kondakésí kúú.
 Tíàti nè tipèntì kè dèe móté.
 7 Timúti nè titieti dè bo kpeí,
 dèè kó dimàà bo kukó nNiidi pèém̄mè o yuu nè o fũ̀
 dè bo kpeí.
 Kè kuyaakùu dè kouté kè dèe deè.
 8 Beyĩmpókè bo kɔ̀mmú,
 beyĩmbòmbè bèè taà Niidi kó ikó mbè bo kɔ̀mmú.
 Bèè buò nNiidi kó ikó mmieke bè ditirè bè bo móté.
 9 Bèè kuuti tipààkonkpetì nè bèè tì puoti
 nè bèè dù̀kù tiyaàkpetì péfìtì, be yèmmè bo caàrè.
 10 Beyaàdù̀bè yèmmè bo caàrè.
 Bèè do pí mmut̄mmú kéréú ke yonnè kè be yèmmèe
 caàrè.
 11 Soãã kó sikpààtibì naá ntiyèintì nti,
 Esibiti kó kpààti kó mecìi nyembè ò duó nyii tié,
 ntú iyèintié nyi.
 Di mieke we mbo na kénáké okpààti ke d̀:
 Mîl tu mecìi nyiè nkó debire.
 Okpààti wèè do bo nè dimònni o kó deyaàbire.
 12 Esibiti kó okpààti kó mecìi nyembè bo de?
 Bè bo da nàkémè kàa banté ti Yiè nKuyie Mpakedaa
 tããté tì Esibiti èi kpéí.
 13 Soãã èi kó sikpààtibì naá tiyèintì nti.
 Manfi èi kɔ̀be totí tì be yèmmè tì í kpaá ke bo d̀,
 bèè ni Esibiti kɔ̀be kó iwuo mbè fétinnemu Esibiti.
 14 Ti Yiè nKuyie nkuù bènnè Esibiti kó bekpààtibè yèmmè,
 kè bè fétinne Esibiti kɔ̀be be t̄mmú mumɔ̀u mieke
 kè bè áánte, kunaàgã̀kù ɔ̀ɔ̀ muó,
 kénhã̀ntemè ke tũ̀tì.
 15 Esibiti omɔ̀u mieke òmɔ̀u ténke í yóó d̀ tìmatì.
 Wèè tu diyuu, yoo wèè tu kuyóú, tipuonti nè tipèntì † tì
 kupatifã̀kù fũ̀.

Esibiti yóó dentenè tì

16 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa bo youte dii yìè o nòutè Esibiti ìnkè, o nìtibè bo dontenè benitipòbè kè kuf̄waá mbè pí nkè bè nkpeutí. 17 Kuf̄waá mbo pí Esibiti èi kɔ̀be nè tii yóó tuòkení Sudaa tenkè tì kpéí, bè níi bo bée nSudaa tenkè kpéí nkè benitibè k̄mbù̀t̄t̄i do nè ti Yiè nKuyie Mpakedaa tããté ke bo d̀ tì kpéí.
 18 De kó diyìè Esibiti kó yehékè yenùmmú yèè yó nnáá nKannahã kɔ̀be kó tináàntì. Kè bèè d̀únnè tì Yiè nKuyie Mpakedaa dinùu ke bo nkù taunnè. Bè bo nyu de kó dihei kó dimari ke tú dikù èi.

† NÈ TIPÈNTÌ: Wénté 9:13-14 a bo yà bè wãri

19 De yìè ti Yiè nKuyie nkó diwũ̀t̄t̄n̄ni bo mbo Esibiti cuokè, kè ti Yiè nKuyie nkó ditã̀rì ncómmú dihei mànkú. 20 Deè yó ntú mecannimè mèè nàá nti Yiè nKuyie Mpakedaa kpéí Esibiti mieke. Bè bo yà bèè bè f̄ũ̀nko kékuónnè tì Yiè nKuyie nkè kùu bè duónnì odeetiwè wèè yóó bè pàte. 21 Ti Yiè nKuyie nyóó benke-mu kumáà Esibiti kɔ̀be kè bèè kù banté, kè nkù feu iwũ̀ ke kù pã̀ ntidiitì kó yepã̀rè, kè nkù d̄ummu nè yenò ke yè d̀̀̀ri. 22 Ti Yiè nKuyie yóó potému Esibiti kɔ̀be, kù yóó bè potému ke né bè miekunnè, kè bèè w̄t̄enì tì Yiè nKuyie mborè kè kùu cɔ̀uté be báammu kè bè miekunnè.

23 De kó diyìè kuce yóó ànnému Esibiti kénkòrìnè Asidii, kè Asidii kɔ̀be nkòrì Esibiti. Kè Esibiti kɔ̀be kòrì Asidii. Kè bè nwè nke báá nti Yiè nKuyie.

24 De kó diyìè Isidayeeribe bo w̄nnénè Asidii kɔ̀be nè Esibiti kɔ̀be. De kó yehékè yetã̀t̄i kè tì Yiè nKuyie nyè d̀̀̀ mesàà. 25 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa níi bo bée nke d̀̀̀: Esibiti kɔ̀be tú n kɔ̀be mbe, mesàà nní mbè bonè. Asidii kɔ̀be mîl bè píítè nè n n̄u, kè Isidayeeribe tú n te bè.

Kuyie mpã̀nã̀ntì nã̀ntò cemmè menacèbii nke feío

20 Asidii kóo kpààti Sadik̄ɔ̀ t̄nní dii benni o kóo ã̀p̄̀nkòtì Taditanni, kòò bo pi Asidoti èi kè di p̀̀ntè.

2 De kó dibenni ndi tì Yiè nKuyie ntì nàkémè Amɔ̀ti bire Esaii, wèè nàá nku pã̀nã̀ntì ke d̀̀: Kɔ̀tɛ kèbouté kuf̄̀t̄̀nkù a bou kù a kà, ke bo benke meyeñcaàrìmè, kèdeite a neutì, kòò mè d̀̀̀ kéncentì menacèbii nke feío.

3 Kè tì Yiè nKuyie mbée nke d̀̀: N kóo t̄̀ntì Esaii cemmè menacèbii mbá ò í dáátì tiyààtì. Dè m̀̀ke yie yebie nyètàãtì ndi, dè d̀̀ mmecannimè mme nè dibenkèrì Esibiti nè Etiopii de kpéí. 4 Asidii kóo kpààti yóó me mp̄̀mmu Esibiti kɔ̀be nè Etiopii kɔ̀be kè bèè ce mmenacèbii, bedapã̀mbè nè bedakótibè. Esibiti kɔ̀be fei bo feité. 5 Bèè do búy Etiopii èi kɔ̀be nè bèè do p̄̀tinè Esibiti èi kɔ̀be, kuf̄̀waá nnè ifei dè bo bè pí.

6 De m̀̀nni de kó itemp̄è nkɔ̀be bo nnáá nke tú: Nte tì do búy bè íbie tì yèmmè do d̀̀ nti yóó sɔ̀ri kè, kèpété meteèmmè, kè bè tì deeténè Asidii kóo kpààti. Tì né yóó cuó nke kèpété medeetímè?

Bè yóó p̄̀ntemè Babidònni

21 Kuyie nkpannè tì dàméèrì bíékè kó kutemp̄è tedòntè k̄ku kɔ̀be. Kuyaàkperikù ɔ̀ɔ̀ iténì mèè botí diyìè yìèní kèè bíékè, di dootitòbè itinì mèè botí dikpáà tedòntè bíékè kó di-hei bè dé di.

2 Kuyie nni mbenke tì yóumu tii tu: Nè bè di do naati, bèè kòrté ke di fiiti, okò̀tì itému o t̄mmú.

Díndi Edamiibe donè be, díndi Mediibe pinè be, m pà̀mmu ikúú imɔ̀u.

3 Deè kpéí nte kè dè pí n ka, kuyonku kuù nh auté ke n cáá.

Onitipòkù wèè kuò ndebire o kōme,
 n yèmmè meè yē mbì,
 n ténke í yo.
 N yèmmè meè fité n ténke í wúó.
⁴ N yèmmè meè kōre,
 kufōwáá nkuù nh auté n do yáá nkuyuoku nku ke bo
 oṃpè,
 kè Kuyie nné n tóni kukōmbòdoróo.
⁵ Bè ìnné tidiiti nti,
 ke dǒú nyekàrè kè ti yo nke yō,
 ke yóó daate kè bè péi nke tú:
 Behāāpònkótíbè, iténè kébáátí,
 kékpááté tidǒpiti.
⁶ Ti Yiè nKuyie ntu:
 Kote kécónné obàri kòo mpaké
 kòò yà dè wèè pīkéké.
⁷ Kòò yà tenaasāntè kè siséí sidsésì tè dèrì,
 yoo sāmmarímúbè kè bè dè dèke,
 yoo yòyóbè kè bè bè dèke,
 wèè dǒú meyoṣṣmmè, wèè daate mesàà.
⁸ Kòò bàrii kuónko ke dǒ: Áú, n Yiè!
 N túú nke de ncómmú.
 N de nwentí.
⁹ Né nte ò yà dè:
 N yà benitibè mbe kè bè dèke tenaasāntè,
 kè siséí sidsésì tè dèrì.
 Ke yíé bēi nke dǒ: Babidōnni domu.
 Ò domu páíí.
 Kòò bǒotenkaanì duò ke bǒké, ke cóú ketenkè.
¹⁰ Mí nhEsaii mí ná nke tú bè di puotímu,
 bè ǒǒ puotímè yeyò kuyíé mieke.
 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tú nkù kuù
 tì nni nnàké, kè n tì ndi náá.

Kuyie kpannè tì Edōmmu èi kòbe

¹¹ Kuyie nkpannè tì Dumaa èi kòbe,
 kè n keè òmǒu pīkékémè Seii èi ke tú:
 Fǒ nhoheikembàri keyènkè dōmmè?
 Keyènkè naataà?
¹² Kòò eikembàrii bēi nke dǒ:
 Dè wentému ke dèè, tìmatì í bo
 dè né yóó wēte kébiitemu nanke
 kàa dǒ nanke kpeti a naa wētení.

Bè nnàké tì Adabii èi kpéí

¹³ Kuyie nnàké tì Adabii èi kpéí:
 díndi Dedanni èi kòbe becièmbè,
 di bo wenté Adabii kó dikpàà mieke.
¹⁴ Díndi Temaà èi kòbe,
 kōtenè kéco sinéyēī bo bè, ké bè pā menie,
 pānè bèè cooti mudii kè bèè di.
¹⁵ Ke yé bè cokùmè mudoò mmu, bè kpàte yese nye,
 bè fīnné detānnè nde, mudoò muù binté.
¹⁶ Ti Yiè nKuyie nni n nnàkému ke tú: Yebie nyètāāti
 cáu cáu, kè Kedaa èi kó disānni deemu. ¹⁷ Betāntāūbè
 bèè nǒ mmudoò bèè bo nkpaá Kedaa èi, bè í yó nsū, bè

í yóo tuōke bèdébè. Ti Yiè nKuyie Isidayeeriibe tú nkù
 kuù bēi.

Kuyie ncaummè Sedisadēmmu èi kòbe

22 Kuyie nnàké tì tì tukúnè kubiriku bè tu kù
 mebenkùmè biriku:
 Fǒ nSedisadēmmu, dè dōmmè kàa nitibè bemǒu dèke
 dedānnè?
² Sedisadēmmu, ba nte kàa èi dàátí kutoweku?
 Ba nte kunǒroo, ba nkó íúu bo fǒ ndiheidiè mieke?
 A kòbe bèè ku, mudoò muù í bè kōnnè,
 bè í ku dikpànni mieke.
³ A kó behāāpònkótíbè cokému bemǒu,
 kè bè bè bètinè detānnè ke bè pīrmú, ke bou,
 bá nè bèè do coké ke dèté bè bè pīrmúmu ke bou.
⁴ Dèè te kè n tu di bá nni nwúó,
 n yóunè kè nni nti didabōnni,
 di bá nyetíróo ke m báá mmeyei mmèè do n kòbe.
⁵ Dè n dimu nyíe,
 keisòkè keè m pī,
 meyeñcaàrimè meè n do,
 Ti Yiè nKuyie Mpakedaa weè mè yē,
 kubiriku ò benkú dè o náāntì kè iduotí duò,
 kè íúu dèkù ditāri ìnkè.
⁶ Edammu èi kòbe bàátímu be duokè,
 ke dèke sikpàrinaaséí, bè kèrinímu,
 Kiidi èi kòbe kpáátému tidǒpiti.
⁷ Sedisadēmmu sikpàrinaaséí piémmu a biti sààti
 mieke.
 Kè besāndèèbè cōrmú dihei kó yebòrè.
⁸ Sudaa èi kòbe di ténke í mōke muù di kānké.
 Di búy kutúúkù kó tecēkpetè, tikpàrinenti ā tē nte.
⁹ Di yà Dafiti èi kó kuduotí keúmè mme yebòrè péu,
 ke do mmenie, nke sǒri dihei kó kubinku kùu bo de
 fǒǒ.

¹⁰ Ke kàa nSedisadēmmu kó sicéí
 ke pùò nsimasì, ke bo na kétūnte iduotí,
¹¹ Ke keú kubinku iduotí idèi cuokè,
 ke bo yúñní kubinku kótíkù kó menie.
 Ke yóu di bo wēētemè wèè te kè dende kó dimàà dǒri
 o bíékè.

Ò pī mmutōmmú nè dimōnni ndi,
 di me nyí mù yà.

¹² Ti Yiè nKuyie Mpakedaa di yu,
 kè di bo kōmmú yedabùò nye,
 kékuó di yùti kédáátí tifǒtǒnti,
 kébenke di yeñcaàrimè.
¹³ Kè di né bo diwèi mieke ke yānku,
 ke kǒu inààke nè ipe,
 ke cáá nyimaa nke yǒ mmenaò,
 ke náá nke tú:

Ti nyo nke yǒ,
 ke yé ti naa yóó kúmèmu.
¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa n náké ke dǒ:
 N yí yóó bè cīē nde kó meyei nnè be kúúnko.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmí bēi.

Kuyie nkpannè tì Sebuna

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa, n náké ke dò: Kòtè kényà Sebuna, wèè baké tekpaàticiètè kòò beke ke dò:

¹⁶ A kperè òndè bo diè?

A kou we mbo diè, kàa keu a f̄t̄i?

Ke keu amàà kudènkù dèyiitirè?

Kàa keu a cíètè s̄ontè dipèrì ònkè?

¹⁷ Né nte f̄s̄,

kè ti Yiè nKuyie nyóó da bo mbèmmù kuce mèmáà,

ké da pikú ku nòtè tei,

¹⁸ ké da dootóo kàa mbírímú ketempèkùkè,

bànòò t̄émè.

A yóó ke nkú f̄s̄ nnè a kpàrinaas̄í a do potinè s̄i,

f̄s̄ nwèè s̄inkunko tekpaàticiètè.

¹⁹ N yóó da deitemu a kàrì,

m bo da deite a f̄t̄irì.

²⁰ De yiè kèw̄è kényúni

n kóo t̄nti Idikiya bire Ediakimmu.

²¹ Kòò dàtinnè a yaàbòrì,

kòò yìi nha naàk̄ñfè

kòò duó nha m̄ke mùu w̄érímú,

kòò naá nSedisademmu nè Sudaa k̄obe be kóo cice.

²² Kè nh ò duó nDafiti cíètè kó dikpetinni,

kòò kpetinnè òm̄u b́áá kpeté,

kòò kpeté òm̄u b́áá kpetinnè.

²³ Kè nh ò f̄i nfecùùfè k̄m̄e ketenkperikè ònkè,

kòò kpààtiyètirìi feité o cice cíètè mieke.

²⁴ O yaàbí nè i kó yaàbí ì bo nhò yùu ticatòòntè ò nyuummè fecùùfè, tísàmp̄tì nè tidietì, ²⁵ Dè yó mboní diyè mari kè fecùùfè fèè fiikú ketenkperikè, fè bo òu kékéétè, kédò dèè do fè yùu nkè dèè cake. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mì béi.

Kuyie nkpannè tì Tiiri nè Sit̄s̄ de ekè k̄obe

23 Kuyie nkpannè tì Tiiri èi k̄obe.

Díndi Tadisisi èi kóo bàtòò dèèbè k̄ommúnè.

Tiiri èi p̄ntemu bàtòòbè còmmú dè ténke í kraá,

di do kraaní Sipidii èi ndi ké tì kèè.

² Díndi bèè bo dàméèrì p̄émmè

nè díndi Sit̄s̄ kó bepotaabè,

dè di dimu ke di kpeí.

Díndi bèè kó yet̄rè cènti menie nyínkè,

³ menédiemè ònkè,

dèè kó dimàà buotí Niidi p̄émmè,

bè òò dè dèite ké dè fiténè yebotè nye.

⁴ F̄s̄ nSit̄s̄ èi a di ifei nyi,

f̄s̄ nwèè do tú bàtòòbè kó dicónni.

Dàméèrì náámmu ke tú n yí kuó ndebire,

n yí peité denitidabire,

m me nyí yò initipobí.

⁵ Esibiti k̄obe bo keè dii m̀nni t̄i t̄ùkèní Tiiri èi, kuf̄waá mbo bè p̄i kè nè nkpeutí.

⁶ Díndi dàméèrì p̄émmè k̄obe sénténè Tadisisi, k̄ommúnè yedabùò.

⁷ Wúú! Tiiri èi ndi diennaà?

Diheì ndi dii do bo nè dim̀nni,

kè benitibè di piéké,

kè di baké yehékè détiyè,

we ndi càke mie m̀botí?

⁸ Tiiri èi dii do toti yekpaàtipikè,

díndi bèè do tú bepotaabè

kè bè di dé titenti tim̄u.

We m̀nni de kó diheì.

⁹ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa weè d̀ò memme,

ke bo k̄ék̄unne sip̄o yembè,

bè do s̄ánti bè,

késenkèrì bèè do tú benitidiebè ketenkè ònkè.

¹⁰ Díndi Tiiri èi k̄obe kúútínè di tenkè,

bè kuutimè Niidi kó m̄pémmè,

bátòòbè ténke í dè commu.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nkuu yòute ku nòtè dàméèrì ònkè,

kuu donnè yekpaàtiyò k̄m̀b̀ùt̄i.

Kuu duó nkè Kannah̄ā èi k̄obe p̄ntè be kó sic̄kperí.

¹² Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀ò:

Díndi Sit̄s̄ èi k̄obe,

di yānk̄ùt̄i dèèmu,

di s̄ā́ténè osap̄ā mbè càke wènwe,

bá kè di ité ke sénté dàméèrì ke k̄tè Sipidii,

de bíékè di báá p̄té meom̄p̄umè.

¹³ Kandee èi ténke í kraá,

Asidii èi k̄obe bèè do di c̄ètinne

kémaá yedèrè ké di fité,

ké di do képuo nsikpaàtic̄í,

kè dii d̀únko kénaá ndikp̄ā kè tikpas̄nt̄i di ta.

¹⁴ Díndi Tadisisi èi k̄obe k̄ommúnè yedabùò,

di kóo bàtòòbè còmmú dè ténke í kraá.

¹⁵ Dè yó mboní kè bèè yèmmu Tiiri èi kpeí, kè dè

m̄m̄ke yebie nsip̄isiyiekè okp̄āti kó muf̀d̄mmu ò

m̄mamè. De m̀nni t̄i bo t̄ukèní Tiiri èi t̄i bo ndònnè

feyènfè fie nnàá nwèè nitipòkù d̄uti d̄utinè ben-

tidaabè o kpeí nke tú mù:

¹⁶ Túóté a kùtidùkù, kénfirí diheì ke denti,

f̄s̄ nhonitipòkù wèè d̄uti d̄utinè benitidaabè, bè yèmmu

a kpeí.

N firí diheì ke bié nha kùtidùkù ke diè,

kè dèè yíè nkè bèè dentení a kpeí.

¹⁷ Yebie nsip̄isiyiekè kó dif̄n̄kùò, ti Yiè nKuyie mbo

wète kèpoté Tiiri èi k̄obe kè bèè wète ké kù yóu, kéta di

kó kupotaá nkétaunnè yekpaàtiyò yem̄u yèè bo

ketenkè †. ¹⁸ De m̀nni tic̄nti bè bo mpéú t̄i nè de kó tic-

uuti né yó ntú ti Yiè nKuyie nkperè nde, bè í yó nt̄i tikíí

ke s̄r̄i. Bè yó nt̄i piúnè bèè p̄i mbè mbe Kuyie nc̄íètè

mieke mut̄mmú kè bè nyo nke sannè, kendaati

tiyaàsàt̄i.

Kuyie nyóó p̄ntemè kutenkù

24 Ti Yiè nKuyie nyóó p̄ntemu ketenkè, kè kèè d̀únko,

kutenkù bo kónté kè benitibèè cíété bèè tu:

² Ikuó nùbè nè c̄énkoo k̄obe.

Kudaakù yiè nnè kudaakù,

Tec̄íètè ȳò nè o kóo t̄nti,

wèè fiiti nè wèè do,

† Wénté 1:21.

wèè pènni nè bè pènni wè.
 Dibànni yiè nnè ò bannè wè.
³ Ti Yiè nKuyie nyóó pɔntemu ketenkè páíí,
 kéhéí di kperε, kè di tenkéε dɔ́nkoo.
 Ti Yiè nKuyie nkuù ti béí.
⁴ Ketenkè kuòmmu ke c̄ite,
 kutenkù càkemu ke naá ntidobontì ke wènnénè
 kéínkè.
⁵ Bèè bo ketenkè ínkè beè kè sãũ,
 ke yéè bè bùtínnémè Kuyie nkuù,
 bè sèh̄té Kuyie ntié nyi,
 ke t̄t̄ε metaummè mèè do bo sãã,
 bεmbe nè Kuyie mbe cuokè.
⁶ Deè te kè Kuyie nc̄ɔ̄ ketenkè,
 bèè bo ketenkè kè bè yàu be yei nkó muc̄ntimu,
 ke deè bá bèè kpaá bè ténke í t̄ùkε dèmarè.

Menaà ndèèmè dihei kè diwèi dèè

⁷ Fínyì kó detie mmòtému,
 menaà pammè ténke í kpaá.
 Bèè yèmmè do dò ncátírè
 kè bè ta meyeñcaàrimè mieke.
⁸ Yebàrè kó yedabùò nc̄íékému
 kè siyíkpeì yé nyúóó,
 kè tibóbombontì yé nkáré.
⁹ Inaayã̀yie nténke í bo.
 Menaà kperímè tiikemu, bεnaayã̀bè kpréí.
¹⁰ Dihei dimɔu dɔ́nkomu ke p̄uɔ,
 kè sic̄éí yã̀ nyã̀ mbá òmɔu ténke í nɔ nke taà.
¹¹ Kè benitibè kuò ndihei mieke.
 Menaà ndòh̄té mèè kpréí,
 diwèi ténke í kpaá,
 kè tiyã̀nkùtì dèè dihei.
¹² Dihei dimɔu naá ntidobontì nti,
 kè yecàkè pèíté pèíté ke cóú.
¹³ Ibotí imɔu kutenkù
 de bo ndònnè bè ɔ̄ t̄ɔ̄ odif̄iè kó yebe ke ínté yè,
 bè ɔ̄ t̄ɔ̄ fínyì be káyáké yè.

Bèè nanté ke yã̀nku

¹⁴ Bè p̄íékù metammè mme,
 ke déúkunko ti Yiè nKuyie nyètiri,
 kè diyie taà kèè bíékè kɔbe yã̀nku.
¹⁵ Díndi diyie yièni kèè bíékè kɔbe,
 déúkunnε ti Yiè nKuyie nyètiri.
 Díndi dàméèrì bíékè kɔbe
 sã̀ntenè ti Yiè nKuyie kùu ti te tínti Isidayεribe.
¹⁶ Ti kèèmu bè dièmmè fe nyènfè:
 Ti Yiè nKuyie nkùu wetí ku yètiri ndeu!
 Kè mí nné kuónko ke dò:
 Ní fetimu, ñ fetimu!
 Meyei mmeè ti do,
 bè ñ fitému, nè bè ti do naati beè kòh̄té ke n fité.
¹⁷ Díndi bèè bo ketenkè ínkè
 Dif̄t̄irì nè ticùòtì,
 deè bo di ìkè.
¹⁸ Wèè bo keè iúu kécokénè kuf̄waá,

nhò doti dif̄t̄irì ndi,
 kè wèè yètini dif̄t̄irì kòo ta ticùòtì mieke.
 Yewetibòrè yeè kpeté,
 kè ketenkè kó dipũ sã̀ntè.
¹⁹ Ketenkè keè sã̀nti,
 ke yaú ke wéú yewétyè.
²⁰ Ketenkè ã̀ntimu kunaayã̀kémúònkù t̄émè.
 Ke sã̀nti dipaak̄t̄éfii k̄me,
 meyei mmeè kè ȳnte,
 kè domu ke ténke í yóó íté.

Bekpàatibè yóó domè kè Kuyie mbaaté

²¹ De yiè ti Yiè nKuyie mbo ã̀nné tenòtè kéínkè kó
 bekperibè, képoté ketenkè kó bekpàatibè, ²² ké bè t̄i
 mbεmɔu bè ɔ̄ tíimmè tikpetintì kè t̄i tanné dif̄t̄irì,
 kéketinnè kè bè nkpetí, kè deè mɔnte kè bè né bè d̄ò
 bè dò mbèè bè d̄ò t̄i.
²³ Otã̀nkù bo sínné
 kè ifeii pí ndiyie.
 De yiè ti Yiè nKuyie Mpakedaa weè yó mbaké
 kémba Sedisadεmmu Siȳɔ̄ tã̀rì ínkè,
 nè o kpeti kè bekótibè nti wúó.

Disã̀nni kó feyènfè

25 Ti Yiè nKuyie nha tú Kuyie nku n t̄u nkù,
 n yó nda sã̀ntimu ke déúkunko a yètiri,
 ke yé a d̄òmmè dèmarè sààrè,
 a do tã̀t̄é t̄i nè dimònni,
 kè t̄i bo bá ke í ceeri,
² F̄ɔ̄ p̄uɔ mbekpákpàribè εi,
 kè di naá ndidobonni ke cóú,
 bekpákpàribè kó dihei,
 nè sic̄ékpérì kè de naá ntidobontì.
 Omɔu í kpaá ke bo di maá bitì.
³ Deè te kè kuwɔ nkperíkù kɔbe da sã̀nti,
 ibotí t̄ei kó bekpàatiyeibe yóó da yɔtemu.
⁴ F̄ɔ̄ tu oc̄irì kó dis̄rì,
 osènniwè ɔ̄ nsɔri f̄ɔ̄ borè meyeñcaàrimè m̄onni,
 f̄ɔ̄ ɔ̄ nhò kã̀nké fetaafe,
 kè kuyie ntònkè á nhò diéké,
 ke yé bekpàatiyeibe kó kemieke donnèmè fetadiefe nfe,
 fèè puotì imarì.
⁵ Ke donnè kuyiinkù ɔ̄ ndòmmè tedɔntè kó ketenkè.
 F̄ɔ̄ kùu bekpàatiyeibe kó ihúu.
 Diwetiri ɔ̄ dátinné diyie kè deè bonkemè.
 A me mpàa beyeibe kó ihúu.

Ibotí imɔu yóó dimè dibanni

⁶ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa yóó ã̀nné dibanni ndi,
 Siȳɔ̄ tã̀rì ínkè ibotí imɔu kpréí,
 kékuo iwũ mekùò nkpeyi nè menaà kperímè bè tumè
 dif̄éè,
 nè tidiiti sààtì nè menaà kperímè.
⁷ De kó ditã̀rì ínkè ke dáté kuyààkù
 kùu do kã̀nké yebotè yemɔu ìkè.
 Kuyààkù kùu do dáátì ibotí imɔu,
⁸ kékei mmukúú yúóó,

ti Yiè nKuyie nyóó ùtímu tinɔnnieti,
κέδεϊτε ku nìtibè ifei.
Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.

Isidayeεribe yó nyānkumè kè Mɔabu kɔbe kuò

⁹ De yiè di bo nnáá nke tú:
Kuyie nkuù tu ti Yiè, ti do ku mbúú,
kè kù me nti deεté.
Ti do ku nkémú kè kù ti deεté,
nyānkunè ke au.
¹⁰ Ke yé ti Yiè nKuyie nnòtè teè yó nkānkémè di ntāri!
Kè Mɔabu kɔbe bie, bè yóó bè namu be karì kékú.
Bè ɔ̄ nàù mèè botí timúti dif̄tìrì kédɔ tikùti.
¹¹ Deñde bè yó nharimè ke einko tibaati bè ɔ̄ ndeitimè
dibinni.
Ti Yiè nKuyie nyóó deitemu be fentè.
¹² Mɔabu, bá nè a èi duotí me nhokùmè ke kpeñni,
ti Yiè nKuyie mbo ì pùò nkè ìi duó kēwēnnènè mutáá.

Disānni kó feyènfè

26 De yiè Sudaa èi kɔbe bo dentè fe nyènfè:
Ti mɔke dihei kperì ndi
kè Kuyie ndi fii nyiduotí ke ì ti deεrí.
² Kpeténè dihei kó yebòrè,
kè kubotí kùù d̄d̄ri dèè sié kè kù ta,
kubotí kùù d̄d̄ri Kuyie mbéi nti.
³ Kuyie nwèè d̄d̄ri a béi nti,
a we nduò ndiwèi,
wèè da duó nhomáà, a we nduò meoṃpùmè
⁴ Duónnè dimáà ti Yiè nKuyie nsáá,
ti Yiè nKuyie nkuù tu dipèrì di di kānké sáá.
⁵ Kuù bɔnténí bèè do bo deyiitírè,
ke p̄ntè be èi kperì,
ke di bɔnténí ketenkè
kè di naá mmutáá.
⁶ Bèè í tú bèmabè kè bè di nàù,
kè besénnibè di útírí.

Yemòrè ɔnyε kó mubáammu

⁷ Ti Yiè nKuyie f̄ nwèè wetí,
f̄ ɛnnìnko wèè d̄d̄ri dèè sié o kó kuce.
⁸ Áú! Ti Yiè nKuyie! Nti búú f̄ nwe,
a ti còrínè di ì f̄tìrì ti di mbo,
ti d̄ tì tu: Ti bo nyumè a yètìrì.
⁹ Nh ɔ̄ duó keyènkè kè n wēnni yàá nf̄ nwe,
n yèmmè wanti f̄ nwe.
A bekénè di ì m̄nni kutenkù, kù dò nhá kù bekénèmè
de m̄nni ndi, benitibè ɔ̄ tūnnemè kuce kù sié.
¹⁰ Kè bè kuò nhoyeiwe mesémme ò ɔ̄ í ndòò dèè sié.
Ò ɔ̄ ndɔ̄ri meyei mme, dihei di ì d̄d̄ri dèè sié di mieke
bá ò báá yà a deumè f̄ nti Yiè Kuyie.
¹¹ Ti Yiè nKuyie nha yòutemu a nòtè
ke yóó bè poté bè me nyí tē wùó,
bè né yóó yàmu a d̄d̄mè a nìtibè kè ifei bè p̄,
kè bèè cúté muháá nha wète mù a s̄mbè kpeí.
¹² Ti Yiè nKuyie nf̄ ɔ̄ ti duó ndiwèi,
f̄ ɔ̄ te kè ti d̄ɔ̄ri dè demɔu kè dè yié.

¹³ Ti Yiè nKuyie bekperíbè tɔbè do ti baatému,
f̄ ɔ̄ máà kó diyètìrì me mbo ti nò mieke.

¹⁴ Bèè ku bè í wēti ke bo foute,
Bedɔmbè í iti.

F̄ ɔ̄ còrmú ke bè kùò kè dè dèè.
Bá òmɔù ténke í denniní be kpeí.

¹⁵ F̄ ɔ̄ duó nkàa kó kuwuò nsúú,
f̄ ɔ̄ kù dèúkunnè kè dè tu a kó disānni,
kàa f̄ ɔ̄ nitemmānke.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nkè ti ta meyeñcaàrimè
f̄ ɔ̄ ɔ̄ tí teennè.

Kàa ti poté ti da kuónnè.

¹⁷ Ti do dò nha ìikè onitipòkù wèè kuò nwènwe deεire,
ke kuò nke mítìrì nè kuyonku.

¹⁸ Ti do púómmu,
kè ti peitém̄nni tùòke,
kè ti kuò ntipɔuti ke né peité kuyaakù,
ti peité dè í yóó deεté m̄mamù kutenkù,
ti í yié onitì kutenkù.

Kuyie nkɔbe bèè ku bè bo yánté kè kù poté beyeibe

¹⁹ Díndi n nìtibè, di kɔbe bèè ku bè yóó foutemu,
n kɔbe bèè ku bè bo yánté,
bedɔmbè bèè duó mutáá mmieke, kè bèè ente
kényānku.

Timaànti ɔ̄ bónkunnemè ketenkè,
Ti Yiè nKuyie nyóó me nténnéni beçírìbè bèè duó
kudɔnkù.

²⁰ Díndi n nìtibè kũúnnè kétaá di c̄éi,
kékpetinné késɔri yemòrè sámp̄ mieke,
kénkémúnè ti Yiè nKuyie mmieke bo domè.

²¹ Ti Yiè nKuyie nyiténímu ku kàri,
ke bo poté ketenkè kɔbe be yei nkpeí,
ketenkè bo feinní menitiȳi,
kéfeinní bè do kùò bè.

Kuyie nyóó kuómè dàméèrì kó mus̄immù

27 De yiè ti Yiè nKuyie nyóó túótému ku seú natikù,
ku seú diekù, kukperíkù, kékúò mus̄immù bè tu
mù Defiatāā, fewààfè diefè, fewààfè fèè cití ke cití. Ti
Yiè nKuyie mbo kuò dàméèrì kó mus̄immù.

Kuyie ndònnenèmè kumáà wèè te fínyì kó kupaku

² Kè de yiè tùòke di dentè feyènfè,
n kó kupaku fínyì kó detie nkpeí,
bè kùòtìnè deè kó yebe menaà kperímè † dim̄nni marì
ke bè dòn̄n̄konè fínyì kó kupaku ke yé nkù bè temu
otenkúti ɔ̄ mm̄kemè kupaku ke kù te.

³ Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i bàa m paku,
ke kù yòrì yemòrè yemɔu,
ke kù bàa keyènkè nè kuyie,
dèmarè báá kù càke mèè kpeí.

⁴ M mieke ténke í kù péi,
kè ñ né yà ku mieke tipotì nè tisāmpotì,
n kéroomu ke borè cúu dim̄nni dimáà.

⁵ Kè wèè wammù m borè disòri,

† Kuyie ndo ɔ̄ nnáánnè Isidayeεribe

20 Ti Yiè nKuyie nyóó di duómumu mudii,
 meyeñcaàrimè mònni,
 ke dí duó mmenie dinékònni mònni.
 Bèè di tiè bè ténké í yóó sori,
 di yóó bè yàmu nè di nuu.

21 De mònni di to bo keè metammè mèè nàà
 ndifñnkúò ke tú:

Ntenè kuce, ntünne kù
 bá kè di kòri kubakù yóó bíkè yoo kucànku.

22 De mònni di bo wénté dèmarè sīnnè di
 boctenkaanii,

di bo wénté sīl dāri timāti
 nè sīl dāri mesoò nè sīl dāri timāti, isòke kperè,
 ke nsi dokòo ditowaà ke tú: Yènnè die!

23 De mònni kè ti Yiè nKuyie ncúñní fetaafe
 kè tidiitii yè, képeité, kénsū ke cíè,
 kè di wūñ ncenti ì dómè, ke diiti.

24 Di nààke ìl dùò nè di sāmmarímúbè,
 dè bo ncáá ntimúti bè yoo ké mukókúú.
 Kè di nti piitinè tikāpentii tii ã yenii.

25 Mudoò diemù yiè, sicēkperí bo duó
 kè di dootitōbèe kú kénsū,
 inéce bo ānnè yetārè ñnkè nè sitāá kēpūñ.

26 De mònni otānkù bo peike kéndōnnè diyie ÿ
 náátémè,

Kè diyie nááté kénkperíni,
 ke mannè yewe yèyiekè kó menáà mbo wēnnémè.
 De yiè ti Yiè nKuyie mbo taa nku kōbe muo,
 kémiékūnne be yēiti.

Kuyie yūñmmè Asidii kōbe to

27 Ti Yiè nKuyie nkèrínímu ku mómmonku dedétirè
 kè ku miéke cúu mmesàà nke fānni,
 kè ku tannò tu kemieke kpeye
 kè ku náañti dò mmuhāā nke tuò.

28 Ku nùù kó muyaá ndōnnè menie nhōñ tamè mme
 kukò kēpíe,
 kàa ta a nkāáké a fñnii.

Kuyie nyóó meèremu yebotè
 nè meborime mèè í wenni me miéke
 ké bè ānnè tisāndānti be nò ké bè kōtenè bè í dó kè.

29 Díndi Sedisademmu kōbe, di bo ndiè mbè ÿ ndiem-
 mè dibanni yiè kó keyènkè. Diwèi bo ndi bo ke dōnnè
 bè ÿ ndeèti, ti Yiè nKuyie nkó ditāri kè dii bè bo. Kè bè
 eu itāri ke kōri ti Yiè nKuyie nkùù kānké Isidayeribe ku
 borè.

30 Ti Yiè nKuyie mbo pīkè mekpààtitammè
 kéyoute ku nùùtè képoté,
 benitibè bo yà ku miéke yóumè
 ku miéke dò mmuhāā mmu ke tuò,
 ke dò nfetadiéfè ÿ nniùmè nè yemátārè nè kuyaakù.

31 Asidii kōbe bo keè ti Yiè nKuyie ntammè,
 kè kufōwaá mbè pí.

Ti Yiè nKuyie mbo bè puotí nè kupàati.

32 Bá kùù yēiku yó ndò metooyūmmè mmè. Ti Yiè
 nKuyie mbo mpuotí Asidii kōbe kè Isidayeribe bie
 ntikùtiduùti nè tibómbonti ke au. Kuyie nkuù yóo youte
 ku nùùtè ké bè dokénè.

33 Bè tūnte kehāādekè kè dè mōntemu,
 kè kè bo nè okpààti kpeí mmúnke.
 De kó dihāāctirì cūmpúrimu ke pēkè,
 de kó muhāā nyó ncúu ke deumu,
 ke yē ideí sūmè,
 ti Yiè nKuyie nnùù dii yóo wete de kó muhāā
 kè mù ncúu nke deu muhāāyuo nkó muhāā nkōme.

Kuyie nkpannèmè bèè kōri Esibiti ke dó meteèmmè

31 Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dō:
 Di bo yà díndi bèè kōri Esibiti èi meteèmmè
 wammù.

Díndi bèè yèmmè naatinè sisēí,
 kè di tá sīkpārīnaasēí si sūkù kpeí,
 ke tá besāndèbè bè kperñi mèè kpeí,
 bá di í wéi mí nKuyie nkùù di te díndi Isidayeribe.
 Di í n waà mmí ndi Yiè nKuyie.

2 Mí ndi Yiè nKuyie n ciimu
 mī touni meyei
 n náañti í duò ketenkè.
 N yitè ke cómmúmu beyeibe cíètè kpeí.
 Meyei ndōribè kpeí

di kōri bèè borè ke waà meteèmmè.

3 Esibiti kōbe tú benitibè mbe,
 bè í tú Kuyie
 be sēí tú sisēí nsi
 sī í mōke muwērimú mamù.
 M bo youte dii mōnni n nùùtè
 wèè teé nhò bo bété,
 kòò teé nwèè do, kè bèe kú bedé.

Kuyie nnàké ti Asidii kōbe

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dō:
 Dīrīcīrīdāà yoo dīrīcīrībii ÿ pí nkékontemè.
 Bá kè benaacēmbè sū mèè botí,
 ke péi nkufōwaá mbáá di pí,
 di báá yote be úu.

Mèè botí nku mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n cutoomè,
 ke bo dokénè bèè bo Siyōñ tārì nè o tātè.

5 Tenòtè ÿ pīntemè te fēti te yiè nyīnkè,
 mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n yóo mme nkānké
 Isidayeribe

ké bè deeté, ké bè coo nkè bèe yenté.

6 Díndi Isidayeribe di m bütinnému páíí, wētenèni m
 borè. 7 De yiè bo tuōke dii yiè di bo dokóo
 sibōctenkaanii timāti péiti nè mesoò nkpesi di dōñ sī nè
 di ncu ke n yeténè.

8 Disiè dii í tú dinitisiè,
 dii yóo kuò Asidii èi kōbe,
 disiè dii yóo bè kōnnè di í tú dinitikperi.
 Asidii èi kó bedapāmbè bo coké mudoò, bè bo pí
 mmudaatōmmù.

9 Wèè do bè kānké dipèri kōme kòò cokénè kufōwaá,
 kè behāāpñnkótibèe coké kēyóu be kó mecannimè
 bè do cōñnémè.

Mí ndi Yiè nKuyie mī béi, mmí nwèè tōtinnè muhāā
 nSiyōñ,

11 Di d3 k3d3d3 d3 y3 nt3 ticam3t3 nti.
 Di bo t3 d3d3 k3 t3 nt3 tim3kpeti
 k3 n n3d3 k3 muya3 nti c3t3t3 muh33 nk3m3.
 12 Yebot3 bo c3t3t3 k3na3 mmuh33yuo,
 b3 bo c3t3t3 tipoti k3m3.
 13 D3ndi b33 bo med3tim3, k3nt3n3 k3k33 n d3c3ri d3
 d3ndi b33 t3k3 k3 di y3 n w3r3m3 d3um3.
 14 M3y3i nd3d3rib3 b33 bo Siy33,
 b3 k3mb3d3ti du3m3.
 B33 c33ri Kuyie ny3t3ri b3 k3nti aumu.
 Ti we mbo d33t3 k3c3mm3 Kuyie
 n w3t3 m3d3 d3 mm3 iik3?
 Kuyie n w3t3 m3d3 d3 k3 m3 i k3 mm3 bo y3k3 we?
 M3 bo y3k3 w3 tu:
 15 W33 d3d3ri d33 si3, k3 n33 ntim3mm3nti
 k3 i d3 muf3d3i, k3 yet3r3 ticuuti
 w33 d3 pi o to k3 b33 k33, b33 tu b33 ku3 on3ti b3
 kpeti,
 w33 pi o nu3 nke i d3 k3y3 m3y3i.
 16 D3 y33 nwe3 y3 mbo d33 ik3
 k3 y3p3r3 d3y3 nt3 o k3 dis3ri,
 3 b33 m3nt3 mud3i
 men3 mb33 3 d3nt3.

Kuyie ny33 d33t3m3 Sedisad3mmu k3b3

17 Sedisad3mmu k3b3 di nu3 ny33 y3mu
 di k33 kp33t3 k3y3 n3 3 wennim3,
 k3 di y3 dihei, n3 di p3k3m3.
 18 K3 di n3i dent3ni m3f3t3tim3 dim3nn3 k3m3 kp3i,
 k3b3k3 dim33 k3 y3:
 B33 do ka3 d3mp3d3 d3t3 b3 bor3?
 B33 do ba3 sic3kper3 b3 k3t3 k3?
 19 Di t3nk3 b33 y3 benitid3nnib3,
 kuboti di do i yo k3d3 k3 tin33nti di t3nk3 b33 k3 y3.
 B33 do n33 nke d33ri b3 di i yo,
 b3 b3 n33nti i m3k3 t3 tu m3,
 b3 i y3 nkpa3.
 20 D3 m3nn3 k33 y3 Sedisad3mmu,
 k33 w3nt3 Siy33 di do b33 nd3
 Sedisad3mmu 3i bo kari b3u.
 N c3t3t3 t3nk3 b3 nt3 t33 t3d3ti,
 b3 t3nk3 b33 uut3 t3 baak3 bit3,
 b3 m3 mb33 p3t3 t3 w3i.
 21 D3nd3 ti Y33 nKuyie ny33 benkem3 ku diet3 ti kp3i.
 Ik3 mbor3 3nn3, ik3 nd3y3 bor3 buot3.
 B3 b3t3d3b3 b3 nd3 k3ri,
 b3 dikp3nn3 k3d3 b3t3d3b3 b3 nd3 c3nt3.
 22 D3 m3nn3 ti Y33 nKuyie nku3 y3 nt3 di k33 be3nt3
 k3nt3 ti k3 iku3 y33
 ti Y33 nKuyie nku3 tu ti k33 kp33t3
 ku3 tu ti k33 d33t3w3.
 23 B3 b3t3d3b3 w3i p3t3m3,
 i i kp33 p3 nyid3i i t3 b3t3d3b3 k3 tiy33t3,
 B3 i p3nt3 b3 k3 mecannim3 k3 tiy33t3.
 Ti y33 b3 dom3 k3h3 b3 kper3.
 B3 n3 tih3d3ti k3 t3i p3t3 k3h3i.
 24 D3 k3 dim3nn3 b33 bo Sedisad3mmu,
 3m3d3 t3nk3 b33 b3i nke d3 3 m3.

Sedisad3mmu k3b3 b3m3u Kuyie ny33 b3 c3t3t3m3 b3
 y3i.

Kuyie mpot3m3 Ed3mmu k3b3

34 D3ndi yebot3 t33nn3nn3 k3k33,
 d3ndi iboti k3nt3n3 m3s33,
 f3 nk3tenk3 n3 d33 k3 dim33 bo a m3k3 k33n3.
 F3 nkutenk3 n3 b33 k3 dim33 bo a m3k3 k3 d3 k33.
 2 M3 ndi Y33 nKuyie m m3k3 k33 p3ik3 yebot3,
 m m3k3 k33 c3t3t3 yebot3 k3 yeh33p3nt3r3 y3m3u,
 k3 n y33 y3 k3d3 p33i, b3 bo b3 fi3.
 3 B3 bo k3 k3nc33 c3u,
 b3c3r3b3 k3 kun3u bo d3t3nn3 tip3t3 tim3u,
 menit3y3i mbo p3nt3 yet3r3 3nk3.
 4 Siw33 bo pu3,
 k3 tiwet3i kp3u nkpr3u nkup3t3f33k3 t3m3,
 siw33 bo nt3u k3 du3n3
 f3ny3 k3 tif33t3 k3m3,
 fik3 kpeti t3m3.
 5 M3 ndi Y33 nKuyie n si3 di3 mu3 mmenit3y3i,
 k3 doti Ed3mmu 3i 3nk3,
 d3 k3 benit3b3 n t33t3 k3 bo b3 k3d3m3 p33i.
 6 N si3 w3d3 menit3y3i m33,
 k3 m3d3ti menit3k3d3,
 dis33 di3 feun3 ip3 n3 sib3d3 di d3 mu3t3 m33 bot3i,
 iw33 k3 m3k3d3 ny3ceumb3 k3m3.
 Iw33 k3 muf3u mu3 bo Bosed3 3i,
 muk3d3 mu3 bo Ed3mmu tenk3 m3k3,
 7 k3 y3p3333d3k3 du3, k3 y3p333d3k3 tu y3b3i,
 k3 ketenk3 s33k3 n3 menit3y3i,
 k3 mut33 ns33k3 n3 menit3k3d3.
 8 D3 y33 di3 t3d3k3 m3 ndi Y33 nKuyie nk3 n y33 p3it3,
 n y33 kp3mmu Siy33 3i k3 dikp3nn3.
 9 D3 m3nn3 Ed3mmu tenk3 k3 ik3 mbo na3 mmed3m-
 m3,
 k3d3 tenk33 na3 mmuh33yuo.
 Ed3mmu 3i bo na3 mmed3mm3.
 10 Key3nk3 n3 kuyie mb3 m3 b33 k3,
 kuyuk3 b33 d33 bit3,
 dihei bo d33nko 3m3d3 t3nk3 b3 nd3 p3nk3.
 11 K3 ti Y33 nKuyie di t3u m3y3i nk3 fey3f33,
 k3 di k3d3t3 k3h3nn3, k3 di3 na3 nte3.
 12 Benitid3b3 t3nk3 b3 mbo
 b33 bo nt3nk3i b3kp33t3b3,
 sikp33t3b3i kper3 d33m3.
 13 K3 tipoti y3 sikp33t3c3i m3k3,
 tim3s3t3t3 n3 tis3mpoti,
 k3 d33 y3 dihei iduot3 fit3 di,
 k3 di3 na3 nsikp3m3d3 k3 di3ri,
 ic3u nk3 dit3nn3.
 14 Y3k3ut3 n3 y3m33 nd3 k3 t3m3nn3c3t3t3.
 Y3b3d3k3 k3 dici3nn3,
 diy3nk3mb3d3 k3 dik3ri.
 15 Iw33k3 n3i y33 d3 nd3u ny3y33
 nk3p3t3 k3nd3k3 i b3 kp3i,
 timanc3nt3 y3 nd3 ntiku tim3u.
 16 K3 di wamm3 ti Y33 nKuyie mp3t3ri m3k3 di bo y3 t3
 w3rim3 k3 t3:

Kumancònkù makù í yó nkpa, kùmakù í yóó m'nté kutekù.

Kuyie nkuù tì béi nnè ku nùù,
kè ku kó muyaá nyóó tì tíí,
17 Kuyie nkuù tǎǎ dihei tété timancònti kpréí.
Ké tì ndi totí kè tì yó ndi te sǎǎ.
Ké ndè ã sǎǎ nè tì bo mbomè.

Isidayeēribe yóó wēte be ei kémmeke dii wèi

35 Fǐ nketempéikè kàa nyǎnku,
fǐ ndikpáà kàa m'wote diwèi kényè tifaǎti k'éporí.
Fǐ ntedòntè dè nda naati.

2 Kè di p'óri di yèmmè dómè,
kényǎnku nè diwèi,
kéndiè nke íú
ke yé di yètè màatenèmè Dimaa tǎri kperi
kè di wenniku d'ontenè Kadimēdi tǎri
nè Sadonni biriku de kòku,
di borè ndè bè yóó yàmè
ti Yiè nKuyie nkó tikpeti nè ku dieti.

3 Di kpréink'nnè bèè kó dimàà kó sin'ou òu,
duónnè idu'oti kperiyi bèè núú nhòòte.

4 Nákénè bèè k'òmbùòti duò ke d'ò:
Cátinnè di k'ònti kè di k'òmbùòti bá nduò,
Kuyie ndi tū nkù k'érinímu ke bo peite di kpréí,
kényietí di dootit'òbè di d'ò dè,
kù k'érinímu ku m'omm'ònk'ku ke bo di d'eté.

5 De yiè kù bo wéi ntiy'ònti
kédúú nkè yew'òò nkeè.

6 De m'ònni kè yekp'è nséit'è, k'empuù t'ehontè k'òme,
bèè n'òndiè nd'ari kè ìi date kè bè nyíú.
Menie mbo mp'òò ndikpáà tedòntè kperi mieke.

Kè ikó nhǎnné menie ketempéikè.
7 Mubirímú do ò ntonni dè ke c'ú,
dè bo naá nkubinku.
Menie ndo í bo k'èè tenkè bo ãnné yenéborè.
Sikpam'ò do t'únti dè,
bo yè tipènti nè tiǎti.

8 De m'ònni kuce makù kuù yóó ãnné de kó dib'òri
mieke.

Kè bè nkù yu ke tú besààbè kó kuce,
wèè sǎù n'homáà ò báá kù k'eté.
Kù yó mbo Kuyie nk'òbe máà kpréí nke,
beè yó nkù t'ù, bá kuyèinkù kù báá feti.

9 Yec'iric'irè í yó mbo de kó kuce,
mup'ímp'ímmù mamù báá k'eté de kó kuce,
bè báá yà mus'ímmù ku mieke.
Kuyie nd'eté bè beè máá yó nkù kerí.

10 De m'ònni kè ti Yiè nKuyie ndonté bèè konní Siy'òò
kéndiè nke déúkunko Kuyie nyètiri
be wèi bá mm'òke kumànk'ku.

De kó diwèi bo ncátinko be yèmmè
diwèi nè kuyèh'naatí dè bo mbè bo,
meyèh'caàrimè nè yedabùò nkè d'èè dété.

Asidii kóo kpààti Sennakedibu domè Sudaa k'òbe

(2 Bekpààtibè 18:13,17-37)

36 Sudaa k'òbe kóo kpààti Esekiasi kpàti benni
t'epiitè nè di naanni mieke nke, Asidii kóo kpààti
Sennakedibu domè Sudaa ekè iduotí fité yè ké yè fiètè.
2 Dè do s'ǎ nhò bo Dakisi nwe k'édèite wèè baké o
ǎǎp'òmbè kóò t'ònnè. 3 Kè Idikiya bire Ediakimmu wèè
baké tekpààtic'ètè kòo yenni dihei kóò co, ke neínè
opátiw'ǎati Sebuna nè Asafu bire Yoa wèè t'ou dihei kó
tináahti ã yèè páte mieke. 4 Wèè baké Asidii ǎǎp'òmbè
kòò béi nke d'ò: K'òtenè k'énaké Esekiasi ke tú, okpààti
diwèè Asidii kóo kpààti tu: A tǎ ba ke íkú d'èè ínkè?
5 Yáà a yèmmè d'ò nha náá ntiì náahti detetirè kpeti tú
itié nyi ke da duò ndik'òmbùò? Yáà a yèmmè naatinè
we, kàa dàátí ke yete wenwe Asidii kóo kpààti kpeti?
6 Ò tu ò y'èmu ke d'ò nha yèmmè naatinè Esibiti nwe, a í
yé ke d'ò nh'Esibiti d'ò ndipènni dii p'ònte di ndi, kè wèè
di pí ndi ò k'òtè. Esibiti kóo kpààti me nd'òri bèè ò duò
mbemáà. 7 Kè dè yèmmè a bo yí a yèmmè naatinè di
Yiè nKuyie ndi tū nkù nku, dè né í tú kuù kó yew'òòt'òrè
nye Esekiasi p'òmmè o m'ómm'ò, ke náké Sudaa k'òbe
nè Sedisad'èmmu k'òbe ke tú: Bè nfeu be w'òò diw'òòt'òn-
ni dii bo Sedisad'èmmu máà?

8 A tū ncannè n yiè nh'Asidii kóo kpààti dinùù, kè n
da duò nsis'èi sik'òp'isidé ke nsà kàa bo p'eté bèè bo si
d'èke. 9 A í yóó na k'èbaao n kóo kpààti kó bet'òmbè
mieke bá omáà bá ketíke wèè tu osámp'òu be mieke
kàa yèmmè né naati nè Esibiti yóó da du'ómmè
sikp'arinaas'èi nè si d'èèbè. 10 Yáà a yèmmè d'ò n k'òtení
nè mmáà ndi ke bo p'ònte dihei bá di Yiè nKuyie nyí d'ó,
kuù n náké ke tú n di do k'èp'ònte.

11 De m'ònni Ediakimmu nè Sebuna nè Yoa kè bèè
náké wèè ni Asidii dih'ǎp'ònt'ínni ke d'ò: Ti da báámmu
bá nti náánnè Sudaa k'òbe kó tináahti, a nti náánnè
Aramu ei k'òbe kó tináahti, bèè bo kuduotí ínkè kè bè
bá nyo.

12 Wèè baké Asidii kó beh'ǎp'òmbè kòò d'ò: N kóo
kpààti í n t'ònni kè m bo tì náké f'ǐ nnè a kóo kpààti di
máà, ò p'ètinkè n t'ònni kè m bo tì náké be n'itibè mbe.
Bembe nè díndi di yóó di di mínti nti k'èyà di y'ènk'úmè.

13 M'èmmè wèè ni Asidii kó dih'ǎp'ònt'ínni, ò c'òmm'úmè
k'èp'èkè nè Sudaa k'òbe kó tináahti ke d'ò: K'énténè Asidii
kóo kpààti diwèè tu mù. 14 Ò tu: Esekiasi báá benné ké
ndi sóú, nhò í yóó na ké di d'eté o n'ou mieke. 15 Esek-
iasi bá ndi sóú nke tú di duò ndi yèmmè di Yiè nKuyie
nkè kù yóó di d'eté bá Asidii k'òbe bá di p'ònte. 16 Asidii
kóo kpààti tu, di báá yie nh'Esekiasi kpeti, di we ntaun-
nè wenwe Asidii kóo kpààti kényie n'ho kpeti, kè d'èè yie
nkè di nyo mbá wè o paku kó tidiiti, ke cáá n'ho tebe,
ke y'ò n'ho binte nie, 17 ke k'ém'múnè ò bo k'òtenimè ké di
túóté k'èk'ònnè ketenkè, k'èè d'ònnè di k'òke ke mieke.
Tidiiti borè nè detie mbè tu dè f'inyí. 18 Di báá k'énté Es-
ekiasi di náá nti ke tú di Yiè nKuyie nyóó di d'eté, ò di
f'ètinkomu. Yehékè t'eyè k'òbe kó yeb'òkè na ke bè d'eté
kè Asidii kóo kpààti í bè p'ínnáà? 19 Amati nè Adipadi de
kó yeb'òkè borè? Sefadifaimmu k'p'eyè borè? Yè yete ò
bo p'òntemè Sammarià? 20 Yehékè yenyè yem'ou òndi kó

yeɓkè na koò bàa, kòò báá pɔnte ye kó dihei, kè di Yiè nKuyie nné bo na kéyete kòò báá pɔnte Sedisademmu?

²¹ Kè bè ndò nkàré bá òmɔ̀ í nhò tǝ́hné timati. Esekiasi weè do bè nàké ke tú bè báá ò tǝ́hné timati. ²² Kè Idikiya bire Ediakimmu wèè kòtí tekpaàticíǝ̀tè nè opátíwǝ̀àtí Sebuna nè Asafu bire Yoa wèè tɔ dihei kó tináahti ā yèè páte mieke nè dikpaàtitɔ̀nni, kè bèe ti kèè, kè be miekee peike kè bèe kǝ́rí be yààti kéwǝ̀too Esekiasi borè, kòò nàké wèè baké Asidii kó behǝ̀ǝ̀pòmbè ò bè nàké ti.

Esekiasi beémmè Kuyie mpǝ̀ǝ̀náahti náahtò Esaii (2 Bekpaàtibè 19:1-7)

37 Okpaàti Esekiasi ti kèè dii m̀nni kòo yèmmèe caàrè, kòo kǝ́rí o yààti kédáátí kufɔ̀tɔ̀nkù kén-tati ti Yiè nKuyie ncíǝ̀tè, ² kǝ́tɔ̀ Ediakimmu wèè kòtí tekpaàticíǝ̀tè, nè opátíwǝ̀àtí Sebuna nè ikuú niùbè bèè tu bekótibè ke d̀ò bè ndáátí tifɔ̀tɔ̀ntí kékɔ̀te Amɔ̀ti bire Esaii Kuyie mpǝ̀ǝ̀náahti náahtò borè, ³ kòò nàké ke d̀ò: Okpaàti Esekiasi tu ti da nàké ke d̀ò: Yíe nkó diyè tu meyeñcaàrimè kperi ndi, ti pàkému, Kuyie nkuù ti poté kè ti di ifei. Ti kperè dònne kuperitéyonku ɔ̀ɔ̀ ítemè mme onitipòkù, kè muwǝ́rimú né ò d̀òhté ò bo nɔ̀rimè kè debiree yènní. ⁴ Kè dè naati ti Yiè nKuyie nha tũ nkù bo nkeè Asidii kóo kpaàti tɔ̀nni wèè ni o ãǝ̀pòmbè kòo kù sǝ́mmú mèè botí ke bo ò poté yesǝ̀ǝ̀mbè ò kù sǝ́mmú yè kpeí. A né kù bàhtè ku kɔ̀be bèè kraá be kpeí.

⁵ Kòo kpaàti Esekiasi kó yetɔ̀rè tuɔ̀koo Esaii borè, ⁶ kòò bè nàké ke d̀ò: Ti Yiè nKuyie ntu di nàké okpaàti Esekiasi ke d̀ò o kǝ̀mbùtí bá nduò ò kèè tii náahti nè yèè sǝ̀ǝ̀mbè okpaàti Asidii kou tɔ̀ nkè bè ò sǝ́mmú yè kpeí. ⁷ Ti Yiè nKuyie ntu kuù m̀mmɔ̀nkɔ̀ yóò ò ãnné meyèmmè mèè bo nte kòo keè tináahti mati kékò nho cie kè kùu duó nkè bèe kè nhò kù.

Asidii kóo kpaàti wǝ̀rimè dipátíri ke bo donné Esekiasi kǝ̀mbùtí (2 Bekpaàtibè 19:8-13)

⁸ Mer̀mme wèè ni Asidii kó behǝ̀ǝ̀pòmbè, ò kèèmmè Asidii kóo kpaàti ítemè Dakiisi ke k̀te ke do Dibuna mudoò, kòo kè nhò sǝ́ntóo. ⁹ Asidii kóo kpaàti do kèè Etiopii kóo kpaàti Tidakaa k̀riní m̀mme ke bo ò do mudoò, ke yíe kǝ́tɔ̀ nke d̀ò: ¹⁰ Nákénè Esekiasi ke d̀ò: Asidii kóo kpaàti tu: A báá yóu kè Kuyie nha duó nkù amáá, kè kù da souté kàa yèmmè ndò mí nhAsidii kóo kpaàti n yí yóo pɔnte Sedisademmu. ¹¹ A m̀mmuɔ̀ nha kèèmu wenwe nhAsidii kóo kpaàti ò d̀ò dè yehékè teyè, ò yè kùɔ̀mè páíí, kè fɔ̀ nyèmmè né d̀ò nha bo cootáá? ¹² Kosǝ̀ǝ̀ èi nè Anaa kperi nè Desefu èi nè Edeniibe bèè do bo Tedasaa èi ðe kó ibotí n yembè do kuò ì, i ɓkè na kè ì ðeetáá? ¹³ Amati nè Adipadi nè Daii Sefadifaimmu nè Enaa nè Iwa, ðe kó yehékè kó bekpaàtibè bore?

Esekiasi bántèmmè Kuyie (2 Bekpaàtibè 19:14-19)

¹⁴ Kè Esekiasi cɔ̀uté dipátíri yetɔ̀rè nɔ̀u mieke kékaa nkédeè, kéta Kuyie ncíǝ̀tè kè di pĩnte ti Yiè nKuyie nyiikè, ¹⁵ kè kù bàhtè ke d̀ò:

¹⁶ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tũ nkù, fɔ̀ nwèè kàri a taummè tɔ̀u beínkembàribè fènti ínkè, fɔ̀ nwèè baké yekpaàtiyɔ̀ yemɔ̀u yèè bo ketenkè. Fɔ̀ nwèè d̀ò ketenkè nè kéinkè. ¹⁷ Ti Yiè nKuyie nha bomu, kénté kékeè, sǝ́nnéni káyà! Keè Sennakedibu da sǝ̀ǝ̀mmè. ¹⁸ Ti Yiè nKuyie, m̀mmuɔ̀ nwe yie Asidii kó bekpaàtibè dèèmmè ibotí tei kó yehékè yemɔ̀u. ¹⁹ Ke c̀u mbe ɓɔ̀tenkaanii, kè si c̀uté, benitibè beè si d̀ò nè ideí nè yetárè, si í tú Kuyie. ²⁰ Ti Yiè nKuyie tí ðeeté nè Sennakedibu, kè ketenkè kó yekpaàtiyɔ̀ yemɔ̀uu banté fɔ̀t tumè ti Yiè nKuyie nhamáá.

Kuyie ndaámmè Asidii kóo kpaàti (2 Bekpaàtibè 19:20-34)

²¹ Mer̀mme Amɔ̀ti bire Esaii tǝ̀mmè kè bèe nàké Esekiasi ke d̀ò: Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeriibe tũ nkù tu kù kèèmu a kù kuònnèmmè Asidii kóo kpaàti Sennakedibu kpeí.

²² Nte ti Yiè nKuyie nnàké ti o kpeí: Siyɔ̀ kó desapùmbire da sènkèrimu, ke da daú, kàa cokù kè Sedisademmu kó desapùmbire da c̀ú. ²³ Mí ndi nYiè nKuyie ntu: Wenni nwe a sǝ́mmúmè? Wenni nwe a ommúmè yesǝ̀ǝ̀mbè? Wenni nwe a sèémmè fenònfè? Mí nKuyie nkù d̀ò mpái pái Isidayeeriibe tũ kùà? ²⁴ A baa tɔ̀nni a tǝ̀rè kè yè sǝ́mmú mí ndi Yiè nKuyie nkuà?

Ke nàké ke tú a naasǝ́ kperi ní mèè kpeí nte, kàa ðeke Dimaa tǝ̀ri yómmè, ke ta Dimaa túúkù cuokè, ke kǝ́ú detekperè bè tu dè sètiri nè sipèrésì? Ke tũ̀ke ditǝ̀ri yontényómmè ðetie nsú ðeá?

²⁵ Ke béi nke tú a keúmu sibií betɔ̀bè cie, ke yǝ̀ betɔ̀bè tenkè kó menie nke na a naàcètè mèmáá, ke íttinné Esibiti kó ikó nyi tukúnè kukó ndiekù Niidi. ²⁶ A né í yé ke d̀ò mmí nKuyie mmî pí ñde kó mutɔ̀m-mú,

nè dimònni kòtíri mieke nke, n tǝ̀ǝ̀témè ke yé n d̀ò nkédɔ̀mmè, ke yóo me d̀ò di mmònni. Mí do da tǝ̀ǝ̀tè, kàa bo puɔ̀ nyehékè iduotí fité yè kè yè ðèitè.

²⁷ Kè ðe kó yehékè kɔ̀beè dónté muwǝ́rimú kè dèe bè kpeí, kè bèe di ifei, késǝ̀ǝ̀ténè timúti, bè í yóo ncǝ̀ǝ̀nnè memúyòmmè, bè yóo dontenè tiyòyienti,

nè timúti tii ɔ̀ yè tecadopòtè ínkè kékpeío bá ti m̀nni í tũ̀ke.

²⁸ A kpeti mati í bo tii m biinnè,

mí nKuyie! Kàa kàri n yé̄mu,
kàa yè̀ti n yé̄mu,
kàa me n tati n yé̄mu,
kàa mieke m peike n yé̄mu.

²⁹ A n yè mēè kpeí nkemieke, kè tepòtè da deute
deè te, kè n yóó tōnné a ònni mumámáá,
kéānné a nùu tisāndānti ke da deute,
képoonnè a nacēfōtè kékpēnné a cie.

³⁰ Esekiasi, nte deè yó ntú mēbenkùmè: Di mbenni di
yóo di tidiiti tìi ēnké tì nti, dibenni teri kēdi tididenti,
dibenni tāānni kébuotí kékōú, kēfííkú detie mbè tu dè
fínyí kētōú dè be. ³¹ De mōnni Sudaa kōbe bēè bo
nkpaá, be cīē mbo ta ketenkè kè be bakēe peitè yebe.
³² Sedisademmu nwe, bēè bo yenté bē yētínimè, Siyōō
tāri ndi bē yētínimè.

Ti Yiè nKuyie Mpakedaa ti dō mēè kpeí nkè dè deu te
kòò yóo mē dō. ³³ Kè tii tukúnè Asidii kóo kpààti, nte ti
Yiè nKuyie nnàké tì o kpeí: Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu ò í
tati di nheì, ò báá di tūū ipie, nhò mē mbáá di donè
tidōpiti, yoo wēe ònné di duotí mutāá nkéna kéta. ³⁴ Mí
ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú ò í tati di nheì. Ò wēti ke
bo poo nhò kēténí kùu ce nku kékonnè. ³⁵ N yó nkānké-
mu di nheì ke di deetè n yētiri kpeí, nè n kóo tōnti Dafiti
kpeí.

Asidii kōbe cokémè kè bēe ku Sennakedibu

(2 Bekpààtibè 19:35-37)

³⁶ De kó keyènkè kè ti Yiè nKuyie nkó ditōnni kōtení
Asidii kōbe kó dihāāpōnkari, kékuo benitidaabè
tekuópikōtè nè sikuópipisini nè sikuópisínūmmù
(185000). Kè dēe wenté kè bē nsō mbeçírìbè beè máá
duó duó. ³⁷ De mōnni kè Asidii kó okpààti Sennaked-
ibuu uutè o āāpōnkari kēitè kékò nkémbo Ninifu,
³⁸ kéta diyie mari o bō Nisidōki tou kēnnínkú di ìkè
kòo bí Adamedeki nè Sadetisee kè bēè ò kōú disie
kékuo, kécoké, kékote Adadati ei, kòo bire Eda-Adonni
sōtè o kpàti.

Esekiasi muakemè kè Kuyie nhò miékunnè

(2 Bekpààtibè 20:1-11)

38 De kó dimōnni ndi Esekiasi muakemè kéduúnne
mukúú. Kè Kuyie mpāānāanti náāntò Amōti bire
Esaii kōte o borè, kóò nàké ke dō: Ti Yiè nKuyie ntu a
tūntè a cīētè kpeti a í yóo foute a yóo kúmu.

² Kè Esekiasi tūntè o ìkè kécuó nkumarí, kékuónnè ti
Yiè nKuyie nke dō: ³ Áú! Ti Yiè nKuyie n da báámmu n
kuó mmesémmè! A yé̄mu n da tūmmè nè n yèmmè
memōu, ke dōri a dómè. Ò me nyí kékuó.

⁴ De mōnni kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Esaii ke dō: ⁵ Kōte
kénáké Esekiasi ke dō: Mí ndi Yiè nKuyie, nho yāāri Da-
fiti do tū nkù n tū: N kēemu o báámmu ke yā o nōn-
nieti koó yie yebie ntepíitè nè yenūmmù. ⁶ N yóo ò
deetēmu wenwe nè di nheì Asidii kóo kpààti nōu mieke,
n yó nkānkému di nheì. ⁷ Nte mí ndi Yiè nKuyie, n yóo
be benke mēè benkùmè kòo banté n yóo dōmè m béi
nti. ⁸ M bo duó nkè medéè mbótí kēmmōke Akasi máá
yèè detisàkè tepíitè, kè medéè mmēnkēe bótí yedetisàkè
tepíitè, kè mè do datínné yèè detisàkēe feitè.

Esekiasi miētémè kēsāntē Kuyie

⁹ Sudaa kōbe kóo kpààti Esekiasi do muōke kēmiēté,
kéwāri fēè yènfè nfe die.

¹⁰ Mí n yèmmè do dō n yóo kúmu

bá n we mu nyí tūōke yè cuokè.

N yèmmè do dō n tati kudōnkù nku

ke pàà n we sōnye yèè kpáá.

¹¹ N yèmmè do dō n tēnke í yóo yāmu,

n Yiè nKuyie ketenkè kie nyínkè.

N do í yé ke dō, m bo yā oniti ketenkè ínke.

¹² Bè cōtè n fōmmu mmu

bè sō cōtè mēè boti dinaacēnfii,

n kpeú n fōmmu mmu

o yaādùtì sō kpeúmè kuyaāyōnkù,

kékéetè mupàākómmù

dè bo nyóo yí kuyuoku kàa n deèmu.

¹³ Dè bo nyóo wenté kè mukúú nni nnamu,

kù càà n kúū nye diciriciri kōme.

Dè bo nyóo yí kuyuoku n Yiè nkàa n deèmu.

¹⁴ N do kuò tekpāncéndéitè kōme mme,

ke kuò ndikpetinōnkperi tēmè,

ke bōú nkeínkè sāà ke n nuo nkpeí.

N Yiè nKuyie ndè m bimu yāa n deetè.

¹⁵ M bo béi nke dō ba?

M bo náké ōnti n Yiè nKuyie?

Kuò mē nni ndōmè,

n kéri ke yōnti n kōnti nti n fōmmu mumōu mieke.

M bonè meyeñcaārímè mme.

¹⁶ N Yiè nKuyie nè a kó mesàà nkpeí nke n fòumè.

A kó mesàà mmeè te kè n kpáá ke wéi,

fōō m miékunnè ke wēte ke n duó mufōmmu.

¹⁷ Kè n kó meyeñcaārímè náā ndiwèi,

a n dōmu ke n dēnnení mukúú nkó difōtìri mieke,

ke bütinné n yei mmemōu.

¹⁸ Ke yé bedōmbè í da sāntímè,

becírìbè í da sāntí,

bēè bo kudōmbiúkù bē tēnke báá na kédenteni

a tūmè timōmmōnti yiè.

¹⁹ Befòubè beè máá yóo na ké nda sāntí,

m me nda sāntímè yie,

bá wè kòò nnáá nho bí a tūmè timōmmōnti yiè.

²⁰ N Yiè nKuyie a n deetēmu

kè ti yóo mbie ntikūtìdùtì a cīētè mieke

ke da sāntí,

ti fōmmu mumōu mieke fō nti Yiè nKuyie.

²¹ Kè Esaii dō bēe waanní fikíè kó yebe kēnante,

kéwaare Esekiasi mōnne kè dēe yie nkòo miētè.

²² De do sō Esekiasi bekému Esaii ò yóo yā mēè
benkùmè kébanté ke dō nhò bo wēte kéta ti Yiè nKuyie
ncīētè.

Esekiasi cōutémè Babidōnni kó yeheikēntōrè

(2 Bekpààtibè 20:12-19)

39 De kó yemōrè mieke nke Badadanni bire Me-
dodaki Babidōnni kóo kpààti kēemè Esekiasi
muakemè ke miētè, kētōnnēnni benitibè dipānni kè bē
bo ò dōu. ² Kè dēe narike Esekiasi kòo bē benke o kpàti

tì sòri kùù dieku nè timátì péítì nè mesɔɔ nnè tihúúntì nè mekòsààmè. Kòo bè benkenè o kpàrinenti sòri dè. O kó yesòrè yemɔu cénke. Dèmarè í nsú nhò í bè benke dè tekpàaticíètè yoo o mómumu nho kó teçíètè.

³ Dè yí memme kè Kuyie mpāānāāntì náāntòo Esaii kɔtooo o cíètè kòò beke ke dò: Benitibè bèè kòtení a cíètè bè yé mba? Bè yènní de? Kè Esekiasi dò: Bè bonní dihei dètírì ndi Babidɔnni. ⁴ Kè Esaii dò: Bè yà ba a kpàaticíètè? Kè Esekiasi dò: Dèmarè í sùs n yí bè benke dè n sòrè yemɔu mieke.

⁵ De mōnni kè Esaii dò: Kénté ti Yiè nKuyie Mpakedaa yé n da náké ti. ⁶ Kuyie ntu: Dè kpaanímu kè bè bo túóté dèè kó dimāā bo a kpàaticíètè mieke kékōnnè Babidɔnni. A yembè do kóu dè, kènto kétuɔkenèni yie, dèmarè í yó nkpaá. ⁷ A mómumu nha bí a peitè ì, bè bo í pīmú kékōnnè Babidɔnni, kè bè fōmmu kè bè pīñé tekpàaticíètè mieke mutōmmú.

⁸ Kè Esekiasi dò: Ti Yiè nKuyie nduó nkāa n náā nti wennimu. Nè o yèmmè mieke ke né tú kè kunaatí cénke bo n kó dimōnni kè timatì í n kōonnè.

KUYIE NYÓÓ BÁNTÈMÈ ISIDAYEERIBE

Kuyie nnàkémè kù yóo deetémè ku kɔbe

40 Kè Kuyie mbéi nke dò:
Yáúkūnne n nìtibè kōntì, ānnénè be dikōmbù.

² Yáúkūnnenè be kōntì, náké be ke tú, mí ndi Yiè nKuyie n tú:

Bè yèmu mudaatōmmú mieke,
nh ūtému be yei,
n do bè díi mmesémmè mme mediè,
ke fós mbè n dōò dè.

³ Metammè mamè meè pīèkù tedōntè kó dikpāā mieke ke tú:

Keuténè ti Yiè nKuyie kuce.
Keuténè Kuyie nti tū nkù kuce ketempéikè.

⁴ Ítinné itāfuɔ nyimɔu,
yetārè nè yeterè kè dèe enne.
Kè dèè ikú ikú kè dèe maate
kè yetārèe naá nkubiriku.

⁵ De mōnni ndi ti Yiè nKuyie nyóó benkemè ku kpetì,
kè benitibè bemɔu ti yà.

Di Yiè nKuyie nkuù tì béi.

⁶ Kè n keè metammè mamè, kè mè tu: Pīèké!

Kè n dò m bo pīèké ñnti?
Kè mè dò: A bo pīèké tì tu:

Benitibè í cáānnè timúti,
be wenniku donnè mutepóo nkɔku nku.

⁷ Timúti ññ kpeímu kè ti póo mmóté,
ti Yiè nKuyie nkó kuyaakù fuute dii mōnni.
Mómumu nwe benitibè í cáānnè timúti.

⁸ Tì ññ kpeímu kè ti póo nyote
ti Yiè nKuyie nkuù kó tināāntì me mbomu sáā.

Tināānsàatì bè dō nképīèké tì

⁹ Díndi Sedisademmu kɔbe dekenè Siyōō tārì,
pīèkénè mediè.

Pīèkénè ke bá ndé.

Nákénè ti Sudaa èi kɔbe ke tú
ti Yiè nKuyie nti tū nkù kèróomu.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nkéróomu nè muwērímú,
ku wērímú muù te kè kù baké.

Kù kèróomu ke tɔ tiyeti kè ticuuti ni ku ìikè.

¹¹ Kè kù yó mbè ncēmú opecēnti ñ ncēmúmmè o pe
kù ní yóo youte ku bakù nku kētíí nku pe,
kénhúúkú ku pebí ke kpaake ku peyōti.

Kuyie nkùù dōò kéínkè nè ketenkè ku cii ndeumè

¹² We mbo na kébennè dàméèrì kó manie nnè o nòtè?
We mbo na kébenné tiwetì nè o nòtè?

Ketenkè mè nduú ke mamè,

we mbo na kéānné ke tǎá ndinaabuu?

We mbo na kécōnné yetārè nè sitāā o biètè ínkè.

¹³ We nyé ti Yiè nKuyie ncii mmāmè?

We nkù duò nyitié?

¹⁴ Nè we be sènni ke pètè mecii?

We nkù benke tibeénti tì sié?

We nkù benke mecii?

We nkù benke meyíétímè kó kuce?

¹⁵ Kuyie nyìikè yebotè kéñni

ke dōnnè dinésimbàù ññ dúótémè mme tenaate mieke.

Ke donnè fetárfè ñ ndakémè cidóò ínkè.

Ketenkè kèè soké dàméèrì cuokè

ke kó benitibè dōnnè kutāyukú nku kuyaakù tɔ kù.

¹⁶ Dimaa kó detie nyí sannè ke bo ntuòtinè ku wūštōn-
ni.

Iwūš ìì bo Dimaa túúkù mieke,

ì me nyí sannè bè bo ì fiémè kétuò nku wūštōnni ínkè.

¹⁷ Bá kè yebotè wēnné yemɔu Kuyie mborè,

yè í tūòke dèmarè,

kù yè wùó ndetetirè nde.

Kuyie nyí mɔke ti bo kù dōnnenè mù

¹⁸ Ti bo donnenè we Kuyie?

Ti bo dōò ba ke kù dōnnenè?

¹⁹ Tetenkaanitāa kè ba?

Omáatì weè ññ yie ntimátì kéuté kè dèe naá
ntetenkaanitè,

weè mǎatì mesɔɔ nkòo tè dāri mesɔɔ

ké tè càtinné timátì péítì kó demámānnè.

²⁰ Kòo cīrri waá nkudú kùù í duri

kéwaá nwèè nɔ nke céú sitenkaanii,

kòo ò ciéké tetenkaanitè tèè yó nfííkú ke bá nnampú.

²¹ Di mu nyí banté weè dōò kutenkàà?

Di í tì kèèà?

Di í tì yéà?

Bè í tì ndi náké nè dimōnnàà?

²² Kuyie nkpàatikàri bo kéínkè nke

kuù pité tiwetì kuyàakù kōme,

ke tì pīntè kè tì dō nkutouku

benitibè de mbo kè kù bè wùōnni kè bè dō nsikéú.

²³ Kuù ñ nte kè bèè tu sikpàatibíi kè bèè naá ndetetirè,
kuù ñ nte kè bèè baké kè bèè naá ndetetirè.

²⁴ Bè ñ nkpaá ke í kàri, kénkpaá ke í fííkú,

be cĩĩ nhĩ nkpaá ke í ta ketenkè
 kè ti Yiè nKuyie mbè fùùte kuyaakù nku kè bèe kpeí.
 Kè kuyaakùu bè tùóté tefǎdǎntè ʒ̄ʒ̄ tùótémè timúkpeti.
²⁵ Mèmmè kè Kuyie mbéi nke dò:
 Di bo ndonnenè we mí nKuyie nkùu dò mpáí páí?
 We nni mmànnè?
²⁶ Búúténè kéínkè, wénténè káyà,
 we ndò siwǎǎ, we nsi còhné bá tè te kó mǎfè?
 We nte kè si yènní ditínni
 ke kéri bá tè te dò nkénkérímè?
 Kòò si yu bá tè nè te yètiri
 de yiè nwǎírímú deumu kòò kpeíni.
 Deè kpeí nte kè tǎmatè ʒ̄ʒ̄ yí nkpa ò si yu dè.

Kuyie nhĩʒ̄ʒ̄ wǎte kédúʒ̄ʒ̄mè ku kɔbe bèè cĩte muwǎírímú

²⁷ Díndi Isidayeeribe Sakɔbu yaàbí,
 dè dómme kè di tú mí nKuyie n yí yé tì di tuɔkùni?
 Kè di yèmmè dò m búútóo di kpeti?
²⁸ Di í tì yéáà? Di í tì kèèà?
 Di Yiè nKuyie mbomu sǎǎ.
 Kuù dòò kutenkù kumɔu, kù ʒ̄ʒ̄ í nhùu.
 Dè ʒ̄ʒ̄ í nkù bi!
 Ku cii nyí mɔke kumànkù.
²⁹ Kuù ʒ̄ʒ̄ yíé muwǎírímú wèè ùu,
 kédúʒ̄ʒ̄ ntikpeti wèè cĩte.
³⁰ Bèbèmbè ʒ̄ʒ̄ ɔumu káyíèke
 kè bedacǎmbèe cĩte kèdo.
³¹ Bèè me mbúʒ̄ʒ̄ ti Yiè nKuyie nkuù ʒ̄ʒ̄ mbè yèútí
 muwǎírímú,
 ke bè pĩnni be fèti itúúkè ʒ̄ʒ̄ yímè kèpuu,
 kè bè ʒ̄ʒ̄ ncokù ke báá ɔu.
 Kè bè kèrí bè báá keè tihùùti.

Kuyie ntǎǎtémè ku kóo niti kòò kèríni

41 Kè Kuyie mbéi nke dò:
 Díndi ketenkè kèè soké dàméèri ke kɔbe yíne
 yúóó,
 kékènté kékeè n tú mù.
 Yeboṭè yemɔu kɔbe, túóténè tikɔnyauti,
 kékɔtení kè ti máá kébeké.
² Míi ínni okpàrinuɔnti diyie yièni kèè bíékè,
 kòò bo tũnte dihei
 bá kòò kòte kèè bíékè wèè nɔ.
 Míi duʒ̄ʒ̄ nkòò na yeboṭè ke ye baké
 kè ye kpààtibè ò búʒ̄ʒ̄
 kòò ye ɔurí nè o siè
 kòò pie nyè cíenku kuyaakù ʒ̄ʒ̄mè timúkpeti.
³ Kòò ye bèti ke dò nhò èinte
 bá o naàcèi í tuòku ketenkè
 bá dèmarè í ò dòò.
⁴ We nte kè dè dòò?
 We mpí nde kó mutǎmmú?
 Wèè dènnení wènwè fenitiyanfè nè dimònni.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmí nwe!
 N do bomu meketimè ke kpaá bo,
 ke yó mbo sǎǎ.
⁵ Ketenkè kèè soké dàméèri ke kɔbe

de yàmu kè be kònti au.
 Kè itemmànke imɔu kɔbe kpeuti,
 ke iiti ke tikiíni.
⁶ Ke teé mbetɔbè,
 bá wè kòò nàà nhotɔu ke tú o kònti nyau.
⁷ Wèè màátí kòò yàúkunko wèè dàri mesɔɔ nho kònti,
 wèè ʒ̄ʒ̄ anténè timátí kòò yàúkunko wèè tɔ dimátári o
 kònti
 kè bè tuuté dii mònni be tenkaanitè ke dèè,
 bè dò tè wenni,
 kè tè baakénè sikǎũ kè tè bá nnampú.

Kuyie ntǎǎtémè Isidayeeribe ke bè kǎnké

⁸ Kè Kuyie mbéi nke dò:
 Kénténè díndi n kó betɔmbè Isidayeeribe.
 Kénténè díndi Sakɔbu yaàbí n tǎǎtè bè,
 kénténè díndi n népo Abarahamu kó kuwu.
⁹ N di wammúní itemmànke nyi,
 kutemmànku nku n di yúnimè.
 Kè n di nàké ke yí: Di tú n kó betɔmbè,
 mí di tǎǎtè n yí yóo di dootóo.
¹⁰ Di bá nyíèkù n di bonèmu,
 di bá nwéite wéite nè iyíèke, mí di te,
 mí di kpénkunko ke di teénnè
 ke di pĩnnè n kó dinɔɔnkperí.
¹¹ Bèè mieke di péi,
 ifei yóo bè pĩmumu kè dèè bè di.
 Bèè di wantinè dikpànni
 be wǎírímú yóo deèmu kè bèe kú.
¹² Bèè do di dokùnè
 di bo bè wammú kémónté.
 Bèè do di wantinè dikpànni
 bè bo kpaake kènaá ndetètirè.
¹³ Mí ndi Yiè nKuyie mmí di te.
 Míi pĩ ndi nòutè ke tú: Di bá nyíèkù
 m bomu ke di teénnè.

Kuyie nyèmmè kù yóo teennè Sakɔbu yaàbí

¹⁴ Díndi Isidayeeribe Sakɔbu kó kuwu nkɔbe
 díndi bè wùó mbè ke donnè yebiè
 díndi bè nàù bè sibeú tǎmè,
 bá nyíèkùnè.
 Mí m mómumu m bomu ke di teénnè,
 mí yóo di donté, mí ndi Yiè nKuyie, mí béi.
 Mí nwèè dò mpáí páí
 ke di dǎeri díndi Isidayeeribe.
¹⁵ N di dòò kè di sǎkénè dinaakǎǎ pànni ndi dii mòke
 yenii.
 Ke di bo mpɔu yetǎrè,
 ke déi sitǎǎ ke dò ndi déi timúkpeti.
¹⁶ Di yóo bè cíemmu kè kuyaakùu bè tɔ,
 tefǎdǎntè bo bè iténè.
 Kè díndi né nyǎnku mí ndi Yiè nKuyie
 n di duʒ̄ʒ̄ ndi wèi kpeí,
 kémpɔti mí nwèè dò mpáí páí n kpeí.
 Mí nwèè di te díndi Isidayeeribe.

Kuyie nyóó ceetemè ketempéikè kè kèe naá nkupúú

¹⁷ Besénnibè nè besíntíbé bè dómu menie
nke bo yá ke mǎnté,
kè be níí kpeí nè sinéyēí.
Mí ndi Yiè nKuyie n yóó bè teennèmu.
Mí di te díndi Isidayeeriḅe n yí yóó di dootóo.
¹⁸ Kèè tenkè do tú tedǎntè m bo kè dǎò ikó,
yebire bo ānné dèè do dǎ nkubiriku
m bo dǎò ketenkè kèè dǎ nketempéikè tepútè,
ketenkè kèè do kpeí wákéré menie mbo pǔ́ nke mieke.
¹⁹ Kè n fííkú ke mieke detekperè
bè tu dè sètiri nè bè tu dè àkàsía,
nè tì tieti peí bè tu dè míri,
nè bè tu dè odifíè.
M bo fííkú ketempéikè mieke,
deteokùrè bè tu dè sǐpèrésí,
nè bè tu dè pinni, nè bè tu dè pèè.
²⁰ Kè dèe yie nkè benitibèe dè yà
kétotí be yèmmè kébanté mí dè dǎòmè,
kéyíéé mí dè ānnémè, mí ndi Yiè nKuyie
nkù dǎ mpáí páí,
ke di te díndi Isidayeeriḅe.

Sitenkaanii tumè detetirè

²¹ Kè Kuyie mbéi nke dǎ:
Mí nKuyie, mmí nSakǎbu yaábí kóo kpààti
mí tu: Díndi yebotè kó sitenkaanii
kǎtenèni ké m beé ndi kpeti, n nákéni di kpeti.
²² Dí kǎtení ke tí náké dèè yóó dǎò,
di do náké tì, tì dǎò?
Yoo di tí náké tì kpaaní ke bo dǎò
kè ñsà kè tì bo dǎò.
²³ Nákéni tì yóó dǎò yemǎrè sonye,
dǎòné mesàà nyoo meyei,
kè tí ndè wùó, timǎu kè tí dè yà
kébanté di mannèmè mí nKuyie.
²⁴ Díndi sitenkaanii, detetirè di tǔñèmu,
di tǎmmú mumǎu mù tu detetirè nde.
Wèè di tǎāté kòò tu isíé kou.
²⁵ Mí nKuyie mmí ñnǐ onitì kubakù yóú,
ò ñténí diyè yìèni kè nke,
kè yuutiní n yètiri,
ke naùtì benitibè mutǎá nkǎme
ke bè ùtíri oyaamarí ñ nhūtíri mèè botí tiyaati.
²⁶ We nti náké nè dimǎnni kè dè bo yie nkè tí nti yé,
we nti pǎá kè tí né bo yí tì tu timǎmmǎnti,
di kóò mǎu í na ke tì náké,
tì í yènní di kóò mǎu nù mieke.
²⁷ Mí tì pǐéké meketimè Siyǎ,
mí duó nkè bè náké tináañsààti Sedisadèmmu.
²⁸ Díndi sitenkaanii, n wènní n yí yà òmǎu di mieke,
wèè bo na kénáké o yèmmè dǎmmè,
m bo beke we timatì kòò n tǎnné?
N yí yà de yìè.
²⁹ Dimǎu di tú siyáàbisí kǎbe mbe,
kè di tǎmmú tú mutetimù,

díndi sitenkaanii di tú kuyaakù nku
di í ā mǎmamù.

Kuyie ntǎātémè ku kóo tǎnti

42 Kè Kuyie mbéi nke dǎ:
Ntenè n kóo tǎnti m bo wèè kó difǎnkúò
mí ò tǎāté
kòò dǎ mesàà
kòò duó n kó muyaá,
kòò bo benke yebotè
dèè wenni, dèè tu kuce.
² Ò í yó nwékute,
o tammè í yó nkpeñni
bè í yó keè o tammè ice mieke.
³ Ò í yó bǎtè dipènni dǐ kǎrmú
ò í yó ku dǎfitirè dèè kó muhǎá ndó kékú,
wèè yóo niité yebotè timǎmmǎnti kó kuce.
⁴ Ò í yó yóo o tǎmmú, ò í yó òu,
kè yà niitènen kutenkù timǎmmǎnti kó kuce,
kè yehékè yèè soké dǎmèèri cuokè kè ye kǎbe keè o
tié.

Kuyie nnáké tì kù tǎāté wè kòò bo ntú yebotè kó kuwenniku

⁵ Nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù,
mí nwèè dǎò tiwetì ke tì pité,
mí ānné ketenkè nè dèè kó dimàà bo kéinkè
mí duó mmufòmму benitibè bèè fòu ketenkè,
mí te kè bè wéi ke ceñtì.
⁶ Mí nha Yiè nKuyie mmí da yùni fǐ nkóo tǎnti,
ke da duó mmuwèrimú kǎa bo benke kutenkù timǎm-
mǎnti.
Mí da tǎāté ke da kǎnké kǎa bo ānné metaummè,
mí nnè benitibè ti cuokè.
A yó ndò nkuwenniku nku yebotè cuokè,
⁷ kéwéi ntiyǎnti,
kéketé tikpetínti,
kédenneñi bèè bo dibiñni ké bè tanné kuwenniku
mieke.
⁸ Mí tu di Yiè nKuyie, n yètiri ndi memme.
N yí yó duó n kó tikpeti otǎu mǎu.
M bǎá duó nsitenkaanii n kó disānni.
⁹ Medǎrimè ketimè dǎmmu ke dèè.
Kè n di náá mmetēmè mèè kpaaní ke bo dǎò,
mè kpaanímu kè n di náá nke mè mu nyí tǎkení.

Disānni kó feyènfè

¹⁰ Deñtèné feyempǎnfè ti Yiè nKuyie nkpeí,
nsǎntínè Kuyie!
Díndi bèè cènti dǎmèèri ñnkè nè dèè kó dimàà bo o
mieke
díndi bèè iténí itemmǎnke.
¹¹ Díndi bèè bo dikpǎá mieke kó yehékè nsǎntínè
Kuyie.
Kedaa kó sihekésí kǎbe ndéúkunkonè Kuyie nyètiri.
Sedaa tǎri kǎbe nyíunè kè diwèi ndi bo.
¹² Nsǎntínè ti Yiè nKuyie ndíndi yehékè détiyè kǎbe,

pĩḗkénè ku sānni!

¹³ Ti Yiè nKuyie nkèrínímu okpàriteu kōme,
ke toñni okpàrinuṁnti kōme,
ke úú ke pĩḗkù,
ke buò nku dootitòbè feúùfè.

Kuyie ndó kédòò tì í yóó paà

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Mí ndi Yiè nKuyie ndò nyúóó kè dè m̀ntemu,
n yí buò, m pĩ mmàà nè dim̀nni ndi.
M mítirímu onitipòkù wèè kuò ndebire o kōme,
n fíumu kè n wemmu ḗké.
¹⁵ M bo dáté yetārè nè sitāá kéfeinko,
timúti nè detie ndè bo kpeí,
kè ikó nkúú kénaá nketenke,
kè yebiree kpeí.
¹⁶ M bo niitè tiyùṁnti kuce tì í yé kù,
m bo tì kèténè kuce tì í yà kù,
m bo ceete dibiinni kè dii naá nkuwenniku,
kè n yíití yefṁtè kè dèe enne.
Deñde n dó kédòòmè dè í yóó paà n yóó dè d̀òmu.
¹⁷ Bèè duó mbemáá sitenkaanii,
bèè ÿ nnáá ntimáti bè yie ntì, ke uté,
ke tú dè tu be kó kuyie,
bè yóó bótímu kèdi ifei.

Kuwuò nkùù ÿ nke yèi

¹⁸ De m̀nni kè Kuyie mbéi nke dò:
Díndi yewùṁ kénténè kékeè,
díndi tiyùṁnti wénténè káyà.
¹⁹ N tú we kuyùṁnkù kè dè í tú díndi n kó betōmbè?
We nhṁ nkè dè í tú n kó betōmbè
n tṁ mbè ke tú bèe náké n náañti.
²⁰ Di yà kè dè sūmu di me nyí kpaá yé demarè,
kè n nàá nkè di kémú di me nyí kèè timati.
²¹ Mí ndi Yiè nKuyie m̀i tu timómmṁnti
n dó ke dí deetému,
deḗ kpeí nte kè n di duó n kó ikuó ìi kpeñni,
ke wenni ke pḗḗtè demṁ.
²² Nte díndi kè bè eí di kperè ke di còñnṁ,
bè di dií nyefṁtè nyè,
kè di duó ye mieke,
kè bè di pĩ nke kpetínné,
bè di do mudoò mmu ke fekù di kperè
òṁṁ me nyí di deeri,
kè bè eí di kperè
bá òṁṁ í bo wèè bo yí ténénè be be kperè.
²³ Di mieke òṁṁ me nyí totí o yèmmè tì ìnkè.
We nné yóó totí o yèmmè tìi kpaaní ti kpeí.
²⁴ We nduó nkè di ta meháárimè mieke díndi Sakɔbu
yaàbí,
we nduó nkè be eí di kperè ke dè fèkù?
Dè í tú mí ndi Yiè nKuyie nnaà?
Di í yie n kpeti díndi Isidayeeribe
di í tũnne mí ndi Yiè nKuyie n di benke kùù ce,
di í tũnne n kuó.
²⁵ Deè te mí ndi Yiè nKuyie

nkè n còúnni m mieke kó muhāá ndi ìnkè,
kè mudoò yonkumu tanní
ke di fité muhāá nkōme tipiti timṁ,
di me nyí banté kè mudoò di kùò
di me nyí totí di yèmmè.

43 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Mí ndi Yiè nKuyie m̀i di d̀ò díndi Sakɔbu yaàbí.
M̀i di pĩté díndi Isidayeeribe
di bá nyíḗkù, m̀i di donté,
m̀i di yu di yètiri ke di tú n kɔbe.
² Kè di senti menie n di bonèmu,
kè di senti ikó ndi báá diu,
kè di kéri muhāá mmieke mù báá di còu,
fehāādeēnfè báá di tu.
³ Ke yé n tùmè di Yiè nKuyie nku ke d̀ò mpáí páí,
ke di te díndi Isidayeeribe ke di deeri.
N yóó duó nkè bèe namu Esibiti kɔbe,
kè bè ndò ndi deetímè kó tidonti.
M bo duó nkè bèe na Etiopii nè
Sebaa de ekè kɔbe di kó difṁtiri.
⁴ N wúó ndímbe,
n yèmmè naatinè dímbè, n di d̀ómu,
n duó mbenitibè díi kpeí,
n duó nyebotè díi kó difṁtiri.
⁵ Di bá nyíḗkù n di bonèmu,
n yóó tñímu di yaàbí ìi bo diyie yiení kèè bíékè,
ke tínni diyie taà kèè bíékè kɔbe.
⁶ M bo náké kubakù yóú bíékè kɔbe ke d̀ò:
Ténénèní be!
Kénáké kucānku bíékè kɔbe ke d̀ò:
Fíinnènni be!
Ténénèní n nitidabí ìi bo di bíékè.
N nitipobí ìi bo kutemmānku kè ìi konní.
⁷ Bèè kó dimàà tṁ n yètiri, n d̀ò bè,
m̀i bè ānné, m̀i bè pĩté kè bè bo benke n kpeti.

Kubotí kùù d̀ò nkénnáá nKuyie nkpeí

⁸ Kè Kuyie mbéi nke dò:
Dennenèní tiyùṁnti,
tì m̀kemu inuṁ, nti me nyí wúó.
Dennenèní yewùṁ, bè m̀ke yeto bè me nyí yo.
⁹ Yebotè yemṁ kɔbe tíinnènni,
kè ibotí imṁ kɔbe wēnné.
Di kó sitenkaanii mieke,
ṁnte pāá ke nàké tìi mè nd̀ò?
ṁnte do niitè kè tì nàké?
Tèè nàké tè do tì nàá nkè bèè bo,
kè bèe kónné tè do tú mù,
kè tì né yie nke d̀ò tì tu timómmṁnti.
¹⁰ Díndi Isidayeeribe díi nàá n kpeí mí ndi Yiè nKuyie,
díi tu n kó betōmbè n tāātè bè,
n d̀ò tì tu di bo bantémè,
kéyie, nkéyíḗtè m̀i tumè Kuyie,
kè dè í tú mí Kuyie ntekù makù í bo,
kùmakù í buoté, kùmakù me nyí yóó buoté.
¹¹ Mí nKuyie mm̀i tu di Yiè nKuyie m máá,
n kó difṁnkùò odeetiwè tṁ mṁ í bo.
¹² M̀i nàá mmedeetímè kpeí kè m̀i deeri,

dè í tú tebɔɔtenkaanitè matè tɛɛ̀ tì ndi nàké.
N dɔ̀ dè di kpéí deè nàà n túmè di Yiè nKuyie.
Mí nKuyie mmîl béi.
13 N tú Kuyie nku ke yó nkù tu sǎǎ,
òmɔ̀ bǎá na ké dè fiètè n nòùtè mieke,
òmɔ̀ bǎá na képaà n dɔ̀ dè.

Kuyie nyitè ke còmúmè Isidayeribe kpéí

14 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀:
Mí ndi Yiè nKuyie nwèè di dɛ́rì n dò mpáí pái nwe,
ke di te díndi Isidayeribe.
Nè di kpéí nke n tɔ̀mmè benitibè Babidɔ̀nni
kè bè bo bè do mudòò,
kè bèe yeinko menie mmieke nè be bàtóòbè.
Bembe Kandee kɔ̀be.
15 Mí n di Yiè nKuyie n do mpáí pái nwe,
ke di te díndi Isidayeribe,
mîl di dɔ̀ mîl tu di kóo kpààtì.

Kuyie nyóó keutémè Isidayeribe kuce pànkù tɛ̀dɔ̀ntè kó dikpáà mieke

16 Mí ndi Yiè nKuyie m mîl béi,
mí nwèè do keuté kuce dàmméèrì mieke.
Mí nwèè do ãnné kuce fenéwuonfe mieke.
17 Mí nwèè do duó nkè sinaaséí kété nè si dèèbè
nè diháɔ̀pɔ̀ntínni kperi kè bèe duó,
bá be ténke í nyitè kè be kperɛe deè,
kufitínhɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ cúté kédeèmè.
18 Di ténke bǎá dentení dèè pɛ́ɛ̀tè de kpéí,
di bá ntoti di yèmmè dèè pɛ́ɛ̀tè de ínke.
19 N yóó dɔ̀ dèmarè pànnè nde,
dè feiténímu ke dèè, di í bantáà?
N yóó keuté kuce nku dikpáà mieke,
m bo duó nkè ikó nhǎnné ketempéíkè mieke kémpǔ̀.
20 Tikpasínti, sikpamɔ̀ nè icùo ndieyi dè bo n sǎnte,
nh ãnné mèè kpéí menie ndikpáà tɛ̀dɔ̀ntè kperi,
nh ãnnémè ikó nketempéíkè mieke,
kè n kɔ̀be n tǎátè bè bo nyǔ.
21 Benitibè n dɔ̀ bè ke bè te,
bè bo nni nsántí.

Kuyie nseimmè Isidayeribe

22 Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀:
Díndi Sakɔ̀bu yaàbí mîl dɔ̀ke di yumè
di pètínke m bùtínémú díndi Isidayeribe.
23 Di í n fèútè dipedapànni ke tuò,
di í n fié iwǔɔ̀ ke n sǎntenè,
n yí di beke ke yé ndí m pǎ tidiiti,
n yí di kɔ̀kénè ke yé ndí nni ncúunko tihúúnti.
24 Di í donté tihúúnti n kpéí,
di í n tuɔ̀ ndi wǔɔ̀ kó mekùò,
di pètínke nh ãnné mutɔ̀mmú mmu nè di kó meyei,
di n tanné tihùùtì nti.
25 Mîl ùútí di yei n di dɔ̀ mèè kpéí,
n yí yóó dentení di yei nkpéí.
26 Dí n dentè di n séí ntii ínke
kè ti tì beé nkè bè ti pútè

batenè di kpèti di yóó beé ntì kénnaati.
27 Di yiè nketiwè do yetému.
N dentè ke tɔ̀nni bè kè bè bo di náké n náànti,
kè bè yete n kpèti.
28 Kè n díí nyifei bèè do pí mmutɔ̀mmú n cǐètè
ke dèite n nòùtè Sakɔ̀bu yaàbí ínke, kè bè í kùɔ̀.
N di dootóomu díndi Isidayeribe
kè di dootitɔ̀bè di na sǎǎ.

44 Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀:
Díndi Sakɔ̀bu yaàbí n kó betɔ̀mbè kénténè!
Díndi Isidayeribe n tǎátè bè.
2 Nte mí ndi Yiè nKuyie nkùò di dɔ̀ n tú mù,
mîl di pítè di yǔ pɔ̀tì mieke, kè mîl di teennè
di bá n yǐkù díndi Sakɔ̀bu yaàbí, díndi n kó betɔ̀mbè,
díndi Yesudummu yaàbí, díndi n tǎátè bè.
3 N yóó cúúnímu menie ketenkè kèè kpéí kéínkè,
kè ikó mpǔ̀ ketenkè kèè do kpa menie.
N yóó cúúnkumu n kó muyaá nha yaàbí ínke,
n kó mesàà ncutoomu a kó feyanfè ínke.
4 Kè bè bo nkótírì timúti kɔ̀me,
tiàtì kòtírímè menie ntaké.
5 Yiè nnií bo yí: N tú ti Yiè nKuyie nkou nwe,
kòò tɔ̀u yú omáà ke dɔ̀: Sakɔ̀bu.
Kòò tɔ̀u wǎri o nòùtè ínke ke dɔ̀:
Mí ntú ti Yiè nKuyie nkou nwe,
ke dɔ̀ weè tu Isidayeri.

Kuyie mbo kumáà ndi

6 Kè ti Yiè nKuyie nyIsidayeribe kóo kpààtìi béi nke dɔ̀:
Mîl tu oketiwe nè osɔ̀nwe mîl di dɛ́rì
n kó difɔ̀nkúò Kuyie ntekù í bo.
7 We nni mmànnè? De yiè mbéi!
Wèe feinní omáà kéɔ̀ dèmarè kè n yà.
Kòò náké dèè dɔ̀ nè kutenkù bomè.
Ke n náké dèè kpaaní ke bo dɔ̀.
8 Díndi bèè tu n kɔ̀be di bá nyǐkù, di kɔ̀mbùùtì bá
nduò,
n die nke tì ndi nàkému nè dimònni ke tì ndi benke,
di tì yému ke bo na ké m pútè, n kó difɔ̀nkúò Kuyie
ntekù í bo,
dipèrì marì terì í bo, dii di kǎnké
di í yé diterì marì kɔ̀me.

Bèè màátí sibɔ̀ɔtenkaanii ifei bo bè pǐnnè si

9 Bèè dɔ̀dri sibɔ̀ɔtenkaanii bemɔ̀ bè tu detetirè nde,
mutɔ̀mmú sààmù bè dɔ̀dri mù mumɔ̀ kè mù tu
detetirè,
kè bè nàà mbe bɔ̀ɔtenkaanii kpéí,
sì me nyí wúó sì í yé dèmarè,
ifei ìl yóó bè pǐnnè si.
10 A bo dɔ̀dè mè tebɔ̀ɔtenkaanitè,
kéyie mmesɔ̀ nké tè uté,
kè tè né í nda teennè timatì,
ɔ̀mmu tɔ̀mmú mmu?
11 Bèè sì dɔ̀dri bemɔ̀ ifei bo bè pí,
benitibè bèè sì dɔ̀dri,
bèè sì cèù, benitibè mbe,

bèè pī nde kó mutōmmú,
 bèè tínní bəmɔu,
 kuḥwáá nnè ifei dè yóó bè pīrmmu.
¹² Omáátì weè ʒʒ kээ́tэ́ timátì
 képúnné kè tìi wūʒtэ́ kòo má,
 ké tì tūntэ́ ò tì dónémè,
 ké ntì màátínè o wérimú mumɔu,
 kè dikònnì ò pī nhò cītemu,
 kè sínéyēī ò pī nkòò í yǎ menie tihòùtì tìi ò na.
¹³ Kòo yántìi túótэ́ kuhʒū kébenné kudɔú,
 kéníétэ́ kécíékэ́ tetenkaanitè nè o pīētэ́,
 ké tэ́ antэ́ kéenne,
 kè tэ́ ndònnè onitì nè kenitiyìikè kòo tэ́ tanné teciētэ́.
¹⁴ Bè ʒʒ kʒú detie mbè tu dè sétìrì,
 kэтānkэ́ detekperè kutúúkù mieke
 késoó nkè dèe kpenke.
 Bèè ʒʒ fíi nyetepàà
 kè fetaaḥè nyè yǒrì kè yèe kótэ́.
¹⁵ Nè de kó detie nde,
 bè tùtì mè, bè ʒʒ dé ntɔtinne kényiiri.
 Ke de ntɔtinne kébenné mudii,
 kéwéte ké de ndònnè díbɔɔ
 kénínkú di iikè kédɔɔ tɛbɔɔtenkaanitè ké ntè feu iwūʒ.
¹⁶ Ke níi kéétэ́ didakéé kэтɔtinne
 képúnné imaa nkécaákэ́ kénsànnè,
 kэтɔtinne itei
 kè dè ncúú nkè bè iiri
 kè dè bè naati kè bè daú ke tú:
 Àà! N yiiri muhāá.
¹⁷ Ke né túótэ́ dikéé sɔnni
 kédɔɔ tɛbɔɔtenkaanitè ké ntè feu iwūʒ,
 ké ntè bàá nké tú: N dɛtэ́.
¹⁸ De yembè í mɔke meyèmmè bè í cii,
 be nùɔ nyii úú, mbè í wúó,
 mbe yèmmè í bo ke dò mbè bo banté dèmarè.
¹⁹ Bè í totí be yèmmè,
 meyèmmè í bo, bè í cii,
 ke dò m bè bo yí,
 m mè ntɔtinne itei ke bènné mudii,
 ke púnné imaa nke càákэ́,
 ke bo dɔɔ dikéé terì tetenkaanitè,
 kéninku, ke tэ́ bàá,
 ndè í tú isɔkaà?
²⁰ Kudɔú kùú yóó cúútэ́ kénaá mmutápeí,
 bè de nduó mbe yèmmè,
 be yèmmè meè dauté,
 bá bè í yé be yèmmè.
 Sibɔɔtenkaanii í bè dɛerì
 bè me nyí beí ke dò mbè pikú
 dè tu detetirè siyáàbisì kperè.

Isidayeeribe í dòmmè kéyè mbè tumè Kuyie nkɔbe

²¹ Díndi Sakɔbu yaàbí dentenèní
 díndi Isidayeeribe di tú n kó betɔmbè mbe.
 Mí di pítэ́ ke di tú n kó betɔmbè.
 Isidayeeribe n yí yóó yè ndi kpéí.
²² Nh útэ́ di caàrimè diwetirì ʒʒ kǎátóomè mme,
 ke dèite di yei yewetisùò ʒʒ yímè.

Wétenèní m borè ke yé mii di dontémè.
²³ Kéínkè kɔbe nyiúnè,
 ke yé di Yiè nKuyie pī mmè mutōmmú.
 Ketenkè fúʒ kɔbe nyiúnè,
 yetārè ínkè kɔbe kè di nyiú,
 titúútì nè detie nkè di nyiú.
 Ti Yiè nKuyie ndɛetémè Sakɔbu yaàbí,
 kù bè benkemu ku dietì, bembé Isidayeeribe.

Kuyie ndòmmè kutenkù ke kù baké

²⁴ Díndi Isidayeeribe, mí ndi Yiè nKuyie mmí di donté,
 mí di pítэ́ di yǒ pɔutì mieke,
 mí nKuyie mmí dòò demɔu,
 mí pítэ́ tiwetì ke mí pitэ́ ketenkè mmáà.
²⁵ Mí te kè bepāābè pāāti naá ndetetirè.
 Mí fèntэ́ bepāābè bá bè í yé be yèmmè,
 kè mecii nyembè cii nwéte dɛfɔnkúò,
 mí benke mecii nyembè í yémè be yèmmè.
²⁶ M benkemu n kó betɔmbè bie
 náá ntì tumè timómmɔntì,
 mí te kè n kó betɔmbè náá ntì dòòrì,
 m béimmu ke tú benitibè bo wéte kékari Sedisadem-
 mu,
 kóò maá nkéíi nho duotí,
 bè bo wéte kémaá Sudaa ekè
 n wéti ke bo íimmu Sudaa ekè.
²⁷ Mi nwèè ʒʒ béi nkè dàméèrì kúú,
 n yóó duó nkè dihei kó ikó nkúúmu.
²⁸ Mí béi nke yí, Siduusi tu n tāātэ́ wènwé
 kòò bo cémúú n nitibè,
 kédɔɔ n dɔ tì timɔu.
 Weè yóó duó ndinùú
 kè bèe wéte kémaá Sedisademma ei,
 kémaá n cíētэ́.

Kuyie ntāātémè Siduusi ke bo ò pīrnnè ku tōmmú

45 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Siduusi kù tāātэ́ wè ke
 dɔ:
 Mí nha Yiè nKuyie mmí da tāātэ́
 ke da pí n nùtэ́ youte,
 kè yebotè bo da bʒútэ́,
 fʒʒ yóó tʒū bekpàatibè doobaatí,
 n yóó da kpetému yebòrè kéfeinko,
 yebòrè yó nfeiomu a iikè.
² Mí mómumu n yó nni a iikè ke enninko yeterè,
 ke può ndisɔwūʒ kó yecàkè,
 ke keku imátiferì ìi pàké yebòrè.
³ N yóó da duó tikpàtì tìi sòrì tintì,
 dèè bo disòrì mieke, n yóó dè nda duómumu,
 kàa banté mí tumè a Yiè nKuyie
 ke da tāātэ́ kàa bo mpí n tōmmú,
 mí nKuyie Isidayeeribe tū nkù.
⁴ N kó betɔmbè Sakɔbu yaàbí kpéí nkè
 bembé Isidayeeribe n tāātэ́ bè,
 bèè te kè n da yu kàa bo mpí n tōmmú
 kéfei nha yètìrì bá a í nyé.
⁵ Mí tu di Yiè nKuyie

n kó difɔnkúò otɔ̀u mɔ̀u í bo
 kè dè í tú mí nKuyie, kutekù makù í bo.
 N yóo da duó mmuwɛ́rimú kàa í nyé.
 6 M mè dɔ̀ò kè dè bo yie nké diyie yìèni kèè bíékè
 nè di taà kèè bíékè kɔ̀be banté mî tumè di Yiè nKuyie
 nké kutekù makù í bo n kó difɔnkúò.
 7 Mî dɔ̀ò kuwenniku, mî ànné dibiinnì.
 Mî à diwèi kè mî ò nte kè meyei ntuɔ̀kení.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmî dè dɔ̀òri demɔ̀u.
 8 Kéínkè, a kpeté kè kubookuu cúténí,
 yewetè cùnnènní medeetímè fetaafe ɔ̀ɔ̀ cúténimè,
 ketenkè a kpeté!
 Kè medeetímè kó kuyee yenni, kè mewetimmèe kóté.
 Mí ndi Yiè nKuyie mî dè dɔ̀ò demɔ̀u.

Tiyaati ɔ̀ɔ̀ í nsei nhoyaamari

9 Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀:
 Wèè sei nwèè ò dɔ̀ò, de yiè mbo yà!
 Tiyaamatì bèkú wèè tì maá ke tú:
 A dɔ̀ori ba? Yáa tì ɔ̀ɔ̀ yí o tɔ̀mmú í wenni?
 10 Wèè bèkú o cice yoo o yɔ̀ ke tú:
 Ba nte kàa m peité? De yiè mbo yà!
 11 Mí ndi Yiè nKuyie mí nwèè yètirì tu kpa meyei,
 mí nwèè píité n nìtibè Isidayeeriibe di bo m beke ɔ̀nti?
 Di bo n náké ɔ̀nti m bí ínkè?
 Yáa dí bo n náké n dò nkédɔ̀ò tì?
 12 Mî dɔ̀ò ketenkè ke ànné benitibè,
 mî pité tiwetì nè n nɔ̀u,
 mî náa nsiwáá sì dò nkécentimè.
 13 Mî tãáté Siduusi kòò ànné ke bo di deeté.
 N yóo tũntemu o ce imɔ̀u,
 weè yóo wète kémaá nh èi kékpènnéni bèè cìeté
 ò í yóo beke ticuuti yoo tiyeti.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmî béi!

Ibotí ìi í yé Kuyie nyi kòrinimè Isidayeeriibe borè

14 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀:
 Esibiti kɔ̀be kó mucɔ̀ntimu
 nè Kuusi kɔ̀be dɔ̀ò kupotaá nke pèté dè kũntiní di borè
 nde,
 Sebaa èi kó tidadietì kòriní di borè nde,
 kè di bo tì tieke, kè tì ndi tũ nke píítí mefirmè.
 Bè bo nínkú di ìikè, bè bo ndi báá nke tú:
 Dí máa borè nde Kuyie mbomè,
 Kuyie ntekù makù í bo kupíkù makù.
 15 Mɔ̀mmuɔ̀ nha tú Kuyie nku a né í fei nhamáa.
 Fɔ̀ nKuyie nyIsidayeeriibe tũ nkù, fɔ̀ nhOdætiwè.
 16 Bèè dɔ̀òri sitenkaanii ifei yóo bè pírhmu, kè bèè sɔ̀n-
 né,
 dè bo bè di kè bèè cìeté.
 17 Díndi Isidayeeriibe bie ti Yiè nKuyie ndi deetému sáá
 ifei í kpaá bo di pí ndè í kpaá bo di di nè di bo
 mbomè.

Kuyie nyi náké Sakɔ̀bu yaábí ke sɔ̀nne

18 Nte ti Yiè nKuyie ntu mù:
 Mî dɔ̀ò kéínkè,

mî píité ketenkè, mî kè fíí,
 n yí kè dɔ̀ò ke feínko
 n kè dɔ̀ò kè benitibè beè bo nké á,
 mî béi nke tú:
 Mî tu di Yiè nKuyie, n kó difɔnkúò kutekù makù í bo.
 19 Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀:
 Mí ndi Yiè nKuyie n yí náa ndisòri
 n yí náké timatì kufáá ndibiinnì mieke.
 N yí sɔ̀nté ke náké Sakɔ̀bu yaábí, kè n tú bè n wammú
 detetirè.
 Mí ndi Yiè nKuyie nh ɔ̀ɔ̀ náké dèè wetí dènde
 dèè tu demɔ̀mmɔ̀nne n de nnáa.

Yeboté yóo ceetemè

20 Díndi iwuɔ̀ nyii kpaá ke fòu tíinnè kékotení.
 Kɔ̀tenèni dimɔ̀u.
 Bèè tɔ̀uti sitenkaanii ideí kpresi ke sì bàá ndi í banté.
 21 Senninè kénáké di yé tì,
 tíinnè kébenke mebenkùmè kè bè di púté.
 Be mieke we m pãá ke náké?
 We ntì náké nè dimònni?
 Dè í tú mí ndi Yiè nKuyie naá?
 N kó difɔnkúò Kuyie mmakù í bo
 ke wetí, ke deeri.
 Kè dè í tú mí nkutekù makù í bo.
 22 Díndi itemmànke imɔ̀u kɔ̀be
 wéèetenèni m borè kè n di deeté.
 Mî tu Kuyie
 n kó difɔnkúò kutekù makù í bo.
 23 Mí nKuyie mî pàrikè
 mî tì béi nnè n nùù,
 tì tu timómmɔ̀nti nti,
 tì í yóo paà,
 bá wèè niti bo nínkú n yìikè
 ba kùù botí kè kùù béi nke dɔ̀:
 Ti bo nyié nha kpeti
 24 Bè bo nnáa nke tú:
 Ti Yiè nKuyie nkuù dɔ̀òri dèè wetí ke kpehni,
 bèè mieke do m péi
 kè bèè kɔ̀tení m borè nè ifei, kénsíí.
 25 Dè mònni mí ndi Yiè nKuyie nké n duó nké di na di
 dootitɔ̀bè,
 díndi Isidayeeriibe kó kuwuɔ̀ nké di mpɔ̀ti n kpéi.

Babidɔ̀nni kó yebɔ̀kè báa na kébennèni Kuyie

46 Teɔ̀ɔ̀tenkaanitè bè tu tè Beedi tè bíimmu,
 teɔ̀ɔ̀tenkaanitè Nebo domu,
 di do tounko sii tenkaanii iwũ ke sì dèúkunko,
 sì naá nyiwũ kó yetuɔ̀ nyè,
 iwũ sì ò̀nèmu.
 2 Sibɔ̀ɔ̀tenkaanii bíimmu,
 sì wènnèmu ke do,
 sì í na ke deeté simáa,
 bè sì tɔ̀mu ke kũntinè betɔ̀bè cie.
 3 Kénténè n tú mù, díndi Sakɔ̀bu yaábí,
 díndi Isidayeeriibe bèè kpaá,
 díndi n tɔ̀ bè nè di yɔ̀bè pɔ̀uti mieke,

díndi n te bè nè bè di púómmè.

⁴ Nè di bo kótémè n yó mme ndi dò,
nè diyùpèiti miékoo n yó ndi tɔmu,
mîl pî nde kó mutɔmmú ke yó mmu pî,
ke yó ndi ceú ke di deeri.

⁵ Di bo nh ennenè we kè tí mma?

Di bo ndonnenè we kè ti ndò?

⁶ Benitibè ɔɔ yóótému be yaàɔrè mesɔɔ,
kéɔɔnné timáti péiti cidòò,
kéwaá nhomááti, kòò bè dɔ̀̀̀ tetenkaanitè.
Kè bè nninku te ìlkè ke tè báá.

⁷ Ke tè tɔuti, ke tè buuti,

kè bè tè còhné dè tè nde ncómmú.

Kè bè ta timáti miéke ke tè kuɔnnè tè báá cóuté,
tè báá bè deeté.

Medeetímè í détirimè

⁸ Díndi di ndè yé, ke kpénkúnne dimáà,
totínè di yèmmè, díndi bèè yetírí n kpeti.

⁹ Dentenèni tii dɔ̀̀̀ nè dimɔ̀̀̀ni,
n tú Kuyie nku kutekù makù í bo,
kè dè í tú mí nhotɔ̀̀̀ mɔ̀̀̀̀ í bo,
ke n dònne.

¹⁰ Mîl ɔɔ náké nè dimɔ̀̀̀ni tii yóó dɔ̀̀̀,
nh ɔɔ ti nákému kè ti kpaani tí me mbáá paà.
Kè ñ yí n yóó dɔ̀̀̀ tii nh ɔɔ ti dɔ̀̀̀mu.

¹¹ N yùni fetúúfè † nfe diyie yiení kèè bíékè,
dihèi detiri ndi n yunimè oniti wèè yóó dɔ̀̀̀ n tããté tì,
n náké tì, tii yóó tuɔkení,
kè n tããté tì n yóó ti n dɔ̀̀̀.

¹² Kénténè n tú mù díndi itookperí yembè,
díndi bèè dèténè timómmɔ̀̀̀nti.

¹³ Nh autóomu ke bo dɔ̀̀̀ timómmɔ̀̀̀nti,
m bo dɔ̀̀̀mè timómmɔ̀̀̀nti dè í kpaá ke détiri,
n tɔ̀̀̀tému ke bo deeté n nitiibè,
n yóó deetému Siyɔ̀̀̀ ɛi,
n yóó duómmu n kó tikpeti Isidayeeribe.

Babidɔ̀̀̀ni ɛi kɔ̀̀̀be domè

47 Díndi Babidɔ̀̀̀ni ɛi kɔ̀̀̀be,
cúténè kékari ketenkè
fí mBabidɔ̀̀̀ni ɛi bè do í káá nwè,
karoo ketenkè a kpàti í kpaá,
díndi Kandee ɛi kɔ̀̀̀be.

Bè ténke í yó ndi yu ke tú bewennibe, besààbè.

² Túóténè kunàntèmbiku kénaa mmuyuo.

Dáténè tiyààti di ìlkè, kéféinko,
deennè di yààti kéféi ndi kpèrè,
kéna késénté kukó.

³ Kè di fíɔ̀̀̀ faité, kè bèè ya di fei,
mîl yóó peite,
òmɔ̀̀̀̀ í bo wèè bo yete.

⁴ Kuyie nkuù me nyé,
kè tínti Isidayeeribe bie
ti kòò donti tú ti Yiè nKuyie Mpakedaa

wèè dò mpáí páí,
ke ti te tínti Isidayeeribe.

⁵ Babidɔ̀̀̀ni ɛi kɔ̀̀̀be,
kariné ke yí só,
sɔ̀̀̀rinè dibiiinni miéke
ke yé bè ténke í yó ndi yu ke tú bèè baké yekpàatiyo
teyè.

⁶ M miéke kèè do yè n nitiibè,
n diímmu n te bè ifei,
m bè ànnému di nɔ̀̀̀ miéke,
di me nyí bè kuó mmesémmè,
ke toummu bedakótibè yetɔ̀̀̀ cèéyè.

⁷ Kè di yèmmè dò ndî yó mbaké sãã,
bá dí í toti di yèmmè tii dɔ̀̀̀ri ti ñnkè,
di í dààte ke dò ndè mòke kumàku.

⁸ Di mmɔ̀̀̀ni kénténè n yé mmù, díndi bèè dɔ̀̀̀ri di
dómè.

Díndi bèè kàri bètèi, ke náá ndi yèmmè miéke ke tú:
Kè dè í tú tínti otɔ̀̀̀ mɔ̀̀̀̀ í bo,
kè di yèmmè dò ndi í yóó naá mbekúpobè,
ke yé ke tú di bí í yóó kú.

⁹ De kó meborime medé yóó di tuɔkenímu,
dimɔ̀̀̀ni dimáà, diyie dimáà.
Di bí yóó kúmu, di yóó naámmu bekúpobè,
dè yóó dɔ̀̀̀mu bá kè di dɔ̀̀̀ di dɔ̀̀̀ denitinɔ̀̀̀nkperè,
bá kè di dɔ̀̀̀ dí ti beé n di bɔ̀̀̀kè.

¹⁰ Di do tã dimáà ndi di nɔ̀̀̀mmè ke dɔ̀̀̀ri denit-
inɔ̀̀̀nkperè,

di ɔ̀̀̀ ndɔ̀̀̀ri dè ke náá nke tú: Òmɔ̀̀̀̀ í ti wúó,
di kó mecii nnè di kó meyiéitímè deé di fènte,
kè di náá n ke tú: Kè dè í tú tínti òmɔ̀̀̀̀ í bo ke ti dònne.

¹¹ Meyèncàarimè meè di doti, di í yóó na ké mè còhné,
meyèi ndiemè meè di tati, di í yóó na ké mè yenténè.
Bepòmbè beè di doti dimɔ̀̀̀ni dimáà.

Di do í dake bèè kpéi.

¹² Sɔ̀̀̀ténè kéndɔ̀̀̀ri denitinɔ̀̀̀nkperè ke beeti yebɔ̀̀̀kè,
di duó ndè dimáà nè di bíkémbénti,
kè dè naati di péte mucɔ̀̀̀ntimu, kè de yie ndí kpenke.

¹³ Di ɔ̀̀̀ bèè borè tipããti bè bore?

Bèè kɔ̀̀̀tení ké dí teennè,
bembe bèè bɔ̀̀̀ ntiwetì ke wéi siwãã,
ke náá ntii dò nkétuɔkení bá wèè tãnkù.

¹⁴ Di sããténè timúkpeti nti kè muhãã nyóó di cóuté.

Di í yóó na kéyenténè de kó muhãã.
Mù í yó ntú musámpómù bè pũũnè mù péè,
yoo bè ɔ̀̀̀ tɔ̀̀̀tinnè mù kedekè kényiiri.

¹⁵ Tii yóó tuɔkení di kó benitinòmbè di ɔ̀̀̀ bèè borè nè
di bíkémbénti.

Bè yóó cíetému bemáà bemáà,
be kòò mɔ̀̀̀̀ í yóó na ké di deeté.

Ti Yiè nKuyie nhɔ̀̀̀ nákému kè ti né na kédɔ̀̀̀

48 Díndi Sakɔ̀̀̀bu yaábí kénténè,
díndi bèè pòtinè bè bo ndi túmè Isidayeeribe,
díndi Sudaá kó feyanfè kɔ̀̀̀be díndi bèè pàrikunè ti Yiè
nKuyie nkó diyètiri,

ke yu Kuyie nkùu te Isidayeeribe ku yètiri.

Dè né í tú nè timómmɔ̀̀̀nti nè mewetímè miéke.

† FETÚÚFÈ: Kuyie ndɔ̀̀̀ dináanhãntiri ke dɔ̀̀̀ kényí Pedesi kóo kpàati
nwe. Wénté 41.2.

² Díndi bèè pòtìnè bè bo ndi yumè ke tú dihei sààri kɔbe,
díndi bèè dàrìnè dimáà Kuyie nke tú Isidayeeri ke kó Kuyie nkuù yètìrì tu Mpakadaa.

³ Ti ketitì tìi yóó dɔɔ n tì nàké nè dimònnì ndi, ti yènní mîi nùù, mîi tì béi ke pãnke tì ta mudɔ̀rìmu ke tì dɔ̀.

⁴ N di yému nè dimònnì kè di tú kubotí kùù í yíé ntímatì,
kè di fñíí do nkumátidú kè di to kpeñi.

⁵ N tì ndi nàkému nè dimònnì, di tì kèèmu kè tì né na ke tù̀kení,

kè dè bo yie nkè di báá yí di bɔ̀kè yeè dè dɔ̀,
kè di yèmmè bá ndò sibɔ̀ɔtenkaanì sîi te kè dè dɔ̀.

⁶ Di tì kèèmu ke yà tì dɔ̀mè,
dí í dò nké tì nàkáà?

N di náá ntì di mmònnì tì tu tipàntì nti,
tì sòrimu di mu nyí tì yé.

⁷ Ti buoté bàmbà nwe, tì do í bo nè dimònnì,
di mu nyí tì kèè kè dè í tú yíé,
kè dè bo yie nkè di báá yí di do tì yé nè dimònnì.

⁸ Di me nyí kèè tìmatì di í banté tìmatì,
nè dimònnì tìmatì í taà di to,
n di yému kè di tú benitidɔ̀nnibè ke yetírì n kpeti nè bè di peiténimè.

⁹ Nè n yètìrì kpeí nke m bónkùnnemè m mieke,
nè n sànni kpeí nke n kraá ke di mɔ̀kenèmè mēmin-
nīmè dèè te kè n yí di deite.

¹⁰ N di tíi mmuháá mmu dè né í tú n dɔ̀ kécɔ̀nte
mùmamù

n di tanné mēfēútímè kó muhāá mmu
ke bo di yááké.

¹¹ N yètìrì kpeí nte kè m pī mmutōmmú,
ke yé n yí dómè n yètìrìi caàrè, n yí dɔ̀ n toté nè òmɔ̀u n
sànni.

Kuyie n tããtémè Siduusi ke bo ò pñnè mutōmmú

¹² Díndi Sakɔbu yaàbí kenténè,
díndi Isidayeeri n yu bè,
mîi tu oketiwè ke tú osɔ̀nwe.

¹³ Mîi dɔ̀ ketenkè nè n nùtè,
kè mîi pité tiwetì,
kè n dè yu dè kòrinímu mēcāā.

¹⁴ Tíinnè dimɔ̀u kékéè, onitì n dɔ̀ wè,
wèè yóó dɔ̀ Babidɔ̀nni kɔbe n dómè,
ò bo cēēre Kandee kɔbe.

Di mieke we ntì nàké nè dimònnì.

¹⁵ Mîi mómumu nti béi,
mîi ò yúnì, mîi duó nkòò kòtení,
o tōmmú yóó yíemmu.

¹⁶ Tóónnènnì m borè kékéè,
nè dè ketémè kè n nàámmu,
kè dè tù̀kení ke n sñnté.

Tū mbanténè ke do ti Yiè nKuyie nkuù n tōnnì
kè ku Yaá nni mbonè.

Kè Isidayeeri do nyié nKuyie nkpeti dè na mbè dóm- mè

¹⁷ Ntenè di Yiè nKuyie ndi kóo donti,
wèè dò mpáí páí ke di te díndi Isidayeeri ò tu mù,
mí ndi Yiè nKuyie m mîi di te ke di tiè ntìi yóó di dɔ̀
mesàà,

mîi di ni kuce di kéri kùù mieke.

¹⁸ Áú! Kè di do yie nkékénté n tannò,
di na mmɔ̀kemu diwèi kè di mpūš kukó nkōme,
kè di kó timómɔ̀nti mpíéké menie ndómme dāmèèrì.

¹⁹ Kè di kó feyanfēe súú mubirímú dómme,
kè di yaàbí kó kusúku ndònnè ibirí dómme dāmèèrì
nùù,

be yètìrì báá kpránné,

kè be yètìrì mbo n yìikè sáà.

Kuyie nyēmme bèe ye Babidɔ̀nni

²⁰ Yennè Babidɔ̀nni,

cokénè kéye Kandee kɔbe cuokè,

pīkénè tì, yeènnè tì tipítì timɔ̀u,

ke náké ti Yiè nKuyie ndontémè Sakɔbu yaàbí.

²¹ Kuù do ni ku nìtìbè dikpáà tedɔ̀ntè kperi mieke,
bá sinéyēi í mbè pī, kuù do duó nkè menie nyenní
dipèrì,

kuù do yaté dipèrì kè menie ncoúnnì.

²² Ti Yiè nKuyie mbéimmu ke tú diwèi í bo beyeibe kpeí.

Kuyie ntããtémè ku kóo tñntì

49 Kè Kuyie mpããnaànti náãntò béi nke dɔ̀:
Díndi ketenkè kèè soké dāmèèrì cuokè ke kɔbe
kénténè,

díndi yehékè détiyè kɔbe keènnè.

Nè n yō pɔ̀uti mieke nke ti Yiè nKuyie nni ntããtémè,
n yetiní dīi mōnnì ndi kù n yúmè,

² Ke n duó ntínáànti tìi dò ndisiè,

ke n kãnké ku nùtè

ke n duó nku náànti tìi dò nkupie,

ke nh ãnné ku doò mieke.

³ Ke n nàké ke yí:

fšš tu nkóo tñntì.

Fš nyIsidayeeri n tããté wè kàa bo benke n kó tikpeti.

⁴ Mí nhEsaii kè mí n yèmmè né dò nh òu detetirè,

ke càke n wērímu fààrè

ke yé ba kè n Yiè nKuyie nyému n kpeí,

ke n cuuti bo ku borè.

⁵ Di mmònnì n Yiè nKuyie nkuù béi kunku kùù m pītè
n yō pɔ̀uti mieke,

kè m bo ntú ku kóo tñntì.

Ke tēnnénì Sakɔbu yaàbí ku borè,

kè bè ntíkú ku borè.

N Yiè nKuyie nkùu n dɔ̀ mesàà nke n yu,

kuù tu n kó muwērímu.

⁶ Kù n nàkému ke yí:

A bo ntúmè n kóo tñntì,

kéii nSakɔbu yaàbí máà dè í sannè

n da tããté kàa bo ntú kutenkù kó kuwenniku nku,

kè dèe yie nkè medeetímèe pité kétuoke itemmànke imɔu.

Isidayeeri be bɛ̀ɛ̀ ciɛ̀tɛ̀ bɛ̀ yóó wɛ̀tɛ̀ kékúúmmè

7 Mèmmè kè Kuyie mbéi nké dɔ̀:
Nte mí nha Yiè nKuyie n tú mù
mí nwèè dò mpáí páí,
mí nwèè tu fí nyIsidayeeri a kóo donti,
nte n da náá nti fí mbè sènkèrì wè,
fí nkutenkù wùó nwè kè dè kù mòke isíé,
fí mbèè baké bè dɔ̀ wè be kó kudaakù
bekpààtibè yóó da yàmu ke íté kécómmú
ké sikipààtibí da yà ke nínkú a ìikè
n dɔ̀rimu m béi nti
kè dò mpáí páí mí nwèè da tǎǎtɛ̀ fí nyIsidayeeri.
8 Ke yíé ke béi nké dɔ̀:
N kèemu a báammii dimònni sààrì ke ì cɔ̀tɛ̀,
ke da teennè n dɔ̀ ké da deetɛ̀ diì mònni.
Míi da pítɛ̀ ke da deetɛ̀ kàa bo dɔ̀ metaummè
mí nnè benitibè ti cuokè,
ke íi ndiheì, kè benitibèe kari ketenkè kèè do duó.
9 Kàa kpeté bèè bo yekpetíntuo ke bèe yè
bèè bo dicuri kè bèè yènni dedaátirè.
De mònni bè bo ndònnè ipe ìi cènti ke diiti yetǎrè ìnkè ì
dómè.

10 Dikònni báá bè pí
sinéyɛ̀ mè mbáá bè poté ketenkè báá tonkè ké bè túɔ.
Diyiè mè mbáá bè cúu nke yé wèè bè ni ò bè
mɔ̀kenèmè mesémmè ke yó mbè kòrinè menésààmè
borè.

11 M bo dɔ̀ yetǎrè kè yèe naá nyice,
m bo íítí yetíɛ̀tɛ̀ ice.

12 Nte be ke kèríní bè iténí dedétirè nde kè bèmabè
boni kubakù yóú,

kè betɔ̀bè boni diyiè taà kèè bíékè,
kè betɔ̀bè boni Esibiti.

13 Fí nkéínkè dè nda naati,
fí nketenkè kàa nyǎnku,
díndi yetǎrè kè di nyíú
ke yé mí ndi Yiè nKuyie m bàntèmè n nìtibè,
n kuómmu besénnibè mesémmè.

Kuyie ntumè kù í yóó yè nku kɔ̀be

14 Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀:
Sedisademmu náá nke tú:
Ti Yiè nKuyie nni mbɔ̀ntóomu
kù n yèmmu.

15 Onitipòkù bo yè nho biraà?
Mesémmè ɔ̀ɔ̀ í ndè nhò bonàà?
Bá kòo nitipòkù bo yè nho bire mí m báá da yè.

16 N da wǎrimu n nɔ̀u miéke,
n nònfè í iiti a èi kó iduotí ìnkè.

17 Nte bèè yóó maá fí nSedisademmu èi ke cootíní.
Bèè do da pònte kédéítɛ̀ bè yìèmu ke cokù.

18 Fí nSedisademmu èi, éu nha yuu kéwénté a fitimè,
a bí imɔ̀u tikumu ke kòriní a borè.
Mí nKuyie m bomu kè míi béi.

Ì yó ndo ntisàti nti a kpéi, kàa mbè yì fenaàkònfè
kɔ̀mè.

19 Sedisademmu a do dɔ̀únkomu ke naá ntidobonti
benitibè né wèti ke bo ékèmu a miéke.

Bèè do da pònte kè bèe dété.

20 A nìtibè a do pàà bè,

bè wèti ke bo da náké ke dɔ̀:

Ti ékèmu tí pǎ mǎfìè nkè ti kari.

21 A bo mbékú amáà ke tú:

We mpeité bè nnitibè n do pààmú ibí

kéndò ntehǎũnte kè bè n yete,

we nné bè pií, n do bo m máà kè bè bore?

22 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kébéi nke dɔ̀:

Mí nha Yiè nKuyie n yóó youte n nòtè nte.

Yebotè bíékè kè yèe yà n cannimè,

bè bo nhúúkú initidabí ke tũ̀kè initipòì ke kũ̀ntíní a
borè.

23 Bekpààtisapàmbè bo ntú a kó bebíyurìbè,

kè bekpààtibè tu bèè ì tiè,

bè bo nnínkú a ìikè ke sǐnko ke déú a nacètáá.

De mònni kàa banté dè ɔ̀ɔ̀ í ndimè bèè duó mbemáà

mí ndi Yiè nKuyie.

24 Okpàrinuɔ̀nti do éi dè bè bo dè fiètaà?

Okpààtíyonkuwe do kpetí bè bè bo bè kpetáà?

25 Okpàrinuɔ̀nti do éi dè bè bo dè fiètemu

kékpeté okpààtíyonkuwe do kpetí bè.

Mí nKuyie mmíi béi.

Míi mómumu nyóó dokénè a dootitɔ̀bè kédéetɛ̀ a bí.

26 Bèè do da fèũnko m bo duó nkè bèè cááké be kònti

bè bo yà bè yíi nkémuó mmenaà nkɔ̀mè,

kè benitibè bemɔ̀uu banté míi tumè a Yiè nKuyie, a

deetíwè, a donti.

Kuyie nyí yete Isidayeeri be

50 Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀:

Kè di yé n yetemu Sedisademmu wèè tu di yɔ̀,
yé dipátíri meyatimè kperi?

Kè m me ndi fitému ke bo yietí m bàà,

yénè de kó dipátíri?

Di yei mmeè te kè n di fité,

di caàrimè meè te kè n yete Sedisademmu wèè tu di
yɔ̀.

2 N kòtenímu, dè yíme kè n yí yà òmɔ̀u,

n yumu, ba nte kòò mɔ̀u í yíé?

Di yèmmè dò m bakù kùpúrìmu ke báá na ke dí

deetáà?

Di yèmmè dò n kpamu muwèrímú m bo di deetémàà?

Míi ɔ̀ɔ̀ béi nkè dàméèrì kúú,

míi ɔ̀ɔ̀ duó nkè ikó nkpeí,

kè siyíi mónté menie nkékú kèpǎáke.

3 Míi ɔ̀ɔ̀ duó nkè dibìnni dátínné kéínkè,

míi ɔ̀ɔ̀ kè dátínné kuyaasòkù wèè kàri mukúú nho

kɔ̀mè.

Kuyie nkóo tɔ̀nti dómè ké nkù kèrímú

4 Ti Yiè nKuyie nni ntièmmu detancóumbire kɔ̀mè n do
nkénáké tì,

kè n yé tináahti tii bo teennè bèè òu,
 bá dii kúnwehni ò ò nh entemu kè nni ndó m bo nhò
 kèmmúmè,
 detancúumbire ò nkémúmè wèè dè tiè.
 5 Ti Yiè nKuyie nkuu n duó meyèmmè m bo kù kènténè
 mè, m me nyí yete, n yí wète n fínkúò.
 6 M benkemu m può bèè m puoti,
 n yí yetenè n kúònni bèè fíú n deènfè,
 n yí yetenè n yìkè bèè n sáá ke n suu tinóntóùti.
 7 Ti Yiè nKuyie mme nni nteènnèmu, deè te kè n kònti í
 yárike,
 kè n fílkú teii,
 n yému ke dò n yí yóó di ifei.
 8 N kóo patiwe tókemu, kè wèè n dónè tináahti, wèè
 kòteni kè ti máá.
 Wèè dó tí beké de yiè nkéténí.
 9 Ti Yiè nKuyie nyó n teennèmu,
 we nné yóó yí n yí naati?
 N dootitòbè yóó kèrímu tiyààti kóme ke n cóú kè ibié
 bè càáké.

Kuyie nkóo tónti tumè bèè ò kènté

10 Di mieke we ndé ti Yiè nKuyie,
 we nkèmmú ku kóo tónti tu mù?
 Wèè kèri dibiinnì mieke kè kuwenniku í bo
 de yiè n duó nhomáa Kuyie ké nku mbús.
 11 Díndi bèè tùòti muháá ke baàti mependòmmè di
 mómòmbe tati mu mieke.
 Di pendòmmè yóó táá dímbè,
 Ti Yiè nKuyie nkuu yé deè di tùòkení,
 di yóó kú mēfēútímè mieke nke.

Kuyie nyèmmè kù yóó deeté Abarahammu yaàbí

51 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Díndi bèè wanti medeetímè kènténè,
 díndi bèè wanti mí ndi Yiè nKuyie,
 wénténè dipèri bè di yari dii mieke,
 totínè di yèmmè difitirì bè di dènnení di.
 2 Wénténè di yàari Abarahammu,
 nè Sadaa bèè di pié,
 n do yóó yú Abarahammu kòò í mōke debire,
 kè nh ò dōò mesàà kòò pié.
 3 Mí ndi Yiè nKuyie n wúó nSiyōō kè mesémmè meè m
 bo,
 Siyōō kó yedobuò nkperè,
 ndònnè mesémmè mme,
 Siyōō èi naá ntedòntè nte,
 kè m bo di dōò tepútè
 de kó tedonketè bo naánnè
 kupúú sààkù Edenni
 diwèi nè kuyènaatí dè bo ànné deborè.
 Bè bo ndiè nyesáá nke bie ndebémbénnè.
 4 Díndi bèè tu n kōbe kènténè
 díndi n kó kuwuo nkeèné.
 Mí yóó di duó nyikuú ò yóó ntú yebotè kó kuwenniku.
 5 N kó medeetímè tóònnímu,
 mè duunnímu kè m bo bekénè yebotè,

kè yehekè détiyè kōbe m bóuté
 kémbaa m bo yè deetémè.
 6 Bóúténè kéínkè kényà,
 kéínnè kéwénté ketenkè,
 kéínkè yóó pēētému kuyukú kōme,
 kè ketenkèe kèrí tiyaàciti kōme,
 bèè bo ketenkè ínkè kè bèe kú
 iséí kōme kè n kó medeetímè mbo sáá
 mè í yóó mmōke kumànkù.
 7 Díndi bèè yé dèè wenni ke síe kènténè kékeè!
 Díndi bèè tū n kó ikuú di bá nyíékù benitibè kó
 yesáámbè.
 Di bá ndé bè bo di senkèrimè.
 8 Imambié yóó bè càákému kukōnkù kōme
 ibié bo bè càáké tipeciti kó kuyààkù tēmè.
 N kó medeetímè í yóó mmōke kumànkù.
 Mí yó mbaké sáá.

Kuyie mpāānāahti náahtò dómè Kuyie nyoute ku bakù

9 Kè Kuyie mpāānāahti náahtò béi nke dò:
 Áú! Ti Yiè nKuyie nyoute a bakù,
 benke a wèrímu!
 Íté kécómú a do dòmmè nè dimònni.
 Dè í tú fíú do pònte Esibitáà?
 Dè í tú fíú do kù Esibiti kó musímmàà?
 10 Fíú do duó nkè dàméèrii kúú
 kufitíkù diekù kó menédiemè.
 Fíú do keuté kuce dàméèri mieke
 kàa kōbe a deeté bèe kété.
 11 Mèè botí nku ti Yiè nKuyie ndonté bè yóó konnīmè
 Sedisademmu,
 bè bo nkūntini ke denti nè diwèi be namè,
 be wèi í yóó mmōke kumànkù,
 kuyènaatí bo mbè piéké nè diwèi mediè.
 Meyècaàrimè nè yedabùò kè dèe dété.

Kuyie nyàúkūnnemè ku kōbe kōnti

12 Kè Kuyie mbéi nke dò:
 Mí ndi Yiè nKuyie mmí yàúkūnko di kōnti.
 Oniti tu we kè di ò yíékù
 ò tu oniti nwe ke yóó kú, oniti í cáānnè timúti.
 13 Di yèmmu mí ndi Yiè nKuyie nkùò di dōò?
 Di yèmmu mí nwèè pité tiwetì ke fíi nketenkàà?
 Di yèmmu n kpéi nkè di kōmbùòti duò,
 kè di kōnti au ke dò mbèè di fēūnko bè yóó di kuàà?
 Bèè di fēūnko be kó kemieke bo di dōò ba?
 14 Bè kpetí bè yekpetintuo mieke bè yètimu bàmbà,
 bè í yóó kú ye mieke bè í yóó mónté mudii.
 15 Mí tu di Yiè nKuyie,
 mí nampú dàméèri ke íinko yenéfinfirè
 mí yètiri tu Mpakedaa.
 16 Mí ànné tiwetì kè mí fíi nketenkè.
 Sedisademmu, a tú n kou nwe
 mí ànné n náahti a nùò mieke
 mí da kánkè n nùtè kó medéè.

Kuyie nkòónémè ku kɔbe

17 Kè Kuyie mbéi nke dò:

Íté f̄́ nSedisademmu.

Ente! N do da nii m mieke kó febòòfè nfe
kàa fè yà kékúótóo,
kàa ìkèe fité.

18 A bí a pié ì dèmarè í bo dèè bo da dete.

A píí ì bí dèmarè í bo dèè bo da benke kuce.

19 A né yóó beé nwe tì me nda tù̀kení tidé?

Bè mè nda p̀ntemè ke eí a kperè

kè mudòò tanní nè dikònni

we nné yóó da bántè?

20 Sedisademmu a kó bedapàmbè yí̀ekemu ke duó
kéduú duó ice mieke

bá bè í nampú, timátì ɔ́ p̄́ ntehontè kè tè ndòmmè.

Mí ndi Yiè nKuyie m mieke kèè di do.

Mí ndi Yiè nKuyie mm̄̀ di kpannè.

21 F̄́ nSedisademmu kénté kékeè!

A kperè n dò mmesém̄̀ mme

a muómmu dè né í tú menaà.

22 Sedisademmu nte mí nha Yiè nKuyie n tú mù

mí nwèè bo a f̄́nkúò

n yóó c̀utému m mieke kó febòòfè f̄́è firì a ìkè,

a ténke báá fè yà.

23 N yóó fè píí mbèè do da f̄́ũnko bè mbè

bèè do ɔ́ da péi nke dò:

Kúútí kè ti nnaù ke p̄́nkù,

bèè do d̀ò a ìnkè kuce kènaà.

Sedisademmu eí yóó w̄́te kémaámè

52 Kè Kuyie mbéi nke dò:

Ente f̄́ Sedisademmu eí,

íté mecãã f̄́ nSiyɔ́ eí, íté kécómmú kétéí,

ãnné a banyààti

bekpákpàribè itayéi yembè bè í tatiní a tenkè ténke.

2 Sedisademmu íté képeité amáà mutáá,

kari a kàri,

Siyɔ́ píté a f̄́nii kuhɔ́, f̄́ nkudaakù.

3 Ti Yiè nKuyie ntu:

Bè di fité ke í c̀uté tiyeti,

kè kù yóó di donté ke báá yietí.

4 Kè ti Yiè nKuyie yíé kébéi nke dò:

N nìtibè do k̀te Esibiti ke bo nkarimu,

kè dè né mboní kè Asidii kɔbe mbè f̄́ũnko detetirè.

5 Di mm̀nni n né bo yíme?

Mí ndi Yiè nKuyie ndi bekemu.

Bè me mp̄́mmè n nìtibè detetirè ke kònnè,

de kó benitidonnibè buò nsiyíi nsi,

ke n sãã, mí ndi Yiè nKuyie mm̄̀ bí.

6 Deè te kè n tu n nìtibè yóó bantému n tú wè,

de yiè bè bo banté m̄̀ bè náannèmè,

n t̀̀kenímu.

Bè nàkémè Kuyie nkó medeetímè kpéi

7 Kàa yà wèè náantení tináašààti

yetãrè ìnkè dè ɔ́ nda naatimu.

Wèè nàá ndiwèi kó tináašàti,

medeetímè kpeti ke náá nSiyɔ́ kɔbe ke tú:

Kuyie ndi tũ nkù kuù tu okpààti.

8 Kénté bèè baà a eí,

bè p̄́ĩkùmu bè ìúmu nè diwèi,

ke yé bè yàmè nè be nuò nti Yiè nKuyie nw̄́tinímè

Siyɔ́ eí.

9 Díndi Sedisademmu dobontì kɔbe uunè kéii,

ti Yiè nKuyie mbántèmu ku nìtibè,

kù dontému Sedisademmu eí kɔbe.

10 Ti Yiè nKuyie nyòutemu ku ǹ̀tè

ke bo benke yebotè yem̄̀ kù dòmmè pái pái,

titenti tim̄̀ kɔbe yóó yàm̄̀ Kuyie nti tũ nkù deerímè.

Kuyie ntumè ku kɔbe yè Babidɔnni

11 Yènnè! Yènnè! Íténè Babidɔnni,

díndi bèè t̄̀ mí nKuyie n c̄́tè kuó nenti,

di báá kááké dèmarè dèè s̄́, dí nyeti ke wenni.

12 Bá nyetinè ke deití,

di bá nyeti ke cooti, mí ndi Yiè nKuyie n nimu di ìkè,

mí nKuyie ndíndi Isidayeeribe di tũ nkù m bomu di

f̄́nkúò.

Kuyie nkóo t̄́nti f̄́útémè

13 Kè Kuyie mbéi nke dò:

Nte n kóo t̄́nti ò yó ndéúkúmu,

kòo yetir̄̀i feité,

kòò baaté ò yó ntú onitidiwè nwe.

14 Kusúku do ò yàù kè be k̄́mbù̀ti duòmu

ke yé ò ìkè do càkemè ke ténke í ndò nkenitikɔke,

ò k̀nti ténke do í dò ntinitikpeti.

15 Yebotè yóó ò yàm̄̀ kè dèe yè di,

bekpààtibè bo pi be no o kpéi,

ke yé bè yàmè bè í bè benke tì diyie mari

ke kèè bè í kèè tì diyie mari.

53 N Yiè nKuyie, we nyie nha náašàti ti náá nti?

We mbanté a w̄́rímú a benke mù?

2 Ò yènní ditepànni k̄́me mme ti Yiè nKuyie nyìkè,

ditepànni ɔ́ yèmmè ketenkperikè.

O dòmmè do í c̄́á nke mièti

ke do nha ò yà kénwúó

ò k̀nti do í c̄́ánnè betɔ̀bè kpeti.

3 Ò do tú bè senkèrì wè nwe kòò yete,

kòò f̄́úté kémanténè kuyonku,

kédontenè oniti bè ɔ́ yà wè kékãã nkeyìkè.

Ti do ò senkèrimu ke í ndake o kpeti.

4 Ò né do t̄̀ t̄̀ kó mef̄́útímè,

ò do c̀uté t̄̀ kó tik̄̀h̄̀yonkuti,

kè tínti yèmmè né ndò Kuyie nkuù ò poté,

koò poté kè bo ò díi nyifei.

5 Ke yé ba! Kè ti kó meyei mmeè te kè bè ò k̀ute,

ti kó mecaàrimè kó tiȳ̀t̄̀ti nti ò t̄̀mè kè tì ò ỳnte,

weè c̀uté tiȳ̀t̄̀ti kè tì p̄̀tè diwèi,

bè we nk̀ute kè tì mièté.

6 Ti do áantemu tim̄̀ tip̄̀t̄̀ti k̄́me,

bá wè kòò tũ nhò d̄́ kùù ce,

kè ti Yiè nKuyie nhò tou tim̄̀ kó meyei.

7 Kè bèe ò fěú nkòo yie nkékékùnnè omáà,
 bá ò í àate o nùù,
 ò do dònne fepièfè bè kòrinè fè nfe mukùù,
 bè kēī fèè citì,
 ke nčíéké ò í àate o nùù.
 8 Bè ò pīmmu kòò bekénè kòò kùù,
 o kó kutōnkù kòbe òmòù í ndake o kpeti,
 òmòù í mbékù mùù te kè bè ò dèite kutekù.
 O botí kòbe kó meyi nkó tiyēīti nti bè ò puotímè.

9 Koò wēnnénè benitikùbè ke kūnné,
 kòò fīti wēnnè tikpàti yembè,
 bá ò í me ncààrēmè mùmamù,
 ò me nyí nàké timatì tìi tu siyààbisì.
 10 Ti Yiè nKuyie nkuù do ò tǎāté ke bo ò tou
 mmefféútímè,

kòò duù nho fòmму kè bè ò kùù,
 kòò ùté benitibè yei,
 ò yóò mōwtemu o yaàbí kòò fòmму sōwté kémōnte,
 nè weè borè nde Kuyie nyóò dōmè kù dómè.

11 O fěúítímè kó difōnkùò benitibè bo ò yīēté kè dèe ò
 duù
 ndiwèi kè meborimèe ò narike,
 Kuyie nkóò tōnti sààwè bo nte kè kùù wénté benitibè
 bèè wetì,
 weè yóò tō be yei.

12 Dèè kprí nte kè kù yóò ò wēnnénè bediebè
 nè bekperibè bè bo wēnné kótóti be éi dè.
 Ke yé ò duómme o máà kè bè ò kùù,
 koò wēnnénè benitiyeibe.
 Bá nè ò me nōmè kusúkù kó meyi
 nke dèeté benitikùbè.

**Kuyie nyóò wēte kétaunnèmè kumáà Isidayeribe ké bè
 duù ndiwèi**

54 Sedisademmu eì, fī ntehāunte,
 fī nwèè í péi, hýānku nè diwèi,
 tiitè teyīitè, fī nwèè í peitè,
 ke yé bè yete wèè nitipòkù kó ibí yóò súunnèmè
 wèè ye nho kpeyi.

2 Pēkùnnè a yaàti kó kutouku yóò cónné dè,
 pīnte a touku kó tiyààti kēpēkùnnè,
 tuuté iwēi ke bá nyīēkù,
 baaké ibaaké mesàà.

3 A nitibè yóò súmmu kēpíe ntipīti timōu
 kēfiete yehekè yèè da tókénè,
 a nitibè bo wēte kēpíe nyehékè yèè do dúnko.

4 A bá nyīēkù a í yóò di ifei,
 dè báà da di ke yé bè ténke í yó nda sáámmè,
 a yóò yēmmu a do di ìi fei a sapànti mōnni,
 a ténke báà dentenì bè do da sáá nyèè sáámmè a tú
 di mōnni okúpokù.

5 Ke yé wèè da dōò weè tumè a dōù weè yetirì tu
 Mpaakedaa,
 weè dō mpáí páí ke te Isidayeribe weè tu a donti,
 weè yetirì tu Kuyie nkùù te ketenkè.

6 Sedisademmu! A dònne onitipòkù bè yete wè nwe,
 kòò bo meyeñcaàrimè mieke,
 kè Kuyie nda yu, kuù béi nke tú:

M bo yīme kédootóo m pokù n tǎāté wè,
 n kpaá cēntí dii mōnni?

7 N do da dootóomu dimōnni sámpòri mieke,
 kè mesémme m pí mmediè, kè n dó kēwēte ké da túóté
 8 M mieke kèè do da yè mediè bá n ténke í ndó ké nda
 wúò dimōnni sámpòri mieke.

N né me nda dómè kè dè í mōke kumànkù,
 dèè te kè mesémme wēte ke m pí nnè fī,
 mí nha Yiè nKuyie nha donti mīl me n yē.

9 N do pàrikè mèè botí Nowee kó dimōnni ke dō:
 N ténke báà yóu kè fetafè diefè ku benitibè,
 meime m pàrikémè ke tú:

M mieke ténke í yóò da yè kè n da kpannè.

10 Bá kè yetārè bo tote ye cōrè, bá kè sitāā bo sántè.
 N da dó mèè dókumè báà ceete, diwèi kó metaummè
 n da dōnnèmè mè í yóò ceete,
 mí nha Yiè nKuyie nkùù da kuó mmesémme,
 mīl béi.

Kuyie nyóò wēte kémaámè Sedisademmu

11 Áú Sedisademmu eì! A kperè dō mmesémme mme,
 menie mmeè píe nha eì ke da kuòti
 òmòù me nyí bo wèè bo da bántè.
 N yóò wēte ke da maámu nè yetásààye yebotí yebotí,
 ke da púúténè yetásààye
 yèè dō nyewetè.

12 M bo maá a dèrè nè yetásààye yèè dō nfetònfè,
 kémaá a bōrè nè yetásààye yèè dō ndoii
 kédari a duotí nè yetásààye.

13 A bí imōu bo naá ti Yiè nKuyie nkó betūmbè
 kè be wèi ndeu mediè.

14 De mōnni kàa nfiíkú timómmōnti mieke,
 òmòù ténke bá nda fēūnko,
 kufōwáà nténke bá nda tókénè.

15 Bá kè bè bo da do mudoò dè í yó mbonni m borè,
 kè wèè da dèke weè doti.

16 Mīl dōò omááti kòò fuutí timádōuti,
 ke mááti kukpàrinenkù ò dómè,
 m me n né dōmū ocaàriwè wèè bo kù càke.

17 Tikpàrintenti bè mǎáti ti a kprí nti báà na ké dá dōò
 dēmarè,
 kòò mōù da yu tibeénti
 dèè ò kōre kōre ò báà yà ò da yu mùù kprí,
 n duù ndènde n kó betōmbè, m bè dōò dè dō m bè dōò
 mēmme.

Mí mbe Yiè nKuyie mmīl béi!

Bè í do mmedeetímè

55 Áú! Díndi sinéyēi bo bè kōtenenì menie mborè,
 bá nè bèè í mōke idíítí kōtenenì,
 kōtenenì kēcuté kédì,
 kōtenenì kēcuté menaà nnè menaamiè
 bá kè di í mōke idíítí,
 di í yóò yietí dēmarè.

2 Ba nkprí nte kè di bo ndenninko di díítí di yóò di dè
 kè í nsànnè de kprí?

Ba nkprí, kè di cù dèè í diè nde kprí?

Keènè n kpeti ke di desààrè,
mekùò nkperè bo ntú di kó mudii.
3 Kénténè n kpeti kékótení m borè,
keènè n kpeti kè dèe yie nké dí ñfòu.
Kè n dí dònè metaummè mèè yó mbo sãã,
ke dí dòn n do yé n yó ndòri mèè sàà nDafiti
4 N do we ntãátè kòò bo nnáánnè ibotí n kpéí,
n do we ndòò okpààti kòò mbaké ibotí.
5 Díndi Isidayeeri di ní bo yú bepòòbè ibotí tɛi kɔbe,
ibotí tɛi ì ì di yé ì bo ncokùní di borè mí ndi Yiè nKuyie
n kpéí,
mí nwèè dò mpáí páí ke di te díndi Isidayeeri ke di
déúkùnkò.

Kuyie nkó dinùù í duò ketenkè

6 Wammúnè ti Yiè nKuyie nkù kpaá feí diì m̀nni.
Yúnè ku kè kù kpaá t́ké.
7 Onitiyeiwee yóu kuce ò t̀ nkù,
kè meyei ndòòrìwèe yóu meyèmmè yeime
kéwètení ti Yiè nKuyie mborè,
kè kùu ò ćé, Kuyie nti t̀ nkù sémmè deumu kè ku
ćéñko.
8 Kè Kuyie mbéi nke d̀:
Di kó iyeñtotí cáámmu kè n kpeyi cáá,
di kó ice cáámmu kè n kpeyi cáá.
9 Tiwetì yòutenèmè ketenkè
n kó ice me nyòutenè di kpeyi
n kó iyeñtotí me mpééte di kpeyi.
10 Fetaafè ññ í ncùténì nè yemátàrè ke kpréte kédeke
ke í nyòore ketenkè,
kè tidiiti nè titieti kè dèe yè,
képeite kè benitibèe péte kébuotí képéte kédì.
11 N náànti kperè me ndò, nti ññ í nwètení m borè ke í
pí mmuómmú,
ke í d̀ò n d́ t̀, kè í d̀ò n t̀ dènnò ke yé ntií pí mmù.
12 Di yetimu Babidònni nè diwèi,
di kùntimu di cie nè diwèi,
yetàrè nè sitáá kè dè bo nyíú,
kè dikpáà kó titieti ti tipíèti.
13 Detie mbè tu dè sipèrèsi dè bo yè di tenkè tipotì do
borè.
Kè bè tu t̀i tieti mírì kufóku kpeti,
ke t̀i yè mumesatòtimù do borè.
Dè bo ntú ti Yiè nKuyie nkó disánni,
kè de kó mecannimè mbo sãã ke báá deite.

Kuyie nyoo còutémè benitibèe bemou

56 Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:
Ndòrinè dèè sié,
ntùnnè n kuó n yóò di deetému bàmbà
kè benitibèe yà n dòrimè m béi nti,
2 Dè nnaati oniti wèè bo ndòri m béi nti
kénfííku ti mieke, kéndake teòmpùtè kó diyè kpéí
ke báá di sãũ,
kémenténè omáà meyei mmemou.
3 Wèè í t̀ Sifu kòò n taunnè mí ndi Yiè nKuyie
ò báá yí n yóò ò càánnénè Isidayeeri.

Bè f̀nte wè kòò pínné tekpààtíéte mieke mutómmú
ò báá yí ò dònè mutie mùu kpéí.
4 Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke t̀:
Kè de yiè ntù nteòmpùtè kó ikuó
ke d̀ori ì yé mmù
kòò d̀ori n yé n kɔbe ndòrimè.
5 De yiè m bo soó mmeffè n ćéte mieke
kéwári o yètirì me mieke, deè wenni o kpéí ke pèéte
initidabí nè initipobí.
De yiè nyètirì bo mbo sãã, m báá di ùté.
6 Bèè í t̀ Sifube kè bè n taunnè mí ndi Yiè nKuyie,
ke pí n tómmú, ke n déúkùnkò,
ke n d́, ke t̀ n kó betómbè ke t̀ nteòmpùtè kó ikuó,
ke í ì sãũ,
ke d̀ori n yé n kɔbe ndòrimè,
7 De yembè m bo bè kòtenè n tāsààri ñnkè kéduó nkè
bè nyánkunè diwèi,
n ćéte mubáammu kpete mieke,
kécuté be wũ bè n feu ì ke t̀ diwũtònni ñnkè,
ke yé bè yó n yumè n ćéte ke t̀ mubáammu kpete
yebotè yemou yó mbáá ndè.
8 Yebotè yemou yóò tínnímu betɔbè bèè kpaá be borè,
n yóò yíé kítíímmu betɔbè.
Kè bèe wènnénè n t̀i mbè ke dèè.
Mí ndi Yiè nKuyie mí béi.

Kuyie nkpannèmè benitibèe yeibe

9 Mèmmè kè Kuyie mbéi nke d̀:
Díndi tikpasínti kòtenèní kédì
Titúúti kó desínnè kòtenèní kédì dibanni.
10 Bèè bàa Isidayeeri bè tu t̀yũñnti nti bemou,
bè í yau dèmarè bè tu yemawũ nye
yèè í nɔ nke óú, bè kònnè mudómmú mmu ke d́ inou.
Bè í iiti be dúú ñnkè.
11 Bè kònnè mudii mmu simó kóme,
bè ññ í ndi kénsànnè.
Bèè nu nné baá Isidayeeri, bè í yé dèmarè,
Bá wè kòò wanti mucóntimu.
12 Ke náá mbe tɔbè ke t̀ kòtenèní kè ti yà menaà
kémuó mmenaà nkperimè, nè nankoo mè í yóò deè,
mè í sénni ti yó nyómmu.
57 Bèè wetí beè kó mbá òmou í dake,
kè benitibèe mómmòmbe duò kè bè bùútoó,
besààbè kó mbá òmou í dake.
2 Bè tatimu diwèi mieke,
bèè t̀ timómmònti bè yóò duómu kéòmpè.

Kuyie nkpannèmè bèè feu yebokè

3 Díndi onitipòkù wèè nàá nKuyie mpáánnáantì o kó
ibí kòtenèní diè,
díndi feyanfè fèè n yóu ke t̀nti t̀nti yebokè.
4 Wenni nwe di daúmè?
We nkpeí nke di entímè?
Di périmúnè we inóndie?
Di mènke t̀ itookperí yembè mbeà?
Siyáàbisí yembè kó feyanfàà?
5 Díndi bèè dounè ditɔbè detie dierè yò,

díndi bèè kàti deḅḅḅtie nkó medéè,
 díndi bèè feu ibí tidúòti mieke,
 díndi bèè feu ibí titādènti mieke.
 6 Ke tóú ikó nkó yetāanniye, ke dḅḅri yeḅḅkè,
 ke yè cou menaà ke yè pāā ntidiiti kó yepārè,
 dènde bo n narikaà?
 7 Ditādièri ínkè nke di waàmmè di dúò ke dḅḅnè
 ditḅḅbè,
 ke de ndekù ke feu iwūš.
 8 Ke nuu ndi ḅḅkè di bòrè ke diri yeteyè di ánnùduotí,
 ke m bütínné ke dei di yààti ke dekù ke pēkùnkò di
 dúò,
 kè bè di dḅḅnè ke péu mucōntimu, kè di dḅ bè ndi
 dḅḅnè
 kè di yau be fei.
 9 Ke tḅu mekùò mpéu ke kōtenè okpààti diewè † borè,
 ke kpéè mekùò nḅḅme ke tóú mbenitibè ke bè tōnnè
 dedétirè,
 ke bè tanné kudḅnkù.
 10 Di tūnne de kó ice ke òu di me nyí banté de tumè
 detetirè,
 ke kpaá mḅke muwērimú, bá di í òu.
 11 Di do yīèkù we? Di do yòte we kénáké siyààbìsì,
 bá di tēnke í dèntení n kpéí, bá di í dààte n kpéí?
 N do nyuo nwe, n cíéké kè de mōntemu deè te kè di í n
 dé.
 12 Di yèmmè dò ndi í càkemu, kè n né yóó di daá,
 nkè di tōmmú naá detetirè.
 13 Di bo kuó ndii mōnni,
 di ḅḅkè yèè di murí yè bo di deetáà?
 Kuyaakù kuò yóó yè neinè yemḅu,
 m bo yè fùùte muyaá,
 bèè n duó mbeḅáà bèè yóó tieke dihei,
 beè yóó kari n tāsààri.

Kuyie nyóó bántèmmè bèè tu ku kḅbe

14 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dḅ:
 Ennenè kuce, tūntenè ku,
 deitenè mebétimè memḅu n ñitibè kó kuce mieke.
 15 Nte Kuyie nkùò baké keínkè nè ketenkè ke bo sãã,
 kùò yètiri tu kpa meyi nhò tu mù:
 N kàri bo keínkè nke kè n dò mpáí páí,
 ke né bonè wèè bo meyeñcaàrimè mieke,
 kòo yèmmè cààrè m mè cátinne,
 ke náríkunnè wèè bo mehárìmmè mieke o kōme.
 16 N yí yó nhā ke di séí, m mieke í yó nhā ke di cḅú,
 kè de í dò mmemme yenitiwērè bo kú, beḅbe n dḅḅ bè.
 17 Isidayeeriḅe kó meyetimè meè do te
 kè m mieke bè yè dimōnni sámpóri mieke,
 kè m bè poté ké bè bütínné
 kè bè me mbaa ncíéké kékpénkunnè be to,
 kéntū bè dḅ ì ce.
 18 M bantémmu be ce imḅu,
 n né yóó bè miekunnemu, ké mbè ni,
 n yóó bè bántèmmu beḅbe nè bè bè wē ndidabōnni,

† OKPÀÀTI DIEWÈ: Bè nàá nwèè kpéí ndie mbo na kéntú dibḅḅ dièri
 bè tu di Mḅḅḅki nè Ebedeebe kó tináànti diyètiri dimáà ndi ke né cāā
 mmuyúú.

19 ké bè duó nyenò bè bo nni nsántínè yè,
 bèè bo medétimè nè metḅómmè kè bèè pété
 medeetímè.

N yóó di miekunnemu mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

20 Benitiyeiḅe bie dōnnè dàméèri dōmmè mme,
 bè ḅḅ í nyí só dimōnni mari,
 yenéñfirè ḅ nyiitimu ke kōnni,
 ke uutoo tiyontí deè tu dešinnè.

21 Ti Yiè nKuyie mbéimmu ke tú:
 diwèi í mbo benitiyeiḅe kpéí.

Menùboummè Kuyie ndḅ mè

58 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dḅ:
 Pīéké! Kàa tammèe yè ditāteheù kōme,
 kàa náké Isidayeeriḅe be yei,
 beḅbe Sakḅu yaàbí be caàrimè.
 2 Yewe yemḅu bè n waàmmu ke dḅ kényíéte n kó ice,
 ke dò mbè nu ndḅ kéḅḅ deè siè,
 ke dḅḅri ke do mbè yó ntū n kuó mí nKuyie,
 ke m békú ikuó ìi wenni,
 ke dḅ nní mbè bonè.
 3 Ke m békú ke tú: Ti bou ba nkpéí dinùò,
 kàa í dake ti kpéí?
 Ti fēũnko ba nkpéí ntimáà bá a í ti wúó.
 Kè m bè tēñné ke dḅ:
 Bè ḅḅ bou ndinùò ke né ntūnni be kpeti nti,
 ke fēũnko be kó betḅmbè.
 4 Bè ḅḅ bou yenò kémpietì nè betḅbè mbe ke kpa nke
 dukù betḅbè,
 bè í dḅḅri menùboummè n dḅmè.
 Bè ḅḅ í mboú dinùò de bo yiènnèmmè kè n cḅuté be
 báammii.
 5 Mí nKuyie n dḅ meè nùboummè botáà?
 A bo fēũmmè a kōnti kékōnné dipènni kōmaà?
 Ke dáátí kufḅḅtōnkù képū mmutápeinaà?
 Bè de ntú menùboummè mí mbe Yiè nKuyie ndḅmàà?
 6 Mí nKuyie ndḅ mèè nùboummè di mè yēmu meè tu:
 Di mieke bá mpéi benitibè,
 di touté yetuḅ cēéyè bè tḅ yè,
 kédeetè bè fēũnko bè, ké bè touté be tḅu yemḅu,
 7 kétoténè a dii dikōnni bo wè
 kédeé nha cíètè bèè kpa bè bo díéké de.
 Kòo ñiti bo o tetiri a ò dàtínné tiyààti
 ke bá mbúútóo a nititḅu kpéí.
 8 Kàa dḅḅri memme de bo nda wenni diwennécānni
 kōme,
 a mōnne báá cḅte de bo miestémè
 kè medeetímè mbo a yeti dii bōri,
 mí nha Yiè nKuyie nkè n kó tikpeti nda baa.
 9 Kè nsà kàa yóu a bo nfēũnkomè benitibè,
 ke bè fieti inḅmbí, a níi bo n yú mí nha Yiè nKuyie nkè
 n yie,
 kàa n kuónnè n keè kékḅtení.
 10 Kè nsà kàa totirínè a kó mudii dikōnni bo wè,
 kè wèè kpa mudii a ò pā kòo di.
 De mōnni a bo ndò mmenáà dibiiñni mieke,
 kè dibiiñni naánko de ḅ ndōmmè diyèi cōrmmú dii
 mōnni yeyḅ.

11 Kàa Yiè nKuyie nní ntú a kóo cēnti,
 bá kàa bo dikpàà tēdōntē kperi a báá mōnté mudii,
 kù bo nduò nha tùoti muwērímú
 kàa mbitírí kupaku bè yòrì kù kōme,
 kù bo kupúú menie nyí kũ dē.
 12 Fṣṣ yóó fíi dimònni kó tidobontì,
 kéwēte kēpúúte yehékè do borè nè dimònni ke duó,
 kè bè da yú ke dō wèè ìti iyie,
 wèè tūnni ice ì bo nte kè benitibèe wēte kékari dihei.

Kuyie ndó teom̄pùtè ndòmmè

13 Kè di ní yóu mutōmmú teom̄pùtè yiè,
 ke yóu di bo túótémè n kó diyie tu di,
 kéntūnninè di kpeti.
 Kè di wúó n kó diyie, diyie disààrì
 kè di wúó nde kó diyie kè di cǎǎ nke ðeu.
 Kè di di dèùkùnkò ke í di tóu ke kōrìnè di kó ice,
 kè di í di tóu ke tūnninè di kpeti kè di í náá nsōntíke kó
 tináahtì,
 14 De mōnni m̄i yó ntú a kó diwèi ké nda tō,
 ke da dee ndihei ðeitiirè kàa baaté,
 kēmbò dihei n do duó ndi a yààrì Sakōbu,
 kè nni nda piú,
 mí nha Yiè nKuyie mm̄i béi.

Kuperí kùò bo tínti nè Kuyie nti cuokè

59 Kénténè! Di Yiè nKuyie nnòutè í kǔpúri,
 ke do nkù bo yīēke kù bo di ðeeté,
 kù me nyí ṣ ke bo yīēke kù bo keémè di báammii.
 2 Di kó meyei mm̄e náá nkuperí díndi nè ku di cuokè,
 di caàrimè meè te kè kù di bùtinné.
 Kù í na ke bo di kénté.
 3 Ke yé di ncu s̄i mùòtimè menitiȳi,
 kè di nóm̄bì kùò,
 kè di nōnnè siyáàbisí,
 kè di nōndié ndó tináanyeiti.
 4 Di yu ditōbè t̄i beénti í tú tisààti,
 òm̄cù í bekùnè otōù timómm̄ontì,
 di pí nti tu tibénti nti, t̄i í m̄okè t̄i co kè.
 Di ṣṣ púó mm̄eyei m̄me kè m̄e peité mecaàrimè.
 5 Di ukú yèè yiè ntu yedautiyiè nye,
 kè wèè maá ndi d̄u nyèè yiè nhò kúmu,
 kàa wéété ðimáà kutām̄nkù ku yènni.
 Di duòkù t̄i yààti í cǎǎnnè tináti.
 6 Di duòkù t̄i yààti bè í t̄i daati.
 Di yààti í tú t̄i daati.
 Di tōmmú tú meyei nkōmu mmu.
 Mudōnnētōmmú mmu di pímmè
 7 Kè di naàcèi kerì meyei nkó ice máà,
 kè di ṣ ndó mecāā nke bo kuò bèè í cààrè mùmamù.
 Kè di toti meyei nkó iyentotí máà,
 kè di p̄ēēté dè dè d̄uñkomu,
 ke náá ntidobontì.
 8 Di í yé diwèi kó kuce,
 di kerì ì ce í dō nsei,
 di tū nyice kónkóntiyi nyi.
 Wèè tū nde kó kuce ò báá yà diwèi.

Kuyie nkōbe bantémè be yetímè

9 Deè te kè Kuyie nhōtí kù bo ti ðeetémmè ti
 dootitōbè,
 deè te kè kù í cārike ke bo ti ðeeté,
 kè ti baa kuwenniku bo yènnimè kè dibiinnì máà né
 bo.
 Kè ti dō kuwenniku bo míitémmè bá kù í míi,
 kè ti bo dibiinnì mieke.
 10 Ke áānte kuyūònkù ṣ nháámmè kuduotí borè,
 ke firì bèè nuò nyí wúó mbe kōme,
 ke bétírí kuyie ncuokè ke duò ke dō ndè tu keyènkè,
 kè ti kōnti naati kè ti né do mbecírìbè.
 11 Kè ti kuò mmukpas̄immù kōme,
 ke kuò yekpetinónkperè tēmè, bá ti í om̄pu,
 ke kēmmú Kuyie mbo ti patemè,
 kè dè dō nyúóó,
 kè ti baa medeetémmè bá m̄e í tuòkùni.
 12 Kuyie nti caàrimè meè s̄uú nha ìkè,
 ti yei mm̄e nàké ti kpeí,
 ti yei mbo ti yò ìnkè nke,
 ti bantému ti caàrimè.
 13 Ti í yie nha kpeti, ti da soutému,
 ti da bùtinnému, f̄ṣ nKuyie nkùò ti te.
 Ti yèmmè dō t̄i tu: Ti bo nf̄ēūnkōmè betōbè,
 nè ti bo yetemè a kpeti.
 Ti yehtotí ì bo ti yèmmè ì tu siyáàbisí nsi.
 14 Ti yóumu ti bo mbekùmè kè dè wenni,
 ti ténke í d̄ōri dèè s̄ié,
 kè benitibè kàri dè bè bá nnáá ntimómm̄ontì.
 Benitimómm̄ombè í bo.
 15 Òm̄cù ténke í náá ntimómm̄ontì,
 Wèè dō kēmpí ntimómm̄ontì bè ṣ nfekù weè kperè
 s̄áà.

Kuyie nteémmè ku kōbe

 Ti Yiè nKuyie nyàmu timómm̄ontì í kraámè,
 kù me nyí dè pénsirì.
 16 Kè kù ns̄ nhòm̄cù í buò timatì kè dèe kù di,
 kù yàmè òm̄cù í bōtimè besénnibè kpeti,
 kè kùu youte ku nòutè ke bo bè ðeeté,
 kè kù wetímè meè nte kè kùu na,
 17 Kè ku wetímè nkù dàátí
 ke dō ndimátiyaàbòrì d̄i pí dic̄nc̄inni,
 kè kù òké dip̄i d̄i tu medeetémmè,
 kè ku yaàbòrì kù dàátí d̄i tu mepeitimè,
 kè ku kó kuyaàdándátínkù tu diyantidùò,
 kù kpànnè d̄i ku kōbe kpeí.
 18 Kù bo yietí bá wè o tōmmú dōmmè,
 ku dootitōbè bo yà ku mieke dōmmè,
 ku dootitōbè bo cuté ku yēti,
 bèè bo medéitimè bè í yóó mōnté be kó tiyeti.
 19 De mōnni diyie taà kèè bíékè kōbe bo yote ti Yiè
 nKuyie.
 Kè di yiení kèè bíékè kōbe yà ku kpeti,
 be dootitōbè yó nkérini ke dō mmenie nhṣṣ tamè mme
 kukò nnè muwērímú,

kè Kuyie nYaá mbè bèti kéfũũ.
²⁰ Odεεtíwè kèrinímu Siyḗḗ tãri,
 ke bo deεté Sakɔbu yaabí ìì bo yóu i yei.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.
²¹ De yembè kpéi m béimmu ke tú m bè taunnèmu, kè
 n kó muyaá mbo be ínkè ke túóté yie nnè bè bo
 mbomè, m bè duómumu n náahti kè tì yó mbo be nò
 mieke nè be yaábí, nè be yaábí kó iyaábí sáã.

**Sedisadεmmu eì yóó wεte kémaámè kè ti Yiè nKuyie
 nkpeti mbo di mieke**

60 Sedisadεmmu eì, íté kécómmú kémieté,
 dè tũkemu a bo míté dè a wenniku,
 Kuyie nkó tikpeti bomu a ínkè.
² Dibiiñni dii dátinné kutenkù dè urikemu benitibè,
 kè ti Yiè nKuyie nné da míté ku kó kuwenniku,
 ke da benke ku kó tikpeti bomè a ínkè.
³ Yebotè bo ntũ nha kó kuwenniku,
 kè bekpàatibè wúo nha wennécànni kó menáa kè nda
 tũ.
⁴ Sedisadεmmu wénni a eì fitímè, a bí ìténímu tipíti
 timɔu,
 ke tii nke kũntini a borè.
 A dapàmbè ìténímu dedétirè,
 kè bè uukuní a sapàmbè ke kpēñninkoní a borè.
⁵ A yóó dè yà kè diwèi dii da pí nkè kuyènaatí da kuɔ,
 ke yé tikpàti tii bo dàméèri tì kòrinímè a borè
 kutenkù kó tikpàti yó ndɔkuní ke cuuti a borè nde,
⁶ Kè benitibè nyiitinèni yòyóbè titĩnti titĩnti,
 Mandiyã kó kutempē nkɔbe nè Efa kɔku kɔbe nè
 Sabaa kó kutempē nkumɔu kɔbe
 kè bè nkɔriní ke tɔuní mesɔɔ nnè tihúúnti
 ke píĩkù ke sãntí ti Yiè nKuyie.
⁷ Kedaa eì kó iwũ imɔu yóó tíimmu a borè.
 A yóó tiekemu Nebayɔti eì kó yepedakè kè di n yè nni
 nfeu,
 mí nKuyie n wũḗtònni ínkè dipãnni ndi dii kó kufḗḗku
 n naati.

Dε mōnni kè n cíètè n kpeti bo tè yètiri ndeu.
⁸ Ōmbe mbe bèè pùti ke do nyewetè?
 Ōmbe mbe ke putini yekpetinɔnkperε ō mputimè ke
 kũnti ye weñni?
⁹ Yehékè détiyè kɔbe buó mí nwe,
 Tadisisi eì kóo bàtòòbè beè yó ntú beketibè kékpēñ-
 néní,
 a bí nè timáti péiti mesɔɔ bè bo déúkunnemè
 mí ndi Yiè nKuyie n yètiri,
 mí nwèè dò mpáíí, ke di te díndi Isidayεeribe ke di
 déúkũnko.
¹⁰ Bepòòbè beè yóó maá fḗ nSedisadεmmu eì kó id-
 uotí,

kè be kó bekpàatibè mpí nha tōmmú.
 Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.
 M mieke keè do di yè kè n di poté,
 nè n sà mèè kpéi n yóó di kuómumu mmesémme.
¹¹ A eì kó yebòrè yó nfeíomu sáã kuyie nnè keyènkè,
 bá yè báa kpetínné kè dèe yie nkè yebotè ntɔuní ye
 kpatí a mieke

kè ye kpàatibè nkɔriní a eì.
¹² Yebotè nè yekpàatiyɔ yèè bo yete yè bo mpímmè a
 tōmmú yè í yó nkpaá bè bo yè kũn páíí.

¹³ De mōnni Dimaa tũúkú kó tikpàti timɔu,
 ideí bè tu ì sipérésì nè bè tu ì pinni nè bè tu ì bisi,
 kè dèe kɔtení kéntú n cíètè kó tisãti,
 kè n déúkũnne n cíètè m bo tè yètiri.

¹⁴ A dootitɔbè bèè do da fēũnko
 be bí kɔrinímu ke bo sínné a ìikè.
 Bèè do da senku bemɔu bè yóó da búutému,
 bè bo nda yu ke tú ti Yiè nKuyie nkó dihei Siyḗḗ,
 Kuyie nkũu dò páíí ke te Isidayεeribe ku eì.

¹⁵ Bè do da dootóomu kè nda níí,
 bá òmɔu í mpēnkù a borè.
 N né yóó duó nkè bè nda pɔtinèmu sáã,
 benitibè yèmmè bo nda naatinè nè be yaábí sáã.

¹⁶ De mōnni fḗḗ yóó di yebotè mōke dè
 késũḗte bekpàatibè,
 kébanté ke dò mmí nha Yiè nKuyie mí tu a deεtíwè
 kébanté ke dò mmí nKuyie Sakɔbu do tũ nkũ
 n kpeñnimu kè mí da donté.

¹⁷ De mōnni kè bè nda tɔuo disɔwũḗ kó difḗtiri mesɔɔ
 timáti kó difḗtiri timáti péiti,
 ideí kó difḗtiri disɔwũḗ,
 yetárè kó difḗtiri timáti.

¹⁸ A eì mieke òmɔu ténke bá nfēũnko otɔu,
 òmɔu ténke báa pɔnte otɔu kòo eì naá ntidobonti
 kédúũnko,
 a tenkè kemɔu duómè.

A eì kó iduotí yètiri bo ntú medεεtímè,
 kè di bòrè kpεye ntú mí nKuyie nkó disãnni.

¹⁹ Diyiè kó menáa mmèè ténke í yó nda mí nkuyie
 mmōnni,
 otãnkù weè me nyí yóó nda duò nkuwenniku
 keyènkè.

Ti Yiè nKuyie nkuu yó ntú a kó menáa sáã kéntú a kó
 tisãti.

²⁰ Yekúdabùò nténke bá nkpaá a eì mieke.
 Mí nha Yiè nKuyie mí yó ntú a kó menáa nsáã,
 mè í yóó deè diyè dèumè yoo otãnkù kōmmè.

²¹ Kè benitisààbè beè máa mbo a eì kè beè ndi baké
 sáã,
 dihei n dòò di.

Bè bo nkótírí titieti n fíikú tì deboore ti kōme
 kéndéúkũnko n yètiri.

²² A nitibè mieke wèè kó kunaàmũnkù kéñni
 kuú yó mbo sikɔu sikɔu
 wèè kó kuwuɔ nyí tú kũmakù kè kù ntú kuwuɔ
 nkperíkù,

mí ndi Yiè nKuyie n yóó dè dòòmu mecãã nde mōnni
 bo tɔke dii mōnni.

Kuyie ntãáté wè koò tōnnè ku náahti

61 Ti Yiè nKuyie nkó muyaá mmuù bo ny ínkè,
 ti Yiè nKuyie nni ncóummu mekũò ke n tō,
 kè m bo náké tináaḥsàati besénnibè,
 kéduú ndiwèi bèè yèmmè cààrè,
 kékpété tikpetínti,

képité iwěi tidaati,
² kénáké benitibè ti Yiè nKuyie nkó mesàà mbenni tùḡkenímè,
 kè ti Yiè nKuyie nyóó kpa nti kpànni,
 kébántè bèè bo meyeñcaàrimè mieke.
³ Siyḡḡ kɔbe kuḡmmu kè m me nyóó bè bántè,
 bè pū mbe yɔ nye mutápeí,
 kè m me nyóó bè íhné iyítòdádá,
 bè kɔmmú yekúdabùò nye
 kè m me nyóó bè waare mekḡḡḡme,
 ké bè daté tiyḡḡti kó tiyààti,
 ké bè datínné tibanyààti,
 kè bè mbè yu ke tú:
 Detedierè mewetimmè kperè,
 Ti Yiè nKuyie nfií ndè ke bo déúkùnnè ku yètìri.
⁴ Beè yóó wète kéí nyedobuò ndimònni kpeye,
 kémaá sicéí sù pùḡ nnè dimònni,
 kéwète kéí nyehékè kótè,
 kékúté yedobonkótè.
⁵ Bepḡḡbè bo ndi cèmmú di wūḡ,
 bekpákpàribè bo ndi kuuti di paa
 nnè detie mbè tu dè fínyi dé kó depaa.
⁶ Díndi bie bè bo ndi yu ke tú:
 Ti Yiè nKuyie nkuú niùbè,
 bè bo ndi tú ti Yiè nKuyie nkùù ti te ku kó betḡmbè,
 di bo di yebotè kó tikpàti,
 kénsāri be kó tisāti.
⁷ De yiè ifei ténke í yó ndi bo,
 di yóó péte ticuuti nti kuce mèdémè,
 kémbò diwèi mieke sáá.
⁸ Mí ndi Yiè nKuyie n dó timómmɔnti nti,
 n yí dó dèè wènnìnkò ke sɔri,
 n yóó bè yietímu weti be yeti,
 ké bè dònè metaummè mèè yó mbo sáá.
⁹ Kè bèè yíété be yaábí ibotí imɔu mieke,
 kéyíété be kó feyanfè iwuɔ nteí mieke,
 kébanté ke dò mmí ndi Yiè nKuyie n di dḡḡ mesàà.

Disānni kó feyènfè.

¹⁰ N yèmmè naatinèmu ti Yiè nKuyie
 kè ñ yānku kè diwèi n kùɔ Kuyie nkùù n te ku kpéi
 kù n datínnémè medeetímè kó diyaàbòri.
 Kù n datínnémè mewetimmè kó diyaàbòri,
 wèè tòu o pokù ò ḡḡ sārimè kéiri feítòdádáfè,
 kè n dò nyikuú niùti, ke dò nhosapàà nhḡḡ pammè
 kénkɔri o dḡḡ,
¹¹ Ketenkè ḡḡ denneni mèè botí bè buctí dè,
 bè ḡḡ yɔɔre ikūmbí kè ìi yèmmè
 ti Yiè nKuyie nyóó denneni mèè botí medeetímè,
 kè yebotè yemɔu mè yà ké kù sānte.

Sedisademmu yóó wète kètüntemè

62 Kè Kuyie mbéi nke dḡḡ:
 N dó mèè kpéi nSiyḡḡ deè te kè n yí yó ndò nyóó,
 n dómu Sedisademmu deè te kè n yí na ke bo ndò
 nsó,
 n yó mme nhḡ ke kèmmúnè

mewetimmè kó kuwenniku bo míitémè,
 diwennécànni kḡme,
 medeetímè kó kuwenniku bo míitémè dihāātinni tēmè.
² Kè yebotè yemɔu yà a wetímè,
 bekpààtibè bemɔu bo yà a kpeti,
 ke da yu diyètìpànni ti Yiè nKuyie nyóó da keuté di.
³ Kè ti Yiè nKuyie nni nda pikú ku nùtè dikotipii kḡme,
 ké nda ceú dikpààtipii tēmè.
⁴ Bè ténke bá nda yu ke tú diheì bè dootóo di.
 Bè ténke bá nyu a tenkè ke tú ketenkè kèè dḡúnko,
 bè bo nda yu ke tú mí nha Yiè nKuyie n càà,
 bè bo nda yu ke tú m pokú
 ke yé mí nKuyie n yèmmè da naatinèmmè,
 kàa tenkè n ye.
⁵ Odapàà nhḡḡ túótémè osapàà nképuoke,
 mèè botí nku a nìtibè yóó da yenkemè
 diwèi ḡ mbomè odapàà nho pocènni kpéi,
 Kuyie nyèmmè yó nda naatinè mèè botí.
⁶ Sedisademmu n cònné bebàribè mbe a duotí,
 bè í dò nkéçíéké keyènkè nè kuyie.
 Díndi bebàribè,
 bèè dḡ ti Yiè nKuyie mbo dentenímè Sedisademmu
 kpéi,
 di í dò nkésakii, n náánnè o kpéi.
⁷ Di báá pā Kuyie mmeffè,
 kénkèmmúnè kù bo wète kètüntemè Sedisademmu
 kòo naá nkutenkù kumɔu yó nsāntí wè.
⁸ Ti Yiè nKuyie nyòutemu ku nùtè ke poté ketenkè,
 ke béi nke pàrikè ke yí:
 Fḡ nSedisademmu a dootitɔbè ténke í yóó di a diiti,
 bekpákpàribè kó ibí báá yā a naà mpàmmè a fèúté ke
 pèté mè.
⁹ Bèè kùútí tidiiti beè yó nti yó
 nke déúkùnkò mí ndi Yiè nKuyie n yètìri,
 bèè tḡḡ fínyi be ke dɔɔri menaà
 mbeè yó mmè yḡ n cíétè dānkù mieke.
¹⁰ Díndi Sedisademmu kɔbe yènnè,
 píennè kuce bèè kùntini be kpéi,
 kéítínné kuce kó yefḡtè képie nyetárè
 kécònné mecannimè kè yebotèe yà.
¹¹ Di Yiè nKuyie mpíèkùmu itemmānke imɔu ke tú:
 Nákénè Siyḡḡ èi ke dḡḡ: A deetiwè kéroomu
 ke bo tí nhò deeté bè,
 bèè tu o tḡmmú kó tiyeti.
¹² Bè bo mbè yu ke tú: Bèè càá nke tú Kuyie nkɔbe,
 bè bo mbè tu ti Yiè nKuyie ndonté bè.
 Fḡ nSedisademmu bè bo nda yu ke tú:
 Diheì bè dḡ di, bè í bɔntóo di.

Kuyie nyóó potémè yebotè képeite ku kɔbe bànni

63 Wenni nwe yie nwèè itini Edɔmmu tenkè,
 we nyitini diheidiè Bosedaa kòo yààti tò
 mmewūḡ?
 We nkèrini ke dáátí o yààti ke yíeo,
 ke tá o wèrimú.
 Ti Yiè nKuyie nkuú kòtení ke bo bekénè yebotè,
 kédeeté ku nìtibè.
² Ba nte kàa yààti teí mmenitiyḡḡ?

Ba nte kè tì dònne wèè nàù nfínyì kó yèbe diyetitùò?
³ Kuyie nnàá nke tú: N do bo m máà ndi diyetitùò ke nàù,

n kɔbe kòò mɔ̀ù í n teennè,
 m mièke keè do bè yè kè nní mbè nàù ke be ùtírí,
 kè be yíì nsèrì n yààtì.
 Kè m mùɔ̀tì n yààtì timɔ̀u.

⁴ N do yému nè n yèmmè mièke ke dò ndiyèè marì m bo peíte n nitibè bànnì.

Dimònni tùòkemu m bo deetè dì n nitibè,
⁵ Kè n wèhíté ke s̄́ nhòmɔ̀ù í buò de kpeti,
 kè dè n di n yàmè òmɔ̀ù í bomè n f̄́nkúò,
 meimè kè n yòute m bakù m mièke còúté mèè kpéí,
 kè dè n duó mmuwèrímú.

⁶ Meimè m mièke yèmmè yebotè kè n yè nànte ke yè yɔ̀ure m mièke ye yè mèè kpéí.
 Kè be yíì ncóú nketenkè.

Bè nàkémè Kuyie nsémmè kpéí

⁷ N yó nsāntímu ti Yiè nKuyie nku sàà nkpeí,
 kù ti d̀̀̀ mèè sàà nkpeí, m bo ndéúkunko ku yètìrì,
 ku nìtì tìl deu Isidayeeri be kpéí,
 ku sémmè mèè te kè kù bè d̀̀̀ de kó mesàà ndiemè.

⁸ Kuù béi nke tú: Isidayeeri be tu n nitibè mbe,
 m bí nyi, ì í yó n souté.
 Meimè kè kùu bè deetè.

⁹ Bè do bo diì m̀̀nni meyeñcaàrìmè mièke kù í t̄́nni ku kóo t̄́nti m̀̀u,
 yoo ku t̄́nni marì ku m̀̀mmɔ̀nku kuù bè deetè.
 Kù bè d́̀mu kè mesémmè kù mbè bonè deè te kè kù bè donté.

Kuù do bè ùúkú ke bè yù̀rì,
 be borime memɔ̀u mièke.

¹⁰ Bè me nyi nyie nku kpeti,
 kéncaàrè Muyaánsààmù yèmmè,
 kè kùu kónté kénaá mbe dootitɔ̀ù,
 ké bè ta mudoò.

¹¹ Meimè bè dèntenimè dimònni kótìrì dè do dòmmè Mɔ̀yiisi kó dimònni,
 kè bè mbékú bemaá ke tú wèè do bè sée dàméèrì ò bore?

Wèè kó muyaá ndo bo be cuokè de yiè nkòte ke?

¹² Wèè do bonè Mɔ̀yiisi kòò duó mmuwèrímú,
 wèè bakù do kpeñni kòò kèetè kukó nkó menie mbe ìikè,

képétè diyetidierì kè di bo s̄̀á.

¹³ Weè do bè ni kè bèe ketè dàméèrì mièke tesāntè ÿ nkérímè mutencatímu bá bè í mbèté bá sām̀p.

¹⁴ Ti Yiè nKuyie nkuù kó Muyaá ndo bè kpàake ke kòrinè meom̀pùmè borè,
 kupecēnku ÿ nkérímè ke cuti kubiriku.
 Meimè ti Yiè nKuyie ndo nimè ku nitibè,
 ke fei ku yetidierì.

Kuyie mpāñnāh̄ntì nāah̄ntò kuñnèmmè Kuyie

¹⁵ Áú! N Yiè nKuyie á mbo kéínkè

a cēsààtè deínkè,
 kéwéntení kéyà dè ti dòmmè.

Dè yíme kàa ténke í ti d́?

Ba nte kàa ténke í ti kuò mesémmè?

¹⁶ F̄́ tu ti cice!

Ti yààrì Abarahammu í ti yé,

ti yààrì Sakɔbu ti yèmmu.

Ti Yiè nKuyie nf̄́ tu ti cice.

Nè dimònni f̄́ tu ti kóo deetiwè.

¹⁷ Ti Yiè nKuyie, ba nte kàa yóu kè ti m̀̀h̄nté a ce?

Dè dòmmè kàa yóu kè ti áá nke ti to kpenke,

bá ti ténke í da dé?

Wèētèní ti bíkè, a d́ mèè kpéí ntinti a kó betɔ̀mbè.

Tínti a kó benitibè, f̄́ tu te.

¹⁸ Yem̀rè sām̀p mièke nke a nitibè tínti ti tiekemè di-hei,

kè ti dootitɔ̀bè kòtení ke p̀̀nte a cēsààtè tèè dò mpáíí.

¹⁹ Dè yíme kàa ti dɔ̀rì ke dò nha í ti baatè diyèè marì?

Dè dòmmè kàa ti dɔ̀rì ke dò nti í tɔ a yètìrì nè ti bomè?

Ba nte kàa báá kētè tiwetì kécútèní yetārè na nda yà kēsānte.

64 Ti Yiè nKuyie nti da báammu,
 ncutíní ke dò mmuhā́á nké́cúté ideí ncutíní ke dò nkehā́ādekè kè dèe fānte kàa dootitɔ̀bèe banté a tú wè,
 kè yebotèe kpeute a ìikè.

² A do d̀̀̀ tidietì kè dè ti déétèmu,
 a na ncútèní kè yetārèe sānte a ìikè.

³ Ti mu nyí ti kèè diyèè marì,

tì í ta òmɔ̀ù kó ditoò,

ti me mmu nyí yà dibɔ̀ marì d̀̀̀mè mebotí bèè dì bùò be kpéí,

nkè dè í tú f̄́ nKuyie.

⁴ A ÿ cútèné diwèi ndi wèè d̀̀̀rì a d́mè

bèè dènniní a kpéí ke t̄́ nha kó kuce,

ti cààrèmu kàa mièke ti peike

kè ti t̄́nne ice ti do t̄́ nyi nè dimònni,

a yóo ti deetèmu.

⁵ Timɔ̀u ti s̄̀ ntimáà ndi,

kè ti t̄́mmú mùù tu musààmù kè mù naá tiyaàcítì,

ke kpeí tifā̀kpetì k̄me,

kè ti caàrìmè ti tɔ kuyaakù ÿ ntómè tifā̀kpetì.

⁶ Òmɔ̀ù í bo wèè yu a yètìrì,

òmɔ̀ù í dààte ke bo da taunnè omáà,

ke yé a ti bùtinnémè kè ti yei nti tieke.

⁷ Bá nè memme ti Yiè nKuyie f̄́ tu ti cice,

ti tú tiyaatì nti kàa tu oyaamarì a nɔ̀u siì ti d̀̀̀.

⁸ Áú! Ti Yiè nKuyie a mièke báa ti yè kètonté,

bá nhā ke yé ti caàrìmè,

a ti wéntè fenɔ̀nsààfè ti tú a kó benitibè mbe timɔ̀u.

⁹ A ekè sà̀yè d̀̀̀nkomu ke naá ndikpáà,

Siȳ̄ naá ndikpáà ndi kè Sedisadèmmu feítóo.

¹⁰ A cēdiètè, a cēsààtè,

ti yembè do déúkunko tèè mièke a yètìrì

tè còúté muhā́á mmu,

desààrè ti yèmmè do naatinè dè kè dè càke.

¹¹ Ti Yiè nKuyie a bo na kénwúó ndende kó dimàà ke búútóòà?

A bo nti wúónko ke ti yo nyifei dieyi sáà?

**Kuyie nyóó bekénèmè bèè kù bùtínné ke feu iwūš
yeboke**

65 Mèmmè kè Kuyie mbéi nke dò:
Bèè í n waà n duó nkè bèè m bekù be kpèti.

Bèè do n waà n duó nkè bèè n yàmu.

M benkemu m máá kubotí kù do í yu n yètiri
ke yí: Ntenè mí, ntenè mí.

² N dièkù n nòtè nte yewe yemou kuwuo nkù ò yie
n kpèti ku bíkè,
kè bèè tù nkuce yeiku,
ke dɔɔri be yèmmè dómè.

³ De kó kuwuo nkɔbe n wénnimu ke dè feio ke feu iwūš
depènnè kó yetòrè

ke cúnko tihúúnti titàti kó yedombie nyínkè,

⁴ ke ã ifṣti mieke ke wentí titādènti mieke,

ke cáá nyefṣnkè

ke ãã tidiiti tìl sṣ mbe bo mieke † mieke nke ke náánnè
becírìbè ke waà mmeteèmmè, ke yo ntibɔɔdiiti, Kuyie
ndo yé nyísidayeeribe bá ndɔɔri dè.

⁵ Bèè ò nnáá mbenitibè tɔbè ke tú:

A bá n tóónnè a bá n tóónnè,

n yí dò nkékááké kàa n kàáké a tuoti ice nyi.

Mí nKuyie m mieke kèè pèi de yembè mediè
dè còú m mieke nke sáà.

⁶ N wárimu be dɔɔrimè n yí yó mbè wúónko,
n yóó bè yietímu be dɔɔrimè weti weti.

⁷ N yóó bè yietímu be yei nnè be yembè kōme,
bè do caàri mí nwe bè cúnko dii mōnni tihúúnti
yetòrè yetàrè ínké.

N yóó bè yietímu meyei mbè n dòò mè.

Mí nKuyie mmîl béi.

⁸ Fínyí kó kubakù kù peité,

bè ò ò í nkù biè bè ò ò kù soómmu,

meè botí nku n yóó dɔɔmè n nitibè,

n yí yóó bè kùɔ bəmɔu.

Mí nKuyie mmîl béi.

⁹ M bo ãnnè Sakɔbu yaàbí kuwuo,
bembe Sudaá kó kuwuo nkɔbe beè yóó tieke n tāsààri,
bembe n tããté bè.

Bembe n kó betɔmbè.

Beè yóó di tieke kémbo.

¹⁰ Bèè bo n wammú beè yó ncēm̀m̀

ipe nè sibɔɔ Sanɔɔ biriku

kè Akɔɔ kɔku ntú dinaacēnhòò.

¹¹ Díndi bèè né n dootóo mí ndi Yiè nKuyie
ke yè n tāsààri kpéi ke pãã ndibɔɔ Kati tidiiti
ke waà nyeyunatè ke cou menaà dibɔɔ bè tu di Menii.

¹² N yóó duó nkè bèè di kuɔ mudoò mieke nke,

di bo nnínkú di núú kè bèè di feu,

ke yè n di yumè kè di cíféké, kè n náá mbá di í ncóú.

N yé ndèè í wenni di né de ndɔɔri.

N yé n yí dṣ dè di de ntããté.

¹³ Deè kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie kè n tú

n tɔmbè bo nyo nkè dè sànnè,

kè dikònni né di bo,

n tɔmbè bo nyṣ mbè dómè,

kè sinéyēi né di kòú.

N tɔmbè bo nyānkunè diwèi,

kè ifei né di bo.

¹⁴ Diwèi bo mbo n kó betɔmbè kè bè nyíú,

kè meyeñcaàrimè né di bo kè di kuò.

¹⁵ N yóó di kuɔmu, kè di yètèe naá ndibenkèri

kè n kó benitibè n tããté bè ní yè yu képarikè ke dò:

Ti Yiè nKuyie nni nkuɔ kù kùɔ meè botí de kó benitibè.

¹⁶ Wèè ní bo ndṣ n kó mesàà ò ní yó n yú ke dò:

nè Kuyie ntimómmɔnti kɔku,

ké mè pèté.

Kè wèè dṣ képarikè, ò ní yóó parikè n yètiri ndi.

Kuyie nyóó dɔɔmè ketenkè pànkè nè kéínkè

Mí nKuyie n ténke báá dentení meyeñcaàrimè mèè
pèēté me kpéi.

Mí nKuyie n yóó mè keimmu.

¹⁷ N yóó dɔɔ kéínkè pànkè nke nè ketenkè pànkè,

bá òmɔú báá dentení dèè pèēté de kpéi,

òmɔú ténke bá ntoti o yèmmè de kpéi.

¹⁸ Dí nyānku nè diwèi kè di yèmmè nnaati sáà.

N yóó dɔɔ dè kpéi.

Sedisademmu ei bo ntú diwèi kpèri,

kè di nitibè mbo kuyènaatí mieke sáà.

¹⁹ Diwèi yó nni mbonèmu Sedisademmu kè nni
nyānku n nitibè kpéi.

Òmɔú ténke báá keè Sedisademmu mieke

didabònni nè éyooi!

²⁰ De mōnni dibíkèmpètiri ténke báá kú,

òmɔú me mbáá kú o bénti.

De mōnni wèè bo mmɔke yebie ntekòutè (100) kékú ò
bèñtému.

De mōnni wèè bo kú ke í tùòke yebie ntekòutè (100)

Kuyie ncṣṣ wènwè

²¹ De mōnni n nitibè ní bo maá sicēi ké nsi ã,

kéfiíkú detie kécááké de be.

²² De mōnni bè ténke báá maá kòo tɔú mɔúu ta,

bè me mbáá fiíkú detie n kòo tɔú mɔúu cááké de be.

Be we kó kusúku yó mmānnè detie nkpeye mamè
mme,

de mōnni kè n nitibè dòò dè beè yóó dè di.

²³ De mōnni òmɔú báá ɔu detetirè

òmɔú me mbáá peité o bire kè dèe kú o nuɔ mmieke
ke yé bəmɔu bembe nè bè bí bè tumè n dòò bembe
mesàà.

²⁴ De mōnni bè ní bo nkpaá ke í m mɔɔ

kè m bè duómmu bè dṣ dè.

Kè bè nkpaá ke í béi kè n kèè.

²⁵ Dimannì nè fepièfè dè bo nwē nke diiti timúti.

Diciriciri nè fenàáfè kè dè nwē nke diiti timúti

kè fewàáfè kó mudii ntú mmutáá,

dèmarè ténke báá dɔɔ deterè meyei.

Dèmarè báá caàrè deterè n tāsààri ínké

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.

† De kó benitibè do ò nkòri ifṣti

Kuyie ndó ku cíètè ntú tètè botí

66 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Κείνκè tu n kpààtikàrì ndi,
 kè ketenkè tu n nacèdaànni.
 Di yó m maá ònte cíètè?
 Ìndi bòrì ndi n níi yóo òmpèmè?
² Di wúo ndèè kó dimàà míi dè dòò,
 dèè kó dimàà bo míi te ke dè yènní.
 Mí nwúo nwe tu ocìrì, osénniwè, wèè yèmmè cààrè,
 wèè kemmu n náànti nè kufíwáá nke n dé.
³ Wèè n fèuté fenàáfè ke kùò oniti,
 wèè n kùò fepièfè ke kèeté temotè fíní,
 wèè m pāā ntidiiti kó yepāre, ke n kòu yefínkè,
 wèè n tùò ntihúúnti ke wèè ke feu yebókè,
 bembè kó dimàà bè tãátému de kó kuce,
 kè dè bè naatinè de kó isòke.
⁴ N tãátému ke bo duó nkè bèe yà meyei,
 be kòm̀bù̀tì duò dè n yóo de mbè bonté,
 n yu ke yumu òm̀cù me nyí còúté,
 kè m béi nhòm̀cù me nyí n tēhné,
 ke né dòò m baa yē n yí dó dè,
 n yete dè bè né de ntāāté.

Kuyie nyóo dente kéteemmè ku kobe

⁵ Díndi bèè kòm̀bù̀tì duò ti Yiè nKuyie nnáànti,
 keènè kù tu mù: Di kobe bèè di níi nke di yetírì di yu
 mèè kpéi n yètirì.
 Bè di daúmu ke tú:
 Ti Yiè nKuyie mbenke ku kpeti kè ti yà di kó diwèi,
 de yembè beè mómm̀c̀m̀be yóo di ifei.
⁶ Kénténè di bo keè kutoweku kùò dàátì dihei.
 De kó metammè yìèni Kuyie ncíètè nte.
 Ti Yiè nKuyie nkó metammè mme,
 kù yietì ku dootitòbè mbè bè mànnè tii yeti.
⁷ Siyōō ei í kuó ntipcuti ke né na ke peité,
 di kpaá ke tú di bo kuó ntipcuti ke pánke peité deni-
 tidabire,
⁸ We nkèè tii mbotí diyè mari?
 We nyà diè mbotí nè ti bomè?
 Dihei òò í nhānné diyè dimàà,
 kubotí òò í nhānné dimònni dimàà,
 Siyōō yie kperè né me ndòò,
 ò í kuó ntipcuti ke pánke peiténi initidabí.
⁹ Mí ndi Yiè nKuyie m bo nte kòo nitipòkù pcutii bi kòò
 né báá peitáà?
 Mí nwèè ò nte kè debiree yènní, míi bo dè ditinnáà?
 Mí nKuyie nkùò di te míi ti ndi beke.
¹⁰ Díndi bèè dó Sedisademmu dí nhò wēhné ke yānku,
 dè ndi naatinè o kpéi.
 Díndi bèè do kuó nSedisademmu kúú tiiténè tihauti.
¹¹ Di yóo yāāmu o me kénsànnè kè dè di bántè.
 Di yóo sōmu o mieserè di dómè.
¹² Kè ti Yiè nKuyie nsooté kébéi nke dò:

N yóo tóni diwèi ndi Sedisademmu kè di mpūō nkukó
 nkōme,
 menie nhōō ta kukó nképiemmè,
 kutenkù kó tikpàti yóo me nhò pié.
 Bè bo ndi pīēke ke di yāānko,
 ké ndi úúkú ke di wāàrì.
¹³ Onitipòkù ò mbáá mmèè botí o bire,
 n yóo di bántè meè botí Sedisademmu mieke.
¹⁴ Di yóo dè yāmu kè di yèmmèe narike,
 kè dí bité feínkèmbóntaafè òò dúóté kè timútii dōòmè.
 Ti Yiè nKuyie nyóo benkemmu kù nitibè kù kpeñnimè,
 kè ku dootitòbèe yà ku mieke dōmmè.
¹⁵ Ti Yiè nKuyie nkèrínímu muhāā mmiēke,
 kè ku kpàrinaasēí fimmú fefidōnfè kōme.
 Ke bo peite ku pèi nè kemieke, kétuo mbenitibè
 fehāādeēnfè.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie bekùnè muhāā mmu
 nè dikpàrisiè ndi kù tièmmè benitibè.
 Kù bo ku benitibè kutenkù kè bè nsū.
¹⁷ Bèè wènkunko bemāā kécānninko ke kòrì depénnè
 kó yebókè borè,
 ke tūū nhobcōyie nfōnkúò,
 ke cáá nyefínkè, nè yetirè, Kuyie nyete dè.
 De yembè yóo kúmu dimònni dimàà.
 Mí ndi Yiè nKuyie míi béi.
¹⁸ N yēmu be dōòrimè nè be yèntotí.

Kuyie nyóo tíimmè ku kobe

Kè Kuyie mbéi nke dò: N kéroomu ke bo tíi nyibotí
 imou kobe, kè bèe yà n kó tikpeti. ¹⁹ M bo dōò
 mebenkùmè yebotè cuokè, kè ye kobe bèè yenténè m
 beénti m bo bè tō nyibotí tei mieke, Tadisisi nè Puti
 kperi nè Dudi kperi, bembè bèè tu betāntāūbè, m bo bè
 tō nyehèkè détiyè, Tubaadi nè Yafāā. Bèè í kèè bè
 nāāmmè n kpéi, bè mu nyí yà dè n kpeti. De kó benitibè
 bo náké n kpeti ibotí tei. ²⁰ Kè n tō mbè ntouni di tebií sii
 bo ibotí imou mieke. Bè bo mbè touni nè sisēi nè
 sikpàrinaasēi, nè sisēi tesì sii mùmmu. Kè betòbè ndeke
 yesāmmarinnarè nè yòyóbè. Ke kūūnnènni n tāsàari
 Sedisademmu ke n duò. Isidayeēribe ò nni mpāā mmèè
 botí yepāre, ke āā yebc sàāyè mieke ke touni n cíètè
 mieke. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi me nyē. ²¹ Be mieke m bo
 tānké ikuó niùbè nè Defiibe mí ndi Yiè nKuyie míi béi.
²² Kéínkè pānkè nè ketenkè pānkè n dōò kè bo mèè
 botí, di kó kuwuo yó mme mbo nè di kó diyètirì.
²³ De mōnni benitibè bemou
 bo nkōrini m borè bá wèè tānkù,
 bá tēè òmpùtè ke ninku n yīikè
 mí ndi Yiè nKuyie míi béi.
²⁴ De mōnni benitibè bèè yete n kpeti
 bè bo kú kénduó kè benitibè kōrini ke bè yàu.
 Yebiè yèè cáá mbe kōnti yè í yóo kú,
 muhāā mmùò bè tūò mmù í yóo kú,
 be kperè bo ndò nyisòke benitibè bemou kpéi.

SEDEMII

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Sedemii do tú ikuú nùti Idikiya bire nde. Idikiya Anatɔti eì kou kòo bo Bensamee kó kutempɛ mmiẽke, kè Kuyie nhò yu kòò dɔ̀̀ ku pããnáànti náàntò ke s̄́ nho kraá ke tú odapàà. Bemɔu kè bè nhò nímmu, nè memme kòo baa nyĩkú o móm̄m̄m̄nti ìnkè kétuɔke kumànkú.

Weè Sedemii o móm̄m̄m̄ nweè wãri de kó dipátiri. O kó tipããnáànti do tú ò bo caummè Isidayeeriɓe ke tú Kuyie nyóó bè bekénè bè feu mèè kréi nyiwũy yebɔkè ke dɔ̀̀ri meyei. Sedemii do tú Kuyie nkóo niti nwe ke mènke dúy nhomàà Kuyie nkó mutóm̄m̄ kréi kém̄m̄ke dikɔ̀̀mbù̀̀ ò í nyĩkú ò bo nákéme timóm̄m̄nti bá kòo bo f̄́úté. Kuyie ndo yóó ò yu ku tóm̄m̄ kè Sosiasi bo o kpàti benni tepítè nè ditããni mieke nke. Kuyie mpããnáànti náàntè tɔ̀̀bè Sofonii nè Abakuku bè do tú o kó dim̀̀nni kɔ̀̀be mbe.

Sedemii do kraá fò̀̀mu kè Kuyie mpããnáànti ò náké tì kè tisúkùti dɔ̀̀. Kè Nebukannesaa Babidɔ̀̀nni kóo kpà̀̀ti bè do kèp̄̀ntè Sedisademmu nè Kuyie nc̄́t̄̀t̄̀, kèp̄́ nSudaa kóo kpà̀̀ti kékònnè nè benit̄̀bè tɔ̀̀bè péu. Bè bè p̄́m̄m̄ dii m̀̀nni ke kònnè kè Kedadia bè do baá nwè dihei kè bèe ò kù. Sudaa kɔ̀̀be bèe do kraá kraá, kè bèe coké kékɔ̀̀te Esibiti késɔ̀̀ri, kè bèe p̄́ nSedemii nè muw̄̄rímú kòo bè neinè de bíékè. Ò ke nku.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Kuyie nyóó bekénèmè Sudaa kó dikpà̀̀tiyuu 1-45
2. Kuyie mpããnáànti náàntò náké tì kè de ntukúnè yebotè tɔ̀̀yè bèe í tú Isidayeeriɓe 46-51
3. Bè domè Sedisademmu eì ké di p̀̀ntè 52

1 Di mpátiri tɔ̀̀ Idikiya bire Sedemii náké tì nti nè ò dɔ̀̀ de, Idikiya do tú ikuú niùbè bèe do bo Anatɔti eì Bensamee tempɛ mmiẽke be kòò m̄̀ nwe. ² Kè tì Yiè nKuyie mbéinnè Sedemii Am̄̄ bire Sosiasi tu dii m̀̀nni Sudaa kɔ̀̀be kóo kpà̀̀ti, o kpà̀̀ti benni tepítè nè ditããni mieke. ³ Kè kùu w̄̀te kòò béinnè Sosiasi bire Sosakimmu tu dii m̀̀nni Sudaa kɔ̀̀be kóo kpà̀̀ti. Kè Kuyie nní nsɔ̀̀ké ke náannè Sedemii kèntɔ̀̀ kétuɔkenè Sedesiasi Sosiasi bire terè kpà̀̀ti benni tepítè nè dim̄́á. De kó dibenni kóo tããnumm̄̀wè mieke nke be p̄́m̄m̄m̄ Sedisademmu eì kɔ̀̀be ke kònnè.

Kuyie nyumè Sedemii kòò bo náké ku náànti

⁴ Kè tì Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii ke d̀̀:

⁵ N do da ȳ́mu

ke mu nyí da p̄́itè a ȳ́ p̄̀uti mieke.

A do kraani a ȳ́ p̄̀uti mieke

kè n da cã́h̄́ému,

n do da tã́t̄̀ému

kàa bo ntú wèè náá m pãã náànti yebotè.

⁶ Kè n t̄́nné Kuyie nke d̀̀:

Áú! N Yiè nKuyie n yí n̄̀ nke náá,

n kraá bemmu.

⁷ Kè tì Yiè nKuyie nní nt̄́nné ke d̀̀:

Bá ntú a kraá be.

A k̄̀rimu n yóó da t̄́ mbèè borè

ke bo bè náké n yóó da náké tì tim̄̀.

⁸ Bá mbè dé ke ȳ́ n da bonèmm̄mu

ke bo da deetè.

Mí ndi Yiè nKuyie m̄̀l béi.

⁹ Mē̄me tì Yiè nKuyie nyòutemè ku nòtè kékááké n nù, ké n náké ke d̀̀: Nh ãnnému n náànti a nù mieke.

¹⁰ Banté ke d̀̀ n da báammu yíe nyebotè,

kàa bo mbaké yekpà̀̀tiyɔ̀̀,

kàa bo nhuuti, ke k̄̀uti,

ke b̄̀nti ke p̄̀nti, ke déite,

ke mati ke fiinte.

Sedemii d̄̀ummè tiduànti ke yà mutie bè tu mù amandìè

¹¹ Kè tì Yiè nKuyie nní mbeke ke d̀̀: Sedemii a yà ba? Kè n d̀̀: N wúó mm̄mutie bè tu mù amandìè kó kubakù nku.

¹² Kè tì Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀̀: A de yàmu weti weti, de benkú m p̄́m̄m̄ mme m béi nti ke yóó tì d̀̀.

¹³ Kè tì Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke d̀̀: A yà ba? Kè n kù t̄́nné ke d̀̀: N yà tekúmbotè nte kè t̄̀ bo kubakù yóu bíékè, kè fãnni ke bíkúni m bíékè.

¹⁴ Kè tì Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀̀:

Kubakù yóu bíékè nke

meyei nyóó cóúnnimè dihei dii nyembè bem̄̀u ìnkè.

¹⁵ Nte n yóo yúmu kubakù youú kó iwuo nyimɔu nè
yeƚpààtiyo yemɔu,
dè kòrinímu ke bo pi Sedisademmu eì kó yebòrè,
kéfité iduotí nè Sudaa ekè yemɔu.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.
¹⁶ M béi nti be kpéi n yóo tì mbè dòòmu

bè dòri mèè kpéi nke m bùtínné,
ke tuò nyebókè tihúúnti,
ke kònkù ke báá mbè dòò dè.

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

F́ nSedemii báátí,
íté kékote ké bè nàké n da nàké tii kó dimàà.

A kònti bá mpaati be ìikè,
kàa pàati mîl né yóo da ànné
kufɔwaá mbe ìikè.

¹⁸ Dihei yembè bemɔu,
bekpààtibè nè be kó betùmbè
nè ikuú niùbè nè Sudaa eì kobe
bemɔu bè í yó ndó a kpeti.

N né yóo da duómmu muwérimú
kàa bè bàao.

A bo ndònnè dihei iduotí fité di,
dimátisàà disɔwṹ kó iduotí dòmmè
bè í yóo da na.

Ke yé n yó nda bonèmèmu ke da kánké.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.

Isidayeeribe ténke í dómè Kuyie mbè do kù dó mèè botí

2 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ² Kote Sedis-
ademmu kobe borè képiéké kè bèe keè. Mí ndi Yiè
nKuyie m mîl tu:

N kraá ke yému di do n taunnèmè
di bíkémbénti mònni.

N do di puoke bàmbà,

kè di nni ndómè,

kè nni nnimè dikpáà tédòntè miéke ke di ntù.

³ Isidayeeribe di do cáámmu ke tú n kobe,
kè n di te nh ɔ ntemè bá tii diiti di ɔɔ deite tì meketimè,
kè tì tu n kpeti,

òmɔu do ɔ nkòò di kàáké wèe tuoti ice nyi,
kè meyei nhò do.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.

⁴ Díndi Sakɔbu yaábí keè n tú mù,
Isidayeeribe kó iwuo nkémúnè n yé mmù.

⁵ M béimmu ke tú:

n do cààrè ba di yembè

kè deè nte kè bè n yóu ke tũnne detetirè kperè?

Ke naá bemómmɔmbe detetirè.

⁶ Bá bè í békú bemáà

mí mbe Yiè nKuyie nkùu bè dènneni Esibiti m borè.

Mí nwèè do bè bonè dikpáà tédòntè miéke yefɔtè borè.

Tédònkpetè mufòmму í borè.

Òmɔu í borè, oniti í pènkù dè.

⁷ Mîl di kòteneni ke di kànnè ketennatikè,

kè di bo nyo ntidisààti,

kè di né ta nh eì ke di sìnkúnne,

ke di cáke, kè di naá nyisɔke.

⁸ Bá ikuú niùbè í békú bemáà

mí mbe Yiè nKuyie mborè.

Ikuú yembè ténke í n yé.

Bèè tu beniùbè bè ténke í yie n kpeti,

kè bèè do náá m pàánáànti

kè bè nàánnè dibɔɔ Baadi kó muwérimú,

ke tũnne detetirè kperè.

⁹ Deè te kè n di bekùnè

ke yó ndi bekùnè díndi nè di yaábí.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.

¹⁰ Kòtenè Kitimmu ekè yèè soké menie mmieke káyà.

Tònnè beniùbè kè bèe kote Keda eì,

kè nsà kè bè dòòri di mè ndòòrimè.

¹¹ Kubotí makù kobe ceeri ku bókè mie mbotáà?

Bá nè yè í me ntúmè Kuyie nnaà?

Díndi n kó benitibè kè díndi né n tùóté

mí nwèè do te kè bè di sántí,

ke cèetenè detetirè kperè!

¹² Díndi kéínkè kobe dè dò nké dí dimu

ke dí pí nyisié.

Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.

¹³ N nitibè n cààremu kè dè deu,

bè n dootóomu mí mbe Yiè nKuyie,

mí mmenésààmè kó dinébòri

ke kòte ke keú yefɔtè,

yefɔtikperè bá menie nyí bo.

Isidayeeribe bo bantémè ke dò ndè yóu a bo dootóomè Kuyie

¹⁴ Isidayeeribe di tú tidaatàa?

Yàà di tú kudaakù kó ibí nyi?

Dè né dòmmè kè bè di pònti ke eiti di kperè?

¹⁵ Bè kontí yecirícirè tēmè mme,

ke péú metammè,

kè pònte dihei dimɔu kè di dúnko,

ke naá ntidobonti bá òmɔu ténke í di bo.

¹⁶ Bá nè Esibiti kó yehekè Nɔfu nè Tapanesi kobe,

kè bè kuó di yùti.

¹⁷ Isidayeeribe di kó meyetimè meè te

kè dè di tũ̀kení,

di dootóo mí ndi Yiè nKuyie nku,

kù do di ní dii mònni kuce sààkù miéke.

¹⁸ Di né dɔɔri ba mie

di mè ntũmmè Esibiti kó kuce

ke bo yà kukó nNiidi kó menie

di dòòri Asiidi kó kuce

di bo kòtemè mme káyà kukó ndiekù Efadati kó menie,
nde bo di teennè ba?

¹⁹ Di dònnti tii yóo di tié,

di bùtínnémè Kuyie de kó tiyēiti nti di yaumè,

kè dè bo yie nkè di banté di bo yóumè

mí ndi Yiè nKuyie nwèè di te,

ke í nní ndé, dè n yóu mèè botí ke n tii.

Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mîl béi.

Kuyie ndònnenèmè Isidayeeribe onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

Nè dimònni ndi di í yiemmè n kpeti,
 ke n yàtenè ke náá nke tú: Ti d3 kènte timáà.
 Ke né k3rì sitā́ sim3u ínkè
 onitipòkù wèè d3uti d3utinè benitidaabè o k3me,
 ke k3nkù detedierè dem3u ɣɔ.
 21 M me ndo di fíí
 nkè di ndònnè fínyí tie nsààmù mmu.
 Mutie mùù mènke wenni.
 Dè né yíme kè di cèete ke náá mmutie dikpáà k3mu
 musímù?

22 Bá kè di 3ú dimáà nè yef3d3ú
 bá kè di 3únè ciekúré di yei
 mè baa yó nkpaá bomu kè m mè wùó.
 Mí ndi Yìè nKuyie mmíí bée.
 23 Di bo yíme ke d3 di í sãú ndimáà?
 Di í túnne yeb3kè Baadibaa?
 Wénténè di do kéri sili naàcèi dikpáà dibiri mieke,
 kè nsà kè di bo banté di d33ri dè.
 Bá yòyó kó debire bá nk33rì memme sinaàcèi.

24 Di dònne disāmmarínnannì kó diserì ndi,
 diì manténè dikpáà kó mucèmmu,
 kè di k3nti ité kè di wanti yedaayè.
 Ke fimmú di í dò nhòm3ú bo na kè di còhné,
 yedaayè yèè di wanti yè báá benné ké3u,
 kè di k3nti yàùtè yè yóó di yàmu.

25 Isidayeeribe kè di cokù mecā́
 ndi naàcèi bo fáútè kè di níí kpeí.
 Kè di né mè ntúmè di kpeti í bomu,
 kè díndi d3 yeb3kè nye ke yó nye ntù.
 26 Bè 33 pí nhoyúókù kè ifei ò kùò mèè botí,
 ifei yóó me ndi pí ndíndi Isidayeeribe
 nè di kó bekpààtibè nè di kpààtítùmbè,
 nè iku3 niùbè nè bèè nàá mí nKuyie m pãñáànti.

27 Díndi bèè 3 nwúó nteb33tenkaanitè ke tú
 tæè tu di cice,
 kénwúó ndib33tári ke tú
 diì di te.

Di bo ntù mmè mí ndi Yìè nKuyie
 nkè di m bùtínné páí páí.
 Kè dè di di diì m3nni di né nní nyu
 ke tú n di dæeté.

28 Dè kó yeb3kè bore di d33 yè?
 Yèè k3tení kè nsà kè yè bo na
 ké dí dæeté meyei ndi do diì m3nni.
 Díndi Sudaá k3be di b3kè sūmu
 ke mànnè di ekè màmmè.

29 Dè dòmmè kè di d3 ti m33te tináànti
 mí nnè díndi?
 Dim3u di m bùtínnémmu,
 mí ndi Yìè nKuyie mīí bée.

30 Kè n di puotí ke di puotí detetirè,
 dè kó tiyēiti í di du3 nyitié mmaí,
 kè di né pètinke kùò bèè nàá m pãñáànti,
 yekpamaà nk3me.

31 Díndi di mm3nni k3be kénténè mesàà,
 mí ndi Yìè nKuyie n náá ntì.
 Díndi Isidayeeribe n náá ndi kpéi ted3ntè kó dikpáà
 ndi

ke duò tik3mbùt3tàà?
 Yáà n náá ndi kpéi diheì dibiinnì kperi ndi?
 Dè né dòmmè díndi n nìtibè
 kè di tú di yó nceñti
 di d3mè mme di í wētini m borè.
 32 Osapàà nh33 yè nhosātàà?
 Osapàà nwèè bo ke yenkú ò bo yè nho yààt3àà?
 N nìtibè bie me nni nyèmmu bá
 dè í t3ké dè kó yewe í dò nkékaa nkédeè.
 33 Onitipòkù wèè n3 nke waà mbenitidaabè
 ò dòmmè di kperè me ndò
 nke yè di yémè di 3mmè ke waà nyeb3kè.
 Nè dè kó med33rimè yeime mieke
 ke bo na kétuo nyitié mbenitipòbè bèè d3uti d3utinè
 benitidaabè.

34 Besénnibè bèè í cààrè mùmamù
 kè di bè kùò
 be yíí nkpaá ke darimu di yaàbòrè mànke.
 Di me nyí bè pí nkè bè d33ri meyei.
 35 Nè memme kè di yèmmè dò ndi wenni
 kè di tú Kuyie mmieke í yó ns3ké ke di péi.
 Di náá mèè kpéi nke tú di í cààrè dæè te
 kè kù yóó di bekénè.
 36 Dè yíme kè di cā́ ice mucā́ntímù,
 di di ìl fei Asidii di yóó i ndi Esibiti.
 37 Di yó nke wētini ke ceú di ɣɔ nye,
 ke yè di Yìè nKuyie ndootóomèmu,
 di do íkú bèè ínkè
 dæè te kè di í yóó péte meteèmmè mamè.

**Kuyie ndònnenèmmè Isidayeeribe onitipòkù wèè d3uti
 d3utinè benitidaabè kòo to kpeñni**

3 Mí ndi Yìè nKuyie m béimmu ke yí:
 Kòo niti yete o pokù koò bèti,
 kòò ité ke yenke ot3ú m3ú,
 o d3ú kóti ténke báá na kóò t3óté,
 kòò ò t3óté o eì sñntemu.
 Dè né dòmmè díndi Isidayeeribe
 kè di m bùtínné ke túnne yeb3kè
 ke d3 n wète ké di t3óté?
 Mí ndi Yìè nKuyie mmíí tì ndi beke!
 2 Wénténè yetārè kéyà
 ditā́ri marì bo di í dèke di ke fié iwū3 yeb3kàà?
 Di do 3 nkari ice nyi ke bàà beyóóbè tēmè,
 di do me nd33ri ke m bùtínné ke túnne yeb3kè,
 ke sñnkùnne diheì.
 3 Nè dè kpéi nke n di m3nte fetaafe,
 bá di ténke í yè fey33kentaafè.
 Kè di cīéké ke m3ke
 onitipòkù wèè d3uti d3utinè benitidaabè o kó mèyèmmè,
 bá ifei í di píí,
 di í banté di caàrimè.
 4 Di mm3nni kè díí né ku3 nke n yu ke tú:
 Ti cice nè ti bemme mme a ti d3mè.
 5 Ke bekú dimáà ke tú Kuyie mmieke sàà yó ns3ké ke ti
 péi maà?
 Kù yó nti u kemieke nke sã́à?

Meimme di náammè ke baa né sɔké ke dɔɔri meyei ndíndi de kó itookperí yembè.

Wèè nàá nKuyie mpāānāānti ò tumè bèè ceete

⁶ Okpààti Sosiasi kpàti mieke, kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: A yà Isidayeeribe m bùtinné ke dɔ̀ dèà? Bè dèkù yetārè yemɔu ínkè nke nè detie ndemɔu yɔ ke feu iwũ yebɔkè. ⁷ N yèmmè do dò mbè yóó dɔ̀ dende kó dimàà kéwētenímu m borè, bè me nyí wētení! Kè be yǒ fũ̀ kɔbe Sudaa kó kuwɔu nkɔbe mɔke onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kó meyèmmè kè bè wùònkò. ⁸ Sudaa wɔu nkɔbe yàmu Isidayeeribe m bùtinnémè, kè m bè yete ke bè duó ndiyetepátiri. Nè memme kè bè í n depe ke mɔke onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kó meyèmmè ke kòte ke fié iwũ yebɔkè. ⁹ Isidayeeribe kòd ke í ndake n kpeti, ke m bùtinné ke fié iwũ sibɔɔtenkaanii nè yebɔɔtārè ke sǐnkùnnè dihei. ¹⁰ Bá nè memme kè bè yǒ fũ̀ kɔbe Sudaa kó kuwɔu nkɔbe mɔke onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kó meyèmmè bè í wētení m borè nè be yèmmè memɔu. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dò: Isidayeeribe bèè m bùtinné be kperè wēte ke tǔñèmu Sudaa wɔu nkɔbe bèè mɔke onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kó meyèmmè. ¹² Kè kù dò n kɔte kérépíéké kécau nkubakù yóú kɔbe Isidayeeribe ke dò: Di Yiè nKuyie díndi Isidayeeribe di tǔ nkù tu:

Wētenèní m borè,
díndi bèè n yete,
n yí yóó yóú kè m miekee do di ínkè,
ke yé n sémmè deumèmu.
Mí ndi Yiè nKuyie mīl me nyé.
M mieke ɔ́ɔ́ í nhā ke cúú nsāā.
¹³ Díndi cēnkèe banté di caàrimè.
Banténè ke dò ndi yete n kpeti nti,
mí ndi Yiè nKuyie ndi do tǔ nkù,
ke kòte ke fié iwũ yebɔkè di do í yé yé
yeteyɔ yemɔu borè bá di í kènté n tammè.
Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

Sudaa kɔbe wētenímmè Kuyie mborè

¹⁴ Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu: Wētenèní m borè díndi bèè do n yete ke yé mīl di temè. N yóó di tǎnké dimàà dimàà ndi di nhei òmàà, ku nnaàmùnkù bèdébè ke di tanné Siyɔ́ɔ́ èi, ¹⁵ ké di duó mbecēmbè n yèmmè kɔbe kè bè ndi cēmmú, nè mecii nnè tidààti.

¹⁶ Kè di pié di mɔ̀nni ke sṹ nke pié ndihei, mí ndi Yiè nKuyie mīl béi. De mɔ̀nni di ténke bá nnáá, mí ndi Yiè nKuyie nkó metaummè tɔu kpéi, di ténke bá nnáá ndi kpéi, òmɔ̀ ténke báá dentení di kpéi. Di báá daatení di kpéi bè me nténke bá dɔ̀ diteri. ¹⁷ De kó yemòrè mieke bè bo nyu Sedisadèmmu ke tú ti Yiè nKuyie nkó dikpààtikàrì ke yebotè yemɔu ncokùní di bíékè, ti Yiè nKuyie nkó diyètiri yu dè Sedisadèmmu. Bè ténke bá ntǔ mbe kó meyèmmè yeime itookperí kɔme. ¹⁸ De kó yewe mieke Sudaa kó kuwɔu nkɔbe bo sǐnké Isidayeeribe kó kuwɔu nkɔbe kè bèè wēnné kèiténí

kubakù yóú kó ketenkè mieke kéwētení dihei n duó ndi be yembè kè bè di te.

Itookperí yembè yóó wēte kéképénímè Kuyie mborè

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

¹⁹ N do dɔ́ ké di dɔ̀ m bí nyi ké di duó nketensààkè, kè di kè tieke,
ketenkè kèè pēēté kesɔnke kemɔu.

Kè n yèmmè ndò ndi bo nni nyu ke tú di cice.
Bá di bá m bùtinné bitì.

²⁰ Onitipòkù wèè yiè ke waà mbenitidaabè ò ɔ̀mmè o dɔ̀.

Isidayeerie me nni nhǎ.

Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

²¹ Isidayeeribe kó yedabùò nyèè yièni sitáá ínkè,
kè bè kuò nke m báá.

Be ce ìl sǐnte,

bè yé mmí mbe Yiè nKuyie nku bè do tǔ nkù.

²² Díndi m bí ìl n yete wētenèní,
kè n tǔnte tǐi bo mí nnè díndi ti cuokè.

(Benitibè tēhné tì)

Nte tǐnti ti wētenímu a borè

ke yé fũ̀ tumè ti Yiè nKuyie.

²³ Yebɔkè Baadibe ti soutému nè ti ɔ́ nyè feu iwũ ke úú ìl úu.

Ti Yiè nKuyie nkuù ti deérí tǐnti Isidayeeribe.

²⁴ Nè ti baa bemme mme

kè ti yembè feu be nààke

nè be pièti dibɔ̀ Baadi ifei diiti.

Kè dè dèèè ibí initidaaì nè inipitò.

²⁵ Ifei ìl do dò nké ti pí.

Ifei ìl do dò nké ti dátinné kuyààkù kɔme.

Ti cààrèmu ti yeténè ti Yiè nKuyie nku ti tǔ nkù

tǐnti nè ti yembòo nè ti bemme nè yiènní,

ti í kènté ti Yiè nKuyie nti tǔ nkù kó metammè.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

4 Díndi Isidayeeribe kè di cèète,

kè di wētení m borè.

Kè di fũ̀ nsibɔɔtenkaanii isɔke kpesi n yiikè.

Kè di ténke í cánni cánni.

² Kè di pàrikè ke yí:

Ti Yiè nKuyie mbomu

kè di béinnè timómmɔnti kè dè tu kuce,

de mɔ̀nni yebotè bo kɔtení m borè ke dò

n yè dɔ̀ mesàà.

Kè dè nye naatinè n kpéi.

³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

Sudaa kɔbe nè Isidayeeribe sēínè kupaku pànkù,

kéyóu di bo mbuɔtimè tipotì mieke.

⁴ Díndi Sudaa tenké kɔbe nè Sedisadèmmu èi kɔbe.

N duónnè di yèmmè

kè meè dɔke nè di dɔ̀ mèè yei nkpéi

m mieke kó muhǎá mbo di cóuté,

bá òmɔ̀ báá na ké mù kù.

Kuyie nyé mbèè pīéké tì Sudaa tenké

⁵ Kè Kuyie mbéi nke dò: Pīékénè ti Sudaa tenké,

ke yé bè í dààtemè n náànti kpéí,
ke sènkèrì n kuú.

²⁰ Di kɔ̀rì Sebaa eì ke tɔ̀uní wèè tùdààrí bo n dɔ̀ɔ̀ ba?
Yehèkè détiyè kóo tùdààrí bo n tɔ̀ mba?
Di n feu ìl wũɔ̀ ke tuò n yí ì dɔ̀,
di n feu ìl wũɔ̀ n yí ì wúó.

²¹ Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tu:
m bo dɔ̀ú mmebétímè kubotí kuu nyìkè
cicebè nè be bí onìti nè ocɛ̀pɛ̀etitɔ̀,
bemɔ̀u kè bè mbétírí ke duò ke kɔ̀.

Isidayɛeribe dootitɔ̀ kèrínímu kubakù youú

²² Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀:
kuwu mmakù kuú itiní kubakù youú bíkè,
kuwu ndiekù kuú itiní kutemmanku.

²³ De kó behã̀pòmbè nɔ̀mmu
ke tãũ ipie nnè yekpã̀,
bè yóumu bè í mɔ̀ke onìti kó mesémmè,
kè be tammè ùuti dàméèrì ò nyuutimè.
Bè dèke siséí nsi ke tú fɛ̀nafɛ̀ mòm̀m̀,
ke dò nhonìti òmáà,
ke bo di dokénè díndi Siyɔ̀ɔ̀ eì kɔ̀be,
(Benitibè béi nti)

²⁴ Ti ti nkèè kè ti kònti bèitè
kè ti yèmmè cààrè,
kè kuyonku ti pĩ nke dò nhonitipòkù ò nkuòm̀m̀
debire.

²⁵ Ti í yóó dáátí kékɔ̀té depaa,
ti báá dáátí kékété ice mai,
ti dootitɔ̀bè beè bo tipĩti timɔ̀u nè yekpàrise,
kè benitibè bùtì cùùtè.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

²⁶ Díndi n nitibè dáátinè tifòtònti kékari mukúú.
Pũhnè mutápeí kénkuò nyekúdabùò,
wèè bire bo demáà dè ò kú kòo nkuòm̀m̀.

Kuònnè dikúdabònni ke yé di pònti kèrínímè ke bo di
do ké di déété.

Timátì tìl í dò nkéna kéwénkùnne

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

²⁷ Fɔ̀ nSedemii n da kànnè n nitibè cuokè
kàa bo bè yáákému,
omáátì ò yáákémè timátì.
Paaté be kèyà be ce dòm̀m̀.

(Sedemii béi nti)

²⁸ Bè tu itookperí yembè móm̀m̀m̀be mbe.
Bè tu bèè náante bè mbe betɔ̀bè kpéí,
be to yeè kpehni disɔ̀wũɔ̀ nè timátì de kɔ̀me.
Bè tu bemɔ̀u bekò̀bè mbe.

²⁹ M bè fuute ke fuute timáɔ̀buti ke dò ntimátimínti na
nyè

kè timátìi peike,
timátimínti me nyí yie nke càténè timátì.

³⁰ De kó benitibè bè dònne tísíntémátì nti
ti Yiè nKuyie mbè sènkèrìmu.

Bèè sãntí bemáà detetirè

(Wénté Sedemii 26:1-19)

⁷ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ̀: ² Kɔ̀te kécóm-
m̀u n cíètè bòrì kèpĩkè ke dɔ̀: Díndi Sudaa kɔ̀be
bèè taànni te ncíètè mieke mubáamm̀u, kénténè di Yiè
nKuyie ntu mù. ³ Ntenè mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n
tú mù: Tũntenè di ce nè di dɔ̀r̀imè, kè n yóu kè dí mbo
dihèi dii mmieke. ⁴ Di báá duò ndimáà tiyáàbìsínáànti
kénnaá nke tú: Ti Yiè nKuyie ncíètè tu tie, ku cíètè tu tie,
ti Yiè nKuyie ncíètè nte die. ⁵ Kè di mènke tũnte di ce nè
di dɔ̀r̀imè, ke pí nditɔ̀bè nè timóm̀m̀nti. ⁶ Ke í fèũnko
berò̀bè nè iciribí nè bekúpobè, kè di í kɔ̀u di nheì mieke
bèè í cààrè. Ke í feu iwũɔ̀ yebɔ̀kè kè ye di caàri. ⁷ De
mònni m bo di yóu kè di mbo die, dihèi n do duò ndi di
yembè kè dí ndi te sã̀ nè di bo mbomè.

⁸ Kè di me ntũ siyáàbìsì kó tináànti detetirè kpeti. ⁹ Di
bo nyuuku ke kɔ̀u benitibè, ke dɔ̀uti dɔ̀utinè ditɔ̀bè, ke
dummu yenò di me nyí ye dɔ̀r̀ri, ke tuò ntihúuntì
yebɔ̀kè di do í yé ye. ¹⁰ Kè dí dèè ke kòtení n cíètè mieke,
bè ye dè n yètiri, kécóm̀m̀u n yìkè ke tú: Ti cootému,
ke né wéti ke bo sɔ̀tè isɔ̀ke mudɔ̀r̀im̀. ¹¹ Di yèmmè dò
n cíètè bè ye dè n yètiri tè tu beyóóbè kó disòr̀i ndià? N
dè yàmu mí ndi Yiè nKuyie mm̀i béi.

¹² Kɔ̀tenè Sidoo di do ye dè n yètiri nè dimònni, kè di
bo yà n dɔ̀m̀m̀ deborè, n nitibè Isidayɛeribe kó kuy-
onku kpéí. ¹³ Di mmònni nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù:
Di me ndò meyei mmèè kó dimáà kè n di náánnè, ke di
náánnè nè dikũnwehíniní bá di í n yí. ¹⁴ N dɔ̀ m̀è botí
Sidoo n yóó me ndò te ncíètè n yètiri ye tèè mieke di
pòtinè tè, nè ke ntenkè n duò nkè di yembè nè díndi. ¹⁵ N
yóó di dootóomu n dootóo m̀è botí di tebií Efadaim-
mu naàm̀nkù kɔ̀be.

Mubáammu Kuyie nyí dɔ̀ mù

¹⁶ Kè Kuyie mbéi nke dɔ̀: Fɔ̀ nSedemii bá nni mbáá
mbe kpéí, bá nni nkuònnè be kpéi ke sáútí, bá nni
mbáá nke yetíróo, n yí da kém̀m̀. ¹⁷ A í wúó mbè dɔ̀r̀ri
dè Sudaa kó yehèkè nè Sedisademmu kperi ye miekaà?
¹⁸ Ibí ìl kau ideí kè i cicebè wièti muháã nkè benitipòbè
puoti ticooti ke bo kake kè bèe pã̀ teɔ̀ɔ̀tenkaanitè bè
tu tè Asitaditee, ke pã̀nnè tidiiti yebɔ̀kè deè íinko m
mieke. ¹⁹ Mí ndi Yiè nKuyie n né bè náammu kè n tu: Bè
í íinko m̀i kó kemieke. Bè ã̀ ã̀ bemáà ndi ifei.

²⁰ Nè de kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù: N yóó yóu
kè m mieyonke do de kó dihèi nè benitibè nè iwũɔ̀ nè
dikpáà kó detie nnè titieti timɔ̀u. M mieke kó muháã
mborè cùùtè bá demarè báa na ké mù kù.

Kuwu nkùú í kém̀m̀ ku Yiè nKuyie nkpeti

²¹ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa díndi Isidayɛeribe di
tũ nkù m̀i béi nke tú: Túóténè iwũɔ̀ di na nni nfeu i ke
tuò kèyíénè mewènnimè kpeyi kécááké. ²² Ke yé n do í
nàkémè di yembè m bè dènneni dii mònni Esibiti ke dɔ̀
bè nni nfeu iwũɔ̀ ke tuò ke n feunè itei. ²³ N do bè duò
nyìl tié ntú bè bo nyíémmè mí ndi Yiè nKuyie n kpeti kè
nni mbè te kè bè tu n kɔ̀be ke tũ nkuce m bè benke kù

kè dèe yie nkè bè mbo kè dè bè naati. ²⁴ Bè me nyí yie nke bo kénté, bè í nyie ke bo keè, kénsoké ke tú mbe mómombe kó meyèmmè, kéntú mbe tookperí bè nàá nti, bè botí be fónkúò ndi bè ténke í kéri de ìkè. ²⁵ Nè di yembè yèmmè Esibiti nè yíenni yewe yemou duómè n yí you m bo ntúñkomè n kó betómbè. Bèè nàá m pānāaanti di borè yekúnwerè yemou duómè. ²⁶ Di me nyí kènté n kpeti, di to keté ke í kènté de bíékè, kè di kpénkúnne di to ke dòò meyei nke pèxétè di yembè do dòò mè.

²⁷ Sedemii a yóò tí mbè nàkému timou, bè me nyí yóò da kénté, a yó mbè yumu òmou me nyí yóò yie. ²⁸ Kàa né bè nàké ke dò: Di tú kubotí kùù í yíé nkù nku Kuyie nkpeti, ke í yíé nku tié, òmou ténke í wetí, mewetímmè kpeti ténke í kpaá di nò miéke.

Meyei mmèè doti Isidayeeriibe bè yete mèè kpéi nKuyie

²⁹ Díndi Sedisademmu èi kobe, kuónè di yùti di soké tí ke benkú di cáámmè ke tú n kobe, úténko ti tetāpéitè ínkè kékuú ndikúdabònni. Di kó kuwu di íinko m miéke nke n ténke í di dó, di n dootóomu.

³⁰ Kè tí Yìè nKuyie nyíé kébéi nke dò: Sudaa kó kuwu nkobe dòò isoke kperè nde dèè í wenni bè tannè be bootenkaanitè nte n cíètè n yètiri yu dè ke tè sñkúnne. ³¹ Ke maá yebowũtòrè Tofeti ditònni borè Inommu biriku ke tuò be bí initidaai nè initipòì m me nyí tí mbè nàké, ò keté ke í tí totí n yèmmè.

³² Nè de kpéi mí ndi Yìè nKuyie mmî béi, de yìè kèrínímu kè bè ténke í yó nyu Tofeti ditònni borè ke tú Tofeti. Bè me nténke bá nyu Inommu biriku ke tú Inommu biriku bè yó ndè yu ke tú kukùbiriku nku, bè yó ndè kùri becírìbè mbe mefiè ndòhté mèè kpéi tipíiti teti.

³³ Tinòti nè tikpasinti dè bo pétè de kó kuwu nkobe ké mbè còu bá òmou í nti kóunnè. ³⁴ M bo duó nkè yebaa ndeè Sudaa tenké nè Sedisademmu èi de miéke, wèè puoke bàmbà nè wèè yenke be kó iyie mbo dèè, ke yé de kó ketenkè yóò naámmè tidobontì.

8 Kè tí Yìè nKuyie mbéi nke dò: De kó yemòrè miéke bè bo kütè Sudaa kpààtibè, nè sikipààtibíi kó yekúú, ikuú niùbè nè bèè nàá m pānāaanti nè Sedisademmu èi kobe tóbè kpeye, ² ké yè còúnko diyè nè otānkù nè siwāā kè dè nyièni ke yè sñnku, dende bè do ninku dèè ìkè ke dè bàá, be kúú yó nde cóú, bá bè bàá yè aké kékūnné bè bo naá ntikùti ketenkè ínkè. ³ De yìè bèè bo nkpaá ke fòù Isidayeeriibe miéke bè bo dōke mukúú nkè dèe pèxétè bè dómè mufòmmu. De kó feyanfè yeife kobe m bo bè bèti kè bèe cíété kémbo be bíékè, be bíékè. Mí ndi Yìè nKuyie Mpakedaa mmî béi.

Isidayeeriibe kó itookperí í dò nkébanté

⁴ Beke be ke tú n yé nkòò niti do ò ʒʒ í nyitáá? Yáà kòò niti yeté kuce ò ʒʒ í nwèteni ke tūnne kusààkù?

⁵ Dè né dò mme kè Sedisademmu kobe yete n kpeti?

Dè dòmmè kè bè yetíróo ke bo ntú nkuce kuyeiku ke í dó kéwèteni m borè?

⁶ N kémúmu be náahti ke sʒ nhòmou í náá nkè dè co kuce,

òmou í dèmmu o caàrimè kpéi,

òmou í békú omáà ke tú n dòò ba?

Bá wè ò né tú mmeyei nkó kuce nku tesāntè tèè baati mudoò te kōme.

⁷ Bá fecònfè fè yémou dimònni fè ʒʒ tote di dihei, tenònkpete nè tekpāncéndéitè nè kukunaakù dè yémou de kūñni dii mōnni n nitibè bie me nyí yé bè bo wèteni m borè.

Meyáàbisiciì nyembè

⁸ Di bo yíme ke ntú: Ti ciimu ke mōke ti Yìè nKuyie nkuú. Kè ò né tu siyáàbisí kpéi, ke yé bèè ò wāū bè tumè siyáàbisí yembè ke ò cèèri.

⁹ Mecii nyembè di ifei nyi bè ātiremou timáti tii bè pí, bè sènkèri mí mbe Yìè nKuyie n náahti nti be ciì nné ténke tú ʒmmè?

Kuyie mpānāaanti náambè nè ikuú niùbè bè yé nke duómè

(Wénté Sedemii 6:12-15)

¹⁰ Dèè kpéi nte mí ndi Yìè nKuyie nkè n tu betóbè bo tieke be pobè,

betóbè bo fiete be paa nkétieke, ke yé bemou besāmórbè nè bediebè bè dó ticuuti nti, bèè nàá m pānāaanti nè n kuú niùbè bè naá nsiyáàbisí yembè mbe.

¹¹ Bè í wúó mmeyei mmèè duò n kó benitibè dèmarè, ke náá nke tú demou dè kèrì séi, dèmarè me nyí kéri, demou kè dè càari.

¹² Ifei na mbè pímmè be dòòri ò sōke kpéi, ifei me nyí bè bo, bè keté ke í yé bè tu dè ifei. Dèè te kè bè yó nkókè becírìbè miéke, m bo íté kécómmú dii mōnni ké bè poté. Mí ndi Yìè nKuyie mmî béi.

Kuyie mmóntémè kù do dó dè ku nitibè borè

(Ti Yìè nKuyie mbéi nti)

¹³ N dó kétéi n nitibè mbe, bè ʒʒ tʒʒ fínyí nè fikíè de be ké yè tíimmè. Bè me nyí cáátí dèmarè, be fāāti mótému. Dèè te kè n yóó ítinné de kó feyanfè, kéduú mbe èi bepòòbè.

(Benitibè béi nti)

¹⁴ Ti kari die nke pí mba?

Tí kōtenè yehékè iduotí fité yè kémbaà mukúú.

Ti Yìè nKuyie nkuú tāāté ke bo ti ku.

Kuú ti niinko menie mmèè ā mutie mùù kòù, ti kù càke mèè kpéi nte kè kù ti dòò memme.

¹⁵ Ti do baà diwèi ndi di me nyí kōríní, ti do yé ke tú ti mómú yóò dèèmu, kè mù né dōke yetíróo ke duò ti kōmbùtì.

¹⁶ Ti yoní siséí nɔ̀roo nku Danni tempé sikpàriséí kó yedabùò, nyèè dàátí kè kutekù kumɔu kɔbe kɔ̀nti au. Bè kèrínímu ke pɔ̀nti dihei, ke caàri dèè bo di mièke, ke kòu di nitibè.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

¹⁷ N yóó di duónko yedaute nyè. Kè yè ndi dɔ̀mmù, mí ndi Yiè nKuyie mmî béei.

Sedemii yèmmè cààrèmmè

(Sedemii béi nti)

¹⁸ N yèmmè mèè cààrè kè dè n duó mmumɔ̀mmú, we mbo m bánté?

¹⁹ N nitibè dabùò nyèè yìèní itemmànke imɔu kè bè mɔ́ú meteèmmè,

ke kuò nke tú: Ti Yiè nKuyie nténke í bo Siyɔ̀ɔ̀ èià? Ti ténke í mɔ̀ke okpààtàà?

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

Dè dòmme kè bè n yóó ke tũ̀nne yebɔ̀kè bè do í yé yè ke pèikũ̀nne m mièke?

(Sedemii béi nti)

²⁰ Kudisèèkù pèètému, ditenwaà auté ke bo deèmu, kè ti kraá ke mu nyí pèté medeetímè.

²¹ Dè nkòute mediè mme, meyei mmèè do n nitibè me kpéi. Dè n dimu kè n kɔ̀mbù̀ti duò mediè.

²² Detie ndèè tàànnè yemu, dè í kraá Kadaadi tenkàà? Betàmbè í kraá de kó yehékàà? Dè dòmme kè bè í taà n nitibè?

²³ Kè n yuu do ntú tɛbinte, kè n nuɔ̀ ndo ndò ndinébòri, n na nkuò nkuyie nnè keyènkòo n nitibè kó mukúú!

Kubotí kùù sũ siyáàbisí

9 Áú! Kè n do bo pété difii marí dikpáà mièke, becièmbè dièku di n na nyóu n nitibè, ke ke nkɔ̀te ke bè détténè.

Bemɔu bè bũ̀tinnému Kuyie ke tũ̀nne yebɔ̀kè, bè tu siyáàbisí yembè kó ditĩ̀nni ndi.

² Ti Yiè nKuyie ntu: Be nɔ̀ndié nkòu mependòmmè kɔ̀me mme.

Dè í tú nè timómmɔ̀nti mièke nke bè baatémè dihei. Be kperè demɔu tu tidɔ̀nniti máà kperè nde, bè í banté be Yiè nKuyie.

³ Bá wè wèè dɔ̀ mɛyɔ̀mmè nè o népo ò me mbáá duó nhomáà o tebite, a kou weè ɔ̀ɔ̀ da kote, nè wè di nɛiti weè da wátiri.

⁴ Bá wè kòò cíí nho kou, òmɔ̀ú í náá ntimómmɔ̀nti, be nɔ̀ndié nyii manténè siyáàbisí, be yei ntontému.

⁵ Bè ɔ̀ nyóó íté meyei mmiè mmièke kéta metémè mièke nke,

kényeti si nyáàbisí mièke kéta sitesì mièke.

Bè í dɔ̀ kè m banté, mí mbe Yiè nKuyie mmî béei.

⁶ Nè de kpéi kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa béi nke dò: Bè ɔ̀ pũ̀nné mèè botí mesɔ̀ nké mè wénkũ̀nne mèè botí nku n yóó bennémè kuwu nyeyiku kuò nkɔ̀be,

ke yé n yí yàmè m bo bè yímè.

⁷ Be nɔ̀ndié ndò mmewaàdòmmè mme ke kòu.

Bè í náá ntimómmɔ̀nti bè náá nti tu mesòmmè mme.

Bè ɔ̀ nnáá nnè betɔ̀bè kunaatí kpeti nti,

nè be yèmmè mièke ke né bè díi timátì.

⁸ Kè n né báá íté kécómmú képoté de kó benitibàà? M báá yóu m bo potémè de kó kubotí kɔ̀be képeite. Mí ndi Yiè nKuyie mmî béei.

Sedemii kuòmmè ke sáúti

⁹ N kuòmmu yetãrè kpéi ke sáúti, ke kuò ndikúdabònni dinaacènni kpéi, ke yé demɔu dè còútémè páii, bá òmɔ̀ú ténke í dè kerì.

Ti ténke í yo iwũ̀ɔ̀ dabùò nsinɔ̀ nè tikpasĩnti dèmarè í kraá,

demɔu dè cìétému ke coké.

¹⁰ Kè Sedisademmu naá ntidobonti,

sikpamɔ̀ kó diãri,

Sudaa ekè yóó pɔ̀ntemu kédéíté,

kédúunko bá òmɔ̀ú bá nyè á.

¹¹ We ntu meyèmmè yiè nwèè bo na kébanté tii?

Ti Yiè nKuyie nti nàké we?

De yiè nti náké mùu te kè dihei pònte páii.

Ba nte kè di còúté ke naánko tedɔ̀ntè

bá òmɔ̀ú ténke í dè kerì?

¹² Kè ti Yiè nKuyie nyíè nke béi nke dò: Bè dootóo mèè kpéi nke n kuó, n do bè duó nyi bá bè í kèhté n kpeti, bè í tũ̀nne n kuó yèmmè.

¹³ Bè tũ̀nne be mómmɔ̀mbe be kó meyèmmè mme ke fié iwũ̀ɔ̀ yebɔ̀kè Baadibe be yembè bè benke yè.

¹⁴ Dè te mí mbe Yiè nKuyie Mpakedaa,

bembe Isidayeeriibe tũ̀ nkù kè n tu m bo bè díi

mmédòmmè kè bè nii mmutie mùu kòu.

¹⁵ M bo bè tan- né ibotí tɛi mièke bè do í yé ì bembe nè be yembè,

kétɔ̀nkoo mudoò de bíékè kè bè mbè kòu kè bè dèè.

¹⁶ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mî béei.

(Benitibè béi nti)

Totínè di yèmmè tii yóó di tuɔ̀kení ti kpéi,

yúnè bekúdabònkɔ̀mbè,

cokénè kécénni bèè nɔ̀ mmukúdabònkɔ̀mmù mesàà nkè bèe kɔ̀tení.

¹⁷ Kè bèe cokéní mecãã kédentè dikúdabònni,

késaute ti kpéi,

ti mómmɔ̀mbe kè ti tiité yedabùò

kè ti nɔ̀nnieti ncouní ti nuɔ̀.

(Sedemii béi nti)

¹⁸ Yedabùò nyìèní Siyɔ̀ɔ̀ èi ndi ke tú:

Bè ti pòntemu, ti di ifei nyi,

bè pònte ti cèí nsi kè ti dò nkéyè dihei.

¹⁹ Díndi benitipòbè kènténè,

keènè ti Yiè nKuyie ntu mù:
Benkenè di kó besapàmbè bè kuò mmè yekúdabùò,
kè bèe benke betòbè yekúdabùò nkuòmè.
²⁰ Mukúú mmuù siéké ti cǐí kó sibòò,
ke taà ti kó sikipàaticǐí miéke,
kè bè kùò ibí dihei miéke,
kè bedapàmbè kǒ nyekǎǎtè yemɔu miéke.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

²¹ Kè ti Yiè nKuyie nní nnáké mí nSedemii ke dò:
Mí ndi Yiè nKuyie mî tu:
Becírìbè beè còú còú ke dò mbè ɔ̄ còúmmè tinaðkùti
ketenkè,
bè ɔ̄ kǒ tidiiti kupaku kényáké kè ti ncóú còúmè.

Mecii mmómmɔmmè tú a bo yíétémè Kuyie

²² Nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù:
Wèè cii ò bá mpɔti ò ciimè,
wèè ã dikǒmbùò ò bá mpɔti ò ãmè dikǒmbùò,
wèè mòke o kperè ò bá mpɔti ò mòkemè o kperè.
²³ Kè wèè dǒ kǐmpɔti ò mpɔti ò ciimè mme ke m banté,
ke yé n túmè di Yiè nKuyie nke dɔɔri mesàà,
ke tǔ ntimómmɔnti ke dɔɔri dèè sié ketenkè ònkè,
dende deè n naati mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

Kuyie ncaummè bèè cǎmmù tikǒnti màà kó mucǎmmù

²⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò: De yiè kraanímu kè m
bo íté kécómmú, kǐpoté bèè cǎmmù bè me nyí m báá.
²⁵ N yitimu ke bo cómmú Esibiti kɔbe, nè Sudaa kɔbe nè
Sodɔmmu kɔbe nè Amɔniibe nè Mɔabiibe nè bèè kó
dimàà kuò be tempáátí †, bèè bo dikpáà tedɔntè kperi
bíékè. De kó ibotí tú bèè í cǎmmù bèmbè nè
Isidayeeribe kó kuwɔɔ nkɔbe bèè cǎmmù mucǎmmù ke
né í m báá.

Kuyie nnè sibɔɔntenkaanii dè báá benné

10 Díndi Isidayeeribe kǐnténè di Yiè nKuyie ntú mù:
² Kù tu:

Di báá tǔnne ibotí tǐi kɔbe dɔɔri dè
di báá yà mebenkùmè cǎmmè mamè deínké
kè di kǒmbùòtǐi do,
bèè í yé Kuyie beè kǒmbùòtǐi dè duò.
³ Ibotí tǐi tǔ nyebòkè nye detetirè kperɛ,
bè ɔ̄ yà mutie mmu dikpáà kékǒú,
kòò yántǐi cíéké tetenkaanitè,
⁴ kè bèe tǐi dǎri mesɔɔ nyoo mebieime,
kédeè kényà sikǎũ nè mààtòò ké tǐi baaké
kéfíí kè tǐi bá nnampú.
⁵ De kó sibɔɔntenkaanii dònne timátǐi nti
bè ɔ̄ cónné tǐi kupaku kè tǐi bo ndéeri sinɔɔ,
de kó sibɔɔntenkaanii í nɔ nke náá
kè bè sǐ tɔuti ke yé sǐ í nɔmmè ke ceñtǐi.
Di bá nsi yíèkù, sǐ í nɔ nke dɔɔri meyei,
sǐ me nyí yóó na kédɔò mesàà.
⁶ Ti Yiè nKuyie, òmɔú í da dònne,

a deumu kàa yètǐri feí kàa kpeñni.

⁷ We mbo dǐmarè ke í da dé?

Fǒú tu ibotí imɔu kóo kpààti,

fǒú dò nti nda dé,

bèè cii ibotí imɔu miéke

nè yekpààtiɔ yemɔu miéke òmɔú í da dònne.

⁸ Bemɔu bè yeimmu òmɔú í cii,

be kóò kémbáá sitenkaanii deè benkú bè yeimmè.

⁹ Bè sǐ dǎri Tadisi eí kó timátǐi péitǐi nti.

Ofaasi eí kó mesɔɔ mme bè sǐ dǎri mè,

beyántibè beè sǐ dǒò ke sǐ sǎri tiyaàwǔtǐi nè tǐi dò
meberimè.

Demɔu memme dè tu oyántǐi kó mutǔmmú mmu.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nkuu mènke tú Kuyie nku ke bo,

ke tú okpààti sǎá.

Kè ku miéke peike ketenkè ɔ̄ nhaumu,

ibotí me nyí daati ke commu ku òikè

ku miéke yonke dǐi mǒnni.

¹¹ Nákénè be ke tú: Sibɔɔntenkaanii sǐi í dǒò ketenkè nè

keínké. Sibɔɔntenkaanii bè tu sǐ Kuyie tǐematè í yó nkpaá
bá temàà ketenkè ònkè.

¹² Ti Yiè nKuyie ndǒò ketenkè nè ku kó muwǐrímú
mmu,

nè ku yenfòùmè mme kù fiímmè ketenkè,

ke pité tiwetǐi nè ku cii.

¹³ Ke béi nku nùò memáà

kè menie ntǐi keínké,

kuú ɔ̄ í nyewetè itemmànke kè yèe deke tiwetǐi,

kuú ɔ̄ nte kè fetaafèe kperi kǐmmíí nkéni,

kuú ɔ̄ dennení kuyaakù ku kàri.

¹⁴ Benitibè bemɔu bo banté bè í ciiimè,

ifei bo bè pǐrñè bè yìenke timátǐi

ke uti sǐi sibɔɔntenkaanii,

sǐ tu siyààbisí kpesi nsi,

muwemmu í bo si miéke.

¹⁵ Sǐ tu detetirè nde mutǔntetímù,

demɔu dè bo paà ti Yiè nKuyie mbo sǐ poté dǐi yìe.

¹⁶ Sakɔbu kɔbe tǔ nKuyie nkù ku kperè í me ndo,

kuú dǒò kutenkù,

kuú tǎǎtè Isidayeeribe ke bè te,

kuú yètǐri tu ti Yiè nKuyie Mpakedaa.

Sedemii nàkémè meyei ndotimè Sedisademmu

(Sedemii béi nti)

¹⁷ Sedisademmu eí kɔbe bè di pǐmu,

kpéennè di nenti kéínné.

¹⁸ Ntenè ti Yiè nKuyie ntu mù:

M bo denne benitibè dihei,

m bo bè éúté tipǐtǐi timɔu,

bá bè báá na kényenté.

(Sedisademmu eí kɔbe béi nti)

¹⁹ Ti tǔtǐi ice nyi!

Ti mɔnne deumu ke yóú mediè,

ti yèmmè do dò nti yóó na kǐɔmu de kó kuyǐku.

²⁰ Nte tíntǐi kè tǐi touti pǐrñté,

kè iwǐ tǔú.

Ti bí cíétému, ò tǐenke í kraá,

òmɔú tǐenke í bo wèè bo í nti tuo,

† KUÒ BE TEMPÁÁTÍ: Iwɔɔ nteí bèè í tú Sífube beè do dɔɔri de kó
ibɔɔkú ke dɔnè be kó ibɔɔkú yémmè, kè Kuyie nyete Isidayeeribe
bo ndè ndǒrimè.

wèè bo wēte ké ti ānné medéè.

(Sedemii mbéi nti)

²¹ Benìùbè kó meyetímè mme,
bè yeimmu bè í wammú be Yiè nKuyie.
Deè te kè bè yīēke, kè bèè do ni kè bè ciété.
²² Keènè kuncòroo kuù kèríní kubakù you,
ke tùòkení ke dèè,
ke bo pante Sudaa ekè,
kè dèe dúnko kénáá nsikpamó kó diāri.

Sedemii bàámmè Kuyie nyIsidayeeribe kprí

²³ Ti Yiè nKuyie nti yému ke dò,
nhoniti í te o fòmmu,
oniti báá na kénni o fòmmu.
²⁴ N Yiè nKuyie á n tié,
a né bá n tiénnè kemieke,
kè meè dake n yí yó nkpaá.
²⁵ Yóu kàa miekee do ibotí tē ínkè nke,
beè í da yé, iwuo nyii í yu a yètirì,
ke yé bè fèkemè a kó benitibè Sakabu kó kuwo nkobe
kperè,
ke mènke fèke be kperè demou páíí,
kè be tenkè dúnko.

Isidayeeribe tōtemè metaummè Kuyie ndo bè dōnnè mè

11 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: ² Kénté
metaummè kpeti n yóó da náké tì, kékote ké tì
náké Sudaa tenkè kobe nè Sedisademmu eì kobe. ³ Á bè
náké ke tú mí nKuyie nyIsidayeeribe tū nkù, mī yē nkè
wèè í yie mmetaummè kó tináahti tii, nde yie mbo yà.
⁴ N dènnení diì mōnni di yembè Esibiti bè do borè ke dò
mbè bo fehātofe mieke, n de mbè náké kè n dō bè
nkémú n náahti ke dōri ti yé mmù, mēmme bè bo
ntúmè n nitibè kè nní mbè te. ⁵ Kè n dō n dōnnè diì
nùu be yembè diì tu: M bo bè duómme ketenkè
menaamiè nnè mecekùd ndè pūš ndè, ketenkè di mè
mbo kè yie. Kè n tēhné ke dō: N Yiè nKuyie dè mme ndò.
⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dò: Pīēké de kó
tináahti timou Sudaa tenkè nè Sedisademmu eì ke dò:
Kénténè metaummè kó tináahti kéndōri tì yé mmù.
⁷ Nè n dènnenímè di yembè Esibiti tenkè n yí yóu m bo
mbè caummè kè n tu bēe kénté n náahti nè yíenni m
baa bè caummu kè n tu bēe kénté n náahti. ⁸ Bè me nyí
kènté, bè keté ke í dōu mbe to de bíékè, bá wè kòò tū
nho tookperí kó kuce, de mōnni ndi n dōmmè n do yé
nkè bè yete metaummè kó tináahti tii yóó bè tūòkení.
⁹ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké n náké ke dō: Sudaa kobe nè
Sedisademmu kobe bè dākemu ke n yete. ¹⁰ Bè wēte ke
ta be yembè do dōri mèè yei mme mudōrìmmù, ke yete
n náahti, ke tūnne yebokè ibotí tēi kōme ke yè feu iwūš.
Sudaa kobe nè Isidayeeribe bè tōtemu metaummè n do
dōnnè mè be yembè.
¹¹ Deè kprí nte mí mbe Yiè nKuyie nkè m béi nke tú: M
bo bè bōnté meyei, mbá bè báá na kéyenté, ké nni
nkuōnnè, m me mbáá kénté. ¹² De mōnni Sudaa kó
yehékè kobe nè Sedisademmu eì kobe bo kuōnnè yebokè
bè tuò nyè tihúunti yè me mbáá na ké bè deeté meyei

mbo bè tūòkení diì mōnni, ¹³ ke yé dindi Sudaa kobe di
ekè sū ke māmè di bokè me mmà, ice sū Sedisademmu
eì ke māmè dibōō Baadi isíé kperi kó yehúuntōrè di tuò
nyèè ínkè tihúunti yè me mmà. ¹⁴ De mōnni fōš nSedemii
a bá ntú a bo m bántè be kprí, yoo á n kuōnnè ké n
sautenè be kprí ke yé meyei mbo bè do diì mōnni kè bè
nni nkuōnnè n yí yóó keè.

Isidayeeribe tūmè ti Yiè nKuyie nkóo odifíè sàawè

¹⁵ N kobe n dō bè dōri ba n ciéè mieke?
Bè tāāté meyei mme ke mè dōri,
di yèmmè dò ndi n fié ì wūš kó imaa mbo di détinne
meyei
mmèè di doti kè di na kényānkāà?
¹⁶ Mí ndi Yiè nKuyie n do di yu
ke tú odifíè tie sāmù mmu
mùu peitè yebe sàayè.
N né bo duó nkè fetāafèe mù pee
kè mùu cóúté kè mu bakèe kéké.
¹⁷ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa wèè do di fíí nwèè nàa nke
tú meyei ndi doti dindi Isidayeeribe nè Sudaa kobe di
tūmmè tihúunti yebokè Baadibe ke íinko o mieke.

Bè dākemè ke bo ku Sedemii

¹⁸ N Yiè nKuyie nkuù tì nni mbenke kè nti yīéte, kè kù
m benke bè n dōnnè tì kè n tì yà. ¹⁹ N do dōnnè fepeyōn-
fè nfe bè kōrinè fè mukòu, bè do dakii n kprí nke bá n yí
yé ke bè tu: Tí kōūnnè mutie nè mu be kè bè tēnke bá
nnáá mmu kprí ketenkè ínkè.
²⁰ N Yiè nKuyie Mpakedaa beénti me nwennimu
o kóò kényé oniti yèmmè nè o toti tì
nwe nduú n kpeti weè yóó peite m pèi.
²¹ Anatōti eì kobe dō ké n kuōmu ke náa nke tú: Kàa í
dō tì bo da kuōmè yóu a bo nnáámmè Kuyie
mpāānāahti. ²² Deè kprí nte kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa
béi nke tú ò bo bè poté kè bedapāmbèe kú mudòò
mieke, kè dikōnni ku be bí initidaaì nè initipòì.
²³ Dèmarè tēnke bá nkpaá be eì, ò yóó bè bōnté meyei
mme ò bo íté kécómmú diì mōnni ké bè poté bembè
Anatōti eì kobe.

12 N Yiè nKuyie nha náa ntimómōnti nti m báa na
ke da nenninè,
n né dō kébéimmu sāmōp a beénti ínkè.
Ba nkprí nte kè beyeibe kperè yíé?
Ba nte bèè yete a kpeti kè bè bo diwèi mieke.
² A bè fíimmu kè be cīē nta ketenkè kè bè sēnti mesàà
nke péi yebe.
A yètirì bomu be nò mieke kè be yèmmè né da déténnè.
³ N Yiè nKuyie, a n wúómmu ke n yé,
a yému ke dò n yèmmè bo a bíékè,
cānnè be ipe bè kōrinè ì i kōūdieku i kōme,
bate be dikōyie kprí.
⁴ Dè yó nkāáké de kè diheì yè yedabùò mmieke?
Timúti tii kpei depaa nkè iwūš kō ndiheì mieke, benitibè
bèè bo diheì mieke be kó kuyonku kprí kè bè né náa
nke tú Kuyie nyí wúo nti dōri dè.
⁵ Kè Kuyie nní tēhné ke dò:

Kàa n̄inè bèè k̄erì be naàc̄ei ke òu,
a bo ȳime k̄ena k̄ebet̄enè sis̄í?
Kàa bo mbo dihei meòm̄p̄umè k̄peri ndi k̄è d̄è da
naati,
d̄è bo nda dòmm̄e mehár̄imè bo tanní dii m̄onni?
⁶ Bá a c̄íèt̄è k̄obe nè bè di w̄è ndi cice bè bo da fité. Bè
w̄ènn̄enè a k̄òb̄è mbe k̄è bè da úú. K̄è bè da k̄p̄ent̄inè
menáank̄ùò nha d̄òò meyoòmm̄è.

Kuyie ndootóomè ku c̄íèt̄è nè ku n̄itibè

⁷ K̄è Kuyie mbéi nke d̄ò:
N dootóomu tec̄íèt̄è t̄èè do tú n k̄pete,
m peité n n̄cu n̄si n n̄itibè Isidayeeri be ín̄k̄è,
n ȳèmm̄è do naatinè bè,
m bè ãnn̄è be doot̄it̄ob̄è n̄cu mieke nke.
⁸ Bèè do tú n k̄obe beè naá ntimunt̄unt̄i n k̄p̄éi,
ke kontí ke n wanti.
Deè te k̄è m bè níí.
⁹ N n̄itibè bèè do tú n k̄obe beè naá
ndi mm̄onni dikoribii k̄è ic̄írí di duò.
P̄íék̄enè k̄è tikpas̄int̄ii tí nk̄édi dibanni.
¹⁰ Benaac̄ẽmbe beè bàt̄é m paku ke k̄ùò f̄inȳí kó detie,
beè nau depaa nsààr̄è k̄è d̄è danné ke naá nted̄ont̄è.
¹¹ K̄è d̄è naánko ted̄omp̄éit̄è ke duòo n ȳìk̄è k̄è d̄è d̄ò
mm̄es̄èmm̄è,
k̄è dihei d̄òúnko bá òm̄òú í b̄ot̄i de k̄peti.
¹² Sit̄āp̄íé sim̄òú ín̄k̄è nke bef̄èèb̄è t̄ù̀kenim̄è,
ti Yiè nKuyie nkó kuȳēiku kuù bè do itemm̄anke im̄òu,
bá òm̄òú í súú.
¹³ Nte díndi ke ÿ̄ bust̄í tidiit̄i bè tu t̄i b̄èd̄éè
k̄è t̄ii ȳè tipot̄i,
di me mbáá c̄õnte d̄èmar̄è.
If̄ei ì di bonè di d̄ei t̄ii diit̄i
ti Yiè nKuyie mmieke keè di ȳè,
deè k̄p̄éi nte.

Kuyie nȳè nkù yóò d̄òmm̄è Isidayeeri be p̄eetit̄ob̄è

¹⁴ Nte mí ndi Yiè nKuyie n nàk̄é t̄i n n̄itibè p̄eetit̄ob̄è
bem̄òu k̄p̄éi. Bè tu beyeibe mbe n k̄p̄éi, bè k̄àák̄é n k̄per̄e
n duò nd̄è nd̄e n n̄itibè Isidayeeri be. De yembè n yóò bè
ũt̄iremu ketenk̄è bè f̄lik̄ú d̄è, k̄éf̄iete Sudaa wuò nk̄obe
bem̄òu. ¹⁵ De kó dif̄nk̄ùò mes̄èmm̄è yóò bè nni mp̄ín-
n̄èmu, k̄è n w̄ète k̄é bè t̄èh̄n̄éí be tenk̄è, bá w̄è o eì.
¹⁶ De m̄onni k̄è d̄è s̄́ mb̄è t̄ũnne n n̄itibè Isidayeeri be kó
ice, ke pariku nè n ȳèt̄ir̄i ke tú Kuyie mbomu bè do
benke m̄èè botí n n̄itibè k̄è bè m̄parikunè dib̄òò Baadi
kó diȳèt̄ir̄i, m bo bè k̄anne n n̄itibè cuok̄è. ¹⁷ Be mieke k̄è
kubot̄í mak̄ù k̄obe me nyete n k̄peti n né kù uut̄é páíí k̄è
kù k̄ùò. Mí ndi Yiè nKuyie m m̄i béi.

Fenaàk̄ñf̄è kó mebenk̄umè

13 K̄è ti Yiè nKuyie n̄ni m béinn̄è ke d̄ò: K̄ote k̄édont̄é
fenaàk̄ñf̄è bè d̄ònn̄è f̄è mupààkonk̄perim̄ú k̄éyi
ke né nȳé k̄é báá f̄è mèú mmenie. ² K̄è ñ t̄ũnne n Yiè
nKuyie nni nnàk̄é t̄i k̄é̄k̄ote k̄édont̄é fenaàk̄ñf̄è k̄éyi.
³ K̄è n Yiè nKuyie nȳíé k̄é m béinn̄è kuce med̄ér̄im̄è ke d̄ò:
⁴ Ít̄é k̄ét̄úót̄é fenaàk̄ñf̄è a dont̄é f̄è k̄éyi, k̄é̄k̄ote kukó

nhEfadati k̄é f̄è s̄õnne yep̄èr̄è fiè. ⁵ K̄è n k̄ote k̄é f̄è s̄õnne
Efadati n Yiè nKuyie nni nnàk̄é ke ȳè nd̄è nd̄omm̄è, ⁶ k̄è
d̄èe ȳíé k̄ém̄onte k̄è ti Yiè nKuyie nd̄ò: Ít̄é k̄é̄k̄ote Efadati
k̄éw̄ète k̄ét̄úót̄é fenaàk̄ñf̄è n do duò nk̄aa s̄õnne f̄è.
⁷ Mēmm̄e k̄è n ȳít̄é k̄é̄k̄ote Efadati k̄éwamm̄ú n do f̄è
s̄õnne d̄è k̄é f̄è t̄úót̄é, ke né ns̄́ nf̄è c̄àke ke t̄énke í d̄ò
nk̄éd̄ònn̄è m̄umam̄ù.

⁸ K̄è n Yiè nKuyie nw̄ète k̄é m béinn̄è ke d̄ò: ⁹ Mí nha
Yiè nKuyie mm̄i béi nke tú: Meè botí nku n yóò cakem̄è
Sudaa k̄obe do p̄ot̄in̄è d̄è, d̄èè do tú Sedisademmu k̄obe
kó tefent̄è m bo d̄è c̄àke. ¹⁰ Kubot̄í yeiku nku, bè í d̄ó
k̄ékeè n náaht̄i, bè baa s̄ok̄é be tookper̄i yeiyi mieke
nke, ke taunkonè bem̄áá yeb̄ok̄è, ke ninku ke ȳè bàá. De
kó kubot̄í k̄obe k̄per̄e w̄èti f̄èè naàk̄ñf̄è k̄per̄e nd̄e bè
t̄énke í yóò nd̄ò nk̄éd̄ònn̄è d̄èmar̄è. ¹¹ K̄è ti Yiè nKuyie
mbéi nke d̄ò: Bè ÿ̄ yi m̄èè botí fenaàk̄ñf̄è n do me nyi
Isidayeeri be nè Sudaa kó kuwuò nk̄obe, n do d̄ó bè nt̄ú
n n̄itibè mbe k̄énd̄éuk̄unko n ȳèt̄ir̄i k̄ént̄ú n k̄obe bè me
nyí k̄ènt̄é n k̄peti.

Kuyie ndõnn̄en̄èmm̄è ku mieke menaà

¹² K̄è Kuyie nni mbéinn̄è ke d̄ò: K̄ote k̄é bè nàk̄é ke d̄ò,
mí ndi Yiè nKuyie nyIsidayeeri be t̄u nk̄ù m̄i tu: Sic̄èe bo
ke bo mp̄iéke menaà mme. K̄è bè da t̄èh̄n̄é ke tú: Ti ȳé-
mu sic̄èe bom̄è ke bo mp̄iéke menaà, ¹³ nha né bè nàk̄é
ke d̄ò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: M bo nii mmenaà ndihei
d̄ii nk̄obe bem̄òu, k̄etaunn̄è bek̄p̄ààtibè bèè k̄ari okp̄ààti
Dafiti kó dikp̄ààtik̄ari ín̄k̄è nè ikuò niùb̄è nè bèè náa m
p̄ãñáaht̄i, nè Sedisademmu eì k̄obe bem̄òu. ¹⁴ Ben̄itibè
bo mbok̄ù bet̄ob̄è ciceb̄è nè be bí, mes̄èmm̄è báá bè nni
mp̄inn̄è, m báá bè c̄íé, m báá bè kuò mmes̄èmm̄è, m
bo bè k̄ùò páíí.

Ti dòmm̄è k̄ék̄ént̄é Kuyie n k̄peti k̄è d̄è k̄p̄á ke t̄ók̄é

¹⁵ K̄ént̄én̄è k̄é̄ȳonk̄unne di to,
bá mm̄okenè sif̄éi,
di Yiè nKuyie nkuò náá.

¹⁶ Nd̄éuk̄unkonè di Yiè nKuyie ndi t̄u nk̄ù ȳèt̄ir̄i,
k̄è kù mu nyí duonn̄i keȳènk̄è, k̄è d̄è di biitoo,
k̄è di b̄ét̄ir̄i yet̄ār̄è yet̄ār̄è ín̄k̄è keȳènk̄è,
di do baa diȳiè dii bo ȳènn̄im̄è,
k̄è kù né duò nk̄è d̄è di biitoo s̄áú
keȳōk̄ènȳènk̄è k̄ōme.

¹⁷ K̄è di í k̄ènt̄é it̄iè m bo ta didab̄onni m m̄áà bor̄è,
k̄é̄k̄omm̄ú tin̄onnièti mediè.
Di kó tefent̄è diet̄è k̄p̄éi,
m bo k̄omm̄ú mediè.
Ke ȳè bè yóò p̄imm̄úm̄è Kuyie nkó ben̄itibè k̄ék̄onn̄è.

Kuyie nnàk̄é t̄i tekp̄ààtic̄íèt̄è k̄p̄éi

¹⁸ K̄è ti Yiè nKuyie n̄ni mbéinn̄è ke d̄ò:
Nàk̄é okp̄ààti nè o ȳ onitipokp̄ààti k̄è bèè kari
ketenk̄è,
ke ȳè dikp̄ààtip̄ii í k̄p̄aám̄è be yo ín̄k̄è.
Di do ketenk̄è nke.
¹⁹ Kubak̄ù c̄anku bíék̄è kó yehek̄è k̄pet̄inn̄èmu,
òm̄òú t̄énke í k̄peti dihei kó yec̄àk̄è,

báá kuú mbe kúú, òmòù báá dúóké omáà † yoo wèè kuó o yùtì kébenke o yeñcaàrimè. ⁷ Òmòù báá neite mucie tekúciéte kobe òmòù me mbáá donté menaà nkéduú nwèè cice ku yoo o yó ke bo ò bántè.

⁸ Fí nSedemii, a me mbáá kote tebançiéte matè, a báá bè wènnénè kékari yoo dí wènné kénkari kényò mmenaà. ⁹ De yiè siyíi nè tipiéti dè bo deè, mupotúòmú kó iyie nyí yó nkpaá, di yóó dè yàmu nè di nuò nke kpaá fòù, mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeribe tū nkù mīl béi.

¹⁰ Fí nSedemii, a bo bè nàké dīl mōnni m mè nda nàké ti bè yóó da bekemu ke dō: Ba nte kè ti Yiè nKuyie ntinti Isidayeeribe ti tū nkù yé nde kó meyei nti tuòkeni? Ti kù yeténè ònde? Ti kù cààrè ba kunku ti Yiè nKuyie?

¹¹ Á bè nàké ke tú: Mí mbe Yiè nKuyie n tú be yembè beè n dootóo ke túnne yebókè ke yé feu iwūš ke ninku ye ìkè ke yé báá, bè m bùtinnému bè í tū n kuó. ¹² Di móm-mómbe kè di n càke kè dè pèéte di yembè kperè, bá wè kòo krénkunnè o to, òmòù í kémú n kpeti. ¹³ Dèè te kè n yóó di denne di nheì mieke ke di kotenè diheì di í yé di dīndi nè di yembè. Kè di nkè pī nyebókè tōmmú keyènkè nè kuyie, bá n ténke báá di kuó mmesémmè.

Isidayeeribe yóó wète kéképénimè be ei

¹⁴ De kó yewè kraanímu, yè bo tuòke dīl yiè bè ténke níi báá yí: Ti Yiè nKuyie mbomu kunku kùù dènneni Isidayeeribe Esibiti kó ketenkè, mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi. ¹⁵ De yiè bè níi bo yí ti Yiè nKuyie mbomu kuú dènneni Isidayeeribe kubakù yóú bíékè kó ketenkè, bè do be bèti kè bèe kote kè. N yóó ke mbè iinni kè bè ténhèni be ei n do duó ndi be yembè.

Kuyie nyèmmè kù yóó duó nkè bèe pímmú beyeibe

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie m béi nke dō: N yóó tōnkoo bekèibè mbe kè bèe ùrì Isidayeeribe, de kó difōnkúò kè n tōnko bepaawambè kè bèe bè wammú yetārè nè sitáá de ìnkè nè yepèrè fiè. ¹⁷ N wúómmu be borime dōmmè mè báá na késòri, be yei nfeímu páíi n yìkè, ¹⁸ n yóó bè yietímu be yetímè nè be caàrimè kénjò kuce mēdémè, ke yé bè sīnkùnemè n tenkè nè sibòktenkaanii isòke kpesi sīi í fòù. Ke to isòke kperè ke píe n tenkè.

Ibotí imòu yóó bantémè Kuyie

¹⁹ Kè mbéi nke dō:
N Yiè nKuyie nfišš tu n kó tecēkpetè,
n kó kupèrikù, n kó disòri nh šš sòri dè meyeñcaàrimè yiè.

Ibotí imòu itinímu itemmànke imòu ke bo kōtení a borè,
kébéi nke dō: Ti yembè do tū ndè tu detetirè kperè nde.
Dè í teénnè mòmamù.

²⁰ Oniti bo na kédòò Kuyie naà?
Oniti dōò dè báá na kéntú Kuyie.

† *dúóké omáà: Kannahā kó ketenkè mieke kòo niti ku bè šš dúóké bemáà ndi ke bo benke be yèmmè cààrèmmè. Kuyie mme nyí yó nde kó meàòrimè kó kubotí, kénáké Isidayeeribe ke dō bè bá ndè ndòòri kè bèè yete kè ndè dòòri be tenkè.*

²¹ Kè Kuyie ndò: Dèè kréi nte kè n yóó bè benke n kpeti nè n wèrimú
kè bèe banté ke dō mmīl yètiri tu be Yiè nKuyie.

Kuyie nfeimmè Sudaa kobe kó meyei

17 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dō:
Sudaa kobe di kó meyei nwāri nè dicie ndi,
mè wāri nè timáti kpeti kó tekāùtè nte,
mè wāri di yèmmè mieke nke,
ke wāri di wūštòrè kó yebakè ìnkè mè báá yie nkéüté mecāā.

² Kè dè bo yie nkè di bí ndennini di wūštòrè kréi nè itedéi di fíkiú ì detie nyo nè sitáá ìnkè.

³ Yetārè ìnkè nè kubiriku,
di kó tikpàti nè di kperè di mōke dè m bo duó nkè bèe dè eí,

di maá mèè kréi yebòwūštòrè ketenkè kemòu mieke.

⁴ M bo duó nkè di dootibè di pímmú ketenkè n duó nkè di yembè ke mieke kè di kōnnè diheì di do í yé di,
di íi m mieke nke kè kè di còútè ke kpaá cóú.

Wèè bùtinné Kuyie nè wèè kù duó nhomáà be kó mucōntimu

⁵ Oniti wèè bùtinné o Yiè nKuyie nke búš oniti ke wanti weè borè meteèmmè,
de yiè mbo yà!

Mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi.

⁶ De yiè mbo ndōnnè tetiete tēè cōmmú tedōntè ìnkè,
de yiè mbáá yà diwèi mari bitì.

Ò bo ndōnnè tetiete dōmmè tedōnkpetè ìnkè,
mukókúú nkó ketenkè, òmòù í borè.

⁷ Wèè me nni nduó nhomáà mí ndi Yiè nKuyie nke m búš de yiè mbo yà mesáà.

⁸ De yiè mbo ndōnnè mutie mùù cōmmú menie ntaké,
kè mu cīē nta inéce borè,
kè kuyiinkù tūòkení mù šš í nyièkù,
mu fāàti šš ndò nsùòò nwe sāā,
bá kè fetaafe yietí mù šš í nyièkù,
mu be šš í nkuoté bitì.

⁹ Oniti yèmmè kómmú ke pèéte demòu,
mè í dō nkéna késéi,
we mbo na kébanté tìi bo mè mieke?

¹⁰ Mí ndi Yiè nKuyie n wúómmu oniti yèmmè,
ke yé o yèmmè mieke kpeti,
ke yóó yietí bá wè o dōòrimè dōmmè,
bá wè o tōmmú māmè.

¹¹ Wèè dōò dèè í wenni ke pàrikè,
ò dōnnè tenahéitè tēè kòte ke oke tēntè kunòrikù kó yeyiè,
o kpàti itimu ke bo ò yóu,
ke wè nyóó dentenè ke bi kuyèinkù.

Ti Yiè nKuyie nkuú máà duó mmufōmmu

¹² Dikpàatikàri tikpeti kperi mari dīl sīi nyeteyè sāā,
Kuyie ncīéte bo ti cie ke me ndò.

¹³ Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe búš fī nwe,

Bè dàkiimè ke bo kuɔ Sedemii

¹⁸ Kè benitibè mabè nnáá nke tú: Ti dakenè kényà ti bo yímè kérépí nSedemii, ti í yóó mǎnté ikuɔ niùbè bèè bo nti tiè, ti í yóó mǎnté mecii nyembè bèè bo nti duò nyitié nsàayi, Kuyie mpāñáaanti náam̀bè bomu ke bo nti náá nKuyie nkpeti. Ti wammúnè tináaanti tii bo nte kè tí ò kù. Bá nyíennè ò di náá nti timɔu.

¹⁹ Mí nSedemii kè m béi nke d̀:

N Yiè nKuyie ndaatení n kpréí,
keè bèè í d̀ n kpeti bè náá nti n kpréí.

²⁰ N d̀ò m̀sàà kè bè bo n ténne meyeinaà?

Bè keú dif̀t̀iri ndi ke bo m b̀ntóo di mieke.

A báá yè n do k̀rimè a borè ke da báá mbe kpréí,
nkè dè bo yie nkàa mieke báá bè do.

²¹ Nè dè kpréí duò nkè dikònni tanní kèpoté be bí,
yóu kè bèè kù kè be pobèè pàà be bí nè be daabè,
kénaá mbekúpobè.

Yóu kè mutenkúú ntanní kè bèè kú,
kè mudòò kònnè be kó bedapambè.

²² Duò nkè benitiyeibe be do kè yedabùò ndátinnè be c̀í

bè keú mèè kpréí ndif̀t̀iri ke bo m b̀ntóo,
ke buò nyiwéí n ce mieke.

²³ N Yiè nKuyie nha yèmu bè dàkiimè n kpréí

ke bo n kuɔ, a báá bè c̀í mbe yei,
a báá ùté be yei.

Yóu kàa mieke be do.

Bo mbe ketenkè a báá bè yóu.

Kuyie ndònnènmè Sedisademmu t̀cètè t̀è p̀nte

19 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke d̀: K̀te kédonté t̀cètè kàa dèè a yú Isidayeeri be wuɔ nkó bekótibè nè ikuɔ niùbè. ² Kè dí yè beyaamaribè kó dibòri kékote Inɔmmu biriku kàa p̀íéké n yóó mè nda náké tí: ³ A p̀íéké ke d̀: Díndi Sudaa kó kuwuɔ nkó bekpàtibè nè Sedisademmu ei k̀be ntenè mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n tú mù: N tú n yóó b̀nté meyei mme di nkàri kè benitibèè tí kèè kè dèè bè di kè be to nseití. ⁴ Bè m b̀tinnèmu, ke s̀nk̀nnè n kó dikàri ke dè t̀ùò nti húúnti yeb̀kè bembè nè be yembè nè Sudaa kó bekpàtibè, bè do í yè yè, ke cou bèè í cààrè mùmamù be kó meyií ndiheí mieke. ⁵ Bè maá dib̀ò Baadi nwe yeẁt̀rè ke feu be bí ke tuò nye ínke. Nè m bomè n yí bè duò nde kó dinùò, n yí tí mbè nàké, n keté ke í tí totí n yèmmè.

⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀: De yiè kpaanímu kè bè ténke í yó nyu dè kó dibòri ke tú Tofeti yoo Inɔmmu biriku, bè bo ndè yu ke tú kuk̀ùbiriku. ⁷ M bo duò nSudaa k̀be nè Sedisademmu k̀be kè bèè yíéke bè do d̀ kédò tí di nkàri, m bo duò nkè be dootit̀bèè bè do mudòò kè bè kù. Tiǹti nè tikpas̀nti kè dèè bè di. ⁸ Be ei bo d̀únko kè benitibè ndi yàu kè be k̀mb̀nti duò kè bè tu wúó! Wúó! Wúó, kè wète kè mbè naati kè bè ndaú ke b̀kii yeyo meyei mmèè di t̀ùkèní me kpréí. ⁹ Be dootit̀bèè bèè í m̀ke onití kó mesémmè bè bo bè pi, kè bèè cááké bemómm̀mbe be bí initidaai nè initipò. Bè

bo ta mèè f̀éútimè nè mèè áarimè bo ndeu kènte kè bèè cááké bet̀bè.

¹⁰ Sedemii kàa tí p̀íéké ke dèè á p̀nte t̀cètè a t̀ t̀è bèè da neínè be iikè kè bè nàké ke d̀: ¹¹ Mí mbe Yiè nKuyie Mpakedaa n tú m bo p̀nte be kó kubotí nè be ei bè ÿ p̀ntemè tiyaamati, bá dè kó yeyàkè ténke báá yie nkétau.

Bè bo nk̀ri becírìbè Tofeti ke yè mefiè nténke í yó nkpaámè kupíkù tekù makù. ¹² Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀: N yóó me nd̀ò di nheí nè bèè bo di mieke di k̀pè bo naánnè Tofeti kó dikàri k̀pè d̀ommè.

¹³ Sedisademmu kó sicéí nè Sudaa kpàtibè k̀pèsi bè t̀ùò nsii ínke tihúúnti siwáá kpréí nnè bè cou si yeb̀kè menaà si bo s̀ntè kénaá nTofeti ei k̀pè d̀ommè.

¹⁴ Mèmmè mí nSedemii kè n wètení Kuyie ndo n t̀ ndè Tofeti kèta kécómmú Kuyie c̀íètè d̀nkù kébéinnè benitibè bemu Kuyie m p̀āñáaanti ke d̀: ¹⁵ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeri be t̀ nkù tu kù yóó duò nkè meyei nkù nàké mèè kpréí nkè mèè domu di nheí nè sihekesí sií di t̀kèné bè k̀pènk̀nnè mèè kpréí mbe to ke í yie nke kènté kù nàké tí.

Bè p̀ímmè Sedemii ke bou

20 Mèmmè ikuɔ niùti Pasuu Imee birè wèè baké bèè bàà Kuyie ncíètè ò kèmmè mí nSedemii n náam̀mè Kuyie mpāñáaanti, ² kè m bente kè m p̀í nkéboú kèpítinnè Kuyie ncíètè kó dibòri didéri bè tu di Bensamee k̀pèri kè m p̀tinnè. ³ Kè dèè wenté kè Pasuu m píté, mí nSedemii kè nhò nàké ke d̀: Ti Yiè nKuyie nténke í yó nda yu ke tú Pasuu, kù yó nda yu ke tú Kuk̀mb̀dorí nku. ⁴ Ti Yiè nKuyie ntu: Kù bo da b̀nté kuk̀mb̀dorí f̀ nnè a népobè, kù bo di ānnè di dootit̀bè ncu mieke kè bè ndi k̀ù, a yóó dè yàmu nè a nu. Díndi Sudaa k̀be kù bo di ānnè Babid̀nni kó kpàti ncu mieke kòo di p̀ímmú kékònnè kè di kuɔ nè disìè. ⁵ Di nheí k̀be m̀ke dè demu, be t̀mmú kó muc̀ntimu mumu, be k̀pè desààrè bè tá dè. Sudaa kó bekpàtibè kó tikpàti timu, be dootit̀bè borè éí, bè borè t̀ demu kékònnè Babid̀nni. ⁶ F̀ mPaseuu nè a c̀íètè k̀be bemu bè bo di p̀ímmú kékònnè Babid̀nni, a yóó ke nkù, bè yóó ke nda k̀nnè f̀ nnè a népobè a do náá mbè siyààbisí ke tú Kuyie mpāñáaanti.

Sedemii seimmè Kuyie

⁷ N Yiè nKuyie nha n ciitèmu ke n na a m p̀ínnè muwèrímu mmu ke nh auté, kè benitibè n daú yewe yemmu, bemu kè bè nti ientii.

⁸ Ke yè m baa ÿ n yóó béimmè ke tú: Meyei mbo di do, bè bo di f̀éú.

N Yiè nKuyie nha kó tináaanti kpréí nte kè bè ÿ ntúú ke n daú.

Ke n sáá ntipíti timu.

⁹ Kè n yí m báá béi nha náaanti, m báá káàte a yètiri, dè ndò muháá mmamù c̀ú m mieke, kè n d̀ m bo minné kèyíéke.

¹⁰ N yomu benitibè bemu wéúmè ke tú:

N tú: Mɛyɛi nkéríní, mɛyɛi nkéríní
ke donnínko bɛ kǒmbùtì tipìtì timɔu,
ke n népobè sààbè tu tí ò dáa, ti ò dáa
bè bàa m bo yetémè mme kédò
ke náa nke tú: Ti yóó ò namu képeite.

¹¹ N Yìè nKuyie mme nni mbonèmu ke tú okpàriteu
kperì,

dèè te kè bèè n fěũnko kè bɛè yóó duó,
bè yóó yĩkemu kédì ifei,
dè kó ifei bo mbo sǎǎ, ì báa deè.

¹² N Yìè nKuyie Mpakɛdaa fĩ nwèè wèi wèè wetí,
ke yé o yèmmè nè o yèntotí,
a yóó bè pèitemu n kpéí.

Ke yé n duómmè n kperɛ fĩ nwe.

¹³ N dièmmu ke sǎntí n Yìè nKuyie,
ke yé kuú ɔɔ dɛɛtémè ocĩrì,
kòò fiètɛ beyeibe nɔu miɛke.

¹⁴ Kuyie ncɔɔ bè m peitè dīi yìè.

N yènní dīi yìè n yɔ pɔutì miɛke dɛ kó diyìè báa yà
mesàà.

¹⁵ N cɔɔmu wèè nàké n cice ke tú:

A pokù peitè denitidabirɛ kè diwèi benné kòò pĩ.

¹⁶ Dɛ yìè mbo ndònnè dihei Kuyie mpòntɛ dīi bá
mesémmè í kù bo,

ò níí bo keè mudoò kó tɛheutè dikúnwehni,
kuyie ncuokè mudoò kó yedabùò.

¹⁷ Kuyie nkàa do nyóu kè n kú n yɔ pɔutì miɛke tá?

N yɔ pɔutì na ntú n kó kufɔti, kè n na nkpaáo ke í yèñ-
ní.

¹⁸ Ba nte kè n yènní n yɔ pɔutì ke bo nyau mɛfěúítimè
máà nè meyeñcaàrimè?

Ke m bo ifei miɛke sǎǎ ke yàa kúnè?

Kuyie mpǎǎnǎahti náahtò nàkémè bè yóó pɔntemè Sedisadɛmmu

21 Nte ti Yìè nKuyie ndo m béinnè ti okpàtì
Sedesia tǎnní dīi mǎnni Madikia birɛ Pasuu nè
Maasesaa birɛ Sofonii ikuú niùtì m borè kè bè bo n
náké ke dò: ² Babidɔnni kóo kpàtì Nebukannesaa wèè
ti do mudoò. Beé nKuyie nkè ti yà kù bo dɔɔ tidietì ké
wè nti déttinnè. ³ Kè m bè tǎhné ke dò: Dí náké okpàtì
Sedesia ke tú: ⁴ Ti Yìè nKuyie nyIsidayɛeribe tū nkù tu
di tɔ tīi kpàrinentì ke cokùnè Babidɔnni kóo kpàtì m
bo duó nkè di kó behǎǎpòmbè bèè yè ke dokùnè
Babidɔnni kóo kpàtì nè o kɔbɛ bèè cǛtinnɛ dihei kè bèè
kónté, kétanní dihei miɛke ké dī do. ⁵ Kè n cómmú ké di
dokénè m mómumu kè dí yà n nɔnyònni dòmmè nè n
kpehnimè m miɛke keè di yè ke di còuté mediè. ⁶ M bo
bɔnté mutenkúú ndɛ kó dihei benitibè nè iwǔš kè dɛɛ
kú demɔu. ⁷ Kè Kuyie nni nɔkè ku náahtì ke béi nke dò:
Sudaa kɔbɛ kóo kpàtì Sedesia nè o tǔmbè nè besɔm-
bɛ bèè bo yenténè mutenkúú nnè mudoò nè dikònni m
bo bè ànné Babidɔnni kóo kpàtì Nebukannesaa nɔu
miɛke nè bè dootitɔbè bèè bè dónè mukúú mbe nɔu
miɛke. Bè bo mbè kǔù nè yese bè báa súz nhòmɔu. Bè
báa kuú nhòmɔu mesémmè, kunáa mbá mbè bonè
òmɔu.

⁸ Náké bɛ ke dò: Mí ndi Yìè nKuyie n tú bèè tǎāté
mufòmumu yoo mukúú. ⁹ Wèè bo mbo dihei miɛke mu-
doò muú yóó ò kònnè yoo mutenkúú yoo dikònni kè
wèè mɛ nkòtɛ ke duó nhomáà Babidɔnni kɔbɛ bèè di pi
ò báa kú dɛɛ yó ntú o kó mucɔntimu. ¹⁰ N yitè ke wǛtɛ-
mu dɛ kó dihei bíékè ke bo di dɔɔ mɛyɛi dè í tú ke bo di
dɔɔ mesàà. Dɛ kó dihei kɔbɛ doti Babidɔnni kóo kpàtì
nɔu miɛke nke kòò bo bè cɔu mmuhǎǎ. Mí ndi Yìè
nKuyie mmīi béi.

Kuyie nnàké tì tɛkpàtìcǐtè kpéí

¹¹ Díndi Sudaa kóo kpàtì kɔbɛ kénténè di Yìè nKuyie
ntú mù.

¹² Díndi Dafiti yaàbí ntenè di Yìè nKuyie ntú mù:

Dí mbekù bá dīi yìè kè dè nweni,
kédɛɛtè bè fěũnko wè,
kòò fiètɛ nè wèè ò fěũnko.

Kè mɛè dɔkɛ m miɛke bo di yènní

di dɔɔ mɛè yei nkpeí,

ké di còuté muhǎǎ nkɔmɛ bá òmɔu báa na ké mù kù.

¹³ Díndi bèè bo Sedisadɛmmu tǎri yómmè

ke sǐi nkubiriku,

ti ta titɔbè mbe.

Mí ndi Yìè nKuyie mmīi béi.

Díndi bèè náa nke tú

òmɔu báa na ké ti do mudoò kéta ti cǛkperí miɛke.

¹⁴ N yitoomu ke bo di yietí di dɔɔ mɛè yei,

mí ndi Yìè nKuyie mmīi béi.

M bo bɔnté muhǎǎ ndi kó kutúúkù detie mbè tu dè
sétiri dɛ koku,

kè kùu còuté páii kétaunnè dèè kù tǔkénè.

22 Kè ti Yìè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dò: Cúté
kékɔtɛ Sudaa kɔbɛ kóo kpàtì cǐtè kénáké ti
nnáahtì. ² Náké bɛ ke dò: Fĩ nSudaa kɔbɛ kóo kpàtì
wèè sɔɔtè ke kari Dafiti kó dikpàtikàri ìnkè nè díndi
bèè tu o tǔmbè nè bèè kó dimàà taà tɛkpàtìcǐtè,
³ ntenè ti Yìè nKuyie ntu mù: Mbekùnè tibeénti kè dè sié
ke níi dɛɛtè bè fěũnko wè, kòò fiètɛ, di bá nfěũnko bèè
tu bepòbè nè iciribí nè bekúpobè ke fekù bɛ kperɛ. Di
bá nkòù bèè í càkɛ mùmamù dihei dii mmiɛke. ⁴ Kè di
yie nke tǔnnɛ dɛ kó yetannò Dafiti yaàbí bo ntú
bekpàtibè kénkarì o kpàtikàri. Bè bo ndekù siséí nè
sikpàrinaaséí bembɛ nè bɛ kó betǔmbè nè benitibè ke
taà tɛkpàtìcǐtè miɛke. ⁵ Kè di mɛ nyí yie nke tǔnnɛ dɛ
kó yetannò, mí ndi Yìè nKuyie m béimmu, ke pàrikè kè
dɛ kó tɛcǐtè bo pɔntɛ kénaá ntidobontì.

⁶ Nte mí ndi Yìè nKuyie mbéi nti kè dè ntukúnè Sudaa
kɔbɛ kó tɛkpàtìcǐtè:

Fĩ nSudaa kɔbɛ kóo kpàtì n wúo nha cǐtè
kè tɛ donnè Kadaadi tǎri kó kutúúkù nku,
ke dò nDimaa tǎri yómmè.

N né béimmu ke pàrikè

ke tú m bo tɛ dɔɔ tɛdɔntè kó dikpáa

òmɔu í ã dī.

⁷ N yóó ìnní bepòmbè mbe a kpéí nnè titǎnnenti,

kè bɛɛ kǔù sétiri déi kó yesǎhèkè

ke yé cɔu mmuhǎǎ.

⁸ De mmònni kè iwuo nteì kɔbe mpēnkù de kó dihei borè ke békú betɔbè mùù kpéí nte kè mí ndi Yiè nKuyie kè n dɔ̀ò mie nde kó diheidiè. ⁹ Kè bèe bè tḗnné ke d̀ò: Bè dootóo metaummè be Yiè nKuyie ndo bè d̀ònnèmè mme ke ninku yebɔkè ìkè ke yè feu iwúú.

Bè nàkè tì Sadummu kpéí nwèè cɔuté Sosiasi tikpàti

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀ò: Díndi Sudaa kɔbe, báá kuónnè wèè ku, mesémmè báá we ndi pínnè pè̀tínke kuónnè bè pí nwè ke kònnè o kpéí, ke yé ò ténke í wḗtinimè. Ò ténke í yóo yà dihei bè ò peité d̀ì. ¹¹ Nte ti Yiè nKuyie nnàké tì Sosiasi bire Sadummu † kpéí, Sudaa kɔbe kóo kpà̀tì, wèè do sɔ̀tè o cice Sosiasi kpà̀tì kù tu ò me nyítémè di nheì ò ténke í wḗtení. ¹² Bè ò pí nke kànnè kòò yóo ke nkú, ò í wḗtiní ténke ke bo yà di nheì.

Kuyie nkpannè tì Sosakimmu

¹³ F́ nSosakimmu a bo yà, f́ nwèè duó nkè bè da maá sɔ̀pà̀tìcḗ bá a í dɔ̀ɔri dèè sié, ke duó nkè bè maà ke sɔ̀kù tidàntì a me nyí bè duó nha dò nké bè duó ndè, ke pínné benitibè mutɔ̀mmú detetirè bá a í bè yieti. ¹⁴ F́ nwèè nàá nke tú: M bo maá tekpà̀tìcḗtè dietè kékéké tidieti dieti kékéú sibò ké s̀ì diti s̀tìrì kó tidabeseti, ké tì tò mmewúú kè mè ndò nfetònfè. ¹⁵ Okpà̀tì a cice do yommu ke yó betɔbè kɔme, ke me nní ndɔ̀ɔri dè bèkúmè, kémbekù kè dè sié, kòo kperere demɔu yíè. ¹⁶ Kòo nkommu becìrìbè nè besénnibè, kòo kperere demɔu yíè wèè d̀ò̀ri memme weè n yé, mí ndi Yiè nKuyie m̀ì béi. ¹⁷ F́ mme nwanti amàá kó mesàà mme, ke kòu bèè í cààrè mùmamù, ke f́̀ũnko benitibè mediè. ¹⁸ Nè de kpéí nte mí ndi Yiè nKuyie nkè nda náánnè f́ Sosiasi bire Sosakimmu Sudaa kɔbe kóo kpà̀tì kpéí nke tú: O bo kú òmɔ̀u báá kuó nho kúú, òmɔ̀u báá saute o kpéí, ke d̀ò: Áú n tebite! Áú n tãù! Dikúdabònni báá kuó nho kpéí nke d̀ò: Áú n yìè! Áú okpà̀tì! ¹⁹ Bè bo ò kúnné f̀ɔ̀f̀è tēmè bè bo ò f̀urí kédennè Sedisademmu eì kédootóo.

Sedisademmu eì kɔbe yóo dimè ifei

²⁰ Sedisademmu eì kɔbe, dekenè Dimaa tãri kèp̄̀éké, p̄̀eenè metammè Basãã tãri, kéwekii mediè Abadimmu tãri ìnkè, ke yé di natitɔ̀bè bemɔu domèmu. ²¹ N do yóo di béinnè kè dèmarè í di kónnè, kè di yete ke d̀ò: Di báá kénté, di borime mme nè di bémmè. Di í yie n náàntì diyie mari. ²² Kuyaakù kuu kau bèè kó dimàà tu a kó benitibè, kè bè pí́ ndi natitɔ̀bè bemɔu ke kũ̀nnè, di kó meyei mmèè te kè di di ifei ke kēke. ²³ Díndi Sedisademmu eì kɔbe di kó dihei maánè Dimaa túúkù kó ideí nyi, kè di cḗ s̀arìnè s̀tìrì kó detie nkó tidabeseti ke fité, kuyonku bo di do diì m̀nni kupreitýonku ãã pímmè onitipòkù, di bo kómmú de yìè.

Kuyie nnàké tì Sosakimmu bire Konniyau kpéí

²⁴ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè m̀ì béi, bá kè Sosakimmu bire Konniyau †† do dò mmumámáá kè nh ò ù n nòutè youte m bo ò ùtè, mí ndi Yiè nKuyie mm̀ì béi. ²⁵ M bo ò duó mbèè d́ kóò kù, bembè o bù̀tì duò bè, n yóo be nhò duó. Nebukannesaa Babidònni kóo kpà̀tì, ò tati weè nɔu mieke, wenwe nè o kɔbe. ²⁶ Wenwe nè o yó wèè ò peité n yóo bè dootóo dihei teri mari mieke nke, bè í bè peité dè, kè bè ke nkú. ²⁷ Kè bè nyáá mbè bo wḗtenimè dihei bè me mbáá na kéwḗtení. ²⁸ De kóo Konniyau, ò naá nkuyú nku bá òmɔ̀u ténke í ò d̀òá? Yáà ba nte kè bè ò dènnè dihei wenwe nè o bí? Ke bè dootóo dihei bè do í yé d̀ì? ²⁹ Áú n kó ketenkè kɔbe! Kénténè ti Yiè nKuyie ntu mù. ³⁰ Ti Yiè nKuyie ntu dí wãri o yè̀tìrì bekpà̀tìbè yè̀tè bo diì pátìrì mieke ke d̀ò ò í m̀ke debire, o kperere yè detetirè nde, o yanfè mieke òmɔ̀u í yóo naá nhokpà̀tì kékari Dafiti kó dikpà̀tikà̀rì kébaaté Sudaa kɔbe.

Bep̄̀cḗmbe yeibe nè opecḗnti sà̀wè bè cãá ndè

23 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀ò: Di bo yà díndi bèè ni n kó benitibè. Di dònne bep̄̀cḗmbe yeibe mbe bèè ãã yóo ipe kè ì c̄̀te kécíété. ² Nte mí ndi Yiè nKuyie díndi Isidayeeriibe di tũ nkù m béi ntì bèè ni n nìtìbè be kpéí. Diì c̄̀e m pe ke ì b̄̀tì, di í dà̀te m pe kpéí, n yóo íté kécómmúmu ké di poté di yonku nè di d̀ò̀rìmè yeime kpéí. Mí ndi Yiè nKuyie mm̀ì béi. ³ N yóo wḗte k̄̀tíimmu m pe ì kpaá kpaá yehékè ì do c̄̀tété k̄̀mbo yèè mieke kéwḗte ké ì tḗnné i cónni kè ì pié késúú. ⁴ N yóo wammúmu bep̄̀cḗmbe bèè yó nyi cēm-mù kè ì ténke bá nyíèkù, kuf̄̀waa nténke bá nyi bo, f̀emafè ténke báá feti. Mí ndi Yiè nKuyie m̀ì béi. ⁵ De yìè kpaanímu di bo tuɔke diì yìè, kè n dennení Dafiti wuo mmieke okpà̀tì sà̀wè,

† Sadummu: Okpà̀tì Sosiasi yè̀tìrì teri ndi Sadummu (wénté 2 Bekpà̀tìbè 23:31).

†† Konniyau: Konniyau do di diì m̀nni tikpà̀tì kè bèe ò yu ke d̀ò Yeoyakimmu nwe (wénté 2 Bekpà̀tìbè 24:8).

ò yó ntú okpààti wèè cii wènwe,
kémbe kè dè wenni, ke dɔɔri dèè sié dihei mieke.
Mí ndi Yiè nKuyie mîl béei.

⁶ De kó yewe mieke Sudaa kɔbe bo cooté,
Isidayeeribe bo mbo, timati bá mbè kɔ́nnè,
bè bo nda yu ke tú: Ti Yiè nKuyie a dɔɔri dè siému.

⁷ De yiè mènke kpaanímu mí ndi Yiè nKuyie mîl béei,
de yiè bè ténke ní í yóó parikè ke dɔ́ ti Yiè nKuyie mbo-
mu kuù dènnení Isidayeeribe Esibiti. ⁸ Bè ní bo parikè
kè dɔ́ ti Yiè nKuyie mbomu kuù dèitení Isidayeeribe kó
kuwɔ kubakù yóú bíékè kó yehékè mieke nè itempé
mbè do ciété ké mborè kè bè wéte ke bo be kó ketenkè
mieke.

Sedemii kpànnèmè bèè sóú nke tú bè nàá nKuyie mpǎánáànti

⁹ Mí nSedemii kè m béinnè Kuyie mpǎánáànti
náambè ke dɔ́:

N yèmmè meè cààrè mediè kè n kúú kèké kè n kònti
au,
kè n sǎáténè oniti wèè muó mmenaà,
oniti menaà mbènnè wè,
ti Yiè nKuyie nkùù dɔ́ mpáí kù n nàké tìl kpéi nke tú:
¹⁰ Dihei dimɔu kɔbe dɔuti dɔutinè betɔbè mbe,
mí Kuyie m bè cɔ́ɔmu
kè bè ti yedabùò.

Timúti kpeímu dinaacènni.
Benitibè buróo meyei mbíékè máà ndi,
be kònti yau meyei ndɔ́rimù bíékè nke.

¹¹ Bèè nàá m pǎánáànti nè ikuú niùbè bè nàá
mbeyei mbe,
ke dɔɔri dèè í wenni nè n cíètè miekoo.

Mí ndi Yiè nKuyie mîl béei.
¹² Nè de kpéi be kó ice bo anke,
dè bo bè biite kè bè ntuòti ke duò,
m bo bè bɔnté dii m̀nni meyei,
m bo bè poté dii m̀nni.
Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béei.

Kuyie nkpannèmè bèè sóú nke tú bè nàá nku pǎánáànti

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ́:
Bèè bo Sammarii ke náá m pǎánáànti, n yàmu be kó
tiyeinti,
nè dibɔ́ Baadi kó muwèrimú mmu bè nàámmè ke
fétinko

n nitibè Isidayeeribe.
¹⁴ Bèè bo Sedisademmu ke náá m pǎánáànti kè bem-
be kperè né naá nyisɔke,
bè dɔuti dɔutinè betɔbè mbe ke náante siyáàbisí,
ke yáúkunko meyei ndɔ́ribè kònti,
ke bè diítí bá bè í yóó na kébanté be yei.

Nè Sodɔmmu èi kɔbe be pókù nku,
nè Komɔɔ èi kɔbe bè dòmmu só.
¹⁵ Dèè te mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa kè n tu:
M bo nii mmedòmmè bèè bo Sedisademmu ke náá m
pǎánáànti,

bè bo yǎ meberimè,
ke yé nè beè borè nde meyei nyienimè ke tori besɔmbe.

Bèè sóú nke tú bè nàá Kuyie mpǎánáànti

¹⁶ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mîl béei nke tú:
Di báá kénté bèè di sóú nke tú bè nàá m pǎánáànti,
bè di sóúmmu, bè di náá mbe yèmmè dɔ́ ti nti,
tì í bonní mí ndi Yiè nKuyie m borè.

¹⁷ Bèè nàá, bèè sènkèrì bèmbe n náànti,
bèè di náá nke tú n yé ndi yó nyo ndiwèi máà,
ke náá mbèè yete n kpeti ke tú mbemómɔmbe be kó
itié,

ke tú meyei mmamè í yóó bè tù̀̀kení.

¹⁸ N do náá kè be we mbo ke wúó?

We ndo kémú kékeè n tú mù?

We ndo dake n náá nti kpéi?

We ndo tì kèè?

(Sedemii béi nti)

¹⁹ Kuyie nkó kuyaakù kuù kèríní,

ku mieke kèè yènní,
kuyaakù kperíkù kuù iténí ke puoti beyei mbe.

²⁰ Kuyie mmieke í yóó do kè kù mu nyí dɔ́ kù wúó nke
bo dɔ́ tì,
di yóó dente kè tì bantému.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

²¹ De kó benitibè bèè nàá m pǎánáànti bè sǎ́nté
ke cokumu, n yí bè tɔ́,
bè sǎ́nté ke náámmu n yí bè béinnè.

²² Kè bè do mbo n náá ndè, bè na nnamu kénáké n
nitibè n náànti,
kè dè nte kè bèè yóu ice yeiyi kéwètení m borè.

Ti Yiè nKuyie mbomè kutenkù kumɔu

²³ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu tipítì timɔu:
N wúómmu detɔ́nnè ke wúó ndedétiré.

²⁴ Ómɔ́ bo na késɔri kupíkù makù kè n yí nhò yàà?
Mí ndi Yiè nKuyie n di bekemu.
M bomu tipítì timɔu ketenkè nè kéínkè.
Mí ndi Yiè nKuyie mîl béei.

Ti bo mbaàtimè meyòbii nnè tiyòfènti

²⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ́: N kèemu bèè yé mbè
nàá m pǎánáànti bè nàá nti. Yie nní dɔ́: N yà tidɔ̀nti.
Kòò tɔ̀ dɔ́: N yà mebenkùmè. ²⁶ Dè yó nkááké de bèè
yé mbè nàá m pǎánáànti kè bèè yóu bè bo nnáámmè
siyáàbisí nè be yèmmè dɔ́ tì? ²⁷ Bè nàá mbè yàu tì
dɔ̀nti ke dɔ́ n nitibè beè n yé. Be yembè do n yèmmè
kétünne dibɔ́ Baadi. ²⁸ Kè wèè yà tidɔ̀nti wèè náké o
dɔ̀nti, kè n duó nwè n náànti wèè tì nàké n tì nhò duó
nkè tì dòmmè.

Di báá wènné tiyòfènti nè meyòbii,
mí ndi Yiè nKuyie mîl béei.

²⁹ N náànti dò mmuháá mmu ke tuò,
ke do ndieñkèri ke può ndipèri.

Mí ndi Yiè nKuyie mîl béei.

³⁰ Dèè kpéi nte mí ndi Yiè kè n kpànnè bèè tu bè nàá
m pǎánáànti, ke yuukunè betɔbè n náànti. ³¹ Nè de kó

benitibè bèè yě mbè nàá m pããnáànti bè 33 sǎnté kéhaatoomu kédeè ke dǎ mí ndi Yiè nKuyie mǐ yě, nè be titɔ̀bè mbe. 32 N kpannèmu de kó benitibè bèè yě mbè nàá m pããnáànti, bè m̀̀ke sifei nsi, bè di soum-mu ke di nàá ntiduùnti siyáàbisí kpeti ke fétinko n nitibè. Mǐ í bè tɔ̀, n yí ikú òm̀̀ɔ̀, bè náànti í teénnè timatì. Mí ndi Yiè nKuyie mǐ béi.

Kuyie nnáànti tu ditɔ̀ ndi ku nitibè kpéínnáà?

33 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀: Kòo nitì m̀̀ɔ̀ yoo wèè nàá m pããnáànti yoo ikú nitì m̀̀ɔ̀ da beke ke tú: Ti Yiè nKuyie nda tóu nh̀̀nti náànti? Á bè tǎ́nné ke d̀̀: N yě mbèè naá nditɔ̀ n kpéi kè n yóó bè dootóo. 34 Kè m pããnáànti náàntò m̀̀ɔ̀ yoo ikú nitì yoo benitibè mieke kòò m̀̀ɔ̀ yí mí ndi Yiè nKuyie nhò tóu nditɔ̀ marì, de kóo nitì mǐ m̀̀mmu n yóó ò poté wenwe nè o cǐtè. 35 Ntenè di d̀̀ nke níi beke tì ditɔ̀bè: Bá wè ò níi beke otɔ̀ kè d̀̀ Kuyie nti tǎ́nné ǎnti, kù ti béinnè ǎnti? 36 Ditannù d̀̀ tu: Kuyie nti tóu nku náànti di bá ndi nàá, ke yě bá wè wèè tu o kó ditɔ̀, ke yě di cààrèmmè mǐ ndi Yiè nKuyie Mpakedaa díndi Isidayeeribe di tǔ nkù n kó tináànti nti. 37 Wèè tu ò nàá m pããnáànti a níi ò beke ke d̀̀: Ti Yiè nKuyie nda tǎ́nné ǎnti? Kù da nàké ǎnti? 38 Kè di me ntu: Ti Yiè nKuyie nti tóu nku náànti bá nè m me ndi nàkémè ke tú di bá nnáá nde kó ditannù. 39 Nè de kpéi n yóó di yetemu páíi ke di dootóo, kè di détténè dihei n do di duó ndi díndi nè di yembè. 40 N yóó duó nkè dí di ifei nyi sǎ́, bá di báá yè i mieke diyie marì, di báá i yě nnè di bo mbomè.

Kuyie ndònnèmmè Isidayeeribe yetebe sàà̀yè nè yèè càke

24 Kè Kuyie nní mbenke kè n yà yemámmùyáke yèdéyè kè fikíè kó yebe píéké ye mieke kè yè ǐkú ti Yiè nKuyie cǐtè ìlkè. De do sǎ́ mBabidɔ̀nni kóo kpààti Nɛbukannesaa pǐrmmú Konniyau Sosakimmu bire Sudaa kɔ̀be kóo kpààti nè o kó betũmbè nè beyántibè nè bemáábè ke bè kònnè Babidɔ̀nni. 2 Kè dimámmùyáá marì kó yetebe tú yesà̀yè ke wenni mediè, kè diteri kpeye càke, bá ke í d̀̀ nkédi.

3 Kè ti Yiè nKuyie nní m beke ke d̀̀: Sedemii a ya ba? Kè n kù tǎ́nné ke d̀̀: N yà fikíè kó yebe nye kè yèmayè wenni mediè nkè yeteyè càke bá yè í d̀̀ nkédi.

4 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke d̀̀: 5 A wúó nyetebe sà̀yè kè dè da naatimè, n wúó nSudaa kɔ̀be n dènnè bè be èi, kè bè bè pǐrmmú ke kònnè Babidɔ̀nni kè dè n naati meè botí, kè n dǎ́ kè bè d̀̀̀ mesà̀. 6 N yóó bè wènté fencɔ̀nsà̀fè nfe, kéwète kè bè tǎ́nnéni be èi kè bè kànnè ke ténke báá bè p̀̀nte, n yóó bè fíimmu ke ténke báá bè uuté. 7 N yóó bè duó mmeýèmmè mme kè bè m banté mí mbe Yiè nKuyie nkéntú n kɔ̀be kè m bè te ke yè bè yóó wètenimè m borè nè be yèmmè memɔ̀ ndi.

8 Bè 33 d̀̀̀ m̀̀è botí yetebe yèè càke ke í d̀̀ nkédi n yóó me ndò̀ Sedesia Sudaa kɔ̀be kóo kpààti nè o tũmbè, nè besɔ̀mbe bèè kpaá Sedisadèmmu nè bèè bo Esibiti. Bemɔ̀ n yóó me mbè d̀̀̀ mí ndi Yiè nKuyie mmǐ béi. 9 M bo bè d̀̀̀ dè nè m bo bè bɔ̀nté m̀̀è yei m bo do

yebotè kɔ̀mbù̀̀tì, m bo bè cǐe nkè bèè taá yèè ekè mieke bè bo mbè sènkù, ke bè sǎ́, ke bè bɔ̀mmù kusĩnkù.

10 N yóó duó nkè mudòò muù bè do kè dikònnii tanní nè mutenkúú nkè bèè kú ketenkè m bè duó nkè bembe nè be yembè kédeè.

Kuyie mbéi nti Sedisadèmmu èi nè Sudaa kɔ̀be bemɔ̀ kpéi

25 Sudaa kɔ̀be kóo kpààti Sosiasi bire Sosakimmu kpàti benni naanni mieke nke Kuyie nni mbéinnèmmè Sudaa kɔ̀be bemɔ̀ kpéi. De do sǎ́ mBabidɔ̀nni kɔ̀be kóo kpààti Nɛbukannesaa bo o kpàti benni ketiri mieke nke. 2 Mí nSedemii kè m béinnè Sudaa kó kuwu nkɔ̀be nè Sedisadèmmu kɔ̀be ke d̀̀: 3 Nè Amɔ̀ bire Sosiasi Sudaa kɔ̀be kóo kpààti kpàti benni epíítè nè ditáànni kèntɔ̀ kètuɔ̀kenèni yíe, dè m̀̀ke yebie nsipísidè nè yètàáti ndi, n di náánnèmmè di me nyí dǎ́ kè n kènté m me nyí yóu m bo ndi náánnèmmè Kuyie nni nduó nti di me nyí n kènté. 4 Ti Yiè nKuyie ntũ̀̀nnimmu ku kó betũmbè bèè nàá nku pããnáànti sǎ́, di me nyí yie nke cànnèni di to ke bo kènté. Di í yie nke kèè. 5 Bè do di náámmu ke tú bá wè wèè yóu kuce kuyeyi, nè o d̀̀̀̀rimè yeime kè dèe yie nkè dí mbo dihei di Yiè nKuyie ndi duó ndi nè dimònni, díndi nè di yembè kè ndi te sǎ́. 6 Di báá tũ̀̀nne yebokè kènninku ye ìlkè ke yè bàá, di bá mbáá ndi d̀̀̀ dè nè di nɔ̀ ke íinko Kuyie mmieke kè dèe yie nkè kù báá di càrè. 7 Ti Yiè nKuyie nti ndi nàkémù di me nyí yie nku kpeti, ke sɔ̀ké ke ninku di d̀̀̀ dè nè di nɔ̀ de ìlkè ke íinko ku mieke kè dè di tɔ̀ni meyei.

8 Deè te kè ti Yiè nKuyie ntú: Di mè nyí yiemme ke kènté ku kpeti, 9 kù yóó íinnimmu kubakù yóu bíékè kó iwu nyimɔ̀ kè ku kóo tǎ̀nti Nɛbukannesaa Babidɔ̀nni kóo kpààti nyi ni ke ii do di nheì nè yehèkè teyè yèè di fité, kè di kù páíi kè di èi d̀̀̀nkò kénaá ntidobontì, kè ibotí tei níi di yà kè dèe ì di kè ì mmáàri i yɔ̀. Kunku ti Yiè nKuyie nkuù béi. 10 Kè diwèi kó yebaa ndeè kè mupotúòmmù kó iyie nténke bá mbo, dinàà ténke bá nkuù, fitirè kó kuwenniku ténke bá mbo. 11 Kè dihei dimɔ̀ naá ntidobontì, kèntɔ̀ kètuɔ̀kenè yebie nsipísiyiekè. De kó iwu nyimɔ̀ kè ìi b̀̀útè Babidɔ̀nni kóo kpààti. 12 Kè yebie nsipísiyiekè pǎ́tè kù bo poté Babidɔ̀nni kóo kpààti ò d̀̀̀ m̀̀è yei nkpéi. Kunku ti Yiè nKuyie nkuù béi. Be èi bo naá ntidobontì kéd̀̀̀nkò sǎ́. 13 De m̀̀nni kù bo duó nkè meyei mmeɔ̀ ku nàké m̀̀è kpéi kè m̀̀è do de kó dihei, meyei mmeè wǎri di ò̀pátiri mieke ku kóo tǎ̀nti mí nSedemii n nàké m̀̀è kpéi yebotè yemɔ̀ kpéi. 14 De m̀̀nni kè Babidɔ̀nni kɔ̀be múnkèe b̀̀útè ibotí tei nè bekpààtikperibè, kù yóó bè f̀̀̀mmu meyei mbè d̀̀̀ m̀̀è.

Kuyie nnàkémè kù yóó bekénèmmè yebotè

15 Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tǔ nkù m béinnèmmu ke yí: Nto febdò̀̀fè fie, m mieke kó menàà nhǎ dè kékɔ̀te kè mè níi nyebotè n da tǎ nyèè borè, 16 kè yèè yǎ kémuó nkénhǎ́ mmudòò n yóó bè bɔ̀nté mù mieke.

¹⁷ Kè n cɔuté febdòfè n Yiè nKuyie nnùtè mieke, kékɔte kè fè nii nyebotè yemɔu, n Yiè nKuyie nní t̄s nyèè borè, ¹⁸ kètúóté Sedisademmu nè Sudaa be kó yehékè nè ye kó bekpààtibè nè ye kó betùmbè ke bè p̄ntè kè ké c̄ɔu, kè be tenkéè naá ntidobontì, kè benitibèe dè yà kè dè bè di kè bè mmààri be yɔ. Meyei mmèè bè do me kpéí, di me nwúò nkè de dómme yíe.

¹⁹ Kè n dèè memme kè fè nii nhEsibiti kóo kpààti nè o tùmbe nè sikpààtibíí nè o nitibè bemɔu. ²⁰ Nè ibotí tei imɔu nè Uusi èi kó okpààti nè Fidisii èi kou nè Asikanɔɔ èi kou nè Kasaa kperi kou nè Ekunɔɔ èi kou nè bèè kraá kraá Asidɔti tenké mieke.

²¹ Edammu èi nè Mɔabu kperi kɔbe nè Amɔniibe.

²² Ke tútóté Tiiri kperi kó bekpààtibè nè Sit̄s̄ èi kɔbe nè dàméèri yáa kó yehékè kɔbe.

²³ Nè Dedanni èi nè Temaɔ kperi nè Buusi nè bèè kuò be tempáàti be tenké kɔbe.

²⁴ Nè Adabii èi kó bekpààtibè bemɔu nè bèè bo dikpáà tedɔntè kperi bíékè.

²⁵ Nè Simudi èi kó bekpààtibè bemɔu nè Edammu èi kɔbe bemɔu nè Medii tenké kɔbe bemɔu,

²⁶ kètúóté bèè bo kubakù yóu bíékè, met̄ómmè kɔbe nè dedétirè kɔbe, kutenkù kumɔu kó yekpààtiyɔ duómè c̄énke kè bè yà bemɔu Kuyie mmieke kó dibòò ke dèn-tenko Babidɔnni kɔbe kóo kpààti.

²⁷ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dò: A bè nàké ke dò: Di Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeri be t̄u nkù tu: Dí yá ké-muý nkét̄ kédúò bá ke báa na kéíté, kù yóó di bɔnté mùù doò kpéí. ²⁸ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ke dò: Kè bè yete bè bo cɔuté mè febdòfè kèyá, á bè nàké ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄i tu bèè yá kè bè í dó bè d̄ó. ²⁹ N yóó keté kébɔnté meyei mme dihei n yetirì yu di, kè bembè yèmmè né dò n yóó bè coonaà? M báa bè cool! Ke yé n yóó tannénimè mudòò kutenkù kumɔu ndi. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄i béi!

³⁰ Kè ti Yiè nKuyie ndò m bè nàké ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie nkpànnímu kéínkè, m péúnímu n c̄esààtè mieke, n kra nkutenkù kpéí nke, kè m píèfè dònne bèè nàù fínýí kó yetebe † be kɔfe ̄ ndómme kè m píèfè t̄ùkù itemmànke imɔu.

Ke yé mí ndi Yiè nKuyie m̄i tannémè yebotè tibeénti, ke bekùnè benitibè bemɔu ke kɔu beyeibe.

Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i me nyé.

³² Ti Yiè nKuyie Mpakedaa béimmu ke tú: Meyei mmèè tanní kutenkù ke c̄ánni yebotè, kuyaakù kperíkù kuù iténì kutemmànku.

³³ De yiè Kuyie mbo kuɔ bè bo ncóú kutenkù kumɔu mieke òmɔu í yó mbè kuò, òmɔu í yó mbè t̄òu ke k̄iiri, bè bo naá ntikùti ketenkè ínkè.

³⁴ Díndi bèè ni benitibè poténè yekúdabùò, díndi bèè c̄èmmù benitibè nduònè kébintí ketenkè. Dikù yìè dii t̄ùkè kè bè bo di kuò yepedakè k̄ɔme.

³⁵ Bèè ni benitibè di í m̄ake di bo coké kékɔte kè, bèè c̄èmmù benitibè di bo s̄ori ke?

³⁶ Keènè bèè ni benitibè bè kuòmmè,

dí nyo bèè c̄èmmù benitibè bè ùúmè,

ke yé ti Yiè nKuyie nkòumè be pec̄enku.

³⁷ Ti Yiè nKuyie mmieke keè yènni kupec̄enku ke dè yé nfíúú ke yé nkáré.

³⁸ Ti Yiè nKuyie nhòotenímu dicirìciripànni k̄ɔme, ku mieke keè bè yènni,

kè kù bè bɔnté mudòò kè be èi d̄únko.

Bè yèmmè bè bo kuɔ Sedemii wèè nàà nKuyie mpāñnāaḥti

26 Sudaa kɔbe kóo kpààti Sosiasi bire Sosakimmu kpàti ketirí dii m̄onni, kè ti Yiè nKuyie nní nnáké ke dò: ² Sedemii kɔte, mí nKuyie n c̄íètè towaà, kèp̄íékè kénáké Sudaa ekè yemɔu kɔbe bèè k̄òriní n c̄íètè mubáammu, tináaḥti n da nàké tì, a báa súú ntimatì. ³ Kè dè naati bèè keè kèwētení m borè, kèyóu be yei, kè n ceete n yèmmè kèyóu n do d̄ó kè bè d̄ò m̄è yei mbe d̄òrimè yeime kpéí. ⁴ Náké be ke tú: Mí ndi yiè nKuyie m̄i tu kè bè í kènté n kpeti ke t̄unne n kuò m bè duò nyi, ⁵ ke yie n kó bet̄ombè bèè nàà m p̄āñnāaḥti bè bè nàà ntì, n kó bet̄ombè n t̄ūñko bè s̄āā, bè me nyí yie mbe kpeti. ⁶ M bo d̄ò te nc̄íètè n d̄òmmè Sidoo èi ††, kè yebotè níí ndó kébɔnté kus̄inkù kèyú te yetirì.

⁷ Ikuú niùbè nè bèè nàà nKuyie mpāñnāaḥti nè benitibè bemɔu kè bèè keè mí nSedemii n tì béim̄mè Kuyie nc̄íètè towaà. ⁸ Kè nní nyóó deè ti Yiè nKuyie nni nnáké tì, ikuú niùbè nè bèè nàà nKuyie mpāñnāaḥti nè benitibè s̄ombe kè bè m pí nke béi nke dò: A dò nkékua-mu! A dò nkékua-mu! ⁹ Dè yíme kàa nàà nKuyie mpāñnāaḥti ke tú te nc̄íètè bo naá nSidoo kpete dómme, kè dihei naá ntidobontì, bá òmɔu bá ndè á?

Kè benitibè bemɔu m munné Kuyie nc̄íètè mieke. ¹⁰ Kè Sudaa èi kó sikpààtibíí nè bèè baké dihei kè bèè tì kèè, kéíté tekpààtic̄íètè kékɔte Kuyie nc̄íètè kékari te b̄òri bè tu di dibòri p̄annì. ¹¹ Ikuú niùbè nè Kuyie mpāñnāaḥti náambè s̄ombe kè bèè nàké sikpààtibíí nè benitibè s̄ombe ke dò: Onitì yie ndò nkékua-mu, ke yé ò nàké tì dihei dii nkpéí tì í wennimè, di kèèmu di m̄óm̄ombe nè di to ò nàké tì.

¹² Mem̄me, mí nSedemii kè m béinnè sikpààtibíí nè benitibè bemɔu ke dò: Ti Yiè nKuyie nkuù n t̄ōnní kè n nàké di me nkèè tì tec̄íètè tie nkpéí nè dihei dii nkpéí.

¹³ Di m̄onni t̄ūntenè di borime nè di d̄òrimè kékénté di Yiè nKuyie ndi t̄ū nkù tu mù, mem̄me kù bo yóumè meyei kù do yé nkù yóó di d̄ò mè. ¹⁴ Kè dèè tu n kpeti, mí m bo di ncu mieke nke, n d̄ònnè di pénsir̄imè, dèè di wenni. ¹⁵ Di né nyé ke dò nkè di n kùò kè n yí cààrè mùmamù, de kó meyei mbo di yɔ ínkè nke, di kó dihei dimɔu nè bèè bo di mieke, ke yé Kuyie nkuù m̄enke n t̄ōnnimè di borè kè m bo di nàké m me ndi nàké tì timɔu, kè dí kèè nè di to.

¹⁶ De m̄onni kè sikpààtibíí nè benitibè bemɔu kè bèè nàké ikuú niùbè nè bebeémbè ke dò: Onitì yie nyí dò nkékua, ò ti nàà ntì, ò tì nàánnè ti Yiè nKuyie nti t̄ū nkù kó diyètirì ndi. ¹⁷ Benitibè bèè tu bekótibè kè bèè íté

† BÈÈ NÀÙ FÍNÝÍ KÓ YETEBE: Bè do 55 kéú dipèri ndi kè dè ndò nkuyié kè bèè uté yetebe de mieke, kènaaù kè ye nie ncuuti kuyié kó kuyóú ke taà dif̄tirì mieke. Kè bè níi nnaù de kó yetebe ke diè.

†† SIDOO ÈI: Sidoo èi do tú mubáammu kó dihei ndi, kè bèè dè báà nKuyie nkè metaummè t̄u de bo, be dootit̄òbè bè na dii m̄onni kètúóté metaummè t̄u kè Sidoo èi do.

kébéinnè ditìnni ke dò: ¹⁸ Mòdeseti èi kou Misee wèè nàá nKuyie mpāñáànti ò do ānnému Esekiasi Sudaa kɔbe kóo kpààti kó dimònni kénnaá nSudaa èi kɔbe ke tú: Ti Yiè nKuyie Mpakedaa béimmu ke tú:

Siyōō èi bo naá ndikpàá kè bèe dè kùúti, kè Sedisademmu èi pɔnte kénáá nyedombirè, Kuyie nciētè bo naá nkutúúkù.

¹⁹ Esekiasi Sudaa kɔbe kóo kpààti nè o kɔbe, bè do kùu Misea? Bè pètinke do yète Kuyie nku kè kù bàntè, kè kùu bónkùne ku mieke, ke yóu ke í mbè dòò kù do yè nkù yóó bè dòòmè. Kè ti kùu oniti yie nti caàri timáà ndi.

Sosakimmu kùòmè Udiya Kuyie mpāñáànti náàntò

²⁰ Kòo niti mɔ̀ múnkɛe buoté kéntú Kuyie mpāñáànti náàntò Semmaya bire Udiya, Kidiyati-Yeadimmu èi kou, kénnaá nKuyie mpāñáànti kénkpànnè di nheì nè di kó benitibè mí nSedemii m baa me dòòrimè só. ²¹ Okpààti Sosakimmu nè o kɔbe yekòmbò yembè nè o kó betùmbè, bemɔu kè bèe keè ò nàké tìl pāñáànti kéndú kóò kùu. ²² Kè Udiya tì kèè kè kuffwáá nhò pì kòo coké kékɔte Esibiti, kòo kpààti Sosakimmu t̄ Akibɔɔ bire Edinatāā, kòo nneìné benitibè kè bèe kɔte Esibiti, ²³ Udiya wammù kóò pì nkékɔtenèní kóò duú nhokpààti Sosakimmu kòò ò kùunè disiè, kóò dɔu nkuff̄ti bè āā kù benitibè bemɔu.

²⁴ Mí nSedemii, kè Safāā bire Ayikammu nni nkānké kè bè í nni mp̄i nke duú mbenitibè kè bè n kùu.

Kuyie mpāñáànti náàntò nàké mè yebotè yóó b́útémè Babidɔnni kóo kpààti

27 Sosiasi bire Sosakimmu naá ndiì mònni Sudaa kɔbe kóo kpààti kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii ke dò: ² Dɔ̀ kunaàdòdòridɔ̀ nè iwēī kéndúúkú, ³ kè kù nànkɛ Edɔmmu èi kóo kpààti nè Mɔabu èi kou nè Amɔniibe èi kou nè Tiiri èi kou nè Sitōō èi kou bè tōnni bè Sedisademmu Sudaa kɔbe kóo kpààti Sosakimmu † boré. ⁴ A bè nàké kè bèe nàké be kó bekpààtibè ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa díndi Isidayeeribe di tū nkù tu.

⁵ Nè n kó muwērimú diemù mieke nke nè n kó muwērimú mmu n dòòmè ketenkè nè oniti, nè iwūō nè tiwanwanti, dèè kó dimàà bo ketenkè ínke ke de duú n dè dónè wè. ⁶ Ye mmòrè mieke mí ānné ku ntempē Babidɔnni kóo kpààti Nebukannesaa nɔu mieke wenwe n kóo tōnti, nh ò duóm̄mu tikpas̄nti kè ti bo mp̄i nho tōmmú. ⁷ Yebotè yemɔu yè bo ò b́úté, wenwe nè o bire nè o yaàbire kémbaanè de kó dimònni bo tuɔkemè kè bè múnkɛe b́úté ibotí tei péu nè be kó bekpààtibè péu bèè bè kpeñinè.

⁸ Kè kubotí makù kɔbe yoo dikpààtiyuu mari kɔbe yete ke í d́ kéb́úté Babidɔnni kóo kpààti, kè wèè í d́ kébuuté o kó kunaàdòdòridɔ̀ mí ndi Yiè nKuyie m míl yóó duú nkè mudoò bè do yoo dikònni yoo mutenkúú. N yóó duú nkè wèè bè kuò kédeè.

† Sosakimmu: Yepáte péu yu de kóo kpààti ke tú Sedesia nwe ke yè bè nàá ntii náànti die nti do dòò Sedesia kó dimònni ndi, de kó tináànti do yóó wāri ke s̄s̄ nSosakimmu kumu.

⁹ Díndi di báá yie mbèè tu bè di náá mí nKuyie m pāñáànti be kpeti yoo beyuwúombè di náá nti nè bèè tu bè yàu tidɔ̀nti nè bèè wèi siwāā nè benitinòmbè bè di náá nti ke tú di í yóó b́úté Babidɔnni kóo kpààti.

¹⁰ Bè di náá ntii pāñáànti tu siyáàbisí nsi ke d́ ke bo di déttinnè dihei, bè d́ n di betimu kè di kú.

¹¹ Kè kubotí kùu kɔbe yie nke buuté Babidɔnni kóo kpààti kó kunaàdòdòridɔ̀ ke p̄i nho tōmmú mí ndi Yiè nKuyie m bo bè yóu kè bè mbo be èi ke di kuuti.

¹² Mí nSedemii kè m múnkɛe tì nàké Sudaa kɔbe kóo kpààti Sedesia ke dò: F̄s̄ nSedesia nè a nitibè di dò nkébuutému Babidɔnni kóo kpààti kó kunaàdòdòridɔ̀ kémp̄i nho tōmmú wenwe nè o nitibè kè dèe yie nkè dí nfòu. ¹³ Di bo yóu kékú mudoò mieke nke nè dikònni nè mutenkúú nti Yiè nKuyie nnáké ke tú dèè yóó kònnè kubotí kùu kɔbe bo yete ke í mp̄i mBabidɔnni kóo kpààti tōmmá? ¹⁴ Kuyie mpāñáànti náàntè bèè di náá nke tú di í yóó b́úté Babidɔnni kóo kpààti bè di soúm̄mu di báá bè kènté. ¹⁵ Ti Yiè nKuyie m béimmu ke tú: N yí bè tōnkoo ke tú bè nnáá nnè n yètiri, bè di náá nsiyáàbisí nsi ke yunè n yètiri kè m bo di beti kè di feti díndi nè di kó benitibè bèè tu bè di náá m pāñáànti. Mí ndi Yiè nKuyie mí béi.

¹⁶ Mí nSedemii kè n nàké ikuú niùbè nè benitibè bèè dè bo ke dò: Ti Yiè nKuyie ntu di báá yie mbèè di náá nku pāñáànti ke tú Kuyie nciētè kó tinenti bè do tùóté tì kékònnè Babidɔnni bè bo tì tēñnéni bàmbà, siyáàbisí nsi. ¹⁷ Di báá kènté be kpeti, mp̄innè Babidɔnni kóo kpààti tōmmú kè dèe yie nkè di nfòu. Di báá yie nkè di-hei naá ntidobonti.

¹⁸ Kè de yembè mènke tú Kuyie mpāñáànti náàntè, kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa wèè mènke bè nàánnè bèe kù bàntè tinenti tìl bo Kuyie nciētè nè tekpààticíētè kè tì báá kò mBabidɔnni. ¹⁹ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa nàkému Kuyie nciētè kó yesānkè kpéi, nnè kunankú dieku nè inààke ÿ ncóm̄mú yèè tàrè nè tinenti s̄nti tìl kpaá dihei dii mmieke ti kpéi. ²⁰ Okpààti Nebukannesaa do í tùóté dè ò p̄i ndiì mònni Sosakimmu bire Sosakinni Sudaa kɔbe kóo kpààti nè Sedisademmu kó beheikènkótibè nè Sudaa èi kɔbe. ²¹ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeribe tū nkù nàkému tinenti tìl kpaá ku cíētè nè tekpààticíētè de mieke ti kpéi nke tú: ²² Bè bo tì éi kékònnè Babidɔnni kè tì nke mbo ke kèmmúnè ku mònni bo tuɔkemè kè kùu tì tēñnéni die.

Ti Yiè nKuyie nkuu tì béi.

Kuyie mpāñáànti náàntò Sedemii nè Ananniya bè nēnnimè

28 Sudaa kɔbe kóo kpààti Sedesia kpàti benni dinaanni mieke otānkù nummuwè, dii benni dimáà mieke kè Asuu bire Ananniya Kuyie mpāñáànti náàntò Kabaōō èi kouu m béinnè mí nSedemii ti Yiè nKuyie nciētè mieke ikuú niùbè nè benitibè bemɔu ilkè ke dò: ² Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeribe tū nkù tu ku kètému kunaàdòdòridɔ̀ Nebukannesaa Babidɔnni kóo kpààti di buú nkù. ³ Dè kpaá yebie nyédéé ndi kè kù wēte kētēnnéni ku cíētè nenti Nebukannesaa Babidɔnni kóo kpààti do t̄ tì timɔu kékònnè o cie. ⁴ Kè

múnkee kpènnéni Sosakimmu bire Ekonniya Suda kɔbe koo kpààti nè Suda kɔbe bè do pĩmmú bè kékònnè Babidɔnni. Ke yé kù yóó kéétémè kunaàdòdòrìdú Babidɔnni koo kpààti di buú nkù. Kunku ti Yiè nKuyie nkuù béi.

⁵ Mí nSedemii kè n tɛnné Ananniya ikuú niùti benitibè bəmɔu ìikè bèè do bo Kuyie nciéte mieke ke dɔ: ⁶ Kuyie ñcɔuté a nùù kéɔɔ a béi nti, kéténnéni die nKuyie nciéte nenti timɔu nè bè do pĩmmú bè bəmɔu kékònnè Babidɔnni. ⁷ Né kénté kékeè n yóó di náké tì fɔ nnè benitibè bèè bo die ndimɔu. ⁸ Kuyie mpānāahti náam̄bè bèè tì niiténèni mí nnè fɔ, bè nākému Kuyie mpānāahti yehékè dieyè péu nè yekpàatiyɔ dieyè péu kpéi, bè me mbaa do náa mmudoò kpéi nke nè meyei nkpéi nè mutenkúú nkpéi. ⁹ Kuyie mpānāahti náahtò wèè bo náké ke dɔ: Diwèi kèríní, ò náké tì bo dɔɔ dii mɔnni ndi bè bo bantémè ke dò nKuyie nkuù mènke ò tɔnní.

¹⁰ Mèmmè Kuyie mpānāahti náahtò Ananniya bu-utémè kunaàdòdòrìdú mí nSedemii n do bukú kù, kékéété, ¹¹ kébéi mbenitibè bəmɔu ìikè ke dɔ: Ti Yiè nKuyie nkuù tu nè yebie nyédéè kè kuu kéétému kunaàdòdòrìdú, okpàati Nebukannesaa do di buú nkù.

Mèmmè mí nSedemii kè n yíté.

¹² Kuyie mpānāahti náahtò Ananniya kèété dii mɔnni kunaàdòdòrìdú n do bukú kù kédeè kè Kuyie nni mbéinnè ke dɔ: ¹³ Kɔte kénáké Ananniya ke dɔ: Ti Yiè nKuyie ntu a kèété kudú nku ke né yóó kù cèetenè timáti koku.

¹⁴ Ke yé ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tū nkù béimmu ke tú kunaàdòdòrìdú timáti koku nku kù buúmmè yebotè kè yè bo mbuú Nebukannesaa Babidɔnni koo kpààti kè yè me nhò bùú, kù ò duónnèmu ketíke dikpàà kó tiwanwanti.

¹⁵ Mí nSedemii n ti ndèè kénáké Ananniya ke dɔ: Ananniya kénté n tú mù, Kuyie nyí da tɔnní, nè amáà ndi a soutémè Kuyie nkɔbe kè bè yie nsiyáàbisí. ¹⁶ Nè de kpéi ti Yiè nKuyie ntú kù da dèitemu ketenkè ñnkè. Di mbenni mieke nke a yóó kúmè, ke yé fɔ sukúmè benitibè kè bè yete be Yiè nKuyie nkpeti.

¹⁷ Kè dè nyóó yí betààbè bèdébè kè Kuyie mpānāahti náahtò Ananniya mènke kú.

Sedemii do wàri dii pátiri bè pĩ mbè ke kònnè Babidɔnni

29 Mí nSedemii kè nni mbo Sedisademmu kéwāri dipátiri okpàati Nebukannesaa pĩ mbè ke kònnè Babidɔnni, n do di wāri bèè tu bè mbe bekótibè nè ikuú niùbè nè Kuyie mpānāahti náam̄bè nè benitibè bəmɔu. Okpàati Nebukannesaa do pĩmmú bè kékònnè. ² N do yóó wāri de kó dipátiri ke sɔ nhokpàati Yekoniya nè o yɔ onitipokpàati nè tekpàaticíéte kó bekótibè, nè Suda kɔbe kó sikpàatibí nè Sedisademmu ei kɔbe nè bèè do tú bedabeyyaàbè nè bemáábè kè bè múnke nè pĩmmú ke kònnè Babidɔnni. ³ Kè n di duú nSafāā bire Edasaa nè Idikiya bire Kemadiya. Suda kɔbe koo kpàati Sedesia weè do bè tɔ Nebukannesaa Babidɔnni

kɔbe koo kpàati borè, mí nSedemii kè m bè duú ndipátiri kè di wāri ke tú:

⁴ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa díndi Isidayeeriibe di tū nkù mí náannè n duú nkè Babidɔnni koo kpàati pĩmmú bè ke kònnè, ke tú: ⁵ Maánè sicéi kénhā, fílkúnè detie ndi pénnè kényo nde be. ⁶ Túókénè benitipòbè kè bè dí pié ibí initidaai nè initipò, túókénè benitipòbè képuó ndi bí kè bèe pié initidabí nè initipobí, piénè de bíékè ke súú ndi báá kéke, ⁷ nwantinè n duú nkè bè di pĩmmú ke kònnè dii èi di bo nnaatimè, kè nni mbáá mí ndi Yiè nKuyie nde kó dihei kpéi nke yé de kó dihei kó kunaatí tùmè di koku nku.

⁸ Ke yé mí ndi Yiè nKuyie m béimmèmu ke tú: Di báá yóu kè bèè tu bè náa m pānāahti kè bè ndi sou, di bá ntú ndi yau tii dɔuhti kpeti. ⁹ Bè yó ntú bè di náa nti bonní mí ndi Yiè nKuyie m borè nde, siyáàbisí me nni nsí mí í bè tɔnní. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

¹⁰ Nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù: Babidɔnni èi kó dikpàatiyuu bo mmɔke dii mɔnni yebie nsipisiyiekè n yóó wéēténimu di bíékè kè dí dɔɔ mesàà, kè dí tɛnnéni Sedisademmu. ¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie n yému n tǎáté ke bo dɔɔ tì di kpéi. N tǎáté tì tu mesàà nkpeti nti tì í tú meyei nkpeti. Di yèmmè bàa dè n yóó de ndi dɔɔ. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi. ¹² De mɔnni kè di kòténí ke m bán-tè, n yóó yíemmu kéɔuté di báammii. ¹³ Kè di wammú kè n yà, di yó n wammúmu nè di yèmmè memɔu, kè n yóu kè di n yà. Mí n di Yiè nKuyie míi béi. De yie di bo n yà, kè n wéte ke tɛnnéni bè do pĩmmú bè kékònnè Babidɔnni kéɔɔ tidaati m bo di dennení tipíti timɔu. Ibotí imɔu n do di cíe nkè di taá ìi mieke ke dí tɛnnéni di do borè kè bè di pĩmmú. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

¹⁵ Mí ndi Yiè nKuyie n di náa nke yé di yèmmè dòmmè míi di duú m pānāahti náam̄bè Babidɔnni mieke.

¹⁶ Ntenè mí ndi Yiè nKuyie n di náa nti kè dè ntukúnè okpàati wèè kàri Dafiti kó dikpàatikàri nè di kɔbe bèè kpaá bo Sedisademmu, bè í pĩmmú bè ke kònnè Babidɔnni. ¹⁷ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa míi béi nke tú: N yóó duú nkè mudoò muù bè do, kè dikònni tanní kè mutenkúú nni mbo. Be kperè bo dontenè fínyí kó yebe yèè pǎàke ke ténke í dò nkédi. ¹⁸ N yóó duú nkè bè mbè duò mudoò mmu, kè dikònni tanní be tenkè nè mutenkúú. Be kperè kutenkú kumɔu kó yekpàatiyɔ bo dè keè kè dèe do ye kɔm̀bùtì. M bo bè cɔɔ, dè bo di yebotè be kpéi kéwéte ke yè pĩ mmudaá. Yebotè n yóó bè tanné yèè mieke yè bo mbè sènkú. ¹⁹ Bè í yie mmèè kpéi nke ke kènté n tūñko m pānāahti náam̄bè sǎà kè bè náa nti. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

²⁰ Díndi tidaati bè pĩmmú bè ke kònnè Babidɔnni, keènè mí ndi Yiè nKuyie n tú mù:

²¹ Ntenè mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa, díndi Isidayeeriibe tū nkù m béi nti kè dè ntukúnè Kodaya bire Akabu nè Maaseya bire Sedekia. Bedé memme bè soumu ke tu bè náa m pānāahti, bá bè me ntúmè míi bè tɔnní. M bo bè ánnè Nebukannesaa Babidɔnni koo kpàati ncu mieke, kòo bè puotí kékuo di ìikè. ²² Díndi Suda kɔbe bè pĩmmú bè ke kònnè Babidɔnni di níi bo nnáa mbe kpéi ndi dɔ dii mɔnni kébɔnté kusínkú, di níi bo yí: Kuyie nda dɔɔ kù dɔ̀m̀è Sedekia nè Akabu

Babidɔnni koo kpààti cɔu mbè muhãã. ²³ Ke yé bɛ dɔ̀dɔ̀mè Isidayɛeribe ci dɛ ke dɔunè betɔ̀bè pobè, ke sou nke tú bɛ náa n kpeti, m me nyí bɛ tɔ. N dɛ yému demɔu ke dɛ wúó. Mí ndi Yiè nKuyie mmí bɛi.

Semmaya wãrimè dipátiri Sefayaa Sedemii kpéi

²⁴ Mɛ̀mme kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa, Kuyie ny-Isidayɛeribe tũ nkũu n duó mmí nSedemii tináahti kè dɛ ntukúnè Semmaya Nɛedammu naàmunkũ kou. Semmaya weè do wãri dipátiri kédũnní ikuú niùbè Maseya bire nè Sofonii nè ikuú niùbè tɔ̀bè, nè Isidayɛeribe sɔ̀mbe bèè do kraá Sedisademmu, kè di wãri ke tú: ²⁶ Ti Yiè nKuyie nkuú duó nkàa cɔutè ikuú niùti Yeoyada fɔ̀tiri ke baké ku cíètè. Fɔ̀ɔ̀ dò nkéndake bèè tu bemáa ku pããnáahti náambè be kpéi, kè wèè í yé o yé mmú a táú nho naàcèi mɛ̀fimmɛ kɛ́pítinné o fɔ̀nii timáti, ²⁷ dɛ né dɔ̀mmɛ kàa í kpannè Sedemii Anatɔti eì kou, wèè di náa nKuyie mpããnáahti? ²⁸ Ò yé nhò tu Kuyie mpããnáahti náahtò nwe ke ti wãriní dipátiri die mBabidɔnni, ke ti náké ke tú ti í yeti mɛ̀cãã nketike, ke tú ti maá sicéi kɛ̀mbo, kɛ́fííku detie nti pɛ̀n- nè kè dɛ mpeí kè ti yo.

²⁹ Kè ikuú niùti Sofonii kaa nde kó dipátiri mí nSedemii kè n keè.

Sedemii tɛ̀hnémè dipátiri Semmaya

³⁰ Mɛ̀mme kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ̀: ³¹ Tɔ̀ nkè bèè náké bɛ pĩmmú bɛ ke kɔ̀nnè Babidɔnni ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie mmí yé Nɛedammu eì kou Semmaya mɛ̀ nyɛ̀mmè ò tu m pããnáahti náahtò, mĩ me nyí ò tɔ, ò mè ndi ciitémè kè di yie nho kó siyáàbisí, ³² mí ndi Yiè nKuyie mmí bɛi, n yiti ke bo cómmúmu Nɛedammu eì kou Semmaya kpéi nnè o fukoo. O kó kufuku mièke onitì bá nkpaá bá omáa ke bo di cuokè, ò báa yà mesàa n yóó dɔ̀mè n nitibè, ke yé ò sukúmè n nitibè kè bɛ n yete. Mí ndi Yiè nKuyie mĩ bɛi.

Kuyie nnàké ti Isidayɛeribe kó dikpààtiyuu kpéi

30 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè mí nSedemii ke dɔ̀: ² Mĩ ndi Yiè Kuyie ndíndi Isidayɛeribe di tũ nkũ, mĩ tu á wãri n da náké ti timɔu dipátiri mièke ke dɔ̀: ³ Mĩ ndi Yiè Kuyie n tú, de yiè kpaanímu kè m bo tɛ̀nnéni n nitibè Isidayɛeribe nè Sudaa kɔ̀be, kɛ̀wɛ̀te kè bɛ duó ndihèi n do duó ndi be yembè kè bèè di tieke. Mí ndi Yiè nKuyie mĩ bɛi.

⁴ Nte ti Yiè nKuyie nni nnàké ti mí nSedemii Isidayɛeribe nè Sudaa kɔ̀be be kpéi, tii tu:

Ti yo metammè mamè mme,
mè me nyí tú diwèi kɔ̀me,
mè duò tikɔ̀mbùtì nti ke ãã kufɔ̀waa.

⁶ Bíékénè, wénnínè,
benitidaabè peímaà?

Dè né dommè kè benitidaabè ceú ceú be ka,
ke dɔ̀ nhonitipòkù wèè dɔ̀ kɛ̀pɛitè ò ɔ̀ ndòmmè,
kè be iikè sùu sùu bemɔu.

⁷ Meyei ndiemè kó diyè ndi,
diyè yeiri ndi,

di kó kubotí mu nyí buoté,
meyɛ̀hcaàrimè mɛ̀ kèriní Sakɔ̀bu kpéi,
de yiè n né yóó bɛ dɛetému.

⁸ Kè ti Yiè Mpakedaa dɔ̀: De yiè bo tuɔ̀ke dii yiè, m bo kɛ́eté kunaàdɔ̀dɔ̀ridɔ̀ bɛ di buú nkũ, kè di pítè iwɛ̀i. Bèè í tú Isidayɛeribe bɛ tɛ̀nke bá ndi baké. ⁹ Kè di mpí ndi Yiè nKuyie ndi tũ nkũ tɔ̀mmú, kè n di duó nDafiti yaàbire kè dɛ ntú di koo kpààti kè di pí nho tɔ̀mmú.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nyí kɛ́bèi nke dɔ̀:

Díndi n kó betɔ̀mbè Sakɔ̀bu kó kuwɔ̀ nkɔ̀be di bá nyíékù,
díndi Isidayɛeribe di kɔ̀mbùtì bá nduò,
n yóó di dɛetému kédenneni di yaàbí itempɛ̀ ndétiyi mièke, di tú dɛ tidaati.

Díndi Sakɔ̀bu yaàbí di wɛ̀tinímu,
ke bo kari di tenkè bàmmùu kɛ̀om̀pè,
òmɔ̀u tɛ̀nke í yó mbo wèè bo di kɔ̀kɛ̀nè.

¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie ndi bonɛmu ke yóó di dɛetè mĩ bɛi!

N yóó kuòmu ibotí n di cíe kè di taá ì mièke páíi kɛ̀deè.

Díndi bie n yí yóó di kuɔ̀ kɛ̀deè,
n né yóó di tiému dɛ̀ bèkúmè,
n yí yóó na kè n di wúónkoo ke dɔ̀ ndi í càke dɛ̀marè.

¹² Di kó dikɔ̀tiri í dɔ̀ nkétaa,
di kó dimɔ̀nni í dɔ̀ nkémieté,
mí ndi Yiè nKuyie mĩ bɛi.

¹³ Omɔ̀u í dake di kpeti,
ke bo taa ndi muɔ̀,
mutie mamù me nketé ke í bo mùu bo di taa.

¹⁴ Di natitɔ̀bè di yèmmu,
bè tɛ̀nke í denniní di kpéi,
n di poté ke dɔ̀ ndi tú n dootitɔ̀bè mbe,
n di poté kuyɛ̀i ku diekù nku,
di yei ndeuté mèè kpéi,
di càke kè dɛ deumu.

¹⁵ Ba nte kè di kuò mɛ̀caàrimè mèè di tũ̀kɛni me kpéi?

Di kó dimɔ̀nni í dɔ̀ nkémieté,
di yei mɛ̀e deuté deè te,
di càke kè dɛ deumu deè te kè n di dɔ̀ memme.

¹⁶ Bèè di kɔ̀u yíe n yóó bɛ kùɔ̀mu,
bèè di dokùnè yíe m bo bè dɔ̀ tidaati,
bèè di ei yíe nyóó bɛ éimu,
bèè di senku yíe n yóó duó nkè bèè bɛ sɛ̀nkèrimu.

¹⁷ Ke yé n yóó yɔ̀ɔ̀remè mutie di muɔ̀,
n yóó mièkùnnemu di kɔ̀utiyè.

Mí ndi Yiè nKuyie mĩ bɛi!
Díndi Siyɔ̀ɔ̀ eì kɔ̀be, òmɔ̀u tɛ̀nke í di kaànnè,
ke di yu ke tú bɛ dɛ̀nne bɛ be tenkè.

¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie nyí kɛ́bèi nke dɔ̀:
N yóó wɛ̀te kɛ̀tɛ̀nnéni mu tidaati Sakɔ̀bu kó yefe mièke,
mesémme mèè m bonè be kó sicéi,
di kó diheì wɛ̀ti ke bo fiíkúmu di dobonti ínke,
kè tekpààticíètèe fiíkú te fɔ̀tiri.

¹⁹ Kè di ndiè ke n sãntí,
ke íútí nè diwèi,
kè n duó nkè dí súú nke tɛ̀nke bá nkéni,

kè n di déúkunnè bá di kó diyètiri ténke báá kèke.

²⁰ Díndi Sakɔbu yaábí di wěti ke bo naámmu di do dòmme,

kénfííkú n yìikè,

kè n yíté kécómmú káféú mbèè do di féúmmu,

²¹ di kóo kpààti yó ntú di botí kou nwe,

di kou weè yó ndi baké,

kè n duó nkòo nni ntókénè,

kè dè í tú memme we m bo dáátí kékɔtení m borè?

Mí ndi Yiè nKuyie mîl me nyě.

²² De m̀nni di bo ntú n kɔbe,

kè nni ndi te kè di n tũ.

²³ Mí ndi Yiè nKuyie mmieke ìtému kuyaakù diekù

kɔme,

ke fímmú fɛ̀dɔ́nfè diefè kɔme ke bo do bèè cààrè be yó ìnkè.

²⁴ Mí ndi Yiè nKuyie m mieke di c̀útému,

kè í yóó bonke ke í pĩ nkè do d̀ nképrí mmùò t̃mmú,

dè yó nkéríní kè di tí bantému.

31 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀: De kó yewe mieke mí ndi Yiè nKuyie m bo tieke Isidayeeri be wuɔ ny-
imɔu, kè bè ntú n kɔbe.

Kuyie nnàkémè kù yóó kannemè Isidayeeri be tenkè

² Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú:

Díndi kubotí kùò yenténè mudò ke bo dikpàà mieke, di yàmu n kó mesàà.

Díndi Isidayeeri di kũnti meòmpùmè eì ndi.

³ Nè dim̀nni ndi n di benkemè m máá,

n di nàkè ke tú n di d̀mú s̃áà, deè te kè n kó mesàà

nyí iiti di ìnkè.

⁴ N wěti ke bo fíimmu díndi Isidayeeri n d̀ bè kè di nfííkú,

di wěti ke bo túótému yebàrè sààyè nè diwèi,

di yóó neinèmu behaubè kè dí yè kémbie nke au.

⁵ Di wěti ke bo buɔ́tímu Sammarii t̃ari ìnkè detie mbè tu dè fínyĩ,

díndi bèè dè buɔ́tí kè d̃i nt̃ũ de be.

⁶ De yiè kpaanímu kè bèè bàà yebòrè kè bè bo p̃ìkè,

bè yóó nákému bèè bo Efadaimmu t̃arè ìnkè ke d̀:

Íténè kè ti kɔte Siỹ̃ t̃ari ti Yiè nKuyie nti tũ nkù borè.

⁷ Ntenè mí ndi Yiè nKuyie m béi nti:

Nyíútínè Sakɔbu yaábí kpéi,

nyãnkunè diwèi wèè baké yekpààtiyɔ o kpéi,

ndiennè ke s̃ántí mí ndi Yiè nKuyie nke tú:

Ti Yiè nKuyie ndeetè a nitibè,

deetè Isidayeeri be sɔmbe.

⁸ Kubakù you bíkè kó dihei ndi m bè ìinnímè,

m bè dèitení itemm̀anke nyi ke bè tíi,

tiyũ̀nti nè yekp̃ìè,

beɔɔpómpómbè nè tibíỹ̀ti,

bèè w̃tiní be eì be t̃inni í yó nsénní.

⁹ Bè yó nw̃tiní ke k̃ntimú ke m báá,

kè m bè kpàake kékéténè kuce sàakù kùò síé,

bè í yóó bété kùò ìnkè, kè m bè k̃tenè menésàamè

borè.

Mí tu Isidayeeri be cice kè Efadaimmu tu n kóo po.

¹⁰ Díndi yebotè keènè mí ndi Yiè nKuyie ntú mù,

ké tí nàké yebotè yèè bo medétimè ke d̀:

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl do di cíe ndíndi nyIsidayeeri be ke w̃te ke di tínní,

ke yó ndake di kpéi o pec̃enti ò ndakemè o pe kpéi.

¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie mîl di deetè díndi Isidayeeri be,

mîl di fiète kubotí kuù di kpeñnìè ku nɔu mieke.

¹² Di kũntimú Siỹ̃ t̃ari ke bo nyíunè diwèi,

ke bo ndeitiní ke d̀ mí ndi Yiè nKuyie nkó mesàà,

dèè tu tidiiti nè menaà nnè mekòpammè,

ipe nè sibɔɔ nè inàake.

Di bo ndonnè kupúú sàakù bè yòrri kù,

di ténke bá mbo meyeñcaàrimè mieke.

¹³ De m̀nni besapàmbè bo nyãnkunè diwèi

bedapàmbè nè bedakótibè kè bè nw̃ nke au,

m bo ceete di dabùò nkè yèe naá ndiwèi

kè di bántè kédeite di áarimè kè di yèmmè narike.

Mí ndi Yiè nKuyie mí béi.

¹⁴ De yiè ikuù niùbè bo de nyiwũ̃ kó mekùò,

kè n nitibèe tuɔ,

mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:

N yo metammè mamè Damaa eì,

yekúdabùò nyeè yìení nè iwúótii,

Daseedi bí ì ku kòò kuò,

bá ke í d̀ bèè ò bántè.

¹⁶ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàkè ke d̀:

Cíéké, kéúté a ñnnieti,

n yóó da cúmu a ù̀ti kó ticuuti,

mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi:

a nitibè itinímu di dootitɔ̀bè cie ke kũntiní.

¹⁷ Diwèi kèrínímu a yaábí kpéi.

Mí ndi Yiè nKuyie mí béi!

Ì w̃tinímu i tenkè.

¹⁸ N kèèmu Efadaimmu wuɔ nkɔbe kuòmmè,

ke sáutí ke tú:

Ti Yiè nKuyie nha ti poté mediè mme,

ke ti tiè mbè ò̃ poté mèè botí kunaàwàátikù,

ti yú̃nní a borè kè ti na kéw̃tení,

ke yé f̃̃̃ tumè ti Yiè nKuyie nti tũ nkù.

¹⁹ Ti do da bù̀tinnému,

bàmbà ke me nw̃tení,

ti bantému ti caàrimè ke pĩ nti nò,

ifei ì ti pĩ nkè ti s̃íhéné,

ti d̀ò dè ti dapànti m̀nni de kpéi.

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:

Efadaimmu kɔbe n sàà bè c̀ummaà?

Yáà n sàà bè d̀ kè dè tontému?

Nh ò̃ nkè n kèè bè nàámmè be kpéi diwèi dii m pí,

kè mesémmè ní mbè nni mbonè,

kè m bè d̀ mediè.

²¹ ãnnénè mecannimè,

fíikúnè ideí,

ɔ̀ònnè kunaàsinyakú di ce,

totínè di yèmmè di tũ nkùò cè kéw̃tení,

díndi Isidayeeri be n d̀ bè,

w̃tenení yehékè yèè tu di kpeye ye mieke.

²² Díndi Isidayeeri be n d̀ bè,

dè yó nkááké de kè di yóu mufirimù?

Díndi bèè í d3 k3yie n kpeti,
di mmònni d3 c3èetemu di tenk3 mi3ke,
k3o nitipòkù b3i nhonitid3d3!

**Isidayeeribe y3ó w3ete k3m3wt3n3m3 Kuyie mmetaum-
m3**

²³ K3 ti Yi3 nKuyie Mpakedaa Isidayeeribe tũ nkũu b3i nke d3: M bo t3nn3n3 d3i m3nni b3 do p3ĩmmũ b3 k3k3n-
n3 k3d3d3 tidaati, b3 bo nn3á nSudaa tenk3 n3 o ek3
mieke ke tũ:

F3 nSiy33 dit3s3àari tim3mm3nti bor3,
ti Yi3 nKuyie nda d3d3 mes3à.

²⁴ K3 Sudaa k3be r3bo a mi3ke. Betenkũt3b3 n3 b33 c3m-
mũ iwũ3 k3 b3 nw3 nke bo a ek3 mi3ke. ²⁵ Ke y3 m3i
du3mm3 menie nsin3y3ĩ kũ b3, ke du3 ntidiiti dik3nni
kũ b3. ²⁶ M3 nSedemii k3 nh enten3 k3ns3
mmun3n3d3mmũ n d3d3 mes3à mme.

²⁷ K3 ti Yi3 nKuyie mb3i nke d3: De yi3 kpaanĩmu
Isidayeeribe n3 Sudaa k3be k3 b3 bo pi3 k3sũũ
nketenk3, k3 iwũ3 p3t3 k3sũũ. ²⁸ N do w33ten3 m33 boti
be b33k3 k3 mb3 u, ke b3 pũd3 nke d3i ke b3 d3d3ri m3y3i,
n y33 w33ten3 m33 boti be b33k3 k3 b3 ma3, k3 b3 f3i, m3
ndi Yi3 nKuyie mm3i b3i. ²⁹ De m3nni òm3ũ t3nke b3
nn3á din3a3nh3nt3r3i d3i tu:

Cic3b3 c33k3 y3s3ĩ b3ny3
k3 ib3 n3i ny3rike.

³⁰ De m3nni b3 w3 ò y33 kũ o y3i nkp3i nke, w33 c33k3
y3s3ĩ b3ny3 w33 n3i ny33 y3rike.

³¹ K3 ti Yi3 nKuyie mb3i nke d3: De yi3 kpaanĩmu k3 m
bo w3te k3taunn3 Isidayeeribe n3 Sudaa k3be. ³² D3
t3nke í y3 ntũ metaumm3 ndo d3d3n3m3 be yemb3 m b3
d3te d3i yi3 Esibiti ke d3nne. De k3 metaumm3 b3 m3
t3t3emu b3 n3 m3i m3 mb3 tem3. M3 ndi Yi3 nKuyie m3i
m3 ny3. ³³ K3 ti Yi3 nKuyie mb3i nke d3: Nte de yi3 n y33
b3 d3d3n3 m33 taumm3: N y33 3nn3 n ku3 be mi3ke nke,
k3 í w3ri be y3mm3 mi3ke k3 m b3 te m3 nKuyie k3 b3
ntũ n k3be. ³⁴ De yi3 òm3ũ t3nke b33 ti3 n ku3 o kou,
y33 o kou ò ti3 nke d3 w3 n y33t3 m3 ndi Yi3 nKuyie. B3
y33 ny3 y3mu b3m3ũ, ib3 s3m3p3i n3 bek3t3b3, m3 ndi Yi3
nKuyie mm3i b3i, n y33 b3 c33mmu be y3i, n t3nke b33
dent3n3 m3 kp3i.

³⁵ M3 ndi Yi3 nKuyie m3i 3nn3 diy33 k3 d3 3 ntũũ nk3m3,
ke du3 nk3o t3nkũ n3 siw33 k3 d3 3 mm3 key3nk3.
M3i 33 nampe d3m333r3i k3 yen3f3n3f3r33e ít3,
m3 nw33 y3t3r3i tu Mpakedaa m3i b3i nke tũ:

³⁶ K3 d3nd3 c33t3 d3i yi3,
m3m3 Isidayeeribe k3 kuw3 nt3nke í y3 ntũm3 n
k3ku.

³⁷ K3o niti bo na k3benn3 k3ĩnk3 okũm3 m3m3,
k3s33k3 ketenk3 cũmpume mam3,
de m3nni m bo doot33 Isidayeer3i k3 kuw3 nk3be b3
d3d3 d33 k3 dim3à de kp3i.

M3 ndi Yi3 nKuyie m3i b3i.

³⁸ K3 ti Yi3 nKuyie mb3i nke d3: De yi3 kpaanĩmu k3
Sedisademmu 3i bo w3te k3m3á, m3 ndi Yi3 nKuyie n
kp3i, k3ket3n3 Anan3edi k3 did3nni bor3 k3nt3 k3-
tu3ken3 dib3ri b3 tu d3 kuduot3 kent3m3 k3 dib3ri,
³⁹ k3s33t3 k3t3ũ kuh3ũ kũu beũn3 k3tu3ke Kaarebu t3ri,

k3k3nt3 k3k3ten3 Koa kperi, ⁴⁰ k3d3t3n3 kubiriku b3
bu3nko kũ be3r3b3 ke d3 c3ũnko dey3ire, k3nt3 k3-
tu3ken3 kuk3 nSetin33 k3p33t3 k3tu3ke dib3ri b3 tu d3
sis3ĩ k3 dib3ri diy33 y33n3 k33 b33k3 kperi. D3 y3 ntũ b3
c33n3 d3nd3 m3 ndi Yi3 nKuyie n kp3i, b3 t3nke b33 d3
uut3, b3 m3 nt3nke b33 d3 p3nt3 bit3.

Kuyie mp33n3a3nt3 n3a3nt3 Sedemii dont3m3 kupaku

32 K3 ti Yi3 nKuyie nn3 mb3inn3 m3 nSedemii Sudaa
k3be k3o kp33t3 Sedesia kp3t3i benni p3ĩnni
mieke, ke s3 Nebukann3saa bo o kp3t3i benni t3p3t3 n3
diniĩnni. ² D3 do s3 mBabid3nni k3 beh33p3mb3 be3 pi
Sedisademmu 3i. De m3nni k3 b3 m p3 m3 nSedemii ke
k3nne Sudaa k3o kp33t3i k3 tekp33t3c3t3 k3 kud3nkũ.
³ Sudaa k3be k3o kp33t3i Sedesia w33 do m p3 nk3kan-
n3 k3 nn3 nkari. K3o n n33 nk3tũ d3 d3mme k3 n n33
nke tũ ti Yi3 nKuyie ny3 nkũ y33 du3 ndih3i Babid3nni
k3o kp33t3i k3o di tieke, ⁴ okp33t3i Sedesia í y33 c3ot3.
B3 y33 ò p3ĩmmu k3du3 Babid3nni k3o kp33t3i k3 b33 y3
bet3b3 k3n3k3. ⁵ K3 b33 k3nn3 Sedesia Babid3nni k3o
nke mbo ke k3mmũn3 kũ bo y3m3 o kpeti. B3 k3 d3
dokũn3 Babid3nni k3be d3 b33 b3 na.

⁶ K3 ti Yi3 nKuyie nni mb3inn3 ke d3 ⁷ n cice nant3 Sa-
dummu bire Anam3edi k3r3n3i m bor3, ke bo n n3k3
k3tũ n dont3 o paku kũu m3 mbo Anat3ti, k3y3 m3i
tum3 o c3t3t3 kou w33 baat3n3i ke d3 nk3 kũ dont3.

⁸ M3mme n cice nant3 Sadummu bire Anam3edi
k3ten3m3 m bor3 tekp33t3c3t3 k3 kud3nkũ k3ntũ nti Yi3
nKuyie nni nn3k3m3 k3 n n3k3 ke d3: Dont3 m paku
kũu bo Anat3ti Bensam3e temp3, ke y3 f33 tum3 n c3t3t3
kou w33 baat3n3i ke d3 nk3 kũ dont3. Dont3 ku k3tieke.
K3 m bant3 t3 tum3 ti Yi3 nKuyie nkpeti nti.

⁹ M3mme k3 n dont3 n cice nant3 Sadummu bire
Anam3edi k3 kupaku kũu bo Anat3ti, k3d3 yiet3
med3t3b3i t3p3t3 n3 m3yiek3, ¹⁰ k3w3ri y3d3nt3p3t3e k3 y3
mbo y3d3y3. K3 n y3kũ m3cannim3 k3 ben3t3b3 nw33
nk3 m benn3 med3t3b3i nc33kũ t3bi3t3e 3nk3. ¹¹ K3 n tũ3t3
did3nt3p3t3r3i n y3kũ d3 n k3 m3cannim3 k3p3nn3, n
w3ri d3i mi3ke iku3 y3mm3 n3 diter3i d3i fe3o. ¹² K3 n du3
ndid3nt3p3t3r3i Baduki N3diya bire Maseya k3
deya3bire, k3 n di nh3 du3 n cice nant3 bire Anam3edi
3ik3. N3 b33 do d3 bo k3ĩkũ be n3u dip3t3r3i be 3ik3 n3
Sudaa k3 kuw3 k3be b33 do bo tekp33t3c3t3 k3
kud3nkũ be 3ik3. ¹³ K3 n de3 k3du3 mBaduki dinũu
ben3t3b3e b3m3ũ 3ik3 k3 n d3: ¹⁴ T3i ntu ti Yi3 nKuyie
Mpakedaa kpeti nti, Kuyie nt3nt3 Isidayeeribe ti tũ nkũ.
Tũ3t3 did3nt3p3t3r3i m p3ũ ndi n3 d3i fe3o k33nn3 didũu
mi3ke k3 y3 mbo s33.

¹⁵ Nte ti Yi3 nKuyie Mpakedaa kunku Isidayeeribe tũ
nkũ n3k3 t3: Kũ tu d3 w3t3 ke bo dommu sic3ĩ n3 depaa
dih3i d3i mm3ke.

Sedemii ku3nn3m3 Kuyie

¹⁶ N du3 nd3i m3nni Baduki N3diya bire y3d3nt3p3t3e
k3b3nt3 Kuyie nke d3: ¹⁷ Áu n Yi3 nKuyie f3 nw33 d3d3
k3ĩnk3 n3 ketenk3 n3 a w3r3mũ, d3mar3 í da y3un3!
¹⁸ F33 33 c33 nhoniti k3tu3ken3 o ya3b3 k3 iya3b3 tit3nt3

titɔnti tekɔ̀píítè, fɔ́ɔ́ ɔ́ɔ́ poté ibí i cicebè kó meyei nkó tiyēiti, Kuyie nha dɛumu ke kpeñni, ti Yiè nKuyie fɔ́ nwèè yètiri tu Mpakɛdaa. ¹⁹ Fɔ́ɔ́ tu otenti sàawè kàa tɔmmú dɛu, fɔ́ nwèè wúo mbenitibè bɛmɔu kó meborime ke yieti bá wè o tɔmmú dòmme, mù mànnè tii yeti.

²⁰ Fɔ́ nwèè dɔ̀ mɛbenkùmè càmmè nè tidieti Esibiti kó ketenkè mieke, ke ti dɔ̀ri nè yíenni kàa yètirii feité Isidayɛeribe cuokè nè kutenkù kumɔu mieke, ke feínè yíenni. ²¹ Fɔ́ dɔ̀ mɛbenkùmè càmmè nè tidieti, ke benke a wɛrímú nè a kpeti kè yebotè da yòtè kàa dènení a nitibè Isidayɛeribe Esibiti mieke. ²² Kàa bè duó ndiheí a do béi nkéikú ke dɔ̀ a yóo duó ndi ti yembè, menaamiè nnè mɛcekúɔ̀ ndè pũ̀ɔ̀ ndi. ²³ Kè bè kɔ̀tení ke di ta ke kàri, bè mɛ nyí yie nke tũ̀nnè a kó kuce, bè í yie nke tũ̀nnè a kó ikuú, bè í yie nke dɔ̀ a bè nàké ke yé mbèè dɔ̀ dè. Dɛè te kàa bè duɔ̀nní meyei mèè mè nti tũ̀kɛní!

²⁴ Nte Babidɔ̀nni kɔ̀be ke pi dihei, bè tũ̀kɛnímu ke bo pɔ̀ntɛ dihei, ti doti be nɔu mieke nke, bè yóo ti do mudò mmu kè dikònni ti kuɔ̀ nè mutenkúú. A nàké ti tii dɔ̀ kàa ti yà. ²⁵ N Yiè nKuyie a yé ke dɔ̀ mBabidɔ̀nni kɔ̀be yóo fietɛ dihei ke né n nàké ke tú n donté kupaku, kényeti kè bèè naa bo m púté kè bè mboà?

Ti Yiè nKuyie nténné ti Sedemii

²⁶ Mɛ̀mmɛ kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii ke dɔ̀: ²⁷ Mí ndi Yiè nKuyie mii baké benitibè bɛmɔu, dɛmarè n yóunɛmaà? ²⁸ Dɛè te mí ndi Yiè nKuyie nkè m béi nke tú: N duómmu di nhei Babidɔ̀nni tenkè kɔ̀be, n di tannému be kóo kpààti Nɛbukannesaa nɔu mieke kòo bo di pɔ̀ntɛ. ²⁹ Babidɔ̀nni kɔ̀be bèè mɛ ndó kédo dihei bè tatimu di mieke ke bo míttè muháá ké di cúu nkè dii cúté nè sicéí bè tũ̀ sii ínkè tihúuntí yebɔ̀kè Baadibe, ke yè pãã ntidiiti bè yɔ̀ɔ̀rɛ ti menaà nke iinkoo m mieke.

³⁰ Ke yé Isidayɛeribe nè Sudaa kɔ̀be nè bè bomè bè dɔ̀ri n yí dɔ̀ dè ndɛ. Isidayɛeri dɔ̀ dè íi m mieke nke. Mí ndi Yiè nKuyie mii béi. ³¹ Dɛ kó dihei Sedisadɛmmu nè bè di maámè kɛntɔ̀ kɛtuɔ̀kɛnè yíenni di baa iinkoo m mieke nke kè cúu nsáá dɛè te kè n dɔ̀ ke di búttinné. ³² Isidayɛeribe nè Sudaa kɔ̀be bè dɔ̀ mèè yei nke íi m mieke, bɛmɛ nè be kó bɛkpààtibè nè sɛkpààtibíi nè bèè náa m pããnáantí. Sudaa kó kuwɔu nkɔ̀be nè bèè bo Sedisadɛmmu, ³³ bè tũ̀ntɛ be iikè nke ke m búttinné, nè dimònni ndi m bè duómmè itii bè mɛ nyí yie nke bo í kènté ké í cúté. ³⁴ Ke tanné be kó tetenkaanitè isɔ̀ke kpete n cíètè n yètiri yu dè ke tɛ sɛnkũ̀nnɛ. ³⁵ Ke maá yewũ̀tɔ̀rɛ Beni-Inɔ̀mmu biriku ke feu be bí dibɔ̀ɔ̀ Mɔ̀ɔ̀ki, initidaaí nè inipitò n yí yé mbèè dɔ̀ dè diyie mari. Dɛ kó iyentotíi keté ke í tanní n yèmmè mieke m bo duómmè kè bèè dɔ̀ dɛ kó isɔ̀ke ke tanné Sudaa kɔ̀be meyei mmieke.

³⁶ Di mmònni nte mí ndi Yiè nKuyie ndíndi Isidayɛeribe di tũ̀ nkù m béi nti kè dè ntukúnè dihei di náa ndii kpéi ke tú di tati Babidɔ̀nni kóo kpààti nɔu mieke kòo bo di do mudò, dikònni nè mutenkúú nkè dɛè tanní. ³⁷ N yóo di dennenímu m mieke do di yé ké di peike ké di cúté kè n di cíe nkè di taá yebotè yèè mieke.

N yóo di ténénímu diè nkè dí mbo bá dɛmarè í ndi kɔ̀nnè. ³⁸ Kè di ntú n kɔ̀be kè n di te mmí ndi Yiè nKuyie ndi tũ̀ nkù, ³⁹ kè ndí duó mmeýèmmè mɛmáá kè di ntũ̀ nkuce kumáá ké nni ndé sáá, kè dɛè yie nkè di mbo kè dè di naati kè di bíi sɔ̀tté kɛmbo kè dè i naati. ⁴⁰ Kè n di dɔ̀nnè metaummè mɛè yó mbo sáá, n ténke báa di búttinné, n yó ndi dɔ̀rimu mesàa, m bo duó nkè di mmɔ̀ke n kó fedédíéfè kè dɛè yie nkè di ténke bá m búttinné. ⁴¹ Dɛ mònni n kó diwèi yó ntú m bo di dɔ̀mmè mesàa, n yóo di fíimmu teii di nhei mieke, n yóo mè dɔ̀ nè n yèmmè mɛmɔu ndi nè n wɛrímú mumɔu.

⁴² Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀: N tóni mèè botí meyei ndiemè kuwɔu nkuu nyínkè, n yóo mɛ ntóni mesàa mmɛmɔu n nàké mè di kpéi. ⁴³ Dihei di yé ndii dɔ̀unko kòo nití ténke í di bo yoo kuwanwankù kè di ta Babidɔ̀nni kɔ̀be nɔu mieke, di wéti ke bo do ndɛpaa dɛ kó dihei mieke. ⁴⁴ Bensamɛɛ kó ketenkè mieke nè yehékè yèè tɔ̀kɛnè Sedisadɛmmu nè Sudaa kó yehékè mieke nè ditári ínkè kpeye nè yehékè yèè bo Sefadaa nè yèè bo Nɛkɛfu tempé mbè wéti ke bo dommu dɛpaa ndɛ kó yehékè mieke kénwãũ yedontépaté kè benitibè bèè naa bo di púté kè bè bo ke yé n yóo ténénímmè di kó tidaati mí ndi Yiè nKuyie mii béi.

Kuyie nyèmmè kù yóo wéte kéii nSedisadɛmmu

33 Mí nSedemii kè m baa nkpaá ke bo bè m pí nke kãnnɛ dè tɛkpààtíçètè mieke, kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dɔ̀: ² Mí ndi Yiè nKuyie, mí nwèè dɔ̀ ketenkè, mí nwèè kè pítté ke fii nke fɔ̀tiri, mí nwèè yètiri tu: Di Yiè nKuyie. ³ N yú kè n yóo yiemmu, ke da dáa ndɛmarè dierè, disòri kperɛ a í yé dè. ⁴ Mí ndi Yiè nKuyie ndíndi Isidayɛeribe tũ̀ nkù, nte n náa nti kè dè ntukúnè Sedisadɛmmu kó dihei nè Sudaa kó sɛkpààtíçèi sɛ yóo puɔ̀mmu kè dɛè dɔ̀unko. ⁵ Kè di tú di bo baa Babidɔ̀nni kɔ̀be bèè di pi ké bè dokénè di í yóo na. Bécírìbè beè yóo píe ndiheí ke yé m mieke di yèmmè mediè. Díndi Sedisadɛmmu èi kɔ̀be di yei mmèè sũ̀ nkè n yèmmè nɔ̀tté di ínkè. ⁶ N né yóo daatenímu di kpéi ké di taa, ké di miékũ̀nnɛ ké di duó ndiwèi dierè kè dí m bo kè dè di naati. ⁷ N yóo wéte kéténnénímu Sudaa kɔ̀be bè pímmú bè ke dɔ̀ tidaati nè Isidayɛeribe bè pímmú bè ke kònnè m bo wéte ké bè kãnnɛ be èi bè do dòmme nè dimònni.

⁸ Kéũ̀tè mɛcaàrimè bè do n càke mè, ke bè cíè mbe yei mmɛmɔu bè n yeténèmmè nè bè yetɛmè n kpeti. ⁹ Dɛ mònni diwèi bo nni mbonè Sedisadɛmmu èi, yebotè yemɔu yèè bo ketenkè ínkè yè bo keè m bè dɔ̀ mèè sàa ké n sãntɛ ké n dɔ̀nnè mutɔ̀mmú ké nni nsãntí. Dè bo yè di kè yè nkpeutí m bè dɔ̀ mèè sàa nkpeí kè be kperɛ demɔu yie.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ̀: Díndi Sudaa kɔ̀be di náa nke tú dihei dɔ̀unko bá oniti ténke í bo di mieke bá feɔ̀fè. Sudaa èkè nè Sedisadɛmmu kó ice dɔ̀unkomu bá oniti ténke í bo di mieke bá feɔ̀fè. ¹¹ Bè wéti ke bo keèmu dɛ kó ketenkè mieke diwèi kó metammè nè siyíi, nè bèè tóoté betɔ̀bè bamba be kó iyie. Kè bèè tɔ̀uní Kuyie ncíètè yepãrè kè nè ndiè nke tú:

Sãntenè ti Yiè nKuyie Mpakɛdaa ke yé kù wennimè,

ke ti dɔ sãã.

Ke yẽ n wẽti ke bo tẽnnénímè bè do pĩrmú bè be ei, ké bè kãnnè bè do dõmmè nè dimõnni.

¹² Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa béi nke dð: Dihèi dii mmè ndóunkomè, bá oniti nè feǝfè kè dè ténke í kérému yehékè yemɔ miéke, yenaacẽnhòkè wẽti ke bo buoté-mu kè iwũ cẽmbè ndè dõmmu be wũ. ¹³ Yetãrè ínkè kó yehékè nè kubiriku kpeye, nè yèè bo Nekefu kó kutempè nnè Bensamè kó dihéi miéke nè Sedisademmu kó mēfitímè kó yehékè nè Sudaa kpeye miéke, ye pe bo ndoku ke pēnkú i cēnti iikè kòò ì kàa. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

Kuyie ndóu ndii nùu kù í yóó dì kpàtè

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dð: De kó yewe kpaanímu, kè m bo dðò mesàa n nàké mèè kpéi Isidayeeri be kpéi nnè Sudaa kɔbe kpéi. ¹⁵ Kè de kó yewe tũkè dii mõnni n yóó denneni oniti mɔu nwe Dafiti kó kuwu mmieke wèè yó mpí ntimóm̄nti, ke bekunè benitibè dihéi kè dè wenni. ¹⁶ De yiè Sudaa kɔbe yóó cootému, kè Sedisademmu kɔbe mbo bá dèmarè í bè kónnè, bè bo nyu Sedisademmu ke tú ti Yiè nKuyie nkuu ti dɔɔri timóm̄nti.

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dð: Okpàati Dafiti cíètè báa paà okpàati wèè bo nkari dikpàatikàri kémbaké Isidayeeri be. ¹⁸ Ikuú niùbè me mbáa paà nè Defiibe bèè bo nni nfeu iwũ ke tuò, kécɔunkonè yepãrè bè yɔɔre ye menaà, nè iwũ yewe yemɔ.

¹⁹ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè mí nSedemii ke dð: ²⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu kè di bo na kéceete dinùu n dɔú ndi, kuyie nnè keyènkè kè dè ténke bá mbo. ²¹ Mèmmè n dɔunè dii nùu n kóo tɔnti Dafiti di bo paàmè kòo kó kufuku kou mɔu bá nɔké o kpàti, Defiibe nè ikuú niùbè kè bè ténke bá mpí n tómmú. ²² N yóó duú nkè n kóo tɔnti Dafiti yaàbí nè Defii kó yaàbí bèè tu ikuú niùbè kè bè sùú nsiwã dõmmè kéinkè ke í ndò nkékaa nkédeè bè bo sùú ndàméèri kó mubirimú do mmè.

²³ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè mí nSedemii ke dð: ²⁴ A yẽmu benitibè yèmmè dõmmè, n nu ndootóo Isidayeeri kó kuwu nnè Sudaa kɔku, bembè n do tããtè bè, ke bè bè sènkú ke ténke í bè wúò nkubotí. ²⁵ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: Mí nwèè duú ndinùu kuyie nnè keyènkè kè dè bo mmí, mí nwèè duú nyikuú kéinkè nè ketenkè, ²⁶ dè bo yíme kè n dootóo Sakɔbu kó kubotí, n kóo tɔnti Dafiti kó kuwu nkɔbe, m báa yóu m bo n deimè be miéke bekpàatibè bèè bo mbaké Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu be yaàbí. Mesémmè bè nni mbonèmu kè n yóó wète kéténnéni bè do pĩrmú bè kédð tidaati.

Kuyie mpãñãahti náahtò nàkémè tii yóó tukení Sedesia

34 Babidɔnni kóo kpàati Nebukannesaa nè o kó behããpõmbè nè yekpàatiyo yemɔ kutenkú ò baké yè be dokunè dii mõnni Sedisademmu nè Sudaa kó yehékè teyè, kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè mí

nSedemii ke dð: ² Kɔte kénáké Sudaa kɔbe kóo kpàati Sedesiasi ke dð: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: N yóó duú ndi nheì Babidɔnni kóo kpàati nwe kòò dì cúu. ³ O móm-mu nhò í yóó na kéyenté. Bè yóó o pĩrmú, kóo duú mBabidɔnni kóo kpàati kè bèè yà betɔbè kététe betɔbè tináahti, kòo né na kóò kònnè Babidɔnni.

⁴ Né nte mí ndi Yiè nKuyie n nàké tì kè dè ntúkúnè wenwe Sudaa kɔbe kóo kpàati Sedesiasi: Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu o í yóó kú mutòntònkúú. ⁵ Ó yóó kú bàmmùu nwe kè bèè tuɔ ntihúúnti o kpéi, bè do tì tũkmmè o yembè bèè o niiténè ke di tikpàti kénkuú ndikúdabõnni ke tú: Áú ti Yiè! Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

⁶ Mí nSedemii kè n tì nàké Sudaa kɔbe kóo kpàati Sedesia. N do tì nhò nàké Sedisademmu nwe. ⁷ Dè do sũ mBabidɔnni domu mudoò Sedisademmu kó dihéi ke donè Sudaa kó yehékè Nakiisi nè Asekaa yèè do tú yehéikperè kè bèè yè yĩèke.

Bè do fíimmè tidaati tii tu Ebedeebe kèwète kè tì pí

⁸ Okpàati Sedesia nè Sedisademmu kɔbe kè bèè wènnè dinùu ke dð: ⁹ Kè wèè mòke kudaakú kè kù tu Ebedee, ke tú kunitidaakú yóó kunitipòrikú wèè kù fíi nkè be kou mɔu ténke bá mmòke kudaakú kùu tu Sudaa kó kuwu nkou, ¹⁰ Sedisademmu ei kó bekótibè bemɔ nè benitibè bèè do bo ò dɔú ndè de kó dinùu, kè bèè yie mbá wè kòo fíi nho daakú ò do mòke kù ke ténke báa wète kè kù tũóté kè kù pĩnnè mudaatõmmú.

¹¹ Kè dè né nyóó yíé kè bèè ceete be yèmmè kèwète kètúóké be daati bè do fíi ntì kèwète kè tì pĩnnè mudaatõmmú. ¹² Mèmmè kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii kè n dð: ¹³ Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeri be tũ nkú tu kuú dɔúnnè dinùu di yembè kù bè dènneni dii mõnni Esibiti bè do tú kè tidaati kè bè nàké ke dð: ¹⁴ Ye-bie nyèyiekè miéke di kɔbe Ebedeebe bèè di fiténè bemáa ke naá ndi kó tidaati, kè di bè pĩnnè mutõmmú di níi bè fíinko. Bè níi yóó pí ndi tõmmú kèmmòke yebie nyèkuú ndi kè dí bè fíinko. Di yembè me nyí n kènté, bè keté ke í ndààte. ¹⁵ Kè dindi me nyie nke dðò n yèmmè, bá wè kòò fíinko o kó kudaakú, kè di dɔú nketike dinùu n cíètè miéke n yètiri yu dè. ¹⁶ De kó difònkúò ke wète ke cèète di yèmmè ke càke n yètiri ke wète ke tẽhnéni di do fíi mbè ke wète ke bè pĩnnè mudaatõmmú.

¹⁷ Nè de kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie n tú mù: N tú di í me nyiemme n kpeti, ke bo fíi mbá wè o tebite, bá wè o kou, n yóó di fíinkomu kè bè di do mudoò, kè dikõnni tanní nè mutenkúú. Di kperè bo donné yebotè kó yekpàatiyo kãm̀bù̀tì.

¹⁸ Sudaa ei kó bekótibè nè Sedisademmu ei kɔbe nè tekpàaticíètè kó bekótibè nè ikuú niùbè nè benitibè bemɔ bè do yiemmu kè n dɔúnnè dinùu, kèwènnè kè n kuɔ fenàáfè kè fè kèké yekéké yèdèé kénkeri ke pēnkú de kó yekéké cuokè. De kó benitibè bè cààrèmu bè n dɔúnnè dii nùu. Bè í dðò bè do dɔú ndinùu ke yè mbè yóó dðòmè nè de kpéi m bo bè dðò bè dðòmè fenàáfè. ²⁰ N yóó bè duú mbe dootitɔbè mbe bèè bè dɔúnnè mukúú nke bèè kè kù, kè dikpàa kó tinɔti nè tikpasintì kè dèè bè di. ²¹ Sudaa kɔbe kóo kpàati Sedesiasi nè o ei kó

beKótíbe m bo bè tannè be dootitɔ̀bè nɔu miεke, bèè bè dónè mukúú mbè bo bè nĩte bè tati Babidɔ̀nni kó behããpòmbè nɔu miεke nke. Bá bè mu mme ndi yóumè, ²² n yóo duó nkè bèè wētení kè di do mudoò mmu kè di pɔnte kécɔu ndiheí. M bo duó nkè Sudaa kó yehékèe dɔúnko yè ténke bá mmɔke wèè yè ã. Mí ndi Yiè nKuyie mĩ béi.

Dekabiibe yetemè menaà mmuyãà

35 Sosiasi bire Sosakimmu tu diì m̀nni Sudaa kɔbe kóo kpàati, kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii ke d̀: ² Kɔte kɛyà Dekabu kó kuwɔ nkɔbe, kè bè yu kè dí ta Kuyie ncíētè kó tidieti kó kùmakù miεke kàa bè duó mmenaà nkè bèè yã.

³ Mèmmè kè n kɔte ke yú Idimmeya bire Abatisinniya yaàbire, Yasanniyau kó debire nè o nei Dekabiibe cíētè temɔu. ⁴ Kè m bè kòtenè ti Yiè nKuyie ncíētè Ikidadia bire, Annani Kuyie kóo niti kó kudieku ò tiè ndè o kɔbe. De kó kudieku do tókénè okpàati tũmbè kpeti nti ke sɔké Sadummu wèè do baa Kuyie ncíētè bòri o bire Maseya kɔku ínkè. ⁵ Kè m bè ínné sicèe nè menaà féi féi, nè ibòðke kè bè nàké ke d̀ yãnè menaà.

⁶ Kè bè n ténne ke d̀ ti í yóo yã menaà ti yàari Dekabu bire Yonnadabu do ti nàkému ke tú:

Ti bá nyɔ̀ mmenaà tínti nè ti bío sãã.

⁷ Ti me mbáá maá sicéí,

ti me mbá mmɔke depaa ti báá fiíkú detie mbè tu dè fínyí,

ti bá mmɔke ti kperε

ke yé ti yó nhãmè titouti miεke nke ti fòmmu mumɔu, mèmmè ti bo nfòumè kémɔnte diheí ti bo di kupòòkù.

⁸ Mèmmè kè ti yie nti cice Dekabu bire Yonnadabu ti nàké ti kɛyóu menaà mmuyãà ti fòmmu mumɔu miεke, tínti nè ti pobè nè ti bí initidaaí nè inítipò. ⁹ Ti í maá sicéí ke bo nhã, ti me nyí kúúti depaa, ti í fiíkú detie mbè tu dè fínyí, ti í bustí dèmarè. ¹⁰ Ti ã titouti miεke nke, ti yie nke tũnne ti cice Yonaadabu ti nàké tínti. ¹¹ Babidɔ̀nni kóo kpàati Nɛbukannesaa wèè do ti do mudoò kè ti coké kɛta Sedisademmu ke bo yenténè Babidɔ̀nni nè Sidii kɔbe kó behããpòmbè. Mèmmè kè ti bo Sedisademmu nè yíenni.

¹² Mèmmè kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeribe tũ nkù n nàké mí nSedemii ke d̀ n kɔte kénáké Sudaa kɔbe nè bèè bo Sedisademmu ke tú kù yé mbè í d̀ nkékénté kɛyie nku kpetaà? ¹⁴ Dekabu bire Yonnadabu do nàkému o kɔbe ke tú bè bá nyɔ̀ mmenaà, kè bè yie nke ti pí mbá bè í yɔ̀ mmenaà nè yíenni, kè yé bè yiemè be yàari kó dinù. Mí ndi Yiè nKuyie kè n né yie ke di náánnè bá di í yíé. ¹⁵ Kè n yie ke tũnko m pããnáànti náãmbè kè bè di náá nke tú dí ceete kɛyóu meborime yeime kédɔ̀ dèè wenni kɛyóu di bo ntũmmè yebɔkè ke yè feu iwũɔ. Mèmmè di bo mbomè diheí n di duó ndi, díndi nè di yembè. Di me nyí kènté, di í yie n kpeti.

¹⁶ Dekabiibe bie yiemmu ke tũnne be yàari Yonnadabu bè nàké tí. Sudaa kɔbe díndi di me nyí yie n kpeti.

¹⁷ Kè n sɔcté kébéi nke d̀: Deè kpéi nte kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa tínti Isidayeeribe ti tũ nkù tu, kù bo bɔnté Sudaa kɔbe nè bèè bo Sedisademmu meyeí nkù ti nàké

mèè kpéi, ke yé kù tì ndi nàkémè ke di nàké di me nyí yie, kè kù di yúúkè ke di yúúkè bá di í kù còuté.

¹⁸ De kó difɔ̀nkúò kè n nàké Dekabiibe ke d̀: Ti Yiè nKuyie Mpakedaa tínti Isidayeeribe ti tũ nkù tu: Di me nyiemme ke tũnne di yàari Yonnadabu di nàké tí ke d̀ ò nàké tí timɔu. ¹⁹ Nè de kpéi Dekabu bire Yonnadabu cíētè í yóo pàa wèè bo mpí nKuyie tũmmú ku cíētè miεke.

Kunku ti Yiè nKuyie Mpakedaa tínti Isidayeeribe ti tũ nkù kuù me nyé.

Sosakimmu cɔutémè Sedemii kó tipããnáànti kó yepáte

36 Sudaa kɔbe kóo kpàati Sosiasi bire Sosakimmu kpàti benni dinaanni miεke kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí nSedemii ke d̀: ² Waá nkukũnkù kɛwãri tináànti n nàké tí kè dè ntukúnè Isidayeeribe nè Sudaa kɔbe nè iwɔu nteí, kétúóténè Sosiasi tu diì m̀nni okpàati kɛntɔ̀ kɛtuɔkenè yíenni. ³ Kè dè yèmmè Sudaa kɔbe bo keè n tãáté ke yóo bè d̀ mèè yei kécete kɛyóu be borime yeime kè m bè cíé mbe yetimè nè be caàrimè.

⁴ Mèmmè kè Sedemii yú Nediya bire Baduki kóo nàké ti Yiè nKuyie nhò nàké tí kó dimàà kòò ti wãri kukũnkù ínkè.

⁵ Ò tí wãri memme kédeè kè Sedemii ò nàké ke d̀: M bo medítimmè miεke nke, n yí d̀ m bo na kɛta ti Yiè nKuyie ncíētè. ⁶ Fɔ̀ mómumu nyóo kɔte ti Yiè nKuyie ncíētè menùboúmmè kékaa n da nàké tí kàa tí wãri. A ti kàa mbèè kòtení menùboúmmè nè bèè iténí Sudaa ekè yemɔu ke kòtení kè bèè tí kèè. ⁷ Kè dè yèmmè be báammii tuɔke ti Yiè nKuyie mborè kè bèè ceete kɛyóu be borime yeime ke yé ti Yiè nKuyie mmieke yèmmè de kó benitibè ke bè còuté mediè.

⁸ Kè Nediya bire Badukii d̀ mí nSedemii nhò nàké tí timɔu kékaa nti Yiè nKuyie nnáànti tíi wãri kukũnkù ínkè Kuyie ncíētè miεke. ⁹ Dè do sɔ̀ nSosiasi bire Sosakimmu Sudaa kɔbe kóo kpàati bo o kpàti benni dinummurì ndi otããwéinwè miεke, kè bèè yú Sedisademmu ei kɔbe nè Sudaa kó yehékè yemɔu kɔbe kè bèè kɔtení Sedisademmu Kuyie ncíētè menùboúmmè. ¹⁰ Kè Badukii kaà n duó nkòò wãri tíi náànti. Ò do bo Safãã bire Kemadiya wèè tu opátíwãàti o dieku nku. De kó kudieku do bo Kuyie ncíētè d̀nkù de ínkè kɔku nku. Kuyie ncíētè bòri bè tu di dibòri pànni di borè.

¹¹ Kè Kemadiya bire Miseen Safãã yaàbire keè tináànti bè kàa nti ti Yiè nKuyie mpátiri miεke timɔu, ¹² kédeè kékɔte okpàati kóo pátíwãàti dieku, kòo kpàati kó betũmbè bemɔu bèè tu: Edisamaa opátíwãàti nè Sammaya bire Bedaya nè Akibɔɔ bire Edinatãã nè Safãã bire Kemadiya nè Ananniya bire Sedekia kɛyíénè okpàati kó betũmbè tɔ̀bè bemɔu. ¹³ Kè Miseen bè tũò mBaduki do kaà ntii náànti dipátiri miεke benitibè bemɔu ìkè.

¹⁴ Mèmmè kòo kpàati kó betũmbè bemɔu tɔ̀ Nekan-niyaa bire Eudi Sedemia yaàbire wèè do tú Kuusi yaábíyómme kòò bo nàké Nediya bire Baduki kòo kòtenèní kukũnkù ò do kaà nkù benitibè ìkè. Mèmmè kòo túóté kukũnkù kɛtɔ̀ní be borè. ¹⁵ Kè bèè ò nàké ke

dò: Kari dende ké ti kaà ntii bo kukònkù miéke. Koò kù mbè kàa. ¹⁶ Kè bèe keè de kó tináahti kè kufiwaá mbè pí nkè bè nwúó nwúó mbetòbè kénáké Baduki ke dò: Ti náké a ti wàri mèè botí.

¹⁷ Bè me nyí kèbeké Baduki ke dò: Ti náké a ti wàri mèè botí.

¹⁸ Kòò bè ténhè ke dò: Ò ti nni nnáámmu kè nti wáũ kukònkù ínkè.

¹⁹ Kòò kpààti kó betũmbèe náké Baduki ke dò: Kòte fí nnè Sedemii kè di sori bá òmòu bá nyé di borè.

²⁰ Memme kè bèe yóu dende dipátiri opátíwáàti Edisamaa kó kudieku kékote okpààti cíètè dánkù borè kóò náké dipátiri tɔ̀ ti timòu.

²¹ Kòò kpààti duó nkè Yeuudii kote kótúóténí de kó dipátiri okpààti kóò pátíwáàti Edisamaa dieku ké di kàa nhokpààti nè o tũmbè be ìlkè. ²² Dè do sɔ̀ ndè tu muséé nkóò tãnkù nwe dibenni tãnkù weínwè kòò kpààti kàri o cíètè muséé mmònni kpete kè muháã ntuoɔ̀ti. ²³ Kè Baduki ní kaà nkéfihte kukònkù mètããti yoo mènãã kòò kpààti kù kèété kécúu, ké mme nhɔ̀ kè kú cúu nkumòu kédeè. ²⁴ Okpààti nè o tũmbè bèè kó dimàà do dè bo kékeè de kó tináahti be kɔ̀mbùtí í ndo, bè í nkèrí be yààti. ²⁵ Edinatãã nè Dedaya nè Kemadiya bè do bàrn múmu okpààti ke dò ò báá cúu nde kó kukònkù, ò me nyí nyie nkè bè kèhté. ²⁶ Kòò kpààti pí nho bire Yedameyedi nè Asidiyedi bire Sedaya nè Abudiyedi bire Sedemia ke dò bèe pí nhopátíwáàti Baduki nè mí nSedemii kè ti Yiè nKuyie mme nti sɔ̀nne.

²⁷ Okpààti cúu ndii m̀nni kukònkù mí nSedemii do náké ti Baduki ti wàri kùu ínkè kédeè kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ²⁸ Waá nkukònkù tekú kèwète kèwãri a do wàri ti kuketikù ínkè timòu kè Sosakimmu Sudaa kobe kóò kpààti kù cúu. ²⁹ Kàa dèè memme á náké Sosakimmu kpéi nke dò:

Ti Yiè nKuyie ntú a mè ncóummè dipátiri ke náá nke tú ba nte kè n wàri de kó dipátiri ke náá nke tú Babidɔ̀nni kóò kpààti kèríni ke bo pɔ̀nte dihei kékuu benitibè nè iwũɔ̀. ³⁰ Dèe te kè ti Yiè nKuyie ntu fí nSosakimmu Sudaa kobe kóò kpààti a kou mòu báá kari Dafiti kó dikpààtikàri, a bo kú kènduóo, kuyie mmònni kè diyie ní da tiité, keyènkè m̀nni kè muséé nda poté. ³¹ Ti Yiè nKuyie ntu ku yóo potému fí nnè a kó kuwu nnè a kó betũmbè, meyei ndi dòò mè nkpeí. Sudaa kó kuwu nkobe nè bèè bo Sedisademu eì meyei nku bè náké mèè kpéi mbá bè í kèhté mè dotimu di yɔ̀ ínkè.

³² De kó difiñkúò mí Sedemii kè n túóté kukònkù tekú kè kú duó Nediya bire mBaduki ké nhò náá ntii do wàri kuketikù Sudaa kobe kóò kpààti do cúu nkù kòò wáũ kèyíénè titetì péu tii ti dònne.

Okpààti Sedesia tɔ̀mmè kè bè bo beé nSedemii

37 Nebukannesaa Babidɔ̀nni kóò kpààti weè do pí nSosiasi bire Sedesia tikpàti kòò cɔ̀uté Sosakimmu bire Konniyau kémbaké Sudaa kobe. ² Ò me nyí nyie nKuyie nkpeti, mí nku pããnahti náahtò nh ò náà

nti, wenwe nè o kó betũmbè nè o nìtibè bəmòu, dihei miéke òmòu í nti yie.

³ Bá nè memme kòò kpààti Sedesia tɔ̀ Sedemia bire Yukaari nè ikuó niùti Maseya kè bè bo kote kénáké mí Kuyie mpããnahti náahtò Sedemii ke dò: Ti dɔ̀ a bántè ti Yiè nKuyie nku ti kpéi.

⁴ Dè do sɔ̀ mmí nSedemii n cehtimu n dómè, bè mu ndo í n kpetínné. ⁵ De m̀nni kè Esibiti kóò kpààti yè Esibiti, kè Babidɔ̀nni kó behããpòmbè bèè do pi Sedisademu, kè bèe keè be kpéi kèfũte bè ténke í mpi dihei. ⁶ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ⁷ Mí ndi Yiè nKuyie ndíndi Isidayeeri be di tú nkù mí tu, a náké Sudaa kobe kóò kpààti weè bè tɔ̀nni ke tú á m beé nke dò: Esibiti kóò kpààti kobe bèè do yènni ke bo di teennè bè wète ke kũmmu be eì. ⁸ Babidɔ̀nni kó behããpòmbè wèti ke bo domu Sedisademu eì kè di pònte kè di cúu. ⁹ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú di sou ndimáà ndi ke náá nke tú Babidɔ̀nni kó behããpòmbè ité kè dè dè. Bè í kòte dèmarè. ¹⁰ Bá kè di dɔ̀ kédokénè Babidɔ̀nni kó behããpòmbè kè bè na kékuu bəmabè. Di kòute koute bè kè bè duó be touti miéke, bè itinimu ke bo cúu ndihei.

Bè kpetínnémè Sedemii

¹¹ Babidɔ̀nni kó behããpòmbè ité dii m̀nni kèfũtenè Sedisademu Esibiti kó behããpòmbè kpéi, ¹² kè n yènni Sedisademu kénkɔ̀ri Bensamee eì kó dibòri, bèè bàa yebòrè be kóò kóti Sedemia bire Idiya Ananniya kó deyaabire kòò m pí nke dò: A kɔ̀ri ke bo duó nha máà ndi Babidɔ̀nni kobe. ¹⁴ Kè nh ò ténhè ke dò: Óò, n yí kɔ̀ri ke bo bè duó m máà.

Idiya me nyí nti kèhté ké m pí nkékote kéduó nhokpààti tũmbè. ¹⁵ Kòò kpààti tũmbè miéke n yènni kè bè m puotí kédeè kè n kpetínné dihei kóò pátíwáàti Yonnatãã cíètè, ke yé bè do tè ndòmmè dikpetintou. ¹⁶ Mí nSedemii kè nni mbo dikpetintou ketenke miéke kperi kémɔ̀nte, ¹⁷ kòò kpààti Sedesia tɔ̀ nkè bè n kpeténi kòò m beke tekpààticíètè miéke tidé borè ke dò: Timati í bo n kpéi Kuyie nda náké ti ke dò nha n nákáà? Kè nh ò ténhè ke dò: Éé timati bomu, kèbéi nke dò: Bè yóo da pímmu kéduó mBabidɔ̀nni kóò kpààti.

¹⁸ Kè m beke okpààti Sedesia ke dò: N da càke ba fí nnè a tũmbè nè a nìtibè kè di m pí nke kpetínné?

¹⁹ Kuyie mpããnahti náahtò bèè sòò di náá nke tú Babidɔ̀nni kóò kpààti í kɔ̀riní ke bo di do, ò í kèríni ke bo pɔ̀nte dihei, bè kòte ke?

²⁰ Di mmònni n né da báámmu, fí n yiè nhokpààti á kènté m báammii, báá wète ke n ténhè dihei kóò kpààti kóò pátíwáàti Yonnatãã cíètè miéke kó dikpetintou, n yàà bo kú.

²¹ Kòò kpààti Sedesia duó ndinùu ke dò bè n dènneni dikpetintou kè n tanné kudánkù bèè bàa tikpetinti bè borè kè nni nduó mbá dii yiè pèé, kè pèé weè sàà í dèè. Mí nSedemii kè nni mbo bèè bàa tikpetinti be kó kudánkù kémɔ̀nte.

Bè cǔũnkòmè Sedemii tɛbintɛ miɛkɛ

38 Mɛ̀m̀m̀m̀ ɛ̀ kɛ̀ Matãã birɛ Sefatia nɛ̀ Pasuu birɛ Kedadia nɛ̀ Sedemia birɛ Yukaari nɛ̀ Madikia birɛ Pasuu kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ kɛ̀ n nàà nti bɛ̀nitiɓɛ̀ bɛ̀mɔ̀u tii tu: ² Ti Yiè nKuyie nkuu tu wɛ̀ɛ̀ bo nkpaá dihei dii mmieke mudoò bo ò kònnɛ̀ yoo dikònni kɛ̀ dɛ̀ mɛ̀ nyí tú mɛ̀m̀m̀ mutenkúú. Kɛ̀ wɛ̀ɛ̀ mɛ̀ nyɛ̀ kɛ̀ duó nhamáà Babidɔ̀nni ɛ̀i kɔ̀bɛ̀ ò bo cooté kɛ̀nfòù.

³ Ti Yiè nKuyie mbéimmu kɛ̀ tú Babidɔ̀nni ɛ̀i kó behããpòmbɛ̀ bo do di nhei kɛ̀ di fiètɛ̀.

⁴ Kòò kpààti tũmbɛ̀ ɛ̀ ò nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Oniti yie ndò nkékuɔ̀mu, ò yárikũnko behããpòmbɛ̀ kɔ̀nti nti bɛ̀ɛ̀ kpáá dihei dii mmieke nɛ̀ bɛ̀nitiɓɛ̀ bɛ̀mɔ̀u ò í wanti bɛ̀nitiɓɛ̀ kó mesàà, ò bɛ̀ dónɛ̀ mɛ̀yɛ̀i mɛ̀.

⁵ Kòò kpààti Sedesiasi bɛ̀ tɛ̀ɛ̀nɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Dɔ̀ɔ̀nɛ̀ wɛ̀ di dómɛ̀ n yí yóó na kɛ̀ di baa.

⁶ Kɛ̀ bɛ̀ m pí nképitínnɛ̀ iwɛ̀i kécúũnko okpààti birɛ Makidia kó tɛ̀bintɛ̀ tɛ̀ɛ̀ do bo tekpààticíètɛ̀ dánkù. Meniɛ̀ ndo í ã tɛ̀ miɛ̀kɛ̀, tisãũti do nti kɛ̀ n fúúkkóo ti miɛ̀kɛ̀.

⁷ Kɛ̀ sǔ nhEtiopii kou mɔ̀u wɛ̀ɛ̀ do tú tekpààticíètɛ̀ kóo kóti kòò yè̀tìrì tu Ebeedi-Medeki, kòò kɛ̀ bɛ̀ n tannémɛ̀ tɛ̀bintɛ̀ miɛ̀kɛ̀ kòò kpààti nkari Bensamɛ̀ ɛ̀i kó dibòrì kɛ̀ bekù. ⁸ Kɛ̀ Ebeedi-Medekii yè̀nní tekpààticíètɛ̀ miɛ̀kɛ̀ kénákɛ̀ okpààti kɛ̀ dɔ̀: ⁹ Áú n yiè! Fǔ nhokpààti, bɛ̀ nniɓɛ̀ cààrɛ̀mu bɛ̀ pí ndɛ̀ Sedemii kɛ̀ tannɛ̀ tɛ̀bintɛ̀ miɛ̀kɛ̀ kɛ̀ dikònni yóó dɛ̀ nhò kùk kɛ̀ yé̀ pɛ̀é̀ í kpaámɛ̀ dihei miɛ̀kɛ̀.

¹⁰ Kòò kpààti duó ndinùu Ebeedi-Medeki Etiopii ɛ̀i kou kɛ̀ dɔ̀: Túótɛ̀ bɛ̀nitiɓɛ̀ betããti † kɛ̀ bɛ̀ da neinɛ̀ kɛ̀ dí kɔ̀tɛ̀ kédennɛ̀ni Sedemii tɛ̀bintɛ̀ kòò mu nyí ku.

¹¹ Kɛ̀ Ebeedi-Medekii túótɛ̀ dɛ̀ kó bɛ̀nitiɓɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ kɔ̀tɛ̀ kɛ̀ta okpààti cíètɛ̀, tekpààticíètɛ̀ kó tikpàti ã kùu dieku kó kudieku defũũ kɔ̀ku, kɛ̀túótɛ̀ tiyaàciti tii kòtɛ̀ kɛ̀ kɛ̀rì, kɛ̀ ti pitínnɛ̀ kuhũũ kɛ̀ n duónko tɛ̀bintɛ̀ miɛ̀kɛ̀, ¹² kɛ̀ n nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Túótɛ̀ tiyaàciti kɛ̀cɛ̀ɛ̀ nha pɛ̀tɛ̀mpíèkù kɛ̀pínnɛ̀ iwɛ̀i ti ínɛ̀. ¹³ Kɛ̀ m mɛ̀ ndɔ̀ kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ yúũ nkuhũũ kɛ̀ n dennɛ̀ni tɛ̀bintɛ̀ miɛ̀kɛ̀. Mɛ̀m̀m̀m̀ mí nSedemii kɛ̀ nni mbo bɛ̀ɛ̀ bàà tikpetínti bɛ̀ kó kudànkù.

Okpààti wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ yumɛ̀ Sedemii kòò beé

¹⁴ Kòò kpààti Sedesia tǔ nkɛ̀ bɛ̀ n yúni kɛ̀ ti kɔ̀tɛ̀ Kuyie ncíètɛ̀ dibòrì tããnni kòò kpààti n nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: N do dí kɛ̀ da beke timati nti, kɛ̀ n ti nda beké a bá n sɔ̀nnɛ̀ timati.

¹⁵ Kɛ̀ n dɔ̀: Kɛ̀ n ti nda nàkɛ̀ a yó n kuɔ̀mu kɛ̀ m mɛ̀ nda duó nyitié a í yó n kɛ̀ntɛ̀.

¹⁶ Kɛ̀ Sedesia n yú tidé borɛ̀ kɛ̀ n nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Kuyie mbomu kuú ti duó mmufòmmu, m béimmu kɛ̀ tú n yí yóó da kuɔ̀, m mɛ̀ nyí yóó da pí nkéduó mbɛ̀ɛ̀ da dónɛ̀ mukúú.

¹⁷ Dɛ̀ m̀nni kɛ̀ n nàkɛ̀ Sedesia kɛ̀ dɔ̀: Ti Yiè nKuyie Mpaakedaa kunku tínti Isidayɛ̀riɓɛ̀ ti tũ nkù tu kàa yɛ̀ kɛ̀ kɔ̀tɛ̀ kɛ̀ duó nhamáà Babidɔ̀nni kóo kpààti ããpòmbɛ̀ iwɛ̀i yembɛ̀, a yó n fòu mu fǔ nnɛ̀ a cíètɛ̀ kɔ̀bɛ̀, bɛ̀ báá

cúu ndiheì. ¹⁸ Kàa mɛ̀ nyí yɛ̀ kɛ̀ duó nhamáà Babidɔ̀nni kóo kpààti ããpòmbɛ̀ iwɛ̀i yembɛ̀, bɛ̀ yóó domu dihei dii nkɛ̀ di cúu mmuhãã, a mómumu nha báá na kɛ̀yɛ̀ntɛ̀.

¹⁹ Kòò kpààti Sedesia n nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: N yíèkù Sudaa kó kuwu nkɔ̀bɛ̀ bɛ̀ɛ̀ duó mbɛ̀ mbe bɛ̀máà Babidɔ̀nni kɔ̀bɛ̀, n kɔ̀mbùtì duó bɛ̀ bo m pímmɛ̀ mɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ duó nkɛ̀ bɛ̀ n fɛ̀ú.

²⁰ Kɛ̀ nh ò tɛ̀ɛ̀nɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Bɛ̀ í yóó da pí nke bɛ̀ duó. Kɛ̀ntɛ̀ ti Yiè nKuyie nkpeti n da náá nti. Mɛ̀yɛ̀i mmamɛ̀ í yóó da tuɔ̀kɛ̀ní a yó n fòu mu. ²¹ Kàa mɛ̀ nyɛ̀tɛ̀ a bo yè̀mɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ duó nhamáà, nte ti Yiè nKuyie nni nduó nti tii yóó da tuɔ̀kɛ̀ní: ²² Benitipòbɛ̀ bɛ̀mɔ̀u bɛ̀ɛ̀ kpáá a kpààticíètɛ̀ miɛ̀kɛ̀ Sudaa ɛ̀i, bɛ̀ yóó bɛ̀ duómumu Babidɔ̀nni kó behããpòmbɛ̀ iwɛ̀i yembɛ̀, dɛ̀ kó benitipòbɛ̀ yó n nãám-mu a kɛ̀pí nke tú:

O natitɔ̀bɛ̀ ò ciitɛ̀mu kɛ̀ na,
o fúúkkù disãũ ndi kɛ̀ bɛ̀ coké.

²³ A pobɛ̀ nɛ̀ a bí bɛ̀ bo bɛ̀ duó mBabidɔ̀nni kɔ̀bɛ̀, a mómumu Babidɔ̀nni kóo kpààti bo da pí nkéɔ̀u ndiheì.

²⁴ Kɛ̀ Sedesia n nàkɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: A báá yie nkòò mɔ̀u kɛ̀ ti nàkɛ̀ ti, kɛ̀ bɛ̀ ti kɛ̀ a kumu. ²⁵ Sikpààtibí nɛ̀ bɛ̀ɛ̀ baké dihei kɛ̀ bɛ̀ kɛ̀ a kòtenímɛ̀ m borɛ̀ kɛ̀ ti nàkɛ̀, kɛ̀ bɛ̀ tu á bɛ̀ nàkɛ̀ ti nàkɛ̀ ti kɛ̀ báá bɛ̀ sɔ̀nnɛ̀ timati kɛ̀ mɛ̀ɛ̀ dɔ̀kɛ̀ bɛ̀ bo da kuɔ̀. ²⁶ Á bɛ̀ nàkɛ̀ kɛ̀ tú a kòtení kɛ̀ bo m bámmúmu kɛ̀ m báá da tɛ̀nnɛ̀ Sonnatãã cíètɛ̀ a yàà bo kú.

²⁷ Sikpààtibí nɛ̀ bɛ̀ɛ̀ baké dihei kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ kɔ̀tení m borɛ̀ kɛ̀ m beke ti nàkɛ̀ ti, kɛ̀ m bɛ̀ tɛ̀ɛ̀nɛ̀ okpààti n nàkɛ̀ ti, kɛ̀ bɛ̀ dɔ̀ yóó kɛ̀itɛ̀, kɛ̀ yé̀ bɛ̀ í kèè mɛ̀ ti nàkɛ̀ ti. ²⁸ Mí nSedemii kɛ̀ nni mbo bɛ̀ɛ̀ bàà tekpààticíètɛ̀ bɛ̀ kó kudànkù kɛ̀ bɛ̀ yàà pɔ̀ntenɛ̀ Sedisadɛ̀mmu.

Nte dɛ̀ wũũkémɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ yàà pɔ̀ntenɛ̀ Sedisadɛ̀mmu.

Babidɔ̀nni kɔ̀bɛ̀ p̀ntɛ̀mɛ̀ Sedisadɛ̀mmu

(Yɛ̀nããnké kɛ̀ 1-10 wɛ̀ntɛ̀ 52:4-16 nɛ̀ 2 Bɛ̀kpààtibɛ̀ 25:1-12)

39 Sudaa kɔ̀bɛ̀ kóo kpààti Sedesia kpàti benni wɛ̀inni miɛ̀kɛ̀ nke otãnkù pínnwɛ̀, Nɛ̀bukannɛ̀saa Babidɔ̀nni kóo kpààti nɛ̀ o ããpòmbɛ̀ bɛ̀mɔ̀u bɛ̀ kòtenímɛ̀ kɛ̀pi Sedisadɛ̀mmu ɛ̀i. ² Sedesia kpàti benni tɛ̀píitɛ̀ nɛ̀ dimáà miɛ̀kɛ̀ nke otãnkù naanwɛ̀ diyie wɛ̀inni yiè, Babidɔ̀nni kóo kpààti nɛ̀ o kɔ̀bɛ̀ bɛ̀ m̀tɛ̀mɛ̀ dihei kó kuduotí. ³ Mɛ̀m̀m̀m̀ Babidɔ̀nni kó behããpòmbɛ̀ iwɛ̀i yembɛ̀ tamɛ̀ kɛ̀kari dibòrì dɛ̀ cuokɛ̀ kɛ̀pɛ̀ri, bɛ̀ɛ̀ yè̀tɛ̀ tu: Nɛ̀dikadi-Sadɛ̀tiseɛ̀ wɛ̀ɛ̀ baké bɛ̀ fǔmmu bɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ pí ntekpààticíètɛ̀ miɛ̀kɛ̀ mutǔmmú, kòò kpààti ò tá nɛ̀ bɛ̀kótí bɛ̀ tɔ̀bɛ̀ bɛ̀ɛ̀ do tú iwɛ̀i yembɛ̀.

⁴ Sudaa kɔ̀bɛ̀ kóo kpààti Sedesia nɛ̀ o kó behããpòmbɛ̀ bɛ̀ yà dii m̀nni Babidɔ̀nni kó behããpòmbɛ̀ kɛ̀coké dihei keyènkɛ̀. Bɛ̀ do tũnnɛ̀ okpààti pɛ̀rímú kó kuce nku dibòrì dii soké iduotí idé cuokɛ̀ kɛ̀tũnnɛ̀ okpààti kó kuce kùu yiènnɛ̀ Suditɛ̀ɛ̀ biriku. ⁵ Kɛ̀ Babidɔ̀nni ããpòmbɛ̀ bɛ̀ bɛ̀ti kɛ̀nintɛ̀ Sedesia Sedikoo biriku miɛ̀kɛ̀ kóo pí nkéɔ̀kɛ̀nɛ̀ Babidɔ̀nni kóo kpààti borɛ̀ Dibuda Amati ɛ̀i. Dɛ̀ndɛ̀ Nɛ̀bukannɛ̀saa ò bekénɛ̀mɛ̀. ⁶ Babidɔ̀nni kóo kpààti dɛ̀ nfíé Sedesia bí o ìkɛ̀, kɛ̀fíɛ̀nɛ̀ Sudaa ɛ̀i kó bɛ̀kótí bɛ̀ bɛ̀mɔ̀u, ⁷ kɛ̀doké Sedesia nùu kóò bounɛ̀ disɔ̀wũũ kó mɛ̀fímmɛ̀ kóò kònnɛ̀ Babidɔ̀nni.

⁸ Kɛ̀ Babidɔ̀nni kɔ̀bɛ̀ cúu nsikpààticíètɛ̀ nɛ̀ dihei yembɛ̀ kɛ̀pɛ̀ri kɛ̀puɔ̀ Sedisadɛ̀mmu ɛ̀i duotí. ⁹ Kɛ̀ Nɛ̀busadadan-

† Bɛ̀tããti: Yɛ̀pátɛ̀ mayɛ̀ miɛ̀kɛ̀ bɛ̀ wãri kɛ̀ tú sipísitããti ndi.

ni, tihããpònti tii bàa okpààti ti kóo kótii pímmú benitibè bèè kpaá dihei nè bèè do ò duó mbemáà nè beyántibè bèè do kpaá kέτς kέκònnè. ¹⁰ Kòo súz mbeçĩribè bèè í mακε mùmamù kέduó nkè bè nkpaá Sudaa ει mieke, kòo bè totí fĩnyĩ kó detie nnè deπaa.

Bè fĩmmè Sedemii

¹¹ Dè do sũ mBabidɔnni kóo kpààti duómmu dinùu Nεbusadadanni tihããpònti tii ò bàa ti kóo kóti kè de kó dinùu tu: ¹² Túóté Sedemii kéndake o kpreí kè bè báá ò dɔ̀̀̀ meyeyi mmamè, kòo da beke ti a ti nhò dɔ̀̀̀.

¹³ Meɔ̀̀̀mme kè Nεbusadadanni wèè baké tihããpònti tii bàa okpààti nè Nεbusasibanni wèè baké bè fĩmmu bè kè bè pí ntekpààticĩètè mieke mutɔ̀̀̀mmú nè Nedikadi-Sadetisee wèè baké behããpòmbè nè bèè do tú bekótibè Babidɔnni kóo kpààti kpààtiyuu mieke. ¹⁴ Kè bèè tɔ̀̀̀ nkè bè n túóténí bèè bàa okpààti be kó kudànkù mieke, kè n kɔ̀̀̀tenèní kè n duó nhAsikammu bire Kedadia Safãã yaàbire kè Ayikammuu n kpẽnné kè nni mbo o kɔ̀̀̀be borè.

Kuyie nnàké ti Sedemii Ebeedi-Medeke kpreí

¹⁵ Mí nSedemii n do kpaá bo bèè bàa okpààti be kóo kóti kó kudànkù nku kè Kuyie nni mbéinnè ke dɔ̀̀̀:

¹⁶ Kɔ̀̀̀te kénáké Ebeedi-Medeke Etiopii ει kou ke dɔ̀̀̀: Ti Yiè nKuyie Mpakεdaa kunku tínti Isidayeeribe ti tũ nkù tu kù do nàké ti di nhei kpreí kù yóo ti dɔ̀̀̀̀mu de yiè bo tuɔ̀̀̀ke dii mɔ̀̀̀nni, tiyeiti nti dè í tú tisààti. A yóo ti yàmu. ¹⁷ Kù yóo da deeténemu, benitibè a yièkù bè bè í yóo da pí. Kunku ti Yiè nKuyie kuù béi. ¹⁸ Kù yóo da deetému, mudoò í yóo da kònnè, a yóo nfò̀̀̀mu, ke yé a yiemme ke dò nkù da nàké ti bo dɔ̀̀̀. Kunku ti Yiè nKuyie nkuù me nyé.

Sedemii kòtemè Misipaa ke kàri

40 Kè ti Yiè nKuyie nni m béinnè mí nSedemii, Nεbusadadanni wèè baké bèè bàa okpààti ò n fĩi ndii mɔ̀̀̀nni Damaa ει.

Ò do yóo n fĩi nkè m bouú mefĩmmε mme ke soké Sedisadεmmu kɔ̀̀̀be nè Sudaa kɔ̀̀̀be be cuokè, bè do pímmú bè ke bo kònnè Babidɔnni. ² Kè Nεbusadadanni n yú mí nSedemii tidé borè ke dɔ̀̀̀: A Yiè nKuyie nkuù do da nàké ke tú kù yóo duɔ̀̀̀nni meyeyi mmie di nhei, ³ ke me mmè duɔ̀̀̀nni, kù do nàké ti kù ti ndɔ̀̀̀̀ ke yé di càkemè di Yiè nKuyie mbá di í yie nku kpeti kù do di nàké ti tii di tù̀̀̀kení. ⁴ Nte yíe n da deetému, ke da pitè iwẽĩ ìi do da píítí. Kàa dɔ̀̀̀ ke bo n neinè Babidɔnni ti nei, n yó ndakemu a kpreí. Kàa yèmmè me nyí yie nha bo n neinèmmè a yóu. Ketenkè kemɔ̀̀̀ duómu a iikè, kàa dɔ̀̀̀ ke bo kɔ̀̀̀te kùu píku a ku nkɔ̀̀̀te.

⁵ Mí nSedemii kè nni nkpaá ke mu nyí kòte kè Nεbusadadanni yíe kέbéi nke dɔ̀̀̀: Wéte Ayikammu bire Kedadia Safãã yaàbire borè, Babidɔnni kóo kpààti we mbaá nSudaa ekè. Wéte nè we kè di mbo a kɔ̀̀̀be borè, kàa me nyí dɔ̀̀̀ a kɔ̀̀̀te a pénsiri kùu píku.

Meɔ̀̀̀mme wèè baké bèè bàa okpààti ò n duómmè tidi-itì kè m pãnè yepãrè kè n cau. ⁶ Mí nSedemii kè n kɔ̀̀̀te

Ayikammu bire Kedadia borè Misipaa kέmbo o borè, mí nnè benitibè tɔ̀̀̀bè bèè do kpaá dihei.

Kedadia tumè kùmàndáà Sudaa tenké

(Yenáańkéè 7-19 wénté 2 Bekpààtibè 25:23-24)

⁷ Behããpòmbè iwẽĩ yembè nè betɔ̀̀̀bè bèè do ciétóo kè bèè keè Babidɔnni kóo kpààti kànnemè Kedadia kòo bo mbaké be ει, koò bàanne kòo bo mbaké bèè í mακε dèmarè, benitidaabè nè benitipòbè nè ibí bè í pí mbè ke kònnè Babidɔnni. ⁸ Kè de kó behããpòmbè iwẽĩ yembèe kɔ̀̀̀te Kedadia borè Misipaa. Beè yètè tu Netanniyau bire Isimayeerì nè Kadeya bí idé Yoananni nè Yonnatãã nè Tanneumeti bire Kedadia nè Netofaa ει kou Efaii bí nè Maakaa ει kou Yasanniyaa bembe nè be kɔ̀̀̀be. ⁹ Kè Ayikammu bire Kedadia Safãã yaàbire bè dɔ̀̀̀̀nnè dinùu bembe nè be kɔ̀̀̀be ke dɔ̀̀̀: Mpĩnnè Babidɔnni ει kɔ̀̀̀be kó mutɔ̀̀̀mmú ke bá nyíèkù. Mbonè dihei kέmpí mBabidɔnni kóo kpààti tɔ̀̀̀mmú. Di bo mbo kè dè di naati. ¹⁰ M bomu Misipaa kè Babidɔnni kɔ̀̀̀be kérini mii yóo bè yà nè di kó difĩtiri. Ntũ̀̀̀nè di tebe ke dɔ̀̀̀cri menaà, ke dei tidiiti ke dii mekù̀̀̀ nke ãã di buo mieke, kénkari di ekè bè di duó nyè.

¹¹ Sudaa kó kuwuo nkɔ̀̀̀be bèè do bo Mɔ̀̀̀abu tenké nè Amɔ̀̀̀niibe kɔ̀̀̀ke nè Edomiibe kɔ̀̀̀ke nè bèè bo yehekè teyè mieke kè bèè keè Babidɔnni kóo kpààti súómmè bèmabè Sudaa tenké ke tãáté Safãã bire Ayikammu kó debire Kedadia kòo bo mbaké. ¹² Kè Sudaa kó kuwuo nkɔ̀̀̀be bemɔ̀̀̀u bèè do ciété kέmbo yehekè teyè. Kè bèè wétení Sudaa tenké Misipaa Kedadia borè, kέtũ̀̀̀ be tebe péu nè bè kù̀̀̀tinè yè menaà.

Bè kù̀̀̀mè Kedadia

(Wénté 2 Bekpààtibè 25:25-26)

¹³ Diiyè mari Yoananni Kadeya bire nè behããpòmbè bèè do ciété kè bèè kɔ̀̀̀te Misipaa Kedadia borè, ¹⁴ kóo nàké ke dɔ̀̀̀: A yé ke dò nhAmɔ̀̀̀niibe kpààti Baadisi tɔ̀̀̀nni Netanniya bire Isimayeerì ke tú bè da kuà? Bá Ayikammu bire Kedadia í nyie nke dò mbè nàa nti tu timómmɔ̀̀̀nti. ¹⁵ Kè Kadeya bire Yoanannii náké Kedadia disɔ̀̀̀ri Misipaa ke dɔ̀̀̀: Duó nkè n kɔ̀̀̀te kέkuo Natanniya bire Isimayeerì. Òmɔ̀̀̀u í yó nti yé, kè meè dɔ̀̀̀ke ò yóo da kuɔ̀̀̀mu, kòo me nda kùo Sudaa kɔ̀̀̀be bèè tikù a borè bè yóo ciétému kè Sudaa kó kuwuo nkperεe deè.

¹⁶ Kè Ayikammu bire Kedadia náké Kadeya bire Yoananni ke dɔ̀̀̀: A náa nti Isimayeerì ínke ti tu siyà̀̀̀bisì nsi.

41 Dibenni tãnkù yienwè mieke nke Edisamaa bire Natanniyeerì kó debire Isimayeerì wèè do tú tekpààticĩètè kou waámmè benitibè tepítè Amɔ̀̀̀ ει kè bèè ò neinè kè bèè kɔ̀̀̀te Ayikammu bire Kedadia borè Misipaa kè bè nkari ke yo. ² Meɔ̀̀̀mme Isimayeerì nè benitibè tepítè bèè ò neinè bè itémè kέkũ̀̀̀ Kedadia kuseuku kέkuo. Babidɔnni kóo kpààti wèè do ò tãáté kέduó nkòo mbaké Sudaa tenké kɔ̀̀̀be. ³ Kè bèè kuɔ̀̀̀nè Sudaa kó kuwuo nkɔ̀̀̀be bèè do bonè Kedadia Misipaa nè Babidɔnni kó behããpòmbè bèè do ò bonè.

Isimayēeri kùòmè bèè kòtení Sedisademmu Kuyie mbáammu

⁴ Bèè kùò Kedadia kè dè mmòke yewe yèdèè ndi bá òmòù í yé kè dò mbè ò kùò. ⁵ Kè benitibè sipisinií íténi Sisemmu nè Sidoo nè Sammarii kékuó be debii, kè be yààti kēri kè yòri kè be kònti yòri kè bè tɔ yepārè nè tihúúnti kè bo tì tùò nti Yiè nKuyie nku cīètè mieke. ⁶ Kè Natanniya bire Isimayēerii yènní Misipaa kè bè co, kè kònti. Ò tùòkení dii mōnni be borè kè bè nàké kè dò: Kòtenèni Kedadia cīètè.

⁷ Bèè tùòke dii mōnni dihei cuokè kè Netanniya bire Isimayēeri né bè fié kécū́ diftìri marì mieke, wenwe nè o kɔbe bèè ò bonè beè do wēnné kè bè kùò. ⁸ Benitibè mabè beè né do bo de mieke tepítè kè nàké Isimayēeri kè yí: A báá ti kuò, ti mòkemu tidiiti nè mekùò nnè mecekùò kè dè sōnne depaa.

Bèè do me nhò nàké kòò bè yóu kè í mbè wēnnénè be kɔbe kè kùò. ⁹ Isimayēeri do bè kùò kécū́ dii fītìri mieke, okpààti Asaa do duó nkè bèe keú dīndi Isidayēeribe kóo kpààti do ò dokùnè dii mōnni. Isimayēeri do di mbè cū́ kípíe.

¹⁰ Ò dèè memme kēpímmú besɔmbe bèè kpaá Misipaa nè okpààti sapùmbí. Bèè kó dimàà cēnke do kpaá dihei, Isimayēeri do be mpímmú kè mbè tɔ kè kūntinè kēyènnè Amòniibe tenkè. Nēbusadadanni wèè baké tihāpònti tii bàa okpààti ò do duó mbè mbe Ayikammu bire Kedadia kòò mbè baké.

Bèè deetémè Isimayēeri pí mbè

¹¹ Kedeya bire Yoananni nè behāpònkótibè iwēi yembè bémòu bèè do ò bonè kè bèe keè meyei Netanniya bire Isimayēeri dōò mè. ¹² Kòò túóté behāpòmbè bémòu kè bèe kɔte kédo Isimayēeri mudoò dè do sī ny-Isimayēeri bo Kabaōó kó kukó ntaké nke. ¹³ Isimayēeri do pīmmú bè bémòu bè yà dii mōnni behāpònkótibè neínèmè Yoananni kè dèe bè narike mediè. ¹⁴ Mèmmè Isimayēeri do pīmmú bè Misipaa kénkūntinè bè kòntémè kētūnne Yoananni. ¹⁵ Kè Isimayēerii yie coké kè benitibè bēni ò neínè kè bèe kɔte Amòniibe cie.

¹⁶ De kó difnkuò Yoananni nè behāpònkótibè iwēi yembè bèè do ò neínè kè bèe túóté benitibè sɔmbe Isimayēeri do kùò Ayikammu bire Kedadia Misipaa kēpímmú bè. Ò do pīmmú behāpòmbè mbe nè benitipòbè nè ibí nè bè fīmmu bè kè bè pí ntekpààticīètè mieke mutōmmú, ò do pīmmú bè Kabaōó bémòu. ¹⁷ Kè bè nkéri kébáté tepòccīètè tēè bo Kimmammu Betideemmu také kè bo pēēté kékɔte Esibiti. ¹⁸ Kè yé bèè do démè Babidōnni kɔbe, Isimayēeri do kùò mēè kpeí Kedadia Babidōnni kóo kpààti do tāāté wè kóò baá ndihei.

Sedemii kpannèmè bèè dó kékɔte Esibiti kēsɔrinè dikònni

42 De mōnni kè behāpòmbè iwēi yembè bémòu nè Kadeya bire Yoananni nè Osea bire Yesanniya nè benitibè bémòu besāmpòbè nè bediebè kè bèe kòtení

² m borè mí nSedemii kè n nàké kè dò: Ti do ò nsūmu kè kpaá yie nsāmpò kè ma a me nti wúó nkè ti mamè. Yie nti yóó da nàké ti kébántè a Yiè nKuyie, beé nku ti kpeí tínti bèè kpaá, ³ kè dèe yie nkàa Yiè nKuyie nti benke kuce ti dò nkéntū nkù nè ti dò nkéndɔrimè.

⁴ Mí nSedemii kè m bè tēnné kè dò: N kèemu kè yóó bántè ti Yiè nKuyie, kéndò ndi tì nni mbekemè, kè ti Yiè nKuyie nni mbenke tii kó dimàà n yóó tì ndi nàkému n yí yóó di sōnne tìmati.

⁵ Kè bè n tēnné kè dò: Kuyie nti wúómmu kè tú timóm-mònti yiè kè dɔɔri kù béi nti, kè ti í dōò kù bo da nàké tì kàa ti nàké, ti Yiè nKuyie nti poté. ⁶ Ti Yiè nKuyie mbo da nàké tì kè dò a tì nti nàké, kè tisààti nti yoo tiyeiti ti yóó tì dɔòmu, memmè diwèi bo ti pímmè ti yie mmèè kpeí nti Yiè nKuyie nkó dinùò.

⁷ Kè dè nyóó yí yewe ntepíttè kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè, ⁸ kè n yú Kadeya bire Yoananni nè behāpòmbè iwēi yembè, kè né yíénè benitibè bémòu, ⁹ kè bè nàké kè dò: Di do n tō nke dō m bántè ti Yiè nKuyie nyIsidayēeribe tū nkù, ntenè kù yé mmù, kù tu:

¹⁰ Kè di baa sɔké kè bo di nheí mieke, m bo dɔò kè di kanne, m báá di pɔnte, m bo di fīmmu m báá di uutè bitì, dè n yóumu n di dōòmè meyei.

¹¹ Kufōwáá mbá ndi bonè Babidōnni kóo kpààti di me nhò démè,

mí ndi Yiè nKuyie mmí tu di bá nhò yèèkù, n di bonèmu kè yóó di deeté, n yí yóó yóu kòò di kááké.

¹² N yóó di kuómmu mesémmè,

kénte kòò di kuó mmesémmè kéduó nkè di wētení di tenkè.

¹³ Kè di me nyí di í dó kémbo dihei dii mmieke, kè di í kēnté di Yiè nKuyie nkó metammè, ¹⁴ kè di yí di kɔri Esibiti nwe mudoò í yó mbo kè, di í yóó keè kè ditāteheù dabōnni, dikōnni í bo kè kè nke mbo. ¹⁵ Né keèné ti Yiè nKuyie nnàá nti, díndi Sudaa kɔbe bèè kpaá súò nkù tu:

Nte mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa, díndi Isidayēeribe di tū nkù n tú mù:

Kè di yete, kè kòte Esibiti kè bo kari,

¹⁶ mudoò di yé ndi cokùnè mù muù di doti de bíéké, dikōnni di sɔrinè di,

dì yó ndi tūmmu kētuookenè Esibiti kè di kú deborè.

¹⁷ Bèè kó dimàà bo tāāté kékò nhEsibiti kè bo sɔri, mudoò bo kè mbè kōnnè yoo dikōnni, yoo mutenkúú, kè yé òmòù í yóó namè kēyenténè meyei n dó kè di bōntémè.

¹⁸ Kè yé di Yiè nKuyie Mpakedaa díndi Isidayēeribe di tū nkù béimmèmu kè tú: Mí ndi Yiè nKuyie m mieke do do mēè botí Sedisademmu kɔbe, kè me ndi doti kè di kperè bo naá mmesémmè kè nsà kè di kòte Esibiti. Kè bè ní nnàá ndi kpeí bè dó kēparikè dii mōnni yoo bè dó kébōnté dii mōnni kusinkù yoo bè senkèri dēmarè kè dè wúò nyisíé. De mōnni di tēnke báá yà dihei dii mbiti.

¹⁹ Díndi Sudaa wuo nkɔbe sɔmbe, di Yiè nKuyie nkuù tu di báá kɔte Esibiti kè n tì ndi náá nyíe, nyénè ti weti weti. ²⁰ Kè yé díi soutémè dimáà, dii nàké kè yé m bántè

di Yiè nKuyie ké kù beé, kè kù n nàké tì í di náké, kè di yóó yiemmu kédòò kù yé mmù. ²¹ N tì ndi nàké yíe ndi me nyí dó kékénté di Yiè nKuyie ntú mù, kù n nàké tì timou ke yé n di náké, di tì yetemu. ²² Banténè tũnké ke dò mmudoò muù yóó di do yoo dikònni yoo mutenkúú, di tãáté ke dó kékóte dii ei kéòmpe di mieke.

Bè tòmè Sedemii nè muwě́rímú ke kònnè Esibiti

43 Mí nSedemii kè n nàké benitibè bemou ti Yiè nKuyie nní nnàké tì timou kè m bo bè nàké. ² Kè Osea bire Asadia nè Kadeya bire Yoananni, bembe itookperí yembè kè bè n ténne ke dò: A soúmmu ti Yiè nKuyie nyí da nàké ke tú ti báa kote Esibiti ké kè kàri, ³ Nediya bire Baduki weè da sũkú ti kpréi kàa bo ti ànnè Babidõnni kobe nou mieke kè bè ti kuò yoo bè ti pímmú kékònnè Babidõnni.

⁴ Mèmmè kè Kadeya bire Yoananni nè o ããpòntòbè iwě́i yembè nè benitibè bemou kè bè í nkènté ti Yiè nKuyie mbè nàké dii nuù ke tú bè mbo Sudaa tenké. ⁵ Kè Kadeya bire Yoananni nè o ããpòntòbè iwě́i yembè kè bèe túóté benitibè bemou nè Sudaa kobe bèe kraá, bèe do ciété kémbò iwuo nteì mieke ke wě́te ke konní Sudaa tenké ke bo kari. ⁶ Benitidaabè nè benitipòbè nè ibí nè okpààti kó besapàmbè, benitibè bemou Nebusadadanni tihããpònti tìl bàa okpààti ti kóo kóti do bànnè bè Ayikammu bire Kedadia, Yafãã yaàbire kéwě́nnè mí nKuyie mpããnáànti náàntò Sedemii nè Nediya bire Baduki. ⁷ Ke bùtinné Kuyie ndo bè nàké tì kékété kénkòri Esibiti kétuòke dihei bè tu di Tapanesi.

Sedemii nàkémè bè yóó pòntemè Esibiti

⁸ Kè Ti Yiè nKuyie nní mbéinnè Tapanesi ei mieke ke dò: ⁹ Sedemii túóté yetãrè dieyè ke yé fiínnè simáá Esibiti kpààti cíētè tēè bo Tapanesi te kó kudànkú dibòri borè, ké nyè fiiku kè Sudaa kó kuwuo nkobe de bo. ¹⁰ Kàa bè nàké ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tũ nkú, mĩ tu n yóó tōmmu kè bèe yúni Nebukannesaa n kóo tōnti, kè n fií nho kpààtikàri yetãrè bè fií nyè ínkè, kè wèe pité o kpààtiyàkú ye ínkè. ¹¹ Ò kòrinímu ke bo poté Esibiti ei kè bèè dò nke kú kè bèe kú, bè dò nkéímmú bè kè bèe bè pímmú, bè dò nkékuò bè mudoò mieke kè bèe bè kú. ¹² Ò bo còu nhEsibiti kó yebòtuò, kétò de kó yebokè kékonnè, ò bo kpááté Esibiti ei kó yebokè onaacēnti ÿ kpááté mèè botí yeciisè o yààti. Ò yóó me nyí kédeè, kéíté bàmmù. ¹³ Ò bo può ntebòwtenkaanitè tēè bo Beti-Semesi Esibiti tenké mieke kécú nyebòtuò yèè bo Esibiti tenké.

Kuyie nkpannè tì Sifube bèè coké ke kòte Esibiti

44 Kè Ti Yiè nKuyie nní mbéinnè mí nSedemii Sifube bèè bo Esibiti tenké Mikidòdi ei kobe nè Tapanesi ei kobe nè Nofu ei kobe nè Patidoosi kó kutempē nkobe kpréi nke dò: ² Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tũ nkú mĩ tu, di yàmu dimou meyei m bonté mè Sedisademma nè Sudaa kó yehékè yemou mieke, nte de kó yehékè yíe nke dounko ke naá ntidobonti, bá òmou ténke í ã ye mieke, ³ di dòò mèè yei nke tũ nyebokè ti-

húuntì di do í yé yé dindi nè di yembè, deè te kè m mieke di yonke. ⁴ Kè n di duónko sãã n kó betòmbè m pããnáànti náàmbè kè bè di náa nke tú di bá mpí nyisòke kó mutòmmú, mù n dò nyisié nyi. ⁵ Di me nyí kèè, di í kènté, di í cèète ke bo bútinné di yei nkéyóu yebokè tihúuntì mutòmmú. ⁶ Mèmmè kè m mieke di yé mediè nke tonté ke di còuté muhãã nkòme, Sudaa kó yehékè nè Sedisademma kó ice kè de naá ntidobonti ke dounko de mè ndòmmè yíe.

⁷ Di mmònni mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tũ nkú n di náammú ke tú: Ba nkpréi nte kè di dõri dimáà meyei ndiemè miè nke deu ditòbè dindi Sudaa wuo nkobe, benitidaabè nè benitipòbè nè bebémbè nè ibí sãmpõ, di dó di kó kuwuo ndeemu, bá òmou bá nsũnãá? ⁸ Dè dòmmè kè di dõri dèè bo yonke m mieke, ke tuò ntihúuntì yebokè Esibiti ei mieke di kòte kè ke kari? Ke deu dimáà ke dó bè ndi senku ke di sãã nyibotí imou mieke. ⁹ Di yèmmu di yembè kó meyei, nnè Sudaa kó bekpààtibè kòme, nè be pobè kòme, nè di mómomombe di kó meyei nnè di pobè kòme, dimou memme di dòmmè Sudaa tenké, nè Sedisademma kó dihei mieke di de yèmmaà? ¹⁰ Nè yienni ke í mòòte idebiì, kufõwaá nyí di pĩ, di í tũnne n kuò nè n tié n di duó nyi dindi nè di yembè.

¹¹ Deè te mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tũ nkú kè n tu n tãátému ke bo di caàrè, Sudaa kó kuwuo m bo kú dèite páíí. ¹² N yóó túótému Sudaa tenké kobe sòmbè bèè tãáté ke kòte Esibiti ke kàri, n yóó bè kùmmu páíí Esibiti ei mieke. Mudoò bo bè kònnè yoo dikònni, bè bo kú bemou ibí nè ibibénni nè bekótibè. Be kperè bo naá mmesémmè, kè bè níi nnáa mbe kpréi bè dó kèparikè dii mònni, yoo bè dó kébònté dii mònni kusĩnkú, yoo bè sènkèri dii mònni dèmarè ke de wùò nyisié. ¹³ N yitè ke còmómumu bèè bo Esibiti ei mieke be kpréi ke bo bè poté n dòmmè Sedisademma ei kobe, mudoò bo bè do nè dikònni nè mutenkúú. ¹⁴ Sudaa kobe bèè kraá ke kòtení ke bo Esibiti nè be yèmmè mieke ke dó kéwète kékò. Be mieke òmou bá nkpráá bá òmáà, kè de mènke sàà í tú bèè bo na kéyenté bèmbè.

Bèè do tuòmè tihúuntì dibòò bè do tú di óínkèmpokpààti

¹⁵ De mònni benitibè bèè do yé ke dò mbe pobè tũò ntihúuntì yebokè nè benitipòbè bèè do de tikú ditĩnni dieri nè bèè ã Esibiti kó dihei bè tu di Patidoosi di mieke, kè bè n ténne mí nSedemii ke dò: ¹⁶ Tináànti a tú ti Yiè nKuyie nyé nha ti náké tì, ti tì yetemu. ¹⁷ Ti nò béi nti ti yóó ti ndòò, ti yó ntuòmumu tihúuntì dibòò Asitaditee, kòò pããnnè yepãrè bè ÿ yòore yé menaà nkétuò. Ti yembè nè ti kó bekpààtibè bè do me nhõ nSudaa ekè mieke kè ti me nyo nke sànnè, ke bo kè de ti naati, bá ti í yau meyei mmamè. ¹⁸ Nè ti yóu dii yìè ti bo ntuòmumè tihúuntì Asitaditee nè ti bo nhò pããmmè yepãrè yèè yòore menaà nke tuò, nè de yìè ndi ti pãàmè demou, kè bè ti duò mudoò ke ti kòu kè dikònni ti kòu.

¹⁹ Kè beè nitipòbèe béi nke dò: Ti ÿ ntuò ntihúuntì óínkèmpokpààti Asitaditee ke pèmmú tipèmpèhnti kòò

dònnìnkonè koò pãännè menaà nkó yepãrè kè ti daabè yému, dè í tú ti dè dðri disòri.

²⁰ De mðnni mí nSedemii kè nkpannè Isidayeeriibe bemou nè benitidaabè bemou nè benitipòbè bemou, benitibè bemou bèè kó dimàà do ti béi. Kè m bè kpannè ke dð: ²¹ Di tuò ntiì úúnti Sudaa tenkè kemou nè Sedisademmu èi mieke, díndi nè di cicebè nè di kó bekpààtibè nè bèè tu dihei kó bekótibè nè dihei kòbe bemou. Di yèmmè dò nti Yiè nKuyie nyí yému de kó meyeinaà? Di yèmmè dò nkù mè yèmmaà? ²² Ti Yiè nKuyie nyí na ke pì nkumàà nè di kó tidònniti kpeí, nè isòke kperè di dð dè. Deè te kè dihei naá ntidobonti, ke dúnko ke naá mbè cð di, bá òmou ténke í ã di mieke, dè mè ndòmme yíe. ²³ Di tuò mmèè kpeí nyebòkè tihúúnti, ke càke di Yiè nKuyie nke í yie nku kó dinù, di í tñnne ku kuò nè ku tié nnè ku tannò deè te kè meyei mmie ndi tùòkení dè me ndòmme yíe.

²⁴ Mí nSedemii n dèè tinti kénáké benitidaabè bemou nè benitipòbè bemou ke dð: Díndi Sudaa kòbe bèè bo Esibiti keènè ti Yiè nKuyie ntú mù: ²⁵ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe tñ nkù tu díndi nè di pobè di béi mmu ke mènke ti dð. Di béi nke íku ke tú díndi í yóó yóu di bo ntuòmmè ónkèmpokpààti Asitaditee tihúúnti koò pãännè yepãrè menaà nkpeye. Dònnè tñnkè di béi ndiì nù. ²⁶ Né keènè ti Yiè nKuyie ndi náá nti dín-di Sudaa kòbe bèè bo Esibiti. Kù tu: Mí di Yiè nKuyie m pàrikèmu nè n kó diyetidieri ke tú díndi Sudaa kó kuwua nkòbe òmou ténke báá aate o nù képarikènè n yètirì Esibiti kó ketenkè mieke kényí: Ti Yiè nKuyie mbo-mu. ²⁷ N dàatenímu di kpeí ke bo di càrè, dè í tú m bo di dð mesàà. Díndi Sudaa wua nkòbe bèè bo Esibiti bè bo di do mudoò ke di kù yoo dikònni ndi kù ke yàà di dèènè. ²⁸ Bèè bo yenté mudoò mieke Esibiti kékò nSudaa tenkè bè báá tuòke bèdébè. Díndi bèè kó dimàà iténí Sudaa tenkè ke kòtení Esibiti, di mieke bèè bo nkpaá bè bo banté ké nsà kè mî kó tináahti di yoo di kpeti ti di. ²⁹ Nte dèè yóó benke kéndò n yiti ke bo cómmu di kpeí kè di càrè dikàri dii, di yóó de mban-té ke dò n nàkè mèè yei ndi ínkè mè bo dð. ³⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mî béi nke tú n yóó ànnému Esibiti kóo kpààti Ofidaa o dootitòbè ncu mieke nè bèè wanti o kúú, n dð mèè botí Sedesia Sudaa kòbe kóo kpààti koò ànné Nebukannesaa Babidònni kóo kpààti ncu mieke wèè do tú o dootitòu koò dónè mukúú.

Sedemii yàúkunnemè Baduki kònti

45 Sudaa kòbe kóo kpààti Sosiasi bire Sosakimmu bo diì mðnni o kpàti benni dinaanni mí nSedemii kè mbéinnè Nediya bire Baduki. N do ò nwe nnáà nkòò wãú dipátiri mieke. Mèmmè kè n dð: ² Ti Yiè nKuyie ntínti Isidayeeriibe ti tñ nkù kuò da náánnè fñ mBaduki ke tú: ³ A me ntúmè a tùòti ice, kàa Yiè nKuyie nda yíe tihòùti a yehcaàrimè ínkè, kàa fiu ke wei kétú ùú ke í pieti meoòpùmè.

⁴ Ti Yiè nKuyie ntu kù pùò nkù do maá dènde, ke u kù do fií ndè, ke yóó me ndðò ketenkè kemou.

⁵ Kè fñ nné wanti dèmarè dierè a mómmu nha kpéin-náà?

Bá nwanti dèmarè,
kù yóó bonté meyei mme benitibè bemou.
Kù yóó da deetému kàa fòmmu ntú a kó ticònti
bá kàa bo kùò píkù.
Kunku Ti Yiè nKuyie nkuò béi!

46

Nte Kuyie nní nnàké tì mí nSedemii yebotè kpeí.

Bè namè Esibiti kòbe Kadikemiisi

² Kuyie nnàké tì Esibiti kpeí nè o kó behããpòmbè, nè be kóo kpààti Neko, ò do bo Kadikemiisi nwe kukó nhEfadati mpéèmmè kè Nebukannesaa Babidònni kóo kpààti ò do mudoò kóo na. Dè do sð nSudaa kòbe kóo kpààti Sosiasi bire Sosakimmu bo o kpàti benni dinaanni ndi.

³ Kè Kuyie ndò:
Tüntènè di dòpiti sàmpòti nè tidieti,
kéténè kékòte mudoò.

⁴ Bounè siséi si kònkè,
besãndèèbè dekenè di séi,
ókénè di pikè kécómmú,
súúkéne di kpãà!
Piinnè tikònti di cìncìrè.

⁵ Ba nni nde n né wúómmè?
Kufwaá nkuò bè auté,
kè bè bótiri ke wíeti be fñnkó,
kè bekbòmbòtiebe duò,
ke cokù bá bè í wéèriní,
kufwaá nné nku tipíti timou.
Mí ndi Yiè nKuyie mî béi!

⁶ Tenaàcècãate yiè mbá benné kécoké,
okòmbòteu í yóó cooté,
kubakù you bíékè kukó nhEfadati kó mepéèmmè,
bè de mbétiri ke duò.

⁷ Wennínwe wèè iitiní,
ke dò nkukó nNiidi ò ta menie kényiitimè?
We nkùtiri ke kpéinko,
ikó ndieyi kó yenéfinfirè kòme?

⁸ Esibiti weè iitiní kukó nNiidi kòme,
kòo nie mpieku ikó ndiheì tēmè!
Weè do náá nke tú:

M bo píe nke dátinné yehèkè nè ye nitibè.
⁹ Siséi, kéténè!

Sinaaséi buténè yetàrè,
bekòmbòtiebe yènnènní,
Etiopii nè Puti de ekè kòbe bèè no nke kéí ntidòpiti.
Duti èi kòbe díndi betãntãùbè.

¹⁰ Di nyiè tu mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa kperi ndi,
diyie ndi n yóó peite ndi n dootitòbè,
n kpàriseú bo si kénsànnè,
n seú bo yã menitiyíi kémuó.

Mí ndi Yiè nKuyie mî ànné diféúbanni,
kubakù you kó kutempè kukó nhEfadati peémmè.

¹¹ Esibiti kòbe kperè dò mmesémmè mme,
kòtenè Kadaadi mutie wammú
kè di dð di wammú kéwammú detie detetirè nde,
mutie mamú í bo mùò bo di taà.

¹² Ye botè kèèmu di dimè ifei,
yè kèèmu di kuòmme,
ke kèè okòm̀b̀teu cootimè
ke bèté otòù kè bè do bedé.

Bè dotimè Esibiti kɔbe mudoò

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké mí nSedemii Babidɔ̀nni kóo kpà̀tì Nebukannesaa k̀rimè ke bo do Esibiti kɔbe mudoò.

¹⁴ P̄ĩkénè ti Esibiti,
yeenè ti Mikidɔ̀di èi kɔbe,
yeenè ti Manfi nè Tapanesi ekè kɔbe,
nákénè be ke tú:
Báátínè ke yé̀ bè domè di p̄eetitɔ̀bè mudoò.

¹⁵ Dè né dòmme kè di kó dibɔ̀ɔ̀ Apiisi do?
Dè yíme kòò yàntoo?

Ti Yiè nKuyie nkuù ò yèète.

¹⁶ Behããp̀òmbè kusú̀kù bétírí
ke duòmu betɔ̀bè ìnkè,
ke náá mbetɔ̀bè ke tú:

Íténè kè ti kɔte ti kɔbe borè,
ti èi bè ti pié dè,
kéyenténè kukp̀ariseú yeiku.

¹⁷ Yúnè Esibiti kóo kpà̀tì ke d̀:
Kutoweku detetirè k̀ku yiè,
ò yóu kè dè ɔ̀t̄emu.

¹⁸ Kè Ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:
Tabɔ̀ɔ̀ tãri deunèmè yetãrè ɔ̀nye,
Kadimeedi tãri ikúnèmè dàméèrì,
Esibiti kóo kpà̀tì kèríní ke yó nkpeh̀ni meè botí.
M bomu, mí nhokpà̀tì wèè yè̀tìrì tu Mpakɛdaa kè m̀i
béi.

¹⁹ Díndi Esibiti kɔbe,
p̄anke mbounè di nentì,
bè yóo di p̄immúmu,
Manfi kó dihei bo d̀unko kènaá ndikpà̀,
di bo c̀úté kènaá ntidobontì.

²⁰ Esibiti tu dinaaserì sà̀rì ndi,
kè disãnsũ̀ me nyiténí kubakù yóu bíékè ke kèríní,
di kèrínimu.

²¹ Behããp̀òmbè bè yietí bè mudoò kpéi,
bè í cãánnè yenaadakè bè dùnne yè,
bè múnke b̀t̄innému ke dèíté itãã,
bè cokému bemɔ̀,
òmɔ̀ù í bààò,
be kó mudorimù muù t̀̀̀ke,
be yè̀tì yiè di t̀̀̀ke.

²² Kè bè tu núúú,
f̄ewààfè ɔ̀ɔ̀ kèè kuwaaroo kèyímè.
Be dootitɔ̀bè beè kèríní dit̄inni
nè sipèè̀ betekũ̀bè t̄mè.

²³ Bè yóo kũ̀mu o túúkù.
Mí ndi Yiè nKuyie m̀i béi!
Bá kù me nfírímè ke í d̀ nkéna kéta,
ke yé̀ bekũ̀bè sũ̀mèmu
ke d̀ nfecofe dòmme,
ke í d̀ nkéna kékaa nkédeè.

²⁴ Ifei ì k̀ù Esibiti èi kɔbe,

kubakù yóu bíékè kɔbe bè namu.

²⁵ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakɛdaa Isidayeeriibe tũ̀ nkù
m̀i béi nke tú: N yitè ke c̀òrmúmu dibɔ̀ɔ̀ Amɔ̀ɔ̀ di bo
Tabesi èi di kpéi, Esibiti kóo kpà̀tì nè o nitibè be kpéi,
Esibiti kɔbe nè be kóo kpà̀tì nè bèè ò búú be kpéi. ²⁶ N
yóo bè ànnému bèè d̀ be k̀ù be nɔu mieke, bèè tu:
Nebukannesaa Babidɔ̀nni kóo kpà̀tì nè o kɔbe, o kó
bet̄imbè.

Dè kó dif̄nkuò kè Esibiti èi wète kémaá di do dòmme
nè dim̀nni. Mí ndi Yiè nKuyie m̀i béi.

Kuyie nyóo deetémè Isidayeeriibe (Wénté Sedemii 30:10-11)

²⁷ Díndi n kóo t̄ntì Sakɔbu yaábí di bá nyièk̀ù,
díndi Isidayeeriibe di bú̀tì bá nduò.
N yóo di dennemu dihei d̄t̄irì mieke,
di yaábí í yó nkraani bè ì p̄immu ke kònnè kè.
Sakɔbu yaábí w̄etimu ke bo kari bàmmùù
bá òmɔ̀ù bá nyi k̀̀nnè.

²⁸ Díndi n kóo t̄ntì Sakɔbu yaábí
di bá nyièk̀ù, n di bonèmu,
n yóo kuɔmu ibotí imɔ̀,
n di cié nkè di taá ì mieke,
m bo ì dèè m me nyí yóo deè díndi bie,
n né yóo di potému di m̀nnè t̄i yè̀tì,
dè í tú n yó ndi ẁónko memme,
ke d̀ ndi í cààrè mùmamù.
Mí ndi Yiè nKuyie m̀i béi.

Bè nàkémè Fidisitèèbe kpéi

47 Esibiti kóo kpà̀tì mu ndo í do di m̀nni Fidis-
itèèbe èi Kasaa kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè mí
nku p̄ãnáãntì náãntò Sedemii ke d̀:

² Kukó nkùù itiní kubakù yóu,
k̀ bo mpieku ke dátinnè dihei nè dèè kó dimàà bo di
mieke,

yehekè nè ye nitibè, bè bo nkuù mbemɔ̀,
iúu bo ndáátí dihei.

³ Bè yo sisèí kó yetà̀rè kuòmme mme,
sisèí kperí nsi,
sikp̀arinaasèí kó kunɔ̀roo,
si cèè̀tiyè f̄urimè,
deè kpéi nte kè ibí cicebè ì yè̀,
kuf̄waa nkuù bè auté.

⁴ Fidisitèèbe bemɔ̀ kó dik̀ù yiè di t̀̀̀ke,
Esibiti kóo kpà̀tì bo kuɔ bèè kó dimàà na nteennè Ti-
iri nè Sit̄̄.

Ti Yiè nKuyie nyóo kuɔmu páí Fidisitèèbe bèè bo Ka-
futɔ̀ dihei
di soké dàméèrì mieke.

⁵ Kasaa èi kɔbe kuó meyubii mme ke kari mukúú,
kè Asikanɔ̀ èi mieke d̀ nfíúú.

Díndi Anakiibe dè yó nkááké de kè di yóu di bo
nkarimè mukúú,
ke yóu dimàà tipontì?

⁶ Áú! F̄̄ nti Yiè nKuyie nkó kukp̀ariseú,
dè yó nkááké de kàa ōmpè,
ta a ǹ̀rik̀ù mieke ke yí só.

7 De kó kukpàriseú bo yíme kéom̃pè?
Ti Yiè nKuyie nkuù kù pèi
kè kù wetínné Asikanɔɔ nè dàméèrì pèémmè kó
yehékè.

Kuyie mpāñáàntì náàntò nàké tì Mɔabiibe kprí

48 Nte ti Yiè nKuyie Mpakɛdaa tínti Isidayeeribe ti
tū nkù nàké tì Mɔabu kɔbe kprí. Kù tu:

Nebo èi kɔbe tùnti ice nyi,
be èi dii dɔúnko!
Kidiyataimmu kɔbe di ifei nyi,
bè fiètemu be èi,
dihèidiè di ifei nyi,
dì domu.

² Mɔabu èi kó disānni dèemu,
bè dàkii Esibonni èi kprí nke, ke tú:
Tí kɔtenè ké di pònte ké di dèite yebotè mieke.
Fí mmúnke Madimenni, a nùù í yóó táúté ténke,
mudoò muù da tū.

³ Odonnaimmu èi kɔbe kuòmmu,
ke wanti meteèmmè,
bè di pòntemu ke dèité demɔu.

⁴ Mɔabu èi pòntemu,
ti yomu o bí dabùò.

⁵ Bè dèkù Duiti tenni nè yedabùò nye,
kè iúu yìèni Odonnaimmu tenni kó mecútímè,
meyèncààrimè kprí.

⁶ Cokénè kédèetè di fòmmu,
nɔɔrinè dikpáà kó musāmmarímú tēmè.

⁷ Mɔabu, a do tá a tōmmú mmu nè a kpàti,
bè yóó da pímmu,
kéto a ɔɔɔ Kemɔɔsi kékònnè,
nè di kó bebɔɔyembè,
nè bèè tu bekótibè a èi mieke bemɔu.

⁸ Opònti weè kèrínì ke bo ta yehékè yemɔu,
dihèi mari í yóó cooté,
kubiriku kó yehékè dimari í yó nkpaá,
yèè bo ditenni yè bo puɔ.

Mí ndi Yiè nKuyie mīl me nyè.

⁹ Duónnè Mɔabu èi kɔbe ifièti,
kè bèè puu kédété,
o ekè yóó dɔúnkomu,
òmɔu ténke í yó nyè ã.

¹⁰ Wèè pí nKuyie nkó mutōmmú nè tikōñnéyāāti de yiè
mbo yà!

Wèè mònte o kpàrisiè meyi de yiè mbo yà!

¹¹ Mɔabu èi nè di bíkémbéntinì di bo bàmmùu nwe,
bè í pímmú di nitibè diyèè mari ke kònnè,
di ñíkú só nwe menaà mbè tètèmè kōme.
Dèè te kè di naatí bo sãã,
bá di kó kufōōku í yaari.

¹² Bè bo di do yèè we yèè né tùòke ke dèè, kè m bo
tōnko bèè yóó uté di cèe, ké sì pōmmu. Mí ndi Yiè
nKuyie mīl béi! ¹³ De mōnni ifei bo pí mMɔabu èi kɔbe
nè be kó dibɔɔ Kemɔɔsi, ifei do píñnèmè Isidayeeribe
Betèedi † bè do tá wè.

¹⁴ Di bo yíme ke dò:

Ti tú bekpàritiebe, behāpòmbè yekōmbò yembè?

¹⁵ Mɔabu kóo pònti tùòkenímu,
ke do yehékè muròmmù,

ke ta mukòò o èi dapàmbè bèè tu bekperibè.

Mí nhokpààti wèè yètirì tu Mpakɛdaa mīl béi.

¹⁶ Mɔabu kó mudorimù duunnímu ke dèè,
meyèi mmèè ò doti mè kèrínímu mecāã.

¹⁷ Kōmmúnè Mɔabu èi kprí kèmmáári di yɔ,
díndi o pèetitɔbè,

díndi bèè do yé o yètirì fei ke dòmmè,

bekénè dimáà ke dò:

Ba nte kè didùò kperì dii nkèété?

Ba nte kè kukpààtipààti kperikù kuu nyí kraá?

¹⁸ Díndi Dibonni èi kɔbe cúténè di kpààtikarè
kékari tedɔnkpetè,
ke yé Mɔabu tenkè kóo pònti di domè ke pùò ndi
cèkperí.

¹⁹ Díndi Adowee èi kɔbe,

yèè kécómmú ice

kébeké bèè cokù mùu te kè bè cokù.

²⁰ Bè bo di ténne tì tu:

Mɔabu tenkè kɔbe di ifei nyi ke kpeutí.

Kuónnè kéwuotoo,

píékénè kè kukó nhAdinɔ pèémmè kɔbe keè bè pòn-
temè Mɔabu tenkè.

²¹ Mí ndi Yiè nKuyie n kó tiyēiti tii do yetārè ñnkè kó
yehékè, Onɔɔ èi nè Yatisa èi nè Mefaati èi, ²² nè Dibonni
kperì nè Nebo kperì nè Beti-Dibidataimmu, ²³ nè
Kidiyataimmu nè Beti-Kamudi nè Beti-Meonni, ²⁴ nè
Kediyaɔti ke yíèné Bosedaa. De kó tiyēiti tùòkemu Mɔabu
tenkè kó yehékè yemɔu yèè tòké nè yèè diètirì.

²⁵ Mɔabu kó diyènni bɔótému,

o nɔɔñni kèétému.

Mí ndi Yiè nKuyie mīl béi!

²⁶ Nii mbe mí nKuyie m mieke kó febòòfè kè bèè yà ké-
muú nkéti kèmmuòti. Dè tùòke bè bo mbè daú dè nde,
ke yé bè yetèmè n kpeti. ²⁷ Díndi Mɔabu tenkè kɔbe dí
do í daú Isidayeeribàà? Bè do yuukumu kè di mbè daú
ke ɔɔkii yeyɔàà?

²⁸ Díndi Mɔabu tenkè kɔbe yènnè di ekè ketaá yepèrè
fiè,

dònnè dimáà yekpètinónkperè tēmè

yèè cekù ye yíènti yepèrè fiè.

²⁹ Ti kèèmu bè náammè Mɔabu kó tefentè kprí,

o fentè teè deuté,

o pòti tii tonté,

o pòtè teè deuté,

ò tá omáà ndi,

o yèmmè meè dò nhò pèētè demɔu.

³⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi nke tú: N yémù ò pòtimè
ke náá ndidiè detetirè, o tōmmú tú mutetimù mmu.

³¹ Dèè te kè n kuò ndikúdabònni Mɔabu,

n kuòmmu Mɔabu tenkè kemɔu kprí,

n sáútímu Kidi-Edesi èi kɔbe kprí.

³² Díndi Sibuma èi kɔbe

† BETEEDI: Sakɔbu do duú dè nde keyènkè kè Kuyie nhò benke
kumáà kè dèe wenté kòo fíi nditári (Tenketé 28:19). Kè Isidayeeribe

ndè bàá nKuyie, kè dè mboní, Sedoboammu kó dimònni kè bèè dè
dòò ditònni (Bekpààtibè 13:1-32).

di dònne fínyĩ kó detie nde,
n kuòmmu di kpréi,
kè dè pḗḗtè n kòmmùmè Yaseedi èi kɔbe kpréi,
di bake do wùòmmu késénté dàméèrì mukókúy nku,
kétuɔke Yaseedi kóo dàméèrì,
kè bepòmbè di do ke tṣũ di be.

³³ Diwèi nè kuyeñnaatì dèè ʒ r̄mbo fínyĩ kó deḗaa
mmieke,

dè ténke í kraá di cuokè.
Míi duó nkè menaà nkũú sicèe mieke,
òmɔ̀ ténke í bo wèè bo nàù fínyĩ be diyetituo mieke,
inàntènyie nténke í yiení di cuokè.

³⁴ Esibonni èi kɔbe kuòmmu ke békú meteèmmè, kè
be dabùò nyiè ke tuòkù Edeyade, Yaati èi kɔbe yo
metammè, nè Isoa èi kɔbe kè mè pḗḗtè ke tùòkenè
Odonnaiammu, nè Ekidati-Sedisía, ke yé Nimudimmu
kó menie nkũúmè.

³⁵ Mɔabu tenkè kɔbe bèè feu iwũȳ yebɔkè ke yè tùò nti-
húuntì, m bo bè kùò bemɔ̀. Míi ndi Yiè nKuyie míi beí.

³⁶ Dèè te kè n kuò Mɔabu èi kpréi kè n tammè yìè
tɔp̄mp̄ũt̄tè k̄m̄e, kè n dabònni yìè Kiiidi-Edesi kpréi
tɔp̄mp̄ũt̄tè kó didabònni k̄m̄e, ke yé bè do pètè mùò
c̄h̄t̄m̄u mù fetimè. ³⁷ Benitibè bemɔ̀ kuó meyùbii
mmè nè be debii, ke yòrì be nɔ̀, ke dàátì tifiòt̄t̄ntì.

³⁸ Mɔabu c̄éi simɔ̀ kó dedànnè yekúdabùò nyèè dàátì,
yekàrè yemɔ̀ yedabùò nye, ke yé m p̄ntemè Mɔabu
tiyaamatì bè ténke í d̄s̄ tì k̄m̄e. Míi ndi Yiè nKuyie míi
beí. ³⁹ Tiiténè yekúdabùò, Mɔabu domu ò di ifei nyi, ò
bùtinnè ke cokému. O kperè naá mmudaá mmu o
p̄eitɔ̀bè kpréi ke wète ke duò tik̄m̄bùòt̄i.

⁴⁰ Nte ti Yiè nKuyie mbéi nti: Opòntì p̄ntè o fèti nti
fetúúfè k̄m̄e ke einte Mɔabu tenkè ínke.

⁴¹ Bè fiètemu yehékè,
ke tieke sicèkperí.

Kè Mɔabu ããp̄mbè yek̄m̄bò yembè k̄m̄bùòt̄i duò,
kupeit̄eyonku ʒ̄ ité onitipòkù kè dè ndòmme.

⁴² Bè kùò Mɔabu tenkè kɔbe ke dèèmu,
be wuɔ nténke í kraá,
bè yé mbè kpenkemu ke pḗḗtè ti Yiè nKuyie.

⁴³ Di pàkému díndi Mɔabu èi kɔbe,
bè di keù yef̄t̄tè nye,
ke di dii ticùòt̄i.

Míi ndi Yiè nKuyie míi beí!

⁴⁴ Kè kuf̄waá nhauté wè kòò coké,
ò doti dif̄t̄t̄rì ndi,
kòò na ke yènni dif̄t̄t̄rì,
ticùòt̄i ò p̄i,

Mɔabu yēiti yìè dii tùòke.

Míi ndi Yiè nKuyie míi beí.

⁴⁵ Bèè cooti bè ùumu,
ke wanti disòrì Esibonni.
Kè muh̄áá mmamù né yènni
okpàtì Esibonni èi ke c̄útè de kó inɔ̀kperí yembè èi,
di mànke kèntɔ̀ kétuɔkenè di cuokè.

⁴⁶ Di bo yà, díndi Mɔabu tenkè kɔbe,
díndi bèè tũ ndibɔ̀ Kemɔ̀s̄i di fetimu,
di bí initidaaì nè initipòì,
bè ì p̄m̄m̄u ke kònnè.

⁴⁷ Bè p̄m̄m̄u bè Mɔabu tenkè ke kònnè,
n wèti ke bo bè t̄h̄n̄n̄m̄u yemòrè s̄nye.
Míi ndi Yiè nKuyie míi beí.

Ti Yiè nKuyie nàké tì Mɔabu èi ínke tinti memme.

Kuyie nkpannè tì Amòniibe

49 Nte ti Yiè nKuyie Mpakèdaa tínti Isidayeeribe ti
tũ nkù nàké tì Amòniibe kpréi kù tu:

Isidayeeribe í mɔke ibià?

Bè í mɔke wèè bo tieke be kperaà?

Dè né dòmme kè dibɔ̀ Midikòmmu tieke Kadi tenkè?

Ba nte kè Amòniibe kàri be kó yehékè?

² Yewe kpaanímù kè m bo duó nkè mudoò kó iúu

dátinnè Adabaa Amòniibe eidiè,

di bo c̄útè nè di ekésí kédúònkò,

Isidayeeribe bo baatè bèè do bè baké.

³ Esibonni èi kɔbe,

tiiténè yekúdabùò,

ke yé Aii èi d̄unkomè,

díndi bèè bo Adabaa èi,

kòmmùnè yedabùò,

dáátinè tifiòt̄t̄ntì kékari mukúú,

ncokùnè ke firì dihei ke kuò,

ke yé bè yóò t̄m̄e di kóo kpàtì kékònnè,

nè o b̄ɔyembè nè dihei kó bekótibè. †

⁴ Díndi Adabaa èi kɔbe bèè yete n kpeti,

ke p̄t̄inè di biriku, kù p̄ntemu,

díndi bèè do p̄t̄inè di kpàtì

ke tú òmɔ̀ í yóò dáátì ke di deke.

⁵ Nte mí nke kéroo ke bo di b̄nté kuk̄m̄b̄doróo.

Míi ndi Yiè nKuyie Mpakèdaa míi beí!

Kuk̄m̄b̄doróo bo di fité,

kè di ciétè di bíékè di bíékè,

bá òmɔ̀ báá na ke di tíi.

⁶ De kó dif̄nkúò n né wèti ke bo tíim̄mu Amòniibe,

bè p̄m̄m̄u bè ke d̄ò tidaatì.

Míi ndi Yiè nKuyie míi beí.

Kuyie nkpannè tì Edòmmu èi kɔbe

⁷ Nte ti Yiè nKuyie Mpakèdaa tínti Isidayeeribe ti tũ
nku nàké tì Edòmmu èi kɔbe kpréi. Kù tu:

Meciì nyembè ténke í boà?

Meciì nyembè ténke í yé bè bo tié ntàà?

Be ciì ndèemaà?

⁸ Díndi Dedanni èi kɔbe bútinénè kécoké,

taánè titādèntì.

Meyei mmèè doti Edòmmu èi kɔbe.

De m̄nni dii tùòke bè bo cuó dè tiyēiti.

⁹ Bèè tṣũ fínyĩ kó yebe

bè tatinímù Edòmmu èi bè ʒ̄ tamè kupaku,

bè í yóò tṣũ k̄yá k̄e d̄emarè.

Beyóóbè bo tanní dii m̄nni keyènkè,

bè yóò yúúkú bè d̄m̄e mmè.

¹⁰ Míi yóò k̄auté Esayuu kó kuwuɔ,

bè ténke í yóò na k̄s̄rì,

Esayuu kó kuwuɔ ndèèmu,

† kpàtì: Dè bo na k̄éntú dibɔ̀ Midikòmmu.

o tebí nè o pɛɛtɔ̀bè,
òmɔ̀ù í yó nkpaá.

¹¹ Dooténko iciribí,
m bo nyi piú.
Bekúpobè, di nni mbuó.

¹² Mí ndi Yiè nKuyie mî tu, bèè do í dò nkéyà m mieke kó febdòfè bè fè yá kè dínđi bo nsoké yáàba? Di yóó fè yámu! ¹³ M pàrikèmu ke tú tii bo tuɔkení Bosedaa ei ti bo ncéè, benitibè bo tì kèè kè dèe bè di kécaàrè be yèm-mè, be ei bo dúnko kénáá ntidobontì. Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.

¹⁴ Mí nSedemii kè m béi nke dò:
N kèè tináànti matì nti kè tì bonní ti Yiè nKuyie mborè, ku kó ditònnì mari dii tì tɔ̀nì ke náá nyebotè ke tú: Tíinnè nkédo Edɔ̀mmu kɔ̀be mudò.

¹⁵ Edɔ̀mmu ei kɔ̀be,
n kékúnne dí mbe yebotè yemɔ̀u mieke,
benitibè bemɔ̀u yó nsenku dí mbe.

¹⁶ Edɔ̀mmu ei kɔ̀be,
di fentè tɛ̀è di souté,
kè di yèmmè dò mbenitibè di dé,
dínđi bèè sīkéké yepèrè fīè,
ke bo yetārè yómmè,
bá kè di dèke yetārè ínke,
ke ceenní di yīènti fetúúfè kōme,
m bo di cúnni.

Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.
¹⁷ Edɔ̀mmu ei bo dúnko, bèè bo mpènkù ke di yàù,
dè bo bè di, kè bè mmààri be yɔ̀, meyei mmèè di tù̀̀keni me kpréi. ¹⁸ Sodɔ̀mmu nè Komɔ̀ be kperè dò̀̀mè di kperè yóó me ndò̀, onitì í yó nkpaá di mieke, fenitiyan-fè òmɔ̀ù í yó ndè kpaá.

¹⁹ N yitoomu kukó nSuditēē kó mepéémè diciriciri kōme,
ke deètò timúsù̀̀ti borè.
Edɔ̀mmu kɔ̀be bo coké be tenkè dimònni dimàà,
m bo kanne n tããté wè de kó ketenkè.
Ke yé òmɔ̀ù í bomè wèè bo m péi,
ocènti mɔ̀ù í bo wèè bo dáátí kécómmú n yìkè.

²⁰ Keènè mí ndi Yiè nKuyie n tããté tì Edɔ̀mmu ei kɔ̀be kpréi,

nè n dó kédò̀ tì Temaá ei kɔ̀be, tii tu:
Bè yóó bè kpráake tipìèti tēmè mme,
be tenkè bo dúnko.

²¹ Bè do bèmmù nwe kè ketenkè au,
be kó yedabùò nyèè yìè ke tuòkù tipènti kóo dàmmèrì.

²² Opònti wèè pīntè o fèti fetúúfè kōme,
ke einte Bosedaa ei ínke,
kè Mɔ̀abu ããpòmbè yekò̀mbò yembè kò̀mbù̀̀ti duò,
kupeitèyonku ãã pí nhonitipòkù kè dè nhò dòmmè.

Kuyie nkpannè tì Damaasi ei kɔ̀be

²³ Nte ti Yiè nKuyie Mpakedaa tínti Isidayeeri be ti tũ nkù nàké tì Damaasi ei kpréi ntii tu:
Amađi nè Adipadi, dè di dimu,
ke yé bè di nàké tì í tùmè tisà̀ti,
tii í mmeyeñcaàrimè di mieke,
kè mè kónni dàmmèrì tēmè,

bá dèmarè í bo dèè bo mè còhné.

²⁴ Damaasi ei kɔ̀be wērimú dèemu,
kè bè bütinné ke coké,
kè be kònti au,
meyeñcaàrimè meè bè pī,
kuyonku ãã ítemè onitipòkù wèè kuò ndebire.

²⁵ Dè dòmmè kè bè bɔ̀ntóo dihei n yèmmè do naatinè di?

Dihei diwèi do m bonè di?

²⁶ Bedapàmbè yóó duómu be córè, kè bekpàrinuom-bee kú bemɔ̀u de yìè. Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi! ²⁷ N yóó còu mmuhãã mmu Damaasi ei kè mùu cúté okpà̀ti Benni-Adadi kprà̀ticéi.

Kuyie nnàké tì Adabube kpréi

²⁸ Nte ti Yiè nKuyie Mpakedaa tínti Isidayeeri be ti tũ nkù do nàké tì Kedaá kó kuwuɔ̀ nkɔ̀be nè Asɔ̀w kó yekpà̀tiyɔ̀ kɔ̀be Nebukannesaa Babidɔ̀nni kóo kprà̀ti yóó na bè. Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

Íténè kédo Kedaá ei kɔ̀be mudò,
puɔ̀nnè diyìè yìèní kèè bíéké kɔ̀be!

²⁹ Fekenè be touti,
nè be wũ̀ nè be yà̀ti nè be nenti,
kéfeke be yòyóbè,
ké bè uu tipìti timɔ̀u,
kè kufɔ̀wáá mbè pī.

³⁰ Dínđi Asɔ̀w ei kɔ̀be cokénè kédéíté itáá,
kétaá tità̀dènti,
ke yé Nebukannesaa Babidɔ̀nni kóo kprà̀ti tããté ke bo dɔ̀ tì í wennimè,
ò tããté di kpeti ke dèemu.

³¹ Kè Ti Yiè nKuyie ndò:
Kɔ̀tenè ké bè do,
bè kàri ke í yī̀kù,
tìmatì í bè kɔ̀nnè,
be bòrè feíomu,
bè í mɔ̀ke yecàkè ketíke,
bè kàri, ke cãã mbe màà ndi.

³² Fekenè be yòyóbè,
kéheí be wũ̀ súkùyì!
N yóó bè cíemmu itemmànke inàà mieke.

De kó benitibè bèè kuò be tempáati,
m bo mbè bɔ̀mmù meyei ntipìti timɔ̀u.
Mí ndi Yiè nKuyie mîl béi.

³³ Asɔ̀w ei bo náá nsikpamɔ̀w kó diãri,
di bo dúnko sãã,
onitì ténke báá dè kàri nè di bo mbomè,
fenitiyanfè òmɔ̀ù bá dè bāté.

Kuyie nnàké tì Edamiibe kpréi

³⁴ Sudaá kɔ̀be kóo kprà̀ti Sedesia kprà̀ti ketíri dii m̀̀n-
nì ke ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò:

³⁵ Mí di Yiè nKuyie Mpakedaa
n yóó kéétèmu Edammu ei kɔ̀be tãmmù,
be wērimú kó dikùnni.

³⁶ M bo ínni kuyaakù itemmànke inàà,
kè kùu bè fù̀tè.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béei.

²¹ Donè Medataimmu eì kɔbe mudoò,
kuɔnè Pekɔdi eì kɔbe bemɔu,
di báá súú nhòmɔu.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl me nyé.

Dí dɔɔ n di nàké tì timɔu.

²² Ikpàriúu ìi dàátí dihèi dimɔu miéke,
dèè càke dè í sénní.

²³ Dè dòmmè kè Babidɔnni eì do?

Dè yíme kè dì dɔúnko yebotè yemɔu miéke,
dindi dii do tú dihenkèri,
ke pɔnti demɔu kute nkú miéke,
dè dòmmè kè dì kèéte?

²⁴ Babidɔnni eì, n da díi timátì nti

kàa ta ti miéke bá a í dake,

kè bè da sɔ́nké ke pí,

ke yé a dokùnèmè mí nKuyie nku.

²⁵ Ti Yiè nKuyie nkpeté ku kpàrinenti kó ditou ndi,

ke dènnèní ku miéke kó tikpàrinenti,

ke yé kunku ti Yiè nKuyie Mpakedaa

kù dómè kéǎnné mutǔmmú Babidɔnni kó dihèi kɔbe.

²⁶ Tipítì timɔu kɔbe tíinnènní Babidɔnni eì,

óóténè o buo kényóóté dèè ã ye miéke

ke cóú nyecúò yecúò,

kécúu kè dèe cóúté pái,

bá demarè báá súú.

²⁷ Kuɔnè yenaadakè yemɔu,

yè yóó duú dituò ndi yemɔu,

de kó yenaadakè bo yà,

ye yéiti yiè dii tùòke.

²⁸ Keènè, bèè yenténí Babidɔnni,

bè cootinímè kénáá nSiyǔ eì kɔbe

ti Yiè nKuyie mpèitemè,

kù pèitemè ku cēsààtè bè pònte tè.

²⁹ Tíinnè betǎntǎùbè, bèè yǔǔ ndetǎnnè,

kè bèe tíi mBabidɔnni eì ke dì munné,

di báá yie nkòo mɔu yenté.

Fóónnè de kó dihèi kɔbe bè dɔ̀ dè,

bè dɔ̀ dè kó dimàà, dí de mbè yietí,

ke yé bè benkemè be fentè nte ti Yiè nKuyie,

kunku kù te Isidayeeribe.

³⁰ De yiè Babidɔnni eì kó bedapàmbè bo duó dihèi
miéke, bekpàrinuɔmbe bemɔu bè bo kú mudoò miéke.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béei.

³¹ M bàátí a kpéi nke,

fí mBabidɔnni tefentè yiè,

a m̀nni dii tùòke,

a bo cuó dii yiè tiyéiti.

Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mmîl béei!

³² De kó tefentè yiè nfí nha yóó bétému kédo,

òmɔu me nyí bo wèè bo da íi,

n yóó cóú mmuhǎá mmu a ekè,

kè yèe cóúté kéfité yemɔu.

³³ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa tu:

Bè féúmmu Isidayeeribe,

ke wènnénè Sudaa kɔbe ke féú.

Bèè bè pí nke kònnè ke dɔ̀ tidaati

bè bè pí nteii nwe,

ke yete bè bo bè fíinkomè.

³⁴ Bè deetiwè me nkpeñimu,

wenwe wèè yètiri tu Mpakedaa,

Ò yóó bè kòhnému,

kéom̀p̀nnè be eì,

kéɔnté dikɔnkɔnni Babidɔnni eì kɔbe.

Kuyie nnàkémè kù dɔ̀ kédɔ̀ tì Babidɔnni eì kɔbe

³⁵ Mudoò muú doti Babidɔnni tenké kɔbe,
muú doti o kpàtì tǔmbè nè mecii nyembè.

³⁶ Mudoò muú doti beyuwúòmbè,

kè bè bo naá mbèbiimbè,

kufɔwáa mbo auté bekpàritiebe.

³⁷ Mudoò muú doti sikpàriséí nè sikpàrinaaséí,

nè behǎǎp̀mbè yehékè yehékè kɔbe,

bè bo dontenè benitipòbè,

be kpàtì kó sicéí bè bo s̀ p̀ù,

kéheí be kperè.

³⁸ De kó dihèi tenké bo kpei

kè menie nkúú.

Ke yé di tumè dibɔɔhèi ndi,

ke kɔnnè isɔke kperè.

³⁹ Deè kpéi nte yekpamaà nnè sikpamɔ́

kè dè bo konní de kó dihèi,

icùo ndieyi borè konní kémbò sǎà,

nè de kó dihèi bo mbomè

onitì ténke báá dè kàri bitì.

⁴⁰ Mí ndi Yiè nKuyie m bo kuɔ de kó dihèi,

n kuɔmè Sodɔmmu nè Komɔɔ,

nè yehékè yèè dè t̀ké,

onitì ténke í yó ndè bo,

fenitayanfè bá ndè kraá.

⁴¹ Kubotí makú kuú itiní kubakú you bíékè,

kuwu ndiekú nku,

bekpàatikperibè beè itiní itemm̀anke imɔu.

⁴² Bè nɔ nke tǎù ipie nyi nè yekpǎǎ,

bè tu benitiyonkubè mbe,

bè í m̀ke mesémmè,

kè be tammè yiè ke d̀ ndàméèri ǔ nhuutimè,

bè dèke siséí nsi,

ke kéri ke d̀ nhonitì omáà,

ke bo di do díndi Babidɔnni eì kɔbe.

⁴³ Babidɔnni kóo kpàtì ti nkèè

kòo baà mbèitè,

kòo yèmmè cààrè,

kè dè ò yóu ke d̀ nhonitipòkù wèè dɔ̀ képeité.

⁴⁴ N yitóomu kukó nSuditéé kó mepéemmè diciriciri
kǔme,

ke deètòo timúsùùti borè.

Babidɔnni eì kɔbe bo coké be tenké dim̀nni dimàà,

m bo kanne n tǎátè wè de kó ketenkè.

Ke yé òmɔu í bomè wèè bo m péi,

océnti mɔu í bo wèè bo dàátí kécómmú n yìikè.

⁴⁵ Keènè ti Yiè nKuyie ntǎátè tì Babidɔnni eì kɔbe kpéi,

nè kù dɔ̀ kédɔ̀ tì Kandee tenké kɔbe, ti tu:

Bè yóó bè kpàake tipietì tēmè mme,

be tenké bo dɔúnko.

⁴⁶ Babidɔnni eì kɔbe do bèmmù nwe kè ketenkè au,

m bo da bɔntɛní ketenkè,
 m bo da cɔ́u nkàa cɔ́uté.
²⁶ Bá bè ténke báá pété a borè ditári
 kéānné kudieku kentímè
 yoo bèe púúténè,
 a yóo dɔ́unkomu sáà.
 Mí ndi Yìè nKuyie mîi béei.
²⁷ Cónnénè mudoò kó kuyààkù diheì mieke,
 eénè ditàteheù yebotè cuokè,
 kè yebotèe tí mBabidɔ́nni èi kpéi,
 yúnè yekpààtiyɔ Adadati nè Minni nè Asekenaasi,
 waánnè ohāāpònti wèè yó mpīī mbenitibè tihāāpònti,
 tíinnè sisēī kè sì nsū ke dō nfecofe
 ké bè do.

²⁸ Íinnè yebotè kɔbe,
 kè di do Medii kó bekpààtibè
 nè iwēī yembè nè bebeémbè
 nè diheì dimɔu ò baké di.
²⁹ Ketenkè aámu ke sàntè.

Ti Yìè nKuyie ntāāté ke bo dɔ́ ti Babidɔ́nni tii tu:
 Babidɔ́nni èi bo pɔ́nte kédɔ́unko
 bá òmɔ̀ ténke bá mbo di mieke.

³⁰ Babidɔ́nni kó bekpàrinuɔmbe ténke í dokù,
 bè taà be cēkperí mieke nke ke sɔri,
 be kōmbò dèèmu kè bè naá mbenitipòbè.
 Bè cɔ́ummu be èi
 yecàkè cù́mu ke kèkè.

³¹ Yetɔ́rè yèè mau Babidɔ́nni kóo kpààti cíētè,
 ke bo ò nàké bè pòntemè diheì dimɔu pái pái.

³² Be dootitɔ̀bè bèè pì yeyèrè,
 kè sicēkperí cù́té,
 kufɔ́waá nhautému bekōmbòtiebe.

³³ Kè ti Yìè nKuyie Mpakedaa kunku Isidayeeribe tū
 nkùu béei nke dō:

Babidɔ́nni dōnnè kuyié nku
 bè òri kù ke bo puotí tidiiti kudisēīkù mōnni.

Kuyie nyóó peitemè ku kɔbe

(Sedisademmu èi kɔbe béei nti)

³⁴ Babidɔ́nni kóo kpààti Nebukannesaa
 ti càákóomu ké ti sū̀tòo,
 ke ti nínté bè ɔ́ɔ níntémè dibuu ke ínnɔ́,
 bè ti maankoo musímù ɔ́ɔ yímè mme,
 ke sū̀tè ti femme,
 ke dèè ke ti bɔntóo.

³⁵ Kè Siyɔ́ èi kɔbe béei nke dō:
 Babidɔ́nni èi kɔbe ti dṑ mēè yei,
 bèe yà me kó tiyeti.

Kè Sedisademmu kɔbe dō:
 Babidɔ́nni èi kɔbe còu mmèè nitiyī̀ ti èi,
 bèe yà mè kó tiyeti.

³⁶ Kè ti Yìè nKuyie mbéinnè Sedisademmu èi kɔbe ke
 dō:

Mîi mómumu n yóo kpa ndi kpéi
 mîi yóo peite di pèi.
 Mîi yóo duɔ̀ nkè sibií kúú o èi ke ikó nkpeí.

³⁷ Babidɔ́nni èi bo naá nyedombirè,
 sikpamɔ́ kó diāri,

benitibè níi bo ò yà kè dèe bè di,
 kéwēte ké bè pī mmudaá,
 di bo dɔ́unko bá oniti bá ndè bo.

³⁸ Babidɔ́nni èi kɔbe yó mmuntímu yeciriciripàà
 ntēmè,
 ke kontí yeciricirè kōme.

³⁹ Sinéyēī sii bè pī nkè m bè yu dibanni
 kè bè bo yā menaà nkémuɔ́,
 kéduɔ́, ke ténke báá ente.

Mí ndi Yìè nKuyie mîi béei.

⁴⁰ N yóo bè kpààke tipìèti nè yepedakè
 nè yebɔdakè tēmè mme kétanné kukòudieku.

Bè kuómme dikúdabònni Babidɔ́nni èi kpéi

⁴¹ Dè dōmme kè Sesaki kó diheì do,
 dindi dii kó diyètiri do feí kutenkù kumɔu mieke,
 dè dṑ òmme kè Babidɔ́nni èi dɔ́unko
 ke naá ntedòntè?

⁴² Dàméèrì kó menie mmeè dèkení
 ke tū̀ke Babidɔ́nni èi,
 kè yenéfinfirè di dàtinné.

⁴³ Kòo ekè naá nyèè dɔ́unkoo,
 kòo tenkè kpéi ke naá ntedòntè,
 òmɔ̀ ténke í ā ke mieke
 fenitayanfè òmɔ̀ ténke í dè pēnkù.

⁴⁴ Kè ti Yìè nKuyie mbéi nke dō:
 N yóo potému Beedi Babidɔ́nni kóo dibɔ̀
 ke dii t̄̀ di maá ndè.

Yebotè ténke í yó ncokoo di borè.
 Babidɔ́nni èi kó kuduotí domu.

⁴⁵ Díndi n nìtibè yènnè de kó diheì,
 bá wè kòo deetè o ònni,
 mí ndi Yìè Kuyie n kó kemieke yàà bo ò poté.

⁴⁶ Di kṑnti báá yārike kè kufɔ́waá ndi pí di bo keè dii
 mōnni kuncɔ̀roo kutenkù mieke, di mbenni níi bo nfitiní
 kè dèe nɔ̀rèmu kè diteri nyetiní kè dèe nɔ̀rè, yekpàrè
 bo mbo kutenkù, we nkpààti yonkuwe níi bo beti otòu
 kékari.

⁴⁷ De kó yewe kpaanímu kè m bo íté
 kécómmú Babidɔ́nni kóo sibɔ̀ktenkaanii kpéi,
 Babidɔ́nni èi kɔbe bo di ifei,
 becírìbè bo ncóu cóu diheì mieke.

⁴⁸ Ketenkè nè kéinkè dè bo nyíú Babidɔ́nni èi kpéi,
 diwèi bo dè pī mbepòmbè bo íténí dii yìè kubakù you,
 kédo Babidɔ́nni èi.

Mí ndi Yìè nKuyie mmîi béei.

(Kuyie mpāānāànti náàntò béei nti)

⁴⁹ Babidɔ́nni èi dō nképòntemu,
 Isidayeeribe ta, ke ta ketenkè
 nè o kpéi ndè í sénní.

O kùu ke kùu benitibè kutenkù,
 dè í mɔ̀ke dè māmè.

⁵⁰ Díndi bèè na ke yenté,
 cokénè kényè, bá nhɔ̀tínè deborè,
 bá kè di dètè ke berínè dè,
 di báá yè ndi Yìè nKuyie nkpeí nnè Sedisademmu èi
 kpéi.

(Kuyie nkɔbe béei ti)

⁵¹ Bè do ti sáá ndii m̀nni dè do í ti naati, ifei ì do ti kù, bèè í tú Sífube bè ta dìi m̀nni ti Yiè nKuyie nc̄sààtè mieke.

(Ti Yiè nKuyie mbéi nti)

⁵² De kó yewe kpaanímu kè m bo cómmú Babidɔnni kó sitenkaanii kpéi, de yiè bè k̀ute bè bo nk̄ dihei dimɔu mieke, ⁵³ kè Babidɔnni èi d́ dii deke ḱtuɔke tiwetì, bá kè di duotí òkè ke í d̀ nkénintè n yóo duɔnni bep̀mbè mbe kè bèe di do. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i béi.

(Kuyie mp̄ānāānti nāāntò béi nti)

⁵⁴ Ti yo ihúu mai nyi Babidɔnni èi mieke, meyeñcaārīmè diemè kó yedabùò nyèè dàátí Kandee tenkè mieke.

⁵⁵ Ti Yiè nKuyie nkuù ta Babidɔnni mup̀mmù kè de kó kutoweku dèè,

be dootitɔbè kó kunɔ̀roo kuù né yiè ke d̀ ndàméèrì kó yenéñfirè, kutoweku diekù nku.

⁵⁶ Op̀nti wèè do Babidɔnni èi ke p̄mmú bek̄mb̀tiebe ke kèké be t̄nnè. Ti Yiè nKuyie nnɔmmu ke f̀ku oniti yei, ke yieti bá wè o yei.

⁵⁷ N yóo niim̄mu menaà bèè t̄ nhokpààti, mec̄ii nyembè nè k̀m̀andáàbè nè bebeémbè nè bekp̀ritiebe, kè bèe muó nkéduó ke t́enke báá ente. Mí ndi Yiè nKuyie nwèè yètirì tu Mpakedaa mí béi.

⁵⁸ Babidɔnni kó iduotí c̄éyì yóo puɔmmu yecàkè dieyè yèè kpetí yeb̀òrè muh̄áá mbo yè c̀ú.

Iwuɔ mp̄i mm̀ù t̄mmú bo naá ndetetirè. Yebotè àrì ke d̀ɔrì dè bo ntú muh̄áá nkperè.

Dipátiri bè dootóo di kukó nhEfadati

⁵⁹ Sedesia Sudaa kɔbe kóo kpààti benni naanni mieke, kè Nediya bire Sedaya Maseya yaàbire wèè do baké tekpààtic̄iètè be c̀ú dè bep̀òbè, kòo nkɔri Babidɔnni ke neínè Sedesia Sudaa kɔbe kóo kpààti mí nSedemii kè nhò nàanke dipátiri. ⁶⁰ Kè di w̄ari meyei mmèè d̀ nkétuɔkení Babidɔnni èi memɔu. ⁶¹ Kè n di nhò duó nkòò nàké ke d̀: Kàa t̀ɔkoo Babidɔnni á nyé kékaa nde kó dipátiri. ⁶² Kàa di kàa nke dèè á bántè ke d̀: F̄́ nti Yiè nKuyie f̄́́ béi nke tú di nhei bo d̀únko s̄áá, di bo p̀nte bá òm̀ɔu t́enke bá ndè bo, oniti yoo fḗfè. ⁶³ Kàa dèè á waá nkuh̄ũ kè di p̄tinné ditári kè di dootóo kukó nhEfadati mieke, ⁶⁴ kèbéi nke d̀: Babidɔnni yóo do mmie mbotí nku meyei n yóo ò bɔ mmèè mieke bá ò t́enke báá íté.

Sedemii náānti m̀nku nku memme.

Nebukannesaa p̄mmè Sedesia

(Wénté Sedemii 39:4-7 nè 2 Bekpààtibè 24:18-25:7)

52 Sedesia do yóo di tikpàti ke m̀ke yebie nsipisidè nè dimáà ndi, kémbo Sedisademmu ke d̀ yebie tepítè nè dimáà. O ȳ do tú Dibuna èi kou Sedemii kóo

sapàa nwe, kòo yètirì tu Amitadi. ² Kòo d̀ò ti Yiè nKuyie nyí d́ dè, ò do t̄nnè Sosakimmu borime mme weti weti. ³ Ti Yiè nKuyie mmieke keè do yè Sudaa tenkè kɔbe nè Sedisademmu èi kɔbe kè kùu bè kei nku borè.

Kè dè mboní kè Sedesia yete Babidɔnni kóo kpààti kpeti. ⁴ O kpàti benni weínni mieke, ot̄āp̄iñwè diyè p̄iñni yiè kè Nebukannesaa Babidɔnni kóo kpààti nè o āp̀mbè kè bèe k̄tení kéc̄ēēte Sedisademmu èi kédammu mut̄áá nkénné di duotí. ⁵ Kè bè ndi p̄i kè d̄e tuɔke Sedesia kpàti benni tepítè nè dimáà.

⁶ Dibenni t̄nkù naanwè diyè weínni, ke s̄́ ndikònni deuke bá benitibè t́enke í péu ke yo. ⁷ Kè Sudaa kó kuwuɔ nkɔbe duute dihei kó kuduotí, okpààti nè o āp̀mbè bemɔu kè bèe coké keyènké kéye, két̄unne kuce kùu yièndè iduotí ìdè sakù, okpààti p̄rimù také. De kó kuce k̄rinè kukó nSuditēē kó kubiriku nku. Bè do dè nkété bá nè Babidɔnni kɔbe me mpimè dihei. ⁸ Kè Babidɔnni kɔbe beti okpààti Sedesia, kòo n̄nte Sedikoo biriku, kòo āp̀mbè ciété kóo yóu. ⁹ Kè bèe ò p̄i nkéɔtenè Dibuda èi Amati tenkè Babidɔnni kóo kpààti borè kòo ò bekénè kénáké ò d̀ mbèe ò d̀òmmè.

¹⁰ Kè Babidɔnni kóo kpààti f̄iè okpààti Sedesia bí o ìkè, kéf̄ièndè o t̄mbè Dibuda èi mieke. ¹¹ Ò me nyí kédóké Sedesia nuɔ nkòò bou disɔwṹ kó mef̄imme, kóo k̀nnè Babidɔnni, kóo kpetínné, kòo nkpetí ke yàa kúnè.

Nebukannesaa p̄mmùmè Sedisademmu kɔbe sɔmbe

(Wénté Sedemii 39:8-10 nè 2 Bekpààtibè 25:8-21)

¹² Babidɔnni kóo kpààti Nebukannesaa kpàti benni tepítè nè diweínni mieke nke Nebusadadanni ti-h̄āp̀nti t̄iì bàà okpààti ti kóo kóti k̄tenimè Sedisademmu. ¹³ Memme ò c̀ummè nKuyie nc̄iètè nè tekpààtic̄iètè nè bèe tu benitidiebè be kó sic̄ē, nè sic̄ē simɔu s̄iì bo Sedisademmu èi mieke. ¹⁴ Kè Babidɔnni kó beh̄āp̀mbè bèe cienní tih̄āp̀nti t̄iì bàà okpààti ti kóo kóti. Kè t̄iì puɔ nkuduotí kùu fité Sedisademmu.

¹⁵ Kè Nebusadadanni tih̄āp̀nti t̄iì bàà okpààti t̄iì kóo kóti p̄im̄mú bes̄inténitibè bèè do kpaá dihei nè bèè do duó mbemáà Babidɔnni kóo kpààti nè dimònni, nè benitibè tɔbè péu, beyántibè sɔmbe, kè bè k̀nnè Babidɔnni o cie. ¹⁶ Kòo súm mbetenkútibè, kè bè bo nkuuti detie mbè tu dè f̄inyi ke kuuti d̄epaa.

¹⁷ Kè Babidɔnni kɔbe puɔ ndisɔwṹ kó yēsānkè yèè do bo ti Yiè nKuyie nc̄iètè mieke, nè de kó yēcaube, nè disɔwṹ kó kunankú kùu do bo ti Yiè nKuyie nc̄iètè mieke kèto de kó disɔwṹ dimɔu kékònnè Babidɔnni.

¹⁸ Kòo túótènè disɔwṹ kó tinenti timɔu sikúmboó nè tikāpenti bè do ò nkounè ti mutapéi nnè yese nè ihaakè nè sibúkúsi, dèè kó dimàà c̄enke p̄innè ti Yiè nKuyie nc̄iètè mieke mut̄mmú. ¹⁹ Kuhāp̀nkù kùu baké ti-h̄āp̀nti t̄iì bàà okpààti, kè kùu túótè dèè kó dimàà tu mesɔɔ nkperè nè timàti péiti kperè nè inanké nè sibúkúsi s̄iì t̄ònnè tihúúnti nè yebɔ bè mèúnè yè meyiñ nnè sikúmboó nè sifitíkèkèè nè ibòòke nè yebɔ yèè yon-nè.

²⁰ Sadomɔɔ do d̀ò dii sɔwṹ Kuyie nc̄iètè di kó kuc̄éékù do í m̀ke kù m̀mè: Yēsānkè dieyè yèdè nè kunankú diekù nè tenaasāntè t̄èè kù tɔ nè de kó

yeččētiyè. ²¹ De kó yesā̀h̀kè yedé dimàà kó meokùmè do bo métiri mèwei. Kàa bo di benné kéfité di mm̄k̄e kuh̄ũ̀ métiri mèkuò kè yè ā̀ mēfíè, kè yebìè nc̄éé̀kù̀ m̀annè s̄antimétiri meni. ²² De kó yesā̀h̀kè yedé bá di kè di m̀òk̄e ditèitiri di yóm̄mè. Kè di okùmè bo métiri m̀édémè nè dikéè. Bá dii t̀èitiri ìnkè kè di kp̄è mm̄es̄ōo nke fité, kè dè d̀ò nyetebe bè tu yè kèdènàti. Dem̄ōu kè dè w̄è nke tú dis̄ōw̄ũ̀́ máà, ke me nd̀ò nyedé. ²³ Kè ye kp̄è ke d̀ò mmutepóó mbè tu mù kèdènàti kè dè mbo sipísiwei nè mèkuò tipíiti tidé kperε. Kè bè bo kaà nké-fité dè mbo tek̀ù̀tè (100).

²⁴ Kè kuh̄ā̀p̀ònkù̀ kù̀ù baké bèè bàà okpà̀ati kè kùu pí Sedaya ikuò niùti diewè nè o kóo t̄nti Sefaa nè ikuò niùbè bètā̀ati bèè bàa Kuyie nc̄íè̀tè̀ b̀òrì. ²⁵ Kè kùu p̄innè tekpà̀aticíè̀tè̀ kóo kóti m̀òu wèè do baké beh̄ā̀p̀òmbè ḱyííè̀nè bet̀bè̀ bèyiekè bèè do bonè okpà̀ati dihei mièke nè kuh̄ā̀p̀ònkù̀ kù̀ù te kù bo p̄immè beh̄ā̀p̀òmbè ku kóo pátíwā̀ati nè benitibè̀ t̀bè̀ sipísikuò bèè do bo dihei mièke. ²⁶ Kè Nebusadadanni bè k̀tenè̀ bem̄ōu kè bè duó nNebukannesaa Babid̄onni kóo kpà̀ati Dibuda.

²⁷ Babid̄onni kóo kpà̀ati de mbè poté ḱekuò Dibuda ei Amati tenkè mièke. Mer̄m̄e bè p̄immè Sudaa k̀be ḱékònnè kè bèè d́éténè̀ be tenkè.

²⁸ Nte Nebukannesaa do p̄immú̀ bè o kpà̀ati benni yiénni mièke: Sudaa wuò nk̀bè sik̀upí sitā̀ati nè

sipísidé nè bètā̀ati (3023), ²⁹ o kpà̀ati benni epíítè nè diniínni mièke k̀òo p̄immú̀ Sedisad̄emmu k̀bè sik̀òù s̄ini nè sipísitā̀ati nè bèdébè̀ (832). ³⁰ O kpà̀ati benni sipísidé nè ditā̀ā̀nni kè Nebusadadanni wèè baké ti-h̄ā̀p̀ònti t̄ìì bàa okpà̀ati, k̀òo w̄è̀t̄e ḱep̄immú̀ Sudaa wuò nk̀bè sik̀òù s̄iyiekè nè sipísinàà nè bènùmmù̀ (745) kè bèè w̄è̀nnè̀ bem̄ōu sik̀ù̀p̄isinàà nè sik̀òù sik̀ù (4600).

Babid̄onni kóo kpà̀ati d̀ò̀m̄è Sosakinni mesà̀

(Wénté 2 Bekpà̀atibè̀ 25:27-30)

³¹ Bè me mp̄i nSudaa kóo kpà̀ati Sosakinni ḱékònnè Babid̄onni, ḱemm̄k̄e yebie nsipísitā̀ati nè ỳyiekè, otā̀nkù̀ epíítè nè odéríwè̀, diyè sipísidé nè dinummuri yiè kè Babid̄onni kóo kpà̀ati Efidi-Medodakii di tikpà̀ti, kóo kuò mmesémmè kóo kpeté kóo dènnè dikpetintou, ³² kóo nàkè tináàsà̀ati, kóo níi nk̀òo mbaké bekpà̀atibè̀ t̀bè̀ nè bè bè do w̄è̀ nke bo Babid̄onni. ³³ Kòo duó nkè Sosakinnii dáté tikpetínyà̀ati, ḱényo nwenwe Babid̄onni kóo kpà̀ati o borè o fòmmu mum̄ōu mièke. ³⁴ Kè Babid̄onni k̀òo kpà̀ati wèè nyé̀ o ḱréi nsá̀ā̀, yewe yem̄ōu duómè, o fòmmu mum̄ōu mièke k̀òo yà̀a kúnè̀.

ISAÚTÌ

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Sedemii weè wǎri de kó dipátiri, ke di wǎri kè dè ntukúnè Sedisademmu kó mupòmmù kó tináànti. Ti yému ke dò nSedemii do tú Kuyie mpǎánáànti náàntò nwe, kè kùu ò nàké Sedisademmu kó mupòmmù kpéí, Nebukan-nesaa Babidɔnni kóo kpààti do bè pòntemu, kè Sudaa kɔbe kó dikpààtiyuu do. Bembe Kuyie ndo dɔúnnè bè dinùu ke dò: Dafiti kó dikpààtiyuu báa pàà okpààti. Kè dii kpààtiyuu né pònte nè be ei Sedisademmu, kè bèe ta mesémmè miéke, kéta tidawanti miéke, kè dikònni bè pī nkè be dootitɔbèe kuɔ be bí nè be dapàmbè nè beheikènkótibè kétaunè ikuú niùbè nè Kuyie mpǎánáànti náàmbè, nè bekpààtibè, kécake Kuyie ncēsàtè. Memme kè dèe pí nSedemii mesémmè kóo né kuú nde kó dikúdabònni késaute, dèè bè tù̀kení bembe Kuyie nkó benitibè de kpéí. Ke bo bè benke ke tú tii bè tù̀kení Kuyie nkó tenùtè tɛè bè poté, ke bo bè benke kù í dómè meyi mbè d̀̀rimè, ké bè benke Kuyie ntumè kùu wetí kùnkù kè bè yóu be yei nke wètení kù yóó bè c̀̀emmu be yei nké bè deeté.

Sedemii nè o sáútii miéke kòo banté ke dò nhoniti báa na nè omàà kéwètení Kuyie mborè kè dè í tú Kuyie nku mómɔnkù kuú bo ò ánné de kó meyèmmè. Memme kòo béi nke dò: Ti Yiè nKuyie nha ti t́ennéní a bíékè kè dèe yie nké ti wètení a borè (mukàmmù 5:21).

Mukàmmù 3:22-23 kòo ti benke ke tú Kuyie nkó mesàà nýi deu bá kè tii ti tù̀kení kè ti kpaá fííku Kuyie nkó kuce miéke kù yóó ti teennèmu ké ti denne de kó dif̀̀tìri miéke.

De kó dipátiri náànti duú ke dómme

- Sedemii kuú ndii kúdabònni Sedisademmu ei kpéí 1
- Kuyie mmieke peikemè Isidayeeribè 2
- Meféúútímè kó didabònni 3
- Meyi mmèè do Sedisademmu 4
- Bè pòntemè Sedisademmu kè Isidayeeribe bàà nKuyie 5

Sedemii kuú ndii kúdabònni Sedisademmu ei kpéí

- 1** Dè dómme Sedisademmu kàa kàri ke śíí!
 F́í nwèè do tú dihei dieri kàa nìtìbè s̀̀u!
 Dè dómme kàa s̀̀áténè okúpokù!
 F́í nwèè yètìri do feínè yehékè yemɔu kutenkù,
 F́í nwèè do baké yehékè tɛyè,
 kè f́í nè náá nkudaakù!
² Ke wentí ke kuú ndeyènnè demɔu,
 kàa bàà búúténè tinɔnnièti,
 bá òmɔú í da báá,
 kàa natitɔbè bemɔu da fité,
 beè náá nha dootitɔbè.
³ Kè bè p̀̀mmú Sudaa kɔbe ke kònnè ke bè fé̀unko,
 ke bè p̀̀hné mudaatɔmmú diemù,
 kè bè wéhnè bèè í yé Kuyie nke bo,
 bá bè í mɔke meom̀̀pùmè,
 bèè bè bèti, bè bè nintemu,
 ke bè éúte depéú́tíre.
⁴ Siyɔ́ɔ ei kó ice d̀̀nkumu,
 òmɔú t́enke í dè k̀̀riní Kuyie mbanni,

kè dihei kó yebòrè càke,
 kè ikuú niùbè ti yekúdabùò,
 kè besapàmbè bo meyeñcaàrimè miéke,
 dihei dimómɔnni kè di ta meyeñcaàrimè miéke.

⁵ Be dootitɔbè beè bè baaté,
 be dootitɔbè beè di diwèi.
 Ti Yiè nKuyie nkuú bè poté,
 be yei ns̀̀ú mmèè kpéí,
 kè bè p̀̀mmú be bí ke d̀̀ tidaati,
 ke ì níí nke kraake.

⁶ Siyɔ́ɔ ei, a s̀̀nni dimɔu yèmu,
 kàa kpààtibí s̀̀áténè siwei s̀̀i í pèté timúti ke bo di,
 ke c̀̀te ke kéri ke ni, kè bèè s̀̀i bèti kè bè t̀̀ nke beti.

⁷ Sedisademmu átiremu ke di ifei,
 ke dèntení tikpàti ò do mɔke tì nè dimònni ti kpéí,
 di mmònni o kɔbe me ndomu be dootitɔbè nɔu miéke,
 bá òmɔú í k̀̀riní ke bo bè teennè,
 kè be dootitɔbè bè daú be ei d̀̀nkómè.

⁸ Sedisademmu caàrimè meè s̀̀ú ndèè te kòò s̀̀nte,
 bèè kó dimàà do ò s̀̀ntí kè bè ò s̀̀nku.
 Ke yé bè yàmè o fei,

o mómumu nkè dè ò yóu kòò tu símmú símmú,
ke bùtínné ke íté.

⁹ O yǎǎ mmeè sǎú nho yaàbòrì,
ò do í totí o yèmmè ò yóó dentenè tì,
ke do mediè mmómumme defùǎ,
bá òmòù í bo wèè bo ò bántè,
kòò kuò nke tú:

Kuyie nwénté n sémmè,
a yà n dootitòbè n namaà?

¹⁰ O dootitòbè beè yùò be ncu o kpàtì timòu ínkè,
Ò yàmu ketíke yebotè kòbe tamè Kuyie ncíètè,
ti Yiè nKuyie ndo béi mbèè kpéi nképarikè,
ke dǎ bè í yóó nkókè ku kòbe mieke.

¹¹ Kòò nitibè kuò mbemòu ke wanti mudii,
ke tóu be kperè desààrè ke cekiinè mudii ke bo
nfòùnè,
ke kuò nke tú:

N Yiè nKuyie nwénté káyà bè n sènkèrì mèè botí.

¹² Dimòu díndi becepèmbè, wénténè káyà,
òmòù yo kuyonku makù dèmarè kè kù dònne m mè
nyo kùù yonkaà?

Ti Yiè nKuyie mmieke mè nni nyè kè kù m poté kuù
yonku botí!

¹³ Kù bonténí kéínkè nke muháà kè mù cùu n kúǎ ke
taòo,

kù ndíí nticùùtì nti kè m bètè ke do,
kù m bómumu ke m bontóo, kè n sonnè ke muòke sǎà.

¹⁴ Kuyie nwùómumu meyi n dǎrì mè memòu,
ke mè wènnè ke bou ke m buú,
kè mè n yǎnte kè n cíte.

N Yiè nKuyie nkuù nh ànnè n dootitòbè ncu mieke,
n ténke í dò m bo na ké bè bàao.

¹⁵ N Yiè nKuyie nkuù bèti n kó behǎǎpòmbe bèè do m
bonè,

ke tíí n dootitòbè kó behǎǎpòmbe n kpéi
kè bè bo kuò n kó behǎǎpòmbe yekòmbe yembè,
ké n nante mí nSiyǎǎ èi Sudaa tenkè mieke,
bè ǎǎ nau mèè botí fínyí kó yebe diyetitùò.

¹⁶ Dèè kpéi nte kè n kuò kè n nuò nti tinònnieti,
ke yé wèè bo m bántè ò í bo mè.

We m bo n kpénkùnne kè nni nfòù?

M bí ténke í dè kpaà,
N dootitòbè beè ò pírmú ke kònne.

¹⁷ Siyǎǎ kuòmumu ke yuo sinòu,
òmòù í bo wèè bo ò bántè, bá omàà.

Ti Yiè nKuyie nkuù ínní Sakòbu yaàbí dootitòbè bèè bè
fité,

Sedisademmu naá mbe kpéi dèmarè sìnne nde.

¹⁸ N Yiè nKuyie nwetímu,

ke yé n yetemèmu ku kpeti.

Kénténè tǔnkè díndi yebotè yemòu kòbe,
wénténè kùù yonku n taà,
n kó besapàmbè nè bedapàmbè bè bè pírmúmè ke
dòò tidaati.

¹⁹ Kè n yu n natitòbè do tú bè ke sǎ mbè n soutému.

N kó ikuú niùbè do tú bè nè beheikènkótíbè kè bè ku
dihèi mieke,
bè do wanti mudii mmu ke bo di kénfòù.

²⁰ N Yiè nKuyie nwénté n yeñcaàrimè,
Dè kpéinko n nauti nti m mieke,
n yèmmè meè m bekùnè,
ke yé m mènke yetemè a kpeti mediè mme.
Ditowaà bíékòò mudoò muù dèu m bí,
Dihèi mieke mukúú ncie nke.

²¹ Bè yomu n kuòmme,
bá òmòù í bo wèè bo m bántè,
n dootitòbè yàmu meyi mmèè n tùòkení,
kè dè bè narikè a n dòò dè.

Yúǎnní diyè a nàké dii kòmè kè bèè yà n yà dè.

²² Yóu kè be yonku kumòuu feitè a òkè,
kàa bè dòò a n dòòmè n caàrimè memòu kpéi,
n dabònni dii deuté mediè,
kè n sonnè ke muòke.

Kuyie mmieke peikemè Isidayeribe

2 Ti Yiè nKuyie ndè yíme kàa mieke peike kàa tannè
Siyǎǎ èi dibiinni mieke?

Ke bonténí Isidayeribe ketenkè fùǎ bembè bèè yètiri
do fei?

A mieke keè peike kàa yé nha cíètàà?

² Ti Yiè nKuyie nkuù pònte Sakòbu yaàbí ekè, bá
mesémmè í kù bo,

ku mieke keè peike kè kù buó nSudaa kòbe kó
sicèkperí,

ke yèke yekpààtiyo,
ke yè sínkùnne yenye nè sikpààtibí.

³ Ku mieke keè yonke mediè,
kè kù pònte Isidayeribe kó muwèrímu mumòu,
kè be dootitòbè kèríní kè kù kǎàté ku nùtè be ínkè.

Kù cùu mmuhǎà mmu Sakòbu yaàbí,
kè mù bè cùu nke fité tipíti timòu.

⁴ Kù sèu nkupie nku be dootitòu kòmè,
ke yúǎ nku tǎmmu be dootitòbè kòmè,
ke kùò bebémbè bè do ǎǎ yà bè kè dèè bè narikè,
ke còunní ku mieke ke dò mmuhǎǎpòpùò Sedisadem-
mu èi ínkè

⁵ Ti Yiè nKuyie nsǎáténè Isidayeribe dootitòu nwe,
ke bè pùò nke buó mbe kpààticéí,
ke yèke be cèkperí,
ke duó nkè yedabùò nnè isáútii kè dè dàtínné Sudaa
èi.

⁶ Kuù kèté ku cèsààtè kó kuperí,
ke pònte ku cíètè,
kè Siyǎǎ èi kòbe yé nku kó yebaa nnè sionpùsi.
Ku mieke keè yènní ke tonté kè kù útóò bekpààtibè nè
ikuú niùbè.

⁷ Ti Yiè nKuyie mpèmu ku wúǎtònni,
ke wenté ku cíètè isòke kpete,
ke ànnè sicèsààsi sù bo Siyǎǎ be dootitòbè ncu mieke,
kè bè wèkíí ku cíètè mieke kè dè dò nku banni ǎ mbo
kè dè dòmmè.

⁸ Ti Yiè nKuyie nkuù tǎàté ke bo può nSiyǎǎ èi kó id-
uotí,

kù dǎú nkuhǎú nku kùù beúnè,
kù í yóó cǎnne ku nùtè demòu kè dè í do,

kuù pùò nkuduotí de miéke kòku nè ditowaà kòku kè ì wěnné ke do ke naá ntidobontì.

⁹ Kè yecàkè duò ketenkè,
kè yekpetínyè b̀̀kè ke yarí ke cóú,
bèè í yě Kuyie nkè bè kònnè okpààti nè sikipààtibí,
ikuù ténke í bo,

Kuyie nténke í duò nku pããnáànti ku pããnáànti náàmbè,

ti Yiè nKuyie nténke í bè duò ntìmatì.

¹⁰ Siyõõ èi kó bekótibè kàri ketenkè nke,
bá bè í náá ntìmatì,
ke pũ mmutãã mbe yò,
ke dáátí tifõõtõnti.

Sedisademmu èi kòbe s̀̀héné be yò nye ketenkè.

¹¹ N kòmmúmu kè n nuò ntiikenè tinõnnieti,

dè còu m miéke nke,

n yí na ke bo pí m máà,

meyei mmèè t̀̀òkení n nìtibè me kpéí,

ibí nè ibíbénní kè dè k̄ ndiheì mmieke,

¹² ke békú í yõbè ke tú: Tidiiti í boaà?

Ì c̀̀temu ke duò bè k̀̀ute bè k̄me,

kè ì wemmu deu kè ì k̄ ndiheì miéke,

ì yõbè kpèrè ìnkè.

¹³ M bo da náké ònti f̄ nSedisademmu?

M bo da donnènè we?

M bo da ennenè we ke da bántè f̄ nSiyõõ èi?

A m̄onne deè deuke dàmeèrì t̄mè,

we mbo na ke da taà?

¹⁴ Kuyie mpããnáànti náàmbè bèè bo a miéke bè da

náá ntì tu detetirè nde, siyáàbisí,

bè í da benke a caàrìmè kè dè bo yie nkàa na kéyenté,

kè bè báá da d̀̀ò kudaakù,

bè da nàké t̄i pããnáànti tu siyáàbisí nsi, detetirè

kpèti.

¹⁵ Βερεπεμβè bo nda yau ke ti mudaá nke c̄úo,

ke b̀̀kii yeyo Sedisademmu èi kòbe kpéí,

ke náá nke tú diheì diì wenniku do p̄nkù yeteyè,

kè kutenkù kum̄o yèmmè di naatinè diì tu dinnaà?

¹⁶ Bèè tu a yeibe bè bo nhaari tinùùti ke da daú,

ke c̄úú ke maà nyebiè,

ke tú: Ti da maánkomu,

ti do baa diì yie diì t̀̀òkení,

ti bo di miéke nke.

¹⁷ Ti Yiè nKuyie ndo tããtè t̄inti,

kù do nàké t̄i t̄i d̀̀ò,

kù do béi ntì nti nè dimònni,

kuù da p̀̀nte bá mesémmè í kù bo,

kuù duó nkàa dootitòbè yãnkù a kpéí,

ke duó mmuwèrímú a dootitòbè.

¹⁸ Sedisademmu, ñkuò nkàa dabònni deke a Yiè

nKuyie mborè,

yóu kàa n̄nnieti ñpũõ nkukó nk̄me kuyie nnè

keyènkè,

a báá yie nkéntú a bo ompè,

a báá yie nkàa n̄nnietii cómmú.

¹⁹ A níi nyiè nke kuònnè Kuyie ke kù náá nha yèmmè

kpèti,

bántè ku ibíbénní kpéí,

ì c̀̀te nè dikònni ke k̄ ndiheì miéke tip̄iti tim̄o.

²⁰ N Yiè nKuyie nwénté k̄yà,

ònkù botí nku a f̄éú mmè miè mbotí diyie mari?

benitipòbè caámmu be bí bè ùkú ì,

a kuó niùbè nè a pããnáànti náàmbè kè bè k̄ nha

c̄iètè miéke.

²¹ Ibí nè bekótibè beè ku ke duó duó ice miéke,

mudoò muù kùò besapàmbè nè bedapàmbè,

a miéke keè yènni kàa bè kùò, ke bè fié,

bá mesémmè í da bo.

²² A yùni kukõmbòdoróo nku kè kù n duò tip̄iti tim̄o,

n Yiè nKuyie nha miéke yènni diì yie, òm̄o do í yenté

bá omáà,

m pií bè ke bè yò,

n dootitòu bè kùòmu b̄em̄o páíí.

Meféúútimè kó didabònni

3 N tú oniti wèè di wenwe mesémmè,

Kuyie mmieke keè yonke kè kù m poté,

² Kuù n t̄entoo ke n tanné dibìnni miéke,

dibìnni miéke nke dè í tú kuwenniku.

³ M̄i ìnkè baa né nke ku nòutè ò nt̄úú nke duòmè,

ke kónni

⁴ Kuù c̄úú m mambii nnè n k̄nti,

ke b̀̀kè k̄úõ.

⁵ Kù m p̄héné kudookoti nku,

meféúútimè meè n fité ke tii medòmmè t̄mè.

⁶ Kuù duó nkè nh ã dibìnni miéke,

bèè ku nè dimònni be k̄me.

⁷ Kù n fii nkuduotí nku kè dè bo yie nkè m báá yè,

ke m bou ntifinti c̄ééti.

⁸ Kè n kuò nke kù yu ke ò,

kè kù yete kù bo keèmmè n dabònni.

⁹ Ke p̄héné yetárè dieyè n kó kuce,

ke diti nce im̄o.

¹⁰ Kù òke mus̄immù k̄me mme,

ke n dií diciriciri ò nhokemè kuce timúti miéke.

¹¹ Ke òòtení ke n d̄etoo ke n̄tè n̄tè,

ke d̄únko.

¹² Kù s̄eu nkupie nku ke n wetinné t̄ehontè t̄mè,

ke bo tã.

¹³ Kù n tãã ku pie nyi,

kè ì ta ke t̀̀ti n ceumbè,

kù kùóté ku doò dim̄o ndi n ȳinkè.

¹⁴ M botí kòbe b̄em̄o n daúmu,

kè dè sonné ke naá mbe kó feyènfè.

¹⁵ Kuù n dií ndetiire kè n de,

ke n nii mmedòmmè.

¹⁶ Kuù duó nkè n caáké itãã,

ke n k̄nné mutápeí mmieke.

¹⁷ Kuù n détinne meōmpùmè,

kè n ȳenko bè tu dè diwèi.

¹⁸ Mēmme kè m béi nke d̀̀:

n k̄pere d̄èemu mmemmaà!

N do baa dè n Yiè nKuyie mborè,

dè yè detetirè ndèà!

¹⁹ Dentení n do dimè ifei kénhãã,

n caáké mèè sémmè tii ke d̀̀ mmedòmmè mme.

20 N ti ndenniní,
 kè n yèmmè cààri m mieke sáà.
 21 N te n dɔ kéndenniní tì,
 tii te kè n kpaá kèmmú tii tu tii:
 22 Ti Yiè nKuyie nkó mesàà mmu nyí dèè,
 ku sémmè mu nyí tùòkè me mànkú.
 23 Mè ãnkùmu bá dìi kúnweñni,
 n Yiè nKuyie nha tú timóm̄m̄nti yiè nwe sáà.
 24 N Yiè nKuyie nkuù tu n kpàti,
 deè te kè n kù bùò.
 25 Ti Yiè nKuyie nnitimu wèè ìkú ku ìnkè o kpéi,
 wenwe wèè kù wanti.
 26 Dè wennimu onitì a bo ndòm̄m̄ káré,
 ke kèmmú a Yiè nKuyie mbo da deetém̄.
 27 Dè wennimu onitì f̄ nha bo yiem̄m̄,
 bè da náá nti a bikémbénti m̄nni.
 28 Kè ti Yiè nKuyie nda tanné meháarim̄ mieke,
 a kenté amáà kédò sò.
 29 Karoo kéfúú nha nùù ketenkè,
 kè dè naati a yà meteèmm̄.
 30 Benke a baa bèè dɔ ke dá puoti,
 bèè wanti ké da dii nyifei.
 31 Ke yé ti Yiè nKuyie nh̄w̄ ì ndootóom̄ onitì sáà.
 32 Kù w̄ poté kèw̄tè kékúmmu mesémm̄,
 ke yé ku sàà ndeum̄mu.
 33 Dè ì tú nè ku yèmmè mme kù f̄ũnkóm̄ benitibè,
 ke diinko mesémm̄ fenitayanfè,
 34 Bè mè ncùùti tikpetintì timɔu dihei mieke,
 35 ke kommu bèè ì naati tibeénti mieke,
 f̄ nKuyie nkùù baké kéinkè nè ketenkè a ìikè.
 36 Bè mè ncaàri tibeénti,
 Ti Yiè nKuyie nkàa ì wúonnàà?
 37 We mbo béi nkè dèe dɔò,
 kè dè ì tú ti Yiè nKuyie nkuù duò ndinùù
 38 Kuyie nkùù baké kéinkè nè ketenkè kuù w̄ béi,
 nkòò nitii yà meyei nyoo mesàà.
 39 Onitì f̄ nnè a yei mmieke,
 kàa fòu a ténke né nsáúti nè ònti?
 kàa ì kuù nha yei nkpeí nke.
 40 Yóunè kè ti wénté ice ti tũ nyi,
 ke ì paaté mesàà,
 kèw̄tè ti Yiè nKuyie mborè.
 41 Tí youte ti nɔu Kuyie mbiékè,
 ké kù bántè nè ti yèmmè memɔu.
 42 Kuyie nti da càkemu mediè nke yete a kpeti,
 deè te kàa múnke ì ti c̄.
 43 Kuyie ndàátí ku mieke nke diyaàbòri k̄m̄,
 ke ti beti ke kòuti bá mesémm̄ ì kù bo.
 44 A dàtinné a màà ndi yewetè,
 kè dè bo yie nkè ti báammu báá da tuɔke.
 45 A ti dòò tiyontì nti,
 desíntékpere yebotè ìikè.
 46 Kè ti dootitɔbè bemɔu,
 ààte tinùùti ke ti wetí.
 47 Kuk̄mbòdoróò nè meyanfii,
 deè né tú ti kpere,
 kè bè ti può nke ti kòù.
 48 N nuɔ nyii p̄w̄ ntinɔnnieti,

meyei mmèè tùòkení n nitibè me kpéi.
 49 N nuɔ nyii ti tinɔnnieti sáà,
 bá meom̄p̄m̄ ì bo.
 50 Kè n kèrm̄m̄ n Yiè nKuyie
 mbo sínnénim̄ kéinkè ké n yà.
 51 N kóm̄m̄mu kè n nuɔ nyonke,
 tii tùòkení nh̄ ei kɔbe ti kpéi.
 52 Bèè n nií mbè n nií ndetetirè nde,
 ke m bèti tenòtè k̄m̄.
 53 Ke n tanné n fòuwè dif̄tiri,
 ke m bóm̄m̄ yetárè.
 54 Kè menie ndàtinné n yuu,
 kè nní nyé ke tú n kpere dèemu.
 55 Kè nní mbo dif̄tiri c̄mpuri mieke ke yu a yetiri,
 Áu n Yiè nKuyie!
 56 A kèemu n dabònni,
 báá pi a toò,
 keè nh̄ úufè.
 57 N do da yu kàa n tónnim̄,
 ke n náké ke tú m bá nyíékù.
 58 N Yiè nKuyie nha n kòhn̄mu,
 ke n deeté.
 59 N Yiè nKuyie nha yàmu bè n cààrèmm̄,
 a m púté ké m pate.
 60 A yàmu be mieke n cóumm̄,
 kè bè náante n kpéi ke bo n ku.
 61 N Yiè nKuyie nha kèemu bè n sàámm̄,
 bè damm̄ mèè botí n c̄.
 62 N níimbè náá nti n kpéi,
 nè bè n dónè ti yewe yemɔu ti tu tiyeiti nti.
 63 Kè bè kàri yoo bè còm̄m̄,
 m̄i naá mbe kó feyènfè.
 64 N Yiè nKuyie nf̄w̄ mbe bè n dòò dè,
 yietí be be t̄mm̄ mànnè tii yeti.
 65 Duò nkè be too kpenke,
 kàa bè dòò meyei.
 66 Kàa bè bètinè kemieke,
 ké bè kùù ketenkè ìnkè ké bè dèè.

Meyei mmèè do Sedisad̄mmu

4 Dè dòm̄m̄ kè mesɔɔ mmèè do tú mesɔɔ nsààm̄
 kè mè s̄ntè?
 Dè dòm̄m̄ kè bè do cànné yèè tásààyè Kuyie nkpeí
 nkè yè ciété ke yaá yaá dihei kó ice mieke?
 2 Dè dòm̄m̄ kè Siȳw̄ èi kó ibí ì yètè do feí mesɔɔ
 nsààm̄ kperi k̄m̄,
 kè bè naá ntiyaamatì,
 bè maànè tì sinɔu?
 3 Sikpam̄w̄ móm̄m̄nsi yāankomu si bí,
 kè n nitibè bie né yonke,
 ke p̄ēté dikpàà kó icùo ndieyi dòm̄m̄.
 4 Sinéyēi siì p̄ nyibíbénni,
 kè ì nòndié nkpeí,
 kè ikótí békú mudii,
 bá òm̄w̄ ì ì p̄ā.
 5 Bèè do yo ntidiiti sààti,
 bèè k̄nnè dikònni ice mieke,
 bèè do ā sicēsàasi mieke,

bèè kūrì kūrì yetápò mieke.
 6 N nìtibè kó meyei ndeumu,
 ke pēēté Sodōmmu ei kōme do dōmmè,
 kè dii do dimōnni dimàà,
 bá òmòù í di kàáké.
 7 Be kó sikpààtibí do pīntimu,
 ke pēnkù siwāā,
 ke péi ke pēēté menaamiè,
 kè be kōnti wūō,
 ke pēēté medèi nwūōmè,
 kè be ìikè dò ndoii,
 ke dò nditāsààri bè tu di sàffii.
 8 Kè beè né sòute ke pēēté yehāākūō,
 bè tēnke í bè baí diciènni,
 kè be kōmmè dàrinè be kúō,
 kè bè kpeí ke dōntenè idakperí.
 9 Bèè ku mudoò mieke,
 be kperε tōūnèmu dikōnni kùò bè,
 mudii bo dónté bè,
 kè bèε cíte kénkōnnè dikōnni.
 10 Benitipòbè bá nè bè me ndómè be bí,
 kè bèε ì kùò kébénné,
 kè ì naá mbe kó mudii,
 n nìtibè ta mèè fēúítimè mèε te.
 11 Ti Yiè nKuyie mmieke keè bè yè ke tonté,
 kè kù còúnni ku mieke kó muhāā nSiyōō ei ínke,
 kè mù còuté dihei nè di pūkoo.
 12 Kutenkù kó bekpààtibè nè bèè kó dimàà bo
 kutenkù,
 òmòù do í yé ke dò nSedisademmu ei dùntòbè,
 o dootitòbè, òmòù bo ta Sedisademmu ei kó yebòrè.
 13 Tii mè ntùòkení,
 Kuyie mpāānāànti náam̀bè bèè bo Sedisademmu,
 nè ikuó niùbè beè kó mecaàrimè kpeí nte,
 bembε bèè do kùò benitisààbè,
 ke cou be yīi ndetetirè.
 14 Bèè do ò nhāānte ice mieke,
 ke muòti menitiyīi,
 nè de kpeí mbá be yààti í ndò ndáátí kékááké.
 15 Bè do òō be nyā kēpīēké ke dò:
 Cíéténè besīmbè mbe,
 cíéténè kēfūte ke báá bè kàáké,
 kè bè nhāānte bá bè í m̀ke bè bo cuó nkè,
 kè ibotí tēi kobe tú:
 Di báá kari die nti cie.
 16 Kuyie nku móm̄m̄onku kuù bè cíε,
 kù tēnke í bè wùò,
 benitibè í bè wùò nyikuó niùbè,
 bè í bè wùò mbekótibè.
 17 Kè bè nàá nke tú:
 Ti nuò nyii òunè muwéimù,
 kè ti baá bèè bo ti teennè òmòù í kōrini,
 kè ti deke ti dèrè ínke ke paké ke wéi detetirè,
 kuwuò nkùù í yóó na ke ti deeté ku bíéké,
 18 Kè bè mpakíí ti cèmmu,
 bá tí í n̄ nke yiè,
 ti mōnni dii auténí,
 ti kúú mmuù duunni,

ke tùòkení ke deè.
 19 Bèè ti beti kè bè ncāā,
 kēpēēté icírì dōmmè,
 ke ti bèti ke dèenko yetārè ínke,
 ke ti dinté dikpáà mieke.
 20 Wèè do tú ti kó muwemmu,
 ti Yiè nKuyie ntāāté wè koò còú mmekùò,
 kòò do be fītiri bè keú di mieke,
 ti yèmmè do dò nti yó ndieku
 wèè kó medéε nyibotí tēi cuokè.
 21 Díndi Edōmmu ei kobe nyānkunè,
 díndi bèè bo Uusi ei bè yóó di duóm̄mu Kuyie mmieke
 kó febdòfè,
 kè di fè yā kēmuó nkédáté di yààti kénfeió.
 22 Díndi Siyōō ei kobe di kó meyei ndèemu,
 bè tēnke í yóó di pí nkédòò tidaati,
 Díndi Edōmmu ei kobe di kó tiyēiti tii tùòke,
 Di yei mmeè dàté ke feió.

Bè pòntemè Sedisademmu kè Isidayeeriε bàà nKuyie

5 Ti Yiè nKuyie ndentení tii ti tùòkení,
 wénté kēyà ti dimè ifei.
 2 Kè bepòòbè tieke ti tenké,
 kè bekpààribè taà ti cēi.
 3 Kè ti naá nyiciribí bá ti í m̀ke ti cicebè,
 kè ti yōbè naá mbekúpobè.
 4 Ti òō dontému menie nkéyā,
 ti òō yietímu kēna kēpété ideí.
 5 Kè ti dootitòbè bo ti dàkè sūā,
 bá ti í m̀ke meom̄p̄m̄mè.
 6 Ti ceké ti n̄u Esibiti nwe nè Asidii,
 ke bo pété kēdi.
 7 Ti yembè beè càke, bè me ntēnke í kpaá,
 kè be yei nkó tiyeti né duò tii kó yeyo ínke.
 8 Tidaati tii né ti baké,
 ti me nyí m̀ke wèè bo ti deeté.
 9 Ti ò nkōti tidiiti wammù kécīnne ti bo nye,
 ti òō kēté ti dootitòbè kó tikpàriseuti nti dikpáà.
 10 Kè dikōnni tí poté,
 kè tikōnti còuté kedekè tēmè.
 11 Kè bè pīmmú benitipòbè Siyōō ei ke duónè,
 ke càke besapàmbè Sudaa ekè mieke.
 12 Kè pīmmú bèè do tū nhokpààti ke bè nūhné ke bè
 kùò,
 bá bè í depe bèè tu bekótibè.
 13 Ke tounko bedapàmbè yenàkè,
 kè ibí duònè yedatuò.
 14 Bekótibè tēnke í kōri dihei kó dibòri,
 bè kàri dè ke bekù,
 kè bedapàmbè yóu iyie mmudèmmù.
 15 Diwèi tēnke í bo ti yèmmè mieke,
 kè ti kó tihauti cèete ke naá ndikúdabōnni.
 16 Kè ti kó dikpààtipii òóté ke do ketenkè,
 ti dōò meyei mme ke tūòti ice.
 17 Deè te kè ti m̄ nti yèmmè,
 bá ti nuò ntēnke í wúónnè tinōnni.
 18 Siyōō tāri dii dōúnko,
 ke naá nyiānké kó ditūnni, i kó diciènni.

¹⁹ Ti Yiè nKuyie nfɔ̀̀ baké sáà,
a kpààtikàrì yó mbomu sáà.
²⁰ A báá yè nti kpéí nsáà,
a báá ti bɔ̀ntóo ti fòmmu mumɔ̀.

²¹ Ti Yiè nKuyie nti tɛ̀nnéni a borè kè ti wɛ̀tení,
wɛ̀te ké ti tɛ̀nné ti do dómme dimònni.
²² A ti dootóomu kè dè dèèà?
A miɛke bo ti yè kɛ̀tontáà?

ESEKIERI

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Esekieri do tú ikuḡ n̄iḡti nwe, kénkɔké Babidɔnni kóo kpààti do p̄im̄mú bè kékònnè be mieke, ò ke mbo kɛwāri dipátiri kécau nSifube bè do p̄im̄mú bè kékònnè Babidɔnni nè bèè do kpaá, kòo nnáá nke d̄ɔri nè medɔ̀rimè p̄éu nè mebenkùmè, o n̄aànti mieke kòo nnáánnè mebenkùmè p̄éu, Kuyie nhò benkemè. O n̄aànti yɔ do bo yèdèé ndi: O n̄aànti yuu ketiri tú ò bo nákémè bè pié bè Babidɔnni ke tú Isidayeribe kó meyei mméè te kè Kuyie mmieke bè do.

Kòo tanyuu déri tu ò bo kpénkùnnemè bèè bo tidaati mieke be kó metá̀kùmè, nè de kpéi nkòo bè nàké Kuyie nyóó bekénèmè be dootitɔ̀bè, kɛwēte kécónné Isidayeribe be f̄t̄iri kòo bè nàké ke d̄: Dè dò mbè kumu kè Kuyie nyóó bè fò̀kùnnè.

Di mpátiri n̄aànti duḡ ke dòmmè

1. Esekieri kpànnèmè Isidayeribe ké be cau nke s̄́ mbè mu nyí pi Sedisademmu medérímmè 1-24
2. Kuyie nyóó bekénèmè yebotè 25-32
3. Ò yàú̀kùnnemè Isidayeribe k̄nti dèè yóó d̄ɔ̀ yemò̀rè s̄nye de kpéi Isidayeribe bo wēte kékari dii m̄nni be tenkè 33-39
4. Kuyie nc̄iētè yó ndòmmè nè mubáammu 40-48

Kuyie mbenkemè kumáà Esekieri

1 Mí nhEsekieri n do bo m benni sipísit̄āāti kperi mieke nke Babidɔnni, ot̄ankù naanwè kó diyie nummuri, kè nní mbo kukó nKebaa nè betɔ̀bè nè bè, bè do ti p̄im̄mú kékònnè Babidɔnni. N de mbo kè k̄iḡnkèe kpeté kè ti Yiè nKuyie nní mbenke mebenkùmè p̄éu. ² Dè do s̄́ nSosakinni kè bo o benni nummuri ndi ot̄ānaanwè kó diyie nummuri. ³ Dende ti Yiè nKuyie nwērimú c̄t̄énimè n ȳinkè kè kù m béinnè mí nhEsekieri Buusi bire Babidɔnni tenkè mieke, kukó nKebaa také.

⁴ Kè n yà kuyaakù kperikù makù ìt̄énimè kubakù you ke t̄o diwetiri dieri kè di c̄ú mmuhā́á nke kuwenniku di fité kè di cuokè mièti ke dò ntimáti bè p̄t̄irini t̄i diònni mieke. ⁵ Kè n yà de kó diwetiri cuokè dekpákperè marè denàà, kè de dònnè benit̄ibè. ⁶ Dem̄ɔ memme bá de kè de m̄ke keyiikè kènàà, ifièti inàà. ⁷ Kè de tààke síé, kè de kpèètè dònnè kunaabiiku kpeye ke mièti ke dò ndis-ɔ̀wṹ bè anté di. ⁸ Kè sinitin̄du bo de fièti f̄ṹ́ ke weti tip̄iti tinàà bá de, kè de m̄ke keyiikè nè de fièti. ⁹ Kè de fièti màá i yómmè bíékè, bá de kè de k̄eri ke weti deyikè co kèè bíékè de í w̄kii. ¹⁰ Bá de kè de ìkè dònnè kenitikɔke, ke wēte ke dò nkeciririkɔke kubakù you, ke dò nkenaakɔke kuc̄anku ke dò nketúkɔke, bá de denàà memme. ¹¹ Kè de fièti p̄inte deínkè bíékè, ke màá idé i yómmè bíékè, kè de fièti tei idéi de dàátí. ¹² Bá de kè de k̄eri ke weti deyikè, bá de kè de k̄eri de yèmmè de p̄

kèè bíékè bá de í w̄kii. ¹³ Kè n yà de kó des̄innè cuokè demarè kè de dò nyehā́ākṹ nke wēte ke dònnè yehā́āt̄ire ke keroo ke w̄it̄ini deè kpákperè cuokè, ke t̄ā́ muhā́á, nkè fetaafe p̄éu, kè muhā́á nyiè. ¹⁴ Kè de kó dekpákperè keroo ke w̄it̄ini kè de dò nfetaafe ÿ mmíímmè.

¹⁵ Kè nní nwúó nde kó dekpákperè denàà k̄yà bá deè také dic̄ēēt̄iri kè di k̄á nketenke. ¹⁶ Kè de kó yec̄ēētiyè mièti ke dò nyet̄apiè kè yè bo yènàà ke dò nke w̄ nke seu yetɔ̀bè, yènàà memme. ¹⁷ Kè de k̄eri ke weti tip̄iti tinàà bá de í w̄kii. ¹⁸ Kè de kó yec̄ēētiyè yènàà òkù mediè nkè ye okùmè duò tik̄m̄bù̀t̄i kè yè mièti ke p̄inti ye p̄iti tim̄ɔ. ¹⁹ Kè de kó dekpákperè k̄eri, yec̄ēētiyè nde w̄ēnnè ke k̄eri, kè de yòute yèe youte. ²⁰ Kè de yèmmè ȳi deè k̄ote kèè bíékè, de ke nk̄ori, kè de yòute yec̄ēētiyè múnke youte ke yé m̄è yèmmè de bo meè bomè yec̄ēētiyè mieke. ²¹ Kè de k̄eté yèe k̄eté, kè de còrm̄mú yèe còmmú, kè de yòutenè ketenke yèe youte ke yé m̄è yèmmè de bo meè bomè yec̄ēētiyè.

²² De kó dekpákperè ȳ ìnkè kè demarè dònnè tiwetì ke dò ndoii ke dò ntewéitè ke ānke de ȳ ìnkè. ²³ Kè de fièti idéi déi p̄inte ke k̄á nyitɔ̀bè, kè itei bo ìi de dàátí. ²⁴ Kè de d̄s̄ k̄it̄é, n kèè kunampoo kè de ndònnè menie nh̄̄ tamè kukó ndiekù, ke dònnè Kuyie muwērimú mum̄ɔ yìè nkó metammè, ke dònnè kunitis̄úkù kó kunɔ̀roo, ke dònnè fehā́p̄ōnnafe ÿ nkérímè. Kè de còrm̄mú dii m̄nni deè kpéú nk̄réú nde f̄t̄i. ²⁵ Kè metammè mamèe yènni deè me ndò nkuyaadéikù ke

⁴ A duó a píkù cǎnku, yewe a yó nduó yèè kó dimàà, a tɔ Isidayeeribe kó meyei mme. ⁵ Mîi kèété de kó yewe a yó ntu yè Isidayeeribe kó meyei, kè yè mànnè yebie mbè dǒǒ yè meyei nke bo yewe sikcusiṭǎṭi nè sipísiwei (390). ⁶ Kè de kó yewe dèè á duó a píkù youú, kétɔ Sudaa kɔbe kó meyei nke dǒ yewe sipísinàà, n da kèété diyèè dimáà ndi dibenni dimáà kpréi nkè. ⁷ Kàa dèè memme á wénté Sedisademmu èi a pi di bíékè, kè di fieti a nǒmbife kè di náké n kó tipǎánáànti. ⁸ N da bou iwéi nyi, a í yóó pente kè de kó yewe a pi yè dihei ke yè yàa deènè. ⁹ De kó yewe a yó nduó yèè mieke, a waá ntidiiti bè tu ti bédèè nè bè tu ti ǔdisi nè titeti bè tu ti féfù nè itù bè tu ti nantfi nè itei bè tu ti midèè nè tidiiti teti bè tu ti epotiri ke de wénné demɔu kékɔre kénna nkédǒǒ péè, ke nwe ncáa nde kó yewe mieke yewe sikcusiṭǎṭi nè sipísiwei (390). ¹⁰ Diyèè dimáà kó mudii níí mmánnè a bo mu cǒnnémè cidòò omáà kè mù toté kuce mènùmmù. ¹¹ Ke níí benné menie nha yó nyǒ mmè kè mè mbo diyèè dimáà dítiri òmáà. ¹² De kó mudii a níí yóó mù dǒǒ kè mù ndò nkupémpǎnkù nku, a níí yóó tǎtinnè tinitimínti tii kpréi tinti kè kù pǎmmù benitibè ìikè.

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nɔɔtè kè n náké ke dǒ: Mèè boti nku Isidayeeribe yóó dimè ikuó yete dè. Iboti n yóó bè bèti kè bèè kɔte ìi borè ìi mieke.

¹⁴ Kè n dǒ: Biti! Áu nYiè nKuyie! Nè m bomè nè yíenní n yí sǎũ m máà, n yí cááké feǔfè fèè ku, yoo musǐmmù pǐ nfè. Isié kperè marè í ta n nùù mieke. ¹⁵ Kè ti Yiè Kuyie níí nténné ke dǒ: Dè wenni, m bo da ceete munaà yèi kó yekúǔ, kàa mù ndǒǒnè a pǎmpǎnkù, ke yóu tinitimínti.

¹⁶ Kè kùu yíé kè m béinnè ke dǒ: Oniti fǐ! Esekieri n yóó duó nkè mudii muò deè Sedisademmu èi mieke, bè níí yóó bè bennému mudii nè menie nkè bè ndè yo nnè meyeñcaàrimè. ¹⁷ Mudii nè menie ndè bo dónté kè dèè bè di kè bèè cǐte, kékú be yei nkpréi.

Kuyie nyóó potémè Isidayeeribe

5 Kè ti Yiè nKuyie nní sɔké ku náànti kè n náké ke dǒ: Oniti fǐ! Túóté kuponkù kékúó a yùti nè a deèn-fè, kécǒnné de kó ticiti tɛbiètè, kè ti toté yecúò yèṭǎṭi. ² Kè yewe a pi yè dihei kè yè dèè dii yèè á túóté dicóu dimáà kécúu ndihei cuokè, kétúóté dicóu teri kè ndi keeti ke yaati ke firí dihei, kétúóté dicóu ditǎǎnni kè di yaaté yaaté, ke ní mbè bèti ke be kǔiti nè disiè. ³ Kàa sùú nsǎmpǒrè kécúú a yaà yǎri. ⁴ Tii mieke nke a yóó yétemè kécúu nkè muháǎ ncóuté kécúu nyIsidayeeribe. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kébéi nke dǒ: Tii yóó tuɔkení Sedisademmu èi dindi n do soó ndi yebotè cuokè kè yehékè di fité. ⁶ O kɔbe í yie n tannò nè n tié, ke sǐnte kè dè pǎṭé yebotè yèè í n yé, bè yetemu n kuó ke pǎṭé yehékè yèè di fité ye kɔbe. Bè yete mèè kpréi n yé mmù ke í tǔnne n tié, ⁷ deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè m béi nke tú: Be to mè nkpenkemè ke pǎṭé yebotè yèè di fité ye kɔbe kpeye, bá bè í tǔnne n tannò, bá bè í dǔri m bè náké ti, bè me nketé ke í tǔ nyebotè yèè di fité ye kó meborime. ⁸ Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tu: Míi móm-muɔ n yóó wéṭeni be bíékè, kè bè benke kè yebotèe yà. ⁹ Isɔke bè dǒǒ ìi kpréi ntemè kè m bè dǒǒ m mu nyí dǒǒ dè

òmɔu diyèè mari, m me nyí yóó mè dǒǒ òmɔu diyèè mari ténke. ¹⁰ Benitibè bo cááké be bí kè ibíi cááké i ci-cebè kè m bè poté kè bè cǐe nketenke kemɔu mieke.

¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu, kè mîi béi! Bè dǒǒ mèè kpréi nyisɔke kperè nè isié kperè ke sǐnkunne n cǐṭè. M bo bè kuó de kperè bǎmbà, n yí yóó bè kuó mmesém-mè. N yí yóó bè sùú. ¹² Sedisademmu a nitibè dikèè bo kú mutenkúú nyoo nè dikònni, kè mudoò kuɔ dikèè déri, kè n cǐe ndikèè tǎǎnni tipǐti timɔu kè m bè beti ke kǔu nè disiè. ¹³ M mieke bo bè yè kè dǒ mèè boti kékǎǎ nkè dǒ dè, kè bèè banté ke dǒ mmí ndi Yiè nKuyie dè n yóu be tookperí kpréi. ¹⁴ Sedisademmu èi bo naá nti-dobontí kè di nitibèe wuɔ ifei, kè yehékè yèè di fité kè ye kɔbe mbè yàa ke daú. ¹⁵ Be kperè bo ãnné ifei kè bè mbè sǎǎ mbeè yó ntú mebenkùmè. Iboti tɛi bo bè yà kè kufɔwaá nyi pǐ. M mieke bo bè yè mediè nkè m bè kpannè kè bè poté nè kemieke. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

¹⁶ M bo bè duónko dikònni kè di ntonni kupendónni kǔme kè mbè kǔu, ke yé n yóó di duónkomè mèè kpréi. M bo duó nkè dikònni dǔke yíé kédèuke kè mbè kǔu.

¹⁷ Dikònni dieri bo tanní kè tikpasǐnti mpǐi mbe bí. Kè mutenkúú nhánné kè benitibè nkǔ mmutòntònkúú, kè n duó nkè mudoò tanní. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

Kuyie nkpannèmè bèè feu iwǔs sibɔɔtenkaanii

6 Kè ti Yiè Kuyie nyíé kè m béinnè ke dǒ: ² Oniti fǐ! Tǔnte kécúó nyIsidayeerie tǎrè bíékè kɔbe kè bè náké m pǎánáànti. ³ Á bè náké ke dǒ: Dindi Isidayeeribe tǎrè kɔbe nè sitǎǎ kɔbe nè yekondake kɔbe nè tibiti kɔbe kénténè mí ndi Yiè Kuyie n tú mu: N yóó duó nkè bè di do mudoò mmu kɛpuɔ ndi tǔrè. ⁴ Bè bo puɔ ndi wǔtǔrè, di tuó nyèè ìnkè tihúúnti kè yèe kpránné, kè n duó nkè di dootitɔbè di kuɔ kédúu ndúu di bɔkè ìikè. ⁵ M bo duó nkè bè dí kuɔ kédúu ndúu ndi bɔkè také, m bo yaá di kúú kéfíté di bɔɔwǔtǔrè. ⁶ Di ekè bo naá tidobontí kè di bɔɔwǔtǔrèe kpránné, di do feu yèè ìnkè iwǔs kè yèe duó, kè di bɔkèe puɔ nkédeè kè di ǔ ntuó nyèè ìnkè tihúúnti kè yèe puɔ, di dǒǒ dèè kó dimáà demarè ténke í yó nkpráá. ⁷ Bè bo mpuoti benitibè di mieke kè di duó ke kǔ, nkè di banté n túmè di Yiè nKuyie. ⁸ Nè memme n yóó yóu kè bèmabèe yentému mudoò mieke kénfòu ibotí tɛi n yóó di cǐe nkè di kɔte ìi borè i mieke. ⁹ Di mieke bèè bo yenté kénkpráá fòu bè bo denteni n kpréi bè borè ibotí tɛi cuokè ke tú tidaati, kè be yèmmèe yɔkè kè bèè yóu meɔɔyèmmè mèè te kè bè n yete ke m bütinné ke tǔnne yebɔkè. De mǒnni bè bo pǎ mbemáà meyei nnè isɔke bè dǒǒ dè kpréi. ¹⁰ De mǒnni kébanté ke dǒ mmí ndi Yiè nKuyie n yí sǎnté ke náa nke tú m bo di bɔnté de kó meyei.

¹¹ Meire a nùtè kécátirè! Catirè kè dè da pǐ nyisíe Isidayeeribe dǒǒ ìi sɔke kpréi. Mudoò nè dikònni nè mutenkúú deè yóó bè dèè. ¹² Kè bèè détiri mutenkúú mbè kùu, bèè tǔké kè mudoò bè kùu, kè bèè wéte ke na ke yenté dikònni bè kùu, ke yé m mieke yóó bè yèè kè dǒ mèmmè. ¹³ Becírìbè bo ndúu duó dii mǒnni be bɔkè cuokè kéfíté be wǔtǔrè sitǎǎ simɔu nè yetǎrè yemɔu ìnkè nè detie ndemɔu yɔ nè detiederè demɔu také, nè bè

tùò ndè tihúúnti be bɔkè kpéí. ¹⁴ M bo youte n nòùtè be ìnkè kè be eii dɔúnko, kétúóté dikpáà tɛdɔntè kperi kén-tɔ kétuɔkenè Dibuda ei, bè bo yèè ekè kó dimàà. Kè bèe banté n tùmè di Yiè nKuyie.

Meyei mmèè yóo do Isidayeeriibe

7 Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dɔ: ² Onìti fí! Náké Isidayeeriibe ke dɔ Kuyie ntú be kperè dèèmu! Be kó kumàнку kérínímu tipítì tìnàà ke tùòkení ke dèè. ³ Díndi Isidayeeriibe di kperè dèèmu, m mieke yóo di yè-mu kè n di bekénè di dɔ̀rìmè dòmme, ké di bekénè isɔke imɔu di dɔ̀ò ì kpéí. ⁴ N yí yóo di kuý mmesémme, n yí yóo di coo, n di dɔ̀ò dè n yóo dè ndi yietímu, di sɔke di dɔ̀ò ì doti di yɔ ìnkè nke, kè di bo banté ke dò n tú di Yiè nKuyie.

⁵ Kè ti Yiè Kuyie nyíé béi nke dɔ: Meyei mmèè í mɔke mè mànnèmè mèè kèríní ke yóo di do. ⁶ Meyei nténke í díétìrì, mè duunnímu, nte me ke tùòkení. ⁷ Dikònni dii doti di tenké, de m̀nni dii tùòkení kè de yiè auténí. Dè dò mmeyèncààrìmè mme yetā̀rè ìnkè kɔbe kpéí, de ténke í tú diwèi be kpéí. ⁸ Bàmbà nwe m mieke dotimè di ìnkè, m mieke yóo di yèmu kè dɔ̀ m̀è botí kè n dí bekénè di dɔ̀rìmè dòmme. Di dɔ̀ò dè n yóo dè ndi yietímu, di dɔ̀ò ì sɔke imɔu kè ìi do di yɔ ìnkè. ⁹ N yí yóo di kuý mmesémme n yí yóo di coo, n yóo bekénè bá wè o dɔ̀rìmè dòmme mme, kè di sɔke ríbo di cuokè. Kè di banté ke dò n tú di Yiè nKuyie nku ke puotì.

¹⁰ De yiè tùòkenímu, dikònni dii tùòkení, kè kunasáá bité, kè tefentè deuke. ¹¹ Kuyonku kuù itè ke còrmú ke dò ndidáú ke puotì, di kperè marè ténke í yóo nkpaá, di kó kusúku nè di kó kunɔ̀roo. ¹² De m̀nni kèrínímu, de yiè ténke í kpaá díétìrì, de bá nnaati odonti, ofítíwè yèmmè me mbáá caà̀rè, ke yé mí ndi Yiè nKuyie m mieke í yóo bè domè késoó nhòmɔu. ¹³ Wèè fiiti ò í yóo na kéwète kèpété ò fité de bá kòò kpaá fòu, tii yóo bè tùòkení tì í yóo soó nhòmɔu. Bá wè o yei ndoti o yuu ìnkè nke, òmɔu í wèti ke bo pété o wèrímú. ¹⁴ Bè yó nheumu sikpà̀rihéú kètũ̀nte demɔu, òmɔu me nyí kɔ̀ri dikpà̀nni ke yé m mieke yè̀mè benitibè bemɔu ndi.

Òmɔu í yóo na kéyenté Kuyie nkó tibeénti yiè

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ: De kó dim̀nni bèè bo mbo ditowaà mudoò muù yóo bè kù, dikònni nè mutenkúú nè dèe kuò bèè bo sicéí mieke. Bèè bo depaa mbè yóo kú mudoò mieke nke, bèè bo dihei mieke mutenkúú nè dikònni deè bè kũ̀tinè. ¹⁶ Bèè bo na kéyenté kè bèe deke yetā̀rè ìnkè yekpetinónkperè kṑme kénkuò mbe yei nkpeí.

¹⁷ Kè be baà nçite,
kè be núu nni ntú bókè bókè.

¹⁸ Kè bèe dáátì tifɔ̀tɔ̀nti,
kè kufɔ̀waá mbè auté kè ifeii bè pí,
nkè bèe kuò meyubii.

¹⁹ Bè bo mbuò̀nko be díítì ice mieke
kè mesɔ̀ nnaá ndetètìrè,
Be máti péti nè mesɔ̀ mbáá na ké bè deeté,
mí ndi Yiè nKuyie m mieke bo bè ye dii yiè.

De yiè bè báá na kèdi kénsànnè
bè báá na kèpíe mbe bùòtè,
ke yé be máti péti nè be sɔ̀,
ndèè do tùmè meyei nkó dikũ̀nni.

²⁰ Be sãti kó kuwenniku kuù do te kè bè mmɔke tefentè.

Bè de ndò̀nnè be bɔ̀ɔtenkaanii mesɔ̀ nkpesi.
Deè te kè n yóo duó nkè bèe de pè.

²¹ N yóo yóu kè yehekè teyè kɔbe beè de fèke,
benitiyeibe beè yóo éi be kperè
ké de kònnè ke de s̀nkũ̀nne.

²² N yóo mbúútoomu,
kè bèe s̀nkũ̀nne n cíétè nenti,
benitiyeibe, befèèbè beè tatiní Sedisademmu ei
ke bo di s̀nkũ̀nne.

²³ Bè màátì mefimme mme be kpéí,
ke yé bè còummè menitiyíi
nkè kuyonku súú ndiheí mieke.

²⁴ N yóo duó nkè ibotí ìi yóu ke bè pèétè kè ìi kɔtení
kéfeke be cétì, kè bekpà̀ribè feii deè,
kè bèe sãú mbe wũ̀tò̀rè bè do feu yèè ìnkè iwũ̀.

²⁵ Kukũ̀mb̀dòrí kó diyie kèrínímu
kè di bo wammú wèè bo di deeté kémónté.

²⁶ Me nyei nní bo mpènkóo kè metè̀mè tùòkenímu,
kè di nyeti tii nke tati titeti,
kè di wammú m pã̀nã̀nã̀nti náã̀ntò kòò bo di náké nh
ò benke ti kémónté.

Ikuú niùbè ténke bá nyé ikuú,
beheikènkótibè me nténke bá nduò nyitié.

²⁷ Okpà̀ti bo mbo yekúdabùò mmieke
kè meyeñcaà̀rìmèe auté tekpà̀atibite,
kè dihei yembè ncu nkpeutí.
N yóo dɔ̀ò bá wè o dɔ̀rìmè dòmme mme,
kébekénè bá wè ò mànnè tii beénti,
kè bèe banté n tú mè di Yiè nKuyie.

Kuyie mbenkemè Esekieri Sedisademmu kɔbe dɔ̀ri mèè yei

8 Kè de mmɔke yebie nyèkuò nè bè ti pĩ̀mmúmè ke kònnè Babidònni. Otã̀nkú kuónwè kó diyie numuri yiè, kè nni nkari n cíétè kè Sudaa kó bekótibè bo m borè, dende ti Yiè nKuyie nwèrímú cùténimè n ỳnkè. ² Kè n wénté kèyà demarè kè de dònne oniti, kétúóté de ka na mberí ndè kéwètenèni de fũ̀ kè de dò mmuhãá, kétúóté de ka na mberí ndè kéwètenko deínkè kè de dò kuhããwenniku ke dò ntimáti bè pũ̀téní tì diònni mieke. ³ Kè de kóo nitii youtení o nòùtè kèpí n yùti kè ti Yiè nKuyie nYaá nní ntúóté kéhããtenè ketenkè. Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke kè de ndò m bo Sedisademmu, ke bo dihei kó dibòri kubakú cã̀nku bíékè kperi tebɔ̀ɔtenkaanitè do borè, ti Yiè nKuyie ndo wúo ntè kè de kù yóu ke ìinko ku mieke. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie ny-Isidayeeriibe tũ̀ nkú kufènkú de bo ke dònne n do yà kù kubiriku mieke. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ: Oniti fí! Wénté kubakú yóu bíékè.

Kè n wénté kèyà tebɔ̀ɔtenkaanitè kubakú yóu bíékè tèè ìinko ti Yiè nKuyie mmieke kè te bo diwũ̀tò̀nni bakú yóu a bo ntatoomè. ⁶ Kè kù n náké ke dɔ: Oniti fí! A yà

Isidayeeribe dǝ̀rri ì sòke kperε, ke bo nte kε n dεtεnε n cǐtεtε yáa ba? Isòke tεì né kpaámu a yóó yà ì.

⁷ De kó difɔ̀nkúò kε kù n kɔtenε ku cǐtεtε dǎnkù kó dibòri borε, kε n wéntε káyà difɔ̀tiri mari keutémε kumarí. ⁸ Kε kù n náké ke dǝ̀: Oniti fǝ̀! Duute kuduoti dibòri.

Kε n kù dùtε kε dεε naánko dibòri. ⁹ Kε kù dǝ̀: Taroo káyà bε dǝ̀rri ì sòke dieyi.

¹⁰ Kε n taroo kénsǝ̀ ndεbambaannε demɔ̀ kó tifεnti tiì dε bo, tiwanwanti isòke kpeti nε sitenkaanii kε bε dε kerí ke fité kumarí. ¹¹ Kε Isidayeeribe kó bekótibε sipísiyiekεε cǝ̀mmú sibɔ̀ɔtenkaanii ìlkε, kε Safāā bire Yaasanniyau bε kǎkénε, bá wε kòò tɔ tεɔɔsékébuute, kétu ntihúuntì kε kuyukù ndekù kéfinkε. ¹² Kε kù dǝ̀: Oniti fǝ̀! A yà Isidayeeribe kó bekótibε dǝ̀rri dε disǝ̀ri mieke yáa ba? Bá wε ò dǝ̀mu o dieku mieke sibɔ̀ɔtenkaanii kó tifεnti kε be piétiyuu né tú m bütínnε be εi, n yí bε wúó.

¹³ Kε Kuyie nyíε kε n náké ke dǝ̀: A yóó yíε káyamu isòke tεì bε dǝ̀rri ì.

¹⁴ De kó difɔ̀nkúò kε kù n kɔtenε ku cǐtεtε bòri dii bo kubakù you di bíékε kε benitipòbε kàri debore ke ku ndibɔ̀ Tamuusi kúú † mari ndi kε bε do ɔ̀ nkuɔ̀ ndi kúú mbá dii tenwaà. ¹⁵ Kε kù dǝ̀: Oniti fǝ̀! A yàà? A yóó yíε káyamu isòke ì pεtεtε ii.

¹⁶ Kε kùu yíε kε n kɔtenε ku cǐtεtε dε mieke kó kudǎnkù kε n yà a bo ntatoomε ku cǐtεtε kukpǎnkpǎnkù nε di-wúɔ̀tǝ̀nni dε saku kε benitibε dε bo, ke bo benitibε sipísidε nε bεnùmmù ke cǝ̀mmú ke búútì ti Yiε nKuyie ncǐtεtε ke co diyie yìε kεε bíékε, ke nínkù ke báa ndiyie. ¹⁷ Kε kù dǝ̀: Oniti fǝ̀! A yàà? Sudaa kɔbe dɔ̀rri ì sòke sàà í bε sànnàà? Dε yímε kε bε píenku kuyonku dihei ke iinko m mieke? Nte be ke yuo tipuonti be wúɔ̀ ntake †† ibɔ̀kuɔ̀ mayi nyi, dεε do te kε dεε yonke Kuyie ke yé dε kó medɔ̀rimε do dǝ̀mmε disǎǎnni ndi ku kpéi. ¹⁸ M múnke yóó bε dǝ̀nnε kemieke nke, n yí yóó bε kuɔ̀ mesémmε n yí yóó súɔ̀ nhòmɔ̀u bá kε bε dǝ̀ bε n kuɔ̀n nε mèε botí m báa keε.

Kuyie mpotémε Sedisadεmmu εi kɔbe

9 Kε n keε metammε mamε pεenímε ke tú: Kɔtenεni dǎndi bεε yóó poté Sedisadεmmu εi kɔbe, bá wε wεε túótε o kpàrinenkù kùu kùnnε.

² Kε benitibε mabε bèkuɔ̀ yenni Kuyie ncǐtεtε bòri dii bo kubakù you bá wε kòò pikù o kpàrinenkù. Kòò mɔ̀u bo be mieke ke dáátì mupààkonkperimù kó tiyààti, ke sǐékε tewāātε o naàkǝ̀nfε kékɔtení kécǝ̀mmú disɔ̀wúɔ̀ kó diwúɔ̀tǝ̀nni také. ³ De mǝ̀nni kε Kuyie nyi Isidayeeribe tū nkù kó tikpetii ité ku taummε tɔu beínkεmbàribε bàa di borε, kénkɔri Kuyie ncǐtεtε bòri bíékε, káyú oniti wεε do dáátì tiyààti tiì dù̀kenε mupààkonkperimù ke sǐékε tewāātε o naàkǝ̀nfε. ⁴ Kε ti Yiε nKuyie nhò náké ke dǝ̀: Ce nkéfité Sedisadεmmu εi dimɔ̀u mieke kécanne benitibε bεε wúó nyisòke ì dǝ̀rri be cuokε kε dε bε yóú. A canne kudapāātì be tǝ̀.

⁵ Kε kùu péi mbetɔ̀bε ke dǝ̀: Tǝ̀nnenε be kémpuotì. Mesémmε bá ndi bonε òmɔ̀u di báa súɔ̀ nhòmɔ̀u. ⁶ Dí kuɔ̀ bekótibε nε bedapàmbε nε besapàmbε nε ibi nε benitipòbε, di bε kùu bemɔ̀u páíi di né báa káákε bεε tǝ̀ ncànnε idapāātì, di keténε n kó tεcǐtεtε kɔbe.

Kε bεε keténε bekótibε bεε bo Kuyie ncǐtεtε ìlkε. ⁷ Kε kùu bε náké ke dǝ̀: Kɔtenε késǝ̀nkunne n cǐtεtε, piénnε becǐrǝ̀bε te dǎnkù, kε di dεε di yè!

Kε bεε deε káyε kéta dihei képoté benitibε.

⁸ Kε nní nkpaá m máa kέdo kénínkú késǝ̀nnóɔ̀ ketenkε, kékuɔ̀nko ke dǝ̀: Áú! N Yiε nKuyie nha mieke keε yε Sedisadεmmu kàa yóó kuɔ̀ Isidayeeribe bεε kpaáà?

⁹ Kε kù n náké ke dǝ̀: Isidayeeribe nε Sudaa kɔbe bε dǝ̀ mèε yei nyí sénni. Menitiyǝ̀ mmeε píε ndihei mieke, kε dihei cààrε, kε be piétiyuu né tú: N yí kpaá be εi, n ténke í bε wúó. ¹⁰ M mómmuɔ̀ m me mmúnke í yóó bε kuɔ̀ mmesémmε, n yí yóó súɔ̀ nhòmɔ̀u. Bε dǝ̀ dε n yóó dε mbε fǝ̀.

¹¹ Oniti wεε dàátì tiyààti tiì dù̀kenε mupààkonkperimù ke sǐékε tewāātε, kòò wētεnì kénákε Kuyie nke dǝ̀: N dǝ̀mu a do yé n dǝ̀ tì timɔ̀u.

Kuyie nyíε ke benkemε kumàà Esekieri

10 Kε nní nwúó nkáyà n sòò yà dε kε dε dǝ̀ ntiwetì ke ànke beínkεmbàribε yò ìnkε, ke dǝ̀ nditǎsààri bε tu di sǎfǝ̀ kε dε cǝ̀mmε dǝ̀ ndikpààtikàri. ² Kε ti Yiε nKuyie mbéinnε oniti wεε dàátì tiyààti bε dù̀kenε ti mupààkonkperimù ke dǝ̀: Kɔte tenaasàntε tεε bo beínkεmbàribε fǝ̀ tε borε, kékouténε a nɔ̀u yehāākúɔ̀ nkéyaatε dihei.

Kòò kété kε nní nhò wúó. ³ Kε beínkεmbàribε bo Kuyie n cǐtεtε bakù you kε diwetirii píε nte mieke kó kudǎnkù. ⁴ Kε ti Yiε nKuyie nkó tikpetii ité beínkεmbàribε yò ìnkε kékɔte ku bòri borε, kε diwetirii píε nKuyie ncǐtεtε mieke, kε ti Yiε nKuyie nkó tikpeti kó kuwennikuu píε nte dǎnkù kéndò kuhāāwenniku. ⁵ Kε beínkεmbàribε fiéti nampú, bεε bo ku cǐtεtε dǎnkù di-towaà kɔku kε bε yo. Kε dε kó metammε dǝ̀nnε muwérimú yiε nKuyie nkǝ̀me. ⁶ Kε ti Yiε nKuyie nnákε oniti wεε dàátì tiyààti tiì dù̀kenε mupààkonkperimù ke dǝ̀ wεε kɔte tefǝ̀dǝ̀ntε mieke beínkεmbàribε cuokε kédeiteni muhāā, kòò kɔte kécǝ̀mmú tenaasàntε cǝ̀tǝ̀tiri také. ⁷ Kòò ínkεmbàri mɔ̀u youte o nùtε muhāā mmù do bo be cuokε nε tenaasàntε káyētε yehāākúɔ̀ nkéānnε mupààkonkperimù kó tiyààti yiε nɔ̀u mieke, kòò yε cɔtε káyε.

⁸ De mǝ̀nni kε tenòtε matεε yenni beínkεmbàribε fiéti fǝ̀ ke dǝ̀nnε teninòtε. ⁹ Kε n wéntε káyà yecǝ̀tǝ̀iyε yènàà kε yε cǝ̀mmú beínkεmbàribε také, dicǝ̀tǝ̀tiri dimáà, bá wε borε, ke miéti ke dǝ̀ nyetǎsàayε bε tu yε kidisòdǝ̀ti. ¹⁰ Kε dǝ̀ nyetɔ̀bε yemɔ̀u, ke wé nke seu yetɔ̀bε mieke. ¹¹ Ke toté yε bíékε yε bíékε tipǝ̀ti tinàà kénkérì ke weti yε ìlkε bá yé í wékii. ¹² Kε beínkεmbàribε kǝ̀nti timɔ̀u be ìnkε nε be nɔ̀u nε be fiéti, be kǝ̀nti timɔ̀u kε ti cǝ̀u mmuhāā nke pǝ̀nti kε yecǝ̀tǝ̀iyε yènàà me ndò. ¹³ Kε n keε bε yumε yecǝ̀tǝ̀iyε ke dǝ̀: Fefǝ̀dǝ̀nfε. ¹⁴ Beínkεmbàribε bènàà bembe bá wε kòò mǝ̀ke keyiikε kènàà ke

† Tamuusi: Bε náa ndii bǝ̀ kpéi ndie Mesopotamii kɔbe kó dibɔ̀

†† ...be wúɔ̀ ntake: De kó medɔ̀rimε do tú

keketikè dònne óinkèmbàrì kòke, kè kedérikè dònne kenitikòke, kè ketáánkè dònne keciricirikòke kè kenaankè dò nketúkòke. ¹⁵ Kè de kó beínkèmbàribèe íté, kè nní nsí ndekpákperè n sòò yà dè nde kukó nKebaa kó mepéemmè. ¹⁶ Kè beínkèmbàribè kété, yecchétiyèe kété be pítì, kè bè pìnte be fèti ke yòutenè ketenkè yecchétiyèe múnke be neiné kèiténí. ¹⁷ Kè bè còmú yèe còmú, kè bè íté yèe íté, ke yé mèè yèmmè bo beínkèmbàribè, mèè bomè yecchétiyèe.

Kuyie nkó tikpeti ítémè ku cìtè bòrì

¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie nkó tikpeti íté ku cìtè bòrì kékote kécòmú beínkèmbàribèe yò ònkè. ¹⁹ Kè beínkèmbàribèe youte be fièti kèhãtènní ketenkè, kè nní mbè wùò nkè yecchétiyèe bè neiné ke còmú Kuyie ncìtè bòrì diyie yiè kèè bíékè kperi, kè ti Yiè nKuyie nyIsidayeeri be tũ nkú kó tikpeti bo beínkèmbàribèe yò ònkè. ²⁰ Dekpákperè n sòò yà dè nde kukó nKebaa pèemmè, kè m banté beínkèmbàribèe bembè kè bè tɔ Kuyie nyIsidayeeri be tũ nkú kpàatikàrì. ²¹ Kè bè mòke bá wè keyìkè kènàà nè ifièti inàà, be fièti fí kè dèmarè dè bo ke dò nsinitinɔu. ²² Kè be ìkè dònne n sòò yà dè kukó nKebaa mpeémmè de kòke, bá dè kè dè kèrì dè ìkè co kèè bíékè.

Sedisadèmmu èi kòbe sòkémè ke dɔrì meyei

11 Kè ti Yiè nKuyie nYaá nní ntúóté kékotenè ti Yiè nKuyie ncìtè kó dibòrì dii bo diyie yiè kèè bíékè, dii weti diyie yièni kèè bíékè. Kè n yà benitibè sipísidè nè bènùmmù kè bè bo Kuyie ncìtè bòrì kè m banté be mieke Isidayeeri be kpàatikè bédébè Asuu bire Yaasan-niyau nè Bennaya bire Pedatia. ² Kè ti Yiè nKuyie nYaá nní nnáké ke dò: Oniti fí! Be nnitibè beè tanninkoní meyei, beè tiè nyitiè nyeyi dihei. ³ Ke náa nke tú: We ntu dè í tũdke ti bo maámè sicé! Sedisadèmmu èi tu tekúmbotè nte kè ti tú imaa. ⁴ Dèè kpéi nte oniti fí, á bè nàkè m pããnáànti kè bè cau.

⁵ Kè ti Yiè nKuyie nYaá ncúténí n yínkè kè kú m béinnè ke dò: Náké be ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yému bè náà ntì nè bè totí ti be yèmmè. ⁶ Di kùò benitibè dè í sénní dihei dii mmieke, becírìbè beè duó duó ice mieke. ⁷ Dèè te kè ti Yiè nKuyie mbéi nke tú: Di kùò beè nitibè ke dɔú ndɔúnko dihei mieke beè tu imaa nke dihei tu tekúmbotè. Díndi n yóó di dennemu. ⁸ Di dé mudoò mmu yáàba? M me mmu nkòrinèni dihei mieke. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi. ⁹ N yóó di dennemu ke di tanné bepòbè nɔu mieke ke di bekénè, ¹⁰ kéduú nkè bè di poté ké di kuonè yese Isidayeeri be tenkè mànkú kè di banté n túmè di Yiè Kuyie. ¹¹ Di nheì dii í yó ntú tekúmbotè kè di tú imaa. Isidayeeri be tenkè mieke nke n yóó di bekénèmè. ¹² Kè di banté ke dò mí ndi Yiè nKuyie di yete mfi kuó nè n tié nkè tũnne ibotí tɛi ì di fité i kpeyi.

¹³ Kè nní nnáá nKuyie mpããnáànti kè Bennaya bire Pedatiyau kú, kè n do késínnɔ́ ketenkè kékuónko mediè nke dò: Áú Kuyie! A yóó ku Isidayeeri be sɔmbe bɛmɔu ndià?

Kuyie nnákémè kú yóó wéte kítímmè Isidayeeri be bè cìtè

¹⁴ Kè ti Yiè Kuyie nní mbéinnè ke dò: ¹⁵ Oniti fí! A yãfũò kòbe bɛmɔu nè a tebií Isidayeeri be bɛmɔu nè Sedisadèmmu èi kòbe bè náámmu ke tú: Díndi ndiétirine Kuyie nku, kú duó ntímbè di nheì kè ti di te. ¹⁶ Náké be ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie ntú: Bá nè m me mbè ciémmè kè bè ta ibotí tɛi mieke ke ciété ketenkè kemɔu. Bá nè memme m bè bonèmu de bíékè ke dò m bomè n cìtè. ¹⁷ Náké be ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: N yóó wéte ke bè tímmu, n yóó bè dènnenímu ibotí tɛi nè yehékè tɛyè mieke bè do ciété kémmo dè, kéwéte kè bè duó mbe tenkè bembè Isidayeeri be. ¹⁸ Bè bo wétení dii mɔnni bè bo denne dèè tu isíe nè isòke kperè. ¹⁹ M bo wéte kè bè duó mmeyèmmè mèmáà, meyempàmmè, kéwéte kè bè ànnè iyentotí pànyì, kédeite meyèmmè mèè kpeñni ke dò ndipèrì kè bè duó mmenitiyèmmè. ²⁰ Kè dèè yie nkè bèè tũnne n kuó nè n tié nkéndɔrì dè yèmmè, kéntú n kòbe kè m bè te. ²¹ Mèè yèmmè kraá bo be síe kperè nè be sòke kperè kó mudɔ̀rìmù bíékè, n yóó bè yietímu bá wè o dɔ̀rìmè. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

Kuyie nkpeti ítémè Sedisadèmmu

²² Mèmmè beínkèmbàribèe pìntèmè be fèti kè yecchétiyèe mbè neiné, kè Kuyie nyIsidayeeri be tũ nku kpeti ãnke be yò ònkè. ²³ Kè ti Yiè nKuyie nkpeti íté be èi kédeke ditãrì dii bo dihei, diyie yiè kèè bíékè. ²⁴ Kè ti Yiè nKuyie nYaá nní ntúóté kékotenè Babidɔnni bè pĩmmúni bè borè, ti Yiè nKuyie nYaá mmuò do dè nni mbenke. Diè nde m mɔntóomè ti Yiè nKuyie ndo m benke mèè benkùmè. ²⁵ Kè nni nnáá n kòbe bè pĩmmú bè ti Yiè nKuyie nni mbenke dè kpéi.

Esekieri dɔ̀mè kéndò nhò yèti dihei

12 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: ² Oniti fí! A ã kubotí kùò to í yo tináànti ku cuokè nke. Bè mɔkemu yeto ke bo keè, bè me nyí yo, ke mòke inuò nke bo yà bè me nyí yau. Ke yé bè tumè itookperí yembè mbe. ³ Oniti fí! Dennení a nenti kéndò kéndò mbè da pĩ nkuyie ncuokè ke yetinè dihei, kè bè nda wúó nkè dè yèmmè bèè banté bè tumè itookperí yembè mbe. ⁴ A mbou a nenti a yetinè ti dihei kuyie ncuokè kè bè nda wúó, kàa nyeti kuyuoku mɔnni kè bè da wúó, nkàa yè bè s̄s̄ pí mbè kéyènnè dihei bè s̄s̄ dɔ̀mè, ⁵ kéduute dihei kó kuduotí kédenne a nenti ⁶ kè ti buuté dihuri, kè bè nda wúó nkàa yè. A kãã nha ìkè kuyààkù kè dèè yie nkàa báá yà dihei, n da dɔ̀ò dibenkùrì ndi Isidayeeri be kpéi.

⁷ Kè n dɔ̀ò kéndònnè ti Yiè nKuyie nni nnákémè, kébou n nenti kuyie ncuokè bè pĩ nwè ke yetinè dihei ò s̄s̄ yímè. Kuyuoku mɔnni kè n duute dihei kó kuduotí, kényeti dihuri ke tɔ n nenti, kè bè nni n wúó kè n yè. ⁸ Kè dèè wenté kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: ⁹ Oniti fí! Isidayeeri be, de kó itookperí yembè í da beké ke tú a dɔ̀rì baà? ¹⁰ Náké be ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi nde kó tináànti Sedisadèmmu kóo kpàati kpéi, nnè

Isidayeeribe bèè bo o èi mieke be kpéi. ¹¹ Náké be ke dɔ̀ a tú mebenkùmè mme be kpéi, a dɔ̀ri dèè yóó bè tù̀kɛni dènde, bè yóó bè dènnemu dihei kè bèe kɔte betɔ̀bè tenkè. ¹² Be kóo kpà̀ti wèè bè baké kòo buuté o nenti kèyè dihei dihuri m̀nni, kèyè bè dù̀te dii b̀ri kuduotí, kényeti kénkánkè o ìikè kè dè bo yíe nkòò bá nwúó nho èi. ¹³ N yóó ò b̀nté ticù̀ti nti, kòo ta n ditè mieke kè nh ò kònnè Kandee Babidɔ̀nni èi, kòo kú ò báá di yà. ¹⁴ Bèè kó dimàà tu o tũ̀mbè nè bèè ò baà nè o ã̀p̀nti, m bo bè cìe ntipĩti timɔ̀, kè mbè bètìnè dis- iè. ¹⁵ M bo bè cìe ndii m̀nni kè bèe ta ibotí tei mieke bè bo banté ke d̀ n tú di Yiè nKuyie. ¹⁶ N né yóó yóu kè mudoò nè dikònni nè mutenkũ̀ nkè dèe soómmu bèmabè be mieke, kè dèe yíe nkè bèe náké ibotí tei n yóó bè cìe nkè bèe ta ìi mieke bè d̀̀ ìi s̀ke kpéi ntemè, kè tii mbè tù̀kɛni kè bèe banté n tùmè di Yiè nKuyie. ¹⁷ De kó difɔ̀nkúò kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke d̀: ¹⁸ Oniti f̀! Á nyo nha dii ke kpeuti ke ỳ nha nie nnè iỳ̀ke nè kukɔ̀mb̀doróo. ¹⁹ Á náké Isidayeeribe tenkè kɔbe ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú Sedisademmu èi kɔbe bèè bo Isidayeeribe tenkè mieke, bè bo nyo mbe dii nè iỳ̀ke ke nỳ mbe nie nnè kukɔ̀mb̀doróo, ke ỳ be tenkè yóó d̀unkomè dèè bo ke mieke demarè ténke í yó nkpaá, benitibè bèè ã di mieke be kó kuyonku kpéi. ²⁰ Yehèkè benitibè piéké yè bo d̀unko kè dihei naá ndikpauri kè bèe banté ke d̀ n tú di Yiè nKuyie.

Kuyie nnáké ti Isidayeeribe ti yóó d̀umu

²¹ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke d̀: ²² Oniti f̀! Ba nkpéi nte kè di náá nkotiyè nyie nyIsidayeeribe tenkè, wèè tu: Yewe p̀nkù ke p̀nkù bá ti í yà Kuyie nkó mebenkùmè mamè d̀̀rimè? ²³ Náké be ke d̀ mí ndi Yiè nKuyie n tú n yóó paàmmu de kóo kotiyè ny- Isidayeeribe tenkè mieke. Pètìnke bè náké ke d̀: Yewe tù̀kɛmu kè n kó mebenkùmè memɔ̀ bo d̀̀. ²⁴ Bepã- sòumbè ténke í yó mbo Isidayeeribe tenkè mieke. Bèè bo nnáá nke tú m bè benke demarè bá bè í yà m̀mamù. ²⁵ Mí ndi Yiè nKuyie nkè m béi nti m béim- mu. Ti me nyóó d̀umu ti í yóó ɔte. D́ndi itookperí yembè díi kó meborime mieke nke n ti béimmè ke yóó ti d̀̀. Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ béi!

²⁶ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kè m béinnè ke d̀: ²⁷ Oniti f̀! Isidayeeribe náá nha kpéi nke tú: Oniti yie nyè nKuyie nhò benke ti tu nanke kpeti nti, tipã̀nã̀nti ò náá nti tu yem̀rè yèè kpaaní yè kpeti nti. ²⁸ Á bè náké ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú dè ténke í yóó ɔte kè m béi nti d̀̀. Kè m béi nti, m béimmu kè ti yóó d̀̀. Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ béi.

Kuyie nnáké ti bèè sou nke tú bè náá nku pã̀nã̀nti

13 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke d̀: ² Oniti f̀! Náké Isidayeeribe bèè náá mbe yèmmè kpeti ke sou nke tú bè náá m pã̀nã̀nti ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Bèe kènté kékeè n yóó bè náké ti. ³ Á bè náké ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú bè bo yà, bembè bèè tũ̀ mbe móm̃m̃m̃be be kó meyèmmè bá bè í yà demarè. ⁴ Náké be ke tú, bè sã̀tènè iã̀nké nyi ke ã̀

tidobontí mieke. ⁵ Bè í tũ̀nte be duotí cã̀ke dè, bè í maá kuduotí ke fité be èi, kè dè bo yíe nkè bè ncómmú mu- doò m̀nni, m mieke bo bè yè dii yiè. ⁶ Bè yàù mèè benkùmè tu detetirè k̃me mme, bè benkú yèè benkùye tu siyáabisí kpeye nyè. Bèè s̃s̃nté kéntú Kuyie nyè, m me n yí bè náké timatí, kè bè béi nke dèè, bè nkémmú m bo d̀̀mè bè yè mmù. ⁷ Bè náá ndii m̀nni ke tú Kuyie nyè, m me n yí béi ntimatí, dè í tú bè náá nsiyáabisí nsi, kè bè benkú yèè benkùye tu detetirà? ⁸ Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tu bè me nnáámmè bè d̀̀ ti ke sou nke tú m bè benke mebenkùmè mamè. Mĩ móm̃mu n yóó wè̀tení be bíékè, mí ndi Yiè nKuyie m mĩ béi.

⁹ M bo ã̀nnè teǹtè bèè sou nke tú bè náá mpã̀nã̀nti ke sou nke tú m bè benke timatí, kénáá nsiyáabisí. Bè í yó nkɔké n kɔbe t̃nni mieke, be yèè í yó nkɔke Isidayeeribe yèè mieke, be naàcèi báá na Isidayeeribe tenkè. Kè di banté ke d̀ n tú di Yiè nKuyie.

¹⁰ Bè fétinko n nitibè mbe ke náá ndiwèi kpéi, diwèi me nyí bo. Bè bífí n nitibè maá kù duotí nku. ¹¹ Náké be ke tú fetadiefe kèrinímu nè kuyaakù nè yemátã̀rè. ¹² Ke bo poté kumarí kè kù do kè bè yí benke tibiti sòò borè, a báá yà. ¹³ Mí ndi Yiè nKuyie m béimu ke tú m mieke keè bè c̀úté, kè n yóó bè dùnko fetaafe nè kuyaakù, m mieke kó fetaafe bo bè poté nè yemátã̀rè kè bè cã̀ke. ¹⁴ M bo p̀nte kuduotí di bí kù kè kù do, kè ku pũ̀ feitóo, kù bo do kè di yã̀ke, kè di banté ke d̀ n tú di Yiè nKuyie. ¹⁵ M mieke bo yè dii m̀nni kuduotí nè bèè kù bífí, de m̀nni m bo di beke ke d̀: Yé kuduotí borè nè bèè do kù bífí? ¹⁶ Isidayeeribe mieke bèè do tú bemáà m pã̀nã̀nti náámbè? De m̀nni di ténke báá yà m pã̀nã̀nti náámbè, bèè do náá nSedisademmu kɔbe ke tú diwèi kèriní, bá dimarí í kèriní. Mí ndi Yiè nKuyie mĩ béi.

Kuyie nyè nhEsekerii náké ti bèè sou nke tú bè tu ku pã̀nã̀nti náámbè

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kè n náké ke d̀: Oniti f̀! Wè̀te a botí kó besapã̀mbè bèè náá mbemáà kpeti ke tú bè tu m pã̀nã̀nti náámbè. A bè náké m pã̀nã̀nti, kè bè cau. ¹⁸ Á bè náké ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú bè bo yà! Bembè bèè yã̀nti iduké ke ù̀nninko n nitibè ke dùkù ifátíyí ke daati benitibè yò, bekótibè nè ibí ke tanninko n nitibè wè̀rè ticù̀ti mieke ke né d̀ kècoo mbe móm̃m̃m̃be be kpeye yáaba? ¹⁹ Bè cà̀ri n yètiri ndi n kɔbe cuokè medibii ndinacèkutiri dimáà kpéi nnè mudii sám̃p̃rè kpéi nke kòu bèè í d̀ nkékuo ke yóu bèè d̀ nkékuo, ke sou n nitibè bèè í yetírí timatí. ²⁰ Deè kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie nkè m béi nke tú: M mieke bo bè yè, be duké bè sounnè ì n nitibè ke bè tanninko ticù̀ti mieke. N yóó ì t̃ũ̀mu képitè be wè̀rè bè pí nyè nè ticù̀ti sinɔ̀ k̃me. ²¹ N yóó kèrimu be fátíyí kédeetè n nitibè kè bèe yè be c̀̀ti mieke, kè bèe banté n tùmè di Yiè nKuyie. ²² Di niiri bèè d̀̀ri bè mbe mesàà nnè di kó siyáabisí m móm̃mu m me nyí cà̀rè be yèmmè kè di yáúkunko meyei nd̀̀ribè k̃nti bá bè í yóu meyei nkè dè bo yie nkè bè ñfòu. ²³ Dè dèemu yie! Di ténke í yóó náké siyáabisí, n

yóo fietemu n nitibè di nou mieke, kè di banté n tùmè di Yiè nKuyie.

Dibwò bo mbomè a yèmmè mieke

14 Kè Isidayeeribe kó behèikènkótibè mabèe kotení m borè, kénkari. ² Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ³ Onití fí! Be nritibè bókè bo be mieke nke, bè dajú mmedíímmè mme mèè yó nte kè bèe yeté, m bo yie nkè bè m beé ntimatàà? ⁴ Náké be ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú Isidayeeribe mieke, wèè yèmmè bo mbo o bókè ínkè kòò kotení ke bo beé mpāñnāñti náañtò timati, mī mómumu n yóò ò tēñné o bókè sū mèè kpéí. ⁵ Kè dèe yie nkè n wēte kényú nyIsidayeeribe yèmmè bèè n dēténè be bókè sūú mmèè kpéí. ⁶ Nè de kpéí náké Isidayeeribe ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Wētenēni, búfínnénè di bókè nè isoke imou.

⁷ Isidayeeribe bemou mieke yoo bepòbè bèè kōtení ke bè bonè. Kòò mōu n dēténè, kòò bókè bo o yèmmè mieke, kòò yèmmè bo dèè yóò ò bo nde bíékè, kè de yie nkòte ke sñtè m pāñnāñti náañtò ke bo ò beé ntimatí, mī mómumu n yóò ò tēñné. ⁸ Mī yóò wēētení o bíékè kòò dō medòrimè mamè mèè yóò naá ndikotinùu kè bè ndi naá. De yie, m bo ò dèite n kobe cuokè kè di banté n tùmè di Yiè nKuyie.

⁹ Kè m pāñnāñti náañtò mōu bo wèè me nyóu kè bè o ciité, mí ndi Yiè nKuyie mmī yóu kè bè ò ciité. N yóo youte n nòtè nte o ínkè, kòò dèite n nitibè Isidayeeribe cuokè. ¹⁰ Bè bo tō bedé de kó meyei, nwèè kōtení ke bo ò beé nnè wenwe bè beé nwè. ¹¹ Kè dèe yie nkè Isidayeeribe dōke bá n dēténè, kè n yetírí n kpeti ke dōke sñnkunko bemāà, bè tu n kó benitibè mbe kè m bè te. Mí ndi Yiè nKuyie, mmī béi.

Kuyie nhwí í nsñtè kékpetínnè onití

¹² Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dò: ¹³ Onití fí! Kè dè dō ndiheí mari kobe yete n kpeti, ke dō dèè í wenni, kè n yòute n nòtè ke dèite be kperè demou dèè do súò mbe buo mieke, kè n duónní dikònni, ke kù iwūñ nè benitibè. ¹⁴ Kè dè sñ mbenitibè bo de kó diheí mieke, ke dōnnè benitibè bie mbe tāditi Nwewe nè Danniyeeri nè Isobu, beé yóo yenté, bè dōñri mèè kpéí n dómè. Mí ndi Yiè nKuyie mmī béi.

¹⁵ Kè dè me ndò n duó nkè depímpínnè deè yènní ke pī nde kó diheí mieke benitibè ke di dúonko bá òmōu tēñke í dè pēnkù depímpínnè dende kpéí. ¹⁶ Kè de kó benitibè botí bo de kó diheí mieke bētāñti, mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè mī béi, mbè báá na kédeetè be bí initidaai yoo initipò, beè mää yóo cooté kè de kó diheí dúonko.

¹⁷ Kè dè me ndò n duó nkè mudoò muò tanní be tenkè mieke kè bè kù iwūñ nè benitibè. ¹⁸ Kè dè sñ nde kó benitibè botí bo bētāñti. Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè mī béi, mbè báá na kédeetè be bí initidaai yoo initipò, beè mää yóo cooté.

¹⁹ Kè dè me ndò m mieke keè bè yè kè n duónní mutenkúú, kè mù bè kù ke bo deè benitibè nè iwūñ. ²⁰ Bá kè benitibè mabè bo de kó diheí ke dōnnè Nwewe

nè Danniyeeri nè Isobu. Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè mī béi, bè báá na kédeetè be bí initidaai yoo initipò, beè mää yóo cooté bè dōñri mèè kpéí n dómè.

²¹ Mí ndi Yiè nKuyie mmī béi nke tú, bá nè m me nduónkomè tiyēñti tināà: Mudoò nè dikònni nè depímpínnè nè mutenkúú nSedisademmu ke bo kuò benitibè nè iwūñ kédeè. ²² Bá nè memme n yóo súmmu benitibè kè bèe yènní Sedisademmu eí kékōtení bè di pīñní kè di borè, kè di yà be borime nè be dōñrimè, kébanté mùò kpéí nte kè n duó nkè de kó meyei ndo nSedisademmu, de mōnni kè dí banté ke dò n yí sñtè ke duó nkè de kó meyei ndo Sedisademmu, mí ndi Yiè nKuyie mī béi.

Kuyie ndōnnenèmmè Sedisademmu kobe fínyí kó mutie

15 Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dò: ² Onití fí! N yóo da beke timatí nti, fínyí kó kudú pēētè ba detie nterè kpeyi? ³ Bè dōñrinè dēmarè de kó kudúà? Bè bo na ké kù dōñnè febaafe mafè kénsakù tinentàà? ⁴ Nte ku kè bè kù tōtinnè kè kù còuté tipíñti tidé. Kè ku cuokè còuté. Kù bo yie nkédōnnè dēmaràà? ⁵ Bá kù do wenni dīl mōnni bè do í kù dōñrinè mūmamù, kè kù bo còutému kè bè né kù dōñnè dēmaràà?

⁶ Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè m béi nke tú: N cōu mmèè botí nfínyí kó kudú ideí tei cuokè, n yóo me n dō Sedisademmu kobe. ⁷ N wēētení be bíékè nke, kè be yèmmè dō mbè yenténè muhāñ nkè mù né yóo bè còuté. M bo wēētení be bíékè kè bèe banté n tùmè di Yiè nKuyie. ⁸ M bo duó nkè be eii nduónko bè n yete mèè kpéí. Mí ndi Yiè nKuyie mmī béi.

Kuyie ndōnnenèmmè Sedisademmu debire bè dootóo dè

16 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ² Onití fí! Benke Sedisademmu kòò banté ò dōñri ì sōke. ³ Á ò nāké ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie mmī ò náá nke tú: Sedisademmu a fuku nè bè da peitémè a tu Kannahāā kou nwe, kàa cice tú Amōriibe botí kou, kàa yō tú Itiibe botí kou. ⁴ Nè bè da peitémè nè a yāmè diyie, kéndōnnè debire nde, bèe da peitè bè í nkèetè a neititò, bá bè í nda wùò ke da wénkūnne, bè í nda waare mukókúú, bè í da dātínnè kuyààkù. ⁵ A do dō nyisíé nyi òmōu í nda kuò mmesémme, bè do í da dō dende kó dimāà, bè do da dootóomu dikpāà mieke bè da peiténí dīl yie. ⁶ Kè nní mpēnké ke da yà kàa duónnè meyi. Memme n da nākémè ke dò: Nfòu! Ke sñ nha kpaānè meyi. ⁷ Memme n duómme kàa kōtè dikpāà kó timúti kōme, ke pīñte ke deuke, ke tñtè, ke yè yeme, ke yè ticití, ke né nkpaá bo a tetiri. ⁸ Memme kè nní mpēnké ké da yà, ke sñ nha cēntení ke dèè. Kè n da dātínnè n yaòbòri mánkù kékāñ nha fei, ké da dúonnnè dinùu ke dò: M bo da puoke, kàa naá m pokù. Mí ndi Yiè nKuyie mmī me nyē.

⁹ Memme n da wùomè ke òuté meyi mmèè da dáátí, ke da pe mmekùò, ¹⁰ ke da dātínnè tiyààti tìl kpē nnè tineusààti bè dōñnè tì tikñnti tìl nukú mesàà, nnè kuyaàbomboúnkù kùò dùñkenè mupààkonkperímù, ke da dátínnè kuyaàsààkù, ¹¹ ke da sàri, ke da ùñné sinéi, ke da dùú mmedèi, ¹² ke tōnnè a òñni mumámáá nke

da tōnné yetootōre, ke da íhné fεσωγítòòdáfē. ¹³ Ke da sãri mesωω nnè timátì péítì kó tisãtì kàa ndaati mupààkonkperímù kó tiyààtì nè tiyaàsààtì tìi kpē, kè n da duó mmuyuo nsààmù nè mecekùò nnè mekùò kàa yo nke wenke mediè nke naá nhokpààtì. ¹⁴ Kè yebotè da yǐtè a wenniku kpéi nke yé kù do í mànnèmè kùmakù a sãri tìi sãtì kpéi. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi me nyē.

Sedisademmu dōòrimè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kōme

¹⁵ De mōnni kàa wenniku nè a yetifeítóo kè dè né da souté kàa naá nhonitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè ke yaá nhamáà nè bèè kó dimàà kòriní a borè, ¹⁶ ke tùóté a yaàsààtì yeyōrè kpeti ke dōònè titouti yebωωwǐtōrè borè ke càke amàà nè ye. ¹⁷ Ke tùóté mesωω nnè timátì péítì kó tisãtì n do da duó ntì, ke dōònè sibωωtenkaanii sidaasi ke m bùtinné ke sì tūnne. ¹⁸ Ke tùóté tiyààtì tìi kpē nke sì dàtinné, ke tùóté n kùò nnè n tūdààrí ke sì cùu. ¹⁹ N do da duó mmùu yùo nsààmù nè wèè pēē nè mèè kùò nnè mèè cekùò n do da duó ndè, kàa nyo, nha de mpāā nsitenkaanii ke dè nsi cùunko. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi me nyē. ²⁰ A dōò onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kōme mme ke m bùtinné kètūnne yebokè, kè dende í sànnè, kàa tùóté m bí a m peiténè ì, initidaaì nè initipòì ke ye pāā, ²¹ ke tùóté m bí ke ì fié sibωωtenkaanii ke cùu. ²² Ke m bùtinné ke dōòri isōke kperè, ke tūnne yebokè bá a í denniní a bikémbénti, a do bo diì mōnni a tetiri ke duónè meyiì. ²³ A yei mmeè sūú. A bo yà! Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi. ²⁴ A āā yèè wǐtōrè tipìtì timɔu, bá kùu ce nùu, ke sūu a wenniku nè bèè kó dimàà pēnkù. A dōòri onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kōme mme kè dè sūú. ²⁶ Fǐǐ taunnè Esibiti kɔbe a cēpεεtitɔbè kperibè. Kè dè sūú nke ìi m mieke. ²⁷ Kè n yòute n nùtè a ínkè, ke da neuté tidiiti ke duó nkàa dootitɔbè da na, kè ifei pī nFidisitēēbe kó bekpààtibè a m bùtinné mèè kpéi. ²⁸ Bá dè í da sànnè, kàa tūnne Asidii ei kɔbe, bá nè memme dè í da sànnè. ²⁹ Kàa sɔtè ke taunnè Babidɔni kɔbe, bepotambè diebè nè memme a me nyí sànnè. ³⁰ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: Meyèmmè meè da dōnté kàa dōò onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè o kōme. ³¹ Ke maá yewǐtōrè tipìtì timɔu, bá kùu ce nùu ke senku ticuuti. A í dōnnè benitipòbè tɔbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè bè dōmmè. ³² A dōnnè onitipòkù wèè ɔɔ yóu wènwè o dɔù káyè kéwammú mbenitidaabè tɔbè. ³³ Benitipòbè tɔbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè bè bè yietimu, kè fǐ nnè pāā nyepārè a dacíè ke ye yūōnni kè ye bo nkòriní a borè ke da dounè. ³⁴ A kó munitidawammú í dōnnè betɔbè kōmu, benitidaabè beè í da wanti, fǐǐ wanti benitidaabè, ke bè yietí ke kōnté meborime.

³⁵ Sedisademmu, a dōnnè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè wènwè. Kénté mí ndi Yiè nKuyie n tú mù. ³⁶ Mí ndi Yiè nKuyie n tú, a càke mèè kpéi nha kpàtì ke benke a fei a naatinè bè, ke taunnè yebokè ke ye fié ibí. ³⁷ Deè kpéi nte kè n yóo tíí nha natitɔbè bèè kó dimàà da dɔke nè a dɔke bè nè a pē mbè, m bo bè tínni

diì mōnni n yóo dátému a yààtì kè da còhnɔ a tetiri be ìkè kè bèe yà a fei imɔu. ³⁸ N yóo da bekénèmu bè bekùnèmè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè nè bè bekùnèmè benitikòbè a ìi m mieke nke ke yóu kè n yóo da kuò. ³⁹ M bo da ānné be nɔu mieke kè bèe puɔ nha wǐtōrè kéfeke a yààtì nè a sãtì ke da cònnɔ a tetiri. ⁴⁰ Bè bo sukú benitibè kè bè da búótì yetārè kè da kúúkè yese, ⁴¹ kécɔu nha cēi ke da dōò bè ye mbè da dōòmè benitipòbè péu ìkè. Kè n kúnté a nitidawammú bá a ténke bá mpāā nha kpàtì. ⁴² M mieke bo da ye diì mōnni kékāā nke mǎnku, n yèmmè bo da nóté, de mōnni a dōòrimè ténke bá nni nyóu. ⁴³ M mieke bo do a ínkè. A í mè ndèntenímè a bikémbénti mōnni nè memme ke ìnko m mieke, m múnke né còmmúmu ke bo da fǐǐ nha dōò dè. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi. A dōò tìi sāsààtì kperè dende kè n yí mbuò de kpeti kàa né sɔtè ke dɔke dōò isōke kperè mōmmɔnne.

Sedisademmu kɔbe kó meyei mpēētému yehekè teyè kɔbe kōme

⁴⁴ Sedisademmu a kperè yóo naá ndikotinùu ndi bèè nɔnnè yekotinò kè bè ndi nàa nha kpéi nke tú: Yǐ dōmmè, bire me ndò. ⁴⁵ A yǐ baa do dōmmè ke senku o dɔu nè o bí, a kperè me ndò. A kó bekótibè nè a neí bè do dōmmè ke senku be daabè nè be bí. A kperè me ndò. Di yǐ do tú Itiibe botí kou nwe, kè di cice tú Amɔriibe botí kou. ⁴⁶ A kóò kò tu Sammarii wèè bo a bakù cǎnku bíékè, a kó teyāātè tēè me mbo a bakù yóu tēè tu Sodɔmmu nè o bí. ⁴⁷ A tūnne beè kó meborime ke dōò be kó isōke, a càke ke dè pēētému be kperè mediè. ⁴⁸ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè mîi béi. A kóò kóti Sodɔmmu nè o bí bè í dōò fǐ nnè a bí di mè ndōòmè. ⁴⁹ Nte a kóò kóti Sodɔmmu yie kó meyei ntúmè: Tefentè nè tidikédenti, ò bo ntiemmè, kénkari ke í yīkù dēmarè, wenwe nè o bí, bá mesémmè í ò bonè ocíri nè oséniwè. ⁵⁰ Tefentè tēè do bè deuté kè bèe dɔò isōke kperè n yīkè, kè m bè kei nkéndōnnè a yàmè. ⁵¹ Sammarii yie wenwe í dōò meyei mbá kè mè kǎákè a kōme cuokè. A dɔke pēi nha kó isōke kè dè tontému. A kó isōke ìi sūú, ndeè te a kó bekótibè nè a neí kè bè dō mbè wenni. ⁵² Fǐǐ yóo tɔ tūnké be kó ifei, ke yé fǐǐ dōòmè isōke kè ì pēētè be kpeyi, kè bè dō mbè wenke, fǐǐ tieke ifei, nè yesáambè, ke yé fǐǐ temè kè bè dō mbè wenni. ⁵³ N yóo wēte kéliimmu Sodɔmmu nè o bí kécónné, kélii nSam-marii nè o kpeyi kécónné, ke múnke da ìi nkécónné be cuokè. ⁵⁴ Kè dēe yie nkàa tɔ a fei késínné a yuu a dōò dēè kó dimàà de kpéi nkè dēe bè bántè. ⁵⁵ A kóò kóti Sodɔmmu nè o bí bè bo wēte kécómmú be fǐtè kótè nye, Sammarii nè o kpeyi kè bèe wēte kécómmú be kpeye. Fǐ nnè a kpeyi kè di wēte kécómmú di kpeye. ⁵⁶ A do mɔke diì yie tefentè kénsenkumu Sodɔmmu koò daú. ⁵⁷ Ke sǐ nha fei mu nyí feitè koò dōnnè. Di mōnni Edɔmmu ei kó besapàmbè nè yehekè teyè kɔbe bèè di fité bè né daú fǐ nwe, bembe nè Fidisitēēbe kó besapàmbè bèè do da senku tipìtì timɔu. ⁵⁸ Fǐǐ yóo tɔ a kó munitidawammú a dōò tì nè isōke kperè a dōò de kó tiyeti. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi me nyē.

⁵⁹ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: A dòn dè n yóo de nda fúú. Ke yé fúú sènkèrimè a n dúnne dii nùu ke t̃te mí nnè f̃ nti kó metaummè. ⁶⁰ Mí mme nkpaá yé-mu metaummè n do da dònne mè a bikémbénti m̀nni, n yóo w̃te ke da dònne mu metaummè mèè yó mbo s̃á. ⁶¹ De m̀nni k̃a dentení a borime a bo c̃uté dii m̀nni a kó bekótibè nè a neí, kè m bè nda duó nkè bè ntú a bí, nè be ti í yó mm̃ke metaummè mí nnè f̃ nti m̃ke mè. ⁶² Ke yé m̃i yóo w̃te ke da dònne mè metaummè, k̃a banté n túmè di Yiè nKuyie, ⁶³ kédentení a borime do d̃ommè, kè ifei da pí mbá a nùu báa táuté m bo da cíé ndii m̀nni a dòn dè dem̃u, mí ndi Yiè nKuyie mm̃i béi.

Kuyie nh̃antémè Isidayeeri ke d̃onnenè fetúúfè

17 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke d̃: ² Onit̃ f̃! Waá dináaanh̃antiri Isidayeeri ke pí nke di mbè ánté. ³ Náké be ke d̃: Mí ndi Yiè nKuyie n tú fetúúfè diefè mafè feè k̃tení Dimaa kè fe fièti deu kè fe f̃ti òkù, kè fè dàatí ticiti ke ã yeỹrè, ke b̃óté Dimaa túúkù kó mutie s̃t̃iri kó kubakù meyómmè k̃ku. ⁴ Ke k̃eté mu bake meyómmè k̃peyi kó dimàa ke it̃nè, ke k̃onnè bepotambè cie, ke ì d̃ú mbepotambè kó dihei mieke. ⁵ Ke d̃è ke waá ntiet̃i de kó dihei k̃peti ke ti buct̃i kupaku kùu duó, ke ti fií mmenie ntaké, mutie mùu ñonnè menie mmu k̃me. ⁶ Kè ì p̃unte ke naá nf̃nỹ kó mutie mùu péi mesàa ke w̃u nkè mu f̃ãti wetí feè túúfè kè mu cíé ntati ketenkè, kè mùu yè ibake. ⁷ Kè fetúúfè diefè tefè yènní kè fe fièti deu kè fe f̃ti òkù ke í sénní. Kè f̃nỹ kó mutie cíé nyè ke fè wetí. Kè mu bake fe wetí kè mu yèmmè d̃ mm̃u bo péte menie nfe bíékè, kè d̃è p̃éte mùu fiíkú d̃. ⁸ M̃u me nné do fiíkú ketensàakè nke kukò m̃p̃émmè kè d̃ bo yie nkè mùu yè ibake képeit̃e yebe, k̃entú f̃nỹ kó mutie s̃àmù.

⁹ Mí ndi Yiè nKuyie n tú: M̃u bo na kékótáa? Fetúúfè báa uuté mu cíé nk̃éts̃u mu be, mu f̃ãti t̃i bité kè t̃i k̃peia? D̃è í yó mbékú onitik̃peri yoo kubotí kùu s̃u kù bo mù uutémè. ¹⁰ Nte mu, bè mùu fiímmè mùu bo na kékótáa? Kè diyie yie kè bíékè kó kuyaakù t̃ùkení mùu báa k̃peí mùu fiíkú dàa?

Kuyie mbè wèrk̃unnemè kù bè ñaké t̃i náahti

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nyié ké m béinnè ke d̃: ¹² Náké de kó itook̃peri yembè ke d̃: Di í banté de kó tináahti benkú dàa? T̃i benkú Babid̃nni kóo k̃p̃àti nwe wèè k̃t̃eni Sedisadem̃mu, ke p̃im̃m̃u bek̃p̃àtibè nè sik̃p̃àtibíi ke k̃onnè o cie Babid̃nni, ¹³ ke pí ntekp̃àtibíi yuu kou, ke duó nkò ò d̃únne dinùu ke bo nyié ñho k̃peti, ke p̃im̃m̃u bèè tu bekótibè dihei ke k̃onnè. ¹⁴ Kè d̃è bo yie nkè be k̃p̃àtiyuu mberí ke bá nwanti kédeuke, k̃empí nh̃ò bè d̃únne dii nùu. ¹⁵ Kè t̃èè k̃p̃àtibite me nyete o k̃peti ke deite yet̃rè ke t̃ nh̃Esi-biti kè bè bo duonní sis̃éi nè sinaas̃éi, nè beh̃ãp̃ombè. Ò bo naa? Wèè d̃ò mem̃e ò bo na kédeet̃e omáa? Ò t̃te metaummè ke né bo na kédeet̃e omáa?

¹⁶ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu! Kè m̃i béi. Okp̃àti wèè ò pí ntikp̃ati, ò sènk̃eri wèè kó dinùu ò do ò d̃únne di

ke t̃te metaummè ò do ò d̃ònne mè, wèè k̃p̃àti kó di-hei Babid̃nni mieke nke ò yóo kúmè. ¹⁷ Babid̃nni kóo k̃p̃àti bo bè do dii m̀nni mudòo k̃épenné kuperí nè kudook̃ti ke bo kuɔ benit̃ibè péu. Esibiti kóo k̃p̃àti báa na ké bè deet̃e bá nè o ããp̃ombè me ns̃umè nè o nit̃ibè. ¹⁸ Sedisadem̃mu kóo k̃p̃àti sènk̃eri dinùu ò do ò d̃únne di ndi, ke t̃te metaummè. Wèè me ndo yie nke d̃ò ò yó nyié ñho k̃peti, ke né w̃te ke d̃ò dende, ò báa na kédenne omáa de mieke.

¹⁹ Deè te mí ndi Yiè nKuyie kè m béi nke tú, ò mè nyetenémè nh̃ ò d̃únne dii nùu ke t̃te metaummè n do ò d̃ònne mè d̃è doti o yuu íñkè nke. ²⁰ N yóo ò dií nt̃ic̃ùti nti kòo ta n dit̃e mieke kè nh̃ ò k̃onnè Babid̃nni, kóo bekénè ò n yete mèè k̃p̃éi. ²¹ O kó bek̃p̃ariñuɔm-be bem̃u nè beh̃ãp̃ombè bem̃u bè yóo bè k̃uɔnè dis-iè ndi, bèè bo yenté kè bèe cíéte tip̃iti tim̃u, kè di banté ke d̃ò mm̃i ndi Yiè nKuyie mm̃i béi.

Kuyie nyèmmè kù bo w̃te kéii nyIsidayeeri

²² Kè ti Yiè nKuyie nyié kébéi nke d̃: Mí ndi Yiè nKuyie mm̃i móm̃mu nyóo b̃óté mutie diem̃u s̃t̃iri yómmè kédeite o kó dip̃anni dii p̃unte o baku yómmè kédeke kè mùu fií ndit̃ari dieri yómmè. ²³ Isidayeeri t̃ari dieri dii bè s̃i ndi yómmè mme n yóo mùu fiímmè kè mùu yènní ibake képeit̃e yebe, k̃enaá ns̃t̃iri kó mutie s̃àmù, kè tiñti tim̃u botí nh̃ mu bake íñkè, ke dieku mu d̃éè.

²⁴ Kè detie ndem̃uu banté ke d̃ò n tú di Yiè nKuyie nkè m̃i k̃s̃i detie ndierè ke duó nkè des̃amp̃órè k̃ot̃iri. M̃i s̃s̃ duó nkè d̃è s̃u kè d̃è k̃p̃éi, d̃èè k̃p̃éi kè d̃è p̃óri. Mí ndi Yiè nKuyie m̃i béi nke yóo t̃i d̃ò.

Bá wè nè o yuu ndi

18 Kè ti Yiè nKuyie nyié ké m béinnè ke d̃: ² Yekot-iñ ðnye nyè di náammè Isidayeeri tenkè mieke? Ke tú:

Bekótibè càáké yes̃éi bényè kè ibí ñi nỹar̃ike.

³ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu kè m̃i béi. Di t̃énke í yó ns̃aké k̃enáa nde kó dikotiñuú Isidayeeri tenkè mieke. ⁴ Bá wè o f̃om̃mu bo n ñu mieke nke, cice f̃om̃mu nè debire k̃mu. Wèè càarè wèè yóo kú.

⁵ Kè wèè wetí ke d̃w̃ri n d̃ómè, ⁶ wèè í karí yet̃arè íñkè ke yo ntib̃w̃diiti, ò me nyí feu iw̃u Isidayeeri be b̃w̃tenkaanii, ke í s̃ãu omáa nè ot̃u pokù, ke í duónne onit̃ip̃òkù o ỹnti m̀nni. ⁷ Wèè í cíi mbet̃w̃bè ke yo mbe k̃p̃ere, ke s̃s̃ t̃énnè wèè ò m̀kenè dib̃anni ò wè d̃únne d̃è, ke í yuuku, ke p̃ã ndik̃onni bo bè tidiiti, ke daati tiỹàti bèè bo yef̃k̃perè. ⁸ Ke s̃s̃ í mp̃ente kéndó bèè ò yietí k̃énw̃, nke yóu meyei, ke bekù tim̃óm̃w̃ti, ⁹ Ke t̃u n tannò ke d̃w̃ri n kuó yé mm̃u ke t̃ tim̃óm̃w̃ti. Ò tú onit̃i wèè wetí w̃enwe, de yie nyó nf̃òumu, m̃i béi.

¹⁰ Kè de yie mme m̃peit̃e debire kè d̃è tu oyeiwe ke kou benit̃ibè, kè d̃è d̃ò dende kó dem̃arè. ¹¹ Kè de cice yie í d̃ò dem̃arè kè d̃è k̃ari yet̃arè íñkè ke di tib̃w̃diiti ke s̃ãu dem̃arè nè ot̃u pokù. ¹² Kè d̃è í t̃énnè wèè d̃è m̀kenè dib̃anni ò d̃è duó ndè. Kè d̃è cíi mbeç̃ir̃ibè nè bes̃ennibè ke yo mbe k̃p̃ere, kè d̃è fié Isidayeeri be b̃w̃tenkaanii ke

dòò isɔke kperɛ. ¹³ Ke níí penté kéndó kécɔnte, wenwe kó kubotí ò nfòùà? Ò bo kú, ò dòò ìi sɔke doti o yuu ínkè nke, kòò yóó kú.

¹⁴ Kòò nìtì me mpeité debire kè dè wùó nde cice dɔɔri mèè yei nkó dimàà ke í mè tũnne. ¹⁵ Ke í katí yetàrè ínkè ke yo ntibɔɔdiiti ke í feu iwũɔ Isidayeribe bɔɔtenkaanii ke í sãũ nhomàà nè otɔ̀ kóo pokù. ¹⁶ Ke í cíí mbenitibè ke yo mbe kperɛ, ke í yuuku ke pãã mmudiì dikònni bo bè, ke daati tiyààtì bèè bo yefɔ̀kperè. ¹⁷ Kòò í dòò dèè í síé, ke ɔ̀ í mpente kéndó kécɔnte, yoo bèè ò yietí kénɔ́ ke tũ n tannò nè n kuó. De yiè mbáá kú o cice yei nkpréí, nhò yó nfòumu. ¹⁸ O cice wèè fèkù betɔ̀bè kperɛ, ke yuuku bá ò í dɔɔri mesàà nho kɔ̀be cuokè, wèè yóó kú o yei nkpréí.

¹⁹ Kè dínđi tú: Ba nkpréí nte kè debire ɔ̀ í nɔ̀ de cice yei.

Debire dɔɔrimu dèè wetí ke tũ n kuó ke dɔɔri ì yèmmè, dende yó nfòumu. ²⁰ Wèè dòò meyei nweè yóó kú. Debire báá tɔ̀ de cice yei, nde cice me mbáá tɔ̀ debire yei. Wèè dòòri kè dè wenni n yóó we nyietí mesàà, nwèè dòòri meyei nkóò yietí meyei.

Kuyie nyáúkunnemè ku kɔ̀be kɔ̀nti kè bè bo ndɔɔri mesàà

²¹ Kè ti Yiè Kuyie nyíé kébéi nke dò: Kòò yeiwe wèè me ncèète ke yóu meyei nhò do dɔɔri mè, ke tũ n kuó imɔ̀, ke dɔɔri dèè wetí, n dɔ̀ dè, ò yó nfòumu, ò báá kú. ²² N ténke báá dentení ò do dòò mèè yei. Ò yó nfòumu ò dòò mèè sàà nkpréí. ²³ Mí di Yiè nKuyie n dɔ̀ oyeyiwee kúmáà? N dɔ̀ wèè yóu meyei nhò dòòri mèmme kénfòu. ²⁴ Wèè do dɔɔri mesàà nkè wèè me nyóu mesàà nhò do dɔɔrimè, ke kòò benitibè ke tũnne beyeibe dɔɔri mèè yei ò né nfòùà? N ténke báá dentení mesàà nhò do dòò mè. Ò yóó kúmu ò yete mèè kpréí n kpeti ke dòò meyei. ²⁵ Kè dínđi tú mí ndi Yiè nKuyie ndɔɔri dè í wenni: Kén-ténè dínđi Isidayeribe n tú mù: Mí kó medɔ̀rimè í wennaà? Dè í dò ndíi kɔ̀me sɔ̀nàà? ²⁶ Kè nsà wèè do dɔɔri mesàà nkòò mè yóu ke dɔɔri meyei nke ku, o kó meyei nhò do dɔɔri mè mèè kpréí nte. ²⁷ Wèè do dɔɔri meyei nkè wèè me nyóu meyei nhò do dɔɔri mè ke dɔɔri dèè wetí, n dɔ̀ dè, ò yó nfòumu. ²⁸ Ò tããtè mèè kpréí nke yóu meyei nke dɔɔri mesàà ndèè te kòò yó nfòu ò báá kú, ²⁹ Bá nè mèmme dínđi Isidayeribe kè di tú n dɔ̀rimè í wenni, mí dɔ̀rimè í wennaà kè di kɔ̀me? Dè í tú díi kɔ̀me sɔ̀nàà? ³⁰ Dè te kè n yóó di bekénè dínđi Isidayeribe bá wè o dɔ̀rimè dòmmè. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi. Ceetenè kényóu meyei nke ténke bá ndɔɔri dèè bo di bɔ̀. ³¹ Yóunè meyei ndi dɔɔrimè kémɔ̀ɔte meyempámmè, di dɔ̀ kékúmaà Isidayeribe yáa ba nte? ³² Mí ndi Yiè nKuyie n yí dɔ̀ òmɔ̀ bo kúmè, ceetenè tũnké kénfòu.

Esekiéri kuó ndíi kúdabònni Isidayeribe kpààtibè kpréí

19 Kuyie nkuu n nàké ke tú n kuó ndikúdabònni Isidayeribe kpààtibè kpréí.

² Náké be ke dò:

Nè dimònni di yɔ̀ do tú diciriciri niiri ndi,

ke duó yedaayè cuokè kè di bí di ɔ̀ri kè di ì piú.

³ Ke píí diciriciribii dimàà ke dii naá ndiciriciripànni, kébebíi mupímmù, kémpríi mbenitibè ke cáá.

⁴ Kè yebotèe keè bè nàámmè di kpréí, kè di pí ntimáti kétɔ̀nné di ɔ̀nni kuyímpie nke di kònnè Esibiti.

⁵ Kè kuciriciriɔ̀kùu yà kù pààmèmu kù do baà dè, kè ku yèmmè do bo dèè ínkè kè dè naá ndetètìrè kè kùu yóu kétúóté ku bire terè kédɔ̀ diciriciripànni.

⁶ Kè di nfiri yeciricirè daayè cuokè kénáá ndiciriciridaà kébebíi mupímmù kémpríi mbenitibè ke cáá.

⁷ Ke puó nsikpààticéí ke puó nyekpààtihekè, kè di konte kufɔ̀wáá mpí mbèè bo de kó dihei.

⁸ Ke píi mbekúpobè ke dɔ̀unè kè ibotí tei yehékè dieyè kɔ̀be bèè fité de kó dihei

kè bèè íté kécómmú

ké di díi nticùtì

kè tii di tùtì.

⁹ Kè bèè di tɔ̀nné kuyímpie nkéɔ̀te kè di duó mBabidɔ̀nni kóo kpààti, kòò di tanné kutãdènkù mieke

kè dè bo yie nkè bè báá keè di tammè Isidayeribe tãrè ínkè.

Bè kuó ndíi kúdabònni fɔ̀nyí kó mutie kpréí

¹⁰ Mèmme kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

Di yɔ̀ do dò nfɔ̀nyí kó mutie bè buotí mùmму menie mborè

kè mù péi mesàà nke ã tifãàtì menie nsũ mèè kpréí mù borè,

¹¹ Kè mu bakese pũnte kényè mupóó, kékpenke kénáá nkukpààtipààti, kénhokù kèpèéte ibake sɔ̀nyí kè i yómmèe tuɔ̀ke yewetè, kè bè mmù bùs mu bake okù mèè kpréí nke sũ.

¹² Kè bèè mù uutè nè kemieke kébɔ̀ nketenke kè diyie yiè kèè bíéké kó kuyaakùu mù fùute kè mu be kpréí kèduoní, kè mu baku diekùu kpréí kè muháá nkù còuté.

¹³ De mònni kè bèè mù fíi ntetenkpetè, dikpáà tɔ̀ɔ̀ntè ínkè.

¹⁴ Kè muháá mmamùu yènni mu mieke ke còu mmu bake nè mu be. Kubaku kperikù ténke í mbo mu ínkè kùu bo naá nkukpààtipààti. Dikúdabònni ndi fesáútifè kperí.

Kuyie ndo tɔ̀mè Isidayeribe bá nè bè me nyetírímè ku kpeti

20 Kè dè mmɔ̀ke yebie nyèyiekè nè bè ti pímmúmè ke kònnè Babidɔ̀nni dibenni yiènni, otãnkù numuwè kó diyie pínni yiè. Kè Isidayeribe kó bekótibè mabèe kɔ̀tení m borè ke bo beé mbe kpeti ti Yiè nKuyie.

² De mònni kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: ³ Onití fí! Náké Isidayeribe kó bekótibè ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú bè kòtení ke bo m beémmaà? Mí ndi Yiè nKuyie n

fòumu! N yí yóo yie nkè bè m beé ntimatì. Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi.

⁴ Oniti fí! Mîl yé nha bè bekénè, bekénè be ké bè nàkè be yembè do dɔɔri ìl sòkè. ⁵ A bè nàkè ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú nè m bè tãátémè, nè n taunnè dii yie Sakɔbu cîétè kɔbe, ké bè benke mmáà ke s̄ mbè bo Esibiti ké m béi nképarikè ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie mmîl bè te. ⁶ De yie ndi m béimmè ke dɔ: M bo bè dènne Esibiti tenkè, ké bè tanné dihei m paaté di be kpéi nke s̄ ndi tenkè wenni ké tidiiti bo nè inààkè. Dihei ndi dii p̄ēté yeteyè yemɔu. ⁷ Dende m bè nàkémè ké n dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie mmîl bè te, beé dootóo be bɔkè be yèmmè bo yèè ìnkè. Ke bè nàkè ke dɔ: Bè báá s̄ũ mbemáà nè Esibiti kó yebɔkè.

⁸ Bè bo dii m̀nni Esibiti bè í d̄s k̄yie n kpeti, bè í nyóu isɔke kperɛ, be kòd mɔu í nyóu be bɔkè be yèmmè bo yèè ìnkè. Bè me nyí nyóu Esibiti kó yebɔkè, ké m miekee kááté ké bo bè yèmmè Esibiti tenkè ke k̄áá nke m̀nku. ⁹ Kè n né wénté n yètiri yàà bo cakemè, de m̀nni ndi n d̀m̀mè dè bo yiennèmè ké n yètiri báá cake yebotè ìkè. Ibotí bè do bo ìl mieke ké m bè benke m máà ké bè dènne Esibiti kó ketenkè mieke. ¹⁰ Mèmmè m be dènnemè Esibiti tenkè ké bè kètènè dikpáà tɔɔntè kperɛ mieke, ¹¹ ké bè duú n kuú nè n tannò bè d̀ nkéndɔɔri dè ké d̄e yie nkè bè nfòu. ¹² Kè m bè duónnè teom̄pùtè kó yewe ké yè ndò mmetaummè mèè bo mí nnè be ti cuokè me kó meccanimè. Kè dè bo yie nkè bèe banté mí ndi Yiè nKuyie mmîl bè c̄ánnémè. ¹³ Nè memme ké bèe yete n kpeti dikpáà cuokè, bè í ntũ n kuú, k̄eyete n tannò n yé mbè d̀ nkéntũ nyè, ké d̄e yie nkè bè ìfòu. Mèmmè ké bè s̄nkũnko nh om̄pùtè kó yewè. De m̀nni ké m miekee kááté ké bo bè yèmmè dikpáà mieke ké m bè kùò páíí. ¹⁴ Kè n né wénté n yètiri yàà bo cakemè. De m̀nni ndi n d̀m̀mè dè bo yiennèmè ké n yètiri báá cake yebotè ìkè, ibotí bè do bo ìl mieke Esibiti ké m bè dènne. ¹⁵ Mèmmè n yie ke pàrikémè kuce medérímè dikpáà mieke ke dɔ bè báá ta dihei n do yé n yóo bè tanné di, dii tenkè naati ké tidiiti bo nè inààkè, be kó dihei dii p̄ēté yesɔnye yemɔu. ¹⁶ Ke yé be dootóomè n kuú, bè ténke í ntũ n tannò, ke wènté teom̄pùtè yie s̄ntíke kperi, ké be yèmmè kòte yebɔkè bíkè. ¹⁷ Kè mesémè né m bè nni mbonè, bá n yí mbè kùò ke bè dèè páíí dikpáà mieke.

Isidayeribe í yie nKuyie nkpeti diyie mari

¹⁸ Mí ndi Yiè nKuyie ké n náké be bí dikpáà mieke ke dɔ: Di bá ntũ ndi yembè tié, di me mbá ntũ mbe kó meborime, di bá ns̄nkũnko dimáà nè yebɔkè. ¹⁹ Mí ndi Yiè nKuyie mmîl di te. Di ntũ n tié nke nyé n kuú kpéi nkéndɔɔri ì yèmmè. ²⁰ Di nyé teom̄pùtè yie kpéi, nkè di ncáá nke tú n kperi, ké d̄e yie nkè di banté mí tumè di Yiè nKuyie nwèè di te. ²¹ Bè me nyí nyie n kpeti, bè í ntũ n tié mbè me nyí ndɔɔri n kuú yèmmè. Oniti d̀ nkéntũ nyi ké d̄e yie nkòo fòu. Mèmmè bè d̀m̀mè teom̄pùtè yie tetirè kperi, ké m mieke kááté ké bo bè yèmmè ke k̄áá nke m̀nku dikpáà mieke. ²² Kè n né yóu ke t̄ennéní n yèmmè n yètiri yàà bo cake mèè kpéi ké n d̀ dè bo yiennèmè ké n yètiri báá cake yebotè m bè dènnéni Esibiti

biti yèè ìkè. ²³ Mèmmè n yie k̄béimmè ke pàrikè ke dɔ m bo bè cie nkè bèe ta ibotí tei mieke yehèkè yèè í tú be kperɛ. ²⁴ Bè í d̀m̀ mèè kpéi n kuú yèmmè bè do dootóo n tié nyi k̄ewénté teom̄pùtè kó diyie detetirè kperi. ²⁵ Kè dè mboní ké m bè duónnè ikuú † ìl í wenni ìl í fòunkũnko, ²⁶ k̄edúú nkè bèe cake bemáà ké nni nfeu be bí ìl tu Mpo. Kè dè bo bè p̄i nyisíé ké bèe banté n túmè di Yiè nKuyie.

Kuyie nyóo k̄úntémè Isidayeribe kó mubɔɔféu

²⁷ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ: Deé kpéi nte oniti fí! Náké Isidayeribe ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú be yembè do n yetírímu s̄áà ke íinko m mieke. ²⁸ Bá nè m me mbè tannémè dihei n do béi nképarikè ke dɔ n yóo ké duú ndi. Dii mieke nke ké yàmè sitáá diesi simɔu nè detie ndierè ndemɔu yɔ ke dè fié iwũš, ke nde ntúu ti-húúnti f̄š̄ti ke dè cou menaà ke íi m mieke. ²⁹ Kè m be beke ke dɔ: Bá nkó ditenni ndi di dekùmè, ké bèe di yu ké dɔ dit̄nni, ke me ndi yu nè yíenní. ³⁰ Deé te ké n tu a ké nàkè ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Bè báá ns̄ũrí bemáà ndi be yembè k̄ome ke t̄ũnne yebɔkè, ³¹ ke yè p̄á nyep̄rè ke yè feu be bí ke tuú, ke baa s̄oké ke s̄nkũnko bemáà nè yebɔkè nè yíenní. Ke né yé m bo yóu bembè Isidayeribe ké bè nni mbekù ké kpeti? Mí ndi Yiè nKuyie m bomu ké m̄l béi! N yí yóo yie nkè bè m beé ntimatì. ³² Bè toti ti be yèmmè ti í kraá bo dɔɔ t̄i tu: Bè d̄s k̄éndonnè ibotí tei nyi k̄enfeu iwũš sibɔɔtenkaanii ideí kpesi nè yetárè kpesi. ³³ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu ké m̄l béi nke tú: M mieke bo ké yè ké n youte n n̄ùtè ké mbè baké nè muw̄rímú. ³⁴ M mieke bo ké yè dii m̀nni, n yóo ké dènnemu nè muw̄rímú, ibotí tei mieke ké ciété ke bo ìl mieke. ³⁵ M bo ké k̄tènè dihei teri kó dikpáà mieke ké ti wetínné titɔbè ké m bè bekénè, ³⁶ m bekénè mèè boti be yembè Esibiti tenkè kó dikpáà mieke, n yóo me mbè bekénè mí ndi Yiè nKuyie, mmîl béi! ³⁷ M bo mbè c̄emmúnè kupàati ké bèe t̄ũnne n taummè kó ikuú. ³⁸ N yóo batemu be mieke bèe yetírí n kpeti ké ké dènnè dihei ké bo dii mieke, ké me nyí tati Isidayeribe tenkè. Kè bèe banté n túmè di Yiè nKuyie. ³⁹ Díndi Isidayeribe, mí ndi Yiè nKuyie n tú be mieke bá wè wèe k̄ote k̄enfeu o bɔkè, ké dè nyéútóo ké ti yà ké nsà ké ké báá yie n kpeti, ke ténke bá ncaàri n yetisààri nè be kó yep̄rè nè be bɔɔtenkaanii. ⁴⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi nke tú Isidayeribe kó kubotí kumɔu, be ei dimɔu mieke ké yó nni mbáá ndit̄ari s̄àari ìnkè nke dii tu Isidayeribe t̄ari. Dende n yó n̄cúmmè be p̄rè, ké ké nni nduú mbe diiti nè t̄i keté ke bi nè yep̄rè yèè tu n kperɛ. ⁴¹ M bo ké dènnéni dii m̀nni ibotí tei mieke ké bo ndò n kpéi ntihúúnti kuf̄š̄ku natikù kpeti. Nè beé borè nde ibotí tei yóo bantémè ké dɔ n tú di Yiè nKuyie nke kpa meyi. ⁴² Bè bo banté ke dɔ n tú di Yiè nKuyie m bo w̄te ké ké tanné dii m̀nni be tenkè bembè

† Ikuú: Bè náà nyii kuú kpéi ndie nyi tu Kuyie ndo duú nyi nyi Isidayeribe ìl tu be bo nkù p̄á mbèè tu Mpo, dè né í tú Kuyie ndo yé mbè níí bè nkù kùò, mèè d̄ke. Benitibè bemɔu né do í banté de kó tináanti mesàà. Kuyie ndó be ndɔɔrimè kù do d̄s bè níí bè t̄ùóté kéceetenè f̄š̄f̄e ketifè nfe ké f̄è nkù f̄èúté (Mudennimù 13:1-16). Esekieri d̄s ké tí mbè dente, ké nsà ké ti wènté Odommu 3:20.

Isidayeeribe, n do béi nke dò n yóo duó nkè be yembè.
⁴³ Dendè bè yóo dentenímè be borime nè medòrímè bè sãũ mèè mieke bemáà, de m̀̀nni k̀̀p̀̀é mbemáà meyei mbè d̀̀ò mèè kó dimàà kpéí. ⁴⁴ De m̀̀nni n yóo bè d̀̀ò dè, n yóo dè d̀̀ò n yètiri báa cake mèè kpéí nke, dè í yóo ntú meyei nnè isòke kperè bè d̀̀ò dè kpéí. De m̀̀nni bè bo banté ke d̀̀ò n tú Kuyie. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

Kuyie nyëmmè kù yóo poté Sedisademmu ei kɔbe

21 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke d̀̀ò: ² Oniti fí! Wëëte kubakù c̀̀nku, diyie yìèni k̀̀è bíékè kó dikpàà kécáu nde kó kutempë nkɔbe ké bè nàké m pãñáahti. ³ Á bè nàké ke d̀̀ò: Mí ndi Yiè nKuyie mmíi tú n yóo c̀̀u mmuhãã mmu kubakù c̀̀nku diyie yìèni k̀̀è bíékè kó dikpàà, kè mùu c̀̀uté ndetekperè nè desũ̀̀rè. Bá de kó fehããdèènfè báa kú, ke í c̀̀uté kubakù c̀̀nku diyie yìèni k̀̀è bíékè kɔbe bemɔu. ⁴ Benitibè bemɔu kè bèe banté ke d̀̀ò mmíi mù t̀̀tinne, bá mù í yóo kú. ⁵ Mèmmè kè n kuónko ke d̀̀ò: Áù ti Yiè nKuyie! Bè náantemu n kpéí nke tú n nu nɔnnè yenáaãhãntiyè. ⁶ De m̀̀nni kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀̀ò: ⁷ Oniti fí! Wëëte Sedisademmu bíékè k̀̀kprannè bèè bo n c̀̀iètè nè bèè bo Isidayeeribe tenkè, ké bè nàké m pãñáahti. ⁸ Á bè nàké ke d̀̀ò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yitè ke c̀̀òmmúmu be kpéí nke kpàte n siè ke bo kṹ oyeiwe nè osàù kékua. ⁹ N siè yètiní di ǹ̀rikù mieke ke bo ku osàù nè oyeiwe, kékua benitibè bemɔu, kétúóté Nekefu k̀̀nto k̀̀tuɔkenè kubakù yóu. ¹⁰ Kè benitibè bemɔuu banté mí ndi Yiè nKuyie mmíi kpàtemè n siè ke t̀̀nke í yóo di kpànnè. ¹¹ Oniti fí! Sínné a iikè nè meyeñcaàrímè, m m̀̀tiri nè kuyonku kè bè da wúó. ¹² Kè bè da beke ke yí: A kuónnè ba? A d̀̀ò: N kuò ndèè yóo tuɔkení kécake benitibè yèmmè de kpéí nke, kè be nɔuu bèitè, kè be k̀̀m̀̀b̀̀ù̀̀t̀̀ti do kè be núu nni ntú b̀̀kè b̀̀kè, dè k̀̀r̀̀ínímu, ke t̀̀̀kení ke dèè, mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi!

Kuyie n nàkémè kù yóo kuonèmè Isidayeeribe disie

¹³ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke d̀̀ò:
¹⁴ Oniti fí! Náké be m pãñáahti ke tú, n sũ̀̀tému n siè kè di narike.
¹⁵ N di sũ̀̀tè muk̀̀ù kpéí nke, ke di anté kè di p̀̀nti.
¹⁶ N di sũ̀̀tè ke di anté ke dèèmu, n di sũ̀̀tému kè di narike, kè n di ùtè ke di duó nho k̀̀ùti, kòò bo di èi.
¹⁷ Oniti fí! Kuó nkéwuotoo ke yé de kó disie bomè n nitibè kpéí nke nè Isidayeeribe kó sikpààtibíi kpéí, bè yóo wënnèè si n nitibè kékua. Kè de d̀̀ò memme ceuté a yuu.
¹⁸ Dè tu mebenímè diemè mme, mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi!
¹⁹ Oniti fí! Meire a ǹ̀ùtè dik̀̀usiè yóo kónté ke d̀̀ò kuce m̀̀démè ndi, m̀̀tããti ketíke, kuk̀̀ùseú kudiekù kuù firí di cuokè ke kòu.
²⁰ Kè bo donnè benitibè k̀̀m̀̀b̀̀ù̀̀t̀̀ti

kè bè nkpeutí ke duò.

Dik̀̀usiè dii bo bá wè o b̀̀ri.

N di sũ̀̀tému kè di bo mp̀̀inti, di narike muk̀̀ù kpéí nke.

²¹ Disiè, benke a natimè kubakù yóu

nè kucãnku a yóo cuó mbèè kó dimàà.

²² Mí ndi Yiè nKuyie m múnke yóo meiremu n nɔu kè m mieke bè yè ke kãã nke m̀̀nku. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi!

Babidɔnni kóo kpààti yóo domè Sedisademmu mudoò

²³ Kè ti Yiè Kuyie nyíé ké m béinnè ke d̀̀ò: ²⁴ Oniti fí! Keuté ice idèi Babidɔnni kóo kpààti yóo t̀̀nneni í k̀̀kɔtení nè o siè, kè de kó ice nwë nyi iténí dii èi, kàa ãnnè mecannimè bá kuu ce kó diketiri, bá mèè cannimè kè mè mbenkú dihei mari. ²⁵ De kó ice kó kumakù nku Babidɔnni kóo kpààti kó fehããp̀̀nnafe yóo t̀̀nnenimè kèdo Amɔniibe ei Adabaa. Kè kutekuu kɔtenè Sudaa tenkè Sedisademmu dihei iduotí fité di.
²⁶ Babidɔnni kóo kpààti c̀̀òmmú iceyàtii nyi, de kó ice idé keté dè, k̀̀tãũ tété ke sàari ipie nke bekù yebokè ke wéi iwṹ kó yeõ. ²⁷ Kè tété do o ǹ̀ùtè youte kébenke Sedisademmu ke d̀̀ò, bèe cónné sikpàrisèí k̀̀fii ndihei kó yebòrè k̀̀wuotoo, k̀̀huu fekpàrihúùfè k̀̀cónné sikpàrisèí kè si mbaa Sedisademmu ei b̀̀rè, kè bèe dammú k̀̀pénné kuperí nè kudookoti. ²⁸ Sedisademmu kɔbe bie yó nwúo nde kó mebenkùmè detetirè nde, ke yé bè do bè d̀̀unnèmè dinùu ke d̀̀ò t̀̀matí í yóo bè t̀̀̀kení, kè Babidɔnni kóo kpààti yie né bè benkú be yei mbè d̀̀òri mè, mèè yó nte kè bèe bè p̀̀r̀̀mmú ké bè d̀̀ò tidaati. ²⁹ Dè te mí ndi Yiè nKuyie nkè m bè nàá nke tú: Di me nni ndennimè sãã di yei nke yetiri n kpeti kè dè feió kè di yei nfei di d̀̀òrímè memɔu mieke, deè te kè n yóo yóu kè di ta di dootitòbè nɔu mieke kè bè di pí.
³⁰ Fí nhonitik̀̀ùti Isidayeeribe kóo kpààti a yie t̀̀̀nnímu a yóo yóu di munitik̀̀ù. ³¹ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú, bè bo deite a kpààtiyítòdãfè nè a kpààtipii kàa ceete. Kè bèe déúk̀̀unne wèè do k̀̀éñni k̀̀k̀̀k̀̀unne wèè do de. ³² M bo p̀̀nte Sedisademmu pái pái, kòo naá nyedobuò, de kó kubotí mu nyí buoté diyie mari, k̀̀nkém̀̀m̀̀nè n duó nkè wèè bo bekénè kutenkù ò bo tuɔkenimè.

Kuyie nnàkémè bè yóo domè Amɔniibe mudoò

³³ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀ò: Oniti fí! Amɔniibe daú benitibè mbe, náké be m pãñáahti ke d̀̀ò: N sũ̀̀tému n k̀̀usiè ke dèè, n di sũ̀̀tè muk̀̀ù kpéí nke, ke di anté, kè di p̀̀nti. ³⁴ Bè yóo ndakenè mebenkùmè siyáàbisí k̀̀mme mme kè bepããsoumbè bè nàá nsiyáàbisí kè de yièe tuɔke kè disie do beyeibe f̀̀níí, kè munitik̀̀ùu k̀̀nté. ³⁵ Di m̀̀nni bèè kpànnè be se, bè yènní dii èi mieke nke n yóo bè bekénèmè, be ei bè bè peitè di. ³⁶ M bo bè yè kemieke ké bè f̀̀ùtè m mieke kó kuyaakù kùu d̀̀ò mmuhãã, ké bè duó mbeyeibe, bek̀̀ùbè kè bèe bè kùu bemɔu páí. ³⁷ Kè muhãã mbè c̀̀uté kè be yíi ǹ̀óu nkép̀̀ntè be ei mieke,

bá òmòù ténke báá dentení be kpéí. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

Sedisademmu eì kɔbe dɔɔri ìl sɔke

22 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ: ² Onitì fí! Mîi yě nha bekénè Sedisademmu kó diheì kɔbe, benitikòùbè. Bekénè be ké bè benke be sɔke be dɔɔri ì. ³ Náké bè ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: De kó diheì kɔbe tú bèè cou bembè menitiyíi mbe tenkè mieke, ke dɔɔri sibɔɔtenkaanii ke sɪnkunko bemaà. Bè sùú mmunitikòù mmu ke naá mbeiyibe ke yóo duú nkè be beénti yiè tuɔkení mecaã. Dèè te kè n duú nkè yehékè détiyè nè yè tóonyè kɔbe kè bè bo mbè daú, kè ifei bè pí. ⁵ A càke a yètirì ndi, a yei mmeè sùú, dèè te bèè détirì nè bèè tókè kè be bo nda daú.

⁶ Isidayeribe kpààtibè bèè bo Sedisademmu eì mieke, bá wè ò cou mmenitiyíi mme ò mòke mèè kpéí muwèrímu. ⁷ A eì kɔbe senku be cicebè mbe nè be yòbè ke fèúngo bepòbè bèè kòtení ke bè bonè, ke diinko mesémmè iciribí nè bekúpobè. ⁸ Bá bè í mɔke n cífèè kó kufɔwá nke wúo nteompùtè kó diyè detetirè kperi. ⁹ Be mieke kè benitibè mabè tounko betɔbè tináahti ke bè kòù, ke katì yetārè ínkè ke yo ntibɔɔdiiti ke dɔɔri isɔke kperè. ¹⁰ Kè betɔbè dɔunè be cicebè pobè, kè betɔbè dɔunè benitipòbè be yónti mɔnni. ¹¹ Kè betɔbè dɔɔri isɔke kperè nè be kɔbe tɔbè pobè. Kè betɔbè dɔunè be bí kó bepobè. Kè betɔbè dɔunè be tãbè nè bè wè mbe cice. ¹² Kè bèmabè yietì kè bè kòù betɔbè, kè wèè pènte otòù o kperè ò ndó kécɔnte, yoo bèè ò yietí kénjò. Kè betɔbè fèkù be kɔbe kperè ke yè n kpéí mmí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

¹³ M méiri n nùtè nte Sedisademmu nitibè dɔò mèè yei nkpéi nnè bè còù mmèè nitiyíi kpéí. ¹⁴ M bo wèètení dii yiè be bíékè bè bo mmɔke dikòmbùò kétéí mbe baa nke m baaoà? Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi nkè dè yóo dɔò. ¹⁵ N yóo cíemmu benitibè bèè bo Sedisademmu mieke kè bèè ta ibotí tei mieke yehékè teyè mieke yèè í tú be kpeye. De mɔnni kédenne meyei nSedisademmu eì mieke. ¹⁶ Kè ibotí teii bè wènté detetirè, kè bèè banté n tùmè di Yiè nKuyie.

Kuyie ndònnenèmè Sedisademmu kɔbe timátihúúti tì mu nyí bàte

¹⁷ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ke m béinnè ke dɔ: ¹⁸ Onitì fí! Isidayeribe n dò ntimátihúúti nti tìi kpaá kɔkénè mutáá nnè mebierime nè disɔwùú nè timátì nè dibierimínni. Bè me ndò nke kpaá kɔkè ke ã diònni mieke. ¹⁹ Dèè kpéí nte mí ndi Yiè nKuyie kè n tu: Bè mè nnaámmè timátihúúti tìi kɔkénè tinti mutáá. N yóo bè wènné kítímmu Sedisademmu mieke. ²⁰ Bè ÿ wènné mèè botí timátihúúti nè mebierime nè disɔwùú nè timátì nè dibierimínni ké dè ànné muháá mmieke kè dèè yiete kébate. Mèè botí nku n yóo di tímmè kè m mieke di yè, ke di tuo nke di yiete. ²¹ N yóo di tímmu Sedisademmu eì kécóú, nké di yè kemieke ké di tí muháá nkè dí yiete. ²² Timátihúúti ÿ yiete mèè botí diònn-

nì mieke di yóo me nyiete Sedisademmu mieke kébanté ke dò mmí ndi Yiè nKuyie mmîi di yè kemieke.

²³ De kó difɔnkúò kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dɔ: ²⁴ Onitì fí! Náké Sedisademmu eì kɔbe ke tú be eì dònne ketenkè fetaafe í niu kènke, m mieke bo bè yè dii yiè bè yóo kpeimu ketenkè fetaafe í niu kè kòme. ²⁵ Be kó bekpààtibè sááténè yeciricirè nye ke kontí ke píi mbenitibè ke kòù ke tóu be kpàti kè be kúpobè sùú mbe eì mieke. ²⁶ Kè be kó ikuú niùbè càari n kuó ke sɪnkunko n cífèè, be ténke í baàti dèè tu n kperè nè dèè tu sɔntíke kperè, bè í baàti ikuú yete dè nè ì yie ndè, ke bùtinné teompùtè yiè kpeti ke caàri n yètirì be cuokè. ²⁷ Be kó bekpààtibè sááténè yekpamaà nye ke kòù benitibè ke tóu be kperè. ²⁸ Bèè yè mbè tu m pānāahti náambè kè bè pūú tibítì kè bè benkú meyáabisibenkùmè ke náá nsiyáabisí. Ke níi nnáá nke tú: Ti Yiè nKuyie nyé! M me nyí béi timatì. ²⁹ Kè kuyonku píe ndiheì dimɔu mieke nè muyóò ke fèúngo besénnibè nè beçiribè ke fekú bepòbè kperè nè muwèrímu. ³⁰ Kè n wammú be cuokè wèè bo pénné kuperí kédɔò kudookoti ke cómmú ké m baao kédèetè o kɔbe nè o eì, kè m báá di kùò, m me nyí pètè òmòù. ³¹ Mèmmè m mieke di yè mè kè n di tuo mmuháá nke di kùò, kè di dɔɔri dè do di yo ínkè. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi mè dɔò.

Kuyie ndònnenèmè Sammarii nè Sedisademmu yemancéndúò

23 De kó difɔnkúò kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ: ² Onitì fí! Benitipòbè mabè beè do bo bèdébè ke wè mbe yò. ³ Bè do kpaá ke bemmu keyúúku nkéya nhEsibiti, dende bè kákémè be cɪncirè ke wèú mbe mieserè. ⁴ Oketiwe yètirì tu Oodaa, kòo nantè kperi tú Oodibaa, kè m bè tieke, kè bè m peiténè íbì initidaaì nè initipòì. Oodaa benkú Sammarii nwe, kòo nantè Oodibaa benkú Sedisademmu. ⁵ Kè Oodaa n yete kéwammú yedacɪè nhAsidii kó behāpòmbè, ⁶ bèè dàátì tiyaàwùúti, kùmàndáàbè nè bebeémbè diebè, bedapùnsáátibè, meyeñcátimè yembè, besāndèèbè. ⁷ Kòo yie nhAsidii behāpòmbè iwēi yembè bemɔu kēsāū omáà nè be bɔkè o kɔnti yàuti mèè kpéí. ⁸ Kè baa nsɔké ke dɔutinè benitidaabè ò do keté dè Esibiti bè do káké dè o cɪncɪnni kéwēú o mieserè, kóò benke mùù fòmmu yeimu. ⁹ Mèmmè nh ò ànnémè o dacɪè nhAsidii kɔbe ò dɔ bè nɔu mieke. ¹⁰ Kè bèè ò dàtè kécónnɔ o tetirì kéfiète o bí initidaaì nè initipòì kóò kòunè disie kóò yietí o yei, nkòò bo ndò mmebenkùmè benitipòbè tɔbè kpéí.

Sedisademmu eì kɔbe dòummè

¹¹ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ: Dende kó dimà do dɔɔri o nantè nuu mmieke nke, bá nè memme kòo ncífékè nè o kó kukɔnyautoo mieke kéndɔuti dɔutinè benitidaabè kè dèè pèxétè o kóo kóti kperè do dòmmè. ¹² Kòo benke Asidii kó bedapàmbè o kɔnti yaumè, kùmàndáàbè nè bebeémbè diebè nè behāpòmbè iwēi yembè bèè dàátì tiyaàwùúti nè besāndèèbè, bedapùnsáátibè bemɔu. ¹³ Kè nni nsú mbè

sãũ mbemáà ndi bedé kè be borime do mmèmáà.
¹⁴ Kòò sámpòú kperε deè dòke tonté kòò yà bè wàrinèmè mewũ mBabidɔnni kó bedapàmbè kó tifènti. ¹⁵ Kè bè bou yenaàkũ mbe ka ke bou tiyaàbom-bouinti be yɔ, kè be nuɔ ntònni bekpàrinuɔmbe kpeyi kɔme, ke dònne Babidɔnni èi kó bedapàmbè dòmmè be cie. ¹⁶ Kòò bè kɔũ fenònfè ke pãnkεε bè dɔke kè bè nànkoo mudɔummu. ¹⁷ Kè bèε kɔtení kè bèε wènné didú kè bèε ò càke kòò sɔnkunne kédeè kòò bè pè. ¹⁸ Kòò bè benke ò dɔuti dɔutinèmè benitidaabè kè bèε yà ò fei, de mɔnni ndi nh ò pèmmè n do pè mmèè botí ò kóo kóti. ¹⁹ Kòò né dɔke sɔɔtè ke cãnni cãnni ò do dɔɔrimè Esibiti ò sapànti mɔnni. ²⁰ Ò do bè dɔkemu kè mbè dɔuti dɔutinè iwũ tēmè, sãmmarímú nè sisèí de kɔme.

Kuyie nnàkémè kù yóo wète képotémè Sedisademmu èi kɔbe

²¹ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dɔ: Ò do wète kéndɔuti dɔutinè benitidaabè mbe ò do dɔɔrimè nè dimònni Esibiti bè do kàké de ò cɔncɔnni kéwèú ò mieserè. ²² Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n nàà nhOdibaa ke tú: N yóo duó nkòo daɔtè nhò pè nyè, yeè wèxtení ò biékè tipíti timɔu kóo kpannè. ²³ Babidɔnni kɔbe bemɔu, Kandee omɔu kɔbe, Pekɔdi èi nè Soaa èi kɔbe nè Koa nè Asidii kɔbe, bemɔu bedapànsáatibè nè kùmàndàábè nè bebeémbè diebè nè behããpòmbè iwèi yembè nè besàndèèbè be mieke yóo ò yèmu. ²⁴ Kè kubakù you kɔbe iténni nè sikpàrisèí sidiesi nè sisámpòsi nè behããpòmbè tipíti timɔu kɔbe nè tidɔpíiti nè yepikè, ke da do mudòò kè m bè nda duó nkè bè da bekénè be kuó dòmmè. ²⁵ M mieke bo da ye kè n duó nkè bè da pí nnè kemieke ke kéété a ñnni nè a to, a kɔbe bèè bo nkpaá kè bèε bè fié képímmú a bí initidaai nè initipò, bèε bo yenté kè muháã mbè còúté. ²⁶ Bè bo dáté a yààti kédeite a sãti. ²⁷ De mɔnni kàa yóu mufòmmu yeimu nè a bo ndɔuti dɔutinè benitidaabè a do ketémè Esibiti tenkè a nònfè ténke bá mbo be biékè, a ténke bá ndenniní Esibiti tenkè kpréi.

²⁸ Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi nke tú n yóo da duó nha í dɔ bèmbè a pè mbè. ²⁹ Kè bè da benke mepómmè kéfi-ete deè do tú a kó mucòntimu, ke da cónnó a tetiri, kè bèε yà a fei, ké da wenté mufòmmu yeimu yiè, onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè. ³⁰ Dende kó dimàà yóo da tuɔkení a cãnni cãnni mèè kpréi nke ke taunnè ibotí tɛi, ke fié be bɔkè. ³¹ A tũnne a kóo kóti kó kuce nku, deè te kè n yóo da niinnè ò yãnnè fèè bòòfè.

³² De kó febòòfè cūmpúrimu ke wète ke pèkè nè fe kpréi mbè bo da daá ke ye fè piékémè féi!

Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

³³ A yóo fè yã kémuó mme yeñcaàrimè mme nè kufɔwaá nnè keisòùkè, a kóo kóti Sammarii fe nyã.

³⁴ A yóo fè yãmu kékúótóo páíi ké fè dɔmmú nè a niì nke wéri, kétúóté de kó yewétiyè ke yórinè a me. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

³⁵ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: A n yèmmu ke m bùtinné, deè te kè n tú mufòmmu yeimu nè a cãnni cãnnimè de doti a yuu ñnkè nke.

Kuyie ncaummè Oodaa nè Oodibaa

³⁶ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dɔ: Oniti fí! Mí tu a bekénè Oodaa nè Oodibaa ké bè kpannè isɔke bè dɔ̀̀ri ò kpréi. ³⁷ Ke ye bè cãnni cãnnimè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè ò kɔme mme ke kùɔ benitibè, ke fié yebɔkè, ke ye fié be bí initidaai nè initipò ò nè bè do m peiténè ò ke ò cɔu. ³⁸ Ke né dɔke yié ke sɔnkunne n cíètè de kó diyè dimàà mieke, ke wènté teomputè yiè detetirè kperi. ³⁹ Bè feu dii yiè be bí yebɔkè, de yiè ndi bè tamè mí ndi Yiè nKuyie n cíètè ke tè sɔnkunne. Bè de ndòò n cíètè mieke! ⁴⁰ Kè nù ntɔnnè kè bè yùni benitibè yehékè détiyè kɔbe, bè bè nàké dii mɔnni de kó tináahti bè í nwuɔkéní kénsú mbè wùɔ ke ànné còròò ke sãri. ⁴¹ Ke kàri detèi nsààrè ñnkè, kè tidiiti ñkú nè tihúúnti nè mekùò n do bè duó ndè. ⁴² Kè kunitisúkù nwéki ke í yíèkù timati, kunitisúkù kùu yènni dikpàà tɛdɔntè kperi biékè ku kpréi, ke bè ùnné sinei ke bè òò nyepikè sààye. ⁴³ De mɔnni kè n dɔ: Bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè ke sɔ̀̀tè beè kpaá ke sɔké bè dɔuti dɔutinè benitidaabàà? ⁴⁴ Kè bè kòri de kó benitipòbè mufòmmu yeimu yembè borè, bè kòri mèè botí benitipòbè tɔbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè be boràà? ⁴⁵ Bèè borime wenni bè yóo bekénèmu de kó benitipòbè bè bekùnè mèè botí benitipòbè tɔbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè nè benitipòbè tɔbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè mbe ke kùɔ benitibè.

⁴⁶ Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi nke tú, bèε tíi ndibeéntínni ké bè bekénè ké bè tanné kukòmbòdoroo mieke kéfeke be kperε. ⁴⁷ Kè bèε bè bùtíi yetárè ké bè fié kékuo be bí initidaai nè initipò ke cɔu mbe cèi. ⁴⁸ De mɔnni m bo denne isɔke kperε be tenkè kè benitipòbè tɔbèε banté ke ténke bá ndɔɔri de kó isɔke. ⁴⁹ Bè dɔ̀̀ ò sòke doti be yò ñnkè nke. Beè yóo tɔ meyei mbè dɔ̀̀ mè ke fié iwũ yebɔkè me kó tiyeti, kè di banté ke dò n tú di Yiè nKuyie.

Kuyie ndònnenèmè Sedisademmu tekúmbotè tèè nirime

24 Kè de mmɔke yebie nyèwei nè bè ti pírmè ke kònnè Babidɔnni. Dibenni wéinni kóo tãnkù pínnwè, diyè pínni yiè, kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dɔ: ² Oniti fí! Wãri yíe nkó diyè ké ndi ye, yíe nwe Babidɔnni kóo kpààti yóo domè Sedisademmu kóo pi. ³ N nítibè tu itookperí yembè mbe, náké be dináaanhãntiri. Náké be ke dɔ:

Mí ndi Yiè nKuyie mmíi ye nha dɔ̀̀ de kó mebenkùmè. Á tíi mmuhãã nkedekè, késaa ntekúmbotè kéãnnè menie,

⁴ kéãnnè te mieke imaa nsàayi, nyekpèrè nè yebaayo de kpeyi, nè yekúú yeè tu yesàaye.

⁵ Á tããtè ipemàa nyii tu isàayi ké ò ànné tekúmbotè mieke kètií mmuhãã nkè tèε fãnte kéwènnénè yekúú,

dεμου κέβι.
⁶ Μί νδι Υιέ nKuyie m béimmu κε tú:
 Sedisadεmmu κωβε tú benitikùbè mβε,
 bè bo yà! Be ει dònne tekúmbotè tèè nirimε tè nte,
 bá bè í yóo na kédeite dèè nirimε
 yóoté te maa nké nyi dèi ima ima, a báá soó
 nkùmakù.
⁷ De kó dihei κωβε còu mmèè nitiyĩ nkpaá feimu,
 mè còu dipèri ìnkè nke,
 mè í còu nketenkè κε dò nkèε mè sùòtoo,
 òmçù με nyí mè dàtinné mutãã.
⁸ N dó m miεke bo bè yèmè mme κè m bè pèite,
 deè κpéi nte n yóumè κè bè còu mmèè yĩ ndipèri ìnkè
 κè mè feió bá òmçù í mè dàtinné.
⁹ Deè te mí ndi Υιέ nKuyie nkè n tú:
 De kó dihei κωβε bo yà,
 bè còu mmenitiyĩ mme κè n yóo bè tùò mmuhãã.
¹⁰ Tii nyideí, kètçinne muhãã
 nkébénné imaa nkè ì bi mesàà,
 nkàa cçte kýou κè yekúú cçuté.
¹¹ Kàa dèè á saa ntekúmbotè tekpetè muhãã nyínkè
 κè tèε bi kéwũtè,
 meyũũ mmèè bo te miεke κè mèε yè,
 dèè nirimε κè dèε deite.
¹² Bá nè a yóo με nte pũhñémè muhãã ndèè nirimε dè í
 yóo deite. ¹³ Sedisadεmmu! A κωβε kó mufòmму yeimu
 muu da sñkùnne, κè n dó κε da wénkùnne, a με nyí
 yie nkè m bo da wénkùnne, a ténke í yóo wenke κε
 nkémùnne m miεke bo da yèmè κε kãã nke mànkυ.
¹⁴ Μί νδι Υιέ nKuyie mmĩl béi nkè dè yóo dçò, n ténke í
 yóo pí m màà, mesémmè í yó m pí, n yí yóo kuó
 nhòmçù mesémmè. N yóo bekénè bá wè o dçòrimè
 dòmmè mme. Μί νδι Υιέ nKuyie mmĩl béi.

Kuyie nduómme κè Esekieri pokù kú

¹⁵ Kè ti Υιέ nKuyie nni mbéinnè κε dò: ¹⁶ Oniti fí! N yóo
 deitemu μεtòntòmme wèè da duò ndiwèi, a με mbáá
 kari mukúú, nha báá kuó, tinçnnieti báá yenni a nuç.
¹⁷ A mmítiri amáa borè, a báá kari mukúú. Á bou a
 yaàbomboyókù a yuu, kénie a neùti, a báá kãã nha
 deèhñfè, a με mbáá di bekúdyumbè tçní tii diiti.
¹⁸ Kè nní nnáánnè benitibè dikúnweñni, κè m pokù
 yàà kú kuyyoku, κè dèε wenté κè n dçò Kuyie nwee n
 náké ti. ¹⁹ De mçnni κè bè m beke κε dò: Ti náké a dçori
 mèè benkùmè benkú mù? ²⁰ Kè m bè náké κε dò: Ti Υιέ
 nKuyie nkuu tu: ²¹ N náké dindi Isidayεeribe kunku ti
 Υιέ nKuyie nkù tu mù: Kù tú kù yóo yóu κè bèε sñkùm-
 mu ku cçtè, tèè di ãã tefentè, tèè tú di kó diwèi, di yè-
 mε naatinè tè. Di bí initidaai nè initipòì ìi kpaá de kó di-
 hei bè bo ì fié. ²² De mçnni κè di dçò ndo dçòmè, di báá
 kãã ndi deèmbii, di με mbá nyo ntidiiti bekúdyumbè di
 tçuní ti, ²³ kémbou di yaàbomboyónti di yç κε nie di
 neùti, di με mbáá kari mukúú nyoo dí nkuú. Di dçori
 mèè yei mbo nte κè dí nçitiri kénwè ndimçυ κε mitiri.
²⁴ Μί nhEsekieri n tú mebenkùmè mme di κpéi. N dçòmè
 di yóo με n dçò. Kè dè tũkení dii mçnni di bo banté ti
 Υιέ nKuyie ntumè ti Υιέ nKuyie.

²⁵ Kè ti Υιέ nKuyie nyié κέ m béinnè κε dò: Oniti fí! Bè
 yóo paamu n cçtè tèè bè ãã tefentè. Tèè tu be kó diwèi,
 be yèmmè naatinè tè, bè dó dè nè be yèmmè memçυ nè
 be bí initidaai nè initipòì. ²⁶ De yie wèè bo yenté ò bo
 kçteni a borè κε bo da náké de kó tináahti. ²⁷ De yie a
 nùu yóo wèε kétáyétemu kàa bè nàkénè, de yie a
 nçndenfè ténke í yóo ndari. A yóo ndò ndibenkèri ndi be
 κpéi nkè bèε banté n túmè di Υιέ nKuyie.

Kuyie kpannè ti Amçniibe

25 Kè ti Υιέ nKuyie nni mbéinnè κε dò: ² Oniti fí!
 Wèèε Amçniibe bíékè κέ bè kpannè, náké be m
 pãñáahti. ³ Á bè náké κε dò: Μί νδι Υιέ nKuyie n tú bèε
 kénté kékeè n yóo bè náké ti. Bè do sñkùnne n cçtè κè
 bè ñdaumu, κè Isidayεeribe tenkèε dçunko κè bè ndaú,
 κè bèε pímmú Sudaa κωβε κè bè ndaú. ⁴ Deè κpéi nte κè
 n yóo bè ãnné diyie yie κèε bíékè κωβε nçυ miεke, κè bèε
 cónné be ãpònkàrè be tenkè miεke, kénhã be tenkè
 miεke, kényo mbe diiti κε yũ mbe naamiè. ⁵ M bo duó
 nkè Adabaa tenkèε naá mbè cèmmu dè yòyóbè, κè
 Amçç tenkèε naá ndipedie. Kè di banté n túmè di Υιέ
 Kuyie.

⁶ Μί νδι Υιέ nKuyie n tú meyeyi ndo do dii mçnni
 Isidayεeribe κè bè n daumu κε péu sñçυ κε au κε
 yãnku κε senku Isidayεeribe tenkè. ⁷ Di mçnni n
 youte n nòùtè nte be ìnkè κε bo bè duó nyehékè teyè
 κωβε κè bèε feke be κpεε κέ bè dènnε ibotí tei miεke κέ
 bè kùç, κέ bè dèè. Kè bèε banté n túmè di Υιέ nKuyie.

Kuyie nkpannè ti Mçabu κωβε

⁸ Nte mí ndi Υιέ nKuyie n náá nti Mçabu tenkè κωβε
 nè Seii tenkè κωβε bèè do náá nke tú Sudaa κωβε í
 cããnnè ibotí tei. ⁹ Nè de κpéi n yóo piitemu yehékè yèè
 pi Mçabu tenkè, de kó yehékè ténke í yóo ntú yehékè be
 tenkè miεke, bè bo yè pùç nyemçυ kétaynnè yehékè
 sàáyè: Beti-Yesimçti nè Baadi-Mεũũ kénçç kétuçkenè
 Kidiyataimmu. ¹⁰ Diyie yiení κèε bíékè κωβε mbe n yóo
 duómme de kó yehékè κè bèε yè tieke, kéwènnénè
 Amçniibe κè bè ténke bá ndennini be κpéi. ¹¹ N yóo
 bekénèmu Mçabu tenkè κωβε κè bèε banté n túmè di
 Υιέ Kuyie.

Kuyie nkpannè ti Edçmmu κωβε

¹² Nte mí di Υιέ nKuyie n náá nti Edçmmu κωβε: Edçm-
 mu κωβε pèite bè pèi Sudaa κωβε ìnkè nke, bè càkemu
 mediè mbè peite dè. ¹³ Deè κpéi nte mí ndi Υιέ nKuyie
 nkè n náá nke tú n yóo youtemu n nòùtè Edçmmu ìnkè
 kékuç benitibè nè iwũũ Temaç ει nè Dedanni κpèri dè
 bo dçunko, bè bo fié ye nitibè. ¹⁴ N yóo duó nkè n nitibè
 Isidayεeribe beε peite m pèi Edçmmu κωβε, bè bo bè
 dçò m miεke bè yè, κε bè cçuté κè dè màmè. Kè bèε ban-
 té nh çç peite mèè botí, mí ndi Υιέ nKuyie mmĩl béi!

Kuyie nkpannè ti Fidisitèèbe

¹⁵ Nte mí ndi Υιέ nKuyie n náá nti Fidisitèèbe: Μί νδι
 Υιέ nKuyie n tú bè mè ndómè kémpèiri be dootitçbè sãã
 κε bè sènkυ κε bè nií nke dó κέ bè kùç κέ bè dèè. ¹⁶ Deè

te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tú n yóó youtemu n nòùtè be ònkè, kédeite Kedetiibe kòbe, kékuo kukó mpéémme kòbe bèè sùó. ¹⁷ M bo bè pèite kè dè n yóó, ké bè potè mediè nde mònni kè bèe banté n túmè di Yiè nKuyie.

Kuyie nkpannè tì Tiiri èi kòbe

26 Kè dè mmòke yebie ntepiítè nè dimáà nè bè ti pímmè, otànkù yìè ketiri yìè kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ² Onìtì fí! Tiiri èi kòbe daúmu Sedisademu kòbe ke tú: Wùòò! Sedisademu pònte, benitibè bemòu do ke nkòri di kpàtì kpéí, bàmbà ntíi né tì te, bè tì pàamu. ³ Dè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tú: N yitè ke còmúmumu Tiiri èi kòbe kpéí nke yóó duó nkè ibotí péuu bè do mudòò, biè nníi bo mpènkóo kè betòbè bèè tùòkùni yefífinfirè òmmè dàmmèèrì, ⁴ kèpònte Tiiri èi kó kuduotí nè di cèkperí, ke káuté mutáá nkè kupèrikùu feítóo, ⁵ kénsoké dàmmèèrì cuokè kè beyíndiímbè nye mbe ditirè. Yehékè teyè kòbe bo bè pònte. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi! ⁶ Tiiri èi kó besapàmbè bèè bo mbo dikpàà bè bo bè fié kè bèe banté n túmè di Yiè Kuyie.

⁷ Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi nke tú: M bo duó nkè kubakù yóó kóo kpààtì Babidónni èi kou Nebukan-nesaa wèè kpeñni ke pèéte bekpààtibè tòbè, kòò kòtení nè siséí nè sikpàrinaaséí nè besàndèèbè nè behāpòmbè péu nè benitibè péu. ⁸ Tiiri èi kó besapàmbè bèè bo mbo sihekesí bè bo bè fié, kèpènné kudookoti kèdam-mú mutáá nkéoné Tiiri èi kó kuduotí kè ndi pí nè tidòpiti. ⁹ Bè bo cónné be kpàriséí kèfii nTiiri èi kó iduotí kè sii puo nsicèkperí. ¹⁰ Be naaséí sù ke í sénní bè bo ntatiní dii mònni Tiiri èi kó yebòrè bè òò ta mèè botí bè dùute dii èi kó yebòrè. De mònni mutáá mbo di dàtinné kè si nampoo nte kè di duotíi sántè. ¹¹ Be séí kó yekpèètè bo puo ndi ce imòu, kè bèe fié di nitibè kébuó ndi tenkaanii diesi ketenkè. ¹² Kè bèe éi di kpàtì nè di potanti képuo ndi duotí képuo nsicéí sàasi kéútóo di táàrè nè timunnanti nè di táà mmenie mmieke. ¹³ M bo kúnté be yie, bè téнке bá nyo bè biemmè tikùtidùùtì. ¹⁴ M bo duó nkàa naá nkupèrikùu kénfeío kè beyímpím-bè nye mbe ditirè a ònkè, bá òmòu téнке báá da maá. Mí Yiè nKuyie mmîi béi!

¹⁵ Dè kó difònkúò kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè Tiiri èi kpéí nke dò: Bè bo bè do dii mònni ke bè kòute kè bè nkuò, bè bo kuó de kó dihei mieke benitibè de yìè. Ketenkè kèè soké dàmmèèrì mieke, ke ekè bo sántè. ¹⁶ Nè tii bo bè tùòkení tì kpéí nkufòwáá mbo auté dàmmèèrì také kó bekpààtibè, kè bèe cúténí be kpààtikàrè ònkè kè dáté be yaàsàati tii kpè, nkènkari ketenkè ke kpeutí kè be kòmòbùtì duò. ¹⁷ Bè bo kuó ndikúdabònni a kpéí nke dò:

Wúó! Dihei dii yètiri do feí dàmmèèrì mieke kè di kpeñni kè bè di dé, di téнке í kpaá.

¹⁸ Dè yìè dè bo kpeí ketenkè kèè soké dàmmèèrì mieke ke kòbe,

kè be kòmòbùtì nduò tii da tùòkení tì kpéí.

¹⁹ Mí di Yiè nKuyie m béimmu ke tú: M bo dòò Tiiri èi kè dii naá ntidobontì, kéndònnè yehékè benitibè í ã yè.

N yóó duó nkè ketenkè fùò kó menie mmèè yenni ke di dàtinné, ²⁰ kè di wènnénè ketenkè fùò kòbe bèè do bo nè dimònni bè ã dè, kàa mbo ketenkè fùò yehékè m può nyè nè dimònni ye kòme. Kè di mbo ketenkè mieke ke téнке báá wète kéánné ketenkè ònkè. ²¹ M bo di dòò dè bo do benitibè kòmòbùtì, di téнке í yóo nkpaá bá kè bè di waá mbè téнке báá di yà bitì. Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

Bè kuó ndii kúdabònni kuce medérímè Tiiri èi kpéí

27 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ² Onìtì fí! Kuó ndikúdabònni Tiiri èi kpéí nke dò: ³ Díndi Tiiri èi dii bo dàmmèèrì nùu ke dòrinè yehékè teyè yèè soké dàmmèèrì mieke nè yèè ò tòkénè kupotaá. Mí ndi Yiè nKuyie n tú Tiiri èi dii do náa nke tú:

Di tú bàtòò wèè pèéte betòbè kuwenniku.

⁴ Di do soké dàmmèèrì cuokè nke, kè bè di maá kè di wenni mesàa.

⁵ Senii tári kó detekperè bè tu dè sipèrésì, bè de ndònnè de kóo bàtòò, kétúóté Dimaa tári kó detekperè kédònnè kupàati kùu tò kuyààkù.

⁶ Kè bèe dònè Basā kó detekperè kó ideí tidapenti tii pààtinè menie.

Kóo munnénè Kitimmu ekè yèè soké dàmmèèrì mieke, de kó detie mbè tu dè sipèrésì, de kó ideí, ke cìéké de mieke sipápáheú.

⁷ Kè bèe ò cónné Esibiti èi kó kuyààkù kùu dùòkenè mupààkonkperimù ke kpè.

Kè Edisaa ekè yèè soké dàmmèèrì mieke, kè ye kó tiyaàsòùtì nè tii wùò, ke dò mmekòcèburime nè tii berí kè tì ò dàátí.

⁸ Sidonni nè Adifadi kè de ekè kòbe ò piú kè Tiiri èi kó mecii nyembè bo o mieke kèpí mmutòm-mú.

⁹ Kè Kebaadi kó beheikènkótibè nè be kó beyántibè kè bè bo o mieke kòò dòòri. Bàtòòbè bemòu do cómmú Tiiri èi borè nde ke do nho potanti.

¹⁰ Perisi nè Dudi nè Puti

kè de kó behāpòmbè bo, be kó behāpòmbè mieke ke nuu mbe dòpiti nè be pikè o èi mieke, kè dèe ò duó ndiyeticeéeri.

¹¹ Adifadi èi kó behāpòmbè wènné o èi kòbe ke baa o èi kó iduotí kè Kamadi èi kòbe cómmú yedèrè ònkè ke nuu mbe dòpiti o èi kó iduotí ke di yèútí kuwenniku.

Dikātidierì do bomè Tiiri

¹² Kè Tasisi èi kòbe bèè do Tiiri èi kòbe potanti nè mebierime nè timáti péfíi nè timáti mómmònti nè dibierimínni. ¹³ Yafāà nè Tubaadi nè Meseki kè bè bè donnè tidaati nè disòwùò kó tinenti, kè bè cèkiinè be potanti. ¹⁴ Kè Beti-Tokamaa èi kòbe bè duó nsiséí sù dèri sikpàrinaaséí nè bè do dekù si, siséí deke sāmmarímú kè dè pié si. ¹⁵ Kè Didanni èi kòbe be dòòrinè kupotaá, nyehékè péu ketenkè kèè soké dàmmèèrì mieke ke kpeye sùkùye taà be cie dikātirì ke bè yietí yepápánii nè tinenti péu bè dòònnè tì detekperè, desòùrè kó tidabæti. ¹⁶ Kè

Edõmmu kɔbe péu tɔu tinenti péu nè yetásààgè yèè dò ntitookāti nè yèè dò nfetònfè nè tiyaàwũtì nè tinenti tii kpɛ nnè tiyààtì tii dùòkenè mupààkonkperimù nè ideí wũyì ìl bo dàméèrì mieke ke ceekiinè tipotanti.
¹⁷ Sudaa kɔbe nè Isidayeeribe kè bè bè fiitinè tidiiti tibotí tibotí nè mecekùò nnè mekùò nnè tihúúnti kufɔ́ɔku natikù kpɛtì. ¹⁸ Kè Damaasi kɔbe do mbe potanti tì sũ mèè kpéi nnè tikpàtì tibotí tibotí kè bè tɔunko menaà mbè tu mè diféè, Edibonni èi kɔme nè tipeçiti péítì. ¹⁹ Kè Danni nè Yafāā nè Usadi ekè kɔbe bè yietì timàtì bè má tì ke dèè nè tihúúnti tibotí tibotí kufɔ́ɔku natikù kpɛtì. ²⁰ Kè Dedanni èi kɔbe be fiitinè yesānkōnkè. ²¹ Adabiibe nè Kedaa èi kó sikipàatibí kè bè tu be kó bepotambè, ke donnè be potanti ipe nè yepedakè nè yebɔdakè. ²² Kè bepotandiebè Sebaa nè Damati kɔbe kè bè bè dōñnè kupotaá nke bè tɔuo tihúúnti timɔu botí kufɔ́ɔku natikù kpɛtì nè yetásààgè yebotí yebotí nè mesɔɔ. ²³ Kè Ana èi kó bepotambè nè Kandee èi kɔbe nè Edenni èi kɔbe nè Sebaa èi kɔbe nè Asidii tenké kɔbe nè Medii tenké kemɔu kɔbe kè bè mbè dōñrinè kupotaá, ²⁴ nke be fiitinè tiyaàkpetì nè tiwũtì nè tii kpɛ nnè tii dò ndiùdiù, nè iwēī ìl kpeñni.

Bè kuó ndii kúdabònni Tiiri èi kpéi

²⁵ Mèmmè kè ti Yiè nKuyie mpāñnāñtì nāñtò béi nke dō:

Tasisi èi kóo bàtòòbè dɔku ke kɔrì Tiiri èi kupotaá nkè de kòò bàtòò píe nke cēēke dàméèrì cuokè.

²⁶ Bèè piú de kó bàtòòbè kè bèè ò tannè dàméèrì cuokè, kè diyè yè kèè bíékè kó kuyaakùu ò pònte.

²⁷ Kè tikpàtì tii do bo o mieke, dèè kó dimàà do sɔri o mieke.

Tipotanti, bepotambè nè bèè pī mbàtòò mieke mutōmmú

nè beyántibè bèè dàke bàtòò kpéi nnè behāāpòmbè. Dende kó dimàà kè dèe pōnté, ò bo do dii yèè.

²⁸ Bèè do pī mbàtòò mieke mutōmmú kè bè nkuò nkè dàméèrì peémme kɔbe kpeutì.

²⁹ Bèè kó dimàà do piri bàtòò kè bèe yóu mupirimù. Bèè do pī mmutōmmú o mieke kè bèe cúténì ketenkè,

³⁰ kénkuò nfí nTiiri èi a kpéi mmediè nke cou mutáá mbe yɔ ke pūntí mutápei,

³¹ ke kuò be yɔ ke daati tifòtòntì kénkuò nha kpéi ndikúdabònni.

³² Ke kuò nke tú:

We ndo dōnnè Tiiri èi

dì soké dii mōnni dàméèrì cuokè?

³³ Bàtòòbè do tɔu dii mōnni a nenti ke toti yebotè, tikpàtì tii do bo a èi mieke nè a potanti, dè do sũmu kènte kàa kparikunne kutenkù kó bekpàatibè bemɔu.

³⁴ Di mōnni nte fí, kè dàméèrì da pōnténè.

Fí nnè a nitibè nè a nenti kè di wēnné ke pōnté.

³⁵ Kè kufɔ́wáá mpī nketenkè kèè soké dàméèrì mieke ke kɔbe,

nè a kpéi nkàa kó bekpàatibè kōmbùtì duò

kè be ìlkè sòute,

³⁶ kè kutenkù kumɔu kó bepotambè kuò nha kpéi

ke máari be yɔ,

ke yé a kperè duòmè tikōmbùtì nti,

a pōntému memme sáá kè dè dèèà yoo!

Kuyie nyè mbèè náké tì Tiiri èi kóo kpàtì

28 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dō: ² Onitì fí! Míi tu á náké Tiiri èi kóo kpàtì ke dō: Mí ndi Yiè nKuyie n tú ò mè nhānnémè tefentè, kòo yèmmè dò nhò tu Kuyie, kénáá nke tú ò kàri Kuyie nkó dikàri ndi dàméèrì cuokè. Kòo yèmmè dò nhò m mānnè wenwe onitì. ³ Kòo yèmmè dò nhò ciinè Danniyeeri ke yé disòri kpɛtì timɔu. ⁴ Nè o ciì mmieke nke ò kpenkemè ke mōtè tikpàtì mediè nke tanné mesɔɔ nnè timàtì péítì o cīētè. ⁵ Ò nɔ nkupotaá nku mesàà nkòo kpàtì sũú nkòo mōtè tefentè.

⁶ Deè te mí ndi Yiè nKuyie kè n tu o yèmmè me ndòm-mè ò tu Kuyie. ⁷ Nè de kpéi m bo duó nkè ibotí tē ìl tu iyonkuyi kè ìl ò dokénè kèpuo nhò dōò dè nè meçii nkéçake o yetidieri. ⁸ Ò yóó kúmu! Ò me nyóó kú mutòntònkūú mmu dàméèrì mieke. ⁹ Bèè yóó ò kùò bè bo ò pī ndii mōnni ò bo dáátí ke dō ò tu Kuyie nwenwe onitáà? ¹⁰ Ò yóó kú detetirè kou wèè í yé ti Yiè nKuyie nho kōme mme, bepòòbè beè yóó ò kùò mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi!

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dō: ¹² Onitì fí! Kuó ndikúdabònni Tiiri èi kóo kpàtì kpéi nke dō: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Weè do pēēté betɔbè bemɔu kuwen-niku kéncii mesàà, ke wenni mediè, ¹³ kémbò n kó kupúú Edenni mieke, yetásààgè yebotí yebotí kó kuduotí fité di, kè dii ndò nyefùòkè, kè diteri dò mmukompóò, kè diteri dò ndoii ke dò ntewéitè, nè dii dò ntitookāti nè dii dò nkupecēnkónkù nè dii dò ntesānwũtè nè dii dò ntiweti, nè dii dò nfetònfè nè dii dò ntinóbentì nè mesɔɔ, ke sārì mesɔɔ nkó tisātì bè dōò tì bè ò dōò dii yèè. ¹⁴ Kè ti Yiè n Kuyie ndò: A tú n yé n do ò dōò kòò n tú oínkembàri nwe ke pīnte o fētì kémbò n tāsàari ínkè, ke centi yetásààgè yèè còú nyihāāpémpéri ye mieke. ¹⁵ Kòo borime nweni nè nh ò dōò dii yèè, kén-tɔ kétuakenni meyei nhò ta dii yèè. ¹⁶ O potaá kuò deuke ke te kòò yonke mediè ke dōò meyei, deè te kè nh ò bēt-ini n tāsàari ínkè wenwe oínkembàri wèè cènti yetásààgè yèè còú nyihāāpémpéri ye cuokè. ¹⁷ O wen-niku kuò ò ānné tefentè, o wenniku kuò tonté ke càke o ciì, kè nh ò bōnténì ketenkè kè bekpàatibè ò wēñní.

¹⁸ Nè o kó kupotaá mmieke ò í dɔɔri sei, nè o kó kupotaá ndiekù mieke nke ò dōòmè meyei nke sãu n cīētè, deè te kè n tōtinnè muhāā nkè mù yóó ò cūté kè bè nhò wúó, nkòò naá mmutápei mmáà. ¹⁹ Ibotí mieke bèè ò yé kufɔ́wáá mbo bè pī nnè o kpéi nke yé o kperè duòmè tikōmbùtì nti, ò pōntemu sáá kè dè dèè.

Kuyie nkpànnè tì Sitōō èi

²⁰ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dō: ²¹ Onitì fí! Wēēte Sidonni èi bíékè kè bè nàké m pāñnāñtì. ²² Náké be ke dō: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: N yitè ke còmmú Sidonni èi

kɔbe kpéi nke ke bo bè benke n wěrimú kè bèe banté n tùmè Kuyie. N yóó bè potému ké bè benke mí ndi Yiè nKuyie n yí mɔkemè meyei. ²³ N yóó duónkoo mutenkúú mmu Sitṣṣ èi kè tipítì timɔu kɔbe è do mudò, kékuɔ benitibè péu kè meyiṅ ncóú ndiheì dimɔu, de mɔnni bá wè kòò banté ke dò n tú di Yiè nKuyie.

Isidayeeribe yó mbomè kè dè bè naati

²⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dð: De mɔnni ibotí ìi fité Isidayeeribe, òmɔu ténke í yó mbo wèè bo ndò nyipo ké mbè kũũ, yoo tisãmpotí ké m bè kùrì. De mɔnni bèè do bè sènkú bè bo banté n tùmè di Yiè nKuyie.

²⁵ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: M bo wěte ke tínni dli mɔnni Isidayeeribe, bèè do ciété kémbò ibotí tɛi mieke m bo bè benke n kparamè meyei nkè ibotí tɛi yà. De mɔnni kè bè mbo ketenkè n do duó nkè n kóo tñnti Sakɔbu ke mieke. ²⁶ Bá dèmarè bá mbè kɔnnè, bè bo maá sicéí kéfíki dɛtie mbè tu dè fínyí, kémbò kè dè naati, ke yé n yóó potémè yehékè yèè bè fité ye kɔbe. De mɔnni bèè do senku Isidayeeribe bè bo yie nke dò mmí ndi Yiè nKuyie mmí bè te.

Kuyie nkpannè tì Esibiti èi kɔbe

29 Kè dè mmɔke yebie ntepiítè nè bè ti pĩmmè ke kònnè Babidɔnni otãnkú píinwè, diyie tepíítè nè didéínni kó diyie kè Kuyie nní mbéinnè ke dð: ² Onití fí! Wěéte Esibiti bíékè kénáké okpààti nè o nìtibè m pãñáahti. ³ Náké be ke dð: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yitè ke còmmúmu o kpéi, wenwe kukó nNiidi kó femùṣfè, wenwe wèè bo kukó nNiidi mmieke, kòo yèmmè dò nhò kù tieke ke náá nke tú wèè dð kukó nNiidi nke kù te. ⁴ Nè de kpéi n yóó tñnné kuyĩmpie nku o yèi kè kukó nNiidi kó siyĩ ncáátí o yíékè kè nh ò yũ nkè-denneni kè si ncáátí o yíékè. ⁵ Kè nh ò dootóo dikpàà tedɔntè mieke wenwe nè de kó siyĩ, kòò nduṣ dikpàà mieke bá òmɔu báá ò tùóté kékũnné. Tikpasinti nè sinɔɔ deè yóó ò di. ⁶ Kè Esibiti tenkè kɔbe bɛmɔuu banté n tùmè di Yiè nKuyie.

Ke yé bè do dòmme dipènni ndi Isidayeeribe nɔu mieke. ⁷ Bè do ò pĩ nkoð pùmmu ke si be nɔu, kè bè ò diri kòò pù nke donninko be kɔmbùṣti. ⁸ Deè kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie kè n tú: M bo duó nkè bèè ò do mudò kékuɔ o èi mieke benitibè nè iwũṣ.

⁹ Ò me nyèmmè wèè te kukó nNiidi kè wèè kù dð. Nè de kpéi nhEsibiti kó ketenkè bo dɔúnko kénaá ntidobontí kè bèe banté n tùmè di Yiè nKuyie. ¹⁰ N yitè ke còmmúmu wenwe nè kukó nNiidi be kpéi, m bo duó nkè be tenkè dɔúnko kénaá ntidobontí, kétúóté Mikidɔdi kéyènnè Siyenni kéntɔ kétuɔkenè Kuusi tem-mànkú. ¹¹ Bè ténke báá yà de kó ketenkè mieke onití kó tenaàcètè yoo kuwanwankú makú kpete. De kó ketenkè bo dɔúnko kè dè mmɔke yebie nsipisínà. ¹² M bo duó nkè Esibiti tenkè dɔúnko kénaá dikpàà tedɔntè kénaá ntidobontí yehékè teyè cuokè m puð nyè, kéntɔ kétuɔkenè yebie nsipisínà. De mɔnni m bo cíe nhEsibiti tenkè kɔbe kè bèe ta ibotí tɛi mieke.

¹³ Mí ndi Yiè nKuyie m mí béi nke tú, yebie nsipisínà kó difɔnkúò m bo wěte kédenneni Esibiti tenkè kɔbe ibotí tɛi bè do ciété kémbò ìi mieke, m bo wěte ké bè tíi.

¹⁴ De mɔnni m bo wěte kétéi nhEsibiti kó tidaati, kè tii kari be tenkè Patidoosi èi bè do borè nè dimɔnni kéãnné dikpààtiyuu dli berí. ¹⁵ Esibiti bo ntú de mɔnni dikpààtiyuu dli berí, ò ténke bá mbaké ibotí. N yóó ò kékũnnemu, bá ò ténke bá mbaké ibotí tɛi.

¹⁶ Isidayeeribe ténke bá nhò tá, bè yóó bantému ke dò ndè do tú meyei mme bè do kɔrimè o borè ke dð meteèmmè. De mɔnni kébanté n tùmè di Yiè nKuyie.

Kuyie nnàkémè Nebukannesaa yóó domè Esibiti mudò

¹⁷ Kè dè mmɔke yebie nsipisidé nè yèyiekè nè bè ti pĩmmè kékònnè Babidɔnni, otãnkú ketiwè diyie ketiri yie, kè ti Yiè Kuyie nní mbéinnè ke dð: ¹⁸ Onití fí! Nebukannesaa Babidɔnni kóo kpààti wèè tanné o ããpòmbè mutɔnkperímú, ke tú bèè pònte Tiiri kó diheì kè behããpòmbè yɔ kũṣte kè be baayɔ fãüté, ò me nyí pèté mucɔntimu wenwe nè o kó behããpòmbè mutɔmmú bè pĩ mmú kpéi. ¹⁹ Deè kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie nkè n tú: N yóó ãnné Esibiti tenkè Nebukannesaa nɔu mieke nke, kòo di pònte kéheì di kpàti kè dè ntú o ããpòmbè kó tiyeti. ²⁰ N yóó ò duó nhEsibiti nwe kòò ntú o kó tiyeti ò òu tii òuti kpéi, nke yé ò pĩmmè n kó mutɔmmú mmu. Mí di yiè nKuyie mmí béi!

²¹ De yiè ndi n yóó wěte kédéukũnnemè Isidayeeribe wěrimú, ké da pã kuce fí nhEsekieri kàa mbè nàãnnè kè bèe banté n tùmè di Yiè Kuyie.

Kuyie mmieke yóó domè Esibiti èi kɔbe

30 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dð: ² Onití fí! Náké be m pãñáahti, á bè nàkè ke dð: Mí di Yiè nKuyie mmí tu bèe kuṣ ndikúdabònni ke dð: Eeyooyi! Diyie dli kèriní di kpéi. ³ Di tɔónnìmu, m mieke kó diyie duunnìmu, de kó diyie yó ndáátí yewetisùð nye, dli yiè ndi n yóó bekénèmè yebotè. ⁴ Bè bo do dli yiè Esibiti tenkè kufɔwáá mbo bè auté kè bèe bè pònte kédéíté kétúóté be kpàti. Benitibè bo nduð dli mɔnni Esibiti tenkè mieke ke kɔ, Kuusi èi kɔbe yèmmè bo caàrè. ⁵ De yiè Kuusi èi kɔbe nè Puti èi kɔbe nè Dudi èi kɔbe nè Adabiibe tenkè kemɔu kɔbe bè bo bè fié kétaunnè bèè tu n kɔbe. ⁶ Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi nke tú: Bèè cuṣ Esibiti bè bo duó, muwěrimú bè mòke mù kè mù bè ãã tefentè mù bo deè, kétúóté Mikidɔdi kɔbe kéntɔ kétuɔkenè Siyenni kɔbe, bè bo bè fié. Mí di Yiè nKuyie mmí béi! ⁷ De kó ketenkè bo dɔúnko kénaá ndikpàà tedɔntè kè be ekèe náá ntidobontí yèteyè cuokè m pùð nyè. ⁸ M bo cúu ndli mɔnni Esibiti kékuɔ bèè kó dimàà ò cúu, de mɔnni bè bo banté n tùmè di Yiè nKuyie. ⁹ De yiè m bo tñ nyetɔrè kè yèe deke bàtòðbè kékɔte kédo Kuusi èi kɔbe bèè kàri ke í yíèkù, m bo pònte dli yiè Esibiti kufɔwáá mbo bè auté kè bè nkpeutí. De yiè tùðke-mu ke deè.

¹⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi nke tú: M bo duó nkè Nebukannesaa Babidɔnni kóo kpààti kuṣ Esibiti tenkè

odèrì diyie ketirì yie kè Kuyie nní mbéinnè ke dò: ² Onitì fí! Kuó ndikúdabònnì Esibiti èi kóo kpààti kpéi nke dò:

A do bo ibotí cuokè
ke dò ndiciriciribii ndi,
ke wète ke dò ndàméèrì kó femùòfè.
Ke duó ikó mmieke ke kòrì menie nnè a tààke
ke íinko menie.

³ Ibotí bo tíi ndìi mònni péu, de mònni ndi n yóo da bontémè muditimù kè bè da yúú nkédenne, ⁴ kédúunko ketenkè kàa nduóo dikpáà cuokè, kè dikpáà kó tinòti ncómmú a ínkè kè tikpasínti timòuu da di. ⁵ Kè desònnè dèè pààke kè dè nduóo yetàrè ínkè nè tibiti mieke. ⁶ A yíi mbo cóu nketenkè kèpònté yetàrè ínkè kèpíe nyekondake. ⁷ A bo kú dīi mònni m bo pii nkéínkè, késukúnne siwāā, kédúu nkè diwetirii dátínnè diyie, bá otānkù ténke bá mpéi. ⁸ M bo sòukúnne dèè kó dimàà mí kéínkè, m bo duó nkè dibíinnii ānné a èi mieke a kpéi. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi! ⁹ Ibotí péu a í yé i m bo duó nkè ii keè dīi mònni a domè kè i yèmmèe caārè. ¹⁰ Yebotè péu kōmbùtì bo do a dōdō dè kpéi, m bo èi ndīi mònni n siè bekpààtibè ìkè kè bèe kpeute. A bo do dīi yie be kóo mōu báá na kèpí nhomáà.

¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú Babidōnni kóo kpààti kó disìè da tati. ¹² Kòo āpòmbè bo kuò benitibè péu. Bè tu bèè yóu bembè ibotí mieke, bèè yóo pònte fí nhEsibiti a èi kó tefentè kékua a kó kunitisúkù. ¹³ M bo kuò a wanwanti tii bo kukó nNiidi také, onitì mōu kó tenaàcètè yoo kuwanwankù makù kó dikpèètiri ténke báá kòre kukó nNiidi nkó menie. ¹⁴ De mònni m bo bónkúnne a nie nkè mè mpúú mmekùò nkōme. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi! ¹⁵ M bo poté dīi mònni Esibiti tenkè kòbe kè kùò nè dèè kó dimàà bo ke mieke kè ketenkèe dōúnko, bè bo banté n túmè di Yiè nKuyie.

¹⁶ Ibotí imōu kó benitipòbè yó nkuòmmu de kó dikúdabònnì o kpéi. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

Bè kuómmè dikúdabònnì ibotí bè na ì kpéi

¹⁷ Kè dè mmòke yebie ntepiítè nè yèdéè nè bè ti pímmúmè ke kōnnè Babidōnni, otānkù ketiwè, diyie tepíitè nè dinummuri yie, kè ti Yiè Kuyie nni mbéinnè ke dò: ¹⁸ Onitì fí! Kuó ndikúdabònnì Esibiti tenkè kó kunitisúkù kpéi. Á bè wènnénè ibotí tēi ìi tu ibotí diēyi kó besapàmbè kè bè tanné kudōnkù bá nè bè me ndeumè kè bèe wènnénè bedōmbè. ¹⁹ Náké be ke tú: N yé mbe yèmmè dò mbè pèštému betōbàà? Bèe ta kudōnkù kèwènnénè bedōmbè tōbè ibotí ìi í cāmmù ì kòbe, bè kùò bè mudoò mieke. ²⁰ Esibiti èi kòbe yóo kú mudoò mieke nke, bè sūštému disìè ke dèè ke yóo kuònnè Esibiti èi kó behāpòmbè bemōu. ²¹ Bekpàritiebe diebè bèè bo kudōnkù nè bè bè do naati bè bo bè daá ke dò: Bè bè kùòmu mudoò mieke bembè bèè í cāmmù kè bè ti sñnkéní.

²² Kè Sidii kóo kpààti múnke dè bo kòo fōti soké o kó behāpòmbè kpeyi cuokè, bemōu bè bè kùò mudoò mieke nke. ²³ Wèè kó kufōti bo ketenkè cūmpure móm-mōnnè kòo āpòmbè kpeyi kù fité. Bè bè kùò mudoò mieke nke, bembè bè do dé bè ketenkè ínkè.

²⁴ Kè Edammu kóo kpààti múnke dè bo kòo fōti soké o kó behāpòmbè kpeyi cuokè. Bemōu bè bè kùò mudoò mieke nke, bè tu ibotí tēi kòbe mbe bèè í cāmmù ke ta kudōnkù, bembè benitibè do dé bè ketenkè ínkè. Kè bè di ifei. ²⁵ Edammu kpààti ta kudōnkù nku, kòo nitibè fōti fité o kòku, bè tu ibotí ìi í cāmmù inyì, kè bè bè kùò mudoò mieke. Bembè benitibè do dé bè ketenkè ínkè. Kè bè bè wènnénè kékua mudoò mieke. Kè bè di ifei.

²⁶ Meseke kóo kpààti nè Tubaadi kou kè bè múnke dè bo kè be kó behāpòmbè fōti fité be kpeyi, bè tu ibotí ìi í cāmmù inyì, kè bè bè kùò mudoò mieke, bembè benitibè do dé bè ketenkè ínkè. ²⁷ Bè báá na kèwènnénè bekpàritiebe bèè ku nè dimònni, bè tu ibotí ìi í cāmmù inyì. Bekpàritiebe yètè do feimù kè bè bè dé ketenkè ínkè, kè bè ta kudōnkù ke duó kè be yò yāke be se ínkè, kè be dōpìiti nòhéké be ínkè. ²⁸ Díndi múnke Esibiti kòbe bè yóo di wènnénè ibotí ìi í cāmmù inyì kékua mudoò mieke.

²⁹ Edōmmu èi kòbe múnke de mbo nè be kóo kpààti, bá nè bè me mmòkemè dikōmbùò bè yóo bè kùòmu ibotí ìi í cāmmù i kōme, kè bèe ta kudōnkù.

³⁰ Kubakù yóu kó bekpààtibè bemōu de mbo nè Sidoniibe bè kùò bè mudoò mieke, bá nè bè do me mmòkemè muwèrímú kè bè bè dé. Bè tu ibotí ìi í cāmmù inyì kè bè bè kùò mudoò mieke, kè bè wènnénè bedōmbè ke di ifei.

³¹ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: Esibiti kóo kpààti bo yà dīi mònni bè kùò bèè kó dimàà mudoò mieke, o yèmmè bo narike wenwe nè o āpòmbè bemōu. ³² Dè bo bè narike ke yé be yètè do feimè ketenkè ínkè kè bè bè dé, bè bo wènnénè Esibiti kóo kpààti nè o āpòmbè ibotí ìi í cāmmù kékūnné. Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

Kuyie ndònnemè Esekieri o eikèmbàri

(Wénté mukāmmù 3:16-21)

33 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dò: Onitì fí! Náké

Isidayeeriibe ke dò: ² Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Kè dè dò m bo duó nkè mudoò tanní dihei mari, kè de kó di-hei yembè bānnè onitì be èi. ³ Wèè bàa kòo yà be dootitōbè kèrínimè ke eé ditāteheù kécāu nho kòbe. ⁴ Kòo mōu keè ditāteheù kuómmè ke búútóo kè be dootitōbè kòtení kòò kùò, dè tu o kpeti nti. ⁵ Ò kèemu ditāteheù kuómmè ke búútóo, kòò ku dè yí tú òmōu kpeti, ke yé kòò do nyié nhò na ncootému. ⁶ Kè dè me ndò nhobàri wèè yà be dootitōbè kè bè kèríní kòò dò nkáré ke í eé ditāteheù kè be dootitōbè kòtení ke kùò òmōu, ò kumu o yei nkpeí, wèè bàa dibòri wèè né tō de kó meyi.

⁷ Onitì fí! N da bānnemu Isidayeeriibe, á nkémú n náànti, kè ò yí á bè nàké tì, á tì mbè nàké. ⁸ Kè n da nàké ke tú: Náké onitiyēiwe ke tú n yé nhò bo kú, kàa í ò nàké kòò bo yóu o yei nhò yóo kúmu o yei nkpeí, kè n né da bekénè o kpéi. ⁹ Kè dè me ndò nha ò nàkému ke tú wèè yóu o yei nkéceete, kòò yete o yóo kúmu o yei nkpeí nkè fí nné deetè a fōmmu.

Onitì dòmme mè è kù

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: Onitì fí! Náké Isidayeeribe ke tú n yé mbè mè nnàámmè ke tú be yei nnè be yetímè deè cèéke ke bè yǎnte kè bè cǐtiri, ke békú bemàà ke tú: Ti bo nǎfòùà? ¹¹ Náké be ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie m bomu! N yí dǎ onitiyeiwe bo kúmè. N dǎ wèe yóu meyei mme kénfòù. Ceetenè kényóu meyei. Díndi Isidayeeribe di dǎ kékúmaà?

¹² Onitì fí! Náké a tebíi Isidayeeribe ke dò: Kòo nitisàù yóu mesàà mmudòrìmù ke dǎ meyei, mesàà nhò do dǎri mè báá na kóò deeté. Kòo yeiwe me nyóu o yei nke dǎri mesàà, meyei nhò do dǎri mè báá na kóò fétinne. Kòo nitisàù ta meyei mmudòrìmù, mesàà ndoké kǎme báá na kóò deeté. ¹³ Kè n nàké onitisàù ke tú: Ò yó nǎfòù, kòò yóu mesàà nke ta mmeyei mmudòrìmù, n ténke í yóó dentení mesàà nhò do dǎri mè kpéí. Ò yóó kúmu meyei nhò dǎ mè kpéí. ¹⁴ Kè m me nnáké onitiyeiwe nwe ke tú: Ò bo kú! Kòo yóu meyei nke dǎri deè wenni. ¹⁵ Kòò tǎnné wèè ò mǎkenè dibànni wè ò dǎnnè dè, ke tǎnné ò do yúúkú dè, ke tǎnné itii nyii duò mmufòmму, kòò ténke í dǎri meyei nhò yó nǎfòumu ò báá kú. ¹⁶ M me nténke báá dentení meyei nhò do dǎ mè, ò yó nǎfòumu ò tǎnné mèè kpéí ndèè wenni ke dǎri deè sǎé.

¹⁷ Onitì fí! nha tebíi náámmu ke tú: Mí ndi Yiè nKuyie n dǎri dè í wenni! Dè í tú mǐl kó medòrìmmè í wenni, beè kó medòrìmmè sǐ. ¹⁸ Kòo nitisàù yóu mesàà nke ta meyei mmudòrìmù, ò yóó kúmu de kpéí. ¹⁹ Kòo yeiwe wèè me nyóu meyei ke dǎri mesàà, nè de kpéí nhò yó nǎfòumu.

²⁰ Di né me ntúmè n dǎrìmmè í wenni, díndi Isidayeeribe n yóó di bekénè bá wè o dǎrìmmè dòmme mme.

Bè pǎntemè Sedisademmu

²¹ Kè dè mmǎke yebie ntepiítè nè yèdèè nè bè ti pímmè ke kònnè Babidǎnni, otǎnkú pínnwè, diyè nummuri yiè, kòo niti mǎu yenté Sedisademmu kécokéní kè n náké ke dò: Bè pǎntemu Sedisademmu!

²² De kóo niti do yóó cokéní m borè késǐ Kuyie nkó muwǎrímú wee cùténimu n yǐnkè kè ò na kǎwǎte kǎbǎi, kòo ntuǎkúní ke sǐ n nǎndenǎ dǎte kè n nǎ nke náá.

²³ Memme kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ²⁴ Onitì fí! Benitibè bèè kpaá bo Isidayeeribe tenkè kó tidobonti bè náá nke tú: Abarahammu do bo omáà ndi kè nh ò duǎ nde kó ketenkè kòò bo nkè te, kè bè né bo súúmmu kè n yóu m bo kè mbè duǎmmàà? ²⁵ Náké be ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: Bembe bèè yo mmeyii, kè be yèmmè bo yebǎkè bíékè, kè bè cou menitiyii mbeè bo tieke n kó ketenkàà? ²⁶ Bembe bèè pikú yekpǎrise ke dǎri isǎke kperε, bá wè kòò dǎnnè o kou pokú beè bo tieke n kó ketenkàà?

²⁷ Náké be ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n fòumu, kè mǐl béi nke tú bèè kpaá de kó tidobonti mieke bè yóó bè do mudòò mmu ké bè kù, kè desǐnnè pímmú bèè bo dikpàà kè mutenkúú nkú bèè bo titǎdènti nè itǎfu

mmieke. ²⁸ M bo deite Isidayeeribe wǎrímú mùù bè ãà tefentè, be ei nè be tǎrè kè deè dǎnko kǎnǎà ntedǎntè, bá òmǎù ténke bá ndè pǎnkú. ²⁹ Nè bè dǎù ìi sǎke kpéi mbe tenkè bo dǎnko kǎnǎà ntedǎntè, kè bèè banté n túmè di Yiè nKuyie.

³⁰ Onitì fí! A tebíi náantemu a kpéi ndiheí kó kuduotí fitímè nè be cǎí kó yebòrè ke tú: Tí kǎtenè, kòo ti náké ti Yiè nKuyie nhò náké ti. ³¹ Deè te kè bè kǎriní a borè kusúku ke karí a ìikè ke bo keè a tǎ ti. Bè kǎrímúmu a náànti, bè né í dǎri ti yǎmmè, bè yó nda náá ntinǎan-natí nti ke né tú mbe mǎmmǎmbe kó meyèmmè ke dǎ mucǎntimu. ³² Bè da dǎnnenè oyendènti nwe wèè tam-mè naati, kòò nǎ nke diè nke nǎ nke bie ndebémbénnè. Bè ÿ nda kǎmmú kè dè bè naatimu, òmǎù me nyí dǎri a bè náá ntí. ³³ A bè náá ntí duunnímu, ti bo dǎù dii mǎnni bè bo banté mí ndi Yiè nKuyie mpǎánǎànti náàntò bomè be cuokè.

Kuyie nkpannè ti bèè ni Isidayeeribe

34 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò: ² Onitì fí! Kpannè bèè ni Isidayeeribe. Náké be m pǎnǎànti ke dò: Mí ndi Yiè nKuyie n tú bè bo yà bem-be bèè ni Isidayeeribe. Opecǎnti ÿ ncǎmmú o pe nyi, kè bembe né piú bemáà ke yóu bè bo ndakemè m pe kpéi. ³ Ke yǎ nyi miè, nke duǎkúnè ì cǐti tiyààti ke daati, ke kǎù yepedakè mekúò nkperε ke cáá, bè me nyí ì cǎmmù. ⁴ Bè ì duǎ nyipe ìi cǐte tidiiti kè ì bo kpenke. Bè me nyí taà nyii mǎ, mbè í bou ìi kèété, bè í péirini ìi dǎ kǎfeti, bè me nyí waà nyii feti, bè ì cǎmmùnè muwǎrímú mmu, ke ì fǎnko. ⁵ Kè m pe mǎnté ì cǎmbe ke cǎté kè desǐnnè ì pí. ⁶ Kè ì ãànte yetǎrè yemǎu ìnkè nè sitǎá simǎu ìnkè ke cǎté ketenkè kemǎu mieke bá òmǎù í dake ì kpéi, òmǎù í ì waà. ⁷ Díndi bèè tu n kó bepecǎmbe, kǎnténè mí ndi Yiè nKuyie n tú mù! ⁸ Mí ndi Yiè nKuyie m bomu, kè mǐl béi nke tú: M pe me mmǎntémè becǎmbe ke ta beyóóbè nǎu mieke kè desǐnnè ì pí mbá ì cǎmbe í dake ì kpéi nke piú bemáà ke búútoó m pe kpéi. ⁹ Nè de kpéi ndíndi bèè tu n kó bepecǎmbe, kǎnténè n dǎ kè di náké ti. ¹⁰ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: N wǎténimu de kó bepecǎmbe bíékè ke bo fietε m pe bá bè ténke bá ntú bèè ì cǎmmù. De mǎnni kè bèè paà bemáà mupiimù. M bo fietε m pe be nǎu mieke kè bèè ì paà mucǎammù.

¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie mmǐl mǎmmu n yóó daate m pe kpéi nke ì cǎmmù. ¹² M bo wǎte kǎtíi m pe opecǎnti ÿ tǐi mmèè botí ipe ìi cǎté. M bo ì kǎakéní tipǐiti timǎu fetǎafè nè kuyaakú dè do ìi cǎ nke ìi kǎte kè kǎndake ì kpéi. ¹³ M bo ì dǎnnení ibotí tei mieke kè ì kpǎnnéní ì tenkè kè nyi cǎmmú Isidayeeribe tǎrè ìnkè nè ikondéi imǎu mieke nè diheí kó yebòrè sǎyè yemǎu. ¹⁴ N yó nyi cǎmmù timúsààti borè nde, Isidayeeribe tǎdǎnti kó timúti nti ì yó nyommè ì kó dinaacǎnhò ndi. Ì níi yóó de nhòmǎ kényo nyIsidayeeribe tǎrè kó timúsààti. ¹⁵ Mí ndi Yiè nKuyie mmǐl mǎmmu n yó ncǎmmù m pe ke níi nyi omǎpǎnko. Mí ndi Yiè nKuyie mmǐl béi. ¹⁶ M bo wammú ìi feti kǎpǎténí ìi dǎ kǎkǎnté, kǎtǎa nyii kǎute, kǎmiékúnne ìi mǎ. M bo kǎu ìi ã mekúò nke kǎpǎni ke cǎmmù m pe.

sãũ mɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nnɛ̀ sibɔɔtenkaanii nɛ̀ bɛ̀ còú mmɛ̀ɛ̀ nitiyĩ̀ nkpéi. ¹⁹ Kɛ̀ m bɛ̀ cíe nkɛ̀ bɛ̀ɛ̀ ta ibotí tɛ̀i miɛ̀kɛ̀ bɛ̀tɔ̀bɛ̀ tenkɛ̀. Kɛ̀ m bɛ̀ bekɛ̀nɛ̀ bɛ̀ borimè dɔ̀mmɛ̀, nɛ̀ bɛ̀ dɔ̀rìmmɛ̀. ²⁰ Kɛ̀ bɛ̀ ta ibotí tɛ̀i miɛ̀kɛ̀ kɛ̀ te kɛ̀ bɛ̀ càari n yètìrì kɛ̀ náa nkè tú: Bɛ̀ nnitibɛ̀ tu ti Yiè nKuyie nkɔ̀bɛ̀ mbè kɛ̀ kù bɛ̀ yĩ̀kɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ dɛ̀nnɛ̀ ku tenkɛ̀. ²¹ N yí nyie nkè bo nwúónko kɛ̀ Isidayɛeribè càari n yètìrì ibotí tɛ̀i bɛ̀ cìɛ̀tɛ̀ kɛ̀ ta ìì miɛ̀kɛ̀. ²² Dɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nte mí ndi Yiè nKuyie nkɛ̀ n tu: Náké Isidayɛeribè kɛ̀ dɔ̀: Dɛ̀ í tú bɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nte kɛ̀ n yóó pí mmutɔ̀mmú. N yóó mù pí n yètìrì càari mɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nkè bɛ̀ cìɛ̀tɛ̀ kɛ̀ taá ìì botí miɛ̀kɛ̀ ì borɛ̀ ndɛ̀. ²³ N yètìrì dii càkɛ̀ ibotí tɛ̀i bɛ̀ cìɛ̀tɛ̀ kɛ̀ taá ìì miɛ̀kɛ̀ ì borɛ̀, kɛ̀ n yóó di wénkúnne. Nɛ̀ dɪ̀l borɛ̀ ndɛ̀ yebotɛ̀ yóó bantémɛ̀ n túmɛ̀ di Yiè nKuyie.

²⁴ N yóó di denneni mu ibotí tɛ̀i kó ketenkɛ̀ di cìɛ̀tɛ̀ kɛ̀ bo ìì cuokɛ̀ kɛ̀wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ di tí ndi tenkɛ̀ miɛ̀kɛ̀. ²⁵ Nɛ̀ di fié mɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nyebɔ̀kɛ̀ kɛ̀ sɪ̀ntɛ̀, m bo di ùnɛ̀ menésààmɛ̀ kɛ̀ di wénkúnne meyɔ̀ɔ̀ mmemɔ̀, ²⁶ kɛ̀wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ di duɔ̀ mmeyɛmpàmmɛ̀ kɛ̀ di ãnné iyentotí pànyì, kɛ̀dɛ̀itɛ̀ meyɛmmɛ̀ mɛ̀ɛ̀ kpeñnì kɛ̀ dɔ̀ ndipèrì, kɛ̀ di duɔ̀ mmenitiyèmmɛ̀. ²⁷ M bo di duɔ̀ n kó muyaá nkɛ̀ di ntũ n tié nkè dɔ̀rì n kuɔ̀ yɛ̀mmɛ̀, ²⁸ kɛ̀ m bo ketenkɛ̀ n do duɔ̀ nkɛ̀ di yembɛ̀, kɛ̀ nni ndi te kɛ̀ di tú n kɔ̀bɛ̀. ²⁹ Kɛ̀ n dí dɛ̀ɛ̀tɛ̀ nɛ̀ dɛ̀ɛ̀ do di sɪ̀nkúnko, kɛ̀duɔ̀ nkɛ̀ tidiiti píe ndi tenkɛ̀ kɛ̀ dikònnii yɛ̀. ³⁰ Dɛ̀tɛ̀ mbo mpeí mmediè nkɛ̀ tidiiti peí mmediè nkɛ̀ ifei ténkè bá ndi bo ibotí tɛ̀i cuokɛ̀. ³¹ Kɛ̀ di dentení di borimè nɛ̀ di dɔ̀rìmmɛ̀ dɛ̀ do í wennimɛ̀ kɛ̀pɛ̀ ndimáa di yei nnɛ̀ isɔ̀kɛ̀ di do dɔ̀rì dɛ̀ kpɛ́i. ³² Díndi Isidayɛeribè ifei ìì do dɔ̀ nkɛ̀ di pí nnɛ̀ di borimè, mí ndi Yiè nKuyie mmĩ̀ bɛ́i nkè tú dɪ̀l kpɛ́i nyí te kɛ̀ m pí m me mpĩ̀ mmùù tɔ̀mmú.

³³ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu kɛ̀ tú: M bo wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ di wénkúnne dii yìè di yei mmemɔ̀, m bo duɔ̀ nkɛ̀ di wɛ̀tɛ̀ kɛ̀maá di ekɛ̀ yɛ̀ɛ̀ do pùɔ̀ nkémbo. ³⁴ Di tenkɛ̀ kɛ̀ɛ̀ do dɔ̀únko kɛ̀ benitibɛ̀ mpɛ̀nkù kɛ̀ kɛ̀ yà, di bo wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ kɛ̀ kùúfí. ³⁵ Benitibɛ̀ bo náké kɛ̀ kpɛ́i nkè dɔ̀: Ketenkɛ̀ kɛ̀ɛ̀ do dɔ̀únko kɛ̀ɛ̀ naá nkupúú sààkù kɛ̀ dɔ̀ntenɛ̀ kupúú Edenni. Yehɛ̀kɛ̀ yɛ̀ɛ̀ do pùɔ̀ nkénaa ntidobontì kɛ̀ di wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ yɛ̀ maá sicɛ̀kperí kénhã. ³⁶ Dɛ̀ mɔ̀nni ibotí ìì di fité ì bo banté kɛ̀ dɔ̀ mmí nKuyie mmĩ̀ maá yehɛ̀kɛ̀ yɛ̀ɛ̀ do pùɔ̀, kɛ̀ fííkú dɛ̀tɛ̀ nkɛ̀tenkɛ̀ kɛ̀ɛ̀ do naá ntedɔ̀ntɛ̀ kɛ̀ miɛ̀kɛ̀. Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ̀ bɛ́i nkɛ̀ dɛ̀ yóó dɔ̀.

³⁷ N yóó yóu díndi Isidayɛeribè kɛ̀ di n wammúmu kɛ̀ n né na kɛ̀ di teennɛ̀ kɛ̀ di sùú nkémaatenɛ̀ kupecɛ̀nku. Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ̀ bɛ́i. ³⁸ Dibanni do ɔ̀ mbo Sedisadɛ̀mmu, kɛ̀ iwũɔ̀ di yó n fíé ìì píe mmɛ̀ɛ̀ botí n cìɛ̀tɛ̀, benitibɛ̀ yóó wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ píe mmɛ̀ɛ̀ botí yehɛ̀kɛ̀ yɛ̀ɛ̀ do puɔ̀, nkɛ̀ di banté kɛ̀ dɔ̀ n tú di Yiè Kuyie.

Kuyie nnàkémɛ̀ yekúũ̀ yɛ̀ɛ̀ kpɛ́i yɛ̀ yóó wɛ̀tɛ̀ kɛ̀foutémɛ̀

37 Kɛ̀ ti Yiè nKuyie nkó muwɛ̀rímúú cúténí n yínkɛ̀ kɛ̀ ku Yaá nni ntúótɛ̀ kɛ̀kɔ̀tɛ̀ kɛ̀cónné kubiriku makù cuokɛ̀ kɛ̀ yenitikúũ̀ píékɛ̀ ku miɛ̀kɛ̀. ² Kɛ̀ ti Yiè nKuyie nní nni nfinɛ̀ dɛ̀ kó kubiriku miɛ̀kɛ̀ tipĩ̀ti timɔ̀, kɛ̀ n yà yenitikúũ̀ còú còúmɛ̀ ku miɛ̀kɛ̀, bá yɛ̀ í sénní kɛ̀ kpɛ́i wákérɛ̀. ³ Kɛ̀ kù m beke kɛ̀ dɔ̀: Onití fɔ̀, a yèmmɛ̀ dɔ̀ nyɛ̀ nkúũ̀ bo na kɛ̀wɛ̀tɛ̀ kɛ̀foutaá? Kɛ̀ n dɔ̀: N Yiè nKuyie nɔ̀ɔ̀ yɛ̀.

⁴ Kɛ̀ kù dɔ̀: Náké dɛ̀ kó yekúũ̀ m pããnaãnti kɛ̀ dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú yenyɛ̀ yekúũ̀ yɛ̀ɛ̀ kpɛ́i yɛ̀ kɛ̀nté n dɔ̀ kɛ̀ yɛ̀ náké ti. ⁵ Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yóó yɛ̀ ãnnému muwemmu kɛ̀ yɛ̀ɛ̀ foute. ⁶ N yóó yɛ̀ ãnnému icíɛ̀ nnɛ̀ memambii nnɛ̀ tikɔ̀nti, kɛ̀ yɛ̀ duɔ̀ mmuwemmu kɛ̀ yɛ̀ɛ̀ foute kɛ̀bantɛ̀ n túmɛ̀ di Yiè nKuyie.

⁷ Kɛ̀ nní nkpaá kɛ̀ yɛ̀ náa nti Yiè nKuyie nyɛ̀ n yɛ̀ náké ti, kɛ̀kɛ̀ kutoweku makù nɛ̀ kunaɔ̀mpoo kɛ̀ yekúũ̀ tɔ̀ɔ̀ntɛ̀nɛ̀ yɛ̀tɔ̀bɛ̀. ⁸ Kɛ̀ n wɛ̀ntɛ̀ kɛ̀nsɔ̀ nyicíɛ̀ nhãnnɛ̀ nɛ̀ memaɔ̀mbii nnɛ̀ tikɔ̀nti, kɛ̀ muwemmu muù maá kpa. ⁹ Kɛ̀ ti Yiè nKuyie nni mbéinnɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: Onití fɔ̀, náké muyaá mmùù bo itemmãnkɛ̀ inàa kɛ̀ dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú mùu kɔ̀tení kɛ̀ta becírìbɛ̀ miɛ̀kɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ foute.

¹⁰ Kɛ̀ nní nkpaá kɛ̀ náa nti Yiè nKuyie nyɛ̀ n náké ti kɛ̀ muyaá nkɔ̀tení kɛ̀ bɛ̀ ta kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ foute, kɛ̀ítɛ̀ kɛ̀cómú kɛ̀mmãnnɛ̀ dihãpɔ̀ntĩnni dieri.

¹¹ Dɛ̀ mɔ̀nni kɛ̀ kù n náké kɛ̀ dɔ̀: Onití fɔ̀, dɛ̀ kó yekúũ̀ benkú Isidayɛeribè mbè. Bɛ̀ɛ̀ náa nkè tú bɛ̀ kúũ̀ kpɛ́i kɛ̀ ténkè í yóó na kɛ̀dɔ̀ timatì kɛ̀ bɛ̀ kperɛ̀ dɛ̀. ¹² Dɛ̀ɛ̀ kpɛ́i nte kɛ̀ n tu, á bɛ̀ náké kɛ̀ dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yóó pootemu bɛ̀ fɔ̀ti kɛ̀ bɛ̀ denneni kɛ̀ bɛ̀ tɛ̀hɛ̀nɛ̀ bɛ̀mbɛ̀ n nitibɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ tenkɛ̀. ¹³ Mí ndi Yiè nKuyie m bo pootɛ̀ dii mɔ̀nni ifɔ̀ti, kɛ̀ n nitibɛ̀ yènni bɛ̀ bo banté kɛ̀ dɔ̀ n tú di Yiè nKuyie. ¹⁴ M bo bɛ̀ ãnné muwemmu kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ foute, kɛ̀ n wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ kãnnɛ̀ bɛ̀ tenkɛ̀. Kɛ̀ bɛ̀ɛ̀ banté kɛ̀ dɔ̀ mmí ndi Yiè nKuyie mmĩ̀ bɛ́i nkɛ̀ ti dɔ̀.

Kuyie nnàkémɛ̀ Sudaa kɔ̀bɛ̀ nɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ yóó wɛ̀nnémɛ̀ dikpàatiyuu dimáa

¹⁵ Kɛ̀ ti Yiè nKuyie nyíé kɛ̀ m béinnɛ̀ kɛ̀ dɔ̀: ¹⁶ Onití fɔ̀, túótɛ̀ kudɔ̀ kɛ̀wãri ku ínkè kɛ̀ dɔ̀: Sudaa kɔ̀bɛ̀ nɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ɛ̀ bɛ̀ bonɛ̀, kɛ̀túótɛ̀ kutɛ̀kù kɛ̀wãri ku ínkè: Sosɛ̀fu (yoo Efadaimmu) nɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ɛ̀ ò bonɛ̀. ¹⁷ Kàa ì wɛ̀nné kɛ̀pikú a nùtɛ̀ miɛ̀kɛ̀ kɛ̀ ì ndò nkudɔ̀ kumáa. ¹⁸ Kàa botí kɔ̀bɛ̀ da beke kɛ̀ tú á bɛ̀ náké dɛ̀ benkú mù. ¹⁹ Á bɛ̀ náké kɛ̀ dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú, n yóó túótɛ̀mu Sosɛ̀fu kó kudɔ̀ nɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ɛ̀ ò bonɛ̀, n yóó kù wɛ̀nnénɛ̀ Sudaa kɔ̀ku nku kɛ̀pikú kɛ̀ ì naá nkudɔ̀ kumáa. ²⁰ Esekieri a bo mpikú dii mɔ̀nni ideí a wãri ì ìnkɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ da wúó, ²¹ a bɛ̀ náké kɛ̀ dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yóó fietɛ̀nɛ̀mu ibotí tɛ̀i Isidayɛeribè bɛ̀ cìɛ̀tɛ̀ kɛ̀taá ìì miɛ̀kɛ̀, n yóó bɛ̀ denneni mu tipĩ̀ti timɔ̀ kɛ̀ bɛ̀ tí nkɛ̀ bɛ̀ kpɛ̀nnéni bɛ̀ tenkɛ̀ miɛ̀kɛ̀, ²² kɛ̀ bɛ̀ dɔ̀ kubotí kumáa bɛ̀ tenkɛ̀ miɛ̀kɛ̀, kɛ̀ bɛ̀ mbo bɛ̀mbɛ̀ Isidayɛeribè bɛ̀ tãrɛ̀ ínkè, kòo kpàati omáa mbɛ̀ baké, bɛ̀ ténkè bá ntú ibotí idéi kɛ̀ mɔ̀kɛ̀ yekpàatiyɔ̀ yɛ̀dɛ̀. ²³ Bɛ̀ ténkè bá nsɪ̀nkúnko bɛ̀máa nɛ̀ sibɔɔtenkaanii nɛ̀ isɔ̀kɛ̀ kó mudɔ̀rìmmù nɛ̀ munitikò. N yóó bɛ̀ dɛ̀ɛ̀tɛ̀nɛ̀mu bɛ̀ yei mbɛ̀ dɔ̀ mɛ̀, kɛ̀ bɛ̀ wɛ̀nkúnne, kɛ̀ bɛ̀ ntú n kɔ̀bɛ̀ kɛ̀ m bɛ̀ te. ²⁴ N kóo tɔ̀nti Dafiti weɛ̀ yó ntú bɛ̀ kóo kpàati, bɛ̀ yó mmɔ̀kɛ̀ ocɛ̀nti omáa ndi kɛ̀ntũ n kuɔ̀, kɛ̀yíe n tié, kɛ̀ dɔ̀rì ì yɛ̀mmɛ̀, ²⁵ kɛ̀mbo dihei n do duɔ̀ ndi n kóo tɔ̀nti Sakɔ̀bu, bɛ̀ yembɛ̀ do bo dii miɛ̀kɛ̀. Kɛ̀ bɛ̀ mbo bɛ̀mbɛ̀ nɛ̀ bɛ̀ bí nɛ̀ bɛ̀ yaábíó sãã kɛ̀ n kóo tɔ̀nti Dafiti ntú bɛ̀ kóo kpàati sãã. ²⁶ Kɛ̀ m bɛ̀ dɔ̀nnɛ̀ metaummɛ̀ kɛ̀ ti narikɛ̀ kɛ̀ ti kó metaummɛ̀ mbo sãã. Kɛ̀ n wɛ̀tɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ kãnnɛ̀ bɛ̀ ei kɛ̀duɔ̀ nkɛ̀ bɛ̀ɛ̀ sùú kɛ̀ n cìɛ̀tɛ̀

mbo be cuokè sǎǎ. ²⁷ Kè nní mbè bonè ke bè te kè bè tu n kɔbe. ²⁸ Kè n cǐtè mbo be cuokè sǎǎ kè yebotè banté ke dò mmí ndi Yiè nKuyie mmîl bè cǎnné.

Kuyie nkpannè ti Kɔku Makɔku kóo kpààti

38 Kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke dɔ: ² Oniti fǐ, wǐtè okpààti Kɔku wèè bo Makɔku tenkè mieke, wèè tu Meseki kɔbe nè Tubaadi kɔbe kóo kpààti diwè, kóo kpannè. Náké we m pǎánáànti. ³ Á ò nàké ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: N yitè ke cómmúmu wenwe okpààti Kɔku o kpéi, wenwe wèè tu Meseki nè Tubaadi be kóo kpààti diwè. ⁴ Mí ndi Yiè nKuyie n tú n yóo ò dintému, kètɔnnè o yèi kuyímpie, nkòd dènne wenwe nè o ãǎpòmbè nè sisǐfì nè si dèèbè bèè bàátí weti weti kè be tǐnni sū, kè bè tɔ tikpàrinenti nè tidɔpiiti ke tú bekpàrinuɔmbe. ⁵ Peresi nè Kuusi nè Puti kè be kɔbe bè neínè ke tɔ tidɔpiiti, ke óké yepikè. ⁶ Kɔmɛe nè o kó behǎǎpòmbè nè Beti-Tokamaa, wèè bo kubakù yóu nè o ãǎpòmbè bemɔu kè yebotè péu ò neínè. ⁷ Wèe báátí wenwe nè o ãǎpòmbè nè bèè ò bonè kòd mbè ni. ⁸ De kó yewe bo tuɔke dii mɔnni n yóo wǐtè ké da tǔmmu kàa kɔte ké do dihei n nitibè do bo di, kè dikpànni bè cíe, kè bèe taá ibotí tɛi mieke kè be kó ketenkèe dɔúnko yemɔrè mayè mieke, di mmɔnni kè bèe konní kékari bàmmù. Dè bo yíe yebie mmayè mieke kè n da tǔmmu bèè yenténè mudòd be tenkè, Isidayeeribe tǎrè yèè do dɔúnko kénaá ntidobonti. Nè bè yàtenè dii yiè ibotí tɛi ke konní, bè bo kè dè bè naatimu, timati í bè kónnè. ⁹ De mɔnni ndi n yóo dúmmè wenwe nè o ãǎpòmbè nè o nitibè bèè ò bonè kè bèe bè do kuyaakù kperikù kɔmɛ, ké bè dátinné diwetiri tǐmè.

¹⁰ Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi. De yiè bo tuɔke dii yiè meyèmmè mamè bo ò ta kòd totí iyentotí yeiyi. ¹¹ Ke dɔ ò bo kɔte kédo benitibè bèè kàri bàmmù bá dɛmarè í bè kónnè, bè bo yèè ekè feiomu, dɛmarè í yè kǎnké, iduotí í yè fité yè í kpetí ke páké. ¹² Dè yóo mɛ ný kòo kɔte kédo yehékè yèè do tú tidobonti kè bè wǐtè ké yè maá, ké yè pònte kéhéi be kperɛ, bè yènni ibotí tɛi mieke nke ke bo fehewuonfe ke mɔke iwǔǔ nè be kperɛ. ¹³ Sebaa ei kɔbe nè Dedanni ei kɔbe nè Tadisi kó bepotambè bè bo nhò bèkù ke tú: A kòtení nè a ãǎpòmbè ke bo ti pɔntemu kéhéi mesɔɔ nnè timati péiti kǎpímmú ti pe kéfèke ti potanti kémmɔte tikpàti péu yáaba?

¹⁴ Dè kpéi nte mí ndi Yiè nKuyie nkè n tú: Oniti fǐ, nhá náké Kɔku ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú n nitibè Isidayeeribe yó nkari fǐfǐ nwe, kòo bè do. ¹⁵ Ò yóo iténí o cie nke kubakù yóu nè o ãǎpònsǎndèèbè péu bè í yó ndò nkéna kékaa nkédeè. ¹⁶ Kè bèe kòtení kédo n nitibè Isidayeeribe ké bè dátinné diwetiri tǐmè. Yewe sɔnye mieke nke n yóo dúmmè kòo do n nitibè tenkè wenwe Kɔku. Nè o borè nde n yóo benkemè yebotè n túmè Kuyie nke kpa meyei nkè yè m banté.

¹⁷ Mí ndi Yiè nKuyie n náámmu ke tú: Wèe kpéi nke n dúmmè kè m pǎánáànti náámbè bèè bo Isidayeeribe mieke kè bè nàké nè dimɔnni ke tú: Yemɔrè sɔnye mieke m bo duó nkòd bè do mudòd. ¹⁸ Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke tú: Kɔku bo do dii yiè n nitibè Isidayeeribe, m mieke bo ò yè mediè. ¹⁹ De yiè dè bo n yonke, kè m

mieke ò yè, mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi. De yiè kunɔɔroo bo dátinné Isidayeeribe tenkè mieke. ²⁰ De yiè dàméèri kó siyíi nè sinɔɔ nè tiwanwanti nè debambaannè nè benitibè bèè bo ketenkè de kɔnti bo aá, kè yetǎrèe puɔ nkè yepèrèe duoní kè iduotíi duó. ²¹ M bo duó nkè tipíiti timɔu kɔbe do Kɔku mudòd kòo ãǎpòmbè kónté kénkòu bemáa. Mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi. ²² M bo duó nkè be dootitɔbè mbè kòu, kè mutenkúú mbè kòu. M bo duɔnni fetaafe diefe nè yemátǎrè nè muhǎǎ nnè muhǎǎyuo nho ínkè, wenwe nè o ãǎpòmbè nè bèè kó dimáa ò bonè. ²³ M bo benke yebotè péu n deumè ke kpa meyei nkè yèe banté n túmè di Yiè nKuyie.

Kuyie nyíe ke kpannèmè Kɔku

39 Kè ti Yiè nKuyie nyíe ké m béinnè ke dɔ: Oniti fǐ, náké Kɔku m pǎánáànti. Náké we ke dɔ: Mí ndi Yiè nKuyie n tú: N yitè ke cómmúmu wenwe Kɔku wèè tu Meseki nè Tubaadi be kóo kpààti diwè o kpéi. ² N yóo ò ìimmu o ei kubakù yóu ké nhò ni kòo kòtenè kòo do Isidayeeribe ekè yetǎrè ínkè kperɛ. ³ N yóo de nkééte o tǎmmu o nòtè cǎnkutè mieke, kòo pie nfítè teyoute mieke kédo. ⁴ Ò yóo de nkú Isidayeeribe tǎrè ínkè wenwe nè o ãǎpòmbè nè o nitibè bèè ò bonè. Timancònti nè tikpasǐnti deè yóo ò di. ⁵ Ò yóo kú dikpàa mieke nke, mí di Yiè nKuyie mmîl béi. ⁶ M bo bɔnté muhǎǎ Makɔku tenkè nè ketenkè kèè soké dàméèri cuokè kèè kó yehékè kɔbe kari fǐfǐ, kè bèe banté n túmè di Yiè nKuyie. ⁷ M bo benke n nitibè Isidayeeribe n yètiri tumè: Kpa meyei. De mɔnni bè tǐnke bá ndi caari, kè yebotèe banté ke do mmí ndi Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tǔ nkù n kpa meyei. ⁸ Mí ndi Yiè nKuyie n nàké dii yiè kpéi tǔ̀kenímu ke deè, dè yóo dɔ̀mu, mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi. ⁹ De mɔnni Isidayeeribe ekè kɔbe bo yènni kécúu mbe dootitɔbè kpàrinenti nè tidɔpiiti nè detǎnnè nè ipie nnè yekpǎǎ nnè tikpǎnseuti, bè bo ntɔ̀tinè de kó ideí ke dɔ yebie nyèyiekè. ¹⁰ Bè tǐnke bá ntaà dikpàa mudakáa, bè tǐnke bá nkǔ ideí titúúti mieke, tikpàrinenti nti bè yó ntɔ̀timè. De mɔnni bèè do bè puɔ nkéhéi be kperɛ, bè múnke bo bè puɔ kéhéi be kperɛ. Mí nKuyie mmîl béi.

¹¹ De yiè Kɔku fǐti bo mbo Isidayeeribe tenkè dibòri dii yètiri feí, kupotance yiè kùu biriku, mukókúú nkóo dàméèri, diyie kè yièni kèè bíékè. De yiè de kó kuce bo ítiné, bè bo dè kǔnné Kɔku, kéyú deborè ke dɔ: Kɔku nè o ãǎpòmbè be biriku. ¹² Isidayeeribe bo mbè kǔri ke bo wénkúnne be ei, bè bo mbè kǔri ke dɔ betǎǎbè bèyiekè. ¹³ Isidayeeribe tenkè kemɔu mieke, òmɔu í yó nkpa, be kǔnnimù, de yó ndò nteptè nte be kpéi. M bo bè benke de yiè n deumè, mí ndi Yiè nKuyie mmîl béi. ¹⁴ De kó difɔnkúò bè bo tǎnké benitibè kè be kó mutǔmmú ntú bè bo nfirmè be tenkè kemɔu mieke ke kǔri bèè kpaá kpaá ke bo wénkúnne be tenkè. ¹⁵ Kè bè nfirmi, kòd mɔu yá yenitíkúú, wèe tí nyetǎrè deborè kécóu nkè befɔtikeubèe yè tǔóté kékǔnné kubiriku bè tu kù: Kɔku nè o ãǎpòmbè biriku. ¹⁶ Kè bèe yú dihei teri mari ke dɔ: Kunitisúkù, bè kǔnné kùu nitisúkù kpéi. Memme kè dihei wenke.

¹⁷ De kó difɔnkúò kè ti Yiè nKuyie nyíé ké m béinnè ke dɔ̀: Onitì fɔ̀, náké tinòti timɔu botí tipítì timɔu kpeti nè desɔ̀nnè demɔu ke dɔ̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú dèe tíí ny-Isidayeeribe tārè ìnkè kè n dɔ̀ ke dè pã dipãnni dieri ndi. Dè bo di initimaa nkéyã mmenitiyĩ. ¹⁸ Dè yóó cáákému bekpàritiebe kényã bekpàatibè yĩ. M bè ndè pãmu, Basãã tenkè kó yepedakè nye nè ipeni nè sibɔ̀ɔ̀ nè in-ààke dèè ã mekùɔ̀. ¹⁹ M bè ndè pãmu kè dè bo bè càáké nè be kùò nkénsànnè, kényã be yĩ nkému. ²⁰ N dè ãnné dibanni ndi kè dè bo cááké sikipàrisɛí nè si dèèbè, bekpàrinuɔmbè nè be ãpòmbè, mí ndi Yiè nKuyie mmĩ béi.

²¹ M bo benke yebotè n deumè, m bo yè ãnné diì mɔ̀n- nì tenòtè yè bo yà n dòmme. ²² Ke túóté de kó diyè nè de ìikò Isidayeeribe bo banté ke dò mmí ndi Yiè nKuyie mmĩ bè te.

Esekieri wète ke kòntémè o pãñáànti

²³ De yiè yebotè bo banté ke dò nyIsidayeeribe yei nkpéi nte kè bè ciété be cie ke ta betɔ̀bè tenkè, ke banté ke dò mbè yete n kpeti nti kè m bè bùtinné, kè bè ta be dootitɔ̀bè nɔu mieke kè bè bè kùò. ²⁴ Bè yete mèè kpéi n kpeti ke sɔ̀nte, deè te kè m bè bùtinné. Bè bo banté ke dò m bè dɔ̀ɔ̀ bè mǎnnè dènde.

²⁵ Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ béi nke tú: M bo wète kéténnéni Sakɔ̀bu yaábí ì tu tidaati betɔ̀bè tenkè. Mesémmè meè bè nni mbonè kè dè n yóu n yetisàari càari mèè kpéi. ²⁶ Bè bo mbo diì mɔ̀nni be ei mieke bàmmùu bá òmɔ̀u í bè kɔ̀nnè bè bo yè nyifei kperè bè do dɔ̀ari dè n yìkè nè bè do yetírímè n kpeti. ²⁷ M bo bè dènneni diì mɔ̀nni be dootitɔ̀bè ekè kéwète ké bè tíí mbe tenkè. Nè be borè nde n yóó benkemè yebotè n kparamè meyei, ²⁸ kè yèe banté mí ndi Yiè nKuyie mmĩ bè temè, ke yé n yóó bè dènnenímè ibotí tei mieke, kéwète ké bè tíí mbe tenkè mieke. Be kòò mɔ̀u ténke bá nkpaani de bíékè. ²⁹ De mɔ̀nni n ténke báá bè bùtinné, ke yé n yóó cúũn- nímè n Yaá mbe ìnkè. Mí ndi Yiè nKuyie mmĩ béi.

KUYIE MBENKEMÈ ESEKIERI KU CĒPÀNTÈ YÓ NDÒMMÈ

40 Kè dè mmɔ̀ke yebie nsipísidé nè yènnùmmù nè bè ti pĩmmè ke kònnè Babidɔ̀nni dibenni tǎnkù keti- wè kó diyè pínni yiè, ke sɔ̀ ndè m̀ke yebie ntepiítè nè yènáà nè bè p̀ntemè Sedisademmu. Kè ti Yiè nKuyie nwérimúu cúténi n yínkè kèntɔ̀ kékɔ̀tenè de bíékè. ² Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke kè dè ndònnè m bo Isidayeeribe tenkè ke cómmú ditári dieri mari ìnkè, di bakù cǎnku diyè yìèni kèè bíékè, kè dè dò mbè maá dihei dieri. ³ Kè ti tuɔ̀koo deborè kè n yà onitì mɔ̀u, kòò k̀nti dònne dis- ɔ̀wũɔ̀, kòò tɔ̀ kuhũɔ̀ kùu dù̀kenè titɔ̀nkpeti nè kupàati kùu beúnè ke cómmú dihei kó dibòri. ⁴ Kè de kóo niti n náké ke dɔ̀: Onitì fɔ̀, wénté mesàà nkékénté mesàà, kéndake n yóó da benke dè kpéi demɔu, ke yé bè da k̀tenenímè die nkàa bo de nyà. A bo yà dèè kó dimàà á dè benke Isidayeeribe.

Kuyie ncíètè dǎnkù nè te càkè ditowaà bíékè kpeye

⁵ Kè Kuyie mpãñáànti náantòo béi nke dɔ̀: Memme n yàmè ti Yiè nKuyie ncíètè kè kuduotí tè fité tipítì timɔu, kòò niti wenwe pikú kùu pàati okùmè bo métiri mètããti, kòò benné de kó kuduotí cèè kè mè mbo de kó kupàati mèmáà, kè mecómmè nkù bo mèmáà. ⁶ Ò dèè memme kékɔ̀te dibòri diì bo diyè yìèni kèè bíékè kédeke yedetisakè, kébenné dibòri cèè nkè mè mbo de kó kupàati mèmáà. ⁷ Kòò benné yetuo bè maá yè ke càtín- né kuduotí, bèè bàa ti Yiè nKuyie ncíètè bè níí yó mbo yè, kè di okùmè mbo kupàati mèmáà, mepèkùmè kupàati mèmáà, iduotí ì soké de kó yetuo cuokè kè ì cèèkù mbo métiri mètããti, kè ye kó yebòrè yèè wetí kukpǎnkpǎnkù kè yè cèèkù mbo kupàati mèmáà mèmáà. ⁸ Kòò benné kukpǎnkpǎnkù kó dibòri de mieke kperi, kè mepèkùmè mbo métiri mènàà, imari kó mecèè métiri òmáà. ¹⁰ De kó yetuo bè càtinné yè kè yè bo yètããti yètããti, bá kùu pikú ke ma yemɔu, iduotí ì soké ye cuokè kè ì mǎ imɔu. ¹¹ Kòò benné ditowaà kó dibòri kè mepèkùmè mbo métiri mènùmmù, meokùmè métiri mèkuò nè dikéè. ¹² Kè kuduotí makù bo de kó ye- tuo ìkè kè ku okùmè bo métiri kó dikéè ku pítì timɔu. Bá diì tou kè di m̀ke métiri mètããti bá kùu pikú. ¹³ Kòò benné di ntou mǎnku kèntɔ̀ kètuɔ̀kenè diteri kɔ̀ku kè dè mbo métiri tepíítè nè mèdé nè dikéè bá diì bòri kè di wetí diteri. ¹⁴ Kòò benné kukpǎnkpǎnkù kè kù mbo métiri tepíítè kè ti Yiè nKuyie ncíètè kó kudǎnkù fité de kó kukpǎnkpǎnkù tipítì timɔu. ¹⁵ Mefíè mmèè duó kukpǎnkpǎnkù dibòri ditowaà kperi kèntɔ̀ kètuɔ̀kenè de mieke kperi kè mè mbo métiri sipísidé nè mènùmmù. ¹⁶ Yetuo bè maá yè ke càtinné kuduotí bèè bàa ti Yiè nKuyie ncíètè bè níí yó mbo yè, kè yè mmɔ̀ke fenétibè ditowaà bíékè kè bè kpetí simátidii kè iduotí ì yè tukúnè kè ì bè m̀ke kè kukpǎnkpǎnkù bè m̀ke. Kè bè kerí de mieke bíékè kè dè dò ntipuonti.

¹⁷ Kè de kóo niti n tanné Kuyie ncíètè kudǎnkù di- towaà kɔ̀ku kè tidieti de bo ke cè ke dàri yetàsàayè ke fité, kè tidieti bo sipísitããti. ¹⁸ Bè cè ke dàri yèè tārè yèè bòrè bo tipítì de mieke bíékè kè ye okùmè mǎnnè yebòrè kɔ̀me. ¹⁹ Kòò benné dibòri de mieke kperi kèntɔ̀ kètuɔ̀kenè ditowaà kperi, diì kòrinè Kuyie ncíètè dǎnkù de mieke kɔ̀ku, kè dè mbo métiri sipísinùmmù. Ò benné memme diyè yìèni kèè bíékè kó yebòrè. ²⁰ De kó difɔnkúò kébenné kubakù cǎnku bíékè kó dibòri diì kòrinè ti Yiè nKuyie ncíètè kó kudǎnkù ditowaà kɔ̀ku, di okùmè nè di pèkùmè. ²¹ Kè yetuo bè maá yè bèè bo mbaa ti Yiè nKuyie ncíètè be kpéi, nkè yè mbo yètããti yètããti bá kùu pikú. Iduotí ì yè càtínè nè de kó kukpǎnkpǎnkù, de okùmè nè de pèkùmè kè dè mman- nè deketiri kɔ̀me do mamè. Meokùmè métiri sipísidé nè mènùmmù, mepèkùmè métiri tepíítè nè mèdémè nè dikéè. ²² De kóo fenétibè nè de kó kukpǎnkpǎnkù nè dèè kerí kè dò ntipuonti ke mannè diyè yè kèè bíékè kperè, kè yedetisakè bo yèyiekè ke t̀̀kenè kukpǎnkpǎnkù de mieke kɔ̀ku. ²³ Kè ti Yiè nKuyie ncíètè dǎnkù de mieke kɔ̀ku kó dibòri, kè kubakù cǎnku kperi wetí kuyou kperi kè deyìkè kperi wetí diyè yè kèè

kperi, kòo benné mefiè mmèè soké yebòrè sàku kè dè mbo métiri sipísìnùmmù. ²⁴ De kó difɔnkúò kòo n kɔtenè kubakù cǎnku bíékè, kè dibòri mari bo de bíékè, kòo benné de kó yetuo nè iduotí nè di kó kukpǎnkpǎnkù kè dè mmannè deterè do mamè. ²⁵ Dibòri nè di kó kukpǎnkpǎnkù kè dè mmɔke fenétibè kè bè dònne betɔbè do dòmme ke fité, kè be okùmè bo métiri sipísidè nè mènùmmù, mepèkùmè métiri tepítè nè mèdémè. ²⁶ Mefiè mmèè duó dibòri nè kukpǎnkpǎnkù de cuokè kè mè mbo yedetisàkè yèyiekè kè bè kerí de kó iduotí kè dè dò ntipuonti ke fité. ²⁷ Kè dibòri bo dii kòrinè ti Yiè nKuyie ncíètè kó kudànkù de mieke kɔku, kè bo kubakù cǎnku bíékè, kòo benné di mbòri kèntɔ kètuɔkenè diteri kè dè mbo métiri sipísìnùmmù.

Kuyie ncíètè dànkù nè te bòrè de mieke bíékè kpeye

²⁸ Mèmmè kòo duó nkè n ta dibòri kubakù cǎnku bíékè kperi kékɔte ti Yiè nKuyie ncíètè dànkù de mieke kɔku. Kòo benné de kó dibòri kè di mmannè yèyèyè do mamè. ²⁹ Kè di kó yetuo nè di duotí nè di kó kukpǎnkpǎnkù kè dè mǎnnè deterè do mǎmè ke mɔke fenétibè ke fité. Kè dibòri nè kukpǎnkpǎnkù, kè de okùmè mbo métiri sipísidè nè mènùmmù, mepèkùmè métiri tepítè nè mèdè nè dikèè. ³¹ Kè de kó kukpǎnkpǎnkù bòri kòrinè Kuyie ncíètè dànkù ditowaà kɔku, kè dè mbo yedetisàkè yèni, kè bè kèri imarí kè dè dò ntipuonti ke fité. ³² De kó difɔnkúò kòo n tanné ti Yiè nKuyie ncíètè dànkù diyie yìeni kèè bíékè kperi, kè di benné kè di baa mmannè yèyèyè do mǎmè. ³³ Di kó yetuo nè di kó iduotí nè de kó kukpǎnkpǎnkù kè dè mmannè deterè do mǎmè ke mɔke fenétibè ke fité, kè de okùmè mbo métiri sipísidè nè mènùmmù, mepèkùmè métiri tepítè nè mèdémè nè dikèè. ³⁴ Kè de kó kukpǎnkpǎnkù bòri kòrinè ti Yiè nKuyie ncíètè dànkù ditowaà kɔku, kè de kó mefiè mbo yedetisàkè mèni, kè bè kèri imarí kè dè dò ntipuonti ke fité.

³⁵ Kòo n kɔtenè kubakù yóu bíékè kó dibòri kè di benné kè di mmannè yèyèyè do mǎmè. ³⁶ De kó yetuo nè de kó iduotí nè kukpǎnkpǎnkù kè dè mǎnnè deterè do mǎmè ke mɔke fenétibè ke fité kè dè okùmè bo métiri sipísidè nè mènùmmù, mepèkùmè métiri tepítè nè mèdémè nè dikèè. ³⁷ Kè de kó kukpǎnkpǎnkù bòri kòrinè ti Yiè nKuyie ncíètè dànkù ditowaà kɔku. Kè de kó mefiè mbo yedetisàkè mèni, kè bè kerí imarí kè dè dò ntipuonti ke fité.

³⁸ De kó difɔnkúò kè ditou mari bo kè di kó dibòri bo kukpǎnkpǎnkù bíékè, bè do ɔɔ dé nhúu iwúɔ bè kùɔ ì ti Yiè nKuyie nke né na kè ì tuò. ³⁹ De kó kukpǎnkpǎnkù mieke kè tábùribè bo bá kùu píku bèdébè débè be yó nkòu bèè ìnkè iwúɔ ti Yiè nKuyie nke tuò mmeyei ncíèm-mè nè meyei nhútímù de kpéi. ⁴⁰ Ditowaà bíékè a bo ntatoomè ti Yiè nKuyie ncíètè bòri, kubakù yóu bíékè kè tábùribè bo bèdébè bá kùu píku. ⁴¹ Táburibè do bo bá kùu píku bènàà bènàà ndi, kè bèè wènné bèni bè yó nfeu bèè ìnkè iwúɔ. ⁴² De kó difɔnkúò kè tábùribè tɔbè bo bè dɔ̀̀nè bè titápíèti, tii okùmè bo sántimétiri sipísiyiekè nè bènùmmù, mepèkùmè meè mǎà, meccóm-

mè métiri kó dikèè be yo ndakù bèè ìnkè titɔ̀̀nenti be yó nfeunè tì iwúɔ ti Yiè nKuyie nke tuò nnè yepǎ̀̀rè. ⁴³ Kè bèè dɔ̀̀u yebìè nde mieke bíékè kè yè pèkùmè mmannè tenò̀̀tè kó mepèkùmè ke fité, bè níi yóo daa ndènde imaa mbè pǎ ì ti Yiè nKuyie. ⁴⁴ De kó difɔnkúò kòo n kɔtenè ti Yiè nKuyie ncíètè dànkù de mieke kɔku, kè tidi-eti bo tìdèti ku mieke. Kè kùmakù bo kubakù yóu bíékè, kè ku bòri wetí kubakù cǎnku, kè kutekù bo kubakù cǎnku kè ku bòri wetí kuyóu. ⁴⁵ Kè de kóo niti n náké ke dɔ̀̀: Kudieku kùu kó dibòri mè nwetí kubakù cǎnku ikuú niùbè bèè yó mpí ti Yiè nKuyie ncíètè mieke mutɔ̀̀mmù, be kɔku nku. ⁴⁶ Kè kùu kó dibòri mè nwetí kubakù yóu ikuú niùbè Defii botí kou Sadɔ̀̀ki bí ìi yó mpí ndiwúɔ̀̀tɔ̀̀n-ni ìnkè mutɔ̀̀mmù, be kɔku nku.

Bè bennémè ti Yiè nKuyie ncíètè dɔ̀̀mme

⁴⁷ De kó difɔnkúò kòo benné ti Yiè nKuyie ncíètè kó kudànkù de mieke kɔku, kè ku okùmè mbo métiri sipísìnùmmù, kè kù mmà tipíiti timɔu ke diwúɔ̀̀tɔ̀̀nni bo ku ìikè. ⁴⁸ De kó difɔnkúò kòo n tanné ti Yiè nKuyie ncíètè kó kukpǎnkpǎnkù kébenné ku kó imarí kè kù mbo ku mpíkù métiri mèdè nè dikèè, kutekù meè mǎà, kè dibòri kó mepèkùmè mbo ku mpíkù métiri òmǎà nè dikèè kutekù meè mǎà. ⁴⁹ Kè kukpǎnkpǎnkù okùmè mbo métiri tepítè, mepèkùmè métiri mèkuò, kè yedetisàkè mbo tepítè yèè kòrinè deborè, kè yesǎ̀̀nkè bo ku mmànkù òmǎà, kutekù òmǎà.

41 Kòo n tanné Kuyie ncíètè kó kudieku diekù, kébenné dibòri kó kumarí kè mepèkùmè mbo ku mpíkù métiri mètǎ̀̀ati kutekù meè mǎà. ² Kè dibòri kó mepèkùmè mbo métiri mènùmmù kè di kó imarí kó meccéè mbo métiri mèdè nè dikèè, ku mpíkù nè kutekù. Kòo benné kudieku kó meokùmè kè mè mbo métiri sipísidè, mepèkùmè métiri tepítè. ³ De kó difɔnkúò kòo ta de mieke kó kudieku, kébenné dibòri kó imarí kè ì mbo métiri òmǎà, dibòri métiri mètǎ̀̀ati, imarí kó meccéè métiri mètǎ̀̀ati nè dikèè. ⁴ Kòo benné kudieku kumómmɔ̀̀nkù kè kù mbo meokùmè métiri tepítè, mepèkùmè meè mǎà. Kòo n náké ke dɔ̀̀: Ku ndieku tú ikuú nenti kɔku nku.

Bè do maá tii dieti kékpeénnè Kuyie ncíètè

⁵ Kòo benné Kuyie ncíètè kó kumarí kè ku céè nni mbo métiri mètǎ̀̀ati, kè bè maá tidieti mati ke kpeénnè Kuyie ncíètè kè tii bo métiri mèdè mèdè ke fité. ⁶ Kè bèè benné de kó tidieti tii sɔ̀̀ké titɔ̀̀bè ìnkè inaú itǎ̀̀ati itǎ̀̀ati bá kùu píku. Ku mpíkù tidieti sipísitǎ̀̀ati, kutekù mem-me. Kè de kó tidieti tukúnè kuduotí bè maá kù ke fii nKuyie ncíètè. Tii me nyí tukúnè Kuyie ncíètè mómmɔ̀̀nte kó kumarí. ⁷ Kè de kó tidieti pèkùmè nyéúti ke deòdo ke taà kumarí ke mme ndo nke fité Kuyie ncíètè. ⁸ Kè n yà dèmarè pù̀̀útémè ke iiténì ke fité Kuyie ncíètè. Bè maá yèè tuo ke kpeénnè Kuyie ncíètè ye kó dipú̀̀u ndi, kè di bo kupà̀̀ati mèmǎà métiri mètǎ̀̀ati kɔku. ⁹ Kè kumarí ditowaà bíékè kɔku de kó yetuo cómmù kùu ìnkè kó kucéèkù bo métiri mèdè nè dikèè kè mefiè nsoké soké de kó yetuo cuokè. ¹⁰ Kè yetuo kó

mepēkùmè bo métiri tepíitè píitè ke fité. ¹¹ Kè de kó yetuo m̄ke yebòrè yèdèé, dii nkubakù c̄anku, diteri kuyou méfiè mmèè soké de kó yetuo cuokè kè mè bo métiri mèdè mèdè nè dikéè ke fité. ¹² Kuyie ncíētè iikè kè ditou marí bo kè di p̄kùmè bo métiri sipísitããti nè mènùm-mù, kè kumarí kó mec̄éè mbo métiri mèdè nè dikéè ke fité, kè di okùmè bo métiri sipísinàà nè dikéè. ¹³ Kòo benné Kuyie ncíētè kè te okùmè mbo métiri sipísinùm-mù, te dānkù nè te marí kè dè mbo métiri sipísinùm-mù. ¹⁴ Kuyie ncíētè ke yíènè te dānkù de mieke bíékè k̄oku kè dè mbo métiri sipísinùm-mù. ¹⁵ Kòo benné Kuyie ncíētè kó meokùmè nè te dānkù dif̄nkuò k̄oku k̄ome nè de kó tikpānkpānti kè dè mbo métiri sipísinùm-mù.

Bè s̄arimè Kuyie ncíētè te mieke

De kó dif̄nkuò kè Kuyie ncíētè de mieke nè kukpānkpānkù kù k̄rìnè Kuyie ncíētè dānkù ditowaà k̄oku. ¹⁶ Kè bèe dè d̄ari ideí k̄etúóté ketenkè k̄ent̄o k̄et̄uak̄enè simátidii fenétibè borè, ke me nyí tikpānkpānti t̄i fité Kuyie ncíētè tip̄iti titããti ke múnke dariné fenétibè simátidii k̄obe ideí, ¹⁷ k̄etúóté ti Yiè nKuyie ncíētè kó dibòrì k̄etann̄enko de mieke nè ditowaà nè imarí k̄efitè i mieke nè i ín̄kò. ¹⁸ Kè bèe kerí kè dè ndò mbeínkemb̄aribè nè tipuonti, kè beínkemb̄aribè bo b̄edébè, kupuonku mbo kùmáà. Bá wèè ín̄kemb̄arì kòò m̄ke keyiikè k̄edékè. ¹⁹ Keyiikè kè dè nkenitik̄oke kè kè níi nwetí ku mpíkù kupuonku, kè kè dè nkeciririk̄oke kè kè wetí kupuonku kupíkù tekù kè dè me ndo nke fité Kuyie ncíētè tip̄iti tim̄ou. ²⁰ Beínkemb̄aribè nè tipuonti bè do de kerí kumarí ín̄kè nke, k̄etúóté ketenkè k̄ent̄o k̄et̄uak̄enè dibòrì ín̄kè. ²¹ Kuyie ncíētè kó dibòrì kó ideí do màmu tip̄iti tim̄ou.

Bè do d̄onnè dii w̄ũt̄n̄ni ideí

²² Kè Kuyie ncíētè iikè kè d̄emarè bo ke d̄onnè di-w̄ũt̄n̄ni ideí kperi, kè di cómmè bo métiri òmáà nè dikéè, di okùmè métiri òmáà mepēkùmè métiri òmáà k̄emm̄oke dit̄ari nè mekp̄éèmmè kè im̄anke tú ideí. Kòo n náké ke d̄: Ti Yiè nKuyie nkòò t̄ab̄uri nwe.

²³ Kuyie ncíētè kó dibòrì kó yec̄akè do bo yèdèé ndi, kè de mieke kó dibòrì kpeye múnke bo yèdèé. ²⁴ Kè yè kpetírì tip̄iti tidéti, yedé memme. ²⁵ Kè bèe kerí yè ín̄kè kè dè dè mbeínkemb̄aribè nè tipuonti, ke d̄onnè dè do kerí imarí ín̄kè. Ke ānné kud̄ú makù kè kù nh̄anke Kuyie ncíētè kó dibòrì ditowaà bíékè. ²⁶ Kè bèe ānné sibòo nè simátidii, kékerí kè dè ndonnè tipuonti tip̄iti tim̄ou. Ti Yiè nKuyie ncíētè b̄ori nè bèe maá s̄i c̄éi ke t̄e kpeénnè nè ideí i ānke yebòrè.

Bè do maá yèè tuo k̄epéénnè Kuyie ncíētè

42 Kòo n k̄otenè Kuyie ncíētè dānkù ditowaà kubakù you bíékè k̄oku, kè ti ta yetuo yèè wetínè t̄ec̄íētè t̄èè bo kubakù you nè te dānkù. ² Kè te okùmè bo métiri sipísinùm-mù, mepēkùmè sipísidè nè dikéè ³ Te b̄ori iikè de mieke bíékè nè kudānkù ditowaà bíékè k̄oku bè ce kù ke d̄ari yet̄arè, kè tidieti matì dè bo ke t̄e

wetí nè t̄i soké tit̄obè ín̄kè, ke bo titããti titããti. ⁴ De kó tidieti iikè kè mefiè mmamè soké de mieke bíékè, kè mepēkùmè bo métiri mènùm-mù kè mè okùmè bo métiri sipísinùm-mù kè ti b̄orè bo kubakù you bíékè. ⁵ Kè deínkè kó tidieti m̄p̄urìnè def̄ũ̄ nè decuokè kpeti, ke yè te kpānkpānti kó imarí t̄i é̄t̄émè. De kó tidieti do soké titããti titããti ndi, t̄i í m̄ke yesān̄kè titeti d̄ommè. ⁷ Kè Kuyie ncíētè dānkù ditowaà bíékè kè kumarí makù wetínè yetuo yèè bo ditowaà, kè ku okùmè m̄annè yetuo k̄ome, ⁸ Ke yè ti Yiè nKuyie ncíētè dānkù ditowaà k̄oku kó yetuo okùmè do bomè métiri sipísidè nè b̄enùm-mù ndi, dii tou do bo ti Yiè nKuyie ncíētè iikè kè di mbo métiri sipísinùm-mù. ⁹ De kó yetuo f̄ũ̄ kè dibòrì bo diyè yìènì kèè bíékè, bèe k̄erínì Kuyie ncíētè dānkù ditowaà k̄oku bè bo ntaà dè.

¹⁰ Kuyie ncíētè dānkù kó kuduotí ín̄kè kè yetuo bo ke wetí diyè yìènì kèè bíékè, ke wetí t̄ec̄íētè matè nè te dānkù. ¹¹ Kè mefiè mmamè bo ye cuokè ke d̄onnè yeteyè do d̄ommè, meokùmè nè mepēkùmè nè yebòrè nè ye d̄omme nè yec̄akè kè dè mà. ¹² De kó yetuo yèè bo diyè yìènì kèè bíékè bá di kè di m̄ke dibòrì, kè di d̄onnè kubakù you bíékè kpeti kpeye do d̄ommè, ke bo bá kùu ce m̄anku ke wetí kumarí kùu perì diyè yìènì kèè bíékè. ¹³ Kòo n náké ke d̄: Tidieti t̄i me mbo kubakù you nè kuc̄anku, ke wetí Kuyie ncíētè dānkù, ti Yiè nKuyie nkó tidieti nti, ikuú niùbè bèe p̄i ti Yiè nKuyie nt̄ommù bè níi yó de nkari k̄edi mudii bèe p̄a mù Kuyie, ke de nd̄ú mbè kù p̄a t̄i diiti nè bèe kù fié i w̄ũ meyi ncíēm̄mu nè me nh̄út̄imù kp̄éi. De kó dibòrì tú ti Yiè nKuyie nkperi ndi. ¹⁴ Kè ikuú niùbè níi ta Kuyie ncíētè dibòrì s̄arì mieke, bèe báa yennè be yàati bèe p̄innè t̄i ikuú t̄ommù k̄ek̄ote benitibè t̄obè borè, bèe t̄i d̄ou ndende k̄eceete titeti ke né na k̄ek̄ote benitibè t̄obè borè. Ikuú yàati nti.

Bè bennémè Kuyie ncíētè marí ditowaà bíékè

¹⁵ Ò dèè dii m̄onnì Kuyie ncíētè mieke kó mubennimù k̄ent̄o kè ti ye dibòrì dii bo diyè yìènì kèè bíékè, kòò benné Kuyie ncíētè dānkù kó kuduotí k̄efitè. ¹⁶ Kòo benné diyè yìènì kèè bíékè kó kupíkù nè o p̄àti kè dè mbo métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250) k̄efitè. ¹⁷ Kòo benné kubakù you bíékè nè o p̄àti kè dè mbo métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250) k̄efitè. ¹⁸ Kòo benné kubakù c̄anku bíékè nè o p̄àti kè dè mbo métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250) k̄efitè. ¹⁹ Kòo benné deyikè bíékè nè o p̄àti kè dè mbo métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250). ²⁰ Kòo benné kuduotí kùu fité te p̄iti tinàà kè ku okùmè mbo métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250). Ku p̄kùmè métiri sik̄usidè nè sipísinùm-mù (250). Ku do yaati Kuyie ncíētè nè dihei kpesi.

Kuyie nkó tikpeti w̄ète ke cutinimè ku c̄íētè

43 Kòo n k̄otenè dibòrì dii bo diyè yìènì kèè bíékè. ² Kè n ya Kuyie nkó tikpeti kè t̄i k̄erínì diyè yìènì kèè bíékè, ke uuti ke d̄o m̄menie nh̄õ tamè kukó, kè ti wenniku mí d̄eborè. ³ Kè n ya mebenkùmè d̄eborè kè mè ndonnè n do ya mè Kuyie p̄onte dii m̄onnì Sedis-

ademmu, kéndònnè n do yà mè Kebaa kó ntaké. Mèmmè n domè késínnòw ketenkè. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie nkó tikpetii tuɔkení diyie yìenì kèè bíékè kéta ku cífètè bòrì diyie yìenì kèè bíékè kperi. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nYaá nní ntúóté kétannè ku cífètè dànkù de mièke kɔku, kè n yà Kuyie nkó tikpeti píemmè te mièke. ⁶ Kè n keè òmɔ̀u m béinnènnímè Kuyie ncífètè mièke, onitì wèè do n neínè kòò baa kpaá bo m borè. ⁷ Kè de kó metammè n náké ke d̀: Onitì f̀! N kpaàtikàrì dii bo die, n nacèdaánni ndi kè n yó mbonè n nitibè Isidayeeribe s̀áá, bá bè ténke bá n yóu kètũnne yebɔkè kénkũri be kó bekpàatibè n cífètè borè ke caàri n yètiri. ⁸ Kè be kó bekpàatibè maá be c̀f̀ kétónnè n kpete kékéú yebòrè n cífètè kpeye také, kécónné yecàkè kó ideí kétónnè n kpete kpeye, kè kuduotí kumáa ti yaàti. Bè s̀aũ n yètiri ndi nè isɔke kperè kó mudɔ̀rimù, deè te kè m mièke bè yè kè mbè kù. ⁹ Di mmònni bè yóó yóumu yebɔkè kó muféu nè bè bo nkũrimè be kó bekpàatibè n cífètè borè, kè nní mbè bonè s̀áá.

¹⁰ Kòo yíé kè n náké ke d̀: Onitì f̀! Náké Isidayeeribe n da benke t̀èè cífètè te kó kufènkù dòmmè kè bèè t̀è benné, kè deè yie nkè ifeii bè pí mbè d̀̀̀̀rì ì̀ s̀òkè kpréi. ¹¹ Kè ifeii bè pínnè be d̀̀̀̀rimè, a bè benke n cífètè kó medòmmè nè te d̀mmè nè te bòrè bè taà yè nè bè yìè yè nè te tié nnè te ku. A de wàri demɔ̀u kè bèè de yà kéndɔ̀ri de yèmmè. ¹² Nte n cífètè kó ikuú, kétúóté ditãri yómmè nè di tenkè kó dimàà c̀énke kéfité. De kó ketenkè tu n kɔke nke.

Kuyie nnàkémè bè yó nkù feumè iwũs ke tuɔ nyewũstòrè ìnkè

¹³ De kó dif̀nkúò kébenné diwũstònni nè kupàati kùu beúnè de kó kupàati do bo métiri kó dikéè ndi. Kòo benné dif̀tiri dii fité diwũstònni kè di c̀umpume mbo métiri kó dikéè, di p̀̀̀̀kùmè meè máà, kè di biè nkó meokùmè mmànnè tenòtè kó mep̀̀̀kùmè kéfité. ¹⁴ Kè bèè túóté diwũstònni tàri ketenkè kperi kèntɔ kétuɔkenè kukàkú de mièke kɔku, kè de mbo meokùmè métiri kó dikéè, mep̀̀̀kùmè meè máà. ¹⁵ Bè yó ntɔ̀ti de muhã nkè de bo métiri kó dikéè. Kè yebàkè bo yènàà meyóm-mè. ¹⁶ Diwũstònni dimɔ̀u kè di okùmè bo métiri mèyiekè, mep̀̀̀kùmè meè máà, di do màmu tipìti timɔ̀u. ¹⁷ Kè dif̀tiri dii fité diwũstònni kè di c̀umpume bo s̀antimétiri sipísidé nè mènùmmù. Kè di detisàkè wetí diyie yìenì kèè bíékè.

¹⁸ De kó dif̀nkúò kè ti Yiè nKuyie nní mbéinnè ke d̀: Onitì f̀! Kè bè maá diwũstònni, nte a yóó d̀̀̀̀mè kè bè né na kétuɔ nyiwũ di ìnkè, ke di còu mmeyi. ¹⁹ A waá ndinaadapànni kéduú nDefii botí kɔbe, ikuú niùbè Sadɔki bí bèè pí n t̀mmú diwũstònni ìnkè kè bèè di feuté meyei ncífèmmè kpréi. ²⁰ Kàa waá mmeyi nkéféte diwũstònni bàkè nè kukàkú kprémmè kó tipìti tinàà, ke me nyí nè yebiè nkéfité. A yóó me nyí kédeite di yei nké di wènkũnne. ²¹ Kè bè feuté de kó dinaadaa meyei ncífèmmè kpréi, nha di túóté kédenne n cífètè dànkù kè di t̀u ndibòrì bè tãáté di de kpréi. ²² Diyie déri yie kéwaá ndibɔdaa dii kpa kuyènkù ke di feuté kéwènkũnne diwũstònni a do d̀̀̀̀mè dinaadaa. ²³ Kàa deite dii m̀nni

diwũstònni kó meyei nke deè, a waá ndinaadapànni teri nè dipedaà deè kpa kuyènkù. ²⁴ Kè de nni nféuté kè ikuú niùbèè de yɔ̀re mukókúú nke de nni ntũ. ²⁵ Kàa mme nh̄ nyewe yèyiekè mièke, bá dii yie a níi kuɔ dibɔdaa meyei ncífèmmè kpréi, nkéféuté dinaadaa nè dipedaà deè kpa kuyènkù. ²⁶ A yó mme nh̄ nyewe yèyiekè mièke kéwènkũnne diwũstònni kè bè né na kéketé mut̀mmú di ìnkè. ²⁷ Kè de kó yewe p̀̀̀̀tè, kétúóté diyie niinni yie nè yèè s̀òkè, ikuú niùbè beè yó nfeu iwũs ke tuɔ nnè di yó nni nfeu ì metaummè kpréi. De m̀nni kè nní nyo di kpeti. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi.

Bè yó ntaà mèè botí Kuyie ncífètè

44 Kè weè nitì n kɔtenè Kuyie ncífètè bòrì ditowaà bíékè kperi dii bo diyie yìenì kèè bíékè, kè ti ns̀ ndi kpeti. ² Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀: De kó dibòrì yó nkpetímu, òmɔ̀u báa di kpeté ke yé mí ndi Yiè nKuyie n di ntamè, nè de kpréi di yó nkpetímu. ³ Tekpàatibite tiè níi yóó de kàrì m borè kèdi o dii, ò níi tanni kukp̀̀̀nkpr̀̀̀nkù. Ò níi yóó ku nta ké kù yènnè.

Bep̀̀̀̀bè í yó ntaà Kuyie ncífètè

⁴ Kòo n kɔtenè kubakù yóu bíékè kó dibòrì dii wetí Kuyie ncífètè, kè n yà Kuyie nkó tikpeti píemmè ku cífètè mièke, kédo késínnòw ketenkè. ⁵ Kè ti Yiè nKuyie nní nnáké ke d̀: Onitì f̀! Daate kéwènté mesàà, kékènté mesàà nkékeè n yóó da duú nyèè tannò, n yóó da náké Kuyie ncífètè dòmmè mme nè te ku, a daate bè taà mèè botí n cífètè nè bèè í dò nké ntè taà.

⁶ A náké Isidayeeribe de kó itookperí yembè ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú, bè d̀̀̀̀ isɔke kperè kè de tontému. ⁷ Beè tannè n cífètè bèè í c̀ammù be yèmmè nè be k̀nti, ke s̀inkũnko n cífètè di tuɔ ndi m̀nni iwũs di n feu ì kó mekùò nnè meyi. Bè t̀te metaummè mèè bo mèmmè díndi nè mí nti cuokè. ⁸ Bè í dake bè m pã ndé kpréi, ke yóu bè bo mpímmè n t̀mmú ke mù duú mbetɔ̀bè kè bèè pí mbè na mpí mmù t̀mmú n cífètè mièke. ⁹ Náké be ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie n tú op̀̀̀ wèè í c̀anté yoo di mièke wèè í yie n kpeti o báa ta n cífètè bá kòò tu op̀̀̀ be bè bonè.

Defiibe kuɔ bè yó mpí mmèè botí Kuyie ncífètè mut̀mmú

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie nní nnáké ke d̀: Defiibe bèè do n dètènè Isidayeeribe do n yóu dii m̀nni kètũnne yebɔkè. Bè yóó yàmu de kó meyei nc̀ntimu. ¹¹ Bè yó ntú bet̀mm-bè s̀am̀p̀̀̀bè mbe n cífètè mièke, beè yó mbaa yebòrè ke feu iwũs bè yó ntɔ̀ nyi nè metaummè kpeyi, beè yó ntú n nitibè kó bet̀mbè. ¹² Ke yé beè do fiémè Isidayeeribe kó iwũs yebɔkè, kènte kè bèè ta meyei mmieke. Deè te mí ndi Yiè nKuyie nkè n tu n yitè ke còmmúmu be kpréi, kè bè bo yà be yei nkó muc̀ntimu. ¹³ Bè ténke í yó n t̀ónnè kèpí n kuɔ t̀mmú bè báa káaké ikuú nenti, bè báa ta ikuú nenti dieku, kè deè yie nkè ifeii bè pínnè isɔke bè d̀̀̀̀ ì. ¹⁴ Beè yóó naá n cífètè t̀mbè bèè yó mpí n cífètè t̀mmú.

Ikuú niùbè yó ndòmmè

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dò: Ikuú niùbè Defiibe bèè tu Sadɔki yaàbí, Isidayeeribe do n dèténè dii m̀nni kè bèè mpí n cífètè mieke mutɔmmú, bèè yó mbo n cífètè ke n feu iwũɔ ke tuò mmekùò nnè meyi. Mí ndi Yiè nKuyie mmí bée. ¹⁶ Bèè níí yóó ta n cífètè dibòri sààri kékɔte n táburi bo dè kéré n tɔmmú bèè yó ndakemu mu kpéí. ¹⁷ Kè bè níí tatiní n cífètè d̀nkù de mieke kɔku, bèè dáátí tiyààti tii dù̀kenè mupà̀konkperímù, bè níí bá ndáátí tipeçiti kó tiyààti ke pínnè mutɔmmú n cífètè d̀nkù yoo n cífètè mieke. ¹⁸ Bè níí yó mboú mupà̀konkperímù kó tiyaàbomboúnti nti be yó kényi mupà̀konkperímù kó ifiétí, bè me mbá mboú d̀marè be ka dèè bo nte kè bèè biete. ¹⁹ Kè bè yètiní dii m̀nni n cífètè d̀nkù ditowaà kɔku ke bo kɔte benitibè borè bèè dáté tiyààti bè do pínnè tii ikuú tɔmmú, ke ti d̀ú n cífètè mieke, bè bá nti á ke t̀ónnè benitibè, bè yàà bo bè kàáké kékú.

²⁰ Bè níí báá kuó páíí, bè me mbáá yóu kè be yùtíi súú mmediè, bè nkéi be yùtíi mesàà. ²¹ Ikuú niùtí m̀ò níí báá yà menaà nhò tati dii yiè n cífètè d̀nkù de mieke kɔku. ²² Ikuú niùtí m̀ò báá túóté okúpokù yoo onitipòkù bè yete wè, wèe túóté osapàà nwèe mu nyí yífètè onitid̀ò Isidayeeribe mieke, yoo kòò me mbo túóté okúpokù, wè ntú ikuú niùtí t̀ò kou.

²³ Bèè yóó benke n nitibè dèè tu n kperè nè dèè tu c̀enkoo kperè, ikuú yete dè nè ì yie ndè. ²⁴ Bèè yó ntú bebeémbè kémbekù n kuó d̀ommè kéntù m baa nyemɔu kó ikuú, teom̀pùtè yiè níí ntú n kperí.

²⁵ Bè báá t̀ónnè ocíi bè yàà bo s̀inte, kè dè sàà í tú ò cice nwe yoo o ỳ yoo o bire yoo o nantè yoo o kóo kóti yoo o tãú wèè í ye. ²⁶ Kè dè t̀ùkení ke d̀ò mmemme, kòò kàáké ocíi ke wènk̀nnè omáà ke dèè, we mbaa yewe yèyiekè ke né na kéwète késɔɔtè o tɔmmú. ²⁷ Ò yóó ta dii yiè n cífètè d̀nkù de mieke kɔku ke pí mmutɔmmú ikuú dieku, mieke wèe féúté fè̀fè meyei ncífèmmè kpéí. Mí ndi Yiè nKuyie mmí bée. ²⁸ Ikuú niùbè bèè te bè bo mpímmè mutɔmmú n cífètè mieke. Di báá bè duó nketenkè Isidayeeribe mieke. Be kperè yó ntú mínwe, mí nKuyie. ²⁹ Bèè yó nyo di m pãà nti diiti nè di n feu ìi wũɔ meyei ncífèmmè kpéí nnè meyei nhútímù kpéí, kè di c̀ánnè dè kè dè bo ntú n kperè, bèè yó ndè te. ³⁰ Tidipànti mieke di níí deite tisààti ke yíénè di dèite dè ke c̀ánnè n kpéí nnè muyuo nsààmù, di níí yóó dè duó nyikuú niùbè mbe kè dèe yie nkè n di d̀ò mesàà. ³¹ Ikuú niùbè bá ncáá ndèè ku nè demáà yoo musímmù pí ndè sinɔu yoo iwũɔ yoo tiwanwanti.

Kuyie nnákémè bè yóó totí m̀èè botí ketenkè

45 Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke dò: Kè di tãá dii m̀nni tété ke bo totí ketenkè di tãátè n kɔke kè kè ncáá nkémbò meokùmè cidòmétiri tepítè nè mèdè nè dikèè mepèkùmè cidòmétiri tepítè. ² De kó ketenkè mieke di yóó de mbenné n cífètè kó ketenkè okùmè nè ke pèkùmè kè dè mmà, kémbò métiri sikousinùmmù nè sipísinùmmù (550) késoó mmefiè mmamè kéfité kè

mepèkùmè mbo métiri sipísidé nè mènùmmù. ³ Kè di yíé kébenné de kó ketenkè mieke cidòmétiri tepítè nè mèdè nè dikèè kè mepèkùmè mbo cidòmétiri mènùmmù n cífètè yó nde mbo nè ikuú nenti dieku. ⁴ De kó ketenkè yó ntú n kɔke nke, ikuú niùbè bèè pí n tɔmmú bè c̀éi yó nde mbo. N tenkè mieke nke be kɔke yó mbomè. ⁵ Kè di benné ketenkè meokùmè cidòmétiri tepítè nè mèdè nè dikèè mepèkùmè cidòmétiri mènùmmù kè kè ntú Defiibe bèè pí n cífètè mutɔmmú be kɔke nè yehekè bèè yó mbo yè. ⁶ Kàa benné de kó ketenkè mieke bake mepèkùmè cidòmétiri mèdémè nè dikèè meokùmè cidòmétiri tepítè nè mèdémè nè dikèè kè kè ntókénè n cífètè kɔke Isidayeeribe bemɔu kɔke. ⁷ Tekpààtibite teè kó ketenkè yó mbo n cífètè nè dihei de m̀nku, ku mpíkù nè kutekù diyèi yièni kèè bíékè nè diyèi taà kèè bíékè, kè ke okùmè nheri nè n cífètè kɔke nè dihei kɔke de kó meokùmè. ⁸ Isidayeeribe tenkè mieke kèè yó ntú n cífètè kɔke, kè dèe yie nkè sikpààtibíi bá nféũnko n nitibè, kèè kpaá kè kè ntú Isidayeeribe botí imɔu kɔke.

Kuyie nkpannè tii sikpààtibíi

⁹ Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè Isidayeeribe kó sikpààtibíi kpéí nke dò: Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu: Dè sànnèmu memme díndi sikpààtibíi yóunè kuyonku nè di bo nfèkùmè n nitibè kperè, d̀ònnè dèè sié nè dèè weni ke yóu di bo nféũnkomè n nitibè. Mí ndi Yiè nKuyie mmí bée.

¹⁰ Di beúnè dè nè dibiepeé nè di bo di beúnè yè, dè ntú dèè wenni. ¹¹ Di yó mbeúnè dè tidiiti nè dèè yó ncũú dèè tu menie nkperè dè r̀m̀m̀. Bè ɔ́ keténè tèè bièpete do ɔ́ mbo kuce tepítè nte kéta bè tu dè òmèé. ¹² Kè timátí péiti me nni nti kè di yí ti c̀éékù bo cidòòbè bènùmmù tii mènke mme mbo, kè cidòòbè tepítè me nni nte tii mènke mme mbo.

¹³ Nte di níí yóó deite m̀èè botí yepãè di yó m pã yè, kè di k̀ũ tidiiti ke beri simámbò yoo tiỳti kè dè bo sipísikuò di deite dèməáà kè m pã. ¹⁴ Kè mekùò me nni mmè kè di c̀ṹ yedié ntek̀ùtè (100), dí deite dimáà kè m pã. Bè do ɔ́ bennénè tèè déntè do ɔ́ mbo tepítè nte kéta bè tu dè òmèé yoo k̀ṹ. ¹⁵ Kè ipe me nni nyi yoo sibɔ́, kè si bo sikousidé (200) dí deite dèməáà kè n féúté. Di m pã ndèè kó dimáà dè yóó wènnè nè tidiiti nti ke tuò mmetaummè pãnni ndi, nè meyei ncífèmmè kpéí.

¹⁶ Isidayeeribe bemɔu ndi dihei, bèè yó ndè duó ntekpààtibite. ¹⁷ Tekpààtibite teè níí yóó waá nyiwũɔ bèè yó n fié ì yebaa mmieke, kèc̀ónnè muyuo nnè menaà mmèè ɔ́ yɔɔre ke né na kétuɔ. Yebaa mmieke nè otãnkù pãnwè kó dibanni nè teom̀pùtè yiè nè Isidayeeribe kó metímmè wèè níí yóó waá nyiwũɔ bèè yó n kuɔ ì meyei ncífèmmè kpéí, nnè de kó tidiiti nè ìi yóó tuɔ mmetaummè kpéí Isidayeeribe bemɔu yei ntúntimù kpéí nke.

Diyentébanni kó ikuú

¹⁸ Kè ti Yiè nKuyie nyíé kè m béinnè ke dò: Dibenni kóo tãnkù ketiwè diyèi ketiri yiè á waá ndinaadapànni

² Kòo n denne Kuyie nciētē bakù yóu bíékè kó dibòrì kè tí tè fité kétuake dibòrì diyìè yìèní kèè bíékè kperi, kè n yà menie mpũmmè Kuyie nciētē bakù yóu. ³ Kòo kété kédétóo diyìè yìèní kèè bíékè kébenné kuhũ ò do pikú kù, kè dè mbo métìrì sikousinùmmù (500) kédú n kè n na menie nkéséntóo kè mè nkááké n nacékpáà. ⁴ Kòo yíé kébenné kè dè mbo métìrì sikousinùmmù (500), kòò dú n kè n na menie késéntóo kè mè nni nkááké n nù. Kòò yíé kébenné métìrì sikousinùmmù (500) kédú n kè n na menie nkéséntóo kè mè nni nkááké n ka. ⁵ Kòo yíé kébenné kè dè mbo métìrì sikousinùmmù (500) de m̀n- nì kè dèe naá nkukó mbá n yí nna késénté ke yé menie nsũmmè kè dè cūmpe mediè, mbá dè í ndò nkéna késénté. ⁶ De m̀n nì kòò m beke ke d̀: Oniti f̀! nha yàà? Ké n túóté kè ti nwētini kukó mbènni. ⁷ Ke s̀ ndetie nyè kukó nyákè yedé bá dè í sénni. ⁸ Kòo n náké ke d̀: Menie mmie mpũ kè k̀rì diyìè yìèní kèè bíékè kó kutempé nku, ke p̀nkù ke k̀rì Suditē biriku, ke taà dàméèrì mukókú nku, kòo nie mbo wenke. ⁹ Kè de kó menie keté kù pikú menie nkperè bo foute, kè siyĩ píe nke yé de kó menie nh̄ n kè m̀ ta dè, dè s̀ wenkemu kè mufòmmu buoté. ¹⁰ Beyĩmpĩmbè bo buoté de kó kukó mpeémme, kétúóté Ā-kedii kénto kétuakenè Ā-Ekadaimmu, kénye mbe yĩnditirè ku p̀émme, siyĩ s̀ bo dàméèrì s̀ yó ndè bo ke s̀ mediè. ¹¹ Tibinkènkenti nè ikondeí dende kó menie mie í yóo wenke, mè yó nkpaá píéké mukókú mmu. ¹² De kó kukó mpeémme yeyákè yedé, detie ndèè péi titebiiti dè bo mpíéké debotí debotí, dèè f̀àti í yotiri, dèè s̀ í nkuoté, kémpéi yebè bá wèè t̀nkù ke yé de kó menie bonnime Kuyie nciētē nte. Bè bo nyo nde be, ke taànnè de f̀àti.

Kuyie nkèétémè Isidayeribe tenké m̀nke

¹³ De kó dif̀nkúò kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀: Nte di yóo totí mèè botí Isidayeribe botí tepíitè nè idèi ketenkè, di dú nSosefu kó kubotí di dú nkè betòbè kuce mèdémè. ¹⁴ Di totí kè kè mmà, ke yé m̀i do nákémè di yembè ke d̀: N yóo bè dú nde kó ketenkè, di yembè kòke nke kè di dò nke kè tieke. ¹⁵ Nte di tenké m̀nku yó mberí ndè: Kubakù yóu bíékè kó kum̀nku yóo díte dàméèrì dièwè nwe, kénto kéye Etin̄ kó kuce, kétuakenè Damati nè Sedadi, ¹⁶ nè Bedota Sibadaimmu dihei dii bo Damaasi tempé nnè Amati kòku de cuokè nè Asee-Atik̄nni, képéēté kénwetí Adanni tempé. ¹⁷ Di tenké m̀nku yóo keté dàméèrì nwe kénto kétuakenè Asaa-En̄nni, kè kubakù yóu kó kum̀nku ntú Damaasi nè Amati, kubakù yóu bíékè kó kum̀nku nku. ¹⁸ Kè diyìè yìèní kèè bíékè kó kum̀nku ntú Adanni nè Damaasi nè Isidayeribe tenké nè Kadaadi kòke de m̀nku, Suditē weè yó ntú kum̀nku, kénto kétuake dàméèrì diyìè yìèní kèè bíékè kétuakenè Tamaa. Diyìè yìèní kèè bíékè kó kum̀nku nku. ¹⁹ Kubakù yóu diyìè yìèní kèè bíékè, kétúóté Tamaa kénto kétuakenè Mediba Kadeesi kó menie, kédíténni kukó ndiekù kénto kétuake dàméèrì dièwè. Kubakù yóu kó kum̀nku nku. ²⁰ Dàmèèrì dièwè weè yó ntú diyìè taà kèè bíékè kó kum̀nku kénto kétuakenè Amati. Diyìè taà kè kó kum̀nku nku.

²¹ Dindi Isidayeribe di yóo totí de kó ketenkè di botí mieke. ²² Di yembè kòke nke kè bè kè ndi yóonè kè di dò nké kè totí. Kè di yóo t̀á tété ké kè totí dí wēnnénè bep̀bè bèè di bonè képié ibí, ke yé di yó mbè pímmè ke d̀nnè di pí mmèmmè Isidayeribe. Bè yóo di wēnnénèmu kè di totí di yembè kperè. ²³ Kòo p̀ bo kù botí mieke di dè nhò dú nketenkè, mí nKuyie mm̄i béi.

Bè totimè kubakù yóu bíékè kòbe ketenkè

48 Nte ì botí yó mbo kubakù yóu bíékè, kénwetí Etin̄ kémpékénè kuce kù dè p̀nkù, kényènnè Amati nè Asaa-En̄nni Damaasi kó kum̀nku me nke mbomè ke pekénè Amati, kè de m̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kòku tú dàméèrì, Danni kó ketenkè nke. ² Danni kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì, kè Asee kòke túóté. ³ Asee kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì p̀émme kè Nefutadii kòke túóté. ⁴ Nefutadii kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì kè Manansee kòke túóté. ⁵ Manansee kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì kè Efadaimmu kòke túóté. ⁶ Efadaimmu kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì kè Dubenni kòke túóté. ⁷ Dubenni kòke kó kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kénto kétuakenè dàméèrì, kè Sudaa kòke s̀oté.

Bè t̀atémè Kuyie nkó ketenkè

⁸ Kè ti Yiè nKuyie nni nnáké ke d̀: Di deite Sudaa kó ketenkè také n kòke kè ke p̀kùmè mbo cidòmétiri tepíitè nè bèdè nè dikéè kè ke okùmè mmannè di kòke k̄me, kum̀nku diyìè yìèní kèè bíékè kòku kénto kétuakenè dàméèrì kè di maá n c̀tè ke cuokè. ⁹ Di yóo deite kèè tenké n kpéi nke okùmè yó mbo cidòmétiri tepíitè nè mèdè nè dikéè, mep̀kùmè cidòmétiri tepíitè. ¹⁰ Kè ikuú niùbè kòke mbo ke c̀á nkè ke okùmè mbo kubakù yóu bíékè cidòmétiri tepíitè nè mèdè nè dikéè kè dàméèrì bíékè kó mep̀kùmè mbo métiri sikousinùmmù (500), kè diyìè yìèní kèè bíékè kó mep̀kùmè mbo métiri sikousinùmmù (500) kè kubakù c̀nku bíékè kó meokùmè mbo cidòmétiri tepíitè nè bèdébè nè dikéè kè di soó n c̀tè de cuokè. ¹¹ De kó ketenkè yó ntú ikuú niùbè Sadki bí kòke nke Isidayeribe do n déténnè dii m̀nni kè bèe nkpaá ke pí n t̄mmú ke í nni ndeténè Defiibe t̀bè k̄me. ¹² Bembe kó ketenkè yó ncáámmu ke bo mí ndi Yiè nKuyie n kòke mieke ke t̀kénè Defiibe t̀bè kòke. ¹³ Defiibe t̀bè kó ketenkè yó mmannè ikuú niùbè t̀bè kòke nke, cidòmétiri tepíitè nè bèdébè nè dikéè mep̀kùmè métiri sikousinùmmù (500). ¹⁴ De kó ketenkè tu n kòke nke bè báa kè fité yoo bèe kè cèetenè òm̀, yoo bèe kè p̀.

Bè bennémè Kuyie nkó ketenkè nè tekp̀atibite kòke

¹⁵ De kó dif̀nkúò kè bèe benné Kuyie nkó ketenkè mep̀kùmè cidòmétiri tepíitè nè mèdémè nè dikéè kèè yó nkpaá, kè yó ntú benitibè c̀nkoo kòbe kòke nke nè iwũ yó ncenti dè, kè dihei mbo de cuokè. ¹⁶ De kó

ketenkè yóó ciite kèmmàmu tipîiti timɔu, kubakù youú bíékè cìdòmétiri mèdé nè métiri sikusidé nè sipísìnùm-mù (250), diyie taà kèè bíékè meè máà. ¹⁷ Kè iwũɔ yó ncenti kèè bíékè mbo métiri tekòutè nè sipísidé nè bènùmmù (125) diyie yìenì kèè bíékè meè máà, diyie taà kèè bíékè meè máà. ¹⁸ Kè yó nkpaámu diyie yìenì kèè bíékè meokùmè cìdòmétiri bènùmmù diyie taà kèè bíékè kɔme meè máà, bèè yó mpí ndi ei kó mutɔmmù bè yó nyo nkeè kó tidiiti. ¹⁹ Isidayeeribe botí imɔu mieke nke bè yóó deimè betɔmbè kè bè nkè kuuti. ²⁰ De kó ketenkè kemɔu yó mbo cìdòmétiri tepíitè nè bèdébé nè dikéè tipíiti tinàà, di yóó deite kèè mieke ketenkè makè kémaá dihei. ²¹ Kèè kpaá kè kè ntú tekpààtibite kɔke n cíètè nè dihei de mànke idé diyie yìenì kèè bíékè kpeyi, kummànkù kèntɔ kétuakenè dàméèri diyie taà kèè bíékè kó kumànkù kumɔu ku mpíkù nè kutekù. Tekpààtibite kó ketenkè yó mmànnè betɔbè kɔke nke, n kɔke kèè yó mbo de cuokè nè n cíètè. ²² Defiibe tenkè nè dihei kɔke kè yó nsoké Sudaa nè Bensamee be kɔke cuokè nke nè tekpààtibite kɔke cuokè.

Isidayeeribe bèè yó mbo kubakù cǎnkù kó ketenkè

²³ Nte ibotí ìl kpaá ì yóó totímè i kó ketenkè, kétúóté diyie yìenì kèè bíékè kèntɔ kétuakenè dàméèri, Bensamee kɔké nke. ²⁴ Bensamee kɔké kó kumànkù diyie yìenì kèè bíékè kèntɔ kétuakenè dàméèri, kè Simmeɔɔ kɔké sɔtè, ²⁵ kétúóté Simmeɔɔ kɔke kó kumànkù diyie yìenì kèè bíékè kèntɔ kétuakenè dàméèri, kè Isakaa kɔké sɔtè. ²⁶ Isakaa kɔke kó kumànkù diyie yìenì kèè

bíékè kèntɔ kétuakenè dàméèri kè Sabunɔɔ kɔké sɔtè, ²⁷ kétúóté Sabunɔɔ kɔke kó kumànkù diyie yìenì kèè bíékè kèntɔ kétuakenè dàméèri, kè Kadi kɔké sɔtè, ²⁸ kétúóté Kadi kɔke kó kumànkù kubakù youú bíékè kèntɔ kétuakenè diyie yìenì kèè bíékè, kumànkù yóó díté Tamaa nwe Mediba nè Kadeesi de kó menie nké yè kukó ndiekù, kétuakenè dàméèri diwè. ²⁹ Díndi Isidayeeribe di yóó totí kèè tenkè nke di botí mieke. Di yóó tieke kènke, mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

Dihei kó yebòrè yó ndòmmè

³⁰ Nte dihei kó yebòrè yó ndòmmè: Di benné kubakù youú bíékè cìdòmétiri bèdé nè métiri sikusidé nè sipísìnùm-mù (250). ³¹ Dihei kó yebòrè yó nɔ Isidayeeribe kó yeyètè nye, yebòrè yó mbo yètǎati ndi kubakù youú bíékè: Dubenni kperi nè Sudaa kperi nè Defii kperi. ³² Kè di benné diyie yìenì kèè bíékè cìdòmétiri bèdé nè métiri sikusidé nè sipísìnùm-mù (250) kè yebòrè mbo yètǎati: Sosefu kperi nè Bensamee kperi nè Danni kperi. ³³ Kè di benné kubakù cǎnkù bíékè cìdòmétiri bèdébé nè métiri sikusidé nè sipísìnùm-mù (250) kè yebòrè mbo yètǎati: Simmeɔɔ kperi nè Isakaa kperi nè Sabunɔɔ kperi. ³⁴ Kè di benné diyie taà kèè bíékè cìdòmétiri bèdé nè métiri sikusidé nè sipísìnùm-mù (250) kè yebòrè mbo yètǎati. Kadi kperi nè Asee kperi nè Nefutadii kperi. ³⁵ Kuduotí kùù yóó fité dihei ku okùmè yó mbo cìdòmétiri bèwèi. Dihei yètiri yó ntú: Kuyie ndè bo, (nè be kó tináan̄ti Yaawe-Samma).

DANNIYEERI

Di mpátíri náá nti

Danniyeeeri kó dipátíri ti náá mbè do p̄ĩmmùmè mme Sifube kékònnè Babidɔnni kédòò tidaati kè bedapàmbè bènàà nkɔké be mieke, kè de kó bedapàmbè m̄bo ibotí ìi tũ nyebɔkè i cuokè, ke tú tidaati kè i kóo kpààti ndó kè bè dònè muwēírímú kè bèe tũnne o kó kuce. Kè Danniyeeeri nè o nēpobè betāāti kè bembēe yete kēbenke bè tumè Kuyie nkɔbe ke tũ nKuyie nnè meyèmmè memàà bá kè dè tu mukúú mmu bēe kúnè Kuyie nkó diyētiri. Danniyeeeri nè o nēpobè betāāti be kó mebenkùmè meè do te kè bekpààtibè nè bekpērìbè kè bèe banté Kuyie nkuù kpeñnìè.

De kó difɔnkùò kè Kuyie mbenke mebenkùmè mènàà Danniyeeeri. De kó mebenkùmè mènàà ti náá nyibotí tēi do bakémè mme Sifube nè Kuyie mbè deetémè ke bè tēñné be ei, de kó mebenkùmè ti náámmu Yesu wētínimè. Danniyeeeri kó dipátíri dònne Mudáammu kó dipátíri ndi dii tu Metaummè Pàmmè kperi sɔnni. De kó yepáte yedé teénnè Kuyie ntũmbè mbe. Kè bè bo nwēñri ke baà Yesu bo wētínimè kè dè dó de ndòmmè.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Danniyeeeri do bomè Babidɔnni kó tekpààticíētè 1
2. Nebukannesaa duó ke yàmè tiduñti sitenkaanii 2
3. Kuyie ndeetémè Ebedeebe kó bedapàmbè betāāti 3
4. Kuyie nkékùnnemè Nebukannesaa 4
5. Danniyeeeri kó tináaanti bekpààtibè Baditasaa nè Dariyuusi be kó dimònni 5-6
6. Danniyeeeri yàmè mebenkùmè iwũ inàà 7
7. Danniyeeeri yàmè mebenkùmè kè Kerekibe pònte Pedesiibe nè bè sãümè Kuyie ncíētè 8
8. Danniyeeeri bántèmè Kuyie 9
9. Danniyeeeri yàmè tiduñti sɔnti 10-12

Danniyeeeri nè o nēpobè bè bomè Babidɔnni

1 Sudaa kóo kpààti Sosakimmu kpàti benni tãánni kè Babidɔnni kóo kpààti Nebukannesaa do Sedisademmu mudoò. ² Kè Kuyie nduó nkòo na Sosakimmu, kè bè p̄ĩmmú kētúóté nè tikouténenti matí Kuyie ncíētè mieke kékònnè Babidɔnni, kè tì tanné tebɔcícíētè o bɔkè bo kùù dieku mieke.

³ Kè Nebukannesaa náké Asepenaasi wèè baké bè f̄ĩmmu bè kè bè p̄ĩ ntekpààticíētè mieke mutōmmú ke dò wèè wénté Isidayeeriibe mieke, kētãāté bedapàmbè bèè yènni bekpààtibè cēí yoo benitidiebè kpesi mieke, ⁴ ke í mɔke kuyènkù, ke wenni ke kpeñni, ke yé mecii mmemɔu ke nɔ nke beí demɔu, kè bèe bè benke muwãàmù nè Babidɔnni kó tináaanti, kè bèe pí nhokpààti cíētè mieke mutōmmú. ⁵ Kòo kpààti dò bè mbè duò nyewe yemɔu mudii wenwe okpààti ò yo mmù, nè menaà nhò ȳ mmè, kè mbè duò nyitié nyebie nyètãāti mieke, kè nè né na kéta o tōmmú mieke.

⁶ Bè tãāté bèè dapàmbè kè Sudaa botí kɔbe mbo be mieke bènàà: Danniyeeeri nè Ananniya nè Mikayeeeri nè Asadia. ⁷ Wèè baké bè f̄ĩmmu bè kè bè p̄ĩ

ntekpààticíētè mieke mutōmmú kòo bè keuté yeyètè teyè, ke yú Danniyeeeri ke dò Betisasaa ke yú Ananniya ke dò Sadidaki, ke yú Mikayeeeri ke dò Mesaki, ke yú Asadia ke dò Abeedi-Nekoo. ⁸ Kè Danniyeeeri tãāté ke í ndó kēsĩnkùnne omáà nè okpààti yo mmù dii nè ò ȳ mmè naà. Kòo náké wèè baké bè f̄ĩmmu bè kè bè p̄ĩ ntekpààticíētè mieke mutōmmú ke dò ò báá ò dònne muwēírímú kòo di okpààti yo mmù dii kēsĩnkùnne omáà. ⁹ Kè Kuyie nkááké wèè baké bè f̄ĩmmu bè kè bè p̄ĩ ntekpààticíētè mieke mutōmmú o yèmmè kòo yie nDanniyeeeri ò nàké ti. ¹⁰ Ke né náké Danniyeeeri ke dò: Okpààti mómmu nweè n nàké di dò nkényo ntii diiti kòò s̄ ndi k̄nti í dònne bedapàmbè tɔbè di yàà bo n fíté kòò n ku.

¹¹ Kè Danniyeeerii náké wèè baké bè f̄ĩmmu bè kè bè p̄ĩ ntekpààticíētè mieke mutōmmú ò tãāté wè kòò bo mbè duò ntidiiti ke dò: N da báammu a ti yááké, mí nnè n nēpobè Ananniya nè Mikayeeeri nè Asadia kè bè nti duò ntikũnfãāti kè ti yo nke nti duò mmenébuo nkè ti ȳ nkè dè mmòke yewe tepíitè. ¹³ Kàa nti wéi tínti nè bedapàmbè tɔbè bèè yo nhokpààti kó mudii, de mònni kàa yà kè dè dòmmè, kàa né bo dɔòmè á mè dò.

te tààke tú timáti, kè te naàcèi dikéè tu timáti diteri tiyaati. ³⁴ Kàa ntè wúó nkè ditári marii cáténí ditári ínkè nè dimáà bá òmòu í di nampe kè di mbírímúni ke bóté te tààke ìi tu timáti nè tiyaati kè dèe bóté bóté.

³⁵ Timáti nè tiyaati nè disɔwúú nè mebierime nè mesɔ nkè dèe naá nkutáayukú kè kuyaakú dè tùóté kú ɔɔ tùóté mèè botí muyabu, kàa dè m̀́ntóo. Ditári dii do tè bóté kè dindii naá nditári dieri kèpíe nketenkè kemɔ.

³⁶ Okpàati a yà tii dɔuhti nti. Né nte tì benkú mù: ³⁷ F́́ tu okpàati wèè pèéte besɔmbe bemɔ. Kuyie nkuu da duɔ ntikpàti nè muwèrímu kàa kpeñni kàa yetiri de. ³⁸ Kuyie n duɔ nfi nwe benitibe nè iwúú nè tiwanwanti nè tinòti kàa dè baké. Okpàati f́́ tu tetenkaanitè yuu, mesɔ nkperi. ³⁹ A kó difɔnkúò dikpàatiyuu teri dii yóò ànné di wèrímu í tùòke a kɔmu, dindi kó difɔnkúò, kè ditáànni ànné dii tu disɔwúú kèpité kutenkú kumɔ. ⁴⁰ Kè dikpàatiyuu naannii ànné kénkpeñni ke dò ntimáti, timáti pùò mmèè botí ke yauri demɔ, meè botí nku de kó dikpàatiyuu yóò pɔntemè yeketiye. ⁴¹ Kéndònnè a yàmè tetenkaanitè naàcèi kòkènmè tiyaati nè timáti, dende benkú ke tú metaummè í yó mbo de kó dikpàatiyuu mieke kè di né wète kénkpeñni di mieke timáti tèmè. ⁴² Inómbi ìi kòkèné tiyaati nè timáti dende benkú ke dò nde kó dikpàatiyuu yó nkpeñni kupikú kumáà ndi, kè kutekú c̀́nni. ⁴³ Dè benkú ke dò nde kó bekpàatibe yóò taunne betɔbè mbe kémpuokú betɔbè kó besapàmbè. De kó metaummè me nyí yó nkpeñni, kéndònnè timáti ɔɔ í ntaunnèmè tiyaati.

⁴⁴ De kó tikpàti m̀́nni ndi Kuyie nyóò ànnémè dikpàatiyuu teri dii yóò pɔnte yesɔnye yèè di niiténè bá yè ténke bá mbo kè dindi né mbo sáà. ⁴⁵ A do yà dii tári kè di cáténí ditári ínkè nè dimáà bá òmòu í di nampe kè di bírímúni ke p̀́nte timáti nè disɔwúú nè tiyaati nè mebierime nè mesɔ. Okpàati, Kuyie nkuu da dáa ndèè yóò tuakení. De kó tiduhti tu timómmɔnti nti kàa dò nkéyie n da nàké tì.

⁴⁶ Kòo kpàati Nebukannesaa do kéninkóo Danniyeei ìikè kóò sante kóò dèúkunne kéduó nkè bèè ò pãmmú yepãrè nè tùdààribè bebotí bebotí, ⁴⁷ kédeè kòo náké Danniyeei ke dò: Kuyie ndi tũ nkú kuù mènke deunè desɔnne demɔ ke pèéte yebokè, kuù baké bekpàatibe, kuù máà dáanko dèè s̀́ri ke yé f́́ máà na ke n dáa ndis̀́ri kpeti. ⁴⁸ De kó difɔnkúò kòo kpàatii déúkunne Danniyeei kóò pãmmú yepãrè sààyè kóò baá mBabidɔnni kè wèè mbaké mecii nyembè bemɔ. ⁴⁹ Kè Danniyeeii beké okpàati kòo baá nSadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo Babidɔnni tempè nkè wenwe ntú wèè tũ nhokpàati.

Nebukannesaa d̀́mmè tesɔntenkaanitè

3 Kòo kpàati Nebukannesaa d̀́ tesɔntenkaanitè kè te okumè mbo métiribè sipisitáati, mepèkumè métiribè mètáati. Kòo duɔ nkè bèè tè còhné Babidɔnni tempè mmieke Dudaa kó kubiriku, ² kétɔ mBabidɔnni kó itempè nyimɔ mieke, kè bèè náké miníisibè nè kùmandáábè diebè nè besámp̀́bè nè mééribè nè bedítidúumbè nè bebeémbè diebè nè besámp̀́bè ke d̀́

bèè kɔtení kè bèè ànné dibanni tetenkaanitè ò d̀́ tè kpéi. ³ Kè bekperibè bemɔuu tíi nkékari okpàati Nebukannesaa tenkaanitè ìikè.

⁴ Wèè ni dibanni kó ikuú kòo pèékè ke d̀́: Yehèkè yemɔ kɔbe, ibotí imɔu kénténè okpàati béi nti. ⁵ Kè di kèè dii m̀́nni sihéu kuòmmè nè itári nè tikùtidùùti nè tibómbonti nè yetátehe nè sip̀́mp̀́ c̀́enke debémbén- nè demɔ, dí nínkú dimɔu okpàati kó tesɔntenkaanitè ìikè kè tè dɔu. ⁶ Kòo m̀́u yete ò bo nínkúmè kédɔu ntesɔntenkaanitè bèè ò ànné dihā̀̀tòu mieke.

⁷ Bè kèè dii m̀́nni sihéu kuòmmè nè itári nè tikùtidùùti nè tibómbonti nè yetátehe nè sip̀́mp̀́ c̀́enke debémbén- nè demɔ, ke nínkú bemɔu ketenkè kédɔu nhokpàati còhné tèè sɔntenkaanitè.

Danniyeei népobè yetemè bè bo d̀́ummè tesɔntenkaanitè

⁸ Dende bàmbà nkè Babidɔnni kɔbe mabèè kɔte kénáké okpàati Sifube kpéi nke d̀́: ⁹ Okpàati m̀́bo sáà! ¹⁰ Okpàati f́́ mómumu nduú ndinùu ke tú kè bè eé sihéu nè itári ke bente tikùtidùùti nè tibómbonti ke eé yetátehe nè sip̀́mp̀́ ke bente debémbén- nè demɔ, bá wè wèè nínkú kédɔu ntesɔntenkaanitè. ¹¹ Kè wèè yete ò bo nínkúmè kédɔu ntesɔntenkaanitè bèè ò dootóo dihā̀̀tòu mieke. ¹² Okpàati Sifube Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo a baá mbè Babidɔnni kó itempè mbè í yie nha béi ndii nùu! Bè yetemu a kó yebokè ke í d̀́ kédɔu ntesɔntenkaanitè a còhné tè.

¹³ Kè Nebukannesaa mieke peike mediè nkòo duú nkè bèè yúni Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo kè bèè tuakení. ¹⁴ Kòo bè beke ke d̀́: Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo mènke nwe di yetemè n kó yebokè ke yete di bo d̀́ummè tesɔntenkaanitè n còhné tè? ¹⁵ Bè yóò wète kéheému sihéu nè itári kébente tikùtidùùti nè tibómbonti kéheé yetátehe nè sip̀́mp̀́ kébente debémbén- nè demɔ. De m̀́nni di dò nkénínkúmu kédɔu ntesɔntenkaanitè, kè di me nyete di tati dihā̀̀tòu mieke nke. De m̀́nni kè n né yà Kuyie nkúu yóò di deetè n nùtè mieke.

¹⁶ Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo kè bèè ténne okpàati ke d̀́: Tí í m̀́ke ti bo da náké tì. ¹⁷ Kuyie nti tũ nkú bo na ké tí deeténè dihā̀̀tòu ke tí deetè a nùtè mieke. ¹⁸ Bá kè kú me nyí ti deeté, á nyé ke dò nti yetemu a bokè, ti me nyí yóò dɔu ntesɔntenkaanitè a còhné tè!

¹⁹ Kè Nebukannesaa mieke peike mediè nSadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo kòo ìikè yátire, kòo duú nkè bèè yíé muháà ndihā̀̀tòu kè dii tonkè kèpèéte di ɔ ndòmmè kuce mèyiekè. ²⁰ Kòo péi mbehā̀̀p̀́mbè bèè kpeñni ke d̀́ bèè bou Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo kédootóo di mieke. ²¹ Kè bèè bè pí nkéboú kè bè á be yàti, be yaatàake nè be yaàbòrè ke ókénè be kéí, kè bèè bè dootóo dihā̀̀tòu mieke. ²² Ke s̀́ nhokpàati béi nkè bè t̀́nne o nùu ke yíé muháà ndihā̀̀tòu kè di tònkè ke wúúte. Kè fehā̀̀deènfe ke behā̀̀p̀́mbè bèè do bè pí nkédootóo de mieke. ²³ Sadidaki nè Mesaki nè Abeedi-Nekoo kè bèè do betáati dihā̀̀tòu mieke ke bou.

Kuyie ndeetémè Danniyèeri népobè dihāātou mieke

²⁴ De mōnni kè dèe di okpààti Nebukannesaa mediè nkè bè nyóó daate kòò ité ditīnni mieke kébeke o kó betūmbè ke dō: Di í bou benitibè bètāāti ndi ke dootóo dihāātou miekaà? Kè bèe ò tēhné ke dō: Okpààti meēmme. ²⁵ Kòò dō: N né wúó nhō mbenitibè bènàà kè bè cènti muhāā mieke bá bè í bou, be mōu me nyí kùute, kòo naanwè mōu dè bo ke dōnnè Kuyie ntōnni?

²⁶ Kòo kpààtī tšúnko dihāātou kó dibòri ke yú ke dō: Sadidaki nè Mesaki nè Abēedi-Nekoo bèè bàá nKuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè, yènnènni kékoteni die!

Kè bèe yènni betāāti dihāātou mieke. ²⁷ Kè mīnīsibè nè kumāndāabè diebè nè besāmpóbè nè méeribè kè bèe tíí nké bè wèhni, ke sš mmuhāā nyí bè kàáké, be yùti keté ke í wūšté, be yààti me nyí cùtè, kuyukú nòu keté ke í bè dèke. ²⁸ Kòo kpààtī pīéké ke dō: Kuyie nSadidaki nè Mesaki nè Abēedi-Nekoo tū nkù yètirì ndeu, kuù tōnni ku tōnni kè di deetè ku kó betūmbè, bè do ku ndé ke yete mí nhokpààti n kpeti, ke yíe nke duš mbe māà ke tú bè bo bè fēūmmè tšūnè bè bo yóumè Kuyie mbè tū nkù, kédu nyebokè. ²⁹ Deè kpéi nte kè n yóó yeè ke dō: Bá wèè niti, bá kòo botí tú kù, bá kòò yènni dè, bá kòò nàà ntīi náànti wèè bo sš nKuyie nSadidaki nè Mesaki nè Abēedi-Nekoo bè bàá nkù bèe ò kèké kòo cíētèe naá ndidobonni. Dibōò mari báá na kédeetè miè mboti benitibè.

³⁰ De kó difōnkúò kè Nebukannesaa duš nSadidaki nè Mesaki nè Abēedi-Nekoo yekàrè yeè pēētè ò do bè duš nyè.

³¹ Kòo kpààtī béinnè benitibè bemōu ibotí imōu kōbe ketenkè kemōu kōbe ke dō: Dí mbo kè dè naati dimōu.

³² N wèhnté ke sš ndè wenni ke dō n náké benitibè kè bè nyé Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kù dōò tīi dieti n kpéi.

³³ De kó medōrīmè càmmè deumu mediè, kù dōò tīi dieti kpeti nti, kuù yó mbaké sš, ku kpàti í yó mmōke kumānku.

Okpààti dšúmmè tiduñti káyà mutie diemù

4 Mí nNebukannesaa kè nní mbo n kpààticíētè kè dè naati, demōu kè dè cènti mesàà. ² Keyènkè makè kè n duš káyà tiduñti mati kè dè n di mediè nké m pí nkufšwáà. ³ Kè n duš nkè bèe tíí mmecii nyembè bemōu bèè bo Babidōnni kè bè bo n náké de kó tiduñti tu mù, ⁴ beyuwúòmbè nè betetiebe nè bediebe nè bedítibōmbè bè tūòkení dìi mōnni kè m bè nàké n dšuñti. Òmōu me nyí na ke bo n náké tì tu mù. ⁵ De kó difōnkúò kè Danniyèeri bè do yu wè n kó dibōò yètirì ke dō Betisasaa, kè Kuyie nkó Muyaá nhò bonè, kòo tuòkení kè nh ò nàké n dšuñti. ⁶ Kè m béi nke dō: Betisasaa fš nwèè baké bepāābè n yému ke dō nKuyie nkó Muyaá nda bonè kè timati šš í nda di, á n náké n yà tīi dšuñti benkú mù. ⁷ Nte n duš ke yà dè:

N duš ke yà mutie mamù mmu kè mù yènni kutenkù cuokè

ke deu mediè.

⁸ Ke kpenke kè mu bake dèke ke káá ntiweti.

Kè kutenkù kumōu kōbe mù wúó.

⁹ Kè mu fāāti wenni mesàà

kè mù peité yebe.

Dèè fòu ketenkè ínkè kè dè pieti de kó mudii mu borè.

Kè tikpasinti dieku mu déé,

kè sinōw cekù si yīēnti mu bake.

Bá dèè botí kè dè mu nfōunè.

¹⁰ Kè m baa nkpaá duš n dšú ínkè káyà Kuyie ntōnni mari kè di cùtèni deínkè, ¹¹ képtēkè ke dō:

Kšūnè de kó mutie!

Cíénè mu bake káyuo mmu fāāti

káyáà mu be kè tikpasintii cíétè

kè tinōtīi íté káyuo mmu bake,

¹² káyóu kè dikūnni nkpaá fīíkú

nè icīē ndikpāà mieke,

ké di pitinné timáti kó mefimme nè disōwūš kōme.

Kè dii mantè kébúútè nè timaanti

kécááké timúti tiwanwanti kōme.

¹³ De kó dikūnni tēnke bá mmōke menitiyèmmè

bè bo di duš nfešfè kōme

kè dii cááké timúti

ké mme ndò nke dō yebie nyèyiekè.

¹⁴ Kuyie ntōrè yeè nàké de kó tinānti kè dè bo yie nkè benitibè bemōu banté Kuyie n kùu baké kéínkè nè ketenkè kuù bakémè yekpàatiyo yemōu kutenkù mieke, ke duš ntipkàti kù tì dōnè wè bá kòò tu osāmpōu.

¹⁵ Mí nhokpààti Nebukannesaa n yà tīi dšuñti nti. Fš mBetisasaa a né n náké tì benkú mù, nh èi kó mecii nyembè òmōu í na ke bo n náké tì tu mù, fš mme nyóó namu ke yé Kuyie nkó Muyaá nda bonèmmè.

Danniyèeri nàkémè okpààti o dšuñti tu mù

¹⁶ Kè dèe di Danniyèeri bè tu wè Betisasaa kóò kpei mediè nkóò kōkénè dimōnni sāmō. Kòo kpààtī ò nàké ke dō: Betisasaa a báá yóu kè de kó tiduñti nè ti benkumè kè dè da kōkénè. Kè Betisasaa ò tēnnè ke dō: Okpààti, kè de kó tiduñti nè ti benkumè kè dè do nwetínè a dootitōbè mbe! ¹⁷ A yà mùu tie kè mù deu ke kpeñni kè mu bake dèke ke káá ntiweti kè kutenkù kumōu kōbe mù wúó. ¹⁸ Kè mu fāāti wenni kè mù piéké yebe dèè kó dimāà fòu ketenkè ínkè kè dè ye yo, kè tikpasinti dieku mu déé nkè sinōw cekù si yīēnti mu bake ínkè. ¹⁹ Okpààti fš tu de kó mutie, a deukemu ke kpenke, kàa diekù tūòke tiweti kàa kpàti pitè kutenkù kumōu. ²⁰ De kó difōnkúò kàa yà Kuyie ntōnni kè di cùtèni kéínkè ke náá nke tú: Kšūnè de kó mutie kébo nke yóu dikūnni kè di nfīíkú dikpāà mieke kè di di pitinné mefimme timáti kōme nè disōwūš kōme kè dii mantè kénwēhñè tiwanwanti ke dō yebie nyèyiekè.

²¹ Okpààti nte de kó tiduñti benkú mù. Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù tì tāātè a kpéi. ²² Bè yóó da betimu benitibè cuokè! Kàa nwēnnè tikpasinti ke bo ke cáá ntimúti fenāāfè kōme, kè timaanti da búútè kàa mbo de kó meborime mieke ke dō yebie nyèyiekè. De kó yebie nkó mepēētímè mieke a bo banté ke dō nKuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù baké yekpàatiyo

yemɔu ketenkè ínkè ke duò ntikpàti kù tì dɔ́ nwè. ²³ Mutie kùnnì bè yóu di nè icíē ndende benkú ke tú: Bè yóo wēte ke da duóm̄mu tikpàti a bo banté dii m̀nni ke d̀o nKuyie nkuu baké kéínkè nè ketenkè, ²⁴ nè de kpeí n da báámmu okpàati ke tú, a kénté itié n yóo da duó nyi. Yóu a yei nnè meyetímè a dɔ́ri mè, kéndɔ́ri dèè wenni, kéndɔ́ri beçiribè mesàà, kè dè yèmmè á nsókè meborime sààmè mieke.

Okpàati Nebukannesaa dɔùnti d̀d̀mè

²⁵ Bè do nàké tii kó dimàà okpàati Nebukannesaa kè tii d̀d̀. ²⁶ Dè m̀ke dii m̀nni dibenni dimàà kòo ncenti o kpààticíētè kudànkù ínkè Babidɔ́nni, ²⁷ képiēkè ke d̀: Nte Babidɔ́nni dihei dieri! Mí di maá nè n nɔu! N deumu ke kpeñni ke nɔ nke dɔ́ri demɔu kè dè wenni.

²⁸ Ò kpaá me nnáà nkè metammè mamèe béinni kéínkè ke d̀: Okpàati Nebukannesaa bè da cúūmmu tikpàti! ²⁹ Bè yóo da betimu benitibè cuokè kàa nwēhñè tiwanwanti ke fòu, kéncáá timúti fenààfè kōme, kэмbo de kó meborime mieke ke d̀ yebie nyèyiekè. De kó difɔ́nkúò kàa banté ke d̀o nKuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù baké yekpàatiyɔ yemɔu ketenkè ínkè ke duò ntikpàti kù tì dónè wè.

³⁰ Dende bàmbà nkè de kó tináahtii dɔ́ kè bèe beti Nebukannesaa benitibè cuokè, kòo ncáá ntimúti fenààfè kōme, kè timaantii ò bùúté, kòo yùtii okè képēētè fetúúfè kó ticiti, kòo nónkuótii naánnè sinɔɔ kpeti.

Nebukannesaa yèmmè wenkemè

³¹ Yebie nyèyiekè kó difɔ́nkúò, mí nNebukannesaa kè m búúté kéínkè bíékè kè menitiyèmmèe wēte ké n ta, kè n sãnte Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kù bomè sãà, ké nku nsántí ke tú: A deumu, a kpàti í m̀ke kumànkù, a baké sãà nwe. ³² Kutenkù kɔbe bá kè bè sũ a í bè kàánnè, a dɔ́ri a dómè mme ketenkè kɔbe nè kéínkè kɔbe. Òmɔu báa na kéyete a yē mmú yoo ò da sei.

³³ De m̀nni ndi n wēte ke pètémè meyèmmè mèè do te kè n kpàti ndeu, kè n kó betùmbè nè bekperibè kè bèe wēte ké n yúni, kè Kuyie nni nduó ntikpàti, kè n yetiri né dɔke deuke képēētè di do d̀ommè. ³⁴ De m̀nni mí nNebukannesaa kè m béi nke d̀: Dèe kpeí nte kè n sãnte f̄́ nKuyie nke da déúkunko. A dɔ́ri dèè kó dimàà siému. A t̄́mmú mumɔu wennimu, kàa nɔ nke kékunko sifei yembè.

Okpàati Baditasaa ānnémè dibanni

5 Diyèe mari kòo kpàati Baditasaa ānnè dibanni, keyú o ei kó bekperibè, kè bè mbo tekɔupíitè (1000) kэмbo dibanni, kòo yā menaà. ² O yèmmè càté dii m̀nni kòo d̀, bèe túóténi isɔɔbòòke nè timáti péiti kpeyi, o cice Nebukannesaa do tɔ́ni ì Sedisademmu kó Kuyie ncíētè kè bèe yānnè, wenwe nè o ei kó bekperibè nè o pobè nè o pocíē. ³ Kè bèe túóténi Kuyie ncíētè kó ibòòke bè do tɔ́ni ì Sedisademmu kéduó nhokpàati kè bèe yānnè wenwe nè o ei kó bekperibè nè o pobè nè o

pocíē. ⁴ Bè yā dii m̀nni kénsànnè kéndiè nke sãnti sitenkaanii mesɔɔ nkpesi nè timáti péiti kpesi nè disɔɔwúš kpesi nè timáti kpesi nè ideí kpesi nè yetárè kpesi.

⁵ Dende bàmbà nkè tenòutè matèe yènni kénwāū kumarí defitirè také bè kàri dè tekpàaticíētè. Kòo kpàati te yā ke d̀o m̀ti m̀ti kè dèe ò kpeí, ⁶ kòo kpeí mediè nkòo ìkèe yātire, kòo kōmbùt̄ti do mediè, nkòo núu nnì nkpeutí ke bokù yetɔ̀bè. ⁷ Kòo píēkè ke d̀o bèe yúni benitinòmbè nè bepāābè nè bedítibɔmbè. Kè bèe bè yúni. Kòo bè nàké ke d̀: Wèè bo banté i nwārii ké n nàké ì tu mù m bo ò dátinné tiyaásàati kòo dùu mmesɔɔf̄mme kòo ntú otāānwè n kpàti mieke.

⁸ Bèe k̄tení bemɔu, òmɔu me nyí nna ke kàa nde kó iwārii ke nàké okpàati de kó tináahtii tu mù. ⁹ Kè dèe di Baditasaa kòo ìkè dɔke yíe yātire mediè. Kè dè múnkèe di o ei kó bekperibè mediè.

Danniyeri nàkémè okpàati iwārii tú mù

¹⁰ Kòo kpàati Nebukannesaa pokùu onitipokpàati kee bè kuòm̄mè kataroo dibanni kó kudieku mieke bè kàri dè kébéi nke d̀: Okpàati mbo sãà! A báa yóu kàa kōmbùt̄ti nduò kàa ìkè yātiri. ¹¹ A kpàatiyuu mieke oniti bomu Kuyie nkó Muyaá mbonè wè. A cice kó tikpàti mieke nke ti do bantémè ò wúommè diyuu ke yē demɔu, kòo ciì ndònnè Kuyie nkōme. Dèe do te kàa cice Nebukannesaa duó nkòo mbaké mecii nyembè bemɔu nè benitinòmbè nè bepāābè nè betetiebe nè bedítibɔmbè. ¹² O kó mecii cáāmmu kòo yē demɔu, ke nɔ nke beí ntiduhtii ke beí yenáaht̄hántiyè, ke nɔ nke dáanko tii s̄ri. Duó nkè bèe yúni de kóo niti bè tu wè Danniyeri, okpàati do yu wè ke d̀ Betisasaa kòo ti nàké ì nwārii tú mù.

¹³ Kè bèe yúni Danniyeri, kòo kpàati ò beke ke d̀: F̄š̄ tu Danniyeri, n cice okpàati Nebukannesaa do tɔ́ni tii daati Sudaa tenkè ti kó kumakàà? ¹⁴ N kèe bè tumè a m̀ke Kuyie nkó Muyaá nke wúo ndiyuu, ke ciì, kàa ciì ncáá. ¹⁵ Bè yúnimu die mmecii nyembè nè benitinòmbè, kè bè bo kaà nyiwārii ké n nàké ì tu mù, bè me nyí na. ¹⁶ Kè bè n nàké ke tú f̄́ nno nke náa nyenáaht̄hántiyè tu mù ke nɔ nke dáanko tii s̄ri. Kàa na ke kàa nyiwārii ìi nke ñ nàké ì tu mù, bè da dátinné tiyaásàati ke da dúu mmesɔɔf̄mme, kàa ntú otāānwè n kpàti mieke.

¹⁷ Kè Danniyerii tēnné okpàati ke d̀: Okpàati nte a cuuti nè a p̄rè, yoo a dè p̄ otɔ̀u mɔ̀u, n né yóo kaamu bake de kó iwārii ké da nàké ì tu mù. ¹⁸ Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù do d̀d̀ a cice Nebukannesaa okpàati diwè. Kòo yetiri ndeu kè bè ò dé, ¹⁹ nè de kpeí nkè titenti timɔu kɔbe, ibotí imɔu k̄nti nhau o ìkè, kòo kù ò d̀ kékua bè, ke yóu betɔ̀bè, ke kékunko ò d̀ kékékunne bè, ke déúkunko ò d̀ kédéúkunko bè. ²⁰ Kòo ānnè tefentè kè tep̄t̄e ò deuté kè Kuyie nhò bɔnténi kòo pàà tikpàti. ²¹ Kè bèe ò bēti benitibè cuokè, kòo nfòu feš̄fè kōme ke wēhñè dikpàà kóo s̄mmarimú kéndiiti timúti fenààfè kōme, kè timaantii ò bùúté kòo mme ndò nke kémúnè ò bo bantémè ke d̀o nKuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè kuù baké yekpàatiyɔ

γερου, κε 55 δέυκүнне кù д3 кэдэүкүнне вè. 22 F5 nho bire Baditasaa kàa dè yé demou bake, a me nyí kékùn-ne amàà. 23 A yeténè ti Yiè nKuyie nku kùu baké kéinkè a duó ndii mōnni kè bè tōnì ku cíètè kó ikoutébòòke kè di yōnnè menaà nf5 nnè a ei kó bekperibè nè a pobè nè a pocĩè. De kó difōnkúò kàa diè nke sántí sisowtenkaanii nè disowwũ kpesi nè timátì péiti kpesi nè timátì kpesi nè ideí kpesi nè yetárè kpesi. Ke sántí dèè í wúó, ndè me nyí yo, dè me nyí yé dèmarè, ke yóu a bo sántemè Kuyie nkùu t3 a fōmmu ku n3u mieke, yíe nkōmu nè nanke kōmu. 24 Kè Kuyie mme ntōnni tenòutè kè tè wāri i nwārii. 25 Nte iwārii i wāri i tu mù: Mende, mende, Tekedi, Padisīnni. 26 Nte de kó yetannò d3 kénáké ti: Mende, dè benkú ke tú Kuyie nkàmmu a kpàti we kè yè dèè. 27 Tekedi, kè bè benné a cèékú tebiètè ke s3 nha yau. 28 Padisīnni, bè toté a kpàti ke ti duó mMediibe nè Perisiibe.

29 Kè Baditasaa duó nkòo tōmbèe dátinné Danniyeeeri tiyaasàati kòò dùu mmesowfimme kè bèe píèké ke d3 ò tu onititānwè o kpàti mieke.

30 De kó keyènkè kemàà mieke nke bè kùòmè okpàati Baditasaa.

6 Kè Dariyuusi Mediibe botí kou c3utè tikpàti, ke s3 nhò m3ke yebie nsipisikuò nè yèdèè.

Danniyeeeri dootitbè ò dìimmè

2 Meḡme kè Dariyuusii ānné kùmandáàbè tekòutè nè sipisidé (120) o tempè mmieke kè bè mbaké nè o yètiri.

3 Kòo tāāté minisibè bètāati bèè yó mbaké kùmandáàbè ke bè nàa mbe tōmmú bo ncenti mèè botí kè dèe yie nkòo kperè marè báa cake. Kè Danniyeeeri ntú be kóò m3u, 4 kòo mpēnkù bet3bè bedé nè kùmandáàbè mecii mmediè, kòo kpàati nd3 kóò baá ndiheì dim3u mutōmmú. 5 Nè de kpéi nkè minisibè nè kùmandáàbè kè bè nwanti ke bo yà Danniyeeeri bo ndòò meyei mmamè de kó tikpàti yete mè. Bè me nyí nyà o kó meyetimè māmè yoo mecaàrimè, kè bè ns3 nho kperè demou do nséi nwe, timatì í bo bè bo ò sei ntii ínkè. 6 Kè bèe yóu kénáké bemàà ke d3: Tí í yóó yà Danniyeeeri kó meyei mmamè kè ti sàà í ò diinné Kuyie nhò tū nkù kuó ínkè nke.

7 Benìubè bedé bembe nè kùmandáàbè kè bèe unné kék3te okpàati borè mecāā nkòò nàké ke d3: Okpàati Dariyuusi mbo sáà! 8 Minisibè nè kùmandáàbè diebè nè besám3p3bè nè méeribè nè diheì kó bekótibè beè tíi nke tāāté ke tú bè bo da nàké kàa béi ndinùu mari ke di wāri dii tu otānkù òmāà mieke tínti benitibè tim3u tí mbáa nf5 m3à, òm3u báa bántè Kuyie nyoo oniti t3u m3u, kè dè í tú f5 m3à ndi ti bo mbáammè. Kè wèe yete ke bāntè deterè marè bèe ò dootóo yeciricirè ā dii f5tiri mieke. 9 Okpàati, d3u nde kó dinùu kéikú a cannimè kè de kó dinùu tēnke báa ceete, kéndonñè Mediibe nè Perisiibe kó ikuó.

10 Meḡme kòo kpàati Dariyuusii wāri de kó dipátiri kéikú o kó mecannimè.

Bè dootóomè Danniyeeeri yeciricirè f5tiri

11 Danniyeeeri kèè dii mōnni de kó dinùu d3úmmè kòo kpàati íkú o kó mecannimè, kòo kò nho cíètè kédeke kudānkù kó kudieku kékpeté fenétibè Sedisademmu bíékè ke níi nínkú kébántè Kuyie nké kù sántè kuce mètāāti diyie dimāà mieke ò baa do 5 ndowrimè. 12 Kòo dootit3bèe k3te mecāā nho cíètè ke bo ò paaté ke ns3 nhò báa nKuyie nke kù kuññè. 13 Kè bèe k3te okpàati borè kóò nàké ke d3: Okpàati a í wāri dipátiri ke íkú a cannimè ke tú we ntānkù mieke ti nd3u nf5 m3à, kè wèe me nyete ke d3u ndeterè marè yoo oniti m3u bèe ò dootóo yeciricirè ā dii f5tiri miekaà? Kòo kpàati d3: Weti weti! Tinti n tāātémè kéndonnè Mediibe nè Perisiibe kó ikuó ti í yóó ceete. 14 Kè bèe ò tēnné ke d3: Benitibè bè tōnì bè Sudaa ei be kóò m3u bè tu wè Danniyeeeri, ò í da dé, ò keté ke í dake a d3u ndii nùu kpéi. Ò báa nKuyie nku kuce mètāāti diyie dimāà mieke.

15 Okpàati kèè dii mōnni de kó tināantì kòo yèmmèe caàrè mediè, nkòo nd3 kédeetè Danniyeeeri, kéntúú nke waà nhò bo yímè kóò deetè. 16 Kè Danniyeeeri dootit3bèe wētēni mecāā nhokpàati borè kóò nàké ke d3: A yému a m3mmu nke d3 mMediibe nè Pedisiiibe kó ikuó mieke kè bè wāri timatì kòo kpàati íkú o nòutè, tí 55 í ncèete.

17 Meḡme kòo kpàati duó nkè bèe tōnì Danniyeeeri ke nyóò ò dootóo yeciricirè f5tiri mieke. Kòo kpàati nàké Danniyeeeri ke d3: Kuyie nda deetè, kunku a tū nkù nè mewéèrimè.

18 Kè bèe tōnì ditāri dieri kēpoo nkòo kpàati íkú o kó mecannimè, bèe tu bekótibè kè bè múnkēe íkú be kōme kè dè bo yie nkòò m3u báa denne Danniyeeeri. 19 De kó difōnkúò kòo kpàati kò nho cíètè, ò í nyie nke di dèmarè, bá ò í nyu o pocĩè, ò me nyí nna ke duó de kó keyènkè.

Danniyeeeri yènnimè yeciricirè f5tiri bá dèmarè í ò d3

20 Kòo kpàati ité kè dè kraá uu kék3te yeciricirè f5tiri borè. 21 Ò t3ōnko dii mōnni kéyú nè meyeñcaàrimè kó kuníi ke d3: Danniyeeeri Kuyie nkóo t3nti, Kuyie nha tū nkù nè mewéèrimè kù na ke da deeténè yeciricirè n3nkuótàà?

22 Kè Danniyeeeri ò tēnnéni ke d3: Okpàati mbo sáà! 23 Kuyie n tū nkù t3nnímu ku t3nni kè di t3u nyeciricirè n3, bá yè í n d3 meyei mmamè, n yí caàrè dèmarè Kuyie, m me nyí d3 dèmarè dèè í da naati.

24 Kè dèe narike okpàati kòo duó nkè bèe denneni Danniyeeeri yeciricirè ā dii f5tiri mieke, kòo yènni kè bè ns3 nhò í k3ute bá sām3p3rè ke yé ò do d3úmmè o yèmmè mem3u Kuyie. 25 De kó difōnkúò kòo kpàati duó nkè bèe pínni bèè do d3ke ke bo ku3 Danniyeeeri kè bè dokoo yeciricirè f5tiri nè be pobè nè be bí, kè bè níi nkpaá ke í t3nkoo dif5tiri f5ú kè yeciricirè bè t3te t3te ke aaroo nè be kúú.

26 De kó difōnkúò kòo kpàati wāri dipátiri kénáké benitibè bem3u nè ibotí im3u, titenti tim3u k3be ke d3: Mbonè kè dè naati.

²⁷ N dɔ kɛnáké tì tu: N kó ketenkè kemɔu duómè bá wè wè ndé Kuyie nDanniyeeeri tũ nkù.

Kuù fòù,
ke yó mbo sǎǎ,
ku kpàtì í yóó deè,
kuù yó mbaké sǎǎ.

²⁸ Kuù coonko kè kuù dɛerí,
kuù dǎ̀rì tidietì nè medǎ̀rìmè càmmè,
keínkè mieke nè ketenkè ínké.

Kuù fiète Danniyeeeri yecírìcirè nɔu mieke.

²⁹ De kó difɔ̀nkúò kè Danniyeeeri dɔke deuke Dariyuusi kó tikpàtì mieke kètannènko Siduusi Perisi kou kpeti mieke.

Danniyeeeri dɔúmè tiduùntì kɛyà desìnnè dènàà

7 Baditasaa kpàtì benni ketirì Babidɔ̀nni mieke, kè Danniyeeerii dɔú ntiduùntì kɛyà mebenkùmè péu ò duó diì m̀nni o dɔú. Ò ènte diì m̀nni kɛwǎri ò yà dè o dɔuùntì mieke. Nte ò tì yà kè tì ndòmmè.

² Kè Danniyeeeri béi nke d̀: N duó diì m̀nni kɛyà kuyaakù iténimè itemmànke inàà dàmeèrì ínke ke ínko o nie. ³ Kè desìnnè dènàà yènni dàmeèrì mieke bá dè í sénní. Bá mùu s̄immù kè mù cǎ̀nnè mutēmù. ⁴ Kè muketimù dònne dicírìcirì ke né mɔke ifièti fetúúfè kɔme. Kè nní nkpaá wúó nkè bèe deite mu fièti kè mùu íté kécómmù onitì kɔme, kè bèe mù duó mmenitiyèmmè. ⁵ Kè mus̄immù dérìmmù yènni ke dònne kuton-tonkù kɛíté kékpǎǎ, ke aaké ic̄intii itǎǎti, kè bè d̀ mùu íté kécómmù páíí, kékɔte kékímmù péu kécááké. ⁶ Kè nní nkpaá wúó nkɛyà mutēmù kè mù dònne dimanni ke mɔke ifièti tenɔ̀tè kɔme kè i bo inàà mu ínke nè yeyɔ̀ yènàà, kè bèe mù duó mmuwèrímù kè mù bo mbaké. ⁷ Kè m baa nsɔ́ké ke wúó n yà dè n dɔuùntì mieke kɛyà mus̄immù tēmù kè kufɔ̀waá nní mpí mmediè kè n kɔ̀mbù̀ttii do, kè mù mɔke muwèrímù diemù bá mù í mɔke mù m̀nnè mù, ke mɔke timátì kó yenii nyediyè ke bo ncáá nke kèú mù p̄ ndè, ke nau mù càáké ke s̀s̀ ndè. Bá mù í dònne deketirè, kè mummu mɔke yeyiè ntepiítè. ⁸ Kè nní nkpaá wúó nde kó yeyiè nkè dis-ámp̄rì marii yènni ye cuoké kékɔ̀ nyètǎǎti, kè de kó diyènni m̀nke inuɔ̀ nhonitì kɔme nè dinùu ke náá ntipocèmmúnáàntì.

Kuyie mbeénti

⁹ Kè nní nkpaá wúó nkè bèe dɔú nyekpà̀tikà̀rè, kòo dakóti m̀uɔ̀u kɔtení kékari, kòo yà̀tì péi ke d̀ ntipà̀kònti, kòo yùti d̀ ndipedabùu péiri, kòo kpà̀tikà̀rì c̀u mmuhǎ́ nke mɔke yecè̀tiyè kè yè múnke c̀ú. ¹⁰ Kè mehǎ́dkpèrimè yièni ke p̄̀ nho ìkè kukò nkɔme kè benitibè sikɔ̀ sikɔ̀ p̄̀ nho t̄mmù kè sikɔ̀pík̀ùpí còmmù o ìkè, kè tibeéntii keté, kè bèe p̄̀tè yepáte.

¹¹ Kè nní nkpaá wúó ndiyènni sámp̄rì diì nàá ntipocèmmúnáàntì tefentè kpeti. N kpaá ke de nwúó nkè bèe kuɔ̀ mus̄immù mummu kè mù dootóo muhǎ́ diemù mieke kè mùu c̀úté. ¹² Desìnnè s̄onne ténke í

nkpaá mɔke muwèrímù, kè bè né dè yóu kè dè bo nkpaá fòu yem̀rè mayè mieke.

¹³ Kè nní nkpaá wúó n yà mèè benkùmè n dɔuùntì mieke kòo m̀uɔ̀u yènni tiwetì mieke ke d̀ nhonitì ke kété kénwetì odakóti kè bè ò ni o borè. ¹⁴ Kè bèe ò dèúk̀unne kóo duó ntikpà̀tì kòo baaté, kè titenti timɔ̀u, yehékè yemɔ̀u, ibotí imɔ̀u kɔbe mpí nho t̄mmù, kòo mbaké sǎǎ, o kpàtì í yó mmɔke kumànku.

De kó tiduùntì tu mù

¹⁵ Kè n kɔ̀mbù̀ttii do mediè mmí nDanniyeeeri kè kufɔ̀waá nni nhauté ke yé de kó tiduùntì tumè tikɔ̀mb̀-
dorikpèti nti. ¹⁶ Kè n t̄ónnè benitibè bèe dè bo be kóo m̀uɔ̀u kóo beke de kó denennè tu mù, kòo n nàké tì tu mù ke d̀: ¹⁷ Desìnnè dènàà dende benkù yekpà̀tiyɔ̀ nyè yènàà. ¹⁸ De kó difɔ̀nkúò Kuyie nkùu baké keínkè nè ketenkè ku kɔbe bo cɔutè tikpà̀tì kè nti te sǎǎ. ¹⁹ Kè n yí kékèké mus̄immù naammù benkù mù mùu do í dònne deterè detǎǎti, mùu do duó tikɔ̀mbù̀ttii ke mɔke yemátiniì nnè disɔ̀wùú kó tinónkúóti, ke cáá nke kèú mù p̄̀ ndè ke nau mù càáké ke s̀s̀ ndè. ²⁰ Kè m múnke beke de kó mus̄immù mùu do mɔke yeyiè ntepiítè mù benkù mù nè diyènni teri diì do yènni kékɔ̀ nyeteyè yetǎǎti di benkù mù, diì do mɔke inuɔ̀ nnè dinùu ke náá ntipocèmmúnáàntì ke de ke p̄̀tè yeteyè. ²¹ Kè nní nkpaá dè wúó nkè de kó diyènni kpannè Kuyie nkò benitibè kéndú kè bè na. ²² Kòo dakóti iténí kékónnè Kuyie nkùu baké keínkè nè ketenkè ku kɔbe. De m̀nni t̄̀nke diì m̀nni kòo bè duó ntikpà̀tì.

²³ Kòo n náké ke d̀: Mus̄immù naammù benkù dikpà̀tiyuu naanni ndi, diì cǎ̀nnè yeteyè, de kó dikpà̀tiyuu dii yóo na yecnyè kè yè maanko kè n yè nau ke yè yɔ̀urí. ²⁴ Kè yeyiè ntepiítè benkù bekpà̀tibè tepiítè bèe yóo ànnè de kó dikpà̀tiyuu mieke. De kó difɔ̀nkúò kòo t̄̀u m̀uɔ̀u yènni ke cǎ̀nnè betɔ̀bè kèna bekpà̀tibè bètǎǎti, ²⁵ kènnáá ntipocèmmúnáàntì, ke sǎǎ nKuyie nkùu baké keínkè nè ketenkè, ke f̄̀unko ku kó benitibè kéndú kéceete Kuyie nkɔbe benefitimè kó dipátiri nè be kó iku. Ò bo mmɔke de kó muwèrímù ke d̀ yebie nyètǎǎti nè dikèè. ²⁶ De kó difɔ̀nkúò kè Kuyie nkò tibeéntii íté, kè bèe deite o wèrímù kè mùu dèè sǎǎ. ²⁷ Kè bèe duó nKuyie nkùu baké keínkè nè ketenkè ku kɔbe tikpà̀tì, kè bè mbaké ke te yekpà̀tiyɔ̀ yemɔ̀u. Kòo kpàtì mbo sǎǎ, kè titenti kó bekpèribè bemɔ̀u nyié nho kpeti ke p̄̀ nho t̄mmù.

²⁸ N dɔuùntì m̀nku nku memme, mí nDanniyeeeri n dè yà diì m̀nni kè dè n di kè n kpeí kè nní ntoti n yèmmè de ínke.

Danniyeeeri duómè tiduùntì kɛyà dipedaà nè dibɔ̀daà

8 Baditasaa kpàtì benni tǎ̀nni, mí nDanniyeeeri kè n wète kédú ntiduùntì teti kémbúúti n do dɔú nti meketimè. ² Nte de kó tiduùntì: N duó kè dè ndò m bo Suusi kó diheidiè ndi Edammu tempè, nhUdaii kó ntaké, ³ kè nní nwúó nkɛyà dipedaà kè di còmmù kukò ntaké ke mɔke yeyiè nyèdèè kè yè òkù mediè. Diì dènte ke yènni kè di deunè diteri. ⁴ Kè n yà de kó dipedaà

báammii ke tí cǐě, keè ti yě mmù ke tí teennè, báá ɔɔte n è a kó diyètiri a kɔbe yu di de kó dihei mieke di kpéi.

Kuyie ndáa nti Danniyeeri yebie nsipisiyiekè kpéi

²⁰ Kè nní nkpaá báá nKuyie nke kù dáanko n yei nnè n kɔbe Isidayeeri kɔme ke nkù bàá nku tāsàari kpéi. ²¹ N kpaá ke me nnáá nkè Kuyie ntōnni Kabiyeeeri n do ya di n dɔuñti teti mieke kè dii kɔtení m borè ke einte mecāā nke sǔ ndè berinè kuyuoku bè feu dii mōnni iwūš Kuyie. ²² Kè di n duš nyitié nke dō: Danniyeeri n kōtení ke bo da yíé mecii mme. ²³ A bàntè dii mōnni ndi Kuyie nkù n duōnnimè tináahti a kpéi, kè n kōtení ke bo ti nda náké. Kuyie nda dōmu, yetoo kékeè de kó tináahti, kébanté a dɔuñti tu mù. ²⁴ Bè benné dimōnni ndi dii tu yebie nsipisiyiekè kuce mēyiekè, de kó yemōrè bo a nitibè nè dihei sàari kpéi nke, kè dè bo yie nkè be tookperii deè, kè bèe yóu meyei mmudōrimù, kè Kuyie mbè cǐě mbe yei, kè be dōrimèe séité kénsié sǎā. A yà dè tidɔuñti mieke nè Kuyie nnàké ti kè tii dō. Kè bèe wēte kéwénkunne Kuyie ncǐētè. ²⁵ Nte a dō nkébanté ti ke ti yǐētè: Kébennénè bè béi ndii yie di bo wētemè Sedisademmu kóo maá ke yàa tuɔkenè okpàati bè tǎātè wè, dè mōke yebie nsipisiyiekè kuce mēyiekè ndi. De kó difñkúò yebie nsipisikuò nè yèdèè kuce mēyiekè ye mieke dihei nè di kó sicēkperí dè bo maá. De kó yemōrè dè yó nyóumu mediè. ²⁶ De kó yebie nsipisikuò nè yèdèè kuce mēyiekè kó difñkúò kè bèe kuo Kuyie ntǎātè wè, bá òmɔu í nhò pàte. De kó difñkúò kòo kpàati tɔu mɔu kɔtení nè behāāpòmbè, képonte dihei nè Kuyie ncǐētè ké nyóo dentenè kè Kuyie nhò poté. Ò né yó ncaaritemu menie nhōš ta kukó nkéhhōmmè ke yàa kúnè, ke yé bè ti tǎātémè weè kpéi nke. ²⁷ Yebie nyèyiekè yèè kpaá ye mieke ò bo dōnè benitibè péu metaummè. Yebie nyètāati nè dikèè kó difñkúò kòo bè pàa mbè bo nfeumè Kuyie nyiwūš ke kù pǎā nyepārè. De kóo caāriwè bo ndɔɔri isɔke kperè kè dèe tonté. Ò yó mmè dōrimu kè bè tǎātè ti o kpéi nkè tii ò tūòkení.

Danniyeeri dɔu ntiduñti kéyà oniti wèè dàátí tiyaàpéti

10 Siduusi Perisi kóo kpàati kpàti benni tǎānni mieke, kè Kuyie mbéinnè Danniyeeri bè yu wè ke tū Betisasaa nè tidɔuñti mieke, kóo benke tii dō nké-tuɔkení tii tukúnè mehāárimè diemè. Kè Danniyeeri ntoti o yèmmè ke bo ti banté kè Kuyie nti nhò benke.

² Kòo dō: Mí nDanniyeeri dè do sǔ n kari mukúú mmu ke bo seménni tǎānwè. ³ Bá n yí yo mmudii sàamù, m me nyí cáá nyimaa, m me nyí yǎ mmenaà, bá n yí pan-ti kè de kóo seménnibè yàa pǎētè. ⁴ Otānkù ketiwè kó yewe nsipisidè nè dinaanni yie ke sǔ m bo kukó ndiekú Tikidi také. ⁵ Kè nní nwúò nkéyà oniti mɔu kòo dàátí diyaàbòri péiri, ke bou fɛɔɔnaàkñfè o ka. ⁶ Kòo kōnti dōnnè ditāsàari, kòo ikè mièti ke dō nfetaafè šš míítémè, kòo nuɔ ndò mbè š mmímè túsì, o baà nnè o tààke kè dè mièti ke dōnnè disɔɔwūš bè anté di. Kòo béi ndè ndōnnè ditōnni dii nàá. ⁷ Mí nDanniyeeri mii máa do yà de kó mebenkùmè, benitibè bèè m bonè bè í nya

mùmamù, nè memme kè kufōwaá mbè pí nkè bèe coké késɔri. ⁸ Kè nní nkpaá m maá ke wúó nde kó mebenkùmè diemè kè n wērimúu deè kè n yìikèe ceete bá n ténke í mōke muwērimú. ⁹ Kè n keè weè nitì tam-mè, bá n ténke í n yé m berí ndè, kè n doroo ketenkè, kécímmɔɔ. ¹⁰ Kè tenòutè matè n kááké, kè n yíinni kè nní nnínkú ke ikú n nɔu ketenkè kè nkōnti au. ¹¹ Kè de kóo nitì n náké ke dō: Danniyeeri Kuyie nda dōmu, yetoo kébanté tináahti kù da náá nti tu mù. Íté kécómmú! Bè n tōnni a borè nde. Ò béi memme kè n yíté kécómmú kè n kōnti nkpaá au. ¹² Kòò yíé ke dō: Danniyeeri a bá nyǐékù! Nè a kékunne dii yie amáá Kuyie nyìikè ke wan-ti ke dó kébanté dèè dōri, nè de yie ndi kù kèemè a báammu ke duš nkè n yiténí ke kōriní ke bo ti nda náké. ¹³ Wèè bàa Perisi kɔbe kó dikpàatiyuu kòo m pèitè kè n dè dō yewe sipisidè nè dimáá, kè Misēedi Kuyie ntōrè kperè kó dimari kōtení ke n teennè, nh ɔɔte Perisi kó bekpàatibè borè nde. ¹⁴ Ke tūòkení di mmōnni ke bo da náké tii yóo tuɔkení a nitibè yewe yèè kèriní ye mieke. Nte mebenkùmè mèè benkú de kó yemōrè.

¹⁵ Ò n nàánnè dii mōnni de kó tináahti kè n sǐi nketenkè nke ke dō nyúóó bá n yí tēnninko timati. ¹⁶ Kè tenitindòutè matèe kááké m biè nkè n na kéwēte kéaate n nuò kébéi nkénáké de yie nke dō: N Yie n yà mèè benkùmè mèè do n kōmbùtì ke n wērimú dèè. ¹⁷ M bo yíme mí nhoniti yie nwèè í tūòke dèmarè kénákénè n yie m me n yí kpaá mōke muwērimú yoo muwemmu?

¹⁸ Kè de yie nyíé ké n kááké kéwēte ké n duš mmuwērimú. ¹⁹ Ò dèè memme ké n náké ke dō: Kuyie nda dōmu. A bá nyǐékù, kàa kōmbùtì duò, cátinne a kōnti kéwēte kèpétè muwērimú. Ò n nàánnè dii mōnni memme kè n wērimúu wētení m borè, kè nh ò nàké ke dō: N yie nha bo na ké m béinnè di mmōnni ke yé a n duómè muwērimú. ²⁰ Kòo yíé ké m beke ke dō: A yé n kōtení mùò kpéi nha boràà? N kōtení ke bo da náké tii wǎri tinti timómmɔnti pátiri mieke. N né kpaá dō nkékpannèmu wèè bàa Perisi kó dikpàatiyuu, m bo nyóo tuɔkoo wèè bàa Keresi kòo tūòkenímu òmɔu me nyí bo wèè bo n teennè kè dè í tú Misēedi Kuyie ntōnni dii bàa Isidayeeri.

11 N do ò teennèmu Medii botí kou Dariyuusi kpàti benni ketiri mieke. ² Né nte n tɔni tii náahti móm-mɔnti ke bo da náké.

Kubakù cǎnku kó bekpàatibè nè kubakù yóu kɔbe kó dikpànni

Bekpàatibè bètāati beè yóo ɔɔté betɔbè Perisi kó tikpàti mieke kòo naanwè mbè tūnni weè kó tikpàti yó ndeu kèpēētè betɔbè beketibè. O kpàti bo deuke dii mōnni mediè nkòo báátí ke bo kpānnè Kedesibe kó dikpàatiyuu. ³ Kòo kpàati dikōmbùò yie mmɔu ānné kémbaké benitibè bemɔu ke dɔɔri ò dómè. ⁴ Kòo fílikú dii mōnni weti weti ke dèè o kpàatiyuu bo pōnte kètóté itemmānke inàà mieke. O yaābi ii me nyí yóo ɔɔté tikpàti, betɔbè beè yóo totí de kó tikpàti, be wērimú né báá tuɔke o kōmu dōmmè.

⁵ Okpàati wèè yó mbaké diyie yiení kè kubakù cǎnku kó dikpàatiyuu ò yó nkpeñimu, kòo kóo āāpōnti mɔu

né kpenke kòò pēētē kòò kpàtìi pēētē o kpeti do kááké dè. ⁶ Yebie mmayè kó difŋkúò bè bo ānné metaummè, kè kubakù cǎnku kou kóo sapàà nyenke kubakù you kou. De kóo nitipòkù me nyí yó nkpaá nè o wērímu, be kó metaummè í yóó mǎnte, ò bo kú wenwe nè o dǎu nè o bire nè o kǎbe. ⁷ Kòò cǐētē kou mǎu cǔtē tikpàti, kékɔtení kǐpí nkubakù you kóo kpààti o cǐētē mieke, kékpannè o kó behāāpǎmbè ké bè na, ⁸ kéhéi be tenkanii kékonnè Esibiti nè tikɔuténenti timɔu, mesɔɔ nkpeti nè timáti kpeti bè pǐñhè tì ikuú tǔmmú. Dè bo yí yebie mmayè péu bá dikpànni í bo. ⁹ Kè kubakù you kóo kpààti do kucǎnku kou mudoò kǐyǐēke kǐwētē kékò nho kó kutempē.

¹⁰ Kè kubakù you kou kó ibíi báátí dikpànni ke tíi nku-nitisúku mesàà nkè be kóò mǎu báátí nè behāāpǎmbè bè késénté kutemmànku, menie nhǔ ta mèè botí kukó nképíe. Kòò wētē kékò nho cie ke báátí kǐpi o dootitǎbè kó dihei kperi. ¹¹ Kè kubakù cǎnku kou iténni nè kemieke kébaao kubakù you kou. Kòò waá nyetǐrè yetǐrè péu, kòò dootitǎbè me nhò na. ¹² Tefentè bo pí nkubakù you kóo kpààti nè muwērímu ò mǎke mǔ kǐpí mbá nè ò yóó me nkuómè behāāpǎmbè péu ò í yóó bè na. ¹³ Kubakù cǎnku kóo kpààti bo yíe kéwaá nyetǐrè kè yèe pēētē yeketiye do mamè. Yebie mayè kó difŋkúò ò bo wētēni nè behāāpǎmbè péu nè tikpàrinenti kpeti. ¹⁴ De kó dimònni benitibè péu bo báátí ke bo kpannè kubakù you kóo kpààti, bá fǐ nDanniyēeri a kó benitibè mómmǎmbe itookperi yembè bo íté ké nhò kpannè kè dè bo yie nkè dǐe dǎu tii nàké tidɔhèti mati mieke, bè me mbáá ò na. ¹⁵ Kubakù you kóo kpààti bo kɔteni kécēēte dihei kperi mari ké dǐ pǎnte, bá kubakù cǎnku kóo kpààti báa na kóò bàao, bá ò āāpǎmbè me nkpeñnimè. ¹⁶ Ò yó ndɔɔri ò dǐ mǐmmè dǐmarè báa ò còhné, ò yóo kari dihei sààri mieke nke dii wenni ke pēētē yeteyè, kǐmpǎnti demɔu ke súy ntidobonti máa ò pēētē dè. ¹⁷ De kó difŋkúò ò bo íté kécómmú nè o kpààtiyuu dimɔu kó muwērímu ò bo ndɔɔri kè dè dǎo nhò dǐ mesàà nkéduú nnè kubakù cǎnku kóo kpààti kè bèe tau nkò ò duú nho kóo sapàà nkò puoke kè dè bo yie kò ò nǐnte kékua. Ò me mbáá na nè de kó mecii nkédǎ dǐmarè bá sǎmpó. ¹⁸ De kó difŋkúò ò bo cuó ndáméèri bíéké kó yeheké kǐtieke itempē mpéu, kòò kpààti mǎu wèè tu opǎd kòò pǎnte o fentè kòò yà te kó mucǐntimu. ¹⁹ De mǎnni kǐwēēte o kó yeheké kperi bíéké, kǐyǐēke kédó kékú kè dǐe de. ²⁰ Wèè bo sɔɔtè o fǐtǐri ò bo tǐ nhoniti kòò túóté de kó dikpàatiyuu kó tecēsààtè kó tinenti. Dimònni sǎmpó mieke bè bo ò pǎnte, bè me nyí yóó ò pǎnte kè dè nfeí yoo dè ntú nè dikpànni mari mieke.

²¹ Wèè bo ò cǔtē ò yó ntú osǐnténiti nwe, bè do í wúónnè wè tikpàti. Kòò tanní benitibè bo dii mǎnni meoǎpǔmè mieke kécǔtē tikpàti nè mecii. ²² Bá òmǎu báa ò na, wèè yóó bè pǎnte bemɔu kékuaonè Kuyie ntaunnè bè kumáa be kóo kpààti. ²³ Ò bo díinnè metaummè bè dǎd mè, ké bè souté, o wērímu dǎke bo ndeukú bá nè ò nitibè í me nsúmè. ²⁴ Kòò kǐte yeheké yèè kǎri kè dè yè naati ye kó itempē nke bo dǎu ò cicebè nè ò yààribè í dàátí ke dǎd dè, kéhéi dihei kó tikpàti k-

totí o kǎbe kébenné ò bo pǎntemè sicēkperi, dende kó dimàà né í yó nhǎ ke bo.

²⁵ Ò bo banté dii mǎnni ò kpeñnimè weti weti kǐbáátí nè behāāpǎmbè ke bo pi kubakù cǎnku kóo kpààti, kè wenwe múnke mbaatiní nè behāāpǎmbè bèè kpeñni mediè mmómmǎmme, bè me mbáa na ke yé ò yóo kpannè mècii mme. ²⁶ Nè memme o kǎbe bo ò fité kè bèe na ò āāpǎmbè kékua kusúku. ²⁷ De kó bekpàatibè bedé bo wēnné kékari kǐdi, ke ndè kǎrinè kemieke ke náa mbetǎbè siyáàbisí, bè í yóó dè máa kénáké timati kè tii pí mmutǔmmú, ke yé dimònni dii tu kumànku di mu nyí tǔkeme. ²⁸ De kó difŋkúò kè kubakù you kóo kpààti wētē kénkǔnti o cie nè tikpàti dieti kòò mieke péi Kuyie ntaunnè bè kumáa, kòò bè kpannè kǐpēētē kékò nho cie.

²⁹ Kè dè mǎnni kè kubakù you kóo kpààti wētē kékɔte kubakù cǎnku kou borè, dè me nténke báa dǎu dè do dǎmmè meketimè mǎnni. ³⁰ Diyè yǐeni kèè bíéké kǎbe yóo tuǎkenímu nè bǎtǎbè kóò bàao. Kòò kǐntii yǎrike kòò búttinné kòò mieke do Kuyie ntaunnè bè kumáa be ínkè, kòò dakenè bèè yete de kó metaummè. ³¹ Kòò kó behāāpǎmbèe bǎtè Kuyie ncēsààtè borè ké tē sǐnkǔnne, kébaa bè bo nfeumè Kuyie nyiwǔ, kédáa ndiwǔtǎnni ínkè isɔke kperi dèè tu meyei ndiemè. ³² Nè de kóo kpààti kó mesoǎmmè mieke ò bo bo mbèè do í fǐkú Kuyie nkó kuce mieke. Bèè do fǐkú kè bèè yete kénkpaá fǐkú. ³³ Be mieke bèè cie bè bo tuo mbetǎbè mecii nyemǎrè mayè mieke, bè bo nkòu be kó bèmabè kǐncúunko betǎbè, ke fekú betǎbè kperi ke bè kpeti. ³⁴ De kó mǐfǐtǐmè mieke bè í yóo péte meteemmè péu bèè bo nkǎriní bè yó nkǎrinéni meyèmmè mèdémè mme. ³⁵ De mieke mecii nyembè péu bo kú, kè be kúú nwénkǔnne Kuyie nkǎbe ké bè bǎte, ké bè dǔtè kè kumànku né na kǐtuǎkení, ke yé bè dǔmmèmu de kó diyè.

³⁶ De kóo kpààti bo ndɔɔri ò dǐmè kòò fentè ndeu mediè. Ò yèmmè bo ndo nhò deu ke pēētē yebǎkè yemɔu nè tefentè kǐnsǎá nKuyie nkùu baké desɔnne demɔu. Ò yóo nnɔmmu demɔu, kè Kuyie nkùu baké demɔu kè ku mieke yàa donè ò ínkè, kè kuu dǎu kú tǎātè tì ò kǐpí. ³⁷ De kóo kpààti í yóo ndake o yembè do tǔ nyèè bǎkè kǐpí nhò í yóo ndé dibɔd mari, bá nè benitipòbè dǐ di ke pēētē yeteyè, o yèmmè yóo ndo nweè pēētē demɔu. ³⁸ Ò bo yóu dende kó dimàà kéndǎu ndibɔd kperi mari o yembè do í yé di, ké ndi pǎa mmesɔɔ nnè timáti péiti nè yetásàayè nè tinenti sàati péu. ³⁹ Ò bo ndǐ kǐpǎnte yeheké péu nè de kó dibɔd cǎnni kó muwērímu kédéukǔnne bèè kó dimàà bo yie nde kó dibɔd ké bè totí ketenkè kè dè ntú be kó ticuuti.

⁴⁰ Dimònni sɔnni kó dimònni kubakù cǎnku kóo kpààti nè kubakù you kou kè dǐe wētē kǐmáa, kè kubakù you kou ò donè sinaasǐ nè si dèèbè, nè bǎtǎbè péu nè ò kó behāāpǎmbè, kè bèe ta yeheké péu kékētè itemmànke menie nhǔ ta mèè botí kukó nképíe nképité, ⁴¹ kédó dihei sààri dii pēētē yecɔnye, kè benitibè péuu duó ketenkè, kè Edomiibe bie nè Moabiibe nè Amɔniibe kó bekperibè kè bèe na kóò yenténè. ⁴² O kpàti bo tuǎkenè yeheké teyè, bá Esibiti kǎbe mómm-

mɔmbe báá na kóò yenténè. ⁴³ Ò bo túóté Esibiti kó tikpàti, mesɔɔ nnè timáti péítì, nè tinentì sààti tetì péu. Dibii kɔbe nè Etiopii kɔbe kè bèe ò b̀úté. ⁴⁴ Ò né bo keè dii m̀nni diyè yìèní kè, kubakù yóu kɔbe kprí, kòo k̀mb̀ùt̀ii do. Ò yóó íténèní kemieke nke, bè bo kuɔ kunitisúkù mesàà. ⁴⁵ Ò bo cónné be touti dàméèri nè dihei sààri kó ditãri de cuokè, dehde ò yóó kúmè, bá òm̀òu báá na kóò teennè.

Yem̀rè sɔnye kó tináahti

12 Kè Kuyie nt̀nnii yíé kè n náké ke d̀: De m̀nni Kuyie t̃rè kóo kóti Misæedi wèè bàa Kuyie nkɔbe ò bo kɔtení, de kó dim̀nni yó ntú meyeñcaàrimè kperi ndi. De kó meyeñcaàrimè botí mu nyí ãnné nè ti bomè kétuɔkenèní yíé. De m̀nni a kɔbe bèè yètè wãri mufòm-mu pátiri mieke bèè yóó cooté. ² Becírìbè bèè bo kudɔnkù, kusúkù bo ente de yìè, kè bèmabèe ta mufòm-mu mùù bo sãã, kè betɔbèe ta ifei mieke, meháàrimè sãã. ³ Kè mecii nyembè mmieti kéínkè tiwetì k̃mè. Bèè teénnè betɔbè kè bè na ke d̀ɔri Kuyie ndómè kè bè mmieti siwãã d̀ommè sãã.

⁴ F́ nDanniyèeri á nsɔri de kó tináahti, a báá denne di mpátiri tɔ tì kè kumànkù mu nyí t̀ùkè. Kè de m̀nni t̀ùkè memme benitibè péu yóó di kàmmu kè dii bè yìé mecii.

⁵ Mí nDanniyèeri kè nní nwúo nde kó mebenkùmè kéyà benitibè tɔbè bèdébè kè bè cómmú kukó nyákè yedé yìè ndimari otɔ̀u diteri. ⁶ Kè be kóò m̀òu beke wèè dàátì tiyaàpéiti ke cómmú menie nyínkè ke d̀: De kó mebenkùcàmmè yóó deè ãmm̀nni? ⁷ Kòo youte o ǹùtè kéínkè kè n keè ò béímmè ke d̀: Kuyie mbomu kè m béi ke yu ku yètiri, de kó meborime yó mm̀ke yebie nyètãti ndi nè dikéè. Mè yóó deè Kuyie nkɔbe kó muwèrímu bo deè dii m̀nni ndi páíí.

⁸ Mí nDanniyèeri kè n keè de kó tináahti, m me nyí mbanté, kè deè nte kè m beke ke d̀: N Yìè ndende kó dimàà yóó deè ãmm̀nni? ⁹ Kòo n t̃énné ke d̀: Danniyeeri a bá nyíèkù, de kó tináahti d̀ nkénsɔrimu kè kumànkù yàa tuɔkenní. ¹⁰ Mèbennímè bo wénk̀unne benitibè péu, kè bèe wenke késaate. Beyeibe bèè í d̀ nkéna kékeè kè bè nsɔké ke d̀ɔri meyei. Bèè cii kè bem-bee banté dèè d̀̀ri. ¹¹ Ke túóténè bè yóó yóu dii yìè bè bo nfeumè iwũɔ Kuyie nnè bè yóó d̀ú ndii yìè isɔke kperè dèè tu meyei ndiemè diwũ̀t̀nni ínke dè yó mm̀ke yewe tekupíítè nè sikusidé nè sipísiwei ndi (1290). ¹² Dè nnaati bèè bo mbaa kétuɔke yebie ntekupíítè nè sikusitãti nè sipísitãti nè yènumm̀ (1335). ¹³ F́ nDanniyèeri, f́ nní nt̃í kétuɔke kumànkù, de m̀nni ndi a yóó tamè meor̀p̀m̀è mieke, kutenkù deèm̀ m̀nni kéíté kécuté a cuuti.

OSEE

Di mpátiri tɔ tìl náah̄ti

Osee do tú Kuyie mpāānāh̄ti náah̄tò nwe, kè kùu ò tōnní Isidayeri kó dikpààtiyuu kubakù yóu kperi mieke, kòo bo bè nàké kù ò nàké ti be kpéí. Kòò ndè bo ke dò yebie nsipísidé nè yèñummù kè Asidii kɔbe yàa pɔntenè de kó dikpààtiyuu.

De kó dimōnni dihei do bo meborime yeyime mieke nke mediè. Asidii kɔbe kó behāāpòmbè beè do bè ā mudò. Kè mufòmmu yeyimu mmómumu ke sùúmmu Isidayeribe. Dèè né do dɔke ntú deyeyire deè tu benitibè do yóumè bè bo ntámè Kuyie nke né ntù nKannahā kɔbe kó yebokè. Nè de kpéí nkè Kuyie nní ndó Osee puoke onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè kè dèe benke meborime yeyime bè kù dɔrimè. Kuyie nfèūrìmu ku nitibè kpéí mbè í yíemmè ku kpeti. Kuyie nné yému ke dò nku nitibè bo kù dɔke. Osee né náá ntì benitibè tu bèe dɔke Kuyie.

Di mpátiri náah̄ti duś ke dōmmè

1. Osee yàmè dende bàmbà mmeýíéíímè 1-3
2. Isidayeribe seimmè Osee 4-8
3. Kuyie nyóó potémè Isidayeribe 9-10
4. Kuyie ndómè ku nitibè kè dè í mɔke kumànkù 11:1-13:8
5. Isidayeribe yóó wēte kékarimè be tenkè 13:9-14:10

1 Sudaa kpààtibè Osiasi nè Yotammu nè Aasi nè Esekiasi bè do còú dìl mōnni betɔbè dikpààtiyuu mieke Sudaa kɔbe kó dikpààtiyuu mieke, kè Soasi bire Sedoboammu ntú Isidayeribe kóo kpààti. Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Bedi bire Osee.

Osee puokemè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè

² Kè ti Yiè nKuyie nni nyóó keté kù bo béinnèmè ku nitibè kénáké Osee ke dò:

Osee! Kɔte kétúóté onitipòkù wèè dɔuti deutinè benitidaabè

kè dì da pié idacēmbí,

ke yé dihei dìl nkɔbe duśmmè bemàà mubɔɔféù,

ke m bùtínné, mí ndi Yiè nKuyie.

³ Kòo kɔte kétúóté Dibadaimmu kóo sapàà nKomee, kóo puoke kè wèè ò peité denitidabire. ⁴ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dò:

Yú de kó debire ke dò: Sisedeedi.

Ke yé dè kpaá sámpó nwe kè m poté Yeuu cíètè, ò do còú mmèè nitiyiì nSisedeedi ei mieke me kpéí, Isidayeribe kpààtiyuu bo kpánné.

⁵ De yiè bo tuɔke dìl yiè

m bo kéété Isidayeribe kpàritāmmù

Sisedeedi biriku mieke.

⁶ De kó difnkuò kòo yíé kèpúó nképeité denitipobire, kè ti Yiè nKuyie nnáké Osee ke dò:

A dè yu ke dò: Mpè.

Ke yé mesémmè ténke í yóó nni mbonèmè Isidayeribe, n ténke í yóó bè cíé.

⁷ Kè Sudaa kɔbe bie, n yóó bè kuśmmu mmesémmè ké bè deeté, mí mbe Yiè nKuyie mmìl bè te. N yí yó ntú mutāmmù yoo disìè, yoo n doké ké bè deeté, yoo n deke sikpàriséí, yoo n waá mbesāndèèbè.

⁸ Kè weè Mpè nkóté kòo ò càté ke yíé kèpúó nképeité denitidabire. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dò:

Yú we ke dò: Okpákpàri,

ke yé díndi Isidayeribe

di ténke í túmè n kɔbe,

m me nténke í bo di kpéí.

Kuyie nnákémè Isidayeribe yóó dimè diwèi

2 Kè Kuyie mbéi nke dò:

Diyiè mari bo mbo kè Isidayeribee sùú ndàméèri nùù kó mubirímú kōme,

ke bá ndò nkéna kékaa nkédeè.

Bè do bè yu dè ke tú bekpákpàribè,

bè bo bè yu de ke dò:

Kuyie nfòukù kó ibí.

² De mōnni Sudaa kɔbe

nè Isidayeribe bè bo wēnné,

kéwaá nhokpààti omàà,

kéyè be tenkè,

de kó diyìè bo ndeu, bè di ntú Sisedeedi.

³ Nákénè di tebií bekpákpàribè ke dò,

bè tu n κωβε, κένάκέ di tǎbè bè do tú bè Mpè
ke dǎ m bè dǎmu.

**Kuyie ndònnenèmè Isidayeeribe onitipòkù wèè dɔuti
dɔutinè benitidaabè**

⁴ Kè Kuyie mbéinnè Isidayeeribe ke dǎ:
Seinnè di yǎ. Seinnè di yǎ,
ke yé ò ténke í túmè m pokù,
m me n ténke í tú o dǎ † Yìè nKuyie nke túnnè yebòkè
(Wénté Isaii 1:21, 23:17, Esekieri 16:15-43, 23:22-49).

Wèè deite o ìikè dèè benkú ò dɔuti dɔutinèmè beni-
tidaabè
kédèite o me saku mecannimè mèè benkú ò yùúkúmè
benitidaabè.

⁵ Kè mèè dǎke m bo ò dàté kécónnǎ o tetiri
m bo dú nkòo náá mbe do ò peini kòò dǎmmè.
M bo dú nkòo náá ntédǎntè,
kòò feitóo tédǎntè kǒme,
kè sinéyǎ ò kǎ.

⁶ O bí, mesémmè í ì nni mbonè
ke yé ì tumè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè
o kó ibí nyi.

⁷ Be yǎ dɔuti dɔutinè benitidaabè mbe,
wèè bè peité ò dǎri ifei kperè nde,
ke náá nke tú: N dǎ kékammú yedacǎ
kè yè nni nduò mmudii nè menie,
ke n duò ntipeçiti nè mmupààkonkperímù.
Ke n duò mmekùò nnè menaà.

⁸ Deè te kè n yóó pii nho ce tipoti,
m bo pénnè kunaàsimperí kékíté,
bá ò ténke báá yà o ce.

⁹ Ò bo ntú nho dacǎ nkédónté,
ò bo yè wammú kémónté.
De mǎnni ò bo yí:

M bo wéte n dǎ ketiwè borè,
n do de nyo ndiwèi ke pǎéte di mmǎnni.

¹⁰ Ò í banté mii do ò duòmmè mudii
nè menaà mpǎmmè nè mekǎsǎàmè.
Kè mii nhò duò ntímátí péiti nè mesǎ.
Kòò dè tǎu ke dǎrinè Baadi kó tibǎnnenti.

¹¹ Deè kǎé nte kè n yóó fietè n diiti dididèi mǎnni,
kè bè tǎu fínyǎ kó yebe ke dǎ menaà,
n cǎté n naà, kékíete m peçiti nè mupààkonkperímù
kó tiyààti ò daati dè ke kǎnkù o fei.

¹² M bo feinko o fei o dacǎ nyiikè,
be kóo mǎu me mbáá na kóò fietè.

¹³ M bo deite o wèi dimǎu nè o baà nyemǎu,
otǎnkù pǎnwè kpeye nè sioǎpùsi kpeye nè yebaa
nteyè.

¹⁴ Kòo paa nfínyǎ nè fikíè kó detie ndo borè bo
dǎnko,
ò do tú dèè tu ticuuti o dacǎ nhò cu ti,
de kó depaa mbo náá ndikpǎá kè tikpasǎntii dè cǎáké.

¹⁵ Ò dǎ dè, mefíè nhò do tǎuté mè,
kémpǎā ndibǎ Baadi yepǎrè,
ke ù demámánnè ke duuku medèi,
ke tú nho dacǎ ke n yé.

M bo dè nhò yietí.

Mí ndi Yìè nKuyie mmii béi.

¹⁶ N yóó ò na mecii mme,
kòò tannè dikpǎá kékéte kóò béi.

¹⁷ De mǎnni kè n yu wèè yie nhò do dǎmmè ò be ndii
mǎnni,

o yètiní dii mǎnni Esibiti.

Kè n wéte kóò ténké o paa nfínyǎ kperè,
ke mesàà nwéte kékénni Akǎ biriku.

Kuyie nyóó wéte kékáunnèmè Isidayeeribe

¹⁸ Kè ti Yìè nKuyie mbéi nke dǎ:

De yie kérinímu kòò bo nni nyu ke tú: N dǎ,
ò ténke í yó nni ntú: N yie mBaadi.

¹⁹ M bo deite Baadi kó diyètiri o nùu mieke,
de kó yebòkè botí bè ténke í yóó nyé ye yèè.

²⁰ De yie m bo bè dǎnnè metaummè,
bembe nè desinne nè tikpasǎnti
nè tinòti nè debambaànnè

ke dèè yie nke m bá mbè dǎri meyei.

M bo kéké dekpǎritǎnnè nè yekpǎrise kè mudoò deè,
kè n nìtìbè ní nduò pètèi, ke í yékkù.

²¹ Díndi Isidayeeribe mii yóó di puoke

ké ndi po sǎ,
kè di dǎri dè bèkúmè,
ke di náá ntímómmonti
ke di dǎ.

Ke di kuò mmesémmè,

²² M bo ndi po ke di wetí

kè dí m banté mí ndi Yìè nKuyie.

²³ De yie m bo cǎté n κωβε báammii,

kéduò nkeínkè yewetè,
kè kéínkèe duò nketenkè fetaafe.

Mí ndi Yìè nKuyie mmii béi.

²⁴ Kè ketenkèe peité tidiiti,
kè fínyǎ peité yebe bè dǎrinè ye menaà.

Kè odifíè peité be diinè ye mekùò.

²⁵ Di bo súú ndihej,

kè mesémmè m pínnè wèè yètiri do tú Mpè.

Kè n náké wèè yètiri do tú okpǎkǎri ke dǎ:

A tú nkou nwe. Kòò dǎ:

Fǎ nKuyie nfǎ n te!

A bo tǎntemè metaummè mèè tǎte dè mǎke tiyeti nti

3 Kè ti Yìè nKuyie nni nnáké ke dǎ: Kǎte kékéte
kékúóté a pokù, wèè da yete ke waá nyedacǎ.

Dǎke we mí ndi Yìè nKuyie n dǎ mèè botí Isidayeeribe,
bá nè bè me nni mbútinnèmè ke tú nyebòkè Baadibe,
yéè kǎnnè fínyǎ †† kó yekàtindà. ² Memme kè n kǎte ké
bè yietí medítibii ntepitè nè mènùmmù, muyuo cídóò
tekòutè nè sipísìnùmmù (150), ³ kédeè kóò nàké ke dǎ:
Á mbo die nkémǎnte, a báá ndɔuti dɔutinè benitidaabè,
a báá yie nhòmǎu, m múnke í yóó ndè dǎri.

⁴ Ke yé yebie mmayè mieke Isidayeeribe yó mbomè,
ke í mǎke okpǎàti yoo tekpǎàtibite, bè í yó nni nfeu

† De kó yenáànkéké náá nyIsidayeeribe yóumè mme be

†† FÍNYǎ KÓ YEKÀTINDÀ: Ibǎkúú mài nyi. Benitipòbè beè do 5
mpǎā ndibǎ bè tu di Asitaritee de kó yekàtindà.

iwūš, bè í yó nfiiku yetārè, ke bo ndenniní mí mbe Yiè nKuyie nkpréi, ikuš niùti í yó mbo, bè í yó mmɔke sitenkaanii. ⁵ Isidayeeribe bo wēte, ké n wammú mí mbe Yiè nKuyie, mí nwèè bè te, kéwammú be kóo kpààti Dafiti. De kó yewe bo pēēté kè bè nni nwanti ke kpeutí ke dš n kó mesàà.

Kuyie nkprànnè tì Isidayeeribe

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dš: Díndi Isidayeeribe kénténè kékéè n dš ké di náké tì, òmɔ̀ tḗnke í dɔ̀ri dèè sié, òmɔ̀ tḗnke í dš otɔ̀. Òmɔ̀ tḗnke í n yé dihei dii mmieke. ² Bá wè ò š mparikumu ke né sou, ke kòu ke yuuku, bemɔ̀ kè bè dɔuti dɔutinè betɔ̀bè ke yóu mmediè. Ke kòu benitibè. ³ Deè kpéi nte kè dihei dimɔ̀ kàri mukúú nke benitibè dèu ke taunnè tikpasĩnti nè tinòti nè siyĩ.

Kuyie nkprànnè tì ikuš niùbè

⁴ Kè Kuyie mbéi nke dš: Òmɔ̀ í dò nké n sei, yoo wè n kprannè, fš nyikuš niùti diewè n sei fš nwe! ⁵ A bo nkéri kuyie ncuokè kébéte, kè m pānāahti náahtò nkéri keyènkè kébéte, kè n kuš a yš. ⁶ N nìtibè kš mbe í yé mèè kpéi nke n náahti. Fš n kuš niùti a mómmuš nha í dš ké n yíēté. Nè de kpéi n yó da deitemu n kuš tšmmú mieke. A mè n yēmmè mí nKuyie mmí nwèè da te, n yóo yēmmu a bí kpéi. ⁷ Bè dšri meyei mme nè bè baa bomè. M bo deite be sānni kè bèè di ifei. ⁸ N nìtibè feu ìi wūš meyei ntũntimù kpéi mbè de nyonnè, deè te kè bè dš bè ndɔ̀ri meyei nkè bè pèu ke yo. ⁹ Mèè yei ndoti n nìtibè, mèè doti ikuš niùbè, n yóo bè yietímu be yei nke fš mbe yei mbè dš mè. ¹⁰ Bè yo nke í diè, ke nyóu ke tũnne yebɔ̀kè bá bè í sũnko. Ba nte? Bè tḗnke í n dé mèè kpéi nke mí mbe Yiè nKuyie. ¹¹ Bè dɔuti dɔutinè betɔ̀bè mbe ke nɔ̀nnè yenacekote nè menapàmmè, deè bè fènte. ¹² N nìtibè né bekù be pāādò nye ideí ìi bè náá mbe kpeti. Kè mubɔ̀yáá mbè ta ke bè fétinne, kè bè dēténè Kuyie nke tũnne yebɔ̀kè, mí nKuyie mmí nwèè bè te.

¹³ Yetārè ínke nke bè feumè iwūš, ke tuš mmekùš nsitāá ínke nè yetārè kó detedierè, ke nɔ̀nnè de kó medéè nkó mukàrimù, deè te kè be kó besapàmbè nè be cšbè kè be dšri debɔ̀kperè.

¹⁴ M me nyí yóo bè poté bè dɔuti dɔutinè mèè kpéi benitidaabè, n yóo poté ikuš niùbè mbe, bembe bèè š kenténè benitipòbè bèè dɔuti dɔutinè benitidaabè ké bè toténè n kó mudii. Kubotí kuš nkɔ̀be í baàti, bè fetimu.

Kuyie ncaummè Sudaa kɔ̀be nè Isidayeeribe

¹⁵ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dš: Isidayeeribe dɔuti dɔutinè betɔ̀bè mbe, díndi Sudaa kɔ̀be di báá bè teetè kéddò meyei, di báá kɔ̀te Kidikaadi, di báá deke Beti-Afenni. Mí nKuyie m bomu, òmɔ̀ báá parikèè n yètiri. ¹⁶ Isidayeeribe to kpeñni kunaàwàátikù kpeye kšme mme. Mí ndi Yiè nKuyie m bo bè yóu kè bè ncenti bè dšmè dipehii kšmaà? ¹⁷ Kè Isidayeeribe taunnè yebɔ̀kè dí mbè wùó. ¹⁸ Bè š nyóo yènni tinaàyākémušnti mieke ke ta munitipowammù mmu, ke dš ifei kperè kè de pēēté be kó disānni. ¹⁹ Kuyakù kuš yóo bè tùóté tefɔ̀dšntè kšme kè ifeii bè pĩnnè iwūš bè feu ì.

Kuyie nkprànnè tì ikuš niùbè nè bekprààtibè

5 Kè Kuyie mbéinnè ikuš niùbè nè Isidayeeribe kpààtibè ke dš: Díndi ikuš niùbè, kénténè kékéè! Dɔ̀nnè meyɔ̀mmè díndi Isidayeeribe kpààtibè, keèè n yóo di náké tì. Dì do dò nkébenke benitibè dèè sié. Kè dī né náá mbe kpéi timàti dindínti Misipaa ei mieke, ke náá nticùditi Tabɔ̀ tārì. ² Di keù difštìri cšmpuri ndi Sitimmu ei mieke kè n yóo di poté dimɔ̀. Mí ndi Yiè nKuyie mmí béi. ³ Díndi Isidayeeribe n di yému. Isidayeeribe n yí di biinnè, Isidayeeribe di tũnne yebɔ̀kè nye, Isidayeeribe di sš dimáà ndi. ⁴ Isidayeeribe di dšrimè í yie ke di bo wēteni m borè, di bo ndɔutinè ditɔ̀bè de kó meyèmmè mèè di tɔ̀, kè di í na ke m banté mí ndi Yiè nKuyie. ⁵ Isidayeeribe di kó tefentè tēè nàké di kpéi Efadaimmu kɔ̀be nè Isidayeeribe di yei mèè di bɔ̀. Kè Sudaa kɔ̀be múnke di tũnne ke do. ⁶ Di bo n wammú ke fié ipe nè inààke ké m mónté ke yé n yitémè di cuokè. ⁷ Di n ciitému mí ndi Yiè nKuyie nke dɔutinè ditɔ̀bè nke pié de kó ibí,

nè de kpéi otánkù pànwè kó dibanni bo di neiné, díndi nè di kperε.

Kuyie n nàkémè Isidayεeri kɔbe nè Sudaa kɔbe mudòò kpéi

8 Kè ti Yiè nKuyie nni mbéinnè ke dò:

Eénè ditātεheù Kibeα èi mieke!

Eénè tεkpariheurè Damaa εi!

Poténè tεíkòntè Bεti-Afenni εi.

Bensamεε kɔbe! Nè di ínkè nke.

9 M bo poté dìi yiè Efadaimmu botí kɔbe,

be εi bo dɔúnko.

N náá ntí Isidayεeribe ti tu timóm̄m̄nti nti.

10 Sudaa kpààtibè tu bèè taà bèmbε betɔbè kó sibaa mieke,

Nè de kpéi m mieke bo bè dàtínnè menie nhõõ tamè kukó.

11 Isidayεeribe díndi bèè do fěũnko betɔbè, di mmònni di fěũri mèè fěũtímè di mè mǎnnèmu, di tũ ndetetirè kperε nde sǎã.

12 N yóó naá ndimònsĩnni ndi

Isidayεeribe kpéi,

Sudaa kɔbe bo yà, kùù yonku bo ndònnè kuninyonku ã ndòm̄m̄,

13 Isidayεeribe bantému be m̄m̄m̄,

kè Sudaa kɔbe yà be yonku.

Isidayεeribe bie né kòte Asidii nwe

okpààti diwè borè, ò me mbáá na kétaα mbe m̄m̄ni ò báá na kédeite be yonku.

14 Mí nKuyie mm̄i di do

díndi Isidayεeribe dimanni tēmè,

m̄i do Sudaa kɔbe diciriciribii k̄m̄e

kè m p̄i nke aaké ke kéri,

we mbo na kéfiεtε?

15 N yóó bè yóumu kékò nkénkém̄m̄

bè bo bantémè be caàrimè, ké n wammú.

Bè bo ta dìi m̄m̄ni meyeñcaàrimè mieke bè bo n wammú.

Bè dòm̄m̄ kéndò mbè wētε ke taunnè Kuyie

6 Mεm̄m̄e kè bèε náké betɔbè ke dò:

Tí wētε ti Yiè nKuyie mborè, kuù ti poté kuù me nyóó ti miékùnne, kuù ti kòute kè kuù yóó ti taa.

2 Dè bo nyóó yí yewe yèdéè

kè kù ti fòùkùnnemu,

diyie tāãnni kè kù ti íi nkè tí nkù wěnné ke fòù.

3 Ti bantému ke dò nKuyie ntu Kuyie, yetenko ke tí kù banté.

Ti yém̄u ke dò ndè ã ã biite kéwenté

fěĩnkèmbóntaafè ã ã w̄c̄r̄emè ketenkè

fè ã ã k̄t̄enimè ku kperε yó m̄m̄e ndò

kù í yóó pàà kù bo k̄t̄enimè.

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

M bo di yím̄e díndi Isidayεeribe nè Sudaa kɔbe?

Di n dó kè dè pēnkù mecãã m̄m̄e yekúnwentéweté tēmè,

ke dò ntimaànti dòm̄m̄e ke ã ã m̄antè káyote dende bǎmbà.

5 Dεè te kè m pǎãnáãnti náãmbè di kòuri,

kè n di kùò páíi nè tináãnti tii yiè n nuù mieke.

M beénti dò m̄páíi nwe diwennécànni k̄m̄e.

6 Di bo nni ndóm̄m̄e dεè n naati,

dè í tú di n feumè iwũõ ke tuò.

Di bo bantémè ke dò n tú di Yiè nKuyie ndεè n naati,

ke p̄ēēté di bo nni nfeumè iwũõ ke tuò.

Isidayεeribe dòm̄ri mèè yei

7 Kè Kuyie mbéi nke dò:

Di t̄õũ mèè botí metaummè di d̄w̄c̄rinè mè ditɔbè mèè botí nku di t̄õtemè n di dòm̄nè mèè taummè.

8 Kadaadi εi tu meyei ndòm̄ribè kperε ndi, menitiȳi nniéké di.

9 Kè ikuú niùbè naá mbenitikùbè,

ke oke Sisemmu kó kuce ke kù.

Dèè dòm̄ri Sisemmu kó kuce dè í dò nkéyà.

10 Isidayεeribe d̄w̄c̄ri is̄oke kperε nde,

bè d̄w̄uti d̄w̄utinè betɔbè mbe ke tònne Isidayεeribe bem̄u.

11 Díndi Sudaa kɔbe m bàátímu ke bo di k̄õũ tidiiti k̄õm̄e.

M bo wētε k̄et̄íi ndii m̄m̄ni n n̄itibè bèè do ciété k̄entú tidaati.

Isidayεeribe dòm̄ mèè yei m̄m̄e yó nte kè meyei mbè tũðkení

7 Mεm̄m̄e kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

N do dó dìi m̄m̄ni kémiékùnne n n̄itibè,

kémiékùnne Isidayεeribe,

de m̄m̄ni ndi, be yei nné feitémè

nè Sammarii kɔbe kó kuyonku.

Be kperε dem̄u do tú mesoùm̄m̄e m̄m̄e,

kè beyóóbè taà sic̄t̄i kè benitiyeibe fir̄i ic̄e.

2 Bá be kòò m̄u yèmmè í ò p̄ã ke dò n yé bè dòm̄ri mèè yei.

Nte be di mm̄m̄ni kè be yei mbè p̄i,

mm̄e feitému n ȳiikè.

3 Bè dòm̄ri mèè yei mbenitibè kè dè naati bekpààtibè

ke sou benitibè kè dè naati sikpààtibii

4 Bem̄u bè d̄w̄uti d̄w̄utinè betɔbè mbe,

be mieke dònne fep̄ēēp̄ũnnétofe nfe bè t̄òt̄inne fè,

kè fè wũõt̄é, kè bè yóu ke t̄énke í tikii,

ke baà tip̄ēēcooti bo múútímè.

5 Dikpààtibanni yiè kè sikpààtibii yà kémuó,

kéduó mbemáà benitiyeibe.

6 Kè bè dó kébo nhokpààti,

bè ã ntonni fep̄ēēp̄ũnnétofe k̄õm̄e m̄m̄e,

keyènkè ke níi bonke, dikúnweh̄ni kécóúté mediè,

7 kécóúté fep̄ēēp̄ũnnétofe k̄õm̄e k̄étuα mbèè bè ni,

kè bekpààtibè duò bemáà bemáà.

Òm̄u me nyí n kuðnnè.

8 Isidayεeribe k̄w̄renè ibotí tei nyi,

ke s̄ãáténè kup̄ēmp̄ēĩkù bè í p̄èe nkù.

9 Kè bep̄òbè d̄eu be w̄erimú bá bè í yé,

kè tiyùpéiti keté be yò ònkè bá bè í dake.
 10 Isidayeeribe fenté teè nàké be kpéí.
 Bè me nyí wēteni mí mbe Yiè nKuyie m borè.
 Bá nè tii kó dimàà bè tùòkení ti mieke, bè í n wammú.
 11 Isidayeeribe yeimmu ke dònne dikpetinónkperi,
 bè í mọke meyèmmè bè kòte Esibiti nwe nè Asidii
 ke wanti meteèmmè.
 12 Kè bè dó bèe cuó nkèè bíékè,
 m bo bè bonté ticùtì,
 kè tii bè pí ntinòti kōme,
 kè m bè tié mbè dòò mèè yei nkpeí.
 13 Di bo yà dínđi Isidayeeribe,
 di í me ndómè ke n tóónnè,
 di mè nyetemè n kpeti, di kó dihei bo dúnko.
 Di yèmmè dò ndi bo nni sou nkè n di deetáà?
 14 Di í n kuònnè di yèmmè memou,
 di ɔ nkuò nke mítiri di dúb ònkè ke yóú dimáà,
 ke dó tidiiti nti nè menaà,
 di í dó n kpeti.
 15 Mii do di tiè nke di duò mmuwérimú,
 nè memme kè di dó kéndòò meyei.
 16 Di wētiní Baadi borè nde, dè í tú m borè
 di dònne mutāmmù mùù kèété mummy ke díí,
 bè yóó kuò di kó bekpààtibè nè yesè nye,
 tináanyeiti di n nàké ti kpéí,
 bè bo di daá Esibiti èi mieke.

Kàa buɔtí kuyaakù a yóó kɔ́ú fefɔ́dɔ́ntè nte

8 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Eénè ditātcheu meyei mmeè doti n kobe èi fecirife
 kōme.
 Bè cààrè mèè kpéí mmetaummè n do bè dònne mè, ke
 yete n tié.
 2 Bá kè bè dó bè n kuònnè mèè botí ke dò:
 Áú! Kuyie, tínti Isidayeeribe ti da yému,
 fɔ́ɔ́ ti te.
 3 Isidayeeribe yete mesàà mme mudòòrimù,
 deè te kè be dootitòbè bè bèti.
 4 Bè pírmú bekpààtibè, bá bè í m beé,
 ke tǎnké beniùbè, bá n yí yé,
 ke tùóté be máti péiti nè be ɔɔ nke dɔɔrinè
 sitenkaanii,
 kè si bè fétinko.
 5 Sammarii kobe!
 Di kó fesoómátinààfè fenfe n yí fè dó fenònfè,
 m mieke keè di yè.
 Dè yó nkááké de kè di yóu di bo ncaàrimè?
 6 Dínđi Isidayeeribe díi dòò de kó fesoómátinààfè,
 fèè bo Sammarii fè í tú Kuyie,
 fè bo pɔnte kéyɔure yɔure.
 7 Di buɔtí kuyaakù nku ke yóó kɔ́ú fefɔ́dɔ́nfè,
 Dikotinùù mari de ntú:
 kè tiyòùti í òte mebii mbè ɔ́ɔ́ í nti nàa mmuyuo.
 Bá kè ti keté ke dó tii peité, bepòòbè beè yóó ti di.
 8 Ibotí tei ò tieke Isidayeeribe,
 kè bè bo i mieke,
 ke dò nkunenkù be ténke í dó kù.
 9 Nè bemáà ndi bè kòtemè Asidii.

Bè í tɔkunè fesèfè ke fe píi,
 kè Isidayeeribe bie né do ntinépoti.
 10 Kè dínđi baa dó dí mbe cu ticuuti,
 de mònni tùòkemu kè m bo di tíí,
 nke Asidii kóo kpààti di fèú.
 11 Isidayeeribe maá ke maá yewúòtòrè,
 kè yè né dɔke bè tanné meyei mmieke.
 12 Bá kè m bè wǎri n kuó péu péu,
 ò bo ndò ndèmarè cànnè be kpéí.
 13 Bè n feu ò wúò, bè ò feu ke bo ncáá nyimaa nyi.
 Mí mbe Yiè nKuyie n yí còú de kó yepāre.
 N yí yóó yé mbe yei nkpeí, n yóó yúmmu be to,
 kè bèe wēte Esibiti.
 14 Isidayeeribe yèmmu wèè bè dòò, ke maá sikpààticéí,
 kè Sudaà kobe maá yehékè dieyè péu kè yè fii nyiduotí.
 M bo cúũnko muháà nkè mùu cúúté de kó yehékè nè
 de kó sicēsàasi.

Isidayeeribe yóó di mèè sémmè betòbè èi

9 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
 Dínđi Isidayeeribe de bá ndi naati
 kè di nyānku ibotí tei kōme,
 ke yé mí ndi Yiè nKuyie mmii di temè
 kè di n yóu ke tūnne yebókè,
 kéndɔuti dɔutinè ditòbè ke còú de kó ticuuti di puotì dè
 tidiiti.
 2 Di dó tidiiti nti nè mekùò,
 di me mbáá dè pèté,
 di dó menaà mpàmmè mme, di báá mè yà.
 3 Isidayeeribe di ténke í yó mbo,
 mí ndi Yiè nKuyie nhei mieke,
 di wētimu Esibiti yoo Asidii.
 Di yó nke nyo ndi cìrimù ke sǎuri dimáà.
 Ti diiti yó nsànnè bè bo nyommè máà ndi
 bè í yóó pété kètannè n cīètè mieke.
 4 Isidayeeribe ténke í yó nni
 m pǎā ntidiiti bè yɔɔre ti menaà,
 yoo bè n fíé iwúò kè n dè còuté,
 be kó tidiiti yó ndò ntikúdiiti nti,
 kè wèè ti di ò sǐntemu,
 bè n yo mbe diiti bemáà bè báá ti tanné mí ndi Yiè
 nKuyie ncīètè.
 5 Di né bo nhōmmè yebaa nkó yewe?
 Di bo yíme m banni yiè?
 6 Di coké meyei mbo di domè mme yáàba?
 Esibiti yóó di cútému kè Manfisi èi ntú di kó kufɔti,
 tisāmpoti bo dátinné di nenti sààti,
 kè tipotii dátinné di cēí.
 7 Dè tùòkemu mí ndi Yiè nKuyie m bo yúò ndè di to,
 dè tùòkemu m bo di bekénè dè,
 di dò nké ti bantému dínđi Isidayeeribe.
 Dínđi bèè nàa nke tú m pǎānàànti nààntò tu
 kuyeinkù,
 kòo yuwúònti í yé o yèmmè.
 Di yei ndeu ke māmè di yēiti yó mme mmà.
 Di ò ní mmèè kpéí nte kè di náá mmemme.
 8 Mí nKuyie mpānānānti nānāntò,
 Kuyie nkuò yé n di cau ndínđi Efadayimmu kobe,

kè di n dii timátì n ce imɔu,
 ke n nínnè Kuyie nciètè miékoo.
 9 Di fiíku meyei mmiéke nke weti weti,
 di do bo Kibea ke dõmmè, kù í yéè ndi yei.
 Kuyie n yóó mè ndi yietímu.

Kuyie nyèmmè cààrènnè mè ku nìtibè

10 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dð:
 N do yà Isidayeeribe meketimè mðnni,
 kè bè ndònnè fínyí kó mutie mùò còmú dikpràà mu
 kó yebe nye.
 N do yà be yembè kè bè ndònnè fikie kó yetebe
 yedaayè nye, yèè bi kè yè mðnni mu nyí tùðke.
 Kè bèe tuɔkení Baadi-Peɔɔ, bè de nfié dibɔɔ yeiri Baadi
 kédɔɔ isɔke kperε, kénáá mbe mómmɔmbe isɔke,
 kédontenè be ɔɔɔ.
 11 Díndi Isidayeeribe di kó disānni bo puù tenòtè tēmè
 kupeitoo ténke í yó mbo,
 bè báá yà opɔupómputò ndi cuokè,
 onitipòkù báá cúútè tipɔutì.
 12 Bá kè bè peité ibí,
 m bo ì kùò bá ì mu nyí náá mbenitibè.
 M bo bè dèténè dii mðnni, bè bo yà.
 13 Isidayeeribe do dònne mupuommu mùò fiíku
 ketensààkè mùmmu
 di mðnni kè beè né kòrinè be bí bekòùbè borè.
 14 Mèmmè kè ti Yiè nKuyie npāñnāànti náāntòò béi
 nke dð:

Ti Yiè nKuyie nha bo dɔɔ ba Isidayeeribe?
 Duó nkè be pobè mpuo nkè ti duòní,
 mɔnte be memiè.
 15 Kè Kuyie nyíé ké béi nke dð:
 N yà be yei mmemɔu Kidikaadi nwe,
 dende n ketémè m bo bè pèmmè,
 be dòrìimè yeime kréi,
 n yóó bè bètimu n cíètè,
 n ténke í yó mbè dý.
 Be kó bekprààtibè bemɔu òmɔu í yie n kpeti.
 16 Mii ānné tenòtè Isidayeeribe,
 be cíè nkpeímu, bè ténke báá peité yebe,
 bá kè bè pobè pié,
 m bo duónko mutenkúú nkè mùò kuò be bí bè dý ì ì
 bénti.
 17 Ti Yiè nKuyie m pí nkùò kó mutōmmú,
 kù bè yetemu ke yéè bè í yiemme ku kpeti,
 bè yóó nhāāntε ibotí tei miéke nke.

**Kuyie ncónnèmmè Isidayeeribe kó mubɔɔféù ke pònte be
 kpààtiyuu**

10 Isidayeeribe do dònne fínyí kó mutie sààmù
 mmu,
 ke péi mesàà, bè peité dii mðnni ke súú,
 nke maá yewũtòrè péu,
 bè mðtè dii mðnni be kperε,
 ke fiíku yebɔɔtárè ké nyè sārì.
 2 Bè tu meyèmmè mèdémè yembè mbe,
 bè me nyóó yàmu bàmbà mbe yei nkó tiyeti,

mí mbe Yiè nKuyie mii mómmuɔ nyóó puɔ mbe
 bɔɔwũtòrè
 kébóké be ɔɔtárè.
 3 De mðnni bè bo yí: Ti í mɔke okpààti,
 ke yéè ti í mɔkemè ti Yiè nKuyie nkó kufɔwáá.
 Bá kè ti do mɔke okpààti ò bo ti dɔɔ ba?
 4 Bè náá ndetetirè nde ke pariku ke né sou,
 ke dòrinè betɔbè metaummè.
 Kè tiyáabisibeénti súú ke kòu
 fetùòrifè ɔɔ yèmè kupè nyínkè
 kè fe dõmmèe kuò mèè botí tidiiti.
 5 Sammarii èi kɔbe yíèkù fesoɔmátinààfè,
 fèè bo Beti-Afenni fe kréi,
 kòo nitibè kuò nyekúdabùò
 kè ikuó nùbèe kuò ntinɔnniati.
 Fesoɔmátinààfè wèrímú dèitemu kè bè fè iténè.
 6 Bè bo fè kònnè Asidii ké fè pā okpààti dièwè.
 Ifei bo pí nhEfadaimmu kɔbe de mðnni.
 Bembe Isidayeeribe bè bo demmu bè borè ke tūnne de
 kó kuce.
 7 Sammarii èi kperε dèemu nè di kóo kpààti,
 o kperε dònne ticádèncáúti ɔɔ yentémè mme dibinni
 miéke.
 8 Beti-Afenni kó yebɔɔwũtòrè yèè do te kè bè dðri
 meyei,
 yè bo puɔ ntipoti nè tisāmpoti kè dèe yè dàtinné,
 de yiè bè bo nnáá nyetārè ke tú:
 Ti kãānnè, ke nnáá sitāá ke tú:
 Donnènni ti ínkè ke tí yāke.

Isidayeeribe buɔtí dè, bè yóó de nkɔú

9 Mèmmè kè Kuyie nni mbéinnè ke dð:
 Isidayeeribe do bo Kibea nwe kédɔɔ meyei.
 Nè yíenni ke sɔké ke mè dðri,
 dè wennimu ke dò mbèè bè do mudoò weè Kibea
 miéke bake.
 10 N yitè ke còmúmu ke bo bè kpānnè.
 Ibotí imɔu bo wènné ké bè tié mmeyei mmedé bè dð
 mè kréi.
 11 Isidayeeribe dònne dinaaseri ndi bè tūnte di,
 ke di nɔ ndi tōmmú mesàà nke puotì tidiiti,
 kè n yà de kó dinaaseri fñíí wennimè,
 kè di buú nyenaakā kó kudú,
 kè Sudaá kɔbe bo nduò
 kè Isidayeeribe pùò nyedombie.
 12 Buɔtínè dèè tu mewetímmè kperε,
 kékɔú yebe yèè tu n kó mesàà.
 Sēīnè kupaku pānkù,
 dè tū̀̀kemu ke dò di n wammú mí ndi Yiè nKuyie,
 kénkémmúnè m bo cúũnkómè n kó mesàà ndi ínkè.
 13 Di buɔtí kuyonku nku ke kɔú meyei,
 di yáàbìsì di peité dè di de nyo.
 Di do tã di mómmɔmbe di kó muwèrímú mmu
 nè di āāpòmbè sūmè.
 14 Nè de kréi nkunɔ̀̀ròo bo ānné di nitibè cuokè.
 Kè di ekè yekperè iduotí fité yèe puɔ.
 Sadimanni do pònte mèè botí Beti-Adibenni mudoò
 miéke,

kékuo tibiyōti nè ti bí, di kperε yó mme ndò.
 15 Deè yóó di tuokeni dindi Isidayeeribe,
 di yonku diekú di dḡḡ de Beteedi de kpéi nke,
 de bo nyóó wenté ke di kóo kpàati kperε deèmu.

Kuyie ndómè ku kɔbe bá bè í banté

11 Kè Kuyie mbéi nke dḡ:
 N dḡke Isidayeeribe nè be bíkémbénti nti,
 ké bè yu bembε bèè tu m bí,
 ké bè dènne Esibiti.
 2 Kè nní mbè yu kè bè n détirinè,
 ke feu dibḡḡ Baadi ke tuḡ nsitenkaanii tihúúnti.
 3 Míi mómmuḡ n do benke Isidayeeribe mucèmmu,
 ké mbè úúkú nè m baà
 bè me nyí banté ke dḡ m bè yùḡri.
 4 Kè m bè ni meḡḡmmè ke bè dḡ mediè.
 Ke bè yùḡri obiyuḡri ḡ ntḡmè debire kè de wàari,
 ke de duḡ ntidiiti.
 5 Isidayeeribe mè nyetεmè bè bo wētεnīmè m borè,
 bè í wēti Esibiti, Asidii kóo kpàati weè yó mbè te.
 6 Mudoḡ muḡ yó mbo be εi,
 demarè í yó mbo deè bo mu còrhé,
 bè tãáté ti kó mucḡntimu mmu dende.
 7 N nitibè m bütinnému páii,
 kè m bo kéinkè ke bè yu
 bá bè kóḡ mḡḡ í dḡ ké iinni o yuu,
 8 M báá na ké di yóu dindi Isidayeeribe!
 Isidayeeribe m báá na ké di bḡntóo,
 m báá na ké di yóu n dḡḡmè Adima,
 m báá na ké di dḡḡ n yímè Seboimmu kó yehekè,
 n yèmmè meè cààrè kè mesémmè m pí ndi kpéi.
 9 N yí yóó yóu kè m mieke di yè dindi Isidayeeribe,
 n yèmmè í yie m bo di kuḡmè,
 n tú Kuyie nku n yí tú oniti,
 n tú Kuyie nku ke dḡ mpái pái,
 n yí yóó yóu kè m mieke di yè kétonté.
 10 N nitibè bè do pímmú bè kékonnè yehekè tεyè,
 bè wētínimu, mí mbe Yiè nKuyie nkè m bo mbè ni,
 ke kontí diciriciri tēmè kè bè tū.
 Be bí bo yènni diyie taà kèè bíékè
 kénkpeutí kékḡtení m borè.
 11 Bè itinímu Esibiti sikpāncéndéi kḡme.
 Ke itiní Asidii yekpētínḡnkperε tēmè,
 kè m bo bè tannè be cēi mieke kè bè mbo.
 Mí ndi Yiè nKuyie m míi béi.

Isidayeeribe tumè siyáàbisí yembè

12 Kè Kuyie mbéi nke dḡ:
 Isidayeeribe n súunnè siyáàbisí nsi,
 Isidayeeribe n ciimmu,
 kè Sudaa kɔbe beè kraá ke n taunè
 ke dḡri n dḡ de sãá mí nKuyie,
 kùḡ dḡ mpái pái.
 2 Isidayeeribe dii mekùḡ nhEsibiti kɔbe
 ke waà ntii népoti dḡnnè kuyaakù nku,
 bè dḡḡrinè Asidii kɔbe mèè taummè
 dḡnnè diyie yìèní kèè bíékè kó kuyaatonnikù nku.

Bè súú nsiyáàbisí nsi nè mucaàrimù.
 3 Mí ndi Yiè nKuyie, nnè Sudaa kɔbe ti mḡke tináaḡnti
 nti,
 m mieke kèè yè Sakɔbu yaàbí,
 kè n yóó bè poté ké bè yietí be yei.
 4 Be yàari Sakɔbu do kraá o yḡ pḡuti mieke nke
 kécuté o kóo kóti fḡtiri.
 O kóté dii mḡnni kémanè mí nKuyie,
 5 kémanè n tḡnni kè dii ò na kòo kuḡ nké di bàríté
 de kó difḡnkúḡ kòo m máánè Beteedi kè tí nnáá.
 6 Mí ndi Yiè nKuyie m míi yètiri tu Mpakedaa.
 Bè n yu ke tú ti Yiè nKuyie nku.
 7 Fḡ nSakɔbu a wētínimu m borè,
 á nniti ke dḡri deè sié,
 kè nni mbuḡ mí nha Yiè nKuyie mmíi da te.
 8 Kannahã kɔbe tḡ siyáàbisíbièpeé nsi,
 ke nḡnnè bè bo ciitémè otḡḡ kédi.
 9 Kè Isidayeeribe kɔbe náá nke tú ti kpàrikèmu
 ke mḡḡte ti kperε mediè.
 Ti pí mmutḡmmú mmu ke cḡnte de í tú meyei.
 10 Mí ndi Yiè nKuyie mmíi di te nè di do bomè Esibiti,
 n wēti ke bo di dḡḡ becièmbè mbe.
 Kè di nhã titouti mieke,
 di do ḡ ndḡmmè titouti kó yebaa mmieke.
 11 De mḡnni m bo duḡ n náaḡnti m pãñnáaḡnti náambè,
 ké bè benke mebenkùmè péu
 m bo duḡ nkè m pãñnáaḡnti náambè nnáá
 nyenáaḡhãntiyè.
 12 Kadaadi εi kɔbe tú meyei ndḡḡribè mómmḡmbe
 mbe,
 deè te kè bè náá ndetetirè,
 bè feu yenaadakè nye sãá Kidikaadi,
 kè be wḡḡtḡrè naá nyekḡtè dḡmmè depaa mmieke.
 13 Sakɔbu do coké kékḡte Aramu nwe,
 Isidayeeribe de mpí mmutḡmmú onitipòkù kpéi,
 Onitipòkù kpéi nke ò dḡḡmè omáá opecēnti.
 14 Mí ndi Yiè nKuyie n do tḡnko m pãñnáaḡnti náaḡntò
 nwe
 kòo bè dènne Esibiti,
 kè n duḡ nkè wèè mbè ni
 15 Isidayeeribe n cààrè mediè mme mí mbe Yiè nKuyie.
 N yóó bè yietímu menitiyḡḡ bè còúmme,
 ké bè fḡḡ mbe yei.

Kuyie mpotémè ku nitibè bè kù yete mèè kpéi

13 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dḡ:
 Efadaimmu wuḡ nkɔbe do ḡ nnáá nkè benitibè
 kpeutímu,
 bè do tú benitidiebè mbe Isidayeeribe mieke,
 ke né sãū mbemáà nè dibḡḡ Baadi ke ku.
 2 Nè yienni kè di kraá sḡké ke dḡri meyei,
 ke yienko timátí péiti ke máátí sitenkaanii,
 ke tóu timátí péiti ke dḡri sitenkaanii di dḡmè,
 Dende kó dimáà dí de dḡḡnè di nḡu ke né si wàari,
 ke náá nditḡbè ke si feu inààke.
 3 Deè kpéi nte kè di yóó yote timaḡnti tēmè,
 kuyaakù ḡḡ túóté mèè botí kufããkperíkù,
 kuyukù ḡḡ yèmmè tecádopòtè.

4 Díndi Isidayeeribe, nè di yèmè Esibiti mî di te,
n kó difɔnkúò di Yiè nKuyie ntekù í bo di yíéé kù,
n kó difɔnkúò odeetiwè tɔ̀u mɔ̀u í bo.
5 Mî do di bonè dikpàà tedɔntè mieke,
kutayietí mieke.
6 Di tùòke dìi m̀nni ketensààkè kèdi kènsànnè,
di di dìi m̀nni ke de,
ke m̀òte tefentè ké n yé.
7 Mèmmè n naámmè di kprí ndicirìrì,
n sã́áténè dimanni ndi,
ke oke kuce ke di díí.
8 N yóó di do kumuntonkù kùù m̀nté ku bí ku kɔme
mmè,
m bo di kēté kucirìriryòkù tēmè.
Musimmù bo di youre.
9 Isidayeeribe di kumu,
di í n d́ mēè kprí
mîl màà na nna ke di teennè.
10 Di kóo kpààti í yie bore ò bo di teennèmè?
Yé di kó bènùbè íbie?
Di do m békú ke tú n di duý nwèè kpààti nè bèè
niùbè?
11 M mieke keè do yènní kè n di duý nde kó bekpààtibè
kè bè d̀ò d̀è í wenni kè dè n yonke kè m bè d̀èite.
12 N cū́ Isidayeeribe kó meyei n dɔ̀kù nku,
m me s̀nnè dìi sɔ̀ri mè báá na káyè.
13 Kuyonku kùù bo di pí,
kù bo ndònnè kupeit́yonku ã́ pímmè onitipòkù.
Debire di púó ndè me ntú dibíyèinni ndi,
dè í d́ káyènní.
14 N yí yóó di dæeténè kudɔ̀nkù,
n yí yóó di dæeténè mukúú.
Mukúú nyé a kpà̀rinenti?
Kudɔ̀kù yé a wérímú mùù k̀ù?
15 Mesémmè ténke í n tókénè.
Bá nè Isidayeeribe kɔ̀be kperè me nyiémmè o kɔ̀be cuokè
diyè yìèní kèè bíékè kó kuyaakperíkù k̀rinímu,
kuyaakù kùù tònni ku k̀rinímu
dikpàà tedɔntè bíékè,
kè yenébòrè bo kúú, kè di birèe kprí.
De kó kuyaakù bo káuté di kpà̀ti di mɔ̀ke tì,
di kperè desààrè kó dimàà.
14 Sammarii kɔ̀be yóó yàmu be yei nkó tiyeti,
ke yé bè n yetèmè mí mbe Yiè nKuyie nkùù bè te.

Bè bo bè fié kénau ibibénní,
képuoti beɔ̀pɔ̀pɔ̀mbè.

Isidayeeribe yóó wēte káyíémmè Kuyie nè bè yèmmè
memɔ̀u

2 Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku pã́nã́nã́nti náã́ntò ke d̀ò:
Díndi Isidayeeribe wētenèní mí ndi Yiè nKuyie m borè,
mí nwèè di te ke yé di yei mmèè di bɔ̀mmè.
3 Wētenèní Kuyie mborè ké kù nàké ke d̀ò:
Kuyie nha tú wèè d̀èi wènwè meyei,
dèite ti yei nkécuté ti pã̀rè
yèè tu yesã́ nti da duý nyè,
ti na nda fié ì nààke kó difɔ̀tìrì.
4 Asidii weè í yóó ti dæeté,
ti ténke í yóó deke sikpà̀riséí,
ti me nténke í yóó yí
sitenkaanii ti d̀ò s̀i nè ti nɔ̀u
s̀i tu Kuyie,
Kuyie nfɔ̀ m̀áà ã́ kuý ndeciribire mesémmè.
5 N yóó miekùnnemu Isidayeeribe
be kó mumɔ̀mmú muu tu bè bo n yetírímè n kpèti.
M bo bè d̀ake nè n yèmmè memɔ̀u,
m mieke ténke í yó mbè péi.
6 N yó ndò ntinémaànti nti Isidayeeribe kprí,
bè bo pórí mutepóó tēmè,
be cīè m bo ta ketenkè Dimaa kó detie nkpeyi kɔ̀me.
7 Be bake bo sentè kénwenni odifiè kó ibake kɔ̀me,
kè be pórímú kó kufɔ̀kù ndònnè Dimaa kó detie
nkɔ̀ku.
8 Bè wētínímu ke bo díéké n kó medéè,
kékúúti dɔ̀paa nkè tidiitii ã́nné,
kè bèe pórí fínyí kó mutie nkɔ̀me,
kè be yè̀tìrì feité Dimaa èi kó menaà nkperì d̀ommè.
9 Díndi Isidayeeribe,
di kpèti ténke í bonè yebɔ̀kè,
n cɔ̀utému di báammii, ke dààte di kprí,
n dònne mutie bè tu mù mmu sipèrésì,
n fã́àti í yorì, mîl borè nde di yó mpéúmè yebe.
10 Di mɔ̀kemu meyèmmè keènè di m̀pátìrì kó tinã́nã́nti,
wèè cii weè bo ti yíéé,
Kuyie nkó kuce síému, bèè wetí kè bè kù tũ
bèè yetírì Kuyie nkperì kè bè bètírì.

SOWEERI

Di mpátiri t̃ t̃i ñaànti

Soweeri kó dipátiri náá nKuyie nkó diyìè kprí nke ke benkú dì dóm̃mè. Ke náá nKuyie mpuotimè Isidayeeri be borime bè m̃k̃emè kprí kè dè ntukúnè bembè nè Kuyie mbe kó metaummè bíékè. Kòo náákè múnke Kuyie mpuotimè yebotè, bè d̃d̃ri dè Isidayeeri de kprí. Kòo bè nàké ke d̃: Meyi mmè bè t̃d̃k̃uní Kuyie nniinnimè mmè kè ku kó diyìè né t̃nni, de kó meyì mmè tu fecofe nè kutayietí. O náànti k̃nni d̃ mpáíi nwe dii tu: Kuyie nk̃be ta tidawanti mieke nke, ke d̃ nkéw̃etení Kuyie mborè ké kù bàh̃tè kè kùu bè c̃éé nké bè deeté. Kuyie mmieke bè do kè kù bè poté t̃i yēiti yóo deemu, kè b̃e w̃ete kém̃ote be k̃ere, kè Soweeri d̃ Kuyie nyóo kuomu yebotè kémbonè Isidayeeri, Kuyie nkó meborime be cuokè, de d̃ P̃antikóti yìè Muyaá nsààmù c̃ténì dii yìè benitibè ìnkè 3:1-2, Yesu t̃rè. 2:16-21.

Di mpátiri náànti duó ke dóm̃mè

1. Kuyie mbè poté t̃i yēiti kó kumànkù 1:1-2:27
2. Kuyie nnàkémè Muyaánsààmù k̃peti 3:1-2
3. Kuyie nkó diyìè yóo tuokemè kè kùu deeté ku k̃be 3:3-4:21

1 Di mpátiri ti náá nti Yiè nKuyie mbéinnè tinti Petuyedi bire Soweeri.

Meyi mmè doti Isidayeeri

² Díndi bekótibè kénténè!
Díndi Suda tenkè k̃be keènè!
Di yà die m̃botí diyìè mari,
bá nè di yembè do bomàà?
³ Náákè ti di bí, kè ì múnke t̃i náké i kó ibí,
kè ì t̃i c̃éí nyi kó ibí,
⁴ ke t̃u, yebiè càáké ke s̃ús ndè fecofe de ncàáké,
fecofe càáké ke s̃ús ndè sibe de ncàáké,
sibe càáké ke s̃ús ndè yecádúò nde ndè.
⁵ Díndi tinaàyákém̃únti entenè kékommú!
Díndi tinaàyáàti tiiténè yedabùò, di pàamu menaà.
⁶ Fecofe fèè ti do behãp̃nk̃peribè t̃mè ke s̃u mediè,
kè fe ñi ndonnè diciriciridaà k̃peye dóm̃mè,
kè fè ñinkpete donnè diciriciriniiri k̃peye.
⁷ Fèè yùo nfínyì kó tifãàti,
ke kùu fikìè tie páíi,
ke òrì de wééti kè ibake peikoo ke cómmú.
⁸ Díndi n nitibè kómmúnè
osapàà ndacenni ò yóo yenke di ãã kú kòo nkuò
mmè botí,
ke dáátì kuf̃d̃t̃nkù, ke bo benke o yehcaàrimè.
⁹ Ti Yiè nKuyie nc̃íètè pàamu menaà nnè tidiiti de kó
yep̃rè,
de te kè ikuú niùbè bèè tu ti Yiè nKuyie nt̃mbè kè bè
kuò.
¹⁰ Dèmarè t̃énke í k̃páá depa mmieke,

kè ketenkè kuò,
tidiiti í k̃páá kè menaà ndèè,
mek̃p̃ammè t̃énke í bo.
¹¹ Dè dimu betenkútibè,
bèè fiiku fínyì kó detie
kè bè kuò ntidiiti kprí,
tidiiti bè na ndèite t̃i í peité.
¹² Fínyì kó detie nyootému,
kè fikìè tie mm̃tè,
kè detie nterè bè tu dè kèdèndiè,
nè depuonne nè dèè peí yetebe bè tu yè p̃ómmù kè dè
kprí,
benitibè t̃énke í m̃ke diwèi.

Kuyie mpãnáànti náàntò yē mmè b̃e bóu dinùò kékuónnè Kuyie

¹³ Díndi ikuú niùbè, dáátínè tif̃d̃t̃nti
kékommú yedabùò,
ndíndi ti Yiè nKuyie nt̃mbè bèè p̃i nyikuú t̃ómmú,
tannè meyeñcaàrimè mieke.
Wenténè inuò nke yé bè t̃énke í t̃unimè tidiiti
nè menaà nde kó yep̃rè ti Yiè nKuyie nc̃íètè mieke.
¹⁴ Ikúnè menùboúmmè, d̃únnè metíimmè kó diyìè,
tíinnè beheikènkótibè nè dihei yembè bem̃u
ti Yiè nKuyie nc̃íètè kè kù kuónnè.

Diyìè yeiri

¹⁵ Diyìè yeiri dii t̃ùkení,
ti Yiè nKuyie mbeénti kó diyìè ndi,
Kuyie Mpakedaa kó tiyēti yìè ndi.

16 Ti ténke í kpaá yau tidiiti nè ti nuu.
 Diwèi ténke í kpaá bo Kuyie nciéte mieke.
 17 Tidiboti kpeímu ipé mmieke,
 bá tidiiti í kpaá bè ti sòri dè,
 kè yebu può ntiditi í kpaá mèè kpéi nye mieke.
 18 Keènè iwũ kuòmme kè tinàati áánte
 bá ti í pieti timúti
 kè tipìeti mǎnté mudii ke kǎ.

Kuyie mpǎánáanti náantò kù kuónnèmè

19 Ti Yiè nKuyie, n kuónnè fí nwe,
 muháá mmuù cùuté timúti dinaacēnhòò
 ke taunnè titieti.
 20 Tikpasǎnti bùs fí nwe,
 ikó nyii kúú kè muháá ncùuté timúti dinaacēnni.

Bè nàkémè Kuyie mbeénti kó diyie kpéi

2 Kè ti Yiè nKuyie mpǎánáanti náantò béi nke dǎ:
 Eénè ditáteheù, píékénè, ti Yiè nKuyie ntásàari
 Siyǎǎ ínkè.

Dihei kobe di kǎnti dò nkékpeutemu,
 ke yé ti Yiè nKuyie mbeénti yiè duunnímè,
 di túkénímu ke dèè.
 2 De yiè dè yóó biitemu késoute,
 De yiè yewetè bo dátinnè nè kupǎkù,
 kubotí kperíkù kuù kèríní ke sũ mesàà nke kpeñni,
 ke bo dátinnè kè dèè scutoo,
 de yiè dè bo ndò ndiúrikèpànni ǎǎ ketémè yetāre ínkè.
 De kó diyie botí mu nyí buoté
 di me nyí kpaá ke bo buoté nè ti bo mbomè, bitì!
 3 Bè kèríní mmuháá nkǎme mme ke cúntoo,
 ke cǎu nfehǎádeenfè tēmè,
 ketenkè do dò nkupúú sàakù Edenni nwe bè kèríní dii
 mǎnni

kè bè yóó pēētè kè kèe naá ntedǎntè,
 bè í yóó súú ndèmarè.

4 Bè kèríní ke dǎnnè sisēí nsi,
 kè be tārè dǎnnè sikpàrinaasēí kpeye,
 5 Bè cokumu ke cǎnni yetāre,
 kè be nǎroo dǎnnè sikpàrinaasēí kǎku,
 ke uuti ke dǎnnè muháá nhǎ ncúummè dikpáà,
 ke dǎnnè behǎāpǎmbè ǎǎ báátímè kénkǎri dikpànni.

6 Kè benitibèe keè be kpéi kè kufǎwáà mbè auté
 kè be ìkèe ceete.

7 Bè kèri nè dikǎmbùò ndi, ke séi iduotí behǎāpǎmbè
 kǎme,

bá wè kòò tú nho ce,
 bá òmǎú í daurí.

8 Bá wè kòò tú nho ce bá òmǎú í kóónnè otǎú.
 Bá kè bè tǎú ipie, mbè nhuróò bè báá yatenè betǎbè.

9 Bè ǎǎ munnému kédo dihei,
 ke séi iduotí ke dekù sicēí,
 ke taà sibòò beyóóbè kǎme,

10 Ketenkè be nyà ke au, kè tiwetì sǎnti,
 diyie nè otǎnkù kè dè sùute,
 bá siwǎá ténke í péi.

11 Kè ti Yiè nKuyie nni be ìkè ke péú metammè,

ku áǎpǎmbè í sénní,
 wèè bè ni o wèrímú í sénní,
 ti Yiè nKuyie mbeénti kó diyie diari ndi
 diyonkuri mediè, we mbo na kéyenté de yiè?

Kuyie nnàkémè ti dòmmè kéceète

12 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dǎ:
 Mí ndi Yiè nKuyie mmí tu:
 Wētenèni m borè nè di yèmmè memǎu,
 bouñè yenò kékǎmmú yedabùò ké n sautenè.
 13 Ceetenè di yèmmè mme kémbúúti di bo kèrímè di
 yàti,

wētenèni mí ndi Yiè nKuyie m borè.
 N sàà ndeumu kè m mǎke mesémmè,
 kè m mieke boo kè n dǎri m béi nti,
 kè n dǎ kédǎ oniti meyei n wēte kényóu.

14 Kè dè naati n ceete n yèmmè
 ké di dǎ mesàà nkè di diiti pié,
 kè di na kèwēte ké m pǎmmú tidiiti nè menaà.

Bè nàkémè bè dòmmè kéboú dinùú kébántè Kuyie

15 Eénè ditáteheù Siyǎǎ tǎri,
 ikúnè menùbouummè kó dikǎtìri,
 dǎunnè metíimmè kó diyie,
 16 Tíinnè benitibè, dǎunnè Kuyie mbáammu kó diyie,
 tíinnè bekótibè nè bebémbè nè ibibénni.
 Wèè puoke bàmbà nkòò yènni,
 kòò sapǎmpǎò yènni o toute.

17 Díndi ikuú niùbè bèè pí nyikuú tǎmmú,
 cómmúnè kukpǎnkpǎnkù nè diwǎtǎnni de cuokè,
 kékuónnè ti Yiè nKuyie, nké kù bántè ke dǎ:
 Ti Yiè nKuyie nhá ti cǎé ntínti a nitibè,
 báá yóu kè tí ta ifei mieke yebotè ìkè.
 Yè yàà bo ti daá ke dǎ:
 Yé di Yiè nKuyie ndi tú nkù borè?

Kuyie ncutémè be báammii

18 Memme kè ti Yiè nKuyie mbenke kù dǎmè ku kobe
 tenkè mediè,

kè mesémmè kù mbè bonè.

19 Kè kùu bè nàké ke dǎ:
 N yóó di dúnkomu tidiiti nè menaà,
 nè mekpǎmmè kè di mmǎke kè dè di sannè,
 bá yebotè ténke bá ndi daú.

20 Di dootitǎbè kubakù yóu kobe,
 n yóó bè fúmmu, n yóó bè bètimu,
 ké bè tanné dikpáà tedǎntè.
 Bèè bè ni m borè bètoo dàméèri diyie yèni kèè bíékè
 kou bíékè,

kébetoo bèè bè tú ndáméèri diyie taà kè kou bíékè,
 kè bèe kú képǎake kè kunóúu dátinnè.

N yóó pí mmùú tǎmmú deumu.

21 Fí nketenkè, a bá nyǎkù,
 a yèmmè nnaati kàa nyǎnku nè diwèi,
 ti Yiè nKuyie mpí mmùú tǎmmú deumu.

22 Díndi tiwanwanti di bá nyǎkù!
 Memúpammè bitírímu dinaacēnhòò,

kè detie mpeí,
fikíe nè fínyí kperè kè dè yùnnè yebe.
23 Díndi Siyṽṽ èi kɔbe dè ndi naati kè di nyānku nè di-
wèi,
di Yiè nKuyie nkó kuce mieke,
kuù di duṽnní fetafè fè mṽnni,
ke bo di deetè,
kuù duṽnní fetaketifè fè mṽnni
nè diyṽṽ kɔfe nè fetadentifè,
dè do dṽmmè nè dimṽnni.
24 Tidiiti píemmu iyíé,
kè menaà nnè mekpàmmè kè dè píe nyeconkuye.
25 Kuyie ntu kù yóó di yietímu,
kù do tṽnní yebiè nè fɔfofe nè sibeí
nè yecádúú nkè dèe cááké dè.
26 Di yóó dimu kéde, nke nkù sántí,
kunku kùù dṽ tidièti di kpéí,
kù tu ku nìtibè ténke báá di ifei, bìtì!
27 Di bo banté ke dò nkù bo di cuokè,
díndi ku nìtibè, kè di kù tṽ,
nkè otṽ mṽ í bo ke kù mánne.
Kù tu ku nìtibè ténke báá di ifei bìtì nè bè bo mbomè.

Kuyie nnàkémè kù yóó duṽnnímè ku Yaá

3 Kè Kuyie mbéi nke dṽ:
De bo yíé mí di Yiè nKuyie nkè n cúũnko n Yaá
mbenitibè bemṽ ínkè
di kó bedapàmbè nè di kó besapàmbè
bè bo naá m pāānāhṽ nāāmbè,
kè bekótibè nyau n kó tidṽhṽ,
kè bebémbè nyau n kó mebeñkùmè.
2 De kó yewe mieke n yóó cúũnkumu n Yaá n tṽmbè,
benitidaabè nè benitipòbè be ínkè,
kè bèe naá m pāānāhṽ nāāmbè.
3 De yiè m bo ānnè mebenkùmè càmmè mèè tu,
kéínkè nè ketenkè dè bo naámmè meyiñ nnè muhāá,
kè kuyukúu dátinnè diwetiri kṽme.
4 Diyiè bo scute, kòo tǎnkùu wṽtṽ kéndò mmeyiñ,
kè ti Yiè nKuyie nkó diyie dièri né na kétuakéní,
diè deu ke duò tikṽmbùtì.
5 De mṽnni wèè bo kuṽnnè ti Yiè nKuyie nhò bo cooté.
Ke yé medeetímè yó mbomè Siyṽṽ tāri ínkè nè Sedis-
ademmu,
ti Yiè nKuyie nkuù do tì béi.
Kù bo yú bè, beé yó ntú bèè yenté.

Kuyie nyóó bekénèmè yebotè

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dṽ:
Mí ndi Yiè nKuyie m bo wṽte kéíi ndi mṽnni n
nìtibè
Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe.
2 M bo tíy yebotè kubiriku bè tu kù Sosafati (dèè tu
Kuyie mbekú),
n yóó dè nye bekénè n nìtibè Isidayeeribe n tāāté bè ke
bè te kpéí,
ke yé yè bè cíemmè kè bè ta ibotí tṽ mieke
ke yè totí n tenké.

3 Bè tāá tété nwe ke totí n nìtibè
ke fiiti be nitidabí ke yietí benitipòbè bèè dṽuti dṽutinè
benitidaabè,
ke fiiti benitipobí ke donnè menaà.
4 Díndi Tiiri nè Sitṽṽ èi kɔbe nè díndi Fidisitṽṽbe,
di n dṽnè ṽnti? Di dṽ képeitemaà?
Kè di dṽ képeitemu di n náké!
Bāmbà m bo duṽ nkè de kó meyi ndo di yṽ ínkè.
5 Díndi bèè tṽ m mátipéíti nè n sṽṽ
ke tṽ n nenti sàati ke kṽnnè
ke tannè di bṽkè kó yetuo.
6 Díndi bèè tṽtṽ Sudaa kó initidabí,
nè Sedisademmu kpeyi ke fiténè Kerekibe
ke bè détinne be èi.
7 Mí ndi Yiè nKuyie n yóó wṽte ké bè yúnímu bè do
borè,
kè di bè fité, ke di yietí di yei.
8 M bo fiténè di nitidabí nè di nitipobí Sudaa kɔbe,
kè bèe sṽṽtṽ ké ì fiténè Sabaa èi kɔbe
be èi détirì.
Mí ndi Yiè nKuyie mmíi béi.

Mudoò sṽmmu nè tibeénti sṽnti

9 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dṽ:
Píékénè ke tú n yé nyebotèe báátí mudoò,
duṽnnè kè di āāpṽmbè yekṽmbṽ yembèe báátí kékété.
10 Túóténè di naakā kémá yekpàrise,
kétúóté tinunseuti kémá yekpāā.
Bá kufṽwaá nyiè kòò dṽ omáa dikṽmbùṽ yiè.
11 Díndi yebotè tíinnènní mecāā nde kó kubiriku mieke,
mí ndi Yiè nKuyie nkè n cúũnkoo nh āāpṽmbè.
12 Yebotè, pínnè kuce kékṽtení kubiriku
bè tu kù Sosafati,
n yóó de nkari kébekénè yebotè yemṽ.
13 Tidiiti bimu, túóténè yese ké tì kṽú.
Fínyí tie mbimu naunè yebe diyetitúò
kéníú képié nsicee kè dè ncou
ye yei mmeé sṽú.
14 Mí ndi Yiè nKuyie mmíi tu,
benitibèe tíy nyetírè yetírè m beénti kó kubiriku mieke,
ke yé m mieke kó diyie duunnímèmu,
n yóó bekénè di benitibè m beénti biriku mieke.
15 Diyiè nè otānkù dè ténke í yó mpeí,
siwāā me nténke í yó mmí.
16 Mí ndi Yiè nKuyie mmíi pèú metammè Siyṽṽ tāri
ínkè,
n tammè yièmu Sedisademmu,
tiwetì nè ketenkè kè dè sánti,
kè n kānké n nìtibè.
Isidayeeribe kó disṽri tu mí nwe.
17 Díndi Isidayeeribe di bo banté
mí ndi Yiè nKuyie, mmíi tumè Kuyie,
ke bo Siyṽṽ n tāsàari ínkè.
De mṽnni Sedisademmu bo naá ndikari sàari,
bá bepṽṽbè ténke bá ndè pēnkù.

Isidayeeribe yóó wěte káyà mēè sàà

18 Kè Kuyie mbéi nke d̄:
 De yiè bo tuɔke dii yiè,
 menaà mbo mpũḽ nyetãrè ínkè
 kè menaamiè mpũḽ nsitãá ínkè
 kè Sudaá tenkè kó yekondake yemɔuu ãnné menie
 nkémpũḽ
 kè dinébòrì nyièní ti Yiè nKuyie nciētè mièke ke yòrì
 Sitimmu biriku.

19 De m̀nni Esibiti bo d̄úngo,
 kè Edɔmmuu naá ntidobontì,
 ke yé bè pímmè Sudaá kɔbe detetirè.
 20 De m̀nni kè benitibè mbo Sudaá tenkè
 kénhã Sedisademmu be borime memɔu.
 21 Mí ndi Yiè nKuyie n yóó peitemu be pèi,
 n yí yó nwúónko be dootitɔbè,
 mí ndi Yiè nKuyie m bomu Siyḽḽ tãri ínkè.

AMƆƆSI

Di mpátiri tɔ tìl náàhì

AmƆƆsi do wàri o pátiri yebie nsikòusiyiekè nè sipísikuò (760) kó kemieke nke kè Yesu né na kékɔtení. De kó yebie mmieke nke ò itémè o èi Tekoa kékɔte Isidayeeribe kó dikpààtiyuu Kuyie nhò tɔ nkè. De kó yemòrè mieke Sedoboammu weè do baké Isidayeeribe. Kè dè ndò mbe kpere demɔu kèrì séi. Kè AmƆƆsi mbè náànnè tikɔnyauti nè dikɔmbùò ke tú: Kuyie ndi duómmu ikuò kè di né ì càari kè bekperíbè fěũnko beçiribè, Kuyie nnè yóó deetèmu beçiribè, kù tu kù yóó di potému. Nè de kpéi nkè bèè ò dènne be cuokè bá dè í nhɔɔte 7:10-17.

Di mpátiri náàhì duó ke dòmmè

1. Kuyie nkpannèmè Isidayeeribe kó dikpààtiyuu nè yehekè yèè bè tòkénè 1-2
2. Dèè kònne Kuyie nnè ku kɔbe 3-6
3. Kuyie nhò benkemè mebenkùmè mèè benkú Kuyie nhautémè ke bo bè deetè 7-9

1 Di mpátiri náá nhAmƆƆsi náké tì nti. AmƆƆsi do tú Tekoa èi kou nwe ke cěmmù o wũš. Kè ti Yiè nKuyie nhò benke ku náàhì Isidayeeribe kpéi. Dè do sɔ nhOsiasi weè tɔ tikpàti Sudaa tenkè. Kè Soasi bire Sedoboammu tu Isidayeeribe kóo kpààti. Kè ti Yiè nKuyie nti nhò náké kè dè mmɔke yebie nyèdèè, kè ketenkè né áá Osiasi nè Sodoboammu be kpàti mieke. ² Kè AmƆƆsi béi nke dò:

Ti Yiè nKuyie nkuù kontí Siyɔɔ
ke péú metammè Sedisademmu,
kè timúti m̀tírí yenaacēnhò
kè Kadimeeri tãri yómmè kpeti kpéi.

Kuyie nkpannè tì Isidayeeribe nè yehekè yèè bè tòkénè

(Kuyie nkpannè tì Sidii èi kɔbe)

³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Damaasi èi kɔbe kó meyei mmeè sũú nke tonté,
n yí yóó yóu n tããté ke bo dɔɔ tì,
bè p̀ntè mèè kpéi Kadaadi èi kɔbe
ke bè nante muyuo nkɔme.

⁴ N yóó cũũnko muhãã mmu,
kè mùu cóúté Asayeedi cĩētè,
mù bo cóúté Benni-Adadi kpààticĩētè.

⁵ N yóó uutému Damaasi èi kó dimáticàù
kékua bèè bo de kó meyei mbiriku mieke,
kékua wèè kù baké,
kè bèè bè p̀r̀mmú kékònnè Kiidi.
Mí ndi Yiè nKuyie mmĩl béi.

(Kuyie nkpannè tì Fidisii tenkè kɔbe)

⁶ De kó difɔnkúò kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Kasaa èi kɔbe kó meyei mmeè sũú nke tonté
n yí yóó yóu n tããté ke bo dɔɔ tì.
Bè p̀r̀mmú mèè kpéi mbenitibè péu

ke duó nhEdɔmmu èi kɔbe.

⁷ N yóó cũũnko muhãã mmu Kasaa èi mieke
kè mùu cóúté sikpààticĩēt.

⁸ M bo kuɔ Asidɔti èi kɔbe bemɔu,
kédeite wèè pikú fekpààtipàtifè Asikanɔɔ èi,
kédaá n ǹùtè Ekunɔɔ èi kékua Fidisii kɔbe sɔmbe.
Mí ndi Yiè nKuyie mmĩl béi.

(Kuyie nkpannè tì Fennisii tenkè kɔbe)

⁹ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Tiiri èi kó meyei mmeè sũú nke tonté,
n yí yóó yóu n tããté ke bo dɔɔ tì,
bè p̀r̀mmú mèè kpéi mbenitibè péu
ke duó nhEdɔmmu èi kɔbe,
bá bè í dentení n do yě mmetaummè
mèè bo bembe nè be tebií be cuokè.

¹⁰ N yóó cũũnko muhãã mmu Tiiri èi mieke
kè mùu cóúté sikpààticĩēt.

(Kuyie nkpannè tì Edɔmmu èi kɔbe)

¹¹ Kè ti Yiè nKuyie nsɔɔté ku náàhì ke béi nke dò:
Edɔmmu èi kɔbe kó meyei mmeè sũú nke tonté,
n yí yóó yóu n tããté ke bo dɔɔ tì.

Bè bèti mèè kpéi mbe tebií Isidayeeribe
bá mesémmè í bè bo,
kè be mieke bè c̀ù nsãà kè bè bè u medòmmè.

¹² N yóó cũũnko muhãã mmu kè mùu cóu Temaá èi
nè Bosedaa èi kó sikpààticĩēt.

(Kuyie nkpannè tì Amɔniibe)

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Amɔniibe kó meyei mmeè sũú nke tonté,
n yí yóó yóu n tããté ke bo dɔɔ tì.
Bè p̀ùtì mèè kpéi Kadaadi èi kó beɔɔp̀ómp̀ómbè
ke bo p̀ék̀unne be tenkè.

¹⁴ N yóó cũũnko muhãã mmu Dabaá èi mieke

kè mùu cùuté be cǐi sàasi mudoò kó kunɔ̀roo mieke.
Fefɔ̀dɔ̀nfè nè kuyaakù diekù m̀nni.

¹⁵ Kè bèe pí nhokpàati kóò kònnè
kéwǎnnénè sikpàatibiío.

Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

(Kuyie nkpànnè ti Mɔabu kɔbe)

2 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:

Mɔabu èi kɔbe kó meyei mmeè sùú nke tonté,
n yí yóó yóu n tǎáté ke bo d̀ɔ̀ tì,
bè c̀u mmèè kpéi nhEdɔ̀mmu kóo kpàati kúú
kè yè c̀úuté fúkúfúkú.

² N yóó c̀úũnko muhǎǎ mmu
kè mùu c̀úuté sikpàaticǐi s̀i bo Kediyoti.
Mɔabu kɔbe bo kú mudoò kó kunɔ̀roo
nè yetátehe kó yedabùò mmieke.

³ M bo kua benìùbè o c̀ie páíí
kékuo sikpàatibií kóò wǎnnénè.
Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

(Kuyie nkpànnè ti Suda kɔbe)

⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:

Suda kɔbe kó meyei mmeè sùú nke tonté,
n yí yóó yóu n tǎáté ke bo d̀ɔ̀ tì,
bè yete m̀èè kpéi n tié,
bá bè í tũnne n kuó ke tũnne siyàabisí kperè,
be yembè do tũ ndè kè dè bè fétinne.

⁵ N yóó c̀úũnko muhǎǎ mmu
kè mùu c̀úuté sikpàaticǐi s̀i bo Sedisademmu.

(Kuyie nkpànnè ti Isidayeeribe)

⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:

Isidayeeribe kó meyei mmeè sùú nke tonté,
n yí yóó yóu n tǎáté ke bo d̀ɔ̀ tì.
Bè fiiti m̀èè kpéi mbenitisààbè
ke c̀u idííti bè í yietí m̀èè kpéi mbe bàà,
ke ɔ̀ fíté oc̀iri tineùti mehǎnnímè mèmáà kó dibànni
kpéi.

⁷ Ke naù beç̀iribè ke tĩntí be ɔ̀ mutǎǎ
bá bè ɔ̀ í nkènté beç̀iribè kpeti kubeéndieku,
cice nè debire kè bè wǎ nhonitipòkù
ke caàri n yètirì.

⁸ Bè fèkù tìl yàati beç̀iribè borè
bè í yietí m̀èè kpéi mbe bàà,
bè ti mpitírí be bɔ̀kè kó yetuo mieke,
ke ỳ mbè fèke m̀èè naà mbeç̀iribè borè.

⁹ Di yǐmu mî kùɔ̀mè Amɔriibe
bèè okùmè do mannè detie ndierè
kè bè kpeñni kè m bè uuténè be c̀íè nnè be be.

¹⁰ Dende kó dif̀nkúò,
di báa yè mmîi do di dènnenímè Esibiti
ké ndi tɔ̀ dikpàà mieke ke d̀ yebie nsipísinaà
kè di me ntieke Amɔriibe èi.

¹¹ De kó dif̀nkúò
kè nh ǎnnè m pǎǎnáànti náam̀bè di cuokè
kétǎnké di cuokè bèè yó ncǎǎ nkétú n kɔbe.
Yáa n soummu? Díndi Isidayeeribe n di békúmu.

¹² Dè dòmmè kè di niinko menaà,
bèè cǎǎ nke tú n kɔbe ke í dò nke mmè ỳ?
Ke paanko m pǎǎnáànti náam̀bè,
bá bè ténke í náa m pǎǎnáànti.

¹³ Nè de kpéi

n yóó di nantemu páíí kéútire
tenaasántè tèè tɔ̀ decéèrè tè ɔ̀ na kè dè ndòmmè.

¹⁴ Bá wèè nɔ̀ mmuceé nhò báa na kéyenté.
Muwǎrimú yiè mme mbáa na kébenke o wǎrimú.
Okɔ̀mbòteu me mbáa na kédeeté omáà.

¹⁵ Bè bo kua otǎnnuɔ̀nti,
wèè nɔ̀ mmuceé ò báa na kéyenté.
Osǎndèèti me mbáa na kékokénè o sǎntè kédeeté
omáà.

¹⁶ Okɔ̀mbòteu mómmu
bo coké de yiè dif̀kperì.
Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

Kuyie ncaummè ku kɔbe Isidayeeribe

3 Díndi Isidayeeribe kénténè mí ndi Yiè nKuyie ndi
náa nti, díndi n dènnení bè Esibiti:

² Ibotí imɔu mieke n tǎáté dímbè,
deè te kè n yóó yúú ndi to
meyei ndi d̀ɔ̀ri m̀èè kó dimáà kpéi.

Kuyie mpǎǎnáànti náam̀bè báa na ke í mbéi Kuyie nhò nàké tì

³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:
Kè benitibè bèdébè í wǎnnè dinùù
bè bo nneíà?

⁴ Dicitírìri ɔ̀ í nhũnte kutúúkù mieke
ke í yà di bo pí ndè.
Dicitírìribii báa kuó nkutǎdènkù mieke
ke í pí mmùmamù.

⁵ Tenòtè í yóó s̀nté kéta ticùòti mieke
ke í yà mudii.
Timátì í yóó s̀nté kétǎũ
kè dèmarè í na ti mieke.

⁶ Ditǎteheù bo kuó ndiheí mieke kè kuf̀waá
mbáa pí mbenitibàà?
Meyei mbo tuòkení diheí mari
kè ti Yiè nKuyie nyí mè duónnáà?

⁷ Mí ndi Yiè nKuyie nhɔ̀ í ndòò timati ke í keté ke duó
nkè m pǎǎnáànti náam̀bè tì nàké.

⁸ Kè dicitírìri ùnte
we mbo yí kuf̀waá nyí ò pí?
Kè ti Yiè nKuyie nyí: Béi!

We mbo ncíéké ke báa béi nku pǎǎnáànti?

Kuyie nnàkémè Sammarii èi yóó pɔ̀ntemè

⁹ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀:
Píékénè Asidɔ̀ti kó sikpàaticǐi nè Esibiti kpesi,
kéduó nkè bèe tíí nSammarii tǎrè ínke,
kéyà dikɔ̀nkɔ̀nni dii bo o mieke
nè be fǐũnko m̀èè botí betɔ̀bè.

¹⁰ Sammarii èi kɔbe í d̀ɔ̀ri dèè sié,
bè d̀rimu
ke yoti be kpàaticǐi mieke bè fèke dè.
Mí ndi Yiè nKuyie, mmîi me nyé.

¹¹ Nè de kpéi ndi dootitɔ̀bè yóó di c̀tinnemu
képɔ̀nte di wǎrimú

kéheí dèè bo di kpààticéí mieke.

Isidayeeribe bèè bo Sammarii be kó medeetímè bo nyóu

¹² Diciriciri ɔ̄ p̄ nfeɔp̄ièfè
kòo pecēnti fiete mēè botí yekpàà nyoo ditoò kùnni,
n yóo me ndeeté Isidayeeribe bèè bo Sammarii
ke kari yekàrè dieyè ínkē yoo de tēí mbìè.

Kuyie ncaummè Betēedi ei kɔbe

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̄:
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄i béi nke tú:
Náké Sakɔbu yaàbí ke tú:
¹⁴ N yē nde yiè
m bo yú̄s̄ nyIsidayeeribe to be yei nkpeí.
M bo íté kécómmú
kép̄onte yewú̄st̄rè yèè bo Betēedi,
ke bóké ye kó yebàkè
ké yè buó nketenkè.
¹⁵ M bo puɔ mbe cēí
bè ɔ̄ nhā si diȳɔ̄ nè bè ɔ̄ nhā si dipaà,
siì d̄ari yep̄áp̄an̄iì nkó tis̄ati,
kébuó nsicēdiēsì.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i béi.

Kuyie nkpànnèmmè Sammarii kó benitipòbè

4 Mēmme ti Yiè nKuyie mbéimmè ke tú:
Díndi Sammarii ei kó tinitipòti
t̄iì dùnne Basāā ei kó inaani tēmè,
dínni bèè yo mbesénnibè kperε,
ke f̄éũnko bec̄ribè,
díndi bèè nàá ndi daabè ke tú,
bè ndi duò nkè di ȳ,
kénténè kékeè.
² Mí ndi Yiè nKuyie n dò mpái pái nwe kè m̄i béi,
de yiè kpaanímu
kè bè bo di t̄ōnnè iȳmpie ndieyi
két̄ōnnè is̄ámp̄ó di kó iyaàbí
ke dí dete kédenne dim̄ɔ.
³ Di bo yiε iduotí kó mēfiè dimáà dimáà,
bá wè kòò nwetì o ìikè,
bè bo di kei nke dí dee nhEsim̄ɔ t̄ari ínkē.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i béi.

Mubáammu tetirè k̄ɔmu

⁴ Kè Kuyie mbéi nke d̄:
Tū nk̄otenè Betēedi kéd̄ɔ̄ meyi,
k̄otenè Kidikaadi kéd̄ɔ̄ke d̄ɔ̄ meyi.
Fiénè di w̄ũ dikúnweh̄ni s̄èi,
diȳiè t̄āānni yiè
kédeite di m̄ke dèè kó dimáà mieke
dèè tu dep̄índè ké n duó.
⁵ C̄ōnnè dis̄ānni kó yep̄ārè
yèè k̄okénè mutie mùu muuti,
ikúnè yep̄ārè kó dik̄āt̄iri
ke yé díndi Isidayeeribe di me ndómè.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i béi.

Isidayeeribe to kpeh̄nimè

⁶ Mēmme kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̄:
Mí ndi Yiè nKuyie m̄i di b̄onté dik̄ōnni,
m̄i duó nkè di p̄à tidiiti sihekesi sim̄ɔ mieke,
nè mēmme bá di í w̄ētení m borè.
⁷ M̄i duó nkè fet̄aafè d̄òrté tidiiti bet̄āābè bèt̄āāti,
m̄i duó nkè f̄è ɔ̄ ni di nh̄i késoó nditeri,
kén̄niu ku mpaku kè kutekù kó tidiiti kpeí.
⁸ Yeh̄ekè yèd̄éè yoo yèt̄āāti níí bo nh̄āānnè sin̄éȳē
ke k̄ari dihei dimáà mieke ke bo pété menie nkéȳā,
bè me mbáá pété kéȳā kénsānnè.
Nè mēmme di me nyí w̄ētení m borè.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i t̄i ndi denni.
⁹ M̄i duó nkè tidiiti f̄āũ ndepaa
nkè fet̄ùr̄ifè t̄i p̄i,
kè fecofe c̄āáké di pénnè nè titebiiti.
Nè mēmme di í w̄ētení m borè.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i t̄i ndi denni.
¹⁰ Kè n duó nkè di w̄ũ mūke ke ku,
Esibiti kɔbe kpeyi do kumè,
ke duó nkè bè kùɔ di kó bedap̄ambè mudoò mieke
ke p̄im̄m̄ú di s̄ēí,
kè bèè ku di kó dih̄āp̄ònkari kè be n̄ú d̄at̄innè.
Nè mēmme di í w̄ētení m borè.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i t̄i ndi denni.
¹¹ Kè di d̄éité
n do d̄éité mēè botí Sod̄mmu nè Kom̄ɔ,
kè di yenté tec̄iēt̄è ɔ̄ ncóú
kè bèε p̄úté mēè botí kudak̄emp̄u.
Nè mēmme di í w̄ētení m borè.
Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i t̄i ndi denni.
¹² N yóo me ndi d̄ɔ̄ díndi Isidayeeribe,
kè n yóo di d̄ɔ̄ mēmme,
t̄ūntenè dimáà kè ti máuté mí nnè díndi.
¹³ T̄i Yiè nKuyie nkuu d̄ò̄ yet̄ārè ke ānnè kuyaakù,
ke nàá mben̄it̄ibè kù d̄ó kéd̄ɔ̄ t̄i,
kuu ɔ̄ ceete kuwenniku kè d̄ēe nàá ndibiinn̄i,
kù c̄enti yet̄ārè yóommè mme,
kuu yèt̄iri tu Mpakedaa.

**Kuyie mp̄āñāānti nāāntò saute f̄èè s̄áutifè
Isidayeeribe kpeí**

5 Kè Kuyie mp̄āñāānti nāāntò béi nke d̄: Díndi
Isidayeeribe kénténè fes̄áutifè n saute f̄è di kpeí.
² Isidayeeribe tu desap̄umbire nde
ke do ke duó
ke c̄āānko ke dò ndè kú,
wèè borè íi nh̄ò í bo.
³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̄:
Isidayeeribe ekè mieke
d̄iì kó beh̄āp̄òmbè do bo tek̄òup̄ítè,
bè t̄énke báá p̄ēēté tek̄òutè (100).
Bèè do bo tek̄òutè (1000),
bè t̄énke báá p̄ēēté tep̄ítè.

ke yaa nyaa ndi kàrè ìnkè,
 ke cáá nyepedakè nè yanaadabe,
 5 ke diè, nke wékíí mediè, nke bie ntikùtidùùti
 ke tekíí Dafiti ke dɔɔri tikùtidùùti.
 6 Ke yǒ mmenaà nnè ibòòke pèkùyi
 ke pe mmekɔsààmè
 bá di í yǐèkù meyi
 mmèè doti Sosefu yaàbí ìnkè.
 7 Dèè kǐfí nte kè bè bo di pí ndi mmònni
 ke di níí ntidaati kó fenafe ìikè ke di kònnè,
 de mònni kè metuò nkó yebaa ndeè.

Kuyie nnàkémè kù yóó pɔntemè Sammarii

8 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nképarikè nè ku yètìrì ke dò:
 Mí nKuyie Mpakedaa mí béi nke tú:
 M pèmmu Isidayeeribe kó dikpààtiyuu kó tefentè
 n yí dǎ kénwúó mbe kpààticíí,
 n yóó deitemu n nòùtè de kó dihei ìnkè
 kè bèè di pònte.

9 Bá kè benitibè sùs nteçíètè matè mieke tepíítè de kó
 dihei mieke bè bo kú. 10 Kè dè dò nhòmɔù yenté teçíètè
 matè mieke kufáá, nkòo tebite kòtení ke bo tɔ beçírìbè
 kécɔu, koò beke ke yí: Òmɔù kraámu kenke kufáá
 mieke a boràà? Ò bo ò tǐhné ke dò: Ǐ! Kòò yèkìi
 tenòùtè ke dò: Yé yé yé báá béi, dè í dò nkéyú ti Yiè
 nKuyie nyètìrì di mmònni.

11 Ti Yiè nKuyie nkùù baké
 kè kùu béi nke tú kù bo poté teçédietè
 kè tǐe do kéyɔure yɔure,
 kè tesámpótè páá iyie.

Di bá mpòtinè di wǐrímú

12 Sisíí í cokù tipèti ìnkè,
 bè í duònnè inààke dàmedèrì mieke.
 Kè díndi né cèète tibeénti kè tì tiike
 ke naá mmedòmè ke yǐ ntóroó ke dòntenè diyǐènni.

13 Kè di yèmmè naatinè Dodebaa eì † kè di pòti ke tú:
 Nè ti kó muwǐrímú mmu ti fietemè Kadinaimmu eì ††
 Diyènni dèè benkú muwǐrímú, Tenketé 14:5 bè nàám-
 mu de kóò Karinaimmu kpéí. 14 Dèè te mí ndi Yiè
 nKuyie Mpakedaa kè n yóó duǎ nkè ibotí tɛi kɔbeɛ di
 fǐú nkétúóté Debo-Amati eì kénɔ kétuɔkenè Adaba kó
 kukó.

Kuyie mbenkemè Amɔɔsi fɛcofe

7 Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke mebenkùmè mamè,
 kè n yà fɛcofe dàtinnémè ke dò ndiwetiri ke sǐ mbè
 kéí okpààti sámmúti kè tì bo ke dǎ képuku. 2 Kè fɛ-
 cofe de déútóo timúti kéndǎ kè tì dèè kè n kuónko ke dò:
 Áú! Ti Yiè nKuyie nti kuǎ mmesémmè kè meè dɔke
 Sakɔbu kó kufuku í sǐ bè í yó nkpaá. 3 Kè ti Yiè nKuyie
 nceete ku yèmmè ke béi nke dò: Dè í yóó tuòkení.

Kuyie nyíé ke benkemè Amɔɔsi muhǎá

4 Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke muhǎá, kè mù yùní kè
 mùu cǔtè ketenkè mieke kó menie, kè mè sǔútoò, kè
 deɔaa ncǔútóo. 5 Kè n kuónko ke dò: Áú! Ti Yiè nKuyie
 nti kuǎ mmesémmè kè meè dɔke Sakɔbu kó kufuku í sǐ
 kù bá nkpaá. 6 Kè ti Yiè nKuyie nceete ku yèmmè ke béi
 nke dò: Dende múнке í yóó tuòkení.

Kuyie mbenkemè Amɔɔsi kuhǔù kùù càátí dibierimínni

7 Kè n yà ti Yiè nKuyie nkè kù còmúmú kuduotí makú
 ìnkè ke pikú kuhǔù kè kù càátí dibierimínni. 8 Kè kù m
 beke ke dò: Amɔɔsi a yà ba? Kè n dò: N yà kuhǔù kùù
 càátí dibierimínni. Kè kù dò: N yóó tǎù kuhǔù nku kùù
 càátí dibierimínni n kɔbe Isidayeeribe ìnkè kèyá kè bè
 sié. N tǐnke í yóó bè cǐé, mbiti!

9 Isaki yaàbí kó yewǔtòrè bo dǔúnko,
 kè Isidayeeribe kó yetòrèe naá ntidobonti.
 Kè n cómmú nè disie kéwetinnè Sedoboammu cǐètè.

Amasia nè Amɔɔsi bè pètemè kè bèe beti Amɔɔsi Betee- di

10 Mèmmè kè Amasia ikuǎ niùtì tǔ nkè bèe náké
 Isidayeeribe kóo kpààti Sedoboammu ke dò: Amɔɔsi dǎ
 ké da bɔmmu kàa tǐnke bá ntú Isidayeeribe kóo
 kpààti. Ti í dǎ kényo ò nàá nti. 11 Ò nàá nke tú:

Fǐ nSedoboammu a bo kú mudoò mieke
 kè bèe pímmú Isidayeeribe
 kékònnè dedétirè.

12 Mèmmè kè Amasiaa náké Amɔɔsi ke dò: Oyuwúònti
 fǐ! Kò nSudaa tenké kénnaá nKuyie mpǎánáànti ke
 péúnè mudii. 13 A tǐnke bá mbo die mBetee di kénnaá
 nKuyie mpǎánáànti ke yé okpààti kó ditònni ndimè,
 tekpààticíètè kperi ndi.

14 Kè Amɔɔsii ò tǐhné ke dò: N do í tú ti Yiè nKuyie
 mpǎánáànti náàntò, n keté ke do í tú Kuyie
 mpǎánáànti náàmbè kó kufuku kou. N do tú onaacɛn-
 ti nwe ke fiiku detie mbè tu dè sikomɔɔ. 15 N do cǐmmú
 n wǔs nyi, kè ti Yiè nKuyie nni nyú ke n náké ke dò: Kɔte
 kénáké n nìtibè Isidayeeribe m pǎánáànti, 16 di mòmònni
 kénté ti Yiè nKuyie ntu n da náké tì: Fǐ nwèè tu m bá
 nnáá nKuyie mpǎánáànti Isidayeeribe kpéí, ke tú m bá
 nnáá nyIsaki yaàbí n kó tiyeinnáànti. 17 Nè de kpéí ti
 Yiè nKuyie ntu:

a pokù bo yí onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè
 kè bè nhò dɔutinè kupiiti dihei mieke,
 kè bèe kuɔ a bí
 initidaaì nè initipòì mudoò mieke,
 kéberí a tenké ke totí,
 kè bè da kuɔ betɔbè tenké bè í tǔ ndè Kuyie,
 képímmú Isidayeeribe kékònnè dedétirè ‡ dòninkonè
 onitipòkù wèè yóo o dɔù ke dɔuti dɔutinè benitidaabè.

Kuyie mbenkemè Amɔɔsi kuhɔnku kùù ã yetebe

8 Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke kuhɔnku kè kù piéké
 yetebe yèè bi. 2 Kè kù m beke ke dò: Amɔɔsi a yà

† DODEBAa eì: Dodebaa eì benkú ke tú: Detetirè nde. †† KAD-
 INAIMMU eì: Kè Kadinaimmu kperi benkú ke tú:

‡ Kuyie nkuù kpànnè ku nìtibè Isidayeeribe ke

ba? Kè n dò: N yà kuhonku nè yetebe yèè bi. Kè kù n náké ke dò:

N ñitibè Isidayeribe bimu,
bè deèmù mōnni dii tūòke,
n ténke í yóó bè cíé.

³ De yìe iyie nyii diè ntekpàaticíèè mieke
ì bo naá nyekúdabùò,
kè beçírìbèe súú nkéncóú cóú tipíiti timou,
tináahti í yó mbo de yìe.
Mí ndi Yìe nKuyie mmîi béi.

Kuyie nkpànnèmè bèè cíí mbetòbè ke yo mbe kperè

⁴ Kè ti Yìe nKuyie mbéi nke dò:

Díndi bèè fèũnko beçírìbè
ke dó kédeè besénnibè,
kénténè kékeè.

⁵ Díndi bèè ñ nná nke tú,
otānkù pānwè kó dibannii mōnné kēpēētē
kè ti fíté ti diiti,
teom̄pūtēe mōnné kēpēētē
kè ti óóté ti buo kécúũnni tidiiti,
kéyaate sibièpeé, kényíe idíftí,
kéyaate cidòò kó kucéékù.

⁶ Ke do mbeçírìbè,
ke fiiti besénnibè tineùti mehānnimè mēmáà kó
dibānni kpéi,
ke fiitinè tiyofùti benitibè.

⁷ Mēmme kè ti Yìe nKuyie mbéi nképarikè ke dò:

Mí ndi Yìe nKuyie m béimmu ke tú:
Nè Isidayeribe kó tefentè kpéi
n yí yóó yè mbe dōrìmè mamè.

⁸ Nè de kpéi ketenkè bo aá,
bèè bo ke mieke kè bèe kōmmú yekúdabùò,
ketenkè bo íténi kédoroo menie
nhǝǝ ta Esibiti kó kukó nNiiri ké yímè.

⁹ De kó diyìe,
diyìe bo ta kuyie ncuokè
dè bo naá nkeyènkè kuyie ncuokè.
Mí ndi Yìe nKuyie mmîi béi.

¹⁰ Di baa mbo naá nyekúdabùò,
nkè di yie nnaá nyisáútii,
benitibè bemou bo dáátí tifòtònti
kékuó meyùbii,
kutenkù kumou benitibè bo nkuò,
wèè mōke debire demáà dè ñ kú kòò nkuòmmè.
De kó dihei borime bo tiike medòmmè kōme.

**Kuyie nnáahti kó dikōnni nè ti kó sinéyēi yóó pímmè
benitibè**

¹¹ Kè ti Yìe nKuyie mbéi nke dò:

De yìe kpaanímu
kè m bo duó nkè dikōnni nè sinéyēi kè dèe tanní.
Dè í tú dikōnni dii ñ da pí nkàa di mucie
nè sinéyēi sii ñ da pí nkàa yā menie.
N náahti kó dikōnni ndi nè ti kó sinéyēi.

¹² Benitibè bo nhàri tipíiti timou,
kubakù yóú nè kucānku,

diyìe yìe kèè bíékè nè di taà kèè bíékè,
ke wanti ke bo keè n náahti bè me mbáá tí pèté.
¹³ De yìe besapùnsáátibè nè bedapùnsáátibè
bè bo móténè sinéyēi.

¹⁴ Bèè kó dimàà pàrikunè
tebōotenkaanitè tèè bo Sammarii
nè Danni kōbe kó dibōò nè Beerisebaa kó ditōnni,
bè bo do bá bè ténke báá íté bitì!

Kuyie nnàkémè kù yóó pōntemè bè kù maá tèè cíèè

9 Kè n yà ti Yìe nKuyie
kè kù cōmmú diwũtōnni ínkè ke náá nke tú:

Poté yesānkè kó yeteitiyè kè yebòrèe sántè,
ke wérí kédouóni be yo ínkè kè bèè kpaá
kè m bè kùò nè disie,

òmou í yó mbo wèè bo coké kényenté
òmou me nyí yóó na kēsōri kécōoté.

² Kè bè ta ketenkè m bo bè dèitení,
kè bè dèke kéínkè m bo bè cúũnni.

³ Kè bè dèke Kadimeedi tāri ke sōri
m bè wammú ké bè sōtení,
kè bè me nta dàméèri fũò ke sōri
n duó nkè dàméèri kó musim̄m̄u mbè dōmm̄u.

⁴ Kè bè duó mbemáà be dootitòbè ke bo naá ntidaati,
n duó nkè bè mbè feu de bíékè.

N nōnfè yóó mbomu be ínkè
dè nè í tú kè m̄ bè dōòri mesàà,
n yó mbè dōori meyei mme.

⁵ Kè ti Yìe nKuyie Mpackedaa
kàáké kèè tenkè o nóm̄bii kè sántèmu,
kè benitibè bèè kè bo kè bèe kōmmú yekúdabùò,
kè kù kàáké ketenkè kèe íténi kédoroo
menie nhǝǝ ta Esibiti kó kukó nNiidi kényímè.

⁶ Kuyie ncíèè bo kéínkè nke,
kè te ānhānkù cōmmú ketenkè.
Kuú ñ yú dàméèri kó menie
nke mè yaaténí ketenkè.
Kuú yètiri tu ti Yìe nKuyie.

Kuyie nyóó bekénèmè beyeibe

⁷ Kè ti Yìe nKuyie mbéi nke dò:

Díndi Isidayeribe
mí ndi wúómmè di í pēēté Kuusi ei kōbe.
Mîi di dēnnení Esibiti,
kè mîi dēnnení Fidisitēēbe Kafutō,
ke dēnnení Asidii kōbe Kiidi.

⁸ Mí ndi Yìe nKuyie
n wúómmu Isidayeribe kpàatíyuu càkemè
ke yóó di kùò páíi kè di kōmme deè ketenkè ínkè.
N né í yóó deè Sakōbu yaàbí imou.
Mí nKuyie mmîi béi.

⁹ Mí nKuyie Mpackedaa
n yóó duó nkè ibotí teii meèrèmu Isidayeribe,
bè ñ meèrè mèè botí tidiiti
kébate mēbii nnè tifùti.
Bá mēbii mmamè báá do ketenkè.

¹⁰ N kó benitibè bèè cààrè,

beè nàá nke tú:
 Meyei nyí yóó ti t́ónnè,
 meyei nyí yóó ti kááké
 bè yóó kú mudoò miéke nke.

Kuyie nnàkémè kù yóó wēte ḱíimmè Isidayeeriḑe

¹¹ Mèmmè kè Kuyie mbéi nke d̀̀:
 De yiè m bo íi nDafiti kó difii d̀̀í d́ kédò,
 ḱíííné iyie ḱíi nyiduotí,
 m bo wēte ḱémaá Dafiti ćíèè t̀̀ do d̀̀mmè.
¹² Kè Isidayeeriḑe wēte ḱétieke Edḑmmu tenkè
 nè ibotí t̀̀i ìì do tú n kpeyi i k̀̀ke.
 Mí nKuyie mmî b́ei nke yóó d̀̀è d̀̀̀.
¹³ Kè Kuyie mbéi nke d̀̀̀:
 De yiè k̀̀rínímu
 k̀̀è yiè nní bo ndḑti ke ḑti

kòo t̀̀ù ò t̀̀ù nke deitì tidiiti.
 K̀̀è yiè nní mbḑti deḑie
 nkòo t̀̀ù ò t̀̀ù nke t̀̀ùt̀̀i yeteḑe.
 De yiè f́inyí kó menàà mbo mpũḑ nyetãrè ínkè,
 k̀̀è sitãã simḑuu sããke.
¹⁴ De yiè m bo wēte ḱécónné
 n nitìbè Isidayeeriḑe be f̀̀t̀̀è
 k̀̀è b̀̀e wēte ḱémaá be ekè yèè do p̀̀ḑ ḱembo,
 ḱénfiiku f́inyí kó deḑie
 ke ỳ̀ nde naà ke fiiku deḑie mbe pénnè
 ḱéntũ de be.
¹⁵ M bo wēte ḱé b̀̀è f́í
 mbe tenkè n do bè duó nkè,
 bá òmḑù t́énke báá bè uuté.
 Mí nKuyie mmî bè te k̀̀è mî b́ei.

ABUDIASI

Di mpátiri tɔ tìl nààhì

Abudiasi pátiri kó tináàhì nàá mbè kpànnè tì nti Edɔmmu kɔbe, bè wùó mmèè botí Isidayeeribe. Edɔmmu èi kɔbe do tú Esayuu kó iyaàbí nyi. Kè Isidayeeribe tu Sakɔbu yaàbí. Sedisadɛmmu do dìl m̀nnì kè Edɔmmu kɔbe ndáumu, kédíinnè Sedisadɛmmu kó mudorimù kéta be èi kétúóké be kperè. Kè Abudiasi d̄ Kuyie mbo bè poté kèwènnè yehèkè teyè yèè do í d̄ Isidayeeribe.

Di mpátiri nààhì duś ke d̀mmè

1. Kuyie nyóó potémè Edɔmmu èi kɔbe 1-9
2. M̀ù te kè meyi mbe do 10-14
3. Edɔmmu èi kɔbe yóó nd̀mmè tì Yiè nKuyie nkó diyè 15-21

Ti Yiè nKuyie nnàké tì Edɔmmu èi kɔbe kpéi

1 Nte tì Yiè nKuyie mbenke tì Abudiasi Edɔmmu èi kpéi nkò tì béi nke d̀: Ti Yiè nKuyie nkuu t̄nní ku kóo t̄nti ibotí cuokè kè tì kèè ò nàámmè ke tú: Báátínè kè tí do Edɔmmu èi kɔbe mudoò.
² Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i tu: díndi Edɔmmu èi kɔbe n yóó di kék̀nnemu ibotí t̄i ìkè, kè ì di cè nke di senkèrì mediè.
³ Tefentè t̄è di deuté kè di náá nke tú: We mbo na ke ti denneni yetãrè fiè nke ti b̄ntení ketenkè? Di né í yé ke d̀ ndi kó tefentè tentè di fétinkomu.
⁴ Bá kè di dèke kéinkè itúúkè k̄me, ke ceé ndi yíènti siwãã cuokè, m bo di b̄ntení. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i béi.
⁵ Kè beyóóbè k̀tení keyènkè ke di do bè bo tɔ bè d̄ m̀èè botí nku. Bèè t̄ũ yetebe kè bè ta di paku, bè báá t̄ũ ke yáké dèmarè.
⁶ Bè yóó di kutimu díndi Edɔmmu èi kɔbe, késɔte di s̄ri t̄i kpàtì.
⁷ Bè yóó di betimu ke k̄ãã ndi temm̀nku. Nè bè di do yé ndi naati bè di ciitému ke di na. Nè bè di do wè nke yo mbeè di keu yef̄tè. Bè nàámmu ke tú di yèmmè í bo.
⁸ Mí nKuyie mm̄i béi nke tú: De yiè bo tuɔke dii yiè, m bo kuɔ Edɔmmu èi kɔbe kó mecii nyembè, bá m báá súɔ nhEdɔmmu tãrè ìnkè mecii nyiè m bá òmáã.

⁹ Díndi Temaɔ èi kó bekpàritiebe, di k̀nti bo aá de yiè, nè de kpéi mbè bo kuɔ Edɔmmu tãrè ìnkè kɔbe, bemɔu ké bè dèè.

Isidayeeribe do bomè meyeñcaàrimè mieke kè dèè narike Ed̀mmiibe

¹⁰ Di pei nkuyonku nku di tebí Sakɔbu bí cuokè, kè ifei yóó di pí, nkè di dootitɔbè di kuɔ, kè dèè deè s̄ã.
¹¹ Be dootitɔbè do k̀tení dii m̀nnì, kèmp̄i mbe kó behããp̀mbè, kè di búútóomu kè bekpákparibèe ta be èi k̄tãã t̄éte Sedisadɛmmu kó tikpàtì kpéi, nke di p̄tinkè né mbè wèñnèmu.
¹² Di do í d̀ ndi kɔbe bo dii m̀nnì meyeñcaàrimè mieke dè ndi naati, di do í d̀ nkényãnku meyi ndo m̀èè kpéi nSudaɔ kɔbe. Be kó meyeñcaàrimè meè báá naá ndi kó mudaá.
¹³ Di do í d̀ nkéta n n̄t̄ibè èi, bè bo dii m̀nnì meyeñcaàrimè mieke, di do í d̀ nkénwúó mbè domè kè dè di naati, di me ndo í d̀ nkétúóké be kpàtì bè bè p̀nte dii m̀nnì.
¹⁴ Di do í d̀ nkéoke iceyàt̄ii, kékuɔ bèè cooti ke bo yenté, di do í d̀ nké bè p̄m̀m̀ú bè bo dii m̀nnì meyeñcaàrimè mieke, kéduú mbe dootitɔbè.
¹⁵ Mí ndi Yiè nKuyie n yóó bekénè dii yiè yebotè di du-unniimu,

díndi Edɔmmu kɔbe di dɔ̀̀mè betɔ̀̀bè n yóó me ndi
dɔ̀̀,
meyei ndi dɔ̀̀ mè meè doti di yɔ́ ò̀nkè.

**Kuyie nnàkémè Isidayeeriɓe yóó peitemè be pèi Edɔm-
mu èi kɔbe**

¹⁶ Díndi Isidayeeriɓe di yãmu
m mieke kó febòòfè n tã̀̀sà̀̀ri ò̀nkè,
ibotí tɛ̀i yóó fè yãmu ke báá tuuté, bè yóó fè yãmu,
kémuú nkétonté kékpaakenè.

¹⁷ De m̀̀nni bèè yenté yenté,
beè yó nkpaá n kó ditã̀̀sà̀̀ri Siyɔ̀̀ ò̀nkè.

Sakɔbu yaàbí wèti ke bo tiekemu i tenkè.

¹⁸ Sudaá botí kɔbe yó ndò mmuhã́́ mmu,
kè Isidayeeriɓe ndò nfehã́́deɛ̀̀nfè kécóúte Edɔmmu èi
kɔbe,

muhã́́ nhɔ̀̀ cóúte mèè botí timúkpeti,
bè bo cóúte páíí, bá ò̀mɔ̀̀ báá yenté bá omáà.
Mí ndi Yiè nKuyie mmîi béi.

Isidayeeriɓe yóó wète kétiekemè be ekè

¹⁹ Sudaá kɔbe beè yóó tieke Edɔmmu ekè yetã̀̀rè ò̀nkè
kpeye, yèè bo kubakù cã̀̀nku bíékè, kétieke Fidisitè̀̀ɛ̀̀be
biriku nè Sammarii Efadaimmu yaàbí tenkè, kè Ben-
samɛɛ kɔbe tieke Kadaadi tenkè.

²⁰ Isidayeeriɓe bè do p̀̀m̀m̀ú bè kékũ̀̀nnè, beè kó
behã́́p̀̀mbè yóó wète kétieke Kannahã́́ èi, kèntɔ́ kè-
tuɔkenè Sadeputaa. Sedisadɛmmu kɔbe bè do p̀̀m̀m̀ú
bè kékũ̀̀nnè, kè bèè tieke Sefadati nè Nekɛfu de ekè.

²¹ Bèè yóó na Edɔmmu ekè kɔbe, beè yóó deke Siyɔ̀̀ tã̀̀ri
ò̀nkè kè bè baaté, kè ti Yiè nKuyie nní ntú be kóo kpà̀̀ti.

SONAASI

Di mpátiri tɔ tìl náah̀ti

Sonaasi kó dipátiri ti náa nKuyie mpāñnāh̀ti náah̀tò m̀òu kpríi nke.

Kuyie ndo tɔ nwè ke d̀ò wèe kɔte Asidii kó diheidiè ké bè nàké Kuyie nnāh̀ti. De kóo niti yètiri dii tu Sonaasi. Kè Sonaasi né yete ke í ndó ké kè k̀te ke yé Isidayeeriibe do í naatinè m̀e Asidii kɔbe. Nè tìl ò t̀òkení kuce ti kpríi nkòo yóu kèyie, mbá ò í ndó. Kòo kɔte ké bè nàké meyi mmèè d̀ò nké bè t̀òkení kè nsà kè bè í cèète. Kè bèe banté be caàrimè kéceete kè dèe wète kòo yonke kòo ũũre. Dèe benkú ke d̀ò nKuyie nkùu baké kù d̀ò dè ke né ti d̀ò, ke ti kuò mmesèmmè, ke ɔ́ c̀íé nku kɔbe dootibè ké bè deeté kémbúútí kù bo bè potémè ké bè kùo páíí.

Di mpátiri náah̀ti duó ke d̀ommè

1. Kuyie nyumè Sonaasi kòo yete 1:1-17
2. Sonaasi dèmmumè o yei nke cèète kè Kuyie nhò c̀íé 2:1-10
3. Sonaasi nàké ti Ninifu eì kɔbe 3:1-10
4. Kuyie nkuómmè Ninifu eì kɔbe mesèmmè 4:1-11

Sonaasi dómè kékoké kédéténè Kuyie

1 Diyèe marì kè Kuyie mbéinnè Sonaasi, Amitaii bire ke d̀ò: ² Íté kékɔte Ninifu diheidiè ké bè cau. Be yei mmèè s̀úú n ténke í na ke bo mmi.

³ Kè Sonaasii íté ke né coké ke bo kɔte Tasisi eì medé-timè kédéténè Kuyie. Mèmmè ò itémè kékɔte Safaa kèyà bàtòò wèè kè k̀ri, kèyietí mucèmmu díítí kèta kè bèe kété kénk̀ri Tasisi. Ò do cokù ke bo détténè Kuyie nku.

⁴ Kè Kuyie mme nduonni kuyaakperikù kè kù nfuuti dàméèri mieke, kè bàtòò ndó kèp̀nte. ⁵ Kè kuf̀waa mpí mbàtòò yembè kè bè nyu be b̀kè, be b̀kè, ke dei tinenti bàtòò mieke ke buònkò dàméèri kè dè bo yauke. Kè Sonaasi yie cùté bàtòò f̀úú ke yè nke duó. ⁶ Wèè baké bàtòò kòo t̀ónko ke d̀ò: A duómaà? Íté kékuónnè a kó Kuyie nkè dè naati kùu daatení ti kpríi nke ti báa kù.

⁷ Kè bàtòò yembè d̀ò: Yóunè kè tí b̀ nyidíítí kèyà wèè ti t̀nì de kó meyi. Kè bèe ò b̀ nkè ò benke Sonaasi. ⁸ Kè bè d̀ò: Kè f̀úú mènke nwe, náké a yènní dè nè a eì nè a t̀ómmú tú mù nè a botí.

⁹ Kòò d̀ò: N tú Ebedee nwe, ke dé n Yiè nKuyie nkùu baké kéinkè, kùu d̀ò dàméèri nè ketenkè.

¹⁰ Kè Sonaasii bè nàké ò cokùnè m̀e Kuyie nku, kè kuf̀waa mbè auté kè bè d̀ò: A d̀ò ba mbotí nku? ¹¹ Ti yóo da yíme kè dàméèrii bonke?

Ke yé kuyaakù do s̀okémè ke d̀oke kprénkù. ¹² Kòò bè t̀énnè ke d̀ò: N túóténè kédootóo dàméèri mieke kòo bonke. N yému ke tú mí te kè kuyaakù deu.

¹³ Kè bè ǹíéké ke paàti menie nnè be wèrímu mum̀òu ke bo tuòke ketenkè borè, kè kuyaakù d̀oke kprénkù kè

bèe yíéke. ¹⁴ Mèmmè kè bèe yóu kékuónnè Kuyie nke d̀ò: Áú ti Yiè nKuyie! Báa ti kuò oniti yie nkpéí, ò báa kù kàa ti caàrè. F̀úú nKuyie nf̀úú d̀ò a dómè.

¹⁵ De m̀onni kè bèe túóté Sonaasi kédootóo menie mmieke kè dàméèrii cómmú. ¹⁶ Kè kuf̀waa mbè auté kè bèe yote Kuyie nké kù fèuté fèúfè, ké kù cànnenè dinùu.

Sonaasi bàámmè Kuyie nteyĩh̀tè mieke

2 Bè dootóo memme Sonaasi kè Kuyie nduó nkè teyĩndietè ò maánko. Kòò d̀ò iyie nyitããti, deyèn-nè dètããti teyĩh̀tè mieke. ² Kè Sonaasi mbáa nho Yiè nKuyie nke tú:

³ Dè m̀ pakému n Yiè nKuyie nkè n da kuónnè kàa n deeté!

N do bo kudònkù nku ke da yu, kàa kèè n tammè.

⁴ A do n dootóo dàméèri f̀úú ndi decũmpure, kè menie nni ndátinné, kè yenéfinfirè nni mpuoti.

⁵ N yèmmè do d̀ò nha n dootóomu, bá nè memme n do yému ke d̀ò m bo wète kèyà a c̀esàatè.

⁶ N do diumu kéfiu, n do ta tebintuotè nte, kè dàméèri kó tipènti nni k̀ti.

⁷ N do cùté de f̀úú ndi kèta kudònkù s̀áá.

N Yiè nKuyie nkàa n deeté ke n dènnení kudònkù!

⁸ N do fiumu kè n yèmmèe cuonni a bíékè kè nni nda báa nke tú m̀ báammii tuòkoo a c̀esàatè mieke.

⁹ Bèwófèúbè pàamu Kuyie nkó mesàa.

¹⁰ Mí m bo da fíé iwũš, kèndiè nke da sãntí, ke d̀okri m̀ béi ntì, Kuyie nf̀úú máa dèerí.

¹¹ Kè Kuyie nduó nkè teyĩntèe tíútúo Sonaasi dikon-
nébènni.

Sonaasi nàkémè Kuyie nnáaàtì Ninifu

3 Kè Kuyie nyíé kébéínnè Sonaasi medérímè, ² ke d̀̀: K̀̀te Ninifu diheidiè ké bè nàké n yóo da nàké tí. ³ Kè Sonaasii íté kék̀̀te Ninifu kéndònnè Kuyie nhò nàkémè. Diheidiè do ndi, k̀̀a d̀̀ ké di ce, nha mm̀̀ke yewe yètàãti. ⁴ Kè Sonaasii yè kénfirí diyìe ketiri dihei ke pĩ̀̀k̀̀ ke tú: Dè kraá yewe sipísìnàà ndi kè Ninifuu p̀̀n-
te. ⁵ Kè Ninifu k̀̀be yie nKuyie mbè nàá nti ke dáátí tif̀̀t̀̀nti, ke bo benke be yèmmè cààrèmmè, kè bèe bou dinùù benitidiebè nè besámpòbè. ⁶ Kè Ninifu kóo k̀̀àt̀̀ti tí kè kèíté o k̀̀àt̀̀tikàrì kédáté o k̀̀àt̀̀tiyààti kédátí kuf̀̀t̀̀nk̀̀ kénkari ditápuò ìnkè, ⁷ kédúú nkè bèe pĩ̀̀ké dihei ke d̀̀: Ok̀̀àt̀̀ti nè o tũmbè bè tu benitibè nè iwũ dè báá déúté dèmarè dè me mbáá yà menie. ⁸ Benitibè nè iwũ dè dáátí tif̀̀t̀̀nti, bá wè kòò kuónnè Kuyie nnè o wèrímu mum̀̀u kèyóu o yei nnè kuyonku. ⁹ Kè dè naati Kuyie nyèmmè ceete, kè kùu bónk̀̀nne ku mièke kè ti báá kú.

¹⁰ Kè Kuyie nyà benitibè yóumè be yei nkéyóu k̀̀ ténke í mbè poté k̀̀ do yè nk̀̀ yóo bè potémè.

Sonaasi seimmè Kuyie nk̀̀ c̀̀èmmè Ninifu k̀̀be

4 Dè m̀̀nni kè dèe yonke Sonaasi, kòò mièke peike mediè. ² Kòò nàké Kuyie nke d̀̀: N Yìè nKuyie n do

ti nyé m bo diì m̀̀nni nh èi, dèè do te kè m p̀̀nkèe coké kénkari Tasisi. N do yèmu ke d̀̀ nha sàà ndeu a í c̀̀tí a bo yóumè a bo potémè benitibè. ³ N Yìè nKuyie nyóu kè n kú, m bo kúmè tũnè m bo nfòumè. ⁴ Kè ti Yìè nKuyie nd̀̀: Dè wenni a mièke bo peikemàà?

⁵ Dè do s̀̀ nSonaasi yèmu dihei ke k̀̀te diyìe yìèní kèè bíékè ke d̀̀ difii ke díéké, ke bo yà tìi yóo tukení dihei.

⁶ Kè Kuyie nduó nkè mutie mam̀̀u yènní kéndònnè munasińyàà, kòò dèé nkòo yèmmèe cáté, kè mu dée nnárik̀̀nne o yèmmè. ⁷ Kuk̀̀wentóo kè Kuyie nduó nkè dibèu marii mù càáké, kè mùu kpeí. ⁸ Diyìe yènni diì m̀̀nni, kè Kuyie nduó nkè diyìe yìèní kèè bíékè kó kuyaak̀̀u yènni ke tonni mediè nképoté Sonaasi yuu, kòò fiu kèbeke mukúú nke d̀̀: Kè n ku dè ntũnè m bo nfòumè. ⁹ Kè Kuyie nnáké Sonaasi ke d̀̀: A í naati a mièke bo peikemè mutie muu ñkpeí.

Kòò d̀̀: N naatimu, m mièke peikemu kè n d̀̀ mukúú.

¹⁰ Kè Kuyie nd̀̀: A kú mmutie mmu mesémmè a í d̀̀ mùù kpeí ndèmarè a í te kè mùù kòté, mùù yènni keyènkè ke kpeí. ¹¹ Ke né yè m báá kú mmesémmè Ninifu diheidiè benitibè bo dè tek̀̀pík̀̀tè nè sik̀̀písidé (12000) ke í yé be ìkè nè be f̀̀nkó ke iwũ múnke de bo péuà?

MISEE

Di mpátiri tɔ̀ tìl nàànti

Kuyie mpāñnānti nāantò Misee nē Esaii be mōnni dimāà ndi. Kòò múnke nāannē Sudaa kó dikpààtiyuu kɔ̀be Esaii do nāannē bē. Dē do s̄́ nhAsidii kó behāāpòmbē beē bē fēũnko.

Kē Misee bē nàké ke tũ tìl tũ̀kení Sammarii kɔ̀be tìl yóó bē tũ̀kení, ke yé be yei mmemāà ndi, mēè tu bē fēũnkomē betɔ̀bē. Kòò múnke kpannē Kuyie mpāñnānti nāambē bēè soú mbenitibē, Misee do nāannē bē kéndó bēè totí be yemmē kētāāté tìl dò mbēè ti tāāté. Ò do bē caummu kēwēte ké mbē nāà nKuyie nyóó dɔ̀ dē yewe yēè kraani ye mieke kēdeetē ku nitibē.

Di mpátiri nāantì duó ke dōmmē

1. Kuyie mbeénti dotimē Isidayeeri kó dikpààtiyuu nē Sudaa kɔ̀be kperi 1:1-3:12
2. Kuyie nyóó wēte kētēnnénimē Isidayeeri be tenkē, kē bēè di diwēi 4:1-5:15
3. Misee bāntēmē Kuyie nkē kù dɔ̀ kù yóó bē kuó mmesémme 6:1-7:20

Kuyie nkpānnē tì Isidayeeri nē Sudaa kɔ̀be

1 Sudaa kpààtibē Yotammu nē Akasi nē Esekiasi be kpàti bie mmieke nkē ti Yìè nKuyie mbenkemē Mis- ee Mɔ̀deseti eì kou ku nāantì, Sammarii eì nē Sedis- ademmu kperi ye kpéí.

² Yebotē yemɔ̀u kɔ̀be kēténè!
Titentì timɔ̀u kɔ̀be nē dēè kó dimāà bo ketenke ínke keènè!

Ti Yìè nKuyie nyiténímu ku cēsààtē ke bo di bekénè.

³ Kù iténímu ku kàrì
Kù cùténímu ke centínì yetārē ínke.

⁴ Ke yē nàù kē yē yìèrì,
muhāā nhō eute mekùò nkē mēè yietemē,
yē pũ̀mmu ke cuutinì kubiriku mieke,
ke kù dammù menie nhō mpũ̀ ndēè yùú nkē dōmmē.

⁵ Isidayeeri di kó meyi mmēè te,
Isidayeeri kó meyetímē kpéí nte.
We ntannē Isidayeeri meyi mmieke?
Bēè bo bēmbē diheidiē Sammarii.

We nte kē Sudaa kɔ̀be fié yebɔ̀kē yetārē ínke?
Bēè bo bēmbē diheidiē Sedisademmu.

⁶ Nē de kpéí, mí ndi Yìè nKuyie m bo dɔ̀ Sammarii eì tidobontì,

kē dii yāā nyāā nkénaā nyedobuò nkéyí dikpàà,
kē bē ndē fiiku detie mmāà.

M bo díe o tārē ke cúũ nkubiriku,
kòò pũ̀ feitóo.

⁷ Kē m bókē o bɔ̀cenkaanìi kē sì cúu,
tibɔ̀centì bē pāmmú tì be bɔ̀kē n yóó tì cúummu.
Bē fié iwũ̀ nyi yebɔ̀kē ke tì do.

Bē dootitɔ̀bē bo tì tɔ̀ kécú be kó yebɔ̀kē.

Meyi mmēè yóó do Sedisademmu

⁸ Mí mMisee n yó nkuòmmu ke mítìrì,
ke centì menacèbii ke bo n tetìrì,
ke úú sikpamɔ̀ kōme,
ke kuò ndisendabònnì fecònfē tēmē.

⁹ Sammarii cù tìl yēitì í yóó deè,
de kó tiyēitì yó nsɔ̀kému kētɔ̀kē Sudaa tenkē,
tì tũ̀kenímu ke bo Sedisademmu eì kó dibòrì.
¹⁰ Di báá tì yēè tì dootitɔ̀bē Kati eì kɔ̀be cuokē,
ncíékénè, di báá kuó, nhAkɔ̀ eì mieke,
Beti-Deafada eì kɔ̀be,
pũ̀rnhē mutáá nkébenke di yeñcaàrimē.

¹¹ Safii eì kɔ̀be cārikenē kē yē diheì di fìkperē nē ifei.
Sanaa eì kɔ̀be ténke í dàátì ke bo yènnì be eì.
Beti-Esedi eì kɔ̀be bie né kuò mmāà ndi,
meteèmmē ténke í kē bo.

¹² Madoti eì kɔ̀be kōntì au ke naatimu,
tì Yìè nKuyie nduònnì tìl yēitì tũ̀kenímu ke dēè ke bo Sedisademmu.

¹³ Dakiisi eì kɔ̀be cátinnē di sēí.
Di teeténē Isidayeeri mbe ke dɔ̀ meyi,
dìl te kē Sedisademmu kɔ̀be yete n kpeti.

¹⁴ Deè kpéí nte kē di dò nkéyatēnē Mɔ̀deseti eì,
diì bo Kati tempē mmieke di kɔ̀be.

Akisibu cēí kɔ̀be í yóó na kēteennē okpààtì tìmatì
¹⁵ Madesaa eì kɔ̀be, tì Yìè nKuyie nyóó yí kēduònní-
mu,
di dootitɔ̀bē kē bēè pɔ̀nte di eì,
kē di kó bekpààtidiebēè coké kékɔ̀te kēsɔ̀ri Adudammu
tādènkù.

¹⁶ Díndi Sedisademmu ει κῶβε kuónè di yùtì kéninté meyùbii,
nke di γῶ dontenè timancònti kpeye.
Kῶmmúnè di bí kpréi,
di bí sààyi nyi ke di ì dῶ,
ke yé di dootitῶbè yóó ì p̄ímmúmè kékònnè.

Kuyie nkprànnèmè bèè fèkù betῶbè kperè

2 Di bo yà díndi bèè ὅ nyié nke toti di yèmmè meyei
nyínkè máá,
ké mè tũntè di duῶ dè di dúῶ
kè tekote nyóó kuῶ nkè di mè dῶῶri,
di mῶke mèè kpréi mmuwḗrímú.
² Di ὅ nkè di yaa nwèè paku di kù fiètemu,
kè tḗcīētè me nni nte di tḗ fiētè,
ke níí pi onitì nè o cīētè
kéfiētè dèè do tú o kperè.
³ Deè kpréi nte kè ti Yiè nKuyie ntu,
kù bo di bῶnténí meyei mmieke.
Bá di báá na kéyenté,
di mè mbáá na kéíí ndi γῶ.
De kó yewe yó ntú meyei nkpeye nye.
⁴ De kó diyie bè bo ntekíí di kó dikúdabònni ke tú:
Bè ti pòntemu páíí kè ti nitibè pàà be tenkè,
Kuyie nkuῶ kè cῶuté ke kè totí ti dootitῶbè.
⁵ Ti Yiè nKuyie nkῶβε wḗti ke bo totímu bè tenkè,
di kóò mῶu me nyí yó nkῶké de mieke.

Bè yetemè Kuyie mpāñnáàntì náàntò bè nàké tí

⁶ Bè nàámmu n kpréi,
bè tu n yóu tiyḗinnáàntì, n náá ntì
ke tú ifei í yóó bè do,
ifei mai í yóó bè do bitì.
⁷ Ke náá nke tú ti Yiè nKuyie n cῶmmu Isidayeeribàà?
Kù minnímmè dṓntémáà?
Ku borime me ndònnàà?
Tináàntì n náá ntì naatimu,
bèè dῶῶri dèè sié.
⁸ Ti Yiè nKuyie nnàá díí kpréi ke tú:
Nè yíe ndῶke di túmè ku nitibè dootitῶbè,
ke fekù be yaàbòrè be kṹnni díí mῶnni mudòò,
ke yé ke dῶ dḗmarè tḗnke í bè kῶ́nnè.
⁹ Ke denninko n nitibè pobè be cḗí mieke,
diwèì bè bonè sì kè bè sì dῶ,
ke paankonè be bí desààrè n yì duῶ ndè kè ì borè tieke.
¹⁰ Íténè keyè!
Meòmpùmè tḗnke í bo de kó dihei,
de kó dihei yei mmèè te mḗfḗútímè.
¹¹ Kè n do nkòtení ké mbè nàá nsiyààbisí,
detetirè kpesi nsi ke tú bè bo mmῶke menaà nkperímè
péu de kó kubotí me ndῶ.

Kuyie nnàkémè kù yóó wḗte kētíímmè Isidayeeribe

¹² Mí ndi Yiè nKuyie mmī́l béi nke tú,
n yóó wḗte kētíímmu Sakῶbu yaàbí,
n yóó tíímmu Isidayeeribe bèè kpaá,
kè bèè dontenè kupecḗnku ὅ ndòmmè dipedie mieke.

Inààke ὅ ndòmmè dinaabaakèri,
kè bèè wḗte kēsúú mbe ει mieke.
¹³ Okpàriteu wèè yóó niité kékeuté kuce,
weè tu ti Yiè nKuyie, ke yóó duute kuduotí kè bèè ye,
kè kù mbè ni ke bè baké.

Kuyie mpāñnáàntì náàntò kprànnèmè bèè ni Isidayeeribe

3 Kénténè díndi Sakῶbu yaàbí!
N náánnè dímmbe, díndi Isidayeeribe kó sikpààtibíí,
di kó mutῶmmú í tú di bo ndakemè,
kè benitibè ndῶῶri dèè siàà?
² Dè né yíme kè di níí ndèè sié,
ke dῶῶri meyei,
ke fḗú benitibè kῶntì ke deì bè maàmbii,
ke feinko be kúῶ?
³ Díí bè càà nke fḗú be kῶntì ke kékíí be kúῶ,
ke bè yῶurí bè ὅὅ yímè imaa nkéuté tekúmbotè.
Bè ὅὅ posirímè itùòti kéānnè kukàdààbuuku.
⁴ Di bo kuῶnnè díí mῶnni ti Yiè nKuyie nkù báá di
cῶuté,
kù bo mbúútóo di kpeti di dῶῶ mèè yei nkpréi.

Kuyie ncaummè bepāñsoùmbè

⁵ Nte ti Yiè nKuyie nkprànnè tí bepāñsoùmbè,
bèè fētinko ku nitibè.
Bèè ὅ nkè wèè waare be nò mekùῶ mbè dῶ
diwèì bo nhò bonè.
Kè wèè me nyí waare be nò mekùῶ mbè dῶ,
meyei mbo ò dῶ.
⁶ Deè kpréi nte mí ndi Yiè nKuyie nkè n tu,
m bo duῶ nkè dḗe bè biite,
bè báá yà n kó mebenkùmè
m bo bè bῶnté dibiiñni bá bè báá yà tipāñnáàntì,
de yiè dè bo bè sῶtῶtῶ sῶú sῶú.
⁷ De mῶnni ifei bo pí nde kó beyuwúòmbè,
dè bo bè di, kè bè m̄pi be iikè,
ke yé Kuyie ntḗnke í yó mbè tḗnninkomè bè kù bèkú tí.
⁸ Mí nyie, ti Yiè nKuyie nni nduῶmmu ku Yaá,
kè m mῶke muwḗrímú ke náánnè dikῶmbùῶ dèè sié,
ke benkú Isidayeeribe be yetímè nè be yei.

Kuyie mpāñnáàntì náàntò Misee nàkémè Sedisademmu yóó pòntemè

⁹ Kénténè díndi Sakῶbu yaàbí,
n náánnè dímmbe Isidayeeribe kó bebaatibè,
díndi bèè bekùnè Isidayeeribe,
díndi bèè í dῶ dèè sié,
ke penni tibeéntì.
¹⁰ Di kῶu benitibè mbe ke maànnè Kuyie nhei,
Nè kuyonku nku di maánèmè Sedisademmu.
¹¹ De kó beniùbè bekù ticuuti kpréi nke,
kè ikuῶ niùbè tiè nke dῶ mucῶntimu,
bèè tu m pāñnáàntì náàmbè kè bè pāῶ ke dῶ idíítí,
ke baà nu nné íkú ti Yiè nKuyie ínkè nke ke náá nke tú:
Kù ti bonèmu meyei nyí yóó ti tuῶkení.
¹² Nè di kpréi Siyῶὅ Sedisademmu ει bo naá ndikpáà,

kè bèe dè kùúti,
Sedisademmú bo naá nyedobuò kécóú,
kè ti Yiè Kuyie ncíètè kó ditãrii naá nkuúúku.

Kuyie nyóó wēte kébaatémè Sedisademmú

4 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Yewe sonye mieke n cíètè tãri bo wēte kékpenkenè
yetãrè teyè,
kébaaté sitãã.
Kè yebotè ndòkuní di borè,
² Bè bo nnáá mbetòbè ke tú:
Tí kotenè ti Yiè nKuyie ntãri,
Kuyie nSakòbu do tũ nkù cíètè.
Kè kù tí tie nku dó tí nfòu mèè botí,
kè ti tũnne kù ti benke kùu ce,
ku tié mbonní Siyõõ tãri ndi,
ku náantì yìenì Sedisademmú nwe.
³ De m̀nnì ti Yiè nKuyie mbo mbaké yebotè,
ku yó nni ibotí ìi kpeñní ke díetiri,
kébóké be kpàriseuti kémá sitũkusi,
ke má be kpãã sicamúkẽkusi,
kubotí makù ténke bá nkpànnè kutekù.
Bè ténke bá mpĩ nhòmòu tihãp̀ntì.
⁴ Bá wè kòo nkuuti nè diwèi o paku,
nè o pèrímù bá dèmarè í nhò kòónnè.
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa míi béi.
⁵ Ibotí tei tũ nyebókè nye,
tínti bie me ntũ nti Yiè nKuyie nku sãã.

Kuyie nyóó wēte kétéinnímè ku kòbe ké bè baaté

⁶ Kè ti Yiè nKuyie nsòoté ké m béinnè ke dò:
De yiè kpaanímù kè m bo wēte kétéi m pekpĩè nyèè
ciété,
n do ì potému.
⁷ N yóó tímmu yepkpĩè,
kédòò ìi ciété kubotí kùu kpeñní,
mí ndi Yiè nKuyie nkè nní mbo Siyõõ tãri,
ke bè baké sãã.
⁸ Fõ nSedisademmú nè fõ borè nde Kuyie mpakémè,
ku nitibè opecēnti ñ ndeke mèè botí didènnì ke paké o
pe,
fõ yóó wēte kènaá ndiheidiè okpàati yó mbo di.

Kuyie nyàákému Sedisademmú ei kòbe ke dèè ke bè deeté

⁹ Díndi Sedisademmú kòbe dè dòmmè kè di kuò?
Di ténke í m̀ke okpàtàtà?
Bè ténke í di duò nyitiénàà?
Dè né yíme kè di mítirinè kuyonku
onitipòkù wèè yóó peité o kòme?
¹⁰ Di naatimu ñkuònnè kénfãũ dimáà,
onitipòkù wèè pei o kòme
ke yé bè yóó di dennemèmu dihei,
kè dí mbo dikpáà kè bè di kònnè Babidõnni.
Dende ti Yiè nKuyie nyóó di deeté,
ké di fietè di dootitòbè ncu mieke.
¹¹ Yebotè péu ité ke còmmú di kpéi nke, ke náá nke tú:

Ti dó Sedisademmú cakemu késĩnte,
kè ti yà Sedisademmú p̀ntemè dè bo nti naati.
¹² Yè í banté mèè kpéi nke ti Yiè nKuyie ndó kédòò tì,
yè í yé ti Yiè nKuyie nyeñtotí dòmmè,
yè í yé ke dò nkù bè tíi mbè ññ tíimmè mme tidiiti
kuyié mieke kè ti puotí.
¹³ Kè Kuyie mbéinnè Sedisademmú kòbe ke dò:
Íténè kécómmú kè n di kpénkùnnè dinaadaà kòme,
ké di duò nyemátiwèè nnè disòwũõ kó yekpèètè,
kè di nnaù di dootitòbè, ke bè yòurí,
ke éi be kpàti, kè tì duò mmí ndi Yiè nKuyie,
nkùu baké ketenkè kemòu.
¹⁴ N né di náámmu kè n tu ñkuònnè yekúdabùò,
ke yóú dimáà, kè bè di pímmú kébemmú di kóo kpàati
metofíè.

Bè nàkémè okpàati wèè yóó deeté Isidayeeribe o kpéi

5 Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Fõ mBetideemmú Efadata,
fõ tu Sudaa ekè mieke disãmpóri.
Nè memme wèè yó mbaké n nitibè ò yètiní fõ mieke,
wèè yó mbaké n nitibè Isidayeeribe.
De yiè ntu wèè do bo wènwè nè dimònnì.
² M mu nyó mbè wùónkomu,
ke kèmmúnè wèè dò nkòò peité ò bo ò peitémè.
De m̀nnì ndi o kòbe bèè do kpáà bè do bè pímmú,
kékònnè kè, bè wéitinímè Isidayeeribe tòbè borè.
³ De m̀nnì kòo cómmú ké mbè cèmmú nè ti Yiè
nKuyie nkó muwèrimú nè o kó tikpeti,
opecēnti ñ ncēmmú mèè botí o pe,
kè bè mbo kè dè bè naati kè bè ò dé,
kòo yètirii feité titenti timòu mieke.
⁴ Ò yó ntú wèè duò nwènwè meom̀p̀mè.
Bá kè Asidii kòbe ti do,
ke ta ti tenkè,
ke puo nti kpàaticéi
ti bo tñko beniùbè bèyiekè,
nè sikpàatibii sini kè bèe bè bàao.
⁵ Bè bo ncēmmú Asidii kòbe nè disie,
kémbaké Nemudoti kòbe nè disekontiri,
kè dè dò nhAsidii kòbe ta ti tenkè
bèè yóó ti deeté nè be.

Isidayeeribe bèè bo nkpaá yem̀rè sonye bè yóó pí mmùu tómmú

⁶ De kó dimònnì Isidayeeribe bèè kpáà ibotí péu mieke,
bè bo ndò ntimãnti ti Yiè nKuyie nduònnì tì ñ ndòm-
mè,
ke duò nkubooku ketenkè,
bè bo ndò nfetaafè dòmmè ke ñ nyòòrì timúti,
fè dó dii m̀nnì, bá oniti kpeti matì í kòké de mieke.
⁷ De m̀nnì Isidayeeribe bo nkpeñní ibotí tei péu
cuokè,
yeciricirè dòmmè tiwanwantì cuokè,
yeciricirè ñ ndòmme ipe cuokè.
Bè níi bo nyi nàù ke kòu òmòu me mbáá na ké bè
bàao.

bá o pokù mómмуᵛ mborè,
ò báá yie nkòo nùù táúté.
6 Kε yé di òmònnì denitidabire sáámmèmu de cice,
kè desapùmbire kpannè de yᵛ,
kòo cēpokù sīnnè o còkù,
bá wè kòo cíētè kɔbe tú o dootitɔbè.
7 Mí m me mbùs ti Yiè nKuyie nku,
n tǎ kù, kunku n tū nkù,
kù yóó keèmu n dabònnì ké n deeté.

Dè naatimè Kuyie nkó benitibè kù bo bè deetémè

8 Díndi ti dootitɔbè dè bá ndi naati ti do mèè kpeí.
Ti domu kè ti Yiè nKuyie mme nyóó ti íi,
ti bo dibìnnì mieke nke kè ku me nyóó ti mííté.
9 Ti càkemu ti Yiè nKuyie nyìkè,
ke do ntí yà de kó meyei nkó tiyeti.
De mònnì né kpaanímu kè kù bo ti pate,
kéwēte ké ti cónné ti fᵛtìrì,
kè tí ta kuwenniku mieke,
kéyà kù dᵛᵛrì mèè sàà nkù wetí mèè kpeí.
10 De mònnì ti dootitɔbè
bo dè yà kè ifeii bè pī,
bembe bèè do ᵛ ntú:
Yé di Yiè nKuyie ndi tū nkù íkuu bore?
De mònnì be dootitɔbè bo mbè nàù kè ti wúó
bè ᵛ nnàù mèè botí kuce kó mutáá.
11 Díndi Isidayeεribe de yiè kpaanímu,
kè di bo wēte kémaá kuduotí káfii ndihèi,
de yiè bè bo détinne di tenkè mànku.
12 De yiè di kɔbe bo yènní Asidii,
kénᵛ kétuɔkenè Esibiti tenkè,
kétúóté kukó nNiidi kénᵛ kétuɔkenè Efadati kòku,
nè dàméèrì peémmè nè yetārè ínᵛkè kɔbe, kékonni di
borè.

13 Kè ketenkè bè do bo kèe dᵛúnko,
kénaá ntedòntè benitibè bèè kè bo be yei nsúú mmèè
kpeí.

14 Kuyie, cēmmú a nitibè nè a pààti,
bè tu a kɔbe mbe,
bè bo tedòntè mieke nke,
kè depara mbè fité.
Cēmmú be a do ᵛ mbè cēmmúmè Basāā nè Kadaadi
kpráa timúsúùtì borè.

15 Ti Yiè nKuyie ndᵛᵛ tidietì,
a do tì dᵛᵛrì mèè botí a ti dènnè dīi mònnì Esibiti
tenkè.

16 Kè ibotí tēi kɔbeε dè yà,
kè ifeii bè pī mbá nè be wērímu me ndeumè,
dè bo bè di ké bè kpeí,
kè bè mpi be nᵛ,
dè bo ndò mbè tu yewùᵛ.
17 Kè bèε múúku mutáá nyiwààke nè debambaànnè
terè kᵛme,
kufᵛwaá mbo bè kpeété,
kè bèε yènní be sᵛrè mieke
kékɔtení fᵛ nti Yiè nKuyie nti tū nkù a borè ké da yᵛte.

18 We nda dᵛnnè fᵛ nti Yiè nKuyie,
fᵛ nwèè minníme deu kàa ti cíēnko ti yei,
tínti a nitibè bèè kpráa.
A mieke ᵛᵛ yí nhā ke péi,
fᵛ nwèè nᵛnnè a bo dᵛmè onitì mesàà.

19 A ti cíé nti yei, nké mè yé,
ké mè dīu ndàméèrì mieke.

20 A yóó ti dᵛᵛmu mesàà,
tínti Abarahammu nè Sakɔbu be yaàbí
kéndònnè a do bè dᵛnnèmmè dinùù nè dimònnì.

Sudaa kɔbe mbaànnè di baa,
kéndɔɔri di dɔúnnè yèè nɔ̀ ti Yiè nKuyie,
ke yé Asidii kóò kpààti yeiwe ténke í wétinimè di borè,
bè ò dèite pàíi nwe.

² Díndi Ninifu kɔbe bè di doti mudoò mmu,
dekenè dihei kó iduotí kɛmbaa yebòrè,
képénné ice, báátínè mesàà, nke pí ndimáà,

³ Ti Yiè nKuyie nwéti ke bo duómmu Sakɔbu yaàbí í
wérimú,
kù wéti ke bo cónnému Isidayeɛribe be fítiri,
befèèbè beè do bè pònte.

Kuyie mpāñáànti náàntò nàkémè bè yóó domè Ninifu kóò pònte

⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Ninifu kɔbe di dootitɔ̀bè dɔ̀piti tò mmewũ̀ mme,
be kó behā̀pòmbè yekɔ̀mbò yembè dàátí tiyaawũ̀ti
nti,
kè be kpà̀rinaaséí pĩnti ke dò mmuhā̀, kè bè yùo
yekpā̀.

⁵ Nte bekpà̀rinaaséí ke puotí yetà̀rè di kó dihei mieke,
ke tũ̀ ndi ce nè di kari dè,
ke pĩnti ke dò nyehā̀tĩre,
ke cā̀ fetapíèfè kōme.

⁶ Ninifu kpà̀ti yumu o ā̀pòmbè iwéi yembè kè bè
kpeutí,
kè be dootitɔ̀bè coké mecā̀ nke kòte kuduotí borè ke
bè bàà,

⁷ ke còhné kuperí, ke pònte kunéce kó dibòri.
Kè kufɔ̀wáá nhauté tekpà̀ticiéte kɔbe.

⁸ Kè bè dèite tebɔ̀ntenkaanitè sātí,
ke tè uuté ke kònnè.

Benitipòbè bèè do tè bàà,
kè bè kuò nyesáútídabùò
nyekpetinónkperè kōme,
ke pĩ mbe cĩncĩrè.

⁹ Kè benitibè cokù Ninifu ke yiè kubinku ɔ̀ kpété,
kè menie nní nhorí mèè botí,
kè bè péinko ke tú: Cómúnè! Cómúnè!
Òmòu me nyí wéèri.

¹⁰ Kounè mesɔ̀, kounè timátí péítí.
Tikpà̀ti tii bo dihei tí í dò nkédeè,
Tinensà̀ti tibotí tibotí píékému.

¹¹ Pòntenè kédéíté kéhéi di dɔ̀ dè,
bemòu be kōmbù̀tì domu,
kè be núu mbòké
kè be kònti au.

Bè dònneñèmè Ninifu diciriciri bè na di

¹² Yé dihei dii do tú yeciricirè kó kudènkù di kòte kè?
Dii nitibè do bo yeciriciribe kōme bá òmòu í bè kónnè.

¹³ De kó dihei kɔbe do waà mbe diiti diciriciri ɔ̀ pímmè
mme kédɔ̀u nkè yeniiyee túoté,
Dì ɔ̀ pí nképiemmu ye dènkù iorimaa.

¹⁴ Di mmònni mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n yitè ke
còmmúmu fĩ nNinifu èi a kpéi,
ke bo cùu nha kpà̀rinaaséí,

kéfié a nitibè bèè dònne yeciriciribe.
A ténke í yó nkpaá pĩ ntiwanwanti,
ketenke ínke dende dèemu.
Bè ténke báá keè demarè a tōrè kó metammè.

Bè kùòmè Ninifu kɔbe bèè do kùu benitibè

³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Dihei dii nkó benitibè kùu benitibè mbe,
ke tú siyáàbisí yembè,
ke yuuku ke fekù becĩrìbè kperè,
bè bo yà!

² Be dootitɔ̀bè beè bè doti,
bè fā̀ nyedá nye siséí kè ye kuò nsáú,
kè si cokù, kè sikpà̀rinaaséí cèètiyè urí, kè si pùu.

³ Kè besā̀ndèèbè fimmúnè siséí,
kè yese pĩnti, kè yekpā̀ ntu níéé,
kè benitibè duò ke kɔ̀, nkè becĩrìbè còu còu,
bá bè í dò nkékaà nkédee, kè bè bè bètírí.

Ninifu èi dimè ifei

⁴ Ninifu èi kɔbe dibɔ̀tɔ̀mmú muò tonté,
di wenniku nè di kó diwèi nè di dò̀ri dèè tie,
dèè te kè di yũ̀nni benitibè nè yebotè,
ke bè dò̀ri tidaati kè bè pĩ ndi tómmú.

⁵ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n yitè ke còmmúmu a
kpéi,
ke bo káté fĩ nNinifu a yaàbòri kédeènni a iikè,
kè benitibèe yà a fei.

Kè yekpà̀tiyɔ̀ da wénni.

⁶ N yóó da dátinné tiyontí nti,
ke dá yáúkunnè, kè benitibè da wénni,

⁷ ké nda yau ke cokù,
ke tú Ninifu kperè dò mmesémmè mme,
òmòu báá ò kuò nde kó mesémmè,
òmòu báá ò bàntè.

Tii do tũ̀kení Tebesi èi tii yóó tukení Ninifu

⁸ Fĩ nNinifu a yèmmè do nha pèéteému Tebesi èi
dii do soké Niidi kó ikó ncuokè
kè menie nhò fité kóo kònté iduotí kōmaà?

⁹ Etiopii nè Esibiti,
de kó yehékè do kpeñ̀nimu mediè,
yèè do tú a kó muwérimú.

Puti kɔbe nè Dibii kɔbe kè bè da naatinè.
¹⁰ Nè memme kè bè bè pí nke kònnè ke dò̀ tidaati,
ke naù be bí ice imòu mieke.
Ke tã́ tété ke totí sikpà̀tibí,
ke bou bèè tu benitidiebè mēfimmè.

¹¹ Fĩ nNinifu dè tũ̀ke a kó dimònni ndi,
kàa yà kuyonku ke muó nke diu,
ke wanti disòri,
a bo sɔ̀ri dè kàa dootitɔ̀bè da mónté.

Ninifu èi kɔbe bàátí fà̀rè nwe

¹² Ninifu! A cēkpetè sã̀ténè fikìè tie mmu,
mùu kó yebe ketiyè bi mesà̀,
kè ye cã̀antí nampe kè ye pã̀nke donní o nùu mieke.

¹³ Kàa ããpòmbè sãááténè benitipòbè,
kàa càkè kpeté ke feío,
kàa dootitɔ̀bè bo na kéta.
Muhãá mmuù cùtè a càkè kó yekpetínyè.

¹⁴ Íténè kédó menie ndi bo nyɔ̀ mmè,
bè dɔ̀ ke dí pimú, nanè titáti,
ũtínè tiyaati, pííkúnè yedombie,
kémaá iduotí kérénné.

¹⁵ Muhãá mbo di cùtè,
bè bo di kuɔ̀ mudoò mieke,
bá kè di dɔ̀ dí nsũ yecádúò ntēmè,
bá kè di dɔ̀ dí maatenè fecofe mamè.

¹⁶ Ninifu èi a potambè do sũmu
ke dònne siwãã dòmmè kéínkè.
Bè itému fecofe tēmè.

¹⁷ Bèè dàke mutɔ̀mmú kpeí,
kè bè sũ ke dònne fecofe,
kè bepátíwããbè sũ,

ke do ntikotaàyòùtì ɔ̀ɔ̀ yènní kbooku m̀nni kéndòm-
mè,
kè diyìè yènní tii cíété,
a ténke báá banté tì do borè.

Meyei mmèè í m̀ke mutie

¹⁸ Asidii èi kɔ̀be di kó bekpààtibè yè nke duómu bè í
yóó ente.

Munɔ̀ndɔ̀mmú koutému a kó iwẽi yembè sãã.
A ããpòmbè cìétému ke dèke yetãrè ínkè,
òmɔ̀ù í bo wèè bo bè tíí,

¹⁹ A kó mumɔ̀mmú í m̀ke mutie,
a m̀nni í yóó miété.

Bèè kó dimàà yo bè nàà ntì a kpeí,
bè fãá mbe bàà nde,
we mbo dèmarè ténke, wèè í yìétè a yóumè?

bè ta o dítimù miéke nke,
 kòò bè ùrínè kuyàákù kè dè o naati, kòò yànkù.
 16 Nte be, ke feu be dítirè iwũṣ,
 ke tuṣ ntihúúnti be yáàti,
 ke yé dèè bè duṣmmè mudii mediè,
 mudii mùù sũ mesàà.
 17 Bè yo nsókému ke kou yebotè,
 nè be yĩnditirè sáàṣ?
 Mesémmè í yóó bè pĩnáà?

Kuyie nyēmmè kù yóó poté Babidṣnni

2 Dè mṣnni kè ti Yiè nKuyie mpāānāànti náāntòò
 béi nke dṣ:
 Mí nhoheikèmbàrì n yóó cómmú n cónni ndi.
 N yó mbo n dènni ìnkè nke ke paké,
 n yó nkémúmu káyà kù yó n náké tì,
 káyà m mè nkù kuṣnnè kè kù yóó n tēnné tì.
 2 Mēmme ti Yiè nKuyie nni ntēínémè ke dṣ:
 Wāri n yóó da benke tì, á tì kèrì titápièti ìnkè,
 kè dèè yie nkè bèè na ké nti kaà mmesàà.
 3 N yóó da benke tì tu yemṣrè yèè kraani ye kpeti nti.
 Dè auté ke bo dṣṣmu, dè í yóó pàà.
 Bá kè dè dṣṣtí n dè bààmu,
 tì yóó dṣṣmu, dè í mṣke kpèrè.
 4 Wèè í dṣṣrì dèè sié ke mṣke tefentè ò yóó kúmu.
 Wèè me nwetì ò bo nfòù ò n tṣ mèè kpéí † yé: Mufòm-
 mu kó dikùnni tu a bo ntámè Kuyie, kàa bo ānnémè
 tefentè káyete Kuyie nkè dè tṣuní mukúú. Wénté Odom-
 mu 1:17 nè Kadasii 3:11 nè Ebedeebe 10:38.
 5 Ti kpàti sòu nhoniti nwe,
 tēpòtè yie ní mṣke meomṣpùmè.
 Be pite yèè deu kudṣnkù kperi dōmmè.
 Kudṣnkù í diè mmèè botí becírìbè,
 bè í me ndiè ntikpàti.
 Bè pṣnti yehékè yemṣu ndi, ke baarí ibotí imṣu.

Meyei mmènùmmù

6 Dè kó yehékè kṣbe beè yóó wēnné,
 kénnáà mBabidṣnni kṣbe kpéí nyenáānhāntiyè ke bè
 daú ke tú:
 Di bo yà díndi bèè fèkù betṣbè kperè!
 Dè yó nkááké dè kè di yóu di bo mpĩmmè benitibè,
 nè muwērímu kè bè di yietì ke dṣ mbè di mṣkenè
 yebàà?
 7 Di di bèè kperè bè itinímu di kpéí.
 Bè yóó wēētēnìmu di kpéí,
 ké di do kéfèke di kperè múnke.
 8 Di fèkemè ibotí péu kperè mèè botí nku
 ibotí tēi yóó fekemè di kperè,
 Di còu mmèè nitiyĩ nképí,
 nnè di yonku dèumè kutenkù,
 kè di fēũnko benitibè.
 9 Di bo yà! Díndi bèè cíi mbetṣbè,
 ke yo mbe kperè,
 kè di yèmmè dṣ ndi bo ceé ndi yíènti,
 kéínkè káyenténè meyei.

10 Di né í yé ke dṣ ndi tanné dimáà ndi ifei,
 di kùṣ kùṣ nitisúkù, di kùṣ dimáà ndi.
 11 Di cēi kó imarí yóó nákému di kpéí nkè ticádṣṣti di
 bekénè.
 12 Di bo yà! Díndi bèè maánè menitiyĩ ndi èi,
 di bo yà díndi bèè kùṣ benitibè ke pũúténè di eidiè.
 13 Di nyé ke dṣ mbenitibè fēũrì dèè kpéí ndè yóó cúté-
 mu
 bè fēũrì detetirè nde.
 Mí nKuyie Mpakedaa mĩ tì béi.
 14 Menie mpíéké mèè botí dāmèèrì,
 kutenkù kumṣu kṣbe yóó me mbanté ti Yiè nKuyie nkó
 mesàà
 nnè ku kó tikpeti.
 15 Di bo yà díndi bèè nìinko di kṣbe menàà,
 ke bè diinko dinaadoò
 kè bè bo muṣ nkè dí nwéi be fei,
 yānè me di mṣmmṣmbe.
 16 Dè tu di kó ifei nyi, dè í tú disānni.
 Dè tũṣke di bo yà dèndè Kuyie mmieke kó febòòfè,
 kémuṣ nkéfei ndi fei,
 ti Yiè nKuyie ndi yuo ku miéke kó febòòfè nfe.
 Kè di bo fè yà kè ifeii dátinné di do mṣke dii sānni.
 17 Di kũṣ mèè botí Dimaa tāri tedierè ke dè dèè,
 bè yóó me ndi deè
 di do kùṣ tii kpasĩnti, di bo tì yṣte.
 Di còu mmèè nitiyĩ, kè di yonku deuté,
 kè di fēũ mbenitibè yehékè miéke,
 nè dè kpéí nke bè yóó yũṣmmè di to.
 18 Sitenkaanii kpeti tú ba?
 Benitibè beè sì cèú,
 di ṣṣ yie mmèè bierimè kéuté,
 mè tu siyáàbisí kperè nde.
 Ba nte kòo niti ṣṣ duṣ nhomáà o mṣmmuṣ nhò dṣṣ
 dè,
 dèè í nṣ nke náá?
 19 Di bo yà díndi bèè ṣ nnáà nkudṣu ke tú: Enté!
 Ke nnáà nditāri ke tú: Íté!
 Dì me ní yóó na ké béi,
 bá kè di dṣ dàri mesṣṣ nnè timátì péiti,
 mmufòmmu í bo di miéke.
 20 Ti Yiè nKuyie nkunku me mbo ku cēsààtè miéke nke,
 kutenkù kumṣu kṣbe yíne káré ku iikè.

Abakuku sautenè Kuyie nnè fèè yènfè

3 Kè Abakukuu dèntè feyènfè kēsautenè Kuyie nke
 dṣ:
 2 Ti Yiè nKuyie, n kèèmu a do pĩ mmùù tōmmú,
 ke da yṣte.
 Wēte képí nde kó mutōmmú ti kó yewe yie mmieke.
 Dṣṣ mu kè ti yà.
 A miéke me nti peikemè a naatimu,
 a né ti kuṣ mmesémmè.
 3 Kuyie nyiténímu Edṣmmu tempē, Temaà èi,
 kù iténímu Panaa tāri ìnkè,
 kè kuwenniku píe nkéínkè nè ketenkè,
 ke te kè bè kù sāntí.
 4 Kù kèrínímu ke pĩnti di wennécànni kṣme,

† Dè kó dináānkèè náà mmukúú nnè mufòmmu kpéí ke

kè diyìè kpèrìmè yìèní ku nɔu mièke,
ku kpeti sòri ku nɔu mièke nke.

⁵ Kuù niinní mutenkúú,
ke kéri kè mumɔmmú kù tũ.

⁶ Kè kù còmúmú dè ketenkèe áá,
kè kù wèhíté, yebotè yèe kpeute,
yetārè yèè do bo nè dimònni kè yè pùò.
Kè sitāā sīi do bo nè dimònni kè sī yaú,
kù do de nkeri nè dimònni.

⁷ Kè n yà Kusāā ei kɔbe kɔmbùòti domè be touti mièke,
ke yà kufɔwāá nhautémè Mandiyāā ei kɔbe.

⁸ Ti Yiè nKuyie mmieke peike ikó ndieyi nyià?
Ikó nyi a mièke còú mmàà?

Yáà dàméèrì nwe a mièke peikemè?

Kàa dèke sikpàrinaaséí òmɔ̀ù í yóó na sì?

⁹ Kuyie nha fínnému a tām̀m̀ù,
kàa pie ntu yenò a ti dɔ̀unnè yè.

Kuyie, fíòò damm̀ù ketenkè
kè menie nyièní kè dè naá nyikó.

¹⁰ Kuyie nyetārè da yà ke sãntèmu,
kè menie ncòúni, kè dàméèrì ù̀ti,
kè yenéfinfirè dèkù kéínkè.

¹¹ A pie nnè a kpānni de kó mekpèrìmè nè de kó fepièfè
deè còhéné diyìè nè otānkù.

¹² Nè kemieke nke a cehtimè ketenkè,
nè kumiepié nku a naùmè yebotè.

¹³ Kuyie nha còmúmú ke bo dseté a nitibè mbe,
nè a kóò kpààti a tãāté wè.

A pòntèmu oyeiwe cíètè ke feínko dipũ.

¹⁴ Ti dootitɔ̀bè pie nyi a fiètèmé
ke dù̀utenè be kóo kpààti yuu.

Bè do uríní kuyaakù kɔme mme ke íútí,
ke bo ti do tínti besénnibè.

Diciríciri ɔ̀ɔ̀ pímmè kétannè di dènkù.

¹⁵ Dàméèrì nè o kó yenéfinfirè
de kó kuncòroo mièke nke a keutémè kuce,
kàa séí kèté.

¹⁶ N de nkèè kè n kɔmbùòti do,
kè n kònti áá kè m biè nkpeute,
n né baàm̀u ti dootitɔ̀bè bo tuòkenímè ké ti do.

¹⁷ Fikíè kó detie nténke í porí,
fínyí kperè me nténke í cáátí m̀m̀am̀ù,
depaá mme nténke í péi,

fepièfè ténke í kraá dipèdie mièke,
fenààfè me nténke í kéri mú dinaabaakèrì.

¹⁸ Mí nyie dè n naatimu ti Yiè nKuyie nkpeí,
kè n yānku, kuù n deeri,

¹⁹ Ti Yiè nKuyie nkuù tu n kó muwèrímú,
kuù kpénkũnko n tààke teyúótè kpeyi kɔme,
kè n dè̀̀ti ditenni kuù ɔ̀ mpí n tààke.

Bè do ɔ̀ ndiè nde kó fèyènfè ke biennè kukùtidùkù nku.

SOFONII

Di mpátiri tɔ tii náah̄ti

Kuyie mpāñnāh̄ti náah̄tò Sofonii do yóó wāri o pátiri kè okpààti Sosiasi mu nyí tũntɛ Kuyie ncíētè mubáamu. (Wénté 2 Bekpààtibè 23:1-28)

Kòo náké Kuyie nyóó bekénèmè Sudaa kó kuwu nkɔbe nè Isidayeeriɓe 1:1-2:3, kénáké ke d̀̀: Kuyie nyóó kuw iwu nyii fité Sudaa ei nè Sedisademmu kperi, kèwēte kètũntɛ Sedisademmu, bèè tú benitisààbè ke wetí kè bèè mbo de miɛke.

Di mpátiri náah̄ti duó ke dòmmè

1. Nebukannesaa yóó wēte ké bè domè
2. Kuyie mpāñnāh̄ti náah̄tò Sofonii de nyu ke tú
3. Kuyie nkó diyè 1:1-2:3
4. Ò nàkémè Kuyie nyóó potémè yebotè yèè bè fité 2:4-15
5. Kuyie nyóó poté Sedisademmu kɔbe kédeè ké bè deetémú 3:1-20

1 Di mpátiri ti náá nti Yiè nKuyie ndo béinnè tì nti Sofonii. Esekiasi weè do peité Amadia, kè Amadiaa peité Kedadia, kè Kedadiaa peité Kuusi, kè Kuusi peité Sofonii, kè ti Yiè nKuyie nhò béinnè Amɔɔ bire Sosiasi Sudaa kɔbe kóo kpààti kpàti miɛke.

Kuyie nnàkémè kù yóó potémè kutenkù kumɔu

² Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Sofonii ke d̀̀: Mí ndi Yiè nKuyie n yóó kuɔmu dèè kó dimàà bo ketenkè ínkè,

mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

³ N yóó kuɔmu benitibè nè iwũ nè sinɔɔ nè siyĩ.

N yóó kuɔmu benitiyeibe nè be t̄mmú,

n yí yóó súz nhonitì bá omàà,

mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

Kuyie nyēm̄mè kù yóó poté Sudaa kɔbe nè Sedisademmu kɔbe

⁴ Kè Kuyie mbéi nke d̀̀:

N yóó youte n nòutè nte Sudaa kɔbe, nè Sedisademmu kɔbe bemɔu ínkè, kédeite dibɔɔ Baadi kperɛ dèè kraá nè bebɔɔyembè, bèè p̄i ndi t̄mmú,

⁵ kékuɔ bèè dèkù dedànnè ke báá ndiyè,

nè otānkù nè siwāā,

nè bèè n dɔúnnè dinùù ke tú bè bo nni n tū,

nke wēte ke parikunè be ɔɔ Midikɔɔ kó diyètiri.

⁶ M bo kuw bèè b̀̀tinnè mí ndi Yiè nKuyie nke ténke í n waà,

nke ténke í m bekù timatì.

⁷ Yínè yúóó mí ndi Yiè nKuyie,

m miɛke kó diyè duunnímu n waámmu n wũɔ ke dèè, ke cáñné bèè yóó di m banni.

⁸ De yiè bo tuɔke dii yiè

m bo poté okpààti t̄mbè nè sikipààtibí, nè bèè tekíí ibotí tei kó muyaàñnínmu ke cɔú be borime.

⁹ De yiè m bo poté bèè dèkù yebɔɔwũɔt̄rè nè bèè taà nè

bèè yiè n cíētè bè fèke dè nè bè ciitè betɔbè ke cuó dè.

¹⁰ De yiè iúu bo dátinnè Sedisademmu ei,

dibòri bè tu di siyĩ kó dibòri,

kè yedabùò nní mbo diheikari bè tu di Diheipànni,

kè kunɔɔroo mbo yetārè ínkè,

Mí ndi Yiè nKuyie mmî béi.

¹¹ Díndi bèè bo Sedisademmu eikari bè tu di Makitesí, kɔmmúnè yedabùò nke yé

berpotambè bemɔu òmɔú í yóó nsúómmè.

Bepotandiebè òmɔú í yóó nkpaá.

¹² De yiè m bo wammú Sedisademmu kɔbe nè fem̄in-fè,

m bo yà de yiè bèè kàri be kpàti ínkè bètèi,

ke náá nke tú,

mí ndi Yiè nKuyie n yí dɔ̀ri demarè dèè tu desààrè,

yoo deyeire.

¹³ M bo duó nkè bèè eí be kpàti, képuɔ mbe c̄éi.

Bè maámu sic̄éi bè me nyí si tati,

bè fikúmu finyí kó detie mbè me mbáá yà de naà.

Bè nàkémè Kuyie mbeénti kó diyè kpéi

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀:

Mí ndi Yiè nKuyie m beénti kó diyè auténímu,

di duunnímu, ke tũ̀kení ke dèè,
yɛdabũ̀ò nkó diyìè ndi,
de yiè dè bo páké bekpàritiebe kè bè nkuò nke tú:
We mbo ti dɛɛtè!

¹⁵ De kó diyìè m mièke bo di cúté,
de yiè kufɔ́waá nnè meyeñcaàrimè kó diyìè ndi,
de yiè ndi bè yóó di pɔntemè pái pái,
de yiè dè bo kɔ́ti kɛ́yááké,
de yiè kupáku nè yewetè dè bo ãntè,
¹⁶ De yiè sikpàriéú bo nkuò,
kè behããpòmbèe duó yekékè iduotí fité yè,
képuo nyedèrè,
¹⁷ De yiè m bo tanné benitibè meyeñcaàrimè mièke,
kè bè nhããnte tiyũ̀nti kɔ́me,
bè n yeténè mèè kprí mí ndi Yiè nKuyie,
nè de kprí mbe yĩ mbo cóú nketenkè mutáá nkɔ́me,
kè becíribè ncóú cóú tiyontí dòmè.

¹⁸ Be sɔɔ nyoo be mátipéfi báá na ké bè dɛɛtè,
m mièke bo bè yè dii yiè,
kéccúté muhãã nkɔ́me
De yiè kutenkú kumɔu bo cúté
De kó diyìè m bo kuɔ bèè kó dimàà bo ketenkè ònkè.
Diyìè yeiri yó nni ndi de yiè!

Kuyie mpããnáànti náàntò túmè bèe ceete

2 De kó difɔ́nkúò kè ti Yiè nKuyie mpããnáànti
náàntòò béi nke dò:
Díndi kubotí kùò kpa ifei,
Tíinnè kɛ́totí di yèmmè kéceete,
² Kè bè mu nyí di bèti,
kè di ciété kuyaakú ɔ́ɔ tɔ mèè botí timútì.
Kè ti Yiè nKuyie mmieke mu nyí di do,
kè di cúté muhãã ntēmè.
³ Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie nke tũ̀ nku tannò,
wammúnè ku, ndɔ̀rinè kù dómè ke kékũ̀nko dimáà,
kè dè naati ku mièke yiè dí yenté.

Kuyie ncaummè deyìikè bíékè kɔ́be

⁴ Kasaa èi yóó dɔ̀nkomu,
kè Asikanɔɔ kperii naá ndikpáà,
kè Asidɔ́ti kɔ́be ciété bá diyìè mu nyí còhné yeyo,
bè bo denne Ekunɔɔ kɔ́be be èi mièke.
⁵ Di bo yà díndi dàméèri pɛ́emmè kɔ́be,
díndi Kedetiibe kó kubotí,
mí ndi Yiè nKuyie m mí di kpannè,
díndi Fidisitèèbe Kannahãã èi kɔ́be,
ke tú di kó dihei bo paà di nitibè.
⁶ Dàméèri pɛ́emmè kó kutempè mbo naá ndinacẽn-
hòò,
benaacẽmbe kó diciènni, tipìetì kó ditũ̀nni.
⁷ Sudaa kɔ́be bèè bo nkpaá bèè yóó tieke de kó kutem-
pè,
kéncẽmmù be wṹ ke wentí Asikanɔɔ èi kó sicéí mièke,
ke yé mí ndi Yiè nKuyie mbè tũ̀ nkù mí yóó bè
kòhnémè,
kéwète ké bè còhné be fɔ̀tìri.

Kuyie ncaummè Mɔ́abu nè Amɔɔ èkè kɔ́be

⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Díndi Mɔ́abu èi kɔ́be nè Amɔɔ èi kɔ́be,
n kèemu di daúmè n nitibè ke bè sãã,
nke fietè be tenkè ke yìénè di kɔ́ke.
⁹ Nè de kprí mMɔ́abu kperè bo naá nSodɔ́mmu kperè,
Kè Amɔɔ èi kɔ́be kperè naá Komɔɔ kperè,
tipòti bo yè be tenkè,
kè bo naá ndikókétári,
kè bo dɔ̀nko yúóó.
N kɔ́be bèè bo yenté,
bè bo bè pònte kétieke be tenkè.
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa Isidayeeri be tũ̀ nkù m
bomu,
kè mí béi.
¹⁰ Bè mòòte tèè fentè kó mucɔ́ntimu mmu dende,
bè sènkèri mèè kprí, mí Mpakedaa, n nitibè ke bè
sãmmú.
¹¹ Mí ndi Yiè nKuyie m bo bè benke mmáà kè bè n yɔ́te,
m bo pɔ́nte yebɔ́kè wérimú,
kè titenti timɔu kɔ́be nínkú,
bá wè o kari ké m bántè.

Kuyie ncaummè kubakú yóú nè kucã̀nku kɔ́be

¹² Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:
Díndi múnke Etiopii èi kɔ́be,
n yóó duú nkè bè di kuɔ mudoò mièke nke.
¹³ N yóó youtemu n nòutè kubakú yóú bíékè,
képɔ́nte Asidii,
kè Ninifu dɔ̀nko kénaá ntedɔ́ntè.
¹⁴ Ninifu èi bo naá nyiwṹ kó diweñni,
tikpasĩnti timɔu botí kó diãri,
yèondo nè ondopúsicayi bo nwentí de kó yesã̀nkè
ínkè.
Yèondo bo nkuò sicéí kó sibòò ònkè,
bè bo u sétiri kó ideí.
¹⁵ Benitibè bo m pɛ́nkú ke di yàù kè dèe bè di
kè bè ndi daú ke yókii be baayo ke tú:
Dihei dii do kari ke í yĩ̀kù,
kè di yèmmè ndò di í mànnè dimari,
dii naá ntidobontì,
ke naá ntikpasĩnti kó diãriàà?

Kuyie nkpànnè ti Sedisademmu èi kɔ́be

3 Kè Kuyie mbéinnè Sedisademmu èi kɔ́be ke dò:
Di bo yà díndi Sedisademmu èi kɔ́be,
di to yeè kpeñni,
bá di borime í wenni,
kè di fèũ̀nko ditɔ́bè,
² Mí ndi Yiè nKuyie n di yumu kè di yete,
di í kèhté n tié,
di í n duú ndimáà,
di í n tɔ̀nnè dimáà.
³ Sedisademmu kó bekpà̀tibè sã̀áténè yeciricirè nye,
yèè kontí.
Bèè baké kè bè sã̀áténè timuntũ̀nti,

tii ʒʒ pí nkuyuoku ke cáákoo bá tì báá súʒ nkè dèe wenté.

⁴ Bèè yé mbè tú m pãánaànti náam̀bè Sedisademmu, bè í tú n kuʒ bè tú beyóóbè mbe, kè ikuʒ niùbè sāūri dèè tú n kperε, ke caàri n kuʒ.

⁵ Mí ndi Yiè nKuyie m me mbo be ei mieke, ke dɔ̀ri dèè síé dènde ke wenni, bá dii yiè ke bè dènni n kuʒ, nh ʒʒ í nsoó ndiyiè mari.

Nè memme ifei í pī meyei ndɔ̀riwè.

⁶ Kè n kùʒ ke kùʒ yebotè, ke pùʒ mbe dèrè nè be ekè, kè ye kó ice dɔ̀nko,

bá òmɔ̀ tḗhke í dè kerì, kè benitibè dèè dihei, oniti tḗhke í bo di mieke.

⁷ Kè n yèmmè dò ndíndi Sedisademmu kɔ̀be,

di bo n depe kékénté n tié, bá di báá yé n di tiè ntii kpréí, kè dèe yie nkè dihei báá pɔ̀nte n né níí di poté kè di né dɔ̀ke dɔ̀ meyei, nkè dèe pḗtè dè do dòm̀mè.

⁸ Di nni m baa tūnke mí ndi Yiè nKuyie, n kéroomu ke bo di bekénè.

N tãátému ke bo tíí nyebotè, kéwēnné yekpààtiyɔ̀,

kè m miekeε bè còúté

kè m mieke kó kuyiinkù kumɔ̀ bè do.

Dè n yonkemu di n yete mēè kpréí

kè n yóó cɔ̀ nkutenkù kumɔ̀ mmuhãá.

Kuyie nnàkémè kù yóó ceètemè yebotè

⁹ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke dò:

De m̀nni bo tuɔ̀ke dii yiè m bo ceete yebotè, kéwénk̀nnε be nò

kè bè nni mbáá,

nke pí n tōmmú nè meyèmmè mēmáà.

¹⁰ De m̀nni n nitibè bèè ciété bè bo íténí Etiopii, kékɔ̀tení m borè ké m bántè ké m pãmmú yepārè.

Kuyie nyóó dɔ̀m̀mè Isidayεeribe bèè yó nkpaá

¹¹ De kó diyie, díndi n kɔ̀be,

ifei tḗnke í yó ndi bonè meyei ndi n d̀̀ m̀.

De yiè n yóó deitemu sipɔ̀ yembè di cuokè.

De m̀nni sifeí yembè í yó nkpaá, ditã̀sà̀ri n ciété bo dii ínke.

¹² De yiè n yóó súʒ mbèè í m̀ke bèmbε sifeí, nè bèè kék̀nnε bemáà,

kè bèε wammú dis̀ri m borè.

¹³ Isidayεeribe bèè bo nkpaá de yiè,

bè tḗnke í yó ndɔ̀ri meyei,

bè tḗnke í yó nnáá nsiyáàbisí,

bè tḗnke bá ncií mbetɔ̀bè,

de m̀nni bè bo nyo nke dɔ̀,

òmɔ̀ bá mbè kɔ̀nnè.

Sedisademmu kɔ̀be dòm̀mè kényãnku

¹⁴ Díndi Sedisademmu kɔ̀be ndiènnè diwèi, nyiúnè, nyãnkunè, ndaúnè di yèmmè mem̀.

¹⁵ Mí ndi Yiè nKuyie n tḗnke í yóó di poté,

n keimmu di dootitɔ̀bè,

mí ndi Yiè nKuyie nyIsidayεeribe kpààti,

m bomu di cuokè,

di tḗnke bá nyiék̀ dèmarè.

¹⁶ De yiè bè bo nnáá nSedisademmu kɔ̀be ke tú:

Di bá nyiék̀, di k̀nti báá yãrike.

¹⁷ Mí ndi Yiè nKuyie ndíndi Isidayεeribe di tū nkù,

m bomu di cuokè

n tú okpà̀riɔ̀nti nwe ke di deeri,

diwèi dii m bonè díndi kè n yãnku,

n di d̀mu ke di kprénk̀nko,

ke yãnku ke íú di kpréí,

kè dè n dò dibanni.

¹⁸ N yóó keimmu meyei ndi ínke, ifei tḗnke í yó ndi bo.

¹⁹ De m̀nni m bo kuɔ̀ bèè do di fḗũnko,

kédeeté díndi bè k̀ute bè,

ke dí tíí díndi bè do bèti bè,

kè di ciété tipiiti timɔ̀,

kéwēte ke dí duʒ ndiyetidieri nè disãnni,

titenti timɔ̀ tii do di diinko ifei ti iikè.

²⁰ M bo wēte ke di tíí ndii m̀nni m̀i yó ndi ni,

kéwēte ke di duʒ ndiyetidieri nè disãnni,

titenti timɔ̀ iikè.

N yóó wēte ke di cónnému di kó dif̀tiri,

kè di dè yà nè di nuɔ̀,

mí ndi Yiè nKuyie mm̀i béi!

ASEE

Di mpátiri t̃ t̃i ñáànti

Asee kó dipátiri kó tináànti ti náá nhAsee do d̃d̃ d̃è kó dimàà ndi kè dè bo yie nkè benitibèe maá Kuyie ncíètè Sedisademu dè do s̃ mbè iténímu Babid̃nni b̃è do b̃è p̃ nkékònnè kè kéd̃d̃ tidaati. Bè do konní kè d̃èe m̃ontemu b̃è né mu nyí ndààte ke bo w̃ète kémaá Kuyie ncíètè. Kè Asee nyáúkunko be k̃nti kè b̃è bo maá Kuyie ncíètè, kòo mbè nàá nke tú b̃è yóu Kuyie ncíètè nte kè t̃è do d̃èe te kè b̃è ta tic̃iti mieke, kè s̃ kúúti mediè nkék̃s̃ú s̃ámp̃, kè Asee nyáúkunko be k̃nti ke tú b̃èe maá Kuyie ncíètè kè b̃èe yà diw̃èi Kuyie nk̃obe kù w̃èh̃k̃unne b̃è do nkém̃m̃ke di.

Di mpátiri náànti duó ke d̃ommè

1. Asee ỹemmè b̃èe w̃ète kémaá Kuyie ncíètè 1:1-15
2. Bè yáúkunnemè be k̃nti Kuyie ncíètè marimù k̃p̃í 2:1-23

Bè d̃ommè k̃ew̃ete kémaá Kuyie ncíètè

1 Okpààti Dariyuusi kp̃àti benni did̃eri do ndi, ot̃ànkù kuónwè kó diyie ketiri, kè ti Yiè nKuyie nduó nkè ku p̃ãnáànti náàntò Asee béinnè Seditieri bire Sodobab̃eedi Sudaa k̃obe kó kùmàndáà nè Yotisadaki bire Sosuwee ikuó niùti diewè ke d̃: ² Nte Kuyie Mpakedaa tu mù, ku tu: Benitibè nàá nke tú dè mu nyí t̃ùkè b̃è bo maámè n cíètè. Dèe te kè kù tu n di beke ke d̃: ⁴ Dè né t̃ùkemu díndi bo nh̃àmè sic̃s̃àasi mieke kè ku cíètè doà? ⁵ Ntenè t̃unké Kuyie Mpakedaa tu mù, kù tu: Totínè di ỹemmè t̃i di tuòkùnì ti íñkè,

⁶ Di s̃ kúúti mediè kédeite s̃ámp̃ kédì kéauté, k̃éỹà menaà nkéauté, ke s̃ dáátí tiyààti bá muséé mbáá yè, kè b̃è yietí ot̃nti ìi p̃èètóo kéndò nhò ì c̃s̃ diyaàỹd̃rì d̃i d̃i d̃i.

⁷ Kè Kuyie mbéi nke d̃: Totínè di ỹemmè t̃i di tuòkùnì ti íñkè, ⁸ kédeke dit̃ari íñkè kék̃s̃ūnì id̃eí kémaá n cíètè dè yóo n narikemu kè n déúk̃unne n ỹet̃irì te mieke. ⁹ Kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa béi nke d̃: Di s̃ kúúti kényé ke bo deite mediè m̃me, ke né deite s̃ámp̃, kè di dè kp̃enñéni t̃ec̃íètè n fuute kuyaakù d̃e íñkè. Ba nk̃p̃í nte?

N cíètè do mèè k̃p̃í nke, bá wè kòò dàkenè o k̃pete.

¹⁰ Dèe te kè fet̃aaf̃e yietí kè tidiiti yete.

¹¹ M̃i d̃uó nkè fet̃aaf̃e yietí

di tenkè kem̃ou mieke nè yet̃arè íñkòo, kè tidiiti nè fiñỹi kó detie nnè odifiè k̃pere kè dè k̃p̃í nè tidiiti t̃i kó dimàà p̃i ketenkè íñkè kè t̃i k̃p̃í. Benitibè nè iw̃s̃ kè dè di mes̃emmè, di ñou kó mut̃mm̃ú mum̃ou kè mù yete.

¹² M̃em̃me Seditieri bire Sodobab̃eedi nè Yotisadaki bire Sosuwee ikuó niùti diewè, nè bes̃ombe b̃em̃ou kè b̃èe k̃enté ti Yiè nKuyie mbè nàké t̃i nè ku p̃ãnáànti náàntò Asee ñuú mieke, k̃ém̃ote ti Yiè nKuyie nkó kuf̃waá. ¹³ Kòo b̃è nàké ke d̃: Kuyie ntu kù di boñemu, kunku Kuyie nkuú béi!

¹⁴ M̃em̃me kè ti Yiè nKuyie ñamp̃e Seditieri bire Sodobab̃eedi ỹemmè Sudaa k̃obe kóò kùmàndáà nè Yotisadaki bire Sosuwee ikuó niùti diewè k̃me nè benitibè b̃em̃ou k̃me, kè b̃èe k̃tení k̃p̃í m̃mut̃mm̃ú ti Yiè nKuyie mbè t̃i nkù cíètè kunku Mpakedaa.

¹⁵ Okpààti Dariyuusi kp̃àti benni did̃eri kóò t̃ànkù kuónwè kó diyie sip̃isid̃e nè dinaanni do ndi.

Kuyie nyóó w̃ète k̃eduómmè ku cíètè diyetidieri

2 Okpààti Dadiyuusi kp̃àti benni d̃eri, ot̃ànkù yié-nwè kó diyie sip̃isid̃e nè dimáà. Kè ti Yiè nKuyie nyíé k̃énáké ku p̃ãnáànti náàntò Asee ò bo nàké t̃i benitibè, ² kóò béinnè ke d̃: Náké Seditieri bire Sodobab̃eedi Sudaa k̃obe kóò kùmàndáà nè Yotisadaki bire Sosuwee ikuó niùti diewè nè benitibè s̃ombe ke d̃:

³ Di mieke we ndo yà n k̃peti do d̃ommè n cíètè mieke? Di né t̃è w̃uómmè yíe, ntè d̃ommè? T̃è í náá ndet̃et̃ir̃àà?

⁴ F̃s̃ nSodobab̃eedi nè Yotisadaki bire Sosuwee ikuó niùti diewè yáúk̃unne di k̃nti, dihei kó benitibè b̃em̃ou, yáúk̃unne di k̃nti ke p̃í n t̃omm̃ú.

N di bonèmu. Mí nKuyie Mpakedaa mî béi!
 5 N do ti ndi nàkému di yeti dii m̀̀nni Esibiti.
 N kó Muyaá ndi bonèmu, di bá nyíèkù!
 6 Mí nKuyie Mpakedaa mî béi nke tú:
 Dè kpaá sám̀pó nwe,
 kè n sãntè tiweti nè ketenkè nè dàméèrì, ketenkè
 kem̀̀u.

7 M bo sãntè yebotè kè ye kpàti tim̀̀u cóúnni m borè,
 kè n wète kéduó n cíètè teyetidieri.
 Mí nKuyie Mpakedaa mî béi!
 8 Mî te mes̀̀w nnè timáti péfíti,
 mí nKuyie Mpakedaa mî béi!
 9 N cíètè yètiri bo deuke kèpèéte di do d̀̀mmè
 n yóo di duómmu meom̀̀pùmè,
 mí nKuyie Mpakedaa mî béi!

Wèè í yie nKuyie nyé mm̀̀u ò d̀̀̀̀ri dè dem̀̀u ̄ nsim̀̀mu

10 Dariyuusi kpàti benni dérì otãnkù wéinwè kó diyie sipísidé nè dinaanni kè ti Yiè nKuyie mbéinnè ku pã́nããnti náãntò Asee ke d̀̀: 11 Mí nKuyie Mpakedaa mî tu: Beké ikuó niùbè kè bè da náké ikuó yé mm̀̀u,
 12 beké ke d̀̀: Kè dè d̀̀ nyikuó niùti m̀̀u cṹ imaa bè fèútè ì Kuyie nho yaàỳrì mieke, kè di kàáké pèé yoo mudii yoo menaà nyoo mekùò, yoo tidiiti teti mati ti bo wenkaà? Kòo bè beke. Kè bèè ò tè́hné ke d̀̀: ̄̀! 13 Kè Asee s̀̀wte kébéi nke d̀̀: Kòo niti né kàáké ocìi ke s̄́nte, ke kàáké dende kó demarè dèe s̄́ntaà, kè dè báá s̄́nte? Kè bèè ò tè́hné ke d̀̀: Dè bo s̄́nte. 14 De m̀̀nni kè Asee bè nàké ke d̀̀:

Di kperè me ndò ndíndi ku mbotí
 di kperè me ndò nti Yiè nKuyie nyiikè,
 di d̀̀̀ri mùù t̄́mmú me ndò,
 di kù pã́ ndèè kó dimàà s̄́mmu.

Wèè yie nKuyie o kperè ̄ nyíemmè

15 Kè ti Yiè nKuyie nyíé kè bè béinnè ke d̀̀:
 yíe nnè yewe yèè kpaaní,
 totínè di yèmmè mes̀̀a nti di tuòkùni ti ínke.
 Ke né na kèpúúte n cíètè.
 16 ̄̀nti di tuòkùni?

Di ̄́ k̄́ú kùù paku kèpéte meyòbii ntiyòti tidéti
 Di ̄́ ku nk̄́ú di m̀̀nni kèpéte meyòbii nkuyòrikù
 kùmáà

di ̄́ t̄́ú kùù paku fínyí kó yebe
 kékuati menaà nképie nteçètè,
 di ̄́ ku nt̄́ú kékuati kéuté teçètè dikèè.
 17 Kè n duó nkè tidiiti fã́ ndepaa nke pù̀ti.

Kè yemátãrè càari desonne
 kè di c̀̀u detetirè,
 bá nè memme di í wètení m borè.
 18 Totínè di yèmmè ti yóo di tuòkení nè yewe yèè
 kpaaní ye kpéi,
 kétúóte otãnkù wéinwè yiè nkó diyie sipísidé nè di-
 wéinni yiè,
 di pù̀úte dii yiè n cíètè,

19 Demarè kpaá ke ã di buo miekaà?
 Detie mbè tu dè fínyí nè fikíè
 nè kèdènáti nè odífíè dè kpaá peià?
 Ke túóte yíe nkó diyie nè yewe sonyoo
 n yó ndi d̀̀̀rimu mes̀̀a.

Kuyie ndóunnè dii nùù Sodobabèedi

20 Weè tãnkù yiè sipísidé nè dinaanni yiè, kè ti Yiè nKuyie nyíé kébéinnè Asee ke d̀̀: 21 Náké Sodobabèedi Sudaa kòbe kòo kùmàndàà ke d̀̀: N tú n yóo yíé kèsãntèmu kéinkè nè ketenkè.

22 N yóo buómmu yekpààtiyò kó yekpààtikarè,
 kédeite bekpààtibè kó muwérimú.
 N yóo buómmu sikpàrinaaséí nè si dèèbè,
 kékuo besãndèèbè nè be séí.

N yóo duó mbá wè kòo kou wèè ò kù.
 23 De yiè m bo da túóte f̄́ nSeditieri bire
 Sodobabèedi n kóo t̄́nti kàa ndò n kó mumámáá
 mmecannimè k̄́mu † yoo ò mm̀̀u ù kè mù ntú o kó
 mecannimè kòo d́ kécanne demarè wèè mù ìkú de
 ínke. Kòo wãri dipátiri wèè mù ìkú di ínke kè dèe benke
 wèè di wãrimè.

N tãáté f̄́ nwe mí nKuyie Mpakedaa mî béi!

† MUMÁMÁÁ MMECANNIMÈ K̄́MU: Okpààti do ̄́ ndúúkú mù mmu

SAKARII

Di mpátiri tɔ̀ tii náànti

Sakarrii do yóo náké Kuyie mpānānānti ke sɔ́ mbè í kraani bè do bè p̄mmú kékònnè kè Babidɔnni. Ò náké tii náànti wetínè mefiè mbè maá dii m̀nni ndi Kuyie nc̄ētè ḱntɔ̀ ḱtuɔkenè yebie ntek̀̀pítè (1000) Kirisi, okpàati Kuyie ntāāté wè kɔ̀be yó mbo yè diwèi mieke. O pátiri náànti cūmpúrimu, kè dii né wēte ke tú dii náké Kirisi, okpàati Kuyie ntāāté wè ḱrí nkè dè feí, dii múnke náké Isidayeribe ḱrí nnè yebotè kè dè feí, weè náké Kirisi, okpàati Kuyie ntāāté wè tumè Kuyie, nè ò tumè oniti páíí, nè ò tumè ikú nùti, ò kék̀̀nnemè omáà, ke k̀tení kútenk̀̀ bè do tú ikú nùbè kè bè ò yete. Weè múnke náké bè yóo ò fitémè kék̀̀cuté medítibii nsipísitāāti ke náké Kirisi, okpàati Kuyie ntāāté wè wētínimè kè Isidayeribe bo ò yà wenwe bè baaké wè kédemmu ke d̀ ò tu be kóo kpàati. Weè náké Kuyie nc̄ētè yóo wēte kémaámè Sedisademmu, kè diwèi k̀tení. Ò múnke nákému yem̀̀rè sɔ̀nye ḱrí.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Kuyie mpānānānti náàntò náké Isidayeribe ke tú bèe ceete 1:1-6
2. Mebenkùmè Kuyie mbè benkemè ke bo bántè Sedisademmu èi kɔ̀be 1:7-6:15
3. Bè t̄́nné tì Babidɔnni èi kɔ̀be t̄́nni bè kè dè ntukúnè menùboummè kó tináànti 7-8
4. Kuyie mpānānānti náàntò náké tì kè dè ntukúnè tii yóo d̀̀̀ Isidayeribe m̀nni ḱntɔ̀ ḱtuɔkenè Kirisi, okpàati Kuyie ntāāté wè bo wēténimè ḱdi tikpàti 9-14

SAKARII YÀ MÈÈ BENKÙMÈ

Kuyie ntumè ku kɔ̀be wēténí ku borè

1 Okpàati Dariyuusi kpàti benni didèrì otānk̀̀ n̄in̄ wè mieke nke Kuyie mbéinnè m̄ ku pānānānti náàntò Sakarrii Ido bire Bedekia kó debire ke d̀: ² Mí ndi Yiè nKuyie n tú, m mieke do peikemu di yembè mediè. ³ A bè náké ke d̀: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa, m̄i tu bèe wēténí m borè, kè n wētoo be borè, m̄i me nyè. ⁴ Di báa teetè di yembè, n do duó nkè m pānānānti náàntè n yu bè ke tú bèe wēténí m borè, ḱyóu kuce kuyeku bè t̄́ nk̀̀ nè be d̀̀̀rimè yeime, bè me nyí nkènté bè bè náà nti, bè í ndake de kp̄ti. Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i t̄́ ndi denni. ⁵ Yé di yembè k̀te kè? M pānānānti náàntè tá? Bè í kuà? ⁶ Bá nè n duó nyèè tannò m pānānānti náàntè nè n do bè náké tii náànti, deè do t̀̀kení di yembè kè bèe wēténí ḱbèi nke d̀, Kuyie Mpakedaa do béi nke d̀ ò yóo ti d̀̀̀mè ice iyeyi t̄́ t̄́ nyi nè ti d̀̀̀rimè yeime ḱrí ò me nti d̀̀.

Kuyie ndo benkemè Sakarrii kòo yà besāndèèbè

⁷ Okpàati Dariyuusi kpàti benni didèrì otānk̀̀ t̄́pítè nè omáà, bè tu wèe t̄́nk̀̀ Sebati †, diyie sipísidè nè dinaanni yiè, kè Kuyie mbéinnè Sakarrii ku pānānānti náàntò. Sakarrii do tú Ido bire Bedekia kó debire nde.

⁸ Kòo béi nke d̀: N duó keyènkè nke kè Kuyie nni mbenke, kè n yà oniti m̀̀ kòo dèke tesānw̄tè ke cómmú tifāpè̀̀ti cuokè bè tu t̄́ m̄̀riti tii c̄́e n̄f̄íkú ke c̀tè, kè sitesì ò t̄́nni siw̄̀̀sì nè s̄̀̀ d̀̀ mmet̄̀̀ nnè s̄̀̀ péi. ⁹ Kè m beke Kuyie nt̄́nni dii n náànnè ke d̀: N Yiè nh̄̀̀mbe mbe? Kè di d̀: N yóo da nákému bè mbe.

¹⁰ Di kraá me nnáà nkòo niti wèe do cómmú titieti bè tu t̄́ m̄̀riti ti cuokè ke deke tesāntè kòo d̀: Kuyie nkuù bè t̄́nni kè bè bo ce nkutenk̀̀.

¹¹ M̄̀mme kè bèe náké Kuyie nt̄́nni dii cómmú titieti bè tu t̄́ m̄̀riti ti cuokè ke d̀: Ti c̄̀mmu kútenk̀̀ bá kunampoo í bo, bè k̄̀ri béu nwe.

¹² De m̀nni ndi Kuyie nt̄́nni béimmè ke d̀: Ti Yiè Kuyie Mpakedaa! Dè yó nkááké de kè mesémmè da p̄̀nnè Sedisademmu nè Sudaa ekè sɔ̀nye, a mieke péi yè kè dè m̀̀ke yíe nyebie nsipísiyiekè?

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè tináànti íbáamm̄i kp̄ti ku t̄́nni dii do n náànnè, kè di d̀:

Kuyie nyóo wēte ḱtiekemè Sedisademmu

¹⁴ Náké Sedisademmu kɔ̀be nè Siȳ̀̀ kɔ̀be ke d̀: Ti Yiè nKuyie Mpakedaa tu:

Kù bè d́mu kè dè kù t̀̀̀ mmuháá nk̄̀me.

¹⁵ Kè ku mieke né cóú mmediè nyibotí t̄́i,

† *SEBATI: Bè do kaammè betā̀̀bè nè ti bè k̄̀ammè dè í w̄̀. Be kóo t̄́nk̀̀ Sebati berinè ti kó betā̀̀bè oketiwe nè odèrì de cuokè nke (tā̀̀pò nè dewannè de cuokè).*

ìi kàri bàmmù, ke yé ku mieke do peikemè
Isidayeeriibe sámpó nwe,
kè kù ndú ìi yúú mbe to,
kè ì né tonté ke bè tanné mesémmè mieke.
¹⁶ Deè kpéi nte, kè ti Yiè nKuyie Mpakedaa tu,
kù wéti ke bo dḡḡ Sedisademmu eì mesàà,
kè ku cīētēē wēte kémaá di mieke,
kè bèe wēte kémaá sicēī di mieke.
¹⁷ Kè Kuyie ntōnnii yíé ké n náké ke dḡ:
Náké be ke tú:
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí tu:
nh ekè yóó wēte kápíemmu mesàà,
kè n wēte kétéie Sedisademmu kébántè Siyḡḡ.

Kuyie nyíé ke benkemè Sakarii yeyiè nnè bemáábè

2 Kè nní nwúó nkè Kuyie nni mbenke kè n yà yeyiè
nyènàà. ² Kè m beke Kuyie ntōnni dii do n náánnè
ke dḡ: Ye nyiè mbenkú ba? Kè di n tēnné ke dḡ: Yè benkú
ibotí kperiyi nyi ìi do cíe nyIsidayeeriibe Sudaa kḡbe nē
Sedisademmu kḡbe.
³ Kè dēndēe pēētóo kè ti Yiè nKuyie nní mbenke
bemáábè bēnàà. ⁴ Kè n kù beke ke dḡ: Bè kḡtení ke bo
dḡḡ ba? Kè kù dḡ: Bè kḡtení ke bo donné yeboté
kḡmbùḡḡti nti ke bóké yeyiè nyè do kḡmmu nē yè Sudaa
kḡbe ke bè auté ke bè cíe.

Kuyie mbenkemè Sakarii wèè tḡ kuhḡḡ ke bo benné di- heì

⁵ Kè Kuyie nní mbenke kè n yà onìti kòò pikú o nḡùtè
kuhḡḡ kùù beúnè. ⁶ Kè nh ò beke ke dḡ: A kḡri ke? Kòò
dḡ: N kḡri ke bo benné Sedisademmu nwe kḡyà o
okùmè màmmè nē o pēkùmè.
⁷ Kuyie ntōnni dii do n náánnè kè di nkpaá cómmú,
kè diteri marii kéténi ké di co. ⁸ Kè dii di náké ke dḡ:
Coké kénáké odapàà nwèè me ntḡ kuhḡḡ kùù beúnè ke
dḡ: Sedisademmu eì yó nfeíomu, iduotí báá di fité
benitibè bèè yó mbo di mieke nē iwḡḡ dè í sénní. ⁹ Mí
ndi Yiè nKuyie mmīl mḡmmu n yó ndo mmuhḡḡ nkó
kuduotí ké di fité, kè n kpeti mbo di mieke.

Kuyie nyumè bèè do cīété

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie mpéi nke dḡ:
Eì! Mí ndi Yiè nKuyie mmīl tu:
Íténè díndi n do cíe mbè
kè di taá ibotí tēi mieke
cokénè kḡyè kubakù cānku kó diheì mieke.
Mí ndi Yiè nKuyie mmīl béi.
¹¹ Eì! Díndi Sedisademmu kḡbe
bèè do bo Babidḡnni cokénè kḡyenté.
¹² Di Yiè nKuyie Mpakedaa wèè n tōnni ke n duḡ
mmuwērímu ke tú n náké ibotí tēi ìi di fēũnko ke dḡ:
Kè wèè di kááké ò káá nku nḡnnitè nte.
¹³ Kuyie ntu kù yòute ku nḡùtè nte
ibotí ìi do di dḡḡtidaati i ínkè,
kè ì bo naá ndi kó tidaati.
Dè bo dḡḡ dii mḡnni di bo banté ke dḡ nKuyie
Mpakedaa wèè n tōnni.

¹⁴ Kù tu: Nyíúnè,
kényānku díndi Sedisademmu kḡbe,
kù kèróomu ke bo mbo di cuokè.
Kunku Kuyie nkuù béi.

¹⁵ Yeboté péu bo kù taunnè de yìè,
kéntú ku kḡbe kè kù mbo be cuokè.
De yìè bè bo banté ke dḡ nKuyie Mpakedaa wèè n tōn-
ní.

¹⁶ Kuyie nwéti ke bo tiekemu Sudaa kḡbe
kè bè mbo ku eì
kù wéti ke bo tḡātému Sedisademmu.
¹⁷ Yeboté íné yúóó Kuyie nyiikè,
kù itému ke yetiní ku cēsààtè mieke.

Kuyie mbenkemè ku pāñnáànti náàntò ikuḡ nḡùti dièwè Sosuwee

3 Kè ti Yiè nKuyie nni mbenke ikuḡ nḡùti dièwè kòò
còrmú Kuyie ntōnni iikè, kè dibḡḡ còrmú o bakù
yóu ke bo ò wátí. ² Kè Kuyie ntōnni náké dibḡḡ ke dḡ: Fḡ
ndibḡḡ ti Yiè nKuyie ntu a cīéké! Fḡ ndibḡḡ Kuyie ntu a
bá nwátiri Sedisademmu kù tḡāté wè, oniti yìè ndònnè
kudḡḡ kùù cḡḡ nku kè bè kù pḡte.

³ Kè sḡ nSosuwee còrmú Kuyie ntōnni iikè ke dáátí
tiyààti kè ti ā meyḡḡ. ⁴ Kè Kuyie ntōnni náké bèè bo de
borè ke dḡ: Dáténè we tiyààti meyḡḡ nkpeti, kóò dátín-
nè tiyaàsààti. Di dèè memme kénáké Sosuwee ke dḡ: N
da wēnkunnemu kè bè bo da dátinné tiyaàsààti.

⁵ Kè Kuyie ntōnni sḡtḡ di náànti ke dḡ: Ínnénè we
kuyaàbomboúnkù sààkù, kè bèè ò íhné kuyaàbom-
boúnkù sààkù, kóò dátinné tiyaàsààti, kè Kuyie ntōnni
còrmú de borè. ⁶ De kó difḡnkùò kè Kuyie ntōnni náké
Sosuwee ke dḡ: ⁷ Nte Kuyie Mpakedaa nàá nti. Kù tu:
Kàa tḡ nku kó kuce,
ke tḡ nku kuḡ,
fḡḡ yó mbaké ku cīētè,
kè fḡḡ nwéi te dānkù,
kè n da tannè bèè me ncómmú diè mbe kó fenafe
mieke.

Kuyie nnàkémè kù yóó duḡnnímè odeḡíwè

⁸ Kè ti Yiè nKuyie mbéinnè Sosuwee ke dḡ:
Fḡ nSosuwee ikuḡ nḡùti dièwè nē a kḡbe
kénténè kékéè,
díndi bèè pī nyikuḡ tḡmmú
ke dḡ mmebenkùmè mèè benkú n yóó duḡnkomu
odeḡíwè,

wèè yètiri tu kuye † tēri ndi dēe benkú ke dḡ nnè Yesu
borè meborime pāmmè meè ketírí.

⁹ N dḡḡ nditāri ndi Sosuwee iikè
kè di mḡke inu nyiyiekè.
Mí mḡmmu n yóó kerí di ínkè iwārii.
M bo fūḡ ndiheì dii nkó meyei ndiyiè dimáà mieke.

¹⁰ De yìè diwè bo di pí
kè di nyu ditḡbè yebaa
ke wē nke yo nfínyi nē fikíè de kó yebe.
Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí béi.

† KUYE: Wèè yètiri tu Kuye bè yē nYesu nwe o yètiri

Kuyie mbenkemè Sakarii tefitíkèkètè nè odifìè kó detie

4 Kè Kuyie ntõnni dii n nàánnè, kè dii wēteni ké nh ente bè ʒ̄ ente mēè botí oniti wēè yē nke du. ² Kè di m beke n yà mù, kè n d̄: N yà tesɔɔfitíkèkètè nte, kè mekùò ncũʒ̄ te cuokè te yómmè kè sifitibúkúsi bo siyiekè nè de kó iwē. ³ Kè odifìè kó detie ncómmú te také, muò nte bakù you, mutēmù ku c̄nku.

⁴ Kè m beke Kuyie ntõnni dii n nàánnè ke d̄: N Yiè die mbenkú ba? ⁵ Kè di d̄: A í banté dè benkúmàà? Kè n d̄: N yí banté.

Kuyie ndóunnè dii nùù Sodobabædi

⁶ Kè Kuyie ntõnni n náké ke d̄: Náké ti nnáahti Sodobabædi ke tú:

Dè í tú nè o wērimú mmu yoo nè o kpeti, dè tu nè n kó Muyaá mmu.

Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí béi.

⁷ Ditári dieri f̄ nha í tũke demarè Sodobabædi iikè,

ò bo da p̄nte kédéité kédéite ditári

ò yóó c̄ó ndi n c̄íètè yómmè,

kè benitibè ndi s̄ánti ke tú:

Dì wenni! Dì wenni!

⁸ Kè Kuyie nyíé ké n náké ke d̄:

⁹ Sodobabædi weè p̄útè n c̄íètè

kè weè yóó tē dèè.

Kè d̄e yíé nkàa banté ke d̄o mmí nKuyie mmí ò t̄nko.

¹⁰ Wēè do senku Sodobabædi t̄mmú

ò mù ketíri dii m̄nni kè mù yí deu,

dè bo ò narikè ò bo yà dii m̄nni ò maámè n c̄íètè.

¹¹ Kè n wēte kébéinnè Kuyie ntõnni ke d̄: Odifìè kó detie ndende d̄è c̄ònmú tefitíkèkètè také, muò nte bakù you, mutēmù kuc̄nku, d̄ benkú ba?

¹² Kè n yíé kébeké ke d̄: Kè odifìè kó ibake idéi ì me mm̄ke isɔɔkũʒ̄ti, kè odifìè kó mekùò nyi t̄ nke do mm̄esɔɔ, ndè benkú ba? ¹³ Kè di d̄: A í yé d̄

benkúmàà? Kè n d̄: Áà, n yiè, n yí yé. ¹⁴ Kè di d̄: Benitibè bédébè mbe n t̄áátè bè kè bè c̄óu mmekùò nkè bè c̄ònmú Kuyie Mpakedaa iikè.

Kuyie mbenkemè Sakarii dipátiri kè di pùti

5 Kè Kuyie nyíé ké m benke, kè n yà dipátiri kè di pùti. ² Kuyie ntõnni dii n nàánnè kè di m beke n yà mù, kè n d̄: n yà dipátiri mari ndi kè di okùmè bo métiribè tepítè, kè di p̄kùmè bo métiribè bènùmmù.

³ De m̄nni kè Kuyie ntõnni n náké ke d̄: De kó dipátiri t̄ meyi mmèè yóó t̄ukeni dihei me kó tináahti nti. Kè kupíkù makù kpeti tú beyóóbè bem̄, òm̄ í yó nkpaá dihei, kè kupíkù tekù kpeti tú: Bèè ʒ̄ mparikunè Kuyie nyètiri ke né sou mbè kóò m̄ í yóó nkpaá dihei.

⁴ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n duónko de kó meyi nkè mè bo do oyúókù c̄íètè nte nè bèè ʒ̄ mparikunè n yètiri ke né sou. Mè tati beè c̄í mièke ke bo c̄úté yesānkè kéwēnnè imarí.

Kuyie mbenkemè Sakarii onitipòkù m̄ò kòò k̄ari tenaate mieke

⁵ De m̄nni kè Kuyie ntõnni dii n nàánnè kè dii t̄ónni m borè, ké m béinnè ke d̄: Wénté a bo yà d̄è k̄erini d̄ d̄ommè. ⁶ Kè n d̄: Ba nni nde? Kè di d̄: Tenaate nte a yà mè kè t̄ k̄erini, ke n náké ke d̄: Dihei dim̄ kó meyi mme.

⁷ De m̄nni kè n yà dibieriminni kó kupòkù pòotemè ke àtènni de kó tenaate, kòo nitipòkù m̄ò k̄ari te mieke. ⁸ Kè Kuyie ntõnni d̄: Bè we ntú kuyonku kéndó kòò t̄ntoo te mieke, képoonko dibieriminni kó kupòkù.

⁹ De kó dif̄nkùò kè Kuyie nni mbenke kè n wénté k̄yà benitipòbè bédébè kè bè pùti ke ã if̄eti kè ì d̄onnè f̄c̄onf̄ k̄peyi. Kè bèe túóté tenaate k̄eyoutenè ketenkè. ¹⁰ Kè m beke Kuyie ntõnni dii n nàánnè ke d̄: Bè k̄rinè ke tenaate? ¹¹ Kè di n t̄énné ke d̄: Bè t̄ k̄untinè Babid̄nni nwe ke bo t̄e maá t̄c̄íètè, kè bè maá ke d̄è, bèe t̄e c̄ōnné dis̄ kó diteitiri ínkè.

Kuyie mbenkemè Sakarii sinaas̄i sinàà

6 Kè Kuyie nni mbenke kè n yà sinaas̄i sinàà kè si yètiní yetārè yèd̄éè cuokè, kè de kó yetārè tu dis̄c̄wũʒ̄. ² Kè sis̄i siwũʒ̄si d̄eri teketitè kè sis̄usi d̄eri tedétè. ³ Kè sipéisi d̄eri tetāntè, kè yeȳrè k̄pesi d̄eri tedétè. ⁴ Kè m beke Kuyie ntõnni dii n nàánnè ke d̄: N Yiè die mbenkú ba? ⁵ Kè Kuyie ntõnni n náké ke d̄: Bè yènni itemm̄nke inàà ndi, bè bonni ketenkè kem̄ yie mborè nde, ke bo ke itini b̄mbà.

⁶ Tenaas̄antè sis̄i s̄usi d̄eri t̄ k̄ri kubakù you bíékè nke, kè sipié t̄e t̄ nkè yeȳrè k̄pesii kété kubakù c̄nku bíékè. ⁷ Kè siwũʒ̄sii kété k̄encatiri ke d̄ó mec̄ā, nke bo ce nkutenkù, kè Kuyie nd̄: K̄otenè kéce nkutenkù.

Kè sii coké k̄k̄ote ké k̄u ce. ⁸ Kè k̄u m beke ke d̄: A wúo nsii me nk̄erí kubakù you bíékàà? Si yóó c̄ũnko n Yaá mmu de kó kutemp̄ mmieke.

Kuyie nnàkémè kù yóó déúkunnemè ikuú niùti Sosuwee

⁹ Kè Kuyie nni mbéinnè ke d̄: ¹⁰ Yíe ná k̄ote Sefaniya bire Sosiasi c̄íètè bèè it̄ Babid̄nni ke konni bè de mbo, kàa c̄uté Edidaii nè Tobiya nè Yedaya be borè, bè m p̄ni yèè p̄rè. ¹¹ Kàa yè c̄uté a túóté tim̄ti péiti nè mes̄c̄ nkéd̄ò dikp̄àtip̄i, kè di òò nYotisadaki bire Sosuwee ikuú niùti dièwè. ¹² Kàa d̄è a ò nàké ke d̄: Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí tu:

Wèè yètiri tu kuye † weè yètiní, weè yóó maá mí ndi Yiè nKuyie n c̄íètè.

¹³ Weè yóó t̄e maá k̄entú okp̄àti dièwè k̄enkari okp̄àtik̄ari ínkè

ke baké o n̄itibè kè ikuú niùti nkari o bakù you, kè kunaatí diekù mbo bedé be cuokè.

¹⁴ Kè dikp̄àtip̄i dii, di yó mbo n c̄íètè mièke nke, kè di dennini Edidaii nè Tobiya nè Yedaya nè Sefaniya bire bè n d̄ò dii wèi.

† KUYE: Kuye bè n̄á nkùò k̄p̄éi ndie mbè yé nYesu nwe, od̄etiwè. Wénté Esaii 4:2.

¹⁵ De m̀nni bèè bo medétimè bè bo k̄tení k̄emaá Kuyie n̄c̄iētè k̄è di banté Kuyie Mpakēdaa w̄è n t̄n-ním̄i di borè.

K̄è di yie ndi Yiè nKuyie nkó metammè d̄è yóó d̄òmu nwetì weti.

Bè nàkémè menùboummè kó tináahti

7 Okpàati Dariyuusi kp̄ati benni naanni, ot̄ankù w̄einw̄è bè tu w̄è Kisideu † o kó diyìè naanni k̄è Kuyie mbéinnè mí nSakarii. ² Ke s̄́ mBetēēdi k̄obe t̄nni Sadeseē n̄è o n̄itibè, Dekemmu-Medeki n̄è o k̄obe Kuyie n̄c̄iētè k̄è bè bo kù bantè, ³ k̄ébekénè Kuyie Mpakēdaa kuó n̄iùbè n̄è ku p̄ānāahti náam̄bè ke tú, di d̄ò nk̄en-s̄k̄é ke kuòmmu ke bou dinùù ot̄āñnumw̄è yìè mmieki di do ÿmmè n̄è dim̀nnà?

⁴ De m̀nni k̄è Kuyie Mpakēdaa m̄ béinnè ke d̄ò:

⁵ Náké kubotí kum̄u n̄è ikuó n̄iùbè ke d̄ò:

Di bou yèè n̄ò ot̄āñnumw̄è n̄è ot̄āyìénw̄è d̄è t̄ùk̄e yìe nyebie nsip̄is̄iyiekè, di bou d̄e kó ȳen̄ di n̄ d̄ó m̄èè kp̄éi nkaà?

⁶ Di ÿ nyo ndìi m̀nni ke ȳ, d̄è ÿ ÿ í ntú d̄i yo nk̄è d̄i ȳnà?

⁷ Di í ȳé Kuyie ndo nàkè t̄i n̄è ku p̄ānāahti náam̄bè dim̀nni k̄obe n̄ò mieke, ke s̄́ nSedisademmu k̄obe n̄è yehekè yèè ò fité bè kraá kari bá d̄emarè í bè k̄ónnè. K̄è benitibè kraá píéké Nek̄efu n̄è diyìè taà k̄èè bíékè kó yehekà?

⁸ Mer̄me k̄è Kuyie Mpakēdaa m̄ béinnè ke d̄ò m̄ bè d̄ente kù do bè nàkè t̄i n̄è dim̀nni ke d̄ò:

Mbekùnè tim̄óm̄m̄nti, nd̄ónè dit̄obè k̄émm̄kenè dit̄obè mesémm̄è.

¹⁰ Di bá n̄f̄ēũnko bek̄upobè n̄è iciribí n̄è bep̄òbbè n̄è besénnibè òm̄u bá nwantinè ot̄u meyi.

¹¹ Bè me nyí nyie nke bo k̄énté kù tu mù, ke kù b̄t̄in-né ke kp̄enk̄unne be to. ¹² K̄è be yèmm̄èe kpenke ke naánnè kup̄èrikù, bè í nyie nke bo keè Kuyie Mpakēdaa bè duònni ìi tié nnè t̄i náahti n̄è ku Yaá mmieke, n̄è ku p̄ānāahti náam̄bè dim̀nni k̄obe borè. Mer̄me mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa k̄è m̄ miekeè bè peike mediè.

¹³ K̄è bè nni nyu k̄è n̄ c̄iék̄é n̄ do bè yu k̄è bè c̄iék̄é m̄èè botí.

Mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa m̄i me nyē.

¹⁴ M̄i bè cíe nk̄è bè ta ibotí t̄èi bè í ȳé ì mieke, k̄è be èi d̄únko, òm̄u t̄énke í yìèni d̄e bíékè, òm̄u me nt̄énke í k̄è k̄òrì, ketenkè k̄èè kó mek̄arimè do naati, k̄è k̄è naánko t̄ed̄ontè.

Kuyie nnàkémè kù yóó d̄ò m̄èè sàà nkutenkù

8 K̄è Kuyie Mpakēdaa m̄ béinnè ke d̄ò:

² Mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa m̄i tu n̄ d̄ómu Sedisademmu k̄obe k̄è d̄è n̄ yóu mediè, n̄è d̄e kp̄éi, k̄è m̄ mieke cúu mbe dootit̄obè.

† KISIDEU: Bè do kaammè bet̄āābè n̄è ti kaammè d̄è í w̄è. Be k̄óo t̄ānkù Kisideu berinè ti kó bet̄āābè tep̄ítè n̄è oketiw̄è n̄è tep̄ítè n̄è od̄èrì d̄e cuokè nke (diyoséè n̄è mewanaa n̄de cuokè).

³ Mí ndi Yiè nKuyie mm̄i tu n̄ w̄etoomu Siȳō, ke bo mbo Sedisademmu, k̄è bè nhò yu ke tú:

Bèè d̄òrì Kuyie nd̄óm̄è be èi, kényu Siȳō ke tú mí nKuyie Mpakēdaa n̄ t̄āsàrì.

⁴ Tidakótì n̄è tipokótì bèè dúkute ip̄àati bè k̄oté m̄èè kp̄éi,

k̄è bè w̄ète k̄ebuoté Sedisademmu mieke.

⁵ Idap̄umbí n̄è Isap̄umbí k̄è bè nk̄peiti dihei mieke yec̄ēkarè yem̄u.

⁶ Isidayēeribe bèè kraá di mm̀nni bè í w̄úo nke d̄ò nd̄è bo na k̄éd̄ò,

di yèmm̄è né d̄ò nd̄è múnke n̄ yóun̄emu mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa?

⁷ N̄ yóó d̄eet̄emu n̄ n̄itibè bèè c̄iété ke bo diyìè yìèni k̄èè bíékè n̄è d̄i taà k̄è,

mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa m̄i béi.

⁸ N̄ yóó bè t̄én̄én̄imu k̄è bè mbo Sedisademmu k̄éntú n̄ k̄obe,

mí nKuyie k̄è nni mbè te, k̄é mbè baké, ke báá bè yóu, m̄ bo mbè d̄òrì d̄èè síé.

⁹ Nte mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa n̄ tú mù:

Yáúk̄unnenè di k̄ñti d̄índi bèè k̄èè m̄ p̄ānāahti náam̄bè béi nt̄i náahti n̄ c̄iētè p̄ūūku d̄i m̀nni.

¹⁰ De m̀nni bè do í yietì bet̄ōmbè

iw̄ō me nyí mm̄ke muc̄ōntimu mam̄u.

Becièmbè me ndo í m̄ke meōmp̄umè n̄è be kran-t̄id̄ent̄obè kp̄éi.

M̄i do yóu bá w̄è kòò nwantinè ot̄u meyi.

¹¹ Di mm̀nni n̄ t̄énke í yóó d̄ò n̄ k̄obe bèè kraá n̄ do d̄òmmè doké k̄obe.

Mí nKuyie Mpakēdaa m̄i béi!

¹² De m̀nni bè bo nkari k̄è d̄è boo,

d̄etie mbè tu d̄è f̄inyí k̄è d̄è m̄p̄éi, k̄è bè k̄úutí ketenkè tidiit̄i peité, k̄è k̄éink̄è nduònni fet̄aafè, n̄ n̄itibè bèè bo nkraá bèè yóó d̄è tieke.

¹³ D̄índi Sudaa k̄obe n̄è Isidayēeribe n̄ do di d̄ò m̄èè botí meyi nke ibotí t̄èi yà

meè botí nku n̄ yóó di d̄òmmè mesàà nk̄è ìi yà.

Di bá nȳiék̄u, yáúk̄unne di k̄ñti.

¹⁴ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakēdaa m̄i tu:

Di yembè do n̄ cààr̄emu ke ìi m̄ mieke k̄è n̄ t̄āāté ke d̄ò n̄ yí yóó yóu m̄ bo bè d̄òmmè meyi.

¹⁵ Di mm̀nni n̄ né p̄ètinke t̄āāté ke yóó di d̄ò mesàà mme

d̄índi Sedisademmu k̄obe, n̄è Sudaa tenkè kem̄u k̄obe,

di t̄ū mbá nȳiék̄u.

¹⁶ Ntenè di yó nt̄u nt̄i,

bá w̄è, w̄è nnáá nhot̄u tim̄óm̄m̄nti k̄è di mbekù tim̄óm̄m̄nti

d̄è bo yíèmm̄è k̄è kunaatí mbo di cuokè.

¹⁷ Di bo d̄òmmè dit̄obè meyi nde kó iyeñtotí báá tanní di yèmm̄è mieke

di níí bá mpar̄iku ke né sóú,

mí nKuyie n yí dè dǎ.

Menùboummè kó yewe yóó naámmè yewe yebaa nkpeye

¹⁸ Kè Kuyie nní mbéinnè ke dǎ: ¹⁹ Mí nKuyie Mpakedaa mí tu: Suda kɔbe bou mǎè nùboummè otǎnaanwè nè onummwè nè okuónwè, nè opínwè de kó yewe bo naá ndiwèi kpeye, kuyènaatí kpeye, yebaa nkpeye, kè di nyǎnku. Né ndónè timómmɔnti kè kunaatí mbo di cuokè. ²⁰ Mí nKuyie Mpakedaa mí bǐ:

Ibotí nè yehékè dè itinímu péu ke kɔríní Sedisademmu. ²¹ Dihèi dii nkɔbe níí bo sǎnké diteri kɔbe kè bè nàkè ke dǎ:

Ti kɔtenè kǎbántè ti Yiè nKuyie Mpakedaa, kè bǎe bǎe tǎnné ke dǎ: Ti kɔrimu.

²² Yebotè péu nè ibotí ìi kpehíni bǎe bo kɔtení Sedisademmu kǎwammú ti Yiè nKuyie Mpakedaa, kè kù bǎntè.

²³ Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mí bǐ! De yiè benitibè bo yènní tepítè bǎe cǎá nyibotí kǎncáatí Sifu òmáa yaàbòri ke tú: Ti dǎ ke da neinèmu, ti kèemu Kuyie nda bonèmè.

Kuyie nkpannèmè yehékè yèè tǎkénè Isidayeribe

9 Kè Kuyie nní mbéinnè ke dǎ: Dè í tú Isidayeribe máa ndi n kpannèmè, Adaraki tenké kɔbe nè Damaasi èi kɔbe m bǎe kpannèmu múnke.

Ke yǎ mí nKuyie n wúómmèmu benitibè bɛmɔu n wúómmèè botí, Isidayeribe bɛmɔu.

² N krahnèmu múnke Amati èi dii tu kutemmànku, ke kpannè Tiiri nè Sitǎ kpeye yèè cìi ndeu.

³ Tiiri èi kɔbe maá tǎckpetè nte ke píe ntimátí péiti mutǎá ndòmmè ketenkè. Ke píe mmesɔɔ mubirímú dòmmè ice.

⁴ Kuyie mmuwǎrímú yiè nyóó pɔntemu dihei, kǎdǎitè iduotí kǎtanné dàmmǎèri mieke, kè di cɔu mmuhǎá.

⁵ Kè Asikanɔɔ kɔbe dè yà kè kufɔwáa mbè auté, kè Kasaa èi kɔbe nkpeutí, dè bo di Ekunɔɔ èi kɔbe okpàati tǎnke í yó mbo Kasaa èi mieke.

Onití tǎnke bá nkérímu Asikanɔɔ èi,

⁶ Bǎe kǎkè ibotí bǎe yó mbo Asidɔti èi, m bo deite Fidisitǎèbe fentè,

⁷ M bo deite iwǎá bǎe í fié ì kè meyǎ nyè i kó imaa mbe nò mieke, nè bǎe fié ì yebɔkè.

Bǎe bo nkpaá de yiè bǎe bo naá n kɔbe, kéndònnè Suda kó kunaàmunkù kɔbe dòmmè, kè Ekunɔɔ kɔbe ta n kɔbe mieke Sebusiibe do dǎmmè.

⁸ Mí mómumu nyóó cómmú kǎbaa nh èi, n dootitɔbè kpeí, òmɔu tǎnke báa di ta kǎféú n nitibè,

n yàmu m mómumu nnè n nǎnfè.

Okpàati wèè yóó tǎní diwèi o kó tináantí

⁹ Díndi Sedisademmu kɔbe nyǎnkunè diwèi!

Díndi Siyǎ kɔbe iinè!

Ntenè di kóo kpàati ke kǎríní di borè.

Ò dǎdǎri dǎe sǎe dǎnde ke nɔ ndemɔu, ke yǎ nke deke disǎmmarínsèri kó dibii.

¹⁰ Sikpàrinaasǎí í yó nkpaá bo Efadaimmu tenké mieke,

sikpàrisǎí me nyí yó nkpaá Sedisademmu èi.

Ò yóo kǎkèmu de tǎnnè,

kǎánné kunaatí ibotí nè itei de cuokè.

O kpàatiyuu bo túóté dàmmǎèri yie nkénto kǎtukenè otɔu, kǎdité kukó ndiekù Efadati nè kutemmànko.

Kuyie nyóó wǎte kǎcónnèmè Isidayeribe bǎe fǎtǎri

¹¹ Kè Kuyie mbǐ nke dǎ:

Nè ti kó metaummè n di dǎnnè mè di n feu ìi wǎá kó meyǎ mmièke,

meè te kè n yóo di denne di kpetí dii fǎtǎri mieke.

¹² Mí nKuyie mmí ti ndi náa nyíe, díndi tidaati tii m bú!

Konnènní di kó dihei iduotí fité di,

n yóo di dǎmmu mesàa nkè dǎe pǎéte kuce mèdémè di di mèè sémmè.

¹³ Siyǎ èi, n yóo duú nkàa nitibè bǎe do Yafanni kɔbe mudoò,

Suda kɔbe bǎe yó ntú n tǎmmù,

kè Efadaimmu kɔbe tú m pie,

díndi Siyǎ kɔbe kè dí ntú n kpàrisiè.

¹⁴ Mí nKuyie n yó mbo n kɔbe yǎ ìnkè nke kè m pie ntú níéé fetaafe ǎ míitémè, mí ndi Yiè nKuyie m bo kǎnné dii mǎnni ditǎteheù kǎkétóo

nè kubakù yóu bíékè kó kuyaakperíkù.

¹⁵ Mí nKuyie Mpakedaa n yó nkǎnkému n nitibè,

ke bɔmmɔɔ yetǎrè,

kè yǎ buɔti bǎe dootitɔbè, kè bǎe nǎnte páíi bǎe ǎ nan-temè fínyí bǎe,

kè bǎe mméú meyǎ mmièke, bǎe ǎ féuté feǎfè kè ikú niùti

kunne mèè botí dinaabuu meyǎ mmièke,

kè mè wùɔ diwǎtǎnni bǎkè.

¹⁶ Mí mbe Yiè nKuyie m bo bǎe deeté de yiè.

N nitibè mbe, n kó ipe.

Bǎe bo ndò nyetǎrè yèè donku deu ke mmieti bǎe èi mieke.

¹⁷ De yiè bǎe wenninku í yó mmɔke kumànku.

Bǎe wèi me nyí yó mmɔke di mǎmè.

Tidiiti nè menabémmè dè bo nte bedapàmbè nè besapàmbè

kè bǎe nkpehíni.

Kuyie nkuù duú nfetaafè

10 Mɔɔnè Kuyie nkè kù dí duɔnní fetadentifè. Kuù ǎ nte kè fetaafe kperi kǎni mediè.

Bá wè kòo pakuu yè tidiiti.
² Sibɔɔtenkaanii di soúmму,
 kè bepãábè di náá nsiyáábisi,
 di yau tii dɔuñti tu detetirè nde
 ke náríkunko di yèmmè fààrè
 deè te kè benitibè cìétè nè meyeñcaàrimè
 tipìetì tii kra ti cènti ti kɔme.

Kuyie nnàkémè kù yóó wète kédèetémè ku nìtibè

³ Kè Kuyie mbéi nke dɔ:
 Mí nKuyie m mieke kè pèike bepecēnyeibe,
 n yitè ke còmúmму be kpéi.
 Mí nKuyie Mpakedaa m bo daatení dii yie n kó ipe
 Sudaa kɔbe kpéi,
 bè bo náá nsikpàriséi kperí kè m bè kɔtenè mudoò.
⁴ Bekpààtibè yètiní Sudaa kó kufuku mieke nke,
 ke bo nkpeñni ke dònne ditári bè ɔ̄ púúténè di,
 ke dò nfèbaafe ke dò nhokpàrinuɔnti kó mutãmmù.
⁵ Bè bo ntú bekpàrinuɔmbe
 ke naù be dootitɔbè kuce kó titáti kɔme.
 Bè bo mbè naù ke yé mí nKuyie n yó mbè bonèmè.
 De yie dè bo di be dootitɔbè kó behããpònsãndèbè.
⁶ M bo kpénkunnè Sudaa kɔbe,
 m bo deetè Sosèfu yaábí kè ì còhné i f̄tìri,
 mesémme mè bè nni mbonè.
 Dè ténke bá ndò mbè do n dootóo dimònni mari.
 Mí mbe Yiè nKuyie mmîl bè te,
 ke yóó keè be báammii.
⁷ Efadaimmu kɔbe bo ntú bekpàrinuɔmbe,
 be yèmmè bo nnaati ke dò mbè yã menaà.
 Be bí bo mbè wùó nkè diwèi ì bo.
 Be yèmmè bo nni nnaatinè mí mbe Yiè nKuyie.
⁸ Kè n ní bè yúnè fefontifè kè bèe tíi,
 nke yé mîl bè deetémè,
 kè bè sùú nke maàtenè bè do mamè nè dimònni.
⁹ Mîl bè yaá ibotí tei mieke
 bè ɔ̄ yaá mèè botí medibii,
 bè me nyó nkè bo kédenténimu n kpéi
 kètié mbe bí kè bèe wèteni.
¹⁰ N yóó bè dèitenímu Esibiti nè Asidii,
 kè bè tíi nKadaadi tenkè mieke nè Dimaa, kè bèe duú.
¹¹ Ke sénté Esibiti kó kukó,
 mí nKuyie mîl yóó cónné dàméèri kó yeféñfñirè kè
 kukó nNiidi kúú.
 Asidii kɔbe fentè bo deè.
 Kè fekpààtipàtifèe détténè Esibiti kɔbe.
¹² Kè n kpénkunnè n nìtibè kè bè nkéri nè n yètiri,
 mí nKuyie mîl béi.

Kuyie nnàkémè yehèkè yèè kpeñni yè dotimè

11 Kè Kuyie mbéi nke dɔ:
 F̄s nDimaa tùúkú, kpetè a bòrè,
 kè muhãã nta kécóútè a tedierè sétiri.
² Díndi detie nsipèrési, kómmúnè!
 Sétiribè duómu,
 de kó detesààrè ténke í kraá,
 díndi Basãã tie mbè tu dè sénni, kómmúnè!

Kutúúkú bè do í daati ke taà kù domu, kù í kraá.
³ Ti yo bepecēmbè dabùò,
 be pe í kraá mèè kpéi nke.
 Kè yeciriciribe kua Suditèè tùúkú yè do tá kù í kraá
 mmèè kpéi.

Bepecēmbè bèdébè kó tináahti

⁴ Kè Kuyie nní mbéinnè ke dɔ: Cēm̀m̀m̀ m pe ìl bo
 mukùò kpéi. ⁵ Bè do nyi ke n kɔù bá òmɔù í bè bɔnnè, kè
 bèè fiiti kè bè tu: Kuyie nnè mutōmmú, ti bo kparikè. Kè
 i cēmbè né búútóo bá mesémme í bè bo. ⁶ M múnke
 ténke í yóó deetè di nheì kɔbe, mí nKuyie mmîl béi, n
 yóó yóumu bá wè kòò do o kou nɔu mieke, nè o kóo
 kpààti nɔu mieke, kè bèe bè f̄éù, m me mbáá bè deetè.
⁷ Mèmmè kè n kɔte ke bo cēm̀m̀m̀ ipe bè do nyi ke kɔù,
 kéwaá nyedò yèdéyé, ke yú dimari ke dɔ: Mesàà, nke yú
 diteri ke dɔ: Mewēnnímè, kékɔte kécēm̀m̀m̀ ipe. ⁸ Otãnkù
 omáà mieke kè n cíe mbepecēmbè bètããti bèè do ì
 cēm̀m̀m̀. Kè meminnímè ì nní ndóhténè kè ì múnke m
 pè. ⁹ Mèmmè n yì nàkémè ke dɔ: N ténke í yóó ndi cēm̀-
 m̀m̀ kè fèè bo kú, fèe kú! Kè fèè bo feti fèe feti, ìl kraá kè
 ì bo ncáá nyitɔbè, ì ncáá.
¹⁰ Mèmmè n tùótémè didùò n do yu di ke dɔ: Mesàà
 nke di kèetè, kè dè bo yie nkè metaummè n do
 dɔ̀̀nèmmè ibotí kè mèe t̄tè. ¹¹ N kèetè dii m̀̀nni de kó
 didùò ipe kó bedombe bèè n wùó nkè bèe banté Kuyie
 nkuù bè naánnèmè de kó medɔ̀̀rimè mieke. ¹² Kè m bè
 nàké ke dɔ: Kè di pénsiri n yietinè kè di me nyí pénsiri di
 yóu. Mèmmè kè bèe kaa nyidíiti medítibii nsipísitããti kè
 n duú. ¹³ Kè Kuyie nní nnáké ke dɔ: Tùótè de kó idíiti bè
 yé mbè nu nni ntàa nkùò donku kéãnnè n cíètè kó
 ditɔu mieke.
 Kè n tùótè de kó medítibii nsipísitããti kéãnnè Kuyie
 ncíètè kó ditɔu mieke. ¹⁴ De kó dif̄nkuò kètúótè didùò
 teri dii yètiri tu: Mewēnnímè ke kèetè. Dèè benkú ke dò
 nSudaa kɔbe nè Isidayeeribe be kó mewēnnímè t̄tè.
¹⁵ Kè Kuyie nyíé kébéi nke dɔ: Dɔ̀̀ amáà kéndò
 nhopecēnti wèè yèmmè í naati, ¹⁶ ke yé mí nKuyie n
 yóó duónkomè opecēnti tɔ̀̀ nwe de kó dihei mieke,
 wenwe bá kòò m̀̀hté ipe o pecēnku mieke ò í yó ndake
 de kpeti, kè fèmafè feti ò í yóó fè wammú, kè fèmafè
 kɔute ò báá fè tàa, ò me nyí yó mpiú ìl k̄nti naati, ò yó
 nkòumu ìl ã mekùò nke cáá nke dei isɔnyì kpèètè.
¹⁷ Di bo yà díndi bèè tu dimáà bepecēmbè,
 díndi bèè dootóo m pe
 bè bo cɔ di baà nyese,
 kékúúkè di nuu nyoyi yese,
 kè di baà nfãũ nkè di nuu nyoyii yéi.

Ibotí yóó wēnnémè kédò Sedisademmu

12 Nte Kuyie nnáké ti Isidayeeribe,
 Kuyie nkùò pitè tiwetì
 ke fii nketenè kó yesãhkè,
 ke ãnnè onitì di wēnni,
 kuù béi nke tú:
² Mí nKuyie m bo dɔ̀̀ Sedisademmu fèbòòfè kòò píe m
 mieke kó menaà, nyebotè yèè ò fité, kè yèe yã kémuó

nkè ye ìikèe fité. Dèè múnke yóo tuɔkení Sudaa kɔbe be dootitɔbè bo bè do diì m̀nni kèpi Sedisademmu. ³ Dè ye m bo duú nSedisademmu yebotè ìikè kòo ndo nkutáárí bèè bo ndú kòò còte bè bo koute bemáà, yebotè yemɔu bo wènné kòò do. ⁴ Dè ye m bo duú nkè sisèíí wááté, kè kufɔwáá nhauté si dèèbè, m bo yèikùn-ne ibotí tei kó sisèí, n nɔnfè me mbáá úú nSudaa kɔbe ínkè. ⁵ Dè m̀nni Sudaa botí kó bekótíbè bo nnáá mbe yèmmè mieke ke tú: Sedisademmu kɔbe kó muwèrímú bonní be Yiè nKuyie Mpakédaa borè nde. ⁶ Dè m̀nni m bo duú nkè Sudaa kpààtibè kua yehèkè yèè bè fité kubakù c̀nku nè kuyóu ye kɔbe, muháá nhɔ́ cúté m̀èè botí timúti nè ideí. Kè Sedisademmu nkpaá bo o kari kè benitibè ò á.

⁷ Mí nKuyie n yóo keté kédæéé Sudaa kó yefe kɔbe mbe, kè dèe yie nkè Dafiti kɔbe nè bèè bo Sedisademmu kè be yèmmè bá ndò mbè bè pèéé. ⁸ Dè ye m̀ mí nKuyie n yó nkánkémú Sedisademmu kɔbe, de ye wèè tu oc̀ri be mieke weè yó ndònnè Dafiti do dòmmè kè bè nwúó nho yaábí kè dè dò nKuyie, nke dò nKuyie nt̀nni.

Bè yóo kɔmmúmè bè kúú wè ke o dùute o kpéí

⁹ Dè ye m bo íté kécómmú kékuo ibotí ìl bo kɔtení kéndú kédò Sedisademmu mudoò. ¹⁰ Dè ye m bo ánnè Dafiti kɔbe nè Sedisademmu kɔbe meyèmmè bè bo n kuónnè mè ké m banté kèwèétení m bíékè. Dè m̀nni kékómmú bè kúú wè ke dùute o kpéí, wèè bire bo demáà dè ɔ́ kú kòò nkuómmè, Mpo ɔ́ kú kè bè nkuómmè. ¹¹ Dè ye yekúdabùò mbo dátínné Sedisademmu dibɔ́ Adatidimɔ́ † ɔ́ kú kè bè nkuómmè Mekidoo biriku mieke. ¹² Dihèi mieke bè bo nkuò be naàmùnti be naàmùnti, kè Dafiti kó təcíéte kɔbe ncáá nkè be pobè cáá nkè Natáá kó təcíéte kɔbe ncáá nkè be pobè cáá. ¹³ Kè Defii kó təcíéte kɔbe ncáá nkè be pobè cáá kè Simeii cíéte kɔbe ncáá nkè be pobè cáá. ¹⁴ Tinaàmùnti ɔnti tìl kpaá kè tì cáá ncáá nkè tì pobè cáá.

13 Dè ye dinébòrì mari bo mpṹ nke ɔu Dafiti kɔbe nè Sedisademmu kɔbe kó meyei nnè be yóó.

Kuyie nyóo paammè yebokè nè bèè sóu nke tú bè nàà nku pãñáànti

² Dè ye m bo deite yebokè kó yeyètè be nò mieke, mí nKuyie mmíi béi. Òmɔ̀ ténke bá ndennini ye kpéí, m bo denne diheì bèè tu bemáà m pãñáànti náambè nè yebokè yèè bè s̀nkùnkò. ³ Dè m̀nni kòò m̀ò c̀éké ke tú ò náà m pãñáànti, o cice nè o yó bèè ò peité bèè ò nàké ke d̀: A yóo kúmu! A náà nsiyààbisí nsi ke tú a náà nKuyie mpãñáànti. Kòò c̀éké ke tú ò náà m pãñáànti o cice nè o yó bèè ò kúú disiè kékuo. ⁴ Dè m̀nni ifei bo pí m pãñáànti náambè nè be kó tipãñáànti kè bè ténke bá ndáátí iwṹ kó ticiti kó yeyaàbòrè ke sóu. ⁵ Bè bo nyetírí ke tú: Mí n yí tú Kuyie mpãñáànti náàntò, n tú otenkúti nwe nè bè m

† ADITIDIMɔ́: Fedisiibe kó dibɔ́ mari botí do nku, kè benitibè yèmmè ndò ndi ɔ́ kú fetaafe kò ndii m̀nni, kèwète kèyènni fetaafe konni dii m̀nni.

peitémè n tú ketenkè kou nwe. ⁶ Kè bè ò beke ke yí: Bá n kó tifíeti né bo a c̀nc̀nni? Ò d̀: N népobè beè dè nni nkòute.

Bèè yó nkpaá bè yóo bantémè Kuyie

⁷ Ntenè mí nKuyie Mpakédaa n tú mù: N tú nh èi ndisiè ndi ke bo kúú n kóo pecènti nè wè ti wè nképi mmutómmú kékuo, kè ipee cíéte kè n kua ipebí.

⁸ Kè Kuyie nyíé kébéi nke d̀: Dè ye kɔtenkè kó benitibè bo toté yewétiyè yètàáti, kè yèdèé kú kè dimáà nkpaá bo. ⁹ Kè m bè yàáké ké bè wénkùnne bè ɔ́ pún-nè mèè botí mesɔ́ nnè timáti péti kè dèe wenke. Dè ye kè bè ní n yú kè n yie nke d̀ bè tu n kɔbe mbe, kè bè d̀: Kuyie nkuu ti te.

Kuyie n yóo baatémè ku nitibè mesɔ́mme

14 Kè Kuyie mbéi nke d̀:

Mí nKuyie n kó diyè duunnímu kè di dootitɔbè bo totí di kperè di nuɔ mmieke, díndi Sedisademmu kɔbe di nuɔ mmieke.

² N yóo duú nkè ibotí teii tímmu kédò Sedisademmu mudoò

kéɔnte diheì kèhéi dèè kó dimáà bo di mieke, kèpímmú benitipòbè kéduónè, kèpímmú besúkùbè kékúúnnè kédò tidaati, kè besɔ́mbe nkpaá diheì.

³ Dè m̀nni mí nKuyie nkè n cómmú kédokénè yebotè n do ɔ́mmè mudoò m̀nni.

⁴ Dè ye n naàcètè bo na odífie tãri dii bo Sedisademmu donfṹ, kè dii yaté di cuokè diyè yìeni kèè bíékè nè di taà kè, kè dèe naá nkubiriku diekù kè diwetiri dimáà fũte kubakù yóu bíékè kè diterii fũte kuc̀nku.

⁵ Kè di coké kètũnnè de kó kubiriku ke yé kú yó nduómè kètũkenè Asɔ́adi nwe, kè dí coké ké kú tũnnè

ketenkè do aá Osiasi Sudaa kɔbe kóo kpààti m̀nni kè di yembèe coké mèè botí.

Dè m̀nni kè di Yiè nKuyie nfeiténí ke néinè ku t̄rè.

⁶ Dè m̀nni diyè ténke í yó mbo dè yó ndò mbàmmùu nwe ke dò nnikèi.

⁷ Dè kó diyè yó ncáámmu Kuyie nkuu máà di yé de m̀nni kuyie nyí yó mbo keyènkè me nyí yó mbo, bá kuyuoku kuwenniku kuu yó mbo.

⁸ Dè kó yewe mieke menie mmèè duò mmufòmmu mè bo nyièni Sedisademmu kè mèmamè mpṹ nke taà dàméèrì diyè yìeni kèè bíékè kou,

kè metèmmè ntaà diyè taà kèè bíékè kou kémpṹ ndiyóó nè dipaa.

⁹ Dè kó yewe mieke Kuyie nkuu yó ntú ketenkè kemɔu kóo kpààti

kè benitibè бемџу nkù bàá nke nkù yě.

¹⁰ Kè diheì dimџuu wěte kénaá nkubiriku kétúóté Kebaа kéntɔ kétuákenè Dimџɔ kubakù cǎnku Sedisademmu diyìè yìèní kèè bíékè kè Sedisademmu baaté yehekè sɔnye, ke túóté Bensamee kó dibòrì borè kéntɔ kétuákenè bè tu dè dibòrì kótírì, kéréǎǎté kétuákenè dibòrì kuduotí kentímè kperi kéntɔ kétuákenè Ananɛedi kó ditennì, kéréǎǎté kétuákenè okpààtì kó diyetitùdè borè.

¹¹ Ikuǎ maì ténke í yó mbo a bo yeténè ì kè bè dá kuɔ. Benitibè bo nkari bàmmù Sedisademmu mieke.

¹² Nte Kuyie nyóó poté kùu yěiku benitibè bèè dokénè Sedisademmu:

Onitì ní bo nkpaá fòu kòo kǎntì pǎǎke, kòo nɔ̀mbii mpǎǎke, kè be nónɔ̀dié mpǎǎke be nò mieke,

¹³ De yiè kufɔ̀waá ndiekù bo auté benitibè kè bèe kónté kénkpannè betɔ̀bè, bá wè kòo nkpaǎnè o cǎpɛetitɔ̀.

¹⁴ Kè Sudaa kɔ̀be wěnnéne Sedisademmu kɔ̀be kè bèe dokénè ibotí ì bè fité, kékou be máti péiti nè mesɔ̀w nne tiyààtì péu.

¹⁵ Kuyěiku kùu do benitibè kuù doti sisěí, nè sitesì sǎmmarímú nè sisěí dè wěnné ke peité sì nè yòyóbè nè sǎmmarímú

nè iwǔǔ sɔ̀nyi ì bo be ǎǎpònkari.

¹⁶ De mònnì bèè bo nkpaá fòu, ibotí ì dokénè Sedisademmu kɔ̀be i mieke, bè bo nkòrìní Sedisademmu bá diì mònnì, ke ninku ke m báá mmí nKuyie Mpakedaa, ke baà ntitouti kó dibanni.

¹⁷ Ibotí ì kɔ̀be bo nkpaáo ke í nkòtení Sedisademmu mí nhokpààtì Kuyie Mpakedaa m borè, bè báá péte fetaafe.

¹⁸ Kè Esibiti kɔ̀be kraáo ke í kòtení, m poté kùu yěiku ibotí teì ì í kòtení ke baà ntitouti kó dibanni, kuù doti be ínkè.

¹⁹ Esibiti kɔ̀be nè ibotí teì ì bo nkpaáo ke í nkòtení ke baà ndibanni titouti kperi tii yěiti doti be ínkè.

²⁰ De yiè bè bo wǎri sisěí kó yesǎnkewe ínkè ke dɔ̀: Bè cǎ́héné dè nKuyie nkpeí.

Kè n cíǎ̀tè kó sikúmbóó naá nyebɔ̀ bè yó mméínè yè yewǔ̀ɔ̀t̀rè.

²¹ Sedisademmu kó sikúmbóó nè Sudaa tenké kpesi kè bèe dè duǎ mí nKuyie Mpakedaa n kpeí bèè kó dimàà n feu iwǔǔ kè bè nsi tòú ke berinè imaa, bepótambè ténke í yó nkpaá mí nKuyie Mpakedaa n cíǎ̀tè mieke.

MADASII

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Madasii w̄ari o pátiri k̄e d̄e mm̄ɔke yebie nsik̄ousin̄à (400) mieke nke k̄e Yesu né na k̄ék̄otení. Ò do yóó náké de kó tin̄aànti ke s̄ n̄Kuyie nc̄iēt̄e w̄ēte ke maámu k̄e b̄e w̄ēte ke feu iw̄ũ Kuyie nku c̄iēt̄e mieke, ke né w̄ēte ke bonke Kuyie nkó kuce, bá w̄e kòò fòù ò dóm̄e. K̄e benit̄ib̄e sou n̄Kuyie nn̄e be p̄ār̄e mieke, bá òm̄ɔ t̄énke í dake Kuyie nku k̄p̄éí. K̄e Madasii nn̄á nyikuó niùb̄e n̄e benit̄ib̄e s̄ombe ke tú b̄e ceete, k̄e mb̄e d̄enni Kuyie mb̄e dóm̄e, ke b̄e n̄ànn̄e múnke ku beénti k̄p̄éí.

Madasii do b̄e n̄á n̄Kuyie nyóó t̄ñnm̄e mme w̄e bo náké ku n̄aànti (3:1) Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànt̄o Edii do n̄ak̄ém̄e (3:23) Matie kó dipátiri n̄e Duku k̄peri Madasii n̄ak̄é dii n̄u bomu ye mieke, dii tú: Isāā-Batiisi do náám̄e ke tú ò k̄tení ke bo t̄ūnte Yesu nwe kuce (Matie 17:11-13, Duku 1:17).

Di mpátiri n̄aànti duó ke d̄omm̄e

1. Isidayeeribe í banté Kuyie mb̄e dóm̄e 1:1-5
2. B̄e seimm̄e ikuó niùb̄e ke tú b̄e s̄enk̄er̄i Kuyie nk̄e b̄e yetírí 1:6-2:9
3. M̄ecaàrim̄e Isidayeeribe do caàrim̄e bet̄ɔb̄e 2:10-16
4. Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànt̄o n̄ak̄ém̄e Isāā-Batiisi yóó k̄tenim̄e k̄ēt̄ūnte kuce k̄e Yesu né na k̄ék̄otení 2:17-3:5
5. Isidayeeribe d̄omm̄e k̄ew̄ētení Kuyie mbor̄e n̄e d̄ēē yóó d̄ɔ Yesu bo w̄ētení dii yiè 3:6-23

1 Di mpátiri ti náá ti Yiè n̄Kuyie mb̄éinn̄e tinti Madasii Isidayeeribe k̄p̄éí.

Kuyie nh̄ɔ̄ t̄āāt̄ém̄e kù d̄ó w̄e

² Mēmm̄e k̄e ti Yiè n̄Kuyie mb̄éi nke d̄ò: N di d̄ómu k̄e di né békú dim̄áà ke tú: Ba mbenkú ti Yiè Kuyie nti dóm̄e? D̄e í d̄ò nh̄Esayuu weè kòt̄i Sak̄ɔba? N̄e mem̄me k̄e n d̄ɔke Sak̄ɔbu ke nii Esayuu. ³ Ke p̄ònte o kó kutemp̄e nkó yehék̄e ke duó nk̄e ȳe d̄únk̄o, ke naá nsik̄p̄am̄ɔ kó diār̄i. ⁴ K̄e d̄e d̄ò nh̄Ed̄ɔmm̄u ei k̄ɔbe bo ȳí, b̄e m̄e nti p̄òntem̄e ti bo maá, k̄e b̄e maá m bor̄e p̄ònte, mí n̄Kuyie Mpak̄edaa mí b̄éi! M bo b̄e p̄ònte k̄e b̄e yú de kó keten̄k̄e ke d̄ò: Meyei n̄h̄eí, m mieke p̄éi b̄e s̄áà be ei. ⁵ Díndi Isidayeeribe k̄e dí d̄e yà, k̄ebanté ke d̄ò m mí ndi Yiè n̄Kuyie n d̄e ke í p̄i ndi máá kó yehék̄e mut̄m̄m̄ú.

Ikuó niùb̄e cààr̄ém̄e k̄e Kuyie mb̄e k̄pann̄e

⁶ K̄e ti Yiè Kuyie Mpak̄edaa b̄éinn̄e ikuó niùb̄e ke d̄ò: Debire ÿ nd̄emu de cice k̄e kudaakù yiè nku yiè nk̄peti. K̄e n tu di cice d̄e né ȳíme k̄e di í n d̄e? K̄e n tu di yiè, d̄e né ȳíme k̄e di í yíe n k̄peti? Di n s̄enk̄er̄imu ke né békú dim̄áà ke tú: Ti kù s̄enk̄er̄i ba m̄mieke? ⁷ D̄e ȳíme k̄e di m p̄ā n ci d̄e, ke d̄e dakù n w̄ũt̄r̄e ínk̄e? Di caàri n yetir̄i ndi, di w̄h̄t̄e n w̄ũt̄r̄e nye detetir̄e. Ke né békú dim̄áà ke tú ti s̄ínk̄unne ÿmme botí ku w̄ũt̄r̄e? ⁸ Di n feu dii m̄nn̄i iw̄ũ ì ã inu nyim̄áà im̄áà n̄e ì tu yek̄p̄iē nn̄e ì m̄, di ȳemm̄e d̄ò nde wennim̄áà? K̄e di ȳemm̄e

d̄ò nde wennimu dí d̄e p̄ā di kóo k̄um̄and̄áà, k̄e nsà k̄e d̄e bo ò narike kòò di c̄ut̄é. Mí n̄Kuyie Mpak̄edaa mí b̄éi! ⁹ Di bo d̄ɔ d̄ende kó dim̄áà k̄edeè ke né nni nyu, mí n̄Kuyie nke tú n di kuó m̄mes̄emm̄e, k̄e n ti k̄eàà? Mí n̄Kuyie Mpak̄edaa m báá ti k̄e bit̄i! ¹⁰ Kòò m̄ɔ di mieke do nk̄pet̄inn̄e n c̄iēt̄e kó yeb̄òr̄e d̄e na nt̄ũmu, k̄e di bá nc̄unko n w̄ũt̄nn̄i detetir̄e. N di wúó nd̄e í n naati, nyí c̄ɔ di m p̄ā nȳēē p̄ār̄e ketike. ¹¹ Titenti tim̄ɔ duóm̄e n yetir̄i feímu tip̄i tim̄ɔ. K̄e b̄e m p̄ā nyep̄ār̄e s̄ààye, ke n tuò ntihúunti. Mí n̄Kuyie Mpak̄edaa n yetir̄i feímu titenti tim̄ɔ mieke. ¹² K̄e díndi né caàri n yetir̄i k̄e di ȳemm̄e d̄ò n kó diw̄ũt̄nn̄i tu c̄énkoo k̄peri, k̄e di bo na k̄édaà ndi ínk̄e di c̄énke ninte d̄e. ¹³ K̄e d̄e di d̄onn̄e muw̄er̄ím̄ú. Di s̄enk̄er̄imu mí n̄Kuyie Mpak̄edaa, ke m p̄ā nyiw̄ũ di yúúkú ì yoo ì tú yek̄p̄iē, yoo ì m̄. Mí ndi Yiè n̄Kuyie m báá c̄ut̄é de kó yep̄ār̄e. ¹⁴ Di yuukumu díndi b̄e ÿ mm̄ɔke iw̄ũ s̄ààyi di d̄ò nk̄e m p̄ā ì ke né n féút̄e f̄ē ã kuȳenk̄ú. D̄e yemb̄e díndi di bo yà. N tú ok̄p̄àt̄i diw̄e nwe, k̄e yebot̄e yem̄ɔ ȳé n k̄p̄éí. Mí ndi Yiè n̄Kuyie Mpak̄edaa mí b̄éi.

Kuyie ndóm̄e b̄e mp̄i nku t̄mm̄ú k̄e d̄e wenni

2 K̄e Kuyie mb̄éi nke d̄ò: N náann̄e dímb̄e ikuó niùb̄e. ² K̄e di í k̄h̄t̄e n náá nti, k̄e di í yie nke d̄éúk̄unne n yetir̄i, m bo duó nk̄e meyei ndi do, di bo p̄ā mes̄àà nke ȳé òm̄ɔ ì bom̄e di mieke w̄e ã n n̄aànti o ȳemm̄e mieke. Mí ndi Yiè n̄Kuyie Mpak̄edaa mí b̄éi! ³ M bo di kei n c̄iēt̄e t̄mm̄ú, k̄e di úút̄i di w̄ũ di

n feu ì kó tipiti di ìikè, kè bè di wēnnénè ti kékáúté. ⁴ De m̀̀nni kè dí banté ke dò m mí nKuyie Mpakedaa n di kpannè kè dè bo yie nkè metaummè n do d̀̀nnèmè Defii nè o yaàbí kè meè báá t̄t̄te. ⁵ Nè de kó metaummè mieke nke n do bè duóm̄mè mufòmmu nè diwèi kè bè nni ndé, ke yíe n kpeti, ke m̄̀ke n kó kuf̄waá n yètiri deu m̄̀e k̄p̄í. ⁶ Kè bè ntiè mbenitibè timóm̄m̄nti, kè siyáàbìsí í bo be n̄̀ mieke, mí nnè be kè tí nnaati, kè bè d̀̀rri d̄̀e síe ke ỳ̀nni benitibè m bíékè kè bè you meyei. ⁷ Ikuú niùti weè dò nk̄etiè mbenitibè n tié, weè borè nde benitibè dò nk̄ép̄étém̄e n tié ke ȳ̀ ò tumè mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n kóo t̄nti nwe. ⁸ Kè d̄̀ndi bie me nd̄̀t̄énè n kó kuce, ke f̄̀tinne kusúku nè di kó itie mmieke, ke t̄̀te metaummè mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa n do d̀̀nnè m̄̀ Defii. ⁹ Deè te kè n duó nkè ibotí tei di s̄̀nk̄eri ke di c̄̀ nke ȳ̀ di í yiem̄m̄e n kpeti, ke bekú tikouti.

Meborime mèdémè mèè cààrè Defiibe nè Kuyie mbe kó metaummè

¹⁰ Kè Madasii béi nke d̀̀: Dè í dò nti cice omáà ndià? Dè í tú Kuyie nkumáà kuú ti d̀̀à? Dè né d̀̀mm̄e kè ti fiiti titòbè ke càari metaummè mèè do bo Kuyie nnè ti yembè be cuokè? ¹¹ Sudaa k̄be càkemu dinùù ti Yiè nKuyie ndo bè d̄̀nnè di, ke d̀̀ is̄̀ke k̄p̄ere Sedis-ademmu nè Isidayeeriibe tenkè kem̄u. Ti Yiè nKuyie nc̄̀t̄è c̄̀ámmu ke tú ku k̄p̄ete kè kù t̄̀e d̄̀ kè bè t̄̀e s̄̀nk̄unne ke t̄̀oké benitipòbè bèè feu yeb̄kè. ¹² Wèè d̀̀ mèbotí, de yiè mbáá p̄t̄é wèè bo ò kòhné Sak̄bu naàm̄nk̄u mieke ò mè mbáá p̄t̄é wèè bo f̄̀t̄é f̄̀ nKuyie Mpakedaa f̄̀f̄è ò k̄p̄í.

¹³ Nte d̄̀marè ded̄̀r̄ndè di d̄̀rri d̄̀, di kuò nyèè dabùò ke wuò Kuyie nw̄̀t̄nni n̄̀tin̄n̄iet̄i, ku í dake di p̄rè k̄p̄í nk̄u mè nyí yè c̄̀. ¹⁴ Kè di né békú dimáà mùù k̄p̄í nte kè kù yí c̄̀ di p̄rè. Di yet̄̀rí mèè k̄p̄í nke di pobè di puoke bè di dap̄̀nti m̀̀nni ke béi nKuyie nyìkè ke ȳ̀ di yó mbè po ke né w̄̀te ke bè bèt̄i. ¹⁵ Kuyie ndi w̄̀nné onit̄i omáà ndi f̄̀ nnè a pokù, kù né mè d̀̀ kè d̄̀ ba? Kù d̄̀ dí nw̄̀ n̄̀tik̄nti n̄̀ti nè meyem̄m̄e di w̄̀nné d̄̀ m̀̀nni ke naá n̄̀onit̄i omáà di ò m̄̀baa ba? Di ò m̄̀baa Kuyie mbo di duó mm̄em̄me ibí. Nȳ̀n̄è t̄̀n̄ke kòò m̄̀u báá yete ò pokù ò puoke wè ò dap̄̀nti m̀̀nni nè ò bí bè ntú ku k̄be mbe. Nȳ̀n̄è t̄̀n̄ke di toti ti di yem̄m̄e ti k̄p̄í nnè di pobè di puoke bè didac̄̀nti m̀̀nni, kòò m̄̀u báá yete ò pokù. ¹⁶ Mí nKuyie Mpakedaa Isidayeeriibe t̄̀ nk̄u m mieke c̄̀ummu wèè bèti ò pokù ke ȳ̀ wè ò bètimè nè kuyonku nku. Ndakenè di toti ti di yem̄m̄e mieke ti k̄p̄í. Kòò m̄̀u báá yete ò pokù.

Kuyie nnàkémè kù yóo duónnìkè ku kó dit̄nni

¹⁷ Kè Madasii béi nke d̀̀: Ti Yiè nKuyie nh̄̀un̄mu di kó tináànti. Kè di né békú dimáà ke tú, kù ti ònnè ba nk̄p̄í? Kù di ònnè t̄̀, t̄̀i tú, di ò nnáà n̄̀ti ke tú ti Yiè nKuyie nh̄̀ nw̄̀ú nwèè d̀̀rri meyei nke d̄̀ kù naati, kè kù ò yàrí, kù né ȳ̀ nk̄u wetí òmm̄e botí?

3 Kè ti Yiè Kuyie mbéi nke d̀̀: Mí nKuyie Mpakedaa, m béimm̄e ke tú: M bo duónko n kó dit̄nni kè d̄̀i

keuté kuce. Di yiè ndi bàa wè ò yóo di déét̄emu kè dí ta ò c̄̀t̄è mieke. Di yiè nwèè di d̀̀nnè metaummè ò k̄er̄nímu. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄̀i béi! ² We mbo nk̄p̄á de yiè? Kòò feit̄én̄i we mbo nk̄p̄á cómm̄ú! Ò yó nd̀̀nnè dih̄̀nni kó muh̄̀á mm̄u ò w̄̀nk̄unne mù mmu mes̄̀w̄̀ nk̄éndò nc̄̀iek̄urè bè c̄̀nnè d̄̀ tiyààti. ³ Weè yóo w̄̀nk̄unne benitibè mes̄̀w̄̀ nk̄ōme. Weè yóo w̄̀nk̄unne Defiibe muh̄̀á nh̄̀w̄̀ w̄̀nk̄unne mèè botí timát̄i p̄t̄i nè mes̄̀w̄̀. De m̀̀nni kè bèe naá mbèè yó nni mp̄̀ā nyep̄r̄è ikuú ȳ̀mm̄e. ⁴ De m̀̀nni kè ti Yiè nKuyie nc̄̀ut̄é Sudaa k̄be nè Isidayeeriibe kó yep̄r̄è kù do yè c̄̀ú mèè botí nè dim̀̀nni, yebie nketiyè mieke. ⁵ De m̀̀nni mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m bo ndi kómm̄ú k̄ebek̄énè betediibè nè bèè d̄̀uti d̄̀utinè betòbè nè bèè ò m̄̀parikunè n yètiri ke né sou, nè bèè í yiet̄i be kó bet̄m̄-bè be díf̄t̄i nè bekúpobè nè ic̄̀iribí k̄p̄ere nè bèè f̄̀ũnko bep̄̀òbè bá bè í n dé mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa.

Isidayeeriibe d̀̀mm̄e k̄w̄t̄en̄i be Yiè nKuyie mborè

⁶ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀: Mí ndi Yiè nKuyie n yí c̄̀ète, di me nyí yóo di bo ntúm̄e Sak̄bu yaàbí. ⁷ Nè di yembè do bomè mme di bùt̄inn̄em̄e n tié ke í ò t̄̀, w̄̀t̄en̄en̄i m borè kè m múnke w̄̀too di borè. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄̀i béi! Kè di né békú dimáà ke tú: Ti bo w̄̀too òmm̄e botí ku borè? ⁸ Nte m múnke yóo di beke t̄̀, onit̄i bo na k̄sout̄é mí nKuyie nnaà? Kè de yem̄m̄e di bo ȳ̀: Nè ba mmieke nke ti da sóumm̄e? Di m̄̀ke d̄̀ dem̄u kó dep̄̀ind̄è di dò nk̄é nni n duó ndè. Nè di dò nk̄é nni mp̄̀ā nyèè p̄r̄è, deè mieke nke di n sóumm̄e. ⁹ Meyei ndi do, kubotí kum̄u n sou mm̄è k̄p̄í nke. ¹⁰ T̄̀nni d̄̀e kó dimáà tú dep̄̀ind̄è k̄ānn̄e n c̄̀t̄è mieke kè d̄̀e yie nk̄e n c̄̀t̄è mm̄ke tidiit̄i. N yáák̄énè k̄yà k̄énsà kè m báá k̄p̄et̄e iw̄̀et̄ibori, k̄éc̄ũnko k̄éink̄e kó mes̄̀à nk̄e meè píe. Mí nKuyie Mpakedaa m̄̀i béi! ¹¹ Kè nsà kè m báá beti yec̄̀ád̄̀ù mbá yè t̄̀n̄ke bá nc̄̀á ndi diit̄i, kè f̄̀nȳ̀ kó detie m̄̀p̄et̄é. ¹² Kè yebotè yem̄u ndi tú diwèi yembè, ke ȳ̀ di tenkè kó mek̄arimè yó nnaatimè. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m̄̀i béi!

Bèè t̄̀ nKuyie nnè timóm̄m̄nti bè yóo yàmè muc̄̀ntim̄

¹³ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nke d̀̀: Di náà n̄̀ti ti k̄p̄í n̄̀ti tu tipoc̄̀mm̄ún̄áant̄i n̄̀ti, kè di né békú dimáà ke tú: Ti kù c̄̀nn̄én̄è ònti? ¹⁴ D̄̀i ba náà nke tú: Kàa t̄̀ nKuyie, det̄et̄irè nde, kàa t̄̀ nku tannò d̄̀ í m̄̀ke muc̄̀ntim̄ mamù, kè di n̄̀ nk̄omm̄ú yedabùò m mí nKuyie Mpakedaa n yìkè bá di í yà muc̄̀ntim̄ mamù. ¹⁵ Kè sip̄̄w̄̀ yembè bèè né bo kè d̄̀ bè naati, kè bed̄̀nnibè k̄p̄ere yíe mbá kè bè w̄̀nt̄é mí nKuyie nd̄̀marè báá bè d̀̀.

¹⁶ Bèè n dé beè nà mm̄em̄e kè n kèè bè nàámm̄e ke duó nk̄e bè w̄̀ri be yèt̄e b̄em̄be bèè n dé ke ȳ̀ n k̄p̄í. ¹⁷ Mer̄̀m̄e mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa m béimm̄e ke d̀̀: M bàát̄i d̄̀i yiè k̄p̄í ndi bo t̄̀ke d̄̀i yiè, bè bo ntú n k̄be kè m bè te. M bo mbè m̄̀kenè mes̄̀em̄e, onit̄i ò mm̄ken̄em̄e ò bir̄e d̄̀e p̄̄i n̄̀ho t̄̀mm̄ú mes̄̀em̄e. ¹⁸ De

yiè di bo yà mebatimè mèè bo beyeibe nè besààbè be cuokè, wèè pĩ n tǝmmú nè wèè í mù pĩ mbe cuokè.

¹⁹ De yiè kèrínímu ke yó ntònni diònni kó muhǎǎ nkǝme. De yiè meyi ndǝrìbè nè sipǝ yembè bè bo cǝúté timúkpeti kǝme páíí, bè cǝí nnè be fǎǎti bá dèmarè bá nsúú. Mí di Yiè nKuyie Mpakedaa mĩ bée!

²⁰ Díndi bèè n dé, de yiè m bo di dǝǝ dèè sié kè medestímè kó diwennécànni di míité, ké di miékunnè kè dí mpuù yenaadapàà mbè pité yè ke fǎǎnko ye kǝme.

²¹ De yiè di bo nàu beyeibe kè bèe naá mmutǎǎ. Mí ndi Yiè nKuyie Mpakedaa mĩ bàátí de kó diyìè kpeeí.

Edii yóó wètenímè

²² Di báá yè nkóo tǝnti Mɔyiisi di duó nyii kuó kpeeí. Ntǝnnè n tannò nè n tié n do ò duó ndè Ɔdebu tǎri ínkè Isidayeeri be dimɔu di kpeeí.

²³ N yóó niité kéduónko m pǎǎnáǎnti náǎntò Edii nwe kè diyìè dierì dì duò tikǝmbùǝti kè di né na ké-tuǝkení. ²⁴ Weè yóó wète kètau nyibí nè i cicebè kètau mbèè tu ibí cicebè nè be bí, kè dèe yie nkè m bá nkeróo képoté di kó dihei dimɔu páíí.

dè bo púo nképeité denitidabire
kè bèe dè yu ke dɔ Emanniyæri,
(dèè tu Kuyie nti bonè).

²⁴ Sosefu ènte dii mɔnni kédɔɔ Kuyie ntɔnni ò nàké ti,
kétúóté o pokù Maari, ²⁵ ò me nyi nhò duónè koò yàa
peiténè debire kè Sosefuu dè yu ke dɔ Yesu.

Siwǎǎwéibè dɔummè Yesu

2 Edɔti do tú dii mɔnni ndi okpààti, bè peitémè Yesu
Betideemmu Sudee kó kutempɛ mmièke. Kè si-
wǎǎwéibè † íténi diyie yìèni kèè bíékè kétuɔkení Sedis-
ademmu, ² kébeke ke dɔ: Yé Sifube kóo kpààti bè peité
wè bàmbà? Ti yà o wǎtè nte diyie yìèni kèè bíékè ke
kɔtení ke bo ò dɔu.

³ Okpààti Edɔti kèè dii mɔnni de kó tináahti, kòo yèm-
mèe caàrè mediè. Kòo èi Sedisademmu kɔbe bemɔu
yèmmè caàrè. ⁴ Kòo tíi nyikuú niùbè kó bekótíbè bemɔu
nè ikuú wǎǎbè, ké bè beke bè dɔ nképeité dè Kirisi. ⁵ Kè
bèe ò nàké ke dɔ: Bè dɔ nkóò peité Betideemmu nwe
Sudee tempɛ mmièke. Kuyie mpǎǎnáahti náahtò ti
wǎrimu ke tú:

⁶ Fǎ mBetideemmu Sudaa tenkè kó dihei,
a í kǎhínìnè Sudaa kó yehékè tɛyè,
ke yé fǎǎ mmièke nke okpààti yètinímè,
wèe yóo cǎmmú n kó benitibè Isidayæribè.

⁷ De mɔnni kè Edɔtii duú nkè bèe yúni siwǎǎwéibè kòo
bè beke disòri bè yà dii mɔnni ndi weti weti tewǎtè,
⁸ kédeè ké bè tǎ mBetideemmu ke dɔ: Kɔtenè kéwammú
kébíékè weti weti kè di yà de kó debire di wǎtení ké n
nàké kè m múnke ke kɔte ké dè dɔu.

⁹ Okpààti bè nàké dii mɔnni o kpeti kédeè, kè bèe kété
kè tewǎtè bè do yà tɛ diyie yìèni kèè bíékè kè tɛ nkéri be
iikè kétuɔke debire bo dii bòri ke cómmú. ¹⁰ Kè diwèii bè
pǎ mmediè mbè yà dii mɔnni tewǎtè còrmúmè. ¹¹ Kè
bèe taroo tɛcǎtè kényà debire nè de yǎ Maari ke nínkú ké
dè dɔu, kékpeté be dɔuti ké dè pǎmmú yepǎrè, mesɔɔ
nè tihúúnti idíítí idieyi kpeti bè tu ti ǎnsǎǎ nè bè tu ti
míiri. ¹² Kè Kuyie mbè nàké keyènkè nè tidòuntì ke dɔ: Di
báa wǎte Edɔti borè. Memme kè bèe kété kuce tekú
kékò.

Bè tuótémè Yesu ke cokénè

¹³ Siwǎǎwéibè kò ndii mɔnni kè Kuyie ntɔnni mari
kɔtení Sosefu borè kóò béinnè tidòuntì ke dɔ: Íté kétúóté
debire nè de yǎ Maari kékoké kékɔte Esibiti, ké nke mbo
ke baanè m bo da nàkémè ke dɔ a wǎtení, ke yé Edɔti
yóo wammúmè debire ke bo dè kùɔ.

¹⁴ Kè Sosefuu íté kétúóté debire nè de yǎ keyènkè kè
bèe kɔte Esibiti, ¹⁵ ké nke mbo kè Edɔti yàa kúnè.
Memme kè dèe dɔɔ Kuyie mpǎǎnáahti náahtò do nàké
ti ke dɔ: N yu m bire ke dè dènnè Esibiti mièke.

Edɔti kùɔmè ibí

¹⁶ Edɔti banté dii mɔnni ke dɔ nsiwǎǎwéibè ò souté,
kòo mièke peike mediè. Kòo duú nkè bè nkòu inidabí

† siwǎǎwéibè: Beyuwúombè do mbe, bè me ndo í tú Kuyie
nkɔbe. Kè bè mpakí siwǎǎ nè si tǎmmú si tǎmmú.

ii m̀̀ke yebie nyèdèè nè isámp̀̀p̀̀i Betideemmu mièke nè
sihekésí siì ò t̀̀kénè, kébennénè siwǎǎwéibè do yóó ò
nàké kè dè berí ndè. ¹⁷ Memme kè dèe dɔɔ Kuyie
mpǎǎnáahti náahtò Sedemii do nàké ti ke dɔ:

¹⁸ N yo metammè mamè mme Damaa èi,
yekúdabùò nyèè yìèni nè iwúótii,
Daseedi bí ii ku kòò kuò,
bá ke í dɔ bèe ò bántè.

Bè kònnèmè Yesu Nansareti

¹⁹ Edɔti ku dii mɔnni kè Kuyie ntɔnni marii kɔtení Esi-
biti Sosefu borè, ²⁰ kóò béinnè tidòuntì mièke ke dɔ: Íté
kétúóté debire nè de yǎ, kè dí wǎte Isidayæribè kó
ketenkè, ke yé bèe do wanti kékuɔ debire bè kumè.

²¹ Kè Sosefuu íté kétúóté debire nè de yǎ kè bèe wǎte
Isidayæribè kó ketenkè. ²² Kòo keè kè bè tu Adisedau-
usi cɔuté o cice Edɔti kpàti ke tú Sudee kóo kpàti, kòo
yɔte ò bo bátémè de kó dihei mièke. Kè Kuyie nhò béin-
nè tidòuntì kòo kɔte Kadidee kó kutempɛ, ²³ kékari
Nansareti kó dihei mièke kè dèe dɔɔ Kuyie mpǎǎnáahti
náahtò do nàké ti ke dɔ bè bo nhò yu ke tú: Nansareti
èi kou.

Isǎǎ-Batiisi do ǎǎmè benitibè bàtémmú (Wénté Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18 nè Isǎǎ 1:19-28)

3 De kó dimɔnni kè Isǎǎ-Batiisii keté o tǎmmú kén-
nǎa Kuyie nnáahti Sudee kó dikpàa mièke ke tú:
² Ceetenè di borime, ke yé Kuyie ntɔɔtémè ke bo kanne
ku kó dikpàatiyuu.

³ Wèe Isǎǎ kpéi nke Kuyie mpǎǎnáahti náahtò Esaii
do náammè ke tú:

Wèe pèù dikpàa mièke ke tú:
Túntenè ti Yiè nKuyie nkó kuce,
séinnè o ce.

⁴ Isǎǎ do dáátí diyaàbòri dii dù̀̀kenè d̀̀ndi yòyó kó
ticiti, ke bou fenaàk̀̀nfè o ka, kòo kó mudii ntú ico nè
ticièti. ⁵ Kè Sedisademmu kɔbe nè Sudee kó kutempɛ
nkumɔu kɔbe nè yehékè tɛyè yèè t̀̀kénè Suditèè kó kukò
nkè bè nkòriní o borè, ⁶ ke dáanko be yei nkè Isǎǎ bè ǎǎ
bàtémmú Suditèè kó kukò mmièke.

⁷ Kè Isǎǎ yà Fadisièbe péu nè Sadusièbe, kè bè kòròo
o borè kòò bo bè ǎnnè bàtémmú kòò bè nàké ke dɔ:
Iwààke d̀̀ndi! We ndi nàké ke tú dí yenténè Kuyie nkó
tibeénti tii kèriní? ⁸ Di borime benke tũnké ke dɔ ndi
cèète. ⁹ Di yèmmè bá ndò ndi bo na kécooté di tú mèè
kpéi Abarahammu kó ibí. N di náammú Kuyie mbo na
kédɔɔ yetárè yie nho bí. ¹⁰ Okũ̀̀ti sũ̀̀tému o pĩ̀̀tè ke bo
u detie, detie ndèè í péi yebe sà̀̀yè bè bo dè u kécúu.

¹¹ Mí n di ǎǎ bàtémmú menie mmièke nke kè dè benkú
ke dɔ ndi borime cèète, wèe túnni ò deumu ke m pèèté.
N yí sannè m bo deitemè o neùti, wenwe bo ndi ǎǎ
bàtémmú nè Muyaánsàamù nè muhǎǎ. ¹² Ò tɔ o
pienkú nku ke bo ye nkébate mebiì nnè tifùti, kékouté
mebiì nkéǎnnè o bɔu mièke, kécúu ntifùti muhǎǎ
mmù ò kɔ mmu mièke.

Isāã-Batiisi ānnémè Yesu bàtém̀m̀
(Wénté Mariki 1:9-11 nè Duku 3:21-22 nè Isāã 1:29-34)

¹³ Isāã ãã dii m̀nni bàtém̀m̀ Suditěě kó kukó mmieke, kè Yesu íténi Kadidee kó kutempěě kétuɔkení o borè kòò bo ò ānné bàtém̀m̀. ¹⁴ Kè Isāã yete ke d̀: F̀ do d̀ ké nh ānné bàtém̀m̀ ke wěte ke tú n da ānné bàtém̀m̀!

¹⁵ Kè Yesu ò tě́nné ke d̀: Yie mbake ké nh ānné bàtém̀m̀ ke yě dè wennimèmu ke d̀ nti d̀ Kuyie nd́ dè.

Kè Isāã yie nkóò ānné bàtém̀m̀, ¹⁶ kòò nyètiní menie mmieke kè tiwetii kpeté kè Muyaánsààm̀ cùténí ke d̀nnè dikpetinónkperi kécómm̀ o ínke. ¹⁷ Kè bèe kee metammè mamè de ínke bíékè ke m̀ tu: Yie nwee tu m bire kè n dè d́ mesàa ke dè tã mediè.

Dib̀ò benném̀è Yesu
(Wénté Mariki 1:12-13 nè Duku 4:1-13)

4 De m̀nni kè Muyaánsààm̀ tanné Yesu dikpàa mieke kè dib̀ò bo ò benné. ² Kè Yesu mboú dinùu ke d̀ iyie nsipisìnà, deyènnè sipisìnà kè dikònni ò pĩ. ³ Kè dib̀ò k̀tení o borè kòò nàké ke d̀: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè yetàré yie nnaá mmudii. ⁴ Kè Yesu di nàké ke d̀: Tì wàrimu ke tú oniti í fòunè mudii máa, ò fòunè tináahti tii yìení Kuyie nnùu mieke tinti.

⁵ Mémme kè dib̀ò ò k̀tenè Sedisademmu kóò dèkenè Kuyie ncíètè ínke kóò nàké ke d̀: ⁶ Kàa tu Kuyie mBire nde, puuo, ke yě Kuyie nnáahti wàrimè ke tú:

Kuyie mbo duónni ku t̄rè
kè yè da cùtè
bá a naàcètè báa bété ditári mari.

⁷ Kè Yesu di tě́nné ke d̀: Tì wàrimu kupíkù tekù ke tú: Á báa benné a Yiè nKuyie.

⁸ Kè dib̀ò ò dèkenè ditári dieri mari ínke kóò benke kutenkù kó yekpàatiyo yem̀u nè ye kpàti deu mèè botí, ⁹ kóò nàké ke d̀: N yóò dè nda duómmu dem̀u kè nsà kàa nínkù n yìkè ke m bàntè. ¹⁰ De m̀nni kè Yesu di nàké ke d̀: F̀te m borè f̀ ndib̀ò ke yě ti wàrimè ke tú: Á mbáa nha Yiè nKuyie mmàa kémpí nkuu t̄mm̀.

¹¹ Mémme kè dib̀ò íté kè Kuyie nt̄rèe k̀tení kémpí nho t̄mm̀.

Yesu ketém̀è kénnáa Kuyie nnáahti Kapennaummu mieke

(Wénté Mariki 1:14-15 nè Duku 4:14-15)

¹² Yesu kèè dii m̀nni bè kpetinném̀è Isāã kékote Nansareti Kadidee kó kutempě mmieke. ¹³ Ò í nkàri Nansareti, kékote kémbò Kapennaummu Kadidee kóò dàméèrì m̀nku, Sabunɔɔ nè Nefutadii kó yehekè také, ¹⁴ kè dè bo d̀ Kuyie mpāānāahti náahto Esaii do nàké tì ke d̀:

¹⁵ Sabunɔɔ nè Nefutadii kó ketenkè k̀be bèè bo dàméèrì také Suditěě kó kukó nyàa nè bèè í tú Sifube ke bo Kadidee.

¹⁶ D́ndi bèè do bo dibiinní mieke di yāmu kuwenniku diekù. Di do bo dibiinní kó dihei,

mukúú nkperi mieke nke,
kè kuwenniku di miíté.

¹⁷ Dii m̀nni ndi Yesu ketém̀è kénnáa nKuyie nnáahti ke tú: Ceetenè di borime ke yě Kuyie nt̄ótém̀è ke bo kanne ku kó dikpàatiyuu.

Yesu yum̀è o kó betanc̀umbè kètibè
(Wénté Mariki 1:16-20 nè Duku 5:1-11)

¹⁸ Diiyè mari kè Yesu mpéké Kadidee kó menie nkéyà benitibè bédébè, Simɔɔ bè tú wè Pieri nè o nantè Āntidee kè bè buó muyĩnditim̀u ke yě bè do túmè beyĩn-wambè mbe. ¹⁹ Kè Yesu bè nàké ke d̀: N tũnnenè kè n di d̀ benitiwambè.

²⁰ Kè bè p̀nkee yóu be yĩnditirè kóò tũnne.

²¹ Kòo yíé kédétóo ḱyà betɔ̀be Sebedee kó ibí, Isaku nè o nantè Isāã kè bè bo kudabekù mieke nè be cice Sebedee ke d̀ori be yĩnditirè. ²² Kè Yesu bè yu kè bè p̀nkee yóu be cice nè kudabekù kóò tũnne.

Yesu yètirì do pitém̀è Kadidee om̀u mieke
(Wénté Mariki 1:39 nè Duku 4:44, 6:17-18)

²³ Kè Yesu n̄cehti Kadidee om̀u titíntouti mieke ke náante benitibè tináahti Kuyie nkó dikpàatiyuu kpeti ke miekũnko benitibè mumɔmm̀u mum̀u nè tikōnyonkuti tim̀u. ²⁴ Kè bè nnáa nho kpéi Sidii kó ketenkè kem̀u mieke, kè benitibè ntuní bèè f̀èrì nè mum̀m̀u nè bèè k̀nti yóu yóu nè yeɔ̀kè ta bè nè bèè duò yecírèncírè nè tih̀ùtì, kè Yesu mbè miekũnko bem̀u. ²⁵ Kè benitibè péuu ò tũnne. Kadidee k̀be nè Sedisademmu k̀be nè Sudee k̀be nè yehekè tepítè kó ketenkè k̀be nè Suditěě kó kukó nyàa k̀be.

Yesu duó nyì tié nditári ínke
(Wénté Duku 6:20-23)

5 Yesu yà dii m̀nni dit̄nni kédeke ditári nè o tanc̀umbè kénkari kè bè ò kèrì ² kòò bè tiè nke tú:

Kuyènaatí m̀ómm̀onku

³ Dè nnaati bèè banté ke d̀ mbè c̄nni Kuyie mbíékè, ke yě Kuyie nkpàatiyuu bomè beè kpéi!

⁴ Dè nnaati bèè yèmmè cààré, ke yě Kuyie nyóó bè bántém̀è!

⁵ Dè nnaati bèè yèmmè boo, ke yě Kuyie nyóó bè duómmè ketenkè kè bèe tieke!

⁶ Dè nnaati bèè wanti kéd̀ò Kuyie nd́ dè, ke yě Kuyie nyóó bè teemmèmu kè bèe dè d̀ mediè!

⁷ Dè nnaati bèè kuò nhot̀u mesémmè, ke yě Kuyie nyóó bè kuómmè mesémmè!

⁸ Dè nnaati bèè yèmmè wenni, ke yě beè yóo yāmè Kuyie!

⁹ Dè nnaati bèè waà mbenitibè kó kuyènaatí, ke yě beè yó ntúmè Kuyie mbí!

¹⁰ Dè nnaati bè f̀ũnkoo bè bè d̀̀ri mèè kpéi nKuyie nd́ dè, ke yě Kuyie nkpàatiyuu bomè beè kpéi!

¹¹ Dè ndi naati bè bo ndi sãã ndii m̀nni ke di f̀eunko ke sou nke náa ndi nu ndòò mèè yei di tú mèè kpéí n kɔbe. ¹² Di yèmmè náaati kè di bo diwèi mieke ke yé di kó ticuuti yó ndeumè kéínkè, mèè botí nku bè f̀éümmè Kuyie mpããnáànti náam̀bè bèè di niiténí.

Mukókúú nnè kuwenniku de kó medonnimè

(Wénté Mariki 9:50 nè Duku 8:16-18, 14:34-35)

¹³ Dii tu kutenkù kó mukókúú. Kè mukókúú nné seté, bè bo mù nárik̀nnenè ba? Mù ténke báa d̀ònnè dèmarè, kè bè í mù útóo ditowaà ndi kè benitibè nàù.

¹⁴ Dii tu kutenkù kó kuwenniku. Dihei dii maà ditãri ínkè di báa na kénso. ¹⁵ Bè ãã í ncú nfitirè kéãnné təcètè mieke, bè ãã dè c̀õnné deyitirè nde kè dè mmí bèè kó dimàà bo təcítè mieke. ¹⁶ Di kó kuwenniku dò nké mme mmí kutenkù kɔbe kè bèè yà mutõmmú di pí mmù wennimè, késãntè di cice wèè bo kéínkè.

Yesu nàké tí kè dè ntukúnè ikuú

¹⁷ Di yèmmè bá ndò n k̀tení ke bo paa m̀Moyiisi kó ikuú yoo Kuyie mpããnáànti náam̀bè do wãri tí. N k̀tení ke bo d̀ke ì wèrk̀nnemu. ¹⁸ N di náa mmóm-muc nwe: Ketenkè nè kéínkè kè dè kraá bo ikuú kó fèwãrifè sãmpófè mafè báa yaate, kè kutenkù yàa deènè. ¹⁹ Wèè bo yete tũnké Kuyie nkuú mai, kénáké betɔbè kè bèè ì yete de yiè mbo ntú osãmpóy Kuyie nkpààtiyuu mieke. Wèè me mbo yie nyikuú imcu kénáké betɔbè kè bèè ì yie nde yiè mbo ntú odiewè Kuyie nkpààtiyuu mieke. ²⁰ N di náammu: Kè di borime í wenni ke pètté Fadisítèbe kóme di báa ta Kuyie nkpààtiyuu mieke.

Kemieke yiè nè obanteu kó tináànti

(Wénté Mariki 11:25 nè Duku 12:57-59)

²¹ Di yému ke dò mbè do nàké di yembè ke dò: A báa kou oniti, kè wèè kùu oniti bèè ò bekénè. ²² Kè mí nné di náa nke tú kè wèè mieke peike otòu bèè ò bekénè, kè wèè sãã nhotòu kuyèinkù, bebeéndiebèè ò bekénè, kè wèè me nsãã nhotòu ke tú kuwáátikù ò dò nkéta muhãã mmù ì kã mmu mieke nke. ²³ Kàa kòte di-wũt̀nni borè ke bo pã Kuyie ndipãnni ke dèntení dèborè a kou t̀u da m̀kenèmè timati, ²⁴ d̀ú ndende a pãnni diwũt̀nni borè kékote, kè dí tí tũnte kàa né wètení kèpã a pãnni Kuyie.

²⁵ Kòo m̀u da yu tibeénti kè di kéri ke kɔri, á yetoo kè dí tí tũnte kuce ke mu nyí t̀òke. Ò yàa bo da dúu mbèbeémbè kè bebeémbè da dúu pòd̀isibè, kè bè da kpetíné. ²⁶ N da náa m̀mmuc nwe a í yeti dèborè ke í yietí dárè sɔnwe.

Dèè buò mmeysi mmieke

(Wénté Matie 18:8-9 nè Mariki 9:43, 47-48)

²⁷ Di yému ikuú ì tu: A báa dúnnè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̀u. ²⁸ Kè mí nné di náa nke tú wèè bo wénté onitipòkù m̀u kòo yaá ò ò dúnnèmu o yèmmè mieke. ²⁹ Kàa ǹnfè youfè fèè yó nte kàa d̀ò meysi, kpétté fe kédootóo dedétirè, dè wennimu a ǹnfè fèmáa bo fe-

timè nè ì bo mbomè idé kàa né ta muhãã mmù ì kã mmu mieke. ³⁰ Kàa ǹutè youte t̀èè bo nte kàa d̀ò meysi, kétté te kédootóo dedétirè, dè wennimu a ǹutè tèmáa bo fetimè nè si bo mbomè sidé kàa né ta muhãã mmù ì kã mmu mieke.

Oniti nè o pokù be yatimu kó tináànti

(Wénté Matie 19:7-9 nè Mariki 10:4-5, 11-12 nè Duku 16:18)

³¹ Di yému ikuú ì tu: Kè wèè d̀s kéyete o pokù wèè wãri diyatèpátiri kòo dú. ³² Kè mí nné di náa nke tú: Kè wèè pokù í d̀uti d̀utinè benitidaabè kòo ò bèti ò d̀s wèè naá nhonitipòkù wèè d̀uti d̀utinè wènwè benitidaabè, kè wèè t̀oté onitipòkù bè bèti wè ò naá nhonitid̀u wèè d̀uti d̀utinè wènwè benitipòbè.

Dèè tukúnè tí bo mparikunè

³³ Di yému bè do nàké tí di yembè ke dò: A d̀unnè Kuyie ndii nù, d̀ò di. ³⁴ Kè mí nné di náa nke tú: A bá mparikunè kéínkè, ke yé Kuyie nkpààtikàri ndimè. ³⁵ A bá mparikunè ketenkè ke yé ku nacèdaánni ndimè. A bá mparikunè Sedisadèmmu ke yé okpààti diwèè èi ndimè. ³⁶ A bá mparikunè a yuu ke yé a í yóo namè kèpèikunne a yùrikù kùmáa yoo a kù s̀ukunne. ³⁷ Di kòò èè ntú èè, kè áa ntú áa, tii yèutí tí tú dibòò kpeti nti.

Meyi nkó mufómmù kó tináànti

³⁸ Di yému ikuú ì tu: Wèè kpétté a ǹnfè a kpétté o kɔfè, kè wèè feuté a ǹnni a feuté o kperi. ³⁹ Kè mí nné di náa nke tú: Kòò m̀u da poté a báa ò t̀énnè, kòo da poté metofíè kuyóu á ò benke kucãnkù. ⁴⁰ Kòò m̀u da yu tibeénti ke d̀s kètúoté a yaabòri sãmpóri, á yóu kòo t̀oté nè didieri. ⁴¹ Kòò m̀u d̀s kéduu nnè muwèrimú kàa t̀u o t̀u ke d̀s cidòmétiri òmáa, a d̀s bèdébè. ⁴² Kòò m̀u da m̀u dèmarè, pã we, a báa yetenè wèè d̀s á ò pèntè.

Ndónè di kpantidèntɔbè

(Wénté Duku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Di yému bè do nàké ì kuú di yembè ke dò: A ndó a kou ke ní nha kpantidèntòu. ⁴⁴ Kè mí nné di náa nke tú: Ndónè di kpantidèntɔbè, ke békú Kuyie nkó mesàà mbèè di buò nkusinkù be kpéí, kémbáa nKuyie mbèè di f̀eunko nè bèè di sénninko be kpéí. ⁴⁵ Kè di d̀ori memme dè bo benke di t̀umè di cice wèè bo kéínkè o kó ibí, ke yé ò dúmmè kè diyèè yìèni benitiyeibe nè besàabè borè, ke dúu nké fetaafe niu bèè wetí nè bèè í wetí be borè. ⁴⁶ Kè di d̀s bèè di d̀s máa, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè? Bedãmpòòcutibè múnke í me ndòoraà? ⁴⁷ Kè di d̀ú ndi kɔbe máa ndi yé di d̀òrimè ténke cáãnnè dè? Bèè í t̀u nKuyie mbè í me ndòoraà? ⁴⁸ Tù nní ndònnè páí di cice wèè bo kéínkè ò dòmmè páí.

Yepãrè dò nkémpã mmèè botí

6 Di bá mpã ndi kperi becìribè benitibè ìkè ke bo benke dimáa, kè di d̀ori memme di báa pété ticuuti di cice wèè bo kéínkè o borè.

² Kàa dɔ́ kɛ́pǎ dɛ́marɛ̀ oçirí a báá pĩ̀éké meyèmmè mɛ̀démè yembè ɔ́ɔ́ pĩ̀éké mɛ̀è botí titíntouti mieke nɛ̀ icé ìnkè, ke dɔ́ benitibèe bè sǎnte. N di náá mmómmuɔ́ nwe be kó ticuuti nti memme bè cɔ́úmè. ³ Kàa yóó pǎ̀ dɛ́marɛ̀ oçirí a báá yie nkàa nòutè cǎnkutè nyé teyoute dɔ́ɔ́ri dè. ⁴ Pǎ̀ we didé borè bá òmɔ̀u bá nyé, a cice Kuyie nkùu wùó ndisòri kè kùu de nda yietí.

Mubáammu nè menùbouummè

(Wénté Duku 11:2-4)

⁵ Di bá mbáá nKuyie meyèmmè mɛ̀démè yembè kɔ́me bèè ɔ́ ndɔ́ kɛ́ncómmú titíntouti mieke nɛ̀ iceyàtii ke báá nKuyie nke dɔ́ benitibè mbè wùó. Mómumuɔ́ nwe n di náámmè be kó ticuuti nti memme bè cɔ́úmè. ⁶ Kàa yóó bántè Kuyie, ta a dieku, kékpetínné a càù, kémbáá nha cice ò bomu de, ke wúó a dɔ́ɔ́ri dè disòri ke bo dè nda yietí.

⁷ Kàa báá nKuyie nha bá nsúũnko tináaanti detetirè kpeti bèè í tũ Kuyie mbè ɔ́ ndɔ́ɔ́rimè kè be yèmmè dò nkè be náaanti súũ Kuyie mbo bè teennè. ⁸ Bá ndɔ́ɔ́rinè be kɔ́me, ke yé di cice yémèmu di dɔ́ dè bá di mu nyí dè nhò mɔ́ɔ́. ⁹ Ntenè di dò nkémbáá mmèè botí Kuyie:

Ti cice wèè bo kéínkè,

a dò mpáíí nwe,

yóu kè tí banté a dòmmè páíí.

¹⁰ Baaté kutenkù,

kàa dómè ndɔ́ɔ́ri ketenkè ìnkè

dè dòmmè kéínkè mieke.

¹¹ Ti pǎ̀ ti bo di mù yie.

¹² Ti cíé nti yei,

ti ɔ́ɔ́ cíémmè bèè ɔ́ɔ́ ti caàrè.

¹³ A báá yóu kè ti ta mesoúmmè mieke,

ti deesténè dibɔ́ɔ́.

[Ke yé fɔ́ɔ́ bakémè,

ke kpeñni kàa yètirì deu sǎ̀.

Kè dè mme ndò.]

¹⁴ Kè di cíénko betɔ́bè be yei bè di dɔ́ɔ́ri mè, di cice wèè bo kéínkè ò yóó di cíémmu di yei. ¹⁵ Kè di me nyí cíénko betɔ́bè be yei mbè di dɔ́ɔ́ri mè di cice wèè bo kéínkè ò báá di cíé ndi yei.

Ti bo mbou mɛ̀è botí yenò

¹⁶ Kàa boú dinùu a báá sɔ́ukùnnè a ìkè kéndò nha bo meyeñcaàrimè mieke meyèmmè mɛ̀démè yembè dɔ́ɔ́rimè, bèè ɔ́ɔ́ cake be ìkè ke bo benke benitibè bè boummè dinùu. N di náá mmómmuɔ́ nwe bè cɔ́utému be kó ticuuti. ¹⁷ Kàa boú dinùu, yuutè a ìkè kényí nha yùti, ¹⁸ kòò mɔ̀u báá banté a boummè dinùu, kàa cice wèè wùó ndisòri kperè, kè weè máá nyé kè dè nda yietí.

A kpàti borè a yèmmè de mbo

(Wénté Duku 12:33-34)

¹⁹ Di báá kóú kékóú kutenkù kó tikpàti yebiè càá nti, tìl ɔ́ɔ́ nirimè, beyóóbè ɔ́ɔ́ duute kényúúku tì. ²⁰ Pètinke ñkounè kéínkè kó tikpàti nti yebiè í cáá nti, tìl í nírimú, beyóóbè í yóó na kéduute kényúúku tì. ²¹ Ke yé a kpàti borè a yèmmè de mbomè.

Tikònti kó defitírè tu fenònfè

(Wénté Duku 11:34-36)

²² Inuɔ́ ntu tikònti kó defitírè nde, kàa nuɔ́ nwùó nha kònti timɔ́u ɔ́ mbo kuwenniku mieke nke. ²³ Kàa nuɔ́ mme nyí wúó nha kònti timɔ́u ɔ́ mbo dibiinnì mieke nke, kuwenniku kùu da mí, kè kù sòute dibiinnì dòke bo deuke mediè.

A bo tũnnemè bekpàtibè bèdébè

(Wénté Duku 16:13)

²⁴ Òmɔ̀u báá na kèntũ mbekpàtibè bèdébè, ò bo ndɔ́ yie nke níí nhotɔ̀u, ò bo ntaunè yie nke senku otɔ̀u, òmɔ̀u báá na kèntũ Kuyie nnè idítí.

Kuyie ndàkemu ti kpéí

(Wénté Duku 12:22-31)

²⁵ Deè te kè n tu di bá ntoti di yèmmè di bo dimu yoo di bo dáátímu kpéí, di fòmumu pèéttému mudii kè di kònti pèéttè tiyààti. ²⁶ Wénténè sinɔ́ɔ́, si í buɔti si í kɔ̀u, si í mɔ́ke yebuɔ́ kè di cice wèè bo kéínkè kòò si piú. Díndi, di í pèéttè sinɔ́ɔ́? ²⁷ Di mieke we mbo na nè o yentotí kényíe o fòmumu kó mehokùmè bá sámpɔ́?

²⁸ Ba nkpéí nnè te kè di toti di yèmmè tiyààti kpéí? Wénténè mutepóó ndòmmè dikpàa mieke, mù í pí mmutómmú, mù me nyí duòkù tiyààti. ²⁹ N né di náámumu, bá Sado mɔ́ɔ́ nè o kpàti dieti mieke, ò í dàátí tiyààti tìl wenni ke mù tũ̀ke. ³⁰ Kè Kuyie nsàri tifáàti tìl bo yie nke naa yóó cúté, dè bo yímè kè kù báá di dátínné tiyààti? Di tákùmè í deu! ³¹ Di bá ntoti di yèmmè ke tũ̀: Ti bo nyo mba, ke yɔ́ mba, ke daati ba? ³² Bèè í tũ̀ nKuyie mbeè m̀ke de kó iyeñtotí, di cice wèè bo kéínkè ò yému di békú dè. ³³ Wammúnè di bo tamè Kuyie nkpàatiyuu meketimè nè di bo ndɔ́ɔ́rimè kù dɔ́ dè, kù bo dè ndi duó ndemɔ́u. ³⁴ Di bá ntoti di yèmmè nanke kpéí, nanke weè yé nanke kpeti, bá dii yiè nè di kó iyeñtotí nyi.

Otɔ̀u kó iwátii kó tináaanti

(Wénté Duku 6:37-38, 41-42)

7 Di bá mbekùnè ditɔ́bè, kè dèe yie nkè Kuyie mbáá di bekénè. ² Ke yé Kuyie nyóó di bekénèmè di bekénè mɛ̀è botí nku betɔ́bè, ke di fɔ́ɔ́ ndi dɔ́ dè betɔ́bè. ³ Dè dòmmè kàa wùó nkumúu kùu ã a kou nònfè mieke, kè kumundúu né pámmú a kɔ́fe mieke! ⁴ A bo yíme kénáké a kou ke dɔ́: Yóu kè n deite kumúu a nònfè mieke, kè kumundúu né pámmú a kɔ́fe mieke. ⁵ Fɔ́ mmeyèmmè mɛ̀démè yiè, keté kèpánté kumundúu kùu pámmú a nònfè mieke ke né na kényá a bo yíme kédeite kumúu kùu ã a kou kɔ́fe mieke.

Di bá nduò nKuyie nkperè simɔ́

⁶ Dèè cǎá nke tú Kuyie kperè di bá ndè duò nsimɔ́, di me mbá ndokoo di dèi nyefɔ́nkè ìkè yè yàà bo me nàù kédeè kèwèēténí di bíékè kè di cááké.

Mwɔnè kè bè di pã
(Wénté Duku 11:9-13)

⁷ Mwɔnè kè bè yóo di pãmu. Wammúnè kè di yóo pétému, bentenè dicàù kè bè yóo di kpetému. ⁸ Ke yé wèè mwɔ bè ʒʒ we mpãmè, wèè wammú wèè ʒʒ pété, wèè bente dicàù bè ʒʒ we nkpeté. ⁹ Òmwù bo di mieke wèè bire bo ò mwɔ mudii kòo dè duʒ nditáràà? ¹⁰ Yáà kè dè ò mwɔ teyĩntè wèè dè duʒ nfewààfè? ¹¹ Díndi náke benitiyeibe kè di yé ke duʒ ndesààrè di bí dè bo yíme di cice wèè bo kéinkè kòo báá duʒ ndesààrè bèè dè nhò mwɔ.

¹² Ndɔwɔrinè betɔbè di dʒ bè ndi dɔwɔrimè. Mɔyisi kó ikuʒ nè Kuyie mpãñnáànti náam̄bè do nàké ti me nyè.

Ice idéi
(Wénté Duku 13:23-24)

¹³ Tannè dibòrì dii mɔpúri. Dibòrì pèkùrì tu mukúú nkperi ndi kè di ce pèkè. Besúkùbè ku ntú. ¹⁴ Dibòrì dii mɔpúri dii tu mufòmmu kperi, kè di ce mɔpúri. Benitibè sámpó ku ntú.

Mutie nè mu be
(Wénté Matie 12:33 nè Duku 6:43-44)

¹⁵ Ndakenè bèè tu bemáà Kuyie mpãñnáànti náam̄bè be kpéi. Bè ʒ nkérini di borè ke ɔwò nke dò nyipe nyi ke né tú timuntünti. ¹⁶ Di bo mbè banní nè be dɔwɔrimè mieke nke. Bè í tʒú finyí kó yebe tisãmpotí ínkè bè me nyí tʒú fikie kpeye mupòrimù ínkè. ¹⁷ Mutie sààmù péi yebe sààgè nye kè musĩmmù péi yesĩnyè. ¹⁸ Mutie sààmù báá na képeité yebe sĩnyè, musĩmmù me mbáá na képeité yesààgè. ¹⁹ Detie ndèè kó dimàà í péi yebe sààgè bè ʒʒ dè kʒúmu kécúu. ²⁰ Meĩme di yó mban-nimè bèè tu bemáà Kuyie mpãñnáànti náam̄bè nè be dɔwɔrimè mieke.

Bèè yu Kuyie nnè be nʒ
(Wénté Duku 6:46, 13:25-27)

²¹ Dè í tú bèè kó dimàà ñ tu: Ti Yiè, nti Yiè, beè tati bemɔu Kuyie nkprààtiyuu mieke. Wèè dɔwɔri n cice wèè bo kéinkè ò dómè, wèè tati o kprààtiyuu mieke. ²² Tibeénti yiè besúkùbè bo n náké ke dò: N Yiè, nè a kó diyètiri ndi ti nàkémè a náànti, nè a kó diyètiri ndi ti bètimè yeɔkè ke dɔwɔ tidietì péu! ²³ Kè n né bè nàké de mɔnni ke dò: Fũtenè m bo dè! N yí di yé bitì, díndi bèè dɔwɔri meyi.

Kuyèinkù nè wèè cii
(Wénté Duku 6:47-48)

²⁴ Wèè kemmu n náànti ke dɔwɔri ti yèmmè ò dɔnnè onitì wèè cii wènwè ke maá o cíètè dipèrì ínkè. ²⁵ Kè fetaafè ni, kè ikó mpíe, kè kuyaakù fùùtè ke tè potè bá tè í ndo ke yé tè maámè dipèrì ínkè. ²⁶ Kè wèè me nkèmmú n náànti ke í dɔwɔri ti yèmmè ò dɔnnè kuyèinkù nku kùu maá ku cíètè mubirimú ínkè. ²⁷ Kè fetaafè ni, kè ikó mpíe kè kuyaakù fùùtè ke tè potè kè tè do páíí.

Yesu do tiennè muwèrimú mmu

²⁸ Kè benitibèe keè Yesu bè duʒ nyii tié kè ii bè ta. ²⁹ Ke yé o náànti do í dɔnnèmè ikuʒ wããbè kpeti, ò do náán-nè muwèrimú mmu.

Yesu miékunnemè dikònni
(Wénté Mariki 1:40-45 nè Duku 5:12-16)

8 Yesu cùténì dii mɔnni ditãri ke ditĩnni péu nhò tú. ² Kè dikònni marii kɔtení ke nínkóo o ìikè kòo bãntè ke dò: Okóti, kàa dʒ a bo na ké m miékunne ké n wénkunnè.

³ Kè Yesu youtoo o nòùtè ké di kàáké ke dò: N dʒmu, miétè.

Kè dii miétè kéwenke. ⁴ Kè Yesu dò: A báá yie nkénáké òmwù, kɔte kébenke amáà ikuʒ niùti kédɔw Mɔyisi dɔú nyii kuʒ kè dèe benke a miétémè.

Ohããpònkóti mɔu yiememè Yesu
(Wénté Duku 7:1-10 nè Isãã 4:46-54)

⁵ Yesu tati dii mɔnni Kapennaummu kè behããpòmbè kóo kóti mɔu kɔtení o borè kóo bántè ke dò: ⁶ N Yiè, n kóo tɔnti wèè duʒ n cíètè ke áarinè kuyonku bá ò í nɔ nke nampú. ⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: M bo kɔte kóo miékunne. ⁸ Kè behããpòmbè kóo kótii béi nke dò: Okóti n yí sãnnè a bo tamè n cíètè, béi nha nùu máà kè n kóo tɔntii miétè. ⁹ M mɔkemmu bèè m baké, ke mɔke ti-hããpònti m baké ti, kè n nàké kù ke yí: Kɔte! Kùu kɔte. Kè n nàké kù ke yí: Kɔtení! Kùu kɔtení. Kè n yí n kóo tɔnti dɔwɔ dè, wèè dè dɔwɔ.

¹⁰ Kè Yesu keè de kó tináànti képénsiri behããpòmbè kóo kóti, kénáké bèè ò neínè ke dò: Bá Isidayeribe mieke m mu nyí yà onitì wèè tã mie mbotí. ¹¹ N di náà mmɔmmu nwe benitibè péu bo yènni tipíiti timɔu kéwènnénè Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu Kuyie nkprààtiyuu. ¹² Kè Isidayeribe bèè na nte Kuyie nkprààtiyuu kè bè né bè dootóo ditowaà dibiinni mieke be yó nkuʒ ndè ke cáá mbe ni.

¹³ De kó difɔnkúò kè Yesu náké behããpòmbè kóo kóti ke dò: Kò nkè dèe dɔwɔ kéndò nha dʒ mèè botí.

Dende bàm̄bà kòo kóo tɔntii miétè.

Yesu miékunnemè Pieri pokù yʒ
(Wénté Mariki 1:29-31 nè Duku 4:38-39)

¹⁴ Kè Yesu kɔte Pieri cíètè ke sʒ mPieri pokù yʒ mɔ nkukɔntonmɔ ke duʒ. ¹⁵ Kè Yesu ò kàáké o nòùtè, kòo kɔntii bonke, kòo íté kéwaá mmudii kóo duʒ nkòo di.

Yesu cɔutémè ti kó ticiti
(Wénté Mariki 1:32-34 nè Duku 4:40-41)

¹⁶ Kuyuoku mɔnni ke bè nkɔrinni Yesu borè benitibè péu yeɔkè ta bè. Kè Yesu níí béi kè yèe yè, kémiékunne bemɔambe bemɔu. ¹⁷ Kè dèe dɔwɔ Kuyie mpãñnáànti náàntò Esaii do nàké ti ke dò: Ò cɔuté ti kó ticiti ke tɔ ti kó mumɔmmú.

Yesu kó mutūnnimù

(Wénté Duku 9:57-62)

¹⁸ Kè Yesu yà ditīnni dieri ò munnémè kéduú nkè bèe sénté menie nyáà. ¹⁹ Kè Kuyie nkuú wāāti mǎu kǎtení Yesu borè kóò nàké ke dǎ: Okóti n yó nda tūmmu tipīti timǎu bá kàa kǎri kè. ²⁰ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Ihānké mǎkemu ifīti kè sinǎ mǎke tiyīēnti, Onitibire me nyi mǎke dè bo duú dè kéom̄pè.

²¹ Kòò tǎu mǎu wèè do tū nYesu kòò ò nàké ke dǎ: Okóti m pǎ kuce kè m mu nkǎte kékūnné n cice. ²² Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Nni ntū nkéyóu kè becírībèe kūnné becírībè.

Yesu do còhnmè kuyaakù

(Wénté Mariki 4:35-41 nè Duku 8:22-25)

²³ Kè Yesu ta kudabekù kòò tancùmbèe ò neinè kè bè bo sénté diyàà teri. ²⁴ Kè kuyaakù kperikù makù iténí kénfuuti kè menie nyiitini ke taà kudabekù, kè Yesu yie yè nke duú. ²⁵ Kòò tancùmbèe ò ènte kóò nàké ke dǎ: Ti Yiè nti dǎeté, ti kumu! ²⁶ Kè Yesu dǎ: Dè dòmmè kè kufīwāá ndi pī memmè? Di í n tǎ kè dè deuà!

Memmè kòò ité kéréi nkuyaakù nè menie nkè dè dǎ béu. ²⁷ Kè dǎe bè di bǎmǎu kè bè ntú: We nniti botí nku yie? Bá kuyaakù nè menie nkè dè yiè nhò yè mmù!

Yesu do bètimè yebǎkè kè yèe ta yefīnkè

(Wénté Mariki 5:1-20 nè Duku 8:26-39)

²⁸ Yesu sènté dii mǎnni menie nyáà Kadarāa kó ketenkè, kè benitibè bèdébè yebǎkè ta bèe yènni ifīti mieke. Bè do yóumu mediè, bá òmǎu í daati ke dè pēnkù. Kè bèe kéténi kéco Yesu, ²⁹ kékuónko ke dǎ: Ti kpeti dòmmè tínti nè fī nKuyie mBire, a kǎtení ke bo ti fēūmmu bá dimǎnni í tǔkǎa?

³⁰ Ke sǎ nkufīnkècēnku diekù makù bo mekentimè ke diiti. ³¹ Kè yebǎkèe bántè Yesu ke dǎ: Kàa dǎ kè ti beti yóu kè tí ta kufīnkècēnku kuu. ³² Kè Yesu yè nàké ke dǎ: Kǎtenè! Kè yèe yè bèe nitibè mieke kéta yefīnkè. Kè kuù fīnkècēnkuu cokení ditāri ínkè ke yàa diu menie.

³³ Bèè do cēmmù yefīnkè kè bèe coké kéta dihei kénáké dèè dǎdǎ nè dǎe tǔkéní benitibè yebǎkè ta bè.

³⁴ Kè dihei kó benitibè bǎmǎu yènni kéco Yesu kóò bántè ke dǎ wèe yè be tenkè.

Yesu miekūnnemè kuhòukù

(Wénté Mariki 2:1-12 nè Duku 5:17-26)

9 Kè Yesu ta kudabekù késénté menie nkéwēte o ei † nKapédinaummu nwe. Wénté Mariki 2:1. ² Kè bèe tǎni kuhòukù kè kù duú ku dǎu ínkè, kékǎtenèní Yesu borè, kè Yesu nwúó mbè tǎmè ke dǎ nhò bo kù miekūnne, kénáké kuhòukù ke dǎ: M bire cǎtinne a yèmmè n da cǎēmmu a yei.

³ De mǎnni kè ikuú wāābè mabè nnáá be yèmmè mieke ke tǎ: Oniti yie ncàari Kuyie nyètiri ndi.

⁴ Kè Yesu banté be toti ti be yèmmè kè bè beke ke dǎ: Dè dòmmè kè di mǎke iyentotí yeyi ii mbotí? ⁵ Ōnde í

† o ei: Yesu ei bè nàa ndii kpéi ndie, bè yè

yòunè deterè, m bo yímè n da cǎē nha yeinaà kè m bo yímè ité kékété? ⁶ N né dǎ di bantému kedò nhOnitibire mǎke muwērimú ketenkè ínkè ke bo na kécǎē mmeyei. Memmè ò nàkémè kuhòukù ke dǎ: Ité kétúóté a mièkù kékò!

⁷ Kè kuhòukù ité kékò. ⁸ Kè bèe dè yà kè kufīwāá mbè pī nkè bè nsǎntí Kuyie nke tǎ: Kuyie nyètiri ndeu! Kù duómmè benitibè muwērimú muù mbotí.

Yesu nàké ti bèe yèmmè dò mbè wenni

(Wénté Mariki 2:13-17 nè Duku 5:27-32)

⁹ Kè Yesu ité deborè kémpēnké kéyà oniti mǎu kòò yètiri tu Matie kòò kǎri bedǎmpòòcǎutibè kóò biròò, kè Yesu dǎ: N tūnne! Kè Matie ité kóò tūnne.

¹⁰ Diyie mari Yesu nè o tancùmbè kè bè nkari Matie cǎētè ke yo nnè bedǎmpòòcǎutibè nè benitibè bè do tǎ bè mufòmму yeimu yembè. ¹¹ Kè Fadisiēbe mabèe dè yà kébeke Yesu tancùmbè ke dǎ: Dè dòmmè kè di kóò kóti wēhnè bedǎmpòòcǎutibè nè mufòmму yeimu yembè kè bè yo?

¹² Kè Yesu keè ké bè nàké ke dǎ: Dè í dò mbèè kǎnti naati beè wāà nhotānti, bǎmǎmbe beè ò wāà.

¹³ Kǎtenè kététi di yèmmè kébanté tináānti tili tu: N dǎ wèe mǎke wènwè otǎu kó mesémme, n yí dǎ di n feu ìi wūš. Ke yè n yí kǎtenimè ke wanti bèe yèmmè dò mbè wetí, n wanti bèe banté bǎmbe ke dò mbè tu benitiyeibe.

Dekótirè nè depānnè kó tináānti

(Wénté Mariki 2:18-22 nè Duku 5:33-39)

¹⁴ Diyie mari kè Isāā-Batiisi tancùmbèe kǎte kébeke Yesu ke dǎ: Dè dòmmè kè tínti nè Fadisiēbe kè ti bou yenò bá a tancùmbè í bou? ¹⁵ Kè Yesu bè tēhnè ke dǎ: Di yà oniti tǎu dè o pokù kòò népobè yèmmè cǎaràà? De kó yewe kpaanímu kè bè bo pí nwèè tǎu o pokù ke iténè, de mǎnni kè bè né bou yenò.

¹⁶ Bè šš í ñyá nkuyaàpànkù kukótikù ínkè, kàa mè dǎdǎ kuyaàpànkù bo yūš nkukótikù kè dikētiri dǎke deuke.

¹⁷ Bè me nhšš í ncūš menapāmmè tidǎuti kótiti mieke, kàa mè dǎdǎ tidǎuti bo puoti kè menāa ncake. Menāa mpāmmè dò nkécūš tidǎuti pānti mieke nke, demǎu kè dè nwenni.

Yesu do còhnmè onitipòkù yǎnti, kémiekūnne desapūmbire

(Wénté Mariki 5:21-43 nè Duku 8:40-56)

¹⁸ Kè Yesu nkpaá ke bè nàānnè kè Sifube kóò kóti mǎu kǎtení kénínkóo o iikè, kóò nàké ke dǎ: N sapūmbire dǎe ku bǎmbà mmie, bá nè memmè kǎte kénšš nha ncu de ínkè kè dǎe foutè.

¹⁹ Kè Yesu ité nè o tancùmbè kóò tūnne.

²⁰ Kòò nitipòkù mǎu mǎ ntiyǎnti kè dè tǔkè yebie ntepiitè nè yédéè, kòò kéténi Yesu fīnkúò bíékè kékááké o yaàbòri mǎnku. ²¹ Ke yè ò do tǎmè nè o yèmmè mieke: Bá kè n na ke kǎáké o yaàbòri m bo miété.

²² Kè Yesu wēēte ké nhò wúó nke dǎ: N kóò sapàà a tǎkùmmè da miekūnnemu. Kòò nitipòkù pānkee miété.

Ti bo yímè ti tú Yesu kɔbe

³² Wèè bo náké benitibè ìkè ò tumè n kou, m bo náké n cice wèè bo kéínkè de yiè ntumè n kou. ³³ Wèè bo n yete benitibè ìkè m bo ò yete n cice wèè bo kéínkè ò ìkè.

Yesu kòtenèní mèè yatimè

(Wénté Duku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Kè Yesu béi nke dò: Di yèmmè bá ndò n kòtenèní kunaatí nku kute nkù kuu mmieke, n kòtenèní mudoò mmu. ³⁵ N kòtení ke bo yate debire nde nè de cice, ke bo yate denitipobire nè de yó, kéyate osapàà ìhè o còkù. ³⁶ Kè benitibè cèí kɔbe naá mbe kprantídèntɔbè.

³⁷ Wèè dó o cice yoo o yó kè de pèééé mí nhò báá na kèntú n kou, kè wèè dó o kóo dapàà nyoo o kóo sapàà nkè de pèééé mí nhò báá na kèntú n kou. ³⁸ Wèè í tɔ o dapàatí ke n tũnne ò báá na kèntú n kou † mēfēūtīmē mmē yoo ifei (wèè í dó kēfēūtē n kprí yoo wèè í dó kēdī ifei n kprí). ³⁹ Wèè bo ndó kédēetē o fōmmu ò bo mū fētīnne, kè wèè fētīnne o fōmmu n kprí kòo mū pētē.

Wèè cɔuté Yesu ò cɔuté Kuyie nku

(Wénté Mariki 9:41)

⁴⁰ Wèè di cɔuté ò cɔuté mí nYesu nwe, kè wèè n cɔuté kòò cɔuté Kuyie nkù n tōnní. ⁴¹ Kè wèè cɔuté wèè náá nKuyie nnáànti ò tu mèè kprí wèè náá nKuyie nnáànti, ò bo pētē ticuuti wèè náá nKuyie nnáànti ò yóó pētē tì. Kè wèè cɔuté wèè dōōri Kuyie ndómè ò dōōri mèè kprí Kuyie ndómè ò bo pētē ticuuti wèè dōōri Kuyie ndómè ò yóó pētē tì. ⁴² Wèè bo yēntē menébuo mbesámpróbè bie nkóò mɔ̀ ò tu mèè kprí n kóo tancòuntì, n di náá mmómumu nwe, Kuyie mbo ò cú de kó ticuuti.

11 Yesu tié ndii mōnni o tancòumbè epíítè nè bēdēbē kēdēē kēítē dēborē kékɔtē kēnnáante Kuyie nnáànti de kó yehékè mieke, ke tì mbè tiè.

Yesu do tēhñé tì Isāā-Batiisi

(Wénté Duku 7:18-35)

² Kè Isāā-Batiisi mbo dikpetintou kékeè Yesu pí mmù tōmmú kētō nho tancòumbè kè bē bo ò beke ke dō: ³ Fōō tu wèè dō nkékɔtení yáá ti dō nkémbaa otò mɔ̀ nwe? ⁴ Kè Yesu bē tēhñé ke dō: Kɔtenè kénáké Isāā di yá de nè di kèè tì. ⁵ Tiyūōnti wéhni kè yecīē ncēnti séi, kè yekùō mmierí, kè yewūō nkèu, kè becírībè yāhni kè besénnibè kèu Tináànsàatì. ⁶ Dē ìnaati wèè í yóo ò bo nni ntámè.

⁷ Isāā tancòumbè ité dii mōnni kè Yesu nnáànnè benitibè Isāā kprí ke tú: Di do kòtē kēyà ba dikpáà cuokè? Dipènni kuyaakù nampú dàà? ⁸ Kè mēè dɔke di né kòtē ke yá ba? Oniti wèè dàátí tiyaàsàtàtà? Tiyaàsàtati yembè ō mbo sikpààticēī nsi. ⁹ Yáá di kòtē ke yá Kuyie mpāānāànti náàntò nwe? N né di náámmu ke tú ò pèééémmu Kuyie mpāānāànti náàntò. ¹⁰ Isāā kprí nke tì wārimè ke tú: Mí nKuyie n yóó duónkomu n kóo tōnti kòo niité kētūntē a cē. ¹¹ N di náá mómumu nwe

† dapāatí: Kudapāatí bē náá nkùù kprí ndē benkú

benitibè pié bēè kó dimàà, òmòu mu nyí buoté wèè pèééé Isāā-Batiisi. Nè mēmmē wèè tu osámpròu Kuyie nkpràatiyuu mieke kòo deu kòò pèééé. ¹² Isāā kó dimònni kèntɔ kétuɔkenèni yíe, Kuyie nkpràatiyuu taànnè muwērimú mmu kè bewērintiebe bēè di taà. ¹³ Kuyie mpāānāànti náàmbè nè Mɔ̀yiisi kó ikuú dē nàkēmu de kó dikpàatiyuu kprí kèntɔ kétuɔkenèni Isāā. ¹⁴ Bè nàkēmu ke tú Edii dō nkéketé kēwētení kè Odeetiwè né kɔtení, kè di bo tì yie, wehwe die. ¹⁵ Wèè mōke yeto ke bo keè, wèè keè!

¹⁶ M bo donnè ba di mmōnni kó benitibè? M bo yí bē dōnnè ibi nyi ì kàri yaárè ke náànnè itēi ke tú: ¹⁷ Ti di eé fetārifè bá di í aá, kè ti kuú ndikúdabōnni bá di yèmmè í cààrè. ¹⁸ Isāā kòtenímu ke í yo nhò mē nyí yō mmenaà, kè di dō dibɔɔ dii bo o mieke. ¹⁹ Kè Onitibire kòtení ke yo nke yō mmenaà nke di yē nhò tu odiiti kunaáyāákù, ke dápúnè bedāmpòòcɔutibè nè bē tu bē benitiyeibe. Be tōmmú kó mucōntimu muù né benkú Kuyie nkuù bē duómme de kó mecii.

Yesu do kprannèmmè Kadidee kó yehékè kɔbe

(Wénté Matie 10:15 nè Duku 10:12-15)

²⁰ Mēmmē kè Yesu keté kénkprannè yehékè ò do dōò yèè mieke tidietì péu ke yé de kó yehékè kɔbe do í yiem-mè ke bo ceete be borime. ²¹ Kòò mbè náá nke tú: Di bo yá dīndi Korasēē nè Betisaidaa kɔbe ke yé tidietì n dōò tì di cie, kè n do ntì dōò Tiiri nè Sitōō mieke nke, nè yíe mbè do dàátí tifōōtōnti nti ke pū mmutápeí nke benke be borime cèètemè. ²² Dē kprí nte kè n tu tibeénti yíe, Tiiri kɔbe nè Sitōō kɔbe kó tiyēiti bo ñkēhñinè di kprti. ²³ Dīndi Kapennaummu kɔbe di yèmmè dō nKuyie mbo di dee nkēinkàà? Bitì, kù bo di cūūnni kē di tanné kudɔnkù, ke yé tidietì tì dōò di cie kè tì do ndōò Sodòm-mu ò na nkprá bomu nè yíenní. ²⁴ Dē te kè n tu tibeénti yíe Sodømmu tenkè kɔbe kó tiyēiti bo nkēhñinè di kprti.

Kuyie ñsōnne tì bēè cii

(Wénté Duku 10:21-22)

²⁵ Dē kó dimōnni kè Yesu sántē Kuyie nke dō: N cice n da sánti fō nwèè te ketenkè nè kéínkè a sōnnemè timómumnti mecii nyembè nè meyíētīmè yembè ke tì benke bēè í tú bēmabè. ²⁶ N cice n da sánti ke yé fōō dómè de ndò mēmmē.

²⁷ N cice a n duómumu demɔ̀. Òmòu í yé debire kè de í tú de cice. Òmòu mē nyí yé debire cice kè de í tú debire nè de dó kēbenke bē de cice.

Yesu kó ditɔu í cēē

²⁸ Kòtenèni m borè dimɔ̀ dīndi bēè tɔ yetu cēēyè ke ù kè n di touté ke di om̄pūnne. ²⁹ Tɔhè n kó ditɔu, yien-nè n kó itíe nképété meom̄pūmè, ke yé n yɔ̀mèmu kè n yèmmè boo. ³⁰ N yóó di tou ndii tɔu í yóu mutɔ̀, di í cēē.

Yesu weè baké teom̀pùtè
(Wénté Mariki 2:23-28 nê Duku 6:1-5)

12 De kó difɔ̀nkúò kè Yesu mpɛ̀nké deɓaa mmarè nê o tancùmbè teom̀pùtè yiè kè dikònni bè bo kè bè nkáú tidibénti ke cáá. ² Kè Fadisiẽ̀be de yà kénáké Yesu ke d̀: Wénté a tancùmbè d̀̀rimè teom̀pùtè yiè ikú yete dè. ³ Kè Yesu bè tẽ̀hné ke d̀: Di í kàa ndikònni do pí nDafiti nê o kɔ̀be kòo d̀̀ràà? ⁴ Ò do tamè Kuyie nciẽ̀tè kétúóté pèẽ̀bè bè pã bè Kuyie ǹnè o nitibè kè b̀e cááké, òm̀cù do í d̀ò nkécááké bè kè dè í tú Kuyie nkú niùbè máàà? ⁵ Yáà di í kàa mM̀yiyiisi kó ikú mièke ikú niùbè b̀è pĩ nKuyie nciẽ̀tè mièke mutɔ̀mmù bè ɔ̀ mmù pĩmmè teom̀pùtè yiè bè me nhɔ̀ɔ̀ í nyeténè ikúà? ⁶ Mí nné di náammu ke tú òm̀cù bo die nke deunè Kuyie nciẽ̀tè. ⁷ Kè di do mbanté tináahti tii tu: N d̀ wèè m̀kke wènwè otɔ̀ kó mesémmè kè dè pèẽ̀tè di n feu ì wũ̀, di na bá nyí bè d̀̀d̀ meyei. ⁸ Onitibire deè baké teom̀pùtè.

Yesu mièkùnnemè wèè bakù fãú teom̀pùtè yiè
(Wénté Mariki 3:1-6 nê Duku 6:6-11)

⁹ Kè Yesu íté deborè kéta kutiintouku makù mièke, ¹⁰ kòo niti m̀cù dè bo kòo bakù fãú, kè Fadisiẽ̀be nd̀ kédí nYesu kèyà kòo bo yeté, kòo beke ke d̀: Ikú yie nha bo mièkùnnemè oniti teom̀pùtè yièà? ¹¹ Kè Yesu bè tẽ̀hné ke d̀: Di mièke kòo m̀cù m̀kke fepièfè fèmaà kè fè do d̀kè teom̀pùtè yiè ò báá kɔ̀te kè fè dèitenáà? ¹² Oniti wèè né pèẽ̀tè fepièfè tá? Ikú tũ nyí yete a bo d̀̀mè mesàa nteom̀pùtè yiè. ¹³ De m̀nni kè Yesu náké wèè bakù fãú nke d̀: Youte a bakù. Kòo youte, kè kuu wète kékpenke kènaánnè kutèkù. ¹⁴ Kè Fadisiẽ̀be yè kètií nke bo yà bè yóo yímè kékua Yesu.

Kuyie nkóo t̃nti kù tããtè wè
(Wénté Mariki 3:7-12 nê Duku 6:17-19)

¹⁵ Kè Yesu ti kèè kéitè deborè kè benitibè péu nhò tũ nkòo mièkùnnè bèè m̀ mbem̀cù, ¹⁶ kè bè cau nke d̀ bè báá náké òm̀cù ò tu wè. ¹⁷ Kè dè bo d̀̀d̀ Kuyie mpããnáahti náahtò Esaii do náké ti ke d̀: ¹⁸ Nte n kóo t̃nti n tããtè wè, koò d̀, n yèmmè naatinè wè, m bo ò dú n kó Muyaá kòo náké ibotí im̀cù m beénti kpeí. ¹⁹ Ò í yóo nwanti yekpàrè, ò í yóo nwékute, òm̀cù í yóo keè o tammè ice mièke. ²⁰ Ò í yóo b̀̀tè dipènni dii kónné, ò í yóo kua defitirè dèè kó muhãã nkèke, kénkém̀m̀nè bá wè ò bo d̀̀mè Kuyie nd̀ dè. ²¹ Kè yebotè yem̀cù ò yie.

Yesu tẽ̀hné ti bèè ò wátiri
(Wénté Mariki 3:22-30 nê Duku 11:14-23, 12:10)

²² Kè bèè kɔ̀tenèni oniti m̀cù Yesu borè kè dibɔ̀ marì ò ta koò yèik̀unne ke d̀anne o ǹndenfè kè Yesu ò

mièkùnnè kòo wénté kèna kènnáá. ²³ Kè dè di benitibè mediè kè bè nnáá mbem̀cù ke tú: Dafiti yaabire í d̀kaà?

²⁴ Kè Fadisiẽ̀be ti kèè ke d̀: Nè obɔ̀kpaàti kó muwèrimù mmu ò bètimè yebɔ̀kè.

²⁵ Yesu me nyèmmè me yèmmè d̀mmè kòo bè nàké ke d̀: Kè dikpaàtiyuu marì toté ke kpa ndimáà yoo teciẽ̀tè matè toté ke kpa ntemáà tè bá nhã ke bo. ²⁶ Kè dibɔ̀ bèti dibɔ̀ di toté ke kpa ndimáà ndi di kpaàtiyuu bá nhã ke bo. ²⁷ Kè nsà kè m bèti yebɔ̀kè nê obɔ̀kpaàti kó muwèrimù mmu, di kɔ̀be né yè bèti nê we nkɔ̀mu? Deè kpeí nte kè di kɔ̀be yó di bekénè. ²⁸ Kè m me mbèti yebɔ̀kè nê Muyaánsàamù kó muwèrimù mmu, Kuyie nkpàatiyuu dii tũ ntũ̀keni di borè.

²⁹ Òm̀cù báá na keta onitikperi c̀tè kétúóté o kperè ò m̀kke dè, ke í keté kòò boú, kòo me nhò boú ke dèè ò bo na kétúóté o kperè ò m̀kke dèè kó dimáà o c̀tè.

³⁰ Wèè í n wèhnè ò n kpànnèmu, wèè í n wèhnè kè ti tikií ò dèimu. ³¹ Deè kpeí nte kè n di náá nke tú Kuyie mbo c̀tè mbenitibè meyei mmem̀cù nê tináanyeyiti tim̀cù, wèè me mbo sãã Muyaánsàamù ku báá ò c̀tè mbiti. ³² Wèè bo sãã nhOnitibire Kuyie mbo ò c̀tè, wèè me mbo sãã Muyaánsàamù ku báá ò c̀tè yem̀drè yie mmièke yoo yèè kpaaní ye mièke.

Mutie nê mu be kó medonnimè
(Wénté Matie 7:16-17 nê Duku 6:43-45)

³³ Kè mutie tú musàamù, mu be ɔ̀ nsàmu, kè mù tu musim̀m̀, mu be nsí, bè banní mutie sàamù mu be borè ndè. ³⁴ Iwààke dindi di bo yime kèna kénáké tináansàati ke tú beyeibe, ke yè tii bo oniti yèmmè mièke o nù ti nnáammè. ³⁵ Onitisàawè náahti tii benkú desàarè dèè bo o mièke, kòo nityeiwe kpeti benkú meyei mmèè bo o mièke. ³⁶ N di náammu ke tú tibeénti yiè Kuyie mbo bekénè benitibè bè nàké tii náahti detetirè kpeti ínkè. ³⁷ Ke yè nê a náahti mièke nke Kuyie nyóo da bekénèmmè ke da kpetinnè yoo kù da COO.

Bè do bekemè Yesu tidietì
(Wénté Matie 16:1-4 nê Mariki 8:11-12 nê Duku 11:29-32)

³⁸ De m̀nni ikú wããbè nê Fadisiẽ̀be mabè kè bèè beke Yesu ke d̀: Okóti ti d̀ á d̀̀d̀ tidietì nti kè tí yà. ³⁹ Kè Yesu bè tẽ̀hné ke d̀: Di m̀nni kó benitibè bèè b̀tinnè Kuyie, ke d̀̀ri meyei bè m bekù tidietì, bè me mbáá ti yà, kè dè í tú tii do d̀̀d̀ Kuyie mpããnáahti náahtò Sonaasi. ⁴⁰ Sonaasi do yímè iyie nyitããti, deyennè dètããti teyiñdiete pcuti mièke, Onitibire yóo me nyí iyie nyitããti, deyennè dètããti ketenke mièke. ⁴¹ Tibeénti kó diyie Ninifu kó dihei kɔ̀be bo bekénè di m̀nni kó benitibè kè bè kpetinnè ke yè Sonaasi do bè nàkèmmè Kuyie nnáahti kè bè ceete, ntenè òm̀cù ke bo die nke deunè Sonaasi. ⁴² Tibeénti kó diyie Sebaa kóo nitipokpaàti bo bekénè di m̀nni kɔ̀be kè bè kpetinnè, ke yè ò iténimè dihei dètiri ke k̀tení ke bo keè Sadom̀cù kó tináahti mecii nkpèti. Nte òm̀cù die nke deunè Sa-dom̀cù.

Dibɔ̀ bo yèmè onìti mieke kèwētēnì
(Wénté Duku 11:24-26)

⁴³ Kè dibɔ̀ yè onìti mieke ke kòte tɛdɔ̀ntè ìnkè ke wanti di bo onpè dè ke m̀h̀tè di bo yí: ⁴⁴ M bo wētē onìti n sòò bo wèè mieke. Di t̀̀̀kenì di m̀̀nni kèns̀̀ nkè dè kàuté páí ke t̀̀ntè bá òm̀̀̀ í bo o mieke. ⁴⁵ Di bo wētē kèwáá nyeteyè yèyiekè yèè yóu ke di p̀̀̀̀tè kè yèè wētēnì kéta o mieke. De m̀̀nni kòo borimee s̀̀ntè kèp̀̀̀tè mè sòò dòmmè. Di m̀̀nni kó benitibè tu beyeibe mbe, be kperè yó mme ndò.

Yesu yè nho kobe tú bè
(Wénté Mariki 3:31-35 nè Duku 8:19-21)

⁴⁶ Kè Yesu nkpaá náánnè dit̀̀nni kòo ỳ̀ nè o neí kè bèe t̀̀̀kenì kèncómmú ditowaà ke d́́ kóò béinnè. ⁴⁷ Kòò m̀̀̀̀u náké Yesu ke d̀̀: A ỳ̀ nè a neí bè còmmú ditowaà ke d́́ kè da béinnè. ⁴⁸ Kè Yesu ò t̀̀̀nnè ke d̀̀: We ntú n ỳ̀? Kè ì̀mbe tú n neí? ⁴⁹ Kéfietí o tancùmbè ke d̀̀: Ntenè n ỳ̀ nè n neí. ⁵⁰ Ke ỳ̀ wèè d̀̀̀̀ri n cice wèè bo kèínkè ò d́́ dè, wèè tumè n ỳ̀ nè n t̀̀̀̀ nè n nantè.

Wèè yaù tidiiti o kó dináàhãntíri
(Wénté Mariki 4:1-9 nè Duku 8:4-8)

13 De kó diyè mieke kè Yesu yè teciè̀tè kékote kénkari dàméèri nù. ² Kè benitibè péuu tínni o borè kòo ta kudabekù kénkari kè bè còmmú dinébènni. ³ Kòò mbè náánnè yenáàhãntiyè péu mieke ke tú: Onìti m̀̀̀̀ wèè yè ke bo yaá o diiti, ⁴ kényaù kè medibii mmamèe do kuce ìnkè kè sinɔ̀ kɔtení kè mè di. ⁵ Kè metēmèe do fekũ̀fè ìnkè kécãrike kèyènni ke ỳ̀ mutáá nyí sũ̀mè debore. ⁶ Diyè náátè dii m̀̀nni ke kpenke kè mè t̀̀̀ nkè mèe kpeí ke ỳ̀ me c̀̀̀ nyí namè ke fũ̀kú. ⁷ Kè metēmèe do tipotì mieke kè tii íténi kè mè è̀̀tè. ⁸ Kè metēmèe do ketenkè wenni dè kèpèitè mie ntek̀̀̀tè (100) metēmè sipísikuò metēmè sipísitãti. ⁹ Kè wèè m̀̀ke yeto ke bo keè wèè keè.

Mùu kpeí ndo te kè Yesu nnáá yenáàhãntiyè
(Wénté Mariki 4:10-12 nè Duku 10:9-10)

¹⁰ Kè Yesu tancùmbèe ò beke ke d̀̀: Dè dòmme kàa bè náánnè yenáàhãntiyè? ¹¹ Kè Yesu bè t̀̀̀nnè ke d̀̀: Díndi Kuyie ndi duómmu mecii nkè di bo ỳ̀tè ku kpaàtiyuu kpeti tii s̀̀ri, bembè me nyí mè m̀̀ke. ¹² Ke ỳ̀ wèè m̀̀ke bè yóo we nyíémè kòo m̀̀̀te mediè, wèè kpa kè bèe fiète desámp̀̀rè ò m̀̀ke dè. ¹³ Deè kpeí nte kè m̀̀ bè náánnè yenáàhãntiyè ke ỳ̀ bè wùómmè ke í banní ke yo ke í keu, ¹⁴ kè dè bo d̀̀̀ Kuyie mpã̀nãànti náàntò Esaii do náké tì be kpeí nke d̀̀: Di bo nyo di me mbáá keè, kénwúo di me mbáá banté. ¹⁵ Ke ỳ̀ de kó kubotí kobe yèmmè kpeh̀nimè, kè bè ì̀tinnè be to, ke báá keè, ke ù̀ nke báá yà, bè yàà bo ceete mèè kpeí kè m̀̀ bè miék̀̀nnè.

¹⁶ Díndi bie, dè ndi naati ke ỳ̀ di nuò nwùómmè kè di to yo. ¹⁷ N di náá m̀̀mmu nwe Kuyie mpã̀nãànti náàmbè péu nè bèè d́́ Kuyie bè do d́́mu ke bo yà di mè nwùò ndè bá bè í yà, ke bo keè di me nyo tì bá bè í tì kèè.

Yesu wènk̀̀nnemè wèè yaù tidiiti o kó dináàhãntíri
(Wénté Mariki 4:13-20 nè Duku 8:11-15)

¹⁸ Ntenè wèè yaù tidiiti o kó tináànti benkú tì. ¹⁹ Kuce ìnkè kó medibii ndo dè tu onìti bè náké wèwè Tináànsààti Kuyie nkpaàtiyuu kpeti bá ò í nti banté kè dibɔ̀ kɔtení kè tì dèite. ²⁰ Fekũ̀fè medibii ndo fèè ìnkè tu onìti bè náké wèwè Tináànsààti kòo tì c̀̀tè mecãã nè diwèi. ²¹ Ò í nyóu kè tì bo fííkú o mieke, ò í mm̀ke mewè̀̀rimè, meyeñcaàrimè t̀̀̀kenì dii m̀̀nni yoo bè ò fè̀̀ nKuyie nnáànti kpeí, ò pã̀kke bútinnè Kuyie. ²² Tipotì medibii ndo tii mieke tú onìti bè náké wèwè Tináànsààti, meborime kó iyentotí nè a bo ndómè tikpàti kè dèe tì è̀̀tè bá ti í mpí mmut̀̀mmú mamù o mieke. ²³ Ketenkè sààkè medibii ndo kèè mieke tú benitibè mbe bè náké bè Tináànsààti kè bè tì c̀̀tè nè be yèmmè mem̀̀ ke kòte ke waanní bet̀̀bè, yie sipísitãti, ot̀̀̀ sipísikuò, ot̀̀̀ tek̀̀̀tè (100).

Yesu dònnenèmè Kuyie nkpaàtiyuu kupaku

²⁴ Kè Yesu yí kè bè náké medonnimè t̀̀mè ke d̀̀: Kuyie nkpaàtiyuu dònnè onìti m̀̀̀ nwe wèè do buctí tidiboti sààti o paku. ²⁵ Keyènkè benitibè ỳ̀ nke duó dii m̀̀nni kòo kprantidènt̀̀̀u kɔtení kèbuctí timúyèiti tii tì dònnè de kó kupaku mieke kèitè. ²⁶ Tidiboti sààti yènni dii m̀̀nni timúyèiti tii tì dònnè kè tí múnke yènni. ²⁷ Kè kupaku yiè nkó bet̀̀mbèe ò beke ke d̀̀: Okóti a í buctí tidiboti sààti nti a pakaà? Timúyèiti tii tì dònnè tì né boni de ke yènni de mieke. ²⁸ Kòò bè t̀̀̀nnè ke d̀̀: N kprantidènt̀̀̀u wèè d̀̀̀ memme, kè bet̀̀mbèe ò beke ke d̀̀: Á d́́ kè tì kɔte kéhu de kó timúyèitaà? ²⁹ Kòò bè t̀̀̀nnè ke d̀̀: Áà kè di u timúyèiti di yàà bo taunnè tidisààti. ³⁰ Yóunè kè dè nwè nke kótírí kè dididèi t̀̀̀ke n di náké, kè dí ketè kékèí timúyèiti kébou kécú, kédeè kékèí tidisààti kéãnnè m̀̀̀ bu mieke.

Yesu dònnenèmè Kuyie nkpaàtiyuu feyoh̀fè
(Wénté Mariki 4:30-32 nè Duku 13:18-19)

³¹ Kè Yesu yí kè bè náké medonnimè t̀̀mè ke d̀̀: Kuyie nkpaàtiyuu dònnè feyoh̀fè dòmmè mme ke kèrni, ³² kàa né fè buctí fèe yènni kékótè kènaá mmutie diemù nè ibake kè sinɔ̀ ỳ̀ nyí ìnkè.

Yesu dònnemè Kuyie nkpaàtiyuu mutie mùu muuti pèè
(Wénté Duku 13:20-21)

³³ Kè Yesu bè náké medonnimè t̀̀mè ke d̀̀: Kuyie nkpaàtiyuu dònnè mutie mùu muuti pèè mù dòmmè mme kòo nitipòkù ÿ̀ mù waá nsámp̀̀rè kék̀̀renè tipè̀̀cooti kè tii múútí tim̀̀.

Yesu do náámmè yenáanhãntiyè

³⁴ Yesu do ò nnáánnè benitibè nè yenáanhãntiyè nye sãã, ³⁵ kè dè bo dɔɔ Kuyie mpããnáànti náàntò do nàké ti ke dɔ: M bo bè nàké nè yenáanhãntiyè kè bè benke dèè sɔri nè Kuyie ndòmmè kute nkù.

Yesu wènkùnnemè tidibotì nè timúyeyiti de kó medon-nimè

(Wénté Mariki 4:33-34)

³⁶ Kè Yesu cau nditinni kékò nteciéte, kò tancúumbèe tíí nho borè kòò beke ke dɔ: Á ti wènkùnnè timúyeyiti bè buɔtí ti kupaku mieke dè benkù mù.

³⁷ Kè Yesu bè tẽhíne ke dɔ: Wèè buɔtí tidibotì sààti wèè tu Onitibire. ³⁸ Kè kupaku tú kute nkù, kè tidibotì sààti tu bèè tu Kuyie nkpààtiyuu kɔbe, kè timúyeyiti tú bèè tu dibɔɔ kɔbe. ³⁹ Kupaku yiè nkpantídèntò wèè buɔtí timúyeyiti wèè tu dibɔɔ, kè dididèi tu kute nkù kó mudeèmù, kè bedidèibè tu Kuyie ntɔrè. ⁴⁰ Bè ò kè mèè botí timúyeyiti kécú, dè yó mme ndò kute nkù kó mudeèmù m̀nni. ⁴¹ Onitibire bo tɔnni Kuyie ntɔrè kè yèe tãnké Kuyie nkpààtiyuu mieke bèè tanninko betɔbè meyei mmieke nè bèè d̀̀ri Kuyie nyí dɔ dè, ⁴² kè bè ãn-né muháã mmieke bè yó nkuò ndè ke cáá mbe ni. ⁴³ De m̀nni bèè d̀̀ri Kuyie ndɔ dè kè bè mmieti ke dònne diyie be cice kó dikpààtiyuu mieke. Kè wèè m̀ke yeto ke bo keè wèe keè.

Yesu dònne nèmè Kuyie nkpààtiyuu dèmarè sààrè dèè sɔri kupaku mieke

⁴⁴ Kuyie nkpààtiyuu dònne dèmarè sààrè nde dèè sɔri kupaku mieke, kò m̀u dè yà kédɔɔ kè dè s̀nne kék̀nnè diwèi, kéfítè ò m̀ke dèè kó dimàà kék̀te kédonté de kó kupaku.

Yesu dònne nèmè Kuyie nkpààtiyuu medèi

⁴⁵ Kuyie nkpààtiyuu dònne medèi nsààmè mme opotaã nwanti mè. ⁴⁶ Ò pètè d̀̀ m̀nni medèi nsààmè mèè dífítí kpeñni kékò nkéfítè ò m̀ke dèè kó dimàà kè mè donté.

Yesu dònne nèmè Kuyie nkpààtiyuu muyĩnditimù

⁴⁷ Kuyie nkpààtiyuu dònne muyĩnditimù mmu bè bo mmù dàméèri mieke ke pĩ nsiyĩ sibotí sibotí. ⁴⁸ M̀ píe nd̀̀ m̀nni kè bèè mù yũũ nkédenneni, kékari kètãnké sisàsì kèãnnè yemámmuyákè kútóo desíntékpere. ⁴⁹ Dè yó mme ndò nkute nkù kó mudeèmù m̀nni, Kuyie ntɔrè bo kɔtení kébate besààbè nè beyeibe, ⁵⁰ kèãnnè beyeibe muháã mmieke bè yó nkuò ndè ke cáá mbe ni. ⁵¹ Kè Yesu bè beke ke dɔ: Di banté de kó tináànti dimɔuà? Kè bè dɔ: Èè ti ti bantému. ⁵² De m̀nni kòò bè nàké ke dɔ: Deè kpéi nte ikuú wããti wèè yie nKuyie nkpààtiyuu kpeti mesàà ò m̀ke tikpàti tidéti nti o mieke, metaummè kótímè kpeti nè mepàmmè kpeti.

Yesu ei kɔbe do í ò tá

(Wénté Mariki 6:1-6 nè Duku 4:16-30)

⁵³ Kè Yesu bè nàké de kó medonnimè memɔu kèité deborè, ⁵⁴ kék̀te Nansareti ò bìikú d̀̀ ei kènnáá Kuyie nnáànti kutíintouku mieke kè dèè di benitibè mediè kè bè ntú: Ò yà de mecii mmie? Ò yíme ke na ke dɔri tidieti tii? ⁵⁵ Wenwe odabeesũ̀ti bire! Maari bire! Kòò neí tú Isaku nè Sosefu nè Simɔɔ nè Sudi, ⁵⁶ kòò tãbè bo ti cuokè! Ò né yà dè de kó muwèrimú?

⁵⁷ Kè deè nte kè bèè ò yete. Kè Yesu bè nàké ke dɔ: Bè ò ò nsènkèri Kuyie mpããnáànti náàntò m̀u kupikú makú kè dè í tú o ei kɔbe nè o ciéte kɔbe.

⁵⁸ Ò í ndò tidieti péu deborè bè í ò tá mmèè kpéi.

Bè kùmmè Isãã-Batiisi

(Wénté Mariki 6:14-29 nè Duku 9:7-9)

14 Edɔti Kadidee kóo kpààti kèè d̀̀ m̀nni kè bè nàá nYesu kpéi, ² kénáké o kó betɔmbè ke dɔ: Isãã-Batiisi wèè wète ke yãnté deè te kòò m̀ke muwèrimú ke dɔri tidieti.

³ Ke yé wèè Edɔti do duómmè kè bèè pí nyIsãã kéboú kékpetinnè wenwe Edɔti o nantè Fidipu pokú Edodiyati kpéi. ⁴ Ke yé Isãã do nàkémè Edɔti ke dɔ: Á í d̀̀ nkéfiye a nantè Fidipu pokú képuoke.

⁵ Kè Edɔti ndɔ ke na nkù Isãã kè né ndé benitibè ke yé bè do yémèmu Isãã tumè Kuyie mpããnáànti náàntò.

⁶ Kè Edɔti ãnnè o peité yiè kó dibanni. Kè Edodiyati kóo sapàà nta kéháá benitibè iikè kè dèè narike Edɔti mediè, ⁷ kòò béi nke dɔ: Osapàà mbeke a dɔ dèè kó dimàà m bo dè nda duó, m̀l béi! ⁸ Kòò yó ò tié nkòò nàké Edɔti ke dɔ: ãnnè Isãã kó diyuu dibuu mieke kè n duó ndie!

⁹ Kòò kpààti yèmmèe caàrè, ò né me ndiémme ke béi nho kɔbe iikè kòò d̀̀ bèè di nhò duó, ¹⁰ kètɔ kè bèè kɔte dikpetintou mieke kékéuté Isãã, ¹¹ kèãnnè o yuu dibuu mieke kékéteñni kéduó nhosapàà kòò di duó nho yó. ¹² Kè Isãã kó betancúumbèe kɔte kòò t̀̀tè kék̀nnè kédeè kék̀te kénáké Yesu dèè d̀̀.

Yesu sãntemè Kuyie mpéèbè bènnùmmù nè siyĩ sidési kè dèè súú

(Wénté Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17 nè Isãã 6:1-14)

¹³ Yesu ti kèè d̀̀ m̀nni kèta kudabekú kèité kènkɔri dikpàà omáà borè. Kè benitibèe ti kèè kèyènni be ekè kòò t̀̀nne nè be naàcèi. ¹⁴ Kè Yesu nyètiní kudabekú kèyà benitibè péu kè mesémme ò pí kòò mmiekunko bemuɔmbe.

¹⁵ Kuyuoku m̀nni kè Yesu tancúumbèe ò nàké ke dɔ: Diyie mè ndèemè kè ti bo dikpàà cuokè, duó nkè benitibèe kɔte yehekè kédonté kèdi. ¹⁶ Kè Yesu bè tẽhíne ke dɔ: Bè í d̀̀ nkékɔte, duónnè be kè bèè di. ¹⁷ Kè bèè ò tẽhíne ke dɔ: Ti m̀ke die mpéèbè bènnùmmù máà ndi nè siyĩ sidési. ¹⁸ Kè Yesu dɔ: N duónnènni de.

¹⁹ Kòò duó nkè benitibèe kari timúti ònkè kòò t̀̀tè pèèbè bènnùmmù nè siyĩ sidési kébóuté kèsãnte Kuyie nkéwèri pèèbè kéduó nho tancúumbèe kè bèè totí

benitibè. ²⁰ Kè benitibè βεμουυ cááké kénsànnè kè dèe súj kempíéké yemámmùyáké tepítè nè yèdèé kòo tancùmbèe τ. ²¹ Bèè do cááké de kòò pèè nè de kó siyíi bè bo ntùòke sikcupísìnùmmù (5000), bè í kàannè benitipòbè nè ibí.

Yesu do kéréme menie nyínkè
(Wénté Mariki 6:45-52 nè Isāā 6:15-21)

²² De kó difōnkúò kè Yesu duj nkòo tancùmbèe ta kudabekù ke bo ò niitèné késénté menie nyáà kè wen-we nkpaá ke cíénko benitibè. ²³ Ò bè cíé ndii mōnni kédeè kédeke ditāri omáà borè, kémbáá nKuyie nkè keyènkè yàa biitenè kòò nkè kpaá omáà. ²⁴ De mōnni kè kudabekù bo menie ncuokè kè kuyaakù fuutini ku ìikè kè yenéfinfirè kù kōónnè. ²⁵ Kukúnwentóo mōnni kè Yesu nkōri o tancùmbè borè ke kéri menie nyínkè. ²⁶ Bè ò yà dii mōnni kòò kèriní menie nyínkè kè kufōwaá mbè auté kè be yèmmè ndò dibòò marí ndi.

Kè bèe kuónko mediè. ²⁷ Kè Yesu bè nàké ke dō: Bá nyíékùnè, mínwe kufōwaá mbáá di pí.

²⁸ Kè Pierii béi nke dō: N Yiè, kè fī nwe duj kè n kétóo menie nyínkè ke da co. Kè Yesu dō: Kéténí. ²⁹ Kè Pierii yènni kudabekù kékété menie nyínkè kénwetí Yesu. ³⁰ Ò yà dii mōnni kuyaakù kpeñnimè kè kufōwaá nhò pí, kòò keté ò bo diumè kékuónko ke dō? N Yiè n deaté!

³¹ Kè Yesu pānke dijke o nōtè kòò pí nkòò nàké ke dō: Dè dōmmè kàa wèe ke yíèke, a í tã kè dè deu!

³² Bè ta dii mōnni kudabekù kè kuyaakùu cómmú.

³³ Yesu tancùmbè bèè do kpaá kudabekù mieke kè bèe nínkóo o ìikè ke dō: A mènke tú Kuyie mBire nde.

Bemuombe do káammè Yesu ke mierí
(Wénté Mariki 6:53-56)

³⁴ Kè bèe sénté menie nkétuòke Sennesareti kó ketenkè. ³⁵ Benitibè bèè dè bo kè bèe banté Yesu kénáké yehéké yemou yèè dè tóké kè bè nkōrinèni bemuombe o borè, ³⁶ koò bàá nke tú wèe yóu kè bèe cááké bá o yaàbòri mànkú. Bèè kó dimàà kááké o yaàbòri kè bèe mieté.

Kuyie nkó ikuú nè benitibè kpeyi
(Wénté Mariki 7:1-13)

15 Kè Fadisiēbe nè ikuú wāābèe yènni Sedisademmu kékōtení Yesu borè kòò beke ke dō: ² Dè dōmmè kàa tancùmbè í dōri ti yembè kó ikuú ke 55 di ke í nite? ³ Kè Yesu bè tēhné ke dō: Díndi tá, dè dōmmè kè di yóu Kuyie nkó ikuú ke tū ndi mómmombe di kpeyi?

⁴ Kuyie nnáañti tu: Á ndé a cice nè a yō, kè wèè sãã nho cice yoo o yō bèè ò kù. ⁵ Kè díndi tú kè wèè cice bo dikōnni kòò ò nàké ke tú, ò na nhò pã dè, ò dè pã Kuyie nku, dè deèmu. ⁶ Di kùò Kuyie nkó ikuú nyi ke tū ndi mómmombe di kpeyi. ⁷ Meyèmmè mèdémè yembè díndi! Kuyie mpāñáañti náañtò Esaii do naatimu ò náà ndii mōnni ke tú:

⁸ Be nnitibè sántí Kuyie nnè be nò nye kè be yèmmè né kù déténe.

⁹ Bè kù bàá ndetetirè nde ke tiè mbe mómmombe kó ikuú

ke dō n yì tú Kuyie n kpeyi.

Dèè sīnkunko oniti
(Wénté Mariki 7:14-23)

¹⁰ Kè Yesu nàké ditīnni ke dō: Kénténè kékeè tii. ¹¹ Dè í tú oniti yo ndè deè ò sīnkunko, tináañti tii yièni oniti nuù tii ò sīnkunko.

¹² Kòò tancùmbèe tōónni o borè kòò nàké ke dō: A béi ntii náañti yonkemu Fadisiēbe. ¹³ Kè Yesu bè nàké ke dō: N cice Kuyie nyí fiíkú dèè tie nkó dimàà ò bo dè u. ¹⁴ Nwúónnè be, tiyūñnti tii dèri titetì. Kè kuyūñnkù me ndèri kutekù tì bo do tidé difōtiri mieke.

¹⁵ Kè Pieri dō: Á ti nàké de kó dináañhāntiri tu mù.

¹⁶ Kè Yesu bè tēhné ke dō: Di múnke í na ke bo bantáà?

¹⁷ Di í yé ke dō ndèè taà dinùù dè kōri tipōuti nti ke pēnkù ke yièà? ¹⁸ Dèè me nyièni dinùù dè bonni meyèmmè mieke nke, kè deè sīnkunko oniti. ¹⁹ Meyèmmè mieke nke iyeñtotí yeiyi yiènimè, ìi tu: Munitikòò nè a bo duñnèmè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dōu nè di bo ndōuti dōutinè ditōbè nè mupocēnwammù nè muyóò nè muyetiaarimù nè iwátii. ²⁰ Ntenè dèè sīnkunko. A bo dimè ke í nite deè í sīnkunko oniti.

Kannahā kóo nitipòkù do tāmè Yesu
(Wénté Mariki 7:24-30)

²¹ Kè Yesu íté deborè kékōte Tiiri nè Sitōō kó kutempē mmieke. ²² Kòò nitipòkù mōu kōtení o borè kòò bántè ke dō: Okóti! Dafiti kó debire n kuú mmesémmè, dibòò dii ta n kóo sapàà koò fēūnko mediè.

²³ Yesu me nyí nhò tēhné timati kòò tancùmbèe ò nàké ke dō: Dōò we ò da békú tì, ke yé ò ti tūmmè ke wékíí. ²⁴ Kè Yesu dō: Kuyie nni ntōnni Isidayeeriibe kpéi nke, bèè dōnnè ipe ìi feti.

²⁵ Kè de kóo nitipòkùu nínkóo Yesu ìikè ke dō: Okóti n teennè! ²⁶ Kè Yesu dō: Dè í wenni a bo túótémè ibí kó mudii kéduú nyimōbí. ²⁷ Kòò nitipòkùu béi nke dō: Mómmu nwe Okóti, nè memme simōó né 5 ntóumu icabiri si yiè nyo nkè ìi duò.

²⁸ De mōnni kè Yesu ò nàké ke dō: Onitipòkù a tã kè dè deumu, dèe dōò a dómè. Mèmmè kòò kóo sapàà pānke mieté.

Yesu miekūnnemè bemuombe Kadidee kó menie ntaké
(Wénté Mariki 7:31-37)

²⁹ Kè Yesu íté deborè kékété Kadidee kóo dàmmèèri pèémmè kékōte kédeke ditāri ínke kénkari. ³⁰ Kè benitibè péu nkōrinèni o borè yekpīè ònnè tihòuti nè tiyūñnti nè yewūñ ònnè bemuombe tōbè péu ké mbè dōunke Yesu borè kòò bè miekūnko. ³¹ Kè benitibèe yà yewūñ nnáammè, kè tihòuti cènti kè yekpīè nséiri kè tiyūñnti wènni kè dèe bè di mediè nkè bè nsántí Kuyie nyIsidayeeriibe tū nkù.

Yesu do yíé kédōmmè tidietì kè benitibè sikcupísìnàà di
(Wénté Mariki 8:1-10 nè Matie 14:13-21)

³² Kè Yesu yú o tancùmbè ké bè nàké ke dō: Mesémmè meè m píñnè be nnitibè, diyie tãñni ndi yíe ònnè bè

⁶ Yesu tancòumbè kèè diì m̀ǹǹni de kó metam̀m̀e kè kuf̀waá mbè auté kè bèe do kénssí nketenkè. ⁷ Kè Yesu t̀ónko be borè ké bè bàùtè ke d̀: Kuf̀waá mbáá di pí, íténè.

⁸ Kè bèe ínní be ỳ ke wénténí k̀yà Yesu máá.

⁹ Bè cutiní diì m̀ǹǹni ditāri kè Yesu bè cau nke d̀: Di báá yie nkénáké òm̀u di yà dè, kè Onitibire yàa yānténè.

¹⁰ Kè Yesu tancòumbèe o beke ke d̀: Ba nkpéi nte kè ikuá wāábè tu Edii weè d̀ nkéketé kék̀tení? ¹¹ Kè Yesu bè t̀h̀né ke d̀: M̀m̀muo nwe Edii d̀mmè k̀niitè kék̀tení k̀t̀ntè dem̀u. ¹² N di náámmu ke tú Edii k̀tenímu ke dèè, bá benitibè í ò banté ke ò d̀ bè d́ m̀è botí, meè botí nku bè yóó f̀m̀mmè Onitibire.

¹³ Kòo tancòumbèe banté ke d̀ nhò bè náánnè Isāā-Batiisi kprí nke.

Yesu tancòumbè do ỳk̀emè dib̀

(Wénté Mariki 9:14-29 nè Duku 9:37-43)

¹⁴ Bè t̀k̀ke diì m̀ǹǹni ditāri borè kòo nitì m̀u k̀tení Yesu borè ke nínkóo o ìkè ke d̀: ¹⁵ Okóti! Kuó m bire mesémmè, dè duò yecíncirè nye s̀ā muhāā m̀ieke nè menie ke f̀ūri mediè, ¹⁶ kè n dè k̀tení a tancòumbè borè kè bè ỳke bè bo dè miék̀nnemè.

¹⁷ Kè Yesu béi nke d̀: Itookperí yembè d́ndi, m̀i yó nhā ke di t̀ā? M̀i yó nhā ke di bonā? K̀tení debire m borè!

¹⁸ Kè bèe dè k̀tení kòo péi ndib̀ kè dii yè, kè debiree pānke mieté.

¹⁹ Kòo tancòumbèe o beke bè borè bemāá ke d̀: Dè d̀mmè kè tínti í na ke dènnè de kó dib̀? ²⁰ Kè Yesu d̀: Di í t̀ kè dè deu. M̀m̀muo nwe n di náámmè kè di do ntá bá kè dè mmānnè feyoh̀fè, demarè na bá ndi yóunè, di níí na nnamu kénáké ditāri ke d̀: Íté! Kè dii íté. [²¹ Dib̀ dii mbotí ̀í í nye kè di í bou diǹu ke bán-tè Kuyie.]

Yesu do náámmè o k̀ú nkpéi nkuce medérímè

(Wénté Mariki 9:30-32 nè Duku 9:43-45)

²² Diyèè marì Yesu nè o tancòumbè kè bè mbo Kadidee kó kutempè nkòo bè nàké ke d̀: Bè bo fítè Onitibire, kè bèe dè k̀, ²³ diyèè t̀ānni yie kè dèe yānté. Kòo tancòumbè yèmmèe caàrè mediè.

Yesu yietímè Kuyie ncíètè kòò dàmpòò

²⁴ Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuke Kapennaummu. Bèè c̀ú Kuyie ncíètè kòò dàmpòò kè bèe beke Pieri ke d̀: Di kóo kóti í yietì Kuyie ncíètè kòò dàmpòò? ²⁵ Kè Pieri d̀: Ò yietimu.

Pieri ta diì m̀ǹǹni t̀c̀ètè kè Yesu niitè kòò beke ke d̀: Sim̀ a yèmmè d̀ nwe ndò nkéyietí dàmpòò, ketenkè yembāa, kè bep̀̀bè? Kòò d̀: Bep̀̀bè. ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Ketenkè yembè í d̀ nkéyietí. ²⁷ Ti né í me ndómè dèe bè yonke, k̀te dàmmè k̀b̀ nha ỳmpie, a bo keté k̀tuuti t̀è ỳntè, á baá te ǹu kédeite fedífè kè fè mmānnè n kòò dàmpòò nè a kou kàa bè yietí.

Yesu tancòumbè ǹnnimè tikóti kprí

(Wénté Mariki 9:33-37 nè Duku 9:46-48)

18 De m̀ǹǹni kè Yesu tancòumbèe ò beke ke d̀: We nyó mbaké Kuyie nkpà̀tiyuu mièke?

² Kè Yesu yúni debire s̀mp̀rè kécónnè be ìkè ké bè nàké ke d̀: ³ M̀m̀muo nwe n di náámmè kè di í c̀ète ke naánnè ibí s̀mp̀yì di báá ta Kuyie nkpà̀tiyuu mièke. ⁴ Wèè bo k̀k̀nnè omāá k̀nāá debire s̀mp̀rè weè yó ntú odiewè Kuyie nkpà̀tiyuu mièke. ⁵ Kè wèè c̀utè debire marè nè n kprí ò c̀utè mínwe m m̀m̀muo.

Wèè bo bo nhot̀u meyei m̀ieke ò bo yà

(Wénté Mariki 9:42-48 nè Duku 17:1-2)

⁶ Kòò m̀u bo mbes̀p̀̀bè bie mbèè n d́ be kòò m̀u meyei m̀ieke, kè bè ò dùú nditāri dièri ke dootóo dàmmèri mièke dè nt̀. ⁷ Meyei nyí yóo paà kutenk̀, wèè né bo tannè ot̀u meyei m̀ieke ò bo yà!

⁸ Kàa ǹtè teè yó nte yoo a naac̀tè kàa d̀d̀ meyei, k̀éte te kédootóo medétimè. A bo tamè mufòmmu m̀m̀mmu mièke nè kubak̀ kumāá yoo kutāaku kumāá dè t̀ūnè a bo m̀k̀emè debāā ndèdèrè nè itāake idéi ke né ta muhāā mm̀u í k̀ mmu mièke. ⁹ Kàa ǹnfè feè me nyó nte kàa d̀d̀ meyei nkpééte fe kédootóo medétimè, a bo tamè mufòmmu m̀m̀mmu mièke nè kunf̀k̀k̀ dè t̀ūnè a bo m̀k̀emè inu nyidéi ke né ta muhāā mm̀u í k̀ mmu mièke.

Fep̀èfè fèè feti

(Wénté Duku 15:3-7)

¹⁰ Nyèè ke báá senkèri bes̀p̀̀bè bie nkòò m̀u, n di náá m̀m̀muo nwe Kuyie nt̀rè yèè bè bàa yè m̀k̀emmu kuce ke bo beè nKuyie mbe kpeti. ¹¹ [Ke yè Onitibire k̀tenimè ke bo deetè bèè feti bèmbè.]

¹² Di yèmmè d̀ nkòo nitì m̀ke ipe tek̀tè (100) kè fèmmā feti ò báá yóo sipisiwei nè ìwei kè ì nkpā́ dinaac̀nhòò kòò k̀te k̀wammú fèè me nfeta? ¹³ N di náá m̀m̀mmu nwe ò fè yà diì m̀ǹǹni dè bo ò narike k̀p̀éte sipisiwei nè ìwei ì me nkpā́ ke í feti. ¹⁴ Meè botí nku di cice Kuyie nyí dómè bes̀p̀̀bè bie nkòò m̀u feti.

Kàa kou d̀d̀ meyei nha ò nàké

¹⁵ Kàa kou d̀d̀ meyei, k̀te kòò nàké didé borè, kòò yie nha ò t̀nnènimu kuce kusā̀k̀ mièke, ¹⁶ kòò me nyí yie nha yú onitì òmāá yoo bédébè kè di wènnè benitibè bédébè yoo b̀tā̀ti kè t̀ t̀ntè. ¹⁷ Kòò me nyí yie ndi kpeti, nàké t̀ ditāri, kòò í yie nditāri kpeti, dí ò wèntè wèè í yè Kuyie, osònti. ¹⁸ N di náá m̀m̀mmu nwe di bo yete dè ketenkè, Kuyie mbo dè yete k̀nkè, kè di yie ndè ketenkè Kuyie ndè yie nkéinkè.

Ti bo wènnèmmè diǹu k̀bántè Kuyie

¹⁹ N di náámmu kè benitibè bédébè wènnè ketenkè ìnkè ke m̀u bá dèè botí n cice wèè bo k̀nkè ò bo dè

mbè duó. ²⁰ Kε yé kè benitibè bédébè yoo bètāāti tií ndè n kpéi m bomu be cuokè.

Okpààti do cǐēm̀m̀ obanteu

²¹ Dε m̀ǹni kè Pierii beke Yesu ke d̀: N Yiè, kè n t̀b̀ite n caari, n d̀ nkòd̀ cǐē nkuce m̀d̀e? Kuce m̀yiekàà? ²² Kè Yesu ò t̀h̀né ke d̀: Àà, m b́á da náké ke d̀ kuce m̀yiekè, m bo yí á ò cǐē nkè d̀e tuwke sipísiyiekè kuce m̀yiekè. ²³ M̀e botí nku Kuyie nkpààtiyuu d̀onnè m̀ okpààti m̀ wèè do d̀ ó kó betōmbèe ò yietí yebàà mbè ò bannè yè. ²⁴ Ò ketè dii m̀ǹni kémbaàti o bàà nkè b̀e k̀tení òm̀u wèè ò bannè yesowèrè tekupítè (1000). ²⁵ Dε kòd̀ niti í mpètè ke yietí, kòo kpààti d̀ b̀e ò fité wenwe nè o pokù nè o bí nè o kperè dem̀u k̀yietí o bàà. ²⁶ Kè wèè nitii do kéninkóo okpààti ìikè, kòd̀ bántè ke d̀: Minné, kè n yóo da yietí-mu dem̀u. ²⁷ Kè mesém̀m̀e pí nhokpààti kòo ò pã de kó idíí, kóo yóo kòo íté.

²⁸ Wèè nitii itóo dii m̀ǹni kéconè o népo m̀u, wèè m̀unke o bannè idíí sámp̀, kòd̀ pí nkéyíè o f̀ǹí ke d̀: N yietí n díí! ²⁹ Kòo népoo nínkóo o ìikè, kòd̀ bántè ke d̀: Minné kè n yóo da yietímu dem̀u. ³⁰ Kòo yete kòd̀ kpetínnè kòd̀ bo nkpéti ke yàa ò yietínè o bannì. ³¹ Betōmbèe t̀b̀è dè yà dii m̀ǹni kè be yèmm̀e caàrè mediè, nkè b̀e k̀te kénáké okpààti dèè d̀d̀. ³² Dε m̀ǹni kòo kpààti yúni de kóo niti kòd̀ náké ke d̀: Onitiyewe f̀, n da pã a do m bannè ìi díí im̀u a m bántè m̀è kpéi, ³³ a do í d̀ nkéku ná néro mesém̀m̀e m m̀e nda kuó mm̀è botàà? ³⁴ Kòo kpààti mièke peike mediè nkòo duó nde kóo niti sándamm̀bè, kè b̀e bo nhò kpetí kòo yàa yietínè o bannì dim̀u. ³⁵ M̀e botí nku n cice wèè bo kéíkkè ò yóo di d̀d̀m̀e, ke nsà kè di í cǐēnko dit̀b̀è nè di yèmm̀e mem̀u.

Mupobetim̀u

(Wénté Mariki 10:1-12)

19 Yesu duó ndii m̀ǹni o tié nkédeè, kéíté Kadidee kék̀te Sudee kó kutemp̀e mmieke, Suditèè kó nyáa. ² Kè dit̀ǹni dierì nhò urínè kòd̀ mièk̀nko be-muwmbè.

³ Kè Fadisíèbe k̀tení ke bo ò dií nkòd̀ beke ke d̀: Ikuó yie nhoniti bo betim̀e o pokù bá tií kpéinnáa? ⁴ Kè Yesu bè t̀h̀né ke d̀: Di í kàa ntii wàri ke tú: Meketimè m̀ǹni Kuyie ndo d̀d̀ oniti nè o pokù nwaà? ⁵ Nè de kpéi nkòo nitid̀u bo yóo o cice nè o ỳ kétaunnè o pokù kè b̀e naá nhoniti omáa. ⁶ Dε m̀ǹni bè t̀nke í bo bédébè, bè naá nhoniti omáa ndi. Oniti t̀u mbáa yate Kuyie ntàu ndè.

⁷ Kè Fadisíèbe ò beke ke d̀: Ba nkpéi nnè te kè M̀yisi kó ikuó tú: Kòo niti d̀ kébeti o pokù wèè ò duó mmeyatimè kó dipátiri? ⁸ Kè Yesu bè t̀h̀né ke d̀: Di kó itookperí kpéi nte kè M̀yisi yé ndi mbeti di pobè, meketimè m̀ǹni dè do í me ndò. ⁹ N di náammu ke tú kòo niti pokù í yie ke d̀unè bet̀b̀è kòo d̀u ò b̀eti ke t̀ótè ot̀u ò naá nwèè d̀uti d̀utinè wènwè benitipòbè.

¹⁰ Kòo tanc̀umbèe ò náké ke d̀: Kè dè d̀o mmemme kòo niti í puoke dè t̀u. ¹¹ Kè Yesu bè náké ke d̀:

Benitibè báa na kécuté de kó tináahti kè dè í tú Kuyie nteennè bè. ¹² M̀borime s̀umu péu m̀è te kè b̀emabè í puokú: B̀emabè túmu yedataa nnè bè bè piémè, kè bè f̀mmu bet̀b̀è ke bè pínnè sikkpàaticèi mièke mutōmm̀u, kè bet̀b̀è yóo dipopuò ke bo na k̀pí nKuyie nkpààtiyuu kó mutōmm̀u. Kè wèè bo na kécuté de kó tináahti wèè t̀i c̀uté.

Yesu m̀ẁm̀ Kuyie nkó mesàa nyibí kpéi

(Wénté Mariki 10:13-16 nè Duku 18:15-17)

¹³ Kè benitibè nk̀rinèni íbì Yesu borè kòo bo ńu nho ncu í ìnkè kébántè Kuyie nnè í kpéi, kòo tanc̀umbè mbè kpànnè. ¹⁴ Kè Yesu bè náké ke d̀: Yóunè kè íbì nk̀riní m borè bá nyi b̀etinè, ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè bèè í d̀onnè be kpéi nke.

¹⁵ Kè Yesu ńu nho ncu í ìnkè, kébántè Kuyie, kédeè kéíté.

Odapàa ntikpàti yie

(Wénté Mariki 10:17-31 nè Duku 18:18-30)

¹⁶ Kòo niti m̀u k̀tení Yesu borè kòd̀ beke ke d̀: Okóti, n d̀ nkéd̀d̀ ba dèè tu desàarè kèpétè mufōmmu mùu bo s̀á? ¹⁷ Kè Yesu ò t̀h̀né ke d̀: Dè d̀omme kàa m bèkú dèè tu desàarè? Òm̀u màa wèè sà, kàa d̀ kèpétè mufōmmu mùu bo s̀á, g nd̀wri nKuyie ntannò yèmm̀e. ¹⁸ Kòo beke Yesu ke d̀: Ìnye nyè? Kè Yesu ò t̀h̀né ke d̀: Yèè tu: A báa ku oniti, a báa duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̀u, a báa yúúkú, a báa souté kécaarè a kou t̀u yètiri, ¹⁹ a dé a cice nè a ỳ, kéndó a kou t̀u a d̀ m̀è botí amáa. ²⁰ Kè de kóo dapàa nho t̀h̀né ke d̀: N t̀mmu de kó yetannò yem̀u, Ìnye kpaá ke n d̀onni t̀nke? ²¹ Kè Yesu ò náké ke d̀: Kàa d̀ kéwenke páíí, k̀te ḱfité a m̀ke dè kèpāmm̀u idíí bec̀ribè a bo pété kéíkkè kó tikpàti, kàa dèè á wètení ké n t̀unne.

²² Dε kóo dapàa nkèè dii m̀ǹni de kó tináahti kòo yèmm̀e caàrè, kòo íté ke yé ò m̀kemè tikpàti mediè.

²³ Kè Yesu náké o tanc̀umbè ke d̀: N di náa mmóm-mu nwe, dè bo nyóunè tikpàti yie nhò bo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke. ²⁴ M bo yíé ké di náké ke tú dè bo nyóunè tikpàti yie mbo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke kèpèèté yòyò bo tamè feyárfè fiè.

²⁵ Kè Yesu tanc̀umbèe t̀i kèè kè dèe bè di mediè, kè bè d̀: Kè dè d̀o mmemme we mbo na kécooté?

²⁶ Kè Yesu béi nke d̀: Dè yóunèmu benitibè dè me nyí yóunè Kuyie.

²⁷ Dε m̀ǹni kè Pierii beke Yesu ke d̀: Ti me nyóumè dem̀u ke da t̀unne ti kpeti né yó ndòmmè? ²⁸ Kè Yesu bè t̀h̀né ke d̀: M̀mmu nwe n di náammè Kuyie mbo d̀d̀ dii yie dem̀u depànnè kè Onitibire nkari de kpààtikàri tidietì kperi ìnkè, dínni n tanc̀umbè di bo nkari yekpààtikàrè tepítè nè yèdèè, kébekénè Isidayeeribe kó iwu ntepitè nè idéi. ²⁹ Bèè bo yóo be c̀t̀ nè be néi nè be t̀bè nè be cicebè nè be ỳbè nè be bí nè be paa n kpéi, bè bo pété kè dèe ńu nkuce tek̀utè (100) kè bè mm̀ke mufōmmu mùu bo s̀á. ³⁰ Besúkùbè bèè tu beketibè di m̀ǹni bè bo naá mbesombè, kè bèè tu besombè di m̀ǹni kè b̀e naá mbeketibè.

¹⁴ Tiyũñnti nè yekpĩè kè bè nkòríní Yesu borè Kuyie nciètè mieke kòò bè miékũnko. ¹⁵ Ikuú niùbè nè i wãàbè bè yà dii m̀ǹnni Yesu d̀d̀ t̀i dieti, nè ibí pĩèkùmè ke tú: Dafiti bire a yètiri ñdeu, ¹⁶ kénáké Yesu ke d̀: A yo bè tùmàà? Kè Yesu bè t̀èh̀né ke d̀: Di í kàa ntii wãri ke tú: Ibí nè ibíbénni bo ndiè nke da sãntáà?

¹⁷ Mèmmè kè Yesu bè yóu deborè kèwète kèyíe mBetannii eitè.

Yesu duómmè kè mutie kpeí

(Wénté Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kè dèe wenté kè Yesu nwètiní dihei mieke kè dikònni ò pĩ. ¹⁹ Kòò yà fikíè kó mutie mamù kuce nùú kèt̀s̀ǹko kè tifãàti máa dàátí kòò mù náké ke d̀: Á t̀énke báa peité bitì.

Kè mutie pãnkke kpeío. ²⁰ Kòò tancúumbèe dè yà kè dèe bè di mediè nkè bèe ò beke ke d̀: Dè dòmmè kè de kó mutie kpeío dende bàmbà? ²¹ Kè Yesu bè náké ke d̀: N di náa mómumu nwe, kè di do n tã ke í yĩèkù di bo na kédòò kè dèe pèèté n d̀d̀ dè mutie muu, di bo na kénáké ditãri dii nke d̀: Íté dende kèdo dàmmèèri mieke kè dèe d̀d̀. ²² Kè di báa nKuyie nke tã, di kù m̀ú dèe kó dimàà di báammu mieke kù bo dè d̀d̀.

Yesu wèrimú bonní de

(Wénté Mariki 11:27-33 nè Duku 20:1-8)

²³ Kè Yesu wète keta Kuyie nciètè kènduò mbenitibè itié kè ikuú niùbè kó bekótibè nè beheikènkótibè kè bèe ò beke ke d̀: Nè òmmu wèrimú mmu a d̀wòrinèmè die? We nda duó dinùú kàa dè d̀d̀ri?

²⁴ Kè Yesu bè t̀èh̀né ke d̀: M múnke bo di beke timati kè di n t̀èh̀né nné di náké nè mùú wèrimú mmu n dè d̀d̀rinèmè. ²⁵ We ndo t̀nni Isã kòò nhãã bàtèmmu benitibè, Kuyie naà kè benitibè?

Kè bè nnáa mbemáà ke tú: Kè ti yĩ Kuyie nkuù do ò t̀nni ò bo yĩ ba nkpeí nné te kè ti í yie nho kpeti. ²⁶ Kè ti me nyĩ benitibè bèe ò t̀nni, ti bo cé ndikpànni ke yé benitibè bem̀u do yémè ke d̀ nyIsã tu Kuyie mpãñnáànti náàntò. ²⁷ Kè bèe t̀èh̀né Yesu ke d̀: Ti í yé. Kè Yesu d̀: M me mmúnke báa di náké nè mùú wèrimú mmu n dè d̀d̀rinèmè.

Ibí idéi kó medonnimè

²⁸ Kè Yesu yí kè bè beke ke d̀: Di yèmmè dòmmè nè tináànti tii? Oniti m̀u weè do m̀ke ibí idéi kèyú deketirè kè dè náké ke d̀: Kõtè yíe m paku kèpí mmutómú. ²⁹ Kè dèe ò t̀èh̀né ke d̀: M báa na, kèdeè kèdemmu mùú kpeí nte kè dè béi memme kékóté. ³⁰ De kó dif̀nkúò kòò yú deterè ke me ndè náké, kè dende ò t̀èh̀né ke d̀: N cice m bo kóté. Dè me nyí nkóté. ³¹ De kó ibí idé memme ònde yie nde cice kpeti? Kè bè d̀: deketirè. Kè Yesu bè náké d̀: N di náa mmómumu nwe beyóóbè nè benitipòbè bèe d̀uti d̀utinè benitidaabè bè bo di niiténè keta Kuyie nkpàtiyuu mieke. ³² Ke yé Isã-Batiisi kòtenimè ke di benke kuce sàakù, di me nyí yie nhò di náké tì, beyóóbè nè bèe d̀uti d̀utinè betòbè

kè bè ti yie, nkè di yà, di me nyí cèète ke bo yie nho kpeti.

Betòmbè yeibe kó medonnimè

(Wénté Mariki 12:1-12 nè Duku 20:9-19)

³³ Kè Yesu yí kè bè náké ke d̀: M bo di náké medonnimè t̀émè, oniti m̀u weè do fiíkú detie mbè tu dè fínyí kèmaá kuduotí kè dè fii, kédammú dif̀tiri ò yó nhùtíri dè yetebe, kèmaá didènni bè bo ndekù di ke baa o paku. De kó dif̀nkúò kèãnnè betòmbè kupaku kèité kékòte kupòòkù. ³⁴ Yetebe bi dii m̀ǹnni kòò t̀i nho t̀ombè bèe bàa o paku mieke be borè kè bè bo ò duónko o kó yetebe. ³⁵ Bèe bàa o paku kè bèe pí nho t̀ombè mabè ò t̀nko bè kèdukú òm̀u, kèkuo otòu, kèbúúti otòu yetárè. ³⁶ Kè kupaku yie nwète kèt̀i nho t̀ombè t̀bè kè bè nsùnè beketibè, kè bèe bè d̀d̀ bè do d̀d̀ mèe botí beketibè.

³⁷ Kòò yóu kèt̀i nho bire mómumunde kòò yèmmè ndò mbè bo dè yòte. ³⁸ Bèe bàa kupaku bè yàni dii m̀ǹnni o bire kénáké bemáà ke d̀: Ntenè wèe yóo tieke kupaku, ti kote kòò kùu kè kù tieke. ³⁹ Mèmmè kè bèe ò pí nkéyennè kupaku mànkú kèkuo.

⁴⁰ Kè Yesu né beke ke d̀: Di yèmmè dò nkupaku yie mbo tuakèni dii m̀ǹnni ò bo yíme bèe bàa o paku? ⁴¹ Kè bèe ò t̀èh̀né ke d̀: Ò bo ku de kó betòmbè yeibe kèwaá mbetòbè kèãnnè o paku, bèe yó nhò duò nho tebe yè bi dii m̀ǹnni.

⁴² Kè Yesu yí kè bè náké ke d̀: Di í kàa t̀i wãràà? T̀i tu:

Bèe maà bè dootóo dii tãri
dii naá ndipũ kó ditãri mómumundi,
Kuyie nkuù d̀d̀ de kó tidietì
kè ti tì yà kè dè ti naati.

⁴³ Deè kpeí nte kè n di náa nke tú Kuyie mbo fietè ku kpàtiyuu di borè kèduò nkubotí tekù, kùú yóo pí mmutómú sàamù kù d̀ m̀. [⁴⁴ Wèe bo bété de kó ditãri ò bo kote, kè di do wèe ònkè dii ò nãnto.]

⁴⁵ Ikuú niùbè kó bekótibè nè Fadisíèbe bè kèe dii m̀ǹni de kó medonnimè kèbanté ke d̀ nYesu be nnáánnè, ⁴⁶ kéndó kòò pí nke né yote benitibè ke yé benitibè bem̀u do tùmè Yesu tú Kuyie mpãñnáànti náàntò.

Mupotúòmù kó dibanni

(Wénté Duku 14:15-24)

22 Kè Yesu nsóké ke bè nàánnè medonnimè mieke ke tú: ² Kuyie nkpàtiyuu dònne okpàati wèe do kùu wènwè tidiiti o bire kó mupotúòmù kpeí, ³ kèt̀i nke d̀ bèe yúni ò sòò náké bè mupotúòmù kpeí nkè bèe kòtení kèdi dibanni, bá òm̀u í nkòtení. ⁴ Kòò yí kèt̀i mbetòmbè t̀bè ke d̀: Kòtenè kè bè náké ke d̀: N kùu-mu n wũ sàayi kè bè bèh̀né ke dèe, kè bèe kòtení dibanni. ⁵ Bá bè keté ke í ndake de kó dibanni kpeti, kè yie nkóté o paku, kò t̀u kote o potaá, ⁶ kè betòbèe pí nde kó betòmbè kè bè féú nkè bè kùu. ⁷ Kòò kpàati mieke peike kòò t̀i mbehããpòmbè kè bèe ku de kó benitibè kécúu mbe ei. ⁸ De kó dif̀nkúò kòò náké o t̀ombè ke d̀: Mudii bimú, n yu bè me nyí mànnè kè mù di. ⁹ Kòtenè dihei mieke kè di yà bèe kó dimàà, dí bèe yúni kè bèe kòtení kèdi dibanni. ¹⁰ Kòò t̀ombèe kote dihei

mieke, kényúni bè yà bèè kó dimàà cénke, besààbè nè beyeibe, kè benitibèe píe ndibanni kó kudieku.

¹¹ Kòo kpààtìi ta ke bo yà bèè yo ndibanni, kénsú nhòmɔ̀ dè kɔ̀ké ke í dáátí dibanni kó tiyààti okpààti bè dúú ntí. ¹² Kòo ò beke ke d̀: N népoo, dè d̀omme kàa í dáátí dibanni kó tiyààti? Bá de kóo niti í ntéhné timati. ¹³ Kòo kpààtìi náké o t̀ombè ke d̀: Bounè we ké-dootóo ditowaà dibìnni mieke, ò yó nkuò ndè ke cáá nho niì. ¹⁴ Ke yé Kuyie nyumè péu nwe ke tãáté sãmp̀.

Yesu yèmmè bèe dúú Sesaa o kperè kéduú Kuyie nku kperè

(Wénté Mariki 12:13-17 nè Duku 20:20-26)

¹⁵ Kè Fadisiẽbe nwanti bè bo díinnè tì Yesu o náahti mieke kóo pí, ¹⁶ kət́ mbe kɔ̀be mabè nè Edɔti kó fenafe kɔ̀be mabè kè bèe kɔ̀te kénáké Yesu ke d̀: Okóti, ti yé-mu ke d̀ nha tú wèè nàa ntimóm̄nti ke benkú Kuyie nkó kuce weti weti, a í yíèkù òm̀ɔ̀ bá kòo tú wè. ¹⁷ Dè wenni ke d̀ ntí nyietì dãmp̀òò okpààti diewè wèè bo Odommàà, kè ti báá nyietì?

¹⁸ Yesu né me nyémè be yèmmè kòo bè náké ke d̀: Díndi meyèmmè mèdémè yembè dè d̀omme kè di d̀ kè n díí? ¹⁹ Duónnèní fedífè fè máà di yietì fè dãmp̀òò kè n yà.

Kè bèe ò dúú nfedífè fè máà. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke d̀: We nte kufènkù kùù bo fe mieke nè diyètìrì diì wãri fe ìnkè? ²¹ Kè bèe ò t́éhné ke d̀: Sesaa, okpààti diewè wèè bo Odommu.

Kè Yesu bè náké ke d̀: Duónnè Sesaa o kperè kéduú nKuyie nku kperè.

²² Bè kèè diì m̀nni de kó tináahti kè d̀e bè di kè bèe cíté.

Dipopuò í bo kéínkè

(Wénté Mariki 12:18-27 nè Duku 20:27-40)

²³ De kó diyè dimáà mieke Sadusiẽbe bèe tu mukúkéyántimù í bo kè bèe kɔ̀tení kébeke Yesu ke d̀: ²⁴ Okóti, Mɔ̀yiisi kó ikuú tú kòo niti ku ke yóu o pokù bá debire í bo, o nantèe ò t̀óté kòo peitè ibí kè ii sɔ̀tè wèè ku o cíté. ²⁵ Kè diyǝfǝ marì kɔ̀be né mbo bèyiekè kòo ketiwèe puoke ke kú bá debire í bo kòo nantèe t̀óté de kóo kúpokù ²⁶ ke múнкеe kú bá debire í bo, kè bè mme nh̄ ke yàa tuɔ̀kenè oyiénwè. ²⁷ Kè dè mboní kòo nitipòkù kú. ²⁸ Mukúkéyántimù yiè be we nyó nte de kóo nitipòkù, bɛm̀ɔ̀ bè me nhò puokemè?

²⁹ Kè Yesu bè t́éhné ke d̀: Di yetému di í yé mèè kpéi Kuyie nnáahti di me nyí banté ku kó muwèrimú. ³⁰ Ke yé becírìbè bo yánté diì m̀nni dipopuò í yó mbomè, bè yó ndònnè Kuyie nt̄rè d̀ommè mme kéínkè. ³¹ Kè t̄i tú mukúkéyántimù kpeti di í kàa nt̄i wãràà? T̄i tú: ³² N tú Kuyie nku a yembè Abarahammu nè Isakì nè Sakɔ̀bu bè do t̄i nkù. Kuyie nyí tú becírìbè kɔ̀ku, kù tú befòubè kɔ̀ku nku.

³³ Kè dit̄innii keè Yesu bè t́éhné mèè botí kè d̀e bè di mediè.

Ikuú ì pèēté isɔ̀nyi

(Wénté Mariki 12:28-34 nè Duku 10:25-28)

³⁴ Kè Fadisiẽbe yà Sadusiẽbe í namè ke t́éhné Yesu bè náké t̄i, ke t̄í. ³⁵ Kè Fadisiẽbe kóo kóti ndó kédíi nYesu kóo beke ke d̀: ³⁶ Okóti, ikuú dieyi tú ñnyi? ³⁷ Kè Yesu ò t́éhné ke d̀: Ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè mem̄ɔ̀, nè a wènni dim̄ɔ̀ nè a ciì mmem̄ɔ̀. ³⁸ Ì tu ikuú ketiyì ì de. ³⁹ Nte itei ì ì d̀onnè: Ndó a kou t̄ɔ̀ a d̀ mèè botí amáà. ⁴⁰ Mɔ̀yiisi kó ikuú nè Kuyie mpããnaahti náam̀bè do náké t̄i tim̄ɔ̀ kó dik̀nni ndi.

Kirisi tu Dafiti yaàbire ndèà?

(Wénté Mariki 12:35-37 nè Duku 20:41-44)

⁴¹ Fadisiẽbe me ndè tikúmè kè Yesu bè beke ke d̀: ⁴² Di yèmmè d̀ nKirisi tú we nkó deyaàbire? Kè bèe ò t́éhné ke d̀ Dafiti.

⁴³ Kè Yesu bè beke ke d̀: Ba nkpréi nnè te kè Muyaán-sàdmù do niitè Dafiti kòo nyu Kirisi ke tú o Yiè? Ò náa ndiì m̀nni ke tú: ⁴⁴ N Yiè nKuyie nnàkému n Yiè nke yí: Nkari m bakù you kè n yàa da duónnè a kpartídèntɔ̀bè kàa bè cùùti. ⁴⁵ Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, nho Yiè mbo yíme kéwète kéntú o yaàbire?

⁴⁶ Bá òm̀ɔ̀ í nna kóo t́éhné. Nè de yiè òm̀ɔ̀ t́énke í ndàátí kóo beke timati.

Yesu kpannèmè Fadisiẽbe nè ikuú wãàbè

(Wénté Mariki 12:38-39 nè Duku 11:43, 46, 20:45-46)

23

Kè Yesu náké dit̄inni nè o tancùmbè ke d̀: ² Fadisiẽbe nè ikuú wãàbè beè d̀ nkém̄benkù Mɔ̀yiisi kó ikuú. ³ Nyiénnè ke d̄ɔ̀ri bè di náa ntí, di né bá ntù mbe kó meborime ke yé bè di náa ntí bè í ti ndɔ̀ri. ⁴ Bè bou yetuɔ̀ cèyè nye ke touhko benitibè, nè né í bè teennè bá sãmp̀ kè bè bo yè tɔ̀. ⁵ Bè ñ ndɔ̀ri be kperè dem̄ɔ̀ ke d̀ benitibè beè bè yà, ke yántí iduké dieyi ke ã yenáaànkékè de mieke ke ù be baà, ke kpenti be yaàbòrè m̀nke mupààkómmù okùmù, ⁶ ke d̀ yekàrè kètiyè yebaa mmieke nè titíintouti mieke, ke d̀ bè mbè d̄ú nke bè d̀úkunko yekãàtè mieke, ⁷ ke bè yu ke tú: Okóti, okóti. ⁸ Díndi di bá nyí nkè bè ndi yu ke tú: Okóti, di kó Okóti bo omáà ndi, dim̄ɔ̀ kè di eri. ⁹ Di bá nyu òm̀ɔ̀ ketenkè kie nyínkè ke tú di cice, ke yé di ci-ce bomè omáà ndi wèè bo kéínkè. ¹⁰ Di báa yie nkè bè ndi yu ke tú: Oniùti ke yé di kóo niùti bomè omáà ndi wèè tu Kirisi. ¹¹ Wèè de di mieke we ntú betɔ̀bè kóo t̄nti. ¹² Wèè d̀úkunnè omáà bè bo ò kékunnè, wèè kékunnè omáà kè bèe ò d̀úkunnè.

Yesu do kpannèmè Fadisiẽbe nè ikuú wãàbè

(Wénté Mariki 12:40 nè Duku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ Di bo yà díndi Fadisiẽbe nè ikuú wãàbè, meyèmmè mèdémè yembè! Di paanko mèè kpéi Kuyie nkpràatiyu benitibè, di í tati di mómm̄mbe, di me nyí yóu bèè d̀ kè bè bo ta.

[¹⁴ Di bo yà dínni Fadisiẽbe nè ikuú wãàbè, meyèmmè mèdémè yembè! Ke yé di fekùmè bekúpobè kperè dem̄ɔ̀, nè memme ke ñ nhokunko di báammu kè dè bo ndò ndi wetí, Kuyie mbo di poté kè dè nyóu mmediè.]

¹⁵ Di bo yà dínidi Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè meyèmmè mèdémè yembè! Díndi bèè cènti ketenkè kemɔu nè dàmfèèri miékoo ke wanti kèpété wèè bo túnne di kó kuce, di ò pèté dìl m̀ǹni ke né ò s̀nk̀unne kòo di p̀ḗḗḗ kèmmànne kéta muhǎǎ mmieke di tati mù.

¹⁶ Di bo yà dínidi tiyũ̀nti tìl d́ kénitè benitibè! Díndi tú kòò m̀ù yu Kuyie nciḗḗtè yètiri ke pàrikè ke yé nhò bo d̀ɔ̀ tì, ke í tì d̀ɔ̀, de kpeti í bo, kòò me nyu Kuyie nciḗḗtè kó mesɔɔ nyètiri ndi ò dò nké tì d̀ɔ̀mu. ¹⁷ Tiyèinti, tiyũ̀nti díndi, ̀nde p̀ḗḗḗ detere mesɔɔ naa kè Kuyie nciḗḗtè tèè mè wènkũnko? ¹⁸ Ke wèḗ ke tú: Kòò m̀ù yu diwũ̀t̀ǹni yètiri ke pàrikè de kpeti í bo, kòò me nyu dipān̄ni bè pā di Kuyie ndiwũ̀t̀ǹni ín̄kè ò dò nkédɔ̀mu ò yu ke yé nhò bo d̀ɔ̀ tì. ¹⁹ Díndi tiyũ̀nti ̀nde p̀ḗḗḗ detere? Dipān̄naa kè diwũ̀t̀ǹni d̀l wènkũnko dipān̄ni? ²⁰ Kè wèè yu diwũ̀t̀ǹni yètiri ke pàrikè ò yu nè dèè kó dimàà bo dènde di ín̄kè. ²¹ Wèè yu Kuyie nciḗḗtè yètiri ke pàrikè ò pàrikè Kuyie nku kùù ã de miéke. ²² Kè wèè yu kèínkè yètiri ke pàrikè ò pàrikè Kuyie nkpràatikari ndi nè Kuyie nkùù kari di ín̄kè.

²³ Di bo yà dínidi Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè, meyèmmè mèdémè yembè! Bèè duò nKuyie nyikũmbotí imɔu kó meyaatimè tepítè, ke búútí dèè tú demómmɔnne ikuú miéke, a bo ndɔ̀rimè dèè wenni, ke kuò nhotɔ̀u mesémmè, ke dɔ̀ri Kuyie ndú dè. Dèè do dò nkéndɔ̀ri ke né báá yóu desɔ̀nne. ²⁴ Tiyũ̀nti díndi tìl d̀eri benitibè, di ̀ɔ̀ cááté menie ndi yàà bo yǎnè mèè kpréi tebitè ke né ní maánko yòyó.

²⁵ Di bo yà dínidi Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè, meyèmmè mèdémè yembè! Di eiri ibòòke nè yebo ín̄kè kè de miéke né píéké di yùúkú dè nè di fèke dè. ²⁶ Tiyũ̀nti díndi Fadisíḗbe, ketènè kéheitè ibòòke nè yebo miéke kè de ín̄kè né na kéwenke.

²⁷ Di bo yà dínidi Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè! Di dònne if̀ti nyi bè bí ì ke pa nyi ín̄kè kè i miéke né píéké yekúù nè depākùrè. ²⁸ Ke dɔ̀ri ke dò ndi wenni benitibè ìkè ke né m̀ke meyèmmè mèdémè nè meyei ndi miéke.

Yesu kpannèmè Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè

(Wénté Duku 11:47-51)

²⁹ Di bo yà dínidi Fadisíḗbe nè ikuú wǎǎbè, díndi bèè maà Kuyie mpāñnàànti náam̀bè f̀ti mesàa nke s̄ari bèè do dɔ̀ri Kuyie ndómè be kpeyi, ³⁰ ke náá nke tú: Kè ti do mbo de m̀ǹni ti na bá h̄wènnénè ti yembè kè ti kùu Kuyie mpāñnàànti náam̀bè. ³¹ D̄i náá ndi m̀m-mɔmbe di túmè bèè do kùu Kuyie mpāñnàànti náam̀bè be kó ibí. ³² Sɔ̀ténè tũnké kédeè di yembè do keté mùu t̄mmú. ³³ Iwààke díndi! Di bo yíme kéna kéyenténè muhǎǎ mmùù í k̄! ³⁴ Deè kpréi nte kè n yóo di duò nKuyie mpāñnàànti náam̀bè nè mecil nyembè nè bepátíyíḗtíbe kè dí kuò bèmabè, kébaaké betɔ̀bè idapāātí ín̄kè, képuotí betɔ̀bè yedá di kó titíntouti miéke, ké mbè bèti yehékè yemɔu. ³⁵ Kè dè bo yie nkè di kùu bèè n̄tibè kó tibeénti do di yó ín̄kè, kéketé onitisàu Abèeri kètɔ̀kenè Sakarii Badasii kó debire di kùu wè Kuyie nciḗḗtè nè diwũ̀t̀ǹni de saku. ³⁶ Móm̄muɔ nwe n di náammè de kó tibeénti doti di m̀ǹni kó benitibè yó ín̄kè nke.

Yesu do náammè Sedisademmu kó mupòmmù kpréi

(Wénté Duku 13:34-35)

³⁷ Sedisademmu kɔ̀be díndi bèè kùu Kuyie mpāñnàànti náam̀bè ke buoti yetārè ku kó betɔ̀mbè kù di duònni bè ke bè kùu, kuce mède ndi n dómè ke di tínni tekote ̀ɔ̀ tíí mmèè botí te bí kéoke bá di í yie. ³⁸ Di èi bo p̀nte kénáa ndidobonni. ³⁹ Móm̄muɔ nwe n di náammè di ténke í yó n yà, kè dè í tú di bo yí d̀l yie mesàa ní mbonè wèè kèrini nè ti Yiè nkó diyètiri.

Yesu nakémè Kuyie nciḗḗtè kó mupòmmù nè kutenkù kó mudeèmu kpréi

(Wénté Mariki 13:1-2 nè Duku 21:5-6)

24 Kè Yesu yènni Kuyie nciḗḗtè kényiti kòo tancòum-bèè t̀ǹni kóò benke Kuyie nciḗḗtè maà ke wenni mèè botí. ² Kè Yesu bè nàké ke dò: Di wúo ntè maà ke dòmmàà? N di náá mmóm̄muɔ nwe, ditārì marì í yó nkprá ke nónké diteri ín̄kè, demɔu dè bo duó. ³ Kè Yesu deke kénkari Odifíè tāri ín̄kè kòo tancòumbèè dekoò kóò beke bemáà borè ke dò: Tí nàké de yóo tɔ̀kení d̀l m̀ǹni nè ti yóo yà dè kébanté ke dò nha wètiní, kè kutenkù kó mudeèmu t̀ǹni.

⁴ Kè Yesu bè t̄h̄né ke dò: Nyéè kòò m̀ù báá di souté. ⁵ Ke yé benitibè péu yó nk̄rinimè ke sou nke tú bè tu Kirisi késouté kusúkù. ⁶ Di yóo keèmu bè nàammè mudòò kpréi nè mu kó kutoweku, kuf̄waá mbáa di pí nke yé dè dòmmè kètɔ̀kenimu, dè né mu nyí yó ntú kumànkù. ⁷ Ku mbotí bo ité kénkpannè kutekù kè dikpràatiyuu dii nyité kékpannè diteri, kè yekòbèe tanní kè ketenkè nhau. ⁸ Dè bo ndò kupeitèyonku ̀ɔ̀ keté mèè botí onitipòkù.

⁹ Bè bo di f̄éù nké di kuò, kè ibotí imɔu ndi ní ndi tú mèè kpréi n kɔ̀be. ¹⁰ Nè de kpréi besúkùbè bo yé nKuyie, kénfiiti betɔ̀bè ke bè kùu, kè bè nní mbetɔ̀bè. ¹¹ Kè benitibèè ànné kéntú bemáa Kuyie mpāñnàànti náam̀bè késouté kusúkù. ¹² Kè meyei ndeuke, kè besúkùbè kó medókùmèe yaate. ¹³ Wèè bo nwèèri ké-tɔ̀ke kumànkù Kuyie mbo ò dseté. ¹⁴ Bè bo nàké Tináaḥsàati Kuyie nkpràatiyuu kpeti kutenkù kumɔu kè ibotí tì kèè, kè kutenkù né deè.

Bèè tu bemáa Kuyie mpāñnàànti náam̀bè nè Kirisi tekùbè

(Wénté Mariki 13:14-23 nè Duku 21:20-24)

¹⁵ Kè di yà d̀l m̀ǹni isɔ̀ke ìl duò mmeyèncàarimè, Kuyie mpāñnàànti náam̀tò Danniyèeri do nàké ìl kpréi, kè i bo ikuú dieku, wèè kàà nwèè d̀ɔ̀ meyɔ̀mmè nè de kó tináaḥnti. ¹⁶ Kè dè s̄ mbèè bo Sudee kó ketenkè bèè coké kédeke yetārè ín̄kè. ¹⁷ Kè wèè bo kudànkù, ò báa cúténí kudieku ke bo túóté o kperè. ¹⁸ Kè wèè bo kupaku ò báa kò nke bo túóté o yaàbòri. ¹⁹ Dè bo nyòunè benitipòbè bèè pùo nnè bèè tɔ̀ ibí de kó yewe. ²⁰ Mbáannè Kuyie nkè dè báa tɔ̀kení diȳ̄ miéke, yoo teom̄pùtè yiè. ²¹ Ke yé de kó yewe meyeñcàarimè yó ndeumè mediè, me kó kubotí mu nyí ànné nè Kuyie ndòmmè kutenkù, mè me nyí kprá ke bo ànné bití. ²² Kè

Kuyie ndo í yààte de kó yewe òmòu na báa yenté. Ku kɔbe kù tǎāté bè beé kpéí nte kè kù yè yààte.

²³ Kòò mɔ̀u di nàké ke tú: Kirisi bo die nyoo cie, di báa ti yie. ²⁴ Ke yé Kirisi tekùbè nè bèè yó ntú bemáà Kuyie mpāānāānti náām̀bè yóò ānném̀e kéndɔ̀ɔri tidieti nè dèmarè cànnè, ke d́ késouté bá nè Kuyie ntāāté bè.

²⁵ N ti ndi nàkému kè dè mu nyí t̀òkèní.

²⁶ Kè bè di nàké ke tú: Ò bo dikpáà cuokè di báa kɔte, kè bè me ndi nàké ke tú: Ò s̀ori cie nkudieku mieke, di báa ti yie. ²⁷ Fetaafè ʒ́ mílité mè diyèè yìèní kèè bíékè kè di taà kèè bíékè kɔbeè yà kuwenniku, Onitibire wé̄timù yó mme ndò. ²⁸ Decirè duş dè timancònti yóò de ntíí.

Yesu bo nwētinímè o kɔbe kpéí
(Wénté Mariki 13:24-27 nè Duku 21:25-28)

²⁹ Dende bàmbà mefḗútímè bo pḗētóomè kè diyèè sɔuté, bá otā̀nkù tḗnke bá mpéi, kè siwā̀ā nduòni, kè siwā̀ā diesii sántè. ³⁰ De m̀nnni kè Onitibire kó mebenkùm̀e feiténí kḗnkè kè ketenkè kó ibotí imɔ̀u mè yà kḗtiitè yedabùò, kèyà Onitibire kè dè cutiní yewetè mieke nè muwḗrímu diemù nè tikpeti. ³¹ Kè ditā̀teheuu kuş mmediè nkòò t̄́ nKuyie ntṑrè item-mā̀nke imɔ̀u kè yèè tíí nhò tǎāté bè.

Mutie bè tu mù fikíè mu kó medonnimè
(Wénté Mariki 13:28-31 nè Duku 21:29-33)

³² Wénténè fikíè kó mutie kó meborime, mù bité d̀i m̀nnni ndi bè ʒ́ bantémè ke d̀ò ndiyṑʒ́ t̀ònní. ³³ Mèè botí nku kè di yà d̀i m̀nnni dende kó dimā̀ā, di banté ke d̀ò nhOnitibire t̀ònnímu ke bo dibò̀ri. ³⁴ N di náá mmóm̄muo nwe benitibè bèè fòu di m̀nnni bè í yóò kú bemɔ̀u kè dè mu nyí t̀òkèní. ³⁵ Kḗnkè nè ketenkè dè bo pḗēté, n náānti me mbáá pḗēté bitì.

Kuyie nkuù máá yé Yesu wētiní d̀i m̀nnni
(Wénté Mariki 13:32-37 nè Duku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Òmòu í yé diyèè yoo dim̀nnni ò wētiní d̀i, bá Kuyie ntṑrè, bá Kuyie mBire. Kuyie nkuù máá yé de kó dim̀nnni. ³⁷ Dèè do d̀ò Nɔ̀wee kó dim̀nnni, deè yóò d̀ò Onitibire bo nwētinimè. ³⁸ Benitibè do yommu ke ỳ, ke puokú ke puoñko be bí, kè Nɔ̀wee yàa tanè bàtòò mieke, kè fetaafè diefèe tuakèní. ³⁹ Bè do í yī̀èkù timatì, kè fetaafè diefè yàa tuakèní kè bè p̄́nténè bemɔ̀u. Dè yó mme ndò Onitibire bo nwētinimè. ⁴⁰ Benitidaabè bḗdébè bo nwē nke kúútí, kè bèè túóté òmā́ā kḗyóu otòu. ⁴¹ Benitipòbè bḗdébè bo nwē nke naà nkè bèè túóté òmòu kḗyóu otòu. ⁴² Ndakenè t̀unkè ke yé di í yḗmè di Yiè nwētiní d̀i yie. ⁴³ Di yḗmu ke d̀ò nkè tecī̀tèè yie nyé oyúòkù k̀riní kèè yènkè ò báa yè nkéduş kòò yúókùu p̄́nte o cī̀tèè càù. ⁴⁴ Kè dè d̀ò mmemme nwā́kèné ke yé di í yḗmè Onitibire wētiní d̀i m̀nnni.

Ot̄̀nti bè bànnè wè betṑmbè tɔ̀bè
(Wénté Duku 12:41-48)

⁴⁵ Dí ndònnè ot̄̀nti wèè d̀ò̀ri dèè wenni ke c̀i, bè bànnè wè betṑmbè kòò bo mbè duş mmudiì ò d̀ò nkè mmù mbè duş ndiì m̀nnni. ⁴⁶ Dè bo narike ot̄̀nti wèè yie mbo nwētiní ke s̄́ nhò p̄́i nho t̄̀mmù. ⁴⁷ N di náá

mmóm̄muo nwe, de kóò t̄̀nti yie mbo ò bànnè o kpàti timɔ̀u. ⁴⁸ Kè de kóò t̄̀nti me ntú oyeiwe ò bo yí o yie nyí wētiní mecā̀ā, ⁴⁹ kémpuotì betṑmbè, kḗneinè tinaāyā̀āti kè bè ñyo nke ỳ mmenaà. ⁵⁰ De kóò t̄̀nti yie mbo wētení ò í ò bàa d̀i yie, ò í dake d̀i m̀nnni, ⁵¹ képuotí de kóò t̄̀nti mediè, kòò wēnnénè meyèmmè mèdémè yem-bè, ò yó nkuù ndè ke cáá nho niì.

Besapàmbè tepítè kó medonnimè

25 Kuyie nkpà̀tiyuu bo ndònnè besapàmbè tepítè bèè do t̀òtè be fitiyi kénk̀ri ke bo co be d̀u. ² Kè bèè òm̀m̀m̀u tu tiyeinti kè bèè òm̀m̀m̀u c̀i. ³ Bèè yei nkè bèè túótè be fitiyi bá bè í nsùş mme fitíkùò nkénto. ⁴ Bèè c̀i kè bèè c̀i mefitíkùò nkésúş nkénto nè yemátidie. ⁵ Be d̀u ò í ncā̀rike ke t̀òkèní kè inuò mbè p̄́ nkè bèè duş.

⁶ Keyènkè cuokè kè bèè p̄́ékè ke d̀ò: Di d̀u t̀òkènímu. Kɔtenè kóò co. ⁷ Kè bèè besapàmbèe ente bemɔ̀u kén-t̀nnni be fitiyi. ⁸ Bèè me nyei nkè bèè mɔ̀w bèè c̀i ke d̀ò: Tí pā̀nè mefitíkùò nsā̀mp̄̀ kè ti fitiyi ò d̀ò kékú. ⁹ Bèè c̀i kè bèè yete ke d̀ò: Mè í yó nti sànnè, kɔtenè bèè fiiti be borè kédonté. ¹⁰ Bèè yei mbè kòte d̀i m̀nnni mefitíkùò ndommu, kè be d̀u tuakèní kētúótè bèè c̀i ke bàátí, kè bèè ta mupotùòm̀u kó kudieku, kékpetinnè kḗpáá, ¹¹ kè bèè yei, bèè do kòte mefitíkùò ndommu kè bèè tuakèní kḗyú ke d̀ò: Ti yie nti kpeté. ¹² Kòò né bè tḗnnéní ke d̀ò: N di náá mmóm̄muo nwe n yí di yé.

¹³ Ndakenè t̀unkè ke yé di í yḗmè di Yiè nwētiní d̀i yie yoo d̀i m̀nnni.

Betṑmbè bètā̀āti kó medonnimè
(Wénté Duku 19:11-27)

¹⁴ Kuyie nkpà̀tiyuu d̀onnè onitì wèè k̀ri wènwè kupò̀kù ke yu o kó betṑmbè ke bè totí mesɔ̀w, ¹⁵ ke duş nhoketiwe yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sinùmmù (500), odérinwè sikɔ̀u sidé (200), otā̀ānwè tek̀ùtè (100), bá wè o wḗrímu mamè ke ité. ¹⁶ Bè duş nwè yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sinùmmù kòò yè d̀ò̀nè kupotā́ā nkéç̄́nte sikɔ̀u sinùmmù kè yèè wḗnnè tek̀upíítè (1000). ¹⁷ Bè do duş nwè yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sidé kòò me ndò̀ kēç̄́nte sikɔ̀u sidé kè dèè wḗnnè sikɔ̀u sinàà (400). ¹⁸ Bè do duş nwè yescɔ̀wèrè tek̀ùtè (100) kòò kɔte kédammù dif̀t̄̀iri kè yè k̀nné.

¹⁹ Kè dèè m̄ante kè yescɔ̀wèrè yie nkonní kḗbeke o t̄̀mbè kè d̀ò bèè ò nàké bè d̀ò̀nè mù o sɔ̀wèrè. ²⁰ Bè do duş nwè yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sinùmmù kòò kɔtení ke t̄̀ tek̀upíítè ke d̀ò: Okóti nte a do n duş nyèè sɔ̀wèrè sikɔ̀u sinùmmù, né nte sikɔ̀u sinùmmù tesì n c̄́nte s̀i. ²¹ Kè mesɔ̀w nyie ndò: N da pénsiri a tú ot̄̀nti sààwè nwe wèè wetí dèmarè sā̀mp̄̀rè mieke, nè de kpéi m bo da duş ndedierè, kɔtení kè tí ñwē nke yo ndiwèi. ²² Bè duş nwè yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sidé kòò kɔtení ke t̄̀ yescɔ̀wèrè sikɔ̀u sinàà ke d̀ò: Okóti, ñte a do n duş nyèè sɔ̀wèrè sikɔ̀u sidé, né nte sikɔ̀u sidé tesì n c̄́nte s̀i. ²³ Kè mesɔ̀w nyie ndò: N da pénsiri a tú ot̄̀nti sààwè nwe, wèè wetí dèmarè sā̀mp̄̀rè mieke, nè de kpéi m bo da duş ndedierè, kɔtení kè tí ñwē ke yo ndiwèi. ²⁴ Bè duş nwè yescɔ̀wèrè tek̀ùtè kòò kɔtení ke d̀ò: Okóti n sòò yé-mu a yóumè, ke dei tidiiti a í buatí tì, ke kou a í ye nti.

²⁵ Kè kufɔwáá ni mpí nkè n dammú difɔtiri ke yè kunné, nto a sɔwɔwèrè. ²⁶ Kè mesɔwɔ nyiè nhò nàké ke dɔ: Fɔ nhotɔnti yeiwe, kutɔnnédíékù, a tú n dei tidiiti n yí buɔti ti ke kou n yí ye nti, ²⁷ a tú nné na nhänné n sɔwɔ tédítíçíètè mieke kè n na nwétiní ke tùóté n sɔwɔ nè mè peitè mè. ²⁸ Fietenè n do ò duɔ nyèè sɔwɔwèrè tekòtè ké-duɔ n do duɔ nwè yesɔwɔwèrè sikɔu sinùmmù. ²⁹ Ke yé wèè mòke bè yóo we nyíémè kòo dɔke mɔwɔte, kè wèè mòke sámpɔ bèe dè fiètè. ³⁰ Dooténko de kó kutɔnnédíékù ditowaà, dibiinní mieke, ò yó nkuò ndè ke cáá nho nìi.

Tibeénti sɔnti

³¹ Onitibire bo nwétiní dii yiè nè de kpeti, ke neinè Kuyie ntɔrè, ke kari de kpàatikàri ìnkè. ³² Kè kutenkù kumɔu kó benitibèe tíi nho ìkè kòo bè bàte opecènti ɔɔ batè mèè botí ipe nè sibɔɔ. ³³ Kè ipe mbo o bakù you kè sibɔɔ bo kucãnkù. ³⁴ Kòo kpàatii náké bèè bo o bakù you ke dɔ: Kɔtènní dindi Kuyie ndòò bè mesàà nkédi tikpàti kù dɔò ti di kpéi nnè kutenkù kó mudɔ̀̀rimù m̀̀nni. ³⁵ Ke yé dikònni do m bomè kè di m pã mudii kè n di, kè sinéyèi nní mbo kè di m pã menie kè n yã, kè nní ntú opɔ̀̀ò kè di n cɔuté. ³⁶ Kè nní nkpa tiyàati kè di n dátinné, kè nní mmɔ nkè di ndake n kpéi, kè bè nni nkpetí kè di kɔri ke n dɔú. ³⁷ Bèè d̀̀̀̀ri Kuyie ndómè kè bèe ò beke ke dɔ: Ti Yiè nti da yà òndaà ndi, kè dikònni da bo kè tí da pã mudii kàa di? Kè sinéyèi nda bo kè tí da pã menie nkàa yã? ³⁸ Kàa ntú opɔ̀̀ò kè ti da cɔuté? Kàa nkpa tiyàati kè ti da dátinné? ³⁹ Kàa mmɔ nkè tí ndake a kpéi? Kè bè nda kpetí kè tí nkɔri ke da dɔú? ⁴⁰ Kòo kpàatii bè tɛ́nné ke dɔ: N di náá mmómumu nwe, di dɔwri dèè kó dimàà n kɔbe sámpɔ̀̀bè bie, di dè d̀̀̀̀ri mínwe. ⁴¹ De kó difɔnkúò kénáké bèè bo o bakù cãnkù ke dɔ: Fütènnè m borè dindi Kuyie ncɔɔ bè, tannè muhãá mmùù í kɔ mmu mieke, Kuyie ndòò mù dibɔ̀̀ò nè di tɔrè de kpéi. ⁴² Ke yé dikònni do m bomè di í nni mpã mudii kè n di, kè sinéyèi nní mbo di í nni mpã menie kè n yã. ⁴³ Kè nní nkpa tiyàati di í n dátinné, kè nni ntú opɔ̀̀ò di í nni ncɔuté, kè nní mmɔ ndi í ndake n kpéi, kè bè nni nkpetí di í nkɔri ke n dɔú. ⁴⁴ Kè bèe o beke ke dɔ: Ti Yiè ti da yà òndaà kè dikònni da bo, kè sinéyèi da bo, kàa tu opɔ̀̀ò, kàa kpa tiyàati, kàa mɔ, kè ti né í nda teennè kè bè nda kpetí kè ti í kɔri ke da dɔú. ⁴⁵ De m̀̀nni kòo kpàati né bè tɛ́nné ke dɔ: Di í d̀̀̀ò dii m̀̀nni n kɔbe sámpɔ̀̀bè bie nkòò m̀̀u mesàà, mínwe di í mè d̀̀̀ò mè. ⁴⁶ Kè bembèe ta muhãá mmùù í kɔ mmu mieke, bèè d̀̀̀̀ri Kuyie ndómè kè bè mbo mufòmumu mieke sãá.

Bè dàkemè ke bo pí nYesu

(Wénté Mariki 14:1-2 nè Duku 22:1-2 nè Isãá 11:45-53)

26 Yesu dèè dii m̀̀nni o náahti kénáké o tancòumbè ke dɔ: ² Di yému ke dò ndè kpaá yewe yèdèè ke diyentébanii tuɔkení, dii mieke nke bè yóo fitémè Onitibire, kè bèe dè baaké kudapãáti.

³ De m̀̀nni kè ikuú niùbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè kè bèe tíi nyikuú niùti diwèwè Kaifu çíètè ⁴ ke bo yà bè yóo yímè képi nYesu nè mecii nkékuɔ, ⁵ kénáké

bemáà ke dɔ: Ti báá ò pí ndibanni mieke ti yàà bo cé ndikpànni benitibè cuokè.

Onitipòkù do còúmmè Yesu tùdààrí

(Wénté Mariki 14:3-9 nè Isãá 12:1-8)

⁶ Kè Yesu kɔte Betannii kémbo Simɔwɔ tekòntè çíètè. ⁷ Bè kàri dii m̀̀nni ke yo nkòo nitipòkù m̀̀u taroo ke tɔ dimátidènni péiri kè tùdààrí idíiti dieyi kou piéké di mieke, kòo ò còú nYesu yuu ìnkè. ⁸ Kè Yesu tancòumbèe dè yà kè dèe bè yonke kè bè dɔ: Ba nkpeí nte kòo cake de kòò tùdààrí? ⁹ Ti na bá nhò fité idíiti péu ke pãmmú beçiribàà?

¹⁰ Kè Yesu keè ké bè nàké ke dɔ: Dè dòmme kè di caari onitipòkù yèmmè? Ò d̀̀̀ò dè n kpéi ndè wennimu. ¹¹ Ke yé di yó mbonèmu beçiribè, di me nyí yó nhã ke m bonè. ¹² Ò pãnke n còú ntùdààrí ke bo mbaanè n kũn-nímù mmu. ¹³ Mómumu nwe n di náámmè kutenkù kumɔu bè bo náké dè Tináaṣàati bè bo náké de kóo nitipòkù kpéi nnè ò d̀̀̀ò dè.

Sudaasi fitémè Yesu

(Wénté Mariki 14:10-11 nè Duku 22:3-6)

¹⁴ De m̀̀nni kè Sudaasi Isikadiyoti Yesu tancòumbè tepiítè nè bedébè kòò m̀̀u kɔte kéya ikuú niùbè kó bekótibè, ¹⁵ ké bè nàké ke dɔ: Kè n di pí nYesu dí n duú nyide?

Kè bèe kaa mmedítibii nsipísitãati kòò duú. ¹⁶ De m̀̀nni kè Sudaasi nwaà dim̀̀nni sàari ò bo díinnè di ké bè pí nYesu.

Yesu nàkémè wèè yóo ò fité

(Wénté Mariki 14:12-21 nè Duku 22:7-14, 21-23 nè Isãá 13:21-30)

¹⁷ Pèéèbè bèè í kɔwrenè mutie mùu muuti be kó dibanni yie kètiri yiè, kè Yesu tancòumbèe ò beke ke dɔ: Á dɔ ti da bénné de diyentébanii kó mudii? ¹⁸ Kè Yesu bè nàké ke dɔ: Tannè dihei yie ncíètè, kòò nàké ke dɔ mí nhokóti n tú m m̀̀nni dii t̀̀̀nni kè n dɔ kédi diyentébanii o çíètè nè n tancòumbè.

¹⁹ Kè Yesu tancòumbèe dɔò ò bè nàké ti kébénné diyentébanii kó mudii.

²⁰ Kuyuoku m̀̀nni Yesu nè o tancòumbè kè bè nkari ke yo, ²¹ kòo bè nàké ke dɔ: Mómumu nwe n di náámmè di kòò m̀̀u wèè yó n fité.

²² Kòo tancòumbè yèmmèe caàrè mediè mbá wè kòo ò beke ke dɔ: Mínwaà n Yiè? ²³ Kè Yesu bè tɛ́nné ke dɔ: Nè wè ti wènné dibuu, wèè yó n fité. ²⁴ Onitibire yóo kúmu kéndònnè ti wàrimè de kpéi, wèè né bo fité Onitibire ò bo yà, de yiè nkè bè do í ò peitè dè na ntɔú.

²⁵ Kè Sudaasii ò beke ke dɔ: Mínwaà Okóti? Kè Yesu ò tɛ́nné ke dɔ: A ti mbéi.

Yesu do d̀̀̀ummè Mudisààmù kó ikuú

(Wénté Mariki 14:22-26 nè Duku 22:15-20 nè 1 Kòdenti 11:23-25)

²⁶ Bè yo ndii m̀̀nni kè Yesu tùóté pèéè késãnte Kuyie nkóò wèri kéduú nho tancòumbè ke dɔ: Cáákénè, die ndèè benkú ke dò m pã n k̀̀nti di kpéi.

²⁷ Kòo deè kétúóté febòòfè, késãnte Kuyie nkè bè duú nke dɔ: Yãnè dimɔu, ²⁸ deè tu n yií, bè yó n kuɔ kè mèe

cóu nkusúkù yei ncíémè kpéí, Kuyie nyóó taunnèmè benitibè kumáà. ²⁹ N di náá mmómumu nwe n ténke í yóó yá fínyí kó menàà, kè dè í tú ti bo wénnè dli yie kényá mepámmè n cice kpààtiyuu mieke.

³⁰ Bè dèntè dli mōnni Kuyie nkó yesāā nkédeè kédeke Odifíè tārì.

Yesu nàkémè o tancùmbè bè yóó ò fitémè

(Wénté Mariki 14:27-31 nè Duku 22:31-34 nè Isāā 13:36-38)

³¹ Kè Yesu náké o tancùmbè ke dō: Ke nyènkè di bo n yóu dimɔu ke yé ti wārimè ke tú: M bo kuɔ opecēnti kè ipée cíté. ³² N né bo yānté dli mōnni m bo niité ké ndi baa Kadidee.

³³ Kè Pierii ò nàké ke dō: Bá kè betɔbè da yóu bemɔu, mí mbáá da yóu bitì. ³⁴ Kè Yesu ò nàké ke dō: N da náá mmómumu nwe ke nyènkè tekote bo nyóó kuɔ nkàa pàrikèmu kuce mètàāti ke tú a í n yé. ³⁵ Kè Pierii yete ke dō: Bitì, bá kè bè bo n wénnènké kékuɔ m báá da yete.

Kè betɔbè múnke me ndò.

Yesu bāntémè Kuyie mbè yóó ò pī nkèè yènkè

(Wénté Mariki 14:32-42 nè Duku 22:39-46)

³⁶ Yesu nè o tancùmbè kè bèe tuɔke dibòrì marì kè bè di tu Setisemandee, kòo bè nàké ke dō: Nkarinè die nkè n kɔte ke bāntè nKuyie.

³⁷ Kéneinè Pieri nè Sebedee kó ibí idé, kòo yèmmè keté mè bo caàrèmmè, kòo kōmbùtì duò. ³⁸ Kòo bè nàké ke dō: N yèmmè mèe caàrè mèdiè mmómumu kè dè tonté, nkpaánè die nké nni h́wéhnè kè ti wúó.

³⁹ Kòo dètóo sámpó, kénínkú késínne, kébántè Kuyie nke dō: N cice kè dè bo yie fe mbòòfè mēfēútímè kɔfe n dēténè, dè bá ntú mīl mè d́, dè ntú f́f́ mè d́.

⁴⁰ Kédeè kénwētinní o tancùmbè borè ke ś mbè yé nke duɔ, kòo náké Pieri ke dō: Di í na ke bo nni nwúón-nè tewebièè mēmáà miekaà? ⁴¹ Nwúónnè ke báá nKuyie nkè mesoummè báá di na, meyèmmè d́mu kè tikōntì né kpa muwērímú.

⁴² Kòo wéte kuce medérímè kémbáá Kuyie nke tú: N cice kè dè í yóó yie nkè fe mbòòfè mēfēútímè kɔfe n dēténè a d́mèe d́.

⁴³ Kòo nwētini o tancùmbè borè ke ś nyinuo mbè auté bá bè í na ke bo nwúó nke yé nke duɔ. ⁴⁴ Kè Yesu wéte kékenté kuce metāāmmè kémbáá nKuyie ke baa náá nhò do náá ntì, ⁴⁵ kéwétení o tancùmbè borè ké bè nàké ke dō: Di wéte ke duómu ke ompuà? Dimōnni tūòkemu kè bè bo pī nhOnitibire kéduɔ mbenitiyiebe. ⁴⁶ Íténè kè ti kɔte, ntenè wèè yó n fité ke tūòkení.

Bè do pīmmè Yesu

(Wénté Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53 nè Isāā 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkè Sudaasi Yesu tancùmbè tepítè nè bèdébè kóo mɔuu tūòkení, ke neínè ditinní ikuɔ niúbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè bè tōnní di, kè di tɔ yese nè yedùrè. ⁴⁸ Ke ś nSudaasi nàké ditinní ke tú kòo dɔu nwè koò crí, bèe banté ke dō nwehwe kóo pī. ⁴⁹ Ó tūòkení dli mōnni Yesu borè kóo dɔu nke dō: Okóti, a kpehnàà!

Kóo crí. ⁵⁰ Kè Yesu ò nàké ke dō: N népoo, a kōtení ke d́ kédɔò tì, d́ò tì.

De mōnni kè ditinní munnéní kóo pī. ⁵¹ Mèmmè bèè do neínè Yesu be kóo mɔu nòtemè disiè kéheí nkédate ikuɔ niùti diewè kóo tōnti toò. ⁵² Kè Yesu ò nàké ke dō: Nōnne a siè, bèè kpàanne yese bè yóo kúnè yese nye. ⁵³ A í yé ke dō n na nna kébeke n cice kòo n duōnní mie mbàmbà nho tōrè sikɔu sikɔuàà? ⁵⁴ Kè m mè d́ò, dè né yíme kédɔò tì wāri ke yé ndèe d́òmmè?

⁵⁵ Kè Yesu deè kébeke ditinní ke dō: N tú onitikòuti nwe kè di kōtení m borè ke tɔ yese nè yedùràà? Nh ò mbomu di borè yewe yemɔu ke duɔ nyitié Kuyie ncíètè mieke bá di í m pī. ⁵⁶ Demɔu dè tūòkení kè dè bo d́ò Kuyie mpāānāānti náam̀bè do wāri tinti.

De mōnni kòo tancùmbè bemɔuu ò yóu kékoké.

Bè bekénèmè Yesu

(Wénté Mariki 14:53-65 nè Duku 22:54-55, 63-71 nè Isāā 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kè bèe kōtenè Yesu ikuɔ wāābè nè dihei yembè tikú dè ikuɔ niùti diewè Kaifu cíètè. ⁵⁸ Kè Pieri ntú nYesu ke díetiri ke yàa tannenko ikuɔ niùti diewè kó kudànkú kénkari tihāāpònti borè ke bo yà dè yóo d́òmmè.

⁵⁹ Ikuɔ niúbè kó bekótibè nè dibeéntinní, kè bè nwanti Yesu nu ndò tì, tì bo nte kè bèe ò kù. ⁶⁰ Kè benitibè péu nkōrini ke náá nhò nu ndò mèè yie bá be teti í mmáà, kè dè mboní kè benitibè bèdébèe béi nke dō: ⁶¹ Onitì yie mbéimmu ke tú ò bo na kèpante Kuyie ncíètè kéwéte kè tè maá yewe yètàāti mieke.

⁶² Kè ikuɔ niùti diewè ité kébeke Yesu ke dō: A í yóo ténne timati benitibè bie nyé nha d́ò tì ínkàà?

⁶³ Kè Yesu ncíéké kè ikuɔ niùti diewè dō: Kuyie mbo-mu, nè kuù kó diyètiri ndi n da békúmè ke tú á n náké timómumu, f́f́ tu Kirisi Kuyie mbiraà? ⁶⁴ Kè Yesu ò ténne ke dō: Éé, a tì mbéi, n né di náámmu ke tú di bo yà Onitibire kè dè kàri Kuyie mmuwērímú mumɔu yie mbakù yóu, kè dè yà kè dè cutiní nè yewetè.

⁶⁵ De mōnni kè ikuɔ niùti diewèe kèté o yaàbòrì ke dō: Ó sáá nKuyie nku, ti ténke í dō nkémbaa wèè bo náké ò d́ò mèè yie. Di kèèmu di mómmumbe ò sáāmmè Kuyie, di yèmmè dòmmè? ⁶⁶ Kè bèe ò ténne ke dō: Ó dō nkékuɔmu.

⁶⁷ Kè bè nsuu o òkè tinóntōuti koò dukù yenacèkuute, kè betɔbè ò bèmmu ke tú: ⁶⁸ F́ nKirisi náké wèè da poté.

Pieri do pàrikèmmè ke dō ò í yé Yesu

(Wénté Mariki 14:66-72 nè Duku 22:56-62 nè Isāā 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Kè Pieri baa nkari kudànkú mieke, kòo nitipotōnti mɔuu ò nàké ke dō: A múnke do neínèmu Yesu Nansareti kou.

⁷⁰ Kè Pierii parikè ke dō: N yí yé a d́ ke n náké tì.

⁷¹ Kéité kényeti, kòo nitipòkù tōuu ò yà, kénáké bèè dè bo ke dō: Onitì yie mmúnke do neínèmu Yesu Nansareti kou.

⁷² Kè Pieri tó yete képarikè ke dō: Bitì, n yí yé de kóo nitì!

⁷³ Kè dèe yíe sámþó, bèè dè bo kè bèe náké Pieri ke dð: A mènke tú Kadidee kou nwe, ti bantému a náànti.
⁷⁴ De mðnni kè Pierii dðke yíe kèparikè ke dð: N yí yé de kóo niti.

De mðnni kè tekotee kuó. ⁷⁵ Kè Pierii dentení Yesu do ò náké ti ke dð: Tekote bo nyóó kuó nkàa pàrikè kuce mètàãti ke tú a í n yé. Kè Pieri yè kénkuò mmediè.

Bè do dàkemè ke bo kuó Yesu

(Wénté Mariki 15:1 nè Duku 23:1-2 nè Isãã 18:28-32)

27 Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe tíí ndikúnwehni sèi kédake ke bo kuó Yesu, ² kóò bou kékote kéduó mPidati Odommu kòbe kóò kùmàndáà.

Sudaasi do nùhnémè omáà

(Wénté Yesu Tõrè 1:18-19)

³ Sudaasi wèè fité Yesu ò yà dii mðnni bè yóó kuómè Yesu kédemmu mediè, ke ténné medítibii nsipisitàãti kéduó nyikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè ke dð: ⁴ N dðò meyeyi mme ke di fiténè wèè í cààrè mùmamù kè di bo kuó. Kè bèe ò tēhñé ke dð: Ti kpeti í bo, dè tú a kpeti nti. ⁵ Kè Sudaasii útóo idííí Kuyie ncíētè mieke kényè kékote kénúnné omáà.

⁶ Kè ikuó niùbè kó bekótíbèe kouté de kó idííí ke dð: Ti kó ikuó í yie nti bo ò ãnnémè Kuyie ncíētè kó ditou mieke, ke yé mukúú nkó idííí nyimè.

⁷ Kè bèe wēnné kénáké, kè ò tùóté kédonténè oyaamarì mçù kó kupaku ke bo nkùri bepððbè. ⁸ Dèè kpréi nte kè bèe yu de kó kupaku nè yíenní ke tú: Mukúú nkó kupaku. ⁹ Mèmmè kè dèe dðò Kuyie mpãñáànti náàntò Sedemii do náké ti ke dð: Bè tùóté medítibii nsipisitàãti Isidayeeriibe do ò taá nyi, ¹⁰ ke donténè oyaamarì paku kèndoné ti Yie nkuyie ndo ti nákémmè.

Bè do kòtenémè Yesu Pidati borè

(Wénté Mariki 15:2-5 nè Duku 23:3-5 nè Isãã 18:33-38)

¹¹ Kè bèe kòtenè Yesu Pidati Odommu kòbe kóò kùmàndáà borè kòò ò beke ke dð: Fðð tú Sifube kóò kpàtàtà? Kè Yesu dð: ÈÈ, a ti mbéi.

¹² Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe nwátiri Yesu, ò me nyí mbè tēhñé timati. ¹³ De mðnni kè Pidatii ò beke ke dð: A í yo bèe tu a dðò mèè yeinaà?

¹⁴ Bá Yesu í nhò tēhñé timati kè dèe ò di mediè.

Bè do fěūmmè Yesu

(Wénté Mariki 15:6-15 nè Duku 23:13-25 nè Isãã 18:39-19:16)

¹⁵ Bá dii yentébanni kùmàndáà do ðð fñi nkukpetínkù kumáà ndi ditínni yé nwèe fñi nkù. ¹⁶ Ke sð nkukpetínkù makù bo dikpetintou kè bèe kù yé bemçu kè ku yètiri tu Barabaasi. ¹⁷ Kè Pidatii beke ditínni ke dð: Di dð n fñi nwe, Barabaasaa kè Yesu bèe tú wè Kirisi?

¹⁸ Ke yé ò do yémèmu ke dð mbè pñ Yesu be mieke ò péi mèè kpréi nke.

¹⁹ Kè bèe nkpaá ke bekù kè Pidati pokùu tñnni kè bèe ò náké ke dð: A báa ta oniti yie nkpeti ò í cààrè mùmamù, ke yé nh àkénémè tidùnti keyènkè kie nho ínkè.

²⁰ Ikuó niùbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe nsukíi benitibè ke tú: Di yí bèe fñi mBarabaasi kékuo Yesu. ²¹ Kè Pidatii yíe kè bèe beke ke dð: Bedé memme n fñi mbe we? Kè bèe dð: Barabaasi! ²² Kè Pidatii bèe beke ke dð: N né bo yíme Yesu bèe tú wè Kirisi? Bemçu kè bèe dð: Baaké we kudapããti! ²³ Kè Pidatii yíe kè bèe beke ke dð: Ò dðò ðm-meyei? Kè bèe dðke pñkè ke dð: Baaké we kudapããti!

²⁴ Kè kutoweku dðke déúkú kè Pidatii banté ò í yóó namè kédòò timati kényénté menie nkénite ditínni ílkè ke dð: N yí te onitisàù yie nkó mukúú, di kpeti nti. ²⁵ Kè benitibè bemçuu ò tēhñé ke dð: O kó kusínkù tí do tínti nè ti bí.

²⁶ Mèmmè kè Pidatii fñi mBarabaasi kéduó nkè bèe puoti Yesu yedá, kédeè kòò wè mbè duó nkè bèe bo ò baaké.

Tihããpònti do daúmè Yesu

(Wénté Mariki 15:16-20 nè Isãã 19:2-3)

²⁷ Kè tihããpòntii ò kòtenè Pidati cíētè kétéi ndihããpòntínni dimçu kóò munné, ²⁸ kédeite Yesu yàti kóò dàtínné diyaaòòri wùñri, ²⁹ kéduoke ipo kó dipii kóò òò, kóò pii nho nùtèe youte kupàati kénínkù ò ílkè koò daú ke tú: A kpeñnáà Sifube kóò kpààti!

³⁰ Ke suu ò ílkè tinóntõùti ke puoti o yuu kuhãri. ³¹ Bè ò daá dii mðnni kédeè kédeite o yaàòòri wùñri kèwēte kóò dàtínné ò yàti kénkòrinè ke bo baaké.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Mariki 15:21-32 nè Duku 22:26-43 nè Isãã 19:17-27)

³² Bè yènni dii mðnni dihei kéconè Simçw Sidenni èi kóò niti kóò pñhè muwèrimú kéduó nkòò tç Yesu dapããti. ³³ Kè bèe tuoke dibòri mari kè bèe di yu ke tú Kodikotaa dèe tu kuyukúú. ³⁴ Kè tihããpòntii ò duó mmenie mmèè kòorenè mutie mùù kùù kuyonku, kè Yesu yááké kéyete bá ò í nyã.

³⁵ Kè bèe ò baaké kudapããti ínkè kétéã tété kététi o yàti, ³⁶ kédeè kénkari koò bàà. ³⁷ Kéwãri tedabæetè ínkè mùù kpréi nte kè bèe ò baaké ke dð: Yie nwèe tu Sifube kóò kpààti kédanne kudapããti yómmè. ³⁸ Kè bèe baakénè benitikòùbe mabè bèdébè kóò pèénnè yie nho bakù yóò otçù kucãnkù.

³⁹ Kè bèe mprènkù koò sãã nke bçkii yeçu ke tú: ⁴⁰ Fð nwèe sòò yí a bo pçnte Kuyie ncíētè kèwēte kè tè maá yeve yètããti mieke, deeté amáà! Kàa tu Kuyie mBire nde, cúténi kudapããti ínkè.

⁴¹ Kè ikuó niùbè kó bekótíbè nè ikuó wããbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe múnke nho daú ke tú: ⁴² A deeté betçbè a me nyí na ke deeté amáà, kàa tu Isidayeeriibe kóò kpààti nwe, cúténi kudapããti ínkè ke ti né na kényie nha kpeti. ⁴³ A mè ndómè Kuyie nku, kè kù da dómù kù tũ nda deeté ke yé a yémme a tú ku Bire nde.

⁴⁴ Bè do baaké bèè nitikòùbè kóò pèénnè, kè bèe múnke mme nhò sãã.

Yesu kumè

(Wénté Mariki 15:33-41 nè Duku 23:44-49 nè Isãã 19:28-30)

⁴⁵ Diyie còrmú dii mðnni yeçu kè dèe biite ketenkè kemçu, kémbi ke yà tukenè tewebiètè mètàãti.

Mariki

Di mpátiri t̄ t̄i náànti

Yesu tancùmbè tepítè nè bedébé kòd m̄u bè tu wè Mariki weè w̄ari di mpátiri. Ò do tú Sedisademu èi kou nwe, kòo ȳ yètirì tu Maari (Yesu T̄rè 12:12). Bè í nàké o cice yie kpeti. Mariki kó dipátiri dii tu dipátiri dii k̄r̄ni tináānsààti kó yepáte mieke.

Mariki kó dipátiri ò di w̄ari Odommu k̄be k̄p̄i nke, ke bè nàa nKirisi tumè ti Yiè nKuyie nkóo t̄nti kù t̄nni wè kòd bo pí nKuyie nkó mut̄mmú, de kó dipátiri w̄ari ke náa nYesu pí mmù t̄mmú mmu, Kuyie mp̄ānāànti náāmbè nàké mù k̄p̄i (Esaii 42:1-21, 49:1-7). Mariki né d̄ke ìkù t̄i ìnkè ò w̄u dii m̄nni o pátiri t̄i tu: Tidieti Yesu d̄ò t̄i, t̄i benkú ò tumè Kuyie mBire.

Di mpátiri náànti duó ke d̄ommè

1. Isāā-Batiisi nàámmè Kuyie nnáànti nè ò ānnémè Yesu bàtém̄mù (1:1-13)
2. Yesu ot̄nti pí mmù t̄mmú (1:14-13:37)
3. Yesu ot̄nti yiem̄mè Kuyie nk̄p̄eti ke yàa kúnè (14-15)
4. Yesu ot̄nti yāntémè ke na mukúú (16)

Isāā-Batiisi nàámmè Kuyie nnáànti

(Wénté Matie 3:1-12 nè Duku 3:1-18 nè Isāā 1:19-28)

1 Kuyie mBire Yesu Kirisi kó Tináānsààti keténè,
² Kuyie ndo nàké tinti ku p̄ānāànti náàntò Esaii
 ke d̄ò:

N yóo duónkomu n kóo t̄nti
 wèè yóo niitè k̄t̄nt̄e a ce.

³ Weè p̄īk̄k̄u dikp̄àa mieke ke tú:
 T̄nt̄enè ti Yiè nkó kuce,
 séinnè o ce.

⁴ T̄i d̄ò Isāā-Batiisi bo dii m̄nni dikp̄àa mieke ke náa
 nke tú: Duónnè kè bè di d̄ò bàtém̄mù dèè benkú ke tú
 di d̄em̄mu di yei, nkéceete, kè Kuyie nh̄t̄e di yei ndi d̄ò
 m̄.

⁵ Kè Sudee kó kutemp̄ē nk̄be b̄em̄u nè Sedisademu
 k̄be b̄em̄u kè bè nk̄r̄o o borè ke dáanko be yei
 nkè Isāā bè āā bàtém̄mù kukó Sudit̄ēē mmieke.

⁶ Kè weè Isāā ndáát̄i diyaàb̄òr̄i dii dùk̄k̄nè yòyó kó
 t̄iciti ke bou fenaàk̄nf̄e o ka, kòo kó mudii nt̄u ico nè
 t̄iciti. ⁷ Kòo nnáa nke tú: Wèè n t̄nni ò deumu ke m
 p̄ēēt̄e n yí t̄ùk̄e m bo sínném̄e k̄út̄e o neuti. ⁸ Mí n di
 āā bàtém̄mù nè menie m̄m̄e, kè wenwe bo ndi āā
 bàtém̄mù nè Muyaánsààm̄u.

Bè ānnémè Yesu bàtém̄mù nè dib̄ò ò benném̄e

(Wénté Matie 3:13-4:11, nè Duku 3:21-22, 4:1-13 nè Isāā 1:31-34)

⁹ De kó dim̄nni kè Yesu yènni Nansareti, Kadidee kó
 kutemp̄ē, nke Isāā-Batiisii ò ānnè bàtém̄mù kukó Su-
 dit̄ēē mieke. ¹⁰ Ò yètiní dii m̄nni menie mmieke kè ti-

wetii k̄p̄et̄e kè Muyaánsààm̄u c̄t̄én̄i o ìnkè ke d̄onnè
 dik̄p̄etin̄nk̄peri. ¹¹ Kè bèe keè metammè mamè yèn-
 ním̄e k̄éink̄e ke tú: A tú m b̄ire nde kè n da d̄ó mesàà, ke
 da t̄ā mediè.

¹² Dende b̄amb̄a nkè Muyaánsààm̄u tanné Yesu
 dikp̄àa mieke. ¹³ Kòo kè d̄ò yewe sip̄isinàà kè dib̄ò ò
 beú, kòo bo tikpas̄inti mieke kè Kuyie nt̄r̄e pí n̄ho t̄m-
 mú.

Yesu yumè o tancùmbè k̄etibè

(Wénté Matie 4:12-22 nè Duku 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Bè k̄p̄et̄innè dii m̄nni Isāā kè Yesu k̄te Kadidee
 k̄ennáa Tináānsààti Kuyie nk̄p̄eti ke tú: ¹⁵ Kuyie ndo
 nàké dii m̄nni k̄p̄i, dii t̄ùk̄e, kè kù t̄òt̄e ke bo kanne
 ku k̄p̄àatiyuu, ceetenè di borime k̄yie nTináānsààti.

¹⁶ Diyie mari kè Yesu mp̄ek̄e Kadidee kó menie nn̄u
 k̄yà Sim̄u nè o nantè Āntidee kè bè buò
 mmuȳindit̄im̄u menie, ke ȳè bè do túm̄e beȳinwambè
 m̄be. ¹⁷ Kè Yesu bè nàké ke d̄ò: N t̄ūnn̄enè kè n di d̄ò
 benitiwambè.

¹⁸ Kè bè p̄ānk̄e yóu be ȳindit̄ir̄e kóo t̄ūnn̄e.

¹⁹ Kè Yesu yíe d̄ét̄oo k̄yà Sebedee kó ibi Isaku nè o
 nantè Isāā kè bè múnke bo be dabek̄u mieke ke d̄òr̄i
 be ȳindit̄ir̄e. ²⁰ Kè Yesu bè yu kè bè p̄ānk̄e yóu be cice
 Sebedee nè bet̄omb̄e kudabek̄u mieke kóo t̄ūnn̄e.

Yesu bètimè dib̄ò onit̄i mieke

(Wénté Duku 4:31-37)

²¹ Teom̄p̄ut̄e yiè Yesu nè o tancùmbè kè bèe k̄te
 Kapennaummu, kè Yesu ta kut̄íintouku k̄ennáa

mbeñitibè Kuyie nnáahti. ²² Kè dèe bè di mediè nnè ò bè nàá mmèè botí, ke yé ò do í bè nàámmè ikuú wǎǎbè kǒme, ò do bè nàánnè muwǎrimú mmu.

²³ Ke sǎ nhoniti mǎu bo de mièke kè dibǎǎ marì ò ta, kòo kuónko ke dǎ: ²⁴ Ti kpeti dǎmmè Yesu Nansareti kou, a kǎteni ke bo ti kuǎmǎ? Ti yému ke dǎ nha tú Kuyie ntǎnni wè, wèè kpa meyei.

²⁵ Kè Yesu di péi nke dǎ: Cǐéké kényè oniti yie mmièke!

²⁶ Kè dibǎǎ kpekii de kóo niti kékuónko mediè nkéyè.

²⁷ Kè dèe di benitibè bemǎu, kè bè mbékú betǎbè ke tú: Ba nni mmu die? Tináamǎnti mati bènè! Ò mǎke muwǎrimú ke péinko yebǎkè kè yè dǎǎri ò yé mmù.

²⁸ Memme kòo yètirii pǎnkee feité Kadidee kó ketenkè mièke.

Yesu do miékunnemè bemuǎmbe péu

(Wénté Matie 8:14-17 nè Duku 4:38-41)

²⁹ Bè yènni dii mǎnni kutiintouku kè Yesu nkǎri Simǎu nè Āntidee be cǐètè kè Isaku nè Isǎǎ kè bèe ò neinè, ³⁰ kénsǎ Simǎu pokù yǎ mǎ nkòo kǎnti tǎnni mediè kòo duú kè Yesu tuǎkoo kè bè pǎnkee ò nàké o kǎpi. ³¹ Kè Yesu kǎto o duú dè, ke pí nho nǎtè, kòo línni, kòo miété kòo kǎntii bonke, kòo waá mmudii kè bè duú kè bèe di.

³² Diiyè ta dii mǎnni kè bè ntǎu bemuǎmbe bemǎu nè yebǎkè ta bè. ³³ Dihei kǎbe bemǎu kè bè ntikoo ò bo tètè cǐètè mièke dibǎri nù. ³⁴ Kè Yesu miékunne bemuǎmbe péu bèe do mǎ mmumǎmmú mubotí mubotí kèbeti yebǎkè péu yèè do ta benitibè, ò í nyie nké yè bo nnáa ke yé yè ò yémèmu.

Yesu do náantemè Kuyie náahti Kadidee kó mutentǎǎ

³⁵ Kukúnwentóo kè dè kǎpi bi mediè, kè Yesu íté kékenténè sicǐtí kémbáa nKuyie. ³⁶ Simǎu nè o népobè kè bèe kǎte o wammù. ³⁷ Bè ò yà dii mǎnni kòo nàké ke dǎ: Benitibè bemǎu da waammù.

³⁸ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Ti kǎtenè tipǎiti teti sihekési mièke kè m bè nàké Kuyie nnáahti, ke yé dèe kǎpi ntemè kè n kǎteni.

³⁹ Memme kòo ncenti Kadidee kó ketenkè kemǎu ke náante Kuyie nnáahti titiintouti mièke, ke beti yebǎkè yèè ta benitibè.

Yesu miékunnemè dikǎnni

(Wénté Matie 8:1-4 nè Duku 5:12-16)

⁴⁰ Diiyè marì kè dikǎnni marii kǎteni Yesu borè kéninkóo o ìkè kòo bántè ke dǎ: Kàa dǎ a bo na ké m miékunne kè n wenke.

⁴¹ Kè mesémme pí nYesu kòo youte o nǎtè kòo kàáké ke dǎ: N dǎmu, miété kéwenke.

⁴² Dende bàmbà kè tikǎntii deè kòo wenke. ⁴³ Kè Yesu pǎnkee ò cau nwati weti ke dǎ: ⁴⁴ A báa yie nkénáké òmǎu dèè dǎǎ, kǎte kébenke a máa ikuú niùti, kédǎǎ Mǎyiisi dǎu nyii kuú, kè dèe benke benitibè bemǎu a miétémè.

⁴⁵ De kóo niti itóo dii mǎnni kénnáantoo de kó tináahti kè ti pitè tipǎiti timǎu, nè de kǎpi mbá Yesu

ténke í nna ke ta dihei marì, kémbò mekentimè kè tipǎiti timǎu kǎbe kǎroo o borè.

Yesu miékunnemè kuhǎùkù

(Wénté Matie 9:1-8 nè Duku 5:17-26)

2 Kè dè dǎ yewe mayè kè Yesu wéte Kapennaummu, kè bèe keè ò bomè tǎcǐtè matè. ² Kè benitibèe tíinko péu bá mefiè nténke í nkǎpi nè ditowaǎo, kè Yesu mbè nàá nKuyie nnáahti. ³ Kè benitibèe mabèe tuǎkeni bènǎa ke tǎ kuhǎùkù. ⁴ Ditǎnni deu mèe kǎpi bè í nna ké kù tuǎkenè Yesu borè, ke yóu kédeke kéduute timùmmùnti Yesu berinè dè, ke cúũnko be ùkù nè ku dǎu. ⁵ Kè Yesu nwúo mbè tǎmè ke dǎ nhò bo kù miékunne, kénáké kuhǎùkù ke dǎ: M bire n da cǐémmu a yei.

⁶ Ke sǎ nyikuú wǎǎbè mabè dè kǎri, kéntoti be yèmmè ke tú: ⁷ Dè dǎmmè kòo niti yie ndáati ke náa mmie mbotí? Ò càari Kuyie nyètiri ndi, kè dè í tú Kuyie mmáa we mbo na kécié mmeyei? ⁸ Kè Yesu pǎnkee banté bè toti ti be yèmmè, ké bè beke ke dǎ: Dè dǎmmè ke di toti meyèmmè memme kó kubotí? ⁹ Ònde í yóu nè deterè? M bo yímè bè da cǐé nha yeinaa, kè m bo yímè íté kétúoté a dǎu kékété? ¹⁰ N né dǎ kè di bantému ke dǎ nhonitibire mǎke muwǎrimú ketenkè ínke ke bo na kécié mmeyei. ¹¹ Ò me nyí kénáké kuhǎùkù ke dǎ: Íté kétúoté a dǎu kékò, kè mii me nyé.

¹² Ò béi memme kè kù pǎnkee íté kétúoté ku dǎu kè benitibè bemǎu nkù wúo nké kuu yè, kè dèe bè di bemǎu, kè bè ndéúkunko Kuyie nyètiri ke tú: Ti mu nyí yà die mbotí nè ti bomè.

Yesu yumè odǎmpòdcutiwè mǎu bè tu wè Defii

(Wénté Matie 9:9-13 nè Duku 5:27-32)

¹³ Kè Yesu wéte kényè kémpké Kadidee kó dàmèèri nù ke kunitisúkù nkǎroo o borè kòo bè tiè. ¹⁴ Ò pǎnké dii mǎnni kéyà Adifee kó debire Defii kòo kǎri bèe cú dǎmpòd be kóo biròo, kè Yesu ò yu ke dǎ: N tǎnnè!

Kè Defii íté kòo tǎnnè.

¹⁵ Yesu nè o tancǎumbè kè bè nkari Defii cǐètè ke yo, ke wéhnè bèe cú dǎmpòd nè benitibè tǎbè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè, ke yé benitibè do bè tǎmmè péu. ¹⁶ Ikuú wǎǎbè Fadisiébe kó fenafe kǎbe yà dii mǎnni kè Yesu wéhnè bèe cú dǎmpòd nè benitibè tǎbè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè ke yo, kébeke o tancǎumbè ke dǎ: Dè dǎmmè kòo wéhnè bèe cú dǎmpòd nè mufòmmu yeimu yembè ke yo?

¹⁷ Kè Yesu keè ké bè nàké ke dǎ: Dè í tú bèe kǎnti naati beè wanti otǎnti, bemuǎmbe beè wanti otǎnti. N yí kǎteni ke wanti bèe yèmmè dǎ mbè wenni, n wanti bèe banté bè mbe ke dǎ mbè tu benitiyeibe.

Menubóummè

(Wénté Matie 9:14-17 nè Duku 5:33-39)

¹⁸ Diiyè marì kè Isǎǎ-Batiisi kó betancǎumbè nè Fadisiébe kǎbe kè bè mboú dinù, kè benitibèe mabèe kǎte kébeke Yesu ke dǎ: Dè dǎmmè kè Isǎǎ-Batiisi tancǎumbè nè Fadisiébe kǎbe kè bè bou dinù bá fǎ nkǎbe í bou. ¹⁹ Kè Yesu bè ténké ke dǎ: Di yèmmè dǎ

Wèè yaù o diiti kó dináaḥhāntírì

(Wénté Matie 13:1-9 nè Duku 8:4-8)

4 Kè Yesu wēte kénnaá nKuyie nnáaḥti Kadidee kóo dāmèèrì nùù, kè benitibèe tífínko o borè kénsũ, kòo ta kénkari kudabekù dāmèèrì mieke, kè ditínni kàri dāmèèrì nùù. ² Kè Yesu mbè tiè nyitié mpéu nè yenáaḥhāntíyè mieke, ké mbè nàá nke tú: ³ Onitì m̀ou wèè do yè ke bo yaá o diiti. ⁴ Ò yaù dii m̀onni kè medibii mmamèe do kuce nùù kè sínwɔ kɔtení ké mè di. ⁵ Kè metēmèe do fekũufe ínkè mutáá nyí sũ dè kécārike káyènní, ke yé mutáá nyí sũmè deborè. ⁶ Kè diyìe tònkè ké mè túo nkè mèe kpeí ke yé icíē nyí namè ke bo fííkú. ⁷ Kè medibii ntēmèe do tipotì mieke kè tii íténi ké mè ěúté bá mè í nna képeité. ⁸ Kè medibii ntēmèe do ketenkè wenni dè káyènní kénkótírì ke kpeñni, kè mie mpeité mebbi nsipísitāāti kè metēmèe peité medibii sipísikuò, kè metēmèe peité medibii ntekòutè (100).

⁹ Koò dèè ke d̀: Wèè m̀oke yeto ke bo keè, wèè keè!

Mùu te kè Yesu do náánnè yenáaḥhāntíyè

(Wénté Matie 13:10-17 Duku 8:9-10)

¹⁰ Yesu ité dii m̀onni ditínni borè, o tancùmbè nè betɔbè bèè ò bonè kè bèe o beke de kó yenáaḥhāntíyè tú mù. ¹¹ Kè Yesu bè tēhné ke d̀: Kuyie ndi benkemu ku kpràtiyuu kó timómmɔnti tii s̀ri, betɔbè bie m̀ bè náánnè yenáaḥhāntíyè nye, ¹² kè bè bo nwúó nke báá yà, kényo ke báá banté, bè yàà bo ceete kè Kuyie mbè cíē mbe yei.

Yesu wènk̀nnemè wèè yaù o diiti kó tináaḥti o tancùmbè

(Wénté Matie 13:18-23 nè Duku 8:11-15)

¹³ Kè Yesu yíe ké bè nàké ke d̀: Kè di í banté de kó dináaḥhāntírì di né bo yíme kébanté yenáaḥhāntíyè tɛyè yemɔu. ¹⁴ Nte de kó dináaḥhāntírì tu mù: Wèè yaù medibii nweè tu wèè nàá Kuyie nnáaḥti. ¹⁵ Medibii mmèè do kuce nùù kè mè tu benitibè bè nàké bè Kuyie nnáaḥti, kè bè tì kèè, dende bàmbà nkè dibɔɔ k̀tení ke tì dèite. ¹⁶ Medibii mmèè do fekũufe ínkè, mè tu benitibè mbe bèè ɔɔ keè Kuyie nnáaḥti ke p̀nkee tì c̀uté nè kuyeḥnaatí. ¹⁷ Bè me nyí nyóu kè tì bo fííkú be mieke, bè í nwéèrì kè meyeḥcaàrimè t̀ɔkení dii m̀onni yoo bè bè f́éú bè nàá mmèè kpeí Kuyie nnáaḥti bè p̀nkee bútin- né Kuyie. ¹⁸ Medibii mmèè do tipotì mieke mè tu bèè kèè bèmbè Kuyie nnáaḥti. ¹⁹ Kè kutenkù kó iyèhtotí nè tikpàti kó muwammù kè dèe bè souté nè deterè deterè kó medókùmè kè dèe ta be yèmmè mieke kèhéúte Kuyie nnáaḥti bá tì í nna képeité. ²⁰ Medibii mmèè do ketenkè wenni dè, mè tu benitibè bèè ɔɔ keè bèmbè Kuyie nnáaḥti kè tì c̀uté kékɔte kéwaá mbetɔbè, yie sipísitāāti, otɔ̀ sipísikuò, otɔ̀ tekòutè (100).

Fitírè nè tebiètè de kó tináaḥti

(Wénté Matie 5:15, 10:26 nè Duku 8:16-18)

²¹ Kè Yesu yíe kébéi nke d̀: Bè ɔɔ í ncúu nfitírè ké dè tàa nteçètè mieke yoo bèe dè íhné mutēí f́úú, bè ɔɔ dè c̀nné fecùùfè nfe. ²² Ke yé demarè í bomè dèè s̀ri ke í

yóo feité. Dèè s̀ri dè yóo yènnímu kuwenniku. ²³ Wèè m̀oke yeto ke bo keè wèè keè!

²⁴ Kè Yesu yíe kébéi nke d̀: Daatenè mesàà ndi yo tii náaḥti kpeí, bè bo di benné nè tebietè di beú nè tè betɔbè, kédeè ke yíe de ínkè. ²⁵ Wèè m̀oke bè yóo ò yìe-mu, kè wèè kpa bèe deitoo desámp̀rè ò m̀oke dè.

Tidibotì kó tináaḥti

²⁶ Kè Yesu yíe kébéi nke d̀: Kuyie nkpràtiyuu d̀onnè onitì wèè buctí wènwè medibii nho paku mieke. ²⁷ Kòo yé nke duó yoo ò wùó, tidiiti nkótírì nè timáà keyènkè nè kuyie mbá ò í yé ti kótírì mèè botí. ²⁸ Ketenkè kèè ɔ́ mpí mmutómmù nè kemáà kè tidiiti kótírì kékéte kèān- né difènni kédeè kè mebbi nné ānné kèpíe. ²⁹ Tì bi dii m̀onni kòo tì dèite ke yé mudidèi t̀ɔ̀kemè.

Feyoḥfè kó dináaḥhāntírì

(Wénté Matie 13:31-32, 34 nè Duku 13:18-19)

³⁰ Kè Yesu yíe kébéi nke d̀: Tì bo donnenè ba Kuyie nkpràtiyuu? Tì bo yí di d̀onnè ba? ³¹ Tì bo yí di d̀onnè feyoḥfè d̀ommè mme ke kēñni. ³² Kè bè fè buctí fèe yènní kékóté kénáà mmutie diemù nè ibake, kè sínwɔ yíē nyi ínkè.

³³ Nè yenáaḥhāntíyè mieke nke péu ò do bè náànn- nèmè Kuyie nnáaḥti, ke bè náànnè bè bo na kékeè mèè botí. ³⁴ Yesu do ɔ́ náánnè yenáaḥhāntíyè nye s̀áà, kè bè né bo dii m̀onni bemáà borè nè o tancùmbè wèè tì mbè wénk̀nnè timɔu páíí.

Yesu c̀òhnémè kuyaakù nè menie

(Wénté Matie 8:18, 23-27 nè Duku 8:22-25)

³⁵ De kó diyìe dimáà kuyuoku m̀onni, kè Yesu náké o tancùmbè ke d̀: Tí sénté menie nyáà terí.

³⁶ Bè cíe ndii m̀onni benitibè kédeè, ke íténe kudabekù Yesu do bo kùù mieke, kè tidabɛeti tetii ò neinè. ³⁷ Kè kuyaakù kperíkù makùu íténi kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù mieke ke mmó nke píeku. ³⁸ Kè Yesu yie yé nke duó kudabekù mieke ke ceké diyuceénni o yuu. Kòo tancùmbèe ò ènte ke d̀: Okótí kè tì ku a kpeti í boà?

³⁹ Kè Yesu ité kèpéi nkuyaakù ke d̀: Cóm̀m̀! Kébéin- nè menie nke d̀: Yí só!

Dende bàmbà nkè kuyaakùu cómmù kè menie ndò béu. ⁴⁰ Kòo bè beke ke d̀: Dè d̀ommè kè kufɔwáà ndi auté memme? Dè d̀ommè kè di í n táá?

⁴¹ Kè kufɔwáà mbè auté kè bè mbékú betɔbè ke tú: Wenninwe yie, kuyaakù nè menie nkè dè yíe nhò yé mmù?

Yesu miék̀nnemè onitì dibɔ̀ ta wè

(Wénté Matie 8:28-34 nè Duku 8:26-39)

5 Yesu nè o tancùmbè kè bèe sénté kétuɔke Sedasaa kó ketenkè, ² kè Yesu ncutiní kudabekù, kòo niti m̀ou, dibɔ̀ mari ta wèè yènní if̀ti kékéte ní o bíéké. ³ De kóo niti do ā if̀ti mieke nke, bá bè ténke í nɔw nkòo bou bá nè mefimmè. ⁴ Ke yé bè do ò boumè kuce m̀péu mefimmè, ke táú nho naàcèi timáti, kòo t̀ú mefimmè kébóké timáti. Òm̀ou ténke í nna ke bo ò

yòkùnnè. ⁵ Yemòrè yemou keyènkè nè kuyie kòò nhari ifṛti mieke nè yetārè ìnkè ke wúótí ke bokù omáà yepèrè.

⁶ Ó yàní dìì m̀nnì Yesu kécokóo kénínkú o ìikè, ⁷ kékúònkò mediè ke d̀: Ti kpeti dòmmè mí nnè fṛ, oínkènkprààti kó debire? N da báámmu nè Kuyie nyètìri a bá nféù.

⁸ Kè yé Yesu do di péimmè ke d̀: Yè onìti yie mmieke fṛ ndibò.

⁹ Kè Yesu beke dibò ke d̀: A yètìri tú ba? Kè di d̀: N yètìri tu kusúkù, ke yé ti sūmè.

¹⁰ Kè yè mbáá nYesu ke tú: A báá ti denne dihei.

¹¹ Kè sṛ kufṛnkècēnku makù bo ditāri ìnkè ke diiti.

¹² Kè yè b̀kèe bántè Yesu ke d̀: Yóu kè tí k̀te kéta yefṛnkè yie.

¹³ Kè Yesu d̀: Yènnè, kè yèe yè de kóo nìti mieke kéta kufṛnkècēnku, kè kùu coké kécúténì ditāri ìnkè kédìu menie mmieke, yè do bo mbo sikcupísidé (2000).

¹⁴ Bèè do cēmmù de kó yefṛnkè kè bèe coké kéyèe de kó tináànti dihei mieke nè depaanko, kè benitibèe íté ke bo k̀te kéyà dèè d̀, ¹⁵ kétuokoo Yesu borè kéyà onìti yeb̀kè kusúkù do ta wè kòò k̀ri ke ā tiyaàsààti, kòo yèmmè wenke, kè kufṛwaá mbè pī. ¹⁶ Bèè do dè bo ke yà dèè d̀, kè bèe bè nàké dè d̀mè onìti yeb̀kè ta wè, nè dèè d̀ yefṛnkè. ¹⁷ De m̀nnì kè bèe bántè Yesu ke d̀ wèe yè be tenkè.

¹⁸ Yesu tati dìì m̀nnì kudabekù onìti yeb̀kè do ta wè kòo ò bántè ke d̀ ò bo nhò neínè. ¹⁹ Kè Yesu yete kóò nàké ke d̀: Kò nha c̀tè kénáké a k̀be ti Yiè nda d̀ò dèè kó dimàà, nè ò da kuý mmèè botí mesémmè.

²⁰ Kè wèe nìti k̀te kénáantoo kutempē yehèkè t̀pítè kòku kumou mieke Yesu d̀ò dèè kó dimàà, kè dèe bè di bemou.

Yesu còhnémè onitipòkù yónti ke fòùkùnnè Saiduusi sapùmbire

(Wénté Matie 9:18-26 nè Duku 8:40-56)

²¹ Kè Yesu sénté menie nyàà nè kudabekù kè kunitisúkùu tínkò o borè menie nnù. ²² Kè kutíintouku kóo kóti m̀ò bè tu wè Saiduusi kòo tuokénì kéyà Yesu kénínkóo o ìikè, ²³ kóò bántè nè o yèmmè memou ke d̀: N sapùmbire deè mànnè mukúú, n da báámmu k̀tení kénóó nha ncu de ìnkè kè dèe mieté, kénfòu.

²⁴ Kè Yesu ò neínè kè dit̀nnì nhò urínè koò éù tipítì timou.

²⁵ Kòo nitipòkù m̀ò dè bo ke m̀ ntiyónti yebie ntepítè nè yèdèe bá ti í commu. ²⁶ Kòò k̀ri bedòtòribè péu borè ke fèùté mediè, ke càke o díítì imou bá dè í t̀úkù, kè dè pètìnke né yetíróo mediè. ²⁷ Kòò keè kè bè nàà nYesu k̀pí kòo k̀too dit̀nnì mieke, ke kétóo Yesu f̀h̀kùò bíéké kékááké o yaàbòri. ²⁸ Nè o yèmmè mieke ke yé ke d̀ mbá kòo na ke kàáké o yaàbòri ò bo mieté. ²⁹ Ó kàáké mèmmè Yesu yaàbòri, kòo yónti p̀nkèe cómmú, kòo banté o k̀nti mieke o m̀mmú dèèmmè.

³⁰ Kè Yesu banté muwèrímu mamù yèmmè o mieke kéwèète kébeke dit̀nnì ke d̀: We nkááké n yààti? ³¹ Kòò tancùmbèe ò t̀hnè ke d̀: A wúó nkè dit̀nnì da éù miè mbotí kàa bèkù wèe da kàákáà?

³² Kè Yesu nwéi tipítì timou ke bo yà wèe ò kàáké.

³³ De m̀nnì kòo nitipòkù k̀nti au nè kufṛwaá nke yé ò yémè dèè d̀ò o k̀nti mieke, kòo t̀ónko Yesu borè ke nínkóo o ìikè kóò nàké timómmonti. ³⁴ Kè Yesu né ò nàké ke d̀: N kóo sapàà a t̀kùmmè da mièkùnnemu, k̀te kè dè nnaati, kàa m̀mmú deè.

³⁵ Ó kraá ke me nnáà nkè kutíintouku kóo kóti k̀be tuokénì kóò nàké ke d̀: A sapùmbire kumu a báá ben- né kénkònnè okóti.

³⁶ Kè Yesu mbúúti bè nàà ntì, kénáké Saiduusi ke d̀: N tá máà, ke bá nyíèkù.

³⁷ Yesu í nyie koò m̀ò bo ò neínè kè dè í tú Pieri nè Isaku nè o nantè Isā. ³⁸ Bè t̀koo dìì m̀nnì kutíintouku kóo kóti c̀tè kè Yesu yà kunitisúkù kè kutoweku dáátì kè bè kuý nyekúdabò. ³⁹ Kòo taroo ké bè beke ke d̀: Ba nte kutoweku kuu? Di kuònnè ba? Debire í ku dè yé ke duómu.

⁴⁰ Kè bè nhò daú kòo bè dènnè kéyú debire cice nè de yṛ nè o tancùmbè bèè ò neínè kètannè debire duó dè, ⁴¹ k̀pí ndesapùmbire ǹtè ke d̀: Taritakumi! (Dèè tu: Desapùmbire, íté kè mī me nyé!).

⁴² Dende b̀mbà nkè desapùmbire íté kécentè. Dè do m̀ke yebie ntepítè nè yèdèe ndi, kè dèe bè di mediè nkè kufṛwaá mbè auté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke d̀ bè báá yie nkòò m̀ò ti keè, kédeè ke d̀: Duónnè desapùmbire mudii kè dèe di.

Yesu èi k̀be do í ò tá

(Wénté Matie 13:53-58 nè Duku 4:16-30)

6 Kè Yesu íté deborè kénèinè o tancùmbè kè bèe k̀te dihei ò bíkù di. ² Teom̀pùtè matè yie kè Yesu mbè tiè nkutíintouku mieke kè dèe bè di, kè bè nnáà nke tú: Ó yà de die nkó dimàà? We nhò duó nde kó me- cii, ò yíme ke na ke d̀cri tidietì ò mè ndòri ti? ³ Dè í tú wenwe odabeesú̀tāà? Maari bire í d̀kàà? Isaku nè Sosesi, Sudi nè Simou be kóo kótāà? O t̀bè í bo die ti cuokāà?

Nè de k̀pí bè í nhò tá. ⁴ Kè Yesu bè nàké ke d̀: Benitibè bemou ṽ ndému Kuyie mpā̀nāànti náàntò, o èi k̀be nè o c̀tè k̀be beè ṽṽ í nhò dé.

⁵ Deborè Yesu í ndò tidietì matè péu, kè dè í tú ò nòómmè o ncu bemoumbe mabè ìnkè kè bèe mieté. ⁶ Kè dèe di Yesu mesàà mbè í ò tá mèe k̀pí.

Yesu t̀mmè o tancùmbè bèdèbè débè

(Wénté Matie 9:35, 10:5-15 nè Duku 9:1-6)

⁷ De kó difṛnkùò kè Yesu ícenti yehèkè yèe dè t̀ké ke bè nàà nKuyie nnáànti, memme kòo yú o tancùmbè t̀pítè nè bèdèbè ké mbè t̀ù mbèdèbè débè, ké bè duó muwèrímu kè bè bo mbeti yeb̀kè. ⁸ Di ǹto di pàati máà, di bá ǹto mudii yoo kudukù yoo idíítì. ⁹ Kòò bè nàké ke d̀: Ànnènnè di neùti, di báá ànnè yeyaàbòrè yèdèe dèe.

¹⁰ Ke yíe kè bè nàké ke d̀: Kè di t̀kè dihei mari ke b̀tè tèe c̀tè di nde mbo ke yàa ítenè de kó dihei mieke. ¹¹ Kè dihei mari k̀be í d̀ ke di cuté, bè me nyí d̀ kè di kèmmú di íté de kó dihei, k̀kpáátè di naàcètāà nkè dèe benke ke d̀ mmeyei nkérini be yò ìnkè.

¹² Kè Yesu tancùmbèe kɔte kénnaante benitibè ke tú bèe ceete be borime. ¹³ Kè bè mbeti yebokè péu yèè ta benitibè, ke wáari bemuambe péu mekùò nkè bè mierí.

Edoti kùòmè Isāā-Batiisi
(Wénté Matie 14:1-12 nè Duku 9:7-9)

¹⁴ Kòo kpààti Edotii keè kè bè nàa nYesu kpéi, ke yé o yetiri do feitémè tipiti timɔu kè bè ntú Isāā-Batiisi weè wète ke yáhtë, kè deè te kòo mòke muwērimú ke dɔɔri tidieti.

¹⁵ Kè bèmabè ntú: Edii nwe Kuyie mpāānāahti nāahto diewè.

Kè betɔbè tu: Kuyie mpāānāahti nāahto mɔu nwe kòo dònne betɔbè do dòmme.

¹⁶ Edoti ti kèè dii mōnni ke dō: N sòò kùò wèè Isāā weè wète ke yáhtë.

¹⁷ Ke yé de kóo Edoti weè do pīmmè Isāā kébou, kéketinné. Edoti do fiète o nantè Fidipu poku Edodiyati nwe képuoke. ¹⁸ Kè Isāā o nàké ke dō: Dè í wenni ke dō nhá puoke a nantè poku. ¹⁹ Kè Edodiyati miéke peike Isāā kòo nwanti ke bo ò kùò, ò me nyí nna, ²⁰ ke yé Edoti do démè Isāā koò kánké, ke yé ke dō nhò tu oniti wèè dōri Kuyie ndó de ke kpa meyei. Kè Isāā ní nnáá nkè dèe ò di kòo baa né ndó ké nhò kémmú.

²¹ Kè diyie mari né mbo Edodiyati yóó dínnè di kéɔɔ ò mè ndómè. Kè Edotii ānné o peitéyie kó dibanni, kéyú benitidiebè o ei kɔbe nè behāāpōmbè iwēi yembè, nè Kadidee ekè kó bekótibè. ²² Kè Edodiyati kóo sapàà nta bè kàri dè, kéhaá kè dèe narike Edoti nè ò yu bè, kòo kpààti Edotii béi nke dō: Osapàà m beke a dō dè, m bo dè nda duó.

²³ Bá kè n kpàti kó dikéè ndi, m bo da duó. Mí me nyé.

²⁴ Kòo sapàà nyè kébeke o yó ke dō: M bo ò beke ba? Kòo ò nàké ke dō: Beke we Isāā-Batiisi yuu.

²⁵ Kòo sapàà nwéte mecāā nkéta okpàati kàri dè, kóò nàké ke dō: N dō á ānné bāmbā mmie Isāā yuu ndi dibuu miéke kè n duó.

²⁶ Kòo kpàati yèmmè caàrè, ò me nyí ndó kéyete ke yé ò diemmè ke béi nho népobè ìkè. ²⁷ Kòo kpàati pānke tō nkuhāāpōnkù ké kù nàké ke dō: Kɔte dikpetintou ké n tōní Isāā-Batiisi yuu. ²⁸ Kè kuhāāpōnkù kɔte kéféuté Isāā kéānné o yuu dibuu miéke kéɔtenní ké di duó nhosapàà nkòo di duó nho yó. ²⁹ Kè Isāā tancùmbèe ti kèè, kékɔte kóò tūóté kékūnné.

Yesu dōmè tidieti kè pēēbè nè siyī sinūmmù kè dèe súú

(Wénté Matie 14:13-21 nè Duku 9:10-17 nè Isāā 6:1-14)

³⁰ Kè Yesu tancùmbèe wēteni kéti mbemɔu Yesu borè kóò nàké bè dō dèe kó dimàà nè bè nàké tìi kó dimàà. ³¹ Kòo bè nàké ke dō: Ti iténè kékɔte mekentimè kè dí om̀pè sámpú. Ke yé benitibè do sūmè kè bie nkōriní kè betɔbè iiti bá bè í mpēté mefiè nke bo di.

³² Kè bèe ta kudabekù ke bo kɔte dibòri mari dii cié.

³³ Bè kéri dii mōnni kè tipiti timɔu kɔbe bè yà, ké bè banté, kéoké be naàcèi, ké bè diénnè de bíké.

³⁴ Yesu cùténí dii mōnni kudabekù kéyà ditinni dieri kè mesémmèe ò pī nnè de kó benitibè, ke yé bè do dòmme ipe ìi kpa inyí ocēnti, kòo pānke mbè tiè Kuyie nnāahti péu. ³⁵ Diyie dèè dii mōnni kè Yesu tancùmbèe kɔtení o borè kóò nàké ke dō: Ti bo dikpàà cuokè nke die nkè diyie die nke dèe. ³⁶ Cíe mbe kè bèe kɔte depaa nkó sicēti nè sihekesí sīi dè tóké kédonté kédi.

³⁷ Kè Yesu bè tēhné ke dō: Díndi di mómɔambe duónè be kè bèe di. Kè bèe ò tēhné ke dō: A dō ti kɔte kédonté pēēbè yewe sikcusidé (200) tōmmú dífíti nyi ké bè duónáa?

³⁸ Kè Yesu bè beke ke dō: Di mɔke pēēbè bède? Kɔtenè kéyà. Kè bèe kɔte kéyà betɔbè kéwēteni kóò nàké ke dō: Ti mɔke pēēbè bènūmmù ndi nè siyī sidési.

³⁹ Kè Yesu dō: Kānnè benitibè timúsúuti ínkè yetirè yetirè. ⁴⁰ Kè bèe bè kānne bie ntekūtè kūtè, betɔbè sipisínūmmù nūmmù. ⁴¹ Kè Yesu tūóté pēēbè bènūmmù bembè nè siyī sidési sinsi kébóuté kéinké késānte Kuyie, kédeè ké mbè wéú, ke duò nho tancùmbèe, kè bè toti benitibè, ké bè totínè siyī sidési sinsi bemɔu. ⁴² Kè bèe cááké bemɔu kénsānnè. ⁴³ Kè yepēēwétiyé súsú nképie nyemómùyákè tepítè nè yédéè kè Yesu tancùmbèe tɔ nè siyī sīi súsú. ⁴⁴ Bèe kó dimàà do càáké de kóò pēēbè bè do bo sikcupisínūmmù (5000) ndi.

Yesu do kéréme menie nyínkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Isāā 6:16-21)

⁴⁵ De kó difōnkùò kè Yesu duó nkòo tancùmbèe ta kudabekù ke bo niité késénté menie nyàà Betisaidaa bíké kè wenwe nkpaá ke cienko benitibè. ⁴⁶ Ò bè cíe ndi mōnni kédeè kédeke ditāri ínkè ke bo banté nKuyie. ⁴⁷ Dè biite dii mōnni ke sī nkudabekù kááké menie ncuokè kè Yesu kpaá diyáa o maa, ⁴⁸ kébanté o tancùmbèe māùnèmmè kuyaakù ke yé kù do fuutinimè be ìkè bíké nke, kukūwentōo mōnni kè Yesu nkéroo be bíké ke cehti menie nyínkè, ke ndó ke na mbè pēēté.

⁴⁹ Kè bèe ò yà kòò kèriní menie nyínkè kè be yèmmè ndò ndibɔɔ mari ndi, kè bèe kuónko mediè. ⁵⁰ Ke yé bè do ò yàmè kè kufōwáá mbè auté, kè Yesu bè nàké ke dō: Di bá nyíèkù, kufōwáá mbáá di pí mínwe.

⁵¹ Kòo taroo be borè kudabekù miéke kè kuyaakù cómú, kè dèe di Yesu tancùmbèe mediè ⁵² bá nè ò do me ndōmè tidieti kè pēēbèe súú kè be yèmmè baa íkpeñi. Bè í nna kébanté.

Bemuambe do káámmè Yesu yaàbòri ke mierí

(Wénté Matie 14:34-36)

⁵³ Bè sèhté dii mōnni menie nkétuoke Sennesareti kó ketenkè, képitinné be dabekù. ⁵⁴ Bè yènni dii mōnni kudabekù kè benitibèe banté Yesu, ⁵⁵ kénkōri tipiti timɔu kéntɔu bemuambe nè be dúú ke kōriniko o borè, kè bè kèè kòò bo dè bèe bè kōtenko. ⁵⁶ Bá kè Yesu kòte kùú píkù sihekesí yoo yehékè yoo depaa, benitibè hítuoo bemuambe ke dɔunko yaàrè koò bàá nke tú wèe yóu

kè bèe kááké bá o yaàbòrì fùṣ. Bèè kó dimàà ò kàà nkè bè mmièrí.

Kuyie nkó ikuú nè benitibè kpèyi

(Wénté Matie 15:1-9)

7 Fadisíṣbe nè ikuú wǎǎbè bèè ìténí Sedisademmu kè bèe tíí nYesu borè, ² kényà Yesu tancùmbè mabè yommè bá bè í nite ikuú yěmmè.

³ Ke yé ikuú wǎǎbè nè Sifube tɔbè bemɔu bèè tū mbe yembè kó ikuú, bè do ɔɔ í ndi ke í nite ikuú yěmmè. ⁴ Bè do ɔɔ konní dikàtìrì kénite ikuú yěmmè mme ke né di, ke mɔkenè ikuú tɛi péu bè yóó nheirí mèè botí ibòòke nè yedó nè sikúmbóo timátí kpesi.

⁵ Fadisíṣbe nè ikuú wǎǎbè kè bèe beke Yesu ke dɔ: Dè yíme kàa tancùmbè í tū nti yembè kó ikuú ke yo mbá bè í nite ikuú nyěmmè?

⁶ Kè Yesu bè tɛ́hné ke dɔ: Meyèmmè mèdémè yembè, Kuyie mpǎǎnààntì náàntò Esaii do naatimu ò wǎǎ dii mɔnnì di kpéí nke tú:

Be nnitibè sántí Kuyie nnè be nò nye,
kè be yèmmè né kù dèténè.

⁷ Bè kù báá ndetètirè nde,
ke yé bè tùótémè benitibè dɔú nyìi kuú
ke tuonko betɔbè,
ke dònne ì tu Kuyie nkpeyi.

⁸ Kè Yesu nsóké ke bè náà nke tú: Di bùtinnému Kuyie nkó ikuú ke tū mbenitibè dɔú nyì.

⁹ Kòo yíé kébéí nke dɔ: Di mènke bùtinnému páíí Kuyie nkuú ke tū ndi mómmbè di kpèyi. ¹⁰ Mɔyiisi béimmu ke tú: A ndé a cice nè a yɔ, ke yíé mbè yé mmù. Kè wèè sǎǎ nho cice yoo o yɔ bèe ò kù. ¹¹ Kè díndi tú: Kòo nitì nàké o cice yoo o yɔ ke tú: N na n da pǎ dèè kó dimàà n de duú nKuyie nku, dè dèèmu. ¹² Nè de kó ikuú mieke kè di bè pǎ kuce bá bè tɛ́nke í teennè be cicebè nè be yɔbè. ¹³ Nè de mieke ke kù Kuyie nkó ikuú ke tuonko benitibè kpéí ditɔbè, ke wète ke dɔɔrinè detèrè detèrè péu mè kó kubotí.

Dèè sɔ́nkùnkò onitì

(Wénté Matie 15:10-20)

¹⁴ Kè Yesu yíé kényú ditɛ́nni ké di nàké ke dɔ: Kénténè dimɔu mesàà nkékeè. ¹⁵ Dèmarè í bo onitì bo di dè kè dèe ta o mieke kòò sɔ́nkùnkò, dèè yìèní onitì nùù deè ò sɔ́nkùnkò. [¹⁶ Kè wèè mɔ́ke yeto ke bo keè, wèe keè!]

¹⁷ Yesu ité dii mɔnni ditɛ́nni borè ke kò nteçíètè, kòo tancùmbèe ò beke de kó dináàhāntìrì tu mù. ¹⁸ Kòo bè tɛ́hné ke dɔ: Díndi múnke di í na ke bantáà? Di í yé ke dò nhonitì yo ndè kè dè taà o mieke dè báá na kòò sɔ́nkùnkò? ¹⁹ Ke yé dè í taàmè o yèmmè mieke, dè taà o pɔuti nti ke kɔrì ke yìe.

(Yesu do dɔ́ ké bè nàké ke tú tidiiti timɔu wennimu.)

²⁰ Kòo yíé kébéí nke dɔ: Dèè yìèní onitì nùù deè ò sɔ́nkùnkò. ²¹ Ke yé onitì yèmmè mieke nke meyèmmè yeime yìènímè, mèè ɔ nte koò dɔ́ meyèi, mèè tú: A bo ndɔuti dɔutinèmmè benitidaabè yoo benitipòbè nè muyòò nè munitikù. ²² A bo yóumè a pokù yoo a dɔú kényiè ke dɔunè betɔbè, ke í diè ntikpàti, a bo ndrìmmè, a bo ciitémè otɔ̀, nè mufòmму yeimu, nè mehèèmmè,

a bo caàrèmmè otɔ̀ yètìrì, a bo mmɔkemè tɛpòtè, deyèinkpèrè kó mudɔ̀rìmmù. ²³ De kó meyèi mmemɔu yìèní onitì yèmmè mieke nke koò sɔ́nkùnkò.

Onitipòkù wèè do kékùnkò omáà ke pété meteèmmè

(Wénté Matie 15:21-28)

²⁴ Kè Yesu ité deborè kékɔte Tiiri kó dihei, tɛçíètè matè, bá ò í ndó òmɔ̀ nyé o kpéí, ò me nyí nna ke bo sɔri.

²⁵ Dende bàmbà nkòo nitipòkù mɔ̀u dibɔ̀ marì ta wèè bire, kòo keè kè bè tu Yesu dè bo kòo pǎnkèe coké kékɔte Yesu borè ke nínkóo o iikè. ²⁶ De kóo nitipòkù do í tú Sifube kó kubotí kou bè do ò peité Siirii nwe Fenisii kó dihei mieke. Kòo bántè Yesu ke dɔ wèe denne dibɔ̀ dii ta o sapùmbire. ²⁷ Kè Yesu ò nàké ke dɔ: Yóu kè ibí keté kédì kénsànnè, ke yé dè í wenni a bo tùótémè ibí kó mudii kédúú nyimɔ̀bí. ²⁸ Kòo nitipòkù ò tɛ́hné ke dɔ: Èè, n Yìè n yí yete, imɔ̀bí né ɔ ndéumu ibí yo nkè dèè duò. ²⁹ Kè Yesu ò tɛ́hné ke dɔ: Nè a béi ntií náàntì kpéí, kò nkè dibɔ̀ yèmu a sapùmbire mieke.

³⁰ Kòo kò kénsú o bire duú béu de dɔ̀ú ínkè kè dibɔ̀ yè.

Yesu kèèkùnkemè tɛ́ntè kè tè nɔ̀ nke náà mmesàà

³¹ Kè Yesu ité Tiiri kényènnè Sitɔ̀ kèpèètè kutempè nyehèkè tɛpítè kɔku kétuɔke Kadidee kó menie. ³² Kè bèe kɔtenní tɛ́ntè matè Yesu borè, bá tè í nɔ̀ nke náà mesàà, kè tɛe bántè Yesu ke dɔ wèe nɔ̀ nɔ̀ te ínkè kè tè miekùnkò. ³³ Kè Yesu né tè dèe kékenténè ditɛ́nni, kébaá o nómbe te to mieke, kédeè késute o nómbe kékááké te nónndenfè, ³⁴ kédeè kébóútè kéínkè, kéwei mediè nke dɔ: Efufataa! (Dèè tu yèe kpeté).

³⁵ Dende bàmbà kè tɛè ɔ̀ntèe keè, kéna kénnáá mmesàà. ³⁶ Kè Yesu bè nàké ke dɔ bè báá yie nkòo mɔ̀u tì kèè, kè bèe yete kénnáá, kòo bè nàké kè bè nàké, kè bè nçíéké ke náante tipítì timɔu. ³⁷ Kè dèe di benitibè mediè mmómmbè kè bè nnáá nke tú: Ò dɔ̀rì demɔu kè dè wennimu mediè, nhò kèèkùnkò yewúṣ nyèè nóndié ndàri kè yè na ke nàké mesàà.

Yesu dɔ̀mmè tidietì kè benitibè sikɔ̀písìnàà di

(Wénté Matie 15:32-39)

8 Diyè terì marì kè benitibè tó tíí nYesu borè kénsú bè í mmɔke bè bo di mù, ² kè Yesu yú o tancùmbè kè bè nàké ke dɔ: Mesémmè mèè mpíhè benitibè bie! Diyè tǎǎnni ndi yíe nkè bè m bonè bá bè í mɔke bè yo mmù. ³ Kè m bè cíe mbè bo duónè dikònni kuce ke yé bèmabè bonnìmmè dedétirè. ⁴ Kòo tancùmbèe ò tɛ́hné ke dɔ: Ti bo pété de pèèbè dikpàà dii mmieke kè bèe di kénsànnè? ⁵ Kè Yesu bè beke ke dɔ: Di mɔke pèèbè bède? Kè bèe ò tɛ́hné ke dɔ: Pèèbè bèyiekè.

⁶ Kòo duú nkè ditɛ́nni karoo ketenkè, kòo tùótè pèèbè beyiekè bembè késante Kuyie, ké bè wèrì kédúú nho tancùmbè ke dɔ bèe totí benitibè, kè bèe bè totí. ⁷ Ke sǎ mbè tɔnè siyí sámpòsi masi kè Yesu mɔ̀u Kuyie nkó mesàà nkénáké o tancùmbè ke dɔ bèe si totí. ⁸ Kè bèe di bemɔu kénsànnè kè dè nsúú nke píéké yemóm-mùyáké yèyiekè kè bèe tɔ. ⁹ De kó benitibè do bo mbo sikɔ̀písìnàà (4000) ndi bèè di. Kè Yesu duú nkè bèe kò.

¹⁰ Yesu nè o tancòumbè kè bè pānkεε ta kudabekù kékote Dadimanutaa kó ketenkè.

Fadisīēbe do dífmè Yesu

(Wénté Matie 12:38-39, 16:1-4 Duku 11:16-29, 12:54-56)

¹¹ Kè Fadisiēbe ndí Yesu kékotení kè nhò nèinè ke tú: Dòò dèmarè dèè bo cúténí kéinkè, dèè bo benke Kuyie nkuù da tōnnímè. ¹² Kè Yesu wei mediè nke dò: Ba nkprí nte kè di mmònni kòbe m békú ke tú n dòò tidietì. Móm-mu nwe n di náámmè bè báá yà tidietì matì.

¹³ De kó difōnkúò kè Yesu íté dèborè kéta kudabekù késénté menie nyàà terì.

Yesu tancòumbè do í banté ò dòòri tì dieti bonéní dè

(Wénté Matie 16:5-12 nè Duku 12:1)

¹⁴ Kè Yesu tancòumbèe yè mbè bo ntómè pèèbè kèntò pèè omàà be dabekù mieke. ¹⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Daatenè Fadisiēbe nè Edoti be kó mutie mùù muuti pèè mu kprí.

¹⁶ Kòò tancòumbè nnáà mbemàà ke tú: Ò náà mmie nti í to mèè kprí nke pèèbè.

¹⁷ Kè Yesu banté be yèmmè kè bè nàké ke dò: Dè dòm-me kè di toti di yèmmè pèè ònkè, di mu nyí bantáà? Di mu nyí yèttáà? ¹⁸ Di to yeè kpehnàà? Di me mmòke inu nke í wóónáà? Di me mmòke yeeto ke í yoà? ¹⁹ Di í kpraá ke yé n sòò wèri pèèbè bènnùmmù kè benitibè sikòupisínùmmù (5000) cááké, kè bèe súò nkémpíéké nyemómùyáké yèdè kè di toà? Kè bèe ò tēhné ke dò: Teríitè nè yèdè. ²⁰ Kòò yíé kébéi nke dò: Kè n wérí pèèbè bèyiekè kè benitibè sikòupisínàà (4000) cááké kè dèe súò nkémpíéké nyemómùyáké yède kè di to? Kè bè dò: Yèyiekè. ²¹ Kè Yesu bè beke ke dò: Bá di mu nné í bantáà?

Yesu wéimmè kuyòñnkù

²² Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuòke Betisaidaa, kè bèe ò tóní kuyòñnkù makù kòò bántè ke dò wèè kù kàáké kè kù miekùnne. ²³ Kè Yesu dete kuyòñnkù kèyènnè dihei mànkù, késute o nómbife tinóntōūti kékááké ku nuò, kénús nho ncu ku ònkè, kè kù beke ke dò: A yà dèmaràà? ²⁴ Kè kuyòñnkù wénté ke dò: N yà benitibè mbe kè bè dònnè detie nke centi.

²⁵ Kè Yesu yíé képi ku nuò, kù wènté dii mōnni kè nsó nkù wúò mpáíí ke wúò ndemcu. ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke dò: Kò nha cīētè a né báá kété dihei mieke.

Benitibè yé nYesu tu wè

(Wénté Matie 16:13-20 nè Duku 9:18-21)

²⁷ Yesu nè o tancòumbè kè bè nkōri Fidipu kòò Sesadee kó yehekè, kè Yesu be beke ke dò: Benitibè yèmmè dò n tú we? ²⁸ Kè bèe ò tēhné ke dò: Bèmbabè yèmmè dò nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yèmmè dò nha tú Kuyie mpāñnāhiti náāntò dièwè Edii kè betòbè kōme dò nha tú Kuyie mpāñnāhiti náāmbè kòò mō. ²⁹ Kè Yesu beke o tancòumbè ke dò: Díndi yèmmè dò n tú we? Kè Pierii ò tēhné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie ntāātè wè kòò tōnní.

³⁰ Kè Yesu bè cau nke dò bè báá yie nkoò mōu ti kèè.

Yesu nàkémè ò yóò kúmè kèyánté

(Wénté Matie 16:21-28 Duku 9:22-27)

³¹ De mōnni kékété kè mbè náá nke tú: Onitibire dò nkéféútému mediè, kè Kuyie ncīētè kó bekótibè nè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè kè bèe ò yeeto kòò kùò, diyìè tādānni yìè kòò yānté.

³² Kè Yesu nti mbè náá mbá ò í sōri, kè Pierii ò yu kékenténè kè nhò kpānnè. ³³ Kè Yesu wēētè kèwénté o tancòumbè kèpéi mPieri ke dò: Fūte m borè fī ndibōò, ke yé a yèmmè í túmè Kuyie nkōme, mè tú menitiyèmmè mme.

Ti bo ntū mmèè botí Yesu

(Wénté Matie 16:24-28 nè Duku 9:23-27)

³⁴ Kè Yesu yú o tancòumbè nè ditōnni kè bè nàké ke dò: Kòò mōu dó kè n tūnne wèè duú nhomàà kèto o dapāātí kè n tūnne. ³⁵ Ke yé wèè bo ndú kèdeetè o fòm-mu ò bo mù féttinne, kè wèè yeeto o fòm-mu n kprí nè n náāhiti kprí kòò mù pèté. ³⁶ Oniti bo cōnte ba kòò mōke kutenkù kuu nkperε demcu kòò wēnni né feti? ³⁷ Oniti bo yietí ba kòò wēnni yenté! ³⁸ Ke yé ifei bo mbo wè nè n kprí nè n náāhiti kprí di mmònni kó benitibè bèè bütinné Kuyie nke dōri meyei mbe cuokè, mí nhOnitibire m múnke bo nhò mōkenè ifei m bo nwētini dii mōnni nè Kuyie nkó tikpeti ke neinè Kuyie ntōrè.

9 Kè Yesu yíé kébéi nke dò: Móm-mu nwe n di náámmè díndi bèè bo die ndi kó bèmbabè yó nkpraá ke fòumu kèyà Kuyie nkprātiyuu tūòkenimè nè muwérímú.

Yesu kōnti cèètemè

(Wénté Matie 17:1-13 nè Duku 9:28-36)

² Kè yeeto yèkuòò pèēté kè Yesu túóté Pieri nè Isaku nè Isāā kè bèe deke ditāri dierì marì ònkè bemàà borè, kè Yesu kōntii ceete kè bè nhò wúò. ³ Kòò yàātii peike kèmmietì mediè, oniti mōu báá na kédòò o yàātii kè tii peike me boti ketenkè kie nyínkè. ⁴ Kè bèe yà Edii nè Mōyiisi kè bè kōtení ke náānnè Yesu. ⁵ Kè Pieri dò: Okóti, dè wènnimè ke dò ntí mbo die, ti bo dōò titouti titāāti, fī nkumàà, Edii kutekù, Mōyiisi kutekù.

⁶ Ke yé kufōwāá ndo bè autémè, kòò í nyé ò tu mù. ⁷ Kè diwētiri marii kōtení kè di déé mbè dàtinné, kè bèe keè metammè mamè di mieke kè mè tu: Yie nwèè tú m bire kè nh ò dó mediè, nyíènnè o kpeti.

⁸ Dende bàmbà nkè Yesu tancòumbèe nyóò daatení kèmmōntóò betòbè, kèyà Yesu máà, kè wèè bè kpraánè.

⁹ Bè cúténí dii mōnni ditāri ònkè kè Yesu bè cau nke dò: Di báá nàké òmōu di yà dè, kè Onitibire yàa yānténè.

¹⁰ Kè bèe yie nho náāhiti ke né mbékú betòbè ke tú: Ba ntú ke yānté? ¹¹ Kè Yesu tancòumbè ò beke ke dò: Ba nkprí nte kè ikuú wāābè tu Edii wèè dò nkéketé kékōtení? ¹² Kè Yesu bè tēhné ke dò: Móm-mu nwe Edii dòmmè kékété kékōtení kētūnte demcu, ba nkprí nné te kè ti wāri ke tú: Onitibire dò nkéféúté mediè nkè bèe dè sènkèri. ¹³ N né di náámmu ke tú Edii kōtenimè kè

naá nhoniti omáà, de m̀ǹǹǹi b̀e t̀eńke í bo b̀eđébe, b̀e naá nhoniti omáà ndi. ⁹ Oniti tũ mbáá yate Kuyie ntàu ndè.

¹⁰ Bè kò ndii m̀ǹǹǹi t̀eńt̀e k̀e Yesu tancùmbèe ẁe t̀e kòò beke de kò tináànti tu mù. ¹¹ K̀e Yesu b̀e nàk̀e ke d̀: K̀òò niti yete o poku ke t̀uóté otu ò ỳuúkumu ke yeténè oketiwè. ¹² K̀òò nitipòkù weè me nyete o d̀u ke c̀ãńt̀e otu o tũ wèè b̀utínnè wènwe o d̀u ke d̀uti d̀utinè benitidaabè.

Kuyie nkpàti bo bèè dònne ibí be kpéi nke

(Wénté Matie 19:13-15 ǹe Duku 18:15-17)

¹³ K̀e benitibèe k̀otenní ibí sámp̀i Yesu borè k̀òò bo ì k̀ááké, k̀òò tancùmbè mbè kpànnè. ¹⁴ Yesu de yà dii m̀ǹǹǹi k̀e d̀e ò yonke k̀òò b̀e nàk̀e ke d̀: Yóunè k̀e ibí nkòriní m borè di bá nyi b̀eti, ke ỳé Kuyie nkpàtiyuu bomè bèè ì dònne be kpéi nke. ¹⁵ Timómmanti nti n di náammè. K̀e wèè í yie nkuyie nkpàtiyuu ǹe debire kò meyèmmè, ò báá na k̀eta di mieke.

¹⁶ Ò ỳí memme k̀é ì ńrí k̀é ì ńs̀ nho nju k̀é ì pã mesàà.

Yesu ǹe tikpàti yiè

(Wénté Matie 19:16-30 ǹe Duku 18:18-30)

¹⁷ Yesu iti dii m̀ǹǹǹi k̀òò niti m̀u cokéni kéninkoo o ìikè kòò beke ke d̀: Okóti sàwè ǹe d̀ò nkédò ba k̀epéte mufòmmu mùò bo sáà? ¹⁸ K̀e Yesu ò nàk̀e ke d̀: Ba nkpéi nte k̀a ǹe tũ osàwè, òm̀u í wenni k̀e d̀e í tũ Kuyie mmáà. ¹⁹ A ỳému Kuyie ntannò yèè tũ: A báá ku oniti, a báá duónè wèè í tũ a poku yoo wèè í tũ a d̀u, a báá ỳuúkú, a báá caàrè otu kò diyètiri, a báá ciitè otu, ndé a cice ǹe a ỳ. ²⁰ K̀e de kòò nitii t̀énnè Yesu ke d̀: Okóti ǹe d̀òmmu dende kò dimáà ǹe m̀e bíkembéni mieke. ²¹ K̀e Yesu ò wènté k̀e nhò d̀, kòò nàk̀e ke d̀: Dèmarè máà deè kpaá ke da dònni, k̀ote k̀éfitè a m̀ke dè, k̀épámmú idíití becírìbè, de m̀ǹǹǹi a bo pétè k̀éinkè kò tikpàti k̀e né k̀oteni k̀e ǹe tũnnè.

²² Odapàà wenwe k̀èè dii m̀ǹǹǹi de kò tináànti k̀òò ìikèe soute, k̀òò iténè meyeñcaarimè ke ỳé ò do m̀kemè tikpàti mediè.

²³ K̀e Yesu wénté wénté o tancùmbè ke d̀: Dè yóunèmu bèè m̀ke tikpàti bè bo tamè Kuyie nkpàtiyuu mieke.

²⁴ K̀e d̀e di o tancùmbè de kò tináànti kpéi, nkè Yesu yí k̀e b̀e nàk̀e ke d̀: M̀e bí d̀e yóumu a bo tamè Kuyie nkpàtiyuu mieke. ²⁵ Dè bo nyóunè tikpàti yiè mbo tamè Kuyie nkpàtiyuu k̀epéxè yòyò bo tamè feyárifè fiè.

²⁶ K̀e d̀e d̀ke di o tancùmbè de kò tináànti ìnkè k̀e b̀e mbékú betwè ke tũ: K̀e d̀e d̀ò memme we mbo na k̀eootè?

²⁷ K̀e Yesu mbè wúo nkè b̀e nàk̀e ke d̀: Dè yóunè benitibè mbe, d̀e í yóunè Kuyie.

²⁸ K̀e Pierii náké Yesu ke d̀: Ti yóumu demu ke da tũnnè. ²⁹ K̀e Yesu ò t̀énnè ke d̀: Mómmu nwe n di náammè òm̀u í yóu o cíètè, yoo o neí, yoo o tãbè, yoo o cice, yoo o bí, yoo o paku n kpéi ǹe Kuyie nnáànti kpéi, ³⁰ k̀e í mpétè ticuuti k̀e d̀e ńs̀ nkuce tekòtè (100) meborime mie mmieke: Sicéi, ǹe o neí, ǹe o tãbè, ǹe o

ỳwè, ǹe o bí, ǹe depaa ǹe mefèútímè. Ke né mmòke mufòmmu mùò bo sáà meborime mèè kpaaní me mieke. ³¹ Besúkùbè bèè tu beketibè di m̀ǹǹǹi b̀e bo naá mbesombe, k̀e besúkùbè bèè tu besombe di m̀ǹǹǹi k̀e b̀e naá mbeketibè.

Yesu do kòrimè Sedisademmu kuce mesomme

(Wénté Matie 20:17-19 ǹe Duku 18:31-34)

³² Yesu ǹe o tancùmbè k̀e b̀e nkéni ke k̀ori Sedisademmu kòò tancùmbè k̀òmbùnti duò k̀e kufwáá mbo bèè b̀e tũ. K̀e Yesu tó yú o tancùmbè k̀e mbè náá tii yóo ò t̀òkèni, ke tũ: ³³ Ti mè nkòri k̀u Sedisademmu, b̀e bo pí nhonitibire, k̀edu nyikuú niubè kò bekótibè ǹe ikuú wããbè k̀e b̀e d̀ ò d̀ò nkékuomu kòò duó mbèè í tũ Sifube. ³⁴ K̀e b̀e nhò daú koò s̀u tinóntũti, kòò puotí yedá, kòò k̀u, yewe yetãti kò difnkúò kò yãntè.

Sebedee kò ibí do dómè kéntú beketibè

(Wénté Matie 20:20-28 ǹe Duku 22:25-27)

³⁵ K̀e Sebedee kò ibí Isaku ǹe Isã k̀oteni Yesu borè kòò nàk̀e ke d̀: Okóti ti d̀ a ti d̀òmmu ti yóo me nda beké ti. ³⁶ K̀e Yesu b̀e beke ke d̀: Di d̀ n di d̀ò ba? ³⁷ K̀e bèè ò t̀énnè ke d̀: A bo mbo dii m̀ǹǹǹi a kpàti dieti mieke, a yóu k̀e ti nkari yie nha bakù yóu, otu kucãku. ³⁸ K̀e Yesu b̀e nàk̀e ke d̀: Di í ỳé di m̀e békú ti di bo na k̀éyã ǹe yóo yã fèè b̀òfàà? Di bo na k̀e b̀e di ãnnè be yóo nh ãnnè wèè b̀atèmmàà? K̀e b̀e d̀: Èè, ti bo na. ³⁹ K̀e Yesu b̀e t̀énnè ke d̀: Mómmu ndi yóo namu k̀éyã ǹe yóo yã fèè b̀òfè. K̀e b̀e di ãnnè b̀e yóo nh ãnnè wèè b̀atèmmu. ⁴⁰ Dè né í tũ mii yóo tãátè bèè yóo mbo m bakù yóu ǹe kucãku, de kò yekàrè Kuyie nyè d̀ò bèè kpéi mbeè yè te.

⁴¹ Yesu tancùmbè sombe t̀epítè ti k̀èè dii m̀ǹǹǹi k̀e be mieke peike Isaku ǹe Isã. ⁴² K̀e Yesu b̀e yu bemu k̀e b̀e nàk̀e ke d̀: Di ỳému ke d̀ò mbèè tu bekpàtibè yebotè mieke b̀e yè fèunkomè, bèè tu bekeribè ye mieke k̀e b̀e yè diinko mesémmè. ⁴³ Di k̀ere í d̀ò nkéndò memme, wèè d̀ k̀énde di mieke wè ntú di kòo t̀nti. ⁴⁴ K̀e wèè d̀ k̀éntú oketiwè di mieke wè ntú dimu kò kudaakù. ⁴⁵ Ke ỳé Onitibire í k̀oteni k̀e b̀e bo mpí de t̀ómmú, d̀e k̀oteni ke bo pí mmutómmú mmu benitibè kpéi nkéduú nde fòmmu kédenne kusúku meyei nkò tidaati mieke.

Yesu wéimmè kuyũnkù Baatimbee

(Wénté Matie 20:29-34 ǹe Duku 18:35-43)

⁴⁶ K̀e bèè tuke Sedikoo Yesu ǹe o tancùmbè b̀e yèti dii m̀ǹǹǹi de kò dihei k̀e kunitisúkù péu b̀e tũ, k̀e kuyũnkù makù b̀e tu k̀u Baatimbee, Timbee kò debire k̀e k̀u k̀ari kuce ǹu ke m̀u. ⁴⁷ K̀u k̀èè dii m̀ǹǹǹi k̀e b̀e tũ Yesu Nansareti kou weè pènkè k̀e k̀u p̀èkè ke d̀: Dafiti kò debire, Yesu n kuó mmesémmè.

⁴⁸ K̀e benitibè nkù kpànnè ke tũ k̀u cíékè k̀e k̀u né d̀ke p̀èkè ke d̀: Dafiti kò debire á n kuó mmesémmè! ⁴⁹ K̀e Yesu cómmó k̀ebéi nke d̀: Yúnni we!

K̀e bèè k̀u yu ke d̀: Ò da yumu, ítè ǹe tikònyauti.

⁵⁰ K̀e kuyũnkù iténi kédootóo ku yaàbòri kèitoo mecã nkékétóo Yesu bíkè. ⁵¹ K̀e Yesu k̀u beke ke d̀: A

mbetɔ̀bè kéǎnné o paku mieke. ¹⁰ Di í kàa ntiì wǎri ke tú: Bèè maà bè dootóo diì tǎri diì naá ndipũ kó ditǎri móm̄m̄ndaà? ¹¹ Ti Yiè nKuyie nkuù dǔ̀ de kó tidieti kè ti ti yà kè dè ti naati.

¹² Ikuú niùbè kó bekótíbè nè ikuú wǎ̀bè kè bè nwanti bè bo yímè képí nYesu ke yé̀ bè bantémè ke dò nho ǎntè bembe ke né yɔ̀te ditǎni, kényóu, kéíté.

Sesaa kperè nè Kuyie nkperè
(Wénté Matie 22:15-22 nè Duku 20:20-26)

¹³ Kè bèè tǔnko Fadisíẽbe mabè nè Edɔ̀ti kó fenafe kɔ̀be mabè Yesu borè, kè bè bo ò díí nkéyà ò bo béi ntimati kéyeté kè bèè ò pí. ¹⁴ Kè bèè kɔ̀too Yesu borè kóò beke ke dǔ̀: Okóti ti yé̄mu ke dò nha náá timóm̄m̄nti bá a í yíẽkù òm̄ɔ̀, bá kòò tú wè, ke benkú Kuyie nkó kuce nè timóm̄m̄nti. Dè wenni ke dò nti yietí dǎmpòò Odommu kɔ̀be kóo kpààtǎà? Ti dǔ̀ nkéyietǎà, kè ti báá yietí?

¹⁵ Kè Yesu banté be yèmmè bomè mèdémè, ké bè beke ke dǔ̀: Ba nkpréi nte kè di dǔ̀ ké n díí? Duónnènní fedifè femáà kè n yà.

¹⁶ Kè bèè ò duý, kòò bè beke ke dǔ̀: We nte diyuu dii, nè diyètiri dii? Kè bèè ò tǔ́nné ke dǔ̀: Sesaa, Odommu kóo kpààti. ¹⁷ Kè Yesu bè nàké ke dǔ̀: Duónnè Sesaa o kperè kéduú nKuyie nku kperè.

Kè dèè bè di mediè nnè ò bè tǔ́nné ti kpéi.

Dipopuò í bo kéínkè
(Wénté Matie 22:22-33 nè Duku 20:27-40)

¹⁸ Kè Sadusíẽbe bèè í yie mbecíríbè yóo yǎntémè kè bèè kɔ̀tení Yesu borè kóò beke, ke dǔ̀: ¹⁹ Okóti nte Mɔ̀yi-isi ti duý nyii kuú ke tú kòò niti ku ke yóu o pokù bá ò í mɔ̀ke debire, o nantèè ò tùóté kòò peitè ibí kè ìl sɔ̀tè wèè ku o cíẽtè. ²⁰ Benitibè mabè bèè do bo bèyiekè, kòò ketiwè r̄po kékú bá debire í bo. ²¹ Kòò dér̄i tùóté de kóo kúpokù, kékú bá debire í bo, kè dè me ndǔ̀ otǎ́n-wè. ²² Beyiekè bembe kè bè ntóú de kóo nitipòkù ke kǔ, bá òm̄ɔ̀ í nhò mǔ̀ɔ̀tenè debire, de kó dif̄nkúò kòò nitipòkù múnke kú. ²³ Becíríbè bo yǎnté dii yie be we nyó nte de kóo nitipòkù, bém̄ɔ̀ bè me nhò puokemèmu?

²⁴ Kè Yesu bè tǔ́nné ke dǔ̀: Ntenè dèè kpéi nte kè di yeté, di í banté tiì wǎri, di me nyí banté Kuyie nkó muwér̄imú. ²⁵ Becíríbè bo yǎnté dii m̀nni benitidaabè í yó mpuokú, benitipòbè me nyí yó nyenkú, bè yó ndònnè Kuyie nt̄rè dóm̄mè mme kéínkè. ²⁶ Kè becíríbè kóò kéyǎnté kpeti nti, di í kàa mMɔ̀yiisi pátiri mieke Kuyie ndo ò nàké ti dif̄apèu mieke ke dǔ̀: Kù tu Kuyie nku Abarhammu nè Isaki nè Sakɔ̀bu bè do tũ nkùà? ²⁷ Kuyie nyí tú becíríbè kɔ̀ku kù tú befò̀ubè kɔ̀ku nku. Di yetému mediè.

Ikuú ìl pǔ́tè itei
(Wénté Matie 22:34-40 nè Duku 10:25-28)

²⁸ Kè ikuú wǎ̀ti m̄ɔ̀u keè bè nàámmè kéyà Yesu tǔ́nné mèè botí mesàà Sadusíẽbe bèè í tǎ mukúkéyǎn-tímù bomè kètǔ́nko Yesu borè kóò beke ke dǔ̀: Kuyie ntannù ñndi pǔ́tè yeteyè. ²⁹ Kè Yesu ò tǔ́nné ke dǔ̀

ntenè dii pǔ́tè yeteyè: Kém̄m̄nè dindi Isidayeeri, ti Yiè nKuyie ntú Kuyie nku, kùò bo kumáà. ³⁰ Á ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè m̄m̄m̄ɔ̀ nè a wǔ́nni dim̄ɔ̀ nè a ciì m̄m̄m̄ɔ̀ nè a wǔ́r̄imú m̄m̄m̄ɔ̀. ³¹ Nte diteri dii di tũ: Á ndó ot̄u a dǔ̀ mèè botí amáà. Yèmayè tǔ́nke í pǔ́tè yie.

³² Kè ikuú wǎ̀ti ò tǔ́nné ke dǔ̀: Okóti dè wennimu a nàké timóm̄m̄nti nti, Kuyie mbo kumáà ndi kutekù makù í bo. ³³ A bo nkù dóm̄mè nè a yèmmè m̄m̄m̄ɔ̀, nè a ciì m̄m̄m̄ɔ̀ nè a wǔ́r̄imú m̄m̄m̄ɔ̀, kéndó ot̄u a dǔ̀ mèè botí amáà deè pǔ́tè bè feu ìl wǔ́ ke tuú nyewũ̀t̄rè ìnkè Kuyie nkpréi, ke kù pǎ̀nnè yep̄rè teyè péu.

³⁴ Kè Yesu ns̄ nwe ò tǔ́nné nè mecii nkóò nàké ke dǔ̀: Á tǔ́kènm̄u Kuyie nkprà̀tiyuu.

De kó dif̄nkúò òm̄ɔ̀ tǔ́nke í ndà̀tí kóò beke timati me kó kubotí.

Kirisi nè Dafiti
(Wénté Matie 22:41-46 nè Duku 20:41-44)

³⁵ Kè Yesu ns̄kè ke bè tiè Kuyie ncíẽtè mieke ké bè beke ke dǔ̀: Ikuú wǎ̀bè bo yímè ke dǔ̀ Kirisi tú Dafiti yaàbire? ³⁶ Ke yé̀ Muyaánsààmù do niitémè Dafiti kòò béi nke dǔ̀: N Yiè nKuyie nnàkému n yie nke yí nkari m bakú you kè n yà da duónnè a kpantidèntɔ̀bè kàa bè cù̀ti.

³⁷ Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, o Yiè mbo yímè kéwète kéntú o yaàbire? Kè kunitisúkù nhò kèmmú kè dè kù naati.

Yesu yèmmè bè ndake ikuú wǎ̀bè kpéi
(Wénté Matie 23:1-36 nè Duku 20:45-47)

³⁸ Kè Yesu mbè tiè nke tú: Daatenè ikuú wǎ̀bè kpéi mbèè ñ ndó kénhā yeyaàbòrè dieyè kè benitibè bo mbè dǔ̀ nkè bè dèúkunko yaàrè mieke. ³⁹ Ke ñ ndó yekàrè de ìlkè kperye titiintouti mieke nè yebaa mieke. ⁴⁰ Ke fekù bekúpòbè kperè, ke ñ mbáá Kuyie kém̄m̄te, Kuyie mbo bè poté kè dè ncáá ke yóu.

Okúpoçiri kó dipǎ̀nni
(Wénté Duku 21:1-4)

⁴¹ Diyie mari kè Yesu nkari Kuyie ncíẽtè mieke ke wetí bè ǎ̀ dè idíítí, ke wéi benitibè ǎ̀ mèè botí, ke tikpàti yembè péu ǎ̀ idíítí mediè. ⁴² Kòò kúpoçiri m̄ɔ̀u tuɔ̀kení kéǎnnè fedifè sǎmp̄fè. ⁴³ Kè Yesu yú o tancùmbè ké bè nàké ke dǔ̀: Móm̄m̄u nwe n di náámmè okúpoçiri yie nweè ǎ̀nné kè dè pǔ́tè betɔ̀bè. ⁴⁴ Ke yé̀ bè ǎ̀mmè ke suommu mediè. Wenwe nè o c̄iti mieke kòò ǎ̀nné ò do mɔ̀ke fè ke bo dinè fem̄ɔ̀.

Kuyie ncíẽtè kó mupòmmù
(Wénté Matie 24:1-2 nè Duku 21:5-6)

13 Yesu yetini dii m̀nni Kuyie ncíẽtè kòò tancùmbè kóò m̄ɔ̀ ò nàké ke dǔ̀: Okóti wénté kéyà bè maánè yèè tǎrè Kuyie ncíẽtè yè wenni mèè botí, kéwén-té Kuyie ncíẽtè wennimè. ² Kè Yesu ò tǔ́nné ke dǔ̀: A wúo ntè maà ke deu mèè botáà? Ditǎri mari í yó nkprá n̄nké diteri ìnkè. Dem̄ɔ̀ dè bo duó.

³ Kè Yesu nkari Odifíè tǎri ìnkè ke wetí Kuyie ncíẽtè. Pieri nè Isaku nè Isǎ̀ nè ǎ̀ntidee kè bèè ò beke bemáà

kóo kpààti, kédanne kudapãáti yómmè. ²⁷ Kébaaké benitikùbè bèdébè, òmòu o bakù youú, otòu kucãnku. [²⁸ Mèmmè kè dèe dɔ̀ tì wǎrimè ke tú: Bè ò wǎnnénè benitiyeibe.]

²⁹ Kè bè mpɛnkù koò sǎá nke bɔkii yeɔ ke tú: Hé! Fǎ nwèè do tú a bo ɔnte Kuyie nciètè kémaá tetetè yewe yetãáti mieke, ³⁰ deetè amáá! Cúténí kudapãáti ìnkè.

³¹ Ikuú niùbè kó bekótíbè nè ikuú wǎábè kè bè ndaú Yesu ke náá mbemáá ke tú, ò deetè betɔ̀bè ò me nyí na ke bo deetè omáá. ³² Kirisi Isidayeeribe kóo kpààti, cúténí kudapãáti ìnkè kè ti yá kéntá. Bè do baaké bè kóò pɛénè, kè bè múнке nhò sǎá.

Yesu kumè

(Wénté Matie 27:45-56 nè Duku 23:44-49 nè Isǎá 19:28-30)

³³ Diyèe cómmú diì mǎnni yeɔ kè dèe biite ketenke kemɔu kémbi kè dè yàa tuɔkenè tewebiètè mètãáti.

³⁴ Tewebiètè mètãáti mǎnni kè Yesu kuú mmediè nke dɔ̀: Edoyii, Edoyii, damasabakitanii (dèe tú: Kuyie, nKuyie, ba nkpréi nte kàa n yóu!).

³⁵ Bèè dè bo kè be kó bèmabèe keè, ke béi nke dɔ̀: Keènè ò yumè Edii.

³⁶ Kè be kóò mɔ̀u coké kémeúnni disǎ́sǎ́ menéyãã nkéɔ́ú nkuhári yómmè kéyoutoo Yesu kòò bo yã, ke náá nke tú: Yóunè kè ti yá Edii bo ɔtení kóò cúnni kudapãáti ìnkè.

³⁷ Kè Yesu kuú mmediè, kètɔ̀te.

³⁸ Kè kuyààkù kùu do pi Kuyie nciètè mieke ikuú nenti kó kudieku kè kùu kètè de ìnkè nè difúnní. ³⁹ Kè Odommu kó kuhããpònkù kùu ni tihããpònti tekòtè (100) kè kù cònmú Yesu ìkè kéyà Yesu ku mǎè botí kébéi nke dɔ̀: We nniitì mènke tú Kuyie mBire nde!

⁴⁰ Kè benitipòbè mabè dè bo ke cómmú medétimè ke wúó. Bèè kó bèmabè tu: Maari Makitadaa èi kou nè Isaku dedapùmbire nè Sosesi be yǎ Maari nè Sadowmbee, ⁴¹ bèè do ò neitinè ke pí nho tǎmmú ò bo diì mǎnni Kadidee, nè benitipòbè tɔ̀bè péu bèè do ò neinè kékɔte Sedisademma.

Bè kúnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Duku 23:50-56 nè Isǎá 19:38-42)

⁴² Kuyuoku bè do ɔ́ tǔnte kù demɔu kè dè né wenté teompùtè, ⁴³ kè Soséfu Adimatee èi kou, kòò tú dibeénni kou kè bè ò dé, kòò bàa Kuyie nkpàatiyuu bo tuɔkenimè, kòò ɔte nè dikǎmbùú kéyà Pidati kóò mɔ̀u dinùú ke bo kúnné Yesu. ⁴⁴ Kè Pidatii keè Yesu kumè meɔcãã, nkè dèe ò di koò yu kuhããpònkù ké kù beke, ke bo yá Yesu ku kè dè mǎnte yoo dè í mǎnte. ⁴⁵ Kè kuhããpònkù ò náké, kòò duú ndinùú Soséfu kòò bo túóté Yesu. ⁴⁶ Kè Soséfu donté kuyààkù kéjúnni Yesu kudapãáti, koò pǎú, kéduú nkufɔti mieke bè keú kù dipèrì mieke, kédeè képoo nkutáári. ⁴⁷ Maari Makitadaa kó dihei kou nè Maari Sosesi yǎ ke bè nwúó mbè ò dɔ̀ ndè.

Yesu yǎntémè

(Wénté Matie 28:1-8 nè Duku 24:1-12 nè Isǎá 20:1-10)

16 Kè teompùtèe pǎétè kè Maari Makitadaa èi kou nè Maari Isaku yǎ nè Sadowmbee kè bèe donté mekùú nkunú natikù kǎme ke bo ɔte képe nYesu. ² Ké pike cute dimáasi kó dikúnweñni kentuɔkoo kufɔti borè kè diyèe yènni. ³ Kè bè mbékú bemáá ke tú: We mbii yóó ti poote kufɔti kó kutáári.

⁴ Bè wèntóo diì mǎnni kénsǎ́ nkuú táári pòòte. ⁵ Kè bèe ta kufɔti mieke, kéyà odapaà mɔ̀u kòò kàri, ke dáati tiyaàpéiti kè kufɔwáá mbè pí mmediè. ⁶ Kè weè dapàà mbè náké ke dɔ̀: Kufɔwáá mbáá di pí, di wanti Yesu Nansareti kou nwe bè baaké wè kudapãáti ìnkè. Ò yǎntému ke ité, ò í kpaá die, ñtenè bè sòò ò dɔ̀ dè. ⁷ Kɔtenè kénáké o tancùmbè nè Pieri ke dɔ̀ ò niitè Kadidee, di bo ke nhò sǎ́nké kéndònnè ò sòò di nákémbè.

⁸ Kè bèe yènni kékoké kè be kǎnti au bá bè ténke í te bemáá, bè í ndáati kénáké òmòu timati, ke yé kufɔwáá ndie nke bè autémè.

Yesu benkemè omáá Maari Makitadaa èi kou

(Wénté Matie 28:9-10 Isǎá 20:11-18)

[⁹ Dimáasi yiè kó dikúnweñni ndi Yesu yǎntémè, kéketé kébenke omáá Maari Makitadaa èi kou, ò do bèti wèè mieke yeɔkè yèyiekè. ¹⁰ Kòò ɔte kénáké bèè do neitinè Yesu, ke sǎ́ mbè kuú nYesu kó mukúú. ¹¹ Bè kèè diì mǎnni Maari túmè Yesu yǎnté kòò ò yá bá bè í nti tá.

Yesu benkemè omáá otancùmbè bèdébè

(Wénté Duku 24:13-35)

¹² De kó difɔnkúò kòò tancùmbè bèdébè nkɔri depaa nkòò bè benke omáá kè dè ncáánnè ò sòò benkemè omáá Maari. ¹³ Kè bèe wèteni ke múнке tì náké betɔ̀bè bá bè í nti tá.

Yesu do tǎmmè o tancùmbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Duku 24:36-49 nè Isǎá 20:19-23 nè Yesu Tǎrè 1:6-8)

¹⁴ De kó difɔnkúò ke né benke omáá o tancùmbè tepíitè nè omáá ke sǎ́ mbè kàri ke yo nkòò bè kpannè bè í tǎmè ke dò nhò mènke yǎnté. Kè be yèmmè kpaá kpeñni, ke yé bè do í tǎmè bèè tu bè ò yá koò yǎnté be kpeti. ¹⁵ De mǎnni kè Yesu bè náké ke dɔ̀: Kɔtenè kutenkù kumɔu kénáké Tináaṣàati benitibè bemɔu. ¹⁶ Wèè bo tì yie nkè bèe ò ánné bàtémú Kuyie mbo ò deetè, kè wèè í tì yie nkùu ò kpetínné. ¹⁷ Ntenè bèè bo yie mbè yó ndɔ̀ri tii dieti: Bè bo mbeti yeɔkè nè n yètiri, kénnáá ntináaṣánti. ¹⁸ Bè bo mpíi nyiwáàke bá í ò bè dǎmmú, kè bè yá mutie mùu kù mù báá bè dǎ́ meyei mmamè, bè bo nnɔnku be nɔu bemuɔmbe ìnkè kè bè mierí.

Yesu wète ke dèkemè kéinkè

(Wénté Duku 24:50-53 Yesu Tǎrè 1:9-11)

¹⁹ Ti Yiè nYesu bè náké memme kédeè, kè Kuyie nhò túóté, kédekenè kéinkè, kòò kari Kuyie mbakù youú.

²⁰ Kè Yesu tancùmbèe kɔte tipîti timɔu kénnáante
Tinásaṣààti, kè ti Yìè mbè bonè, kè bè dḍḍri tidietì, kè dè
benkú bè nàá ntì tùmè timómmɔnti.]

Duku

Di mpátiri tɔ tii náahti

Duku weè wãri di mpátiri kè di ti náa nYesu tumè Isidayeeribe kóo deetiweè nè kutenkù kumɔu kóo deetiweè. Duku wãri o pátiri ke bo benke Yesu dómè mme benitibè nè Sammarii kóo niti kóo dináahãntiri nè kukpãatiyeinkù kperi nè oniti weè bire do feti kòo wẽte ké dè pèté, nè Kuyie ntõrè do nàkémè benaaceẽbe Yesu kó mupeitímù kpéí. Duku ti náa nKuyie ndómè mme besãmpòbè nè beçiribè nè bepòbè. Ke nàké ke òkú Yesu tùmè Onitibire, deè te kòo bàte ò yàaribè kó ifuke ke tũkenè Adammu.

Di mpátiri náahti duó ke dòmmè

1. Duku wãrimè o pátiri 1:1-4
2. Yesu kó mupeitímù nè ò bàátimè o tómmú kpéí 1:5-4:13
3. Yesu pĩ mmùò tómmú 4:14-19:27
4. Yesu fẽútémè 19:28-23:56
5. Yesu kumè nè ò yãntémè 24:1-53

Mùò kpéí nte kè Duku wãri di mpátiri

1 Benitibè péu wãrimu Yesu fòmmu kó tináahti tii dðò ti cuokè, ² ke tũnne Kuyie nkó betõmbè bèè ò yà nè be nuò ndè keté dii mðnni bè ti nàké kè ti dòmmè. ³ M mómumu nkè m biéké weti weti dè dðò mèè botí nè dè keté dii mðnni, ke sɔ́ ndè wenni ke dò n da wãri de kó tináahti fɔ́ nhokóti Teofiiri. ⁴ Kàa nyé ke dò nha yie ntii náahti tú timómwanti.

Kuyie ntõnni do nàkémè Isã-Batiisi kó mupeitímù kpéí

⁵ Edoti do tú dii mðnni Sudee kóo kpàati kè ikuó niùti mɔu bo kòo yètiri tú Sakarii, ikuó niùti Abia kó fenafe kou, kòo pokù yètiri tú Edisabeti, Anɔɔ kó kufuku kou. ⁶ Bedé kè bè dðòri Kuyie ndómè, ke yíe nKuyie ntannò nè ku tié nyimɔu. Timati í mbo bè bo bè sei ntii miẽke. ⁷ Kè bè kòté bedé bá bè í mɔke debire ke yé Edisabeti do tùmè tehãunte.

⁸ Dyiè mari kè Abia kó fenafe kó mɛfitimèe tuɔke ⁹ kéndonnè bè do ò ndɔrimè, kè bèe tãá tété kétãáté Sakarii kòo ta Kuyie ncíètè kéntuò ntihúnti. ¹⁰ Kè benitibè bemɔu mbo ditowaà, ke báá nKuyie ò tũò ndii mðnni tihúnti. ¹¹ Kè Kuyie ntõnnii cúténi kéncómmú dihúuntõnni ònkè, di pikù yóu. ¹² Sakarii di yà dii mðnni kè dèe ò di mediè nkè kufõwaá nhò pĩ. ¹³ Kè Kuyie ntõnnii nàké Sakarii ke dð: Kufõwaá mbáá da pí nKuyie ncutému a báammii, a pokù Edisabeti bo da peité denitidabire kàa dè yu ke dð Isã. ¹⁴ Diwèi bo da pí, nkàa yèmmèe narike mediè kè benitibè péu nyãnkù bè ò peité mèè kpéí. ¹⁵ Ke yé ò yó ntúmè Kuyie nkóo nitidiewè nwe, ò í yó nyó diféè yoo menã mmèè kó

dimàa muò. Bè bo nyóò ò peité kè Muyaánsãàmù muò pãnke ò piéké. ¹⁶ Weè yóò tẽnnéni Isidayeeribe péu be Yiè nKuyie mborè. ¹⁷ O borime bo nwenni kè Kuyie nhò duó nku Yaá nnè muwèrimú Kuyie pãñnáahti náahtò Edii do mɔke mù, kòo wẽte kénárikũnne ibí nè i cicebè, kéceete itookperí yembè kè bèe mɔɔte meyèmmè, mèè bo yie nKuyie kètũnte benitibè kè bè mbaa ti Yiè.

¹⁸ Kè Sakarii beke Kuyie ntõnni ke dð: M bo yíme kébanté ke dð a náa mmómumu nke yé n kòtémè kè m pokù kòté? ¹⁹ Kè Kuyie ntõnnii ò tẽñné ke dð: N tú Kabiyèeri nwe ke bo Kuyie mborè, kè kù n tõnni kè m bo da nàké de kó tináahsãati. ²⁰ A í me ntãmè ke dò ndè bo dɔò, a nɔndenfè bo dari, bá a bá nno nke náa nkè dè yàa dðòne, ke yé dè yóò dðmèmu de mðnni bo tuɔke dii mðnni.

²¹ De mðnni kè benitibè ò bàa ditowaà kè dè bè di, kè bè mðnté dè yímè kòò ɔɔte Kuyie ncíètè miẽke. ²² Ò yènni dii mðnni ò í nna ke bo bè béinnè ké mbè benkú nè sinɔu máa kè bèe banté ke dð timati tii ò tũkeni Kuyie ncíètè miẽke.

²³ Sakarii dèe dii mðnni o tómmú Kuyie ncíètè, kékò nho cíètè. ²⁴ Kè dèe yíe sãmpò kòo pokù Edisabetii píú nkémmɔke betããbè bènnùmmù ke sɔri ke náa nke tú: ²⁵ Kuyie ndèntení n kpéí ke n dðò mesàà, ke dèite ifei ò do m bo benitibè òkè.

Kuyie ntõnni nàkémè Yesu kó mupeitímù kpéí

²⁶ Edisabeti pɔuti mðke dii mðnni betããbè bèkuò, kè Kuyie ntõnni ku tõnni Kabiyèeri Kadidee kó dihei mari miẽke, kè bè di tu Nansareti, ²⁷ desapumbire marè dèe í yé onitidòu de borè, kè de yètiri tu Maari, kè Sosefu,

okpààti Dafiti kó kufuku kou de p̄. ²⁸ Kè Kuyie ntōnnii ta desapumbire cīētè ke d̄: Maari, diwèi nda bo, Kuyie nda bonèmu ke da d̄d̄ mesàà mmediè.

²⁹ Kè d̄e di Maari kòo m̄nté t̄i náahti botí nku. ³⁰ Kè Kuyie ntōnnii náké Maari ke d̄: A bá nyīèkù, Kuyie nkuu da d̄d̄ mesàà. ³¹ A bo p̄úó nképeité denitidabire ké d̄e yu ke d̄ Yesu. ³² Ò bo ntú onitidiwè kè bè nhò yu ke tú Oínkènkpààti bire, kè ti Yiè nKuyie nhò duś nho yààri Dafiti kó dikpààtikàri. ³³ Ò bo ntú Sakɔbu kɔbe kóo kpààti s̄ã.

³⁴ Kè Maarii beke Kuyie ntōnni ke d̄: Dè bo yīme kéd̄d̄ m mu nyí me nyémè onitid̄d̄? ³⁵ Kè Kuyie ntōnnii ò t̄ēhné ke d̄: Muyaánsààmù bo cúténí a ín̄kè kè Oínkènkpààti da dátinné o kó medéé, d̄e te debire a yóó peité d̄e í yó mm̄kemè meyei, bè bo ndè yu ke tú Kuyie mBire. ³⁶ Nte a tèbite Edisabeti p̄úommè o kóti mieke ke bo otánkù kuónwè, wenwe bè do tú wè tehāüntè. ³⁷ Ke yé d̄emarè í yóunè m̄e Kuyie. ³⁸ De m̄nni kè Maari d̄: N tú Kuyie nkóo t̄nti nwe, d̄e d̄d̄ kéndonnè a béimmè.

De m̄nni kè Kuyie ntōnnii íté.

Maari k̄temè Edisabeti d̄ummu

³⁹ Kè Maarii íté kék̄te Sudee kó dihei mari yetārè ín̄kè, ⁴⁰ k̄tuoke k̄eta Sakarii cīētè kéd̄du nhEdisabeti. ⁴¹ Kè Edisabetii keè Maari ò d̄ummè kè debiree namp̄e o p̄uti mieke kè Muyaánsààmù ò píe. ⁴² Kòo p̄īékè ke d̄: Kuyie nda d̄d̄mu mesàà mbenitipòbè bem̄u mieke, kè ku kó mesàà mbonè debire a p̄úó ndè. ⁴³ N tú we kè n Yiè nȳ k̄tení n cīētè. ⁴⁴ Ke yé n kèè dii m̄nni a d̄ummu kè diwèi p̄i ndebire m p̄uti mieke kè d̄e namp̄e. ⁴⁵ Dè nda naati ke yé a yiem̄e ke d̄o nKuyie nda náké ti bo d̄d̄.

Maari kó feyènfè

⁴⁶ Kè Maarii dentè ke d̄:
N wēnni s̄antímu n Yiè,
⁴⁷ kè n yèmmè naatinè Kuyie
kunku n d̄eetiwè.
⁴⁸ Ke yé kù n wèntémè fen̄nsààfè,
mí nku kóo t̄nti s̄amp̄ù,
kè bè bo nni nyu s̄ã ke tú diwèi yiè.
⁴⁹ Ke yé Muwērímú mum̄u yiè nni nd̄d̄mè d̄emarè
dierè,
wenwe wèè yètiri tú kpa meyei,
⁵⁰ kòo kuò mmesémmè s̄ã bèè ò dé,
⁵¹ ke yòute o bakù nè muwērímú
kè sifei yembè ciété,
⁵² ke buś mbekpààtibè
ke íi mbeçiribè,
⁵³ ke píe ntikpàti dikònni bo bè,
ke bèti tikpàti yembè be n̄u sin̄ummù,
⁵⁴ ke kuś mmesémmè ku kó bet̄mbè Isidayeribe,
ke bè teennè,
⁵⁵ kéndonnè kù do t̄i nàkémè ti cicebè
nè Abarahamu kó diyuu ín̄kè
nè o yaàbíó s̄ã.

⁵⁶ Maari do bo mbonè Edisabeti ke d̄ bet̄d̄bè bèt̄d̄ti ndi k̄w̄te kékò nho cie.

Isāā-Batiisi kó mupeitímù

⁵⁷ Kè Edisabeti peitém̄nnii tuoke kòo peité denitidabire. ⁵⁸ Edisabeti p̄eetit̄bè nè o naàmunkù kɔbe kè bèe keè ti Yiè nKuyie nhò d̄d̄ m̄èè s̄à nkòò wēnnénè kè bè nyānku. ⁵⁹ Debire yiè nínni yiè kè bèe k̄tení ke bo d̄e c̄anté, kéndú ké d̄e yu ke d̄ Sakarii, de cice yètiri. ⁶⁰ Kòo ȳ yete ke d̄: Debire yètiri yó ntú Isāā nwe. ⁶¹ Kè bèe yete ke d̄: Òm̄u í bo di naàmunkù mieke wèè m̄ke de kó diyètiri.

⁶² Kè bèe beke Sakarii nè ten̄utè ke bo yà ò d̄ o bire yètiri yó ntú mù. ⁶³ Kè Sakarii beke tedabes̄tè k̄w̄ari ke d̄: O yètiri yó ntú Isāā nwe. Kè d̄e bè di bem̄u. ⁶⁴ Kòo n̄ndenfè p̄ank̄e date kòo na k̄béi nkésante Kuyie. ⁶⁵ Kè kuf̄waá mp̄i nho c̄p̄eetit̄bè bem̄u, kè de kó tináahtii pité, k̄tuokenè yehèkè yèè bo Sudee kó yetārè ín̄kè. ⁶⁶ Bèè kó dimàà t̄i kèè kè bè mbékú bemàà ke tú: De kó debire s̄à yó ntú we?

Kuyie nkó muwērímú muu do ò bonè.

Sakarii kó feyènfè

⁶⁷ Kè Muyaánsààmù píe nSakarii, debire cice kòo náké Kuyie mp̄ānāahti ke d̄:

⁶⁸ Ti Yiè nKuyie tinti Isidayeribe t̄u nkù,
n da s̄antímu.
⁶⁹ F̄ nwèè teennè a n̄tibè ke bè d̄eeté,
ke duonní Od̄eetiwè diwè
a kóo t̄nti Dafiti kó kufuku mieke,
⁷⁰ a p̄ānāahti náam̄bè do t̄i nàkém̄u nè dim̄nni,
⁷¹ a yóó duonnimè Od̄eetiwè,
kòo t̄i d̄eeténè t̄i k̄pantid̄ent̄bè,
ke t̄i patenè bèè t̄i ní.
⁷² A d̄entenímu a kó metaummè s̄āmè k̄p̄í,
ke kuś nti cicebè mesémmè.
⁷³ A do nàké tinti t̄i yàari Abarahamu ke d̄:
⁷⁴ A bo t̄i d̄eeténè t̄i k̄pantid̄ent̄bè,
kè t̄i na k̄emp̄i nha t̄ōmmú ke bá nyīèkù,
⁷⁵ kéndò mp̄áí a ìikè,
ke d̄ori a d̄m̄e t̄i f̄ōmmu mum̄u mieke.
⁷⁶ F̄ m̄ bire,
bè bo nda yu ke tú
Oínkènkpààti kó tip̄ānāahti náahtò,
ke yé f̄d̄ yóó niitémè k̄t̄untè t̄i Yiè n̄e,
⁷⁷ k̄ebenke benitibè t̄i Yiè nyóó bè d̄eetémè,
ké bè cīé mbe yei.
⁷⁸ Nè Kuyie nkó mesémmè diemè k̄p̄í n̄e,
kù t̄i duonnimè k̄éinkè kó kuwenniku,
⁷⁹ kè kù bo míité
bèè bo mukúú nkó dib̄innii mieke,
ke t̄i tanné meom̄p̄umè kó kuce.
⁸⁰ Kè debire nkótiri ke k̄p̄enkú Kuyie nkó kuce mieke
k̄eta k̄em̄bo dikp̄àà mieke ke yàa keténè o t̄ōmmú
Isidayeribe cuokè.

ce tú Ebæeri kè Ebæeri cice tú Siraa. ³⁶ Kè Siraa cice ntú Kainammu, kè Kainammu cice tú Adifakisari, kè Adifakisari cice tú Semmu, kè Semmu cice tú Nɔwee, kè Nɔwee cice tú Demeki. ³⁷ Kè Demeki cice ntú Matusademmu, kè Matusademmu cice tú Enɔki, kè Enɔki cice tú Yedeti, kè Yedeti cice tú Madedeedi, kè Madedeedi cice tú Kenammu. ³⁸ Kè Kenammu cice ntú Enɔsi, kè Enɔsi cice tú Seti, kè Seti cice tú Adammu kè Adammu cice ntú Kuyie.

Dibɔɔ do bennémè Yesu

(Wénté Matie 4:1-11 nè Mariki 1:12-13)

4 Kè Yesu nyètini kukó nSuditɛɛ kè Muyaánsààmù ò piéké kòò tanné dikpáa mieke. ² Kòò dɔ yewe sipísináa kè dibɔɔ ò beú. De kó yewe mieke ò do í yo ndèmarè kè dikònni ò pĩ. ³ Kè dibɔɔ ò nàké ke dɔ: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè ditári dii nnaá mmudii.

⁴ Kè Yesu di tɛ́hné ke dɔ: Ti wárimu ke tú: Oniti í fòunè mudii máá.

⁵ Kè dibɔɔ ò dèkenè ditári dieri ínkè kòò benke dimònni dimáa ketenkè kó yekpàatiyo yemɔu, ⁶ kòò nàké ke dɔ: N yóo da duómumu ye nkpàatiyo yemɔu nè ye kpeti, ke yé mii dè temè, ke dè duó n dè dónè wè. ⁷ Demɔu mie nfɔ́ yó ndè te, kè nsà kàa nińkú n yìikè. ⁸ Kè Yesu di tɛ́hné ke dɔ: Ti wárimu ke tú: Á mbáa nha Yiè nKuyie mmáa kémpí nkuù tɔmmú.

⁹ Kè dibɔɔ ò kòtenè Sedisademmu kòò dèkenè Kuyie ncíɛ̀tè ínkè kòò nàké ke dɔ: Kàa tú Kuyie mBire nde, puuo, ¹⁰ ke yé ti wárimè ke tú: Kuyie mbo duó ndinùu ku tɔ̀rè kè yé nda baa, ¹¹ ké da cɔ̀úté bá a naàcètè báa bété ditári mari. ¹² Kè Yesu di tɛ́hné ke dɔ: Ti wárimu ke tú: Á báa benné a Yiè nKuyie.

¹³ Kè dibɔɔ ò benné mebennimè memɔu kè mæe deè kè dii íté kémbaa dimònni teri.

Yesu do tièmmè benitibè titiíntouti mieke

(Wénté Matie 4:11-17 nè Mariki 1:14-15)

¹⁴ Kè Yesu nwèti Kadidee kó kutempɛ nkè Muyaánsààmù ò piéké nè muwèrimú kè bè nnáa nho kpéi nde kó kutempɛ nkumɔu mieke. ¹⁵ Kòò ntiè mbenitibè titiíntouti mieke kè benitibè bemɔu nhò sánti.

Yesu do náámmè Kuyie nnáahti Nansareti

(Wénté Matie 13:53-58 nè Mariki 6:1-6)

¹⁶ Kè Yesu kɔte Nansareti ò bíikú dè, ke tó ta kutiíntouku teomputè yiè kéíté ke bo kaà ndipátiri. ¹⁷ Kè bèe ò duó nKuyie mpáánáahti náahti Esaii kó dipátiri kòo pĩnte ti wári dii bóri ke tú:

¹⁸ Ti Yiè nKuyie nkó muaá mmuù bo n yínkè, kù n tãátému ke còu n yuu mekùò ke n tɔ̀, kè m bo nàké Tináańsààti besénnibè, kédeetè tidaati, kéwéi ntiyũ̀nti, kédeetè bè fèũnko bè,

¹⁹ kénáké Kuyie nkó mesàa mbenni tũ̀kemè.

²⁰ Kòò deè kékpéu ndipátiri kéduó nho tɔ̀nti kékari kè bèe kó dimàa bo kutiíntouku mieke kè bè nhò wùó. ²¹ N kòò bè nàké ke dɔ: Di bo ke yo ti náahti yie nti dɔ̀mmu.

²² Kè dèe bè di bemɔu kè bè nhò sánti Tináańsààti ò náa nti kpéi, kémbékú bemáa ke tú: Dè í dò nSosefu bire ndeà? ²³ Kè Yesu bè nàké ke dɔ: N yému ke dò ndi bo n nàké dináańhántiri dii tu: Otánti taà nhamáa. Ke n nàké ke dɔ: Ti kèe kè bè yé nha dɔ̀ò dè Kapennaummu, dɔ̀ò de die nha ei. ²⁴ Kè Yesu yíe kébéi nke dɔ: N di náa mmómumu nwe bè ɔ̀ɔ́ í mpénsiri Kuyie mpáánáahti náahti mɔ̀u o ei. ²⁵ Bekúpobè do sũmu Isidayeeriè mieke, Edii kó dimònni, fetaafè do yietí dii mònni ke dɔ̀ yebie nyetãati nè dikèe, kè dikònni dieri tanní dihei. ²⁶ Kuyie me nyí nduó nkè Edii kɔte be kòò mɔ̀u borè, kéduó nkòo kɔte okúpokù mɔ̀u borè nde kòo ã Sadeputa, Sitɔ̀ kó ketenkè mieke. ²⁷ Yekùò mmúnke do sũmu Isidayeeriè mieke Kuyie mpáánáahti náahti Edisee kó dimònni. Ó me nyí mmiekunne ye kó dimari kémiékunne Naamaa Sidii kó ketenkè kou nwe omáa.

²⁸ Bè kèe dii mònni de kó tináahti kutiíntouku mieke kè bè mieke peike bemɔu. ²⁹ Kè bèe íté kòò pí nkédekenè bè do maá dii tãri ínkè, ke bo ò tèntení kudúókù mieke. ³⁰ Kè Yesu yè be cuokè kèpɛ̀tè.

Yesu bètimè dibɔɔ oniti mieke

(Wénté Mariki 1:21-28)

³¹ Kè Yesu kɔte Kapennaummu Kadidee kó kutempɛ mmieke kéntiè mbenitibè teomputè yiè. ³² Kè dèe bè di mediè nke yé ò do bè náánnemè muwèrimú mmu.

³³ Kòò niti mɔ̀u bo kutiíntouku mieke, kè dibɔɔ ò ta, kòo kuńko mediè nke dɔ: ³⁴ Ti kpeti dòmmè Yesu Nansareti kou, a kòtení ke bo ti kuɔmaà? N yému ke dò nha tú Kuyie ntɔ̀nni wè, wèe kpa meyei.

³⁵ Kè Yesu péi ndibɔɔ ke dɔ: Cíéké kényè oniti yie mmieke!

Kè dii ò bo mbenitibè cuokè, kényè, bá di í ò dɔ̀ò meyei mmamè.

³⁶ Kè dèe bè di bemɔu kè bè mbékú betɔ̀bè ke tú: Ǿmmu wèrimú bo oniti yie nnáahti mieke, kòo péinko yebɔ̀kè kè yè yiè?

³⁷ Kè bè nnáa nYesu kpéi de kó ketenkè kemɔu mieke.

Yesu do miékunne Simɔ̀ pokù yɔ̀

(Wénté Matie 8:14-17 nè Mariki 1:29-34)

³⁸ Kè Yesu yè kutiíntouku mieke kékɔte Simɔ̀ cíètè ke sɔ̀ nho pokù yɔ̀ mɔ̀ nkòo kɔ̀nti tònni mediè, kè bèe bán-tè Yesu ke dɔ̀ wèe ò miékunne. ³⁹ Kòò sɔ̀nné o ínkè kèpéi mmumómumu kè mùu deè, kòo pánke íté kéwaá mbè bo di mù.

⁴⁰ Diyè ta dii mònni bèe kó benitibè do mɔ̀ mmumómumu mubotí mubotí, kè bè mbè kòrinni Yesu borè kòo bè nɔ̀nku o nɔ̀u ke bè miékunke. ⁴¹ Kè yebɔ̀kè híyiè benitibè péu ke wékíí ke tú: Kuyie mBire nde! Kè Yesu nyè kpàn-nè ke tú yè bá nnáa nke yé yè yémèmu ke dò nhò tú Kirisi.

Yesu do yetimè Kapennaummu bá bè í dɔ̀

(Wénté Mariki 1:35-39)

⁴² Dè wenté dii mònni kè Yesu yè dihei kékɔte omáa borè kè benitibè péu nhò wanti, kòò yà kéndɔ̀ ò nkpaá be borè kè báa íté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke dɔ: N dò

nkénákému Tináaṣààti Kuyie nkprààtiyuu kpeti yehekè teyè ke yé Kuyie nni ntónnimè deè kréí.

⁴⁴ Kòo kote kénáante Kuyie nnáaṅti Kadidee kó titíintouti mieke.

Yesu do yumè o tancùmbè kètìbè (Wénté Matie 4:18-22 nè Mariki 1:16-20)

5 Diyie mari kè Yesu ríbo Senesareti kó menie mborè kè ditínni ndeítí ke bo ò tóónnè kékeè Kuyie nnáaṅti. ² Kè Yesu yà tidabeseti tidéti menie nnùu kè beyinwambè cutè ke ɔ be yinditirè. ³ Kè Yesu ta ti kó kumakù, kùu tu Simɔɔ kɔku, kòò nàké ke dɔ bée futenè menie nnùu sámɔp, kè bée fute kè Yesu nkari kudabekù mieke ke tiè nditínni.

⁴ Ó tiè ndii mōnni benitibè kédeè kénáké Simɔɔ ke dɔ: Kɔtenè kudabekù decūmpure kè dí bo ndi yinditirè. ⁵ Kè Simɔɔ ò tēhné ke dɔ: Okóti, ti yíe nke buòmmu bá ti í pī, a né mē mbéimmè m bo bo ndeditirè.

⁶ Kè bée bo nképi siyī péu kè siì píe nkè be ditirè ntɔ̀.

⁷ Kè bée pasiri be népobè bée bo kudabekù tekù ke dɔ bée kɔtení kè bē teennè, kè bée kɔtení kédei siyī kèpíe ntidabeseti tidéti kè ti ndó kédíu. ⁸ Simɔɔ Píeri dè yà dii mōnni kéninkoo Yesu iikè ke dɔ: N Yìè bá n tóónnè, n tú onitiyiwe nwe.

⁹ Kè yé kufɔwáá nhò autémè nè o népobè bē pī nsii yīi kréí. ¹⁰ Kè Isaku nè Isāā Sebedee kó ibí Simɔɔ népobè kperɛ múnke mme ndò, kè Yesu náké Simɔɔ ke dɔ: Bá nyīkù, di mmōnni a yó ntú onitiwanti nwe.

¹¹ Kè bée kɔtenè be dabeseti menie nnùu kè de nti yóu kètúnne Yesu.

Yesu do miékunnemè dikōnni (Wénté Matie 8:1-4 nè Mariki 1:40-45)

¹² Diyie mari kè Yesu mbo diheì mieke, kè dikōnni marii kɔtení o borè, kéninkóo o iikè kòò bántè ke dɔ: Okóti kàa dɔ a bo na ké m miékunne, kè n wénkunne.

¹³ Kè Yesu youte o nòutè kè di kàáké ke dɔ: N dómu, á wenke. Dende bàmbà kè tikōntii deè kòo mieté kéwenke. ¹⁴ Kè Yesu o cau nweti weti ke dɔ: A báá náké òmɔ̀, a né kote kébenke amáá ikuú niùti kédɔ̀ Mɔ̀yiisi kuó pátiri yémmè, kè dèe benke benitibè bemɔ̀ a mietémmè.

¹⁵ De mōnni kè Yesu yètiri né dɔke pité kè benitibè nkɔriní o borè ke bo keè o náaṅti kòo bē miékunne.

¹⁶ Kè Yesu né íté kékote omáá borè kémbáá nKuyie.

Yesu do miékunnemè kuhòukù (Wénté Matie 9:1-8 nè Mariki 2:1-12)

¹⁷ Diyie mari kè Yesu ntiè mbenitibè, kè Fadisíēbe nè ikuú wāābè bēè bo Kadidee nè Sudee nè Sedisademmu, kè bē kɔké de mieke, kè Kuyie nkó muwērímú ò bonè kòo miékunko bemuɔmbe. ¹⁸ Kè bēmabèe tukení ke tɔ kuhòukù, kè kù duó ku dɔ̀ ò ònkè, kè bē nwanti bē bo yímè kè kù tanné kédɔ̀ nYesu iikè. ¹⁹ Bè í nna nè ditínni, kényóu, kédeke, kéduute timùmmuntí Yesu berí ndè, kè kù cúũnko benitibè cuokè, kédɔ̀ nYesu iikè.

²⁰ Kè Yesu nwúó mbè tāmè ke dɔ̀ nhò bo kù miékunne, kè kù nàké ke dɔ̀: N da cīmmu a yei.

²¹ Fadisíēbe nè ikuú wāābè kè bē ntoti be yémmè ke tú: Wenni nwe yie nkòo náa mmie nke caari Kuyie nyètiri? We mbo na kécíē mmeyei nkè dè í tú Kuyie mmáa.

²² Kè Yesu banté be yémmè, kè bē beke ke dɔ̀: Dè dòmmè kè di toti di yémmè mie mbotí? ²³ Ōnde í yóu nè deterè, m bo yímè n da cīē nha yeinaa, kè m bo yímè íté kékété? ²⁴ Dè né bo yiemme kè di banté ke dɔ̀ Onitibire mɔ̀ke muwērímú ketenkè ònkè ke bo na kécíē mmeyei m bo yí: Íté kétúóté a dɔ̀ kékò!

²⁵ Kè kù pānke íté benitibè iikè, kétúóté ku dɔ̀, kénkūnti ke sántí Kuyie. ²⁶ Kè dèe bē di bemɔ̀, kè bēe depe Kuyie nkè nkù sántí, ke náá nke tú: Ti yà yie ndèmarè cànnè.

Yesu do yumè Defii (Wénté Matie 9:9-13 nè Mariki 2:13-17)

²⁷ Kè Yesu íté deborè kémpēnké kényà odàm-pòòcutiwè mɔ̀ kòo yètiri tú Defii kòo kàri bē yietì tēē cīētè dàmpòò kòo ò yu ke dɔ̀:

²⁸ N túnne! Kè Defii yóu demɔ̀ kèíté kòò túnne.

²⁹ De kó difōnkúò kè Defii bénné tidiiti kényú Yesu kè bedàmpòòcutibè nè benitibè tɔ̀bè péu kè bē nwē nke yo. ³⁰ Kè dèe yonke Fadisíēbe nè ikuú wāābè kè bēe beke Yesu tancùmbè ke dɔ̀: Dè dòmmè kè di wēhnè bedàmpòòcutibè nè mufōmmu yeimu yembè kè di yo nke yō?

³¹ Kè Yesu bē tēhné ke dɔ̀: Dè í tú bēè kōnti naati bēè waà nhotanti, bemuɔmbe bēè ò waà. ³² N yí kōtení ke bo yú bēè yémmè dɔ̀ mbè wenni, n kōtení ke bo yú benitiyeibe mbe kè bēe ceete be fōmmu.

Bè do bekemè Yesu menùboummè kpeti (Wénté Matie 9:14-17 nè Mariki 2:18-22)

³³ Kè benitibè mabèe beke Yesu ke dɔ̀: Dè dòmmè kè Isāā-Batiisi tancùmbè nè Fadisíēbe kɔ̀be bou dinùu ke báá nKuyie nsāā kàa kɔ̀be bie yo nke yō? ³⁴ Kè Yesu bē tēhné ke dɔ̀: Oniti tóu dii mōnni o pokù o népobè bo na kéboú dinùu o bē bonè dii mōnnà? ³⁵ De kó diyie kpaanímu kè bē bo deite wèè tóu o pokù, de mōnni bē bo bou dinùu.

³⁶ Kè Yesu yíe kè bē nàké nè dináahantíri ke dɔ̀: Bè ɔ̀ ɔ̀ í nkéetè kuyaàpànkù kényá nkukótíkù ònkè, kàa mē dɔ̀, a cààrèmu kuyaàpànkù, de kó dikéè mē mbáá yie nkétaunnè kukótíkù. ³⁷ Bè ɔ̀ ɔ̀ í ncúš menaà mbémmè tidɔ̀uti kóti mieke, kàa mē dɔ̀ tidɔ̀uti bo pote kè menaà ncake nè tidɔ̀uti demɔ̀. ³⁸ Menaà mbémmè dɔ̀ nkéncūš tidɔ̀uti panti mieke nke. ³⁹ Ōmɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ í ndó menaà mbém-mè ò yà dii mōnni mēè bi, ò ɔ̀ ɔ̀ yí mēè bi mēè naati.

Yesu tancùmbè do kàrimè medibii (Wénté Matie 12:1-8 nè Mariki 2:23-28)

6 Teomputè matè yie kè Yesu mpēnké depaa mmarè mieke, kòo tancùmbè nkāate medibii nke cáá. ² Kè Fadisíēbe mabèe beke Yesu ke dɔ̀: Dè dòmmè kàa tancùmbè dōri ikuú yete dè teomputè yie? ³ Kè Yesu bē tēhné ke dɔ̀: Di í kàa ndikōnni do pī nDafiti nè o kɔ̀be kòo dō dèà? ⁴ Ó do tamè Kuyie ncīētè kétúóté

péèbè, nè o kɔbe kè bèe cááké, òmɔ̀ do í dò nkécááké bè, kè dè í tú ikuú niùbè máàà?

⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Onitìbire deè baké teom̀pùtè.

Yesu do miékùnnemè wèè bakù fǎũ

(Wénté Matie 12:9-14 nè Mariki 3:1-6)

⁶ Teom̀pùtè tetè matè yiè kè Yesu ta kutíintouku kè mbè tiè, kòo niti mɔ̀ dè bo kòo bakù youku fǎũ. ⁷ Kè Fadisíẽbe nè ikuú wǎǎbè, bèè do wanti bè bo yímè kéwátí Yesu, kè bè nwúó nke bo yà kòò bo miékùnne de kóo niti teom̀pùtè yiè. ⁸ Yesu né me nyémè be yèmmè, kòo nàké wèè bakù fǎũ nke dò: Íté kécómmú dende benitibè cuokè!

Kòo íté kécómmú. ⁹ Kè Yesu bè beke ke dò: Ikuú yé nti dɔ̀ mesàà nnàa kè meyei nteom̀pùtè yiè? Ti deete onitàa, kè ti ò kùɔ̀?

¹⁰ Kè Yesu bè wènté bemɔ̀, kénáké wèè bakù fǎũ nke dò: Youte a bakù!

Kòo kù yòute, kè kùu kpenke. ¹¹ Kè dèe yonke Fadisíẽbe nè ikuú wǎǎbè mediè nkè bè mbékú betɔ̀bè bè yóó yímè Yesu.

Yesu do tǎǎtémè o tancùmbè tepítè nè bèdébè

(Wénté Matie 10:1-4 nè Mariki 3:13-19)

¹² De m̀nni kè Yesu deke ditǎri ínkè kényiè nke báa nKuyie. ¹³ Kè dèe wenté kòo yú o tancùmbè kètǎǎtè tepítè nè bèdébè kè bè dɔ̀ o tǎrè. ¹⁴ Simɔ̀ ò do yu wè ke dò Pieri nè o nanté Āntidee nè Isaku nè Isǎa nè Fidipu nè Batidemii, ¹⁵ nè Matie nè Tomaa nè Isaku Adifee bire nè Simɔ̀ Sedoti kó fenafe kou, ¹⁶ nè Sudi Isaku bire nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

Yesu do tièmmè benitibè, ke miékùnko bemɔ̀mbè

(Wénté Matie 4:23-25)

¹⁷ Kè bèe cúté kécómmú kubiriku o tancùmbè tikú dè nè benitibè péu bèè bonní Sudee nè Sedisademmu, Tiiri nè Sitǎ kó yehèké yèè tǎkénè dàméèrì. ¹⁸ Bè do k̀tení ke bo keè ò nàámmè mme kòo bè miékùnne be mɔ̀mmú, ke múnke miékùnne yebɔ̀ké ta bè. ¹⁹ Kè benitibè bemɔ̀ nwanti ke bo ò kàáké ke yé muwèrimú mamù yiènimè o mièke ke bè miékùnko bemɔ̀.

Yesu do tièmmè o tancùmbè ditǎri ínkè

(Wénté Matie 5:1-12)

²⁰ Kè Yesu nwúó nho tancùmbè kè bè nàké ke dò:

Dè nnaati díndi bèè tu beçiribè,
ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè dí kpéí!

²¹ Dè nnaati díndi dikònni bo bè,

ke yé di yóó dimè kénsànnè!

Dè nnaati díndi bèè kuò

ke yé di yóó dimè diwèi!

²² Dè ndi nnaati benitibè bo ndi ní ndi m̀nni ke di yete, kè ndi sǎá nke di senku, di tú mèè kpéí n kɔbe ke dò ndi tú benitiyeibe. ²³ Kè dè di t̀kení di m̀nni dè ndi naati kè di nyǎnku nè diwèi ke yé tiyeti dieti di baamè kéinkè. Meè botí nku bè yembè do féümmè Kuyie mpǎǎnàànti náam̀bè.

²⁴ Di né bo yà díndi tikpàti yembè,

ke yé di dimè di kó diwèi ke dèè!

²⁵ Di bo yà díndi bèè yo nke sànnè,

ke yé dikònni yóó di pímmè!

Di bo yà díndi bèè daú,

ke yé di yóó tamè meyeñcaàrimè mièke kénkuò!

²⁶ Di bo yà díndi benitibè bemɔ̀ sǎntí bè, ke yé be yembè múnke do sǎntimèmu bèè tu bemàà Kuyie mpǎǎnàànti náam̀bè.

Ndónè di kpanitèntɔ̀bè

(Wénté Matie 5:38-48, 7:12)

²⁷ N né di náámmu díndi bèè n kèrmú ke tú: Ndónè di kpanitèntɔ̀bè, ndɔ̀rinè mesàa mbèè di níí.

²⁸ Ndɔ̀rinè mesàa mbèè di dónè meyei, kémbáa nKuyie mbèè di féüanko be kpéí. ²⁹ Kòò mɔ̀ da bènte, benke we a ba tekù. Kòò mɔ̀ fiète a yaàbòri dieri yóo kòo wènnè di sǎmpóri. ³⁰ Mpǎǎ bèè kó dimàa da móú, kòò mɔ̀ t̀oté a kperè a báa dè nhò beke. ³¹ A dɔ̀ bè nda dɔ̀rimè, ndɔ̀rimè betɔ̀bè.

³² Kè di dɔ̀ bèè di dɔ̀ máa, di kó ticuuti bo ntú ñnti Kuyie mborè? Bèè í tũ nKuyie mbè múnke dɔ̀mu bèè bè dɔ̀. ³³ Kè di dɔ̀ri mesàa mbèè di dɔ̀ri bèmbè mesàa, di dɔ̀rimè né cáá nhǎnde? Bèè í tũ nKuyie mbè múnke me ndɔ̀ri. ³⁴ Kè di penni idítí bèè yóó di ténné máa, di kó ticuuti bo ntú ñnti Kuyie mborè, bèè í tũ nKuyie mbè múnke pennimu bèè yóó bè ténné. ³⁵ Petinke ndónè di kpanitèntɔ̀bè kè mbè dɔ̀ri mesàa, kè bè di pènte idítí di bá nkémmú bè bo di ténnémè. Dè m̀nni ndi di kó ticuuti yó ndeumè kéinkè, kè di ntú Kuyie nkùu baké ketenkè nè kéinkè ku kó ibí ke yé kù dɔ̀rimè bèè í kù tũ nnè benitiyonkubè mesàa. ³⁶ Nkuònnè ditɔ̀bè mesémmè di cice Kuyie mè ndi kuò mmèè botí.

Di bá mbekùnè ditɔ̀bè

(Wénté Matie 7:1-5)

³⁷ Di bá mbekùnè betɔ̀bè kè Kuyie mbáa di bekénè. Di báa yí otɔ̀ cààrè, Kuyie nyàa bo yí di cààrè. Ncǎékonè ditɔ̀bè kè Kuyie ndi cǎé. ³⁸ Mpǎǎnnè kè Kuyie ndi pǎ, kù bo cǎú di yaàyòrè kèpíe nkéikú, ke yé Kuyie nyóó di bennémmè di bennénè tèè biètè nte betɔ̀bè.

³⁹ Kè Yesu yí kè bè nàké nè medonnimè mièke ke dò: Kuyúñnkú báa na kédete kutekù, kè kù dète kutekù ti bo do tidé difitiri mièke. ⁴⁰ Wèè bebí ò í pǎtè wèè ò benkú, kòo me mbébi ke dèè ò bo maatenè wèè ò benke.

⁴¹ Dè dòmme kàa wùó nkumú kù ã a kou nònfè mièke ke né í dake kumundú kù bo a kɔfe mièke ku kpéí. ⁴² A bo yímè kénáké a kou ke dò: Yóu kè n deite kumú kù pǎmmú a nònfè mièke kè kumundú né pǎmmú a kɔfe mièke. Meyèmmè mèdémè yiè nfǎ, keté kèpǎnté kumundú kù pǎmmú a nònfè mièke ke né na kédete kumú kù bo a kou kɔfe mièke.

Bè ǎ banté mutie mu be borè nde

(Wénté Matie 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Mutie sàamù í péi yebe sǎnyè, musǎmmù me nyí péi yèsàayè. ⁴⁴ Bè banní mutie mu be borè nde, bè í tǎú fikíe be musǎmporimù ínkè, bè me nyí tǎú finyí be

mmuporimù ìnkè. ⁴⁵ Onìtì wèè mièke wenni wèè dòòri mesàà, kè wèè mièke í wenni kòò dòòri meyi, ke yé tii bo oniti yèmmè mièke, o nùù ti nnáámmè.

Kuyèinkù nè wèè cii
(Wénté Matie 7:24-27)

⁴⁶ Dè dòmme kè di n tú ti Yiè, ti Yiè, ke né í dɔɔri n di náá ntí? ⁴⁷ M bo di náké wèè kòtení m borè ke kèmmú n náànti ke dɔɔri ti yèmmè ò dònne wè. ⁴⁸ Ò dònne oniti nwe wèè dɔ kémaá tecíètè, ke dammú, ke tùòke dipèri, ke pùútè di ìnkè. Ketenkè kuó mmenie ndii m̀n-ni kè ikó mpíe, kè menie nyènní kè ntè puoti bá tè í ndo, ke yé tè pùútémè dipèri ìnkè. ⁴⁹ Wèè me nkèmmú n náànti ke í dɔɔri ti yèmmè ò dònne wèè maá wènwè o cíètè dibiri ìnkè bá ò í dammú ke s̀hítè ke pùúté. Kè ketenkèe kuó nkè ikó mpíe nkè menie nyènní kè tè poté kè tè p̀nkèe do kèp̀ntè páíí.

Yesu do mièkùnnemè ohããp̀nkóti kóo t̀nti
(Wénté Matie 8:5-13 nè Isãã 4:46-54)

7 Yesu bè náké dii m̀nni de kó tináànti kédeè kékote Kapennaummu. ² Kòò ããp̀nkóti m̀u kóo t̀nti ò dɔ wè mesàà nkòò m̀m̀ nkè dè cèè mediè. ³ Kòò keè Yesu kpéí, kètí nSifube kó bekótibè mabè, kè bè bo bántè Yesu kòò kòtení kèmièkùnnè o kóo t̀nti. ⁴ Kè bèe tuòke kébántè Yesu ke d̀: De kóo nitì d̀o nha ò teennèmu, ⁵ ke yé ò d̀ómè ti kó kubotí, kè weè ti maá kutiín-touku.

⁶ Kè Yesu bè neinè. Bè t̀ónko dii m̀nni tecíètè kè behããp̀mbè kóo kóti t̀nni o népobè kè bèe náké Yesu ke d̀: Okóti, ohããp̀nkóti tu a báá féù nhamáà, ò í tùòke a bo tamè o cíètè. ⁷ Dè te kòò í dàátí ke kòtení o m̀m̀mu nha borè. Ò tu á béi nha nùù máá kòò nkóo t̀ntii miétè. ⁸ Ke tú ò m̀kemu bèè ò baké ke m̀ke ti-hããp̀nti ò baké ti kòò náké kù ke yí: Kote! Kùu kote, kòò náké kù ke yí: Kòtení! Kùu kòtení, kòò yí o kóo t̀ntii d̀ò dè, wèè dè d̀ò.

⁹ Kè Yesu keè de kó tináànti kèp̀nsiri behããp̀mbè kóo kóti, kéwèè kénáké dit̀nni ke d̀: Bá Isidayeeri be mièke m mu nyí yà oniti wèè n t̀á mie mbotí.

¹⁰ Behããp̀mbè kóo kóti do t̀ mbè wètoo dii m̀nni tecíètè kénsí nho kóo t̀nti miétè.

Yesu duómmè kòò kúpokù m̀u biree yánté

¹¹ Kè Yesu nkòri dihei bè tu di Nainni ke neinè o tancòumbè, kè dit̀nni ò t̀. ¹² Bè tatoo dii m̀nni dihei, kòò kúpokù m̀u m̀ke denitidabire demáà kè dè ku, kè dihei yembè ò neinè dit̀nni kè bè kòri ke bo dè kùnnè. ¹³ Kè ti Yiè nYesu yà debire yó kè mesémmè ò pí nkòò ò náké ke d̀: Bá íkuò.

¹⁴ Ke t̀ónko kékááké kudéenkù, bèè t̀ kè bèe cómmú, kè Yesu béi nke d̀: Dedap̀mbire íté m̀i me nyé!

¹⁵ Kòò cii íté kékari kènnáá nkè Yesu ò duó nho yó.

¹⁶ Kè kuf̀waá mbè pí m̀em̀u kè bè nsántí Kuyie nke tú: Kuyie mpããnáànti náàntò diwè kòtení ti cuokè, Kuyie nkuò d̀ò mesàà nku kó benitibè.

¹⁷ Kè de kó tináànti pité Sudee kó kutempè nkum̀u nè yehèkè yèè dè t̀ké.

Isãã-Batiisi do t̀mmè o tancòumbè Yesu borè
(Wénté Matie 11:2-19)

¹⁸ Kè Isãã-Batiisi tancòumbèe ti nhò náké. ¹⁹ Kòò deite bèdébè kètí nkè bè bo beke Yesu ke d̀: Isãã-Batiisi tu tí da beke ke d̀: ²⁰ F̀í tu wèè d̀ nkékòtenáà yáà ò kpaani?

²¹ Ke s̀ nYesu mièkùnkò bemuombè péu, tik̀nyonkuti yembè, nè yebokè ta bè, ke wéinko tiyùnti péu. ²² Kè Yesu bè náké ke d̀: Kòtenè kénáké Isãã di yà dè nè di kèè ti, tiyùnti wènni kè yekpè ncènti séi, kè yekùò mmieri, kè yewùò nkèu, kè becírìbè yánni, kè besítìbè kèu Tináànsààti. ²³ Dè nnaati n yí tú wèè kpéi ndidiín-t̀ri.

²⁴ Isãã do t̀ mbè kò ndii m̀nni kè Yesu nnáá mbenitibè Isãã kpéi ke tú: Di do kòte kèyà ba dikpáà cuokè, dipènni kuyaakù nampú dàà? ²⁵ Kè meè d̀ke di né kòte ke yà ba? Oniti wèè dàátí tiyaàsààtàà?

Tiyaàsààti yembè ò m̀bo sikpàaticèi mièke nke. ²⁶ Yáa di kòte ke yà Kuyie mpããnáànti náàntò nwe? N né di náámmu ke tú ò pèètèmu Kuyie mpããnáànti náàntò. ²⁷ Isãã kpéi nke ti wàrimè ke tú: Nte mí nKuyie nke duónko n kóo t̀nti wèè yóo niité kètùntè a ce. ²⁸ N di náá mmómmu nwe benitibè pié bèè kó dimáà, òm̀u mu nyí buoté wèè pèèté Isãã, nè memme wèè tu os-àm̀p̀u Kuyie nkpààtiyuu mièke, kòò deu kòò pèèté.

²⁹ Bèè kó dimáà do kèè Isãã náámmè kétaunnè bedãmpòòcutibè bè do bantèmu Kuyie ndòrimè kù béi nti kè deè nte kè bèe duó nkè Isãã bè ànné bātém-mù. ³⁰ Bá Fadisièbe nè ikuó wããbè bembè í nyie nkòò bè ànné bātém-mù. Memme bè yetemè Kuyie ndo bè d̀nè mèè sàà.

³¹ Kè Yesu d̀: M bo donnenè ba di m̀nni kó benitibè? ³² M bo yí bè dònne ibí ìi kàri yaárè ke náá nyitei ke tú: Ti di eé fetãrife bá di í aá, kè ti kuó ndikúdabònni bá di yèmmè í cààrè. ³³ Isãã kòtenimè ò í yo nhò me nyí yó mmenáà, kè di tú dibòò bo o mièke.

³⁴ Kè Onitibire kòtení ke yo nke yó mmenáà, kè di yé nho tú odiiti, kunaàyãòkù, ke dápùnè bedãmpòòcutibè nè di tú bè benitiyeibe. ³⁵ Bèè yie nKuyie bembè bantèmu Kuyie nciimè ke d̀ri kù béi nti.

Onitipòkù wèè do còu nYesu yuu t̀dààri

³⁶ Kè Fadisiè m̀u yú Yesu kè bè bo di o cíètè, kè Yesu kote kè bè nkari ke yo. ³⁷ Kè de kó dihei kóo nitipòkù m̀u wèè d̀uti d̀utinè benitidaabèe keè Fadisiè m̀u yumè Yesu kè bè yo, nkétúóté dimátidènni péiri kè t̀dààri piéké di mièke, ³⁸ kékote kèncómmú Yesu f̀h̀kùò ke kuò nkè tinònnietii dúóké Yesu naàcèi, kòò nínkú kè si ùté nè o yùti, kè si yòore t̀dààri kè si waare. ³⁹ Fadisiè wèè yu Yesu ò dè yà dii m̀nni, nè o yèmmè mièke ke d̀: Kè we nniiti mènke do ntú Kuyie mpããnáànti náàntò nwe, ò na nyému wèè nitipòkù mè nhò káà nhò tu wè. ⁴⁰ Kè Yesu ò náké ke d̀: Sim̀u m m̀ke timatì nti ke bo da náké. Kòò ò t̀h̀né ke d̀: Béi nhokóti.

⁴¹ Kè Yesu dò: Benitibè bèdébè beè do mɔkenè òmɔ̀ dibànnì, kè yìè nní ndò kòò yietí medítíbiì nsikɔusinùm-mù (500), otɔ̀ sipísìnùmmù. ⁴² Be mɔ̀ í nna kòò yietí kòò bè cǐé nké bè pã de kó idítí, bedé memme, be we ndò nké nhò dɔ̀ mediè? ⁴³ Kè Simɔ̀ ò tǐnné ke dò: N yèmmè dò mbè pã wè idítí dieyi. Kè Yesu dò: A tǐnné kè dè wenni.

⁴⁴ Kébenke onitipòkù ke dò: A wúo nwe nnitipòkàà? N ta a cǐtè bá a í n duó mmenie nké m bo úté n naàcèi kè wenwe me nsi úté nè o kɔnnieti ke si úténè o yùti.

⁴⁵ A í n co ke nh ɔ̀rí, nè n tannímè wenwe baa wáarimu n naàcèi. ⁴⁶ A í còu mmekùò n yuu ínkè kè wenwe còu ntùdààrí n naàcèi. ⁴⁷ Deè kǐé nte kè n da náa nke tú: Nh ò cǐmmu o yei ndiemè ke yé ò n dómè mediè, bè cǐé nwè sámpɔ̀ ò ɔ̀ benke sámpɔ̀ nwe ò dómè wèè ò cǐé.

⁴⁸ De m̀nni kè Yesu náké onitipòkù ke dò: N da cǐm-mu a yei.

⁴⁹ Nè bè kàri ke yo nké bè nnáa bemáa ke tú: Wen-ninwe yie nwèè dàátí ke cǐé mmeiyi? ⁵⁰ Kè Yesu náké onitipòkù ke dò: A tákùmè da deetému, kɔte kè dè nnaati.

Yesu do centimè yehékè ke náante Tináaṣààti

8 Kè Yesu ícenti yehékè nè sihekésí ke náante Tináaṣààti Kuyie nkpràatiyuu kpeti, ke neínè o tancùmbè tǐpítè nè bèdébè, ² nè benitipòbè mabè yebɔ̀kè do ta bè kòo yè bèti, kè bè miékunne be mɔ̀m-mú, beè kòò mɔ̀ tu Maari Makitadaa ei kou, yebɔ̀kè yèyiekè do ta wè kè Yesu yè bèti. ³ Nè Isanni Susaa wèè do baa Edɔ̀ti kpatì o pokù nè Susanni nè betɔ̀bè péu, bèè do pã mbè kperè ke teénnè Yesu nè o tancùmbè.

Wèè yaù tidiiti o kó dináaṣààti

(Wénté Matie 13:1-9 nè Mariki 4:1-9)

⁴ Diiyè mari kè benitibèè yènni yehékè yehékè ke tǐ nYesu borè ditǐnni kòò mbè nàánnè yenáaṣààtiyè ke tú:

⁵ Onitì mɔ̀ wèè do yè ke bo yaá o diiti, kényaù kè medibii mmamèè do kuce ínkè kè bè mmè nàù kè sinɔ̀ kɔtení kè mè di. ⁶ Kè metǐmèè do fekũife ínkè kényènni kékpeío ke yé mè í pètémè kbooku. ⁷ Kè medibii ntǐmèè do ipo mièke kényènni kè ipoo mè éúté. ⁸ Kè metǐmèè do ketenkè wenni dè kékóté kǐpíté mebii ntekùtè kùtè. Kè Yesu deè ke dò: Kè wèè m̀ke yeto ke bo keè wèè keè.

Yesu do náa mmù kǐé yenáaṣààtiyè

(Wénté Matie 13:10-17 nè Mariki 4:10-12)

⁹ Kè Yesu tancùmbèè ò beke de kó dináaṣààtiyè tu mù. ¹⁰ Kòò bè tǐnné ke dò: Díndi Kuyie ndi duómmu mecii nké di bo yǐtè ku kpràatiyuu kpeti tii sòri, bembe bie m bè nàánnè yenáaṣààtiyè nye:

Kè bè bo nwúo nke báa ya, kényo ke báa banté.

Yesu wénkunnemè wèè yaù tidibotì o kó tináaṣàti

(Wénté Matie 13:18-23 nè Mariki 4:13-20)

¹¹ Ntenè de kó dináaṣààtiyè benkù mù: Medibii ntú Kuyie nnáaṣàti nti, ¹² kè kuce ínkè medibii ndo dè tu benitibè mbe, bèè ɔ̀ kèè Kuyie nnáaṣàti kè dibɔ̀ kɔtení, kè tì dèite be yèmmè mièke, bè yaà bo ti yie mmèè kǐé nké Kuyie mbè deeté. ¹³ Fekũife medibii ndo fèè ínkè tu benitibè bèè ɔ̀ keè bèmbe Kuyie nnáaṣàti ke pãnkè tì cɔutè nè diwèi, bè né í nyóu kè tì bo fiíkú be yèmmè mièke kémɔ̀te. Kè mehárímè tùkèni bè pãnkèe bútinné Kuyie. ¹⁴ Tipoti medibii ndo tii mièke tú bèè ɔ̀ keè bèmbe Kuyie nnáaṣàti, ke né yóu kè meborime kó iyeṣtoti nè tikpàti kòò kéndó, kè dèe ta be yèmmè mièke, kè tì éúté, bá tì í nna kǐpíté yebe kè yèe bi. ¹⁵ Ketenkè wennike medibii ndo kè tú bèè ɔ̀ keè bèmbe Kuyie nnáaṣàti, kè tì cɔutè nè meyèmmè mèmáa, kè be borime íwenni kè bè nwéeri kǐpíté yebe.

Yesu dònneṣemè o kɔbe fitírè

(Wénté Mariki 4:21-25)

¹⁶ Kè Yesu dò: Bè ɔ̀ í nɔ̀u nfitírè kè dè tàa nteçètè mièke yoo bèe dè ínné mutǐ fũ, bè ɔ̀ dè nùhné febaafe nfe, bèè kó dimàa taàni kè bè nwúo nkuwen-niku. ¹⁷ Ke yé demarè í bo dèè sòri ke í yóo feité, dèè sòri dè yóo yènnimu kuwenniku.

¹⁸ Daatenè mesàa ndi yo tii náaṣàti kǐé, ke yé wèè m̀ke bè yóo we nyíe kòò d̀ke mɔ̀te, kè wèè kpa bèe fi-ete desámpɔ̀rè o yèmmè dò nhò m̀ke dè.

Yesu yǐ nè o neí bè do dómè kóò ya

(Wénté Matie 12:46-50 nè Mariki 3:31-35)

¹⁹ Yesu yǐ nè o neí kè bèe kɔtení kéndó kóò ya, bè í nna nè ditǐnni koò ya. ²⁰ Kè bèè náké Yesu ke dò: A yǐ nè o neí bè bo ditowaà ke dɔ̀ ke da ya.

²¹ Kè Yesu bè tǐnné ke dò: Bèè kèmmú Kuyie nnáaṣàti ke dɔ̀ri tii yèmmè beè tu n yǐ nè n neí.

Yesu péimmè menie nnè kuyaakù kè dèe cómmú

(Wénté Matie 8:23-27 nè Mariki 4:35-41)

²² Diiyè mari Yesu nè o tancùmbè kè bèe ta kudabekù makù kòò bè nàkè ke dò: Ti sénténè menie nyáa.

Kè bèe kété ²³ kénsenti kè Yesu yé nkéduú, kè kuyaakù kperíkù makù iténí kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù kè kù ndó kédù. ²⁴ Kè Yesu tancùmbèè ò ènte ke dò: Okóti, ti yóo diumu!

Kè Yesu ente kǐé nkuyaakù nè yenéfinfirè kè dè dò béu. ²⁵ Kòò bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di í tá?

Kè kufɔ̀waá mbè pǐ, kè dè bè di, kè bè mbékú betɔ̀bè ke tú: Wenni nwe yie nkòò péinko kuyaakù nè menie nkè dè yìè nhò yé mmù?

Yesu miékunnemè yebɔ̀kè ta wè

(Wénté Matie 8:28-34 nè Mariki 5:1-20)

²⁶ Kè bèè sénté Sedasaa kɔbe kó diheì dii wetí Kadidee. ²⁷ Yesu cùténí dii m̀nni kudabekù kè diheì kóò

niti mɔ̀u kéténi ké nhò wetí kè yebɔ̀kè péu ò ta, bá ò ténke í daati tiyààti, ò í taà teɔ̀tè, ke ã ifɔ̀ti mieke. ²⁸ Kòo yà Yesu kékuònkò mediè nke nínkú o ìikè ke d̀: Ti kpeti d̀omme mí nnè f̀ nKuyie nkùù baké ketenkè nè kéinkè ku bire? N da báammu, a bá n f̀éú.

²⁹ Ke yé Yesu do di péimmè ke d̀: Yè oniti yie mmieke f̀ ndibɔ̀! De kó dibɔ̀ do ò ta nè dimònni ndi, kè bè níí bou o nɔ̀ mefimmè o naàcèi timáti, kòo dè t̀ú, kè dii ò tanné dikpáà. ³⁰ Kè Yesu ò beke ke d̀: A yètiri tú ba? Kòo d̀: N yètiri tu: Kusúku. Yebɔ̀kè kusúku kuò do ò ta. ³¹ Kè yèe bántè Yesu ke d̀: A báá ti tanné dif̀t̀iri c̀m-puri.

³² Ke s̀ nkuf̀nk̀ec̀enku makù bo ditãri ínke ke diiti kè yebɔ̀kèe bántè Yesu ke d̀ wèe yóu kè yèe kote keta de kó kuf̀nk̀ec̀enku. Kè Yesu d̀ yèe kote. ³³ Kè yebɔ̀kèe yè de kóo niti mieke, keta kuf̀nk̀ec̀enku kè kùu coké kécuténi ditãri kédiu menie.

³⁴ Bèè do yè c̀emmú kè bèe coké kékote kénáké dihei kɔ̀be nè depaa nkɔ̀be. ³⁵ Kè bèe kote ke bo yà dèè d̀d̀. Bè t̀úkkoo dii m̀nni kèyà oniti yebɔ̀kè yè wèè mieke, kòo kãri Yesu borè, ke dáátí tiyààti, kòo yèmmè wenke páíí kè kuf̀waá mbè pí. ³⁶ Bèè do dè bo, ke yà dèè d̀d̀, kè bèe náké bèè k̀tení, dè ẁúké mèè botí kòo niti yebɔ̀kè ta wèe miété. ³⁷ De m̀nni kè Sedasaa kó ketenkè kɔ̀be bemɔ̀uu wènnè dit̀nni kébántè Yesu ke d̀ wèe yè be tenkè, ke yé kuf̀waá mbè pírmè mediè. Kè Yesu ta kudabekù kényiti, ³⁸ kòo niti yebɔ̀kè yè wèe ò bántè ke d̀ ò bo ò neinè, kè Yesu yete, kòo náké ke d̀: ³⁹ Kò nha c̀tè kénáké Kuyie nda d̀d̀ dè.

Kè wèe nitii kote kénnáantoo dihei dimɔ̀ Yesu ò d̀d̀ dè.

Yesu miek̀unnemè Saiduusi bire nè onitipòkù wèè m̀ ntiyònti

(Wénté Matie 9:18-26 nè Mariki 5:21-43)

⁴⁰ Kè Yesu nwètiní Kadidee ke s̀ ndit̀nni ò bàa, kòo c̀utè. ⁴¹ Kè kutiíntouku kóo kóti m̀u bè tu wè Saiduusi tuɔ̀kení, ke nínkóo Yesu ìikè kòo bántè ke d̀: K̀tení n c̀tè. ⁴² Ke yé ò do m̀kemè desap̀umbire dè máà ndi, kè dè m̀ke yebie ntepiítè nè yédéè, ke m̀ nkè dè c̀éè, kè dè duúnne mukúú.

Kè Yesu nkɔ̀ri, ke dit̀nni ò murí koò éú tip̀iti timɔ̀. ⁴³ Kòo nitipòkù m̀ dè bo, ke m̀ ntiyònti yebie ntepiítè nè yédéè, bá ti í commu, kòo k̀ri bed̀òtòribè borè ke c̀ake o díti imɔ̀, be m̀ me ní na koò miek̀unne. ⁴⁴ Kòo kéténi Yesu f̀nkúò bíékè ke kááké o yaàbòri m̀nku, kòo yòntii p̀nke còmmú. ⁴⁵ Kè Yesu beke ke d̀: We nni nkàáké?

Bemɔ̀ kè bè nyetiri ke tú be í yé, kè Pieri d̀: Okóti, dit̀nni dii da murí ke da éú. ⁴⁶ Kè Yesu d̀: Oniti n káákému, muwèrimú mamù mu yè m mieke.

⁴⁷ Kòo nitipòkù ns̀ nYesu banté, kòo k̀tení, kòo k̀nti au, kòo nínkóo o také, kébéi mbenitibè bemɔ̀ ìikè mùu kpéi nte kòo ò kááké nè ò p̀nke miétémè. ⁴⁸ Kè Yesu ò náké ke d̀: N kóo sapàà a tákùmè da deetému, kote kè dè nnaati.

⁴⁹ Yesu kpaá ke me nnáa nkòo niti m̀u boní Saiduusi c̀tè, ke tuɔ̀kení, kòo náké ke d̀: A sap̀umbire kumu, ténke bá nkòznnè Okóti.

⁵⁰ Kè Yesu keè, ke náké Saiduusi ke d̀: Bá nyèkù n tá máà ò yóo miétému.

⁵¹ Ò t̀úke dii m̀nni teɔ̀tè ke í nyie nkòo m̀u bo ò neinnè keta kè dè í tú Pieri nè Isaku nè Isã nè debire ci-cè nè de ỳ be s̀á. ⁵² Benitibè bemɔ̀ do kuòmmu debire kúú, nkè Yesu bè náké ke d̀: Bá nkuònnè debire í kú, dè yé nke duómu.

⁵³ Kè bè nhò daú ke yé bè yémèmu ke d̀ ndebire ku.

⁵⁴ Kè Yesu pí ndebire ǹtè képéi nke d̀: M bire ité!

⁵⁵ Dende bàmbà nkè debiree foute kéité, kè Yesu d̀ bèe dè duó kè dèe di. ⁵⁶ Kè dèe di debire yembè, kè Yesu bè cau nkè d̀ bè báá náké òm̀u dèè d̀d̀.

Yesu t̀mmè o tanc̀umbè kè bè duó muwèrimú

(Wénté Matie 10:5-15 nè Mariki 6:7-13)

9 Kè Yesu tíi nho tanc̀umbè tepiítè nè bèdébè kè bè duó mmuwèrimú kè bè bo mbeti yebɔ̀kè yemɔ̀, ke miek̀unko bemuɔ̀mbe, ² kè bè t̀, nkè bè bo nnáante Kuyie nkpaàtiyuu kpeti, ke miek̀unko bemuɔ̀mbe, ³ kè bè náké ke d̀: Di bá nto dèmarè, bá kupààti yoo kudukù yoo mudii yoo idiíti, òm̀u bá nto yeyaàbòrè yédéè. ⁴ Kè bè di c̀utè tèè c̀tè, di nte mbo ke yàa iténè de kó dihei. ⁵ Kè bè di yete dii ei di kpááté di nacètáá nke ité, kè dèe benke bè cààrèmè.

⁶ Kè bèe kote kéncenti yehékè yemɔ̀ ke náante Tináansàati ke miek̀unko bemuɔ̀mbe tip̀iti timɔ̀.

Yesu do d̀wrimè tidietì kè dèe di Edoti

(Wénté Matie 14:1-12 nè Mariki 6:14-29)

⁷ Kè Edoti Tetidaki, Kadidee kóo kpààti keè dèè d̀d̀ri kè dèe ò di ke yé bèmabè do tùmè Isã-Batiisi weè yánté.

⁸ Kè betɔ̀bè tu: Edii weè wètení. Kè betɔ̀bè tu: Kuyie mpããnáànti náambè dimònni kɔ̀be kòo m̀u weè yánté.

⁹ Kè Edoti d̀: N duó nkè bè fèuté Isã kè we nné nwe n wète ke yo kè bè náà nwèè kpéi?

Kòo nwanti ke bo ò yà.

Yesu d̀d̀mè tidietì nè p̀éèbè bènùmmù nè siyíi sidési

(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Isã 6:1-14)

¹⁰ Kè Yesu t̀rèe wètení kòo náké yè d̀d̀ dèè kó dimàà, kè bèe nei kékentóo dihei bè tu di Betisaidaa di bíékè.

¹¹ Kè dit̀nni ò yà kòo t̀unne, kè Yesu bè c̀utè kè mbè náà nKuyie nkpaàtiyuu kpeti, ke miek̀unko bèe m̀.

¹² Diiyè ỳnnè dii m̀nni kè Yesu tanc̀umbè tepiítè nè bèdébèe t̀znni o borè kòo náké ke d̀: Cíe mbenitibè kè bèe kote kéwammú mudii, nè yedúò, ke yé ti bomè die ndikpáà mieke bá dèmarè í bo.

¹³ Kè Yesu bè ténké ke d̀: Díndi di mómmɔ̀mbe duón-nè be kè bèe di. Kè bè d̀: Ti m̀ke p̀éèbè bènùmmù ndi nè siyíi sidési máà! Yà ti kote kédonténimu kéduó nkuniiti kuu?

¹⁴ (De kó benitibè do bo mbo sikcupísinùmmù (5000)). Kè Yesu náké o tancùmbè ke dò: Kannenè be sipísinùmmù sìnùmmù.

¹⁵ Kòo tancùmbèe yie nké bè kànnè bəmɔ, ¹⁶ kè Yesu túóté pèèbè bènùmmù nè siyĩ sidsi, ke bóté kéínkè, késānte Kuyie ké bè wérí kédúú nho tancùmbè, kè bèe totí benitibè. ¹⁷ Kè bèe cááké bəmɔ kénsānnè, kè dèe súú nképie nyemómùyáké tepíitè nè yèdèé kè bèe tɔ.

Pieri nàkémè Yesu tu wè
(Wénté Matie 16:13-19 nè Mariki 8:27-29)

¹⁸ Diyie mari kè Yesu mbáá nKuyie nhomáa borè, kòo tancùmbèe kɔtɔo kòo bè beke ke dò: Benitibè yé n tú we? ¹⁹ Kè bèe ò tēhné ke dò: Bèmbè yé nha tú Isā-Batiisi, kè betɔbè yé nha tú Edii, kè betɔbè yé nha tú Kuyie mpāānānti náambè dimònni kɔbe kòo mɔu ke yānté. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke dò: Díndi tá, di yé n tú we? Kè Pierii ò tēhné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie ntōnní wè.

Ti bo ntū mmèè botí Yesu
(Wénté Matie 16:20-28 nè Mariki 8:30-9:1)

²¹ Kè Yesu bè cau nwetì weti ke dò bè báá yie nké ti náké òmɔ. ²² Ke yíé ke dò: Onitibire dò nkéféútému mediè, kè Kuyie ncíètè kó bekótibè nè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè kè bèe ò yete kòo kùɔ, diyie tāānni yie kòo yānté, ²³ kédeè ké bè náké bəmɔ ke dò: Kè wèè dɔ ké n tūnne wèe bútinne omáa kèntɔ o dapāāti yewe yemɔ ke n tú. ²⁴ Ke yé wèè bo ndú kédeetè o fòmму ò yóo mù fétinnemu, kè wèè fétinne o fòmму n kpéi kòo mù deeté. ²⁵ Kutenkù kuú nkperè bo dɔ ba onitì kénsa kòo dè m̀ke demɔ ke né càke omáa yoo ò fétinne o fòmму. ²⁶ Wèè bo nni mmɔkenè mí nhonitibire ifei m múnke bo nhò m̀kenè ifei m bo nwētini dii yie nè tikpeti nè n cice kpeti ke nēinnè Kuyie ntōrè. ²⁷ N di náá mmómму nwe díndi bèè bo die ndi kó bèmbè yó nkpaá fòumu kéyà Kuyie nkpaātiiyu.

Yesu k̀nti cèetè
(Wénté Matie 17:1-8 nè Mariki 9:2-8)

²⁸ Yesu bè náké memme kédeè, kè dè mmɔke yewe yèni mè ndòmmè kòo yú Pieri nè Isā nè Isaku, kè bèe deke ditāri mari ínkè ke bo bántè Kuyie. ²⁹ Ò báá ndii m̀nni Kuyie nkòo iikèe ceete kòo yānti peike kèmiètè. ³⁰ Kè bè nyóo daatení kéyà benitibè bèdébè, M̀yiisi nè Edii kè bè ò náānnè. ³¹ Kè Kuyie nkó tikpeti bè fité kè bè ò náā nhò yóo kú mèè botí Sedisademmu. ³² Pieri nè o népobè bè do yé nkéduómu kénhennini kéyà Yesu kó tikpeti nè benitibè bèdébè bèè do ò còmmúnè. ³³ Edii nè M̀yiisi, bè ité dii m̀nni kè Pierii náké Yesu ke dò: Dè wennimu ke dò ntí mbo die, ti bo dɔ titouti titāāti, f̀ nkumáa, M̀yiisi kutekù, Edii kutekù. (Pieri do í yé ò náá nke tú mù).

³⁴ Ò kpaá ke me nnaá nké diwetiri marii k̀tení ké bè dátinné, kè kuf̀waá mpí nYesu tancùmbè bè yà dii m̀nni diwetiri bè dátinnémè. ³⁵ Kè metammè mamèe yènni diwetiri mièke ke tú: Yie nweè tu m birè n tāātè dè, nyiènnè o kpeti.

³⁶ Bè yóo keè de kó metammè kè Yesu weè máa dè kpaá. De kó yewe mièke kè Yesu tancùmbè ndò yúóo bè í nnáké òmɔ bè yà dè.

Yesu tancùmbè do yíèkemè dibɔ
(Wénté Matie 17:14-18 nè Mariki 9:14-27)

³⁷ Kè dèe wenté kè bè ncutiní ditāri, kè ditānni dierii k̀tení kéco Yesu. ³⁸ Kòo m̀u kuúnko ditānni cuokè ke dò: Okóti, daate m birè kpéi! N dè m̀ke demáa ndi, ³⁹ kè dibɔ mari ɔɔ dè pí nké dè nwúótí, kè di dè kpékii, kè tinóntōpùuti yie dè nù, bá di báá cārike kéíté, kényiti ke dè f̀ mmediè. ⁴⁰ Kè m bántè a tancùmbè ke yé mbèe di bèti kè bè yíèke.

⁴¹ Kè Yesu béi nke dò: Itookperí yembè díndi bèè d̀ri meyei, míi yó nhā ke di bonàa? Míi yó nhā ke di tɔa? K̀tenni die nha birè.

⁴² Debire t̀nni dii m̀nni Yesu borè, kè dibɔ dè bɔ, nké ndè kpékii, kè Yesu péi ndibɔ kè dii yè, kòo mièkunne debire ké dè duú nde cice. ⁴³ Kè dèe di benitibè bəmɔ, bè yāmè Kuyie nkpeñnimè.

Yesu do yíé kénákémè bè yóo ò k̀mmè
(Wénté Matie 17:22-23 nè Mariki 9:30-32)

Bá wè kòo nwúo nYesu d̀ dè, kòo náké o tancùmbè ke dò: ⁴⁴ M̀innè mesàa n yóo mè ndi náké tii náānti: Bè bo fité Onitibire.

⁴⁵ Bè me nyí mbanté de kó tināānti tú mù, tì do sɔrimu kè deè nte kè bè í nti banté, bè me nyí ndāātí ke beké Yesu.

Yesu tancùmbè nennimè tikóti kpéi
(Wénté Matie 18:1-5 nè Mariki 9:33-37)

⁴⁶ Kè Yesu tancùmbèe ité tineiti nè betɔbè ke bo yà be mièke wèe deu. ⁴⁷ Kè Yesu banté be yèmmè kédetení debire kécónné o také ké bè náké ke dò: ⁴⁸ Wèè bo cɔuté debire die n kpéi, ò cɔuté mínwe, kè wèè n cɔuté, ò cɔutému wèè n t̀nni, ke yé wèè tu o sámpɔ di cuokè wèe deu ke di pèèté.

Wèè bèti yebɔkè nè Yesu yètiri
(Wénté Mariki 9:38-40)

⁴⁹ Kè Isā náké Yesu ke dò: Okóti ti yà òmɔ nwe kòo bèti yebɔkè nè a yètiri kè ti ò bàa, ke yé ò í ti wēñnèmè.

⁵⁰ Kè Yesu ò tēhné ke dò: Di na bá nhò bàa ke yé wèè í yete di kpeti ò di wēñnèmèmu.

Sammarii kɔbe yetemè Yesu

⁵¹ Dè t̀óté dii m̀nni Yesu bo dekemè kéínkè, kòo ité nè dik̀mbùú kénkɔri Sedisademmu, ⁵² kètɔ mbenitibè kè bèe kɔte Sammarii kó dihei mari ke bo tūntè ò yóo báté dè. ⁵³ Sammarii kɔbe me nyí nhò yie nhò k̀ri mèè kpéi Sedisademmu. ⁵⁴ Yesu tancùmbè Isaku nè Isā bè dè yà dii m̀nni ke náké Yesu ke dò: Ti Yie nha dɔ kè ti duú nké muhāā ncúténí kéínkè ké bè k̀cà?

⁵⁵ Kè Yesu wēète ké bè kpannè ke dò: Di í yé meyèmmè mèè di tɔ kè di náá memme. ⁵⁶ Onitibire í k̀tení ke bo

kuo benitibè, dè kòtení ke bo bè dsetému. Ò bè nàké memme kédeè kè bèe kote dihei teri.

Yesu nàkéme bèè d3 kòò tũnne bè dò nkòò tũnne mèè botí

(Wénté Matie 8:19-22)

⁵⁷ Bè kété dii m̀n̄n̄ni kòo m̀z̄ou nàké Yesu ke d̀: N yóó nda tũmmu tipĩti tim̄ou a k̄ori kèè bíékè. ⁵⁸ Kè Yesu ò t̄h̄né ke d̀: Ih̄anké m̄kemu i f̄iti, kè sin̄ou m̀ke tiȳĩn̄ti, Onitibire me nyí m̄ke dè bo duó dè kéom̄pè.

⁵⁹ Ke nàké ot̄ou ke d̀: N tũnnè. Kòo ò t̄h̄né ke d̀: Okóti, yóu kè m mu nkote kékũnné n cice kédeè. ⁶⁰ Kè Yesu ò t̄h̄né ke d̀: Yóu kè becíríbèe nkũri becíríbè, kè f̄i nkote kénáké Kuyie nkpr̄àtiyuu kpeti.

⁶¹ Kòo t̄ou m̀n̄k̄ee béi nke d̀: Okóti n yó nda tũmmu né yóu kè n kò nkécau n c̄ĩt̄è k̄obe. ⁶² Kè Yesu ò nàké ke d̀: Wèè dùn̄h̄e dinaakã̄ ke w̄eke o f̄inkúò de yiè mbáá na k̄epí nKuyie nkpr̄àtiyuu kó mut̄mmú.

Yesu t̄mmè o t̄mbè sipis̄iyiekè

(Wénté Matie 9:37-38, 10:7-16 n̄ Mariki 6:8-11)

10 Kè Yesu yíe k̄et̄ã̄t̄e o kó bet̄mbè sipis̄iyiekè kè bè t̄ mbèdébè débè yehekè yem̄ou mieke n̄ tipĩti tim̄ou o m̀mm̄ou nhò do dò nkékte kè, ² kè bè nàké ke d̀: Tidiiti bimu mediè kè ti d̄ibè né k̄h̄ni, bántènè kupaku yiè nkòo duon̄ni bet̄mbè kè bèe dei o diiti. ³ Kòtenè, di dò nyipe nyi kè n di tũ̄ nyekpamaà mmieke. ⁴ Di bá n̄to idíití, di bá n̄to kud̄okù, di bá n̄nie tineut̄i, di báá cómmú kuce kéd̄ou nhòm̄ou. ⁵ Kè di tati t̄è c̄ĩt̄è, di d̀: Kunaatí ndi bonè! ⁶ Kòo m̄ou bo de kó t̄c̄ĩt̄è ke tú kunaatí yiè, kù nhò bonè, kòo m̄ou me nyí bo, k̄ou w̄etení di ín̄kè. ⁷ Dí mbo de kó t̄c̄ĩt̄è ke yo nke ȳ mbè di duó ndè, ot̄n̄ti n̄e o t̄ndiiti n̄ti, di bá n̄s̄oti s̄oti sic̄ĩ. ⁸ Kè di ta dii eì kè bè di c̄ut̄é ke di duó ndè dí ñyo, ⁹ k̄em̄iekũnko b̄em̄oum̄be ke náá nde kó dihei yembè Kuyie nkpr̄àtiyuu t̄õnnimè. ¹⁰ Kè di ta dihei marí kè bè í di c̄ut̄é, di yè k̄é cómmú de kó dihei ice, ¹¹ k̄ékp̄ã̄t̄é de kó dihei kó mut̄ã̄ mm̄ou d̄ari di naac̄ei, ke né bè nàké ke d̀: Di nyé kè Kuyie nkpr̄àtiyuu t̄õnnim̄u. ¹² N di náámmu Kuyie mbeénti yiè, Sod̄mmu eì k̄obe kó tiȳĩti bo nk̄h̄ninè de kó dihei k̄obe kpeti.

Yehekè yèè yete Yesu

(Wénté Matie 11:20-24)

¹³ Di bo yà d̄indi Koras̄ẽ k̄obe n̄e Betisaidaa k̄obe, ke ȳ tidiet̄i n̄ d̄ò di di cie, kè n do n̄ti d̄ò Tiiri n̄e Sit̄õ mieke nke bè na ndaátí tif̄d̄t̄n̄ti, ke pe mmut̄ap̄éi n̄n̄e dim̄on̄ni ke benke bè c̄èet̄emè. ¹⁴ Dèè k̄epí nte Kuyie mbeénti yiè, Tiiri n̄e Sit̄õ ekè k̄oke kó tiȳĩti bo nk̄h̄ninè di kpeti. ¹⁵ D̄indi Kapennaum̄mu k̄obe di yem̄mè do nKuyie mbo ndi dee nk̄h̄nk̄aa? Biti. Kù bo di cúũnní kè di tanné kud̄okù mieke.

¹⁶ Kè Yesu yíe kénáké o t̄mbè ke d̀: Kè wèè yie ndi kpeti ò yie mm̄i kpeti, kè wèè di yete ò yete mínwe, wèè n yete kòo yete wèè n t̄õnní.

Yesu t̄mbè sipis̄iyiekè ò nàkéme bè pí mmèè botí mut̄mmú

¹⁷ Kè Yesu t̄mbèe w̄etení n̄e diwèi ke d̀: Ti Yiè, ti õõ p̄e nyeb̄okè n̄e a yètiri kè yèe cokémmu.

¹⁸ Kè Yesu bè t̄h̄né ke d̀: N do wúómmu dib̄ò dot̄inimè k̄h̄nkè tew̄at̄è t̄m̄è. ¹⁹ N di duómmu muw̄erímú kè di bo nnau iw̄ààke n̄e inaá nk̄ep̄onte dib̄ò w̄erímú mum̄ou, bá d̄emarè báá di d̄ò meyei. ²⁰ Dè bá ndi naati yeb̄okè di cokùmè, dè p̄et̄inke ndi naati di yèè w̄ari mèè k̄epí nk̄h̄nkè.

Kuyie mbenkemè bes̄ã̄mp̄òbè d̄èè s̄ori

(Wénté Matie 11:25-27, 13:16-17)

²¹ De m̀n̄n̄ni kè Muyaáns̄ã̄m̄ou píe nYesu kòo s̄ante Kuyie nke d̀: N da s̄antí n cice Kuyie n̄f̄i nwèè baké k̄h̄nkè n̄e ketenkè, a s̄on̄ne mèè k̄epí n̄tim̄ómm̄on̄ti mecii nyembè, n̄e meȳĩt̄imè yembè, ke ti benke bèè í tú b̄emabè. N cice f̄ĩ̄ mè d̄ ke mè t̄ã̄t̄è.

²² Ò d̄èè memme ke d̀: N Cice n duómmu dem̄ou, òm̄ou í ȳè debire kè dè í tú de Cice, òm̄ou me nyí ȳè debire Cice kè dè í tú debire n̄e debire d̄ó k̄ebenke bè de Cice.

²³ Kòo deè k̄ew̄enté o tanc̄òumbè, kè bè nàké b̄emáà borè ke d̀: Dè ndi naati, d̄inni bèè yà di mè nwùò ndè. ²⁴ N di náámmu Kuyie mp̄ã̄n̄ã̄h̄ti náãmbè péu n̄e bekpr̄àtibè péu do d̄ómu k̄yà di mè nwùò ndè bá bè í dè yà, bè do d̄ómu k̄ékeè di me nyo ti bá bè í ti kèè.

Yesu t̄h̄né ti iku w̄ã̄bè kóò kóti

(Wénté Matie 22:34-40 n̄ Mariki 12:28-31)

²⁵ Kè iku w̄ã̄bè kóò kóti m̄ou nd̄ó k̄ed̄íi nYesu k̄éit̄é kóò beke ke d̀: Okóti n̄e d̄o nk̄ed̄o ba k̄ep̄ét̄é muf̄om̄mu m̄ou bo s̄ã̄? ²⁶ Kè Yesu ò t̄h̄né ke d̀: Ti w̄ari iku mieke ke ȳ mba? A ti k̄aa nkè ti tú ba? ²⁷ Kè de kóo nitii ò t̄h̄né ke d̀: Ti w̄ari ke tú: Nd̄ó a Yiè nKuyie n̄n̄e a yem̄mè mem̄ou n̄e a w̄h̄ni dim̄ou, n̄e a w̄erímú mum̄ou n̄e a cii mm̄em̄ou k̄end̄ó a kou t̄ou a d̄ó mèè botí am̄ãà. ²⁸ Kè Yesu ò nàké ke d̀: A t̄h̄né kè dè wenni, ñd̄owri memme a yó n̄f̄oumu.

²⁹ Kè iku w̄ã̄bè kóò kóti nd̄ó k̄ebenke ò d̄òrimè Kuyie nd̄ó d̄è, k̄ebeke Yesu ke d̀: We ntú n kou t̄ou? ³⁰ Kè Yesu ò t̄h̄né ke d̀: Oniti m̄ou weè do yènní Sedis̄adem̄mu k̄enk̄ori Sedikoo, kè beyoóbèe ò dinté k̄edukú kòò ndò nhò kú, kè bèe fiet̄e o kper̄e kóò d̄unko k̄ep̄ẽt̄é. ³¹ Kè dè mm̄annè iku n̄iut̄i m̄ou dè k̄erínimè kóò yà k̄ep̄é nk̄ep̄ẽt̄é. ³² Kè Defii botí kou m̄ou nk̄eríní k̄etuok̄ení o borè kóò yà k̄ep̄é nk̄ep̄ẽt̄é. ³³ Kè Sammarii eì kou m̄ou weè né nk̄ori kup̄d̄k̄ú k̄enk̄eríní kóò yà kè mesémmèe ò pí mm̄ediè. ³⁴ Kòo k̄otoo o borè, k̄éjú o muo nk̄éwaare mek̄ú n̄n̄e menaà mbè tu mè dif̄éè nk̄éboú kédeè kóò k̄anne o s̄ã̄marímú ín̄kè, kóò kòtenè t̄ep̄d̄c̄ĩt̄è k̄enyiè nkòò t̄ãà. ³⁵ Kè d̄èè wenté kòo deite med̄it̄ibii mm̄edémè k̄ed̄u nwèè bàa t̄ep̄d̄c̄ĩt̄è ke d̀: Ntaðnnè we, kè ì d̄òt̄é, k̄aa yiè, m bo nw̄et̄ini ke da yietí.

³⁶ Kè Yesu deè kòò beke ke dò: A yèmmè dò mbeyóóbè me mpuotí wè kou tú we betāāti memme?
³⁷ Kè ikuú wāābè kòò kótii ò tēhné ke dò: Wèè me nhò dōò mesàà. Kè Yesu ò nàké ke dò: Kòte kédōò me botí.

Mariti cōutémè Yesu o cíētè

³⁸ Yesu nè o tancòumbè kè bè nkérí kétuoke dihei mari, kòo nitipòkù m̀ò ò cōuté o cíētè kòo yètiri tu Mariti, ³⁹ kòo nantè bo kè bè tē tu Maari, kè tēe kòto kénkari ti Yiè nYesu borè ke kém̀m̀ú o náahti. ⁴⁰ Kè Mariti nharinè mudibénnim̀ù kényitini kébéi nke d̀ò: Okóti dè wenni m bo mpímmè mutōmm̀ú m máa kè n nantè kàri a boràà? Duó nkòò íténi kè n teennè. ⁴¹ Kè ti Yiè nYesu ò tēhné ke d̀ò: Mariti a yī̀k̀umu ke ari dèmarè péu kpéi. ⁴² Dèmarè máa dèè tu desààrè, Maari wèè tãātè dèè wenni, bè í yóó fietè dè.

Yesu yē nti mbáá mmèè botí Kuyie

(Wénté Matie 6:9-13, 7:7-11)

11 Diyiè mari kè Yesu mbáá nKuyie dibòri mari, ò dèè dii m̀nni kòo tancòumbè kòò m̀ò ò beke ke d̀ò: N Yiè, nti tié nti bo mbáá m̀èè botí Kuyie nkéndòn-nè Isāā tiémmè o kòbe.

² Kè Yesu bè nàké ke d̀ò: Kè di níí báá nKuyie ndi d̀ò: Ti cice!

A dò mpáíí nwe,
 yóo kè benitibèe banté a dòmmè páíí.

Baaté kutenkù,
³ Ti pã ti bo di mù yíe,
 ti cíē nti yei

ti ʒʒ cíēmmè bèè ʒʒ ti caàri.

⁴ Báá yóo kè tí ta mesoúmmè mieke.

Ti bo mm̀ú m̀èè botí Kuyie nti d́ dè

(Wénté Matie 7:7-11 nè Duku 18:1-8 nè Isaku 1:5-7)

⁵ Kè Yesu yíé kè bè nàké ke d̀ò: Di mieke kòo m̀ò m̀òke o népo ke kòte kòo s̀hnté keyènkè cuokè ke yí: N népo m pentè mudii, ⁶ n kòò népo m̀ò wèè m p̀ònni m me nyí m̀òke dèmarè ke bo ò duó. ⁷ Kè dè d̀ò nho népo bo ò tēhnéni kudieku mieke ke d̀ò: Bá nni nkónnè, n dié nke kpetínnèmu dicàù mí nnè m bí kè ti duó. M báá na kèitè ke da duó mudii. ⁸ N di náammu bá kòò do í yóó íté kòò duó, nhò tu m̀èè kpéi o népo, ò bo ò duó nhò d́ dè dem̀ò ò wè kónnè m̀èè kpéi.

⁹ Mí nnè di náammu ke tú: M̀ònnè kè bè yóó di pãmu. Wammúnè kè di yóó pétèmu, bentenè dicàù kè bè yóó di kpetèmu. ¹⁰ Ke yé wèè m̀ò bè ʒʒ we mpãmmè, wèè wammú wèè ʒʒ pété, wèè bente dicàù bè ʒʒ we nkpeté. ¹¹ Òm̀ò bo di mieke wèè birè bo ò m̀ò mudii kòo dè duó nditãràà? Yáà kè dè ò m̀ò tēyihntè wèè dè duó nfewàáfè? ¹² Yáà kè dè ò m̀ò dikoyenni wèè dè duó nfenanfè? ¹³ D́ndi benitiyeibe kè di yé ke duó ndesààrè di bí, dè bo yímè di Cice wèè bo kéinkè kòo báá duó mMuyaánsààm̀ù bèè mù nhò m̀ò.

Yesu miék̀ummè dibòò ta wè ke d̀anne o ǹndenfè

(Wénté Matie 12:22-30 nè Mariki 3:22-27)

¹⁴ Kè Yesu beti dibòò dii ta onitè ke d̀anne o ǹndenfè, kè dii yè, kè de kóo nitii na kénnaá nkè dèè di benitibè.

¹⁵ Kè bèmabè ntú: Nè ob̀òkpààti kó muwèrim̀ú mmu ò bètimè yebokè.

¹⁶ Kè betòbè ndó kòò yàáké, kòò beke ke d̀ò wèè d̀ò medòrimè mamè m̀èè benkú o wèrim̀ú bonnimè Kuyie mborè. ¹⁷ Yesu né me nyémè be yèmmè, kòo bè nàké ke d̀ò: Kè dikpàatiyuu mari toté ke kpa ndimáà di bá nhã ke bo, di cēi bo duó sitòbè ínkè. ¹⁸ Di m̀èè ntúmè m beti yebokè nè ob̀òkpààti kó muwèrim̀ú, kè dibòò toté ke kpa ndimáà, di kpàti bá nhã ke bo. ¹⁹ Kè nsà kè m bèti yebokè nè ob̀òkpààti kó muwèrim̀ú mmu di kòbe né yè bèti nè we nkòmu? Dèè kpéi nte kè di kòbe yóó di bekénè. ²⁰ Kè m me mbèti yebokè nè Kuyie nkó muwèrim̀ú mmu, Kuyie nkpàatiyuu dii tũ ntù̀keni di cuokè.

²¹ Onitikperi bàátí dii m̀nni mesàà nke baa o cíētè o kperè dem̀ò ʒ mbomu béu. ²² Kòo nitè m̀ò me nkòtení wèè kpehni koò pēēté, koò na, ò bo fietè o kparinenti ò do tá ti, kétúóténè o kperè kétotí. ²³ Wèè í n wèhné ò n kpannèmu, wèè í n wèhné kè ti tíkíí ò déimu.

Dibòò bo wētenímè onitè mieke

(Wénté Matie 12:43-45)

²⁴ Kè dibòò yè onitè ke kòte tedòntè ínkè, ke wanti di bo om̀pè dè, ke m̀òhté di bo yí: M bo wēte n sòò bo wèè mieke. ²⁵ Di t̀òkoo dii m̀nni kénss̀ ndè kàuté páíí ke t̀unte bá òm̀ò í bo o mieke. ²⁶ Kè dii wēte kéwaanni yeteyè yèyiekè yèè d̀òke yóò ke di pēēté, kè yèe wēte kéta o mieke, kòo borimee s̀inte kēpēēté m̀èè sòò dòmmè.

Yesu nàkémè bèè tú diwèi m̀ómm̀nni yembè

²⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkòo nitipòkù m̀òu béinní dit̀nni mieke ke d̀ò: Dè nnaati onitipòkù wèè da peité, a yáá wè.

²⁸ Kè Yesu ò tēhné ke d̀ò: Dè pètinke náaati bèè kèmm̀ù bèmbe Kuyie nnáahti ke d̀òri ti yèmmè.

Yesu do nàkémè dè yó ndòmmè tibeénti yiè

(Wénté Matie 12:38-42)

²⁹ Kè benitibè ntikuní Yesu borè kòo béi nke d̀ò: Di m̀ònni kó benitibè bèè b̀tinné Kuyie nke d̀òri meyei, mbè tú n d̀ò tidieti bè me mbáá ti yà kè dè í tú tii do d̀ò Sonaasi. ³⁰ Sonaasi do túmè dibenkèri Ninifu kòbe kpéi, m̀èè botí nku Onitibire yó ntúmè dibenkèri di m̀ònni kó benitibè kpéi. ³¹ Tibeénti kó diyèi Sebaa kóo nitipokpààti bo cómm̀ù kèbekénè di m̀ònni kòbe kè bè kpetínnè ke yé ò iténimè dedétirè ke kòtení ke kèè Sadoẁò náahti mecii nkpeti. Né ntenè òm̀ò die nke deunè Sadoẁò. ³² Tibeénti yiè Ninifu kòbe bo cómm̀ù kèbekénè di m̀ònni kòbe kè bè kpetínnè ke yé Sonaasi do bè nàkémè kè bèè ceetemu. Né ntenè òm̀ò die nke pēēté Sonaasi.

Fenònfè tu tikònti kó defitírè nde
(Wénté Matie 5:15, 6:22-23)

³³ Kè Yesu béi nke dò: Bè ʒʒ í nɔ́u nfitírè ké dè ànnè tɛcètè miɛke, bè ʒʒ dè cɔ́nné dɛyitírè nde, bèè kó dimàà taàní kè bè nwúó nkuwenniku. ³⁴ Inuɔ ntu tikònti kó defitírè nde, kàa nuɔ nwúó nha kònti timɔu ʒ mbo kuwenniku miɛke nke. Kàa nuɔ mme nyí wúó a kònti timɔu ʒ mbo dibiinnì miɛke nke. ³⁵ Daate kè kuwenniku kùù bo a miɛke kè kù bá ntú dibiinnì. ³⁶ Kè kuwenniku da mí a kònti timɔu ke í soké kupíkù makù, a kònti timɔu bo mbo kuwenniku miɛke, kéndònnè defitírè ʒ nda mímè.

Yesu kpannèmè Fadisĩẽbe
(Wénté Matie 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

³⁷ Yesu nàké dīi m̀nni kédeè, kè Fadisĩẽ m̀u u ò yu o cĩtè mudii, kè Yesu kɔtɛ kè bè nyo. ³⁸ Kè Fadisĩẽ m̀u u yà Yesu yommè bá ò í nìtè iku yẽmmè kè dèe ò di. ³⁹ Kè Yesu ò nàké ke d̀: D́ndi Fadisĩẽbe di ʒʒ eítè febòòfè nè dibuu ínke nke kè di miɛke né píéké oyóókù kó meyèmmè nè kuyonku. ⁴⁰ Tiyeintì d́ndi! Kuyie nkùù d̀ò de ínke kuù í d̀ò de miɛkaà? ⁴¹ Mpããnnè beçiribè nè di yèmmè memɔu, memme demɔu dè bo wenkemè di kprí.

⁴² Di bo yà d́ndi Fadisĩẽbe! D́ndi bèè duò nKuyie ndi kperɛ demɔu kó meyaatimè tɛpiítè nè tikũnfããtò, ke yóu di bo ndɔ̀rimè Kuyie ndú dè nè di bo nkù dómè. Di do d̀ò nké nde ndɔ̀ri, di né báá yóu desɔ̀nne.

⁴³ Di bo yà d́ndi Fadisĩẽbe bèè kɔ̀nnè yekàrè kètiyè titíintouti miɛke, ke d́ dè ndi d́ú nyekããtè miɛke ke ninkoo. ⁴⁴ Di bo yà d́ndi bèè d̀onne if̀ti ìi danné, bè ʒ ncenti ìi ínke ke í yé.

⁴⁵ Kè Fadisĩẽbe kóo kóti m̀u u béi nke d̀: Okóti a náa mmie nke sãã ntí mbe. ⁴⁶ Kè Yesu ò tẽ́nné ke d̀: Di múnke bo yà d́ndi Fadisĩẽbe kó bekótibè bèè bou yetuɔ cẽ́yè ke tounko benitibè, di me nyí bè teénnè bá sãmṕ mutɔ̀. ⁴⁷ Di bo yà d́ndi bèè maà mesàà Kuyie mpããnáànti náaàmbè di yembè do kuò bè kó if̀ti. ⁴⁸ Nè de miɛke di benkúmu di kómmúmè di yembè ke yé beè kuòmè Kuyie mpããnáànti náaàmbè kè d́ndi maà be f̀ti. ⁴⁹ Dèè kprí nte Kuyie nnè ku kó mecii mmieke kè kùu béi nke d̀: M bo bè duónko m pããnáànti náaàmbè nè n t̄rè, kè bèe kuɔ bie nkéféú mbetɔ̀bè. ⁵⁰ Kè dèe yie nkè Kuyie mpããnáànti náaàmbè bè do kùò bè nè kutenkù ketémè kè be kó tibeénti do di mm̀nni kɔ̀be yɔ ínke, ⁵¹ kéketé Abɛeri kó muk̀ù, kéntɔ kétuɔkenní Sakarii bè kùò wè Kuyie ncĩtè nè diwũ̀t̀nni de saku. M̀mmuɔ nwe n di náammè de kó tibeénti bo do di mm̀nni kɔ̀be yɔ ínke.

⁵² Di bo yà d́ndi ikuú niùti bèè pàanko betɔ̀bè Kuyie nkó kuɛ, di í kù tũ ndi m̀mmɔ̀mbe, ke né dífíti bèè d́ kè kù tũnne.

⁵³ Yesu ité dīi m̀nni de borè kè Fadisĩẽbe nè ikuú wã̀bè miɛke ò peike mediè nkè bè nhò bèkù tináànti péu, ⁵⁴ ke bo yà ò bo béi nkéyete kè bèe o pí.

Dèè s̀ri dè bo feité
(Wénté Matie 10:26-27)

12 De m̀nni kè benitibèe tíi nsikɔ̀pí sikɔ̀pí kén-nau betɔ̀bè, kè Yesu keté kénáké o tanc̀umbè ke d̀: Daatenè Fadisĩẽbe kó meyèmmè mèdémè kprí mmèè d̀onnè mutie mùù muuti pẽ́. ² Dèè s̀ri dè bo feité, kè dis̀ri kperɛe yènni kuwenniku. ³ Dèè kprí nte di nàké tì kufãã bè bo tì kèè kupiiti, di wɛe tì dimàà borè, bè bo deke kudànkù kè tì pĩ̀kè.

Ti í d̀ommè kéndé bèè k̀ù tikònti maà
(Wénté Matie 10:28-31)

⁴ N di náammu d́ndi n népobè: Bá ndénè bèè k̀ù tikònti maà. ⁵ M bo di benke di d̀ò nkéndé wè, ndénè Kuyie nkùù bo na ke da tanné muhãã miɛke a kúú nkó dif̀nkùò. Di d̀ò kè nku ndé.

⁶ Bè ʒʒ í nfité inçribi inùmmù dáràà? Nè memme Kuyie ndakemu imɔu i kprí. ⁷ Bá di yùti Kuyie nti kààm-mu ke yé tì màmmè. Di bá nyĩ̀kù, bá wè di miɛke ò pẽ́tèmu inçribi péu.

Wèè bo nàké ò tumè Yesu kou
(Wénté Matie 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

⁸ N di náammu, wèè bo nàké benitibè ìikè ò tumè n kou, mí nhOnitibire m bo nàké Kuyie nt̄rè ìikè ò túmè n kou. ⁹ Wèè bo n nenni benitibè ìikè, m bo ò nenni Kuyie nt̄rè ìikè.

¹⁰ Wèè bo sãã nhOnitibire, Kuyie mbo ò cĩ́, wèè me mbo sãã m Muyaánsààmù, Kuyie mbáá ò cĩ́ mbiti.

¹¹ Kè bè di k̀rinè dīi m̀nni tibeénti titíintouti miɛke yoo bekpààtibè nè bebeémbè borè di bá ntoti di yèmmè di bii yóo nàké tì kèyè, nè di yóo tì nàké mèè botí.

¹² Kè di t̀òke, Muyaánsààmù muù yó di duú ndi d̀ò nkénáké tì.

Kukpààtiyeinkù

¹³ Kòo m̀u u béinnì dit̀nni miɛke ke d̀: Okóti nàké n kóo kóti kè tí totí ti cice ku ke ti yóunè dè. ¹⁴ Kè Yesu ò nàké ke d̀: N népoo we nni nd̀ò obeénti kè m bo ndi bekúnè, yoo n di totí di kperɛ? ¹⁵ De m̀nni ke nàké benitibè ke d̀: D̀ònnè meyòmmè, ke yóu di bo ndómè di kparikè ke yé oniti kpàti tii í temè o fòmmu.

¹⁶ Kòo bè nàké dináàhãntíri mari ke d̀: Tikpàti yie mm̀u wè do bo, ke m̀ke deɔaa nkè dèe pié mediè.

¹⁷ Kòo mbékù omáà o yèmmè miɛke ke tú: N yí m̀ke m bo ànné dè n diiti? ¹⁸ Kè nàké omáà ke d̀: N yàmù n yóo yímè, m bo puɔ m buɔ sãmp̀yè, kémaá yediye kèãnnè n diiti nè n kperɛ demɔu. ¹⁹ De m̀nni ke nàké n wènni ke d̀: A m̀kemu tikpàti péu, ñhompu ke yo nke ȳ nke yãnkù. ²⁰ Kè Kuyie nnè ò nàké ke d̀: Kuyènkù f̀! Ke nyènkè m̀mmɔ̀nke m bo túótè a wènni kè we nnè tieke de kó tikpàti?

²¹ Wèè waà ntikpàti o m̀mmuɔ nho kprí nke né í tú okpàti Kuyie mborè o kperɛ me d̀.

Ti í dòmmè kényièkù
(Wénté Matie 6:25-34)

²² Kè Yesu náké o tancúmbè ke dò: Deè kpéí nte kè n di náá nke tú: Di bá nyièkù di bo dimu yoo di bo dáátí mù kpéí. ²³ Ke yé mufòmmu pèètéme tidliiti kè tikònti pèèté tiyààti. ²⁴ Wénténè tinòti, ti í buoti, ti í kòù, ti í mọ́ke yebu, kè Kuyie nti piú. Díndi náke di í pèèté sinwà? ²⁵ Di we mbo na nè o yeñtotí mieke kényíe o fòm-mu kè mùu okè? ²⁶ Kè di í yóó na kédwò dèmarè sámpòrè, ba nkpéí nné te kè di yièkù dèterè kpéí? ²⁷ Wénténè mutepóó ndòmmè dikpàá mieke, mù í pí mmuótómmú, mù me nyí duòkù tiyààti. N né di náám-mu kè n tu bá Sodomwò nè o kpàti dieti mieke, ò í dàátí tiyààti tii wenni ke mù tùòke. ²⁸ Díndi bèè í tá kè dè deu, kè Kuyie nsàri tifààti tii bo yíe, ke naa yóó cúté, dè bo yíme kè kù báá di dátinné tiyààti? ²⁹ Di bá nharì ke wanti di bo nyo mmù nè di bo nyò mmù. ³⁰ Bèè í tū nKuyie mbeè mọ́ke de kó iyeñtotí sáá, díndi biè, di mọ́kemu di Cice kòò yé dè di békú dè. ³¹ Petinke wam-múnè Kuyie nkpààtiyuu kè kù né di duó ndesonne kénwó.

Ti bo sɔnnemè tikpàti kéínkè
(Wénté Matie 6:19-21)

³² M pecēnku, di bá nyièkù ke tú di í sū, ke yé di cice weè dómè ke di duó nho kpààtiyuu. ³³ Fíténè di kperè kèpámmú beçiribè idiítí. Yánnè sidítídú sii í yóó cake, kéánnè tikpàti tii í yóó cake kè tì sɔnne kéínkè Kuyie mborè. Beyóóbè í yóó tónko dè, ditúú í yóó cááké dè. ³⁴ Ke yé a kpàti borè a yèmmè de mbomè.

Ti bo ndakemè
(Wénté Matie 24:42-51 nè Mariki 13:33-37)

³⁵ Yinè di naàkùš kè di fitiyi ncú, ³⁶ kéndònnè betōm-bè bèè bàa wèè bè baké, ò bo nkūntinímè mupotúòdmù kébente dicàù kè bèe o kpeté. ³⁷ Dè nnaati betōmbè bèè kòò kóti bo nwētini ke sš mbè wùó. N di náá mmóm-mu nwe ò bo ánnè o tōnyààti, kè bè kànnè kè bè duó mmudii. ³⁸ Kòò wētini keyènkè cuokè yoo dikodakòhni, ke sš mbè wùó ndè mbè naati. ³⁹ Banténè ke dò nkè tecíètè yiè nyé oyóókù kòriní dii mònni, ò bo nwúó, ò báá yie nkòò ta o cíètè. ⁴⁰ Díndi múnke nwākénè ke yé Onitibire wētiniémè di í dake dii mònni ndi.

Otònti yeiwe kó medonnimè
(Wénté Matie 24:45-51)

⁴¹ Kè Pierii beke Yesu ke dò: N Yiè nha náá nde kó dináaḥhántiri tii kpéináá yáa timwó? ⁴² Kè ti Yiè nhò tēñné ke dò: Dí ndònnè otònti wèè dòòri dèè wenni ke cii bè bannè wè betōmbè kòò bo mbè duó mmudii ò dò nkè mmù mbè duó ndii mònni. ⁴³ Dè bo narike de kóò tōnti tecíètè yiè mbo nwētini dii mònni ke sš nho pí nde kó mutōmmú. ⁴⁴ N di náá mómumu nwe tecíètè yiè mbo bannè de kóò tōnti o kpàti timwó. ⁴⁵ Kè de kóò tōnti yèmmè me ndò nteçíètè yiè nyí wētini mēcā, ke puoti betōmbè benitidaabè nè benitipòbè, ke neinè tinaàyààti kè bè yo nke yò mmenaà. ⁴⁶ Tecíètè yiè mbo wētini de

kóo tōnti í ò bàa dii yiè, ò í dake dii mònni, kòò puoti mediè, nkòò dòò bè dòòrimè benitiyeibe.

⁴⁷ Otònti wèè yé wèè ò baké ò dó dè, ke í dè dòòri, ò bo cúté tiyēiti mediè. ⁴⁸ Wèè tōnti me nyí yé ke dò nhò dòòri dè tu meyi, mbè bo ò puoti kè dè nkēñni, bè duó nwè péu bè bo ò beke péu, bè bannè wè kè dè sū bè bo ò beke kè dè pèèté.

Tecíètè temáà kó metotimè kó tináaḥti
(Wénté Matie 10:34-36)

⁴⁹ N kòtení ke bo wete muhāá mmu kutenkù mieke kè dè nh wóti mù bo cútémè. ⁵⁰ N dò mbè nh ánnè bàtém-mù mow nwe kè dè nh wóti bè bo wè nni nh ánnémè. ⁵¹ Di yèmmè bá ndò ò tóni kunaatí nku kutenkù kuu mmieke, n tóni meyatimè mme. ⁵² N di náá mómumu nwe, kè benitibè bo bènùmmù tecíètè, bè bo toté kè bètāāti nkpannè bédébè, kè bè múnke bè kpànnè. ⁵³ Kè debire cice ndè kpànnè, kè dè ò kpànnè, kòò nitipòkù nkpannè o kóo sapàà, kòò kóò sapàà nhò kpànnè, kòò nitipòkù rkpànnè o còkù, kòò còkù ò kpànnè.

Ti bo mbaàtimè dèè wenni
(Wénté Matie 16:2-3)

⁵⁴ Kè Yesu yíe kénáké ditinni ke dò: Di sš yà diwetiri diyiè yièni kèè bíékè ke dò: Fetafè yóó ni. Kè fè mènke ni. ⁵⁵ Kè kubakù cānku bíékè kó kuyaakù fùute di dò: Kuyiinkù yó mbo, kè kù mènke mbo. ⁵⁶ Meyèmmè mēdémè yembè díndi, dè dòmmè kè di banní tiwetì kó medòmmè nè ketenkè kōme ke né í banní dèè dòòri di mmònni. ⁵⁷ Dè dòmmè kè di í nò nke baàti di màá dèè wenni?

Ti bo ntūnnimè tii bo nè ti kou ti cuokè
(Wénté Matie 5:25-26)

⁵⁸ Nè òmòù kè di mọ́ke timati ke kōri tibeénti, yetoo kè ti tūnte kè di mu nyí tùòke, kòò báá da duó mpòdīsibè, kè bè da kpetinné. ⁵⁹ N da náá mómumu nwe a í yeti deborè ke í yietí tepíítè sɔnte.

Sidowee kó kuduotí do kùò bè kó tináaḥti

13 De kó dimònni kè benitibè mabèe kōtení, kénáké Yesu Pidati do kùò Kadidee kōbe bè kpéí nke sš mbè feu Kuyie nyiwūš ke kù kòù itei, kè bèe bè kùò kè be yiè rñwēnnénè iwūš kōme. ² Kè Yesu bè náké ke dò: Di yèmmè dò nde kó benitibè yei mpèètému Kadidee kōbe tōbè kōme kè deè te kè bè kùà? ³ Biti, n né di náámmu ke tú: Kè di í cèète meborime, di yóó kú bè ku mèè botí nku. ⁴ Di yèmmè dò nSidowee kó kuduotí do do, kényāke bèè nitibè tepíítè nè bèni kó meyi ndo pèètému Sedis-ademmu kōbe tōbè kōma? ⁵ Biti, n né di náámmu ke tú kè di í cèète meborime di bo kú bè ku mèè botí!

Mutie mùù í péi mu kó dináaḥhántiri

⁶ De kó difnkuò kè Yesu bè náké dináaḥhántiri ke dò: Onitì mow weè do fii mmutie o paku mieke, kékōtení ke bo tōù yebe ò me nyí mpèté, ⁷ kénáké wèè bàa kupaku ke dò: Dibenni tãánni ndi mie nkè n kòriní ke bo tōù

yebe bá n yí pèté, kǎ́ mu, mù báá sǎ́nté kéncaari ketenkè. ⁸ Wèè bàa kupaku kòò d̀̀: Okóti yóu mu di mbenni kè m mù ànné tikùti, ⁹ kè dè yèmmè mù yàa peité, kè mù me nyí peité a né mù kǎ́.

Onitipòkù dibɔ̀ pùtínné wè

¹⁰ Teom̀pùtè matè yìè kè Yesu nítiè mbenitibè kutíintouku mieke. ¹¹ Kòò nitipòkù m̀̀u dè bo, kè dibɔ̀ mari ò ta, kòò pùtínné yebie ntepitè nè yèni, bá ò í nɔ nke séiri. ¹² Kè Yesu ò yà kòò nàké ke d̀̀: Onitipòkù n da miekunnemu a m̀̀mmú.

¹³ Ke nɔ̀ nɔ̀ nɔ̀ ò ínkè, kòò p̀̀nkèe séité kénsánti Kuyie. ¹⁴ Kè kutíintouku kóo kóti mieke peike, Yesu miekunnemè omuanti teom̀pùtè yìè, kòò nàké ditínni ke d̀̀: Yewe bo yekù ndi mutímmú kpeye, ñk̀r̀nèni yèè mieke kè bè di miekunko ke yóu teom̀pùtè yìè.

¹⁵ Kè ti Yiè nhò t̀̀h̀né ke d̀̀: Meyèmmè mèdémè yembè d́ndi! Di s̀̀ í mpitè di wǎ́ teom̀pùtè yìè kékote kè ì niinaà? ¹⁶ Onitipòkù yie nwèè né tú Abarahammu kó kubotí kou kè dibɔ̀ ò bou yebie ntepitè nè yèni, dè do í d̀̀ nh ò bouté de kó iwǎ́ teom̀pùtè yìè?

¹⁷ Yesu nàké memme, kè ifeii pí nɔ̀ kprantídèntɔ̀bè, kè ditínni yèmmè ñnaati, ò d̀̀r̀ri tìi dieti kpeí.

Feyoh̀fè nè mutie mùu muuti p̀̀èè de kó medonnimè
(Wénté Matie 13:31-32 nè Mariki 4:30-32)

¹⁸ Kè Yesu yí kébéi nke d̀̀: Kuyie nkpràatiyuu dònne ba? M bo di dònne ba? ¹⁹ M bo yí di dònne feyoh̀fè d̀̀mmè mme, kòò nití s̀̀ fè buotí kè fèe yènni kénáa mmutie diemù nè ibake, kè sinɔ̀ yíè mmu bake ínkè.

Mutie mùu muuti p̀̀èè mu kó medonnimè
(Wénté Matie 13:33)

²⁰ Kè Yesu yí kébéi nke d̀̀: M bo donnenè ba Kuyie nkpràatiyuu? ²¹ Di dònne mutie mùu muuti p̀̀èè mù d̀̀mmè mme kòò nitipòkù s̀̀ mù waá nsámp̀ kékɔ̀renè mupéèyùò nciròò bètáati kéante kè ticootii múúti timɔ̀.

Dibòri dìi m̀̀púri
(Wénté Matie 7:13-14, 21-23)

²² Kè Yesu ñdù nyitié nyehèkè nè sihekési ke kéri ke kɔ̀ri Sedisademmu. ²³ Kòò m̀̀u ò beke ke d̀̀: Okóti benitibè sámp̀ bèe yóo cootáa? Kè Yesu bè t̀̀h̀né ke d̀̀: ²⁴ Yetenko kéta dibòri dìi m̀̀púri, n di náammu kusúku yóo bennému bè bo tamè kényíèke.

²⁵ Tecíètè yìè mbo íté dìi m̀̀nni kékpetínné kápáa, nkè di r̀̀bo ditowaà di bo mbie ndicàù ke tú: Ti Yiè ntí kpeté. Kòò né di nàké ke d̀̀: N yí yé di bohni kèè bíékè. ²⁶ De m̀̀nni kè di ò nàké ke d̀̀: Nè f̀̀ ntíi baa do wènné kédí, kàa dù nyitié nti cèkaràa? ²⁷ Kòò wète ke di nàké ke d̀̀: N yí yé di bohni kèè bíékè, f̀̀utenè m borè d́ndi bèè d̀̀r̀ri meyei. ²⁸ Deh̀de di yóo nkùmmè ke cóa ndi nì, ke wúo Abarahammu nè Isaki nè Sakɔ̀bu nè Kuyie mpããnáanti náambè bemɔ̀u kè bè bo Kuyie nkpràatiyuu mieke kè d́ndi né bo ditowaà. ²⁹ Benitibè it-inímu tipítii timɔ̀ diyè yìèni kè nè di taà kè kɔ̀be

kubakù c̀̀nku bíékè nè kuyóu kɔ̀be ke bo kari Kuyie nkpràatiyuu mieke kédí. ³⁰ Bèmbè bèè t̀̀ ndi m̀̀nni bè bo niité, bèmbè bèè ni di m̀̀nni kè bèè t̀̀nnè.

Yesu do k̀̀temè Sedisademmu mesɔ̀mme

³¹ De kó dim̀nni kè Fadisièbe mabèe kɔ̀tení kénáké Yesu ke d̀̀: Íté die, p̀̀èèté, Edoti d́ kè da kuɔ̀mu. ³² Kè Yesu bè náké ke d̀̀: Kɔ̀tenè kénáké de kó fehããfè † ke d̀̀: M betimu yebɔ̀kè yíè nnè nanke ke miekunko bemɔ̀mbè, diyè tããnni yìè ke yóo deè n t̀̀mmú. ³³ N do nkéɔ̀tému n ce yíè nnè nanke nè diyè teri, ke yé dè í wenni bè bo kuɔ̀mè Kuyie mpããnáanti náantò dihei mari kè dè í tú Sedisademmu.

³⁴ D́ndi Sedisademmu ei kɔ̀be bèè k̀̀u Kuyie mpããnáanti náambè, ke buoti Kuyie ntɔ̀mbè yetãrè. Kuce mede ndi n d́mè kè ndi oke tekote s̀̀ nhokemè te bí bá di í yie? ³⁵ Di ei bo p̀̀nte kénáa ntidobonti, n di náammu di t̀̀nke í yó n yà, kè dè í tú di bo yí dìi yìè: Mesàa nní mbonè wèè kèrini nè ti Yiè nkó diyètiri.

Yesu miekunnemè omuanti teom̀pùtè yìè

14 Teom̀pùtè matè yìè kè Yesu kote Fadisièbe kóo kóti m̀̀u c̀̀ètè ke bo di, kòò nití m̀̀u dè bo ke m̀̀ nke mùúti, ² kè bè nwéi Yesu meɔ̀mmè ke bo yà ò bo ò miekunne teom̀pùtè yìè. ³ Kè Yesu beke ikù wããbè nè Fadisièbe ke d̀̀: Ikù yienaà, ke í yete a bo miekunnemè oniti teom̀pùtè yìè?

⁴ Kè bè ndò nyúóó. Kè Yesu nɔ̀ nɔ̀ nɔ̀ ǹ̀tè omuanti ínkè kóò miekunne, kédúò nkòò p̀̀èèté. ⁵ De m̀̀nni kòò bè beke ke d̀̀: Di mieke kòò m̀̀u m̀̀ke o bire yoo o nããfè, kè dè do d̀̀kè mieke teom̀pùtè yìè, ò báa kote kè dè dènnénaa? ⁶ Bá bè í nna kóò t̀̀h̀né timati de kó tináanti ínkè.

Bèè déúkunko bemáa

⁷ Kè Yesu yà bè d́mè yekàrè ketiyè kè nè nàké dináanhántiri ke d̀̀: ⁸ Kè bè da yu mupotúòmú kó dibanni, báa niité kékari dikari deyikè kperi, kè dè yèmmè bè yu òm̀u kòò da p̀̀èèté. ⁹ Wèè di yu kòò da náké ke d̀̀: Íté kéféi nyie ndikari. De m̀̀nni kàa íté nè ifei, kékote kékari def̀̀nkúò kperi. ¹⁰ Kè bè da yu dibanni, kote kékari def̀̀nkúò, wèè da yu kòò t̀̀̀keni ke da yà ke yí: N népoo, kɔ̀tení kékari deyikè. De m̀̀nni dè bo da déúkunne betɔ̀bè yikè. ¹¹ Wèè déúkunne omáa bè bo ò kékunne, wèè kékunne omáa kè bèè ò déúkunne.

¹² Kè Yesu nàké wèè ò yu ke d̀̀: Kàa yóo yú benitibè mudii a báa yú a népobè a me mbáa yú a tebií, a báa yú a c̀̀ètè kɔ̀be, a báa yú a c̀̀pèetibè bèè m̀̀ke be kperè ke yé bè yóo namèmu ke múnke da yú kè dè nda f̀̀s̀. ¹³ Kàa ànné dibanni, yú bec̀̀ribè, nè tih̀ùti nè yekpíè nnè tiyù̀nti kè dèe di. ¹⁴ Dè bo nda naati ke yé bè í yóo namè kè dè nda f̀̀s̀, Kuyie nkù yóo dè nda yietí bèè wetí bè bo yánté dìi yìè.

† FEHããFÈ Isidayeribe do wúo nfehããfè kuwanwankù kùu cii kunku ke sou, ke né d̀̀ri ke d̀̀ri meyei.

Dináaḥhántírì diì tukúnè wèè yú mudii

(Wénté Matie 22:1-10)

¹⁵ Bèè kàri ke yo nkè be kòò m̀ou náké Yesu ke d̀: Dè nnaati wèè bo di Kuyie nkpàtiyuu mieke.

¹⁶ Kè Yesu ò náké ke d̀: Oniti m̀ou wèè do ànné dibanni ḱyú benitibè péu kè bè bo di. ¹⁷ Mudii bi diì m̀nni kòò t̄ nho kóo t̄nti kòò bo bè yúni. ¹⁸ Bəm̀ou kè bèè peri. Kòò ketiwè d̀: N donté m paku nku ke d̀ kékote ké kù yà, n da báammu n yí yóo na kékotoo.

¹⁹ Kòò t̀ou d̀: N donté inàake nyi tepítè ke d̀ ké ì yáákénè mut̄mmú, n da báammu n yí yóo na kékotoo. ²⁰ Kòò t̀ou d̀: N t̀oté m pokù nwe bàmbà ndèè te kè n yí yóo na kékotoo. ²¹ Kòò t̄ntii w̄etení kénáké t̄c̄t̄t̄è yìè mbè ò náké t̄i. Kè t̄c̄t̄t̄è yìè mmiekee peike kòò náké ot̄nti ke d̀: Kote mecã nyaarè nè dihei kó ice ḱyúni beçiribè nè tih̀ùtì nè tiỳùnti nè yekp̄t̄. ²² Kè d̀èe yíé sámp̄ kòò t̄ntii w̄ete kóò náké ke d̀: Okóti ti d̀̀mu a ȳ nti d̀̀mè kè mefiè nkpaá. ²³ Kè t̄c̄t̄t̄è yìè nyíé kénáké ot̄nti ke d̀: Kote ice mieke nè yeteyo, kàa yà bè, a duó nkè bèè k̄tení kè n c̄t̄t̄èe píe. ²⁴ N da náammu n do keté ḱyú bèè kó dimàà be kóò m̀ou báá di n diiti.

Yesu náké t̄i bèè d̀ kè nhò t̄i

(Wénté Matie 10:37-38)

²⁵ Kè dīnni dieri nt̄ nYesu, kòò w̄t̄t̄e ké di náké ke d̀: ²⁶ Kòò m̀ou d̀ kè n t̄unne, ke í n d̀ kè dè p̄t̄t̄è o cice nè o ȳ nè o pokù nè o bí nè o neí nè o kó bekótibè nè o t̄bè nè o m̀mmu, ò báá na kéntú n kou. ²⁷ Kè wèè í t̄ o dapãt̄i ke n t̄i nhò báá na kéntú n kou. ²⁸ Di mieke we mbo nyóo maá t̄c̄t̄t̄è ke í nketé ke kàri ke bàte o díti ke yà kòò bo na kè t̄e keté kè t̄e dèè. ²⁹ Ò yàà bo p̄út̄t̄è mèè kp̄éi ke í nna ke t̄e dèè kè bè nhò daú ke tú: ³⁰ We ñniti p̄út̄t̄è ke ȳt̄t̄e ò bo deèmè. ³¹ Yáà we ñkpàti bo nk̄ri ke bo dokénè okpàt̄it̄ou ke báá keté kékari ḱwénté ḱyà kòò bo nanè benitibè tekupit̄e (1000), kédokénè ot̄ou wèè m̀ke benitibè sikcupisidé (2000)? ³² Kòò wènté ke báá na, ò t̄ t̄ nyet̄rè nye, kòò kpàti t̄ou kpaá díet̄iri, kòò ò wammúnè kunaat̄i. ³³ Mèè botí nku di mieke kè wèè í yóo ò m̀ke dè dem̄ou, ò báá na kéntú n kou.

Mukókúy mm̀ou fétinne mu naatí

(Wénté Matie 5:13 nè Mariki 9:50)

³⁴ Mukókúy ntú demarè sàarè nde, kè mù né fétinne mu naatí, bè bo mù náríkunne ba? ³⁵ Mukókúy mm̀ou t̄énke í naati bè í mù d̀̀rinè mùmamù, mù keté ke báá yie nkédò tikùti, bè t̄̀ mù útóo ditowaà ndi. Kè wèè m̀ke yeto ke bo keè wèè keè!

Fepièfè fèè feti

(Wénté Matie 18:12-14)

¹⁵ Bedàmpòdc̄ut̄ibè nè benitibè t̄bè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè, kè bèè k̄tení Yesu borè ke bo keè o náant̄i. ² Kè d̀èe yonke Fadis̄t̄e nè ikuó wã̀bè kè bè nnáa mbemàà ke tú: Oniti yie nyie nke c̄ut̄é mufòmmu yeimu yembè ke bè w̄h̄nè kè bè yo.

³ Kè Yesu bè béinnè dináaḥhántírì ke d̀: ⁴ Di mieke we mbo mm̀ke ipe tek̀t̄t̄è (100) kè f̄emàá feti kòò báá yóu sipisiwei nè iwei ìi kpaá kékote fe wammù? ⁵ Kòò fè yà o yèmmè báá narike kòò fè buútè, ⁶ ò fè kònnè diì m̀nni ò báá náké o k̄be ke d̀: K̄tenèní kè ti nyãnku nè diwèi, n yàmu m pièfè fèè do fetaà? ⁷ N di náammu diwèi yó mbo mèè botí k̄inkè onitiyeiwe omàà banté diì m̀nni o yei nke cèète kè d̀èe p̄t̄t̄é sipisiwei nè bèwei bèè yèmmè d̀ mbè wetí kè dè í bè bèkú meceetimè.

Fedífè fèè feti

⁸ Kòò nitipòkù m̀ou m̀ke medít̄ibii ntepit̄t̄è, kè mèmàá feti, ò í c̄u nfit̄irè ke kàá o c̄t̄t̄è, ke wammú weti weti ke yàà mè yànàà? ⁹ Kòò mè yà diì m̀nni ò báá náké o c̄p̄eet̄t̄bè ke d̀: K̄tenèní kè ti nyãnku nè diwèi, n yàmu n difè fèè do fetaà? ¹⁰ N di náammu diwèi yó mbo mèè botí Kuyie nt̄rè onitiyeiwe omàà banté diì m̀nni o yei nke cèète.

Dèbire dèè càke de cice kp̄ati

¹¹ Kè Yesu yíé ḱbéi nke d̀: Oniti m̀ou wèè do m̀ke ibí idéi. ¹² Kòò sámp̄ou náké be cice ke d̀: N cice n duó nha yóo kú kè n tieke dè. Kè be cicee dè mbè toté. ¹³ Kè d̀èe ȳi yewe sámp̄ kòò sámp̄ou fité o kperè bè ò duó ndè, ḱíté nè o díti, kékote dihei détiri kénfòu ò d̀mè, ḱc̄ake o díti im̄ou. ¹⁴ O díti dèè diì m̀nni, kè dikònni dierii tanní de kó dihei, kòò m̀nté ò bo di mù, ¹⁵ kéwaá mm̄t̄mmú dihei yìè mm̀ou borè, kòò ò k̄t̄ nho paku kòò nc̄mmù o f̄nkè. ¹⁶ Kòò níí ndó ḱedi muf̄nkèdiì, òm̀ou me nyí mm̀ou nhò duó. ¹⁷ Kòò tot̄ini o yèmmè ke d̀: N cice kó bet̄mbè t̄̀ dimu ḱȳt̄t̄e, kè mí nné k̄nnè die ndikònni. ¹⁸ M bo ité kékò n cice c̄t̄t̄è kóò náké ke d̀: N cice n yeténèmu Kuyie nke da yeténè. ¹⁹ N t̄énke í mannè a nni ntú a bire, a n d̀̀ a kóo t̄nti. ²⁰ Kòò ité kénk̄nti o cice c̄t̄t̄è.

Ò autóo diì m̀nni kòò cicee ò yàni kè mesémmèe ò pí nkòo cokóo kóò r̄i. ²¹ Kòò biree ò náké ke d̀: N yeténèmu Kuyie nke da yeténè. N t̄énke í mannè a nni ntú a bire. ²² Kòò cice né náké bet̄mbè ke d̀: Cokénè mecã nkét̄út̄éní diyaàbòri sàari, kóò dàt̄inné, kóò únne mumámáá, kóò ànné tineùti. ²³ Tút̄énèní dinaadaà mek̀ù nkperi kékua kè ti nyo nke yãnku. ²⁴ Ke ȳ m bire die ndo kúmèmu ke yãnté, dè do fetimu kè n dè pèté. Mèmmè kè bèè keté kényãnku dibanni nè diwèi.

²⁵ Ke s̄̀ nho kóò po bo kupaku kénk̄ntini ḱekeè be biemmè ke au. ²⁶ Kòò yú ot̄nti m̀ou ḱebeke mùu d̀̀ri. ²⁷ Kòò ò t̄h̄né ke d̀: A nantè t̄è konní, kàa cice kù dinaadaà mek̀ù nkperi, ke ȳ wè t̄e yàmè nè kuk̄h̄naat̄i. ²⁸ Kè Mpo miekee peike kòò yeté mutarimù, kòò cicee yenni ke bo o bámmú kòò ta. ²⁹ Kòò ò náké ke d̀: N da bonè yebie yebie nke pí nha t̄mmú, n yí yete a kpeti mati, a me nyí n duó mbá dèb̄bire, kè m bo kua mí nnè n népobè kè ti ànné dibanni. ³⁰ A bire dèè t̀oté a kp̄ati, ke k̄te ke d̄uti d̄utinè benitipòbè ke ti càke, kè dè konní kàa né de nkù dinaadaà mek̀ù nkperi. ³¹ Kòò cicee ò náké ke d̀: M bire mí nnè f̄̀ nt̄i bo s̄̀, kè m m̀ke dè tú a kperè.

³² Ti do dò nkédòmu dibanni ke yé a nantè tie ndo kúmèmu ke fòute, ò do fetimèmu kè nh ò pèté.

Ti dòmmè kéncii képèté kutenkù kɔbe

16 Kè Yesu náké o tancùmbè ke dð: Tikpàti yìe mmɔu weè do bannè o kóo tñnti mɔu o kpàti kè bèe ò nàké ke dð de yìe nti càari. ² Kòo yú de kóo tñnti kòd náké ke dð: N yo kè bèe tu a caari n kpàti, benke a páte kè n yà a pí mmèè botí mutǝmmú. A ténke í yó mbaa n kpàti. ³ Kè de kòd niti ntoti o yèmmè ke tú: Mutǝmmú yìe nyó m beti kè n yíme? N yí yóo na kékúúti, kè ifei m bonè muyáũ. ⁴ Kòo dð: N yàmu n yóo yíme kè bèe m bèti dii yìe mutǝmmú nni mmɔke bèe bo n cɔuté. ⁵ Ke yúni bèe bannè ò pí nwèè borè mutǝmmú, kébeke oketiwe ke dð: A bannè ide wèè n duý mmutǝmmú? ⁶ Kòo dð: Mekùò ntikánkãnti tekùùtè (100). Kòo dð: Túóté a pátiri kéwãri ke dð tikánkãnti sipísinùmmù. ⁷ Kébeke otù ke dð: A ò bannè ide? Kòo ò náké ke dð: Tiyòti tekùùtè (100). Kòo dð: Túóté a pátiri kéwãri ke dð tiyòti sipísini. ⁸ Kè tikpàti yìe nsãnte de kòd yúókù o cii nkpéi, ke yé kutenkù kuu nkɔbe ciimè be kɔbe ìkè ke pèéte bèe tu kuwenniku kɔbe.

⁹ N di náammu ke tú: Túóténè ketenkè kie nkó tikpàti kéwammúnè di népobè, kè dèe yie nkè tì dèè dii yìe, bè di cɔuté kéinkè di yó mbo de sãã. ¹⁰ Wèè pí ndesãmpórè kè de wenni weè yóo mpí ndedierè kè de wenni, wèè pí ndesãmpórè kè de í wenni wè í yó mpí ndedierè kè de wenni. ¹¹ Kè di í pí nketenkè kie nkó tikpàti kè de wenni, we mbo di duý nti tu timómmɔnti?

¹² Kè di í pí nhotù kperè kè de wenni we mbo di duý ndèè tu di kperè?

¹³ Otñnti mɔu báa na kèntũ mbekpààtibè bèdébè, ò bo ndó yie nkénii nhotù, ò bo ntaunè yie nkéyatènè otù. Òmɔu báa na kèntũ nKuyie nnè idííti.

Benitibè wùó ndè dedierè Kuyie ndè wùó nyisɔke nyi
(Wénté Matie 11:12-13)

¹⁴ Kè Fadisíēbe ke kendaú Yesu, ke yé bèe dómè idííti mediè. ¹⁵ Kè Yesu bèe náké ke dð: Di tú bèe ñ ndɔri bèm-be benitibè ìkè ke dð mbè wenni, Kuyie mme nyému di yèmmè, ke yé benitibè wùó ndè dedierè, Kuyie ndè wùó nyisɔke nyi.

¹⁶ Mɔyiisi kó ikuú nè Kuyie mpããnáãnti náãmbè kó yepáte deè do bo ke yàa kããnnè Isãã kó dimònni. Isãã kó dimònni ndi benitibè kèmmè Tináãnsààti ke maú ke bo ta Kuyie nkpààtiyuu. ¹⁷ Nè memme kéinkè nè ketenkè de bo pèétemè bo ntññè ikuú kó fewãrifè fèmáa bo fetimè.

Yesu nákémmè mupobetimù kpeti

(Wénté Matie 5:31-32, 19:1-9 nè Mariki 10:2-12 nè Odommu 7:2-3)

¹⁸ Wèè bèti o pokù ke túóté otù ò naá nwèè dɔuti dɔutinè wènwè benitipòbè. Kè wèè túóté onitipòkù bè bèti wè ò naá nwèè dɔuti dɔutinè wènwè benitipòbè.

Tikpàti yìe nnè ocìri Dasaa

¹⁹ Oniti mɔu weè do bo ke mɔke tikpàti mediè nke daati tiyaàkpeti, ke bo diwèi mieke, ke yo ndesàarè yewe yemɔu. ²⁰ Kòo cìri mɔu de bo, kè bè ò tu Dasaa, kòd dàáti yemɔu nho kñnti timɔu ke dɔu tikpàti yìe mbòrinù. ²¹ Ke ní ndó kètãnké tikpàti yìe nyo nkè dèè duò, kè simɔv nkòriní ke déú o mu. ²² Kè de kóo cìrii kú, kè Kuyie ntōrèè ò túóté, kékɔtenè Abarahammu borè, kè tikpàti yìe nkú kè bèe ò kunné. ²³ Kè tikpàti yìe nni mbo becírìbè kó dihei, ke fèùri mediè, kéwénté, keyà Dasaa medétimè, kòo bo Abarahammu borè. ²⁴ Kòo pìékè ke dð: N cice Abarahammu! N kuý mmesémmè, kéduú nkè Dasaa pɔtè o nómbii menie nke yàa dúo n nòndenfè, n fèùrimu mediè mmuhãã mmuu mmieke. ²⁵ Kè Abarahammuu ò tèhné ke dð: M bire denteni a do mɔkemè tikpàti ketenkè ìnkè kè Dasaa fèùri, di mmònni kè bè ò òmpunne kàa me ntó fèùri. ²⁶ Difñtiri cūmpuri dii keté ke bo ti cuokè, kòo mɔu dý kékɔtoo di borè, ò báa na, kè di kòd mɔu me ndó kékɔtení ti borè, ò báa na. ²⁷ Kè tikpàti yìe ndò: N da báammu n cice, duý nkè Dasaa kɔte n cìtè. ²⁸ N neí bomu sìnùmmù kòo si náké, kè si báa kɔtení m mè mbo mèè fèúútimè mieke. ²⁹ Kè Abarahammuu ò tèhné ke dð: Mɔyiisi kuý nè Kuyie mpããnáãnti náãmbè páte de bomu, bèe yie ndè yé mmù. ³⁰ Kè tikpàti yìe ndò: N cice Abarahammu, bèe ku, kè be kòd mɔu kòtoo ke bèe náké, bèe yóo yiemmu kéceete. ³¹ Kè Abarahammuu ò náké ke dð: Kè bèe í yie mMɔyiisi kó ikuú nè Kuyie mpããnáãnti náãmbè páte kpeti, bá kè becírìbè kòd mɔu yãnté ke bèe náké bèe í yóo yie.

Yesu náké tì mecíémmè ìnkè

(Wénté Matie 18:6-7, 21-22, 17:20 nè Mariki 9:42)

17 Kè Yesu náké o tancùmbè ke dð: Dèè bo nte kòo nitii dɔv meyei ndè í yóo paà, wèè né bo nte kòo tɔv dɔv meyei nde yìe mbo yà. ² Kè bè ò dùú nditári dieri ke dootóo dàméèri mieke de ñtññè ò bo bɔmmè besãmpóbèe bie nkóo mɔu meyei mmieke. ³ Nda kenè! Kàa kou càarè ke banté o càarimè a ò cìtè. ⁴ Kòo da càarè kuce mèyiekè diyè dimáa mieke, ke kòriní ke da múz mecíémmè, hícìenko we.

Yesu dònnenèmmè metákùmmè feyohfè

⁵ Kè Yesu tōrèè ò mɔv ke dð: Ti Yiè nha ti yíe metákùmmè. ⁶ Kè Yesu bèe náké ke dð: Kè di do n tã bá kè de mmannè feyohfè di bo na kénáké mutie muu nke dð: Uuté a mè mborè kédo dàméèri mieke kè mùu yie ndi yé mmù.

Otñnti nè o yìe

⁷ Di mieke kòo mɔu mɔke otñnti kòd kùúti yoo ò cēm-mù o wũs ke konní kupaku ò bo ò náké ke dð: Yàa kari kèdià? ⁸ Ò báa ò náké ke yí: Bénne kédeè kéceete a yààti kètɔnni kè n duý nkè n di kédeè kàa né na kèdià? ⁹ Ò bo sãnte otñnti wènwè ò pí mèè kpéi mmutǝmmú ò yé nwèè pímmàà? Óv! ¹⁰ Di kperè me ndò nkè di pí mbè

di duş mmù tōmmú ke dèè di dō: Ti tú betōmbè mbe cēnke ke pí mmutōmmú ti do dō nképi mmù.

Yesu miékunnemè yekùò ntepiítè

¹¹ Kè Yesu nkōri Sedisademma, kēpēētē Sammarii nè Kadidee de tenkè m̀anku, ¹² k̀éntati dihei mari kè yekùò ntepiítè k̀éténí k̀émaa nkécómmú, k̀epīēkè ke dō:

¹³ Okóti Yesu, ti kuş mmesémmè!

¹⁴ Kè Yesu nyè wúó, kè yè nàké ke dō: Kōtenè kébenke dimàà ikuş nùbè.

Kè yè nkérimieté. ¹⁵ Be miēke kòo m̀au ya ò miētémè k̀éwētē k̀epoo nho nacēfōtè k̀énwētini Yesu borè k̀énsānti Kuyie, ¹⁶ ke yàà nínkóo Yesu ìkè, kòò dounnè mutōmmú. Sammarii kó dihei kou do nwe.

¹⁷ Kè Yesu ò beke ke dō: Dim̀au di í miētáà? Betōbè bewei né bore? ¹⁸ Be kòò m̀au í ẁetení, f̀ş nhopòò, kè f̀ş m̀áà ẁetenáà? ¹⁹ Kédeè kòò nàké ke dō: Íté k̀ékò, a t̀ákumè da deetému.

Yesu ẁetinimè kó tináanti

(Wénté Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ Kè Fadisīēbe beke Yesu ke dō: Kuyie nk̀p̀àatiyuu yóò buoté ōmm̀nni? Kè Yesu bè t̀ēhné ke dō: Kuyie nk̀p̀àatiyuu í yó nk̀erini ke fei kè bè di wúó. ²¹ Bè í yóò yí di bo die nyoo cie, Kuyie nk̀p̀àatiyuu bomu di cuokè.

²² Ò dèè memme k̀énáké o tancùmbè ke dō: Yewe k̀erini mu di yóò wammú yèè miēke di bo yàmè Onitibire bá diyèè dimàà di me mbáà dè yà. ²³ Kè bè di náá nke tú: Ò bo die nyoo cie. Di báá kè k̀ote, di bá ndeiti de bíkè. ²⁴ Fetafē ō m̀ítémè kè dèè wenkoo ku nwetim̀anku nè kutèkù Onitibire kó diyèè dè yó mme ndò. ²⁵ Onitibire né dō nkéketé k̀éf̀éútému mediè nkè di mm̀nni k̀obe ò yete. ²⁶ Dè do d̀ò m̀èè botí Ǹwee kó dim̀nni, dè yóò me ndò Onitibire bo nwētiní dii m̀n-ni. ²⁷ Benitibè do yommu ke yš nke puokú, ke yenkú, kè Ǹwee yà tannè bàtòò, kè fetadiefē kōtení, kè bè kùò bem̀au. ²⁸ Dè do d̀ò m̀èè D̀oti kó dim̀nni dè yóò me ndò. Benitibè do yommu ke yš, nke do nke fiiti, ke buoti, ke maà. ²⁹ D̀oti né yè dii m̀nni Sodōmmu, kè muhãà nnè muhãp̀òp̀uò kè dèè cúténí k̀éinkè, kè bè kùò bem̀au. ³⁰ Dè yóò me ndò Onitibire bo nk̀erini dii yie nè de kpeti.

³¹ De yie kè dè s̀ş nwèè bo kud̀ankù ò báá yí ò bo cúténí kudieku ke túóté o k̀ere. Kè dè s̀ş nwèè bo kupaku ò báá kò nteciētè. ³² Di báá yè nti do t̀ùkeni D̀oti pokù. ³³ Wèè bo ndú kédetè o f̀õmmu ò bo mù f̀étinne, kè wèè mù f̀étinne n k̀epi kòò mù deeté. ³⁴ N di náámmu de kó keyènkè benitibè bèdébè bo ndú didú dimàà, kè bèè túóté omáà ke yóu otò. ³⁵ Benitipòbè bèdébè bo nwē nke naà nkè bèè túóté omáà ke yóu otò. [³⁶ Benitidaabè bèdébè bo nwē nke kúúti kè bèè túóté omáà ke yóu otò.] ³⁷ Kè Yesu tancùmbèè o beke ke dō: Ti Yiè ndè yóò d̀ò ōnde? Kòò bè t̀ēhné ke dō: Decirè duş dè, timanc̀onti yóò de ntíi.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke ti k̀nti báá yārike

18 Kè Yesu ndú kè bè benke be dōmmè k̀émbáà nKuyie nsáà kè be k̀nti báá yārike, kè bè nàké dináanhántiri ke dō: ² Obeenti m̀au wèè do bo dihei mari, bá ò í ndé Kuyie, nhò me nyí mboti òm̀au kpeti. ³ Kòò kúpokù m̀au bo de kó dihei k̀enkōri wèè beenti borè kòò báá nke tú: Ti púté mí nnè n k̀rantidèntò, ⁴ k̀enyetiróo kè dè mboní kòò beenti dō: Bá n yí me ndémè Kuyie ke í boti òm̀au kpeti, ⁵ m bo teennè we nkúpokù kòò c̀utè o k̀ere ke bá nkōriní sáà ke n k̀ōn-nè.

⁶ Kè ti Yiè mbéi nke dō: Keènè de kòò beenti yeiwe yí mù. ⁷ Di yèmmè né do nKuyie mbáá teenè ku k̀obe bèè kuş nkeyènkè nè kuyienaà? Kù báá c̀ute kù bo bè teen-nè. ⁸ N di náámmu kù bo bè teennè bàmbà. Onitibire né bo nwētiní dii m̀nni dè bo ns̀ş mbenitibè kraá ke dè t̀áà?

Fadisīē nè odàmpòdcutiwè bè báámmè Kuyie

⁹ Kè Yesu náké dináanhántiri teri bèè yèmmè do mbè wenni, ke senku betōbè be k̀epi nke dō: ¹⁰ Benitibè bèdébè beè do ta Kuyie nciētè ke bo bántè Kuyie. Kòò m̀au tu Fadisīē, kòò t̀u tu odàmpòdcutiwè. ¹¹ Kè Fadisīē ncómmú ke báá nKuyie nke tú: Kuyie n da s̀an-ti n yí d̀onnè mè betōbè bèè tú beyóòbè, bèè í d̀wōri a d̀mè, bèè d̀uti d̀utinè betōbè, n da s̀anti n yí d̀on-nè mè odàmpòdcutiwè yie. ¹² Nh ōş bou dinùù kuce mèdémè ndi seménni miēke, ke duş n k̀ere dem̀au kó meyaatimè tepiítè. ¹³ Kòò d̀ampòdcutiwè ncómmú mek̀p̀émmè ke s̀i ke pí nho c̀inc̀inni ke tú: Kuyie, nha n kuş mmesémmè mí nhonitiyie! ¹⁴ Kè Yesu dō: N di náámmu de kóo niti do k̀nti kè Kuyie nhò wénk̀unne-mu, kù me nyí nwénk̀unne Fadisīē, ke yè wèè bo ndéúkunko omáà, Kuyie mbo ò k̀ék̀unne, kè wèè k̀ék̀unne omáà kùò ò déúk̀unne.

Bè do k̀rinnimè ibi Yesu borè

(Wénté Matie 19:13-15 nè Mariki 10:13-16)

¹⁵ Kè benitibè nkōrinè ibi Yesu borè kòò bo ò k̀áké, kòò tancùmbè nyi bèti. ¹⁶ Kè Yesu ò yúni ke béi nke dō: Yóunè kè ibi nkōriní m borè bá nyi bètinè ke yè Kuyie nk̀p̀àatiyuu bomè bèè ò d̀onnè be k̀epi nke. ¹⁷ N di náá mm̀õmmu nwe kòò niti í c̀utè Kuyie nk̀p̀àatiyuu debire kōme o báá di ta.

Odapàà ntikpàti yie

(Wénté Matie 19:16-30 nè Mariki 10:17-31)

¹⁸ Kè Sifube kòò niùti m̀au beke Yesu ke dō: Okóti s̀àwè, n d̀ò nkédò ba k̀epétè muf̀õmmu mùò bo sáà. ¹⁹ Kè Yesu ò beke ke dō: Ba nte kàa n tú osàwè? Òm̀au í wenni kè dè í tú Kuyie mmáà. ²⁰ A yèmu ikuş ì tu a báá duónè a pokù yoo a d̀u ò tú wè a báá kuş oniti, a báá yúúkú, a báá souté k̀écaàrè a kou t̀u yètirì, ndé a cice nè a yš. ²¹ Kè wèè nitii ò t̀ēhné ke dō: N dè d̀õmu dem̀au nè m bíkèmbènti miēke. ²² Kè Yesu ti kèè kòò nàké ke dō: Dèmarè kraá ke da d̀õnnimu, k̀ote k̀éfitè a

mɔke dɛ demɔu, kɛpãmmú beɕĩribɛ idíítí, a bo pété kɛĩnkɛ kó tikpàtì, kékɔtení kɛ n tũnnɛ!

²³ Ò kèè diì m̀nni de kó tináahti kòo yèmmèe caàrè ke yé ò do mɔkemè tikpàtì mediè. ²⁴ Kè Yesu yà o yèmmè caàrè mè ke d̀: Dè yóumu tikpàtì yembè bo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke. ²⁵ Dè yóunèmu tikpàtì yiè nhò bo tamè Kuyie nkpààtiyuu ke p̄ɛt̄t̄e yòyó bo tamè feyárifè kó mefiè.

²⁶ Bèè dè bo kè bè d̀: Kè dè d̀ m̀memme we mbo na kécootè? ²⁷ Kè Yesu bè t̄ɛh̄né ke d̀: Dèè yóunè benitibè dè í yóunè Kuyie. ²⁸ Kè Pierii ò nàké ke d̀: Nte ti yóumè demɔu ke da tũnnɛ. ²⁹ Kè Yesu bè nàké ke d̀: N di náa mm̄mmuɔ nwe, kòò m̀u yóu o c̄t̄t̄è nè o pokù nè o ȳf̄ũ̄ kɔbe nè o yembè nè o bí Kuyie nkpààtiyuu k̄p̄éí ³⁰ ò yóó p̄t̄t̄mu meborime miè mmieke kè dè ns̄, k̄p̄t̄t̄e mufòmmu mùu bo s̄ã meborime mèè kpaaní me mièke.

Yesu nàké mè ò yóó kúmè k̄ȳánt̄e

(Wénté Matie 20:17-19 nè Mariki 10:32-34)

³¹ Kè Yesu yú o tanc̀umbè tepítè nè bedébè kè bè nàké ke d̀: Ti k̄ri Sedisademmu kè Kuyie mp̄ãnáahti náam̀bè do w̄ari ti Onitibire k̄p̄éí nkè t̄i bo d̀. ³² Bè bo ò pí nkéduú mbèè í t̄u nKuyie, kè bè nhò daú, koò s̄ã, koò s̄u tinónt̄ũt̄i, ³³ kòò puotí yedá, kédeè kòò k̄u, diyè t̄ãnni yiè kòo ȳánt̄e.

³⁴ O tanc̀umbè me nyí mbanté ò bè náa nti kè t̄i mbè s̀u, bè í mbanté ò tú mù.

Yesu wéimmè kuyũ̀nkù makù Sedikoo

(Wénté Matie 20:29-34 nè Mariki 10:46-52)

³⁵ Yesu t̄ónnè diì m̀nni Sedikoo kè kuyũ̀nkù makù k̄ari kuce nùu ke m̀ú, ³⁶ kékeè dit̄nni p̄nkémè kébeke mùu d̀d̀ri. ³⁷ Kè bè d̀ Yesu Nansareti kou weè p̄nké. ³⁸ Kè k̄u p̄ĩkè ke d̀: Yesu Dafiti kó debire n kuú mmesém̄!

³⁹ Bèè ni deyìkè kè bè nkù kpànnè ke tú k̄u c̄t̄kè, kè k̄u né d̄ke p̄ĩkè ke d̀: Dafiti kó debire n kuú mmesém̄!

⁴⁰ Kè Yesu cómm̄ k̄éduú nkè bèè k̄u yúní, kòò k̄u beke ke d̀: ⁴¹ A d̀ n da d̀ ba? Kè k̄u d̀: Okóti, n d̀ k̄éwént̄mu. ⁴² Kè Yesu k̄u nàké ke d̀: Wénté, a t̄ákumè da deet̄mu.

⁴³ Kè k̄u p̄ãnk̄e wénté k̄t̄ũnn̄e Yesu k̄énsãntí Kuyie, kè dit̄nni ò yà k̄énsãntí Kuyie.

Sasee kó muceetimu kó tináahti

19 Kè Yesu ta Sedikoo heì k̄emp̄nké. ² Kè bedàm̀pòc̄utibè kóo kóti m̀u dè bo, kòo yètiri tu Sasee, kòò m̀ke o k̄p̄ere mediè. ³ Kòò nd̄ k̄éyà bè tu wè Yesu, ò me nyí nna nè dit̄nni, ke yé ò tumè onit̄k̄up̄uwe. ⁴ Kòò coké k̄eniit̄e, kédeke mutie mamù ke bo na, kè Yesu mp̄nké kòò ò yà. ⁵ Kè Yesu tuɔkoo deborè k̄éb̄út̄e ke d̀: Sasee cút̄ení mecã! N d̀ nkébat̄e a c̄t̄t̄è nte yie.

⁶ Kè Sasee cút̄ení mecã nkóo c̄ut̄énè diwèi. ⁷ Kè benitibèè dè yà k̄ennáa nke tú: Ò k̄t̄e ke bat̄e onitiyei-we c̄t̄t̄e.

⁸ Kè Sasee ncómmú ti Yiè nyìkè koò náa nke tú: N Yiè m bo duú n kp̄ati kó dikéè beɕĩribè. Kè n do souté òm̀u ke di o k̄p̄ere, m bo dè nhò yietí k̄én̄j̄ nkuce m̀nàa.

⁹ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Kuyie ndeet̄mu te n̄t̄t̄e k̄obe yie, ke yé Sasee t̄umè Abarahammu yaábire.

¹⁰ Onitibire k̄tení ke wanti bèè feti bèmbe ke bo bè deet̄e.

Bet̄ombè bè do totí bè idíítí be kó tináahti

(Wénté Matie 25:14-30)

¹¹ Kè Yesu t̄ónnè Sedisademmu kè benitibè yèmmè ndò Kuyie kp̄àtiyuu aut̄e ke bo tuɔkení, kòò bè nàké dináaht̄irí mari ke d̀: ¹² Tekp̄àtibite matè teè do iti k̄enk̄ri dihei d̄t̄irí, kè bè bo ò pí ntikp̄ati kòo w̄t̄ení.

¹³ Ò iti diì m̀nni k̄éyú o t̄ombè kè bè duú mbá wè idíítí mediè nke d̀: M̄peinkonè i kè nní nw̄t̄iní. ¹⁴ O ei k̄obe me nyí nhò d̀, kòò it̄e kédeè kè bèè t̄nko benitibè kè bèè nàké de kó dihei kóo kp̄àti ke d̀: Ti í d̀ onit̄i yie nni nt̄u ti kóo kp̄àti.

¹⁵ Kè bèè ò pí ntikp̄ati kòo konní k̄éyú bet̄ombè ò sòò duú mbè idíítí ke bo yà bè ò pei mmèè botí. ¹⁶ Kòò keti-wèe k̄tení ke d̀: Okóti, nte a sòò n duú nyì d̄t̄í, né nte m pei nyi kuce tepítè. ¹⁷ Kòò kp̄àt̄ii ò nàké ke d̀: N da p̄ns̄irí a tú ot̄nti s̄àwè nwe, wèè pí ndesãmp̄rè kè dè wenni, nè de k̄p̄éí m bo da duú nyehèkè tepítè k̄a nyè baké. ¹⁸ Kòò dérii k̄tení ke d̀: Okóti, nte a sòò n duú nyì d̄t̄í, né nte m pei nyi kuce m̀n̄mm̄. ¹⁹ Kòò kp̄àt̄ii ò nàké ke d̀: Baat̄e yehèkè yènn̄mm̄. ²⁰ Kòò t̄uɔu k̄tení ke d̀: Okóti nte a d̄t̄í, n yi p̄ũmm̄ kes̄n̄ne.

²¹ Kuf̄waá nkuu sòò m pí ke yé a t̄umè onitiy-onkuwe, kè tóu a í d̄u ndè, ke k̄ũ a í buɔt̄i dè. ²² Kòò kp̄àt̄ii ò nàké ke d̀: Ot̄nti yeiwe n yóo da bekenè a béi nt̄i ònkè nke, a do yé ke do n tú onitiy-onkuwe ke tóu n yí d̄u ndè, ke k̄ũ n yí buɔt̄i dè. ²³ A t̄u nnè na nd̄u n d̄t̄í ted̄it̄ic̄t̄t̄e mièke kè n na nw̄t̄iní ke s̄ nyi peit̄e kè n túót̄e, k̄t̄uót̄énè ò peit̄e. ²⁴ Kè Yesu deè k̄énaké bèè dè bo ke d̀: Fietenè idíítí n sòò ò duú nyi k̄éduú nwèè k̄p̄eyi peit̄e kuce tepítè. ²⁵ Kè bèè ò t̄ɛh̄né ke d̀: Okóti, ò die nke m̄kem̄u idíítí kuce tepítè. ²⁶ Kòò kp̄àt̄ii bè nàké ke d̀: N di náamm̄u wèè m̀ke bè yóo we nyíé, kè wèè k̄pa bèè fiete desãmp̄rè ò m̀ke dè. ²⁷ Kè n kp̄ant̄id̄en-t̄obè bèè do í d̀ n di tikp̄ati pímm̄unní be, kè bè k̄u die n yìkè.

Yesu k̄rimè Sedisademmu

(Wénté Matie 21:1-11 nè Mariki 11:1-11 Isã 12:12-19)

²⁸ Yesu nàké memme kédeè, k̄ékét̄e, kè dit̄nni nhò t̄u nkòò k̄ri Sedisademmu. ²⁹ Ò t̄ónnè diì m̀nni Betifasee nè Betannii Odif̄è t̄ari také, k̄t̄ũ nho tanc̀umbè bedébè ke d̀: ³⁰ K̄tenè dihei, diì me mbo ti ònkè, di bo yà disãmmarimb̄ii, òm̀u mu nyí dèke di, kè di p̄it̄í, kè di di p̄it̄e k̄ék̄t̄enèni. ³¹ Kòò m̀u di beke ke ȳ: Dè d̄mm̄e kè di di p̄it̄irí? Di ò nàké ke d̀: Ti Yiè nweè di d̀.

³² Kè bèe kote kénssí ndè mènke do nhò do bè nàké ke yèmmè. ³³ Kè bè ndi pítírí, kè di yembèe bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di pítírí disāmmarimbii? ³⁴ Kè bèe bè tēhñé ke dò: Ti Yiè nwee di dó.

³⁵ Kè bèe di kòtenèní Yesu borè kédátínné be yààti di ínkè kòo deke. ³⁶ Kè bè nnenkù be yààti kuce ínkè kòo kèrí. ³⁷ Bè tōónnè dii mōnni Sedisademmu kéncuti Odífíè tārì, kè diwèii pí nho tancòumbè kó ditínni dimou kè bè hídiè nke píèkù ke sántí Kuyie mbè yà tii dieti kpéi nke tú: ³⁸ Ti da sántí, mesàà ní mbonè fí nwèè kèríni nè ti Yiè nkó diyètiri, kunaatí mbo kéínkè, kè Kuyie nyètiri hídeu nè kéínkè miekoo.

³⁹ Kè Fadisíèbe mabè bo ditínni mieke ke nàké Yesu ke dò: Okóti duú nkàa tancòumbèe cíéké. ⁴⁰ Kè Yesu bè tēhñé ke dò: N di náámmu kè bè cíéké yetārè bo píèké ké n sānte.

Yesu kuómme Sedisademmu ei kpéi

⁴¹ Ò tōónnè dii mōnni Sedisademmu ei ké di yà kékuú nke dò: ⁴² Sedisademmu kàa do mbanté Kuyie nda dónè kùu naatí, a me nyí banté, dè kpaá ke da sōrinè-mu yíe. ⁴³ De kó yewe kpaanímu kàa dootitòbè bo da cētinne ke da pénné kudoókoti ke da éúté tipítiti timou, ⁴⁴ képōnte a ei bá bè báá súú nditári mari kè di nnónke diteri ínkè, kékuu a nitibè bemou, ke yé a í bantémè Kuyie nkòteni dii mōnni ke bo da deeté.

Yesu bètimè bepotambè Kuyie ncíètè

(Wénté Matie 21:12-17 nè Mariki 11:15-19 nè Isāā 2:13-22)

⁴⁵ Kè Yesu ta Kuyie ncíètè kémbeti bepotambè, ⁴⁶ ke bè nàa nke tú: Ti wārimu ke tú: Bè bo nyu n cíètè ke tú mubáammu kpete. Kè dínidi né tè dōò beyóóbè kó dis-òri.

⁴⁷ Kè Yesu mbe tiè nyewe yemou Kuyie ncíètè mieke, kè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè nè Sifube kó bekótibè kè bè nwanti ke bo ò kùu. ⁴⁸ Bè me nyí nyà bè bo yímè ke yé benitibè bemou do kémémumè ò tié nnè be yèmmè memou.

Bè do bekemè Yesu o wērímu bonní dè

(Wénté Matie 21:23-27 nè Mariki 11:27-33)

20 Kè Yesu rítiè mbenitibè Kuyie ncíètè mieke ke bè nàa nTináahsààti, kè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè nè Sifube kó bekótibè, kè bèe kōteni diyie mari, ² kóò beke ke dò: Nè ìmmu wērímu mmu a dōorimè die? We nduú nkàa dè dōòri? ³ Kè Yesu bè tēhñé ke dò: M múnke yóò di beke timati nti. ⁴ We ndo tōnni Isāā kòo nhāā bàtémumù? Kuyie naa, kè benitibè?

⁵ Kè bè nnáa mbemáà ke tú: Kè ti yí: Kuyie nkuu ò tōnni ò bo yí: Ba nképí né te kè ti í ò tá. ⁶ Kè ti me nyí: Benitibè bèè ò tōnni. Bè bo ti búótí yetārè kékuu, ke yé benitibè bemou yémè Isāā tùmè Kuyie mpāānānti náāntò nwe.

⁷ Kè bèe ò tēhñé ke dò: Ti í yé wèè ò tōnni. ⁸ Kè Yesu dò: M me mmúnke báa di nàké nè mùu wērímu mmu n dè dōòrinèmmè.

Betōmbè yeibe kó medonnimè

(Wénté Matie 21:33-46 nè Mariki 12:1-12)

⁹ Kè Yesu yíe bè ké nàké dináahhántiri mari ke dò: Onitì mou wèè do fiikú detie, mbè dōòrinè dèè kó yebe menaà, mbè tùmè diféè, kébanne betōmbè, kékote kupòòkù kémōnte. ¹⁰ Yetebe bi dii mōnni, kòo tō nho tōnni bèè bàa kupaku be borè, kè bè bo ò duónko o kó yetebe. Bèè bàa kupaku kè bèe puotí otōnti kóò bèti o ncu sitetiri. ¹¹ Kòo yíe kētō nhotōnti tōu, kè bèe ò puotí kóò sāmúmú, kóò bèti o ncu sitetiri. ¹² Kòo yíe kētōnko otāānwè kè bèe ò puotí kékoute koute kóò bèti. ¹³ Kè kupaku yiè ndò: N né bo yímè? Ke yóu ke dò, m bo tō m bire mómmōnde kè dè yèmmè bè bo dè depe. ¹⁴ Bèè bàa kupaku bè yaní dii mōnni o bire ke né nàké bemáà ke dò: Ntenè wèè yóò tieke kupaku, ti ò kùōnè ké kù tieke, ¹⁵ kóò pí nkéyennè kupaku mánku kékuu. Kè Yesu dò: Kupaku yiè mbo bè dōò ba de mōnni? ¹⁶ Ò bo kōteni kékuu de kó benitibè kéānné betōbè o paku.

Bè kèè dii mōnni de kó tináānti ke dò: Kuyie mbáá dè tōní! ¹⁷ Kè Yesu bè wèhnté kébéi nke dò: Kè tii né wāri ke tú:

Bèè maà bè dootóo dii tārì, dii naá ndipūú kó ditári, ti benkú ba?

¹⁸ Wèè bo do de kó ditári ínkè ò bo kéété kéété, kè di do wèè ínkè dii ò nante nante.

Ti bo duómme Sesaa o kperè kéduú nKuyie nku kperè

(Wénté Matie 22:15-22 nè Mariki 12:13-17)

¹⁹ Kè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè nwanti ke bo pí nYesu ke né yote ditínni. Bè do bantému ke dò nYesu ānté bembe de kó dináahhántiri. ²⁰ Kè bèe tāāté benitibè kè bè ndò mbè tu benitisàābè ke bo díi nYesu, kéyà bè bo ò píñnè o náānti mieke kéduú kùmandáà.

²¹ Kè bèe ò beke ke dò: Okóti ti yému ke dò nha tú wèè náa ntímōmmōnti ke tiè nweti weti, ke í yíèkù òmōu bá kòò tu wè ke benkú Kuyie nkó kuce ke tū ntímōmmōnti. ²² Dè wenni ke dò ntí nyieti dārpòò okpààti diewè wèè bo Odommāà, kè ti bá nyieti?

²³ Kè Yesu banté bè dómè kóò díi nke dò: Benkenè fedifè fēmáà kè n yà. Kè bèe ò duú nkòo bè beke ke dò: ²⁴ We nte diyuu dii nnè diyètiri dii ndèè wāri fe ínkè? Kè bèe ò tēhñé ke dò: Sesaa, okpàatidiewè wèè bo Odommū.

²⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Duónnè tūnké Sesaa o kperè, kéduú nKuyie nku kperè.

²⁶ Kè dèe bè di bè í nyà bè bo ò píñnè ti benitibè iikè, kéyóu ke dò yúóó.

Dipopuò í bo kéínkè

(Wénté Matie 22:23-33 nè Mariki 12:18-27)

²⁷ Kè Sadiusíèbe bèè í yie mmukúkéyántimù bomè, kè bèe kōteni Yesu borè kóò beke ke dò: ²⁸ Okóti, Mōyiisi kó ikuú tú kòo nitì ku ke yóu o pokù bá debire í bo, o nanteè ò tūóté kòo peité ibí kè ii sōtè wèè ku o cíètè. ²⁹ Kè diyōfūš mari kōbe né mbo bèyiekè, kòo ketiwèe puoke kékú bá debire í bo. ³⁰ Kòo nantèe tūóté de kóo kúpokù

ke múnkee kú, bá debire í bo. ³¹ Kè bè mme nh̄ ke yàa tuɔkenè oyienwè bá debire í bo. ³² De kó difɔnkúò kè de kóo nitipòkúu kú. ³³ Mukúkéyántímù yìè be we nyóó nte de kóò nitipòkù, bemɔu bè me nhò puokemèmu.

³⁴ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Di mmònni kó benitibè puokúmu ke yenkú, ³⁵ bèè bo mmànnè kéta meborime mèè kpaaní, bèè yóó yánté kéta meborime pammè mieke bè í yóó mpuokú bè me nyí yóó nyenkú. ³⁶ Bè tēnke í yóó kú, bè yóó ndònnè Kuyie nt̄rè nye, kéntú Kuyie mbí, ke yé bè kúmèmu ke yānté. ³⁷ Kè tì tu mukúkéyántímù kpeti. Mɔyisi do béimmu ò yà dii m̀n-ni difāpèu kè di c̀ú nkòo yú Kuyie nke d̀: Kuyie, Abarahammu nè Isaki nè Sakɔbu bè t̄u nkú. ³⁸ Kuyie nyí tú becírìbè kɔku ke yé kunku borè bè í kúmè.

³⁹ Kè ikuú wāābè mabèe béi nke d̀: Okóti a nàké kè dè wenni.

⁴⁰ Bè tēnke í ndàátí koò beke tìmatì.

Yesu Odétiwè nè dafiti

(Wénté Matie 22:41-46 nè Mariki 12:35-37)

⁴¹ Kè Yesu bè beke ke d̀: Benitibè bo yíme ke d̀ Kirisi tú Dafiti yaàbire? ⁴² Dafiti mómmu do béimmu Yesāā mpátiri mieke ke d̀: N Yiè nKuyie nnákému n Yiè nke yí: Ñkari m bakú you. ⁴³ Kè n yàa da duónnè a kprantídèntòbè kàa bè c̀ùti. ⁴⁴ Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, nho Yiè mbo yíme kēwēte kéntú o yaàbire?

Yesu nàkémmè benitibè ke tú bè ndake ikuú wāābè kpréi

(Wénté Duku 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

⁴⁵ Kè benitibè bemɔu nkémmú Yesu náahtì, kòo náké o tanc̀umbè ke d̀: ⁴⁶ Daatenè ikuú wāābè kpréi bèè ÿ ndó kénhā yeyaàbòrè dieyè ke centi kè benitibè bo mbè d̀ú nke bè sántí yaàrè mieke, ke ÿ ndó yekàrè deyìikè kpeye titiintouti mieke nè yekàrè kètiyè yebaa mmieke. ⁴⁷ Ke fekú bekúpòbè kperè, ke ÿ mbáá nKuyie nkè dèe mɔnte, ke bo ndò mbè wenni, Kuyie mbo bè bekénè kè dè ncáá nke yòu mediè.

Okúpoçiri kó dipānni

(Wénté Mariki 12:41-44)

21 Kè Yesu mbo Kuyie nc̄iētè mieke, kēwénté keyà tikpàti yembè pāmmè Kuyie nyidiítì ke āā ndibuu mieke, ² keyà okúpoçiri m̀u pāmè medítibii mēdémè mèè í t̀ùke dèmarè. ³ Kè Yesu béi nke d̀: N di náa mmómmu nwe okúpoçiri yie nweè ānnè kè dè pēētè betòbè bemɔu. ⁴ Ke yé betòbè āāmè ke suɔmmu mediè, wenwe nè o c̀ti mieke kòò ānnè ò do m̀ke ì ke bo dinè.

Yesu nàkémmè Kuyie nc̄iētè kó mupòmmù kpréi

(Wénté Matie 24:1-2 nè Mariki 13:1-2)

⁵ Kè Yesu tanc̀umbè mabè nnáá Kuyie nc̄iētè maá mèè botí nè yetārè wenniye nè bè pāmmú tìi sātì te kpréi. ⁶ Kè Yesu be nàké ke d̀: De kó yewe kpaanímu, kè di mè nwúò ndè, ditāri marì í yó nkpaá nónké diteri ìnkè de m̀u dè bo duó.

Yesu nàkémmè o wētimù kpréi

(Wénté Matie 24:3-14 nè Mariki 13:3-13)

⁷ Kè bèe beke Yesu ke d̀: Okóti dè yóo tuɔkení ÿm-mònni? Ti yóo yà ba kébanté ke d̀ ndè auténi? ⁸ Kè Yesu bè tēhné ke d̀: Nyénè kòò m̀u báá di souté ke yé benitibè péu kɔrinimè ke yóo nsou nke tú bè tu Kirisi, dè t̀ùkenimù ke dèè, di báá bè t̀unne. ⁹ Kè di kèè dii m̀n-ni kè bè náa mmudoò kpréi nnè tikpàti kó mufèè, kufɔwáá mbáá di pí, deè d̀ nkéketé kètuɔkení, dè né mu nyí yó ntú kumànkú.

¹⁰ Ku m̀botí bo ité kénkprannè kutekù, kè di ñkpràtiyuu ité kénkprannè diteri. ¹¹ Kè ketenkè nsanti mediè nkè mumɔmmú yeimuu tanní tipítì timɔu nè yekòbè kè dèmarè yeire ndɔɔri kéinkè nè yebenkùye cànyè. ¹² Bè yóo keté ke di pímmúmu, ke di féù, nke di kɔtenè titiintouti, ke di kpréinné, ke di duó mbekpràtibè nè kumàndáábè di tú mèè kpréi n kɔbe. ¹³ Nè mèè mieke nke di yóo namè ké bè nàké n kpréi. ¹⁴ Nyénè ke níí báá niitè kénwáá ndi bii yóo náké tì keyè. ¹⁵ Ke yé m̀i yóo di duómmè tináahtì nè mecìi, bá di kprantídèntòu m̀u báá na ké di baaní, yoo wèe tì yete. ¹⁶ Di yembè nè diyɔf̄ kɔbe nè di c̀pɛɛtitòbè nè di népòbè bè bo di fítí kékuu besúkùbè. ¹⁷ Benitibè bemɔu bo ndi níí ndi tú mèè kpréi ñ kɔbe. ¹⁸ Di yó kó kuyirikù kumáa me mbáá feti. ¹⁹ Ntēñè, meṁme di bo namè kédeetè di fòmmu.

Sedisademmu kó mupòmmù

(Wénté Matie 24:15-21 nè Mariki 13:14-19)

²⁰ Kè di yà dii m̀nni kè behāāpòmbè c̄ēēte Sedisademmu, di banté ke d̀ nho pɔntimù muu duunní. ²¹ Kè dè s̄ mbèè bo Sudee bèe coké kédeke yetārè, kè bèe bo Sedisademmu mieke bèe yè, kè bèe bo depaa mbè báá konní diheì. ²² Kuyie nkó tiyēti kó yewe nye, kè dè bo d̀ú tì wāri ke yēmmè. ²³ Dè bo nyòunè benitipòbè bèè bo mpúo nnè bèè t̄o ibí, ke yé meyeñcaàrimè diemè yóo mbomè de kó diheì mieke kè Kuyie mmieke nc̀ú nde kó kubotí. ²⁴ Bè bo kuu bèmabè nè disiè, kpréimú betòbè kè bèe naá nyibotí im̀u kó tidaati, kè bèè í tú Sifube kè bèe pɔnte Sedisademmu kédéitè, kè dè mme ndò nke kém̀m̀nè de kó mēfiè mbo deèmmè.

Medɔ̀rimè mèè yóo d̀ú kè Yesu né wēteni

(Wénté Matie 24:29-31 nè Mariki 13:24-27)

²⁵ De m̀nni dèmarè cànnè bo ndɔɔri, diyìè nè otānkù nè siwāā de ìnkè, dàméèrì kó kunampoo nè o kó kutoweku bo nte kè yebotè yemɔu yēmmèe caàrè. ²⁶ Kufɔwáá ndiekù bo pí mbenitibè nè dèè d̀̀ri de kpréi, nke yé siwāā diesi yóo sántèmmè. ²⁷ De m̀nni kè bèe yà Onitibire, kè dè cutiní yewetè mieke nè muwērimú diemù nè tikpeti. ²⁸ Kè de kó medɔ̀rimè keté dii m̀nni di tēnke bá ns̄, cātinne di yēmmè ke yé Kuyie nyóo di deetémè bàmbà.

Dèè benkú ke d̀o nYesu wētimù t̀óni

(Wénté Matie 24:32-35 nè Mariki 13:28-31)

²⁹ Kè Yesu bè nàké ke d̀: Wénténè fikìè kó detie nnè detie nterè de kó medonnimè. ³⁰ Kè dè bitè dii m̀nni di

Yesu báámmè Kuyie nkòo bietimèe naá mmeɣii
(Wénté Matie 26:36-46 nè Mariki 14:32-42)

³⁹ Kè Yesu íté ke tó ñdeèti Odifìè tãri, kòo tancùmbè nhò tũ. ⁴⁰ Kòo tuɔke ké bè nàké ke dò: Mbáánnè Kuyie nkè mesoùmme báa di na.

⁴¹ Kékenté kè dè mmanne a bo dootémè ditãri, kòo nínkóo kémbáa nKuyie nke tú: ⁴² N cice kàa dɔ a n détinne febòdòfè fie, dè bá ntú mii kó medókùmèe dɔɔ a kōme meɛ dɔɔ. [⁴³ De mōnni kè Kuyie ntōnni marii cúténi kéinkè kòo kpénkūnne. ⁴⁴ Kè Yesu yèmmè caàrè mediè nkòo mbáa nKuyie nè o wèrímu mumɔu, kòo bietimèe naá mmeɣii kéndóu ketenkè.]

⁴⁵ Ò bántè dii mōnni Kuyie nkédeè kéwētení o tancùmbè borè, ke nsɔ mbe yèmmè caàrè, kè bè yè nke duɔ. ⁴⁶ Kòo bè beke ke dò: Di yè nke duɔmaà? Íténè kémbáa nKuyie nkè mesoùmme báa di na.

Bè dómè képi nYesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Isã 18:3-11)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáa nkè ditinnì marii tuɔkení kè Sudaasi, Yesu tancùmbè tepítè nè bèdébè kòo mɔu, di ni, ke tōnni Yesu borè ke bo ò ɔrí. ⁴⁸ Kè Yesu ò nàké ke dò: Sudaasi, a bo ɔrímu Onitibire ké dè fitáa?

⁴⁹ Bèè neinè Yesu kè bèe yà dèe yóo dɔɔ kòo beke ke dò: Ti Yiè, tí kpannè ti seà?

⁵⁰ Kè be kòo mɔuu kpate disie kéhei nkédate ikuú niùti diewè kóo tñnti toò youri. ⁵¹ Kè Yesu dò: Yóunè memme. Kékááké de kòo niiti toò, ké di miékūnne, ⁵² kédeè kénáké ikuú niùbè nè bèè bàa Kuyie nciētè be kó bekótibè nè beheikènkótibè bèè kōtení ke bo ò pí nke dò: Di kōtenèni yese nye nè ipàati ke dò n tú onitikòutàa? ⁵³ Nh ɔɔ ndi bonèmu yewe yemɔu Kuyie nciētè mieke bá di í m pí. Di kó dimōnni dii tūòke dindí nè dibiinni kòo kpàati.

Pieri nennimè Yesu

(Wénté Matie 26:57-58, 69-75 nè Mariki 14:53-54, 66-72 nè Isã 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kè bèe pí nYesu kékōtenè ikuú niùti diewè cīētè, kè Pieri ntũ nke díetiri. ⁵⁵ Ke sɔ mbè tū̀̀ti muhãã nke iiri kudànkù cuokè, kè Pierii karoò be borè. ⁵⁶ Kòo ni-tipotñnti mɔuu ò yà, kòo kàri muhãã ntaké, kòo mme nhò wùò nkébéi nke dò: We nniti do neínèmu Yesu.

⁵⁷ Kè Pierii nenni ke dò: Onitipòkù, n yí ò yé.

⁵⁸ Kè dèe yíe sámɔp kòo tũ mɔuu ò yà, kébéi nke dò: A tú be kòo mɔu nwe, kè Pierii ò tḗnné ke dò: N yí ò wḗnnè.

⁵⁹ Kè dèe yíe kémm̄ntoo sámɔp tewebiètè mēmáa tēm̄e kòo tũ mɔuu béi nke dò: Móm̄muo nhoniti yie ndo ò neínèmu, ò tú Kadidee kou nwe. ⁶⁰ Kè Pierii ò tḗnné ke dò: N yí yé a dɔ ké n nàké ti. Ò kpaá ke me nnáa nkè tekotee kuú. ⁶¹ Kè ti Yiè nwḗte kéwénté Pieri, kòo dentení ò do ò nàké ti ke dò: Tekote bo nyóo kuú nkàa nenni kuce mētããti ke tú a í n yé. ⁶² Kè Pierii yè kénkuú tinōnnieti.

Bè do daúmè Yesu koò puoti
(Wénté Matie 26:67-68 nè Mariki 14:65)

⁶³ Bèè bàa Yesu kè bè nhò daú koò puoti, ⁶⁴ ke níi kãã nho ñikè kuyààkù ké nhò bèkú ke tú: Náké wèè da poté.

⁶⁵ Koò sãã nyesããmbè teyè péu.

Bè bekénèhè Yesu kubeéndieku kudieku

⁶⁶ Kè dèe wenté kè dihei kó bekótibè nè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wããbè, kè bèe tíi nkéktènè Yesu kubeéndieku diekù, ⁶⁷ kòo beke ke dò: Kè fɔɔ tú Kirisi a ti nàké, kòo bè tḗnné ke dò: Bá kè n di nàké di í yóo yie.

⁶⁸ Kè m me ndi beke timati di í yó n tḗnné. ⁶⁹ Onitibire bo kari yíe Kuyie mmuwḗrímu mumɔu yiè mbakú youú.

⁷⁰ Bemɔu kè bè dò: A tú ntú Kuyie mBire ndaà? Kòo dò: Di ti mbéi, n de n tú.

⁷¹ Kè bè dò: Ti né tḗnke baa ñnti ti kèemu ti mómm̄mbe ò béi nti nè o nuù.

Bè kōtennèhè Yesu Pidati borè

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Mariki 15:1-5 nè Isã 18:28-38)

23 Kè bèe íté bemɔu kékōtenè Yesu Pidati borè, ² kè nhò wátiri ke tú ò sukii benitibè mbe kè bè bo yete okpàati, ke bè nàa nke tú bè bá nyieti dàmpòò okpàati diewè Sesaa, ke yu omáa ke tú Kirisi okpàati.

³ Kè Pidatii ò beke ke dò: Fɔɔ tu Sifube kòo kpàatàa? Kòo tḗnné ke dò: A ti mbéi.

⁴ Kè Pidatii nàké ditinnì nè ikuú niùbè kó bekótibè ke dò: N yí yà oniti yie nkó meyei.

⁵ Kè bè nyetiróo ke tú: Ò sukii benitibè mbe kè bè bo yete okpàati. Ò dè keté Kadidee nwe ke ta Sudee omɔu ke tū̀̀kenèni die.

Pidati duómme Yesu Edoti

⁶ Pidati kèè dii mōnni Kadidee kó diyètiri kébeke ke dò: A tú Kadidee kou nweà?

⁷ Ò kèè dii mōnni Yesu túmè Kadidee kou kòo duónko Edoti, ke sɔ nhEdoti bo Sedisademmu de kó yewe. ⁸ Kè Edotii yà Yesu kè dèe ò narike mediè nke yé ò do yomè o kōme, kéndú wèe dɔɔ tidietì kòo yà. ⁹ Kòo bíéké Yesu tináahti péu ò me nyí nhò tḗnné timati. ¹⁰ Kè ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wããbè ncómmú ke wátiri Yesu mediè. ¹¹ Edoti nè o kó behããpòmbè kè bè nhò daú, koò sãã, kòo dàtinné diyaàbòri sàari, kéwēte kòo duónko Pidati. ¹² De kó diyèè Edoti nè Pidati kè bèe narike ke do sɔ.

Bè fíimmè Barabaasi ke baaké Yesu kudapããti

(Wénté Matie 27:15-26 nè Mariki 15:6-15 nè Isã 18:39-19:16)

¹³ Kè Pidatii tí nyikuú niùbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè, ké bè nàké ke dò: ¹⁴ Di kōtenni oniti yie m borè ke tú ò sukii benitibè kè bè bo yete okpàati kpeti, kè nh ò biéké di ñikè m me nyí yà ò càke mù. ¹⁵ Edoti me mmúnke í yà o yei mmamè ke wēte ke wè nni nduɔnní, ò tú nyí dɔɔ meyei mmamè mèè bo nte kè ti ò kùò. ¹⁶ M bo duú nkè bèe ò puoti kè nh ò fíi.

[¹⁷ Bá dìi yentébanni Pidati do 3 ndò nké bè fíi nkukpetínkù kùmáà ndi.]

¹⁸ Kè bèe pīēké bemɔu ke dɔ: Kuo oniti yie nkéfií Barabaasi.

¹⁹ (Bè do yete okpààti kpeti nti kè dikpànnii ànné kè Barabaasi kuo oniti kè bè nhò kpeti.) ²⁰ Kè Pidati ndú kēfíi nYesu, ke yíé kébéinnè ditínni. ²¹ Kè ditínni dòke pīēké ke dɔ: Baaké we kudapāātí! Baaké we kudapāātí!

²² Kè Pidatii wēte kébéi nkuce metāāmmè ke dɔ: Ò dɔ̀ òmmè yei? N yí yà ò cààrèmu mùù bo nte kè ti ò kùu. M bo duó nké bèe ò puotí kè nh ò fíi.

²³ Kè bè nyetíróo ke pīēkù ke tú: Baaké we kudapāātí, baaké we kudapāātí! Kè be toweku dòke déukú kòò na. ²⁴ Kè Pidatii yóu kénye mbe kpeti, ²⁵ kēfíi mbè do yete okpààti kpeti kè dikpànnii ànné kè wèe kuo oniti kè bè nhò kpetí, kè bè duó nYesu kè bè bo ò dɔ̀ ò dónè m.

Bè do kòrinèmè Yesu ke bo baaké

(Wénté Matie 27:32-44 nè Mariki nè 15:21-32 nè Isāā 19:17-27)

²⁶ Kè bè ñkòrinè Yesu ke bo baaké, kéconè Simɔɔ Sidenni ei kòò nitì mɔ̀ kòò kùntinì kupaku, kè bèe ò pī nkòò tou nkudapāātí, kòò nkù tɔ ke tū nYesu.

²⁷ Kè ditínni ò urí, kè benitipòbè méi méi ke kuò nho kpéi. ²⁸ Kè Yesu wēēte kè bè nàké ke dɔ: Sedisadèmmu kó benitipòbè bá nkuònnè n kpéi, pètinke ñkuònnè dimáà kpéi nke nè di bí kpéi. ²⁹ Ke yé yewe kraanímè-mu kè bè bo yí dè ñnaati sihāūnsi, bèè í pié, bèè í yāā nyibí. ³⁰ De mōnni benitibè bo nnáa nyetāre ke tú: Duónèní kè ti yāke! Ke náa nsitāā ke tú: Tí kāānnè. ³¹ Kè bè dɔ̀ ò ò mie nkudú kusūūkù, kukperíkù kperè bo ndòmmè?

³² Kè bèe kòtenèní benitikòbè bèdébè, bè yóo wēn-nénè bè Yesu kékuo. ³³ Bè tù̀̀ke dìi mōnni dibòri mari bè tu di Kodikotaa (dèe tu kuyukúú) kè de mbaaké Yesu nè benitikòbè bèdébè, yie nho bakù you, otɔ̀̀u kucānku.

³⁴ Kè Yesu béi nke dɔ: N cice cīē mbe bè í yé bè dɔ̀ ò ò.

Kè tihāāpòntii tāā tété kètoté o yàati. ³⁵ Kè benitibè ñcómú debore kòò wùò nké Sifube kó bekótibè nhò daú ke tú: Wenwe wèe deetè betɔ̀̀bè, kòò mènke tú Kirisi nwe, Kuyie ntāāté wè wèe deeté omáa.

³⁶ Kè tihāāpònti múnke nhò daú, ke tónko kòò duó mmenéyāā nke dɔ: ³⁷ Kàa mènke tú Sifube kóo kpàati nwe, deeté amáa!

³⁸ Kè bèe wāri tedabesè ke dɔ: Yie nweè tu Sifube kóo kpàati. Kédanne kudapāātí yómmè.

³⁹ Bèe nitikòbè bè ò wēnnénè bè ke baaké kè be kòò mɔ̀̀u nhò daú ke tú: Fɔ̀̀ ò baa tú Kirisàà? Deeté amáa ke né ti deeté.

⁴⁰ Kòò tɔ̀̀u ò kpànnè ke dɔ: A baa dé Kuyie naa? Fɔ̀̀ nnè we di bo difitiri dimáa ndi. ⁴¹ Tínti dɔ̀̀ mèè yei mmānnè bè ti kuɔmu, wenwe me nyí dɔ̀̀ meyeyi mmāmè, ⁴² kédeè kénáké Yesu ke dɔ: Kàa wētení dìi mōnni a kpàatiyuu mieke a nyé n kpéi. ⁴³ Kè Yesu ò nàké ke dɔ: N da náa mmómumu nwe, a bo nni mbonè yie ndiwèihèi mieke.

Yesu kúú nkó tináaanti

(Wénté Matie 27:45-56 nè Mariki 15:33-41 nè Isāā 19:28-30)

⁴⁴ Diyèe dɔ̀ kécómú dìi mōnni yeɔ kè dèe biitoo ketenke kemɔu kémbi, kétuɔkenè tewebièè mètāāti.

⁴⁵ Bá diyèe ténke í nná kè Kuyie ncīētè kó kuyààkùu kēté ku cuokè. ⁴⁶ Kè Yesu pīēké ke dɔ: N cice nh ànné m máa a nɔu mieke nke.

Ò béi memme kédeè kētōte. ⁴⁷ Kè Odommu kɔbe kó kuhāāpònkùu yà dèe dɔ̀̀ késānte Kuyie nke dɔ: Oniti yie mmènke í dɔ̀̀ meyeyi mmāmè.

⁴⁸ Bèè do kòtení muwéimù, bè yà dìi mōnni dèe dɔ̀̀ kè be yèmmèe cààrè kè bè ncīèri ke pí mpí mbe cīncīrè nè meyencāarimè. ⁴⁹ Bèè yé Yesu nè benitipòbè bèè do ò neitinè nè Kadideení kè bè ncómú mekentímè ke wúo ndèè dɔ̀̀ri.

Bè kūnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Mariki 15:42-47 nè Isāā 19:38-42)

⁵⁰ Oniti mɔ̀̀u weè do bo dibeéntínni mieke kè bè ò tu Sosèfu, kòò tú onitisàu ke dɔ̀̀ri Kuyie ndú dè. ⁵¹ Wenwe do í yie nho kɔbe kpeti, ò me nyí nkɔké bè tì dɔ̀̀ri dè, ò do tú Adimatee ei kou nwe, ke baa Kuyie nkpàatiyuu.

⁵² Kòò kɔte kémmɔ Pidati dinùu ke bo kūnné Yesu, ⁵³ kóò cūūnni kudapāātí, kóò pɔ̀̀ú nkuyāāsààkù, kédúu nkufiti mieke bè do keú kù dipèri ñnkè, bá bè mu nyí nkù kūnnè òmɔ̀̀u. ⁵⁴ Dè do tú Sifube kó teomputè ketíri kùu yuoku nku, kè dè né bo wenté kè tè mbo.

⁵⁵ Bèè nitipòbè do neinèní Yesu Kadidee, kè bèe neinè Sosèfu kényà kufiti nè bè ò dɔ̀̀u mmèè botí, ⁵⁶ kéwēte kékò nkédɔ̀̀ mekùò nnè tù̀̀dààri, kénhompù teomputè yie ikuó yèmmè.

Yesu yāntémè

(Wénté Matie 28:1-10 nè Mariki 16:1-8 nè Isāā 20:1-10)

24 Dimáasi kó dikúnwehni sèi kè benitipòbè nkɔri kufiti ke tɔ mekùò mmèè kɔkénè tù̀̀dààri bè dɔ̀̀ mè, ² kénsí nditári dìi do poke kufiti di pòòte. ³ Kè bèe ta bá bè í nyà ti Yiè nYesu. ⁴ Kè dèe bè di, kè bèe yà benitibè bèdébè kè bè dàátí tiyaapèiti kè tì mièti. ⁵ Kè kufiwaá mpí mbenitipòbè kè bè nsíí nsíí, kè de kó benitibèe bè beke ke dɔ: Dè dómme kè di waà nwèè fòu becírìbè mieke? ⁶ Ò í kpaá die nhò yāntému, dentenèní ò sòò di nàké tì ò kpaá dìi mōnni Kadidee ke dɔ: ⁷ Bè bo pí Onitibire kéduó mbèè í tū nKuyie nké bèe ò baaké kudapāātí ñnkè kòò yānté diyèe tāānni yie.

⁸ Kè bèe dentení Yesu sòò bè nàké tì, ⁹ kéwēte kékò nkénáké Yesu tancòumbè tepíitè nè omáa nè betɔ̀̀bè. ¹⁰ Maari Makitadaa kou nè Isanni, nè Maari Isaku yō, nè benitipòbè tɔ̀̀bè bèè do tì nàké Yesu tancòumbè. ¹¹ Kè Yesu tancòumbè yèmmè ndò mbè í yé bè náa nti nti bá bè í nti tã. ¹² Kè Pierii coké kékɔte kufiti késiéké, kényà tiyàati bè sòò ò pɔ̀̀ú nti máa, kénwētini o kɔbe borè, kè dè ò di nè dèè dɔ̀̀ ò de kpéi.

Isāã

Di mpátiri tɔ̀ tìl náahti

Yesu tancòumbè tepíitè nè bedébè kòd mɔ̀u bè tu wè Isāã Sebedee kó dɛbirɛ. Weè Isāã weè wǎri Tináaḥsààti kó dipátiri kòo náahti yuu tú: Benitibèe banté ke dɔ̀ nYesu weè tu Kirisi Kuyie mBire. Kè bèè dè yie mbèe péte mufòmmu mùu bo sǎã. Isāã weè máa nàké ke ĩkú Yesu kó yetannò ò do náa nyè ke tú: Míi tu timómmɔ̀nti ke tú kuce nè mufòmmu. Isāã nàkému o pátiri mieke tidiɛti Yesu dɔ̀ tì, dɛè benkú Yesu túmè Kuyie mBire. Dɛ kó dipátiri dii nàké ke bâte meborime mamè tináaḥsààti kó yepáte teyè í nàkémè. Kéndònnè mupotúòmù mùu do ānné Kanaa, Nikodemmu kòtemè kɛyà Yesu, Sammarii kóo nitipòkù nè Yesu be kó tináahti, bè peité wèè niti kòo tu kuyiñnkù o kó tináahti.

Di mpátiri náahti duó ke dòmmè

1. Bè tu wè tináahti ò tùótémè tinitikònti 1:1-14
2. Isāã-Batiisi nàkémè Kuyie mBire kpéi 1:15-34
3. Kuyie mBire benkemè dɛ wǎrimú 1:35-12:50
4. Kuyie mBire benkemè dè dómè benitibè nè dɛ tómmú mieke 13-17
5. Kuyie mBire duómmè demáa kè bè dè kù 18-19
6. Kuyie mBire yǎntémè kébenke demáa 20-21.

Bè tu wè Tináahti weè tu kuwenniku

1 Kuyie nyóo dɔ̀ kutenkù bè tu wè Tináahti kòo bomu, ke bonè Kuyie nke tú Kuyie. ² Bè tu wè Tináahti ò do bonèmu Kuyie nkù yóo dɔ̀ dii mɔ̀nni kutenkù. ³ Kuyie nwe ndònnè dɛè kó dimáa bo demɔ̀, demarè í dɔ̀ kòo kpa. ⁴ Mufòmmu do bo weè mieke, kè dɛ kó mufòmmu tú kuwenniku ke mí benitibè. ⁵ Kuwenniku mímu dibiñni mieke bá dibiñni í na ke kù dàtínné.

⁶ Kuyie ntónnímu oniti mɔ̀u kòo yètiri tu Isāã, ⁷ kòo kòténí, ke nàké benitibè kuwenniku kpéi kè dè bo yie nkè bèe ke kéntá kuwenniku. ⁸ Isāã do í tú o mómumu nkuwenniku, ò do kòténí ke bo náké kuwenniku kpéi nke. ⁹ Dɛ kó kuwenniku kuù máa do tú kuwenniku mómumu, kùu kòténí kutenkù ke mí benitibè bɛmɔ̀.

¹⁰ Bè tu wè Tináahti ò do bomu kutenkù, Kuyie nwe ndònnè kutenkù, kutenkù me nyí ò banté. ¹¹ Ò kòténímu o nitibè borè, bá bè í ò cɔ̀uté. ¹² Bèè me nhò cɔ̀uté koò tá, ò bè duómmu muwǎrimú kè bè náa nKuyie nkó ibí. ¹³ Kuyie nyí bè peité oniti peimè kù bè duó mmufòmmu pàmmù mmu.

¹⁴ Bè tu wè Tináahti weè náa nhoniti ke kòténí ti borè ke tɔ̀ni mesàa nnè timómmɔ̀nti, kè ti yà o kpeti o cice Kuyie nhò duó ntì wenwe wèè bo omáa. ¹⁵ Isāã do náa nweè kpéi nke tú: Ntenè, n di náa nke tú wèè n tónní, ò n kpeñnèmu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo.

¹⁶ Weè ti duó ndemɔ̀, ke ti duó mmesàa mmebotí mebotí. ¹⁷ Mɔ̀yiisi weè ti nàké Kuyie nkó ikuú kè Yesu ti tɔ̀ni Kuyie nkó mesàa nnè timómmɔ̀nti. ¹⁸ Òmɔ̀u í yà Kuyie, ku Bire dɛè bo demáa, ke kù bonè dɛè te kè ti kù yíéte.

Isāã-Batiisi kó mutómmú

(Wénté Matie 3:1-12 nè Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18)

¹⁹ Ntenè Sedisademmu èi kó bekótibè do tónní ikuú niùbè nè Defiibe Isāã borè, kè bèe beke Isāã ò tú wè, kòo bè tǎhné tì. ²⁰ Ò do í bè sɔ̀nne, ò do bè nàkému mpáíi ke dɔ̀: Míi í tú Kirisi. ²¹ Kè bè dɔ̀: A tú we náke? A tú Edii ñweà? Kòo dɔ̀: N yí tú Edii. Kè bè dɔ̀: A tú Kuyie mpǎánáahti náahtò ñweà? Kòo dɔ̀: Ó. ²² Dɛ mɔ̀nni kè bè dɔ̀: A né tú we? Tì nàké kè ti kò nkénáké bèè ti tónní. ²³ Kè Isāã bè nàké ke dɔ̀: Kuyie mpǎánáahti náahtò Es-aii do náa mmíi kpéi nke tú: Oniti mɔ̀u kó metammè péú dikpáa mieke ke tú: Tüntènè ti Yiè nkó kuce.

²⁴ Bè do tónní bè Isāã borè bè do tú Fadisíɛbe mbe. ²⁵ Kè bèe wéte kòo beke ke dɔ̀: Kàa í tú Kirisi, a me nyí tú Edii, a me nyí tú Kuyie mpǎánáahti náahtò, dè né dòmmè kàa áà bàtémù? ²⁶ Kè Isāã bè tǎhné ke dɔ̀: Mí ndi áà bàtémù nè menie mme, òmɔ̀u né bomu di cuokè di mu nyí yé wè. ²⁷ Ò n tónnímu m me nyí tùòke m bo ùtémè o neùti kó mutáa.

²⁸ Demɔ̀u memme dè do dɔ̀ri Betannii nwe Suditɛɛ kó kukò nyáa Isāã do áà dè bàtémù.

Isāã-Batiisi nàkémè Yesu kpéí

²⁹ Kè dèe wenté kè Isāã yà Yesu kòò kèríní kòò béí nke dò: Ntenè Kuyie mpebii dii dèi benitibè kó meyei. ³⁰ N di náá nwee kpéí nke ke tú wèè n tūnní, ò n deunèmu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo. ³¹ M mómumu n do í ò yé. N né kòtení ke ãã benitibè bàtèmmù nè menie mme kè dè bo yie nkè Isidayeeriibe ò banté.

³² Kè Isāã béí nho kpéí nke dò: N yà Muyaánsààmù cùténí mèmme kéínkè ke dònne dikpetínònkperi ke còmú o ínkè. ³³ Nh 55 í nhò yé Kuyie nkùò n tōnní kè nh ãã bàtèmmù nè menie, kuù n nàké ke tú kè n yà kè Muyaánsààmù cùténí wèè ínkè, wèè yóó nhãã bàtèmmù nè Muyaánsààmù. ³⁴ N de nyà ke náá nke tú ò tu Kuyie mBire.

Yesu yumè o tancùmbè kètibè

³⁵ Kè dèe wenté, kè Isāã wēténí ò wee borè nè o tancùmbè bédébè. ³⁶ Kè Yesu mpènké kòò ò yà ke dò: Ntenè Kuyie mpebii.

³⁷ Kòò tancùmbè bedéè keè ò béí ntí, kètūnne Yesu. ³⁸ Kè Yesu wēēte kényà bè ò tūmmè ké bè beke ke dò: Di wanti ba? Kè bè dò: Okóti, yé a ã dè? ³⁹ Kòò dò: Kòtènní kè di bo yà nh ã dè.

Kè bèe kote kényà ò ã dè, ké nhò bonè de kó diyèè. Dè do s̄ ntewebièè puotí mēnaà ndi kuyuoku.

⁴⁰ Simɔɔ Pieri nantè Æntidee, wèè do tú bèè do kèè Isāã béimmè kètūnne Yesu be kóò mɔ̀. ⁴¹ Kè Æntidee máánè o kóo kóti Simɔɔ kóò nàké ke dò: Ti yàmu Kirisi, Kuyie ntāātè wè,

⁴² kóò niitè Yesu borè kè Yesu nhò wùò nkébéí nke dò: A tú Simɔɔ nwe Sonaasi kó debire, di mmònni bè bo nda yu ke tú Sefaasi, dèè tu: Ditāri.

Yesu yumè Fidipu nè Natannayeri

⁴³ Kè dèe wenté kè Yesu nkɔri Kadidee kéconè Fidipu kóò nàké ke dò: N tūnne.

⁴⁴ Fidipu do tú Betisaidaa eì kou nwe, bè peitè dè Æntidee nè Pieri. ⁴⁵ Kè Fidipuu máánè Natannayeri kóò nàké ke dò: Ti yàmu Mɔ̀yiisi nè Kuyie mpāānāh̄ti náambè bè nàké wèè kpéí, Yesu Nansareti kou Sosefu kó debire.

⁴⁶ Kè Natannayerii ò beke ke dò: Dèmarè sàarè bo na kényènni Nansareti miēkaà? Kè Fidipuu ò tēh̄né ke dò: Kòtení kényà.

⁴⁷ Kè Yesu yà Natannayeri kòò kèríní kòò béí nke dò: Isidayeeri mómumu ntú yie, ò í mɔ̀ke siyáàbisi. ⁴⁸ Kè Natannayerii ò beke ke dò: A n yīētè de? Kè Yesu dò: N do da yàmu a kari dii mōnni diteyuu, kè Fidipu mu nyí da yu. ⁴⁹ Kè Natannayeri dò: Okóti, a tú Kuyie mBire nde, Isidayeeriibe kóo kpààti. ⁵⁰ Kè Yesu dò: N da nàké mèè kpéí nke tú n da yà, a kari dii mōnni diteyuu, deè te kàa tá a bo yà dèmarè dierè dèè pēētè die. ⁵¹ Mómumu nwe n di náámmè di bo yà tiwetì kpetémè kè Kuyie ntōrè dèkù ke cuutiní Onitibire ínkè.

Yesu dòò tìl dieti ketiti

² Kè dè mmɔ̀ke yewe yētāāti kè mupotúòmù bannii ānné Kanaa, Kadidee kó kutempē nkè Yesu ȳ ndè bo. ² Kè bè múnke yú Yesu nè o tancùmbè de kó mupotúòmù bannii. ³ Kè menaà ndeè kè Yesu ȳ ò nàké ke dò: Menaà ñdónté. ⁴ Kè Yesu ò nàké ke dò: N ȳ, f̄s̄ bá n náké n dò nké dɔ̀ tìl M mōnni mu nyí tū̀ke.

⁵ Kòò ȳ nàké betōmbè ke dò: Kòò di nàké tì, di tì dòò timɔ̀.

⁶ Ke s̄ nsicee dè bo s̄iku, bè maánè s̄i yetārè, Sifube do 55 uté s̄i menie nkéhúnè bemàà kébantè Kuyie. Bá tè, tè do bo mbo dífiribè tekùtè (100). ⁷ Kè Yesu nàké betōmbè ke dò: Píennè sicèe sii mmenie.

Kè bèe s̄i píe nféi féi. ⁸ Kòò dò: Yēténè di mmōnni ké-duó nwèè ni dibanni kó mutōmmú.

Kè bèe ò duó. ⁹ Kòò yááké menie mmèè naá mmenaà, nhò í mbantè de kó menaà nyènni dè, kè betōmbè bie me nyé ke yé beè dómè de kó menie. ¹⁰ Wèè ni dibanni kòò yú wèè tóu o pokù kóò nàké ke dò: Betɔ̀bè 55 keté kètótí menaà mmèè naati mèmme kè benitibè muó nke deè bè né totí mèè í naati mesàà nkè f̄s̄ ndèntènè menatimè!

¹¹ De kó tidietì Yesu dòò tì Kanaa, Kadidee kó kutempē mmieke, tìl tú tiketitì, ò dòò tì, ke benke ò kpeñnimè, kòò tancùmbè dɔ̀ke nhò tá.

¹² De kó difñkúò kè Yesu kote Kapennaammu nè o ȳ nè o neí nè o tancùmbè ke dò yewe sámpó.

Yesu do bètimè bepótambè Kuyie ncíētè mieke
(Wénté Matie 21:12-13 nè Mariki 11:15-17 nè Duku 19:45-46)

¹³ Sifube kó dibanni bè tu di diyentébanni kè dii tóóní kè Yesu kote Sedisademma, ¹⁴ kényà benitibè kè bè fiiti inààke nè ipe nè sínònkpeé Kuyie ncíētè kó kudànkù mieke nè bedíiceetibè kè bè kàri tábùribè také. ¹⁵ Kòò dɔ̀ kuh̄s̄ didáù, ké bè bèti bemɔ̀ nè be nààke nè be pe ke díe bedíiceetibè díití kébuó mbe tábùribè, ¹⁶ kénáké bèè fiiti sínònkpeé ke dò: Túóténè di terè kényè, di báá dɔ̀ n cice cíētè kupotáà nkpete.

¹⁷ Kòò tancùmbèe dentení tìl wāri ke tú: N Yiè nKuyie n dómu a cíētè kè dè n tuò mmuhāá nkōme.

¹⁸ Kè Sifube ò beke ke dò: Dɔ̀ tidietì matì kè tí bantè ke dò nha mɔ̀ke kuce ke bo na kédɔ̀ a mè ndòò dè.

¹⁹ Kè Yesu bè tēh̄né ke dò: Pòntenè Kuyie ncíētè kè n wēte ké tē maá yewe yētāāti mieke. ²⁰ Kè Sifube dò: Tínti maá Kuyie ncíētè tē yebie nsipisìnàà nè yèkuò kè f̄s̄ nnè bo tē mmaá yewe yētāāti miēkaà?

²¹ Yesu do náá Kuyie ncíētè kpéí nke yé nho mómumu nwe. ²² Yesu yāntè dii mōnni kòò tancùmbèe dentení ò sòò tì béimmè, kénye nKuyie nnāh̄ti tìl wāri, nè Yesu nàké tì.

Yesu yémè tìl bo onitì yèmmè mieke

²³ Yesu bo dii mōnni Sedisademma diyentébanni kè benitibè péuu yà ò dṑri tìl dieti ké nhò tá. ²⁴ Yesu me nyí mbè tá ke yé ò yémè be yèmmè bemɔ̀. ²⁵ Dè do í dò

mbèe ò nàké onitì dòmme, ò do yému nè omáà tii bo onitì yèmmè mieke.

Yesu nàké tì Nikodemmu

3 Onitì mɔ̀u weè do bo Fadisiẽbe kó fenafe mieke, kòo yetiri tu Nikodemmu, kòo tu Sifube kòo kóti. ² Kòo kɔte keyènkè makè Yesu borè kébéi nke dɔ̀: Okóti, ti yému ke dò nKuyie nkuù da tñnní kàa bo ti nàké ku náahti, ke yé òmɔ̀u báa namè kédɔ̀ a mè ndò̀ri tii dieti kè Kuyie nyí ò bonè. ³ Kè Yesu ò nàké ke dɔ̀: N yóo da nàké timóm̄m̄nti nti, kè bè í peité onitì mepàmmè ò báa na kéyà Kuyie nkpààtiyuu. ⁴ Kè Nikodemmu dɔ̀: Bè bo yíme kèwète képeité onitikóti? Ò bo na kèwète kéta o yɔ̀ pɔ̀uti kè bèe ò peitáa? ⁵ Kè Yesu ò tẽhné ke dɔ̀: Timóm̄m̄nti nti n da nàkémè, kè bè í peité onitì nè menie nnè Muyaánsààmù ò báa na kéta Kuyie nkpààtiyuu mieke. ⁶ Onitì peité wè tu onitì nwe kè Muyaánsààmù peité wè tu Muyaánsààmù kou. ⁷ Dè báa da di n da nàkémè ke tú: Di dò mbè di peité mepàmmè. ⁸ Kuyaakù ÿ nfuuti kù dɔ̀ kèè bíkèkè nkè, kàa yo kù nampúmè, a me nyí yé kù iténí dè yoo kù kòri kè. Muyaánsààmù peité wè o kperè me ndò. ⁹ Kè Nikodemmu dɔ̀: Dè yóo yíme kédɔ̀? ¹⁰ Kè Yesu dɔ̀: Fí nwèè tu Isidayeeribe mieke ikuù wáãbè kóo kóti a í ti yéa? ¹¹ N da náa mmóm̄muo nwe: Ti náa ti yé tì nti nè ti yà tì, di me nyí dɔ̀ ké tì yie. ¹² Kè n di náa kutenkù kpeti kè di í tá, di bo yíme kéntá n di náa ndii m̀nni kéinkè kpeti? ¹³ Òmɔ̀u í dèke kéinkè kè dè í tú Onitibire, dèè cùténí kéinkè. ¹⁴ M̀yiisi do còhnè mèè botí femátìwàáfè dikpàa mieke, mèè botí nku bè yóo baakémè Onitibire kudɔ̀ kécónné. ¹⁵ De m̀nni bèè ò tá kè bè mm̄ke mufòm̄mu mùu bo sáã. ¹⁶ Ke yé Kuyie mmènke dɔ̀kemè kutenkù, ke duɔ̀nní ku Bire dèè bo demáa, kè bèè dè tá bè báa kù, bè mm̄ke mufòm̄mu mùu bo sáã. ¹⁷ Kuyie nyí duɔ̀nní ku Bire kè dè bo bekénè kutenkù, kù dè duɔ̀nní kè dè bo kù dèetému. ¹⁸ Wèè tá Kuyie mBire kù báa ò bekénè, wèè me nyí dè tá kù ò bekénè ke dèèmu, ke yé ò yetemè Kuyie mBire dèè bo demáa. ¹⁹ Nte Kuyie mbeénti tú tì: Kuwenniku k̀tenímu kutenkù kè benitibè dɔ̀ke dibiiñni kè dè pèẽté kuwenniku, ke yé be d̀̀rimè tumè meyeime. ²⁰ Wèè d̀̀ri meyei nhò í dɔ̀ kuwenniku, ò ÿ mbo dibiiñni mieke nke, ò d̀̀ri mèè yei nyàa bo feité mèè kpéi. ²¹ Wèè me ndò̀ri dèè wenni ò ÿ mbo kuwenniku mieke nke kè benitibè bo yà ò d̀̀rimè Kuyie ndó dè.

Yesu nè Isāã-Batiisi

²² Yesu nè o tancùmbè kè bèe kɔte Sudee kó kutempè nke dɔ̀ yewe sámp̄ kòo áã benitibè bàtém̄m̄. ²³ De m̀nni kè benitibè péu nkòriní Isāã borè kòo bè áã bàtém̄m̄ Enɔ̀, Sadimmu také, ke yé menie ndè s̄m̄è. ²⁴ (De m̀nni kè bè mu nyí kpetínné Isāã.) ²⁵ Sifu mɔ̀u nè Isāã-Batiisi tancùmbè kè bè nneí Isāã áã wèè bàtém̄m̄ kpéi. ²⁶ Kè bèe kɔte kénáké Isāã ke dɔ̀: Okóti, nè wè di sòò bo Suditèè kó nyàa, a sòò náa nwèè kpéi, wèè áã bàtém̄m̄ kè benitibè bem̄u k̀ri o borè. ²⁷ Kè Isāã bè tẽhné ke dɔ̀: Onitì m̀ke dè Kuyie

nkuù dè nhò duó. ²⁸ N sòò di nàkému weti ke dɔ̀: Mí í tú Kiriisi, Kuyie ntáãtè wè, n niiténí ke bo nàké o kpéi nke. ²⁹ Onitì ÿ ntóu o pokù kòo népo còm̄m̄ ke yo o tammè kè dè ò naati mèè botí, n kperè me ndo. ³⁰ Ò dò nkéndéúkúmu kè n kékú.

Kéinkè kou nè ketenkè kou de kó tináahti

³¹ Wèè bonní kéinkè weè baké dem̄u, wèè bo ketenkè kòo tu ketenkè kou, ke náa nketenkè kó tináahti. Wèè bonní kéinkè weè baké dem̄u. ³² Ke náa nhò kèè tì nè ò yà dè Kuyie mborè, òmɔ̀u me nyí tì yie. ³³ Wèè tì yie nhò bantému ke dò nKuyie ntú timóm̄m̄nti kɔku nku. ³⁴ Kuyie ntñnní wè weè náa nku kpeti ke yé Muyaánsààmù ò piékémè ke í m̀ke kumànkú. ³⁵ Kuyie ndómu ku Bire, ke dè duó ndem̄u kè dè baké. ³⁶ Wèè tá Kuyie mBire ò m̀kemu mufòm̄mu mùu bo sáã, kè wèè í tá Kuyie mBire ò báa mù pètè, Kuyie mmieke bo nhò cùu.

Yesu nè Sammarii kóo nitipòkù

4 Kè Fadisiẽbe keè Yesu m̀̀temè benitibè kè bè s̄nè Isāã kɔbe kòo bè áã bàtém̄m̄. ² Weti weti, Yesu do í ánné òmɔ̀u bàtém̄m̄, ò tancùmbè beè do ò áã bàtém̄m̄. ³ Yesu kèè dii m̀nni bè náantemè o kpéi nkéitè Sudee kénkòri Kadidee, ⁴ kè dè ndò nwèè yé Sammarii. ⁵ Kòo tuɔke Sammarii kó diheí mari, bè tú di Sisaa, kè di t̀kénè Sakɔbu do duó nkùu paku o bire Sosefu. ⁶ Kè Sakɔbu do keú tèè binte dè bo. Ke s̄s̄ ndiyè còm̄m̄ yeyo kè Yesu ɔ̀u kékaroo tebinte také. ⁷ Kè Sammarii kóo nitipòkù mɔ̀u kɔtení ke bo dó menie, kè Yesu dɔ̀: M pã menie nkè n yã. ⁸ (Dè do s̄s̄ nho tancùmbè ta diheí ndi ke bo donté mudii.) ⁹ Kè dèè di de kóo nitipòkù kòo dɔ̀: Dè yíme fí nSifu kàa m m̀ú menie mí nSammarii kou ke bo yã? (Sifube í naatinè Sammarii kɔbe.) ¹⁰ Kè Yesu ò tẽhné ke dɔ̀: Kàa do nyé Kuyie mpã ndè, ke yé wèè da m̀ú menie ke bo yã, fí ÿ na nhò mɔ̀u kòo da pã menie mmèè duò mmufòm̄mu. ¹¹ Kòo nitipòkù ò tẽhné ke dɔ̀: Okóti, a í m̀ke dihɔ̀nni kè tebinte cùmp̀uri, a bo yíme kéninte menie? ¹² A yèmmè do nha deunèmu ti yàari Sakɔbu wèè do yɔ̀ nde kó tebinte kó menie nnè o bí nè o w̄s̄ ke ku ke tè nti yóunàa? ¹³ Kè Yesu ò tẽhné ke dɔ̀: Wèè bo yã menie mmie sinéyèí wèti ke bo ò p̄m̄mu. ¹⁴ Wèè me mbo yã menie nh ò pã mèè sinéyèí ténke báa ò p̄, mè bo náa ntebinte kémp̄ũ nho mieke, kòo duò mmufòm̄mu mùu bo sáã. ¹⁵ Kòo nitipòkùu béi nke dɔ̀: Okóti m pã de kó menie kè sinéyèí ténke bá m pí kè n wètení die mmudù. ¹⁶ Kè Yesu dɔ̀: Kɔte ke yúni a dɔ̀. ¹⁷ Kòo nitipòkù ò tẽhné ke dɔ̀: N yí m̀ke n dɔ̀. Kè Yesu dɔ̀: A naatimu a me ntúmè a í m̀ke a dɔ̀. ¹⁸ A béi móm̄muo nwe, ke yé a yenkemè benitidaabè bènùmmù, kàa mè mbo wè yí nyí tú a dɔ̀. ¹⁹ Kòo nitipòkùu béi nke dɔ̀: Okóti, m bantému, a tú Kuyie mpãháahti náahti nwe. ²⁰ Tínti Sammarii kɔbe ti yembè ÿ mbáa nKuyie ndi ntári ònkè nke. Kè díndi Sifube kè di tú Sedisademmu nwe ti dò nké nkù bàámmè. ²¹ Kè Yesu ò tẽhné ke

dò: Onitipòkù fí, a nyé ke tú de m̀̀nni kpaanímu kè b̀̀ t́́nke í yó mbáá nKuyie di ntári ínkè nè Sedisademmu. ²² D́́ndi Sammarii k̀̀be di í yé di báa mm̀̀, tínti Sifube ti yému ti báa mm̀̀, ke yé medeetímè bonnímè Sifube borè nde. ²³ De m̀̀nni duunnímu ke t̀̀̀kení, b̀̀e t̀̀ nKuyie nnè timómm̀̀nti kè b̀̀e bo nk̀̀ báa nnè timómm̀̀nti nè Muyaánsààm̀̀, Kuyie ndó muù báammu botí. ²⁴ Kuyie ntú muyaá mm̀̀, b̀̀e k̀̀ báa mb̀̀e do nk̀̀ nk̀̀ báa nnè timómm̀̀nti nti, nè Muyaánsààm̀̀. ²⁵ Kòo nitipòkùu ò nàké ke d̀̀: N yému ke d̀̀ nKirisí Kuyie ntááté wè k̀̀riní, ò bo k̀̀tení dii m̀̀nni ò bo ti nàké dem̀̀. ²⁶ Kè Yesu d̀̀: Mí nwèè da náánnè, mí ò tú.

²⁷ De m̀̀nni kòo tancùumbè wétení, ke nś́ mbè náá, kè d̀̀e b̀̀e di, b̀̀e me nyí ndáátí ke beke onitipòkù wanti mu yoo Yesu ò náánnè muù kpéí.

²⁸ Kòo nitipòkùu yóu ò k̀̀úu deborè kéwéte dihei kénáké ke d̀̀: ²⁹ K̀̀tení ḱ́yà wèè n nàké n d̀̀̀ d̀̀e kó dimàà, Kirisí bo nní nwe.

³⁰ Kè benitibèe ítení ḱ́k̀̀tení Yesu borè.

³¹ Ke nś́ kòo tancùumbè ò báa nke tú: Okóti, a báa dià? ³² Kòo b̀̀e nàké ke d̀̀: N kó mudii dí í mù yé.

³³ Kòo tancùumbè mbékú bet̀̀bè ke tú: Òm̀̀ wèè sàà ò duú nkòò dià?

³⁴ Kè Yesu b̀̀e nàké ke d̀̀: N kó mudii tú m bo d̀̀̀̀ wèè n t̀̀nní ò d́́ dé, kédeè mutómmú ò n duú mm̀̀.

³⁵ D́́ndi tú bet̀̀bè kpaá bènàà kè tidiiti bi, mi nné di náammu ke tú: Wénténè depaa tidiiti bimu ke baa mukú. ³⁶ Wèè k̀̀úu tidiiti ò m̀̀kemu o kó tiyeti, ke tíkíí tidiiti mufòmmu muù bo sáà mu kpéí. Wèè buati nè wèè k̀̀úu be wèè dimàà ndi. ³⁷ Kè d̀̀e d̀̀e m̀̀memme tii náahti tú yie mbuati kòo t̀̀ k̀̀úu, tii tú timómm̀̀nti nti. ³⁸ N di t̀̀ nkè di k̀̀úu tii diiti dí í ti k̀̀úúti, bet̀̀bè beè ti k̀̀úúti ke di dei.

³⁹ Kè Sammarii k̀̀be péuu yie nYesu, onitipòkù b̀̀e nàké mèè kpéí nke tú: Ò n nàkému n d̀̀̀ d̀̀e kó dimàà.

⁴⁰ Kè b̀̀e k̀̀tení Yesu borè kòò bánté ke d̀̀ wè nkpaá, kòo yie nkénkpaá ke d̀̀ yewe yèdèè. ⁴¹ Kè kusúkuu keè ò b̀̀e náa nti ḱ́yie nkè nhò tá, ⁴² kénáké onitipòkù ke d̀̀: De í tú a ti nàké tii, tii te kè ti yie koò tá. Ti m̀̀mm̀̀be ti kèèmu ò náámmè ke bánté ke d̀̀ nhò tu kutenkù kum̀̀ kó Odeetiwè.

Yesu miékùnnemè onitidiewè bire

(Wénté Duku 7:1-10, 17:5)

⁴³ Yewe yèdèè kó dif̀̀nkúò kè Yesu íté kénk̀̀ri Kadidee. ⁴⁴ Bá nè ò do me mbéímmè ke d̀̀: Bè ́́ í ndé Kuyie mpáánáahti náahtò m̀̀u o ei mieke. ⁴⁵ Ò t̀̀̀koo dii m̀̀nni Kadidee kè b̀̀e ò c̀̀uté mesàà, ke yé b̀̀e do k̀̀temè diyentébanni Sedisademmu ḱ́yà ò d̀̀̀ d̀̀e.

⁴⁶ Kè Yesu íté ḱ́k̀̀te Kanaa ò do cèète dè menie nkè mèè náa m̀̀menaà, ke ś́ nhonitidiewè m̀̀u dè bo ke yènní Kapennaummu, kòo bire m̀̀. ⁴⁷ Kòo keè kè b̀̀e tú Yesu ítení Sudee ke t̀̀̀kení Kadidee, kòo k̀̀te kòò bánté ke d̀̀: M bire deè m̀̀ nke duúnnè mukúú, ti kò nkàa dè miékùnnè. ⁴⁸ Kè Yesu ò nàké ke d̀̀: Kè n yí d̀̀̀ tidiyeti nè med̀̀̀rimè càmmè di ́́ í ntá! ⁴⁹ Kè wèè nitidiewè nhò báa nke tú: Okóti! Tí kò nkè m bire mu nyí kú. ⁵⁰ Kè Yesu ò nàké ke d̀̀: Kò! Nkàa bire mietému.

Kòo yie nYesu ò nàké tii ḱ́k̀̀tè, ⁵¹ kénk̀̀nti, kòo t̀̀m̀̀bè ò co kòò nàké ke d̀̀: A bire mietému.

⁵² Kòo b̀̀e beke ke d̀̀: Dè dè t̀̀úke ́́mm̀̀nni? Kè b̀̀e ò nàké ke d̀̀: Ò wee mietému tewebiète m̀̀màà m̀̀nni.

⁵³ Kè debire cicee bánté ke d̀̀ Yesu wee ò nàké dii m̀̀nni ndi ke d̀̀: A bire mietému. Wenwe nè o ć́tè k̀̀be kè b̀̀e yie nkéntá Yesu.

⁵⁴ Yesu do yíé kéd̀̀̀ tii dieti dérínti ò ítení dii m̀̀nni Sudee ke wétení Kadidee.

Yesu miékùnnemè wèè m̀̀ nyebie nsipísitáãti nè yèni

5 De kó dif̀̀nkúò kè Sifubee ánnè dibanni mari Sedisademmu kè Yesu k̀̀te. ² Kè dibòri mari bo kè b̀̀e di tu Ipe kó dibòri, kè kubinku makú dè bo kè b̀̀e k̀̀ yu nè ebedee ke tú Betesitaa, kè b̀̀e k̀̀ cèète tifiiti tinùmm̀̀. ³ Kè bemù̀mbe péu duú ti mieke, tiyú̀̀nti, nè yekpíè nè tihùti. [Bè do ́́ mbaa menie mbo nampemè mme, ⁴ ke yé Kuyie nt̀̀nni mari do ́́ cúténimè kénampemè menie nkòo muanti wèè niité ke ta, wèè miété, bá kòo m̀̀ mm̀̀u m̀̀mmú botí.] ⁵ Kòo niti m̀̀u dè bo ke m̀̀ nke t̀̀̀ke yebie nsipísitáãti nè yèni. ⁶ Kè Yesu ò yà kòò duú, kòo bánté ò dè bomè kè dè m̀̀nte, kòò beke ke d̀̀: A d́́ ḱ́miétáà? ⁷ Kòo muantii ò t́́hné ke d̀̀:

Okóti n yí m̀̀ke òm̀̀u wèè bo n tanné kubinku mieke, kè menie nnappe kè nh àri ke bo ta ot̀̀u wèè ́́ niité ḱ́ta. ⁸ Kè Yesu ò nàké ke d̀̀: Ítè! Túóté a mièkù ḱ́k̀̀tè.

⁹ Dende bàmbà nkòò miété ḱ́túóté o mièkù ḱ́k̀̀tè.

Dè do tú teom̀̀pùtè yie ndi. ¹⁰ Kè Sifubee ò nàké ke d̀̀: Dè cimu a bo ntomè a mièkù teom̀̀pùtè yie. ¹¹ Kòo b̀̀e t́́hné ke d̀̀: Wèè m miékùnnè, wèè yé n túóté m mièkù ḱ́k̀̀tè. ¹² Kè b̀̀e ò beke ke d̀̀: Weninwe wèè me nyé?

¹³ De kóo niti me ndo í yé wènwè, diitinní dii do s̀̀ kè Yesu taroo di mieke.

¹⁴ De kó dif̀̀nkúò kè Yesu ò yà Kuyie ń́tè mieke kóò nàké ke d̀̀: A me mmietémè a t́́nke báa d̀̀̀ meyeyi, dedierè yàà bo da tù̀kení.

¹⁵ Kè de kóo nitii k̀̀te kénáké Sifube ke d̀̀: Yesu wèè m miékùnnè. ¹⁶ De m̀̀nni kè Sifube nkpannè Yesu wè ò miékùnnè mèè kpéí nteom̀̀pùtè yie. ¹⁷ Kè Yesu b̀̀e nàké ke d̀̀: N cice pímmu mutómmú sáà kè m múnke pí.

¹⁸ Kè Sifube ndó kòò k̀̀u, dè í tú ò d̀̀̀ mèè kpéí ndèè ci teom̀̀pùtè yie máà, ò yé mmèè kpéí nho cice tú Kuyie nke erinè omàà Kuyie.

Kuyie nduómmè ku Bire muwérimú

¹⁹ Kè Yesu b̀̀e t́́hné ke d̀̀: N di náa mmómmu nwe, debire í d̀̀ri dèmarè nè demàà. Dè wùó nkè de cice d̀̀ri dè, dè de nd̀̀ri. De cice d̀̀ri dè dè múnke de nd̀̀ri. ²⁰ Debire cice dè d́́mu ke dè benkú ò d̀̀̀ri dèè kó dimàà dem̀̀, ke yóó dè benke mutómmú diem̀̀, kè dèè mù d̀̀̀ kè dè di di. ²¹ Cice Kuyie nduò mmèè botí kè becíríbè yánni, mèè botí nku debire duómmè mufòmmu dè mù dónè wè. ²² Cice Kuyie nyí bekùnè òm̀̀u, kù duò nku Bire nde muwérimú mum̀̀, kè dè bo bekénè benitibè. ²³ Kè benitibè bem̀̀uu déúkùnnè debire, kéndònnè b̀̀e déúkùnkómè de cice. Wèè í déúkùnkò debire ò í déúkùnkò de cice wèè dè t̀̀nní.

²⁴ Kè Yesu yí kébéi nke dò: N di náá mmómumu nwe, wèè kemmu n náànti ke dó wèè n tǝnní ò mòkemu mufòmumu mùù bo sǎã, bè báá ò bekénè. Ò yèmu mukúú mmieke ke ta mufòmumu mieke. ²⁵ N di náá timómumanti nti, de mǝnni tǝ̀̀ke ke deèmu, kè becírìbè bo keè Kuyie mBire tammè, kè bèè mè kèè kè bè nfòù sǎã. ²⁶ Cice Kuyie mmòke mèè botí mufòmumu, mèè botí nku kù duómme ku Bire mufòmumu kè de mù mòke. ²⁷ Kòò de dù mmuwèrimú kè de bo bekénè benitibè ke yé de tímè Onitibire. ²⁸ De báá di di, de mǝnni duunnímu kè becírìbè bo keè Onitibire tammè, ²⁹ kényánté kényènní ifiti mieke. Bèè dǝ̀̀ri mesàà nkè bèe ta mufòmumu mieke, bèè dǝ̀̀ri meyi nkè bèe bè bekénè.

Yesu í wanti benitibè nhò sǎntí

³⁰ N yí yóó na kédòò timati nè m máà, m bekù n cice yé nni mbekù mèmme, kè m beénti wetí ke yé n yí wantimè kédòò n dó de. N dǝ̀̀ri wèè n tǝnní ò dó dènde. ³¹ Kè mǝ̀̀ náà m máà kpéi n náànti bá ntú timómumanti. ³² Otòù mǝ̀̀ wèè náà n kpéi, kè n yé ke dò nhò náà nti n kpéi nti tu timómumanti. ³³ Di tǝmmu benitibè Isāã borè, kòò náké ò yé ti timómumanti ínkè. ³⁴ N yí dó bèe náké n kpéi, m béi nyIsāã kpéi kè de bo yie nkè di cootému. ³⁵ Isāã do dǝ̀̀nnè fitirè nde ke mǝ̀̀té, kè di yie nke yǎnkè sǎmpó o wenniku mieke. ³⁶ M pí mmùù tǝmmú deumu ke pèèté Isāã kǝmu, muù benkú ke dò nKuyie nni ntǝnní. ³⁷ N cice wèè n tǝnní ò náámmu n kpéi. Di í kèè o tammè diyie mari, di me nyí ò yà diyie mari. ³⁸ O náànti í kari di mieke, ke yé di í tǎmè ò tǝnní wè. ³⁹ Di fei ntii wǎri kè di yèmmè dò ndi bo pété ti mieke mufòmumu mùù bo sǎã, tiil me nni nti tiil náà n kpéi. ⁴⁰ Di me nyí dó kékotení m borè kèpété mufòmumu. ⁴¹ N yí wanti benitibè nni nsǎntí. ⁴² N di yému, kè di í dó Kuyie. ⁴³ N cice wèè n tǝnní bá di í n cǝuté, kòò tǝ̀̀ mǝ̀̀ kǝtení nè omáà di bo ò cǝuté. ⁴⁴ Di bo yíme kéntá, díndi bèè wanti ditǝ̀̀ kó yesāã, ke í wanti Kuyie nkuù máà di sǎnte. ⁴⁵ Di yèmmè bá ndo mmǝ̀̀ yóó di sei nKuyie mborè, Mǝ̀̀yiisi di yie nwèè kpeti weè yóó di sei. ⁴⁶ Kè di mènke do nyiemmu Mǝ̀̀yiisi kpeti di na nyiemmu n kpeti, ke yé ò nákémmè mǝ̀̀ kpéi. ⁴⁷ Di né í me nyiemme Mǝ̀̀yiisi wǎri ti, di bo yíme kèyie n kpeti.

Yesu duómme kè pèè sǝ̀̀

(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17)

6 Kè Yesu sénté Kadidee kó menie mbè tu mè Tiberiyati me kó diyáà. ² Kè benitibè péu nhò tǝ̀̀ mbè yà mèè kpéi kòò miékunko bemuǝ̀̀be ³ kè Yesu deke ditǎri kénkari nè o tancǝ̀̀mbè. ⁴ Ke sǝ̀̀ nSifube kó dibanni bè tu di diyentébanni kè di duunní. ⁵ Kè Yesu yà ditǝ̀̀nni kè di kǝ̀̀riní o borè kòò beke Fidipu ke dò: Ti bo donté de mudii kè ditǝ̀̀nni dii ndi? ⁶ Ò do yému ò yóó dǝ̀̀mè ke né beke Fidipu ke bo yà ò bo tǝ̀̀nné ti. ⁷ Kè Fidipuu ò tǝ̀̀nné ke dò: Bá kè ti donténè dibenni tǝ̀̀mmú díítí pèèbè, de bá nsǎ̀̀nnè bá wè ò bo pétémè tewétitè. ⁸ Kè Yesu tancǝ̀̀mbè kóò mǝ̀̀ Æntidee, Simǝ̀̀ Pieri nantèè ò náké ke dò: ⁹ Dedapǝ̀̀mbire marè mòke die mpèèbè bènùmmù nè siyǝ̀̀ sidèsi, dende né bo dǝ̀̀ bo kunitisúkù kuu? ¹⁰ Kè Yesu dò: Duǝ̀̀nnè kè bèe kari.

Ke sǝ̀̀ ntimúti de bo kè bèe karoo ti ínkè, bè do bo mbo sikǝ̀̀pisinùmmù (5000). ¹¹ Kè Yesu cǝ̀̀uté pèèbè késǎ̀̀nte Kuyie nkè bè totí nè siyǝ̀̀ bè dó mèè botí. ¹² Bè di dii mǝ̀̀nni kénsǎ̀̀nnè kè Yesu náké o tancǝ̀̀mbè ke dò: Tíinnè yewétiyè yèè kpaá, kè dimari báá feti.

¹³ Kè bèe yè tíi nkè yèè píe yemómumuyákè tepítè nè yèdèè.

¹⁴ Kè bèe yà Yesu dǝ̀̀ de ke dò: Oniti yie mmènke tú Kuyie mpǎ̀̀ánǎ̀̀nti náàntò nwe, kù yé nwèè kǝ̀̀riní.

¹⁵ Kè Yesu nsǝ̀̀ mbè dó kóò pí ntikpàti nè muwèrimú, kèwète kédeke ditǎri o máà borè.

Yesu kètémè menie nyínkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Mariki 6:45-52)

¹⁶ Kuyuoku mǝ̀̀nni kòò tancǝ̀̀mbèe kǝ̀̀te menie mborè, ¹⁷ kédeke kudabekù kénsenti Kapennaummu bíékè, ke sǝ̀̀ ndè biite kè Yesu mu nyí wètení be borè. ¹⁸ Kè kuyaakperikú makùu ité kénfuuti ke íinko yenéfinfirè. ¹⁹ De do bo nsǝ̀̀ mbè tǝ̀̀ke cidòmétiribè bènùmmù yoo bèkuù, kèyà Yesu kòò kéroo menie nyínkè ke bè tǝ̀̀ntoo kè kufǝ̀̀wáà mbè pí. ²⁰ Kè Yesu bè náké ke dò: Mí nwe! Kufǝ̀̀wáà mbáà di pí.

²¹ Kè bè ndó kóò tǝ̀̀óténè kudabekù kèyà bè pǎ̀̀nke tǝ̀̀kèmmè bè kǝ̀̀ri kè.

Bèè do wanti Yesu pèè kpéi

²² Kè deè wenté kè bèè kpaá menie nyáà bè wee itè de, kè bèe dentení kudabekù wee de bomè kumáà ndi, kè Yesu tancǝ̀̀mbèe kù ta kèité bá ò í néi. ²³ De mǝ̀̀nni kè tidabeeti mati bonní Tiberiyati kètuǝ̀̀kení Yesu wee sǎ̀̀nte de Kuyie mpèè kpéi kè bèe de cǝ̀̀áké. ²⁴ Benitibè banté dii mǝ̀̀nni ke dò nYesu nè o tancǝ̀̀mbè bè í de kpaá kèta de kó tidabeeti kékote Kapennaummu o wammù.

Yesu weè tu mudii mùù duò mmufòmumu

²⁵ Bè yà dii mǝ̀̀nni Yesu kóò beke ke dò: Okóti, a tǝ̀̀kèni die ðmmǝ̀̀nni? ²⁶ Kè Yesu bè tǝ̀̀nné ke dò: N di náá mómumu nwe, di n wanti ke naati ke yé di wee cǝ̀̀ákémè pèèbè kénsǎ̀̀nnè, de í tú di yà mèè kpéi n dǝ̀̀ri de. ²⁷ Di bá mpí mmutǝ̀̀mmú mudii mùù yóó cake mu kpéi, mpínnè mùù í yóó cake mu kpéi, mùù yóó di duò mmufòmumu mùù bo sǎã. Onitibire dó ké mu ndi duò nke yé o cice Kuyie nhò cǝ̀̀nnemè kòò duò mmuwèrimú.

²⁸ Kè bèe ò beke ke dò: Ti dò nkédòò ba ke pí nKuyie ntǝ̀̀mmú? ²⁹ Kè Yesu bè tǝ̀̀nné ke dò: Kuyie nkó mutǝ̀̀mmú tú di bo ntǎ̀̀mè kù tǝ̀̀nni wè. ³⁰ Kè bèe ò beke ke dò: A bo na kédòò ðnti dieti kè ti yà ke né ntǎ̀̀, a bo na kédòò ðmmu tǝ̀̀mmú! ³¹ Ti yembè do dimu mánni dikpáà mieke, kéndǝ̀̀nnè ti wǎrimè ke tú: Kù bè duò nkéinkè kó mudii kè bè di. ³² Kè Yesu bè tǝ̀̀nné ke dò: N di náá mmómumu nwe, de í tú Mǝ̀̀yiisi wèè di duò kéinkè kó mudii, n cice wèè di duò kéinkè kó mudii mómumumu. ³³ Kuyie nduò mùù dii tú wèè cǝ̀̀téní kéinkè ke duò mmufòmumu kutenkù. ³⁴ De mǝ̀̀nni ke be dò: Okóti, níti duò nde kó mudii sǎã. ³⁵ Kè Yesu bè náké ke dò: Míi tú mudii mùù duò mmufòmumu, wèè kǝ̀̀tení m borè dikǝ̀̀nni ténke báá ò pí, wèè n tǎ̀̀ sinéyèi ténke báá ò pí. ³⁶ M

mè nti ndi nàké: Di n yàm, di με νύι τᾶ. ³⁷ N cice n duş mbè bemou bè kòrinímu m borè, m με νύι γόο yete òmou! ³⁸ Ke yé n cùténimè kéinkè ke bo dɔ̀ wèè n tɔ̀nní ò dómè mme, dè í tú m mómumu n dómè. ³⁹ Wèè n tɔ̀nní ò í dɔ̀ n fétinne ò n duş mbè kóò mɔ̀, ò dɔ̀ n duş nkè bèe yántému diyie sɔ̀nni yiè. ⁴⁰ N cice dɔ̀ bèè kó dimàà yà debire ke dè tᾶ bè mmokemu mufòmumu mùu bo sᾶ, kè dèe duş nkè bèe yánté diyie sɔ̀nni yiè.

⁴¹ Kè dèe yonke Sifube Yesu yí mèè kprí nhò tú mudii mùu cùténí kéinkè. ⁴² Kè bè dɔ̀: Sosefu kó debire nde, kè ti yé o cice nè o yᾶ, ò bo yíme kéna ke dɔ̀ o cùténí kéinkè.

⁴³ Kè Yesu dɔ̀: Bá nhüntínè dimàà. ⁴⁴ N cice wèè n tɔ̀nní, kòò í yᾶnní òmou, ò báá na kéktení m borè, kè n duş nkòò yánté diyie sɔ̀nni yiè. ⁴⁵ Kuyie mpānānānti náambè páte mieke ti wāri ke tú Kuyie mbo bè duş nyitié. Wèè kèè Cice tié nke i yie nweè kòriní m borè. ⁴⁶ Dè í tú n yé nhòmou yà Cice Kuyie, wèè iténí Cice Kuyie mborè weè kù yà. ⁴⁷ N di náá mmómumu nwe, wèè n tᾶ ò mōkemu mufòmumu mùu bo sᾶ. ⁴⁸ Míi tú mudii mùu duş mmufòmumu. ⁴⁹ Di yembè do dimu mánni dikpáà mieke nè memme ke ku. ⁵⁰ Mudii mùu cùténí kéinkè muò tú muu, wèè mù di ò báá kú. ⁵¹ Míi tú mudii mùu cùténí kéinkè ke duş mmufòmumu. Kè wèè di de kó mudii ò yó nfòumu sᾶ. N yóó pā mùu dii tú n kònti, n yóó mu mpā kè dèe yie nkè benitibè nfòu.

⁵² Ò béi memme, kè Sifube íneì bemáà mediè nke tú: Ò bo yíme ke ti duş nho kònti kè ti cááké.

⁵³ Kè Yesu bè nàké ke dɔ̀: N di náá mmómumu nwe, kè di í càáké Onitibire kònti ke yà de yíi ndi bá mmōke mufòmumu. ⁵⁴ Wèè càá n kònti ke yᾶ n yíi weè mōke mufòmumu mùu bo sᾶ, kè n yóó duş nkòò yánté diyie sɔ̀nni yiè. ⁵⁵ Ke yé n kònti tii túmè mudii mómumu, kè n yíi ntú menie mmómumu. ⁵⁶ Wèè càá n kònti ke yᾶ n yíi weè n taunè, kè nh ò taunè. ⁵⁷ N cice wèè n tɔ̀nní ò fòumu sᾶ, ke te kè n fòu. Mèè botí nku wèè càá n kònti m bo ntemè kòò nfòu. ⁵⁸ Míi tú mudii mùu cùténí kéinkè, mù í wéhnè di yembè do di mù kékú. Wèè bo di de kó mudii ò bo nfòu sᾶ.

⁵⁹ Kapennaumu kó kutíntouku mieke nke Yesu do nàkémè de kó tinānānti.

Yesu tancùmbè mabè do ò yetemè

⁶⁰ Bè kèè dii mōnni Yesu béimmè de kó tinānānti kòò tancùmbè súkùbè dɔ̀: De kó tinānānti yóumu, we mbo na kè ti yie.

⁶¹ Kè Yesu banté ti kōkénèmè o tancùmbè, kè bè beke ke dɔ̀: Ti di kōkénēmaà? ⁶² Dè né bo ndi dōmme di bo yà dii mōnni kè Onitibire deèti ò do bo kè nè dimōnni?

⁶³ Muyaánsààmù muò duş mmufòmumu, tikònti í dɔ̀ri demarè, tinānānti n di nàké tí tú Muyaánsààmù mmu ke fòu. ⁶⁴ Bèmbè di mieke me nyí ti tᾶ. Yesu do yému nè dimōnni bèè í ò tᾶ, nè wèè yóó ò fité.

⁶⁵ Kè Yesu yíé kébéi nke dɔ̀: Dèe kprí nte kè n di nàké ke tú òmou í yóó na kéktení m borè kè n Cice í ò yᾶnní.

⁶⁶ De mōnni kòò tancùmbè besúkùbèè ò yóó bá bè ténke í nhò néinè. ⁶⁷ Kè Yesu beke o tancùmbè tepítè

nè bedé ke dɔ̀: Díndi í dɔ̀ kéitáà? ⁶⁸ Kè Simɔ̀ Pierii ò tᾶhnè ke dɔ̀: N Yiè nkè ti da yóu ti bo kɔ̀te we mborè? Fᾶ mōke tinānānti tii duş mmufòmumu mùu bo sᾶ. ⁶⁹ Ti tᾶmu ke banté ke dɔ̀ nha tú wèè kpa meyei, Kuyie ntōnni wè. ⁷⁰ Kè Yesu bè nàké ke dɔ̀: Míi di tᾶtᾶ dimou tepítè nè bèdébè, nè memme di mieke kòò mɔ̀ tu dibɔ̀.

⁷¹ Ò do náá Sudaasi Simɔ̀ Isikadiyoti kó debire kprí nke, o tancùmbè tepítè nè bèdébè kóò mɔ̀ wèè yóó ò fité.

Yesu nei do í yie nho kpeti

7 De kó difñkúò kè Yesu ícènti Kadidee kó kutempè mmieke, ò í nyie nke kòte Sudee, ke yé Sifube do wantimè ke bo ò kù. ² Ke sᾶ nSifube kó dibanni bè tú di titouti kperi di tōnni. ³ Kòò néi ò nàké ke dɔ̀: Kɔ̀te Sudee kàa tancùmbè múnke yà a dɔ̀ri dè. ⁴ Wèè dɔ̀ bèè ò yíétè ò sᾶ í ndɔ̀ri demarè disòri, benke a dɔ̀rimè kè bè da yà.

⁵ (Yesu néi múnke do í ò tᾶ.)

⁶ Kè Yesu bè nàké ke dɔ̀: M mōnni mu nyí tūòke, díndi borè yemòrè yemou tú yesàayè nye. ⁷ Kutenkù kɔ̀be báá na kè ndi níi, bè nímmu mí, ke yé m bè náammè ke tú be dɔ̀rimè í wenni. ⁸ Kɔ̀tenè dibanni, mí m mu nyí kɔ̀ri, m mōnni mu nyí tūòke.

⁹ Ò bè nàké memme kédeè kénkpáà Kadidee.

Yesu do tièmmè Kuyie ncíètè mieke

¹⁰ Kòò néi kɔ̀te dibanni kòò múnke kɔ̀te, ò me nyí nyie nkénféi. ¹¹ Kè Sifube nhò waà ndibanni mieke ke tú: Yé ò borè?

¹² Kè bè íneì o kprí nkè bèmbè tu onitisaàwè nwe, kè betɔ̀bè tu ò sounte benitibè mbe. ¹³ Bá òmou í nnáá nho kprí kè dè féi, ke yé bè do démè Sifube kó bekótibè.

¹⁴ Kè dibanni kó yewee toté ye cuokè, kè Yesu ta Kuyie ncíètè kénduò nyitié mbenitibè. ¹⁵ Kè dèe di Sifube kè bè mbékú bemáà ke tú: Ò yíme ke yé Kuyie nnānānti mie mbotí ò me nyí ti bebí? ¹⁶ Kè Yesu bè tᾶhnè ke dɔ̀: N di náá nti í tú n kpeti, wèè n tōnni wèè ti te. ¹⁷ Wèè dɔ̀ kéɔ̀ Kuyie ndɔ̀ dè, ò yóó bantému kénsà kè n náá nti tú Kuyie nkpeti yoo m mómumu n kpeti. ¹⁸ Wèè náá nhomáà kpeti ò wanti o kó disānni ndi, kè wèè waà nwèè ò tōnni o kó disānni ò í náá ntimati tii tu siyáabisí. ¹⁹ Mɔ̀yiisi di nàkému Kuyie ntannò, di kóò mɔ̀ me nyí yè tū, dè yíme kè di dɔ̀ kè n kuɔ̀?

²⁰ Kè ditñnii ò tᾶhnè ke dɔ̀: Dibɔ̀ dii da ta, we ndɔ̀ ke da kuɔ̀? ²¹ Kè Yesu bè nàké ke dɔ̀: M pí mmutōmmú mómáà ndi kè dè di di. ²² Mɔ̀yiisi wèè duş mucāmmú kó ikuú, dè me nyí tú wèè keté mucāmmú, mù bonèní di yembè borè nde, nè memme kè di yie nke sᾶ cānté oniti bá teomputè yiè. ²³ Kè di yie mMɔ̀yiisi dɔ̀u ndii nùu ke sᾶ cānté debire bá teomputè yiè, ba nkprí nné te kè di mieke m péi m miekūnne mèè kprí nhoniti teomputè yiè? ²⁴ Di báá mbekùnè mebatimè, dí mbekù ke tū ntimómwōnti.

²⁵ Kè Sedisademmu kɔ̀be mabè nnáá nke tú: Dè í dò mbè wanti wèè niti nwe ke bo ò kùɔ̀? ²⁶ Nte we ke náá

mbá ò í sɔri kè bè ò wúónko. Bekótibè sàà bo mbanté-mu ke do nhò tú Kirisàà? ²⁷ Ti yému oniti yie ñyènní dè. Kirisi bo tuɔkení diì m̀ǹǹni òm̀ɔ̀ù í yó nyé ò bonní dè.

²⁸ Kè Yesu ñtiè mbenitibè Kuyie nciētè mieke kérékéké ke d̀: Di yé ndi yé ñ yènní dèà? N yí k̀t̀ení nè m máà, wèè n t̀ɔ̀nní ò tu timóm̀m̀ɔ̀nti yie nwe, di me nyí ò yé.

²⁹ Mí nh ò yému ke yé m bonímè weè borè kè weè n t̀ɔ̀nní.

³⁰ De m̀ǹǹni kè bè ndó kòò pí, òm̀ɔ̀ù me nyí nhò kàáké, ke yé o m̀ǹǹni mu ndo í t̀ù̀k̀emè. ³¹ Kè kusúkùu yie nho kpeti kénnaá ke tú: Kirisi bo tuɔkení kéd̀ɔ̀ d̀ dèmarè kè dèe p̀ɛ̀t̀é oniti yie nkperaà?

Bè t̀ɔ̀mmè tihãp̀nti kè ti bo pí nYesu

³² Kè Fadisiēbe keè bè ùntí ùntímè o k̀p̀éí, ke náke Kuyie nciētè kó benitibè, kè bèe dake kət́ t̀ ntiãp̀nti kè ti bo ò pí. ³³ Kè Yesu bè náke ke d̀: N yó nkpaà ke di bonèmu kè dèe yíé sám̀p̀ kè n kò nwèè n t̀ɔ̀nní o borè. ³⁴ De m̀ǹǹni kè di n wammú kémónté, ke yé di í yóó namè kékote m borè.

³⁵ Kè Sifube mbékú bemáà ke tú: Ò yóó kote ke, kè ti né báá ò yà? Ò sàà yóó kote kentiè Sifube bèe ciété bembè ke bo Kerekibe ciéà? ³⁶ Ò me mbéi tii náànti ke tú: Ti bo ò wammú ke báá ò yà, ke báá na kékote ò borè, tì tú ba?

Menie mèè duò mmufòmmu

³⁷ Dibanni denni diì yie kè benitibè nsū kè Yesu cómmú dit̀nni cuokè kérékéké ke d̀: Kè sinéyēi bo wè, wèe k̀t̀ení m borè ḱyá! ³⁸ Wèè yie n kpeti, menie mmèè duò mmufòmmu mè bo mpũ̀ nho mieke kéndonnè tì wãrimè.

³⁹ Yesu do náá Muyaánsààmù k̀p̀éí nke, bèè ò tã bè yóó péte mù. Muyaánsààmù mu ndo í k̀t̀ení ke yé Yesu mu ndo í dèkemè kéinkè.

Bè nènnimè Yesu k̀p̀éí nkétoté yetirè

⁴⁰ Kè benitibè keè de kó tináànti ke d̀: We nnti mènke tú Kuyie mpãnáànti náàntò nwe.

⁴¹ Kè bèmabè ntu Kirisi nwe, kè betobè tu: Kadidee nwe Kirisi dò nkéyènnimèà? ⁴² Tì í wãri ke tú Kirisi dò nkéyènní Dafiti kó kufuku mieke nke kè bèe ò peité Betideemmu Dafiti kó diheia?

⁴³ Memme kè dit̀nni toté Yesu k̀p̀éí. ⁴⁴ Kè bèmabè ndó kòò pí, òm̀ɔ̀ù me nyí nhò kàáké.

Bè t̀ɔ̀mmè tihãp̀nti kè ti bo pí nYesu

⁴⁵ Kè tihãp̀ntii wétoó ikuú niùbè nè Fadisiēbe borè, kè bèe bè beke ke d̀: Dè yíme kè di í ò pínní.

⁴⁶ Kè tihãp̀ntii bè t̀ɛ̀nné ke d̀: Ti mu nyí yà wèè náànti dònne oniti yie nkpeti. ⁴⁷ Kè Fadisiēbe bè beke ke d̀: Di múnke yie nkè bè di soutémaà? ⁴⁸ Di yà kè ti kó bekótibè kòò m̀ɔ̀ù yoo Fadisiē m̀ɔ̀ù kòò yie nho kpetià? ⁴⁹ Bèè yie nho kpeti bè í yé M̀ɔ̀yisi kó ikuú, bè tu Kuyie nç̀ bembè.

⁵⁰ Ke s̀ Nikodemmu Fadisiēbe kòò m̀ɔ̀ù wèè do k̀t̀e keyènkè makè ḱyá Yesu kòò dè bo kébéi nke d̀: ⁵¹ Ti

kó ikuú yé nti níi bekénèmu oniti kòò náké o kpeti, kè ti banté ò cààrè mù ke né na kòò k̀ɔ̀.

⁵² Kè bèe ò t̀ɛ̀nné ke d̀: A múnke tú Kadidee kou nweà? Wénté mesàà nKuyie nnáànti kàa bo yà Kuyie mpãnáànti náàntò m̀ɔ̀ù mu nyí yènnimè Kadidee. [⁵³ Memme kè bèe ciété kékúú mbe c̀t̀i.

Bè pí nwèè nitipòkù kòò duónè onitidù

8 Kè Yesu deke Odifiè tãri, ² ké pike wéte Kuyie nciētè, kè benitibèe tíi nkòò nkari ke be tiè. ³ Kè ikuú wããbè nè Fadisiēbe t̀nni onitipòkù m̀ɔ̀ù kòò cònné dit̀nni cuokè, ⁴ kénáké Yesu ke d̀: Okóti, ti s̀ nhonitipòkù yie nduónè onitidù m̀ɔ̀ù nwe kè ti ò pí. ⁵ M̀ɔ̀yisi kó ikuú yé nti níi búótí wèè d̀̀̀̀ me kòò botí yetãrè nye kékúu. A yèmmè dòmmè?

⁶ Bè do náá mmemme kòò díntemu ke wanti bè bo ò sei ntii ínkè. Kè Yesu sínné kénwãu ketenkè nè o nómbii. ⁷ Kè bè baa nsóké kòò bèkú, kòò ínni o yuu kébéi nke d̀: Di mieke wèè í d̀̀̀ meyei nnè ò bomè, wèe keté kòò b̀t̀é ditãri.

⁸ Kéwéte késínné kénwãu ketenkè. ⁹ Bè kèè diì m̀ǹǹni de kó tináànti kényiiti bema bema, kékéténè bekótibè ke yàa dentenè bebémbè, ke yóu Yesu nè onitipòkù deborè. ¹⁰ Kè Yesu ínni o yuu kékébe onitipòkù ke d̀: Yé bèè da pínni? Òm̀ɔ̀ù ténke í d̀ kè da kuàà? ¹¹ Kòò ò t̀ɛ̀nné ke d̀: Ǿ̀ n Yie! Kè Yesu ò náké ke d̀: M múnke í d̀ ke da ku, kote, ke ténke né báá d̀̀ meyei.]

Yesu wèè tú kuwenniku

¹² Kè Yesu wéte kébéinnè dit̀nni ke d̀: Míi tú kutenkù kó kuwenniku, wèè n tũ nhò bá nkéi dibinini, de kó kuwenniku ò k̀rinè mufòmmu borè nde.

¹³ Kè Fadisiēbe ò náké ke d̀: A náá nhamáà k̀p̀éí nke, a náànti í tú timóm̀m̀ɔ̀nti. ¹⁴ Kè Yesu bè náké ke d̀: N náá m máà k̀p̀éí nke, kè ti tu timóm̀m̀ɔ̀nti, ke yé n yémèmu m boní dè nè n k̀ri kè, díndi me nyí yé m boní dè nè n k̀ri kè. ¹⁵ Díndi bekù di nuò nwúò ndènde, mí mme nyí bekùnè òm̀ɔ̀ù. ¹⁶ Kè dè t̀̀kení ke d̀ m beké, m bekénè timóm̀m̀ɔ̀nti, ke yé n yí bomè m máà, n cice wèè n t̀ɔ̀nní ò m bonèmu. ¹⁷ Di kó ikuú mieke tì wãrimu ke tú: Benitibè bédébè yà tì ke béi ntii ̀̀ ntú timóm̀m̀ɔ̀nti! ¹⁸ N náámmu m máà k̀p̀éí, nkè n cice wèè n t̀ɔ̀nní kòò nàà n k̀p̀éí. ¹⁹ Kè bèe beke Yesu ke d̀: A cice borè? Kòò bè t̀ɛ̀nné ke d̀: Di í n yé, di me nyí yé n cice, kè di do n yé dí na nyému n cice.

²⁰ Yesu do bo Kuyie nciētè mieke nke, bè ãà dè idítí ke náá nde kó tináànti, òm̀ɔ̀ù me nyí nhò pí nke yé o m̀ǹǹni mu ndo í t̀ù̀k̀emè.

Yesu nàkémè ke tú ò k̀nti o cice bo kè

²¹ Kè Yesu yíé kè bè náké ke d̀: N yitimu kè di bo n wammú ke kú di yei mmieke. Di báá na kékote n k̀ri kè.

²² Kè Sifube nnáà mbemáà ke tú: Ò sàà yóó ku omáà ndaà? Ba nné tú ti báá na kékote ò k̀ri kè. ²³ Kè Yesu bè náké ke d̀: Di tú ketenkè kobe mbe, kè n tu kéinkè kou, di tú ku ntenkù kobe mbe, mí mme nyí tú

kutenkù kou. ²⁴ Dεε kpéi nte kè n di nàké ke tú di yóó kú di yei mmieke, ke nsà kè di í yie nke dò n tú n tú wè, di yóó kú di yei mmieke nke. ²⁵ Kè bèe beke Yesu ke dò: A tú we? Kòo bè tēhné ke dò: N di nàkému n tú wè nè dimònni. ²⁶ M mɔkemu tináahti péu n na nnàké tì di kpéi nnè m bo di bekénè tì, n cice wèè né n tōnni ò tu timómwonti yiè nwe, n kèè tì o borè, n ti nnáa nkutenkù.

²⁷ Bá bè í mbanté ke dò nhò bè nàá nho cice kpéi nke. ²⁸ Dε mōnni kè Yesu bè nàké ke dò: Di bo dee ndii mōnni Onitibire kudapāāti ínkè di bo banté n tú wè, kébanté ke dò n yí náá ntimatì nè m máà, n náá n cice m benke tinti. ²⁹ Wèè n tōnni wè m bonèmu wè í n yóu m máà, ke yé n dɔɔrimè ò dómè mme sáà.

³⁰ Yesu nàké dii mōnni memme kè benitibè péuu yie nké nhò tá.

A bo yèmmè tidaati mieke

³¹ Kè Yesu nàké Sifube bèè do ò tá ke dò: Kè di yie n náahti, ndɔɔrinè tì yèmmè, di bo ntú n tancùmbè mómwombè. ³² Di bo yíéte timómwonti, kè tì di denne tidaati mieke. ³³ Kè bèè ò tēhné ke dò: Ti tú Abarahammu yaábí nyi, ti í náá nhòmɔú kó tidaati diyie mari, a báá na ke dò ti bo yè tidaati mieke. ³⁴ Kè Yesu bè tēhné ke dò: N di náá mmómwu nwe, wèè dɔɔri meyei nhò tú meyei nkó kudaakù nku. ³⁵ Kudaakù ɔɔ í nhā ke bo ku yiè ncíéte sáà, teciéte bire deè ɔ mbo sáà. ³⁶ Kè n di denne tidaati mieke di mènke yèmu ti mieke. ³⁷ N yému di tímè Abarahammu kó iyaábí, ke né dó ké n ku, di í yie mmèè kpéi n náahti. ³⁸ Mí n di náá n cice m benke tinti, kè di dɔɔri di kòo cice di nàké tì. ³⁹ Kè bè dò: Ti cice tú Abarahammu nwe. Kè Yesu dò: Kè di mènke do ntú Abarahammu yaábí nyí di na mpímmu ò do pí mmùu tōmmú. ⁴⁰ N di nàké timómwonti nti n kèè tì Kuyie mborè kè di dó ké n ku, Abarahammu í dɔɔ mε kóò botí. ⁴¹ Di pí ndi cice kó mutōmmú mmu. Kè bè dò ti í tú ipocēmbí, ti cice bo omáa ndi, wèè tu Kuyie. ⁴² Kè Yesu dò: Kè Kuyie nkuu do ntú di cice, di na nni ndómu, ke yé nè ku tii bomè, kè kuu n tōnni, n yí kōtení nè m máà. ⁴³ Ba nte kè di í banní n náahti? Di to kpehni mēè kpéi nke. ⁴⁴ Di cice tú dibɔɔ ndi, kè di dó kédɔɔ di cice dibɔɔ dómè. Dibɔɔ tu okòuti nwe nè di bomè, di ɔɔ í nna kénáké timómwonti, di náahti timɔu ɔɔ ntú siyáàbisí nsi, ke yé di tumè siyáàbisí yiè nwe, siyáàbisí cice. ⁴⁵ Mí n náá ntimómwonti nti, deè te kè di í yie n kpeti. ⁴⁶ Di mieke we mbo benke n dɔɔ mēè yei? N náá ntimómwonti nti, deè yíme kè di í dó kéyie n kpeti. ⁴⁷ Wèè tu Kuyie nkou wèè kemmu ku náahti. Dindi me nyí tú Kuyie nkobe, deè te kè di í kemmu n náahti.

Yesu nè Abarahammu we nkótí?

⁴⁸ Kè Sifube ò nàké ke dò: Ti naatimu ti yímè a tú Sammari ei kou, kè dibɔɔ da ta. ⁴⁹ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Dibɔɔ mari í n ta, n déúkunko n cice yètiri ndi, dindi me nyí dó ké n déúkunne. ⁵⁰ N yí wanti disāni, Kuyie nkuu dó n sānni kè kuu bekù. ⁵¹ N di náá mmómwu nwe, wèè yie n náahti ò báá kú.

⁵² Kè Sifube ò nàké ke dò: Di mmōnni ti bantému weti weti ke do ndibɔɔ da ta. Abarahammu kumu kè Kuyie mpāānaahti náam̀bè ku, kè fí ntú wèè yie nha tié nhò báá kú? ⁵³ Fí dεu ke pēéte Abarahammu wèè kú nè Kuyie mpāānaahti náam̀bè bèè kú? A yèmmè do nha tú we?

⁵⁴ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Kè n sānti m máà n sānni bo ndò ndetirè. N cice wèè n sānti, wenwe di yé nwèè tú di kó Kuyie. ⁵⁵ Di í ò yé, mí mme nhò yému, kè n yí n yí ò yé n tú siyáàbisí yiè nwe ke di dōnnè, m me nhò yému, ke yíe nho náahti. ⁵⁶ Dε do naatimu di cice Abarahammu n kōriní mēè kpéi, kòo n yà kè diwèi ò pí.

⁵⁷ Kè Sifube ò beke ke dò: A bie mmu nyí tūòke sipisínūmmù kaa yé nha yà Abarahamma? ⁵⁸ Kè Yesu bè tēhné ke dò: N yó mbo kè bè mu nyí peité Abarahammu. ⁵⁹ Dε mōnni kè bèe túóté yetāre ke bo ò búti, kóò mōntóo Kuyie ncíéte mieke, kòò yè.

Wèè do tú kuyūñkù nè bè ò peitémè

9 Kè Yesu m̀pēnké ḱyà oniti m̀u, kòò tú kuyūñkù nè bè ò peitémè. ² Kòò tancùmbèè ò beke ke dò: Okóti, ba nte kòò tu kuyūñkù nè bè ò peitémè? O kó meyei mmeè te yáa o yembè kōme? ³ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Dε í tú o kó meyei mmeè te yoo o yembè kōme, ò yéi kè Kuyie nkuu bo benke ku wērimú o ínkè. ⁴ Ti dō nképi wèè n tōnni o tōmmú mmu kè diyie kpaá, de yóo biitemu bá òmɔú ténke báá na képi mmutōmmú. ⁵ M bo kutenkù mieke ke tú kutenkù kó kuwenniku nku.

⁶ Ò béi mmeeme kédeè ḱtítíté ketenkè, kédɔɔ titáti kéwaare kuyūñkù nu, ⁷ kè kù nàké ke dò: Kote Sidowee kó kubinku kéyuuté (diyètiri dii tu Sidowee di benkú ke tú: Bè tō nwe.)

Kè kuu kote kéyuuté, kénwētini ke wúó mpáíí.

⁸ O cēpetitɔbè nè bèè do ò yé kòò múte kè bè dò: Dε í dō nwèè do kari wènwè ke ḿáá?

⁹ Kè bèmabè ntú wènwè.

Kè betɔbè tu wèè dōke, bè dōmmu.

Kè wenwe tú: Mí nwe m mómwu.

¹⁰ Kè bèè ò beke ke dò: A yíme ke wènté? ¹¹ Kòò bè tēhné ke dò: Oniti bè tu wè Yesu wèè dɔɔ titáti ke waare n nu, ke yé n kote Sidowee kó kubinku kéyuuté. Kè n kote ke yuuté ke wènté. ¹² Kè bèè ò beke ke dò: Dε kóo niti bore? Kòò dò: N yí yé ò bore.

Fadisíēbe bèkúmè kuyūñkù wèè ku wéi

¹³ Ke bèe kōtenè oniti wèè do tú kuyūñkù ke wènté Fadisiēbe bore. ¹⁴ Teom̀pùtè yiè do ndi Yesu dōmmè titáti kéwaare o nu kóò wéi. ¹⁵ Kè Fadisiēbe ò beke ò yímè ke wènté? Kòò dò: Ò waare titáti nti n nu, kè n yuuté ke wènté.

¹⁶ Kè Fadisiēbe mabè dò: Dε kóo niti í tú Kuyie nkou ke yé ò í tūmmè teom̀pùtè kó ikuú.

Kè betɔbè dò: Wèè m̀ke meyei nho báá na kédɔɔ yiè mmè ndòò tii dieti.

Memme kè metotímèè ānné be cuokè.

yī mēè kpéí n tú Kuyie mBire? ³⁷ Kè n yí pī n cice kó mutōmmú dí báá nni ntá. ³⁸ Kè mme mmù pī, nke di í n tá, ntánè tūnké m pī mmù tōmmú kè dēe yie nké dí banté ke dò n cice bo m mieke kè m bo o mieke.

³⁹ Kè bè tó ndó kòò pī nkòò yè kéíté.

⁴⁰ Kékote Suditēē, Isāā do keté kénhāā dè benitibè bātēmmù kémbò. ⁴¹ Kè kunitisúkù nkòri o borè ke náá nke tú Isāā í dōò tidietì matì, ò né nàké tii kó dimàà onitì yie nképí tì tú timómmònti nti.

⁴² Deborè kè kunitisúkù yie nkéntā Yesu.

Dasaa kúmè

11 Dasaa do tú Betannii kó dihei kou nwe kòò tābè bo bèdébè, Maari nè Mariti, kè Dasaa muke.

² Dasaa tāū Maari wèè do còu nYesu naàcèi tūdààri kéūténè o yùtì, wèè tāū Dasaa do muke. ³ Kòò tābè tō nkè bèe náké Yesu ke dō: Ti Yiè nha népo wèè m.

⁴ Kè Yesu keè de kó tináànti ke dō: De kó mumōmmú í yóó ò kùò, mù pètinke yóó déúkùnne Kuyie nyètiri ndi, kènte kè bèe sānte ku Bire.

⁵ Yesu do dōmu Mariti nè Maari nè Dasaa mediè,

⁶ kékeè Dasaa mōmmè kénkraá deborè ke dō yewe yèdèè, ⁷ kénáké o tancùmbè ke dō: Ti wētenè Sudee.

⁸ Kòò tancùmbèe ò nàké ke dō: Okóti, dè mu nyí mōnte Sifube sòò dómè ké da kuò kàa tu ti kè wētāà? ⁹ Kè Yesu bè nàké ke dō: Diyiè dimàà tēwebiètè mēfitimè epíitè nè mèdémè mme, kòò mōu kèri kuyie nhò báá bété, ke yé ò wúómme kuwenniku kùò bo kutenkù. ¹⁰ Kòò mōu mē nkèri keyènkè ò bo bété ke yé ò í mōkemè kuwenniku.

¹¹ Yesu béi mmemme kédeè ke dō: Ti népo Dasaa yé nke duómu, m mē nkòrimu ke bo ò ènte. ¹² Kòò tancùmbè dō: Ti Yiè nkòò yé nke duómu ò yóó miētēmu.

¹³ Yesu do dō ké bè nàké Dasaa kúmè mme, kè bembe yèmmè né ndò ò náá mmunòhōmmú kpéí nke. ¹⁴ De mōnni kè Yesu bè nàké páii ke dō: Dasaa kúmu. ¹⁵ Dè né n naatimu di kpéí n yí bomè deborè dè bo yiemme kè di nni ntá. Tí kōtenè o borè.

¹⁶ De mōnni Tomaa wèè do tú detáátébiere kòò náké betōbè ke dō: Ti kōtenè kéwēnnénè ti Yiè nkékú.

Yesu duómmè kè Dasaa yānté

¹⁷ Kè Yesu mbo tuokoo Betannii ke sū mbè kūnné Dasaa kè dè mōke yewe yènáà. ¹⁸ Betannii do í dētirinè Sedisadēmmu, dè bo mbo cidòmētiribè bètāāti. ¹⁹ Kè Sifube yènni péu kékōtení ke bo dōu mMariti nè Maari be tāū kúú.

²⁰ Mariti kèè dii mōnni Yesu kèróomè, kè Maari nkari tēcītè kòò kōte kòò co, ²¹ kòò nàké ke dō: N Yiè nkàa do mbo die n tāū na ba nkú. ²² N né yému ke do nkàa beke ti Kuyie kù bo ti dōò. ²³ Kè Yesu ò nàké ke dō: A tāū yóó yāntému. ²⁴ Kè Mariti dō: N yému ke dō mmukúkéyāntímù yie, diyiè sōnni yie ò bo yānté. ²⁵ Kè Yesu ò nàké ke dō: Mī tu mukúkéyāntímù ke tú mufōmmu. Wèè n tá ò bo nfòu bá kòò ku. ²⁶ Bèè kó dimàà n tá bè báá kú bitì. A ti yienaà? ²⁷ Kè Mariti ò

tēhné ke dō: N Yiè, n támu ke dō nha tú Kirisi Kuyie mBire dèè kōtení kutenkù mieke.

²⁸ Ò béi memme kédeè kékōte kéwee Maari ke dō: Ti Yiè nkōtení ke da yu.

²⁹ Kè Maarii ité mecāā nkénkōri Yesu borè. ³⁰ Yesu mu ndo í ta dihei mieke, ò do kraá Mariti do ò co dè nde.

³¹ Sifube bèè do bonè Maari kòò báá nkè bèe yà ò itémè mecāā nkòò tūnne kè be yèmmè dō nhò kōri kufōti borè nde ke bo kuó.

³² Kè Maarii tuoke Yesu borè kéninkóo o òkè kòò nàké ke dō: N Yiè, kàa do mbo die n tāū na bá nku.

³³ Kè Yesu yà ò kuómme, kè Sifube múnke kuó, kòò yèmmèe caàrè mediè nkè mesémmèe ò pī. ³⁴ Kòò beke ke dō: Di ò kūnné de? Kè bèe ò tēhné ke dō: Ti Yiè nkōtení kéyà.

³⁵ Kè Yesu kuó. ³⁶ Kè Sifube dō: Wénténè wè ò dō mēè botí.

³⁷ Kè bèmabè ntú: Wenwe wèè wéi nkuyūōnkù ò na bá nna kédōò timatì kè Dasaa báá kúà?

³⁸ Kè Yesu yèmmèe wēte kécaàrè kòò kōte kufōti borè. Bè do kù keú ditāri ndi képoo nditāri. ³⁹ Kè Yesu bè nàké ke dō: Pootenè ditāri! Kè Mariti, ocí tāū dō: N Yiè, nhò bo ncààrè, diyiè naanni ndi yie nè bè ò kūnnémè.

⁴⁰ Kè Yesu ò tēhné ke dō: N da nàké ti, kàa ti tá, a bo yà Kuyie nkó tikpeti.

⁴¹ Kè bèe pootè ditāri, kè Yesu búuté kéinkè ke dō: N Yiè nda dūnnè mutōmmú a dōmmè n da mōu ti. ⁴² N yé-mu ke dō nha dōri n da békú tii kó dimàà, nné béi memme kè dè bo yie nkè benitibè bèè m murí kè beè nyé ke dō nfōò n tōnni.

⁴³ Ò béi mmemme kédeè képīéké ke dō: Dasaa yènni!

⁴⁴ Kòò cí yènni ke fi ntiyàati o naàcèi nè o ncu nè o òkè, kè Yesu bè nàké ke dō: Fīntenè we kòò íté.

Bè do wēnnémè dinùu ke bo ku Yesu

(Wénté Matie 26:1-5 nè Mariki 14:1-2 nè Duku 22:1-2)

⁴⁵ Kè Sifube bèè do bonè Maari kéyà Yesu dōò dè, be mieke kè besúkùbèe yie nYesu. ⁴⁶ Kè be kó bèmabèe kōte kénáké Fadisīēbe Yesu dōò dè. ⁴⁷ De mōnni ikuú niùbè kó bekótibè nè Fadisīēbe kè bèe tíi dibeéntīnni dieri ke dō: Ti yóó yíme? Onitì yie mme ndòòrimè tidietì péu? ⁴⁸ Kè ti yóu kòò mè dōòri benitibè bemōu bo yie nho kpeti, kè Odommu kōbe kōtení, képōnte Kuyie ncīētè kétieke ti ei.

⁴⁹ Kè be kòò mōu bè tu wè Kayifu, wèè do tú ikuú niùti dièwè de benni, kòò bè nàké ke dō: Di í banté. ⁵⁰ Di í yé ke dō ndè tú di kó mesàà mme onitì òmáà bo kúmè kubotí kpéí, kè kubotí kumōu cootāà? ⁵¹ Ò do í náá nde kó tináànti nè o mōmmu, ò do mē ntúmè ikuú niùti nwe de kó dibenni, kè Kuyie nduú nkòò nnáá Yesu wèè yóó kúmè kubotí kpéí. ⁵² Dè í tú Sifube máá kpéí nke ò yóó kúmè, ò dō kéwēnné Kuyie mbí nyi kè ò náá nhonitì òmáà.

⁵³ De kó diyiè ndi Sifube wēnnémè dinùu ke bo ku Yesu. ⁵⁴ Bá ò ténke í nyie nkénféi Sifube mieke, kékōte dihei dii bo dikpáà mieke kè bè di tu Efadayimmu, kè nke mbo nè o tancùmbè.

⁵⁵ Ke s̄ ndiyentébanni t̄õnní k̄e benitibè k̄rì Sedisademmu, ke bo wénk̄unne bemáà k̄e dibanni né tuɔkení. ⁵⁶ K̄e bè nwanti Yesu, ke békú betɔbè Kuyie n̄c̄iēt̄e mieke ke tú: Di yèmmè dò nhò bo k̄otení dibannaà?

⁵⁷ Ikuú niùbè nè Fadisiēbe do n̄akému ke tú k̄e wèè ò yà, wèè n̄aké k̄e bèe ò p̄i.

Maari do còummè t̄udààrí Yesu naàc̄eì

(Wénté Matie 26:6-13 nè Mariki 14:3-9)

12 Dè do kpaá yewe yèkuò ndi diyentébannii bo tuɔkenímè, k̄e Yesu k̄ote Betannii, Dasaa, ò do duó n̄kè wèè ȳánté o cie. ² K̄e bèe ò ànné kup̄òk̄ù, k̄e Mariti mbè ãã tidiiti Dasaa nè betɔbè k̄e bè k̄àri nè Yesu k̄e bè yo. ³ K̄e Maarii túóté t̄udààrí natiwè wèè donku yóu, k̄écóú Yesu naàc̄eì, k̄éüténè o yùti, k̄e kuf̄õk̄uu dátinné t̄c̄iēt̄e temɔ. ⁴ Yesu tanc̄ùmbè kóò m̄ò Sudaasi Isikadiyoti wèè yóó ò fité kòo béi nke d̄ò: ⁵ Dè dòmmè kòo càke de kóò t̄udààrí, ti na báá nhò fité dibenni t̄õmmú díítí, k̄ép̄ãmmú beç̄iribàà?

⁶ Dè í tú mesémmè do ò bonè beç̄iribè kòò nnáá mmemme, ò do tú oyúókù nwe k̄e weè nt̄ou idíítí ke yuuku de mieke. ⁷ K̄e Yesu ò n̄aké ke d̄ò: Yóu we, ò còú nde kóò t̄udààrí n k̄ünnímù kp̄eí nke. ⁸ Beç̄iribè yó ndi bonèmu s̄ãã, mí mme nyí yó nh̄ã ke di bonè.

Ikuú niùbè kó bekótibè dàkemè ke bo kuɔ Dasaa

⁹ K̄e Sifube péuu keè Yesu bomè Betannii, k̄etíínko ke bo yànè Dasaa Yesu do duó n̄kè wèè ȳánté. ¹⁰ K̄e ikuú niùbè kó bekótibèe dake ke bo kuɔ Dasaa. ¹¹ Ke yé weè do temè k̄e Sifube péuu bè yóu k̄éüt̄unne Yesu.

Yesu do k̄orimè Sedisademmu ke deke dis̄ãmmarimbii

(Wénté Matie 21:1-11, Mariki 11:1-11, Duku 19:28-40)

¹² K̄e d̄èe wenté k̄e benitibè bèe k̄otení diyentébanni Sedisademmu k̄e bèe keè Yesu k̄eróomè, ¹³ k̄ék̄õú tipuonti k̄ék̄ote kóò co k̄emp̄iēk̄ù ke tú:

Mesàà nní mbonè Isidayeribe kóo kp̄ààti wèè k̄eríní nè ti Yìè nkó diyèt̄iri.

¹⁴ K̄e Yesu yà dis̄ãmmarimbii kédeke, k̄e d̄èe d̄ò ti w̄arimè ke tú:

¹⁵ Díndi Sedisademmu k̄obe di bá nyiēk̄ù, òtenè di kóò kp̄ààti ke k̄eríní ke deke dis̄ãmmaríns̄erì kó dibii.

¹⁶ De m̄õnni Yesu tanc̄ùmbè mu nyí mbanté d̄èe d̄òri. Ò d̄èe dii m̄õnni ndi k̄éínkè k̄e bèe dentení t̄iì w̄ari o kp̄eí t̄iì sòò d̄òmmè.

¹⁷ Bèè kó dimàà do neínè Yesu k̄éyà ò yumè Dasaa kuf̄õti mieke kòò ȳánté, k̄e bè nnáá nhò d̄ò d̄è. ¹⁸ Yesu duómmè k̄e Dasaa ȳánté deè d̄òke do te k̄e benitibè péuu k̄otení kóò co. ¹⁹ K̄e Fadisiēbe nnáá mbetɔbè ke tú: Ti í yóó na kédò d̄èmarè, benitibè bemɔ we nt̄unne.

Kerekibe do wantimè Yesu

²⁰ K̄e Kerekibe mabè k̄oké be mieke bèe do k̄otení Sedisademmu dibanni Kuyie mbáámmu. ²¹ K̄e bèe k̄ote k̄énaké Fidipu wèè yènní Betisaidaa Kadidee kó kutem-

p̄e nke d̄ò: Okóti, ti d̄ó k̄éyà Yesu nwe. ²² K̄e Fidipuu n̄aké Āntidee k̄e bèe nei bedé k̄é ti n̄aké Yesu. ²³ K̄e Yesu bè n̄aké ke d̄ò: Dè t̄ùk̄emu k̄e bè bo déúk̄unne Onitibire. ²⁴ Timómm̄õnti nti n yóó di n̄akémè, k̄e bè í buɔtí medibii mmè ò r̄mbo mè máà ndi, k̄e bè me mmè buɔtí, de m̄õnni ndi mè ò yènnímè, k̄ébutè k̄e tidiitii peité péu. ²⁵ Wèè bo ndó o f̄õmmu, ò bo mù f̄étinne, k̄e wèè í d̄ó o f̄õmmu ketenkè kie mmieke kòo mmù m̄òke s̄ãã. ²⁶ Kòò m̄ò p̄i n kó mut̄õmmú, ò nni nt̄ũ, k̄e m borè wè nde mbo. Wèè p̄i n kó mut̄õmmú n cie bo ò s̄ante.

Yesu n̄akémè o k̄úú nk̄p̄eí

²⁷ Di m̄õnni n yèmmè cààrè mediè, m bo yí n deeténè me nf̄éüt̄imàà? Biti! N k̄otení meè kp̄eí. ²⁸ M bo yí: N cie déúk̄unne a yèt̄iri. De m̄õnni k̄e bèe keè metammè mamè k̄éínk̄eni k̄e mè tú: N di déúk̄unnemmu ke bo yí k̄é di déúk̄unne.

²⁹ Benitibè bèe do d̄è bo kékeè de kó metammè k̄e bè d̄ò: Fetap̄iēf̄e nfe. K̄e betɔbè d̄ò: Kuyie nt̄õnni marì dii ò béinnè.

³⁰ K̄e Yesu bè n̄aké ke d̄ò: Di k̄èe m̄èe tammè í náá mm̄i kp̄eí, mè nàà ndi kp̄eí nke. ³¹ Di m̄õnni ndi Kuyie nyóó bek̄ennèmmè k̄utenk̄u kuu, di m̄õnni ndi Kuyie nyóó betimè k̄utenk̄u kuu nkóo kp̄ààti. ³² K̄e bè n d̄èe ndi m̄õnni kudúú ínkè, m bo yúññi benitibè bemɔ m borè † mmemme kudap̄ãt̄i ínkè nè ò yóó dekemè k̄éínkè.

³³ (Ò do béi memme ke bo benke ò yóó kú mùù k̄úú mbotí nku.) ³⁴ K̄e benitibè d̄ò: Bè ti n̄aké ikuú mieke ke tú Kirisi yó nfòumu s̄ãã. A bo yíme ke d̄ò bè bo dee nhonitibire kudúú? We òniti bire nde? ³⁵ K̄e Yesu bè n̄aké ke d̄ò: Kuwenniku kpaá di bonèmu, k̄u né í yóó m̄õnte, òk̄erínè k̄e k̄u kpaá bo, k̄e dibiinni báá di déété, ke yé wèè k̄erí dibiinni mieke ò í yémè ò k̄rì k̄e. ³⁶ Kuwenniku kpaá ke di bonèmu, nt̄ánè ku, k̄e d̄èe yie nkè di naá nkuwenniku kó ibí. Yesu béi mmemme kédeè k̄éíté k̄és̄ri.

Sifube í t̄ámè Yesu

³⁷ Bá Yesu do me ndòmmè tidièti péu k̄e bèe yà, bè í nhò t̄ã. ³⁸ K̄e d̄è bo d̄ò Kuyie mp̄ãñnãh̄ti náah̄tò Esaii do béi nti ke d̄ò:

N Yìè, we nyie nha náah̄ti ti náá nti, we mbanté a w̄erímú a benke mù?

³⁹ Esaii do béimmu mùù te k̄e bè í banté, ke d̄ò:

⁴⁰ Kuyie nkuú bè yēik̄unne kuú kp̄enk̄unne be to, bè yà bo yà mèè kp̄eí nnè be nu, k̄ebanté k̄e be yèmmèe ceete k̄e k̄u bè miék̄unne.

⁴¹ Esaii do yà Yesu kó tikpeti nti k̄énnáá nho kp̄eí.

⁴² K̄e Sifube kó bekótibè péuu yie nYesu bá d̄è né í nfeí, Fadisiēbe yà bo bè bèti mèè kp̄eí kutíntouku.

⁴³ Ke yé bè do d̄ómè benitibè kó yesã nyè k̄e d̄è p̄ēēté Kuyie nk̄peri.

† De kó dinãh̄k̄èè mieke Yesu náá mbè yóó ò d̄èe

Yesu náànti bo ti bekénè

⁴⁴ Kè Yesu pīéké ke d̀: Wèè n tá dè í tú ò tá mí nwe m máà ò támu wèè n t̄nní. ⁴⁵ Wèè n yà ò yàmu wèè n t̄nní. ⁴⁶ Kè Yesu d̀: N tú kuwenniku nku ke k̀tení kutenkù mieke, kè wèè n tá ò bá mbo dibiinni mieke. ⁴⁷ Kòò m̀wù kèè n náànti ke í d̀wori ti yèmmè mí í yóó ò bekénè, ke yé n yí k̀tenímè ke bo bekénè kutenkù, n k̀tení ke bo kù d̄etému. ⁴⁸ Wèè n yete ke yete n náànti, n náànti t̄i yóó ò bekénè diyìè s̄onni yiè. ⁴⁹ Ke yé n yí náámmè m m̀m̀mu n kpeti, n cice wèè n t̄nní weè n duó n dò nkénáké t̄i benit̄bè kè t̄i mbè tié. ⁵⁰ N yému ke dò nhò yé n náké t̄i tu mufòmmu mùò bo s̄ã mu kpeti nti, d̄è k̄p̄í nte kè n nàà nhò yé n náké t̄i máà.

Yesu òm̀m̀m̀ o tanc̀umbè naàcèi

13 Kè diyentéban̄ni ntú nanke kè Yesu banté ke dò nho m̀n̄ni t̀ùkè ò bo ítémmè ketenkè ínkè kédeke o cice borè, ò né me ndómè o k̀be bèè bo ketenkè ínkè, kòò bè benke ò bè dómè mediè.

² Bè yo ndi m̀n̄ni ke s̄ ndibwò dié nke ànné Sudaasi Isikadiyoti Sim̄w kó d̄ebire meyèmmè ò bo fítènmè Yesu. ³ Yesu me nyémè ke dò nhò bonní Kuyie mborè, ke w̄ti ku borè, kè kù ò duó ndem̄w. ⁴ Kòò íté kédáté o yaàbòri, kébouté kuyààkù ò do bou kù o ka, ⁵ kéànné menie ndibuu kéketé kénh̄w o tanc̀umbè naàcèi, ke ùt̄inè kuyààkù ò do bou kù o ka. ⁶ Kétūke Sim̄w Pieri borè, kòò d̀: F̄ n Yiè, nkè f̄w̄ zúté n naàcèi? ⁷ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Di m̀n̄ni n d̀wori dè a mu mbáá dè banté, a bo dè banté diyìè mari. ⁸ Kè Pieri yete ke d̀: A báá zú n naàcèi. Kè Yesu ò nàké ke d̀: Kè n yí zú a naàcèi t̄i bá nkpaá w̄. ⁹ Kè Sim̄w Pieri ò nàké ke d̀: Kè mēm̄me n Yiè, ndè í tú n naàcèi máà, zúnè n n̄w n̄e n yuu. ¹⁰ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Wèè ẁw̄ ò t̄énke í dò nkéwu, kòò í zú o naàcèi nsi ke wenke. D̄indi wennimu dè né í tú dim̄w.

¹¹ Yesu do yému wèè yóó ò fíté, kè d̄è íte kòò d̀: Di í wenni di m̀w.

¹² Ò zú di m̀n̄ni be naàcèi kédeè kédáátí o yaàbòri kékaroo bè yo ndè, ké bè beke ke d̀: Di banté n d̀r̀rà? ¹³ Di n yu ke tú Okóti, di Yiè, m̀m̀mu nwe, n we ntú. ¹⁴ Mí nwèè tú Okóti, di Yiè, kè nh zú di naàcèi, di dò nkéh̄úmu dit̄bè naàcèi. ¹⁵ N di benke di dò nkénd̄wori m̄m̄me dit̄bè. ¹⁶ N di náá m̀m̀mu nwe, ot̄nti í d̄eunè ò p̄i nwè mut̄mmú, dit̄nni me nyí d̄eunè wèè di t̄. ¹⁷ Di bantému d̄e kó med̄w̄rimè, mmè d̀r̀rinè dè bo ndi naati.

¹⁸ N yí náá ndim̄w di k̄p̄í, n yému n t̄ãtè bè, t̄i w̄ari t̄i né dò nkéd̄w̄mu t̄i tú: Nè wè t̄i w̄ nweè kòrté ke n dokùnè. ¹⁹ M p̄anke t̄i ndi nàkému kè t̄i mu nyí t̀ùkení, kè dè t̀ùkení di m̀n̄ni di nyé ke dò n tú, n tú wè. ²⁰ N di náá m̀m̀mu nwe, wèè c̄uté n t̄ nwè ò c̄uté mínwe, kè wèè n c̄uté ò c̄utému wèè n t̄nní.

Yesu nàkémè wèè yóó ò fíté

(Wénté Matie 26:20-25 nè Mariki 14:17-21 nè Duku 22:21-23)

²¹ Yesu béi m̄m̄me kòò yèmmè caàrè mediè nkòò d̀: N di náá m̀m̀mu nwe di kòò m̀w weè yó n fíté.

²² Bá o tanc̀umbè í mbanté ò yé nwè kénwéi wéi bet̄bè. ²³ Yesu tanc̀umbè kòò m̀w ò d̀ wè mesàà, kòò k̄ari kòò pékénè. ²⁴ Kè Sim̄w Pieri ò p̄s̄iri ke d̀: Beke we k̄yá ò yé nwè nwe. ²⁵ Kòò sínnw̄ kébeke Yesu ke d̀: N Yiè wenninwe? ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke d̀: N yóó p̀t̄tè p̄éé tikúnti kéduó nwè nwe.

Mēm̄me ò p̀t̄tè p̄éé kéduó nSudaasi, Isikadiyoti bire. ²⁷ Sudaasi c̄uté di m̀n̄ni p̄éé kè dibwò ta o yèmmè kè Yesu ò nàké ke d̀: A yóó d̀w̄ t̄i, d̀w̄ t̄i mec̄ã.

²⁸ (Ò k̄arinè bè ke yo, be kóo m̀w í mbanté mùò te kòò ò nàké m̄m̄me. ²⁹ Sudaasi weè do me nt̄umè idiítí, kè bèmabè yèmmè ñdò nYesu yé nwèè k̄te kédonténi dibanni kó mudii mmu, yoo wèè p̄ d̄em̄arè beç̄ribè.) ³⁰ Kè Sudaasi c̄uté p̄éé k̄yè mec̄ã, ke s̄ ndè urike.

Ditanǹù p̄anni Yesu ti duó ndi

³¹ Sudaasi yè di m̀n̄ni kè Yesu béi nke d̀: D̄e m̀n̄ni t̀ùkemu kè Onit̄bire bo déúk̄unne d̄e yètir̄i, kédéúk̄unne Kuyie nk̄peri. ³² Kè Onit̄bire d̄éúk̄unne Kuyie nyètir̄i, Kuyie mmúnke bo déúk̄unne d̄e k̄peri bàmbà. ³³ M bí, n yí yó nkpaá ke di bonè kè d̄e m̄wte. N yitimu kè di bo n wammú kém̄nté, n nàké t̄i Sifube n t̄i ndi náá, di báá na kék̄te n k̄ri kè. ³⁴ N di nàké ditanǹù p̄anni ndi, n dónè dit̄bè. N di d̄w̄kè mèè botí m̄me ndónè dit̄bè. ³⁵ Kè di d̀w̄ dit̄bè, mēm̄me bè bo bantémè ke dò ndi tú n tanc̀umbè.

Yesu nàkémè Pieri ò yóó ò p̄arikémè

(Wénté Matie 26:31-35 nè Mariki 14:27-31 nè Duku 22:31-34)

³⁶ Kè Sim̄w Pieri ò beke ke d̀: N Yiè a k̄ri ke? Kè Yesu ò t̄énké ke d̀: A báá na ké n neinè bàmbà, d̄e yóó yému k̄a n t̄innw̄. ³⁷ Kè Pieri ò beke ke d̀: N Yiè, ba nte kè m báá na ke da neinè bàmbà? N yiemmu ke bo kú a k̄p̄í. ³⁸ Kè Yesu ò t̄énké ke d̀: A m̄enke yé nha bo kú n k̄p̄iná? N da náá m̀m̀mu nwe, tekote bo nyóó kuó nk̄a p̄arikè kuce m̄t̄ãt̄i ke tú a í n yé.

Yesu weè tu kuce

14 Kè Yesu bè nàké ke d̀: Di yèmmè báá caàrè. N t̄ánè Kuyie nké nni nt̄á. ² Mefiè ns̄umu n cice cíètè, kè dè do í dò m̄m̄me nna bá mbéi. N k̄nti ke bo t̄unte di yó mborè nde. ³ Kè n kò ke t̄unte di yó mborè, m bo w̄tení ke di túóté kè dí r̄bo m borè. ⁴ Di yému n k̄nti kè, ke yé kuce.

⁵ Kè Tomaa d̀: N Yiè, t̄i í yé a k̄nti kè, t̄i bo yíme kényé kuce? ⁶ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Mí tu kuce, nè tim̀m̄m̄nti, nè mufòmmu. Òm̀w̄ í k̄ri n cice borè ke í yé m borè. ⁷ Kè di do n yé di na nyému n cice, di me nhò yému ke ò yà.

⁸ Kè Fidipuu béi nke d̀: N Yiè, nti benke a cice kè dè nti sannè. ⁹ Kè Yesu ò t̄énké ke d̀: M me ndi bonè dii

daà a mu nyí n yǐtáà? Wèè n yà ò yàmu n cice. Dè dòmme kàa tú n da benke n cice? ¹⁰ A í tǎ ke dò n cice bo m mieke kè m bo o miekaà? N di náá ntìl náàntì í tú n kpeti, n cice wèè bo m mieke weè pí nho tǒmmú. ¹¹ Nni ntǎnè m bomu n cice mieke kòo bo m mieke, kè di me nyí n tǎ tǔ nni ntǎnè m pí mmù tǒmmú. ¹² N di náá mmómmu nwe, wèè n tǎ ò bo pí mmutǒmmú m pí mmù kè mù ndeu kérépǐtè m pí mmù ke yé n kǔntimè n cice borè. ¹³ Di bo mǎw dèè kó dimàà nè n kó diyètiri, m bo dè dǒ kédéúkunnè n cice yètiri. ¹⁴ Kè di mǎw dèmarè nè n kó diyètiri m bo dè dǒ.

Wèè n dǒ wèè nyíe n kó tináàntì

¹⁵ Kè di n dǒ mpínnè n tannò. ¹⁶ M bo bántè n cice kòo di duǎnni obáàntì tǔ, kòo ndi bonè sǎ. ¹⁷ Wèè tu Muyaánsààmù timómmǎnti kǒmu, kutenkù kuu nkǎbe báá na ké mù cǔtè, bè í mù wùò mbè me nyí mù yé, díndi me mmù yému, kè mù di bonè ke bo di mieke.

¹⁸ N yí yóo di yóu kè dí ndò nyiciribí, n wétinímu di borè. ¹⁹ Dè bo yíe sámǎpó kutenkù kuu nkǎbe ténke bá n yà, díndi me n yóo n yàmu ke yé n fòumè kè di yó nfòu. ²⁰ De kó diyè di bo banté ke dò m bo n cice mieke, kè di bo m mieke, kè m bo di mieke.

²¹ Wèè yie n náàntì ke dǎri tì yèmmè wèè n dǒ, kè wèè n dǒ, n cice bo nhò dǒ, kè nni nhò dǒ kòò benke m máà.

²² Kè Sudii ò beke ke dǒ: N yie ndè dòmme kàa bo ti benke a máà, ke báá benke a máà kutenkù kǎbe. ²³ Kè Yesu ò ténké ke dǒ: Wèè n dǒ ò yó mpímmu n náàntì kè n cice nhò dǒ, kè tí kǎtení ké nhò bonè. ²⁴ Wèè í pí n náàntì ò í n dǒ. N di náá ntìl náàntì í tú n kpeti, n cice wèè n tǒnni o kpeti nti.

²⁵ N ti ndi nàkému ke kpaá ke di bonè. ²⁶ Obáàntì Muyaánsààmù n cice yóo duǎnni mù n kó dífǐtìrì mù bo di nàké demǎ, ké di dente n di nàké tì timǎ.

²⁷ N di duó ndiwèi ndi, n kó diwèi. N yí di ndi duó nkutenkù kuu nkǎme, di yèmmè báá caàrè, di kǒmbùtì báá do. ²⁸ Di kèèmu n di nàkémè ke tú n kǔnti n cice borè ke wétiní. Kè di do n dǒ dè na ndi naatimu ke yé n kǔntimè n cice borè wèè deu ke m pǐtè. ²⁹ N ti ndi nàkému kè dè mu nyí tǔkèni, kè dè bo yie nkè dè tǔkèni dii mǎnni di ntǎ. ³⁰ N ténke í yóo di nàké timatì péu, ke yé kutenkù kuu nkóò kpààtì kèrinímè, ò í mǎke muwèrimú mamù n yínkè. ³¹ Ò kèriní kè kutenkù kǎbe bèè bo banté ke dò n dǒ n cice ke dǎri ò dómè. Íténè kè tí pǐtè.

Yesu dǎnnenèmè o máà mutie bè tú mù fínyì

15 Kè Yesu dǒ: Míi tú fínyì tie kó dikǔnni kè n cice tú wèè mù te. ² Ibake ìi n tukúnè ke í péi ò í kǔmu, kè ibake ìi péi ke ì kèi kè ì bo dǎke peitè. ³ Tináàntì n di nàké tì dié nke di ciému, kè di wenke páíi. ⁴ Di nni ntaunè kè n di taunè. Kutebaku báá na képeitè ke í taunè mutie. Mèè botí nku di báá na képeitè ke í n taunè.

⁵ Míi tú mutie kǔnni kè di tú ibake, wèè n taunè kè nh ò taunè wèè péi yebe péu, kè di í n taunè di báá na

kédǒ dèmarè. ⁶ Wèè í n taunè Kuyie nhò dootóomu, kutebaku ǎ kpeí kè bèe kù dootóo mèè botí, kè bèe kù tǔóté kécǔu nkè kuu cǔtè. ⁷ Kè di n taunè kè n náàntì bo di mieke, mǎwè di dǒ dè, m bo dè ndi pǎ. ⁸ Kè di peitè yebe péu, meime n cice yètiri bo deukemè, kè dèe benke di tǔmè n tancǔmbè. ⁹ N cice n dǒ mèè botí, m me ndi dǒ, n fíikúnè. ¹⁰ Kè di pí n tannò m bo ndi dǒ kè di nfíikú, m pímmè n cice tannò kòò n dǒ kè n fíikú.

¹¹ N ti ndi nàké kè dè bo yie nkè di mǎwè n kó diwèi ndi kè di di píe. ¹² Ntenè n di nàké dii tannù: Ndǎnè ditǎbè n di dǒ mèè botí. ¹³ Wèè duó nho fòmmu o kǎbe kpeí, wèè bè dǒ mediè. ¹⁴ Kè di dǎri n di nàké dii nùu di tú n népobè mbe. ¹⁵ N ténke í di tú betǔmbè, ke yé otǔnti í yémè wèè ò duó mmutǒmmú ò dǎri dè. N di tú n népobè mbe, ke yé n di benkemè n cice m benke dè demǎ. ¹⁶ Dii í n tǎtè mii di tǎtè, ke tú di kǎte képeitè yebe yéè yó mbo sǎà kè dèe yie nkè di mǎw dèè kó dimàà n cice nè n kó diyètiri, wèè dè ndi pǎ. ¹⁷ N di duó dii tannù tú: Di bo ndómè ditǎbè.

Kutenkù kǎbe níimmè Yesu nè o kǎbe

¹⁸ Kè kutenkù kǎbe di níi, nyénè ke dò mbè keté ke níi mínwe. ¹⁹ Kè di do ntú kutenkù kǎbe bè na ndi dǒmu, di me nyí tú ku kǎbe, ke yé n di dènnenímè kutenkù, deè te kè bè di níi. ²⁰ Dentenè n di nàké tì: Otǔnti mǎu í deunè wèè ò duó mmutǒmmú. Kè bè n fèú mbè yóo di fèúmmu kè bè me nyie n kpeti bè yóo yiemmu di kpeti.

²¹ Bè yóo di fèú ndi tú mèè kpeí nke n kǎbe, ke yé bè í yémè wèè n tǒnni. ²² Kè n do í kǎtení ke bè nàké dè na bá ntú be kó meyetimè, n né me nkǎtenímè ke bè nàké bè báá na képeri. ²³ Wèè n níi ò níimmu n cice. ²⁴ Kè n do í pí mmutǒmmú otǔu mǎu í na ke pímmú, kè bè yà, dè na bá ntú be kó meyetimè. Bè me mmù yàmu ke ti níi, mmí nnè n cice. ²⁵ Tii wǎri be kó ikuú mieke tii dǒ tii tú: Bè n níi detetirè.

²⁶ Obáàntì Muyaánsààmù n cice yóo n duó mmù kè n di duó, mù bo tuǎkení dii mǎnni mù yó nná n kpeí nke. ²⁷ Kè di múnke n náá n kpeí, nke yé di m bonèmè nè diketiriní.

16 N ti ndi nàké dè bo yiemme mme kè di báá duó. ² Bè bo ndi beti titiíntouti, mǎnni mari ké ndi kǔu kè be yèmmè dò mbè pí Kuyie ntǒmmú. ³ Bè yóo ndǎri memme bè í yé mèè kpeí nke n cice, bè me nyí n yé m mómmu. ⁴ N ti ndi nàkému kè de mǎnni tǔkèni, di dentení n di nàké tì, n yí tì ndi nàké nè dimǎnni ke yé n di bonèmè.

Yesu nàkémè Muyaánsààmù yóo pí mmù tǒmmú

⁵ Di mǎnni n kǔnti wèè n tǒnni o borè nde, di kóò mǎu me nyí m békú n kǎri kè. ⁶ Kè di yèmmè né caàrè n di nàké mèè kpeí n kǎri kè. ⁷ N di náá mómmu nwe, kè n kò dè bo ntú di kó mesàà, nke yé kè n yí kò, Obáàntì sààwè í kǎriní, kè m me nkò m bo wè ndi duǎnni. ⁸ Obáàntì bo kǎtení dii mǎnni, ò bo nte kè benitibèe banté be yei, kébanté dèè tú timómmǎnti, kébanté Kuyie mbeènti bomè. ⁹ Be yei ntú bè í n tǎmè. ¹⁰ Bè í bantémè ke dò n dǎri Kuyie ndómè ke kǔnti ku borè, di

ténke í yó n yà, ¹¹ kébanté ke dò nKuyie mbeénti bo ke yé Kuyie mbekénèmè kutenkù kuu nkóo kpààti ke dèè.

¹² Tináahti kpaámu péu n na ndi nàké ti, di me mmu mbáá na ké ti kèè di mmònni. ¹³ Muyaánsààmù mùù tu timómwonti mù bo kotení dii mònni, mù bo di nàké timou, ke yé mù í yó nnáammè nè mu kó muwērimú, mù yó nnáa mmù kèè tinti ke di nàké dèè kpaaní. ¹⁴ Mù bo nni nsántí ke yé mù yó nnáammè mù kèè tinti m borè. ¹⁵ N cice mɔke dè demou dè tú n kperè nde, dè te kè n tu Muyaánsààmù bo ndi náa mmù kèè ti m borè.

Yesu yěmmè o kɔbe yěmmè bo caàrè kέwēte kénarike

¹⁶ Dè bo yíe sámɔp di ténke bá n yà, kè dèe wēte kέyíe sámɔp kè di n yà, ke yé n kúntimè n cice borè.

¹⁷ De mònni kòo tancòumbè mabè mbékú betɔbè ke tú: Ǽnti náahti tu, dè bo yíe sámɔp di ténke bá n yà, kè dèe wēte kέyíe sámɔp kè di n yà, ke yé n kúntimè n cice borè? ¹⁸ Ba ntú dè bo yíe sámɔp? Ti í banté mùù me ntú.

¹⁹ Kè Yesu banté bè dómè kòò beke ké bè nàké ke dò: Di dí kébanté mùù tu dè bo yíe sámɔp kè di ténke bá n yà, kè dèe yíe sámɔp kè di wēte ké n yaà? ²⁰ N di náa mmómumu nwe, di bo kómú, kè kutenkù kɔbe nyānku. Di yěmmè bo caàrè, ke de kó meyeñcaàrimè né naá ndiwèi. ²¹ Onitipòkù pei dii mònni dè ǽ nhò yòumu, ke yé o mònni tù̀̀kè mè kè debire yènni ke dèè wèe yè̀̀nko kuyonku, ke yé ò peitè mè oniti. ²² Di kperè me ndò, di yěmmè cààrèmu di m̀̀mònni, ke bo narike di bo wēte ké n yà dii m̀̀mònni, bá òm̀̀ou báá na kέdeite de kó kuyèñnaatí.

²³ Kè de kó diyèi tù̀̀ke di ténke í yó mbekè timati n di náa mmómumu nwe de kó diyèi di m̀̀ú dèè kó dimàà n cice nè nkó diyètiri ò bo dè ndi pã. ²⁴ Nè yíenni di mu nyí m̀̀ou dèmarè Kuyie nè n kó diyètiri, m̀̀ou nè kè kù di pã, kè di yěmmè ñnaati.

Yesu namè kutenkù

²⁵ N di nàké de kó tináahti nè dináaħħántiri ndi, de m̀̀mònni kpaanímu, n ténke í yo ndi náánnè ke di āmmù, de m̀̀mònni n yó ndi náa mpáíí nwe n cice kpeti. ²⁶ De kó dim̀̀mònni di bo mmóú n cice di dí dè nè n kó diyètiri. Dè í tú n yé n yó nhò báá ndi kpéi. ²⁷ N cice mómumu ndi dómumu di n dí mèè kpéi, ke tá ke do m bonní o borè. ²⁸ N yíténi n cice borè nde ke kotení kutenkù, ke iti kutenkù ke kúnti n cice borè.

²⁹ Kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Nte a náámmè páíí bá a í āmmù. ³⁰ Di m̀̀mònni ti bantému ke dò nha yé demou, kè dè í dò nhòm̀̀ou benné ké nda békú timati. Dè te kè ti tá ke dò nha bonní Kuyie mborè. ³¹ Kè Yesu bè beke ke dò: Di tá di m̀̀mònnàà? ³² De m̀̀mònni duunnímu ke tù̀̀kení, kè di bo cíéte kékúú ndi cēí ké n yóu. M me nyí yó mbo m máà, n cice m bonèmu. ³³ N ti ndi nàké kè dè bo ndi naatimu ti kó metaummè mieke, bè yóo di fě̀̀mmu, di yěmmè né báa caàrè n namu kutenkù.

Yesu bàntèmè Kuyie nho tancòumbè kpéi

17 Yesu béi mmemme kédeè kébóuté kéínkè ke dò: N cice de m̀̀mònni tù̀̀kèmu, déúk̀̀unne a bire yètiri kè dèe déúk̀̀unne a kperi. ² Ke yé a dè duómme muwērimú kè dè bo duó mmufòmumu mùù bo sáà benitibè a dè duó mbè. ³ Bè bo yíétemè fí nKuyie mmómwontku kùù bo kumáà, nè Yesu Kirisi a tōnni wè deè tú mufòmumu mùù bo sáà. ⁴ N dèèmu mutómumu a yé m pí mmù ke déúk̀̀unne a yètiri ketenkè ínkè. ⁵ Di m̀̀mònni n cice déúk̀̀unne n yètiri, ké n duó ndisānni n do mɔke di a borè kè kutenkù mu nyí d̀̀ò.

⁶ Mí duó nkè bè da yíéte, benitibè a dèiteni bè kutenkù, ke bè nni nduó, fí do bè te ke bè nni nduó nkè bè yie nha náahti. ⁷ Bè bantému di m̀̀mònni ke dò m̀̀mɔke dèè kó dimàà bonní a borè. ⁸ Ke yé m bè nàkè mè tináahti a n duó nti kè bè ti coute ke banté ke dò m mènke bonní a borè ke yie nke dò nfí n tōnni.

⁹ N yí da báa nkutenkù kɔbe kpéi, n da báa nha n duó mbè kpéi nke, ke yé fí bè temè. ¹⁰ M mɔke dè tú a kperè nde, kàa m̀̀ke dè tú n kperè. Memme kè bè déúk̀̀unko n yètiri. ¹¹ N kúnti a borè nde, n ténke í yó nkpaá kutenkù mieke, kè bembe yó nkpaá. N cice wèè dò mpáíí, mpí mbe nè a kó diyètiri kè bè ñwè nke dò oniti omáà mí nnè fí nti dómme. ¹² M bè bonè ke bè bàamu kutenkù mieke nè a kó diyètiri, ke pí nha n duó mbè bá be kòò m̀̀ou í feti, kè dè í tú wèè do dò nkéfeti wènwè kè dèe d̀̀ò ti wari ke yěmmè. ¹³ Di m̀̀mònni n kúnti a borè nde, ke kpaá ke bo kutenkù mieke, ke bè náa nkè bè bo m̀̀mɔke n kó diwèi mediè. ¹⁴ M bè nàkèmu a kó tináahti kè kutenkù kɔbe bè níí bè í tú mèè kpéi nkutenkù kɔbe kéndònnè m mómumu n yí tímè kutenkù kou. ¹⁵ N yí da báa nke yé nha bè dènnè kutenkù mieke, n yé nha mbè kánkè oyeyiwe nwe. ¹⁶ Bè í tú kutenkù kuu nkɔbe, m mómumu n yí tímè kutenkù kou. ¹⁷ Wénk̀̀unne be né a náahti, a náahti tu timómwonti nti. ¹⁸ A n tōnni mèè botí kutenkù mieke mme mbè tũ̀̀ nku mieke. ¹⁹ N duó m máà beè kpéi, kè dè bo yie nkè bè mènke ntú a kɔbe.

²⁰ N yí da báa mbeè máà kpéi, n da báammu nè bèè yóo keè a náahti ké nni ntá be kpéi. ²¹ N da báa nke tú bè ñwè nke dò nhoniti omáà, mí nnè fí nti dómme ké nti taunè kè kutenkù banté fí n tōnnimè. ²² M bè duómumu tikpeti a n duó nti, kè bè bo ñwè nke dò nhoniti omáà m mí nnè fí nti dómme. ²³ Kè nni mbo be mieke kàa m̀̀bo m mieke kè bè ñwè nke dò oniti omáà, kè kutenkù banté fí n tōnnimè ke bè dí a n dí mèè botí.

²⁴ N cice n dí kè m borè a n duó mbè nde mbo, ke wúo n kpeti a n duó nti ke yé a n d̀̀kemè ke mu nyí d̀̀ò kutenkù. ²⁵ N cice a tú timómwonti yiè nwe, kutenkù kɔbe í da yé, mí mme nda yému, kè n tancòumbè yé ke dò nfí n tōnni. ²⁶ M bè nàkèmu a tú wè ke yó nsókè ke bè benkú, kè bè nyé ke dò nha bè dí a n dí mèè botí, kè m bo be mieke.

Bè pǐrímè Yesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53)

18 Yesu nàké memme kédeè, nè o tancùmbè kè bèè íté kékote Setinɔw kó kukó, kè kupúú makú dè bo, kè bèè ta ku mieke. ² Sudaasi wèè yóó fité Yesu ò do yému de kó kupúú, ke yé Yesu nè o tancùmbè do kòrimè deborè sǎã. ³ Ikuú niùbè kó bekótíbè nè Fadis-ĩbe kè bèè tǔnní behǎãpòmbè nè ntihǎãpònti tìl bàà Kuyie ncíètè kè Sudaasii bè niité kè bè tɔ fitii nè dehǎn-ne ke tǔnè tikpàrenti. ⁴ Yesu me nyémè tìl yóó ò tùǔkení, kòò tǔǔnko be borè kè bè beke ke dǔ: Di wanti we? ⁵ Kè bèè ò tǔǔnné ke dǔ: Yesu Nansareti kou. Kè Yesu bè nàké ke dǔ: Mǐnwe! Kè Sudaasi wèè ò fité kòò bè neínè. ⁶ Ò bè nàké dii mǔnni ke dǔ: Mǐnwe. Kè bè mbótírí ke duò. ⁷ Kè Yesu wéte kè bè beke ke dǔ: Di wanti we? Kè bè dǔ: Yesu Nansareti kou. ⁸ Kòò dǔ: N di nàkému ke tú mǐnwe, kè di wanti mǐnwe, yóunè betɔbè kè bèè íté.

⁹ Memme kè dèe dǔ kéndònnè ò béi nti ke tú: N cice n yí féтинne a n duú mbè kóò mǔ. ¹⁰ Kè Simɔw Pierii kpatè disie kékǔú ikuú niùti diewè tǔnti toò youri. De kóò tǔnti yetiri do tú Madikuusi. ¹¹ Kè Yesu nàké Pieri ke dǔ: Nǔnne a siè di nòrikù, a yèmmè dò m báá yǎ febòòfè n cice n duú nfèà?

Bè kòtenèmè Yesu Anni borè

¹² Kè behǎãpòmbè kóò kótii duú ndinùu tihǎãpònti nè tìl bàà Kuyie ncíètè kè bèè pí nYesu kéboú. ¹³ Ke kété kóò kòtenè Anni, Kayifu còkú cíètè, weè do tú ikuú niùti diewè de benni. ¹⁴ Weè Kayifu do nàké Sifube ke dǔ: Dè bo nwenni oniti omáà bo kúmè kubotí kumɔu kpéí.

Pieri nènнимè Yesu

(Wénté Matie 26:69-70 nè Mariki 14:66-68 nè Duku 22:55-57)

¹⁵ Simɔw Pieri nè Yesu tancùnti tǔ mǔ, kè bè ntu nYesu. Ikuú niùti diewè né me nyémè Yesu tancùnti tǔ, kè wenwee ta. ¹⁶ Kè Pieri nkpaá ditowaà ke kari dibòri kè Yesu tancùnti, ikuú niùti diewè yé wèè yènni kénáké osapàà nwèè bàà dibòri kè Pieri bo ta. ¹⁷ Kè de kóò sapàà mbeke Pieri ke dǔ: A múnke í tú we ònti kóò tancùnti nweà? Kè Pieri dǔ: ǔǔ! N yí ò tú!

¹⁸ Ke sǔ mmuséé mbo kè behǎãpòmbè nè betɔmbè kè bè tǔtinne muhǎã nke iiri, kè Pieri ncómmú deborè ke iiri.

Ikuú niùti diewè beké tì Yesu o tié nyínkè

(Wénté Matie 26:59-66 nè Mariki 14:55-64 nè Duku 22:66-71)

¹⁹ Kè ikuú niùti diewè beke Yesu o tancùmbè kpèti nè o tié nkpeti. ²⁰ Kè Yesu ò tǔǔnné ke dǔ: N yí nàké timati disòri, nh ǔ ntiè ntitíntouti nè Kuyie ncíètè dietè mieke nke Sifube bemɔu ǔ tíf ndè. ²¹ Dè dòmmè kàa m bèkú? Beke nh ǔ nnáà nke bèè bo, bè yému n nàké tì.

²² Yesu béi memme kè kuhǎãpònkù kùu ò tǔkénè kè kùu ò bènte ke dǔ: Ikuú niùti diewè nwe a náammè memmaà? ²³ Kè Yesu dǔ: Kè m béi tiyeiti nti benke tìl tu tiyeiti? Kè m me béi tisàati nti ba nte kàa m poté?

²⁴ Memme kè Anni yóu kòò nkpaá boú kòò ò duónko ikuú niùti diewè Kayifu.

Pieri nènнимè Yesu

(Wénté Matie 26:71-75 nè Mariki 14:69-72 nè Duku 22:58-62)

²⁵ Kè Simɔw Pieri ndè kpaá ke iiri, kòò mǔu wéte kóò beke ke dǔ: A í tú we ònti kóò tancùnti nweà?

Kè Pierii ò nènni ke dǔ: N yí ò tú. ²⁶ Kè ikuú niùti diewè kóò tǔnti, Pieri dàte wèè toò cíètè kouu béi nke dǔ: N do da yàmu kàa ò neínè kupúú mieke. ²⁷ Kè Pierii wéte kóò nènni ke dǔ: N yí ò yé. De mǔnni kè tekotee kuú.

Pidati bekénèmè Yesu

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Mariki 15:1-5 nè Duku 23:1-5)

²⁸ Kè bèè íténè Yesu Kayifu cíètè, kóò sǔnnè kùmandáà cíètè kè dè kpaá uu, kè Sifube yete mutarimù bè yàà bo sǎu mèè kpéí mbemáà képaà ndiyentébanni kó mudii. ²⁹ Kè Pidatii yènni kè bè beke ke dǔ: Di yé nhoniti yie òcàke ba? ³⁰ Kè bèè ò tǔǔnné ke dǔ: Kòò do í càke dèmarè, ti na bá nhò kòtenni a borè. ³¹ Kè Pidatii bè nàké ke dǔ: Túóténè we, kóò bekénè di mómɔmbe di kuú dòmmè. Kè bè dǔ: Tì kó ikuú í yie nti kuɔmè òmǔ.

³² Kè dè bo yie nkè dèe dǔ Yesu do yé nhò yóó kú mùu kúú. ³³ Kè Pidatii ta kudieku kényú Yesu kóò beke ke dǔ: Fǔǔ tu Sifube kóò kpàtàtà? ³⁴ Kè Yesu ò tǔǔnné ke dǔ: A m békú nè amáà ndaà? Kè betɔbè beè yé nha m beke? ³⁵ Kè Pidatii ò tǔǔnné ke dǔ: N túmu Sifua? A botí kɔbe nè ikuú niùbè kó bekótíbè beè da kòtenni m borè. A càke ba? ³⁶ Kè Yesu ò tǔǔnné ke dǔ: N kó tikpàti í tú kutenkù kuu nkpeti, kè tì do nti ntú, n kɔbe na mbàao-mu bá Sifube bá m pí. N kó tikpàti me nyí tú kutenkù kuu nkpeti. ³⁷ Kè Pidatii ò beke ke dǔ: A tú okpàati nwe yáà ba? Kè Yesu ò tǔǔnné ke dǔ: A ti mbéi, n tú okpàati nwe ke kòtení kutenkù, kè bè m peité kè m bo nàké timómɔnti. Bèè dó timómɔnti beè kemmu n náahti.

Bè do yémmè bèè kuɔ Yesu

(Wénté Matie 27:15-31 nè Mariki 15:6-20 nè Duku 23:13-25)

³⁸ Kè Pidati dǔ: Ba ntú timómɔnti? Ò béi memme kényé kékote Sifube borè kè bè nàké ke dǔ: N yí yà oniti yie n càkemmu ke dǔ nti ò kù. ³⁹ Kéndònnè di kó ikuú mieke di ǔ duómme kè n fíi nkukpetínkù makú diyentébanni yie, di dǔ n fíi nSifube kóò kpàtàtà? ⁴⁰ Kè bèè wekíi ke dǔ: Tì í dǔ a fíi nyie, tì dǔ a fíi mBarabaasi nwe! Barabaasi me ndo tú onitikòuti nwe.

Bè dòmmè Yesu ipo kó dipii

19 Memme kè Pidatii duú nkè bèè puotí Yesu yedá. ² Kè tihǎãpòntii duɔke ipo kó dipii kóò òò, kóò dátinnè diyaàbòri wǔrri. ³ Ke níi tǔnní kóò dɔu nke dǔ: A kpeínàà Sifube kóò kpàtàti? Mbo sǎà! Kóò bènte. ⁴ Kè Pidatii wéte kényènni kè bè nàké ke dǔ: N yóó ò dènnemu kè di banté n yí yàmè ò càkemmu ke dǔ nti ò kù. ⁵ Kè Yesu yènni ke óké ipo kó dipii ke dáati diyaàbòri wǔrri, kè Pidati dǔ: Ntènè we! ⁶ Ikuú niùbè kó bekótíbè nè tihǎãpònti tìl bàà Kuyie ncíètè kè bèè yà Yesu

⁹ (Yesu tancùmbè mu ndo í banté tii wãri ke tú: Yesu do nkéyánté.) ¹⁰ De kó difɔnkúò kè Yesu tancùmbè kò.

Yesu yãntémè

(Wénté Matie 28:9-10 nè Mariki 16:9-11)

¹¹ Kè Maari kpaá kécómmú kufɔti bènni ke kuò, nke sínné késiéké ¹² kèyà Kuyie ntɔrè yèdéè kè yè dàátí tiyaápéiti ke kari bè do dú ndè Yesu, dii nho yuu do dú dè, diteri o naàcèi do borè. ¹³ Kè yèè ò beke ke dò: Onitipòkù a kuònnè ba? Kòò yè tēhné ke dò: Bè tùóté n Yiè nwe, m me nyí yé bè ò yímè.

¹⁴ Ò béi memme kéwéè kèyà Yesu kòò còrmú, ò me nyí nhò banté. ¹⁵ Ke Yesu ò beke ke dò: Onitipòkù dè dòmmè kàa kuò? A waà nwe?

Kòò yèmmè ñdo okūnyòrìwè nwe, ke dò: Kè fɔ̀ ò tùóté, m benke a ò dú ndè kè n kɔte kòò tùóté. ¹⁶ Kè Yesu ò yu ke dò: Maari!

Kòò bunnò ke dò: Okóti! Nè be kó tináahti mieke dabunni! ¹⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Bá n kááké, m mu nyí dèke n cice borè. Kɔte kénáké n kɔbe ke dò: N deèti n cice borè nde, wèè tu di kóò cice, Kuyie nkù di te.

¹⁸ Kè Maari Makitadaa ei kouu kɔte Yesu tancùmbè borè ke dò: N yàmu ti Yiè.

Kòò bè nàké wè ò nàké tì.

Yesu benkemè omáà o tancùmbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Mariki 16:14-18 nè Duku 24:36-49)

¹⁹ De kòò ñmáàsì kó kuyuoku kòò tancùmbè ntíkú tɛ́fɛ̀tè matè mieke, ke kpetínnè yebòrè ke pàá, mbè dé mèè kpéi nSifube, kè Yesu taroo kécómmú be cuokè ke dò: Kunaatí ndi bonè!

²⁰ Ò béi memme kédeè kébenke o nɔu nè o píkù kè diwèii bè pì mbè yàmè be Yiè. ²¹ Kè Yesu yíé kèbéi nke dò: Kunaatí ndi bonè! N cice n tōnni mèè botí m me ndi tū̀.

²² Ò béi memme kédeè kéfuute be ñnkè ke dò: Cɔuténè Muyaánsààmù. ²³ Di bo cíé mbè be yei mbè bo péte mcíémmè, kè di í cíé mbè be yei, mbè báá péte mcíémmè.

Yesu kpannèmè Tomaa ò í tã̀mè

²⁴ Dè do ś nTomaa, Yesu tancùmbè kòò mɔ̀, bè tu wè Didimmu í dè bo. ²⁵ Kè Yesu tancùmbè tɔ̀bè ò nàké ke dò: Ti yà ti Yiè.

Kè Tomaa dò: Kè n yí yà sikãũ kó yebòrè o nɔu ke baá n nóm̄bii, kè n yí baá n nóm̄bii o píkù m bá n tã̀.

²⁶ Kè dè mmɔ̀ke seménni òmáà kè Yesu tancùmbè wète kítíi nkudieku mieke kè Tomaa ndè bo, kè yebòrè kpetí ke páké, kè Yesu taroo kécómmú be cuokè ke dò: Kunaatí ndi bonè! ²⁷ Kédeè kénáké Tomaa ke dò: Youtɛ̀ni a nòtè kébaá a nóm̄bii yebòrè, ke baá m píkù kénã̀ ke bá nyíèkù. ²⁸ Kè Tomaa kuónko ke dò: N Yiè! N kó Kuyie! ²⁹ Kè Yesu ò nàké ke dò: A n yàmu ke tã̀. Dè ñnaati bèè í n yà ke tã̀. ³⁰ Yesu dò̀mu tidieti péu kòò tancùmbè yà, bá ti í wãri dipátiri dii mmieke. ³¹ Tii

nwãri kè di bo banté Yesu Kirisi tùmè mme Kuyie mBire kè nhò tã̀ kèpété mufòmmu.

Yesu benkemè omáà o tancùmbè Tiberiyati nie nnù

21 Kè Yesu wète kébenke omáà o tancùmbè Tiberiyati kó menie nnù. ² Nte ò bè benke mèè botí omáà: Simɔ̀ Pieri nè Tomaa bè tú wè Didimmu nè Natannayɛeri Kanaa Kadidee kó kutempè nkou, nè Sebedee kó ibí, nè Yesu tancùmbè tɔ̀bè mabè bèdébè kè bè ntíkú. ³ Kè Simɔ̀ Pierii bè nàké ke dò: M bo kɔte muyĩ̀mpímmù.

Kè betɔ̀bè dò: Ti bo nneí.

Kè bèe kɔte kényié nke buò, mbá bè í pì mmùmamù.

⁴ Dikũ̀nwehni kè Yesu ñcómmú menie nnù bá o tancùmbè í nhò banté. ⁵ Kè Yesu bè beke ke dò: Bedapàmbè, di pì nsiyĩ̀à? Kè bè dò: Ó̀, ti í pèté. ⁶ Kòò bè nàké ke dò: Bɔ̀nnè muditimù kubakù yóú bíéké di bo pèté.

Kè bèe bɔ̀ nkè siyĩ̀ píe mmediè, bá bè í nna ke mù dènneni. ⁷ Kè Yesu tancùnti ò dɔ̀ wèe nàké Pieri ke dò: Ti Yiè nwe.

Kè Simɔ̀ Pierii tì kèè ke dáátí o yaàbòrì ke yé ò do í dáátímè mùmamù, kédoroo menie mmieke kèndèiti.

⁸ Kè Yesu tancùmbè tɔ̀bè nkérini nè kudabekù ke yú̀ muyĩ̀nditimù kè siyĩ̀ piéké. Bè do í dètirinè menie nnù, dè do bo mmɔ̀ke métiri tekòtè (100). ⁹ Kè bèe yènni kèyà muhã̀, nkè siyĩ̀ áú mu ñnkè nè pèé. ¹⁰ Kè Yesu bè nàké ke dò: Deitenèni siyĩ̀ di pì nsi.

¹¹ Kè Simɔ̀ Pierii ta kudabekù kécũ̀nni muyĩ̀nditimù kè siyĩ̀ diesi piéké, ke bo tekòtè nè sipisìnùmmù nè sitã̀ti (153), nè memme muyĩ̀nditimù í nkèté. ¹² Kè Yesu bè nàké ke dò: Kɔtenèni kèdi.

Ò tancùmbè kòò mɔ̀ me nyí ndáátí kòò beke ò tú wè, bè do bantému be Yiè nwemè. ¹³ Kè Yesu tó̀nni kétúóté pèé kè bè dú, kè bè duònnè siyĩ̀.

¹⁴ Kuce metã̀ammè mme Yesu yãnté kébenkemè omáà o tancùmbè.

Yesu bekemè Pieri kuce metã̀ti ke tú: A n dɔ̀à?

¹⁵ Bè di dii m̀nni kédeè kè Yesu beke Simɔ̀ Pieri ke dò: Simɔ̀ Isã̀ kó debire a n dɔ̀ kè dè pèèté betɔ̀bà? Kòò dò: Éé n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cèmmú m pebí. ¹⁶ Ke yíé kòò beke kuce medérímè ke dò: Simɔ̀ Isã̀ kó debire a mènke n dɔ̀à? Kòò dò: Éé n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cèmmú m pe. ¹⁷ Kè Yesu wète kòò beke metã̀ammè ke dò: Simɔ̀ Isã̀ kó debire a yé nha n dɔ̀? Kòò dò: N Yiè, nha yému demɔ̀. Kè Pieri yèmmè caàrè Yesu wète kòò bekemè kuce metã̀ammè ke tú: A ndɔ̀à? Kòò dò: N Yiè a yému demɔ̀, ke yé n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dò: Cèmmú m pe. ¹⁸ N da náá móm̄muo nwe. A do kpaá ke be ndii m̀nni ke yiì a naàkñfè amáà ndi, ke kɔri a dɔ̀ kè. A bo kóté dii m̀nni ke ní nyuo a nɔu nsi kòò tɔ̀ fe nda yiì, ke da kɔtenè a í dɔ̀ kè.

¹⁹ (Yesu náá memme ke benkú Pieri yóó kú mù kúú mbotí nku ke déúkùnnè Kuyie nyètiri.) Kédeè kòò nàké ke dò: N tũ̀ne.

Yesu nàké tì Isāã kpéí

²⁰ Kè Pierii wěẓte káyà Yesu tancòuntì ò d́ wè kòò kèríní, (wèè do ò beke bè yo ndii m̀nni diyentébbanni kó mudii ke d̀: N Yìè, we nyóó da fité?) ²¹ Kè Pierii beke Yesu ke d̀: N Yìè, yie ntá, o kpeti yó ndòmme? ²² Kè Yesu ò tḗné ke d̀: Kè n d́ we nfòu kè n yàa wḗtenèní a kpeti í bo, f́ ní nni ntũ.

²³ Kè de kó tináahtii pité be cuokè, kè bè d̀ de kóò tancòuntì í yóó kú. Yesu me ndo í nàké Pieri ke d̀ wè í yóó kú, ò do yí: Kè n d́ wè nfòu kè n yàa wḗtenní, a kpeti í bo.

²⁴ Weè tancòuntì mómumu nweè béi nde kó tináahtì, ke tì wàri, kè ti yé tì tumè timómumnti.

²⁵ Yesu do pímmu mutómumú tēmù, kè bè yé mbè bo ti wàri timou yepáte mieke, n yèmmè dò kutenkù báá pété kù bo yè d́ú ndè.

Yesu Tõrè

Di mpátiri tɔ̀ tìl náahti

Yesu tõrè kó dipátiri σωτηρὴν τῆς ἡμετέρας γενεᾶς ἡμετέρας κτίσας. Duku dòdòtòri diewè Πρωτοῦ νέπο, ò do neitinè wè weè wàri de kó dipátiri (Κωδωσι 4:14). De kó dipátiri mieke yenaahkékè yèè ti náá mMuyaánsààmù pĩ mmùù tõmmú yè sũmu.

De kó dipátiri dii ti náá nKirisì kɔ̀be tĩrè keté mèè botí Sifube cuokè kéketénè Sedisademmu bèè tu Sifube. Nè bèè í tú Sifube: Κωδεντι nè Ἄντιωσι nè Fidipu. De kó dipátiri dii ti náá mbè do màánè ìl dièti mesàà nKirisì kɔ̀be tĩrè yepànyè mieke, nè Muyaánsààmù do bè niité kè bèè ti tũnte mèè botí.

Di mpátiri náahti duś ke dõmmè

1. Muyaánsààmù cùténimè nè Kirisì kɔ̀be tĩnni ketémè Sedisademmu 1-12
2. Πρωτοῦ itémè Kuyie nnáahti náammù 13-28

1 N népo Teofiiri, m pátiri ketiri mieke n da nàkému Yesu pĩ mmùù tõmmú mumɔ̀u nè ò tié nti benitibè nè ò keté ndiì yìè o tõmmú, ² kénɔ̀ kétuɔ̀kenè Muyaánsààmù ò niitémè kòò duś nho tannò o tancùmbè ò tããté bè ke íté kédeke kéinkè. ³ O kúú nkó difñkúò kòò mbè benkú omáà nè mebenkùmè péu mèè benkú ò fòùtemè, ke dò yewe sipísìnàà ke bè náá nKuyie nkpaàtiyuu kpeti. ⁴ Diyiè mari ke s̄ mbè yo nke Yesu bè nàké ke dò: Di báá déténe Sedisademmu, dí nkari ke baa n cice do yè nhò yóó di pã dè, n di nàké dèè kpéí. ⁵ Isãà do di ãã bātém̀m̀, nè menie mme yewe sám̀p̀ mieke bè bo di ãnnè bātém̀m̀ nè Muyaánsààm̀.

Yesu dèkemè kéinkè

⁶ Kè bèè ò beke ke dò: De m̀nni ndi a yóó fíimmè Isidayeribe kó dikpaàtiyuuà? ⁷ Kè Yesu bè tẽhnè ke dò: Di kpeti dɔ̀ke, di bo yíítémè de kó yem̀rè nè de kó yewe, n cice Kuyie nkumómmɔ̀nku kuù dɔ̀u nde kó yem̀rè nè de kó yewe. ⁸ Kù bo di duś mmuwèrímu, kù bo cúũnni Muyaánsààm̀ di ínke kè di naá mbèè yo nnáá n kpéí nSedisademmu mieke nè Sudee nè Sammarii de kó ketenkè kemɔ̀u mieke nè itemm̀nke imɔ̀u miekoo.

⁹ Ò ti mbè nàké dii m̀nni kédeè kéíté kèndeèti kéinkè, kè bè nhò bùs kè diwetiri marii ò dàtínko.

¹⁰ Kè bè nkpaá búy, kéyà benitibè bèdébè kè bè dàátí tiyaápéiti kékɔ̀teni be boré kébéi nke dò: ¹¹ Kadidee kó benitibè dè dõmmè kè di cómmú ke búy kéinkè? Yesu ité mèè botí di cuokè ke dèke kéinkè ò yóó wètení meè botí.

¹² Mèmmè kè bèè íté Odifíè tãri kéwètení Sedisademmu. De kó ditãri do í détirinè Sedisademmu, dè do bo mbo cidòmètiri òmáà ndi. ¹³ Bè tũ̀kení dii m̀nni

kédeke tẽcítè bè s̄ tii ntèè mieke. Nte o tancùmbè bèè do mbe be yèè: Pieri nè Isãà nè Isaku nè Æntidee nè Fidipu nè Batidemii nè Matie nè Isaku Adifee kó debire nè Simɔ̀ Sedɔ̀tibe kó ditĩnni kou nè Sudi Isaku kó debire. ¹⁴ Kè benitipòbè mabè múnke ndè bo nè Maari Yesu ȳ nè Yesu neí, bemɔ̀u kè bè nwè nke báá nKuyie nè meyèmmè mèmáà.

Wèè cɔ̀uté Sudaasi kó dift̄iri

¹⁵ Diyiè mari ke s̄ mbè tó tíkú, ke bo ntũ̀ke tekũ̀tè nè sipísidè (120), kè Pierii béi nke dò: ¹⁶ N kɔ̀be Muyaánsààm̀ do niité Dafitii kòò wãri tì Sudaasi kpéí, nwèè niiténì bèè pĩ nYesu tì dò nkédɔ̀m̀. ¹⁷ Sudaasi do tú ti kou nwe kè ti wè nke pĩ mmuutõmmú.

(¹⁸ Kòò yè ke donténè kupaku o yei nkó idítí, ò nũ̀hnè dè omáà, ke donní ke p̀nte, kòò nauti cìété cìété. ¹⁹ Kè Sedisademmu kɔ̀be bemɔ̀u yíété de kó tináahti ke yu de kó kupaku ke tú: Mukúú nkó kupaku. Nè be kó tináahti Akedidamaa.)

²⁰ Tì wãrimu Yesãã mpátiri mieke ke tú: O cítè bo naá nkudobonkù, bá òm̀u ténke bá ntè ã, kòò tɔ̀u m̀u cɔ̀uté o f̄t̄iri.

²¹ Dè dò ntí yà onitì m̀u nwe wèè do ti bonè Isãà ãã dii m̀nni bātém̀m̀, ²² kénɔ̀ kétuɔ̀kenè Yesu dèkemè kéinkè, kòò ti wènnénè kè ti nnáá nYesu kumè ke yãhté.

²³ Kè bèè deite benitibè bèdébè, Sosefu bè do tú wè Baadisabasi kóò yu ke dò Susituusi nè otɔ̀u m̀u bè tu wè Matiasi. ²⁴ Kédeè kébántè Kuyie nke dò: Tì Yiè nf̄t̄i yé benitibè yèmmè, a tí benke a tããté wè benitibè bie mmieke, ²⁵ kòò cɔ̀uté Sudaasi f̄t̄iri, ò yóu di, ke k̀te o kó kuce.

²⁶ Kè bèe tãũ tété kè tété do Matiasi ínkkè, kòo wēn-nénè Yesu tõrè tepítè nè dimáà.

Muyaánsààmù cùténímè

2 Kè Pāntikoti kó diyìe nyóó tuɔke, ke s̄ mbè tikú dibòri dimáà. ² Ké nyóó daate kékeè kutoweku makù kè kù cutiní kéíkkè ke donnè kuyaakperíkù, ké bè kpètéé bemɔu bè kàri tètè c̄fètè mieke. ³ Kè bèe yà ihāādēmbi kè ì donnè inónndie nkéńtótírí ke commu be ínkkè. ⁴ Kè Muyaánsààmù bè píe, kè bèe keté kénnáá ntináańcànti.

⁵ Dè do s̄ nSifube beè iténí titentì timɔu ke kòtení ke bo Sedisadēmmu. Bè do tú bèè dé bèmbè Kuyie. ⁶ Bè kèè diì m̀nni kutoweku ke tínní, kè dèe bè di mediè nke yé bá wè ò do yomè kè bè nàá nho kó tináańti móm̄m̄nti. ⁷ Kè dèe bè kpeí mediè, kè bè mbè wùó nke tú: Dè í dò nKadidee kɔbe mbe bemɔu? ⁸ Dè né dóm̄me bá wè kòo yo bè nàámmè o kó tináańti? ⁹ Ti mieke kè bèmabè bonní Paditi kó ketenkè: Medii nè Medammu Mesopotamii nè Sudee nè Kapadoosi nè P̄s̄ Asii kó ketenkè mieke. ¹⁰ Nè Fidisii nè Pānfidii nè Esibiti nè Dibii kɔbe mabè bèè t̄kénè Sidenni, kè bèmabè bonní Odømmu, kè betɔbè tu Sifube móm̄m̄mbe nè bèè tũ nSifube kó kuwedunc̄e nè Kereti kɔbe nè Adabii kɔbe. ¹¹ Nè memme kè ti yo bè nàámmè bá wè o kó tináańti ke sántí Kuyie nku dieti kpeí.

¹² Kè dèe bè di mediè, bè í nya bè bo béi ntì, kémbékú betɔbè ke tú: Ba mbotí nku die?

¹³ Kè bèmabè mbè daú ke tú: Bè muó mmenaà nna-timè mm̄e.

Pieri nàké ti Muyaánsààmù cùténí diì yiè

¹⁴ Kè Yesu tõrè tepítè nè yèdèé íté kécóm̄m̄, kè Pieri nnáánnè dit̄nni mekperímè ke tú: Díndi Kadidee kɔbe nè bèè kó dimáà kòtení Sedisadēmmu mieke! Kénténè kékeè n yóó di nàké ti. ¹⁵ Di yèmmè bá ndò mbenitibè bie mmuó mmenaà, diyìe kpaá ke bemmu. ¹⁶ Kuyie pāńńáańti náańtò Sow̄eri do nàké ti tiì d̄d̄. Tiì tu:

¹⁷ Yewe s̄nye mmieke m bo cúũnní Muyaánsààmù benitibè bemɔu ínkkè, di kó bedapàmbè nè di kó besapàmbè bo naá m pāńńáańti náańbè. Kè bebémbè nyau mebenkùmè. Kè bekótibè nyau tid̄untì.

¹⁸ Dè kó yewe mieke m m̄enke yóó cúũnkomu n Yaá n kó benitibè bemɔu ínkkè, benitidaabè nè benitipòbè kè bèe naá m pāńńáańti náańbè.

¹⁹ M bo d̄d̄ tidietì kéíkkè nè ketenkè, meyĩ nnè muhāá nè kuyukú diekù dè bo mbo de kó diyìe.

²⁰ Diyìe bo s̄ute, kòo t̄ánkù wũšté kéndò meyĩ, kè ti Yiè nkó diyìe dièrì né na kétuɔkení, diì duò tik̄mbùntì.

²¹ Dè m̀nni wèè bo kuónnè

ti Yiè nKuyie nhò bo cooté.

²² Díndi Isidaȳeribe kénténè kékeè n yóó di nàké ti. Yesu Nansareti kou Kuyie ndi benke wèè mieke ku w̄erímù, kòo d̄d̄ tidietì, di móm̄m̄mbe kè di yà. ²³ Bè we ndi fiténè Kuyie ndo ti yému nè dim̀nni, kuù duó nkè ti d̄d̄, kè di ò duó mbèè í yé Kuyie nkè bè ò baaké koò kùɔ. ²⁴ Kè Kuyie nduó nkòò yāńté, kè kù ò deeténè mukúú nkó iw̄ē, ke yé mukúú ndo í dommè mù bo na kòo p̄ńńé muw̄erímù. ²⁵ Dafiti do nàké wèè kpeí nke d̄d̄:

M búy n Yiè s̄á, ke yé we m bonèmmè m báá kpeute.

²⁶ Dèe te kè n yèmmè naati, kè n diènnè diwèi.

²⁷ Ke yé ke d̄o mbá kè n ku, m bá nkpaá kuf̄ti mieke.

Ke yé a í yóó yóm̄e a kou kòo p̄áke.

²⁸ A m benkemu mufòm̄mu kó kuce, ke yóó nni mbonè ke n duó diwèi.

²⁹ N kɔbe n d̄o ke di nàké ti yàari Dafiti kpeí nke, ò kúmu, kè bè ò k̄nné kòo f̄ti kpaá bo nè yíenní. ³⁰ Ó do tú Kuyie mpāńńáańti náańtò nwe ke nyé ke d̄o nKuyie mbéi ke tú kù yóó kanne o yaábire marè o kpààtikàri ínkkè. ³¹ Dafiti do náá nKirisí yóó yāńtém̄e mm̄e ke tú:

Ò í yó nkpaá kuf̄ti mieke.

Ò í yóo p̄áke.

³² Wèe Yesu nwe Kuyie nduóm̄m̄e kòo yāńté timɔu kè ti ò yà. ³³ Kè Kuyie nhò t̄óté koò k̄anne kubakù you, koò duó Muyaánsààmù kù do nàké mù kpeí, kòo mù nti duonni, dende di kèèmmè ke dè yà. ³⁴ Dafiti í dèke kéíkkè ke né béi nke d̄o:

Kuyie nnàkému n Yiè nke tú:

Nkari m bakù yóu,

³⁵ kè n yàa da duó nha kprantídèntɔbè k̄aà bè cùti.

³⁶ Isidaȳeribe di tũ mbanté ke d̄o nYesu di baaké wèe kudap̄áńtí ínkkè, Kuyie nwe nd̄d̄ ti Yiè nti deetiwè.

³⁷ Bè kèè diì m̀nni de kó tináańti kè tiì bè k̄áaké mesàà, nkè bèe beke Pieri nè Yesu tõrè teyè ke d̄o: Ti kɔbenè ti d̄o nkéd̄d̄ ba? ³⁸ Kè Pierii bè nàké ke d̄o: Ceetenè kè bè di ānné bàtém̄m̄ nè Yesu kó diyètìrì, kè Kuyie ndi c̄f̄e ndi yei nke di p̄a Muyaánsààmù. ³⁹ Ke yé kù béimmè de kó tináańti dí kpeí, nè di bí, bèè bo die nnè bèè détirì. Nè betɔbè ti Yiè nKuyie nyóó yu bè.

⁴⁰ Kè Pieri mbè náá ntináańti teti péu ke yáúkunko be k̄ńnti ke bè tiè nke tú: Yíènnè Tináańsààti k̄éyatènè dimáà benitiyeibe bie.

⁴¹ Bèè yie nho náańti kè bèe bè ānné bàtém̄m̄ kè bè nsũ, be bo ntùk̄e sikɔp̄isitaāti (3000), kè bèe w̄éńnenè Yesu kɔbe de kó diyìe. ⁴² Ke ní nkém̄m̄ Yesu tõrè bè náá ntì nè be yèmmè mem̄ɔu, kénw̄e nke yo nke yonnè Mudisààmù, ke báá nKuyie.

Kirisí kɔbe ketibè kó mufòm̄mu

⁴³ Kè Yesu tõrè nd̄ɔri tidietì nè mebenkùmè péu nè de kpeí nkè benitibèe yte Kuyie. ⁴⁴ Kè Kuyie nkɔbe ntiku s̄á, kè wèè m̄ke dè bè nde w̄e mbem̄ɔu. ⁴⁵ Kè bè nfiiti be kper̄e nè be paa nke totírì nè bèè kpa bá wè dè ò

bèkúmè. ⁴⁶ Ke níí ntíkú ke bo Kuyie ncíètè ke báá nKuyie, ke wě mmeýèmmè memáà ke yo mbetòbè cěí, ke yonnè Mudisààmù. ⁴⁷ Ke sántí Kuyie, nkè benitibè bemou be dǎ kè ti Yiè mbè yèùtí yewe yemou ò deetè bè.

Pieri nè Isāā bè miékunnemè kuhòùkù

3 Diyie mari, diyie tũntè dii mǎnni Pieri nè Isāā kè bè nkori mubáammu. ² Ke nsǎ nhoniti mou kàri ke tú kuhòùkù nè bè ò peitémè, kè kù kàri Kuyie ncíètè kó dibòri bè tú di disàari. Bè do kù tounímu yewe yemou ke kanninko deborè kè kù bo mmú idíítí bèè taà mubáammu. ³ Pieri nè Isāā kè bè ntati kè kùu bè mou idíítí. ⁴ Pieri nè Isāā kè bè nkù wùó nkè Pierii kù nàkè ke dǎ: Ti wénté.

⁵ Kè kùu bè wènté kè ku yèmmè rǎdò mbè yóó kù pǎ dèmarè nde. ⁶ Kè Pierii kù nàkè ke dǎ: N yí mǎke idíítí ke bo da pǎ, m mǎke dè, m bo dè nda pǎ. Nè Yesu Nansareti kou kó di yètirì ité kékété!

⁷ Ke pí nku nòutè youte, kényínni, dende bàmbà nkè ku naàcèi nè ku báá nkè dèe kpenke. ⁸ Kè kùu puu kécóm-mú, kénèinè Yesu tǎrè, kè bèe ta Kuyie ncíètè, kòo ncenti ke yǎnku, ke sántí Kuyie. ⁹ Kè benitibè bemou nhò wùó, kòò cènti ke sántí Kuyie. ¹⁰ Bè banté dii mǎnni ke dǎ nwèè do kari wenwe Kuyie ncíètè kó dibòri sàari ke mú, kè dèe bè di bemou kè kufwǎá mbè pí nkè bèe mónté ò yímè ke mieté.

Pieri do nàké ti

¹¹ Kè de kóo niti baa ntǎ Pieri nè Isāā, kè dèe di benitibè bemou, kè bè ncokòo be borè kufiiku bè tú kù Sadomǎ kó kufiiku mieke. ¹² Kè Pierii bè beke ke dǎ: Isidayeeri be dè dǎmmè kè dè di di? Kè di ti wùó nke donnè tǎ kó muwèrímú mmu yoo ti kpa mèè kpéi meyei nte nkè oniti yie mmieté? ¹³ Kuyie nti yembè, Abarahammu nè Isaki nè Sakǎbo do tǎ nkù kùu miékunne de kóo niti, ke déúkunne ku kóo tǎnti Yesu yètirì di pí nwè, ke duó ndiheí yembè, Odommu kǎbe, kè di ò yete Pidati ìikè, ke sǎ nhò do dǎ kóò fíí. ¹⁴ Kè di yete wèè dǎri Kuyie ndǎmmè ke kpa meyei, nke bàntè okpǎati Pidati ke dǎ wèe fíí onitikòuti. ¹⁵ Kè di kùu mufòmму yiè, kè Kuyie nduó nkòò yǎnté. Kè ti ò yà ke náá. ¹⁶ Yesu ti tǎ wè kó diyètiri dii te, oniti di me nwúó nwè koó yé ò mietémmè páíí. Ti tǎ mèè kpéi nke Yesu deè te kòo kpenke.

¹⁷ N kǎbe n yémму ke dǎ nde kó dimǎnni díndi nè di kó bekótibè di do í yé di dǎri dè. ¹⁸ Kuyie mpǎánǎanti náambè bemou do ti nàkému nè dimǎnni ke tú: Odeetiwè dǎ nkéféúté. ¹⁹ Ceetenè tũnke kécúó nKuyie mbíékè kè kùu úté di yei. ²⁰ Kè dèe yie nkè ti Yiè nKuyie di pǎ meomǎmmè, ke di duǎnni Odeetiwè Yesu kù nàkè wèè kpéi nnè dimǎnni. ²¹ Yesu yó mbo kéínkè nke kè Muyaánsààmù tũntenè demou kè dèe naá ndepǎnnè ku pǎánǎanti náambè do ti nàké mèmme. ²² Mǎyiisi do náá nweè kpéi ke tú: Kuyie mbo di duǎnni ku pǎánǎanti náantò kòò nni ndonnè. Di nyíe nho kpeti timou. ²³ Wèè bo yete o kpeti bè bo ò dèenne Kuyie nkó benitibè mieke kóò kù. ²⁴ Kuyie mpǎánǎanti náambè,

kéketénè Sammuyeri nè o fǎnkúò kǎbe bè nàkému bemou ti mè mbo yèè we kpéi. ²⁵ De kó yewe bo díi kpéi nke, kè di kǎke Kuyie nkó metaummè mieke, ke yé kù do náánnè díi yembè kù náá ndii mǎnni Abarahammu ke tú kù bo dǎ mesàà nyibotí imou ketenkè mieke nè o kpéi. ²⁶ Kuyie nduǎnni ku Bire díi kpéi nke meketimè, kè dè bo di dǎ mesàà nke di teennè kè dí yóu di dǎri mèè yei.

Bè pímmè Pieri nè Isāā ke kpetínné

4 Pieri nè Isāā kè bè nkpaá ke náánnè benitibè, kè ikuú niùbè kó bekótibè nè Sadusiébe nè tihǎpǎnti tii bàa Kuyie ncíètè ti kóo kóti kè bèe tuǎkení. ² Kè be mieke peike Yesu tǎrè náámmè benitibè ke tú: Yesu yǎnté kè becírìbè múnke bo yǎnté. ³ Kè bèe bè pí nke sǎ ndè dǎ kébiite kè bèe bè kpetínné dikpetintou kém-baanè dè bo wentémè. ⁴ Bá nè memme bèe kèè de kó tináanti, kè bèmabèe ti yie nkénsú, bè bo ntúòke sikoupsínúmmù (5000).

⁵ Kè dèe wenté, Sifube kó bekótibè nè dihei kó bekótibè nè ikuú wǎábè kè bèe tíi nSedisademmu. ⁶ Kè ikuú niùti diwè Anni ndè bo nè o cíètè kǎbe: Kayifu nè Isāā nè Adekisántiri nè ikuú niùti diwè cíètè kǎbe sǎm-be, ⁷ kéduú nkè bèe kǎtenní Pieri nè Isāā kè bèe bè beke ke dǎ: We ndi duó mmuwèrímú? Nè we nkó diyètiri ndi di ò miékunne?

⁸ Kè Muyaánsààmù piéké Pieri kòo bè nàké ke dǎ: ⁹ Isidayeeri be kó bekpǎatibè nè bekótibè, ti dǎ mèè sàà nkuhòùkù kpéi nte kè di ti békú ke tú ti náké dè yímè kè kù mieté. ¹⁰ Benitibè bemou nè Isidayeeri be banténè tũnké weti weti ke do nnè Yesu Kirisi Nansareti kou di baaké wè kudapǎati, kè Kuyie nduó nkòò yǎnté, wè kó diyètiri te kòo niti yie mmieté páíí ke cómmú di ìikè. ¹¹ Yesu di yete wè, Kuyie nnáanti náá nweè kpéi ke tú:

Bèè maà bè dootóo dii tǎri,
dii naá ndipũ kó ditǎri mómmǎnni.

¹² Banténè ke dǎ nkutenkù kumou mieke òmou tǎu báa na kédeeté, Kuyie nti duó nYesu nwe, wèe ti deeri.

¹³ Kè bebeembèe yà Pieri nè Isāā be mǎke dii kǎmbùò kè dèe bè di mediè, nke yé bè do yémè ke dǎ mbè í bebíi yepáte mediè, bè do yé bè neitinèmmè mme Yesu. ¹⁴ Bè nè me nwúómmè wèè mieté kòò cómmú be borè bè í nyà bè bo ténne ti. ¹⁵ Kè bèe bè dèenne ke náké bemáà ke dǎ: Ti bo yímè benitibè bie? ¹⁶ Sedisademmu kǎbe bemou yémму beè dǎmmè tidieti tii, ti báa na ké ti nènni. ¹⁷ Kè ti né dǎ kè de kó tináanti dǎke báa pité, ti bè kpǎnnè, kè bè bàa kè bè ténke báa béinnè òmou Yesu kó diyètiri.

¹⁸ Kè bèe wète ké bè yúni ké mbè kpǎnnè ke tú: Di yó báa kú kè di wète kényú Yesu yètirì òmou borè yoo dí ò nàké o náanti. ¹⁹ Pieri nè Isāā kè bèe bè ténne ke dǎ: Wénténè di mómmǎmbe Kuyie nyiikè nsa kè dè wenni, ti bo yiemme díi kpeti kényete Kuyie nkpeti. ²⁰ Tínti báa na ke í mbéi ti yà dè nè ti kèè ti.

²¹ Kè bebeembèe wète ké bè yúni bè í nyà bè bo yímè ké bè puotí, ke yóu, ké bè kpǎnnè, ké bè fíinno, ke yé benitibè bemou do sántimè Kuyie nnè dèe dǎ de kpéi. ²² Ke yé kuhòùkù bè miékunne kù bie do pèétémè sipisnáà.

Yesu tõrè mɔwɔmè Kuyie ndikõmbù

²³ Bè fíi ndii mɔnni Pierei nè Isāā kè bè pãnkɛe kɔte be kɔbe borè, ké bè nàké ikuú niùbè kó bekótibè nè bekótibè bè bè nàké ti. ²⁴ Bè ti kèè dii mɔnni kèwɛnné kébántè Kuyie nke dɔ: Ti Yiè nfí nwèè dɔ̀̀ ketenkè nè kéínkè nè dàméèrì nè dèè kó dimàà bo o mieke. ²⁵ Fíí do duú Muyaánsààmù ti yà̀̀rì Dafiti a kóo tɔ̀̀nti kòo béi nke dɔ̀̀:

Ba nte kè ibotí mieke cúu?

Ba nte kè yebotè dàkii

meyei nkprí ndetètirè?

²⁶ Kè kutenkù yembè baati dikpànni,

kè sikpà̀̀tibí wɛnné

ke kpannè Kuyie nnè kù tããté wè.

²⁷ Mómumu Edoti nè Põnsi Pidati bè wɛnnému dihei mieke nè bepɔ̀̀bè nè Isidayeeribe ke bo dɔ̀̀ meyeyi nha kóo tɔ̀̀nti Yesu a tããté wè wèè dɔ̀̀ mpáíí. ²⁸ Dè dɔ̀̀ a dɔ̀̀ tinti nè dimònni ke ti tããté. ²⁹ Ti Yiè nwénté bè ti kpannèmè, kéduú nha kó betɔ̀̀mbè dikɔ̀̀mbù kè bè nnáà nha náànti. ³⁰ Benke a wɛrímú kémmeikunko bemuɔ̀̀mbe, kéndɔ̀̀rì tidietì nè mebenkùmè nè a kóo tɔ̀̀nti Yesu yètiri wèè dɔ̀̀ mpáíí.

³¹ Bè bánté dii mɔnni Kuyie nkédeè, kè ketenkèe sãntè bè tikú dè kè Muyaánsààmù bè píe nkè bè nnáà Kuyie nnáànti nè dikɔ̀̀mbù.

Yesu kɔbe kó mewɛnnímè

³² Bèè kó dimàà do tã Yesu kè bè nwɛ mmeɛmmè mèmáà, òmɔ̀̀ ò te o kperè omáà, bè do dè wɛrímumu bemɔ̀̀. ³³ Kè Yesu tõrè nnáà mbenitibè nè muwɛrímú Yesu yã́ntémè, kè Kuyie mbè bonè ke bè dɔ̀̀rì mesàà. ³⁴ Òmɔ̀̀ ò mɔ̀̀nni dèmarè be mieke, bèè m̀̀ke depaa nyoo sicéí kè bè ndè fiiti ke tɔ̀̀nì idííí ³⁵ ke duú nYesu tõrè kè bè toti bá wè dè ò bèkùmè.

³⁶ Onitì mɔ̀̀ kè bè ò tu Sosefu Defii kó kuwu kou, kè bè ò peitè Sipiri kó kutempè mmieke, kè Yesu tõrè ò yu ke dɔ̀̀: Tikɔ̀̀nyauti yiè. Nè be kó tináànti Bannabaasi.

³⁷ Kòo fítè o paku kè tɔ̀̀nì idííí kè ò duú nYesu tõrè.

Ananniyaasi nè o pokù Safidaa

5 Ananniyaasi nè o pokù Safidaa kè be múnkɛe fítè be paku, ² kéyaate késɔ̀̀nne, kòo òkɔ̀̀rinè isɔ̀̀nyi ke bo duú nYesu tõrè kòo pokù yé. ³ Kè Pierei o beke ke dɔ̀̀: Ananniyaasi! Dè dòmme kàa yóu kè dibɔ̀̀ da ta kàa souté Muyaánsààmù, ke fítè a paku ke yà̀̀te idííí ke sɔ̀̀nne? ⁴ A í kù fítè dii mɔ̀̀nni kè kù í tú a kɔ̀̀kàà? A kù fítè dii mɔ̀̀nni ke í nte idííí? Dè dòmme kàa yóu kè meɛmmè memme da ta? Dè í tú benitibè mbe a soutémè, a souté Kuyie nku.

⁵ Kè Ananniyaasii kèè tii náànti kédo kékú. Kè benitibèe dè kèè kè kufɔ̀̀wáà mbè pí mmèdiè. ⁶ Kè bedapàmbèe íté kóo tùóté kékɔte kékúnné.

⁷ Kè dè mm̀̀ke tewebietè mefitimè mètããti kòo pokù taroo bá ò í yé dèè dɔ̀̀. ⁸ Kè Pierei ò beke ke dɔ̀̀: Di fítè di paku i ndííí nyià? Kòo dɔ̀̀: Éé inyi.

⁹ Kè Pierei dɔ̀̀: Dè dòmme kè di dàke ke bo yááké Muyaánsààmù? Nte bèè kúnné a dɔ̀̀ ke bo dibòrì ke bo da tùóté.

¹⁰ Kòo pãnkɛe do Pierei òkè kékú. Kè bedapàmbèe taroo ke ś nhò ku, kè bèè ò tùóté kékɔte kékúnné képéènnè o dɔ̀̀. ¹¹ Kè kufɔ̀̀wáà mpí Kirisi kɔbe nè bèè kó dimàà ti kèè.

Yesu tõrè dɔ̀̀mè tidietì péu

¹² Yesu kɔbe do wɛrímumu meɛmmè memáà, ke tiku Sadomɔ̀̀ fiiku mieke, kè Yesu tõrè dɔ̀̀rì tidietì péu. ¹³ Bá betɔ̀̀bè í ndàátí ke bo bè wɛrínénè kè benitibè mbè sãntí. ¹⁴ Bèè tã ti Yiè nYesu benitidaabè nè benitipòbè kè bè nyéúí ke sũ̀nko. ¹⁵ Ke benitibè ntɔ̀̀nì bemuɔ̀̀mbe nè be mièti nè be tɛ́ ke dɔ̀̀nko kuce nù, kè Pierei bo mpɛ̀nké kòo fènkù dátinné be mieke òmɔ̀̀. ¹⁶ Kè Sedisademmu kó sihekésí kɔbe ntɔ̀̀nì bemuɔ̀̀mbe nè yebokè ta bè, bemɔ̀̀ kè bèè miété.

Bè fèúmmè Yesu tõrè

¹⁷ Ikuú niùti diwè nè o kɔbe Sadusíèbe kè bèè íté nè kemieke, ¹⁸ képí nYesu tõrè kékpétinné dikpétintou.

¹⁹ Keyènkè mɔ̀̀nni kè Kuyie ntɔ̀̀nnii kɔtení kékpétè dikpétintou kó yecàkè ké bè dènnè, ké bè nàké ke dɔ̀̀:

²⁰ Kɔtenè Kuyie ncíèté kénnáà mbenitibè mufòmumu kó tináànti.

²¹ Kè bèè yie nkéke dikúnwehni sèi Kuyie ncíèté, ke nnáà nKuyie nnáànti.

Kè ikuú niùti diwè nè o kɔbe kè bèè yú bebeémbè nè Sifube kó bekótibè kè tɔ̀̀ nkè bè bo yúní Yesu tõrè dikpétintou. ²² Kè tihã̀pòntii kɔte ké bè m̀̀nté, kéwɛténí ké bè nàké ke dɔ̀̀: ²³ Ti ś ndikpétintou kpetímu táu kè tihã̀pònti bàa, kè ti kpetè ke ta ti me nyí yà òmɔ̀̀.

²⁴ Kè dèè di tihã̀pònti tii bàa Kuyie ncíèté kóo kóti nè ikuú niùti diwè kè bèè m̀̀nté de kó tináànti tu mù.

²⁵ De mɔ̀̀nni kòo mɔ̀̀u kɔtení ké bè nàké ke dɔ̀̀: Di me nkpétinné bèè nitibè bo Kuyie ncíèté ke náà nKuyie nnáànti.

²⁶ Kè tihã̀pònti kóo kótii neinè o tɔ̀̀mbè kè bèè bè píní meɔ̀̀mmè ke yé bè do démè benitibè yà̀̀ bo bè búótímè yetárè kéku. ²⁷ Kè bèè bè kɔtenè bebeémbè borè kè ikuú niùti diwèe be beke ke dɔ̀̀: ²⁸ Ti di nàkému ke tú: Di bá nnáà nhonitì yie nkprí. Dè dòmme kè di pitè de kó tináànti Sedisademmu omɔ̀̀ mieke, ke dɔ̀̀ dè ndò tii te kè bè ò kù?

²⁹ Pierei nè Yesu tõrè teyè kè bèè bè tɛ́nné ke dɔ̀̀: Ti dè nkéyie Kuyie nkpeti nti kè dèè pɛ́té benitibè kpeti.

³⁰ Kuyie nti yembè do tũ̀ nkù kuú te kè Yesu yã́nté wenwe, di baaké wè kudapã́tí koò kù. ³¹ Kuyie nwe ndéúkunnè koò dɔ̀̀ okpà̀ti, Odétiwè, kè Isidayeeribe bo ceete kè Kuyie mbè cíè mbe yei. ³² Ti ti nyé kè Muyaánsààmù ti yé mummumu Kuyie duú mmù bèè yie nku náànti.

³³ Bebeémbè ti kèè dii mɔ̀̀nni kè be mieke peike, kè bè ndó kéku Yesu tõrè. ³⁴ Kè Fadisiè mɔ̀̀ dè bo kòo yètiri tu Kamadiyeei kòo yé Kuyie nkuú mesàà nkè benitibè

ò dé, kòò íté kédúú nkè bèe mu ndenne Yesu tõrè.
³⁵ Kòò béi nke dò: Isidayeeribe, dònè meycòmmè benitibè bie. ³⁶ Dè í mònte oniti m̀òú ànnémè kè bè ò tu Tedaasi kòò yèmmè ndo nhò tú òm̀òú, kè benitibè sik̀ousinàà (400) nhò tú. Kè bèe ò k̀òú kè bèe cíété kè dè dèè. ³⁷ De kó dif̀nkúò kè Sidaasi Kadidee kouu ànné, kè kunitisúkúu ò túnne kòò m̀únke kú kè bèe cíété. ³⁸ N di náámmu di ténke bá ndake benitibè bie nkpeti, kè be t̃mmú bè p̃í mm̀ú tú benitibè k̃mmu mmu mù yóó deèmu. ³⁹ Kè mù me ntú Kuyie nk̃mmu mmu di báá na kè mù p̀àa. Dònè meycòmmè kè di báá dokénè Kuyie.
⁴⁰ Kè bèe yie nho kpeti ke yúní Yesu tõrè kédúú nkè bèe yè puotí yedá kè bè d̀ò yè ténke bá nnáá nYesu kpéí kédèè kè yè f̀ínko. ⁴¹ Kè Yesu tõrè íté bebeémbè borè nè kuyeñnaatí, ke yé Kuyie ns̃mmè bè m̀annè bèe bè f̀éú nYesu kó diyètírì kpéí. ⁴² Kè bè ns̃kè yewe yem̀òu Kuyie ncíètè nè sicéí mieke ke náá nTináansààti Yesu Kirisi Odeetiwè kpeti.

Yesu kobe tãäté bè bèyiekè

6 De m̀nni kè Yesu kobe s̃úú nkè Sifube bèè nàá nkèréki kè bè nkpannè Sifube bèè nàá nhebedee ke tú: Di í toti ti kó bekúpobè mudii mesàà. ² Kè Yesu tõrè tepítè nè yèdèé tíí nYesu kobe t̃nni, kè bè nàké ke d̀ò: Dè í wenni ti bo yóumè Kuyie nnáànti kéndakènè mudii kó mutotimù. ³ Tãätènè di mieke benitibè bèyiekè, bèè borime wenni, kè Muyaánsààm̀ú bè piéké, kè bè m̀òke mecii, kè tí bè duó nde kó mut̃mmú. ⁴ De m̀nni kè ti pété mefiè nke mbáá nKuyie nke nnáá ku náànti.
⁵ Kè Yesu kobe t̃nni yie nde kó tináànti kétãäté Etienni wèè tã Kuyie mmesàà kè Muyaánsààm̀ú ò piéké nè Fidipu nè Podok̀ò nè Nikanǹò nè Tim̀ò nè Padimenaà nè Nikodaa Āntiyosi eì kou wèè do tú nSifube kó kuwed̀uncè, ⁶ kè bè k̀tenè Yesu tõrè borè, kè yèe ñó nye ñu be ínke kébántè Kuyie mbe kpéí.
⁷ Kè Kuyie nnáànti d̀òke mpitírí, kè Yesu kobe ns̃úũnko Sedisademmu mieke, kè ikuú niùbè péuu yie nkéntá Yesu.

Bè p̃írmè Etienni

⁸ Kè Kuyie nni mbonè Etienni kóò duó mmuw̃írmú kòò nd̀òri tidietì nè mebenkùmè càmmè benitibè cuokè. ⁹ Kè sifube bèè do k̀ri kutíntouku bè tú kú tidaatì bè f̀í nti k̀ku nè Sifube t̀bè, Sidenni eì kobe, Adekisántiri eì kobe, Sidisii nè Asii ekè kobe kè bèe yete Etienni kpeti kè nhò nèinè. ¹⁰ Bè me nyí nhò na ke yé ò do náánnèmè mecii Muyaánsààm̀ú ò duó mmè. ¹¹ Kè bèe yóu kèyietì benitibè kè bè d̀ò: Ti kèèmu ò s̃ámmè M̃yisi nè Kuyie. ¹² Kè bèe íi mbenitibè mieke, dihei kó bekótibè nè ikuú wãábè, kè bèe p̃í nhEtienni kóò k̀tenè bebeéndiebè borè, ¹³ kénneinè benitibè kè bèe souté ke d̀ò: Oniti yie ns̃áá nKuyie ncíètè nte ke s̃ánnè M̃yisi kó ikuú. ¹⁴ Ti kèèmu kòò tu Yesu Nansareti kou bo p̀nte Kuyie ncíètè kéceete M̃yisi d̀ú nyii kuú.
¹⁵ Kè dibeént̃nni dierì nwúó nhEtienni kòò ìikè cèète ke d̀ò Kuyie nt̃nni k̀ke.

Etienni nàké ti

7 Kè Ikuú niùti diwèè beke Etienni ke d̀ò: Bè náá m̀mmu nwaà? ² Kè Etiennii béi nke d̀ò: N tebíi nè n cicebè kénnténè kékeè, Kuyie nnè ku kó tikpeti kuú do benke kumáà ti yààri Abarahammu ò kpaá bo dii m̀nni Mesopotamii ke mu nyí kò Anaa, ³ kóò nàké ke d̀ò: Yóu a cíètè kobe nè a eì kékote dihei n yóó da benke di. ⁴ Mèmmè kè Abarahammuu íté Kandee kékò Anaa, kòò cicee kú. Kè Kuyie nhò s̃ónnènni di mè mbo dii eì mieke yíe. ⁵ Kuyie nyí nhò duó nketenkè deborè bá s̃ámp̀ò, ke né ò nàké ke d̀ò kú bo ò duó nde kó dihei kòò yaábí di tieke ke s̃́ nhò nyí m̀òke debire. ⁶ Kè Kuyie nhò nàké ke d̀ò: A yaábí bo kote bet̀òbè cie kénáà ntidaatì kè bèe ì f̀éú nyebie sik̀ousinàà (400) mieke. ⁷ Kè n f̀éú nde kó benitibè kè ii íté ke p̃í n t̃mmú die ndi nhei mieke. ⁸ Kè Kuyie ntaunnè kumáà Abarahammu ke d̀ò bè nc̃amm̀ú. Mèmmè kè Abarahammuu peitè Isaki kóò c̃ánté diyèe niínni yiè, kè bèe me ns̃óoté. Kè Isakii peitè Sak̀òbu kóò c̃ánté kè Sak̀òbuu c̃amm̀ú ti yààribè tepítè nè bèdébè.
⁹ Kè ti yààribè mieke mpéi be tèbite Sosefu, kè bèe ò fité kòò bo naá nkudaak̀ú Esibiti mieke. ¹⁰ Kè Kuyie me nni nhò bonè, koò deerí kóò duó mmecii nkòò kpààtii ò pénsiri, kóò duó nho cíètè tem̀òu kòò mbaké. ¹¹ Kè dik̀onni dierii tanní Esibiti om̀òu nè Kannahã kè dè nyóú, bá ti yembè í mpètè bè bo di mù. ¹² Kè Sak̀òbuu keè tidiiti bomè Esibiti kèt̃ nti yààribè meketimè. ¹³ Kè bèe wète medérímè kè Sosefuu bè benke omáà, kòò kpààtii banté ò kobe tú bè. ¹⁴ Kè Sosefuu t̃ nkè bè bo yúní o cice Sak̀òbu nè o cíètè kobe bem̀òu sipisiyiekè nè bènùmm̀ú. ¹⁵ Mèmmè kè bèe kò nhEsibiti Sak̀òbu de nku, kè ti yembè m̀únke de nku. ¹⁶ Kè bèe bè t̃ kékũnnè Sisemmu Abarahammu do donté kùu f̀iti nè idííti Em̀ò bí borè.
¹⁷ Kè dèe tuòke Kuyie ndo nàké tí Abarahammuu ti bo d̀òmmè, kè ti kó kubotii s̃úú mmediè Esibiti mieke. ¹⁸ Kòò kpààti p̀anwè m̀òu buoté wèè í yé Sosefu, ¹⁹ kényóu mediè nke sénninne ti yembè, kè n duó nkè bè mbuònko be bí kè ì k̃. ²⁰ De m̀nni ndi bè peitémè M̃yisi kòò nweni, kè Kuyie nni nhò d̀ó, kè bè nhò yù̀ri o cice cíètè mieke, kòò mm̀òke betãábè bètããti ²¹ kè bèe ò b̃ntóo, kè Esibiti kóò kpààti kóò sapàà nhò t̀óté kè nhò yù̀ri ke d̀ò nho bire m̀mm̀nde. ²² Kè M̃yisi bebí Esibiti kó mecii mmem̀òu kénno mmut̃mm̀ú ke yé tináànti.
²³ Ò t̀òke dii m̀nni yebie nsipisínàà kétãäté kékote ke bo yà o kobe Isidayeeribe, ²⁴ kéns̃ Esibiti kou puotì Isidayeeribe kou, kòò kónné o botí kou, képoté Esibiti kou kékua. ²⁵ Kòò yèmmè ñdò nho kobe bo banté Kuyie nyóó duómmè kè weè bè deeté. Bè me nyí mbanté. ²⁶ Kè dèe wenté kòò tó ns̃ Isidayeeribe máà kpà, kòò mbè p̀àti ke d̀ò: N kobe dè yíme kè di kpa díndi kubotí kumáà kobe? ²⁷ Wèè do d̀ó kèna ot̀òu kòò baao ke d̀ò: We nda p̃í ntikpàti kàa bo nti bekùnè? ²⁸ A d̀ó kè n ku a wee k̀òmè mme Esibiti kou? ²⁹ Kè M̃yisi ti kèè ké-coké kékote Mandiyã kó ketenkè kè nke mbo kém̀òte ibí idéi.

³⁰ Yebie sipísìnàà kó difõnkúò kè Kuyie ntõnnii kòtení o borè Sinaii kó ditāri také, dikpáà cuokè difāpèù mari mieke kè di còú. ³¹ Kè Mɔyiisi dè yà kè dèe ò di kòò ntɔ̀ntoo ke bo dòke wénté, kékeè ti Yiè nKuyie ntammè kè mè tu: ³² Mîi tu Kuyie nha yembè Abarahammu, Isaki nè Sakɔbu bè do tũ nkù, kè Mɔyiisi kõnti ñhau ò í ndàátí kèwénté. ³³ Kè Ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dð: Dèite a neùti a cómmú kèè tenkè tú Kuyie nkɔke nke. ³⁴ N yà n kó ibí fě̀úrìmè mme Esibiti èi mieke, ke kèè i dabùò nke cùténí ke bo ì dèetè ke yóó da t̃õ nhEsibiti. ³⁵ Mɔyiisi Isidayeeribe do yete wè ke dð: We nda p̃i ntikpàti kàa ti bekùnè, Kuyie nwète ke we ntõnni kòo naá mbe kóo kpààti, be dèetiwè nè Kuyie ntõnni ò do yà ò difāpèù mieke di kó meteemmè. ³⁶ Weè bè dèenne tidaati mieke, ke dðò tidieti Esibiti mieke nè dāmèèri wũwè mieke nè dikpáà mieke yebie nsipísìnàà. ³⁷ Weè do bè nàké ke dð: Kuyie mbo di duónni ku pãñnáànti náàntò mɔ̀, di botí kou, kòo nni ndònnè. ³⁸ Weè do bonè Isidayeeribe ti yembè dikpáà cuokè bè do tíkú dè Sinaii tãri, kè Kuyie ntõnni ò nàánnè, Kuyie nwe nduú mmufõmmu kó tináànti, kòò tì nti tũo.

³⁹ Kè ti yembèe yete o kpeti kòò bàào kéndó kèwète Esibiti. ⁴⁰ Ke nàké Anɔɔ ke dð: Ti í yé tii tũ̀kení Mɔyiisi wèè ti dènneni Esibiti. Tí dɔ̀ Kuyie nkùù nti dònne. ⁴¹ Kè bèe dðò mesɔɔ nkè dè ndò nkunaabiiku, kè bèe kù fié iwũš, kényānku nè bè dðò dè be móm̃m̃m̃be de kpéi. ⁴² Mèmmè kè Kuyie mbè yóo kè bè mbáá ndiyiè nè otãnkù nè siwãã, kéndònnè tì wãrimè Kuyie mpãñnáànti náàntò pátiri mieke ke tú:

Isidayeeribe,
di do n feumu iwũš yebie nsipísìnàà
di do dðò yè dikpáà miekaà?

⁴³ Di do dðò dibɔ̀ Mɔ̀dɔ̀ki tenkaanitè nte nè Defãã kó tewātè kè nde báá.
Dèè te kè n yóó di denne
ke di p̃èè mBabidõnni.

⁴⁴ Ti yembè do m̃ke Kuyie nkó ditou ndi dikpáà cuokè, Mɔyiisi do dðò ò kè di ndònnè Kuyie nyè nwèe di dðò kè di ndòmmè kù do di nhò benke kè di ndòmmè. ⁴⁵ Kè bè ndi t̃outi kè Sosuwee yàà bè tanné dihei Kuyie ndo bèti dii mieke bèè í kù tũ. Kè di mbo kè-tuɔkenè Dafiti kó dimònni. ⁴⁶ Kòò dð: Ò bo maá Kuyie nSakɔbu do tũ nkù t̃é̃f̃è̃tè ke yé kù ò dðòmmè mesàà.

⁴⁷ Nè memme kòo bire Sadoɔw weè né kù maá t̃é̃f̃è̃tè.

⁴⁸ Kuyie nkùù bo kéinkè kù í ã benitibè maá siì c̃é̃i mieke, Kuyie mpãñnáànti náàntò béimmu ke yí:

⁴⁹ Kuyie ntu:
Kéinkè tu n kpààtikàri,
kè ketenkè tu n nacèdaánni.
Ñndi bòri ndi n dò nkéom̃pèmè?

⁵⁰ Dè í tú mîi dè dðò demɔ̀uà?

⁵¹ Kè Etiennii sɔ̀tè kèbéi nke dð: Di to yeè kpeñni di yembè kp̃ye do dòmmè, di í d̃s kékeè Kuyie nkpeti, ke yetíri Muyaánsààmù yé mmù sãã. ⁵² Di yembè do fě̀ũmmu Kuyie mpãñnáànti náàmbè bemɔ̀, kékuo bèè náà nhowenniwe k̃rinimè, kòò kòtení, kè di ò fité koò kù. ⁵³ Kuyie ntõrè di duómmu Kuyie nkó ikuú bá di í yie nke ò tũnne.

Bè bùótímè Etienni yetárè ke kù

⁵⁴ Kè bebeémbèe ti kèè kè be mieke peike Etienni kè bèe maá nyebìè nhEtienni kpéi. ⁵⁵ Kè Muyaánsààmù mpíéké Etienni kòò bùò kéinkè, kéyà Kuyie nkó tikpeti kè Yesu cómmú Kuyie mbakù yóú. ⁵⁶ Kòò béi nke dð: Kéinkè kpetému kè n wùò nhOnitibire kè dè còrmú Kuyie mbakù yóú.

⁵⁷ Kè bèe pi be to kéwekii mediè, kébunnɔ̀ bemɔ̀ o bíékè. ⁵⁸ Kòò dèenne dihei mànku kòò bùótí yetárè kébanne be yààti odapàà mmɔ̀ kòò yetíri tu Sɔ̀ri. ⁵⁹ Kè bè mbuɔti Etienni yetárè, kòò bántè Kuyie nke dð: N Yiè nYesu c̃outé n wènni.

⁶⁰ Kédeè kédo kénínkú k̃é̃p̃é̃kè ke dð: N Yiè mbáá bè yietí be yei!

Ò béi mmemme kékú.

8 Sɔ̀ri do wèñnèmu bèè kù Etienni.

Bè fě̀ũmmè Kirisi kɔbe

Dè kó diyìè kè bèe fě̀ũ nKirisi kɔbe Sedisademmu mieke. Kè bèe ciété bemɔ̀ kékɔte Sudee nè Sammarii kó ketenkè kè Yesu t̃õrè yeè maá ñkpaá. ² Bèè dé Kuyie nkè bèe kũnné Etienni kékɔmmú o kúú mmediè.

³ Kè Sɔ̀ri nkɔri Kirisi kɔbe c̃é̃i ke p̃i mbenitidaabè nè benitipòbè ke kpeti.

Fidipu nàkémè Tináaṣààti Sammarii

⁴ Bèè ciété kè bè nkɔri yehèkè yemɔ̀ ke náante Tináaṣààti. ⁵ Kè Fidipuu kɔte Sammarii kó dihei mari ké bè nàké Kirisi kpéi. ⁶ Kè benitibè bemɔ̀uu yie, kénkém̃m̃ú o náànti, ke wúo nhò dð̀rimè tidieti. ⁷ Kè yebɔ̀kè kuò nke yiè benitibè mieke, kè tihò̀ti péu nè yec̃é̃i nkè dè mierí. ⁸ Kè kuyènaatí diekù m̃bo de kó dihei mieke.

⁹ Ke s̃́ nhonitì m̃u dè bo kòò yetíri tu Simɔ̀, kòò ní ndɔ̀ri tidieti kè dèe di Sammarii kɔbe, kòò yèmmè ñdò nhò tú òm̃u. ¹⁰ Kè benitibè nhò tũ, nyibí nè bekótibè ke tú onitì yie mm̃ke Kuyie nkó muwèrímú diemù.

¹¹ Bè do ò tũ nke yé ò dð̀rimè tidieti sãã. ¹² Bè yie ndii m̀nni kéntá Fidipu bè náà ntii náaṣààti, Kuyie nkpààtiyuu kpeti, nè Yesu kó diyètiri kè bèe bè ãnné bàtém̃m̃u benitidaabè nè benitipòbè. ¹³ Kè Simɔ̀ múnk̃ee yie nkéntá Yesu kè bèe ò ãnné bàtém̃m̃u kòò mbonè Fidipu ke wúo nho dð̀rimè tidieti nè medɔ̀rimè càmmè kè dèe ò di.

¹⁴ Yesu t̃õrè yeè bo Sedisademmu mieke kè yeè keè Sammarii kɔbe yiemme Yesu, ké bè duónko Pieri nè Isãã. ¹⁵ Kè bèe tuɔkoo ké bè bántènè Kuyie nkè bè bo pété Muyaánsààmù. ¹⁶ Ke yé mù mu ndo í cùténimè be kóò m̃u ñnkè, bè do bè ãnné bàtém̃m̃u nè Yesu kó diyètiri maá ndi. ¹⁷ Pieri nè Isãã kè bèe bè ñó nsinɔ̀ kè bèe pété Muyaánsààmù.

¹⁸ Kè Simɔ̀ yà bè bè ñómmè sinɔ̀ kè Muyaánsààmù cùténí k̃é̃t̃oní idíítí ke dð: ¹⁹ N duónnè de kó muwèrímú, kè n ñó nwè sinɔ̀ wèe pété Muyaánsààmù.

²⁰ Kè Pierii ò nàké ke dð: Feti nè a díítí, ke yé a yèmmè dòmmè bè do nKuyie nkó dipãnni nè idíítí. ²¹ A í kɔké de

kó mutõmmú mieke, a báá pété de kó dipänni, ke yé a toti mèè yèmmè í wennimè. ²² Yóu meyèmmè yeime kéceete kémwɔ Kuyie mmecíèmmè kè dè naati kù da cíè nha toti mèè yèmmè yeime. ²³ M bantému ke dò nha mɔke meyèmmè yeime ke tú meyei nkó kudaakù.

²⁴ Kè Simɔɔ náké Pieri nè Isāā ke dð: Di mómmbɔmbe bántènè ti Yiè nKuyie n kpéi nkè di nàké ti bá n tuɔkení.

²⁵ Pieri nè Isāā kè bèe náké bè yà dè ke náké Tináaṣààti kédeè, kénwèti Sedisademmu ke náantoo Tináaṣààti Sammarii kó yehékè péu yèè tókénè kuce.

Fidipu nè Etiopii kou

²⁶ Ke Kuyie ntõnnii náké Fidipu ke dð: Íté kékɔte diyie yiè kèè bíékè. Sedisademmu kó kuce, kùu yiè dikpáa cuokè ke kòrinè Kasaa.

²⁷ Kè Fidipuu íté kékɔte kéyà Etiopii èi kóo nitipokpààti Kāndaasi kpàaticíètè kóo kóti. Bè do ò fñntemu kòo mbaà tikpàti. Dè do s̄ nhò boní Sedisademmu nwe ke kũnti o cie, ²⁸ ke kari o naàsāntè mieke ke kaà nKuyie mpāñnáaṣànti náaṣàntè Esaii kó dipátiri. ²⁹ Kè Muyaánsààmù náké Fidipu ke dð: Kétóo kéninte de kó tenaasāntè.

³⁰ Kè Fidipuu coké kètɔ́nkoo, kékeè ò kàammè Kuyie mpāñnáaṣànti náaṣàntè kó dipátiri, kòo ò beke ke dð: A banté a kaà ntàà? ³¹ Kòo ténne Fidipu ke dð: M bo yíme kébanté kòo mɔu í n nàké ti tu mù? Kéduú nkè Fidipuu dekoo o naàsāntè mieke kékari kòd pèènnè. ³² Ò do kaà ntii náaṣànti tu:

Ò do dò nfepièfè bè kòrinè fènfè mukùu,
dipebii bè kèi dii citi kè di cíéké,
ò í ààte o nùu.

³³ Ke kèkũnne omáa kè bè ò sènkèri,
koò dðò bè do í dò nkòd dðò dè,
òmɔu báá na kénáké o wuɔ nna ndòmmè.
Ke yé bè ò kùmmèmu ketenkè ínkè.

³⁴ Kè de kóo āp̀r̀nkótii beke Fidipu ke dð: N da báammu n náké, Kuyie mpāñnáaṣànti náaṣàntè nàa nhomáa kpéinaa kòd mɔu kpéi?

³⁵ De m̀nni kè Fidipuu ò tũntè de kó tináaṣànti, kòd náké Tináaṣààti, Yesu kpèti. ³⁶ Kè bè nkéri kétuɔke menie mmamè, kè weè nitii dð: Nte menie, bá ndiítí a bo nhānnémè bātém̀m̀? [³⁷ Kè Fidipu dð: Kàa tá nè a yèmmè memɔu dè í yóu. Kòd dð: N támu ke dò nYesu Kirisi tu Kuyie mBire.]

³⁸ Kòo cónné tenaasāntè kè bèe ta menie mmieke bedé, kè Fidipuu ò ānné bātém̀m̀. ³⁹ Bè yènni dii m̀nni menie mmieke, kè Muyaánsààmù túóté Fidipu, kè weè nitii ò m̀ntóo, kénɔké o ce nè kuyeṣṣaati. ⁴⁰ Kè Fidipu nyóo daate ke bo Asoo, kéɔɔtè kénnaantoo Tináaṣààti yehékè yemɔu ke yàa tuɔkenè Sesadee.

Sɔɔri cèètemè

(Yesu Tõrè 22:6-16, 26:12-18)

9 De kó yem̀r̀r̀ kè Sɔɔri baa kraá fèũnko Yesu kɔbe ke bè kùu, kékɔte ikuú niùti diewè borè, ² kòd beke yepáte ke bo kɔte Damaasi kó titiintouti, képímmú Yesu kɔbe benitidaabè nè benitipòbè kéboú kékònnè Sedisademmu.

³ Meĩme kòd nkéri kéhautóo Damaasi ké nyóo daate kè kuwenniku makù cùténí o ínkè ke pĩnti. ⁴ Kòo do ketenkè, kékeè metammè mamè kè mè tu: Sɔɔri, Sɔɔri, dè yíme kàa nfèũnko? ⁵ Kè Sɔɔrii beke ke dð: F̄ nwe nni nwe kè m̀e ò ténne ke dð: Mí nYesu nwe a fèũnkomè. ⁶ A né íté kéta dihei kè bè da náké a dò nkédɔ̀m̀.

⁷ Bèè ò neĩnè kè bèe keè metammè bè me nyí nyà wèè nàá, kè dèe bè di kè bè ndò nyúóó. ⁸ Kè Sɔɔrii íténí kéwénté ò í nna kéyà dèmarè, kè bèe ò dète kékɔtenè Damaasi. ⁹ Kòo mbo, ke dð yewe yètāāti bá ò í wúó, nhò í yo, nhò me nyí ȳ.

¹⁰ Ke s̄ nYesu kou mɔu dè bo kòo yètiri tu Anan-niyaasi, kè Kuyie nhò yu ke dð: Ananniyaasi! Kòd dð: N Yiè nte mí! ¹¹ Kè kùu ò náké ke dð: Íté kékɔte kuce bè tu kù kuce kùu síé, Sudaasi cíètè, kébeke bè tú wè Sɔɔri Taasi kou, kòd m bāá. ¹² Kè nh ò benke òmɔu kòo yètiri tu Ananniyaasi, kòd kòto koò n̄ɔ sinɔu ke bántè Kuyie nkòd bo wète kéwénté. ¹³ Kè Ananniyaasii béi nke dð: N Yiè! Benitibè péu n nàkému de kóo nitii dð m̀e yei nha kɔbe Sedisademmu mieke. ¹⁴ Kè ikuú niùbè kó bekótibè ò duú ndinùu kòd bo pímmú bèe tu a kɔbe kéboú. ¹⁵ Kè ti Yiè nhò náké ke dð: Kɔte kè mí ò tāāté kòd bo náké n kpéi nyebotè nè bekpàatibè nè Isidayeeri. ¹⁶ N yóo ò benkemu ò dò nkéféútè m̀e botí n kpéi.

¹⁷ Kè Ananniyaasii kɔte kénɔ́ sinɔu Sɔɔri ínkè ke dð: N tebite Sɔɔri! Ti Yiè nwèè da benke omáa kuce weè n t̄nni kàa bo wète kéwénté kè Muyaánsààmù da píe.

¹⁸ De m̀nni kè dèmarèe yenni o nuɔ ke donnè yeyĩnyiékè kèdo, kòd wète kéwénté, kè bèe ò ānné bātém̀m̀. ¹⁹ Kòo di, kéwète kèpété muwèrimú.

Sɔɔri nàkémè Yesu kpéi Damaasi

Kòd nkpaá Damaasi ke dð yewe sámp̄ ke bonè Yesu kɔbe. ²⁰ Ke p̄nke nnáa titiintouti mieke Yesu túmè Kuyie mBire. ²¹ Kè dèe di bèè kó dimáa ti kèè kè bè ntú: Dè í do nwèè do fèũnko wènwè Yesu kɔbe Sedisadem-maa? Ò í k̀tení ke bo bè pímmúmu kéboú kéduú nyikuú niùbàa?

²² Kè Sɔɔri dɔke níkpénkú Kuyie nnáaṣànti mieke, ke náa nSifube bèè bo Damaasi mieke Yesu túmè Kirisi.

²³ Kè dèe yíé kémm̄te sámp̄ kè Sifube dake ke bo kuɔ Sɔɔri, ²⁴ kémbaa yebòrè keyènkè nè kuyie nkè dè bo yie nkè bèè ò kùu. ²⁵ Kè Yesu kɔbe ò túóté nè dimám-mùyáa keyènkè makè késée nkuduotí.

Sɔɔri wènnémè Yesu t̄rè

²⁶ Kè Sɔɔrii tuɔke Sedisademmu kéndó kéwènnèné Yesu kɔbe, kè bè nhò dé, bè í ntá ke dò nhò mènke cúté Yesu. ²⁷ Kè Bannabaasii ò niite Yesu t̄rè borè, ké bè náké ò yà m̀e botí ti Yiè nnè ti Yiè nhò náké ti, nè ò náké m̀e botí ti Yiè nkéi Damaasi mieke nè dik̀mb̀. ²⁸ Kè bèe ò cúté, kè bè nwè nke ceṣṣi Sedisademmu ke náa nYesu kpéi nè dik̀mb̀. ²⁹ Kòd múnke nnáa Sifube bèè nàa kereki, kè bè nèi kè bè nwanti ke bo ò kùu.

³⁰ Kòo kòbe tì kèè, kòò kòtenè Sesadee kòò bo kò nTaasi.

³¹ De kó yemòrè mieke Kirisi kòbe bèè bo Sudee nè Kadidee nè Sammarii de kó itempè mmieke kè bèe om̀pè, kénkpénkú Kuyie nnáànti mieke ke súũnko kè Muyaánsààmù bè bonè.

Pieri miekùnnemè Endee

³² Kè Pieri ñcehti tipíiti timou ke síète Yesu kòbe, kékòte Didaa ei kòbe borè. ³³ Ke ns̄ nhoniti m̀ou bè tú wè Endee naá kuhòkù, yebie nyèni ke ðou. ³⁴ Kè Pierii ò nàké ke ðò: Endee Yesu Kirisi da miekùnnemu! Íté kétúóté a d̀ú!

Ðende bàmbà nkòò íté. ³⁵ Kè Didaa ei kòbe bemou nè Sanou ei kó kutempè nkòbe kè bèe ò yà kèyie nYesu.

Pieri fòukùnnemè Ðorikaasi

³⁶ Onitipòkù m̀ou wèè do bo Sopee kòo yètiri tu: Tabitaa, nè kereki kó tináahti Ðorikaasi, kòò ðòrri mesàa ke teennè beçiribè, ³⁷ kémuoke kékú kè bèe ò wòo kédú nkudànkù kudieku. ³⁸ Kè Yesu kòbe keè Pieri bomè Didaa ke tókénè Sopee, kèt̄ mbenitibè bèdébè, kè bè bo ò bántè kòo kòtení mecãã. ³⁹ Kè Pieri p̀ankee íté kè bè neinè kè bèe tuoke kédeke kudànkù kudieku, kè bekúpobè kàri ke kuò, nkòò benke Ðorikaasi do kraá ke fòu kè bè dùòke yèè yaàbòrè. ⁴⁰ Kè Pierii denne benitibè bemou kénínkú kebántè nKuyie kéwèète ocíi bíékè ke ðò: Tabitaa, íté!

Kòo wéntení kóò yà, ke íté, kékari. ⁴¹ Kè Pierii pí nho nòutè kóò teennè kòò íté kécómú, kòo yu Yesu kòbe nè bekúpobè kè wè mbè benke kòò fòute. ⁴² Kè Sopee kòbe bemou ti kèè kè kusúkùu yie nYesu. ⁴³ Kè Pieri mbo Sopee kémonte. Ò do bo okõnnuuriwè m̀ou cífètè nte kè bè ò tú Simou.

Kòrinei yumè Pieri

10 Oniti m̀ou wèè do bo Sesadee kòo yètiri tu Kòrinei, kòo tu ohããpònkóti, ke ni Odommu kó tihããpònti tekòutè (100), ² ke d̀s Kuyie nnè o cífètè temou, ke kù dé, ke kù bàá ns̄ã ke pã nyepãrè Sifube kó beçiribè. ³ Diyie mari kuyuoku tewebiètè mètããti m̀onni kè Kuyie ntõnnii taroo o cífètè kòo di yà weti weti, kè dii ò yu ke ðò: Kòrinei.

⁴ Kòò di wènté kè kuf̄waá nhò auté kòò ðò: N Yiè ndè ðomme? Kè dii ò nàké ke ðò: Kuyie ncutému a báámmu, ke pénsiri a pãrè a pã nyè beçiribè, ke dàateni a kpéi. ⁵ T̄ mbenitibè Sopee kè bèe yúni Simou bè tu wè Pieri. ⁶ Ò bo Simou okõnnuuriwè cífètè nte dàméèri také.

⁷ Kuyie ntõnni ò nàké kédeè kéité, kòo yú o t̄mbè bèdébè nè kuhããpònkù ò tá kù, kè kù d̀s Kuyie, ⁸ kè bè nàké dè ðòò mèè botí kédeè kè bè t̄ Sopee.

Kuyie mbenkemè Pieri ðèmarè

⁹ Kè ðee wenté kè bè nkéri ke t̄õnnènko Sopee, kè Pieri ðee kudànkù ke bo ðou nKuyie kè diyie còrnmú yeyo. ¹⁰ Kè dikõnnii ò pí nkè bè nhò bèri mudii, kè Kuyie nhò benke ðèmarè. ¹¹ Kòo yà tiwetì kpetémè kè ðèmarè

cutiní kéinkè ke ðonnè kuyàakù, ke píti de píti tinàa ke t̄õntenì ketenkè. ¹² Kè iwũõ imou botí bo de mieke:

Itàake inàa kpèyi nè iwàake nè tinòti tibotí tibotí. ¹³ Kòo keè metammè mamè kè mè tu: Pieri íté kékua kécááké.

¹⁴ Kè Pierii yete ke ðò: Àa n Yiè! N yí di diyie mari ikuú yete dè nè dèè í wenni. ¹⁵ Kè metammèe yíe ke ðò: Bá nwúo nKuyie nyí dèè wenni ke tú dè s̄.

¹⁶ Kè dè mme nh̄ ke ðò kuce mètããti kéwèto kéinkè.

¹⁷ Kè Pieri ntoti o yèmmè ke bo yà Kuyie ndó kóò nàké ti ke dè nhò benke, kè Kòrinei t̄õnni bè t̄òkení ke còmmú dibòri, ¹⁸ kébeke ke ðò: Ðie nde Simou bè tú wè Pieri ò bomàð?

¹⁹ Kè Pieri baa nkpaá toti o yèmmè kè Muyaánsààmù ò nàké ke ðò: Benitibè betããti bie nkòtení a borè nde. ²⁰ Cútóo ké bè neinè, ke bá nyíékù, mí bè t̄õnni.

²¹ Kè Pierii cútóo ké bè nàké ke ðò: Mí tú oniti di wàa nwè, di yè mba? ²² Kè bè ðò: Ohããpònkóti Kòrinei wèè ðòrri Kuyie ndó dè, ke kù dé, kè Sifube bemou ò d̀s, Kuyie ntõnni we nnàké kòò ti t̄õnni ke tú a kotoo kóò nàké a m̀ke ti.

²³ Kè Pierii bè couté, kè bèe yíe.

Kè ðee wenté kè bèe nei, kè Yesu kòbe bèè bo Sopee kè be kó bèmabèe ò cie. ²⁴ Di wentiri kè bè ntuòkòo Sesadee ke s̄ nKòrinei yu o cífètè kòbe bemou nè o neposàabè kè bè ò bàa. ²⁵ Kè Pieri ñtatoò kè Kòrinei íté kóò co kénínkóo o ìikè. ²⁶ Kè Pierii ò ñnni ke ðò: N tú a nititòu nwe.

²⁷ Kè bè nnáante kètaroo kè benitibè tikú péu. ²⁸ Kè Pierii bè nàké ke ðò: Di yému ke ðò nSifube ci bè bo tamè wèè í tú Sifu o cífètè, mí nKuyie nnè n nàkému ke tú m bá nwúo nhòmou os̄nwè. ²⁹ Ðeè te kè di n yu kè n yie nke kòtení, n nàkénè di n yu mùu kpéi.

³⁰ Kè Kòrinei ðò: Dè m̀ke yíe nyewe yènáa n sòò báámmè Kuyie, kè tewebiètè bo mètããti, kè nní nyóó daate kèyà oniti m̀ou kòò còrnmú n yìikè ke ã t̄iyàati kè ti mièti, ³¹ ke n nàké ke ðò: Kòrinei, Kuyie ncutému a báámmu, kù í yè nha pãrè, a pã nyè beçiribè. ³² T̄ mbenitibè Sopee kè bèe yúni Simou bè tú wè Pieri, ò bo okõnnuuriwè m̀ou cífètè kè bè ò tu Simou, kòò bo dàméèri také. ³³ Memme kè m p̀ankee t̄ mbenitibè kè bè bo da yúni, kàa yie nke kòtení. Ti t̄ikú ðie nKuyie nyìikè ke bo keè Kuyie nda duó ntinti kàa bo ti nàké.

Pieri nàkémè Kuyie nnáànti Kòrinei cífètè

³⁴ Kè Pierii béi nke ðò: M bantému di m̀onni ke ðò nKuyie nyí baàti òmou. ³⁵ Bá kùu botí mieke wèè kù dé ke ðòrri kù d̀mè kù we ndó. ³⁶ Kuú tu benitibè bemou Yiè, ke duó nkè bè nàké Isidayeeriibe Tináansàãti t̄ii bo taunnè benitibè Kuyie nnè Yesu Kirisi kpéi. ³⁷ Di yému t̄ii ðòò Sudee omou nè Kadidee Isãã ãnnè dii m̀onni benitibè bàtèmmù kédeè. ³⁸ Di yému Kuyie ntããtémè Yesu Nansareti kou, kòò duó Muyaánsààmù nè muwèrimú kòo ncenti tipíiti timou ke miekùnko dibòò f̄èũnko bè, ke yé Kuyie nhò bonèmè. ³⁹ Kè ti yà ò ðòò ðe ðemou Sifube kó ketenkè Sedisademmu nè yehékè yemou. Kè bè ò baaké kudapããti ke kùu. ⁴⁰ Kè Kuyie nhò fòukùnne diyie tããnni yie ke duó nkòò ti benke

omáà. ⁴¹ Tínti kù tǎáté bè nè dimònni kè ti bo náké o kpréi, kè ti ò wěnnénè ke di ke yǎ. ⁴² Kòò yě nti nnáá mbenitibè, weè túmè Kuyie ntǎáté wè kòò bo bekénè befòubè nè becíribè. ⁴³ Kuyie mpǎánáànti náam̀bè bem̀ou náké weè kpréi nke tú wèè ò tǎ kùu ò cǐé nho yei nnè o kó diyètiri kpréi.

Muyaánsààm̀m̀ cùténim̀è bèè í tú Sifube be ínkè

⁴⁴ Pieri kraá ke náá memme kè Muyaánsààm̀m̀ cùténí ò nàánnè bè ínkè. ⁴⁵ Kè dèe di Sifube bèè tu Yesu kobe ke neínè Pieri, Muyaánsààm̀m̀ Kuyie nduú mm̀ cùténim̀è bèè í tú Sifube be ínkè. ⁴⁶ Ke yé bè do yomè kè bè nàá ntináàncànti ke sántí Kuyie nkù deumè. ⁴⁷ Kè Pieri d̀: Ti bo na kéyete ti bo bè ànném̀è bàtém̀m̀m̀ meniè nkou, bembè Muyaánsààm̀m̀ cùténí bèè ínkè mù cùténí mèè botí ti ínkàà?

⁴⁸ Memme kè bèe bè ànné bàtém̀m̀m̀ nè Yesu Kirisi kó diyètiri, kédeè kè bèe ò bántè ke d̀ ò nkpaá be borè yewe sám̀p̀.

Bè kpannèm̀è Pieri ò kòtem̀è Kòrinei cǐétè

11 Yesu tõrè nè Yesu kobe bèè bo Sudee kè bèe keè bèè í tú Sifube bè cútém̀è Kuyie nnáànti. ² Pieri wètoo dii m̀nni Sedisademmu, kè Sifube bèè tu Yesu kobe kè bè nhò kpannè ke tú: ³ Dè d̀mmè kàa kòte bèè í cǎmm̀m̀ be cie ke di wěnné ke di?

⁴ Kè Pierii tuú nké bè náké dèe d̀ò dem̀ou ke d̀: ⁵ N sòò bo Sopee ei mieke nke, ké mbáá nKuyie, nkè kù m benke dem̀arè kè dè d̀onnè kuyààkù ke píítí tipíiti tinàà, ke cutiní kéinkè ke n t̀òontenní kè dè n di. ⁶ Kè n wénté de mieke kèyà iwũõ itààke inàà kpeyi nè iwààke nè tinòti tim̀ou botí, ⁷ kékeè metammè mamè túmè: Pieri íté kékuo kécááké. ⁸ Kè n d̀: Áà n Yiè! N yí di diyèè mari ikuú ci dè nè dèè í wenni. ⁹ Kè metammèe yí ke d̀: Bá nwúó ndem̀arè Kuyie nyí dèè wenni ke tú dè sí. ¹⁰ Kè de mme nhõ ke d̀ kuce mètǎàti kéwètoo kéinkè. ¹¹ De m̀nni kè benitibè bètǎàti t̀ùkèni ke boní Sesadee kè bè bè t̀nni m borè. ¹² Kè Muyaánsààm̀m̀ n náké ke d̀: Kòte ke bá nyíèkù. Kè ti kobe bekuò bie nni ncíe nkè tí kòte kéta Kòrinei cǐétè. ¹³ Kòò ti náké ò yàmè Kuyie ntõn- ni o cǐétè mieke, kè di ò náké ke tú: Wèe t̃ mbenitibè Sopee kè bèe yúní Sim̀ou bè tú wè Pieri. ¹⁴ Kòò ò náké tináànti t̃i bo ò deeté wenwe nè o cǐétè kobe. ¹⁵ Kè ní nti mbè nàá nkè Muyaánsààm̀m̀ cùténí be ínkè kéndònnè mù cùténim̀è tí ínkè meketimè m̀nni. ¹⁶ Kè n dentení ti Yiè ndo béi nti ke tú: Isǎà do àà bàtém̀m̀m̀ nè meniè mme, díndi bè bo di ànné bàtém̀m̀m̀ nè Muyaánsààm̀m̀. ¹⁷ Kè Kuyie mbè pǎ dipānni kù pǎ di tinti bèè cúté Yesu Kirisi, yé n tú wè kè m̃i bo paa nKuyie nkó mut̃mm̀!

¹⁸ Bè kèè dii m̀nni de kó tináànti kè be mieke do kè bè nsántí Kuyie nke tú: Kuyie ntũ nkpetému kuce bèè í tú Sifube kè bè bo ceete képété mufòmm̀m̀ mù bo sǎà.

Meféúitímè mèè cíe nYesu kobe

¹⁹ Bè do kùò Etienni kédeè kè meféúitímè mèè tanní kè Yesu kobe cǐété tipíiti tim̀ou, kékòte Fenisii nè Sipiri nè

Ántiyosi kénnáante Tináànsààti Sifube máà. ²⁰ De m̀nni Yesu kobe bèè bo Sipiri nè Sidenni kè bèe kòte Ántiyosi, kénnáá Kerekibe Tináànsààti ti Yiè nYesu kpeti. ²¹ Kè ti Yiè nkó muwérím̀m̀ mbè bonè kè benitibè péuu yie nkéceete, kèt̃nnè ti Yiè.

²² Kè Sedisademmu kó Kuyie ncǐétè kobe ti kèè kèt̃ mBannabaasi Ántiyosi. ²³ Kòò tuokoo kèyà Kuyie mp̃im̀m̀è mut̃mm̀m̀, kè dèe ò narike kòò yáúkunnè be k̃nti ke d̀, bè d̀ke duú mbemáà ti Yiè nke nhò tàunè be yèmmè mem̀ou. ²⁴ Bannabaasi do tú onitísàù nwe, ke d̀ Kuyie nkè Muyaánsààm̀m̀ nhò piéké kè benitibè péuu yie nYesu.

²⁵ Kè Bannabaasii s̃òtè kékòte Taasi S̃òri wamm̀.

²⁶ Ò ò yà dii m̀nni kè bèe wète Ántiyosi kémbò ke tiè Kirisi kobe ke d̀ dibenni. Bè de nyú meketimè bèè tũ nYesu ke d̀ Kirisi kobe.

²⁷ De m̀nni kè Kuyie mpǎánáànti náam̀bèe íté Sedisademmu kékòte Ántiyosi. ²⁸ Kè Muyaánsààm̀m̀ píe be kòò m̀u kòò yètiri tu Akabuusi kòò íté kébéi nke d̀, dikònni dieri bo tanní ketenkè kem̀ou mieke. Kè di m̀nkèe tanní Kododi kó tikpàti m̀nni. ²⁹ Kè Yesu kobe wěnné kénáké ke d̀ bá wè wèe pǎ ò pètè kè dè m̀mè kéteennè Yesu kobe bèè bo Sudee. ³⁰ Bè me ndòò kéduú nde kó yepǎrè Bannabaasi, nè S̃òri kè bèe kòte kéduú nSedisademmu kó bewed̃unkótibè.

Bè kùòmè Isaku

12 De kó dimònni kòò kpààti Edoti nféũnko Kirisi kobe mabè, ² kéduú nkè bèe ku Isaku Isǎà nantè nè disie, ³ kèyà dè narikemè Sifube kòò yíé kéduú nkè bèe pí mPieri, ke s̃ ndè tu pèèbè bèè í kòorenè mutie mùu muuti be kó dibanni mieke. ⁴ Kòò duú nkè bèe ò kpetínné kébanne tihǎp̀nti tepítè nè tikuo, tinàà tinàà, kè diyentèbanni bo pèèté kè bèe ò bekénè. ⁵ Kè Pieri m̀bo dikpetíntou kè Kirisi kobe báá nKuyie nho kpréi sǎà.

Kuyie ntõnni deeté Pieri

⁶ Bè do boumu Pieri mefimme mèdémè kòò nduú tihǎp̀nti tidéti cuokè kè titeti bàa dibòri, kèè yènkè na nwenté kè Edotii duú nkè bèe ò bekénè, ⁷ kè Kuyie ntõnni taroo kè kuwenniku makùu mííté kufǎà, kè dii baùtè Pieri.

Kè mefimme t̃ũ. ⁸ Kè dii ò náké ke d̀: Yi a naàk̃nfè kéànnè a neùti.

Kè Pierii me ndòò. Kè di d̀: Daátí a yaàbòri kè n t̃nne.

⁹ Kè Pierii di t̃nne kè bè nyeti kè dè ò d̀ò ntiduùnti bá ò í yé ke d̀ò ndè tu mómm̀. ¹⁰ Kè bèe pèèté dibòri ketiri képèèté didèri, kètuoke timàti kperi, bè yìè di, ke kori dihei, kè dii kpeténè dimáà kè bèe yè, kédétóo sám̀p̀ kè Pierii móntóo Kuyie ntõnni.

¹¹ De m̀nni kè Pierii banté ke d̀, Kuyie ku t̃nni kè di ò deeté Edoti nè Sifube do ò d̀nnè mèè yei.

¹² Kòò totíní o yèmmè, kékòte Isǎà bè tu wè Mariki, o ỹ Maari cǐétè, ke ns̃ mbenitibè tikú péu ke báá nKuyie. ¹³ Kòò bente dicàù kòò sapàà mm̀ou bè tu wè

Odotii íténi kébeke ke dð: Wenni nwe? ¹⁴ Kébanté Pieri tammè kè diwèii ò pĩ nkòo yóu ò bo kpetémè kéwètoou ké bè nàké ke dð: Pieri còmú dibòri. ¹⁵ Kè bè dð: A yèmmè í naataà?

Kòò dð: N yí so, kè bè dð: A dɔú ntidɔunti nti.

¹⁶ Kè Pieri baa mbie ndicàù, kè bèe kpeté kòò yà, kè dèe bè di. ¹⁷ Kè Pierii bè yèkii tenòùtè kè bè dð yúóó, kòò bè nàké Kuyie ntõnni ò dènnè mèè boti dikpetíntou mieke, ke dð: Nákénè ti Isaku nè Yesu kɔbe tɔbè.

Ò me nyí kéyè kékɔte kupíkù tekù.

¹⁸ Kè dèe wenté kè tihāpònti híkpeutí ke békú titɔbè Pieri kòte kè? ¹⁹ Kè Edotii duó nkè bèe wammú Pieri ke móté. Kòò bekénè tihāpònti kè dð bèe ti kùɔ, kédeè kékɔte Sesadee kémbò.

Kuyie ntõnni potémè Edɔti

²⁰ Edɔti do í naatinè Tiiri nè Sitõõ ekè kɔbe, kè bè né wènnè dinùù kékɔte kéyà Edɔti kó ditõnni, Badasitusi ke bo taunnè Edɔti ke yé be diiti do yiènimè weè èi mieke.

²¹ Kè Edotii dɔú mmetaummè kó diyie. Kè dii tuɔke kòò ānnè o kpààtiyààti kénkari okpààti kàri ínkè ke náánnè benitibè. ²² Kè bè píèkù ke tú: Kuyie nkuù nàà ndè í tú onitì.

²³ Dende bàmbà kè Kuyie ntõnni ò poté kè yebiè ò càáké kòò kú ke yé ò do cɔutémè Kuyie nkó disānni.

²⁴ Kè Kuyie nnáànti dɔke mpitírí tipîti timɔu.

²⁵ Bannabaasi nè Sɔɔri kè bèe duó nyepārè bè do bè tõnnè yè Sedisademmu kénwèti Sesadee ke nneínè Isāã bè tu wè Mariki.

Muyaánsààmù tããátémè Bannabaasi nè Sɔɔri

13 Kirisi kɔbe tinnì dii bo Āntiyɔsi di mieke Kuyie mpānāànti náàmbè do bomu nè bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáànti: Bannabaasi nè Simmēõõ os-òwè nè Dusiyu Sidenni kou nè Mannaa wèè do bíkú nè okpààti Edɔti nè Sɔɔri. ² Diyie mari kè bè mboú dinùù ke báá nKuyie nkè Muyaánsààmù bè nàké ke dð: Cānnénè Bannabaasi nè Sɔɔri kè bèe pí mmutõm-mú m bè yu mùù kpéí.

³ Mèmmè kè bè nsɔké ke bou dinùù kédeè ké bè nòò nsinɔu kébánté Kuyie, ké bè yóu kè bèe íté kékɔte.

Sɔɔri nè onitinònti Edimaasi

⁴ Kè Muyaánsààmù bè niitè kè bèe kɔte Sedisii kéta bàtòò kénkɔri Sipiri kó ketenkè kèè soké menie mmieke, ⁵ kétuɔke Sadaminni kénnáá nSifube Kuyie nnáànti titíntouti mieke, kè Isāã Mariki bè teénnè.

⁶ Kè bè nnáante Kuyie nnáànti kétuɔke kumànkù tekù Pafóosi, ke máánè Sifu mɔù kòò tú onitinònti, kòò yètiri tú Baari-Yesu, kòò tu omáá Kuyie mpānāànti náàntò. ⁷ Ke bo de kó dihei kóo kùmàndáá Seesuusi Poduusi borè, wèè tu mecii nyiè, kéduó nkè bèe yúní Bannabaasi nè Sɔɔri kè bè bo ò nàké Kuyie nnáànti.

⁸ Kè weè nitinònti Edimaasi, ò yètiri me ntú nè kereki, kòò ndó képaannè kùmàndáá Kuyie nnáànti. ⁹ De mònni kè Muyaánsààmù piéké Sɔɔri, bè yu wè Pɔɔri, kòò ò wènté, ¹⁰ kébéi nke dð: Fõ ndibɔɔ bire, onitisounti,

ociiñti, a í yóó yóu a bo ncaàrimè Kuyie nkó mutõm-máà? ¹¹ Kuyie mbo da poté bàmbà nkàa yéi ke ténke bá nwúó ndiyie yemòrè mayè mieke.

Dende bàmbà kè Edimaasi yéi kénháá nke wanti wèè bo ò dète. ¹² Kè kùmàndáá dè yà kè dèe ò di, kè Kuyie nnáànti kááké o yèmmè kòò yie nYesu.

Pɔɔri do nàké ti Āntiyɔsi

¹³ Pɔɔri nè o népobè kè bèe ta bàtòò Pafóosi kékɔte Pedisi Pānfidii kó ketenkè, Isāã Mariki de mbè yóu kéwète Sedisademmu. ¹⁴ Kè bè nsɔké kétuɔke Āntiyɔsi Pisidii kó kutempè mieke, teom̃pùtè yiè kéta kutíntouku kénkari. ¹⁵ Bè kàà ndii mònni Kuyie nkuú páte nè ku pānāànti náàmbè kpɛye, kè kutíntouku kó benitibèe duó nkè bèe náké Pɔɔri ke dð: Ti kɔbe kè di mɔke timatì ke bo ti teennè di bo na kébéi.

¹⁶ Kè Pɔɔrii youte o nòùtè kè bè dð yúóó kòò béi nke dð: Isidayeeribe nè díndi bèè dé Kuyie nkémúnè kékeè. ¹⁷ Kuyie nyIsidayeeribe tũ nkù, kuù tããtè ti yem-bè ke duó nkè bè sũú mbè bo dii mònni Esibiti, de kó difñkúò kè kùu bè dènnè nè ku kó muwèrímu. ¹⁸ Ké mbè tɔ yebie nsipisìnàà dikpáá cuokè, ¹⁹ kékuo ibotí iyiekè Kannahā kó ketenkè ké kè duó nku kɔbe kè bèe kè tieke, ²⁰ kè dè mmɔke yebie sikusìnàà nè sipisìnùm-mù (450).

Kè Kuyie mbè duó mbebaatibè kè bè mbo kétuɔkenè Sammuyeri kó dimònni. ²¹ Kè bè dð bè dɔ okpààti, kè Kuyie mbè duó Sauri Kiisi kó debire, Bensamæe kó kufuku kou, kóo ñtɔ tikpàti ke dð yebie nsipisìnàà. ²² Kè Kuyie nhò dènnè kéduó nDafiti tikpàti, ke béi nke dð: M pètè onitì n yèmmè kou, wèè yó ndɔɔri n dómè memɔu. ²³ Nè Dafiti kó kufuku mieke nke Kuyie nduɔnnimè Yesu Odeetiwè, kù yé nkù yóó duɔnni wè, kòò deeté Isidayeeribe. ²⁴ Yesu mu ndo í kòtení kè Isāã nákému Isidayeeribe ke dð bèe ceete kòò bè ānnè bàtém̃mù. ²⁵ Isāã dèu dii mònni o tõmmú ke nnáá nke tú: Mîi í tú di baa wè, ò kèrínímu, n keté ke í sannè m bo seutemè o neùti kó iwéi.

²⁶ N kɔbe díndi Abarahammu kó kufuku kɔbe nè betɔbè bèè dé Kuyie, tímbe Kuyie nduɔnnimè medeetímè kó tináànti tii. ²⁷ Sedisademmu kɔbe nè be kó bekpàatibè me nyí banté Yesu, koò kùɔ ke né dðò Kuyie mpānāànti náàmbè wāri ti kè bè ti kàa nsiõmpùu simɔu. ²⁸ Bè í nyà meyei mmamè Yesu dðò mè ke ncíéké ke náké Pidati ke dð wèè ò kùɔ. ²⁹ Bè dðò dii mònni tii wāri o kpéi ti yèmmè, kóò cúñní kudapāātí kéduó nkufōti mieke. ³⁰ Kè Kuyie mme nduó nkòò yānté. ³¹ Kòò benke omáá yewe péu mieke bèè do ò neínè Kadidee kékɔte Sedisademmu, bàmbà nke náá nyIsidayeeribe o kpéi. ³² Ti di náá tii náànsààti Kuyie ndo nàké ti yembè tii kpéi. ³³ Kè ti dðò tínti be yaabí ti kpéi, ke duó nkè Yesu yānté ti wāri ke yèmmè Yesāã mmieke mukámmù mudérímù ke tú:

A tú m bire nde kè n da peitè yíe.

³⁴ Kuyie ndo nàké weè kpéi nke dð:

M bo duó nkòò yānté m báá yóu kòò pāake.

M bo di dɔ̀dɔ̀ mesàà
 n do yē n yóo dɔ̀dɔ̀mè Dafiti.
³⁵ Tì wārimu Yesāā mmieke kupíkù tekù ke tú:
 A í yóo yóu kàa kou pāāke.
³⁶ Dafiti do dɔ̀dɔ̀mu Kuyie nyē nwèe dɔ̀dɔ̀mè, ke ku, kè bè
 ò kǔnnè o yembè borè kòò pāāke. ³⁷ Kuyie me nduú nkè
 wèe yāñtè ò í pāāke. ³⁸ N kɔ̀be banténè tǔnke ke dò nnè
 Yesu borè nde Kuyie mbo di cíēm̄mè di yei. ³⁹ Kè wèe ò
 tǎ, wèe ütè o yei mmem̄ɔ̀, Mɔ̀yiisi kó ikuú do í yóo na
 kéútè mè. ⁴⁰ Ndakenè tǔnké kè Kuyie mpāānāahti
 náaambè do nàké tì báá di tuɔ̀kení. Tìi tu:
⁴¹ Wénténè díndi sifeí yembè,
 kè dè di di kè di kú.
 N yóo pí mmutǔmmú mamù mmu
 di kó yewe mieke
 di do í yóo yie nke dò mmùù bo dɔ̀dɔ̀
 bá kè bè di nàké.
⁴² Bè yènní dīi mǔnni kutíintouku kè bè dɔ̀: Pɔ̀ɔ̀ri nè
 Bannabaasi bèe wètení teom̄pùtè tetè yìe ke yíe ké bè
 nàké de kó tináahti. ⁴³ Bè cíétè dīi mǔnni kè benitibè
 péu, Sifube nè bèè í Sifube ke tǔnne Sifube kó
 kuwedɔ̀unce kè bèe cíe mPɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bèe
 yáukǔnne be kǔnti ke dɔ̀, bè ntaunè Kuyie nkù bè dɔ̀dɔ̀
 mèè sàà nkpréi.

Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi bè kpāātémè be nacètáá

⁴⁴ Teom̄pùtè tetè yìe kè dihei kɔ̀be beɔ̀ɔ̀uu sákeke tíi
 nke bo keè Kuyie nnáahti. ⁴⁵ Kè Sifube ye yà benitibè
 tíim̄mè ke sū kè dèe bè yonke. Kè Pɔ̀ɔ̀ri nnáa ntii kè bè
 nàa ntiteti kòò sáá. ⁴⁶ Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bèe bè
 nàké weti weti ke dɔ̀: Dè do dò mbèe keté kénáké dí-
 be Kuyie nnáahti. Di né me nti yetemè ke benke di
 móm̄m̄ɔ̀mbe di í dòmmè ke pété mufòm̄mu mùù bo
 sáá. Di mmǔnni ti bo kɔ̀te bèè í tú Sifube be borè. ⁴⁷ Ke
 yé tì wārimè ke tú:
 N da tǎātému,
 kàa bo ntú yebotè yem̄ɔ̀ kó kuwenniku
 kénáké titenti tim̄ɔ̀ kɔ̀be
 medeetímè kó tináahti.
⁴⁸ Bèè í tú Sifube kè bèe keè de kó tináahti kè dèe bè
 narike mesàà, bèè tú mufòm̄mu mùù bo sáá mu kɔ̀be
 kè bèe yie nYesu.
⁴⁹ Kè Kuyie nnáahtii pité de kó ketenkè kem̄ɔ̀. ⁵⁰ Kè
 Sifube sukú benitipodiebè bèè tǔnne Yesu nè dihei kó
 benitidiebè, kè bèe fēū mPɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi ké bè
 dèenne be tenkè. ⁵¹ Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bèe kpāá be
 nacètáá †, kédeè kékɔ̀te Ikɔ̀nni. ⁵² Kè diwèi mbo Yesu
 kɔ̀be bèè dè bo, kè Muyaánsààmù bè piéké.

Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi bè do bomè Disiri

14 Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bè tó ta Ikɔ̀nni kó kutíin-
 touku, ke nnáa nKuyie nnáahti kè dèe narike Si-
 fube nè bèè í tú Sifube, kè benitibè péuu yie nYesu. ² Bèè
 tu Sifube kè bèe sukú bèè í tú Sifube kè bè bo dɔ̀dɔ̀ meyei
 mPɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi. ³ Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bè

† kpāáté be nacètáá: Dè benkú ke dò mbe kpɛti ténke í bè bonè
 ke yé bè yetemè bè bè tɔ̀nɔ̀ tii náahti.

mbo Ikɔ̀nni kém̄ɔ̀nte, kénnaá Kuyie náahti nè
 dikǔmbùù, ke náa nKuyie mbè dɔ̀dɔ̀ mèè sàà, kè ti Yiè
 nkó muwērímú bè bonè kè bè dɔ̀dɔ̀ri tidieti péu. ⁴ Kè de
 kó dihei kɔ̀be toté mèdémè, ke bie nni ndó Sifube kè
 betɔ̀bè dɔ̀ Yesu tǔrè.
⁵ Sifube nè bèè í tú Sifube nè de kó bekpàatibè kè bèe
 dake ke bo fēū mPɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi, ke bo bè bùstí
 yetárè kékuɔ̀. ⁶ Kè bèe tì kèè kékoké kékɔ̀te Dikaonii kó
 yehekè: Disiri nè Deribu nè yehekè teyè yèè dè tǔké,
⁷ kénnaá Tináaansàati.

Bè do dóm̄mè kéffé Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi inààke

⁸ Kòo niti m̄ɔ̀ bo Disiri ke tú kuhùkù nè bè ò peitémè
 ò í nɔ̀ nke cehti. ⁹ Kè Pɔ̀ɔ̀ri nnáa nkè kù kèmmú kè Pɔ̀ɔ̀rii
 wénté kébanté kù tǎmè ke do nKuyie mbo kù miékun-
 ne. ¹⁰ Ke béi mmekperímè ke dɔ̀: Íté ke cómmú, kè kùu
 puuní mecāā nkékété. ¹¹ Kè benitibèe dè yà kéwekii nè
 Dikaonii kó tináahti ke dɔ̀: Kuyie nnaá mbenitibè ke
 cùténí ti borè!
¹² Kè bèe bè yú be kó yebokè yètè, ke yú Bannabaasi
 ke dɔ̀: Seyuusi, ke yú Pɔ̀ɔ̀ri ke dɔ̀: Edimesi, ke yé weè do
 náammè. ¹³ Kè be kóo bɔ̀ɔ̀yie nwèe kó dibɔ̀tɔ̀u do bo
 dihei kó dibòri borè kòò tɔ̀nɔ̀ yenaadakè yèdèé, kè yè
 dùúkú mutepóó, nè benitibè kè bè bo wènnè ké yè fié
 Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi. ¹⁴ Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bèe tì
 kèè kè be yèmmèe caàrè, kè bèe kēri be yaàbòrè ké-
 cokóo ditínni mieke kékuónko ke dɔ̀: ¹⁵ Ti kɔ̀be dè dòm-
 me kè di dɔ̀dɔ̀ri memme? Ti tú benitibè mbe ke di dònnè,
 ti di tɔ̀nɔ̀ Tináaansàati nti, ke tú di yóu yebokè kètūnne
 Kuyie kùù fòù, kùù dɔ̀dɔ̀ kéínkè nè ketenkè nè dàméèri
 nè dèe kó dimàà bo o mieke. ¹⁶ Kuù do yóu yebotè bá
 wè kòo ntú ò dɔ̀ kùù ce. ¹⁷ Nè memme kè kù baa di
 benkú kù bomè, ke di dɔ̀dɔ̀ri mesàà, nke di duǔnní
 fetaafe, kè di paa mpeí kè di m̄kɔ̀ ke yo nkè di yèmmè
 naati.
¹⁸ Kè dèe ari mesàà nkè bè né na ké bè bàa bè bo bè
 fiémè de kó inààke.
¹⁹ Kè Sifube ye yènní Āntiyɔ̀si nè Ikɔ̀nni, késukú benitibè,
 kè bèe bùstí Pɔ̀ɔ̀ri yetárè, ke nyé ke tú ò ku, kòò fūrí ké-
 denne dihei mǎnku. ²⁰ Kè Yesu kɔ̀be tíi nho borè kòo
 íté kéta dihei, kè dèe wenté nè Bannabaasi kè bèe kɔ̀te
 Deribu.

Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi bè wètemè Āntiyɔ̀si

²¹ Pɔ̀ɔ̀ri nè Bannabaasi kè bèe nàké Tináaansàati
 Deribu kè benitibè péuu tì yie nkè bèe íté kéwète Disiri
 nè Ikɔ̀nni nè Āntiyɔ̀si, ²² kényáúkunko Yesu kɔ̀be kǔnti
 ke bè nàa nke tú bè nyé ke dò nti dò nkéféútému ke né
 ta Kuyie nkpàatiyuu mieke.
²³ Ke kanninko Kirisi kɔ̀be tǔrè yem̄ɔ̀ bewedɔ̀unkótíbè,
 ke bou yenò ke báa nKuyie, ke bè nàa nke tú ti Yiè ndi
 dɔ̀ wè di teennè.
²⁴ Kòo deè kéyè Pisidii kó kutempē nkéta Pānfidii
 kɔ̀ku, ²⁵ kénáké Pēdisi Kuyie nnáahti kédeè kékɔ̀te
 Atadii. ²⁶ Bè de ndèke bàtòò, kéwète Āntiyɔ̀si, bè do bè
 bántènè dè Kuyie nkè bèe kɔ̀te ke pí mmutǔmmú bè bo
 ke deu mù.

²⁷ Kòo bè nàké Kuyie mpĩ mmèè botí mutõmmú ke kpeté kuce bèè í tú Sifube kè bè yie nYesu. ²⁸ Kè bè ndè bo nè Kirisi kɔbe kè dèe mɔnte.

Bè nènimmè Sedisademmu

15 Kè bèmabèe yènní Sudee kékɔte Āntiyɔsi kénnaá mbèè yie nYesu ke tú: Kè bè í di cāmmú Mɔyiisi kó ikuú yèmmè Kuyie mbáá di cɔuté. ² Pɔɔri nè Bannabaasi kè bèe yete kè bèe nenni mediè, nkè Yesu kɔbe dɔ: Pɔɔri nè Bannabaasi nè Āntiyɔsi kɔbe mabè bèe kɔte Sedisademmu káyà Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè kè bèe nàké de kó tináahti.

³ Kè bèe bè cíe nkédenne dihei, kè bè nkéí káyènnè Fenisii nè Sammarii kó ketenke kénnaante bèè í tú Sifube bè cɔutémmè Yesu, kè de kó tináahti nnàrìnkùnkò Kirisi kɔbe bemɔu yèmmè. ⁴ Bè tùòkoo dii mònni Sedisademmu Kirisi kɔbe nè Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè kè bèe co Pɔɔri nè Bannabaasi kè bèe bè nàké Kuyie mbè pĩrínè mùù tõmmú. ⁵ Kè Fadisiǽbe mabè bèè yie nYesu kè bèe béi nke dɔ: Bèè í tú Sifube ke yie nYesu bè dò nkécāmmúmu kètũnne Mɔyiisi kó ikuú.

⁶ Kè Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè kè bèe tíí nke bo yà de kó tináahti, ⁷ kénnei kè dèe mɔnte, kè Pierii íté ke béi nke dɔ: N kɔbe, di yému Kuyie nni ntāātémè nè dimònni kè m bo nàké Tináaṣààti bèè í tú Sifube ke yie nYesu. ⁸ Kuyie nkùù yé benitibè bemɔu yèmmè kè kù bè duó Muyaánsààmù kù ti duó mmù, ke benke kù bè cɔutémmè. ⁹ Mecānnimè mamè í bo tínti nè be ti cuokè, be yie ndii mònni Yesu kè Kuyie nhūtè be yei. ¹⁰ Dè dòmme kè di dó káyii nKuyie mmieke kétoú mbèè yie nYesu ditɔu tínti nè ti yembè ti í na ke tɔ di. ¹¹ Di í yé ke dò nnè ti Yiè nYesu kó mesàà mme timɔu ti cootémè tínti nè beàà?

¹² Kè benitibè dɔ yúóó, Bannabaasi nè Pɔɔri kè bèe bè nàké Kuyie ndòò tiì dieti bèè í tú Sifube be cuokè. ¹³ Bè nàké dii mònni ke dèe kè Isaku dɔ: N kɔbe kémúnè! ¹⁴ Simɔɔ nàkému Kuyie ndàatenimè bèè í tú Sifube be kpréi nke tãnkíi ku kɔbe. ¹⁵ Kuyie mpāānāahti náam̀bè do nàké ti dè wémmu tiì tú:

¹⁶ M bo wētení kēmaá Dafiti cīētè, káyii nho dobuò.

¹⁷ Kè benitibè bemɔu nè bèè í tú Sifube

n yu bè kè bè bo n tú n kɔbe kè bèe wammú Kuyie.

¹⁸ Kuyie nti nnàké kunku kùù tì nti benke nè dimònni. ¹⁹ Kè Isaku dɔ: N yèmmè í dò nti duó mbèè í tú Sifube ke yie nYesu de kó ikuú kè bè nháàrì. ²⁰ Yóunè kè tí bè wāri ke dɔ: Bè bá nyo iwūǔ bè flé ì yebɔkè, kémenténè bemáà bè bo ndutinèmmè betɔbè, ke báá cááké fehǽfè bè í fèúté fè yoo meyiǽ. ²¹ Ke yé Mɔyiisi kó ikuú bomè nè dimònni kè bè ì kàa sioṃpùu simɔu titiíntouti mieke.

Bè do wāri dii pátiri mucāmmù kpréi

²² Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè nè Kirisi kɔbe bemɔu kè bèe pènsiri de kó ikuú, kētāāté Sudi bè tú wè Baarisabaasi nè Sidaasi benitibè bemɔu tã bè, kè bè

neínnè Pɔɔri nè Bannabaasi kè bèe kɔte Āntiyɔsi, ²³ kè bè duó ndipátiri kè di tu: Di kɔbe tínti Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè, ti di dɔunko díndi bèè í tú Sifube ke bo Āntiyɔsi nè Sidii kó itempǽ. ²⁴ Ti kèè ti kɔbe mabè kò-toomè ke di kɔkénè ke cààrè di yèmmè, tii í bè duó nde kó dinùù. ²⁵ Dè te kè ti wènné ke tǽāté bèmabè ke bè neínnènko ti népobè sààbè Bannabaasi nè Pɔɔri. ²⁶ Bèè duó mbemáà ke kááté mukúú kuce mǽpéu ti Yiè nYesu kó mutõmmú kpréi. ²⁷ Ti tɔnko Sudi nè Sidaasi kè bè bo di tuo ntii wāri tínti dipátiri mieke. ²⁸ Muyaánsààmù muù ti niitè kè ti yé nti báá di súú mmucirimù kè dè í tú ikuú ì ì dò nkéyóu. ²⁹ Ii tu di bá nyo iwūǔ bè flé ì yebɔkè nè meyiǽ nè iwūǔ bè í flé ì, kémenténè dimáà di bo ndutinèmmè ditɔbè, kè di dɔɔri memme dè bo nweni. Dè nsúònnè diyie mari.

³⁰ Kè bèe cau mbetɔbè kédeè kè bèe kɔte Āntiyɔsi kítíí nYesu kɔbe péu, kè bè duó ndipátiri. ³¹ Kè bèe di kàa nkékeè, kè dèe bè narike bemɔu. ³² Sudi nè Sidaasi bè me ntúmè Kuyie mpāānāahti náam̀bè mbe, kè bèe bè duó nyitié mpéu káyáúkunnè be kǽnti. ³³ Ké mbè bonè kè dèe mɔnte, kè bèe bè cau nkéwēte bèè sòò bè tɔnní be borè nè kunaatí. [³⁴ Kè Sidaasi yie dɔ ò bo nkpráá.] ³⁵ Pɔɔri nè Bannabaasi nè betɔbè kè bè m̀bo Āntiyɔsi ke tiè nYesu kɔbe ke bè náá Tináaṣààti Yesu kpeti péu.

Bannabaasi nè Pɔɔri bè yàtemè

³⁶ Kè dèe mɔnte kè Pɔɔrii nàké Bannabaasi ke dɔ: Tí wēte yehékè yemɔu késíéké ti sòò nàké bè Kuyie nnáahti, káyà bè bo kè dè dòmme.

³⁷ Kè Bannabaasi ndó Isāā bè yu wè Mariki m̀bè neínè. ³⁸ Kè Pɔɔrii yete ke dɔ: Ò bá nti neínè ke yé ò do ti yóunèmmè mutõmmú Pānfidií kíté. ³⁹ Kè dèe naá tineiti mediè nkè bèe yate, kè Bannabaasii túóté Mariki kè bèe ta kudabekù kékɔte Sipiri. ⁴⁰ Kè Pɔɔrii tǽāté Sidaasi kè bèe bè bántènè Kuyie nkè bèe íté. ⁴¹ Kòo kɔte Sidii nè Sidisii kénkpénkùnkò Kirisi kɔbe Kuyie nkó kuce mieke.

Pɔɔri do tùótémè Timɔntee

16 Kè Pɔɔrii kɔte Deribu kèpǽēté kékɔte Disiri, káyà odapàà mmɔù bè tú wè Timɔntee, kòò tu Yesu kou, kòo yǔ tú Sifu ke tũ nYesu, kòo cice tú Kerekí. ² Kè Yesu kɔbe bèè bo Disiri nè Ikɔnni kè bè ò sǽntí. ³ Kè Pɔɔri ndó Timɔntee ò neínè, kòò tùóté kécānté Sifube bèè dè bo be kpréi, ke yé bè do yémè bemɔu o cice túmè Kerekí. ⁴ Kè bè nkɔri yehékè ke náante Yesu tɔrè nè bewedunkótíbè bè tǽāté ti Sedisademmu, ke tú bèe ti yie. ⁵ Memme kè Kirisi kɔbe híkpénkú Kuyie nnáahti mieke ke súũnko yewe yemɔu.

Kuyie nyúmè Pɔɔri Maseduɔnni

⁶ Kè Muyaánsààmùu yete bè bo nàkémè Kuyie nnáahti Asii kè bèe pǽēté Fidisii nè Kadasii, ⁷ kétuɔke Misii kó kutemmānku ke ndó kékɔte Bitinnii kè Muyaánsààmùu yete. ⁸ Kè bèe yóu kéta Misii kèpǽēté kékɔte Todowaasi. ⁹ Kè Pɔɔri nduó keyènkè kè Kuyie nhò benke mebenkùmè kòo yà Maseduɔnni kou mɔù, kòò

còrmú koò bàá nke tú: Kòtení ti cie ké ti teennè! ¹⁰ Kè ti banté ke dò nKuyie nkuù kè n ti yu kè ti bo náké Tináaṅsààti, kè ti pànkee íté Todowaasi, ¹¹ kéta bàtòò kékòte Sammutaasi dihei diì soké menie mmieke. Kè dèe wenté kè ti kòte Neapodii. ¹² Ke íté deborè kékòte Fidipu Maseduṅni kó kutempē nkó dihei kètiri kè Odommu kòbe di baké, kè tí nke mbo ke dò yewe sàm̀p̀.

Didii tūnnemè Yesu

¹³ Teom̀p̀utè yie kè ti yè, kéta kukó nke bo yà Sifube bo nke bàá nKuyie. Ke s̀nké benitipòbè mabè deborè kékaroo ké mbè nàá Kuyie nnáànti, ¹⁴ kéyà onitipòkù m̀ò̀ b̀ tú wè Didii kòò bonní Tiyatiiri, ke fiiti tiyaàkpeti tiwũ̀ṅ̀ti ke tũ nKuyie, kè Kuyie nkpeté o yèmmè kòò nkém̀m̀ P̀ṅ̀ri nàá nti. ¹⁵ Kè tí ò ànné bàtém̀m̀ nè o cíè̀tè kòbe.

Kòò nyetíróo ke tú: Kè di yie nke dò m mènke còutè Yesu kòtenèní kэм̀bo n cíè̀tè.

P̀ṅ̀ri b̀timè onipopã̀ù kó dib̀ṅ̀

¹⁶ Diyie mari ke ti nk̀ri mubáámmu kéconè osapàà mm̀ò̀ kòò tu kudaakù, kè dib̀ṅ̀ ò ta, kòò pã̀ù kòò yembè pèú idíítí. ¹⁷ Kòò nti tũ nke wékíí ke tú: Benitibè bie ntú Kuyie ndiekù t̄mbè mbe, ke di náá mm̀ed̄etímè kó tináànti.

¹⁸ Kòò mme nh̄ nyewe yem̀ṅ̀ kè dèe ṅ̀ P̀ṅ̀ri kòò wè̀tè képéi ndib̀ṅ̀ ke d̀: Nè Yesu Kirisi kó diyè̀t̄ri yè onitipòkù yie mmieke! Dende bàmbà nkè dii yè. ¹⁹ Onitipòkù yembè s̀ ndiì m̀nni b̀ ténke í yó mpéú idíítí, ke pí m̀P̀ṅ̀ri nè Sidaasi kékòtenè bebeémbè borè. ²⁰ Ke d̀: Benitibè bie ntú Sifube mbe ke kòtenní die mmekò̀m̀- m̀. ²¹ Ke benkù be kó ikú tínti Odommu kòbe ti í dò nkéntũ nyi.

²² Kè dit̄nnii t̄i yie nkè bebeémbèe duó nkè pod̄isibèe dáté P̀ṅ̀ri nè Sidaasi be yaà̀b̀rè ké b̀ puotí yedá, ²³ kédeè ké b̀ kpetínnè kéduó nkè kuhã̀p̀nkù mbè bàa mesàà, ²⁴ ké b̀ táú nkétannè kufáá ndétikù.

²⁵ Keyènkè cuokè kè P̀ṅ̀ri nè Sidaasi kè b̀ bàá nKuyie nke diè nke kù sántí, kè tikpetínti teti kèmmú. ²⁶ Kè b̀ nyóó daate kè ketenkèe sántè, kè dikpetíntou sántè kè yeb̀rèe kpeté, kè b̀ bou m̀e fimmè tikpetínti nè b̀ b̀ táú nnè dè kè dèe duó. ²⁷ Kè kuhã̀p̀nkù entení kéyà yeb̀rèe kpetémè ke nyé ke tú b̀ coké, kékpatè disiè ke bo ku kumáà. ²⁸ Kè P̀ṅ̀rii péi nke d̀: Báá d̀ amáà meyi. Ti bomu tim̀.

²⁹ Kè ku k̄nti au kè kù duó nkè b̀e mííté kè kù cokóo P̀ṅ̀ri nè Sidaasi be borè kénínkóo be iikè, ³⁰ ké b̀ dènneni ké b̀ beke ke d̀: Bekótibè, n dò nkéyímè kè Kuyie nni ndeetè? ³¹ Kè b̀e kù t̄nnè ke d̀: N tá ti Yiè nYesu a bo cooté f̄ nnè a cíè̀tè kòbe.

³² Kè b̀e kù nàké Kuyie nnáànti nè b̀e kó dimàà bo ku cíè̀tè. ³³ Kè kù b̀e túóté ke jú be mu, nkè b̀e pànkee kù ànné bàtém̀m̀ de kó keyènkè nè ku cíè̀tè kòbe. ³⁴ Kè kù yú P̀ṅ̀ri nè Sidaasi kékonè ké b̀e duó mmudiì, kè diwèi nkù bo nè ku cíè̀tè kòbe b̀e còutémè Kuyie.

³⁵ Kè dèe wenté kè bebeémbèe t̄ mpò̀d̄isibè, kè b̀e kù nàké ke d̀ kù b̀e f̄i.

³⁶ Kè kuhã̀p̀nkù náké P̀ṅ̀ri ke d̀: Bebeémbè t̄nni ke tú n di f̄i, di mm̀nni yènnè kép̄é̀tè ke bá nyé̀kù.

³⁷ Kè P̀ṅ̀rii náké pò̀d̄isibè ke d̀: Tínti Odommu kòbe b̀e ti puotí benitibè iikè bá b̀e í ti bekénè ke né d̀ ke ti f̄i ndisòràà? Ti báá yie. Bèe kòtení be m̀mm̀m̀be ké ti denne.

³⁸ Kè pò̀d̄isibèe kòte kénáké bebeémbè P̀ṅ̀ri nè o kòbe b̀e tumè Odommu kòbe kè kuf̄wáá mbè pí. ³⁹ Kè b̀e kòte ké b̀e m̀ṅ̀ mecémmè, ké b̀e dènnè dikpetíntou, ké b̀e bántè ke d̀ b̀e yè dihei. ⁴⁰ Kè b̀e yè dikpetíntou kékòte Didii cíè̀tè, kéyà Yesu kòbe ke yáúk̀nnè be k̄nti, kép̄é̀tè.

Bè pírmè Sas̄̄ nè o kòbe ke kòtenè bebeémbè borè

17 Kè b̀e p̄é̀tè Ānfiipodii nè Apodonii kétuoke Tesadoniki, kè Sifube kó kutíintouku dè bo. ² Kè P̀ṅ̀ri tó ta Sifube kó kutíintouku ke d̀ siom̀p̀u sitã̀ti ke náá Kuyie nnáànti. ³ Kè mbè nàá nke tú: Kirisi do dò nkéféú̀tèmu kékú kéyánté, Yesu n di náá nwèe k̄péi weè tu Kirisi.

⁴ Be mieke kè Kerekibe b̀e do dé Kuyie benitipodiebè kè b̀e yie m̀P̀ṅ̀ri nè Sidaasi k̄p̄ti kénsũ mesàà.

⁵ Kè dèe yonke Sifube kè b̀e yú becièmbè kè b̀e w̄n- né kéãnnè dikpànni kéítèné kemieke kénwanti P̀ṅ̀ri nè Sidaasi, kékòte Sas̄̄ cíè̀tè ke bo b̀e kòtenè dit̄nni borè, ⁶ ké b̀e m̀nté, képí nSas̄̄ nè Yesu kòbe mabè kékòtenè bebeémbè borè kénwékíí ke tú: De kó benitibè càari kutenkù kum̀ṅ̀ kó ikú nyi ke t̀ckení die nkè Sas̄̄ b̀e còutè. ⁷ Ke s̀nkèri okpà̀ti Sesaa ke náá nke tú okpà̀ti m̀ò̀ bo kè b̀e ò tu Yesu.

⁸ Kè dèe yonke bebeémbè nè dihei kòbe. ⁹ Sas̄̄ nè o kòbe kè b̀e yietí idíítí dihei yembè kè b̀e né na ké b̀e f̄i.

P̀ṅ̀ri nè o kòbe b̀e nàkémè Kuyie nnáànti Bedee

¹⁰ Kè keyènkèe biite kè Yesu kòbe duó nkè P̀ṅ̀ri nè Sidaasi kè b̀e kòte Bedee, b̀e tũ̀ke dii m̀nni kéta Sifube kó kutíintouku. ¹¹ Kè bembè nd̄ Kuyie nnáànti kép̄é̀tè Tesadoniki kòbe, ke ní nti kàà nyewe yem̀ṅ̀ ke bo yà kè nsà kè b̀e nàá nti tu tim̀mm̀nti. ¹² Be mieke kè benitibè péuu yie nYesu, Kerekí kó benitipòbè nè benitidaabè péu. ¹³ Sifube b̀e bo Tesadoniki kè b̀e keè P̀ṅ̀ri nàammè Kuyie nnáànti Bedee kékòtoo késukù benitibè. ¹⁴ Kè Yesu kòbe kòtenè P̀ṅ̀ri d̄m̀é̀ri kòò bo ta bàtòò, kè Sidaasi nè Tim̀ntee kè b̀e nk̄p̄á Bedee. ¹⁵ Kè b̀e ò cie nkétuoke Atenni kéw̄tè Bedee kénáké Sidaasi nè Tim̀ntee ke d̀: P̀ṅ̀ri tu b̀e kòtoo mecã.

P̀ṅ̀ri kòtemè Atenni

¹⁶ Kè P̀ṅ̀ri mbaa Sidaasi nè Tim̀ntee Atenni, kéyà yeb̀kè sũmè de kó dihei kòò yèmmèe caàrè mediè. ¹⁷ Kòò nnáànnè Sifube nè b̀e í tú Sifube ke tũ nSifube kó kuwed̄unce titíintouti mieke, yewe yem̀ṅ̀ ke nnáànnè ò maunè b̀e. ¹⁸ Ke múnke mmaunè mec̄i nyembè b̀e tu b̀e Epikudiyèbe, nè Sitoyis̄̀be, kè b̀emabè ntú oniti yie nnáà nh̄nti? Kè betòbè tu de dò nhò náá

nKuyie ncànkù makù kpéí nke, ke yé ò do náámmè Yesu kumè mme ke yáánté.

¹⁹ Kè bèè ò kòtenè dihei kó bekótibè ʒʒ tíí ndè kóò beke ke dò: Dòò ke ti náké tináàmpànti a náá nti tú mù. ²⁰ Ti mu nyí kèè de kó tináànti diyie mari ke dʒ kébanté ti tu mù.

²¹ Atenni kɔbe bɛmɔu nè bɛpɔ̀ɔ̀bè bèè bo de kó dihei, bè do ʒ ntúú ke náámmu ke kémúú tináàmpànti tii yèni.

²² Kè Pɔ̀ɔ̀rii íté kécómmú benitibè ìikè ke dò: Díndi Atenni kɔbe n yámu ke dò ndi wanti Kuyie mmediè. ²³ N cè ndihei ke yà di báá ndè ke tú Kuyie nke wári dèmarè ìnkè ke tú: Kuyie nti í yé kù. Di báá nkùu yie nke í kù yé, n kòtení ke bo di náké kuù kpéí. ²⁴ Kuù dòò ketenkè nè dèè kó dimàà bo, kuù baké kéínkè nè ketenkè, kù í ã benitibè maá tii touti mieke. ²⁵ Kù í yé nti nkù duò ndèmarè ke yé kuù duòmmè mufòmmu denennè dɛmɔu. ²⁶ Kuyie ndòò wèè niti borè nde ibotí imɔu sùúmmè kutekù kumɔu. Kè kù yé bá wè ò yó mborè nè o we màmmè. ²⁷ Kù mè dòò ke dʒ benitibèe kù wammúmu, kè bè kù waá mbá ke í yé bè bo kù wammúmmè bè bo kù yà, ke yé kù í ti dètirinèmmè. ²⁸ Ke yé kuù temè kè ti fòu ke bo, ke ʒʒ na kédòò dèmarè. Di kó bɛpáti-wáàbè mabè ti nwári ke tú: Ti tú kuù kó ibí. ²⁹ Kè ti tú ku bí, ti yèmmè bá ndò Kuyie ndònnè tetenkaanité mesɔɔ nkpɛte, yoo mebierime kpɛte, yoo ditári oniti dòò dè nè o kó mecii. ³⁰ Kuyie mbùútoomu meyei nti í kù yé dii m̀nni ke dɔ̀ri mè ke náá ndi m̀nni benitibè ke tú: Bèè cèète meborime. ³¹ Ke yé kù tãátemè diyie ke yóó dú nkè Yesu bekénè benitibè bɛmɔu. Kù de mbenke ke dú nkè Yesu yáánté

³² Kè bèè keè Pɔ̀ɔ̀ri nàámmè mukúkýántimù kpéí kè bèmabè nhò daú kè betɔ̀bè tu: Diyie mari ndi a bo tii nti nákémmè.

³³ Mèmmè kè Pɔ̀ɔ̀rii íté deborè. ³⁴ Nè mèmme kè bèmabè nhò tũ nkéyie nYesu. Bèè kóò m̀u tu: Deniisi dibééntínni kou, nè onitipòkù m̀u bè tú wè Dammari-isi nè betɔ̀bè mabè.

Bè p̀ímmè Pɔ̀ɔ̀ri Kɔ̀denti

18 Kè Pɔ̀ɔ̀rii íté Atenni kékɔte Kɔ̀denti ² ke máánè Sifu m̀u bè tú wè Akidaasi Pʒʒ èi kou, kòò boní Itadii nè o pokù Pirisiidi ke tɔ̀kɛní bàmbà. Ke yé okpààti dièwè Kododi do duómmè kè Sifubɛe yè Odommu kè Pɔ̀ɔ̀rii kɔte kè bè yà. ³ Pɔ̀ɔ̀ri do me nɔ̀mmè muyaàdù kè bèè wènné kénduòkù tiyààti bè dòòrinè tii titouti. ⁴ Kè Pɔ̀ɔ̀ri nnáá nKuyie nnáànti siòmp̀u simɔu kutííntouku mieke ke yáúkkùnkò Sifubɛe nè Kerekibɛe kònti kè bè yíé nKuyie nnáànti.

⁵ Sidaasi nè Timɔ̀ntee kè bèè íténi Maseduɔ̀nni kè-tɔ̀kɛní, kè Pɔ̀ɔ̀rii pété mɛfìè nke nnáá nSifubɛe Kuyie nnáànti ke tú Yesu wèè tu Odɛétiwè, Kuyie nnáké wèè kpéí. ⁶ Kè Sifubɛe yete kè nhò nsáá, nkè Pɔ̀ɔ̀rii piurè o yààti ke dò: Kè di feti dè í tú n kpeti, di yei ndo di yò ìnkè nke, di m̀nni n kɔri bèè í tú Sifubɛe bɛ bíékè nke.

⁷ Kòò yé kéta oniti m̀u c̀fètè bè tú wè Tituusi Susituusi kòò tũ nKuyie, kòò c̀fètè pèkénè kutííntouku. ⁸ Kè Kirisipusi kutííntouku kóò kóti nè o c̀fètè kɔbe bɛmɔu kè

bèè yie nYesu kè Kɔ̀denti kɔbe péuu keè Pɔ̀ɔ̀ri nàámmè ke m̀nkɛe yie nYesu kè bèè bè ànné bàtémmù.

⁹ Keyènkè makè kè ti Yiè mbenke omáà Pɔ̀ɔ̀rii kóò náké ke dò: Bá nyíèkkù, ɔ̀ɔ̀tè kénnaá, báá yóu a bo nnáámmè. ¹⁰ N da bonèmu, òm̀u báá na ke da dòò meyei, ke yé n kɔbe s̀mè dihei dii mmieke.

¹¹ Mèmme kè Pɔ̀ɔ̀ri m̀bo Kɔ̀denti ke dò dibenni nè dikéè ke bè náá Kuyie nnáànti.

¹² Kayʒʒ náá ndii m̀nni kùmandáà Akayii kó kutem-pè nkè Sifubɛe wènné kèpí mPɔ̀ɔ̀ri kékɔtenè kubeéndieku. ¹³ Ke dò: Oniti yie ndó benitibè mbáá nKuyie mèmamè botí nku ikuú yetemè.

¹⁴ Kè Pɔ̀ɔ̀ri ndó ke na mbéi nkè Kayʒʒ náké Sifubɛe ke dò: Kòò do nyeténè dihei kó ikuú nyi, yoo ò dòò meyei ndiemè mamè, n na nkèèmu di tú mù. ¹⁵ Dè né me ntúmè tináànti nè yeyètè dèè tu di kó ikuú kperɛ, dè tu di kpeti nti, m báá na kè tii beké.

¹⁶ De m̀nni kè bè bèti kubeéndieku. ¹⁷ Kè bèè pí Sositenni, kutííntouku kóò kóti kubeéndieku borè, kèmpuotí, kè Kayʒʒ bùútoó.

Pɔ̀ɔ̀ri wètemè Āntiyɔ̀si

¹⁸ Kè Pɔ̀ɔ̀ri nkpaá Kɔ̀denti kémɔ̀ntɛ kécáu nYesu kɔbe kéneinè Pirisiidi nè Akidaasi ke bo kɔte Sidii, kétuɔke bàtòò commu dè Sānkidee kékúo ke yé ò do cànnenèmmè dinùu Kuyie. ¹⁹ Kè bèè tuɔke Eféesi kè Pɔ̀ɔ̀rii yóu Akidaasi nè Pirisiidi kéta kutííntouku kénnaánnè Sifubɛe. ²⁰ Kè bèè dò wè nkpaá kòò yete, ²¹ kè bèè cau nke dò: Kè Kuyie ndó m bo wètení diyie mari. Ò me nyí kéta bàtòò kèpèèté, ²² kécúté Sesadee kèpèèté Sedisademmu kédɔu Kirisi kɔbe kèdèè kékɔte Āntiyɔ̀si, ²³ kémɔ̀ntɛ sámp̀ kèpèèté, kékɔte Kadasii nè Fidisii de kó itempè mmieke kè nyáúkkùnkò Yesu kɔbe kònti.

Apodoosi nàámmè Kuyie nnáànti Eféesi

²⁴ Kè Sifu m̀u bè tu wè Apodoosi, Adékisāntiri èi kouu tuɔkɛní Eféesi. Ò do tú oniti nwe wèè yé Kuyie nnáànti mesàà, ke nɔ nke náá. ²⁵ Ò do tii bebíi mesàà mme, kénnaá Yesu kpeti weti weti nè tikɔnyauti, bá ò me nyémè Isāā kóò bàtémmù máá. ²⁶ Kòò nnáá nkutííntouku mieke ke í yíèkkù kè Pirisiidi nè Akidaasi kè bè nkémúú, kèdèè kóò yu bɛ c̀fètè kóò benke dèè ò dónni Kuyie nnáànti mieke. ²⁷ Kòò ndó kékɔte Akayii, kè Yesu kɔbɛe yáúkkùnne o kònti kèwári dipátiri Kirisi kɔbe bèè kè bo, kè bè bo ò cɔuté. Kòò kɔtoò kè Kuyie nkó mesàà nní nhò bonè, kòò teénnè bèè cɔuté Yesu. ²⁸ Kòò nnáá Sifubɛe weti weti bá ke í sɔri, ke bè benkú nè Kuyie nnáànti mieke Yesu tùmè Odɛétiwè.

Eféesi kɔbe pètémè Muyaánsààmù

19 Apodoosi bo dii m̀nni Kɔ̀denti kè Pɔ̀ɔ̀ri ícènti Asii kó yehèkè yèè bo yetārè ìnkè, kétuɔke Eféesi kèyá bèmabè kè bè tú Yesu kɔbe. ² Kòò bè beke ke dò: Di pètè Muyaánsààmù nnè di tũnnemè Kuyienàà? Kè bèè dò: Ti keté ke í kèè Muyaánsààmù kpéí diyie mari. ³ Kè Pɔ̀ɔ̀rii bè beke ke dò: Bè di ànné we mbàtémmù? Kè bèè dò: Isāā kou. ⁴ Kè Pɔ̀ɔ̀rii bè náké ke dò: Isāā do áá

bàtèmmù bèè dó kéceete bèmbe be borime, ke bè nàa nke tú bèe tũnne wèè kèríní o kó difõnkúò, wèè tu Yesu.

⁵ Kè bèe keè de kó tináahti kédúó nkè bèe bè ànné bàtèmmù nè ti Yiè nYesu kó diyètiri. ⁶ Kè Põcrii nús nho ncu be ìnkè, kébántè Kuyie nkè Muyaánsààmùu cúténí, kè bè nnáá tináahtànti, ke náá Kuyie mpāñáahti.

⁷ De kó benitibè do bo tepíitè nè bèdébè mbe.

⁸ Kè Põcrii ñtaà kutíintouku ke dð betāābè bètāāti ke náá Kuyie nkprātiyuu kpeti bá ke í yīēkù, ke dð bèe ti yie. ⁹ Kè itookperí yembèe yete kénsāā nYesu, benitibè ìlkè. Kè Põcrii túóté Yesu kobe kékõtenè Tidanuusi kóo dàkõrì ké mbè náá Kuyie nnáahti yewe yemcõ. ¹⁰ Ke dð yebie nyèdèé kè Asii kobe bemcõ Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèe keè Kuyie nnáahti.

Dibõõ puotímè Sefa bí

¹¹ Kè Kuyie nkó muwērimú mbonè Põcrii kòò dðòri tidieti. ¹² Kè bè ntcu tiyààti tii kàáké Põcrii ke ncnku be-muõmbe kè bè mierí kè yebõkè yìè yè ta bè. ¹³ Sifube mabè bèè do centi ke beti yebõkè kè bè múnke ndó kébeti dibõõ nè Yesu kó diyètiri ke dð: Nè Yesu, Põcrii náá nwèè kpéí kó diyètiri mīi tu a yè onitì yie mmieke.

¹⁴ (Ikuú kóo niùtì dièwè Sefa kó ibí iyiekè ìi do dðò memme.) ¹⁵ Kè dibõõ dð: N yēmu Yesu! Ke yē Põcrii! Díndi né tú ũmbe?

¹⁶ Kè dibõõ ta wèè bunnõ, ké bè puotí ké bè kòute koute, kékēri be yààti, kè bèe yè kécoké mebii. ¹⁷ Kè Efeesi kobe bemcõ Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèe keè de kó tináahti, kè kufõwáá mbè pī nkè bè ndéúkũnko ti Yiè nYesu kó diyètiri. ¹⁸ Benitibè péu bèè yie nYesu kè bè nkõríní ke dáanko be yei. ¹⁹ Kè betetiebe ntcunni betetepáte ke cõunko benitibè ìlkè, de kó yepáte díití bo ntũòke medítibii nsikõpõsinũmmù (5000). ²⁰ Memme kè Kuyie nkó muwērimú mbè bonè kè Kirisi kobe súũnko.

Bè kpammè Dianni kpéí

²¹ Kè Põcrii dð: M bo nkõri dii mõnni Sedisademma keyé Maseduõnni nè Akayii kó itempē. Kè n dèè memme nkõte Odommu.

²² Memme ò duõmmè kè Timõntee nè Edasiti bèè do ò teénnè mutõmmú, kè bèe niitè kékõte Maseduõnni kòo nkprāá Asii ke dð yewe sámpó.

²³ De mõnni ndi dikõnkõnni dieri tannímè Kuyie nnáahti kpéí. ²⁴ Kòo nitì mcõ bè tu wè Demetiriyuusi kòò màátí mesõõ ke donnikonè Dianni kó kudieku, ke yietì o tõmbè mesàà. ²⁵ Kòo tíi ndiyiè mari betõbè bèè múnke pí nde kó mutõmmú, ké bèè nàké ke dð: N kobe di yēmu ke dð mmu ntõmmú muè te kè ti mõke ti kperε.

²⁶ Di wúõmmu ke yo dè í tú Efeesi màà, Asii kó ketenkè kemcõ ndi Põcrii náammè benitibè ke tú benitibè dðòri sii tenkaanii í tú Kuyie, kè kusũkù yíè nho kpeti. ²⁷ Dè í dð ndè yóó caarè ti kó mutõmmú màà, dè bo cake nè ti kó dibõõ dieri Dianni Aditemiisi kòo yètiri kēke, Asii kobe nè kutenkù kumcõ kobe tũ ndi bo náá detetirè.

²⁸ Kòo kobe ti kèè kè be miekeε peike kè bèè nwékíí ke tú: Efeesi kó dibõõ Dianni deumu!

²⁹ Kè kutowekuu dátinné dihei dimcõ kè bèe pí Kayuusi nè Adisitaki Maseduõnni kobe bèè ciénni Põcrii, kékõtenè bè õõ tíí ndè. ³⁰ Kè Põcrii dð ò bo kõte, kè Yesu kobe yete. ³¹ Kòo népobè Asii kó benitidiebè mabèe tõnni òmcõ ke dð ò báá kõtoo. ³² Kè benitibèe sõnté kén-wékíí be bíékè be bíékè, besúkùbè keté ke í yē bè tíí mmùu kpéí. ³³ Kè bèe náké Adekisāntiri ditinnì mieke dè dõmmè, kè Sifube dð wèè béí, kóò tèntoo deyìikè, kòò dð: Kémúnè! ³⁴ Kè bèe banté ò tùmè Sifu nwe kén-wékíí bemcõ ke tú: Efeesi kóo Dianni Aditemiisi deumu kè dè mmõke tewebiètè mefitímè mèdémè.

³⁵ Kè dihei kóo pátíwāātii bõnkũnne benitibè yèmmè, kébéí nke dð: Bá wè ò yēmu ke do ntínti Efeesi kobe tíi bá Dianni kó kutouku nè tetenkaanitè tèè donni kéínkè. ³⁶ Òmcõ báá na ké ti nènni, di dð nkétotí di yèmmè mme ke báá sõnté kédõõ timati mecāā. ³⁷ Di pīñní benitibè bie mbè me nyí yũkù demarè ti kó kubõõtouku mieke, bè me nyí sãā ti kó tetenkaanitè Dianni. ³⁸ Kè nsà kè Demetiriyuusi nè o kobe kè bè mõke nè òmcõ timati nti, yebeéwè bomu, kè bebeémbè bo, bè dð nkényu yè betõbè. ³⁹ Kè di mõke titetì matì di bo na ké ti tũntè bebeémbè borè. ⁴⁰ Ketenkè yembè bo na ke dð ti dð keyete be kpeti nè tii dðò yie nti kpéí nke yé ti í yóó namè kénáké mùu te kè benitibè tíí.

⁴¹ Ò béí memme kédeè kécíε mbenitibè.

Põcrii kòtemè Maseduõnni nè Keresi

20 Dikõnkõnni dèè dii mõnni kè Põcrii tíí nYesu kobe keyáúkũnne be kõnti ké bè cau nkéitè kénkõri Maseduõnni. ² Kényáúkũnko Yesu kobe kõnti yehékè péu mieke kékõte Keresi. ³ Kémõmke betāābè bètāāti kéndó ke na nkòte Sidii kékeè Sifube ò díimè keyóu kēwēte Maseduõnni. ⁴ Nte bèè do ò cíe mbe yètè: Piduusi Bedee ei kou bire nè Sopateε Adisitaki nè Sikunduusi Tesadoniki ei kou nè Kayuusi Deribu kou nè Timõntee nè Tisiki nè Todofimmu Asii kó kutempē nkou. ⁵ Kè bèe niitè ké nti baā Todowaasi. ⁶ Kè pēēbè bèè í kõcrèntè mutie mùu muuti de kó dibannii pēētè kè ti ta bàtòò Fidipu ei kémõmke yewe yènuõmmù ké bè sõntóo Todowaasi, kè tí mbo ke dð yewe yèyiekè.

Põcrii duõmmè kè Etiisi yāntè

⁷ Dimáasi yìè kè ti tíí nteçíētè tèè mùmmu, ke bo di kédinè Mudisààmù, kè Põcrii nnáá nKuyie nnáahti kè keyènkè yàa toté ke cuokè, ke yé ò naa itimè. ⁸ Ti do tíkù kudànkù tãānkù nku, kè ifitíyi còu mpéu. ⁹ Kè Põcrii nnáá nkè dèe mõnte mediè, kè dedapũmbire marè kari kudieku kó tebòtè ñnkè kè de yètiri tu Etiisi, ke yé nke duó kédonni, kè bèè dð bè bo dè íi nke sũ ndè kú. ¹⁰ Kè Põcrii cúténí ké dè túóté kébéí nke dð: Di bá nyīkù debire fòumu.

¹¹ Kēwēte kédeke kè bèè di kédinè Mudisààmù. Kòo sããtè kénnáá nkè diyìè yàa yènni, kòo pēētè. ¹² Kè bèe kpēnnè de kó dedapũmbire kè dè fòu kè benitibè bemcõ yèmmèε narike.

Pɔɔri ítemè Todowaasi kékɔte Mideti

¹³ Kè ti ta kudabekù kèniité Asoo kémbaa mPɔɔri, ke yé ò kèrímè o naàcèi. ¹⁴ Kòò ti sǔnténí kè ti pèḗté kékɔte Mitedɔnni. ¹⁵ Kè dèe wenté kè ti tuɔke Kiyo, diyie tɛri kɛ-tuɔke Samɔɔsi ke cómmú, kèpèḗté kékɔte Mideti. ¹⁶ Kè Pɔɔri ndó kémbó Sedisadɛmmu pǎntikoti kó diyie kè nsà kè dè bo yie, kè dè nte kòò í ndó kékómmú Efɛesi Asii kó kutempɛ mmiɛke.

Pɔɔri caummè Efɛesi kɔbe mesɔmmɛ

¹⁷ Kè Pɔɔrii mbo Midee kètɔ nkè bèe yúní Efɛesi kó bewedɔnkótíbè. ¹⁸ Kòò bè nàké ke dò: Di yému meborime do dòmmè nè n tùɔkenímè di borè Asii kó kutempɛ mmiɛke ke n yàà íténe. ¹⁹ Di yému n kékùnkómè mmáà ke pí Kuyie ntɔmmú nè tinɔnniɛti, kè Sifube n díí ke n fèũnko. ²⁰ Di yému n di nàké ti timɔu, metíímmè miɛke nè sicéí miɛke, n yí di sɔnne timatì tii dò nké di teennè. ²¹ N nàkému Sifube nè bèè í tú Sifube ke tú bèè ceete be borime kètũnne Kuyie nkéyie nti Yiè nYesu. ²² Di mmònni Muyaánsààmù mu yé n kɔte Sedisadɛmmu, m me nyí yé dè yó nni ndòmmè de bíékè. ²³ Bá dii èi Muyaánsààmù ÿ n nàkému dikpetín-tou nè meféútimè dè m bàamè. ²⁴ N kpeti í bonè n fòm-mu, n dɔ n deè ti Yiè nYesu n duó mmù tɔmmú mmu ke yé n nàké Kuyie nkó Tináaansààti benitibè.

²⁵ Di mmònni n yému ke dò ndi ténke í yó n yà, díndi n nàké bè Kuyie nkpaàtiyuu kpeti. ²⁶ Dèè te kè n di náá nyie nke tú: Kè tii di tùɔkení dè í tú n kpeti. ²⁷ N di nàkému demɔu Kuyie ndó dè, n yí di sɔnne demarè. ²⁸ N dakenè di mómmɔmbe kpréi nnè Muyaánsààmù di duó mbè kpréi. Mbaanè Kuyie ndonté bè nè ku Biré kúú. ²⁹ N yému ke dò m bo íté dii m̀nni, benitiyeibe bo kɔtení kéndò yekpamaà nké ndi dɔɔri meyei, mbá mesém̀mè í mbè bo. ³⁰ Benitibè yóo yèmu di cuokè kè n nàá nsiyáábísi ke bo yúú nYesu kɔbe be bíékè. ³¹ Dentenni tũnke n di tiém̀mè yebie nyètäãti miɛke, keyènkè nè kuyie nnè tinɔnniɛti.

³² Di mmònni n di duó nKuyie nku, kè ku kó mesàà nkó tináahti bo ndi baà. Kuù yóo na ke di kpénkũnne, ke di duó ndemɔu kù yé nkù yóo duó ndè ku kɔbe. ³³ N yí beke òmɔu idíftí yoo tiyààti. ³⁴ Di yému ke dò nnè n nɔu sii nsi m pímmè mutɔmmú ke teénnè mmáà nè n kɔbe nè bè ti neiti. ³⁵ Ke di benke di dò nkémpí mmèè botí mutɔmmú, ke teénnè beçiribè, kè n dènniní ti Yiè nYesu béi nti ke tú: Dè ÿ nda naati a pǎ dii m̀nni ke pèḗté bè da pǎ dii m̀nni.

³⁶ Pɔɔri nàké memme kédeè ke nínkú kè bèe wènnè ke bántè Kuyie. ³⁷ Kè bèe ò cau nkòò ɔrí kékuú mbemɔu. ³⁸ Kè be yèmmè cààrè mediè nhò béi ntii kpréi nke tú, bè ténke í yóo ò yà. Kè bèe ò cíe nkékɔtenè bàtòò commu dè.

Muyaánsààmù tumè Pɔɔri bo fèúté Sedisadɛmmu

21 Kè tí cau ntitɔbè kédeè, kè tí ta bàtòò kétuɔke Koosi, kè dèe wenté kè tí tuɔke Odoti kèpèḗté kékɔte Patadaa. ² Ti de mpètè bàtòò wèè kòri Fenisii

kéta kèpèḗté. ³ Kétɔnnè Sipiri, kóò yóu kubakù cànkú kèwetínnè Sidii kó kutempɛ, kétuɔke Tiiri, bàtòò dò nkécúú ndè tinenti. ⁴ Ti de nyà Yesu kɔbe, kè mbè bonè ke dò yewe yèyiekè kè Muyaánsààmù bè niité kè bèe náké Pɔɔri ke dò ò báá kɔte Sedisadɛmmu. ⁵ De kó difɔnkúò kè bè ti cíe mbemɔu, benitidaabè nè be pobè nè be bí, ke ti denne dihei mànkú, kè tí nínkú dàméèri také kèwènnè kébántè Kuyie. ⁶ Kécau ntitɔbè kè tí ntati bàtòò, kè be kũnti.

⁷ Kè tí íté Tiiri kétuɔke Potodemayiisi ke dò diyie dimáà ke dɔú nti kɔbe Yesu kɔbe. ⁸ Kè dèe wenté kè tí pèḗté kétuɔke Sesadee kéta Fidipu cíḗtè, bè do tǎãtè bè beyiekè kè bè bo nteénnè Yesu tõrè kóò mɔu nwe. ⁹ Kòò m̀ke besapàmbè bèndà bá bè í ye, ke tú Kuyie mpǎãnáahti náambè. ¹⁰ Kè tí nde mbo ke dò yewe sámpɔ, kè Kuyie mpǎãnáahti náahti mɔu bè tú wè Akabuusi boní Sudee kétuɔkení. ¹¹ Kékɔtoo ti borè kétúóté Pɔɔri naàkònfè kéboú omáà o nɔu nè o naàcèi ke dò: Nte Muyaánsààmù n nàké tí, wèè te fenaàkònfè fie, Sifube yóo ò boú mie mbotí nku Sedisadɛmmu ké-duó mbèè í tú Sifube.

¹² Ti kèè dii m̀nni de kó tináahti, nè Sesadee kɔbe kè tí bántè Pɔɔri ke dò ò báá kɔte Sedisadɛmmu. ¹³ Kòò béi nke dò: Di kuɔnnè ba ke caari n yèmmè? N wǎkému kè bè bo n kpetínnè Sedisadɛmmu bá bè n kuɔ ti Yiè nYesu kó diyètiri kpréi.

¹⁴ Ti í nna ke bo ò bàa kèyóu ke dò: Kuyie ndɔɔ kù dómè.

¹⁵ Kè tí mmɔke yewe sámpɔ ke báátí kékɔte Sedisadɛmmu. ¹⁶ Kè Yesu kɔbe bèè bo Sesadee kè bè ti cíe nkè ti bíí báté onitì mɔu cíḗtè bè tu wè Manasɔ, Sipiri èi kou, kòò tu wèè cɔuté Yesu nè dimònni.

Pɔɔri d̀̀m̀m̀ Kuyie nkó ikuú Sedisadɛmmu

¹⁷ Ti tũ̀ke dii m̀nni Sedisadɛmmu kè Yesu kɔbe ti cɔuté nè diwèi. ¹⁸ Kè dèe wenté, kè Pɔɔri ti kɔtenè Isaku cíḗtè, ke bewedɔnkótíbè bemɔuu tíí. ¹⁹ Kè Pɔɔrii bè dɔu nkédeè, kè bè nàké demɔu Kuyie nhò pĩnnè mèè botí mutɔmmú bèè í tú Sifube be miɛke. ²⁰ Kè bèe sǎnte Kuyie nkédeè ke né ò nàké ke dò: Wénté Sifube cɔuté Yesu ke sũ mèè botí, ke né kpaá tũ mbe kó ikuú weti weti. ²¹ Bè kèè kè bè tu a yé nSifube bèè bo ibotí tei miɛke bèe yóu Mɔyiisi kó ikuú, ke bá ncámmù be bí, bè me mbá ntũ Sifube kó medɔrimè. ²² Kè bè kèè a tũ̀kenímè ke k̀tení ti yíme? ²³ Dɔɔ ti yóo me nda náké tì: Ti m̀ke die mbenitibè bèndà ndi bèè cànnenè Kuyie ndinù. ²⁴ Neinè be kè dí dɔɔ Kuyie nkó ikuú kéwenke, kàa yietí be kó tiyeti kè bèe bè kuó, kè benitibèe banté a tũmmè Mɔyiisi kó ikuú, kè bè kèè tì, í tú tímómmɔnti. ²⁵ Ti wǎrimu dipátiri bèè í tú Sifube, ke cɔuté Yesu, ti tǎãtè tì, ke tú bè bá nyo nyiwũ bè flí ì yebokè nè meyiĩ ndè iwũ bè í flí ì kè meyiĩ nyè, kémenténè bemáà bè bo ndɔutinè mè betɔbè.

²⁶ Kè Pɔɔrii bè neinè kè bèe dɔɔ ikuú kéwenke, kè dèe wenté kè bèe ta Kuyie ncíḗtè miɛke kénáké ke dò yewe yèyiekè ikuú bo deè, bá wè kò tɔní o wũ kèfíé.

Bè pĩmmè Pɔɔri Kuyie nciẽtè mieke

²⁷ Kè de kó yewe yeyiekè ndó kèdeè, kè Sifube bèè bonní Asii kó kutempè kè bèe yà Pɔɔri Kuyie nciẽtè kè-sukú benitibè, kè bèe ò pĩ, ²⁸ kékuónko ke dð: Isidayeeri be ti deetènè! Oniti yie, nweè náante tipĩti timɔu Isidayeeri be kpéi, ke yete Mɔyiisi kó ikuú, ke dàátí ke tanné bèè í tú Sifube Kuyie nciẽtè, ke tè sɔ̀nkunne. ²⁹ (Bè do náa memme ke yé bè yàmè Todofimmu Efeesi eì kou wèè tu Kirisi kou dihei mieke kòò neínè Pɔɔri kè be yèmmè ndò mPɔɔri ò tanné Kuyie nciẽtè.) ³⁰ Kè dèe yonke benitibè kè bèe yènni bemɔu dihei kèpĩ mPɔɔri Kuyie nciẽtè mieke kédete kèyènnè, kèkpetínné yebòrè mecã. ³¹ Kè bè nwékíi ke dó kòò kù, kè bèe náké Odømmu kó behããpòmbè kóo kóti ke dð: Dikpàn-ni bo dihei mieke. ³² Kòò yú behããpòmbè nè iwẽi yembè kè bèe kote mecã. Bè bè yàni dii m̀nni kèyóu bè bo mpuotimè Pɔɔri. ³³ Kè behããpòmbè kóo kótii tóonko kèduó nkè behããpòmbèe bóu Pɔɔri mefĩmme mèdémè kèdeè kòo beke benitibè Pɔɔri tú wè nè ò càke mù. ³⁴ Kè bie nni nnáa ntii, kè betɔ̀bè náa ntiteti, bá ò í mbanté kèduó nkè bèe ò k̀tenè tehããpònciẽtè, ³⁵ kèndeèti yedetisàkè kè tihããpòntii ò buuté benitibè mieke ò péi mèè kpéi. ³⁶ Ke yé kunitisúku do tũmmè ke wékíi ke tú: Kuonè we!

Pɔɔri beémmè o kpeti

³⁷ Kè bè nhò tanninkoo kudieku kòo beke behããpòmbè kóo kóti ke dð: A bo yie nkè n da náké timatàà? Kòò ããpònkóti dð: A yomu kerekiaà? ³⁸ Fĩĩ í tú Esibiti kou wèè yete dihei kpeti ke waá mbekpàribè sikɔupisínàà (4000) kè dí ta dikpáa miekaà? ³⁹ Kè Pɔɔri dð: N tú Sifu nwe kè bè m peitè Taasi dihei die, Sidisii kó kutempè, n da báammu yóu kè m béi. ⁴⁰ Kòò ããpònkótii yie nkè Pɔɔrii ncómmú yedetisàkè kèyèkii o ǹutè benitibè kè bè dð káré. Kè Pɔɔri béinnè Ebedeebe kó tináahti ke dð: **22** N népobè nè n cicebè kémmúnè kè n di náké kè di banté n yí cààrèmmè m̀mamù. ² Kè bèe keè ò bè náannèmmè Ebedeebe kó tináahti ke dðke dð káré. ³ Kòò dð: N tú Sifu nwe, kè bè m peitè Taasi, Sidisii kó kutempè, kè m bíkú die Sedisadèmmu, kè Kamadiyèeri m benke ti yembè kó ikuú weti weti, kè n k̀nti ǹyaunè Kuyie nkó mutõmmú ke dð ndi kpeti mè ndòmmè yíe. ⁴ Kè nni nfèũnko Yesu kɔ̀be, benitidaabè nè benitipòbè, ke bè pĩi nke kpeti betɔ̀bè. ⁵ Ikuú niùti diewè nè o kɔ̀be bè yèmu, beè do n duó yepáte kè m bo kote Damaasi ke pĩmmú Yesu kɔ̀be kèkonnènni Sedisadèmmu kèfèũ.

Pɔɔri nàkémè ò cèète mèè botí
(Yesu Tõrè 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Kè nni nkeri ke tóonko Damaasi kè diyè còrmú yeyo, kè kuwenniku makúu cúténí kèínkè kè n fité. ⁷ Kè n do ketenkè kèkéè metammè mamè tumè: Sɔɔri! Sɔɔri! Dè dòmmè kàa n fèũnko? ⁸ Kè n dð: Fĩ nwenninwe n Yìè? Kòò dð: Mí nYesu Nansareti kou nwe a fèũnkomè.

⁹ Nè bè ti nei kè bèe yà kuwenniku bè me nyí nkèè metammè. ¹⁰ Kè n dð: N Yìè n dò nkédòò ba? Kòò dð: Íté, kèkote Damaasi, bè yóo ke nda náké a dò nkédòò tí. ¹¹ De m̀nni ke sũ nde kó kuwenniku n tiitè bá n yí wúó, kè n neínè bè n dete kètanné Damaasi. ¹² Kòò nitì m̀wù dè bo bè tú wè Ananniyaasi kòò dé Kuyie nke yíe nku kuú, kè Sifube bemɔu ò dð. ¹³ Kòò k̀tení m borè ke dð: N tebite Pɔɔri, wète kèwénté, de m̀nni kè n na kèwénté kóò yà. ¹⁴ Kòò béi nke dð: Kuyie nti yembè tũ nkù kuú da tããtè kàa yà wèè d̀òri kù dómè kòò béi nkàa kèè ke bo banté o dð dè. ¹⁵ Fĩĩ yóo náké o kpéi benitibè bemɔu a kèè tí nè a yà dè. ¹⁶ A ténke baa ba? Íté kè bè da ãnnè bàtèmmú kàa duó nhamáa ti Yìè, nkòò da júté a yei.

Pɔɔri nàkémè ò k̀temè bèè í tú Sifube be cie

¹⁷ Kè n wètení Sedisadèmmu, kémbáa nKuyie nku cíẽtè mieke. ¹⁸ Kè ti Yìè nni mbenke omáa kè n náké ke dð: Íté kèyè Sedisadèmmu mecã nke yé bè í yóo yiem-mè a bè náa ntii n kpéi. ¹⁹ Kè n dð: N Yìè, mbè yèmu be mómwɔ̀mbe mĩ do k̀rimè titíintouti ke pĩi nha kɔ̀be ke bè puoti, ke bè kpeti. ²⁰ Bè do k̀u a kóo t̀nti Etienni kè m bomu ke wènnè bèè ò k̀u, ke baa be yàati. ²¹ Kè ti Yìè nni nnákè ke dð: N yóo da t̃ ndedétirè nde bèè í tú Sifube be borè.

Pɔɔri nè Odømmu kó kuhããpònkù

²² Pɔɔri do náa kè bè kèrmúmu, bè né kèè dii m̀nni bèè í tú Sifube be kpeti kèwékíi ke dð: Kuonè oniti yie, nwè í dò nkénfòu. ²³ Kè bè nwékíi ke buɔ̀nkoo be yàati ke déi mutáá. ²⁴ Kè behããpòmbè kóo kótii duó nkè bèe tanné Pɔɔri tehããpònciẽtè, ke bo ò puotí yedá, kòò náké mùu te kè benitibè mieke ò c̀ú. ²⁵ Kòò táu nke bo ò puotí, kòò beke kuhããpònkù k̀u do bè bàa de kó diyè ke dð: Di m̀wke kuce ke bo puotí Odømmu kou ke í ò bekènáà? ²⁶ Kè k̀u coké kénákè be kóo kóti ke dð: A bo yíme oniti yie? Ò tu Odømmu kou nwe. ²⁷ Kòò ããpònkótii k̀tení kèbeke Pɔɔri ke dð: A mènke tú Odømmu kou nweà? Kòò dð: Èè, n we ntú. ²⁸ Kòò ããpònkóti dð: Mí n yietí idítí nyi mediè nke naá nhOdømmu kou. Kè Pɔɔri dð: Mí nhò tu nè bè m peitèmmè mme. ²⁹ Bèè do dð kòò puotí kè bèe íté, kè kufɔ̀wáa mpí nho-hããpònkóti ò duómmè kè bè bóu mefĩmme Odømmu kou.

Pɔɔri nè bebeémbè diebè

³⁰ Kè dèe wenté kòò ããpònkóti ndó kèyà mùu te kè bè pĩ mPɔɔri, ke tíi nyikuú niùbè kó bekótibè nè bebeémbè kèboutè Pɔɔri mefĩmme kècũũnni kècónné be cuokè. **23** Kè Pɔɔri nwúó mbebeémbè kèbéi nke dð: Kuyie nni nwúómu, nè m bomè timati í k̀onè n yèmmè. ² Kè ikuú niùti diewè Ananniyaasii duó nkè bèè t̀kénè Pɔɔri kè bèe poté o ǹu. ³ Kè Pɔɔri dð: Kuyie nyóo poté fĩ nwe, a dò nnè ditou s̀nni bè bi di mumõmmu péimù.

A kari die nke bo m bekènè ikuú yěmmè ke wěte ke i yeténè, ke duú nkè bè m poté.

⁴ Bèè t̀kénè Pɔɔri kè bèè ò nàké ke d̀: Ikuú niùti diewè nwe a sáámmàà? ⁵ Kè Pɔɔri d̀: N kɔbe n do í yé ke do ikuú niùti diewè nwe, ke yé t̀ wàrimè ke tú: A báá sáá nwèè ni a kó kubotí.

⁶ Kè Pɔɔrii banté bebeémbè bomè ibotí ìdèi, Sadusíẽbe nè Fadisíẽbe, ke béi nke d̀: N tú Fadisíẽ nwe kè n cice tú Fadisíẽ, n tá mèè kpéi nke d̀ mukúkéyántímù bo, deè te kè di m bekùnè.

⁷ Ò béi memme Fadisíẽbe nè Sadusíẽbe kè bèè íté tineiti kéyate. ⁸ Kè Sadusíẽbe ntú mukúkéyántímù í bo, Kuyie ntõrè me nyí bo, yoo muyaá ntémù mamù me nyí bo, kè Fadisíẽbe bie nyé ke d̀ dende kó dimàà bo. ⁹ Kè kutowekuu deuke kè ikuú wáàbè bèè tu Fadisíẽbe kè bèè kónné Pɔɔri ke d̀: Ti í yà oniti yie nd̀ mèè yei, kè de yèmmè Kuyie ntõnni marí dii bo nhò béinnè, yoo muyaá ntémù mamù.

¹⁰ Kè dikpànnii deuke, kòo ã̀p̀ǹkòtí híyíékù bè bo kuómè Pɔɔri, kéduú nkè behã̀p̀mbèe cútóo kòo t̀oté dit̀nni mieke kètanné tehã̀p̀ncíètè.

¹¹ De kó keyènkè kè ti Yíè nkɔtení kénáké Pɔɔri ke d̀: A k̀nti báá yárike, a nàké mèè botí nkpeí Sedisademmu kɔbe a yóo me nnáké Odommu kɔbe n kpéi.

Sifube dàkemè ke bo ku Pɔɔri

¹² Kè dèe wenté kè Sifube wènné ke d̀ bè báá di, bè me mbáá yá dèmarè ke í kù Pɔɔri. ¹³ Bèè do wènné ke bo ò kù bè do bo mbo sipísìnàà, ¹⁴ kékɔte kéyà ikuú niùbè kó bekótíbè nè bekótíbè kè bè nàké ke d̀: Ti yete-mu ke tú ti báá di dèmarè ke í kù Pɔɔri. ¹⁵ Bekenè ohã̀p̀ǹkòtí kè dè ndò ndi d́ kéyà Pɔɔri ke wénté o náànti mesàà, kè bè ò kòrinní, ti bo mbo de m̀nni kuce kòo kù kòo mu nyí t̀kèni.

¹⁶ Kè Pɔɔri tã̀ birèe keè bè dàkemè ke bo ku Pɔɔri, kékɔte tehã̀p̀ncíètè kéta kòo nàké. ¹⁷ Kè Pɔɔrii yú kuhã̀p̀nkù makù ke d̀: Niitè we ndapàà nhOkótí borè, ò m̀ke timatì nti ke d́ kòo nàké.

¹⁸ Kè kuhã̀p̀nkù ò neinè kè bèe kɔte ohã̀p̀nkòtí borè, kè kù ò nàké ke d̀: Kukpetínkù Pɔɔri weè yè n kɔtenni we ndapàà nha borè kòo da náké timatì.

¹⁹ Kòo ã̀p̀ǹkòtíi dete weè dapàà nkè bèe kenté kòo d̀: A yé mba? ²⁰ Kòo d̀: Sifube beè dàke ke duú nkè bebeémbè bo da beke kàa naa nkɔrihko Pɔɔri kè dè ndò mbè d́ ke wénté o náànti mesàà. ²¹ Báá yie mbe kpeti! Bèè d́ kòo kù bè bo mbo sipísìnàà ndi ke tú bè báá di, bè me mbáá yá dèmarè ke í ò kù. Bè bàátimu ke baà f́ nwe.

²² Kòo ã̀p̀ǹkòtí d̀: Kò, a né báá náké òm̀ a t̀ nni nnákémè.

Bè kòtemmè Pɔɔri Fediisi borè

²³ Kè behã̀p̀mbè kóo kótii yú iwéi yembè bèdébè ke d̀: Duónnè kè behã̀p̀mbè sikousìnàà nè sipísiyekèe (470) báátí. Kè sikousidé (200) ñto tikpàrinenti, kè sipísiyekè ñdeke siséi, kè sikousidé tesii báátí, kè di íté keyènkè tewebièè mèwei m̀nni kékɔte Sesadee.

²⁴ Waánnè siséi siì yó ñto Pɔɔri kòo tuɔke kùmàndáà Fediisi borè nè kusàakù.

²⁵ Ò béi memme kéwãri dipátiri ke d̀:

²⁶ Kudodi Disiyasi mii dɔunko kùmàndáà Fediisi. ²⁷ M mè nda duónko wèè niti Sifube beè sò ò p̄ nkéndó kòo kù, kè n kɔto ò nh ã̀p̀mbè. Kékeè ò túmè Odommu kou kóo fiète, ²⁸ kéndó kéyà bè ò p̄ mmù kpéi, kóo k̀tenè bebeéndiebè borè. ²⁹ Ke s̄ mbè ò p̄ mbe kó iwedɔunkuú kpéi nke, ò me nyí d̀ meyei mmamè mèè d̀ mbèe ò kù yoo bèe ò kpetinné. ³⁰ N kèè bè dàkemè mme ke d́ kòo kù, ke pãnke wè nda duónko kè bè bo kɔto kàa yà ò kpeti.

³¹ Kè behã̀p̀mbèe d̀ be kóo kótí bè nàké t̀, kétútóté Pɔɔri de kó keyènkè kékɔtenè Àntipatirisi. ³² Kè dèe wenté kè behã̀p̀mbè bèe centi be naàcèi kè bèe kpénté kè bèe dèke siséi kè bè nhò s̀kèné. ³³ Kétuɔke Sesadee ké-duú nkùmàndáà dipátiri nè Pɔɔri. ³⁴ Kè kùmàndáà kàa ndipátiri, kèbeke Pɔɔri ò tu kù tempè nku, kòo d̀: Si-disii. ³⁵ Kòo d̀: N yóo wéte ke da bekému bèe da p̄ bè bo tuɔkení dii m̀nni kédeè kóo tanné Edoti do maá t̀e cíètè mieke.

Bè bekunnèmè Pɔɔri Fediisi borè

24 Yewe yènummù kó dif̀nkùò kè ikuú niùti diewè Ananniyaasii tuɔkení nè dihei kó bekótíbè nè opútíwè Tetiduusi, ke bo náké kùmàndáà Pɔɔri kó meyei. ² Kè bèe yúni Pɔɔri, kè Tetiduusi nyóo ò wátí késãnte kùmàndáà ke d̀: Kùmàndáà diewè Fediisi, ³ f̄ te kè ti òmpè, kè ti eì cèète ke wenke. Ti da sãntí sáà tipítí timɔu a sàà nkpeí. ⁴ N né da báammu nè a sàà nkpeí, yóu kè n da náké oniti yie nkpeti sãmp̄. ⁵ Ò tú onitiyiwe nwe, ke yaáátí Sifube tipítí timɔu, ò tu Nansareti kɔbe kó dit̀nni kóo niùti nwe. ⁶ Ò d́ késĩnkunne Kuyie ncíètè nte ke ti ò p̄, [ke na nhò bekènè ti kó ikuú yěmmè. ⁷ Kè behã̀p̀mbè kóo kótí Disiyasi ò fiète nè muwérímù, ⁸ kéduú nkè bèe ò p̄ nkè bè ò k̀tenèni a borè.] Beke we a mómmuú nkòo da náké.

⁹ Kè Sifube yie mbemɔu nke d̀: Ò nàá mómmuú nwe.

Pɔɔri nàkémè o kpeti Fediisi borè

¹⁰ Kè kùmàndáà d̀ Pɔɔrii béi, kè Pɔɔri d̀: Kùmàndáà diewè Fediisi, n yému ke d̀ nti kó ketenke kemɔu kɔbe bekù f́ nwe yebie mpéu mieke, n yí yíékù m bo da nákémè n kpeti. ¹¹ A bo na ké bè beke. Nè n t̀kènnimè Sedisademmu ke bo banté Kuyie dè í p̄tè yewe tepítè nè yèdèè. ¹² Òm̀ ò yà Kuyie ncíètè mieke yoo titíntouti yoo dihei kè n neinè òm̀ yoo n sukíi benitibè. ¹³ Be nnitibè báá na kénáké timatì bè m p̄ t̀ kpéi. ¹⁴ Timatì máà ndi n yémè. N t̄ ti yembè kó kuce nku meborime pãmmè mieke, bembe yè mmèè í wenni, m me nyí yete t̀i wãri ikuú kó yepáte nè Kuyie mpãñnànti náambè kpeye mieke. ¹⁵ N támu bè táme ke d̀ nKuyie mbo duú nkè benitisààbè nè benitiyeibe kè bèe yánté. ¹⁶ Deè te kè n yetíróo ke í d́ kéyeténè Kuyie nè benitibè.

17 Dè m̀̀ke yebie mpéu n yitémè Sedisademmu, ke wēténí ke tɔ idíítí ke bo p̄ā n kɔbe ḱp̄ā Kuyie nyep̄ārè. 18 Nsòò ye mp̄ā Kuyie ncíētè mieke bá kutoweku í bo. 19 Kè Sífube mabè bèè ɔ mboní Asii kè bè n s̄nté, beè d̀ò nke na mbo die, kè n cààrè dèmarè nde bèe béi. 20 Yoo bèè bo die mbèe béi mbè sòò m bekùnè ḱyà mèè yei. 21 Kè dè í tú n sòò béi nti mekperímè be ìikè ke d̀ò: N tá mèè kpéi nke d̀ò mukúkéyántímù bo, deè kpéi nte kè di m bekùnè yíe.

22 Fediisi wèè yē Yesu kó kuce do mmèè botí, kòo ten- te dikātiri ke d̀ò: Behāāp̄ombè kóo kóti Disiyasi bo tuakéní dii m̀̀nni m bo d̀ò ḱwénté de kó tináahti.

23 Ò béi memme kénáké kuhāāp̄onkù ke d̀ò kùu kpetínné P̄ɔɔri, ke né ò p̄ā mefiè ke yóu kòo kɔbe nhò teénnè.

P̄ɔɔri nàkémè o kpeti Fedikisi nè o pokù Turisiiri

24 Kè dè d̀ò yewe sámp̄ kè Fedikisii neinè o pokù Tur- isiiri wèè tu Sifu, ḱkɔte, kéduú nkè bèe yúní P̄ɔɔri kòo mbè nàa nYesu Kiriisi kpeti kè bè kèrmú. 25 Kè P̄ɔɔri nnáá oniti d̀ommè kéndɔɔri Kuyie ndú dè, kénno nke p̄fi nhomáà. Nè Kuyie nyóó bekénèmè benitibè. Kè kuffwaá mpí Fediisi kòò d̀ò: Kè m pètè mefiè m bo wētè ke da yú.

26 Ò do d̀ò P̄ɔɔri bo ò p̄āmè mme idíítí kè deè nte kòo nhò yu s̄ā kè bè nàa.

27 Kè yebie nyèdèè p̄ēté, kè P̄ɔɔdisuusi Fesituusii cɔuté tikpàti kè Fediisi ndú kénnaatinè Sífube ke yóu kè P̄ɔɔri nkpetí.

P̄ɔɔri dómè ḱyà okpààti diewè Sesaa

25 Kè Fesituusii tuakéní Sesadee ḱemm̀ke yewe yētāāti ḱkɔte Sedisademmu. 2 Kè ikuú niùbè kò bekótibè nè Sífube kó bekótibèe kɔtení o borè ké nhò nàa mP̄ɔɔri kó meyi. 3 Koò bàá nke tú wèè duú nkè P̄ɔɔrii kɔtení Sedisademmu. Bè do dàkemu ke bo ò kùu kuce mieke. 4 Kè Fesituusii bè nàké ke d̀ò: P̄ɔɔri kpetí Sesadee nwe. Mí mmám̄mu nkè n kũnti bāmbā. 5 Di kó bekótibè bo na ké n neinè Sesadee, kòò d̀ò meyi mmamè mme bèe náké.

6 Kè Fesituusii mbè bonè ke d̀ò yewe yèni yoo tepítè, ḱewētè Sesadee. Kè dèe wenté kòo ta kubeéndieku ké- duú nkè bèe yúní P̄ɔɔri. 7 Kòo tuakéní, kè Sífube yènní Sedisademmu kóò ḱh́né, ke nnáá ò nu nd̀ò mèè yei mpéu, bè me nyí mpètè dèè benkú ke d̀ò mbè nàa nti tú timóm̄m̄nti. 8 Kè P̄ɔɔrii yete ke d̀ò: N yí yete Sífube kó ikuú mai, m me nyí yeténè Kuyie ncíētè, m me nyí yete ketenkè yiè nkpeti mati.

9 Kè Fesituusii ndú kénnaatinè Sífube kébeke P̄ɔɔri ke d̀ò: A d̀ò ḱkɔte Sedisademmu kè bè nda bekùnè kè m boàà? 10 Kè P̄ɔɔrii ò t́h́né ke d̀ò: N d̀ò ḱkɔte okpààti diewè Sesaa borè nde kè wèè m bekénè, n yí d̀ò Sífube meyi mmamè kéndònnè a yémè a móm̄mu. 11 Kè n do ncààrèmu yoo n d̀ò meyi mèè d̀ò mbè n ku, n yí yetírí m bo kúmè, kè bè me ns̄h́té ke n nímmu òm̀u í m̀̀ke kuce ke bo m pí nkè bè duú. N d̀ò ḱyà okpààti diewè Sesaa nwe.

12 Fesituusii nè o kɔbe kè bèe náké bemáà kédeè kòo náké P̄ɔɔri ke d̀ò: Kàa d̀ò ḱyà Sesaa nwe a yóó ò yà- mu.

Akiripaa dómè ḱekeè P̄ɔɔri nàammè

13 Kè dè d̀ò yewe sámp̄ kóo kpààti Akiripaa nè Berini- isi kè bèe kɔte Sesadee ke bo d̀u Fesituusii, 14 ḱembo kè dèe m̀̀nte sámp̄ kè Fesituusii ò náké ke d̀ò: Fediisi n yóunè oniti m̀̀u kòò kpáá kpetí. 15 Kè n sòò k̀te Sedis- ademmu kè ikuú niùbè kó bekótibè nè Sífube kó bekótibè kè bè n nàké o kpéi nke d̀ò nh ò kùu. 16 Kè m bè t́h́né ke d̀ò: Odommu kɔbe ɔ́ í nduú nhoniti o kpan- tídèntɔbè kè bè í beké, kòò nàké o kpeti. 17 Memme kè bèe kɔtení die, kè dèe wenté kè m p̄ānkèe ta kubeéndieku kéduú nkè bèe yúní de kóo niti. 18 Bèè ò p̄i mbè me nyí náké meyi mmamè n yèmmè do d̀ò mbè yē nh ò d̀òmmè. 19 Bè do neì be kó muwedummu kpéi nke nè Yesu m̀̀u wèè ku kè P̄ɔɔri tu ò fòu. 20 Bá n yí mbanté m bo beke mèè botí de kó tináahti, kébeke P̄ɔɔri kòò bo ndú ḱkɔte Sedisademmu kè bèe kè mbeké. 21 Kè P̄ɔɔri yete ke tú: Ò d̀ò okpààti diewè wèè ò bekénè, kè m me nyóu kòò kpetí ke ḱemm̀nè m bo ò duónkomè Sesaa.

22 Kè Akiripaa d̀ò: M múnke d̀ò ḱekeèmu de kóo niti nàa nti. Kè Fesituusii d̀ò: A naa bo ò yà ḱekeè ò nàam- mè.

23 Kè dèe wenté Akiripaa nè Beriniisi kè bè nkɔri kè benitibè bè urí, kè bèe ta kubeéndieku ke neinè iwēi yembè nè dihei kó bekótibè, kè Fesituusii duú nkè bèe yúní P̄ɔɔri. 24 Kè Fesituusii béi nke d̀ò: Okpààti Akiripaa nè díndi bèè bo die, ntenè oniti Sífube bem̀u Sedis- ademmu kɔbe nè Sesadee kɔbe yē n ku wè. 25 Mí n yí yà ò d̀ò mèè yei nke d̀ò nti ò kùu, ò né me nyèmmè ò d̀ò ḱyà okpààti diewè, kè m me nyie ke bo wè nhò duónko. 26 N yí yà m bo wāri tì, deè te kè nh ò yúní, f̄i nhokpààti Akiripaa a ìikè nè betɔbè, kè ti bo náké de kó tináahti kè n yà m bo wāri tì ketenkè yiè. 27 Mí m borè dè í wenni m bo duónkomè kukpetínkù okóti ke í náké kù càkemu.

P̄ɔɔri beémmè okpààti Akiripaa

26 Kè Akiripaa náké P̄ɔɔri ke d̀ò: Ti da duóm̄mu dinùu. Náké bè yē nha càkemu.

Kè P̄ɔɔri youte o ǹ̀tè ke bo beé nho kpeti ke béi nke d̀ò: 2 Okpààti Akiripaa dè n naatimu yíe mmesàà n yóó béimmè a ìikè Sífube m bekùnè t̄i kpéi. 3 A yém̄u Sífube kó ikuú nè bè m̀̀kemè tineiti, n da báammu a minné ké n kénté.

4 M bíkú Sedisademmu n kɔbe cuokè nke kè Sífube bem̀u yé. 5 Bè n yém̄u nè dim̀̀nni kè bè d̀ò bè bo na kénáké n do túmè Fadisī wèè t̄u nti kó ikuú kperiyi. 6 Bè m bekùnè yíe n tá mèè kpéi nke Kuyie ndo náké t̄i ti yembè. 7 Kè ti kó iwuo tepítè nè idèi p̄i nKuyie nkó mutóm̄mu ke baa t̄i bo d̀òmmè. Okpààti, n ti ntá kè Si- fube m bekùnè. 8 Dè d̀ommè díndi Sífube kè di í tá ke d̀ò becírìbè bo yánté?

²⁷ Keyènkè tepíitè nè kenaankè do nke, kè kuyaakù kraá ti kóonko kè ti baa bo dàméèrì mieke, kè bàtòò yembè yèmmè ndò ti tǝǝnnè ketenkè, ²⁸ kébo nkuhǝǝ kè mecũmpume r̃bo métiri sipísitǝǝti nè mèyiekè, kè bèe yíé détoó kébo nkè mè r̃bo sipísidé nè mēni. ²⁹ Kè bè nyǝǝkù bàtòò bo bootemè dipèrì mari, kébo mbàtòò còh̃nyè yènàà o f̃nkúò biékè, kémbaa dè bo wentémè kè dè bè c̃tí. ³⁰ Kè bàtòò yembè ndó kécoké kéncũũnko bàtòò sámp̃rú ke dǝr̃i ke dò mbè pitírì bàtòò cònnrì. ³¹ Kè Pǝr̃ri náké iwǝǝ yíè nnè tihǝǝp̃nti teti ke dǝ: Kè be nnitibè í kraá bàtòò mieke òm̃cũ báá cooté.

³² Kè tihǝǝp̃ntii kééte iwǝǝ ìl p̃ití bàtòò sámp̃rú kòo p̃nté.

³³ Kè dèe auté ke bo wenté kè Pǝr̃ri bè náké ke dǝ: Dè m̃ke yíe nyewe tepíitè nè yènàà di í dimè mùmamù.

³⁴ Dinè kénfòù, di kóo m̃cũ kó kuñnkúókù í yóó feti.

³⁵ Pǝr̃ri béi memme kétútóté p̃éé késǝnte Kuyie mbe ìkè ke wété kéncáá. ³⁶ Bem̃cũ, kè be yèmmèe cáte, kè bèe di. ³⁷ Tim̃cũ ti do bo sikusidé nè sipísiyiekè nè bèkuǝ (276) ndi bàtòò mieke. ³⁸ Kè bèe di kédeè ké-dootóo tidiiti s̃nti dàméèrì mieke kè bàtòò bo yauke.

Bè diunèmè bàtòò

³⁹ Dè wenté diì m̃nni bá bè í mbanté ketenkè, kéyà kubinkenkenkù makù kè mubirímù de bo, kè be yèmmè ñdò kè bè bo na, bèe k̃tenè bàtòò dèborè. ⁴⁰ Ke kééte bàtòò cònniyè képitè dèe piúnè bàtòò kédeè kécònné kuyàakù, kè kuyaakù mbè tèmmù kè bè k̃r̃i dèborè.

⁴¹ Kéta mubirímù kó kup̃e mmakù, kè bàtòò f̃úúkù o ìkè kè menie nni mpuoti o f̃nkúò kòo wéú.

⁴² Kè tihǝǝp̃nti ñyǝǝkù tikpetinti bo deimè kè kumakùu coké, kéndó kè ti kùu tim̃cũ. ⁴³ Kè iwǝǝ yíè nni ndó kédeetè Pǝr̃ri kéyete ke dǝ, bèe ñ nke dei bèe dei kéniitè késénté. ⁴⁴ Kè bet̃bè mbe tũ ke deitinè tidabes̃ti yoo bàtòò kó yewétiyè. Memme kè bèe sénté bem̃cũ bá dèmarè í bè dǝ.

Fewààfè d̃ntémè Pǝr̃ri

28 Ti sèhté diì m̃nni nè kuk̃h̃naatí kékeè de kó di-hei yètirì túmè Mariti. Di do soké dàméèrì mieke nke. ² Kè de kó dihei yembè ti dǝ mesàà. Ke s̃́ nfetaafè niu kè muséé mbo, kè bèe t̃t̃inne muhǝǝ mmedidè. ³ Kè Pǝr̃ri oté tidabiti ke bo ānné muhǝǝ mmieke, kè fewààfè ā ti mieke kékeè kuhǝǝỹiinkù kéyènni kéd̃nté o ñùtè kéncáatí. ⁴ Kè de kó dihei k̃bbe yà fewààfè càatímè Pǝr̃ri ñùtè kénnáa mbemáa ke tú: Oniti yie mmènke tú onitik̃ùti nwe, bá ò me ncootémè dàméèrì mieke meyei mbaa ò tũmmu.

⁵ Kè Pǝr̃ri míétóo fewààfè muhǝǝ mmieke bá ò í nkèè kuyonku. ⁶ Kè bè nkémmù dè bo múútímè yoo wèe doroo bàmbà nkékù. Kè dèe m̃nte bá dèmarè í dǝ, kè bèe ceete tináantì ke dǝ ò dò nKuyie nku.

⁷ Ke s̃́ nkumàndáa bè tú wè Pibidiyuusi, wèe te dihei kòo bàtè dè bo, kòo ti c̃uténè diwèi. Kè tí mbo ke dǝ yewe yètǝǝti. ⁸ Kè timíetì bo o cice kòo yénkù meỹi ke duó kè Pǝr̃ri ò ndó nsiñcũ, ke bántè Kuyie nkòo mieté. ⁹ Kè bem̃cũmbe t̃bè ñk̃r̃inì kòo bè miékũnko. ¹⁰ Kè bè

ti dǝ mesàà. Kè ti p̃éetím̃cũ tuakeni diì m̃nni kè bè ti p̃ámmù dè ti békú dè.

Odommu k̃bbe do dómè Pǝr̃ri

¹¹ Betǝǝbè bètǝǝti kó dif̃nkúò kè ti ta bàtòò m̃cũ wèe do dè bo diỹǝ mieke, ke bonní Adekis̃antiri, ke m̃ke sitenkaanii sidési kè bè si tu itáatébí. ¹² Kè ti tuakè Sidakii ke cómmù ke dǝ yewe yètǝǝti. ¹³ Ke íté dèborè kémpékénè ketenkè kè dèe wenté kè ti tuakè Desiyo kè kubakù c̃anku kó kuyaakù r̃bo, kè ti mm̃ke yewe yédéè kètuakè Pus̃c̃ri. ¹⁴ Ke dè yà Yesu k̃bbe kè bè dǝ ti mbè bonè ke dǝ yewe yèyiekè. Kè ti mbè bonè kép̃éetè kénk̃ri Odommu. ¹⁵ Kè Yesu k̃bbe bèe bo Odommu kè bèe keè ti kpéi, kék̃tení Dapiyusi bè taà dè dik̃tirì ke ti co, kè bet̃bèe k̃tení bè tu dè titouti titǝǝti bep̃òbè kpeti. Kè Pǝr̃rii bè yà kòo yèmmèe narike kòo s̃ante Kuyie. ¹⁶ Ti t̃ũke diì m̃nni Odommu kè bèe duó mPǝr̃ri kudieku kòo mbo kè kuhǝǝp̃nkù ò bàa.

Pǝr̃ri nàámmè Kuyie nnáantì Odommu

¹⁷ Yewe yètǝǝti kó dif̃nkúò kè Pǝr̃rii yú Sifube kó bekótibè bèe bo Odommu kè bèe tínni kòo bè náké ke dǝ, ti k̃bbe n yí yeténè ti yembè kó ikuǝ, kè bè m p̃i Sedisademmu ke duó nh̃Odommu k̃bbe. ¹⁸ Kè bè m biéké kéndó kè n f̃r̃i ke yé bè í yàmè meyei n dǝmè ke dǝ mbè n ku. ¹⁹ Kè Sifube né yete, kè dèe nte kè n dǝ: M bo yà ketenkè yíè, dè né í tú n yé m bo ò yà kóò náké be kó meyei mmamè. ²⁰ Dèe te kè n dǝ ke di náké, Isidayes̃eribe baa wè kpéi ntemè kè m bou mefimme.

²¹ Kè bèe ò t̃h̃né ke dǝ: Bè í w̃r̃i a kpeti mati Sudee ke ti duonni, ti kou m̃cũ me nyí ke yènni ke ti náké a cààrè mù. ²² Ti yému ke dǝ ntip̃itì tim̃cũ bè í dǝ a tũ nkùu wed̃uncè, a ti náké a m̃mm̃cũ nde kó tináantì.

²³ Kè bèe d̃cũ ndik̃tirì kék̃tení de yíè Pǝr̃ri borè kén-s̃unè bè sòò m̃mè. Kè Pǝr̃ri ntúú nke bè náa Kuyie nk̃p̃àat̃iyuu kpeti, ke bè benkù M̃ỹiisi nè Kuyie mp̃āñnāantì náam̃bè do náké ti, ke yetir̃oo ke dǝ bèe banté Yesu túmè Odeetiwè. ²⁴ Kè bèmabèe yie nkè bet̃bèe yete. ²⁵ Kè bè nyiti ke nei bemáa, kè Pǝr̃rii béi nke dǝ: Muyaáns̃ām̃m̃ naatimu mù do me nnákémè Kuyie mp̃āñnāantì náant̃o Esaii ke dǝ: ²⁶ K̃te kénáké ku mbotí k̃bbe ke dǝ:

Di bo nyo,
di me mbáa banté,
kénwúó, di me mbáa yà.
²⁷ Ke yé de kó kubotí k̃bbe yèmmè kpeñnimè,
bè í yíè nt̃imati,
ke itinné be to, ke báa keè,
ke ũú nke báa yà,
bè yàà bo ceete mèè kpéi
kè m bè miékũnne.

²⁸ N yéne ke dǝ medeetímè kó tináantì k̃temu bèe í tú Sifube be borè kè bembe yóó ti c̃uté.

[²⁹ Pǝr̃ri béi memme kè Sifube íte tineiti bemáa kénkũnti.]

³⁰ Kè Pǝr̃ri dǝ yebie nyédéè ke yietì ò bo kùu dieku, ke c̃cũ bèe k̃r̃inì o borè. ³¹ Ke náa Kuyie nk̃p̃àat̃iyuu kpeti

nè Yesu tùmè Odεετίwè bá κε ί yĩèkù, òmòu με nyí nhò
kónnè.

Odommu

Di mpátiri t̄ t̄i náah̄ti

Kuyie nkóo t̄nti P̄ɔri weè w̄ari de kó dipátiri Odommu k̄ɔɛ. De kó dipátiri dii ti náá nKuyie ndeeri m̄èè botí onit̄i, dii ti náá mbenit̄ibè b̄em̄ɔ t̄úm̄è meyi nyembè mbe k̄e Kuyie nti deeri ti t̄á dii m̄ɔnni Yesu. De m̄ɔnni ndi Kuyie nh̄ɔ̄ ti cíemm̄è k̄e Muyaánsààm̄u ti wénk̄unne. Kòò b̄éi n̄ho pátiri mieke ke t̄ú tináansààti ò náá nti tu benit̄ibè b̄em̄ɔ k̄peti nti. Ò í baàti òm̄ɔ.

P̄ɔri yóò p̄nt̄é o pátiri, k̄e b̄è nàk̄ému b̄è dò nkénfòu m̄èè botí be cuokè n̄è b̄è bo ndòm̄m̄è ketenk̄e yembè ìik̄è.

Di mpátiri náah̄ti duś ke dòm̄m̄è

1. P̄ɔri do dóm̄è k̄ék̄ɔte k̄ésíék̄é Yesu k̄ɔɛ b̄èè bo Odommu 1:1-17
2. Benit̄ibè b̄em̄ɔ t̄ú meyi yembè mbe Kuyie mborè 1:18-3:20
3. Onit̄i ̄ n̄t̄á Kirisi nwe k̄e Kuyie nh̄ò w̄énk̄unne 4-5
4. Ti w̄ènn̄én̄é Kirisi nwe ke ku, koò w̄ènn̄én̄é ke ȳánt̄é, deè te ke ti wenke 6-8
5. Isidayeeri b̄e do í yiem̄m̄è Kuyie nk̄peti 9-11
6. Yesu kou kó mufòm̄m̄u n̄è o borime de dòm̄m̄è k̄éndéúk̄unko Kuyie nyèt̄iri 12:1-15:13
7. Yesu kou bo mbenk̄úm̄è o dók̄úm̄è 15:14-16:27

Mud̄um̄m̄u

1 Mí mP̄ɔri, Yesu kóo t̄nti m̄i di w̄ari di mpátiri, Kuyie nkuu n̄ yu ke n t̄áát̄é ke n d̄ò ku kó dit̄nni k̄e m bo náké ku náansààti. ² Kù do náké t̄i k̄p̄éi ku p̄ānāah̄ti náah̄b̄è n̄è dim̄ɔnni k̄e b̄è t̄i w̄ari. ³ T̄i náá nti Yiè nYesu k̄p̄éi nke w̄èè t̄úót̄é t̄initik̄̄nti k̄e b̄è ò peit̄é Dafiti kó kufuku mieke. ⁴ K̄e Kuyie nh̄ò duś mmuw̄erím̄ú k̄e Muyaánsààm̄u duś nkòo ȳánt̄é ke benke ò tum̄è ku Bir̄e. ⁵ Weè te k̄e Kuyie nni nd̄ò mesàà k̄e n naá nku kó dit̄nni ke bo ȳú̄nni ibotí im̄ɔu k̄e ì nh̄ò t̄á k̄éyíé n̄ho k̄peti. ⁶ Díndi Odommu k̄ɔɛ di t̄ú ì botí kó b̄em̄ab̄è k̄e Kuyie ndi yu.

⁷ N di d̄um̄m̄u díndi, Kuyie ndó b̄è, ke di t̄áát̄é, k̄e di bo nfòu kù dóm̄è. Ti cice Kuyie nn̄è ti Yiè nYesu Kirisi b̄è di p̄ā mesàà nn̄è diw̄èi.

P̄ɔri dóm̄è k̄ék̄ɔte k̄éyà Odommu k̄ɔɛ

⁸ N s̄ánti Kuyie nn̄è Yesu Kirisi kó diyèt̄iri di k̄p̄éi, nke ȳé nh̄ ̄ɔ̄ k̄ɔte k̄èè bíék̄è k̄e b̄è n náámm̄u di t̄á m̄èè botí Kuyie. ⁹ M báámm̄u Kuyie ndi k̄p̄éi ns̄ā̄ k̄e kù ȳé, kunku m p̄í nkùu t̄ómm̄ú n̄è n ȳemm̄è mem̄ɔu ke náá nku Bir̄e kó Tináansààti. ¹⁰ M báámm̄u Kuyie ns̄ā̄, ke t̄ú k̄e kù d̄ó kù m p̄ā kuce k̄e n k̄ɔto di cie. ¹¹ N do d̄ó ke di ȳam̄u k̄e di náké Kuyie nkó yep̄ar̄è maȳè k̄p̄éi nk̄è deè yie nk̄è di k̄penke Kuyie nkó kuce mieke. ¹² Ke w̄ète ke do d̄ó tí máá k̄éyáúk̄unne tit̄ɔb̄è k̄̄nti, ke ȳé tim̄ɔu ti w̄èmm̄è ket̄á Kuyie.

¹³ N k̄ɔɛ n d̄ó dí nȳémm̄u n do dóm̄è k̄ék̄ɔto di cie ke di náké Kirisi k̄peti k̄e di t̄i yie, k̄éndò n t̄i nàk̄ém̄è ibotí t̄ei k̄e ì t̄i yie. ¹⁴ N kó mut̄ómm̄ú mmu n dò nk̄épi mm̄u b̄èè t̄ú Kerekibe n̄è b̄èè í t̄ú Kerekibe, b̄èè ȳé yep̄ate n̄è b̄èè í ȳé b̄e cuokè. ¹⁵ N d̄ó t̄i t̄ú m bo di nák̄ém̄è Tináansààti díndi b̄èè bo Odommu.

Tináansààti t̄ú Kuyie nkó muw̄erím̄ú mmu

¹⁶ Ke ȳé ifei í m bon̄em̄è m bo nák̄ém̄è Tináansààti, t̄i t̄ú Kuyie nkó muw̄erím̄ú mmu, ke deeri b̄èè kó dim̄à t̄i t̄á k̄éket̄én̄é Sifube bor̄è n̄è bes̄ɔm̄bo. ¹⁷ Kuyie nh̄ɔ̄ wénk̄unne onit̄i ò t̄á dii m̄ɔnni ndi n̄è o ȳemm̄è mem̄ɔu. T̄i w̄arimu ke t̄ú: W̄èè weti ò bo nfòu ò t̄á m̄èè k̄p̄éi.

Benit̄ibè báá na k̄eperi Kuyie nyiik̄è

¹⁸ Kuyie mmieke cóúnni k̄éink̄è benit̄ibè caàrim̄è n̄è meyi mb̄è d̄òri m̄è k̄e m̄è díti tim̄ómm̄ɔnti. ¹⁹ D̄èè dò nk̄énte k̄e benit̄ib̄èe bant̄é Kuyie nd̄è feímu, Kuyie mm̄ómm̄ɔnku kuu de mb̄è benke. ²⁰ Kuyie nkó med̄òm̄-m̄è n̄è ku w̄erím̄ú mùu bo s̄ā̄ de ì dò nna k̄éyà. K̄a né w̄ént̄én̄i kù d̄òmm̄è kutenk̄u de feímu ke dò nt̄i na k̄e de bant̄é deè te kòo nit̄i báá na k̄eperi Kuyie nyiik̄è. ²¹ Ke ȳé b̄è kù bant̄ém̄è ke yete b̄è bo déúk̄un̄nem̄è ku yèt̄iri, k̄e kù s̄ante, ke t̄unne iyeht̄ot̄i detet̄ir̄e k̄peyi n̄è itookper̄i, ke ta dibil̄nni mieke. ²² K̄e be ȳemm̄è dò mb̄è cii k̄e b̄è né yei. ²³ B̄è bo mbáámm̄è Kuyie nkùu í deu, k̄e b̄è báá nsitenkaan̄i s̄iì d̄onn̄è benit̄ib̄è n̄è sin̄ɔ̄ n̄è ti-wanwant̄i n̄è iw̄àake.

²⁴ Dεε te kε Kuyie mbε yóu kε bε dòòri meyei mbε dómè, ke dɔɔri isɔke kperε nε be kɔnti. ²⁵ Ke yóu Kuyie nkpeti ke tũ nsiyáàbisí, bε bo mbáámmε Kuyie nkε bε bàá nkù dɔò dε. Kuu do dò nkénsántí sǎǎ, kε dε mme ndò.

²⁶ Dεε te kε Kuyie mbε yóu kε bε dòòri isɔke, kε benitipòbε yóu bε bo ndɔunεmε benitidaabε ke dɔunε betɔbε. ²⁷ Kε benitidaabε yóu bε bo ndɔunεmε benitipòbε ke dɔunε betɔbε. Mεmme kε Kuyie mbε yóu kε bε yàu be dòòrimε kó tiyeti.

²⁸ Bε me nyetεmε Kuyie ndεε te kε kù bε yóu kε bε tũ mme yεmmε yeime ke dɔɔri bε do í dò nkéndɔɔri dε. ²⁹ Bá bε í weti, ke dɔri, ke dɔ idíítí, ke yóu, ke mɔke mehεεmmε, ke dɔ munitikò, ke dɔ yekpàrε, ke sòu mbetɔbε, ke cii mbetɔbε, ke dɔ munáaàntò. ³⁰ Ke náante betɔbε kpéí, ke í dɔ Kuyie, ke sǎǎnte betɔbε, ke tũ sifei yembε, sipɔɔ yembε, ke waà mmeborime pàmmε bε bo yímε kédɔɔ meyei ke yetírí be yembε kpeti. ³¹ Bε í yé bε dòòri dε, bε me nyí dɔɔri bε nàké tì, bε í dɔ betɔbε, bε í mɔke betɔbε kó mesémme. ³² Bε yému ke dò nKuyie nkó ikuú mieke bεε dòòri me kòò botí bε dò nkéta muháá mmieke. Bá nε memme kε bε sɔké ke dɔɔri meyei, dε í tũ bε dòòri meyei mmáà, bε kòrmúmu bεε mε dòòri.

Kuyie mbeénti wennimε

2 Fǎ wεε bekùnε betɔbε, bε í yóó da coo, ke yé a bekùnε dii mɔnni betɔbε a bekùnε a máà ndi. Ke yé bε dòòri tì a tì dòòri mε. ² Ti yému ke dò nKuyie mbo bekénε bεε dòòri de kó meyei mbotí kénnaati. ³ Fǎ nwεε náà mbetɔbε dòòri mεε yei nke mε dòòri, a yεmmε dò nha bo yenténε Kuyie nkó tibeéntàà? ⁴ Yáà a sènkèri Kuyie nkó mesàà mme nε ku minnimε nε ku niti? Kε kù í da kpetinnε bàmbà nkù mirímu ke dɔ a ceete. ⁵ Kàa yεmmε kpenke kàa í dɔ kéceete a yéúti amáà ndi Kuyie nkó tiyēiti, ku beénti bo tuɔke dii yiε. Kunku kù bekù weti weti. ⁶ Kù yóó yietí bá wε o tǔmmú mannε tii yeti nti, ⁷ kédudò mmufòmmu mùu bo sǎǎ bεε wéeri ke dɔɔri mesàà, ke dɔ kùu bε sǎnte, ⁸ képuotí bεε yete ku kpeti nε kemieke, bεε duó mbemáà meyei nke tũ nsiyáàbisí, ⁹ ké bε féú, ké bε ànné meyei ncaàrimε, Sifube meketimε nε bεε í tũ Sifube, ¹⁰ késǎnte bεε dòòri mesàà nké bε duó ndiwèi, Sifube meketimε nε bεε í tũ Sifube. ¹¹ Ke yé Kuyie nyí baàtimε òmɔ.

¹² Bεε dòòri meyei nke í yé Mɔyiisi kó ikuú, bbε bàá kù i kó mukúú, kε bεε yé de kó ikuú ke dɔɔri meyei bε yóó í mbε bekénε. ¹³ A bo nyémε ikuú dεε í tũ a wenni, a dɔɔri dii mɔnni ndi ikuú yεmmε, Kuyie nhǔɔ da wénkùn-nemε. ¹⁴ Bεε í tũ Sifube ke í yé Mɔyiisi kó ikuú bε dòòrimu ò yεmmε, bε í yé Mɔyiisi kó ikuú kε ò né bo be mieke. ¹⁵ Be dòòrimε benkúmu ke dò mbε yé Kuyie nkó ikuú. Be yεmmε mεε ò mbε bekùnε dimɔnni mari, diteri ké mbε kòrmú. ¹⁶ Dεε sòri dε bo yènni Kuyie nyóó duó ndii yiε kε Yesu Kirisi bekénε benitibε be dòòrimε ònkε. Tináaànti n náà tì me nyé.

Sifu mómmu nyí tũ wεε cǎnté

¹⁷ Fǎ nSifu wεε pòti a tùmε Sifu ke yé Kuyie nkó ikuú ke sonku a yémε Kuyie. ¹⁸ A yému Kuyie ndó dε, ikuú dε nda benkemu kàa bo na kétǎáté dεε wenni. ¹⁹ Kàa yεmmε dò nha tũ tiyúònti kóo dèri, ke mí bεε bo dibiin-ni. ²⁰ Ke tũ amáà tiyeinti nε ibí be kóo tenti, ke tũ ikuú da duó mme yétimε kàa yé timómmɔnti. ²¹ Fǎ nwεε tiε mbetɔbε ke í tiε nhamáà, ke tũ bε bà nyuuku ke né yuuku. ²² Fǎ nwεε tu bá ndɔuti dɔutinε ditɔbε ke dɔuti dɔutinε betɔbε, ke tũ yebɔkε í wenni ke wéte ke ye waà nke bo kparikε. ²³ Ke déúkunko amáà a yémε ikuú, ke né dɔɔri ò yete dε, ke caàri Kuyie nyèti. ²⁴ Tì wǎrimu ke tũ: Díndi Sifube dii te kε ibotí tēi sǎǎ nKuyie.

²⁵ Fǎ nSifu kàa dòòri Kuyie nkuú yεmmε, mucámmu ò wenni, kàa né í dɔɔri ò yémme mucámmu tũ detetirε ndε. ²⁶ Wεε í tũ Sifu ke í cǎnté kòò yie nyikuú yémme Kuyie nhò wúò nwεε cǎnté wènwe. ²⁷ Dεε te wεε í cǎnté kòò bo da bekénε fǎ nwεε tu Sifu ke cǎnté, ke mɔke ikuú kó dipátiri, ke í tũ nyi yé mmu. ²⁸ Kε bε da peité kàa tu Sifu ke cǎnté dε í sannε. Sifu mómmu ntũ wεε cèete wènwe. ²⁹ Dε tu Muyaánsààmú kó mutǔmmú mmu, dε í tũ ikuú ò wǎri dipátiri mieke. De kóo Sifu í wanti benitibε bo nhò sǎntimε, ò wanti Kuyie nkuú ò sǎnte.

Kuyie nwetímε bá kε tì í wetí

3 Kàa tu Sifu dε bo dɔɔ ba? Mucámmu bo da dɔɔ ba? ² Dε né bo dɔɔmu bake, ke yé Kuyie nketé kedúmmε Sifube mbe ku náahti. ³ Ti bo yí ba? Kε Sifube mabε í yie nKuyie mbéi nti dε dɔ ké dɔ Kuyie nyí dɔɔmu kù béi ntàà? ⁴ Biti! Bá kε benitibε bemɔu í wetí Kuyie mbáá yóu kù bo nwetímε kéndonnε tì wǎrimε ke tũ:

Kàa náà, nha náahti ntũ timómmɔnti, kε bε da bekùnε a kpeti ònaati.

⁵ Kε nsà kε tì yé tì bo dɔɔ dε ke í dε dòò, kε kù dòò kù béi nti, tì yí kù í wenni kù tì kpetinnε dii mɔnnàà? (N náà mbenitibε yémme dòmmε mme.) ⁶ Biti! Biti! Kε Kuyie nyí wetí kù bo yíme kébekénε benitibε.

⁷ Kε nsà kε n yáàbisí bo nte kε Kuyie nkó timómmɔnti-feité kédéúkunnε ku yètiri, ba nkéi bo nte kε kù m bekénε ténke? ⁸ Bεε tũ nyé nti òdɔɔri meyei nkε mεε peité mesàà, bεε náà mme Kuyie mbo bε kpetinnε kénnaati.

Òmɔu í dɔɔri Kuyie ndómε bá omáà

⁹ Ti bo yí Sifube pēēté bεε í tũ Sifubaa? Biti! Tì béimmu ke tũ Sifube nε bεε í tũ Sifube bε tu meyei nkó tidaati nti. ¹⁰ Tì wǎrimε ke tũ:

Òmɔu í bo wεε wetí, bá omáà.

¹¹ Òmɔu í cii,

òmɔu í wanti Kuyie.

¹² Bemɔu bε yetému,

ke dēténε Kuyie.

Òmɔu í dɔɔri dεε wenni bá omáà.

¹³ Kε be náahti dò nkufɔti kùu fei, kε bε sòu,

tii yìenì be nɔ kè tì tii
 ke dò mmewaàdòmmè.
¹⁴ Bá be nò í wenni,
 kè be náahti tii.
¹⁵ Kè bè ɔ ndó mecāā nke bo kuɔ.
¹⁶ Kè bè pēēté kèè bíékè,
 meyei nnè meyeñcaàrimè deè ānné.
¹⁷ Bè í yē meoṃpùmè kó kuce.
¹⁸ Bè í dé Kuyie.

¹⁹ Ti yēmu ke dò nKuyie nkó ikuú náánnè bèè ì te bèmbè, kè de bo yie nkè bè báá na képeri, kè benitibè bemɔuu banté bè túmè beyeibe Kuyie nyilkè. ²⁰ Ōmɔù báá na kédɔù ikuú yēmmè kéwenke Kuyie nyilkè, ikuú ti benkú ti tumè mme benitiyeibe.

Kuyie nwénkunko mēè botí benitibè

²¹ Di mmònni Kuyie nyí ti wénkunko nè ikuú mieke, ku pāñnāahti náaṃbè nè ikuú páte de tì béimmu. ²² Kuyie nhɔ́ wénkunne onitì ò tá dii mònni ndi Yesu Kirisi. Kù mē dɔ̀ri bèè kó dimàà tá bèmbè Yesu, kù í baàti òmɔù. ²³ Benitibè bemɔuu yetému ke pàà Kuyie nkó tikpeti. ²⁴ Di mmònni Kuyie nnè ku kó mesàà nkè kù bè wénkunne fààrè kè Yesu Kirisi bè deetè nè meyei. Dipānni ndi fààrè. ²⁵ Kuyie ndo mirímmu nè dimònni, kù né me ndò̀rimè kù béi nti kù báá yie nkéyóu meyei nyembè sáà ke í mbè kpetínné, deè te kè kù tãáté ku Bire kè bè de kù, ke de bo ùté benitibè yei. ²⁶ Di mmònni Kuyie nwénkunko bèè tá bèmbè Yesu ke benkú kù túmè timómmɔnti yie.

²⁷ Kuyie nwénkunko òmmè botí benitibè? Bè dɔ̀ mēè kpeí nyikuú yēmmàà? ǾǾ! Bè tá mēè kpeí nke Yesu. Kè de dò mmemme onitì bo yíme kēsānte omáà. ²⁸ Ti yēmu ke dò nhonitì í dɔ̀ri Kuyie nkó ikuú kè kù ò wénkunko, ò tá dii mònni ndi Yesu. ²⁹ Yáà Kuyie ntu Sifube máà kɔku nku? ǾǾ! Kù tú ibotí imɔu kɔku nku. ³⁰ Kuyie mbo kumáà ndi ke wénkunko Sifube nè bèè í tú Sifube bè tá dii mònni Yesu. ³¹ Ti paànkomu ikuú ti tá mēè kpeínáà? ǾǾ, ti pèinke ì commu í f̄t̄irì ndi.

Kuyie nwénkunne mēè botí Abarahammu

4 Ti bo náké Ǿnti ti yàari Abarahammu kpeí? Kuyie ndo ò dɔ̀ ba wenwe onitì? ² Kè kù do nhò wénkunne o tōmmú kpeí nke ò na mpɔ̀timu, Kuyie mborè de me nné í dò mmemme. ³ Ti wārimu ke tú: Abarahammu do tá Kuyie nku kè deè nte kè kù dò ò wetí. ⁴ Kòo niti pī mmutōmmú bè ɔ́ nhò yietimu, de kó tiyeti í tú dipānni, o tōmmú yeti nti. ⁵ Kuyie mborè de í tú nè mutōmmú kpeí nke kù ɔ́ wénkunemè onitì, ò tá dii mònni ndi Yesu kù ɔ́ ò wénkunemè. ⁶ Deè te Dafiti béimmè ke tú: Diwèi ɔ́ r̄bɔ Kuyie nwénkunne wè bá de í tú nè o tōmmú kpeí.

⁷ De r̄naati Kuyie n̄c̄é mbè be yetimè, ke ùté be yei.

⁸ De nnaati Kuyie nténke í kaànnè bèè kó meyei.

⁹ De kó diwèi bo Sifube máà kpeí nkaà? ǾǾ! Di bomu bèè í tú Sifube be kpeí mmúnke. Ti bo ke náá nke tú Kuyie nwénkunne Abarahammu ò kù tá mēè kpeí nke.

¹⁰ Ǿmmònni ndi Kuyie ndo wèñkunemè Abarahammu? De do s̄́ n̄ho cāntáà kòo mu nyí cānté? Kuyie nyóó ò wèñkunne kòo mu nyí cānté. ¹¹ Ō mu ndo í cānté kén-támu Kuyie nkè kùu duó nkòo cānté kè deè benke kù ò wénkunemè ò kù tá mēè kpeí. Deè te kòo tu bèè tá Kuyie mbe kóo cice. ¹² Weè wēte ke tú bèè cāmmú be kóo cice, de né í tú bèè cāmmú bemɔuu, bèè tá bèmbè Kuyie nhò do kù tá mēè botí ke mu nyí cānté.

Abarahammu yiemme Kuyie mbéi nti

¹³ Kuyie ndo yē nhAbarahammu nè o yaabí bè bo tieke kutenkù kumɔuu, de í tú ò do yie mmèè kpeí nku kú, ò do tá mēè kpeí nke Kuyie. ¹⁴ Kè nsà kè bèè yie nKuyie nkuú kè beè máà yóo tieke kutenkù, Kuyie mbè dɔunnè dii nùú tū ntú detetirè nde, kè bèè kù tá kè bè kù tá detetirè. ¹⁵ Ikuú íinko Kuyie nkó kemieke nke, kè ikuú í bo a báá ì yeténè.

¹⁶ Ti tá mēè kpeí nKuyie ndeè te kè kù yē nkù bo ti pā dipānni fààrè, kè di ntú Abarahammu yaabí imɔu kperi, di í tú bèè yie nyikuú máà be kperi, di tu nè tínti bèè tá Kuyie nhAbarahammu do kù tá mēè botí ti kperi ndi. ¹⁷ Ti wārimu ke tú: N da dɔ̀ ibotí péu kóo cice. Abarahammu yíme ke naá nyibotí kóo cice? Ō do tá mēè kpeí nke Kuyie nkùu duó nkè becírìbè yānni, kùu dènnìkoní deè í bo. ¹⁸ De í dò ndii mònni wèe yie nkòo yie, mēmmè kòo naá nyibotí péu cice, kèndònnè ti wārimè ke tú: A yaabí bo nsū mediè. ¹⁹ Abarahammu bie ndo bo ntùòke tekùtè (100), kòo pokù Saraa múnkke kóté kēpēēté ò bo peitè de, bá nè mēmmè kòo tákumè n̄f̄íkú. ²⁰ Kòo yie nKuyie mbéi nti ke í nyièkù, ò tá mēè kpeí nkè deè ò duó mmuwērimú kòo déúkunne Kuyie nyètiri. ²¹ Kòo nyé weti weti ke dò nKuyie mbéi nti kù m̄kke muwērimú ke bo ti dɔ̀. ²² Nè de kpeí nkè Kuyie ndò: Ō wetí. ²³ De kó ditannùu dii tú Kuyie nhò wénté wèe wetí ti í wāri Abarahammu máà kpeí. ²⁴ Ti wārinèmu ti kpeí, tii tú Kuyie nyóó ti wénté bèè wetí tínti bèè tá ti Yiè nYesu, kù duó nkè wèe yānté. ²⁵ Wèe ku ti yei nkpeí nke yānté ke ti wénkunko.

Kuyie ntaunnemè kumáà onitì

5 Kuyie nhɔ́ ti wénkunne ti yie ndii mònni ndi ku kpeti, Yesu dɔ̀ de ti kpeí ndeè te nè Kuyie nkè ti narike. ² Ti tá mēè kpeí nke Yesu deè te kè Kuyie nti dɔ̀ mesàà kè ti na ke kù tɔ̀nnè. Ke kù wēñnè ke fòu kè de ti naati kè ti baa Kuyie mbo ti duómmè ku kó tikpeti. ³ Ti arimu kè diwèi né ti bo ke yē meháárimè ti duómmè mewéérimè. ⁴ Meminnimè meè ɔ́ nte kè meháárimè ti tù̀kení tí nwéé̄ri. Kè mewéérimè nte kè ti pété ti baa de. ⁵ De kó mubàrimu ti baa mù ɔ́ í nti souté ke yē Muyaánsààmù muú ti benkú kù ti dómè.

⁶ Ti do í m̄kke dii mònni muwērimú ke bo deetè timáà, kè Kirisi ku ti yei nkpeí nKuyie ntāātè dii mònni. ⁷ We mbo yie nké kú wèe dɔ̀ri Kuyie ndómè o kpeí? Kè de yete a sàà bo kú mesàà nyiè nkpeí nke. ⁸ Kuyie mbenkemu kù ti dómè, kè Kirisi ku ti kpeí nti tú dii mònni benitiyeibe. ⁹ Bàmbà n̄ho kúú mme ntemè kè ti wenke, ba mbo nte kòo báá ti deeténè Kuyie nkó

kemieke? ¹⁰ Kè Kuyie nti taunnè kumàà ku Bire kó mukúú mmieke, ti tú diì m̀ǹǹni meyei nyembè, dè bo yíme ku Bire me nyáńtémè kè kù báá ti deeté ti naá ndiì m̀ǹǹni ku kɔbe! ¹¹ Dende kó difɔnkúò, kè ti wète ke m̀ke diwèi ke yé nè Yesu Kirisi kó mukúú mmieke nke nè Kuyie nti taummè.

Adammu nè Yesu be kó tináànti

¹² Nè oniti omáà borè nde meyei ntannimè kutenkù kumɔu, kè mukúú mbuoté ke kòu benitibè bɛmɔu, ke yé bè yetémè. ¹³ Ikuú do í bo diì m̀ǹǹni kè meyei mbomu, ikuú né í me mbomè Kuyie nyí mbè bekùnè, ke yé bè í yémè dèè tu meyei, ¹⁴ kétúóté Adammu kó dim̀ǹni kètuɔkenè M̀yisi, kè mukúú nkòu bèè í yete Kuyie nkpeti Adammu do yete m̀è botí.

Adammu do tú dibenkèri ndi wèè kèrini o kperi. ¹⁵ Adammu yétimè í wèh̀ǹǹnè Kuyie nkó dipāni. M̀m̀mu nwe oniti omáà yete m̀è kpeí nke kusúku kōmmè. Nè oniti omáà Yesu Kirisi borè nde, Kuyie nti pāmè mesàà nkè mè de. ¹⁶ De kó mesàà nyí wèh̀ǹǹnè oniti omáà yétimè, oniti omáà yete m̀è kpeí nke benitibè yàtènèmè Kuyie nkè kù ti d̀ò mesàà nnè Yesu Kirisi kpeí. ¹⁷ Oniti omáà yetémè kè mukúú ntanni ke kòu benitibè, mèè botí nku oniti omáà Yesu kó mesàà nkpeí nke benitibè pèu mufòmmu, ke bo ò wènnènè kèdi tikpàti.

¹⁸ N wète ke náammu ke tú oniti omáà yete m̀è kpeí nke benitibè í naatinèmè Kuyie. Mèè botí nku oniti omáà wèè wetí o kpeí nke benitibè narikenèmè Kuyie, kè kù bè duò mmufòmmu. ¹⁹ Oniti omáà yete m̀è kpeí nKuyie nkpeti de te kè benitibè bɛmɔu naá mmeyei nyembè. Mèè botí nku oniti omáà wèè yie nKuyie nkpeti ò yó ntemè kè kùu wénkùnne benitibè bɛmɔu.

²⁰ Ikuú ānné ke bo fei mmeyei mme kè ti yà mè deumè. Meyei ndeu dè, Kuyie nkó mesàà nh̄ ndeu képèēté memme. ²¹ Kéndonne meyei nkòumè benitibè, mèè botí nku Kuyie nkó mesàà nti duòmmè mufòmmu Yesu wèè te kè Kuyie nti wénkùnko.

Ti kunèmè Yesu ke yáńtè

6 Kè dè dò mmemme ti bo nsókè ke dɔri meyei mme kè Kuyie nkó mesàà nné deukaà? ² Biti, bitì! Ti yèmu meyei mmieke, ti ténke báá na ké mmè d̀òri. ³ Di í yé ke dò nkè bè ti ānné diì m̀ǹǹni bàtém̀m̀m̀u ti wènnénè Yesu Kirisi nwe ke kùà? ⁴ Bè ti kùnne diì m̀ǹǹni menie ndè d̀onnè bè ti k̀nǹǹnè Kirisi nwe, kéndò Kuyie nkó muwèrimú diem̀u duómmè kòò yáńtè kù múnke bo nte kè tí nfòu mufòmmu pàmm̀u.

⁵ Kè ti ò wènnènè ke ku ti bo ò wènnènè kèyáńtè. ⁶ Ti yému ke dò nti fòmmu mukótim̀u, bè mù wènnènè Kirisi ke baaké kudapā́tí, kè meyèmmè m̀è do ti yú mmeyei mbíékè kè mè ténke í m̀ke muwèrimú, ti ténke í tú meyei nkó tidaati. ⁷ Ke yé wèè ku ò ténke í bomè meyei mmieke. ⁸ Ti nyé ke dò nkè ti wènnènè Yesu ke ku ti bo ò wènnènè o fòmmu pàmm̀u. ⁹ Ti yému ke dò nKirisi ku ke yáńtè, ò ténke í yóó kú. Mukúú ténke báá na kòò kù. ¹⁰ Ò ku ke na meyei nkuce memàà ndi sáà,

ke yáńtè ke fòu ke bo Kuyie mborè. ¹¹ Wénténè dimáà meyei mbíékè kéndò ndi ku, ke nfòu Kuyie nkó mufòmmu Yesu Kirisi borè.

¹² Báá yiennè kè meyei ní nte di k̀nti, kè di yèmmè ndi yú nkè di dɔri meyei. ¹³ Di báá yie nkè di t̀òt̀i naá mmeyei nkó tit̀nnenti. Duónnè dimáà kéndò mbenitibè bèè ku ke yáńtè, kéndò ntit̀nnenti Kuyie nkó mutòmm̀u kpeti. ¹⁴ Meyei nténke í di te, di ténke í dò nkéndé ikuú, di bo Kuyie nkó mesàà mmieke nke.

Ti yèmmè meyei mmieke

¹⁵ Kè ikuú ténke í ti te tí ndɔri meyei mme ti bo m̀è kpeí Kuyie nkó mesàà mmiekaà? Bitì! ¹⁶ Di í yé ke dò nkàa duò nhamáà òm̀u, ke yíe nhò yèmm̀u, a naá nho daaku nkuàà? Kàa d̀òri meyei nha yóó kúmu, kàa me nyie nKuyie nkpeti kù da wénkùnne. ¹⁷ Ti sánti Kuyie ndi do túmè meyei nkó tidaati, di mm̀ǹni kèyie nnè di yèmmè mem̀u iti mbè ti nàké ì. ¹⁸ Di mm̀ǹni di yèmu meyei nkó tidaati mmieke, ke naá mmewetím̀m̀ kó tidaati. ¹⁹ N yóó béi nkédonnenè di yé tì nti, ke yé di mu nyí kpenkemè. Kéndò ndi do duómmè dimáà mufòmmu yeimu kènaá mmu kó tidaati, di mm̀ǹni duónnè dimáà kéndò mmewetím̀m̀ kó tidaati kè di fòmmu ndò mpáíí.

²⁰ Di do tú diì m̀ǹǹni meyei kó tidaati, di do í wetí di do dɔri di dómè mme. ²¹ Di do dɔri diì m̀ǹǹni meyei nyifei mè ndi bonnemè di mm̀ǹni kèpéú ñmmu c̀ntim̀u? Di kó muc̀ntim̀u do tú mukúú mmu. ²² Di mm̀ǹni di yèmu meyei nkó tidaati mieke ke naá nKuyie nkó tidaati kè kù di wénkùnne kè di pètè mufòmmu mùu bo sáà. ²³ Ke yé meyei nkó tiyeti túmè mukúú mmu, kè Kuyie nkó dipāni tú mufòmmu mùu bo sáà ti taunnè ti Yíè nYesu Kirisi nwe ke mù pètè.

Ikuú ténke í ti te

7 N kɔbe n di náannè ke dò mbenitibè mbe bèè yé ikuú, ikuú ñ nte oniti ò kraá fòu diì m̀ǹǹni ndi. ² Ntenè medonnimè mamè, kòo nitipòkù ye nho d̀u ikuú ñ ò taunnèm̀u o d̀u, kòo d̀u me nku ì t̀temu. ³ Kòò yenke otɔ̀u kòo d̀u kraá fòu ò tu wèè dɔuti dɔutinè wènwè benitidaabè. Kòo d̀u me nku ò feitèmu, de m̀ǹni kòò yenke otɔ̀u ò í tú wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè. ⁴ Kéndò ndi wènnènèmè Kirisi ke ku, ikuú ténke í di te, di mm̀ǹni wèè ku ke yáńtè wèè di te, kè di dɔrimè bo nwenni Kuyie mborè. ⁵ Ti do fòu diì m̀ǹni ti mómmɔmbe ti d́ m̀è botí kè ikuú ì ti te, kè ti dɔri meyei, nkè de kó tiyeti tú mukúú. ⁶ Di mm̀ǹni, ti yèmu ikuú kó tidaati mieke, ke yé Yesu kúú nti dènnemè ikuú kó tidaati mieke, kè Muyaánsààm̀u ti duò mmeborime pàmmè, kè ti bo na képi Kuyie ntòmm̀u kèyóu ikuú kó meborime kótímè.

Ikuú wennimè

⁷ Ti bo yí ikuú tú meyimmaà? Bitì! Ikuú ì né te kè n yíētè meyei, n na bá nyé ke dò nha bo nyáammè otɔ̀u kperè dè í wenni, kè ikuú do í n nàké ke tú: A bá nyáa nhotɔ̀u kperè. ⁸ Meyei ndiinnè ikuú nyi ke ì m mieke

otòù kperε kó muyáàmmù, kè ikuú í bo dè, meyei 55 í nfeí. ⁹ Ikuú do í bo dli m̀nni kè dèmarè í n k̀nnè, ì buotému kè n yíéte meyei kè mè n k̀. ¹⁰ Mèmmε ikuú ì na nni nk̀tenè mufòmmu bíékè, kè ì né n k̀tenè mukúú mbíékè. ¹¹ Kè meyei nni ndiínnè ikuú ke n nìnte ke n k̀.

¹² Ikuú dò mpáíí nwe kè ku tannùù dò mpáíí. ¹³ Desààrè deè n kuà? Biti! Meyei mmeè t̀óté deè weni ke n kuà, kè dè bo yie nkè meyei nfeitè mè de u ke mamè.

N yí d̀ori n d̀mè

¹⁴ Ti yému ke dò nyikuú tú Kuyie nkpeyi, kè mí ntú onitè meyei nkó kudaakù. ¹⁵ N yí yé n d̀ori dè, n yí d̀ori mesà n do d́ kédò mè, meyei n yí d̀mè n né me nd̀ori. ¹⁶ Kè n d̀ori n yí d̀mè n t̀ nyiemmu ke dò nyikuú wenni. ¹⁷ Mí í d̀ori n d̀mè, meyei mèè bo m mieke mèè n tèm̀m̀ kè m mè d̀ori. ¹⁸ N yému ke dò n tú onitè kè mesà nyí bo m mieke, nh 5 nd̀mu kédò mesà nkém̀nté muwérimú. ¹⁹ N yí d̀ori mesà n d́ kédò mè, n né d̀ori meyei mme n yí d́ mè. ²⁰ Kè n d̀ori meyei n yí d́ mè, dè í tú mí mè d̀ori, meyei mmèè bo m mieke mèè n tèm̀m̀.

²¹ Nte ì kuú bo m mieke: Nh 55 nd́ kédò mesà kén-ś n d̀ò meyei mme. ²² Nè n yèmmè mieke n d̀mu Kuyie nkó ikuú. ²³ M bantému ke dò mmeyèmmè mèdémè mèè m màùnè: Mesà nk̀me nè meyei nk̀me. Kè meyei nk̀me n na kè n wète ke naá mmeyei nkó kudaakù. ²⁴ Mí nhosénniwè! We mbo n denne mukúú kó dif̀tiri dii mmieke? ²⁵ Òm̀u bomu wèè tu Kirisi. Kuyie nnè mutómmú! De kó meyèmmè mèdémè baa bomu m mieke ke mie nd́ Kuyie nkó ikuú yèmmè, kè metémè d́ n d̀ò meyei.

Muyaánsààmù kó mufòmmu

8 Di mm̀nni Kuyie nténke í yóó kpetinnè bèè wéhnè Yesu Kirisi. ² Ke yé Muyaánsààmù kó ikuú ì duò mmufòmmu bèè tàunnè Yesu Kirisi ì n dènnemè meyei nkó ikuú mieke ì k̀. ³ Ikuú do í na ke ti duò mmufòmmu, ke yé onitè í m̀kemè muwérimú ke bo d̀ò ì yèmmè, deè te kè Kuyie ntónni ku Bire kè dè t̀óté tinitik̀nti, ke bo ti deetè ke ku kudapáti ínkè ke na meyei. ⁴ Yesu ku ke d̀ò ikuú yèmmè mme, di mm̀nni ti bo na kè ì t̀nne ke yé Kuyie nti duómmè Muyaánsààmù. ⁵ Wèè t̀ nho m̀mmu nkó meyèmmè ò d̀ori tik̀nti kperε nde, kè wèè yie mMuyaánsààmù kpeti kòò d̀ori mù d́ dè. ⁶ Kàa t̀ nha m̀mmu nkó meyèmmè dè da k̀rinè mukúú mborè nde, kàa yie mMuyaánsààmù kpeti a pété mufòmmu nè diwèi. ⁷ Bèè t̀ mbe m̀mm̀mbe kó meyèmmè bè tú Kuyie nkantídènt̀bè mbe, ke yé onitè kó meyèmmè í t̀mmè Kuyie nkó ikuú, mè keté ke báa na kè ì t̀nne. ⁸ Bèè d̀ori be yèmmè d̀mè Kuyie mbáa bè pénsiri.

⁹ Díndi ténke í t̀ ndi k̀nti kó meyèmmè, di t̀ mMuyaánsààmù kpeti nti mùò bo di mieke. Kòò m̀u í m̀ke Muyaánsààmù Kirisi duò mm̀ ò í tú Kirisi kou.

Mufòmmu pàmmù

¹⁰ Bá di k̀nti me ntúmè t̀i yóó kú diyie mari, kè Kirisi bo di mieke Kuyie ndi wénk̀mmu, kè Muyaánsààmù di duò mufòmmu pàmmù mùò bo s̀. ¹¹ Kè Muyaánsààmù mùò te kè Yesu yáhté kè mù bo di mieke, mummu mùò te kè Kirisi yáhté mù bo duò nkè di k̀nti foute.

¹² N k̀be kè dè dò mmemme di ténke í dò nkénd̀ori di k̀nti d́ dè. ¹³ Kè di d̀ori di yèmmè d̀mè di wèrè bo kú, kè di me nyóu ke Muyaánsààmù k̀ di m̀mm̀mbe kó meyèmmè, di bo nfòò s̀. ¹⁴ Muyaánsààmù ni bèè kó dimàà bèè tu Kuyie mbí. ¹⁵ Kuyie nti duò mm̀u Yá nyí ti d̀ori tidaati, ke ti àà kuf̀waá, mm̀ ti d̀ori Kuyie mbí nyí, ke te kè ti k̀ yu ke tú ti cice. ¹⁶ Muyaánsààmù mm̀u ti náa nti yèmmè mieke ti tùmè Kuyie mbí. ¹⁷ Kè ti tú Kuyie mbí ke wénnénè Kirisi ke fèúté ti bo tieke Kuyie mm̀ke dè, kèwénnénè Kirisi kèdi tikpàti.

Kuyie nd̀mè ti k̀ wénnénè kèmbò ku kpeti mieke

¹⁸ N yému ke dò nKuyie nti baanè t̀i k̀nti deumu ke pèéte ti me nfèuri mèè fèútímè. ¹⁹ Kuyie nd̀ò dè kó dimàà bàamu Kuyie mbo dè benkemè ku bí kó tikpàti. ²⁰ Kuyie nd̀ò dè ta mèè fèútímè detetirè k̀me dè í tú deè mè d́ Kuyie nkuú yé ndè mme dò. ²¹ Kuyie nd̀ò dè bàamu bè bo dè deeténè mè fèútímè kè deè yè me kó tidaati kèwénnénè Kuyie nkó ibí meom̀pùmè. ²² Ti yému ke do nnè dim̀nnini Kuyie nd̀ò dè dem̀u yo mmesém̀mè, ke fèuri onitipòkù 5 m̀péi ke fèuri mèè botí. ²³ Dè í tú Kuyie nd̀ò dè deè máa fèuri, tínti bèè nitè ke m̀òte Kuyie mpānni Muyaánsààmù, ti múnke fèurimu ke baa Kuyie mbo deetè dii yie ti k̀nti páíí, ke ti t̀óté kédò ku bí. ²⁴ Yie nti cootému kè ti cootímè m̀mm̀mme né kpaani kè ti mè bàa. Kàa yà dèmarè a ténke 55 í ndè bàa. ²⁵ Kè ti baa ti í wúò ndè, ti 55 ndè bàa nè mewérimè mme.

²⁶ Ti í m̀ke muwérimú, deè te kè Muyaánsààmù ti teénnè, ke yé ti í yémè ti bo nkù bàá mmèè botí, kè mù k̀ bàá nke sáuti ti do í yóó na kédò mè. ²⁷ Kuyie nkùú yé ti yèmmè, k̀ yému Muyaánsààmù d́ t̀, ke yé Muyaánsààmù t̀mmè Kuyie nd̀mè mme ke k̀ bàá nku k̀be k̀péi.

²⁸ Ti yému ke dò nKuyie nd̀ori dè dem̀u k̀ dè d̀ori bèè k̀ d́ be kó mesà nk̀péi nke, bembè k̀ yu bè ke t̀ nkù do tãáté ti be k̀péi. ²⁹ Kuyie ntãáté bè nè dim̀nni k̀ bè tãáté ke d́ bè nd̀nnè ku Bire nde, kè dè ntú be kóò Po. ³⁰ Kuyie ntãáté bè nè dim̀nni ku be nyu, k̀ yu bè k̀ be nwénk̀nne k̀ wénk̀nne bè k̀ be nduú nku kpeti.

Ba mbo na ke ti yatenè Kirisi

³¹ Ti bo yí ba náke? Kè Kuyie nti kómmú we mbo nti níí? ³² Kunku í ti yetenè ku Bire m̀mm̀nde ke duò nkè bè dè k̀, dè bo yíme kè k̀ báa ti duò nde s̀nne? ³³ We mbo sei nKuyie ntãáté bè? De yie nyí bo! Kuyie nkuú bè wénk̀nne. ³⁴ Ke yé Yesu Kirisi kumè ti k̀péi nke ke yáhté ke bo Kuyie mbakù yóu ke báa nti k̀péi. ³⁵ Ba mbo ti

yatenè Kirisi? Meháarimàà? Meyeñcaàrimàà?
Meféúútimàà? Dikònnàà? Tidawantàà? Kufɔwaanàà?
Yàà mukúú? ³⁶ Tì wàrimu ke tú:

Fɔ́ɔ́ kpréi nke
bè ti dónèmè mukúú
ke ti dɔɔri ke dò ntipièti
tìi bo mukòù kpréi.

³⁷ Demɔu memme wèè ti dɔ wèè te kè ti tú bèè na ke mènke na. ³⁸ N yému weti weti ke do ndèmarè báá na ké ti yatenè Kuyie nti dɔke mèè dɔkùmè nè Yesu borè! Bá mukúú, bá mufòmmu, bá Kuyie ntɔrè, bá yebɔkè kó meyei, bá meháarimè di mmònni kɔme, yoo mèè kraaní. ³⁹ Bá kéíkkè kó bekperibè, bá ketenkè kɔbe. Dèmarè báá na ke ti yatenè Kuyie nkùù ti dɔ ke ti duɔn- ní Yesu Kirisi wèè tu ti Yiè.

Kuyie nkó mesémme

9 N tú Kirisi kou nwe kè Muyaánsàdàmù bo m mieke ke n ni kè n nàà ntimómɔnti n yí sou. ² N yèmmè mèè cààri mediè nkè dè nyóù sáá. ³ N na ndómu Kuyie nni nɔɔ kè n yatenè Kirisi kè nsà kè dè bo yie nkè m botí kɔbe Isidayeeribe cooté. ⁴ Bè tu Isidayeeri yaabí nyi, kè kù bè dɔ̀̀ ku bí, ke bè benke kù deu mèè botí, ke bè taunnè kumáà. Ke bè duó nyikuú, ke bè benke ku kpeti, ke bè benke bè yóó nkù báámmè ke bè dɔ̀̀nnè yenɔ. ⁵ Bèè tu ti yàaribè bèè yètè fei be kó iyaabí nyi, kè Yesu boñní be kó kubotí mieke wèè baké denennè demɔu. Kuyie nyètiri ñdeu sáá. Kè dè mme ndò.

⁶ Dè í tú n yé nKuyie nyí dɔ̀̀ kù do bè dɔ̀̀nnè dii nùù, n dɔ ke yí Isidayeeribe bemɔu beè í tú Isidayeeribe mómɔmbe. ⁷ Dè í tú Abarahammu yaabí imɔu ìi tu o bí mómɔmnyi, ke yé kù do yé nkù bo ò dɔ̀̀ mesàà ny-Isaki kó ibí kpréi nke. ⁸ Dè í tú bèè cice tú Abarahammu beè tú Kuyie mbí, bèè yie nkù do bè dɔ̀̀nnè dii nùù beè tu ku bí. ⁹ Nte Kuyie ndo ò nàkè ti ke dɔ̀̀: Dè yàà bo mmè nkáákè kè nní nwètiní ke sɔ́ nSaraa peité deni- tidabire.

¹⁰ Debekaa kó ibí idèi do wèrmmu i cice Isaki. ¹¹ Ò mu nyí i peité dii mònni, ì í dɔ̀̀ meyei mmamè yoo mesàà mmamè kè Kuyie ntáátè dèmarè kè dè bo ntú ku kperè, dè í tú ì dɔ̀̀ mesàà mamè kè mèè te, kù dɔ̀̀ kù dɔ̀̀ mèm- me ke náké Debekaa ke dɔ̀̀: ¹³ Osámpròù bo mbaké Okóti, kéndònnè ti wàrimè ke tú:

N dɔke Sakɔbu ke nii Esayu.

¹⁴ Ti bo yí Kuyie nyí wennaà? Áà! ¹⁵ Ke yé kù do nàkémè Mɔyiisi ke dɔ̀̀: M bo kuú mmesémme n dɔ́ ké mè kuú nwè kédɔ̀̀ mesàà n dɔ́ ké mè dɔ̀̀ wè. ¹⁶ Dè í tú oniti wèè ñ ndó yoo nè o kó mewéèrimè, Kuyie nkùù ñ ò kuú mmesémme. ¹⁷ Tì wàri ke tú Kuyie ndo nàké Esibiti kóo kpààti ke dɔ̀̀: N da duó ntikpàti ke bo benke n wèrímú mmu, kè bèè déúkùnnè n yètiri kutenkù kumɔu. ¹⁸ Kè dè dò mmemme Kuyie nhɔ́ kuú mmesém- mè kù dɔ́ ké mè kuú wènwè kékpénkùnnè kù dɔ́ kékpénkùnnè wèè kó yeto.

We mbo sei nKuyie?

¹⁹ Kè dè yèmmè benitibè bo yí kè dè dò mmemme ba nné te kè Kuyie mbo ti kpetinné? We mbo na kéyete Kuyie nhò dómme? ²⁰ A tú we fɔ́ nhoniti ke bo sei nKuyie? Tekúmbotè bo na kébeke wèè tè maá ke dɔ̀̀: Dè dómme kàa m maá mie mbotáà? ²¹ Oyaamari bo na ke túótè tijaati timáà ke maá tekúmbotè sààtè, kémaá kunésimbuuku.

²² Tì kperè me ndò, Kuyie mmieke do peikemu kè kù ndó kébenke kù kpeñnimè, ké né mɔɔte meminnimè bá kù í nkùò bèè do dò nkùò bè kùò. ²³ Ke ndó ké ti benke kù kpeñnimè mediè, nke ti kuú mmesémme tínti kù tãátè bè nè dimònni kè ti bo di ku kpàti. ²⁴ Tí tú Kuyie ntáátè bè ke ti kuú mmesémme, Sifube nè bèè í tú Si- fube be mieke. ²⁵ Tì wàrimu Osee kó dipátiri mieke ke tú:

Bèè do í tú n kɔbe
m bo bè dɔ̀̀ n kɔbe,
n do í dɔ́ bè m bo bè dɔke.

²⁶ Díndi bè do í tú bè Kuyie nkɔbe
bè bo di yú Kuyie nkɔbe.

²⁷ Kè Esaii béi nyIsidayeeribe kpréi nke dɔ̀̀: Bá kè Isidayeeribe do sù ke mannè dàméèri kó mubirímú, be mieke bèè bo nsúy mbeè yóó cooté.

²⁸ Ke yé ti Yiè nKuyie nyóó dɔ̀̀mèmu kù béi nti páíí ké tì dɔ̀̀ mecãã.

²⁹ Esaii do yíé kébéimmu ke dɔ̀̀:

Kè Ti Yiè nKuyie Mpakedaa
do í coo nti kó bèmabè,
nè yíe nti kperè do dèèmu
ke naánè Sodɔmmu èi kɔbe kperè,
ke sááténè Komɔɔ èi kɔbe kperè.

Kuyie nwénkùnkómè bèè tá Yesu

³⁰ Ti bo yí ba náke? Bèè í tú Sifube ke do í wanti Kuyie nku bè nwénkùnnè, di mmònni kù bè wénkùnnemu bè tá mmèè kpréi nYesu. ³¹ Kè Isidayeeribe bie bèè do wanti Kuyie mbè wénkùnnè nè ikuú mieke ke me nyí na ke dɔ̀̀ ì yé mmù. ³² Ke yé bè í dómè Kuyie mbè wénkùnnè bè tá mèè kpréi, ke dɔ́ kùò bè wénkùnnè nè be dɔ̀̀rimè mieke. Memme kè bè bètè dibététári. ³³ Tì wàri dii kpréi nke tú:

Ntenè n dɔ̀̀mmè dibététári
Siyɔ́ ñnkè dipèri dii buɔ,
kè wèè di tá ò báá di ifei.

10 N kɔbe, n dɔ́ tì nè n yèmmè memɔu ke báá nKuyie nti kpréi tìi tú Kuyie ndeeté Sifube. ² N yé- mu ke dò mbe kònti yau Kuyie nkpréi kè meyíétimè né bè dònté. ³ Bè í banté Kuyie nwénkùnko mèè botí benitibè ke wanti kéwenke nè bemáà ke í tũnne kuɔe Kuyie nwénkùnko kù nè benitibè. ⁴ Mómumu nè Kirisi kòtenimè ikuú ténke í ti wénkùnko di mmònni Kuyie nwénkùnko bèè tá bèmbe Kirisi.

Yesu wèè máà dèrí

⁵ Mɔyiisi do wàri kè dè ntukúnè Kuyie mbo wénkù- nemè oniti nè ikuú mieke ke dɔ̀̀: Wèè bo tũnne ikuú yém-

mè, ì bo nte kòò nfòù. ⁶ Né nte ò nàké ti kè dè ntukúnè a bo ntámè kè Kuyie nda wénkúnne: Ò do tú: We mbo deke kéíngkè? Ke yé nkécúünní Kirisi nwe. ⁷ Ò do tú: We mbo ta kudónkù? Ke yé nkéyíinní Kirisi nwe becírìbè cuokè. ⁸ Ò né wàri ke yé mba? Tii tú: Tináahti í da détirinè, ti bo a nùù ndi ke ã a yèmmè mieke. De kó tináahti tú a bo ntámè mme, tihti ti náantemè. ⁹ Kàa béinnè a nùù ke yí Kirisi tú a Yiè ke tá nè a yèmmè mieke ke dò nKuyie nduú nkòò yáhté, a bo cootému. ¹⁰ Ke yé oniti 5 ntámè nè o yèmmè mme kè Kuyie nhò wénkúnne kòò béi nnè o nùù ke pété medeetímè. ¹¹ Ke yé ti wàrimè ke tú: Wèè ò tá ò báá di ifei. ¹² Sifu nè wèè í tú Sifu dè tū nyí cǎǎ, be Yiè nhomáà ndi, kòò nòùtè yàa mbèè kó dimàà ò kuònnè be kpéí. ¹³ Ti wàrimu nke tú: Bèè bo kuònnè ti Yiè mbè bo cooté.

¹⁴ Bè bo yíme kóò kuònnè ke í ò tá? Bè bo yíme kè nhò tá kòò mǎù í bè nàké o kpéí? Bè bo yíme kékeè o kpéí kòò mǎù í bè nàké. ¹⁵ Bè bo yíme kénáké o kpéí kè bè í bè t5? Kéndonnè ti wàrimè ke tú: Diwèi 5 mbo bèè náante Tináahtsààti bè tũckení dii mǎnni. ¹⁶ Bemǎu òmǎù me nyí yie nde kó Tináahtsààti, Esaii do béimmu ke dǎ: N Yiè nKuyie, we nyie nha náahti ti náá nti? ¹⁷ Oniti 55 keè tináahti nti kénǎ, de kó tináahti tú Kirisi kpeti nti.

¹⁸ M bo beke ke dǎ: Sifube sàà í kèèmu de kó tináahtàà? Bè ti kèèmu ke yé ti wàrimu ke tú:

Be náahti pitému kutenkú kumǎu,
kè bè ti kèè itemmànke imǎu.

¹⁹ M bo beke ke dǎ: Isidayeeribe sàà í bantému de kó tináahtàà? Kuyie ndié nke duú nkè Mǎyisi béimmu ke tú:

M bo túóté bèè í tú Sifube,
di yèmmè dò mbèè í cii,
kè dè nte kè dè dí yonke,
kè di mieke peike.

²⁰ Kuyie nyíé ke nàkému Esaii kòò ti wàri ke tú:

Bèè do í n wanti bè n yàmu,
m benkemu m máà bèè do í dake n kpéí.

²¹ Kuyie mbéimmu Isidayeeribe kpéí ke tú: N yuo n nǎu nsi yewe yemǎu itookperí yembè bèè yete n kpeti be bíkéè.

Kuyie nyí yete Isidayeeribe

11 M bo yí Kuyie nyí dǎmu Isidayeeribàà? Biti, ke yé n túmè Isidayeerie nwe, Abarahammu yaàbire, Bensamèe kó kuwǎu nkou. ² Kuyie nyí yete ku kó benitibè kù tǎǎté bè nè dimǎnni, yáà di í yé Edii do kuònnè Kuyie ke béi nti Isidayeeribe kpéí nke dǎ: ³ N Yiè, mbè kùǎ a pǎǎnáahti náamè bemǎu ke pùǎ nha wũtǎrè, kè mii kpaá m máà kè bè dǎ kè n kuǎ. ⁴ Kuyie ndo ò tǎǎné ǎnti? Kù do ò tǎǎné ke dǎ: N sǎnnemu benitibè sikupísiiyekè (7000) bèè í ninkú dibǎǎ Baari iikè. ⁵ Mèè botí nku, bèmabè kpaámè yíe nKuyie ntǎǎté bè nè ku kó mesàà nkpeí. ⁶ Kù bè tǎǎté nè ku kó mesàà nkpeí nke, dè í tú be dǎǎrimè kpéí kè mèè dǎke dè ténke í tú ku kó mesàà.

⁷ Ti bo yí ba náke! Isidayeeribe í pété bè do wanti dèà? Kuyie ntǎǎté bèè máà dè pété, kè besǎmbe to

kpenke. ⁸ Ti wàrimu ke tú: Nè yíenni Kuyie nkuù bè tané tikǎǎchééti mieke, ke bè yéikúnne ke kpenkúnne be to.

⁹ Kè Dafiti múnkèe béi nke dǎ:

Yebaa mbè ãǎ yèè naá mbe kpéí timáti nè ticùùti kè bè tũùti

kè dè ntú be yei nkó tiyeti.

¹⁰ Bèè naá ntiyũũnti

ke ténke bá nwúó mbá sǎmpó.

Pútínné be kè bè mpúúti sǎǎ.

¹¹ M békúmu nke tú: Sifube bètè ke do sǎǎ nwea? Biti! Be kóò kédó kpéí nte kè Kuyie ndeeté ibotí tei kè dè bo bè yonke. ¹² Kè Sifube yete mèè kpéí nte kè kutenkú kumǎu pété mesàà, kè bè pàà mèè sàà nnaá nyibotí tei kǎme, dè né bo ndòmme bè bo ceete dii yie kèwètení Kuyie mboré?

Dikpàà kó itebake naámmè kupaku kpeyi

¹³ N náánnè dímbè bèè í tú Sifube. Kuyie nni ntǎǎté kè m bo nàké dímbè ku náahti, kè dè n naatinè de kó mutǎmmú. ¹⁴ Kè n yèmmè dò ndè bo yonke m botí kǎbe Sifube kè bèmabèe tũnne Kirisi. ¹⁵ Kè Kuyie ndo bè yóu kétaunnè kumàà ibotí tei, dè né bo ndòmme bè bo wète kè kù taunnè dii mǎnni. De mǎnni dè bo ndò bè do ku ke yáhté.

¹⁶ Kè Kuyie nte dicawéitiri kètirì, kù temu dicabuu dimǎu. Kè kù te mutie kũnni kù temu mutie mumǎu.

¹⁷ Sifube dǎnnè mutie bè buotí mùmmu kupaku, kè bèè í tú Sifube kè bè dǎnnè dikpàà kǎmu, kè bè kǎǎni mu bake ke tuuténe kupaku kǎmu, kè ì pèù mu kó mekúmmè. ¹⁸ A né bá mpǎti kàa yèmmè dò nha pèéte bè kǎǎ ìi bake, dikũnni dii da tǎ, fǎǎ í di tǎ.

¹⁹ Kè dè yèmmè a bo yí: Bè kǎǎ ibake ke ùtóo ke bo tuuté mínwe. ²⁰ Mǎmmu nwe bè ì kǎǎmè ì í tá mèè kpéí, ke da tuuté a tá mèè kpéí, a né bá mpǎti, dǎǎ meyǎmmè kéndé. ²¹ Kè Kuyie nyí yóu kù bo kǎǎmè mutie mǎmmu kó itebake, kù báá da yóu. ²² A nyé ke dò nKuyie nyóumu ke wète ke sà. Kù yóumu bèè kù yete be kpéí, ke sà a kpéí kénsà kàa í yé ku kó mesàà mmieke, kè mèè dǎke kù bo da kǎǎ itebake tei kǎme.

²³ Kè Sifube yóu be tookperí Kuyie mbo wète kè bè tuuté be kũnni, ke yé kù mǎkemè muwèrimú ke bo mè dǎǎ.

²⁴ A nyé ke dò nha tú kutebaku dikpàà kǎku nku ke Kuyie nda kǎǎni ke tuuténe bè buotí mùù tie kupaku, dè tū ténke bá nkù yóunnè kù bo tuuténe itebake mǎmmu nyi i kũnni.

Kuyie mbo deeté Sifube

²⁵ N kǎbe n dǎ ke di nàké disǎri kpeti mati nti kè di bá mpǎti, Isidayeeribe to í yó nhǎ ke kpeñni sǎǎ, yè yó nkpeñni ke kémmúnè Kuyie mbo deeté mèmmè kù tǎǎté bè bemǎu ibotí tei mieke. ²⁶ Mèè botí nku Kuyie nyóó deetémè Isidayeeribe kéndǎnnè ti wàrimè ke tú:

Odeetiwè bo yènni Siyǎǎ

kéúte Sakǎbu yaàbi yei mmemǎu.

²⁷ Deè yó ntú mí nnè be ti kó metaummè, m bo bè úte dii mǎnni be yei.

²⁸ Sifube yete Tináaṣààtì nti ke naá nKuyie nkpan-tídèntòbè. Dèè tú ti kó mucṣntimu Kuyie mbè dómu kù tǎáté mèè kpéí mbe yembè. ²⁹ Ke yé Kuyie nhṣṣ í mpā káfíete kù me nhṣṣ í nyete kù yu wè. ³⁰ Di do tú bèè yete bèmbè Kuyie nkpeti. Di mmònni kè kù di kuṣ mmesém-mè Sifube yete mèè kpéí ku kpeti. ³¹ Sifube yetemè Kuyie nkè kù di kuṣ mmesém-mè kù múnke yóó me mbè kuṣ mmesém-mè. ³² Kuyie nyóumu kè benitibè bemṣu yete ku kpeti, kè dè bo yie nkè kùu bè kuṣ mesém-mè.

Kuyie nsàà ndeumu

³³ Kuyie nsàà ndeumu, kè ku cii ndeu kè kù yé demṣu. We mbo na kénáké kù tǎáté tì nè kù dó kédòò tì.

³⁴ Kéndònnè tì wǎrimè ke tú:

We nyé ti Yiè nyèmmè dòmmè?

We nkù duṣ nyitié?

³⁵ We nkù pǎ diyìè marì dèmarè

ke baa de kó tiyeti?

³⁶ Kuṣ dòò demṣu, ke dè te, bá dè nè de kó mutṣmmú. Kuyie nyètìrì ñdeu sǎǎ. Kè dè mme ndò.

Tínti Kuyie ndeeté bè ti bo mpí mmèè botí ku tṣmmú

12 N kòbe Kuyie ndi dòòmu mesàà, deè te kè n di tiè nke tú dí kù duṣ ndi kǎnti nè di fòmmu kè dè ndò ndipānni sààrì dii kù wenni dii dò páíí. Deè yó ntú mubáammu di dò nké nkù báá mmù. ² Bá nṣúnè kuntenkù kuṣ nkó medòòrimè. Yóunè kè Kuyie nceete di yèmmè páíí, meṣme di bo namè kébanté kù dó dè dèè wenni páíí.

³ Nè Kuyie nni ndòò mèè sàà nkpeí nkè n naá ku kó ditṣnni, n dó ke di náké ke tú di yèmmè bá ndò ndi deṣ ke pṣṣṣṣ di dommè. Kékúnne dimáà kéyie nKuyie ndi duṣ nyèè fṣṣṣ. ⁴ Wénténè onitì mòke mèè botí itùòtì péu kè i tṣmmú cǎǎ ncǎǎ. ⁵ Tínti Kirisi kòbe ti kperè me ndò, kè ti sū koò tàunè, ti wé tikṣnti timáà ndi, ke teé ntitòbè. ⁶ Bá wè kòo pānni cǎǎ nKuyie nhò pǎ kè dè māmè, kè Kuyie nyé nwèè duṣ nwè ku náànti, wè nti náà nti tǎkùmè dòmmè. ⁷ Kè Kuyie nyé nwèè nteé mbetòbè, wè mbè teé, kè kù yé nwèè ntiè mbetòbè, wè mbè tiè. ⁸ Kè kù yé nwèè nyáúkunko betòbè kǎnti wè nti yáúkunko, kè kù duṣ nkàa mòke a kperè a mpāā nnè meyèmmè mēmáà, kè kù yé nwèè nni betòbè wè nni kè dè wenni, kè kù yé nwèè ñteé mbeçìrìbè, wè mbè teé nnè diwèi.

Ti bo ndómè titòbè

⁹ Ndónè ditòbè nè timómmṣnti ke níí mmeyei ke taun-nè dimáà mesàà nteii. ¹⁰ Ndónè ditòbè díndi Kirisi kòbe, kéndé ditòbè. ¹¹ Di bá ntú betṣnnédíébé, di kǎnti ñyau kè di mpí nti Yiè ntṣmmú kè Muyaánsààmù ndi teénnè. ¹² Dè ndi naati di baa dè kpéí, kè di fṣṣṣṣ di mmi ke báá nKuyie nsǎǎ. ¹³ Nteénnè di kòbe Kirisi kòbe dèmarè bè dónni dii mṣnni, kéncúu bepòòbè nè diwèi.

¹⁴ Kè bè di fṣṣṣṣ di mbékú Kuyie nkó mesàà mbe kpéí, di mbékú Kuyie nkó mesàà bèè di fṣṣṣṣ be kpéí, di bá mbè buṣ nkusìnkù. ¹⁵ Di níí ñwéñnè diwèi bo bè ke

yǎnku ke nwéñnè bèè kuṣ, nke kuṣ. ¹⁶ Nyonè titòbè tú mù, di bá nhā sifeé, nkékunkonè dimáà, di yèmmè bá ndò di yé demṣu.

¹⁷ Di bá nfòku meyei bèè mè ndi dṣṣri. Ndṣṣrinè dèè wenni kè benitibè bemṣu wúó. ¹⁸ N dṣṣrinè di bo namè kénnaatinè benitibè bemṣu. ¹⁹ Di bá nwanti képeite di mómmṣmbe, yóunè kè Kuyie nkpa ndi kpéí, nke yé ti wǎrimè ke tú: Mí nKuyie, mii yóó kpà ndi kpéí. ²⁰ Kè dikònni bo a kpan-tídèntò, duṣ nwe kòo di, kè sinéyṣṣ ò bo, duṣ nwe kòo yǎ. Kàa dṣṣ meṣme dè dò nha còu yehāḍkṣṣ nye o yuu ñnkè. ²¹ A báá yie nkè meyei nda na, ñdṣṣri mesàà nkè meè nte kàa na meyei.

Ndénè bèè baké

13 Benitibè bemṣu dò nkényíemmu bèè baké be kpeti ke yé Kuyie nkuṣ bè kǎnnemè. Bèè kó dimáà baké Kuyie nkuṣ bè baá. ² Deè kpéí nte kè bèè yete bèè baké be kpeti, bè yete Kuyie nkpeti nti, kè bèè me nti yete tibeénti tiì doti be yó ñnkè. ³ Bèè dṣṣri mesàà, mbè í dò nkéndé bèè baké, bèè dṣṣri meyei mbèè dò nké mbè dé. Kàa í dó ké mbè dé, dṣṣ mesàà nkè bè da sǎnte. ⁴ Bè pí nKuyie ntṣmmú mmu ke bo da teennè kàa dṣṣ mesàà. Kàa dṣṣri meyei ndé be, ke yé Kuyie nkuṣ bè duṣmmè de kó mutṣmmú ke bè fṣṣṣṣ nkò bèè dṣṣri meyei nke benkú Kuyie nyí dómè bè dṣṣri dè. ⁵ Deè kpéí nte kè ti dò nkényíé mbèè baké be kpeti, dè né bá ntú bè bo ti fṣṣṣṣ máá kpéí, ti yèmmè yàà bo nti bekúnemè kpéí.

⁶ Deè te kè di yietì dàmpòò. Bèè pí nde kó mutṣmmú Kuyie nkuṣ mù mbè duṣ, nkè bè mù pí. ⁷ Nduṣnnè bá wè ò te dè: Ke yietì dàmpòò o yembè, ke yietì dèè dò do nkényietì di dò nké ndé yietì bè, kényíé di dò nkényíé mbèè kpeti, kéndé di dò nkéndé bè.

Ti bo ndómè ti kou tṣu

⁸ Di bá mbannè òmṣu, dibànni bomu di bo nyietì di dii tú di bo ndómè ditòbè. Wèè dṣṣ betòbè ò dṣṣ Kuyie nkuṣ imṣu yèmmè mme. ⁹ Ntenè ikuṣ yèmmè: Báá duṣnè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dṣu, báá ku onitì, báá souté kécaàrè a kou tṣu yètìrì, báá yúúkú, báá yaa nhotṣu kperè marè. De kó ikuṣ imṣu kó dikún-ni tú: Ndó a kou tṣu a dṣ mèè botí amáà. ¹⁰ Wèè dṣ o kou tṣu ò í ò dṣṣri meyei, ò dṣṣri Kuyie nkuṣ yèmmè mme.

Ndakenè Yesu kó muwṣtimù kpéí

¹¹ Di yémèmu ti bo yèè mṣrè mieke. Dè tṣṣkemu di bo entemè, ke yé ti tṣṣnèmu medeetimè sṣmme di mmṣnni. ¹² Keyènkè yòtému kè dè auté ke bo wenté, yóunè dibiinnì kó mutṣmmú mumṣu, ke báátí kuwenniku kó tikpàrinenti. ¹³ Ti fòmmu nwenni kè ti kéri kuwenniku mieke. Ti yóu mudikétontímù nè tinayákémúnti, ke bá ndṣuti dṣutinè titòbè, ke bá nfòu mufòmmu yeimu, ke bá ndó yekpàrè nè mehṣṣṣṣ. ¹⁴ Nfòunè mufòmmu pàmmù mùu tu Kirisi kṣmu, ke ténke bá ndṣuri di mómmṣmbe di kǎnti dómè.

Òmòù bá mbekùnè otù

14 Ncòunè bèè kó metákùmè mu nyí kpenke, ke bá nsenku be yentotí. ² Òmòù yèmmè dòmmu ò bo na kényo ndemwu, wèè tákùmè mu nyí kpenke kòo yo ntikũnfãtí. ³ Wèè yo ndemwu ò báá senkèrì wèè í yo ndemwu, wèè í yo ndemwu ò me mbá mbekùnè wèè yo ndemwu ke yé Kuyie mbè cútémèmu. ⁴ A tú we ke bo mbekùnè otù kóo tñntí? Kòo cómmú yoo ò do o yiè nkpeti nti. Ò me nyó ñcómúmu ke yé ti Yiè mmòkemèmu muwèrímu ke bo nhò cúú. ⁵ Bèmmabè yèmmè dòmmu yewe mayè wenni nè yeteyè, kè betòbè yèmmè dò yèmayè í cáá, òmòù yèmmè cénke bá nhò bekùnè. ⁶ Wèè yèmmè dò nyewe mayè wenni nè yeteyè, ò sántí Kuyie nku, kè wèè yo ndemwu kòo múнке kù sántí, ke yé ò ñ nyóó dimè ké ku òunnè mutómmú. Kè wèè í yo ndemwu kòo múнке ku nsántí. ⁷ Òmòù í fòù omáá kpréí, òmòù me nyí kñ nhomáá kpréí. ⁸ Ke yé kè ti fòù, ti fòù Kuyie nkpréí nke, ke ti ku, ti ku Kuyie nkpréí nke. Kè ti fòù yoo ti ku, ti ã Kuyie nnòtè mieke nke. ⁹ Ke yé Kirisi kumè ke yãnté, ke baké becírìbè nè befòùbè. ¹⁰ Dè dòmmè kàa bekùnè a kou tù? Ba nte kàa ò sènkèrì? Timwu ti yóó cómmú Kuyie nyìkè nke kè kù ti bekènè. ¹¹ Tì wàrimu ke tú: Mí nKuyie m bomu! Benitìbè bemwu bo nínkú n yìkè, bá kùù botí kè kù n sãnte. ¹² De mðnnì bá wè kòò kù nàké tì ò tukúnè.

A báá bo a kou

¹³ Tì tũ nyóunè ti bo bekùnè tìtòbè, kètãáté ké báá dɔ̀ dèmarè dèè bo bo nha kou tù. ¹⁴ Nè Yesu ti kó metaummè mieke n yému weti weti ke dò ndèmarè í sī, a yèmmè dò ndèè sī ndèè ñ naá ndesinnè a kpréí. ¹⁵ Kàa yo mmudii mamù kè dè kɔ̀nnè a kou, a í ò d-mu. Báá yie nkényo ndèmarè dèè bo fétinne a kou Kirisi ku wèè kpréí. ¹⁶ A báá yie nkè bè da wátí dèmarè kpréí fī n yèmmè dò ndèè wenni. ¹⁷ Kuyie nkpràtiyuu í tú mudii nè muyãã kperi. Di tú a bo nwetímè mme kémmòke diwèi, Muyaánsààmù duò ndè. ¹⁸ Wèè tũ nKirisi mebotí Kuyie nwe ndó kè benitìbè ò sántí. ¹⁹ Kè dè dò mmemme, yóunè kè ti ñwaá dèè bo nte kè kunaatí mbo ti cuokè, kè tí nkprènkunko tìtòbè Kirisi kó kuce mieke. ²⁰ Mudii muù bá nte kè ti cake Kuyie ntómmú. Mudii mamù í sī, ndè né í wenni a bo dimè dèmarè kébo nha kou. ²¹ Dèè wenni deé tú a bo yóumè imaa, ke bá nyō menaà, kényó dèè kó dimàà bo bo nha kou tù. ²² Kàa yèmmè dòmmè de kó tináahti ñnkè, nyé ti fī nnè Kuyie ndidé. Dè ñnaati wèè dðri timati kè dè í ò bekùnè. ²³ Wèè me nyo mmudii mamù kòo yèmmè ò bekùnè, Kuyie mmúnke ò bekènèmu ke dèè. Onitì dðri dè kòo yèmmè ò bekùnè dè tú meyei mme.

Ti bo nteénèmmè tìtòbè

15 Tínti bèè kó metákùmè kpenke ti dò nkémimmimu bèè mu nyí kpenke be kpréí, ti í dò nkéndɔ̀ri ti mè ndómè. ² Timwu bá wè ò ndɔ̀ri dèè bo nnaati o kou,

dèè bo ò teennè kòo tákùmè kpenke. ³ Ke yé Kirisi do í dɔ̀rimè ò mè ndómè. Tì wàrimu ke tú: Bèè da sãá mbe sãámbè do n yuu ñnkè. ⁴ Kuyie nnáahti wàri ke bo ti benke ti do nkémimi mmèè botí nku, ke wéèrì ke baa Kuyie nyóó ti duó ndè. ⁵ Kuyie nkùù ññ duó nhonitì meminnimè kóò bántè, kù di teennè kè dí nyo tìtòbè tú mù ke tũ nKirisi kó itié. ⁶ Mèmmè di bo nwèmmè meyèmmè mèmáá nè metammè mèmáá ke sántí Kuyie ti Yiè nYesu Kirisi cice.

Tináahtì bomè ibotí imwu kpréí

⁷ Kè dè do memme ncòunè ditòbè, Kirisi di cúté mmèè botí kè Kuyie nyètiri deuke. ⁸ Mómumu nwe n di náammè Kirisi dðò omáá Sifube kóo tñnti, ke benke Kuyie ndo nàké tì ti yembè tì tímè mme timómmonti. ⁹ Ò kòtení kè bèè í tú Sifube kè bè múнке bo sãnte Kuyie nku sàa nkpréí, kéndò nti wàrimè ke tú: M bo ndiè nke da sántí yebotè cuokè, kéndéúkunko a yètiri. ¹⁰ Kè titetì wàri ke tú: Ibotí imwu kɔ̀be di wènnènè ku kó benitìbè kè di nyãnku. ¹¹ Kè titetì tu: Díndi yebotè yemwu kɔ̀be nsántínè ti Yiè nKuyie, díndi ibotí ndéúkunkonè ku. ¹² Kè Esaii múнкеe béi nke dð: Òmòù bo yènní Isaii kó kufuku mieke kémbaké yebotè yemwu, kè ibotí imwu nhò tã. ¹³ Kuyie nkùù ññ te kè ti ntã, kù di píe ndiwèi nè kuyènaatí di kù tã mèè kpréí. Kè Muyaánsààmù di teennè kè di dɔ̀ke ntã.

Pɔ̀ri nàkémmè mùù te kòo bè wàrinè dikòmbù

¹⁴ N kɔ̀be n yému ke dò ndi niti, ke yé demwu, ke bo na kètié nditòbè. ¹⁵ Kuyie nni ndòò mèè sàa nkpréí nte kè n di wàri nè dikòmbù bá n yí di sònnè timati, ke bo di dente di kèè tì nè dimònni. ¹⁶ N tú Yesu Kirisi kóo tñnti nwe ke náá mbèè í tú Sifube o kpréí. M pí nKuyie nkó mutómmú mmu ke náá nTináahtì kè Muyaánsààmù bo wénkunnè bèè í tú Sifube, kè bèè naá ndipãnni sàari Kuyie ndó di. ¹⁷ Nè Yesu Kirisi ti kó metaummè mieke, dè n naatimu Kuyie nkó mutómmú m pí mmù kpréí. ¹⁸ N náá mmie nKirisi n tee mmèè kpréí nke, kè n nàké bèè í tú Sifube kè bè cúté Kuyie. Weè n teé n náahti mieke nè n tómmú mieke. ¹⁹ Muyaánsààmù n teennèmu kè n dðò tidieti péu, ke nàké Kuyie nnáahti Sedisademmu nè Idirii kó kutempè nkumwu mieke. ²⁰ N tãáté ke dó kénnáante Tináahtì nti bè mu nyí ti kèè kèè bíkè, ke báá sɔ̀ nhòmòù kó dipũ ñnkè. ²¹ N dðò tì wàri memme ke tú:

Bè do í nàké bè o kpréí,
bè bo ò yà,
kè bèè do í kèè o kpréí,
kè bèè keè.

Pɔɔri dómè kékɔte Odommu

²² Dɛ̀ è n dífítí sáà kè n yí kòtoo di ciɛ. ²³ Di mmònni n ténke í pí mutɔ́mmú mamù i ntempɛ̀ mmieke, yebie mpéu mieke nke n dómè ké di síéké. ²⁴ Bàmbà n dɔ́ kékɔte Esipanyi nwe, m bo nkɔri kéyeroo di ciɛ ke di yà, kè n yèmmèe narike kè ti dɔ́tɛ̀, kè dí n teennè kuce. ²⁵ N né yóó niité kékɔte Sedisadɛmmu nwe kéduɔ́ nKirisí kɔbe yepãrè. ²⁶ Maseduɔnni kɔbe nè Akayii kɔbe bèè pãmmú yepãrè ke bo teennè Kirisi kɔbe beçiribè bèè bo Sedisadɛmmu. ²⁷ Bè tããté nè bemáà ndi ke bè pã de kó yepãrè, bè do dò nké bè pãmu. Ke yé Sifube bèè bo Sedisadɛmmu bè bè nàkémè Kuyie nnáahti bembè bèè í tú Sifube. Bè tũ ndò nké bè pãmu be kperɛ. ²⁸ Kè m bè duɔ́ nde kó yepãrè ke dèè, m bo nkɔri Esipanyi kéyeroo di ciɛ. ²⁹ N yému ke dò m bo nkɔroo dii yiè ke di tɔo Kirisi kó mesàà mme.

³⁰ N kɔbe n di békúmu, nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètiri kpréi nè Muyaánsààmù mùù ò nte kè ti ndó titɔ̀bè ke tú di n wènnénè dimàù kémbáá Kuyie n kpréi, ³¹ kè n yenténè Sudee kó itookperí yembè. Kè Sedisadɛmmu kɔbe cɔuté m bè tɔo yèè pãrè. ³² Kè Kuyie ndó m bo tuɔkoo di ciɛ nè diwèi, kéompe sãmpó. ³³ Kuyie nkùù duɔ́ nkuyènaatí kù ndi bonè dimɔu. Kè dè mme ndo.

Mudɔmmu

16 N dɔ́ ke di náké kè di nyé ti tãù Febee wèè pĩ nSãnkiree Kirisi kɔbe tinnì mieke mutɔ́mmú, ò kèróomè mme. ² Dí ò cɔuté nè ti Yiè nkó diyètiri, Kirisi kɔbe dò nkéncúumè betɔ̀bè, ké nhò teennè dè ò bèkú dii mònni meteèmmè. Ò teennèmu benitibè péu, ke n teennè mí m mómumu.

³ N dɔunko Pirisiidi nè Akidaasi nè bè ti wé nke pĩ nYesu Kirisi tɔ́mmú. ⁴ Beè kàáté mukúú ke n dɛeté. Dè í tú mĩ máà bè sãntí, nè Kirisi kɔbe bemɔu ndi bèè í tú Sifube. ⁵ N dɔunko bèè tiku be cífètè ke báá nKuyie ke dɔu n népo sàù Epaineti, wèè keté ke cɔuté Yesu Asii kó kutempɛ̀ mmieke. ⁶ N dɔunko Maari wèè pĩ mmutɔ́mmú mediè ndi kpréi. ⁷ Ke dɔunko Āndonnikuusi nè Sunniyaasi n ciɛ kɔbe, nè bè ti do wé nke kpetí, benitidiebè mbe Yesu tɔ̀rè mieke. Beè n niiténè ke cɔuté Yesu.

⁸ Kè n dɔunnènko Āmpidiyatuusi n néposàù ti Yiè nkó kuce mieke. ⁹ Ke dɔunko Udimee wèè múnke pĩ nKirisí tɔ́mmú nè n népo Sitakiisi. ¹⁰ Ke dɔunko Apeɛesi Yesu tɔ̀nti wèè fífkú ti Yiè nkó kuce mieke. Nè bèè pĩ

mmutɔ́mmú Adisitobuuri cífètè. ¹¹ Ke dɔunko Edodiyɔ́ n cífètè kou nè Nasiisi cífètè kɔbe bèè cɔuté ti Yiè. ¹² N dɔunko ti tã̀bè Tidifenni nè Tidifoosi, bèè pĩ nti Yiè ntɔ́mmú nè ti tã̀ù sààwè Pedisii wèè pĩ nti Yiè ntɔ́mmú mediè. ¹³ Ke dɔunko Dufuusi Kuyie ntããté wèè nè o yɔ́, wèè múnke tú n yɔ́. ¹⁴ Ke dɔunko Asènkiriti nè Fekɔ́ nè Edimesi nè Patirobaasi nè Edimaasi nè ti kɔbe Kirisi kɔbe bèè be bonè. ¹⁵ Ke dɔunko Fidokɔ́si nè Sudii nè Nedee nè o tã̀ù Odimpaasi nè Kirisi kɔbe bèè bè bonè. ¹⁶ Di dɔunko ditɔ̀bè nè diwèi. Kirisi kɔbe bemɔu di dɔunko.

Nyéè bèè ãà metotímè be kpréi

¹⁷ N kɔbe n di náámmu ke tú: Di nyé bèè ãà metotímè Kirisi kɔbe cuokè be kpréi, ke náá ntii cãá ke bè fétinko. Di bè détinne dimáà. ¹⁸ Bè í pĩ nti Yiè nKirisí kó mutɔ́mmú, bè wanti bemáà kó mudii mme. Ke ò nnáà nnè inunaatí nè yesãã, ke sou nKirisí kɔbe bèè í kpenke. ¹⁹ Benitibè bemɔu yému di yiemme ti Yiè nkó tináahti. Dè n naati mesàà, n né dɔ́ di nyému mesàà nnè meyi ke báá ta meyi mmieke. ²⁰ Kuyie nkùù duɔ́ nkuyènaatí kù bo duɔ́ nkè di cuuti dibɔ́ ké di nãntoo bàmbà.

Ti Yiè nYesu kó mesàà ní ndi bonè.

²¹ Timɔntee nè wè ti neiti wè di dɔunko, kè n ciɛ kɔbe dususi nè Sasɔ́ nè Sosipateɛ kè bè múnke di dɔunko.

²² Mí nTerisuusi wèè wãri dipátiri dii, m múnke di dɔunko ti Yiè nkó mewènnímè mieke.

²³ Kayuusi m bàté wèè cífètè nè Kirisi kɔbe tiku dè ke báá nKuyie nè Edasiti dihei kóò dítidúnti nè ti népo Kadituusi bè di dɔunko.

[²⁴ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà ní ndi bonè dimɔu. Kè dè mme ndò.]

Kuyie nyètiri ndeu

²⁵ Ti sãntí Kuyie nkùù bo na ke di kprénnè ku kó kuce mieke nè Tináaṣààti n di náá nti. Dè kó Tináaṣààti ti náá Yesu kpréi nke, ke ti benkú timóm-mɔnti Kuyie ndo sɔ́nne ti nè dimònni. ²⁶ Di mmònni de kó tináaṣàti ténke í sɔri, Kuyie mpããnáahti náam̀bè do ti nwãri. Kuyie nkùù bo sãã kuù yé ti nti náá nyibotí imɔu kè ì ti cɔuté ké nti tã ke dɔɔri ti yémmè.

²⁷ Nè ti Yiè nYesu kó diyètiri Kuyie nyètiri ndeu, kunku kùù máá tú meyèmmè yiè yebie nyebie. Kè dè mme ndò.

1 Kɔdenti

Di mpátíri náá nti

Pɔɔri wèè wàri di mpátíri Kɔdenti kɔbe. Ò do bo di wàri ke bo Efesi kó dihei ndi kékeè dikɔnkɔ̀̀nni dii bo Kɔdenti Kirisi kɔbe t̄̀nni mieke nè bemóm̄m̄m̄be bè múnke do ò wàrimè kóò biéké itié mmai Kuyie nkó kuce mieke. De kó dipátíri m̄̀ke itié nyibotí ibotí nku muwedɔunfòm̄mu ínkè dii ti náá mMuyaánsààm̄u duò nyèè p̄̀rè kprí nnè ti dò nke nyè p̄̀h̄nè mèè botí ke teennè titɔ̀̀bè. Kòò wè̀te ke íkú Yesu tanf̄̀tè ke benke ke tú dem̄u de mieke medókumè mèè tu deènni.

Di mpátíri náànti duò ke dòmmè

1. Mudɔummu 1:1-9
2. Metotímè mèè do ànné Kirisi kɔbe bèè bo Kɔdenti be cuokè 1:10-4:21
3. Kirisi kou dò nkéndò mpáíí nwe nè dipopuò kó tináànti 5-7
4. Kirisi kou dò nkénte omáà kék̄áá ndè 8:1-11:1
5. Kirisi kɔbe dò nke níí ndòmmè kuwedɔundieku mieke nè Mudisààm̄u tu mù 11:2-34
6. Muyaánsààm̄u nduò nyèè p̄̀rè kó tináànti nè ti bo ndómè titɔ̀̀bè 12-14
7. Mukúkýántim̄u kó tináànti 15
8. Dikòò nè mudɔummu sɔmmu 16

Mudɔummu

1 Mí mPɔɔri Kuyie nkuù n yu ke dó n naá Yesu Kirisi kó dit̄̀nni mí nnè n népo Sositenni, t̄̀i di wãũ di mpátíri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Kɔdenti.

² Ti di dɔunko díndi Kirisi kɔbe bèè bo Kɔdenti, díndi bèè wènnénè Kirisi kè Kuyie ndi wénkúnne ke di cãh̄né, ke dɔunko bèè kó dimàà yu ti Yiè nYesu Kirisi yèt̄̀rì tip̄̀t̄̀ti tim̄u. Yesu wèè tú ti Yiè nke tú be Yiè. ³ Kuyie nti cíce nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔò mmesàà nke di p̄̀ kuyènaatí.

Kuyie nti dɔ̀̀ mèè sàà nnè Kirisi ti kó mewènnímè mieke

⁴ N sãntímu Kuyie nsáà nè kù di dɔ̀̀ mèè sàà nnè Kirisi di kó mewènnímè mieke, ⁵ ke di p̄̀ã ndem̄u botí, kè di nɔ nke náá nKuyie nnáànti ke yé dem̄u. ⁶ Ke yé Kirisi kó tináànti fiíkúmè di mieke tei tei. ⁷ Kè di m̄̀ke Kuyie nkó yep̄̀rè yem̄u díndi bèè bàa Kirisi bo wètenímè. ⁸ Kuyie mbo di fíí kè di na kétuɔke kumànk̄u. Kè ti Yiè nYesu Kirisi ñwètiní ke báá yà ò bo di sei nt̄̀i ínkè. ⁹ Kuyie nkù di yu ke di taunnè ku Birè ti Yiè nYesu Kirisi, kù dɔ̀̀rimu kù béi nt̄̀i.

Meyatimè Kirisi kɔbe cuokè

¹⁰ N kɔbe n di náámmu nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyèt̄̀rì, ke tú di nyo ditɔ̀̀bè tu mù kè meyatimè bá mbo di cuokè, kè dí nwè m̄̀m̄yèmmè mèmáà nè iyèntotí

ímáà. ¹¹ N kɔbe n náá mmemme ke yé Kodowe cíètè kɔbe n nàkémè ke tú yekp̄̀rè bo di cuokè. ¹² N kèèmu bèmabè tumè: Mí ntú Pɔɔri kou. Kòò t̄̀u tu: Mí ntú Apodoosi kou. Kòò t̄̀u tu: Mí ntú Pieri kou. Kòò t̄̀u tu: Mí ntú Kirisi kou. ¹³ Di yèmmè dò nKirisi toté toté mað? Mí mPɔɔri m̄̀i ku di kprí nkudap̄̀ãtí ínkàà? Bè di ànné bàtèmm̄u nè m̄̀i kó diyèt̄̀rìàà?

¹⁴ N sãntí Kuyie n yí ànnémè bàtèmm̄u di kóò m̄̀u kè dè í tú Kirisipusi nè Kayuusi. ¹⁵ Òm̄u báá na ke dɔ̀̀ bè ò ànné bàtèmm̄u nè n kó diyèt̄̀rì. ¹⁶ Éé! Nh ànnèmu bàtèmm̄u Setifannaasi cíètè kɔbe, be kó dif̄̀nkùò n yí yé kè m bo nhãnnè ot̄̀u m̄̀u bàtèmm̄u. ¹⁷ Kirisi í n t̄̀ nkè m bo nhãã benitibè bàtèmm̄u, wè n yu kè m bo náké Tináànsàànti nti, ke bá nti náá nnè onit̄̀i kó mecii, t̄̀i yàà bo kék̄unne kudap̄̀ãtí náànti kó muwèrímu.

Kuyie nkó mecii cããnnèmè benitibè k̄̄me

¹⁸ Kirisi kumè kudap̄̀ãtí ínkè kó tináànti dò nkuwaátóo nku bèè feti be borè, ke né tú Kuyie nkó muwèrímu t̄̀nti kù deetè bè ti borè, ¹⁹ kéndònnè t̄̀i wàrimè ke tú:

Bèè m̄̀ke meyèmmè m bo mè dèite, kéútè mecii yembè cii.

²⁰ We nténke né tú meyèmmè yiè? We ntu opátíyít̄̀iwè? We ntu tineit̄̀i yiè? Kuyie mbenkem̄u ke tú benitibè m̄̀ke mèè yèmmè tu mewáátéyèmmè mme.

²¹ Benitibè í na ke banté Kuyie nnè be kó meyèmmè, deè te kè Kuyie ntããté ke deeri bèè t̄̀i tináànti ti náá

nti, tii dò ntiwááténáahti bèè tì yete be borè. ²² Sifube dɔ́ kɛyà tidietì, kɛ Kerékibe bie wanti mecii. ²³ Tínti me nnáá nKírisi kpéi nke bè baaké wè kudapãáti ínkè, Sifube í dɔ́ de kó tináahti, tì dò ntiwááténáahti nti bèè í tǔ Sifube be borè. ²⁴ Bèè kó dimàà yie nKuyie, nSifube nè bèè í tǔ Sifube Kírisi bè benkúmu Kuyie nkó muwērimú nè ku kó mecii. ²⁵ Ke yé Kuyie ndòri dè dòmme dewáátékperè nde ke né pǔǔtè benitibè kó mecii, kù dòri kè dè dò ndè cǐnnimu ke né pǔǔtè benitibè kó muwērimú.

²⁶ N kɔbe wénténè dimàà díndi Kuyie nyu bè. Mecii nyembè nè benitidiebè nè bekpààtibè bè í sǔ di mieke. ²⁷ Kuyie ntúóté kutekù kuù nkɔbe wúó ndè kè dè dò ndewáátékperè ke fèikúnne mecii nyembè, ke tǔóté bè wúó ndè kè dè cǐnni ke fèikúnne bekpéríbè, ²⁸ kè tǔóté bè wúó ndè ke dò ndè í tǔ dèmarè, bè sèngu dè ke fèikúnne dedierè, kè dè naá ndetètirè, ²⁹ kè dè bo yie kòo mǔù báá déúkúnne omáà Kuyie nyiikè. ³⁰ Kuyie nkuù di taunnè Yesu Kírisi, kòo di duǔ mmecii nke di wénkúnne, ke di deetè ke di cǎnné kè di tǔ ku kɔbe. ³¹ Tì wǎrimu ke tǔ: Kòò mǔù dǔ kénsǎntí omáà, ò nsǎntí omáà Kírisi ò deetè mèè kpéi.

Pɔɔri do í náánnè meniticii

2 N kɔbe n kòtoo dii mǔnni di cie, n do í di náké Kuyie n náahti nè yetannò dieyè yoo nè oniti kó mecii. ² N do í dǔ kè di náké titetì matì tii í tǔ Yesu Kírisi bè baaké wè kudapãáti ínkè o kpeti. ³ M bo dii mǔnni di cie ke dò nhocǐri nwe kè kufɔwáá nní nni mbo kè ò kpetú. ⁴ N do í di tiè ke di náá nKuyie nnáahti nè menáahekùò nyoo nè mecii, n do náánnè Muyaánsààmù kó muwērimú mmu kè benitibè banní, ⁵ kè dè bo yie nkè di tákùmè bá nfíikú oniti kó mecii nyiinkè, mè nfíikú Kuyie nkó muwērimú ínkè.

Kuyie nkó mecii sòrimu

⁶ Nh ǔ nnáá mmecii nKírisi kɔbe bèè kpenke bèmbè Kuyie nkó kuce mieke, de kó mecii nyí tǔ kutekù kuù nkɔme yoo bèè baké be kɔme, ke yé bèè baké be wērimú yóó deèmmè. ⁷ Tì náá nKuyie nkó mecii mme mèè sòri, kù do tǎáté mè kè kutekù mu nyí bo, ke bo ti tan- né ku kó tikpetì mieke. ⁸ Bèè baké kutekù kuù mbè í banté de kó mecii, nkè bè do mmè banté bè na bá mbaaké ti Yiè ntikpetì yie nkudapãáti ínkè. ⁹ Tì wǎrimu ke tǔ:

Òmǔù í yà dè,
òmǔù í kèè tì,
òmǔù í totí tì o yèmmè

Kuyie nde ndò bèè kù dǔ be kpéi.

¹⁰ Kuyie nduǔ nkè ku Yaá mbenke tímbe ku kó disòri, ke yé Muyaánsààmù yémèmu demɔu bá Kuyie nkó disòri dieri. ¹¹ We mbo na kényé otǔ yèmmè dòmme kè dè í tǔ o mómumu, mèè botí nku òmǔù í yémè Kuyie nyèmmè dòmme kè dè í tǔ Muyaánsààmù. ¹² Kuyie nti duǔ mmùu Yaá nyí tǔ kutekù kɔmu, Kuyie nkɔmu mmu kè dè bo yie nkè ti banté kù ti dǔ dè nè ku kó mesàà. ¹³ Tì ǔǔ í nnáá Kuyie nnáahti nè oniti kó mecii, tì ǔ nnáá

Muyaánsààmù ti duǔ nti nti. Tì ǔǔ nti ntiè Kuyie nkó benitibè.

¹⁴ Wèè í mɔke Muyaánsààmù ò báá na kɛyie Muyaánsààmù ti náá Kuyie nkpeti tì, tì ǔ ndò ntiwááténáahti nti o borè. Bèè mɔke Muyaánsààmù bèè bo na kè tì banté, bèè í mù mɔke bè báá na kè tì banté.

¹⁵ Wèè mɔke Muyaánsààmù wèè bo na kébanté demɔu, wèè í mù mɔke ò báá na kóò bekénè, ¹⁶ tì wǎrimu ke tǔ:

We nyé tì Yiè nyèmmè dòmme?

We nkù duǔ nyitié?

Tínti me mmòkemu Kírisi kó meyèmmè.

Kuyie ntǔmbè bemɔu bè màmu

3 N kɔbe n yí di náánnè ke dònne bèè kpenke Kírisi kó kuce mieke, n di náánnè ke dònne kutekù kuù nkɔbe mbe, ke yé di kpaá bemme Kírisi kó kuce mieke. ² N do di duǔ memiè mme, n do í di duǔ mmuciè, ke yé di do í yóó namè kè mù di, bá nè yiènni di báá na, ³ ke yé di kpaá mɔkemè kutekù kuù nkɔbe kó meyèmmè dèè tu yekpàrè nè mehèèmmè deè benkú di fòmму í cèètemè. ⁴ Kòò mǔù tǔ: Mí ntú Pɔɔri kou nwe, kòò tǔù tu: Mí ntú Apodoosi kou nwe. Di dɔɔri ke dò mbèè í yé bèmbè Kuyie.

⁵ We ntu Pɔɔri ke we ntu Apodoosi? Tì tǔ Kuyie nkó betǔmbè mbe ke di niitè Kírisi kó kuce, bá wè kòò pí nKuyie nyé nwèè pí mmùù tǔmmù. ⁶ N fímmu, kè Apodoosi yɔɔre, kè Kuyie nte kè dè kòtè. ⁷ Dè í tǔ wèè fíi nyoo wèè yɔɔre beè dǔò mǔmamù, Kuyie nkùu te kè dè kòtè, kuù dǔò demɔu. ⁸ Wèè fíi nnè wèè yɔɔre bè màmu, Kuyie nyóó yietí bá wè o tǔmmù dòmme mme. ⁹ Tì wè nke pí nKuyie nkó mutǔmmù mmu kè di tǔ Kuyie nkó kupaku, ke dò nKuyie ncíètè kó imarí. ¹⁰ Kuyie nkuù n duǔ kè n dò mbemaribè kóo kóti ke pǔútè kè betɔbè sɔkù, bá wè ò né ndake ò màà mèè botí. ¹¹ Dipǔù dǔù nke deèmu dii tu Yesu Kírisi, òmǔù báá na kèpǔútè diteri marí. ¹² Dipǔù dimáà ínkè bèmbè màamu nè timátì péiti, kè betɔbè màà nè mesɔɔ, kè betɔbè màà nè yetásàayè, kè betɔbè màà nè ideí, kè betɔbè màà nè timúti, kè betɔbè màà nè tiyonti. ¹³ Bá wè ò màánè dè bo feitè Kuyie mbeènti yiè, kè kùu dè yááké nè muháá. ¹⁴ Wèè màá dipǔù ínkè kè muháá nyí cǔtè o kperè, de yiè mbo pétè ticuuti. ¹⁵ Kè wèè kperè me ncǔtè, ò báá pétè ticuuti, ò né yóó cootèmu kè dè né ndò nhò yenté muháá mmieke ke yè.

¹⁶ Di í yé ke dò ndimɔu di wè nkétú Kuyie nkó tɛcǐètè nte kè Muyaánsààmù bo di miekaà? ¹⁷ Kòò mǔù kùu Kuyie ncíètè Kuyie mbo ò kùu múnke, ke yé Kuyie ncíètè dòmme páii nwe kè di wè nke te ntú.

¹⁸ Òmǔù bá nsoú nhomáà, wèè yèmmè dò nhò cii kutekù kuù nkó mecii wèè yei nkè dèe yie nkòo pétè mecii mómumu. ¹⁹ Ke yé kòò mǔù yèmmè dò nhò cii kutekù kuù nkó mecii Kuyie nhò wúó nkuyèinkù nku. Tì wǎrimu ke tǔ: Kuù duǔ nkè mecii nyembè cii mbè píi. ²⁰ Kè titetì wǎri ke tǔ: Kuyie nyémumu mecii n yembè yehtotí. Kù yémumu ò tímè detetirè. ²¹ Òmǔù tǔ mbá mpti ò wèhñèmmè yie nyoo yie, bemɔu bè tu di kɔbe mbe. ²² Pɔɔràà, Apodoosàà, Pieràà, kutekàà, mufòmmaà,

mukúúnàà, demɔu dè tu di kperɛ nde, ²³ kè di tú Kirisi kɔbe kè Kirisi tu Kuyie nkou.

Kirisi kó yetɔ̀rè

4 Di dò nké nti wúo nKirisi kó betɔ̀mbè mbe ò duó nkè bèè nàà nKuyie nkpeti tìl sòri. ² Bè bèkú ti otɔ̀nti tu ò bo mpímmè o tɔ̀mmú weti weti. ³ Mí nkprí kè dínidi yoo kutenkú kuù nkó kubeéndieku makú bo m bekénè, dè í n kɔ̀nnè, n yèmmè me mmúnke í m bekúnè. ⁴ N né í yé n wenni páíí, n Yiè nweè tu n kóo beénti. ⁵ Deè kprí nte kè n tu di bá mbekúnè òmɔ̀u kè dimònni mu nyí tùòke. Mbaanè ti Yiè mbo wɛ̀tenimè, weè yóó fei ndèè kó dimàà do sɔ̀ri demɔu, kédennení dèè kó dimàà bo benitibè yèmmè mieke, kè Kuyie nsān-te bá wè ò mǎnnè dīl sǎnni.

⁶ N tùóté mí nnè Apodoosi ti kó medonnimè kè dè bo di teennèmu kè di banté dináànhāntírì dīl tu: Òmɔ̀u báá sénté tìl wǎri. Òmɔ̀u tū mbá ndéúkunko omáà yoo Kuyie nkóo tɔ̀nti mɔ̀u ke kékunko otɔ̀u. ⁷ Dè dòmmè kè di déúkunko dimàà? Di mɔ̀ke dè Kuyie nkuù í dè ndi pǎà? Kè kuù dè ndi pǎ, ba nte kè di pɔ̀ti ke dò ndīl dè waá nnè dimàà.

⁸ Di yèmmè dò ndi yǐtémú kè dè sǎnnè kè di kpenke ke baaté, dè í dò mmemmè, n né báámmu Kuyie nke dó dèe mè dòò kè tí wènnè kébaaté. ⁹ Dè dò nKuyie ntùóté tinti ku kó betɔ̀mbè mbe ke dòò kuyóó kɔbe, kè ti dònnè benitiyeibe bè dó kékuo bè, benitibè bemɔu nè Kuyie ntɔ̀rè de ìikè. ¹⁰ Ti naá ntiyeinti nti Kirisi kprí, Kirisi kprí nkè dínidi ciité, kè ti cīnni kè di kpeñni, kè bè ti sènkú ke di sǎntí. ¹¹ Mómumu nwe nè yíenni ti fǐúrimè nè dikònni nè sinéyēi, ke kpa tiyààti, kè bè ti fǐũnko, kè ti áǎnte tipítì timɔu ke kpa ti á dè ¹² ke pí mmuɔ̀mmú ke yonnè, kè bè ti sǎá nkè ti bè pǎá nKuyie nkó mesàà, kè bè ti fǐũnko kè ti mi, ¹³ kè bè ti náá ntiyeiti kè ti bè tǐnninko tisààti, kè bè ti wúo nkutenkú kuù mmieke ke dò ntiyonti nè desíntékperè bè útóo dè.

¹⁴ N yí ti ndi wǎri ke bo di ánnè ifei, n ti ndi wǎri ke bo di tiémmu dínidi m bí n dó ì. ¹⁵ Bá kè di mòòte bèè di baké kè bè tùòke tekupípiité (10000), mīl tu di cice ke yé mīl di nàkémè Tináàhsààti ke di benke Yesu Kirisi kó kuce. ¹⁶ N di náámmu n tūnne n kó meborime. ¹⁷ Deè te kè n di duónko m bire Timɔ̀ntee n dó wè mediè kòò tū nti Yiè nYesu kè dè wenni, kòò bo di dente n tū mmèè botí Kirisi ke mè tiè nKirisi kɔbe tǐrè yemɔu.

¹⁸ Bèmbè di mieke mɔ̀ke sifeí nsi kè be yèmmè dò n yí kɔroo di cie. ¹⁹ Kè Kuyie ndó n kɔroomu ke bo yà de kó sifeí yembè, kéyà nsá kè bè nàánnè be nò máá yoo bè dǔ̀ri timatì. ²⁰ Kuyie nkpràatiyuu í tú munùbémmú máá, di tu nè medòrimè mme. ²¹ Di dó nní nkɔroo di cie ke tɔ̀ didáú ndià? Yáa di dó nní nkɔroo ke di dó ke yɔ̀?

Meyei mmèè dǔ̀ri Kirisi kɔbe cuokè

5 N yomu bè nàámmè tipítì timɔu di borime í wènnimè. Kè di dǔ̀ri bá bèè í tū nKuyie mbè í dǔ̀ri dè. Bè tu òmɔ̀u dɔ̀utinè o cice pokú. ² Nè memmè kè di kpráa mɔ̀ke tefentè, dè do dò ndi yèmmè mèè caàrè kè

di beti de kóo niti di cuokè. ³ Mí n kprí, bá n yí me ndi bonèmmè, n yèmmè di bonèmu kè n dié nke bekénè de kóo niti. ⁴ Di tíí nnè Yesu kó diyètiri, n yèmmè nè ti Yiè nYesu kó muwǐrimú dè yó ndi bonèmu. ⁵ Kè di ò duó ndibɔ̀ò, kòò kǔ̀ntii kú kòò wènnii cooté tibeénti yiè.

⁶ Di í dò nkénsǎntí dimàà di wènnimè, ke yé mutie mùu muuti pǐè mù ɔ̀ɔ̀ mmamè sǎmpò nwe kè tipǐè-cootii múútì timɔu. ⁷ Deitenè mutie mùu muuti pǐè di mieke kéntú tipǐècootii pànti, ke yé bè kúomè Kirisi wèè tu diyentébanni kó fepièfè ti kprí. ⁸ Nè dè kprí nyóunè kè tí mbaánnè pǐè wèè í kɔ̀renè mutie mùu muuti dèè tu ti bo nwènnimè ke náá ntimómɔ̀nti, kéyóu pǐè wèè kɔ̀renè mutie mùu muuti dèè tu tidònniti nè mufòm-mu yeimu.

⁹ N sòò di wǎri dīl pátiri, n sòò di nàké ke tú di bá ntaunè bèè fòmму í wenni. ¹⁰ N sòò í yé ndi yatènè kutenkú kɔbe bèè fòmму í wenni, kè bè duó mbe yèmmè idííí, ke yuuku, ke feu yebɔ̀kè. N sòò yé nKirisi kɔbe mbe bèè dǔ̀ri me kóò botí. Kè n do mbe nyé n na nyí di yému kutenkú mieke. ¹¹ Di mpátiri mieke n dó ké di nàké ke tú kòò mɔ̀u tu omáà Kirisi kou kòò fòmму í wenni, yoo ò duó nho yèmmè idííí, yoo ò feu yebɔ̀kè, yoo ò càari betɔ̀bè yètè yoo ò tu kunaàydǎ̀kú yoo ò tu oyúókú, di keté ke báá ò wènnénè kédí.

¹² Mīl í dò nkèbekénè bèè í tú Kirisi kɔbe, Kuyie nkuù yóó bè bekénè. Di dòmmu kébekénè di kó dítinnì kɔbe, ti wǎrimu ke tú: Betinè oyeyiwe di cuokè.

Kirisi kɔbe dò nkéntūnnimè be kpeti

6 Dè dòmmè dínidi Kirisi kɔbe, kè di mɔ̀ke timatì nè ditɔ̀bè di ti kòtenè bèè í tū nKuyie mbe borè, ke yóu di bo ti kòtenè Kirisi kɔbe borè? ² Di í yé ke dò nKirisi kɔbe beè yóó bekénè kutenkú kɔbaà? Kè beè yóó bekénè kutenkú kɔbe, dè dòmmè kè di né báá na kètūnte timatì sǎmpóti di cuokè? ³ Di í yé ke dò ntīl yóó bekénè Kuyie ntɔ̀ràà? Ti né bo yǐ́ke ti bo tūntemè mme kutenkú kuù nkpetaa? ⁴ Dè né dòmmè kè di ɔ̀ mmɔ̀ke timatì ke ti kòtenè bèè í tú Kirisi kɔbe be borè kè beè ti beké? ⁵ N ti béi nke ifei ì bo di pí. Òmɔ̀u í bo di mieke bá omáà wèè cii ke bo na kètūnte timatàà? ⁶ Dè keté ke í dò ndi mmɔ̀kenè ditɔ̀bè timatì ke né báá ti kòtenè bèè í tū nKuyie mbe borè.

⁷ Kè di mɔ̀ke timatì nè ditɔ̀bè deè benkú di yǐ́kemè. Di níí na mmimmu bè di dǔ̀ri dīl mǎnni meyei, nkè bè yúúkú di kperè di yóu kè dèe yei. ⁸ Dīl pètinke dǔ̀ri meyei nke yuuku ditɔ̀bè. ⁹ Di yému ke dò mbèè borime í wenni bè í tati Kuyie nkpràatiyuu. Di bá nsou ndimáà: Bèè fòu mufòmму muyeimu nè bebɔ̀ɔ̀féúbè nè bèè dɔ̀uti dɔ̀utinè betɔ̀bè, nè bèè dǔ̀rite isɔ̀ke: Benitidaabè bèè dɔ̀unè bedatɔ̀bè nè benitipòbè bèè dɔ̀unè bepɔ̀tɔ̀bè, ¹⁰ nè beyóóbè nè bèè duó mbe yèmmè idííí nè tinaàydǎ̀ti nè bèè càari betɔ̀bè yètè nè yeyoyóókperè. Bembè kó dimàà í tati Kuyie nkpràatiyuu. ¹¹ Di mieke bèmbè do tú beè nitibè botí kè Kuyie ndi cǐé ndi yei, nke di càánnè kè di tú ku kɔbe, kè kú di wénkúnne. Yesu weè te kè Kuyie mmè dòò nè ku Yáa mmieke.

wěte ke yenke dè dòke bo nhò naati. N yěmu ke dòn n nàá nti Muyaánsààmù muù tì nni nduò.

Iwũ bɛ fié ì yebɔkè

8 Di mè nni mbekemè di bo nhõmmè iwũ bɛ fié ì yebɔkè i kó imaa.

Timɔu ti tì yěmu. De kó meyíétímè botí né ãã oniti nwe tefentè, a bo ndómè otɔ̀ dè ti kpénkunko Kuyie nkó kuce mieke. ² Wèè yèmmè dòn nhò yé dèmarè ò mu nyí yíété ò dòn nkényé kè dè màmmè. ³ Wèè d́ Kuyie, Kuyie nwe nyé.

⁴ Di m beke ke tú: Ti bo na kéncáá nyiwũ bɛ fié ì yebɔkàà? Ti yěmu ke dòn nyebɔkè í mannè Kuyie mbo kumáà ndi. ⁵ Bá kè benitibè yèmmè dòn nKuyie nyí bo kumáà, kè detèrè marè bo ke kù mànnè, ke mɔke muwèrímú kéínkè nè ketenkè. Kutenkù kumɔu mieke yebɔkè bomu kè benitibè tu yè mànnè Kuyie. ⁶ Tínti yé ke dòn nKuyie mbo kumáà ndi, ti cice wèè d̀̀ demɔu, weè ti te. Kè ti Yiè mbo omáà Yesu Kirisi, Kuyie nnè wè bè d̀̀ demɔu, wèè ti duó mmufòmму.

⁷ Kirisi kɔbe bèè do manténè bè bo nfeumè yebɔkè ke mu nyí kpenke nè yíenní, kè be yèmmè dòn nyebɔkè yèè te de kó imaa nkè bè ì càáké dè mbè kónnè be yèmmè mieke ke bè s̀nkunko. ⁸ Mudii kpeti í bo tínti nè Kuyie nti kó metaummè mieke. Kàa í di dè í da yaari dèmarè, kàa me ndi dè í yóo da yíé dèmarè.

⁹ Kàa bo na kéncáá mbè fié ì wũ yebɔkè, kè dè báá da d̀̀ dèmarè a né ndake ke báá bo nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke. ¹⁰ Wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke kòò yà f̀ nwèè yé Kuyie nnáànti, kàa kàri yebɔkè kó ditou mieke ke yo ndè báá yáúkùnne o k̀nti kòò ncáá iwũ bɛ fié ì yebɔkàà? ¹¹ A yíété mèè kpéi mba nte kàa bo nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke Kirisi ku wèè kpéi. ¹² Ke yé a bo ndii m̀nni wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke. A yeténè Kirisi nwe o mómму. ¹³ Kè imaa nyii bo nte kè m bo n kou meyi mmieke, m báá ì càáké, n yàà bo ò bo mmèè kpéi.

Bè dòn kèd̀̀ dè Kuyie nt̀nti nè o dòn nké̀̀ dè

9 M báá na ké̀̀ d̀̀ n dómàà? N yí tú Yesu t̀nnàà? N yí yà ti Yiè nè n ǹnfàà? Mii í di nàké Kuyie nnáàntàà? ² Bá kè betɔ̀bè yé n yí tú Yesu t̀nni, díndi do dòn kényému, ke yé mii di nàkémè Kuyie nnáànti kè di cèète.

³ N ti nténninko bèè n wátiri. ⁴ M pí mùù t̀mmú í dòn di nni nduò kè n yo nke ỳnnàà? ⁵ N do í dòn nkémmɔke m pokù wèè tu Kirisi kou kè ti neitaà, Yesu t̀rè nè o neí nè Pieri bè d̀mmaà? ⁶ Mii nnè Bannabaasi tii máà dòn kémpí mut̀mmú ke yonnè, kè di teénnè betɔ̀bàà? ⁷ We nhã̀p̀nti piú omáà? We nfiiku detie nke í yo nde be? We ncémmù inààke ke í ỳ nyi miè?

⁸ Di yèmmè bá ndò n nàá nke wetí kutenkù kuù nkpeti máà. Tì wãrimu Mɔyiisi kó ikuú mieke ke tú: ⁹ Báá táú nfenààfè nùù fe puòti dii m̀nni tidiiti, Kuyie nkuú nyinààke nyi mesémmàà? ¹⁰ Tì nàá ntii kpéi nke, ke tú, wèè kùúti tidiiti nè wèè tì puòti bè d́ muc̀ntimu

mmu bedé. ¹¹ Mii nwèè di duó ndi wèrè kó mudii di bo n duómmè tidiiti dèè di yonkaà? ¹² Kè di teénnè betɔ̀bè, n do í dòn nké di beke kè dèe pèéte be kperaa?

M pètinke duó m máà ndi kè dèmarè báá dítinné Kirisi kó Tináànsààti. ¹³ Di í yé ke dòn mbèè pí nyikuú t̀mmú Kuyie ncíétè mieke bè de nyonnè, kè bèè feu iwũ diwũ̀t̀nni ínkè kè bè m̀ke be kó imaanàà?

¹⁴ Mer̀me Kuyie mbéimmè ke tú bèè nàá nKuyie nnáànti bè tì nàá mbè, mbè duó nke bè yo.

¹⁵ Mii n yí beke dèmarè òm̀̀, bá m mè ndi wãümè dipátiri n yí d́ di n duó ndèmarè, kè n ku nè dikònni dè t̀̀nè m bo m̀mè kécake n yètiri. ¹⁶ M báá na kèyóu Kuyie nnáànti ke yé Kuyie nkuú tì nni nduómmè, kè n yí d̀̀ memme Kuyie mbá n yóu. ¹⁷ Kè m pí nde kó mut̀mmú nè diwèi, Kuyie mbo n yietí, bá kè n yí d́ ké mù pí, n dòn nké mù pímmu ke yé Kuyie nkuú mù nni nduómmè. ¹⁸ Dende tú n kó mut̀mmú kparamu tiyetaà? Ó̀̀, n kó tiyeti tú diwèi ndi nè m bo nákémè Kuyie nnáànti fààrè ke báá c̀utè tiyeti n do dòn nkécuté tì.

¹⁹ N temu m máà, n yí tú òm̀̀ kó kudaakù, ke né duó m máà ke tú benitibè bemɔu kóo t̀nti, ke bo yú̀n- ní kusúku Kirisi kó kuce mieke. ²⁰ Nh ̀ mbo Sifube cuokè ke d̀̀ri bè d̀̀rimè mme, kè bè t̀ nyikuú, nni nyi t̀ ke bo yú̀nni kusúku Kirisi borè. ²¹ Kè m bonè dii m̀nni bèè í tú Sifube, bèè í yé Mɔyiisi kó ikuú be cuokè, nni ndɔ̀ri bè d̀̀rimè, ke dòn n yí m̀ke ikuú ke né t̀ nKirisi kó ikuú. ²² Kè m bo bèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce mieke, m bè ènnenè m máà, ké bè yú̀nni Kirisi borè. M mè d̀̀ri memme ke bo pitè Tináànsààti nti, kè tí wènnè kètoté tì kó ticuuti.

²⁴ Di yěmu ke dòn mbèè betí muceé mbè ̀̀ ncokù kòò máà wèè péte tiyeti. Ncokùnè mesàà nképéte tiyeti. ²⁵ Bèè d́ kébeté muceé mbè ̀̀ keté kèmbéú kè dè yóumu, kè bè m̀ke bè ci dè péu. Bè wanti kèpéte ketenkè kie nkó tiyeti nti, tii í m̀nni, kè tínti wanti kèpéte kéínkè kó tiyeti tii yó mbo sãã. ²⁶ Dèè te kè n cokù ke yé m beti dè, n yí s̀nté ke puòti detetirè. ²⁷ N fèũnko m máà ndi weti weti ke pí n k̀nti mesàà nke yíèkù m bo nákémè betɔ̀bè Kuyie nnáànti kè Kuyie nnè n dootóo.

Di bá ndònnè Isidayeri kɔbe

10 N kɔbe n yí d́ di yé nti yembè do kèrimè dikpáà cuokè kè diwetiri bè ni, kè bèe sénté dàmèèri tipènti kou. ² Ti bo na ke d̀̀ bè ànnè bàtèmmù diwetiri mieke nè dàmèèri mieke, bè yíé mmèè kpéi nke t̀ Mɔyiisi. ³ Kè bèè di bemɔu mudii mùù duóni kéínkè, ⁴ kèyã bemɔu Kuyie mbè duó mmèè nie, mèè yìèní dipèri. De kó dipèri do benkú Kirisi nwe. ⁵ Nè memme Kuyie nyí mpénsiri bèmabè be mieke kè bèe kú dikpáà mieke.

⁶ Dè d̀̀ memme ke bo benke tímbe kè tì bá mbè dòn- nè kéndó meyi nkó mud̀̀rimù. ⁷ Di bá ntũ nyebɔkè, be mieke bèmabè do d̀mmè. Tì wãrimu ke tú: Kè bèè di kèyã menaà nkéíté kénhau. ⁸ Di báá nduti d̀utinè ditɔ̀bè, be mieke bèmabè do me nd̀̀ kékú sikɔupísisidè nè sikɔupisitããti (23000) diyèè dimáà mieke. ⁹ Di bá nyiinko Kuyie mmieke, bèmabè be mieke do me nd̀̀ kè iwààkèe bè d̀mmú kè bèe kú. ¹⁰ Di bá nséi nKuyie, be

mieke bèmabè do me ndòò kè Kuyie ntɔnni ku tɔnni dii kòò kè dii bè kùò.

¹¹ Dè mè dɔò kè bè ti wàri ke bo benke tímbe yemòrè sɔnye yiè nkɔbe. ¹² Kè dè tũ ndò mmemme, wèè yèmmè dò nhò còrmú wè nyé kòò báá do. ¹³ Mèbennímè mamè í di tuòkùni betɔbè í yémè. Kuyie mbéi nti kù ti dɔ̀rimu, kù í yóó yóu kè mèbennímè pè̀tè di wèrimú kè mè di tuòkení kuú yé kù yóó yímè ké di mè na kéyè.

¹⁴ N kɔbe n di náámmu, bá ntũnnè yebɔkè. ¹⁵ N di náánnè ke dònne benitibè bèè cii bèmbe. Wénténè di móm̄m̄m̄be n di náá nti. ¹⁶ Ti ɔ̀ sãnte Kuyie nkéyã fèè bòòfè fèè benkú ti wém̄m̄ Kuyie nkó mesàà nti pè̀tè nè Kirisi kó mukúú mmieke. Ti wèrí dii m̀nni pè̀tè ke cáá ndè benkú ti wém̄m̄ mme Kirisi kó tikɔ̀nti mieke. ¹⁷ Ti ɔ̀ nyóó wèrí pè̀tè kòò wém̄mu, dè me ndò nè Kirisi kɔbe, bá kè ti sũ, ti wè nhoniti omáa ndi. ¹⁸ Wénténè Isidayeeribe kó meborime, bèè cáá nyiwũ bè feu í Kuyie mbè kù tàuneme.

¹⁹ Dè í me ndò nè imaa nyii fié yebɔkè, imaa nyoo yebɔkè dè í m̄ke muwèrimú mamù. ²⁰ N né dɔ́ ké di náké ti tú: Kè imaa mbè fié í Kuyie mbè tàunkonè Kuyie, mèè botí nku imaa mbè fié í yebɔkè bè tàunkonèmè yebɔkè. N né í dɔ́ òm̄ò di mieke ntaunè dibɔ̀. ²¹ Di báá na kéyã ti Yiè nkó febòòfè nè yebɔkè kɔfe, di báá na kédi ti Yiè nkó mudii nè yebɔkè k̄mu. ²² Yáa di dɔ́ kéii nti Yiè nkó kemieke nke? Di yèmmè dò ndi kpeñni kóo pè̀táa?

Dèmarè í ci, dem̄u dè né í dɔ̀ri mesàà

²³ Bèmabè di mieke tú: Dèmarè í ci! Móm̄mu, dem̄u dè né í ti dɔ̀ri mesàà. Dèmarè í ci, dem̄u dè né í ti teènnè Kuyie nkó kuce mieke. ²⁴ Òm̄ò bá nwanti omáa kó mmuc̄ntimu, ò pè̀tinke nwanti otɔ̀ bo c̄n-temè mme.

²⁵ Di bo na kéncáa mbè fiiti ìi maa ndikàtiri kè di yèmmè bá ndi bekùnè. ²⁶ Ti wàrimu ke tú: Ketenkè nè dèè kó dimàà bo ke mieke, ti Yiè nweè dè te.

²⁷ Wèè í tũ nKuyie nkòò di yu mudii kè di kòte, dí di bè di duó ndèè kó dimàà, di yèmmè bá ndi bekùnè. ²⁸ Kòò m̄ò me ndi nàké ke tú: Bè fèútè í m̄maa dibɔ̀ ndi. Di báá di, dè yàa bo kɔkénèmè wèè di nàké. ²⁹ Dè í tú n yé dii kó meyèmmè yó ndi bekùnè, wèè me ndi nàké o kpeí nke.

Kè dè yèmmè òm̄ò bo yí otɔ̀ kpeí mbá nte kè n yóu n dɔ́ kédɔ̀ dè, ³⁰ kè n sãnte Kuyie mmudii kpeí nke yo, nhòm̄ò báá na ké n sei.

³¹ Kè di yo nyoo di yé, di dɔ̀ri dèè kó dimàà dè ndéúkunko Kuyie nyètiri. ³² Di bá ndɔ̀ri dèmarè dèè bo bo nhotɔ̀, Sifu yoo wèè í tú Sifu yoo Kirisi kou m̄ò.

³³ M móm̄mu n yí wanti n kó kuyehnaatí, n wanti betɔbè kɔku nku, kè dè bo yie nkè bèè cooté.

11 Ntũnnè n kó meborime, kéndònnè m móm̄mu n tũnnèmè Kirisi k̄me.

Onitipòkù nè onitidòò bè bo ndòm̄mè bè báá ndii m̀n- ni Kuyie

² N di sãntí di yémè n kpeí nyemòrè yem̄u nè di tũn-
nèmè itié n di duó nyi. ³ N né dɔ́ di nyé ti tũ tú tii: Kirisi wèè baké benitidaabè, kòò nitidòò baké onitipòkù, kè Kuyie mbaké Kirisi. ⁴ Dèè kpeí nte kòò nitidòò bàá nyoo ò nàa nKuyie náantí ke óké dèmarè ò sènkèri Kirisi nwe. ⁵ Kòò nitipòkù me nyí kãnké o yuu ò báá ndii m̀nni yoo ò nàa nKuyie nnáantí ò sènkèri o dɔ̀ nwe dè í cáánnè ò bo kuómè meyubii. ⁶ Kòò nitipòkù í dɔ́ kènkãnké o yuu wèè kuó, kè ifei me nhò bonè ò bo kuómè wè nkãnké o yuu. ⁷ Onitidòò í dò kénhókè dèmarè ke yé Kuyie nhò dòmmè kòò bo nkù dònne mu ke kù déúkunko, ke dɔ̀ onitipòkù kòò bo ndéúkunko o dɔ̀. ⁸ Kuyie nyí tùóté onitipòkù kó diwétiri ndi ke dɔ̀nnè onitidòò, kù tùóté onitidòò kperi ndi ke dɔ̀nnè onitipòkù. ⁹ Kuyie nyí dɔ̀ onitidòò onitipòkù kpeí, kù dɔ̀ onitipòkù nwe onitidòò kpeí. ¹⁰ Dèè te kòò nitipòkù dò nkènkãnké o yuu, kè dèè benke Kuyie ntɔ̀rè ò yerímè. ¹¹ Kuyie mborè onitidòò nè onitipòkù bè í cáá, ¹² kéndònnè onitipòkù yènnimè onitidòò borè, mèè botí nku onitipòkù péimè onitidòò. Bedé kè bè boñni Kuyie mborè.

¹³ Díndi wúó nkè dè wenni onitipòkù bo mbáámmè Kuyie nke í kãnké o yuu? ¹⁴ Ti kó meborime mieke dè dò nyifei nyi onitidòò yùti bo nhokùmè, ¹⁵ ke tú diyètiri onitipòkù yùti bo nhokùmè. Ke yé Kuyie nkuú ti nhò duóm̄mè kè ti bo nhò kãnké. ¹⁶ Kòò m̄ò dɔ́ ké ti yete, wè nyé ke dò mmí nnè Kirisi kɔbe tɔbè ti í m̄ke de kó meborime.

Kuyie nkó mudii

(Wénté Matie 26:26-29 nè Mariki 14:22-25 nè Duku 22:15-20)

¹⁷ N dɔ́ ké di kpannèmu. Di tiku mèè tíimmè ke yo nKuyie nkó mudii, mè í di dɔ̀ri mesàà, mè pè̀tinke di caàrimu. ¹⁸ Bè n nàké ke tú di ɔ̀ tíi nkè metotímè m̄bo di cuokè, kè n ti yie ndikéè. ¹⁹ Metotímè ɔ̀ nwennimu m̀nni mari, kè bè bo banténè bèè kèrí kuce sààkù nè bèè yeté. ²⁰ Di ɔ̀ tíi nkényo mmùò dii í tú Kuyie nk̄mu. ²¹ Di ɔ̀ tíi mbá wè kòò nyo nho kó mudii mmu, wèè kpa kòò kàri dikònni kè betɔbè de ndi ke sànnè, kéyã menaà nkému. ²² Di í m̄ke di c̄tí di bo nyommè ke yé ndi naànaà? Yáa di sènkèri Kirisi kɔbe tĩnni ndi, ke dɔ́ kéfeikùnne bèè kpa be kperè? Di dɔ́ n di náké ɔ̀nti? Di dɔ́ n di sãntemaà? Biti! M báá di sãnte.

²³ Ntenè ti Yiè nni nnàké ìi tié kè n yì ndi tùo: Bè yóó pí nkèè yènkè ti Yiè nYesu, kòò tùóté pè̀tè, ²⁴ kémm̄ Kuyie nkó mesàà nkòò wèrí kéduó nho tanc̄umbè ke dɔ̀: We mpè̀tè wèè benkú ke dò m pã n k̄nti di kpeí. Ndɔ̀rinè mie nke dennini n kpeí. ²⁵ Kè bèè cááké kédeè kòò tùóté febòòfè ké bè duó nke dɔ̀: Fe mbòòfè fèè benkú ke dò n yii mmeè yó nte kè metaummè pammèè dɔ̀. Ndɔ̀rinè mie nyemòrè yem̄u ke dennini n kpeí. ²⁶ Di cáá ndii m̀nni de kóò pè̀tè ke yé nde kó febòòfè, di náa nKirisi kù mème di kpeí. Di yó mme nh̄ò kòò yàa wètenni.

²⁷ Dèè kpeí nte wèè bo cááké ti Yiè nkòò pè̀tè kéyã o kó febòòfè ke í mannè, ò yeténè ti Yiè nkó tikɔ̀nti nti nè o

yíi. ²⁸ Bá wè ò níí wénté omáà mesàà, ke né na kécááké ti Yiè nkóò pḗḗ kényà o kó febòòfè. ²⁹ Ke yé wèè bo cááké de kóò pḗḗ kényà de kó febòòfè, ke í bàte ò ce nhomáà ndi Kuyie nkó tibeénti. ³⁰ Deè kpéi nte kè bemuɔmbe sū di cuokè nè tihòùti, kè besúkùbè ku. ³¹ Kè ti bekùnè timáà, Kuyie mbáá ti bekénè. ³² Kuyie nhṣṣ ti bekénè kè ti tié, dè bo yiémme mme kè kù báá ti wḗnnénè kutenkù kɔbe kékpetínné.

³³ N kɔbe kè di níí tíi nke bo di Kuyie nkó mudii, mbaanè ditɔbè. ³⁴ Kè dikònni níí bo wè wèè diní o cíḗtè kè di níí báá tíi kénce nKuyie nkó tibeénti. Kè n kòtoo dii yìè m bo tũnte tii kpaá.

Muyaánsààmù kó mutṣmmù

12 N kɔbe n dɔ di bantému Muyaánsààmù pǎa yèè pǎrè benitibè.

² Di yému ke dò ndi mu ndo í tū ndii m̀nni Kuyie kè yebɔkè yeè di yṛnti kè di feu sitenkaanii sii í nɔ nke náá.

³ Kè Muyaánsààmù bonè onitì ò báá na késáá nYesu, kòò m̀u yí Yesu tú o Yiè ndè bonní Muyaánsààmù mborè nde.

⁴ Muyaánsààmù bo mumáà ndi, kè mu pǎrè sū mù mpǎa nyè. ⁵ Kuyie ntṣmmù sūmu ke tú Kuyie nkumáà kó mutṣmmù. ⁶ Ti bo mpí mmèè botí Kuyie ntṣmmù m̀e sūmu Kuyie nkumáà kuù né m̀e nti benkú. ⁷ Kè Muyaánsààmù pǎ wè dii pǎnni di ntú tim̀u kó mesàà. ⁸ Muyaánsààmù ṣṣ pǎmu òm̀u mecii nkó tináaḥti, kǎpǎ ot̀u meyíḗtímè kpeti, ⁹ kǎpǎ ot̀u metákùmè, kǎpǎ ot̀u kòò mmiek̀unko bemuɔmbe, ¹⁰ kǎpǎ ot̀u kòò ndɔɔri tidietì, kǎpǎ ot̀u kòò nnáá nKuyie mpǎānǎaḥti, kǎpǎ ot̀u kòò nno nke baàti Muyaánsààmù kpeti nè yebɔkè kpeti, kǎpǎ ot̀u kòò nnáá tináaḥcànti, kǎpǎ ot̀u kòò nno ke ti t̀onko. ¹¹ Dem̀u memme Muyaánsààmù kó mutṣmmù mmu muù pǎa nyepǎrè kè ye cǎá ncǎá mmù dɔ m̀èè botí.

Onitì omáà it̀òti péu

¹² Onitì bo omáà ndi ke m̀ke it̀òti péu, Kirisi kɔbe kperè me ndò, kè bè sū ke né wḗ. ¹³ Tim̀u tínti Sifube nè bèè í tú Sifube, tidaati nè bèè í tú tidaati, Muyaánsààmù mmuù ti taunnè Kirisi bè ti ānné dii m̀nni bàtém̀m̀ ke pí mmutṣmmù tim̀u ti mieke.

¹⁴ Kut̀òti kumáà kuù í tú onitì, ì sūmu. ¹⁵ Kè tenaàcètè yete ke yí t̀è í tú tenòùtè, t̀è í taunnè tik̀nti. Tè báá na, t̀è baa tú tik̀nti nti. ¹⁶ Kè ditoò yí di í tú feǹnfè, di í taunnè tik̀nti. Di báá na, di baa tú tik̀nti nti.

¹⁷ Kè tik̀nti tim̀u do ntú feǹnfè nfe kè ditoò í bo ti yíme kényo? Kè ti me ndo tú ditoò ndi kè dih̀nni í bo ti yíme kényo kunú. ¹⁸ Deè te kè Kuyie nhǎnné it̀òti onitì kunku Kuyie nkù dɔ m̀èè botí. ¹⁹ Kut̀òti kumáà báá na kántú onitì. ²⁰ It̀òti péu ii wḗnné ke tú onitì.

²¹ Feǹnfè báá na kénáké tenòùtè ke dò: M bo na m máà, bá kàa í bo. Diyu me mbáá na kénáké sinaàcèi ke dò: M bo na m máà bá kè di í bo. ²² Onitì k̀nti kperè dèè kḗhni, deè kó mutṣmmù pètinke deu. ²³ Onitì kperè dèè í dò nkéyà, ti de nyári ke dè daati tiyàati. ²⁴ Kè it̀òti t̀è bo ti í s̀ri ì, Kuyie nhǎnné bá kuù t̀òti nè ku tṣmmù

mmu, kè tik̀nti kperè ti s̀ri dè kó mutṣmmù pḗḗtè it̀òti t̀è k̀mu. ²⁵ Kut̀òti kumáà báá na kǎpí mmutṣmmù im̀u ì dò nkénteennè it̀òbè mbe. ²⁶ Kè kut̀òti kumáà fḗ̀ri, itei ṣ nfḗ̀rimu, kè dè kù naati, dè nnaati itei.

²⁷ Dim̀u di tú Kirisi kó tik̀nti nti, bá wè kòò tu kut̀òti. ²⁸ Mèè botí nku Kuyie nhǎnnémè Kirisi kɔbe mieke, meketimè Yesu t̀rè, medérímè bèè náá nKuyie mpǎānǎaḥti. Metáámmè bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáaḥti, de kó dif̀nkúò bèè d̀̀ri tidietì nè bèè miek̀unko bemuɔmbe nè bèè teénnè betɔbè nè bèè baké nè bèè náá ntináaḥcànti. ²⁹ Bem̀u beè í tú Yesu t̀rè, bem̀u beè í tú bèè náá Kuyie mpǎānǎaḥti, bem̀u beè í tiè mbenitibè Kuyie nnáaḥti, bem̀u beè í d̀̀ri tidietì. ³⁰ Bem̀u beè í miek̀unko bemuɔmbe, bem̀u beè í náá ntináaḥcànti, bem̀u beè í tuòko tináaḥcànti. ³¹ Tū ḥwammúnè yepǎrè yeè pḗḗtè yeteyè.

M bo di benke dèè pḗḗtè dem̀u.

Medókkùmè

13 Bá kè n nɔ nke náá nyibotí im̀u kó tináaḥti nè Kuyie nt̀rè kpeti, ke né í m̀ke medókkùmè, n dò nkubaricíríkù nku bè bie nkù yoo kukǎnkǎnkù. ² Bá kè Kuyie nni mpǎ kè n nɔ ke náá ku pǎānǎaḥti, ke yé dèè s̀ri, ke yé mecii mmem̀u, ke tá Kuyie nkè m beí nyetǎrè f̀te, kè n né í m̀ke medókkùmè n tú detetirè nde.

³ Bá kè n totí n kperè dem̀u beçiribè, ke duó m máà kè bè n c̀u, kè n yí m̀ke medókkùmè n tú detetirè nde. ⁴ Medókkùmè yeè nhṣ mmimmu, ke nitì, wè í ḗḗnnè betɔbè, wè í m̀ke tip̀ti, wè í m̀ke tefentè. ⁵ Medókkùmè yeè nyí d̀̀ri dèè í wenni, ò í wanti omáà kó muc̀ntimu, ò í m̀ke kemieke, ò ṣṣ í nhu tináaḥti. ⁶ Dè ṣṣ í nnaati medókkùmè yeè ot̀u d̀̀ dii m̀nni meyei, dè ṣ nhò naati ot̀u d̀̀ dii m̀nni ndi mesàà. ⁷ Medókkùmè yeè nhṣ cíḗmmu, kéntá, kémbaa, kém̀mi ndem̀u mieke.

⁸ Kuyie mpǎānǎaḥti náamm̀u yóó deemu, kè tináaḥcàntii deè, kè meyíḗtímè deè, medókkùmè me nyí yóó deè bitì. ⁹ Yíe nti yé Kuyie nnáaḥti dikèè ndi, ke ti náá ndikèè. ¹⁰ Dèè í kúmm̀u dè bo tuɔkení dii m̀nni kè dèè kúmm̀u kè dèè pḗḗtému.

¹¹ N do tú dii m̀nni debire ke náá ntibíkénnaaḥti nti, ke m̀ke mebíkényèmmè, kè n yeḥtotí tú ibíkénkpeyi, ke kòtè ke yoo debíkénkperè. ¹² Yíe nti wúó nkè dè dò nha ṣ nwúómmè mme onitì dihuri, de m̀nni ti bo yà páíí. Yíe nti yé dikèè ndi, de yeè ke bo yíḗtè páíí Kuyie nti yé m̀èè botí.

¹³ Yíe ndenennè dètǎati die ndeè bo: Metákùmè, ti bo mbaamè dèe kpaani nè medókkùmè. Dèè pḗḗtè deterè dèè tú: Medókkùmè.

Tináaḥcànti nè Kuyie mpǎānǎaḥti náamm̀u

14 Wammúnè meketimè medókkùmè, ke múnke ndó kém̀te Muyaánsààmù kó yepǎrè, kénwanti d̀̀ke di bo nnáámmè Kuyie mpǎānǎaḥti. ² Wèè náá tináaḥcànti ò náannè Kuyie nku, ke yé benitibè í yomè ò tú mù, ò náá ndis̀ri kpeti nti Muyaánsààmù ò duó

nti. ³ Wèè nàá nKuyie mpāñáànti, ò nàánnè benitibè mbe ke bè kpénkunko, ke bè tiè nke yáúkunko be kǒnti. ⁴ Wèè me nnáá tináaḥcànti ò kpénkunko omáà ndi, kè wèè nàá nKuyie mpāñáànti kòo kpénkunko Kirisi kɔbe.

⁵ N dǒmu dimɔu di nnáá ntináaḥcànti ke né dɔke dǒ di nnáá nKuyie mpāñáànti, wèè nàá nKuyie mpāñáànti ò pǔǔtému wèè nàá tináaḥcànti, kè de yiè nsàà í tì tùmumu Kirisi kɔbe kè bèe kpenke. ⁶ N kɔbe kè n kǒtoo di cie ke di náánnè tináaḥcànti, dè bo di teen-nàà? Kè m me ndi nàké Kuyie nkó disǒri kpeti yoo n di yiè mecii, yoo n di nàké nKuyie mpāñáànti, yoo n di duǒ nKuyie nkó itié, dè báá di teennàà?

⁷ Wénténè fetārifè dǒmmè yoo kukùtidùkù. Kè bè eu yoo bè bie nke í baàti a bo yíme kébanté tii auti botí nku. ⁸ Kè wèè eu tekpāriheutè, kòò í baàti, we mbo báátí kékɔte dikpānni. ⁹ Mèè botí nku kè di náá tináaḥcànti kè bè í yo di tú mù dè bo ndò ndetetirè.

¹⁰ Tináaḥcànti bomu kutenkù mieke ke sū, bá kùù botí nè ku náaḥti. ¹¹ Kòò mɔù n náánnè tináaḥti n yí yo tì ò ò ndò nhokpákpari nwe m borè kè n dò nhokpákpari o borè, ¹² kéndònnè di waàmmè Muyaánsààmù kó yepāre, wammúnè yèè bo íteennè Kirisi kɔbe.

¹³ Wèè nàá ntináaḥcànti, wèè mɔu Kuyie nkè kùu ò pā kòò nno ke tì tùnkò. ¹⁴ Kè m bàá nKuyie nè tináaḥcànti, n yèmmè mèè kù bàá ndé í tú n cii. ¹⁵ N dò nké dè dǒmmu dedé. M bo mbáá nKuyie nnè tináaḥcànti, kémbáá nKuyie kè bè yo n tú mù. Kéndiè nè tináaḥcànti kéndiè kè bè yo n tú mù. ¹⁶ Kè nsà kàa sǎntí Kuyie nnè tináaḥcànti, bèè kàri kè bè í yo a tú mù bè bo yíme ké da wènnénè ke dǒ: Dè mme ndò? ¹⁷ A sǎntí Kuyie nkè dè wennimu yie, dè né í teennè betɔbè.

¹⁸ N sǎntí Kuyie n náámmè tináaḥcànti ke di pǔǔté dimɔu. ¹⁹ Kè m me mbo benitibè tikú dè, m bo béimmè yetannò yènnùmmù kè dèe bè teennè, dè pǔǔté m bo nákémmè tináaḥcànti yetannò sikɔu sikɔu kè bè báá keè n tú mù.

²⁰ N kɔbe bá mməkenè ibí kó iyeñtotí, di né ndò nyibi meyei nyíinkè, kè di yentotí dò mbenitímómməmbe kpeyi. ²¹ Tì wǎrimu ke tǔ:

M bo duǒ nkè ibotí teii
náké n kó benitibè n náaḥti,
m bo duǒ nkè bepǒbèe
bè nàké n náaḥti,
bè me mbáá ti kènté.

²² Tináaḥcànti benkú bèè í tǔ bèmbe Kuyie nku kó muwǎrimú. Kàa bo nákémmè Kuyie mpāñáànti dè benkú Kirisi kɔbe kù kó muwǎrimú.

²³ Kè Kirisi kɔbe tii nke náá ntináaḥcànti bemɔu, kè bewedɔmpàmbè yoo bèè í tǔ nKuyie nkè bè dè bo, bè báá yí di wáátáà? ²⁴ Bemɔu kè bè me nnáá nKuyie mpāñáànti, kòo wedɔmpànwè yoo wèè í tǔ nKuyie nkòò dè bo, ke kèè bè nàá nti, tì bo ò teennè kòo banté o yei. ²⁵ Kòo yèmmè kpeti tii sǒri kè tii feitè, kòo sínnè kébanté Kuyie nkébanté Kuyie mmènke bomè di cuokè.

Di bo ndɔɔrimè kè dikɔnkɔñni bá mbo

²⁶ N kɔbe kè di níí tii nke bo bántè nKuyie, bá wè wèe dǒu Kuyie nhò duǒ nti. Kè yie ndèntè feyènfè, otɔuu duǒ nyitié, kòo tɔuu náké Kuyie mpāñáànti, kòo tɔuu béi ntináaḥcànti, kòo tɔuu tì tǔo, kè dèe teennè Kirisi kɔbe kè bèe kpenke. ²⁷ Kè di níí náá ntináaḥcànti, benitibè báá pǔǔté bèdébè yoo bètāāti, kénfeinko betɔbè, kòò mɔù tì tùnkò. ²⁸ Kòò mɔù í bo wèè bo tì tǔo, á ncíéké Kuyie ncíétè mieke, kénnáá nhamàà nè Kuyie. ²⁹ Bèè náá Kuyie mpāñáànti bè mbo bèdébè yoo bètāāti kénnáá nke feinko betɔbè, kè betɔbè tì wèi ke bo yà tì bo ntú Kuyie nkpeti. ³⁰ Kàa nàá, nkè Kuyie mbenke otɔu timati, a cíéké kòò fei. ³¹ Di bo na kénnáá nKuyie mpāñáànti ke feinko ditɔbè, kè dèe yie nkè di yíè benitibè mecii nke yáúkunnè be kǒnti. ³² Wèè nàá nKuyie mpāñáànti ò dò nkénno mmu ke pīi nhomáà. ³³ Kuyie nyí tǔ dikɔnkɔñni kɔku, kù tǔ diwèi kɔku nku.

³⁴ Kéndònnè dè dǒmmè Kirisi kɔbe tǐrè yemɔu, n dǒ dè mme ndo ndi cie. Benitipòbè níí ncíéké Kirisi kɔbe tǐrè mieke, ke yé ikuú tímè bè ñyɔmmu. ³⁵ Kòo nitipòkù me ndó kébeke timati nti, wèe beke o dǔ tǔcǔtè, dè í weni onitipòkù bo nnáámmè Kirisi kɔbe tǐnni mieke.

³⁶ Kè di dǒ kéyete de kó tináaḥti, Tináaḥsààti í yènni dǐi borè, bè tì ndi nàkému. ³⁷ Kòò mɔù yèmmè dò nhò tǔ Kuyie mpāñáànti náaḥtò yoo ò mòke Kuyie nkó dipānni mari, wè nyé ke dò n di wǎri tì tǔ tì Yiè nkó ditannùu ndi. ³⁸ Kòò mɔù yete de kó tináaḥti, tì múnke ò yetemu.

³⁹ N kɔbe nwaànnè di bo nnáámmè Kuyie mpāñáànti, kòò mɔù dǒ kébéi ntináaḥcànti, di báá ò bàa. ⁴⁰ Dí ndɔɔri demɔu kè dè wenni bá dikɔnkɔñni bá mbo.

Yesu kumè ke yǎnté

15 N kɔbe n dǒ ké di dente Tináaḥsààti n di nàké tinti, kè di tì yie nke tì pǐ tei tei. ² Kè di kpaá tǔ nti n di nàké mèè botí Kuyie mbo di deeté, ke mèè dɔke di yie nti, di tì yie ndetetirè nde.

³ N kèè tì, n tì ndi nàké, tii tǔ Kirisi ku tì yei nkpeí, kéndònnè tì wǎrimè nè dimònni. ⁴ Kè bèe ò kǔnnè kòo yǎnté diyè tǎānni yiè, kéndònnè tì wǎrimè, ⁵ kébenke omáà Pieri, de kó difɔnkúò kébenke omáà o tancǔm-bè tepítè nè bèdébè, ⁶ kéwète kébenke omáà o kɔbe dimònni dimáà mieke, bè bo mpǔǔté sikɔusinùmmù (500). Bèmabè kúmu kè besúkùbè kpaá fòu. ⁷ Kòo wète keyíé kébenke omáà Isaku nè Yesu tǔrè yemɔu.

⁸ De kó difɔnkúò kòo dente ké m benke omáà, mí nwèè do í mǎnnè. ⁹ Míi tu Yesu tǔrè kóo sǎmpǔ, n do í mǎnnè bè nni ntú Yesu tǔnni, ke yé n fǔmmè Kirisi kɔbe. ¹⁰ Nè Kuyie nkó mesàà nkpeí nkè ñ tu n tú wè, kù n dǒò mèè sàà nyí yè detetirè. Ke yé m pǐmmè mutǔmmú ke pǔǔté Yesu tǔrè teyè yemɔu, míi í pǐ nde kó mutǔmmú m máà, Kuyie nkó mesàà mèè m bonè. ¹¹ Mí nnè Yesu tǔrè teyè tì wè nke náá Tináaḥsààti timáà ndi kè di tì nyie.

Ti yóo yǎntémè

¹² Ti di nàké ti kó diyuu tú: Kirisi ku ke yǎnté. Dè dòm-me kè bèmabè di mieke tú becírìbè í yóo yǎnté? ¹³ Kè mukúkéyǎntímù í bo Kirisi na bá nku ke yǎnté. ¹⁴ Kè Kirisi do í ku ke yǎnté ti náá ntì na ntú detetirè nde, kè di ti tá detetirè. ¹⁵ Kè becírìbè í yóo yǎnté tinti Yesu tǒrè ti na ntú siyàábísí yembè mbe, ke yé ti tímè Kuyie ndu nkè Kirisi yǎnté. ¹⁶ M bo yí kébéi nke dè kè becírìbè í yóo yǎnté, Kirisi tū mmúnke í yǎnté. ¹⁷ Kè Kirisi ku ke í yǎnté di yie ntì tú detetirè nde, kè di kpaá di yei mmieke. ¹⁸ Kè Kirisi kɔbe bèè ku kè bè feti. ¹⁹ Kè ti do mbaa Kirisi bo ti duómme ketenkè kie nkperè nde, tñ na ntú besénnibè kètibè.

²⁰ Kirisi weè tú oketiwe ke yǎnté, kè dè bo yie nkè bèè kú kè bèè yǎnté. ²¹ Ke yé onitì omàa weè temè kè mukúú ntanní, meè botí nku onitì omàa yó ntemè kè becírìbèe yǎnté, ²² kéndònnè Adammu kúmè kè benitìbè bemɔu kɔ, mmèè botí nku Kirisi yǎntémè bemɔu kè bè yóo yǎnté. ²³ Bá wè nè o fiè mme, Kirisi weè tú oketiwe wèè ku ke yǎnté, ò bo wètení dii yiè kéduo nkòo kɔbe yǎnté. ²⁴ Kirisi bo na dii m̀nni bekperìbè bemɔu, bediebè bemɔu nè yebɔkè yemɔu, kéwète kéduo ntikpàti o cice Kuyie, kè kutenkù deè. ²⁵ Ke yé Kirisi weè yó ntúmè okpààti ke kémùnè Kuyie m bo ò duómme o kprantídèntɔbè kòo bè cùuti. ²⁶ O kprantídèntɔu sɔnwe ò yóo na wè tu mukúú. ²⁷ Ti wǎrimu ke tú: Kuyie nhò baá ndemɔu, bè né í yé nhò baké nè Kuyie nkù ò baá ndemɔu. ²⁸ Demɔu dè bo b́úté dii m̀nni Kirisi, o móm-muò nhò bo b́úté Kuyie nkù ò duó ntikpàti. De m̀nni kè Kuyie nkuu mbaké demɔu, demɔu páíí.

²⁹ N yo kè bè tu, di mieke bèmabè duó nkè bè bè ãnnè bàtém̀m̀m̀ be kɔbe bèè ku be kpéí. Kè mukúkéyǎntímù í bo, de kóo bàtém̀m̀m̀ tukúnè ba? ³⁰ Ti móm-mɔmbe ba nte kè ti káari mukúú nyem̀rè yemɔu? ³¹ N kɔbe, n káari mukúú nyewe yemɔu ndi, kè dè n naati nè díndi ti wémmè ti Yiè nYesu Kirisi mieke. ³² Ketenkè kie nkó tic-uuti kpéí nke m manèmè yekpamaà Efesi ei miekaà? Kè becírìbè í yóo yǎnté, tñntinè dikotinùu mari tí nyo nke yǎ, nke yé ti naa yóo kúmèmu.

³³ Nyénè ke dò nkàa neitinè wèè borime í wenni a kómè ɔ́ s̄ntem. ³⁴ Daatenè ke yóu meyei nkéndɔɔri mesàa, bèmabè di mieke keté ke í yé Kuyie, m béi nti kè ifei ì bo di pí.

Ti yóo yǎnténè tìi k̀nti

³⁵ Kè dè yèmmè òm̀ɔu bo yí becírìbè yóo yǎnté ɔ́mme botí? Bè yó mmɔke ɔ́nti k̀nti? ³⁶ De yiè ntú kuyèinkù nku, ò í yé ke dò, nkàa buctí ditebii di ɔ́ kúmu kè mutie né na kékótàà? ³⁷ Bè ɔ́ í mbuctí kuye, bè ɔ́ buctí medibii mme yoo ditebii mari, bè me nh̄ ntidibotí timɔu. ³⁸ Kuyie nkuu duò bá tìi diiti ti kó kubotí, bá mùu tie mu botí.

³⁹ Benitìbè nè iwũɔ nè tiwanwantì nè sinɔɔ dè í wè ntik̀nti.

⁴⁰ Kéinkè kperè nè ketenkè kperè dè í wè ntik̀nti, demɔu dè wennimu kè de wenniku né cǎá. ⁴¹ Kè kéinkè

kperè wète ke cǎá, diyè nè otǎnkù dè wenniku í wè, si-wǎá me nyí wè nkuwenniku.

⁴² Meè botí nku, bè k̀nnè onitì nè tìi k̀nti ɔ́ pǎake-mu, ò yóo yǎnténè tì me nyí yóo kú. ⁴³ Bè ɔ́ nk̀ri onitì kòò í wenni, ke bo yǎnté ke r̀wenni, ké nhò k̀ri kòo kpa muwèrimú ke bo yǎnté ké mmù m̀ke mediè. ⁴⁴ Bè k̀nnè tìi k̀nti do m̀ke ketenkè kó mufòmmu mmu, tìi yóo yǎnté kè tì yó mm̀ke kéinkè k̀mu. Kè ketenkè kó mufòmmu bo, kéinkè k̀mu múnke bomu. ⁴⁵ Onitì kèti-wè Adammu do m̀ke ketenkè kó mmufòmmu mmu, kè Adammu sɔnwe Kirisi tú muyaá ke duò mufòmmu. ⁴⁶ Ketenkè kó mufòmmu muò ɔ́ keté, kè kéinkè k̀mu nt̀nni, dè báa na kéceete. ⁴⁷ Kuyie ndɔ́ Adammu kèti-wè nè mutǎá mmu, kè Adammu dérínwè Kirisi cùténí kéinkè. ⁴⁸ Bèè tú Adammu kètiwè kɔbe, bè m̀ke ketenkè kó mufòmmu mmu kè Adammu wèè cùténí kéinkè kòo duò nkéinkè kó mufòmmu bèè tú o kɔbe. ⁴⁹ Di m̀nni tì d̀nnè Adammu bè d̀nnè wènwè mutǎá, nkè de m̀nni kpaanì kè tì bo dontenè wèè cùténí kéinkè.

⁵⁰ N kɔbe ntenè n dó ké di náké tì, ketenkè kó tik̀nti tìi í tati Kuyie nkpràtiyuu mieke, ke yé tìi k̀nti yóo pǎake tì báa na kèmbò sǎá.

⁵¹ Ntenè dis̀ri kpeti n dó ke di náké tì: Tì í yóo kú timɔu dɔke, tì yoo ceetemu. ⁵² Kutenkù deèmu kó teheutè bo kuó ndi m̀nni, kè tì ceetemu mecǎá nfeǹnfè kóò kámii tēmè, kè becírìbèe yǎnté kè tì mm̀ke tik̀nti tìi yó nfòu sǎá. ⁵³ Tik̀nti tìi pǎkù kè tìi naá ntìi í yóo pǎake, kè tìi k̀ nkè tìi naá ntìi yó mbo sǎá. ⁵⁴ Tik̀nti tìi pǎkù tì bo naá ndi m̀nni tìi í yóo pǎake, tìi k̀ nkè tìi naá ntìi yó mbo sǎá, de m̀nni kè dèe dɔ́ tì wǎrimè ke tú: Ò na mukúú.

⁵⁵ Mukúú nyé a nakùmè k̀te kè?

Yé a kpǎnni k̀te kè?

⁵⁶ Mukúú nkó dikpǎnni tu meyei mme, kè meyei nkó muwèrimú tú ikuó. ⁵⁷ Tì sǎntí Kuyie nkù tì duó mmuwèrimú nè tì Yiè nYesu Kirisi borè.

⁵⁸ Kè dè dò memme, n kɔbe nfíikúnè tei tei, kè di k̀nti r̀yau, kè di pí nti Yiè nkó mutóm̀m̀ kè dè kèrí de ìkè, kényé ke dò ndi pí mùu t̄mmú tì Yiè nkpréí mmù í yé detetirè.

Bè pǎ yèè pǎrè Kirisi kɔbe bèè bo Sedisademmu

16 Dèè tu yepǎrè bè pǎ nyè Sedisademmu kɔbe, ntenè n tiè nti Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii. Di dò nké ti nt̀nnè. ² Bá t̄è òmpùtè bá wè ò níi deite ò dó kèpǎ kè dè mmamè kédúu nho c̄f̄t̄è, ke báa mbaa m bo tuɔkoomè kè di né cuó yepǎrè. ³ M bo tuɔkoo dii m̀nni m bo wǎri yepáte kéduó ndi tǎáté bè kè bèe kɔtenè de kó yepǎrè Sedisademmu. ⁴ Kè dè me ndò n kɔtemu, bè n neinè.

Pɔɔri kó ice

⁵ N yó nkɔroo di cie k̄yé Maseduɔnni nwe, n dò nké ke nyè. ⁶ Kè dè yèmmè m bo m̀nte di cie kédeè diyɔ́, kè di n teénnè kè n na kékɔte n dò nkékɔte kè. ⁷ N yí dó kè

di yà máà kɛpɛ́ɛtɛ́, n dɔ́ tí mbo kɛ́mɔ́ntɛ́mu kɛ́ nsà kɛ́ Kuyie ndɔ́.

⁸ N né yó nkpaá die nde Efɛɛsi kɛ́tuɔ́kenɛ́ Pǎntikoti.

⁹ Kuyie nkpetɛ́mu kuce kɛ́ m bo pí mmutɔ́mmú die mbá n kprantídɛ́ntɔ́bɛ́ me nsṹmɛ́.

¹⁰ Kɛ́ Timɔ́ntee tũ̀koo di ò cɔ́tɛ́ kòo yɛ́mmɛ́ b́áá caàrɛ́, kɛ́ yɛ́ ò pímmɛ́ Kuyie nkó mutɔ́mmú mmu kɛ́ n dònɛ́. ¹¹ Òmɔ̀ù b́áá ò sɛ́nkèrì, di ò teennɛ́ kòo wɛ́ɛ́tɛ́nɛ́ diwèì, nhò bà̀àmɛ́ nɛ́ o kɔ́bɛ́ bɛ́ɛ́ ò cíe.

¹² N yáúkùnkomu ti kou Apodoosi kɔ́ntì kɛ́ tú wèè neinɛ́ betɔ́bɛ́ kékɔ́too, kòò tu o yɛ́mmɛ́ í yie, kɛ́ mɛ́ yie ndìì m̀̀nnì ò bo kɔ́too.

Ɔɔ̀rì bɛ́ nàkɛ́ tì mesɔ́mmɛ́ kɛ́ bɛ́ cau

¹³ Ndakenɛ́, kɛ́ di tákùmmɛ́ hífíkú kɛ́ dí mmɔ́kɛ́ dikɔ́m-bùò kɛ́nkpehni Kuyie nkó kuce mieke. ¹⁴ Di ɔ̀ɔ̀rì dè demɔ̀u di ndè d̀̀rì nɛ́ medó̀kùmmɛ́.

¹⁵ Nyɛ́nɛ́ Setifannaasi nɛ́ o cíɛ́tɛ́ kɔ́bɛ́ kpréì, mbèè keté kɛ́ cɔ́tɛ́ Kirisi Akayii tempɛ́ mmieke kɛ́ duó mbemáà

Kirisi kó mutɔ́mmú, kɛ́ teennɛ́ Kirisi kɔ́bɛ́. ¹⁶ Ndénɛ́ de kó benitibɛ́ botí nɛ́ bɛ́ɛ́ kó dimàà bɛ́ wɛ́hɛ́nɛ́ kɛ́ pí mmutɔ́mmú.

¹⁷ Dè n naatimu kɛ́ yɛ́ m mu nyí k̀̀toomɛ́ kɛ́ Setifannaasi nɛ́ Fɔ́ritinnatuusi nɛ́ Akayikuusi kɛ́ bɛ́ k̀̀tɛ́nì kɛ́ n teennɛ́. ¹⁸ Kɛ́ yáúkùnnɛ́ n kɔ́ntì bɛ́ yáúkùnnɛ́ mɛ́ɛ́ botí di kpeti. Nsǎ́ntínɛ́ de kó benitibɛ́ botí.

¹⁹ Kirisi kɔ́bɛ́ bɛ́ɛ́ bo Asii bɛ́ di ɔ̀̀unko kɛ́ Akidaasi nɛ́ Pirisiidi nɛ́ Kirisi kɔ́bɛ́ bɛ́ɛ́ tiku be cíɛ́tɛ́ kɛ́ bɛ́ di ɔ̀̀unko nɛ́ ti Yíè nkó metaummɛ́ mieke. ²⁰ Kirisi kɔ́bɛ́ bɛ́ɛ́ bo die mbemɔ̀u bɛ́ di ɔ̀̀unko.

̀̀dɔ̀́nnɛ́ ditɔ́bɛ́ nɛ́ diwèì.

²¹ Mí mƆ̀ɔ̀rì mí wǎrì mudɔ́mmu muu nnɛ́ n ǹ̀tɛ́.

²² Kòo mɔ̀ù í dɔ́ ti Yíè, Kuyie nhò c̄̄. Maranata - Ti Yíè, nwɛ́ɛ́tɛ́nì!

²³ Ti Yíè nYesu kó mesàà ní ndi bonè.

²⁴ N di d́mu dimɔ̀u nɛ́ Yesu Kirisi kó metaummɛ́ mieke.

2 Kɔdenti

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Pɔɔri wǎri dīl pátiri déri Kɔdenti kɔbe, kè ti di kàa nti bo yà Pɔɔri do bòòtenè mèè ààrimè, Kɔdenti kɔbe nè wenwe be kó metaummè do dòmmè. Kɔdenti kɔbe do cààremu Pɔɔri timómwɔnti bè í yiemmmè ke dò mPɔɔri mènke tú Kuyie nkóo tɔnti. Kè Pɔɔri bè wǎri ke bo bè benke ò tumè Kuyie nkóo tɔnti. Mukàmmù niímmù mieke kè Pɔɔri nyáúkunko Kɔdenti kɔbe kɔnti ke tú bè nnti.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Pɔɔri do bòòtenè mèè ààrimè Kɔdenti 1-7
2. Pɔɔri duómmè kè bè pǎmmù idíítí Sedisademmu èi kó becírìbè kpéí 8-9
3. Pɔɔri nàkémè ò tú wè 10-13

Mudbummu

1 Mí mPɔɔri Kuyie nkuù dɔ kè n naá nYesu Kirisi kó ditɔnni nè ti népo Timɔntee, tīl di wǎri di mpátiri, díndi Kirisi kɔbe bemɔu bèè bo Kɔdenti nè Akayii omɔu mieke. ² Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di duó mmesàà nnè diwèi.

Kuyie nnárikunkomè ti yèmmè

³ Ti sántí Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ti cice wèè m̀̀ke mesémmè ke náríkunko ti yèmmè meborime memɔu mieke. ⁴ Ó náríkunko ti yèmmè kè dè bo yie nkè ti na kénáríkunne bèè bo meyeñcaàrimè mieke be kɔme mme nè kù ti duó mmù wérímú. ⁵ Kéndònnè ti fèùrimè Kirisi kpéí mmediè, mèè botí nku ò náríkunkomè ti yèmmè mediè. ⁶ Ti fèùrì kè dè bo náríkunne di yèmmè mme, kè dí pété medeetímè. Kirisi náríkunne ti yèmmè kè dè bo náríkunne díl kɔme, kè dí mmi ndi fèùrì dīl m̀̀nni ti fèùrì mèè fèùtímè. ⁷ Ti yé ke dò ndi ti wéhnè mèè botí ke fèùrì, di yóó me nti wénnénè ti kó kuyeñnaatí mieke.

⁸ N kɔbe ti dɔ dí yíétému ti fèùté mèè botí Asii tempè mmieke, kè dèe cíèke ké ti ỳ̀nte, kè tí keté ke í nyé ke dò nti bo nfòu. ⁹ Ti mènke sòò í yé ke dò nti bo nfòu, ke bútínko kénkémú Kuyie mmáà, kunku kùù ɔɔ duó nkè becírìbèe yánté. ¹⁰ Kuù ti deeténè mukúú, nke yóó nti deerí, ti ku mbúú, kuù yó nti deerí sǎǎ. ¹¹ Ke yé di yóó nti wéhnèmmè ke báá nKuyie, nkè kùu cɔuté di báammu ké ti dɔ̀̀ mesàà, nkè dí kù sǎnte de kpéí.

Pɔɔri do dómè kékɔte Kɔdenti kéwète kényóu

¹² Nte dè ti naatinè tì: Ti yèmmè ti náámmu ti borime wennimè kè ti dò mpáíí kutenkù mieke, ke né dɔke

wenni di borè, dè í tú nè oniti kó mecìl, ndè bonní Kuyie nkó mesàà mborè nde. ¹³ Ti di wǎù tì í cáánnè di kaà nti ke tì yo. Ti yèmmè dòmmè ti ti ndi wǎri, kè n yé ke dò ndi bo tì kàa nkékeè timɔu páíí. ¹⁴ Di yíétému bàmbà ndikèè tii tú ti Yiè nYesu Kirisi yóó wétenímè kè di yèmmè ti narikenè ti kɔme di naatinèmmè.

¹⁵ Nè de kó kuyeñnaatí kpéí nke n do dómè kéketé kékɔte di cie, kényíé kénáríkunne di yèmmè, ¹⁶ képèéte kékɔte Maseduɔnni kénwétiní kè dí n teennè kè n kɔte Sudee. ¹⁷ N do tú dīl m̀̀nni m bo kɔtoo ke wántímáà? N do sǎ́nté kénnáá m máà? Ke níí bo yí éé kéwète ke dɔ̀̀ áà? ¹⁸ Kuyie nyému n do í soúmmè, n nò í bo yèdèé. ¹⁹ Timɔntee nè Sidiféé nè mí mmómumu, ti di nàkè Kuyie mBire dèè kpéí, nYesu Kirisi ɔɔ í nyí éé, kéwète ke dɔ̀̀ áà. ²⁰ Yesu Kirisi kɔtenímè deè benkú ke dò nKuyie ɔɔ í mbéi nkéceete. Deè te kè ti ɔɔ yí nè Yesu yètiri: Kè dè mme ndò. Kédéúkunne Kuyie nyètiri. ²¹ Kuyie nkumómwɔnkɔ kuù ti tǎáté timɔu nè dínni, ke ti kpénkunne Kirisi kó metaummè mieke. ²² Kuù ti cànnè ke ti duó mMuyaánsààmù mùù benkú kù ti baanè mèè sàà. ²³ Kè n soúmmu Kuyie nni nku! N yí dɔ̀̀ kécaàrè di yèmmè deè te kè n yí wètoo di cie Kɔdenti. ²⁴ N yí dɔ̀̀ ké di náké nè muwérímú di dò nkéntù mmèè botí Kirisi. Di kpenkemu kè n dɔ̀̀ kénáríkunne di yèmmè.

2 Deè te kè n tǎáté ke í dɔ̀̀ kéwètoo di cie kényíé kécaàrè di yèmmè. ² M me nwúómmè dímbè kè n yèmmè naati, kè n cààrè di yèmmè, n yèmmè ténke né nnaatinè òmbè? ³ Deè te kè n di wǎri n sòò di wǎri tì. N do í dɔ̀̀ n kɔtoo kè n yèmmèe cààrènnè n na nwúó mbè kè mè naati. N yému ke dò nkè n yèmmè naati, di kɔme múnke bo nnaati. ⁴ N sòò yó ndi wǎù nè tinɔnni nti nè meyeñcaàrimè, dè í dò n dɔ̀̀ kécaàrè di yèmmè, n dɔ̀̀ dí banté n di dɔ̀̀ mèè botí nku.

Ti bo cǐěmmè wèè dɔ̀̀̀ mɛyɛi

⁵ Kòò mɔ̀̀ te kè n yèmmè cààrè, mīl mǎà kōmɛ í cààrè, timɔ̀̀ ndi, yoo bèmabè di mièke kè n d̀̀̀ke bǎá dè sùú. ⁶ Kusúku di mièke ò còhéné mèè cónnimè sànnèmu. ⁷ Di mmònni di dò nké ò cǐěmmu kénáríkunne o yèmmè kè mè d̀̀̀ke bǎá cààrè. ⁸ N di náámmu ke tú dɔ̀̀̀nè dèmarè kòo banté di ò d́mè. ⁹ Deè te kè n di wǎri dipátiri ke bo di yááké kǎyà kè di yíé n kó itié nyimɔ̀̀. ¹⁰ Kè di ò cǐě nho yɛi, m múnke ò cǐěmmu. N dò nké cǐé nwè, nh ò cǐěmmu di kó mesàà nkpréi kè Kirisi yé. ¹¹ Dè bo yiennèmè kè dibɔ̀̀ bǎá pété mǎfè nke yé di yémèmu dibɔ̀̀ yèmmè dòmmè.

¹² N t̀̀̀̀ke dii m̀̀̀nni Todowaasi kè Kuyie nkpeté kuce kè m bo pí mmutómú. ¹³ N yí nyà n népo Titi kè n yèmmè cààrè kè m bè cau nképéé Maseduonni.

Fekperínafɛ kɔ̀̀̀be

¹⁴ Kuyie nyètiri ndeu, kunku kùu ti tanné fekperínafɛ mièke, nè Yesu Kirisi kpéi. Kè ti dò t̀̀̀̀dàrí kufɔ̀̀̀ku kunatikù kou tipíiti timɔ̀̀, ke bo nte kè benitibè banté Kirisi. ¹⁵ Kirisi ti d̀̀̀̀ t̀̀̀̀dàrí wèè fɔ̀̀̀ku naati wè nwe Kuyie nkpréi, bèè coorí nè bèè fieti kè bè bo nkù yo. ¹⁶ Kè ti tú bèè í coorí be borè kufɔ̀̀̀ku kùu k̀̀̀. Ke tú bèè coorí be borè kufɔ̀̀̀ku kùu duò mmufòmму. We mbo na kǎpí nde kó mutómú? ¹⁷ Ti í d̀̀̀̀nnè betɔ̀̀̀bè bèè d̀̀̀̀ Kuyie nnáànti kupotá, tínti náá nKuyie nnáànti weti weti nwe, ke yé kuù ti tómè kè ti tú Kirisi kó betómbe.

Metaummè pàmmè kó betómbe dò nkéndommè

3 Ti mè mbéi nti ti sánti timáà ndaà? Yáà ti dò nkénto yepáte nye yèè benkú ti tú bè, kéndònnè bèmabè d̀̀̀̀rimè? Yoo di ti duonni di kó yepáte? ² Dī ti yepáte yèè benkú ti tú bè, kè benitibè bo ndi wúo nkébanté ti pí mmù tómú. ³ Deè benkú di túmè dipátiri Kirisi wǎri di ke di nti duó ti di nàké dii m̀̀̀nni Kuyie nnáànti. De kó dipátiri í wǎrinè mǎwǎnie, di wǎrinè Muyaánsààmù mmu, di í wǎri titápíéti ínkè, di wǎri menitiyèmmè mièke nke.

⁴ Ti náá mmie nke í yǐ̀̀kù Kuyie mborè ti tá mèè kpèi nKirisi. ⁵ Ti í yé nti pí nde kó mutómú nè ti kó muwǎrimú ti d̀̀̀̀ dèè kó dimàà bonni Kuyie mborè nde. ⁶ Ke yé kù ti duómè muwǎrimú kè ti náá mmetaummè pàmmè kó betómbe. De kó metaummè pàmmè í bonni ikuú ì wǎri i borè. Ikuú kɔ̀̀̀mu kè Muyaánsààmù fò̀̀̀kunko.

⁷ Ikuú bè do wǎi ì yetǎ̀̀rè ínkè ì do k̀̀̀mu. Nè memme ke nneinè Kuyie nkó kuwenniku diekù, bá kù me ntúmè kùu pǎnké, kè Mɔ̀̀̀yiisi ìikè mpĩnti bá Isidayeeri be í nna ke bo nhò wúo. ⁸ Kè Kuyie nkó kuwenniku diekù do bonè ikuú ì k̀̀̀, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùu duó mufòmму kǎpéé kù do dòmmè. ⁹ Kè kuwenniku do bonè ikuú ì k̀̀̀, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùu wénkunko benitibè kǎpéé kù do dòmmè. ¹⁰ Ti bǎá na kǎtúóté Kuyie nkó kuwenniku di mmònni kɔ̀̀̀ku kéhenenè kùu do pínti, di mmònni kɔ̀̀̀ku kù pǎéé. ¹¹ Kè

Kuyie nkó kuwenniku do bonè dèè í yóo mɔ̀̀̀te, kù bo mbonè dèè yó mbo sǎ̀̀ kǎpéé kù do dòmmè.

¹² Ti me nyémè ke dò nkù í yóo deè, deè te kè ti náá nke í yǐ̀̀kù. ¹³ Ti í d̀̀̀̀nnè Mɔ̀̀̀yiisi wèè do ɔ̀̀̀ kǎ̀̀ nho ìikè kuyà̀̀kù bá Isidayeeri be í nyà Kuyie nkó kuwenniku dèè dii m̀̀̀nni. ¹⁴ Memme kè de kó kuyà̀̀kù kǎpá kǎnké be yèmmè, kè bè kà mmetaummè kótímè kó dipátiri ke í banni. Kàa í wǎnnénè Kirisi dè ɔ̀̀̀ í nda kǎáté. ¹⁵ Nè yíenni ke de baa kǎpá ke bè kǎnké, kè bè kà mMɔ̀̀̀yiisi kó yepáte ke í banni. ¹⁶ Oniti cɔ̀̀̀tè dii m̀̀̀nni ndi Yesu, de kó kuyà̀̀kù ɔ̀̀̀ kǎátémè. ¹⁷ Ke yé ti Yiè ntúmè Muyaánsààmù. Muyaánsààmù borè kunaatí de mbo. ¹⁸ Tínti bèè cɔ̀̀̀tè Yesu, kè de kó kuyà̀̀kù kǎáté, ti m̀̀̀ke mu Kuyie nkó kuwenniku kè kù ti ceeri kè ti naà nnè ti Yiè nyewe yemɔ̀̀ duómè ke m̀̀̀ri o kpeti. Ti Yiè nkó muyaá mmuù pí nde kó mutómú.

Tikpàti tii bo tiyaamatì mièke

4 Kuyie nkuù ti d̀̀̀̀ mesàà nke ti duó nku kó mutómú, deè te kè ti mù pí nkè ti k̀̀̀nti í yǎ̀̀ríkú. ² Ti yóumu mǎd̀̀̀rimè dis̀̀̀ri kōmɛ, ti d̀̀̀̀rimè memɔ̀̀ sǎ̀̀mu, ti í cíí nhòmɔ̀̀, ti í ceeri Kuyie nnáànti. Ti náá ntimóm̀̀nti nti benitibè kè Kuyie nwúo, bèè d́ timóm̀̀nti bè bo na kǎbanté. ³ Bá kè Tináànsààti ti náá nti kǎpá ke s̀̀̀, ti s̀̀̀nè bèè fieti bèmbe. ⁴ Bè í yie nke yé kutenkù kuù nkóo kǎpáti dibɔ̀̀ bè yǐ̀̀kunnemè ke bè dítí bá bè í yau Tináànsààti kó kuwenniku, Kirisi kɔ̀̀̀ku kùu ti benkú Kuyie ndòmmè. ⁵ Ti í náá nti móm̀̀mbe kpéi, ti náá nYesu Kirisi kpéi nke, wèè tú ti Yiè, ti tú dī kó betómbe Kirisi kó metaummè mièke. ⁶ Kuyie nkùu yǐ̀̀ kuwenniku mǎíté dibiinnè mièke kuù mǎíté ti yèmmè mièke, ke ti benke ku kpeti nè Kirisi borè.

⁷ Ti d̀̀̀̀nnè tiyaamatì nti kè dèmarè sà̀̀rè bo ti mièke, kè benitibè bo banté de kó muwǎrimú í túmè ti kōmu kè Kuyie nkōmu mmu. ⁸ Bè ti fǎ̀̀̀kumu bè me nyí ti na, ke ti ǎ̀̀̀ iyǐ̀̀ke ti k̀̀̀nti me nyí yǎ̀̀rike. ⁹ Bè ti fǎ̀̀̀kumu kè Kuyie nti bonè kè bè ti buò nkè ti iiti. ¹⁰ Kè bè ti wantinè mukúú mbè do mù wantinèmè Yesu, kè bè bo banté Kirisi fò̀̀̀mè ti mièke, ¹¹ ke ti wantinè mukúú nsǎ̀̀ Yesu kpéi, kè bè bo banté Yesu fò̀̀̀mè ti kó tik̀̀̀nti tii yóo kù ti mièke. ¹² Ti náá nti náànsààti kè di péu mufòmму tii te kè bè d́ kè ti ku.

¹³ Ti wǎrimu ke tú: N yiemmu deè te kè n náá. Ti múnke yiemmu deè te kè ti náá. ¹⁴ Ti yému ke dò nKuyie nkùu te kè ti Yiè nYesu yǎ̀̀nté kuù yó nte kè ti yǎ̀̀nté nè d́ndi kè ti wǎnné kǎkɔ̀̀te kǎmbo ku borè. ¹⁵ Ti fǎ̀̀̀ri dī kpéi nke kusúku di mièke bo pété Kuyie nkó mesàà kè ku kó yesǎ̀̀ ndɔ̀̀ke deuke.

Tik̀̀̀nti tii yóo kú

¹⁶ Deè te kè ti k̀̀̀nti í yǎ̀̀ríkú, bá kè tik̀̀̀nti c̀̀̀tiri ti wǎ̀̀rè yie péumu muwǎrimú yewe yemɔ̀̀. ¹⁷ Ti fǎ̀̀̀ri sǎ̀̀mpó nwe kè de kó mǎfǎ̀̀̀tímè yóo pǎéé, deè ti t̀̀̀nni ke bo ti tanné Kuyie nkó tikpeti mièke tii deu ke í sénni ke yóo mbo sǎ̀̀, ti pǎéému ti mè nyo mmèè sémmè. ¹⁸ Ti í wanti ti nuɔ̀̀ nwúo ndè, ti wanti ti í wúo ndè nde, oniti wúo ndè ɔ̀̀̀ í nhɔ̀̀te, ti í wúo ndè deè bo sǎ̀̀.

⁸ N sòò di wãri dipátiri kɛcaàrè di yèmmè n yí dèmmu, bá kè ñ dèmmu de kó idebii í cɔte, ke yé di yèmmè cààrémè dimònni sármpó nwe. ⁹ Dè n naatimu di ñmònni n di wãrimè de kó dipátiri dè né í tú n yé ndi yèmmè cààrè mèè kpéí, de kó meyeñcaàrimè di tee mmèè kpéí nke kè di cèète ke tũnne Kuyie nkù dɔ ku kɔbe mmɔke meè yeñcaàrimè botí. N tũ n yí di cààrè dèmarè. ¹⁰ Meyeñcaàrimè mèè tu Kuyie nkɔme mè teénnè oniti nwe koò cèèri. De kó meyeñcaàrimè botí bè ɔɔ í ñdèmmu me kpéí. Kutenkù kuù nkó meyeñcaàrimè í ceeri oniti mè ò kòumu. ¹¹ Wénténè kényá de kó meyeñcaàrimè mieke Kuyie mpí mmùù tɔmmú, kè dè di yonke, kè di kɔmbùùtiti do, kè dí ndɔ kè n yà, kèíté kécómú kédèite wèè dɔɔ meyei, ke benke kè dò ndi í ò kòrímú.

¹² N sòò í di wãri dipátiri wèè dɔɔ meyei nhò kpéí nyoo ò cààrè wè kpéí. N di wãri ke di bo dɔɔ kè dèè benke di ti dómè mme. ¹³ Di dɔɔ kè dè n narikemu, ke yié ke n narike di sòò cɔutémè Titi kénáríkũnne o yèmmè. ¹⁴ N sòò di sãntemu Titi borè ke sɔ́ nhò mu nyí kɔtoo, kòò kɔtoo ke sɔ́ ndè mènke me ndò. Nh ɔ ndi náá mómumu nwe, kéndonnè n sòò sãntemè Titi di borè kè di mènke de nyà. ¹⁵ Ò di dɔ mediè mme, ke í yíè ndi sòò ò cɔutémè kényie nho tié nké nhò dé mediè. ¹⁶ N yèmmè di naatinèmu, n yí di yiékù timatì mieke.

Maseduɔnni kɔbe kó yepãrè

8 N kɔbe n dɔ kè di náké Kuyie ndòò mèè sàà mme Kirisi kɔbe tĩrè yèè bo Maseduɔnni. ² Bá nè mefèútímè me nti sɔnkémè mediè nè memme kè ti mmòke diwèi mediè, ke pã mediè, bá nè ti me ncĩñ-nimè. ³ Kè tii ndɔ nè timáà tì bo pãmè, kèpã kè dèè pèèté ti wèrimú. ⁴ Tii do yetíróo ke ti báá nke tú tí yóo kè tì múnke pã ti kperè Kirisi kɔbe bèè bo Sudee kó kutempè mmieke. ⁵ Tì do keté kéduó ntimáà ndi Kuyie nkéndonnè Kuyie ndómè, ke né ti duó timáà, ke pã kè dèè pèèté ti yèmmè do dò nti yóo pã kè dè mmamè. ⁶ Deè te kè ti bántè Titi ke tú wèè wètoo késɔɔté kényúkũnne di kɔnti, kédeè mutɔmmú ò keté mù. ⁷ Dii tú beketibè demɔu de mieke, ke dɔ Kuyie mmediè, nke mɔke bèè nɔ nke náá Kuyie nnáànti, nè bèè nɔ nke tì tié nkè di kɔnti yau, kè di ti dɔ mediè. Kè n yé ke dò ndi bo ntú beketibè bèè pã mbe mieke.

⁸ N yí yé ndi pã nè muwèrimú, n dɔ kè di náké betɔbè pã mmèè botí nku, kè dèè yáúkũnne di kɔnti ke di benke di dómè Kuyie. ⁹ Di yému ti Yiè nYesu di dɔò mèè sàà, wenwe wèè do tú okpààti ke yie nticiti ke di kparikũnne.

¹⁰ N di náá n yèmmè dòmmè mme, dè wennimu ke dò ndi sɔɔté kémpã, ke yé di yàà yàmè de kó meyèmmè kéketé di bo pãmè. ¹¹ Di keté de kó mutɔmmú nè tikɔnyauti nti, sɔɔténè ké mù dèè nè diwèi, kémpã ndi bo na kèpãmè. ¹² Kàa pã nè a yèmmè memɔu, bá kè dè í deu Kuyie nhɔɔ cɔutému, Kuyie nwéi a mɔke kè dè màmè mme.

¹³ Bè í yé ndi pã betɔbè kémmè di mómumbe, be yé ndi totému. ¹⁴ Di mɔkemu yie, dí nteennè bèè kpa, kè bè

naa mɔke kè di kpa bè di teennè. Bè de ntú di toté.

¹⁵ Kéndonnè ti wãrimè ke tú:

Wèè do ɔɔ kou péu

o kperè do ɔ í nsúú,

wèè kou sármpó

o kperè me ndo ɔɔ í nhò dònté.

Pɔɔri tɔmmè Titi nè o népobè

¹⁶ Tì sãntí Kuyie nkuù teennè Titi kòò di dɔ ti di dómè.

¹⁷ Ò yiemmu ke bo kɔtoo di cie, dè í tú ti ò nàkémè màà, ò do dómú o mómumu kè di yà. ¹⁸ Tì ò neinnènko ti népo wèè náá Tináànsààti kè Kirisi kɔbe bemɔu ò sãntí. ¹⁹ Kirisi kɔbe bèè ò tãáté kòò bo ti cie nkè ti kɔtenè yepãrè Sedisademmu. Kè yèè déúkũnne Kuyie nyètiri ke benke ti dómè kènteénnè titɔbè.

²⁰ N yí dɔ kèntɔ de kó idíítí dieyi m màà bè yàà bo n wátí mèè kpéí. ²¹ Tì í wanti dèè wenni Kuyie nyìkè màà, ti dɔ dèè wenni dènde Kuyie nnè benitibè ìkè.

²² Tì yíè ke tɔnko ti népo wè, ti ò yàákému kuce mèpéu ke sɔ́ nho kɔnti yau, ke né dɔke yauke di mmònni ò tã mèè kpéí. ²³ Mí nnè Titi tii wè nke pí mmutɔmmú di kpéí, kè betɔbè, Kirisi kɔbe bèè bè tãáté, kè bè pí mmutɔmmú ke déúkũnko ti Yiè nYesu Kirisi yètiri. ²⁴ Benkenè be, di bè dómè, kè Kirisi kɔbe tĩrèè banté mùù te ke ti di sãntí.

Kuyie nti pã nkè ti bo mpããmmu

9 Dè ténke í békú n di wãri yepãrè bè pã nyè Kirisi kɔbe bèè bo Sudee ye kpéí. ² N yému di dómè kè bè teennè, ke di sãnte Maseduɔnni kɔbe borè, ke bè nàké ke tú nè yàkení nwe Akayii kɔbe dómè kèpã. Di kó tikɔnyauti tii yáúkũnne besúkúbè kɔnti. ³ N tɔnko ti kɔbe bie nke dɔ nni nsɔ́ ndi bàátí ke dèèmu, kè n di sãnte dii sãnni ntú dimómumɔnni. ⁴ Kè dè dò Maseduɔnni kɔbe mabè bo n neinè kè bè sɔ́ ndè í dò mbè nàkémè dè bo náá nti kó ifei kè m báá yí di kpeyi. ⁵ Deè te kè n tɔnko ti kɔbe kè di bo tí nyepãrè di ti nàké yèè kpéí. Nè di pãrè mieke nke bè bo bantémè di pãmè nè meyèmmè memáà.

⁶ Di yému ke dò nkàa buatí sármpó a ɔɔ kɔú sármpó nwe, kàa buatí mediè nha kɔú mediè. ⁷ Bá wè wèè pã o yèmmè dò nwèè pã kè dè mmamè, ke báá pã kédeè kédemmu yoo dè ndonnè muwèrimú, ke yé Kuyie ndómè wèè pã wènwè nè o yèmmè memɔu. ⁸ Kuyie mmòkemu muwèrimú ke bo di pã kè dè nsú kè ndi sànnè késúú nke di dɔò betɔbè mesàà. ⁹ Kéndonnè ti wãrimè ke tú:

Kù nitimu ke pã mbecìribè sàà.

¹⁰ Kuyie nkùù ɔɔ duó nhotenkúti tidiboti kènte kòò kɔú mediè kèpété kényo, kù bo ndi yéútí tidiboti kènte kè dè kòtíri ke di niti dòke deuke. ¹¹ Kuyie nyóó di pãmu mediè, nkè di múnke pã mediè. Kè ti kɔtenè di pãrè Sudee kè bèè sãnte Kuyie nye kpéí. ¹² Ke yé yepãrè di pã nyè í teénnè Kirisi kɔbe màà, yè yó ntemu kè bèè sãnte Kuyie. ¹³ Di pãrè yeè yóo benke di tú bè, kènte kè kusúkũu déúkũnne Kuyie nyètiri, di yíè mmèè kpéí nTináànsààti ke totírinè di kperè betɔbè. ¹⁴ Be yèmmè

bo ndi naatinè kè bè ndi báánnè Kuyie nkù di dɔ̀̀ mɛ̀̀ sàà ndiemè kpéí. ¹⁵ Nsántínè Kuyie ku pǎnni dieri kpéí.

Pɔ̀̀ri nàkè tì bèè ò wà̀̀iri

10 Mí Pɔ̀̀ri mǐl dɔ̀̀ kè di béinnè. Mí nwèè yɔ̀̀̀ nKirisí n dɔ̀̀̀ mɛ̀̀̀ sàà nkpéí, kéndonnè di mieke bèmabè tumè nh ɔ̀̀ nɔ̀̀̀ n di bonè dii mɔ̀̀nni kédété kékpenke. ² Báá duónnè kè n kɔ̀toò dii yiè di cie kè n náahti nkpeñni, n yí yó nnáánnè bèè yèmmè dò n dɔ̀̀ri nè onitì kó mecii nke yíèkù. ³ Ti tú benitibè mbe, ti né í maù nè onitì kó mecii. ⁴ Ti kó tikpà̀̀rinenti í tú kutenkù kuù nkpeti, ti tú Kuyie nkpeti nti ke kpeñni, ke bo na kèpɔ̀̀te sicèkperí. ⁵ Ti ti nkò̀̀nè meyà̀̀abisiyèmmè nè sifeí kɔ̀me, dèè ti dí̀̀tinko Kuyie mbíékè. Ti ti mpí̀̀nnè menitiyèmmè ke me niù Kirisi borè, kè mè yíè nho kpeti. ⁶ Kè di yie ndii mɔ̀̀nni ti kpeti ti bo kpetínnè bèè yetírí Kuyie nkpeti.

⁷ Bè wèi dèè wenni dènde fèndnfè. Kò̀̀d mɔ̀̀̀ yèmmè dò nhò tu Kirisi kou, wè nyé ke dò nti múnke be ntú. ⁸ Di yèmmè dò m pɔ̀̀ti Kuyie nni níímmè kpéí nke. N do dòmmu kémpɔ̀̀ti kè dèè pè̀̀tè memme bá ifei bá nni mbo, ke yé Kuyie kuù n níímmè kè m bo pí mmuɔ̀̀mmú ke di kpénkúnne, dè í tú n yóò di bo. ⁹ N yí di wǎ̀̀ yepáte kè bo donné di kɔ̀̀mbù̀̀ti. ¹⁰ Bèmabè nàá nke tú: M páte náahti ɔ̀̀ nkpeñni ke yó̀̀, kè n né kò̀toò nni nciñni ke náá nke kɔ̀̀ kɔ̀̀ nkè dè dò mmesémmè kperè. ¹¹ Wèè nàá mmemme wè nyé ke dò n di wǎ̀̀ ti nè nh ɔ̀̀ kɔ̀toò kénnaá nti dè í cáá.

¹² M báá na kémbèunè m máà bèè yèmmè dò mbè deu. Bè tu tiyèinti nti ke erinè bemáà betɔ̀̀bè. ¹³ M báá na kénsántí m máà kè dèè pè̀̀tè Kuyie nni mbenné nè dè, n yó nsántí m máà Kuyie nni mbennénè dè nde. Dèè tú m bo kɔ̀toomè di cie. ¹⁴ N na nyí n dɔ̀̀̀ n do í dò nkédɔ̀̀ dè nde kè n do í kò̀toò di cie, mǐl me nkò̀toò di cie ke di nàkè Kirisi kó Tináaḥsà̀̀ti. ¹⁵ Ti í dɔ̀̀ kémpɔ̀̀tinè betɔ̀̀bè pí mmù̀̀ tɔ̀̀mmú. Ti dɔ̀̀ di tá̀̀kùmè mèè kpenke, kè n tɔ̀̀mmú yíé kédeuke di cuokè, mù né báá pè̀̀tè Kuyie nyé mmù̀̀ mberinè dè. ¹⁶ De kó difɔ̀̀nkùò m bo na kénáké Tináaḥsà̀̀ti yehékè tɛ̀̀yè òmɔ̀̀̀ mu nyí nàkè yè, n yí dɔ̀̀ n sɔ̀̀tè òmɔ̀̀̀ pí ndè mutɔ̀̀mmú.

¹⁷ Wèè dɔ̀̀ kémpɔ̀̀ti wè mpɔ̀̀ti nè Kuyie nhò deetémè. ¹⁸ Kuyie nsántí wè wèè tu onitì dè í tú wèè sántí omáà.

Pɔ̀̀ri nè besò̀̀mbè

11 Kè di bo na kéminné kè n nàkè kuyèinkù tēmè di minné. ² N di dɔ̀̀ mediè mme kè dè n yó̀̀, kè de kó kuyonku tú Kuyie nkɔ̀ku. Di dònnè isapù̀̀mbí nyi, kè n di waá ndi dɔ̀̀ Kirisi, ke dɔ̀̀ di nwe nwetí omáà. ³ Ke né yíèkù bè bo di sukùmè kè di ò yó̀̀. Kéndonnè fèwà̀̀fè do soutémè Efu kò̀̀ fé̀̀tinne. ⁴ Di í yetírí timati, bá kè bè di nàkè Kirisi tɔ̀̀ mɔ̀̀̀ kpeti, di ɔ̀̀̀ yiemmu, kè bè di nàkè dibɔ̀̀ kpeti di baa yienko, kè bè di nàkè tii cáánnè Muyaánsà̀̀mù̀̀ nè Tináaḥsà̀̀ti kpeti, di baa tó yienko.

⁵ N yèmmè í dò n kèñninè di tú bè Kirisi kó yetɔ̀̀rè dieyè. ⁶ Kè dè yèmmè n yí nɔ̀̀ nke náá, n né yému Kuyie nnáahti páí ke ti ndi nàkè.

⁷ Meyei mme n kèkúnne m máà ke di nàkè Kuyie nnáahti fà̀̀rè ke di bo kpenkaà? ⁸ N yó̀̀ kè Kirisi kɔ̀̀be n tɔ̀̀, kè m bè kò̀te, ke bo teénnè dímbè. ⁹ N sò̀̀ bo di cie kò̀̀ mɔ̀̀̀ í n tɔ̀̀. N kperè dèè dii mɔ̀̀nni, kè ti kɔ̀̀be Maseduɔ̀̀nni kɔ̀̀be beè kɔ̀̀tení kè m pǎ̀̀ dèè kó dimáà n dò̀̀tè. Di kò̀̀ mɔ̀̀̀ sò̀̀̀ í n tɔ̀̀, m me nyí dɔ̀̀̀ òmɔ̀̀̀ n tɔ̀̀. ¹⁰ Nè Kirisi timómmɔ̀̀nti yiè nwèè bo m mieke ò kpéí, m báá yie nkè de kó disánnii nɔ̀̀tè n yí̀̀kè Akayii kó kutempè nkumɔ̀̀ mieke. ¹¹ N yí di dɔ̀̀mu deè te kè m béi mem-máà? Kuyie nyému n di dómè.

¹² N dɔ̀̀̀mè n yóò nsókè ke me ndɔ̀̀ri. De mɔ̀̀nni bèè wanti kémpɔ̀̀ti bè pí̀̀mè mutɔ̀̀mmú ke ti dònnè, bè báá pè̀̀tè bè bo mpɔ̀̀tinè mù. ¹³ De kó benitibè tú besò̀̀mbè mbe ke dɔ̀̀̀ bemáà Yesu tɔ̀̀rè. ¹⁴ Dè í dò nke ti di, dibɔ̀̀ mɔ̀̀mmɔ̀̀nni ɔ̀̀̀ namu kédɔ̀̀̀ dimáà Kuyie ntɔ̀̀nni. ¹⁵ Dè í yó̀̀ dibɔ̀̀̀ kó betɔ̀̀mbè bo dɔ̀̀̀mè bemáà Kuyie nkó betɔ̀̀mbè, bè né yóò yámu de kó mucɔ̀̀ntimu diyè mari.

Pɔ̀̀ri fè̀̀útémè

¹⁶ M bo yíé kèbéi nke dè: Òmɔ̀̀̀ bá nni nhwóò nkuyèinkù, kè di me nni nhwóò nkuyèinkù nku, yóunè kè nnáké tiyèinnáahti, ke múnke fómú sámpó. ¹⁷ N dɔ̀̀ ke béi nti í tú ti Yiè nkpeti, tiyèinnáahti nti. Dè dò n fómúmu kè n yóò fómú. ¹⁸ Betɔ̀̀bè fuommu, kè be yèmmè dò mbè yé demarè, m múnke bo fómú. ¹⁹ Díndi bèè yèmmè dò ndi ciì, di yie tiyèinnáahti, ²⁰ ke yie nke tú be kó tidaati, ke yie nkè bè di sou nke tóu di kperè, ke yie nkè bè di senku, ke yie nkè bè di bemmu. ²¹ Di naatimu di tùmè n ciñni, ifei ii ti nni mbonè n yí namè ke dɔ̀̀̀ betɔ̀̀bè dɔ̀̀̀rimè.

Mù̀̀ te kè betɔ̀̀bè fuo m múnke mù m̀̀kemu. N náá tiyèinnáahti nti. ²² Kè bè tu Ebedeebe mbe m múnke we ntú, kè bè tu Isidayeeribe mbe, m múnke we ntú, kè bè tú Abarahamu kó iyaàbí nyi, m múnke de ntú. ²³ M bo yíé kénáké tiyèinnáahti. Kè bè tu Kirisi kó betɔ̀̀mbè mbe, m múnke we ntú ke pí mmuɔ̀̀mmú ke bè pè̀̀tè, kè bè n kpetínnè kuce m̀̀péu, ke m puotí kuce m̀̀péu, kè n kàáté mukúú nkuce m̀̀péu. ²⁴ Kè Sifube m puotí kuce m̀̀nùmmù didáú sipisitáati nè mèwei. ²⁵ Kè Odommu kɔ̀̀be m puotí kuce m̀̀táati, ke m bú̀̀tí yetáre kuce m̀̀nàà. Kè n diu nè bātò̀̀d kuce m̀̀táati, kémm̀̀ke menie mmieke kuyie nku máà, keyènkè kemáà ke deitínè kudabekù kó diwétiri. ²⁶ N cemmu mieke kè n kàáté mukúú nyikó mmieke, Sifube nè bèè í tú Sifube be mieke, yehékè mieke nè depaa mmieke, dà̀̀mè̀̀ri mieke nè bèè sou nke tú bè tu Kirisi kɔ̀̀be be mieke. ²⁷ Ke pí mmuɔ̀̀nyonkumu ke fè̀̀útè, ke wenté inuɔ̀̀, kè dikò̀nni m pí nkè sinéyèí m poté, kè m m̀̀h̀̀tè tidiiti ke bou dinù̀̀, ke m̀̀h̀̀tè tiyà̀̀ti kè muséé nni mpoté. ²⁸ Kè nni mme ndò nke wè̀̀te kétotí n yèmmè Kirisi kɔ̀̀be bemɔ̀̀ kpéí. ²⁹ Kò̀̀ mɔ̀̀̀ í kpeñni muwedummu mieke n yèmmèe caàrè, kò̀̀ mɔ̀̀̀ do meyi mmieke dè nni yó̀̀.

³⁰ Kè m bo mpɔ̀̀ti nni mpɔ̀̀tinè n citi nti. ³¹ Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice wèè tu mesàà nyiè nsáà, ò yému n yí soummè. ³² Okpà̀̀ti Adetaasi kó dimò̀nni, kè nni mbo Damaasi kè kùmà̀ndáà duó nkè bèè bàa dihei kó yebò̀rè ke bo m pí. ³³ Kè bè mè nni n cú̀̀nnè dimám-múyàà kuduotí kó tebò̀tè, kè m bè yenténè.

Kuyie mbenke dè Pɔɔri

12 Dè í wenni a bo nfuommè. N né dɔ́ kɛ́yíé timati nti Kuyie nni mbenke dè nè kù n dáa nti. ² N yé Kirisi kou mɔ̀u nwe Kuyie ndo tùóté wè ke dèkenè kéínkè, dè m̀ke yíe nyebie ntepítè nè yèndà. Kù mènke do ò tùótémáà, dè ò d̀ò tidɔ̀uhti ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máà yé. ³ N yému ke d̀ò nkù ò tùóté ke kònnè di-wèìheì. Kù mènke ò tùótémáà, dè ò d̀ò tidɔ̀uhti ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máà yé. ⁴ Deborah kòo keè tináansàati mati, oniti í yóó na ke béi nti, oniti keté ke í d̀ò nké ti béi. ⁵ Míi tu de kóo niti, ke na nna kémpɔ̀ti. N né dɔ́ kémpɔ̀tinè n c̀iti nti. ⁶ Kè n do dɔ́ n na mpɔ̀timu, dè me na bá ntú siyáàbísí, ke yé n náámmè mómumu nwe. N né yóumu kédɔ́ n d̀òrimè nè n náànti deè benke n tú wè, kòò mɔ̀u bá nni nwúó nke d̀ò n deu.

⁷ Kuyie nyóu kè dibɔ̀ nh ānné mumɔ̀mmú yonkumu, kè m bá mmɔ̀ke tefentè nè kù m benke dè kpéí. ⁸ Kè n kù bántè kuce mètàāti ke tú kù m miékunne. ⁹ Kè kù ò tēñné ke d̀ò: N kó mesàà nda bonè kè dè sànnèmu, nh ɔ̀ pí mmuɔ̀mmú oniti c̀innì dii m̀nni ndi. Deè te kè dè n naati n c̀innimè kè Kirisi kó muwḗrímú bo nni mbonè. ¹⁰ Dè n naatimu n c̀innimè, kè bè n sàá, ke n féũnko, ke caari n yèmmè Kirisi kpéí, ke yé n c̀innì dii m̀nni ndi n kpeñnimè.

Pɔɔri dómè kékɔte Kɔdenti metāāmmè

¹¹ Dìi te kè ò nàké tiyèinnáahti ke fòmú, dìi do d̀ò nke nni nkómú. Bá kè n yí tú òmɔ̀u di yé mbèè tu Yesu t̄rè dieyè, bè í mpēēté mmùmamù. ¹² N féũri ke mi nke d̀ò t̄i dieti di cuokè t̄i benkú n tùmè Yesu t̄nni. ¹³ N d̀ò ba Kirisi kɔbe t̄rè t̄yè ke í me ndi d̀ò? Kè n caàrè di í n t̄mè mme, n c̀íennè.

¹⁴ N kòtoo di cie kuce metāāmmè mme, n yí dɔ́ di kperè marè, n dɔ́ dímbè di mómumɔ̀mbe ibí ò ɔ̀ pí í mpií i yembè, i yembè beè ɔ̀ pí. ¹⁵ Dè n naatimu m bo di duómme n kperè demɔ̀u kéduó m máà ke di teennè. M me ndi dómè mediè di bo nni ndó sámpɔ̀à?

¹⁶ Di yému ke d̀ò ndi í n tɔ, kè bèmabè yèmmè d̀ò n d̀ò mecii nke di di kperè. ¹⁷ Yáà n nàké n t̄nko bèmbe kè bè di ciité? ¹⁸ N t̄nko Titi nwe nè ti kou di yé wè beè di ciitáà? Mí nnè bè ti wé mmeyèmmè memáà ndi nè ti pí mmèè botí mutōmmú.

¹⁹ Kè de yèmmè di yèmmè ndò n náá mmie nke dɔ́ kébenke n wennimè mme. Dè í d̀ò mmemme, Kuyie nyému n náámmè Kirisi dómè mme, ke bo di kpeñkùn-

ne di tákùmè mieke. ²⁰ N yéku m bo tuɔkoomè kénsɔ́ ndi í d̀òri n dómè, kè m múnke d̀ò di í dómè. N yéku m bo nsómme di kraá ke ēēnnè ditɔ̀bè, kè di mieke péi ditɔ̀bè, kè di sáá nditɔ̀bè, ke náá ntisinténáahti, ke m̀ke sifeí ke kónnè ditɔ̀bè. ²¹ N yéku m bo tuɔkoomè kénsɔ́ mbèè d̀ò meyi mbè kraá sɔ̀ké mufòmumu yeimu mieke ke d̀òri di dómè. Kè Kuyie nni ndi nyifei kè n yèmmè caàrè ke n kómú be kpéí.

Pɔɔri wārimè Kɔdenti kɔbe ke tú bèe wénté bemáà

13 Kuce metāāmmè mme n kɔroomè di cie. Ti wārimu ke tú kè bè wátiri òmɔ̀u dí ti t̄ntè benitibè bédébè yoo bètàāti òkè bèè yà. ² N sòò bo dii m̀nni di cie kuce medérímmè kécaummu bèè d̀ò meyi, nkéwète kè bè cau bá n yí me mbè bonèmmè bembe nè betɔ̀bè ke tú n ténke í yóó c̀íè nhòmɔ̀u m bo tuɔkoo dii m̀nni di cie. ³ Kè di dɔ́ kɛ́yà dèè benkú dènde ke d̀ò nkirisi náá m mieke di bo dè yà. Kirisi í c̀innì ò benkúmu o wḗrímú di cuokè. ⁴ Ò do c̀innimè kè bè ò baaké kudapāāti kòo yānté nè Kuyie nkó muwḗrímú, ti múnke c̀innimè ò do d̀ommè, kè Kuyie nkó muwḗrímú né ti bonè mù do ò bonè mèè botí, kè ti pí mmuɔ̀mmú di cuokè.

⁵ Wénténè dimáà kɛ́yà kè di tákùmè fiíkú, kɛ́yááké dimáà kɛ́yà kè Kirisi bo di mieke, kè di yááké ke s̄ nhò í bo di mieke di yéke. ⁶ N yèmmè d̀ò ndi yému n yáákémè m máà ke yà Kirisi bomè m mieke kè n tu o kou. ⁷ M báámmu Kuyie nke di báá d̀ò meyi, n yí dɔ́ m benke n kómme, bá kè n yí tú òmɔ̀u di ndɔ̀ri mesàà. ⁸ M báá na kɛ́yete timómumɔ̀nti t̄i tu Kuyie nkpeti, n ti ndó. ⁹ Dè ɔ̀ nni nnaatimu n c̀innì dii m̀nni kè di kpeñni. M báámmu Kuyie nke tú kù d̀òke di kpeñkunne ku kó kuce mieke. ¹⁰ Deè te kè n di wāri dipátiri ke kraá, kè dè bo yie nkè n t̄òkoo m báá di kpannè. Kuyie nyí n duó mmuwḗrímú kè m bo di féũ, kù mù nni nduó nkè m bo di kpeñkunnemu ku kó kuce mieke.

¹¹ N kɔbe dè ndi naati, kè di nkótiri Kuyie nkó kuce mieke, ke nyáúkunko ditɔ̀bè k̄nti, kénwé ndinù, kénnaatinè ditɔ̀bè. Kuyie nkù ti dɔ́ ke ti duó ndiwèi kù ndi bonè.

¹² Dɔ̀unè ditɔ̀bè mesàà. Kirisi kɔbe bemɔ̀u bèè bo die mbè di d̀unkoo.

¹³ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè, kè Kuyie nni ndi dɔ́, kè Muyaánsààmù mù ti taunko kè mù ndi bonè dimɔ̀u.

Kadasii

Di mpátiri τ̄ t̄i n̄aànti

Pɔɔri do w̄ari di mpátiri Kirisi kɔbe bèè bo bèmbɛ Kadasii. Pɔɔri do kɔri Ikɔnni nwe, k̄épx̄ēt̄é de kó yehékè miékè ké bè nàké Kuyie nn̄aànti. Pɔɔri it̄é d̄ii m̄ònni k̄ésɔɔt̄é yehékè t̄eȳè, k̄è Sifubɛ kó ikuú t̄ũmb̄é k̄ɔt̄ení k̄éyete Pɔɔri nàké t̄i, k̄éce nKadasii kó yehékè yem̄ɔu k̄énáké benitib̄è ke d̄ɔ bè nt̄ũ mM̄ɔyiisi kó ikuú ȳẽmm̄è. De kó dipátiri miékè ò í yóu ò bo béimm̄è P̄ieri do w̄ẽnn̄em̄è bèè í t̄ú Sifubɛ ke yo k̄éyà Sifubɛ k̄ésɔri, k̄ò ò k̄pann̄è, k̄ébenke ke d̄ò nyikuú ì í d̄eeri, k̄à bo nt̄ãm̄è Yesu deè d̄eeri.

Di mpátiri n̄aànti duó ke d̄òmm̄è

1. Mùò k̄p̄éi nte k̄è Pɔɔri w̄ari de kó dipátiri 1:1-9
2. Pɔɔri yetem̄è bè nàké t̄i o ínk̄è 1:10-2:21
3. Kuyie nh̄ɔ̄ t̄i d̄eet̄é t̄i k̄ù t̄á d̄ii m̄ònni ndi, d̄è í t̄ú t̄i t̄ũmm̄è ikuú 3-4
4. Kirisi kou w̄èè t̄á Kuyie nh̄ò d̄ò nk̄énf̄òu m̄èè bot̄í 5-6

Pɔɔri d̄ɔumm̄è Kadasii kɔbe

1 Mí mPɔɔri Yesu kó dit̄ɔnni m̄i di w̄ari, benitib̄è bèè í n duó nde kó mut̄ũmm̄ú yoo onit̄i m̄ɔu, Yesu Kirisi nè t̄i cice Kuyie nk̄ù te k̄òò ȳánt̄é, bèè mù nni nduó. ² N kɔbe bèè m bonè, bè di d̄unko díndi Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii, ke t̄ú ³ Kuyie nti cice nè t̄i Yìè nYesu Kirisi bè di d̄òò mesàà nke di duó ndiw̄è. ⁴ Kirisi d̄òò Kuyie ndó mem̄me ke duó nhom̄àà k̄è bè ò k̄ù, k̄òò bo t̄i d̄eet̄énè kutenk̄ù yeiku kuu. ⁵ Kuyie nyèt̄ir̄i ndeu s̄á. K̄è d̄è m̄me ndò.

Tin̄aàns̄ààti bom̄è tim̄áà

⁶ D̄è n dimu di p̄ánke yóum̄è Kuyie, kunku k̄ù di yu Kirisi t̄i d̄òò m̄èè s̄àà nk̄p̄éi, ke d̄ó k̄ét̄ũnne kuce tek̄ù. ⁷ N di náámmu kuce tek̄ù mak̄ù í bo, benitib̄è bèè d̄ó ké di sout̄é ke ceeri Kirisi kó tin̄aànti. ⁸ Kòò m̄ɔu, yoo mí, yoo Kuyie nt̄ɔnni mar̄i di nàké timat̄i k̄è t̄i c̄áánn̄è n di nàké t̄i n̄aàns̄ààti, Kuyie nh̄ò c̄ɔ̄. ⁹ N t̄i nàkému ke w̄ète ke di náá, nkòò m̄ɔu di nàké timat̄i k̄è t̄i c̄áánn̄è Tin̄aàns̄ààti di yie nt̄i, Kuyie nh̄ò c̄ɔ̄.

¹⁰ N náá mm̄ie nke d̄ó benitib̄è bèè n s̄ántaà? Bit̄i, n d̄ó Kuyie nkuú n s̄ante, k̄è n do d̄ó benitib̄è bèè n s̄ante n na bá nk̄paá t̄ú Kirisi kóo t̄ɔnt̄i.

Pɔɔri náá mm̄èè bot̄í Yesu t̄ɔnni

¹¹ N kɔbe n di náámmu Tin̄aàns̄ààti n di náá nt̄i í t̄ú onit̄i k̄peti. ¹² Mí mm̄ómm̄u onit̄i w̄èè í t̄i nni nn̄áké, Yesu Od̄eet̄iw̄è w̄èè t̄i nni mbenke.

¹³ Di k̄èmu n do d̄òmm̄è n t̄ũ nd̄ii m̄ònni Sifubɛ kó it̄ié, di ȳẽmu n do f̄éũmm̄è Kirisi kɔbe nè tik̄ɔnyauti

kéndó ké bè deè, ¹⁴ k̄émp̄ēnk̄ù n dap̄unt̄ɔb̄è Sifubɛ kó it̄ié mm̄ieke, k̄è n k̄ònt̄i nyaun̄è m bo nt̄ũmm̄è t̄i yemb̄è kó ikuú mesàà.

¹⁵ Kuyie nn̄è ku kó mesàà nk̄p̄éi nk̄è k̄ù n t̄áat̄é k̄è bè mu nyí m peit̄é, k̄è m bo p̄í nku t̄ũmm̄ú. ¹⁶ K̄è de m̄ònni t̄ùòke k̄è k̄ù m benke ku Bire k̄è m bo náké Tin̄aàns̄ààti bèè í t̄ú Sifubɛ, n yí mbeke òm̄ɔu it̄ié. ¹⁷ M me n yí k̄òte Sedisad̄em̄mu ke bo yà bèè n niit̄énè ke náá nYesu t̄ɔr̄è, k̄è m p̄ánke k̄ote Adabii, k̄éw̄ēt̄ení Damaasi. ¹⁸ Yebie nȳēt̄áàti kó dif̄ɔnk̄úò ndi n k̄òtem̄è Sedisad̄em̄mu ke bo ȳiēt̄é P̄ieri, ke d̄ó yewe t̄ep̄ít̄é nè ȳen̄ũmm̄u o bor̄è. ¹⁹ N yí nyà Yesu t̄ɔr̄è t̄eȳè k̄éyà Isaku nwe t̄i Yìè nn̄ant̄é.

²⁰ N di w̄āu t̄i t̄ú tim̄ómm̄ɔnti nti k̄è Kuyie nȳé, n yí sou.

²¹ De kó dif̄ɔnk̄úò k̄ék̄ote Sidii nè Sidisii. ²² De m̄ònni Kirisi kɔbe bèè bo Sudee bè mu ndo í n ȳé. ²³ Bè do yo bè náá mm̄em̄me ke t̄ú: W̄èè do t̄i f̄éũnko, w̄èè náá ndi mm̄ònni Tin̄aàns̄ààti ò do í d̄ó t̄i m̄bo. ²⁴ K̄è bè ns̄ánti Kuyie n k̄p̄éi.

Yesu t̄ɔr̄è t̄iimm̄è Sedisad̄em̄mu

2 K̄è d̄è mm̄ɔke yebie ntepx̄ít̄é nè ȳènàà, k̄è nn̄i nw̄ēt̄i Sedisad̄em̄mu ke nein̄è Bannabaasi nè Titi. ² Ke ȳé Kuyie ndo n nàkémm̄è ke d̄ò n k̄ote. Nè bèè ni Kirisi kɔbe t̄ir̄è k̄è t̄i t̄í, k̄è m bè nàké Tin̄aàns̄ààti n náá nt̄i bèè í t̄ú Sifubɛ. N do í d̄ó m p̄í mm̄uò t̄ũmm̄ú nt̄ú det̄et̄ir̄è k̄om̄u, k̄è deè nte k̄è n k̄ote ké bè nàké. ³ Bè me nyí nti yete, k̄è deè nte Titi nè w̄è t̄i neiti, w̄èè í t̄ú Sifu, bè í nduó nk̄òò c̄ánt̄é. ⁴ Muc̄ámm̄u kó tin̄aànti na bá nh̄ánn̄è bèè sou nke t̄ú bè t̄ú t̄i kɔbe bèè tann̄i ke d̄ó k̄éyà Yesu Kirisi t̄i d̄enne m̄èè bot̄í ikuú miékè. Bè do d̄ó k̄éw̄ēt̄é k̄è t̄i tann̄é

ikuú kó tidaati mieke nke. ⁵ Ti í nyie mbe kpeti, bá sámpó, ti yàà bo ceete mèè kpéí Tináaḥsààti.

⁶ Bèè do tú Kirisi kɔbe t̄rè kó benìùbè diebè bè í nni nyíé itié mmaì. Mí mborè timɔu timàà ndi, Kuyie nyí baàti òmɔù. ⁷ Bè do bantému Kuyie nni ntāātémè ke nnáá nTináaḥsààti bèè í tú Sifube, kéndònnè kù tāātémè Pieri kòò tì nàá nSifube. ⁸ Kuyie nkùù t̄s̄ mPieri kòò nàá nSifube, kuù n t̄s̄ kè n nàá mbèè í tú Sifube. ⁹ Isaku nè Pieri nè Isāā bèè ni Kirisi kɔbe kè bèe banté Kuyie nkuù n duóm̄mè de kó mut̄mmú, kénȳkii mí nnè Bannabaasi ti nɔu, dèè benkú ke dò nti wēnné tináaḥti. Kè ti kɔte bèè í tú Sifube bíékè kè bembèe kɔte Sifube bíékè. ¹⁰ Bè do ti nàké ke t̄ú ti nteennè be kó beçiribè mbe, ke s̄s̄ n die nke mè d̄òri.

Ɔɔri kpànnèmè Pieri Āntiyɔsi èi mieke

¹¹ Pieri kòtení d̄ii m̄ònni Āntiyɔsi kè nh ò kpànnè benitibè ìkè ke yé ò d̄òmmè dèè í wenni. ¹² Ò do wēnnè-mu Kirisi kɔbe bèè í tú Sifube ke yo, kè Isaku t̄rèe tuɔkení kòo yè ȳte késɔri bá ò ténke í mbè wēhnè. ¹³ Kè Sifube tɔbè bèè cɔuté Kirisi kè bèe wēnnénè Pieri késɔri, kè Bannabaasi múnke me ndò. ¹⁴ M banté d̄ii m̄ònni ò ténke í t̄ummè timóm̄m̄nti weti weti, kòò nàké benitibè ìkè ke d̄ò: F̄s̄ nSifu nè bèè í tú Sifube di sòò wēmmu, dè dòmme kàa d̄ó kè bè d̄ònnè muwērimú kè bèe t̄unne Sifube kó ikuú?

Kirisi weè d̄eeri kè ikuú í d̄eeri

¹⁵ Mí nnè f̄s̄ nti tú Sifube mbe ti í tú ibotí ìi í t̄u nKuyie. ¹⁶ Ti yému ke dò nKuyie nh̄s̄ wénkúnne oniti ò t̄á d̄ii m̄ònni ndi Yesu, dè í tú ò t̄u mmèè kpéí nyikuú. Ti t̄á Yesu Kirisi nwe kè Kuyie nti wénkúnne dè í tú ti t̄u mmèè kpéí ikuú, ke yé Kuyie nh̄s̄ í nwénkúnne òmɔù ò t̄u mmèè kpéí ikuú.

¹⁷ Ti d̄ó Kuyie nti wénkúnne Kirisi kpéí nke, kè bèe ti wúó mbèè í t̄u nKuyie, bèè í t̄u nyikuú. Dende benkú ke dò nKirisi weè te kè ti d̄òri meyei naà? ¹⁸ Kè n wète ke t̄unne ikuú n yete ì, n t̄u n do ì yeténèmu. ¹⁹ Dèè tu ikuú bíékè n kumu, ke yé n yí namè ke ì t̄unne kè ì n kù. Di m̄ònni kè n fòu Kuyie nkó mufòm̄mu. ²⁰ Bè n wēnnénè Kirisi nwe kudapāātí ke kù m̄i ténke í fòu, Kirisi weè fòu m mieke. M m̄ake mùù fòm̄mu di m̄ònni m mù fòu n t̄á mèè kpéí nke Kuyie mBire, dèè n d̄ó ke ku n kpéí. ²¹ M báá yete Kuyie nkó mesàà, kè kù s̄s̄ wénkúnne oniti ò t̄u mmèè kpéí nke ikuú, Kirisi t̄u nku detetirè nde.

Ikuú í d̄eeri a bo ntāmè Kirisi d̄eè d̄eeri

3 Díndi Kadasii kɔbe di yeimmaà? Bè di fèntemaà? N di nàkému páíi Kirisi kó mukúú nkpeti. ² N yóó di beke timatí máà ndi, Kuyie ndi duú nku Yaá ndi t̄u mmèè kpéí nke ikuú, kè di kèè mèè kpéí nTináaḥsààti ke ti yie? ³ Dè dòmme kè di yei mmemme, di keténè Muyaánsààmù ke né d̄ó kédentenè bàmbà ndi móm̄m̄be kó muwērimáà? ⁴ Muyaánsààmù di benke dèè kó dimàà tú detetirè ndaà? Dè báá na kéntú detetirè. ⁵ Kuyie ndi duú nku Yaá nke d̄òri tidietì di

cuokè di t̄u mmèè kpéí nke nyikuú, kè di kèè mèè kpéí nTináaḥsààti ke ti t̄á?

⁶ Ti w̄rimu ke t̄ú: Abarahammu do yie nKuyie nkè kùu ò wénkúnne, ò yie mmèè kpéí nkù yé mmù. ⁷ N yéñè t̄unke ke dò mbèè t̄á Kuyie mbeè tú Abarahammu kó iyaábí móm̄m̄nyí. ⁸ Ti w̄rimu nè dimònni ke t̄ú: Kuyie mbo wénkúnne bèè í tú Sifube bèe kù yie mmèè kpéí. Deè do te kè kùu nàké Abarahammu ke d̄ò: Nè a kpéí m bo d̄ò mesàà nyibotí imɔu. ⁹ Abarahammu do t̄á Kuyie nku kè kùu ò d̄ò mesàà. Mèè botí nku bèè kó dimàà bo yie nKuyie nkù múnke bo bèe d̄ò mesàà.

¹⁰ Bèè t̄u nyikuú, kè be yèmmè dò nyi bo bèe deeté bèe bo yà. Ti w̄rimu ke t̄ú: Kè wèè í d̄òri ikuú imɔu yémmè ò bo yà. ¹¹ Oniti báá na kéwenke Kuyie nyiikè ò t̄u mmèè kpéí nyikuú. Ti w̄rimu ke t̄ú: Wèè wetí ò bo nfòu ò t̄á mèè kpéí †. ¹² Ikuú kó kuce í wēnné Kirisi k̄oku. Ti w̄rimu ke t̄ú: Kè wèè t̄u nyikuú wè nd̄òri í yémmè imɔu.

¹³ Kirisi t̄uóté ikuú do ti d̄òri mèè yei mme ke t̄u. Ke yé t̄u w̄rimè ke t̄ú: Kè bèe baaké wè kudapāātí ò t̄u Kuyie nc̄s̄ wènwè. ¹⁴ Nè Yesu borè nde ibotí imɔu pètémè mesàà nKuyie ndo nàké Abarahammu mèè kpéí. Nè Yesu Kirisi borè nde ti pètémè Muyaánsààmù Kuyie ndo nàké mùù kpéí.

Ikuú nè Kuyie nnàké d̄ii nùù

¹⁵ N kɔbe wénténè meborime dòmme. Kòo niti d̄óu ndinùù nè ot̄u ke w̄ri, òmɔù s̄s̄ í nti cèete. ¹⁶ Kuyie ndo nàké mèè botí Abarahammu ke d̄ò nè o yaàbire nde, kù í yí nè o yaábí kè dè bo ndò nyi s̄u, kù tu o yaàbire ke yé nKirisi nwe omáà. ¹⁷ Nte n d̄ó kè di nàké t̄i: Kuyie ndo nàkému ke d̄ò kù yóó deeté bèè kù t̄á, ke yóó bèe deeté, ikuú ìi t̄uɔkení yebie nsik̄usìnàà nè sipisitāāti (430) kó dif̄nkùò báá na kè t̄i pàa nyoo ìi t̄i cèete. ¹⁸ Kè ikuú do yóó na kè t̄i deeté Kuyie nna bá nnàké timatí Abarahammu, kù do ò nàkému ke d̄ò: Kù yóó ò d̄ò mesàà nke mèe nhò d̄ò.

¹⁹ Ba nnè te kè Kuyie nd̄óu nyikuú? Kù í d̄óu nkè dè bo benke benitibè mbe bèe caàrimè. Ikuú do d̄ò nkémbo kébennénè Abarahammu yaàbire bo kòtenimè mme wenwe wèe t̄aunko Kuyie nnè benitibè, Kuyie nt̄rè yéè do ò nàké oniti kòo ò t̄uò mbetɔbè. ²⁰ Kòo niti bo omáà dè s̄s̄ í mbékú ot̄u mɔu wèè bo ò taunnè. Kuyie mbo kumáà ndi.

Ikuú pí mmùù t̄mmú

²¹ Dende tú ikuú pietinèmu Kuyie nnàké t̄àà? Biti, kè ikuú do nyóó ti deeté, Kuyie nna nwénkúnne benitibè ikuú mieke nke. ²² Ti w̄rimu ke t̄ú: Meyei ntièke kutenkù kumɔu, bèè kó dimàà t̄á ti Yié nYesu Odētíwè bèè yàu Kuyie ndo yé nkù yóó ti d̄ò mèè sàà.

²³ Kuyie mmu ndo í ti kpeté d̄ii m̄ònni metákumè kó kuce kè ikuú ìi ti te. Kè t̄i t̄u í kó tidaati ke kèmmúnè kù bo ti benkemè metákumè kó kuce. ²⁴ Ikuú ìi do ti cēm-mú ke kèmmúnè Yesu bo kòtenimè. Di m̄ònni Kuyie

† Wénté Abakuku 2:4.

nhõõ ti wénkùnne ti tã mèè kpéí nke Yesu. ²⁵ Odæetiwè me ntùòkenímè, ikuú ténke í dò nké nti cëmmú.

²⁶ Ke yé di mmònni ti mɔu ti tùmè Kuyie nkó ibí nyi ti tã mèè kpéí nYesu Kirisi. ²⁷ Bè ànné díndi bè bàtémmù ke di wënnénè Kirisi, di ò dòntenèmu. ²⁸ Òmɔu tũ nténke í cáánnè otɔu, Sifu nè wèè í tú Sifu, kudaakù nè wèè í tú kudaakù, onitipòkù nè onitidòu, bemɔu bè wënné oniti omáà ndi Yesu Kirisi kó metaummè mieke. ²⁹ Kè di tú Kirisi kɔbe, di tú Abarahammu yaàbí nyi, ìi yóó tieke Kuyie ndo yé nkù yóó duó ndè Abarahammu.

4 Ntenè n wète ke dɔ kényé ti: Debire dèè yóó tieke de cice kperè de kraá ke be diì mònni dè ÿ ÿ í ncáánnè kudaakù, bá dè me ntúmè dèè yóó tieke demɔu. ² Dè ÿ mbúú bèè dè cëmmù bèmbè nè bèè dè piú, ke baa de cice dɔú ndiì mònni bo tuɔkemè. ³ Tínti múnke Kirisi mu ndo í kòtení diì mònni yebɔkè nè ikuú kè dèe ti te. ⁴ Kè de mònni tũðke kè Kuyie nduɔnni ku Bire, kè bèe dè peité Sifube kó kubotí mieke, kè deè nte kòo ntũ mbe kó ikuú. ⁵ Ke bo deeté tínti ikuú te bè, kè ti naá nKuyie nkó ibí.

⁶ Kè kù ti duó nku Bire kó Muyaá mmùu te kè ti kù yu ke tú ti cice. ⁷ Ti ténke í tú tidaati, ti tú Kuyie mbí nyi, kè kù yóó ti duó nkù yé nkù yóó duó ndè bèè tu ku bí.

Ɔɔri do yĩkùmè Kadasii kɔbe

⁸ Di mu ndo í yé diì mònni Kuyie nke tú yebɔkè kó tidaati nti, ke yè tú Kuyie yè me nyí kù tú. ⁹ Bàmbà nke yĩté Kuyie! Kuyie nkuu pètinke di yĩté, kè m báá yí dí kù yĩté, dè dòmmè kè di wète ke dɔ kényóu kè yebɔkè di tieke? ¹⁰ Di yèmmè dò nKuyie mbo di cɔuté di yé mèè kpéí nyewe nè betáàbè nè yemòrè nè yebie ndèè pèéte deterè ke dè bàtàtà? ¹¹ N yĩkùmu m pí mmùu tɔmmú di cuokè bo ntúmè detetirè.

¹² N kɔbe n di báámmu, ànnénè dimáà n kó diftìri kéndònnè nh ànnémè m máà di kó diftìri. ¹³ Di í n dɔò meyi mmamè. Di kraá yému n do mɔmmèmu ke bátè di cie meketimè ke di nàkè Tináànsààti Yesu Kirisi kpeti. ¹⁴ Di na nnamu ke n senkèri yoo di m beti n tú mèè kpéí omuɔnti, kè di né pètinke n cɔuté kéndò n tú Kuyie ntõnni, ke n cɔuté di na ncɔuté mèè botí Kirisi.

¹⁵ Di do mɔke diì wèi kòte ke? Kè di do bo na de mònni kédeite di nuɔ nké n duó, di na nyi dèitemu. ¹⁶ N di nàkè mèè kpéí ntímómmɔnti deè te kè n naá ndi kpantidèntòu?

¹⁷ De kó benitibè dòòri ke dò mbè di dɔmu kè né wanti tii cáá, ke bo di yúú mbe bíkè kè di mbè mbúú. ¹⁸ Dè wennimu di bo nkémumè bè di náá ntì, ke né mbaàti tii tú tisààti, dè bá ntú n di bonè diì mònni máà bá kè n kra. ¹⁹ M bí dè n yóu mediè mme di kpéí nke dò nhonitipòkù ÿ mpeímè, ke baanè m bo bantémè weti weti ke dò nKirisi bo di mieke. ²⁰ N dɔ n na mbo di borè nde bàmbà mmie, nkéyà m bo di náké mèè botí kè di keè, n yĩkùmu mesàà ndi kpéí.

Kudaakù nè wèè í tú kudaakù be kó medonnimè

²¹ Di tũ nnè n náké díndi bèè dɔ kéntũ nyikuú kè nsá kè di í yo ì tú mù. ²² Ti wàrimu ke tú Abarahammu do mɔke ibí idéi ndi, kè dèmarè kóo yõ Akaa ntũ kudaakù

†, kè deterè kóo yõ Saraa í nku tú. ²³ Kè kudaakù peité ku kperè betɔbè peí mèè botí, wèè í tú kudaakù kè Kuyie nkuu ò dɔúnnè dinùu kòo dè peité. ²⁴ De kó tináànti mɔke mebenkùmè mèdémè mme. Benitipòbè bedé bembè dònnè metaummè mèdémè mme, metaummè kètimè do dɔò Sinaii tãri ínkè nke meè peité idaabí (meè tú Akaa). ²⁵ Diyètìri diì tú Akaa di benkú Sinaii tãri ndi diì bo Adabii tenkè, ke wète ke benkú Sedisadèmmu èi diì bo di mmònni. ²⁶ Sedisadèmmu kéínkè kou í tú kudaakù, wèè tu ti yõ. ²⁷ Ti wàrimu ke tú:

Dè nnaati fĩ ntehãunte,
fĩ nwèè í peí,
tiitè teyĩtè
kényãnkù nè diwèi,
ke yé bè yete wèè nitipòkù
kó ibí yó nsúunnèmè
wèè ye nho kpeyi.

²⁸ N kɔbe díndi tú Kuyie nkó ibí nyi, kéndònnè Isaki Kuyie ndo dɔú ndinùu kè bè peité wè. ²⁹ Bè do peité dèè bire benitibè peímè do fèũnkomu bè peité dè nè Kuyie nYaá, ti kperè me ndò mmúnke. ³⁰ Ti wàrimu ke tú: Beti kudaakù nè ku bire ke yé kudaakù bire í yóó toténè wèè í tú kudaakù o bire de cice kperè. ³¹ N kɔbe ti í tú kudaakù kó ibí, ti tú wèè í tú kudaakù o kpeyi nyi.

Kirisi nè ikuú de kó tináànti

5 Kirisi ti dènnemu tidaati mieke páíi kè ti mènke yè, nfíikùnè teii, báá yiennè kéwète kénaá ntidaati.

² Mí mƆɔri n di náámmu ke tú kè di cãmmú, Kirisi ténke báá di teennè. ³ M bo yíé kébéi nke dò kè bèe yie nkécãmmú bè ntũ nyikuú imɔu. ⁴ Díndi bèè dɔ Kuyie ndi wénkùnne di yie mmèè kpéí nyikuú, di yàtenèmu Kirisi, ke pàà Kuyie nkó mesàà. ⁵ Tínti yému ke dò nti tã Yesu kè Kuyie nyóó ti wénkùnne, deñde ti baamè nè Muyaánsààmù kó muwèrimú mùu bo ti mieke. ⁶ Kè ti taunè Yesu Kirisi ke cãmmù yoo ti í cãmmù, de kpeti í bo, ti bo ntámè Yesu, kéndɔ titɔbè ke teénnè titɔbè deè tu.

⁷ Di do keté kè dè nwennimu, we ndi còhné kè di ténke í tũ ntímómmɔnti? ⁸ De yembè di tié nyii tié nyi bonní Kuyie nkùu di yu ku borè. ⁹ Mutie mùu muuti pèè mù ÿ mma sãmpòrè nde, kè tipèècootí timɔuu múútí. ¹⁰ N yí di yĩkù, n yému ke dò ndi yèmmè í cààrè n kɔme. Wèè di kɔnnè bá kòo tú wè, Kuyie mbo ò kpetínné.

¹¹ N kɔbe bèmabè yèmmè dò n náá mmucãmmù deérímè, kè dè tú mɔmmuɔ mbè na bá nni nfèũnko. N náá ntì ke tú Kirisi ku kudapãàti ínkè ti na bá nyóu òmɔu. ¹² Bèè me ndi kɔnnè mucãmmù kpéí, mbè dɔke sɔɔtè kéfɔmmu.

¹³ Díndi Kuyie ndi deeténèmu ikuú, kù né í di deeté kè di bo ndɔɔri di dómè, kù di deeté kè di bo ndɔ ditɔbè mbe, ke teénnè ditɔbè. ¹⁴ Ke yé ikuú imɔu kó dikũnni tumè: N dɔ otɔu a dómè amáà. ¹⁵ Kè di me nkpa, nke

† kudaakù: Saraa do í mɔke debire kétúóté o kó kudaakù be kó dimònni kó ikuú do yèmmè képuó nho dɔú Abarahammu, kè kùu púó nképeité debire Isimayeri.

dɔmmù ditɔbè, dɔ̀̀nè meɔ̀̀mmè kè di báá kuɔ ditɔbè kédeè.

Muyaánsààmù pĩ mmùù t̃mmú onitì mieke

¹⁶ Ntenè n dɔ́ ké di náké tì: Bá ndɔ̀̀rinè di dɔ́ dè, yóunè kè Muyaánsààmù di benke di dò nkédɔ̀̀ dè. ¹⁷ Kè yé di dɔ́ dè í wéñnè Muyaánsààmù dɔ́ dè, di dɔ́ dè cǎ́mmu, kè Muyaánsààmù dɔ́ dè cǎ́á nkè dè pìètì. Kè dè bo yie nkè di bá ndɔ̀̀ri di dɔ́mè. ¹⁸ Kè Muyaánsààmù di ni, ikuú ténke í di te.

¹⁹ Ti yému bèè d̀̀̀ri bè dɔ́mè be kó mufòmmu tú mù: Kéndɔ̀̀uti dɔ̀̀utinè betɔ̀̀bè, ke fòu mufòmmu yeimu, ke fòu bè dɔ́mè, ²⁰ ke feu yeɔ̀̀kè, ke diiti detie, ke ní mbetɔ̀̀bè, ke kpranti, ke éñnè betɔ̀̀bè. Kè be mieke péi betɔ̀̀bè, ke s̃́nkùnkò betɔ̀̀bè yètè, ke yaati be cuokè, ²¹ ke dɔ́ betɔ̀̀bè kperè, ke tú tinayǎ́kémuóntì, ke ɔ̀̀ ɔ̀̀ nyo kunaatí ke yonko, ke dɔ̀̀ri meɔ̀̀i ntémè mèè mè dònne. N ti ndi nákému ke wéte ke di náá, bèè d̀̀̀ri me kó kubotí bè í tati Kuyie nkprà̀̀tiyuu mieke.

²² Ntenè Muyaánsààmù kó mut̃mmú: Muù ɔ̀̀ nte kàa ndó otɔ̀̀, kàa yèmmè ñnaati, kàa mmɔ̀̀ke diwèi ke nɔ̀̀ nke mi, ke tú onitisà̀̀wè, ke niti, ke náá ntimómmɔ̀̀nti, ke bá ndɔ̀̀ri, ke nɔ̀̀ nke pĩ nhamáà. ²³ Ikuú í yete dende kó dimàà.

²⁴ Bèè taunnè Kirisi, be fòmmu kótímù nè mù do dɔ́ dè, bè dè wéñnénè Yesu Kirisi nwe, ke baaké kudapǎ́ǎ́tí. ²⁵ Muyaánsààmù mmuù ti duò mmufòmmu, mùù dò nke nti benkú ti bo ndɔ̀̀rimè. ²⁶ Ti bá ntú sipɔ̀̀ yembè, ke péikùnkò titɔ̀̀bè mieke, ke dɔ́ titɔ̀̀bè f̃̀tè.

Onitì buctí dè ò ɔ̀̀ de ndeite

6 N kɔ̀̀be díndi Kuyie nkɔ̀̀be, kòò mɔ̀̀u d̀̀̀ meɔ̀̀i ndíndi Muyaánsààmù bonè bè di ò t̃́́néní kuce sà̀̀kù mieke diyɔ̀̀nni, ke né nyé kè di báá do di móm-mɔ̀̀mbe meɔ̀̀i mmieke. ² Ntɔ̀̀unè ditɔ̀̀bè kó yetuɔ̀̀, de

m̀̀nni di yie nKirisi kó ikuú nyi. ³ Kòò mɔ̀̀u yèmmè dò nhò tú òmɔ̀̀u ò soú nhomáà ndi. ⁴ Bá wè wèè wénté o dɔ̀̀rimè kòò d̀̀̀ri Kuyie ndómè dè nhò naati omáà borè, kòò bá mpɔ̀̀ti ke erinè betɔ̀̀bè omáà. ⁵ Kuyie nyóó bekénè bá wè nè o kpeti nti.

⁶ Bè náá nwè Kuyie nnáànti, ò ntótírínè o kperè wèè tì nhò náá.

⁷ Di bá nsoú ndimáà, bè í daú Kuyie, onitì buctí dè, ò ɔ̀̀ de ndeite. ⁸ Wèè buctí o mómumu nhò dɔ́ dè, dè bo ò peité mukúú. Kè wèè buctí Muyaánsààmù dɔ́ dè, kè d̃̀e ò peité mufòmmu mùù bo s̃́ǎ. ⁹ Ti báá yóu ti bo ndɔ̀̀rimè mesàà. Kè ti dɔ̀̀ri mesàà nkè ti k̃̀nti í yárike, kè de m̀̀nni t̀̀̀ke ti bo deite ti d̀̀̀ dè kó yebe. ¹⁰ Ti kprá m̀̀kemu di mm̀̀nni meffè, yóunè kè ti ndɔ̀̀ri mesàà mbenitibè bemɔ̀̀u, ke né d̃̀ke mmè d̀̀̀ri Yesu kɔ̀̀be.

Mucaummu nè mudɔ̀̀mmu

¹¹ Bàmbà mm̃̀i wǎri m mómumu nè n nùtè, di bo bantè n wǎri ò de mèmme. ¹² Bèè di tié nke dɔ́ di cǎ́mmú, bè dɔ́ di mbè naatinèmu, bè í dɔ́ kénnáà mbè baakémè Kirisi kudapǎ́ǎ́tí máà kpeti kè bèè bè f̃̀ú.

¹³ De kó benitibè bèè cǎ́mmù, bè í dɔ̀̀ri ikuú imɔ̀̀u yém-mè, bè dɔ́ di cǎ́mmú kémpɔ̀̀tìnè di cǎ́mmúmè mme.

¹⁴ Mí m pɔ̀̀tìnè bè baakémè mme Yesu kudapǎ́ǎ́tí. Deè te kè n yí yé ke dò nkutenkù kperè bo, de me mmúnke í yé ke dò m bo. ¹⁵ Kàa cǎ́nté yoo a í cǎ́nté de kpeti í bo. A bo náammè onitipànwè deè tu. ¹⁶ Di mieke bèè kó dimàà yèmmè dònne n k̃̀me Kuyie mbè duò mmesàà nké bè pǎ diwèi: Bembe nè Kuyie nkɔ̀̀be bemɔ̀̀u bèè bo kutenkù mieke.

¹⁷ Nè ti bo mbomè òmɔ̀̀u ténke bá n kɔ̀̀kénè, m m̀̀ke t̃̀i f̃̀t̃̀i t̃̀i benkú n túmè Yesu kóo t̃̀nti.

¹⁸ N kɔ̀̀be ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nni ndi bonè dimɔ̀̀u, kè de mme ndò.

Efɛesi

Di mpátírí tɔ̀ tìl nààntì

Pɔ̀ɔri do bo wǎri di mpátírí kè bè ò kpetí Odommu nwe. O pátírí nààntì yuu tú: Kuyie nwěnné kéínkè kperɛ nè ketenkè kperɛ kè Kirisi dè baké.

O pátírí miɛke ò keté ke benke ti wě mmèè botí nku nè Kirisi, ke benke Kuyie nti yumè kè ti bo ntú ku kɔbe, ke benke kù ti dɛetémè nè ti yei nè ku Birɛ Yesu Kirisi borè nè kù ti cànnemè nè Muyaánsààmù.

Mɛdérímè ke náá nti dò nkéntaunè mɛè botí Kirisi. Nè mɛdonnimè mɛpéu miɛke kòò benke ke tú Kirisi kɔbe tǐnni dònne onitì kó tikǒnti nti, kè Kirisi tu diyuu, ke benke ke tú Kirisi kɔbe tǐnni dò nteçíètè kè Yesu tu dipũ. Kè bè wěte ke donnè onitipòkù kè Kirisi tu o dɔ̀.

Di mpátírí nààntì duó ke dòmme

1. Kirisi nè o kɔbe tǐnni 1-3
2. Mufòmму mupàmmù nè Kirisi 4-6

Pɔ̀ɔri dɔ̀ummè Efɛesi kɔbe

1 Mí mPɔ̀ɔri Kuyie ntǎǎté wè, kè n tú Yesu Kirisi kó ditǒnni, mǐl di wǎri dipátírí díndi Kirisi kɔbe bèè bo Efɛesi ke taunnè Yesu. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔ̀ mesàà ke di duó ndiwèi.

Nè Kirisi kpréi nke Kuyie nti dɔ̀mmè mesàà

³ Ti sǎntímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, wèè ti dɔ̀ kéínkè kó mesàà mmebotí mebotí, ti taunnè mɛè kpréi nYesu Kirisi. ⁴ Nè Kirisi kpréi nke Kuyie nti tǎǎtémè kè mu ný dɔ̀ kutekù, kè ti bo nwenni páíi kè dè kù naati kù ti dɔ̀ mɛè kpréi. ⁵ Nè Yesu kpréi nke Kuyie nti dómè ke mè tǎǎté nè dimònni, ke ti dɔ̀ ku bí, kuù mè dɔ̀ ke mè dɔ̀. ⁶ Kè ti sǎntí Kuyie nkù ti kuó mmèè kpréi mmesém-mè mediè, nti taunnè mɛè kpréi nku Birɛ kù dɔ̀ dè mesàà.

⁷ Kuyie nti donténè wèè kó meyǐi nke tì çíè nti yei nku sàà ndeu mɛè kpréi, ⁸ kè kù ti duó mmeciì nnè meyǐétímè mediè. ⁹ Kù ti benke dèè do sɔri dènde, kù do tǎǎtémè nè dimònni nè Yesu Kirisi kpréi nke bo mè dɔ̀. ¹⁰ Kù do dɔ̀ kè de mònni tùòke kùu wěnné denennè demɔu ndi, kéínkè kperɛ nè ketenkè kperɛ kè Kirisi ndè baké.

¹¹ Nè Yesu kpréi nke kù ti tǎǎtémè ke ti çǎhné. Kù do me ndó nè dimònni, kù ò nke kù tǎǎté tì kù ti ndɔ̀. ¹² Kù dɔ̀ tinti bèè tǎ Kirisi nè dimònni ti nkù sǎntímu kù de mɛè kpréi.

¹³ Díndi múnke di kèè dǐl mònni timómmɔnti, Tináànsààti ke tǎ Kirisi kòo di dɛeté, de mònni ndi Kuyie ndi cànnemè ke di duó Muyaánsààmù kù do yé nkù yóo di duó mmù. ¹⁴ Muù ti benkú ti yóo tiekemè mesàà nKuyie mbaanèmè ku kɔbe, muù ti náá nti yóo

tièkemè de kó mesàà nkù bo ti dɛeté dǐl yìè páíi, ti nkù sǎntí kù de mɛè kpréi.

Pɔ̀ɔri bàámmè Kuyie nHEfɛesi kɔbe kpréi

¹⁵ N kèemu di tǎ mɛè botí Yesu, nè di dɔ̀ mɛè botí di kɔbe tɔ̀bè. ¹⁶ Dɛè kpréi nte kè n yí yóu m bo nsǎntímè Kuyie ndi kpréi, ke denniní di kpréi m báámmu miɛke sǎá. ¹⁷ Kè dè bo yie nkè Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice di duó mmeciì kè di banté Yesu, kéyíétè ò dɔ̀ dè di kpréi. ¹⁸ N kù bàámmu ke tú kù di duó mmeciì nkè di banté kù di yu muù kpréi, kù bàanè dè bèè tu ku kɔbe, ¹⁹ kébanté muwérímú diemù kù ti duó mmù tinti bèè tǎ Kirisi mù de ke mamè. ²⁰ Nè muù wérímú mmu Kuyie nduómmè kè Kirisi yǎnté, kè kù ò kànnè ku borè kéínkè dikàri sààri, ku bakù yóu. ²¹ Kòò baké muwérímú yembè, nè ketenkè yembè nè kéínkè kɔbe, dèè kó dimàà bo bàmbà, di mmònni nè dèè kpaaní, Kirisi weè dè baké. ²² Kuyie nwe n duó ndemɔu, weè tu Kirisi kɔbe tǐrè yemɔu kó diyuu, ²³ dǐl tú o kǒnti ò bo dǐl miɛke, ke bo kutekù kumɔu.

Ti do kumè ke yǎnté

2 Di yei nnè di caàrimè dɛè do te kè di ntú bèè ku Kuyie nkó mufòmму bíékè. ² Di do fòu kutekù kuù nkɔbe kǒme mme, ke yíè nku kóo kpààti wèè bo ketenkè nè kéínkè de cuokè o kpeti, wèè baké bèè kó dimàà yete Kuyie nkpeti. ³ Ti múnke do be ntú, ke dɔ̀ri ti kǒnti nè ti yèmmè dɔ̀ dè, nè de kpréi nkè Kuyie mmieke ñdò nkédo ti ñnkè kè doti mɛè botí betɔ̀bè ñnkè.

⁴ Kuyie nsémme né me ndeumè kè kù ti dɔ̀ke mediè. ⁵ Ti yei nnè ti caàrimè dɛè do te kè ti ntú bèè ku Kuyie nkó mufòmму bíékè kè Kuyie nti dɔ̀ mesàà nke ti duó

mmufòmmu nè Kirisi ti kó mewënnímè, ku sàà mmèè te kè kù ti coo. ⁶ Kè ti wënnénè Yesu Kirisi ke fòù, ke wë nke kari keínkè ku borè. ⁷ Kuyie ndòò memme ke bo benke kù ti dòò mèè sàà ndeu mè mmè, ke yó mbo sàà kù mè nti dòò nè Yesu Kirisi borè nde. ⁸ Kuù di dòò mesàà nke di deeté di tã mèè kpéi Yesu, dè í tú nè di mómòmbe kó muwërimú, Kuyie nkó dipänni ndi. ⁹ Òmòù bá nsántí omáà, kòo yëmmè dò nhò dòò dèmarè kè deè te kè kù ò deeté. ¹⁰ Kuyie nkuù ti dòò, nè Yesu Kirisi ti kó metaummè mieke nke kù ti dòòmè, kè ti bo ndòòri mutòmú sààmù kù tũntemu nè dimònni kè ti bo mmù dòòri.

Yesu temè kè Sifube nè bèè í tú Sifube kè bè wënné oniti omáà

¹¹ Dentenèní di do tú bè nè dimònni, di do í tú nKuyie, nkè Sifube di yu ke tú bèè í cãmmù, ke tú bemáà bèè cãmmù, de kó mucãmmù né do í tú mòmamù. ¹² Dentenèní di do í tímè Kirisi kòbe, di do tú bepòòbè mbe, di do í wënnè Kuyie nkòbe, di do í mòke di baa dè, di do í tú nKuyie. ¹³ Di do í tókénè Kuyie, di mmònni ke kù tòónnè, Yesu Kirisi duó mmèè kpéi nhomáà kè bè ò kù. ¹⁴ Kòò kù meníimmè mèè do dò nkuduotí ke yaàti Sifube nè bèè í tú Sifube, kè bè narike ke wënné oniti omáà. ¹⁵ Ke pàa nSifube kó ikuó yë mbè nci dè nè ì yë mbè ndòòri dè, ke wënné ibotí idé, ì do kpa nkè ì naá nkubotí kumáà, ke narike. ¹⁶ Bè ò kùòmù kòò dèite meníimmè de kó ibotí idé do mòke mè, ke ì taunnè Kuyie, nkè ì naá nhoniti omáà. ¹⁷ Ò pí mmù tòmú ke náké Tináansààti, diwèi kpeti, díndi bèè í tú Sifube ke détirinè Kuyie, nnè Sifube bèè do kù tókénè. ¹⁸ Timòu Sifube nè bèè í tú Sifube, Kirisi weè ti niité Kuyie mborè nè Muyaánsààmù kó meteèmmè.

¹⁹ Di ténke í tú bepòòbè, yoo dihei mari kòbe, di tú Kuyie nkó dihei kòbe mbe, ku cíètè kòbe. ²⁰ Yesu Kirisi weè tu dipũ, o tǒrè nè Kuyie mpãñáànti náambè kè bè yã nkè di sòké. ²¹ Kirisi weè te kè tè kpehni, ke kótírí, ke naá Kuyie ncíètè sàatè. ²² Nè Yesu kpéi di tú tecíètè nte Kuyie mbo tè nè Muyaánsààmù.

Pòòri nàkémmè bèè í tú Sifube Kuyie nnáànti

3 Mí mPòòri Yesu Kirisi kóo tǒnti, bè n kpetí n nàké mmèè kpéi nke díndi bèè í tú Sifube Kuyie nnáànti. ² Di yémmu Kuyie nni nkuómme mesémmè ke n dòò mesàà ke yë n náké Tináansààti, díndi bèè í tú Sifube. ³ Tìi do sòri Kuyie nni mbenke, kè n yíètè ku kó disòri kpeti, m mè mbo ke ti nwãí. ⁴ Kè di ti kàa ndi bo banté Kuyie nni mbenkemè Kirisi kpeti tìi do sòri. ⁵ Kù do í benke de kó disòri kpeti dimònni kòbe, kù mè nti benkemè di mmònni Yesu tǒrè nè Kuyie mpãñáànti náambè nè Muyaánsààmù kó muwërimú. ⁶ De kó disòri tu: Sifube nè bèè í tú Sifube bè wënnémè oniti omáà, ke yóò di tikpàti, kù yë nkù yóò duó nti bèè yie nYesu Kirisi kó Tináansààti.

⁷ Kù duó nkè n nà nti, kù n dòò mesàà mmè ke n duó nde kó mutòmú ke benkú nè n tòmú mieke ku wërimú deumè. ⁸ Bá nè m me ntumè Kirisi kòbe bemòu

kó besámpòbè kóo sámpòù, kè kù duó nkè m bo náké Tináansààti bèè í tú Sifube, Kirisi kpàti deumè ke í mòke kumànkù, ⁹ ke bè benke Kuyie nkó disòri kpeti, kunku kù dòò demòu kuù mè dó nè dimònni, ¹⁰ ke dó bèè baké keínkè nè be kó bekperibèe yà Kirisi kòbe tǐnni, kèbanté Kuyie nci ndeumè mediè ke í mòke kumànkù. ¹¹ Kuyie ndòò kù dómè mmè nè dimònni ti Yie nYesu Kirisi kpéi. ¹² Di mmònni ti bo na ké kù tòónnè ke bá nyíèkù, ti tã mèè kpéi nYesu, koò taunnè. ¹³ N di náámmu ke tú di kǒnti báá yárike, bá kè n fëúri, n fëúri díi kpéi nkè dè bo di dòò mesàà.

Kirisi ti dó mèè botí

¹⁴ Deè kpéi nte kè n nínkú n núu ti cice Kuyie nyíèkè. ¹⁵ Kunku kù te kè keínkè kòbe nè ketenkè kòbe kè bè bo. ¹⁶ N kù bàámmu ke tú kù di duó nku kpàti dieti, kè Muyaánsààmù di kpénkunnè, ¹⁷ kè Kirisi mbo di mieke, kè di nfiíkú tei tei, Kuyie nkó medókumè mieke, ¹⁸ kéwënnénè Kirisi kòbe tòbè kèbanté Kirisi ti dó kè dè deumè mèè botí ke okù mèè botí ke cūmpuri mèè botí bá ke í mòke kumànkù, ¹⁹ kényíètè Kirisi ti dómè kè dè pëëtè ti yíètímè, kèpétè Kuyie nkperè demòu.

²⁰ Ti sántímu Kuyie nkù wërimú diemù bo ti mieke, ke bo na kédòò kè dèe pëëtè ti kù mòú dè nè ti toti tì ti yëmmè. ²¹ Ku yètiri ndeu Yesu Kirisi kòbe cuokè sáà Kirisi pí mmù tòmú kpéi. Kè dè mmè ndò.

Kirisi kòbe wë mmèè botí

4 N di náámmu, mí mPòòri bè kpetí wè Yesu kpéi, nke tú di ndò nKuyie ndi yu ke dó di ndòmme, ² kékunnè dimáà kényòò, kèmmi, kéndó ditòbè, kènteénnè ditòbè. ³ Yetenko kè Muyaánsààmù di tau, kè di mmòke Kuyie nkó diwèi. ⁴ Ti mòke Muyaánsààmù mumáà ndi, ke dò nhoniti omáà, ke baa dèmarè máà, Kuyie nti yu dèè kpéi. ⁵ Ti Yie mbo omáà ndi, kè ti tũ nkuce kumáà, kè bàtèmmù bo omáà. ⁶ Kuyie mbo kumáà ndi, timòu ti cice wèè baké demòu, ke ti pínnè mutòmú timòu, ke bo timòu ti mieke.

⁷ Kuyie nti pãmu bá wè dipänni kè Kirisi yè nti toti bá wè ò dó mè. ⁸ Ti wàrimu ke tú: Ò wète ke deèti dii mòmni keínkè ke neiné becírìbè kó yewèrè yèè do kpetí, ke pã benitibè yepãrè.

⁹ Ba ntú ò wète ke deèti? Dè benkú ke tú ò keté ke cùtèmu ke ta ketenkè miékoo decūmpure. ¹⁰ Wèè cùténí, wèè wète ke dèke, ke bo keínkè ke píéké tipíiti timòu.

¹¹ Weè duó nkè bèmabè tu o tǒrè, kè betòbè tú Kuyie mpãñáànti náambè, kè betòbè tu bèè náante Tináansààti, kè betòbè tu bèè ni Kirisi kòbe tǐrè, kè betòbè tu bèè tiè nKuyie nnáànti. ¹² Ò bè duó nde kó mutòmú kè bè bo tũntè o kòbe mbe, kè bèe na ke pí nKuyie ntòmú, kè Kirisi kòbe tǐnni dii tu Kirisi kǒnti kè dii deuke. ¹³ Kè ti nwè ntimòu ti kéri kù ce, ke kótírí kékpenke, kènaá mpáíi Kirisi dòmmè. ¹⁴ Ke bá ndònnè ibí ì mu nyí cìi, ke tũ mbeniticìimbè bèè tiè nyiyàbísítíe ke ì ti tou kuyaakù tòmè tifòkpèti. ¹⁵ Ti dò nkénná ntimómòmnti nti, kéndó titòbè, memme ti bo nkótírímè kuwedjuncè mieke, ke naánnè Kirisi wèè tu diyuu.

¹⁶ Kirisi weè te kòo kɔbe bɛmɔu wɛ nke dò nhonìti omáà nè itùòti, ke kpeñni, bá kùù tùòti kè kù pí nku t̃mmú kù dò nkémpí mmù, kè tik̃nti timɔu kòtírí, ke kprékú Kuyie nkó medókùmè mièke.

Meborime pàmmè dò kéndòmmè

¹⁷ Ntenè n dɔ́ ké di náké tì, nè ti Yiè nkó diyètiri, di bá ntũ mbèè í báá nKuyie mbe kó meborime, bè tũ mmèè yèmmè tú detetirè k̃me mme. ¹⁸ Bè toti dibìnni kó iyentotí nyi, bè í yé Kuyie nduò mmùù fòmmu, bè í ban-té mèè kpréi nkè be to kpeñni. ¹⁹ Bè ténke í baàti meyei nnè mesàà ke dɔ̀ri dèè í wenni ke í diè ntikpàti, ke dɔ̀ri dɛs̃intékperɛ demɔu botí nè meyei mmemɔu be yèmmè dómè ke í yìèkù.

²⁰ Díndi bè í me ndi benke Kirisi kè di ò yìéte. ²¹ Díndi bie bè di tièmmu o kpeti kè di yìéte o kó timómmɔti, dèè tu: ²² Di bo yóumè meborime kótímè di do tũ mmè, di do m̃ke medókùmè yeime mme kè mè di sou nke di fétinko. ²³ Yóunè kè di yèmmè ceete nè di yeñtotí, ²⁴ kè di naá mbenitipàmbè Kuyie ndòò bè ke dònne kumáà, kè di borime wenke kè di ntũ ntimómmɔti.

²⁵ Di yóu siyáàbisi, kénnaá nditɔ̀bè timómmɔti ke yé ti tùmè Yesu k̃nti kó itùòti nyi. ²⁶ Kè di mièke peike di báá yóu kè kèe ɔ̀te ke di cé mmeyei, di báá yie nkè diy-iè ta kè kè kraá péi. ²⁷ Di báá p̃a dibɔ̀ kuce. ²⁸ Wèè do yuuku wèè yóu muyòò ke pí mmut̃mmú kémɔ̀te o kperɛ kèp̃a beçiribè. ²⁹ Di bá nnáá ntináanyei, kè di pètè mɛfiè nnáánnè tii bo teennè betɔ̀bè kè bèe kpenke Kuyie nkó kuce mièke, tii bo teennè bá wè ò bo dii f̃t̃iri. ³⁰ Di bá ncaari Muyaánsààmù yèmmè, muù tu mecannimè Kuyie nti càñne mè, muù te kè ti yé ke dò nKuyie nyóó ti dɛetè páíi diyie s̃nni. ³¹ Bá mpoonnè ditɔ̀bè, bá nniínnè ditɔ̀bè, di mièke bá mpéi ditɔ̀bè, di bá mm̃ke yekpàrè, di bá ns̃inkùnkò ditɔ̀bè yètè, di bá ndɔ̀ri meyei. ³² Ndɔ̀rinè ditɔ̀bè mesàà, nke ndó ditɔ̀bè, ke nç̃enke ditɔ̀bè Kuyie nti ç̃è mmèè botí nè Kirisi kpréi.

Ti bo nyémè Kuyie ndó dè

5 Ntũnnè Kuyie nkó meborime, ke yé di tùmè ku bí nyi, kù dɔ́ ì. ² Ndónè ditɔ̀bè Kirisi ti dɔ́ mèè botí ke duó ñhomáà kè bè ò kùò kòò dò ndip̃annì kuf̃̃ku natikù kperi Kuyie ndó di.

³ Di tú Kuyie nkɔbe mbe, di bá nduti d̃utinè ditɔ̀bè di bá ns̃inkùnkò dimáà, di bá duó ndi yèmmè tikpàti. Dè keté ke í dò mbè nyo dɛ kó tináahti di cuokè. ⁴ Di bá nnáante ifei kpeti nè tiyeinnáahti nè tináanyei, dè í wenni. Petinke ns̃ántinè Kuyie nku sàà nkpréi. ⁵ Nyénè ke dò nwèè d̃uti d̃utinè betɔ̀bè nè wèè s̃inkùnkò omáà, nè wèè í diè ntikpàti, dè í ç̃áánnè wèè feu yebɔ̀kè. Dè yiè mbotí í tati Kirisi nè Kuyie mbe kpààtiyuu mièke.

⁶ Di báá yie nkòò m̃u di souté nè detetirè kó tináahti: Dè te kè Kuyie mmieke cúú bèè yete ku kpeti. ⁷ Di bá mm̃kenè dɛ kó benitibè botí metaummè mamè. ⁸ Di do tú dibìnni kɔbe mbe di mm̃nni ke taunè ti Yiè ke tú kuwenniku kɔbe. Nfòunè ke dò mmenáà nkó ibí. ⁹ Kuwenniku kó mut̃mmú tú: Tinìti, m̃ewetím-

mè, nè timómmɔti. ¹⁰ Mbaàtinè ti Yiè ndó dè. ¹¹ Di bá nkɔké dibìnni kɔbe kó mut̃mmú mièke, mù tú mutetimù mmu, di petinke mmù dáammu mmu. ¹² A bo náké mè bè d̃òri dè dis̃òri dè m̃ke ifei nyi. ¹³ Dè kó mut̃mmú yènní dii m̃nni kuwenniku mièke, kuwenniku ÿ̃ mù feimmu. ¹⁴ Mómmu nwe bè dènnení dè kuwenniku dè ÿ̃ wenkemu. Tì w̃rimu ke tú:

Ente,

f̃̃ nwèè duó beçiribè mièke!

Kè Kirisi da mítté.

¹⁵ Ndakenè mesàà di fòu mèè botí. Di báá ndò tiyein-ti, ntúnè mecii nyembè. ¹⁶ Bá nfétinkonè di fiè, ti bo yem̃rè yeiye nyè. ¹⁷ Di bá ndò ntiyeinti, yetenko k̃ỹéte Kuyie ndó dè.

¹⁸ Di bá mmuò mmenáà, mè di tanninko meyei mmieke nke. Yóunè kè Muyaánsààmù di píe. ¹⁹ Kè di nwè nke yáúkùnkò ditɔ̀bè k̃nti, kéndiè nKuyie nkó yesā, nnè ku kó iyie, ke diè Muyaánsààmù di duó nyii yiè, kénsántí Kuyie nnè di yèmmè memɔu, ²⁰ ns̃ántinè ti cice Kuyie demɔu kpréi ns̃áà nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètiri.

Onitì nè o pokù bè dò kéntaumè

²¹ Nyiénnè ditɔ̀bè kpeti, di dé mèè kpréi nKirisi.

²² Benitipòbè nyiénnè di daabè kpeti, di yie mmèè botí ti Yiè nkpeti. ²³ Ke yé onitidù wèè bakémè o pokù Kirisi baké mèè botí o kɔbe t̃nni dii tú o k̃nti ke di d̃erí.

²⁴ Dè te kè benitipòbè dò nkényié mbe daabè kpeti timɔu, Kirisi kɔbe t̃nni yíè mmèè botí Kirisi kpeti.

²⁵ Bá wèè nitidù kòo ndó o pokù Kirisi dɔ́ mèè botí o kɔbe t̃nni ke ku di kpréi, ²⁶ ke di ùtè nè menie nnè Kuyie nnáahti. ²⁷ Ò d̃ò memme ke dɔ́ di ntú o kperi ndi kén-wenni, kénkpa kuyènkù, kénkpa meỹ̃̃, kénkpa meyei mmemɔu, kéndò mpáíi ke í mm̃ke bè bo di sei ntii ñnkè. ²⁸ Mèè botí nku bá wèè nitidù dò nkéndómè o pokù ò dɔ́ mèè botí omáà. Wèè dɔ́ o pokù ò dɔ́ omáà ndi. ²⁹ Òm̃u ÿ̃ í mpóò ñhomáà, ò ÿ̃ nyárimu omáà, ke piú omáà. Kirisi me ndɔ̀ri o kɔbe t̃nni. ³⁰ Ke yé ti tùmè o k̃nti kó itùòti nyi. ³¹ Tì w̃rimu ke tú: Onitì bo yóu o cice nè o ỹ kétaunnè o pokù, kè bèe naá ntik̃nti timáà. ³² Tì nnáahti tú dis̃òri dieri kpeti nti, tì tú Kirisi nwe nè o kɔbe t̃nni, ³³ ke múnke tú di kpeti. Bá wèè nitidù wèè ndó o pokù ò dɔ́ mèè botí omáà, kòo nitipòkù ndé o d̃u.

Ibí nè i yembè kó tináahti

6 Díndi ibí nyiénnè di yembè kpeti. Kuyie mme ndó. ² Ndé a cice nè a ỹ. Kuyie ndó nyii kuó ke béi nke tú: ³ Kè d̃e yie nkè dè nda naati, kàa fòmmu okè ketenkè ñnkè.

⁴ Díndi ibí yembè, di bá mpéikùnkò ibí mièke, ñtiènnè i ke ì t̃nni ti Yiè ndó mèè botí.

Tidaati nè ti yembè be kó tináahti

⁵ Díndi tidaati, nyiénnè bèè di te die nketenkè ñnkè be kpeti, ké mbè dé mediè, k̃mpí mbe t̃mmú nè meyèmmè memáà, kéndò ndi pí nKirisi k̃mu. ⁶ Di níi bá mpí

Fidipu

Di mpátiri t̄ t̄i n̄áànti

Bè do kpetí Pɔɔri Odommu nwe k̄o w̄ari de kó dipátiri, ò do yóó di w̄ari k̄e benitibè mabè beè tanní ke tiè nyitié nyeyi Kirisi k̄obe beè bo Fidipu k̄e be yèmmèe caàrè. Bá nè memme k̄e Pɔɔri mm̄oke diwèi ke yé ke dò nnè metákùmè ò m̄oke mè Yesu Kirisi ínkè, de bo t̄unt̄e. K̄o be s̄ante bè ò p̄a dii p̄anni ke bo ò teennè dikpetíntou mièke, kéndó k̄eyáúkunn̄e be k̄nti k̄e bè nwetí Kirisi ke báá yóu k̄e ití nyeyii ìl taní k̄e ìl bè souté. Ò do w̄ète kéndó k̄eyáúkunn̄e be k̄nti nti k̄e bèè wammú bè bo ntaunè mè bet̄obè k̄émm̄oke meyèmmè memáà Kirisi kó mut̄ómmú k̄p̄í.

Di mpátiri n̄áànti duó ke dòmmè

1. Mudɔummu nè ò bántèmè Kuyie mbe k̄p̄í. 1:1-11
2. Ò do bo mèè borime mièke 1:12-26
3. Ò yèmmè bè ntaunè Kirisi 1:27-2:18
4. Epaɔadoosi nè Tim̄ontee bèè do d̄ɔri d̄èè wenni Pɔɔri nè Fidipu eì k̄obe be cuokè. 2:19-30
5. Pɔɔri do caummè Fidipu k̄obe bedùnt̄obè kó meyei nk̄p̄í 3:1-4:9
6. Ò d̄entenè ti tú ò yáúkunn̄emè be k̄nti, ke bè d̄ounè mut̄ómmú, nè náke mudɔummu c̄énke 4:10-21

Pɔɔri d̄ómmè Fidipu k̄obe

1 Mí mPɔɔri nè Tim̄ontee Yesu Kirisi kó bet̄óbè, ti di d̄unko díndi Kirisi k̄obe beè bo Fidipu nè beè ni Kirisi k̄obe t̄irè nè be kó bewedunkót̄ibè. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yìè Yesu Kirisi bè di d̄ò mesàà nké di duó ndiwèi.

Pɔɔri d̄ómè Kirisi k̄obe beè bo Fidipu

³ M baà ̄ nkè n d̄entení di k̄p̄í nni ns̄ántimu Kuyie. ⁴ Nh ̄ ̄ mbáámmu Kuyie ndi k̄p̄í ns̄áà k̄e d̄è n naati, ⁵ di n teennè mè k̄e ti pitírí Tináàns̄àt̄i nè di yiemme Yesu nè yíenní. ⁶ N yému weti weti ke dò nKuyie nkùu keté de kó mut̄ómmú s̄ààmù di mièke, kù bo mmù s̄oké k̄e mù d̄èè ti Yìè nYesu Kirisi bo w̄ètenní dii yìè. ⁷ N di d̄ómu mesàà n yí di ȳìk̄ù, ke yé ti w̄érm̄è Kuyie nkó mesàà di mm̄onni m me nkpetímè nè n yí kpetí dii m̄onni nè m maumè ke bo fíi nTináàns̄àt̄i. ⁸ N di d̄ómu k̄e Kuyie nyé, Yesu Kirisi weè n duó nde kó medókùmè. ⁹ M báámmu Kuyie nke tú kù di teennè k̄e di d̄oke ndó dit̄obè, k̄eyíété Kuyie nkébanté mesàà nkù d̄ó d̄è, ¹⁰ kéna kémbaàt̄i mesàà nnè meyei kénwenni k̄e d̄èe yie nkè Yesu w̄étiní ò báá yà ò bo di sei ntii ínkè. ¹¹ Yesu Kirisi yóó di teennèmu k̄e di d̄òrimè ñwenni k̄e bè ns̄ánti Kuyie ke déúkunko ku yètiri.

Tinti Kirisi k̄obe ti fòu Kirisi k̄p̄í nke

¹² N k̄obe n d̄ó di bantému t̄i n t̄ùkení tii temè k̄e Kuyie nn̄áànti né d̄oke pité. ¹³ Tih̄ãp̄ont̄i t̄i bàa

okp̄àt̄i diewè nè bes̄ombe bem̄ou bè yému be n kpetín-
némè Kirisi k̄p̄í nke. ¹⁴ K̄e Kirisi k̄obe kusúku yà n
kpetímè k̄e be k̄nti yauke, k̄e bè n̄á nKuyie nn̄áànti
nè dik̄m̄bù.

¹⁵ K̄e bèmabè t̄i n̄á nke m betínè ke nh èènnè, k̄e
bet̄obè ti n̄ánnè meyèmmè mèè wenni, ¹⁶ bè n d̄ó mèè
k̄p̄í, ke yé ke dò nKuyie nni nduó nde kó mut̄ómmú k̄e
m bo ma ku n̄áànti k̄p̄í. ¹⁷ Bèè nh èènnè bè í náá
nKirisi kpeti nè meyèmmè memáà, bè d̄ó k̄e n yíé
meyènc̄àrimè mme dikpetíntou mièke.

¹⁸ K̄e be yèmmè wenni yoo mè í wenni, bè c̄énke me
nn̄akémè Kirisi kpeti, d̄è n naatimu ke yó nni naati s̄áà.
¹⁹ Ke yé n yému ke dò ndi báá Kuyie n k̄p̄í, k̄e Muyaán-
s̄ààmù n teennè, dem̄ou d̄è tú n kó med̄etímè mme.
²⁰ M báámmu Kirisi nè n yèmmè mem̄ou, ifei í we nni
m̄bonè. Bá k̄e n f̄èùri, n yó nn̄áámmu o k̄p̄í nnè
tik̄nyauti, kéndonnè n t̄i n̄akémè. K̄e m bo kú yoo m
bo nfòu, n d̄ó kéndéúkunko o yètiri ndi. ²¹ K̄e n fòu n dò
nkémpí Kirisi kó mut̄ómmú m̄mu, k̄e m me nku n d̄oke
c̄ntemu. ²² K̄e m me nfòu n yó nn̄áámmu benitibè
Kirisi kpeti, d̄è te k̄e n yí banté mufòmmu nè mukúú n
dò nkét̄ãt̄é d̄è. ²³ N yèmmè mèè s̄ū. M̄onni mari d̄è ̄
ndò nni nfòu, diteri kéndò n kú k̄ékte Kirisi borè, n
d̄oke me ndó. ²⁴ D̄è né békú ke dò nni nkpaá fòumu ke
di teennè. ²⁵ D̄è k̄p̄í nte k̄e n yé ke dò n yó nkpaá fòu
ké ndi teennè, k̄e di kpenke Kuyie nkó kuce mièke,
kém̄ote diwèi. ²⁶ K̄e d̄èe yie nkè n w̄ètoo dii yìè k̄e di n
yà, di s̄ante Yesu Kirisi mediè ndi fòmmu mièke.

²⁷ Bá kè dè dòmmè, ntünne Kuyie nnáànti yémmè, kè n na ke kòtoo yoo n yí na, nni nyo di wémmè meyèmmè memáà ke pitírí Kuyie nnáànti, ke fííkú metákùmè mieke. ²⁸ Di bá nyíékù di kprantídèntòbè bèè í dó Kuyie nnáànti, deè benkú bè fetimè, kè di kó tikōnyauti benkú di cootémè. ²⁹ Kuyie nyí di dḡḡ mesàà nkè di bo yie nYesu máà, kù dḡḡ di fḡḡtému múnke. ³⁰ Mí nnè díndi ti wḡ nke maumu, di sòò yàmu m maumè, ke kpaá maù nè yíenní.

Yesu kékùnnemè omáà

2 Di yie nKirisí kè dè di kpréncùnkò o kó kuce miékaà? Ò di dḡḡ kè dè yàùkùnkò di kḡntàà? Muyaánsààmù di bonàà? Di dḡḡ ditòbè mesàà nke kuḡ nditòbè mesémmàà? ² Kè dende kó dimàà bo, di nwḡ ndinùù, ke wḡ mmedókùmè, ke wḡ meyèmmè memáà, ke pí mmutōmmú kè dè n naati. ³ Di bá ndḡri dèmarè ke ḡḡnnè ditòbè, yoo di ndè dḡḡri ke dḡḡ disānni detetirè kperi. Di nkékùnkò dimáà di dḡḡrimè mieke, ke níí nwúò nditòbè kè dḡḡ mbeè di deunè. ⁴ Òmòù bá nwanti ò kó mesàà mmáà, múnke nwaànnè betòbè kḡme. ⁵ Ntünne Yesu Kirisí kó meborime.

⁶ Ò do tú Kuyie nku,
ò me nyí ndḡ kè kù ènnenè omáà,
⁷ kényóu o wḡrímú kénáà nhoniti,
kédḡḡ omáà otḡnti,
⁸ kékékùnnè omáà,
kényíe nKuyie nkpeti
kè bè yàà ò baakénè kudapāāti
onitikḡḡti kḡme kòò kú.
⁹ Kè deè nte kè Kuyie nhò dèúkùnnè,
kóò duḡ ndiyetidieri
dii pḡḡtḡ yeḡnye.
¹⁰ Kè kéínkè kḡbe nè ketenkè
nè ketenkè mieke kḡbe
kè bè bo nínkú o ìikè.
¹¹ Bá wè kòò béi nnè o nùù,
ke dḡḡ Yesu Kirisí tú o Yìè!
Kè ti cice Kuyie nyètirii deuke.

Kirisí kḡbe bo mmimmè kutenkù mieke

¹² N kḡbe nh ḡ mbo di borè kè di yíemmu n kpeti, nyíennè ti bá kè n yí bo, deè dḡke wenni. Kuyie ndi deetému, mpínnè ku tōmmú ke kù dé mediè. ¹³ Kuyie nkuḡ ḡḡ di duḡ meyèmmè, kè di ndḡ kédḡḡ kù dḡmè, ke di duḡ mmuwḡrímú kè di na ké mè dḡḡ.

¹⁴ Di níí bá ndḡri dèmarè kè di yèmmè í bo kè di kpa. ¹⁵ Di ḡwenni páíí kè bè báá yà di caàrimè, Kuyie nkó ibi dḡḡ nkénwennimu páíí benitiyeibe bèè dḡḡri dèè í wenni be cuokè, kémíí fitirè kḡme, ¹⁶ kè bè náá mmufòmmu kó tináànti. Kè di dḡri memme, n yèmmè bo ndi naatinè, kè Kirisí wḡtení dii yìè, dèe benke n tōmmú nè n wḡḡrímè dè í yèmmè detetirè.

¹⁷ Di tāmè Kuyie ndeè dḡḡ ndipānni di kù pā di. Kè n ku ke kpāā de kó dipānni, dè nni nnaati. Dè n naatimu kè diwèi m bo nè díndi. ¹⁸ Díndi múnke, nyānkunè kè ti nwḡ nke yānku.

Pḡri tōmmè Timḡntee nè Epafoditi Fidipu kó dihei

¹⁹ Kè Kuyie ndḡ m bo tḡnko Timḡntee bàmbà nkékeè di bo kè dè dòmmè, kè dèe yáùkùnnè n kḡnti. ²⁰ Otḡḡ mḡḡ í bo nè wè ti wḡ nke dake di kprí. ²¹ Betòbè bie dakenè be kperè wammù mmu, bè í dake Kirisí kḡbe kprí. ²² Di yému Timḡntee duḡmmè omáà ke n teennè kè ti náá nTínáànsààti, ke dḡḡ nhoniti nè o bire. ²³ Kè m banté dii mḡnni dè yó nni ndòmmè m bo ò tḡnko. ²⁴ N yému weti weti ke dḡḡ nti Yìè mbo n teennè kè n kḡtoo m mḡmmu nké di yà.

²⁵ N yèmmè dḡḡ m bo wḡte kè di duḡnko Epafoditi, di sòò m pā dipānni kéduḡnni wè, ke dḡḡ wè n teennè mutōmmú kè ti wḡnnè ke mù pí nke fḡḡtḡ. ²⁶ Ò kèè di kèmmè mme ò muḡkemè kòò yèmmè caàrè, kòò dḡḡ kè di yà. ²⁷ Ò mènke sòò muḡkemu, kékááté mukúú, ke Kuyie nhò kuḡ mmesémmè nè mí m múnke, koḡ miékùnnè, n yèmmè dḡke báá caàrè mèè kprí. ²⁸ Deè te kè n dḡ koḡ tḡḡnḡḡ meḡā, nkè di ò yà kè di yèmmèe narike, kè n kḡme múnke narike. ²⁹ Cḡuténè we nè di-wèi ti Yìè nkó mewḡnnimè mieke, ndénè de kó benitibè botí. ³⁰ Ò duḡ nhomáà ndi Kirisí tōmmú kprí, nke kááté mukúú ke n teennè díndi bèè détirí di do í yóò na ké n teennè mèè botí.

Pḡri yóumè demḡ Kirisí kprí

3 Tisḡnti tú tì, ḡyānkunè ti Yìè nkó kuce mieke, n do ti wārimu ke wḡte ke ti yíé, dè wennimu di kprí. ² Ndakenè sinitimḡḡ kprí, betōmbè yeibe, bèè tú bè cām-mú, de kó mucāmmù né í tú mḡmamù. ³ Tínti bèè báá nKuyie nnè Muyaánsààmù mmieke, ke í tḡ mbenitibè kó ikuḡ, tḡ tu bèè cāmmù mucāmmù mḡmmḡmmu. ⁴ Kòò mḡḡ yèmmè dḡḡ nhò bo cooté ò tḡ mmèè kprí nyikuḡ, n yému ikuḡ koḡ pḡḡtḡ. ⁵ Bè m peitḡ kè nni mmḡke yeve yèni ndi kè bè n cānté, n tú Isidayeri mḡmmu nwe, Bensamee kó kufuku kou, Ebedee mḡmmu nke tú Faadisīḡ ikuḡ yìè mmḡmmu. ⁶ Kè n kḡnti ḡyau kè n fḡḡnko Kirisí kḡbe, ke yetíróo ke bo ntḡ nyikuḡ imḡ. ⁷ Dèè do tú n kó disānni n dè ḡwénté di mmḡnni detetirè Kirisí kprí. ⁸ Dè í tú dèè do tú n kó disānni máà nè dèè do tú n kó mucḡntimu, n dè yetemu n yḡḡtḡ mèè kprí nYesu Kirisí wenwe wèè pḡḡtḡ demḡ. Weè te kè n dè wúó nkè dè dḡḡ ntiyontí kè dè bo yie nkè nní mmḡke Kirisí. ⁹ Nh ò mḡḡte dè í tú Kuyie nyḡ n wetí n tḡ mmèè kprí nyikuḡ, n tá Yesu nwe kè kù yḡ n wetí, ke yḡ Kuyie nhḡḡ yímè oniti wetí ò tá dii mḡnni ndi Yesu. ¹⁰ N dḡḡ tì di mmḡnni tu m bo yḡḡtḡ Kirisí máà, kḡpḡtḡ muwḡrímú diemù mùù te kòò yānté, ke fḡḡtḡ o kprí nkékú o kprí. ¹¹ Kè dè bo yie nní ntḡ bèè yóò yānté be kòò mḡḡ.

Ti bo ncokùmè ke dḡḡ kumānku

¹² Dè í tú n yḡ n ninte m beti dè yoo n wenke páíí, n kpaá cokumu ke yetíróo ke bo ninte Kirisí ò n ninte mèè botí. ¹³ N kḡbe m mu nyí tḡḡke kumānku, n dḡri dèmarè máà ndi, n yḡḡ ndifḡnkúò kperè nde, ke beti dèè

bo n yìikè. ¹⁴ N cokùmu ke dɔ deyìikè, ke bo ninte ticuuti Kuyie nti yu ke bo ti duɔ nti kɛ́nkè, nè Yesu Kirisi kpéí.

¹⁵ Tínti bèè kpenke Kuyie nkó kuce mieke, ti dò nkém-màke meè yèmmè, kòò mɔ̀u kɔ̀me kraá cǎá, Kuyie mbo ò teennè kòo banté. ¹⁶ Ti yíjéti ti, yóunè kè ti nti pĩ nke wɛ́ nke kéri kuce kumáà.

¹⁷ Ntũnne n kó meborime, ke múnke ntũ mbetɔ̀bè bèè kɔ̀me dònne ti kɔ̀me. ¹⁸ N ti ndi nàkèmu ke wɛ́te ke ti ndi náá nnè tinɔ̀nnieti, besúkùbè tú bemáà Kirisi kɔ̀be, kè be dɔ̀rimè né benkú bè senkèrimè ò kúmè kudapǎáti. ¹⁹ Be kó kumànkú tú bè bo fetimè sǎá, kè be pite tú be kó Kuyie, kè dè bè naatinè ifei do dò nké mbè bonè dè, kè bè dɔ̀ kutenkú kperè máà. ²⁰ Tínti tú kɛ́nkè kɔ̀be mbe, ke baq ti Yiè nYesu Kirisi bo wɛ́tennìmmè, ²¹ kéceete ti kó tikɔ̀ncítì kè tii naánnè o kpeti kékpenke kéwenke, ò yóó namu ké dè dɔ̀ ke yé ò m̀kemè muwɛ́rimú ke baké denennè demɔ̀.

Pɔ̀ri tiémmè Fidipu kɔ̀be

4 Díndi n kɔ̀be n di dɔ̀mu mediè, n dɔ̀ kɛ́wɛ́te ké di yàmu, dīi tu n kó diwèi nè n kó mucɔ̀ntimu, di ntaunè ti Yiè ntei tei.

² M báámmu Efodii nè Sɛ́ntisi ke tú bè h́wɛ́ mmeyèmmè Kuyie nkó kuce mieke. ³ F́ n népo Sisii nè wè ti wɛ́ mmutɔ̀mmú, a nteennè de kó benitipòbè, bè n wɛ́n-nénèmu kè ti nàké Tináaḡsààti ke fɛ́úte. Ke múnke wɛ́n-nénè Kedemaa mutɔ̀mmú nè betɔ̀bè bèè kó yeyètè wǎri mufòmmu pátiri mieke.

⁴ Nyǎnkunè sǎá ti Yiè nkó kuce mieke, n yíé ke ti béim-mu, h́yǎnkunè.

⁵ Yóunè kè benitibè bemɔ̀u yà di nitimè, ti Yiè nduún-nímu. ⁶ Di bá nyíékù, kè di dɔ̀ dè, mɔ̀kɔ̀nè Kuyie nké nkù sǎntí. ⁷ Kè di dɔ̀ri memme Kuyie mbo di duɔ nku kó di-wèi nè Yesu Kirisi di kó mewɛ́nnimè mieke, dii de, ke í dò nkéna kɛ́yà di màmmè.

⁸ N kɔ̀be n náánnè timómmɔ̀nti, kéndɔ̀ri dèè wenni, kéndɔ̀ri Kuyie ndɔ̀ dè, kéndɔ̀ri dèè sà, dèè dò nkéndɔ̀, dèè mànnè disǎnni. ⁹ Ndɔ̀rinè di kèè ti m borè, kɛ́ntú n kó medɔ̀rimè, Kuyie nkùu duɔ ndiwèi kù yó ndi bonè-mu.

Pɔ̀ri dɔ̀ummè Fidipu kɔ̀be nè mutɔ̀mmú

¹⁰ Dè n narike mediè kè n sǎntí ti Yiè ndi wɛ́te ke n teémmè, n yému ke dò ndi ɔ̀ ndɔ̀ ké n teénnè di né mu nyí mpétè kuce. ¹¹ Dè í tú n kra meè kpéí nte kè n náá memme, kè m m̀ke yoo n kra, dè ɔ̀ nni nnaatimu. ¹² M manténèmu m bo mm̀kemè nè m bo nkɔ̀mè, kè n di ke sannè yoo nh auté, kè m m̀ke kè dè sũ yoo dè n dòh́té, dè n naatimu. ¹³ Kirisi weè n duɔ muwɛ́rimú kè n dè nɔ̀ ndemɔ̀. ¹⁴ Dè né wennimu di n teémmè nh ààrimè mieke.

¹⁵ Díndi Fidipu kɔ̀be, di yému ke dò n di nàké dii m̀n-ni Tináaḡsààti meketimè, kényeti Maseduɔ̀nni kó ketenke dii máà kó diɛ́nni do n teennè. ¹⁶ Kè nní mbo Tesadoniki kè di n teennè kuce mèdémè. ¹⁷ Dè í tú dè n naati yepǎrè máà kpéí, dèè n naati deè tu di bo pétémmè mucɔ̀ntimu. ¹⁸ N yàmu di m pǎ dè ke duɔ̀nni Epafoditi, di mm̀nni kè m m̀ke péu. Di pǎrè dònne tudààrí nwe wèè fɔ̀kú naati kè Kuyie nyè cɔ̀uté. ¹⁹ Kuyie nkùu n te ku kpàti í sénni, kù yó ndi duòmmu dè di békú dè nè Yesu Kirisi di kó metaummè mieke. ²⁰ Ti cice Kuyie nyètiri ndeu sǎá. Kè dè mmè ndò.

Mucaammu

²¹ Dɔ̀unnè Yesu Kirisi kɔ̀be bemɔ̀u bèè bo di cie, ke dò bèè bo die mbè bè dɔ̀unko. ²² Kòo kpààti diwè Sesaa cíètè kɔ̀be múnke di dɔ̀unko.

²³ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nni ndi bonè.

Kɔdɔɔsi

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Pɔɔri weè do wǎri di mpátiri Kɔdɔɔsi Kirisi kɔbe tǐnni, ké di duó nTisiki nè Onnesimmu kè bè bo di kòtenè Kɔdɔɔsi. Pɔɔri weè do í bè nàké Kuyie nnáànti. Be cie kou Epafadasi weè do wǎnné Pɔɔri ke náante Kuyie nnáànti weè do tì mbè nàké.

Bè do kpetí dii mǎnni Pɔɔri Odommu kè Epafadasi kɔtoo kòdò nàké besòumbè mabè tannímè be cie Kirisi kɔbe tǐnni miéke ke bè nàá nke tú: Kàa dɔ́ kényíété Kuyie nkè kù da deeté a dò nkémbáá nkéínkè kó bekperíbè mbe ke dɔɔrinè ikuú mai kéndònnè mucāmmù nè ticiciti matì mudii ínkè.... Pɔɔri ti kèè dii mǎnni ke pǎnkεε bè dèntení Kuyie nduòmmè mufòmmu nè Yesu borè mǎá ndi, ké bè wǎri di mpátiri ke bo bè tié mbè dò nkéndòmmè ke báá tǔnne mufòmmu yeimu.

Di mpátiri náànti duó ke dòmmè

1. Mudɔummu 1:1-8
2. Pɔɔri báá nti Kuyie mbe kpéí 1:9-14
3. Kirisi bakémè demɔu 1:15-23
4. Ò bè cau nti besòumbè kpéí 1:24-2:2
5. Mufòmmu pàmmù nè Kirisi ti kó mewǎnnímè miéke 3:1-4:6
6. Mecaummè 4:7-18

Pɔɔri dɔummè Kɔdɔɔsi kɔbe

1 Mí mPɔɔri Kuyie ntǎǎté wè, kè n tu Yesu Kirisi kó ditǔnni nè Timɔntee tǐ di wǎri dipátiri díndi bèè bo Kɔdɔɔsi ke tá Yesu.

² Ti cice Kuyie ndi dɔ́ mesàà nké di duó ndiwèi.

Kuyie nti kuó mmesémè ké ti dɔ́ mesàà

³ Ti ǔ nsǎntímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, koò bàá nsǎǎ di kpéí. ⁴ Ke yé ti kèèmé di tá mèè botí Yesu Kirisi nè di dómè Kuyie nkɔbe bemɔu. ⁵ Nè di kèè dii yiè ndi Tináaǎsààtì tǐ tu timómmɔnti, di bantémè Kuyie ndi baanè dè kéínkè ke dè bàá. ⁶ Tináaǎsààtì pitírí kutenkù kumɔu ndi, dè í tú di cie mǎá, kè benitibè tì yíé nkè be borime ceeri, di kǔme cèètemè di tì kèè dii mǎnni meketímè ke banté weti weti Kuyie nkó mesàà. ⁷ Ti népo mómmu Epafadasi nè wè ti wǎ nke pí nKuyie ntǔmmú, weè tì ndi nàké. Ò pí mmùù tǔmmú di cie mù tú musààmù mmu, Kirisi dɔ́ mù. ⁸ Weè ti nàké Muyaǎnsààmù di teé mmèè botí kè di dɔ́ ditɔbè.

⁹ Deè kpéí nte nè ti kèèmé de kó tináànti, ti í yóu ti bo mbáámmè Kuyie ndi kpéí nke tú kù di teennè kè di yíété kù dɔ́ dè, kè Muyaǎnsààmù di duó mmecii nkè di nyé di dɔɔri dè, ¹⁰ kéndɔɔri Kuyie ndɔ́ dè, dèè dèúkunko ku yètiri, kéndɔɔri ditɔbè mesàà nke dɔ́ke yíété Kuyie. ¹¹ M báámmu Kuyie nke tú kù di kpénkúnne demɔu de miéke nè ku wǎrímu diemù kè di na kémme nke wǎéri.

¹² Nsǎntínè ti cice Kuyie nkùù te kè di mannè kǎwǎn-nénè ku kɔbe bèè bo kuwenniku miéke, kè kù yóó wǎnné ké di duó nkù bàanè dè ku kɔbe. ¹³ Kuù ti fietè dibiin-ni kóo kpààti nɔu miéke, ke ti tanné ku Bire kù dɔ́ dè mesàà nkó dikpààtiyuu miéke, ¹⁴ wèè ti donté, ke ti cíé nti yei.

Kirisi weè tu oketiwè demɔu de miéke

¹⁵ Òmɔù báá na kǎyà Kuyie, Kirisi weè ti benkú kù dòmmè, weè tu Mpo ke baké Kuyie ndòò dè demɔu. ¹⁶ Weè te demɔu ke dè dɔ́, kéínkè kperε nè ketenkè kperε, ti wúó ndè nè ti í wúó ndè, bèè baké, bekótibè, muwǎrímu yembè, bèè ni, kù dè dɔ́ demɔu weè kpéí. ¹⁷ Demɔu dè yóó dɔ́ kòdò bomu, weè te kè dè bo kòdò dè baké. ¹⁸ Weè tu diyuu, kòo kɔbe tú o kǎnti, kòdò bè duó mmufòmmu. Weè tu oketiwè wèè ku ke yǎnté, Kuyie mme dɔ́ kòdò bo mbaké tipítì timɔu ndi, ¹⁹ ke yé Kuyie ndómè kémbò ku Bire miéke nè ku dòmmè memɔu ndi. ²⁰ Kuù dɔ́ kétaunnè kumáà denennè demɔu kéínkè kperε nè ketenkè kperε nè ku Bire Yesu kó mukúú nkudapǎáti ínkè te demɔu kè dè narikenè Kuyie.

²¹ Díndi múnke di do tú Kuyie nkpantidèntɔbè mbe kè kù dètirinè, kè di yèmmè sǐ nkè di dɔɔri meyeyi. ²² Di mmònni kè ku Bire tùóté tinitikǎnti ke ku, kè kù di taun-nè kumáà. Kè di bo na kénkɔri ku borè ke wenni páíí, ke kpa meyǎǎ nkòdò mɔù báá na ke di sei. ²³ Ntǎnè Kuyie nweti weti, kè demarè báá di yatènè ku kó kuce

yoo di baa dɛ, Tináaḥsààti di benke dɛ. Dɛ kó Tináaḥsààti bè ti nàkémú kútenkú kumɔu, mí mPɔɔri kè n ti nàá.

Kuyie nduú mmùù tǝmmú Pɔɔri

²⁴ Di mmònni dɛ n naatimu kè n fǝùri di kpéí. Kè n sɔké ke fǝùri Kirisi fǝútemè o kɔbe díndi bèè tu o kǝnti di kpéí. ²⁵ Kuyie nkuu n tǝǝté ke m pǝnné Kirisi kɔbe cuokè mutǝmmú kè m bo bè nàké ku náaḥti páíí, kè ti mbè tié. ²⁶ Kuyie ndo ti mbè sònnenemu, di mmònni kè ti mbè benke bembè bèè tu ku kɔbe. ²⁷ Kuyie nkuu dɔ kébenke ku kó disòri kpeti tii do sɔri, tii tu: Kè Kirisi bo di mieke di nyé ke dò ndi bo ò toténè Kuyie nkó tikpeti. ²⁸ Weè Kirisi kpéí nke ti náammè benitibè bɛmɔu, kè bè caú, ke bè tiè nKuyie nnáaḥti ti yé kè dè màmmè, kè dè bo yie nkè dí ntaunè Kirisi, kémbò tuɔkoo Kuyie mborè ke dò mpáíí. ²⁹ Dɛ te kè ti pí nde kó mutǝmmú ke maù, Kirisi weè n duú nho kó muwǝrímú diemù.

2 N dɔ di yǝítémú m maù mèè botí di kpéí nnè Daodisee kɔbe kpéí nnè Kirisi kɔbe tɔbè bèè í n yé be kpéí. ² M báámmu Kuyie nke tú kúu yáúkunnè di kǝnti, kè dí nwǝ nke dɔ ditɔbè, kè kú di duú mmecii nkè di dɔke yǝíté Kuyie nkó disòri dii tu Kirisi. ³ Weè tu mecii nnè meyǝítémè kó disòri.

⁴ N ti ndi nàké kè di bo nyému kòò mɔu báá di souté nè kununaatí. ⁵ Bá kè n yí di tókénè n yèmmè di bonèmu, kè n wùó ndi kéri mèè botí Kuyie nkó kuce mieke kè dè wenni kè di tǝ Kirisi kè dè n naati.

Dɛè bo ti teénnè kè tí na iyáàbisítíe nyembè

⁶ Di yiemmu Yesu Kirisi kòò tu di Yiè, dí nhò taunè weti weti. ⁷ Yóunè kè di cǝ nfiíkú o ònkè teii kè di tǝkúmèe kpenke kè di ntú ndi cɔuté ò tié nkédɔke nkú sǝntí sǝǝ.

⁸ Ndaakenè kòò mɔu báá di souté nè meniticii nnè meɔɔyèmmè kè di féttinne, dɛ kó tináaḥti í tú Kirisi kpeti, benitibè kpeti nti. ⁹ Kuyie nkó meborime memɔu do bomu Kirisi mieke ò tùóté dii mònni tinitikǝnti. ¹⁰ Kè di ò taunè di pètémú demɔu. Weè baké bebaatibè bɛmɔu nè kéínkè kó bekperibè bɛmɔu.

¹¹ Di wǝnnénè Kirisi kè dɛè tu di kó mucāmmù, dè í tú benitibè kó mucāmmù Kirisi kó mucāmmù tu ò di dɛeténèmè medókumè yeime. ¹² Dè dò mbè wè ndi wǝnnénèmú ke kǝnné bè di ò dii mònni bàtémù, kè di ò wǝnnénè ke yǝǝnté di tǝ mèè kpéí nke dò nKuyie mmòke muwǝrímú ke bo duú nkè di yǝǝnté, kú duómè kè Kirisi yǝǝnté. ¹³ Di yei mmèè do te kè dí ntú becírìbè Kuyie nkó mufòmmu bíékè, di do í cāmmù, di do í yé Kuyie. Di mmònni nè Kirisi kpéí nkè kú di kuú mmesémmè ke di cǝ nke duú nkè di yǝǝnté. ¹⁴ Ikuú do yǝ nti tú beyeibe mbe, ke dò nKuyie nti kpetínné, kè Kirisi kòtení kè bè ò baaké kudapǝǝtí kòò kú dɛ kó ikuú. ¹⁵ Kirisi ku dii mònni kudapǝǝtí ke namu muyaá mmieke kó bekperibè bèè baké, ke bè fèikunnè kè benitibè bɛmɔu yà ò bè namè.

¹⁶ Kè dè dò mmèmmè, di báá yie nkòò mɔu di wátí di yo ndè nè di yǝ ndè ònkè, nè yebaa ndi baà nyè,

otǝǝpànwè kpeye yoo teomputè kpeye. ¹⁷ Dendɛ kó dimàà do tú dɛè kpaaní dɛ kó kufènkú nku, demóm-mònnè tú Kirisi nwe. ¹⁸ Di báá yie nkòò mɔu di souté di í yau mèè kpéí ntidoḥti, di í dɔú mmèè kpéí nKuyie ntòrè, di í kékunko mèè kpéí ndimàà ke bè dònne. Dɛ kó benitibè tu sifei yembè mbe ke mɔke menitiyèmmè detetirè kǝmè. ¹⁹ Bè í taunè Kirisi wèè tu diyuu. Denten-ní Kirisi kɔbe tǝnni dòmmè oniti kó tikǝnti dòmmè mmè, ke mɔke itùòti nè icǝ nke nampú, ke kótírí Kuyie nkó kuce mieke kú dɔ mèè botí.

Ti kunèmè Kirisi koò wǝnnénè ke yǝǝnté

²⁰ Díndi bèè wǝnnénè Kirisi ke ku, kòò di dɛeténè yeɔkè kó tidaatí. Dè dòmmè kè di yie nkè kútenkú kɔbe wǝte ke di duú nyikuú ò tu: ²¹ Báá túóté die, báá déuté die, báá kááké die? ²² Dɛ kó ikuú tú benitibè kpeyi nyi, ò yóó deemu bàmbà. ²³ Dɛ kó ikuú tú mecii nkpeyi nyi bake a bo nkékunkomè amàà, ke báá nKuyie nke fǝũnko a kǝnti, dè né í teénnè ke dèi meyèmmè yeime, dè teénnè oniti kǝnti nti.

3 Di wǝnnénèmú Kirisi ke ku kòò duú nkè di yǝǝnté, ò waànnè Kuyie nkperè dèè bo ò kàri dè, Kuyie mbakú you. ² Nwaànnè kéínkè kperè ke bá nduú ndi yèmmè kútenkú kperè, ³ ke yé di kumèmu kè di fòmmu pàmmù wǝǝnnè Kirisi ke sɔri Kuyie mborè. ⁴ Kirisi wèè tu di fòmmu kó dikǝnni, ò bo wǝtení dii yiè di bo nhò bonè, koò nwǝǝnnè o kpeti mieke.

Meborime kótímè nè mepàmmè kó tináaḥti

⁵ Kuɔnè kútenkú kó meyèmmè, mèè tu: Di bo nduti dɔutinèmè ditɔbè, di bo mbenkúmè dimàà ke yǝǝ mbenitibè yèmmè, di bo mmòkemè iyentotí yeiyi. Di bá ntú bèè í diè ntikpàti, dè í cǝǝnnè mubɔɔféù. ⁶ Kuyie mbo bekénè bèè yete ku kpeti ke dɔɔri me kòò botí kè dè nyóu mediè. ⁷ Di do dɔɔri mèè botí ke meyei ndi nɔ.

⁸ Di mmònni yóunè kumiepié nè kuyonku nè tidònniti nè yesǝǝmbè nè tináanyeiti. ⁹ Di bá nsoú nditɔbè, ke yé di dátémè di borime kótímè ke dootóo, ¹⁰ ke tùóté meborime pàmmè ke dàátí kénáá mbenitipàmbè. Kuyie ndo di dǝǝ kè dí ndòmmè, kémmòke Kuyie nkó mecii. ¹¹ Mebatimè ténke í bo Sifu nè wèè í tú Sifu be cuokè, wèè cǝnté nè wèè í cǝnté, okpákpàri nè timúti kou, kudaakú nè wèè í tú kudaakú bɛmɔu bè taunnè Kirisi nwe kòò bè te.

¹² Kuyie nkuu di dɔ ke di tǝǝté kè di tú ku kɔbe. Di mmòkenè ditɔbè mesémmè, kénnti, kénkékunko dimàà, kéntú benitisaàbè, ke nɔ nke mi. ¹³ Mmòkenè meminnimè nè ditɔbè, kénčíénko ditɔbè, kòò mɔu yeténè otù wèè ò cǝ Kirisi di cǝ mmèè botí. ¹⁴ Tii dɔke tú tidietí tii tu di bo ndómè ditɔbè mesàà nkéna kénwǝ nweti weti. ¹⁵ Kirisi kó diwèi mbo di mieke. Kuyie ndi yu dii kpéí kè di bo ònwǝ nke dò nhoniti òmàà. Nsǝntínè Kuyie kú di dɔɔri dèè kpéí. ¹⁶ Kirisi kó tináaḥti mbo di mieke mesàà nkè di ncii, ke tiè nditɔbè, ke yáúkunko ditɔbè kǝnti, ke diè nKuyie nkó yesǝǝ nnè ku kó iyie nke kú sǝntí nè Muyaánsàamu di duú nyii yei, ke nkú sǝntí nè di yèmmè memɔu. ¹⁷ Di dɔòrimè nè di náaḥti dè

mɛnkú di túmè Kirisi kɔɛ, kè di ndóunnè ti cice Kuyie mutɔmmú Kirisi kpéí.

Bèè tu Kirisi kɔɛ ɛ borime dò nkéndòmmè

¹⁸ Benitipòbè, nyíennè di daabè kpeti, Kuyie nkɔɛ dò nké mme ndɔɔri.

¹⁹ Benitidaabè, ndónè di pobè, di mieke báá sǔnté ké mbè còú nké di bè kpànnè.

²⁰ Ibí, nyíennè di yembè kpeti timɔu, Kuyie mme ndó.

²¹ Ibí yembè, di báá sǔnté kénkpànnè ibí, i yèmmè yàà bo caàrè.

²² Díndi tidaatì, nyíennè bèè di te ɛ kpeti timɔu, dè bá ntú bè bo diì mɔnni màà kè dè bo bè narike, mpínnè ɛ tɔmmú nè meyèmmè memàà di dé mèè kpéí nti Yìè.

²³ Di dɔɔri dè demɔu, dí ndè dòòri nè di yèmmè memɔu, ké ndò ndi pí nti Yìè nkó mutɔmmú, dè bá ndò ndi pí mbenitibè kɔmu, ²⁴ kényé ke dò ndi bo wènnénè Kirisi kédì o cice kpàtì ò bàànè ti bèè tu o kɔɛ. Ke yé wèè tumè di Yìè ndimɔu di pí nwèè tɔmmú. ²⁵ Wèè me ndòòri meyi, ò bo yà me kó tiyeti, Kuyie mborè òmòú í cǎá.

4 Díndi tidaatì yembè, di nti pí mmesàà nke nyé wèè múnke di te ò bomè kéínkè.

Pɔɔri bè dèntè ti

² Mbáánnè Kuyie nsǎà ke kù dɔunnè mutɔmmú ke báá ɔɔ ndimáà. ³ Ke múnke nkù bàánnè ti kpéí, kè kù ti pǎ kuce kè ti na kénnaá Tináànsààtì bè n kpetí tì kpéí.

⁴ Mbáánnè ku kè n na ké nti náà nweti weti, n dò nké nti náà mmèè botí.

⁵ Nyénnè di bo nfòú mèè botí bèè í tú Kirisi kɔɛ ɛ cuokè. Kè Kuyie nní di pǎ dè mǎfíè, di báá mè fétinne, di náké ku náàntì. ⁶ Di náàntì nnaati kéndò mmukókúú

nkè bè nti dɔ, kòò mòú di beke timatì di ti nhò tǎnné weti weti.

Mudɔmmu

⁷ Ti kou Tisiki tu ti Yìè nkóo tǔnti sààwè nwe kè nh ò dɔ, nè we tì wé nke pí mmutɔmmú, ò bo kɔtoò diì mɔnni, ò bo di náké n kpeti. ⁸ Nh ò tǔnko kòò bo di náké ti bo kè dè dòmmè mme, kényáúkunnè di kǔnti. ⁹ Onnesimmu ti kou sààwè nwe wèè tǔ nti Yìè nweti weti, di cie kou nwe, n we néínnènko Tisiki kè bè bo di náké ti bo kè dè dòmmè.

¹⁰ Adisitaki nè wè ti wé nke kpetí ò di dɔunko, kè Mari-ki Bannabaasi tebite di dɔunko. (N di nákému o kpéí, kòò tùòkoo dí ò cɔuté nè diwèi.) ¹¹ Sesua bè tu wè Susituusi ò di dɔunko. Betǎáti bèè tu Sifube bèè yie nYesu, kè ti wé nke pí nKuyie nkpààtiyuu tɔmmú, bèè yáúkunnè n kǔnti.

¹² Epafadasi di cie kou di dɔunko. Yesu Kirisi kóo tǔnti nwe, ò báammu Kuyie nsǎà di kpéí nke tú kù di kpénkunnè kè dí ndò mpáíi ke dɔɔri kù dómè. ¹³ M bo na ké di náké ke dè ò màumu mesàà ndi kpéí, díndi Daodisee kɔɛ nè Yiedapodii kɔɛ kpéí. ¹⁴ Duku dòòtóri ti népo sàú, nè Demaasi bè di dɔunko.

¹⁵ Di dɔunko Kirisi kɔɛ bèè bo Daodisee, kédɔunnè Nenfaa nè Kirisi kɔɛ bèè tiku o cíǎtè ke báá nKuyie.

¹⁶ Kè di kàa nde kó dipátiri ke dèè dí duó nDaodisee kɔɛ kè bèe kaa, kè bèe di duɔnni ɛ kperi m bè wǎri di kè di kaa. ¹⁷ Di náké Asipu ke dè ò ndake ti Yìè nkó mutɔmmú kpéí, ké mmù pí mmesàà.

¹⁸ Mí mPɔɔri mîl di wǎri nè n nòùtè mudɔmmu muu, di báá yé mbè n kpetímè.

Kuyie nkó mesàà nni ndi bonè dimɔu.

1 Tesadoniki

Di mpátiri tɔ tìl nàànti

Tesadoniki do tú Maseduɔnni tempɛ nkó diheidiè ndi. Pɔɔri do nàké Kuyie nnàànti Fidipu èi kɔbe kédeè kékɔte kè, ké kè keté Kirisi kɔbe tìnni ke né í nke m̀ntɛ ke yé Sifube mabè do yetemè o kpeti kénkɔ́ kòò bèti. Mèmmè kòò dè ité kékɔte Bedee (Yesu Tɔrè 17:1-10). Ò ke mbo kè Timɔntee wèè do kraá Tesadoniki kòò ò s̀h́kóo kòò nàké dè kè dòm̀mè. Kòò yèmmè narike mesàà nkòò sànte Kuyie mbè kù yie mmèè kpéi nke kù d́. Kòò bè dèntení ò do d̀ò̀ mùù t̀mmú be cie mu kpéi ḱyáú̀k̀unne be k̀nti Kirisi kó kuce kpéi. Ke múnke bè t̀h́né tìi do bè k̀ɔ̀nnè mukúkéyá̀ntimù ínkè nè Yesu bo nyóó wètení kè dè dòm̀mè.

Di mpátiri nàànti duó ke dòm̀mè

1. Pɔɔri sàntemè Kuyie Tesadoniki kɔbe kpéi 1-3
2. Pɔɔri tièmmè Tesadoniki kɔbe ke tú bè nfòù mufòm̀mu sààmù 4:1-12
3. Pɔɔri bè tié nti Yesu yóó wètení mèè botí 4:13-5:11
4. Itié nsɔnyi 5:12-28

Pɔɔri dɔummè Tesadoniki kɔbe

1 Mí mPɔɔri nè Sidifèè nè Timɔntee, tìi di wàri di mpátiri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki ke taunè ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi kɔbe. Kuyie ndi d̀ò̀ mesàà nké di duó ndiwèi.

Tesadoniki kɔbe yie mmèè botí Tináànsààti

2 N kɔbe ti sàntímu Kuyie ndi kpéi nke kù bàá ndi kpéi nsáá. **3** Ti í yíè ndi pí mmèè botí mut̀mmú di tá mèè kpéi nKuyie ke kù d́ nè di t̀h́mè ke baa ti Yiè nYesu Kirisi bo wètenímè. **4** N kɔbe ti yému ke dò nKuyie nkuù di d̀ke ke di t̀ááté, kè di tú ku kɔbe. **5** Ti k̀tenko dii m̀nni Tináànsààti, di do í ti d̀ò̀ dekpeitikperɛ, Kuyie nkó muwèrimú do ti bonèmu kè Muyaánsààmù ti teènnè kè tí nnáá nke í yíèkù. Di yému ke dò nti d̀ò̀ dèè kó dimàà dè tu di kó mesàà mme. **6** Di do c̀uté Tináànsààti kè bè di f̀éũmmu mediè nkè Muyaánsààmù me ndi duó ndiwèi, kè di tũ nti Yiè nYesu ke tũnnè ti kó meborime. **7** Kè di borime wenni kè Maseduɔnni nè Akayii kó itempɛ nkɔbe me tũ. **8** Nè di borè nde Tináànsààti pitémè, ke sènté Maseduɔnni nè Akayii kó itempɛ nkè benitibè ti kèè, bè kèèmu tipíiti timɔu di tá mèè botí Kuyie, dè keté ke í dò ntí nti mbè nàá. **9** Kè ti k̀te kèè bíékè bè ò nnáámmu ti k̀toò kè dí ti c̀utémmè nè diwèi nè di ùtòomè yebókè, ke tũnne Kuyie mmám-mɔnkɔ kù duó mmufòm̀mu. **10** Ke baa ku Birɛ Yesu kù duó nkè wèè yáhté, wèè ti dæerí nè Kuyie mbeénti tìi kèríní.

Pɔɔri ketémè o t̀mmú Tesadoniki

2 N kɔbe di yému ke dò nti k̀toò di cie nè mùù t̀mmú mú í yè detetirè. **2** Di yému bè ti sàh́mú mèè botí Fidipu ke ti f̀éũ nkè ti né na ke k̀toò di cie, kè Kuyie mme nti duó ndik̀mbùù kè ti nàá nku nàànti bá bèè do ti yete ké nti maunè bè do me nsũmè. **3** Ti í nàá nTináànsààti ke d́ késouté òm̀ɔ̀, ti me nyí wanti timáà kó mesàà nyoo ti ciitè òm̀ɔ̀. **4** Ti í nàá nTináànsààti ke d́ benitibè beè nti naatinè, ti d́ Kuyie nkùù yé onitè yèmmè kuù nti naatinè, kuù ti wèhté ke s̀́ ndè dò ntí náké ku nàànti. **5** Kuyie nyému ke dò nti í di nàá nke di kpentí, yoo ti d́ ké di narikenè kèdi di dífítí. **6** Kù yému ke dò nti do í d́ òm̀ɔ̀ ti sànte, díndi yoo betɔbè mabè. **7** Ti tú Yesu t̀rè nye, ke do dò ntí ndi békú di bo nti tɔmè, kè tìl né petinke ỳò̀, ke di yuɔri debire ỳ ò̀ ndè ỳ̀ri mèè botí. **8** Ti do di d́ mediè mme, dè í tú ti d́ ké di náké Tináànsààti máà, ti do í yete ti bo kúmè di kpéi. **9** Ti kɔbe di yému ti do di nàá ndi m̀nni Tináànsààti ke pí mmèè botí mut̀mmú kuyie nnè keyènkè, ti í d́ mèè kpéi nkéntú òm̀ɔ̀ kó ditɔu.

10 Di yému kè Kuyie nyé ti borime do wennimè, kè ti í nwanti timáà kó mesàà, òm̀ɔ̀ í nyà ti caàrimè. **11** Di yému dimɔu ke dò nti do di pí nhonití ò mpí mmèè botí nku o bí, **12** ke yáú̀k̀unke di k̀nti, ke di báá nke di tiè nke yetíróo ke d́ dí ndɔɔri Kuyie ndómè kuù di yu ke d́ dí ta ku kpàatiyuu nè ku kpeti mieke.

Ti bo ndɔɔrimè Kuyie ndómè meháárimè m̀nni

13 Ti sàntímu Kuyie nsáá ti di nàkémè ku nàànti kè di tì c̀uté. Di í tì c̀uté benitibè kpeti k̀mè, di do tì c̀uté tì

tu mɛ̀ɛ̀ kpréi nke Kuyie nnáànti ke pí mmutɔ́mmú di miɛke, díndi bèè tì yie. ¹⁴ Kè di naá nYesu Kirisi kɔ̀be ke dònne Sudee Kuyie nnáànti keté dè kɔ̀be, kè di cie kɔ̀be di fɛ́ú, Sifube do fɛ́ú mmɛ̀ botí Sudee kɔ̀be. ¹⁵ Sifube beè kùɔ̀ ti Yiè nYesu, ke kùɔ̀ Kuyie mpāānāànti náàmbè, ke íimmu Kuyie mmieke ke níí mbenitibè bɛmɔ̀. ¹⁶ Kè bè ti paankonè ti bo nnáámmè benitibè Kuyie nnáànti kè kùu bè deeté, ke dɔ̀ke yéúti bɛmáà meyi kè Kuyie mmieke bè do.

Ɔɔ̀ri dómè kéwɛ̀te kɛ̀yà Tesadoniki kɔ̀be

¹⁷ Nè ti itémè di cie, dè m̀nte sámpó, ti yèmmè kpaámu di borè, kè ti maù mmediè nke d́ kéwɛ̀too ké di yà. ¹⁸ Ti sòd d́mu ke na nk̀too di cie. Mí mƆɔ̀ri kè m báátí kuce m̀péu ke bo kɔ̀too. Kè dibɔ̀ di ti ditinnè kè ti í k̀too. ¹⁹ Ti yèmmè naatinè dímbè kè diwèi ti bo, díi yó nte kè ti yè̀tè ncéé Yesu bo wɛ̀tení dii m̀nni. ²⁰ Díi tu ti kó diyeticéèri, diwèi ti bo díi kpréi.

Ɔɔ̀ri t̄mmè Timɔ̀ntee Tesadoniki

3 Memmè ti í namè ke bo pí ntimáà, ti í yé m̀ɛ̀ kpréi ndi bo kè dè dóm̄mè, kè ti nkpaá Atenni, ² kɛ̀t̄nko Timɔ̀ntee nè wè ti wè nke pí nKuyie nt̄mmú kòd bo yáúkkunne di k̀nti, kè di kpenke Kuyie nkó kuce miɛke, ³ kè mɛ̀fɛ́útímè báá di na. Di yému ke d̀ nKuyie nkuù d́ dè mme ndò. ⁴ Ti do bo di cie ke di nákému ke d̀, bè yóo di fɛ́ú, ndeè t̀kení di m̀nni. ⁵ Deè te kè n yíèkù dibɔ̀ bo di soutémè, kè ti t̄mmú naá ndetetirè. Ke t̄nkoo Timɔ̀ntee kòd bo yà di kéri kè dè dóm̄mè.

⁶ Kè Timɔ̀ntee wɛ̀tení di cie bāmbà ke ti náké di t̄u mmè botí Kuyie nkó kuce kè dè wenni, ke d́ ditɔ̀bè, ke d́ ké ti yà kéndonnè ti d́mè ké di yà. ⁷ Kè de kó tináànti yáúkkunne ti k̀nti mehárímè nè mɛ̀fɛ́útímè miɛke. ⁸ Di m̀nni ti yèmmè narikemu di t̄mmè ti Yiè nkó kuce weti weti. ⁹ Ti m̀ke dii wèi di kpréi ndi deumu ti í yé ti bo sante m̀ɛ̀ botí Kuyie. ¹⁰ Ti kù báammu keyènkè nè kuyie nke tú kù ti pā kuce kè tí kɔ̀too ké di teennè, kè di kpenke weti weti ku kó kuce miɛke.

¹¹ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi ti pā kuce, kè tí kɔ̀too ké di yà. ¹² Ti Yiè ndi teennè kè di dɔ̀ke nd́ ditɔ̀bè nè benitibè bɛmɔ̀ ti di d́ m̀ɛ̀ botí, ¹³ kè di kpenke metákùmè miɛke, kè ti Yiè nYesu nwɛ̀tiní nè o kɔ̀be ke ś ndi wenni páíi, ke kpa meyi.

Meborime Kuyie nd́ mè

4 Ti kɔ̀be ti di nákému di d̀ nkéndɔ̀ri m̀ɛ̀ botí kè dè nnaati Kuyie nkè di mè d̀̀ri. Ti né di báammu nè Yesu kó diyètiri ke tú dí nɔ̀ké ke dɔ̀ri kè dèe pɛ̀tè memme. ² Di yému ti Yiè nYesu kó itié nti di duó nyi. ³ Kuyie nd́ di nwenni páíi nwe, ke bá ndɔ̀ti dɔ̀ti nè ditɔ̀bè. ⁴ Bá wè ò nweti o pokù máà kénwenni, Kuyie nnè benitibè bè me nd́. ⁵ Di báá duó ndi yèmmè medókùmè yeime, bèè í yé Kuyie mbe k̄me. ⁶ Òm̀ɔ̀ báá kááké otɔ̀u kperè, ò me mbáá kááké otɔ̀u pokù, ti ti ndi nákému ke yíe ke di náá, Kuyie nyóo kpetínne mu bèè d̀̀ri de kó meyi. ⁷ Kuyie nyí ti yu kè ti bo ndɔ̀ti nè ditɔ̀bè, kù ti yu kè ti bo ndɔ̀ri dèè wenni dènde. ⁸ Wèè

yete ti nnáànti, wè í yete oniti kpeti, ò yete Kuyie nkpeti nti kùu di duó mMuyaánsààmù.

⁹ Dè í d̀ ntí wāri ke di náké di bo nd́ m̀ɛ̀ botí ditɔ̀bè, Kuyie nti ndi nákému. ¹⁰ Ti yému ke d̀ ndíndi Maseduɔ̀nni kɔ̀be di d́ ditɔ̀bè, ke né di báá nke tú di dɔ̀ke nd́ ditɔ̀bè kè dèe pɛ̀tè memme. ¹¹ Ti di nákému ke tú dí yóu tineiti kéndakenè di kpeti máà, kémpí mmutɔ́mmú ke yonnè, ¹² ke bá ntú òm̀ɔ̀ kó ditɔ̀u, memme bèè í tú Kirisi kɔ̀be bè bo ndi déme.

Becírìbè yóo yāntémè

¹³ Ti kɔ̀be ti d́ di nyému Kirisi kɔ̀be bèè ku be kpeti yó ndóm̄mè ke bá nyíèkù bèè í t̄u nKuyie nke í baa dèmarè be k̄me. ¹⁴ Ti yému ke d̀ Kirisi ku ke yānté ke yé ke d̀ nKuyie mbo duó nkè bèè tú o kɔ̀be ke ku kè bèe yānté.

¹⁵ Nte ti Yiè nYesu ti náké ti kè ti ti ndi náá, ò bo nwɛ̀tiní kè tínti bèè kpaá fòu ti í yóo niiténè bèè ku. ¹⁶ Kuyie mbo duó ndi m̀nni kè ku t̄nni dierii p̄íéké, kè diterii eè kutenkù deèmu kó teheutè, kè ti Yiè ncúténí kéíkkè, kòo kɔ̀be bèè ku kè beè keté kɛ̀yānté. ¹⁷ Tínti bèè kpaá fòu kè ti bè neinè, kédeke kéco ti Yiè nYesu yewetè miɛke, kè ti mbo sáà. ¹⁸ Nyáúkkunkonè ditɔ̀bè k̀nti nè de kó tináànti.

5 Dè í d̀ nti keté ké di wāri ké di náké ti Yiè nwɛ̀tiní dii m̀nni. ² Di yému di móm̄m̄be ti Yiè wɛ̀tinímè benitibè í dake dii m̀nni ndi, oyúókù ñ kɔ̀tení m̀ɛ̀ botí keyènkè. ³ Benitibè bo yí dii m̀nni: Bāmbà nkutenkù narike, ti ténke í yíèkù dèmarè. De m̀nni ndi meyi ndiemè yóo bè domè, bá bè báá na kéyenté, onitipòkù wèè pùó nhò ñ í nnamè kéyenténè kupeitýonku. ⁴ Ti kɔ̀be, di í tú dibiinni kɔ̀be ke d̀ nde kó diyè di déété oyúókù k̄me. ⁵ Di í tú dibiinni kɔ̀be, di tú kuwenniku kɔ̀be mbe. ⁶ Ndakenè kénno nke p̄i ndimáà, ke báá yé nkéduó bèè í t̄u nKuyie mbe k̄me. ⁷ Bè dɔ̀u keyènkè nke, ke muò mmenaà nkeyènkè. ⁸ Tínti tú kuwenniku kɔ̀be mbe ke d̀ nkéndake kémpí ntimáà, kémm̄ke medókùmè nè metákùmè kè dè nti dáátí dimátiyaàbòri k̄me, kémbaa Kuyie mbo ti deetéme, kè dè nti kánkè dipii k̄me. ⁹ Kuyie nyí ti d̀̀ ke bo ti kpetinné, kù ti d̀̀ kè Yesu bo ti deéte mu. ¹⁰ Kirisi ku ke bo ti duó mmufòmmu mmu, kòd wɛ̀tiní ke ś nti ku yoo ti kpaá fòu ò yóo mù nti duómmu. ¹¹ Nyáúkkunkonè ditɔ̀bè k̀nti, ke kpénkunko ditɔ̀bè ti Yiè nkó kuce miɛke, di dɔ̀ri m̀ɛ̀ botí.

Kirisi kɔ̀be kó meborime d̀ kéndóm̄mè

¹² Ndénè bèè pí nKuyie nt̄mmú di cuokè ti Yiè nkó kuce miɛke, ke di ni, ke di tiè. ¹³ Di báá mbè sènkù, ndónè be nè di yèmmè memɔ̀. Yekpàrè bá mbo di cuokè.

¹⁴ Ti kɔ̀be, ti di náammu ke tú di ncaú mbèè fòu mufòmmu yeimu, kényéúti yek̄mbò bèè yèmmè càràè, ke teennè bèè í kpeñni Kuyie nkó kuce miɛke, kémm̄ke meminnímè nè benitibè bɛmɔ̀. ¹⁵ Nyénè kòd m̀ɔ̀ bá nfɔ̀ku bè ò d̀̀ m̀ɛ̀ yei, nwaànnè di bo ndɔ̀rinè mesàà nsáà Kirisi kɔ̀be nè bèè í tú Kirisi kɔ̀be.

¹⁶ Mmɔkenè diwèi sǎǎ. ¹⁷ Mháánnè Kuyie nsǎǎ. ¹⁸ Dín-di Yesu Kirisi kɔbe bá kè di bo tìi miεke, nsǎntínè Kuyie, kù me ndó.

¹⁹ Di báá díttinné Muyaánsààmù kó mutǔmmú. ²⁰ Di bá nsenku Kuyie mpǎánáànti. ²¹ Di ndè wéi demɔu ke yí ndèè wenni, ²² ke mennínè dimáà dèè í wenni demɔu.

²³ Kuyie nkùù duò ndiwèi kù di wénkùnnε páíí: Di yèmmè nè di wǎrè nè di kǎnti. Kè ti Yiè nYesu Kirisi

nwǎtini ke sǎ ndi dò mpáíi ke í dò nkései. ²⁴ Kuyie nkùu í sòu nkùù di yu ke bo dè dǎ.

²⁵ Ti kɔbe mháánnè Kuyie nti kpéi.

²⁶ Di dɔu nKirisi kɔbe bεmɔu nè diwèi.

²⁷ N di báámmu nè ti Yiè nkó diyètiri ke tú di kaa ndi mpátiri Kirisi kɔbe bεmɔu.

²⁸ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè.

2 Tesadoniki

Di mpátiri tɔ tìl náah̄ti

Pɔɔri do wàri o pátiri ketiri Tesadoniki kɔbe, kè dè í mmònte kòo bè wàri didéri, kèwɛte kè bè dènte Yesu kó muwɛtimù kó tináah̄ti, ke yé Yesu kó muwɛtimù kó tináah̄ti do tɔnìmé dikɔnkɔ̀nn̄ni Kirisi kɔbe cuokè. Kè bèmabè be mièke ntú: Kirisi wɛtenímu ke dèè, kè bèmabè yete mutɔmmù ke tú Kirisi wɛtimù duunni ke kotiri betɔbè. Dèè do te kè Pɔɔri bè wàri dipátiri, ke bo tũnte iyentotí yeiyi ìl tanni be cuokè ke bè kɔ̀nnè.

Di mpátiri náah̄ti duó ke dòmmè

1. Mudɔmmu nè ò yáúkùnnemè be kɔ̀nti 1
2. Ò nàkémè osoùnti kpéi nnè Yesu wɛtimù kpéi 2:1-12
3. Ti bo ndéúkunkomè Kuyie nyètiri nè ti dɔ̀rìmmè mièke 2:13-3:15
- 4 Pɔɔri bè pāmè Kuyie nkó mesàà nnè Yesu kó diyètiri nè mudɔmmu sɔmmu 3:16-18

Pɔɔri dɔummè Tesadoniki kɔbe

1 Mí mPɔɔri nè Sidifɛɛ nè Timɔntee, tɔ di wàri di mpátiri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki, ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Odɛtíwè kɔbe. ²Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔ̀ mmesàà kè di duó ndi-wèi.

Kirisi wɛtinímè ke bo bekénè benitibè

³N kɔbe ti sántímu Kuyie ndi kpéi nsáà, ke yé di kótírímè ku kó kuce mièke ke dɔ̀ ditɔbè kè dè dèúkú sáà. ⁴Dèè te kè dè ti naati, kè ti náante di kpéi Kirisi kɔbe t̄rè yemɔu, di tāmè ke mi nke t̄ri mɛfɛútímè nè meháàrímè mièke.

⁵Kuyie ntu kùu bekù kùnkù weti weti, ke yóó di tan-nè ku kpààtiyuu mièke di fɛ̀ùri dii kpéi, ⁶kéféù mbèè di fɛ̀ùnkò. ⁷Mómmu nwe kù yóó ti ōmpùnnemè, Yesu bo cúténí dii yiè kéínkè kénneínè Kuyie nt̄rè dieyè, ⁸ke bo fehāādeēnfè mièke kéketínne bèè yete Kuyie nke yete Tináah̄sààti. ⁹Kè be kó tiyēiti bè mǎnnè tì ntú bè bo yatenèmè sáà ke détténè Kuyie mborè nè ku wɛrímú nè ku kpeti dieti. ¹⁰Ò bo wɛtení dii yiè di yóó wɛnnénèmu o kɔbe bemɔu kè nhò sántí koò dèúkùnkò, ke yé di yiemè Tináah̄sààti ti di nàké tì.

¹¹Dèè kpéi nte kè ti báa nKuyie nsáà di kpéi, ke tú kù di tũnte kè di maatenè mufòmmu pām̀m̀m̀ kù di yu mùu kpéi kéna kédɔ̀ mesàà nke pí mmutɔmmù di dɔ̀ kápí mm̀ di t̄á m̀èè kpéi nKuyie. ¹²Memme di bo déúkùnnemè ti Yiè nYesu yètiri, kòo múnkèe déúkùnnè di kpeye, Kuyie nnè Yesu beè kó mesàà nyó nte kè dèè dɔ̀.

Dèè yóó dɔ̀ kè Kirisi né na kèwɛtení

2 Ti kɔbe di baamu ti Yiè mbo wɛtenímè kè tí tíi nho borè, di kɔ̀nti r̄yau di baa dè kpéi, ²kè benitibè náà nke tú ti Yiè nduunni yoo ò tũ̀kení yoo bè dɔ̀ t̄l t̄l wàri dipátiri mari mièke, di báa yie nkè de kó tináah̄ti di kɔkénè. ³Di báa yie nkòò mɔ̀u di souté. Ti Yiè mbo nyóó wɛtení kè benitibè beè yete Kuyie nkpeti kòo yeiwe wèè feti kòo yènní ⁴képa nKuyie mbáámmu nè mubɔɔféù, kéta kékari Kuyie ncíttè ke dɔ̀ wèè tu Kuyie.

⁵Di í kpaá yé n sòò di nàkémè m bo dii m̀nn̄ni di cieà? ⁶Di yému mùu ò díttí kòò í k̀tení, kè de m̀nn̄ni tũ̀ke ò bo k̀tení. ⁷Oyeiwe bomu bàmbà mmie, ke pí nho t̄m-mú dis̀ri nè mecii nke bo feiténí dèè ò díttí dè bo íté dii m̀nn̄ni. ⁸Oyeiwe yóó yènnímu, kè ti Yiè nYesu nwɛtiní nè tikpeti kóò k̀u, kóò nante. ⁹Obɔɔkpààti wèè yóó duó nhoyeiwe muwɛrímú, kòo ndɔ̀ri tidietí péu nè dèmarè cànnè, ¹⁰késouté bèè feti ke í yie nke bo tũ̀nne timómm̄nti kè Kuyie mbè deeté. ¹¹Dèè te kè Kuyie nyóó kè bè yie nsiyáàbisí. ¹²Kù yóó kpetinému bèè í yie ntimómm̄nti, ke dɔ̀ siyáàbisí ke s̄i t̄u.

Kuyie nti t̄āttémè ke bo ti deeté

¹³Ti dò nkésántímu Kuyie nsáà, kùu di dɔ̀ ke di t̄ātté, kè di tú beketibè bèè cooté, kè Muyaánsààm̀ di cǎhné kè di tú Kuyie nkɔbe di yie mmèè kpéi ntimómm̄nti.

¹⁴Nè Tináah̄sààti ti di nàké tinti Kuyie ndi yumè kè di bo mm̄kè tikpeti ti Yiè nYesu m̄kè t̄i. ¹⁵Ti kɔbe nfíikúnè Kuyie nkó kuce mièke, ke mpí nyitié ti di nàké ì nè ti di wàri ì.

¹⁶Ti Yiè nYesu Kirisi mómmu nè ti cice Kuyie nkùu ti dɔ̀ ke ti dɔ̀ mesàà nke yáúkùnkò ti kɔ̀nti sáà, ke ti teénnè ke ti baa mesàà nkù yé nkù yóó ti dɔ̀mè, ¹⁷bèè

di kpénkùnne, ké di duś mmuwērímú, kè di borime nè di náànti kè dè nwenni.

Pɔɔri bekemè mubáammu

3 Ti kɔbe mbáánnè Kuyie nti kpéí nkè tí na kénsɔké ke pitírí ti Yiè nkó tináànti, kè bè nti yíé ndi ti yie mmèè botí, ² ké nkù bàá kè kù nti dɛerínè benitiyeibe nè benitidɔnnibè. Di yému ke tú benitibè bemɔu beè í tá Kuyie.

³ Kuyie nyí sóú, kù yóó ti duśmu muwērímú ké nti baa osoùnti. ⁴ Ti Yiè nKuyie nti teénnèmu, ke ti yé weti weti di dɔɔrimè ti di nàké tì, kè yó nsɔké ke tì dɔɔri.

⁵ Ti Yiè nKuyie ndi teennè kè dí mmɔke ku kó medókùmè, ke mɔke Kirisi kó meminnímè.

Ti dòmmè kémpí mmutɔmmú

⁶ Ti kɔbe di bá ntɔkunè bèè kó dimàà mòke metɔn-nédecì nke í tú nyitié ti di duś nyì. ⁷ Ti í tú betɔn-nédíébè, di yému ti do bo di cie ke dòmmè, mme ntün-ne. ⁸ Òmɔù do í ti piú, ti do pí mmutɔmmú mmu

keyènkè nnè kuyie ke yonnè, ti do í tú òmɔù kó ditɔu.

⁹ Dè í tú ti do í dò ndi nti tɔ, ti do dɔ ké di benke di dò nkéndòmmè mme. ¹⁰ Ti do bo diì mɔnni di cie ké di nákému ke dɔ: Kè wèè í dɔ mutɔmmú ò bá nyo.

¹¹ Ti náá memme ke yé ti kèèmmè kè bèmabè di mieke í dɔ mutɔmmú, ke taà tìí í tú be kpeti ti mieke. ¹² De kó benitibè ti bè náámmu nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètìrì ke tú bèe pí mmutɔmmú képété kédi.

¹³ Díndi ti kɔbe, di báá yóu di bo ndɔɔrimè mesàà.

¹⁴ Kòò mɔù yete i ntié ndi nàké o kpéí kòò yàtenè, ke ifeii ò pí. ¹⁵ Di né bá nhò wùó ndi kpantidèntɔù, di ò tié nhoniti ɔɔ tiémmè o kou.

Pɔɔri mɔɔmè Kuyie nkó mesàà nTesadoniki kɔbe kpéí

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nkùù duè ndiwèi kù ndi ndi duè nyemɔrè yemɔu meborime memɔu mieke. Ti Yiè nKuyie ní ndi bonè.

¹⁷ Mí mPɔɔri, mîi di wǎri mu ndɔumu nè n nòùtè. Nte nh ɔɔ wǎri mpátíri ké di cànnemè.

¹⁸ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè dimɔu.

1 Timōntee

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Timōntee ȳ do tú Sifu nwe kòo cice tú Kereki. Timōntee do yóó c̄uté Kuyie nke kpaá tú odapàà nwe. P̄c̄ri do w̄ari Timōntee dipátiri ketiri ke bo ò cau nyitié nyeyi kpeí nke. De kó itié nyeyi do tú: Dèè kó dimàà tu tik̄nti kperε d̄é í wenni. Kàa d̄ó kécooté a dò nkéyóu tidiiti mati, a me mbáá puoke yoo a yenke. De kó dipátiri ketiri mieke nke bè nàkémè mubáammu yó ndòm̄mè.

Kè P̄c̄ri ò duónnè itié nhò bo ndòm̄mè ot̄nti sààwè kéndò ndibenkèri sààri bet̄bè kpeí nkényé ò bo mp̄ímmè Kuyie nkobe kó dit̄nni.

Di mpátiri n̄aànti duó ke dòm̄mè

1. Mud̄ummu 1:1-2
2. Itié nyi tukúnè Kirisi kobe t̄nni nè di kó bet̄mbè 1:3-3:16
3. P̄c̄ri duómmè itié Timōntee kè dè ntukúnè o mómmu nho t̄mmú. 4:1-6:21

P̄c̄ri d̄um̄mè Timōntee

1 Mi mP̄c̄ri, Kuyie nhOdeetiwè yu wè ke n d̄ò Yesu Kirisi ti baa wè kó dit̄nni, m̄i w̄ari di mpátiri, ²Timōntee, m bire mómm̄nde Kuyie nkó kuε mieke. Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè da kuó mmesémmè ke da d̄ò mesàà nke da duó ndiwèi.

Ti bo nyémè iyáàbisitié nyembè kpeí

³N sòò k̄ri Maseduonni ke da nákému ke d̄ò a nkpaá Efesi kébaa bèè tié nyiáàbisitié nkè bèè ì yóu, ⁴ké bè nàké kè bèè yóu bè bo nt̄mmè tináànti detetirè kpeti, kényóu bè bo nfeímmè ifuke, d̄é ce tineiti nti. Dè í yóó bè teennè kè Kuyie mbè deeté, kù d̄erí wèè kù t̄á wènwè. ⁵N yé nhá ti mbè tié nkè bè ndó Kuyie nku nè be yèmmè mem̄u kè timati bá mbè bekúnè kè bè t̄á Kuyie nweti weti. ⁶Bèmbè b̄t̄innému de kó itié nke d̄ó tineiti s̄nt̄ike kpeti. ⁷Ke d̄ó k̄ntú bèè benkú Kuyie nkuó, bè né í yé ì tú mù weti weti.

⁸Ti yému ke tú ikuó wennimu kè nsà kàa d̄d̄ri ì yém̄mè. ⁹Ikuó í bo bèè d̄d̄ri mesàà mbe kpeí, nyi bo itookperí yembè kpeí nke nè bèè yete Kuyie nkpeti nè benitiyonkubε nè bèè d̄d̄ri meyei nnè bèè s̄nku Kuyie nnè bèè kù be cicebè nè be ȳbè, ke tú benitik̄bè.

¹⁰Ikuó bo bèè d̄uti d̄utinè bet̄bè be kpeí nke nè benitidaabè bèè d̄utinè benitidat̄bè nè benitipòbè bèè d̄utinè benitipot̄bè, nè bèè fiiti benitibè ke yonnè nè beyáàbisitiébe nè bèè ÿ mpariku ke né sou nnè bèè d̄d̄ri d̄eterè d̄eterè Kuyie nnáànti kó itié nyete d̄é. ¹¹De kó itié mbo Kuyie nkù kpeñi ke d̄c̄ri mesàà ku kó Tináànsààti mieke nke. Kù ti nni nduó.

P̄c̄ri s̄ántimè Kuyie nku sàà nkpeí

¹²N s̄ántimu Yesu Kirisi ò n dóm̄, ke n t̄áaté ke n duó muw̄írímú, kè m p̄i nho t̄mmú. ¹³N do ò s̄ámmu, ke f̄éũnko o kobe, kè m mieke bè cùu mbá nè mem̄mè kè kù n kuó mmesémmè ke yé n do í yém̄ n d̄c̄ri d̄é. ¹⁴Kè ti Yiè nni nd̄ò mesàà mmediè ke n teennè kè n t̄á Kuyie ke kù d̄ó n tàunnè m̄è kpeí nYesu Kirisi. ¹⁵Tináànti tii ntú timómm̄nti nti, ke dò mbá wè wèè ti yie, Yesu Kirisi k̄tení kutenkù ke bo deeté benitiyeibe mbe, kè n tu beyeibe kóo ketiwè. ¹⁶Kòò n kuó mmesémmè mí mbeyeibe kóo ketiwè, ke bo benke o minnimè deumè bèè yó nhò t̄á bè yóo namè k̄p̄eté mufòmmu mùu bo s̄á. ¹⁷Kuyie nyètiri ndeu s̄á. Kunku kuú tu okpààti ke bo s̄á, ke í k̄, ti í wúó nkù. Kuú máà tú Kuyie nkè ti yó nkù s̄ánti s̄á. Kè dè mme ndò.

¹⁸N kóo dapàà Timōntee, n da nàké t̄i n̄aànti w̄ennému Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aàmbè do nàké t̄i a kpeí. Mp̄i nde kó tináànti kè ti da teennè kàa na kéma dimàù sààri, ¹⁹k̄ntá Kuyie, ke yíé nkù da náannè t̄i a yèmmè mieke. A báá d̄ò bèmbè d̄d̄mè ke yete Kuyie mbè náá nti be yèmmè mieke ke f̄étinne be t̄ákumè. ²⁰Be kó bèmbè tu Imindee nè Adekis̄ántiri. N duó mbè dib̄ò, kè di bo bè f̄éũ nkè bèè ȳte bè bo ns̄ámmè Kuyie.

Ti bo mbáá mmè botí Kuyie

2 Meketimè, n d̄ó di mbáámmu Kuyie mbenitibè bem̄u kpeí, ké nkù bàá nke kù m̄ó di kpa d̄é, ke kù s̄ánti, ²ké nkù bàá mbekp̄ààtibè kpeí nnè bèè baké bem̄u be kpeí kè ti mbo b̄ammù kè dik̄nk̄onni bá mbo, kè ti nkù t̄u nke kù dé ke d̄c̄ri kù dóm̄. ³Kuyie mme nd̄ó, kunku kùu tu ti deetiwè. ⁴Kù d̄ómu benitibè

bemɔuu cooté, ke yíééé timóm̄m̄nti. ⁵ Kuyie mbo kumáà ndi, wèè tàunko Kuyie nnè benitibè kòò bo omáà, wèè tu Yesu Kirisi wèè tùóté tinitik̄nti. ⁶ Wèè duó nhomáà ke náá ntiyeti kè bè ò kùò kòò bo deeté benitibè bemɔu. Kuyie mm̄nni dii do tùòke kòò mè d̄d̄. ⁷ Kuyie nkuu n tãáté ke n d̄d̄ ku t̄nni, kè m bo náké bèè í tú Sifube timóm̄m̄nti kè bè nt̄á Kuyie. N náá mmóm̄muo nwe, n yí sou.

⁸ N d̄s bá wè wè mbáá nKuyie nhò berinè kèè bíékè nè o yèmmè memɔu ndi, ke d̄ò mpáíí ke bá mm̄kɛ mekp̄ariyèmmè yoo kemieke.

⁹ Benitipòbè níí nyi tiyààti mesàà, bè bá nwanti idííí ikperí kpeti nè mefímm̄e mes̄ɔɔ nk̄ɔme nè yetoot̄re nè medèi nke p̄áàti tiyùti ke bo benke bemáà. ¹⁰ Be kó tisàti ntú bè bo nd̄ɔɔrimè mesàà nke dé Kuyie. ¹¹ Onitipòkù níí nkém̄m̄u itié mbéu, kényie nyi yé mm̄u. ¹² N yí d̄s onitipòkù ntiè nhonitid̄d̄u yoo wè nhò baké. ¹³ Ke yé Kuyie nketé ke d̄d̄m̄e Adammu nwe ke d̄ente Efu. ¹⁴ Dè í tú Adammu nwe dibɔɔ soutémè, Efu nwe di soutémè, kòò yete Kuyie nkpeti. ¹⁵ Kuyie nné yóó deetému onitipòkù ò m̄kè dii m̄nni ibí, kè nsà nkòò kù t̄á ke kù d̄s, ke kpa meyei, kòo yèmmè wenni.

Kirisi kɔbe t̄nni kó benitibè bo ndòm̄mè

3 Ti nnáànti tu timóm̄m̄nti nti, kòò m̄ɔú d̄s kénni Kirisi kɔbe t̄nni ò d̄s mut̄mm̄ú sààm̄u mmu. ² Wèè ni Kirisi kɔbe t̄nni o borime d̄ò nkénwennimu, kòo mpo onitipòkù òmáà, kénno ke p̄íi nhomáà, kéc̄ií ke d̄ɔɔri dèè wenni, ke c̄ú bep̄d̄bè, kénno nke tiè mbenitibè Kuyie nnáànti. ³ Ò bá ntú kunaàyaàkù, o mieke bá ntonni, wè nwenni ke bá nwanti yekp̄arè, ò báá duó nho yèmmè idííí. ⁴ Ò mpí nho cíéè mesàà, kòò bí nhò dé ke yíé nho kpeti. ⁵ Kòò niti í na ke p̄í nho cíéè ò bo yíme kéndake Kirisi kɔbe t̄nni kpríí? ⁶ Ò bá ntú wèè c̄uté Kuyie mbàmbà, ò yàà bo m̄ɔɔte tefentè kè Kuyie nhò kpetinné, dibɔɔ t̄e m̄d̄te mèè botí kè kù di kpetinné. ⁷ Bèè í t̄u nKuyie kè bè báá p̄té bè bo ò w̄atí t̄í kpríí, ò yàà bo ta dibɔɔ kó timáti mieke.

Bewedunt̄mbè d̄ò nkéndòm̄mè

⁸ Bewedunt̄mbè borime múnke d̄ò nkénwennimu kè bè bè dé, bè bá mm̄kɛ yen̄ yèdé, bè bá ntú tinaayààti, bè bá nd̄ɔɔri mec̄ií nkper̄e ke yo nyidííí. ⁹ Bè nt̄u ntimóm̄m̄nti, ke bá ncaari Kuyie nyèt̄iri. ¹⁰ Bè níí keté kè bè yàáké, kè bè na de kó mut̄mm̄ú bè né bè d̄d̄ bewedunt̄mbè. ¹¹ Benitipòbè bèè tu bewedunt̄mbè be borime múnke d̄ò nkénwennimu, bè bá nnáante betɔbè kpríí nkénno nke p̄íi mbemáà, kè be d̄ɔɔrimè nwenni demɔu de mieke. ¹² Owedunt̄nti d̄ò nkém̄po onitipòkù omáà ndi, ke p̄í nho cíéè mesàà, kòò bí nyíé nho kpeti. ¹³ Bewedunt̄mbè bèè p̄í mbe t̄mm̄ú mesàà mbè ÿ mbè dému, kè bè náà nYesu Kirisi kpríí nnè dik̄m̄b̄d̄ be borime wenni mèè kpríí.

Yesu wèè tu ti t̄ákumè kó dik̄nni

¹⁴ N da w̄ari di mpátiri ke d̄s kék̄toomu bàmbà nke da yà. ¹⁵ Kè mme n yí c̄arike ke k̄tooo, di mpátiri bo da

teennè kàa nyé a bo mpí mmèè botí Kuyie nkɔbe cuokè mut̄mm̄ú. Kuyie mbomu kè kuu t̄o timóm̄m̄nti yesànkè ÿ n̄t̄o mèè botí t̄ec̄éè. ¹⁶ Timóm̄m̄nti dis̄r̄i kpeti Kuyie nti duó nti kè ti ti náà nti deumu, t̄i tu:

Kirisi náà nhonit̄i nwe ke k̄tení,
Muyaánsààm̄u béim̄mu
ò tumè timóm̄m̄nti yiè,
kè Kuyie nt̄rè ò yà,
kè bè nàké o kpríí nyebotè,
kè kutenkù kumɔu kɔbe ò yie,
kòò dèke kéínkè nè diyetidieri.

Kuyie nd̄d̄ dèè kó dimáà wennimè

4 Muyaánsààm̄u ti náámmu nweti weti ke tú yewe s̄onye benitibè bo yete Kuyie nkó kuce két̄unne meyáàbisíyèmmè nè yebokè kó itié. ² Meyèmmè mèdémè yembè nè siyáàbisí yembè bo mbè sou. De kó siyáàbisí yembè dèmarè í káá mbe yèmmè bè d̄ò mbè bè t̄uonnè timáti w̄d̄ti nti. ³ De kó benitibè bo nnáà nke tú dipopuò í wenni, ke tú bè nci mudii mam̄u. Kuyie ndè d̄d̄ kè dè tu onit̄i kó mesàà mme, bèè yie nKuyie mbè yíééému timóm̄m̄nti, ke ÿ kù d̄uonnè mut̄mm̄ú kèdi. ⁴ Kuyie nd̄d̄ dèè kó dimáà wennimu, dèmarè í d̄ò nkéyóu. Ti né d̄ò nke níí kù d̄uonnè mut̄mm̄ú mmu kè dè di. ⁵ Kuyie nnáànti nè mubáammu deè wénkunko demɔu.

Kuyie nkóo t̄nti sààwè d̄ò nkéndòm̄mè

⁶ A ntiè nti Kirisi kɔbe. Mèmm̄e a bo ntúmè Yesu Kirisi kóo t̄nti sààwè, wèè bebíí Kuyie nnáànti s̄áà kè ti d̄on- nè o kó mudii ke t̄u nKuyie nnáànti kó itié nweti weti a ò bebíí mèè botí. ⁷ Bútinné tiyààrinèit̄i s̄nt̄i ke kpeti, t̄i í yóó da teennè Kuyie nkó kuce, kéyetoò kénd̄ɔɔri Kuyie nd̄m̄e. ⁸ A bo f̄éümmè a k̄nti dè wennimu yie, a né bo yetoomè Kuyie nkó kuce deè p̄ééé. Ke yé dè í túmè mufòm̄mu muu mmáà kpríí nnè muu kpaaní mu kpríí nke. ⁹ Tináànti móm̄m̄nti nti benitibè bemɔu d̄ò nkén- t̄á t̄i. ¹⁰ Deè te kè ti p̄í mm̄ut̄mm̄ú ke maú, ke yé ti t̄ámè Kuyie, kunku kùò bo s̄áà ke deeri benitibè bemɔu, d̄ke bèè kù t̄á.

¹¹ Á d̄ò nké nti mbè náámmu, ke ti mbè tiè. ¹² Á báá yóu kè bè da senkèri a tú mèè kpríí rhodapàà. A náànti nè a d̄ɔɔrimè dè nwenni, kàa nd̄s betɔbè, kéntá Kuyie mmesàà nke d̄ɔɔri dèè wenni, kè bè nda wúó nke t̄u. ¹³ Á nkaà Kuyie nnáànti benitibè, ke ti mbè t̄nni, ke ti mbè tiè nke kém̄m̄u m bo tuokoomè. ¹⁴ A báá yé nKuyie nda p̄á dii p̄anni, kè ku p̄ánáànti nám̄bè t̄i béi mbewedunkótibè da n̄d̄ nd̄i m̄nni sin̄cu ke bàntè Kuyie. ¹⁵ Totí a yèmmè de kó dip̄anni ín̄kè, ke duó nhamáà de kó mut̄mm̄ú, kè bè nwúò nha kérímè de ìkè. ¹⁶ Ntake amáà kpríí nké mbè tiè nkè dè wenni, kén- f̄íí k̄u teii. Kàa d̄d̄ri mem̄me a bo deeté amáà, kéd̄eet̄enè a tiè mbè.

A bo nni mèè botí benitibè

5 A níí bá nnáánnè wèè da kótí mekperimè, a nhò náánnè ke d̄ò nha cice, kénnáánnè bedapàmbè ke

dò nha neí, ² kéndɔɔri bepokótibè ke dò nha yǒbè, kéndɔɔri besapàmbè ke dò nha tābè, ke timatì bá mbo di cuokè.

Kirisi kɔbe dò nkéndake bèè kúpobè kprí

³ Á ndake bekúpobè bèè í mɔke bèè bè teénnè be kprí, ké mbè dé ke dò nha yǒbè. ⁴ Kòo kúpokù mɔu me mmòke ibí yoo o yaábí, ìl dò nké nhò tɔ ò do ì tɔ mèè botí kébenke ì tumè Kirisi kɔbe. Kuyie mme ndó.

⁵ Okúpokù wèè í mɔke wèè ò teénnè ò ɔ mbús Kuyie nku, ke kù mmú meteèmmè sǎǎ. ⁶ Okúpokù wèè dǔrri ò dómè ò kumu, kòo yèmmè né dò nhò fòu. ⁷ A dò nké tì mbè nàkému kè bè ndɔɔri dèè wenni. ⁸ Kòo mɔu í dake o kɔbe kprí, dɔke o cíḗḗ kprí, wè í tú Kirisi kou. Wèè í tǔ nKuyie nho kǔme ò tǔnèmu.

⁹ Nte a dò nkéwāri bèè kúpobè yètè ké mbè tɔ, wèè yenke onitidù omáa ke mɔke yebie sipísiku. ¹⁰ Ke tiè nho bí mesàa, ke cǔy bepǔbè, ke yáí Kirisi kɔbe, ke dake besénnibè kprí. Kòo tǔmmú mumɔu wenni.

¹¹ A báa wāri bekúpobè bèè kraá be, Kirisi kɔbe dò nkétɔ bè be kó yeyètè mieke. Kè dè yèmmè bè bo búfín- né bè dǔnnè dǔl nùu Kirisi kéwēte kéndó kéyenke, ¹² kétǔte bè do dǔnnè dǔl nùu Kirisi, kéyeténè Kuyie, ¹³ kénáa mbetǔnnédiebè, kéncenti centi sicḗ, ke náante náante tǔl í tú be kpeti. ¹⁴ Dè te kè n dǔ bekúpobè bèè kraá ke be bè nyenkú, képié ibí, kéndake be cḗ kprí, kè ti kprantídèntɔbè báa na ke ti wátí. ¹⁵ Ke yé bekúpobè mabè yóumè Kuyie nkó kuce ke tǔnne obɔɔkpràati kɔku. ¹⁶ Kòo kúpokù mɔu mɔke o kɔbe bèè tǔ nKuyie bè nhò tɔ, kòo bá ntú Kirisi kɔbe kó ditɔu kè bè nɔ bèè í mɔke be kɔbe.

Bè dò nkéntɔmè wèè nàa Kuyie nnáahti nè ò dò kéndòmmè

¹⁷ Wèè nàa Kuyie nnáahti ke ni Kirisi kɔbe tǔnni di nhò yieti kè dèe pḗḗtè di dǔ ndé bekúpobè kuce mèdémè.

¹⁸ Tì wārimu ke tú: A báa táu nfenàáfè nùu fè puoti dǔl mǔnni tidiiti. Ke wāri kupíkù tekù ke tu: Bè dò nkényietimu otǔnti. ¹⁹ Kè bè wátiri owedɔunkóti a báa yie nké nsà kè bèdébè yoo bètǎati beè í yà ke béi. ²⁰ Kòo mɔu dǔl meyei, nha ò kprannè benitibè ìlkè kè kufɔwáa mbè pǔ nkè bèe yɔte meyei nkó mudɔrimù.

²¹ N da báámmu Kuyie nyìlkè nè Yesu Kirisi kɔke nè Kuyie ntǔrè kù tāāté yè ìlkè, ke tú a ntú nde kó itié ke bá mmɔke yenð yèdèé, ke bá mbaati òmɔu. ²² A bá ncǎa a bo tāātémè oniti, kòo nǔ nsinɔu, kòo dǔl mmutǔmmú, kàa mè dǔl, kòo do, a múnke kɔkému de kó meyei mmieke, fǔ nní nwenni páíí.

²³ Á bá nyǔ mmenie mmáa, nyǔ ndifḗḗ sámpǔ a pɔuti yonku kprí.

²⁴ Bèmbabè kó meyei mpǎnke ɔ nfeímu, kè betɔbè kǔme ɔ dente kéfeité. ²⁵ Mesàa nkprere me ndò, bèmbabè kǔme ɔ nfeímu kè betɔbè kǔme ɔ dente kéfeité.

⁶ Bèè tu Kirisi kɔbe ke tú tidaati bè ndé be yembè, kè dèe yie nkè bè báa sǎǎ nKuyie nkésenkèri ku náahti. ² Tidaati tǔl yembè tu Kirisi kɔbe, tì báa yóu tì bo mbè démé ke dò bè tu bemɔu Kirisi kɔbe. Tì petinke dò nti mpǔ mbe tǔmmú mmu, kè dèe pḗḗtè dè na ndòmmè.

Iyáàbisítie nne tikpàti móm̄m̄nti de kó tináahti

Nte a dò nké mbè tiè nti ke yáúkunko be kǔnti. ³ Kòo mɔu tiè nyitié mmaì ìl cǎánnè Kirisi kpréyi, ò yete Kuyie nkó kuce kpeti nti, ⁴ ke mɔke tefentè, wè í yé dèmarè, ke mɔke tineiti sǔntíke kpeti, tǔl ce nyekpàrè nè yesǎǎmbè, ke mɔke mehḗḗmmè, ke wúo mbetɔbè beyeibe. ⁵ Bèè mɔke de kó tineiti botí bè ténke í yé timóm̄m̄nti, kè be yèmmè dò nkuwedɔunce tu kuditikɔku.

⁶ Kuwedɔunce kó tikpàti tu dè bo nda naatinèmmè a mɔke dè. ⁷ Tì yému ke dò nti í tǔnì dèmarè bè ti peí dǔl mǔnni, ti me nyí yó nɔ dèmarè ti kúú nyie. ⁸ Kè ti mɔke ti yo mmù, ke mɔke tiyàati dè ti sànnèmu. ⁹ Bèè dǔ kénáa mbedítikpàtibè, bè ɔ do mēbennimè mieke nke kè iyentoti yeyii bè souté kè bèe ta meyei mmieke, kéfeti kè dèe de. ¹⁰ A bo dǔmmè a yèmmè idítí dè tu meyei nkó dikǔnni ndi, bèmbabè ì ndɔke ke déténnè Kuyie nke fḗḗri.

Pɔɔri tiémmè Timōntee

¹¹ Fǔ nKuyie nkóo niti, menténè amáa de kó meyei nkéntǔ Kuyie nke dɔɔri kù dǔ dè, kényié nku kpeti, ké nkù dǔ, kénno nke mi nke bá ndɔri. ¹² Mà dimàù sààri a tá mèè kprí nKuyie nképeté mufòm̄mu mùu bo sǎǎ Kuyie nda yu mùu kprí nkàa nàké benitibè péu ìlkè a kù tǎmè. ¹³ Nè Kuyie nkùu dǔl mmufòm̄mu denennè demɔu ku yètiri nè Yesu Kirisi wèè do í yòte ò bo nákémmè Pǔnsi Pɔdati ìlkè ò tu wè o kpreri, n da náámmu kè n tú: ¹⁴ A mpǔ nKuyie ntannùu kàa fòm̄mu nwenni páíí, kòo mɔu báa da wátí, kè ti Yiè nYesu Kirisi yàa wḗḗenní. ¹⁵ Kuyie ndiekù kùu máa mɔke muwḗrimú mumɔu, bekpàtibè kóo kpràati, kùu baké bèè baké, kè ku mǔnni tǔɔke ò bo wḗḗení. ¹⁶ Kuù máa fòu sǎǎ, ke ā kuwenniku diekù mieke kùu kùu inuɔ, òmɔu í yóo na ke tǔnko kùu borè. Òmɔu í yà Kuyie, òmɔu me mbáa na ké kù yà. Ku yètiri ndeu, kè kù nkprèni sǎǎ. Kè dè mme ndò.

¹⁷ Náké bèè mɔke ku ntenkù kó tikpàti kè bè bá mmɔke sifeí, bè báa dǔl mbe yèmmè tikpàti, ke yé bè í yémè tì pḗnké dǔl mǔnni. Bèè dǔl mbe yèmmè Kuyie nkùu tì dǔl ndemɔu, ke dǔ dè nti naati. ¹⁸ Náké be kè bè ndɔɔri dèè wenni, kè be borime nwenni, kè bè nnti ke pǎa mbe kprere. ¹⁹ Memme bè bo pétémè tikpàti kéínkè kpeti, tǔl yó mbo sǎǎ, kémmɔke mufòm̄mu sǎǎ.

²⁰ Timōntee a báa yóu a bo mpǔmmè Kuyie nda dǔl mmùu tǔmmú, menténè amáa bèè yèmmè dò mbè ciì, ke dǔ tineiti sǔntíke kpeti. ²¹ Bèmbabè yèmmè dò mbè ciìmu ke déténnè Kuyie nkó kuce.

Kuyie nkó mesàa nní ndi bonè!

bèe ninte tikpeti tii bo sǎǎ. ¹¹ Tináahtì tii ntú timóm-mōnti nti:

Kè ti wēnnénè Yesu Kirisi ke ku,
ti bo ò wēnnénè kénfòù.

¹² Kè ti wēñri koò tũ,
ti bo ò wēnnénè o kpàtì mieke,
kè ti me nhò yete
ò bo ti yete múnkè.

¹³ Kè ti í dōcri Kuyie ndómè,
wenwe dōcrimu kù dómè.

Ke yě wè í yóó namè ke yóu ò dòmmè.

Otōnti sàwè bo ndòmmè

¹⁴ Dentè be ti nnáahtì, ké tí mbè nàké weti weti Kuyie nyiikè ke tú bèe yóu tisínténeiti, tí í dōcri mesàà, tí pètinke buòmmu bèè tí kèmmú. ¹⁵ Yetoo kéndò nhotōnti sàwè Kuyie nyiikè, ke bá mmōke tii bo da pí nyifei a tōmmú ínkè, kàa nnáà ntínáahtì dè bèkúmè.

¹⁶ Nyennínè tineiti sǎntíke kpeti tii pietinè Kuyie nkó kuce, bèè dó de kó tisínténeiti tí bè détkonè Kuyie nku.

¹⁷ De kó tineiti dōnnè dimōnsǎnti ndi ke dōmmu, bèè tí mōke be kó bèmabè tu: Imindee nè Fideti. ¹⁸ Bè yóu timóm-mōnti nti ke détkonè bèmabè Kuyie, ke bè nàà nke tú Kuyie nduú nkè becírìbè yǎrté ke dèèmu. ¹⁹ Nè memme Kuyie ndú nyèè pūke kè yè fiikú teii, kè ku náahtì wǎri ye ínkè ke tú: Ti Yiè nKuyie nyému ku kōbe. Kè titeti wǎri ke tú: Kè wèè yí ò tú ti Yiè nkou wèè yóu meyei.

²⁰ Tecíètè dietè mieke tinenti ò mbomu tibotí tibotí: Mesōo kpeti nè timátí péiti kpeti nè tiyaati kpeti nè ideí kpeti. Kè bè píinnè timati mutōmmú yebaa mmieke, ke píinnè titeti yewe yemōu, ke kounè titeti tiyonti. ²¹ Wèè yóu meyei n náà mmèè kpéi ndie nhò bo ntú ti Yiè nkou, kéntú kunenkú sààkú bè píinnè kù mutōmmú sààmù. ²² Pí nhamáà kè tidapànti báa da tanné meyei mmieke, kémbeti timóm-mōnti, kényetiroo ke tǎ Kuyie, kénwàà mmedókumè, kémbeti diwèi, kénwēnnè bèè tũ nKuyie nnè be yèmmè memōu. ²³ Bá nyíe ntiyeinneiti detetirè kpeti, tí ce nyekpàrè nye. ²⁴ Kuyie nkóo tōnti í dò nkéndó yekpàrè, ò dò nkéndó benitibè bemōu ndi, kénno nke bè tiè, kénno nke mi. ²⁵ Ke tiè mbèè í dó o náahtì meyoōmmè, kè dè yèmmè Kuyie mbo bè teennè kè bèe banté timóm-mōnti kéceete kè be borimèe wenke. ²⁶ Kè bèe yè dibōò dii do bè pí ndi nòutè mieke, kénáà mbesààbè kéndōcri Kuyie ndómè.

Benitibè yó ndòmmè yewe sōnye

3 Timōntee, á nyé ke dò ndè yóo yonkemu yewe sōnye mieke. ² Kè benitibèe náà nsinoutēi yembè, kédúú mbe yèmmè idíí, kénhǎ yepòrè, kèmmōke sifei, kénsáá nKuyie. Ke í sǎnti bè bè pǎa ndè kpéi, ke sènkú dèè tu Kuyie nkperè. ³ Kè be toò kpenke, kè bè nkpa mesémmè, ke náante betōbè kpéi, ke mōke kemieyonke, ke yóu, ke níi mbenitibè bèè dōri dèè wenni. ⁴ Bè bo nfiiti betōbè, ke mōke kemieke nè sifei, ke dōcri be yèmmè dómè ke í dó Kuyie, ⁵ kéndōcri ke dò mbè tũ nKuyie nkó kuce ke né yetírí dèè tu bèè tǎ be kó muwērímú, á

yatenè amáà de kó benitibè. ⁶ Bèe kó bèmabè taà benitipòbè bèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce be cēi. De kó benitipòbè mōke meyei mme péu ke í no nke píi mbemáà, ⁷ ke tú bè wanti timóm-mōnti bè me nyí na ke tí banté. ⁸ Bèè me ntaà benitipòbè cēi bè yete timóm-mōnti nti, ke dōnnè Esibiti kó benitinòmbè Sannesi nè Sámbeesi † bè do yetemè Mōyiisi kpeti, kè be yèmmèe sǎntè kè bèe bútiné Kuyie nkó kuce. ⁹ Be dōrimè me nyí yó nhǎ ke sōri, mè yóó feitému kéndōnnè de kó benitinòmbè kōme do feitémè.

Pōcri nàkémmè Timōntee ò dò nkéndòmmè

¹⁰ Fǎ nTimōntee, a kèèmu n tié, ke yà m borimè dòmmè ke yǎtè m beti mù ke yà n tǎ mèè botí Kuyie nnè m minnimè nè n dó mèè botí Kuyie nnè benitibè, nè n fiikúmè Kuyie nkó kuce mieke. ¹¹ A yému bè n fēú mmèè botí nè nh àké mèè botí. A yému tii n tūōkeni Āntiyōsi nè Ikōnni nè Disiri. N yàmú meféútímè memōu botí kè Kuyie mme nni deetè. ¹² Bèè dó kéndōcri Kuyie ndómè ke tũ nYesu Kirisi bè yóó bè fēúmmu. ¹³ Kè benitiyonkubè bie nè iyáàbisitié nyembè bè yó nsókémú ke tati meyei mmieke, ke fétinko benitibè nè bemóm-mōmbè. ¹⁴ Fǎ nni mǎí mbè da tié nti kàa ti yje nnè a yèmmè memōu, a yému wèè tí nda tié. ¹⁵ A yému Kuyie nnáahtì nè a bemmè, tí da duó mmeciì nkàa yie nYesu kòò da deetè. ¹⁶ Kuyie nkuu niitè bèè wǎri ku náahtì, kè bè tí wǎri kè tí wenni, ke ti benkú timóm-mōnti nè ti yei nnè ti yetímè nè ti bo mbo mèè botí ke dōcri Kuyie ndómè. ¹⁷ Kù mè dōò kè dè bo yie nkè ku kóo nitì wèè tūntè omáà mesàà nképi mmutōmmú sààmù.

4 N da náammú nè Kuyie nkó diyètiri nè Yesu Kirisi kperi, wenwe wèè wētini ke bo baatè kutenkú kébekénè befòubè nè becírìbè kè n tú: ² A yetoo kénnáa Kuyie nnáahtì sǎǎ, kè yemòrè wenni yoo yè sí. Kè wèè yeté a ò tié nkòo banté o yetimè, kè wèè dò nha ò kpannè a ò kpannè, kè dè dò nha yáúkūnne wèè kōnti, á tí yáúkūnne, á mmi nké mbè tiè nnè meyèmmè memáà. ³ Yemòrè kpaanímú kè benitibè yóo yete itié nsàayi, kéwammú bèè bo mbè ni ke bè náà mbè dó tí. ⁴ Kè bèe bútiné Kuyie nnáahtì kéntūnne iyáàbisitié. ⁵ A nno nke píi nhamáà, kèmmōke meminnimè meféútímè mieke kénnáa nTináahtì ke píi nha tōmmú weti weti.

⁶ N da náà mmie nke yé n duóm-mèmu n fōmmu ke yóó kú. N kúú mmōnni dii tūōke. ⁷ M màmú dè bèkúmè, ke tǎ Kuyie nke tūōke kumànkú. ⁸ Ke baa ticuuti obeénti sàwè yó n duó nti tibeénti yiè, wè í yóó tí duó mmíi mmáà. Ó yóó tí duó mbèè kó dimáà ò bàà bèmbè nè diwèi ò yóó wētini dii yiè.

Pōcri do yé Timōntee báa yè ndè

⁹ Yetoo kékōtení mecāà nké n yà. ¹⁰ Demaasi dó kutenkú kuú nkperè nde ke n yóu ke kōte Tesadoniki, kè Keresāà kōte Kadasii, kè Titi kōte Dadimasii. ¹¹ Duku wèè máà kpaá ke m bonè. Kàa kōriní a nneinní Mariki

† SANNESI NÈ SÁMBEESI: De kó benitinòmbè bè náà mbèè kpéi Mudennimú 7:11-22 bè me nyí kè wǎri be yètè.

kòo n teennè mutōmmú. ¹² Tisiki yie nh ò t̄ñ nhEfeesi nwe. ¹³ Kàa kòriní a n t̄nì n yaàbòrì n yóu d̄i Todowaasi, Kapuusi c̄íēt̄è, k̄ént̄nní m páte, a báá ȳè nha bo n t̄nním̄e Kuyie nnáaàt̄i k̄peye.

¹⁴ Adekisāntiri omáát̄i n d̄òò meyei mmediè, ti Yiè nyóó mè nhò yietímu. ¹⁵ Á nyé̄ o k̄p̄éí, ò cààrimu ti náá nt̄i kó dimàà.

¹⁶ Bè do m bekùnè d̄i m̄ònnì meketimè kè bè n yóumu b̄em̄u, Kuyie mbáá bè yietí be cààrim̄e. ¹⁷ Kè Kuyie mme nní nni mbonè, kè n deeténè yecir̄ic̄ir̄e, kè n duó mmuw̄er̄ím̄ú kè n nàké Tináaànsààt̄i bèè í tú Sifube. ¹⁸ Ti

Yiè mbo nni ndeeri n̄e meyei mmem̄u, kè n tanné o k̄p̄ààtiyuu, o yètir̄i ndeu s̄áà. Kè dè mme ndò.

Mucaummu

¹⁹ A d̄u Pirisiidi n̄e o d̄u Akidaasi n̄e Onnesif̄w̄ c̄íēt̄è k̄be. ²⁰ Edasiti k̄p̄áá K̄d̄enti nwe, kè Todofim̄u m̄ nk̄e nh ò yóu Mideti. ²¹ Yetoo k̄é̄k̄t̄ení kè diȳō̄ k̄paaní.

Ebuduusi n̄e Pitãã n̄e Dinuusi Kododiya n̄e ti k̄be t̄b̄è bè da d̄unko.

²² Ti Yiè nni nda bonè!

Kuyie nkó mesàà nní nda bonè.

Titi

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Titi do tú onìti nwe wèè í tú Sifu kó kubotí kou. Kòo yie nYesu, kénneitinè Pɔɔri kè bè nàá nKuyie nnáànti. Pɔɔri do yóó ò w̄ari di mpátiri ke s̄́ nhò bo Kedeṭi nwe, Pɔɔri weè do kè nhò t̄ nkòò bo paaté mut̄mmú centimè nè bè t̄ntemè Kuyie mbáammu.

Mekeṭimè kòò d̄ Titi d̄ nké bè dèntemu bèè ni Kirisi kɔbe t̄rè bè d̄ nkéndommè, de m̄nni bá wè ò do yému ke d̄ nkedeṭi kɔbe tú bèè f̄mmu í wenni.

De kó dif̄nkúò kè Pɔɔri ò duý nyitié nhò bo ntièmmè bedakótibè nè bepokótibè Kirisi kɔbe t̄nni mieke, kè bè múnke tuo nde kó itié mbebémbè nè bèè tú tidaati. Kòò bè dènte Kirisi kɔbe d̄ommè kénnaatinè betɔbè, kè d̄e yie nké metotimè bá mbo.

Di mpátiri n̄aànti duý ke d̄ommè

1. Bewedunkótibè d̄ nkéndommè 1
2. Bedakótibè nè bepokótibè bè d̄ nkéndommè 2
3. Kirisi kɔbe d̄ nkéndommè 3

Mudsummu

1 Mí mPɔɔri Kuyie nkóo t̄nti, n tú Yesu Kirisi kó dit̄nni ndi ke nàá nTináansàati.

Kuyie nkuu n duý nde kó mut̄mmú kè m bo náké Tináansàati kù t̄āté bè kè bèe ti banté kéntá Kuyie, kéntū nku kó kuce bè d̄ nké nkù t̄mmè. ² Kè bèe banté ke d̄ mbè m̄ke muf̄ommu mù bo s̄á, kù do yé nkù yóó bè duý mmù ke mu nyí d̄ò kutenkù. ³ Di m̄nni ke mù nti benke ke duý nké n nàá nTináansàati. Kuù mè d̄ò ke bo ti deatè.

⁴ M̄i da w̄ari di mpátiri f̄ nTiti m bire mómm̄nde Kuyie nkó kuce mieke. Ti cice Kuyie nnè ti Yié nYesu Kirisi bè da d̄ò mesàà nke da duý ndiwèi!

Pɔɔri duý mmù t̄mmú Titi Kereti

⁵ N do da yóó Kereti kàa bo deè mut̄mmú mùu kraá m̄mmu, kéntū nyitié n da duý nyi, kētānké bewedunkótibè bá dii ei mieke. ⁶ Wèè ni Kirisi kɔbe t̄nni ò d̄ nkéntú onitisàawè nwe, kempo onitipòkù omáà, kòò bí ntú bewedumbè, kè ò borime wenni, kè ò yié nyi yembè kpeti. ⁷ Wèè ni Kirisi kɔbe t̄nni ò p̄i nKuyie nt̄mmú mmu, ke d̄ nkénwenni, ò bá mm̄ke tefenté, ò bá mm̄ke kemieke, ò bá ntú kunaayāākù, ò bá nyóò, ò bá ncií nke yo nyidíí. ⁸ We n̄cú bep̄bè, kéndɔɔri mesàà nke cii, ke d̄ɔri Kuyie ndómè, kòò borime nwenni, kòò nn̄ nke p̄i nhomáà. ⁹ Wè mp̄i Kuyie nnáànti weti weti, ke ti tiè mbè ti nhò tié m̄è botí, kòò d̄ɔri memme ò bo na kentiè mbenitibè itié mómm̄ny, kè wèè yeté wèe na kóo benke o yetimè.

¹⁰ Bèè í t̄ nKuyie nkó itié nwti weti bè d̄ke s̄ Sifube bèè c̄uté Yesu be mieke nke, bá bè í yíé ntimati, ke náá mbenitibè tináànti péu ke bè fétinko. ¹¹ A bè bàa kè bè bá nnáá, bè buú nsic̄i nsi ke si p̄ò mp̄i ke tiè nyitié nyeyi ke d̄ t̄cuuti. ¹² Kereti kɔbe kó Kuyie mp̄ānāànti nāàntò m̄ò do béimmu ke d̄: Kereti kɔbe tú siyāb̄isí yembè mbe ke yóú tikpas̄nti k̄me, ke dé mut̄mmú, ke d̄ mudii máà. ¹³ Kuyie mp̄ānāànti nāàntò béi nti tu timómm̄nti nti, kpannè be mediè, kè bèe banté bè bo nt̄mmè Kuyie nkó kuce kécooté. ¹⁴ Ke yóú bè bo nt̄mmè Sifube kó iyāb̄isítí kéntū ntimómm̄nti ke yóú benitibè d̄ú nyii tié. ¹⁵ Dem̄u d̄ wennimu Kuyie nwénk̄nne bè borè. D̄marè me nyí wenni bèè yete Kuyie nkpeti ke s̄i mbe borè, be yèmmè nè be d̄ɔrimè d̄ s̄immu. ¹⁶ Kè bè yèmmè d̄ mbe yé Kuyie nkè be d̄ɔrimè m̄ke isíe, bè í yie nKuyie nkpeti, bè báá na kéd̄ò mesàà mmamè.

Kirisi kou d̄ommè kentiè nyitié nsàayi

2 F̄i nni mbè tiè nyitié nsàayi Kuyie nkpeyi. ² Náké bedakótibè kè bè nn̄ nke p̄i mbemáà, ke tú mbenitibè mómm̄mbe, kè benitibè mbè dé. Kè bè ntá Kuyie nwti weti, kéndó be kɔbe tɔbè, ke m̄ke mem̄nimè. ³ A náké bepokótibè kè be borime nwenni, kè bè bá nnáante betɔbè k̄p̄i mbè bá ntú tinaayāāti. Bè nduú nyitié nsàayi ⁴ benitipobémbè, kè bè ndó be daabè nè be bí, ⁵ kéntú benitiposāabè kénwetí be daabè, kénno nke p̄i mbemáà, ke p̄i mmuc̄t̄mmú mesàà, kè be yèmmè wenni, kè bè yié mbe daabè kpeti kè be d̄ɔrimè bá nte kòò m̄ò senk̄ri Kuyie nnáànti.

⁶ A ntiè mbebémbè kè bè nciì, kénno nke pĩ mbemáà demɔu mieke. ⁷ Fí nha mómmuɔ nkàa borime nwenni, kàa mbè tiè nyitié nsààyi, ìì tu imómwɔnyi. ⁸ A tié nni ndò mpáíí kè ti kprantídèntɔbèe mɔnté bè bo ti wátí ti, kè ifeii bè pĩ.

⁹ A tié ntidaati kè ti nyíé nti yembè kpeti, kéndɔɔri bè dómè, bè níí báá ti béinnè kè tii baao. ¹⁰ Tì bá mbè yuuku, tì ndɔɔri mesàà nkè ti borime nwenni. Kè benitibè ndé Kuyie nkùù dɛerí, kù ti duó ntii náahtì.

¹¹ Kuyie ndòò mesàà nke dɔ kè ti dɛetému kè benitibèe kù banté. ¹² Kù dɔ ti yóu meyei mme nè kutenkù kó meyèmmè, kè ti borime nwenni kè tí nno nke pĩ ntimáà, kè dɔɔri Kuyie ndómè, ¹³ kénkémmúnè diyie dierì ti baa di. De kó diyie Kuyie ndiekù, ti Yiè nYesu Kirisi odɛetiwè bo feíténí di nè tikpeti. ¹⁴ Ò duó nhomáà ndi kè bè ò kù ti yei nkpréí, kòò ti dɛeté, kè ti wénkunnè, kè ti tú o kɔbe, kè dɔ mesàà nke mè dɔɔri.

¹⁵ A dò nké nti mbè tiè nnè muwɛrímú kè nyáúkunko be kɔnti, kè bè ndɔɔri ti yè mmù, Kuyie nkuù da duó nde kó mutɔmmú, báá yie nkòò mɔ̀u senkèrì a tié.

Kirisi kɔbe dò nkéndòmmè

3 Náké be kè bè ndé ketenkè yembè nè bekpààtibè, kényíé mbe kpeti, kempí mmutɔmmú kè dè wenni. ² Bè bá mmàke tisíntɛnàahtì, bè bá nwanti yekpàrè, bè nwanti benitibè bemɔu kó mesàà. ³ Ti múnke do tú tiyèintì nti, kè màke meyèmmè yeime, kè í yíé ntimati, kè

tũ nkuce yeiku, kè dɔ kutenkù kprere demɔu, kè dɔɔri dèè í wenni, kè ɛ́ennè titɔbè, kè beúnè titɔbè. ⁴ Kè Kuyie nti dɔ kè ti dòò mesàà nke ti dɛeté. ⁵ Dè í tu ti dòò mesàà mmamè, kù ti kuó mmesémmè mme. Bè ti kunnè dii mɔ̀nni ndi menie mMuyaánsààmù ti dòò mè benitipàm-bè kè ti duó mmufòmmu pàmmù. ⁶ Ti Yiè nYesu Kirisi weè te kè Kuyie nti duó mMuyaánsààmù mèdiè. ⁷ Ku kó mesàà mmèe te kè ti wenke, kè baa mufòmmu mùù bo sáá kù yè nkù yóó ti duó mmù. ⁸ De kó tináahtì tu timómwɔnti nti kè n dɔ a ti mbè tié nkè bèe ti cɔutè kè tii bè teennè, kè bè ndɔɔri mesàà ndèè wenni kè yóó teennè benitibè. ⁹ Á bá nkɔké tisíntɛnèiti mieke: Ifuke kó tineiti nè Sifube kó ikuú, de ce nyekpàrè nye, dè í teennè mùmamù. ¹⁰ Kòò mɔ̀u totírí Kirisi kɔbe, á ò cau nkuce mèdémè kòo yete á ò bèti. ¹¹ De yiè nkó kubotí fetimu, kè dɔɔri meyei nke caàri omáà.

Mucaummu

¹² Kè n tɔ̀nko Atemaa yoo Tisiki. Á kɔtení mecãã Nikɔ̀pɔ̀diisi n yó nde mbo diyɔ̀. ¹³ Teennè Senaasi obeénti nè Apodoosi kè bèe kɔte kupòòkù kè dèmarè báá bè dòhté. ¹⁴ Ti kɔbe múnke dò nkéndɔɔrimu mesàà, kè teennè benitibè bèe bo ticiti mieke kè báá sɔ̀nté kém-bo detetirè.

¹⁵ Kirisi kɔbe bèè bo diè mbè da dɔunko. Á dɔunko Kirisi kɔbe bèè bo di cie.

Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè dimɔu!

Fidemɔɔ

Di mpátiri tɔ̀ tìl náàhì

Fidemɔɔ do tú onitidièwè nwe kéceete kètũnne Yesu kó kuce Kɔɔɔsi Kirisi kɔbe tĩnni. Kòo mmɔke o kó kudaakù makù kè ku yètiri tu Onnesimmu, kè kùu coké o borè, késĩnkoo Pɔɔri kukpetíndieku, kè ke nceete kèyie nYesu. Dèè te kè Pɔɔri wàri Fidemɔɔ dipátiri ke bo ò bántè kòo wète kétaunnè o kó kudaakù koò nnàá nke tú wèe kù cɔuté kè kù cĩé, ke ténke bá nhò wùó nke dò nkudaakù ò nhò wùó nke dò nho kou.

Di mpátiri náàhì duó ke dòmmè

1. Pɔɔri sántemè Fidemɔɔ 1-7
2. Bè bàámmè Fidemɔɔ ke tú wèe cɔuté Onnesimmu 8-25

Mudummu

1 Mí mPɔɔri bè kpetí wè Yesu Kirisi kpréi nnè Timɔn-tee tĩ da wàri fĩ nti népo sàù nè wè ti wè nti pí mmùù tĩmmú. ² Ke dɔunnè Kirisi kɔbe bèè tiku a cĩtè nè ti tãũ Apiya nè Adisipu, wèè ti wèhñè dimàù. ³ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔ̀ mesàà nke di duó ndiwèi!

Fidemɔɔ tã̀mè Yesu nè ò dómè o kɔbe tɔ̀bè

⁴ Fidemɔɔ n népo sàù nh ã mbáá nKuyie nke kù sánti-mu a kpréi. ⁵ N kèèmu a tã̀ mèè botí ti Yiè nYesu koò dɔ̀ ke dónè o kɔbe. ⁶ M báámmu Kuyie nke tú metákùmè mèè ti wènninko mí nnè fĩ, mè da teennè kàa banté ti mɔke mèè sàà mmemɔɔ ti wèhñèmè Kirisi. ⁷ N tebite, a dómè Kirisi kɔbe dèè n duó ndiwèi ke náríkunko n yèmmè ke yáúkũnne Kirisi kɔbe kĩnti.

Pɔɔri yèmmè Fidemɔɔ cɔuté Onnesimmu nè diwèi

⁸ N tú Kirisi kóo tĩnti nwe kè n do dɔ̀ n da náké nè muwèrímú a dò nkédɔ̀ tì. ⁹ N né dɔ̀ ke da bántèmu n da dɔ̀ mèè kpréi nnè Yesu Kirisi ti dɔ̀ wè kó diyètiri, mí mPɔɔri odakótì bè n kpetínné Yesu Kirisi kpréi nke. ¹⁰ N dɔ̀ a cɔuté Onnesimmu nwe kóò dɔ̀ mesàà. Mí ò náké Kuyie nnàhì dikpetintou mieke kòò cèète, ke tú m bire Kuyie nkó kuce mieke. ¹¹ N yèmu ke dò nhOnnesimmu do í da dɔ̀ mesàà, di mmònni ke yóó mè nda dɔ̀ ò mè nni ndòò mèè botí.

¹² Nè we ti naá nhoniti omáà ndi, kè n wè nda dɔ̀nkoo. ¹³ N na ndómu wè nkpaá m borè, n kpetí dè Tináaṣààtì kpréi nke n teénnè, a na nni nteénnè mèè botí. ¹⁴ N né í dɔ̀ n dɔ̀ dèmarè kàa í dɔ̀, m me nyí dɔ̀ á n dɔ̀ mesàà nnè muwèrímú, n dɔ̀ á wè nni nduɔ̀nni nè amáà ndi.

¹⁵ Kè dè yèmmè dè dò nhOnnesimmu da yatèmmu yemòrè sámpó mieke, kè di wète kèwènné sáã. ¹⁶ Di mmònni ò ténke í tú kudaakù cènkoo, ò naá nti kou nwe Kirisi kó mewènnimè mieke, kè nh ò dɔ̀ mesàà nkè n yèmmè dò nha kperè yó mme ndò.

¹⁷ Kàa yé ke dò m mènke tú a népo nwe, cɔuté we a na nni ncuté mèè botí. ¹⁸ Kòò da cààrè dèmarè yoo ò da bannè m bo dè nda yietí. ¹⁹ Mí mPɔɔri mí wàri tináaṣàṣà tii nnè n nòutè ke tú m bo dè nda yietí. N né í yé nha n yietí a m bannè dè, ke yé a m bannèmè a fòm-mu. ²⁰ N tebite n da báámmu nè ti Yiè nkó diyètiri ke tú a n dɔ̀ oniti ÿ dɔ̀mè o kou Kirisi kó kuce mieke.

²¹ N tì n da wàri ke yèmu ke dò nha yóó tì dɔ̀ kè dèè pèèté n yèmmè. ²² A n tũntè kudieku, n yèmmè dò nKuyie mbo cɔuté di báámmu kè m pã kuce kè n kɔtoò dí cie.

Mucaummu

²³ Epafadasi, nè wè ti wè nke kpetí Kirisi kpréi nhò da dɔ̀nkoo. ²⁴ Nè Mariki nè Adisitaki nè Demaasi nè Duku nè bè ti pí mmutĩmmú bè da dɔ̀nkoo.

²⁵ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nní nda bonè!

Ebedeebe

Di mpátiri tɔ tìl náàhì

Bè wàri Ebedee kó dipátiri Kirisi kɔbe t̄irè mayè nye yèè do ta meháarimè kéndó kédootóo metákùmè, wèè bè wàri dipátiri kòò nyáúkunko be k̄nti ke tú bè nt̄í, ké nyé ke dò ndèè do d̄ɔri metaummè kótímè miéke oniti kó medeetímè k̄p̄í, Kirisi de ndòò nè o kúú mmieke.

Ebedeebe kó dipátiri náá nke ɪkú yetannò yètããti ndi yèè tu:

1. Yesu Kuyie mBire kékunnemè omáà ke yie nho cice k̄peti ke f̄éúte mediè. Yesu deunemu Kuyie mpããnáahì náãmbè nè Kuyie nt̄rè.

2. Kuyie nnàkémè ke tú Yesu weè tu ikuú niùti diewè.

3. Yesu kó mukúú mmuù te kòò niti na ke p̄eté medeetímè iwũ kó muféù do í na ke dúmmè oniti.

De kó dipátiri kó dikèè didéri miéke kòò yáúkunne Ebedeebe k̄nti kè bè bo nwéèri ke n̄fíkú Kirisi kó kuce miéke kéndònnè dimònni kɔbe bèè do tá Kuyie. Kòò ntiè nKirisi kɔbe ke tú bè n̄fíkú kéntá nkétuɔkenè kumànkú.

Di mpátiri náàhì duú ke dòmmè

1. Yemòrè sonye yiè mmieke Kuyie nti benke kumáà nè ku Bire Yesu borè nde 1:1-3
2. Kirisi p̄éētémè demɔu 1:4-10:18
3. Metákùmè 10:19-13:17
4. Mudummu 13:18-25

Kuyie nti náánnè ku Bire nùù miéke nke

1 Kuyie ndo náánnè ti yembè nè ku pããnáahì náãmbè nò miéke nke kuce m̄p̄éu, nè meborime péu miéke. ²Yemòrè sonye yie mmieke kè kù ti náánnè ku Bire nùù miéke. Nè ku Bire beè w̄enné ke d̄òò kutenkù. Kù de ntããtè kè d̄è yóó tieke demɔu. ³Ti yà Yesu deumè mme ke banté Kuyie ndeumè. Weè nááhì k̄pehni ke tɔ kutenkù ke te demɔu kè d̄è kéri mesàà. Weè ku ke ùtè ti yei nke dèè ke k̄ari Kuyie nkùù no ndemɔu ku bakù youú.

Yesu p̄éētémè Kuyie nt̄rè

⁴Yesu k̄pehniimu ke p̄éēté Kuyie nt̄rè, Kuyie nwe n duú ndiyètirì dierì, dii deu ke p̄éēté ku t̄rè k̄peye.

⁵Kuyie nyí nàké ku t̄nni marì ke yí:

A tú m bire nde yie,
kè n tu a cice.

Kù me nyí nàké ku t̄nni marì ke yí:

M bo ntú a cice,
kàa ntú m bire.

⁶Kuyie nyóó duɔnni dii m̄nni kutenkù miéke ku Bire dèè tu Mpo ke béimmu ke d̄ò:

Kuyie nt̄rè ndè bàà.

⁷Kuyie mbéimmu ku t̄rè k̄p̄í nke yí:

Kuyie nkuù cèeri ku t̄rè
kè yè naà nkuyaakù,

ke ceeri ku t̄mbè

ke bè naà nfehããdeenfè.

⁸Ke né nàké ku Bire ke yí:

A tú Kuyie nku,
kàa k̄p̄atik̄ari yó mbo sãã,
a baké nè timómm̄nti nti.

⁹A d̄ó timómm̄nti nti,

a í d̄ó meyei,
deè te kè Kuyie nha Yiè nda tããté
a kɔbe miéke,
ke waare a yuu mekùò,
ke da duú ndiwèi.

¹⁰Ke yié ke bè nàké ke yí:

F̄í nti Yiè
f̄í d̄òò ketenkè nè dimònni,
tiwetì tu a nùùtè kó mut̄ómmú mmu.

¹¹Dende yóó p̄éētému,

kè f̄í nni mbo,
dè yóó kótému kuyàakù t̄mè.

¹²A yóó dè k̄p̄éumu kuyàakù k̄me,
kè d̄è ceete.

F̄í nyie me mbaa yó ndò nha d̄ònti nti,
a í deu.

¹³Kuyie nyí nàké ku kó dit̄nni marì ke yí:

Nkari m bakù youú
ke k̄emm̄nè m bo da dúmmè
a dootit̄bè kàa bè na ké bè cùùti.

Di í tati n do yě ndi ta
kèè tenkè mieke kέομπè.
Kù yóó béi mmemme ke s̄s̄ nkù dèemu ku t̄ómmú nè
dimònni. ⁴ Ti w̄arimu kupíkù makù diyìe yìenni kρεί nke
tú: Kuyie mp̄i nku t̄ómmú ke dèe ke ōmpè diyìe yìenni
yìe. ⁵ Ke yìe ke w̄ari ke tú: Di í tati n do yě ndi ta kèè
tenkè mieke kέομπè. ⁶ Bèè do niité kékeè de kó
Tináānsàati ke í nti t̄á, bè í ta de kó meōmpùmè mieke.
Yie nkuce kraá ke bomu de kó meōmpùmè kρεί, kè bèè
yie nTináānsàati bè bo na kéta me mieke. ⁷ Dèè te kè
Kuyie ndú ndiyìe teri ke di yu ke tú: Yie. Dè do m̄onte-
mu kè kùu duó nkòo kpāati Dafitii béi nke d̄ò Kuyie ntu:
Mí Kuyie nkè n di béinnè yie,
di báá kprénnè di to.

⁸ Kè Sosuwee do mbè tannè meōmpùmè mieke, Kuyie
nna bá nwète ke nnaá ndiyìe teri mari kρεί. ⁹ Kuyie ndo
dèè ku t̄ómmú kέομπèmu, meè botí nku bèè kù yie
mbè yóó ōmpè. ¹⁰ Wèè ta Kuyie nkó meōmpùmè
mieke, ò ōmpèmu nè o t̄ómmú Kuyie ndo ōmpè mèè
botí. ¹¹ Dèè te kè ti d̄ò nkéyetoó kéta de kó meōmpùmè
mieke. Ti ndake ke báá yete Kuyie nkpeti képaà
meōmpùmè, bè do ti yete mèè botí dikpáà cuokè ké mè
pàà.

¹² Kuyie nnáānti fòumu ke kpeñni ke si ke p̄ēētē disie
menatimè mèdémè kperi, ke si ke tuòkù diwēnni nè
meyèmmè, ke kékíi yekú̄̄ ke tuòkù mefemme, ke
kpréinkoní meyèmmè mèè s̄ri nè iyentotí. ¹³ Kuyie nkuu
dè d̄ò dem̄ou, dèmarè í kù s̄rinè, dem̄ou dè feímu,
dèmarè í kù biinnè, ti yóó ku nnáké ti d̄ò dèè kó
dimàà.

Kirisi tumè ikuú niùti diewè

¹⁴ Ti m̄okemu ikuú niùti diewè, Yesu Kirisi, Kuyie
mBire, wèè dèke kéinkè. Tí nteí ke t̄u nKuyie nti t̄á kù.
¹⁵ Ti kó ikuú niùti yému ti c̄inni mèè botí, kè mesémmè
ò bo, ò yàmu mesoūmmè mem̄ou ti yaumè, ò me nyí
d̄ò meyi. ¹⁶ Yóonè kè ti t̄ónnè Kuyie nkù ti d̄ó ke bá
nyíèkù, kè kù ti kuó mmesémmè, ké nti d̄ó, ké nti teennè
dè d̄ò nkù ti teennè dii m̄onni.

5 Ikuú niùti diewè benitibè s̄s̄ t̄āātē wè, o kó mut̄ōm-
mú s̄ ntú ò bo mbáammè Kuyie mbenitibè yei
nkpréi, ke kù duó mbe p̄arè, ke feu iwū̄s̄ benitibè yei
nc̄íemmè kρεί. ² Ò me ntúmè oniti nwe ke c̄inni, kè bè
d̄ò meyi nhò yému bè í kpeñnimè. ³ Ò c̄inni mèè kρεί
nke d̄wri meyi dè te kòò s̄s̄ keté kéféútē o móm̄muo
nho yei nc̄íemmè kó fēf̄ē, kédeè kéfíe bet̄obè kó meyi
nc̄íemmè kpeyi. ⁴ Òm̄ou s̄s̄ í nt̄āātē omáà kénaá nyikuú
niùti diewè, Kuyie nkuu s̄s̄ ò t̄āātē, kù do t̄āātē mèè
botí An̄w.

⁵ Kirisi kperè me ndò nweè í t̄āātē omáà ke bo naá
nyikuú niùti diewè, Kuyie nkuu ò t̄āātē ke béi nke yí:
A tú m bire nde yie
kè n tu a cice.

⁶ Kupíkù tekù ke béi nke tú:
A yó ntú ikuú niùti nwe s̄āā
kéndonnè Mesisedeki.

⁷ Yesu bo dii m̄onni ketenkè ínkè ke mbáá nKuyie nku,
Kuyie nkù kpeñni ke bo na kóò d̄eētē mukúú, kékuú

mmediè nkè kùu c̄outé o báámmu, ò yie mmèè kρεί
nku kpeti. ⁸ Bá ò me ntúmè Kuyie mBire kòo nf̄ē̄̄ri ke
baa yíe nKuyie nkpeti. ⁹ Kòo nyíe Kuyie nkpeti tim̄ou, ò
í nyóu timati ke naá nwèè duó mmufòmmu mùu bo
s̄āā bèè yie nho kpeti. ¹⁰ Kuyie mbéimmu ke tú wèè tu
ikuú niùti diewè ke d̄onnè Mesisedeki.

Ti bo nyémè ke báá yóu Kuyie nkó kuce

¹¹ Tináānti kraámu péu n na ndi nàké ti, ti mè
nnàkénì tìl ínkè ke né yóu ti bo yímè ké ti ndi nàké kè dí
banté ke yé di ténke í c̄āāmè ke banní. ¹² D̄i do d̄ò nnè
dimònni kéntiè benitibè Kuyie nnáānti kè di né kraá ke
d̄ò mbè ndi tiè nKuyie nkó itie nketiyi, di do d̄ò kényo
mmuciè mmu, kè di né kraá ȳāā mmeiè. ¹³ Wèè kraá
ke ȳāā nhò báa na kébanté Kuyie nnáānti tu mù, ke yé
ò kraá ke túmè debire nde. ¹⁴ Bèè yo mmuciè bè kòtè-
mu ke yé mesàà nnè meyi.

6 Ti s̄w̄t̄ēnē Kuyie nnáānti kó itie ntei, bekótibè
kpeyi, ke yóu iketīyi, ì tu ti bo yóumè meyi
nkéceete k̄ēt̄ūnne Kuyie, ² bè bo nti āā mèè botí b̄atém-
mù, ti bo nn̄onkumè ti n̄ou benitibè ínkè kè bè mierí,
becíríbè yóó ȳānté mèè botí nè Kuyie nyóó bekénèmè
bá wè ku beénti yie. ³ N yému ke d̄ò nKuyie mbo ti
teennè kè ti s̄w̄t̄ē kéta itie nc̄ūmpuyi.

⁴ Bèè dié nke ȳīētē Kuyie nkè kù bè miitē ku kó kuwen-
niku ke bè p̄a kéinkè kó dip̄ānni kè bè m̄ò̄te Muyaán-
s̄āāmù, ⁵ ke ȳīētē Kuyie nnáānti wennimè, ke m̄ò̄te
kutemp̄ankù kó muw̄erímú, ⁶ kè bè yóu Kuyie ke ku
yete bè báa na kéw̄ēte kéceete medérímè. Dè d̄onnè bè
baakù Yesu nwe kuce medérímè kòò s̄āā nkè dè feío.

⁷ Oniti d̄onnè ketenkè nke fet̄aafē niù kè s̄āā, k̄āa
kùútí kè dè peitē Kuyie nh̄s̄ kè d̄ò̄mu mesàà. ⁸ Kè kè
me nyè tipoti nè timus̄inti, kè bo detetirè nde, kè Kuyie
nyóó kè c̄s̄ kè kè c̄u.

⁹ N k̄obe ti náa memme ke yému ke d̄ò ndi kéri kuce
s̄āakù, ke yóó cooté. ¹⁰ Kuyie ntu timómm̄onti yie nwe,
kù í yóó yé ndi p̄i mm̄u t̄ómmú ku kρεί nke teennè
Kirisi k̄obe ke kraá ke bè teennè, ke benkù di kù d̄ómè.
¹¹ Ti d̄ó di ns̄k̄ému ke p̄i nde kó mut̄ōmmú k̄étūke
kum̄anku, k̄épētē di baa dè. ¹² Ti í d̄ó dí ntú bet̄ōn-
nékótibè, ti d̄ó di ndonnè bèè do yie mbèmbè Kuyie nké
nkù t̄u nke mi, k̄étieke kù yé nkù yóó bè duó ndè.

Kuyie nyémè kù yóó d̄ò mesàà n̄Abarahammu nè o yaàbí

¹³ Kuyie ndo yóó d̄óunnè dinùu Abarahammu
képarikè nè ku yètiri ke yé òm̄ou í bomè ke kù d̄eunè ke
d̄ò nkùu parikè kéyú o yètiri. ¹⁴ Kè kùu béi nke tú, kù bo
ò d̄ò mesàà nkòo yaàbí s̄úú mmediè. De kó tináānti
tu timómm̄onti nti. ¹⁵ Kè Abarahammuu yie nkémbaa
ke kém̄mú, kè Kuyie nhò d̄ò de kó mesàà nkù do yé
nkù yóó ò d̄ò mè. ¹⁶ Kòo niti d̄ó bèè banté ò n̄áammè
móm̄muo, ò s̄s̄ yu wèè ò d̄eunè o yètiri ndi kè tineitii
deè. ¹⁷ Dèè kρεί ndo te kè Kuyie mbéi nképarikè ke bo
benke ku nitibè ke d̄ò nkù béi nti í yóó pàà. ¹⁸ Kuyie
mbéi nti nè kù parikèmè, de kó tináānti tidé t̄i benkù ke
d̄ò nKuyie nyí sou, tínti bèè yie nku kpeti, ti bo na kém-

mɔke tikɔnyauti ke kémú kù yé nkù yóo dɔɔ̀ tì. ¹⁹ Ti yé mèè kpeí nke dɔ̀ nkuyie mbo dɔ̀ kù béi ntì, deè te kè ti kpeñni ke fííkú, ke dɔ̀ mbàtòò cónnìrì. Ti tãmu Kuyie nkè dè kpeñni ke dɔ̀ mbàtòò cónnìrì kó mɛfímmɛ, ke ti tanninko Kuyie ncíètè kufáá nkuyààkù kpetí kù. ²⁰ Yesu weè ti kpeté Kuyie nkó kuce kè ti bo kɔte ku borè. Weè tu ikuú niùti dièwè ke dònne Mesisedeki.

Mesisedeki kó tináahti

7 Mesisedeki do tú Sademmu kóo kpààti nwe, Kuyie nkùù baké kéínkè nè ketenke ku kuú niùti. Kè Abarahammu dokénè bekpààtibè kè bè na kénküntini kòo ò co, kòd pã Kuyie nkó mesàà. ² Kè Abarahammu deite ò pònte ke éi dè bá dè kó depíindè kòd duú. Diyètìrì dii tu: Mesisedeki di benkú ò tumè mme okpààti sààwè. Kè Sademmu kóo kpààti benkú ò tumè meòm̀p̀m̀m̀ kóo kpààti. ³ Òm̀ɔ̀ ò yé Mesisedeki cice yoo o ȳ yoo o yààribè. Òm̀ɔ̀ ò yé ò peitè dè nè ò ku dè. Ò tu Kuyie nkuú niùti nwe sáã, ke dònne Kuyie mBire.

⁴ Ò deu mediè mme, deè te kè ti yààri Abarahammu deite ò éi dè mieke bá dè kó depíindè kòd duú. ⁵ Defii yaabí ìl tu ikuú niùbè, kè Kuyie nnáké Mɔyiisi ke dɔ̀ bè mbe duú ndèè tu depíindè. Bá bè me ntúmè bemɔu Abarahammu yaabí. ⁶ Mesisedeki í tú Defii kó kuwukou, nè memme kòo pã Abarahammu Kuyie nkó mesàà, kòo deite ò éi dè kó depíindè kòd duú. ⁷ Ti yému timɔu ke dɔ̀ nwèè deu weè ɔ̄ pã mesàà nhosàm̀p̀ú. ⁸ Ikuú niùbè, bè duú mbè depíindè bè tu benitibè mbe ke kɔ. Kuyie nnáahti náammu ke tú Mesisedeki í ku. ⁹ Abarahammu do duómè ò éi dè kó depíindè, ti bo na ke dɔ̀ o yaabí Defiibe bè duú mbè depíindè beè do dè duú. ¹⁰ Bè mu ndo í peitè Defii, ò né do bomu o yààri Abarahammu mieke Mesisedeki ò co dii m̀ǹǹni kòo ò duú nhò éi dè kó depíindè.

¹¹ Ikuú náá nke tú i niùbè yó ntú Defii kó kuwukou nkɔbe mbe, kè Defiibe ikuú niùbè do nna késúté Isidayeeribe yei mpáíí, Kuyie nna bá nduɔnní ikuú niùti tɔ̀ kòo ñdònne Mesisedeki. Anɔ̀ kó kuwukou kɔbe bèè tu Defii yaabí bè na nsànnèmu. ¹² Kè ikuú kó muniù cèète, ikuú ɔ̀ ndò nkéceetemu. ¹³ Ti Yiè nYesu, ti nnáahti náá nwèè kpeí wè í tú ikuú niùbè kó kuwukou nkou, o kó kuwukou nkou mɔ̀ ò pí nyikuú kó mutɔmmú diyèè mari. ¹⁴ Ti yému ke dɔ̀ nti Yiè nYesu tú Sudaa kó kuwukou nkou nwe. Mɔyiisi do náá ndi m̀ǹǹni bèè yó mpí nyikuú kó mutɔmmú ò í mbéi nde kó kuwukou nkpeí.

Yesu tumè ikuú niùti ke dònne Mesisedeki

¹⁵ Ikuú niùti tɔ̀ buotémè ke dònne Mesisedeki deè benkú ke dɔ̀ nDefii kó ikuú niùbè í na ke útè benitibè yei. ¹⁶ Yesu í tú ikuú niùti ò tu mèè kpeí Defii kó kuwukou, ò kpeñnimu ke fòu sáã, deè te kòo náá nyikuú niùti. ¹⁷ Ti wàrimu ke tú:

Ò yó ntú ikuú niùti nwe sáã,
ke dònne Mesisedeki.

¹⁸ Ikuú ketiyi do cīñnimu, ke í nna ke deetè benitibè kè Kuyie nyi yóu. ¹⁹ Mɔyiisi kó ikuú do í na késúté ti yei. Di m̀ǹǹni kè ti pètè kuce tekù kù kòrinè Kuyie mborè.

²⁰ Kuyie mbéimmu ke pàrikè o kpeí. Kù í nàké me botí ikuú niùti tɔ̀ mɔ̀ kpeí. ²¹ Kuyie mme mbéimmu Yesu tùmè ikuú niùti ke pàrikè ke yí:

Mí ndi Yiè nkuyie m béimmu ke pàrikè,
n yí yóo kpatè n nùù:
A tú ikuú niùti nwe sáã.

²² Yesu weè tu metaummè pàmmè kó dikùnni, deè te kè mè kpeñni ke wenni, ke pèètè mekótímè.

²³ Ikuú niùbè tɔ̀bè do sūmu ke yé bè kɔmmè kè betɔ̀bè cɔ̀ú. ²⁴ Yesu yei me nfòumu sáã, ke yó ntú ikuú niùti sáã. ²⁵ Deè te kòd m̀ke muwèrimú ke deeri benitibè, kè bè kòri Kuyie mborè bè ò tã mèè kpeí. Ò fòumu sáã ke báá nkuyie mbe kpeí.

²⁶ Yesu weè tu ikuú niùti dièwè, dè dɔ̀ nti mmɔke wè. Ò dɔ̀ mpáíí nwe, wè í m̀ke meyei mmamè. Òm̀ɔ̀ báá na kòd wátí. Kuyie nhò cāñnènemu benitiyeibe kòd baá ndemɔu. ²⁷ Deè te kòo í dònne ikuú niùbè diebè tɔ̀bè, bèè do feu iwũɔ̀ yewe yemɔu, ke ní keté kéfúuté be kó meyei ncíèmmè kpeyi, kédeè kéfíé betɔ̀bè kɔme kpeyi, ò duú nhomáà ndi kè bè ò kùu kuce mèmáà kè dè dèè. ²⁸ Kuyie ndo duú nyikuú Mɔyiisi kòo tãátè bèè nitibè kè bè ntú ikuú niùbè diebè bè do tú meyei nyem-bè mbe ke dɔ̀ri meyei, Kuyie mbéi ndi nùù ke pàrikè dii pàa nyikuú kè kù tãátè ku Bire kè dè tu ikuú niùti dièwè ke dɔ̀ mpáíí sáã.

Yesu weè tu ti kó ikuú niùti dièwè

8 Ntenè ti náá ntii náahti yuu: Kirisi weè tu ikuú niùti dièwè, ke kari kéínkè dikàri dieri Kuyie mbakú yóu, ² ke pí nkuyie nkuú tɔ̀mmú ku cíètè mieke, kù maá tè kumóm̀m̀nku, oniti í maá tè.

³ Bè ɔ̄ kanne ikuú niùti kòd bo nduú nyepãrè nye Kuyie ke kù feu iwũɔ̀. Deè te kè ti kó ikuú niùti dɔ̀ nkéfúuté o kɔfe. ⁴ Kè Kirisi do bo ketenke ínkè nke, ò na bá ntú ikuú niùti. Ke yé ikuú niùbè dié nke bomèmu ke feu iwũɔ̀ ikuú yèmmè. ⁵ Ikuú niùbè do pí mmùù tɔ̀mmú do benkú dèè d̀̀ri dènde Kuyie ncíètè kéínkè, Mɔyiisi do yóo maá dii m̀ǹǹni metaummè tou kè kùu ò nàkému ke dɔ̀: Maá di mesàà nweti weti kè di ndònne n da benke di ditàri ínkè. ⁶ Kirisi kó mutɔmmú deumu, weè tàunko Kuyie nnè benitibè kè de kó metaummè deu ke pèètè mekótímè, weè tu Kuyie nyè nkù yóo dɔ̀mè memɔu kó dikùnni.

Metaummè pàmmè kó tináahti

⁷ Kè metaummè kótímè do nsànnè, mepàmmè na bá mbuoté. ⁸ Kuyie nyà mè í sànnèmmè mme, ke béi nke yí:

De yei kpaanímu
kè m bo wète kétaunnè Isidayeeribe
nè Sudaa kɔbe.

⁹ Dè ténke í yó ntú metaummè
n do d̀̀ǹnèmmè be yembè
m bè dète dii yei Esibiti ke dènnè.
De kó metaummè bè mè t̄temu
kè m bè bùtinné.

Mí ndi Yiè nkuyie mmí béi.

¹⁰ Kè ti Yiè nkuyie mbéi nke dɔ̀:

Nte de yiè n yóo dɔ̀nè
mèè taummè Isidayeeriibe:
N yóo ãnné n kuú be miéke nke,
ké ì wǎri be yèmmè miéke
ké m bè te mí nKuyie
kè bè ntú n kɔ̀be.

¹¹ De yiè òmɔ̀ ténke
báá tié n kuú o kou,
yoo o kou ò tié nke dɔ̀
wè n yíétié mí ndi Yiè nKuyie.
Bè yóo nyi yému be mɔ̀,
ibí sámɔ̀ n è bekótibè.

¹² N yóo bè cǐémmu be caàrimè,
n ténke báá dentení be yei nkpeí.

¹³ Kè Kuyie nnàa metaummè pàmmè kpéí kù yé meke-
timè kótému ke pènké.

Keínkè kó mubáammu nè ketenkè kɔ̀mu de cǎá ndè

9 Metaummè ketimè do mɔ̀kemu ikuú bè bo mbáá
mmèè botí Kuyie nnè metaummè tou benitibè
maá dì. ² De kó ditou do mɔ̀ke tidieti tidéti nti, kè bè yu
kuketikù ke tú ikuú dieku, kè fitírè nè tábùri kè de bo ku
mieke, kè pèéèbè bè pǎ bè Kuyie nkè bè daké tábùri ìnkè.
³ Kè kuyààkù kpetí kudéríkù kó dibòri kè bè kù tu ikuú
nenti kó kufáá. ⁴ Kè dihúúntònni mesɔ̀ nkperi, bè
cúunko dii ìnkè tùdààri kè di bo ku mieke, kè metaum-
mè tɔ̀u bè dàri di mesɔ̀ nkè di bo, kè titápiéti tidéti, bè
wǎri ti Kuyie ntannò tɔ̀piéti nè disɔ̀ɔ̀buu mudii bè tu mù
mánni mù ã di, nè Anɔ̀ kó kupàati kù do yè tifáàti kè
de bo de kó metaummè tɔ̀u miéke. ⁵ Kè beínkèmbàribè
kó tifènti còmmú de kó ditɔ̀u ìnkè ke benkú Kuyie ndè
bomè, kè si fièti kǎnké bè ɔ̀ míéti de iwǔ́ kó meyií
nkémɔ̀ Kuyie mbe yei ncǐémmè. Tináahti kpaámu péu,
ti me mbáá na ké ti nàké tima tima.

⁶ De do me ndò nde kó kudieku miéke, kè ikuú niùbè
taà kudieku ketikù yewe yemɔ̀, ke pǐi mbe tɔ̀mmú.
⁷ Ikuú niùti diewè máa weè do ɔ̀ ta ikuú nenti kó kufáá
nkuce mèmáa dibenni miéke, nè iwǔ́ kó meyií nkémɔ̀
Kuyie nho yei ncǐémmè, kédeè ké kù mɔ̀ benitibè yei
ncǐémmè. ⁸ Nè de kó tidieti tidéti kó meborime mme
Muyaánsààmù benkúmè ke do nkè kudieku ketikù bo,
kudéríkù kó kuce mu nyí kpeté. ⁹ De kó tináahti ti náa
nyie nke do nyepàrè bè do pǎa nyè nè iwǔ́ bè do feu ì,
do í na kéwénkúnne benitibè yèmmè páíi bèè do báa
nKuyie mme botí. ¹⁰ De kó mubáammu botí do tú
tikǔnti kó ikuú kɔ̀mu mmu, kè bè nyé bè bo nyo ndii
mònni nè bè bo nyo ndè nè bè bo nyɔ̀ mmù nè bè bo
nhɔ̀ mèè botí bemáa. Bè do me nhɔ̀ nke baa Kuyie
mbo dɔ̀ mèmmè metaummè pàmmè.

¹¹ Di mmònni Kirisi kòtenímu ke tú ikuú niùti diewè
mómmu, ke ti cǐé nti yei. Ò pǐ mutɔ̀mmú metaummè
tou dii miéke di deumu ke wenni ke pèéti diketiri, di í tú
kutenkù kuu nkperi, oniti weè í di maá. ¹² Weè ta
metaummè tou kuce memáa kè de sànnè, ò tannè mèè
yíi nyí tú yebɔ̀dakè nè yenaadakè kɔ̀me. Ò mómmu
nho kó meyií mme, kòò ti òúté ti yei nsáa. ¹³ Kè
yebɔ̀dakè nè yenaadakè kó meyií nnè yenaaserè kó
mutápeí mbè do ɔ̀ míéti de do ɔ̀ wénkúnne benitibè.

¹⁴ Kirisi kó meyií mpèéte mu memme mediè ke ti úu ti yei
mmemɔ̀, Muyaánsààmù mmu ò teennè, kòò duú
nhomáa kè bè ò kù ti kpéí, wenwe weè í mɔ̀ke meyei
mmamè, kòò ti deéte ke ti bo na képi nKuyie nkù duú
mmufòmmu ku kó mutɔ̀mmú.

¹⁵ Mèè botí nku Kirisi tàunnèmè Kuyie mbenitibè, kè
de kó metaummè tu mepàmmè. Nè mèè miéke nke
Kuyie ndòmmè ku do béi nti ke dɔ̀ kù yóo duú mmufòm-
mu mù bo sǎa benitibè. Kirisi kumu ke òúté benitibè
yei mbè do dɔ̀ri mè metaummè kótímè mònni.

¹⁶ Kuyie ndò mèè taummè dònne oniti ɔ̀ nyóo kú
mèmmè kénáké wèè yóo túóté o kperè, de yei nnè ɔ̀ í
ndè túóté kòò kpaá fòu. ¹⁷ Ò béi nti ɔ̀ í ndò ò kpaá
fòu dii mònni, ò ɔ̀ kúmu kè tii dɔ̀. ¹⁸ Metaummè
kótímè do ɔ̀ í mɔ̀ke muwérimú kè bè í feúté feúfè kè
meyíi ncòu. ¹⁹ Mèè botí nku Mɔ̀yiisi nàké dii mònni
Kuyie nku benitibè, kédeè kótúóté tipegiti wǔ̀ti nè
tifáàti, bè tu ti isɔ̀pù, képɔ̀tè yebɔ̀dakè nè yenaadakè
bè fié yè kó meyií nkémíétié ikuú kó dipátiri nè benitibè.
²⁰ Ke dɔ̀: Me nyíi mmeè benkú Kuyie ndi taunnèmè
kumáa. ²¹ Ò me nyí kémíétié meyií metaummè tou nè
ikuú nenti. ²² Ikuú miéke meyií mmeè ɔ̀ wénkúnne
demɔ̀. Ikuú miéke kè meyií nyí còu nKuyie mbáa cǐé
mbenitibè be yei.

Kirisi kumè ke òúté benitibè yei

²³ Ikuú miéke bè do ɔ̀ wénkúnne demɔ̀ nè iwǔ́ kó
meyíi mme. De do benkú keínkè kperè dòmmè mme.
Iwǔ́ kó meyií mbáa na kéwénkúnne keínkè kperè,
deterè marè deè do nkédɔ̀ deè pèéte memme. ²⁴ Kirisi
weè ta Kuyie ncǐétié mómmɔ̀ntè, wè í ta metaummè tou
benitibè maá dì, dii tu Kuyie ncǐétié kó kufènkù mómm-
mɔ̀nkù. Ò deke keínkè nke ke bo Kuyie mborè, ke kù
báa nti kpéí. ²⁵ Kirisi í ta Kuyie ncǐétié ke bo duú
nhomáa kuce mepéu, ikuú niùti diewè do taànnè meyií
mmèè botí bá dii benni metaummè tou miéke kuce
memáa. ²⁶ Kè Kirisi kperè do me ndò, nè Kuyie ndòmmè
kutenkù ò na nku kuce mepéu ndi. Ò kòtení yemòrè
sɔ̀nye nyè ke duú nhomáa kè bè ò kù kuce memáa,
kòò deite benitibè yei nkè de deè. ²⁷ Oniti ɔ̀ kú kuce
mèmáa ndi, de kó difɔ̀nkúò kè Kuyie nhò bekénè.
²⁸ Mèè botí nku Kirisi duómmè omáa kè bè ò kù kuce
mèmáa, kòò òúté benitibè yei. Ò yóo dɔ̀ bèè ò bàa
bèmbè kè bèè ò dòntenè.

10 Mɔ̀yiisi kó ikuú do benkú Kirisi yóo ti dɔ̀ mèè
sàa mme. Ì do í na ke bo deéte bèè ò tú nkè deè
kpéí nní nte kè bè nfeu iwǔ́ yebie nyemɔ̀. ² Kè ò do
mbè deéte páíi kè bèe wenke, bè ténke na bá nyíékù ke
feu iwǔ́. ³ De kó iwǔ́ kó muféu pètinke do bè dènni be
yei mme yebie nyemɔ̀. ⁴ Ke yé yenaadakè nè yebɔ̀dakè
kó meyií mbáa namè kósúte oniti kó meyei.

⁵ De te Kirisi kòriní dii mònni kute nkù ke náké Kuyie
nke dɔ̀:

A í dɔ̀ bè da feu ì wǔ́
nè bè da pǎa nyèè pǎrè
a nh ãnnè tikǔnti nti.

⁶ A í dɔ̀ be feu ì ke tuò nyewǔ̀tòrè,
nè bè da feu ì meyei ncǐémmè kpéí.

7 Dεε te kε n yĩ:
 Nte mí n kɔrimu
 ke bo dɔɔ fĩ nKuyie nha dómè,
 tì wǎri n kpéi
 ikuú pátiri miεke ke yěmmè.
 8 Dεε te kε Kirisi keté kébéi nke dɔ: A í dɔ iwũɔ bè da feu
 ì nè bè da pǎǎ nyi ke tuɔ nè bè da feu ì meyei ncíémè
 kpéi bá nè bè me ndè n da pǎǎmmè ikuú yěmmè. 9 Kòo
 yíé kébéi nke dɔ: Nte mí n kɔrimu kε bo dɔɔ a dómè.
 Memme Kirisi pǎammè ikuú kótíyi ke cèete ipànyì.
 10 Kirisi dɔɔ Kuyie ndómè mme ke duó nhomáà kε bè ò
 kùu kuε memáà kòò tì òúté ti yei.
 11 Ikuú niùbè do ɔ mpí mbe tɔmmú yewe yemɔu ndi,
 ke baa feu iwũɔ sǎǎ bá dè í ɔu be yei. 12 Kirisi yie duó
 nhomáà kuε memáà ndi, kε bè ò kùu kòò òúté
 benitibè yei nke dèè ke kàri Kuyie mbakú you sǎǎ. 13 Ke
 baanè Kuyie mbo ò duómmè o kprantídèntɔbè kòò bè
 cùuti. 14 Ò duó nhomáà kε bè ò kùu kuε memáà ndi,
 kòò òúté benitibè yei nkε bè wenke koð naánnè sǎǎ.
 15 Muyaánsààmù tì yému, ke kòhné Kuyie mbéi nti ke
 yĩ:
 16 Nte n yóó bè dɔnnè mèè taummè
 de kó yewe miεke.
 N yóó ánnè n kuú be miεke nke,
 ké ì wǎri be yèmmè miεke.
 17 N ténke báá dentení be yei nnè be caàrimè kpéi. 18 Kε
 Kuyie ncíé mbenitibè be yei mbè ténke ɔɔ í nfeu iwũɔ me
 kpéi.

Yesu ti kpetémè kuε pànkù

19 N kɔbe Yesu ku mèè kpéi nte kε ti mɔke kuε, ke tá
 ke dò nti bo na kéta Kuyie ncíétè ikuú nenti kó kufáǎ
 kétuɔke Kuyie mborè. 20 Kirisi weè ti kpeté kuε pànkù,
 mufòmму kɔku, weè kété kuyààkù kùu do ti pi, ò
 duómmè omáà kε bè ò kùu. 21 Ti mɔkemu ikuú niùti
 diewè wèè ni Kuyie ncíétè miεke. 22 Ti tũ ntóónnè timáà
 Kuyie nnè ti yèmmè wennimè ke bá nyiékù bá sámɔp, ke
 yé bè ti wúɔmè menésààmè. 23 N kɔbe ti pínnè weti
 weti ti yie nti kénkémму ti baa dè, Kuyie mbéimmu ke
 yóó dɔɔ kù béi nti. 24 N kɔbe ti ndake titɔbè kpéi kéndú
 titɔbè kéndɔɔri titɔbè mesàà. 25 Ti báá yóu ti bo ntaun-
 nemè ti kó yetirè bèmabè dɔmmè, tí nyáúkunko titɔbè
 kɔnti, ti yému ke dò nhò wétini bàmbà.
 26 Kε ti yíétè timómmɔnti ke wète ke tǎátè meyei nke
 mè dɔɔri, Kirisi kó mukúú mbáá na ké ti deeté. 27 Tí
 pǎnke nkpeuti, muháǎ ndiemù Kuyie nyóó tanné mù
 bèè yete ku kpeti mu kpéi. 28 Onitì do ɔ nkòò dɔɔ Mɔyiisi
 kó ikuú ci dè, kε benitibè bèdébè yoo bètǎǎti ò yà ke béi,
 mbè ɔɔ í nhò kuú mmesémmè, bè ɔɔ ò kùu. 29 Wèè
 bo senkèri Kuyie mBire, késǎù nde yĩ metaummè pǎm-
 mè mèè ò òúté ké mmè wúò ndetirè ke sǎǎ Muyaán-
 sààmù, o kperε bo pèétè memme. 30 Ti yému Kuyie
 nkuú béimmè ke tú kuú yóó peite, kε kuú fɔɔ. Ke yíé ke
 béi nke tú kuú yóó bekénè ku nitibè. 31 Kuyie nfòumu,
 dè bo nyóùnè di miεke bo do wè.
 32 Dentenèni di yie ndii mɔnni Kirisi kε dè ndòmmè, di
 do fèútémè kéáké, mehárìmmè me nyí ndi na. 33 Kε bè
 níi ndi sǎǎ nyemɔrè mayè benitibè ikè ke di puoti

yeteyé, kε di nkómmú bè fèũnko bè. 34 Kε di wènnè
 kéfèútè kε bè nfekù di kperε kε dè di naati di yé mèè
 kpéi nke dò ndi kpàti bo kéinkè, tii pèétè memme, tii yó
 mbo sǎǎ. 35 Di báá yóu kε di kɔntii yárike, dí ndɔɔri
 Kuyie ndómè, kε kù di cú. 36 Di do nkénwèèrimu ke dɔɔri
 Kuyie ndó dè kε kù di duó nkù yé nkù yóó di duó ndè.
 37 Ti wǎrimu ke tú:
 Ò wétinimù bàmbà nhò í yóó ɔɔte.
 38 Kε titeti wǎri ke tú:
 Wèè weti de yei mbo nfòu
 ò tá mèè kpéi.
 Kε wèè yete Kuyie nkpeti
 ku miεke bo nhò cùu.
 39 Yóùnè kε ti nwèèri kε Kuyie nti duó mmufòmму mùu
 bo sǎǎ, ti bá ntú bèè yete ku kpeti kε kù yóó bè kpetin-
 né.

Bèè yie nKuyie nweti weti be kó tináànti

11 A bo ntámè Kuyie ntú a bo nyémè mme weti
 weti ke dò nha baa dè a yóó dè yà, a bo nyémè
 ke dò ndè bo, bá a í me ndè wúómmè. 2 Dimɔnni kɔbe
 do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kε kùu bè pénsiri.
 3 Ti tá mèè kpéi nKuyie, ndèè te kε ti yé ke dò nkuú béi
 nkε kutenkù dɔɔ. Ti támu ke dò nti wúó ndè Kuyie ndè
 dɔɔ nè ti í wúó ndènde.
 4 Abèeri do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòò kù pǎ
 dii pǎnni diwũɔtɔnni ínke, kε Kuyie ndi pénsiri kèpèétè
 Kayèè kperε, kε Kuyie ndò ò weti kécuté o pǎnni ò kù
 tá mèè kpéi. Abèeri támmè Kuyie nde kó tináànti kpraá ti
 náánnèmu bá ò me nkumè kε dè mɔnte.
 5 Enkɔi do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòò í nku, kε
 kùu ò tùoté, kε bèè ò mɔhítóo. Ti wǎrimu ke tú: Kuyie
 mmu ndo í ò tùoté ke yému ò wetimè. 6 Ti tá dii mɔnni
 ndi Kuyie nkù ɔɔ ti pénsirimè, kε ti kù tũ nti dò nkéntá-
 mu ke dò nkù bo, ke yóó cú bèè kù wanti.
 7 Nɔwee do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kε kùu ò
 nàké dèè kpraani kòo yie nké nkù dé kédɔɔ bàtòò, nè o
 cíétè kɔbe kε bèè ta bémɔu kécooté kε Kuyie nkuɔ
 betɔbè ke dò Nɔwee weti ò kù tá mèè kpéi.
 8 Abarahammu do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kε
 kù dɔ wèè kɔte ketenkè kù yóó ò duó nké diyèè mari.
 Kòo yie nkéité kénkéri bá ò í yé ò kòri kε, 9 kétuɔke de kó
 ketenkè Kuyie nyóó ò duó nké diyèè mari, kémbo ke dò
 nhopɔɔ, ke ã titouti miεke. Isaki nè Sakɔbu bè do me
 ndɔɔ, o kó difɔnkúò Kuyie mmúnke do ti mbè nàkému.
 10 Abarahammu do baa Kuyie mbo ò duómmè kéinkè
 kó dihei ndi kumómmɔnkù kù maá di kε di kpeñni.
 11 Saraa do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòò mɔɔte
 debire ke sǎ nhò kòté mediè nke tú teháunte. Ò do tá
 mèè kpéi nke dò nKuyie nyóó dɔɔ kù béi nti.
 12 Abarahammu do kòtému mediè nkéduúnnè mukúú
 nkémɔɔte debire, kòo yaábii súú nkémmannè siwǎà nè
 mubirimù dàméèri nùu kɔmu.
 13 Bémɔu bè do támu kékúnè ke í yà Kuyie ndo yé nkù
 yóó bè duó ndè, ke né ntá ke dò ndè kpraani kε kù yóó
 dɔɔ kù béi nti, kε bèè béi nke dɔ: Ti dò mberɔɔbè mbe
 kutenkù miεke. 14 Bè náá mmemme ke benkú bè wan-
 timè mme be kó dihei. 15 Kε bè do nkpaá dɔ be èi bè

iténí dī ndi, bè na nnamu kéwētē. ¹⁶ Bè do dó dihei sààri ndi dīi pēētē bè iténí dī, dīi tu kéínkè kperi. Deè te kè ifei í bo Kuyie bè bo nkù yumè ke tú: Ti Yiè nKuyie.

¹⁷ Abarahammu do tá Kuyie nku, kè deè nte kù ò yááké dīi mōnni ke dō wèe kù pā o bire kù ò duó ndè, kòo yie nke ndó kè dè kù diwūstōnni ínkè. ¹⁸ Kuyie ndo dōunnèmu dinù Abarahammu ke dō Isaki weè yóó ò pié iyaábí. ¹⁹ Abarahammu do támu ke dō nKuyie mmòke muwērimú bá kòò kù o bire kù bo na kéduó nkè dèe yánté, nè o yèmmè mièke ò do támu ke dō ndè ku kè Kuyie mme ndè fòukūnne kè dè tu dibenkèri.

²⁰ Isaki do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòo kù mōw mesàà nSakōbu nè Esayu kpéi, kéntá ke dō nKuyie mbo dè dō.

²¹ Sakōbu do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te, ò kòté dīi mōnni ke duōnnè mukúú nkòo nyíku o pàati ke sīí nkémōw Kuyie nkó mesàà nSosefu kó íbí idé kpéi.

²² Sosefu do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòo nyóó kú kénáké Isidayeribe ke dō kè bè yèti bè nto o kúú kékōnnè Kannahā.

²³ Mōyiisi yembè do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kè bèe ò peité keyà ò wennimè kè nhò sōri betāābè bètāāti, bá bè í yte okpàati béi nti.

²⁴ Mōyiisi tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòo kóténi kéyete bè bo nhò tumè okpàati kóo sapàà mbire, ²⁵ kéwēnnè Kuyie nkobe kè bè nfēuri, kéyete ò bo ntúmè meyei nyiè, kédí kunaatí dimōnni sámpó mièke. ²⁶ Kòo nyé ke dō nkòò fēúté Kirisi kpéi, Kuyie mbè nakè wèe kpéi, dè wenni ke pēētē ò bo ntūmmè meyei nkó kuce ke mōke Esibiti kó tikpàti timō. Ò do fēuri memme ke yé Kuyie nyóó bè yietimè mme dèè pēēté Esibiti kó tikpàti.

²⁷ Mōyiisi do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kòo kpàati mièke ò peike, kòo íté Esibiti, bá ò í yīkù, kémbo nè dikōmbù ke dō nhò wùò nKuyie mbè í wúó nkù.

²⁸ Ò do tá mèè kpéi nke Kuyie ndèè do te kòo ānné diyentébanni, ke níké mepeyī nyebòrè, kè Kuyie ntōn-ni dīi kù kè dī báá ku Isidayeribe kobe bèè tu Mpo.

²⁹ Isidayeribe do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kè dà mèèri tipènti kouu kúú kè bèe sénté, kè Esibiti kobe mbè tū nkétukoo kè bè tekii kēpōnté.

³⁰ Isidayeribe tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kè bèe fité Sedikoo ke dō kuce mēyiekè kòo duotíi duó.

³¹ Dahabu do tú onitipòkù wèe dōuti dōutinè wènwè benitidaabè kéntá Kuyie nkè deè nte kòo cōuté Isidayeribe do tōnkoo bè kè bè bo paaté dihei, kòo bè dōò mesàà. Kè dè nte kòo í hōwēnnè bèe yete Kuyie nkpeti kékú.

³² Kè n tú m bo náké bèè do tá nKuyie: Sedešš nè Baaraki nè Sānsšš nè Sefutee nè Dafiti nè Sammuyēeri nè Kuyie mpānānānti náambè kpeti m báá deè. ³³ Bè do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te, kè bèe dokénè ibotí kè í na, kéndōri Kuyie ndó dè, keyà Kuyie ndo yé nkù yóó bè duó ndè, kè yecírìcìrēe bè yīēke mucáammù.

³⁴ Kè betōbèe bōnkūnne fehāādeñfè, kè betōbèe yenténè be kprantídèntōbè kó yese, kè betōbèe nciīnni kè Kuyie mbè kpénkūnne, kè bèe kpa nkéna be kprantídèn-

tōbè kébeti. ³⁵ Benitipòbè mabè do tá mèè kpéi nKuyie ndèè do te kè kùu fòukūnne be cēí kōbe.

Kè betōbèe yie nkè bè mbè fēūnko ke bè kùò bá bè í cokù bè tá mèè kpéi nke dō nKuyie mbo duó nkè bèe yánté, kè kùu bè duó mmufōmmu pāmmù mùu wenni ke pēēté ti mè nfòu mù. ³⁶ Bè tá mèè kpéi nKuyie, ndèè do te kè bè mbè daú, kēfēú mbetōbè, kéboú betōbè mēfimme kēkpetinné, ³⁷ kēbúúti betōbè yetāre kēkuo, kési betōbè kéyari, kénkōu betōbè nè yese kēmbeti betōbè ke bè fēūnko, kè bèe naá nyidawaá ndiēyi, kēndaati tibōkōnti nè tipekōnti. ³⁸ Kè bè mbè bèti be cēí kè bè cokù ke taà yēfōtè nè titādènti. Kutenkù do í wen-ni kè dō mbèe na kēmbō ku mièke.

³⁹ De kó benitibè bēmo bè do tá Kuyie nku kè kùu bè pēnsiri. Nè memme kè bèe kúnè bá bè í yá Kuyie nyē nkù yóó dō dè. ⁴⁰ Kuyie ndōò dēmarè sàarè nde timōu ti kpéi, kù í dō beè máà ndè te, kù dō timōu ti dè wēnné-mu.

Kuyie nti tiè nti kó mesàà nkpeí nke

12 Ti yembè bèè do tá Kuyie mbè sūmu mediè nke í sénní. Kè dè dō mmemme ti dootóo dèè ti dítinko nè meyei mèè ti caati mēcāā mmecāā kécokù ke wēēri ke tū nkuce Kuyie nti benke kù. ² Yóonè kè ti nkéri ke wetí Yesu wèè ti kpeté Kuyie nkó kuce, ò yóó ti teennè-mu kè tí tuōke kumānku. Weè yie nke kú ifei kó mukúú nkudapāatí ínkè ò do yé ò tati mēmmē diwèi mièke. Di mmōnni ke kari Kuyie mbakù yóu dikpàatikàri.

³ Wénténè benitiyēibe bèè í ò dō bè ò fēú mmèè botí, kè dèe yáukūnne di kōnti kè di duó mmuwērimú. ⁴ Di maunèmu meyei, di né mu nyí mà ke tūòke mukúú. ⁵ Di báá yé nKuyie mbéi nti ke tú:

Kè kù yūš nha to,
a mièke báá peike

kè kù da tié nha yèmmè báá caàrè.

⁶ Kuyie nhšš yúš nkù dō wè kó ditoò ndi,
kétíe nwèè tu ku bire.

⁷ Kè Kuyie ndi tiè ndí mmi. Di tú mèè kpéi nku bí deè te kè kù di tiè. We ndó o bire ke í ndè tiè? ⁸ Kuyie ntièmmu bèè tu ku bí, kè kù í di tiè ndi tú ipocēmbí nyi. ⁹ Ti do dō nyibí kè ti yembè ti tièmmu, kè ti bè dé. Ti dō nkényiém-mu Kuyie nkpeti kè dèe pēēté ti yembè kpeti. ¹⁰ Ti yembè do ti tiè mbè dō mèè botí nku dimōnni sámpó mièke, Kuyie nkuu me nti tiè nti kó mesàà nkpeí nke, ke dō ti wenke kù wennimè. ¹¹ Kè bè da tiè ndè š ndò ndè yóu-mu, kàa yie nha yà de kó mesàà nkàa borime nwenni kàa mmōke diwèi.

Ti bo nyémè ke báá yete Kuyie nkpeti

¹² Kpénkūnne tūnké di baà ndèè òòte kētēí ndi núu nyèè bōòtè. ¹³ Nkérinè kuce kùu èri, kè yecīē ntàòke dōke báá tute, i pètinke seíté.

¹⁴ Yetenko kénwanti kēnaatinè benitibè bēmo, kén-wenni páíí. Kè dè í dō mmemme, di báá na keyà Kuyie.

¹⁵ Nyénè kòò mōu di mièke báá paa nhomáa Kuyie nkó mesàà nke fekēnfè tiifēe yè o mièke kè fe dōmmèe caàrè betōbè. ¹⁶ Nyénè ke bá ndōutinè ditōbè, òmōu báá

Isaku

Di mpátiri ƿ tii náàhì

Isaku weè wàri de kó dipátiri ke duó nKirisì kɔbe itié mbè dò nkétũnne ì ke náá nke duó mmedonnimè yewe yemɔu kɔme Kirisì kou dò nkéntũmmè.

Kè de kó medonnimè benkú ti bo ndòmmè tidawanti mieke nè tikpàti mieke. Ti bo ndòmmè mehààrimè mieke, yoo dibɔɔ kó mesòummè mieke. Kòo bè nàké kuwedɔnce mómmonku dò nkémbenkúmè nè ku dɔ̀̀rimè mieke nke. Ti bo mbaàtimè benitibè, fenɔ̀̀ndenèfè kó medòmmè, de ìnkè kó mecii, yekpàrè nè tefentè, a bo kékũnnemè amàà, meminnimè, mubáammu. De kó dipátiri né dɔke ìkú tii ìnkè tii tu: Ti bo mbenkúmè ti tákùmè nè ti dɔ̀̀rimè mieke.

Di mpátiri náàhì duó ke dòmmè

1. Mudɔummu 1:1
2. Metákùmè mèè ɔ̀̀ nfííkú mebennimè mieke, nè Kuyie nkuù duómme mecii 1:2-8
3. Fedawanfè nè okpààti 1:9-11
4. Mebennimè nè meyáàmè 1:12-18
5. A bo keèmè kédɔ̀̀ tì yèmmè 1:19-27
6. Ti bo ndakemè ke bá mbaàti benitibè 2
7. Kirisì kou dòmmè nkéndake o nóndenfè kpéí 3:1-12
8. Kirisì kou dò nkéndòmmè kutenkù kɔbe ìkè 3:13-5:6
9. Itié nsɔnyì 5:7-20

Mudɔummu

1 Mí nyIsaku Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisì be kóo t̄nti, m̄i wàri di mpátiri, ke dɔu nKuyie nkɔbe bèè ciété ke bo tip̄iti timɔu.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke t̄á

² N kɔbe kè mehààrimè di tũ̀kení dè ndi naati. ³ Di yé-mu ke dò nke mehààrimè di s̄́h̄té kè di kpaá t̄á Kuyie, de m̄nni ndi di ɔ̀̀ mɔ̀̀ɔtemè meminnimè. ⁴ Yóunè kè di minnimè pí mme t̄ómmú kètɔ̀̀ke me m̄nku kè dí kpenke Kuyie nkó kuce mieke kè ku kperɛ marè bá ndi dónni. ⁵ Kè mecii ndòh̄té òmɔ̀̀, wèè mè m̄ɔ̀̀ Kuyie, ku n̄̀tè yàammu kè kù p̄ā nnè diwèi kù bo mè nhò p̄ā. ⁶ Ò bá mmú ke ȳ̀kù, wè mmúnè o yèmmè memɔu, kòò ȳ̀kù ò dònne d̄m̄èèrì kó yenéfinfirè nye kuyaakù t̄èmmú yè tip̄iti timɔu. ⁷ Wèè m̄ò ke ȳ̀kù o yèmmè bá ndò nti Yiè mbo ò p̄ā d̄marè. ⁸ De yiè mbotí yèmmè mèè s̄̀, ò í ȳ̀ ò d̄ dè.

Okpààti nè fedawanfè demáà ndi Kuyie mborè

⁹ Diwèi mbo bèè kpa be kperɛ, ke yé Kuyie nyóó bè déúkũnnemè. ¹⁰ Bèè m̄ke be kperɛ bè nyé ke dò mbe kpàti í tú timati Kuyie mborè, tì yóó p̄̀t̄ému mutepóó

nh̄ɔ̀ yote mèè botí. ¹¹ Kuyie nh̄ɔ̀ tuɔ mmèè botí mutepóó nkè mùu m̄t̄é k̄yote, mèè botí nku bè yóó p̄̀t̄émè kè be kp̄t̄ii deè.

Mehààrimè nè mesòummè de kó tináàhì

¹² Dè nnaati mehààrimè s̄́h̄ké wè kòò fííkú tei tei, ke yé mè yóó p̄̀t̄émè kè Kuyie nhò yietí mufòmmu mùu bo s̄́ā, Kuyie nyé nkù yóó duó mmù bèè kù t̄á. ¹³ Kè mesòummè s̄́h̄ké òmɔ̀̀ ò báá yí Kuyie nkuù te, Kuyie nyí sou nhòmɔ̀̀ nè meyei, kù í sou nhòmɔ̀̀. ¹⁴ Onitì ɔ̀̀ yàmu k̄yaa nkè d̄è ò tanné mesòummè mieke. ¹⁵ Meyáammè mèè ɔ̀̀ p̄́ó nképeité meyei, kè meyei mp̄́ó nképeité mukúú.

¹⁶ N kɔbe díndi n d̄ó bè, di bá nsóu ndimáà. ¹⁷ Kuyie mp̄ā nyèè p̄̀rè tu yesà̀yè nye ke wenni, kù í ceeri, kuù d̄̀ò kuwenniku, dib̄̀inni í bo ku borè. ¹⁸ Kuù mè d̄ó ke duó mmufòmmu nè ku náàhì mieke, kè ti bo ntú kù d̄̀ò dè kó beketibè, bèè yóó kù d̄̀ontenè.

Ti bo nkemmumè Kuyie náàhì ke dɔ̀̀ri tì yèmmè

¹⁹ Nyénè ke níí nkémú mesà̀ nke bá ncā tináàhì, di mieke bá ncā ke péíkú. ²⁰ Wèè m̄ke kemieke wè í d̄̀ɔ̀ri Kuyie nd̄ómè. ²¹ Nè de kpéí nyóunè d̄èè kó dimàà s̄̀nkũnko onitì nè meborime yeime, ke kékũnne dimáà,

wè í mɔke meyèmmè mèdémè. ¹⁸ Bèè m̀ke diwèi bè di buɔtí tidibotí tēmè mme bè kɔbe mieke kè di yóó peité Kuyie ndómè kè bèe kɔ́.

Mùu te kè yekpàrè bo

4 Dimàù nè yekpàrè dèè bo di cuokè, dè bonní de? Dè bonní di mómmbɔmbe borè nde, ke yé di dómè dèmarè péu dèè í wenni ke kpa nsáà. ² Di ɔ ndó dèmarè nde ke m̀nté kénkòù ditɔbè. Ke ndó otòù m̀ke dè ke m̀nté kénkpa. Di ɔ́ m̀nté di í mɔɔ mèè kpéi nke Kuyie. ³ Di m̀ú kè kù í di pã nke yé di m̀únè mèè yèmmè í wennimè, di d́ kè ndè d̀̀rinè di dómè mme. ⁴ D́ndi bèè t̀ nyice ìdèyí di í yé ke d̀ nkè di d́ kutenkù di tú Kuyie ndootɔbè mbeà? ⁵ Di yèmmè d̀ nti s̀́nté ke wãrimu ke tú: Kuyie ndó kuù máà nte diwènni kù ãnnè di onití miekaà? ⁶ Kù d́ kè ti d̀ɔ̀ mesàà mme péu. Tì wãrimu ke tú: Kuyie nd̀̀ri mesàà mbèè kék̀̀nne bemàà, ke yetírí sipɔɔ yembè. ⁷ Duónnè dimàà Kuyie nkébaao dibɔ̀ kè dii coké kédété. ⁸ T́ónnè dimàà Kuyie nkè kù di t́ónnè. D́ndi meyei nyembè wénk̀̀nne dimàà, d́ndi meyèmmè mèdémè yembè wénk̀̀nne di yèmmè. ⁹ Banténè di sémmè kè di yèmmèe caàrè, kè di yóu mudaá nnè diwèi kénkuù. ¹⁰ Kék̀̀nne dimàà Kuyie nyìkè kè kù di déúk̀̀nne.

Kirisi kɔbe í d̀mmè kénáante betɔbè kpéi

¹¹ N kɔbe di bá nnáante ditɔbè kpéi nke wátirí ditɔbè, wèè nàá nhotòù kpéi nkoò wátirí ò wátirí ikuú nyi, wèè me nwátirí ikuú wè ì yeténèmu. ¹² Kuyie nkuù máà ãnné ikuú, kè kuù bekù, kè kuù dèi wèè naati nè wèè s̀. F́ nnáke a tú we ke bekùnè a kou t̀ù!

Ti í d̀mmè kémmɔke sifei

¹³ N náánnè dímbè di mm̀nni d́ndi bèè tu: Yíe nyoo nanke ti bo kɔte di nheì kémmɔke dibenni ke d̀̀ri kupotaá nke pété idíftí. ¹⁴ Di í yé t̀i naa yóó di tuɔkení, di d̀nnè mupã mmu mùu ɔ́ yenni kèpèétoò bàmbà. ¹⁵ Di d̀ nke ní na nyí: Kè Kuyie ndó ti nf̀ù kéd̀̀ die nyoo deterè. ¹⁶ Kè di né m̀ke tefentè ke t́ dimàà, Kuyie nyí d́ de kó tefentè botí. ¹⁷ Wèè yé mesàà nhò d̀ nkéd̀̀ mè, ke í mè d̀̀, ò d̀̀ meyei mme.

Bedítíkpaàtibè bo ndakemè

5 D́ndi bedítíkpaàtibè meyei mmèè yóó di tuɔkení mè deumu. Nkuònnè. ² Di kpàti pã̀kemu, kè ditúù càáké di yààti. ³ Yem̀̀rè sɔnye nye di wammúmè mesɔ̀ nnè idíftí ke còù nkè dè càke ke naa yóó di bekénè kè di c̀u. ⁴ Di í yietí bèè kùútí di paa nnè bèè dèi di diiti. Kè bè kuù nkè ti Yiè nKuyie Mpakédaa kèè be dabùò. ⁵ D́ndi d̀̀mu di dómè ketenkè ìnkè, ke di ke dùnne ke baa di kó mukù yìè. ⁶ D̀i bekénè benitisààbè ke yé mbè í naati ke bè kùò, bá bè í di bàao.

Ti bo mmimmè mehárìmè mieke

⁷ N kɔbe mmiínè ke baa ti Yiè mbo wètenímè, fetaafè ɔ́ do kòò tenkùti mmi mmèè botí ke baa diỳ̀ bo deèmè kòò kɔ́ o diiti. ⁸ Mmiínè ke fííkú tei tei, ti Yiè nhauté ke bo wètenímu.

⁹ N kɔbe di bá nnáante ditɔbè kpéi nKuyie nyàà bo di bekénè, obeénti t̀̀kenímu ke cómmú dibòri. ¹⁰ Dentenèní Kuyie pã̀nàànti náam̀̀bè do náante ku náànti, ke f̀̀̀ri ke mi mmèè botí, dí mme ndò. ¹¹ Dè nnaati bèè do f̀̀̀ri ke mi. Di kèèmu Isɔbu kó tinàànti ke yà ò do mi nkétuɔke kum̀̀nku kè Kuyie nhò d̀̀ de. Ke yé Kuyie nnitimèmu ke kuù mmesém̀̀.

¹² N kɔbe di nyé ke bá mparikunè kèinkè yoo ketenkè yoo deterè marè, di kóò èè ntú èè kè di kóò àà ntú àà, kè Kuyie mbáà di bekénè.

Ti bo nyumè bewedɔunkótibè kè bè ti báánnè Kuyie

¹³ Di mieke kè mehárìmè s̀́nté òm̀̀ wèè bántè Kuyie, kè wèè yèmmè naati wè ndiè nke kù sãntí. ¹⁴ Kòò m̀̀ yu nwèè yu bewedɔunkótibè kè bèè ò waare mekùù nnè ti Yiè nyètirí kébántè Kuyie. ¹⁵ Kè bè bántè Kuyie nke t́, ti Yiè nKuyie mbo miek̀̀nne omuɔnti, bá kòò d̀̀ meyei kùu mè nhò c̀é. ¹⁶ Ndáankonè ditɔbè di yei, ke báánnè ditɔbè Kuyie nke mierí, wèè d̀̀ri Kuyie ndómè o kó mubáammu kpè̀nìmu mediè. ¹⁷ Edii do tú onití nwe ke ti d̀nnè ke bántè Kuyie nke d̀ fetaafè báá ni, kè fè d̀ yebie nyètã̀ti nè dikéè bá fè í dùóté ketenkè. ¹⁸ Kòò wète kè kù bántè kè fetaafè ni kè tidiitii peité.

¹⁹ N kɔbe di mieke kòò m̀̀ dèténè Kuyie nkòò t̀̀ wète kòò t̀̀nnéni, ²⁰ ò deetèmu de yìè nke yó nte kè Kuyie ncíé mmeyei mpéu.

1 Pieri

Di mpátiri tɔ tii náahti

Pieri pátiri ketiri náánnè Kirisi kɔbe mbè bèè do ciété ké mbo Asii tenké kubakù cǎnku bíékè, Pieri do yóó bè wǎri dipátiri ke bo Odommu nwe. Ò do bè wǎri ke bo yáúkùnnè Kirisi kɔbe bèè bo meféútímè miéke be kǒnti nti, kòo mbè náà nke tú Kirisi kumu ke yǎhité, ke ti dɔunnè dinùù ke wētini.

Di mpátiri náahti duś ke dòmmè

1. Mudsummu 1:1-2
2. Pieri dèntemè Kirisi kɔbe Kuyie mbè deetémè 1:3-12
3. Ò bè tiémmè ke tú bè nfoù mufòmму wennimu kè be fòmму ndéúkùnkò Kuyie nyètiri 1:13-2:10
4. Kirisi kou bo ndòmму meféútímè miéke 2:11-4:19
5. Kirisi kou dò nke kékùnnè omáà ndi, ke mpí mmutómму betɔbè kprí 5:1-11
6. Mudsummu sɔmmu 5:12-14

Mudsummu

1 Mí mPieri Yesu Kirisi kó ditǒnni, mii wǎri dipátiri dii nKirisi kɔbe bèè ciété ke bo Pǔš nè Kadasii nè Kapadoosi nè Asii nè Bitinnii kó itempè mmieke. ² Ti cice Kuyie nkuù mè dǔ ke di tǎáté nè dimǒnni, kè di bo ntú ku kɔbe, kè Muyaánsààmù di cǎhné kè di bo nyié nku kpeti kè Yesu Kirisi di òúté nè o yǐi.

Kuyie ndi dǔ mesàà ké di duś ndiwèi mmediè!

Kuyie nyóó duś ndè ku kɔbe de kó tináahti

³ Ti sǎntímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ò dǔ mèè sàà nkprí nke duś nkè Yesu Kirisi yǎhité, kè ti pètè mufòmму pàmmù, koò bàanè ti yèmmè memɔu. ⁴ Kè diwèi ti bo Kuyie nyóó duś ndè ku kɔbe kéhéné de kprí. Dè í caari, dè í sǐnni, dè í ceeri. ⁵ Kuyie mbo teennè dín-di bèè kù tǎ kè di tuɔke diyie sǒnni kè kù di duś nkù sǒri dè.

⁶ Dè tǔ nní ndi naati bá kè di féùri ke áari yemǒrè sǎmpó miéke. ⁷ Di yému ke dò mbè š ndǔ kéwénkùnnè mesɔɔ ké mè pǔhénému bá mè í yóó me mmɔntemè. Di tǎkùmmè pǔštémù mesɔɔ, meféútímè nè meháárimè kè dè di yáú kè bo yà di tǎ kè dè màmmè. Di yóó kpenkemu kè Kuyie ndi sǎnte ké di déúkùnnè Yesu bo wētini dii yiè. ⁸ Di ò dǔmu bá di í me nhò wúómmè, koò tǎ bá di í me nhò yámè, ke mɔke kuyehnaatí diekù oniti báá na kénáké kù màmmè. ⁹ Ke yé weti weti ke dò ndi tǎ Kuyie nkè kù yóó di deetè diyie sǒnni yiè.

¹⁰ Kuyie mpǎánáahti náaàmbe do nákému kù yóó deetémè benitibè kè Muyaánsààmù mbè bonè ke bè benkú Yesu yóó féúté mèè botí kè Kuyie nhò déúkùnnè, kè deè nte kè bèè fié yepáte ke bo yà dii mǒnni ndi nè

mèè botí nku dè yóó dǔmmè. ¹² Kuyie ndo benkemu ku pǎánáahti náaàmbe kè bè nyé ke dò mbè náà nti í yóó dǔ kè bè kprá fòu. Bè ti náké dii kprí nke, bèè náante Tináahtsààti kè bè ti ndi náké páíi nè Muyaánsààmù kó muwǎrímu, kè Kuyie ntǒrè dǔ ké ti yǐtè.

Ti bo nwennimè páíi ke dònnè ti cice Kuyie

¹³ Nwǎkéné kémpí nKuyie ntómму kénno nke pǐi ndimáà, kémbaanè di yèmmè memɔu Yesu yóó wētini ke di duś ndè. ¹⁴ Nyiénnè Kuyie nkpeti, bá ntǔnnè kutenkù kuu nkó meborime, di do í yé Kuyie nke dòmmè. ¹⁵ Ndònnè páíi di borime memɔu miéke, Kuyie nkù di yu kù dòmmè. ¹⁶ Ti wǎrimu ke tú: N dònnè páíi mí nKuyie n dòmmè páíi.

¹⁷ Di kù yu ke tú di cice nwe, nyénè ke dò nkù í baàti òmɔu, kù yóó bekénè bá wè o tǔmmù dòmmè mme. Ndénè ku di fòmму mumɔu miéke ketenkè kie nyínké.

¹⁸ Di yému ke dò ndi do tǔ ndi yembè kó meborime yeime kè Kuyie ndonté di wǔš, kù né í yè donté nè mesɔɔ nyoo nè idíiti dèè pǔnké. ¹⁹ Kù yè donténè Kirisi kó mukúú mmu. Kirisi do mpáíi nwe, ke dò ndipebii dii kpa kuyènkù ke kpa tesòutè, bè šš kuò di. ²⁰ Kuyie nyóó ò tǎáté kòo bo di deetè ke mu nyí dǔ kutenkù, koò duɔnni yemǒrè sɔnye kòo bo di dǔ mesàà. ²¹ Ke duś nkòo yǎhité, kè kù ò déúkùnnè, deè te kè ti tǎ Kuyie ke baà kù bo ti deetémè diyie sǒnni yiè.

²² Di yie ntimómɔnti nti kè ti di wéhkùnnè, kè di bo na kéndǔ ditɔbè. Ndónè ditɔbè mediè nnè di yèmmè memɔu. ²³ Di fòu mùù fòmму í tú di yembè kǔmu, mùù yóó deè. Tináahtsààti tii bo sǎà ke duś mmufòmму tii mù ndi duś nkè mù yó mbo sǎà. ²⁴ Ti wǎrimu ke tú: Oniti dò ntimúti nti,

kòo ãrime dò mmumúpóó.
Timúti ʒʒ kpeímu kè ti pòó nyote.
²⁵ Ti Yiè nKuyie nkó tináaṅti tinti me mbomu sǎá.
Tii tu Tináaṅsààti bè di nàké tí.

Kirisi kɔbe kó tináaṅti

2 N kɔbe yóunè mepómme, meciimmè, meyèmmè mèdémè, a bo ndómè otɔ̀ kperè, nè tináanyeyiti.
² Kuyie nnáaṅti wennimu: Ndónè ti ibíbénní dʒ mèè botí memiè, kéna kénkótírí Kuyie nkó kuce mieke. ³ Di yàákému ke ya Kuyie nwennimè.
⁴ Dí tʒʒnnè dimáà Kirisi wèè tu ditáƒòurì Kuyie mpén-siri di ke di tǎáté ke bo púúténè ku cǐtè, kè benitibè di yete. ⁵ Duʒnnè dimáà Kuyie nke múnkèe naá nyetáƒperè kè kù di maánè ku cǐtè, kè dí ntú Kuyie nkuú niùbè bèè dò mpáí ke pí mmutʒmmú kù dʒ mù.
⁶ Ti wǎrimu ke tú:
N tǎáté ditásààri ndi
ke dɔu nSiyʒʒ kè di tu dipũũ,
wèè di tá dèmarè báá ò nampe.
⁷ De kó ditári tu díndi bèè di tá di kó disǎnni ndi. Bèè di yete ti wǎrimu be kpeí nke tú:
Bemaribè dootóo dii tǎri,
dii naá ndipũũ kó ditári mómmɔnni.
⁸ Titeti wǎrimu ke tú:
Wèè tu ditári bè yó mbétírí di,
dipèrè dii yó mbè buʒ
bè í tá mèè kpeí nho kpeti.
Bèè yete o kpeti bè yó nduòmu, Kuyie nkuú me nyè.
⁹ Díndi bie di tú Kuyie ntǎáté bèmbè, Okpààti kó ikuú niùbè, kubotí kùù cǎá, kubotí Kuyie ndonté kù. Kù di tǎáté ke di dènnení dibiṅni, ke di tanné ku kó kuwen-
niku diekù kè di bo náké mutʒmmú diemù kù pí mmù mu di kpeí. ¹⁰ Di do í tú Kuyie nkɔbe, di mmɔnni ke bè naá. Kuyie mu ndo í di cǐé, di mmɔnni ke di cǐé.

Kirisi kɔbe borime bo ndòmmè

¹¹ N kɔbe n dʒ bè, di pɔ̀nnímu ke tú bepɔ̀bè ketenkè kie ínkè, deé te kè n di tiè nke tú: Di yóu meyèmmè mèè dʒ meyei, mè màunè di wènni ndi dii dʒ Kuyie. ¹² Di borime nwenni, bèè í tũ nKuyie nkè bè di sǎá mbèe ya mè wennimè, ke déúkunnè Kuyie nyètiri ku beénti yiè.
¹³ Di dʒ mèè kpeí nti Yiè, nyíennè bèè baké be kpeti, okpààti dièwè ¹⁴ nè o kó betũmbè, ò kànnè bè kè bè tiè mbèè cààri, ke sǎntí bèè dɔ̀ri mesàà. ¹⁵ Kuyie ndʒ dí ndɔ̀ri mesàà mme, bèè í kù tũ nkè bè báá pété timati ke di wátí. ¹⁶ Kirisi di dènnemu ikuú mieke, bè né í yè ndɔ̀ri meyei di yè mèè kpeí nyikuú mieke. Di borime nwenni kè di dɔ̀ri Kuyie ndómè. ¹⁷ Di báá senkèri òmɔ̀, ndónè Kirisi kɔbe bemɔ̀, kéndé Kuyie, ke yíé nhokpààti kpeti.

Kirisi fěútemè kè ti dò nkéféúte

¹⁸ Díndi betũmbè nyíennè bèè di ni be kpeti ke bè dé, kè bè wenni yoo bè yóu. ¹⁹ Kuyie mbo di dɔ̀ mesàà nkè bè di fěũnko kè di mi ndi dʒ mèè kpeí nke yie nKuyie nkpeti. ²⁰ Kàa dɔ̀ meyei nke fěũri dè í mɔ̀ke diyètiri

marì, kàa me ndò mesàà nke fěũri ke mi, dè tu Kuyie nkó mesàà mme. ²¹ Kuyie ndi yu deé kpeí. Kirisi fěúte-mu di kpeí nkè di dò nkétunnè o ce kékéúte. ²² Wè í dɔ̀ meyei mmamè, ò me nyí nàké siyáàbisí nè ò bomè. ²³ Kè bè nhò sǎá, mbá wè í téninko, kòò fěũnko kòò cǐéké, ke ãnné demɔ̀ Kuyie nkuú bekù weti weti ku nɔ̀tè mieke. ²⁴ Wè cɔ̀tè ti yei nke tɔ̀, kè bè ò baaké kudapǎáti kè ti bo kú meyei mbíékè kénfòu mufòmmu Kuyie ndʒ mù. Bè we nkòute kè ti miété. ²⁵ Bè we nkòute kè Kuyie nti deéte. Di do dò ntipièti tii feti tinti, di mmɔnni ke wèè di cènti wèè báa di wèè o borè.

Benitipòbè nè be daàbè bè dò nkéndòmmè

3 Díndi benitipòbè dí nyíé ndi daàbè kpeti deé pèéte di bo mbè nàámmè Kuyie nnáaṅti. Kè bèmabè be mieke í tũ nKuyie, di borime nte kè bèe kù tũnnè. ² Ke yè bè yóo yàmè di borime wennimè kè di bè dé. ³ Di bá nsǎri ke pǎáti tiyùti ke do ntiyààti idítikperí kpeti, ye-tootʒre idítikperí kpeye, ke bo benke dimáà. ⁴ Di wen-niku ntú kùù bo di mieke kùù í ceeri, di yèmmè nwenni ke boo, Kuyie ndʒ kùù wenniku botí. ⁵ Dimònni kó benitipòbè bèè do duʒ be máa Kuyie nké kùù báa bè do me ndò nke yíé mbe daàbè kpeti. ⁶ Saraa do me ndò ke yu o dɔ̀ Abarahammu ke tú o yiè. Kè di dɔ̀ri memme di bo ntú o bí kè bá nyíèkù timati.
⁷ Díndi benitidaabè kè dí mpí ndi pobè mesàà nke yé di wèrimú pèétemè be kɔ̀mu, kè mbè dé ke yé di yóo wènnémè ke pété mufòmmu mùù bo sǎá. Kè di dɔ̀ri memme dèmarè báá díttinnè di báammu.

A bo ndɔ̀rimè mesàà mbá kè bè da fěũnko

⁸ Nwèhè meyèmmè mèmáà, dinùù dimáà kémɔ̀ke ditɔ̀bè kó mesémme, ke dʒ ditɔ̀bè ke dò nteciéte tèmáà kɔbe. Kéndɔ̀ri mesàà nke kékũnko dimáà. ⁹ Di bá nƒɔ̀ku ditɔ̀bè meyei, kè bè da sǎá nha báá ténne, a petinkèe mɔ̀ Kuyie nkó mesàà mme be kpeí. Kuyie ndʒ di mme ndɔ̀ri kè kù di dɔ̀ mesàà. ¹⁰ Ti wǎrimu ke tú:
Wèè dʒ kémbò kè dè ò naati,
wèè yóu tináanyeyiti nè siyáàbisí.
¹¹ Ke yóu meyei kéndɔ̀ri mesàà,
kényetíríoo ke dʒ kénnaatinè benitibè bemɔ̀.
¹² Ke yé Kuyie nyémè
bèè dɔ̀ri kù dʒmè be kpeí nke,
ke cɔ̀ be kó mubáammu,
ke búútí bèè dɔ̀ri meyei mbe kɔ̀mu.
¹³ Kè di dɔ̀ri mesàà nwe mbo di dɔ̀ meyei? ¹⁴ Bá kè bè di fěũnko di dɔ̀ri mèè kpeí mmesàà ndi bá nyíèkù òmɔ̀, kè di kɔ̀mbùtì duò. Dè ndi naati. ¹⁵ Ndénè Kirisi di Yiè, kòò mɔ̀ di beke o kó kuce kpeti dí ò nàké diyònni ke báá ò sènkèri. ¹⁶ Ndɔ̀rinè mesàà nke bá nyíèkù, kè ifeii pí mbèè di wátiri ke di sǎá, ke yé bè í yóo yàmè di dɔ̀ mèè yei. ¹⁷ Kàa dɔ̀ri mesàà nkè Kuyie ndʒ a fěúte, dè wennimu ke pèéte a bo dɔ̀mè meyei nkéféúte. ¹⁸ Kirisi fěútemu ti yei nkpeí, wenwe wèè kpa meyei nke duʒ nhomáa kuce mèmáà kè bè ò kù, ò me ntúmè oniti kòò ku, ke yǎnté ke yé ò tumè Kuyie, ke bo ti niité Kuyie mborè. ¹⁹ Ó ku dii mònni kénákému Kuyie

nnáaṅti becíribè bèè kpetí. ²⁰ Bèè do yete bèmbe Kuyie nkpeti, Nwewe baakù diì m̀ǹǹǹi bàtòò kè Kuyie mmi nke bè bàa. Benitibè bèni, beè máa do ta bàtòò mièke kèyenténè menie. ²¹ De kó menie ndo dònne bàtém̀m̀m̀u nwe bè di ãã wè kòò di dserí, bè ʒʒ í nyóò ãnné oniti bàtém̀m̀m̀u ke bo úté o k̀ǹǹti kó meyʒʒ, de benkú Kuyie nhúté m̀m̀m̀e o yei nkòò wenke. Kuyie mbo na ké mè d̀d̀ò ke yé Kirisi kumè ke yãnté. ²² Di mm̀ǹǹni Yesu dèke kéínkè nke ke kari Kuyie mbakù yóú ke baké Kuyie ntʒrè yem̀m̀u nè kéínkè kó bekperibè kè bè ò dé.

A bo yóumè meyei nkédòò Kuyie ndómè

4 Kirisi f̀éú́tému! Nyénè ke dò ndi múnke yóó f̀éú́té, ke yé wèè f̀éú́ri ò yóumè meyei. ² Deè te kè ti dò nkédòòri Kuyie ndómè ti we yèè kpaá ye mièke kèyóu timómm̀m̀m̀be ti dómè. ³ Di do í t̀t̀ù ndiì m̀ǹǹǹi Kuyie nke d̀ẁri di dómè mme, ke d̀ẁutinè ditòbè, ke tú tinaayããti, ke ãã yedikétontébaa ke feu iwũ yebokè dèè tu meyei ndiemè. ⁴ Di mm̀ǹǹni ke dè yóu, nè bè di do wé nke d̀ẁri meyei kè dè bè di, kè bè di sãã nke di senku. ⁵ Kuyie nkùu yóó bekénè befòubè nè becíribè kù yóó bè yietímu be d̀d̀rimè dòmmè. ⁶ Deè te kè Kirisi nàkè Tináaṅsàati becíribè, kè Kuyie mbo bè bekénè kè bèe pété mufòmmu kù duó mm̀u.

Kuyie nti duómmè ti t̀m̀m̀m̀ú ti t̀m̀m̀m̀ú

⁷ Kutenkù auté ke bo deèmu, nciinè, ke nyé ke báa nKuyie. ⁸ Dèmarè ketirè tu: Di bo ndómè ditòbè, ke yé medókumè daatimè meyei mmesúkumè. ⁹ Ncúnè Kirisi kòbe di cèi nè diwèi. ¹⁰ Kuyie mpãmu bá wè dipãnni, di nyè p̀ìǹǹè mut̀m̀m̀m̀ú kè dè wenni, ke teennè ditòbè. ¹¹ Kuyie nduó nwè kòò bo nnáa nku náaṅti, wè nti náa mbetòbè, kè kù duó nwè kòò bo nteennè betòbè wè mbè teennè o wèrímu mum̀m̀u Kuyie nhò duó mm̀u. Kè Kuyie nyètirií deuke Yesu Kirisi kpréi nwèè deu ke kpehni sãã. Kè dè mme ndò.

A bo nf̀éú́rimè Kirisi kpréi nkè dè da naati

¹² N kòbe n d́ò bè, kè di f̀éú́ri mediè ndè báa di di, kè di yèmmè ndò ndèmarè cànnè. ¹³ Dè petinke ndi naati Kirisi f̀éú́témè kè di múnke f̀éú́ri, kòò bo wètení kè di yà ò deumè kè diwèi di pí. ¹⁴ Kè bè di sãã ndi tú mèè kpréi nKirisi kòbe dè ndi naati ke yé Muyaánsààm̀m̀u kó muwèrímu diem̀m̀u di bonèmmè. ¹⁵ Nyénè kè bè bá nf̀éú́nko òm̀m̀u ke tú ò kùò oniti, yoo ò yùúku, yoo ò d̀d̀ò

meyei nyoo ò ta otòò kpeti mièke. ¹⁶ Kòò m̀m̀u f̀éú́ri ò tu mèè kpréi nKirisi kou, ifei bá nhò bo, ò petinke sãnte Kuyie nhò tu mèè kpréi nKirisi kou.

¹⁷ Kuyie mbeènti t̀t̀òkemu kè kù keténè ku kòbe. Kè Kuyie nketé ke bekunè tinti ku kòbe dè né bo ndòmmè bèè kù yete? ¹⁸ Bèè d̀d̀òri Kuyie ndómè kè bè f̀éú́té ke né na ke cooté, benitiyibe nè benitidònnibè bo yíme kè-cooté? ¹⁹ Bèè d̀d̀òri Kuyie ndómè ke f̀éú́ri bè nsóké ke d̀ẁri mesàa nke duó mbemáa Kuyie nkùu bè d̀d̀ò, kù béi nti í ceeri, kù béimmu ke tú kù í yóó bè yóu.

Ti bo ndakemè Kuyie nkòbe kpréi

5 Di mm̀ǹǹni n náannè dímbè bewed̀m̀m̀kótibè, m múnke we ntú ke yà Kirisi f̀éú́témè, ke yóó ò wènnénè o kpeti mièke. ² Ndakenè Kuyie nkòbe kù di duó mbè kpréi nkè mbè pí mmesàa nnè di yèmmè mem̀m̀u, dè bá ntú nè muwèrímu yoo di d́ò idíí, dí mpí ndi d́ò mèè kpréi nKuyie. ³ Di bá ndó kémbaké Kuyie ndi duó mbè, dí ntú bè yó nwúó mbèè kó meborime ke tũ. ⁴ Kòò cènti dièwè t̀t̀òkení diì yie wèè di cú ticuuti tikpeti t̀t̀i yó mbo sãã.

⁵ Díndi bebémbè, nyiénè bekótibè kpeti. Dim̀m̀u kè di nkènkunko dimáa. Ti wàrimu ke tú: Kuyie nyetírí sifeí yembè ke d̀ẁri mesàa mbèè kèkunko bemáa. ⁶ Kèkunkone dimáa Kuyie nkperíkù ìikè, kè ku m̀ǹǹni t̀t̀òke kù di déúkunnè. ⁷ Duónnè ku di yentotí im̀m̀u, ke yé kù dàkemè di kpréi.

⁸ Nyénè kèndake, di kprantídèntòò dibòò firimu diciriciri kòme, ke ùntí ke wanti di bo pí nwè. ⁹ Nfííkúnè tei tei Kuyie nkó kuce kébaao dibòò. Nyénè ke dò ndi kòbe bèè bo tipíiti tim̀m̀u bè múnke f̀éú́ri meè botí. ¹⁰ Di yóó f̀éú́tému yem̀m̀rè sãmpó mièke. Kuyie nkùu d̀d̀òri mesàa nke di yu kè di bo wènnénè Kirisi kémbo ku kpeti mièke sãã, kè kù di wénkunnè páíí, ke di kprènkunnè, ke di fíi ndipũ kperí ínkè. ¹¹ Kuù kpehni sãã. Kè dè mè ndò.

Mucaummu

¹² Ti kou Sidiféè wèè n teennè kè ti wàri di mpátiri kè m bo di náké ke tú Kuyie ndi d̀d̀m̀u mesàa nweti weti ke yáúkunnè di k̀ǹǹti kè di nfííkú teii kù kó kuce mièke.

¹³ Kirisi kòbe Kuyie ntãáté bè kè bè bo Odømmu nè n kóo dapàa mMariki, bè di d̀ẁnko. ¹⁴ Díndi Kirisi kòbe, ndòunnè ditòbè nè diwèi.

Díndi Kirisi kòbe kunaatí ndi bonè dim̀m̀u.

2 Píeri

Di mpátiri τ̄ t̄i n̄aànti

Píeri do w̄ari o pátiri d̄eri Kirisi κ̄βε β̄εμου ndi bá k̄è bè bo kùu p̄ikù. Ò do bè w̄ari ke bo bè n̄akému k̄è bè ndake k̄ébaao bèè tiè nyiyáàbisítíe nk̄è ì càari benit̄ibè ke bè tann̄inko meyei mmieke.

Píeri do δ̄ake ȳíku t̄i ìnk̄è t̄i tú: Kirisi í κ̄wtí ò bo w̄ēt̄ením̄è. K̄è Píeri n̄aké de yemb̄è ke tú, k̄è Kirisi κ̄wtí ò í d̄óm̄è mme kòò m̄ouu feti, ò d̄ó tim̄ou ti bant̄ému k̄éceete ke yóu ti yei.

Di mpátiri n̄aànti duś ke d̄omm̄è

1. Mud̄ummu 1:1-2
2. Kirisi kou kó muf̄ommu dò nk̄éndomm̄è 1:3-21
3. Píeri tum̄è bè ndake iyáàbisítíe nyemb̄è k̄p̄éi 2:1-22
4. Píeri n̄akém̄è Kirisi kó muw̄ēt̄im̄u nè Kuyie nkó diyè de k̄p̄éi 3

Mud̄ummu

1 Mí n̄Sim̄ou Píeri m p̄í n̄Yesu Kirisi kó mut̄ōmm̄u m̄mu ke tú o kó dit̄ōnni. M̄i w̄ari di mpátiri d̄índi bèè t̄á Kuyie nti kù t̄á m̄èè botí. Kuyie nn̄è Yesu Kirisi Od̄eet̄iw̄è bè wet̄ímu deè te k̄è bè di duś m̄met̄ákum̄è k̄è m̄è d̄onn̄è ti k̄ōm̄e. ² Kuyie ndi teenn̄è k̄é di d̄ōò mesàà m̄mediè nk̄é di duś ndiw̄èi, di kù ȳiēt̄é m̄èè k̄p̄éi nn̄è ti Yiè n̄Yesu Kirisi.

Kuyie nti t̄āāt̄ém̄è ke ti yu

³ Kuyie nn̄è ku w̄ērím̄u mieke kù ti duśm̄mu d̄è ti békú d̄èè kó dim̄àà k̄è ti bo nf̄ou ke kù s̄antí. Kuu te k̄è ti ȳiēt̄é w̄èè ti yu, k̄è ti bo ò tot̄én̄è o kó tikpeti nè o kó mesàà. ⁴ Nè deè mieke nke Kuyie nti d̄unn̄ém̄è ȳen̄ò yediye ȳesààye k̄è d̄è bo yie nk̄è ti p̄èt̄è kù ȳè nk̄u yóó ti d̄ōò d̄è k̄è ti na k̄eyent̄én̄è k̄utenkù kuu nkó meyei mm̄èè m̄ōke med̄ókum̄è m̄èè k̄ōu, k̄édonten̄è Kuyie. ⁵ Nè de k̄p̄éi nyetenko k̄eyíe m̄eborime s̄ām̄è di t̄ákum̄è ìnk̄è, k̄eyíe meȳiēt̄im̄è di borime s̄ām̄è ìnk̄è, ⁶ k̄énno nke p̄i ndim̄àà k̄è d̄èe ȳién̄è di ȳiēt̄im̄è ìnk̄è, k̄è di no nke p̄i ndim̄àà di yetoo k̄ém̄ōte m̄ew̄ēēr̄im̄è, k̄eyíe Kuyie nkó dis̄anni m̄ew̄ēēr̄im̄è ìnk̄è, ⁷ k̄eyetoo k̄énd̄ó Kirisi κ̄βε k̄ém̄ōte med̄ókum̄è. ⁸ K̄è di m̄ōke d̄ende kó dim̄àà ke d̄è ȳéut̄i d̄è bo nte k̄è di t̄ōmm̄u nd̄éukú k̄è di δ̄ake ȳiēt̄é ti Yiè Yesu Kirisi. ⁹ W̄èè í m̄ōke d̄ende ò tu kuȳōnk̄u nku, w̄è í w̄úó, ke í k̄paá ȳé Kuyie nh̄ò òút̄ém̄è o yei.

¹⁰ Yetenko k̄étaunn̄è dim̄àà w̄eti w̄eti Kuyie nkùu di t̄āāt̄é ke di yu. K̄è di d̄ōōri m̄emme di bo na k̄étuōke kum̄ānku. ¹¹ K̄è Kuyie ndi k̄p̄et̄è dib̄ōri mesàà nk̄è di t̄a ti Yiè n̄Yesu Od̄eet̄iw̄è k̄p̄āat̄iyuu mieke, dii yó m̄bo s̄āā.

¹² Deè te k̄è n d̄ó k̄é ndi d̄enni de kó tin̄aànti s̄āā bá n̄è di me ndiè nke ti ȳém̄è k̄è di δ̄ake f̄íku tim̄ōmm̄ōnti di t̄á

t̄i mieke. ¹³ K̄è n k̄paá f̄ōu, n d̄ó k̄é ndi dennimu de kó tin̄aànti k̄è di báa ȳè nk̄éduó. ¹⁴ Ti Yiè n̄Yesu Kirisi n̄akému ke tú m̄ m̄ōnni t̄ūōke. ¹⁵ Deè te k̄è n yet̄ir̄ōo ke baa ti ndi náa nke bo kú k̄è di nk̄paá ke ti ȳè.

Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànb̄è n̄aké t̄i tum̄è tim̄ōmm̄ōnti

¹⁶ Ti náa nt̄i n̄aànti ke di benkú ti Yiè n̄Yesu Kirisi w̄ēt̄-iním̄è nè muw̄ērím̄u í tú p̄èt̄èmp̄è benit̄ibè keú w̄è nè mec̄i. Ti ȳamu nè ti nuu nh̄ò k̄p̄ēn̄im̄è. ¹⁷ Ti do bomu dit̄āsàar̄i ìnk̄è k̄è ti cice Kuyie nh̄ò s̄ante kóò d̄éuk̄unne nè ku k̄p̄eti diet̄i mieke kóò béinn̄è ke d̄ò: Yie nweè tú m̄ bire k̄è nh̄ ò d̄ó mesàà koò t̄á mediè. ¹⁸ Ti do ò bonè dit̄āsàar̄i ìnk̄è nke k̄ékeè de kó metamm̄è.

¹⁹ Deè te k̄è ti yie nke dò Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànb̄è do n̄aké t̄i yóó d̄ōò. Di dò nk̄é t̄i yiemmu, t̄i dò n̄fit̄ir̄è d̄èè mí keyènk̄è ke wenté, k̄è tek̄ūnwent̄éw̄āt̄è ȳènn̄i ke m̄iēt̄è di ȳèmm̄è mieke. ²⁰ Nȳén̄è ke dò n̄Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànt̄ò m̄ōu í n̄aké tim̄ati t̄i tu o k̄p̄eti. ²¹ On̄it̄i báa na nè om̄àà k̄énak̄é Kuyie mp̄ān̄aànti, Muyaáns̄ām̄u muu do bè bonè k̄è bè nn̄áa n̄Kuyie mb̄è duś nti k̄è bè bo n̄aké benit̄ib̄è.

Iyáàbisítíe nyemb̄è kó tin̄aànti

2 Benit̄ib̄è do bomu bèè tu bem̄àa Kuyie mp̄ān̄aànti n̄aànb̄è ke sou. M̄èè botí nku benit̄ib̄è buot̄ém̄è di cuok̄è ke náa m̄benit̄ib̄è t̄i í tú Kuyie nk̄p̄eti ke bè sou ke yete ti Yiè nw̄èè bè deet̄é o k̄p̄eti ke feti k̄è Kuyie nyóó bè k̄uò mec̄ā. ² Kus̄uk̄u bo t̄ūnne be borime k̄è bè nd̄out̄in̄è bet̄ōb̄è k̄è d̄è nte k̄è benit̄ib̄è senk̄er̄i Kuyie nkó kuce kùu tu tim̄ōmm̄ōnti k̄ōku. ³ Bè yó ndi sou nke d̄ó id̄it̄i nyi, Kuyie m̄me nyóó bè k̄p̄et̄inn̄ému b̄āmb̄ā.

⁴ Kuyie nyí yóu ku tǒrè yèè yete ku kpeti, kù yè tanné difǒtiri cūmpuri ndi dibiinnì mieke ke baanè tibeénti yiè. ⁵ Kuyie ndo í yóu Nɔwee kó dimònni kɔbe. Kù do cūnní fetaafè nfe kè fèe kuɔ benitiyeibe, kényóu Nɔwee nè o cíètè kɔbe beyiekè. Nɔwee do nàkému benitibè ke dǒ bèe dǒ Kuyie ndómè. ⁶ Kuyie ndo cúu nSodɔmmu nè Komɔɔ kè benitibèe kú páíí, kè dè benkú kù yóó kpetín-némè mme benitiyeibe, ⁷ kédεεté Dɔti onitisàù wèè yèmmè do caari nè bè dǒrri mèè yei. ⁸ Ò do tú onitisàù nwe ke bo bè cuokè ke wúó mbè dǒrri mèè yei nke yo be náanyeiti kòo yèmmè càari. ⁹ Kuyie nyému kù yóó deεté mèè botí ku kɔbe bèè fǐǔri, ke yé kù yóó kpetínné mèè botí benitiyeibe ku beénti yiè. ¹⁰ Kù dǔke yóó kpetínné bèè dǒrri bèmbe meyei mbe yèmmè dómè ke kù sènkù.

Iyáabisitié nyembè, n di náa mbèè kprí mmɔke yekǔmbǒ nye nè sifeí, bè í dé kéínkè kó bekperibè ke bè sǎá. ¹¹ Bá Kuyie ntǒrè yèè kpehni ke bè pǔéé, yè í dàátí ke bo sǎá nkeínkè kó bekperibè Kuyie mborè ke dǒ bè càarè. ¹² De kó benitibè í yé bè dǒrri dè, bè dǒ nyiwúǔ nyi ì pǔí kè bè pǔí nke kǔ. Bè sǎá mbè í yé dènde kè Kuyie nyóó bè kù iwúǔ tǔmè. ¹³ Bè dǒ dǒ mèè yei nKuyie nyóó me mbè yietí. Bè dǒrri meyei mbè dómè mme kuyie ncuokè, kè ñ mbo di yo ndè kè dè dǒ nyisíe ke di sǐnkùnkò, kè dè bè naatinè bè dǒrri mèè yei. ¹⁴ Ke dǒ benitipòbè máa ke dɔɔri meyei nsǎá ke buǒ mbèè í kpehni Kuyie nkó kuce, ke duǒ mbe yèmmè idííí ke yé bè ñmmè ke ì péu. Kuyie nyóó bè bɔntému kusǐnkù. ¹⁵ Bè yóu kuce sǎàkù nku ke tǔ mmeyei nkɔku. Badam-mu Beɔɔ bire do tǔ nkù kéndɔɔri meyei nke dǒ idííí. ¹⁶ Kè Kuyie nhò kpannè o tookperí kprí nkè sǎm-marímú ò dèke wèe béi nhoniti kǔme, kóò pǔíté ò dǒ kédǒ mèè yei nkprí.

¹⁷ De kó benitibè dǒ nsibíí sǐ kǔú sǐnsi, ke dǒ nyewetè kuyaakù tɔu yè. Kuyie mbo bè kpetínné difǒtiri cūmpuri dibiinnì mieke. ¹⁸ Bè náante sifeí kó tináahti nti nè tiyeinnáahti, ke sou mbenitibè nè mufòmmu yeimu, ke yǔǔ mbèè bo ke yetini bèè feti be mieke. ¹⁹ Ke bè náa nke tú bèe yè tidaati mieke, ke né tú bémómɔmbe meyei nkó tidaati, kè mè yóó bè kùo ke yé dèè nɔ nhoniti deè ò bakémè. ²⁰ Kòo niti cǔuté ti Yiè nYesu Kirisi Odεεtiwè ke yóu kutenkù kó meborime ke wète ke mè tǔnne, o borime ñ sǐntemu kǔpǔéé ò sòò í tǔ nKuyie nkè mè dómme. ²¹ Kòo do í yǐéte kuce sǎàkù dè na ntǔ kǔpǔéé ò bo kù yǐétemè kéwète ké kù yete, kéyete Kuyie ntié nsàayi bè ò tié nyi. ²² Dikotinùu mari

nàa nti ke tú: Tεmɔtè tǔ ke wète ke yo ntè tǔ dè, kè defǐnkùrè wùo ke wète ke muǔti mesǎmmè. Tii ò tǔòke.

Ti Yiè nYesu yó nwéitiní kè dè ndómme

3 N kɔbe n dǒ bè, n di wǎri di mpátiri dérindi ke dǒ kényíe di dentemu kè di ndake di kèè ti Kuyie nkó kuce mieke ti kprí. ² Dentenèní Kuyie mpǎánáahti náambè do nàké ti nè ti Yiè nYesu Kirisi Odεεtiwè duǒ nyi tié nkòo tǒrè ì ndi tǔo. ³ Di nyé ke dǒ nyewe sɔnye benitibè bo buoté kéndɔɔri bè dómè ke di daú ke tú: ⁴ Yesu yé nhò wéitiní, yé we? Ti yembè do bomu ke ku, nè Kuyie ndómme ketenkè demɔu dè í cèete. ⁵ Bè í yóó yie nKuyie nkuu béimmè kè ketenkè nè kéínkè kè dè buoté, kè kuu yie kébéi nkè menie mbàte ke càhné nè ketenkè. ⁶ Mèè nie ndo wète kǔpíe nketenkè kékuo benitibè. ⁷ Mèè botí nku kù yóó béimmè kéínkè nè ketenkè kè dèe cǔuté, kè kuu bekénè benitiyeibe ké bè kpetínné.

⁸ N kɔbe nyénè ke dǒ nti Yiè mborè yebie ntekɔupítè (1000) dǒ ndiyiè dimáa ndi kè diyiè dimáa dǒ nyebie ntekɔupítè. ⁹ Ti Yiè nyí cǔtí, ò bo dǒmè ò béi nti, benitibè bèe yèmmè mè dǒ, nhò í dǒ òmɔu feti, ò mirímu ke dǒ bá wè wèe ceete ke yóu meyei.

¹⁰ Ti Yiè nyóó wéteni oyúókù kǔme mme. De yiè kè kéínkèe uutè mediè nkǔpǔéétoó kè muháá ncǔté siwǎá nè ketenkè nè ke kperε demɔu. ¹¹ Demɔu kè dè yóó cǔté memme, di tǔ ndò nkéceete di borime mme kéndɔɔri Kuyie ndómme. ¹² Mpínné ku tǔmmú nè di yèmmè memɔu kè de kó diyieè càrike kétuɔkení, kè muháá ncǔté kéínkè kperε kè dèe yiete. ¹³ Ti baa kéínkè pǎnkè nke nè ketenkè pǎnkè, Kuyie nti dǔnné dèè kprí nd-inùu, meyei nyí yó mbo dè bá wè ò yó ndɔɔri dè Kuyie ndómme.

¹⁴ N kɔbe n dǒ bè, yetenko kéndò mpáíí ke kpa meyei, kéntaunè Kuyie, kémbaa de kó diyie. ¹⁵ Nyénè ke dǒ nkè ti Yiè nyí wéteni mecǎá nhò mimmu ke dǒ ké di deεté. Kuyie nduómme mecii nti tebite Pɔɔri kòò tì ndi wǎri. ¹⁶ Kè tì bo o páte mieke, kè timati yóu, bèè í banté nè bèè í kpenke, kè bè cèeri tì tu mù bè ñmmè Kuyie nnáahti teti, bè ce mbemáa ndi Kuyie mbeénti.

¹⁷ N kɔbe n tì ndi nàkému, nyénè kè benitiyeibe báa di souté kè di yóu di fííku nkùu ce mieke. ¹⁸ Nsɔkénè ke kótírí Kuyie nkó kuce mieke, ke dǔke yǐéte ti Yiè nYesu Kirisi Odεεtiwè, kòo yetiri ndeu sǎá. Kè dè mmè ndò.

1 Isāã

Di mpátíri tɔ̀ tìl nàahtì

Isāã wèè wàri tináahtì kó dipátíri weè wàri dii. Ò wàri de kó dipátíri ke bo teennè Kirisi kɔ̀be mbe kè bè mmɔ̀kenè Kuyie mmetaummè sààmè, ke múnke ntaunnè betɔ̀bè kè dè wenni. Isāã nàahtì mieke ò Ìkú dii tanyuu tú a bo ndómè a kou tɔ̀. Kè Isāã dɔ̀ kè wèè yete, ke tú Yesu í tú Kirisi Kuyie ntāāté wè, de yiè ntɔ̀te metaummè mme nè Kuyie nke mè tɔ̀te wenwe nè benitibè. Ti fòmmu dò nkénwennimu kè tí ntú kuwenniku kó ibí, dibiinni báá na kénkɔ̀kénè kuwenniku.

Di mpátíri nàahtì duś ke dòmmè

1. Yesu bè yu wè ke tú Tináahtì tìl duś mmufòmmu 1:1-4
2. Ti bo nfòùmè kuwenniku mieke 1:5-2:17
3. Kirisi kpantídèntɔ̀ 2:18-29
4. Meborime mèè benkú ti túmè Kuyie mbí 3
5. Ti bo mbaàtimè dèè tu meyetimè nè dèè tu timóm̄m̄nti 4:1-6
6. Wèè dɔ̀ ò 5 ndòmmè 4:7-21
7. Ti bo yiemme Yesu dèè bo nte kè ti na meyi 5:1-21

Bè tu wè Tináahtì

1 Meketimè m̀nni kè bè tu wè tináahtì kòò bomu, kè Kuyie nhò duɔ̀nni kè ti ò yà, ke kèè ò nàammè, koò kàáké, weè duś mufòmmu. ² Ò k̀tenímu kè ti ò yà, weè duś mmufòmmu. Dèè te kè ti di náá nke tú ti yà Odètiwè, wèè tu mufòmmu mùò bo sáã, ò do bo ti cice Kuyie mborè nde ke k̀tení. ³ Ti yà dè nè ti kèè tì o borè ti mènke ti ndi náá, nke di bo ti wènnénè kè tí ntaunè ti cice Kuyie nnè ku Bire Yesu Kirisi. ⁴ Ti di wàri de kó tináahtì kè ti wèi dii bo píe.

Kuyie ntumè kuwenniku

⁵ Ntenè tináahtì ti kèè tì Yesu borè kè tì ndi náá, Kuyie ntú kuwenniku nku dibiinni í bo ku borè. ⁶ Kè ti yé nti kù taunè ke kpaá dibiinni mieke, ti sou ntimáà ndi, ti í tũ ntimóm̄m̄nti. ⁷ Kè ti me mbo kuwenniku mieke Kuyie mbomè kuwenniku, ti kù taunèmu ke taunè titɔ̀bè kè ku Bire Yesu yìi nhɔ̀u ti yei mmem̄ɔ̀. ⁸ Kè ti tú ti í m̄ke meyi, nti sou ntimáà ndi, ti í náá ntimóm̄m̄nti. ⁹ Kè ti me ndáa nti yei, nti bo na ke nyé weti weti ke dò nkù ti cìé nke ti wénk̀nnè ti yei mmem̄ɔ̀ ke yé kù d̀̀rimèmu kù béi nti. ¹⁰ Kè ti tú ti í m̄ke meyi nti yu Kuyie nku siyáàbisí yiè, ti í yie nku nàahtì.

Kirisi tumè wèè ti paàti

- 2** M bí n di wàri ti nnáahtì kè di bá ndɔ̀ri meyi mme, kòò m̀u me ndò meyi nti m̄kemu Yesu

Kirisi, wèè yóó náké ti kpéi nKuyie mborè wenwe wèè kpa meyi. ² Weè duś nhomáà kè bè ò kùò ti yei nkpeí nkè Kuyie mbo ti cìé, dè í tú timáà, benitibè bem̄ɔ̀ ndi. ³ Kè ti yíé nKuyie ntannò meimè ti bo bantémè ke dò nti kù yé. ⁴ Kòò m̀u tu ò yé Kuyie nkè né í tũ nku tannò ò soummu. ⁵ Wèè me nyíé nKuyie nkpeti, weè kù dɔ̀ móm̄mu, nè dende ti bo bantémè ke dò nti kù taunnè. ⁶ Wèè yí ò taunnè Kuyie, nho borime ndò Kirisi k̄me do dòmmè.

Ikuś pànyì kó tináahtì

⁷ N kɔ̀be n dɔ̀ bè, dè í tú ditannùò pànni ndi n di wàrimè, di di yému nè dim̀nni, bè di ndi nàkému. ⁸ Kè di né tú dipànni, ke yé Kirisi weè di nti benkemè nè o borime mieke kè ti mè tũ, ti yie ndi m̀nni de kó ditan-nùò, dibiinni 55 pèétemu kè kuwennikuu yènni.

⁹ Wèè yèmmè dò nhò bo kuwenniku mieke, ke né níi nho kou tɔ̀ ò kpaá dibiinni mieke nke. ¹⁰ Wèè dɔ̀ o kou tɔ̀, weè bo kuwenniku mieke, wè í yóó do. ¹¹ Wèè níi nho kou tɔ̀ ò bo dibiinni mieke nke, kè di ò yèik̀nnè bá ò í yé ò k̀ri kè.

¹² M bí, n di wàri ke yé Kuyie ndi cìémmèmu di yei nnè Yesu Kirisi kpéi. ¹³ Dindi bekótibè n tì ndi wàri ke yé di yíétemè weti weti Kirisi wèè do bo kè Kuyie mmu nyí d̀̀ò kutenkù. Dindi bedapàmbè n di wàri di na mèè kpéi nke oyeiwe.

deñde ti bo bantémè bè nàá nti tumè timómwonti, Muyaánsààmù nkpèti.

Kuyie nti dómè

⁷ N kɔbe n dɔ̀ bè, ti ndɔ̀ titɔ̀bè ke yé Kuyie ntúmè medókùmè yìè nwe. Wèè dɔ̀ otɔ̀wè tu Kuyie mbire ke yé Kuyie. ⁸ Wèè í dɔ̀ otɔ̀wè, wè í yíétié Kuyie nke yé Kuyie ntúmè kù dɔ̀ kùnkù benitibè. ⁹ Kuyie mbenke kù ti dómè, kù duɔ̀nní mèmme ku Bire dèè bo demáà kútenkù mieke kè dè bo ti duɔ̀ mmufòmmu. ¹⁰ Dèè benkù kù ti dómè, dè í tú tî kù dɔ̀, kuù ti dɔ̀ ke duɔ̀nní ku Bire kè bè dè kùc ti yei nkpéi.

¹¹ N kɔbe n dɔ̀ bè kè Kuyie nti dɔ̀ mèmme, ti múnke dò nkéndómu titɔ̀bè. ¹² Òmɔ̀wè í yà Kuyie mbiti, kè ti dɔ̀ titɔ̀bè kù ti bonèmu ke te kè ti dɔ̀ titɔ̀bè kù ti dɔ̀ mèè botí.

¹³ Kù ti duómmu ku Yaá ndèè te kè ti yé ke dò nti kù taunè kè kù ti bonè. ¹⁴ Ti yàmu Kuyie mBire, ke náá nke tú kù dè duɔ̀nní kè dè bo dèetè kútenkù. ¹⁵ Kòò mɔ̀wè náá nYesu tùmè Kuyie mBire, ò kù taunèmu kè kù ò bonè. ¹⁶ Ti bantému Kuyie nti dómè, ke kù yie.

Kuyie ndómu benitibè. Wèè mòke medókùmè wèè taunè Kuyie nkè kù ò bonè. ¹⁷ Nè ku ti kó mewènnímè kpéi nyó nte kè ti na kémmòke medókùmè mómmòme kè bá nyíékù. Kuyie mbeénti yìè, ke yé ti fòmmu dòmmè Yesu kɔmu do dòmmè. ¹⁸ Kàa dɔ̀ otɔ̀wè kufɔ̀wáá nténke ɔ̀ í nwè nda bonè. Wèè dɔ̀ otɔ̀wè mesàà kufɔ̀wáá nhɔ̀ ɔ̀ yèmu, ke yé wèè yíékù ò yíékùmè tibeénti nti.

¹⁹ Ti dɔ̀ Kuyie nke yé kuù ketémè ke ti dɔ̀. ²⁰ Kòò mɔ̀wè tu ò dɔ̀ Kuyie nke í dɔ̀ o kou tɔ̀wè, ò sóummu. Ke yé wèè í dɔ̀ o kou ò wùó nwè ò báá na kéndó Kuyie nwè í wùó nkù. ²¹ Yesu béimmu ke tú, kè wèè dɔ̀ Kuyie nwè ndɔ̀ o kou tɔ̀wè.

Ti bo yíme kéna meyei

5 Wèè yie nYesu Kirisi tumè Kuyie mBire de yìè ntu Kuyie mBire nde. Wèè dɔ̀ ti cice Kuyie nwe ndɔ̀ ku bí tɛi. ² Kè ti dɔ̀ Kuyie nke tũ nku tannò ti bo de mbanté ti tùmè ku bí. ³ Kàa dɔ̀ Kuyie ndè ɔ̀ í nda yóunè a bo ndɔ̀rimè ku tannò yémme. ⁴ Kuyie nkó ibí nɔ̀mmu

kútenkù metákùmè mèè ɔ̀ nte kè ti na kútenkù. ⁵ We nhɔ̀ na kútenkù kuu? Wèè tá wènwè ke dò nYesu tú Kuyie mBire.

Yesu mènke tùmè Kuyie mBire

⁶ Denennè bo dètããti ndi dèè ti náá nYesu tùmè Kuyie mBire. Kuyie ntammè bè do kèè mè bè ò ãã dii m̀nni bātém̀m̀, nè tii do d̀ò o kúú m̀m̀nni, nè Muyaánsààm̀m̀m̀ bo ti mieke mù ti náá nti. ⁸ Menie nnè o kúú nè Muyaánsààm̀m̀m̀ dè wéřm̀m̀ dè náá nti. ⁹ Kòò niti yà dèmarè ke béi, nti ɔ̀ yiemmu. Kuyie mpèētému oniti, ti dò nkéyiemmu kù béi nti ke yí Yesu tú ku Bire. ¹⁰ Wèè yie nKuyie mBire ò yie nKuyie mbéi nti nti, wèè me nyí dè yie nhò yu Kuyie nku siyàbìsì yìè, ke yé ò í yiemme kù béi nti ku Bire kpéi. ¹¹ Nte Kuyie nnákè tì ke tú nè ku Bire borè nde kù ti duómme mufòmmu mù ò bo sãã. ¹² Wèè tá Kuyie mBire wèè yó nfòu sãã, wèè í dè tá ò bá nfòu sãã.

Wèè tá Kuyie mBire ò m̀kemu mufòmmu mù ò bo sãã

¹³ N di wãri de kó tinããti, kè di bo nyé di m̀ke mèmme mufòmmu mù ò bo sãã, díndi bèè tá Kuyie mBire.

¹⁴ Nte dèè te kè ti í yíékù, kè ti m̀wè dèmarè Kuyie, kè dè tu ku kó medókùmè kù ɔ̀ ti kéntému. ¹⁵ Kè ti yé ke dò nkù ti kémmú, ti nyé ke dò kù ti duómmu ti kù m̀wè dè.

¹⁶ Kòò mɔ̀wè yà otɔ̀wè kòò d̀̀̀ri meyei mmèè dò nKuyie mbo ò cíé nwèè bántè Kuyie nkè kùu ò cíé. Meyei mmamè bomu Kuyie nyí cíenke mè n yí yé ndi mbáá Kuyie mmeè kpéi. ¹⁷ Meyei memɔ̀wè tú meyei mme, kè mèmamè né bo kè Kuyie mmè cíenke.

¹⁸ Ti yému ke dò nKuyie nte wè ɔ̀ í nkpaá d̀̀ri meyei, Kuyie nte wè tu wè, kù ɔ̀ nhò bàamu dibɔ̀ kè di báá ò kàáké.

¹⁹ Ti yému ke dò nKuyie nkuù ti te, kè dibɔ̀ te kútenkù kuu nkɔbe bèè yete Kuyie nkpèti.

²⁰ Ti yému ke dò nKuyie mBire k̀tení ke ti teennè kè ti yíétié Kuyie nkumóm̀m̀nku, ke kù taunè ku Bire Yesu Kirisi kpéi, nweè tú Kuyie nkumóm̀m̀nku, ke duò mufòmmu mù ò bo sãã.

²¹ M bí mentenè dimáá yebkè!

2 Isāã

Di mpátiri tɔ̀ tìl nàahti

Wèè wàri Isāã pátiri ketiri weè wàri didéri, ke yu omáà ke tú: Okóti, ke wàri o pátiri onitipòkù mɔ̀ Kuyie ntāāté wè kòo yètiri tu Kiriya, wenwe nè o bí. Bèmabè yèmmè dò nde kóo nitipòkù nè o bí dè benkú Kirisi kɔ̀be tɔ̀nni ndi nè di nitibè. O pátiri mieke kòò nàá nKirisi kɔ̀be ke tú bè nfòu timómwɔ̀nti mieke kéndɔ̀ betɔ̀bè, kéndake iyáàbisítíe nyembè kpéí nke bá ncɔ̀ú bè duɔ̀ nyii tié nyeyi.

De kó dipátiri nàahti duɔ̀ ke dòmmè

1. Mudummu 1-3
2. Oniti a bo ndómè Kuyie nnè benitibè tɔ̀bè deè pèēté demɔ̀ 4-6
3. Isāã bè caummè iyáàbisítíe nkpéí 7-11
4. Isāã túmè ò bo kɔ̀too ké bè siéké nè mudummu sɔ̀mmu 12-13

Mudummu

1 Mí nhokóti Isāã, mî da wàri fɔ̀ nKiriya nè a bí, n di dómu mesàà. Dè né í tú m mǎà, bèè yie ntimómwɔ̀nti bè múnke di dómu. ² Ke yé timómwɔ̀nti bomè ti mieke ke yó mbo sǎã, òmɔ̀ú í yóó na ké tì dèite.

³ Ti cice Kuyie nnè Yesu Kirisi bè ti kuɔ̀ mmesémmè ke ti dɔ̀ mesàà nke ti duɔ̀ ndiwèi kè ti ndó titɔ̀bè mómwɔ̀nti.

Ti bo ndakemè itié nyeyi yembè kpéí

⁴ Dè n naatimu n yàmè a bí mai yiemmmè timómwɔ̀nti, ke dɔ̀ri ti cice Kuyie nyèmmè. ⁵ Fɔ̀ nKiriya n da wàri tì í tú tipànti, ti yé tinti nè dimònni tìl tu: Ti ndó titɔ̀bè. ⁶ Kè ti dó Kuyie nti yie nku tannò nyé, kù ti nàkému nè dimònni ke tú ti ndó titɔ̀bè.

⁷ Bèsoùmbe bomu kutenkù mieke, bèè í yie nYesu Kirisi tùótémè tinitikònti, bèsoùmbe mbe, Yesu kpan-tídèntɔ̀bè. ⁸ Yetenko kémpí ndi tɔ̀mmú kètɔ̀ke kumànkù ke báá paà tiyeti.

⁹ Kòò mɔ̀ú yóu Kirisi tié nke yie nyimai, ò ténke í tũ nKuyie. Wèè me nyie nke ì tũ nweè taunè Kuyie nnè ku Bire. ¹⁰ Kòò mɔ̀ú kòtení ke tɔ̀ itié ntei, di báá ò cɔ̀uté, di keté ke báá ò dɔ̀. ¹¹ Kè wèè ò dɔ̀ mbè wènnému de kó mutɔ̀mmú yeimu.

¹² N kpaá mɔ̀kemu tináahti péu n na ndi nàké tì, n né í dó ké tì wàri. N dó kékɔ̀toomu kè ti kari ké tì nàké kè dè nnaati.

¹³ Kirisi kɔ̀be Kuyie ntāāté bè bèè bo die mbè da dɔ̀unko.

Sudi

Di mpátiri t̄ t̄i n̄aànti

Sudi w̄ari o pátiri Kirisi k̄obe b̄em̄ɔu ndi, o pátiri n̄aànti d̄onn̄e P̄ieri pátiri d̄éri k̄peti nti, ke caú n̄Kirisi k̄obe ke tú b̄e ndake itié nyeyi yemb̄e k̄p̄éi mb̄èè pitírí itié nyeyi tip̄ífti tim̄ɔu. K̄oo ntiè n̄Kirisi k̄obe ke tú b̄e nt̄éí Kuyie nk̄o kuce mieke.

Di mpátiri n̄aànti duś ke d̄omm̄e

1. Mud̄ummu 1-2
2. Itié nyeyi yemb̄e yóó denten̄e t̄i 3-16
3. Kirisi k̄obe bo n̄fiíkum̄e o kó kuce mieke 17-23
4. Ò duśmm̄e Kuyie ndis̄anni 24-25

Mud̄ummu

1 Mí n̄Sudi Yesu Kirisi kóo t̄nti, Isaku nant̄e, m̄i w̄ari ke di d̄unko díndi Kuyie nti cice yu b̄e ke b̄e d̄ó, k̄e Yesu Kirisi di baa.

² Kuyie ndi kuś m̄mes̄emm̄e, k̄é di duś ndiw̄èi k̄é di d̄oke ndó dit̄ob̄e.

Beyiibe p̄í mm̄u t̄mm̄ú

³ N̄ k̄obe n̄ do d̄ómu n̄e n̄ ȳemm̄e mem̄ɔu k̄é di w̄ari Kuyie nti d̄eéri m̄èè botí, ke s̄í nd̄e d̄ò n̄ di w̄ari ke yáúk̄unne di k̄nti, k̄é di cómm̄ú ke t̄éí n̄Kuyie nk̄o kuce mieke. ⁴ Ke ȳé benitiyeibe s̄òrim̄e ke tanní di cuok̄e, ke caàri Kuyie nk̄o mes̄àa n̄n̄aànti ke bo na k̄énd̄ɔ̄ri b̄e d̄óm̄e, ke yete Yesu Kirisi. Weè máa ti baké, weè ti te. T̄i w̄arimu n̄e dim̄nn̄i Kuyie nyóó b̄e k̄petín̄né m̄èè botí.

⁵ N̄ d̄ó k̄é di dente Kuyie ndo d̄eeté m̄èè botí nku Isidaȳeribe, bá di me nti ȳém̄e. K̄u do b̄e d̄enn̄emu b̄em̄ɔu Esibiti mieke, de kó dif̄n̄k̄úò k̄ékuo b̄èè yete ku k̄peti. ⁶ Di nȳé ke d̄ò n̄Kuyie nt̄r̄e ȳèè yete Kuyie nȳe duś mm̄u t̄mm̄ú, ke ité ȳe do d̄ò nk̄ém̄bo d̄e, Kuyie nȳe k̄petín̄nému dib̄iinn̄i mieke ke baan̄e ku beénti ȳiè. ⁷ N̄ d̄ó k̄éȳíé di dente Sod̄ummu k̄obe n̄e Kom̄ɔɔ k̄obe n̄e yeh̄ek̄e ȳèè d̄e t̄k̄é be k̄pere do d̄òm̄e m̄me. Be borime do í wenni, k̄énd̄onn̄e Kuyie nt̄r̄e íȳie, k̄é benitidaab̄e d̄un̄e bet̄ob̄e, k̄é benitipob̄e d̄un̄e bet̄ob̄e, k̄é Kuyie mb̄e c̄u mmuh̄á. T̄i d̄ò nk̄é nti ȳému.

⁸ De kó benitib̄e b̄èè tanní di cuok̄e be k̄pere me ndò, k̄é be yentotí tanninko meyei mieke k̄é b̄e s̄ín̄k̄un̄ko be k̄nti, ke senku Kuyie nk̄o muw̄erím̄ú ke s̄áa nk̄éink̄e kó bek̄perib̄e. ⁹ Bá M̄ȳiisi ku dii m̄nn̄i k̄é Mis̄eeri Kuyie nt̄r̄e dieȳe kó dimari ndó kóò t̄uót̄é n̄e dib̄ɔ̄ k̄é b̄e nk̄pa n̄ho k̄p̄éi nh̄ó í nyie ke di s̄áa, k̄é di n̄ak̄é máa ke d̄ò: Kuyie nda yietí a yei. ¹⁰ De kó benitib̄e í ȳé b̄e d̄òri

d̄e. Iw̄ú k̄óm̄e b̄e t̄š̄un̄emu, b̄e s̄ónt̄é ke s̄áante b̄e í ȳé d̄e nde, ke yóó feti. ¹¹ B̄e bo yà! B̄e me nt̄umm̄e Kaȳéé w̄èè do k̄u o nant̄e o kó kuce, b̄e d̄ó id̄ífti nyi k̄é ì b̄e tanné Badammu kó kuce. B̄e yete Kuyie nk̄peti nti, ke yóó kú Kodee k̄obe do yetem̄e M̄ȳiisi k̄peti k̄ékú. ¹² Díndi Kirisi k̄obe k̄é di t̄if̄ n̄ke bo di k̄ébenke di d̄óm̄e dit̄ob̄e, b̄e nk̄ok̄é di mieke ke yo n̄ke ȳé mb̄a ifei í b̄e bo, b̄e me nyí dake òm̄ɔu k̄p̄éi. B̄e d̄ò nyis̄oke nyi di cuok̄e ke d̄onn̄e fet̄aaf̄e f̄èè k̄p̄eri ke í niù, ke d̄onn̄e detie nd̄èè í p̄éi, ke d̄onn̄e detie mb̄e u d̄e k̄é d̄e k̄p̄éi ke ku. ¹³ B̄e d̄onn̄e d̄am̄éeri kó ȳen̄éfn̄fir̄e nȳe ȳèè k̄p̄éni, k̄é be t̄mm̄ú s̄i n̄ke d̄onn̄e d̄am̄éeri kó kup̄emm̄uw̄òk̄u. B̄e d̄onn̄e si-w̄áa s̄i t̄š̄u s̄insi. Kuyie mbo b̄e tanné dif̄t̄ir̄i c̄umpuri dib̄iinn̄i mieke k̄u d̄ò d̄i be k̄p̄éi nk̄é b̄e mbo s̄áa.

¹⁴ B̄eè k̄p̄éi n̄ke En̄oki, Adammu yāab̄ire kudap̄ut̄n̄k̄u kuyiék̄u kou do béimm̄e ke d̄ò: Nȳén̄e k̄é ti Ȳiè n̄Kuyie nk̄òrin̄ímu ke bo n̄neín̄e Kuyie nt̄r̄e sik̄up̄í sik̄up̄í, ¹⁵ ke bo k̄petín̄né b̄èè yete Kuyie nk̄peti ke d̄ɔ̄ri meyei n̄ke náante tis̄ínt̄en̄aànti, ke s̄áa n̄Kuyie nk̄é d̄e benke b̄e k̄u càkem̄e. ¹⁶ De kó benitib̄e š̄š̄ í ns̄ann̄e m̄nn̄i mari Kuyie mb̄e p̄ā nd̄e k̄é be ȳemm̄e caàri, k̄é b̄e k̄pa n̄ke d̄ɔ̄ri b̄e d̄óm̄e, ke náa n̄tipoc̄emm̄ún̄aànti, ke k̄penti benitib̄e ke yo mbe k̄pere.

P̄ɔ̄ri caumm̄e Kirisi k̄obe ke b̄e n̄ak̄é b̄e d̄ò nk̄énd̄omm̄e

¹⁷ Díndi n̄ k̄obe n̄ d̄ó b̄e denten̄eni ti Ȳiè n̄Yesu Kirisi t̄r̄e do n̄ak̄é t̄i ke d̄ò: ¹⁸ Yem̄r̄e s̄onye mieke benitib̄e yóó buot̄ému, k̄énsenku Kuyie n̄ke d̄ɔ̄ri b̄e d̄óm̄e. ¹⁹ B̄e buot̄ému ke di yaati, ke d̄ɔ̄ri b̄e d̄óm̄e, Muyaáns̄àm̄u í b̄e bon̄e. ²⁰ Díndi n̄ k̄obe, di báammu k̄p̄éni n̄ke d̄onn̄e dip̄ū, ns̄ok̄én̄e ke kótírí mes̄àa n̄ke mb̄áa n̄Kuyie n̄n̄e Muyaáns̄àm̄u kó muw̄erím̄ú. ²¹ Di báa d̄ét̄en̄e Kuyie nk̄u di d̄ó, mbaan̄e muf̄ommu mùu bo s̄áa ti

Yiè nYesu yóó di duó mmù, ke yé ò di kuómme mesém-mè.

²² Mesémme ndi bonè bèè yèmmè sū, kè di bè teennè kè bèe tãáté kuce sààkù. ²³ Deeténè be mecãã mbè ÿ púté mèè botí onìtì muhãã mmieke, kékuú mmesémme bèè dððri bè dómè, ke né nyé kè meyi mmèè sãũ be yààtì kè mè báá di cãnté.

Ti bo nsãntímè Kuyie nku kpetì kpéí

²⁴ Ti sãntí Kuyie nkùù mòke muwèrímú ke di baa mudorimù mumou, kè di bo ndò mpáíí, kéta ku kpetì mieke nè diwèi. ²⁵ Nsãntínè ku, kuù tñnní Yesu kòò ti deeté, kuù yètiri deu, kunku demou kpààtì, wèè baké demou, wèè do te demou, ke dè te, ke yó ndè te. Kè dè mme ndò.

Mudáammu

Di mpátiri tɔ tìl náànti

Isāā wèè wàri mudáammu kó dipátiri, dīl tu Kuyie nnáànti pátè kó disɔnni. Ò di wàri ke náá nKirisì ò benke tìn-ti. Isāā do yóó wàri Mudáammu pátiri ke s̄ mbè fě̀ũnkoomu Kirisì kɔbe, kòo bè wàri ke bo yáúkũnne be kònti kè bè nfííkú Kuyie nkó kuce mieke. Isāā do yà mèè benkùmè do dò ncáá ncáá nwe ke né wě mme kũnni dèè tu: Meyei nkóo kpààti dòmme ò nɔ, dè né bo nyóó dentenè Kuyie nnè ku kɔbe kè bèè na, kè Yesu Kirisì baaté.

Di mpátiri náànti duś ke dòmme

1. Mudáammu 1:1-8
2. Mèbenkùmè ketimè Kuyie nhò benkemè nè yepáte yèyiekè ò wàri yè Kirisì kɔbe tìrè 1:9-3:22
3. Dipátip̄ũ nè yecanniyè yèyiekè 4:1-8:1
4. Yetátehe yèyiekè kó tináànti 8:2-11:19
5. Dinìtìrì nè des̄innè dèdèrè kó tináànti 12:1-13:18
6. Mèbenkùmè tēmè Kuyie nhò benkémè 14:1-15:8
7. Kuyie mmieke kó ibòòke 16
8. Babidɔnni kó mudorimù nè bè namè mus̄immù nè Kuyie mpāānāànti náàmbè siyáàbisì yembè 17:1-20:10
9. Tibeénti sɔnti 20:11-15
10. Kéínkè pànkè nè ketenkè pànkè 21:1-22:5
11. Tináànti kó dikò 22:6-21

Dimònni duunnímè

1 Yesu Kirisì dāa ntìl náànti tìl bo di mpátiri mieke. Kuyie nkùù duś nkòò nàké o t̄mbè tìl yóó tɔkení, kòo duś nkè Kuyie nt̄nni tì nàké o kóo t̄nti Isāā. ² Kè Isāā tì wàri timɔu. Kuyie nhò nàké tì nè Yesu ò benke tì, ò yà dè nè ò kèè tì. ³ Dè nnaati wèè kàa nti nnáànti Kuyie ndāa tì, kénnaati bèè kèrhímú ke tì yie. Kuyie ndo nàké dīl mònni kpéi dī duunnímu.

Isāā dɔummè Kirisì kɔbe tìrè yèyiekè

⁴ Mí nyIsāā mīl dɔunko Kirisì kɔbe tìrè yèyiekè yèè bo Asii.

Kuyie nkùù do bo, ke bo, ke yó mbo nè ku Yaá mmuyiekè mùù fité ku kpààtikàri, bè di dɔò mesàà ke di duś ndiwèi ⁵ nè Yesu Kirisì wèè tì nàké Kuyie nkpeti weti weti, wèè ku ke yānté meketimè, wèè baké bekpààtibè bemɔu.

Wèè tì dɔ ke còú nho yīi ke tì d̄esténè meyei, ⁶ ke tì ta o kpààtiyuu mieke ke tú ikuó nìùbè, ke pí nho cice Kuyie nt̄mmú. O yètiri ndeu, kòo mbaké s̄ā! Kè de mme ndo.

⁷ Daatenè! Ò kèrínímu yewetè mieke, kè titenti timɔu kɔbe nè bèè ò kùò kè bè bo ò yà kékómmú. Dè mme ndò.

⁸ Tì Yìè nKuyie mmuw̄írímú mumɔu yiè mbéimmu ke tú kuù tu diketiri nè kumànkú. Kù do bomu, ke bo, ke yóó kɔtení.

Kuyie mbenke dè Isāā

⁹ Mí nyIsāā di tebite Kirisì kó metaummè mieke, kè tì wě nke fě̀ũri ke mi nke taunè Kirisì, ke wě nho kpààtiyuu mieke. Bè n kànnè Patimɔsi, dihei dīl soké menie mmieke, n nàké mèè kpéi nke Kuyie nnáànti nè Yesu m benke tì. ¹⁰ Teom̄pùtè matè yiè kè Muyaán-sààmù n túóté kè n keè metammè mamè n f̄nkúò kè mè kpeh̄ni ke dò nditáteheù k̄m̄e kè mè tu: ¹¹ Wàri a wúó ndè nkéduɔnko Kirisì kɔbe tìrè yèyiekè: Efesi kperi, Siminni kperi, Perikammu kperi, Tiyaatiiri kperi, Sariti kperi, Fidaderifii kperi, nè Daodisee kperi.

¹² Kè n wě̀ete ke bo yà wèè n nàánnè, ke yà sifitíkèkèè siyiekè mesɔɔ kpesi. ¹³ Kòò mɔù còm̄mú si cuokè ke dònne Onit̄l̄bire ke dáátí diyaàbòri kè dī cùtè ke káákè o naàcèi, kòo bóú f̄esɔɔnaàk̄ñfè o cuokè. ¹⁴ Kòo yùti péi ke dò ntikónti, kòo nuɔ ncúu mmuhāá. ¹⁵ Kòo naàcèi cúu nke dò mmebierime bè p̄t̄írì mmè dihònni. Kòo tammè dò mmenie nh̄o nhuutimè kucúcuku mieke. ¹⁶ Kòo tɔ siwāá siyiekè o nùtè youte, kè disìè menatimè medémè kperi yiení o nùù, kòo ìikè p̄nti diyìè ÿ ncúum-mè kuyie ncuokè. ¹⁷ Kè n do o ìikè kéndò n ku, kòo n̄ó nho nùtè youte n yínkè ke d̄: Kuf̄waá mbá da pí, mī

tu diketírì nè kumànkú. ¹⁸ N fòumu! N do kumu ke yáńté ke yó nfòu sáà, ke baké mukúú nke tɔ mu ei kpetínsi. ¹⁹ Wári a wúo ndè nè a yóo yà dè. ²⁰ Nte siwáã siyiekè n tɔ si n nòutè youte nè sisɔɔfitíkèkèe siyiekè benkú mù: Siwáã siyiekè tu Kuyie ntɔrè nye yèè bo Kírisi kɔbe t̃rè yeyiekè mieke. Kè sikèkèe tu Kírisi kɔbe t̃rè yèyiekè.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Efesi

2 Wári Kuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Efesi ke d̃: Nte wèè tɔ siwáã siyiekè o nòutè youte nè sisɔɔfitíkèkèe ò tu mù: ² N yému a p̃i mmù t̃nkperimù, ke f̃éúte ke mi nke yááké bèè tu bemáa Yesu t̃rè ke yà bè sóummè. ³ N yému a f̃éúrimè n kpeí nke mi, mbá a k̃nti í yárike. ⁴ Nte n yèmmè né í da naatinè tì: A ténke í n d̃ a do n dómè meketimè. ⁵ Dentení a do d̃i b̃òrì kéceete k̃pí nha do p̃i mmù t̃mmú meketimè m̃nni, kà a cèete n kéroomu ke bo deite a fitirè de k̃ari. ⁶ Nè memme a d̃ò dè dèè wenni deé tú a yetemè Nikodaitibe t̃mmú m mù yete m̃è botí.

⁷ Wèè m̃ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kírisi kɔbe t̃rè.

Wèè bo na kétuɔke kumànkú m bo ò duó mmufòm-mu tie mù còrmú Kuyie nkó kupúú sààkù mu kó dibii kòo di.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Siminni

⁸ Wári Kuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Siminni ke d̃:

Nte wèè tu diketírì nè kumànkú, wèè ku ke yáńté, ò tu mù: ⁹ N yému a f̃éúrimè, ke yé a c̃innimè ke né tú okpàati Kuyie mborè. ¹⁰ N yému bèè tu bemáa Sífube ke í bè tu, bè di níimmè, bè tu dibɔɔ kɔbe mbe. Bá nỹkù a bo f̃éútemè, dibɔɔ yóo di bennému kéduú nkè bèe kpetínnè bèmabè, kè di f̃éúte yewe t̃píítè. N wé̃eri kétuɔke kumànkú kè n da cú mufòm-mu kó dipii.

¹¹ Wèè m̃ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kírisi kɔbe t̃rè.

Wèè bo na kétuɔke kumànkú ò báá kú mukúú ndérímù.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Perikammu

¹² Wári Kuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Perikammu ke d̃:

Nte wèè tɔ disie menatimè mèdémè kperi ò tu mù: ¹³ N yému a ãmè dibɔɔ ei. Bá nè memme ke n taunè weti weti bá a í n yete, bá nè bè me nkúomè n kóo t̃nti sàawè Āntipaa a cie dibɔɔ ã dè. ¹⁴ Kè t̃matì né bo, n yí da naatinè tì, a kɔbe mabè yiemme Badammu kpeti, wèè do tié mBadaki kè bèe souté Isidayeeri, kè bèe cááké imaa mbè fié ì yebɔkè, kéndounè betɔbè. ¹⁵ Kàa wète ke m̃ke bèè t̃ù nNikodaitibe kó itié. ¹⁶ Kàa í cèete, n kéroomu ke bo kuɔ de kó benitibè nè n nùú kó disie.

¹⁷ Wèè m̃ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà tì Kírisi kɔbe t̃rè.

Wèè bo na kétuɔke kumànkú, m bo ò duó mánni wèè s̃òri, kóo duó ditápeíri bè wári di diyetipànni, òmòú í yé d̃i kè dè í tú bè d̃i duó nwè.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Tiyatiiri

¹⁸ Wári nKuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Tiyatiiri ke d̃:

Nte Kuyie mBire dèè nuɔ ncúu mmuháá nkè de naàcèi c̃u nke d̃ò mmeberimè bè p̃útiríní mè dihònni dè tu mù: ¹⁹ N yému a d̃ɔri dè dem̃u nè a n dómè ke n t̃á ke f̃ííkú Kuyie nkó kuɔ, ke duó nhamáa mut̃mmú ke mi, kàa t̃mmú deuke ke p̃é̃tè mù do dómè. ²⁰ Nte n yí da naatinè tì: A yóumè onitipòkù Sesabeedi † wèè tu omáa Kuyie mp̃áánaanti náantò kòo suó n kɔbe, kè bè d̃uti d̃utinè betɔbè ke cáá nyimaa mbè fié ì yebɔkè. ²¹ Nh ò duómmu m̃fiè nkòo bo ceete, ò me nyí yie nke bo yóo o yei. ²² Deè te kè n yóo ò f̃éú nké̃f̃éú mbèè ò d̃utinè, kè bè sàa í yóumu de kó meyei. ²³ M bo kuɔ o kɔbe, kè Kírisi kɔbe t̃rè yem̃uu bantè n yémè benitibè yentotí nè be yèmmè, ke yóo yietí bá wè o t̃mmú dóm-mè.

²⁴ Díndi Tiyatiiri kɔbe bèè í t̃unne de kó itié nyeyi, bèè í ỹé̃tè bè tu dè dibɔɔs̃òri kpeti. N yí yóo di yíé dit̃u mari.

²⁵ Mp̃ínnè di kèè tì weti weti kè n yàa w̃etenéní. ²⁶ Wèè bo nd̃ɔri n dómè kétuɔke kumànkú m bo duó nkòo mbaké ibotí. ²⁷ Ò bo nyí c̃èmmú nè kumátipàati, kè nyí p̃ùú ntiyaamati k̃me. ²⁸ Kè nh ò duó ntek̃unwentéw̃at̃è.

²⁹ Wèè m̃ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kírisi kɔbe t̃rè.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Sariti

3 Wári Kuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Sariti ke d̃: Nte wèè m̃ke Muyaánsààmù mùyiekè ke tɔ siwáã siyiekè ò tu mù: N yému a d̃ɔri dè, benitibè yèmmè d̃ò nha fòumu kàa né ku. ² Daate kékpenk̃unne bèè kpaá kè bè mu nyí ku páí. N yému a borime í wennimè Kuyie nyiikè. ³ Dentení bè do da náké itié mm̃è botí, k̃éw̃ete kè ì t̃unne k̃eyóu meyei, kàa í dàate n kéroomu ke bo da dé̃tè oyúókù k̃me bá a bá nyé n t̃ùkoo d̃i m̃nni. ⁴ Bá nè memme bèmabè bomu Sariti mieke bèè í s̃á mbe yàati, bè bo nni nneinè ke dáátí tiyaáp̃é̃tí ke yé be borime wennimè. ⁵ Wèè bo na kétuɔke kumànkú ò bo dáátí tiyaáp̃é̃tí, m báá útè o yètirì mufòm-mu p̃atiri mieke. M bo náké n cie Kuyie nnè ku t̃rè ò tumè n kou.

⁶ Wèè m̃ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kírisi kɔbe t̃rè.

Kuyie nnàké tì Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Fidaderifii

⁷ Wári Kuyie ntɔnni d̃i bo Kírisi kɔbe t̃nni d̃i bo Fidaderifii ke d̃:

Nte wèè kpa meyei nke tú timómm̃nti yie, wèè tɔ okpàati Dafiti kó sikpetisi, ke s̃s̃ kpeté bá òmòú báa na kékpetínnè, kòo kpetínnè òmòú báa na kékpeté, ò tú

† SESABEEDI: De kóo nitipòkù nwe Sedoboammu do puokemè kòo ò tanné mubɔɔféú mieke. Wénté 1 Bekpàatibè 16:31. 19:1-2 nè 2 Bekpàatibè 9:22,30.

mù: ⁸ N yému a tōmmú ke yé a cīnnimè, nè memme ke yíe n kpeti ke n taunè, kè n da kpeté kuce kàa pí n tōmmú, bá òmòú í yóó na ké mù pàa. ⁹ Nte a yóó dòmè bèè tu dibòú kòbe ke sou nke tú bemàà Sifube ke í bè tu. N yóó duó nkè bèè nínkúmu a ìikè kébanté n da dómè. ¹⁰ A mè nyiemme n kpeti ke fě̀ùrì ke mi, kè mefě̀útímè tũ̀kèní dìi yìe kutenkù kumòu kè bè fě̀ùrì, m bo nda kánké. ¹¹ N wětínímu bàmbà, mpí nha kèè tì weti weti kòò mòú báá cúté a cuuti. ¹² Wèè bo na kétuòke kumànkú m bo ò dòò disāā kperi Kuyie nčētè mieke, kéwāri o ìnkè Kuyie nyètírì nè ku eì kperi, Sedisademmu pànwè wèè cùténì kéìnkè, kéwāri o ìnkè diyètírì pànnì m mòke dì.

¹³ Wèè mòke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kòbe tìrè.

Kuyie nnàké tì Kirisi kòbe tìnnì dìi bo Daodisee

¹⁴ Wāri Kuyie ntōnnì dìi bo Kirisi kòbe tìnnì dìi bo Daodisee ke dò:

Nte wèè yètírì tu: Dè mme ndò, wèè dòòrì ò nàá ntì ke í sou, wèè baké Kuyie ndòò dè demòu ò tu mù: ¹⁵ N yému a tōmmú í tonnimè, mù me nyí boo. N dó mù ntonnimu yoo mù mboo. ¹⁶ A do ndàà dàà nwe, a í tonni, a me nyí boo, kè m bo da títútoó. ¹⁷ A yèmmè meè dò nha tú okpààti ke mòke demòu, ke í kpa dèmarè. A né í yé ke dò nKuyie mborè a tú osénniwè ke tú ocìrì ke tú fedawanfè ke tú kuyũ̀nkù ke bo difkperi. ¹⁸ N da tièmmu ke tú a donté m borè mesòò mbè wènkunne mè kékparikè, nè tiyaàpéiti kékāā nha fei, nè munčntie kéānnè a nuò nkéna kéyà. ¹⁹ N tièmmu n dó bè ke bè puoti. Yóu meyi nke yáúkunne a kũ̀ntì. ²⁰ N cómmú dibòrì ndi ke bie, kè wèè kèè n tammè ke kpeté, n taroo kè tì nwě nke yo. ²¹ Wèè bo na kétuòke kumànkú m bo ò kànnè dikpààtikàrì m borè, n na mèè botí ke kàri Kuyie mborè.

²² Wèè mòke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàá ntì Kirisi kòbe tìrè.

Kuyie nkpààtikàrì

⁴ De kó difōnkúò kè n wēte kényà kéìnkè kpetémè, kékeè metammè kè mè ndōnnè n sòò kèè dìi tātēheù kōme kè mè tu:

Dekénì die nkè n da benke dèè yóó dòò.

² Dende bàmbà nkè Muyaánsààmù m píe kè n yà kéìnkè dikpààtikàrì kòò mòú dì kàri, ³ kòò ìikè dò ntinóbéntì ke mièti, ke wēte ke mièti ke dò nyekũ̀. Kè kutāmmeyāri fité de kó dikpààtikàrì ke mièti ke dò mmenčōnnúò. ⁴ Kè yekpààtikàrè sipísidé nè yènáà dì fité, kè bekótibè sipísidé nè bènàà yè kàri ke dáátí tiyaàpéiti ke óké yesòòpikè. ⁵ Kè dikpààtikàrì pìnti ke kũ̀nti ke péú fetāafè ʒ̄ mmíí nkè dè kũ̀nti ke péumè, kè ifitíyì iyiekè cùu nyìl tu Kuyie nyaá mmùyiekè. ⁶ Kè de kó dikpààtikàrì ìikè dò ndàméèrì, ke dò ndoii ke dò ntewéitè.

Kè dèmarè fòurè dènàà kàri ke dì fité ke mòke inuo nde ìikè nè de fōnkúò. ⁷ Kè deketirè dò ndiciricìrì, dedéré dinaadaà, kè detāānnè ìikè dò nhonitì kòke, kè denaan-

nè dò nfeutúfè èinte. ⁸ Bá dè, kè dè mòke ifièti ìkuò kè inuo nhā í ìnkè nè i mieke, kè dè diè nsāā ke tú:

Ti Yiè nKuyie mmuwērimú mumòu yìe ndò páí, páí, páí nwe, kù do bomu, ke bo, ke yóó kōtení.

⁹ Kè de kó denennè denàà diè nke sántí wèè fòu sáā, ke kari dikpààtikàrì. ¹⁰ Kè bekótibè sipísidé nè bènàà nínkú wèè fòu sáā o ìikè kéhóóté be pikè kédúu nho ìikè ke dò:

¹¹ Ti Yiè nKuyie fšš̀ dò nti nda sántí ke déúkunko a yètírì, a kpeñnimu ke yé fšš̀ dómè ke dòò demòu ke te kè dè bo.

Yekpetínyè yèyiekè kó tináàntì

⁵ Kè n yà wèè kàri dikpààtikàrì kòò tò o nòutè teyoute dipátírì dìi wāri di ìnkè nè di mieke, ke kpèú nke dānne yecanniyè yèyiekè. ² Kè n yà Kuyie ntōnnì kperi kè dì pīēkù ke tú: We mbo na kékééte yecanniyè yie nképīnte dipátírì?

³ Òmòú í mbo kéìnkè mieke nè ketenkè ìnkè, yoo ketenkè mieke, wèè bo na kēpīnte de kó dipátírì kékāa.

⁴ De mōnnì kè n kuó mmedè, òmòú í bomè wèè bo na ké dì pīnte kékāa. ⁵ Kè bekótibè kóò mòú n nàkè ke dò: Bá nkuò, nte Sudaa kòbe kó diciricìrì, okpààti Dafiti yaàbire wèè na dikpànnì, ke bo na kékééte de kó yecanniyè kēpīnte de kó dipátírì.

⁶ Kè n yà dèmarè kè de dò ndipebii ke cómmú dikpààtikàrì nè bekótibè nè dèmarè fòurè dènàà cuokè, ke dò mbè do di kùò, ke mòke yeyìe nyèyiekè nè inuo nyiyiekè, dèè tu Kuyie nYaá mmùyiekè kù duōnnì mù kutenkù kumòu. ⁷ Kè de kó dipebii tšš̀nnì wèè kàri dikpààtikàrì o borè kécúté ò tò dìi pátírì o nòutè youte. ⁸ Kè denennè defòurè denàà nè bekótibè sipísidé nè bènàà nínkú di ìikè ke tò bemòu tikùtidùùtì nè sisòòbúkúsi, kè sì piéké tũ̀dààrì, dèè tu Kuyie nkòbe kó mubáammu. ⁹ Kè bè ndiè nfeyempanfè ke tú:

Fšš̀ mānnè kécúté dipátírì kékééte di kó yecanniyè, ke yé fšš̀ kúmè ke dseté iwuo nyimòu nè ibotí imòu nè benitibè bemòu nè yebotè yemòu ke bè duó nKuyie.

¹⁰ Kè bè tanné ku kpààtiyuu mieke kè bè tú ìkuú niùbè, ke pí nKuyie ntōmmú, ke yó mbaké kutenkù.

¹¹ Kè n wēte kéwénté kékeè Kuyie ntōrè sikcupípi cēētēmè dikpààtikàrì nè dèmarè fòurè denàà nè bekótibè ke diè mmediè nke tú:

¹² Dipebii bè kùò dì, dìi mānnè Kuyie ndì duó mmuwērimú, nè tikpàtì nè mecìl, nè tikpetì, nè disānni, nè didontírì nè diyetidierì!

¹³ Kè n keè Kuyie ndòò dèè kó dimàà, keínkè kperè nè ketenkè kperè nè ketenkè mieke kperè nè dàméèrì kperè dè dièmmè ke tú:

Wèè kàri dikpàatikàri nè dipebii,
beè te disànni, nè didontiri,
nè diyetidieri,
nè muwèrímú mumɔu yebie nyebie.

¹⁴ Kè denennè fòurè denàà dò: Dè mme ndò. Kè bekótíbèe nínkú ké bè sàntè.

Sisèí sìnàà kó tináahti

6 Kè n wénté káyà dipebii kèétémè dicanniri ketiri, kè dèmarè fòurè dènàà kó dèmarèe pèe fetaafè kɔme ke dò: Kɔtení! ² Kè n yàní tesāmpéítè, wèè tè dèke kòò tɔ mutāmmú ke kɔri dikpànni, ke óké menakùmè kó dipiì. Ò dié nkénamu dikpànni ke kɔri ke bo yíé kékpa nkéna.

³ Kè dipebii yíé kékééte dicanniri dérinni kè n kèè denennè fòurè dérinne béimmè ke tú: Kɔtení! ⁴ Kè tesānwūštèe yènni kè bèe duó nwèè tè dèke muwèrímú nè disiè dieri kòò bo konne benitibè kè bèe kuɔ betɔbè kutenkú kumɔu.

⁵ Kè dipebii kééte dicanniri tǎǎnni, kè denennè fòurè tǎǎnnèe béi nke dò: Kɔtení! Kè n yàní tesānsùtè, wèè tè dèke kòò tɔ tebiètè. ⁶ Kè n kèè denennè fòurè denàà kó dèmarè béimmè ke dò: Tidiiti bè tu ti bèdèe tebiètè mèmáà nè bè tu ti òdisi tebiètè mètǎǎti diyie dimáà tǔmmú kpréi, káyóu mekùò nnè menàà.

⁷ Kè dipebii yíé kékééte dicanniri naanni, kè n keè dèmarè fòurè naanne béimmè ke dò: Kɔtení! ⁸ Kè n yà tesāntè kè tè dò mmenɔɔnnùò, nkè wèè tè dèke kòò yètiri tu mukúú, kè mukúú nhò tǔ. Kè bèe mù duó muwèrímú, kè mù bo kuɔ ketenkè wétiri kó dikéè kɔbe nè yese nè dikònni nè mumɔmmú, kè tikpasinti mbè cáà nke kòò.

⁹ Kè dipebii kééte dicanniri nummùri, kè n yà di-wūštònni borè bèè do náante Tináaḥsàati kè bè bè kùò be wèrè. ¹⁰ Kè be pīèkù ke tú: Ti Yiè nwèè kpa meyei, ke náá ntímɔmmɔnti, a yóó bekénè òmmònni kutenkú kɔbe ké bè kpetinné ke fǔǔ mbè ti kùɔmè? ¹¹ Kè bèe duó mbá wè diyaàbòri péiri ké bè nàké ke dò: Di nkpaá ke mi nke kèmmú bè bo kuɔmè di kɔbe bè dò nkékuɔ bè bè di kùò mèè botí, nè bè di wè mmutǔmmú.

¹² Kè dipebii kééte dicanniri kuɔnni, kè ketenkèe sàntè mmediè nkè diyie soute kuyaasòkù kɔme, kòò tǎnkùu wūšté ké ndò mmeýi. ¹³ Kè siwǎǎ nduòní kuyaakù òò fuutè kè fikie kó yetebe nduòni mèè botí. ¹⁴ Kè keínkèe kpréu nkpréu nkumièkù kɔme kèpèètóo, kè yetàrè nè ketenkè kèè soké dàméèrì kè dèe ité dè do borè. ¹⁵ Bèè baké ketenkè, bekpàatibè, behǎǎpòmbè iwèi yembè, bedítikpàatibè, bekperibè nè benitibè bemɔu, tidaati nè bèè í tú tidaati, kè bè cokù ke taà titǎdènti nè tidúóti.

¹⁶ Ke dè náá nke tú: Duónèni ti ònkè ke ti kǎǎ nKuyie nnè dipebii kè be mieke báá ti do. ¹⁷ Be mieke kó diyie yeiri dii tǔòkè kè be mieke peike. We mbo nkpaá?

Isidayeeriibe bè òkú bè Kuyie nkó mecannimè

7 De kó difònkùò kè n yà Kuyie ntǔrè yènàà yèè te kuyaakù kè yè còmú itemmànke inàà, bá di kè di bà di kó kuyaakù, kè kù báá fuute keínkè nè ketenkè yoo dàméèrì yoo mutie mamù. ² Kè Kuyie ntǔn-ni terii yènni diyie yèni kèè bíékè, ke tɔ Kuyie nfòukù kó mecannimè, kèpéi nKuyie ntǔrè yènàà kù duó nyè muwèrímú kè yè bo pɔnte ketenkè nè dàméèrì. ³ Ke dò: Di mu mbáá nampe ketenkè yoo dàméèrì yoo mutie mamù. Yóunè kè bèe òkú Kuyie nkɔbe tǔi mmecannimè kédeè. ⁴ Kè yè n náké yè òkú Isidayeeriibe wuɔ nyimɔu mieke benitibè tǔi mecannimè kè bè màmè kè bè mbo tekupíkùtè nè sikcupípsinàà nè sikcupísinàà (144000).

⁵ Sudaa kɔbe tekupípiítè nè sikcupísidé (12000),
Dubenni kɔbe 12000,
Kati kɔbe 12000,
Asee kɔbe 12000,
Nefutadii kɔbe 12000,
Manansee kɔbe 12000,
Simmeǔǔ kɔbe 12000,
Defii kɔbe 12000,
Isaka kɔbe 12000,
Sabunɔɔ kɔbe 12000,
Sosefu kɔbe 12000,
Bensamee kɔbe 12000.

Ibotí imɔu tǔnni kó tináahti

⁹ De kó difònkùò kè n yà yebotè yemɔu kɔbe nè ibotí imɔu kɔbe, nè benitibè bemɔu nè iwuɔ nyimɔu kɔbe kè bè tikú ditǔnni dieri ke í dò nkéna kékaa nke dáátí tiyaàpéiti, ke còmú dikpàatikàri nè dipebii de òkè, ke pikú tipuonti. ¹⁰ Ke pīèkù ke tú: Kuyie nkùò kàri dikpàatikàri ònkè nè dipebii, beè ti deeté. ¹¹ Kè Kuyie ntǔrè yemɔu nè bekótibè nè denennè fòurè denàà kè bè cèète dikpàatikàri, ke nínkú ke sántí Kuyie ¹² nke tú: Dè mme ndò! Ti Yiè nKuyie nfǔ nnè mutǔmmú! Fǔǔ mǎnnè disànni nè diyetidieri nè mecii, nè didontiri nè muwèrímú mumɔu yebie nyebie. Kè dè mme ndò.

¹³ Kè bekótibè kòò mɔu m beke ke dò: A yé bèè me ndáátí tiyaàpéitáà, bè yènni dèà? ¹⁴ Kè nh ò tǔnné ke dò: N yiè nfǔǔ yé. Kòò n náké ke dò: Bèè fèútè bèmbe mediè nke òu be yaàbòrè nè dipebii yǔ nkè yè peike. ¹⁵ Deè te kè bè bo die nKuyie nkpàatikàri òkè, ke pí nku tǔmmú sǎǎ ku cíètè. Wèè kàri dikpàatikàri kòò bo mbè bonè ke bè kǎnké. ¹⁶ Dikònni nè sinéyèi dè ténke báá bè pí, diyie nè kuyiinkù dè me mbáá bè poté. ¹⁷ Dipebii dii kàri dikpàatikàri dii yó mbè cèmmú ké bè niitè mufòm-mu binte kè Kuyie mbè úté be nɔnnieti.

Dipebii kèétémè dicanniri yiènni

8 Dipebii kèétè dii mònni dicanniri yiènni, kè dè dò yúóó keínkè mieke kèmmɔke tewebiètè mefitímè sipísitǎǎti. ² Kè n yà Kuyie ntǔrè yèyiekè, kè kùu yè duó nyetǎtehe yèyiekè.

³ Kè Kuyie ntõnni terii kotení kécómmó dihúúntõnni ìikè ke tɔ tɛsɔɔbuute, kè bèe tɛ píe ntùdààrí, kè dīi wēn-nénè Kuyie nkɔbe kó mubáammu ke bo tɔ ndihúúntõnni ìnkè mesɔɔ nkperi dīi bo dikpààtikàrí ìikè. ⁴ Kè kuyukú tùdààrí kɔku wēnnénè Kuyie nkɔbe kó mubáammu Kuyie ntõnni nòutè mièke kéndekú Kuyie mborè. ⁵ Kè Kuyie ntõnni tóóté tɛsɔɔbuute kékouté muhǎá nkéúté ketenkè, kè fetaafe mpéú, ke kuɔ, nke wéí, kè ketenkè sǎnti mediè.

Kuyie ntõrè yèyiekè eémè yetáthe yèyiekè

⁶ Kè Kuyie ntõrè yèyiekè yèè tɔ yetáthe kè yèe báátí ke bo eé.

⁷ Kè diketirìi eé kè yemátàrè nè muhǎá nkè dè nkɔkénè meyií nke duóní, kécóúté ketenkè kó yewétiyè yetáati kó dimari nè detie nnè timúsùùti.

⁸ Kè Kuyie ntõnni dérìi eé ditátheu, kè dèmarè ncúu nke deɔ ke dò nditári dierì, kédoroo dàméèrì mièke, kòo wétiyè yetáati kó dimari naá mmeyií. ⁹ Kè de kó di-wétirì kó siyí kú, kè bàtóòbè bèè bo de mièke kè bèe cake.

¹⁰ Kè Kuyie ntõnni tǎánni eé, kè tɛwǎtè dietè matè cùu mmuhǎá nkédonní ikó nnè sibií kó yewétiyè yetáati kó dimari mièke. ¹¹ Kè de kó tɛwǎtè yetirì tu medómmè, kè tɛ do dīi wétirì kó menie nnaá mmedómmè kè benitibèe yǎ kékú.

¹² Kè Kuyie ntõnni naannii eé. Diyiè nè otǎnkú nè si-wǎá kó yewétiyè yetáati kó dimari sɔute kè kuwenniku í mbo kuyie nkó yewétiyè yetáati kó dimari nè keyènkè kpeye kó dimari.

¹³ Kè n yà fetúúfè mafè kè fè èinte kéínkè, ke kuɔ nke tú: Díndi ketenkè kɔbe di bo yà! Di bo yà! Di bo yà! Kuyie ntõrè yetáati tɛyè bo eé dīi mōnni yetáthe.

9 Kè Kuyie ntõnni nummùrii eé ditátheu, kè n yà tɛwǎtè donnímè ketenkè kè bèe tɛ duó ndifitirì cūmpuri kó sikpetínsi. ² Kè tɛe dīi kpeté, kè kuyukú diekú nyièni fehǎátofe kōme, késɔukūnne diyiè kè dèe biitoo. ³ Kè fecofee yènni kuyukú mièke kèpitóo ketenkè. Kè Kuyie nfè duó mmuwérimú kè fè bo ntǔsti benitibè inaá nkōme. ⁴ Kè Kuyie nfè náké ke dō: Báá kááké timúti nè detie nnè tidiiti. A ntǔsti n yí íkú bèè tīi mmecannimè máá. ⁵ A báá bè kùɔ, á mbè tǔsti kè dè yóu ke dò nyinaá, ké bè fèú mbetǎábè bènùmmù. ⁶ De kó betǎábè mièke benitibè bo wammú mukúú kémón-té, bè bo mmù dó nè be yèmmè memɔu kè mùu coké kédété.

⁷ Kè de kó fecofe dò nsisíi sīi báátí ke kōri dikpànni, kè fè yɔ dò nyessɔpikè, kè fè ìikè dò nkenitikɔke. ⁸ Kè fe yùti òkú ke dò ntinitipokpeti, kè fe nīi ndò ndiciricirì kpeye. ⁹ Kè fè dàátí dimátiyaàbòrè ke kōri dikpànni, ke puti kè dè ùuti ke dò nsikpàrinaaséi. ¹⁰ Kè fè mōke iyéi kè ì dò nyinaá nkpeyi. Kuyie nfè duó mmuwérimú kè fè yó nyi ntǔstinè benitibè betǎábè bènùmmù. ¹¹ Kè difitirì cūmpuri kó kpàati fè baké kòo yetirì tu: Okòùti, nè ebedee kó tináahti Abanɔɔ, nè kereki kpeti Apodiyǔ.

¹² Meyei nketimè pèǎtému kè mèdémè kpaá kèrini.

¹³ Kè Kuyie ntõnni kuónni eé ditátheu, kè n kèè metammè mamè yènnimè disɔɔhúúntõnni dīi bo Kuyie nyiikè di píti. ¹⁴ Kè mèe náké Kuyie ntõnni kuónni ke dō: Bouté yebɔɔkperè yenàà yèè bou kukó ndiekú Efadati borè. ¹⁵ Yè do de bo ke baa de kó dibenni ndi nè de kóo tǎnkú nè de kó diyiè nè de kóo déèri weti weti. Kè bèe yè bouté kè yèe kuɔ ketenkè kó yewétiyè yetáati kó dimari kɔbe. ¹⁶ Kè bè n náké ke dō: Behǎapòmbè bèè dèke siséi, bè sūmu ke bo sikɔupí sikɔupí. ¹⁷ Kè n yà siséi, bèè si dèke kè bè dàátí yemátiyaàbòrè, kè yèmayè wǔi ke dò muhǎá, kè yeteyè dò ntiweti, kè yeteyè dò mmuhǎaponyuo, kè siséi yɔ dò nyeciricirè kpeye. Muhǎá nnè kuyukú nè muhǎapòpùo nkè dè yìèni si nɔ, ¹⁸ kékùu ketenkè wétiyè yetáati kó dimari kɔbe. ¹⁹ Kè si nò dɔmmù ke kɔu kè si yéi mōke yeyɔ kè yè dò nyiwààke ke dɔmmù ke kɔu.

²⁰ Meyei nyí kùu bè í nyie nke bo ceete kètūnne Kuyie, kénkpaá tū nyebɔkè ke yè báá nnè sisɔɔtenkaanii, nè timáti péiti kpesi nè disɔɔwǔi kpesi nè yetáre kpesi nè ideí kpesi. Bè dè dōdumu, dè í wúó ndè í nɔ nke náá, dè í nɔ nke centi. ²¹ Bè í yie nke bo yóu muyóò, munitikòu nè tinitinònti, ke dɔuti dɔutinè betɔbè.

Kuyie ntõnni tɔmè tepátite

10 Kè n yà Kuyie ntõnni kperi mari, kè dīi cùténí kéínkè yewetè mièke, ke írí kutámmeyári, kè di ìikè pínti ke dò ndiyiè, kè di tààke cùu mmuhǎá. ² Kè di pikú tepátite, kèna di naàcètè youte dàméèrì kèna tɛcǎnkutè ketenkè. ³ Kè dīi pee metammè mediè ndiciricirì kōme, kè itapíé iyiekè cóúté. ⁴ Kè nni ndó kèwári dīi béi nti kè metammè mamèe béinní kéínkè ke dō: Báá tì wǎri, nti yé amáá.

⁵ Kè n yà Kuyie ntõnni dīi do na di naàcètè dàméèrì kè tetetè na ketenkè, kè dīi youte di nòutè kéínkè, ⁶ képarikè kényú wèè bo sǎá nho yetirì wèè dōò kéínkè nè dèè kó dimàà bo ke mièke, ketenkè nè dèè kó dimàà bo, dàméèrì nè dèè kó dimàà bo, ke béi nke dō: Dè ténke í yóo ɔɔte dè bo dōmè. ⁷ Kuyie ntõnni yiènni bo eé dīi mōnni ditátheu kè Kuyie ndɔɔ ku sōri kpeti kù do náké tì ku kó betǔmbè ku pǎánáahti náam̄bè.

⁸ N do kèè mèe tammè kè mèe wète kébéinní kéínkè ke dō: Kɔte kécóuté tepátite Kuyie ntõnni dīi còrmú dàméèrì nè ketenkè dī tɔ tè.

⁹ Kè n kɔtoo ke dō: N duó ntepatíte. Kè di dō: Nto tɛ kémaánko. Tè bo nwɛeti a nùu ke dò mmecekù, kèntii a pɔuti.

¹⁰ Kè n cɔuté tepátite Kuyie ntõnni nòutè mièke kémaánko, kè tɛ mènke nwɛeti n nùu ke dò mmecekù, kètaroo m pɔuti kèntii.

¹¹ Kè Kuyie ntõnni dō: A dò nkéyíé nákému Kuyie mpǎánáahti titenti timɔu kpéi, ibotí imɔu nè bekpàatibè kpéi.

Kuyie mpǎánáahti náam̄bè bedé kúú nnáahti

11 Kè bè n duó nkupàati kùu beúnè ke dō: Ítè kébenné Kuyie ncíètè nè diwǔtõnni, kèkaa mbèè bo tɛ mièke ke báá nKuyie. ² A me mbáá benné Kuyie

ncíētē kó kudànkù, ke yé Kuyie nyóó duómme kè yebotēe mpuò ndiheì sààri ke dō betāābē sipísìnàà nè bēdēbē †, ³ kè ñ duó nkè benitibē bēdēbē nnáá n kpréi nkè bēè dáátí tífōtōnti, kè nnáá m pāānāānti ke dō yewe tekupítē nè sikusidé nè sipísikuò (1260) †† nyētāāti ndi nè dikéè.

⁴ De kó benitibē tu odifìe kó detie ndédéré nde nè sifítikékèe sidési dèè còmú Kuyie nkùù baké ketenkè ku ìikè. ⁵ Kòò mōù dō kè bē dōò meyei mmuhāā nyènni bē nō miēke kòò kùò. ⁶ Kè bē mōke muwērimú ke bo na kéwētinné fetāafē bē nāā ndii mōnni Kuyie mpāānāānti, ke bo na kéceete menie nkè mēe nāā mmeyīi, ke bo na kédōò meyei mmemōu bē dō mēē botí.

⁷ Bē dèè dii mōnni mutōmmú Kuyie mbē duó mmù, kè musīmmú yènni difītiri cūmpuri, kè bē kpannè kè bē na, kè bē kùò, ⁸ kédōúnko diheì dieri miēke bē do baaké dē bē Yiè nkudapāāti. Kè bē nduó kuce nùù. Bē yu dii ei ke donninkonè Sodōmmu yoo Esibiti. ⁹ Bē bo bē kùò, kè benitibē bē mōu, ibotí imōu kōbe, iwuo nyimōu kōbe, yebotē yemōu kōbe tíf, kè mbē wèi ke dō yewe yētāāti nè dikéè, kéyete bē bo bē kūnnémē. ¹⁰ De kó benitibē bēdē kúú mbo narike kutenkù kumōu kó benitibē, kè bē mpāā mbetōbē yepārē, ke yé de kó Kuyie mpāānāānti nāāmbē do bē kōnnémē. ¹¹ De kó yewe yētāāti nè dikéè kó difōnkúò kè Kuyie mbē fūute muyaá nkè bēè yánté, kè kufōwāá mpí mbēè do bē wùó mmediè. ¹² Kè bēè keè metammè mamè kè mē pīēkù kéinkè ke tú: Dekenèni die. Kè bē ndeètòo yewetē miēke, kè bē kpan-tidētōbē bē wùó. ¹³ Dende bāmbā nkè ketenkèe sántē mediè nkékuo diheì wétiri dipínni kōbe sikupísiyiekè (7000) kè kufōwāá mpí mbesōmbe kè bē ndéúkunko Kuyie nyètiri.

¹⁴ Meyei ndérímē pēētēmu kè metāāmmē yóo tūkeni bāmbā.

Kuyie ntōnni yiènni eémè ditāteheù

¹⁵ Kè Kuyie ntōnni yiènni eé ditāteheù kè metammè mamēe pēe déinkè ke dō: Ti Yiè nKuyie nnè Kirisi bēè yó mbaké kutenkù yebie nyebie nsāā. ¹⁶ Kè bekótibē sipísidé nè bēnāā bēè kàri yekpāatikārē Kuyie nyiikè kè bēè nínkoo kè kù sānte ke dō:

¹⁷ Kuyie nkperikù,
ti da sánti fī nwèè do bo,
ke bo, a benkemè a wērimú ke baaté.

¹⁸ Benitibē miēke do da péimu,
di mmōnni kàa kōke bē peike,
kàa yóó bekénè becírìbē
kéyietí a tōmbē a pāānāānti nāāmbē
nè bēè tu a kōbe ke da dé,
benitidiebē nè besāmpōbē kékuo bēè càari kutenkù.

¹⁹ Kè n yà Kuyie ncíētē kpetémē kéinkè, kè metaummè tū ìikú te miēke. Kè fetāafē mií nke péú, kè yemátārē duóni mediè kè ketenkè sánti.

Onitipòkù péimè kè dinitiri còmú ke baa

12 Kè n yà dēmarè kè dē dō nhonitipòkù ke dáati diyie tiyāati kōme, ke na otānkù, ke óké siwāā tepíitē nè sidési kó dipii. ² Ke può nke dō képeitē ke kuōnnè kuyonku.

³ Kè n yà dinitiri dieri mari kè di dō ndiwōri, ke mōke yeyo yèyiekè, yeyiè ntepitē, bá dii yuu kè di òké dipii.

⁴ Kè di yóu kau siwāā yewétiyè yētāāti kó dimari kpesi ke buōnni ketenkè, kè di bàa onitipòkù bo peitémè kè dii cááké debire. ⁵ Kòò nitipòkù peitē kè Kuyie mpānkēe túóté debirè kékōnnè. Dèè birē yó mbaké benitibē ke bē cēmú nè kumátipàati. ⁶ Kòò nitipòkù coké kēta dikpāā kénsōri kè Kuyie nhò piú ke dō yewe tekupítē nè sikou sidé nè sipísikuò (1260).

⁷ Kè mudoò ānné kéinkè kè Kuyie ntōnni Misēeri nè o kōbe kè bēè kpannè dinitiri nè di kōbe, ⁸ kè bē na kè bē tēnke í mmōke kuce ke bo mbo kéinkè. ⁹ Kè bēè tentení de kó dinitiri dieri nè di kōbe ketenkè, fewāafē fēè do bo nè dimōnni bē tu fē dibōò yoo Satāā.

¹⁰ Kè n kèè metammè pēumè kéinkè ke tú: Kuyie mmōnni tūòkemu kè kù deetē benitibē, ke benke ku wērimú, kè Kirisi baaté, kè bē tentení dibōò dii do wātiri Kirisi kōbe Kuyie mborè keyènkè nè kuyie.

¹¹ Dipebii kó meyiī nnè bē nàké mēè kpréi ntimómōnti, deè te kè bē di na, ke yie nke duó mbemāā kè bē bē kùò bá bē í yōte mukúú. ¹² Fī nkéinkè nè a kōbe dē ndi naati. Ketenkè kōbe nè dāmēèri kōbe di bo yà, ke yé dibōò cùténimè di borè kè di miēke cōu ndi yé mēè kpréi nke dō ndimōnni kūpe.

¹³ Dinitiri yà dii mōnni di donnimè ketenkè, kéannè onitipòkù wèè do peitē denitidabire. ¹⁴ Kè Kuyie nhò ānné itufièti kòo puu kēta dikpāā cuoké kénsōrinè fewāafē, kémmōke yebie nyētāāti nè dikéè, kè Kuyie nhò piú. ¹⁵ Kè fewāafē tī menie nkè mēe nāā nkukó ndiekù ke bo pōnténè onitipòkù. ¹⁶ Kè ketenkèe deetē onitipòkù kémaānko mēè nie ndinitiri tī mē. ¹⁷ Kè dēè yonke dinitiri kè dii kōte kékpannè o bí sōnyi. Bēè kó dimāā yie nKuyie nkuó ke tú weti weti Kirisi kōbe, ¹⁸ kékōte kéncómú dāmēèri také.

Dinitiri yóó pí mmù tōmmú

13 Kè n yà musīmmú mamù kè mù yètiní dāmēèri, ke mōke yeyo yèyiekè, nè yeyiè ntepitē, bá dii yènni kè di òké dipii, bá dii yuu kè di wāri ke sāā nKuyie. ² Kè de kó musīmmú dōnnè dimanni, kè mu tādake dō nkutontonkù kpeyi, kè mu nùù dō ndiciriri kperi, kè dinitiri mù duó ndi wērimú, kè mù kànnè mu kó dikpāatikārè kè mù duó ntikpeti. ³ Kè mu yuu mari dō ndi kōute ke na nku ke miētē. Kè dēè di kutenkù kumōu kōbe kè bē mmù tū, ⁴ kénsānti dinitiri di duó mmēè kpréi ndi wērimú musīmmú. Ke múnke nsānti musīmmú ke tú: We nda mannè, we mbo na ke da kpannè!

⁵ Kè dinitiri duó mmuwērimú musīmmú kè mù mbaké kutenkù ke dō betāābē sipísìnàà nè bēdēbē, ke nāā nteptè kó tināānti ke sāā nKuyie. ⁶ Ke nāā

† Betāābē sipísìnàà nè bēdēbē dē bo yebie nyētāāti ndi nè dikéè.

†† Yewe tekupítē nè sikusidé nè sipísikuò bo yebie

ntináanyeiti, ke caari Kuyie nyètiri, ke sáá nku eì keínkè, nè ku kɔbe bèè kè bo. ⁷ Kè dinitirii duó mmuwērímú musímmù kè mù bo kprannè Kuyie nkɔbe ké bè na, kémbaké iwuo nyimɔu, benitibè bɛmɔu ibotí imɔu, yebotè yɛmɔu. ⁸ Bèè yètè í wǎri mufòmmu pátiri Kuyie mpebii bè kùò di kperi, bèè yètè í bo de mieke nè Kuyie ndòòmè kutekù kè bè nninku ke mù bàá.

⁹ Wèè m̀̀ke yeto ke bo keè, wèè keè. ¹⁰ Dè d̀̀ mbèe kpetinnè wè bè yóó ò kpetinnèmu, dè d̀̀ mbèe ku wè nè disie bè yóó ò kùomɔu. Deè te kè Kuyie nkɔbe d̀̀ nkénwéèrì ke tũ nKuyie.

¹¹ Kè n yíé káyà musímmù mamù kè mù yètini ketenkè, ke m̀̀ke yeyiè nyédéè, kè yè d̀̀ ntepedaatè kpeye, kè mu tammè d̀̀ ndinitiri kɔme. ¹² Kè mù m̀̀ke muketimù kó muwērímú, kéduó nkè ketenkè kemɔu kɔbe mbáa mmasímmù ketimù mùò do kute, ke na nku ke mieté. ¹³ Kè de kó musímmù dérímù ndɔri tidieti ke níí béi nkè muhāá ncúténí keínkè benitibè bɛmɔu ìkè. ¹⁴ Kè mù ndɔri tidieti bè yè mmùu d̀̀ tì ke fétinko benitibè kè muketimù wùó. Kè mùu duó nkè bèe d̀̀ muketimù bè do kùtemu nè disie kè mùu mieté mu kó tetenkaanitè ke bo mmù dèúkunko. ¹⁵ Kè de kó musímmù dérímù mm̀̀ke muwērímú, kéänné mufòmmu tetenkaanitè kè tè nno nke náá nkéduó nkè bè nkùò bèè yete bè bo nínkùmè ké tè sante. ¹⁶ Kè mùu duó nkè bèe canne benitibè bɛmɔu, bediebè nè besám̀̀p̀̀bè, bekpà̀̀tibè nè idawaá tidaati nè bèè í tú tidaati, bá wè be nɔu siyóú nè be tii. ¹⁷ Òm̀̀u báá na kéfité yoo wèè donté kè bè í ò wǎri musímmù yètiri yoo mu cannimè.

¹⁸ Wèè cii wèè bo banté musímmù kó mecannimè mie mmèè tu oniti yètiri: Sikou sikuò nè sipísikuò nè mèkuò (666).

Kuyie ndonté bè dièmmè feyèmpànfe

14 Kè n yà dipebii kè di còmmù ditāri Siyōō ínkè, kè benitibè dè bo tekupíkùtè nè sikupísinàà nè sikupísinàà (144000) kè dipebii yètiri nè di cice kperi kè dè wǎri be tii. ² Kè n kèèní metammè mamè keínkè kè mè ùti ke d̀̀ mmenie nduo kucúcuku, ke péú fetafè kɔme, ke wète ke d̀̀ mbè bie ntikùtidùùti. ³ Kè de kó benitibè tekupíkùtè nè sikupísinàà nè sikupísinàà (144000) còmmù Kuyie nkprà̀̀tikàri nè denennè fòurè denàà de ìkè nè bekótibè ìkè, ke diè nfeyèmpànfe òm̀̀u í yóó na kédenté fè kè dè í tú bembe Kuyie ndonté bè.

⁴ Bè í sǎu mbemáà nè benitipòbè, bè d̀̀ mpáíí nwe, ke tũ ndipebii tipítì timɔu, Kuyie nkuò bè donté, kè bè duó mbemáà Kuyie nnè dipebii. ⁵ Bè í nàké siyà̀̀bisì diyè mari, bè í d̀̀̀ meyei mmamè.

Kuyie ntōrè yètà̀̀ti kó tinà̀̀h̀̀ti

⁶ Kè n yíé káyà Kuyie ntōnni teri kè di èinte keínkè ke tɔ Tinà̀̀h̀̀sà̀̀ti tii bo sáá ke bo tì nàké kutekù kumɔu, yebotè yɛmɔu, iwuo nyimɔu, ibotí imɔu, benitibè bɛmɔu. ⁷ Ke pī̀̀kù ke tú: Ndénè Kuyie nke déúkunko ku yètiri. Mbáánnè ku, kuò d̀̀̀ keínkè nè ketenkè nè

dáméèrì nè ikó, ku m̀̀nni t̀̀̀kemu kè kù yóó bekénè benitibè.

⁸ Kè diteri ntōnni ke náá nke tú: Díndi Babidōnni diwè kɔbe di domu! Díndi bèè càke kutekù kɔbe, ke bè nii ndi kó menaà nkè bè càke ke dɔuti dɔutinè betɔbè.

⁹ Kè Kuyie ntōnni tǎ̀̀nni ntōnni ke pī̀̀kù ke tú: Wèè yie nke níh̀̀kù ke sante musímmù nè mu tenkaanitè, kè bè canne o tinnì yoo o nòtè. ¹⁰ Kuyie mmieke bè c̀̀ummu, kè kù yóó yauté ku naà nkperimè ku bò̀̀fè yeife mieke kè bèe yǎ, ke fè̀̀tè muhāá nnè muhā̀̀p̀̀p̀̀o mmieke, Kuyie ntōrè sà̀̀yè nè ku pebii ìkè. ¹¹ Bè bo ncóú nkè kuyukú yièni kè bè fè̀̀rì keyènkè nè kuyie nyebie nyebie mbá bè í ompu, ke yè̀̀ bè níh̀̀kùmè ke sante musímmù nè mu tenkaanitè, kè mù bè canne mu yètiri.

¹² Deè te bèè tu Kuyie nkɔbe ke yie nku tannò, ke dɔri kù d̀̀mè, kè bè d̀̀ nkénwéèrì ke tũ nYesu.

¹³ Kè n yíé kékeè metammè mamè keínkè kè mè tu: Wǎri tii: Dè nnaati bèè ò nyóó kù ke taunnè Kuyie. Muyaánsà̀̀amù tì béimmu weti weti ke tú: Bè òmpènèmu mutōmmù bè pī̀̀ mmù, kè Kuyie mbè yietí bè pī̀̀ mmù tōmmù kpeí.

Bè dōnnenèmmè kutekù kó mudeèmmù mudidèi

¹⁴ Kè n yíé káyà diwetipéiri, kòò m̀̀u kàri di mieke ke d̀̀ nhOnitibire, ke óké discɔp̀̀i, ke tɔ disenatiri. ¹⁵ Kè Kuyie ntōnni terii yènni Kuyie ncíè̀̀tè, képī̀̀kè kénáké dii kàri diwetiri mieke ke d̀̀: Tidiiti bimu ketenkè, túóté a siè ké tì kǔú. ¹⁶ Kòò túóté o siè kéhei nkékǔú tidiiti timɔu ketenkè.

¹⁷ Kè Kuyie ntōnni terii yènni Kuyie ncíè̀̀tè keínkè kpete mieke ke tɔ disenatiri.

¹⁸ Kè Kuyie ntōnni dii baké muhāá nkè dii iténí di-húuntōnni borè, képī̀̀kè kénáké dii tɔ disenatiri ke d̀̀: Mutie bè tu mù fínýi kó yebe bimu, túóté a siè ké yè kǔú. ¹⁹ Kè dii túóté disie kéhei nkékǔú de kó yebe kéänné Kuyie nnà̀̀u dè yetebe ku mieke cúú nyè. ²⁰ Kè bèe yè yènnè dihei mà̀̀nku kénau kè meyi nyè kép̀̀nté kém̀̀m̀̀ke cidòmetiribè sikusitā̀̀ti (300), kè mecūmpume mbo métiri omáà nè dikéè.

Kuyie ntōrè nè meyei nɔmme kó tinà̀̀h̀̀ti

15 Kè n yà dèmarè dierè keínkè kè dè n di. Kuyie ntōrè yèyiekè kè yè tɔ meyei mmèyiekè, mèè yóó pè̀̀tè kè Kuyie mmiekee do.

² Kè n yíé káyà dāméèrì kòò d̀̀ ndoii, ke d̀̀ ntewèitè ke cúú mmuhāá, káyà bèè do na musímmù ke í níh̀̀kù ke sante mu tenkaanitè, bá bè í mbè wǎri mu yètiri kò mecannimè, kè bè còmmù de kòò dāméèrì ínkè ke tɔ tikùtidùùti Kuyie mbè duó ntì. ³ Ke diè m̀̀yiyi Kuyie nkóo tōnti kó feyènfè nè dipebii kɔfe ke tú:

Ti Yiè nKuyie,
a tōmmù deumu ke wenni,
ibotí imɔu kpà̀̀ti.
A dɔri dè demɔu wennimu
ke tú demómmɔnne.

4 Ti Yiè mbenitibè bemɔu da dému
ke déúkunko a yetìrì,
fɔ́ɔ̀ dò mpáíí.
Ibotí imɔu bo tíí
ke nínkú a ìikè ke da sǎnte,
ke yé a benkemè a wetímè.

5 Kè n yíé káyà Kuyie ncíètè metaummè tɔu ííkú tè
kpetémè kéínkè. 6 Kè Kuyie ntɔ̀rè yèyiekè yèè do tɔ meyi
mmèyiekè, kè yèe yènní te mieke ke dáátí tiyaàpéítí kè tì
mìèti, ke bou isɔɔnaakúɔ̀ nye cuokè. 7 Kè dèmarè fòurè
dèndà kó dèmarèe yè duɔ̀ nyisɔɔbòòke iyiekè, kè Kuyie
nkùù bo yèbie nyèbie ku mieke píéké i mieke. 8 Kè Kuyie
ndɔ̀ɔ̀ tidietì kébenke ku wérímú, kè kuyukúu dátínné ku
cíètè, òmɔ̀ú í nna kéta, kénkémú ku tɔ̀rè nyèyiekè tɔ
mèè yei mbo deèmè.

Kuyie mmieke yóó peike kè kùu duɔ̀nní mèè yei

16 Kè n kèè òmɔ̀ú píékéni Kuyie ncíètè, ke náké ku
tɔ̀rè yeyiekè ke dɔ̀: Kɔtenè kéuté mmeyei mmèè ã
isɔɔbòòke iyiekè ketenkè, Kuyie mmieke peikemu!

2 Kè Kuyie ntɔ̀nni ketirii úténí di kó febòòfè kó meyi
nketenkè, kè yemɔ̀nsinyèe pí mbèè mòke musímmù
cannimè, ke ninku ke sǎnti tetenkaanitè, kényóu mediè.

3 Kè Kuyie ntɔ̀nni dérii úténí di kó febòòfè kó meyi
ndàméèri mieke kò naá mmeyii, kéndò mbè kùu onitì,
dèè kó dimàà bo o mieke kè dèe kú.

4 Kè Kuyie ntɔ̀nni tǎánnii úténí di kó febòòfè kó meyi
nyikó mmieke nè sibií kè dèe naá mmeyii. 5 Kè n kèè
Kuyie ntɔ̀nni dii baké menie ndi náammè ke tú: A beén-
ti wennimu fɔ́ nwèè dò mpáíí, ke do bo, ke bo. 6 Ke yé
bè kùòmè a kó benitibè nè Kuyie mpǎánáànti náambè,
di mmònni kàa bè duɔ̀ mmeyii nkè bè bo yá. A bè duɔ̀
mbè dò nha bè duɔ̀ ndènde. 7 Kè n yíé kékeè metammè
yènnimè dihúuntònni bíékè ke tú: N Yiè nKuyie nha
bekù weti weti nwe, kè dè wenni.

8 Kè Kuyie ntɔ̀nni naannii úténí di kó febòòfè kó meyi
ndiyiè, kè di áá ntɔu mbenitibè. 9 Kè bè ncúu mmèdiè
nke sǎá nKuyie nkùu duɔ̀nni de kó meyi. Bè me nyí
nyie nke bo yóu meyi nke déúkunne Kuyie nyètiri.

10 Kè Kuyie ntɔ̀nni nummùrii úténí di kó febòòfè kó
meyei musímmù kpààtikàri ínkè, kè mu ei biitoo, kè mu
nitibè nkuɔ̀nnè kuyonku ke cáá mbe niì. 11 Kè yemɔu
mbè dɔ̀mmù kè dè bè yóu, kè bè sǎá nKuyie nkéínkè
kɔku. Bè me nyí nyie ke bo yóu meyi nkéceete.

12 Kè Kuyie ntɔ̀nni kuɔ̀nnii úténí di kó febòòfè kó
meyei nkukó ndiekù Efadati kè kùu kúú, kè diyiè yièni
kèè bíékè kó bekpààtibè bo na kèpèèté. 13 Kè n yà
yebɔ̀kè yètààti kè yè dò nyecedakè. Kè yè yièni dinitiri
nùu mieke, yeteyè musímmù kperi mieke, yeteyè wèè
sou nke tú ò náá nKuyie mpǎánáànti o nùu mieke.

14 Yebɔ̀kè nye yèè nɔ nke dɔ̀ɔ̀ri tidietì. Kè yèe kɔte káyà
titenti timɔu kó bekpààtibè, kè bè bo wènné kékpanne
Kuyie nkùu baké kéínkè nè ketenkè, dikpànni dieri yiè.

15 Nyèné kè n kéroomu oyóókù kɔme, dè nnaati wèè
dàke ke ã o yààti ke báá ce nhotetiri kè bèe yà o fei!

16 Kè de kó yebɔ̀kéé tíi mbekpààtibè bemɔu dibòri
marì bè yu di nè Ebedeebe kó tináànti ke tú:
Adimaketɔ̀.

17 Kè Kuyie ntɔ̀nni yiènnii úténí di kó febòòfè kó meyi
nyewetè miekení, kòò mɔ̀uu píékéni Kuyie ncíètè ku
kpààtikàri borè ke dɔ̀: Dè dɔ̀ ke dèemu. 18 Kè fetaafe
míí nke uuti, ke péu, kè ketenkè sǎnti mediè, kè mu nyí
sǎntè mebotí nè Kuyie ndɔ̀ɔ̀mè onitì. 19 Kè diheidièe toté
mètāāti, kè yebotè kó yehèkè yemɔu nduò. Kè Kuyie
nyí nyé mBabidɔ̀nni kɔbe kó meyi, kè ku mieke peike
kè kùu bè nii nku bòòfè yeife kó menaà. 20 Kè bèe mɔ̀n-
tòo ketenkè kèè soké soké dàméèri mieke nè yetārè.
21 Kè fetaafe mātārè nduòni ke cèè ke tuɔ̀kù cidòò
sipisìnàà, ke buɔti benitibè, kè bè nsǎá nKuyie nde kó
meyei nkpeí. Ke yé mè do yóumè mediè mmómmɔ̀mmè.

Bè yóó kuɔ̀mè onitipòkù wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè

17 Kè Kuyie ntɔ̀rè yèè do tɔ meyi mmèyiekè kó
ibòòke kè ye kó dimari n nàké ke dɔ̀: Kɔtení kè n
da benke Kuyie nyóó bekenè mèè botí onitipòkù wèè
dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè kè dè tonté, wèè tu: Diheidiè
dii bo ikó mpéu borè. 2 Kè ketenkè kó bekpààtibè
bemɔu nè ketenkè kó benitibè bemɔu kè bè di duɔ̀nè, ke
muú mmènaà kɔme.

3 Kè Muyaánsààmùu n túóté kékɔtenè dikpáa cuokè,
kè n yà onitipòkù mɔ̀u kòò dèke musímmù wúɔ̀mù, kè
mù wǎri mu kǎnti timɔu iwǎrii kè ì sǎá nKuyie, kè mù
mòke yeyo yèyiekè nè yeyiè ntepiítè. 4 Kè de kóo nitipòkù
dáátí tikpààtiyààti kè tì wúɔ̀, ke sǎri weti weti nè medèi
mmèè dɔ̀ɔ̀nè mesɔɔ nnè yetásàayè ke tɔ febòòfè kè isɔke
nè meyi nhò dɔ̀ɔ̀mmè benitidaabè kè dè ã de mieke.
5 Kòò wǎri o tínni ke kutinne ke tú: Babidɔ̀nni, bèè dɔ̀uti
dɔ̀utinè betɔ̀bè nè bèè dɔ̀ɔ̀ri isɔke kperè be kóo yò.

6 Kè n yà ò muómmè Kuyie nkɔbe kó meyi mmè nè
Kiriisi kɔbe bè kùu bè, bè yie mmèè kpéi nYesu.

Kè n dè yà kè dè n di. 7 Kè Kuyie ntɔ̀nni m beke ke dɔ̀:
Dè da di ba nkpeí? M bo da náké onitipòkù nè ò dèke
mùu símmù kè mù mòke yeyo yèyiekè nè yeyiè ntepiítè
dè benkú mù. 8 A me nwúó mmùu símmù do bomu,
kàa mù mǎntóo. Mù wète ke yènni difɔ̀tiri ndi kè bè mù
kùu. Kè dèe di benitibè bèè yètè í bo mufòmmu pátiri
mieke nè Kuyie ndɔ̀ɔ̀mè kutenkù, ke yé bè do mù yàmè
ke wète ke mù mǎntóo, ke wète ke mù yà.

9 Die ntú mecii nkperè nde, yeyo yèyiekè tu yetārè
yèyiekè nye onitipòkù kàri yèè ínkè, ke wète ke tú
bekpààtibè bèyiekè. 10 Bènummù domu, kòo kuɔ̀nwè
kpáa, oyiènwè bo tuɔ̀kení dii mònni wenwe í yóo ɔ̀te.

11 Musímmù mùu do bo kè bèe mù mǎntóo mù tu
okpààti níinwè, ke wète ke wènné beketibè beyiekè ke
yóo kú.

12 A yà yèè yiè ntepiítè tu bekpààtibè mbe tepíítè bèè
mu nyí di tikpàti. Bè né yóó tì dimu, kènwènnè musímmù
mù ke dɔ̀ dimònni sámpó. 13 Bemɔu tepíítè tente bè yóo
wènnè dinùu ndi, kéduɔ̀ mmusímmù be wérímú nè be
kpeti. 14 Kè bèe dokénè dipèbii kè dii bè na, ke yé dii
bakémè bèè baké, ke tú bekpààtibè kóo kpààti. Kè di
kɔbe tú Kuyie ntǎātè bè ke bè yu, kè bè kù tú mmesàa.

15 Kè Kuyie ntɔ̀nni n nàké ke dɔ̀: A do yà mèè nie
nhonitipòkù wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè benitidaabè kòò kàri
me ínkè, mè tu benitibè mbe nè yetírè nè yebotè nè ibotí
imɔu kɔbe. 16 Musímmù yiè ntepiítè a yà yè tu

bekpààtibè mbe bèè yó nní nhonitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè, kéfiète o kperè demɔu kóò còhɔ́ dífɔ́kperì, kóò càáké kécɔ́u ndesɔ́nne muhǎ́. ¹⁷ Kuyie nkuu yóò bè duó nde kó meyèmmè kè bèè wènné dinùù, kè duó mmusímmù be wèrímú kè mùu dɔ̀ò Kuyie béi ntì.

¹⁸ A yà wèè nitipòkù tu diheidiè ndi, dii baké kute nkù kó bekpààtibè bemɔu.

Babidɔ́nni domè

18 De kó dífɔ́nkùò kè n yà Kuyie ntɔ́nni cùténímè kéínkè ke mɔ́ke muwèrímú mediè nke mièti kè dèè wenkoo kute nkù kumɔu. ² Kè dii píéké mediè nke d̀ò: Babidɔ́nni dièwè domu! Ò domu! Ke naá nyebɔ́kè sɔ́nyè nè tinɔ́ti sɔ́nti kó dihei. ³ Titenti timɔu kɔ́be nè bekpààtibè, kè bè ò duónè ke muó mmenaà nkɔ́me, kè benitibè d̀ó idífti kperì kperè, kè de kó bepotambè kparìkè.

⁴ Kè n yíé kékeèní metamè mamè kéínkè kè mè tu: Díndi n kɔ́be, yènnè de kó dihei kéyenténè meyei mmèè yóò di t̀ù̀kení. ⁵ Ke yé de kó dihei yei nsù́mmè, kè Kuyie ndààtení di kpeí. ⁶ F́óónnè di, di di d̀ò̀ò dè, ke nóó nkuce mèmáà, kè di nii mmenaà mèè nkpehni kuce mèdémè kèpèéte di do di duómmè. ⁷ F́éùnnè di mediè nkè dè mmannè di di t̀ii kpatì ke yé di do fuommè ke tú, di tú onitipokpààti nwe, di í tú okúpokù ke bo nkuò. ⁸ Deè te kè Kuyie nyóò di poté tiyèiti diyèi dimáà mieke: Mumɔ́mmú mùu k̀ù̀ nè dikònni, kè di c̀úu mmuhǎ́ nkè di íkuò ndikúdabònni, ke yé ti Yiè nKuyie nkpehnimèmu kè kuò di bekénè.

⁹ Kè kute nkù kó bekpààtibè bèè ò duónè ke kparìkè, ke naá mbedítikpààtibè kè bèè yà di c̀úummè kè kuyukú yìè kénkuò, ¹⁰ kéyɔ́te de kó mēf́éú́tímè, kécóm-mú medétime ke sáúti ke tú: Áú yòò! Áú yòò! Babidɔ́nni wèè do deu ke kpehni, wèè f́éùri mie ndende bàmbànàà?

¹¹ Kè kute nkù kó bepotambèe kómmú, ke yé òmɔ̀u ténke í dommè be potanti. ¹² Tii tu: Mesɔ́ɔ, timáti péiti nè yetásààye yebotí yebotí, medei, tiyaàsààti tibotí tibotí, tidabeesààti tibotí tibotí, yepápánii nkó tinenti, disɔ́wṹ nè timáti. ¹³ Ikṹmbotí imɔu, t̀ù̀dààribè nè tihúúnti bè tu t̀i m̀iri nè ànsáà nè menaà nè mekùò nè muyuo nsààmù nè bèdèé nè inààke nè ipe nè siséí nè sinaàséí nè tidaati bè fiiti t̀i. ¹⁴ Kè bepotambè nná nke tú: Idítikperì kperè a do mɔ́ke dè ténke í kpaá, a ténke báá dè pèté bitì. ¹⁵ Kè bèè do fiiti tipotanti de kó dihei, kè bèè yɔ́te mēf́éú́tímè kécóm-mú medétime ke kuò ndikúdabònni ke tú: ¹⁶ Áú yòò! Diheidiè dii do mɔ́ke tisàti timɔu idítikperì kpeti: Tiyaàsààti idítikperì kpeti t̀ii mièti nè mesɔ́ɔ nnè medèi mmèè d̀ò̀ònnè mesɔ́ɔ nnè yetásààye yebotí yebotí. ¹⁷ De kó tisàti càke dimònni dimáà.

Bèè piú bàtòòbè nè betɔ́bè bèè pí mmutómmú de mieke, kè bè ncòrímú mekentímè. ¹⁸ Ke wúó ndi c̀úummè kè kuyukú f̀i ke ntú: Dihei dii ndo í mannè dimari, ¹⁹ kénkuò nke pí mbe yɔ́ ke tú: Áú yòò! Diheidiè dii kó tikpàti do te kè bepotambè bèè cèntinè bàtòòbè kè bè kparìkè dii p̀ònte mie ndimònni dimáà?

²⁰ Dè nnaati kéínkè kɔ́be nè Kuyie nkɔ́be nè Yesu t̀ò̀rè nè ku p̀áànáànti náambè, Kuyie mp̀ònte de kó dihei ke f̀óó ndi di d̀ò̀ò mèè yei mme.

²¹ De m̀ònni kè Kuyie ntɔ́nni kperì marii túóté ditádieri mari kè di mannè dinàà kébɔ́ ndáméèri mieke ke d̀ò: Mèè botí nku Babidɔ́nni dièwè yóò domè mecáà bá bè ténke báá ò yà. ²² Òmɔ̀u ténke í yóò keè tikùtidùùti, nè itári nè yetátehe dè kuómmè. Beyántibè ténke í yó mbo, òmɔ̀u ténke í yóò keè c̀ònni kuómmè. ²³ Muhǎ́ nténke í yó nc̀úu, nhòmɔ̀u ténke í yóò keè odapàà nè osapàà mbè daúmè. A kó bepotambè bèè do baké titenti timɔu ke d̀ɔ̀ri denitinònkperè, ke suó benitibè.

²⁴ Kuyie nyóò bè bekénè Kuyie mp̀áànáànti náambè bè k̀ù̀ bè kpeí nke nè Kuyie nkɔ́be bè k̀ù̀ bè.

Dipebii tóúmè di pokù

19 Kè n keè ditínni mari dièmmè ke tú: Adeduya! Sántenè Kuyie nkùu kpehni kè ku yetiri ndeu, kùu ti deeté. ² Kuyie mbekù weti weti nwe kè dè wenni, kù kpetínnèmu onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitibè ke bè càari. Ò k̀ù̀ ku t̀ò̀mbè mbe kè k̀ù̀ ò kpetínnè ke f̀óó. ³ Ke yíé ke d̀ò: Adeduya! Sántenè Kuyie, nde kó dihei c̀úummu kè kuyukú dekù tiwetì yebie nyebie. ⁴ Kè Kuyie nni nkari ku kpààtikàri kè bekótibè sipísidè nè bènàà nè dèmarè f̀ò̀urè dèndà ninkoo ku iikè ke tú: Adeduya! Dè mme ndò. Sántenè ti Yiè nKuyie.

⁵ Kè n keè òmɔ̀u béinnímè Kuyie nkpààtikàri borè ke tú: Díndi ku t̀ò̀mbè bèè ku dé, bekótibè nè besámpòbè sántenè Kuyie. ⁶ Kè n yíé kékeè ditínni dièri mari dièmmè kè dè ùti ke d̀ò mmenie nduò kucúcuku, ke péú fetafè k̀óme ke tú: Adeduya! Sántenè ti Yiè nKuyie nkùu kpehni ke tú okpààti, ke baké. ⁷ Dè nti naati, ke yé Kuyie mpebii yóò túótémè di pokù, ò bàátí ke dèemu. ⁸ Kuyie nhò sárimu koò dàtinnè tiyaàkpeti t̀ii wenni ke mièti, t̀ii tu ku kɔ́be pí mmùu t̀ómmú sààmù k̀ù̀ d̀ó mù.

⁹ Kè Kuyie ntɔ́nni n náké ke d̀ò: Wári ke d̀ò: Dè nnaati Kuyie nyú bè ku pebii potúòmù, Kuyie nkuu t̀i béi.

¹⁰ Kè n nínkú ke bo di sántè kè di d̀ò m báá di sántè kè di tu Kuyie nkóò t̀ò̀nti nwe ke d̀ònnè mí nnè Kirisi kɔ́be tɔ́bè, kè n sántè Kuyie nku.

Yesu náké t̀i, Kuyie mp̀áànáànti náambè do náké t̀i, t̀i ti nnáà.

Wèè dèke tesámpéitè ò namè dikpànni

¹¹ Kè n yà kéínkè kpetémè, kòò m̀òu dèke tesámpéitè kòò yetiri tu: Timómmɔ́nti, kòò d̀ò̀ri Kuyie ndómè ke bekù nè timómmɔ́nti ke kpa nnè timómmɔ́nti. ¹² Kòò nuɔ nc̀úu mmuhǎ́ nkòò òkè yekpààtipikè, kè diyètiri mari wári ye ínkè kè wèè máà di yé. ¹³ Kè bè ò yu ke tú: Kuyie nnáànti. Kòò dàátí diyaàbòri kè bè di mèú mmeyí. ¹⁴ Kè kéínkè kó tihǎ̀p̀ònti ò t̀ù̀ nke dáátí tiyaàsààti tikpeti tipéiti ke deke sisámpíé. ¹⁵ Kòò cèmmú bèè yete Kuyie nkpeti nè kumátipààti, kè kuseú natikù yìèní o nùu ò yóò bè k̀ù̀nnè k̀ù̀, kè bè benke Kuyie nkperìkù mieke bè c̀úummè kè be yíi mp̀ònté kè ndò bè ɔ́ɔ naumè yetebe diyetituo mieke. ¹⁶ Ke wári o

yaabòri ínkè nè o kpèri o yètiri ke tú: Bekpààtibè kóo kpààti, bekótibè kóo kóti!

¹⁷ Kè n yíé kényà Kuyie ntõnni mari kè di còmú diyè také, ke pĩkú ke yu tinóti ke tú: Tíinnènní, kè Kuyie ndi ànné dibanni dieri kè dí di. ¹⁸ Kɔtenèní kécɔ bekpààtibè, behāpòmbè iwēi yembè, bekperibè, sisēi nè si deèbè, benitibè bemɔ, tidaati nè bèè í tú tidaati, bediebè nè besāmpòbè.

¹⁹ Kè n yíé kényà musimmù nè kutenkù kumɔ kóo bekpààtibè nè be kó behāpòmbè, kè bè tíi nke bo dokénè wèè dèke tesāntè nè o āpòmbè. ²⁰ Kè bèe kpetinné musimmù nè wèè do sóu nke tú ò nàá nKuyie mpāānāahti, wèè do mù neínè ke dɔɔri tidietì. (Ò do dɔɔri tii dieti ke suó mù cànnè bè, kè bè nninku ke sānti mu tenkaanité.) De kó musimmù nè wèè do sóu nke tú ò nàá nKuyie mpāānāahti, kè bèe bè dootóo befòubè kuhāābinku, muhāpòpòo mmieke, ²¹ kékɔɔ betɔbè nè kuseu kùu yìenì wèè dèke tesāntè o nùu, kè tinóti be cò kékpenke.

Kuyie nyóó kpetinnémè dibɔɔ yebie ntekupíítè

20 Kè n yà Kuyie ntõnni cùténimè kéinkè ke tɔ diftìri cūmpuri kóo sikpetínsi nè meffimme diemè. ² Ke pí ndinìtìri, fèwààfè fèè do bo nè dimònni, fèè tu Satāā kéboú kè di mboú ke dɔ yebie ntekupíítè (1000). ³ Kè Kuyie ntõnni di dootóo diftìri cūmpuri, ke kpetinné kéréá nképōnné, kè di nke bo kè yebie ntekupíítè yàa deènè, bá di ténke í sóu nhòmɔ. Kè bèe wēte ké di fīi ndimònni sām̀pó.

⁴ Kè n yíé kényà yekpààtikàrè, kè Kuyie nduó mbèè yè kàri muwērimú kè bè bo bekénè benitibè. Kè n yà becírìbè bè do kùu bè, bè nàké mèè kréi nKirisì kréi nè Kuyie nnāahti. Bèè do í yie nke nínkú kédɔu mmusimmù nè mu tenkaanité bè í nyie kè mùu bè cànnè be tīi nyoo be nɔu. Kè m bè yà kè bè yānté ke wēhñè Kirisì ke yo ntikpàti yebie ntekupíítè. ⁵ Bèè yānté bèmbè meketimè, kè besɔmbe yóo yānté yebie ntekupíítè bo pēētémè. ⁶ Dè nnaati Kuyie ncāhñé bè, bèè keté ke yānté, bè ténke í yóo kú mukúderímù, nè yó ntú Kuyie nnè Kirisì be kó ikuú niùbè mbe, kénwēhñè Kirisì ke yo ntikpàti yebie ntekupíítè.

Kuyie nyóó namè dibɔɔ nè di kɔbe

⁷ Kè yebie ntekupíítè (1000) pēētè kè Kuyie nkpeté dibɔɔ. ⁸ Kè dii suó titenti timɔ kɔbe, ke tíi nKuyie nkpanitidèntɔbè bè tu bè: Kɔku nè Makɔku †, kè bè nsū ke mānnè dāmèèri kó mubirimú. ⁹ Kè bèe íté kécēēte Kuyie nkɔbe dihei ku dɔ di. Kè Kuyie ncūūnni muhāā nkè mùu bè kùu. ¹⁰ De mònni kè bèe dootóo dibɔɔ dii do bè sóu mmuhāā nnè kuhāābinku muhāpòpòo mmieke, musimmù nè wèè do sóu nke tú ò nàá nKuyie mpāānāahti de borè, kè dè nfēūri kuyie nnè keyènkè sāā yebie nyebie.

† Kɔku nè Makɔku: Kɔku tu dihei ndi kè Makɔku tu de kó dihei kóo kpààti yètiri (wénté Esekieri 38:2). Ke wēte ke benkú yebotè yèè yóo íté ke bo kpānnè Kuyie nnè ku kó benitibè yemòrè sɔnyè.

Tibeénti sɔnti

¹¹ Kè nwènté kémóntóo ketenkè nè kéinkè, kényà dikpààtikàri péiri dieri, kòò mɔu kàri di ínkè. ¹² Kè n yà becírìbè: Bekótibè nè besāmpòbè, kè bè còmú dikpààtikàri iikè, kè bè pĩte yepáte, bá wè o dɔ̀rimè wāri dè. Kè Kuyie mbè bekénè be dɔ̀rimè dòm̀mè. ¹³ Kè dāmèèri ténneí becírìbè kè kudɔnkù ténneí ku kɔbe, kè bèe bekénè bá wè o dɔ̀rimè dòm̀mè, ¹⁴ kèpí mmukúú nè kudɔnkù, kédootóo kuhāābinku mieke mùu tu mukúderímù. ¹⁵ Kè bè í yà wèè yètiri mufòm̀mu pátiri mieke bèè ò dootóo kuhāābinku mieke.

Kéinkè pànkè nè ketenkè pànkè de kó tināahti

21 Kè n yà kéinkè pànkè nè ketenkè pànkè, kekótikè nè dāmèèri kè dè pēētè. ² Kè n yà dihei sàari Sedisademmu pànwè, kòò cutinì kéinkè Kuyie mborè, ke sàri ke dò nhosapà nsàri ke kɔri o dɔu. ³ Kè n kèè òmɔu pĩkénimè dikpààtikàri borè ke tú: Di mmònni Kuyie ncíētè bomu benitibè cuokè, kù yó mbè bonèmu kè bè wē nkè bè tu ku kɔbe, kè kù bè te. ⁴ Kè kùu úté be nɔnnietì páíí. Mukúú mbá mbo, yekúdabùò mbá mbo, isáútii bá mbo, mumɔmmú bá mbo, dekótirè demɔu yóo pēētèmu.

⁵ Wèè kàri dikpààtikàri ínkè kòò béi nke dɔ: Di mmònni m bo dɔɔ demɔu depànnè ke yíé dɔ: Wāri n yóo da náké tì, tì tu timómmɔnti nti ke dò ndí tì yie.

⁶ Kè yíé kébéi nke dɔ: Dè dɔ̀ ke deèmu. Mīi tu oketiwe ke tú osɔnwe, ke tú diketiri ke tú kumànkù. Kè sinéyēi bo wè m bo ò pā mufòm̀mu binte nie nkòo yā kénfòù. ⁷ Bèè bo na kétuɔke kumànkù m bo bè duó n yē n yóo bè duó ndè, kè mbè te kè bè tu m bí. ⁸ Ifwāa nyembè, bèè í dɔɔri bè nàá ntì, bèè dɔ̀ri isɔke kperè, benitikòubè, bèè dɔunè betɔbè, betediibè, bebɔɔféubè nè siyāābìsì yembè, m bo bè ànné kuhāābinku nè muhāpòpòo mmieke dèè tu mukúú ndérímù.

Sedisademmu pànwè yó ndòm̀mè

⁹ Kè Kuyie ntõrè yèyiekè kóo dimari, dii do tɔ meyèi nkóo ibòòke sɔnyì iyiekè n yu ke dɔ: Kɔtenì kè n da benke Kuyie mpebii pokù.

¹⁰ Kè Muyaásààmù m píe nkè ku tõnni n túóté, kédekenè ditāri dieri mari ínkè, kè m benke dihei sàari Sedisademmu wèè cutinì kéinkè Kuyie mborè. ¹¹ Kè Kuyie nkó tikpeti di dàátí ke pĩnti ke dò ndoii ke dò ntewéitè, ke mieti ke dò nyetāsàayè. Kè dimari dò ntinbènti kè diteri dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹² Kè di duotí okù mediè nke mɔke yebòrè tepíítè nè yèdèé, kè Kuyie ntõrè tepíítè nè yèdèé yè bàa, kè de kó yebòrè wāri ye ínkè. Isidayeeri be wuɔ ntepiítè nè idéi yètè. ¹³ Kè de kó yebòrè keú tipíiti tinàa: Yètāāti diyè yè kèè bíékè, yètāāti di taà kèè bíékè, yètāāti kubakù cànkù, yètāāti kuyóu. ¹⁴ Kè de kó kuduotí còmú yètārè tepíítè nè yèdèé ínkè. Kè yè wāri dipebii tōrè tepíítè nè yèdèé yètè.

¹⁵ Kè Kuyie ntõnni dii n nāānnè kè di tɔ kusɔpàati, kè bo benné dihei nè yebòrè nè iduotí, ¹⁶ kébenné kè dè mma tipíiti timɔ nè mehokùmè nè mecóm̀mè, kémbo

cidòmétírìbè sikɔpísìdè nè sikɔsìdè (2200). ¹⁷ Kébénnè kuduotí cǐǐ nkè mè mbo métírìbè sipísìkù nè bènùm-mù (65). ¹⁸ Kè kuduotí maánè yetásààgè, yèè dò ntinóbèntì, kè diheì maánè mesɔ mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹⁹ Kè bè dàri yetásààgè yebotí yebotí dipũũ, kè òmari dò ntinóbèntì, kè diterì dò nyekũũ, kè diterì dò mmeyĩ, kè diterì dò nfetònfè, kè diterì dò mmebèrìmè, kè diterì dò ntedàntè, kè diterì dò mmutápeí. Kè diterì dò ntiwetì, kè diterì dò mmeɔcèburime. ²¹ Kè yebòrè tepítè nè yèdéè dǔdǔ nè mèdèi, bá di kè di mòke mèmáà. Kè diheì kó kuce tú mesɔ mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè.

²² Bá n yí nyà Kuyie ncíètè bè kòrì kè ke báá, ti Yiè Kuyie nkùù baké ketenkè nè kéínkè nè dipebii beè do dè bo kè bè mbe mbáá tipítì timɔ. ²³ Diyè nè otánkù dè í mbo ke bo mmí diheì. Kuyie nkuù do mieti kè dè wenni, kè dipebii tú defitírè. ²⁴ Kè titenti timɔ kɔbe centi di wenniku mieke, kè titenti timɔ kó bekpààtibè kòrìnkò be kpàti òborè. ²⁵ De kó diheì bòrè yó nfeímu sǎà, ke yé keyènkè í yó mbomè. ²⁶ Bè yó nde ntuo titenti timɔ kɔbe kpàti sààti. ²⁷ Dèmarè sǐnnè í tati de kó diheì, yoo wèè dǔdǔ isɔke kperè yoo siyáàbisí yiè. Bèè yètè wàri mufòmму pátiri mieke dii tu dipebii kperi, beè máà tati de kó diheì.

Menie mmèè duó mmufòmму me kó tináànti

22 Kè Kuyie ntǔnni m benke kukó nkùù kó menie nduó mmufòmму, kè mè yìèní Kuyie nnè dipebii be kpààtikàri borè, ke dò ndoii ke dò n tewéitè. ² Kè pũũ ndiheì mieke, kè detie ndèè duó mmufòmму kè dè còmmú yeyakè yèdé ke pei kuce tepítè nè mèdémè dibenni, kuce mèmáà otánkù, kè mu fǎàti miekùnkò yebotè. ³ Dèmarè í yó mbo de kó diheì mieke Kuyie ncǔũ dè.

Kuyie nkpààtikàri nè dipebii kperi yó mbo diheì mieke nke, kè Kuyie ntǔmbè kù bàá. ⁴ Ke wúó nku iikè, kè kùu wàri ku yètiri be tǐi. ⁵ Keyènkè í yó mbo, diyè nè otánkù dè me nyí yó mbo. Ti Yiè nKuyie nkuù yó mpǐnti kè dè wenni, kè bè yo nku kpàti sǎà yebie nyebie.

Yesu wétinímè bàmbà

⁶ Kè Kuyie ntǔnni n náké ke dǔ: De kó tináànti tu timómmònti nti ke dò ntí nti tá. Ti Yiè nKuyie nkuù píe

nku Yaá nku pǎánaànti náambè, ke tǔnni ku tǔnni kè di bè nàké dèè yóó dǔ.

⁷ Kè Yesu dǔ: Ndakenè n wétinímu bàmbà. Dè nnaati wèè yie ndi mpátiri náànti.

⁸ Mí nyIsǎà n kèemu ke yà de kó denennè, n kèè dii mǔnni ke yà kénínkóo Kuyie ntǔnni dii dè nni mbenke, di iikè ke bo di sǎnte.

⁹ Kè di dǔ: A báá n sǎnte, kè n tu Kuyie ntǔnti nwe, ke da dònnè nè Kirisi kɔbe tɔbè, á sǎnte Kuyie nku.

¹⁰ Á báá yó a bo nákéme di mpátiri kó tináànti, ke yé de mǔnni tǔnnimèmu kè ti yóó dǔ. ¹¹ Meyei nyiè ndɔke sɔɔtè o yei, wèè sǐ nkòo dɔke sǐntè, wèè dǔdǔri mesàà nkòo dɔke mmè dǔdǔri, wèè dò mpáíi kòo dɔke wénkùnnè omáà.

¹² Kè Yesu dǔ: Ndakenè! N wétinímu bàmbà nke bo yi- etí bá wè o dǔdǔrimè dò mmè. ¹³ Míi tu Oketiwè ke tú Osɔnwe, ke tú diketiri nè kumànkù.

¹⁴ Dè nnaati bèè òú be yààti kè dè bo yie nkè bèè di mutie mùù duó mmufòmму mu kó yèbe kéta diheì kó yebòrè. ¹⁵ Bèè dǔdǔri isɔke kperè, betediibè, bèè dɔutinè betɔbè, benitikòùbè, bebɔɔféúbè nè siyáàbisí yembè, bembe kó dimáà yó mbo ditowaà ndi.

¹⁶ Mí nYesu míi tǔnni n tǔnni kè di ti nàké n kɔbe tǐrè. Míi tu Dafiti yaàbire, ke tú tekúnwentéwàtè tèè pǐnti.

¹⁷ Kuyie nYaá nnè Kirisi kɔbe bèè tu o pokù ò tǎàtè wè kè bè dǔ: Kɔtení!

Bèè kèè kè bè múnke dǔ: Kɔtení!

Kè sinéyǐ bo wè wèè kɔtení keyǎ fààrè menie mmèè duó mmufòmму.

Bè caummè wèè bo kaa ndi mpátiri

¹⁸ Mí nyIsǎà n náámmu bèè kàa ndi mpátiri ke tú: Wèè yìè timati de mieke Kuyie mbo ò yìè meyei mbè náà mmèè kpéi de kó dipátiri mieke. ¹⁹ Kòò mmòu me nyààte timati, Kuyie mbo o mǔnte mutie mùù duó mmufòmму mu kó dibii, bá ò báá ta diheì sààri kù náà ndii kpéi di mpátiri mieke.

²⁰ Mí nyIsǎà n náà mómmu nwe ke tú: Ò béimmu ke tú: N wétinímu bàmbà. Dè mme ndò! Wéténí ti Yiè nYesu!

²¹ Ti Yiè nYesu kó mesàà nní ndi bonè dimɔ.